

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

KİTÁB-I TERCÜME-İ TEŖKİRE-İ DÁVBD Fİ ʔİLMİ'Ũ-ŨİBB
(METİN-DİZİNLER-SÖZLÜK)

Meryem ARSLAN SARMAN

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2014

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

KİTÂB-I TERCÜME-İ TEŖKİRE-İ DÁVBD Fİ İLMİ'Ü-İİBB
(METİN-DİZİNLER-SÖZLÜK)

Meryem ARSLAN SARMAN

Danışman: Doç. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2014

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Ayşehan Deniz ABİK

Üye: Doç. Dr. Nuran ÖZTÜRK

Üye: Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ

Üye: Prof. Dr. Mustafa SARI

ONAY

Yukarıdaki imzaların ismi geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
05/12/2014

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

KİTÂB-I TERCÜME-İ TEŖKİRE-İ DÂVYD Fİ eİLMİ'Ü-ÛİBB (METİN-DİZİNLER-SÖZLÜK)

Meryem ARSLAN SARMAN

Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN

Aralık 2014, 1316 sayfa

Bu çalışma, Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî tarafından 17. yüzyılda Osmanlı Türkçesine çevrilen *Kitâb-ı Tercüme-i TeŖkire-i DÂvyd Fİ eİlmi'ü-Ûİbb* adlı eser üzerinedir. Çalışma, *Giriş, İnceleme, Sonuç ve Öneriler* bölümlerinden meydana gelmiştir. *Giriş* bölümünde çalışmanın konusu, amacı, malzemesi, yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Bunun yanında mütercim ve müellifin hayatı ve eserleri üzerinde durulmuş ve müellifin İslam tıp tarihindeki yeri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma konusu olan eserin nüsha betimlemesi yapılmıştır. Başlangıçtan 18. yüzyıla kadar olan süre içerisinde yazılmış tıp kitapları ve bunlar üzerine yapılmış akademik çalışmalar hakkında genel bilgiler verilmiştir. *Metin Kurulurken Uyulan Esaslar* içerisinde, eserin genel olarak dil ve imla özellikleri, metinde tercih edilen okumalar dile getirilmiştir. *Dizin Hazırlanırken Uyulan Esaslar* alt başlığında, tematik dizinlerin hazırlama yöntemleri açıklanmıştır. Tematik dizin yönteminin seçiminde metnin hacmi ile tıp terimlerinin ortaya çıkarılması fikri etkili olmuştur. Bilindiği gibi, tıp yazmalarının en belirgin özelliklerinden biri, günlük dildeki kelimelerin birçoğunun, birer tıp terimi olarak farklı anlama gelecek şekilde kullanılmalarıdır. Eski tıp anlayışı dikkate alınarak, bu kelimelerin anlamlarını belirlemek ve günlük dildeki kullanımlarından ayırt edebilmek gerekir. Bu amaçlarla, özel bir inceleme ve büyük bir titizlikle hazırlanan tematik dizinler, tıp metinleri için farklı bir dizin hazırlama yöntemi olarak akademik tartışmaya sunulmuştur.

İnceleme bölümünde, *Kitâb-ı Tercüme-i TeŖkire-i DÂvyd Fİ eİlmi'ü-Ûİbb*'ın, çeviri yazısı yapılmıştır. Metin, bazı anlamlandırmaları güçleştirecek kadar devrik cümlelerden oluşmuştur. Okuyucuya, metnin bizim tarafımızdan nasıl

anlamlandırıldığını göstermek için metin, “nokta, virgöl, iki nokta, noktalı virgöl, tırnak işareti” kullanılarak noktalanmış ve sınırlı sayıdaki imla kuralları ile düzenlenmiştir. Aynı şekilde kısmen eksik yazılan ve metinde boş bırakılan yerler, eserin, Arapça özgün metninden yapılan kısmî karşılaştırmayla tamamlanmaya çalışılmıştır. Metinde eksik veya hatalı yazılmış kelimelerdeki tamamlamalar, köşeli parantezle metin içerisinde gösterilmiştir.

Tematik Dizinler alt başlığında, metindeki tıp ve tıpla ilgili kelimeler, ayrıntılı bir şekilde tasnif edilerek incelenmeye çalışılmıştır. Bitki isimleri - tespit edilebildiği kadarıyla- düzenli olarak Türkçe ve Latince karşıkları ile birlikte verilmiştir.

Çalışmamızda, *Tematik Dizinler*'den sonra, metinde kırmızı mürekkeple yazılmış olarak verilen madde başı kelimelerin Arap alfabesi düzeniyle bir listesi verilmiştir. Bu listede, ayrıca her madde başı için varsa metinde verilen kısa anlamları, eş anlamlıları ve mizaç özellikleri okuyucuyla paylaşılmıştır.

Çalışmanın *Sonuç ve Öneriler* bölümünde ise çalışma sonucunda elde edilen bulgular sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tıp, tarihî tıp kitabı, sözvarlığı, klasik Osmanlıca, Dâvûd-ı Antâkî, Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî

ABSTRACT***KİTÂB-I TERCÜME-İ TEŖKİRE-İ DÂVİD Fİ EİLMİ'Û-ÛİBB***
(TEXT-INDEXES-DİCTIONARY)**Meryem ARSLAN SARMAN****The thesis of Phd, The Department of Turkish Language and Literature****Consultant: Doç. Dr. Muna YÛCEOL ÖZEZEN****December 2014, 1316 page**

This work is about *Kitâb-ı Tercüme-i TeŖkire-i Dâvîd Fî eİlmi'û-Ûİbb*, which was translated to the Ottoman Turkish by Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî in the 17th century. The work includes the sections of *Introduction*, *Reviewing*, *Conclusion* and *Recommendations*. The content, aim and material of the work were explained at the *Introduction* section and at the *Method* section. In addition to these, it was emphasised on life and works of translator and of writer, and it was attempted to explain significance of the writer in history of Islamic medicine. The copy of the book, which is the topic of this work, was described. There was general information about medical books written from the beginning to the 18th century and academic works on these books in this section. General language and spelling properties of the work and preferred reading in the text were stated through the *Followed Principles of Text Generated*. At the subtitle of the *Followed Principles of Index Prepared*, methods of preparing the thematic index were explained. When the method of the thematic index was selected, the idea of revealing the medical terms with the volume of the text was determinative. As known, one of the most distinctive features of medical manuscripts is that most of the words in everyday language are used in different meanings as a medical term. Determining the meanings of these words and distinguishing them from the usage of everyday language should be fulfilled by considering the old medical approach. For these aims, the thematic indexes, which were meticulously prepared with a special investigation, were presented to the academic discussion as a different method of preparing index for medical texts.

At the *Reviewing* section, *Kitâb-ı Tercüme-i Tevâkir-i Dâvûd Fî İlmi'ü-Übb*, translation writing was presented. The text had been written with inverted sentences so that it is difficult to interpret some meanings. Therefore the text was punctuated by using “dot, comma, double dot, semi-colon, quotation mark”, and arranged with limited spelling rules to show readers how we made sense of the text. Likewise, partly incomplete and left blank places in the text were tried to complete by means of the partial comparison with the Arabic original text of the work. Completions of incomplete or misspelled words in the text were shown with square bracket.

At the *Thematic Indexes* subtitle, medicine and medical words in the text were attempted to examine in detail. In this work, after the *Thematic Indexes*, a list of entry words written with red ink in the text was prepared with Arabic alphabet system. Moreover, short meanings, synonymies, and humoral characteristics given in the text -if available- were shared with the readers in this list.

At the *Conclusion* and *Recommendations* section, the findings obtained in this work were aligned.

Key Words: Medical, the book of medicine history, vocabulary, classical ottaman Turkish, Dâvûd-ı Antâkî, Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî

ÖN SÖZ

Dinî ve tasavvufî terminolojide *evren-i sugra* veya *âlem-i sugra*; Batı terminolojisinde *mikrokozmos* olarak değerlendirilen insanın, yaşaması ve yaşatılması bütün toplumların en büyük amaçlarından biri olmuştur. İnsanla birlikte başladığı söylenebilecek olan tıp da bu amaçla ortaya çıkmış bir bilim dalıdır. Dönemine göre modern ama şimdiki tıpla değerlendirildiğinde ilkel olarak kabul edilebilecek yöntemlerden genetik ve mikrobiyolojik çalışmalara kadar sağlığın korunmasına ve tedaviye girebilecek her işlem tıp biliminin içerisinde yer almaktadır. Bu bilimle ilgili her kavram da dilde karşılığını bulmuştur. Bundan dolayı, tıpla ilgili çalışmalar tıbbın yanında dil için de önemli birer malzeme niteliği taşımaktadır. Tıp terimlerinin ortaya çıkarılabilmesi, onların günlük dildeki kullanımlarından ayırt edilebilmesi için bu alanda yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır. *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi êilmi'ü-Ûıbb* adlı doktora tezimiz de böyle bir amaca hizmet etmek için hazırlanmıştır.

Hiç istemediğim halde, annemin arzusuyla başladığım Sağlık Meslek Lisesi'nin bana kazandırdığı en önemli özellik, tıba olan merak olmuştur. Edebiyat öğretmeninim, bende uyandırdığı edebî zevk ve şiir tutkusu, beni hiç hayalimde olmayan, dil bilgisi kurallarını bilmediğim, kelime çeşitlerini kavrayamadığım için hep korktuğum ve sonra da hayatımın vazgeçilmez bir parçası olan dile yöneltmiştir. Bu durumu, doktor olmak isterken Türk Dili ve Edebiyat Öğretmeni oldum diye sık sık dile getirmişimdir. Böylelikle, dille uğraşırken yolum yine tıp alanına düşmüş oldu. Tıp metinlerindeki dil ile girdiğim bu alanda, hasta-hekim beklentileri ve ilişkilerinin, terimler kadar değişken olmadığını fark ettim. Ağrının giderilmesi, sağlığa kavuşma arzusu, evlat sahibi olma ve kolay doğum yapma isteği, doktorlardan korkma, doktorların şefkatli ve güleryüzlü olmalarına yönelik talepler, insanın tıba ait değişmeyen beklentilerinden yalnız birkaçıdır.

Tez konusu bulmanın tez hazırlamaktan daha zor olduğunu düşündüğüm günlerde, Sayın Doç. Dr. Mustafa KARATEPE, beni tıp metni çalışmam konusunda ikna ederek hem hocasıyla tanışmam hem de tez konusu bulabilmem için İstanbul'a Sayın Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ'a gönderdi. Sayın Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ, Süleymaniye Kütüphanesi'nde 566 numarada kayıtlı eseri bana gösterdiğinde, ona karşı içimde tarif edemediğim bir yakınlık oluşmuştu. Metnin harekeli olması, hacimli olması ve her şeyden önce, ön çalışma yapmadan rahat okuyabildiğim birkaç kelimesi, ona

ısınmamı sağladı. Eserin yazısına alıştıkça onu daha çabuk okuyup bir an önce tamamlayacağımı düşünmüştüm. Ancak, metnin çeviri yazısı iki yılda tamamlanabildi. Bir o kadar süre de metnin sözvarlığına ve anlamlandırma çalışmalarına harcandı. Çünkü eserdeki kelimelerin çoğu, sıradışı ve Türkçenin tarihî sözlüklerinde bulunmayan kelimelerden oluşmaktaydı. Bir tesadüfle, varlığından haberdar olduğum online *Dehkhoda Sözlüğü* ve Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ'tan aldığım tarihî bitki isimleri sözlükleri olmasa, eminim kelimelerin anlamları için hala uğraşıyor olurum.

Eserin tavsiye edilmesinin yanında, tıp tarihi kaynaklarını hiç tereddüt etmeden benimle paylaşan, eserde geçen tıp bilgileri konusunda sık sık görüşlerini aldığım Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ'a teşekkür eder ve çalışmamı tamamlayamadan Hakk'ın rahmetine kavuşan Sayın Doç. Dr. Mustafa KARATEPE'yi hayır ve rahmetle anmak isterim.

Eserde tüm varaklarda yer alan boşluklardaki kelimeleri, metnin Arapça orjinal nüshasından yaptığım karşılaştırmalarla belirledikten sonra, onların çevirisinde zaman sınırlaması olmadan gece gündüz bana yardımcı olan, evini açan Kerkük asıllı Arapça mütercim Rûveyda AVCIOĞLU'na teşekkür ederim.

Çalışmamla ilgili yardımlarını ve desteklerini gördüğüm Sayın Doç. Dr. Nergis BİRAY'a, Sayın Doç. Dr. Vefa ÖZNALBANT'a, Sayın Doç. Dr. Kasım İNCE'ye, Sayın Doç. Dr. Hayri KAPLAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Oğuz ERGENE'ye teşekkür ederim.

Başıma gelen çeşitli talihsizliklerden sonra akademik hayatımın bittiğini düşünürken, akademik çalışmalarda bana bir fırsat veren Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü hocalarına teşekkür ederim.

Tez izleme komitemde yer alan, görüşlerinden yararlandığım Sayın Prof. Dr. A. Deniz ABİK'e ve Sayın Doç. Dr. Nuran ÖZTÜRK'e teşekkür ederim.

Dille ilgili okuma ve bilgi eksikliklerime hoşgörüyle ve yönlendirici yaklaşan, dille ilgili çalışmalar konusunda beni yüreklendiren, bilimsel yazılardaki disiplini ve üslubu bizzat cümlelerime yaptığı düzeltmeleriyle bana kavratın, canlı bir varlık olan dilin olduğu gibi kabul edilmesi ve kalıplara sokulmadan incelenmesi gerektiğini fark ettiren, her öğrencisine, onun en özel öğrencisi benim duygusunu hissettiren ve her şeyden önce hoca olmanın ne demek olduğunu davranışları ile öğreten danışmanım Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN'e yardımlarından dolayı teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

İçerisinde uzun uğraşlar sonucunda elde edilen bilgilerin bulunduğu el yazmalarının çeviri yazısının ve dil incelemelerinin yapılması, onların tamamen anlaşılmiş olduğu anlamına gelmemektedir. Bu bakımdan 10 yıldır emek verdiğim tezimin konusu olan eseri, her yönüyle ifade edebildiğim iddiasında değilim. Buna karşılık, yaklaşık 58 yıllık yaşamında tespit edebildiğimiz kadarıyla 52 eser bırakan, kör bir hekim olan Dâvûd-ı Antakî'nin ne kadar donanımlı olduğunu ve içinde bulunduğu medeniyeti kavrayıp onu eserlerine aktardığını rahatlıkla söyleyebilirim. Onun en ünlü eserinin 3. bölümünün Osmanlı Türkçesine çevrilmiş halini bile yaklaşık on yıldır tam olarak keşfedememenin, hekimin bilgi düzeyi yanında, yıllarca hafife alınan eski eserlerin ne büyük hazine olduğunu da gösterdiğini düşünüyorum. Hekimin karanlık dünyasını 415 yıl sonra az da olsa aydınlatabilmiş olmayı umuyorum.

Dönemin veziri Kemankeş Mustafa Paşa'nın isteği üzerine, çalıştığımız eseri telifinden yaklaşık 100 yıl sonra Osmanlı Türkçesine çeviren ve hayatına dair bilgi bulamadığımız Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'yi de zikretmeden geçmek istemiyorum. Onun şahsında, bilime hizmetleri dokunmuş ve bunu da bilinmek için yapmamış olan tüm bilgi sevdalılarına rahmet ve şükranlarımı göndermek istiyorum.

Umarım, çalıştığımız eser, insanlığa ait bilgi ve bulguların keşfine yardımcı olur.

Not: Bu tez Ç.Ü. Bilimsel araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (FEF2013D26).

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	.iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Çalışmanın Konusu	1
1.2. Çalışmanın Amacı	1
1.3. Çalışmanın Malzemesi.....	3
1.3.1. Dâvûd-ı Antâkî'nin Hayatı ve Eserleri	3
1.3.1.1. Dâvûd-ı Antâkî'nin Hayatı	3
1.3.1.2. Dâvûd-ı Antâkî'nin Eserleri	9
1.3.1.2.1. Dâvûd-ı Antâkî'nin <i>Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l- èAcebi'l-èUcâb</i> İsimli Eseri	9
1.3.1.2.2. Dâvûd-ı Antâkî'nin Diğer Eserleri	16
1.3.2. Dâvûd-ı Antâkî'nin İslam Tıp Tarihi Bakımından Önemi	18
1.3.3. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin Hayatı ve Eserleri	22
1.3.3.1. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin Hayatı.....	22
1.3.3.2. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin <i>Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi èlmi'ü-Ûıbb</i> İsimli Eseri	25
1.3.3.3. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin <i>Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi èlmi'ü-Ûıbb</i> İsimli Eserinin Nüshaları ve Diğer Eserleri	29
1.4.Nüsha Betimlemesi	38
1.5. Türk Tıp Tarihine Genel Bir Bakış (Başlangıçtan 18. Yüzyıla Kadar)	39
1.6. Çalışmanın Yöntemi	51

1.6.1. Dönemin Tıp Anlayışı (En Eskiden 18. Yüzyıla Kadar).....	51
1.6.2. Metin Kurulurken Uyulan Esaslar	56
1.6.3. Dizinler Hazırlanırken Uyulan Esaslar	59

BÖLÜM II

İNCELEME

2.1. Metnin Noktalanmış Çeviri Yazısı	70
2.2. Tematik Dizinler	714
2.2.1. Tıbbi İsimler Dizinleri.	714
2.2.1.1. İkinci Dereceden Tıpla İlgili İsimler Dizinleri.....	714
2.2.1.1.1. Bitki İsimleri ve Bitki İsimleri İle İlgili Kelimeler	
Dizini	714
2.2.1.1.2. Hayvan İsimleri ve Hayvan İsimleri İle İlgili Kelimeler	
Dizini.....	797
2.2.1.1.3. Maden İsimleri ve Maden İsimleri İle İlgili Kelimeler	
Dizini.....	891
2.2.1.1.4. Yiyecek ve İçecek İle İlgili Kelimeler Dizini.....	852
2.2.1.1.5. Toprak ve Toprakla İlgili Kelimeler Dizini.....	882
2.2.1.2. Birinci Dereceden Tıpla İlgili İsimler Dizinleri	903
2.2.1.2.1. Öncesi ve Sonrası Süreçleriyle Hastalık, Rahatsızlık İle	
İlgili Kelimeler Dizini.....	903
2.2.1.2.2. Organ, Doku, Salgı ve Vücut Sistemleri İle İlgili	
Kelimeler Dizini.....	980
2.2.1.2.3. İlaçlar, İlaç Hazırlama ve Kullanım Şekilleri İle İlgili	
Kelimeler Dizini.....	1023
2.2.1.3. Özel İsimler Dizini	1080
2.2.1.3.1. Hekim İsimleri Dizini.....	1080
2.2.1.3.2. Tıp Eserleri Dizini	1199
2.2.1.3.3. Yer İsimleri Dizini.....	1110
2.2.1.4. Arapça İbareler Dizini.....	1133
2.2.2. Tıbbi Fiiller Dizini.....	1151
2.3. Eserde Arapça Alfabetik Sırayla Verilen İlaç Ve İlaç Hammaddeleri	1225

BÖLÜM III**SONUÇ VE ÖNERİLER**

3.1. Sonuç ve Öneriler	1287
KAYNAKÇA	1293
EKLER	1307
ÖZ GEÇMİŞ	1316

KISALTMALAR

- Ar.** : Arapça
BİD : Bitki İsimleri ve Bitki İsimleri İle İlgili Kelimeler Dizini
bk. : Bakınız
Far. : Farsça
HİD : Hayvan İsimleri ve Hayvan İsimleri İle İlgili Kelimeler Dizini
HSİD : Öncesi ve Sonrası Süreçleriyle Hastalık, Rahatsızlık İle İlgili Kelimeler Dizini
İİD : İlaçlar, İlaç Hazırlama ve Kullanım Şekilleri İle İlgili Kelimeler Dizini
MİD : Maden İsimleri ve Maden İsimleri İle İlgili Kelimeler Dizini
OİD : Organ, Doku, Salgı ve Vücut Sistemleri İle İlgili Kelimeler Dizini
T. : Türkçe
TİD : Toprak ve Toprakla İlgili Kelimeler Dizini
YİD : Yiyecek ve İçecek İle İlgili Kelimeler Dizini
Yun. : Yunanca

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yazılan ve Nüsha Sayısı Bakımından İlk 10'a Giren Tıp Kitapları	20
Tablo 2. Osmanlı Döneminde Yazılmış Tıp Kitaplarının Müellif ve Eser Sayısının Yüzyıllara Göre Dağılımı	50
Tablo 3. Osmanlı Döneminde Yazılmış Tıp Kitaplarının Eserin Diline Göre Dağılımı	50
Tablo 4. Ahlat-ı Erbaa'nın Özellikleri ve Tedavisi	54
Tablo 5. Eserde Arapça Alfabetik Sıraya Göre Verilen İlaç ve İlaç Hammaddeleri İle Bunların Metinde Verilen Eş Anlamlıları, Tanımları ve Mizaç Özellikleri	1225
Tablo 6. Eserde Arapça Alfabetik Sıraya Göre Verilen İlaç ve İlaç Hammaddelerinin Konulara Göre Dağılımı ve Oranları	1290
Tablo 7. Tematik Dizinlerde Geçen Sözcüklerin, Geçiş Sayıları ve Oranları	1291

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Dâvûd-ı Antâkî'nin <i>Teõkiretü Uli'l-ElbÀb Ve'l-CÀmièü Li'l-èAcebi'l-èUcÀb</i> Eserinin Nüshalarının Arap ve İslam Ülkeleri Kütüphanelerindeki Dağılımı	11
Şekil 2. Dâvûd-ı Antâkî'nin <i>Teõkiretü Uli'l-ElbÀb Ve'l-CÀmièü Li'l-èAcebi'l-èUcÀb</i> Eserinin Nüshalarının Yabancı Ülkeler Kütüphanelerindeki Dağılımı	11
Şekil 3. Eserin Mührü.	26
Şekil 4. Anasır-ı Erbaa ve Onların Dört Fiziksel Özelliği.....	52

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, tarihî bir tıp metni olan *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fî eîlmi'ü-Ûıbb*'dir. Bu eser, Dâvûd-ı Antâkî'nin kısaca *Tezkire-i Dâvûd* olarak bilinen *Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* isimli Arapça eserinin 3. bâbının 17. yüzyılda Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî tarafından Osmanlı Türkçesine yapılmış çevirisidir.

Eser, Allah'a hamd ve Peygamber'e övgü ile başlar. El-Gûrânî, eseri çevirmek için ne zaman görevlendirildiğini, niçin bu görevi aldığını ve eseri ne zaman bitirdiğini anlatır. Yine, eserin çevirisi esnasında atladığı bölümlerden ve bunları, *zarurî bilgiler* içermediğinden dolayı çevirmediğinden bahseder. Bundan dolayı, Dâvûd-ı Antâkî'nin özgün eserinde yer alan tıp biliminin önemi ve mizaçlar bölümü, eserin çevirisinde bulunmamaktadır. Bu açıdan çeviri, Arapça aslının tam ve eksiksiz bir çevirisi değildir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Gerek Türkiye gerekse dünya kütüphanelerinde araştırılmayı, günümüze kazandırılmayı bekleyen Osmanlı Türkçesiyle yazılmış binlerce eser bulunmaktadır. Bunların tamamı incelenmeden Türkçenin söz varlığı, gramer özellikleri, ifade kabiliyeti hakkında doğru ve kesin yargılara ulaşmak mümkün değildir. Yine Türklerin edebî ve sanatsal özellikleri yanında, bilime hizmetlerinin ortaya konulması, bilime verdikleri değerin anlaşılması için de bu çalışmaların yapılması gerekmektedir. Örneğin çalışılacak herhangi bir tıp eserinin dil çalışmaları ve tıp yanında eczacılık, coğrafya hatta tarih, felsefe, kimya, fizik, kültür tarihi (eserin yazıldığı dönemde sağlıkla ilgili hassasiyetler, dönemin sağlık anlayışı vb. bakımlardan) gibi bilimlere de veri sunduğu düşünülürse bu eserlerin çalışılmasının değeri bir kez daha anlaşılacaktır. İşte doktora tez çalışması olarak hazırladığımız bu çalışmanın temel amacı da *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fî eîlmi'ü-Ûıbb* isimli eserin çeviri yazısını yapmak, söz varlığını öncelikle bir bütün olarak ortaya koymak ve hazırlanacak olan konu (bitki, hayvan, maden isimleri vb.) dizinleriyle, bu söz varlığının ağırlıklı noktalarını belirlemektir.

Metnin ortaya konulmasıyla, Türkçe ses bilgisi (ses olayları, ses uyumları, ses benzeşmeleri, imla-telaffuz ilişkisi vb.), tarihsel metinlerin imla özellikleri, şekil bilgisi ve söz dizimi özellikleri konularında araştırma yapanlara malzeme sağlanmış olacaktır. Metnin çevrildiği yüzyıl düşünüldüğünde, özellikle Klasik Osmanlı Türkçesi çalışanlarına ne denli önemli bir malzeme oluşturduğu tahmin edilecektir.

İsmi geçen tercüme metin harekeli bir metindir. Bu onu, dilbilgisi araştırmaları için de önemli hale getirmektedir. Başka bir deyişle, eser Klasik Osmanlı Türkçesinin Eski Anadolu Türkçesinden ayrılan yönleriyle, Türkiye Türkçesine yaklaşan yönlerinin takibi bakımından son derece değerli ve hacimli bir malzemedir.

Ortaya çıkan söz varlığı ile Türkçe tıp terimlerine yeni terimler eklenebilecek ve unutulmuş olan tıp terimleri yeniden gün ışığına çıkabilecektir. Eserde geçen bitki, hayvan ve maden isimleri, ilgili alanlarda çalışanlara veriler sunacaktır. Aynı şekilde metinde yer alan hekimler ve onların eserleri tıp tarihi araştırmacılarına kaynak oluşturabilecektir. Metin yer isimleri ve tarihî şahsiyetler yönüyle de gerek coğrafya gerekse tarih alanı için de zengin bir veri kaynağıdır. Bunların dışında, eserin yazıldığı dönemde sağlıkla ilgili hassasiyetler, dönemin sağlık anlayışı, kültür tarihi ve halkbilimi araştırmacıları için faydalı olabilecek özelliklere sahiptir.

Günümüzde Türkiye’de, özellikle son on yılda, el yazması tıp metinleri üzerine yapılan çalışmaların arttığı gözlenmektedir. Yapılan bu çalışmayla, bu tıp metninin Türkçenin tıp tarihindeki ve diğer tıp metinleri arasındaki yeri ve önemi de ortaya çıkacaktır. Nitekim Dâvûd-ı Antâkî’nin eserinin, bitki isimleri, ilaç hammaddeleri vb. bakımlarından kendisinden önceki tıp metinleri kadar ve çağdaşı tıp metinlerinden de zengin olduğuna dair görüşler vardır (Erdemir, 1994, s. 26-27). Tıp tarihçilerinin ortak görüşlerine göre, İbn-i Sina’nın *Kânûn* kitabında 800’den fazla ilaç hammaddesi bulunurken, Dâvûd-ı Antâkî, kısaca *Tezkire-i Dâvûd* olarak bilinen eserinde 1700’den fazla ilaç hammaddesi tanıtmıştır. Bundan dolayı, Dâvûd’un eserinde geçen bitki isimlerinin çoğuna şimdiye kadar çalışılan tıp kitaplarında rastlanmamaktadır. Hatta bu kelimelerin çok büyük bir bölümü, Türkçenin tarihî söz varlığını betimleyen kimi sözlüklerde de (Meninski’nin, Tietze’nin sözlükleri gibi) yer almamaktadır. O halde şöyle bir amaç kendiliğinden ortaya çıkmış olmaktadır: Mustafa El-Gûrânî tarafından Osmanlı Türkçesine çevrilen *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvûd Fî èlmi’ü-Üıbb*’ın günümüz araştırmacılarının dikkatine sunulmasıyla, çeşitli alanlarda kullanılacak

zengin içerikli (çoğu sıra dışı ve genel dilde yer almayan 1700 madde başı kelimeyi aşan) bir sözlüğe de kavuşulmuş olacaktır.

Türkçenin bütünlüklü tarihî tıp terminolojisinin, bu konuda az ya da çok veri sunan Orhun Kitabeleri'nden Uygur metinlerine, Uygur metinlerinden Çağatay ve Eski Anadolu Türkçesi sahalarna uzanan bir yelpazede yapılacak geniş kapsamlı bir çalışmayla ortaya konulabileceği açıktır. Bu eser, böylesi bir çalışmaya en çok malzeme sunabilecek eserlerden biri olması bakımından da son derece değerlidir.

1.3. Çalışmanın Malzemesi

Çalışmanın temel malzemesi, *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvÿd Fî eîlmi'ü-Übb'*dir. Eser, esas olarak 363 (2a-364a aralığında) varaktır. Eserin başında *Tezkire-i Tercüme* yazılı bir sayfa, küçük bir Farsça manzum parça ile birlikte üç beyitlik küçük bir Türkçe manzum parça ve varak sayısını belirten bir açıklama ile eser isminin (*Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvÿd Fî eîlmi'ü-Übb'*) bulunduğu bir sayfa bulunmaktadır. Bu manzum parçalarla, küçük mensur parça eserin çeviri yazısında ilgili sayfada dipnotlarla betimlenmiştir. Eserin her bir sayfasında 21 satır (2 sayfa'da 20 satır) yer almaktadır. Metin harekeli ve genel olarak okunaklı bir nesih yazısıyla istinsah edilmiştir. Şu ana kadarki incelemelerle, metnin Dâvûd-ı Antâkî'nin Arapça yazmış olduğu *Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* isimli eserinin tek Türkçe yazma nüshası olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Erdemir, 1994, s. 26; Mevaldî, 2009, s. 21).

1.3.1. Dâvûd-ı Antâkî'nin Hayatı ve Eserleri

Bu bölümde, Dâvûd-ı Antâkî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilecektir.

1.3.1.1. Dâvûd-ı Antâkî'nin Hayatı

Arapça özgün eserin müellifi Dâvûd-ı Antâkî, İslam tıp tarihinin en tanınmış tabiplerinden ve müelliflerinden biridir. Bu bakımdan onun hayatı ve eserleri, Türkiye ve dünyada pek çok tıp tarihi araştırmacısının ilgisini çekmiştir. Döneminden sonra yazılan Arapça tabip biyografileri olarak bilinen *etibba* türü eserler yanında, genel biyografik çalışmalarda da hekimin hayat hikâyesi ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun dışında, Dâvûd-ı Antâkî'nin öğrencilerinin yazmış olduğu kitaplarda ve bazı hatıralarda hekimden bahsedilmiştir. Dâvûd-ı Antâkî'nin Antakya'dan

derlenmiş olan yaşayan hatıraları, hekime dair elde edilen en müstesna bilgilerdir ve onun halk arasındaki önemini ve saygınlığını gözler önüne sermektedir (bk. Kızıldağı, 1950). Buna rağmen, “(...) Üç Osmanlı padişahı (Kanûnî Süleyman, Selim II., Murad III.) zamanında, Osmanlı imparatorluğu hudutları dahilinde yaşamış olan bu Osmanlı-Arap âliminden, İstanbul’da veyahut Anadolu’nun büyük şehirlerinde çalışmamış olan Osmanlı ulemasını çerçeveleri içine almayan diğer Osmanlı tezkireleri ve ulema tercüme-i halleri bahis bile etmemektedir” (Adivar, 1977, s. 455). Bu konudaki tek istisna Kâtip Çelebi’dir. Çünkü Kâtip Çelebi, *Keşfü’z-Zîinûn* isimli eserinde, Dâvûd-ı Antâkî’nin eserlerinden farklı yerlerde söz etmiştir (Kâtip Çelebi, 2007, s. 241, 347, 1240, 1553, 1559). Dâvûd-ı Antâkî’nin Osmanlı literatüründe bu denli az yer almasında onun mezhep tercihi ve Anadolu’da yaşamaması etkili olmuş olabilir.

Kaynaklar incelendiğinde, Dâvûd-ı Antâkî hakkındaki verilen bilgilerin genel olarak birbirinin tekrarı olduğu görülmüştür. Bu derleme bilgilerin asıl kaynağı nedir sorusundan yola çıkılarak yapılan araştırmayla, Dâvûd-ı Antakî hakkında en yetkin bilgilerin M. E. Muhibbî tarafından Arapça olarak yazılan *Hulasatü’l-Eser Fî A’eyani’l-Karni’l-Hadi-Aşr* ile Abu’l-Ma’ali Et-Talavî¹’nin *Sânihât* eserlerinde olduğu anlaşılmıştır (Adivar, 1977, s. 454). Türkiye’de bu eserlerdeki bilgileri ilk kullanan ve çalışmasına dayanak yapan kişi A. Adivar’dır. Sonrasında Dâvûd-ı Antâkî ile ilgili yapılan çalışmalarda A. Adivar’ın çalışması temel kaynak olmuştur.

Buna göre Dâvûd-ı Antâkî’nin hayatıyla ilgili şu görünüm ortaya çıkmaktadır:

Osmanlı-Arap bilgini olarak bilinen Dâvûd-ı Antâkî, M. 16. yüzyılda (1541?-1599) Kuzey Suriye İdlip Eyaleti’nin 12 km kuzeydoğusundaki Fev’a köyünde doğmuş bir hekimdir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yedi yaşında kör ve raşitik bir durumda iken babasıyla Antakya’ya taşınmıştır. Bu durum, tarihçi Mustafa El-Hamâvî’nin *11. Yüzyıldakilerin Haberleriyle, Yolculuk ve Taşınmaların Faydaları* (H. 1123) adlı ve bugün Kahire Kütüphanesi’nde (Timur Tarihi / 923 numarasıyla) korunan eserinde belirtilmektedir (Zakkur, 2009, s. 77).

Dâvûd-ı Antâkî, *zamanındaki doktorların başı, ilimlerin üstadı, zamanının efsane kişisi* diye bilinen bir hekimdir (Muhibbî, t.y., 140). Antakya’da doğduğu için “Antâkî”, anadan doğma kör olduğundan dolayı da “Darîr” ve “Ekmeh” diye tanınan bu hekim, bilgisinin genişliği ve zekâsının parlaklığından dolayı “El-Basîr” lakabını da

¹ Kelime, Adnan Adivar’da Talavî, Zakkur’un çalışmasında Taluvî şeklinde geçmektedir. Biz, çalışmamızda, kişilerin farklı olarak algılanmasını önlemek için Talavî okunuşunu tercih ettik.

almıştır. Antâkî için kullanılan Ucûbetu'd-Dehr (“Zamanın Harikası”) vasfı ise, körlüğüne rağmen gerek tıp gerek astronomi ve gerekse fen bilimlerinde üstat sayılacak dereceye geldiğini göstermek için kullanılmıştır.

Küçük yaşta görme yeteneğini kaybeden Dâvûd-ı Antâkî, Muhibbî'nin eserine göre sonradan kötürüm olmuştur. Yine Muhibbî'ye göre, Dâvûd-ı Antâkî'nin yaşı gezegenler sayısına geldiğinde –bunun yedi yaş olduğunu düşünüp ifade edenler de olmuştur- kalkmamış ve sinirlerinde bir arıza olmuştur. Babası, Neccar köyünün reisi (“ağası”) imiş. Neccar ismi, Seyyid Neccar (Habibi Neccar)'ın mezarının orada olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bölgede, mezarın çevresinde fakirler ve göçmenler için kalacak yerler yaptırılmıştır. Hekimin babası onlar için her gün yemekler çıkarmış ve yemekleri onlara hademelerle göndermiştir. Burası hekim için de özel bir yer olmuştur (Muhibbî, t.y., s. 141; Zakkur, 2009, s. 78).

Kötürüm olması yüzünden eğitiminin aksamasını istemeyen babası, Dâvûd-ı Antâkî'nin iyi bir eğitim alması için her gün onu dergâha götüreceği birini tahsis etmiştir. Dergâhtaki eğitimi devam ederken, dergâha felsefenin bazı alanlarında ve tıp biliminde büyük bir bilgiye sahip İranlı Şeyh Muhammed Şerif isminde bir bilgin gelmiştir. Hekimin babasının reisliğini (“ağalığını”) yaptığı Neccar köyünde kalan ve Habibi Neccar'ın mezarı yanındaki bir odada yaşayan Şeyh Muhammed Şerif, Dâvûd'un küçük yaştaki olağanüstülüğünü görmüş ve onunla ilgilenmiştir (Muhibbî, t.y., s. 141; Zakkur, 2009, s. 78). Bu durum, Muhibbî'nin eserinde hekimin ağzından şu şekilde anlatılmıştır:

(...) Muhammed Şerif (...) gezgin gibi dönüyordu (...). Ona yakın olanlar, ondan bazı şeyler okumasını istediler. O bazı ilahi ilimler hakkında konuştu. Ben de onunla yarışıyordum. Bir süre sonra, bende bir şey görmüş olmalı ki orada benim önümde eğildi; ben de ona gözyaşından başka bir şeyle cevap veremedim. İşte o zaman, benim için bir iyilik yaptı: Kendisiyle beni güneşin altında şahlıya yukarıdan aşağıya sardı. Artık hissetmemeye başladım. Bunu tekrar tekrar yaptı. Burada içime öyle bir sıcaklık girdi ki mafsallarım bile ısındı. Sonra belimi sardı. Eliyle azalarımı, ayağımı, kaslarımı bastırdı. Bunun sonucunda kimsenin yardımı olmadan kendi başıma kalktım. Eve gittim. Babam, beni görünce sevinçten kendini tutamadı (...) Babam, o adamın yanına gidip hücreesine girdi, yaptığı işten dolayı ona teşekkür etti.” (Muhibbî, t.y., s. 141).

Hekim, hem kendini iyileştirdiği hem de bilgisine hayran olduğu için İranlı Muhammed Şerif'ten mantık, fizik gibi dersler almıştır. Farsça öğrenmek istediğini Muhammed Şerif'e söylediğinde, İranlı âlim: “Oğlum Farsça herkes için kolaydır... Sana, Yunancayı öğreteyim (...). Çünkü şimdi yeryüzünde Yunancayı benden başka kimsenin bildiğini zannetmiyorum.” (Muhibbî, t.y., s. 141) tavsiyesinde bulunmuştur. Antâkî, bu tavsiyeden sonra, eski Yunan filozof ve bilginlerini öğrenmiş, eserlerinde Yunanca kavramları kullanacak kadar Yunancaya vâkîf olmuştur.

Çok üstün bir zekâsı ve kuvvetli bir hafızası olan Dâvûd-ı Antâkî, tıp ve tabii bilimler yanında İbn-i Sina, Fahreddin Râzî, Şehabettin Suhreverdi'nin eserleri ve *İhvanü's-Safâ* risaleleri ile çokça meşgul olmuştur (Erdemir, 1994, s. 26).

Dâvûd-ı Antâkî, Muhammed Şerîf'in Antakya'dan ayrılması, babasının ölümü ve eğitimi tamamlamasıyla Anadolu, Suriye ve Lübnan'da gezilere çıkmıştır. Lübnan'da çeşitli bilginlerden, Şam'da, Kadı Ebu El-Feth Muhammed b. Abdusselam b. Ahmed Er-Rabi Et-Tunisî El-Harrubî'den (H. 901-975), "İlimlerin Güneşi" Bedreddin Muhammed Bin Muhammed El-Gazî El-Amirî El-Dimîşkî Ebû El-Bereket'ten ve Şeyh Alâeddin Muhammed b. El- İmadî El-Dimîşkî (H. 987)'den yeni bilgiler öğrenmiş ve bilgilerini pekiştirmiştir (El-Nasan; 2008, s. 27; Zakkur, 2009, s. 7). Hekim, H. 976 (M. 1568-69)'da Şam'da iken ünlü eseri *Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* isimli eserini yazmaya başlamıştır. Sonra Mısır'a geçmiştir. Hekim Mısır'a vardığında, kendisinin o yörenin insanlarına şekil, renk olarak benzemediğini fark etmiştir. Bu durum ona, Ebû Et-Tayyib isimli Mısır şairinin dizelerini hatırlatmıştır: "Bir hurma ağacı gibi bu yerde bulunmam, Hz. İsa'nın Yahudiler içinde bulunması gibidir." (Muhibbî, t.y., s. 142).

Kahire'ye gelen Antâkî, Zâhiriyye Medresesi'nde görevlendirilmiştir. Ayrıca Mansurî Hastanesi'nde "Bitkicilerin Başı" olarak görev yapmıştır. Sonra tüm hastanelerin başkanlığına atanmış ve bu süre zarfında Abbasî, Fatımî ve Endülüs dönemleri gibi değişik dönemlere ait tıp ve felsefe bilimleri ile ilgili birçok eseri inceleme imkânı bulmuştur (Zakkur, 2009, s. 78).

Ayrıca, Kahire'deki durumuyla ilgili olarak öğrencisi Abu'l-Maèali Et-Talavî şöyle demektedir: "Mısır'da karşılaştıklarımın biri de, bilimin büyüklerinden ve ustalarından, Muaziyye Kahiresi'nin konuğu, Ömer Oğlu Şeyh Dâvûd El-Antakî'dir. Ona doğumunu ve aydınlanmasını sordum: Antakya'da bu arazla doğduğunu, doğumdan sonra başka bir araz da oluşmadığını söyledi." (Zakkur, 2009, s. 78).

Dâvûd-ı Antâkî, Mekke Şerîfi Hasan b. Ebî Numay'ın davetiyle 1008 H. (M. 1599) yılında Mekke'ye gitmiş, Mekke'de bir seneye yakın ikamet etmiştir. Hac görevini de yerine getiren Şeyh Dâvûd, aynı yıl burada vefat etmiştir. Muhibbî onun ölümüyle ilgili şu bilgileri vermektedir: "Onun Mekke'de ikameti bir seneden fazla değildir. (...) Onun ölüm nedeni, üzüm yemesinden oluşan ishaldir. Bazıları, onun zehirlendiği iddiasını ortaya atmışlardır. Her şeyin iyisini Allah bilir." (Muhibbî, t.y., s. 149).

Yaşadığı dönemlerde Türkçe kaynaklara yeterince geçmeyen Dâvûd-ı Antâkî'nin Antakya'da halk arasında efsanevî bir şekilde yaşaması -zıtlık oluşturmakla beraber-, onun ününü ve önemini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Antakyalı hekim E. Kızıldağlı tarafından derlenip yayınlanan (Kızıldağlı, 1950) bu hikâyeler, Süheyl Ünver'in İstanbul Üniversitesi Temel Tıp Bilimleri ve Deontoloji Anabilim Dalı kütüphanesinde bulunan dosyasından elde edilmiştir. Bu hikâyelerden bazıları şöyledir:

Rivayetlere göre Dâvûd'un babası Antakya'da bir Yahudi ile komşu imiş. Yahudi komşu, bir gün yıldız falına bakmış. Güneş hamel burcunda iken iki yıldızın birbiriyle birleşeceğini -600 senede bir olan durum- ve bu günde ana rahmine düşecek olan bir çocuğun dünyanın en âlim adamı olacağını söylemiş. Yahudi günleri sayarken Dâvûd'un babası da bunun gerçek olmasını ve o çocuğun kendi çocuğu olmasını dilemiş. O yıldızın denk geleceği geceyi takip eden Yahudi'nin çocuğu olmamasına karşın Ömer'in Dâvûd isminde bir oğlu olmuş. İki gözü kör olarak dünyaya gelen Dâvûd, zekâsı ile herkesi hayrette bırakmış.

Bir diğer hikâyeye göre, zekâsından dolayı hocaların ona ders okutmalarından sıkılan Dâvûd, bir gün annesine, "Anne beni bir kefene sar, 'Oğlum öldü.' diyerek hoca ve hafızları başıma topla, bir hatim indirsinler." demiş. Anne de oğlunun arzusunu yerine getirmiş. Dâvûd, başı ucunda Kuran'ı baştan sona okuyan hafızlardan sonra şehadet getirerek kalkıp oturmuş. Sonra da hafızlara dönüp, Kuran'ı baştan sona okumuş. Hafızlar okumada bir hata bulmuşlar. Ancak Dâvûd hata yapmadığında ısrar etmiş. Yapılan incelemeler sonunda hafızların yanlış yaptığına kanaat getirilmiş.

Yine Bağdat'a halifenin yanına davet edilen hekim, katırcının, "Başınızı eğin, dal çarpmasın." uyarısıyla, başını eğmiş. İşini bitirip dönerken yine aynı yerde uyarı olmadan başını eğmiş. Çevresindekilerin ne olduğunu sorması üzerine, durumu anlatmış. Onlar da orada bir ağacın bulunmadığını ifade etmişler. Dâvûd'un ısrarı üzerine, toprağı kazdıklarında ise orada yeni kesilmiş bir ağaç kökünün bulunduğunu görmüşler. Bunun üzerine hekim, ben körüm amma kafam görür, diye karşılık vermiş (Kızıldağlı, 1950, s. 153-154).

Dâvûd-ı Antâkî hakkında bilgi edinilen kaynaklardan biri de öğrencilerinin yazdıklarıdır. Mühendislikten şiire, tıptan astronomi ve felsefeye pek çok alanda eser veren Antakî, pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Öğrencilerinin meşhurları: Şihabuddin El-Haffacî El-Masrî (El-Şihab El-Haffacî) (H. 977-1044), *Reyhane'tü'l-Elibbe* isimli eserin sahibidir. Mısırlı Medyen Bin Abdurrahman El-Kavsunî (H. 969-1044 sonrası),

Kamusu'l-Etibba ve Namusu'l-Elibba isimli eserin sahibidir. Abu'l-Ma'ali Et-Talavî, (H.950-1014), *Sânihât* isimli eserin sahibidir. Abdü'r-Rauf Elmenavî (H. 952-1031), *En-Nüzhe'z-Zehiye Fî Ahkamü'l-Hamamü's-Şeriye* eseriyle bilinir (Zakkur, 2009, s. 79).

Öğrencilerinin kitaplarından öğrenildiğine göre Antâkî, bazı hastalıkları nabızdan teşhis etmiş, bazı rahatsızlıkları kokulardan anlamış, “gonore” olarak bilinen belsoğukluğunu ve “kralların hastalığı” olarak isimlendirdiği gut hastalığını tanımlamış ve tedavi etmiştir. Ayrıca uyuzun nedeninin kurtçuklar olduğunu belirtmiştir. Hele nabza bakarak, görmediği halde hastalıkları teşhis ve tedavi etmesi onun ününü artırmıştır (Zakkur, 2009, s. 81).

Öğrencisi Haffacî, *Reyhane'tü'l-Elibbe* isimli eserinde, Dâvûd'un Allah'ın hikmetiyle görebildiğini, gezginlerin ondan hayret verici şekilde bahsettiğini ifade ederek, saz telinden alamadığı zevki nabızdan alması özelliğine dikkat çekmiştir. Bu özelliğinin farkında olan Dâvûd, kendisinin İbni Sina ve Bin Danyal'den de üstün olduğuna inanmış ve şöyle demiştir: “İbni Sina beni görseydi kapımda beklerdi; Bin Danyal beni görseydi eşliğimin toprağıyla rimellenirdi.” Haffacî, Dâvûd'un yine nabza göre hastalıkları bilmesi özelliğini şöyle nakletmiştir: “Hükümdar Şerif Hasan onunla birlikteyken arkadaşlarından birinin elini uzatarak, ‘Nabzımı muayene et.’ dedi. Hekim ise, ‘Bu hükümdarın eli değildir.’ diye yanıtladı. Başka bir arkadaş el uzatınca da aynısını söyledi. Sonradan Şerif Hasan'ın elini uzatması üzerine, elini öperek rahatsızlıklarının tümünden haber verdi ve zekâsına hayran bıraktı.” (Zakkur, 2009, s. 80).

Öğrencisi Talavî'nin naklettiği bir hatıraya göre, Dâvûd, Kahire'de odasında iken bir asker gelip kendisine bir selam vermiş. Dâvûd, onun selamını almamış. Çünkü onun kokusundan belsoğukluğu hastalığına yakalandığını anlamış. Sonra ona: “Git, Allah hastalığına derman vermesin, hiçbir sıkıntını da azaltmasın. İçkiyi içer, o işi yapar, bu hastalığa yakalanırsın, ardından köre gelir derman ararsın.” demiş. Yine de onu hastalığından tedavi etmiş (Zakkur, 2009, s. 81).

1.3.1.2. Dâvûd-ı Antâkî'nin Eserleri

Çeşitli alanlarda kendini geliştiren Dâvûd-ı Antâkî, pek çok eser bırakmıştır. Hepsisi Arapça olarak yazılmış olan bu eserler hakkında şu bilgiler verilebilir:

1.3.1.2.1. Dâvûd-ı Antâkî'nin *Teõkiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l- èAcebi'l-èUcâb* İsimli Eseri

Kitaplarının en ünlüsü, akıl sahiplerine notlar, bilinmeyenler ve tuhaflıkların derlenmesi anlamına gelen *Teõkiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l- èAcebi'l-èUcâb* isimli tıp kitabıdır (Mevaldî, 2009, s. 19). Bu eser, H. 1254-1324 yılları arasında Mısır'da yedi kere basılmıştır (Erdemir, 1994; El-Nassan, 2009).

Eserin besmele ve duayla başlayan Arapça aslı şu bölümlerden oluşmaktadır: *Muüaddime*, *Bâbü'l-Evvel*, *Bâbü'â-æAnî* ve *Bâbü'â-æAliâ*, *Bâbü'r-Râbiè*, *ÒÀtime*. Mukaddimede bilimlerin ve konuların tasnifi; birinci bölümde, tıbbın temel konuları; ikinci bölümde, eczacılık maddelerinin tespiti, açıklaması ve bileşikleri; üçüncü bölümde, belli başlı ilaçların hazırlanışı; dördüncü bölümde, hastalıkların tespit ve teşhisiyle, bunlara uygulanacak ilâçlar ele alınmıştır. Sonuç bölümünde de tıp bilimiyle ilgili bazı “garip hâdiselerle latife ve nükteler” üzerinde durulmuştur (Erdemir, 1994, s. 26; Adıvar, 1977, s. 455; Al-Naser, 2009, s. 41-42)².

Eserin özgün şeklinin sonunda, *Teõkiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l- èAcebi'l-èUcâb*'ın iki cüzden (ciltten) oluştuğu ve ikinci cüzde *Bâbü'r-Râbiè*'ün yer aldığı notu bulunmaktadır. Türkiye'de birinci cüz gibi ikinci cüzün de birçok nüshası yer almakla birlikte, Türkçeye esas itibarıyla yalnızca birinci cüzün üçüncü bölümü yani sözlük bölümü çevrilmiştir.

Kısaca *Tezkire-i Dâvûd* olarak bilinen ve yazarının ününü sağlayan en meşhur eseri olan ve döneminde tıp eğitimi için çokça yararlanılan *Teõkiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb*, aynı zamanda klasik İslam tıbbının Avrupa bilgileriyle bir arada bulunduğu ilk örneklerinden birisidir. İbn-i Sina, *Kânûn Fi't-Tıbb*'da kitabında 800 ilaç ismi tanıtırken Dâvûd-ı Antâkî, *Teõkire-i Dâvÿd* olarak bilinen eserinde 1712 ilaç ismini tanıtmıştır. Bu sayının 1792 olduğuna dair görüşler de bulunmaktadır (El-Nassan, 2008, s. 29; Erdemir; 1994, s. 26; Mevaldî, 2009, s. 20). Eser üzerinde birkaç

² Bu açıklamalar Arapça özgün metnin girişinde şu şekilde yapılmıştır:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فِي تَعْدَادِ الْأَعْيَانِ الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ
 وَجَدْتُ أَنَّ الْأَطِبَّاءَ لَوْ تَمَكَّنُوا مِنْ أَلْفِ أَلْفِ نَسَمَةٍ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونُوا إِلَّا الْأَطِبَّاءُ الْأُولَى
 فِي كَلِمَاتِهَا الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ فِي تَعْدَادِ الْأَعْيَانِ الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ
 الْعَامَّةُ وَيَأْتِي أَنَّ الْبَعْضَ مِنْهَا يَكُونُ عَيْدًا مِنْ الْأَعْيَانِ الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ
 وَاللَّذِي وَأَوْصَافِ الْأَطِبَّاءِ وَالْمَلْبَسِ وَالْمَنْعِ إِلَى تَعْدَادِ الْأَعْيَانِ الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ
 وَمَا يَشُقُّ بِهِمْ لِسْمِ الْأَعْيَانِ الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ وَالْمَنْعِ وَالْمَلْبَسِ وَالْمَنْعِ إِلَى تَعْدَادِ الْأَعْيَانِ الْمَذْكُورَةِ فِي هَذَا الْكِتَابِ
 الْخَرِيدُ وَبَدَنُهُ فِي هَذَا

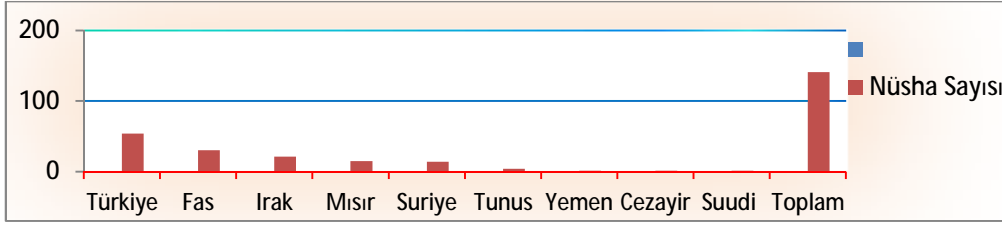
makale çalışması ile eserden yararlanılarak hazırlanmış bir şifalı bitkiler kitabı bulunmaktadır³.

Tezkire-i Dâvûd olarak da bilinen kitap, büyük boy ve yedi yüz sayfaya yakındır. Zamanında geniş bir ün kazanan kitap, hem dönemindeki hem de günümüzdeki halk hekimliği uygulamalarının büyük bir bölümünü barındırmaktadır. Örneğin sarılık hastalığının tedavisi için kırlangıcın yavrularının sarıya boyanması ve kırlangıcın sarılık taşıyı bulmasının sağlanması ile kolay doğum yapması için hamile kadının devenin altından geçirilmesi gibi bilgiler, onun halk hekimliğinden yararlandığını gösteren örneklerdendir. Bunun yanında Galenos, Dioskorides, İbn-i Baytar, Razi, İbn-i Sina gibi hekimlerin eserlerinden yararlanarak tarif ettiği ilaç bileşikleri, kendisinin bu ilaçlara yapmış olduğu ekleme ve çıkarımlar, eserin sadece halk uygulamalarının ve inanışlarının derlemesinden ibaret olmadığını gösterir.

Bu eserin nüsha sayısı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. 2009'da Antakya'da yapılan Dâvûd El-Antâkî Sempozyumu'nda, "*Dünya Kütüphanelerinde Dâvûd El-Antâkî'nin El Yazması Eserleri*" adlı bildiriye sunan Mustafa Mevaldî, Dâvûd-ı Antâkî'nin *Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* eserine ait, 175 tane el yazma nüsha tespit etmiş ve bunları tablo şeklinde göstermiştir (2009, s. 20):

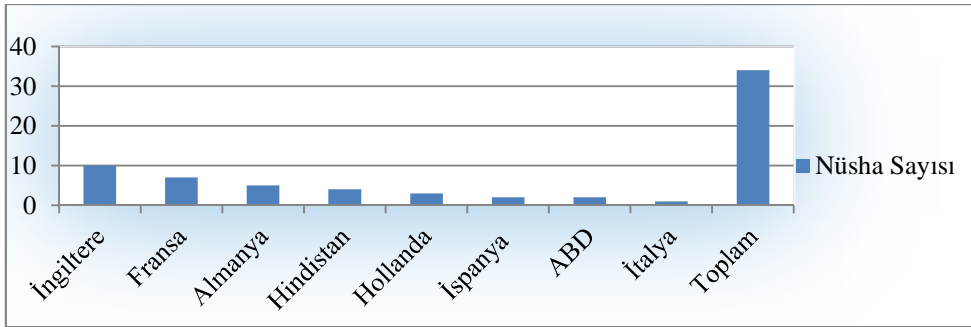
---

³ Acıduman, A.- Özyay İ. (2009). Antakya'lı Ünlü Hekim Dâvud el-Antaki'nin Nöroanatomi Hakkında Yazdıkları ve Bu Bilgilerin İslâm Tıp Tarihindeki Yeri. *Sinir Sistemi Cerrahisi Dergisi*, 2, 106-118; Lev, E. (2005). The Contribution of the Sixteenth-Century Turkish Physician Daud al-Antaki to the Research of Medical Substances in Use in the Levant (Bilad al-Sham) (16. Yüz Yıl Türk Hekimi Daud al-Antaki'nin Doğu Akdeniz Bölgesi'nde (Bilad al-Sham) Kullanılan Tıbbî Maddelerin Araştırılmasına Katkısı). *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, (C. 13), 75; Pamuk, H. A. (2002). *Şifalı Bitkiler Ve Emraz*. İstanbul: Pamuk Yayınları.

Kaynak: Mevaldî, 209, s. 20

Şekil 1. Dâvûd-ı Antâkî'nin "Tezkiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmi'ü Li'l-â Acebi'l-â Ucâb" eserinin nüshalarının Arap ve İslam ülkeleri kütüphanelerindeki dağılımı

Kaynak: Mevaldî, 209, s. 20

Şekil 2. Dâvûd-ı Antâkî'nin "Tezkiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmi'ü Li'l-â Acebi'l-â Ucâb" eserinin nüshalarının yabancı ülkelerin kütüphanelerindeki dağılımı

Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü I. Cilt'te ise bu eserin 168 nüshası, 16 baskısının bulunduğu belirtilmiştir (İhsanoğlu-Şeşen vd., 2008, s. 206-214).

Mustafa Mevaldî (2009), nüshaların sayısını vermiş ama künyelerini vermemiştir. *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü I. Cilt*'te ise hem nüshaların sayısı hem de künyeleri verilmiştir. Bu nüshaların tamamı, bir ekip çalışmasıyla bulunduğu ve kendi çabamızla elde edilmediği için onların tamamını burada göstermenin doğru olmadığını düşündük. Bundan dolayı, bu nüshaların tamamı için *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü I. Cilt* s. 207-215'e bakılabilir. Biz burada, esere ait kendi tespit ettiğimiz nüshaları (toplam 53 nüsha) ve baskıları kütüphane kataloglarındaki yazım şekillerini dikkate alarak aşağıda vereceğiz:

Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Kayıtlar:

1. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü'l-Antakî fi't-Tıbb, İzmirli Hakkı Koleksiyonu, Kahire: Matbaatü's-Seyfiye, Tıp, No: ?, 1-2 C, (281 s., 132 s.).

2. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Tahir Ağa Tekkesi Koleksiyonu, Kahire: Matbaa-i Amire, Tıp, No: 66, 1-2 C, (280 s., 132 s.).
3. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, İyd Mehmet Efendi Koleksiyonu, Mısır, Tıp, No: 142, 1-2 C, (296 s., 140 s.).
4. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Bağdatlı Vehbi Efendi Koleksiyonu, Mısır, Tıp, No: 1436, (296 s.).
5. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Hacı Mahmut Efendi Koleksiyonu, Mısır, Tıp, No: 1436, 1-2 C, (296 s., 174 s.).
6. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Hafid Efendi Koleksiyonu, Tıp, No: 259, (398 s.).
7. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi Koleksiyonu, Tıp, No: 133, (438 s.).
8. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Reisülküttap Mustafa Efendi Medresesi Koleksiyonu, Tıp, No: ?, (728 s., 269 s.)
9. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Süleymaniye Koleksiyonu, Tıp, No: 8472, 2 C, (413 s.).
10. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Süleymaniye Yeni Cami Koleksiyonu, Tıp, No: 914, (638 s.).
11. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Damat İbrahim Paşa Koleksiyonu, Tıp, No: 928, (266 s.).
12. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Halet Efendi Koleksiyonu, Tıp, No: 755, 2 C, (260 s., 115 s.).
13. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Reşit Efendi Koleksiyonu, Tıp, No: 687, (411 s.).

14. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Hamidiye Koleksiyonu, Tıp, No: 1008, (474 s.).
15. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Bağdatlı Vehbi Efendi Koleksiyonu, Tıp, No: 1452, (50+235 s.).
16. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Laleli Koleksiyonu, Tıp, No: 1617, (276 s.).
17. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Laleli Koleksiyonu, Tıp, No: 1618, 377 s., Arapça.
18. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Fatih Koleksiyonu, Tıp, No: 3533, (479 s.).
19. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Fatih Koleksiyonu, Tıp, No: 3534, (348 s.).
20. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Ayasofya Koleksiyonu, Tıp, No: 3586, (304 s.).
21. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Atıf Efendi Koleksiyonu, Tıp, No: ?, (396 s.).
22. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Nuruosmaniye Koleksiyonu, Tıp, No: 3473, 2 C.
23. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, / ? / ? / Nuruosmaniye Koleksiyonu/ Tıp/ / No: 3474, (292 s.).
24. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Nuruosmaniye Koleksiyonu, Tıp, No: 3475, (490 s.).
25. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Nuruosmaniye Koleksiyonu, Tıp, No: 3476, (308 s.).
26. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Nuruosmaniye Koleksiyonu, Tıp, No: 3477, (356 s.).
27. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Nuruosmaniye Koleksiyonu, Tıp, No: 3478, (300 s.).

28. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Ragıp Paşa Koleksiyonu, Tıp, No: 3477, (498 s.).
29. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Köprülü Ahmet Paşa Koleksiyonu, Tıp, No: 183, (353 s.).
30. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Mısır, İzmir Koleksiyonu, Tıp, No: 974, 2 C (280 s.-165 s.).
31. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Lala İsmail Koleksiyonu, Tıp, No: 384, (198 s.).
32. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Şehid Ali Paşa Koleksiyonu, Tıp, No: 2008 (313 s.).
33. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Şehid Ali Paşa Koleksiyonu, Tıp, No: 2009, (282 s.).
34. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Şehid Ali Paşa Koleksiyonu, Tıp, No: 2103, (54-125 s.).
35. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Veliyüddin Koleksiyonu, Tıp, No: 2480, (392 s.).

Milli Kütüphane'deki Kayıtlar:

1. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Atıf Efendi Koleksiyonu, Tıp, Arşiv No: 34.
2. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Atıf Efendi Koleksiyonu, Tıp, Arşiv No: 34.
3. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Hafız Ahmed Paşa Koleksiyonu, Tıp, Arşiv No: 34, (353 s.).

İslam Araştırma Merkezi'ndeki Kayıtlar:

1. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab; en-Nüzhetü'l-mübhice fî Teşhizi'l-ezhan ve Ta'dilü'l-emzice, Beyrut: El-Mektebetü's-Sekafiyye, Tıp, GNL: 008999K, 3 C, (344 s., 164 s., 206 s.).
2. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab; en-Nüzhetü'l-mübhice fî Teşhizi'l-ezhan ve Ta'dilü'l-emzice, Beyrut: Darü's-Sekafiyye, Tıp, GNL: 054400.,3 C, (344 s., 164 s., 206 s.).
3. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab; Tezkiretü Antakî, Beyrut: Müessesetu İzzeddin, Tıp, GNL:030131, 3 C, (344 s., 164s., 206 s.).

Dokuz Eylül Üniversitesi'ndeki Kayıtlar:

Kütüphane görevlisinden edinilen bilgiye göre bu nüsha, Beyrut'ta bulunan bir nüshanın tıpkıbasımıdır. İlahiyat Fakültesi'nin kütüphanesinde bulunmaktadır.

1. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Beyrut: Müessesetü'l-Kütübi's-Sekafiyye, 1 C, Demirbaş No: 044858.
2. Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Beyrut: Müessesetü'l-Kütübi's-Sekafiyye, 2 C, Demirbaş No: 044859.

Manisa İl Halk Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Demirbaş No: 1770.

Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ndeki kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Mısır: Matbaatü'l-Meymeniyeye, Tıp, 2 C, Demirbaş No: 3765 ve 615/ANT.T.

Bayezid Devlet Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Tıp, Demirbaş No: 004214, (481 s.).

Adana İl Halk Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, (Müstensih: Tabib Mehmed Efendi), Tıp, Demirbaş No: 000385.

Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Tıp, Demirbaş No: 001601.

Kayseri Reşid Efendi Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Antakî Reisü'l-Etibba Davud b. Ömer et-Tabib, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Tıp, Demirbaş No: 001239, (446 s.).

Koca Ragıp Paşa Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Tıp, Demirbaş No: 000941, (498 s.).

Köprülü Kütüphanesi (Ahmed Paşa)'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer et-Tabib ed-Darir el-Antakî, Tezkiretü Üli'l-Elbab ve'l-Camiu li'l-Acebi'l-Ucab, Tıp, Demirbaş No: 000183 (353 s.).

Topkapı Kütüphanesi Revan Köşkü Kütüphanesi'ndeki Kayıt:

Davud b. Ömer el-Antakî ez-Zarir, Tezkire Uli'l-Elbab ve Camii'l-Acebi'l-Uceb, Tıp, Demirbaş No: 001674, (446 s.)

1.3.1.2.2. Dâvûd-ı Antâkî'nin Diğer Eserleri

Dâvûd-ı Antâkî'nin diğer eserleri bölümü Adıvar (1977), Erdemir (1994), İhsanoğlu-Şeşen vd. (2008), Mevaldî (2009, s. 19-26)'nin çalışmalarından yararlanılarak ve karşılaştırılarak hazırlanmıştır.

Tıp konusundaki diğer eserleri şunlardır:

Behcetü'n-Nazır ve Nüzhetü'l-Hatır,
Bugyate'l-Muhtac Fi'l-Mücerreb Mine'l-İlac,
Dusturu'l-Acaip,
El-Behce Ve'd-Dürre,
El-Müfid Fi't-Tıbb
El-Malikî Fî Tıbbe'l-Mülûk,
El-Manzum Fi't-Tıbb,
Elfiye Fi't-Tıbb,
En-Nüzhetü'l-Mübhice Fî Teşhizi'l-Ezhânı Ve'l-Emzice,
Gayetü'l-Merâm Fi't-Tıbb,
İltiksa E'l-İlel Ve Meşafî E'l-Emraz Ve'l-İlel Veya İstiskau'l-İlel Fi't-Tıbb Veya
İstiksa
Keşfe'l-Hümûm,
Kıfayetü'l-Muhtac Fî İlmi'l-İlac (Nazm Kıfayetü'l-Muhtac Fî İlm Ahkamü'l-İlac,
Mecma'u'l- Menâfi'i'l-Bedeniyye (Camiü'l-Fevaidü'l-Bedeniyye şeklinde de
geçer.),
Mücerrebat Fi't-Tıbb
Muhtasar Fi't-Tıbb,
Nabza Fi'l-Fasd Ve'l-Hacama,
Nabza Min Müellefât Dâvûd bin Ömer E'l-Antakî,
Nazm-ı Kânûnçek (El-Kanun E's-Sagir),
Nüzhetü'l-Ezhan Fi İslahi'l-Ebdan,
Risaletün Fi Islah El-Ayn,
Risaletün Fi's-Sinnî ve El-Müzacü'l-Barid,
Risaletün Fi's-Sinni Es-Salisî ile Ahiri'l-Umr,
Risaletün Fi't-Tıbb En-Nefsî,
Risaletün Fima Yeteallaku Bi's-sefer Mine'l-Mesail E't-Tıbbiye,
Tabakatu'l-Hukema Ve Lataifu'l-Etibba,
Tezkiretü Uli'l-Elbab Ve'l-Camiü Li'l-Acebi'l-Ucab,
Tuhfetü'l-Bekriye Fi Ahkami'l-İstihmam (Et-Tuhfetü'l-Bekriyye fî Ahkâmi'l-
İstihmâmi'l-Küllıye Ve'l-Cüz'iyye),
Vasfatu Macun Munaşşit,
 Felsefe, astroloji, mantık, geometri ve psikoloji üzerine eserleri şunlardır:
Kitabü'l-Nevâdir,

Kitabü'l-Kihlü'n-Nefis,
Kitab Şerhü Ebyatü's-Suhreverdi,
Şerhu Kasideti'l-Ayniyye,
Gayetü'l-Merâm Fi'l-Mantıkı Ve'l-Kelam,
Risale Fi't-Tayrı Ve'l-Ukab,
Risâle Muhtasara Fi'l-Cebr,
Ziyetü't-Tarus Fi Ahkami'l-Ukulı Ve'n-Nüfûs,
Risâle Fi'l-Hey'e,
Tezyinü'l-Esvâk Bi-Tafsili Eşvaki'l-Uşşak,
El-Keşf Ani'l-Müşkilât

Şiirlerinden bir kısmı ise *Silafetü'l-Asr*'da yayımlanmıştır (Adıvar, 1977, s. 455; Erdemir, 1994, s. 26-27; İhsanoğlu-Şeşen vd., 2008, s. 197-215).

Mevaldî (2009)'nin çalışmasından öğrenildiğine göre, hekimin başka eserleri de vardır. Nüshaları hakkında bilgi edinilemeyen bu eserler şunlardır:

Enmuzec Fi İlmi'l-Felek,
Risaletü'n Fi İlmi Ahkamü'n- Nücum,
Risaletü'l-Harekât,
Risaletül Huyuli Ve's-Sura,
Risaletü'l-Kevn Ve'l-Fesad,
Analotika E's-Sugra,
Kavaidi'l-Müşkilat,
Lataifu'l-Minhac Veya Lataifu'l-Münhac Fi't-tıb,
Risaletu'l-Ecram E's-semaviyye,
Es-Semau Ve'l-Alem,
Risaletun Fi El-heya Veya Risaletü'n Fi İlmi'l-Heya Veya Risaletün Fi İlmi'l-Felek (s. 19-26).

1.3.2. Dâvûd-ı Antâûî'nin İslam Tıp Tarihi Bakımından Önemi

Dâvûd-ı Antâkî'nin tıp tarihi bakımından önemini anlayabilmek için, öncelikle dünya tıp tarihiyle ilgili bilgiler edinmek gerekir. Ancak daha çok tıp tarihçiliği uzmanlığı gerektiren bu konu, amaçları bakımından bu çalışmanın sınırlarını

aşmaktadır. Öte yandan hekim ve eserleri hakkında genel bir görünüm sunmak üzere, onun önemi belli başlı eserlerinin sayısı ve nüshaları, eserlerinde işlediği konular, hekim hakkında alanın uzmanlarınca yapılan yorumlar esas alınarak belirlenmeye çalışılacaktır.

Osmanlı sınırları içinde yaşayan bir tabip-âlim olan Dâvûd-ı Antâkî'nin tıpla ilgili 29 ve felsefe, geometri ve astronomi gibi alanlarla ilgili 23 olmak üzere toplam 52 eseri tespit edilmiştir. Yazarın kör olduğu düşünülürse onun kendini farklı alanlarda geliştirmesi, o alanlarda bazıları birden fazla cilt olacak şekilde eserler vermesi daha da anlamlı bir hal almaktadır. Çünkü, onun bu alanlarla ilgili kitapları nasıl okuduğu, bitkilerin özelliklerini görmeden nasıl sayabildiği, yaptığı ilaç karışımlarını nasıl ayarlayabildiği gerçekten çok şaşırtıcı bir durum olarak dikkati çekmektedir.

Dâvûd-ı Antâkî'nin çeşitli alanlarda zengin içerikli eserler vermesini Mevaldî (2009) şu şekilde ifade etmektedir: “Antakî yoğun bilimsel üretimi ile ünlendi. (...) Arapça, Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerindeki başvuru eserleri, kaynaklar, fihristler ve dünya ansiklopedileri Antakî'nin tıp, eczacılık, astronomi, felsefe, edebiyat alanındaki yoğun ve kendine özgü üretimine dikkat çekmiştir” (s. 19). Yine Muhibbî (t.y.)'nin eserinde onun bilgi birikimi şöyle dile getirilmiştir: “Tabiat, matematik ve sanatla ilgili bir şey sorulduğunda, sorana bir iki tomar kağıt dolduracak kadar bilgi verirdi” (s. 142).

Eserlerinin nüsha sayıları da 1 ile 175 arasında değişmektedir⁴. Bazı eserlerinin nüshaları bulunamamakla birlikte, özellikle *Tezkire-i Dâvûd* olarak bilinen ve onun ününü sağladığı düşünülen eserinin nüsha sayısı 160'ı; *En-Nüzhetü'l-Mühbice Fî Teşhizi'l-Ezhânı Ve'l-Emzice* isimli eserinin nüsha sayısı 60'ı; *Nüzhetü'l-Ezhan Fi İslahi'l-Ebdan* isimli eserinin nüsha sayısı da 15'i geçmektedir. Bu sayılar, dönemin şartları ve kitapların elle çoğaltılması düşünüldüğünde azımsanmayacak derecededir. Bu sayıların öneminin daha iyi anlaşılması için *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi I*'deki verilerden yararlanılabilir.

Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi I'den öğrenildiğine göre, Osmanlı İmparatorluğu döneminde 5607 el yazma tıp eseri yazılmıştır. Bu eserlerden bazılarının 1 bazılarının 2 nüshası bulunmaktadır. Çok kullanılan eserlerin ise nüsha sayıları fazladır. Bir başka ifadeyle nüsha sayıları o eserlerin önem derecesini gösterir. 5607

⁴ Dâvûd-ı Antâkî konusunda yetkin bir arşiv bilgisine sahip olan Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Hayri Kaplan, Antâkî'nin bizim de çalışma konumuz olan *Tezkire-i Dâvûd*'un Türk ve dünya kütüphanelerinde yaklaşık 300 nüshası bulunduğunu tahmin ettiğini bildirmektedir (24.10.2013 tarihli görüşme).

eserin hangilerinin daha önemli olduğu nüsha sayılarından hareketle anlaşılabilir. Bu amaçla, Osmanlı İmparatorluğu döneminde en çok kullanılan on tıp kitabı, nüsha sayılarından yola çıkılarak aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 1.

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yazılan ve Nüsha Sayısı Bakımından İlk 10'a Giren Tıp Kitapları

Yazarı	Eser ismi	Nüsha sayısı
Nidâî	<i>Menafîü'n-Nas</i>	208
Salih b. Nasrullah	<i>Gayetü'l-Beyan</i>	175
Dâvûd-ı Antâkî	<i>Tezkiretü Üli'l-Elbab</i>	168
Nidâî	<i>Dürrü'l-Manzum</i>	119
Ebu Bekir Nusret Efendi	<i>Risale-i Mâ Hazar</i>	100
İbn-i Şerif	<i>Yâdigâr-ı İbn-i Şerif</i>	98
Zeynelabidin b. Halil	<i>Şifaü'l-Fuad</i>	93
Hayatizâde Mustafa	<i>Rasâilü'l-Muşfiya</i>	92
Hacı Paşa	<i>Şifaü'l-Askâm</i>	79
Hacı Paşa	<i>Teshil</i>	75

Kaynak: İhsanoğlu-Şeşen vd., 2008, CXIII-CIV

Yukarıdaki Tablo 1'e göre Dâvûd-ı Antâkî'nin *Teökitü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* eseri, yaklaşık 625 yıllık Osmanlı tarihi içerisinde en fazla yararlanılan ilk üç tıp kitabı arasında yer almaktadır. Bu da 16. yüzyılda yazılan bu eserin yaklaşık 400 yıl sonra bile önemini kaybetmediğini ve kendisinden sonra gelen hekimleri etkilediğini göstermektedir. Buna göre, Dâvûd-ı Antâkî'nin Osmanlı tıp tarihi için klasik bir isim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Dâvûd-ı Antâkî, Avrupa tıbbı ile de ilgilenmiş ve İslam tıbbını Avrupa bilgileriyle harmanlamıştır (El-Nassan, 2008, s. 29; Erdemir, 1994, s. 26).

Dâvûd-ı Antâkî, Galenos, Dioskorides, İbn-i Baytar, Râzî, İbn-i Sina ve diğer hekimlerin eserlerinden yararlanmış ama kendi tecrübelerini de eserlerine aktarmıştır (Mevaldî, 2009, s. 20). Antâkî, İbn-i Sina'dan daha fazla (800), fakat İbn-i Baytar'dan daha az (2353) ilaç bileşiği tanıtmıştır (Bayat, 2003, s. 192; El-Nassan, 2008, s. 29; Erdemir; 1994, s. 26; Mevaldî, 2009, s. 20). Onun tanıttığı bileşik sayısı 1700'den fazladır. Bundan dolayı denilebilir ki Dâvûd-ı Antâkî, İbn-i Baytar'dan sonra en fazla ilaç tanıtan hekimdir. Bu durumu Zakkur şöyle yorumlamaktadır: “*Teökitü Uli'l-*

Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-êAcebi'l-êUcâb'ın, İbn-i Baytar'ın kitabından sonra şu ana kadar bilinenlerin en mükemmeli olduğu kabul edilir” (2009, s. 82).

Al-Buşrî, “Dr. Dâvûd El-Antâkî'ye Göre Çevre ve Çevrenin İnsanoğluna Etkisi” adlı bildirisinde, Ahmet İsa'nın *Araplarda Bitkilerin Tarihi* kitabından yaptığı alıntıyla Dâvûd-ı Antâkî'nin önemini şöyle dile getirmiştir: “Tıbbi terimler konusunda hiçbir bilim adamı, Dâvûd-ı Antâkî gibi bir sunum yapmamıştır. Kendisinden önce yazılmış olanlara yenilerini eklemiş, tıbbi terimlerin özelliklerini ve faydalarını detaylı bir şekilde anlatmıştır” (2009, s. 44).

Arap Bilimsel Miraslar Enstitüsü Müdürü Mustafa Mevaldî, “Dünya Kütüphanelerinde Dâvûd El-Antâkî'nin El Yazması Eserleri” başlıklı bildirisinde Dâvûd-ı Antâkî'nin tıp tarihindeki ve diğer tabipler arasındaki yeri için şunları söyler: “Antâkî, yöntemsel netliği, bilimsel titizliği, vakıf olduğu dillerin çokluğu, bildiği bilimlerin çeşitliliği, hafızasının gücü ve zekâsının keskinliği ile çağının tabipleri arasında üstün bir konum kazandı” (Mevaldî, 2009, s. 19) .

Faiz Kavsara, Antâkî için şunları söylemektedir: “ (...) Güzel şiirler yazdı. Düşmanları, onu ‘Kör’ün bilimle işi ne?’ şeklinde eleştirdiler. Tabip, matematikçi, şair, psikolog olan Antâkî, insanlık tarihinde benzerine az rastlanır bir dâhidir (2009, s. 60).”

Dâvûd-ı Antâkî, ilk defa sifilisin civa ile tedavi edilmesinden bahsetmiştir. Yine ilk defa gonore yani belsoğukluğu için “*dâü'l-nokta*” terimini kullanmıştır. Gonorenin sebebi, gonokok ismi verilen yuvarlak kahverengi bakterilerdir (Zakkur, 2009, s. 82-86). Görmeyen birisinin bu kahverengi noktaları seçmesi ve isimlendirmesi şaşırtıcıdır.

Kısaca denilebilir ki Antâkî, farklı alanlarda hacimli eserler bırakan, eserlerine ait nüshaların çokluğu ile dikkati çeken, körlüğü ve kötürümlüğünü bilime olan merakıyla iyileştiren, zeki, hafızası kuvvetli, kendini bilime adanmış ender şahsiyetlerden biridir. Kendisinden 500 yıl sonra bile hatırlanabilen, kitaplarındaki çoğu görüşü günümüzde de geçerliliğini koruyan bu bilim adamı, günümüzde özellikle tıp tarihi araştırmacıları tarafından tanınmaktadır. Ancak ilginç olan, bu denli tanınan bir şahsiyetin eserlerinin Türk dünyasında henüz çalışılmamış olmasıdır. Onun, lâyıkıyla tanınabilmesi, eserlerinin çalışılması, tıbbı, edebiyata, sanata, astronomiye ait bütün görüşlerinin çıkarılmasıyla mümkün olacaktır.

1.3.3. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin Hayatı ve Eserleri

Bu bölümde Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilecektir.

1.3.3.1. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin Hayatı

Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin hayatı ile ilgili bilgiler, sadece çevirdiği eserin giriş kısmıyla sınırlıdır. Tezkirelerde, etıbbalarda, Arap kaynaklarında onunla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin hayatı ile ilgili bilgiler için Bursalı Mehmet Tahir'in *Osmanlı Müellifleri*, Yavuz Ercan'ın, *Osmanlı Yönetiminde Gayrimüslümler (Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Sosyal, Ekonomik ve Hukuki Durumları)*, M. Süreyya'nın, *Osmanlı Devletinde Kim Kimdi?*, (*Sicill-i Osmanî yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye'nin Düzeltilip Genişletilmiş Edimsel Yeni Basımı*), Ahmed Ferid Rifai Beg'in, *Mucemü'l-Üdeba*, M. Keskin, A. Öztürk, R. Tosun, M. Süreyya'nın, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye* ve A. Özcan'ın yayına hazırladığı, *Şakaik-ı Numaniyye ve Zeyilleri, Vekayii'l-Fudala II-III Şeyhi Mehmed Efendi*, A. Uğur'un, *The Ottoman Ulema In The Mid-17.'th Century* kitapları taranmıştır. Dönemin tezkireleri (Sadıkî, Faizî vb.)'ne bakılmıştır. Ancak ismi geçen kitaplarda mütercimle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Mütercimin isminin Anadolu'da yazılan tezkirelerde, *Osmanlı Müellifleri*'nde geçmemesi bize, onun İstanbul'da veya Anadolu'nun büyük şehirlerinde yaşamadığını düşündürmektedir. Çünkü, Adıvar'a göre, tezkireler ve ulema tercüme-i halleri, bir yazarın Osmanlı imparatorluğu hudutları dâhilinde yaşamış olmasına değil, İstanbul'da veyahut Anadolu'nun büyük şehirlerinde yaşamış ve çalışmış olmasına bakmaktadır (1977, s. 455).

Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn* (2007)'da *Feraidu's-Secavendiyy* (Secavendi'nin Feraid⁵ Kitabı) eserine haşiye yazarları tanıtırken şunları söylemektedir: "Mehmed bin Mustafa el-Gûrânî'nin haşiyesi, bu zat Vanî diye ünlüdür⁶. Bu haşiyeyi yazmayı 992 yılının şevval ayında tamamladı" (s. 997). Muhammed isminin harekesiz metinlerde Mehmed de okunabileceği göz önünde bulundurulursa Kâtip Çelebi'de geçen bu kişi, eserimizin mütercimi Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî ile aynı ismi taşımaktadır.

⁵ Kelime, *miras payları* anlamına gelmektedir.

⁶ Cümle, *Mehmed bin Mustafa el-Gûrânî'nin haşiyesi vardır. Bu zat Vanî diye ünlüdür*, şeklinde anlaşılmıştır.

Kâtip Çelebi’de geçen Mehmed bin Mustafa El-Gürânî hakkında elimizde iki veri bulunmaktadır. Bunlar, 992 tarihi ve Vanî adıdır. Hicri 992 tarihi, Miladi 1584 Ekim/Kasım ayına tekabül etmektedir. Mütercim, çalıştığımız eseri 1642 yılında tamamladığını eserin sonunda dile getirmiştir. Arada 58 yıl bulunmaktadır. Haşiyeyi yazan kişinin haşiyeyi ne zaman yazdığı bilinmemektedir. Ama bu fark yine de haşiyeyi yazan kişinin mütercimin yaşadığı muhtemel yıllar arasında olup, onun mütercim olabileceği görüşünü çürütmekte ama kanıtlamaya da yetmemektedir. Daha fazla ve detaylı bilgiler edinmek için elde bulunan ikinci önemli veri, yani Vanî adı araştırılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda Amerikan Müslümanları Derneği isimli bir siteden aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:

Terceme-i hâlini yazmış bulunduğumuz Molla Gürânî'ye: "Gürânî-i Kadim" denilir. Bir de "Gürânî-i Müteahhır" vardır ki, ismi Şeyh Abdül-Muhsin b. Süleyman el-Gürânî'dir. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in Ravza-i Mutahharalarında müderris bulunuyordu. Nâmiyle A'raf Sûre'sine kadar yazmış olduğu tefsîr-i şerîfi Dördüncü Sultan Murad'a ihdâ etmişti "Keşfü'z-zunûn". Es'ad Efendi Kütüphanesinde Muhammed El-Vânî nâmına 104 numarada bir tefsir mukayyed olduğu gibi Dârü'l-Kütübi'l-Mısıryye'de de "Şeyh Muhammed b. Mustafa el-Gürânî el-Vânî" nâmına unvanlı bir tefsirin ikinci cüz'ü (162) numarada mevcut gösterilmektedir (<http://www.unitedamericanmuslim.org/tefsirtarihi/2/2.htm>).

Burada Vanî adına iki kayıt gösterilmektedir. Tarihlerin belirtilmediği bu kayıtlarda zikredilen iki ismin ortak noktası tefsir yazmalarıdır. *Keşfü'z-Zünûn*'da verilen haşiyenin de dinî içerikli olması ile bu bilgiler birbirini tutmakta ama eserimizin müterciminin kimya konusunda uzman olması bilgisiyle çelişmektedir. Bundan dolayı, bu kişiler için daha fazla bilgiye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu amaçla yapılan bir başka incelemede de sınırlı kaynaklara ulaşılmıştır (Akyol, 2010; Civelek, 1998; <http://evliyaikiram.wordpress.com/v/vani-mehmed-efendi/>).

Mehmed bin Mustafa El-Vanî, C. C. Akyol (2010)'un çalışmasında sadece künye ismi olarak şu şekilde geçmektedir: "Muhammed b. Mustafa el-Gurânî el-Vânî Vankûlî (1592), *Tercemetü's-Sihâhi'l-Cevherî* (eserin ismi *Lugat-i Vankûlî* olarak da geçmektedir), Dâru't- Tıbbâti'l-Âmire, İstanbul 1141."

Y. Civelek, makalesinde Mehmed Bin Mustafa El-Vanî'yi şu şekilde tanıtmaktadır:

Tam adı Mehmed b. Mustafa el-Vanî olan Vankulu (1520-1592), Van'da doğduğu için bazı kaynaklarda hatalı olarak Vanî Mehmed Efendi olarak tanıtılmaktadır. Bu nedenle Vankulu bazı biyografi ve kataloglarda yine Vanlı bir alim olan ve aynı dönemlerde yaşayan Vanî Mehmed Efendi (1096/1685) ile karıştırılmaktadır. Örneğin Brockelmann birbirine yakın

dönemlerde yaşayan Vanî Mehmet Efendi ile Vankulu'nun aynı kişi olduğunu belirtmekte, ancak verdiği kaynaklarda böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır (s. 355).

Vankulu, eserimizin çevrilmesinden 50 yıl önce ölmüştür. Bundan dolayı isim benzerliği taşımasına rağmen eserimizin mütercimiyle aynı kişi değildir. Dinî eserleri bulunduğu ve dinî görevler yaptığı için Vankulu'nun, *Keşfü'z-Ziünun*'da geçen Vanî ile aynı kişi olabileceği düşünülebilir. *Keşfü'z-Ziünun*'da geçen tarihin 1584 olması da bu ihtimali güçlendirmektedir.

Mehmed bin Mustafa El-Vanî ile karıştırıldığı düşünülen Vanî Mehmet Efendi ise, Van'da doğmuş, Doğu'nun ilim merkezleri olan Gence, Karabağ ve Tebriz'de ilim tahsil etmiş ve tefsir, hadis, fıkıh öğrenmiştir. Sonra, Erzurum, İstanbul ve Bursa'da yaşamış ve Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasında II. Viyana Kuşatması'na ordu şeyhi olarak katılmıştır. *Arâisü'l-Kurân*, *Hülâsâtü't-Tefâsîr*, *Risâle-i Mebde Ve'l-Meâd*, *Amâlü'l-Yevm Ve'l-Leyl* ve *Münşeat* eserlerini yazan Vanî Mehmet Efendi yaşadığı dönem olarak mütercimle çağdaş olsa da hem ilim tahsil sahası hem de yaşam yeri olarak ondan ayrılmaktadır. Bundan dolayı, onun da mütercim olmadığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (<http://evliyaikiram.wordpress.com/v/vani-mehmed-efendi/>).

Kısaca IRCİCA olarak bilinen İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi tarafından yayımlanmış 4 Ciltlik *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi* kitabı, Osmanlılar Dönemi'nde tüm İslam dünyasında yazılmış tıp kitaplarını ve yazarlarını tanıtmaktadır. Bu kitabın 1. cildinde 1639'da sağ olduğu bildirilen Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî şu şekilde tanıtılmıştır: “Muhammed bin Mustafa El-Gûrânî hakkında malumat sahibi değiliz. XI / XVII. asırda Mısır'da yaşamış Türk asıllı bir tabip olsa gerektir” (s. 239).

Yukarıda verilen bilgiler ve IRCİCA'nın araştırması, Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin hayatına ait yeterli bilginin bulunmadığını göstermektedir. Mısır'da yaşadığı ama oraya da Gûrân⁷ şehriden gittiği düşünülmektedir. Eserden öğrenildiğine göre 1640 yılında hayatta olan ve kimya ile ilgilenen mütercim, Mısır'da bir devlet

⁷ Gûran şehri hakkında farklı görüşler bulunmaktadır:

“1. Gûran, *Ergani'de Gevran ovasında bulunan bir yerin ismidir. Ergani (Hilar) - Diyarbakır arasında Zengetil (Bereketli) köyünün güneyinde bulunmaktadır*; 2. Gûran, *İran sınırları içinde bulunan İsferyin'in bir köyüdür* (<http://www.uzulmez.info/muslum/makale/mollagurani.htm>). 3. Gûran, *Kuzey Irak'ta bulunan Şehrezûr'a bağlı bir kasabadır* (http://tr.wikipedia.org/wiki/Molla_G%C3%BCrani). Kelime, *Kamusü'l-Alam'da*, *Lügât-i Tarihiyye ve Coğrafıyye'da* ve *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nde* yer almamaktadır.

adamının himayesinde yaşamaktadır (detaylı bilgi için bk. 1.3.3.2. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fî eîlmi'ü-Ûıbb* İsimli Eseri)

1.3.3.2. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fî eîlmi'ü-Ûıbb* İsimli Eseri

Bu eser, Dâvûd-ı Antakî'nin *Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* isimli Arapça eserinin 3. bâbının çevirisidir.

Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb, birinci ciltte 344, ikinci ciltte 209 sayfa olmak üzere toplam 553 sayfadan oluşmaktadır. El-Gûrânî, bu eserin 34-342 sayfaları arasında yer alan 3. bâbının (yaklaşık 308 sayfanın) çevirisini yapmıştır. Bu bâb, *hurûf-ı heca* sırasına göre verilmiş olan ilaç yapımı ve hammaddelerinin tanıtıldığı bölümdür.

El-Gûrânî, Arapça nüshadaki birinci, ikinci ve dördüncü bâblarının tıp bilimiyle ilgili zaruri bilgiler içermediğini düşünerek çevirmemiş, bunu da girişte şu şekilde dile getirmiştir: “(15) *ammâ dibâcesinde olan úavâèid ve úavânin ehemmi-øaryriyyâttan olmaduâı ecilden terk (16) idüp ibtidâ'en óurýf-ı hecâ ile yazılanlara şürýe ittik. Ümiödür ki óayyız-ı úabýlde (17) vâúie olup müntefaèun-bih ola ve bi'l-lâhi'l- tevfiú*” (bk. 2. 1. Metnin Noktalanmış Çeviri Yazısı, varak no: 2b). Bu eksiltmenin biraz da eserin hacimli olmasından kaynaklandığı tahmin edilebilir. 308 sayfa olan 3. bâbın 363 varak yani 726 sayfa olarak çevrildiği düşünülürse buna ihtiyaç duyulmasının nedeni kendiliğinden anlaşılmış olacaktır.

Eser, besmele, Allah'a hamd ve Hz. Muhammet, ailesi ve ashabına salat u selam ile başlar. Sonra Sultan İbrahim Han, veziri Kemankeş Mustafa Paşa, Kemankeş Mustafa Paşa'nın Mısır'da divan kâtibi olan Ahmet Efendi övülür. Bu bölümden sonra mütercim de kendisinin kimya ile ilgilendiğini ve eserin Türkçeye çevrilmesi için Ahmet Efendi tarafından, Hicri 1050/ Miladi 1640 yılında görevlendirildiğini ve *èibâret-i müşkil*'ler “zor ibareleri” ve *iâulâât-ı âaribe*'leri “garip terimleri” bulunan bu eseri Allah'ın inayetiyle çevirmeye başladığını belirtir. 363 varak olan bu çeviri de “Allah Sübhane ve Teala, doğruyu en iyi bilendir. Bu kitap Allah'ın yardımı ve onun güzel muvaffakiyetiyle Rebiüssaninin 28. Günü olan Cuma'nın sabahında, peygamberin hicretinin 1052. yılında (Miladi 26 Temmuz 1642) tamamlandı.” duası ve açıklamasıyla

bitirilir. Verilen tarihlerden anlaşıldığına göre eser yaklaşık iki yılda çevrilmiştir. Bu duanın yanında bir mühür bulunmaktadır. Bu mühür 1b numaralı varakta bulunan mührün aynısıdır:

Şekil 1: Eserin mührü

Kaynak: Hekimoğlu Ali Paşa Koleksiyonu, 566 numara, 1b

Bu mühürde şunlar yazılıdır: “*Vaúfü’l-vezirü’l-aêôam èAlì PÀŞÀ ibn-i meróym [Ný]ó Efendi 1146*”.

Metnin genel görünümü ve kurgusu ile ilgili bilgiler şöyle sıralanabilir. Eserde madde başı olarak geçen bitki, hayvan ve cevher isimleri, “*Alÿsen: YÿnÀni’dir. Ricli’l-àurÀb daòì dirler. Ve Mîâr ehli cezerü’ş-şeyÿÀn dirler. Ve ŞÀm ehli óaşışü’s-süluòfÀt dirler. èArabca mübriyü’l-keleb dirler*” (2b/18-19); “*AcÀã: èArabca öyò dirler. Türkce şeft-Àly dirler*” (6a/9). şeklinde varsa Arapça, Farsça, Yunanca, Süryanice ve Türkçe karşılıkları ile verilmiştir. Ayrıca, Irak ehli, Mısır ehli, Şam ehli şöyle der gibi ifadeler de kullanılarak kelimelerin yöresel isimleri de verilmiştir.

KitÀb-ı Tercüme-i Teòkire-i DÀvyd Fi èilmi’ù-Ûıbb’da, sıklıkla “*Ve ol kimse dimiş eyüsü sarusıdır*” (35a/17); “*Ve anın yuúarusın saóú idüp acı bÀdÀmıla şefÀdır bevÀsire ve sÁyir maúèada eger aña serpseler bir miúDÀr edhÀndan ãoıra*” (37a/15-16) şeklinde devrik cümleler kullanılmıştır. Bundan dolayı, eserin okunması esnasında devrik yapılar dikkat edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bazı cümlelerin anlamsız olduğu izlenimi doğar.

Eserde yer alan bazı madde başlarındaki açıklamalar, “*ÁõÀni’l-cedi: E’l-kebîr min-lisÀni’l-óameli*” (8a/15); “*ÁõÀne’d-dübb: Mine’l-byâir*” (8a/15) şeklinde Arapça özgün şekliyle verilmiş ve çevrilmemiştir. Bunun mütercimim çeviremediği veya hakkında herhangi bir bilgi sahibi olmadığı parçalar olduğu düşünülmektedir.

Eserdeki bazı madde başlarının altına, utruc “ağaç kavunu”, urz “pirinç”, erneb “tavşan” da olduğu gibi o maddenin Türkçe ismi yazılmıştır. Madde başlarının altında

verilen bu Türkçe isimler, eserin yazı stilinden farklı olarak küçük talik harflerle yazılmıştır. Bundan dolayı bu açıklamaların bir başka kişi tarafından eser üzerine sonradan eklendiği izlenimi doğmaktadır.

Eserdeki “*Óekim dir ki ol, bizim èindimizde baāalı’l-óayye dimekle maèryfdır*” (48a/9); “*Óekim DÀvyd (10) dir ki bizim èindimizde aña elbirì dirler*” (49a/9); “*Ve mü’ellif dir ki bizim iòtiyÀr ittügümüz óabbü’l-àÀrdan altı*” (68b/14); “*Ve Óekim DÀvyd dir ki bizim diyÀrımızda óarāi’n-nil (13) dirler*” (215b/12); Bu “*èibÀretler kìmiyÀ èilmine müteèallúdır*” (39a/15); “*Ve bu èibÀretler simiyÀ èilmine müteèallúdır*” (50b/20); “*vallahü aèlem bi’ā-āavÀb*” (203b/21) şeklinde geçen bazı açıklamalar eserin Arapça aslında bulunmamaktadır. Mütercim, metnin özelliğini bozmayacak şekilde kendinden de eklemelerde bulunmuştur. Bundan dolayı çeviri, eserin birebir çevirisi değildir.

Eserde ilaç hammaddeleri, dört unsura ve bitkilerin etki derecelerine göre anlatılmaktadır. Bundan dolayı metinde sık sık ilaç hammaddelerinin *barid, huşk, ratıb* ve *har* özellikleri ile *birinci dereceden, ikinci dereceden, üçüncü dereceden* ve *dördüncü dereceden* ile *birincinin evvelinde, ikincinin ahirinde, üçüncünün vasatında* ifadeleri yer almaktadır (bk. 1.6.1. Dönemin Tıp Anlayışı (En Eskiden 18. Yüzyıla Kadar)).

Metinde bazı ek uyumsuzlukları tespit edilmiştir. Ek uyumsuzlukları, Eski Anadolu Türkçesi ve Harezmi Türkçesi metinlerinde Türkçe kelimelerde sıklıkla görülmektedir. Metnimizde Arapça ve Farsça kelimelerde de bu tür uyumsuzluklar görülmektedir. Bu uyumsuzlukları göstermek tezimizin ana amacı olmadığı için biz bu konuya değinmekle yetindik. Metinde geçen ek uyumsuzluklarından bazıları şunlardır:

<i>āarulik (124b/6)</i>	<i>beyÀelik (188a/21),</i>
<i>acılık (40b/4),</i>	<i>úÀbıelik (192b/5),</i>
<i>úabølik (127a/8),</i>	<i>şÀdiliú (62b/21),</i>
<i>òastelikde (129b/6),</i>	<i>ekşihú (73a/19),</i>
<i>òuşklikde (141a/15),</i>	<i>fesÀdligin (9b/8-9),</i>
<i>aàulikden (147b/21),</i>	<i>ütüdügi (330b/14).</i>

Ek uyumsuzluğu bulunan bu kelimelerin bazısının metinde ek uyumuyla yazıldığı da gözlenmiştir:

<i>acıhú (14b/2)</i>	<i>úabøhú (14b/2)</i>
<i>aàuhú (53a/15)</i>	<i>beyÀøhúda (58b/11)</i>
<i>azacıú (84a/4)</i>	<i>aàuhú (53a/15)</i>

KitÀb-1 Tercüme-i Teøkire-i DÀvyd Fì èlmi'ù-Ûıbb' da bazen bir kelime bazen de bir ibare sığacak boşluklar bulunmaktadır. Konunun akışını bozmamak ve ifadelerin doğru anlaşılmasını sağlamak için, bu boşluklarda yer alan ifadeler Arapça bilenlerin yardımıyla bulunmuş ve ilgili yerlerde dipnotlarda açıklanmıştır. Boşluktaki ifadeler bulunmaya çalışılırken bazı satırların çevrilmediği veya bazı kelimelerin yanlış yazıldığı fark edilmişse bu durumlar da dipnotlarda olabildiğince belirtilmiştir. Nüshada geçen ve okunamayan kelimeler de Arapça nüsha ile karşılaştırılarak okunmaya çalışılmış ve ortaya çıkan farklı durumlar yine dipnotlarla gösterilmiştir. Bundan dolayı, çalışmamız sınırlı da olsa Arapça nüsha ile karşılaştırmalı bir inceleme görünümü vermektedir.

1.3.3.3. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin *KitÀb-1 Tercüme-i Teøkire-i DÀvyd Fì èlmi'ù-Ûıbb* İsimli Eserinin Nüshaları ve Diğer Eserleri

KitÀb-1 Tercüme-i Teøkire-i DÀvyd Fì èlmi'ù-Ûıbb isimli eserin tespit edebildiğimiz kadarıyla bir nüshası bulunmaktadır. Bu durumu bazı tıp tarihçileri de dile getirmektedir (Bununla ilgili detaylı bilgi için 1. 3. *Çalışmanın Malzemesi*'ne bakılabilir.). Ancak *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi 1. Cilt*'te Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî hakkında bilgi verildikten sonra onun *Tercüme-i Tezkire-i Dâvûd Al-Antakî* adlı eserin yazarı olduğu dile getirilmiş ve eserin nüshaları gösterilmiştir: “1.Hekimoğlu Ali Paşa, nr. 566; nesihle 363 yaprak, 29,3 x 19,7 (22 x 14,3) cm, 21 satır, istinsahı H. 1052'de. İslamî Tıp Yazmaları Kataloğu, s.229. / 2. Hekimoğlu Ali Paşa, nr. 567; talikle 216 yaprak, 21,5 x 15,1 (19,2 x 9,7) cm, 31 satır, istinsahı H. 1199'da. Başı eksik.” (İhsanoğlu-Şeşen vd., 2008, s. 239). Buna göre ilk nüsha bizim çalışmamızın konusu olan nüshadır. İkinci nüshanın ise, birinci nüshadan elde edilen başka bir nüsha mı yoksa orijinal eserin başka bir nüshası mı olduğu çok açık değildir. Bu bilgiler, Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî maddesinde yer aldığı için 2. nüshanın, *KitÀb-1 Tercüme-i Teøkire-i DÀvyd Fì èlmi'ù-Ûıbb* isimli eserin bir nüshası olduğu izlenimi doğmaktadır. Ayrıca, Hekimoğlu Ali Paşa, nr. 567'de yer alan ve 2. nüsha

olarak gösterilen eser, kataloglarda farklı isimlerle geçmektedir. Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki katalogda: “ Hekimoğlu Ali Paşa, *Terceme-i Müfredat-ı İbn-i İsa*, yayın tarihi 1179; 216 yaprak, 31 satır, 215X147,173X95 mm., tıb, demirbaş no: 00567, kitap, el yazısı, talik,Türkçe” (<http://www.suleymaniye.gov.tr/>) şeklinde; Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazmaları Kataloğu'nda ise: “Hekimoğlu Ali Paşa (Millet Ktb.), 567, *Müfredât fit-Tıbb*, İsa Efendî b. Alî el-Sâkızî (öl. 1059/1649), Türkçe, istinsah tarihi Hicri/Miladi 1179 (1766), özellikleri: (Dış-İç) 215x147-173x95 mm, yaprak 216, talik” (http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=104951) şeklinde geçmektedir.. Eser, Süleymaniye Kütüphanesi ve yazmalar kataloğunda farklı isimlerle geçmesine rağmen ikisinde de eserin İbn-i İsa'ya ait olduğu anlaşılmaktadır. Yine esere ait diğer bilgiler iki katalogda da aynıdır. *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi 1. Cilt*'te yer alan bilgilerde ise tarih 1199 olarak gösterilmiş ve eserin ismi ve yazarı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Sözü edilen bu bilgiler yine de Hekimoğlu Ali Paşa 567'de geçen eserin, çalıştığımız eserin bir nüshası olup olmadığını kanıtlamaya veya çürütmeye yetmemektedir. Bu sorunun çözülebilmesi için 2. nüshanın Arapça orijinal eser ve çalışılan eserle metin içeriği yönünden karşılaştırılması gerekmektedir. Bu amaçla Süleymaniye Kütüphanesi'nden elde edilen Hekimoğlu Ali Paşa 567'de kayıtlı olan 2. nüsha, bazı madde başları yönünden orijinal nüsha ve çalışılan eserle aşağıda karşılaştırılmıştır:

a) Hekimoğlu Ali Paşa 567 numaradaki eserden örnekler:

“(1) ÁurilÁl: Úuzàun ayaàı dirler. Türki riclü'ù-ùayr, èArabî riclü'l-àurÀb, èArabî toòm-ı òilÁl-dÀn, FÀrisî ve Arabî (2) cezerü'ş-şeyÀün, èArabî riclü'z-zÀà, İsm-i ŞÀm (?) pÀy-ı kulÀà, FÀrisî riclü'l-àurÀbÀ, SüryÀni òbfÀris (?), Rÿmi (3) àÀüymîn (?). YÿnÀni bir nevèine daòî dÿúus dirler. YÿnÀni bu ota òilÁl-dÀne dirler ammÀ òilÁl-dÀne bu değıildir. MezmÀyen (?) (4) toòmına òilÁl-dÀne toòmı dirler. Ve bunun ismi ve aalı riclü'l-àurÀbdır. İnnehu maşÀ'llÀhü TeèÀlÀ rÀ bÀbında daòî bir miúdÀr (5) tafâil olunur. Bu ot pür vechle ùraú otına benzer. Ve òilÁl toòmına da (?) benzer ve kerefs toòmı gibi olup (6) gök şekli olur ve acı olur dirler. Ve eger yeşil renk olsa aña òilÁl-dÀne dirler ammÀ Mıârî nevèi ol değıildir (7) ÁurilÁl Úúdâ-i Şerif'de çou olur ammÀ gök renk olmaz. Nevèine ÁurilÁl-i Mıârî dirler ve otına riclü'ù-ùayr (8) ve riclü'l-àurÀb ve cezerü'ş-şeyÀün daòî dirler. Berberî maóallinde farú (?) olunur. Ve bu otuñ aál menfaèati İbn-i BayùÀr (9) úavli üzre riclü'l-àurÀbda tafâil olunur.” (2a).

“(31)Ábaú: Civedir. Jive daòî dirler.” (3a).

“(6) *Ábnÿs*: *ÁbÀnýz*. *Türki Ábnÿs*, *FÀrisi* ve *Türki abnir*, *Rÿmi* (7) *efsilemÀverÿ* (?), *Rÿmi ofÀnis*, *YÿnÀni Ábnÿs*, *SÿryÀni ÀbÀnýz*, *Rÿmi ÀbÀnýs*, *Laÿn Àbnÿs*. (8) *iki nevè olur.*” (4b)

“(6a) *ÁáÀnÀsiyÁ-yı berrî*: bir maècÿndur mürekkebÀtda görüle.

b) Çalıştığımız eserden örnekler:

“(10) *ÁirilÀl*: Berberi dilidir. èArabca riclü’ùüayr dirler. Úuş ayaàına benzer. *Cezerü’l-arø* (11) ve *cezerü’ş-şeytÀn* daði dirler. Ve ol, *şebeà*⁸ gibidir. Ve çiçekleri *beyÀø* ve *iaèı* kesicidir (12) ve *rÀyióası* aaúildir. *BahÀrın Àoirki* ayında cemèiderler. Eger *òilÀl*⁹ ile *úarıřtırsalar* (13) *farú* olunmaz. Ve *óiddette* *bakdÿnısa* taèrif olunur. *Eyüsi* aàırı ve *yeñisidir*. (14) *ÓÀr* ve *òuşúdır* dördüncü derecesinde *yÀ* *òuşúdır* üçüncüde. *EnvÀe-ı rióleri sÀkin* (15) *ider óatta ilÀvis* ki bir *àaliò* riódir, *bal* ile *yiseler evlÀdır* ve *nefesiñ maóreclerin* (16) *ãÀfi* *ider* ve *balàamı* *úazır* ve *faøalÀtı iørÀc* *ider*, *süddeleri açar*, *bögreklere* ve *meàÀneyi* (17) *ãÀfi* *eyler*. Ve eger *sırça* ile *yaúsalar* ve *bal* ile *içseler meàÀnede* *úalan* *iaşları* *ezdürür*. (18) Ve eger *áulu çıbanlara* *úosalar* *úurudur*. Ve *istièmÀli* *yemek* ile *veyÀ* *úulaàa* *úfürmek* (19) ile *cenin* *bıraúdırır*. Eger *úairÀn* ile *yaralar* yerine *sürseler* *eàerin* *zÀyil* *ider*. *Baraã*” (3a).

(8) *Ábnÿs*: èAçem’den muèarrebdir. Ve *eyüsi* *Hind* ve *Óabeş vilÀyetinde* *biter* *imiş*. Ve *úumlu* *yirlerde* (9) *olur* *imiş*. Ve *Óabeşde* *olanı* *beyÀø* *olmaz* *imiş*. Ve *yapraúları* *ãanavber* *yapraàı* *gibidir*. Ve *úoz* *aàacı* (10) *gibi* *büyür* *imiş*. Ve *yemişi* *üzüm* *gibidir*. *MizÀnıñ* *evvelinde* *cemèiderler* *imiş*. *Eyüsi* *aàırı* ve *àÀyetle* (11) *siyÀhıdır*. *ÓÀrdır* *üçüncü* *derecesinde* ve *òuşkdır* *ikinciniñ* *Àoirinde*. *Muóallildir* *óiddeti* *ile*.

“(16) *EànÀsiyÁ*: *ÒÀã* *terkiðdir*. èArabca *e’l-munúıò* *mine’l-emrÀø* dirler. Ve bu *terkiði* *CÀlinÿs* *Óekim’e* (17) *nisbet* *iderler*. Ve bir *úavlda* *andan* *evveldir* *dimişler*. *Eyüsi* *úıvÀmı* *muètedil* *olanıdır* ki *anda* *şarÀb* (18) *rÀyióası* *bÀüi* *úalmıř* *ola*. Ve *birşieşÀ* ile *úarıřdırsalar* *birbirinden* *farú* *olunmaz* *ancaú* *iaèı* *belesÀn* (19) *gibi* *olmaàla* *farú* *olunur*. Ve *iaèı* *belesÀn* *gibidir*. *ÓÀrdır* *ikinci* *derecenin* *evvelinde* ve *òuşkdır*” (5b)

c) Çalıştığımız eserin Arapça orijinalinden örnekler:

⁸ Bu kelimeyle ilgili bir haşıye bulunmaktadır: *Şebà, siniñ kesriyle úuraú evli didikleri otur, Aóteri.*

⁹ Bu kelimeyle ilgili bir haşıye bulunmaktadır: *Òallat-ı òilÀldır. Ve ol, bir otđır ki dişleri anıñ ile úurtlarlar, Aóteri.*

(s. 36) ... (s. 36) ...
 (آطر بلال) بربری تعريبه رجل الطير يشبهه في الاظفار ويسمى أيضا جزر الارض والشيطان
 وهو كالشيت سابقا والخلة صفة لكانه أيضا مفرق وزهره أبيض يخالف بزرا الى الغبرة حاد حريف
 من العظم تشبه الرائحة الى طول مشرف الاوراق مربع الاصل يقطف من نصف ايار الى نصف
 حزيران ويقس بالخلة ويعرف بالحدة وبالبقص ونس ويعرف بنقص الحرارة في ذلك وأجوده
 لرزين الحديث وهو جار يابس في الزاوية أو يفسه في الثالثة يسكن أنواع الرياح حتى الايلواس
 كلا ولولوا غسل ويجلو آلات النفس ويستأصل شأفة البلغم حيث كان كل ذلك عن تجربة ويبدل

(s. 37) ...
 لانه وبذله دلالة اسمائه ما غير روى خصيب يابس ...
 لهواه كل أسبوع ويرطب الامن سوجه هو أنوس هو معرب من التسمية بلا او وبال يونانية
 سياتي طوس وبالغرس والتجمية هي قيمت بنيت باللبشة والحب في الارض الرملية والاشي
 لا ساخ فيه وأوراقه كوراق الصنوبر وهي أعرض لاتسعا وبعم كالجوز وله اثر كالعنب

(s. 39) ...
 الخبيث في اثره الامبراز من اسمائه والف بعد الثالثة باليونانية يطلق على تركيب
 خاص امره المقتدر الامراض ويبري الى جالينوس وقيل أقدم وأجوده المنسدل التواء
 الباقي فيعبر رحة الشراب وبهش بالمرثعناو يعرف بطعم البلسان وهو جار في أول الثالثة يابس في
 آخرها وفي الثانية ينفع من لسار المزوس والسداع واوجاع الصدر والمعدة وقذف المده والدم

Yukarıda görüldüğü gibi, Hekimoğlu Ali Paşa 567'de kayıtlı olan eser, tıpla ilgili bir eserdir. Ayrıca, ilaç hammaddelerini ve birleşiklerini kırmızı mürekkeple alfabetik olarak tanıtmaktadır. Bu özellikleriyle, Hekimoğlu Ali Paşa 567'de kayıtlı eser, üzerinde çalıştığımız Hekimoğlu Ali Paşa 566'da kayıtlı eserle şekil yönünden benzerlikler göstermektedir. Ama madde başlarının açıklamalarında büyük çoğunlukla benzerlik görülmemektedir. Aynı durum, orjinal metinle yapılan karşılaştırmada da gözlemlenmektedir. Bundan dolayı, Hekimoğlu Ali Paşa 567'de kayıtlı eser, *Tezkire-i Dâvûd*'un farklı bir nüshası olmadığı gibi *Tezkire-i Dâvûd Tercümesi* olarak bilinen, üzerinde çalıştığımız eserin de farklı bir kopyası değildir. Ancak Hekimoğlu Ali Paşa 567'de kayıtlı eserin, oluşturulurken *Dâvûd-ı Antâkî*'nin eserinden veya *Gûrânî*'nin çevirisinden teknik olarak yararlandığını söylemek gerekir. Katalog hazırlayıcılarının ve kütüphane görevlilerinin bu eserleri aynı eserin nüshası veya kopyası olarak görmelerinin sebebi bu olmalıdır.

1.4. Nüsha Betimlemesi

Kitâb-ı Tercüme-i Tezkire-i Dâvûd Fî İlmî'ü-Übb, Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî tarafından 17. yüzyılda Türkçeye çevrilmiştir. Eser, Hekimoğlu Ali Paşa

Koleksiyonu, Tıp, 1052, Nesih, Demirbaş No: 566, 366 v. kaydıyla Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu çalışmanın konusu olan nüsha, bu nüshadır. Belirleyebildiğimiz kadarıyla bu, aynı zamanda eserin tek nüshasıdır.

Çeviri, 363 (2a-264a) tam varak sayfasından oluşmaktadır. Bunun dışında çevirinin isminin yazıldığı bir sayfa, küçük manzum ve mensur parçaların ve kütüphane bilgilerinin yer aldığı 1a ve 1b diye isimlendirilen sayfalar da bulunmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi'nin kuralları gereği eserin kendisine doğrudan ulaşılammıştır. Bu bakımdan da eserdeki varakların kağıt cinsi ve kalitesi konusunda herhangi bir yorumda bulunmak mümkün olamamıştır.

Varakların üzerinde çoğunlukla Türkçe, yer yer de Arapça rakamlar vardır. Bu rakamların kütüphane görevlilerince verildiği düşünülmektedir.

Her varakta 21 sağ tarafta, 21 de sol tarafta olmak üzere toplam 42 satır yer alır. Varağın sağında ve solunda yer alan 21 satırlık bölümler çerçeve içerisine yazılmıştır. Eserin tamamında yalnızca iki varakta 41 satır yer almaktadır.

Harekesi olmayan kelimeler bulunsa da eser, çoğunlukla harekelidir.

Bazı varaklarda derkenarlar bulunmaktadır. Bu derkenarlar, mütercimın yaptığı düzeltmeler ile okuyucunun (ya da okuyucuların) yazdığı açıklamalardan oluşmaktadır. Derkenarlarda dikkati çeken bir başka özellik de derkenar için çoğunlukla ilgili yerde bir işaret veya sayının verilmiş olmasıdır. Günümüz çalışmalarındaki dipnot verme tekniğini hatırlatan bu işaretler, derkenarlardaki açıklamaların ilgili yerlerde değerlendirilmesinde kolaylık sağlamıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi (bk. 1.3.3.2. Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî'nin *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi elmi'ü-Übb* İsimli Eseri), nüshaya ait bir başka özellik de bazı satırlarda bazen bir kelime bazen de bir ibare sığacak kadar boşlukların bulunmasıdır.

Varağın a ile gösterilen bölümünün sol alt köşesinde b bölümünün ilk satırındaki ilk kelime yazılmıştır. Geleneğe uygun olan bu yöntem, hem ciltleme hem de okuma esnasında sayfaların karıştırılmamasına imkân tanımaktadır.

Çeviride kırmızı mürekkeple yazılmış bölümler de bulunmaktadır. Alfabetik sıraya göre verilen "ilaç hammaddeleri", "şerbetleri", "bedelleri" vb. açıklamalar da genellikle kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Nüshadaki bazı kelimeler, mürekkep silinemediği için karalanmış ve bazı kelimelerin altları kırmızı mürekkeple çizilmiştir.

1.5. Türk Tıp Tarihine Genel Bir Bakış (Başlangıçtan 18. Yüzyıla Kadar)

Bu bölümde Türkçenin tarihi dönemleri ile Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Osmanlıca dönemlerinde yazılmış sağlık ve tıpla ilgili eserler tanıtılacaktır.

Birkaç organ ismi (*adak* ‘ayak’, *baş*, *öd* gibi) ile bir fiilin (*ağrı-* ‘ağrımak, hasta olmak) tespit edildiği *Orhun Kitâbeleri*, Türkçe tıp terimleri yönünden zengin değildir. İlk Türkçe tıp metinleri Uygurlar döneminde yazılmıştır. Uygurlardan kalma kısmen eksik tek tıp kitabı ile 45 yazma parçası, başta Hintli Vabghata'nın *AstÂngahrdayasamhitÂ* eseri ile *Yogaşataka* ve *SiddhasÂra* isimli meşhur tıp kitaplarından çevrilmiştir (Sertkaya, 1997, 349-359; Bayat, 2003, s. 211-212). Baş ağrısı, baş kepeklenmesi, göz ağrıları gibi rahatsızlıklara ilaç tavsiye edilen bu metinleri Osman Fikri Sertkaya şöyle değerlendirir:

Hâlen Uygur Türklerine âit kısmen eksik bir kitap ile 45 tane irili ufaklı yazma parçasının elimizde bulunması, tababetin Uygurlarda kuvvetli bir geleneği olduğunu gösteriyor. Bu metinlerdeki tıp geleneği ile Anadolu'daki tıp geleneği henüz mukayese edilmemiştir. Bir örnek olarak mikrobiyolojiden önce humoral patolojiye dayanan ve kökü antik tababetten gelen, bin yıldan daha eski tıp sisteminin ana unsuru ahlât-ı erbaa'yı teşkil eden kan (*haima*), safra (*chole*), sevdâ (*melanchole*) ve balgam (*pflegma*)'ın Uygur metinlerinde sarıg, sarıg suv (*chole*), lisp~lişp (*pflegma*), kan (*haima*) vs. şeklinde geçtiği söylenebilir (Sertkaya, 1997, s. 359).

Uygurlar döneminden kalma *Altun Yaruk* da Türk tıbbı için önemli bir eserdir. Örneğin, kitapta şifa elde etmek, stresten uzaklaşmak için 32 çeşit güzel kokulu bitkiyle yapılacak olan yıkanma eyleminden bahsedilen bölüm, doğrudan tıpla ilgilidir (Çetin, 2012, 199-200). Bunun yanında, 14. yüzyıldan kaldığı düşünülen Süryanî harfli Uygurca bir tıp metni de bulunmaktadır (Ölmez, 2007).

Kutadgu Bilig, doğrudan tıpla ilgili olmamasına rağmen hem dönemindeki Türkçe tıp terimlerini ve tıp anlayışını barındırması hem de döneminden önceki tıp terimleri ve tıp anlayışı hakkında fikirler yürütülmesine imkan sağlaması bakımından tıp tarihi araştırmaları için de önemli kaynaklardan biridir. Bu sözü edilen noktaları, onun, özellikle 4355-4365 (Arat, 2006) beyitlerinde, *muazzim* ve *otacı* ismi verilen

hekimler karşılaştırılırken görmenin mümkün olacağı düşünülmüş ve aşağıda paylaşılmıştır:

OTAÇILAR BİRLE ÜATILMAÜNI AYUR TABİBLER İLE İLİŞKİLERİ SÖYLER

Bularda basa úaç úutu bar aên	Bunlardan sonra var, başka sınıflar
Baúa körse bilgi biligde öñin	Dikkat et, bilgiden önde, bilgi var
Olarda birisi otaçı turur	Bunlardan biri de, gör, tabiplerdir
Úamuà ig toàaúa bu emçi erür	Tüm ağrı sızıya ilaç verendir
Yime ök kereklik saña bu kişi	Yine çok gerekli, sana bu kişi
Anıñsız oñulmaz tirilik işi	Onlarsız olmaz sağlığın işi
Tirig bolsa yalñuk yime igler ök	Sağlığında insan hep hasta olur
İgin emçi körse otun emler ök	Tabipler görse hemen, bir ilaç bulur
İg ol kör kişiğe ölüm úoldaşı	Kişide hastalık, ölümle yoldaş
Ölüm ol kişiğe tiriglik tuşı	Ölüm insanlara hayatıyla eş.
Bularnı yime eêgü tutàıl yakın	Bunları da yine, yakın tut iyi,
Kereklik kişi bu küêezgil baún	Gereken kişiler, gözet hakkını

MUèAZZİMLER BİRLE ÜATILMAÜNI AYUR

Bularda basa geldi afsuncular
 Bu yil yeklik igke bu ol emçiler
 Bularúa yime ök úatılàu kerek
 Bu yil yeklik igke oúàu kerek
 Úalı asgı tegsün tise sen saña
 Yime eêgü tutàıl ay ersig toña
 Otaçı unamaz muèazzim sözün
 Muazzim otaçıúa evrer yüzün
 Ol aymış otuà yise igke yarar
 Bu aymış bitig tutsa yekler ıra

BÜYÜCÜLERLE İLİŞKİLERİ SÖYLER

Bunlardan sonra efsuncular var
 Cin, peri derdini bunlar ilaçlar
 Bunlarla da yine katılmak gerek
 Cin, peri derdini okutmak gerek
 Eğer fayda gelsin sana diyorsan
 Ey mert yiğit, yine, sen iyi davran
 Tabip onaylamaz büyücü sözü,
 Büyücü tabipten, çevirir yüzü,
 O der, ilaç yese, derdine yarar
 Bu der, yazı tutsa, cinleri ırar.

Beyitlerde görüldüğü gibi cin, peri derdinin tedavisi için *muazzime*'ye “büyücüye” gidilir fakat *otaçı* ismi verilen tabip ise bunu onaylamaz. Çünkü *otaçı*, ağrı ve sızıyı ilaç vererek iyileştirmeye çalışır (Bayat, 2003, s. 203; Sarı-Akgün, 2008, s. 2).

Divanü Lügati't-Türk de doğrudan tıpla ilgili olmamasına rağmen Türkçe tıp terimleri yönünden de değeri tartışılmayacak bir kaynaktır. Bu kaynaktan geçen kelimelerden bazıları, Türkçenin bu özelliğinin daha iyi anlaşılması için buraya alınmıştır: *iğ* “hastalık”; *iğlemek* “hastalanmak”; *ot, em, sem* “ilaç”; *otaçı, emçi, atasagun* “tabip”; *baş*: “yara”; *baş tükenmek* “yaranın ateşle dağlanması”; *bıçgıl* “bıçılğan, el ve ayak derisinde oluşan çatlaklar”; *çelpeklenmek* “gözün çapaklanması”; *kabargan* “ciltte kaşıntı veya sıcaktan oluşan kabartı, sivilce”; *kiçinmek* “kaşınmak”; *kanagu* “kan almakta kullanılan neşter”; *sorgu* “kan almakta kullanılan bir alet”; *belig* “yaraları deşmekte kullanılan mil” ve *arkacak* “ağza ilaç damlatmak için kullanılan içi boş alet” (Üşenmez, 2008, s. 171).

Tıp tarihçisi A. H. Bayat, *Kutadgu Bilig*'teki beyitlerden ve *Divanü Lügati't-Türk*'teki kelimelerden hareketle Türk tıbbını, uygulanan tedavi metotlarına, amaçlarına ve formasyonlarına göre iki gruba ayırır: “1) Kam (şaman) ve baksı denilen, Şamanizm'in majik tedavi yöntemlerini uygulayan büyücü hekimlerin yürüttüğü tıbbi anlayış; 2) Otaçı, emçi ve atasagun denilen, droglarla ve diğer maddî tedavi yöntemleri kullanılarak yapılan, dönemin maddî tıbbi anlayışını temsil eden hekimlik” (Bayat, 2003, 203). Bundan dolayı denilebilir ki Türk tıp geleneği, halk hekimliği yanında bilimsel yönü de bulunan bir özelliğe sahiptir.

Çağatay döneminde yazılmış *Risale-i Tıbb* (Aydın, 1996); bedeni güçlendirici etkisi bulunan meyvelerle ilgili olarak Doğu Türkçesiyle yazılmış *Mive Ceng Kitabı* (*Meyveler Münaazarası* başlığıyla bk. Abik, 2005) ve Kıpçak döneminden kalma baytarlığa ait metinler (Safran, 1993) ile Eski Anadolu Türkçesi'nin son dönemlerinde yazılıp Özbekistan'da istinsah edildiği için Doğu Türkçesine has birtakım özelliklerin bulunduğu *Ebvâb-ı Şifâ* (Yaylagül, 2010, s. 10) Türkçenin tıp terimlerini ve sağlıkla ilgili söz varlığını günümüze taşıyan Anadolu dışında kaleme alınmış diğer değerli eserlerdir.

Anadolu'da yazılmış Türkçe tıp eserleri İslam tıbbının önemli hekimlerinden (İbn-i Baytar, Ebû Nuaym el-İsfahanî gibi) çevirilerle başlamış, sonra telif bir nitelik kazanmıştır. (Bayat, 2003, s. 242; Önler, 1998, s. 157). Bu dönemde yazılan eserler, yüzyıl sırasıyla aşağıda kısaca tanıtılacak ve onlarla ilgili yapıldığı tespit edilen çalışmalar dipnotta verilecektir:

Tuhfe-i Mübârizî, Hekim Bereket'in, Mübâruziddîn Halife Alp Gazi (Bayat, 2003, s. 232) veya Danişmend Gazi'ye sunduğu (Uzel, 1999, s. 486) çeviri ilk Türkçe tıp kitabıdır. İbni Sina'nın *Kanun Fi't-Tıbb* isimi kitabının akrabadin kısmının bir özeti olan eserin yazıldığı tarih hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak onun 13. yüzyılın ilk çeyreğinde (Bayat, 2003, s. 242) veya 1330-1340 yılları arasında (Özçelik, 2001, s. 2) yazıldığı düşünülmektedir¹⁰.

Kitâb-ı Hulâsa Der İlm-i Tıbb, Hekim Bereket'in *Tuhfe-i Mübârizî* ile aynı cilt içinde yer alan iki tıp kitabından biridir (Bayat, 2003, s. 232).

Tabiatnâme, Hekim Bereket'in *Tuhfe-i Mübârizî* ile aynı cilt içerisinde yer alan ikinci tıp kitabıdır. (Kaya, 2008, s. 14).

Müfredât-ı İbn-i Baytar Tercümesi: Aydınogulları'ndan Umur Bey (1340-1348) döneminde yazılan bu kitap, İbn-i Baytar'ın *Kitâbü'l-Câmi Fi-Edviyetü'l-Müfreda* isimli eserinin kısaltılmış bir çevirisidir (Önler, 1998, s. 158; Uzel, 1999, s. 486).

Kâmilü's-Sınâatü't-Tıbbiye (Kitâbü'l-Melikî), Horasanlı Ali bin Abbas el-Mecusî'nin Adudud'd Devle (936-983) adına yazdığı Arapça tıp kitabının 14. yüzyılda Aydınoglu Umur Bey'in isteği üzerine yapılan çevirisidir (Özçelik, 2001, s. 2; <http://www.habersarayi.com/ali-bin-abbas-el-mecusi-kimdir.html>).

Edviye-i Müfreda, İshak bin Murat'ın, Gerede yöresinde yazdığı, tarihi kesin olarak bilinen ilk telif tıp kitabıdır (1389-1390)¹¹.

Yadigâr-ı İbn-i Şerîf (Yadigâr), Ahi Çelebi bin Şerif'in Kara Timurtaş Paşazade Umur Bey Çelebi (1370?-1460) adına yazdığı tıp kitabıdır (Uzel, 1999, s. 486). İbn-i Baytar ve İbn-i Sina'dan yararlanılarak yazılan eser önemli bir müfredat kitabıdır¹².

Tıbb-ı Nebvî, Ahmed Dâî'nin Kara Timurtaş Paşazade Umur Bey Çelebi (1370?-1460) için yazdığı bir eserdir. (Uzel, 199, s. 486). Bu eser, Ebû Nuaym el-İsfahanî'nin *Et-Tıbbu'n-Nbevî* adlı eserinin, 13. yüzyılda Tifâşî (Ö.1253) tarafından

¹⁰ Derin, A. (1987). *Tuhfe-i Mübarizî-Metin-Gramer Notları-Sözlük*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara; Kafadenk, N. (1996). *Hekim Bereket'in Tuhfe-i Mübarizî Adlı Eserinin Tenkitli Metni ve Akrabadin Kısmının İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul; Tekdemir, U. Z. (2000), *Hekim Bereket, Tuhfe-i Mübarizî (Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri; Erdağı, B. (2001). *Tuhfe-i Mübarizî (Metin-İnceleme-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara; Yurdagök, M. (2004). *Tuhfe-i Mübarizî'de Çocuk Hekimliği Bilgileri, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 233-236.

¹¹ Canpolat, M. (1973). 14. Yüzyılda Yazılmış Değerli Bir Tıp Eseri Edviye-i Müfreda, *DTCF Türkolji Dergisi*, 5, 20-47; Canpolat M., Önler Z. (2007). *İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfreda (Metin-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

¹² Altıntaş, A., Okutan Y., Koçer D., Yıldız M. (2004). *Yadigâr (Tabîb İbn-i Şerîf)*. (C. 2), İstanbul: Yerküre Yayınları.

hadislerin isnâdları ve bazı rivayetleri çıkartarak özetlediği *El-Vâfi Fi't-Tıbbi's-Şâfi* eserinden çevrilmiştir (Bayat, 2003, s. 247)¹³.

Kitâb-ı Bâhnâme-i Şâhî, Nasır-ı Tusî'nin Farsça yazdığı *Bâhnâme* isimli eserinden yapılan çeviridir. Eser, Germiyanoğlu İkinci Yakup Bey (1388-1390)'e sunulmuştur (Uzel, 199, s. 486).

Tıbb-ı Şahî Tercemesi, Musa bin Mesud'un Nasır-ı Tusî'nin Farsça *Bâhnâme* isimli eserinden Sultan II.Murat (1402-1428) için yaptığı çeviridir (Kaya, 2008, s. 16)¹⁴.

Müntehab-ı Şifâ, Hacı Paşa (Celaledin Hızır)'nın bir eseridir. Hacı Paşa, Arapça yazdığı *Şifâü'l-Eskâm ve Devâü'l-Âlâm* eserini, 1381 yılında Aydınoglu İsa Bey için *Müntehab-ı Şifâ* adıyla Türkçeye çevirmiştir (Bayat, 2003, s. 245; Uzel, 1999, s. 486)¹⁵.

Teshilü's-Şifâ (Teshil), Hacı Paşa'nın bir başka Türkçe tıp eseridir. Bu eser 1408 yılında *Müntehab-ı Şifâ*'dan özetlenerek yazılmıştır (Bayat, 2003, s. 245; Uzel, 1999, s. 486)¹⁶.

Tervihü'l-Ervah, Ahmedî'nin, Emir Süleyman'ın (1403-1410) emri üzerine, aruz ölçüsüyle ve mesnevi tarzında yazmış olduğu tıp eseridir (Bayat, 2003, s. 247; Uzel, 1999, s. 486)¹⁷.

Müntehab, Abdulvehhab bin Yusuf tarafından, yazılan bir tıp kitabıdır. Çelebi Sultan Mehmet'e (1403-1421) sunulan bu eser, saraya ilk sunulan tıp metni olma özelliğine de sahiptir (Güven, 2005, s. 3; Uzel, 1999, s. 486)¹⁸.

İlyâsiyye, Muhammed bin Mahmut Şirvânî'nin eseridir. O, bu eseri, Menteşeoğlu İlyas Bey'in (1402-1414) isteği üzerine Arapça yazdığı *İlyâsiyye* isimli eserinden aynı isimle çevirmiştir (Bayat, 2003, s. 248; Özçelik, 2001, s. 3; Uzel, 1999, s. 486).

¹³ Çağırın, Ö. (1992). *Ahmed-i Dâi: Tıbb-ı Nebevî*. (C. 1-3), Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

¹⁴ Ateş, E. (2002). *Tıbb-ı Şâhî Tercemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

¹⁵ Önler, Z. (1990). *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ I (Giriş-Metin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

¹⁶ Turan, Z. (1992). *Hacı Paşa, Teshil (Dil Özellikleri-İnceleme-Söz Dizini)*. (C. 1-2), Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

¹⁷ Özer, O. (1995). *Ahmedî, Tervihü'l-Ervâh (Giriş-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

¹⁸ Güven, M. (2005). *Abdulvehhâb Bin Yusuf'un Müntehab-ı Fi't-Tıbb'ı (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli; Aktaş, E. G. (2010), *Abdulvehhab'ın Müntehab Adlı Tıp Kitabı (İnceleme-Metin-Dizinli Sözlük)*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas; Göçgün, S. (2010). *Abdulvehhâb'ın Müntehâb-ı Fi't-Tıbb Adlı Eseri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Sultâniyye, Muhammed bin Mahmut Şîrvânî'nin koruyucu hekimlikle ilgili eseridir. Bu eser, Sultan Çelebi Mehmet (1413-1421) adına yazılmıştır (Argunşah, 1992, s. 125; Bayat, 2003, s. 249-250)¹⁹.

Tuhfe-i Muradî, 1430 yılında 2. Murad'a sunulmuştur. Muhammed bin Mahmut Şîrvânî'ye ait olan eser, tıpta kullanılan kıymetli taşlar hakkında bilgi verir. Ayrıca *Tuhfe-i Muradî*, yine Şîrvânî'nin *Cevhername* isimli eserinin genişletilmiş şeklidir (Argunşah, 1992, s. 125; Bayat, 2003, s. 249-250)²⁰.

Kitâb-ı Güzâde-i İlm-i Tıbb, Muhammed bin Mahmut Şîrvânî'nin 1434 yılında yazdığı bir eserdir (Argunşah, 1992, s. 125; Bayat, 2003, s. 249-250).

Mürşid, Muhammed bin Mahmut Şîrvânî'nin 1438'de yazdığı bir tıp kitabıdır. Göz hastalıkları konusunda en kapsamlı tıp kitabı olarak bilinir (Argunşah, 1992, s. 125; Bayat, 2003, s. 249-250)²¹

Kemâliye, Muhammed bin Mahmut Şîrvânî'ye ait olduğu düşünülen bir eserdir (Özçelik, 2001, s. 6; Üşenmez, 2008, s. 21)²².

Esbâb ve Alâmât-ı Semerkandî, Necîbuddin Es-Semerkandî (Öl.1222), tarafından Arapça olarak yazılmış bir eserdir. İstinsah tarihi ve mütercimi hakkında bilgi bulunamayan bu eserin Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde Osmanlı Türkçesine çevrildiği düşünülmektedir (Sarı, 2013, s.21)²³.

Mecmû'atü'l-Fevâyid, 15. yüzyıl hekimlerinden Hekim Beşir Çelebi tarafından Karamanoğlu İbrahim Bey'e sunulmuştur (Özçelik, 2001, s. 4).

Miftahu'n-Nur ve Hazâinü's-Sürûr, *Miftahu'n-Nur ve Hazâinü's-Sürûr*, Sinoplu Mümin Bin Mukbil'in II. Murat adına yazdığı hijyen, göz hastalıkları ve anatomi ile ilgili bir tıp kitabıdır. Özçelik, bu eserin Candaroğlu İsfendiyar Bey (1385-1440) adına yazıldığını belirtmektedir (Bayat, 2003, s. 246; Özçelik, 2001, s. 4; Uzel, 1999, s. 487)²⁴.

¹⁹ Kuban, F. (1990). *Şîrvânî Mahmud – Sultaniyye (Giriş-Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

²⁰ Argunşah, M. (1999). *Muhammed b. Mahmud-ı Şîrvânî, Tuhfe-i Muradî (İnceleme-Metin-Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

²¹ Bayat, A. H.- Okumuş, N. (2004). *Muhammed Bin Mahmud-ı Şîrvânî, Mürşid (Göz Hastalıkları)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları; Bayat, A. H. (1998). Muhammed Bin Mahmud Şîrvânî ve Göz Hastalıklarına Ait Bilinmeyen Bir Eseri 'Mürşid'. *Tıp Tarihi Araştırmaları*, 7, 24-46.

²² Yelten, M. (1993). *Şîrvânî Mahmud–Kemâliyye (Giriş-İnceleme-Cümle Bilgisi-Metin-Sözlük)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

²³ Sarı, M. (2013). *Esbâb ve Alâmât-ı Semerkandî*. Konya: Palet Yayınları.

²⁴ Şahin, M. Ü. (1994). *Mü'min bin Mukbil, Miftâhu'n-Nûr ve Hazâinü's-Surûr (Dil İncelemesi-Metin-Söz Dizini)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.

Zahire-i Murâdiyye, Mümin Bin Mukbil'e ait bir eserdir. 1437 yılında II. Murat'a sunulan bu eserde göz hastalıklarından bahsedilir (Bayat, 2003, s. 247; Özçelik, 2001, s. 4; Uzel, 1999, s. 487)²⁵.

Hulâsatü't-Tıbb, Hekim Hayreddin'in Candaroğlu İsfendiyar Bey'in Oğlu Kasım Bey (1424-1465?) adına yazdığı tıp kitabıdır (Uzel, 1999, s. 487)²⁶.

Kitâb-ı Akrahâdîn, 15. yüzyılın ortalarında yazılmış, ilaçlarla ilgili bir tıp kitabıdır. Hekim Hayreddin'e ait olan bu kitap *Hulâsatü't-Tıbb*'in içinde bulunmaktadır (Kaya, 2008, s. 17)²⁷.

Mâddetü'l-Hayât (Mâidetü'l-Hayât), Akşemseddin'e (1390-1459) ait bir tıp kitabıdır (Özçelik, 2001, s. 4).

Hazâinü's-Sa'âdât, Eşref Bin Muhammet tarafından yazılan bir eserdir. Yazılış tarihi bilinmeyen bu eserin istinsah tarihinden hareketle XIV. yüzyılın sonları ile XV. yüzyılın ilk çeyreğinde veya ortalarında yazılmış olabileceği tahmin edilmektedir²⁸. (Kaya, 2008, 17; Özçelik, 2001, s. 4-5).

Akrabâdîn Tercümesi, *Zahîre-i Harzemşâhî*'nin son bölümünün çevirisidir. Şerafeddin Sabuncuoğlu'na ait olan bu eser, II. Bâyezit'in özel hekimi Şeyh Mehmet bin Ahmed Mardanî'nin ricası üzerine Hicri 850/ Milâdi 1444 yılında çevrilmiştir (Kaya, 2008, s. 29)²⁹.

Mücerrebname, Türkçe ilk deneysel tıp kitabıdır. Sabuncuoğlu'na ait olan 1468 yılında tamamlanmıştır (Özçelik, 2001, s. 5; Uzel, 1999, s. 487)³⁰.

Cerrahiyyetü'l-Hâniyye, Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun 1465 yılında yazdığı ve Fatih Sultan Mehmet'e sunduğu tıp kitabıdır. Bu kitap, ameliyat araç gereci ve tekniklerini resimlerle anlatması yönüyle tıp kitapları içerisinde ayrı bir öneme sahiptir³¹ (Özçelik, 2001, s. 6).

²⁵ Demir, H. (2002). *Zahire-i Muradiye*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

²⁶ Kaya, E. (2002). *Hekim Hayreddin Amasyavî'nin Hulâsatü't-Tıbb Adlı Eseri (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

²⁷ Yavuz, Y. (2008). *Hekim Hayreddin'in Kitâb-ı Akrahâdîn'i*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

²⁸ Şehsuvaroğlu, B. N. (1961). *Eşref bin Muhammed, Hazâinü's-Saâdat (Dizin ve Tıpkıbasım)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

²⁹ Doğan, S. (2009). *Terceme-i Akrahâdîn Sabuncuoğlu Şerafeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

³⁰ Süveren, K. (1987). *Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun Mücerrebname Eserinin Tıp ve Bilim Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara; Uzel, İ., Süveren, K. (2000). *Mücerrebname (İlk Türkçe Deneysel Tıp Eseri-1468)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

³¹ Kılıçoğlu, V. (1956). *Cerrahiyye-i İlhaniyye*, Ankara Üniversitesi: Ankara: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.; Uzel, İ. (1992). *Cerrâhiyyetü'l-Haniyye*, (C. 2), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Müfid, Hacı Paşa'nın *Teshil* isimli eserinin, Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun öğrencisi Muhiddin Mehî tarafından 1467 yılında manzum hale getirilmiş şeklidir (Kaya, 2008, s. 30)³².

Kasimiye ve *Nazmu't-Teshil*, Hâlimî'nin tıp kitaplarıdır. *Nazmü't-Teshil*, 1461'de istinsah edilmiştir (Kurdoğlu, 1967, s. 86-86).

Kenzül-Menâfi, Şeyhî'ye ait olduğu düşünülen bir tıp kitabıdır (Özer, 2009)³³.

Tercüme-i Hulâsa-i Dîvân'ın Ebu Tahir İbrahim Bin Muhammed El-Gaznevî tarafından yazıldığı düşünülmektedir. (Özçelik, 2001, s. 7).

Mecmuatü'l-Mücerrebât, *El-Hâvî* adıyla bilinen Arapça tıp kitabının çevirisidir. Hasan bin Abdullah tarafından 15. yüzyılda çevrilmiştir (Özçelik, 2001, s. 7; Doğan, 2010, s. 165).

Kitâbü'l-Mühimmât, 15. yüzyılda yazılan eserlerdendir. Eserin kimin tarafından yazıldığı belli değildir (Özçelik, 2001, s. 7)³⁴.

Fâide-i Hasat, Hekim Ahi Çelebi'nin (1432?- 1524) telif ettiği koruyucu hekimlikle ilgili bir eserdir. Eserin ismi bazı kitaplarda *Risâle-i Hisâtü'l-Kelî ve'l-Mesâne* olarak da geçer (Köktekin, 2007, s. 14; İhsanoğlu, v.d., 2004, s. 105; Özçelik, 2001, s. 6; Bayat, 2003, s. 259)³⁵.

Alâim-i Cerrâhîn, Cerrah İbrahim Bin Abdullah tarafından 1502 yılında Yunanca ve Süryaniceden Türkçeye çevrilmiş bir kitaptır (Baytar, 2001, s. 258; Doğan, 2010, s. 164)³⁶.

Tercümetü'l-Mucez Fi't-Tıbb (*Şerh-i Mucizü'l-Kanûn*), 13. yüzyılda yaşamış İbn Nefs'in *El-Mucez* isimli kitabının çevirisidir. Bu çeviri, Şehzade Mustafa'nın hekimlerinden birinin isteği üzerine Gelibolulu Muslihiddin Mustafa b. Şaban Sürûrî (1492-1562) tarafından yapılmıştır. Anatomi ve ilaçlardan bahsedilen bu eserin istinsah tarihi kesin olarak bilinmemektedir (Kâhya, 1992, s. 191; Doğan, 2010, s. 164).

Terceme-i Risâle-i Bîh-i Çînî, Muslihiddin Mustafa b. Şaban Sürûrî'nin bir başka tıp eseridir. 1543 yılında ortaya çıkan *bîh-i çînî* adlı ilaç hakkında yazılmış bir eserden 1556 yılında çevrilmiştir. (Doğan, 2010, s. 165).

³² Kaya, E. (2008). *Muyiddin Mehî'nin Müfid (Nazmü't-Teshil) Adlı Eseri (İnceleme-Metin, Dizin) ve Bu Eserin XV. Yüzyıl Türk Tıp Dilinin Oluşmasındaki Yeri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

³³ Günhan, A. (2011). *Şeyhî'nin Kenzül-Menâfi Tıp Risâlesi: Kenzü'l-Menâfi Fi Ahvâl-i'Emzice ve Tebâyi*. Kütahya Belediyesi Kültür Yayını.

³⁴ Özçelik, S. (2001). *Kitâbü'l-Mühimmât*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

³⁵ Yurdakul, Y. (2001). *Risale-i Hasatü'l-Külye ve'l-Mesane (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

³⁶ Gürlek, M. (2011) *İbrahim Bin Abdullah'ın Cerrahname (Alâ'im-i Cerrâhîn) Adlı Eseri (Giriş-Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ravde'l- Esnân fî Tedbîr-i Sıhhati'l-Ebdân ve Risale-i Ataiyye, Hekim Atufî'nin eserleridir (Tokat, 2012, s. 4).

Terceme-i Zahîre-i Harzemşâhî, Ebu'l-Fazl Mehmed bin İdris bin Hüsameddîn (öl. 1574) tarafından *Zahîre-i Harzemşâhî* eserinden çevrilmiştir (Doğan, 2010, s. 165).

Menâfi'ün-Nas, Hekim Nidâi'nin (Kaysûnîzâde Mehmed Çelebi, Ankaravî Nidâi, Derviş Nidâi, Şaban Nidâi) eseridir. 1566'da tamamlanıp Sultan II. Selim'e sunulan bu eser, hekimin bulunmadığı yerlerde halkın faydalanması için yazılmıştır (Bayat, 2003, s. 259; Doğan, 2010, s. 166)³⁷.

*Dürr-i Manzûm (Manzûme Fi't-Tıbb)*³⁸, Hekim Nidâi'nin 700 beyitlik manzum bir tıp kitabıdır. 1567 yılında tamamlanan bu eser de Sultan II. Selim'e sunulmuştur (Bayat, 2003, s. 259; Doğan, 2010, s. 167).

Keyf-i Kitâb-ı Nidâi adındaki tıp risalesi de Hekim Nidâi'ye aittir (Ölker-Direkçi, 2009, s. 296).

Müfredât, 16. yüzyılda İlyas bin İsa tarafından yazılmış bir eserdir (Ayhan, 2011, s. 2).

16. yazılan bir başka eser de Mehmed isimli müellif veya müstensih'e ait olduğu düşünülen *İlâcnâme/ Kitâbu İlâcnâme*'dir (Günçavdı, 2013, s.9)³⁹.

Terceme-i Mâlâ Yeseu't-Tabîb Cehlehû, III. Murat'ın Divân-ı Âlî kâtiplerinden Hasan İbni Abdurrahman Efendi tarafından Yusuf bin İsmail bin İlyas El-Hûyî el-Bağdâdî El-Kutbî Eş-Şâfiî (H.754-M.1353)'nin Mâlâ Yeseu't-Tabîb isimli eserine bazı ilâvelerle yapılan bir çeviridir (Doğan, 2010, s. 165-166).

Kitâb-ı Mualecât, Ali bin Osman'ın eseridir (Tokat, 2012, s. 4).

Dönemin ünlü hekimlerinden biri de Dâvûd-ı Antakî'dir. Antakî'nin eserleri için çalışmamızın *Dâvûd-ı Antakî Hayatı ve Eserleri* bölümüne bakılabilir.

Kitabü Emrazi'l-Ayn, göz hastalıklarıyla ilgili bir tıp kitabıdır. Müstensih'i ve yılı hakkında bir bilgi bulunmamaktadır (Ayhan, 2011)⁴⁰.

³⁷ Özçelik, S. (1990). *Nidayî, Menâfi'ün-Nâs (İnceleme-Metin- Dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya; Özcan, H. (2007). *Kaysûnîzâde Nidâi Muhammed Çelebi El-Ankaravî'nin Menâfi'ün-Nâs Adlı Eseri (57a-99b) (Metin-Dil Özellikleri-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

³⁸ Ay, Ü. (2000). *Nidâi-Dürr-i Manzûm (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

³⁹ Günçavdı, A. (2013). *Mehmed'in İlâc-ınamesi (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

⁴⁰ Ayhan, Z. A. (2011). *Kitabü Emrazi'l-Ayn (İnceleme- Metin- Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas

Enmûzecü't-Tıbb, Emir Çelebi (Seyyid Mehmed) tarafından 1624 yılında Recep Paşa adına yazılmıştır. Devrinin en iyi tıp kitaplarından olan eser, anatomi, ilaç yapımları hakkında bilgi içerir (Bayat, 2003, s. 260-261; Doğan, 2010, s. 167).

Rebû's-Selâme, İstiskâ için Müfidler ve Neticetü't-Tıbb, Emir Çelebi'nin diğer tıp eserleridir. (Bayat, 2003, s. 260-261; Doğan, 2010, s. 168).

Şifâü'l-Fuad li Hazreti Sultan Murad, Zeynelâbidîn Bin Halil'in 1628'de 17 gün içinde yazıp Sultan IV. Murat'a sunduğu eseridir (Bayat, 2003, s. 261; Doğan, 2010, s. 170)⁴¹.

Mesâil-i Tıbbiye, Zeynelâbidîn Bin Halil tarafından yazılmıştır (Bayat, 2003, s. 261; Doğan, 2010, s. 171).

Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ, 1615 yılında Derviş-i Siyâhî'nin yazmış olduğu bir tıp kitabıdır (Doğan, 2010, s. 168)⁴².

Nizâmü'l-Edviye, (*Müfredât-ı İsa Efendi, Müfredât-ı Tıbb*), Sakızlı İsa Çelebi'ye ait olan bir sözlüktür. Bu sözlükte, ilaçların, Arapça, Farsça ve Türkçe karşılıkları alfabetik olarak verilmiştir (Bayat, 2003, s. 262; Doğan, 2011, s. 171).

Devâü'l-Emrâz ve Risâle Fi't-Tıbb da Sakızlı İsa Çelebi'nin diğer eserleridir (Bayat, 2003, s. 262; Doğan, 2011, s. 171).

Gâyetü'l- Beyân Fî Tedbîr Bedeni'l-İnsan, İbni Sellum el-Halebî (Salih bin Nasrullah) tarafından yazılmış ve 1664'te Sultan IV. Mehmet'e sunulmuştur (Bayat, 2003, s. 263)⁴³.

Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercümeti Gâyetü'l-İtkân, İbni Sellum el-Halebî'nin Arapça yazdığı *Gâyetü'l-İtkân Fî Tedbîr-i Bedeni'l-İnsan* isimli eserinin çevirisidir. Bu çeviri, 1728 yılında Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin emriyle Ebulfeyz Mustafa tarafından yapılmıştır (Bayat, 2003, s. 263).

Teşrih-i Ebdân (Teşrih-i Ebdân ve Tercümân-ı Kibâle-i Feylosûfan), (Şirvanlı) Şemseddin İtâkî tarafından yazılmış bir eserdir. Bu eser, Osmanlı İmparatorluğu'nda yazılmış tek resimli anatomi kitabı olma özelliğine sahiptir (Doğan, 2010, s. 175)⁴⁴.

Müfredât-ı İbn-i Baytar: İbn-i Baytar'ın kısaca El-Müfredât (El-Câmi Li-Müfredâti'l-Edviye Ve'l-Agziye) olarak bilinen 2353 basit ilaç tanıttığı Arapça eseri,

⁴¹ Erdemir, A. D. (1991, Nisan). Hekim Zeynelabidin b.Halil'in Şifa al-Fu'ad Adlı Eserinin Türk Tıp Tarihindeki Yeri ve Bazı Orijinal Sonuçlar. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 71, 115-165.

⁴² Murat, S. (2009). *Lügat-ı Müşkilât-ı Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)* (C. 3), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

⁴³ Elbir, Z. G. (2000). *Salih bin Nasrullah (İbn Sellum el-Halebi) / Gayetü'l-Beyan fi Tedbiri Bedeni'l-İnsan (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. (2 Cilt). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

⁴⁴ Kâhya, E. (1996). *Şemseddin İtâkî'nin Resimli Anatomi Kitabı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

1681'de Hekim Mehmed Rindânî tarafından Türkçeye çevrilmiştir (<http://www.ilimdunyasi.com/islam-alimleri/ibnu%27l-baytar/?wap2>; Tokat, 2012, s.4).

Resâilü'l-Müşfiye fî Emrâzi'l Müşkile (Hamse-i Hayâtizâde), Hayâtizâde Mustafa Efendi'nin Batılı yazarların Latince eserlerinden yararlanarak yazmış olduğu eseridir. Sultan IV. Mehmet'e sunulan bu eser, beş bölümden oluşur (Bayat, 2003, s. 263-265).

Tedbîrü'l-Mevlûd, Ayaşlı Şaban Şifâî'nin doğum ve çocuk hastalıkları konusunda 1701'de yazdığı tıp kitabıdır (Bayat, 2003, s. 265-266).

Terceme-i Akribâdîn (Terceme-i Akribâdîn-i Meliku), Nuh bin Abdülmennan (Nuh Efendi) (ö. 1707)'ın Avrupalı Melchios'tan yapmış olduğu çeviridir (Bayat, 2003, s. 265; Doğan, 2010, s. 174)

Terceme-i Cedîde Fi'l-Havâssi'l-Müfrede, Mehmed Bin Ali tarafından 1690 yılında yazılan bir eserdir (Özaltay-Köşe, 2006, 6)⁴⁵.

Fihrisü'l-Evrâm ve Tuhfetü'l- Erîbi'n-Nâfia li'r-Rûhânî ve't-Tabîb, Hezârfen Hüseyin Efendi (?-1691)'ye ait tıp kitaplarıdır (Tokat, 2012, s. 24-28; Doğan, 2010, s. 174)⁴⁶.

Lisânü'l-Etibbâ fî Lûgati'l-Edviye, Hezârfen Hüseyin Efendi (?-1691) tarafından yazılmış tıpla ilgili bir sözlüktür (Tokat, 2012, s. 24-28; Doğan, 2010, s. 174).

Hâşiye-i Levâzimü'l-Hikme Fi't-Tıbb, Mehmed bin Ahmed bin İbrahim Edirnevî (Öl. 1676'dan sonra) tarafından yazılmış hacimli bir tıp eseridir (Doğan, 2010, s. 175).

Tâdilü'l-Emzice Fî Hıfzı Sıhhati'l-Beden, Şuûrî Hasan Efendi Halebî'nin Ahmet Paşa adına yazdığı eserdir (Doğan, 2010, s. 175).

Mecmâü'l-Mücerrebât, Ahmed Bin Bâlî'nin Necmeddîn Mahmud bin İlyas eş-Şirâzî'nin *El-Havî Fî İlmi't-Tedâvî* adlı eserinden yaptığı çeviridir (Doğan, 2010, 165).

Çalışmanın amacı, kapsamı ve sınırı dolayısıyla burada Osmanlı döneminde yazılmış tıp kitaplarının tamamı tanıtılamamıştır. Bu konuda detaylı bilgi elde etmek için *İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)* tarafından Ekmeleddin İhsanoğlu, Ramazan Şeşen vd.'den oluşan bir ekiple hazırlanmış ve Osmanlı döneminde yazılmış tüm tıp kitaplarını içeren 4 ciltlik *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi*'ne bakılabilir. Ancak, biz, burada Osmanlı döneminde yazılmış tıp kitapları hakkında genel

⁴⁵ Özaltay, B., Köşe, A. (2006). *Terceme-i Cedîde Fi'l-Havâssi'l-Müfrede (1102-1690)*. Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, İstanbul.

⁴⁶ Tokat, F. (2012). *Hezârfen Hüseyin Efendi'nin "Tuhfetü'l- Erîbi'n- Nâfia Li'r-Rûhânî Ve't-Tabîb'i (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

bir bilgi sunmak amacıyla, *Osmanlı Tıbbî Bilimler Literatürü Tarihi I* de geçen müellif sayısı, eser sayısı, eserlerin dili ile ilgili verileri paylaşmak istiyoruz:

Tablo 2

Osmanlı Döneminde Yazılmış Tıp Kitaplarının Müellif ve Eser Sayısının Yüzyıllara Göre Dağılımı

Yüzyıllar	13. yy.	14.yy.	15.yy.	16.yy.	17.yy.	18.yy.	19.yy.	20.yy.	Toplam
Müellif Sayısı	1	9	41	73	84	117	282	823	1430
Eser Sayısı	2	14	97	179	140	223	1491	2950	5607

Tablo 3

Osmanlı Döneminde Yazılmış Tıp Kitaplarının Eserin Diline Göre Dağılımı

Diller	Eser Sayısı
Dili Belli Olmayan	2
Türkçe	4560
Arapça	825
Fransızca	114
Farsça	39
Ermenice	17
Almanca	14
Arapça-Türkçe	14
Türkçe-Fransızca	11
Latince	3
İngilizce	2
Yunanca	1
Urduca	1
Arapça-Farsça	1
Latince-Türkçe	1
Türkçe-Fransızca-	1
İtalyanca	
Arapça-Türkçe-	1
Yunanca	
Toplam	5607

Kaynak: İhsanoğlu-Şeşen vd. 2008, s. CIII-CVI

1.6. Çalışmanın Yöntemi

Bu bölüm, aşağıdaki alt başlıklar altında incelenecektir.

1.6.1. Dönemin Tıp Anlayışı (En Eskiden 18. Yüzyıla Kadar)

Eserde geçen, *har, yabis, barid, huşk; demevî, balgamî, safravî, sevdavî* ile *üçüncü derece, ikinci mertebe, ikincinin ahirinde, üçüncünün evvelinde, dördüncünün vasatında, müshil, istinşak, macun, şerbet, sanat, terkip* gibi ifadelerin tam olarak anlaşılabilmesi için dönemin tıp anlayışının bilinmesi gerekmektedir.

Anatomi ve fizyolojinin gelişmediği dönemlerde hastalıkların oluşumlarını anlayabilmek ve bunlara uygun tedaviler geliştirebilmek için evrenin ve insanın anlaşılması gerektiği düşünülmüştür. Bu amaçla, Mısır, Çin, İbrani, Hint ve Yunan kültürlerinde filozof ve hekimler, evren ve insanın anlaşılabilmesi için hayatın temel unsurunun ne olduğunu sorgulamışlardır. Bazen *su* bazen *hava* bazense *ateş* hayatın en temel unsuru olarak görülmüştür. Phythagoras ise evrenin 1'in yansımaları olan sayılardan geldiğini savunmuştur. Ona göre, “doğaya, dört ana yön (*kuzey, güney, doğu, batı*), dört temel eleman (*ateş, hava, su, toprak*) ve bunların dört fiziksel özelliği (*sıcaklık, soğukluk, kuruluk, yaşlık*), doğanın dört ürünü (*insan, hayvan, bitki, maden*), dört mevsim (*ilkbahar, yaz, sonbahar, kış*) gibi dörtlü ritim hakimdi (Bayat, 2003, 99; Eliaçık, 2010, 130-131)”.

Doğanın dört fiziksel özelliğinin birli veya çoklu olarak bir araya gelmesinden çeşitli varlık tiplerinin ortaya çıkıp çıkmayacağını tartışıldığı dönemlerde Sicilyalı Empedokles de *Peri Physeos (Doğa Üstüne)* adlı eserinde evrenin ikişer özelliği taşıyan birbirine zıt dört temel elemandan meydana geldiğini ileri sürmüştür. Örneğin sıcaklık ve kuruluk *ateş*'i; nemlilik ve sıcaklık *hava*'yı; soğukluk ve nemlilik *su*'yu; soğukluk ve kuruluk *toprak*'in oluşmasını sağlamıştır. Bundan dolayı,

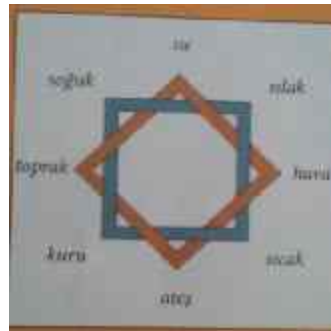
ateş, sıcak ve kuru;

hava, nemli ve sıcak;

su, soğuk ve nemli;

toprak, soğuk ve kuru'dur.

Bu durum, aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 2 : Anasır-1 Erbaa ve Onların Dört Fiziksel Özelliği

Kaynak: Kimyasal Elementler, 2008

Empedokles'in evrenin dört unsurdan meydana geldiği teorisini insana uygulayan Hippokrates, hastalıkların oluş mekanizması ve tedavi yöntemlerini açıklamak amacıyla *Humoral Patoloji / Ahlat-ı Erbaa / Dört Hilt / Dört Sıvı Teorisi*'ni geliştirmiştir⁴⁷ (Bayat, 2003, 99). Çünkü insan *makrokozmos* denilen evrende bir *mikrokozmos* yani onun bir yansımasıdır.

19. yüzyıla kadar etkisini gösteren, eski Mısır'dan Eski Yunan'a, oradan da Eski Roma ve İslam tıbbına geçtiği düşünülen Humoral Patoloji Teorisi'ne göre canlılık, beden katı kısımlarını oluşturan *toprak*; sıvı kısımlarını oluşturan *su*; solumayı sağlayan *hava* ve ruhu oluşturan *ateş*'ten oluşuyordu. Bu dört element, evrenin bir parçası olan insan vücudunda bir sıvı ile karşılık buluyordu. Buna göre,

Kan, sıcak ve nemli (har ve ratıb) özelliği ile *hava*'nın;

Sarı safra, sıcak ve kuru (har ve yabis) özelliği ile *ateş*'in;

Kara safra (sevda), soğuk ve kuru (barid ve yabis) özelliği ile *toprak*'ın;

Balgam, soğuk ve nemli (barid ve ratıb) özelliği ile *su*'yun karşılığı olarak kabul ediliyordu.

Temel olarak insan fizyolojisi, anatomisi, hastalıklar ve onların tedavisi için modern tıbbın (*kan tahlili* gibi) ve halk hekimliğinin içerisinde (*kara sular inmek, kanı sulanmak* gibi) de hala devam eden ve İslam tıbbında Ahlat-ı Erbaa olarak adlandırılan teoriye göre sağlık, bu dört sıvının dengesine bağlıydı. Hastalıklar da dört sıvıda meydana gelen değişikliklerden kaynaklanmaktaydı. Besinler, dört sıvının oluşumunu etkilediği için sıvılardaki denge değişikliklerinde önemli bir etkendi. Örneğin: *Kan*, et, yumurta gibi gıdalardan; *saфра*, tatlının çok tüketilmesinden; *sevda*, sarımsak gibi kuru gıdalardan; *balgam*, balık, yoğurt ve tam olgunlaşmamış meyvelerden oluşurdu. Sıvılarda meydana gelen denge değişiklikleri veya bazı sıvıların daha baskın olma özellikleri de şu adlarla anılıyordu:

Safra'nın fazlalığına *safravî*;

Kan'ın fazlalığına *demevî*;

⁴⁷ Hippokrates'in *Humoral Patoloji Teorisi*'nin temelini Eski Mısır'ın oluşturduğuna dair görüşler de bulunmaktadır: "Hipokrat'ın hümorale patolojisinin temelini, eski Mısır'a kadar gitmekte olan ahlât-ı erbaa oluşturmaktadır. Mısırlı hekimler, hastalık sebebi olarak bünyedeki kan, balgam, kara safra ve sarı safradan ibaret dört sıvının kirlenmesini gösterirlerdi. Bundan dolayı tedavide kirli sıvıların boşaltılması (kan almak, müshil vermek vb.) yoluna gidilirdi. Eski Yunan'da Hipokrat (m.ö. V. asır) ahlât nazariyesini geliştirmiş ve bu anlayış XIX. yüzyıla kadar tesirini sürdürmüştür (http://tr.wikipedia.org/wiki/Humoral_Patoloji_Teorisi)."

Sevda'nın fazlalığına sevdavî;

Balgam'ın fazlalığına balgamî.

Sıvıların fazlalığında mizaç farklılıkları ve hastalıklar belirginleşiyordu. Safravîlerin *öfkeli*; demevîlerin *sıcak*; sevdavîlerin *melankolik* veya *karamsar*; balgamîlerin, *sakin* eğilimde oldukları gözlemlenmekteydi (Erdemir, 1989, 24). Aynı şekilde, safravîlerde, *karaciğer ve böbrek*; demevîlerde, *kan*; sevdavîlerde, *aklî ve psikolojik*; balgamîlerde *istiska (karında su toplaması)* gibi hastalıkların görülme oranı daha fazlaydı.

Dört sıvıdaki değişikliklerin tedavisinde gıda ve ilaçlar da mevsimlere göre ayarlanmalıydı. Çünkü, mevsimler hem insanların hem de yiyeceklerin mizacını etkilemekteydi. Bunun için de mevsimlerin özelliklerinin ve ona uygun beslenmenin nasıl olması gerektiğinin bilinmesi gerekirdi. Örneğin, sıcak ve kuru olan *yaz* mevsiminde, karpuz, üzüm, şeftali; soğuk ve kuru olan *güz* mevsiminde, pekmez, bal, ceviz; soğuk ve yaş olan *kış* mevsiminde, pirinç ve et; sıcak ve yaş olan *ilkbahar* mevsiminde, mevsime uygun gıdalar tüketilmelidir.

İnsanın biyolojik, ahlâkî ve psikolojik fonksiyonlarını etkilediği kabul edilen Humoral Patoloji Teorisi, İbn-i Sînâ'nın *Kanun* isimli eserinde hissî ve zihnî durumlar ve rüyalar ile genişletilmiştir. Bu teorinin diğer özelliklerini, genişletilmiş haliyle aşağıda verilen tabloda görmek mümkündür (Bayat, 2003, 98-101; Eliaçık, 2010, 130-131; Erdemir, 1989, 24):

Tablo 4

Ahlat-ı Erbaa'nın Özellikleri ve Tedavisi

Dört Unsur	Hava	Ateş	Toprak	Su
Dört Hilt (Sıvı)	Kan	Sarı safra	Kara safra	Balgam
Organı	Kalp-Akciğer	Karaciğer-Öd	Dalak-Mide	Beyin
Mevsimi	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Yaş Dönemi	Çocukluk	Gençlik	Erişkinlik	İhtiyarlık
Fiziksel Özelliği	Nemli-Sıcak	Kuru-Sıcak	Kuru-Soğuk	Nemli-Soğuk
Rengi	Kırmızı	Sarı	Siyah	Beyaz
Tadı	Tatlı	Acı	Ekşi	Tuzlu
Zamanı	Sabah	Öğle	İkinci	Akşam
Karakteri	Sıcakkanlı	Öfkeli	İçine kapanık	Soğukkanlı
Burcu	İkizler-Boğa- Koç	Başak-Aslan- Yengeç	Terazi-Akrep- Yay	Balık-Kova- Oğlak

Musiki makamı	Şehnaz- Neva	Isfahan	Rast Büzürk	Hicaz	Irak Buselik Zengule	Hüseynî Uşşâk Nevrûz
Tedavisi	Kuru, İlaçlar	soğuk	Nemli, ilaçlar	soğuk	Nemli, ilaçlar	sıcak Kuru, ilaçlar

Vücuttaki dengeleri bozulan hıtların tedavisinde *toz (süfuf), şurup, macun, akra, kurs, fitil, merhem* gibi ilaçlar kullanılmıştır. Bu ilaçlar, bazen bir bazen de birden fazla ilaç hammaddesi ile hazırlanmıştır. İçerisinde *drog* adı verilen tek bir maddeden oluşan ilaçlara “basit (edviyetü’l-müfrede)”; birden fazla *drog*’lardan oluşan ilaçlara “birleşik (edviyetü’l-mürekkebe)” ilaçlar denilmiştir. Birleşik ilaçlar da birden fazla ilaç hammaddesi ile hazırlanmıştır. Bundan dolayı, basit ilaçlar tedavide bir etkiye sahipken birleşik ilaçlar birden fazla etkiye sahip olmuştur (<http://www.tdvia.org/dia/ayrmetin.php?idno=100386>).

İlaçlar, *içmek, yemek, koklamak, sürmek, buruna veya göze üfürmek, ferce veya rahme götürmek* gibi yollarla kullanılmıştır. Ağız yolu ile alınan ilaçların tatlarını iyileştirmek için şeker, şerbet gibi tatlandırıcılar kullanılmış ve buna da *çaşni virmek* adı verilmiştir.

İlaçlar, *kaşık, bir tutam, bir bölük, çölmek / çömlek, çanak, kaşık, dirhem, vakiyye “ukiyye”, danık* gibi ölçüler esas alınarak hazırlanmıştır. Yine, ilaçlar *bir kaşık, bir danık, üç kaşık, bir parmak* gibi ölçülerle *sabah, akşam, futurdan önce, iftarda, gün aşırı, bir haftaya degin, on gün* gibi zaman aralıklarıyla kullanılmıştır.

İlaçlar, ilaç karışımlarının hazırlandığı çömlerle ağzı bağlı olarak, kullanıma hazır hale gelinceye kadar hayvan gübresi veya bir ağacın altına gömülmüştür. Bazı ilaçlar, kaynatılarak, bazıları kurutulularak hazırlanmıştır.

Yiyeceklerin ve ilaçların, kuvvetli, yaş, zayıf, kuru, ferah verici (müferrih), bağırsakları boşaltıcı (müshil), kabız yapıcı, açıcı (müfettih) vb. etkileri birden dörde kadar olan derecelerde olabilmekteydi: “Bir deva gerekli miktarda alındığında etkisini göstermez, tekrar alındığında etkisini gösteriyorsa birinci dereceden; ilk kullanımında etkisi görülüyorsa ikinci; ilk alındığında zararlı etkisi görülüyorsa üçüncü; etkisi öldürücü ise dördüncü derecedendir... Bu dört yoğunluk derecesi de kendi arasında üçe ayrılıyordu: Güçlü (başı), ortası ve zayıf (sonu) (Bayat, 2003, 100)”.

Mikrobiyolojinin gelişmediği çağlarda hastalıkları, Ahlat-ı Erbaa Teorisi ile teşhis etmeye çalışan hekim, vücutta bozulmuş olan dengenin yeniden kurulmasına

çalışmıştır. Bunun için de çeşitli tedavi yöntemleri geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu tedavi yöntemlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- Kan alma (fasd),
  - Hacamat yapma,
  - Dağlama yapma,
  - Sülük vurma,
  - Lavman (hukne) yapma,
  - Bazı zehirlenmelerde uygun panzehirler kullanma veya hastaları kusturma,
  - Kabızlıkta, ishal yapıcı ilaçlar (müshil) verme,
  - İdrar söktürücüler kullanma,
  - Doğum kontrol yöntemleri geliştirme,
  - Kısırlıkla mücadele etme,
  - Cinsel yaşam sıkıntıları ve istekleri için uygun yöntemler geliştirme,
  - İstenilmeyen gebelikleri sonlandırmak için fitiller hazırlama,
  - Karında ölmüş bir bebeğin doğurtulabilmesi için vajinal yolla kullanılacak ilaçlar hazırlama,
  - Psikolojik hastalıklar, ruhsal bozukluklar (vahşilik, aşırı öfke, cünun, sinirlilik vb.) için çeşitli terkipler hazırlama,
  - Evde kalan kızlar için sihir, büyüün yanında kolda, pazuda veya başta taşınabilecek muskalar yapma,
  - Doğum korkusu yaşayan kadınlar için de çeşitli yöntemler geliştirme: Devenin altından geçme, üzerine makas vb. eşyalar koyma gibi.
  - Nazar ve sihirle mücadele etme,
  - Kaybedilen bekaretin elde edilmesi için vajinal yolla kullanılacak ilaçlar hazırlama,
  - Yanıklarda, kırık ve çıkıklarda, yaralanmalarda, darplarda, vücuda diken, peykan gibi zararlı cisimlerin batmasında uygun ilaçlar hazırlama,
  - Dikiş atma,
  - Kırıkta atele alma “kırık olan bölgenin hareket etmeyecek şekilde tahta gibi sert cisimlerle sabitlenerek bağlanması”,
  - Nadir de olsa dönemin şartları ölçüsünde ameliyatlar yapma.
- Burada mizaçlar, hastalıklar, tedavi yöntemleri, ilaçlar genel anlamıyla açıklanmaya çalışılmıştır (bk. 2.2. Tematik Dizinler).

1.6.2. Metin Kurulurken Uyulan Esaslar

Eserin hacmi düşünülerek imla özellikleriyle ilgili betimlemeler çalışmanın amacı dışında tutulmuştur. Ancak eserin imla özellikleri, mutlaka üzerinde durulması gereken kimi görünümde de sergilemektedir. Eserinin imla özelliklerinin çeviri yazı tercihlerimizle bağlantıları konusunda şunlar sıralanabilir:

Çalışmada *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi elmi'ü-Übb'*ın çeviri yazısı için Türkiye Türkolojisi'nde yaygın olarak kullanılan çeviri yazı alfabesinin yer aldığı Oktay New Transkripsiyon alfabesinden yararlanılmıştır. Buna göre kullanılan işaretler şu şekildedir:

ء	'	ص	ã
ا	a, e	ض	ê, ø
آ	a,À	ط	ù
ب	b, p	ظ	ô
پ	p	ع	è
ت	t	غ	à
ث	à	ف	f
ج	c, ç	ق	ú
چ	ç	ك	k, g, ñ
ح	ó	ل	l
خ	ò	م	m
د	d	ن	n
ذ	õ	و	v, o, ö, u, ü, ý, ï
ر	r	ه	h
ز	z	ى	y, ı, i, ì
س	s	ڭ	ñ
ش	ş	ژ	j

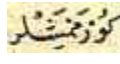
Kapalı e   é

Çeviri yazısı verilmiş metin *Yazım Kılavuzu* (2012)'ndeki yazım kuralları ve noktalama işaretleri dikkate alınarak düzenlenmiştir. Metinde geçen özel isimler ile ve bağlacından bazıları cümle başı edatı olarak görüldüğü için büyük harfle yazılmıştır. Ayrıca, bu çalışmanın birinci gayesi söz dizimsel problemleri çözmek olmadığından, unsurların söz dizimsel işlevleri noktasında *Türkçe Sözlük* (2011)'teki betimlemeler esas alınmış ve buradaki tercihler uygulanmıştır.

Eserin elde edildiği Süleymaniye Kütüphanesi'nin el yazması eserlerin araştırmacılarla paylaşılması bağlamındaki kuralları gereği eserin yazması görülememiş; eserin yalnızca DVD'ye aktarılmış fotopilerine ulaşılmıştır. Eserdeki

sayfaların numaralanması bu dijital veriye göre yapılmıştır. Eserin ilk sayfasının, hem kağıdın rengi hem de çeviri eserin isminin tam olarak yazılmamasından dolayı esere daha sonra ilave edildiği düşünülmüş ve çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu sayfada, harekesiz olarak *Teökire-i DAvyd* yazılıdır. Bunu takip eden sayfalar [1a] ve [1b] şeklinde adlandırılmış ve bu sayfalarda yer alan karalamaların çeviri yazısı 2.1. *Metnin Noktalanmış Çeviri Yazısı* bölümünde dipnotta verilmiştir. Ayrıca bu karalamaların eserle bir ilgisi olmadığı görülmüştür. Çeviri yazı sırasında sayfa numaraları, köşeli parantez içerisinde [2a], [2b] vb. şeklinde gösterilmiştir. Her bir sayfanın satır numaraları yay parantez içerisinde koyu puntolarla (1), (2) vb. şeklinde yazılmıştır.

Metin harekelidir ama harekeleme düzenli değildir. Yani, bazı kelimeler fazla harekeli, bazı kelimeler harekesiz, bazı kelimeler ise eksik harekelidir. Ayrıca harekeler genellikle, harften önce konulmuştur. Metnin çeviri yazısı bu özellikler göz önünde bulundurularak yapılmıştır:

 (24a/3),

 (24a/6),

 (24a/5),

 (38b/10),

 (38b/12),

 (42a/3),

 (138b/20).

Metinde geçen kelimelerin imlasında harekeler esas alınmıştır. Ancak metinde bazı kelimelerde fazla hareke, bazı kelimelerde eksik hareke dikkati çekmektedir. Ayrıca bazı /b/-/p/ li veya /c/-/ç/ li alternatifli olabilecek kelimelerde (*arba-arpa, olub-olup, yabrak-yaprak, üçünçi-üçüncü* vb.) harflerin noktalanmasıyla ilgili farklı uygulamalar vardır. Bunların, imla-telaffuz ilişkisi ile ilgili olabileceği düşünülmüştür. Eserin çevrildiği dönem de Klasik Osmanlıca Dönemi olduğu için, harekeli olan eserin imlası, hem dönemin imlasının Eski Anadolu Türkçesinden ayrılan yönleri hem de Türkiye Türkçesine yaklaşan yönlerinin tespiti bakımından son derece önemlidir. Eserin imlasında yer alan bu durumlar, ileride yapılacak çalışmalara da malzeme sunabilecektir. Bu bakımdan eserdeki imla özelliklerinin olduğu gibi korunmasını tercih

ettik ve kelimelerdeki ses değişimlerinin ve tercihlerinin görülebilmesi için bunların okunuşunda birliğe gitmedik. Ancak bu okuyucuya çeviri yazıdaki tutarsızlıklar gibi görünebilir: *ehemm-ehem, mürr-mür, yabraú-yapraú, olub-olup* gibi.

İmladaki tutarsızlıkların bir bölümünü Türkçe kelimelerdeki ünlülerin imlası oluşturmaktadır: *bögrek* (6b/14); (91b/6) gibi. Bu durum *bel* için de geçerlidir: (10a/16); (9b/10); (6b/20) gibi.

Kalın ünlülü Türkçe kelimelerin başındaki /s/ sesinin farklı yazımları bulunmaktadır: (217b/18), (7b/7); (43b/8), (47b/17) gibi.

Kalın ünlülü kelimelerdeki /t/ sesinin yazımında da farklı tercihler görülmektedir: (85a/5), (148a/7); (86a/5), (96b/18); (328b/3), (110b/15), (203b/6) gibi.

Bu durum /ç/ sesinin yazımında da görülmektedir: (37b/8), (37b/19) gibi.

 (4b/5), (6b/4) gibi örneklerde görüldüğü gibi, metinde zaman zaman kelimelerde harekelerden farklı işaretler de bulunmaktadır. Bu işaretlerin, süsleme yapmak ya da kelimenin farklı okunuşlarını göstermek için konulduğu düşünülmüş ve okuma sırasında hareke esas alınmıştır.

Özgün metinde yer almayan ancak sehven yazıldığı düşünülen kimi ses veya heceler köşeli parantez içine alınmıştır. Yine metinde yapılan tamamlamalar da köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir: *[re]şAda* (157b/3), *zeyt[te]* (60b/4) gibi.

El yazma nüshada meâñede (6b/20) gibi bazı kelimelerin asıllarında bulunan *güzel h*'nin yazılmadığı görülmektedir. Bu kelimelerin okunuşunda da harekeler esas alınmıştır.

Metinde geçen terkipler, anlama, terkinin ilgili unsurunun sonunun *hemze* ve *y* harfleriyle gösterilmelerine göre okunmuştur. Bu esnada *âyır-ı yaúmaú* (9b/7), *envÀè-ı otları* (7a/5) gibi bazı “galat” kabul edilebilecek bazı terkiplerin bulunduğu gözlemlenmiştir.

Metinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin okunuşu için şu tercihlerde bulunulmuştur:

• Metindeki bazı Arapça ve Farsça kelimelerin günümüzdeki seslendiriliş şekilleri dikkate alınmıştır:

<i>hefte</i>	<i>yerine</i>	<i>hafta (27b/13)</i>
<i>tuò(u)m</i>	<i>yerine</i>	<i>toò(u)m (24b/14)</i>
<i>efyÿn</i>	<i>yerine</i>	<i>afyÿn (24b/11)</i>

• Bazı Arapça ve Farsça kelimelerdeki ünlülerin tercihinde çoğunlukla ünsüzlerin özelliklerine bağlı kalınmıştır:

<i>sereüân (3b/9)</i>	<i>èusr (205a/9)</i>
<i>isúâü (3b/11)</i>	<i>ıúlimiyâ (276a/5)</i>
<i>yereúân (5a/4)</i>	<i>rÿsaòtec (313a/13)</i>
<i>mefââil (3b/1)</i>	<i>èineb-i esved (7a/3)</i>

• Bazı Arapça ve Farsça kelimelerin okunuşunda, uzunluklardan dolayı ünsüzlere bağlı kalınamamıştır:

işúil (322b/21)   *êiú-i nefes (13b/12)* gibi.

• Bazı Arapça ve Farsça kelimeler asıllarına göre okunmuştur:

Âdem (15a/15)   *Yehÿdî (185b/11)*   gibi.

• *Elif-i maksure* ile yazılan ve yaygın olarak kullanılan Arapça kelimelerdeki *elif-i maksure*'ler, Arapça ses bilgisine göre kısa ünlü olarak okunmuş ve çeviri yazısı kısa ünlü olarak yapılmıştır:

óatta (189b/3)   *Mÿsa (46a/21)*   *èİsa (53b/7)* gibi.

• Arapça ve Farsça kelimelerden sonra gelen Türkçe eklerin kalın veya ince okunuşuyla ilgili olarak kelimedeki ünsüzlerin kalınlığı ve inceliği esas alınmıştır:

suèâl+e   *úavl+i*   *óaml+i*   *òınâú+ı* gibi.

• Bunların dışında kalan Arapça ve Farsça kelimelerin okunuşunda mümkün olduğunca Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'i (1997) esas alınmıştır.

Özellikle bitki isimleri ile ilgili kelimelerin anlamlandırılması, kökeni ve okunuşu ile ilgili çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bunun sebebi kelimelerin, farklı eserlerde farklı adlandırma, köken ve okunuşlarla gösterilmesidir. Bu durumda araştırmacı olarak, hangi adlandırmanın, hangi kökenin ve hangi okunuşun tercih

edileceği ile ilgili tereddütlere düşülmüştür. Bu kelimelerin ortak bir çatı altında, ortak okunuş özellikleri ve anlamlarla düzenlenmesi bu sorunların çözülmesinde büyük rol oynayacaktır. Ayrıca bu kelimelerin, yöresel anlamlarının da bulunduğu düşünülürse bu konu ile ilgili yapılacak çalışmaların önemi kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Sözü edilen bu durum aşağıdaki birkaç örnekte açıkça görülmektedir:

1) “**úentýriyñ** (< Far.): Türkçede eşek kulağı derler. Úentýriyñ -ı sagir, su kenarlarında biter (Mütercim Asım Efendi, s. 426)”.

“kanturyun, kanturyon (-):Kantaron, luka-i sagir, hypericum calycinum (Kahya, 2009, s. 662)”.

“**úanèriyñ/ úanèryñ** (-): a. Centaury, erythraea ceritaurium/ erythraea pulchella (Dr. Ahmed İsa Bey, 1930, s. 78)”.

“**úanüaryñ** (< Far. < **úantýriyñ** < Gr. ‘centaury’ (Stein, s. 991)): Kantaron çiçeği, erythraea ceritaurium (Önler, 1990, s. 373)”.

“**úanüryyñ** (< Yun.): Kızıl kantarongillerden hekimlikte kullanılan, kökleri acı bir bitki peygamber çiçeği, centaurea cyanus (Güven, 2005, s. 402)”.

“**úanüaryñ** (< Ar.): Büyük kantaryon, centeurea centaurium (Bedevian, 1936, s. 159)”.

“kantaron (< Rum. ‘kentaaron’): 1. Kızıl kantarongillerden, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki (Gentiana lutea). 2. Birleşikgillerden, sarı, mavi, kırmızı çiçekli türleri bulunan otsu bir bitki (Centaurea). 3. Bu cinsin tahıl tarlalarında sık rastlanan mavi çiçekli bir türü, peygamber çiçeği, belemir (Centaurea cyanus) (Büyük Türkçe Sözlük, 2011, s.1301)”.

2) “**afyon** (Ar. < **afyñ**): Haşhaş kapsüllerinin çizilmesinden sonra buradan sızan sıvının katılaştırılmasıyla elde edilen ve yapısında morfin, kodein, papaverin, noskapin vb. alkoloitleri içeren kahverenginde, mum kıvamında madde (Büyük Türkçe Sözlük, 2011, s.35)”.

“afyon (Yok): afyon, papaver somniferum (Kahya, 2009, s. 647)”.

“**efyñ** (Ar. < Far.) : Afyon, haşhaştan çıkan uyutucu bir madde (Devellioğlu, 1997, s. 207)”.

“**efyñ** (< Far.): Bu isimle maruf tiryaktır. Arabî’de lebenu’l-haşhaş derler (Mütercim Asım Efendi, 2009, s. 201)”.

“**afyîn** (< Gr.): Haşhaş bitkisinden elde edilen uyuşturucu madde, afyon (Güven, 2005, s. 298)”.

Benzer durum, *efsenti* (*afsentin*), *áúÁúyÀ* (*áúáúya*, *áúáúyÀ*), *èanzarÿt* (*anzurÿt*), *anisÿn* (*anisi'n*, *anisun*), *bÀdrenbÿye* (*bÀdrenchÿya*, *bÀderenchÿye*), *uòòur* (*aòòir*, *iòòir*), *celencybìn* (*celincybìn*), *cünd-i bidester* (*cend-i bÀdister*, *cendibidester*, *cünd-i bÀdester*, *cündibidester*), *dem-i aòaveyn* (*dem-i aòvìn*), *salú* (*selú*) gibi kelimeler için de geçerlidir.

Bununla birlikte, zaman zaman metinde geçen yabancı kaynaklı kelimelerin okunuşunda da tereddütlere düşülmüştür. *Ábnÿs*, *asúÿlyúanderyÿn*, *úanÿariyÿn* gibi kelimelerde yer alan harflerin ünlülerin uzunluğunu göstermek için mi yoksa yalnızca ünlüleri okutmak amacıyla mı konulduğu açık değildir. Ancak, bu kelimeler Osmanlı Türkçesine Arapça ve Farsça imlaları ile geçtiğinden dolayı bu tür kelimelerde Arapça ve Farsçanın imla geleneği dikkate alınmıştır.

Metinde zaman zaman ulamayla bağlanması gereken *el* harf-i tariflerinin ulanacak şekilde harekelenmediği görülmektedir. Bu gibi durumlar tamlamanın birinci unsuru ikinci unsuruna bağlanacak şekilde okunmuştur:

 mübriyü'l-keleb (2b/19); *êüü'n-nefesi* (3a/5) gibi.

Metinde üstünlü *y* ile yazılan ünlülerin kapalı *e* olduğu düşünülmüş ve bu kelimeler *kapalı e* ile okunmuştur: (6b/20) *bél*; *téz* (25b/19); *géñ* (149a/17) gibi. Bazı kelimelerde kapalı *e* görüntüsü kaybolmuştur. Bu kelimeler de metinde buna göre okunmuştur: (10a/16) *bel*; (8b/5) *yemek* gibi. Bazı kelimelerde ise açıkça *i*'leşme görülmüştür: (9b/10) *bile* “bele” gibi.

Okunuşundan emin olunamayan kelimelerin yanına yay parantez içinde soru işareti konulmuştur.

Metinde geçen derkenarlar, ilgili kelimeye dipnot konularak açıklanmıştır. Derkenarlardan bazıları, satıra sığmayan kelimelerden kaynaklanmıştır. Bu tür durumlar ilgili yerlerde dipnotta açıklanmıştır.

Bir kez de olsa tenvin işaretinin *nun* harfi ile yazıldığı görülmüştür: *müttefaúunèaleyhdír* [55b/6] gibi.

Bazı kelimelerde –özellikle kelimenin sonunun *-t* ile bitmesi ve *d-* ile başlayan bir ek alması durumunda- *-t* ve *d-*'nin yan yana gelmesinden dolayı *d-* harfinin üzerine

şedde konulmuştur. Bu durum, ünsüz benzeşmesi olarak değerlendirilmiştir: Bundan dolayı (19b/7), (23b/3) gibi yazımlarda *otdur* değil *ottur* okunuşu tercih edilmiştir.

Metinde dönemin belirtme durum ekleri olan +I *ye*, *hemze*, kesre; +n *nun* ile gösterilmiştir. Hemze ile gösterilen akkuzatif ekinde hemze işaretinin çeviri yazı simgesi gösterilmemiştir. Böylece (9a/7); (69a/7) şeklindeki ifadeler *miède'i* olarak değil *mièdeyi* şeklinde okunmuştur.

Arapça muzaaf kelimelerden sonra ünlü ile başlayan bir kelimenin gelmesi durumunda bu kelimelerde bulunan ikinci ünsüzün ulamadan dolayı ortaya çıktığı düşünülmüş ve metinde köşeli parantezle gösterilmiştir:

óÂr[r] olmasına (58a/19)

eúal[l] uzanur (76a/10)

ôan[n]iderim (336b/14-15)

óÂr[r] ise (140a/21)

Metinde bazı kelimeler okunamamıştır. Bunun nedeni bir kelimenin eksik bırakılması, satır arasına okunamayacak kadar küçük ve karışık bir şekilde sonradan yazılması veya kelimedeki harflerin noktalarının konulmamasıdır. Bu tip durumlarla ilgili tahmini okumalar dipnotta gösterilmiş; harf şeklinde geçen kelimeler ise yay parantez içerisinde soru işaretiyle verilmiştir: *lÂ (?) úozası (44a/21); yapraúları sÂ (?) (23b/3)* gibi.

Bazı Arapça kelimeler, metinde Türkçe telaffuzlarına uygun olarak yazılmış ve harekelenmiştir. Bu kelimelerin çeviri yazısında bu uygulamalar esas alınmıştır:

rubîè (6a/2); òışındır (8a/9); üöüniñ (8a/13); baüyyü'l-haømdır (8a/14)

Mütercim Gûrânî'nin tercihleri ile müellif Dâvûd-ı Antâkî'nin orijinal metindeki tercih ve uygulamaları arasında bazı uyumsuzluklar ve paralel olmayan durumlar tespit edilmiştir. Bu tespitler, dipnotlarda gösterilmiştir. Dâvûd-ı Antâkî'nin orijinal metnine gönderme yapıldığı yerlerde parantez içerisinde sayfa ve satır numarası gösterilmiştir. Yine metinde anlamı tam olarak belirlenemeyen ve okunamayan kelimeler, çoğunlukla özgün Arapça metinden yararlanılarak okunmuş ve ilgili yerlerde dipnotlarla açıklanmıştır.

Çeviri yazı metinde italik, koyu ve altı çizili kelimeler olduğu görülecektir. Çünkü el yazma nüshada kırmızı mürekkeple yazılan (*ve*) *şerbeti*, (*ve*) *bedeli*, *ve aèlem* gibi ifadeler, italik ve koyu olarak; ilaç hammaddeleri koyu, italik ve altı çizili olarak

gösterilmiştir. İlaç hammaddeleri, ayrıca kolay fark edilsin ve aslına uygun olsun diye satır başına taşınmıştır.

Bazı kelimelerin metinde birden fazla madde başı olduğu görülmektedir. Bu tür madde başlarını birbirinden ayırmak için kelimelere sıra numarası verilmiştir. Örnek: *Laèbe 1; Laèbe 2* gibi. Bu madde başları incelendiğinde birbirinden farklı kelimeler olduğu görülecektir. Oysa, metnimizde yine birden fazla madde başı olarak sıralanmış bazı kelimelerin aslında aynı kelimenin yan anlamlarının, alt anlamlarının sıralanmasından ibaret olduğu dikkati çekmektedir: *süfÿf, maèÿn* gibi. Buna göre, *laèbe* madde başlarına uygulanan yöntem *süfÿf, maèÿn* gibi kelimelere uygulanmamıştır. Çünkü bunlar, aynı anlama gelen veya hazırlanılış ve kullanılış teknikleri bakımından farklılık gösteren ilaç veya tedavi isimleridir. Bundan dolayı, bu kelimelerdeki bu özellikler, dizinde kelimelerin alt anlamlarında açıklanmıştır.

1.6.3. Dizinler Hazırlanırken Uyulan Esaslar

Madde başı olarak verilen kelimelerin geçtiği sayfa ve satır numaralarını vermeden önce anlamları sıralanmıştır. Bu yönüyle hazırlanan dizinler bir çeşit sözlük özelliği de göstermektedir. Ancak, bu sözlükler de kavramsal sözlükler olarak düşünülmemiştir. Çünkü, kavramların esas tutulduğu bir sözlüğün sınırlarını çizmek, en basitinden en uzununa herhangi bir isim ya da sıfat tamlaması da bir kavramı karşıladığı için kolay olmamaktadır. Buna göre, dizinlerimizde tek tek kelimeler esas alınmış, ancak o kelimenin bir başka kelimeyle tıp terminolojisi açısından önemli birliktelikleri ilgili kelimelerin anlamları verilirken parantez içerisinde belirtilmiştir:

èusr (nefes, bevl, haøm ile eş dizimli olarak) tıkanıklık, zorluk şeklinde verilmiştir. Ancak, örneğin bitki isimleri dizininde yer alması gereken bir bitkinin ismi bir kelime grubundan oluşuyorsa ve bu kelime grubundaki kelimelerin hiçbirisinin bitki ismi çağrışımı yoksa, madde başı olarak bu kelime grubu alınmıştır. Örneğin, *aâAbiè ü'â-âufir* veya *aâabiè-i Hermes* bitki isimlerinde kelime grubunu oluşturan kelimelerin hiçbirisi tek başına bitki ismi olamaz. Çünkü, *aâAbiè* “parmaklar”, *âufir* “sarı” demektir, Hermes ise bir özel isimdir. Bunun dışındaki kimi birliktelikler ise (beyaz gül, kızıl gül, sarı gül; kızıl sandal, sarı sandal; beyaz elma, kırmızı elma gibi.) dikkate alınmamıştır. Diğer taraftan, metnimizde, bazı tıbbi terimlerin ya uzun Arapça isim veya sıfat tamlamalarıyla verildiği veya bu terimlerin doğrudan doğruya

Arapça cümlelerle tanıtıldığı görülmektedir. Bu türden uzun Arapça ibareler, *Arapça İbareler Dizini* başlığında değerlendirilmiştir. Ancak, okuyucunun bu ibarelerin bir kısmının başka dizinlerin de konusu olabileceğini hatırında tutması gerekmektedir. Biz, tespit edebildiğimiz kadarıyla bu tür ibarelerin en azından hangi madde ile ilgili olduğunu Arapça ibarenin açıklamasında italik olarak verdik.

Kelimelerin eserde geçen anlamları, dizindeki açıklamaların temelini oluşturmaktadır. Ancak, dizine alınan kelimelerin anlamı metinle sınırlı değildir. Bu kelimelerin sözlüklerden tespit edildiği kadarıyla başka anlamları da bulunmaktadır. Kelimenin metinde geçmeyen diğer anlamlarının da kelimeye ait bir bütünlük oluşturmak için dizinde gösterilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bundan dolayı, kelimelerin tespit edilen tüm anlamları, dizinde verilmiştir. Ancak, kelimenin geçtiği sayfa ve satır numaralarının, kelimenin eserde geçen karşılığının altında verilmesine dikkat edilmiştir. Böylece, metin hekimin istediği şekilde anlaşılacaktır. Ayrıca bu durum, bitkilere ait görsel öğelerin az olduğu veya hiç olmadığı zamanlarda, hekimlerin bitkileri hangi isimle karşıladıklarını da tespit edebilmek için son derece önemlidir.

Kelimelerin çeviri yazıları sırasında mütercimim imla tercihleri esas alınmıştır. Bu da bir kelimenin birden çok sesbilgisel görünümle karşımıza çıkması anlamına gelmektedir: *bel, bil, bël* veya *úaniariyñ, úaniyriyñ, úaniaryñ, úuniyriyñ* gibi. Biz çalışmamızı aynı zamanda ses bilgisi üzerine araştırma yapacak olanlara bir veri tabanı gibi düşünerek bu tür farklılıkları aynen muhafaza ettik. Böylelikle bir kelimenin birden çok çeviri yazı şekli ortaya çıkmaktadır. Dizinlerimizde bu tür farklı ses bilgisel görünümlerinin her birini ayrı birer madde başı olarak değerlendirdik ve bu farklı şekilleri birbirine gönderdik. Bu türden kelimelerin anlamlarını ise sayıca en çok olan şekil içinde verdik.

Hazırladığımız dizinlerde isimler ve fiiller ayrı veriler olarak değerlendirilmiş ve ayrı ayrı dizinlerde ele alınmıştır. Buna göre dizinlerdeki madde başlarının kelime türü bilgisi ayrıca verilmemiştir.

Çalışmada sıklık dizinleri hazırlanmamıştır. Ancak, tematik dizinlerdeki her bir madde başının sonunda parantez içinde ve italik olarak metindeki sıklık değeri verilmiştir.

Dizinlerdeki kelimelerin madde başı olarak sıralanması esnasında:

<i>a, À, èa, èÀ</i>	a ile;	<i>ê, d</i>	d ile;
<i>ó, ò, h</i>	h ile;	<i>à, g</i>	g ile;

<i>ì, èì, i, èi</i>	i ile;	<i>ú, k</i>	k ile;
<i>ã, s, á</i>	s ile;	<i>ù t</i>	t ile;
<i>ÿ, èÿ, èu, u</i>	u ile;	<i>ø, ô, õ, z</i>	z ile

eşdeğer tutulmuş ve aynı alfabetik sıra içerisinde düşünülmüştür. Aynı ise Türkçede hangi ünlü olarak sesletiliyorsa o ünlü ile aynı kategoride değerlendirilmiştir. Örneğin: Aynınlı a, a harfi ile; aynınlı u, u harfi ile; aynınlı i, i harfi ile aynı değerde tutulmuştur.

Metnimiz incelenip dizinlerle karşılaştırıldığında dizinlerin konusu olabilecek bazı kelimelerin dizinlerde yer almadığı görülecektir. Buradaki ölçümüz tıbbi yararlılık ve tıbbi terim olup olmamadır. Başka bir ifadeyle, metnimizde herhangi bir madde başı kelimenin tanıtımı sırasında kullanılan betimlemlerle ilgili ve çoğu *gibi* edatıyla bir edat grubu oluşturan kelimeler dizinlerde yer almamıştır. Örneğin: *Ol, bir ottur ki budaàì (20) rÀziyÀne gibi bir arşÿn uzanur ve yapraúları úızıl ile siyÀh mÀ-beynindedir (2b/19-20)* cümlesinde geçen *rÀziyÀne gibi* edat grubundaki *rÀziyÀne* kelimesi, bu cümlede otu betimlemek için yer almaktadır. Yani, burada bitkinin tıbbi bir yararlılığı bulunmamaktadır. Bundan dolayı, dizinde bu kelimeye yer verilmemiştir.

Dizinlerde yer alan bitkilerle ilgili kelimeler, özellikle bitkinin *dal, kök* gibi kısımları; *liab* “ayva gibi meyvelerin çekirdeklerinde bulunan jölemsi sıvı”, *zamk* gibi bitkinin ürünleri; haşhaş yağı, susam yağı, katran gibi bitkinin çeşitli işlemlerden geçmiş hallerinden seçilmiştir. Bitkinin *berrî, bustanî, tatlı, ekşi, mutedil, müz* “mayhoş”, *yaş, kuru* özellikleri ilaç yapımında kullanılacak bitkilerin tercihini etkileyeceği için, bitkilerle ilgili kelime olarak düşünülmüş ve dizine alınmıştır. Ayrıca, *aàac, kök, dal, yaà, yapraú* gibi kelimeler, anlam kaybı veya değişmesi olmamışsa tek başlarına madde başı olarak alınmıştır. Anlamlarında değişme olmuşsa, bu durum alt anlamlarda açıklanmış ve ilgili yerlere gönderilmiştir. Örneğin:

aàac: (bank, cevz, serv ile eşdizimli olarak) 1. Ağaç; 2. (úavun ile eşdizimli olarak) Ağaç kavunu.

Bütün özel isimler dizine alınmamıştır. Ancak tıbbi yararlılık ölçüsü ile belirlenen hekim, eczacı, tıp kitapları ve bitkilerin yetiştiği yerler, özel isimler bölümünde değerlendirilmiştir.

İsimlerle ilgili dizinlerde madde başları verilirken yalnızca basit ve türemiş kelimeler sıralanmıştır. Ancak bir tıbbi terim izlenimi veren kimi Türkçe sıfat-fiilli yapılar da türemiş kelime sınıfından sayılarak ayrıca verilmiştir: *ùbò*'ın paraleli olarak

pişmiş; *maóryk* paraleli olarak *yanmış* ve *maàsýl* paraleli olarak *yıkanmış* gibi. Diğer taraftan fiillerle ilgili dizinde, *ol-*, *et-*, *eyle-* gibi yardımcı fiillerle kurulmuş birleşik fiiller de madde başında olarak gösterilmiştir. Yine, fiillerle ilgili dizinde, genel sözlük çalışmalarındaki uygulamalardan farklı olarak fiiller –mak/ -mek fiilimsi ekiyle değil soyu halleriyle sözlük birimine dönüştürülmüştür. Örneğin: Cümlede *ferce götürmek*, *almak*, *yemek*, *yılan sokduğu yer* şeklinde geçen ilaç kullanım ve hazırlama metotları, dizinde *ferce götür-*, *al-*, *ye-*, (*yılan ile eşdizimli olarak*) *sok-* şeklinde verilmiştir.

Dizinler hazırlanırken madde başı kelimelerle ilgili kaynak dil bilgisi ve köken bilimsel açıklamalar sadece -varsa- metinde verilen bilgilerle sınırlı tutulmuştur. Başka bir ifadeyle, son derece ayrıntılı bir köken bilgisi araştırması gerektiren kelimelerin Dâvûd-ı Antakî tarafından yapılan *Yunanî*, *Yunan dilidir*, *Farisî'den muarrebdir*, *Farisîdir*, *Süyaniçedir*, *Türkçedir*, *Kıbtîdir* gibi betimlemeleri dil isimleri Yunanca, Farsça, Arapça, Kıptice şeklinde standardize edilerek ve *Yun.*, *Far.*, *Ar.*, *Kıptice*, *Süryanîce*, *Berberîce* şeklinde okuyucuyla paylaşılmıştır. Yapılan kısaltmalar da kısaltmalar bölümünde verilmiştir. Bu noktada Dâvûd-ı Antakî'nin, sözlüğünde yer alan bitki, hayvan ve madenleri içeren madde başı kelimelerin yaklaşık ±155 tanesi ile ilgili köken bilgisi açıklaması yaptığını da ifade etmek gerekir.

Eserde geçen ve anlamlandırılmasında güçlük çekilen *maóryreyn*, *merüybeyn*, *mebrýdeyn*, *bÂrideyn*, *yÂbiseyn* gibi ifadelerin hıltların ortak fiziksel özellikleri olduğu düşünülmektedir. Örneğin,

Kan, yaş ve sıcak;

Balgam, yaş ve soğuk'tur. Bu iki hılt arasındaki ortak yön yaş'lıktır yani *rÂûb*'dir. Bundan dolayı, *merüybeyn* kelimesinin hem demevî hem de balgamî olanları karşıladığı düşünülmektedir.

Aynı şekilde;

Kan, yaş ve sıcak;

Safra, kuru ve sıcak'tır. Bundan dolayı, *mahrureyn* kelimesinin hem demevî hem de safravî olanları karşıladığı düşünülmektedir.

Bu durum, *mebrýdeyn*, *bÂrideyn*, *yÂbiseyn* vb. için de aynı şekilde yorumlanmıştır (bk. 1.6.1. Dönemin Tıp Anlayışı).

İslam tıp geleneğine göre, vücuttaki dengeleri bozulan hıltların tedavisinde basit ve birleşik ilaçlar kullanılırdı. Yiyeceklerin ve ilaçların, kuvvetli, yaş, zayıf, kuru, ferah vb. etkileri birden dörde kadar olan derecelerde olabilmekteydi. Birden dörde kadar

derecelerle ifade edilen bu etkiler çalışmamızda esas aldığımız eserde de geçmektedir. *Üçüncü derecenin vasatında, ikincinin evvelinde, üçüncü mertebenin ahirinde* gibi ifadeler yaklaşık her ilaç ve ilaç hammaddesi için belirtilmiştir. Bu ifadeler dizine şu şekilde alınmıştır:

Üçüncü mertebede, üçüncü derecede ifadeler, dizinde *üçüncü: (derece, mertebe ile eş dizimli olarak)* şeklinde dizinde gösterilmiş ve dönemin tıp anlayışına göre anlamlandırılmıştır. Bu metot, benzer özellikteki diğer ifadelere de uygulanmıştır (bk. 1.6.1. Dönemin Tıp Anlayışı).

Bazı kelimeler, bir satırda birden fazla geçmektedir. Bu durum tekrara düşmeyi önleyecek şekilde gösterilmiştir. Yani, kelimenin geçtiği sayfa ve satır numarası bir kez yazılmış, kelimenin geçiş sayısı da parantez içerisinde verilmiştir. Örneğin: *202b/3 (2), 123a/7 (3)* gibi.

Metinde geçen bitki isimlerinin Türkçe karşılıklarından sonra parantez içerisinde, italik olarak, bitkilerin bulunabilen Latince karşılıkları verilmiştir. Bazı bitki isimlerinin, farklı sözlük ve botanik çalışmalarında farklı Latince karşılıkları ile verildiği dikkati çekmektedir. Elde edilen Latince karşılıkların doğruluğunu sorgulamak, çalışmamızın amacı değildir. Aynı zamanda bu sorgulama, uzmanlık alanımızın sınırlarını da aşmaktadır. Ancak, elde edilen bulguların üzerini örtmenin ya da bilgileri kendimizce değerlendirmenin de akademik ahlâka uygun olmayacağı düşünülmüş ve bunların araştırmacılarla paylaşılmasına karar verilmiştir. Bulunabilen tüm Latince karşılıklar örnekteki gibi gösterilmiştir: (*bunias pumila/ biasolettia pumila*); (*chrysanthemum parthenium/ chrysanthemum coronarium/ matricaria chamomilla*) gibi.

Bazı bitki isimlerinin birden fazla bitkiye gönderme yaptığı tespit edilmiştir. Örneğin,

Şecere-i Meryem : 1. *Buhur-ı Meryem elması, ekmek tohumu, yer somunu, domuz etmeği, domuz soğanı (cyclamen europaeum)* (Kahya, 1995, 248);

2. *Keff-i Meryem (anastatica hierochuntica)* (Ahmed İsa Bey, 1930, 15);

3. *Varadika otu (chrysanthemum parthenium)* (Ahmed İsa Bey, 1930, 18)

gibi.

Kelime, eş dizimli olarak gösterildiği zaman bu anlamları ilgili yerde vermek işimizi güçleştirmiştir. Bu güçlük, eş dizimlilik durmunun açıklandığı maddeden sonra

konulan a), b), c) alt işaretlerle giderilmeye çalışılmıştır. Örneğin, *Şecere-i Meryem* bitkisi,

şecere: 1. Ağaç;

2.(Meryem ile eşdizimli olarak)

a) Buhur-ı Meryem, ekmek tohumu, yer somunu, domuz etmeği (cyclamen europaeum);

b) (bk. keff-i Meryem);

c) (bk. efsentîn)

22a/20, 207b/8, 208a/10 (3) şeklinde açıklanmıştır.

Kelimenin birden fazla anlama gelmesi, kelimelerin metinde hangi anlamla anlaşılması gerektiğinin tespitini güçleştirmektedir. Bundan dolayı, bunun gibi durumlardaki anlam tercihleri okuyucuya bırakılmış ve kelimenin geçtiği sayfa ve satır numaraları, tüm anlamlar verildikten sonra yazılmıştır.. Yani, kelimelerdeki göndermeler, kelimenin bütün anlamları verildikten sonra yazılmışsa, kelimenin anlamına karar verme takdiri araştırmacıya veya okuyucuya bırakılmış demektir:

şerbet : 1. İçecek; 2. Ağız yoluyla kullanmak için hazırlanmış ilaç karışımları.

3a/8, 4a/5, 4a/15, 4b/3 gibi.

Dizinlerde, emin olunamayan bazı açıklama ve göndermeler (?), şeklinde gösterilmiştir. Örneğin: (bk. *liúÁó* (?)); **sek** : (*misk* ile eşdizimli olarak) *İçine su karıştırılmamış koku* (?) gibi.

Dizinlerde, Arapça kelimelerin çoğulları ayrı birer kelime olmamasına rağmen, geleneksel yönetime uyularak ayrı birer madde başı olarak değerlendirilmiştir. Yine alışılmış sözlük bilim yöntemleri esas alınarak Türkçe kelimelerin çoğulları da madde başı olarak ele alınmamıştır. Arapça kelimelerin çoğullarındaki anlamlandırmalar, genellikle kelimenin tekil şeklinde yapılmıştır. Buna rağmen, kelimenin tekili ile bağlantısını kuramayacak okuyuculara yardımcı olmak için de Arapça kelimelerin çoğullarında, hangi kelimenin çoğulu olduğu bilgisi kısaca verilmiştir.

Bazı madde başlarının farklı görünüşleri, kelimelerin kavram aileleri ile ilgili çalışmalara katkı sağlamak ve kelimenin hangi kelimelerle ilgili olduğuna dikkat çekmek için, ilgili kelimeye gönderilmiştir.

Örneğin:

Áfèi : *Yılan.*

aşúari : *Başında üç kanazı olan yılan.*

Áfèi : Yılan.

óayyÁt : Yılanlar.

óayye : Yılan.

òırşÁ : Yılan çeşidi.

ılan : Yılan.

úíãã : (óayye ile eşdizimli olarak) Yılan çeşidi.

mersÁ : Yılan çeşidi.

raúş: Benekli yılan (?).

sÁlió : Yılan çeşidi.

ãamÁ : Yılan çeşidi.

sÁnóa : Yılan çeşidi.

ãill : Kısa yılan.

tenin : Büyük yılan.

Buna göre, metinde geçen yılan çeşitleri ve yılanın eş ve yakın anlamlı karşılıkları, dizinde, *yılan*: Yılan (krş. *Áfèi*, *aşúari*, *efèi*, *óayyÁt*, *ılan*, *óayyÁt*, *óayye*, *òırşÁ*, *úíãã*, *mersÁ*, *raúş*, *sÁlió*, *ãamÁ*, *sÁnóa*, *ãill*) şeklinde gösterilmiştir. Bu durum, *balú*, *şeker*, *kireç*, *üzüm* vb. kelimeler için de uygulanmıştır.

Tematik dizinlerde yer alan özellikle hastalık ve hastalıklarla ilgili isim ve fiiller, günümüz Türkçe tıp terimlerine göre değil, dönemin tıp terimlerine göre seçilmeye çalışılmıştır. Bundan dolayı, *sihir*, *büyyü*, *göz*, *nazar* gibi kelimeler de hastalık olarak görülmüş ve ilgili dizinlere alınmıştır. Çünkü Türkçenin en eski eserlerinden itibaren bunların hastalık olarak görülüp halk hekimlerine gidildiği tespit edilmektedir. Hatta, günümüzde bile sara, bazı manik ve depresif bozukluklar için manevî yollara başvurulmaktadır.

Hayalat “görülen hayaller” ve *kabus*, genellikle bazı ateşli hastalıklarda yalnızca hastanın gördüğü gerçek yaşamda olmayan *halüsinasyon*’lar olarak değerlendirilmiştir. Yine *vahşet*, *hiddet* “keskin öfke, şiddet”, *gazab* “çok aşırı öfke”, kelimelerinin döneminde bazı psikolojik rahatsızlıkları ifade ettiği düşünülmektedir. Günümüzde, öfkesine hakim olamayanların, depresyonda olanların psikiyatrik vaka olarak görülmesi, bu görüşümüzü desteklemektedir.

Eserimizde geçen *hüzün*, *gam* kelimelerinin de rahatsızlık olduğu düşünülmüştür. Günümüzde aşırı hüznülük hallerinde, sakinleştiricilerin kullanıldığı bilinmektedir. Bundan dolayı, böyle durumlar, geçmişte de rahatsızlık olarak görülmüş olabilir. *Kasavet* “iç sıkıntısı, kasvet”, kelimesinin döneminde panik atak veya depresyon için kullanıldığı düşünülmektedir.

Bazı tıp ve tıpla ilgili kelimelerin seçiminde, kelimenin metin içerisindeki anlamı etkili olmuştur. Örneğin, *aşaâa*, *süfle* de gibi kelimelerin kelime anlamı *aşağı*, *alt*, *alçak* demektir. Bu anlamlarıyla kelimeler, bir tıp terimini çağrıştırmamaktadır. Ancak, (*hazırlanan fitili*) *aşaâadan götür-*; *başa muördür ve süfleye daöi öararı vardır* ifadelerinde, bu kelimeleri bilinen anlamlarıyla anlamlandırmak mümkün değildir. Burada, *aşaâa* “ferc, vajina, makat” anlamlarında; *süfle de* “altta bulunan organlar” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla, günlük dilde yer alan ve bir terim olmayan bu kelimeler terim olarak görülmüş ve değerlendirilmiştir.

Dizine seçilen kelimelerin karşılıkları için çeşitli tez, sözlük ve makalelerden yararlanılmıştır. Bu sözlükler, hem çalışmanın sayfa sayısını artırmamak hem de maddelerin karmaşık olarak görülmesine engel olmak için her kelimedenden sonra, kaynak olarak gösterilmemiştir. Bu seçimin yapılmasında online olarak yararlanılan sözlüklerin gösterilmesindeki zorluk da etkili olmuştur. Böyle bir durumla karşılaşmamak için dizin hazırlanırken yararlanılan tez ve sözlüklerin belli başlıları aşağıda verilmiştir. Bunlar, doğal olarak çalışmanın Kaynakça bölümünde de yer almaktadır:

1. Sözlükler:

Akbayar, N. (2003). *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*. (2. bs.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Baytop T. (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bedevian, K. A. (1936). *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language*. Kahire: Argus and Papazian Presses.

Büyük Türkçe Sözlük (2011), (11. bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*. (19. bs.), Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Ahmed İsa Bey, (1930). *Dictionnaire des Noms Des Plantes En Latin. Français, Imprimerie Nationale, Anglais Et Arabe, Le Caire*

Derleme Sözlüğü (1993). (C. 1-12), (2. bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mütercim Asım Efendi, *Burhan-ı Katı*. (Hazırlayan: Mürsel Öztürk- Derya Örs (2009)), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Kanar M. (2000). *Farsça- Türkçe Sözlük*. İstanbul: Deniz Kitabevi.
- Önler Z. (1990). 14 ve 15. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri. *Journal of Turkish Studies*, (Vol.14), (Fahir Öz Armağanı), 357-392.
- Mutçalı S. (1995). *Arapça- Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Redhouse, Turkish And English Lexicon*. (2006). (3. bs.), İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Rıfat, A. (2004). *Lügât-i Tarihiyye ve Coğrafiyye* (C. 1-7). (2. bs) Tıpkıbasım/Faksimile, Ankara: 2004.
- Sarı M. (1984). *El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügat*. İstanbul: İpek Yayınları.
- Siggel, P. A. (1950). *Arabisch-Deutsches Wörterbuch Der Stoffe*. Berlin: Akademie Verlag.
- Steingass, F. (1930). *Persian-English Dictionary*. London.
- Steingass, F. (1993). *Arabic-English Dictionary*. New Delhi, First Reprint.
- <http://www.sozluk.net/index.php?word=azbe&sozluk=osmanlica>
- <http://www.loghatnaameh.com> (Loghatname Sözlüğü ya da Dekhoda Sözlüğü 12.09.2013)
- 2.Tezler:
- Ak, M. (2007). *Âşık Mehmed-Menazirü'l-Avâlim* (C. 3).Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bayat, A. H.- Okumuş, N. (2004). *Muhammed Bin Mahmûd-ı Şirvani, Mürşid (Göz Hastalıkları)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Gürlek, M. (2011) *İbrahim Bin Abdullah'ın Cerrahname (Alâ'im-i Cerrâhîn) Adlı Eseri (Giriş-Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güven, M. (2005). *Abdülvehhâb Bin Yusuf'un Müntehab-ı Fi't-Tıbb'ı (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kaya, E. (2008). *Muyîddin Meh'nin Müfîd (Nazmü't-Teshîl) Adlı Eseri (İnceleme-Metin, Dizin) Ve Bu Eserin XV. Yüzyıl Türk Tıp Dilinin Oluşmasındaki Yeri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tekdemir, U. Z. (2000), *Hekim Bereket, Tuhfe-i Mübarizi (Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

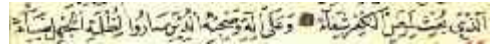
Tokat, F. (2012). *Hezârfen Hüseyin Efendi'nin "Tuhfetü'l- Erîbi'n- Nâfia Li'r-Rûhânî Ve't-Tabîb'i (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

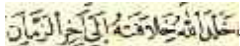

BÖLÜM II

İNCELEME

2.1. Metnin Noktalanmış Çeviri Yazısı

[2a] (1)⁴⁸ (2)

 (3) ⁴⁹

(4) AmmÀ baèdü, çünki sene biñ úrú ùúuz târiòinde, óazret-i sulüÀne'l-berreyñ ve'l-
baóreyñ, (5) òÀdimü'l-óarameyni'ş-şerifeyn, úúüb-ı dÀ'irete'z-zamÀn ve kehfı'l-emÀn,
e'l-melóyô (6) bi-èayni èinÀyeti'l-meliki'l-menÀn, zübdeti'l-òulÀãati Àl-i èOàmÀn, e's-
sulüÀn ibni's-sulüÀn, (7) SulüÀn İbrÀhim ÒÀn ⁵⁰ serir-i salıanata cülÿs
(8) idüb èÀlemi şarúen ve àarben ôill-ı óimÀyetleriyle şAdÀn ü òurrem itti. Ve eürÀf ü
cevÀnib (9) memleketine vüzerÀ-yı èÀli-miúDÀr ve úmerÀ-yı òevi'l-iútidÀr, ahÀli-i vilÀyet
emñ ü emÀnında (10) ber-úarÀr olmaları için taèyin ü irsÀl ittiler. SeyyimÀ, ol óazret-i
vezir-i èÀli-şÀn (11) òevi'l-èadl ve'l-iósÀn e'l-veziri'l-muèaòòam ve'd-düstÿri'l-
mükerrim Muàiafa PÀşÀ (12) ⁵¹ Óaòretleri, manòÿr-ı feyø-baòşları olub
sene biñ (13) elli târiòinde diyÀr-ı maóryse-i Mıãriyye ve milket-i maèmÿriyye-i
Yÿsıfıyye'ye⁵² èaziz idüb (14) revÀne ittiler. Çün ol veziriniñ siyreti ol diyÀr-ı
meymenet-eàeri úudÿm-ı şerifleri ile (15) maèmÿr ü ÀbAdÀn idüb ve ÀvÀze-i èadl ü dAdı

⁴⁸ Bu metnin öncesinde, metinden bağımsız bir kapak ile 1a-1b şeklinde isimlendirilen sayfalar bulunmaktadır. Kapağın sol üst bölümünde *Terceme-i Tezkire* yazılıdır. Diğer metinler okuma denemesiyle şöyledir: 1a: *èAded-i evrÀú-ı maòÿü 361-üç yüz altmış bir var[au]-; àayr-ı maòÿü kÀad 2; Ez òayÀl-i òÿb-ryyan-ı òÀne-i dil pür-şudem/ Belki der-büt-òÀne-hÀyi in úadr taàvir nist(?); belki belki; perde çek èaybına òulmet gibi òltñ (?) dÀ'im/ Ger dilerseñ ki naãib ola saña Àb-ı óayÀt/ Úaleme òurşid gibi èayb-nümÀlı ki felek/ Yere úapalayasz baède èulüvv-i derecÀt/ èÀriyetden òzge úalma úamer teg ziyet/ éayr ez èÀriyetiñ nÿr ise hem yÀz ya at. 1b: MÀ-maèafÀt ve mÀ-seÿÀti fÀ-eyna? úum fÀàtenim beyne baède hìn; èAllÀme-i seleften Seyyid Şerif úuddise sirühu e'l-óanife isnAd olunduàunı baèøi mecÀlisede òikr olunduúda ióbÀbından baèøi şÀ'ibe-i cehele(?) inkÀr-ı óaşrı munøam(?) olub Seyyid Şerif'in olmamasına menè ve münÀfaøaya müteàaèd(?) oldı lÀkin sened-i seniyyesine(?) meàÀlió olduàundan mÀeada kelÀm-ı mesfÿr(?) şevb-i şÀ'ibeden èÀri olduàı dÀnÀ-yı daúúa zÀta(?) òafi degildir...*

⁴⁹ (1) Allah'tan yardım diliyoruz (2-3) Her derdin devasını var eden Allah'a hamd olsun. Salat ve selam, küfür hastalığına şifa için gönderilen Efendimiz Muhammet'in üzerine olsun. Ve yine cehalet zulmü için ışık olan ailesi ve ashabına salat u selam olsun.

⁵⁰ Allah, onun hilafetini sonsuzluğa kadar baki kılsın.

⁵¹ Bunu, yüce Allah'ın istediği ölçüde beyan ettim.

⁵² Kelime şeklinde harekelenmiştir.

cihÀna münteşir oldı. Ol diyÀrîñ⁵³ (16) òÃ u èÀmı şÀd u òurrem olub li'llÀhi'l-óamd diyüb duèÀ-yı devÀm-ı devletlerine müdÀvemmet (17) ittiler. BinÀ'en èalÀ-õÀlik, ol vezir-i èÀli-şÀnîñ Mıâr-ı meõkÿrda divÀn kÀtibi olan [2b] (1) Aómed Efendi Óaøretleri ki èulÿm-ı èaúli ve naúli ile Àraste ve èaúl ü kiyÀset ile pîrÀste (2) ãÀóibü'r-rÀy ve 't-tedbir mecmaèi'l-èulemÀ'i'l-mütebaóóirîn ve melcÀ'i'l-fuúarÀ ve 'l-mesÀkin olmaàla (3) ol diyÀrîñ ãaàir ü kebiri cenÀbına teveccüh idüb òıdmetine iúdÀm ittiler. ÓuãÿãÀ (4) bu bende-i faúir Muóammed Bin MuãîafÀ E'l-GÿrÀni ki manôÿr-ı naóar-ı kimiyÀ èaerleri olub bu bende-i (5) faúire, envaè-ı şefúat ve kemÀl-i meróametleri ile ser-efrÀz ve memnÿn ittiler. Çün ol óaøret-i (6) èÀli-miúðÀr èulÿm-ı keàirde ve funÿn-ı ğaribede⁵⁴ muóauúúú ve müdeúúúú idi. DÀyimÀ meclisin, èulemÀ ve (7) fuóalÀ ile ãarf idüb her bÀbda ifÀde ve istifÀdeye işàÀl iderlerdi, óuãÿãÀ èilm-i (8) dinden ãoñra èilm-i ùb ehemmi-øarÿriyyÀtdan olmaú ile. áÀyetile iabè-ı şerifleri aña mÀyil (9) ve rÀàib olmuş idi. Ve ekàer evúÀtta müüÀlaàa iderlerdi. Óuãÿãan Óekim DÀvÿd'ın (10) Teókire'si⁵⁵ ki èilm-i ùbda fevÀyid-i keàireye müştemil ve muótevi idi ammÀ çün Teókire-i meókÿrîñ (11) ekàer-i èibÀret-i müşkilè ve iãùlÀóÀt-ı ãaribesini var idi. Türkî'[y]e tercüme olunmasın (12) murÀd ittiler ki òÃ u èÀma intifÀèi ola. BinÀ'en aleyh⁵⁶ Teókire⁵⁷-i meókÿrîñ (13) Türkî'[y]e tercüme eylemege bu bende-i faúire işÀret-i şerifleri oldı. Çünki re'y-i şerifleri (14) müveccih ve maèúÿl idi. Emrine mümteàil olub èalÀ-úaderi'l-vusè ve 'l-imkÀn yazmaàa şÿrÿè itdik (15) ammÀ dibÀcesinde olan úavÀèid ve úavÀnîn ehemmi-i⁵⁸ øarÿriyyÀttan olmaduàı ecilden terk (16) idüb ibtidÀ'en óurÿf-ı hecÀ ile yazılanlara şÿrÿè ittik. Ümiódür ki óayyız-ı úabÿlde (17) vÀúie olub müntefaèun-bih ola ve bi'l-lÀhi'l- tevfiú.

⁵³ Kelime *diyÀrîñ* ve *diyÀruñ* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *diyÀrîñ* okunuşu tercih edilmiştir.

⁵⁴ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁵⁶ *binÀ'en aleyhi* tamlamasının, tamlanan kısmı kesre ile gösterilmiştir. Bu durum, Osmanlı Türkçesinde Arapça tamlamaların okunuş geleneğine aykırı olarak değerlendirilmiş ve tamlama *binÀ'en aleyh* şeklinde okunmuştur. İncelenen metinde geçen bu tip tamlama örnekleri bundan sonra geleneğe uygun olarak okunacak ve ayrıca gösterilmeyecektir.

⁵⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁵⁸ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

Óarfü'l-elif

(18) Alýsen: YýnÀni'dir. Ricli'l-àurÀb daði dirler. Ve Mıâr ehli cezerü's-şeyüân dirler. Ve (19) Şâm ehli óaşışü's-süluòfât dirler. èArabca mübriyü'l-keleb dirler. Ve ol, bir ottur ki budaàı (20) rÀziyÀne gibi bir arşýn uzanur ve yapraúları úızıl ile siyÀh mÀ-beynindedir ve toðumı nÀn-ò⁵⁹Àh gibidir. (21) Kesici ve rÀyióası áaúildir. Eger vaðsizik ile ki bir otuñ adıdır. Óarf-i vÀvda [3a] (1) öikr olınsa gerek. Úarışdırsalar farú olınmaz. Ve ol otı óuzeyrÀn ayında cemèiderler imiş. (2) Üabîèatı óÀrdır üçüncü derecede⁶⁰ evvelki derecesinde⁶¹ ve öuşkdır dördüncide. Ve bir úavlda (3) dimişler: “ÓÀrdır ikincide ve öuşkdır evvelkide.” Bal ile yaralar eáerlerine yÀ kel olan (4) başa yÀ çıbanlara sürseler zÀyil ider. Ve eger buruna üamzırsalar zükÀmı úaüèider. Ve eger (5) bal ile içseler êiúi'n-nefesi ve balàame'l-úaãabayı⁶² úuluncı ve òÀm mièdeyi úaüeyler ve bögrek-(6)-leri áÀfi ider. Mièdede olan faòalÀtı çıúarur, haòm-ı üèÀm ider ve àaliò olan (7) yelleri iòrÀc eyler. Bir úavlda dimiş ki: “Eger úızıl òırúa ile başda aããalar⁶³ baş aarısın (8) zÀyil ider.” Cigere øararı var. Ve ketire anıñ muãlióidir. *Ve şerbeti*: İki dirhem. *Ve bedeli*: Óaşışetü'l-(9)-fÀrı yÀ óabbü'l-àÀrı nıãfi úadarınca veyÀ iki miáli nÀn-ò⁵⁹Àh.

(10) ÁirilÀl: Berberi dilidir. èArabca riclü'ü-üayr dirler. Úuş ayaàına benzer. Cezerü'l-arø (11) ve cezerü's-şeyüân daði dirler. Ve ol, şebeá⁶⁴ gibidir. Ve çiçekleri beyÀø ve üèemı kesicidir (12) ve rÀyióası áaúildir. BahÀrıñ àòirki ayında cemèiderler. Eger òilÀl⁶⁵ ile úarıştırsalar (13) farú olınmaz. Ve óiddette bakdýnısa taèrif olınur. Eyüsi aarırı ve yeñisidir. (14) ÓÀr ve öuşkdır dördüncü derecesinde yÀ öuşkdır üçüncide. EnvÀè-ı riòleri sÀkin (15) ider óatta ilÀvis ki bir àaliò riòdir, bal ile yiseler evlÀdır ve nefesiñ maðreclerin (16) áÀfi ider ve balàamı úazır ve faòalÀtı iòrÀc ider, süddeleri açar, bögrekleri ve meàÀneyi (17) áÀfi eyler. Ve eger sırça ile yaúsalar ve bal ile içseler

⁵⁹ Bu kelimeyle ilgili bir haşıye bulunmaktadır: *NÀn-ò⁵⁹Àh, bir otdır ki Türkçe anasýn dirler, Aóteri.*

⁶⁰ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶¹ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁶² Bazı kelimelerdeki belirtme durumu eki hemze ile yazılmıştır. Bunlar *-[y]l* ile gösterilecek ve bundan sonraki benzer uygulamalar dipnotta verilmeyecektir.

⁶³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁶⁴ Bu kelimeyle ilgili bir haşıye bulunmaktadır: *Şebá, siniñ kesriyle úraú evli didikleri otdur, Aóteri.*

⁶⁵ Bu kelimeyle ilgili bir haşıye bulunmaktadır: *Óallat-ı òilÀldır. Ve ol, bir otdır ki dişleri anıñ ile úurtlarlar, Aóteri.*

meâñede úalan úaşları ezdürür. (18) Ve eger áulu çıbanlara úosalar úurudur. Ve istiêmÂli yemek ile veyÀ úulaâa úfürmek (19) ile cenin bıraúdırır. Eger úaùrÀn ile yaralar yerine sürseler eâerin zÂyil ider. Baraâ (20) maraøına àÂyet nÂfièedir lâkin baraâda keyfiyyet-i istiêmÂli oldur ki: Eger baraâ-ı úadım ise (21) üç gün anı müfred içe bir şey úarıştırmaya. Ve eger maraø bir muòÂlif yirde olsa diz veyÀ alın [3b] (1) gibi yÀ mefÂâillarda olsa on beş gün içe. Ve eger terkið idüb içe ise yarım dirhem suòÂb⁶⁶ (2) yabraâı ve yarım dirhem yılan úabuâı ile birden ikiye degin içeler. Ve eger kötrüm olan kimse (3) úadarınca türbüden⁶⁷ úadarınca zencebilden úadarınca èÁúrúaróÂdan⁶⁸ yir yir saóú idüb birer dirhem (4) úadarı bir kerre içseler eyü olur. äÁóib-i Teòkire'niñ mücerrebÂtındandır. *Ve şarîr*: Ol yirleri (5) güneşde açub áu içmekden óaöer ideler lâkin cigere øararı var. Ve sikencübün muâlióidir. Ve yine (6) maúeada øararı var. Ketire⁶⁹ anıñ muâlióidir. *Ve bedeli*: Baraâdan àayrı baúðynıs miâle ve nâfı yÀ nÂn-ò~Àh (7) ve südsi kündüs.

İbhül: Hemzeniñ kesriyle ve hÂniñ øammı ile YÿnÂni'dir. èArèar⁷⁰ gibidir yÀòýd nefsi-i (8) èarèardır. Yabraúları úarfa aâacı gibidir. Ve büyüdikçe serv aâacı gibi olur. Rengi úızıldır. Pişdikde (9) siyÀh olur. İçinde çekirdegi vardır. Úaılı ve úÂbódur. SereúÂniñ evvelinde cemèiderler. Eyüsi (10) aâırı ve siyÀhıdır. ÓÂr ve óuşkdır üçüncide yÀ ikincide yÀ óuşkdır üçüncide faúat yemekde (11) àÂyetle nÂfièedir. Ve bevli cÂri ider óatta úan işedir. Ve cenini isúÂú ider. Eger bal ile içseler (12) ve edhÂn ile bişürseler, úulaâa úamzırsalar áaâır olan úulaâı açar. Ve eger yaâyıla bişürseler (13) ve bal ile içseler yürükde⁷¹ olan úurtları iòrÂc eyler. Ve eger bal ile ezüb yeseler maraø-ı rebveyi (14) ve bevÂsiri zÂyil ider. Ve eger maraø-ı áaèlebe sürseler úaiùeyler. Ve anıñ yabraúları, çekirdegi óÂâiyyetin (15) virür cemèè vücyhdan. Ve cigere muòırdır

⁶⁶ Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: *SuòÂb. NebÂtÂtdan bir otıñ adıdır ki ot diren kimseler úatında maèryfdır, Aóteri.*

⁶⁷ Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: *Türbüd. Bir otıñ adıdır ki tÂ óarfinde gelse gerek, Aóteri.*

⁶⁸ Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: *èÁúrúaróÂ, bir kökdir. èAúúrlarda çou bulunur. Ayrıca, bu haşiyenin*

altında şeklinde okunamayan bir kelime vardır.

⁶⁹ Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: *Ketire, bir dikenli aâacın áamâdır, Aóteri.*

⁷⁰ Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: *èArèar, serv aâacına dirler. èInde 'l-baè arduc aâacıdır, Aóteri.*

⁷¹ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında e 'l-baün (37/2) şeklinde geçtiği için incelenen metinde yürük olarak çevrilmiştir.

òavlençÀn muâlióidir. Ve yine boàaz ile mièdeye muøirdir. (16) ÓamÀmÀ⁷² yÀòýd yaà veyÀ bal anıñ muâlióidir. *Ve bedeli:* Úadarınca seliòà⁷³ ve cevz-i serv yÀ dÀrâini (17) ikiden üçe degin.

İbrisiim: Hemzeniñ ve siniñ kesriyle ibrişim. FÀrisi'den muèarrebdir. èArabca óarir dirler. (18) Eyüsi áarusıdır ki yayúanduàı vaútın àÀyet ile beyÀø olur. Ve anıñ úurtı aú týtıñ yapraàından (19) àayrı bir şey yimez imiş. ÓÀr yÀ muètedildir evvelki derecede yÀ òuşk ve terdir evvelki derecesinde. (20) Ádemiñ cildin⁷⁴ tÀzelendirir. Ve anıñ libsi kehle olmaàı menèider. Ve òafaúÀnı ve øuèf-ı mièdeyi (21) ve re'iseyi yemek ile menèider. Ve küli gözde olan yaraları ve yaşları göze çekmek ile menèider. [4a] (1) Ve eger külin áuya úoyub ve giciyik olan kimse anıñla áusleylese òalÀá olur. Ve keyfiyyet-i istièmÀli (2) edviyelerde oldır ki: MiúrÀø ile doàrayub cevÀhirde ezeler yÀòýd óall olunca bişüreler yÀ bir (3) çölmekte ki úapaàı delükli ola yaúalar yÀòýd baúır úAvanıñ üstinde yaúalar. Andan ãoñra istièmÀl (4) ideler. Ve eger anıñ pişmişin şeker ile içseler mièdede mesdýd olan şeyleri açar. (5) Ve yanmışınıñ bögreklere øararı vardır. ÁsÀrýn muâlióidir. *Ve şerbeti:* Birden üçe degin. *Ve bedeli:* (6) Úç úadarınca mÀmeyrÀn ve bedeni tÀze itmekte kettÀndır. Ve eger ibrisimi idòÀr itseler haftada (7) bir kerre çúarub havÀlanduralar ve nemlü ideler. İllÀ mensýc olana áu serpmeyeler ki çürüdür.

(8) *Ábnýs:* èAcem'den muèarrebdir. Ve eyüsi Hind ve Óabeş vilÀyetinde biter imiş. Ve úumlu yirlerde (9) olur imiş. Ve Óabeşde olanı beyÀø olmaz imiş. Ve yabraúları áanavber yabraàı gibidir. Ve úoz aàacı (10) gibi büyür imiş. Ve yemişi üzüm gibidir. MizÀnıñ evvelinde cemèiderler imiş. Eyüsi aàarı ve àÀyetle (11) siyÀhıdır. ÓÀrdır üçüncü derecesinde ve òuşkdır ikinciniñ Àoirinde. Muóallildir óiddeti ile. (12) Eger içseler meàÀnede olan úaşları ezer ve bevli çÀri ider. Bal ile içseler úalaàı (13) úaèèider. Eger ezüb göze çekseler gözde olan beyÀøı ve áuları ve yaraları úaèèeyler (14) ve emrÀødan óíføider. Ve küli yine bu òÀáiyeti virür. Ve eger şarÀb ile bişürseler

⁷² Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: ÓamÀmÀ, bir otıñ adıdır. ÓÀ óarfinde öikr olınsa gerek. Ayrıca, haşiyenin altında şeklinde okunamayan bir ifade vardır.

⁷³ Bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: E's-seliòà, bir aàacın adıdır ki dÀrçini bulunmaduída eùbbÀ bedel iderler, Aóteri.

⁷⁴ Kelimenin üstünde *derileri* açıklaması bulunmaktadır.

òanÀzir (15) maraøın óallider. Ve mièdeye øararı vardır. Bal anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti:* Üçe degindir ve bir úavlda (16) dimişler. *Bedeli:* Banú aàacınıñ úurusı.

(17) *EbyúÁnis:* YÿnÁni'dir. Ve èArabca uşnÁn dirler. Anıñ şiresi úalye olur. Bir úavlda dimişler (18) úalye olmaz, illÀ güli. Ve bir arşÿn miúdÁrı uzanur. Ve yabraúları burulı olur ve çiçeği beyÀødır. (19) Ve anda şÿrlú ve acılıú vardır. Eyüsi yeñisi ve áaruya mÁyil olanıdır. Ve güneş burc-1 áevre yÀ burc-1 (20) mizÁna geldikde cemèiderler imiş. ÓÁr ve øuşkır ikinci derecesinde ve raúbdir üçüncide. (21) Óiddeti ile úaèider evsÁòı. Bal ile cirÁóat eáerlerine sürseler zÁyil ider. Ve yine [4b] (1) eger bal ile istièmÁl itseller maraø-1 rebveyi ve êiúi'n-nefesi ve òÁm mièdeyi úaèider ve bevli (2) icrÁ ider ve istisúÁ maraøını zÁyil ider ve uşaaı isúÁuider lÁkin miède ve bögreklere (3) muøırdır. Bal anıñ muâlióidir. Ve maúèada daòı muøırdır. èUnnÁb muâlióidir. *Ve şerbeti:* (4) Üçe degindir. Ve pişmişiniñ ona degindir. Ve bu úadar şiresi aàu gibidir. Mıâr ehli (5) senÁ-yı Mekki⁷⁵ ile nÁr-1 FÁris ve óıkke maraøında içerler. Eáeri olmaz óÁr[r] olduai ecilden.

(6) *İbn-i èirs*⁷⁶: YÿnÁniyye. èArabça èirse dirler. Ol, bir óayvÁndır ki evlerde olur. áıçandan (7) beyükdir. Pek êamÁrları vardır. Aàuyı úaèider, øuâyáen úaylaúÿn aàusı. Ol, bir ottır ki (8) oúları anıñla aàularlar. Keşnic ve úz ile úarnın úoldırsalar, úurıdsalar aàulu (9) kimseye nefèi var ve şehveti taórik ider ve bürýdeti zÁyil ider ve cigere fÁidesi var. (10) Ve daòı şaúú olan yerlere úosalar aàusun çeker. Ve bir úavlda dimişler: "Eger úbuúların diri (11) iken çıúarsalar ve bir éavrat bile götürse óÁmile olmaai menèider." Ve bÁında olan (12) rióleri muóallildir. Ve baırsaúlara muøırdır. Şirec yÁ zeyt ile pişürseler sirke ve semiz ot (13) ile yiseler muâlió olur.

(14) *ÁbÁr:* èArabça riáÁá-1 muóriú dirler yaèni yaúılmış úalay. BÁrid ve øuşkır üçüncü derecede. (15) Çıbanlara nÁfièdir muúlaúan içmeginden áayrı. Ve göze nefèi vardır. Ve eger sirke ile (16) şişlere sürseler şişleri óallider ve yine istisúÁya böylece fÁidesi vardır⁷⁷. (17) MerÁhimlerde istièmÁl iderler. Anıñ şurbı áam ve áaáeyÁn getirür

⁷⁵ Bazı kelimelerin altında kelimesinde görüldüğü gibi harekeden farklı işaretler bulunmaktadır. İncelenen metinde geçen benzer ifadeler dipnotta ayrıca gösterilmeyecektir.

⁷⁶ Kelimenin altında *gelincik* açıklaması bulunmaktadır. Ayrıca, bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye vardır: *E'l-èirs, Türkçe gelincik dirler.*

⁷⁷ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

ve maraşa uàradır. (18) Ve anıñ èilÀcı úuãmaúdır. FevÀkih şerbeti daòì anıñ şararın defèider. Eger bunlar ile (19) defè olunmaya bir dÀne civÀ óabbını yutsalar anı iòrÀc eyler. Ve anıñ bedeli eşrençdir.

*AbzÀrù 'l-úùà:*⁷⁸ *Óayyü 'l-èÀlem:*⁷⁹ Bir otıñ adıdır. Óarf-i óÀda gelse gerekdir.

(20) *Utruc*⁸⁰: Maèryf ü meşhýrdur. Ol, bir aàacıñ yemişidir. Türkçe aàac úavunı dirler. (21) Eyüsi yumşaàı ve uzunıdır. Anıñ úabuàı óÀr ve òuşkdır ikinci derecenıñ Àoirinde [5a] (1) yÀ òuşkdır evvelki derecede. Ve anıñ eti óÀrdır evvelki derecede ve terdir ikinci derecede (2) ve toðumı daòì eti gibidir. Ve ekşisi bÀrid ve òuşkdır ikinci derecede. Feraó virür ve òafaúÀnı (3) ve süddeleri zÀyil ider ve àaliò olan yelleri óallider ve mièdeyi úavı ider. Ve úabuàımın külin (4) baraàa sürseler óallider. Ve anıñ ekşiligi cevÀhirleri óallider. Ve yereúÀna nÀfièdir. Ve toðumı (5) şerbet ile aàuların tiryÀúıdır, òuäyãen èaúreb aàusına. Eger lü'lü' ile óammÀmda (6) óall ideler, bir úaryrede úoyub şerbetler ile istièmÀl ideler, cemìe aàulara nÀfièdir. Anıñ (7) eti mièdeye muøırdır. Sikencübün muàlióidir. Ve rÀyióası zükÀm getirür. èBd anıñ muàlióidir. (8) *Ve şerbeti:* Ona degindir.

(9) *Eal:* Üarfeden büyükdir. èIrÀú ehli ibhül dirler. Ve Mıâr ehli èaòbe ve Türkce (10) yalàun aàacı dirler. Nitekim Aóteri'de òikr olunmuşdır. Eyüsi yeñisidir ki óuzeyrÀn[da] (11) direrler. BÀriddir evvel derecede ve bir úavlde dimişler ki óÀr ve òuşkdır. İkincide úÀbıødır. Eger (12) şarÀb ile pişirseler cigeri úavı ider muàlúan. Ve eger àuda mÀzyç ve nÀr ile (13) pişirseler jive óubybımın⁸¹ yerin útar yaralarda ve nÀr-ı FÀrisi maraşında ve ekle maraşında. Ve anıñ (14) küli dişler etin úavı ider, evsÀòı cilÀ ider, òuäyãÀ dişde olan kirleri úaùèider (15) muàlúan. Ve eger içseler àaúal aàarmaàı menèider. Anıñ ìabìdi yÀ küli[ni] zeyt ile úıla sürseler (16) muókem ider. Ve eger çiçeği olan kimesneyi anıñ ile buðýr ideler çiçekleri bir haftadan àõıra (17) isúÀù ider ve bevÀsiri daòì isúÀùider. Ve eger benc ile istièmÀl itseler diş aàarısın (18) menèider ammÀ

⁷⁸ Burada *àaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

⁷⁹ İki kez tekrar edilen *óayyü 'l-èÀlem* ifadesinden biri silinmiştir.

⁸⁰ Kelimenin altında *aàac úavunı* açıklaması bulunmaktadır.

⁸¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında حبوب الزبيب *óubybü 'l-zeybaú* (38/29) şeklinde geçmektedir.

miðeýe muøirdir. äamà anıñ muälióidir. *Ve ŧerbeti*: Üabîðinden yarım baümÄn ve ŧire- (19)-sinden dört vaúyye ve äemerinden üç dirhem. *Ve bedeli*: èArèar ve cevzü's-serv.

(20) *İamid*: Küöl-i İáfahÄni'dir. Ve KirmÄn'da daði olur. Eyüsi aarını ve berrÄú olanıdır. BÄrid-(21)-dir üçüncü derecenin evvelinde ve öuŧkdır Àðirki derecesinde ve úAbıødır. Diz ùamarların [5b] (1) úavî ider. Ve úanı keser muülaúan, öuäyÄÄ iç yaài ile. Ve Mıâr ehli anı üybÄ äuyıyıla yayúarlar. (2) äÄyetile gözi rýŧen ider ve emrÄødan óifóider, öuäyÄÄ misk ile istièmÄl itseler. (3) Ve eger óayvÄniñ iç yaài ile yoàuralar ve Äteŧde yaúalar ve bir èavratın südinde ki oalan (4) emzürür ola söndürseler, äoñra incü ve ceröyn bouı ve ŧeker ile dögseler ve göze (5) çekseler ve gözde olan beyÄøı, èaŧÄveti úaèider. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger bir kimsenin (6) maúeadı çıúar olsa bal ile veyÄ iç yaayıyla yoàurub maúeadı üstüne úoyalar, çıúmaài (7) menèider. Ve eger äaúiz ile yaraya úoyasın baøye eylemege İázım olmaz. Ve eger muètÄd olmayan kimse (8) gözine çekse gözin aarındır. Ve eger mÄzyç ile, sumÄú ile göze çekseler gözde olan (9) ruiybÄtı úaèider ve kirpikleri úavî ider ve içindeki zÄyidÄtları úaèider. Ve isfidÄc ile (10) göz óarÄretin keser. Ve andan bir dirhem miúðÄrın dört günde içseler óÄmile olmaài menèider. (11) Ve eger gümüş ile yoàursalar úaødir işin işler. Ve eger äÄbyn ile yoàursalar birúaç günde (12) úalay olur. Ve ol, aaudır sersÄm ve äaäeyÄn getirür. Anın èilÄcı süd veyÄ bal ile úuämaúdır. (13) Ve ùamarları úurudur. PÄ-zehr anın muälióidir. Ve yine itruc yaèni aaac úavunınıñ ŧerbeti aña nÄfièdir. (14) Ve úadarınca abÄr anın yerin dutar. Ve úadarınca týtıyÄ⁸² ve delinmiş incü ve yarisınca ve yanmış baúr (15) yine yerin dutar.

Aálaú: E'l-benciceŧ⁸³. BÄ harfinde öikr olunur.

EärÄr: E'l-emirbÄris. Elif ile mim óarfinde öikr olınsa gerek.

(16) *EänÄsiyÄ*: Bir öÄã terkibdir. èArabca e'l-munúıð mine'l-emrÄø dirler. Ve bu terkibi CÄlinýs Óekim'e (17) nisbet iderler. Ve bir úavilde andan evveldir dimişler. Eyüsi úıvÄmı muètedit olanıdır ki anda ŧarÄb (18) rÄyióası bÄúì úalmış ola. Ve birŧièÄ

⁸² Bu ifade metnin Arapça nüshasında ev týtıyÄ (39/13) ŧeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde ýfytyÄ olarak yazılan kelime, düzeltilerek týtıyÄ okunmuŧtur.

⁸³ Burada äaø ibaresiyle, haŧiyede bir açıklama bulunmaktadır.

ile úarışdırsalar birbirinden farú olunmaz ancaú ùaemı belesÀn (19) gibi olmaàla farú olunur. Ve ùaemı belesÀn gibidir. ÓÀrdır ikinci derecenin evvelinde ve òuşkır (20) ikincinin Àòirinde. SueÀle ve áudÀea ve gögis⁸⁴ aàrısına ve mièdeye ve øaeif cigere ve emrÀø-1 balàamiyyeye (21) ve aàulanmış kimesneye ve emrÀø-1 maúèada, òikr olunan emrÀø-1 cümlesin sürmekle ve içmekle defèider. [6a] (1) Ve istisúAda kerefs áuyı ile istièmÀl ideler. Ve bişirseler úulunca nÀfièdir. Ve eger necil áuyıyıla (2) ve şebà ile bişirseler sidigi cÀri ider. *Ve şerbeti*: Rubè miáúÀlden bir dirheme degindir. Altı ay (3) pişdiginden òoñra úuvveti øaeif olur. Ve anın àanèatı: zaèferÀn ve mürr (4) ve úurdımÀnÀ ve òaşòÀş-1 esved ve sünbül ve àÀfià. Ve yine anın şiresi: Kebedi'ò-òib, úarni'l-maèzı'l- (5)-Eymen berÀber müaelleàde veyÀòyd şarÀbda bir hafta ılådub, andan òoñra üç úadarınca bal-1 àÀfi (6) ile yoàurub bir úalay úabda veyÀ gümüşde ve anların èivaøına meyèa ve úusu ve èyd ve afyyn bÀúú (7) olanlar ile ve àÀfià bunların birisin iki úadarınca ve aàlı's-sýs üç úadarınca. Ve buña áuàra⁸⁵ (8) dirler. Vü⁸⁶ óükemÀ úatında eyitmezler, illÀ buni. ÓÀr[r] olan mizÀclara elyaúdır.

(9) *AcÀã*: èArabca òyò dirler. Türkce şeftÀly dirler. AcÀã èörfde ıllú olunur envÀelarında olan (10) siyÀh ile úuruda ve òyò tÀzesine. Berrisi var ve bustÀnisi daòı var. Serddir ikinci derecede (11) ve terdir ikincide ve bir úavlde, evvelki derecede dimişler. Ve anın ekşisi òuşkır üçüncü (12) derecede ve bir úavlde ikincide. ÓarÀreti sÀkin ider. Ve eyüsi sÀyir emrÀøları teskin (13) ider. Óalfe maraøına àaàeyÀna ve úuàmaàa nÀfièdir. Ve úanı óabsider ve linette ishÀl (14) ider òuãýãÀ. áu ve sirke ile yaralara sürseler úurudur bÀ-òuãýã uşáúlarda olan (15) yaralara. Ve yapraúları úurtları úırrar úarına sürseler. Ve bu, mücerrebdır. Ve eger yaraya sürseler (16) yarada olan úurtları úırrar. Ve anın sÀyir eczÀları bişirseler ve áuyını aàza alub (17) àaràara eyleseler baş aàrısın keser ve yine dişler dibinde olan etleri úavè ider. (18) Ve anın òavÀããından ekşi olan sueleye øararı youúdur⁸⁷. Ve eger anın àamàın sirke (19) ile úavÀbi maraøına

⁸⁴ Kelime metinde *gögüs* ve *gögis* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *gögis* okunuşu tercih edilmiştir.

⁸⁵ Kelime *áuàra* ve *áuari* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *áuàra* okunuşu tercih edilmiştir.

⁸⁶ Ve bağlacı şeklinde harekelenmiştir.

⁸⁷ Cümle, *ve anın havvassındandır ki ekşi olanının suleye zararı yoktur* şeklinde düşünülmüştür.

sürseler úatèider. Ve eger içseler meâÀnede olan úaşları (20) ezer ve beвли cÀrì ider. Ve eger bal ile içseler ishÀl ider lâkin dimÀàa muøirdir. (21) èUmnÀb anıñ muâlióidir. Ve mièdeye daði muøirdir. Sikencübün muâlióidir. Ve äovuu geçürene muøirdir. [6b] (1) Bal muâlióidir yÀ mîãüüi yÀ kündür. *Ve şerbeti*: Yarım baümÀna degindir. *Ve bedeli*: Lehib⁸⁸ maraøında ve äaäeyÀnda, (2) temrhindi yÀ zaèÿr. Ve anıñ berrisi olan bustÀnisi gibidir ammÀ berrì olanıñ nefèi eúaldır.

(3) Ácur⁸⁹: YÿnÀni'dir lâkin èArabca istièmÀli keäirdir. Ve Türkce kerpiç dirler. Ol, (4) çamurdan olur. Ve Àteş ile bişirirler. Ve òÀm kerpiçe èArabca lebin dirler. Eyüsi yayda (5) bişirdikleridir. Òafif olan äaruya mÀyil olandır. ÓÀrdır ikinci derecede ve öuškđır (6) dördincide. Eger kerefs äuyıyıla içseler meâÀnede olan ufaú úaşları ezer ve úoruú (7) äuyıyıla äeyri maraøını menèider ve úanı keser ve cirÀóatlar etin úaynadır. Ve eger şişlere ve istisúÀya (8) úosalar óallider. Ve anıñ yaàı belesÀn yaàınıñ yerin dutar cemèe vücÿda. Ve äovuuđan (9) óÀãil olan emrÀøları ve niúris ve mefÀãillarda olan aàrılarını ve nesÀ maraøını (10) ve bevÀsiri ve ìalaàı ve evcÀè-ı äadı ve göz emrÀøını ve úulaà ve burun aàrısını (11) zÀyil⁹⁰ ider. *Ve ãanèatr*: Oldur ki gerçi àÀyetle úzdurular äanavber aàacınıñ (12) kömürinde tÀ Àteş gibi úzara. Andan äoñra zeyt yaında söndüreler. Birúaç kerre böyle idüb (13) óall ideler. Andan äoñra bir úabÀ úabına úoyub inbiú äuyı üstine ìamzırdasın (14) ve äaúlayasın lâkin mièdeye muøirdir. Sirke anıñ muâlióidir. Ve bögreklere muøirdir. (15) Ketire muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirhem kerpicini bedeli yanmış äırça yÀ äadefdir.

(16) Ácivÿn: Bi'l-mühmeleti YÿnÀni'dür. èArabca re'si'l-efèi dirler. Efèi başına benzer. İnce (17) yabraúları ve siyÀh yemişi olur lâkin yemişinde toðum olmaz ancaú äü olur. Yapraaı daði (18) böyledir ve ele yapışur. Teşrin-i evvelde cemèiderler. ÓÀrdır ikinci derecesinde, raübdır (19) evvelki derecede. Menèider sümÿmı ve gönüli andan äaúlar. Ve eger sümÿmını esmesinden evvel bile alsalar (20) evvel⁹¹ eäer eylemez. Ve bél

⁸⁸ Burada äaó ibaresiyle, haşiyede bir açıklama bulunmaktadır.

⁸⁹ Kelimenin altında *kerpiç* açıklaması bulunmaktadır.

⁹⁰ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁹¹ Metinde kelimenin üstü şeklinde çizilmiştir.

aârisin zâ'il ider ve meâ'ne de olan üaşları ezer ve faoalâtı (21) miêdeden iôrâc⁹² ider ve mefâ'ila ve mara'ı'n-nisâya⁹³ nâfiêdir ve óasebe mara'ına muoırdır. [7a] (1) Ve insânda çıban ve óikke peydâ ider. Süt anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirhemden iki miâüâle degindir. (2) *Ve bedeli*: Aâac úavunınıñ çekirdegidir.

Ióriğ: E'l-êuâfur⁹⁴.

(3) *Aódâúe'l-marøâ*: E'l-bahâr.

Aódâúü'l-baúar: êIneb-i esved⁹⁵.

(4) *Îôâ'l-baúar bi'l-muêcemeti*:⁹⁶ âiâırıñ úarnında olan şeylere dirler. Ve boúına daòì uâú olunur. Ve bunda murâd (5) olan oldır: Eyüsi bahâr zamânında dutulanıdır. Zirâ envâe-1 otları yer. Ve yine âarusında (6) ve úızılında dutulanıdır. Óârdır ikinci derecesinde ve ouşkdır üçüncü derecesinde. Eger (7) sirke ile şişlere ve istisúâya sürseler zâyl ider. Ve eger incir ile döğüb, êaúreb (8) yâ âayr-i êaúreb, âancılan maóalliñ üstine úosalar aârisin sâkin ider. Ve eger arpa unı ile úosalar (9) netevât mara'ını sâkin ider. Ve yine ayaâ aârisin sâkin ider. Ve eger zaêferân ile ovulsa daòì eyü (10) olur. Ve baúlâ ile emcik aârisin ve şişleri zâyl ider yâ şiş iken úulaâa iamzırsalar⁹⁷ úulaú (11) âaârlıâın zâyl ider ve úanı menêider muúlaúan ve cirâóatları eyü ider. Ve eger işúil âuyı ile yoâursalar (12) zâyl ider úarâe-i ve suêfeyi ve dâ'i'-â-âaêlebi⁹⁸. Ve bu, mücerrebdır. Ve şarâb ile içmegi sümýmı defêider. (13) Ve anıñ duòâni⁹⁹ cânverleri, sinegi ve sivrisinegi daòì úard ider. Ve öksürük getirür. Ve úoyun süti (14) anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki miâüâle degindir. *Bedeli*: Öikr olınmamış.

(15) *Îôðir*: Muêceme ile òilâl-1 Me'mýni'dir. Mıâır'da óulefâ-i Mekke dirler. Ol, bir ottır ki (16) köki âaliô ve budaúları çoúdır ve yapraúları incedir ve úızıl ile âaruya

⁹² Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁹³ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁴ Metinde burada bir ibare sığacak kadar boşluk bulunmaktadır. Ancak metnin Arapça nüshasında bu boşluğa denk gelecek kelime ya da ibare bulunmamaktadır. Bundan sonraki açıklamalarda, böyle durumlar için *Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur* ifadesi kullanılacaktır.

⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁹⁶ Kelimenin altında *âiâr tersi* açıklaması vardır.

⁹⁷ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁸ Kelimenin metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁹ Kelimenin üstü şeklinde çizilmiştir.

mÂyildir ve rÂyióası (17) áaúildir. Temýzda yaèni yayıñ ikincisinde direrler. Eyüsi yeñisi ve áarusı ve ÓicÂzi'sidir, (18) andan áoñra Mıãri'sidir. Ve èIrÂú'i eyü degildir. Ve gýlÂna úarışdırsalar farú olunmaz. ÓÂrdır (19) üçünci derecede ve baèolar ikincide, óuşkdır ikincide baèolar evvelkide. CilÂ virür. (20) Müfettió ve muúaüè. ÓarÂret¹⁰⁰ ile ve óiddet ile şişleri óallider. Ve diş aarısın sÂkin ider (21) maømaøa veyÂ sürmekle. Ve sümýmı daði menèider ve hevÂmı üard ider ve faøalÂtı iòrÂc [7b] (1) ider ve üaşları ezer ve nefeaèe úanın menèider ve gögüsü ve mièdeyi ââfi ider. Ve mıâiakî ile (2) dimÂâi ââfi ider zÂyid balâamdan. Sikencübîn ile üalaâı ve necil áuyıyıla baálu bevli (3) cÂri ider velev istincÂ'en. Ve fülful ile göñül bulanmaâi menèider. Mücerrebdır. Ve bögreklere muøırdır (4) ve yine óarÂreti olana muøırdır. Bal ve gül áuyı anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti:* Bir miáúÂle degindir. (5) *Bedeli:* RÂsen yÂ acı úasaü ve ke-òÂlik yine bedeli faúÁóa, úaâabi'ò-øerire.

(6) *Aøerbýn:* Aña buòýr-ı Meryem dirler. Üobraú renklüdir. İnce yabraúları var¹⁰¹. Ve güneş ile (7) devr ider yaèni güneş ne cÂnibde olsa aña yüzün çevirir. SiyÂh toðumı var ve rÂyióası (8) áaúildir. Beşnes ayında yaèni bahÂrıñ Àòirki ayında direrler. ÓÂr ve óuşkdır üçüncü derecede (9) ve bir úavlde dimişler, óÂrdır ikincide. DimÂâi ve gögüsü ve yüregi ââfi ider. ÁürilÂl gibidir (10) ve úuluncı óallider ve úarında olan faøalÂtı iòrÂc ider ve hevÂmı, sinek gibi olanları üard ider (11) ve meâÂnede olan üaşları ezer ve uşaaı bıraúdırır. Ve eger óÂmile olmayan èavrat aşaaıdan (12) götüirse óÂmile olur. Ve dimÂâda mesdýd olanları açar. Ve üamzırmaâla úoðu işitmeyeniñ meâÂnesin (13) èavdet éttirir ve gözi görmekte rýşen ider. Ve áarâara itmekle dişleri iâlÁó ider Ve yine (14) ümmü'â-âbyÂnı defèider ve istisúÁyı ve üalaâı ve yereúÁnı muúlaúan zÂyil ider. MefÂâılları ve nisÁyı (15) ve óanÂzir emrÂøın zÂyil ider sürmekle. Ve óÂr[r]olanlara muøırdır. Sikencübîn muâlióidir. Ve üalaâa (16) muøırdır. FÂnid ve bal muâlióidir. *Ve şerbeti:* Şiresinden dört miáúÂle degindir ve aâlından (17) bir miáúÂle degin. *Bedeli:* Yarısı èarieniâÂ ve úadarınca seliða ve rubèi zaèferÂn.

¹⁰⁰ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

¹⁰¹ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

(18) ÁõÁrÁúî: KitÁb äÁóibi buyurmuş ki, benim èindimde bu meçýldır. ZirÀ Şeyò buyurmuş ki aàacı (19) keber gibidir ve içinde toðumı olur. Ve baèøı kimseler dimişler ki erkegi deñiz köpegidir baèøılar dimiş (20) kökdir, yire yapışur. BÀriddir üçüncide ve bir úavlde óÁrdır. Ve muóallil ve úadimì evcÀèları sÁkin ider.

(21) ÁõÁne 'l-fÁr¹⁰²: YÿnÁn dilinde merveş dirler. Ve ol, çou dürlü olur. Yabraúları ince ve kesici [8a] (1) ve çiçekleri áarudır. Serd ve terdir ikinci derecede. Ve baèøılar dimişler incedir. Ve yer yüzinde (2) uzanur. Ve beyÀø südi olur. Ve òaşındır. Ve bu, Miár'da çouğır. Ve baèøısı óaşebidir, yabraúları (3) budaàına yapışur. Ve bu, óÁr ve yÁbisdir ikinci derecesinde. Cümlesi sümýma nÁfièdir. Ve daòì (4) şişlere fÁ'idesi vardır. Ve yaralar eáerlerine sürseler zÁyil ider. Ve óÁr[r]olanı şehveti (5) taórik ider, òuáýäÀ şiresi içmekle. Ve ol nevèi ki andan òıyÁr rÁyióası gelür, lehib (6) maraøını ve àaæyÁnı sÁkin ider. Ve eger úızlı balú ile istièmÁl itseler mièdede olan úurtları (7) isúÁù ider ve baş aarıdır. Merzencýş muálióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúÁle degindir.

(8) ÁõÁne 'l-erneb ve 'ş-şÁh: Ol, bir ottır. Parmaú yoàunluàunca olur. Ve budaúları çou (9) olur ve çiçegi gökdir ve baèøısı úızıl olur. Her bir çiçeginde dört dÁne olur. Ve òışındır. (10) EyÁrda yaèni bahÁrñ Àòirki ayında direrler. ÓÁr ve yÁbisdir ikinci derecesinde. Yaralar üstine (11) úosalar àÁyetle eyüdir. Bal ile øuèf-ı mièdeye ve gögüs aarısına ve öksürüğe eyüdir ve şişleri (12) óallider. Ve bir úavlde dimişler, cigere øararı var. Şeker muálióidir.

(13) ÁõÁn: Úabìèaten li'l-àaèarif. Üöüniñ cemèidir. Serd ve øuşkdır ikinci derecede. áıdÁsı (14) azdır. Baüyyü'l-haømdır. Úulunc óÁñil ider. AbÁzir ve sirke muálióidir. Ve nÁhiúin¹⁰³ olanlara terki evlÁdır.

(15) ÁõÁne 'l-fil: KibÁre 'l-lýf.

ÁõÁni 'l-cedi: E 'l-kebir min-lisÁni 'l-óameli¹⁰⁴.

ÁõÁne 'd-dübb: Mine 'l-byâir¹⁰⁵.

¹⁰² Kelime metinde *Áõane 'l-fÁr/ Áõane 'l-fÁr* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *Áõane 'l-fÁr* okunuşu tercih edilmiştir.

¹⁰³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *nÁhiúin* (41/31) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁴ Bu ifade incelenen metinde şeklinde harekelenmiştir.

(16) Áõerbÿ: èArìeniáÀ.

(17) Urz¹⁰⁶: Hemzeniñ øammıyıla ve rÀ-i mühmele ve zÀ-i muèeme ile meşhÿrdır. Türkçe pirinc dirler. Eyüsi (18) beyÀøıdır, andan ãõra ãarusıdır. Ve yaramazı siyÀıdır. Ve Rÿm'da olanı Mıâr'dan eyürekdir (19) ve Hind'de olanı cemîesinden eyürekdir. Ve Dımışú'da olan cümleden kemdir, andan ãõra Süvediyyesi. (20) Ve teşrinde direrler. Ve çou úaldıúda fenÀ olur. Öuşkdır ikinci derecede icmÀeen ve serddır (21) evvelki derecede ve bir úavlda dimişler ikincide. Ve yine bir úavlda dimişler, óÀrdır evvelkide. Ve bir úavlda [8b] (1) dimişler ki muètedildir. Keçi südiyile laüf olur. İç yaàı ile ve sÀde yaà ile zaõir maraøın (2) ve maàãã maraøın zÀyil ider. èAiaşı ve gönül bulanmaàı ekşi süd ile, ishÀli sumÀú ile, hezÀli¹⁰⁷ (3) maraøın sükker ile, süd ile defèider aòlÀu ve elvÀnı àÀfi ider. Ve ehl-i Hind èömr uzadır (4) dirler. Ve çou istièmÀli ebdÀnı îlÀó ider lâkin úulunc getirür. Ve sirke ile emrÀøa uàradır. (5) Ve kepek ãuyında îlatmaú ile îlÀó olur ve yine óelvÀyıla yemek muàlióidir. Arpa yerin dutar. (6) Ve eger yoàurd ile pişirseler ve arpayı daði yoàurd ile pişirseler pirinc yerin dutar. Ve anıñ (7) àusÀlesi cevÀhiri àÀfi ider ve unı iç yaàı ile debilÀtları açar. Ve türmüs ile cirÀóat (8) eàerlerin zÀyil ider. èAãidesi cirÀóatler etin bitürür. Ve eger úılı birúaç gün anıñ içinde (9) úosalar beyÀø olur. Ve eger úabuàın pişirseler ve ãuyın içseler uşaaı biraúdırır. Ve anıñ (10) şurbı baş aàrısın getirür. Ve eger anıñla aàacları buòyrlayasın çiçekleri açılmaz.

(11) ErmÀlik: Bir ottır. Yemen daàalarında bir arşÿn miúðArı uzanur. Ve gök çiçekleri var (12) ve yemişi olmaz. Ve müstaemel olan úabuàıdır. Eyüsi ãaruya mÀyildir. Temÿz ayında yaèni yayıñ (13) ortasında cemè olanı óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ Àoirinde. Úaranfil ve dÀrçin yerin dutar (14) ve anlarıñ bedeline áatılır. İçmek ve sürmek ile ekle maraøların ve mefÀãil maraøların (15) ve diş aàrısın menèider ve dırnaúları àÀfi ider ve faøalÀtı çıúarur, süttten àayrı ve buòÀr-ı (16) kerihÿyi úatèider

¹⁰⁵ İncelenen metinde şeklinde geçen ve okunamayan kelimenin alt satırdaki kelimesi olduğu düşünülmektedir.

¹⁰⁶ Kelimesi altında *pirinç* açıklaması bulunmaktadır.

¹⁰⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında : e'l-hezÀl (42/4) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *mezÀli* olarak yazılan kelime, düzeltilerek *hezÀli* şeklinde okunmuştur.

lâkin baş aârısın getürür. Küsfere muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki miâúÂle degin. (17) Müfred içeler. *Bedeli*: Nükhette kebÂbedir ve âayrısında e's-seliða.

(18) *Aròüÿñ*: YÿnÂn dilidir. âaru çiçekleri var, müdevver yapraúları olur. Ve bir yüzi (19) aâberdir ve bir yüzi yeşildir. BahÂrın Âoirki ayında direrler. Eyüsi âaliô ve yumşaâıdır. ÓÂr ve yÂbisdir (20) ikinci derecede. Eâerleri cilÂ ider ve pek olan şeyleri óallider ve vecaêları sÂkin ider ve úanı (21) cÂri ider. Eger her gün yarım baümÂn óelvÂ ile içseler ùalaâı yereúÂnı ve istisúÂyı zÂyil ider [9a] (1) ve her degdügi nesneyi âaru ider ve lâkin baş aârısın getürür. Sikencübün muâlióidir. *Ve şerbeti*: (2) Dört miâúÂle degindir. *Ve bedeli*: E'l-füvve mâf vezni¹⁰⁸.

(3) *ÁrÂk*¹⁰⁹: SivÂk daði dirler. NÂr aâacına benzer. Ve çiçegi úızıla mâÿyildir. Buüm gibi toðumı var. (4) Evvel gök olur, ãoñra yeşil olur, andan ãoñra úararır. CilÂ virür. ÓÂr ve yÂbisdir ikinci derecede (5) yÂ yÂbisdir üçüncide. Muóallil ve muúaiùèdir. Süddeleri açar ve balâamı úaèider ve âaliô rióleri defè-(6)-ider. Ve eger zeyt ile pişirseler ve aârıyan yirlere ve şişlere ve bevÂsire suêfe maraønına sürseler (7) sÂkin ider. Ve mièdeyi taúviyette ve iştihá getürmekde bir şey anñ dÂnesiniñ yerin dutmaz. Ve anñ (8) yabraúları¹¹⁰ sirke ile pişirseler nezlelere ve mâşirÂya¹¹¹ sürseler zÂyil ider. Ve eger aâacın dişlere sürseler (9) âÂfi ve úavî ider. Ve eger çouú sürseler verem ve cirÂóat ider. Ketire anñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: (10) Üabòndan yarım baümÂn ve dÂnesinden üçe degindir. *Bedeli*: Diğ-ber-diğ cilÂ eylemekde ve (11) âandal âayrısında¹¹².

(12) *Arúayÿñ*: FÂrisi'dir. Ve YÿnÂn dilince arúaysÿn. Bir murabbaè ottır. Bir zirÂedan eksik. Ve (13) başında úızıl çiçegi olur. Ve toðumı siyÂh kemmÿn gibi olur, eyüsi, yeñisi ve keskinidir. ÓÂr ve yÂbisdir (14) üçüncide veyÂ ikincide. Aâız ve diş aârısında bir nesne aña muúÂbil olmaz. Ve gögüs aârısına ve yaranıñ (15) úan âaçmasına ve mefÂâl aârısına nÂfièdir lâkin cigere muóirdır. EdhÂn muâlióidir. *Ve şerbeti*: (16) Altıya degindir. *Bedeli*: E'l-benc¹¹³.

¹⁰⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁰⁹ Kelimenin altında *misvÂk* açıklaması bulunmaktadır.

¹¹⁰ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹¹¹ Kelime metinde *mâşerÂya* / *mâşirÂya* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *mâşirÂya* okunuşu tercih edilmiştir.

¹¹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹¹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

(17) *Ercevân*¹¹⁴: Muèarrebdir eràavÀndan. Bir úızıl güldir. Kesicidir. Eger baúama úarışdırsalar farú olunmaz. (18) ÓÀrdır¹¹⁵ evvelki derecede. AòlÀıları ve balàamları iòrÀc ider. Ve miède ve ciger àovuúlıhàına nÀfièdir. (19) Ve levni¹¹⁶ àÀfi ider. Ve anıñ ìabiòei nefes mecÀrilerin ve mièdeyi úay[y] ile àÀfi ider ve anıñ maórjúı (20) cÀri olan úanı óabsider ve àÀfi ider ammÀ àaàeyÀn getirür. èUnnÀbıñ yabraúları ve nemmÀm yabraúları (21) muàlióidir. *Ve şerbeti*: Dòrte degindir. *Ve bedeli*: Úızıl àandal ve nıàfi úadarınca gül.

[9b] (1) *Erneb*¹¹⁷: YÿnÀn dilince lÀàÿs, èArabca òÿr ve Türkce ùavşan. Ol, bir óayvÀndır köpekden (2) küçük. Ve bir nevèi var. SiyÀhdır. Ve ol kemidir. Ve beyÀøı ki Türkisidir, eyüsidir. Ve èavratlar gibi (3) óayø görür. Ve ol, bir yıl erkek olur ve bir yıl dişi olur. Ve dimişler, eger úorúsa buràalasalar (4) úanı çıúmaz. Ve müddet-i óÀmli yetmiş gün olur. Ve ekàeri nisÀnda ìàar. ÓÀrdır üçünci derecenin (5) evvelinde ve terdir ikincide. Ve siyÀh olanı yÀbisdir. Ve eger anıñ cildinden gömlek ideler Àdemiñ bedeninin (6) ısıcaú ùtar. Ve aòlÀù muètedil ider. Ve müdÀvemet ile örtselev bevÀsiri keser. Ve anıñ yünini¹¹⁸ (7) yaúmaú ile yÀ àayr-ı yaúmaú ile úanı óabsider. Ve anıñ dimÀài külin ayunıñ iç yaài ile ve bal (8) ile yÀ işúil àuyıyıla dÀ'i'â-àaèlebi¹¹⁹ zÀyil ider ve yüregi sirke ile baş çevürmesin ve miède fesÀd-(9)-ligin ve süd baàlamaài içmek ile menèider. Ve eger bir èavrat óayødan pÀk olduúdan àonra içse (10) veyÀ fercinde bile götüre óÀmile olmaài menèider. Ve anıñ ödi[ni] úaynadub bile götürseler óÀmile ider. (11) Ve úanı[nı] cirÀóat eàerine ve yine eski aàırlara sürseler zÀyil ider. Ve eger mecmÿèin pişürseler óall (12) olunca ve içseler meÀÀnede olan ufaú ùaşları óallider. Ve eger iki óabbe dimÀàından (13) iki vaúıyye süd ile bir haftaya degin her günde içseler pır olmaài menèider. Ve eger anıñ cevfin (14) ve içindeki olan ile yaúsalar ve gül yaài ile başa sürseler úılın bitürür. Ve anıñ (15) etin ve sidigin istièmÀl itseler döşege işemeği menèider ve iç yaàın ayaài şaúú olana eyüdir. (16) Ve kemiginiñ küli òanÀzir maraòın

¹¹⁴ Kelimenin altında *kızıl gül* olduğu düşünölen bir açıklama bulunmaktadır.

¹¹⁵ Kelimenin üzeri çizilmiştir.

¹¹⁶ Metinde *bedeli* kelimesi silinip üzerine *levni* kelimesi yazılmıştır:

¹¹⁷ Kelimenin altında *ùavşan* açıklaması bulunmaktadır.

¹¹⁸ Metnin Arapça nüshasında *veber* (43/8) şeklinde geçen kelime “yün” anlamına gelmektedir.

¹¹⁹ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

óallider. Ve sidigin göze çekseler gözi rýşen ider. Ve eger (17) äà gözin bile götürseler heybetlü ider. Ve übièatı óar[r]olanlara baş aarısın getirür. (18) Sirke ile hindibÀ anıñ muãlióidir. Ve üvşanıñ baórisi daði olur. Ve ol, balú gibi olur (19) lâkin başı üaş gibidir. Ve başı üstinde uşñAn yapraúları gibi bir şey var. Aàu gibidir, úay (20) getirür ve Àdemiñ èaúlın muòtallider. Ve anıñ èilÀcı úúãmaúdır. Ve yine üvşan südi (21) ve arpa áuyı ve ekşi yemişler aña nÀfièdir. Ve andan beri olanıñ èalÀmeti oldur ki uyuya.

[10a] (1) Ernedberind: Aãlı's-sýsi'l-ebyaø.

EriÀmÀsyÀ: YýnÀn dilince berincÀsif.

(2) ArisüýnyöyÀ: YýnÀn dilince zervend-i üvil dirler.

ArbeyÀr: E'l-bahÀr ve bir nevèdir balúda.

(3) AzÀdıraòt: Muècemile FÀrisi'dir. Ve Mıãr'da zizilòat dirler ve ŞÀm'da óurýd dirler. (4) Bir aacdır ki äafãfa benzer. Yabraúları yumşau ve siyÀha mÀyil olur. Ve taèmı acıdır ve yemişi (5) zaèryr gibidir. BahÀrın Àoirinde direrler. ÓÀrdır üçüncide ve öuşkdır ikincide yÀ evvelde. Süddeleri (6) açar, faøalÀtı defèider. Anıñ şiresi ve übiði içmek ile sümýmı menèider ve yine gönüller (7) bulanmaı sürmekle menèider ve yine meãÀnede olan ufau üşları ezer ve òanÀzir maraøın (8) óallider. Ve yine äab[b]eylemekle baş aarısın keser. Ve anıñ yemişi úÀtildir. èilÀcı úúãmaúdır (9) yÀ süd ve elma¹²⁰ ve nÀrdır. Ve sÀyir eczÀsın yaúsalar külin veyÀ şiresin başa sürseler (10) başda olan yaraları äaãaldır. Ve äaçı uzadır eger birúaç kerre mürdÀseng ile ve gül yaâyyla (11) úosalar ve her üç günde yayúayalar. *Ve şerbeti*: Yarım vaúıyye. *Ve bedeli*: ŞehdÀnec.

(12) IsfÀnÀò: FÀrisi'den muèarrebdır. Bir meşhyr ottır. Eyüsi ziyÀde gök olub siyÀha (13) mÀyil olanıdır. Ve anıñ muèayyen vaúti youúdır lâkin ekãer evúÀtda güz faãlında direrler. Ve (14) muètedildir ve bir úavlde dimiş raùbdır. Cemìè gögüs emrÀøına nÀfièdir. Ve yine èaiãş ve iltihÀba (15) ve òalfe maraøına bişmişi ve çıbıaı nÀfièdir. Ve anıñ şiresi şeker ile yereúÀnı ve èusr-i bevli (16) giderir ve yimegi baş aarısın ve bel aarısın defèider. Ve eger anıñ áuyıyla zerÀvend ve úızıl zerniò (17) ile

¹²⁰ Elma kelimesi bazen elma bazen alma biçiminde harekelenmiştir. Aynı şekilde et kelimesi de medli elifle yazılmıştır. Biz et kelimesini düzenli olarak et şeklinde okuduğumuz için, elma kelimesini de medli elifle yazılıp yazılmadığına bakmaksızın elma şeklinde okuduk.

pişirseler kehleleri úrar. Ve bu, mücerrebirdir. Ve eger çıbıâm şışlere ve arı îârduâi yerlere baàlayalar sÀkin (18) ider ve debilÀtlara úosalar açar. Ve eger isfidÀc ile bişirseler óall olunca Àdemde çırúan (19) ufaú çıbanlara sürseler óallider ve ìabièatı bÀrid olanlara baş aârisin getirür ve mièdeye (20) øaèf virür ve geç haøm olur. BÀdÀm yaâi ve dÀrçin ile pişürseler îâlÀó olur. *Ve şerbeti:* (21) Şiresinden on dirhem. *Ve bedeli:* Salú-ı maâsýldır ki aña pancar yapraâi dirler.

[10b] (1) *ÀsÀryñ*: NÀrdin. Nÿn óarfinde ôikr olinsa gerek. Aña sünbül-i berri dirler. Ol, (2) bir ottır ki bir ôirÀè miúDÀrı uzanur, ince yabraúları var, nileye beñzer ve yine úurúum ve âarmaşıâa (3) müşÀbiheti vardır. Eyüsi âarusı ve rÀyióası eyü olanıdır ve acısı az ola. Temÿz ayında yaèni yayıñ (4) ikinci ayında direrler. ÓÀr ve yÀbisdir ikinci derecede, muóallil ve müfettiódir. Mièdeyi âÀfi ider ve yine (5) cigeri ve bögrekleri ve ìalaâi îâlÀó ider. Ve eger üç miáúÀl, dört baımÀn ve yine (6) yarım şireden iki ay îaladalar meâÀnede olan ufaú ìaşları ve sidigi baàlayanı¹²¹ (7) ve diz aârisin, nisÀ'a maraøını ve niúrisi maraøını óallider içmekle. Ve eger içine sürseler (8) liúÀó yÀ nièÀc südiyle şehvete úuvvet virür. Eger sürme ile göze çekseler göze nÀfièdir. (9) Ve anıñ duòÀni èaúrebleri ìard ider. Boàaz ìamarlarına muøırdır. Mivizec muâlióidir. *Ve şerbeti:* (10) Bir miáúÀlden üçe degindir. *Ve bedeli:* Vecc yÀ zencebil yÀ bÀbyñec yÀ òavlencÀn yÀ e'l-vec yarısı (11) ve óamÀmÀ aúlüâi yÀ südüsi yÀ úurdumÀnÀ yarısı ve iki úadarınca alÿc lâkin e'â-âaóió ol gibilerdir.

(12) *Úsüýöýdis*¹²²: YÿnÀn dilidir. MaènÀsı myúifi'l-ervÀó. Aña kemmyñ-ı Hindi dirler. (13) ÓÀrdır üçünciniñ Àoirinde ve òuşkdır üçünciniñ evvelinde yÀ evvelkiniñ evvelinde yÀ serddir evvelkide. (14) Müftió ve muóallildir. Ve bürydÀtı çıuarur, òuâÿââ âuları. Ve úalbi úavì ider ve dimÀâi âÀfi ider. (15) Göğüsde ve suèÀlde zyfÀdan aúvÀdır. Maübÿòì yÀ menüÿèi şirede, bögrek ve ìalaú ve miède (16) ve ciger ve şışler ve istisúÀ taóilinde bir şey anıñ yerin dutmaz. Keber úabuâi ile ve aúlüâi úadarınca (17) şerbet idüb içseler yÀ aşıâıdan götürseler maúèad maraøına nÀfièdir. Ve bal ile buruna (18) ìamzırsalar dimÀâi ve gözi âÀfi ider. Ve şurbı maââã maraøını ve yelleri sÀkin ider.

¹²¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında وعسر البول, *ve'usri'l-bevl* (44/7) şeklide geçmektedir.

¹²² Kelimenin üstünde *úarabaş* açıklaması bulunmaktadır.

Sikencübün ile (19) ve Hind üzı ile bÀında olan keymysÀtı ve eufÿnÀtı ishÀl ider ve aarèayı ve mÀliöylyÀyı (20) ve mefÀãil aarısın ve raèşe maraøını zÀyil ider. Ve şarÀb ile nefòì olanı ve úaburgalar aarısın (21) sÀkin ider. Ve anıñ mürebbÀsı bal ile yÀ şeker ile müdÀvemet itseler baş aarısın keser. [11a] (1) Eger aülüüince küsfere ve rubè merzencÿş ve südsi mıãükì ve südsi kÀbilì ve südsi kündür (2) maècÿn idüb yatacaú zamÀnda istièmÀl itseler nezleleri ve göz aarısını ve rebv[e] maraøını ve aaarılıàı (3) úaèider. Ve bu, mücerrebdır ammÀ Àdemi zebÿn ider ve gönül bulandırır. Sikencübün anıñ muãlióidir. Ve boàaz (4) ùamarlarına muøırdır. Ketire anıñ muãlióidir. *Ve şerbeti:* İki den beşe degin. *Ve suèÿr:* Bir kerre. (5) *Ve bedeli:* FerÀsiÿn.

(6) *Esel:* Muóarreke ile èArabca aña şemer dirler. Úalını ve incesi olur ve yumşau ve òırçını olur (7) ve çiçegi olmaz, siyÀh toðumı olur. ÓÀrdır ikinci derecenin ikincisinde ve òuşkdır üçüncünün (8) Àoirinde. Vecaèları óallider üstine úomaàla, istisúÀya ve yuúusuzlúa ve mÀ[li]öylyÀya nÀfièdir. (9) Ve anıñ aacınıñ küli úanı keser ve yine saèaf küli ile giciyigi keser. Ve anıñ köki òanÀziri óallider (10) ve uyúu getirür ve sebt ider. Celencübün muãlióidir. Ve eger andan óaãir işleyüb üstine yatsalar (11) maraø olan bedenleri ílÀó ider. Ve istisúÀyı úurıdır. *Şerbeti:* Yarım dirhem ve bir úavlde dimişler (12) beş kerre içseler öldürür. *Ve bedeli:* Úan kesmekte yanmış úurıasdır.

(13) *Eslì:* Aña keyrÿn dirler. İnce ve aaru yabraúları olur ve içinde siyÀh toðumı olur. (14) Yayın evvelinde direrlermiş. ÓÀrdır ikincide ve òuşkdır üçüncide. áaliò aòlÀúları óallider. (15) Şişleri ve sümÿmı ve riyÀóı ve maàaãı defèeylemede bir şey anıñ yerin úıtmaz. Mücerrebdır. Ve mefÀãılları (16) sÀkin ider. Ve eger ünàeyeyn üstine baàalayalar anlarıñ şişin zÀyil ider. Ve bir úavlde dimiş: (17) “Eger andan ve şióden ve türmüsdan berÀber alub ve bunlarıñ birisiniñ südsince cind-i bÀdester alalar (18) ve berÀber úarışduralar ve günde iki dirhem udalar ünàeyeynde olan rióleri zÀyil ider.” *Ve şerbeti:* (19) Niáf dirhemden iki dirheme dek. *Ve bedeli:* Úadarınca òavlençÀn ve yarısınca ÀsÀrÿn ve südsi úurdumÀnÀ.

(20) Ás¹²³: èArabca reyóÀn dirler ve Mîãir'da mersin dirler. Berrisi daði olur, bustÀnisi (21) olur, yabraúları olur. Ve acıdır. Çiçeği ve yemişi siyÀha mâYil olur. Ve yimişi üzüm gibidir [11b] (1) ve óacimde. BÀrid ve yÀbisdir ikincide ve baèøılar óÀrdır evvel derecede. Ve dirmegi bir vaúte (2) maðãÿã degildir. Muóallildir ve úÀbıødir. äudÀea ve nezlelere nÀfièdir muılaúan. Ve eger úulaaa (3) ùamzırsalar úulaú äaàırlıàn zÀyil ider. Ve ishÀl ile úanı óabsider her úısma istièmÀl (4) ideler. Ve eger meàÀnede olan ufaú ùaşları ezer eger bir èavratıñ raóminden (5) úan çıúar ola istièmÀl ideler. Ol, úanı keser ve daði maúèad çıúmaài menèider ve bevÀsiri (6) øaèif ider, öikr olan cirÀóatları cebrider ve zeyt ile yaúılan yire úoyalar ziyÀde nÀfièdir. (7) ÁàÀrları ve giciyigi kil-i Ermeni ile äÀfi ider ve şarÀb ile esteròÀ olanı úavì ider, (8) zÀyil ider. Ve óaaø ve mercimek ile ve gül ile ve aúÁúıyÀ ile nÀúihın olan kimseye nÀfièdir. (9) Ve yaralar üstine úomaaa bir şey aña muúÀbil olmaz. Ve anıñ küli tÿtiyÀdan aèòamdır göz emrÀøına. (10) Eger sendÿs ile ve òanÀfis ile ve benÀt-ı verdÀn ile sıcaú ideler ve bevÀsiri (11) olan kimseniñ altından buòÿr itseler bevÀsiri úaièider müdÀvemet eylemekle. Ve eger emlec (12) içinde bir hafta îladub ãoñra şirec ile pişürseler äuyı gidince, úıl olmayan (13) yire sürseler úıl bitürür. Bu, mücerrebdır. Ve şarÀb içmeden evvel anıñ rubbın yiseler (14) mest olmaài menèider ve aóşÀyı úavì ider ve sümÿmı menèider muılaúan, òuãÿãÀ (15) retyelÀ ammÀ baş aàırsın getirür. Ve daði zükÀm getirür. Benefsec anıñ muãlióidir. Ve anıñ aàacı (16) ile tesviú eylemek cüòÀmı taórik ider. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. Ve şiresi üç vaúıyye (17) ve úanı óabseylemekde aúÁúıyÀ ve cell-i evrÀmda e'l-óaaø ve iòhÀb-ı óazÀzda miálince óuümì. (18) Ve Às, binke yerin ùtar lÀkin andan eøèafdır.

(19) Ásyÿs: YÿnÀni'dir. MaènÀ nebÀte'r-ruiÿbe. Ve baóriye bilÀdlarda vasaòü'l-baóre (20) meşhÿrdır. Ve aalı bir şeydir, äudan ùaşlar üstinde cemè olur ve úoúar. Eyüsi (21) beyÀø olandır. Ve acı ve kesicidir. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Múlaüf ve muóallildir. Menèider [12a] (1) úurÿoları òÀhirde ve bÀúnda. Ve úanı keser. Ve gözde olan beyÀøı úaièider göze çekmekle (2) ve eàerleri äÀfi ider sürmekle. Ve dühn-i äin gibidir cirÀóatları bitürmekde ve øamÀd eylemege. (3) Bal ile niúris maraøın ve mefÀãıl

¹²³ Sözüğün altında *mersin* açıklaması bulunmaktadır.

ve nisÀ' maraõını sÀkin ider ve şışleri daõı sÀkin ider (4) ve secec óÀãil ider. äamà anıñ muãliõidir. Yayúayalar óiddeti gidince. *Ve şerbeti*: Bir dÀnıúdan nãif (5) dirheme degindir. *Ve bedeli*: Ol ıaş ki andan óÀãil olur.

(6) *İsfidÀc*: Muèarrebdir FÀrisi'den. Ve bundan murÀd úurşundan dutulanıdır. Úalèiyden (7) olan aèlÀsıdır. *Ve äanèatr*: Oldur ki ruãÀãı äafóa idüb ve üzümü çekirdegiyle döğüb, (8) içine úoyub ìabú idesin, bir yaş çuúurda defnidesin. Ve bu úısmı delüb ve ip ile (9) baàlayub sirke küpinde úoyalar. *Ve aàzın muókem baàlayub*, şöyle ki buòÀrı çúmaya, gözleyesin. (10) Óatti¹²⁴ içinde olan fÀrià ola. Ve eyüsi beyÀõı ve yumşaaıdır. *Ve temýz* ayında dutulanıdır. *Ve ol*, (11) bÀriddir ikincide ve õuşkıdır àÀliàede. Yumurìa beyÀõı ile benefsec yaàıyla yaúılan yerlere nÀfièdir. (12) *Ve şışlere* ve baş aàrısına ve giciyige ve nezef-i deme ve úuryóa sürseler nÀfièdir. *Ve merhemde istièmÀli* (13) nÀfièdir. IúlimiyÀ ile ve benc äuyıyla gözde çıúan şeyleri ve şüüýúları menèider ve úoltuú (14) rÀyióasın úatèider. *Ve Mıãır* ve ÒorÀsÀn èavratları uşáularına içürürler yürek aàrısıçün (15) ve kerih rÀyióalar içün. *Ve anda òaìar* vardır. *Ve óayõı* ve óamli içmekle menèider. *Ve baş aàrısın* (16) getirür. *Ve iòtinÀú* óÀãil ider. *Ve peş* dirhem andan ve¹²⁵ rubbemÀ úÀtil olur. *Ve yine anisýn şurbın* (17) ve kerefs ve rÀziyÀnec ve rubýb ve edhÀn ve óamÀm. *Ve şerbeti*: Bir miáúÀle degin. *Bedeli*: Üsrünc.

(18) *Üsrünc*: Aña seyleúýn dirler. *äanèatr*: Oldur ki isfidÀc yÀ ruãÀãı yaúub bir ìabaúda (19) ve üzerine ùz äaçub ve taórik ideler ve sirkede söndüreler ve yine böyle ièÀde ideler. Çau (20) olınca andan äõnra úurã ideler. *Ve bÀúì aókÀmı* isfidÀc gibidir. *Ve bir úavlde dimişler*: (21) “Esrencegiñ nefèi eşeddir úuryólarda. *Ve anları keóellere idòÀl* itmezler yayúamayınca.

[12b] (1) *İsfenc*: Hemzeyle ve tÀreten óaõf olunur. Aña baór-ı seóÀbin¹²⁶ dirler. *Ol*, bir ruiýbÀtdır. (2) *DerbÀr eürÀfında* cemè olur. *Delük delük* olur. *Eger birúaç kerre* îâladub (3) güneşde veyÀ ayda úosalar beyÀõ olur. *Ve tÀreten óareket* ider içindeki äú

¹²⁴ Kelime esre ile yazıldığı için *óatti* olarak okunmuştur. Bunun dışında esre ile harekelenmeyen bütün *hatta* kelimeleri *hatta* olarak çevrilmiştir. Ancak Osmanlıcada *èisÀ*, *MusÀ*, *maènÀ* gibi elif-i maksureleri uzun gösterilen kelimelerde bu uygulamaya devam edilmiştir. Ayrıca metinde elif-i maksureli kelimelerin a'lı ya da i'li okunması konusunda harekelere sadık kalınmıştır.

¹²⁵ İki kez tekrar edilen *andan* ifadesinden biri silinmiştir.

¹²⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *seóÀbe'l-baór* (46/10) şeklinde geçmektedir.

sebebiyle. Ve illÀ (4) anda rýó youdır. Ve erkegi àÀyetle pek olur. ÓÀrdır ikincide, öuřkđır üçünciniñ (5) evvelinde. Ve úanı óabsider. Ve řarÀb ile eti úaynadır. Ve yanmışı evlÀdır. Eger bir úaèèa¹²⁷ andan (6) keseler ve iplik ile baàlayalar ve uralar ve ipliđiñ ucın elde dutalar andan ãoñra boàazda (7) úalan sülükleri ve balú dikenlerini çıúaralar. Ve eger ufaú ufaú ìograyub ve zeyt ile (8) yaàlasalar ve àiçanlara yidüreler úrar. Ve eger bal ve řarÀb ile ebveye maraøına sürseler úaèè-(9)-ider. Ve anıñ küli sürmelerde nÀfièdir ve göz aarısına daði nÀfièdir ve içinde olan ufaú (10) úařları ezer.

(11) EsrÀr: Muèarrebdır. Ve ol, bir ottır ki deñiziñ eürÀfında olur, ãaórÀda biter (12) ve fındıú úadar yemişi olur ve ãamàı vardır yımřaú. Úuruyanda kündüre benzer. ÓÀr ve yÀbisdir (13) üçüncide. Ve her ne ìarikle istièmÀl olunursa nÀfièdir. Ve balàamı úaèèider ve buòÀrı (14) óabsider. Ve yarım dirhem andan şehveti taórik ider ve úuvvetlendirir. Ve pek olan şeyleri (15) óallider ve süddeleri açar.

(16) Esed¹²⁸: Çouú adları vardır. Meřhýr olanı sebè ve leyádir. Eyüsi Hind (17) vilÀyetinde olanıdır. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Ve anıñ iç yaàı hevÀmı ìard ider. Ve andan (18) bit óÀñil olur. Ve yine dÀ'i'á-aaèebi ve mefÀñil ve nisÀ'a maraøını ve niúris maraøını ve bél (19) aarısını ve bař aarısın tevellüd ve òekeri taórik ider sürmekle yÀ yimekle. Ve anıñ eti (20) ãarèa olana nÀfièdir. Eger èÀřıúın yÀ cildin yaúsalar ve gönün¹²⁹ cirÀóatlara úosalar (21) etin úaynadır. Ve úanın óabsider. Ve esed didikleri èale'd-devÀm ısıtmaludır. Ve anıñ ÀvÀzından [13a] (1) timsÀó úorúusından ölür¹³⁰. Ve èalÀ-haòÀ esed òurýsdan ve baúır ÀvÀzından úorúar ve kediden. (2) Ve óÀy1ø olan èavrata yaúın olmaz. Ve anıñ ödi gözde olan beyÀøı keser göze çekmekle (3) ve úılı duòÀnı hevÀmı ve yırtıcı óayvÀnÀtı ìard ider ve bevÀsiri sÀúit ider ve derisini örtmek yine (4) bevÀsiri úaèèider ve ãýfi ve àiyÀbı fesÀd olmaúdan menèider. Eger bir kimse alnı mÀ-beynin anıñ (5) alnı yaàı ile yaàlayalar heybetlü olur. Ve anıñ cildi bu òÀãiyyeti virür ve eger üstine òursalar. (6) Bir úavldede dimişler: “Anıñ òavÀããı olmaz. illÀ ayıñ

¹²⁷ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹²⁸ Kelimenin altında *arslan* açıklaması bulunmaktadır.

¹²⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında cild (46/25) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde şeklinde yazılan kelimenin *gön* olduğu düşünülmektedir.

¹³⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “ölür” (46/25) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *avlur* olarak harekelenen kelime, düzeltilerek *ölür* şeklinde okunmuştur.

evvelinde ve etini çouú yemekle daúú¹³¹ ve dubýl¹³² maraøını (7) getirür.” Ekøi süd ve semiz ot anıñ muâlióidir.

(8) *Esedî'l-èads*: Aña hâlÿk dirler. İplik gibi ince bir ottır, çevresinde olan otlara dolaøır, (9) fesÂd ider. Ve köki cezer gibidir. Üabièatı óÂr ve yÂbisdir ikinci derecenıñ Àoirinde. Balâamı (10) ve sevdÂyı óallider ve yereúÂna nÂfièdir sikencübün ile. Ve sidigi cÂri ider ve ùaşları (11) ezer kerefs âuyıyla. Ve eger sirkeyle nemle maraøına sürseler óallider. Ve semiz olanı (12) arıú ider ve àam getirür ve göñül bulandırır. Benefsec anıñ muâlióidir *Ve øerbeti*: Beøe degindir. *Ve* (13) *bedeli*: Eftimÿn ve arıú eylemede miâlince zaèter ve rubèınca senderÿs.

(14) *Asúÿlyúanderyÿn*: YÿnÂni'dir. Bir yirde biter ki güneø anı görmez. Çiçegi ve sÂúı olmaz. Rÿøen (15) yabraúları olur. İmøir ayında yaèni úıøıñ Àoirki ayında direrler. ÓÂrdır ikincide ve yÂbisdir üçüncide. (16) Müfettió ve sürücidir. Eger úırú gün sikencübün ile istièmÂl ideler ùalaàla yereúÂni úaiè-(17)-ider. Ve bu, mücerrebdır lâkin úalbe ve boàazda olan ùamarlara muøırdır. èAsel muâlióidir¹³³. (18) *Ve øerbeti*: Beøe degindir ve bir úavlda dimiøler. *Bedeli*: MeryÂn-ı muóriúdir.

(19) *İsteyÿb*: FÂrisi'dir. Ve èArabca zenbyèe dirler. İki nevèdir. Biri oldur ki utruc budaàı. (20) NÂrince terkib ideler. Aña kebbÂd dirler. Ve birisi daòı oldır ki leymÿna mürekkeb olur. Ve yemiøi (21) leymÿn óacminde olur lâkin bu, uzundur, utruc gibidir. Ve Mıâr'da çouúdır. ÓummÂø-ı øaeirî [13b] (1) dirler. BÂrid ve yÂbisdir üçüncide. Ve úabuàı óÂr ve yÂbisdir ikincide. Úuvveti utrucdan azdır (2) ve leymÿndan aúvÂdır. Lehib maraøını sÂkin ider ve âusızlıàı ve âafrÂyı ve iøtihadı açar. (3) *Ve* anıñ âuyı cevÂhiri óallider ve müömin ishÂle, öerebe ve óummÂya ve óÂdire nÂfièdir. (4) øarÂb-ı óummÂø ki bir maèryf ottır. èİvaøına istièmÂl ideler. Mıâr ehliniñ úavline maèryr (5) olmaàla eyideler ammÂ àadra muøırdır ve öksürük iodÂa ider lâkin sümÿma muúAvim (6) olur.

Esfest: Muèarreb e'r-raúbe.

¹³¹ Kelime metinde şeklinde geçmektedir.

¹³² Bu ifade metnin Arapça nüshasında ve 'd-dubýl (46/30) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *zebýl* olarak yazılan kelime, düzeltilerek *dubýl* şeklinde okunmuøtur.

¹³³ İki kez tekrar edilen ve baēlacından biri silinmiøtir.

Esreb: E'r-raãÄã.

İşûil¹³⁴: E'l-ëanãal.

İsfend¹³⁵: (7) E'l-óardÄle'l-ebyaø ev hüve e'l-óarf ev e'l-óarmel.

(8) Asiaraüüýs: : Zeèame MÄLÄyesaè ennehu e'l-óÄlibi ve leyse ke-öÄlik iöe'l-óÄlibi, aürÄüüýs.

(9) Esedil-arø: E'l-óarbÄ ve yuülaú èale'l-eşöiã.

İsfüyýs: E'l-bizr-i úuünÄ.

(10) Usúýrdiyýn: æavm-1 berri.

(11) Esved selim: Bir terkibdir. HibetullÄh Ebi'l-BerekÄt'a mensýbdır. Baş aàrısına (12) ve suèÄle ve êü-i nefese, demiñ iötilÄfina ve zaóireye ve mefÄãila ve nisÄ'a maraøına ve niúrise (13) ve óÄdire ve fÄlice nÄfièdir. Ve afyýn ile berşe muètÄd olana yedirseler úatèider (14) meşauúatsız ve cefÄsız. Ve e'l-Än úairÄn maècýnıyla şöhret bulmuşdır. Ve ol, bir devÄlardandır ki (15) altı yıla degin úalur. Anıñ şurbı bir dirhemdendir. ÓÄrdır ikinci derecenin evvelinde ve yÄbisdir (16) üçüncünün Ädirinde. Ve anıñ *ãanèatr*: Mermek¹³⁶ toðumı yüz yigirmi; cÄvşir seksen; şüvnez (17) ve bÄryd ve úiãã-i berri her birinden altmış dirhem; decc, sikbinec ve Äşau ve zerÄvend-i üavil (18) ve òardal ve muúl-1 ezrÄú ve òarbaú, cindbidester ve aäle'l-óanòal¹³⁷ ve kibrit-i aãfer ve bizri'l-circir (19) ve fincingeşt ve suöÄb-1 cebeli bunların her birinden úurú; afyýn ve ferbiyýn ve benc ve fülül-i (20) ebyaø ve kündüs ve miló-i Hind-i aðmer ve nefü ve aáli'l-liúÄóı ve aäle'l- benc ve èÄúurúaróÄ ve mürr (21) ve äabr ve libÄn ve şeyüarric ve bunların her birinden yigirmi; sünbül ve miãüakı ve zürünbÄd ve durýnc [14a] (1) her birinden sekiz ve zaèferÄn üç. Bunları döğüb ve äamàı olanları óallidüb, beyÄø (2) úairÄnda ve bal äuyın aña úatub ve külde iki ay defnidüb andan äoñra istièmÄl (3) ideler.

(4) İsfidÄc: Naóif ve yübýseti äÄlib olanın eklidir. Eyüsi üavuú etinden olanıdır.

(5) ÓÄr ve terdir ikincide. Keymýsa tevellüd ider ve úanı äÄfi ider ve daöi bedeni tÄze ider (6) ve cüöÄm ile sevdÄyı tevellüd[d]en menèider. *Ve ãanèatr*: Oldur ki üavuàı veyÄ

¹³⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹³⁵ Kelime metinde *isfend* / *isfid* okunacak şekilde yazılmıştır. İncelenen metinde *isfend* okunuşu tercih edilmiştir.

¹³⁶ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹³⁷ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

âayr-ı iavuu etin (7) ufaú doàrayub pişirseler ve noöyd ile àoan ki küsfere ve miâiki âuyında ezilmiş (8) olalar, [a]ña âalalar, óatta cemièsin örte, àoıra bir miúdâr âuyı yâ sirke aña úosalar (9) ve sürseler, óatta óall ola, àoıra indireler.

(10) *Áşau*: Muèarrebdir FÀrisi'den. Mıâr'da kelaò dirler. Ol, bir âamadır. Şarúyla (11) direler. Bir küçük aàacdandır ki ince ââúları var, beyÀøa mÂyildir ve çiçegi úızıl ile gök (12) mÂ-beynindedir ki Gürcistan daàalarında olur. Eyüsi beyÀøı ve yumşaaidır ki serièe'l-inóilâl ola. (13) Eger sikencübine úarışdırsalar farú olunmaz lâkin bunuñ yapraúları âarudır. Ve óârdır üçüncüniñ (14) evvelinde ve yâbisdir evvelkiniñ Àöirinde. Muóallildir, mülaüüfdir. Baş aârisin ve suèâli ve dişi ve dimèayi¹³⁸ (15) ve úurýóı ve beyÀøı ve göz aârisini ve úan çúumaâı ve ciger emrÀøını ve úalaâı ve keli[y]i (16) ve meâÀneyi ve úasıâı ve cenb ve naúrisi ve âarèayı ve òanÀziri ve òavÀniúi ve òuşñÀtı ve cerebi (17) ve rióe'l-ünâeyeyni zâyl ider. Ve yine bÀunda olan úurtları iòrâc ider. Ve merhemlere úarışduralar (18) uşau biraúdırır. Ve eyüsi oldur ki arpa âuyıyla ve bal ile içeler ve eger bir yire sürmek (19) isteyeler zift ile ve óinnâ ile ve gül yaâyyla sirkeyle süreler ammâ mièdeye muøırdır. Anisñn muâlióidir. (20) Ve bögreklere muøırdır. Zýfâ muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir. *Ve bedeli*: Sikencübün (21) yâ cind-i bÀdester yâ vecc veyâ seniü¹³⁹.

[14b] (1) *ÜştürâÀr*: FÀrisi'dir. Ve Mıâr'da laólâó dirler. âaru ve beyÀø çiçekleri var ve uzun (2) dikenleri var. Ve anda acılıú ve úabölú vardır. Ve eyüsi bermýde ayında dirilenidir. Óâr-(3)-dır ikinci mertebede ve terdir evvelki mertebesinde. Bir úavle dimişler, yâbisdir. Süddeleri (4) açar ve sümýma ve mefââıla ve yereúâna ve ishâle ve merÀreye ve òilfe maraøına nâfièdir. (5) Sirkeyle şişlere sürseler óallider ve bevli cârî ider ve bögreklere muøırdır. Bal anıñ (6) muâlióidir. Ve èAcem vilâyetinde anı òall dutarlar. Ve meökýr olan şeylerde istièmâl iderler. (7) Ve òall andan eyüdir. Ve andan damlayan âular, cigere ve bögreklere ve úalaâa nâfièdir. (8) *Ve şerbeti*: Beşe degindir ve âuyı üç vaúıyyeye degindir. *Ve bedeli*: E's-selbîn.

¹³⁸ Kelime metinde şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

¹³⁹ Metinde bu kelimeyle ilgili bir haşiyeye bulunmaktadır: *Seniü bal arusunıñ gözleriniñ kiridir.*

(9) Úşne: Şeybeti'l-èacÿzek èArabi'sidir. Ve Mıâr'da şeybete dirler. Ol, bir eczÂdır (10) ki aâaclaruñ kökinde olur. Eyüsi âanavber aâacında olanıdır. Andan äoñra úoz (11) aâacınıdır. Ve ol, àÂyetile beyÂodır. Ve äaoío olan oldur ki âanavber aâacında (12) óÂâil olanıñ üabiëatı óÂardır ve bÂn aâacında óÂâil olan bÂriddir. Eger sirkeyle (13) saóú idüb her şey'e úosalar öilüları yumşadır ve şarÂbla miëdeyi ve cigeri ve bögrekleri ve ülaâi (14) úavî ider ve Âşau zaómetlü yire sürseler zÂyil ider ve gözi eyü ider ve baârsaúlara (15) muoırdır. Anisÿn muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Ve bedeli*: ÚardamÂnÂ.

(16) Eşóîâ: èArabi'dir. Ve ol, iki úısımdır. SiyÂh ve beyÂo bir ottır ki äaoíAda (17) olur. Ve MeâÂribe aña şevke'l-èalek dirler. ZirÂ miâüaki gibi äamâı vardır. Ve anıñ (18) yabraúları úızıl ile siyÂh ve gök mÂ-beynindedir, yemişi Ââaf gibidir ve yabraúlarında (19) dikenleri olur. Eyüsi beyÂodır ki Maârib diyÂrından gelür. Ve eyÂrda direrler. ÓÂr (20) ve öuşkırdır üçünciniñ Âoirinde. Ve siyÂhı óÂr ve yÂbisdir dördüncide. Balâam ile äaru (21) äuyı úaiëider. Ve istisúAdan óalÂâ ider ve cünÿna ve äarëa nÂfiëdir¹⁴⁰. [15a] (1) Ve anıñ kökiniñ küli úilÂei zÂyil ider. Bu, mücerrebdır. Ve äamâmı úurtlanan dişe úosalar (2) ezer. Ve süd ile aóşÂyı úavî ider. Ve yemekle bÂunda olan şişleri óallider ve sirke ile (3) ôÂhirdeki şişleri sürmekle óallider lâkin baş aâırısın getirür. Sükker muâlióidir. Ve anıñ siyÂhından (4) iki miâúÂli úÂtildir. *Ve şerbeti*: BeyÂoından beşe degindir. *Ve bedeli*: E's-selbîn.

(5) EşrÂs: Ol, bir ottır ki yabraâi äoâan yabraâına beñzer lâkin andan aâleôdir. Ve çiçegi (6) beyÂoa ve úızıla mÂyildir ve uzun toðumı olur. Óiddet ile acılığı vardır. Eyüsi aâırı ve beyÂoı ve eyyÂrda (7) dirilenidir. ÓÂr ve yÂbisdir ikincide ve yanmışı üçüncide. NÂfiëdir äafirÂ-yı muóteriúaya¹⁴¹ ve secece ve öuşÿnete. (8) Ve yapışdurucıdır muúlaúan. Ve anıñ ütúalına bir şey berÂber olmaz, öuäÿâÂ kütüb cildlerinde ve şauú olan şeylerde. (9) Ve yorulan kimesneyi úavî ider, öuäÿâÂ anıñ toðmı. Ve äınıú olan şeyleri cebrider sirkeyle. Ve şiric ile (10) óıkkeyi ve cerebi ve pek olan şeyleri zÂyil ider. Ve arpa unı ile suëfe maraoını zÂyil ider lâkin süded (11) iódÂâ ider. Sikencübün

¹⁴⁰ İki kez tekrar edilen ve *amîñ* ifadesinden biri silinmiştir.

¹⁴¹ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

muâlióidir. Ve mièdeye muóirdir. Benefsec muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki miáúÁle degin (12) ve toðumı ikiye degindir. Ve anıñ bedeli: MaàĀ ve cebreylemekte körsine.

(13) *EşrĀn*: YġnĀn dilidir. ěArabca üöne dirler. Ol, bir ottır. Úızıla mĀyil yapraúları vardır (14) ve beyĀø çiçegi olur ve ince sĀúları vardır ve ěuryúı altıdan artmaz. Yanar¹⁴² ve feyrirde (15) aòõ iderler. Eger úazsalar yerinde Ādemiñ ünáeyeyn[i] gibi mevcŷd olur. Biri pekdir ve biri leyyindir. *Ve gĀhì* (16) cezer gibi olur. ÓĀr ve terdir ikincide. taórik-i şehvette bir şey aña muúĀbil olmaz óatta dimişler: (17) “ěInnin olanı óareket ittirir, leyyini olan şehveti isúĀúider.” *Ve bu, mücerrebdır. Ve bu, mürr ve bal* (18) ve zencebil ile istièmĀl olunur. *Ve anıñ toðumı sidigi cĀri ider lâkin baş aarırđı. Ferfec anıñ* (19) muâlióidir. *Ve úanı taórik ittirir. Arpa áuyı anıñ muâlióidir. Ve şerbeti*: Bir miáúÁle degindir. (20) *Ve bedeli*: BŷzidĀndır ve yarısı úadar şauĀúıl.

UşnĀn: Hüve ebŷóabsĀ.

UşnĀn-ı DĀvŷd: (21) E'z-zŷfĀ.

UşnĀne'l-úaaĀĀrin: E'l-ěuĀfur.

Eş[yŷs]: E'l-bĀrŷd.

Īşúil: E'l-ěunĀul.

[15b] (1) *UşnĀn*: Óıkr olınmışđır. Maóallinde keşf olına.

(2) *EşŷĀf*: Úadimi terkibdir. *Ve ÚstĀd'a mensŷbdır. Ve DĀvŷd dimiş ki andan* (3) evveldir. *Ve meşhŷr olan oldur ki bu ism aècìn olan şeylere ıĀĀú olunur ki göze* (4) maòĀŷĀ ola. *Ve müstaúil úaè olına ve gölgede úurudalar ve zamĀn-ı istièmĀlde óakk-* (5)-ideler. *Ve bunuñ envĀèi muòtelif olur, taóilide, taòifide ve rediède, taúviyyette ve áayrılarında.* (6) *Ve tĀreten ol fetillere ıĀĀú olunur ki maómŷmı olunur. Ve bu az olur. Mevŷŷeı ěauĀúir-i* (7) baāalidir ve maddesi ekóÁle āĀlió olan müfredĀtıdır ve āĀyeti óifô-ı ruiŷbĀtıdır. *Ve* (8) *øaeif gözlere sürmelerden elĀfdır lâkin göziñ òĀricine çou istièmĀl itmek cĀyız degildir*¹⁴³. (9) *Meger gözün şışleri çou ola bu envaèlaruñ mülaòodasıdır enfaè olan şey'leriñ intióĀbıyıla.*

¹⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında (48/34) şeklinde geçmektedir.

¹⁴³ Bu ifade haşiyeye yazılmıştır.

(10) *Eşyâf-1 mülyki*: Târeten bâselyeúyn dirler ve târeten merÂyir dirler. Baèolar dimişler, (11) eşyâfların ol terkibidir, lâkin bu söz âaóió degildir. Ve bunu üabib âarih getürmüşdir ki (12) merÂyir eşyâfı İâüyâfyâ'nın ânâeatindendir. Ve bunuñ úuvveü iki seneye degin úalır. (13) Ve bu nâfièdir ve âu inmesine ve úuryóa ve âaşâveye ve ruÿybâta. Ve bunuñ *âanèatr*: (14) Iúlimiyâ-yı muóriú on beş ve âamâ sekiz; madâd-ı Hindi, fülful-i ebyaø her birisinden beş; (15) isfidâc dört, âşau, sekbînc, dühn-i belesân, câvşir her birisinden iki, afyyn bir; (16) merÂre-i øabèa bir; merÂre-i şubÿü ve úabió her birisinden yedi; merÂret-i bâşak ve èuúâb (17) ve baúar ve dibb ve õib ve âurâb her birisinden bir ve mürr nıâf ve şaóm-ı óanóal bir eger anda beyâølik (18) olsa sekbînci ve eger ôulmet var ise ferbiyyn, eger óarâret müntefi ola her birisinden nıâf ve bir nüsòada (19) merÂreti'l-bâzi cemîèisin¹⁴⁴ râzyâ nec âuyıyla şiyâf ideler. Şeyò dimiş ki bunların (20) ictimâei cemîèan merÂyir şiyâfından şarúdur eyü olmaúda. Ancaú ve illâ øaryrisi olan (21) úabc ve şubÿüdür óatta dimiş ki bunlar ile ve râziyâ nec âuyıyla iktióâl kâfidir. Ve mücerrebâta [16a] (1) âarió getürmüşdir. Eger çaylau ódin râzyâ nec âuyıyla iktióâl iyleseler sümme iòrâc (2) ider. Baèoi ehl-i Semerúand óaber virmişler ki çaylau ódi ve babaúuşınıñ ódi (3) ve úabcıñ ódi, göziñ âu inmesine ve gözde olan âaşâveye nâfièdir. Mücerrebâtdandır.

(4) *Eşyâf-1 müncic*: Üabibiñ ânâeatindendir. Aña eşyâfi'l-keleb dirler serièi'l-fièl (5) olduâiçün. Ve göz aarısın sâkin ider, şışleri óallider. Ve anıñ *âanèatr*: (6) İamid ve âamâ-ı èArabî her birisinden beş; nuóâs-ı muóriú bir ve yarım; isfidâc bir; sünbül, (7) óaøaø her birisinden yarım; cind-i bidister ve âabr ve afyyn, úalaúûâre'l-muórau ve úúlimiyâ (8) her birisinden yarım ve bir nüsòada her birisinden bir. Bunları cemîèan gül âuyınıñ üabiði ile (9) şiyâf ideler ve târeten zaèferân, mer, aúâúiyâ her birisinden birer arturalar. Eger (10) iâmidi óaóf itseler ol, sâdec olur. Anların èinde maèryfdır.

(11) *Eşyâf-1 tiffâoi*: Eşyâfların elüafi ve enfaèidir göziñ úuryóolarıçün muúlaúan (12) ve èarabâna ve âaşâvete ve óurdece¹⁴⁵ úuryóalara ve mâddeye¹⁴⁶ ke-ðâlik. *âanèatr*:

¹⁴⁴ Kelime şeklinde Türkçeye uygun olarak harekelenmiştir. İncelenen metindeki benzer uygulamalar, bundan sonra dipnotta ayrıca gösterilmeyecektir.

¹⁴⁵ İncelenen metinde şeklinde yazılan kelime *óurdece* okunmuştur. Metnin Arapça nüshasında bulunmayan bu kelimenin *küçük şışlik* anlamına geldiği düşünölmektedir.

İlîmiyâ-yı muóraúa ki sönmiş ola (13) éavrat südinde yâ eşek südinde. On altı miáúÂl isfidâc-1 maâsýl sekiz miáúÂl (14) zaèferân ve dört miáúÂl ketire ve iki miáúÂl yaàmur âuyı ile yoàuralar, yumurıanıñ (15) beyâøı ile istièmÂl ideler.

(16) *Eşyâfe's-sumâú*: Nâfièdir ruÿbâta ve gözyaşına ve giciyige ve cerebe ve süllâúaya ve òafif (17) beyâøa ve èilel-i óârre. *Ve ânèatr*: Sumâk cüz'i; Âs yabraâı âaru ihlilec ve mâøi her birisinden (18) rubè-1 cüz'i pişirseler cemîèisin on úadarınca âuda, óatta dört óiââeden üç óiââesi gide, (19) äoñra äâfi ideler. Andan äoñra tekrâr pişüreler óatta anıñ daði iki äülüâi gide. (20) äoñra mâmeyââ, iâmid, tÿtiyâ-yı Hindi, nuóâs-1 muóriú, isfidâc her birisinden birer dirhem (21) ve aúâúıyâ nâf dirhem; ketire ve afyÿn, nişâ her birisinden rubè dirhem meökÿr olan [16b] (1) eşyâı ãu ile eşyâf ideler. Ve eger anda ve eger úl dökilecek olursa anıñ üzerine bir dirhem sünbil (2) ziyâde ideler. Ve eger âaşâvesi var ise şió yâ incü her birbirisinden yarım dirhem (3) ve eger üstüròâ var ise misk yarım dirhem.

(4) *Eşyâf-1 ebyaø*: Aâlı Üabibiñdir. Artú ve eksik olur. Medâri âamâlardır. İsfidâc (5) ve nişâdır, emrâø-1 óârreyi ve taólil-i evrâma nâfièdir. Ve rediè ider. Ve ehl-i Mıâr òâricden (6) istièmÂl iderler. Ve àâlib eşyâfları böyle istièmÂl iderler. Ve dâyim böyle olmaú eyü degildir. (7) *Ve ânèatr*: İsfidâc dirhem beş; beyâø ketire ve âamâ her birisinden üçer; nişâ ve anzarÿt (8) her birisinden iki ve târeten ziyâde iderler rubè-1 dirhem afyÿn ve iki úirâükündür.

(9) *Eşyâfe'z-zaèferân*: Laüf olmaâiçün istièmâl iderler. Ve mürekkeb emrâølarda aòò olunmaz (10)¹⁴⁷ olduúdan äoñra. Ve vecaèları sâkin ider ve gözi úuvvetlendirir ve faøalâtı (11) taólil ider. *Ve ânèatr*: Aúâúıyâ ve rÿseòtec ve her birisinden on dirhem; âamâ ve ketire her birisinden (12) beş ve zaèferân iki dirhem; sünbül bir dirhem; şâdec anıñ miâli ve bir nüsoada nâfi; afyÿn (13) ve mür her birisinden nâif ve sâdec-i Hindi nâif ve eger esteròâ yâ ôalmeti olsa.

¹⁴⁶ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁴⁷ Metinde burada bir ibare sığacak kadar boşluk bulunmaktadır. Metnin Arapça nüshasında bu boşluğa denk gelen yerde nezc (50/6) kelimesi vardır. Bundan sonra, boşluklardaki ifadeler *Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ... ifadesi vardır* şeklinde açıklanacaktır.

(14) Eşyâfe'z-zaèferân-1 ebyaø: Mîâr mârestânınıñ èamelidir. Ve e'l-Ân anıñla tedâvi iderler. Remede ziyâde (15) nâfièdir muılaúan ziyâde olduútan aoñra. Ve kirpikleri úavî ider ve ruÿbâtı úurudır øaèf-1 (16) baâarı àavâyilden òalââ ider. İnóiuâudan aoñra istièmâl olınur ve terkibsiz ve inhiüâdan (17) evvel memzÿc. Ve *äänèatr*: Anzarÿt altı úalıb; óabb-1 sevdâ üç dirhem ve âamâ-1 èArabî (18) ve sükker-i nebât her birinden iki; zaèferân ve mâmeyrân ve beyâø ketire her birinden birer dirhem.

(19) Eşyâf-1 aómer¹⁴⁸: Kesicidir. Ve nefè virür sülâúa ve cerebe ve seble ve giciyige ve'l-kemne ve seylâna (20) ve âaşâvete eger bürÿdetten ola. *Veäänèatr*: Şâdec on iki; âamâ ve âabr ve afÿyn (21) ve zencâr her birinden altı dirhem; mür, zaèferân, dem-i aòaveyn her birinden yarım dirhem ve her gâh ki [17a] (1) kirpikler àaliô olalar yâ ôafre úavî ola yâ mizâc bârid ola úalúaiür-1 muóaráı ziyâde ideler jengâr gibi.

(2) Eşyâf-1 aómer: Leyyindir. Emrâø-1 meökÿrede istièmâl iderler her zamân taóallülleri úarıb ola (3) ve daòî remediñ àòirinde istièmâl iderler. *Veäänèatr*: Beyâø ketire ve âamâ ve şâdec ve sâdec-i (4) Hindi cemîesin birâber ideler; mür ve zaèferân her birinden anlarıñ nîâfı úadar.

(5) Eşyâf-1 aòêar: Nâfièdir meökÿr olanlar için, eşyâf-1 aómer óâdde öikr olanlar için. İllâ¹⁴⁹. Ol, cilâ virmede (6) ve beyâø ile sebeliñ izâlesinde eşeddir. *äänèatr*: âamâ-1 èArabî, isfidâc, âşau, berâber zencâr, şâdec (7) her birinden geçenleriñ nîâfı úadar suôâb âuyıyla şiyâf ola.

(8) Eşyâfe'l-bârid-zed: Yaèni e'l-úannah. Ol, èacibdir. Ve terkibi eyüdir ve nâfièdir meökÿrlarda ki¹⁵⁰ eşyâf-1 aómerde öikr olanlara. Ve eşyâf-1 (9) aómerden bu, esraèdır ve fieli beyâøda èacibdir. *Veäänèatr*: âamâ-1 èArabî, úlîmiyâ-i öeheb, (10) isfidâc her birinden dört dirhem ve zencâr iki dirhem ve mür, afÿyn, cindbidister, mâzÿc, (11) bârzed ve bir nüsoada úlîmiyâ-i faêêa, nuóâs-1 muóriú her birinden ikişer suôâb âuyıyla teş[y]lif (12) ideler.

(13) Eşyâf-1 navââir: Bir úavlide ernikdir dimişler. *Veäänèatr*: âabr, kündür, anzarÿt, (14) dem-i aòaveyn, şeb, cülnâr, sürme berâber ve zencâr rubèi.

¹⁴⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (أشفاق الحمر) (50/13) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁹ Burada *âaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

¹⁵⁰ Burada *âaó* ibaresiyle bir düzeltme bulunmaktadır.

(15) *Eşyâfü'l-verd*¹⁵¹: İbn-i Rîevân'a mensûbdır. ÓÂr emrâolarda èacib fieli vardır. Râdiè ve (16) muóallil ve müsekkindir, nezleleri menèider ve aèøÁy₁ úavì ider ve remedi zÂyil ider. *Ve ânèatr*: (17) Verd-i menzyè on iki dirhem; beyÂø âandal ve úızıl âandal her birinden beş dirhem; òavlân (18) ketire âamà ve âabr [mÂ]meyâÀ her¹⁵² birinden birer dirhem gül âuyıyla teşyif ideler. áÂyetle eyüdir.

(19) *Eşyâf*: Kütüb-i úadimde merúÂliyÂy ile tercüme olunur yaèni muóallildir. *Ve Şâfi*¹⁵³ CÂlinÿs ôann-(20)-iderim. ZirÂ İbn-i ÚarÂbÂdin-i Kebîr'de gördim. *Ve taârifde Óuneyn İbn-i İsóÁú'a nisbet itmiş.* (21) *Ve ben ôan[n]iderem İbn-i Óuneyn ancaú* tercüme itmiş ki nÂfièdir ôulmete ve mevÂd-₁ münçeliyyeye [17b] (1) ve úurÿó-₁ müzmineye ve cerebe ve üÿl-i remede ve àayr-i ôÂlike. *Ve ânèatr*: IúlimiyÂ, âamà, tevbÂl-₁ nuóÂs (2) her birinden üçer miáúÂl ve mürr, sünbül, afyÿn, verd, zaèferÂn, sÂdec-i Hindî her birinden (3) bir miáúÂl; fülful-i ebyaø altı úurÂú¹⁵⁴ şarÂbıla teşyif ideler, yumırdanıñ beyÂøıyla istièmÂl (4) ideler.

(5) *Eşyâf-1 esved*: Remede ve úurÿóa ve øuèf-₁ baâara nÂfièdir ve taúviyet virür. *Ve ânèatr*: (6) Sürme, aúÁúiyÂ, nuóÂs-₁ muóriú her birinden dört ve âabr üç; yarım úlímìyÂ, zaèferÂn, afyÿn, sÂdec, (7) ketire, sünbül, cündbîdester, óaøaø, isfidÂc, fülful.

(8) *Eşyâf*: Muúlaú remedleriçün istièmÂl olunur. *Ve ânèatr*: Anzarÿt iki óabbı; (9) sefercel, ketire her birinden mîáf; zaèferÂn, mÂmeyrÂn, kişk-i şaèir iki dÂnıú her birinden; (10) şeker bir dirhem âÂfi âuyıla bişüreler.

(11) *Eşyâf yemnaèü 'ş-şær*¹⁵⁵: ZÂc, âadÂe'l-óadid her birinden bir cüz'; zencÂr, nişÂdır, tybÂl-₁ (12) neóÂs her birinden yarım cüz'i acı şey ile yoàuralar.

(13) *Eşyâf mine 'n-naâiyó*: ÓÂrr-₁ remedi óallider ol günden. Her zamÂn sebúat itmiş ola. Aña (14) bir şey ki muótÂc ola telyin, úaâd gibi, òuäÿâÀ kühyîllarda ve mütereffihîn. *Ve ânèatr*: (15) İsfidÂc-₁ mesóÿü âuyıyla birúaç zamÂn güneşde ve nişÂ her birinden dört ve âamà iki (16) ve yarım anzarÿt, zaèferÂn, afyÿn her birinden rubè ve

¹⁵¹ Kelimenin üstü çizilmiştir.

¹⁵² İki kez tekrar edilen *her* ifadesinden biri silinmiştir.

¹⁵³ Burada *âaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

¹⁵⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úurÂriú* (50 /32) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *úurÂó* olarak yazılan kelime, düzeltilerek *úurÂú* şeklinde okunmuştur.

¹⁵⁵ Metnin Arapça nüshasına göre maddenin başında bulunan “Gözden kılı men ider. *Ve sanati:*” (51/2) kısmı çevrilmemiştir.

isfidâcî âamâ âuyında yoàuralar (17) ve bunlardan àayrılarî èacìn oluna ve teşyîf ideler. İótiyâc olduúda emzikli èavrat (18) südiyle ùamzıralar. Ve gül âuyıyla daði olur. Ve ol, iltihâba eyüdir ve vereme ve êuruba ve saúúa.

(19) Eşyâf: Meşhýrdır. Devâ-yı aòêara ve sebel içün ve gözyaşına ve cerebe (20) ve beyâòa ve şaèra istièmâl olına lâkin bir gün istièmâl idüb bir gün terk ideler ve her (21) on beş günde bir kerre. *Ve ânèatr*: Týtiyâ-yı Hindî, ihlilic-i aâfer ve ihlilic-i âini [18a] (1) nîâfî cüz' merzencýş âuyıyla şiyâf olına.

(2) Aââbiè-i âufr ve 'l-barââ: Bir ottır sâúî var, ââaf úadarınca ve úrmızı çiçegi vardır. (3) *Ve* òaşindir her zamân. İkişer uzanur. Peş barmaú miúðârî olur. Ve mâ-beyninde keff gibi bir ruúeasî¹⁵⁶ (4) vardır. Müte'ahhirinden baèõları dimişler ki aña keff-i Meryem veyâ keff-i Áyişe dirlermiş. Eyârda direrler. (5) Óârdır ikincide ve òuşkdır üçüncide. Pek olan nesnelere óallider ve bârid olanî ââfi (6) ider, úuluncî ve cünýnî ve sümýmî zâyl ider. Ve anîñ duòânî cenini isúâúider ve âiçanları úaçırır (7) ve veòâyî¹⁵⁷ úaçırır. Maóýrlara muòirdir. Sikencübîn muâlióidir. Ve úalbe muòirdir. âamâ anîñ muâlióidir. *Ve* (8) *şerbeti*: İki miáúâle degindir. *Ve bedeli*: Hezârceşân bir, yarım dirhem ve saèad áülúa.

(9) Asâbiè-i ferèyn: Ol, ùaşlardır ki bendleri olur. Ve úamış gibi uzanur ve içi boş (10) olur. Ve menbeti Yemen eùâfındadır. Şeór ve èUmmân cânibinde olanlarıñ baèõsında siyâh ruúybet (11) vardır. Bunuñ sâýir efêâlinde mâ-èidâ mymiyâ yerin útar. Eyüsü òafîfi ve muòâúâú ve Óabeşî (12) olanıdır. Ve aaleb ehl-i Mîâr anî âabi olan kimselere úaâab-ı òerire yerine âatarlar. Ve bu, âişş-ı ôâhirdir. (13) Zirâ fièilleri mütebâýin ve müşâbeheti baèiddir. Ve aócâr óâr ve òuşkdır üçünciniñ âòirinde. Nezef-i (14) demi úaèèider ve cirâóatları iltióâm ider ve şişleri óallider. Ve Dâvýd dir ki: “Bir nevèi[ni] (15) Mîâr'da gördüm ve ben anî bilmez idim. Aâir ve rezin ve àayr-ı mücevveddir. Ve gümân iderim ki bu meókýr (16) olandan ecveddir.”

(17) Aââbièi 'l-èaòârâ: Ve zeyneb mine 'l-èineb.

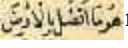
Aââbièe 'l-úinâb: Fernecüşk.

¹⁵⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ruúea (51/11) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında sâam abraâ (51/16) şeklinde geçmektedir.

(18) AãÀbiè-i Hermes: TiffÀóe's-sevrencÀn aèni's-ş-şünbülid.

Áãaf: æemere'l-keber.

(19) ¹⁵⁸

İäiaflin: E'l-cezer ve bi'l-YÿnÀniyyeti isiäafalis.

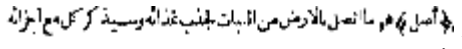
Aãürek: (20) E'l-meyèa ev ãamà-ı zeytÿn.

(21) AørÀse'l-keleb: E's-şefÀyic.

AørÀse'l-èacÿz: E'l-óasek.

[18b] (1) Áüriye¹⁵⁹: Meşhÿr olan rişte didikleridir. Ol, birúaç envÀèdir. Bir nevèi oldur ki (2) òamiri burarlar ve ufaú ufaú doàrarlar arpa úadarınca. Aña şaèireyye dirler. Ve eger (3) müdevver keseler aña baèze dirler ehl-i Fürs èindinde ve ìümÀyi dirler Türk èindinde (4) ve et ile maóşi olana şeşebrek dirler. Bunlarıñ cemièsi èacinden olur. ÓÀr ve terdir (5) evvelki mertebede ve et ile maóşi olanı óÀr, raùbdır ikincide. áıdÀsı ceyyiddir (6) suèÀle ve gögüs aarısına ve bögrekler hezÀlına ve baàrsaú úuryóına ve emèÀyir ve meàÀneye. Şeşebrek (7) olanı Àemi semiz ider ve eyü àadÀ tevellüd ider. Ve baèze olanı zÀyil ider ve eger içinde (8) sirke ola èaùşı ve äafrÀyı. Ve iltihÀbı ve süddeleri açar ve eger içinde bal ola. Ve cemièsi (9) baÿi'l-haømdır¹⁶⁰. Mièdeye ve nÀúihìn olanlara zaómet virür. Ve Mıâr ehli rişte ve şaèriyyeyi (10) òastalaruñ mezveresinde istièmÀl iderler ammÀ eyü degildir. ZirÀ áaúildir. Ve sikencübün ve şeker (11) maóryeynlere muäliódir ve zencebíl mürebbÀsı mebrÿdìnlere¹⁶¹ muäliódir. Ve nÀúihìn için (12) òuşkÀr ideler.

(13) ÄurÀfiúsÿs: Oña¹⁶² óÀlibi dirler. Bir ottır. Ve mürebbaè olur. Bir zirÀedan eksik olur. (14) Ve çiçeği áaruya mÀyildir. Yüz toòumı vardır. Üaèmı acıdır. Eyüsi yeñisidir. ÓÀr ve òuşkdır (15) ikincide. Pek olan şışleri ve òanÀziri ve meme şışleri üstine úomaàla óallider.

¹⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre burada . Aãl: "Besini topraktan alıp sonra dallara veren bitkilerdendir. İleride zikr edilecektir." (51/25) maddesi atlanmıştır. İncelenen metinde, bu bölüm, atlanan maddenin ismi belirtilmeksizin haşiyede düzeltme ile açıklanmıştır.

¹⁵⁹ Kelimenin altında erişte açıklaması bulunmaktadır.

¹⁶⁰ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁶¹ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁶² Kelime şeklinde harekelenmiştir.

(16) Aûmyû Elif ile e'r-riteyyetu ey bunduú-ı Hindî ve fyfûl daði dirler. Nitekim maèryfdır.

(17) AûrifÂl: Bu lafö YÿnÂni'dir. MaènÂsı ihlilecÂt¹⁶³. Ve ol, ottır. Ve MÂfes ânèatıdır. (18) Ve İbn-i MÂsyeye dimiş ki CÂlinÿs ânèatıdır. Ve âalaüdır. Ve bu, ol edviyelerdendir ki úuvveti (19) iki buçuk yıl úalur. Ve büyük nefèi aørÂsda, dimÂaa ve úaè-i ebðara, taúviyet-i aèøAya (20) ve mièdeye ve úaè-i bevÂsire nÂfièdir, selsel-i bevli âÂfi ider ve giderir. Ve İsòÁú dimiş ki (21) úalaàa muøırdır. Benefsec şarÂbı anıñ muâlióidir. Ve muètemed eübbÂlar âarió getürmişlerdir ki [19a] (1) bu edviye yaèni ihlilcÂt yemege müdÂvemet iyleseler tiz pir olmaàı menèider ve dimÂaı úavì (2) ider ve âadra nÂfièdir lâkin úulunc getürür. ZirÂ ishÂl ittirmez. İllÂ ufaú ve yımşau olanıñ (3) şeyleri ve ihlilcÂtıñ envÂèi altıdır ve târeten bililic ve emlec óaöf olunur ve gÂhice küsfere (4) ziyÂde olur buðarıñ âalebesinde. Ve DÂvyd dir ki benim èindimde øararı yoktur. Eger óaşóÁşı (5) ve kerefs toðumın ziyÂde iyleseler ãoñra levrek yaàıyla óalü ideler. Ve baèøılar dimiş ki ââr (6) yaàıyla. Ve âaóiói evvelkidir. Ve ol, evlÂdır. Eger âudÂè ola ve eger olmaya ikinci evlÂdır. (7) Ve büyük olana ziyÂde iderler. Fülful, dÂr-ı fülful, ehleylecÂt gibi zencebil, býzidÂn, bisbÂse, (8) şeyürec, şauúúıl, týderi iki nevèiyle ve lisÂni'l-èaâfyr¹⁶⁴, óabbü'l-fülful¹⁶⁵ simsim, sükker, (9) behmeneyn her birinden biriniñ áülüai. Şeyò, ziyÂde eylemiş, miâükî, kebÂbe, dÂrçini her birinden (10) ihlilecÂtıñ rubèi. Ve bu, ziyÂde eyüdir. Ve meökÿr olan şeyler ile şehvete nÂfièdir. Ve bu, mièdeye (11) úuvvet virür. Ve daði bögreklere ve bél aàrısına nÂfièdir. Ve ol kimse ki zebibi idòÂl eyledi. (12) ÒauÂ eylemişdir. Ve óalú mÂ-beyninde iürifilÂtıñ iòtilÂfi vardır. Ve âaóiói öikr olınandır. (13) Ve târeten iøÂfe iderler ihlilecÂt-ı meökÿreye üsüjøydis, fÂdÂniyÂ, èyd-ı úaró her birinden (14) anıñ úadarınca ve bir úavlde miâfınca dimişler. Ve cümlesin èacın idüb menzÿè zebib ile ve buña (15) maècÿn-ı zebib dirler. Ve bu, Şeyò'ın ânÂèatıdır. Ve DÂvyd dir ki ben gördüm ÚarÂbÂdin-i Rÿmi'de. (16)

¹⁶³ Metnin Arapça nüshasında *الإهليلجات* *ihlilecÂt* (52/3) şeklinde geçmektedir. Biz de buna dayanarak, metinde t ve b harflerinin karıştırılmasıyla ortaya çıkan bu tür durumları düzelterek kelimeleri t'li şekilde okuduk.

¹⁶⁴ Tamlamada *استان العصفور* hareke fazlalığı olduğu için bazı hareketlerin okunuşu dikkate alınmamış ve tamlama *lisÂni'l-èaâfyr* şeklinde okunmuştur. Bundan sonra, incelenen metinde geçen, hareke fazlalığı bulunan kelimeler dipnotta gösterilmeyecektir.

¹⁶⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *حب البنفسج* *óabbü'l-fülful* (52/15) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *óabbü'l-úalúal* şeklinde yazılan ifade, düzelterek *óabbü'l-fülful* okunmuştur.

Eger anıñ ile zebibiñ vezni kadarınca fülful úarışdıralar ve saóu ideler áarèayı ve (17) mÀliöjlyÁayı ve bürydet-i meàÁneye ve kelyÁaya ki nouúaya meşhýrdır. áÁyetle eyü olur. Ve tÁreten (18) úrífle ziyÁde iderler, túrbüd, anisýn, eftimýn her birinden ihlilecÁtıñ mafi. Bunuñla nefei (19) àÁyetle èaòim olur bÁrideyn emrÁøına, òuäyãa sevdÁaya.

20) AòfÁre 'ü-üb: Pek úabıúlardır. Aàüye gibi áadefiñ úarafında Hind deryÁasından (21) çıúar imiş yÁ Àoir ÁdÁr¹⁶⁶. Ve eyüsi beyÁzı ve küçügidir ki úızıla mÁyil ola, andan áoñra [19b] (1) beyÁz-ı áÁfi. Ve bunlardan áayrısı fenÁdır. Ve anı alub etinden pÁk ideler sirke ve nevre ile. (2) Ol, óÁrdır ikinciniñ¹⁶⁷ Àoirinde ve òuşkdır üçünciniñ evvelinde. Nezleleri óabsider ve faøalÁtı (3) cÁri ider. ÒuäyãÁ úana ve áarèa ve evcÁè-ı raóme ve cigere ve bögreklere nÁfièdir muúlaúan. (4) Ve áavÁlilere idòÁl iderler. ZebÁda benzer her zamÁn taòmiri eyü olsa. Ve ol, eróÁmı iálÁó (5) ider. Ve sÁyir èilletlerde keyfiyyet-i istièmal ve baş aàrıdır. Sikencübün muálióidir. *Ve şerbeti*: (6) Birden üçe degindir. *Ve bedeli*: Miálince fÁdÁniyÁ ve yarısınca beyÁø áandal.

(7) AòfÁre 'l-cin: Bir ottır ki çiçegi ve yapraàı youúdır. (8) ÓuzeyrÁnda direrler. ÓÁr ve òuşkdır evvelki mertebede. Ve anıñ siyÁhı yereúÁna ve pek öksürüğe ve uyúusızlıháa, (9) òuäyãÁ ziyÁde nÁfièdir. Ve şişleri óallider ve eger sirke ile bişüreler. Ve ol, muòırdır dimÁaa. (10) Ve èunnÁb muálióidir. *Şerbeti*: Üç miáúÁle degindir.

Aèyne 's-serÁün: E'ş-şebistÁn.

(11) Aálÿci: èßdi'l-buòyr.

Aèys: Bencengeşt¹⁶⁸.

(12) Aálÿüi: Muèemiyle YýnÁn dilidir. Ol, üzümüñ bekmesidir. Her zamÁn bişürmesinde (13) mübÁlıáa ideler.

(14) Eftimýn: YýnÁn dilidir maènÁsı devÁ'ü'l-óayvÁndır. Ol, bir ottır köki cezer gibidir, şedide'l-(15)-óumredir. Ve anıñ fúrÿèi, lifiñ ipliği gibidir. Ve ince yapraúları vardır. Yeşil ve çiçegi úızıla mÁyildir. (16) Ve toðumı òardaldan küçükdür. Ve anıñla zaèteriñ mÁ-beyninde müşÁbehet youúdır lÁkin àÁlibÁ bulunur zaèter (17) bulınuàı

¹⁶⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *Àoir ÁdÁr* (52/23) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *aór ÁvÁr* olarak yazılan ifade, düzeltilerek *aòir ÁdÁr* şeklinde okunmuştur.

¹⁶⁷ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

yirde. E'l-Âûrîtiş¹⁶⁹ ki ecvedidir. NaãÂrÂ dimişler ol bittigi yiriñ çevresinde (18) bir şey bitmez. Eyüsi yeñisi ki óuzeyrÂn ayında dirile. Eger óÂşÂya úarışdırsalar bilinmez. İllâ bunuñ (19) yabraâi âaru degildir. ÓÂrdır ikinci mertebede ve óuşkdır üçüncide yÂ evvelkide. Muóallil ve mülaüíf-(20)-dir óurrÂfet ile ve merÂret ile. Ve bÂrideyn ishÂl ider. Úabèi ile òÂâiyyeti ile zÂyil ider emrÂoları (21) óaöer gibi. Ve cünÿn-ı sevdÂyı óallider. Ve şarÂb ile her zamÂn bir baümÂn otuz baümÂnda ıladalar úırú gün. [20a] (1) Ve on dirhemi otuz baümÂnda bir gicede diyen òaüÂ eylemiş. Ve her zamÂn istièmÂl ideler beş buçuú (2) baümÂn süd ile iki vaúıyye sikencübünde. Bir úsbÿè òafauÂnı ve tevhişi ve mâlióölyÂyı ve teşneci (3) zÂyil ider. Ve bu, mücerrebdır lâkin pişürmek ve yumşau iylemek cÂyız degildir. Terkibi óaëif olmaú için (4) cevÂhirin tefriúa olur. Ve maóryreyni mekrÿb ider. Benefsec anıñ muâlióidir. Ve boàaz îamarlarına muóırdır. (5) Keber yÂ ketire muâlióidir. *Şerbeti*: Üçden iki úadarınca ve pişmişinden ona degindir. (6) *Ve bedeli*: Rubèi lâzverd yÂ Ermeni îaşı yÂ miâli ve nıâfi óÂşÂ ve bir úavıde dimişler nıâfi ile türbüd.

(7) *Efsentîn*: YÿnÂn dilidir. èArabca aúóıvÂn dirler. Zaèter gibi yabraúları vardır. Ve berencÂsef (8) çubuúları vardır. Ve çiçegi âarudır. Ve çevresinde beyÂø yabraúları vardır. Ve toóumı óarmel gibidir. (9) MerÂretiyle úÂbıódır. Eyüsi Úarsÿsi'dir, òoñra Sÿri'si ve bÂúileri kemdir lâkin çiçegi (10) âaru damsiseye meşÿr olanı kem degildir. Ve eyüsi temÿzda dirilenidir. ÓÂrdır ikincide óuşkdır (11) ikinciniñ Âoirinde. Ve bir úavıde dimişler evvelde muóallil ve müfettiódir ve muúaüèedir. Yumşau ıólÂúları zÂyil ider. YereúÂnı (12) ve raèseyi ve óumme'l-èaúır ve buòÂri'l-fÂsidi ve àaliò rióleri ve âaru âuları ve úóÂlı ve faóalÂtı cÂri (13) ider muılaúan. Egerçi bile götürmekle ve keçi ödiyle ve acı bÂdÂm yaàıyla úulaúda olan aarıları ve emzirmekle (14) zÂyil ider óatta âaàırlıâı. Ve bu, mücerrebdır. Ve aña mülÂzimet eylemek şehveteyn èavdet ider. Ve pÂk olanları (15) ve evcÂè-ı cenbeyn ve òÂâırayı ve èa[ynı]¹⁷⁰ óallider. Ve óuãÿãÂ nÂürÿn ile şemè ve èasel ile ve didÂnı sÂúú (16) ider. Ve mest olmaâı menèider. Ve ÂâÂrı zÂyil ider

¹⁶⁹ Metnin Arapça nüshasında *الانزطى* e'l-Âûrîtiş (52/35) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *alÂaúurîú* olarak yazılan kelime, düzeltilerek e'l-Âûrîtiş okunmuştur.

¹⁷⁰ Bu eksik yazının bulunduğu yer, metnin Arapça nüshasında *والعين* ve'l-èayn (53/18) olarak geçmektedir. Bundan dolayı ncelene metinde *ع* şeklinde yazılan işaret, düzeltilerek *èayn* olarak okunmuştur.

ve boàaz àamarların àÀfi ider eger balàamı keàir olmazsa. (17) Ve aóşÀyı úavì ider ve úoúmıř olan şeyleri zÀyil ider ve ruÿybÀtı úaèider ve sÿsı menèider óatta (18) dimişler ki eger mürekkebe úoyalar ve yazı yazalar kÀadı óıfóider. Ve eger sürmelere úosalar ve göze (19) çekeler kirpikleri úavì ider ve gözyaşını ve àaşÀveyi zÀyil ider ve aòtinÀ[ú]¹⁷¹, úuru mefÀãıla ve fÀlice (20) ve istisúÀya ve dÀ'i'l-óayyeye ve dÀ'i'a-àaelebe ve emrÀø-ı maúèada nÀfièdir. Ve eftümÿn ile (21) sevdÀyı úaèider. Bi'l-cümle sÀyir emrÀø-i bÀrideye ve sümÿma nÀfièdir, óuãÿãÀ èaúrebiñ. [20b] (1) Ve hevÀmı ùard ider, óuãÿãÀ taòta bitini sürmekle veyÀ buòÿrlamaàla lÀkin baş aàrıdır. Anisÿn (2) muàlióidir. Ve şerbeti: İki den beşe degindir ve pişmişi on sekize degindir. Ve óaml iyilemede (3) bir dirhem yaèni aşaaadan bile götüreler. Ve bedeli: áÀfiã yÀ řioè'l-Ermeni yarısıyla ihlilec-i esved (4) yÀ ÀsÀrÿn yÀ úayãÿm yÀ cuède.

(5) *Afinúaiüs*: YÿnÀn dilidir maènÀsı muóallildir. Mıãr'ıñ àaeid'inde maèÿÿfdır selceme¹⁷². (6) Ve ol, bir ottır. Bir arřÿndan eksük. Yabraúları vardır enlü. Ve budaúları çouúdır ve çiçekleri beyÀøa (7) mÀyildir. Ve řalàam gibi toúmı vardır yÀòÿd turb gibi. Eyüsi aàrıdır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. NÀfièdir (8) behreye ve aèyÀya ve sed ve àulblara ve ayaú aàrısına ve nefòa ve úòÀla ve sümÿma. *Ve şerbeti*: (9) Toúmıdan yarım miáúÀle degin ve bÀúì eczÀsı iki miáúÀle degin. Ve yaàı ki meřÿÿrdır zeyti's-(10)-selceme. Meòkÿr olan şeylere nÀfièdir. Ve deyen¹⁷³ kimselere baraã getirür. ÓaiÀdır. Ve aãlı youúdır.

(11) *Afyÿn*: YÿnÀni'dir. Berberice tiryÀú dirler. ÓařòÀřıñ şiresinden iderler¹⁷⁴. Ve ol (12) eyüsi úavÀsıdır. Ve bişürmekle dutulanı øaeifi ve kemidir. Ve eyüsi Àzerde ve bermehÀtta dirilenidir. (13) Ve eyüsi àaeid[i']si, ãoñra Rÿmi'sidir. Ve àÀlib diyÀr-ı èArab'da mevcÿddır inkÀr idenleriñ óilÀfınca. (14) BÀrid ve óuřkđır dördincide eger siyÀhından útarlar. Ve illÀ üçüncide úÀbıòdır. Ve ishÀli úaè-(15)-ider her vechle. Ve göz aàrısına ve baş aàrısına ve nezlelere ve óksürüğe ki merÀretten ola ve èiú-i nefese (16) ve rebve maraøına ve sÀyir emrÀølara nÀfièdir úabèıyla. Ve àayr-i mÀddeye nÀfièdir

¹⁷¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-iòtinÀú (53/22) şeklinde geçmektedir.

¹⁷² Bu kelime metnin Arapça nüshasında selcem (53/27) şeklinde geçmektedir.

¹⁷³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (53/32) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “amma bir şartla” (53/34) anlamına gelen bir ifade vardır.

taórîr eylemekle yaèni örmekle. (17) Ve øamÀdlarda bÀdÀm yaàıyla ve zaèferÀn ile ve èavrat südiyle istièmÀl ideler. Ve fetilde ve gözde (18) yumırdanını âarusıyla ve gül yaàıyla istièmÀl iderler. Ve aşıaadandan bile götürmekle áaúılı ve zaóiri (19) ve úanı zÀyil ider her vecihle, òuãÿãÀ mürr ile. Ve úulaàa ùamzırmaàla áaàırlıàı zÀyil ider. Ve merhemlerde (20) giciyigi ve cerebi zÀyil ider lâkin Àdemi mekrÿb ider. Ve şehveti sÀúıù ider eger çouú zamÀn úala anıñla. (21) Ve iki dirhemi úÀtildir. Ve eger dört gün èale't-tevÀli yiseler muètÀd ider. Ve àÀyetle çirkin olma mıycibdir. [21a] (1) Ve aàşiyeyi bir mertebe úaèider ki bir şey anıñ yerin útmaz. Eger iótiyÀc olma emrÀølarda óareúÀn-ı (2) bevl gibi ve istièmÀl ideler¹⁷⁵. [EmrÀøü'l-èusre]lerüñ mÀ-beyninde tefriú ider bir gün yeyüb bir gün terk eylemekle. (3) Ve ol mürekkebÀt ki ol, içinde olur. Óükmi anıñ gibidir. Ve bi'l-cümle sümüvdendir. Ve anıñ için mürekkebÀtlar (4) vardır. Úaèider. Óikr olursa gerekdir. Cind-i bîdester anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Bir úirÀù *Ve bedeli*: (5) Mialince liúÁó yÀ afyÿn úabuàı yÀ üç úadarınca binciñ toðumı. Vecheynde úabÀşir ve kÀfyır (6) ve úyn-ı maòtÿm yÀ kehrebÀ.

(7) *Efyÿs*: Bir ottır ki anıñ sÀúı var ve ince budaúları vardır. ÓÀrdır ikincide. Ve bir úavlda (8) dimişler bÀrid ve yÀbisdir ikincide. Ve bir úavlda dimişler raùbdır. àÀfi ider áadrı ve mièdeyi úay[y] (9) eylemekle. Her zamÀn aèlÀsın yiyeler. Ve bÀùnı àÀfi ider ishÀl ile. Ve eger muttaàıl olanı yiseler (10) anıñ mecmÿèi bu óükmi ider. Ve ekaer iòrÀc eylediği balàam ve áafrÀdır. Ve yemişi ruüjbÀtı (11) taólil ider. Ve yine beyÀøı àÀfi ider.

(12) *Áfeî*¹⁷⁶: EnvÀèi çouúdur. Ve muótÀri olan tedÀvi ve tiryÀú için iótiyÀr ile dişisidir ki (13) dişleri ikiden ziyÀde ola. Ve anıñ gibidir¹⁷⁷. áudan ve èimÀretten ve aàaclardan ve sibÀòdan uzaú (14) ola. Ve daèi boynı ince ve serièe'l-óareke ola. Ve beyÀø olmaya. Ve bahÀr zamÀnında ve yaya úarib¹⁷⁸ (15) eger yaàmur çouú ola úutulanıdır. Ve úıllı ola ve gözleri úızıl ola. Ve eger úaèein geç itseler (16) bir vÀsiè

¹⁷⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *الإمراض العسرة* *e'l-emrÀøü'l-èusre* (54/10) ifadesi vardır.

¹⁷⁶ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁷⁷ İncelenen metinde şeklinde yazılan ifade *Anıñ gibidir* okunmuştur. Metnin Arapça nüshasında *بوجود الحزم* (54/17) şeklinde geçen kısmın bununla ilgili olduğu düşünülmektedir.

¹⁷⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

inÀda āaúlayalar. Ve ballÿüsi ve aşúari ki başında üç úanÀziè ola, ictinÀb ideler. (17) Ve anıñ ballÿüsi Àdemiñ cildin āoyar. Eger anıñ üzerinden geçseler aşúari úan işedir ve öldürür (18) görmekle yÀ ÀvÀzın işitmekle. Ve bir cinsi vardır āamÀ dirler. Eger Àdemi iāırsa cirÀóatından úan aúar ölince. (19) Ve bir cinsi daði vardır. İāırsa èaiàşdan öldürür. Ve bir cinsi daði eger Àdem izine bassa ölür. Ve (20) boynuzı olanıñ ve iki başı olanıñ ve dişi çıúmayanıñ àÀyetle kemdir. Ve siyÀhı ki sĀnóa meşhÿrdır. (21) ÓuzeyrĀn ve temÿz ayında óareket ider. Ve ol, úAtıldır iāırdúaı günden iki aya degin ve òırsĀ didikleri [21b] (1) elli güne degin ve mersÀ didikleri úırú güne degin. Ve kÿbla olmaları èilĀc úılmamadandır¹⁷⁹. Ve cümleden (2) eøèafı āu ilamıdır. Ve aālaóı úızıldır óarĀreti mutavıssıúolduàı için. Ve ilanlar āayfda yanmış olurlar (3) ve òarifde sölpük olurlar ve úıřda müteèaffin olurlar. Eyüsi oldur ki başı yaāāı ola ve feni¹⁸⁰ büyük ola (4) nitekim ferĀsetde dinilmiş. ZirĀ böyle olanı ziyĀde úuvvetlü olur. Ve duttıúda yemege meřāyl ideler. Ve EnderÿmĀòöys (5) dir: “Aña taøÿúú eylemek yegrekdir. Ólmeye ki taórik idüb aàusı anda sirĀyet ide.” Ve yine yedirsünler (6) ve kesmesinde sürèat ideler. Ve yine anı imtióĀn ideler bir óayvĀnı iāırmaàla yÀ bir úuřuñ cildin iāırmaàla. Eger taàÿir (7) olursa serìèan ol ilanı atsunlar. Ve yine úanı az çıúanı daði atsunlar ve úatìedan āoñra óareket itmeyeni (8) daði atsunlar. Ve her cĀnibde dört barmaú úoyub keseler. ZirĀ aèĀda aàusı anda Àòir olur. Ve ařaàa-(9)-sında faøalĀtı vardır. Ve derisin āoysunlar ve úarmında olanı çıúarsunlar ve pĀk yusunlar ve řebeà (10) zeyt ve ùatlu āu ile ùz ile bişürsünler, illĀ yayda. Ve muèetedil Āteř ile ki duòĀnı olmaya bişürseler (11) tĀ ezilince āoñra āĀfi ideler. Ve etin úař çölmekde herise ideler. Ve yine rubèınca yÀ òumsınca yÀ miállice úuru (12) ve āĀfi ekmek ayru pişüreler, āoñra merúada birbirine úarıřdırsalar ve miáúĀl úadarı yufúa úurālar ideler, (13) bir èĀli yirde cünÿbide úurudalar ve āaúlayalar. Ve baèòılar dimiş ki pişmesi fuòòĀrda veyĀ úurřun çölmekde (14) yegrekdir. Ve anıñ nefèine¹⁸¹ herise olınmış idi. İlan iāırmıř, (15) eāer eylememiş. Ve řarĀbda olsa eāer eylememesi maòdÿmdır. Ol kimse dimiş ki bir defèada kesmek řarúdır (16) dimiş. KelĀmı àĀyetle

¹⁷⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “tedavisi olmayan” (54/26) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında fem (54/28) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde feni olarak yazılan kelime, düzeltilerek femi şeklinde okunmuştur.

¹⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ittifaú olunmuş” (55/2) anlamına gelen ifade vardır.

øæifdir. Ve ãu yılanı daði bu nefei virür ammÀ øæifdir. Ve lafô-1 efèi èArabi' dir. (17) Ve èArabca óayye dirler. Ve úiãasna ãill dirler ve siyÀhına sÀlió dirler. ÓÀr ve yÀbisdur dördüncide eger áudan (18) yıraà ola ve Yemen cÀnibinde ola. Ve siyÀha mÀyil olanı daði ol mertebededir ve Mıãr'da olanı ikincide. (19) Ol ecilden ol, aèeldir ve ufaàıdır. Ve bunlarıñ àayrısı óÀr ve yÀbisdur üçüncide. NÀfièdir cüöÀma (20) ve baraãa. Ve gencligi óífôider ve èufÿnet-i balâamı iörÀc ider ve balâam-1 sevdÀyı iörÀc ider. Ve eger bir kimse anıñ (21) etinden Àh Àh¹⁸² iderse etini bir yeñi çölmege üz ile ve bal ile ve incir ile baåduralar ve yaúalar ve anıñ [22a] (1) külin eüimelerde istièmÀl ideler. Ve ziyÀde istièmÀli aólÀuları taèfin ider ve yaúar ve baş aãrısın getirür. (2) Süd anıñ muãlióidir. Ve yemişlerüñ mürebÀaları yine muãlióidir. Ve anıñ selói, maúèad emraøına ve áadra nÀfièdir (3) ve óaãÀyı ezer ve bevli cÀri ider ve cirÀóatlarıñ etin bitürür ve istisúÀya ve ùalaàa yereúÀna ve nezlelere (4) nÀfièdir niçe istièmÀl olunursa. Ve daði hevÀmı ùard ider eger úuráları olmazsa. Mearydüÿsı (5) tiryÀudan eyüdir

Eflence: Elifsiz daði gelir. Ve ol, cevz-i bevvÀ yapraàıdır yÀ óabb-1 Hindì.

Efribiyÿn: E'l-ferbiyÿn.

(6) *EflÿniyÀ*¹⁸³: Meşhÿr olan FÀrisi'sidir. Ve bir úavldede dimişler ki NecÀniseler'üñ¹⁸⁴ áanèatıdır dimişler (7) ammÀ áaóió olan anlar[d]an áudemdir. Ve anıñ nefei úan kesmekte ve aèøÀ taúviyesinde ve óífô-1 ecinnede (8) àÀyetle eyüdir. Ve áudÀèi ve øuèf-1 mièdeyi zÀyil ider ve şehveti úuvvetlendirir. Ve úuvveti dört yıla degin (9) úalur. Ve altı aydan evvel istièmÀli cÀyız degildir. Ve ekãeri andan aòó olan iki dirheme degindir. (10) *Ve áanèatr*: BeyÀø fülful ve bizr-i benc her birinden yigirmi; afÿÿn ve ùyn-1 maòtÿm, fúvve, bizr-i kerefs (11) ve ibhül, ÀsÀrÿn, nÀn-ò'Àh, rÀzyÀnec, sünbül, úasaù levz, mür her birinden on ve bizr-i baüò beş; Àşau üç (12) bal ve şarÀb ile yoàuralar. Ve gÀhice bunları ziyÀde iderler zaèferÀn beş; èÀurúaróÀ ferbiyÿn her birinden (13) iki ve zenbÀd, durÿnc ve lü'lü' ve misk her birinden yarım ve tÀreten daði ziyÀde olunur cind-i bìdister, mercÀn, (14) kehrebÀ, ibrisim her birinden bir dirhem. Ve

¹⁸² Kelime şeklinde yazılmıştır. Onun, et- yardımcı eylemiyle *tiksirmek, öğrenmek, bir şeyi yemekten ah etmek* anlamlarına geldiği düşünülmektedir.

¹⁸³ Kelimenin altında *Merveş didükleridir*. açıklaması vardır.

¹⁸⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında NecÀşièa (55/14) şeklinde geçmektedir.

ammâ Rÿmi'si: Eflÿn, Üarsÿsi'niñ aınÀeatidir. Ve anıñ óükmi FÂrisi'niñ (15) óükmi gibidir lâkin úuluncda, èusr-i bevde ve óaãAda ve ùalaada ve êù-i nefesde, teşnecde ve selde (16) ve suèÀlde òavÀniúde ve nezelÀtta ve fesÀd-ı fehmde ve esnÀnda ve iòtilÀfda ve øuèf-ı cigerde FÂrisi'den (17) aúuèe ve aúvÀdır. Ve bunlarıñ ikisi öihni fesÀd ider. İllâ meger óulviyyÀtı ve àulüv¹⁸⁵ şey'i çou istiemÀl ideler. (18) Ve anı óÀcetsiz istiemÀl eylemeyeler. *äänèatr*: Geçen şeylerdir ve sÀdec-i Hindî ve seliòa ve dühn-i belesÀnıñ (19) ziyÀdesiyle.

(20) *AúóivÀn*: èArabi'dir. Aña şecere-i Meryem dirler Maàrib'de. Ve ricl-i dücÀce dirler. Ve e'l-káfÿriyye daði dirler, (21) FÂrisi'de baøşÿmis. Ve Mıâr'da bir nevÀei vardır. Ol, meşÿrdır. Aña urbiyÀn dirler. Ve ehl-i Mıâr anı úatè-[22b](1)-iderler öeheb ile. Óameliñ on òuúuzuncı güninde zaèm eylerler ki anı bile götürmekle öehebi eksik olmaz. (2) Ve bu Úibüler sünnidir. Ve meòkÿr olan aúóivÀn tiryÀúdır. ZirÀ vÀúie olur ki tiryÀúıñ baèøi eczÀlarına (3) äaóió olan úavlde. Ve illâ ol, tiryÀúıñ müfredÀtından degildir. Ve eyüsi beyÀøıdır, andan ãoñra ãarusıdır. (4) Ve kemi úızıl olanıdır. Ve meòkÿr olan aúóivÀn kendüsi biter. Ve NaãÀrÀ¹⁸⁶ dimiş ekerler. Ve eyÀrda direrler. (5) Ve rÀyióası äaúıldır. Menşÿra ve bÀbÿnece úarışdırırlar bilinmez lâkin farú olunur çiçegi mücevvef olmaàla (6) ve daði olmamaàla. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Sededleri açar südedden àayrı, faøalÀtı cÀri ider (7) ve uşaaı isúÀúider ve óaãÀyı ezer. Ve istisúÀya ve nefòa ve úarÀúıra ve aúar úana ve suèÀle ve rebveye, (8) òuãÿãÀ sikencübün ile ziyÀde nÀfièdir. Ve ferecede götürmekle äÀfi ve taùÿib ider. Ve anıñ zeyti üöni (9) iâlÀó ider ve baldırlarda olan şışleri taólil ider sürmekle. Ve anıñ çou istiemÀli äudÀè (10) getirür. Ve neylÿfer anıñ muàlióidir. Ve mièdeye mekrÿb ider. Sikencübün yÀ benefsec muàlióidir. *Ve şerbeti*: (11) Üçe degindir. *Bedeli*: BÀbÿnec yÀ gözçeşm.

(12) *AúÁúıyÀ*: Úaraø èuãÀresidir. Ve aàacına şevketü'l-Mıâriyye dirler Mıâr'da çou olduaiçün. (13) Eger anıñ yemişinden¹⁸⁷ ikinci zamÀnında yÀúÿü görünür. Ve bir úavlde dimişler, äabÀóda (14) alsalar siyÀh görünür. Ve ol, bÀridir ikincide. Ve baèøılar

¹⁸⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *المزج الاطعمة الدهية* "tatlı ve yağlı yiyecekler" (55/24) şeklinde gelmektedir.

¹⁸⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında bulunamamıştır. Metinde harekesiz ve noktasız olarak *ونسا* şeklinde geçen kelimenin *NaãÀrÀ* olduğu düşünülmektedir.

¹⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *توجد من التمر* "ahz ederler" (56/2) ifadesi vardır.

dimiş evvelde. Ve yâbıdır üçüncide. (15) Ve eger¹⁸⁸ ve illâ ylâda úâbıdır. İshâl ile úanı cerrider muılaúan ve yine nezleleri ve baúAyAyı (16) maraødan úavî ider ve bedeni ve aèøAyı (17) eger gül ile ve âs ile sürseler menèider niçe olursa ve óarú-ı nârı, nafaúdan ve dâóısdan (18) şemè ile menèider ve raómi ve maúeadı îlâó ider muılaúan ve süded iodâa ider. Bâdem yaâı anıñ (19) muâlióidir. *Şerbeti*: Yarım miâúAle degindir. *Bedeli*: äandal-ı ebyaø ve úabıúsız mercimek.

(20) *Aúsýn*: Yýnân dilidir. Aña râse'ş-şeyò dirler Maàrib'de. Ve bâzâverde müşâbihdir lâkin andan (21) yeşildir. Ve sâúı àaliò ve yabraúları cevânibi igne gibidir. Ve tâze iken úabuânın alurlar ve yirler. Ve yetişdikde [23a] (1) acı olur. Ve anıñ toðumu úurúmdan äaruraúdır. Óârdır ikinci derecenin àirinde ve ðuşkıdır evvelkide. (2) Mücerrebdir kezâze'ş-şeyò ve boyun şişleri defèine. Şedeòî'l-èaøleyi úosalar îlâó ider. Ve anıñ (3) toðumu şarâb ile sümýmı defèider ve taóallüli, iştiháyı úavî ider ve bögreklere muøırdır. Óaşòâş (4) anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Beşe degindir ve toðumu ikiye degindir. *Bedeli*: E'ş-şekâèidir.

(5) *Aúrâüü'l-melik*: Aña keşle¹⁸⁹ dirler ve ðubzı'l-âurâb daòı dirler. Ol, bir ottır ki yemişidir ki yabraúları (6) ve sâúı incedir ve ñemı acıdır. Hind vilâyetinde ve Şâm eürâfında daòı biter imiş. Ve temýzda direrler imiş. (7) Bâúıla gibi úabuâında olur. Ve óârdır üçüncü mertebenin evvelinde ve yâbıdır dördüncü mertebenin (8) evvelinde. Köpegi öldürür yedirmekle ve şişleri taólil ider ve evcâèı sâkin ider ve nezleleri defèider (9) sürmekle ve balâamı cârî ider ve iólâü ve keymysâtı mefââıldan ve ôahri úavî ider ve nisâ (10) maraøına, óadbeye nâfièidir ve sededleri açar ve mièdeyi ââfi ider úayyeylemekle evvel defèada ve ishâl (11) ile ikinci defèada ammâ mekrýb ider. Ve aèøAyı sölpük ider ve kesel getirür. Ve acı tüffâó anıñ muâlióidir. (12) Ve daòı nâr ve èunnâb yapraúları anıñ muâlióidir ve miâükî daòı muâlióidir. *Ve şerbeti*: Yarım dirhem. Ve eger ziyâde olsa úatliler.

(13) *Iúlimiyâ*: Bir köpüktür ki maèdeni ââfi eyledikte óââil olur. Bir tifildir ki döndirmekle aşıaa (14) çöker. Ve eyüsi aârı ve aálna müşâbih olanıdır. Ve anıñ úabèi

¹⁸⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بـالـدـان "baldan elde edilmezse" (56/4) anlamına gelen ifade vardır.

¹⁸⁹ Metnin Arapça nüshasında الشكلة e'ş-şekle (56/13) şeklinde geçmektedir.

maèdeni gibidir. Ve cemîesi eyüdir (15) beyÅøa ve úurýóa ki gözde olalar ve gözden àayrı yirlerde daði cerebe ve seble ve ôifre ve àaşÀveve (16) ve göze çekmekle ziyÀde nÀfièdir ve şışleri zÀyil ider sürmekle. Ve merhemlere úarışduralar. ZÀyid olan (17) eti zÀyil ider. Eger saóu veyÀ óallidüb içseler òafaúÀnı zÀyil ider ve úalbe úuvvut virür. Ve anıñ zübdesi (18) rüsýbiden yegrekdir ve zehebisi gümüşlüden yegrekdir ve merúayşışÀdan alınan óıkkede yegrekdir. (19) Ve eger anıñla iktióAl ideler evvel bir yeñi bardaúda yaúsunlar üç gice¹⁹⁰. Ve bu èibÀret kimiyÀya müteèallıúdır¹⁹¹.

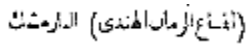
(20) AúmÀèü'r-rummÀn: E'l-Hindiyyi'n-nÀrşek¹⁹².

(21) Aúsaú¹⁹³: Úurumış süddir ve yine arpanıñ seviú ile yoaur[ı]lanına ıúÀú olunur. Ve bunuñ [23b] (1) àidÀsı eyü degildir ve hÀøimeyi øaèif ider lÀkin müberriddir.

(2) İklilü'l-melik: Bir ottır ki çou bulunur. Ve óayvÀnÀt bahÀr zamÀnında otlarlar. Ve bir öirÀè miúðÀrı (3) uzanur. Ve yapraúları sÀ (?)¹⁹⁴ ve incedir. BeyÅø ve àarı çiçegi vardır ve yemişi olur müdevver derÀhim (4) gibi. Ve baèølarıñ ve óılbe budaúları gibi budaúları olur. Kimi egri ve kimi ıðarı olur. Ve içinde (5) óardal gibi toðumı olur. Ve baèøları àaliò ve içinde eşyÀf gibi dÀneleri olur. Ve bu azdır. (6) Ve bu envÀèlaruñ cemîesi bÀriddir evvelde ve baèøılar muètedildir. Şışleri óallider muúlaúan. Ve baş (7) aarısın sÀkin ider ve nezleleri óabsider. Eger incir ile ve bal ile ve toðumı ile bişürseler àalÀbÀtı (8) ve úurýóı zÀyil ider ve mefÀñılı ve naúrisi ve nisÀyı ve evcÀè-ı kebdı, mièdeyi ve úalaàı sÀkin ider (9) ve nuıyl eylemek ile ve içmek ile ve øamÀd eylemekle ve daði emrÀø-ı maúèadı ve emrÀø-ı raómi. Ve anıñ (10) pişmişi zÀyil ider rebve maraøımı ve úaúèider faøalÀtı ve óaàÀyı ezer. Ve şiresi zaèferÀn ile (11) maèryb olanı sÀkin ider. Ve ol, únáeyeyne muøırdır. Ve bal anıñ muálióidir veyÀòýd incir veyÀ zebib. (12) Ve istièmÀlinde lÀyıú olan budur ki meybüòeó ile istièmÀl ideler. *Şerbeti*: Beşe degin ve şiresinden (13) yigirmeye degindir. *Bedeli*: BÀbýnec.

¹⁹⁰ Bu kelime şeklinde noktalanmıştır.

¹⁹¹ Bu cümle, metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *aúmÀèü'r-rummÀnü'l-Hindî nÀr-müşk* (56/28) şeklinde geçmektedir.

¹⁹³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ayun* (56/28) şeklinde geçmektedir.

¹⁹⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ayun* (56/31) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde şeklinde yazılan ve okunamayan kelime (?) işaretiyle bırakılmıştır.

(14) *İklili'l-cebel*: Bir ottır ki bir arşyn uzanur. Yabraúları òırçın ve incedir ve rÀyióası (15) eyü ve çiçegi beyÀø ile gök mÀ-beynindedir. Ve müdevvir yemişi vardır. Ve bir úavlda İskenderiyye'de biter (16) imiş. Aña úur[d]ýmÀnÀ dirlermiş lÀkin àÀbit degildir. Ve eyüsi óuzeyrÀn ayında dirilenidir. ÓÀr ve yÀbisdir (17) ikincide. İstisúÀya ve yereúÀna ve ciger aàrısına ve ùalaàa nÀfièdir ve sidigi cÀrì ider (18) ve şışleri taólil ider ve eger eti anıñla ùoldursalar ùuz yerin ùutar ve rÀyióasın fesÀd olmadan (19) óifòider. Ve eger yabraúları¹⁹⁵ úosalar iâlÀó ider. Ve maórÿr olanıñ başın aàrıdır. (20) Sikencübün muâlióidir. *Şerbeti*: Beşe degin. *Ve bedeli*: Mialince efsentin ve yarısınca mürr.

(21) *Ekit mekit*: Aña anÀüüas dirler, óacere'l-vilÀde daði dirler. Ol, mÀzÿc gibi müdevverdir. Ve baèøı[sı] [24a] (1) üzerinde ballÿü gibidir. Ve bu iki nevein içinde ùaş bulunur. Óareket ittikte işidilir. Ve Yemen'de (2) getirürler. Ve baèøı beyÀødır. Ve içinde úum vardır. Ve dimişler ki bu, Anüüüiyye'de olur lÀkin (3) görmemişler. Ve Óekim DÀvÿd eyder: “Bu ùaşın bir nevein gördim ki aaèid-i aelÀdan getirmişler. (4) Büyükligi nÀr úadar gelür. Ve için açdıú içinde úızıl úum bulındı. E'l-óÀñil bu ùaş bÀriddir (5) ve yÀbisdir üçüncü mertebede. Şışleri óallider ve úanı óabsider ve èavratı óÀmile ider (6) ve isúÀü-ı cenini menèider ve zamÀn-ı vilÀdette vaøè-ı óamli teshil ider. Ve bu, óayvÀnÀta maøãÿã (7) degildir belki. Eger aàacda baàlasalar aàacın çiçegin ve yemişin dökülmeden óifòider. (8) Ve eger bir kimse ãaà elinde ãaúlasa şeciè olur ve èadÿya àÀlib olur.”

(9) *EkÀriè*: Ol, óayvÀnÀtıñ eirÀfıdır yaèni başı ile ayaàıdır. Eyüsi semiz veyÀ siyÀh (10) óayvÀnda olanıdır eyü bişürseler, óatta müherrÀ ola. Ve anıñ ùabìeatı ol óayvÀnıñ ùabìeatıdır ki etden (11) dutarlar. Ve ol, àıdÀlarıñ eyüsüdür¹⁹⁶. àÀóibine ve bevÀsir àÀóibine ve fıtÀúı ve nezle ve ãudÀèı (12) olanlara nÀfièdir ve daði baş suèleye ve nefeà-i deme, hezÀle ve óummÀ-yı daúúa ve èusr-i bevre ve mÀliöÿlyÀya (13) lÀkin bürydete muøırdır. Ve úulunc getirür. Yımşau olmaàla eski şarÀb anıñ muâlióidir yÀ sirke. (14) Ve eger zaèferÀn ve kerefs ve dÀrçın ile bişürseler ve üzerine bir miúðÀr bal

¹⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta $\text{أوراقه على المد البارد}$ “göz aàrısının üzerine” (57/11) ifadesi vardır.

¹⁹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta سأوه nÀúe(?) (57/21) ifadesi vardır.

yÀ cevÀriş (15) muøÀf ideler. Ve eger anıñ pişmesi ãu ile olursa bedende olan şişleri ve òanÀziri (16) yusalar taólil ider ve kemiklerde olan iligi eger ferbiyñ ve zaèferÀn ve gül yaayıyla úarışdırsalar (17) ve başa sürseler baş aarısın defèider ve mefÀãilda olan èarabÀnı sÀkin ider. Ve eger kemigin (18) yaúsalar ve külin cirÀóattan aúan úanlara¹⁹⁷ úaièider. Ve eger ãabr ile bevÀsire sürseler (19) sÀúúider.

(20) *Eksÿt*¹⁹⁸: Bir ottır ki¹⁹⁹ iplik gibi uzanur. Ve küçük yapraúları olur (21) ve çiçegi beyÀøa mÀyildir ve toðumı turb toðumından küçük olur. Acı ve kesicidir. ÓÀrdır ikinci mertebede [24b] (1) ve baèoları evvelkide dimişler ve òuşkdır ikinciniñ Àoirinde. Sededleri açar, yereúÀnı ve òmÀúı (2) zÀyil ider, òuãÿãÀ sumÀú ile²⁰⁰ ve riòei ve øuèf-ı mièdeyi zÀyil ider lÀkin gönül bulandırır. (3) Ketire anıñ muálióidir. *ãuyımdan şerbeti*: On [b]eş degindir ve toðumından üçe degindir.

(4) *Ekrÿfis*: E'l-cevzi'l-Hindi.

Ekrü'l-baòr: Lifuhu.

EkrÀz: Muècemle Àòiren (5) óabbi'ş-şÿm, e'l-maèryf bi'l-úızılıcıú.

Ákel nefse: E'l-kÀfyır. ãuèyd eylemek için her zamÀn (6) anıñla filfil olmaya. Ve añna nefü daòei dirler òihÀb itmek için eger anıñla incir olmazsa. (7) Ve ferbiyñ daòei rúÀú olunur.

(8) *Ekserin*²⁰¹: Rÿm pÀdişÀhlarınıñ birisiçün peydÀ olmuşdır. Ol, óÀrdır. Göz (9) aarısına²⁰² giciyige ve ruiybÀt-ı àaliòeye ve úuryóaa ziyÀde nÀfièedir. *ãanèatr*: (10) İsfidÀc sekiz; sÀdenc²⁰³-i maèsÿl üç; ãamà-ı èArabì, anzarÿt her birinden iki; úlìmiyÀ, faèêa, (11) iamid, merúasışÀ, lü'lü', afÿñ, besed cemìesinden bir dirhem óarir ile alub ãaúlayalar. Ve ol, (12) bÀrid ve yÀbisdir üçüncide. İstièmÀl olunur emrÀø-ı óÀrda ve raubda. Ol ecilden (13) eüfÀle ve baàarı øaèif olana muvÀfıúudur. Ve anıñ úışda istièmÀli øaèf virür.

¹⁹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ekşÿä* (57/27) şeklinde geçmektedir.

¹⁹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "hemzesiz" (57/27) anlamına gelen ifade vardır.

²⁰⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ve 'l-òumiyyÀt ve 'l-maàaa (57/30) ifadesi vardır.

²⁰¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *e'l-melik* (57/35) ifadesi vardır.

²⁰² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *e'l-óÀrre* (58/1) ifadesi vardır.

²⁰³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında [*şÀdenc*]-i maèsÿl (58/ 2) şeklinde geçmektedir.

(14) *Elneç*: Nýndan evvel lâmñ sükjny ile YýnÄni'dir. Ve toðumı beyÄodır. Ve anıñ başları (15) cezer başı gibidir. BÄrid ve raübdır üçüncide. Anıñ nefei²⁰⁴ maraøında mücerrebdır muülaúan. (16) Evvel gün yarım dirhem içeler ve ikinci gün yarım miáúÄl ve üçüncü gün bir dirhem. Her kerrede (17) üç vaúyye sikencübün ile içeler. Ve içinde uşau olan úabuàı ki aña meşime dirler, anı isúÄü(18) ider.

(19) *ElvemÄli*: LÄm ile YýnÄn dilidir. MaènAsı e'l-èaseli'á-áaòin. Ve yine èasel²⁰⁵ daòì dirler. (20) ZirÄ²⁰⁶. Ve ol, meyèa-i sÄyileye benzer. Dibinden çúar. Eyüsi äemin-i äÄfidir [25a] (1) ki üatlu ola. Ve óÄrdır üçüncide ve ikincide terdir. Úuryóı ve cerebi ve mefÄâl aarısını zÄyil ider (2) ve äaliò aòlÄü iòrÄc ider ve çig istièmÄl itseler²⁰⁷ äÄfi ider ve ammÄ kesel ve uyúu (3) getirür gezmek ve yuvalanmaú muälióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degindir ve üúuz vaúyye üatlu (4)²⁰⁸. Ve *bedeli*: èAseli'l-úaraø.

(5) *Alýten*: YýnÄn dilidir. èIrÄú'da olur. Ve aalı pÄzyya benzer. Ve anıñ şiresi óÄrdır (6) ve kesicidir. Budaúları ve yabraúları ve úabuàı siyÄhdır ve çiçegi ðehbedir. ÓÄr ve yÄbisdir üçüncide (7) yÄ ikincide. Kesici ve açıcıdır. Ve anıñ sÄyir cünýna nefei vardır ve yereúAna daòì nÄfièidir. Ve iòlÄúları (8) iòrÄc ider ammÄ secec²⁰⁹ getirür. Ketire yÄ èunnÄb anıñ muälióidir. *Şerbeti*: Yarım dirhemden (9) ikiye degindir.

(10) *Elyete*: ÓÄr ve yÄbisdir ikincide ve baèolar dimiş raübdır. Ádemi semiz ider ve bögrekleri (11) iälÄó ider. Ve ol ve èavratlara evfaúdır lÄkin ve ðam ve kesel peydÄ ider ve haømı øaeif ider (12) ve baèı maóalde mebrýdı fücÄten úatlíder. Ve ekşi şeyler anıñ muälióidir. Şişlere ve øaeif èaába (13) sürseler iälÄó ider. Ve eger siyÄh úoçdan dutsalar ve üç úısm eyleseler berÄber ve üç günde (14) biri úadar èÄúırúaró ve

²⁰⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta في الشرى *fi'ş-şerÄ* (58/7) ifadesi vardır.

²⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta داود *DÄvyd* (58/9) ifadesi vardır.

²⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta يقال انه أول *“O balı bildiren odur.”* (58/10) anlamına gelen ifade vardır.

²⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta اللزجات *lüzücÄt* (58/12) ifadesi vardır.

²⁰⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ماء *mÄ*' (58/13) ifadesi vardır.

²⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında المسح *e's-seóec* şeklinde geçmektedir ve “mukoid ishal, bir çeşit nezle, bağırsak hastalığı” gibi anlamlara gelir. Bundan sonra, incelenen metinde *secec* şeklinde yazılan benzer durumlarla ilgili ayrıca açıklama yapılmayacaktır. Ayrıca kelime şeklinde yazılmıştır.

zencebîl ve zebed ile içseler èaraúí'n-nisÀ'a²¹⁰ ki bir maraødır, anı zÀyil ider. (15) Ve bu, mücerrebdir. Ve óadià-i óasen óaúúında vÀrid olmuştır.

(16) Elsinetü'l-èaãÀfir: Ol, derdÀr²¹¹ yemişidir. Ve aàacıña úandýl dirler. Ol, bir tikenlü aàacdır. İki (17) arşýn úadarı uzanur. RÀyióası eyüdir ve çiçeği áarudır, óarda ve berdde mevcýd olur. Anıñ (18) yemişi zifli²¹² boynuzına beñzer ve içi ruýybÀt ile ÷ludur. Ve anıñ içinde pişe gibi cÀnverler (19) olur. ÓÀr ve ÷uškđır ve üçüncide yÀ óÀrdır ikincide ve dimişler raùbdır. Evvelkide sÀkin ider (20) àaliô rióleri ve haøm-ı ÷eÀm ittirir ve şehveti úuvvetlendirir ve faøalÀtı cÀri ider içmekle, [25b] (1) mefÀail aàrısın sÀkin ider üstine úomaàla ve fercde götürmekle ve zaèferÀn ile óayødan (2) pÀk olduúdan ãoñra óamle muèayyen olur²¹³. Muøırdır. Ketire muàlióidir. *Şerbeti*: İki dirhemden. (3) *Ve bedeli*: Yarısını, nâfi úadar tın-i fil.

(4) ElfÀfesbeúÀyeár²¹⁴: LisÀni'l-ibl ve fi'l-àurbi'n-nÀèime²¹⁵.

(5) Elşen²¹⁶: Muèemile²¹⁷ èaskerişden bir nevèdir. FÀrisice ezdeşt dirler. Bir ÷ırçın ottır. (6) Ve yapraúları müdevverdir ve içinde türmüs gibi dÀneleri vardır, siyÀhla úızıl mÀ-beynindedir. Ve óuzeyrÀnda (7) direrler. ÓÀr ve yÀbisdir ikinci mertebede. Aèøam-ı menÀfièi keleb maraøından eyü eylemekdir tecrube ile (8) ve bürýdete nÀfièdir²¹⁸ bal ile ve şişleri taórik ittirir ve (9) ÷aãaya²¹⁹ taólilinde şevkerÀnla bir èacib óükmi vardır ammÀ baş aàrısın (10) getirür. Merzencýş anıñ muàlióidir. *Şerbeti*: Bir

²¹⁰ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

²¹¹ Metnin Arapça nüshasında ve 'd-derdÀr (58/22) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *murdÀr* olarak yazılan kelime, düzeltilerek *derdÀr* şeklinde okunmuştur.

²¹² Metnin Arapça nüshasında *deflÀ* (58/23) şeklinde geçmektedir.

²¹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *e'r-ri'e* (58/27) kelimesi vardır.

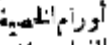
²¹⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *beúÀyen* (58/27) şeklinde geçmektedir.

²¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *e'l-Maàribü'n-nÀèime* (58/28) şeklinde geçmektedir.

²¹⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *elşen* (58/28) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde geçen kelime *elşen* okunmuştur.

²¹⁷ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

²¹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Şerif demiş ki" (58/31) anlamına gelen ifade vardır.

²¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *evrÀmü'l-òaaaya* (58/32) şeklinde geçmektedir. İbarenin geçtiği cümlenin Türkçe çevirisi yapıcı bozuktur ve *òaaaya üremekle* diye verilmiştir. Ancak öyle görünüyor ki mütercim evram kelimesini Türkçe zannederek ürem diye çevirmiştir. Cümle içerisinde bu kelime anlamlı değildir ve bu bakımdan da metinden çıkarılmıştır.

miáuÀle degindir. *Ve bedeli:* VezÀrìó-i²²⁰ muúaããîãa. (11) Zeyt yaâyyla beş ûirÀia degindir.

(12) *Emlec:* Aña Mîâr'da sanÀnir dirler. Ve àÀlibÀ südde îladırlar. FÀrisi'de (13) aña şir-i emlec dirler. ZirÀ süde, şir dirler. Ve eyüsi oldur ki armÿda beñzer (14) ola ve yeñisi âaruya mÂyil ola. Ve anıñ siyÀhı kemdir. BÀriddir ikincide ve (15) yÀbisdir üçünciniñ evvelinde. Ve bir úavlda bÀriddir evvelde. FaøalÀtı óabsider ve (16) mièdeyi úavi ider óatta andan ve efsentinden ùtulani²²¹ úuvvet (17) virmekde bir nesne aña berÀber olmaz. Ve anıñ fièli óiddet-i baâara şeker yaâyyla fuÿÿr (18) ve úaiè-i ishÀle sumÀú âuyıyla ve beyÀøıñ cilÀsına îatlu âu ile ve úıla úuvvet virmek (19) ve téz çúarmaú Às ile yemek veyÀ îamzırmaâla²²² àÀyetle mücerrebdir. Ve bunda şek youúdır. (20) Ve eger Às yapraâyyla pişürseler, óatta óall ola ve àÀfi ideler. Ve anıñ sirc yÀ zeyt (21) yaâi ile bişürseler geçen şeylere ve èaãÀbıñ taúviyetine ve zaómete ve maúeadıñ çúumasına [26a] (1) ve eufÀli téz yürütmege ve naúy-i eróÀma ziyÀdesiyle müfiddir ve yaraları úurutmada daði nÀfièdir (2) ve bÀrideyni daði ishÀl ider òÀiyyetiyle. ÔuâyâÀ pek olanı àÀyetle nÀfièdir. Ol ecilden feraó getürür (3) ve bevÀsiri keser niçe istièmÀl olunursa. ÍótiyÀr olmaâi menèider lâkin úulunc getürür. (4) BÀdÀm yaâi anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti:* Üçden beşe degindir ve bişmişinden ona degin. (5) *Bedeli:* Miède taúviyetinde yarısı úadar efsentın ve rubèi úadar ÀsÀryñ. Ve bunuñ (6) àayrısında miâlince kÀbili.

(7) *EmirbÀris*²²³: Aña berbÀris dirler. Ve FÀrisice zerşek dirler. Ve baèøılar aña èÿdu'r-(8)-riò dirler. Ol, bir aâacdır elma aâacı úadar. Ve yÀsemen gibi yabraúları olur lâkin andan incerektir. (9) Ve çiçeği beyÀø ile âaru mÀ-beynindedir, yemişi ve úabuâi siyÀhdır. Ve içinde küçük toðumı olur. (10) ÓuzeyrÀnda ve temÿzda direrler. Ve müstaèmel olan anıñ yemişidir. BÀrid ve yÀbisdir ikincide yÀ òuşkdır (11) evvelkide ve úÀbıødır. ÓarÀreti ve âusızlıâı ve àaleyÀnı sÀkin ider ve mièdeyi úavi ider ve (12) maórÿreyne nÀfièdir ve mebrÿdeyne dÀrçin yÀ bal ile ve eger efsentın ile içseler haøm-ı

²²⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında التزراربع المصصة | *øerÀrìóü'l-muúaããîãa* (58/33) şeklinde geçmektedir.

²²¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²²² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta أو دهنا "veya yağla" (59/4) ifadesi vardır.

²²³ Kelimenin altında *úadinüzluâu* açıklaması bulunmaktadır.

üaèÀm (13) ider. Ve²²⁴ zaèferÀn ile istièmÀli cigeri úavì ider. Ve pek olan şeyleriñ üstüne úosalar óallider. (14) Ve anıñ äuyı gönül bulanmaàı ve úuãmaàı menèider. Eger biraz andan biraz elmadan bir eàer alalar (15) ve birisiniñ yarısınca leymÿn äuyı úatalar ve şeker ile bişüreler tÀ èaúide olunca ol, mesmÿmÀtta (16) pÀ-zehriñ yerin útar ve daòì òafaúÀna, øuèf-1 şehvete mücerrebdir. Ve eger bunuñ üzerine aàac (17) úavunınıñ óummÀøın ve óall olan incüyi arturalar tiryÀú-1 kebir yerin útar ekàer-i emrÀøda lÀkin riyyeye (18) muòırdır. Úaranfil muàlióidir ve yaèúad²²⁵-1 sükker muàlióidir. *Ve şerbeti:* äuyından on sekize degin (19) ve çekirdeginden ona degin. Ve bedeli: Mialince yÀ äülüäünce gül ve iki äülüäünce beyÀø äandal.

(20) *EmderyÀn:* YÿnÀni'dir. Dumÿè-1 Eyyÿb daòì dirler ve şeceretü't-tesbió daòì dirler. ZirÀ noòÿd úadar dÀnesi (21) olur. Anı tesbió iderler. Ve yabraúları keber gibidir. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncüniñ evvelinde. Sededleri açar [26b] (1) ve maàaaı sÀkin ider ve sümÿmı defèider ve şişleri óallider ve èusr-i bevli fevÀúı açar içmekle (2) ve sürmekle. Ve anıñ şiresi göz beyÀøın äÀfi ider damzırmaála.

(3) *Emsÿó:* Aña şeyÀle dirler. Ve Maàrib'de anÀbìø daòì dirler. Budaúları çouğır ve úamış gibi (4) içi boşdır ve èuúdeleri olur ve yemişi noòÿd úadarı olur ve başı siyÀh olur. Muètedildir. (5) Ve bir úavldè bÀriddir evvelki mertebede ve yÀbisdir ikincide ve úÀbıødır. Ve aèøÀ-yı bÀùneyi içmekle (6) úavì ider ve nezelÀtı ve fatúı menèider. İncir ile öksürüğe ve rebveyi úaèèider, elvÀnı úızıl (7) ve äÀfi ider, meybüòtec ile Àdemi semiz ider. Ve úan aúan yaraya ekseler úanı keser ve eti úaynadır. (8) Ve bu, bize Undulus'dan gelür. Ve ôannımız budur ki àayrı yerde bulunmaz.

(9) *Ümm-i àilÀn:* èArabi'dir. Aña şevke-i Mîariyye dirler. Ve tÀreten üaló dirler. Ol, elmadan büyükrekdir. (10) Ve aàacı dikenlüdür ve äamàı àÀyetle úızıldır. Ve ol, bÀriddir evvel mertebede ve yÀbisdir ikincide, (11) úÀbıødır. Ve aúan úanı óabsider øamÀd itmekle ve aèøÀyı úavì ider. Ve anıñ pişmişleri sededleri (12) açar ve sececleri²²⁶

²²⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **يدوس** "dövułmüş" (59/16) ifadesi vardır.

²²⁵ Metnin Arapça nüshasında **ويعدل**, yaèúad (59/20) şeklinde geçmektedir.

²²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **يصلح** "ıslah" (59/34) anlamına gelen ifade vardır.

ider ve yabraúları²²⁷ úanı ôÀhir-i bedene ceõbider ve ãulb olanları (13) taólil ider ve faøalÀtı cÀri ider. Ve anıñ ãamàı yine bu óükmi virür.

(14) EmèÀ²²⁸: Ol, óayvÀnÀtıñ baàırsaúlarıdır. Ve secúa meşhýrıdır. Ve eyüsi incesi ve semizidir (15) ve àaliõi kemdir. Ve cemièsi bÀrid ve yÀbisdir ikinci mertebede. Úulunc tevellüd ider ve dimÀaı øaèif ider (16) ve Àdemi arıú ider àidÀsı kem olmaàla ve óaãÀyı baàlar sededleriyle lâkin abÀzir ile zaèferÀn (17) mièdede olan merÀreleri defèider. Ve abÀzir pişmişine iùÁú olunur ve eyü.

(18) EmrýsiyÀ: YýnÀni'dir. MaènÀsı cÀlise'l-mevÀddır. Ve bir ota daõi iùÁú olunur ki suõAb (19) gibidir. Ve anıñ yemişi ãalúım olur. NezelÀtı menèider ve muòtel olan mÀddeyi cemèider. Ve bu, (20) emrýsiyÀ BouúrÀıñ terkiblerindendir ki pÀdişÀh için peydÀ eyledi ki øuèf-1 mièdeden (21) şikÀyet iderdi. Ve ol, şehveti ve cigeri ve bögrekleri ve mièdeyi úavì ider ve bÀrid olan [27a] (1) èilletleri defèider ve bedeni úavì ider. Anıñ mizÀcı óÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide. Eyüsi (2) oldur ki anıñ üzerinden iki ay ve dört yıl geçmiş ola. Ve şerbeti: CülÀbıla iki miáúÀle degin. (3)²²⁹ Mürr-i ãÀfi àeláele; óabb-1 àÀr, decc, zaèferÀn, bizri'l-cezere'l-be[r]ri, kemmýn, èidÀn-1 belesÀn, (4) seliòa, úurdumÀnÀ, tiffÀó, uõòur, kerefs her birinden bir dirhem; dÀr-1 fülful, úasaù mürr, fülful-i ebyaø her birinden (5) yarım dirhem üç úadarınca bal ile yoàuralar.

(6) EncübÀr: Bir ot adıdır ki ince budaúları vardır. Aãlı óaşebidir. Bir úamet úadarınca (7) uzanur. Ve yabraúları raùbe gibidir ve çiçeği úızıl²³⁰ ve óarrybı var. Úaròılıñ²³¹ ãiàÀrı gibidir. Ve anıñ (8) içinde küçük toðumı vardır ve sÀyir eczÀsında úabølik vardır. Ve ol, bir zamÀna maòãýã degildir. (9) BÀrid ve yÀbisdir üçüncide. Úanı úaièider muùlaúan, òuãýãÀ gögüsde ve bevÀsirde. Ve dÀyimÀ (10) ishÀl olanı óabsider, lehibi ve óarÀreti ve mürteyni ve àaleyÀn-1 demi úaièider ve elvÀnı iâlÀó ider (11) ve sümýmı defèider ve øuèf-1 şehveti ve úurýó-1 mièdeyi iâlÀó ider ve nezelÀtı óabsider ve mebrýdeyne (12) muøırdır. Zencebil anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: Şiresinden yigirmi

²²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²²⁸ Kelimenin altında *munbÀr* açıklaması bulunmaktadır.

²²⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (وصف نعنبة) “ve sanatı” (60/8) ifadesi vardır.

²³⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır. Bundan dolayı incelenen metinde óa şeklinde eksik bırakılan kelimenin yanlışlıkla yazıldığı düşünülmektedir.

²³¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında العطرط - e'l-úarò (60/12) şeklinde geçmektedir.

dirheme degin ve yapraúlarından (13) beşe degindir. *Ve bedeli*: Míalince emírbâris ve rubèunca ùyn-1 Ermeni.

(14) *Enilis*²³²: YÿnÂni'dir. MaènÂsı devÂ'ü'r-raóimdir. Yapráuaları mercimek yapraúlarına beúzer (15) ve çiçegi úzıldır, ince toðumı vardır úabuàında ve rÂyióası kesicidir. *Ve baèøı*sı küçükdür (16) uzanmaz. Cemìesi óÂrdır evvelki derecede ve òuškđır ikincide. Sededleri açar ve úurÿóları (17) ve cerebi ve èusr-i bevli ve âarèi içmekle zÂyil ider ve raóim şışlerin taólil ider gül yaàıyla (18) ferce úomaàla.

(19) *EnâarÂ*: YÿnÂni'dir. Ol, bir aàacdır, nÂr aàacından küçürektir. *Ve yapraàı bÂdÂm yabraàı* gibidir (20) ve çiçegi úzıldır. CûlnÂra benzer. Bir zamÂna maòâyâ degildir. Daàlarda çou bulunur. Muètedildir (21) muúlaúan ve òÂaiyyeti müferriódır. *Ve âarèa ve tevóaşe ve cünÿna nÂfièdir ve şarÂb maúÂmin útar* [27b] (1) èaúlı zÂyil ider. *Ve büyük maècÿnlara idòÂl iderler. ÓavÂssı ve ôihni úavı ider. Ve anıñ bedeli*: Circirdir.

(2) *Enfu'l-èecl*: Buña tesmiye olındı. ZirÂ beúzer hey'ette. *Ve yapraúları küçük ve çiçegi* (3) úırmızıdır. ÓÂr ve yÂbisdir evvelkide yÂðöyd muètedildir. *Ve anıñ nefèi sümÿmlarda tecrube olınmışdır. (4) Ve dimişler ki her bÂr sÿsen yaàına úoyalar maúbÿl olur. Óalú mÂ-beyninde meşhÿrdır. Ve anıñ (5) bişmişi àulb olan şeyleri óallider üzerine dökmele, nühÿşı sÂkin ider ve óayøı (6) cÂri ider. Ve mücerrebdır.*

(7) *EncüdÂn*: Muèarrebdır FÂrisi kÂfdan. *Ve baèøı*lar dimiş Rÿmi'dir. Ermeni'de ve ÓorÂsÂn'da biter. (8) Cemìesi beyÂø ile siyÂhdır. *Ve anıñ aalı àaliòdir çou budaúları vardır ve yabraúları delikdir (9) ve beyÂø çiçekleri olur ve içinde mercimek gibi siyÂh toðumı olur. Óarifiñ ikinci ayında direrler. (10) ÓÂr ve yÂbisdir üçüncide ve beyÂøı ikincide. Kesici ve mûlaüifdir. áaliò rióleri taólil ider ve balàamı (11) keser ve göğüs aarısına ve óksürüğe ve berd-i kebede ve mièdeye ve istisúÂya ve yereúÂna ve èasr-i bevle nÂfièdir (12) ve óayøı ve südi cÂri ider ve nisÂ'a ve mefÂâılı zÂyil ider. Ve eger bir èav[r]at óayødan (13) pÂk oldıúdan òoñra bir haftaya degin anıñ toðumından birer dirhem miúðarı içse èömrinde óÂmile (14) olmaz. *Ve anıñ aalı mûlaóóam ider ve şışleri óallider ve òanÂziri menèider. Ve eger óÂmile èavratıñ (15) àol budına baàalayalar óamlin tiz vaèèeyleye. Ve anıñ ekşisi iştihÂyı açar ve haøm-1 uèèÂm ider (16) ammÂ maórÿreyne**

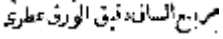
²³²Bu ifade metnin Arapça nüshasında (أنيليس) *enbelis* (60/17) şeklinde geçmektedir.

muõirdir. NÀr anıñ muãlióidir ve mièdeye muõirdir. Ve ãamà anıñ muãlióidir. *Şerbeti*: (17) İki miãúÀle degindir. *Bedeli*: ÜştürÀr. Ve ãamàlar öikr olnsa gerekdir.

(18) *Anisýn*: Ol, rÀziyÀnec-i Rými'dir. Bir ince ottır. Bir öirÀedan ziyÀde uzanur.

(19) Eyüsi yiñisi ve áaruya mÀyildir²³³ büyümez, illÀ ãu çoúluàıyla. (20) Ve Óaleb'de çoú olur. Ve meşhýr olan MennÀkÀ düşer. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide (21) yÀ öuşkdir evvelkide. RiyÀóı ve neföi óallider ve envÀè-1 äudÀè-1 bÀridi zÀyil ider, [28a] (1) öuãýãÀ şauüüi. Ve buöýr²³⁴ eylemekle ve yine evcÀè-1 äadrı ve êü-i nefesi ve öksürüğe ve istisúAyı (2) ve øuef-1 kelÀli ve ìalaàı ve balàamı, óummÀyı zÀyil ider. ÖuãýãÀ sýsuñ aãlı ile şarÀbı eblaàdır (3) bunlarıñ defèine. Ve sebeli cilÀ ider göze çekmekle. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger gül yaıyla pişirseler ve úulaàa (4) ìamzırsalar äaàırlıàı zÀyil ider ve faòalÀtı cÀri ider. Ve anıñ duòÀnı cenini isúÀüider (5) ve òafauÀnı zÀyil ider. Ve sirke ile pişürseler şişleri óallider sürmekle. Ve üzerine ekmekle bitleri (6) úırrar. Ve anıñla istiyÀk aàzı taiyb ider ve dişleri äÀfi ider, öuãýãÀ eger yaúsalar. (7) Ve anıñ şekerle pişmişi Àdemiñ levnini eyü ider ve yüzde olan áaruları keser eger èÀrø ise. (8) Ve vilÀdetten ãoñra òalafe maraõını ve úanı zÀyil ider ve ferzeceye²³⁵ bal ile äÀfi ider. Ve ol, (9) meèÀya muõirdir. Ve şemer anıñ muãlióidir. Ve maórýra äudÀè getirür. Sikencübün muãlióidir. (10) *Ve şerbeti*: Beşe degindir. *Ve bedeli*: Miãlince şebeà ve rubèunca rÀzyÀnec ve şehvet úuvvetinde (11) miãlince incire.

(12) *İncire*: Úariãıñ toðumıdır. Ol, bir ottır ki keàrü'l-vücýddır. Yaprakları küçükdir ve çiçeği (13) áarudır, eyüsi óuzeyrÀnda ve temýzda dirilenidir. (14) Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncü derecenin evvelinde. İòlÀã²³⁶-1 äaliöi laüf ider ve göğüsü ve sevdÀyı (15) ve ìalaàı ve cigeri äÀfi ider ve faòalÀtı cÀri ider ve şehveti taórik ider ve kerefsin (16) toðumıyla ve eşek südiyle. Mücerrebdir. Ve şişleri taólil ider muìlaúan ve úanı ve ekleleri (17) ve úuryóı ve sereüÀnı keser niçe istièmÀl olunursa ve meèÀya muõirdir.

²³³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta 'Dört saplı ince yapraklı ve kokuludur.' (61/2) anlamına gelen ifade vardır.

²³⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta buöýr (61/6) ifadesi vardır. Bundan dolayı *sevebòýr* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *buöýr* olarak okunmuştur.

²³⁵ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

²³⁶ Kelimenin *ahlat* olduğu düşünölmektedir.

Ketire muâlióidir. Ve maúèada (18) muøırdır. èUnnÀb muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Bedeli*: ÚurdımÀnÀ miáince ve üç úadarınca (19) áanavber.

(20) *AndaryãArýn*: Aña dühn dirler. Ve ol, buàdayda biter. Bir öirÀedan eksik olur. Çiçegi (21) úızıla mÀyildir ve úabuàınıñ içinde toðumı vardır ŞÀm òÀrnýbı gibidir. Temýzda direrler. ÓÀrdır [28b] (1) evvel mertebede ve raùbdır evvelde yÀ muètedildir. Sededleri açar ve bile götürmekle (2) tÀhir olduúdan ãoñra vaüden evvel óamli menèider. Ve eger zeyt yaàında bişirseler (3) ve içseler úurtları sÀúúider ve úóÀli zÀyil ider ve nefesiñ èusrına nÀfièidir.

(4) *AndryüÀlis*: YýnÀni'dir. UşnÀn gibi bir ottır. Ve yabraúları youúdır. Ve şedidü'l-(5)-óumredir. Ve úabuàında toðumı olur. Ve kesicidir, úumlú ve sibÀòlú yirlerde biter. (6) Ve baèøı MeàÀribe aña milÀó ve kelaò dirler. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncü derecenin evvelinde. (7) İstisúÀya ve niúrise ve èasr-i bevle ve óaãÀya nÀfièidir içmekle ve sürmekle ve pişmişine (8) oturmaàla.

(9) *AnÀàÀlis*: YýnÀni'dir. Bir ottır ki úaşda biter. Yapráuları incedir ve óaşòÀş (10) gibi toðumı vardır lÀkin óiddeti ve merÀreti şediddir. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ (11) Àòirinde. BÀrideyni ve sÀyir emrÀøı úaüèider ve dimÀàı ãÀfi ider ve sededleri açar (12) ve daòı diş aàrısına nÀfièidir. Ve emzirmek muòÀlifdir²³⁷. Ve maàaaı sÀkin ider (13) ve raómi ãÀfi ider ve eàerlere sürmekle cilÀ ider ve sececlere muøırdır. äamà anñ muâlióidir. (14) Ve anñla iktiòÀl eylemek cerebiñ ve kemneniñ ve sebeliñ ve nisÀ'nıñ óiddetin sÀkin ider. *Ve şerbeti*: (15) Yarım miáúÀle degindir. *Bedeli*: E'l-èayrünüàÀ.

(16) *Anzarýt*: Ol, küól-i FÀrisi ve KirmÀni'dir. Ve zehr-i çeşim daòı dirler yaèni göz (17) tiryÁúı²³⁸ dimekdir. Bir dikenlü aàacıñ äamàıdır. Kündür aàacına benzer. FÀris'de biter. (18) Ve temýzda direrler. Eyüsi yumşaàı ve aàırı ve beyÀøa mÀ'il olanıdır ve siyÀhı kemdir (19) ve rÀyióası úalil olanı daòı kemdir. ÓÀr ve yÀbisdir ve üçüncüde yÀ ikincide. Balàamı (20) úaüèider ve mefÀãıla ve niúrise ve verek aàrısına ve dize ve aèãÀba nÀfièidir ve cenini (21) isúÀú ider, süddeleri ve àaliò rióleri óallider. Ve merhemlere úorlar. FÀsid olan [29a] (1) etleri zÀyil ider ve úanı keser ve sürmelerde

²³⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²³⁸ Metnin Arapça nüshasında *ترياق العين* "göz tiryakı" (61/33) şeklinde geçmektedir.

sebele ve cerebe ve óikkeye ve gözyaşlarına (2) nâfièdir. Ve eger nişâdan ve şekerden her birinden úadarınca úarışdırsalar, eşek ve èavrat (3) südiyle yumurdanıñ beyâ0 ile terbiye eyleseler envâè-1 göz aarısına ve şişlere nâfièdir. Ve lü'lü' (4) ve yanmış mercân, şeker ile gözde olan beyâ0 zâyl ider. Bu, mücerredir. Ve yaraları (5) etlendirir. Ve anıñ içmesi âdemi semiz ider eger óammâmdan õõra úarpuz äuyıyla veyâ keçi (6) südiyle alalar ve her zamân beş dirhem andan ve üç úirâúóaceri'l-baúar ile ve on dirhem (7) nârcil ile saóú ideler. Nim-rişt yumurdayı yiseler ve óammâmda anıñ üzerine içseler (8) dört gün èale't-tevâli àâyetile semiz ider ve bedeni ââfi ider ve levni úızardır. Ve eger (9) âs yaâyyla úarışdıralar biti úatliler ve giciyigi zâyl ider ve èaraú râyióasın iayyib (10) ider ve äunâni úaèider. Ve bu, mücerredir. Ol, mièâya yapışır ve úapar ve äalâyı iodâs (11) ider, ouâyââ meşâyiölerde. Ve úoz ve bâdâm yaâi muâlióidir. Ve anıñ fetili (12) bal ile úulaâda olan sededleri açar ve ruiybâtın ââfi ider. (13) İki miâúâle degindir müfred içilse ve bire degin mürekkeb içilse. Ve pişdikde (14) ìalaúñ óikâkesiyle muóaddir ider²³⁹ aóşâda sevrencân ve gözde çeşme.

(15) Enbâ: Ol, e'l-ân èanbâ dimekle meşhýrdır. Bir aâacın yemişidir. Ol aâac óacimde (16) úoz aâacı úadardır. Ve yaââi yapraúları vardır²⁴⁰. Ve ol, müdevverdir (17) elma gibi. Óekim Dâvyd'úñ diyârında èaúâbiye [dimekle] meşhýrdır. Evvelinde siyâh iken ìemı èafiâdır. (18) õõra acı olur úızardıúda. Ve áaru olduúda iatlu olur. Ve râyióası beddir. Hind'de biter. (19) Ve ektýberde direrler. Ve ol, óârdır ikincide ve õuşkdır üçüncide, pişmezden evvel (20) bâriddir. Evvelkide anıñ turşusu iştihâ getirür ve ìalaâi úaèider ve óaâyı ezer ve anıñ (21) mürebbâsı óafâúânı ve bârid äudââi úaèider ve çekirdegi dişleri beyâ0 ider ve aâız râyióasın [29b] (1) taýyib ider nice olursa. Ve iólâúları ve bevâsiri zâyl ider. Ve aâacınıñ küli úanı óabsider. (2) Ve eger äaçı yabraúları ile yayúasalar uzadır ve siyâh ider. Ve dimişler ki anıñ yeşili úocalıâi (3) menèider ammâ cigeri øaèif ider. Úurı üzüm muâlióidir.

²³⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "bedeli" (62/12) anlamına gelen ifade vardır.

²⁴⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta óumre ve sevâd (62/14) ifadesi vardır.

(4) *Entele*: Bir ottır ki köki pekdir ve budaúları çoudır. Undulus'da ve äin'de olur. Eyüsi (5) beyÅø ve yabraúları²⁴¹ gibidir ve áaruya mÅyil ve ùæmı ùatlu olanıdır. Ve anıñ siyÅhı acı ve òirçındır. (6) BeyÅøı óÅr ve yÅbisdir ikinci mertebeniñ Àoirinde ve siyÅhı dördünciniñ evvelinde yÅ üçünciniñ Àoirinde. (7) Balàamı úaè ve berdi'l-kebed, berd-i mièdeye nÅv (?)²⁴² ider. Ve anıñ acısı tiryÅúıñ yerin ùtar mesmýmÅtda. Ve anıñ (8) ùatlusı insÅndan àayrıyı öldürür. Ve cemìesi, şehveti taórik ider ve cedvÅrıñ işin işler. Ve eger şarÅbla (9) pişürseler bevÅsiri úaèider ve raómi bile götürmekle åÅfi ider ve daði şışlere sürseler zÅyil ider. (10) Ve eger úla sürseler uzadır. Ve äin èavratı anıñla başların yayúarlar. äaçları àÅyetle uzanur. Bir mertebe (11) uzanurmış ki yire yetişür. Ve ol, kerb getirür ve ruiybÅtı úurudır. Şiric ve óulviyyÅt anıñ (12) muãlióidir. *Ve şerbeti*: İki úirÅia degindir. *Bedeli*: Niãfı úadarınca cedvÅr.

(13) *İnsü'n-nefis*: Bir otdır ki anıñla cerciriñ mÅ-beyninde farú youúdur ammÅ anıñ yabraàı åÅfi (14) degil ve çiçegi áaru degil ve aalı mürebbaèdır. SiyÅha mÅyil ve yabraúları beyÅødur. Ve müteóarrık olur (15) rýzigÅr olmadıúça. Ve şehdÀnec gibi åaórÀlarda ve åuyıñ kenÅrında biter, Miãir'da ve eürÅf-ı ŞÅm'da (16) çou olur. Bermýdeniñ zamÅnında direrler. ÓÅrdır ikincide muètedildir veyÅ òuşkdır evvelkide (17) veyÅòýd raùbdır evvelkide. E'l-óÅãıl ol, åÅfi şarÅbıñ işin işler, eãeri ve faoalÅtı cÅri ider (18) ve Àemi mesrýr ider ve óavÅssı úavì ider ve muóÅfaôayı ziyÀde ider. ZirÅ göze ùamzırsalar beyÅøın (19) keser. Ve anıñ toðumından üç dirhem ve meybeòtec ile veyÅ úoyun südi ile şehveti úavì ider egerçi (20) èömri otuzdan²⁴³ ziyÀde ise de ve sededleri açar ve levni úazardır ve yereúÅnı zÅyil ider ve bögreklere (21) muóırdır. Bal muãlióidir. Çou istièmÅli mefÅãıl aãrısın peydÅ ider. *Şerbeti*: Beşe degindir [30a] (1) ve şiresinden on sekize degindir. *Ve bedeli*: Üzümiñ åuyı, dÅrçin ve zaèferÅn ile.

(2) *E'l-insÅn*: Meşhýrdır. Ol, óayvÅnÅtıñ eyüsidir min-óayäu'l-mizÀcen ve aèelidir maèrifeti (3) olmaàla. Nefèa ve øarre ve ekl-i åaòÀda münÅsebeti vechle ve anıñ eyüsi beyÅø ve óumre ile (4) müserreb olanıdır. Ve daði muètedil ola semizlikle

²⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta كالتنا | "SenÅ gibidir." (62/22) anlamına gelen ifade vardır.

²⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında بجمع برد الكبد والعدة "Berdi'l-kebed, berd-i mideyi men eder." (62/24) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, nÅv(?) kelimesinin *men* olduğu düşünülmektedir.

²⁴³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında geçmemektedir. İncelenen metinde harekesiz ve noktasız olarak geçen اوردن kelimesinin *otuz* olduğu düşünülmektedir.

arıúlıú mÀ-beyninde. Ve kemi arıú (5) ve siyÀh olanıdır. Ve muòtelif olurlar min-óayü's-sinn ve 'l-beled ve 'z-zemen. Ve anıñ aèdeli (6) şÀbbıdır ki òaüıı istivÀda veyÀ iúlim-i rÀbièada ve mizÀcı muètedil ola. Ve böyle (7) olursa óÀr üçüncide ve raübdır evvelkide. Ve anıñ āaçında èaòim sır (8) vardır. Taèbiri mümkin degildir. Ve èilm-i kimiyÀda daòì èacÀyib āanèatları vardır. Ve eger (9) ehl-i maèrifet olsa anıñ āuyın içmekle pır olmaàı menèider ve eski beyÀøı āāfi ider (10) göze çekmekle ve úulaàıñ sededlerin açar²⁴⁴ ve istisúAyı ve sümým-ı úÀtileyi zÀyil (11) ider ve óaāAyı ezer. Ve anıñ küli köpek ve sÀyir aàulı cÀnverleriñ iāirduàı yire gül yaàıyla (12) sürseler zÀyil ider, daòì aúan úanı keser ve cirÀóatlarıñ etin úaynadır. Ve eger bal ile eàerlere (13) sürseler cilÀ ider. Ve eger āafrÀvi kimseniñ aàzı yarın yılanıñ veyÀ èaúrebiñ (14) aàzına iamzırsalar āàèatinde öldürür. Oruçlu kimseniñ aàzı āuyı āÀlil maraøın ve (15) úavÀbi maraøın, òuāyāÀ serçe tersiyle olursa úaèider. Ve dimişler ki inek dişin bir (16) òırúaya baalayub āol úolda baalasalar diş aàrısın sÀkin ider ve òàurmaàı sehl (17) ider ve òavfi²⁴⁵ defèider. Ve anıñ ödi insÀnı semirdir ve úulaàınıñ kiri èaòim rió (18) peydÀ ider ve kemigi úÀtildir ve mühlik emrÀølara uàradır ve kör ider. Ve anıñ cigeri, (19) cigeri úavì ider ve ùalaàı ve úanı, behaúı baraāı cümlesin cilÀ ider ve óacÀmatı (20) ve faād úanı, niúris ve nisÀ'a maraøını ve mefÀāil aàrısın sÀkin ider ve ammÀ óayø úanı sümüm-i (21) úÀtildir ve içen kimseyi cüöÀm ider. Ve eger yaramaz aàrılara sürseler sÀkin ider. Ve óayø [30b] (1) beziyle buòyır eyleseler ısıtmayı keser. Ve bu, āÀyet mücerrebdır. Sidigi, òuāyāÀ āibyÀnıñ úadimì (2) öksürügin zÀyil ider. Ve beyÀøı gözden çıúarur eger anda maèüyd olanı ve daòì ùuz²⁴⁶. Ve anıñ (3) necÀseti şişleri óallider, òuāyāÀ boàazdan çıúanları ve òınÀúı defèider, bir miáúÀl andan (4) ve úadarınca nişÀdır ile sümýmıdan òÀlÀā min-óayá[ü] vaóy ve úuluncı keser ve uyuzdan beri ider. (5) Ve insÀnıñ òavÀāāından oldur ki eger bir kimse anıñ on barmaúlarınıñ dırnaàı külin (6) bal ile içseler dırnaú āÀóibi anı āÀyetle seve ve aña Åşıú ola ve yine anıñ úanı Àdemi (7) belid

²⁴⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "nefes darlığını beri eder" (63/10) anlamına gelen ifade vardır.

²⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-òavf (63/14) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek òavf olarak okunmuştur.

²⁴⁶ Cümlede geçen eger anda maèüyd olanı ve daòì ùuz ifadesi eğer onda makud olan ve tuz olsa bile şeklinde düşünülmüştür.

ider içmekle ve menisin ve behaúi ve baraái ve kelefi cilÀ ider. Ve mÀðìøñ (8) meşimesi ve eger yiseler cüöÅmı mevúyf ider. Ve dimÀài bir dÀmıaa degin (9) bevli ile muóabbet getirür ve ìamarlarıyla úaüèa getirür. Ve maymýnıñ úanı ile sümm-i (10) úÀtildir ve cive ile kebrıt yine böyledir lâkin cüöÅmıla cünýnı zÀyil ider. (11) Suèyü ile ve sidigi noðýd áuyıyla ve bal ile yereúÅnı defèider ve zaèferÅn ile (12) èakreti'l-óumre ve cerebi zÀyil ider. Ve necÀseti tÀze iken ekle maraøını zÀyil ider, (13) ðuãýãÀ üz ile. Ve yine ve böylece behaúi ve baraái defèider, ðuãýãÀ eger iki gün (14) türmüs yise ve güneşde otursa²⁴⁷. Ve bal ile ðınÀúı ve ðebóayı ve óumiyyÀtı (15) zÀyil ider içmekle ve remede ve úurýó-ı sÀúeyne sürmekle ve maãaañ, ðuãýãÀ ðamirde²⁴⁸ (16) südiyle ezdirmekle àÀlili sÀúü ider. Ve saóú olunmuş kemigi, üç güne degin (17) her gün bir dÀnıú, èÀşıú olanı èaşúdan ðalÀã ider ve²⁴⁹ eger şÀribi bilmez ise. (18) Ve yanmış äaçı külin göze çekmekle sÀyir gözde olan emrÀøa nÀfièdir. Ve èavratlar (19) südiyle óaãÀyı ezer. Ve eger bir kimseniñ üstüne²⁵⁰ yaraãanıñ úılın baàlayalar uyumaz olur.

(20) Enúyú: Enúyn. FÀrisice merióa.

AnÀàÀlis: ÁõÀni'l-fÀr.

Enbec²⁵¹: Bi'l-Hindiyyeti gül (21) mÀrebi ke'l-zencebil ve'l-emlec.

AnÀfió²⁵²: AnÀfió muòtelif olur óayvÀnÀtıñ iòtilÀfı ile. Ol, [31a] (1) ol óayvÀnıñ küçük mièdesidir. Ve anıñ içinde olan cÀmid süddir. Öikr olunsa (2) gerekdir.

Eneb: E'l-bÀøencÀn.

EnünyiyÀ: Mine'l-hindibÀ.

Enderýbilýn: E'l-fÀsÀ.

ÍnúurdiyÀ: (3) E'l-belÀdır.

ÍnóiyÀ: E'ş-şeoÀr²⁵³.

²⁴⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "tevazu ile" (63/27) anlamına gelen ifade vardır.

²⁴⁸ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

²⁴⁹ İncelenen metinde kelimenin üstü çizilmiştir.

²⁵⁰ Kelime metinde satır üstüne yazılmıştır.

²⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında enbec (63/31) şeklinde geçmektedir.

²⁵² Bu ifade metnin Arapça nüshasında anÀfió (63/32) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde anÀmiò şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek anÀfió olarak okunmuştur.

EnderýniyÁ: Mine'l-hevfÁriúyn.

Enbyb: E'r-rÀèi, kebîr-i óayyi'l-èÀlem.

(4) InfÁú: Yaèni mÁ-i uètiâr, mine'z-zeyti úabl, niøÁcihi.

AndaryãÁúÁs: Hüve'l-kesleó. SüryÁniçedir. (5) Bir yapraúsiz ottır ki úabuàimñ eirÁfında óaşòÁş gibi toðumı vardır. Ol, Beyte'l-Muúdis'de (6) olur. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. İstisúAyı berî ider muúlaúan. Ve niúrisi²⁵⁴ ile (7) ve yılanları iòrÁc [ider]. Ve filÁóatte anñ toðumın etmek iderler.

(8) AnýsdÁr: Meşhýrdır. Hind'in terkiplerindendir. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Mebrýdeyne (9) nÁfièdir, óuãýãÀ mièdeye ve cigere ve ùalaáa. Ve Mıâriler mÁ-beyninde haøm-ı ùàèÀmla şÁyiè (10) olmuşdır. Ve ehl-i Hind'den bir èÀrif, BÀkeh, óikÁyet eyledi ki anlar istişfÁ iderler anñla göz (11) aàrısına, óumiyyÁta ki aalı merÁretten ola yÀ bürýdetten. Ve anlar eczÁyı úarışdırmaúdan (12) evvel balı yumurdanıñ áarusı ile ki vers ile maèryb ola, imtizÁc iderler. Ve ãõnra eczÁyı (13) úarışdırırlar. Ve bu áyret ol óavÁáadan olur. E'l-óÁáil bu terkiib eyüdir egerçi (14) úÁbıø ise de. Ve eyüsi istièmÁl olınandır úırú günden ãõnra. Ve anñ úuvveti (15) iki yıla degin úalur. *Şerbeti*: Bir miáúÁlden üçe degindir ammÁ lÁyú olan budır ki (16) istièmÁl eyledüklerinde aña sikencübün yÀòýd benefsec şarÁbın tÁbiè úılalar. (17) Úızıl gül altı; suèd beş; úaranfil, miáükî, ÁsÁryn her birinden üç; úurfe, zerneb, (18) zaèferÁn, bisbÁse, úÁúule, dÁrçini, cevz-i bevÁ her birinden iki; ãõnra bir baümÁn emlec alalar (19) ve altı baümÁn áu ile saóú ideler tÁ bir áülüái úalınca. Ve taáfiyeden ãõnra mizÁcı óÁr[r]olan, (20) iki miáince şekerle bişürelere ve mizÁcı bÁrid olan bal ile úavî olınca bişüre. Ve edviyeyi (21) aña úarışdırırlar ve götüreler.

[31b] (1) İhlilec: Ol, maèryfdır ve dört nevièdir. Ve bir úavilde, ol, bir aàacdır, dimişler. Ve yemişiniñ óükmi (2) òurmÁ aàacı gibidir. Ve anñ Hindý'sı diyÁr-ı Mıâr'da şaèiriyye dimekle maèryfdır. Nitekim anlarıñ (3) èindinde revÁyióe'l-Ás²⁵⁵ ile meşhýrdır. Ve anñ siyÁhı äiniyye dimekle maèryfdır beser gibi ve kÁbilisi òurmÁ (4)

²⁵³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şencÁr (63/35) şeklinde geçmektedir.

²⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta óamÁd (64/3) ifadesi vardır.

²⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında revÁyióe'l-Ás (64/15) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde revÁyióe'l-Ás şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek revÁyióe'l-Ás olarak okunmuştur.

gibi ve āarusı temer gibi. Ve bir úavlde dimişler ki meökýrlarıñ her birisi bir aāacdır. Ve'l-óĀāil cemièsinden (5) enfaè olan kĀbilisidir, andan āoñra āarusıdır, āoñra āinisi'dir ve āoñra Hindý'sıdır. Ve bir (6) úavlde dimişler ki ziyĀde nefèi olan āarusıdır. Ve cemièsi yĀbisdir ikinci mertebede ve bĀrid (7) lĀkin iòtilĀf olınmış. Ve bir úavlde dimişler ki āarusı ikinci mertebede. Ve āaoió olan bĀriddir evvelki (8) mertebede. āafrĀyı ve raúú balāamı óallider ve süddeleri açar ve mièdeyi úavè ider ammĀ úulunc getürür. (9) Ve bĀúì envĀèiñ daòì óükmi böyledir ammĀ sürmeleriñ idòĀline anıñ āarusı cemièsinden enfaè ve evlĀdır (10) gözyaşın kesmede. Ve ruÿbĀtı taòfif ider vü²⁵⁶ gözi rÿşen ider, òuāyĀ eger òamirde yaúalar. Ve anıñ (11) òavĀāından meèĀdinleri ezer, èale'l-òuāyĀ demiri. Ve sifleye muørirdir. èUnnĀb muālióidir. Ve şerbeti: (12) Üçe degindir ve bişmişinden ona degin. Ve bir úavlde dimişler ki ihlileĀtıñ bişmişi øaeif ider (13) ve istièmĀli maòdyrdır. Ve óuúnelerde ebeden vĀúìè. Ve āini'siniñ anıñ gibidir lĀkin óarĀreti ile ve cirminden. (14) Şerbeti: Üçe degindir ammĀ cigere muørirdir. Bal anıñ muālióidir. Ve kĀbilisiniñ eyüsi úızıl ile āaruya (15) mĀyil olanıdır. Ve bir úavlde muètedildir dimişler bir mertebede. Ve ol, óavĀssı ve dimĀāı ve óífòì úavè ider (16) ve istisúĀyı zĀyil ider ve èasr-i bevli cĀrì ider. Ve bir úavlde dimiş: "Úuluncı ve óumiyyĀtı zĀyil ider." Ve bedeli: (17) Benefsecdir. Ve meşhýr olan başa muørirdir. Bal anıñ muālióidir. Ve ol, pìrligi menèider eger andan (18) her gün birisin alalar bir yıla degin. Ve şaeirisi cümleden eøeafıdır. Ve bir úavlde dimiş ki (19) ishĀli ekæerdir. Ve ehl-i Mıār²⁵⁷. Ve ol, òatĀdır. Ve ehlileĀtıñ cemièsi bevĀsiri (20) øaeif ider ve eryĀóì iòrĀc ider ve buòĀrı menèider. Ve anıñ mürebbĀsı, òikr olman eşyĀda (21) aósen ve evlĀdır. Eger úalye iderlerse úabøider. Ve şiresi ishĀl ider. Ve istièmĀli cĀyiz [32a] (1) degildir, illĀ bĀdem yĀ²⁵⁸[āın]da yĀ āıār yaāı ile ve şeker ile yĀ bişüreler èunnĀb ve acĀā gibi ile veyĀ temirhindì ile. Ve ol kimse (2) dimiş ki bekter anıñ bedelidir. Ve baāarı øaeif ider. Sehv itmiş. Ve MĀĀyesaèda bu mevøiède çou.

²⁵⁶ Kelime vü şeklinde harekelenmiştir.

²⁵⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "onu bal ile yerler" veya "onu hindiba ile yerler" (64/28) anlamlarına gelebilecek bir ifade vardır.

²⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında dühnü'l-levz şeklinde geçmektedir. (64/30)

(3) *EvĀfīnys*: YġnĀn dilidir. MaġnĀsı ŧebihī'l-óadaúdır. ZirĀ çiçeği aġa benzer. Ve ol, bir ottır. ŧitvġ, (4) diyĀr-1 ŧĀm'da çoú olur. Ve yine dimiŧler ki Mġġr'da bulunur. Aġacı barmaú gibidir. Gicede mġm gibi ŧuġle virür. (5) Ve çiçeği úırmızıdır ve yabraúları kürrĀt gibidir. MĀr[t]da²⁵⁹ direrler. Ol, bĀriddir ikincide ve yĀbisdir. (6) Ve yabraúları bĀriddir evvelkide ve toðumı muġtedildir ve bĀridlikde ikincide. İŧĀl-i müzmin ve yereúĀnı úaġġider (7) ve aġl-1 sümġmı iðhĀb ider ve süddeleri açar ve úıla sürseler menġider. Ve eğer óayøa ġavrat anı mess-(8)-eylese óayø úanını úaġġider. Ve ol, bögreklere muøırdır. Bal anıġ muġlióidir. *ŧerbeti*: Üçe degin ve toðumı (9) bir miġúĀle degindir.

(10) *Avvuz*²⁶⁰: Ol, bir meŧġr úuŧdır ve evlerde²⁶¹ olan úuŧların büyüğidir ve ġuda úlfet ider. (11) Ve eyüsi oldur ki iki yıldan tecĀvüz eylemiŧ ola ve ġuda çoú úlfet eyleye. Ve ol, óĀrdır ikinciniġ (12) evvelinde ve raúbdır Āoirinde yĀ evvelkide yĀöyd yĀbisdir. Ve úanı tevellüd ider. Haøm olduúda ve semiz ider. Ehl-i (13) riyĀøete ve ehl-i küdde ġalĀóiyeti vardır. Ve eğer herise idüb yiseler futġúı sed[d]ider ve etlendirir. (14) Ve bögrekleriġ ŧaómına ġalĀóiyeti vardır ve óaġĀy²⁶² İĀkin maóġr olanıġ baŧın aġrıdır. Ve riyĀóı (15) tevellüd ider. Ve ol ecilden ŧehveti taórik ider. Ve anıġ²⁶³ saóú idüb ve un ile òamir idüb etmek ideler. (16) Ve ishĀl-i ġalióı ve balġamı açar. Ve ol, süd getirür. Zeyt ve dĀrcini ve abĀzirı muġlióidir. Ve biryĀn (17) eyleyeler ve burmına boġazlamadan evvel bevraú, aġa naürġn dirler, úfürsünler ve ŧarĀb yĀ sikencübün (18) aġa tĀbiġ ideler ve ol veyĀ anıġ muúĀribi olan óacimde. Ve eğer giçe etin biŧürüb úosalar süm (19) olur, øuġġĀ Mġġr diyĀrında. Ve anıġ ŧaómı, ŧaómların eyüsidir ŧiŧleriġ taólılinde ve teskġn-i (20) evĀġeda. Ve eğer bĀúlĀnıġ unını anıġla òamir ideler memede olan emrĀølarıġ cemġesine nĀfiġdir.

(21) *BúimġydĀs*: Meŧġrdır. Ol, bir ottır, ince boz renklüdür. Anıġ toðumı ŧġniz gibidir. [32b] (1) ġılĀfında olur benec gibi. ÓĀrdır ikincide. Ve anıġ nefġi ancaú

²⁵⁹ Kelime ŧeklinde yazılmıŧtır.

²⁶⁰ Kelimenin altında úaz açıklaması bulunmaktadır.

²⁶¹ Kelime metinde ŧeklinde yazılmıŧtır.

²⁶² Cümlede geġen óaġĀy kelimesi *hasaya* ŧeklinde düŧünölmüŧtür.

²⁶³ Metnin Arapġa nüŧhasına göre boŧlukta herhangi bir kelime yoktur.

toðumında olur. Ve ol, sümÿmı ve yılan ıârmasın (2) ve nisÀ'a maraøını mürr ile fülful ile úaèèider. *Şerbeti*: Birden üçe degin.

(3) *BniyÀ*: Bir otıñ şiresidir ki yapraúları yanmışa benzer. Ve çiçeği vardır úızıla ve áaruya (4) mÀyil. ÓÂr ve yÀbisdir ikinciniñ Àòirinde. Mücerrebdir göziñ òulmetine ve sülÁúaya ve demèaya. Ve ol, mÀmeyàÀ degil (5) belki²⁶⁴ mÀmeyàÀ anıñ bedelidir ve yine áaèèid'den gelen ıaş degil ve beneciñ şiresi ve òaşóÁş ve şaúÁyıú (6) ve demèa degil.

BrmÀli: ÜzerÿmÀli daði dirler. Ol, YÿnÀnca mÀ'ü'l-èalem²⁶⁵. Ve ol, şecerden sÀyil olan degil.

(7) *BnyımÀli*: Anı eski şarÀbdan ve baldan bişürürler. Öikr olınsa gerek.

(8) *BrÀnbÀliyıs*: E'l-kerefse'l-cebeli.

Búimun: E'l-bÀdirÿc.

(9) *Bseybid*: Mine'n-neylÿfere'l-Hindi.

(10) *İmÀrÀnyüÀli*²⁶⁶: Mükerrreme²⁶⁷ ile maèÿrÿfdır. Ve DÀvyd'ıñ diyÀrında zuveytine²⁶⁸ demekle meşÿrdır. ZirÀ (11) yapraàı óacimde zeytÿn yapraàına benzer. Ve ballÿü gibi degil. Ol, müstedir ve tikenlüdir. Nitekim öikr (12) olınsa gerek. Ve bu otlaruñ áaru çiçeği ve çöbi ince olur. Ve bir öirÀè miúDÀrı uzanur. Boàumları (13) çouúdur, òariúidir²⁶⁹ ki úarınca hergiz andan ayrılmaz. Ve Óekim DÀvyd dir ki ben (14) anı böyle bilmem. Ol, óÂr ve yÀbisdir üçüncide. NuóÀsıñ levnini dönderir gümüşe eger áafÀyioine áalalar. (15)²⁷⁰ Óekim DÀvyd dir ki²⁷¹ eryÀóı ve evcÀè-ı femi ve'l-lehÀbı (16) taólil ider ve şarÀbla yereúAnı ve istisúAyı taólil ider ve buöÿr eylemekle cenini isúÀù ider. Ve yire úarib (17) olan èuúdesi²⁷² óummÀyı zÀyil ider bir günde ve iki günlüğü, günde yÀ üç günlüğü, üç günde ve dört (18) günlüğü, dört günde. Ve buöÿr eylemekle ve

²⁶⁴ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

²⁶⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında mÀ'ü'l-èaæl (65/17) şeklinde geçmektedir.

²⁶⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında imÀrÀnyüÀli (65/20) şeklinde geçmektedir.

²⁶⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında kerme (65/19) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *mükerrreme* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *kerme* olarak okunmuştur.

²⁶⁸ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

²⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²⁷⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta mücerreb lÀkin (65/24) ifadesi vardır.

²⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta óummÀe'l-rubè (65/26) ifadesi vardır.

óãÀy₁ ezer içmekle ve cirÀóÀtı îlÀó ider øamÀd eylemek ile. (19) Ve sifleye muøırdır. Ve ketire muãlióidir.

(20) *AyyısÁ*²⁷³: YñnÀni'dir. Ve maènÀsı úavs-ı úuzaódır elvÀnı muòtelif olduıçün çiçeginde. Ve ol, (21) aãlı's-sýsendir. Ol, bir pek ottır ki budaúları çouú ve rÀyióası eyüdir. Yabraúları òansÀ gibidir. [33a] (1) Anıñ ortasında bir aàac olur. Ve anda beyÀø çiçek açılır. Ve Óekim DÀvyd'ıñ diyÀrında ve ŞÀm'da (2) mezÀrlarda çouú olur. Ve nisÀnda direler ve gölgede úurıdırlar. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir (3) evvelkide. Óaúúat úzre mücerrebdır èú-i nefese ve evcÀè-ı áadra ve maraø-ı rebveye²⁷⁴ ve úabøıñ (4) tenúıyesine. Eger zeyt yaında muókem úulaàa iamzırsalar úadimi úulaà áaàırlıñın (5) zÀyıl ider. Kebede ve ialaàa ve istisúÀya ve yereúÀna ve bevÀsire èirúı'n-nisÀ'a ve úurýó-ı àÀyireye nÀfièdir (6) ve úu[r]tları iòrÀc ider ve uşaaı bıraúdırır ve óayøı cÀri ider ve süddeleri açar ve şıúÁúı ve emrÀø-ı (7) raómi eyü ider. BelÀdır maècýnına daòı úarışdı[r]lar óífòıñ taúviyeti içün. Ve meòkýr olan şeylere (8) nÀfièdir muúlaúan óatta óuúnede ve baàırsaúlara muøırdır. Bal anıñ muãlióidir. *Şerbeti*: İki miáúÀle degin. (9) Ve şol kimse ki anıñ bedeli mÀzeryñ²⁷⁵ ve elma çekirdegidir dimiş. Bu baèid[d]ir.

(10) *İl*: Aña kebş-i cebeli daòı dirler ve yine maèazi'l-cebel dinilir. Ol, bir óayvÀndır keçi gibi. (11) Úılı çouú ve boynuzları uzun, mulúı olur ve naòarı yuúaruya maúlybdır. Ol ecilden daàda (12) kendüsin boynuzı úzre ilúÀ ider. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. Eger anıñ boynuzın yaúalar (13) meèÀ úaróına ve nefai'd-deme ve ishÀle ve gözlerüñ úurýóına ve gözyaşına ve giciyige ve uyuza ve (14) áaşÀveye mücerreb devÀdır içmekle ve göze çekmekle. Ve cirÀóatlarıñ etin úaynadır ve dişleri áÀfi (15) ider ve leàeyi úavı ider ve aàız rÀyióasın taúy]ib ider ve eàerleri áÀfi ider ve şişleri taólil (16) ider. Ve anıñ úanı sümýma nÀfièdir, òuäyãÀ ishÀle úaynatmaú ile; býy-ı teren küli felýóa²⁷⁶ (17) ve úulaàa nÀfièdir sürmekle ve yereúÀna nÀfièdir içmekle ve yaàı, áovuàı ve riyÀóı ve evrÀmı (18) defèider sürmekle ve anıñ úaøibi øekeri münteşir ider içmekle ve ödi yine böyledir. Eger (19) øekere sürseler boynuzı ve dırnaàı óarúsız uşau

²⁷³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (أرسا) *ırsÁ* (65/26) şeklinde geçmektedir.

²⁷⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta روالعيا ve 'l-aeyÁya (65/31) ifadesi vardır.

²⁷⁵ Kelime تاززون şeklinde yazılmıştır.

²⁷⁶ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

bıraúdırır ve hevÂMı ùard ider (20) buòyr eylemek ile. Ve dimişler, anıñ yaàı, yılan ñırmasına nÂfièdir ve úaøibi daøi böyledir. (21) Eger anı istièmÂl iderler ise eyüsi oldur ketire ile istièmÂl ideler. ZirÂ meâÑeýe øararlı. [33b] (1) Ol, muâlióidir ammÂ anıñ etiniñ istièmÂli cÂyız degildir, øararı keàirdir. Ve dimişler ki dÂyimÂ bunıñ (2) äaydı yaz zamânında olur ve boàazlarlar. Ve äayd olduâında úatlíder. Ve anıñ úuyruâı zehirdir. (3) Ve *şerbeti*: Bir miâúÂle degindir.

Eydaè: Demü'l-aòaveyn.

EyhÂn: Cercir.

İker: E'l-vec.

(4) *AyÂric*: YÿnÂnidir. MaènÂsı müshildir. Ve anlarıñ èindinde dükeli müshil olanlarıñ devÂ-yı (5) ilÂhi dirler. ZirÂ eurÿúa äÿâ[â] ittügine òalù tenúye iylemege óükmi vech iledir. AllÂh'ın óikmetidir (6) ki anıñ efrÂdına ibdâè itmişdir ve terhibini òavÂâlarına ilhâm eylemişdir. Ve ayÂric müştemildir. (7) Her úavÂninde geçenlere terÂkib şarúlarında ve Áteş messeylemiş ola ve úuvveti iki seneye degin úalur. (8)²⁷⁷ TecÂvüz eylemez dört miâúÂlden ve nâif seneden evvel istièmÂl olunmaz. Eger (9) bu usÿlden bir şey muòÂlif olursa anıñ óükmi äıàÂr gibidir. Ve ayÂricÂtıñ aâlı beşdir. (10) Ve beşden ziyâde olsa ferièendendir. Ve aâararı Fayúar[Â] ayÂricdir. Ve maènÂsı e'l-mürebâ. YÿnÂni'dir. (11) Ol, BouúrÂúıñ äanèatıdır. Baş emrÂøına nÂfièdir, òuâÿâÂ encüre. Ve mièdeyi tenúye ider ve balâamı (12) úazır. Ve DÂvÿd dir ki benim èindimde anıñ nefèi cünÿndadır. Óikr olunsa gerekdir. Ve ol, evvel (13) edviyelerdendir, iki yıla degin úalur. İsóÂú dimiş ki bögreklere muøırdır. èUnnÂb (14) anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: İki miâúÂle degindir. *äanèatr*: Selìòa, dÂrcinì, zaèferÂn, (15) miâüakì, óabb-ı belesÂn, ÀsÂrÿn eczÂları berÂberdir. Ve äabr cemìesi úadar. Ve bir úavlde dimişler, (16) iki úadarınca. Ve Şeyò²⁷⁸ bunlarıñ üzerine artırmış èÿd-ı belesÂnı ve RÂzi artırmış muúl-ı ezraú. (17) Bu eyüdir eger bevÂsir anda varısa ve eger yousa lâzım degildir. Bunları Áteş görmemiş (18) bal ile òamir ideler faâfÿride yÂ úurşunda, úaldırsunlar. Ve sÂyir

²⁷⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta إلى سنة "iki seneyi" (66/14) anlamına gelen ifade vardır.

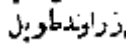

²⁷⁸ Kelimenin altında إبراهيم *ibrişim* olduğu düşünölen bir açıklama bulunmaktadır. Bu ifade metnin Arapça nüshasında زاد الشجر عوداً بلسان "Şeyò èÿd-ı belesÂnı artırmış" (66/20-21) şeklinde geçmektedir.

ayÀricÀtıñ óükmi böyledir. (19) Bu küçük ayÀricÀtıñ aelÀsıdır. Ol ecilden buña iòtisÀr eyledik ammÀ büyügi ki şimdi (20) öikr olunur. LevàÀz²⁷⁹ Óekim'ındır ki Iúlimÿs'uñ²⁸⁰ şÀkirdlerinden. áÀyetle mübÀrek ve óÁõıú (21) imiş. Ve bu devÀ ile iştiHÀr buldı. Ve bu ayÀric cüõÀma ve baraâa ve behaúa ve âarèa ve cünÿna [34a] (1) ve dÀ'i'á-âaèlebe ve èasr-i nefese ve inúüÀè-ı óayøa ve dÀ'i'l-file ve evcÀè-ı mièdeye ve cigere (2) ve bögreklere ve mefÀâila ve nisÀya ve niürise ve fÀlice ve şence ve raèşeye ve meàÀne elemine (3) ve úurÿóa ve âameme ve ol nesnelere ki èaúlı taâyir ider ve áudÀè-ı müzmine nÀfièdir. Ve àaliô olan (4) şeyleri iòrÀc ider, òuâyâÀ bÀrideyni. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. *Şerbeti*: İki miáúÀle (5) degindir. Ve *ânèatr*: Şaóm-ı óanôal beş; eftimÿn, âabr, muúl-ı ezraú, kÀöeryÿs²⁸¹ her birinden (6) üç; işúil, saúmÿniyÀ-yı meşÿyin, àÀriúÿn, òarbaú-ı esved, Àşaú, âavm-ı berrı her birinden iki dirhem; (7) yarım óamÀmÀ; zencebil, mürr-i àÀfi, faurÀsÀliyÿs, cendbidester, sÀdec, cuède, zaèferÀn, sünbül, (8) fülfulÀn, dÀr-ı fülfil, zerÀvend-i úavil²⁸², ferÀsiyÿn, seliòa, dÀràini, cÀvşir, sekbinec, besfÀyec, èuàÀre-i²⁸³ (9) efsentin, ferbiyÿn her birinden iki dirhem ve bir nüsòada úsÿÿöydis ve cenüyÀ her birinden (10) bir dirhem; óabb-ı àÀr iki dirhem, yarım ve bir nüsòada daòı mürr ol úadar; mercÀn üç; incü bir miáúÀl; (11) altun ve gümüş her birinden bir miáúÀl, yarım, âamàı olan şarÀbda nauè ideler. Ve dükelisin bal ile (12) yoàuralar. Nitekim öikr olındı. DÀvÿd dir ki bir nüsòada gördim. Bu, ayÀric-i tiryÀú gibi (13) bÀüi úalur. Ve eger ishÀl murÀd olunsa dört dirhem andan alınur. Maèlÿm olsun ki ayÀricÀtıñ (14) efèal-i istièmÀl[i] oldur ki şÀmil ola úuru úzüme ve eftimÿna ve miló-i nefüye ve èaàÀ-yı rÀèiye (15) ve benefsece yÀ bunlarıñ baèøısına. AyÀric-i CÀlinÿs levàÀzyÀyayı arturmış úulunca ve istiròÀya (16) ve òurÿc-ı bevre nÀfiè olmaın. Ve

²⁷⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında LevàÀöiyÀ (66/22) şeklinde geçmektedir.

²⁸⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında Isúliyÿs (66/23) şeklinde geçmektedir.

²⁸¹ Metnin Arapça nüshasında kemÀderyÿs (66/29) şeklinde geçmektedir.

²⁸² Bu ifade, metnin Arapça nüshasında zerÀvend-i úavil (66/31) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde rÀridend-i úavil şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek zerÀvend-i úavil olarak okunmuştur.

²⁸³ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

bunlarıñ mÀ-beyninde farú ancaú evzÀndur²⁸⁴. Anıñ iòtilÀfidır. (17) ZırÀ evvelkiler bunda on altı dirhemdir. Ve ol şeyler ki anda üçdür; bunda üçüzdür. Ve mÀ-(18)-baèdında olan bunda ve anda altı altıdır. AyÀric-i ErkayàÀsin Óekim ìabÀúÀtta dimiş ki SüleymÀn (19) bin DÀvyd èaleyhima's-selÀm bunı aña vaóy ile taèlim itmiş. Ve İbn-i İsóÁú òatÀ eylemiş ki nisbet (20) virmiş Salüye²⁸⁵ ki äalúıyye²⁸⁶ melikidir. Ve ol, nÀfiè [de]vÀdır²⁸⁷ cemìe riyÀólarda ve èasr-i nefese (21) ve emrÀø-ı sevðÁya ve baóýóa²⁸⁸ maraøına ve áaru áulara ve úuryó-ı fÀsideye ve cerebe ve kelebe [34b] (1) ve evcÀè-ı raóme ve meáÀneye suóÀb áuyıyyla ve bögrege kerefs ile ve mefÀáıla ve niúrise²⁸⁹. (2) *Ve áanéatr*: FerÀsiyñ, üsüyöydis, òarbaú, saúmñniyÀ, dÀr-ı fülful her birinden dört vaúıyye; şaóm-ı (3) óanòal, işúil, ferbiyñ, áabr, cinüyÀnÀ, fuirÀsÀliyñ, Àşau, cÀvşir her birinden bir vaúıyye; dÀrçin, (4) cuède, sekbinec, mürr, sünbül, uóour, fýtenc, zerÀvend-i müdóarac terkib ideler. Nitekim öikr olındı. Ve buña (5) úaribdir áiyÀveriüys ammÀ bÀúü ayÀricÀtlar berÀber dirler evzÀndan àayrı. Ve [R]ýfes²⁹⁰, ayÀricinde (6) òavlencÀn ziyÀde eylemiş. Ve BouirÀúayÀricinde fülfulmýn ziyÀde olınmış. Ve baèøı nüsòada öikr olınmış ki (7) dühn-i belesÀn bunlarıñ dükelisine dÀòil olur.

(8) Óarfi'l-bÀ

(9) *BÀkzehr*²⁹¹: FÀrisi'dir. MaènÀsı öü'l-òÀáıyye ve'l-tiryÀúıyyedir. Ve èArab èindinde kÀf (10) óaóf olınur, èivaøına dÀl getirürler. Ve tÀreten dÀl daòi óaóf olınur. Ol, aãıldan tiryÀúulu (11) şeyler içündir. Ve tÀreten tiryÀúa mürÀdif olur ve tÀreten ota taòãã olunur e'l-óÀãıl bu isim. (12) Ve tiryÀú ismi şÀmil olur cemìe mürekkebÀta ve müfredÀta

²⁸⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (67/3) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde geçen *uzanur* kelimesinin cümledeki anlamı gereği *evzÀndur* olması gerektiği düşünülmüş ve kelime düzeltilerek *evzÀndur* okunmuştur.

²⁸⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *salüs* (67/5) şeklinde geçmektedir.

²⁸⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *e'á-áaúÁlibe* (67/5) şeklinde geçmektedir.

²⁸⁷ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

²⁸⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ve'l-baóýóa* (67/6) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *baóýúa* şeklinde yazılan kelime *baóýóa* olarak okunmuştur.

²⁸⁹ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

²⁹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *Rýfes* (67/ 12) şeklinde geçmektedir.

²⁹¹ *PÀkzehr* yani *zehrî temizler* anlamına gelen kelime, metnin Arapça nüshasında *bÀk-zehr* (67/15) şeklinde geçmektedir. Öyle görülüyor ki günümüzde kullandığımız *panzehir* kelimesi bu gelişmelerden sonra bu şekline ulaşmıştır.

óayvÀnì ola yÀ nebÀtì yÀ maèdenì eger meõkÿr (13) olma, mutaããîf ola. Ve e'l-Àn èõrf-i óÀada bir maèdenì ùaşdır ki AúãÀ-yı Feres'de olur. (14) Ve yine ibil gibi óayvÀnların göngelinde²⁹² bulunur veyÀ gönlek nefesidir. Ve ol, münèaúid olur. Úaş gibi kÀmil (15) olduúda²⁹³ yatar òattÀ bedeni şaúúider. Ve bir úavlde dinilmiş ki úaplan úoca olduúda bu óayvÀnlara (16) úaãdider ve öldürür óatta ùaş ile. Ve yeye úuvveti yerine gelür. Ve ol ùaş andan sÁúùu olur. (17) Ve bir úavlde dimişler: “Anıñ úanı gözi fesÀd eyler. Çıúduàì zamÀndan òõnra andan zÀyil olur.” (18) Ve bu ùaş úadimìdir. Muèallim õikreylemişdir èllet-i Usÿl'de ve CÀlinÿs õikreylemişdir MebÀdi'de (19) ve İbn-i Eşèaa õikreylemiş MuèarrebÀt'da. Ve eyüsi muòauàü, zeytÿnisi. ÓayvÀnì şekli ãaruya mÀyil (20) olanıdır yÀ ùabaúÀtì muòetelif ola, ıssi²⁹⁴ aúa. òõnra beyÀø ve òafif olanıdır. Ve yine (21) dinilmiş óayvÀnıñ boynuzında óÀãil olur. BÀlià olduúda sÁúùu olur yÀ göbегinde olur müşk gibi [35a] (1) süründikde düşer. Ve pu úabÿl cümleden aàrebdir ki efèilerin ödinde olur dimişler ammÀ maèdenisi (2) AúãÀ-yı àin'de ve Hind'in Àoirinde Serendib cÀnibinde olur. Cive ile kebrite ruÿbet àÀlib (3) olduúda taórik ile münèaúid olur. Muèallim böyle taúrìr eylemiş. Ve dimişler ki bunlardan bir útèa bulmuşlar (4) ki on miáúÀl gelür. Ve meõkÿr olan pÀkzehr iki nevèden úarışdırırlar. èAmelì olansız²⁹⁵ ki beyÀø (5) olan lÀzverd[d]en ve ruòÀm-ı aãferden ve ãamà'l-balÀudan ve yÀúÿü rizesinden ki berÀber olanlar bu ikisi²⁹⁶. (6) Ve zeytÿn-ı marú ile yoàuralar. Ve balıàın úarnında úavuralar kÀmil bir devr yaèni vaúttan vaúte (7) degin ve pirinciñ áuyıyla yayúayalar. Ve senbÀdec ile àÀyet ile eyü olur. Ve bunların farúı (8) oldur ki bir igneyi úırdurub aña baturalar eger andan tütün çıúarsa ol, èamelidir ve çıúmasa (9) óayvÀnì yÀ maèdenidir. Ve yine óayvÀnisini maèdenisine áaşşiderler. Farúı oldur ki bir demir áaóifetin (10) anıñla buòÿrlayasın eger anı delerse ol, óayvÀndır. Ve illÀ felÀ ve her zamÀn óacerisinde bir úúèa (11) òaşeb çıúa. áÀyet bi-naòir olur. ZirÀ bu òaşeb òulÀãasıdır²⁹⁷. Ve mücerrebdir úaè-i sümÿma. Ve bu óayvÀn (12) anı otlar. Ve yine dinilmiş, mermer

²⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında قلوب حيوانات كالإبل “ibil gibi hayvanatın kalblerinde” (67/19) ifadesi vardır.

²⁹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

²⁹⁵ Kelime şeklinde yazılmıştır.

²⁹⁶ Cümlelinin yapıca ve anlamca bozuk olduğu düşünölmektedir.

²⁹⁷ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

ile²⁹⁸ aaşş olunur. Ve bu, úavl-i baèid[d]ir. ZirÀ bu²⁹⁹ iaş beyÀø (13) dirler. Ve bir kavle dimiş ki imtióÀn eylemegiñ efêali oldur ki ol iaşı yılan ıırmasına úoyalar (14) eger yabısub ve aàuyı çekerse dolunca ve düşdiginde áuya úoyalar aàusı fÂrià (15) olunca. Ve yine böyle tekrÀrlayalar³⁰⁰. Maèlým olur, ol, óayvÀnìdir. (16) Ve eger bu áifat anda olmazsa ol, degildir. Ve bir úavlde dimiş ki zehirlü iaeÀmıñ (17) üzerine úosalar dirler³⁰¹. Ve ol kimse ki dimiş, eyüsi áarusıdır ve ÒorasÀn'da³⁰² olur. áayr-i (18) ictihÀdaddandır. áaóió olan oldur ki muètedildir sÂyir ebdÀna müşÀbeheti olmaàla. Ve dimişler, (19) bÀriddir evvelde ve yÀbisdir àÀniyede. Ve bir úavlde dimiş ki óÀrdır ikincide. Ve sÂyir sümÿma (20) nÀfièdir nice istièmÀl olunursa óatta bile götürmekle. Ve ol, aàulanan ıırılmış olsun (21) yÀ içilmiş olsun veyÀ bunlardan àayrı olsun, ölmekden òalÀã ider eger on iki arpa [35b] (1) úadarınca olur ise. Ve iki arpa úadarı yılanı öldürür eger aàzına iamzırsalar. (2) Ve eger bir kimse úrú gün mütevÀli her gün bir úirÀù istièmÀl ide aña aàu kÀr itmez. (3) Ve ol, remedi ve ısıtmayı ve òafauÀnı ve beheri ve aèÿÿı ve èiúi'n-nefesi ve rebveyi (4) ve istisúÿı ve cünÿnı ve cüðÀmı ve fÀlici ve òaãÿı ve yereúÀnı zÀyil ider ve şehveti (5) àÿyetle taórik ittirir ve úavì ider óavÀssı ve aèøÀ-yı re'iseyi ve faòalÀtı cÀri ider, (6) bÀdem ve beyÀø incir ile sececi menèider. Ve mücerrebdır iaeÿna ve vebÀya gül áuyında óakkidüb (7) sürseler. Ve ol kimse ki dimiş ve maèdenisi maèdeni aàuya ve óayvÀnisi óayvÀni aàuya nÀfiè-(8)-dir. Bu úavl bÀùldır belki. Muılaúan dükelisi aàulara nÀfièdir. Ve ol, cerÀóatıñ etin úaynadır (9) sürmekle ve yine zehri ve evrÀmı berì ider üzerine úomaàla. Ve anıñ òavÀããından (10) oldur ki aña bir óayvÀnıñ áyretin naúsideler. Ve bir úavlde dimiş, maymÿn áyretin şehvetiñ (11) taúviyeti için ve aàlanıñ áyreti şecÀeat ve mülyk muúÿyilesi için ve yılan áyretin (12) yılan için. Ve bunlarıñ eyledikde şarù oldur ki ay burc-ı eaúrebde ola. Ve eger bundan (13) òÀtem ideler ve ol òÀtemle memÿmı mühürleyeler ve bile götürerler veyÀ kenderi

²⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "nurlu" (67/33) anlamına gelen ifade vardır.

²⁹⁹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır. Ayrıca metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

³⁰⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

³⁰¹ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında (68/1) şeklinde geçmektedir.

³⁰² Bu ifade metnin Arapça nüshasında ÒorasÀn (68/1) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde ÒarÀbiÿÀn şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek ÒorasÀn okunmuştur.

mühürleyüb (14) ve çeğneyeler yine bu òĀĀiyyeti virür. Ve bunuñ şarù oldur ki meökÿr olan fiêêa[yı] altuna (15) úoyalar. Ve bevĀsiri keser nice istièmĀl iderse ve úuluncı ve futÿúı defêider edviyeler (16) içinde. Ve anıñ bir şararı yoúdır. Ve bedeli olmaz. *Şerbeti*: Bir úirĀıdan ona degindir.

(17)³⁰³ BĀöerenbÿye daði dirler yaèni müferrióe'l-úalb dimekdir. Ve YÿnĀn dilince (18) mĀliyÿkáln dirler yaèni èaseli'n-naól dimekdir. ZirĀ anı çoú otlar. Ol, bir ottır. Kendisi (19)³⁰⁴ yeşil, laüf yabraúları vardır, çiçeği úızıla mĀyildir. (20) BahĀrda ve āayfda bulunur. ÓĀr ve yĀbisdir ikinci mertebede. Ve nefêi èaôimdir tefrióde ve taúviyet-i (21) óavĀsda ve zekĀda ve óıfıóda ve èusri'n-nefesin ióhĀbında ve riyĀó-ı muótelife izĀlesinde [36a] (1) ve envĀè-ı nĀfıóda ve emrĀó-ı re'isede ve bögreklere ve butlarda ve ìpuúlarda ve sümÿmin (2) ióhĀbında niçe olursa ve defê-i óafauĀnda ve āaşıyde ve vaósedde ve sevdĀda ve andan olanda. (3) Ve nĀfièdir yılan ıáırmasına ve evrĀma ve ekleye sürmekle ve yine úurÿó-ı mièdeye ve fevaúa³⁰⁵ (4) ve sedede ve dimĀāa nĀfièdir. Ve şararı vardır. Ve āamā anıñ muĀlióidir. (5) İki miáúĀle degindir bir miáúĀl naürÿn ile ve āuyından yigirmiye degindir. (6) Ve bedeli: iki úadarınca ibrisim ve iki aülüai utruc úabuai.

(7) *BĀzĀĀverð*: FĀrisi'dir. MaènĀsı şevketi'l-beyóĀdır. Ol, bir ottır. Müaelleae's-sĀúdır. (8) AèlĀsı müstedir ve yabraúları rÿşen ve tikenlüdir. Úızıl çiçeği vardır. İçinde úıl gibi (9) yabraúları altıdan artmaz. Eger çeğneseler³⁰⁶. Ve baèóı (10) iki óirĀèdan artmaz. Ve başında igne gibi tikenini olur. Ve bu, şevketi'l-óayye dimekle maèrÿfdır. (11) Ve baèóı èusfura benzer, yabraúları evvelki aèraódır. Ve çiçeğinde āarılıú vardır. (12) TĀze iken úabuam alurlar ve yirler úştürgĀr gibi. Ve ehl-i Mıār aña ùlĀó dirler. Ol, bir ottır. (13) NeysĀnda direrler. Eyüsi uzunı ve toóumı müdevver olanıdır. Cemèisi óĀr ve yĀbisdir ikinci mertebede. (14) Giciyiği ve cerebi ve úurÿóı òĀĀiyyeti ile zĀyil ider. YĀ bĀrid ve yĀbisdir. Úabèila fĀèildir. Ve cumhÿrin (15) úavli bunuñ üzerinedir ammĀ

³⁰³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta bĀöerencyye (68/15) ifadesi vardır.

³⁰⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "biter, yetişir" (68/16) anlamına gelen ifade vardır.

³⁰⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (68/21) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde yazılan ve anlamı bulunamayan kelime, düzeltilerek fevaúa şeklinde okunmuştur.

³⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "donar" (68/25) anlamına gelen ifade vardır.

toðumı óÅrdır icmÀèen sümüvleri kesmek için. Ve úalbi úızdırır (16) ve nÀfièdir istisúÁya ve yereúÁna ve sidigi ve úanı cÀri ider ve óaãÁyı ezer. Eger bal ile yiseler (17) àaliô riòleri óallider. Ve bél aàrısına ve öksürüğe ve āadra nÀfièdir ve sürmelere dÀòil (18) olur, gözde olan beyÀøı ve seyli keser. Ve anıñ āuyı èaiaş-1 iltihÀbı ve óumiyyÀt-1 úadimeyi ve emrÀø-1 (19) balàamı ve teşneci ve diş aàrısını sÀkin ider ve baàırsaúlara muøırdır. Efsentin muàlióidir. (20) *Şerbeti*: Üçe degindir ve āuyıdan yigirmiyे degindir. *Bedeli*: Şāhterrec.

(21) *BÀderyc*: Úıbü'dir. YñnAnca afimen ve èArabca óavek. Ol, bir ottır. èAvratlar [36b] (1) evde ekerlermiş. Ve tÀreten kendü kendinden çıúar. Ve DÀvyd dir ki bizim èindimizde reyóÁni'l-(2)-aómer dimekle maèryfdır. Ve baèøılar aña SüleymÀni dirler. ZirÀ cinn anı Óaøret-i (3) SüleymÀn'a getürdiler. Ve ol, rió-i aómeri anıñ ile muèÀlece iderdi. èAriøe'l-evrÀú ve mürebbaèi's-(4)-sÀúdır. ÓÅrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide. Taóilili ve taóififi úavı ider ve göz şişlerin (5) vaútinde óallider ve nezelÀtı ve dimèayı ve zükÀmı ve ùalaàı menèider ve úuryóı taófif (6) ider ve èasr-i nefesi³⁰⁷ ve evcÀè-1 āadrı menèider ve şÀmmeyi úavı ider. Süddeleri (7) àÀyetle açar ve ùalaàa ve øuef-1 kebed-i bÀride nÀfièdir ve óaãÁyı ezer ve cÀri ider ve sümýmı (8) muùlaúan menèider ve debileleri bişürür ve rièÀfi keser òuãÿā sirke ile ve kÀfyr ile. (9) Ve dimiş, ol, müshildir eger rÀstgele ishÀle muóÀc olan şeylere. Ve illÀ úabøider. (10) Eger óameliñ nüzyli güninde çegneseler bir yıllıú diş aàrısından emın ider. Ve eger bir kimse (11) mercimegi birúaç gün úuzsız yise ve āoñra bÀderycı çegnese ve boynuza doldursa ve úurú (12) gün zibilde taèfin ide ve āoñra bir úaryreye úoyub bir gün güneşde úoya. FÀèil olur. āÿreti ile (13) yılan ve èaúreb gibi olur. Ve bu, èilm-i simiyÀdır. Ve ol, serièü't-taèaffündir, óumiyyÀtı tevellüd ider ve gözi (14) muólim ider, keymysÀtı fÀsid ider ve úurtları tevellüd ider óatta çegneyüb ve güneşe úosalar (15) úurt olur. Ve yine eger ùaèÀma úoyalar. Ve anda taèabbüà-i simÀvi vardır. (16) Ve anda sırr-1 èacib vardır. ÒaúÀúfle ve ricle anıñ muàlióidir. Óikr olunsa gerekdir. (17) *Şerbeti*: Üçe degindir. Ve āuyıdan ona degindir.

³⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{بِأَمْرِ} "mide ağrısı" (69/4) anlamına gelen ifade vardır.

(18) BĀn: Bir meşhÿr aâacdır. Yulâu[n]³⁰⁸ aâacına úaribdir. Ve baèøısı úiâa olur (19) nĀr aâacı úadarınca. Yabraúları āafĀĀfa úaribdir ve pek yeşildir ve yumşau çiçekleri vardır. (20) Ve budaúları içinde beyĀø dĀneleri vardır fıstıú gibi. ÓĀrdır ikincide ve yĀbisdir evvelkide. (21) Ve bir úavúlede raúbdir, dimişler. ĀĀliyelere ve eyü rĀyióalara dĀoíl olur. Ve zeyĀde taóvil [37a] (1) itmek sehildir laüf olmasıcün. Ve ehl-i Mıâr bu aâacın çiçeginden içerler. Müberrid āanurlar. (2) Ve buña delil youdır. Ve dükeli icsĀsı şışleri ve nevĀzili menèider ve terin rĀyióasın taü[y]ib ider (3) ve bedeni úavı ider ve cirĀóatları etlendirir. Ve anın yaâı cerebe ve óıkkeye ve kelefeye nĀfièdir ve aóşĀyı (4) āĀfi ider āu ve bal ile ve sirke ile ve muúlaúan ĩalaâi zĀyil ider. Ve dĀnesin daøi sürmekle (5) yine óükmi böyledir. ÓuāyĀĀ şılaó³⁰⁹ ile ve bevl ile çıibanları úalèider ve etlendirir ve bevĀsiri (6) ĩĀĀó ider. Ve her zamĀn öekerin ióililine ĩamzıralar sidigi cĀri ider sürèat ile ĩĀkin (7) gönül bulandırır, mièdeyi øaeif ider. ZĀryĀnec anın muĀlióidir. Ve bedeli: Mürr ve yarısınca seliòa (8) ve füve³¹⁰ ve èöşrúnce bisbĀse.

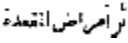
(9) BĀdencĀn: Cım-i muèarrebdır kĀf-i FĀrisi'den. Ol, iki nevièdir. BeyĀøı incedir ve áemeri (10) bir úarış uzanur ve siyĀhı müstedir ve tĀreten müstaül olur. Azacıú eyüsi ve elĀfi evvelkisidir. (11) Ol, óĀrdır ikincide yĀ üçüncide ve yĀbisdir üçüncide ve bir úavúde dimişler, ikincide. ĀıdĀsı (12) me'lÿfdır āĀlib ùbĀèlara. èAraúın rĀyióasın eyü ider ve kem rĀyióayı zĀyil ider ve pek olan şeyleri (13) yumşadır óatta eger pek olan meèĀdinlere āalsalar tizrek óallider ve mièdeyi úavı ider (14) ve bevli cĀri ider ve āudĀèi keser. Ol, óĀrdır òĀāiyyeti ile ve ruÿybĀt-ı āaribeyi òuşk ider. (15) Ve anın yuúarusın saóú idüb acı bĀdĀmıla şefĀdır³¹¹ bevĀsire ve sĀyir maúèada³¹² eger aña serpseler (16) bir miúĀr edhĀndan āoñra³¹³. Ve eger bişürseler óatti āÿreti maóv ola ve

³⁰⁸ Metnin Arapça nüshasında bu kelimenin yerinde “ılgın ağacı” (69/12) ifadesi vardır. Bu nedenle metinde geçen *yulâu* kelimesinin *yulâun* olduğu düşünölmektedir.

³⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *şeylem* (69/19) şeklinde geçmektedir.

³¹⁰ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

³¹¹ Bu ifade şeklinde harekelenmiştir.

³¹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında “diğer makat hastalıklarıé(69/26-27) şeklinde geçmektedir.

³¹³ Cümle, *bir miktar yağdan sonra, acı bademle sahı edilmış badencanın yukarı kısmını bevasire ve sayir makada serpseler şifa verir*, şeklinde düşünölmüştür.

âuı ile zeyti bişürelər (17) óatta zeyt úala ancaú ve tevÀli[y]le³¹⁴ süreler gündüz ve áefle sürseler gice zÀyil ider³¹⁵. Eger zeytin (18) bedeli bezir³¹⁶ toúmı olursa şüúyú ve èaábıñ şışleri ve ol şey ki³¹⁷ fÀsid eylemiş ola, (19) zÀyil ider. Ve eger dolduralar àÿet áaru olan bÀdencÀnı úabaú yaâyıla ve bir zamÀn (20) úavuralar ve úulaàa ùamzıralar úulaú aàrısın sÀkin ider. Ve bu öikr olunamıñ dükelisi (21) mücerrebdir. Ve ol, cünbeyn ve èÀne tevellüd ider ve sevdÀ getirür ve elvÀnı fesÀd ider. [37b] (1) Eger kesüb ve üz ile dolduralar ve áuda úoyalar ve taâyir ideler tÀ ki áuyıñ rengi áÀfi (2) úalınca ve semizÀt³¹⁸ ve siric ile ve sirke ile bişürelər elvÀnı iâlÁó ider. Ve anıñ òavÁããından (3) oldur ki ve eger anı aşıaısından delüb áu ile ve üz ile òafifce salú idüb (4) ve áuyında úosalar úÁyim olur. Ve eger nişÁdırı anda óallideler çigde ve gümüşi anıñ (5) içine úoyalar anı àÿetle áÀfi ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger şeb ile tebdil ideler ve kebriti (6) anıñla saóú ideler beyÀø ider. Ve bÀb olur teábít için. Ve berrisi úılı iâlÁó ider ve uzadır (7) ve siyÀh ider. Ve anıñ áemeresi beyÀøı çúarır ve göze çekmek ile gözyaşını zÀyil ider.

(8) *BÀrÿd*: Aña şÿş ve miló-i àini daòı dirler. Ol, óÀr ve yÀbisdir dördüncide yÀ üçüncüniñ (9) evsÀunda. Eyüsi berrÀúı ve aàırđır, beyÀø olanıdır. Balàamı úazır ve süddeleri açar ve úóÀla (10) ve bel aàrısına nÀfièdir lÀkin bögrege ve mièdeye muòırdır. Ketire ve bal anıñ muálióıdır. Ve (11) istièmÀli yarım dirheme degindir. Ve *bedeli*: EnderÀni milóıdır. Ve ol kimse ki istiòrÀc eyledi (12) cilÀ ile kesmek için ve áaúil olan şeyleri taórik için ve meèÀdiniñ³¹⁹ taâyiri için (13)³²⁰. Ol, áuyıñ buòÀrıdır ki törelík³²¹

³¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre bu arada التاليل e 'à-àlil (69/28) kelimesi vardır.

³¹⁵ Cümle, eğer badencanı sureti mahv oluncaya ve suyu ile zeyt karışımını sadece zeyti kalıncaya kadar pişiriler ve sürekli olarak gündüz salile, gece sefleye sürseler zayıllı eder, şeklinde düşünülmüştür

³¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بزر bezir (69/28) şeklinde geçmektedir.

³¹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta البرد e 'l-berd (69/28) ifadesi vardır.

³¹⁸ Kelime metinde سبزات şeklinde geçmektedir. Bu kelimenin yağlar anlamına geldiği düşünülmektedir.

³¹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre bu arada الثمن بوجده من هذا الثمن عده وعاد الحد بالي أنه بعد البس بجره وهو بخار ما في سبده (70/5-6) ifadeleri atlanmıştır.

³²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ساليوس الثمن بوجده من خواصه في Saliyys-ı âıúilli ve "onun havassından" (70/5) ifadesi vardır.

³²¹ Metnin Arapça nüshasında السباخ e 's-sibâò (70/7) olarak geçmektedir.

buòÀrñ üstine dökmek ile èale'l-òuäyã sirke ile. (13) Ve şehveti³²⁴ úavì ider ve óaãÁy1 ezer ve faòalÀt1 cÀrì ider ve ãadr1 ãÁfi ider. Ve baäyr1 (14) úalèider. Ve aèyÁy1 ve taèb1 ve ãalÀbÀt1 ve nezelÀt1 ve fesÀd-1 eróÀm1 ve maúead1 zÁyil ider (15) bişmişi ile yayúayalar. Ve nÁfièidir sümÿma. Ve anıñ duòÀnı ùard ider ve yaà1 ãaàrlhà1 açar (16) ve şüüýúlar1 ve vecaè-1 ôahr1 ve èirú1'n-nisÁy1 ve mefÁãılı ve niúrisi zÁyil ider. Ve lÁy1ú budır ki (17) maórÿreyn èilÀcina arpa úoyalar. Ve anıñ fièli mebrÿdeyne úavì olur eski zeyt ile. (18) Ve eyüsi úurã olanıdır ãaúlamaú içün. Ve ol, boàaza muòirdir. (19) *Şerbeti*: Üç miáúÀle degindir. *Bedeli*: Úayãÿm, bÀrencÀsef.

(20) *BÀrzed*: E'l-úand³²⁵.

BÀrenc: E'n-nÀrcil.

BÁúli: E'l-M1ãrì hüve'l-türmüs ve'n-nebüyye'l-fÿl.

(21) *BÁzÀmeú*: Mine'ã-ãafãÀf.

BÁbÀri: E'l-fülful.

BÀresúÀriyÿn: Raèi'l-óamÀm.

[38b] (1) *BÀseliúÿn*: Ol, mülyklarıñ ekòÀlindendir ve EboúrÀú³²⁶ ãanèatıdır ve ke-òÀlike'l-(2)-merhem. Ve bÀseliúÿn, YÿnÀni'dir. MaènÀs1 cÀlibi's-saèÀdedir. Ve dimişler ki ol, bir (3) melik adıdır ki üstÀd aña tereddüd iderdi. Ve bu úavl kitÀblarda meòkÿr degildir. (4) Ve ol, cilÀ idici ve óÁfiòdır ãíóóat içün ve nÁfièidir cerebe ve giciyige ve ãaşÀveye (5) ve àlô-i ecfÀna ve selebe ve dimèaya ve beyÀø-1 èatiúa ve eger óarÀret olmaya. (6) Ol, rÿşinÁyÀndan eyürekdir. *Ve ãanèatr*: IúlimiyÀ-y1 fiêêa, türbüd her birinden (7) on dirhem; neóÀs-1 muóriú, isfidÀc, ruãÀã, miló-i EnderÀni, fülful-i esved, cuède, (8) nÿşÀdır, dÀr-1 fülful her birinden iki; yarım úaranfil, uşna. Ve DÀvÿd dir ki ben (9) bunı cÁyiz görmem. ZirÀ teúaddüm eyledi. Ve àayr-i nüsòada iamid dört ve bunıñ (10) bir øararı youúdır. Ve tÀreten ziyÀde olunur ãabr beş; mürr-i ãÁfi, mÀmeyrÀn, èurÿú-1 (11) ãufr her birinden bir dirhem

³²⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve kebedi" (71/5) ifadesi vardır.

³²⁵ Kelimenin *úane* olması gerektiği düşünülmektedir.

³²⁶ Metnin Arapça nüshasında *EboúrÀú* (71/13) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *ebvÀú* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *EboúrÀú* olarak okunmuştur.

(12) BeyâA³²⁷: Hind úuşıdır. Ve bu vilâyette³²⁸ düre dirler. Ve ol, birúaç dürlüdür. (13) Eyüsi yeşilidir, ãoñra úızılıdır, andan ãoñra ãarusıdır. Ve beyÀø olanı kemdir. (14) Ve anıñ büyüğün äin'den getirürler. Ve ol, bir úuşdır. Şekli laüfdır ve dırnaàı (15) kesicidir ve anıñ aàzı ve minúArı úızıla mÂyildir. Ve ol, tiz taúlim úabýl ider. (16) Ve dili, Âdem dili gibidir. Ve anda óurýf-ı muúaüaèları vardır. Eger anı úorúudsalar (17) úorúar. Ve eger aña fıstú ve pirinc ve úurúm yedirseler téz taèlim olur. Ve ol, (18) úuşlarıñ eøèafıdır. Vilâyetinden ãovuúluàa çıúarsalar dişisiyle çiftlenmez imiş (19) ve yumurtlamaz imiş. Ve ol, óÂrdır ve üçüncü mertebede ve yÂbisdir evvelkide. Geç bişer. (20) Eger yenilse haøm olmaz lâkin yaralarıñ etin úaynadır. Ve anıñ úanın göze (21) çekmekle beyÀøı cilÀ ider. Ve anıñ eti àÀlili sÂúúider ve dili ve úalbi Âdemi faäiò [39a] (1) ve serièü'l-keLâm ider. Ve her zamÀn dilini saóú idüb ve bala úaruşdıralar ve uşáularıñ (2) aázınıñ içine süreler tiz tekellüm ider vaútinden evvel. Ve anıñ tersi sirke ile kelefı (3) äÂfi ider ve elvÀnı güzel ider.

Bataè: Min-nebiòü't-temr.

(4) Becem: æemeri'l-eâl.

Baó: ÚÂtil-i ebih ve hüve'l-úailab ve yüsemme'l-óinnæ'l-aómer.

(5) Buòýr-ı Meryem: YynÂnca býúlÀs³²⁹ dirler ve ŞÂM'da e'r-rekfe dirler. Ve aâlı'l-èarèniâÀ. (6) Ol, bir ottır. Çiçekleri vardır úızıl gül gibi. Ve ol, gölgelerde biter maàaralar gibi yerde. (7) Ve bermýde ayında direrler lâkin eyüsi oldur ki buna da maòzýn ideler. Ve ol, óÂr ve yÂbisdir (8) üçüncide yÀ ikincide yÀ öuşkıdır dördüncide. Muóallil ü mûlaüüfdır³³⁰. äaru äuyı ve balâamı (9) iòrÀc ider ve istisúAya ve èaraúı'n-nisAya ve mefÂâıla nÂfièdir ve èurýú ve cirÀóatlar aázın (10) açar ve dimÀàı äÂfi ider üamzırmaàla ve yereúÀnı ve èasr-i bevlı ve èasri'n-nefesi zÂyil ider (11) ve vilÂdeti sehl ider üzerine aâmaàıla ve faøalÀtı cÂri ider ve nifÂs-ı riòı iòrÀc ider (12) ve cenini isúÀü ider úuvvetiyle ve òÂric olan maúèadı yerine getirür üzerine dökme (13) ile ve beyÀøı úalèider göze çekmek ile, òuäýäÀ anıñ şiresi lâkin Âdem taóammül (14) eylemez. İLLÀ

³²⁷ Kelimenin altında *ijü* açıklaması bulunmaktadır.

³²⁸ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

³²⁹ Metnin Arapça nüshasında *bouLamis* (71/29) şeklinde geçmektedir.

³³⁰ Kelime metinde şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

meger nişÀ gibi şey ile óiddetin keseler. Anıñ äuyı munùraú ecsÀdlaruñ (15) çirkin ãÀfi ider. Her zamÀn andan sebike ideler. Bu eibÀretler kimiyÀ èilmine müteèallúdır. Ve ol, (16) maóryreyne baş aarısın getirür. Ve mièdeye øararı vardır. Ketire anıñ muàlióidir. (17) *Şerbeti*: Üçe degindir³³¹, emrÀø-1 bÀuniyyede asúylýúanderyñ.

(18) *Buòyre'l-ekerÀd*: Aña berbÀüde dirler èAcem dilince. Ol, bir ottır. äarı çiçeği vardır. (19) Ve anıñ köki pekdir ve siyÀh ve áaúil rÀyióası vardır. Ol otı ceró iderler. Andan (20) äü çúuar ve tÀreten úızıl áamà çúuar. İstièmÀl olunan bunlardır. Ve ol, olmaz illÀ gölgede. (21) Ve rebìèiñ Àoirinde direrler imiş. Cümlesi óÀr ve yÀbisdir lÀkin äuyı dördinci mertebede [39b] (1) ve şiresi üçüncide ve cirmi ikincide. Ve tecrube olunmuşdır. Maraø-1 rebvede ve suèÀlde ve evcÀè-1 (2) áadırda ve emrÀø-1 bÀrideye edviyelerin eyüsüdür. áÀlibÀ fÀlic ve laève gibiye ve äudÀèı sÀkin ider (3) min-óayäü vaóy. Ve äamemi ve yereúÀnı zÀyil ider ve óaãÀyı ezer ve ìalaàa muàlióidir. Ve duòÀnı kem rÀyióayı (4) keser niçe olursa lÀkin baş aarıdır ve äam getirür. Nevfer anıñ muàlióidir³³². Yarım (5) miáúÀle degindir. Ve şiresinde bir miáúÀl ve cirminden iki miáúÀl. *Bedeli*: Óabbü'l-àÀr. (6) Bunı ve buòyr-1 Meryem'i úalb edviyelerine nisbet eyleyen òaüÀ eylemiş. Ve dimiş ki³³³ müferrióidir.

(7) *Buòyri's-sýdÀn*: Hind dilince debişet dirler ve FÀrisice diyedhek dirler. Ol, bir ottır, (8) bir úarış miúðÀrı uzanur ve birbirine müşbetik olur. Ve ìamarları lÀzverdi olur ve çiçeği (9) beyÀø. Ve anda ruüjbet olur. Ve ele yapışur. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. äancıyı ve àaliô (10) rióleri sÀkin ider ve iştiñÀyı açar. Mücerrebdır èirki'n-nisÀ³³⁴. Her zamÀn zeyt yaàıyla (11) pişirseler muóallil olur emrÀø-1 bÀrideyne ve pek şişlere. Ve ol, secec getirür. Ve áamà anıñ (12) muàlióidir. *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir.

(13) *BiörÀmec*: Muècemeyle e'l-emdereyÀn.

(14) *BerencÀsef*: RÀ ile ve lÀmıla daòì gelür. Aña süveylÀ dirler. Úayäymdan bir nevèdir. Ol, (15) efsentine úaribdir lÀkin yapışıcıdır. Ve çiçeği äaru ve beyÀø daòì olur. Temýzda direrler. (16) ÓÀr ve yÀbisdir ikinci mertebede yÀ üçüncide veyÀòöyd yÀbisdir

³³¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta , "bedeli" (72/ 5) ifadesi vardır.

³³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta , "şerbeti" (72/12) anlamına gelen ifade vardır.

³³³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta , "onların ikisi" (72/12) anlamına gelen ifade vardır.

³³⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

evvelkide yÀ bÀriddir. (17) Muóallil ve müfettiódir süddeler için. Ve úurtları iòrÀc ider úuvvetiyle. Ve bu, mücerrebirdir. Ve anıñ (18) küli cirÀóatları etlendirir ve şişleri óallider úuvvetiyle ve evcÀè-1 äadra³³⁵ nÀfièdir ve baş (19) aarısın teskin ider. Muülaúan bir şey aña muúÀbil olmaz. Ve aarılara øamÀd idüb úosalar (20) sÀkin ider lÀkin iótiyÀcdan ziyÀde èuøvı celb ider. Bögreklere muøırdır. (21) Anısın muálióidir. *Ve bedeli: BÀbÿnecdir.*

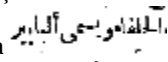
[40a] (1) BerşAvşAn: YÿnÀni'dir. MaènÀsı devÀü'â-âadır dimekdir. Ve aña küzbereti'l-bir³³⁶ daòì dirler. (2) Ve bunlardan àayrı daòì çouú adları vardır. Ve ol, bir ottır yerlerde ve ãu mecÀrilerinde (3) biter. Ve bir zamÀna muòtaâ degildir. Ve ince yapraúları vardır siyÀh olan budaúlarda. Ve her zamÀn (4) nıâif seneden tecÀvüz eylese úuvveti úalmaz. Ve ol, óardır evvelkide yÀ bÀriddir ve yÀbisdir (5) ikincide veyÀ raubdır. Ve mücerrebirdir suèÀle ve êiúi'n-nefese ve maraø-1 rebveye ve evcÀè-1 (6) äadr için. Ve anıñ küli úılı úavì ider ve uzadır. Ve anda tenfiò ve telyin ve taólil vardır. (7) Ve şişler üzerine úomaála ve şauúúa nÀfièdir. Ve her bÀr àarır ayaainıñ iligi ile dögeler (8) ve başa yapışdıralar baş aarısú eyü olmayınca düşmez. Ve eger anıñ külin cirÀóatlara (9) ekseler etlendirir. Ve ol, ìalaàa muøırdır. Ve mıâñki yÀ benefsec anıñ muálióidir. *Ve şerbeti:* (10) Yediye degindir ve küli yigirmiye degindir. *Ve bedeli:* Mialince benefsec ve yarısınca sÿsen.

(11) Berdî: èArabca óuffÀ ve³³⁷ bÀbir³³⁸ daòì dirler. Ol, bir ottır. Ve òirÀèdan ziyÀde artar. (12) Ve çöpleri yumışau ve çiçeği beyÀødur ve toðumı óilbeden küçük, yumışau ve acıdır. Ve andan (13) ip óorerler ve baèøısından, Mıâr'da³³⁹ meşÿr olan bir nevièdir ki óaâr yaparlar. (14) Ve eürÀf-1 ŞÀm'da daòì bitermiş. Ve aalında úamış gibi óalÀveti var imiş. Ve Mıâr'ın (15) kÀâıdı andan olur ve lièÀb-1 beşnizde bişirmekle³⁴⁰ ile. Ol, bÀriddir (16) ikincide ve yÀbisdir evvelkide yÀ muètedildir. Ve anıñ küli dişleri

³³⁵ Kelime şeklinde yazılmıştır.

³³⁶ Bu ifade metinde şeklinde harekelenmiştir.

³³⁷ Kelime metinde şekilde yazılmıştır.

³³⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “óulfa ve bÀbir” (72/31) şeklinde geçmektedir.

³³⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ekyâb ile” (72/33) anlamına gelen ifade vardır.

³⁴⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve uzatmak” (72/34) anlamına gelen ifade vardır.

beyÅø (17) ider ve cirÅóatları etlendirir ve úanı úaù ider her vechile ve ùalaài zÅyil ider sirke ile içseler. (18) Ve anıñ aâlımı çegneseler rÅyióa-i kerihayi zÅyil ider ve ekleyi menèider ve şışleri taólil (19) ider sürmekle. Ve aóşÅya muøırdır. Bal anıñ muâlióidir.

(20) *BerüAniüi*: Yabraúları küçük ve çiçeği úızıla mÅyildir. Ve baèøıı òireye müşÅbihdir. (21) Ve ol, óÅr ve yÅbisdir ikinciniñ evÅyilinde. Mücerrebdir. Úuryólarıñ etin úaynadır ve ekleyi óabs [40b] (1) itmekde ve şışleri óallider ve ÅåÅrı åÅfi ider ve içmekle ısıtmayı nÅfièdir ve aâızda åaråara (2) eylemekle ammÅ åaæeyÅn getirür. èUnnÅb anıñ muâlióidir. *Ve bedeli*: MÅ'i's-salúdır.

(3) *Berenc*³⁴¹: Ol, mÅş gibi küçük óablardır. Baèøıı yumşau ve baèøıı munaúuáš (4) olur, beyÅø ile siyÅh. Ve ol, äin vilÅyetinden gelür. Ve anda acılık vardır. ÓÅr ve yÅbisdir (5) üçüncide yÅ ikincide. Úurtları çúarır åarusıyla³⁴² ve mefÅãıllardan ve ruüybÅtı ve balåamı çúarır (6) ve úuryóları taófif ider. Ve ol, bu fièilde şybeşbiniden³⁴³ aúvÅdır. Ve mièÅya muøırdır. Ve (7) ketire anıñ muâlióidir. *Ve bedeli*: Úurtları çúarmada türmüsdür.

(8) *BeryÅ-i Miår*: Yaèni baúla. Ve buña tesmiye olındı. ZirÅ Miår'da bilindi. Ve baèøıı kerefse (9) benzer. Ve ùaèmı rÅzeyÅne gibidir ve toòmı aòøar ve incedir. Ol, óÅr ve yÅbisdir ikincide yÅ evvelkide. (10) BÅrideyn emrÅøına nÅfièdir, ouãýãÅ balåama. Ve ruüybÅtı taófif ider ve aóşÅya ve kebidde ve mièdeye (11) taúviyet virür ve şehveti taórik ider ve åaliô iòÅúları iòrÅc ider. Her zamÅn sirke ile (12) istièmÅl iderler. Ve mefÅãılı úavi ider ve bevÅsiri keser sürmekle ve nezelÅtı menèider ve dimÅaa (13) muøırdır. Vevfer anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki dirheme degin. *Bedeli*: BisbÅsedir.

(14) *Bernýf*: FÅrisice aña şÅh-bÅbÅbek³⁴⁴ dirler. Ol, bir ottır ki Miår'da çou bulunur. (15) Ve úyyınıñ mÅ-beyninde farú ancaú yabraúları yımşau olmaàladır. Ve ol, bir zamÅna maòãýã (16) degildir. Ve rÅyióası laüfdir. Ve anda åaúil youúdır. ÓÅr ve yÅbisdir üçüncide yÅ yÅbisdir (17) ikincide. Úalè-ı riyÅóoda ve maåaaada cemiei

³⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "pirinç" (73/5) ifadesi vardır. Bundan dolayı incelenen metinde *berbec* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *berenc* olarak okunmuştur.

³⁴² İncelenen metinde şeklinde yazılan kelime *åarusıyla* şeklinde okunmuştur.

³⁴³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

³⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *bÅbek* (73/14) şeklinde geçmektedir.

óayvĀnĀtīñ³⁴⁵ àĀyet ile nĀfièdir, òuāyĀĀ (18) cĀvşir ile. Ve anıñ āuyı ve suōĀbıñ şiresiyle ve acı bĀdem yaàı ve cend-i dester (19) ĩamzırmaàla dimĀàı āĀfi ider. Ve āarèi ve yübÿseti ve nisyĀnı zĀyil ider. Ve bu, mücerrebdir. (20) Ve eüĀle èĀrıø olan şeyleri anıñ ile tedĀvi iderler. Eyüsi oldur ki³⁴⁶ istièmĀl (21) olına. Ve anıñ úurusın saóú idüb yaralara úosalar úurudur ve etlendirir. Ve kel olana āabr ile [41a] (1) ve zift ile. Ve anıñ şiresi dişleri úavèi ider ve mièĀya muøırdır. āamà anıñ muālióidir. (2) *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Ve bedeli*: Mezrencÿş.

(3) *BorĀdi*: Bir āarı ve òafif ĩaşdır. Her bĀr ki anı óakkideler³⁴⁷. (4) Ve ol, vilĀyet-i èĀrĀú'da olur. Ve ol, güher³⁴⁸ ile senderÿsa beñzer āamanı (5) ceöb³⁴⁹ eylemekte. Ve ol, óĀr ve yĀbisdir ikincide. Úanı ve òafaúĀnı menèider içmek ile ve sürmekle (6) ve daòì yaraları etlendirir ve ĩalaàı iöhĀb ider. Ve bir şey ki anıñ ile mühürleyeler āarú (7) olmaúdan emîn olur. Ve eger çáumaú ĩaşıyla bir beze³⁵⁰.

(8) *BurĀúü*: Bu, èAcemi'dir. Ve YÿnĀnca usúydĀles dirler. Ve aalı asĀriúyñdır. (9) Ol, bir ottır. Ve budaúları çoú olmaàla yay gibi egri olurlar. Ve çiçeği beyĀodır ve yemişi (10) zeytÿn gibidir lâkin kesicidir. Ve ol, óĀrdır ikincide ve raübdır anda veyĀ evvelde (11) yĀòÿd yĀbisdir. Tecribe olınmışdır cirĀóatlara ve úurÿóa eger úadım daòì olursa ve dĀi'á-(12) āaèlebe ve vereme ve istisúĀya sürmekle ve içmekle ve daòì üstüne úomaàla küli ile. Ve (13) kebidü úavèi ider bal ile içseler. Ve ol, müferrióidir³⁵¹ āadrı. Ve dimĀàı ve şiresi (14) küól-i ceyyiddir gözün beyĀøı için ve gözyaşını ve bevĀsiri zĀyil ider ve meāĀneye muøırdır. (15) Anisÿn anıñ muālióidir. *Şerbeti*: Beşe degindir. *Bedeli*: RibĀs.

(16) *Bürtuúuş*: E'l-Āşáu.

BerĀberĀn: E'l-baüĀriyÿn.

³⁴⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta كل حيوان وللغالب السائل “hayvanlardaki gibi salya” (73/17) ifadesi vardır.

³⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta إلبانهم “sütlerle” (73/20) anlamına gelen ifade vardır.

³⁴⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta خضرت حمانه الى ابيض “vurulunca saf beyaz olur” (73/22) ifadesi vardır.

³⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta يشارك الكورب “kehrüb ailesinden” (73/23) anlamına gelen ifade vardır.

³⁴⁹ Kelime metinde سنبلكة şeklinde yazılmıştır.

³⁵⁰ Metnin Arapça nüshasına göre عجم الزاد وجهه نحره رايه ياكورق القدمجورب (73/25) şeklinde geçen ifade atlanmıştır.

³⁵¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta اصلاح المصدر .إلĀóü 'ā-āadr (73/29) ifadesi vardır.

BerşabÂr: èUãÀru'r-rÀèi.

Bercümüşek³⁵² (17) Berecmüşk³⁵³: E'l-fercmeşek³⁵⁴.

BerhelyÂ: E'r-rÀzyÂnec.

Bürÿd-ı selÂm: LisÂni'l-óamel.

(18) Berbir: Ve yelÂ yÂ âemeri'l-erÂk.

Berâuşet: E'l-úanÂberi.

Berâyâ: Bizr-i úuüÿnÂ.

(19) Berúÿú: äiàÂre'l-acÂâ bi-Miâr ve bi-Maàrib e'l-mişmiş.

BerehnÂnec: E'l-mer ev ve'l-merbÀðÿz.

Bersÿm: (20) Bi'l-mühmeleti'l-èabeb³⁵⁵ bi'l-èlrÂú.

BerÂm: Óacerün maèÿfun ve hüve mine'r-ruòÂmı.

BervÂú: E'l-òunâi.

(21) Bersim: E'r-raübe bi-lisÂne'l-Miâriyyin³⁵⁶

[41b] (1) Berşaeâ³⁵⁷: SüryÂni'dir. MaènÂsı ber'-sÀeat. E'l-Ân bir şey maèÿfdır.

Ve ol, úadimî (2) terkiblerdendir. Ve cumhÿrın èinde bu terkib Hibetullahü'l-Evóadi'l-Berekât E'ü-Ûabib'iñdir. (3) Ve meşhÿrdır ki Yahÿdî iken Müsülmân olmuşdır lâkin Dâvÿd Óekim dir ki ben bir kitâbetde (4) gördüm. Bu terkib CÂlinÿs'a mensÿbdır. Ve ol, kitâbda öikreyleÿüb dimiş ki (5) maècÿn-ı aòaveyne's-şÂbeyne'r-Rÿmî ve'z-Zenci'den ecved ve aúüè bir şey görmedim. Ve bunlardan (6) murÂd fülfulüñ beyÂ0ı ve siyÂhıdır. Ve aòaveyn dimege bÀèiâ ikisi bir aâacdan olduúlarından ötüri (7) veyÀðÿd bir yirde olduúlarıçün. Nitekim öikr olsa gerekdir. Ve şÂbeynden murÂd yeñisidir. (8) Ve dimèati'r-rÂs didikleri afÿÿndır. Ve aòye telvinde ve tebòirde benc murÂd olunur. (9) Ve şaèri'l-basaèe'ü-üÿÿyib, sünbül murÂd olunur. Ve bÂride'l-óÂre'l-maúüè, èÂúurúaróÂ murÂd olunur. (10) ZirÂ ol, tÂreten taólil ider³⁵⁸. (11) Ve Dâvÿd dir ki ôanniderem ki

³⁵² Kelime şeklinde harekelenmiştir.

³⁵³ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

³⁵⁴ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

³⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úaaâb* (73/35) şeklinde geçmektedir ve *bersÿm* da *úasab* demektir.

³⁵⁶ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

³⁵⁷ Kelimenin altında *berş âamâi* açıklaması bulunmaktadır.

³⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta olması gereken (74/8-9) ifadesi atlanmıştır.

Câlinÿs anı terkib idüb ãoñra àafleten unutmıſ ola (12) yÀöyd nÂsıñ aèrÀø-1 istièmÂlinde nitekim keàir mürekkebÂtlarda vÂúie olmıſdır. (13) Ve meſhÿr olan Ebi'l-BerekÂt'a öikrin tecdid eylemiſ ve emrini iòhÂr itti. Ve òalú (14) andan bilmediklerin bildiler. Ve bu ãnÂette ol, Re'is idi. Ve öikr olunan maècÿn àÂyetle (15) nÂfièdir. RuÿÿbÂtın taòifinde ve raùab olan emrÀøıñ iâlÂóında ve dimèanıñ ve buòÂrıñ (16) ve eski äudÀèiñ ve sÂyil lièÂbıñ ve èiúi'n- nefesiñ ve suèÂl-i müzmineniñ ve rebviñ ve istisúÂnıñ (17) ve ishÂl-i müzminiñ ve nezef-i demiñ³⁵⁹ úaèinde àÂyet ile nÂfièdir. Ve óavÂssı (18) ve niſÂù ve fikri úavè ider ve meniÿi baÿÿ ider ve fuvve getirür óatta menÂfièlerin (19) zamÂna taúsım eylemiſlerdir. Ve dimiſler, ishÂli bir sÂette keser ve baſ aarısın bir günde ve mefÂâlı (20) bir cumèada ve buòÂrı bir ſehirde ve istisúÂyı bir senede. Ve ol, yapılduàı zamÂndan altı ay (21) geçmeyince istièmÂl olunmaz. Ve eyüsi iki yıldan ãoñradır. Ve úuvveti yigirmi bir yıla degin úalur. [42a] (1) Ve ſifÂ'da dimiſ ki beſ yıla degin úalur. Ve bu, aúrebdir. Ol, äafrÂvilere muøırdır, sevdÂvileri (2) sürèatle elemlü ider. Ve anıñ müdÂvemeti èaúlı ve bedeni fÂsid ider ve ſehveti sÂúúider ve elvÂnı fÂsid (3) ider ve úavè olanı øaèif ider³⁶⁰ çou øararı vardır. Ve äaóió olanlara istièmÂli cÂyiz degildir, (4) illà haftada bir kerre. Ve e'l-Ân anıñ fesÂdı àÂlib olmaàa bÀèià afÿÿn ve benc ziyÂde olduàıçündür (5) ve yine zamÂnı eksik olmaàladır. Ve anıñ ſerbeti: iki dirheme degindir. Ve anıñ øararını ſarÂb (6) ve sükker ve semiz ìavuú iâlÂó ider³⁶¹, òafaúÂnı keàir ider ve irtièÂſ getirür (7) ve úuvveti sÂúúider ve nefesi inóisÂr ider. Afÿÿn anıñ úÂyim-i maúÂmı olur. Ve ol, yine afÿÿn yerin (8) útar. Ve beyÀø úaürÂn ve maècÿn-1 èÿd ve óabb-1 merÂyiri'l-baúar ve selim-i esved anlarıñ yerin útar³⁶². (9) Ve *ãanèatr*: BeyÀø ve siyÂh büber ve bizr-i benc-i ebyaø her birinden yigirmi; afÿÿn on; zaèferÂn yedi; (10) sünbül-i üb, lisÂn-1 èaáfÿr, èÂúır-1 úaróÂ, ferbiÿÿn her birinden bir miáúÂl ve bal üç miálince.

(11) *Bürÿd*: Ol, küól gibidir mesóÿú istièmÂl olduàı cihetten. Ol ecilden baèø zamÂnda küól ile (12) tercüme olunur. Ve eſÿÂf gibidir bir áulı nesne ile maècÿn olması

³⁵⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *رَبِّ الدَّمْعِ وَرَبِّ الْكُدُورَةِ وَالْكَسَلِ*. “nefesin ve kederlerin ve keselin” (74/14) anlamına gelen ifade vardır.

³⁶⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

³⁶¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *إِذَا جَاءَ وَفَتَّ الْحَبْدُ*, “zamanı geldiğinde alınrsa” (74/22) ifadesi vardır.

³⁶² İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

lâzım olduından ötüri. (13) Ol ecilden Fýlis Nâm Óekim dimiş ki bu, iki úuvveti cÂmièdir. Ve buña tesmiye olmaâa (14) sebab oldur ki àÀlibÀ óarÀreti iüfÀ ider, dimişler. Ve bunda naôar vardır. ZirÀ bürydÂt-1 óArreye (15) müstemil olur cidden óAd gibi. äaóió olan oldur ki buña tesmiye olunmaâa sebab oldur ki evvel (16) bundan maânýe olan kÂfyridir çünkü fieli ietibÂriyle tesmiye olundu. NÂsıñ elsinesine (17) böyle cÂri oldu. Pes imdi her şey ki tesóú ve taècin oluna aña büryde tesmiye iderler. Ve evvel (18) kimse ki bunı iötirÀe eyledi SalyÀüys'dır³⁶³. Ve ol göz eilÂcına estÂóa mütevellî iden kimselerün (19) birisidir. Ve büryd iüLÁú olunur. Ol, şey ki gözi anıñ ile tedÂvi ideler ve úanı anıñla keserler (20) ve dişleri anıñla úavî iderler³⁶⁴. Ol şeyden àayrıdır ki aâıza yapışur aña sünýn (21) dirler. Diğ-ber-diğ gibidir. Ve tÂreten bu, iüLÁú olunur. Bir şey ki anıñla ekleyi eilÂc iderler. [42b] (1) Ve bunlar bir bir öikr olunur. Ve bürydlarıñ istiemÂli úAnýn-1 ikóAliñ istiemÂli gibidir. Ve İbn-i RıêvÂn'dan (2) naúl olndı ki büryd istiemÂl olunmaz illâ milçe ile. Bu, àayr-i äaóiódir zirÀ anıñ baèısını emrÀoa (3) seperler kÂfyri ve nauúÁşın gibi lâkin bu úadar var ki CÂlinýs dimiş ki bürydñ istiemÂliniñ (4) eyüsi oldur ki altun melçe ile istiemÂl olına. Ve Óekim DÂvyd dimiş ki bu kelâm benim eindimde (5) bürydlarda taóââ bilÂ-maóodur. ZirÀ altun melçeler dükeli şeylerde aâlaódur gözün óarekÂtında óatti (6) mücerred göze çekmek. Sürmesiz göze nefei vardır. Nitekim ÓÂvi'de ve Óaóire'de dimişdir.

(7) *Bürydi'l-kÂfyri*. Óaúíúat ile öikr olndı ki ol, maânýelarıñ evlâsıdır ve terkibleriñ (8) aósenidir. Ve anıñ fieli ceyyiddir. BeyÂoları cilÂ ider ve dimèayı keser ve göz óarÀretin iüfÀ (9) ider ve remed-i müzmini úaèeider ve ecfÂn-1 äaliói ve sülÁúı ve cerebi keser ve aâıza serpseler şişleri (10) óallider ve úuryóları äÂfi ider ve dişleri äÂbit ider. *Ve äanèatr*: äadef-i maóryú, iamid (11)³⁶⁵ her birinden bir cüz'i; lü'lü', nişÀ, týtiyÀ-yı Hindî, verd-i menzyè her birinden mîf-1 cüz'; (12) kÂfyri rubè cüz' Âs áuyıyla içürelere bir kerre. Ve mÂøiniñ pişmişini bir daói úurudalar ve yumşadalar. (13) Ve baèøı eübbÀ mÂmeyâÀ daói arturdılar ve tÂreten verdi óaóf iderler. Ve her zamÂn resmi'l-èayn ola.

³⁶³ Anlamı tespit edilemeyen bu kelime metnin Arapça nüshasında (74/31) şeklinde geçmektedir.

³⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

³⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta muâavvel (75/5) ifadesi vardır.

(14) *Bürýdi'l-naúúÅşin*: Ve buña tesmiye olundı baãarıñ taúviyetine şiddeti olduaiçün. Ve bunı naúúaşlar çou (15) istièmÅl eyledüklerinden ötüri anlara nisbet olındı. Ve aña cilÅ ve küóli'r-rammÅnin³⁶⁶ daöi dirler aña (16) müştemil olduaiçün. Ve anıñ terkibi àÅyetle eyüdir. Ve CÅlinýs'a mensýbdır. Yaóıddü'l-baãar ve yaóiföü'ã-(17)-ãíóóate. Ve dimèay₁ ve beyÅø₁ ve óíkkeyi ve cereb-i èatiúi úaièider ve şışleri óallider. *Ve ãanèatr*: (18) TýtiyÅ ve sÅdec-i Hindì, nuóÅs-₁ maóryú her birinden bir cüz'; aabır, biber, dÅr-₁ fülful, şÅöenc-i maàsýl (19) her birinden yarım cüz ve mÅmeyãÀ, èafã-₁ Óabeşe, anzarýt, zebedi'l-baór her birinden rubè cüz yumşau idüb (20) ramÅnin ãuyıyla saúy idüb ve güneşe úoyalar birbiriniñ èaúbince beş kerreye degin, ãoñra yumşadalar (21) ve ãaúlayalar.

[43a] (1) *Bürýdü'l-ouãrum*: Ol, bÅrid veyÅöyd óÅrdır. Remediñ baúÅyÅsına ve dimèaya nÅfièidir. (2) Ve meökýr oldır ki iútiãAr olinmiş týtiyÅya veyÅ şÅdence veyÅ óÅrdır sebele ve cerebe (3) ve óíkkeye ve sülÁua ve dimèaya kimisine nÅfièidir. Ve gözi óiföider teriñ rÅyióasından (4) ve göz úapaúlarınınñ àilóini ve nezelÅtı ve emrÅø-₁ bÅrideyi menèider. *ãanèatr*: TýtiyÅ-yı Hindì, (5) şÅdenc-i maàsýl, ihlilec-i aãfer, eblec³⁶⁷, berbýseötec³⁶⁸, berÅber fülful, ãabr, nýşÅdır, mÅmeyãÀ her birinden (6) yarım dirhem; èuryú-₁ ãufr, mÅmeyrÅn, mürr-i ãÅfi, zencebil, iamid her birinden rubè cüz' ãÅfi ouãrum ãuyıyla (7) saúy ideler ve beş gün yedi kerre yatıralar.

(8) *Bürýd-1 Hindì*: Dýderüs'e³⁶⁹ mensýbdır. Anıñ fièli èacibdir. Ol şey'ler ki úoruaiñ bürýdi aña (9) nÅfièidir. Ve bu, andan esraèdır. *Ve ãanèatr*: TýbÅl-₁ nuóÅs³⁷⁰ ve demir her birinden sekiz³⁷¹; bevraú-₁ Ermeni, (10) zÅc, zencÅr-₁ Hindì, biber, zencebil her birinden iki; zebedi'l-úavÅrır, beyÅø óardal, kündir-i maóryúin (11) her birinden bir şarÅb sirkesiyle saúy ideler.

³⁶⁶ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

³⁶⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta emlec (75/17) şeklinde geçmektedir.

³⁶⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ryseötec (75/17) şeklinde geçmektedir.

³⁶⁹ Anlamı tespit edilemeyen bu kelime metnin Arapça nüshasında (75/19) şeklinde geçmektedir.

³⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında týbÅl-₁ nuóÅs (75/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *týbÅl-1 nuóÅl* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *týbÅl-1 nuóÅs* olarak okunmuştur.

³⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "sabr dört" (75/20) anlamına gelen ifade vardır.

(12) *Bürýde'l-Âs*: Ol, raûbe³⁷²-i èaynıñ vaøei için eşyAnıñ ecvedidir. Ol, mücerrebÂtıdır. Dimèanıñ (13) ve ruÿybÂtıñ ve sülÂúıñ ve cerebiñ ve óikkeniñ ve şişleriñ úaüei için ve yine aâız aârisiçün (14) nÂfièdir her zamÂn óarÂretten. *Ve ânèatr*: TýtiyÂ èaşere ve ihlilec altı; şÂðenc-i maäsýl, (15) iâmid her birinden beş; aúÁúıyÂ, mÂmeyâÂ, anzarýt her birinden dört; âabr, şeşme³⁷³, şeb-i Yemeni, mÂmeyrÂn, (16) úlimiyÂü'õ-øehab her birinden ikişer Âs âuyıyyla saúy ideler bir kerre ve sumÂú ile bir kerre (17) úoruú gibi.

(18) *Bürýd*: MÂristÂniyye tercüme olunur ve târeten úÀùèa ve menbete daøi tercüme olunur. (19) RÂzi anı kendü nefsine nisbet eylemiş. Ve ol, mücerrebdir kirpikleri úavî iylemekte ve úılı çıúarmaúda (20) ve baraâ-ı ecfÂni iâlÂóına. *Ve ânèatr*: Sünbül, iâmid, her birinden bir cüz'i; óurmÂ çekirdegi, ihlilec-i (21) maóryúin fi'l-èacın her birinden yarım cüz' kerefs âuyıyyla yÂ Âs ile yÂ reyóÂn-ı SüleymÂni saúy ideler.

[43b] (1) *Bürýd-ı aómer*: Ekserin'e meşýrdır. Ekserin YýnÂn melikidir ve anıñ (2) için mañnyèdir. Úuryóoları etlendirir ve ruÿybÂtı taðfif ider ve cerebi óallider. (3) *Ve ânèatr*: ŞÂðenc dört; iâmid iki; týbÂl-ı nuóÂs bir ve yarım; âadef-i muóriú dirhem; (4) isfidÂc, ruâââ, lü'lü' her birinden yarım dirhem rÂzyÂnec âuyıyyla saúy ideler. Târeten (5) küól olunur ve târeten úlimiyÂü'l-fiêèa iðÂfe olunur cilÂ için ve âamâ ve nişÂ óiddetiñ (6) kesri için.

(7) *Bizr*: ÚavÂnin'de taúdim eyledi. Anıñ ile óabbıñ farúı ve bizr ile óabbı (8) saúlayııcı dirler. otlarıñ úıvÂsı vaútileri³⁷⁴ gelince ãoñra çıúarurlar. Ve bizr aâlında oldur ki (9) yemişiniñ içinde muòtefi ola. Ve óab[b] oldur ki úabuúlu şeylerde olur ve úavun ve küncüd gibi. (10) Úaçan ki bunlardan bir şey öikreylesek bunlarıñ öilÂfinca èorfde şÂyiè olduâiçündür. (11) Ve óaúıúat ile şarü eyledik ki yalnız öikreylemeyelüm illÂ meger çouú esmÂları ola (12) yÂðöyd meşýr olan isim ile óabb-ı reyóÂn gibi. ZirÂ biz toðýmlara öikriderüz (13) şÂyiè olmasıçün. Ve baèdehu eger toðumuñ otında bir nefè var ise anı aâlı ile öikriderüz. (14) Ve eger yousa bunda öikriderüz.

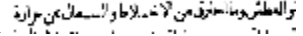
³⁷² Kelime metinde vatbe şeklinde yazılmıştır.

³⁷³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şeşm (75/26) şeklinde geçmektedir.

³⁷⁴ İncelenen metinde şeklinde yazılan kelime *vaútileri* şeklinde okunmuştur.

(15) *Bizri'l-úuijñÀ*: èAcemce isfiyyş³⁷⁵ ve YñnÀnca tesyiljñ ey şebihü'l-berÀàà. Ol, üç nevèdir. (16) BeyÀø₁ vardır. Ol, ecveddir ve çouú bilinür bizim èindimüzde. Ve anıñ úızılı andan alçaúdır ve (17) Mıâr'da çouú bilinür. Ve anlarıñ èinde Berlesye dimekle meşhýrdır. ZirÀ Berles'e mensýbdır. (18) Bir mevøaèiñ adıdır ki anlarıñ èinde maèryfdır. Ve anıñ siyÀhı cümleden alçaúdır. (19) Ve Mıâr'da aña äaèidi dirler. ZirÀ äaèid'den getirürler. Ve cümlesi maèryfdır. (20) Bir degirmi úozda olur. Ve anıñ çiçegi elvÀnı gibidir ve otı bir arşýndan ziyÀde uzanur, (21) ince yabraúları vardır. Yayda direrler. Ve eyüsi aàırı ve yeñisidir. Ve beyÀø₁ bÀriddir [44a] (1) üçüncüniñ evvelinde ve raùbdır ikincide ve úızılı bÀriddir ikincide ve raùbdır evvelkide (2) yÀöyd muètedildir ve siyÀhı bÀriddir evvelkide ve yÀbisdir ikincüniñ evvelinde. Ve cümlesi (3) äaçı uzadır ve sÀúúolmaàı menèider. Isıcaú äú ile ve şışleri ve çınbanları ve òanÀziri (4) ve pek olan şeyleri óallider. Ve óarÀreti ve iltihÀbı ve nemleyi ve óumreyi ve bersÀmı ve emrÀø-₁ óArreyni (5) sÀkin ider sürmekle òuäyãÀ eger döğüb ve äÀbýn ile úarışdurub bişüreler. Ve ammÀ (6) siyÀhında äavÀb oldur ki emrÀø-₁ bÀñniyyede istièmÀl itmeyeler. Ve eger beyÀø₁ bulunmayub (7) úızılın istièmÀl iderlerse, nitekim Mıâr'da iderler, taúil idüb dÀòile istièmÀl ideler. (8) ZÀyil ider òuşñeti ve èaúaşı ve aòlÀrdan³⁷⁶ ve müshil olan (9) edviyelerin baúıyyesin iòrÀc ve rıfúla ishÀl ider, òuäyãÀ bÀdem yaàıyla yÀ benefsec. Ve óaúúat ile (10) teúaddüm eyledi ki bizirler mütelÀèibdir. Úaçan kim úavuralar úabø ider. Ve bizri-i úuünÀy₁ úaçan kim döğeler (11) sümm olur ve äaaeyÀn ve kereb getirür. Ve anıñ on dÀnesi úatliler ve her zamÀn derk (12) eyleye. Balàamı olan kimse içdikden äoñra ki göñli bulanur, úuâmaàa mübÀşeret eyleye. ZirÀ (13) nice içdi ise eyle çıúar. ZirÀ balàam anıñ nüfyõm menèider. Ve ol, àÀyet ile bÀrid ider ve daòì (14) şehveti keser ve óareketi fÀsid ider ve èaãabı øaèif ider. Bal ve sikencübün anıñ muàlióidir. **Şerbeti:**(15) Birden ikiye degin. Ve **bedeli:** Suèle gibide sefercel bizri ve tebridde semiz otı³⁷⁷ (16) ve yetişdirmekde kettÀn toðumı ve ammÀ telyinde ve tenèimde e'n-neşre,

³⁷⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında isfiyyş (76/3) şeklinde geçmektedir.

³⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ahlattan kaynaklanan ateşi ve sıcaktan dolayı öksürüğü" (76/13) ifadesi vardır.

³⁷⁷ Kelime metinde semiz avtı şeklinde harekelenmiştir.

ãoñra òuòmì. Ve ol kimse (17) ki dimiş ki ol, iki nevèdir. Biri ãayfi ve biri şitvidir ve eyüsi siyÀhıdır. Anıñ úavli (18) àayr-i ãaóiódir.

(19) *Bizr-i kettân*³⁷⁸: Aña beyàyl dirler. Ol, bir otıñ toðumıdır. Bir õirÀè miúdArı uzanur. (20) İnce yabraúları ve sÁúı vardır ve çiçeği áarudır. Ve maèryf olan kettân anıñ aâlınıñ (21) úabuàıdır lÀ (?)³⁷⁹ úozası. Nitekim baèøı kimseler dimiş ki toðum ol otuñ başında olur ve³⁸⁰ [44b] (1) ovmaúla çıúar. Ve eyüsi aârıdır ve yeñisi ve yaâı çouú olanıdır. Ol, óÀrdır ikincide, òuşkdır (2) evvelkide yÀ muètedildir ve keàire'r-ruiÿbedir. Ve eski olduúda bunıñla fÀsid olur. Ve (3) bizr-i úuiÿnÀ işin işler telyinde ve tenfiòde lÀkin bal ile ve incir ile kelefı keser ve baraâı (4) nÀürÿn ile òuãÿãÀ şemè ve Àşauú idòÀl eyleseler ve òuãÿãÀ dırnaòlarda. Ve úaçan ki (5) dögseler ve şemè ile ısıcaú ãu ile úatsalar şışleri taólil ider ve úadimî áudÀèi sÀkin (6) ider ve yüzi úızıl ve eyü ider ve elvÀnı ıãlÀó ider sürmekle ve daòı áaçı ıãlÀó. (7) Ve úaçan ki içseler baàırsaúların şışin ve áadrıñ ve kebidıñ ve ìalaàıñ yetişdirir. Ve bal ile (8) ìalaàı zÀyil ider ve úaãabı'r-ri'eyi ve nefea-i demi úaèider, òuãÿãÀ úavurulanı ve faòalÀtıñ (9) cemîesin cÀri ider ve meniÿi ziyÀde ider ve bal ile ve biber ile şehveti úavı ider. Bu, mücerreb. (10) Ve bizr-i úuiÿnÀ ile mefÀãılı ve niúrisi ve èirúı'n-nisÀyı sÀkin ider. Ve ol, baãarı muólím ider. (11) Küsfere anıñ muâlióidir. Ve haømı øaèif ider. Sikencübün muâlióidir. Ve ünäeyeyne muøıdır. Bal (12) anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Bedeli*: Óılbedir.

(13) *BesfÀnec*: Aña Mıãır'da istivÀn³⁸¹ dirler. Ol, bir ottır bir úarış miúdArı. Ve yabraúları (14) incedir ve aàber. Müzaààab yabraàında áaru nouúalar vardır. Ve gölgelerde olur. Ve ballÿüa úarıbdır. (15) áaru ile úızıl mÀ-beynindedir. Ve fistúüsi eyüsidir ve siyÀhı kemdir ve cemîesinde óalÀvet (16) vardır. ÓuzeyrÀnda direrler. ÓÀrdır ikincide yÀ üçüncide ve yÀbisdir evvelkide. Südi cÀmid (17) ider yaèni baàladır ve yine eridir ve bÀrideyni sehl ider, òuãÿãÀ yÀbis olanı. Ol ecilden müferrióÀtdan (18) èadd olunur. Ve cüòÀmı ve cünÿnı menèider ve mÀliòölyÀyı úsbÿèÀn ile úaèider ve berı ider

³⁷⁸ Kelimenin altında *keten toðumı* açıklaması bulunmaktadır.

³⁷⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında لاجور كالتن "pamuk kozası değil" (76/23) şeklinde geçmektedir.

³⁸⁰ İki kez tekrar edilen *ovmaú ile* ifadesinden biri silinmiştir.

³⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre يكونه كلابود الكثير الأرجل ويدي ( )
 طوبى من يبيع باليونانية يولد من الأناضول والهندية والنسبانية من كل بلاد العرب والقفية
 بروديه والبربرية شنانون ومعنى هذه الأسماء الحيون الكثير الأرجل معى هذا النبات به
 76/33-35) bu satırlar çevrilmemiştir. Ayrıca, bu ifade metnin Arapça nüshasında *istivÀn* şeklinde geçmektedir.

(19) òurýsıñ äuyıyyla bişürseler ve úurùm ile. Ve óallider nefòi ve úarÁúırı ve úuluncı bal ile maècýn (20) eylemek ile ve yine barmaúlarda olan şüüýú ve èaábı berı ider. Ve andan çouú istièmÁl eylemek (21) èýdu's-sýs ve anisýn ile suèleyi berı ider ve èúú'n- nefesi ve rebveyi zÁyil ider. Ve mülÁzimetı [45a] (1) üzüm äuyıyyla bevÁsiri úaèider. Ve Mıâr ehli zaèm ider. Ve anıñ şurbından äoñra úahr ve vecaè-ı (2) mefÁâıl getürür ve göñil bulandırır ve äadra muøırdır. BerşÁvşÁn anıñ muâlióidir. Ve *şerbeti*: (3) Üçe degindir ve bişmişi altıya degin. *Ve bedeli*: Yarisınca eftümýn yÁ aülüüünce ve rubèınca miló-i Hindì.

(4) *BisbÁse*: Cevz-i bevvÁnıñ úabuàı veyÁ şeceri veyÁöýd yabraàıdır. Ve yabraúları müterÁkimdir (5) ve kesici rÁyióası vardır. ÓÁr ve yÁbisdir ikincide yÁ evvelkide yÁ muètedil veyÁ bÁriddir. Balâamı (6) keser ve aàızın rÁyióasın eyü ider ve iàèÁmı haømider ve yelleri iörÁc ider ve süddeleri (7) açar ve ruiybÁtı taðfif ider ve selesi'l-bevli úaèider ve yine sececi ve nefeaì'd-demi zÁyil ider. (8) Úaranfil ve kündür ile meniýi baıy ider àÁyetle ve anda feraó vardır ve mÁş ve körsine ve sirke (9) ile bedeni yumşauı ider ve kerihe olan terin rÁyióasın ve úoltuúlar rÁyióasın úaèider. (10) Ve bu, mücerrebdır. Ve keçiniñ tersi ile ve bal ile şişleri óallider üstüne úomaàla ve äarèi ve şauúúayı (11) úaèider suèýü eylemekle benefsec yaàıyyla. Ve eger óammÁmda bal ile nefesÁ èavratı anıñla (12) yaàalayalar bel aàısın zÁyil ider ve aèöÁyı úavì ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve ol, cigere muøırdır. (13) äamà-ı èArabì anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Ve bedeli*: Úaranfil yapraàı yÁ nefsi-cevz-i buvvÁ.

(14) *Besed*³⁸²: èAcemce aña mercÁn dirler. YÁ ol aálıdır ve mercÁn anıñ ferèidir yÁ bir èaks. (15) Ve ol, cÁmièdir nebÁtı ile óaceri mÁ-beyninde. ZirÁ Baór-i Rým'da olur. Afriúıyye ve Efrenc'ıñ (16) semtinde olur. Ve anıñ eyüsi aàırı ve yumşauı ve úızıl olanıdır. Ve kemi beyÁødır ve siyÁh olanıdır, (17) mutavassıúdır. Ve úurtlu olmayanı eyüsidir. Ve ol, neysÁnda mütekevvin olur. Ve eylülde ki güz (18) ayımñ Àoiridir, anda, yetişür. Ve ol, iaşlarıñ muókemidir istièmÁlde. EdhÁn anı iálÁó (19) ider. Ve sirke anı fesÁd ider. Ve senbÁdec ile äu anıñ cilÁsın èavdet ittirir. Ve ol, bÁrid ve yÁbisdir (20) ikincide yÁ bÁriddir evvelkide ve öuşkdır üçüncide. Feraó getürür ve vesvÁsı (21) zÁyil

³⁸² Kelimenin altında *mercÁn* açıklaması bulunmaktadır.

ider ve cünynı ve òafauÁnı ve āarèi ve øuèf-1 mièdeyi ve fesÁd-1 şehveti defèider egerçi [45b] (1) bile götürseler. Ve nefei'd-demi ve úurýóı ve óaãÁyı ve ìalaàı içmekle úaèèider. Ve dimèayı (2) ve beyÁøı ve sülÁúayı úaèèider göze çekmek ile. Ve istièmÁlde eyüsi yanmış olanıdır (3) ve bÁùnì èilletlerde āamà ile ve yumırdamñ beyÁøı ile ve emrÁø-1 óÁrrede yayúanmışı ile. Ve anıñ (4) òavÁããından oldur ki bir miúdÁr andan ve bir miúdÁr gümüşden her birinden anıñ úadarınca sebk ideler (5) ve úamer ile şems zühreye muúÁrin olduúda leys āarèi úaèèider. Ve bu vaóy ile āÁbit (6) olmuşdır³⁸³. Ve āamlu olmaz ve úaçan anı bal mýmı içine úoyalar. Ve her (7) naúş ki murÁd olunur ol mýma naúşideler. Ve bir gün sirke içine úoyalar, āoñra çúaralar. (8) Ol naúş ile múnauúaş olur. Ve anıñ óullolınmışı cüöÁmı berì ider ve küli ciraóatları etlendirir. Ve (9) ol úavl ki dimişler nesli úaèèider. BÁùldır. Ol, bögreklere muøırdır ve tehevvue getirür. (10) Ve ketire anıñ muālióidir. *Şerbeti*: Bir miúÁle degindir. *Ve bedeli*: Úan kesmekte demi'l-aðaveyn (11) ve gözde incü ve ìalaàda óabbe'l-belesÁn.

(12) *BistÁn-ı ibrýz*: Bir ottır, bir arşýn úadarı olur. Ve çiçeği úırmızıdır ve yabraúları incedir (13) ve yemişi olmaz. Ve anıñ çiçeği òayrÁ gibidir. BÁrid ve yÁbisdir ikincide, úÁbıø. Ve nÁfièdir (14) sümýma ve iltihÁba ve èaiúşa. Ve tÁreten muóallil olur ve iştiháyı açar ve úóÁlı iöhÁb ider. Ve anıñ (15) cürmi āaúıldır. Sikencübün anıñ muālióidir. *Ve şerbeti*: Üç miúÁle degin ve şiresinden (16) bir yarım vaúıyye. *Ve bedeli*: Úaròýn.

(17) *Büsr*: Ol, òurmÁ aàacınıñ yemişidir. Dördinci mertebesindedir. ZırÁ òurmÁ aàacınıñ (18) yemişi için yedi mertebe vardır. Yerinde öikr olunsa gerekdir. Ve ol, istivÁya (19) úarib olduúda óÁrdır evvelki mertebede ve illÁ bÁriddir evvelkide ve yÁbisdir ikincide. (20) Muúlaúan aúan úanı ve bevÁsiri menèider ve dişler dibin iálÁó ve úavi ider ve ishÁli óabsider, (21) òuāýā èür şarÁbıyla veyÁòýd sirke ile. Ve Şerif dimiş ki ol, cüöÁmı ve óumiyyÁtı [46a] (1) menèider. Ve āaribdir. ZırÁ demi āaliódir ve meyli iótirÁúadır. Ve ol, āadra muøırdır. (2) ÓaşòÁş anıñ muālióidir. Ve keymys tevellüd ider. Sikencübün ve müz nÁr anıñ muālióidir. RiyÁó ile (3) úarÁúır getirür. Bal áuyı anıñ muālióidir.

³⁸³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta عَيْنُ وَلَا تَعْمُرُ مَنَى لِبَسْبَسِهِ “onu taşıyana göz değmez” (77/32) ifadesi vardır.

(4) BestenÀc: E'l-òilÀL.

Bestec: E'l-kündür.

Bestayni: ÁõÀni'l-fÀr.

BisÀriyÀ: E's-semeki'ã-ãaàir (5) bi-lüàati ehl-i Mîâr.

Biselle: Bi-lüàati ehl-i Mîâr nevēün mine'l-cilbÀnı.

(6) BeşAm: Bir ÓicÀzi ottır. Aålında e'l-Àn Beyti'l-Maúdis'de ve eİrÀú'da ve Mîâr'da (7) ekerler imiş belesÀnıñ yerine lÀkin eyü olmaz imiş. Ol, bir ottır, üzüm aàacı gibi uzanur (8) evvelden ve ãoñra mürtefiè olur óatta aàacı úadar olur úÀmette. Ve yabraúları ãaèter³⁸⁴ gibidir. (9) Ve anda ruiÿbet vardır. Ve çiçekleri ãaru ve kebÀbeye beñzer, úızıl óabları vardır ve aàacı (10) yeşil ve úÀbıødur. Ve anıñ baèøısınıñ dÀnesi ãanavber gibidir ve baèøısı biber gibi müdevver olur. (11) Ve bunıñ aàacı òırçındır³⁸⁵, siyÀha mÀyildir. Ve cemièsi óÀrdır ikincide ve yÀbisdir (12) evvelkide. Her zamÀn andan bir şey úaièideler andan beyÀø ãu çıúar, ãoñra úizarur. Bu, eczÀsınıñ (13) ecvedidir. BeyÀøı cilÀ ider ve dişleri úavì ider ve èasir olan yaraları úurudur ve úanı (14) ve dimèayı ve teri óabsider, maè-haõÀ óayıøı³⁸⁶ cÀri ider. Úaçan ki fercde bile götüreler ãÀfi (15) ve şedid ider ve riøleri óallider ve óayødan ãoñra óamle muèin olur zaèferÀn ile. Ve ehl-i Mîâr (16) e'l-Àn belesÀn yerine istièmÀl iderler. Ve anlarıñ mÀ-beyninde bir münÀsebet yoúdur ve ammÀ bu aàacıñ (17) dÀnesi èauÀrlar èindeinde óabbı'l-belesÀn dirler. Mièdeyi úavì ider ve haøm-ı ùeèÀm ider lÀkin àam (18) ve ãancı getirür ve muòÀlif maraølara uàradır. ÓuãÿãÀ anıñ yaàından ziyÀde ictinÀb ideler. (19) Ve ol aàacıñ bÀüi eczÀsı bedeni úavì ider ve èaãabı daði úavì ider ve beheri giderir ve úılı (20) uzadır ve siyÀh ider üstine døkmele ile ve øamÀd eylemek ile. Ve vÀüiè olmış ki anı elde bile (21) götürmekle óÀcetleri biter ve maúbÿl ider. Ve ol kimse ki dimiş ol Mÿsa'nıñ èaãAsı imiş. [46b] (1)³⁸⁷ Nitekim göreceksin³⁸⁸.

³⁸⁴Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ãaèter* (78/12) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *ãaère* şeklinde yazılan ifade, *ãaèter* olarak okunmuştur.

³⁸⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *muóabbab* (78/14) ifadesi vardır.

³⁸⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *hayzı* (78/17) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *óariøi* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *óayıøı* olarak okunmuştur.

³⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "sahih değıldir" (78/22) ifadesi vardır.

³⁸⁸ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

(2) *Beşnîn*: Mîâr'da aña èarËyisi'n-Nil dirler. ZirÀ Nil ãuyıñ meçÀrilerinde biter imiş. (3)³⁸⁹ Ve bir sÂú üzerinde durur, ãuyıñ³⁹⁰ úadarınca uzanur, beraber olduúda (4) yabraúları yeşillenür ve yayılır. Ve üsti el ayası gibi müdevverdir. Ve çiçeği beyÀøa mËyildir. Güneşde (5) ôÀhir olur ve güneş zËyil olduúda maófi olur. Ve anıñ aalı selcem gibidir lâkin-nehu âarudır. Ehl-i (6) Mîâr aña biyËrËn dirler. Ve bu, bir ottır. Nilÿfer işin işler cemièi aóvÀllerde. Ve ol, bÀrid ve raùbdır (7) ikincide veyÀ raùbdır üçüncide. Anıñ yaàı bersÀma ve cünÿna ve âudÀè-ı óÀrreye ve şaúúua (8) nËfièdir ùamzırmaàla ve sürmekle. Ve anıñ aalı mièdeyi úavì ider ve şehveti taóriklendirir (9) ve âarmısaú ile ishÀli úaèèider ve yalıñuz zaóiri ve âafrËvi ishÀli úaèèider. Ve anıñ (10) şarÀbı èaúaş ve iltihÀbı ve óummËyi zËyil ider. Ve anıñ çekirdeği şişleri óallider sürmekle ve bevÀsire (11) nËfièdir ve meàÀneye³⁹¹ muóirdir. Ve bal anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: On sekize degindir. *Bedeli*: (12) CivÀ úoúlamaú ile³⁹² ve şeşim.

*Beşbeş*³⁹³: Varaúı'l-óanóal.

(13) *Baàal*³⁹⁴: Bu birúaç envÀèiñ cinsidir³⁹⁵. (14) Ve bunuñ toóumın ekerler. Ve bittikten ãoñra naúleyleseler àËyetle eyü olurmış. Ve eger oysalar (15) acılıàı gider. Ve bu, Mîâr'da çou olur. Ve bunuñ beyÀøı eyüsidir. ÓuãÿãÀ uzun olanı ve úızılı (16) kem olur. ÓuãÿãÀ eger müdevver olursa ve anıñ vücÿdı bir zamÀna maóÿÿã degildir lâkin (17) ekâeri rebìè ayında olur. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀ óarÀreti rÀbièedadır. Ol, yumşau (18) ıólÀù úaèèider ve süddeleri açar ve şehveti³⁹⁶ úavì ider óuãÿãÀ et ile bişmiş olanı (19) ve yereúÀnı ve ùalaàı zËyil ider ve bevli ve óayøı cÀri ider ve óaãËyi ezer. Ve anıñ ãuyı dimÀàı (20) âÀfi ider ùamzırmaàla ve dimèayı ve óıkkeyi ve cerebi úaèèider göze çekmek ile, èale'l- óuãÿã (21) tÿtiyÀ ve bal ile ve³⁹⁷ ve zËyil ider, baraàı ve kelefı

³⁸⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "yeniden ortaya çıktığında" (78/23) ifadesi vardır.

³⁹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "suyun derinliği" (78/23) ifadesi vardır.

³⁹¹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

³⁹² Metnin Arapça nüshasına göre *beşme* (78/30) ifadesi atlanmıştır.

³⁹³ Kelime şeklinde, madde başı olmasına rağmen siyah mürekkeple yazılmıştır.

³⁹⁴ Kelimenin altında *soàan* açıklaması bulunmaktadır.

³⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Arap dilinde bu isimle bilinir." (78/ 31) ifadesi vardır.

³⁹⁶ Kelime metinde *şehvetini* şeklinde harekelenmiştir.

³⁹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *şehdi'z-zenÀbir* (79/2) ifadesi vardır.

ve àÀlîli ve úuryóe'ş-şehdeyeyi üz ile [47a] (1) ve bÀryd ile ve bal ve suõÀb ile. Ve bu, mücerrebdir. Ve kelebi olanıñ ve köpegiñ ıârmaân Àdemiñ úılı ile (2) defèider ve yine sümÿmı daði defèider incir ile. Ve anı òilüñ àaliò olmamasıçün yeyeler ve vebÀya (3) ve uÀeyna ve fesÀd-ı havÀ için. Ve şehveti èavd ettürür. Úaçan kim sirke ile úaèideler ve bile götüreler (4) úanı icrÀ ider ve bevÀsiri açar. Ve her bÀr Àteşde bişüreler idüñüzüñ iç yaâyyla yÀòyd yaà ile yÀ deveniñ (5) örgeci ile dögeler maúead şişlerin yumşadır ve şiúÁúı giderir ve bÀsÿrı ve zaòiri. Ve bu, (6) mücerrebdir. Ve eger bedeni anıñla sürseler rengin güzel ider ve evsÀòı zÀyil ider. Ve anıñ (7) şiresin úulaàa iamzırsalar àÀfi ider. Ol, aòlÀü-ı àaliòeyi laüf ider ve dırnaúları ve sececi (8) ılÀÓ ider sürmekle. Ve anıñ yazda yimesi baş aarısın getirür ve maórÿreyne muòirdır muılaúan. (9) Ve andan ziyÀde yiseler úay getirür ve³⁹⁸ anı sÀkin ider ve nisyÀn getirür ve àaliò riòler tevellüd (10) ider. Ve anıñ bişmişi eróamı raüb ider³⁹⁹. Ve bu, mücerrebdir. Ve anıñ balınıñ áuyıyla ve üz (11) ile ve sirkeye baãmaú ile anı ılÀÓ ider. Ve anıñ rÀyióasını bÀúla ve bişmiş úoz ve yanmış etmek (12) úaèider. Ve tevÀtüren vÀúie olmış ki anıñ beyÀòını úaçan ki budından aãalar cimÀèi úavı ider. Ve (13) anıñ yemeginiñ óaddi on beş dirhemdir. Ve anıñ berrisiniñ nefèi artuúdır göze ve úulaàa. Ve (14) ne úadar çou úalur ise eyü olur devÀ'i'á-àaaleb için. Eger⁴⁰⁰ nÀürÿn ile aña sürseler (15) zÀyil ider ve áaçı çıúardır. (16) Ve baãali'l-èunâul: Aña baãali'l-fÀr ve işúil dirler. Ve ol, uàalarda ve uşlu yirlerde ve eirÀf-ı (17) ŞÀm'da ve èAcem'de olur, Mıâr'ıñ Bürlüs nÀm úaryesinde daði olur. Ve ol, bir, iki yüz dirhem (18) miúðArı olur büyüklükde. Ve baèòı küçük olur. Ve eyüsi aarını ve yeñisidir. Ve andan (19) bir dÀnesi yerinde úÀtildir. Ve eyüsi oldur ki yayda direler ve aàac ile keseler. ZirÀ demir (20) anı rencide ider. Ve anıñ òavÀããından oldur ki gögerir sancmeksiz⁴⁰¹ ve áu içer uzaúdan. (21) Ve bÀrid havÀ anı áudan müstaàni ider. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir dördüncide. Taúüèi ve talüfi [47b] (1) ziyÀdedir. Ve ol, tiryÁúdır ve áoàandan elüafdır öikr olınan şeylerde ve áoàandan (2) enfaèdır balàamı ve úanı úaz[ı]maúda ve vecaè-ı áadırda ve èiú-i nefesde ve rebvede ve istisúÀda (3) ve úòÀlda ve

³⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre كوكلمة "koklamak ile" (79/9) anlamına gelen ifade atlanmıştır.

³⁹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre burada herhangi bir boşluk yoktur.

⁴⁰⁰ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁴⁰¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "dikilmeksizin yeşerir" (79/16) şeklinde geçmektedir.

óããAda, sidik óaârında ve mefããilda vecaè-1 üöünde ve nisyãnda ve şaúüde (4) ve áudãeda ve'l-óããil cemiè-i emrãølarda, cemiè óayvãnlarda, óummãdan ve úuryó-1 bãuniyyeden, (5) verem-i demden àayrı. Ve istièmãliñ evlãsı oldur ki òamirde bişüreler. Ve eger içinde (6) yumırdayı bişince eklendirsele àaliò keymýsãtı ishãl ider ve taèdil ider. Ve úaçan ki anıñ (7) toðumı sirke ile noðýd úadarı óubýb ideler ve balda ıãlanan incirde ovalar ve ezdikde (8) áuyını anıñ üzerine içseler úuluncdan berì ider. Ve úaçan ki yarım vaúıyye andan ile iki vaúıyye (9) zanbaú yaàı ile úaynadalar müherrã olunca ve ayaúlarınıñ altını anıñ ile yaàlayalar. Ve ol zamãnda áabãó (10) olunca yürümeye bir haftaya degin. Bu minvãl üzre cimãèiñ şehvetin èavdet itdirir. Bu, mücerrebirdir. Ve anıñ (11) sirkesi, süti áãfi ider ve balãamı ve rãyióa-i kerihıyyeyi ve baòrı zãyil ider ve diş etlerin úavì ider (12) ve dişleri bitürür ve sümýmı menèider ve sãyir emrãø-1 mièdeye ve áadrı ve yereúãanı muãlaúan. *Ve áanèatr:* (13) Oldur ki andan iki baümãn alalar ve yedi baümãn sirke úoyalar. Ve anıñ tãzesi ecveddir. Ve bir úavlde (14) dimişler ki anıñ pek olanı eyüdir. Ve altı úoyalar. Ve bir úavlde dimişler ki altmış gün aázı baàlu (15) güneşde úoyalar. Ve anıñ şarãbı meòkýr olan şeylerüñ cemièsinde ecveddir. *Ve áanèatr:* Oldur ki (16) miúrãø ile⁴⁰² saóú ideler ve bir beze baàlayalar ve üç ay şiresinde úoyalar (17) veyã sirke⁴⁰³ bişüreler ve áaúlayalar, áoñra istièmãl ideler. Ve áoàanıñ küli úay[y] ittirir rıfú ile. Ve bir (18) cüz' anıñ bişmişi üz ile àdemi ishãl ider rıfúıla. Ve úaçan ki zeyt ile bişüreler ve yanınca zeyti bile (19) götüreler úulaú áaàrlıhın açar ve baàarı cilã ider ve àaliò mãddeleri fetóider niçe olursa ve yaraları (20) taòfif ider ve úadimi emrãølardan şifã ider ve ayaú aàrılarını defèider. Ve ol, kereb ve áaàeyãn (21) getirür. Ve ol süd ki anda sönmüş ola, óadid úaşı anıñ muãlióidir⁴⁰⁴. Ve yine yemişlerüñ mürebbãsı [48a] (1) anıñ muãlióidir. Ve her kim ki anı bile götüre hevãm andan úaçar, óuãýãã öiyãb-1 øãriye. Ve anıñ úurusı taàyir (2) olmadan⁴⁰⁵ áıçanı öldürür. Ve üzüm anıñ

⁴⁰² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{بِسْفِ الْعَدَلِ} "basalı sahk etmek" (79/29)ifadesi vardır.

⁴⁰³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{أَتَوَكَّدُ الْخَلْوَ طَبِخٌ} "Sirke oluncaya úadar pişireler." (79/30) anlamına gelen ifade vardır.

⁴⁰⁴ Cümle, *südde sönmüş olan hadid taşı onun muslihidir*, şeklinde düşünülmüştür.

⁴⁰⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ^{مِنْ غَيْرِ تَعَدُّ} "kötü kokmadan, tagyir olmadan" (79/35) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *olmamadan* şeklinde geçen ifade, düzeltilerek *olmadan* olarak okunmuştur.

muâlióidir. Úaçan ki anıñ èindinde sancalar⁴⁰⁶ seferceliñ çiçegi (3)⁴⁰⁷ süüýüdan menèider. Ve anıñ küli şüüýü ve ókkeyi menèider. Úaçan ki gül yaàıyla ùoldursalar (4) bevÀsiri sÀúùider. Ve berrì ãarmısaú anıñ bedelidir. Ve ãaóió olan oldur ki anıñ bedeli youúdır. (5) Ve baāali'z-zir⁴⁰⁸: Ol, bel[b]ýsdur. Ve ol, èunāula şebihdir lÀkin çoú yunmaz. Ol, óÀr ve yÀbisdür üçüncide. (6) CilÀ virür ve kesicidir. Balàamı eurýúından ve bedenlerden çúardır. Ve úaçan ki zeyt yaàında bişürelere aèyÀyı (7) taólil ider ve bevÀsiri úurudur ve eróÀma nÀfièdir emrÀø-1 bÀridede. Ve CÀlinýs dir ki ol, baāali'l-(8)-fÀrñ bedelidir. (9) Ve baāali'l-óanAbilye: Óekim dir ki ol, bizim èindimizde baāali'l-óayye demekle maèryfdır. Ve anıñ fièli geçen (10) ãoāanıñ fièli gibidir lÀkin andan eøeafdır dÀ'i'á-aaèlebden àayrılarda ve ammÀ (11) dÀ'i'á-aaèlebbe mücerrebdır.

(12) Baiam Óabbete'l-òaeà dirler. Ve ol, bir aàacdır fıstıú ve ballýü óacminde yabraúları ve aàacı. (13)⁴⁰⁹ ve ùalalarda çoú biter. Ve anıñ yeşil úabuàı vardır. Ve anıñ içinde (14) bir daòı vardır. Aàacı ióÀa ider. DÀneleri fıstıú gibidir. Ve àÀlibde birbirine ùlaşú olur. (15) Ve büyük olur. Ve bunıñ óabbı ebibde yetişür. Bu aàacıñ cümle eczAsı óÀr ve yÀbisdir üçüncide (16)⁴¹⁰ ve ãamàı ikincide úÀbıòdır muúlaúan ve muóallildir. Ve yabraúları ãaçı siyÀh ider sürmekle. (17) Ve anıñ küli etlendirir ve úabuàı şişleri óallider áu ile yayúamaú ile. Ve anıñ óabbı gögüsü ve (18) mièdeyi ısıcaú ider ve balàamı ve ruýybÀtı úaièider ve yine seylÀn-1 lièÀbı keser ve ùóÀla ve istisúÀya (19) ve bevÀsire nÀfièdir ve şehveti úavì ider ve òÀāiyyeti semiz ider. Ve bu, mücerrebdür. Ve anıñ yaàı (20) aèyÀyı ve evcÀè-1 èaāabı ve mefÀāılı ve fÀlici ve laúveyi ve raðve şişlerin cilÀ ider sürmekle (21) ve gögsi āÀfi ider ve süddeleri açar ve ÀvÀzı ıálÀó ider ve òuşýneti ve yereúAnı ve óaār-1 bevli [48b] (1) zÀyil ider içmekle ve yılan ıārmasın defèider sirke ile. Ve anıñ ãamàı mıāiakiden enfaèdir dükeli (2) óÀllerde. EübbÀ-yı Rým ve YýnÀn

⁴⁰⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ذاعرس 'dikerler' (79/35) şeklinde geçmektedir.

⁴⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta والرمال ve'r-ummân (79/35) ifadesi vardır.

⁴⁰⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında موبل زير baāali'z-zir (80/2) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde baāali'r-rir şeklinde geçen ifade, düzeltilerek baāali'z-zir olarak okunmuştur.

⁴⁰⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta والطبصغرة "büyük inş" (80/8) anlamına gelen ifade vardır.

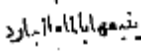
⁴¹⁰ Metnin Arapça nüshasında boşlukta دهن dühn (80/11) ifadesi vardır.

icmÀela ve tecrîbe ile òafauÀanı ve öksürüğü ki pek olmaya zÀyil (3) ider⁴¹¹. ÖuâyâÀ eger dört dirhem andan ve iki vaúıyye bögrek yaàından óallideler. Ve bir vaúıyyesi (4) göğüsü üstüne yatmış ola içe. Ve ol, bir vaúıyye⁴¹² (5) āavuçek⁴¹³ aña tâbiè ide⁴¹⁴. Ve ol, cirÀóatı āĀfi ider ve etin úaynadır⁴¹⁵, [c]eöbider ve hÀøimeyi (6) úavì ider, taúviyeti ceyyiddir. Úaçan ki anıñ çeğnemesine müdĀvemet ideler ve başı āĀfi ider. (7) Ve úuru üzüm ile dükeli şişleri óallider ve bal ile úurýó-ı bĀñniyye[yi] şefilendirir, yalamaú ile (8) ve yine òĀtü'l-cenbi⁴¹⁶ daöi eyü ider ve èaābı úavì ider ve sünderýs ile nım-rüşte ièyĀy (9) giderir ve úırılmıř yerleri sürèatle eyü ider içmek ile. Ve buña binĀšet dirler terĀcümlelerinde. E'l-óĀıl (10) ol, āamaların eyüsüdür. Ve meökýr olan baūam, ol, baúü'l-haømdır ve Ādemi gevşek ider. (11) Ve anıñ yaàı baş aārısın getirür ve āafrĀvi[y]e úşierĀr getirür. Āayr-i balāamilerde sikencübün ve ekři (12) rublar anıñ muālióidir. Ve bir úavlde dimişler ki bögreklere muøırdır. Ve bal anıñ muālióidir. Ve şerbeti: (13) Ona degindir. *Bedeli*: Óabbü's-simnetihi

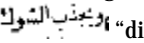
(14) *Bauüó*⁴¹⁷: İki dürlüdür levn cihetinden. Biri āarudır ki aña òarbus dirler FĀrisice (15) ve úayýn dirler YýnĀnca ve ifyýs dirler SüryĀnce. Ve bu, envĀè-ı muòtelifedir vilĀyetleriñ iòtilĀfinca. (16) Ve anıñ eyüsi bir nevèdir, aña sebúú dirler. Ve bi'l-cümle bu nevèiñ eyüsi āarusı, ziyĀde òirçın ve hem-vĀr, (17)⁴¹⁸ müdevver olanıdır. Ve ol, cemèean óĀrdır evvelkide ve raúbdir ikincide. Ve úızılı ki (18) òirçın ve hem-vĀrdır. Ve sebúúile maèryfdır. ÓalĀveti şediddir. ÓĀrdır evvelki derecede. Bevli (19) cĀri ider ve cilĀ virür, muóallildir, süddeleri açar ve istisúĀya ve yereúĀna nĀfièdir. Ve andan āoñra (20) eyüsi bir nevèdir ki bĀbĀni dirler. Ve ol, evvelinde acıdır ve úaçan ki yetişür ĀĀyetle úatlu (21) olur. Ve bunuñ óĀrlıāı ekāerdir ve ruýbĀtı eúaldır ve idrĀrı ekāerdir

⁴¹¹ Cümle, *eübbĀ-yı Rým ve YýnĀn icmÀela ve tecrîbe ile òafauÀanı ve öksürüğü ki pek olmaya zÀyil ider, demişler* şeklinde anlaşılmıştır.

⁴¹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “arkasından” (80/18) anlamına gelen ifade vardır.

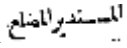
⁴¹³ Bu ifade Metnin Arapça nüshasında “soğuk su tabi edeler” (80/18) ifadesi vardır. Buradaki *āavuçek* kelimesi ya *soğuk su* ifadesinin yanlış yazılmış şekli ya da *sovukça* olmalıdır.

⁴¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁴¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “dikenı cezb eder” (80/19) şeklinde geçmektedir.

⁴¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *zĀtü'l-cenb* (80/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *òĀt-ı cenini* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *òĀtü'l-cenbi* olarak okunmuştur.

⁴¹⁷ Kelimenin altında *úafun(?)*, *úarbus* açıklaması bulunmaktadır.

⁴¹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “çizgili, yuvarlak” (80/27) ifadesi vardır.

lâkin óikke ve óaãaf [49a] (1) iodâa ider. Ve andan ãõira eyüsi bir nevèdir ki Mîâr'da aña mehhenâvi dirler. Ol, süddeler için (2) eyüdir ve idrâra ve âasla nâfièdir lâkin râyióası laüf olduaiçün yılan aña úaãdider ve gelüb (3) içine girür ve anda aausın biraaur. Pes lâyú olan budır ki anıñ çevresine nýşâdır saçalar tâ ol, (4) aña uaramaya. Ve andan alçau bir nevèdir ki anıñ başında âurre gibi müdevver bir şey çúar. Ve ol, sâyir (5) eczâsında utludur. Ve aña øumeyri dirler. Ve bu nevèiñ yumşaai kem olur lâkin bu nevè laüf (6) ve serièe'l-haõmdır, keaire't-teftiódir⁴¹⁹ yaeni çou ââfi ider. Ve andan alçai bir nevèdir ki (7) yanları yaãai⁴²⁰ olur. Ve ol, Mîâr'da bulunmaz. Ve aña kemâli dirler. æauildir ve baiyi'l-haõmdır. (8) Ve andan alçai bir nevèdir ki uzun boynı var çev-gân gibi ve bir úariş úadarı úuyruai (9) uzanur ve ortası yooun olur. Anıñ aalı Semerúand'dan gelmedir. Óekim Dâvyd (10) dir ki bizim èindimizde aña elbiri dirler ve Mîâr'da èabdilli dirler. Ve ol, bâridir ve evvelki (11) mertebesinde yeşil úarpuzá úaribdir ve áauile'l-haõmdır, mièdeye èasirdir lâkin óarâreti (12) sâkin ider ve èaiãşı ve óumiyyâti defèider ve úanıñ âaleyânını sâkin ider. Ve Mîâr ehli (13) anıñ çekirdegini alub istièmâl iderler. Ve úarpuz, muraüb ve mülaüfdır ve semiz ider (14) ve faõalâti süd gibi ve èirú gibi ziyâde ider ve èufýnâti ve yâbis süddeleri zâyil ider (15) ve yapışııcı iõlâilari iõrâc ider ve óaãâyı ezer ve uaraduai şeyleri ishâl ider. (16)⁴²¹ Ve lâyú budur ki anı sikencübün ile taèdil ideler muulaúan ve kündür ile (17) mebrýdeynlerde ve zencebil mürebbâsı ile bâdzehr ile, rubýb-ı ekşiler ile maórýreynde. (18) Ve her kim anı aç úarında yise elbette anı óummâya biraaur. Ve maórýreyne lâyú olan budur ki (19) anı aç úarına istièmâl eyledikde gezineler ve muðrec şarâblar içeler benefsec ve rummân gibi. Zirâ böyle (20) olıcaak óadiâ-i şerife muãâdíú olur ki e'l-bauüò úable't-üèâm ve anda úuvvet-i muüfe (21) vardır. Ve bunıñ taèdilini bilmeyen kimseye lâyú budur ki anı iki üèâmıñ içinde yeye ki⁴²² [49b] (1) menèider evvelki üèâmı müstaóil olmaúdan ve ikinci úay getürmekden lâkin tuðme getürmek (2) anıñ mièraõındadır ammâ lâyú oldur ki anıñ üstüne birez kemmýn gibi istièmâl ideler. Ve òarpýziñ (3) çekirdeginiñ

⁴¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında keaire't-teftió (80/34)şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde keaire't-tenkió şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek, keaire't-teftió olarak okunmuştur.

⁴²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁴²¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁴²² İki kez tekrar edilen *ki* bağlacından biri silinmiştir.

cümlesi sidigi cÀrì ider ve óaãÀyı ezer ve bögreklere muâliódir ve úuryólara (4) ve óarúÀn-1 bÀniyyeye nÂfièdir ve derileri ãÀfi ider bevraú gibi ile kelef gibi nesnelere (5) sürmekle ve elvÀnı óasen ider. Ve anıñ úabuàı nezelÀtı menèider sürmekle⁴²³. (6)⁴²⁴ Ve anıñ ezilmesi sirke ile ılan iãırmasına ve şışlere nÂfièdir sürmekle (7) ve baş yaraların zÀyil ider arpanıñ unı ile. Ve òarpÿzıñ aãlı óífoider keymÿs-1 muòÀlifden. (8) Ve lezec balàamı sirke ile eufÿneti ãÀfi ider. Ve yeşil olanı⁴²⁵ ve eyüsi muèlièidir ki (9)⁴²⁶ ve berrÀú ve pek olur. Ve anıñ kemi yumşaàıdır. Ve bu cinsiñ (10) dükelisi bÀriddir ikinciniñ Àòirinde ve raùbdır anda yÀ üçüncide. Ve Hindì'si, ki Mıãır'da (11) mÀvi dirler, ol, òarpÿzlarıñ envÀemıñ eyüsidir muàlaúan ve eufÿnÀtı ve óumiyyÀtı zÀyil ider. (12) Ve sÀyir emrÀoları anıñla tedÀvi eylemek úÀbildir. Ve ol, bal ve zencebíl ile balàamı úaèèider (13) ve süd ile sevdÀyı iòrÀc ider, pes balàam ü sevdÀdan óÀãil olan emrÀolara nÂfièdir (14) fÀlic ve òadra ve niüris ve cünÿn ve vesvÀs ve mÀliòölyÀ gibilere ve temrhindì ile ãafrÀya (15) ve óíkkeye ve cerebe istisúÀ iderler. Ve ol, nefsi ile àaleyÀn-1 demi sÀkin ider ve sidigi (16) cÀrì ider ve süddeleri açar ve haøma muèindir, yereúÀnı ve iótirÀúÀtı zÀyil ider. Ve andan (17) ãoñra bir nevè daòì vardır Óekim DÀvÿd vilÀyetinde aña Óabeşe⁴²⁷ dirler. Ve anlarıñ (18) alçaàı ÓicÀzi olanıdır. Ve ol, küçük ve şedide'l-óalÀvedir. Aña óabóab dirler. Ve ol, bir pek (19) òarpÿzdır içi úırmızı ve şeker gibi iatlu olur. Ve ìaemı laüfdir. Mièdeyi bÀrid ider (20) lÀkin geç haøm olur. Ve bu cins cemièan fÀlici ve göz aarısını ki bÀrid ola ve sueleyi (21) ve evcÀè-1 mefÀãılı taórik ittirir ve mebrÿdeyniñ şehvetin úavì ider ve bu øararı defèider. [50a] (1) Bal ve zencebíl ve dÀrçin ile ve ãaru òarpÿz ile bal sümm olur. Ve bu òarpÿz çekirdegi ki àÀyetle (2) siyÀh ola ol, serièe't-te'airdir óaãÀnıñ iòrÀcında. Ve bu úavumıñ úabuàın ufaú doàarayub (3) bal ve şeker ile mürebbÀ eyleseler bersÀmı ve vesvÀsı, vecaè-1 ãadrı ki òarÀretten (4) ve øuèè-1 miède ki òilüdan ola, anı zÀyil ider ve hÀøimeyi úavì ider. Ve sÀyir òarpÿzlar ki

⁴²³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بعض العيون “etleri úaynadır” (81/13) anlamına gelen ifade vardır.

⁴²⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta اداري معها “onunla atılması” (81/13) anlamına gelen ifade vardır.

⁴²⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında $\text{وهو اللداع والهندى وازوى وجوده المص الذى يجمع عند أصله خطوط حمار فى قفلة واحدة الارش}$ “ve o yassıdır ve Hindì'si ve Rÿmì'sidir ve en iyisi çizgilisidir ve çizgileri kökünde bir nouúada toplanır” (81/15-16) şeklinde geçmektedir.

⁴²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta $\text{المص الذى يجمع عند أصله خطوط حمار فى قفلة واحدة الارش}$ “çizgileri kökünde bir nouúada toplanır” (81/16) ifadesi vardır.

⁴²⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بالجشي Óabeşi (81/23) şeklinde geçmektedir. Kelimenin noktası unutulmuştur.

úaçan (5) áúlet vire anıñ iòrÀc1 vÀcibdir 1ss1 áu ve bal ile úay[y]eylemek ile. (6) Ve illÀ müshillerden aña tÀbìe ideler.

(7) Bau⁴²⁸: Bir úuşdır ùvuú úadarınca. Ve ekæeri beyÀød1r. Ve gök olan eyüsidir. (8) Ve ol, áuda olur. Dirler ki anıñ aalı Hind'[d]endir. Ve anıñ ekæeri, áu úurblarında yumurdlar. (9) Ve ol, óÀrdır ikincide veyÀ üçüncide ve yÀbisdir evvelkide, yÀøyd raùbdır. (10) Áдеми semiz ider àÀyetle. Ve bedeni ve bögrekleri àÀfi ider ve çou úan tevellüd ider. (11) Ve anıñ iç yaà1, dükeli iç yaàlarından eyüdir. Ve mücerrebdır òinÁúa ve meme şişlerine ve pek (12) olan şeylere bÀúli unı ile ve suëleye nÀfièdir içmekle ve anıñ eti úz ile àÀlili úaùèider (13) üstüne úomaàla. Ve anıñ tüyiniñ küli òanÀzir maraøını òallider ve tersi, kelef1 cilÀ ider ve cigeri (14) òafauÁnı⁴²⁹ úaùèider. Ve ol, baş aàrısın getirür. Ve hÀøimeyi baiy ider ve tiz taèaffün ider (15) ve eryÀó tevellüd ider. Sirke, abÀzir, zencebil anıñ muàlióidir. Ve áoñra sikencübin içeler. Ve anıñ yumurdası, (16) gevşek olan kimseye ve vecaè-1 áadra, mürr ile ve áaúız ile nÀfièdir. Ve kehrebÀ ile úanı úaùè-(17)-ider. Ve zaòiri ve áúali úaùèider. Ve eger suòÀb ve zeyt ile bişürelere ve eufÀle içirseler (18) téz söyler lÀkin yürümeyi ibùÀ ider, yaèni eglendirir. Ol ecilden, àamarları óallider. (19) Ve yumurdasının úabuà1, incü ve şeker ile ve nyşÀd1r ile gözde olan beyÀø1 cilÀ ider.

(20) BauÀriò⁴³⁰: BauÀòiyyn daò1 dirler. Ol, bal1àñ úarında olur yumurdan1ñ áarusı gibi. (21) Ve ol, iki nevèdir. Biri cÀmidir barmaúlar gibi ç1úar ve biri raùbdır úum gibi aúar. Ol eyüsidir. [50b] (1) Ve cemìesinden eyüsi yeñi ve áaruya mÀyil olanıdır. Ol, óÀrdır ve yÀbisdir ikinci mertebede (2) ve úzlaèıklarında óÀr ve yÀbis olur üçüncide. Balàamları úaùèider, úaàabay1 àÀfi ider ve bögrekleri (3) iÀÀó ider ve ùalaà1 ve riyaó1 açar lÀkin serièe't-taèaffündir ve maóryreyne muøırdır. Ve zencebili (4) anıñ üzerine yemekle èaùaş1 menèider. Ve anıñ úzlusı èaàaba muøırdır. Ve sikencübin ile zeyt (5) ve ekşi olan şeyler cemìesine muàlióidir.

BauÀù èAàa'r-rÀèi.

(6) BatrÀsÀliyyn: E'l-kerefse'l-cebeli.

⁴²⁸ Kelimenin altında *ördek* açıklaması vardır.

⁴²⁹ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁴³⁰ Kelimenin altında *balı yumurması* açıklaması bulunmaktadır.

BaîÁris: E's-seraòs.

BatrÁÁvÿn: Dühne'n-nefù

(7) Baèr: Ol bir şeydir ki óayvÁndan çúar bunduú gibi. Türkce aña úayàar dirler. Ve bunlarıñ (8) her birisi, maóallinde öikr olunsa gerekir.

(9) Baâl⁴³¹: Esrîdÿn dirler, àayrı dillerde. O bir óayvÁndır. Maèÿfdır. Eşek ile at (10) mÁ-beyninde óÁâil olur. Anıñ nesli olmaz, àÁyetle óÁr[r]olduàıçün. Bu, èacÁyibdendür ki dirler, (11) IáfahÁn'da bir úaùr ìòaurmış. Eger anıñ aalı var ise yeri ziyÁde áovuú olduàıçündür. (12) Ve eyüsi oldur ki anası at ola. Ol ŞÁm'da çouú olur. Ve anası eşek olan, Mıâr'da (13) çouú olur. Dükelişi óÁr ve yÁbisdir üçüncide. Ve vecaè-ı mefÁâıla, yemekle nÁfièdir ve iç yaàıyla (14) yaàlamaúla. Ve úaçan ki zeyt ile bişürseler niüris ile nisÁ'a maraòını sÁkin ider. Ve dört dirhem (15) anıñ⁴³² şerbeti, üçe degin, her gün èasÁ'r-rÁèi áuyıyla, Àemi èaúim ider. Ve üç (16) miáúÁl anıñ cigerinden, úaçan üç güne degin öyleden áoñra içseler óamli menèider. (17) Ve yine anıñ sidügin içseler bu òÁâyyeti virür. Ve dırnaàı ile buòÿr eylemek meşimeyi isúÁù (18) ider ve hevÁmı ùard ider. Ve yine anıñ áaçı bu òavÁãı virür. Ve kulaàınıñ kirin fercde (19) bile götürmekle uşáudan alúor ve yine böyledir eger gümüş safiòasında bile götürseler. (20) Ve bu èibÁretler simiyÁ èilmine müteèallúdır. Ve eger anıñ öekerin mÁzÿc ile döğüb (21) zeyt yaàında bişürseler ve úıla sürseler uzadır, siyÁh ider. Ve bu, mücerrebdır. [51a] (1) Ve anıñ tersi hevÁmı ùard ider buòÿrlamaàla ve úuluncı sÁkin ider içmek ile.

(2) Baàara: FÁrisi bir ùeÁmdır. ÓÁrdır evvelki mertebede. Nefesi ve iştihÁyı açar ve gönül bulanması (3) ve áafrÁyı ve iltihÁbı ve áusuzlıàı sÁkin ider ve Àemi semiz ider àÁyetle ve úuvveti ziyÁde ider ve süddeleri (4) açar, bögrekleri iálÁó ider ve aáoÁb-ı riyÁøete muáliódir ve úanı muètedil ider. Ve úaçan ki (5) haøm olsa áıdÁsı áÁliódir lÁkin baiÿü'l-haøımdır, yeller tevellüd ider. DÁrçin anıñ muálióidir. (6) áanèatr: Oldur ki eti ufaú ìòarayalar ve bişüreler óatta pekligi gide, áoñra áuyın taàÿir (7) ideler. Ve içine áoyılmış noòÿd ve biber ve dÁrçin ve bir miúdÁr áoàan úoyalar ve úaynadalar, birúaç (8) úaynadıúdan áoñra áoàanı çúaralar. Ve òamir alub dirhem úadarınca ufaú ufaú ideler (9) ve Áheste Áheste anıñ içine áalalar ve biraz pişdikden áoñra sirke ve bal ile muètedil

⁴³¹ Kelimenin altında *úaùr* açıklaması bulunmaktadır.

⁴³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

(10) ideler. Eger úış zamânı ise veyÀ mebrÿd olan için olursa ve illÀ şeker ile muètedil (11) ideler ve anıñ üzerine dökeler ve bir úadarı gül äuyı.

(12) *Baúlat-i óamúí*⁴³³: èArabça aña eràalim dirler ve Berberice ricle ve FÀrisice ferfec ve ferfir daði (13) dirler. Ve baúlat-ı óumúì tesmiye olındı yollarda bitdügi için. Ve ol, tÀze bir ottır ki bir barmaú (14) miúdÁrı olur yoàunlúda ve bir zirÀè úadarı uzanur ve yer üzerine düşer. Ve çiçegi beyÀøa (15) mÀyildir ve küçük toðumı olur, rebìede ve yayda yetişür. Ve ol, bÀrid ve raùbdır üçüncide (16) veyÀ ikincide. Baş aàrısın ve şişleri menèider kepek ile sürmekle ve remedi ve óıkkeyi (17) ve kelligi menèider göze çekmek ile. Ve úan aúmaàı ve úuãmaàı⁴³⁴ ve íòlÀù inmegi ve bevli (18) ve⁴³⁵ óaãÀyı ve bevÀsiri ve ciger óarÀretini ve miède óarÀretini menèider muúlaúan (19) ve kelligi ve óıkke ve iltihÀbı üstüne úomaàla ve óayÀ şişlerin ve diş aàrısın ve boàaz ìamarlarınıñ (20) òuşÿnetini menèider. Ve anıñ çoú istièmÀli şehveti isúÀùider ve baàarı muólím ider. Ve kerefs (21) ve niènÀè anıñ muàlióidir. Ve bögreklere muóırdır. äamà ve mîãàkì anıñ muàlióidir⁴³⁶. [51b] (1) Ve anıñ òavÀãından íótilÀmı menèeylemekdir úaçan ki döşe[se]ler⁴³⁷. Ve demiri yumşadır úaçan ki úızdurub (2) anıñ äuyına baturalar ve yerindeki òpraàına sürseler. Ve úaçan ki rÀvend ile içseler ısıtmayı (3) úaùèider. Ve bu, mücerrebdır. Ve anıñ şiresiniñ içmegi on sekize degindir. Ve anıñ toðumı (4) yerin bir nesne úutmaz äusızlıàı kesmede. Ve her bÀr ki bu isim rúlÀú olunsa ondan àayrı (5) bir şey murÀd olunmaz. (6) *Ve baúlatü'r-remil*: Bir ottır ki úumluú yirlerde olur. Ve úışñ Àòirinde óÀãıl olur ve köki (7) yer üzerinde döşenür. Ve çiçegi áarudır, òıyÀr gibi⁴³⁸ olur. Çekirdegi, úuúun çekirdegi (8) gibidir ve ìemı kesicidir. BÀriddir evvelki mertebede ve muètedildir. Menèider ribè ısıtmasını (9) ve òafaúÁnı ve èiú-i nefesi ve sÿ'i'l-haøım⁴³⁹.

⁴³³ Kelimenin altından *toomagÀn yaèni semiz otı* açıklaması bulunmaktadır.

⁴³⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *بقيت الدم والقي ووجي الدور* (82/33) “kanın pıhtılaşmasını ve kusmayı ve nöbet şeklinde gelen hummayı” ifadesi vardır.

⁴³⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *وحرفة البول* *óarúati'l-bevl* (82/34) ifadesi vardır.

⁴³⁶ İki kez tekrar edilen ve *anıñ* ifadesinden biri silinmiştir.

⁴³⁷ Metnin Arapça nüshasında *فرشمت* “döşeme” (83/2) şeklinde geçmektedir.

⁴³⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *كانا قنارى يتخلف* “kanaberi gibidir ve türleri” (83/5) ifadesi vardır.

⁴³⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *تدبر لال حلام الحيدة* “iyi rüyalar için tecrübe edilmiştir” (83/7) ifadesi vardır.

Ceyyideye tecribe olunmuşdur. (10) *Ve'l-babÂniyye*⁴⁴⁰: Bir nevedir óabaúdan. BÀrid ve raùbdır ikincide. äudÀèa nÂfièdir àÀyetle (11) ve daòi göz aàrısına nÂfièdir üstüne úomaàla. Ve àÀlili ve úuryóı zÂyil ider (12) ve úuryó-ı bÂniyyeye muâliódir ve muübiú ısıtmayı úaièider ve àaleyÂn-ı demi sÂkin ider. (13) ÒorÂsÂniyye äamÀ⁴⁴¹ dirler. Ve baúlate'l-èades: Fýtenc dirler. Ve'l-Yehýdiyye: Óabaúa't-timâÀh (14) dirler. Ve'l-mübÀreketü: Óumüi dirler. Ve'l-imâar: Kerneb⁴⁴² dirler. Ve'l-bÀridetü: LiblÂb dirler. (15) Ve'ô-ôehabiyyetü: Úaiáf dirler. Ve'ê-êabbü: BÂöerencyye dirler. Ve èÁyişete: Cercir dirler. Ve'l-baúl (16) iúlÁú olundukda hindibÀ dirler.

(17) *Baúúam*: èArabça èandem dirler. Ol, Hind agacıdır. Yabraàı bÂdem yabraàı gibidir ve çiçegi àÀyet ile (18) äarudır. Ve yemişi, müdevver ve yeşile mÂyildir ve yetişdikde siyÀh olur, yenülür üzüm gibi. (19) Eger iki gice veyÀ üç gice äuda ıâladalar siyÀh mürekkebi olur ve ol (20) àÀyette ki bir şey aña muúÂbil olmaz siyÀhlúda. Ve ol, óÀr ve yÂbisdir dördüncü mertebede. (21) EnvÀè-ı úızıl esbÂbları anıñla boyarlar. Ve anıñ saóú olunmuşu úanı úaièider ve cirÁóatları [52a] (1) ve úadimî yaraları etlendirir. Ve anıñ äuyı deriyi yumşauı ider ve rengi eyü ider ve mefÂñılı úavî ider.

(2) *Baúús*: Muèarrebdır baúsinden veyÀ baúsiyyndan. Ol, şimşÂd[d]ur èIrÁú'da. Ve ol, bir ottır, (3) nÂr aàacı gibidir. Ve yabraúları Às gibidir. Anıñ eyüsi äarusıdır. Ve Úrym vilÀyetinde (4) çouı olur. BÀrid ve yÂbisdir ikincide yÀöýd óÀrdır. Çekirdegi cemîè ruüybÂtı (5) úurudur óatta aàızdan aúan äuyı. Ve aàız yarasına nÂfièdir. Ve eger řarÀb ile bişirseler (6) àaliò olunca cemreyi ve nemleyi ve saèfeyeyi sürmekle menèider. Ve eger bal ve óinnÀ ile úarıřdırsalar (7) eàerleri cilÀ ider. Ve anıñ talaşı yumurdanıñ aúı ile ve un ile bař aàrısın zÂyil ider ve äaçı (8) ve èaâabı ve èiòÀmı úavî ider. Ve andan yapılan ùopraú řaèri iâlÁó ider. Ve úaçan ki (9) anıñ yabraúlarının bişürseler ve maúèadı anıñla yusalar úavî ider. Ve bu, mücerrebdır.

⁴⁴⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ve *yemÂniyye* (83/7) şeklinde geçmektedir.

⁴⁴¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ve *'l-ÒorÂsÂniyye óummÀ* (83/9) şeklinde geçmektedir.

⁴⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *kerneb* (83/10) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *kerneseb* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *kerneb* olarak okunmuştur.

(10) *Baúar*⁴⁴³: Meşhýrdır. Eyüsi öehëbîsidir, ãoñra ãarusıdır. Ve anıñ yaramazı (11) siyÂhidır. Ol, óÂr ve yÂbîsidir ikincide nebÂtÂta ve meèÂdine nisbet ve etlere nisbet bÂriddir (12) ikincide ve öuşkıdır üçüncide. Ve bir yaşına yetişmeyi üoyuna mülóadıdır veyÂöyd ol, (13) üoyundan aóşendir ki beş yaşdan tecÂvüz eylemiş ola. äiâr ile cÂmýs birdir. Ve bir úavlda (14) dimiş ki cÂmýs äiâirden eybesdir ve aäleôdir. Ve eti üoyundan äayrı sÂyir óayvÂnlaruñ (15) etinden eleôdir ve bedene taúviyeti ziyÂdedir ve yaraları dolu ider ve bedeni tâze ider ve (16) erbÂb-1 küdde ve riyÂöete ve futýúa ve demeveyne muâliôdir. Ve ol, óamilden menèider ve úanı úóútur (17) ve sevdÂ maraøların cüôÂm ve vesvÂs gibileri tevellüd ider öuäyâÂ anıñ arıâı. Ve aña müdÂvemet (18) eylemek aãóÂb-1 mefÂâla ve nisÂya muøırdır ve øararı ôÂhirdir. Ve rübbemÂ óayøı ve vilÂdeti (19) úaèider vaúinde ve daöi óıkke ve cereb iódÂâ ider ve mevt-i fücÂ'at südde ile iódÂâ (20) ider ve úóúulu buòÂr óÂâl ider. Ve NaãÂrÂ anıñ istièmÂline şarÂb úatarlar. Haømider ve úuvveti (21) bÂüi úalur. Ve bir kimseye cÂyız degildir ki şarÂbı istièmÂl itmeye, anıñ etinden yeye⁴⁴⁴. Ve sirke egerçi [52b] (1) anı ıâlÂó iderse de lâkin sevdÂya müsâèade ider. Ve anıñ bişürmesiniñ aóseni oldur ki (2) sirke ve bal ile bişüreler müherra olunca. Ve belio úabuâın ve eydi't-tin, úali ve dÂrçini anıñ ile (3) ikââr ideler ve sikencübün ve iatlu envÂelarından öurmÂdan äayrısın aña tâbiè ideler. Ve anıñ iç yaâı (4) suèleye ve bögrekler øuefına, úuryó-1 úaãabaya ve mièdeye ve sidik⁴⁴⁵ mücerrebdır (5) içmek ile ve òanÂzire ve úuryóo ve cirÂóoata ve bevÂsire sürmek ile. Ve merhemlerde ol, òinziriñ (6) iç yaâından eyürekdir sÂyir aóvÂlinden, öuäyâÂ bögreginden alınan. Ve anıñ ödi (7) sÂyir úuryóı şifÂ ider sürmek ile ve eâerleri zÂyil ider naürýn ile. Ve ehl-i Mıâr (8) anı içerler óıkke ve óabbü'l-FÂrisi için. Ve bu, baèid degildir lâkin lâyık budır ki (9) bal ile içeler. Ve anıñla iktiôÂl beyÂøı äÂfi ider. Ve äaâırlıâı açar üamzırmaâla, öuäyâÂ (10) suóÂb ve zeyt ile. Ve anıñ úarnı içindegi, rièÂfı úaèider ve şişleri óallider her úande ise (11) ve sirke ve zeyt ile istisúÂyı berı ider úaçan ki aña muvÂöebet ideler. Ve yine bel aarısın (12) ve mefÂâıl ve niúrisi zÂyil ider sirkesiz. Ve boynuzınıñ ve dırnaâmınıñ küli

⁴⁴³ Kelimenin altında *äiâr* açıklaması bulunmaktadır.

⁴⁴⁴ Cümle, “Şarap kullanmayan kimseye cayız degildir. O da böyle bir durumda onun etinden yesin.” şeklinde düşünölmüştür.

⁴⁴⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *عرقه البول* *óarúatü'l-bevl* (83/35) ifadesi vardır.

dişleri *ââfi* (13) ider ve *úanı* ve *âafrâvi* *ishâli* *úaèider* içmekle ve *úuryóí* *zâyl* ider sürmekle *ammâ* *anıñ* (14) ökeri ve boynuzı *şehveti* *úuvvetlendirmekde* *tevâtüre* yetişmiş gibidir, *ðuâyââ* (15) *nim-rüşt* yumurda ile. Ve *anıñ* *sâYir* *eczâsı*, *ðuâyâa* boynuzı ve *úarnınıñ* içinde olan, (16) *hevâmı* *üard* ider *buòyrlamaâla* ve *ayaâınıñ* *iligi* *şauúúaya* ve *şiuâúa* ve *bevâsire* *nâfièdir* sürmekle (17) ve kemikleriniñ *küli* ekle *maraoını* menèider ve *sidigi* ve *kelefi* *cilâèider* ve *sirke* ile *diş* (18) *aârisına* *nâfièdir*. Ve eger *óurmili* *anıñ* üzerine *ziyâde* *eyleseler* ve *bişürseler* ve *anıñ* (19) ile *âuslideler* *èaúlı* *zâyl* olmaúdan *berı* ider. Ve *úaçan* kim bir kimseyi *dögseler* ve *aèøâsı* (20) *aârisa* *âıarı* *boâazladıúları* *zamânda* ol *âdemi* *ter[i]sine* *çalúayalar*. *Aârisın* *giderir*. (21) Ve bu, *mücerrebdır*. Ve *úanı* *ısıcaú* *iken* *òimâú* ve *yuúu* *getürür* *içmek* ile *lâkin* [53a] (1) öldürmez. Ve eger *óayø* *úanına* *úarışdurub* *ısıdalar* ve *niüris* ve *mefââl* *aârisına* (2) *sürseler* *sâkin* ider. Ve bu, *mücerrebdır*. Ve *úaçan* kim *anıñ* *âol* boynuzundan *üzük* yapalar ve *âol* (3) *elde* *geyeler* *âarèa* ve *ümm-i* *âıbyâna* *nâfièdir*. Ve *siyâh* olanlar *anı* *çouú* *istièmâl* iderler. Ol *ecilden* (4) ve *úaçan* ki *etin* *müherrâ* *idüb* ve *úanı* ile bir *úaryreye* *úoyalar* ve *úurú* *gün* *èufýnet* ile *baâlayalar* (5) *anıñ* içinde *úurt* *olurlar* ve birbirin *yeyüb* bir *dâne* *úalur*. Ol, *deòâyirdendir*. *Faèâldır* *nefesi* ile.

(6) *Bau*⁴⁴⁶: Ol isim *vâúie* olur *baèyøaya* *yaèni* *sivrisinek* *didükleri*. Ve bu, *âalaúdır*. (7) *âaóió* olan *oldur* ki *ol*, *taòta* *biti* *didükleri* *óayvândır*. Ve *ol*, *úızıldır*. Ve *başı* *siyâh* (8) ve dört *ayaâı* vardır. Ve *serièü'l-óarekedir*. *Óâr* ve *raúb* *mekânlarda* *óâşıl* olur. (9) Ve *anıñ* *keâreti* *yaýda* olur ve *óaâirlerde* ve *aâaclarda* olur. Ol, *óâr* ve *yâbisdir* (10) ikincide. Ve *yaramaz* *râyióası* vardır. Eger *râyióasına* *müdâvemem* *eyleseler* (11) *âudâei* açar ve *raómi* *iótinâúından* *berı* ider. Ve eger *anıñ* *yanmışını* *bal* ile *yalayalar* *úadimi* (12) *öksürüğü* *zâyl* ider. *Úaçan* kim *diri* *iken* *udalar* *sidigi* *dutulanı* açar (13) ve *ısıtmayı* *úaèider*. Ve *anıñ* *yedisin* *yutmaú* ile *yedi* *gün* *bâúlâniñ* *delüginde*, *ısıtmanıñ* (14) *nevbetinden*⁴⁴⁷, *rubè* *ısıtmasın* *keser*. Ve bu, *mücerrebdır*. Ve *anı* *öker* *delüginde* *üfürmekle* (15) *sidigi* *baâlı* olanı açar ve *óaââyı* ezer. Ve *anda* *aâulıú* vardır. *Zirâ* *ıârduâı* (16) *yirleri* *şışdirir*. *Leymýn* *âyı* ile *yaâ* *anıñ* *muâlióidir*. Ve *úaçan* *zerniò* ve

⁴⁴⁶ Kelimenin altında *sivrisinek* açıklaması bulunmaktadır.

⁴⁴⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *نوبت* *nevbet* (84/21) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *نوبت* şeklinde yazılan kelimenin *nevbetinden* olduğu düşünülmektedir.

nýşÀdır ve âiàiriñ (17) iç yaàıyla dögeler ve birúaç gün bir yeri anıñla buòýrlayalar taòta bitiniñ tevellüdin menèider. (18) Ve bu, mücerrebirdir.

(19) BekÀ: Bir aàacdır, beşÀm gibidir lâkin yabraúları uzundur ve dÀnesi büyüktür. (20) Úaçan ki anıñ âamâi aúsa beyÀødır, úızarmaz. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Pek (21) olan şeyleri óallider sürmekle; dişleri úavî ider, òuãýãã âamâi ve misvÀk [53b] (1) eylemek ile. Ve anıñ küli yaraları etlendirir. Ve yabraúları göz aàrısın açar úaçan anıñ üzerine (2) yapışdıralar ve dÀnesi mièdeyi úavî ider ve suèleye nÀfièdir.

(3) BelesÀn: Bir aàacdır reyóÀn gibi, òõnra büyür óatta buúum aàacı úadar olur úaçan ki terbiyeti (4) eyü olsa. Ve insÀna øararı olan ısıcaú gibi ve òovuú gibi aña daòi øararı pes. EvlÀ olan (5) oldur ki zamÀn-ı óasbice⁴⁴⁸ aña terbiyet ideler. Ve ol, bu aàac bittügi yirde èayni's-ş-şems dimekle (6) maèryf. Mıãr köylerinde bir köydür. NaãÀrÀ kitÀblarında öikr olunur ki Óaøret-i Meryem èaleyhi's-(7)-selÀm Óaøret-i èlsa'yı alub úaçdıúda Mıãr diyÀrında Maüariyye didikleri köye nÀzil olduúda (8) ve úuyunuñ èindinde durub ve esbÀbın yayúayub àãfi olduında bu aàac orada (9) bitti. Ve NaãÀniler ol aàaca àÀyetle taèòim iderler. Ve bunuñ yaàını iki aàarı altuna alurlar. (10) Ve maèmýre didikleri áuda úorlar. ZÀhidler ve Àbidler èindinde teberrük içün úorlar. Ol, (11) àÀyet ile nefisdir ve miáli youúdur. Eyüsi yeñisidir ve rÀyióası eyü ve aàacı úızıl ve úabuàî áaru (12) olanıdır. Ve yaàaların eyüsi oldur ki ŞuèarÀ-yı E'l-Yemeni ki bir yılduzuñ adıdır. Ol yıldız çıúduàî (13) zamÀnda aàacını ceró idüb, andan çıúan ki âamâ gibidir, dutarlar. Ve ol yaà imtióÀn olunur áuya (14) batırmaàla yÀ kesmekle veyÀøýd penbeyi anıñ ile îladalar ve yayúayalar eàeri úalmaya veyÀ yüni (15) anıñ ile îladalar ve yaúalar øarfalara yapışa ve şişermeye ammÀ yanması barmaàda yÀøýd esbÀbda. (16) Ve bunlara øararı olmamaàla anıñ òÀliã idüğine delÀlet eylemez. ZirÀ èÀli şarÀb ki èaraúla (17) meşhýrdür. Ve nefüñ yaàı yine bu òavÀããi virür ve aña benzer. Ve belesÀndan dutulan (18) óÀrdır ikincide ve òuşkdır üçüncide yÀ raübdür evvelkide yÀ muètedildir. Baş (19) aàrısınıñ sÀyir envÀèina ve áaàarlıàa ve göz òulmetine ve beyÀøa ve seble ve óikkeye, boàaz aàrısına ve èiúi'n-(20)-nefese ve rebve maraøına ve suèleye ve øuèf-ı mièdeye ve cigere ve bögreklere ve îalaàa ve sidik (21) iótirÀúına ve

⁴⁴⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بحسب الزمان “zaman hasebiyle” (84/28)şeklinde geçmektedir.

selseleti'l-bevle ve óaãÁya ve emrÀø-1 maúèada ve fÁlice ve taúviyeye ve mefÁáıla ve niúrise [54a] (1) ve nisÀ'aya nÁfièdir. Ve bi'l-cümle dükeli emrÀølara nÁfièdir sürmekle ve içmek ile müfred yÀ maèe'l-àayrı. (2) Ve ol yaàlar da tiryÁú gibidir terkiblerde. Ve ol, sümÿmı defèider. Ve yaàından ãoñra dÁnesi (3) nefiède aña berÀber gelür áarèda ve mÁliöÿlyÁda ve süddelerde ve tiken ve kemigi çúarmada. Ve (4) çekirdeginden ãoñra anıñ aàacı aña berÀberdir ve bunlardan ãoñra yabraúları, meökÿr olan (5) şeylerde. Ve eger eczÁsın zeyt ile úoyu olunca bişürseler yaàına úarib olur ifèÁl-i meökÿrede. (6) Ve anıñ bögreklere øararı vardır. Ketire ve bÁn yaà[1] ve rubèınca eski zeyt anıñ muálióidir. (7) Ve bir úavlde dimişler miáince sirke yaàı veyÁ kÁfÿr áuyı yÀ meyèa-i sÁyileyi ve anıñ çekirdegi ve bedeli (8) yarısica⁴⁴⁹ seliòa úabuàı ve aàacınıñ bedeli beş úadarınca seliòadan. Ve bir úavlde dimişler seliòa (9) úabuàı ile çekirdegi yerine on besbÁse. Ve DÁvÿd dir ki bir mechÿl kitÁbda gördüm. Úaçan (10) zeyt úadarı áu ile úarışduralar ve bişüreler áuyı maóv olunca ãoñra yine úadarınca áu úarışduralar (11) ve bişüreler yine áuyı gidince tamÁm yetmiş kerreye degin böyle ideler. BelesÁn yaàınıñ yerin (12) dutar murÁd olunan şeylerde. Ve rivÁyet olınmış ki kerpiç yaàı daòì anıñ yerin dutar. Ve e'l-Án Mıâr'da (13) belesÁn yaàı maèdÿmdir. Ve tiryÁú-1 fÁrÿúda işledükleri beşÁm èÿdı. Ve besbÁse ve meyèa (14) ve turb toðumınıñ yaàı dükeli eczÁları berÀber idüb on úadarınca eski zeyt ile bişüreler óatta (15) dört bölükden bir bölük úalınca andan ãoñra áaúlayalar ve belesÁn yaàınıñ yerine istièmÁl ideler.

(16) *Bililec*: Bir müstaúil aàacınıñ yemişidir. İhlilecden degildir. Ol aàac zeytÿn aàacınıñ óacminde (17) ve şeklinde olur lÁkin bir miúðr andan büyükrekdir. Ve ol, Hind vilÁyetinde biter imiş. Ve temÿzda (18) direrler ve çekirdegi ile áaúlarlar. Ve tÁreten úabuàın alurlar. Eyüsi áarusı ve yumşaàıdır. (19) Ve ol, bÁriddir ikincide ve òuşkdır üçüncide. Gözüñ nÿrın ziyÁde ider ve baş aàarısın (20) úaèèider. Ve eger buña müdÁvemet eyleseler, şeker ile fuÿÿr eylemek gerekdir ve şehveti ve mièdeyi (21) úavi ider ve ruÿÿbÁtı keser ve sevdÁyı iòrÁc ider òÁáıyyeti ile ve áafrÁyı baèøı úabièatı ile. [54b] (1) Ve sürmelerde vÁúie olur, dimèayı úaèèider ve úadim olan ishÁli daòì úaèèider (2) egerçi bişürmezler ise de. Ve bevÁsiri úurudur ammÁ aña müdÁvemet itmek úulunc

⁴⁴⁹ Kelime metinde şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

tevellüd (3) ider ve sifle daði muõirdır. èUnnÀb veyÀ şeker anıñ muãliõidir. *Ve şerbeti:* (4) Üçe degindir. Ve anıñ bedeli: Miãlince fÀaiye veyÀ ãaru ihlilec ve àülüãünce Às.

(5) *Ballyü* DÀvyd Óekim'iñ vilÀyetinde aña devÀm⁴⁵⁰ dirler ve èIrÀú'da èafãinec dirler ve Mıãr'da (6) ãemere'l-fuvÀd dirler. Ol, bir aãacıñ yemişidir, baãm aãacınıñ óacmindedir illÀ anıñ yabraúları (7) dikenlüdir. Ve aãacı sindiyÀn didikleridir. Ve ol, iki dürlüdür. Biri müdevverdir. Aña behbÿs (8) dirler. Ve biri müstaüldir. Ol, iũÀú olunduúda ballÿü murÀd olunur. Aãacı cemìean bÀrid ve yÀbisdir (9) lÀkin yemişi üçüncide ve úabuàı ikincide ve aãacı evvelkide. Ve ballÿüñ cüfti dÀõilki úabuàıdır. (10) Ve cemìesi nÀfièdir ishÀliñ óabsi için. Ve úan baàlamaaa ve sueleye ve demeviyeye şeker ile (11) içmek gerek. Ve müstaül olanı òafaúÀna nÀfièdir ve gönül bulanmasına. Ve anıñ müstediri ãacı (12) siyÀh eylemede eblaàdır. Ve eger sirke ile bişürüb úıla sürseler àÀbit ve muókem ider. (13) Ve aãacınıñ küli dişleri beyÀø ider ve ekleyi menèider. Ve aãacını Àteşe úosalar andan (14) çıúan ãu õuøÀb⁴⁵¹-ı ceyyiddir èavratlar için. Ve anda bir elem youúdur. MÀzyc õuøÀbi gibidir. (15) Ve anıñ sevÀdı çouú zamÀn úalur. Ve úaçan aãacın ezüb yarısı úadarınca bestec ile ve úuru (16) üzüm ile òamir ideler ve yemegine müdÀvemet eyleseler selseli'l-bevli ve meni[yi]⁴⁵² úaèèider ve óabbü'l-(17)-FÀrisi maraøını úurudur. Ve bu, mücerrebdır. Ve eger anda óarÀret var ise ùyn-ı Ermeni veyÀ (18) iabÀşiri aña muøÀf ideler. Ve úıúıúda ballÿü etmek iderler lÀkin baıyi'l-haõımdır (19) ve sevDÀ getürür. Sikencübün anıñ muãliõidir. *Şerbeti:* İki miãúÀle degindir. *Ve bedeli:* (20) ŞÀm òarrÿbıdır. Ve ceftiñ bedeli nÀr-ı aúmÀèi ve Às.

(21) *Belaó:* ÖurmÀ aãacınıñ yemişiniñ adıdır. Dördünci mertebede olduúda ve bişdikde [55a] (1) aña bisir dirler ve ãõnra raüb dirler ve temr ve beló didikleri⁴⁵³. (2) Ve eyüsi yeşil ve úızıla mÀyil ve cirmi ince ve çekirdegi küçük ve keãret-i óalÀvetinden dişe yapışanıdır. (3) Ve ol, bÀriddir ikinciniñ evvelinde ve yÀbisdir Àoirinde veyÀõýd üçüncide. Mièdeyi ve cigeri (4) úavè ider. Ve úadimi ishÀli ve ãafrÀdan úuãmaàı ve bevli

⁴⁵⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında درام *derÀm* (85/22) şeklinde geçmektedir.

⁴⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında حصاب *õuøÀb* (85/28) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, *õuøÀb* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *õuøÀb* olarak okunmuştur. Ayrıca, kelimenin altında *raãúú* açıklaması bulunmaktadır.

⁴⁵² Kelime metinde بيري şeklinde yazılmıştır.

⁴⁵³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta في الحلال كالمعمر “óuãrum gibi naøl” (85/34) anlamına gelen ifade vardır.

cÂrî olmaâi úaîèider ve èarú eyü ider (5) ve gevşek îamarları úavî ider. Ve äaúli nÂm öekim naúlider ki aña müdÂvemet itmek cüöÂmı úaîèider. (6) Ve ol, aòlÂù àaliô ider ve rióler tevellüd ider. Ve äadra ve suèleye øararı vardır. Bal veyÂ (7) öaşòÂş şarÂbı veyÂ sikencübîn anıñ muâlióidir. Ve eger anıñ äuyın úoruú äuyı ile bişürseler (8) àaliô olunca ve andan şiyÂf eyleseler dimèamıñ úaîèinde ve kellige ve sülÂúa àÂyet ile eyüdir. (9) Ve aña bir şey muúÂbil olmaz. Ve bu, mücerrebdir.

(10) *Bel:* Ol, Hind úiááÂsıdır, bir ottır yayılır ve uzanur. Ve içinde çekirdeği vardır (11) ve úaşrası siyÂhdır. Ve úırıldıúuda⁴⁵⁴ içinde beyÂøı vardır. äaruya mÂyildir. ÓÂr ve yÂbisdir (12) ikincide yÂöyd evvelkide. SÂyir emrÂø-1 balâamiyyeye ve fÂlic gibiye ve bevÂsire ve riyÂóa ve ruiybÂt-1 (13) äaribeye ve øuèf-1 bÂha nÂfièdir. äafrÂvi olana baş aârisin getirür. Küfsere anıñ muâlióidir. (14)⁴⁵⁵ Bir miáúÂle degindir. Ve bedeli: Bilinmez.

(15) *BelÂdur:* Aña óabbü'l-fehim dirler. Ve óabbu anıñ yemişidir. Ol, Hind vilÂyetinde biter. Bir aâacdır (16) ve úoz gibi büyür. Ve yabraúları yaââi ve rÂyióası kesicidir. Ve eger bir kimse anıñ altında uyusa (17) ser-öi ş olur. Ve yemişi şÂh ballÿü úadar olur ve úabuâi siyÂha mÂyildir ve içinde ruiybet (18) vardır. Ve ol ruiybet anıñ balıdır. Ve bÂdem gibi altında úabuâi vardır ki çekirdeği ióÂüa ider (19) Ve bu aâacın dükelisi ÓÂr ve yÂbisdir lâkin yemişiniñ èaseli⁴⁵⁶ dördüncüdedir ve úabuâi üçüncide (20) ve sÂyir yerleri ikincide. Ve bu, meökÿr olan bal nÂfièdir balâamî olan maraølara fÂlice (21) ve laúveye ve raèşe ve iòtilÂcı ve òadr ve selseli'l-bevle ve ruiybÂt-1 äaribeye. Ve óifôı [55b] (1) ve fehmi ziyÂde ider ve nisyÂmı zÂyil ider yemek ile ve àÂlili ve ÀâÂrı úaîèider sürmek ile. (2) Ve dimişler ki anıñ úabuâi şehveti taóriklendirir ve menî keâretin ibüÂ ider eger aña baîam yaân úosalar. (3) Ve bunlar, cemîean mücerrebdir. Ve daði maóryreyne ve bedene ve úuryóaa øararı vardır. Ve bersÂm ve mÂliöÿlyÂ (4) getirür. Arpa äuyı ve ekşi ayran ve úarpuz anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti:* Rubè dirheme

⁴⁵⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁵⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve şerbeti” (86/9) anlamına gelen ifade vardır.

⁴⁵⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “meyvesinin balı dördüncüde” (86/13-14) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *yemişiniñ èaseli* olarak okunmuştur.

degindir. (5) Ve Óekim DÁvyd dir ki Míâr' da gördüm. Bir kimse andan yigirmi dirhem yidi. Maè-haõÀ (6) müttefaúun⁴⁵⁷ èaleyhdir ki anıñ iki miáuÀli úatlidir. Ve bu, èacÁyibdendir. Ve ehl-i Míâr dimişler ki bunlarıñ (7) aalı youdır. Belki iètibÂr mekÂnla zamÂnadır. Ve mizÂcları rièÀyet olunur. Ve anıñ bedeli: Beş (8) miáince bunduú ve rubèunca belesÂn ve südüsünce nefü

(9) Bülbül: Óasenü'ş-şekil bir úuşdır. Ve levni yeşil ile siyÁha máyildir ve baş úurbında beyÀø (10) vardır. Ve õiş-ÁvÁzdır ve insÂnla téz úlfet ider. Ve ÁvÁzı eyü olduaiçün beslerler. Ve baèøı kimseler (11) zaàm iderler ki ol ziyÁde úlfet eyledüğinden ÁvÁzı úarabdan raúaa girür⁴⁵⁸. Ve ol, óÂr ve yÁbisdir (12) üçüncide. Şehveti úuvvetlendirir. ÓuâyâÀ anıñ yumırdası ve dimÁai ve tersi maraø-ı kelefı áÁfi ider. (13) Ve úılı ilÁÁú ider ve tüyiniñ küli yaraları bitürür. Ve anıñ úanı⁴⁵⁹ áÁfi ider ve ÁvÁzı (14) eyü ider eger ısıcaú iken içseler.

(15) Belaòti: Maàribi'dir. Budaúları yer üzerinde serilür. Ve çiçegi úızıl ve müdevver olur. ÓÂr ve yÁbisdir (16) ikincide. Sülügi isúÁùeylemede tiryÁúdır.

(17) Beles: E'l-èades.

Belenbis: E't-tin.

Belmÿn: Mine'l-yetyè.

Belbÿs: Mine'l-baáal.

BelencÁsef: Mine'l-baèayiáarÂn.

(18) Benefsec: FÁrisice benefşeden muèarrebdır. Ol, bir ottır. BustÂnlarda biter ve bahÂr zamÂnında (19) yetişür ve nisÂnda direrler. Eyü rÁyióası vardır. BÂrid ve raùbdır ikincide veyÁ üçüncide (20) veyÁòýd evvelkide veyÁ óÂrdır evvelkide. áudÁè-ı óÂrreye ve nezlelere ve şişlere ve evcÁè-ı áadra ve (21) suèleye ve mièdeye ve cigere ve úalaáa ve bögreklere ve sidik yerine ve maúèadıñ burÿzına [56a] (1) ve áarèa ve òinÁúa nÁfièdir içmek ile ve üzerine dökme ile ve üstine úomaála. Ve úuámaai daði (2) defèider ve áafrÁyı çúarır. Ve lehibi ve èaiúası ve òafaúÁnı ve óummÁyı arpa áuyı ile, şeftÁlý ile sÁkin ider. (3) Ve anıñ yabraúları óıkkeyi ve cerebi úaièider. Ve anıñ yaai

⁴⁵⁷ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir ifade yoktur.

⁴⁵⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'r-ri'e (86/25) kelimesi vardır.

meökyr olan maraøları ve øüüýü, òuäyãÀ miãùaki ile. (4) Ve anıñ øarÀbı gögüsü müleyyin ider ve rebve maraøımı defèider. Ve ol, àam getirür, gönül bulandırır. Ve anisÿn (5) anıñ muãlióidir. Ve rÀyióası zükÀm getirür. Óayrı yÀ merzencÿø anıñ muãlióidir. *Ve øerbeti:* Üçden on (6) ikiye degindir. Ve dinilmiş⁴⁶⁰ çiçegi sümÿma muúÀvim olur. Ve ehl-i Mıār zaem iderler ki ol, óÀdir (7) getirür yaeni nezle ammÀ böyle degildir. *Bedeli:* èİrú-ı Às yÀ lisÀnü'â-æevr veyÀ nilÿfer.

(8) *Benciceøt:* Öü'l-óamseti'l-evrÀú ve'l-kefdir. Ol, bir ottır ki nÀr aàacına beñzer (9) ve yabraúları zeytÿn yabraúları gibidir ve aàacı pek ve çiçegi beyÀø ile áaru ve göge mÀyildir, çekirdegi (10) biber gibidir. BeyÀø ve siyÀh olur lÀkin yumşadıdır. Ve ol, bÀrid ve raùbdır ikincide veyÀ (11) öuøkdır evvelkide. NÀfièdir baø aarısına ve balàami olan øiøleri ve süddeleri açar (12) ve dükeli faøalÀtı cÀri ider, òuäyãÀ óayøı lÀkin meni[y]li øaèif ider. (13) Ve ìalaàı ve øüüýü-ı maúèadı ve ayaúlar aarısının zÀyil ider içmek ile ve sürmek ile ve üstüne (14) úomaú ile òuäyãÀ eger zeyt ile biøürseler ve áarımşau ile iótilÀmı menèider ve øehveti (15) keser. Ve anıñ duòÀnı hevÀmı ìard ider, toðumı sümÿmı defèider. Ve ol, bögreklere muøırdır. áamà (16) anıñ muãlióidir⁴⁶¹. Bir miãúÀle degindir. Ve ol kimse ki anıñ çekirdeğine fencebguøet dimiø. (17) Ol, òatÀ eylemiø.

(18) *BaniÀfilen:* FÀ ile ve nÿn ile daòı ouunur. MaènÀsı öü'l-óamseti'l-evrÀú ve'l-aúsÀm. ZırÀ evvelki gibidir. (19) Ve beø iúsÀm olur. Her bir úısmıñ baøında beø yabraàı vardır. Uäyili müctemièdir. EürÀfları birbirinden uzaúdır (20) lÀkin bunuñ yemiøi olmaz. Ve ol, óÀrdır ikincide yÀ evvelkide yÀòöyð muètedil veyÀ öuøkdır üçüncide. (21) Mücerrebdır diø aarısıçün sirke ile àaràara eylemekle. Ve daòı àarèa ve úurÿó-ı ôÀhireye ve bÀüneye [56b] (1) mücerrebdır içmek ile. Ve anıñ budaàı bir günün ısıtmasına ve iki budaàı iki günün ısıtmasına ve üç budaàı (2) nevbeti olan ısıtmasına ve dört budaàı dört günün ısıtmasına nÀfièdir. Ve daòı nefèi vardır mefÀãıla (3) ve nesÀ'aya ve emrÀø-ı maúèada nÀãÿr ve øüüýü gibilere lÀkin mièdeye muøırdır. Ve sikencübün anıñ⁴⁶². (4) Ve

⁴⁶⁰ Metinde, burada noktasız ve harekesiz øekilde yazılmış kelimesi bulunmaktadır. Cümlenin anlamına göre, kelime buraya hatayla yazılmıştır. Bundan dolayı, kelime incelenen metne alınmamıştır.

⁴⁶¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve øerbeti” (87/9) ifadesi vardır.

⁴⁶² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “muslihidir” (87/15) ifadesi vardır.

şerbeti: Bir miâüÅle degindir. *Ve bedeli*: YereúÅnda usúýlýúanderyýn ve ãarèda zümürüü.

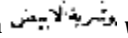
(5) *Benc*: èArabca e's-seykerÅn. Ve ol, bir ottır, yer üzerine yayılır ve vasaü bir öirÀè miúdÅrı (6) mürtefiè olur, şedidü'l-òuêradır. Ve yabraúları àaliòdir. Ferfirì çiçegi olur ve siyÅh, ãaru ve beyÅø (7) dÅneleri olur. Ve anıñ aàacı cülnÅr aàacından farú olunmaz müdevverlikde. Ve yayda yetişür. Ve eyüsi (8) aàırı ve bir yıldan tecÅvüz eylememişdir ve bundan àayrısı fÅsiddir. Ol, bÅrid ve yÅbisdir siyÅhı (9) dördüncide ve úızılı üçünciniñ Àoirinde ve beyÅøı evvelkide veyÅ ikincide. Úadimi olan baş (10) aàırısın ve êarÅbÅn-ı mefÅãılı, nisÅ'ayı sÅkin ider. Ve úaçan ki sirke ile, àülüüünce afyýn ile bişürseler (11) yine yaraları úurudur. Ve küli dÅrçin ile zencebil ile ve bal ile edviyelerini aósenidir miède (12) aàırısıçün. Ve aúan úanı úaièider içmek ile ve buöýrlamaú ile. Ve anıñ fitili incir ile maúèad emrÅølarına (13) tiryÅú gibidir. Ve úaçan ki sÅyir eczÅsın yeşil iken dögseler, èaãidede bişürseler istièmÅl (14) eyleyeni semiz ider àÅyet ile, tecribe ile lÅkin⁴⁶³ èaúılı zÅyil ider. Ve eger cereb olan eli (15) anıñ ile buöýrlayalar ve úaçan ki úızara ãuda ãovutsalar, birúaç kerre böyle eyleseler anı ãÅfi ider. (16) Ve anıñ yabraúları ısıtmayı zÅyil ider içmek ile. Eger ol ısıtma ãovuúdan veyÅòýd óarÅretten (17) ola. Ve nezleleri menèider ve ãaàırlıaa úamzırmaàla ve göz şişlerin açar üstüne úomaú ile (18) ve sueleyi zÅyil ider incir ile ve bal ile maècýn eyleseler diş aàırısın úaièider sirke ile àaràara eylemek ile (19) ve cigerde olan òuşýneti òaşòÅş toðumı ile. Ve memelerüñ şişini ve aàırısın bÅúlÅ unı ile (20) üstüne úosalar zÅyil ider ve óayÅ şişlerinde bal ile defèider. Ve eger anıñ toðumın dögelere yarısınca (21) mÅryl toðumı, àülüüünce òaşòÅş ve yaain çúardsalar ol, tiryÅúdur uyúusu gelmeyene ve mÅliòölyÅya [57a] (1) ve cünýna ve vesvÅsa içmek ile ve yaálamaú ile ve buruna úamzırmaú ile. Ve bu, mücerrebdır. Ve ferce úomaàla (2) raóm yarasın eyü ider. Ve ruýybÅtın úaièider. Ve ekæeri istièmÅl olunan beyÅøıdır, ãoñra úızılıdır. (3) Ve çou kimseler siyÅhınıñ istièmÅlini menèeylemişler. Ve ãÅóió olan anıñ istièmÅli cÅyizdir. Ve anıñ şiresini (4) ãaúırlarlar. Ve tÅreten aàacın dögerler⁴⁶⁴ ve buàday unı ile veyÅ arpa unı

⁴⁶³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

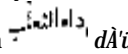
⁴⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "kendi haliyle" (87/33) anlamına gelen ifade vardır.

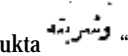
ile úurã iderler (5) ve ãaúalarlar ve istièmÀl iderler. Úaçan úılı tırÀş ideler, bunıñ ãuyını yerine sürseler úıl çıúmaàı (6) menèider evvel kerrede. Eger úılıñ evvel çıúması olursa ve illÀ birúaç kerre sürmek ile menè-(7)-ider. Ve ol, baş aàrısın getürür ve èaúlı müşevveş ider. Süd ve bal ve ãu ile úuãmaú anı ılÀó ider (8) ve ekşi mürebbÀlar. Ve meraúlarına muãlióidir. Ve beyÀøıñ⁴⁶⁵ şerbeti: Üçe degindir ve úızılı yarım miáúÀle (9) degindir ve siyÀhından rubè dirheme degindir. Ve úaçan ki anıñ olanınıñ aàacın dögelər (10) yetişdikde ve taèfin ideler at eti ile ve Àdem úanı ile üç haftaya degindir. Andan bir mým yapalar. Anıñ (11) duòÀnı üç güne degindir. Getürür⁴⁶⁶. Ve bu, mücerrebdir.

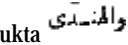
(12) Bunduú: Funduúdan muèarrebdir. Bir meşhÿr aàacın yemişidir. Cevz úadarı olur. Eyüsi (13) Mÿãıl ceziresinde olanıdır ve daði yeñi ve beyÀø ve ùayyibü'ù-iaèm olanıdır. Ve eskisi (14) kem olur. Ve anı teşrin-i evvelde direrler. Ol, muètedildir yÀ óÀr ve yÀbisdir ve evvelkide yÀöyd (15) óÀrdır üçüncide. ÒafaúÀna nÀfièdir. Úaçan ki anisÿn ile úavuralar. Yine sümÿma ve bögrekler hezÀline (16) ve óareúÀn-ı bevre nÀfièdir. Ve incir ile suòÀb ùaèÀmdan ãoñra aàuyı mevúÿf ider ve biber ile (17) şehveti úuvvetlendirir ve şeker ile veyÀöyd bal ile sueleyi zÀyil ider. Ve anıñ yanmışı devÀü'â-aaèlebe⁴⁶⁷ (18) nÀfièdir sürmek ile ve úabuàımın yanmışı gözi rÿşen ider göze sürmek ile. Ve ol, (19) ãÀyim imèÀsın úavì ider òÀiyyeti ile ve göze çekmek ile gök gözleri siyÀh ider (20) küçükleriñ depesine sürmekle. Ve úaçan ki eviñ köşelerine bıraúsalar èaúrebleri evden (21) menèider. Ve bu, mücerrebdir. Ve daði bile götürmek ile èaúrebi menèider ve riyÀó-ı àaliòeyi [57b] (1) tevellüd ider ve haømı baÿy ider. Ve anıñ çifti ishÀli úaèèider. Ve bunduúıñ úalbi úalblerün aàleóidir (2) ve àidÀsı eúaldır. Ve sikencübün veyÀ bal şarÀbı anıñ muãlióidir. Ve anıñ yaàı ãarèa ve fÀlice ve taúviyete (3) nÀfièdir⁴⁶⁸. Yigirmiye degindir. Ve eger çegneseler gözde olan (4) ùarfeyi menèider. Ve⁴⁶⁹ ve baèøısı dimişler ol, bÀúla degildir belki bir yemişdir bunduúdan (5) küçük ve úabuàı ince. èUãÀretü'â- àini' [y]e benzer. ÓÀr ve yÀbisdir evvelkide. FÀlice ve taúviyete

⁴⁶⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ve şerbetü'l-ebyaø (87/15) şeklinde geçmektedir.

⁴⁶⁶ Bu ifade, metnin Arapça nüshasında yoktur.

⁴⁶⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında dÀü'â-aaèleb (88/8) şeklinde geçmektedir.

⁴⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve şerbeti" (88/12) anlamına gelen ifade vardır.

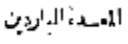
⁴⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ve 'l-Hindi (88/13) ifadesi vardır.

(6) ve āarèa ve riyĀó-ı àaliôeye nĀfièdir ve mièdeyi ve cigeri úavì ider, ruiybĀtı ve nezelĀtı úaèè-(7)-ider. Ve anıñ baèøısı müteúĀtıèdir āalib gibi. Ve dinmiş ki anı úaèèiden maärÿè olur.

(8) *Benek*: Taórik ile Yemeni úıřırdır òafif ve āaru. Ve ùemında úĀbıølıú vardır ve rĀyióası (9) èaüridir. Yemen’de aña úıřr-ı ümm-i àilĀn dirler. Ol, óĀr ve yĀbisdir evvelkide yĀ bĀriddir. DimĀà-ı (10) bĀrideyni ve mièdeyi⁴⁷⁰ úavì ider ve bedeni eyü ider ve èarúı ve neteni zĀyil ider ve şehveti úuvvetlendirir⁴⁷¹ (11) ve āafrĀvi ishĀli ve āaæyĀnı úaèèider ve ùalaàa nĀfièdir ve idrĀr ider. Ve aarı olan (12) beyĀøı kem olur. Ve cigeri øaèif ider. Ve èunnĀb anıñ muĀlióidir. *Ve şerbeti*: (13) Beşe degindir. Ve bedeli: Āsdir.

(14) *Bentÿme*: Bir ottır ki yeşil budaúları ve yabraúları zeytÿn yabraàı gibidir ve dĀnesi (15) úızıldır, aàaca yapışur yĀòÿd aàacdan çıúar. Ve àĀyet ile úızıl olduaiçün aña⁴⁷² (16) dimişler. Ol, óĀr ve yĀbisdir ikincide yĀòÿd bĀriddir. Süddeleri açar ve dimĀàı (17) ve mièdeyi āĀfi ider ve meksÿr olan şeyleri cebrider ve úanı ve sueleyi ve sececi (18) zĀyil ider nice olursa. Ve anıñ yanmışı başda olan úÿbĀÿı üz ile ve sidik ile (19) deldiklerinden āoñra sümük ile zĀyil ider. Ve dimişler ki ol, müĀĀdif olduai aòlĀù-ı (20) balàamiyyeyi ve bevĀsiri úurudur.

(21) *BenĀti’ř-řiò*⁴⁷³: Buña tesmiye olundu. ZırĀ te’lifedir⁴⁷⁴. Ve benĀti’s-semer⁴⁷⁵ daòı dirler. Ve Óekim [58a] (1) DĀÿÿd vilĀyetinde řaómetü’l-arø⁴⁷⁶ dirler. Bir raùb ve yumřaú óayvĀndır. Úaçan ki lems ideler dolanur (2) bunduú gibi. Ve ol bĀrid ve raùbdır ikincide. Sueleye ve evcĀè-ı āadra ve èiúi’n-nefese (3) ve èusr-i bevre nĀfièdir sürmekle ve yimek ile bal ile. Ve èiú-i nefesde yanmış istièmĀl olınur. (4) Ve dinilmiş ki ol,

⁴⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e’l-mièdetü’l-bĀrideyn (88/17) şeklinde geçmektedir.

⁴⁷¹ Kelimenin ek kısmı haşiyeye yazılmıştır.

⁴⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e’l-èanem (88/21) ifadesi vardır.

⁴⁷³ İncelenen metinde şeklinde yazılan kelime, alfabetik sırada b maddesinde bulunduğu için *benĀti’ř-řiò* şeklinde okunmuştur.

⁴⁷⁴ Bu ifimde Metnin Arapça nüshasında “ona benzer” (88/24) şeklinde geçmektedir.

⁴⁷⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *benĀti’ř-řaóm* (88/25) şeklinde geçmektedir.

⁴⁷⁶ Burada “salyangoz, solucan, tırtıl vb.” anlamlara gelebilecek şekilde kullanılan bu ibareyi Steingass “beyaz mantar” (1975, 736) olarak anlamlandırmıştır.

müaelâeyi iõhÂb ider óatta taèliú eylemek ile. Ve úaçan ki nÂr úabuànda zeyt ile (5) bişürseler äaàrliàa açar ùamzırmaàla egerçi úadim daði olursa.

(6) *BenÂt-1 verdÂn*⁴⁷⁷: Ve dÿdü'l-cerÂr daði dirler. Ol, bir óayvÂndır. Úızıl ve ince úanadları (7) vardır. äular úenÂrında olur. Ve yumurdası lÿbiyÂ dÂnesi gibidir. Ol, óÂr ve yÂbisdir (8) ikincide. Ve úaçan ki zeyt ile ve úardımÂnÂ dişi ile bişürseler óatta äÿreti maóv ola, emrÂø-1 (9) maúèada nÂfièdir, òuäÿâÀ bevÂsire. Ve incir ile sÂúin⁴⁷⁸ úurÿólarına nÂfièdir sürmek (10) ile ve yanmışı⁴⁷⁹ bal ile meökÿr olan şeylerde ve èusr-i nefese ve óareúÂn-1 bevre ve evcaè-1 (11) raóme yemek ile. Ve çou kimse óan[n]iderler ki ol, baraâ getirür úaçan ki bedene yapışa. (12) Ve ol, àalaúdir lâkin baèø1 aóyÂnda óayø getirür. Ve úaçan ki úanın yemege ùamzırsalar ve yiseler (13) baraâ getirür. Ve zerniò ile nÿşÂdır ile buöÿrlayalar anı úard ider.

(14) *Bün*⁴⁸⁰: Bir aàacın yemişidir. Yemen'de olur. Ve anın dÂnesini Ázerde ekerler. äudan neşv ü nemÂ (15) ider⁴⁸¹. Ve üç öirÂè úadarı uzanur ve bir ayaú üzerinde olur. Ve çiçegi beyÂø olur (16) ve dÂnesi úadarı olur. RúbbemÂ müdevver olur bÂúilÂ gibidir. Ve úaçan ki úabuàın alalar iki úısım (17) olur. Eyüsi aàırı ve áarusıdır ve siyÂh olanı kemdir. Ol, óÂrdır evvelkide ve yÂbisdir (18) üçüncide. Ve anın bÂrid ve yÂbis olması şÂÿièdir lâkin àalaúdir. ZirÂ acıdır. Ve acı olan (19) şeyler óÂr[r]olur lâkin anın úışı óÂr[r]olmasına iótimÂl vardır. Ve bün muètedil ola yÂòÿd (20) bÂrid ola evvelkide. Ve anın bÂrid olmasına èafâ ùaem1 olmaàla taúviyet ider. Ve bi'l-cümle (21) óaúúuat ile tecribe olunmışdır ruÿÿbÂtın tecfine ve suèle-i balâamiyyeye ve nezelÂta ve eczÂ-yı bevre. [58b] (1) Ve e'l-Ân adı úahve dimekle şÂÿièdir. Ve úaçan ki úavuralar ve pek bişüreler ol, àaleyÂn-1 demi sÂkin (2) ider. Ve cüderiye⁴⁸² ve óaábÂya⁴⁸³ ve demeviyyeye nÂfièdir lâkin baş aarısın getirür ve arıúlandırır (3) àÿetle ve uyúuyı zÂÿil ve bevÂsir tevellüd ider ve şehveti úaèèider, rúbbemÂ mÂliòÿlyÂya uàradır. (4) Ve bir kimse

⁴⁷⁷ incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, alfabetik sırada b maddesinde bulunduğu için *benÂt-1 verdÂn* şeklinde okunmuştur.

⁴⁷⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úurÿóú's-sÂúeyn* (88/31) şeklinde geçmektedir.

⁴⁷⁹ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁴⁸⁰ Kelimenin altında *úahve* açıklaması bulunmaktadır.

⁴⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁴⁸² Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁸³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “kızamık” (89/ 6) şeklinde geçmektedir.

içmegın murâd iderse defê-i kesel için veyâ öyd geçen şeyler için, anıñ (5) için itlusı ve fıstıú yaàı ve sâde yaà yimegi ikââr ideler. Ve baèøı kimse anı süd (6) ile içerler. Ol, òaüâdır. Zirâ baraâ òavfı⁴⁸⁴ vardır.

(7) BenÂti'n-nÂr: E'l-encere.

BenÂti'r-raèd⁴⁸⁵: E'l-kümâh⁴⁸⁶.

BenÂset: äamâi'l-baüam.

Bencşekzedân: Lisâne'l-ëuâfyır.

(8) Behmen: Fârisi bir ottır. Daâlarda olur, bir ayaú üzerine durur. Yabraúları şeftâlÿ (9) yabraâı gibidir lâkin tikenlüdür. Ve başında burulu yabraúları vardır ve çiçegi olmaz. Temÿzda (10) yitişür. Ol, iki nevèdir. İçi úızıldır, ôâhiri siyâh ve beyâodır. Ve baèøılar dimiş ki úabuâı (11) bâmı gibidir beyâolıúda. Ve bunlarıñ her biriniñ aalı cezer gibidir. Óâr ve yâbisdir, beyâøı (12) ikincide ve úızılı üçüncide. òafaúanı ve riyâóı ve balâamı ve yereúanı bal ile ve ke-ôâlık (13) óaâÿı ezer. Ve úızılı şehveti úuvvetlendirir ââyetle ve süddeleri açar, mebrÿdeyne muvâfıkdır. (14) Ve beyâøı zaèferân ile eróamı ââfi ider. Ve úaçan ki anıñ ile başı yusalar biti öldürür ve úılınıñ (15) râyióasın eyü ider. Ve úaçan ki úz ile úarışdurub èavratlarıñ yüzlerine sürseler rengin (16) eyü ider. Ve kelefı cilâ ider ve úaçan ki bişürseler müherrâ olunca. Ve anıñ äuyın iftârdan evvel (17) şeker veyâ bal ile içseler ââyet ile semiz ider. Ve ol, óacer-i baúardan eyürekdir, òuâÿââ bâdem (18) yaàı ve noöyd ile. Ve öikr olan behmeniñ iki nevèi daði sifleye muøırdır. Anisÿn veyâ (19) ketire veyâ öyd èunnâb anıñ muâlióidir. Ve şerbeti: İki miâúâle degindir ve äuyından (20) üç vaúıyye. Ve behmeniñ úızılı beyâøıınıñ yerin dutar ve beyâøı úızılı yerin. Ve bedelleri: Ebini (21) yâ miâillerince tÿderi ve yarısınca elsinetü'l-èuââfir yâ úızılıñ beyâøı'd-durÿnc ve gül [59a] (1) ve beyâøıñ bedeli zürünbâd.

(2) Behmi: Bir ottır ki sutÿólarda ve gölgelü yerlerde yaàmurdan äoñra biter. Hey'eti arpa gibidir (3) lâkin andan úiâadır. Sünbül-i şeylem gibidir. Bârid ve yâbisdir

⁴⁸⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بختى منه البرص "baras havfı vardır" (89/9) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde òavúı şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek òavfi olarak okunmuştur.

⁴⁸⁵ Kelime metinde نابتور nabatür-raèd şeklinde yazılmıştır. Fakat bu ifade b maddesinde olduğu için benatü'r- raèd şeklinde okunmuştur.

⁴⁸⁶ Kelime كيمى şeklinde harekelenmiştir.

ikincide. Şedide'l-úabødir. (4) İshÀli ve úanı óabsider içmek ile egerçi úadim ise de ve cirÀóatları etlendirir, (5) şişleri óallider üzerine ekmek ile.

(6) BühAr: YÿnAnca bauÀlimen ve FÀrisice gÀvçeşm. MaènÀları ãiàirgözi dimekdir. (7) Ol, aúóıvÀn ile bÀbÿnecdendir.

(8) BehrÀmec: Belòayye⁴⁸⁷.

Behrem ve behremÀn: E'l-èuâfur.

Behbeş: Mine'l-ballÿü ve'l-muúl.

Behaúe'l-óacer: Óa[z]Àze'l-óacer⁴⁸⁸ ve úıyl cevz-i cendüm.

(9) Behià: E'l-mehlebiyye.

(10) BÿzidÀr: GÀhi elif ziyÀde olunur. Óaşebî bir ottır, Hind'den gelir. EùbbÀ anıñ mÀóiyetinde (11) iòtilÀf itmişler. Bir úavlda dimişler ki ol, müstaèelemdir. Ve baèøılar dimiş ki ol, müstaèeleniñ (12) ferèidir. Ve baèøılar ol, laèbe-i Berberi'dir dimiş. Ve ãáoío olan ol, bir müstaúil devÀdır. (13) Otı bilinmez lÀkin eyüsi àaliò ve beyÀø ve òuÿÿü çou olanıdır. Ve anı laèbeye úarışdırurlar. (14) Farú olunmaz ancaú farú anıñ óalÀvetidir. Ve müstaèeleye úarışdururlar. MÀ-beyninde farú muòauàü (15) olmasıdır. Ol, óAr ve yÀbisdir ikincide. MefÀãıla ve niúrise ve nesÀ'aya ve fÀlice (16) ve şehvet øuèfına ve riyÀó-ı àaliòeye nÀfièidir. Ve áarusı ishÀl ider òÀãiiyeti ile. (17) Ve ünàeyeyne øararı vardır. Òardal ve bal anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miàúÀle degindir. (18) Ve bedeli: Behmen yÀ zürünbÀd.

(19) BÿãirÀ: YÿnAnca úalÿmes dirler yaèni ÀóÀnü'd-düb. Ve müskire'l-hÿt daòı dirler. (20) ZirÀ anıñ úabuàı un ile yoàırılıb ãuya àalsalar balıàı ser-òı ş ider. Ol, birúaç nevèdir. (21) Baèøısınıñ yabraàı kerneb gibidir. Ve ol, yumşadıdır. BeyÀø çiçeği olur. Ve baèøısı øehèbidir. [59b] (1) Budaúları uzundur aàac gibi. Ve baèøıları siyÀh ve ince ve pek olur. Bu, øekeridir. Ve baèøısınıñ (2) yabraúları armÿd gibidir. Cemìesi óÀrdır ikincide yÀ serd ve terdir evvelkide. Pek şişleri (3) óallider ve nezelÀtı ve úanı ve ishÀli óabsider. Ve anıñ dişisiniñ yabraàı inciri fesÀd olmadan (4) óıfòider. Ve anıñ erkegi

⁴⁸⁷ Metnin Arapça nüshasında e'l-belòayye şeklinde geçmektedir.(89/24) Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, belòayye şeklinde okunmuştur.

⁴⁸⁸ Metnin Arapça nüshasında óazÀzü'l-óacer (89/25) şeklinde geçmektedir.

âarâârı cemèider. Ve baèøısmıñ ruÿbâtı vardır. Ele yapışur. (5) Ve bu ùyyınıñ⁴⁸⁹ yerin dutar yaralar bitürmede ve úanı kesmede⁴⁹⁰. Ve ðaşındır. Ve úaçan ki anıñ (6) tÿyin alub yaranıñ içine úosalar úanı úaèèider. Ve anıñ uâÿli yarada olan úurtları (7) isúÀùider. Ve anıñla buðöyr itmek úarında olan uşaaı ve meşimeyi isúÀùider. Ve anıñ bişmişi ile (8) âaràara eylemek dişleri óíføider. Ve úaçan ki bir èavrat óayødan pÂk olduãından ðoñra (9) anıñ ile fercini yayúaya veyÀ fercinde götüre serièan óÂmile olur. Ve eger óayvÂnÂtıñ (10) fercine úoyalar óÂmile ider. Ve vilÂdeti sehl ider úaçan ki úarnını anıñ ile yayúayalar. Ve ol, bögreklere (11) muøırdır. Ketire anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúÂle degindir. Ve bedeli: AnÂâyris.

(12) *Bÿnyÿn*: Bir ottır. Yabraúları küsfere gibidir ve çiçegi şebeá gibidir lâkin toðumı andan (13) küçükrekdir ve rÂÿiíoası eyüdir ve baèøı kerefsen benzer. ÓuzeyrÂnda direrler. Maúðynısa (14) úarışdırsalar farú anıñ acı⁴⁹¹ olmaãıdır. Ol, óÂrdır ikincide ve yÂbisdir ikincide. (15) Şişleri ve maãaaı óallider ve sidigi cÂri ider ve süddeleri açar ve bögreklere ve úalaàı (16) ve meãÂneyi iâlÁó ider ve meşimeyi ve úurtları sÂúúider egerçi aşaaadan (17) bile götürseler, ðuâÿã bal ile. Ve ol, baş aarısın getirür ve áamlu ider ve áaaeyÂn (18) iódÂa ider. èUnnÂb ve süd anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degin ve toðumından yarım (19) dirheme degindir. Ve bedeli: Kündüs.

(20) *BÿlÂmirbiÿn*: Bir öirÂe úadarı uzanur. Yabraúları suøÂb gibidir lâkin azacıú (21) andan enlüdir. Ve budaàı ucunda müstedir başlar vardır. Ve toðumı siyÂh ve ince uzunlúa [60a] (1) mÂyildir. Ve müstaèmil olan anıñ aâlıdır. ÓicÂz'da aña óaşışü'l-èaúreb dirler ve èIrÂú'da (2) muòliãa dirler. Mekke ve Necde⁴⁹² daàlarında biter. Ve dimişler ki ol Óaøret-i MÿsÂ daãındaki Anıúúıyye (3) cÂnibindedir. Anda biter. Ve e'l-Ân anda görinen anıñ uâÿlidir.⁴⁹³ benzer lâkin àÂyetle pekdir. Ve (4) úaemı acıdır. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçünciniñ Àoirinde. Anıñ nefèi mücerrebdir baldırlara ve úaburàaya (5) ve

⁴⁸⁹ Kelimenin altında *bir ot adıdır* açıklaması vardır.

⁴⁹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *مزرع* muzaàaab (90/2) ifadesi vardır.

⁴⁹¹ Bu ifade Metnin Arapça nüshasında *مصراة* "acı" (90/8) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı metinde *aòı* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *acı* olarak okunmuştur.

⁴⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *نجد* Neced (90/13) şeklinde geçmektedir.

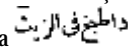
⁴⁹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *الدورح* e'd-durÿnc (90/14) ifadesi vardır.

budlar aarısına ve mefÄãila ve nisÄ'aya ve riyÄó-1 àaliôeye. Ve úaçan bir kimse andan üç úrayùfuiýrdan (6) evvel yise èömri olduúça anı eaúreb ãoumaz. Ve úaçan ki bir eaúreb öldürse òÄãiyeti bÄùl olur (7) óatta tekrÄr bir kerre daði yise⁴⁹⁴. Ve anı òurmÄ ile yemek şarùdr diyen kimseniñ úavli äaóió degildir. (8) Ve ekær-i eùbbÄ anıñ tenÄvüline bir vaút taèyìn itmişler. Ol, ùopraú ile sümýmıñ tiryÄúıdır ve süd ile (9) óaãÄy1 ezer ve yaà ile èusr-i bevli óallider vaútinde. Ve úaçan ki ünäeyeyne sürseler anlarda⁴⁹⁵ (10) olan yelleri ve şışleri taóilil ider. Ve ol, mièdeye muøırdır. èUnnÄb anıñ muãlióidir. *Ve şerbeti*: (11) Bir miáúÄle degindir. *Ve bedeli*: PÄ-zehr.

(12) *Bevraú*: Bir üzdr. Sabòa üşlarda mütevellid olur. Ve tÄreten mürekkeb olur andan ve äudan (13) üz gibi. Ve bu isim sÄyir envÄèa ıllÁú olunur. Ve e'l-Än müteÄrif olan bevraú beyÄø ve òÄliü'l-(14)-levn olanıdır. Ve ıllÁú1 óÄlinde Ermeni'si murÄd olunur. ZirÄ ol, anda óÄãil olur. Ve (15) bevraúe's-sÄèa dirler. ZirÄ fıèèay1 cilÄ ider. Ve bevraúe'l- óabÄzin daði dirler. Ve nÄürýn dirler (16) ol, úızılıdır. Ve nayiürýn daði dirler. Baèøısı dühnidir. Ve baèøısı ince øehebidir. Ve bu nevè óafif (17) ve pek olur. Ol, Afriúidir. Ve illÄ Rým1'sidir. Ve Mıär'da olan eyüsüdür. Ve bevraúñ bir nevèi (18) daði vardır ki éarb'da aàacdan yaparlar bişürmek ile óatta àaliô olunca ve úurã idüb äaúarlar. (19) Ve bu, óafif ve úzı az olmaàla bilinür. Ve bir nevèi daði vardır ki anı zücÄc ile ruãÄãadan (20) iderler. äanèatı oldur ki anları berÄber idüb saóú ideler ve úalayıñ óall olunmışı ile äuvaralar (21) ãoñra aña bulaşdıralar ve bişürelere iótirÄúa degin. Ve bu, aar olmaàla bilinür. Ve meökýr olan [60b] (1) bevraú óÄr ve yÄbisdir üçüncide ve Afriú1'si dördüncide. Bal ile sÄyir ÄãÄr1 cilÄ ider (2) sürmek ile ve úuryó1 ve cerebi ke-òÄlik. Ve anıñ beyÄø1 gözde olan cerebi cilÄ ider kemmýn ile (3) ve beyÄø1 ve sebli ve çöpi göze çekmek ile ve úulaàda olan äaàırlıàı açar üamzırmaàla (4) úaçan ki zeyt[te]⁴⁹⁶. Ve bevraúñ dükeli envÄèe1, ruãÄãada dutulandan àayrı, úuluncı óall-(5)-ider içmek ile ve äancıy1 sÄkin ider èirú1'n-nisÄ'aya ve fÄlice ve ùalaàa ve èasr-1 bevle (6) ve óaãÄya nÄfièdir ve şehveti úuvvetlendirir óatta anıñ ile sürtmek ve úaçan ki edhÄnda (7) ideler óummÄ-y1 nÄyibeye nÄfièdir sürmek ile. Ve ruãÄãadan dutulanı úÄçan ki

⁴⁹⁴ Cümle, *kişi, bir akrep öldürdüğünde ve onu tekrar yediğinde özelliği batıl olur*, şeklinde anlaşılmıştır.

⁴⁹⁵ Kelime, metinde yazılmış ve harekelenmiştir.

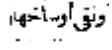
⁴⁹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "zeytte pişse" (90/30) ifadesi vardır.

merhemlerde (8) istièmÀl itseler cirÀóatları etlendirir ve eyü eti inbÀt ider ve lâYıú budur ki óaãÀyı (9) ezer lâkin anıñ şurbı òaıardır. Ve úavÀbı[yi] ve biti ve kiri zÀyil ider ve süddeleri (10) açar ve balàamı iòrÀc ider ve sÀyir sümÿma ve emrÀø-ı balàamiyyeye, raèşe ve küzÀz ve (11) fÀlic gibi muúÀbil olur ve áaçı raúúú ider. Ve meşhÿr olan zanbaú yaàı ile veyÀ bal ile (12) òekere sürseler taórik ider ve muúil ile bevÀsiri úurudur ve òinÀúı óallider. Ve òikr olınanlarıñ (13) istièmÀli sürmek ile yÀ içmek iledir. Ve incir ile çıbanları açar ve pek olanları óallider (14) ve müstasúilere muàliódur üstüne úomaú ile. Ve anıñ ile àaràara eylemek sülügi isúÀù (15) ider. Ve anıñ şurbı úanbil ile didÀn úurtcúazları aàlından çúarur. Ve dinilmiş ki (16) anıñla sürmek yine böyledir. Ve istièmÀliniñ eyüsi yanmışdır fuòòÀrda. Ve úaçan ki yumurda (17) beyÀøı ile òamir ideler ve yaúalar àonra yine böyle ideler úúuz kerreye degin (18) ve óanóal ile taútir ideler sÀyir eczÀyı óallider. Ve bu, mücerrebdır. Ve bu eibÀret kimiyÀ èilmine müteèallúdur. (19) Ve evãÀúı⁴⁹⁷ àÀfi ider ve alçaàı aelÀya ilóÀú ider. Ve ol, secec getirür. Mièdeye (20) øararı vardır. Ve àamà anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti: Úçe degindir. Ve bedeli: Eyü úuz.*

(21) *Bevl*: Muòtelif olur óayvÀnÀtıñ iòtilÀfı ile lâkin cemèisi óarÀrete ve yübse [61a] (1) mÀyildir. MÀdÀm bir óayvÀndan olmaya ki ödsiz ola deve gibi böyle olsa yübÿseti az olur (2) úuzı olmaduàı için. Ve dükeli bevller ààÀrı cilÀ ider ve gözi, úulaàı ve úadim olan (3) öksürügi ve èusri'n-nefesi ve ùalaàı ve raóim evcÀèimı ılÀó ider, òuãÿãÀ eski olduúda (4) ve baàladúda. Ve aèòamı Àdem sidigidir àonra devenin.

(5) *Bevli'l-ibil*: AúrÀã-ı maòãÿãanıñ adıdır. Bir úavldede dimişler ki maòãÿã bir ottır. ÓicÀz daàlarında (6) olur. Ve deve sidigi ile aúrÀú iderler. Ol, meşhÿrdır àaú-ı elveber [diye]. Óikr olunsa gerekdir.

(7) *Beyş*: Bir Hindî ottır⁴⁹⁸. Ve Çin'de daòı olur. Bel⁴⁹⁹ ve eürÀf-ı Sind' [d]e daòı olur. Bir (8) òirÀèe úadarı uzanur. Yabraúları enlúdir ve toòumı şebà gibidir ve çiçeği göküdür. MisrÀda (9) yetişür. Ve baèøısı ikلیل gibidir. Ve aña úurÿn-ı sünbül dirler ve anıñ ile bile bilinmek için. Ve baèøısınıñ (10) şekli àaruya mÀyildir. Óakk olduúda benefseci

⁴⁹⁷ Bu ifade Metnin Arapça nüshasında kelime "kirleri temizler" (91/5) şeklinde geçmektedir.

⁴⁹⁸ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁴⁹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta : *halÀhil* (91/12) ifadesi vardır.

olur. E'l-Ân türbis dirler. Ve baèøııı úııı müşâbihdir. (11) áÂyet ile siyâh olur. Cemîesi óÂrdır dördüncide. Şerîf dir ki bâriddir. Ve bunda naôar var. (12) Barâa ve cüôÂma ve seylân-ı lièÂbe ve farû-ı ruiybâta nâfièedir. (13) Úaçan ki äovuúluú zamÂnda andan dutunalar anlar öldürici aâudır, maóryreynde eyledir ve mebrýdeynde (14) äaäeyÂn ile iòtinÂúdan äoñra. Öikr olanlarda istièmÂl olunmaz illÂ sürünmek ile. Ve eger (15) yirler ise niáf úirÂú ancaú yenilür ve terkiblerde bir denk. Ve devÂ'l-misk ve pâ-zehr (16) anıñ muâlióidir. Ve òalÂâ idicisi kebr uâylidir. Ve bedeli: Nefièede cedvÂr ve bişmiş (17) býşÂ. Ve býôÂ daði dinür. Bir ottır. Anıñ èindinde mevcýd olur her aâac ki aña úarib (18) olsa yemişi menèider. Ve bunıñ fâyidesi öikr olınanlarda beşde øararsızdır. (19) Ve anıñ èindinde úazsalar bir äıçan bulunur. Anıñ işin işler. Øararsızdır. Ve dimişler beş (20) úâtilidir. Ve ne úadar uzaà olursa øararı az olur. Ve ol, úaçan ki úoúa sümm olur.

(21) *Beysem*: Ol, armýddan veyÂ elmadan, ballýudan veyÂ äafâfdan veyÂ úasiâdan [61b] (1) mürekkebin olunanıdır. Eyüsi sefercel gibi olanıdır. Ve e'l-Ân youúdur illÂ äafâf tüffâóı⁵⁰⁰. (2) Ve ol, yemişler yetiştiği zamÂnda ve úış yarısına degin úalur. Ol, bârid ve yâbisdir ikincide. (3) İshâli ve úayyı ve úanı óabsider ve òafakÂnı menèider ve mièdeyi ve dimÂâı úavî ider, şişleri (4) taólil ider. Bal ile yapışdıralar. Ve andan çouú istièmÂl eylemek süddeyi ve èusr-i bevli tevellüd ider. (5) Ve bâdem yaâı anıñ muâlióidir. Ve anıñ istièmÂli on dirheme degindir. *Ve bedeli: Mâzyc.*

(6) *Bil*: Hindî bir aâacdır. Kâbil yerlerinde olur elma úadarınca, illÂ anıñ yabraúları andan (7) küçükrekdir. Ve andan müstaèmel olan yemişidir. Ol, hey'ette elma úadarı olur lâkin (8) içinde toðumı olmaz. Ve anıñ ìaèmında úâbıølıú vardır ve râyióası suôâb râyióası gibidir. (9) Temýzda yetişür. Ol, bâriddir ikinci mertebede ve yâbisdir üçüncide. İshâli-i úadim (10) ve úanı óabsider ve mièdeyi úavî ider ve yapışıcı şeyleri úazır. Ve Hind ehli kesdükleri zamÂnda (11) şekerle äalarlar. èAfâ ìaèmı müstaóil olur. Ve zencebil ile terbiye iderler muèetedil olur ve maóryreyn (12) mizâcına muvâfiúdur. Ve anıñ keâret-i istièmÂli óayøı úatèider ve bevâsir tevellüd ider. Ve şeker (13) anıñ muâlióidir. *Ve bedeli: SumÂú.*

⁵⁰⁰ Kelime, metinde şeklinde yazılmıştır.

(14) *Beyø*⁵⁰¹: Ol, óÀmil olmayan óayvÀnÀtiñ aãlıdır. Cenin menzilesindedir. Zirà óayvÀn (15) anıñ āarusından mütevellid olur. Ve beyÀøı àıdÀ menzilesindedir ve mÀddesi menı mÀddesi (16) gibidir. áıdÀnıñ òÀliãinden olur. Ve bu ecilden eyü ve zekÀvetlü olur úaçan ki úuşı otladalar. (17) Ve baèøı eùbbÀ fuøalÀsı dimiş ki àÀlibÀ tecÀvüz iden maraølar cüõÀm gibi necÀset yiyeñ üvuàıñ (18) yumırdasından óÀãıl olur. Zirà eilleti olan kimseniñ necÀsetini yise yumırda baàlasa (19) ol yumırdayı yiyeñ kimse rübbemÀ ol eillete mübtelÀ olur. Ve anıñ úabuàı meşime mesÀbesindedir. (20) Ve ol yumırd[a] ki òuryssız óÀãıl ola andan biliç óÀãıl olmaz. Ve aña riøi yumırda dirler. Ve anıñ (21) àıdÀsı azdır. Ve Mıãır'da Àteş ile piliç çıúarurlar. Ve ol Àteş üvuú úanadınıñ yerin dutar. [62a] (1) Ve baèøı fuøalÀ dimişler ki Mıãır'da yımurdadan biliç çıúardmaú eilm-i kimiyÀya ümaèlandırır. Zirà anıñ (2) fesÀdı óarÀretiñ úuvveti ile ve øuefdan olur. Ve eyüsi oldur ki ol günde dutalar ve içinde iki (3) āarusı ola ve üvuàıñ ola, ãoñra serçenin. Ve bunlardan àayrı yumırdalar kem olur muülaúan. (4) Ve úabuàı úalın olan yumırdanıñ üabèı óÀrdır evvelkide ve yÀbisdir üçüncide yÀðöyd óÀrdır ve beyÀøı (5) serd ve raübdır ikincide ve āarusı óÀrdır ikincide ve raübdır evvelkide yÀðöyd (6) yÀbisdir evvelkide. Ve ol úavl ki dimişler cemìesi mütedildir. áayr-i āaoióidir. Ve yemekde et yerin (7) dutar. Belki etden ãoñra bedene dükeli şeylerden aúrebdır. Ve ol úavli ki dimişler bedene süd (8) aúrebdır. Ol úavl maúbýl degildir. Ve anıñ úabuàı şehveti taórik ider úaçan ki tÀze iken saóú (9) eyleseler ve iki dirheme degin içseler. Ve eger āadef ile göze çekseler gözüñ (10) beyÀøımını cilÀ ider. Ve bal ve sirke ile şişleri óallider sürmek ile. Ve anıñ yanmışı úanı úaüè-(11)-ider ve yaraları bitürür ve bevraú ile óıkke⁵⁰² ve cerebi ve ÀàArı ve bevÀsiri ãÀfi ider. Ve úaçan ki (12) anıñ beyÀøı ile bevraúı òamir ideler yapışdırmaúda yelmeden aúvÀdır. Ve ãnÀèat ehlinden baèølar (13) dimişler ki ol, eşyÀlaruñ eşeddidir sÀdisiñ tenúiyesinde⁵⁰³. Ve ol, bevraú ile⁵⁰⁴ (14) ve eüúÀb anı òÀliã ve üÀhir ider. Ve yumırdanıñ beyÀøı eyüdir dükeli òuşýnetler için ve yaralar için, (15)

⁵⁰¹ Kelimenin altında *yumurü* açıklaması bulunmaktadır.

⁵⁰² İncelenen metinde, burada harekesiz ve noktasız olarak şeklinde yazılan bir kelime bulunmaktadır. Metnin Arapça nüshasında ise bu kısma denk gelen yerde e'l-óıkke (92/15) kelimesi bulunduğu ve cümlenin anlamına da uygun olduğu için noktasız ve harekesiz olarak yazılan kelime düzeltilerek *óıkke* şeklinde okunmuştur.

⁵⁰³ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵⁰⁴ Burada, haşiyede bir açıklama bulunmaktadır: *bu eibÀretler kimiyÀ eilmine müteèallıdır*. Bu açıklama, bulunduğu satırdaki cümlenin anlamına uygun olmadığı için metne alınmamıştır.

òuãÿãÀ kirpiklerde olan lâkin óarÀret úaçan ki gözün ìabÀúatında olsa istièmÀli cÿiz degildir. (16) ZirÀ óabsider ve yaralandırır. Ve keóóÀller bu maóalde óaiÀ idüb bundan.⁵⁰⁵ ZirÀ fesÀd-1 èaôim óÀãil (17) olur. Ve arpa unı ile óazÀzi⁵⁰⁶ ve úavÀbi[yi] ve ufau yaraları ve meme şışlerin ve maúèad aarısın (18) berı ider ve beyÀø merhemlerde cerÀóati etlendirir ve afyñ ile óAr[r]olan aarıları sÀkin ider (19) sürmek ile. Ve ol, áaúildir ve geç haøm olur, balàam ile òilü tevellüd ider. Ve áarusı (20) ceyyid áidÀdır, keymÿsÀtları iâlÁó ider ve úurÿó-1 bÀüniyyeyi zÀyil ider ve zaèferÀn ile èarabÀnı (21) iskÀn ider niçe olursa ve gül yaàı ile şüúÿú-1 maúèadı ve evcÀèı zÀyil ider. Úaçan ki [62b] (1) nÿşÀdır ile bişireler ve áiàalar andan óÀãil olan yaà àÀyet ile eyüdir ecsÀdı pÀk eylemekte. (2) Ve bu, mücerrebdır. Ve úaçan ki anıñ ile hÀreb óArı óalliderler bÀrid sÀkin olur. Ve bu, mücerrebdır. Ve yumırdanıñ⁵⁰⁷ (3) mecmÿèi, áaæeyÀnı ve lehibi ve èaiüşı ve óareúÀn-1 bevli ve ÀvÀz fesÀd olmaımını ve òuşÿneti sÀkin ider (4) ve şehveti taórike getürür cercir ile, óksürüğe kündür ile zÀyil ider ve èiúi'n-nefesi (5) kettÀn toðumı ile berı ider. Ve anı her kim ki fuúÿrda bir miúðAr úuz ve kündür ve èanzarÿt ile istièmÀl (6) iderse àÀyetle semiz ider, aðaveyn úanı ile zaóiri úaièider ve ìabÀşir ve kehrübÀ ile úanı (7) óabsider ve sececi isúÀü ider. Ve anıñ istièmÀliniñ eyüsi meókyr olanlarda nım bir şeydir. (8) Ve áanèatı oldur ki bişdükten áoñra áuya áalalar ve yüz kerre mütevÀli èaded áayalar, (9) áoñra çıúaralar yÀðöyd evvel kerre áovuú áuya áaldúda ve Àteşe úoduúlarında üç yüz (10) kerre áayı áayalar. CÀlinÿs böyle taúdir eylemiş veyÀðöyd áuda bişüreler, áoñra çıúarub (11) zeyte ve áaètere ve fülfüle ve dÀrçine biraúsunlar. Ve anıñ kemi külde veyÀ şiricde bişenidir. (12) Ve ol, geç haøm olur. Ve ol, bögreklerde ve meáÀnede óaãÀ ve südde tevellüd ider. Sikencübün (13) anıñ muálióidir. Ve yumırdadan alınan úadar beşden altıya degindir. Ve her yumırdanıñ menÀfièi (14) maðãÿãan aalı ile óikr olunsa gerekdir. Bunda óikr olunan bi-óasebi'l-ıúÀúdır (15) ve àÀlibÀ ìavuú yumırdasına maðãÿãdır.

⁵⁰⁵ Cümle, ve *kehaller bu mahalde bunda hata etmişlerdir*, şeklinde anlaşılmıştır.

⁵⁰⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الجزاز* óazAz (91/19) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı metinde *óazArı* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *óazAzı* olarak okunmuştur.

⁵⁰⁷ Burada, haşiyede bir açıklama bulunmaktadır: *buèibÀretler kimiyÀya müteèallúdır*. Bu açıklama, bulunduğu satırdaki cümlemin anlamına uygun olmadığı için metne alınmamıştır.

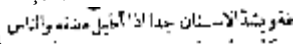
(16) *Óarfi't-tÀ*

(17) *TÀnbÿl*: Ol, Hindi'dir. Tenbül daòi dirler. Ol, bir otuñ yabraàıdır, yer üzerinde (18) daàılır. Ve yabraàı turunc yabraàı gibidir ve rÀyióası úaranfil gibidir. Ve anda óarÀret vardır. (19) Ve eyüsi⁵⁰⁸ incesi ve rÀyióası àÀyet ile eyü olamıdır kesdikleri zamÀnda. Ve dÀrcin (20) yabraúları ile veyÀ sÀdec yabraúları ile úaruşdırurlar mÀ-beynlerinde farú ser-òiş eylemek (21) ve şÀdiliú getürmek iledir. Ve dimişler ki yine àiş[ş]olur bir yapraú ile ki àin'den [63a] (1) gelür. Ol, óÀrdır ikincide yÀ evvelkide ve yÀbisdir üçüncüniñ evvelinde. ŞarÀbıñ yerin (2) dutar cemìe efèÀl-i nefsi ve bedeniyyede. Ve Hind ehli anı şarÀb yerine işledirler. Ol óavÀssı (3) dişler dibin ve mièdeyi ve cigeri úavì ider ve óaãÀyı ezer ve faòalÀtı cÀri ider (4) ve süddeleri açar ve óífõı ve fehmi eyü ider ve nisyÀnı zÀyil ider ve dil ile dudaàı úızıl ider. (5) Cebre bir ottır. Çeynemesin⁵⁰⁹ uzadalar⁵¹⁰. Ve òalú anı istièmÀl iderler cebre⁵¹¹ ile ve fyful ile (6) yedi kerreye degin. Ve her kerrede anıñ ile meòkÿr olanlarıñ her birisinden rubè dirhem (7) úatalar. Ve gÀhi mürebbÀ iderler nefei àÀyet ile èaòimdir. èAúlı ziyÀde ider ve nişÀu getürür (8) ve keseli zÀyil ider. Ve anıñ keàret-i istièmÀli başı áaúil ider ve maóryreyne baş aarısın getürür. (9) Sikencübün anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúÀle degindir. *Ve bedeli*: MenÀfiè-i bedeniyyede (10) úaranfil ve sÀdec ve menÀfiè-i nefsiyyede şarÀb.

(11) *Tibn*⁵¹²: Ol, óubyblarıñ áamanıdır. ÓayvÀnÀta èalef iderler. Ve eyüsi oldur ki bir yıldan (12) tecÀvüz eylememiş ola. Ve anıñ eskisi fenÀdır. Ve cemìesi bÀriddir evvelkide ve yÀbisdir ikincide. (13) Ve úaçan ki bişürseler ve bedeni anıñla yayúayalar bedende⁵¹³ sÀdec eàerin zÀyil ider ve şişleri ve terehhüli (14) óallider lÀkin áaóió olanı òasta ider. Ve óile için bunı iderler. Ve anıñ eskisi (15) arıú ider. Ve anıñ üzerinde yatmaú àÀyetle óarardır. Ve cilbÀn üzerinde yatmaú ile fÀlic getürür lÀkin (16) rübbemÀ arpa maóryreyne nÀfièidir. Ve buàday áamanıñ küli, úuz ile yaraları zÀyil ider sürmek

⁵⁰⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "eyüsi" (93/2) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, *eyüsi* olarak okunmuştur.

⁵⁰⁹ Kelime, metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵¹⁰ Bu cümlemin, metnin Arapça nüshasında (94/7) şeklinde geçtiği düşünülmektedir.

⁵¹¹ Kelime, metnin Arapça nüshasında *e'l-cercir* (93/8) şeklinde geçmektedir.

⁵¹² Kelimenin altında *saman* açıklaması bulunmaktadır.

⁵¹³ Metinde harekesiz ve noktasız şekilde yazılan *bedende* kelimesinin, tekrara düşüldüğü anlaşılınca yazımına devam edilmediği düşünülmektedir.

ile. (17) Ve bÀúla āamanı āaacıların çıçegin sÀúú olmadan ófōider buōýrlamaāla, ōuāýāā incir (18) āaacınıñ. Ve öýāı ve tüyi rengin siyāh ider.

(19) *Tedrüc*⁵¹⁴: Aña sūmmĀn dirler Mıār'da ve DĀvūd Ōekim'in vilĀyetinde. Bu ism ěIrĀú lūāatidir. (20) OL, bir úuşdır, serçeden büyük ve gögercinden küçükdür ve yer üzerinde yürür. (21) Ve birbiriniñ ĀvĀzın işiddikde bir yire cemē olurlar ve ěIrĀú'da yumırdırlar. Ve āovuú yirleri [63b] (1) sever. Eyüsi semizi ve alacası olandır. OL, óĀrdır ikincide, yĀbisdir evvelkide. áıdĀsı (2) āĀyet ile eyüdir. āaóió úanı tevellüd ider. Ve úaçan ki anıñ úanın óĀr[r] iken göze úamzırsalar beyĀθın (3) āĀfi ider. Ve anıñ yemegi dimĀāı iĀĀó ider ve nisyĀnı zĀyil ider. Ve anıñ ödi yine böyledir (4) úamzırmaāla ve gözde olan beyĀθı ve āuyı āĀfi ider göze çekmek ile. Ve eger yaralara (5) serpseler berı ider. Ve anıñ tüyiniñ küli úl uzadır lĀkin téz āāardır. Ve anıñ tersi behaúı ve baraāı (6) ve kelefı āĀfi ider. Ve andan çouú istiēmĀl eylemek baş āarısın getirür. Sikencübün anıñ (7) muĀlióidir.

(8) *Türmüs*: Mıār bĀúlĀsıdır. Ve ol, iki nevēdir. BustĀni ve berrı. Ve cemīesi munúuru'l-vasaúdır. (9) BeyĀθ ile āaru mĀ-beynindedir. Ve acılıāı şediddir. ŌuzeyrĀnda yetişür. Ve rĀyíóası āairdır. OL, óĀrdır (10) ikincide yĀòýd bustĀnisi óĀrdır evvelkide ve yĀbisdir üçüncide. CilĀ ider ve aòĀù iòĀc (11) ider ve yaraları ve eāerleri āĀfi ider ve úurtları ve bitleri ôĀhiren ve bĀūnen öldürür niçe (12) istiēmĀl iderlerse. Ve āuyı óanōal ile pīreyi ve taòta bitini öldürür. Mücerrebdır. Ve anıñ āuyı ile (13) yüzi yıúamaú rengi úızıl ider ve kiri āĀfi ider ve úılı iĀĀó ider. Ve her kim ki birúaç gün (14) andan āabĀó ve mesĀda tenĀvül eylese gözi rýşen ider ve buòĀrı cilĀlandırır ve baş āarısın (15) úaēıder ve āu inmekden emīn ider. Ve bal ile ěiúı'n-nefesi ve eski sueleyi ve úalaāı ve (16) süddeleri ve meāĀneyi ve óaāĀyı ezer ve zĀyil ider. Ve istisúĀya nĀfiēdir egerçi üstüne (17) úomaú ile ve sirke ile ve bal ile. ěIrúı'n-nisĀyı ve mefĀāılı ve niúrisi sĀkin ider üstüne (18) úomaāla ve kettĀn toðumı ile ve úalfýniyĀ ile bevĀsiri ve maúēad şıúĀúını zĀyil ider. (19) Ve şĀyiē olmışdır ki úaçan süd ile bişürseler merhem olunca, āoñra yaā ile burun ucuna (20) sürseler āafrĀyı açar. Ve úarına sürmek ile sevdĀyı açar

⁵¹⁴ Kelimenin altında *keklik* açıklaması bulunmaktadır.

ve budlara⁵¹⁵ sürmek ile (21) balàamı açar. DevÀdan úorúmıř kimse için bunu ideler. Ve úaçan ki arpa unı ile [64a] (1) òamir⁵¹⁶ ideler şişleri açar óayáu úÀnet. Ve suèfeyi zÀyil ider èale'l-òuãÿã ki sirke ile ve cerebi (2) zÀyil ider mÀzeryÿn ile ve yine ekleyi ve nÀr-ı FÀrisi'[yi] zÀyil ider mür ile ve uřaàı isúÀù ider (3) bile götürmek ile. Ve bu, mücerrebdır. Aàulı řey⁵¹⁷ ve aàuyı ceòbider. Anıñ acısı (4) gidince úuvveti øaeif ider⁵¹⁸ ve daòı kemdir ve baiÿi'l-haømdır. Ve dimişler ki andan çou istiemÀl (5) eylemek beñzi àarardır. Ve anıñ üzerine úatlı şeyler yemek iâlÀó ider. *Ve şerbeti:* (6) On ikiye degin ve terkiblerde üçe degindir. *Ve bedeli:* ÖÀhir tenúyesinde fyI⁵¹⁹dır (7) ve úavumıñ toòumı. Ve bÀun tenúyesinde efsentin ve àabr.

(8) *Türbüd:* FÀrisi. Bir ottır, ÖorÀsÀn daàlarında olur, bir ayaú üzerinde durur. Yabraàı (9) incedir ve çiçeği gökdir. Elsineti'l-èaãÀfir gibidir. Temÿzda yetişur. Eyüsi beyÀøı ve òafif (10) olanıdır ve mücevvef úarafeyni iamàalu olandır. Ve àayrısı kem olur. ÓÀrdır ikinciniñ (11) vasaúnda ve yÀbisdir Àoirinde. Balàamı úaieider ve àaliò òülü iòrÀc ider, ve zencebil (12) ile èirúı'n-nisÀÿı ve bud aarısın ve bél aarısın zÀyil ider ve kÀbili ile àarèa ve envÀè-ı cünÿna (13) řifÀ virür ve bezir ile ve bÀdem yaàı ile úadimi suèleyi ve evcÀè-ı àadrı ve südde ve òÀm (14) mièdeyi zÀyil ider. òuãÿã úaçan ki kesici şeyler ile úarıřdırsalar, èÀúıúaróÀ gibi. Ve lÀyú budır ki (15) yumřaú itmeyeler illÀ terkiblerde. Ve ol, àaàeyÀn ve kereb getirür óatta anıñ kem olanı baèøı (16) evúÀtta úatliler. Ve anıñ ôÀhiri óakkeylemek ile ve yaàlar ile yÀ ketire úarıřdırmaú ile (17) anı iâlÀó ider. ÈÀlibÀ e'l-Àn Mıãır'da istiemÀl olunan köklerdir. řÀm'dan ve DiyÀr-(18)-bekir'den getirürler lÀkin⁵²⁰ lÀyú budır ki andan ictinÀb olına. (19) *Ve şerbeti:* Üçden beře degindir ve pişmişinden ona degindir. *Ve bedeli:* (20) Týt aàacınıñ úabuàı.

(21) *Türüncebün:* FÀrisi'dir. MaènÀsı yaş bal. Nitekim baèølar dimişler ki bel ol, bir şeydir [64b] (1) FÀris'de èÀúÿl üzerine menì gibi düşer. Ve eyüsi beyÀøı àãfi ve

⁵¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الوركين "iki bud, budlar" şeklinde geçmektedir.

⁵¹⁶ İki kez tekrar edilen òamir kelimesinden biri silinmiştir.

⁵¹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵¹⁸ Kelime şeklinde yazılmıştır. Cümlelin anlamına göre ve baēlacının da ider'den sonra olması gerekir.

İncelenen metin, bu durum göz önünde bulundurularak düzeltilmiştir.

⁵¹⁹ Kelimenin altında yaèni bÀula açıklaması bulunmaktadır.

⁵²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "faydalı degil, kötü etkilidir" (94/12) ifadesi vardır.

óalâvetlü olanıdır. Ol, (2) óÂrdır evvelkide ve raùbdır ikincide yÀòyd muètedildir. Elüafdır şîr-òuşkdan. (3) äafrÂyı açar, suèleye ve gögüs aârısına ve äaaeyÂna nÂfièdir. Bir vaúyye andan ve yarım baùmÂn (4) süd ile semiz ider ve şehveti taòríklendirir aña mülÂzemet eylemek ile ve aòlÂù-ı muóteriúayı iòrÂc (5) ider ve eger penir äuyı ile içseler ve âiâr yaâi ile sidigi dutulanı açar. Ve ol, üalaâa (6) muøirdir. Üzüm äuyı ve şeftÂly anıñ muâlióidir. Ve şerbeti: On ikiden otuza degindir. (7) Ve bedeli: Úızıl şeker didikleri bir şeydir ki Tekrÿr'dan getirürler. Anlarıñ dilince (8) ianbiü⁵²¹ dirler. äyretde ve èamelde aña beñzer lâkin andan aäleòdir ve àaliò yeller (9) tevellüd ider. Ve anisÿn anıñ muâlióidir. Ve öksürük için tecrube olınmışdır.

(10) TurÂb⁵²²: Meşÿr topraú didükleridir. Ve ekâer-i eubbâ⁵²³ vaâfında (11) mübâlaâa itmişler Âdemiñ çou baâması ile. Ve'l-óÂâil ol, istisúÂya ve terhele (12) nÂfièdir üstine úomaú ile. Ve Óekim DÂvyd dir ki benim èindimde úumlusı (13) ve güneşde olanı eyüsidir meòkÿr olanlardan ammÂ Dördyol'uñ turÂbı òavÂda (14) menüyldir. Úaçan ki güneş iòaduâında⁵²⁴ evvel sebt güninde äol el ile alalar (15)⁵²⁵ baalayalar ve mesóÿr olan kimsede veyÂ äayrı şeyde aâalar síori bÂùl (16) ider ve anıñ şerrinden berì olur. Ve úaçan ki bir èavrat óammÂmda anıñ ile başın yayúasa (17) aña göz kâr itmez. Ve eger üçüncü yoldan ala çihÂr-şenbe günü èadâvet ile tefriúı (18) iâlÂó ider. Ve äaydÂ turÂbı dirler. Ol mekÂnda bir maàarada olur. Baèøı (19) kesr olan yerleri cebrider içmek ile ve üstine úomaú ile. ŞÂrda turÂbı bir (20) cezirededür ki Rÿm'da olur. Sülügi isúÂùider. Ve dimişler ki anda hevÂm óÂâil olmaz.

(21) TerencÂn: Mine'r-reyóÂn.

[65a] (1) TiryÂú: DÂl-ı mühmele ile daòì ouınur. Ve ol, her şey[e] iùlÂú olunur ki anda pÂdzehrlík (2) ve nefèi èaòim ola. Ve e'l-Ân iùlÂú olunur ki hÂdì didüklerine yaèni ol, büyük olana ki (3) evvelki EnderÿmÂòas anı terkib itmişdir. Ve ikincisi⁵²⁶ yüz elli yıldan äoñra (4) kÂmil eylemiş. Dimişler ki ol, óabbü'l-àÂr ile ibtidÂ eyledi. ZirÂ bir

⁵²¹ Metnin Arapça nüshasında tanbiü (94/19) şeklinde geçmektedir.

⁵²² Kelimenin altında *topraú* açıklaması vardır.

⁵²³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "turÂbın" (94/21) ifadesi vardır

⁵²⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵²⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "mavi hırkaya" (94/24) anlamına gelen ifade vardır.

⁵²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "bin" (94/30) anlamına gelen ifade vardır.

oalandan öğrendi ki (5) oturub işerdi. Bir yılın anıñ öekerini aoudı. Ol oalan àArıñ dAnesini⁵²⁷ (6) sAkin oldı. EnderýmÀòas andan suvÀl eyledi. Ol, aulÀm didi ki yılın iairmasına bunı (7) istièmÀl iderler. EnderýmÀòas rücyè eyledikde ol óabbiñ üzerine cinüyÀnı⁵²⁸ ve mürri (8) ve úusù arturdı. ZirÀ bunlarıñ cümlesi aauya nÀfièdir. Ve birúaç zamÀn böyle úaldı. (9) Ve buña tiryauı'l-erbaè tesmiye ittiler. aonra üzerine ol şeyleri arturdılar ki (10) gönülden sümýmı ayru ider ve süddeler açar ve faòalÀtı cÀri ider ve gögüsü iâlÀó ider (11) ve sAyir envÀè-1 sümýmı defèider. Ve aèøAyı óíføider anisýn ile fírÀsÀliyñ gibi, (12) ÀlÀtında⁵²⁹ ve süddeyi ve cigeri óíføider revÀnid⁵³⁰ gibi ve gögüs ve baarsau ve raómi eyü ider, (13) irsÀ gibiyi⁵³¹ ve eufýneti defèider suúyrdiyñ ile. ZirÀ⁵³² maürýó olan meyyiti (14) óíføeylemiş ve lióyeti't-tis⁵³³ ve fülful. Ve şaru oldur ki devÀnıñ óÀtı aàunıñ cevherine (15) muúÀbil ola úurdumÀnÀ, seliòa, dÀrçin gibi. Ve yine şaru oldur ki devÀlar birbirine münÀsib ola. (16) Üsüýöydis⁵³⁴ ki gögüse øararı vardır àArıúyñ ile ve baiýü'l-haøma øararı vardır incir (17) gibi menfeøe ve seliòa ile ekÀl-i óÀr⁵³⁵ úalúaiÀr gibi ve bÀride afyñ gibi. Bu dört evvekiler (18) muètedil olduða ol şey ile ki øararın menèider zirÀvend gibi úusù ile. Bir müddet böyle (19) úaldı óatta úalidis arturdılar, beyÀø fülful ve dÀrçin ve seliòayı ve zaèferÀnı sümýmıñ defèi (20) ve eufýnÀtıñ tefriúı için ve zaèferÀnıñ tefriói için ve uyúu getürmek için ve aósÀsa (21) mÀniè olmasıçün. Ve Iúlidis bu cümleyi tiryAu-1 aàaar tesmiye ittiler. Ve böyle úaldı. FelÀàýris [65b] (1) gelince èunāulı ve körsineyi arturdı ve balı şarÀba tebdil eyledi ve ióticÀc itti ki àidÀsı bedene. (2) Bu, lÀzımdır aau zamÀnında ammÀ èunāul ol ecilden

⁵²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre burada أكل "yedi" (94/31) kelimesi vardır.

⁵²⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الجنطانا e'l-ceniÀnÀ (94/32) şeklinde geçmektedir.

⁵²⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında آلات البول ÀlÀtü'l-bevl (95/1) şeklinde geçmektedir.

⁵³⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الراوند e'r-rÀvend (95/1) şeklinde geçmektedir.

⁵³¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında كلايرسا "irsa gibiyi" (95/2) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde اميرساكسى şeklinde yazılan ifade, *irsÀ gibiyi* olarak okunmuştur. Anlamı, *irsÀ gibi ile* olduğu düşünülmektedir.

⁵³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur. Ayrıca kelimenin noktası unutulmuştur.

⁵³³ Kelime, metinde ويسته التين şeklinde harekelenmiştir.

⁵³⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الاسودوخودس e'l-üsüýöydis (95/4) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *ataröydis* şeklinde yazılan ve sözlüklerde bulunamayan ifade, düzeltilerek *üsüýöydis* okunmuştur.

⁵³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında والاكرال المار ve'l-ekÀlü'l-óÀr (95/ 5) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *ekÀl-i mÀr* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *ekÀl-i óÀr* olarak okunmuştur.

hevÂmı menèider mücerred evde⁵³⁶ úomaàla. Ve şarÂbı (3) øamÂd eylemek ile ve körsine südde açar⁵³⁷. Ve bu, müstemir oldı. EfrÂfilis gelince balı yine rüçyè ittirdi (4) àavâ ve ceõb ve ófõ ve âÂfi itmek için ve sümm-i bÂridi defè itmege. Ve dimiş ki balı óaõfiden (5) kimse òaüÂ eylemiş. ZirÂ mücerred şarÂb müfsiddir òuäÿÿÂ anıñ üzerine üç yıl tecÂvüz itmiş ola (6) CÂlinÿs didügi gibi. äoñra èunâulı ve körsineyi aúrÂâ ittiler. Ve bu, müstemir oldı. [Fey]sÂäÿris⁵³⁸ (7) gelince evvelkileri iõtiyÂr eyledi ancaü úusu-ı zürünbÂya tebdil eyledi. Marinÿs gelince bu cümleyi arturdı: (8) Sünbül müşekiarÂ⁵³⁹, nÂn-ò-Âh, fülful-i esved, dÂr-ı fülful, tiffÂó, uõdur, muúl-ı ezraú, òardal, (9) üsüÿöÿdis. Cümle on sekiz oldı. Ve ióticÂc itti ki⁵⁴⁰ evvelkiler müftiódir. Ve ikincisi (10) bevli cÂri ider óatta uşaàı bıraúdırır uõdurunñ ve sümyma nefèi olmaàın mièdeyi úavì (11) ider ve üsüÿöÿdis èaãabı úavì ider. Ve bu daöi müstemir oldı. Maànise'l-Óamâi gelince ol daöi (12) ziyÂde eyledi. Enderÿn aúrÂâi ve kerefs bizri ve kemÂfeyÿs, meyèayı ve mürri ve óamÂmÂyı (13) ve nÂdirin⁵⁴¹ ve úalaúüÂr ve ırsÂ ve bizri's-selcem ve benÂşek⁵⁴² ve fiürÂsÂliyÿn ve zencebil (14) ve cuède ve Âşau ve sevrencÂn ve cÂvşir ve dÿüÿ otuz sekiz. Ve iki úurâ (15) nouãÂn olur tiryÂúdan èauúúirde olan meõkýr úurâlar úadarı. Ve her biri óÂli (16) üzre müstemir oldı. EnderÿmÂòas-ı æÂni gelince ol daöi ziyÂde eyledi úane, vecc, èÿd, (17) suúÿrdiyÿn, ùyn-ı maòÿm, rubb-ı sÿs, rÂziyÂnec, nÂn-ò-Âh, sÂdec, äamà-ı èArabì, óabb-ı belesÂn (18) ve èÿd-ı kebirkiniñ aãlıdır. Ol, mÂriúÿn⁵⁴³. Ve miãiakì, sÂliyÿs, kemÂöeryÿn⁵⁴⁴, óarf, (19) fÿtenc-i cebeli, fencigeşt ol, fasüðÂsdir. RÂvend, àÂriúÿn, şió-i cebeli, úaniüryÿn, (20) daúú afÿÿn, kündür, eftimÿn, aúÁuíyÂ, sekbinec, cind-i bìdester, úafri'l-yehÿd pes (21) yetmiş kÂmil oldı aúrÂâlardan àayrı. Ve

⁵³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *مفى البيوت* “evlerde” (95/10) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *uda* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *evde* olarak okunmuştur.

⁵³⁷ Cümle, *şarap zamad olarak kullanılırsa ve körsine südde açar*, şeklinde anlaşılmiştir.

⁵³⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *فيناؤريس* *feÿâäÿris* (95/ 13) şeklinde geçmektedir.

⁵³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *مشكطرا* *müşekiarÂ* (95/14) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *müşeliarÂ* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *müşekiarÂ* okunmuştur.

⁵⁴⁰ Kelime metinde *ك* şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

⁵⁴¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *نادرين* *nÂdirin* (95/18) şeklinde geçmektedir.

⁵⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *بناشة* *benÂşet* (95/18) şeklinde geçmektedir.

⁵⁴³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *فأريؤن* *fÂriúÿn* (95/22)şeklindedir.

⁵⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *كعمريوس* *kemÂöeryÿs* (95/23) şeklinde geçmektedir.

bu minvÀl üzre úaldı. CÀlinÿs gelince ol [66a] (1) terkibi bozdı ve evzÀnı taÿyir itti⁵⁴⁵. Ve bir müddet daði böyle úaldı. ðoñra ol (2) ðauÀ eyleyen kimse ôÀhir olub yine evvelki óÀline redd eyledi. Ve Şeyò dir ki CÀlinÿs àalaù eyleyüb (3) bu terkibi ìariúsiz yapmış. ZirÀ Şeyò'ıñ ve àayrılarınıñ nüsoası oldur ki ol, derciñ muúÀbelesinde taòrürü'l-(4)-vezn ve'l-ófò ve ìâlÀó ve muúÀveme-i emrÀø ve ceòb ve talüf ve taúüè ve redd-i úuvvet àayr-i ôÀlik. (5) Nitekim úavÀninde öikr olındı ki insÀnınıñ aèøÀsı⁵⁴⁶ ve sayir gibidir. Ve úaçan ki (6) anlarınıñ biri àalaù olına yÀ vezninde ðauÀ ola nÀúıã insÀn gibi olur. Ve terkibiñ úÀnyını (7) ve èömri ve evúÀtı ve èauÀúüiri bir vech ile ki emn ola tebdili öikr olunur bunuñ taúiririnden (8) ðoñra. Belki anınıñ eczÀsı münóaãırdır üç şeyde taóliline ve taãàir-i eczÀsı münóaãırdır üç şeyde taóliline ve taãàir-i eczÀya göre mezci muókem (9) olmaàıçün ammÀ uãyli, ðaşebi, yabraàı ve toðumı ve çiçegi. Ve ìariki oldur ki hÀvÀnda yumşadalar ve hÀvÀnınıñ (10) aàzı baalanmış ola bir deri ile úi hÀvÀnınıñ destesinden àayrı bir şey girmeye ve yumşadıktan (11) ðoñra úaldırmayalar tà àubÀrı oturunca. ðoñra luif ile elesünler ammÀ birlikten ola ki ol elektrik (12) úıl bir úutuda deri üzerinde ola. Ve anınıñ evzÀnı muèteber olmaz illÀ döküldükten ðoñra. Ve gÀhi (13) iótiyÀc olunur ki yumşadıúdan ðoñra birúaç gün güneşde úoyalar, bir daði dögeler àÀyet ile (14) yumşau olmaàıçün ve ammÀ şıralar ve rubÿblar ve àamàlardır. Bunlarınıñ ìariúı oldur ki bunları (15) dögeler ve şarÀb ve bal ile úarışduralar ki andan óall olına terkibden ol üç güne degin (16) ve ammÀ mÀyièÀtta, mÀyièÀt şarÀb ve bal ve belesÀn yaàıdır. Bunların ìariúı oldur ki terkib (17) ittikleri bundan giceye degin mülÀyim Àteşiniñ üzerinde úarışduralar. Ve gÀhi vÀcib olur ki (18) diúúat ile ideler ki çou dögülmeye iótiyÀc o⁵⁴⁷ [lub olmadı] zencebil gibi ve az dögülmeye iótiyÀc olan (19) kündür gibi. Ol ecilden CÀlinÿs'ınıñ re'yi oldur ki her birisin yaèni óarfden ve sÀliyÿsdan (20) ve selcemden başúa dögüle bizirlerden àayrı. ZirÀ bizirler laüfdir. Ayru dögülmeye (21) iótiyÀc youúdur. Ve àamà ile kündür ke-ôÀlik ve yaş olan⁵⁴⁸ şirelerden [66b] (1) aúÀúıyÀ gibi ve ðuřk olanı terkibden evvel ve aúrÀã-ı ðaşebi ile bile lâkin ayru saóu olına, (2) úalúadis şarÀb ile saóu olına. Terkib günü aña àalalar. Ve esvedi ziyÀde dögeler. (3) Ve bu devÀnınıñ terkibin murÀd

⁵⁴⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁴⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{فِي التَّفْرِيفِ بَيْنَ مَا يَحْتَمِلُ لَدَى الْكَلِمَةِ} "olup olmadığı" (96/3) anlamına gelen ifade vardır.

⁵⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

idinen kimseye vâcibdir ki mümâreset idüb müfredâtın (4) sâ-yir vilâyetlerde ol óâñil olub yetişince⁵⁴⁹. Zîrâ eâüâüiriñ eivârı müteâyyir (5) olur. Ve şeyler vardır ki çiçegi ile bilinür ve çiçegi çou zâyil olduúda bilinmez. Ve eâüâüiriñ (6) yeñisi ve aârı ve çou úurumamış ola. Anı iötüyâr ideler. Ve úaçan ki muókem iderler bal (7) ile îladalar ve demir hâvanda güneşde dögeler ve saóú olduúda bir avuç îaró (8) ideler ve òall olduúda yine ol úadar ve miâlince ve bal ve ol şey' ki anıñ ile dögerler, belesân (9) yaâi ile yaâlayalar muókem olunca. ãoñra ince âyf ile veyâ mendil ile örteler (10) ve her gün iki yüz kerre dögeler. Ve bir úavlde dimişler ki her dört günde. (11) Ve CÂlinÿs dir ki her bir haftada, úrú güne degin veyâóyd iki aya degin. äaúlayalar (12) bir úabda ki úuvâsı sâkıú olmaya ve hem óarâret ile úurumaya óazef gibi, ifsad itmeye (13) zücâc gibi. Ve içine úoyulan şeylerüñ eyüsi gümişdir, ãoñra altundur, andan ãoñra (14) úalay ve ãoñra çini⁵⁵⁰ ki belesân yaâi ile yaâlanmış ola ve doldurmayalar zirâ⁵⁵¹, (15) ve öyâ ile yaâlayalar ve her bir ayda bir gün havâlandırılar. Ve anıñ yaâi mâsike (16) gibidir ve eczâsın terk eylemişler tedâóül olduâiçün. Ve ol, eczâsında teşâkül mezc-(17)-ider bâmya gibi âidâda⁵⁵². Ve nehyeylemişler ki cünüb ve óâyıø aña yapışmaya. (18) Ve emr itmişler ki yigirmi iúúuz baümân ve bir baümân⁵⁵³ ola. Bâbili ile ol iki biñ (19) ve altı yüz úrú miâúâl olur. Ve bunda olan òâñiyyet gyÿâ úlismât gibidir ammâ (20) müfredâtın èadedi iúúsan èadeddir ve eúalli altmış dört. Aúrâññ ve èadem-i aúrâññ (21) müfredâtından ãoñra òilâf muømaóill olur. Ve bir úavlde dimişler ki nihâyeti iúksan altıdır. [67a] (1) Ve gâñi az olanı maibÿödan óaófeylemişler şarâbı. Edviyeniñ øaèfi⁵⁵⁴ ve bal daði böyledir. (2) *Ve aèlem*⁵⁵⁵: Bilsen ve fâ-yideniñ óúsn-i óuhÿrı ve menâfièiñ keâreti äabreylemek iledir (3) terkib olan şeylerde óatta mümtezic ola ve edviyeniñ birbirine tedâóül eylemek ile taúviyet óâñil (4) ola ve birbirlerine òâñiyyetleri çúúa. Ve

⁵⁴⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁵⁰ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁵² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁵³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁵⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “edviyenin zafi” (96/21) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı metinde noktasız ve harekesiz şeklinde geçen kelimenin øaèfi olduğu düşünülmektedir.

⁵⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “ve aèlem emir sahibi olmak ve fayidenin hüsn-i zuhuru” (96/21) şeklinde geçmektedir. Buna göre boşlukta *emir sahibi olmak* ifadesi vardır.

maecynlaruñ buña iótiyÁcı eşed[d]olan oldur ki eaúÁúiri (5) ekær ola. Ve şek youdır ki tiryÁú-1 ekber sÁyir terkiblerden eczÁsı ekæerdir. Ol ecilden (6) EnderýmÁðas nehy itmiş ki anıñ istièmÁlinden⁵⁵⁶. Ve bir úavlda dimişler ki istièmÁli (7) cÁyiz degildir illÀ yedi yıldan aoñra. Ve bir úavlda beş yıldan aoñra ammÀ CÁlinýs zamÁnından (8) bu Ána degin re'yleri bunuñ üzerine úarÁr bulmuş ki altı aydan aoñra istièmÁl oluna. Pes ol (9) ecilden güneşde úurudurlar, òuãÿãÀ sümýmá ve emrÁø-1 bÁride için. Ol, şedidü'l-óarÁredir otuz (10) yıla degin genç olan Ádem gibi ve andan aoñra altmışa degin keheller gibi, andan aoñra azın azın (11) tenezzül ider iótiyÁrlú gibi yÀðöyd e'l-Án meèÁcin-i kibÁr gibidir ammÀ áaóió olan oldur ki andan (12) bÁúlÀ úadarı aòò ideler evvel. İşlemege başlamış maraøıñ fièlin úaèider meaelÀ ishÀl gibi (13) veyÀ úayÁúil⁵⁵⁷ veyÀ inzÀl-i menì. Ve gÁhi⁵⁵⁸ vÀkiè olur ki andan üç miáúÀl bir óayvÁna virürler. Ve bir efèi[yi], (14) ol óayvÁna bıraàurlar ki anı aoúa. İttifÁúen olur ki aoúar lÀkin te'air itmez ve daòì afyñnu (15) úaèider ve sümýmı ve cÁmid úanı daòì úaèider. Ve anıñ yeñisi eskiden ve terkibi kÁmil olan (16) nÁúíádan bilinür bir efèiniñ aázına úfürmek ile. Eger efèi ölür ise bil ki ol kÁmili (17) ve eyüsidir ve illÀ felÀ. Ve úaçan öikrittügimiz maelýmúñ oldı ise pes ol, nÁfièdir (18) emrÁølaruñ cemìesine. Ve gÁhi anıñ istièmÁli bir şarià mevúÿf degildir. Ve ol, muúÀú (19) tedÁvi ve óífô-1 áióóat içündür. Ve menÁfiè-i muúlaúası öikr olunsa gerekdir. Ve gÁhi (20) olur ki istièmÁli bir şarià mevúÿf olur bir şey'i, òÁã şurbı gibi veyÀðöyd andan (21) bir miúðÁr muèÁvenet için istièmÁli gibi. Pes cüöÁmda ve baraáda ve iótilÁt-1 eaúılđa [67b] (1) ve fÁlicde ve üstüròÁda ve iótilÁmda ve áarèda ve hümýmılda nefè virmez illÀ meger (2) andan aòò ideler tenúíóden aoñra áayÁderitýs ve levàÁóiyÀ gibi ile. Andan aoñra istièmÁl ideler. (3) Pes cüöÁm olan áabÁó ve aòşam andan úırú güne dek fuúÿrdan evvel ısıcaú áu ile (4) istièmÁl ideler ve ol müddette gice gündüz ve áabÁó ide. Ve úaçan ki (5) bu maraø müstaókem oldı ise bu úÁnyñ üzre bir yıla degin istièmÁl ide⁵⁵⁹ eylemek (6) ile her on beş günde bir kerre. Ve

⁵⁵⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . “on iki buçuk seneden önce” (96/24) anlamına gelen ifade vardır.

⁵⁵⁷ Kelimenin anlamını tam olarak tespit edemedik. Ancak, bu kelimenin Arapça'da öğürtü getirmek, öğürmek, kusmak anlamına gelen *kayy* kelimesiyle anlam ve şekil benzerliği vardır.

⁵⁵⁸ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . *suèÿü*(97/2) ifadesi vardır.

bir úavlda dimişler ki anı şyrva⁵⁶⁰ ide yılanıñ (7) meraúı ile yÀ lisÀni'â-âevriñ bişmişi ile. ZırÀ bu, renk taósini ve úılı çıúarmaú için (8) maülybrekdir. Ve baraâ äáoibi daði şurb ide. Nitekim öikr olundu. Ve gözde olan (9) beyaøı óakkidüb anıñla ùlÀ ideler ve fÀlici olana sýsen yaàı ile anıñ⁵⁶¹ ikáÀr (10) ideler. Ve ke-õÀlik laúve ve teşennüc äÁóibi ve müsteröi olan kimseyi anıñla baàlayalar ve beyÀø nefü (11) ile. Ve baðrı olan kimse içmek ile ve sürmek ile istièmÀl ideler. Ol zamÀnda ki elma (12) ziyÀde olur. Ve ayıñ⁵⁶² ziyÀde olmasına taúdim ideler. Baàırsaúlara yapışmaúda ve iòtinÁúda (13) miáince imtizÀc ideler suúmýniyÀ ile äamà. Ve bir úavlda dimişler şebrem. Ve yine irtieÀşda (14) ol müddete taúdim ideler ısıcaú äú ile eürÁfını nuýl eylemekte⁵⁶³ ve dÀ'ü'l-filde äovuú (15) äú ile ùamarların úaäd eyledikten äoñra ve úamışın küli ve zeyt ile üzerine serpmek (16) ile ve sümýmnda balıñ bişmişi ile ve göz aarısına iktióÀl ile⁵⁶⁴ ve diş (17) aarısında aàza almaú ile ve úulaúda bÀdem yaàı ile ve mür úulaàa ùamzırmaàla. Ve baèelar (18) fÀtir äuyı ile [dimişler]. Ol, àalaüeylemiş. Ve raómde fýtenc ile buðýr itmek ile ve meàÀnede ke-õÀlik (19) muúul ziyÀdesi ile ve úulunc için rÀziyÀnec ve kerefs ve bisfÀnic ve òarvaè yaàmıñ (20) pişmişi ile ve sektede daði böylecedir ve fÀlic için suóÀb ile kemmýn ve óumiyyÀtda (21) böyledir. Muñlaúan úaçan ki çouú zamÀn olmuş ola⁵⁶⁵. Ve ol, maúÀdir ki [68a] (1) andan aòø⁵⁶⁶ olınur eyüsi. Sümým için bunduú úadarınca ve bir úavlda dimişler dört miáúÀle (2) degin ve öksürük ve gögüs emrÀøı için bÀúla úadarı sebistÀn ve èunnÀb ve èydi's-sýs (3) pişmişi ile ve úulunc gibide yine böyledir. Ve bu úadar øuef-1 miède ve istisúÀ aáoÀbında daði (4) cÀridir. Ve emrÀø-1 cigerde bir buçuú vaúıyyeye degin. Ve ısıtma äÁóiblerinde maúÀdir, öksürükde (5) olan gibidir lÀkin òilbe ve zanbaú ùabòei ile ve meókýrların⁵⁶⁷ istièmÀli bişdükden äoñradır. (6) Ve cÀri itmede

⁵⁶⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “(97/1) şeklinde geçmektedir.

⁵⁶¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ile enfıye” (97/4) anlamına gelen ifade vardır.

⁵⁶² Kelime şeklinde harekelenmiştir.

⁵⁶³ Kelimenin altında *yaèni üzerine dökmek* açıklaması bulunmaktadır.

⁵⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “balın hall olmuşu ile” (97/9) anlamına gelen ifade vardır.

⁵⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *baüò* (97/12) ifadesi vardır.

⁵⁶⁶ İki kez tekrar edilen *andan aòø* ifadelerinden biri silinmiştir.

⁵⁶⁷ Kelime metinde şekilde harekelenmiştir.

ve uşaàı bıraúmada müşekîar⁵⁶⁸ ãuyı ile ve úanıñ cereyÀanı için dört dirheme degin (7) ãarır yaàı ve ãu ile ve gögüs aarısında cuède ãabiði ile süreler ve bögreklere bal ãuyı ile (8) yÀöyd úuru üzüm üç dirheme degin ve baàırsaú yaralarında ve ishÀlde yarım miáúÀle degin (9) sumÁú ãuyı ile ve óaãÀda ve sidik óareúÀnında öksürükde olan úadarı lÀkin kerefs (10) ãabiði ile ve şişlerüñ cemîesinde egerçi bÀùnî ise de nefesiñ èusrı için (11) yarım miáúÀle degin èunâul sikencübîn ile ve rü'yetiñ taósini için efsentîn ãabiði (12) ile bÀúlÀ miúdArı ve yine ãalaà için sikencübîn ile ve úurtçıâazlar için üç miáúÀle (13) degin ve daði dükeli bÀrid olan emrÀolarda. Ve bi'l-cümle ol, óAr ve yÀbisdir. Ve buña (14) göre cemîei maraølara ki maóø-ı óarÀret olmaya, nÀfièdir lÀkin şol şeylerde aòø (15) olunur ki anıñ bürýdeti şediddir óAr ãabiðler ile meaelÀ bal ãuyı gibi ve àayrısında (16) mücerred ãu ile. Ve müsÀeid olınsun dükeli maraølarda buña maòäyã olan èauÁúir (17) ile maübÿø ola veyÀ àayr-i maübÿø. Ve ãaóió olan kimse iki miáúÀlden artuú tecÀvüz eylemeye (18) úaçan ki iòtiyÀr ola. *Ve ãanèatr*: ÖlÀfdan ãoñra úorú⁵⁶⁹, işúil úırú sekiz (19) miáúÀl; úurã-ı efèi, úurã-ı enderfevÀdan⁵⁷⁰, fülful-i esved, afÿyn her birinden yigirmi (20) dört miáúÀl; dÀrçini, úızıl gül, selcem toðumı, suúyrdiyñ, aal-ı sÿsen, (21) àÀriúyñ, rubb-ı sÿs, dühn-i belesÀn her birinden on iki miáúÀl; zaèferÀn, zencebil, [68b] (1) rÀvend, fayúÀfilen, fÿtenc, ferÀsiyñ, üsüýöydis, úusù fülful-i ebyaø, dÀr-ı fülful, müşekîar⁵⁷¹, (2) kündür, fiúÁói'l-uòöyñ, ãamæ'l-baiam, seliða, sevdÀ, sünbül-i üb, cuède her birinden (3) altı; libn-i bizri'l-kerefs, sÀliyys, óarf, nÀn-ò`Àh, kemÀøeryys, kemÀfeyÿs, èuãÀre-i (4) fasüdaş, sünbül-i Rÿmi sÀdenc-i Hindî, mürr, cenüyÀn⁵⁷², rÀzyÀnec, ùyn-ı maòtÿm, úalúadis-i muóriú, (5) óamÀmÀ, vecc, óabb-ı belesÀn, heyÿfÀriúyñ, ãamà-ı èArabî, úurdumÀnÀ, anisÿn, mevfÿ, aúÁúıyÀ, (6) sekbînec her birinden dört; [d]ÿúÿ, úane, úafri'l-yehÿd, cÀvşir, kanüaryñ, zirÀvend-i (7) ãavil, cid-i bidester min külli iki miáúÀl ve şarÀb ile bal úadarı ki õikr olındı. Ve ammÀ (8) CÀlinÿs

⁵⁶⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *المشكيات* e'l-müşekîar⁵⁶⁸ (97/17) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *müşelîar* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *müşekîar* olarak okunmuştur.

⁵⁶⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *قصرص اشقيل*, úurã-ı işúil (97/25) şeklinde geçmektedir.

⁵⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *قصرص اندروخورون*, úurã-ı enderÿöyñ (97/25-26) şeklinde geçmektedir.

⁵⁷¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *مشكيات*, müşekîar⁵⁷¹ şeklinde (97/28) geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *müşelîar* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *müşekîar* olarak okunmuştur.

⁵⁷² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *جنطيانا*, cenüyÀn⁵⁷² (97/30) şeklinde geçtiği için düzeltilerek *cenüyÀn* okunmuştur.

bu⁵⁷³ taâóió eylemişler. Ve óabbü'l-àÀrı ve óarmel ve miãìakì ve muúl ve Àşau ve (9) sevrencÀn ve aãlì'l-kibir ve şìoi óaõfeylemiş. Ve ãaóió olan oldur sevrencÀn (10) àayr-i meõkÿr olanlaruñ óaõfı cÀyız degildir. Belki idòÀl eylemekleri øaryriyÀtdandır, (11) òuãÿãÀ óabbü'l-àÀr. ZirÀ öikr olındı. Ol, cemièsiniñ aãlıdır. Ve ol ecilden (12) İkinci EnderÿmÀòas naômında taórif⁵⁷⁴ ötüri ve ammÀ evzÀn işüliñ (13) naúãı gibi iki miãúÀl meõkÿr olandan ve dÀrçin yigirmi dört miãúÀl ve dÀr-ı (14) fülful altı sehl olur. Ve mü'ellif dir ki bizim iötüyÀr ittügümüz óabbü'l-àÀrdan altı (15) ve miãìakì ve şìo ve muúl her birinden dört ve Àşau ve bizr-i óürmül ve aãlì'l-kibri⁵⁷⁵ (16) her birinden iki; eger sevrencÀn idòÀl olunursa bir miãúÀl. Ve úavüllerüñ (17) cemièsiniñ mülaóóaãdır illÀ mü'ellifden.

(18) *TiryÁúe'l-erbÀe*: Úadim terkiblerdendir EnderÿmÀòasdan evvel. Belki (19) pÀ-zehri terkiblerüñ ol, öikr olunanıdır. Ve eyüsi terkibi muókem ve müddeti (20) aãlı üzerine geçmiş olanıdır. MeèÀcin-i kibÀr gibidir üçüncide yÀbisdir. (21) İkincide àalió rióleri óallider ve cigeri iãlÀó ider ve süddeleri açar [69a] (1) ve⁵⁷⁶ yılan aàusına nÀfièdir ve faòalÀtı cÀri ider. Ve ol, baş aarısın getirür ve dimèa óÀãıl (2) ider ve baúıl ãuyı anı ãilÀó ider. *Ve şerbeti*: Bir miãúÀle degindir. Ve úuvveti iki yıla degin. (3) *Ve bedeli*: Mearydüüys ve yarısı úadar cinüyÀnÀ⁵⁷⁷ ve óabbü'l-àÀr, mürr-i ããfi, zirÀvend-i (4) ùavil ile berÀber idüb ve üç úadarınca ããfi bal ile òamir ideler.

(5) *TiryÁú-ı endidÿs*⁵⁷⁸: Ol, bir terkibdir ki İskender için yapmışlar. Ve anlarıñ (6) èindinde münúaõe⁵⁷⁹ tesmiye olmurdı. ZirÀ taóliã-i sümÿmda úay[y]eylemek ile ve ishÀl ile daòì (7) fièli èacibdir. Ve mièdeyi ve cigeri ve ùalaàı úavì ider ve süddeleri ve eski şauúúaya (8) ve bel aarısına nÀfièdir. Ve ol, ceyyid devÀdır lÀkin tüz fÀsid olur ve bir yıldan artıú (9) úalmaz. *Ve şerbeti*: İki miãúÀle degindir. *ãanèatr*: äarımşaú, bişmiş

⁵⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **هَذَا الْجِسْدُ وَحَذَفَ** "bu hazf edilmişleri" (97/33-34) ifadesi vardır.

⁵⁷⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **خَوْق** "korkusundan" (98/1) anlamına gelen ifade vardır.

⁵⁷⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **أَصْلُ الْكَبِيرِ** *aãlü'l-keber* (98/4) şeklinde geçmektedir.

⁵⁷⁶ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

⁵⁷⁷ İncelenen metinde *óinüyÀnÀ* şeklinde geçen ifade düzeltilerek *cinüyÀnÀ* okunmuştur.

⁵⁷⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **تِيرْيَأُ-إِ عَفْرِدْيَسَ** *tiryÁú-i efridÿs* (98/12) şeklinde geçmektedir.

⁵⁷⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **مُنْؤَاوْءَ** 'el-münúaõe' (98/12) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *mütúaõe* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *münúaõe* olarak okunmuştur.

èunâul, terbed, kÂbili, sünbül-i (10) üb her birinden on miâúÂl; cinüýÂnÂ⁵⁸⁰ on miâúÂl; ÂsÂryñ, muúl, óabbü'l-âÂr, (11) uõour her birinden beş miâúÂl; bÂõÂverd, bizr-i óandúýüi, IÂLÂ her birinden üç miâúÂl; (12) kehrebÂ, âandal-1 ebyaø ve aómer her birinden iki miâúÂl dögeler, miâlince yaà ile (13) ve bal ile òamir ideler ve äaúlayalar.

(14) *TüryÁú*: Te'lif olundu. Sene üúuz yüz altmışda Hicret'ten äoñra ve Keşfi'l- (15)-Hümým ile maèryf olan kitÂbımızda yazdú, imtióÂn itdik bi-óamduillahi teèÂLÂ fièli (16) èaòim ve nefèi cezil olub fuâyil-1 erbaèada emzüce-i tisèada. Ve úuvveti yigirmi (17) yıla degindir. Ve *şerbeti*: Bir miâúÂlden üçe degindir. Ve ol, keyfiyyÂtda (18) muètedildir meyli óarÂrete olmaâla. Ve *âanèati*: Turunc úabuâi ve dÂnesi ve yabraú (19) her birinden on miâúÂl; óabbü'l-âÂr, cinüýÂnÂ, sünbül-i Hindi, mür yÂ filýn her birinden (20) yedi miâúÂl; zerneb, ve revenc⁵⁸¹, úirilÂl, úızıl ve beyÂø behmen, anisýn her birinden üç miâúÂl; (21) óakÂke-i zümürüd, kehrebÂ her birinden iki miâúÂl alsunlar ve yedi miâúÂl Hind èydı alalar [69b] (1) ve yigirmi altı miâúÂl gül äuyından⁵⁸² iâladalar on üç úirÂupÂ-zehriñ eyüsini anda (2) óakkittikten äoñra. Ve andan äoñra dört miâúÂl incü alalar ve bir úaryreye úoyalar ve utruc-1 óummÂøi ile (3) ol úaryreyi òlduralar, muókem baàlayalar ve óammÂma úoyalar óall olunca ve maólýl olan bÂdzehr gül (4) äuyı ile úoyalar äoñra äÂfi bal alub meókýr olan eczÂlaruñ üç úadarınca laúf Àteş ile (5) úızduralar ve öikr olan äú ile äúvaralar, içdikden äoñra Àteşden endüreler ve óavÂyici (6) anıñ içine úoyub muókem baàlayalar, bir äini úabda altı ay úoyalar. Ve ol, bir devÂdır ki anıñ nefèine (7) àÂyet youúdur. DimÂâi äÂfi ider dükeli èilletlerden ve cüòÂmı berı ider ve äarèi ve mÂliöylyÂyı (8) merzencýş äuyı ile ve laúveyi ve fÂlici ve dil aârlhâm ve teşennüci ve kezÂzı ve òadrı (9) ve èusr-i bevli ve óaâÂyı ezer kerefs äuyı ile veyÂöyd turb äuyı ile ve èayúı'n-nefesi ve suèleyi (10) ve nefèai'd-demi ve ri'eyi⁵⁸³ ve dertü'l-cenbi⁵⁸⁴ ve òafauÂnı ve óarÂretten olan øuèf-1 mièdeyi hindibÂ äuyı (11) ile ve bürydet

⁵⁸⁰ İncelenen metinde *óinüýÂnÂ* şeklinde geçen ifade düzeltilerek *cinüýÂnÂ* okunmuştur.

⁵⁸¹ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında *دروغ* *dervenc* (98/22) şeklinde geçmektedir.

⁵⁸² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁵⁸³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الريّة* *ri'e* (98/31) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde, harekesiz ve noktasız *ودي* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *ri'e* olarak okunmuştur.

⁵⁸⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ذات الجنب* *öAtü'l-cenb* (98/31) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, bu ifade incelenen metinde *ذات الجنب* şeklinde yazılmıştır.

olan gül äuyı ki anda misk ü èanber óallolmıř ola ve istisúÁyı (12) ve ìalaàı ve yereúÁnı ve úuluncı anisÿn äuyı ile ve bevÁsiri ve sÁyir emrÁØ-ı maúeadı èunnÁb (13) äuyı ile ve mefÁâil aàrisın ve niürisi ve devÁli, aäle'l-kibir ve rÁziyÁnec äuyı ile, sümÿmda (14) ve cüöÁmda sevdÁyıla ve baraâı ve behaúı bal ile ve öikr olan èilletlerde ve şişlerde sürmekle. (15) Ve anıñla óıföoluna⁵⁸⁵. Ve tiryÁular çoudır. Ve cemièsini terk ittik ammÁ nefei az olduài için (16) yÁöyd baèøı eczÁsı bulunmaduài ecilden veyÁöyd öikr ittügümüz ile anlardan müstaèni (17) olduümüz için.

(18) TüffÁó⁵⁸⁶: Meřhÿr bir yemişdir ki Türkçe aña elma dirler. Aàacı üç öirÁedan (19) artuú uzanur ve yabraúları yaãıdır. Ve òavÁãından oldur ki evvelki ve ikinci iúlimde (20) bulunmaz ve óuzeyrÁn ile temÿzda yetişür, teřriniñ Àoirine degin úalur. Ve eger eyü äaúlayalar (21) bir yıla degin úalur. Ve eyüsi, büyügi ve rÁyióası eyü ve äulu ve úabuài ince olanıdır. [70a] (1) Ve anıñ kemi ìaemı olmayanıdır. Ve ol, ìaemına göre üç nevèdir ìatlu ve ekşi ve acı. Pes (2) anıñ ìatlusı óÁrdır evvelkide ve raùbdır ikincide ve mez⁵⁸⁷ olanı muètedildir óarÁret ile (3) bürÿdette ve yÁbisdir evvelkide ve ekşisi bÁrid ve yÁbisdir ikincide. Ve cemiəsi dimÁài (4) ve úalbi úavì ider ve èusr-i nefesi ve òafaúÁn-ı úadimi zÁyil ider ve cigeri úavì ider. Ve anıñ (5) ìatlusı úanı ìálÁó ider. Ol ve anıñ ekşisi sümÿmı defèiderler ve úalbi ıssı iderler. (6) Ve yabraúlarının şiresi yine böyledir. Ve ekşisi olan òÁâiyyeti ile úulunc tevellüd ider ve baàalar (7) lâkin gönül bulanmaúda ve úuãmaúda ve lehîb-i äafrÁvide àÁyet ile nÁfièidir. Ve ìatsız (8) olanından ictinÁb ideler⁵⁸⁸. Mièdeyi úavì ider. Ve elmanıñ dükelisi nisyÁn getirür. (9) Ve dÁrçin anıñ muâlióidir. Ve àaliô rióleri tevellüd ider. CevÁriř, fülful ve kemmÿn ìálÁó (10) ider. Ve andan alınan řarÁb řerbetlerüñ eyüsidir sümÿm ve bÁh için. Ve rÁyióası eifÁle (11) muøırdır Miãir'da. Ve ol, zaèÿreden eyürekdir. Ve andan otuz dirhem úadarı yenilür. Ve (12) anıñ dÁnesi úurtları öldürür. Ve anıñ pişmişi, mièdeyi ìálÁó eylemek ile sümmi olan (13) edviyelerüñ øararın defèider. Ve anda feraó-ı èaòim vardır. Ve anıñ äuyın úaçan ki müferrió (14) maècÿnlara idòÁl eyleseler fièlin úavì ider. Ve dirler ki elma bir òilîa müãÁdif olursa (15) anı defèider. Ve bedeli: Efèalde zaèÿrdır. Ve andan nÁzil olan

⁵⁸⁵ Cümleinin anlamına göre çekimli fiil *oluna* olması gerektiği için düzeltilmiştir.

⁵⁸⁶ Kelimenin altında *elma* açıklaması bulunmaktadır.

⁵⁸⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *والمرز* "ve mez" (99/6) şeklinde geçmektedir.

⁵⁸⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *مضغ* *øaèf* (99/10) ifadesi vardır.

ecveddir dükeli öikr (16) ittügümüzden. *Ve āanēatr*: Oldur ki ūabuān alalar ve içinde çıaralar ve bal ile veyÀ ŧeker (17) ile bişürelor münēauid olunca eger āuyı marò olursa bişürmegini ēavd⁵⁸⁹.

(18) *TüffĀó-1 berrī*: E'z-zaèryr.

TüffĀói'l-arø: E'l-bĀbyñec.

(19) *TüffĀói'l-cinn*: Temri'l-beyryó.

TüffĀóe'l-Ermeni: E'l-miŧmiŧ.

(20) *TüffĀó-1 FĀrisi*: E'l-öyò.

TüffĀó-1 mĀhi: E'l-utruc.

(21) *TeúĀbi*: ÚĀf ile e'l-baúlatü'l-Yehydiyye⁵⁹⁰.

*Tuúrud*⁵⁹¹: E'l-keryya'l-berri.

[70b] (1) *Taúde*⁵⁹²: E'l-küsfero.

(2) *Temr*: Ol, yedinci mertebededir òurmĀ aāacınıñ yemiŧinden. Ve anıñ envĀei muòtelifdir (3) üzüm gibi óatta dimiŧler ki elli dürlüden ziyĀededir. Ve eyüsi, beyĀø-1⁵⁹³ ve ūabuāı ince, (4) eti ziyĀde iatlu olanıdır ve çeynedikte saúız gibi ola. Ekāer issı ve yĀbis vilĀyetlerde (5) ki úumluú ola. MeāelĀ Medine-i Münevvere'de Miāir diyĀrında ve èIrĀú'da ve BaādĀd'da ve Baāra gibi (6) yerlerde olur. Ol, óĀrdır ikinciniñ Āòirinde ve yĀbisdir evvelkisinde. Ve dimiŧler ki evvelkide (7) suèleyi ve gögüs aārısın ve balāamı úaèider. ÖuāyĀĀ eger anıñla ifĀr ideler fĀlice (8) ve laúveye ve mefĀāla nĀfièdir. Ve ādĀsı çòudır. Ve úan tevellüd ider ve bel aārısına nĀfièdir (9) ve ince olan bögrekleri úavè ider. Ve úaçan ki óılbe ile bişürseler ve içseler virdi (10) ve balāamı ve ısıtmayı úaèider tecrube ile ve óadiā-i āaóió ile. Ve birinc ile arú olanı⁵⁹⁴ nĀfièdir (11) ve āu ile ŧehveti úavè ider. Ve bir kimse ki vilĀyetinde òurmĀ olmaya anıñ istiēmĀli cĀyiz degildir

⁵⁸⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "pişirmesini avd ettirir" (99/16) ŧeklinde geçmektedir. Buna göre, incelenen metinde, *elif* harfinden sonra eksik bırakılan kısmın *ettirir* kelimesine ait olduğu düşünölmektedir.

⁵⁹⁰ Kelime metinde ŧeklinde yazılmıŧtır.

⁵⁹¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *üüre* (99/18) ŧeklinde geçmektedir.

⁵⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *taúde* (99/19) ŧeklinde geçmektedir.

⁵⁹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *e'l-èIrĀú* (99/20) ifadesi vardır.

⁵⁹⁴ Cümlelin anlamı gereği *olana* ŧeklinde olmalıdır.

(12) illÀ úÀnyı ile⁵⁹⁵. Ve maóryr olana ve yay zamÀnında yine istièmÀli cÀyiz degildir. Ve bunlardan (13) àayrıda istièmÀli cÀyizdir. Ve úanı àaliôdir, sevdÀya meyl ittürür ve cereb ve óikke getürür (14) ve dişleriñ etlerin ve àıdÀyı ifsÀd ider, òuãÿãÀ yatacaú zamÀnında ve baş aarısın getürür. (15) Sikencübın ve òaşòÀş şarÀbı anıñ muãlióidir. Ve úaçan ki çekirdegin yaúsalar ve göze çekseler (16) gözün kirpiklerin bitürür ve gözi rÿşen ve siyÀh ider, sebeli ve cerebi menèider.

(17) *Temrhindi*: Ol, nÀr aàacı gibi bir aàacdır. Ve yabraàı àanavber yabraàı gibidir. Ve meókÿr (18) olan temriñ àılÀfı, bir úarış úadarı olur. Ve içinde bÀúla şeklinde dÀnesi vardır (19) lÀkin óacimde andan küçükdir. Ve diyÀr-ı Hind'de olur ve ikinci iúlimiñ aalebende, rebieñ (20) Àoirinde yetişür. Ve eyüsi, úızılı ve yumşaàı ve ekşiligi òÀliã ve lifinden àÀfi olanı-(21)-dir. Ol, bÀriddir ikincide yÀ üçüncide ve yÀbisdir ve ikinciniñ evvelinde. Lehibi [71a] (1) ve⁵⁹⁶ àafrÀvi merÀrı⁵⁹⁷ ve úanıñ heyecÀnını ve úayyı ve àaàeyÀnı, óÀrrı ve baş aarısın sÀkin ider. Ve bir ekşilerde⁵⁹⁸ (2) ishÀl ider bir şey youúdur illÀ o⁵⁹⁹. Ve emrÀø-ı óÀrrede èaòimi'n-nefièidir. DÀnesin úaçan ki bişürseler (3) şışleri ve óÀr[r]olan aarıları sÀkin ider sürmek ile ammÀ suèle getürür ve òalaàa (4) øararı vardır ve südde tevellüd ider. Ve òaşòÀş yÀ sikencübın anıñ muãlióidir. Ve şeftÀly ile èunnÀb (5) yoàuralar. *Ve şerbeti*: Ona degindir. *Ve bedeli*: İshÀlden àayrı zireşk ki anda nÀr şarÀbı ola.

(6) *TimsÀó*: Bir óayvÀndır ki aalı àuda olur lÀkin úarada daòı olur. Ve anıñ derisi (7) baórda olan óayvÀnÀtıñ derisinden aaleôdir. Ve úarada yumurtlar. Saúanúÿr andan olur. Ve (8) dimişler ki ol, Mıâr'da Nil àuyımıñ òavÀããındandır. Ve yuúaru çeñesi müteóarrik olur sÀyir (9) óayvÀnÀtıñ òilÀfınca. Ve ol, terslemez lÀkin bir úuş vardır anıñ úarına girür ve anıñ (10) içinde olan faøalÀtı yer. Ve eger aazı maibÿú ise bir kemik ile başına urur (11) aazın açınca òoñra girür. Ve ol, yırtıcıdır ve úorúaúdur ve az segirdir ve

⁵⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الاجتصاص مستقيم “Çok az ölçüyle verilir.” (99/27) ifadesi vardır.

⁵⁹⁶ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

⁵⁹⁷ Kelime مَرَارِي merÀrı / merÀrÀ okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde merÀrı okunuşu tercih edilmiştir.

⁵⁹⁸ Metnin Arapça nüshasında وليس لتعامض “bize ekşi gelmeyenlerde” (99/35) şeklinde geçen ifade Türkçe çeviriyi anlamlandırmak için yeterli değildir.

⁵⁹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında هو (99/35) şeklinde geçmektedir.

âuyıñ (12) dibine gitmez ve àileyi⁶⁰⁰ sever. Ol, óÁrdır ikinciniñ Àòirinde ve òuşkdır üçünciniñ (13) evvelinde. Ve anıñ yemeği úuvvetlendirir ve insÁnıñ derisin tÁze ider ve úuluncı úaèèider. Ve anıñ (14) iç yaàı ãovuú aarıları mefÁãıldan ve belden óallider içmek ve sürmek ile ve daòì (15) úulaú ãaarlıhın açar egerçi úadım daòì olursa, baş aarısın ve şaúúúayı menèider (16) sürmek ile ve zibli ve beyÁøı ve kelefı ve baraãı ve behaúı ãÁfi ider. Ve úanı daòì (17) emlec ile yine bu òavÁããı virür. Ve daòì òavÁããından oldur ki anıñ iç yaàı rubè ısıtmasın (18) zÁyil ider sürmek ile ve ödi cünÿnı zÁyil ider buòÿr eylemek ile ve gözleri cüöÁmı (19) menèider bile götürmek ile úaçan ki diri iken úazalar. Ve dimişler ki göz aarısın (20) zÁyil ider. Ve anıñ ıarınca aña tÁbiè olur niçe olursa (21) óatta cirÁóata dÁòil olur ve öldürür. Ve anıñ çevresin kimyÿn ve úairÁn ile buòÿrlamaú [71b] (1) menèider⁶⁰¹. Ve timsÁóıñ eti geç haømolur. Ve àidÁsı kemdir. Ve dÁrçin ve kemmÿn maècÿnı (2) anıñ muálíóidir.

(3) *Temlyl*: E'l-úanÁri.

*Temeri'l-fyÁd*⁶⁰²: E'l-belÁdur ve Mıár'da ballÿü ile ıúÁú olunur. (4) Ve baèøısı belÁduru⁶⁰³ temre'l-fehm ile taòãã iderler.

(5) *Tenin*: Yılanlardan èaòim olana bu isim ıúÁú olunur. Ve anıñ ayaàı ve eli ola (6) ve tertib üzre dört dırnaàı ola ve bir dırnaàı daòì ayasınıñ içinde ola. Úaçan ki (7) anıñ ile yaralasa ol yaradan úan çıúar öldürünce. Ve anıñ başında⁶⁰⁴ úıl olur. (8) Ve deryÁlarda olan yılanlar anıñ ãÿretinde olur illÁ anıñ èaúreb gibi nişi vardır. Anıñ (9) ile ãóuar. Ve cemèesi óÁr ve yÁbisdir dördüncide. Ve úÁtildir. Andan bir şey yinilmez. Belki anıñ (10) eürÁfı⁶⁰⁵ meşúÿüi yılan ãóuan yaraya úosalar aausın ceòb ider. Ve anıñ küli (11) bevÁsiri ve behaúı ve baraãı úaèèider bal ile üstine úomaàla.

⁶⁰⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında àile (100/7) şeklinde geçmektedir.

⁶⁰¹ İki kez tekrar edilen *menè ider* ifadesinden biri silinmiştir.

⁶⁰² Madde başı *t* harfinde olduğu için incelenen metinde şeklinde yazılan ifade *temeri'l-fyÁd* okunmuştur. Ayrıca, metnin Arapça nüshasında da *temeri'l-fyÁd* şeklinde geçmektedir.

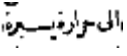
⁶⁰³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *e'l-belÁdur* (100/15) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *belÁveri* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *belÁduru* olarak okunmuştur.

⁶⁰⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “çou” (100/16) ifadesi vardır.

⁶⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “kesilmiş” (100/18) ifadesi vardır.

(12) *Tengâr*: Üzünü bir nevèidir. Ve ol, iki úsımdır. Biri maèdeni. Altun ile ve nuóÀs (13) maèdenleriniñ cÂniblerinde bulunur. Ve ol, zebediñ òÀliâidir bişdigi zamÂnda. Ve anıñ zebedi (14) àaliô olanıdır. Aña úlîmiyÂ dirler. Nitekim ôikr olundu. Ve bu úsım èazizü'l-vücýddır. (15) Ve bir úsım daði èamelidir. Ve anıñ àanèatı oldur ki bir kimse ki dÿn-1 bülyâa yaúlaşmış (16) ola, bir baúr ôarfa bevl ide. Ve gice anı çigde úoyalar⁶⁰⁶ ve deste ile anı dögeler (17) pek olunca ve götüreler yÀöyd üç eczÀ nÀürÿn alalar ve bir miúdâr úalaydan ve üzdan (18) ve àâyet ile yumşadalar ve cÂmÿs südi ile bişüreler tâ münèaúid olunca ve bir âırça (19) úaba úoyub güneşde úoyalar sereüAn ayınıñ evvelinde şişeden tereşşuh idince (20) ve götüreler. Ve bu çouú bilinür. Ve dükelişi óâr ve yÂbisdir üçüncide. CilÀ ider ve (21) muúaüèedir ve diş aârisına ve úurt yemesine nÂfièdir ve çürümüş etleri yer ve arıú ider⁶⁰⁷ [72a] (1) ne maóalde olursa ve bevÀsiri sÂúü ider ve lehibe ve iötinÀúa uâradır. Anıñ èilÀacı (2) süd ile úuâmaúdır ve⁶⁰⁸ rublar almaú ile. Ve anıñ fièli èacÀyibdir baraâ gibi şeylerüñ (3) cilÀsında sürmek ile. Ve aâlî ile èameliniñ mÀ-beyninde farú oldur ki Àeşe úoduúlarında (4) èamelisinden ruiÿbet çıúar. Ve ol, altunı tiz eridir ve yapışdurur. Ol sebebden aña liâÀúa (5) dirler. Ve úaçan ki anıñ óall olanını kebrît áuyı ile civÀya âalsalar anı münèaúid ider (6) ve úalèi ââfi ider, mîanÀüsi, mer[r]iöi⁶⁰⁹ yumşadır. Ve mîanÀüs merriöi oldur ki anı bir kerre (7) siRicde âındırmışlar ve bir kerre âuda. Ve mîanÀüs tesmiye olundu demiri ceöb (8) eyledükden ötüri mîanÀüs gibi. Ve bu, mücerrebirdir.

(9) *Tenyb*: Bir aâacdır, àanavbere benzer. Ve dimişler ki ol, àanavber aâacınıñ erkegidir. (10) Ve ol, úızıl ve eyü rÂyióaludur, daalarda olur. Ve andan eyü úaüAn alurlar. Ve anıñ dÂnesi (11) úaøam-1 Úureyşidir. Nitekim baèølar dimişdir. Ve àaóó olan úaøam-1 Úureyşi, óabbü'l-uruzdır. (12) Ve tenÿbuñ dÂnesi youúdur. illÀ óabbü'l-úaiab gibi úızıl ve küçük iken yerler. ZirÀ ütlüdür. (13) Ve bu aâaciñ cemièi óÂrdır evvelki mertebede ve yÂbisdir ikincide. Úaçan ki yaralara (14) sepseler yarayı úurudur

⁶⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "harrı gider" (100/22) anlamına gelen ifade vardır.

⁶⁰⁷ Metinde şeklinde geçen kelime tam olarak okunamamıştır. Metnin Arapça nüshasında da karşılığı bulunamayan bu kelimesinin *arık* olduğu düşünülmektedir.

⁶⁰⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-óÀmiøe (100/27) ifadesi vardır.

⁶⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-meriöü'l-mânÀüsi (100/29) şeklinde geçmektedir.

ve eyü ider. Ke-õÀlik kelligi ve suèfeyi ve bal ile sürmek (15) şışleri óallider. Ve anñ äamàí istisúÀdan ve miède ve ciger ve ùalàà aàrıların (16) berì ider. Ve úaçan ki dögelere bir vaúıyye anñ aàacından ve altı baümÀn ãu ile bişürseler (17) bir baümÀn úalınca ve fuüyrdan evvel içeler ve bir haftaya degin böyle ideler nÀr-ı FÀrisi (18) ve úanı aúan yaraları úaèider ve úalbi ve mièdeyi úavì ider lÀkin óayøı óabsider. (19) Ve gÀhi óamli daøì menèider. Ve eger ãuyı şeker ile èaúd eyleseler yine bu òavÀãı (20) virür ve maè-haõÀ gögüs aàrısına. Ve ol, suèleye ve èusr-i nefese nÀfièdir. Ve ol, südde (21) ve baş aàrısın tevellüd ider. Ve sikencübün anñ muàlióidir. *Şerbeti:* äamàından bir miáúÀl. *Bedeli:* [72b] (1) İki úadarınca pirinç.

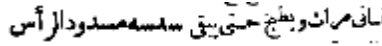
(2) *Týt:* Aña ferÀd dirler. Ol südlü aàaclardandır. Ol ecilden incir ile terkiò (3) olunmaz. Ve bu úàèideden müsteànÀdır. ZirÀ her aàac bir aàaca beñzerse yabraúda veyÀ yemişde ol (4) aàaca terkiò olunur. Ve meøkÿr olan tyt yÀ beyÀødır ki nabúye demekle maèryfdır (5) veyÀ siyÀhdır ki pişdügi zamÀnda ol, ŞÀmiyye ile maèryfdır. Ve cümlesi yayıñ evvelinde yitişür. (6) Pes anñ nebü olanı óÀrdır evvelkide ve raùbdır ikincide. äÀfi olanı tevellüd ider (7) ve semiz ider ve süddeleri açar ve cigere daøì muàlióidir ve bögrekleriñ yaàın úuvvetlendirir (8) ve ùalààñ fesÀdını zÀyil ider lÀkin tiz müstahil olur, muàÀdif olan aòlÀıları (9) ve tuòme getirür. Ve sikencübün anñ muàlióidir. Ve anñ ŞÀmi'si olan èaúaşı ve lehibi sÀkin (10) ve àÀlib emrÀø óarÀretini defèider ve şehveti ve süddeleri fetóider ve linet ile muóteriúa olan (11) aòlÀù zÀyil ider ve gögüse øararı vardır. Ve bal anñ muàlióidir. Ve týtuñ cemèesi boàaz (12) şışlerine ve dişler dibine, çiçek ve óaábeye ve suèleye nÀfièdir, òuãÿãan anñ şarÀbı. Ve anñ (13) şiresinden úutulan rubb, bu fièilde àÀyetle nÀfièdir. Ve anda áúlet vardır. Ve hÀøimeyi (14) ifsÀd ider. Ve anñ muàlióí kemmÿn⁶¹⁰ ve felÀfilidir. Ve gÀhi anñ şarÀbına veyÀ rubbına bizr-i mürr ve (15) zaèferÀn ve aalı's-sÿs ve kündür ve şeb ve mÀzÿc ve misk mecmÿèan yÀ müfredeten artursalar (16) fièli èaøim olur ve taólili úavì olur ve úuryó-ı bÀùnıyyeyi berì ider. Ve anñ yabraàını rusb ile (17) yaraları ve óarúı'n-nÀrı sürmek ile zÀyil ider. Ve anñ şiresinden bir buçuú vaúıyye sümÿmdan (18) òalÀã ider içmek ile. Ve dimişler ki sirke ile şerÀ maraøını ve şüúÿúı berì ider úaçan ki (19) pişdikden evvel alalar. Ve anñ

⁶¹⁰ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

aâlî ve yabraâi úaçan ki incir ile pişürseler ve äuyın içseler (20) sersÂmdan, cünýndan ve bel aârısından berî ider. Ve úaçan ki şeftÂly yabraâmı (21) bunuñ üzerine ziyÂde itseler úurtları çúuarur tecrîbe ile. Ve anıñ ile âarâara eylemek dişleri [73a] (1) iâlÂó ider. Ve anıñ âamâi ve aâacınıñ äuyı ki andan çizmekle çúuar, yine bu fÂyideyi virür. (2) Ve úaçan ki incir ve üzüm aâacınıñ yabraâıyla úaynatsalar ve úıla sürseler àÂyet ile siyÂh ider. (3) Ve úaynatmasıñ şaru oldur ki sekiz úadarınca äu ile alalar ve⁶¹¹.

(4) *Týderî*: FÂrisî'dir. Ve YýnÂnca arýsimin ve èArabca óabbe ve úusu-ı berri ile meşhýrdır. (5) Ol, bir otdır ki yabraúları cercir gibidir ve çiçegi âaru ve içi beyÂø ve úızıl toðumı vardır. (6) Ve ol, óÂrdır ikincide ve ðuşkdır üçüncide. İçmekle ve sürmekle şişleri óall (7) ider, ðuäyâÂ ünâeyeynde ve cigere ve ùalaâa ve suëleye nÂfièdir ðuäyâÂ. Eger ðamirde (8) bişürseler ve bal ile şekerde úaynadalar Âdemi semiz ider ve şehveti úuvvetlendirir içmek ile (9) ve mefÂâl aârılarını sÂkin ider sürmek ile. Ve bal ile äyfa götürmek rÂyióayı úayyib ider (10) ve yaraları äÂfi ider lâkin baş aârısın getirür. Ketire anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: (11) Yarım miâúÂle degindir. *Ve bedeli*: Mialince yÂðýd niâfinca èarîenişÂ⁶¹².

(12) *TýtiyÂ*: YýnÂnca nemúylis dirler. Hindî'si aârı ve beyÂøi ve göge mÂyil olanıdır (13) ve KirmÂni'si óafif ve âaru olanıdır. Yeşil ve âaliô olan Çini'sidir, ince (14) ve äafióelüsi merÂresidir⁶¹³. Ve äayÂ[dile]⁶¹⁴ èindinde şaufe týtiyÂsı dirler. Ve týtiyÂnıñ aâlî (15) yÂ maèdenidir, úlümÂ fevúinde bilinür, rezÂnet ve úuzsızlıú ile meşhýrdır veyÂðýd yumşau (16) olanı úlümüyÂdan dutulanıdır ki az az erimiş nuóÂsıñ üzerine äaçmaú ile serpeler (17) bir úubbede müteâÂèid ve cemè olur. Nitekim zanbaú müteâÂèid olduai gibi bu, üemı úuzlı (18) olmaâla bilinür. Ve aârlúda mutavassú ve sheffÂflıâi az ve ammÂ nebÂtisi olan èamel olunur (19) her aâacdan ki anda acılıú ve ekşiliú ve äulü ola Ââ ve incir ve týt aâacı gibi. (20) Ve eyüsi Âsdan ve sefercelden úutulanıdır óatta dimişler ki ol, maèdeniden ecveddir. Ve (21) *âanèatr*: Oldur ki aâacıñ

⁶¹¹ Metnin Arapça nüshasına göre "sekiz defa ve hatta altıda biri kalıncaya kadar pişirilir, baş tıkanıklığı" (101/21-22) kısmı çevrilmemiştir.

⁶¹² Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁶¹³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *mezÂrbi* (101/30) şeklinde geçmektedir.

⁶¹⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *âyÂdile* (101/31) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde eksik yazılan *âyÂ* kelimesinin *âyÂdile* olduğu düşünölmüştür.

cemîè eczâsın yaş iken dögeler ve bir yeñi çölmege [73b] (1) úoyalar ve aázın muókem baälâyalar ve bir delücek úoyub üzerine úubbe gibi bir şey döndüreler (2) ve altında Áteş yaúalar ve andan müteâÀeid olan buòÁarı alalar. Ve anıñ dükelisi óÁr ve yÁbisdir (3) lâkin maèdenisi muètedildir ve nebÁtisi ikincide. Ve bir úavlde dimişler ki nebÁtisi bÁriddir. (4) ÓÁhirde ve bÁunda olan yaraları úurudır içmek ile ve göz aarısın ve cerebi ve dimèayı (5) ve ôulmet-i baáarı defèider ve şişleri óallider ve aúan úanı úaièider ve mièdeyi úuvvetlendirir (6) ve merhemlerde istièmÂl iderler yaralaruñ⁶¹⁵ etin inbÂt ider. Ve maèdenisi sümm-i úÁtildir. Hiç (7) bÁbet ile içmek olmaz. Ve týtiyÁ südde tevellüd ider. Bal anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Yarım dirheme (8) degindir. *Bedeli*: MerúasışÁ yÁ úülimiyÁ yÁòýd şÁdenc yÁ mâfınca nuóÁs-1 týbÂl.

(9) *TýbÂl*: FÁrisi tünbükden muèarrebdir. Ve ol, èibÁretdir ol şeyden ki meèÁdinî şeyleri (10) sebk eyledüklerinde veyÁ dögdükleri zamÁnda andan münfaâil olur. Eyüsi áÁfi ve berrÁú (11) ve ince olanıdır. Ve týbÂl aálna tâbièidir. Pes nuóÁsdan olan yÁbisdir üçüncide (12) ve demürden olan yÁbisdir dördüncide ve õehebî olanı muètedildir ve gümüşden (13) bÁriddir evvelkide. Ve dükelisi istièmÂl olunur. Bes nuóÁsdan olan beyÁøi cilÁ ider (14) ve göz óikkesine ve cerebe ve sebele nÁfièidir. Ve merhemlere úatarlar. Yaraları bitürür ve zÁyid olan (15) etleri defèider ve içmek ile istisúÁyı ve áafrÁyı açar lâkin kereb ve secec getürür. (16) Ve buàday unında veyÁ áamà ile óubýb idüb istièmÂl ideler. Anıñ muâlióidir. (17) *Ve şerbeti*: Yarım miáúÁle degin. Ve demirden olanı ishÁli ve úanı óabsider (18) ve òafaúÁnı menèider ve şehveti øaeif ider lâkin áaúildir. Bal ile içmek anıñ (19) muâlióidir *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir. Ve õehebî ve gümüşisi óavÁssı úavî iderler. (20) Ve gönül bulanmasını defèider. Ve týbÂlın içmesiniñ eyüsi oldur ki áu ile ezeler. (21) *VeyÁ* dögeler óatta áu anıñ òÁaiyyetin ala. Andan áoñra içeler. Ve úaçan ki týbÂlı bir òirúaya [74a] (1)⁶¹⁶ ve yaş cerreniñ altına úoyalar. Bir haftaya degin zaèferÁn olur. Ve gözde olan (2) cerebi zÁyil ider. Ve óumresin áÁfi ider. Ve nýşÁdar ile sebeli ve beyÁøi cilÁ ider. Ve bu mücerrebdir. (3) Ve bal ve sirke ile şişleri óallider. Ve úaçan ki bunu sirki ile birúaç kerre úamzıralar (4) ve

⁶¹⁵Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶¹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “bağlayıp” (102/16) anlamına gelen ifade vardır.

her ùamzırduúda döndürel maèdeni olan şeyleri àayrı mertebeye naúl ider. Ve müşteri[y]li (5) aèlÀya vÀãıl ider. Muèteber kimseden naúl olınmışdır. Ve úaçan ki nuóÀsı anıñ ile zaèferÀnda (6) mezc ideler. Andan óÀãıl olan⁶¹⁷ şireyi eger züncüfr ile óall ideler istedikleri (7) şeyleri óallider. Ve bu èibÀretler kimiyÀya müteèallıúdur⁶¹⁸.

(8) Tin⁶¹⁹: YÿnÀnca seyúamÿres dirler ve FÀrisice hecÀr. Ol, bir meşhÿr yemişdir ki (9) äovuú olan vilÀyetlerde olur. Ve eger anıñ yemişine äü dökseler øÀyiè olur. Ve temÿzda (10) yetişür. Ve anıñ baèøısı müøekkerdir. Yemişi büyük olur. Eger bir iplikde baàlayub dişisine (11) aàsalar andan sivrisinek úadarı úuşçılalar çıúar. Dişisine⁶²⁰ yemişin óiføider. (12) Ve òurmÀnıñ liúÁóına äalÁóıyyeti vardır. Ve bu yemişin bundan àayrı nefei youúdur. Ve baèøısı (13) dişidir. Ve mailÿb olan oldur. Ve nevèleriñ her biri yÀ berridir veyÀ bustÀnidir. Ve anıñ (14) berrisi cümmezy degildir. Nitekim baèøılar dimişler. Ve inciriñ eyüsi büyügi ve etlüsi ve aàzı (15) çouú açılmayanıdır. Ve ol, muètedildir óarÀrette ve raùbdır ikincide yÀ óÀrdır evvelkide (16) ve úuruduúda óÀr[r]olur ikincide ve raùb olur evvelkide. Yemişleriñ eãaóıdır (17) úaçan ki aç úarında yise. Ve eger úurú äabÀó andan anisÿn ile fuÿÿr⁶²¹ eyleseler (18) àÀyet ile semiz ider. Ve ol, süddeleri açar ve cigeri úavı ider ve ùalaàı ve bÀşÿrı (19) ve èusr-i bevli ve bögrekleriñ gevşekliğini ve òafaúÀnı ve rebveyi ve èusri'n-nefesi ve suèleyi (20) ve gögüs aarısını zÀyil ider. Ve bevÀsire nefei olmaàla óadià-i óasen vÀrid olmuşdır. (21) Ve úaçan ki cevz ile yiseler sümÿmdan óiføider. Ve suøÀb ile tiryÀú yerin ùtar. [74b] (1) Ve fıstıú ile bÀdem arıú olanlara nÀfièdir ve èaúlı ve dimÀàıñ cevherini ziyÀde ider. Ve úurum ile (2) ve bir miúðÀr nÀurÿn aòlÀü-ı àaliøeyi ishÀl ider ve úulunca ve fÀlice ve emrÀø-ı raùbeye ve yÀbise (3) nÀfièdir. Ve bir kimse ki cirminden èÀciz ola óılbe ile bişürelèer gögüs aarısına ve yürege (4) ve riyÀó-ı àaliøede ve süddelerde suøÀb ile anisÿn

⁶¹⁷ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

⁶¹⁸ “Bu èibÀretler kimiyÀya müteèallıúdur” ifadesi incelenen metnin diğèer bölümlerinde haşıye olarak verilmişken burada üstü kırmızı mürekkeple çizilmiş şekilde, metin içerisinde verilmiştir. Bu ifade metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

⁶¹⁹ Kelimenin altında *incir* açıklaması vardır.

⁶²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “bürünür” (102/24) anlamına gelen ifade vardır.

⁶²¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *fuÿÿr* (102/28) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *fuÿÿr* okunmuştur.

bişürseler⁶²², (5) ıladalar sirkede ıúuz gün ãoñra yemesine müdÀemet ideler ve sirkeyi içeler ve andan (6) øamÀd idüb üstüne úoyalar ùalaàdan berì ider. Mücerrebdir. Ve eger arpa veyÀ buàday (7) unı ile ve yÀòýd óılbe ile döğüb eáerlere úoyalar berì ider ve àaliò şışleri yetiştirür (8) ve gÀhi nÀürýn ve incir ile úarışdururlar cilÀ ider yaralar eáerini ve diş aarısın (9) úaèider. Ve anıñ berrisi eyürekdir, òuãýãan erkegi ola. Úaçan ki àÀlili⁶²³ anıñ aàacı [ile] (10) daàlayalar zÀyil ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve úaçan ki et ile bile àalalar eti sürèat ile (11) müherrì ider. Ve anıñ küli zeyt ile yaraları ve ruiybÀt-ı fÀsideyi àÀfi ider ve aúan úamı (12) úaèider. Ve sÀyir eczÀsı ãarèa ve cünýna ve vesvÀsa nÀfièdir. Ve yemişi aúvÀdır. Ve anı (13) suòÀb ile óuúne eylemek maàaañ sÀkin ider. Ve bu, vaóy iledir. Ve anıñ südi ãu inmegi (14) menèider bal ile göze çekmek ile ve götürmek ile óayøı cÀri ider lÀkin ketire ile (15) buòýrlamaàla olmaya⁶²⁴ ammÀ incir bit tevellüd ider ve øuèf-ı cigere ve ùalaàa muøırdır. (16) Cevz yÀ zaèter ve anisýn anıñ muàlióidir. Ve andan istièmÀl olan otuz dirheme degin.

(17) *TeyhÀn*: Bir úadim devÀdır, MaúÀlÀt'ta ersirÀse⁶²⁵ tesmiye olunmuş. Ve baèolar sekri'l-(18)-èasel deyü tercüme itmişler. Ve ol, èibÀrettir ol siyÀh öübÀbdan ki anzarýt aàacında (19) olur. Ve kendüsiniñ çevresinde ibrişim úurtı gibi⁶²⁶ yapar. Ve içinde ölür. (20) Eyüsi beyÀø ve óafif olanıdır. ÓÀrdır evvelkide ve raübdir ikincide. (21) Ve andan ayrılan yapışıcıdır. Pes bÀdÀm yaàı ile yaàalayalar göğüs aarısına ve suèleye [75a] (1) ve óiddeye ve óuşýnete ve ãafrÀyı úaèeylemege ve balàamı olanlara muøırdır. Ve şeker anıñ muàlióidir. (2) Ve *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve *bedeli*: Seferceliñ luèÀbı.

(3) *Tin-i fil*: Hüve cevze'l-bişrek⁶²⁷.

⁶²² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁶²³ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶²⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁶²⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ersirÀmis* (103/12) şeklinde geçmektedir. Kelimenin anlamı bulunamamıştır.

⁶²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “kendi üzerine örgü yapar” (103/13) ifadesi vardır.

⁶²⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *cevzü'ş-sevk* (103/16) şeklinde geçmektedir.

(4) Óarfi 'á-áÀ

(5) æÁfiyÁ⁶²⁸: Ve gÀhì elif óaõf olunur. Ve ol, Maàrib'de olur. Bir ãamàdır ki çirtmaú ile aõõ (6) olunur. Ve ol, pek olur veyÀ şiresin almaú ile aõõ iderler. Eyüsi evvelkisidir. Ve otı (7) bir õirÀè miúdÀrı uzanur. Ve anıñ çiçegi beyÀøa mÀyildir ve yabraúları rÀziyÀnec gibidir ve toðumı (8) incire gibidir. Ve úaçan ki direrler rÿzigÀr olmamaú ve esme olmaú gerekdir. Ve (9) anı diren kimse rÿzigÀr cÀnibinde durub kendüsine⁶²⁹. ZırÀ anıñ (10) rÀyióası şışdırir, rübbemÀ úatlı ider rièÀf ile⁶³⁰. Ol, óÀrdır dördüncide (11) ve yÀbisdir üçüncide. Ve áarbiyÿn⁶³¹ fièlin ider balàamıñ úatèinde ve riyÀó-ı àaliõe ve süddelerde (12) içmek ile. Ve ol, baş aàrısın getürür ve cirÀóat ider. Ketire anıñ muàlióidir. Ve anıñ (13) şerbeti beş úirÀia degin. Ve bedeli: áarbiyÿn. Ve dimişler ki anıñ şerbeti (14) emrÀøa uàradır. Bizr-i suõÀb anıñ muàlióidir. Ve sürmek ile bevÀsiri sÀúıúider.

(15) æÁúbü'l-óacer: E'l-bisfÀnec.

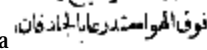
æÀmir: E'l-lybiyÀ

(16) æecir: Cım ile ol isimdir, şirelerde àaliõ olanlar için.

(17) æedy: Hüve'ø-øarè yaèni meme.

(18) æuèleb⁶³²: Berrì bir óayvÀndır ki Türkçe aña tilki dirler. Ve ol, köpek úadarı (19) olur. Ve uzun úuyruaı vardır ve yüñi çouğır. Mekr ve óile ile meşhÿrdır. (20) Anıñ eyüsi, beyÀøı ve yüñi çouđ olanıdır. Ve ol, óÀrdır ikincide veyÀ üçüncide (21) ve õuşkıdır evvelkide. İssilikde áammÿrdan àayrı bir şey anıñ yerin útmaz. FÀlice [75b] (1) ve mefÀãıla ve raèşeye ve istisúÀya nÀfièdir. Ve anıñ eti riyÀó-ı àaliõeyi ve úuluncı sÀkin ider. Ve anıñ (2) ve⁶³³ riyyesini úurudalar ve bal ile iàladalar suèleye ve õÀti'l-cenbe⁶³⁴ sÀkin ider (3) ve dÀ'i'á-áaeèlebi zÀyil ider sürmek ile. Ve õdi kerefs áuyı ile ve bal ile cüõÀmı (4) alıúor úaçan ki her on günde bir kerre burna úamzırsalar. Ve úaçan ki zeytde

⁶²⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ánisiyÁ* (103/18) şeklinde geçmektedir.

⁶²⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Cildini úorumalı." (103/21) ifadesi vardır.

⁶³⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁶³¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ferbiyÿn* (103/22) şeklinde geçmektedir.

⁶³² Kelimesinin altında *dilkü* açıklaması bulunmaktadır.

⁶³³ Cümlenin anlamına göre ve bağlacı gereksizdir.

⁶³⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *õÀti'l-cenb* (103/30) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *õÀti'l-cenbe* olarak okunmuştur.

(5) pişürseler, òuâyâÀ diri iken óatta müherrÀ olunca mefÂâil aàrısın ve şüüýúı (6) zÂyil ider ve uşaaı téz yürüdür. Ve anıñ iç yaàm eridüb úulaàa ìamzırsalar (7) úulaú âaàrlıàn zÂyil ider. Ve òavÂada yazılmış ki úaçan anıñ yaàm bir aàaca sürseler (8) pireler aña cemè olur. Ve anıñ hÂøimesi kemdir. Anı müherrÀ eylemek muâlióidir. Ve anıñ (9) içine óAr abÂzır úatalar.

(10) æaúı⁶³⁵: Ol, äecirdir èaynì ile. ZirÀ andan aèmdir.

(11) æelc⁶³⁶: Ol, deryÀdan müteââeid olandır⁶³⁷. Zemherirden yaàmur olur. Riyâó-ı (12) bÂride aña uàrar. Münèaúid olur ve güneşden uzaú olan vilâyetlerde nÂzil olur. (13) YÂ müdevverdir. Aña doluà dirler veyÀ daúú gibidir. Aña æelc dirler. Ve æelc olan bÂriddir (14) ikincide ve yÂbisdir üçüncide. Ve yerde çouú úalanıñ óarâret-i èÂrıøiyesi (15) olur yeriñ buòArından. Ve ol, âuâadır. Ve isicek óumiyyâtlara àâyet ile nÂfièdir ve yine (16) óikkeye ve øuef-ı mièdeye ve kellige nÂfièdir ve insÂndan àayrı óayvÂnÂtı daòì semiz (17) ider. Ve Şâm ehli aña üz serperler. Ve úoyunı anıñ üzerine sürseler andan yer (18) eti eyü ve tâze olur. Ve ol, pır olanlara muøırdır ve yine balâamı olan kimselere (19) daòì muøırdır. Úaranfil ve bal anıñ muâlióidir. Çın-i Beló⁶³⁸ ıúú olınur. BÂryda ve bir (20) ruiybete ki münèaúid olur. Hind eürÂfında olan úaâabadır. Ve ol, ôulmeti ve beyÂøı cilÂ ider.

(21) æemÂm: Bir ottır, ÓicÂz vÂdilerinde buàday gibidir lâkin anıñ sünbüli [76a] (1) daru gibidir. Ve úaâabasında èuúdeler youúdır ve úouúı eyüdir. Ve anıñ maòâýs (2) zamÂnı youúdır. Belki her zamÂnda bulınur. Ve ol, óÂrdır ikincide ve òuşkdır evvelkide. (3) Ve şişleri, üstine úomaàla óallider ve süddeleri açar ve riyâó-ı àaliòeyi içmek ile óall (4) ider. Ve anıñ küli göziñ kirpiklerin inbÂt ider sürmek ile ve gözi rýşen (5) ider. Bögreklere muøırdır. Ketire anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúâle degindir. (6) *Ve bedeli*: Uòòur

⁶³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (نعل) *âifl* (103/34) şeklinde geçmektedir.

⁶³⁶ Kelimenin altında *úar* açıklaması vardır.

⁶³⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁶³⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında والتغ الصنف ve *æelc-i àini* (104/8) şeklinde geçmektedir.

(7) *æavmar*⁶³⁹: Bu lafô èArabî. Ve Berberîce sarmasâú dirler. Ve ol kimse ki dimiş fÂ ile (8) oúunur yaèni Àyet-i şerîfeye⁶⁴⁰ göre naôar itmiş ki dimiş ve fýmihÂ. Ve bu, úavl àalaúdır. (9) ZîrÂ Àyet-i şerîfede murÂd olan fým, buàadaydır. Ol, bir meşÿr otdır. Bir ôirÂèdan (10) eúal[l] uzanur. Yabraúları incedir ammÂ aâlı yek-pâredir. Aña cebelî dirler veyÂ iki (11) útèadır birbirine yapışmışdır. Ve büyügi ŞÂmî'dir yÀòyd küçük úabuàından ayrılmaz. (12) Ol, Mîârî'dir. Ve bir nevèi daði cebelidir. Aña áavm-ı cebelî dirler. ÁÀyet ile ıssıdır. Ve acılıhâi (13) vardır⁶⁴¹. Ve sarımsaâıñ eyüsü dişleri çou ve büyük olanıdır ve kesiciligi az olanıdır. (14) Ve úaçan ki úuralar andan ruÿbet çúúa, bal gibi ele yapışur. Aña kütüb-i úadimde nabüyye (15) dirler. Ve e'l-Ân Úıbrıs'dan getirürler. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncüniñ Àoirinde. Sueleye (16) ve êiúi'n-nefese ve úurÿó-ı mièdeye ve riyÂó-ı àaliòeye ve úulunca ve süddelere ve úalaâa (17) ve⁶⁴² yereúAna ve mefÂâıla nÂfièdir ve óayøı cÂri ider ve şişleri ve óaâÂyı óallider (18) ve balâamı ve fÂlici ve raşeye yemek ile úaèider. Ve suèfeyi ve dÂ'i'â-aaèlebi (19) ve demÂmili ve eaú-d-i balâamiyyeyi bal ile sürmek[le] ve êarabÂnı sÂkin ider muúlaúan zeyt ile (20) bişürseler. Ve sümÿmı defèider, ouãÿâÀ eaúrebiñ ve yılanın, şarÂb ile içmek[le] (21) ve çend-i bìdester[le] ve zeyt ile sürmek[le]. Ve bir kimse tÂzeliginde aña mülÂzemet eylese [76b] (1) úoca olmaz ve úoca olduai taúdirce úılıñ beyÂøımını isúÀúider ve anıñ èivaøına (2) siyÂh çúuardır. Ve suôÂb ve cevz ve incir ile bÂdzehirden ziyÂde olur. Ve úaçan ki (3) úoyun südi ile bişürseler, ãoñra yaâı ile, ãoñra bal ile taèúid ideler şehveti (4) úuvvetlendirmekde aña bir şey berÂber olmaz. Ve evcÂè-ı mefÂâılı ve bel aârısımı ve ufaú çıbancúular (5) çúumaâmını menèider ve úurtları iòrÂc ider ve tevellüderin daði menèider ve ÁvÂzı ãÂfi (6) ider. Ve havÂya áalÂóıyyeti vardır, ouãÿâÀ vebÂ zamÂnlarında. Ve anıñ bişmişi bitleri (7) úatlı ider. Ve ol, nÿşÂdır ile baraâı ve

⁶³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (رَمَمَ) *æym* şeklinde geçmektedir. (104/12) Ayrıca, kelimenin altında *sarmasâú* açıklaması vardır.

⁶⁴⁰ Söz konusu ayet-i şerife şu şekildedir: "Siz (ise şöyle) demiştiniz: 'Ey Musa, biz bir çeşit yemeğe katlanmayacağız, Rabbine yalvar da, bize yerin bitirdiklerinden bakla, acur, sarımsak, mercimek ve soğan çıkarısın.' (O zaman Musa:) 'Hayırlı olanı, şu değersiz, şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz? (Öyleyse) Mısır'a inin, çünkü (orada) kendiniz için istediğiniz vardır.' demişti. Onların üzerine horluk ve yoksulluk (damgası) vuruldu ve Allah'tan bir gazaba uğradılar. Bu, kuşkusuz, Allah'ın ayetlerini tanımazlıkları ve peygamberleri haksız yere öldürmelerinden idi. (Yine) bu, isyan etmelerinden ve sınırı çiğnemelerinden idi." (Bakara Suresi / Ayet: 61)

⁶⁴¹ İki kez tekrar edilen *vardır* kelimesinden biri silinmiştir.

⁶⁴² İki kez tekrar edilen ve bağlacıdan biri silinmiştir.

behaúı zÂyil ider sürmek ile. Ve úaçan ki (8) leymÿn ve āanavber yabraàı ile bişürseler ve dişlere sürseler dişleri iâlĀó ve úavì ider. (9) Ve zeyt ile dırmaúları ince ider üstine úomaú ile ve dĀóisi zÂyil ider. Ve her (10) nevè ki istièmĀl ideler elvĀnı óasen ider ve yüzi úızıl ider. Ve bi'l-cümle evvel óĀfiôdır (11) mebrÿdeyne ve úoca olanları. Ve anıñ òavĀāındandır ki úaçan bir èavrat anıñ bir dişi[ni] (12) igne ile delüb aşaaıdan götüre, eger anıñ ùemı ve rĀyióası aázında ôĀhir (13) olur ise ol, óĀmile olur. æavm óıkke tevellüd ider ve aòlĀù yaúar ve bevĀsir (14) ve zaóir óĀāıl ider, òuāyā maórÿreynde. Ve yayda sikencübün ve edhĀn anıñ (15) muālióidir. Ve gözi muôlim ider küsfere anıñ muālióidir. Ve bir yıldan tecĀvüz eyleyeni (16) yimesünler. Ve ke-ôĀlik ıssı olan vilĀyetlerde, meaelĀ Mekke gibi yerlerde, óĀāıl (17) olanı istièmĀl itmesünler. Ve anıñ bedeli: İşúil.

(18) *æÿmes*⁶⁴³: E'l-óĀşĀ⁶⁴⁴.

(19) *æeyl*: Ol, necim ve necildir, bir ottur. Budaúlarında èuúdeleri vardır ve yabraúları (20) ince ve yerden çouú úalúmaz. Ve ekāer seyl ve āular cemè olan yerlerde olur. Ve bu yer zamĀna (21) maòāyā degildir. Ve baèòısı lüblĀb gibidir. Ve baèòısının rĀyióası kemdir. Ve cemìesi [77a] (1) bĀriddir ikincide ve òuşkdır evvelkide ve úĀbıodır. Ve èusr-i beyle ve óaāĀya nĀfièdir (2) içmek ve üzerine dökmek ile. Ve anıñ küli bevĀsiriñ úanıñı úaüèider ve şişleri sürmek (3) ile óallider ve yaraları tecfif⁶⁴⁵ ider üzerine āaçmaú ile. Ve anıñ yemegi insĀndan (4) āayrı óayvĀnĀta daòì muòırdır.

(5) *æiyĀveriüys*: YÿnĀn pĀdişĀhlarından biriniñ adıdır. Ve bu terkib aña yapılmışdır ve ismine (6) tesmiye olundı. Ve bir úavlde dimişler ki bu terkibi yapan EnderÿmĀòas-ı æĀnidir. Ve bir úavlde (7) daòì BouĀĀta nisbet iderler. E'l-óĀāıl ol, bir eyü devĀdır. Ve Eyüsi beşnes zamĀnında (8) yapılamıdır. Ve bu, ol edviyelerdendir ki úuvveti yedi yıla degin úalur. Ol, óĀrdır üçünciniñ (9) vasaúnda ve òuşkdır evvelinde. āudĀèa ve nezelĀta ve fĀlice nĀfièdir ùamzırmaàla (10) ve içmek ile ve yine riyĀóa ve sÿ-i haøma ve istisúĀya ve tevellüd-i óaāĀya nĀfièdir içmek ile (11) ve sümÿmı defèider ve

⁶⁴³ Metnin Arapça nüshasında (نوسر) *æÿmes* (104/ 34) şeklinde geçmektedir.

⁶⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الحسنا *e'l-óĀşĀ* (104/35) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *e'ü-ĀşĀ* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *e'l-óĀşĀ* olarak okunmuştur.

⁶⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بيجف الروح "Yaraları tecfif eder, kurutur." (105/ 4) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *taòif* şeklinde yazılan ifade, *tecfif* olarak okunmuştur.

hÀøimeye úuvvet virür ve aòlÀù muètedil ider. Ve maóryreyne øararı (12) vardır. *Şerbeti*: Bir miáúÀle degindir. *ãanatı*: áariúyñ yigirmi; ãabr on beş; (13) ÀsÀryñ, seliòà, saúmýniyÀ her birinden altı; úusù mürr, kemÀøeryyñ, eftümýñ her birinden dört; (14) sünbül-i üb üç buçuk; zaèferÀn, dÀrçini, vecc, miãükì, dühn-i belesÀn ve óabbühü, (15) efrübýñ, fülful-i ebyaø ve esved ve dÀr-1 fülful, mürr-i ãÀfi, cinüyÀnÀ, fiúÀóe'l-uòòur (16) her birinden iki dirhem alsunlar. Ve üç úadarınca bal ile yoàurub ãaúlayalar.

(17) *Óarfü'l-cim*

(18) *CÀvşir*: FÀrisi ottır. GÀvşirden muèarrebdır yaèni ãiàir südi dimekdir (19) beyÀø olduài için. Ol, bir aàacdır ki bir öirÀèdan ziyÀde uzanur. Yabraài zeytýñ (20) yabraài gibidir ve çiçekleri ãarudır ve toòumı anisýñ gibidir lÀkin aálnıñ úabuài (21) gibi ãaru ile gök mÀ-beynindedir ve ùemı acıdır. Ve bu aàacı çizerler andan ãamà óÀãıl [77b] (1) olur. Úaçan ki úurudalar içi beyÀø olur. Ve ôÀhiri siyÀh ile úızıl mÀ-beynindedir. Ve (2) müstaèmel olan cÀvşir oldur. Ve ol, temýzda yetişür. Ve eyüsi, rÀyióası eyü [olanı] ve sirke ile (3) ãu içine biraúıldıúda tiz ezile[ni]. Ve anı şemè ile Àşaúa ãaş]ş]iderler. Ve farú olunur öikr ittügümüz (4) ile. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀòýd yÀbisdir ikincide. SÀyir emrÀø-1 bÀrideye (5) nÀfièdir: Balàamı⁶⁴⁶, fÀlice ve laúveye ve úulunca. Ve óayøı cÀri ider sürèat ile ve ölmüş uşaài (6) çıúarur yemek ile ve aşıaadadan bile götürmek ile. Ve eger úulaàa damzırsalar úulaú (7) ãaàırlıàın açar ve suèleye ve yereúÀna ve óaãÀya ve èasr-i bevre nÀfièdir. Ve anıñ òavÀãıındandır ki (8) øaèif ùamarları úavì ider ve úavì ùamarları øaèif ider ve èiòÀmı daòì cebr ider (9) ve nezleleri ve sümýmı ve ãarèı ve göz beyÀøını menèider göze çekmek ile. Ve eger (10) dişler arasına úosalar diş aàısın sÀkin ider. Ve eger yaralara ve nÀr-1 FÀrisi'[y]e (11) sürseler úatèider. Ve ol, ünàeyeyne muøırdır. MermÀóýz anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: (12) Yarım miáúÀl inciriñ südi veyÀ úane. Ve siyÀhı acısı az olanıdır yÀ bir yıldan tecÀvüz (13) eylemiş ola. Ol, fÀsiddir.

(14) *CÀvres*: Bir ottır. Ekerler. Ve úamışı şeker úamışı gibidir. Ve Úaralar vilÀyetinde (15) anıñ şiresin alurlar şeker gibi. Ol, üç dürlüdü. Bir nevèi beyÀødır, ãaruya (16) mÀyil ve çimende daru úadardır. Ve bu, eyüsidir. Ve bir nevèi daòì uzundur

⁶⁴⁶ Cümlelinin anlamı gereği *balàamı* ifadesi *balàama* olmalıdır.

pirince yaúındır. (17) Ol, mutavassüdir. Ve bir nevèi daði müdevverdir⁶⁴⁷. Ve danesi çatlaúdır. Ol, cemièsinden (18) kemdir. Ve öikr olan envÀeĩn cemièsi bÀrid ve yÀbisdır ikincide. Miède úuryóma (19) nÀfièdir. Ve etmegi àadÀda daru ekmeginden eyürekdir. Ve úaçan ki süd ile bişürseler (20) úanı ziyÀde olanlara ve ruÿbÀt-1 fÀsideye nÀfièdir. Ve úaçan ki ısıcaú iken (21) úarına sürseler nefði ve riyÀó-1 àaliòeyi óallider. Ve úz ile ısıdalar ve bir òirúaya úoyalar [78a] (1) àÁóib⁶⁴⁸ ve maúeadı burÿz iden kimse üzerine oturmak ile òalÀã olur sürèat (2) ile. Ve anıñ yemegine müdÀvemet itmek süddeyi ve hezÀlı ve óíkkeyi ve şeri tevellüd ider. Ve dühünler ve şeker (3) anıñ muàlióidir⁶⁴⁹. Sürmekde şÿnizdir. Ve bir yıldan tecÀvüz iden istièmÀl olunmasun.

(4) CÀri'n-nehr: Buña bu isim áuda olduài için tesmiye oldı yÀòýd áuya yaúın olan (5) yerlerde olduàiçün. Ve ol, salú gibidir ammÀ aalı òaşın ve yabraúları yaãıdır ve àemında (6) az acılıú vardır, çiçegi ve yemişi olmaz. Ve áuda olan yapraúları áu üzerine yayılır (7) nilÿfer gibi. Ve ol, bÀrid ve yÀbisdır ikincide. IshÀli ve úanı óabsider ve áusızlıài (8) úatèider içmek ile ve şışleri sürmek ile óallider ve yaraları bitürür ve àamarlara (9) muòırdır. Sükker anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: İki miáúÀle degindir. *Bedeli*: Cercir.

(10) CÀmÿs⁶⁵⁰: aèairıñ bir nevèidir lÀkin andan aàleòdir ve aàlebi siyÀh olur. Ve anıñ (11) eti àairıdan ebred ve eybesdir. Ve òavÀãından oldur ki erbaèiniyye müddetinde áovúú áuya (12) girmez. Ve anıñ erkegi úz úardaşına ve òalasına ve sÀyir maóremlerine Àdemoàlu gibi cimÀe (13) eylemez. Ve eti aãóÀb-1 kúdde ve riyÀòete ve demeviyyeye nÀfièdir ve sevÀd tevellüd ider. Ve mefÀãıla (14) daði øararı vardır. DÀrçini anıñ muàlióidir. Ve etiñ müherrì idüb sikencübün aña tÀbi ideler. (15) Ve úılı ve boynuzlarınıñ duòÀnı yılanları úaçurur ve dırnaúlarınıñ küli yaraları ve óíkkeyi (16) úurudur. Ve bir úavlde dimişler òpuúlarınıñ küli müferriódir içmek ile. Ve

⁶⁴⁷ Kelime metinde şekilde yazılmıştır.

⁶⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *áÁóibü'l-ául* (105/34) ifadesi vardır.

⁶⁴⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “bedeli” (106/2) anlamına gelen ifade vardır.

⁶⁵⁰ Kelimenin altında *áú àirı* açıklaması vardır.

baè0lardan⁶⁵¹ (17) menüýldir ki deryÀda bir óayvÀn vardır ve àiàr gibidir. Aña daòì cÀmýs dirler. Meòkýr (18) olan òavÀãlar anda daòì vardır.

(19) CÀdi: E'z-zaèferÀn.

CÀrikýn: E'l-besbÀse.

CÀmièü'l-laóm: E'l-úanüriyýn.

CÀmse: E'l-àýl.

(20) Cübn⁶⁵²: Ol südden münaèüid olan enfiòà⁶⁵³ ile veyÀ àayr-1 enfiòadır müncemid olan (21) şeyler ile. MeaelÀ òarnýb ve úurüm gibi müncemid ola. Ve cibniñ eyüsi ve kemi süde tâbièdir. [78b] (1) Meşrýólaca òikr olursa gerekdir. Ol, bÀrid ve raüb ikincide. Ve úaçan ki úuzsuz yiseler (2) ve cevz ile zaèteri aña tâbiè eyleseler àÀyet ile semiz ider. Ve àafrÀvi aòlÀuları ve óíkkeyi (3) ve óareúÀn-1 bevli ve øuèfü'l-küllü zÀyil ider ve cildi nÀeim ider ve levni güzel ider ammÀ (4) baüyü'l-haømdır, òuãýãÀ mebrýd olana. Bal anıñ muãlióidir. Eger anı óiføeylemek (5) dileseler, dühünlerden meaelÀ zeyt gibiye úosalar ruüybeti bir yıldan artıú úalur ve eger (6) úzlayub úurudsalar óÀr ve yÀbis olur ikincide. Ve eyüsi oldur ki eczÀsı birbirine (7) yapışmış ola úalıb idüb baãmaú ile. Nitekim Úıbrıs'dan getirürler ki Mıãr'da aña (8) ŞÀmi dimekle meşýrdır. Ve ol, balàamı úaèèider ve şehveti úavì ider ve ruüybÀt-1 (9) fÀsideyi úurudur úaçan ki anıñ ile bir àayrı ìaèÀm yeyeler, òuãýãÀ ìatlu ve yaàlu (10) şeyler ile. Ve eger yalnız yiseler Àemi arú ider ve südde ve riyÀóì tevellüd ider (11) ve baãarı siyÀh ider. Zeyt ve àòaan ve cevz yemek anıñ muãlióidir. Ve sÀyir øararların (12) defèider. Ve sikencübün daòì böyledir. Ve úaçan ki bişürseler ishÀli úaèèider. Ve eger (13) ısıcaú idüb ve bal ile yoàuralar ol, debilÀt maraøını ve çıbanları ve dÀóisi açar (14) sürmek ile ve nýşÀdır ile kelefì cilÀ ider veyÀòýd úza ve àuya bıraúmaú ile (15) óatta eczÀsı yumşayub münóall olunca aña Mıãr'da óÀlym dirler. (16) Anıñ óükmi ŞÀmi gibidir. Belki baèø1 evúÀtte anıñ ruüybeti ekaèrdir. Ve úaçan ki (17) yenildikde dili yaúar ise ol zamÀnda òulú ve elvÀnı fÀsid ider ve óíkkeyi ve cerebi (18) ve sececi tevellüd ider illÀ meger et ile

⁶⁵¹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶⁵² Kelimenin üstünde şeklinde okunamayan yazının *penir* olduğu düşünölmektedir.

⁶⁵³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

veyÀöjd yaà ile yiseler. Pes ol, toðumı menè (19) ider. Ve balàamı olanlarıñ äusızlıhını úaèèider àÀyet ile muóallil olduài için.

(20) Cebre: Ol bir ottır. Ekàer Maàrib'de olur. Uzunluàu üç parmaú úadarı (21) olur ve rÀyióası şarÀb rÀyióası gibidir. Ve anıñ yemişi ve çiçegi olmaz. Ve sereüÀn [79a] (1) ayına degin úalur. Ve ol, üç aydan artıú úalmaz illÀ meger balda äaúlayalar. Ve evÀyilde (2) gelen eübbÀ anı cÀmièü'l-laóme deyü tercüme itmişler. Ve ol, óÀr ve raübdır ikincide. (3) Úalbi ve óavÀssı úavı ider ve úanı äÀfi ider ve feraó getürür ve meksýr olan yerleri (4) cebr ider ve cirÀóatları etlendirir içmek ve sürmek ile maóryreyne baş aarısın getürür. (5) Ve acı bÀdem anıñ muálióidir. Şerbeti: Dörte degindir. Bedeli: Et bitürmekde (6) úuniýriyñ ve tefrióde rubemca zaèferÀn vallahü aèlem.

(7) Cebsin⁶⁵⁴: Ol kireçdir. Ve bir úavlde dimişler civedir. EczÀ-yı turÀbiyye aña (8) àÀlib olmaú ile müteóaccer olur. Ve bundan aàreb oldur ki baèøılar dimişler ki ol, ùaşdır ki (9) aألında eyü pişmiş ola. Ve ol, bevraú olmaúdan óAli degildir. Ve anıñ baèøısınıñ (10) beyÀøı şediddir ki aña isfidÀc dirler lÀkin óabs didükleri cemièsinden (11) aósendir, ãoñra úızıla mÀyil olanıdır. Ve anıñ ãanèatr: äÀfi ùaşları cemè (12) idüb birbiriniñ üzerine dizüb ara yirlerin boş úoyalar, ãoñra altına Àteş yaúalar (13) tÀ beyÀø olunca, ãoñra äaúlayalar ol, bÀridir ikinciniñ evvelinde ve yÀbisdir (14) dördünciniñ evvelinde. äÀyet ile yapışıcıdır, cÀri olan úanı óabsider ve şişleri (15) ve istisúAyı óallider sirke ile sürseler. Ve anıñ yemegi rübbemÀ úatlı ider. Ve èilÀcı (16) óabb-ı nil ve úuæeg⁶⁵⁵. Ve anıñ òavÀãındandur ki úaçan zeyt ile bir miúðÀr bevraú ile (17) ve şeb ile ezüb yazınıñ üzerine yapışduralar ol kitÀbeti maóv ider. Ve eger (18) bevÀsire sürseler bevÀsiri øaèif ider ve eger esbÀba sürseler anda (19) kiri ve edhÀnı ve terleri úazır, òuãýãÀ Miãır'da maãiaíyye ile meşhýr olanı. (20) Ve úaçan ki yumırdanıñ beyÀøı ile yoàaurub meksýr olan şey'e úosalar cebr ider.

(21) Ceblehenc: SüryÀni'dir. Ol, bir siyÀh ottır. Úabuài úalın ve iri ve úızıl [79b] (1) çiçegi⁶⁵⁶ vardır ve toðumı òardal gibi lÀkin andan äarurekdir. Ve bu ot Ermen'den ve

⁶⁵⁴ Kelimenin altında *kireç* açıklaması vardır.

⁶⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *والقي* ve *l-úayy* (107/5) şeklinde geçmektedir.

⁶⁵⁶ İki kez tekrar edilen *çiçegi* kelimesinden biri silinmiştir.

Rÿm (2) eürÀfından gelir. Ve úuvveti dört yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. ÖmÀúa (3) ve rebveye ve laúveye nÀfièdir ve balàam-1 àaliòeyi iòrÀc ider, òuâyãan mièdeden. Ve bunlara (4) úuãeg iledir. Ve àaàeyÀn ve øuèf-1 mièdeyi tevellüd ider. Ve sefercel ile kündür anıñ muàlióidir. (5) Ve *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve ol kimse ki bundan àayrı şey dimişdir. (6) Ol, àalaúdır. ZirÀ bir çoú mümÀresetten àoñra bunu taòrìr ittiler.

(7) *CeácÁá*: Ol, èArabi'dir, bir ottır ve şìóden küçükdir lÀkin rÀyióası (8) andan eyürekdir ve çiçegi beyÀø ile àaru mÀ-beynindedir ve toðumı mercimekten küçükkendir. (9) Ve anda acılıú vardır. Bir yıla degin úalur. Ve ol, óÀrdır ve yÀbisdir ikincide. (10) àovuàı ve àancıyı ve riyÀó-1 àaliòeyi menèider ve süddeleri açar. Ve anıñ ile taiyib eylemek (11) bedeni úavì ider ve èarauı úaièider. Ve anıñ duòÀnı meşimeyi sÀúúüider ve óayøı cÀrì (12) ider. Ve ammÀ baş aàrısın getirür. KÀbili anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. (13) *Ve bedeli*: BerencÀsüf.

(14) *CedvÀr*: Hindi'dir. MaènÀsı úÀmièu's-sümÿm dimekdir. Ve YÿnÀnca sÀiaryÿs (15) yaèni muòalliài'l-ervÀó. Ve ol, beş ànıfıdır. Bir ànıfı benefseci'l-lÿndır. Ve úaçan ki bir şey (16) óakkideler yaèni her zamÀn ki anı ovalar anıñ acılıàı dilde ve dudaúda bir derece (17) miúðÀrı úalur. Ve ol, Öüay'dan gelir. Ve ikincisi evvelki gibidir (18) lÀkin ôÀhirinde iri şeyler vardır toðum gibi. Ve bunu KebÀbe'den getirürler. Ve üçüncüsü (19) úızıldır, parmaàa benzer. Ve bu⁶⁵⁷, gelir. Ve dördüncüsü zeytÿn úadarıncadır. (20) GÀhì bir başı ince olur ve biri yoàun olur. Ve siyÀha mÀyil olur. Ve úaçan ki gözüñ (21) kirpiklerine sürseler dimèayı ve aaúlayı⁶⁵⁸ tevellüd ider. Ve Mıàriler èindinde⁶⁵⁹ meşÿrdır. [80a] (1) Ve beşincüsü bir úarış úadarı olur. Ve ol, siyÀh ve yumışaúdır. àÀyet ile acı olur. Aña (2) entele dirler. Cemìesi yayda olur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncüde⁶⁶⁰ olanı dördüncüde lÀkin (3) nefiède ve òavÀãada müstaèmel olan evvelkisidir ve àoñra ikincisidir. Ve bu ikisi (4)⁶⁶¹ ve müfred daòì olur ve ammÀ bÀúì

⁶⁵⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta من الدكن "Deken'den gelir" ifadesi vardır. (107/22)

⁶⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında العقل *e'á-áúìl* (107/23) şeklinde geçmektedir.

⁶⁵⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بالتربوس "türbüs ile" (107/26) anlamına gelen ifade vardır.

⁶⁶⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الترس *e't-türbüs* (107/27) ifadesi vardır.

⁶⁶¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta مع البش "BerÀber olabilirler." (107/26) ifadesi vardır.

eânâflar müfred olur. Ve meökyr olan (5) cedvâr, sâyr aâuları defêider ve ââyetle feraó virür ve òavââda şarâba yaúındır, (6) òuâyââ bir kimse ki muêtâd olmamış ola ve emrâø-ı bârideyi úulunc ve mefââil ve fâlic (7) gibilere nâfièdir ve elvânı óasen ider cidden ve yüzi úızıl ider ve óaââyı ezer ve yereúânı (8) ve süddeleri defêider ve şehveti úuvvetlendirir ve balâamı úaièider ve afyÿnı ve berşi (9) úaièider lâkin maóryre baş aârısın getürür ve nouüa tevellüd ider balâamiler èindinde (10) taólil eyledügi için. Ve sikencübün anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir arpadan bir úirâüa (11) degindir. Ve bedeli youdır ve terbüsisi, Dikenî'si òinâú ve kereb óââil ider (12) ve aâız âuyın úurudurlar ve aèøâyı áaúil iderler. Ve şiriciñ şarâbı ve leymÿn emmek (13) anıñ muâlióidir

(14) *Cerri*: Cimiñ kesriyle ve râniñ teşdidi ile bir balúudur ki anıñ kemigi olmaz çeñe (15) kemiginden áayrı ve şârib gibi úılları vardır siyâh. Ve ôann olunur ki aña Mîâr'da (16) úarmÿü dirler ve Óekim Dâvyd'ıñ diyârında sillÿr dirler. Ol, óârdır evvelkide ve (17) yâbisdir ikincide. Úaâaba emrâøına ve silleye ve úaróaya ve úan úuâmaâa nâfièdir (18) yemek ile ve riyâóaa ve vecaè-1 ôahra yemek ile ve óuúne itmek ile. Ve úaçan ki tiken veyâ peykân (19) üstüne úosalar ceób idüb çúuarur. Ve eyüsi oldır ki úuzlu istièmâl ideler. Ve (20) anıñ bögreklere øararı vardır. Sikencübün muâlióidir. Ve mütevâtir olmış ki eger müstesúi (21) anıñ ile imtilâ olsa ishâl ile andan òalââ olur. Ve úâèideler buña mâniè degildir.

[80b] (1) *Cerâd*: Bir meşÿr úuşdır. áâlibâ èirâú'da olur. Anıñ ayaúları çóúdır. Ve yumırdlar. (2) Ve bir haftadan evvel óââil olur ve öñine gelen nebââtı ve eşçârı yer ve semermez úuşı⁶⁶². (3) Anıñ âandalıdır öikr olınsa gerekdir. Cerâdıñ eyüsi semizi ve âaru olanıdır. (4) Ol, óârdır ikinciniñ âoirinde. Eger anıñ on ikisiniñ eürâfın kesüb ve bir dirhem úadarı (5) âs ile ezeler ve içeler istisúâdan òalââ ider ve èusr-i bevli óallider òuâyââ eger (6) èavratlar anıñ ile buöÿr ideler. Ve cüóâma nâfièdir òââiyyeti ile. Ve ayaúlarınıñ küli áâlili úaièider (7) sürmek ile ve kelefı ve cerebi daði úaièider. Ve anıñ

⁶⁶² Bu cümle yapıca ve anlamca bozuk gibi görünmektedir. Buradaki "ââlibâ èirâúda olur anıñ ayaúları çóúdır ve yumırdlar ve bir haftadan evvel óââil olur ve öñine gelen nebââtı ve eşçârı yer ve semermez úuşı anıñ âandalıdır öikr olınsa gerekdir cerâdıñ eyüsi semizi ve âaru olanıdır ol óârdır ikinciniñ âoirinde eger anıñ on ikisiniñ eürâfın kesüp ve bir dirhem úadarı" bölümü şu Arapça özgün şeklin eksikleri ve yanlışları bulunan çevirisi gibi görünmektedir:

يردعنا لمن العراق مختلف الألوان كذبح الرجل بيض وينسخ في دون أسبوع وبأكل ما يمر به
من النبات والأشجار تفسد بعداً كلمة وضده السموم وسياق وأجود الجراد السمين الأصفر
وهو جار يابس في آخر لثانية انداع ثم منه اذا نزلت أطرافها ورؤسها وصفت بدرهم من (108/5)

üzlusu óıkkeyi ve iótirÁú-1 demi tevellüd ider. (8) Ve baórisiniñ ayaúları olur her cÀnibde, başında iki boynuzı olur yuúarusında ve gözleriniñ (9) altında daði iki. Ve aázınıñ çevresinde úılları vardır. Ve bunuñ küli óaãÁyı ezmekde ve cüöÁmı (10) eylemede mücerrebdir.

(11) Cercir: Berrî bir ottır, cerşÁya⁶⁶³ dimekle meşhýrdır. Çiçekleri áarudır ve yabraúları (12) óaşın, óardal yabraàı gibidir ve baèøı çiçekleri úızıldır. Turpa úaribdir. Ve anıñ bustÀnisi daði (13) olur. Ve çiçekleri beyÀø olur. Ve Ázerde yetişür. Ve úaçan ki ezeler süd ile úurá idüb (14) óazn ideler dört yıla degin úalur, øÁyiè olmaz. Ve ol, óÁrdır üçüncide ve yÁbisdir ikincide. (15) Şişleri óallider ve sümýmı ve kelebi ve kelefi defèider ve şehveti úuvvetlendirir ve ùalaàda (16) ve cigerde olan áalÁbÁtı ve süddeleri zÁyil ider ve óaãÁyı ezer ve eáerleri cilÀ ider (17) lÁkin baş aárısın getirür ve úanı yaúar. Ve aña müdÁvemet cüöÁm tevellüd ider. Ve süd anıñ (18) muálióidir. *Ve şerbeti*: Beşe degindir. *Ve bedeli*: YÁ ãoàan toðumı.

(19) Cernýb: E'l-óalbýb.

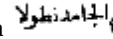
Cerbýz: Baúlatü'l-yemÀniyye.

Circir: E'l-fevk.

(20) Cezer⁶⁶⁴: Meşhýrdır. Berrî ve bustÀnisi daði olur. Teşrinde yetişür ve üç (21) yıla degin úalur. Ve eyüsi, óacimde mutavassüü olub úızılı, áaruya mÁyil ve íatlu olanıdır. [81a] (1) Ol, óÁrdır ikincide ve raübdir yine ikincide veyÁ üçüncide. Balàamı úaèèider ve evcÀè-1 (2) áadra nÁfièidir ve mièdeye ve suèleye ve cigere ve istisúÁya nÁfièidir ve óaãÁyı ezer ve (3) şehveti úuvvetlendirir, óuãýãÁ anıñ berrisi lÁkin bustÀnisi meni[yi] ziyÁde eylemekde (4) aúvÁdır. Ve úaçan ki anı úuz ile úurşı ideler ùalaàı iòhÁb itmede bir şey aña berÁber (5) olmaz. Ve anıñ nebïøi àÁyet ile müskindir. Ve yüzi úızıl ider. Ve anıñ degirmi olanı[nıñ], (6) ki Óekim DÁvyd'ın vilÁyetinde aña şüvündür dirler, óavÁãáı aèøamdır öikr olanlardan. Ve anıñ (7) aáli⁶⁶⁵ sürmek ile ve şişleri daði óallider ve toðumı sidigi cÁri ider (8) ve süddeleri açar ve yereúanı ve bel aárısını zÁyil ider. Ve

⁶⁶³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında . óarşÁ (108/11) şeklinde geçmektedir.

⁶⁶⁴ Kelimesinin altında *hÁvic* açıklaması bulunmaktadır.

⁶⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . "Pıhtılaşmış kanı koklamakla çözer." (108/22) ifadesi vardır.

úaçan ki andan bir miúDâr ve úadarınca (9) şalâam toðumı bir turbuñ içine úoyalar ve bişüreler ve yeyeler óaãÄyı ezer ve óareúÄnı ve èasr-i (10) bevli zÄyil ider. Ve bu, mücerrebirdir. Ve úaçan ki yumşau doarayalar ve úaynadalar müherrÄ olunca (11) ve äuyından bir şey dökmeyeler, aña bal úoyalar ve nerm Äteş ile yap yap bişüreler inèiúAda (12) úarib olunca, ãoñra anıñ her bir baümÄnına yarım vaúıyye èyd-i Hindî ve úaranfil ve dÄrçini (13) ve zencebil ve⁶⁶⁶ bevvÄ ve cevze äalalar ve äaúlayalar ÄvÄziñ taäfiyesinde ve nevÄziliñ (14) menèinde ve suelede ve øuef-1 mièdede ve cigerde ve hÄøıme úuvvetlendirmede ve (15) istisúAda ve şehvetiñ øuefında äÄyet ile nÄfièdir ve bir şey anıñ yerin dutmaz. Ve cezeriñ (16) mürebbÄsı didikleri budır. Ve cezeriñ cemièsi şavâa ve vecaè-1 sÄúeyne nÄfièdir lÄkin (17) öikr olanlarda toðumı aúvÄdir. Ve anıñ aalı ekleyi ve nÄr-1 FÄrisi'[yi] menèider egerçi (18) yanmış ise de. Ve eger andan cüz'i óaml ideler raómi äÄfi ider ve óamle daði (19) virür lÄkin baiü'l-haøm ve nÄfiø ve äaliø riøler tevellüd ider. Ve istisúAsı olan anıñ (20) yemesinden óaøer itsün. Ve anisýn ve öikr olınan şeyler anıñ muälióidir. Ve yine (21) edhÄn ile bişirmek anıñ muälióidir. Ve anıñ nebîøi baş aarısın tevellüd ider. Küsfere [81b] (1) ve acı bÄdem anıñ muälióidir. Ve *ãanèatr*: Oldur ki ãuúalar yÄ bişürüb äÄfi ideler. (2) Ve äÄfi olan äuyı bişüreler tÄ rubèi úalınca ve äuyına rubèi úadarınca bal iøÄfe ideler (3) ve cerrelere úoyub aázların muókem baàlayub úoyalar yetişince. Ve cezerden me'öyø olınan (4) altmış dirhemedir ve nebîøinden yarım baümÄn ve mürebbÄsından altı dirhem ve toðumından (5) bir miáúÄl. Ve *bedeli*: Şalâam ve şýniz.

(6) *Cezè*: Bir üşdür göz gibi. BeyÄø ile äaru ve úızıl ile siyÄh mÄ-beynindedir. (7) Ve äÄlibi uzun olur óatta dimişler ki ol, bir óayvÄniñ boynuzında bulunur. äaóió (8) olan oldur ki Yemen cÄnibinden gelür. Ol, bir maèendir. Ol, óÄrdır ve yÄbisdir (9) üçüncide. Ve úaçan ki ezüb yaralara serpseler úanı úaièider ve tÄze et úaynadır. (10) Ve anıñ ile misvÄklenmek dişleri äÄfi ve beyÄø ider. Ve yÄúýt ile mercÄniñ (11) kirin açar. Ve eger bir èavratıñ iøàuracaàı zamÄnda úılından aãalar⁶⁶⁷ téz iøàurur. (12) Bu, mücerrebirdir. Ve èavratlar óann iderler ki anı bile götürmek cinni ve ümmi'ã-äibyÄni menè (13) ider. Ve

⁶⁶⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta 'e'l-hey1 (108/27) ifadesi vardır.

⁶⁶⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır.

âÂbit olmuştur ki anı bile götürmek veyâ anı ile bir şey yemek âam ve óüzün (14) getirür ve ôarfından içmek yereúÂna nÂfièdir ve bile götürmek laúve maraøma (15) daði nÂfièdir⁶⁶⁸.

CezmÂzek: æemeri'ü-üarfÂ.

Cezerü'l-berr: ŞauÂúıla ıúÂú olunur.

(16) CesÂd: ZaèferÂn.

Ceşe: YuúÂlu çeşmÂzek e's-şişim.

Caã: Cibs.

(17) Cuèede: YÿnÂnca fyliyÿn dirler. Ol, bir ottır. Yeşil yabraúları vardır ve (18) eirÂfında dikenler bulunur ve budaúlarında beyÂø çiçekleri vardır. âaruya mÂyildir. (19) Ve toðumı anisÿn gibidir. ÓuzeyrÂnıñ evÂyilinde yetişür. Eyüsi, pek acı olanıdır. (20) Ve úuvveti sekiz aydan ãoñra sÂúü olur. Ol, óÂr ve yÂbisdir ikinciniñ (21) Àoirinde. Büyük tiryÂúa úorlar. Sümÿma muúÂvim olur. Ve yereúÂna nÂfièdir, [82a] (1) òuâyâÀ siyÂh olan ve ısıtmaları keser, òuâyâÀ rubè ısıtmasın ve óaãÂya ve èusr-i bekle ve mefÂâıla (2) nÂfièdir ve faøalÂtı açar ve riyÂó-ı âaliòeyi óallider óayäu kÂnet ve eróamı ve úuryóı âÂfi (3) ve òuşk ider ve úurtları çúurur lâkin baş aârisin getirür ve mièdeyi øaèif ider. ÓamÂmÂ (4) anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúÂle degindir. *Ve bedeli*: Rióleri óall itmede şío (5) ve úurdları iòrÂc itmekde nÂr aâacınıñ úabuâı ve seliða.

(6) Cuèetü'l-feti: Küzberete'l-bi'r.

Cuèl: èAòimü'l-òanÂfis.

(7) Cüftefrend: YÿnÂni'dir. MaènÂsı cüft idici. Ve Óekim DÂvyd'ıñ diyÂrında òâiyyeti'a-(8)-âaèlebe dimekle meşhÿrdır. Ol, bir ottır bir úariş úadarı. Yabraúları var noðÿd yabraúları (9) gibi âarudır. Birbiri üzerine yemişi var ihlilec gibi ve bÂdem şeklinde. Ve yemişin ùarfında (10) bir uzun diken olur. İçinde üç óabbe vardır óılbe gibi. Beşden ziyÂde olmaz. Ve cevzÂda (11) yetişür. Ol, óÂr ve yÂbisdir ikinciniñ Àoirinde. İstisúÂya nefèi mücerrebdır. Ve øaèif (12) şehveti úavî ider ve riyÂó-ı âaliòeyi óallider ve âancı ve mefÂâıl aârisini sÂkin ider. (13) Eger ünâeyeyne sürseler şişleri óallider ammÂ bögreklere muøırdır. Ketire anıñ (14) muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúÂle

⁶⁶⁸ Kelimenin şeklinde, üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir.

degindir. *Ve bedeli*: Şýniz ve ballÿia ve fistúa (15) ióÀia iden şeylere úabuú iúÁú olunur. Ve òurmÀ aàacının ùlèina ke-òÀlik (16) iúÁú olunur. Ve yine anıñ cümlesine aàacı ile iúÁú olunur.

(17) *CülnÂr*: Muèarredir gülnÂr-1 èAcemî'den. Ve maènÂsı nÂrın güli dimekdir. Eyüsi, àÿet ile (18) úızıl olanıdır. Ol, bÂrid ve yÂbisdir üçüncide. İshÂli ve úanı óabsider ve cerebe (19) ve óikkeye ve yaralara ve secece ve nÂr-1 FÂrisi'ye nÂfièdir içmek ile. Ve úaçan ki anı bedene sürseler (20) áunÂnı ve baðrı úatèider ve bedeniñ rÂyióasın eyü ider, gevşek olan aèøÿı úavì (21) ider. Ve sirke ile dişleri ve dişler etini şedid ider ve aàızda olan yaraları zÂyil [82b] (1) ider. Ve anıñ òavÂãındandır ki úaçan aàız ile anı aàacından alalar açılmaduından (2) evvel, güneş çıúduàı zamÂnda, çihÂr-şenbe günü⁶⁶⁹ bir dÂnesi bir yılıñ (3) göz aàrısın menèider. Ve ol, baş aàrısın getirür. Ketire anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: (4) İki dirheme degindir. *Ve bedeli*: NÂr úabuàı.

(5) *CelbÂn*: Ol bir ottır. Küçük yabraúları olur. Ve çiçegi beyÀø ile áaru mÂ-beynindedir. (6) Bir nevèiniñ derisi àaliò ve àÿet ile beyÀødur. Ve içinde noðyda beñzer toðumı var. Bu nevèe cilbÂn-1 (7) ebyaø dirler. Ve bir nevèiniñ iri toðumı var. Evvelkiden küçük ve beyÀøı azdır. Bu nevèe (8) beyúa dirler. Ve bir nevèi uzun olur. Óacimde bÂúlÀya⁶⁷⁰ úaribdir lâkin siyÂhdır. Toðumı (9) büyük ve müdevver ve áaruya mÂyildir. Ve Mıâr'da bisille dimekle maèryfdır veyÀ (10) küçük, müdevver ve aàır ola bu nevèe cilbÂn-1 esved⁶⁷¹ dirler. Ve cilbÂndan nevè-i òÀmise, (11) úiãÀã dirler. Úabuàı ve dÂnesi ince. Ve òikr olan cilbÂnı yılda iki kerre ekerler. Biri (12) úışın Àòirinde ekerler, yayıñ evvelinde yetişür. Ve biri yayıñ vasaúnda ekerler, òarífde (13) yetişür. Cemîesi bÂriddir üçüncüniñ evvelinde. Ve òuşkdır ikincüniñ Àòirinde. Úaçan ki (14) anıñ beyÀøını bişüreler ve áuyın bal ile içseler bögrekleri ve suèleyi ve evcÀè-1 (15) áadrı ve faøalÂtı àÀfi ider ve cÂri ider. ÓuãÿãÀ südi ve anıñ dükeli envÀèì, (16) kelefì àÀfi ider yayúamaú ile ve üstine úomaú ile. Ve şışleri óallider bal ile sürmek[le]. (17) Ve bisille, körsine gibidir, meksÿr olan şeyleri bitürür. Ve cemîesi óayvÂnÂtıñ èalefidir. (18) Ve anıñ yemegi aòlÀú-1 sevdÂvi ve vesvÂsı ve riyÂó-1 àaliòeyi tevellüd ider. Ve òayÂları (19)

⁶⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "yutmakla" (109/29) anlamına gelen ifade vardır.

⁶⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Küçük nohuta karibdir." (109/ 33) şeklinde geçmektedir.

⁶⁷¹ Kelime *cilbÂn-1 esved* olarak yazılmıştır.

büyüdir. Dâ'i'l-fili ve dev'Alî óÃãil ider. (20) Ve úılı anıñ içine úoyub incir aàacı ile yumşau olunca bişürmek⁶⁷² ve bal şerbetin (21) içseler anıñ muâlióidir.

[83a] (1) *Cild*: Ol, dükeli óayv'Anlarıñ aèdel aèø'Asıdır. Maè-haõÀ ol, b'Àrid ve y'Àbisdir (2) etine göre. Ve úaçan ki bişürseler ve yiseler àrd'Ası óayv'Anıñ s'Àyir aèø'Asından (3) eyürekdir. Eger baiyi'l-haøm olmasaydı mehzy'l olana dükeli şeylerden ziy'Àde (4) úuvvet virürdi. Ve cemîe deriler áoyduúları zam'Anında yaralara ve aàac ile⁶⁷³ döğülen (5) yerlere n'Àfièdir. Ve derileriñ her birine maðãÿã olan ðav'Àãã eger à'Àbit olsaydı (6) öikr olnurdu ol ecilden benî Àdem derisine maðãÿã olan şeyleri terk (7) ittik maè-haõÀ dirler ki anıñ cildi aàaca aãmaàla aàacı óifóider

(8) *Cilencübin*: F'Àrisi'den muèarrebdir. Aãlı gülcübin yaèni gül ve bal ve şekerden daòì (9) iderler. Ve èAcemce gül-b'À-şeker dirler. Ve eyüsi oldur ki evz'Anı muókem ola ve güli eyü ola. (10) Ve àanèatı oldur ki güli bir gice úoyalar, áoñra başın ve toòmın nezè ideler ve ufaú ideler ve iki (11) úadarınca à'Àfi bal vey'À şeker ile bir gök ôarfda yoàuralar ve áoñra şışeye úoyalar (12) ve aàzın muókem baàlayalar ve cevz'Anıñ evvelinde güneşe úoyalar, esediñ yarısına degin àaúlayalar. (13) Ve baèølar dimiş ki gülüñ t'Àzesinden ideler, úurú gün úoyalar. Ve baèølar dimişler ki iki (14) yıla degin úoyalar. Ve eyüsi öikr ittügümüzdir. Ve àaóìó maècÿn-ı verd didikleri budur. (15) Ve bu àÿretde olan ó'Àrdır ve y'Àbisdir ikincide. Ve şekerden olanı ó'Àrdır ikincide, raúbdir (16) evvelkide. Ve bu nevèiñ ikisi daòì dim'Àãı ve mièdeyi úavì iderler ve belle-i àaribeyi taòfif iderler (17) ve buò'Arı àuèÿd eylemekden menèider òuãÿãã eger ùe'Àmdan áoñra aòø eyleseler. Ve (18) baldan olanı pirlere ve mebrÿdeyne nefèi ziy'Àdedir. Ve bir kimseniñ gözinde ruÿÿbeti (19) à'Àlib ola, meael'À Mıãır'da s'Àkin olanlar gibi, anlara evfaúdır. Ve mef'Àãıl aàrısına (20) ve niürise ve f'Àlice n'Àfièdir ve óaã'Àyı ezer ve èusr-i bevli óallider. Ve anıñ rubèınca kemmÿn (21) maècÿnı, riy'Àó-ı àaliòeyi ve úuluncı ve bel aàrısını óallider ve ùe'Àmı haøm ider. Ve úıřda [83b] (1) aña mül'Àzemet eylemek ài'óatı óifóider ve şekerden olanı, maórÿreyne ve ùabièatı y'Àbis olan (2) kimselere evfaúdır ve cünÿnuñ ve vesv'Asıñ evvellerine n'Àfièdir. Ve úaçan ki andan ve úsÿöÿdis

⁶⁷² Cümle yapıca bozuk gibi görünmektedir. Bu bozukluğu gidermek için buradaki *bişürmek* kelimesi *bişürseler* şeklinde düşünölmüştür.

⁶⁷³ ifade şeklinde yazılmıştır.

(3) maècýnından birÀber ve birisinin yarısınca benefşe maècýnı cemièsin bir yere úarıřdurub istièmÀline (4) müdÀvemet ideler göz aàrısın ve buòÀrı ve øuèf-1 mièdeyi ve baş aàrısını ve süddeleri ve aòlÀü-1 (5) muóteriúayı zÀyil ider. KerrÀtla tecribe olunmuşdır. Ve úaçan ki bal ile olanı, gül maècýnı ve türbüd (6) ve kerefs toðumı ile bişürseler ve àÀfi idüb áuyın birúaç kerre içseler laúveyi ve fÀlici (7) ve aàz gevşekliğini zÀyil ider. Ve şekerden olanı úaçan ki temrhindì ve èunnÀb ile (8) baş dönmesin ve süddeyi zÀyil ider. Ve gül maècýnını úaçan ki bişürseler řarÀbından àÀfi (9) olur. Ve ol, cigere muòirdır ve àusızlıú iòdÀà ider. ÓařòÀř anıñ muàlióidir. (10) *Ve şerbeti*: Cirminden dört miáúÀl olur. Ve anı bişürdüklerinde on dört (11) miáúÀl andan alalar ve altı úadar anıñ vezni àu ile bişüreler óatta üçden biri úalınca. (12) Ve aña muòÀf olanıñ nıáfı úadarınca olur. Ve rivÀyet olunmuş ki sükkir⁶⁷⁴ veyÀ bal, gül úadarı (13) ola. Ve bu, egerçi cÀyız ise de lÀkin ceyd degildir. Ve tÀreten balıñ veyÀ řekeriñ ièÀdesine (14) iótiyÀc olunur bişdügi óÀlette. Ve baldan olanıñ úuvveti dört yıla degin úalır ve şekerden (15) olanı iki yıla degin.

(16) *Cülhesrîn*: Mine'n-nesrîn.

CelcelÀn: E's-simsim ve yuúlaúu èale'l-küsfere ayêan.

Celyz: Bi'l-muècemete'l-bunduú (17) ve bi'l-mühmeleti'â-ânavber.

Celez: Bi'l-muècemeti'l-cilbÀn.

Celif: E'z-zevÀn.

Celhem: Mine'l-èavsec.

(18) *CüllÀb*: Ol, münèaúid olan şekerdir, vezni úadar veyÀ ziyÀde gül áuyı ile.

(19) *Cümmeyz*: YýnÀnca saúmýz. Ve maènÀsı úızıl incir. Ve berrì incir daòì tesmiye olunur. (20) Ol, bir èaòim aàacdır. Budaúları çóudır. Úızıl týt aàacına benzer. Ve yabraúları (21) týt aàacınıñ yabraúlarından incerek ve áarurekdir. Bermýdede yetiřür ve bÀbeye dek úalır. [84a] (1) ZirÀ dimiřler ki yılda dört kerre yimiř virür. Ve baèøılar yedi kerre dimiřler. Ve óÀrr olan (2) vilÀyetlerde ve úumlu yerlerde, Miâr ve áazze gibi yirlerde olur. Ve Beyrýt'ta daòì birúaç (3) aàac varımıř. Ve anıñ eyüsi mutavassıú olub ve eyü piřmiř olanıdır. Ve ol, başından (4) birez oymayınca piřmez imiř. Ve gÀhi azacıú

⁶⁷⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

zeyt yaàı ile yaàalarlar incir gibi téz bişmek (5) için. Ve ol, óÂrdır ikincide ve raùbdır evvelkide. Ve yÂbisdir diyen kimse òaùÀ (6) eylemiş. Ve ol göğüs aarısına ve suèleye ve lehıbe ki yübýsedden ola, nÂfièdir, (7) bögrekleri ve ùalaàı îâlÁó ider ve vesvÂsı zÂyil ider. Ve yapraúları, ishÂli (8) úaùèider ve óayøı cÂrì ider. Ve anıñ döğülmişi şeker ile berÂber suèleyi úaùèider (9) egerçi úadım ise de ve südi yaraları yapışdırır ve şişleri óallider ve debilÂtı (10) cÂrì ider. Ve aàacınıñ küli yaraları ve ekleyi ve nÂr-ı FÂrisi' [yi] menèider serpmek ile. Ve úaçan ki (11) yapraúları, yemişi ile yaş iken döğüb ve cümlesin bişürseler müherrÂ olunca ve áuyını (12) şeker ile èaúideler yalamak ile suèleye ve èusr-i nefese nÂfièdir ve ÁvÂzı äÂfi (13) ider. Bu, mücerrebdır. Ve cümmeysz mièdeye áaúildir ve nÂfiòdir. Ve anisÿn ve sikencübün (14) anıñ muâlióidir. Ve anıñ üzerine áu içmek, nitekim ehl-i Mıâir dirler, ol, òaùÂdır. Ve ol (15) kimse ki dimiş FÂris' de aàu olub Mıâir' da me'kylÂt olmış olduài àalaúdır. (16) Ve bu, iòtilÂùve iltibÂsıñ menşeyi CÂlinÿs' ın kelÂmıñ naúl idenlerdendir.

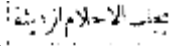
(17) Cemşet: Bir iaşdır. BeyÂø ve úızıl ve gök olan eyüsidir. Ol, aàır (18) ve şeffÂfdır. ÓicÂz'da olan äafrÂ adlu yerde olur. Ve ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncü[de]. (19) Gözde olan yaraları ve şişleri óallider sürmek ile. Ve úaçan ki andan òÂtem yapalar (20) anı bile götüren her yerde maúbÿl olur ve óÂcetleri revÂ olur. Ve eger anıñ (21) içinde yemek yiseler⁶⁷⁵ òafaúÂnı ve mest olmaài menèider. Ve eger⁶⁷⁶ [84b] (1) başı altına úosalar perişÂn⁶⁷⁷ görür.

(2) CümmÂr: Ol, òurmÂ aàacınıñ úalbidir. Ve ùalèıñ yeri ve eyüsi, beyÂø ve ùatlu (3) olanıdır. Ol, bÂrid ve yÂbisdir evvelkide. Göğüs aarısına ve suèleye ve óarÂret-i (4) àaribeye ve bögrekler inceligine nÂfièdir, òuäÿâÀ şeker ile. Ve nÂfiòdir ve yellere tevellüd (5) ider. Sikencübün anıñ muâlióidir.

(6) Cimcim: Bir ince ottır. BeyÂø ile áaru mâ-beynindedir. Anıñ⁶⁷⁸. (7)⁶⁷⁹. Ve eyüsi ùatlu ve òafif ve kesici olanıdır. ÓÂr ve yÂbisdir üçüncüniñ (8) evvelinde. Rebve'ye

⁶⁷⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "veya içseler" (111/20) ifadesi vardır.

⁶⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve sükkeri" (111/20) ifadesi vardır.

⁶⁷⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Kötü rüyalar görür." (111/20) ifadesi vardır.

⁶⁷⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Çiçeği bilinmiyor." (111/24) ifadesi vardır.

⁶⁷⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Çin'den gelir." (111/24) ifadesi vardır.

ve suëleye ve úan biraúmaàa ve ôÀti'l-cenbe nÀfièdir. Ve àÀlib⁶⁸⁰ istièmÀl (9) olınan⁶⁸¹ ve şeker iledir. Ve ol, şehveti taóriklendirir ammÀ ìalaàa øararı (10) vardır. äamà-ı Maàribi anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: Yarım dirheme degin. *Ve bedeli*: Üç (11) úadarınca öuşkencübün.

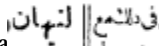
(12) *Cemel*⁶⁸²: Meşhýrdır, deve didükleri óayvÀndır. Ve cezýr daði dirler. Eyüsi (13) iki yıldan tecÀvüz eyleyenidir. Ol, óÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncüniñ (14) evvelinde. Anıñ eti rubè ısıtmasını zÀyil ider yemek ile ve bedeni úavì ider ve şehveti taóriklendirir (15) ve yereúÀna ve óarúa-i bevre nÀfièdir ve sidigi suëleye ve zükÀma ve ciger şişlerine ve ìalaàa (16) ve istisúÀya nÀfièdir içmek ile ve úoulamaú ile, öuãÿãÀ südi ile bile. Ve anlara óadià-i (17) şerif vÀrid olmuşdır. Ve úaçan ki óürmül ile bişürseler fÀlice ve òadra ve şişlere (18) sürmekle sÀkin ider. Ve anıñ tersi rièÀfı úatèider ìamzırmaàla ve yüni yaraları etlendirir. (19) Ve andan olan esbÀb bedeni ısıcaú dutar ve balàamı ve bÀrid emrÀoları úatèider. Ve anıñ (20) köpügi cünÿn getirür içmek ile ve dimÀai ve èaúlú øaèif ider. Ve bögrekleri baàarı (21) øaèif ider. Ve eger anıñ terine buàday sürseler ve úuşlara dökseler anı yeyen [85a] (1) úuş ser-öi ş olub düşer. Ve eger bir èavrat⁶⁸³ óayødan ãoñra bile (2) götürse óamle muèin olur. Ve anıñ⁶⁸⁴ úanı úatèider. Ve raómi ve bevÀsiri ve şiúÁuí (3) yemek ile àÀfi ider ve bile götürmekle daði. Ve deve köçeginiñ enfióaaı şehveti úuvvetlendirir. (4) Ve ol, kemdir, emrÀo-ı sevðÀviyyeyi tevellüd ider ve arú ider. Ve anı bizr ile bişürüb ve sikencübüni (5) aña tÀbiè úılmaú anıñ muàlióidir. Ve anıñ òavÀããından eger bir óÀmile olan èavrat anı yise geç doàurur (6) ve eger altından geçse téz doàur[ur].

(7) *Cemelü'l-óimÀ*⁶⁸⁵: E'l-óarcel.

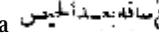
Cemfesrem: Ve óamsafým, e's-süleymÀni mine'r-reyóÀn.

(8) *Cümhýdi*: Üzüm şiresinden azacıú bişmiş olan şeydir.

⁶⁸⁰Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “onun için kullanılır” (111/26 ifadesi vardır).

⁶⁸² Kelimenin altında *deve* açıklaması bulunmaktadır.

⁶⁸³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ihtimal ki onu içerse”(111/34) ifadesi vardır.

⁶⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “hörgücü” (111/35) ifadesi vardır.

⁶⁸⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-óaðer (112/3) şeklinde geçmektedir.

(9) *Cinüyânâ*: Fârisice gÿşe ve àAcemce beşedşeked. Ve bunıñ ismi YÿnÂni' dir. YÿnÂn (10) mÿlyklarından biriniñ adıdır. Ve gÂhi aña cinyÂüş tesmiye olunur. Ol, zirÂvend[d]jen aäleôdir. (11) Ve yire úarib olan yabraúları, cevziñ yabraàı gibidir, ãoñra áararur. Ve anıñ aacacı bir úarış (12) miúdÂrı uzanur ve úızıl çiçekleri olur, toðumı simsim gibidir. Ve ne úadar úızarsa eyü olur. (13) Yayda ve eylülde yetişür. Ve úuvveti üç yıla degin úalur. Ve şiresiniñ úuvveti yedi yıla (14) degin úalur eger şışede áaúlasalar. Ve efsentine úarışdırsalar farú olunmaz. (15) İLLÀ bunıñ rÂyióası eyü olmaála farú olur. Ol, óÂrdır ikincide ve yÂbisdir evvelkide. (16) Şışleri óallider muúlaúan. Óuäyâan cigere ve ùalaàa ve kesr olan yirleri cebr (17) ider içmek ile ve üstine úomaú ile ve faøalÂtı cÂri ider, óuäyâan óayoyı ve aşıaadandan (18) bile götürmek ile uşau bıraúdırır ve süddeleri açar ve áovuuđdan olan aarıları (19) açar ve gönüli ısıcaú dutar ve aàularıñ øararın defèider, óuäyâan eaúreb aausın (20)⁶⁸⁶. Nefèi eaôimdir. Ve şirdene⁶⁸⁷ øararı vardır⁶⁸⁸ anıñ muálióidir. Ve (21) *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve *bedeli*: Míalince ÁsÂryñ ve náfınca keber aacacınıñ [85b] (1) úabuái veyÀöyd bedeli úusu veyÀ zirÂvenddir.

(2) *Cindbider*⁶⁸⁹: YÿnÂnca iksiyÂnyş dirler. Ol, bir baórì óayvÂnıñ ùaşıadır. Yerde (3) daòı olur. Ve ol köpek şeklindedir lâkin küçükdir. Úılı çou ve siyÂh olur. (4) Ve cindbideriñ eyüsi, úızıl olub rÂyióası eyü olanıdır ve üç yıldan tecÂvüz (5) eylememiş ola. Ve bundan áayrıları kemdir. Ve anıñ àÂyet ile siyÂh olanı sümm-i úÂtildir. Ve úaçan ki (6) cindbideri keçi úanı ile ðamir idüb Áşaua ve cÂvşir ve áamâa úarışdırsalar ve derilere (7) úosalar farú olunmaz lâkin cüft olmaála bilinür ve derisi téz ölür⁶⁹⁰. Ve ol, óÂr ve yÂbisdir (8) üçünciniñ Àoirinde. TiryÂú-ı nefiseniñ eczÂsındandır. Úadim olan áudÀèi ve şauúuayı (9) ve zükÂmı ve fÂlici ve laúveyi ve kezÂzı ve ðadrı ve riyÂó-ı müzmineyi egerçi úulaúda ise de (10) ve ciger pekligini ve ùalaái ve úuluncı óallider. Nitekim istièmÂl iderler egerçi buöyr (11) eylemek ile. Ve ruÿybÂtı úurudır ve

⁶⁸⁶ Metnin Arapça nüshasında boşlukta ^{مع السداب} "suzab ile birlikte" (112/13) anlamına gelen ifade vardır..

⁶⁸⁷ Metnin Arapça nüshasında ^{رئة} ri'e (112/13) şeklinde geçmektedir.

⁶⁸⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{استويوقديوي} asúylýúanderyñ (112/14) ifadesi vardır.

⁶⁸⁹ Kelimenin altında *úunüz úaşıaı* açıklaması bulunmaktadır.

⁶⁹⁰ Bu ifadesi metnin Arapça nüshasında ^{وتسمت حلدته} "derisi ufalanır" (112/19) şeklinde geçmektedir.

balàamı úaièider ve fevÀúi-i müzmineyi óallider ve aàular (12) øararın defèider, òuâyãan afyÿmı. Úaçan ki sirke ile içseler ve âarèa ve òafauÀana (13) ve nisyÀana ve ùamarlarda olan aàırlara nÀfièider ve faøalÀatı cÀrì ider ve uşaàı (14) ve eróÀamı iâlÁó ider. Úaçan ki ferÀzec ideler ve eger anı göze çekseler sebel ve (15) dimèa için àÀyet ile nÀfièider. Ve ol, maórÿreyne muøırdır. ŞarÀb-ı benefsec⁶⁹¹ ve siyÀh-ı (16) bÀdzehr ve óummÀø-ı utruc ve eşek südi anıñ muâlióidir. Ve eyüsi sürmek ile istièmÀl (17) olunandır veyÀòöyd zeyt yaàı ile sürmek ve maórÿreynlere gül yaàı ile⁶⁹²: (18) Dört úirÀia degindir⁶⁹³: Mialince vecc ve nıâfınca veyÀ aülüüünce fülful.

(19) Cenóal: Mine'l-heylÿn.

CenÀr: E'd-deleb.

CenÀó: Úuş úanadıdır. Ve ol, (20) úuşda àayrılarıñ eli gibidir. Ve maèlymdır ki ol, úuşıñ etinden aòafdır. ZirÀ anıñ (21) tüyi àilòet ceòb ider. Aalı ile öikr olınsa gerekdir. Ve cenÀóe'r-Rÿmi, rÀsıdır.

[86a] (1) Cinni: Úalìab yemişidir.

Cenme⁶⁹⁴: CenmedÀn daòì dirler. Ve mımnden èivaø yÀ ile daòì óuurlar (2) yaèni cenyedÀn dimekdir. Ol, çiçekden açılmayanıdır ancaú rummÀn degildir.

CenÀói'n-nisr⁶⁹⁵:

(3) Cevz⁶⁹⁶: YÿnÀanca úÀslis dirler. Ve Mıâr'da şÿvengiyye dimekle maèryfdır ve (4) nÀrcile daòì ùlÀú olunur. Ve ùlÀúları èindinde cevz-i ŞÀmi murÀd olunur. Ve ol, (5) bir aàacdır. äovuú olan yirlerde ve daàlarda ve àu mecÀrilerinde olur. Anı bÀbede dikerler. (6) Ve yirinden naúl idüb àayrı yire ekerler. Ve yemişi üç yıldan àoñra óÀail olur. Ve ol (7) aàac yüz yıl úalur. Ve ol aàacıñ úabuàına Mıâr'da misvÀúi'l-Meàaribe dirler. Ve yabraúları (8) yaããı ve rÀyióası eyü olur. Ve anıñ gölgesinde uyumaú sebÀt ve

⁶⁹¹ Metnin Arapça nüshasında شراب البندج *şarÀbü'l-benefsec* (112/25) şeklinde geçmektedir.

⁶⁹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta وتسرته "ve şerbeti" (112/27) ifadesi vardır.

⁶⁹³ Metnin Arapça nüshasında boşlukta بدله "bedeli" (112/26) anlamına gelen ifade vardır.

⁶⁹⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بومجيد *cemed* (112/31) şeklinde geçmektedir. Bu kelimeden sonra boşluk bulunmaktadır. Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta هو الحشف "o haşeftir" ifadesi vardır.

⁶⁹⁵ İncelenen metinde bu maddenin açıklaması verilmemiştir. Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması

الحرفشيف *e'l-óarşef* tir.

⁶⁹⁶ Kelimenin altında úoz açıklaması bulunmaktadır.

fâlic ve mevt-i füc'e (9) iódÀà ider lâkin bu øarar muètÀd olmayan kimselerdir ehl-i ÓicÀz gibilere ammÀ muètÀd (10) olanlara ol úadar øarar itmez. Ve aàacınıñ dükelisi óÀr ve yÂbisdir ikincide. illÀ úozıñ içi (11) óÀr ve raùbdır evvelkide. Eger pişmezden evvel alalar ol, gögüs aàrısına ve úaãabaya (12) ve suëleye ve sÿ-i haøma, ùamarlar şışlerine ve meme aàrısına devÀ-i ceyyiddir, òuäyâÀ (13) eger bişürüb ısıcaú iken yiseler. Ve ol, toðum olmaàı menèider. Eger belÀdur ile yeseler (14) dişlerüñ siyÀh olmaàın menèider. Elden úazır⁶⁹⁷. Ve anzarÿt ile taóaccür olmaàı ve aàaeyÀnı menèider ve riyÀó-ı àaliòeyi óallider ve úurtları iòrÀc ider. Ve anıñ küli şarÀb ile ferzüce eylemek óayøı úaèider. Ve anıñ yeñisi sümm-i úÀtildir⁶⁹⁸. Ve anıñ eskisi sümm-i úÀtildir istièmÀl olunmaz (15) illÀ edhÀnda. Ve gök úozıñ úabuàıñ úaçan ki ãaàsalar⁶⁹⁹ ve bişürseler àaliò olunca yaraciklere, (16) dÀ'i'â-aaèelebe ve ònÀúa ve şışlere tiryÀú gibidir bal ile sürmek. Ve anı èameli misk (17) iderler. èAdetce misk olur. Ve ol, yüzi ve dudaúları úızardır sürmek ile. Ve andan (18) bir cüz'i úadarınca yabraúlarından, únadan úarışdırsalar nezelÀta ki Mıâr'da óÀdir dimege (19) maèryfdır ve baş aàrısına ve ãovuúdan olan aàrılara fâlic ve niúris gibilere sürseler (20) úaèider. Ve anıñ küli dimèaya ve seble ve cerebe nâfièdir göze çekmek ile. Eger anı yaş iken (21) sirke ve demiriñ òubáı ile bişürseler yÀòöyð bir hafta anda ıladalar ve úıla sürseler [86b] (1) siyÀh ve úavı ider. Ve eger anıñ pek olan úabuàın yaúsalar ve külin dişlere sürseler (2) àÀyet ile beyÀø ider ve gevşek olan etleri úavı ider. Ve eger anıñ veznince yanmış şışe (3) ile ezeler ve her gün bir miáúÀl içseler óaãÁyı ezer ve èusr-i bevlı óallider. Ve aàacınıñ (4) úabuàın eger zeyt ile bişürseler müherrÀ olunca bevÀsir ve maúèad maraølarına eyüdir (5) sürmek ile. Ve eger anıñ ile sivÀk ideler dimÀaı ãÀfi ider ve nisyÀnı zÀyil ider (6) ve nereye sürseler rengi güzel ider. Ve cevziñ òavÀããındandır. Úaçan ki ùemı müteàayyir (7) olan ùeÀÀma yÀ yaàa bütün àalsalar ve úaynadalar ùeÀÀmıñ taèyir olan ùemı (8) aña intiúÀl ider ve eyü olur. Eger için ùeÀÀma àalsalar ùemın eyü ider. Ve eger (9) zeytde yÀ mÀzyçda bişürseler siyÀh olunca ve bir ince ve uzun şışeye úosalar (10) ve úoz aàacınıñ dibinde bir çuúur úazalar ve ol şışeyi úoz aàacınıñ yabraúları tókülecek (11) zamÀnda gömeler. Ve úoz aàacınıñ

⁶⁹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *نضع عسله من البید*. "Balı elden kazır." (113/5) şeklinde geçmektedir.

⁶⁹⁸ "elden úazır (...) sümm-i úÀtildir" satırları, *ãaó* ibaresiyle bir düzeltme şeklinde haşiyede yazılmıştır.

⁶⁹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *إذا اعتصر*. "sıkıldığı zaman" (113/7) şeklinde geçmektedir.

kökini ol şışeye úosalar ve ol aàacın yabraúların (12) gögerince úosalar ãoñra çıúarsalar ol, àÀyet ile eyü òuøÀb olur. Úuvveti (13) bir yıla degin úalur. Ve eger ol òuøÀbı óamÀmda úıl çıúmazdan evvel úaşaúlara (14) sürseler ol kimseniñ úılı aãLÀ beyÀø olmaz egerçi èömr-i úabièiden tecÀvüz (15) iderse de. Ve cevz, maàaañ sÀkin ider ve yaraları iãLÀó ider. Ve aàuya (16) daði nefèi vardır. Ve maórýreyne øararı vardır. ÓaşòÅş anıñ muãlióidir.

(17) Cevz-i buvvÀ: Cevz-i úb daði dirler. Ol bir aàacın yemişidir ki nÀr aàacı (18) úadar olur IÀkin yabraúları andan incerektir. Ve bu cevz ŞÀm cevzi gibi (19) olur iki úabuú içinde. Ve òÀricde olan⁷⁰⁰ besbÀse diyü áatarlar. (20) Ve içindeki olanı eiyÀblara dÀoil iderler. Ve bu cevziñ óacmi bir yumırda úadarı (21) olur. Ve úabuúın aldıúlarında mÀzýc úadarı olur. Ve ol Hind daàlarında ve CezÀyir [87a] (1) Áşyada ve Melèaúada olur. Eyüsi yeñisi ve úurt yemeyúb ve üç yıldan tecÀvüz etmemiş (2) olanıdır. Ve ol, óÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide. Balàamları ve èusrì olan maraøları, (3) fÀlic ve laúve gibileri úaièider. Ve cigerde olan ãalÀbÀtı ve istisúÁyı ve úalaàı (4) ve yereúÁnı ve èusr-i bevli óallider. Ve aàızda ve mièdede olan buòÀrı zÀyil ider içmek (5) ile ve sürmek ile ve cerebi ve sebeli göze çekmek ile. Ve eger dühünde úaynadub (6) úulaàa ùamzırsalar úulaú ãaàirlhâm açar. Ve eger aña bulaşdıralar baş aàırısını (7) ve raèseyi ve kezÀzı ve òaderi ve ãovuúdan olan şışleri zÀyil ider. Ve rÀyióayı (8) eyü ider. Ve àaàeyÀnı ve úuãmaàı menèider. Ve anıñ mürebbÀsı, óarÀret-i aãliyeyi óífóider. Ve hÀøimeyi (9) úavì ider. Ve pirlere ve mebrýdeynlere muvÀfıúdır. Ve áuyı geç indirir. Ve eger bal ile (10) ve efsentín ile ezseler ve kelefı ve nemeşi ve êarb eàerine sürseler ãÀfi ider. Ve ol (11) óıkkeye nÀfièdir, diyen kimse àalaù eylemiş. Ve anıñ ince úabuúı baraã iódÁá ider. Ve ammÀ (12) ol úavl ki dimiş: “Andan istièmÀl birisiniñ niãfı ve niãfıñ niãfı veyÀ üçü ve arpa (13) óabbeleri ola.” èÁmıñ òırÀfÀtındandır belki. Ne ùariúle istièmÀl olunsa nÀfièdir. Ve (14) meøkýr cevz maórýreyne muøırdır. Küsfere anıñ muãlióidir. Ve bögreklere muøırdır. Bal anıñ muãlióidir. (15) *Ve şerbeti*: İki miáúÀle degindir. Ve Óekim DÀvýd naúeylemiş ki bir kimse óÀr[r]olan (16) vilÀyette úırú dÀnesin yemiş. Ve

⁷⁰⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

bu èacÀyibdendir. *Bedeli*: Miáince besbÀse ve süddeler (17) açmada miáince ve mäfınca sünbül.

(18) *Cevz-i mÀáel*: Merúada dimekle maèryfdır èinde'l-ülÁú. Ve Míâr'da dÀáyre (19) dirler. Ol, bir ottır. Anıñ ile bÀdencÀn aàacımıñ mÀ-beyninde farú yoúdır. Ve ol, (20) áu mecÀrilerinde ve daàlarda olur. BeyÀø çiçekleri var ve gök úabuàı olur. Bir barmaú (21) úadarı uzanur. Ve az olur ki bir aàacda birden artıú ola. Ve aàacıñ yuúarusında [87b] (1) olur. Ve başında siyÀh olur. ÓuzeyrÀnda yetişür. Ve óÀr olan vilÀyetlerde ve daàlarda (2)⁷⁰¹. Fièli aúvÀdır. Ol, bÀriddir dördincide ve yÀbisdir evvelkide yÀ muètedildir. (3) Ve müstaèmel olan anıñ toðumıdır. Ve taãrío itmişler ki anıñ óabbesi nÀrinc gibidir. Ve Óekim (4) DÀvyd dir ki andan gördüğümüz bir şeydir. Ve andan görinen benc gibi beyÀø ve siyÀhdır. Ve ruiybÀt-ı (5) àaribeyi úurudur ve uyúusızlıàı menèider ve gevşek olan aèøÁyı úavı ider. Ve eger (6) sÀyir eczÀsıyla ve sirke ve bal ile bişürseler ve şişlere sürseler óallider ve ke-òÀlik (7) istisúÁya ve èarÀbÀna óayáü kÀne egerçi bÀrid ise de. Ve úılı úavı ider ve dökülmeden (8) alıúor. Ve èaraúı ve òadrı úaèèider. Ve anıñ yemegin eyü getirürler üç güne dek. (9) Eger anıñ ile bir úay óÀñil olursa cünyn ve taóayyür óÀñil ider. Ve yemekden ve içmekden (10) ièrÀø ittirir. Ve gÀhi úatl ider. Ve anıñ ılÀóı úay[y]eylemekdir, bal ile, bevraú ile (11) ve bÀdÀm yaarıyla ve cindbidesteriñ ve ferbiyyiñ şerbeti ile. Ve şerbeti: Bir dÀnıúa degindir. (12) Ve bedeli: SÀyir efèÀlde e'l-lifÀó, òuãýãÀ uzun ve áaru olanı.

(13) *Cevzi'l-úay*: Bir ottır, áanèÀn daàlarında olur, cevz-i mÀáele úaribdir. illÀ anıñ (14) yemişi bunduú gibidir. İçi òoludur áanavber óabbı gibi lÀkin rÀyióası kerihdir. (15) Ve ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Úaçan ki şebet ve úuzlı áu ile bişürseler (16) ve bu devÀdan bir dirhem úadarı anıñ içine úoyalar ve içseler faøalÀt-ı àaliòeyi (17) úay[y] ile iòrÀc ider ve gögüsi ve mièdeyi ve balàamı áÀfi ider. Ve bundan àayrısız (18) içseler mizÀcı ifsÀd ider. Ve bundan àayrı bir nefèin daði bilmeziz. Ve bedeli: (19) Cehlehgendir, òardal⁷⁰² ve bevraú degildir.

⁷⁰¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **الكان** "olanın" (114/8) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁰² Kelime metinde **حردل** şeklinde yazılmıştır.

(20) *Cevzü'l-òums*: Bir yemiştir bunduú gibi, siyâh. Râyióası var ve içinde toðumı (21) var úurùm-1 Hindi gibi. Ve ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. AðlÂù-1 raùbeyi açar [88a] (1) ve riyÂó-1 àaliòeyi óallider ve süddeleri açar. Ve Hindiler, bu maraðda çou istiemÂl iderler (2) ve dirler ki bir aàacda beşden artuú bulunmaz.

(3) *Cevzi's-şerk*: Ol, tini'l-fildir. Bir aàacdır. Úaralar vilâyetiniñ ovalarında ve (4) Óabeşe eürÂfında biter. Ve ol, büyür, úoz aàacı úadar olur. Ve yemişi úoz gibidir lâkin (5) úabuâi ince ve úızıl olur. Sünbülede yetişür ve úabuâından çúar. İçi wldır biber (6) gibidir. Ve Mîâr ehli aña fülfuli's-SýdÂn dirler. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. Fülfulden (7) kesicirekdir, riyÂóı ve âancıyı óallider ve bel aàırısına ve eürü'n-nisÂya ve süddelere (8) nÂfièdir. Ve úaçan ki saóú idüb ve yüz úadarınca âu ile bişürseler tâ rubèi úalınca ve (9) âÂfi ideler ve ãoñra zeyt ile âuyı gidince bişürseler bu yaà àÂyet ile laúveye (10) fÂlice ve şışlere ve úulunca nÂfièdir. Ve bu óabb şehvetiñ taóirikinde àÂyet ile nÂfièdir. (11) Ve anıñ yaàı daòı böyledir ve úaçan ki ezüb rubèınca fülful ile bişürüb ve körsineyi (12) anıñ âuyında îladalar ve úurudalar fülfulden farú olunmaz. Ve ol, baş aàırısın (13) getirür. Ve bögreklere øararı vardır. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir. *Ve bedeli*: (14) Niâfınca fülfulÂ ve şehvetiñ taóirikinde miâlince incere.

(15) *Cevzü'l-keväel*: Aña aúrÂâi'l-melik dirler. Ol, Hindi bir ottır. LüblÂb gibi (16) yabraúları vardır ve çiçekleri beyÂodır ve òarnýb gibi yemişi vardır ve úızıl úabuâi (17) olur ve ìaemı bÂúla gibidir. Ve güneş cevzÂya geldükde direrler. Ve úuvveti iki (18) yıldan ãoñra gider. Ol, óÂr ve yÂbisdir ikinciniñ àòirinde. Ve úay getirür. Ol ecilden (19) baèøı eùbbÂ aña cevzi'l-úay dirler. Ve bunlarıñ mÂ-beyninde farú oldur ki bu ishÂl (20) ve úay getirür. Böyle olcaú àÂyetle eyüdir bedeniñ tenúyesinde ve kem olan aðlÂù(21)-larda ve süddelerde. Ve ãovuúdan olan aàırıları eyü ider ammÂ aèøÂyı gevşek ider [88b] (1) ve úuvveti óallider. Ve bedeni bir haftaya degin muèetedil olmaz. Ve fevÂkih ve şerbetler anıñ (2) muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dÂnıúa degindir. Ve bir dirhem úadarı úÂtil olur.

(3) *Cevz-i arúam*: Ol, ikâÂrdır Berberiler lüâatinde. Ve yabraúları cezer gibidir ve sÂúı (4) òaşın ve aàırdır. Bir öirÂè úadarı uzanur. Ve başında⁷⁰³ şebet gibidir. (5) Ve

⁷⁰³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^ااكليل *ikhlil* (115/5) ifadesi vardır.

úuru olduúda ôÂhirde olan úabuâı siyÂh olur. Ve toðumı ãatludur. Ve güneş (6) esede geldikte yetişür. Ve ŞÂm daàlarında olur. Ve üç yıldan ãoñra úuvveti gider. (7) Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. Ve anıñ òavÂãından bilmeziz. illÂ óaãÂyı ezmek için (8) ve şişleri óallider sürmekle, òuãÿãÂ yaş iken. SebÂt ve òadr tevellüd ider. (9) Süd anıñ muâlióidir. Ve şerbeti: Üçe degindir.

(10) Cevz-i cündüm⁷⁰⁴: Cimiñ øammıyla ve mühmel râ ile kÂf-ı èAcemi'den muèarrebdır. Cündüm (11) daði óúnur. ÓÂ-i mühmele ile ol, òur'ü'l-óamÂmdır. Ve Undulus'da türbetü'l-èasel dirler. (12) Ol, bir şeydir ki otlú ile òupraú mâ-beyninde olur, noòÿd gibidir ve aaleb (13) vÂdilerde olur. Ve bal arısı bunu úaãd idüb içine balını úor. Ol bal (14) ser-öiş eylemede şarÂbdan ziyÂde olur. Ve bunuñ úuvveti çou zamÂn úalur. Ve Berberiler (15) vilÂyetinden gelen áarusı kemdir. Ve eyüsi, bal içinde terbiye olınanıdır óatta bir dirhem (16) úadarı andan, bir vaúıyye úadarı ola. Ve ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. CimÂèa úuvvet (17) virmede mücerrebdır. Ve bedeni semiz ider ve óaãÂyı ezer ve èusr-i bevli sehil ider (18) ve⁷⁰⁵ şehvetin úatèider ve gönül bulandırır ve úay getirür. ReybÂs yÂ nÂr (19) anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir. Eger andan bir baümÂn ve on (20) baümÂn bal ile ve otuz úadarınca áu, úaçan ki bunları birbirine úarışdıralar (21) ol günde óamz olur. Tefrióde ve mestlikde anıñ işin işler. Ve ehl-i èIrÂú [89a] (1) anı şarÂba tafèil iderler.

Cevz-i Armaniyÿs: E'l-muóallháa.

(2) Cevz-i Hindî: E'n-nÂrcil.

Cevzü'l-merenc⁷⁰⁶: E'l-kÂkenc.

Cevzi'l-úauâ: (3) Semiz ot gibi bir ottır. áulı yirlerde biter. Anı⁷⁰⁷ anıñ fâyidesi azdır.

(4) Cevzi'l-rakè: Ol raúèiñ nefsidir.

⁷⁰⁴ Metnin Arapça nüshasında (جوزجندم) *cevz-i cendüm* (115/8) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde جوزجندم şeklinde yazılan ifade, *cevz-i cündüm* şeklinde okunmuştur.

⁷⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre burada شوه الطين (115/14) ifadesi atlanmıştır.

⁷⁰⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (جوزالمرج) *cevzü'l-merc* (115/17) şeklinde geçmektedir.

⁷⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . . . . . "keklik yer" (115/18) anlamına gelen ifade vardır.

(5) *CevÂrişin*⁷⁰⁸: FÂrisi'dir. MaenÂsı müsòin ve mûlaüüfdir. ŞÂrió dimiş ki (6) ÚarabÂdiniyye kitÂbında⁷⁰⁹ ol, lüâat-i úadimedir. Ve lüâat-i cedide anlarıñ èindinde (7) muútièü'l-aòlÂúdır. Ve Óekim DÂvÿd dir ki Fûrs'de òaber-dÂr olanlardan ãordım. (8) Bunı inkÂr ittiler. CevÂrişnÂt⁷¹⁰, bu arada eibÂrettir ol devÂdan ki saóú, muókem (9) olmamış ola ve Áteşe şarú ile úaró olunmamış ola. Ve anıñ şarú úavÂninde (10) öikr olındı. Ve àÀlibÂ anı istièmÂl iderler ve lâlÂó-ı mièdeye ve taólil-i (11) riyÂóa. Ve ol, YÿnÂna ve AúbÂna nisbet olunmaz, bel Fûrs'e maóäÿâdır. NecÂşièa (12) èAbbasiler için iftitÂó itmişlerdir. ãoñra şöhret buldı. Ve baèøı eübbÂ anı bir şey (13) bilmezler. Ve eyüsi cevÂrişi'l-mülykdır ki Şeyò⁷¹¹ Bÿ èAli SinÂ ve àayrısı tercüme eylemişlerdir. (14) DevÂlarıñ eyüsindendir. ZirÂ nefèi bir yıl istièmÂl olunmayınca ôÂhir olmaz lâkin (15) anıñ istièmÂli mizÂca ve àayr-i mizÂca naôar olunmaz belki. muúlaúan eyüdir. Pir olmaèı (16) menèider ve bÂrideyni sehl ider ve baş aarısınıñ envÂèima ve øuèf-ı mièdeye (17) ve fÂlice ve laúveye ve ãarèa ve nisyÂna ve sÿ-i haøma, òaãafa nÂfièdir. Ve (18) *ãanèatr*: KebÂbe on iki; ihlilec-i aãfer ve esved, kÂbili, emlec her birinden (19) otuz altı; şÿniz yigirmi dört; belÂdur, mîâükî her birinden altı; (20) fülfulmÿne, fülful, dÂr-ı fülful, dÂrçini, zencebil, Àşau her birinden iki; sÂdic-i Hindî bir; (21) sükkerden altı yüz dirhem ezüüb münèaúid olmasına úarib olunca ve bu eczÂları [89b] (1) bir âinide veyÂ mermerde döşedüüb ve şekeri üzerine dökeler ve ãovuúda kesüüb (2) ãaúlayalar ve àÀlibÂ iaèÂmından ãoñra istièmÂl ideler ve rióí olanlar futÿrda ve (3) buòÂrı olan uyúu zamÂnında. İki miáuÂle degindir. Ve àÀlibÂ cevÂrişin aókÂmı böyledir.

(4) *CevÂrişi'l-èÿd*: Mièdeyi úavî ider ve ruÿbÂtı úurudır ve òafaúÂna ve øuèf-ı (5) cigere ve sÿ-i haøma nÂfièdir. Ve *ãanèatr*: èÛd-ı sünbül iki; nevèi ile mîâükî, (6) úaranfil, hÂl, cevz-i buvvÂ her birinden iki; kÂbili, bizr-i kerefs, anisÿn, misk her

⁷⁰⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *جوارش* *cevÂriş* (115/19) şeklinde geçmektedir.

⁷⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *في قرابادينييه لغة قديمه* "Karabadiyye'de lügat-i kadimedir." (115/19) şeklinde geçmektedir.

⁷¹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasına *الجوارشات* *cevÂrişÂt* (115/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *cevÂrişnÂn* şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *cevÂrişnÂt* okunmuştur.

⁷¹¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *جوارش الملك* *CevÂrişi'l-mülyk* "Şeyò ve àayrısı" (115/24) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde geçen *bÿ èAli SinÂ* ifadesi bulunmamaktadır. Ayrıca, incelenen metinde *CevÂrişi'l-mülyk* ifadesi ayrı bir madde başlığı altında gösterilmemiştir.

birinden (7) bir dirhem; utruc úabuàí, bisbÀse, zaèferÀn, zencebíl her birinden yarım dirhem èamel (8) olınsun. Nitekim öikr olındı.

(9) CidÀr: Bir tüylü ottır. èAcem ovalarında ve Hind eürÀfında olur. Yabraàı buluè gibi (10) gök ile àaru mÀ-beynindedir. Anıñ üzerine çih terencübün gibi yaàar. Ve münèaúid olduúda (11) úızıl óabları olur. Aña úırmız dirler. Ve bu ot cevzÀda yetişür. Ol, bÀrid ve yÀbisdir (12) ikincide. IshÀli ve úanı óabsider ve zaóiri menèider ve içmek ile. Ve cirÀóatlarıñ etin (13) úaynadır, öürýr itmek ile. Ve gevşek aèøÀyı úavè ider, sürmek ile.

(14) Óarfi'l-óÀ

(15) ÓÀşÀ: YýnÀnca tevmes ve Maàribiler èindinde zaèteri'l-óımÀrdır. Ol, bahÀrlarda ve (16) ùaàlarda ve çöllerde olur. İnce yabraúları olur zaèter gibi ve ince budaúları var (17) úızıl. Ve bir úarış úadarı uzanur. Ve beyÀø çiçekleri olur ve òardaldan küçük (18) toðumı olur. Ve kesici olur. Bubýnda⁷¹² yetişür. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Balàamı ve òafaúÀnı (19) ve buðÀrı úaèider ve gözi rýşen ider òÀaiyyeti ile ùaèÀm ile yemek ve gögüs (20) emrÀøların èiúi'n-nefesi ve suèleyi ve øuèf-ı mièdeyi ve cigeri ve ùalaàı ve süddeleri (21) ve óaãÀyı ezer içmek ile ve küzÀzı ve nisÀ'ayı ve ÀàÀrı ve kelefí sürmek ile [90a] (1) ve aàuları muúlaúan. Ve úaçan ki bir cüz'i şireye úosalar güneşde veyÀ (2) Àteşde úoyub aúliái gidince öikr olanlarda àÀyet ile nÀfièdir. Ol, bÀrideyni iòrÀc (3) ider, øuãýãÀ sevdÀyı ve uşaaı ve úurtları. Ve ol, yürek sürmede eftimýna (4) úaribdir. Ve bögreklere øararı vardır. NiènÀè anıñ muálióidir. Ve *şerbeti*: (5) Beşe degindir. Ve *bedeli*: Yarım veznince eftimýn. Ve üç yıldan aoñra anıñ úuvveti (6) sÀúúú olur. Ve DÀvyd dir ki ôann iderim ki Míâr'da olur. ZirÀ Şerif dir ki (7) anıñ budaúların úandillere fetil iderler.

(8) ÓamÀaúú: YýnÀnıdır. Anıñ büyügi bir aàac úadarı olur ve küçükgi bir úarış (9) olur. Yabraúları müşrif ve budaúları ince, beyÀø çiçekleri olur ve yemişi baúam (10) gibidir lÀkin büyüklükde yabraúları úoz aàacınıñ yabraúlarınca olur ve küçüklikde (11) bÀdem aàacınıñ yabraúları úadarınca olur ve budaúları dörtten ziyÀde olmaz. (12)

⁷¹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında «حاجر يغب بديرك بيونة» (116/8) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde geçen “bubýnda” kelimesinin anlamı bulunamamıştır. Cümledeki anlama göre burada bir mevsim veya ay ismi olması gerekir. Metnin Arapça nüshasında geçen “óarif” kelimesi, bu anlamda buraya uygun bir ifadedir.

Güneş cevzÀya geldikte yetişür. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbistdir ikincide. (13) AòlÀù-ı lezceyi iòrÀc ider ve süddeleri ve istisúÁyı ve evcÀè-1 mefÀâılı zÀyil ider (14) içmek ve sürmek ile. Bu, mücerrebirdir. Ve evcÀè-1 raómi ve emrÀø-1 maúeadı óatta (15) bevÀsir-i meftýóayı aşaaadan götürmek ile. Ve eger anıñ óabbını óayø zamÀnında (16) udalar óamli menèider. Ve bu, mücerrebirdir. Ve eger áuyın áúub ve anıñ ile maømaøa (17) eyleseler dişlerde olan úurtları isúÀù ider. Ve úılı siyÀh ider sürmekle (18) ve dökülmesin menèider. Ve eger üç gün anıñla suèyü eyleseler gözde olan (19) úızılı zÀyil ider. Ve ol, bögreklere muóırdır. Bal anıñ muálióidir. *Ve şerbeti:* (20) Bir dirheme degindir.

(21) ÓamÀşyüi: Bir ottır. Yer üzerine yayılır. Ve budaúları beşden ziyÀde [90b] (1) olmaz ve aàacı barmaú yoàunlıaında olur, yabraúları ince ve çiçekleri beyÀø ve biber gibi yemişleri (2) olur. Ve anı kesdiklerinde süd gibi andan bir ruiýbet aúar. Ol, óÀrdır ve óuşkdır evvelkide. (3) Anıñ nefèi mücerrebirdir èaúreb íârmasına içmek ile ve üstüne úomaú ile. Ve ferce úomaú ile (4) raómi íâlÀó ider.

(5) ÓÀmasis: Hindî devÀdır, yÀòýd Ermeni'dir. Ve dinilmiş ki ferbiyñ ile müleyyindir.

(6) ÓÀmÀsenis: Dimişler ki ol buàday gibi bir ottır. Bir úarışdan ziyÀde olmaz. (7) Bél aàırısına vaáf olunur. äaóió olan oldır ki eflekî gibi mechýldır.

ÓÀfióü 'l-emvÀt: (8) E'l-úairÀn.

ÓÀlıúu 'ş-şær: Ekáer eùbbÀ èindinde úayşý[r] üaşıdır. Ve CÀlinýs zerniòe (9) ıúÀú ider.

ÓÀc: E'l-èÀúýl.

(10) ÓÀbisi 'n-nefü İnc[î]r buña tesmiye olındı. ZirÀ nefüñ yaàın óífóider áuèýd eylemekden.

(11) ÓÀbisü 'l-cevz: Kirecdir. ZirÀ cevz-i übi fesÀdın óífóider.

ÓÀfióü 'l-kÀfýr: Fülful.

(12) ÓÀlibi: AürÀüúýs

(13) ÓÀfir: Ol, şáuık olmayan óayvÀnÀtıñ dırnaàıdır. Meşúýú olan óayvÀnÀtıñ boynuzı (14) yerindedir. ZirÀ boynuz ile óÀfirle cemè olmaz bir óayvÀndan, illÀ

gergedân ki óımâr-ı Hindî (15) demekle meşhürdür. Teşriode böylece öikr olunmuşdır. Uâylda öikr olunsa (16) gerekdir lâkin Maúâlât'ta anıñ dırnaaı başúa öikr olunmuşdır. Ve tecribe itmişler. Eger pek (17) olan şeylere üamzırsalar yumşadır óatta şışleri eridir. Ve úaürıñ dırnaaı uşáúdan (18) alúor. Bu mücerrebdir.

(19) Óabbü'n-nebâtât: Ol, úavâninde öikr olunmuşdır. Ve eübbâ îâülâóında (20) iki úısmdır. Biri aalı ile öikr olunur ve biri bunda.

(21) Óabbü'n-nil: Ol, úurüm-ı Hindî'dir. Bir ottır ki bu óab anda olur. Her üç [91a] (1) dânesi yâöyd dört dânesi bir óarfda olur. Ve nil kendüsi öikr olınsa gerekdir. (2) Ve bu óabbıñ eyüsi aarı ve şekli müaelleâ olanıdır. Ve úuvveti üç yıla degin úalur. (3) Ol, óâr ve yâbisdir ikincide yâ bârid ve raübdır evvelkide. Úaçan ki türbüd ile úarışdıralar (4) balâamdan bir eâer úomaz ve mefââılı ve behaúı ve baraâ mâddesini ve niürisi úaèider ve süddeleri (5) açar lâkin âaeyân ve kereb getirür, òuâyââ genç olana ve gâh olur ki úan úuâdurur. Bâêem (6) yaâı ve ihlilec ki saóu olına anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Nitekim dimişler bir dirheme degin (7) lâkin Óekim Dâvyd dir ki ben gördüm ki bir kimse andan on sekiz dirhem içdi ve çou (8) ishâl eylemedi. Ve Óekim Dâvyd úatında anıñ fieli ebdânıñ ve süddeleriñ óasebincedir (9) ve meüryb ittügi mièdeniñ óarâretine tâbièdir. *Ve bedeli*: Sevdâ keâretinde âülüâince (10) óacer-i Ermeni'dir ve balâamda niâfınca şaóm-ı óanôal. Ve anlarıñ⁷¹³.

(11) Óabbü'l-kelâ: Anıñ aâacı anâýrisdir ki vaâfı teúaddüm itti. Ol türmüs gibi (12) bir óabdır lâkin uzundur ve ortasında óaúlar vardır. Eyüsi sünbülede aóó (13) olunanıdır. Ve úuvveti üç yıla degin úalur. Ol, óârdır ikincide ve yâbisdir evvelkide. (14) Óaââyı ezer ve balâamı ve nifâsda úalan úanı iórâc ider içmek ile. Ve eâerleri cilâ ider (15) sürmek ile. Ve baş aarısına nâfièdir muúlaúan egerçi buöýr eylemek ile. Ve úaçan ki (16) anıñ yedi dânesini⁷¹⁴ aâalar ve yedi dânesini yiseler ve yedi dânesini (17) buöýr ideler meşimeyi ve cenini isúâüider. Ve bu, mücerrebdir. Mekryb ider ve âaeyân (18) getirür. Dühünler anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir.

⁷¹³ Metnin Arapça nüsnasına göre (117/9) şeklinde geçen bölüm çevrilmemiştir.

⁷¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

(19) *Óabbü'z-zekem*⁷¹⁵: Ol, Mıâır'da óabbü'l-èaziz dimekle meşhürdür. ZırÀ anıñ (20) meliki anıñ yemegine mÂyil idi. Ve Berberce aña züüÀù dirler. Ol, bir óabdır ki aàacı FÂris'de (21) olur, bir öirÀedan eksikdir. Ve yabraúarı müdevver dirhem gibidir. Ve anıñ bir nevèi Mıâır'da [91b] (1) olur ve İskenderiyye'de ekilür⁷¹⁶. óabbı küçükdir. Ve yayda cemè iderler. Ve eyüsi, (2) yeñisi ve aàırı ve müdevveri ve úızılı ve ìatlu olanıdır, andan ãoñra áarusı ve (3) müstaüli. Ve bu, Mıâır'da çou olur. Ve fülful gibi olanı eger ki yumşau ve ìatlu olursa (4) semneden eyüdir. Ve bir yıldan tecÁvüz eyledükde istièmÂli cÂyız degildir. Ve Mıâır ehli áuda (5) îladırılar. Téz fÂsid olur. Ol, óÂrdır evvelki mertebede ve raübdır ikincide. Eyü (6) úan tevellüd ider ve bedeni semiz ider ve bögrekler arıúliân ve øuef-1 şehveti ve cigeri ve óareúÂn-1 (7) bevli ve emrÂø-1 sevdÁviyyeyi ve cünÿn gibi ve gögüs öuşÿnetini ve sueleyi îlÂó ider (8) ve haøm olduúda àÂyetle eyü olur velÂkin südde tevellüd ider ve áúlet getirür (9) ve óalúa zarÂrı vardır. Sikencübün anıñ muâlióoidir. Ve Âdemi semiz eylemekde istièmÂliniñ (10) eyüsi oldır ki anı dögeler ve áuda bir gice îladalar, ãoñra ezeler ve áâfi (11) ideler ve áuyın şeker ile içeler. *Ve şerbeti*: On ikiye degindir. *Ve bedeli*: (12) Óabbü'l-óaêrÀ ve MÂlÂyesaèda bunduúa-i Hindiyye didügi áÂdıúdur. Nitekim öikr olundu.

(13) *Óabbü'l-muúsem*: Üibda böyle iştihá bulmuş. Ve áaóió olan oldur ki aalı (14) óabbü'l-mensem ola nÿn ve sin-i mühmele ile. Ol, èArabî'dir. MaènÂsı çou rÂyióalu. (15) Ve èArabîñ⁷¹⁷. Ve bu meşhür olanı aúvÂlıñ biri. Ve bir úavlda dimişler ki ol, bir èavrata (16) dirler ki eyü rÂyióaları kendüsine tâbiè ide nice olursa. Bu óabbı bir ottan alurlar ki (17) bÂdiyelerde olur, şimşÁra beñzer illÀ andan küçükdir. Ve ol óab, fülful gibi tiz ufaú (18) olur. Ve içinde beyÂø çekirdegi vardır, ìaemı ve rÂyióası eyüdir. ÓÂr ve yÂbisdir ikincide. (19) Úuvvetiyle balâamı úaèider ve ruÿybÂt-1 áaribeyi daèi úaèider ve áovuúdan øaèif (20) olan mièdeyi úavi ider ve süddeleri açar ve óaáÂyı ezer ve faøalÂtı cÂri ider (21) ve nutÿneti ve buòÂr-1 rediyyeyi zÂyil ider içmek ile ve sürmek

⁷¹⁵ Metnin Arapça nüshasında (حبالزم) *óabbü'z-zelem* (117/14) şeklinde geçmektedir.

⁷¹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *semne* (117/17) ifadesi vardır.

⁷¹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre bu ifade قول العرب عطر منيم "Arab'ın kavli itr-1 mensem" (117/25) şeklinde geçmektedir.

ile, baş aarısın getirür. [92a] (1) Süd anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir. *Ve bedeli*: E'l-hil-i bevvâ⁷¹⁸.

(2) *Óabbü'l-úahf*: Ol, daalarda olan äü çuúurlarında olur. Ve çevresinde (3) bir ot biter. Aña mâş-ı Hindî dirler. Ol, bir ottır. Bir öirÀè úadarı olur. Ve bu óab (4) anda olur. Ve óacimde kettÀn toðumı gibidir lâkin müdevver ve kesicidir. SereüÀnda aöð olunur. Ol, (5) óâr ve yâbisdir ikincide. Ve Minhâc'da taârîó olunmamış bârid ve raüb olmaâla. Nitekim (6) dimişler. Ve óaâÿı ezmekde ve bevâsiri taðfif itmede ve süddeleri ve ùalaâı lâló (7) eylemede ve levni taósın eylemede mücerrebdır. Ve bögreklere øararı vardır. Bal anıñ muâlióidir. (8) Ve hindiler anı àlibâ emrâølarda istièmâl iderler. Ve eger anı üaş üstüne úosalar (9) ol üaş kesmek sehl olur. *Şerbeti*: Bir dirheme degindir.

(10) *Óabóabyh*: Bir aâacdır ki Şeóer'de ve èUmmân'da nârcil èuômında olur lâkin lifi olmaz. (11) Ve bu óabdan müstaemel olan nârcilden büyükrekdir. Ve úabuâi ince olur, ufaú (12) útéalardan un gibi. Ve küçügi kesici ve şedide'l-úabødır ve ekşidir. Ve eger anı cibsîñ (13) içine úosalar yedi yıla degin úuvveti úalur. Ve eger çúarsalar sâúü olur bir yılda. (14) Ve ol, bâridir ve üçüncide. İshâli ve úan aúmasını ol günde úaèider. Ve èaüaş (15) ve lehib-i äafrâviden ve úuâmaâi ve äaäeyâni sâkin ider. Eger bir hafta içseler buðârı (16) ve baş dönmesini ve óâr äudâèi ve süddeleri menè ider. Ve bal ile zaóiri zâyl ider (17) ammâ gögüse øararı vardır ve âvâzı fâsid ider ve suèle getirür. Ketire anıñ (18) muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir. *Bedeli*: Summâú.

(19) *Óabâóib*: Ol, üaybýsdir. Ve Şâm'da sirâce'l-úalüab dirler. Ve ol, bir óayvândır, (20) büyük sinik şeklindedir, iki úanadı olur ve giçe uçduúda çerâa gibi nýr virür. (21) Ol, óâr ve yâbisdir. Úaçan ki úurudsalar ve başın atub óaltit ile içseler óaâÿı [92b] (1) ezer. Ve bu, mücerrebdır. Ve eger isfidâc ile äabra úarışdırsalar ve bevâsire sürseler (2) isúâü ider. Ve anıñ aâulîâi øerâriøe úaribdir. Bir dâniúdan ziyâde istièmâl olunmaz. (3) Ve lâyú budır ki anı zeyt ile lâló ideler.

(4) *Óubârâ*⁷¹⁹: Bir úuşdır ki úazdan büyükrekdir. Minúârı uzun ve gerdâni (5) siyâhdır. Ve çouú uçar ve àlibâ çöllerde olur. Ve ekâer evúatta, Şâm diyârında úarpuz

⁷¹⁸ Buradaki "el" harf-i tarifi "il" şeklinde harekelenmiştir.

⁷¹⁹ Kelime *óubârâ* / *óubârî* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *óubârâ* okunuşu tercih edilmiştir.

(6) yér. Ve ol, úazdan elüafdır. Ve mizÀc1 óÀr ve yÀbisdir ikincide. BÀrideyn ehline (7) nÀfièdir. ÒuãÿãÀ balàamì olanlara ve ehl-i keder olanlara eyü àrdÀ virür. Ve úaçan ki (8) haøm ola riòleri óallider. Ve anıñ yaàı ve eti rebveyi ve êüi'n-nefesi ve behri (9) úatèider yemek ve sÿrmek ile. Ve ùuz ve biber ile óubÿb ideler ve ezüb içseler (10) óaãÿı ezer⁷²⁰ ve beyÀøı úalèider ùamzırmaú ile. Ve gögüs (11) emrÀøımıñ ekàerin defèider içmek ile. Ve tüyiniñ küli àÀlili úalèider. Ve anıñ (12) òavÀããındandır úaçan ki àaà gözün bir Àdemde aãalar ol Àdeme göz kÀr itmez. (13) Ve àol gözün bir kimseniñ yaãtuàı altına úosalar, ammÀ kendüsi bilse uyúuyı (14) menèider. Ve dırnaúların ezüb úadarınca óabbü'l-maúsem ile ve bal ile yedirseler (15) muóabbet getirür ve maúbÿl olur. Ve bu èArab èindinde mücerrebdir. Ve eger bile (16) götürseler yine bu òavÀãã virür. Ve ol èasire'l-haømdır. Ve geç bişer. Ve bevraú (17) anıñ muãlióidir. Ve eger eti erteye úalsa aàu gibi olur. Ve úaz eti gibi maóÿreyne (18) muøırdır. Sikencübün anıñ muãlióidir.

(19) Óabbü'l-mülyk: Óabb-ı selÀùn daòì dirler. Ol, bir dÀnedir.

Óabbetü'l-òacêÀ: E'l-baüm.

(20) Óabbü'l-èarys: Nevfer-i Hindi'dir, yÀòÿd kebÀbe.

Óabbü'l-fíúe⁷²¹: E'l-fencigeşt.

(21) Óabbü'l-úanbis: E'ş-şehdÀnec.

Óabbü'ã-ãurÀù E'l-mÀzeryñ.

[93a] (1) Óabbü'r-rÀs: Zibibi'l-cebel.

Óabbü'l-lehv: E'l-kÀkenc⁷²².

(2) Óabbü'l-èuãfÿr⁷²³: E'l-èaøebe.

Óabbü'l-fenÀ⁷²⁴: E'd-dabaú.

⁷²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{بيني الماء الكلاود} "Göz auyunu men eder." (118/18) ifadesi vardır.

⁷²¹ Metnin Arapça nüshasında ^(حب النقده) óabbü'l-faúð şeklinde geçmektedir. (118/24)

⁷²² Metnin Arapça nüshasına göre bu arada ^{حب الأبل في العذبة} óabbü'l-ibl e'l-èaøebe (118/26) maddesi vardır. Bu maddenin atlanması, bundan sonra gelen diğèer maddelerin yer değiştirmesine neden olmuştur. Bu maddeden sonra gelen óabbü'l-èuãfur maddesinin karşılığı dabaú iken yanlışlıkla bir önceki maddenin açıklaması olan èaøebe yazılmıştır. Tespit edilen diğèer yer değiştirmeler her maddede ayrı ayrı verilecektir.

⁷²³ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması ^{الذيق} e'd-dabaú'tır (118/26).

⁷²⁴ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması ^{حب الفنايم عنب التعاب} óabbü'l-fenÀ èinebü'ã-àaèeb'dir (118/27).

Óabbet-i óulve⁷²⁵: (3) èInebi'â-âaèleb.

Óabbetü's-sevdâ⁷²⁶: E'l-anisÿn.

Óablü'l-mesâkin⁷²⁷: E's-ÿÿniz. (4) Beşmiye daði ulû olınur.

Óabaúe'l-fil⁷²⁸: E'l-liblâb.

Óabaüü'l-ferâei⁷²⁹: (5) E'l-merzencÿş.

Óabaúe'l-èanâ⁷³⁰: E'l-berencâsef.

Óabaú-ı nebü: Reyóâne'l-óamâóım.

(6) Óabaúe'l-baúar: E'l-bâbüy nec.

Óabaúe'l-úaranfil: E'l-ferencmişk.

Óabaú-ı terencâni: (7) E'l-bâöirencÿye.

Óabaú-ı äaeteri⁷³¹: Kirmâni⁷³² e's-ÿâhsefrem.

Óabaúe's-şüyyö: (8) Ve reyóânühüm, hüve'l-mürr.

(9) Óubÿb: Baèøı eübbâ dimişler ki ol, mürekkebâtın eliâfıdır. Ve baèøılar dimiş

(10) mürekkebâtın eliâfı, şerbetlerdir. Ve Óekim Dâvyd èindinde äaóıó olan úavâninde tafâil (11) üzre öikr olınandır ki ebdânın ve fuâylın iötülâfı ile muötelif olur.

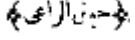
(12) Óabbü'd-dehib: Ol, óabbü'â-âabr dimekle meşÿırdır. Ve Ebÿ Sinâ'nın terkiblerindedir. (13) Bedeni äâfi ider ve süddeleri açar ve èusr-i nefesi, encireyi ve bel ve eyegü ve ayaú aarısına nâfièdir (14) ve gözi rÿşen ider ve ìaèâmı haøm ider. Ve bi'l-cümle aña mülâzimet itmek sâÿir (15) devâlardan müstaàni ider. Ve ishâlde istièmâlinin óaddi iki dirhemdir. (16) äabr yigirmi dirhem; kâbili on; úızıl gül beş; suúmÿniyâ, zaèferân, miâükî, (17) beyâø ketire her birinden üç; èanber, öeheb her birinden dört

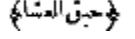

⁷²⁵ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması e'l-anisÿn'dur (118/27).

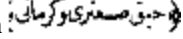
⁷²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması e's-ÿÿniz'dir (118/27).

⁷²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması e'l-liblâb'dır (118/28). Ayrıca, bu madde incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷²⁸ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması e'l-merzencÿş'tur (118/28).

⁷²⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında óabaüü'r-râei (118/28) şeklinde geçmektedir. Ayrıca bu maddenin açıklaması e'l-berencâsef'tir.

⁷³⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında óabaüü'l-èuşâ (118/29) şeklinde geçmektedir. Ayrıca bu maddenin açıklaması e'l-merzencÿş'tur.

⁷³¹ Bu madde metnin Arapça nüshasında óabaú-ı äaeteri ve kirmâni (118/30) şeklinde geçmektedir.

⁷³² Kelime, metinde öikirmâni şeklinde yazılmıştır.

úirÀù mercÀn, yÀúýt-1 (18) aómer, lü'lü' her birinden üç úirÀù Ve Óekim DÀvyd ziyÀde [itmiş] balàamiler ve aãóÀb olanlar için (19) èyd-1 Hindì, sünbül-i üb, ÀsÀrýn her birinden dört dirhem ve aãóÀb-1 (20) nisÀ' ve mefÀãil için àÀriúýn, Àşaú, türbüd, anzarýt, èÀúirúaróÀ, sevrencÀn (21) her birinden üç dirhem ve äafrÀvi olanlara aãli ile äaru ihlilec ve benefsec [93b] (1) her birinden beş ve eger anda buòÀr var ise merzencýş, küsfere ke-òÀlik beş dirhem (2) ve eger ciger øuèfı var ise ìabÀşir, küsfere gibi merzencýş èivaøına ve eger sevdÀ (3) var ise aãli ile lÀzverd veyÀ óacer-i Ermeni yarım dirhem cemìesin ezüb gül äuyı ile (4) ve òallÀf ve kerefs ve rÀziyÀnec ile òamir ideler. Ve anıñ úuvveti iki yıla degin úalur.

(5) Óabbü'l-ayÀric: İbn-i MÀsýye'ye mensýbdır ammÀ àÀbit olmuşdır ki dimÀàıñ (6) bÀride olan emrÀøına, òuãýäÀ balàamdan olan maraøa nÀfièdir. Ve gözi rýşen (7) ider ve mièdeyi àÀfi ider. *äänèatr*: AyÀric-i FayúarÀ altı; ihlilec-i aãfer beş; türbüd (8) dört; anisýn, miló-i Hindì her birinden iki buçuú; áÀriúýn iki; şaóm-1 óanòal bir ve äafrÀvi (9) olanlarda úuvveti ziyÀde olur suúmýniyÀ ile. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. *Ve şerbeti*: (10) Bir miãúÀle degindir.

(11) Óabbü'l-úýúÀyÀ: CÀlinýs'a mensýbdır emrÀø-1 balàamiyyeye ve baş aarısına ve şaúúúa (12) nÀfièdir ve gözi rýşen ider ve faøalÀt-1 àaliòeyi iòrÀc ider. *Ve äanèatr*: (13) äabr, efsentìn, miãúki, àÀriúýn, berÀber şaóm-1 óanòal, suúmýniyÀ her birinden birisiniñ (14) yarısı ve bÀúì aókÀmı ayÀric óabbı gibidir.

(15) Óabbü's-şebyÀr: FÀrisice maènÀsı gice yoldaşı dimekdir yaèni aña mülÀzemet (16) eylemek gice yoldaşdan müstaèni ider gözi taúviyet eylemede. Ve ol, başı ve mièdeyi àÀfi (17) ider ve úýúyÀ óabbına úaribdir. *Ve äanèatr*: äabr, ihlilec-i aãfer, türbüd, miãúki, suúmýniyÀ, (18) óabbü'l-óanòal eczÀların berÀber óab[b] ideler. Nitekim öikr olındı.

(19) Óabbü's-sevrencÀn: CÀlinýs'a mensýbdır. Ve äaóió olan Şeydò'e mensýbdır. (20) Ve RisÀlesi'nde meòkýrdır ki Seyfü'd-Devle'ye úulunc için yapmışdır. Ve ol, riyÀó-1 àaliòeye (21) nÀfièdir ne mevøiède olursa ve niúrise ve mefÀãila ve nisÀ'aya, virkeyne ve óahre. [94a] (1) Ve cemìe yapışıcı aòlÀù àÀfi ider. Ve úuvveti dört yıla degin úalur. *Ve şerbeti*: Üç dirheme (2) degindir. *äänèatr*: SevrencÀn yigirmi dirhem ve

MinhÀc'da yüz dirhem meökýrdır; türbüd (3) yedi; āabr altı; úanıaryñn beş; sekbinec dört; řaóm-1 óanôal, àÀriúyñ, füve, suúmýniyÀ, (4) kÀbili, ihlilec-i aāfer her birinden üç; èÀúirúaróÀ, miāüki her birinden iki dirhem óab[b] ideler. (5) Nitekim öikr olundu. Ve eübbÀ Àoirki iki vezni haöf itmişler. Bu āayr-i müfsiddir eger dimÀa (6) āaóió ise. Ve illÀ ol, lÀzımdır.

(7) Óabb-1 aāüüýñ⁷³³: Baötiřýedan iřtihÀr bulmuşdır. Ve Óekim DÀvýd benim èindimde àÀbit (8) olmadı dimiř. ZirÀ aāümiüýñ YýnÀni'dir. Ve maènÀsı münü'i-l-aölÀüdr. Ve MaúÀlÀt'ta (9) Óekim DÀvýd görmiř ki maènÀsı bu, bir devÀdır ki aölÀü āÀfi ider ve āiíoóati óiföider ve vesvÀsı (10) ve emrÀø-1 sevdÀyı ve òafauÀnı ve øuef-1 mièdeyi zÀyil ider. Ve āanèatr: āabr on beş; besfÀnec, (11) eftimýñ her birinden altı; suúmýniyÀ, àÀriúyñ, řaóm-1 óanôal her birinden üç; sünbül, seliòa, (12) zaèferÀn, óabb-1 belesÀn, miló-i Hindi, ÀsÀryñ, vecc, efsentın řiresi, èyd-u miāüki, (13) uòour, aāl-1 zirÀvend, dÀrçini her birinden bir dirhem. Ve gÀhi ayÀric ziyÀde olur ve baèø (14) nüsòada ihlilec ve türbüd.

(15) Óabbü⁷³⁴: Bedeni úavì ider aölÀü-1 àelÀæeden, beli ve budları ve mefÀāılı iālÀó ider. (16) Ve bir úavldede dimiřler: “Ol, levàÀdiyÀ yerin dutar.” āanèatr: řaóm-1 óanôal on; türbüd on; āaru ve siyÀh (17) ihlilec, gök muúl, bisfÀyec her birinden yedi; Àřauí, sekbinec, suúmýniyÀ, àÀriúyñ, óabb-1 nil, (18) eftimýñ, miló-i nefü, vecc, ketire, üsiýöydis her birinden beş. Ve āamà olanları ıııcaú (19) āuda iāladalar óall olunca ve bÀüi eczÀları úadarınca ayÀric òamir idüb óubýb (20) ideler. Ve řerbeti: İki miāúÀle degindir. Ve gÀhi úaranfil, fýtenc, lisÀn-1 æevr her birinden (21) beş; āabr on beş yÀ yigirmi; lÀzverd iki dirhem, bir nüsòada üç dirhem; siyÀh òarbaú iki dirhem. [94b] (1) Bu āýrette óabbü'l-üsiýöydis tesmiye olunur. Ve anıñ fieli emrÀø-1 sevdÀviyyeye ve başa (2) müteèallú olan emrÀøa nÀfièdir.

(3) Óabbü'n-nifü⁷³⁵: CÀlinýs'a mensýbdır. Anıñ fieli úavì ve ceyyiddir cemìèi emrÀø-1 (4) bÀrideye fÀlic ve laúve gibi. Ve riyÀó-1 àaliòeye ve úulunca ve emrÀø-1

⁷³³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında Óabb-1 aāimóayüñ (119/26) şeklinde geçmektedir.

⁷³⁴ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

⁷³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında Óabbü'n-nefü (120/4) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde Óabbü'n-nefü şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek Óabbü'n-nefü olarak okunmuştur.

mièdeye ve mefâila (5) nâfièdir. Ve anıñ úuvveti otuz yıla degin úalur. *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir. (6) *Ve Râzi*, cigere øararı vardır, dimiş. Úuru üzüm äuyı anıñ muâlióidir. İsóü (7) dimiş ki bevâsiri açar. *Ve bu evvelkiden eâadır*. *Ve anıñ muâlióí ne olduain öikr* (8) itmiş. *Ve Óekim Dâvyd èindinde anıñ muâlióídir ketire*, èunnâb äuyı bilâ-òilâfın. (9) *Ve ânèatr*: äabr on beş dirhem; mâhizehre, äaru ihlilec, öürmül toðumı, äamâ-1 suôâb⁷³⁶, (10) eger bu bulunmaz ise miâlince iki úadarı câvşir; muúl-1 ezraú, sekbî nec, şaóm-1 óanôal, (11) cindbîdester, anzarýt her birinden on ve bir nüsòada türbüd, èyd-1 sýs her birinden (12) yedi. *Ve äavâb bu ikiniñ terki evlâdır eger ifrât-1 balâam olmazsa*. *Ve eftimýniñ* (13) daòí terki evlâdır eger sevdâ olmaya. *Ve gâhi óaltit ve óabbü'l-âârı dâòil* (14) iderler. *Ve bu, äaóíódir eger óummâ var ise yâöyd maraø aàudan*⁷³⁷ äoñra ola. *Ol* (15) eczâyı cemîean döğüb ve beyâø nefü ile òamir idüb ol şarü ile ki dükelisini (16) ısıcaú äuda óall olunmuş ola. *Ve Óekim Dâvyd dir ki Úarâbâdin-i Rými'de gördüm ki* (17) anı bal ile yoàuralar. *Bu òatâdır*. *Andan iótirâz olınsun*. *Zirâ bögreklerin yaain* (18) yaúar. *Ve gâhi bunıñ üzerine şeyarrec, úáúule, býzidân, sevrencân, ayâric her birinden* (19) beş dirhem ziyâde olunur. *Anıñ nefèi èaòim olur evcâè-1 bâridede, òuâyââ* (20) niúrisde.

(21) *Óabbü's-suèâl*: Suèeyle nâfièdir aàıza almaâla. *Ve ol, mücerrebdır öikr olan şuryü* [95a] (1) ile.⁷³⁸ *Lübb-i úarè ve baüò ve òıyâr, óabb-1 òaşòâş her birinden bir cüz'; nişâ, äamâ,* (2) *ketire, rubb-1 sýs, zaèferân, bizr-i ricle ve bâdemiñ iki nevèi, fistú, äanavber, anisýn, bizr-i kettân* (3) *ve eger göğüsde veyâ bögreklerde bir cirâóat var ise dört dirhem türbüd ve üç dirhem óılbe* (4) *ve iki buçuú dirhem zýfâ ve iki miâúâl berşâvşân ve eger ısıtma var ise Ermeni* (5) *kili ve ùyn-1 maòtým her birinden üç dirhem bunlara úatalar ve dükelisi úadar şeker ile* (6) *ve bizr-i merv-i lièâbi ve úuüynâ ve reyóân ve dühni'l-benefsec eger ısıtması var ise cemîean* (7) *bunları óubýb idüb äaúlayalar*. *Ve bunıñ nefèi àâyet ile çóúdır göğüsüñ telyininde* (8) *ve taósininde òuâyââ eger zeytin şiresi ile yoàuralar*.

⁷³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *âamâü 'l-suôâb* (120/9) şeklinde geçmektedir.

⁷³⁷ Kelimenin altında *sümm* açıklaması bulunmaktadır.

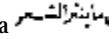
⁷³⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve sanatı” (120/16) anlamına gelen ifade vardır.

(9) *Óabb*: Ol maraøa nÀfièdir ki⁷³⁹ getirür, cüöÀm ve dÀi'á-áaleb gibilere ve faøalÀt-1 (10) àaliòeyi iòrÀc ider lÀkin kimiñ iòtirÀèi idügi bilinmemiødir ammÀ nÀfièdir. Ve úuvveti iki yıla (11) degin úalur. Ve ol, óÀrdır ikincide ve yÀbisdir evvelkide. Ve *øerbeti*: Bir miáúÀle degindir. (12) Isıcaú ãu ile cigere øararı var. Anisÿn anıñ muálióidir. Ve bögreklere daði muøırdır (13) ketire anıñ muálióidir. *Ve ãanèatr*: Türbüd, on iki miáúÀl ve ãabr, yine on iki miáúÀl, eftimÿn dört, (14) bisfÀnec, anzarÿt her birinden üç, efsentın øiresi, miló-i Hindi, øaóm-1 óanòal, suúmÿniyÀ (15) her birinden iki, ãu ile óabb ideler.

(16) *Óabb-1 Kündi*: MücerrebÀt[ıñ]dandır⁷⁴⁰, baòrı zÀyil ider nerde olursa, mièdeyi (17) ve hÀøimeyi úavì ider ve lüzycÀt-1 fÀsideyi úatèider ve øarÀb rÀyióasın úatèider. (18) Ve⁷⁴¹: èBd üç miáúÀl; úaranfil, kebÀbe, emlec, zaèferÀn, rÀmek, maóleb, miäükì, øeb-i (19) Yemeni, cevz-i bevvÀ, sek, bisbÀse her birinden bir miáúÀl kÀfÿr aàacınıñ odunu ile biøüreler.

(20) *Óabbü'l-muúl*⁷⁴²: Maúèad èilletlerine nÀfièdir, òuäyãÀ bevvÀsire.⁷⁴³: ihlilecÀtıñ (21) envÀèi, mürr toðumı her birinden bir cüz'; gök muúl, ihlilecÀğ gibi bal ile óubÿb ideler. Ve gÀhi [95b] (1) òazef daði iøÀfe iderler. Ve úan aúmada besed ve kehreb ve ãadef ve úarn ile (2) yaúılmıøı ve zÀc-1 ebyaø ve nÀn-ò`Àh ve kürrÀà ãuyı.

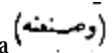
(3) *Óabb-1 naãÀyiódendir*⁷⁴⁴. Ve bel gevøekligine ve fÀlice ve emrÀø-1 bÀrideye nÀfièdir. (4) *Ve ãanèatr*: Baúam ãamàı, cÀvøir, úatlu óaltit, cevz-i bevvÀ birbirine úarıødurub ve ãoñra istièmÀl ideler⁷⁴⁵, (5) óubÿb ideler böyle öikr olınmıø. Ve Óekim DÀvÿd úatında fistú ve bevraú-1 Ermeni ve òardal (6) iøÀfe olunur, òuäyãÀ pirlerde. Ve istièmÀlinde lÀyíú budır ki dile daði süreler. (7) ZirÀ ol, yapıøıçıcı balàamı iòrÀc ider ve dimÀàı úavì ider. Eger óarÀret var ise miäükì (8) ve bizri'l-baúla ziyÀde eyleseler øararı youúdır.

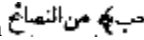
⁷³⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "kilları" (120/21) ifadesi vardır.

⁷⁴⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Kündi mücerrebÀtındandır." (120/26) şeklinde geçmektedir.

⁷⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "sanatı" ifadesi vardır. (120/27)

⁷⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *Óab: E'l-muúl* (120/29) şeklinde geçmektedir.

⁷⁴³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve sanatı" (120/29) ifadesi vardır.

⁷⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Hab: Nasayihdendir." (120/31) şeklinde geçmektedir.

⁷⁴⁵ Burada, ãaó ibaresiyle, haøiyede bir düzeltilme yapılmıøtır.

(9) *Óabb*: Vecaè-1 mefÀãıla, béle ve eyegüye ve budlara ve niúrise nÀfièdir. Ve anda (10) èaòim sır vardır. Ve *ãanèatr*: kÀbili-i Hindì, zencebìl, úuşıyr-1 èurýú, úÀtile'l-óamÀm, býöaàrÀ⁷⁴⁶, (11) şaóm-1 óanóal, miló-i Hindì, sevrencÀn, ãabr-1 suúuürì her birinden bir dirhem; sekbìnec (12) iki dirhem. [Anları] býöaàrÀ ãuy₁ ile biber gibi óubýb ideler. Ve *şerbeti*: Üç dirhemdir yatacaú (13) zamÀnda.

(14) *Óabb*: FÀliciñ evÀyillerin berì ider. Ve müstaókem olan laúveye, áuíal-i lisÀna (15) ve aèøÀ-i veche ve dimÀaa nÀfièdir. Ve aòlÀür-1 lezyceyi iòrÀc ider çegnemek ile. (16) Ve baş ve diş aàrısın zÀyil ider. Ve *ãanèatr*: Fülful, ferbiyñ, ùaà üzümünñ úurusı, èÀúır-(17)-úaróÀ, kündüs, bevráu, buöýr-1 meryem cemièsiniñ berÀberi kerefs ãuy₁ ile óubýb⁷⁴⁷. (18) Ve bu, mücerredir.

(19) *Óabb*: BimÀristÀnda óAdià olmiş. NÀr-1 FÀrisi'niñ beúÀyAsını ve ekleyi ve úurýó-1 (20) úadimeyi berì ider. Ve *ãanèatr*: Zeybaú, kebrit-i SüleymÀni⁷⁴⁸, siyÀh òarbaú, kündür, (21) ketire, èurýú-1 ãufr, óubýb idüb istièmÀl ideler.

[96a] (1) *Óacer*: CemÀdÀt úabilinden olan cisme ıılÀú olunur. äulu olsa yÀúýt gibi (2) veyÀöyd ãusız, ruiybÀtın óífo itse manòarúÀt⁷⁴⁹ gibi yÀ itmese terkibi tamÀm olan (3) meèÀdin gibi ol ùaşıñ ki ismi vardır. èÖrfde muúarrerdir. Ve ùaşıñ óaúúúati turÀbıñ (4) ãulb olmaài ve tevÀli ruiybÀt ile ãoñra úuru olmaú ile ve elvÀnı muòtelif olur (5) maóalli óasebince ve ruiybÀt ve óarÀret àalebesi ile. Nitekim maèdende öikr olunsa gerekdir. (6) Eger ãovuú ve ruiybèt ziyÀde olur ise mýcib beyÀø olmaúdır (7)⁷⁵⁰. Ve yübs ile óarÀret úızıla mýcib olur. Ve eger az olur ise ãaruhlàa (8) mýcib olur. Ve óarÀret-i úavì ruiybèt-i øaèife ile mýcib siyÀh olmaúdır⁷⁵¹. Eger (9) úÀyim ola ãoñra úızıl, ãoñra beyÀø. Ve bunlardan mürekkeb olan óasebinedir ve (10) zamÀn için ve maiÀliè ve nÀúái'l-mìl. èAròdan te'àiiri ôÀhirdir. Ve baèdehu egerçi ùabÀyiè-i (11) bÀuniyye ôÀhire muòÀlifdir. CevÀhirden aña naòar düşen beyÀø olan úızıl görünür. (12) Anda óarÀret mekýn olmaàla

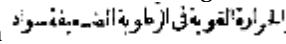
⁷⁴⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (121/3) şeklinde geçmektedir.

⁷⁴⁷ Cümle *óubýb ideler* şeklinde düşünülmüştür.

⁷⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *türbüd senÀ* (121/8) ifadesi vardır.

⁷⁴⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "muntarakat gibi" (121/10) şeklinde geçmektedir.

⁷⁵⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "zamana göre" (121/13) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (121714) şeklinde geçmektedir.

yÀòyð èaksince olur. Ol ecilden dimişler ki gümüş (13) bÀunda altundur. Ve úaçan ki óarÀret aña mülÀbis olsa ôÀhir olur. Ve maèlým (14) olsun ki mehekk olan levn-i ôÀhire muòÀlif olmaz. İllÀ meger mizÀcı müstaókem olmamış ola, (15) meaelÀ yÀbis olanlarda. Ve illÀ úalay daði gümüş görünür. Ve civeniñ buùÀnı ôÀhirdir. (16) Ve evvelkisi bi-üriki'l-evlÀ ve müstaócer daði olur ki èunâur-ı turÀbdan ayrıla. Ve bunda (17) mevcýd olanı öikr olunur ve bu äanèata⁷⁵².

(18) Óacer-i lebeni: Baèøıŝı ŝeffÀf olur. Ve ol, Ermeni vilÀyetinde óÀãil (19) olur. Ve büyük úüèalar andan çúar. Ve eger bir şey sürseler andan süd gibi beyÀø (20) bir şey óÀãil olur. Ol, bÀriddir ikincide ve yÀbisdir evvelkide. Úaçan ki içseler (21) óaãÀyı ezer ve miède úuryóına nÀfièdir. Ve eger anıñla iktióÀl eyleseler nezleyi menèider [96b] (1) ve sülÀúı⁷⁵³ zÀyil ider. Ve ol ùař, óayøı úaièider ve yereúÀn ile óafauÀn tevellüd ider. Bal anıñ (2) muãlióidir. *Ve şerbeti*: Yarım dirhem.

(3) Óacer-i Úıbü: UřnÀn-ı úaãÀrın⁷⁵⁴ dimekle meřhýrdır. ZirÀ anıñ ile yerleri aàardırılar. (4) Mıãır eübÀèında olan äaèid'de mütevellid olur. Eyüsi yeşili ve tiz ufaú olanıdır. BÀriddir (5) evvelkide. Úanı úaièider niçe istièmÀl olunursa ve ŝiřleri sürmekle óallider ve demèaya (6) ve cerebe ve sülÀúa nÀfièdir göze çekmek ile ferzüce eylemek ile, ruüybÀtı ve rÀyióa-i keriheyi (7) úaièider.

(8) Óaceri'l-Yehýd: Aña zeytýn-ı Beni İsrÀil dirler. Ol, bir ùařdır Beytü'l-Maúdis ve řÀm (9) diyÀrlarında olur. Ol, yumřaú ve müstedir ve müstaül olur. Ve eyüsi, zeytýni ve òuüýü (10) olandır. Ol, óÀrdır evvelkide ve yÀbisdir üçüncide. Eger anı óakkidüb ve ısıcaú (11) äú ile içseler óaãÀyı ezer ve óÀãil olmaài menèider. Ve eger yaralara serpseler etin úaynadır (12) ve bal ile pek yerlere sürseler óallider. Ve ol, cigere muøırdır. äamà anıñ muãlióidir. (13) *Ve ŝerbeti*: Yarım dirhem.

(14) Óaceri'l-úamer: Ol ùařa ùlÀú olunur ki gümüşi kendüsine ceøb⁷⁵⁵ ider. (15) ZirÀ münüariúAt için ùařlar vardır ki her birin ceøb ider. MıanÀüsiñ iřtihÀrı (16) çou

⁷⁵² Metnin Arapça nüshasına göre burada اذخول اذتبعنا الجبيع كذب الجيرة (121/20) ifadesi atlanmıştır.

⁷⁵³ İki kez tekrar edilen ve *sülÀúı* ifadesinden biri silinmiştir.

⁷⁵⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بأشبان القصارين *uřnÀn-ı 'ú-aãÀrın* (121/24) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *uřnÀn-ı úaãÀya* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *uřnÀn-ı úaãÀrın* olarak okunmuştur.

⁷⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında أعجبها "cezbe" (121/32) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *óaøb* şeklinde yazılan ifade, *ceøb* olarak okunmuştur.

olduài içündür. Ve bu üaş meşhÿr olmaduài, nÀdir ve mechÿl olduài içündür. (17) Ve e'l-
 Àn óaceri'l-úamer dimekle meşhÿrdır ki zırÀ üaşlar üzerine çih gibi yaaar ve üaş olur (18)
 ve ay kÀmil olduúda anı àÀyet ile beyÀø ider. Ve aalebi Maàrib üàalarında olur. Ve (19)
 baâaúı'l-úamer daði tesmiye olunur. Ve eyüsi, òafif ve beyÀø ve şeffÀf olanıdır. Ve ol,
 (20) bÀriddir ikincide yÀòÿd muètedil yÀ yÀbisdir evvelkide. äarèdan berı ider yemek
 ile. Buruna (21) üamzırmaàla tecribe eylemişler. Ve vesvÀsdan cünÿndan berı ider ve
 òafauÀna nÀfièdir. Eger beyÀø [97a] (1) òırúaya úoyub bile götüreler cÀh ve úabÿl
 getirür, òavfi ve tevÀbièi menèider. Ve Maàrib (2) bÀdiyelerinde anıñ ile aacdan
 müstaèni olurlar ammÀ bögreklere øararı vardır. Ketire (3) anıñ muàliòidir. Ve şerbeti:
 Bir úirÀıdır.

(4) Óaceri's-silvÀn: Anıñ ile billÿrıñ mÀ-beyninde farú youúdır. illÀ äuda ezilür.
 (5) Ve anıñ nefèi òafauÀna ve óarÀret-i mièdeye ve úan aúmaàa mücerrebdir. Ve eger
 anı ezüb äuyın (6) èÀşıú olana içirseler lÀkin kendü bilmemek şarúyla èaşıú andan zÀyil
 ider. Ve anıñ baèøısı (7) äaru olur. Bir úavlde, ol, sümm-i úÀtildir, dimişler. *Ve şerbeti:*
 Bir úirÀia degindir.

(8) Óaceri'l-keleb: Ol, bir üaşdır ki köpege atarlar. Aàızı ile dutar veyÀ ısıtır. (9)
 MütevÀtir olmuş ki ol üaş tebÀauø ve fúrúat tevellüd ider úaçan ki äuya úoyalar. Ve eger
 (10) şarÀba úosalar te'àiiri ziyÀde olur.

(11) Óacer-i äÀàÀtis: Ol vÀdiniñ ismidir ki bu üaş anda óÀâil olur. (12) Ve ol,
 Cehennem VÀdisi'dir. Felesün ve Üaberiyye ki arø-1 muúaddesedendir. Anıñ mÀ-
 beyninde (13) olur. Ve Undulusda daði olur. Böyle dimişler ve ammÀ Óekim DÀvÿd dir
 ki bu üaşı bizüm (14) içün getürdiler bir daadan ki Ámed cÀnibinden äazzÀh⁷⁵⁶
 aemÀlinde olur. Ol üaş, siyÀh (15) ve göglüğe mÀyildir. Eger Àteşe úosalar odun gibi
 yanar óatta bir baümÀndan bir vaúıyye úadarı (16) ancaú úalur. beyÀø Àteş aña kÀr itmez.
 Ve yanduài zamÀnda andan nefü ve úir rÀyióası (17) gelür. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide.
 Eger anı içseler óamli ve óayøı keser ve óaãÀyı ezer (18) ve raómiñ iòtinÀúına buòÿr
 eylemek ile ve içmek ile nÀfièdir. Ve anıñ dütüni èaúrebleri ve yılanları (19) defèider.

⁷⁵⁶ Metin şeklinde yazılmıştır.

Ve bögreklere şararı vardır. Zaferân muâlióidir. Ve eger aâacları anı ile (20) buöyrlasalar úurtları menèider. *Ve şerbeti*: Yarım dirheme degindir.

(21) *Óaceri'l-esfenc*: Bir iâşdır, ísfenc içinde bulunur. Ve baèolar dimişler ki tevellüd [97b] (1) olduâi zamânda anı içine dâðil olur. Ve baèolar dimişler ki ol, bir ruÿbetdir ki (2) anı içinde iâş gibi münèaúid olur. Ve eyüsi beyâø ve pek olanıdır. Ve ol, óârdır evvelkide (3) ve yâbisdir ikincide. Óaâyı ezmekde tecribe olunmuşdır ve yereúâna içmek ile ve şişleri sürmekle⁷⁵⁷ (4) óalleylemede. Ve yaraları etlendirir serpmek ile.

(5) *Óaceri'l-kerek*: Bir iâşdır ki Hindistân deryâlarının kenârında bulunur. Anı (6) büyügi ve küçügi olur. Ve mükedderdir, cilâlandıúuda billÿr gibi şeffâf olur. Ve ol, (7) bâriddir evvelkide. Óafâúâna ve lehibe ve eaiâşa ve aâeyâna nâfièidir. Ve eger áuan úana serpseler (8) úanı óabsider ammâ bile götürmek ve òâtem eylemek ve andan içmek câh ve úabÿl tevellüd ider. (9) Ve síori ve gözi menèider ve úılı uzadır. Ve eger yaâdíú altına úosalar kem (10) düş görmegi menèider. Ve eger iki kimse birbirine eadÿ olsalar, anlar bilmez iken menzillerine (11) úosalar úlfet óâñil olur.

(12) *Óaceri'l-meók*: èIrâúî daði dirler. Ol, bir áaúil iâşdır. Mÿâil ve Furât (13) eirâfında olur, yumşadıdır. Eger kirlere sürseler úaièider. èIrâú'da anı óammâmlarda ayaâa (14) sürerler ve yine Mîâir'da olan úaysÿr yerine ayaú iâş iderler. Ve ol, bârid ve yâbisdir (15) ikincide. Ve úaçan ki anı bir emzikli eávratıñ südi ile sürseler yeşil olur ve göze úamzırsalar (16) gözde olan beyâøı ââfi ider. Bu, mücerrebdir. Ve gözün úapaúların iâlâó eylemede (17) bir şey anı yerin dutmaz. Ve yaraları şâfi ider içmek ile ve sürmek ile.

(18) *Óaceri'd-dik*: Bir iâşdır ki úavuâuñ úarnında tevellüd ider. Ve bir úavlde, óurÿsuñ (19) úarnında olur, dimişler. Ol, beyâø ve yumşadı olur. Óârdır ikincide ve yâbisdir evvelkide. (20) Eger anı ezüb içseler óaâyı ezer ve vesvâsı zâyil ider.

(21) *Óaceri'l-meââne ve 'l-küli*: Áemiñ meâânesinde ve bögreklerinde mütevellid olur. [98a] (1) Ve bir úavlde, birbirin ezer, dimişler lâkin ââbit olmamış. Ve gözün beyâøına nâfièidir göze çekmek ile.

⁷⁵⁷ Burada, ââó ibaresiyle, haşiyede bir düzeltme yapılmıştır.

(2) *Óaceri'l-baúar*: Óarze-i baúr daði dirler. BeyÀø ve siyÀh úüèalardır. Eyüsi yumşau (3) ve siyÀh nouúalu olub bÀùnı beyÀøa mÀyil olanıdır. Ve ekæeri, siyÀh ve erkek veyÀ dişi (4) ârâırdan ki úılı çou olandan óÀâıl olanıdır. Ve tevellüd eyledügi zamÀnda ârâırnı (5) gözi âaru ve beyÀøı müdevver olur. Ve eyüsi aârı ve yeñisi olanıdır. Ve úaçan ki iki (6) yıldan tecÀvüz eylese úuvveti sÀúü olur. Ve istièmÀl olunmaz illÀ on altı gün geçdikten (7) ãoñra. Ve Rým ârâırından⁷⁵⁸. Ve bÀrid vilÀyetlerde óÀâıl olanı óÀr vilÀyette óÀâıl (8) olandan aèøam olur. Ol, óÀrdır evvelkide ve yÀbisdir ikincide. Gözde olan (9) beyÀøı cilÀ ider göze çekmek ile, baraâı ve behaúı ve kelefı sürmek ile ve bevÀsiri (10) aşaaadan götürmek ile bal ile úaüèider ve ciraóÀtleri etlendirir ve óaâÿı ezer (11) ve sidigi çÀri ider ve yereúÀnı zÀyil ider. Ve eger cülÀb veyÀ bÀdem ile ve nÀrcil veyÀ (12) yeşil óılbe ile veyÀ åanavber ile óammÀmda veyÀ óammÀmdan çıúduàı zamÀnda içseler ve úavuú (13) şýrbÀsın aña tâbiè eyleseler àÿetle semiz ider ve bedeni yumşadır. Ve bu, mücerrebdır. Ve maóýreyne (14) øararı vardır. Ve baş aârısın getirür. Ve ketire anın muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki úirÀia (15) degindir. Ve bir úavlde anın bir miáúÀli úÀtildir dimişler.

(16) *Óaceri'r-raóî*: Aña úýf tesmiye olunur. Ol, siyÀh ve yanmış ve râsfenc gibi (17) bir daada óÀâıl olurmuş ki Óaleb'in şarúî çÀnibindedir. EürÀfın keserler ve demir (18) yapraın eürÀfına yapışdururlar. åabÀóın úopar. Ol, óÀr ve yÀbisdir dördüncü mertebesinde. (19) Eger anı úızdurub sirkede söndürseler rièÀfi úaüèider. Ve eger bu sirke ile (20) maúèadı yayúasalar anın çıúmaân menèider ve úamarları úavı ider ve èaraúı ve aèÿÿı (21) keser. Ve eger ol úaşı istisúÿya ve terheleye sürseler nÀfièidir. Ve eger aşaaadan [98b] (1) bile götürseler bÀşýrı úaüèider ve óÀmile olmaâı menèider ve óayø úanın keser.

(2) *Óacer-i Ermeni*: Lázverdidir lâkin eyüsi aârı ve yumşau olub úuzdan (3) óÀli olanıdır. Ermeniyye'de ve FÀris uaâalarında óÀâıl olur imiş. Ol, óÀr ve yÀbisdir (4) ikincide. Müferrióidir sevdÀya ve sevdÀ emrÀøına. Cünyn ve vesvÀs ve mÀliöÿlyÀ (5) ve ârè gibiye nÀfièidir ve cüöÀma àÿet ile nÀfièidir ve bögrekleri ve meâÀneyi åâfi ider. (6) Ol, åaaeyÀn getirür ve mièdeyi øaèif ider. Ve åu ile åasleylemek birúaç kerre (7) ve

⁷⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *والموجود في الرام* (122/31) şeklinde geçmektedir.

ketire ile úarışdurub anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir. *Bedeli*: (8) Nıâfınca lâzverd.

(9) *Óaceri'l-misenn*: Ol, eşeddir veyâ ol, bir üaşdır ki demiri anıñla bilerler. (10) Eyüsi yeşili ve Fürs'den gelenidir. äoñra úızılı, äoñra siyâhı ki berrâú ola ve kemi (11) äaru ve òafif olanıdır. Ve beyâø olanı sünbâdecdir. Cemîesi yâbisdir üçüncide (12) ve úızılı óârdır evvelkide ve äayrısı bâriddir. Óıkkeye ve cerebe ve dâ'i'â-äaelebe ve süläúaya (13) ve gözde olan beyâøa nâfièdir içmek ile ve sürmek ile ve göze çekmek ile. Ve eger (14) göz eşyâfın anıñ beyâøına sürseler úuvveti ziyâde olur. Ve òanâziri ve sereüânı ve (15) bevâsiri óallider. Ve dişleri beyâø ider. Ve úanı óabsider. Ve maèinden çıúanı (16) äâfi ider, òuâyââ mercânı lâkin bögreklere øararı vardır ketire anıñ muâlióidir. (17) *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir.

(18) *Óaceri'l-úayşyr*: Ol, ayaâ üaşdır. Ol, bir üaşdır äü üzerine çıúar òafif (19) olduâi için. Cismi isfenc gibidir. Ve ol, iki nevèdir beyâø ve siyâh olur. (20) Eyüsi, òaşın ve naúışlusıdır ki úılı úazır ola. Eürâf-ı Mıâir'da, İskenderiyye daâlarında olur. [99a] (1) Ve baèøısı Óalebde daòı olur. Ol, óâr ve yâbisdir üçüncide. (2) Úanı óabsider ve istisúâyı ve terhili óallider sürmek ile. Ve eger sirkede söndürseler (3) ve içseler êiúi'n-nefese nâfièdir. Ve eger ayaâa sürseler gözleri rýşen ider (4) ve baş aarısın zâyl ider. Ve anıñ küli dişleri beyâø ider sürmek ile ve eâerleri cilâ ider (5) sürmek ile. Ve Rým'da bir üaş vardır. Aña afrýò dirler. Ayaú üaşına benzer. Ol, (6) eaúreb aausına nâfièdir sürmek ve içmek ile.

(7) *Óaceri'l-òauâüf*: Arø-ı Hind'de Serendib didikleri yerde óââil olur. Enmüle (8) úadar olur. äaruya ve beyâøa mâyildir. Aña yereüân üaşı dirler. Ve úırlangıcın yavrularına (9) yereüân èârıø olub äaru olur. Ol daòı varur yereüân üaşını getirür, yavruları (10) úatında úor. Yereüân maraøı anlardan zâyl olur. Óekim Dâvyd dir ki bizüm èindimüzde (11) bilinmez, illâ úırlanâıcın yuvasında olan. Ve gâhî öile idüb ol úırlanâıcın yavrularına (12) zaèferân sürerler. Ol ise yereüân òann idüb varır, yereüân üaşın getirür ve yuvasına (13) úor. Ve ol üaş óâr ve yâbisdir üçüncide. Óaúúat ile yereüâna mücerrebdır içmek ile (14) ve sürmek ile. Ve süddeleri açar ve òafaúânı zâyl ider egerçi götürmekle daòı olursa.

(15) Óacer-i Münüfi: Bir úavlde dimişler ki ol, zeytyn gibidir. Óacimde eürÁf-ı Ciyez'de (16) olan Münüf'de bulunur. Eger anı èuøva sürseler uyuúur⁷⁵⁹. Eger keserlerse daði (17) derk eylemez.

(18) Óaceri'l-óayye: Ol, bÁdzehirdir. Ve daði bir mülevven útèaya ıúÁú olunur ki zeberced (19) maèdeninde bulunur. Ol ıaşdan yılanlar úaçar. Ve bir úavlde dimişler ki ol ıaşdan (20) murÁd zümrüddir.

[99b] (1) Óacerü'n-neşr: Ve'l-behti ve'l-eümÿü ve'l-yesri ve'l-eketmeket.

Óacer-i şecerî: E'l-mercÁn.

(2) Óacerü'd-dem: E'ş-şÁdenc.

Óacerü'l-hünÿd: Ve'l-óadide'l-mıànÁüs.

Óacerü'â-âaydi⁷⁶⁰: E'l-òamÁhÁn.

(3) Óaceri's-şerÁyiü E'l-mermer.

(4) Óacel: Bir úuşdır. Úızıl ve münaúúaşı daði olur. Ol, tedrüc degildir. Belki ol, (5) úabíc. Ve münüÁrı úızıl ve úanadınıñ başı beyÁø ve siyÁhdır. Az uçar ve ıavuú óacminde (6) olur. Bir ayda yavrılar. Ol, óÁr ve yÁbisdir evvelkide. Ve anıñ eti fÁlice ve laúveye ve miède (7) ãovuúlıràına ve cigere nÁfièdir. Ve balàamı iòrÁc ider. Ve áÁlili úalèider. Ve eger bişürüb (8) yiseler gögüs aàrısın ve suèleyi zÁyil ider. Ve anıñ ödi delinmemiş incü ile beyÁøı úalèider. (9) Ve úurumış úanı, beyÁø sırça ile saóú idüb göze çekseler gözde olan beyÁøı (10) úazır ve cerebi ve ôıfreyi ke-òÁlik. Ve anıñ ödi ile istinşÁú itmek ôihni áÁfi ider ve óıfôı (11) eyü ider. Ve anıñ cigeri áarèa nÁfièdir yemek ile. Ve anıñ úanadlarınıñ küli şişleri óallider (12) ve tersi kelefı ve nemeşi úazır sürmek ile. Ve anıñ yumırdası feÁÁóat getirür yemek ile. (13) Ve şerbeti ÁvÁzı áÁfi ider ve öuşÿneti ve suèleyi defèider. Ve eger kendür ile çig yiseler semiz ider. (14) Ve şehvete úuvvet virür. Ve úabuàı beyÁøı úaèèider göze çekmek ile. Ve ôıkr olan óacel (15) maórÿr olana baş aàrısın getirür ve óıkke tevellüd ider. Ve sikencübün anıñ muálióidir. Ve anıñ (16) òavÁãındandır ki úaçan birbiriniñ ÁvÁzıñ işittikde bir yire cemè olurlar. Ol

⁷⁵⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "زهب حبه" "Hissi kaybolur, uyuşur." (123/27) şeklinde geçmektedir.

⁷⁶⁰ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

ecildendir (17) ki birin dutub baàlarlar ve çevresine duzaú úurub andan ãoñra çaàrısın duyururlar. (18) ÁvÁzıñ işiden úuşlar gelüb, duzaàa düşüb øabùolurlar.

(19) *Óadid*⁷⁶¹: Anıñ erkegi vardır. Aña şÀberúÀn ve isùÀm ve fulÀd-ı ùabièi dirler.

(20) Ol, úalilü'l-vücýddur. Ve dişisi⁷⁶². Ve meökýr olan óadid meèÀdin-i maibýèimñ

(21) bir maèdenisidir. ŞÀm'da ve FÀris'de ve Venedik'de mütevellid olur. Ve anıñ

dişisinden [100a] (1) pýladı alurlar. Ve ãanèatı oldur ki çamur[u]⁷⁶³ (2) bir haftaya degin

úzdururlar Áteşi úavì olan şeyler ile. ãoñra acı olan şeyleri mürr (3) ve ãabr ve óanòal

gibi aña ãalalar óatta birbirine⁷⁶⁴. Ve bu, keàirü'l-vücýddır. (4) Ve óadid óÀrdır ikincide

ve yÀbisdır üçüncide. Úaçan ki úzdurub ãuda veyÀ sirkede veyÀ (5) òod ikisinde

söndürseler òafaúÀnı ve øuefi ve istisúÀyı ve ùóÀli ve cigeri ve ishÀli úaèèider ve şehveti

úuvvetlendirir⁷⁶⁵. (6) Ve eger sirkede söndürseler şehveti úuvvetlendirir ve sikencübün

eyleseler aóŞÀyı ve hÀøimeyi (7) ve sidigi cÀri ider ve süddeleri açar. Ve úaçan ki anıñ

ufaúları rubèinca nýşÀdır ile (8) ezüb bir nemlü yire úosalar ol, zencÀr olur. Aña óadid-i

zaèferÀni dirler. Ve bu, beyÀøı (9) ve cerebi ve sebeli ve óikkeyi úaèèider ve óumreyi

keser göze çekmek ile ve sürmek ile. Ve eger bal ile (10) ferzüce ideler óÀmile olmaèi

menèider ve bevÀsiri úaèèider fetil eylemek ile ve şüüýü ve şişleri (11) ve niúrisi sÀkin

ider sürmek ile ve dÀi'á-aaèleb ile zÀyil olan úılı bitürür. Ve demiriñ òilü (12) daòi

yense bu fièli işler lâkin úuvveti demirden eøèafdır. Ve týbÀlıñ óükmi øikr olındı. (13)

Ve anıñ òavÀããından oldur ki eger úzdurub şiricde bir kerre söndürseler ve ãuda daòi

(14) bir kerre söndürseler sönmemişi mñnÀüs gibi kendüye ceøb ider. Ve anıñ ufaàñ

zehirlü ùaèÀma (15) ãalsalar aàuyı kendüye ceøb ider ve ãaüü⁷⁶⁶ menèider taèliú ile. Ve

eger úarışdırsalar ruããã (16) ile ve merúasışÀ yÀ rehç yÀ èilm⁷⁶⁷-i ruãããa úarib olur

erimekte. Eger ihlilec ile ve deñiziñ (17) köpügi ile ve nÀr úabuàı ile sebk ideler ve

⁷⁶¹ Kelimenin altında *demür* açıklaması vardır.

⁷⁶² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *بِرمَاهن* *bermÀhen* (124/8) ifadesi vardır.

⁷⁶³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁷⁶⁴ Burada yer alan ifade, Metnin Arapça nüshasından çevrilmediği için cümle yapıcı ve anlamca bozuk gibi görünmektedir: Metnin Arapça nüshasına göre çevrilmeyen kısım şudur: *بِصَعْوَاتِ الْإِرْتَحْنِي بِدَاخِلِهِ وَبَطَانَا وَالْحَدِيدِ* (124/11-12).

⁷⁶⁵ Bu ifade haşiyede yer almaktadır.

⁷⁶⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الْعَطِيْطُ* *e'l-àaüü* (124/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *nemüü* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *àaüü* olarak okunmuştur.

⁷⁶⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *أَوْ الْعَسَلِ قَارِبِ الرِّصَاصِ* “Rusas ilmine karibdir.” (124/21) şeklinde geçmektedir.

òarvaè yaàında ve baúla ãuyında söndürseler (18) yumşau olur. Ve yine böyledir eger zehr ile sebk idüb ve bÀryd ile yaúub. (19) Ve demiriñ ufaàı zehrdir. *Ve şerbeti*: Beşe degindir. Ve miànÀüs şurbı anı òalÀa ider. (20) Ve müshil olan şeyler ve süd ve edhÀnlar aña tÀbiè ideler.

(21) *ÓidÀ'e*: Ol, úuşlarıñ yırtıcısıdır. Ol, çoudır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Ve eger anıñ [100b] (1) iligini kürrÀa ile bişürüb yemesine müdÀvemet eyleseler bevÀsiri úatèider. Ve anıñ ödi (2) sümÿmiñ defèine mücerrebdır ve sögüd aàacı ile üç mil göze çekmek ile úaçan ki (3) rÀziyÀnec ãuyına úoyub tamÀm üç hafta güneşde durduúdan òoñra. Ve dimişler ki (4) úaçan ki bir eyü rÀyióalu şeyde úurudalar ve ãu ile iáladalar ve anıñ ile iktióál eyleseler (5) yine bu óükmi virür. Ve úaçan ki ol úuşı cümleten Áteşde yaúub misk ve gül ãuyı ile (6) andan içseler rebveyi ve èiúi'n-nefesi ve sueleyi zÀyil ider. Ve anıñ tüyi niúrisi úatèider. (7) Ve anıñ yumırdası cüöÀma ve óıkkeye ve aòlÀu-ı muóteriúaya nÀfièdir içmek ile. Ve eger cümlesin (8) müherrÀ olınca zeytte bişürseler fÀlice ve niúrise ve bél aarısına ve budlara nÀfièdir (9) sürmek ile ve ìamarları úavı ider. Ve anıñ òavÀããındandur ki eger anıñ gözün bir kimseniñ (10) òaberi youú iken yaáduàı altına úosalar anıñ uyúusu gelmez.

(11) *Óadaú*: Bir ottır ki Úuds'da ve ÓicÀz'da olur. Ve bÀdencÀna beñzer lÀkin andan (12) büyükdir. Ve yemişi cevz-i mÀail gibidir lÀkin dikenini ve toðumı olmaz. Ve yayda bulunur ve téz (13) fÀsid olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. äÀbÿn yerin dutar, esbÀbıñ kirin úazır (14) ve bevÀsiri zÀyil ider buòÿr eylemek ile, òuãÿãÀ Úudüs'de olanı. Ve eaúreb iáırmasına (15) nÀfièdir sürmek ile, òuãÿãÀ ÓicÀzi olanı. Ve úaçan ki anıñ yemişin bişürseler ve zeytte (16) veyÀ aayrı yaàlarda⁷⁶⁸ aèyÀyı óallider ve⁷⁶⁹ úuvvet virür. Ve bal ile úurtları (17) isúÀu ider bile götürmek ile. Ve bir úavldede dimişler ki anıñ içmegi òatardır, insÀanı (18) zaóometlü ider. Sikencübün anıñ muálióidir. Ve óadaúa bÀdencÀn daði dirler.

(19) *Óadaú*⁷⁷⁰: CülnÀrdır.

Óadec: Óanóal.

⁷⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta وَمِنْهُنَّ "onunla karıştırlırsa" (125/1) ifadesi vardır.

⁷⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الْبَدَن "bedene" (125/1) ifadesi vardır.

⁷⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında أَد *óad* (125/3) şeklinde geçmektedir.

(20) Óarmel: Bir ottır. Üç öirÀè uzanur. Ve çou budaúları olur ve yabraúları (21) sögüd yabraúları gibidir ve beyÀø çiçekleri olur ve müstedir úozası vardır. [101a] (1) İçinde siyÀh toðumı olur. Öardal gibi kesicidir. Ve rÀyióası áaúildir. ÓuzeyrÀnñ evÀyilinde yetişür (2) ve úuvveti dört yıla degin úalur. Ol, óÀrdır ikinciniñ Àoirinde ve yÀbisdir üçüncide. BÀrideyni (3) ve bÀrideyn emrÀøını áudÀè ve fÀlic ve laúve ve òadere ve kezÀz ve èirúı'n-nisÀ'a ve cünÿn ve áarèı (4) ve budlar aàrısını ve aèyÀyı ve maàaaı ve úuluncı ve yereúÀnı ve süddeleri ve nisÀ' gibileri (5) zÀyil ider ve elvÀnı güzel ider ve terheli ve tehyici zÀyil ider içmek ile ve sürmek ile. (6) Ve úaçan ki íatlu áu ile yayúasalar áoñra saóú idüb ısıcaú áu ile şiric ve bal ile úarışdurub (7) içseler ve mièeyi ve gögüsi ve balàamı àÀyet ile áÁfi ider úayyeylemek ile. Ve eger şire veyÀ şarÀb ile (8) úaynadub ve otuz gün içseler baş aàrısından ve áarèdan beri ider. Ve eger bir kimseniñ (9) uşaaı úaaè olmış olsa yine ièÀde ider. Ve muálió olduamıñ èalÀmeti oldur ki (10) Àoirinde úayy ider. Ve eger on iki gün⁷⁷¹ içseler èirúı'n-nisÀyı úaaèider. Ve eger anıñ (11) şiresi ile ve yÀðyð bişmişi ile suèÿü ideler gözün óumresin ve nezleleri úaaèider. (12) Ve eger turb áuyında ve zeytte bişürseler ve úulaàa íamzırsalar áaaırlıàı zÀyil ider. Ve (13) göze çekmek ile beyÀøı cilÀ ider ve buòÿr eylemek ile göz aàrısın ve diş aàrısın zÀyil ider. (14) Ve úaçan ki bizr ile úarışdurub ve bal ile yoàursalar ve istièmÀline müLÀzemet ideler èiúı'n-(15)-nefesi zÀyil ider. Ve eger yanmış şişeyi aña muòÁf úılsalar óaaÀyı ezer ve óayø úanımı (16) ve bevli ve lübni cÀri ider. Ve rÀziyÀnec ile ve zaèferÀn ve bal ve şarÀb ve íavuú ödi øuèf-ı (17) baàara ki imtilÀdan óÁıl olmış ola, zÀyil ider ve buòÀrı óabsider içmek ile ve sürmek (18) ile. Ve úaçan ki sirke ile bişürseler ve aèøÀyı anıñ ile yayúa[sallar]⁷⁷² úuvvetlü ider ve úılı siyÀh (19) ve òadrı zÀyil ider. Ve eger áu ile ve yaà ile bişürseler ve anıñ şerbetine müDÀvemet ideler sebeli (20) ve ciger maraøını zÀyil ider. Ve anıñ òavÀããından oldur ki eger bir gök òirúada bile götüreler (21) sióri ve gözi menèider. Ve eger bir kimseniñ menziline serpseler fúruat getirür. Ve anıñ ile [101b] (1) buòÿr eylemek ol firúati bÀul ider. Ve anda óadià-i øaèif vÀrid olmışdır. Ve ol, áaaèyÀn (2) ve áudÀè iódÀà ider. Ve müz nÀr yÀ elma yÀ sikencübün anıñ muálióidir. Ve

⁷⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "منوالية" "arka arkaya" (125/12) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁷² Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

şerbeti: Bir miâüÀle (3) degindir ve şarÀbından bir vaúıyye. Ve dimişler ki bedeli úurdumÀnÀ. Ve dimişler ki anıñ şerbetiniñ (4) şarù èavratlarda àayr-i mesóýúdır. Ve anı ısıcaú áuda yayúayub úuruddıúdan áoñra sürseler (5) ve áÁfi ideler ve úuâmaú için içeler. Ve andan müstaèmel olan áarè için bir cüz'idir yigirmi (6) cüz' şarÀb veyÀ şireden. Ve günde iki vaúıyye istièmÀl ideler.

(7) *Óarbeá*⁷⁷³: Bir ottır ki ince yabraúları olur ve rÀyióası eyüdir. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. (8) BuòÀr-ı re[d]iyyeyi⁷⁷⁴ aâızdan beri ider. Ve rÀyióasın eyü ider. Ve úulunca nÀfièidir. Ve süddeleri açar. Ve eger (9) úoyun ol otı yise⁷⁷⁵ eti ve südi eyü olur. Ve ol, baş aârısın getürür. Küsfere (10) anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Ve bedeli*: BerencÀsef.

(11) *Óardÿn*: Bir óayvÀndır küçük⁷⁷⁶ gibi. SiyÀh ve áaru olur. Daàlarda (12) bulunur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Anıñ zibli ve úanı mücerrebdır göziñ beyÀona göze (13) çekmek ile ve eâerleri zÀyil ider sürmek. Ve úaçan ki derisin Àteşde yaúub bal ile maêryb (14) olan yerlere sürseler elemin zÀyil ider. Ve anıñ tersi úaçan ki nişÀya, úaymyliyÀya úarışdurub yoàuralar (15) mÀ-i óase'l-ómÀr ile ve bir elekden eleyüb yÀ zerÀzir óurde ile, úaçan pirinç aña yedirmiş olalar ve bilinür (16) etfiriñ⁷⁷⁷ ve inóilÀliñ sürèati ile.

(17) *Óarf*: Nebüdir. Ve èArabca e'â-áuffÀ ve Berberice bilÀşauîn. Ol, óabbü'r-reşÀddır. Berrî (18) ve kesicidir. Ve yabraúları müşrifdir ve bustÀnisi andan küçükrekdir. Rebîèiñ Àòirinde yetişür. (19) Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncüniñ Àòirinde ve baúlası ikincide. Ve fielde óarmele úarıbdır. Ve bÀrideyni (20) ve sÀyir ruiybÀtı úaièider ve èusr-i nefesi ve úuluncı ve yereúÀnı ve süddeleri ve óaãÁyı óallider (21) içmek ile ve baş aârısın ve vaóóı zÀyil ider egerçi úadim ise de. Ve yine baraâı ve úurtları [102a] (1) ve yaraları ve balâami èuúdeleri ve bel aârısını ve èirúı'n-nisÀ'ayı zÀyil ider ve cenini isúÀú ider (2) ve sidigi cÀrî ider içmek ile ve sürmek ile, óuâyâÀ zift ile baş aârısında ve

⁷⁷³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında óarbeá (125/24) şeklinde geçmektedir.

⁷⁷⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-buòârü'r-redi (125/25) şeklinde geçmektedir.

⁷⁷⁵ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "küçük kertenkele" (125/27) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁷⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında infirák (125/31) şeklinde geçmektedir.

úrlanàıç (3) úanı ile vaøıóda. Ve ol, sümÿma muúÀvim olur ve balàamı öksürügi zÀyil ider ııcaú ãu ile ãufÿf (4) eylemek ile ve úılları dökölmekden alúor sürmek ve içmek ile ve baraãı keçi südi ile on güne (5) degin ve her gün üç dirhem ve ìeÀmdan günün ãalebi iótirÀz eylemek ile. Ve eáerleri (6) zÀyil ider ve debilÀtı ãÀbÿn ve bal ile açar, nım-rişt ile şehveti úuvvetlendirir ve gögüsü (7) ialÀó ider ve kesri cebr ider ve miðeye øararı vardır ve bevli óareúÀn ider. (8) Sükker anıñ muálióidir. *Ve şerbeti:* Üç dirheme degindir. *Ve bedeli:* Òardal ve [mi]úalyÀãÀ⁷⁷⁸ SüryÀnice⁷⁷⁹. (9) Anıñ toðumundan úavurulamıdır. Ve ishÀliñ ve zaóiriñ úaèi için istièmÀl iderler. Ve óarfi's-(10)-suÿó oldur ki ìamlard[a] ve evlerde biter ve yer yüzinde yayılır. Ve yemişi feleke gibi olur. (11) İki cÀnibleri incedir. Ve içinde beyÀø óabbesi vardır. Ve óarfe'ş-Şarüi bir öirÀedan (12) ziyÀde olur. Ve toðumı òardala muúÀribdir. Ve bunlarıñ efealleri birbirine úaribdir. İllÀ (13) aèòamınıñ óiddeti ziyÀdedir. Ve gÀhi anıñla baèøı kimseler fülfulden müstÀgni olur (14) ammÀ ãu óarfınıñ óiddeti az olur. Baúa úaribdir. Ve taólili az olur. ZirÀ ölmez. İllÀ ãuda (15) ol ecilden úuvveti az olur.

(16) *Óarşef:* Ol, bir ottır ki eãÀfi çóudır. Baèøısınıñ yabraúları yaãıdır. Ve baèøısı (17) siyÀh ve àaliòdir. Bir öirÀe úadarı uzanur ve çiçekleri úızıldır ve dükelisi ele yapışur anıñ. (18) Ve anıñ úozaları vardır. ãu ile ìludur. Yayda yetişür. Ve taèmı kesicidir. Ve pişmezden (19) evvel ìeımında acılık vardır. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ evvelinde. Rióleri óallider ve ìeÀAmı (20) haøm ider ve aòlÀı fÀsideyi iòrÀc ider ve bedeniñ ve èaraúıñ rÀyióasın eyü ider ve dÀ'i'a-(21)-aaèlebi zÀyil ider sürmek ile. Ve ol sevdÀ tevellüd ider. Ve sikencübün anıñ muálióidir. Ve öekeri [102b] (1) àÀyet ile taóriklendirir. Sirke anıñ muálióidir.

(2) *ÓirbÀ:* Bir cÀnverdir. Dört ayaãı olur. Üzerinde olan řeyleriñ⁷⁸⁰ levni ile ve çóu (3) tenaffuò ider. Ve kesici dişleri vardır. Ve güneşe èÀşıúdır. Ve yüzi güneşde olub bile devr ider. (4) Ve úaçan ki güneş başı üzerine geldikde müteóayyir úalır. Ve dili ile başına vurur gölge dönünce. (5) Ol, óÀr ve yÀbisdir dördüncide. Ve anıñ úanı pÀk tıraşdan ãoñra úıl yerine sürseler (6) çıúmaãmın menèider. Ve anıñ ìabiòì elvÀanı yeşil

⁷⁷⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-mikÀlyÀsÀ (126/6) şeklinde geçmektedir.

⁷⁷⁹ Cümleinin anlamı *SüryÀnice olan [mi]úalyÀãÀ* şeklinde düşünölmüştür.

⁷⁸⁰ Kelime şeklinde yazılmıştır.

boyar eger ekşi olmaz ise. Ve yumırdası deòÀyirdendir (7) ve anıñ eti sell ve daúú tevellüd ider. Ve anda aemÀl-i simyÀviyye vardır.

(8) Óazanbel: Ol, keffi'n-nisrdir. Ve keff-i düb daði dirler. Ve kitÀblarda anıñ vaâfı çoudır. (9) Ol, bir ottır ki yabraúları birbiri üzerine müterÀkimdir ve lifÀó yabraúlarına benzer. Vasaúnda (10) bir mücevvef úaâaba vardır. Úızıl ile áaru mÀ-beynindedir. Bir öirÀedan ziyÀde uzanur. (11) äoñra başında eşefinci⁷⁸¹ olur. İçinde ruÿbet-i yesire olur ve eürÀfında küçük (12) dikenler olur. Ve bu ot Àbda ve misrede yetişür. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ve (13) eyüsi rÀyióası kesici ve mÿm gibi yumşau ve íatlu olanıdır. Ve ol, óÀrdır ikinciniñ evvelinde (14) ve yÀbisdir ikinciniñ vasaúnda. äudÀe-1 éatiúí óallider ve buòÀrıñ teÀÀeudın menèider ve dimÀàı (15) úavì ider ve nezelÀtı ve remedi ve dişler aarısını ve gögüs ve suèleyi ve rebveyi ve èiúí'n-nefesi (16) ve øuef-1 mièdeyi ve riyÀó-1 àaliòeyi ve úuluncı ve süddeleri ve øuef-1 cigeri ve ìalaì úaèider (17) ve óaãÀyı ezer bal ile içseler. Ve eger her gün futÿrdan evvel iki haftaya degin istièmÀl (18) eyleseler istisúÀ-yı laómiyyeyi úaèider ve zıú⁷⁸² açar ve bir haftada rióí iòrÀc ider. Ve eger (19) sikencübün ile içseler aolÀù laüf ider ve bedeniñ elvÀnını óasen ider ve úarpuz çekirdegi (20) ile bögrekleri ìâlÀó ider ve cülnÀr ile úanı úaèider. Ve eger kürrÀà áuyıyla içseler (21) bevÀsiri isúÀù ider. Ve eger anıñ yemesine müdÀvemet eyleseler ve kerefs áuyın üzerine [103a] (1) içseler òayÀlarda olan et ve rió gibileri zÀyil ider. Ve áabr ile mefÀâil aarılıarın ve (2) nisÀ'a[yı] ve fÀlicí úaèider. Ve eger suòÀb ve sarımsau ile zeytte müherrÀ olınca bişürseler nisÀ'ada (3) ve fÀlicde ve laúvede ve òaderde ve kezÀzda sürmek ile mücerrebdır. Ve eger úulaàa ìamzırsalar (4) açar. Ve eger saóú idüb göze çekseler göziñ beyÀohlàın ve sülÀúı ve ôifreyi úaèider ammÀ (5) sümÿmda ve şehvetiñ tehyicinde nefèi müttefaúu'n-èaleyhdir, òuäÿãÀ şarÀb ile yiseler ve sürseler. (6) Ve eger südde ìaladub içseler bir yıla degin aaudan emin ider. Ve bir úavldede dimişler ki (7) èömrinde emin olur ve bir úavldede, bögreklere muøırdır. Anisÿn

⁷⁸¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında isfenci (126/27) şeklinde geçmektedir.

⁷⁸² Bu ifade metnin Arapça nüshasında da zıú (126/33) şeklinde geçmektedir.

muâlióidir. *Ve şerbeti*: (8) Üçe degindir. *Ve bedeli*: Youdır. E'l-óamdü li'llâh ki keàirü'l-vücyddir, òuâyâÀ Üarsýsda⁷⁸³ (9) ve Beyti'l-Muúaddes'de.

(10) Óasek⁷⁸⁴: Ol, êirsü'l-èacýzdir yaèni úoca èavrat dişi dimekdir. Ol, úavun (11) aàacına benzer, yer yüzinde yayılır. *Ve yabraúları* áaruya mÂyildir ve yemişi müâelleá veyÀ müdevverdir. (12) Şöyle ki óuzeyrÁnıñ evÁyilinde aòö olunmaâla mevÿýfdır. Ol, muètedildir yÀ bÂrid ve yÂbisdir (13) evvelkiniñ Àdirinde. ÓaâÁy₁ ezer ve şehveti úuvvetlendirir, òuâyâÀ şiresi. *Ve muóallildir ve cilÀ* (14) ider sürmek ve göze çekmek ile. *Ve ìabîoi pîreleri ùard ider ammÀ başa øararı vardır.* (15) BÂdem yaâi anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Beşe degindir.

(16) Óüsn-i Yýsuf: Òiridendir.

(17) Óaşısetü'z-züçAc: E'l-kesnin. ÓayfÀ daði tesmiye olunur. SibÀölu yerlerde (18) ve divÁrlarda biter. İki budaâi olur ince ve úızıla mÂyil⁷⁸⁵ gibi yapraúları var. Ol yapraúlarda (19) pirinç gibi şeyler vardır. Ele ve esbÀba yapışur ve pek acıdır, Àöerde aòö olunur. (20) Ol, bÂrid ve raúbdır ikincide. Şişleri óallider ve süddeleri açar içmek ile ve sürmek (21) ile ve eâerleri úalèider. *Ve eger şişeye úosalar şişeyi ezer.* Ol, başa muøırdır. [103b] (1) Sikencübün anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir.

(2) Óaşısete'l-esed: E'l-èades.

Óaşıseti's-sinýr: BÀöerencýye. Sünbül daði ùlÁú olunur.

(3) Óaşıseti's-suèÁl: Feyóer, buña tesmiye olunan devÁdır.

(4) Óaşıseti'ù-ùóÁl: Suúýlyúanderyýn.

Óaşıseti'l-efèi: E'l-belesek.

(5) Óaşıseti'l-baraâ: E'l-ÀürilÁl.

(6) Óuârum⁷⁸⁶: Ol, üzümüñ gögidir yaèni bişmemişi. Türkce aña úoruú dirler. (7) Eyüsi óalÁvetden òÀli olanıdır. ÓuzeyrÁnda yetişür. Ol, bÂrid ve yÂbisdir ikincide (8) yÀöýd yÂbisdir evvelkide. AòlÁü₁ áafrÁviyyeyi ve devóay₁ ve èaiaş₁ úalèider ve istiròÁy₁ (9) ve terehhüli zÁyil ider muúlaúan ve óaâÁfıñ evvellerini ve óıkkeyi sürmek ile, òuâyâÀ

⁷⁸³ Bu kelime, Arapça nüshada : "Tarsus'ta" (127/6) şeklinde geçmektedir. Metnin çevirisinde ise "ba- Üarsýsda" şeklinde yazılmıştır. Buna göre, kelime hem Arapça hem Türkçe dilbilgisine aykırı olduğu gibi, "bi" harf-i ceri de yanlış bir tutumla "ba" şeklinde harekelenmiştir.

⁷⁸⁴ Kelimenin altında *demür diken*i açıklaması vardır.

⁷⁸⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "urz gibi" (127/11) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁸⁶ Kelimenin altında *úoruk* açıklaması vardır.

yâbis (10) olanı ve èaraúı ìayyib ider. Ve âuyı aúvâdır. Ve úaçan ki zeytýnñ yapraân anıñ ile (11) bişürseler merhem olunca ve dişe úosalar Àletsiz úalèider. Ve úaçan ki âuíalar ve güneşde (12) úurudalar bu şire, òmâúa ve boàaz şişlerine ve miède gevşekliğine ve rièâfa burun úanaması ve úan (13) âalmada nâfièdir ve cüderiye ve ishâle içmek ile ve úalè olan şeyleri îâlâó ider. (14) Ve bu, rubb-ı óuârumla meşhýrdır lâkin evlâsı oldur ki şışede úurudalar (15) nuóâs-ı aómerde. Zirâ óâmile olanlara øararı vardır. Ve úaçan ki bu âuyı ve úuruyan şireyi (16) bal ile úarışdurub güneşde úosalar şarâb ceyyid olur öikr olınanlar için. (17) Ve úaçan ki kürrââ âuyı ile óall olına bevâsiri úurudur sürmek ile ve ferici ââfi ider (18) fercde götürmek ile. Ve ol, gögüse muøırdır. Ve suèle iodââ ider. Celencübün ve òaşóâş (19) şarâbı anıñ muâlióidir. Ve bir yıldan evvel istièmâl olunmaya ve şiresiniñ⁷⁸⁷. *Ve şerbeti*: (20) bir miâúâle degindir ve şarâbından bir baımâna degindir. *Ve bedeli*: Ekşi elma âuyı.

(21) *Óaøaaø*⁷⁸⁸: Ol, òavlândır Mıâr'da. Ve Hind'de feylezehrec⁷⁸⁹. Ol, Mekke'de olur. [104a] (1) Ve Hind'de daòı olur. Ve Mekke'de olan eyüsidir. Ve ol, bir aâacın şiresidir. Ve ol (2) aâacın âaru úabuâı olur ve budaúları çouú ve yemişi siyâh olur biber gibi. Ve bu òavlâni Âs (3) âuyı ile ve âabr ve mürr ve zaferân ile bişeni dýşâba âaş[ş]olunur ve bilinmez. illâ⁷⁹⁰ (4) ve yumşauú ve serièi'l-inóilâl ve yapışıcı olmaya ammâ siyâh ve pek olanı redidir. Ve temýzda (5) yaparlar. Ol, bâriddir evvelkide yâ muètedildir yâ óâr ve yâbisdir ikincide. Şişleri óallider, (6) úanı ve ishâli óabsider ve úurýó-ı sâyileyi ve óıkkeyi ve cerebi ve ââârı ve èaiaşı ve yereúânı (7) ve úóâlı ve bögrekler óarâretini ve köpek îairmasını menèider içmek ile ve eşyâf gibi óakk (8) idüb cerebe ve sülâúa ve øuèf-ı baâara ve vereme ve dimèaya nâfièdir göze çekmek ile (9) ve sürmek ile. Ve úaçan ki miâlince úoruú şiresi, rubèınca äâèidi'l-libân ki Mıâr'da (10)⁷⁹¹ maèryfdır. Aña iøâfe ideler. Ve bunı ùlâ idüb müsteròı olan cildleri (11) kirpik ve ünâeyeyn gibileri úavî ider. Ve terheli ve aèyâyı ve nezelâtı menèider. Ve bu, (12) mücerrebdır. Ol, bögreklere muøırdır. Ketire anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: (13) Bir

⁷⁸⁷ Cümle şiresi de istimal olunmaya şeklinde anlaşılmıştır.

⁷⁸⁸ Kelimenin altında òavlân açıklaması vardır.

⁷⁸⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁷⁹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ذهبيا "altın sarısı" (127/30) ifadesi vardır.

⁷⁹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta شنيد şenid (128/1) ifadesi vardır.

dirheme degindir. *Ve bedeli*: Miálince āandal ve rubēinca úaranfil. Ve ol kimse ki (14) bedeli filizehrecdir dimiş. ÔaùÀ eylemiş. ZirÀ feylezührec kendüsidir.

(15) *Óaúan*: EmrÀø-1 müteseffilede⁷⁹² istièmÀl olunur ki müsteúuar⁷⁹³ yÀ müteāÀeid ola. Áoirki (16) úaydda işÀret olındı ki⁷⁹⁴ dÀòil ola. Ve bunlar, emrÀø-1 dimÀàidir. Ve (17) bunlara daòì óuúne olunur. ZirÀ buòÀrları bögreklerde ve ùalaàda olur. Ve ol (18) buòÀr göbek altında olur. Ve óuúneniñ şarù oldur ki aèøÀ-yı⁷⁹⁵ berÀber ve āaóió (19) ola. Ve eger bir şeyi øaèif olur ise óuúne olunmasun. Ve daòì vÀcibdir ki iètìdÀl (20) muètédile vÀúie ola. ZirÀ eger àaliô ise zaóir ve úurýó tevellüd ider. Ve eger raúú ise (21) aòlÀù-1 fÀside tevellüd ider. Ve eger bÀrid ise rió ve sý-i haøm tevellüd ider. Ve eger óÀr[r] ise [104b] (1) kereb ve buòÀr-1 fÀside tevellüd ider. Ve eger çouú ise øuèf-1 aèøÀ getirür. Ve eger az ise (2) te'àiiri az olur. Ve anıñ ôarfı[mı] āúumayalar ve çouú açmayalar ve ııcaú ve āovuú günde (3) óuúne itmeyeler. Ve bi'l-cümle òaìarı çouúdır cidden. Ve evlÀsı oldur ki istièmÀlinde iótiyÀt (4) ideler. Ve ùabib dimiş ki üstÀd óuúneyi bir úuşdan bilmiş ki ol úuş görmüş ki (5) bir balıú yemiş. āoñra úarnın úumlıàa sürmiş. Úaçan ki anda olan müşte[d]olur, deñize (6) gelür ve deñiziñ āuyın aázına alır,⁷⁹⁶ úoyar içinde olanı biraàir. Ve bunuñla (7) istedil[l] itmiş ki bevraúı óuúne ziyÀde ideler. Ve úaçan ki rió ziyÀde ola vÀcibdir ki (8) óuúne olınan kimse aàırısı olan cÀnibe yaturdalar ve buña göre beli aàırıyanı āırtı (9) üzerine yaturalar ve ilÀvüsü olanı yüzi üzerine yaturdalar. Ve lÀyú oldur ki (10) evvel ùamarları yaà ile yumşadalar selÀmet úalmasıçün. Ve bu óuúneniñ aàlebi süddelerde (11) maúlybdır. Ve meòkyr olınan ile bilinür ki evvel kimse ki bunu istiòrÀc itmiş. BoúrÀü dır

(12) *Óuúne*: Bél ve mefÀāıl ve riyÀó-1 àaliôe için. Ve sunè olınmışdır. Ve anıñ āanèatı: (13) óılbe, tìn⁷⁹⁷, bizr-i kettÀn, èunnÀb, óuúmi, bÀbýnec, şebet, rÀziyÀnec, óasek her birinden bir vaúıyye (14) ve bir nüsòada dört esÀtir. Ve ol, çouúdır ve evúıye ile

⁷⁹² Bu kelime metnin Arapça nüshasında *منخل* *müteseffile* (128/3) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *müstaúille* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *müteseffile* olarak okunmuştur.

⁷⁹³ Kelime metinde *مستور* şeklinde yazılmıştır.

⁷⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *الدور والسدر* “baş dönmesi” (128/4) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *الرئيسة* *e'r-re'ise* (128/6) ifadesi vardır.

⁷⁹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *في وجهه* “arkasına” (128/11) anlamına gelen ifade vardır.

⁷⁹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *حلبة تين* *ólbe tìn* (128/11) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *ólbeteyn* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *ólbe tìn* olarak okunmuştur.

muúadderdir údemÀ èindinde. Ve (15) müte'aòòirÿn anı kef ile ve óúúne ve úabøa ile taèbir eylemişler. Pes ôann olınur ki bir kimseniñ ki (16) vuúÿfı yoúdır, ısùlÀóÀt-1 ânÀèatiyye ki taúdiridir yarım vaúıyye bir ince òırúaya baàlayalar. (17) àoıra bunıñ üzerine meòkÿr olan úadar úusuÀn yaèni sekiz erùÀl-1 Mıârı ãu bunıñ (18) üzerine dökeler ve iki àülüái gidince bişüreler. àoıra iki vaúıyye bal ve iki (19) vaúıyye şiric ile ve eger òalù-1 sevdÀdan yÀ zamÀn óÀr ve yÀbisdır ve illÀ zeyt ile òuãÿãan (20) úulunca⁷⁹⁸. Ve gÀhi balı Mıârı' da úaire ve şekere tebdil iderler óarÀreti òafif olmasıcün. Ol, (21) eyüdir eger òalùbalàamì olmazsa. Ve üç dirhem úz ve bir dirhem bevráu úoyalar. Eger úulunc şedid [105a] (1) degilse ve illÀ èaksin ideler yaèni bunları úomasunlar. Ve eger aòlÀù èamiúa ise vÀcibdir ki (2) bevráuı şaóm-1 óanôala tebdil ideler yÀòÿd ikisin cemè idüb ve úzı óaòf ideler, òuãÿãan (3) sevdÀvi mafàallarında. Maèlÿm olsun ki óuúneniñ úÀnyıñı oldur ki ãu, edviyeniñ on (4) úadarınca ola. Ve iki àülüái gidince bişüreler. Ve istièmÀliniñ úadarı muòtelifdir. MeaelÀ àÀyet ile (5) semiz olana üç yüz dirhem ve mehÿl olan ãafirÀvi[y]e úúsan altı dirhem. Ve bunlarıñ (6) mÀ-beyninde olanlara óasebince ve bilÀd-1 óÀrrede ve raüb ãulara úarışduralar, ãafirÀvide hindibÀ (7) ve balàamide salú ve sevdÀvide rÀziyÀnec. Ve bÀrid olan vilÀyetlerde bu cÀyiz degildir, (8) illÀ ãafirÀvide yayda. Ve Óekim DÀvÿd dir ki ÚarÀbÀdin-i Rÿmi'de gördüm ki CÀlinÿs óuúne (9) ãuyın zamÀn óasebince muúadder itmiş. Ekàeri òarifde olur ve yübse muótÀcdır. Ve ekàeriñ (10) úadarı elli dirhemdir ve eúalli rebìede yigirmi dirhemdir. Ve bu, Óekim DÀvÿd èindinde (11) muèteber degildir. ZirÀ zamÀnıñ óuúneniñ az ve çou olmasına daòli yoúdır. Ve bu emr aòlÀù (12) mütevaúúıfdır. Te'emmül olınsun ammÀ òyÀrşenber óuúne ãuyı yigirmi dört dirhem. (13) Anda ãÀfi ideler úaçan ki balàam müşted[d]ola. Ve ekàer Mıârı' da istièmÀl olınur meyli óarÀret-i (14) òafifeye olmaàla. Anıñ ile baldan ve bevráudan istiànÀ iderler. Ve gÀhi rubbı iótirÀúÀtta (15) anıñ bedeline istièmÀl iderler. Ve bu, àalaúdır. Ve Óekim DÀvÿd èindinde azdır ki bekteri óuúneye (16) úosalar. Ve eger eróÀnda bürÿdet var ise bunıñ üzerine Àşáu ve sikencübün ve (17) cündbidester her birinden bir dirhem ziyÀde ideler. Ve eger óarÀret var ise bu beş meòkÿr olanıñ (18) bedeline bizr-i óuúmi ve òabÀzi ve sebistÀn ziyÀde ideler. Ve eger

⁷⁹⁸ Cümle yapıca ve anlamca bozuk gibi görünmektedir.

balàam var ise gÀhì sünbül (19) daöi ziyÀde olunur ve úaçan ki aàrı raóimde var ise ke-
öÀlik. Ve illÀ şaóm-1 óanóal bir dirhem.

(20) Óuúne: Ciger ve meáÀne içündür. Óasek, salú her birinden beş úabøÀt; óilbe
(21) kef⁷⁹⁹; şaóm kesici bögrekleri ve dimÀaı ve òısyeleri her birinden beş dirhem; óasek
ãuyı [105b] (1) iki⁸⁰⁰ vaúıyye; süd⁸⁰¹ bir baümÀn öikr olunduài minvÀl üzre bişürüb
anıla óuúne ideler (2) fuüýrdan evvel üç gün mütevÀli.

(3) Óuúne: AóşÀ bürýdeti için. SiyemmÀ bögreklere ve raóme ve meáÀne
óuúnetü'l-edhÀn (4) dimekle meşhýrdır. BÀdem yaàı ve cevz ve baıam her birinden iki
vaúıyye; yaà bir buçuú vaúıyye; (5) eger bürýdet-i balàamiyye var ise acı bÀdem ve
egerçi aòlÀü mürekkeb olsa veyÀ (6) muúaddem yÀ aàrı bélde ise zeyt bir vaúıyye úadarı
ziyÀde olına. Dükelinin úarışdurub (7) úadarınca ãu ile nıáfı gidince úaynadub istièmÀl
ideler. Ve bunı úubulda daöi istièmÀl (8) iderler ve eger aèøÀda istiròÀ yÀ inóitüÀü var ise
Às ãuyı ile ve zanbaú dühni ve merzencýş (9) ve nemmÀm ve úanıariyyñ her birinden
iki⁸⁰² edhÀnda öikr olınan óalüda ve àaleyÀndan ve (10) ióitüÀandan úubulda yÀ dübürde.
Ve gÀhì ãular iøÀfe olunur bir dirhem ve zire úamışı.

(11) Óuúne: Müleyyindir, ãafrÀvi ve demevì óiddetin úaièider úaäd eyledikten
ãóñra. Ve (12) istièmÀli müvelled⁸⁰³ olur. Eger ısıtma var ise ve úabølıú var ise úabuài
alınan arpa iki kef; (13) bizr-i kettÀn, èunnÀb, sebistÀn, tìn, nÀn-ò`Àh her birinden bir
kef; óasek, úanıariyyñ, daúüú (14) her birinden bir úabøa; óuümì on dirhem öikr olunduài
gibi bişürsünler ve bir çanaúda (15) bal ve şiric ve iki vaúıyye úızıl şeker ve iki dirhem
üz ve bir dirhem bevraú benefsec, (16) nilýfer her birinden beş dirhem.

(17) Óuúne: MièÀ úurýóına ve secece ùabèeat ıúÀèı olmaàla ãÀliódir. İsfidÀc, (18)
úirüÀs-1 muóriú, ãamà-1 èArabì her birinden bir dirhem; ãufÀr ve üç bişmiş yumırda,
lisÀnü'l-óamel, (19) maübýò şaèir, keçi bögreginiñ yaàı ile ve gül yaàı her birinden

⁷⁹⁹ Cümlede geçen *ólbe kef* ifadesi *el kadar hilbe* şeklinde anlaşılmıştır.

⁸⁰⁰ İki kez tekrar edilen *iki* kelimesinden biri silinmiştir.

⁸⁰¹ İncelenen metinde, bu kelimedden sonra şeklinde üzeri silinmiş ve bağlacı bulunmaktadır.

⁸⁰² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “úasıú” (129/9) ifadesi vardır.

⁸⁰³ Bu söz metnin Arapça nüshasında *vÀlid* (129/10) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, *müvelled* olarak okunmuştur.

yarım çanaú cemièsin òalù (20) idüb óúúne ideler. Ve eger iùÁúsız murÀd olıursa edhÀnı óaöf ideler. Ve arpa ile (21) güli ìabiòde ziyÀde ideler.

[106a] (1) Óuúne: RiyÀólaruñ cemièsin óallider ve aòlÀù-ı lezceyi iòrÀc ider ve úuluncı iòhÀb (2) ider. Óabb-ı úarè, lübb-i úurüm her birinden otuz dirhem; sebistÀn, aâl-ı salú ve aâl-ı (3) kerneb her birinden iki vaúıyye; bizr-i kettÀn, óılbe, kemmÿn, levz-i muúşer her birinden bir vaúıyye; tin, (4) èunnÀb her birinden on dirhem; nuòÀle bir kef; óuúmi, suòÀb-ı raúb her birinden bir bÀúa (5) ve eger óarÀret ziyÀde ise òabÀzi toòumı ve mülyòıyye, lisÀn-ı æevr, nevfer her birinden (6) üç; kanıaryÿn beş; iki vaúıyye bal ile balàam için úışda ve eger bal olmaz ise (7) úaür ve iki vaúıyye nÀrdin veyÀ dühni'l-verd ve ìavuàıñ iç yaàı ile ãÀfi ideler ãoñra (8) istièmÀl ideler.

(9) Óılbe⁸⁰⁴: Ol, fÀriúÀdır. Aenÿn daòı dirler. Bir öirÀedan eksik olur. äaru çiçekleri (10) vardır ve ince úozası olur, içinde toòumı müstaúldir. Temÿzda yetişür. Ve eyüsi aarını (11) ve yeñisidir. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ol, óÀrdır ikincide ve öuşkdır evvelkide. Anda (12) luèÀb ve ruiÿbet vardır. Müleyyin ve muóallildir sÀyir ãalÀbÀt ve şişler için. Ve úaçan ki (13) temr ve tin ve zebib ile bişürseler ve ãuyın bal ile münèaúid ideler gögüs aarısın ve úurÿóı (14) ve suèleyi ve rebve ve êiúi'n-nefesi zÀyil ider, öuãÿãan berşÀvşÀn ile. Mücerrebdır. Ve (15) úaçan ki anıñ müfredin bişirüb bal ile içseler riyÀó-ı àaliòeyi ve maàaaı ve nifÀsdan (16) ve óayødan bÀúü úalan úanları óallider ve aòlÀù-ı muóteriúayı ve keymysÀt-ı müteèaffini (17) iòrÀc ider. Ve anıñ ìabiòı ile nuÿl eylemek ve üzerine oturmaàla vilÀdeti sehl (18) ider ve meşimeyi isúÀü ider ve raómi ve pek olan şeyleri ve bevÀsiri ãÀfi. (19) Ve anıñ baúlası ve bizri sÀúıú olan úılları ìâlÀó ider. Ve ke-òÀlik nuòÀle (20) ve suèfe eàerleri úazırlar nuÿl eylemek ve sürmek ile. Ve eger kirlü şeylere sürseler (21) kirin zÀyil ider. Ve elvÀnı güzel ider àÀyetle. Ve ìaàıñ úuru üzümü ile tebiñ tevellüdüni [106b] (1) menèider⁸⁰⁵. Ve eger áuda ìaladalar ve göze ìamzırılar dimèayı ve sülÀúı ve óumreye ve (2) remediñ baúıyyesine nÀfièdir. Ve anıñ unı bevraú ile ìalaàı óallider øamÀd eylemek ile ve incir (3) ile debileleri óallider ve açar. Ve úaçan ki yayúayub úurudalar òaşòÀş bizri ve bÀdem (4) ve buàday unı ile saóú idüb şeker ve bal ile yoàuralar ve yemesine müdÀvemet (5) ideler mebrÿdeyni

⁸⁰⁴ Kelimenin altında bÿy olduğu düşünölen bir açıklama bulunmaktadır.

⁸⁰⁵ İki kez tekrar edilen *menè ider* ifadesinden biri silinmiştir.

àĀyet ile semiz ider ve bögrekleri iālĀó idüb úuvvetlendirir. (6) Ve eger óĀr şişlere gül yaı ile ve sirke ve arpa sevüü ve bĀrid şişe bal ile sürseler (7) óallider. Ve ol, baş aarısın getirür ve èaraúı úóúudur ve keymÿs-ı aaliô tevellüd ider. Ve sikencübün (8) muālióidir. Ve úaçan ki bedende ısıtma ola istièmĀli cĀyız degildir. *Ve şerbeti*: Beş (9) ve baúlından ona degindir. *Ve bedeli*: Bizr.

(10) *ÓalfĀ*: Keärü'l-vücÿddır. Óaär eylemede⁸⁰⁶ yerin dutar. Ol, yerin úuvvetin alur ve (11) fesĀd ider. Ve anı úazıb yeri şaóm idüb zibil eksünler, òuāÿāĀ gögercin zibli, (12) yeri iālĀó ider. Ve bu ot óĀr ve yĀbisdir evvelkide. Ve úaçan āu ve bal ile içseler (13) úurtları iòrĀc ider ve süddeleri açar. Ve küli eäerleri cilĀ ider ve úurÿóı bitürür. Ve eger (14) anın ile nemle eirĀfin daālayalar ziyĀde olmadan menèider.

(15) *ÓalĀb*: Bir ottır ki èimĀret yerlerde ve ùamlarda olur, bir úarış úadarı (16) uzanur. İnce yabraúları vardır ve çiçeği beyĀodır, toðumı òardal gibi olur lâkin óarĀreti (17) yoúdur. Ve bu ot bĀrid ve yĀbisdir ikincide. Meksÿr olan yerleri cebr ider ve aèøĀya (18) kesel getirür içmek ile ve sürmekle. Ve eger úna ile úarışdurub ve óikkeye sürseler zĀyil ider.

(19) *Óaltit*: Aña āamæ'l-encidĀn yĀ āamài'l-maórÿa dirler. Ve Miär'da kebir dirler. Ol, (20) bir āamâdır ki meökÿr ottan alurlar. Ve eyüsi, KirmĀn daālarından ve KirmĀn'ın (21) eirĀfindan alınub levni úızıl ve rĀyióası eyü ve āuda téz eriyenidir. Ve siyĀhı [107a] (1) kem ve úĀtildir. Ve ol ot sekbinece ve Āşauā aaş[ş]olunur. āaruya mĀyil olur. Ve úuvveti (2) yedi yıla degin úalur. Ol, óĀrdır dördincide ve yĀbisdir üçüncide yĀ ikincide. (3) TiryĀú-ı kebir dĀòil olur. Ve ol, balāamı ve ruÿybĀt-ı fĀsideyi úaèèider ve ĀvĀzı (4) ve gögsi āĀfi ider ve beyĀøı ve veremi ve ôfreyi ve emrĀø-ı bĀrideyi gözden cilĀ ider (5) göze çekmek ile. Ve úaçan ki zeytte úaynadub ve úulaāa ùamzıralar úulaú aarısın ve āaärhlĀın (6) zĀyil ider ve riyĀóı ve ber-dimèayı ve cigeri ve istisúĀyı ve yereúĀnı ve ùalaāı ve èusr-i (7) bevli ve bĀünì şişleri ve úurÿóı ve fĀlici ve laúveyi ve ùamarlar øuèfinı ve beden istiròĀsın (8) óallider. Ecinneyi sĀúü ider⁸⁰⁷. Bir kimse ki yüzinde āaruhú ola ve aña mülĀzemet ideler (9) iālĀó ider ve levni muètedil olur ve úanı ceòb ider deri altına. Ve ol, úurtları (10) iòrĀc ider ve bevĀsiri øaèif ider ve şavāayı ve

⁸⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta البردي "kamış" (130/4) ifadesi vardır.

⁸⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta اذا لازم عليه "devam ederse" (130/18) ifadesi vardır.

bél aarısını ve buòÀrÀttan müteóabbis (11) olanı ve āarèı ve óumme'r-ribèi ve şehvet øaèiflìam zÀyil ider. Ve eger anı sirke (12) ile āaràara ideler boàazda úalan sülügi ısıat ider. Ve anı⁸⁰⁸ pek yerleri óallider. (13) Ve āÀlilili ve ÀàÀrı zÀyil ider sürmek ile. Ve anı bal ile göze çekmek göze āu (14) inmegi menèider. Ve ol, sümýmıñ tiryÁúıdır yaàlamaú ve yemek ile, òuāyāÀ cinüyÀnÀ⁸⁰⁹ (15) ve suòÀb ve incir ile. Ve eger eve serpseler hevÀmı üard ider. Ve eger bir şey'i anıñla (16) yaàlasalar yine hevÀmı aña úarib olmaz lÀkin rÀyióası evlÀda muøırdır óÀrr olan (17) vilÀyetlerde. Ve gÀhi olur ki öldürmege bÀèià olur. ZırÀ anlara ishÀl ve úay (18) ve ısıtma ve óıkke bir anda iodÀà ider. Ve Às āuyı ve tüffÀó ve āandal şarÀbı anıñ (19) muālióidir. Ve ol, óÀrr olan dimÀaa muøırdır. Benefsec ve nilýfer muālióidir. Ve cigere (20) øararı vardır. RummÀn anıñ muālióidir. Ve maúèada øararı vardır. Áşau ve ketire (21) anıñ muālióidir. *Ve şerbeti*: Yarım miáuÀle degindir. *Ve bedeli*: CÀvşir yÀ sekbinec.

[107b] (1) *Óalbyb*: Ol, Hürmüs èaāÀsıdır ve óÀ'-i muècemle daòì ouñnur. Ve mühmele ile (2) óarbaú dirler. Bir úarış úadarı uzanur. İnce yapraúları vardır, dÀneleri baıamdan küçük (3) olur, her ikisi bir yerde olur. Ol, mü'enneádir ve anıñ èaksi öekeridir. Ve úaçan ki úalèiderler (4) aālında iki úüèa mevcýd olur. Müstedir gögercin yumırdası úadar biri boş ve birisi pekdir. (5) Ve bu ot óÀr ve yÀbisdir ikincide. BÀrid şişleri óallider sürmek ile ve rióleri içmek ile. (6) Ve óayødan āoñra bile götürseler óÀmile olmaaa úuvvet virür. Ve dimişler ki anıñ öekeri (7) öeker getirür ve ünàÀsı ünàÀ getirür. Ve ol úavl ki dimişler anıñ øaèifi olan şehveti (8) øaèif ider; úavisi úavi. Éayr-i āaóióidir.

(9) *Óalezyn*: Ol, senec ve óufu'l-àurÀbdır. Ve YýnÀnca fevóyliyÀdır. Ol, bir āadefden (10) èibÀrettir ki içinde óayvÀn olur. Ve ol óayvÀn muòtelif olur kiberde ve āiàarda ve üýlda (11) ve úaairda. Ve eyüsi vedaè-ı kemmyda ile maèryf olanıdır. Ve rübbemÀ bir úavmiñ şeyòì aña (12) taòāiā eylemiş. Ve bunıñ eyüsi mürrúası ve Kilkýn'dan gelenidir. Ve kemi baórisidir. Ve vedaèdan (13) āoñra⁸¹⁰ ki Miâir'da ümmi'l-òulýle dimekle maèryfdır. Ve andan āoñra meftýli (14) āanavberü's-şekl

⁸⁰⁸ Anı kelimesi, cümlenin anlamına göre o olması gerekir.

⁸⁰⁹ İncelenen metinde *óinüyÀnÀ* şeklinde geçen ifade düzeltilerek *cinüyÀnÀ* okunmuştur.

⁸¹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta السديف "sade" (131/1) anlamına gelen ifade vardır.

olanıdır ve daöi münaúúaş olanıdır. Ve bundan àayrısı kemdir. (15) Ve óalzÿn úabuàı sÀyir envÀèı ile bÀrid ve yÀbisdir ikincide yÀ üçüncide. Ve eti bÀrid (16) ve raùbdır ve ikincide ammÀ ümmü'l-òulÿl laüf olmaàla süréatle úana müstaóil olur. (17) Ve àayrısınımñ eti balàam ve südde ve aòlÀùı bÀride tevellüd ider ve óıkkeye ve lehibe ve óarÀret-i (18) àafrÀviyyeye nÀfièdir. Ve lÀyıú budur ki anımñ büyüğinden ictinÀb ideler meàÀúil gibi. Ve ümmü'l-òulÿl (19) cüòÀma ve cerebe ve óıkkeye ve sevdÀya ve cünÿna ve vesvÀsa nÀfièdir. Úaçan ki bişürüb (20) içseler veyÀ çig iken yiseler èaüaşı ve lehib-i àafrÀviyi úaèèider. Ve lÀyıú budur ki (21) azacıú sirke ile yiyeler. Ve anımñ yemegi úaóine ile, nitekim ehl-i Mıâr, iderler. Ol, kemdir [108a] (1) ve südde tevellüd ider yÀ èufÿnet getirür. Ve bir úavlde dimişler ki úaçan ki aç iken iki haftaya degin (2) her gün yedisin yudalar fatúdan ve óummÀdan óíføider. Ve vedaèimñ úabuàım úaçan ki (3) yaúalar göziñ ìabaúÀtımñ ìâlÀóında àÀyet ile eyüdir ve beyÀøı úalèider ve şişleri taóilil (4) ider ve óumre ve süllÀúı ve cerebi keser. Ve eger úz ve sirke ile ve kerefs áuyı ile úarışdurub (5) bedene sürseler úurÿóı ve óıkkeyi ve cerebi úurudır ve niürisi ve mefÀãılı sÀkin ider. Ve óalzÿnımñ (6) sÀyirini úaçan ki yaúalar ve Àteşe úarib ideler ve ruiÿbeti cemè idüb àabrı ve mürri (7) ve kündüri anımñ ile yoàuralar merhem olur, cirÀóatleri bitürür ve úanı úaèèider nice olursa. (8) Ve eger eti ve úabuàı ile ezüb şişlere sürseler óallider ve ìalaàa ve kemik aàrılarına ke-òÀlik (9) nÀfièdir ve dikenleri cirÀóattan ceòb ider. Ve ol, pek olan şeyleri yumşadır óatta (10) aèlÀsı ednÀsına ilóaú ider. Ve dimişler ki úaçan anı veznince nÿşÀdır ile ve nãfınca (11) kebrüt ve südsince àÀfi úz ile saóú ideler ve damzırsalar müşteride fièl-i èacibdir (12) ve hÀribi èaúid ider ve óalúları àaliò ider ve südde getirür. Bal muàlióidir.

(13) ÓalbÀb: E'l-lüblÀb yÀ ol, lÀèiyedir.

Óalm: ÚurÀd.

ÓalÿsiyÀ: E'l-keàirÀ.

(14) ÓamÀmÀ: YÿnÀnca amÿmiyÀ. Ve çiçegi levúÀyındır. Ve bu [ber]vÀniyÀ⁸¹¹ degil, belki fÀşirÀ (15) adıdır. Ve bu, bir ottır. Müştebikdir àalúımlar gibi. YÀúÿti ve øehèbidir. Ve rÀyióası eyüdir. (16) Ve aâl-ı vÀhidden olur. Ve budaúları çóúdır.

⁸¹¹ Metnin Arapça nüshasında *بروانية* *bervÀniyÀ* (131/18) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *zevÀniyÀ* şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *bervÀniyÀ* olarak okunmuştur.

Ermeni'de ve Üarsýs'da biter. Ve Şâm'da (17) olanı yeşildir ve yabraúları ince. Ve baèøııı beyÀødır óumreye müşerreb. Ve iki nevei (18) kemdir. Ve neysÀnda biter. Ve çiçegi cercir çiçegi gibi úızıla mÀyildir ve yabraúları fÀşirÀ gibidir. Ve úadar ki (19) müştedd olur úızılıàı gider. Ve bÀbede aòø olunur toðumı kÀmil olduúdan ãoñra. (20) Ve eger bundan evvel aòø eyleseler fÀsid olur. äaóioiniñ rengi yÀúýta şebih olmaàla (21) bilinür. Ve rÀyióası úavì olub ve pek ola. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀòýd yÀbisdir [108b] (1) ikincide. TiryÀú-ı kebirin aòlÀundandır ve úaçan ki südsince dÀrçin ile ùamzıralar. (2) Ve anıñ ùamızdırmasından bir baümÀn bala ve iki baümÀn äuya vaøè ideler ve bir züftlü (3) úabda güneşe úoyalar. Tefrió virmede şarÀbdan efèÀli ziyÀde olur. Ve ol, riyÀóı (4) ve äancıyı óallider ve süddeleri ve cigerin äaliólìamı ve ùalaàı ve sÀyir şişleri (5) ve maúèad emrÀøını ve raómi açar aşaaadan götürmek ile ve içmek ile ve niürisi açar (6) sürmek ve üzerine dökmek ile. Ve andan bir buçuú dirhem zücÀc-ı mükelles sidigi açar ve óaãÀyı (7) ezer evvel günde ve äudÀèi sÀkin ider ve óidde ve èaúrebiñ ıarmanın bÀderýc ile (8) sürmek. Ve küóüllere vÀúie olur ve aòlÀú-ı cÀvì'l-maãnyè. Ve ol, mièdeye muøırdır. (9) Ve kerefs anıñ muàlióidir. Ve kesel iodÀà ider ve uyúu getirür. DÀrçin anıñ muàlióidir. (10) Ve *şerbeti*: Bir miáúÀle degindir. Ve *bedeli*: ÁsÀryn ve máf-ı beyÀø kemmýn.

(11) *Óummuã*: Ol, óubyblarıñ eyüsidir óatta BouırÀúdimiş ki ol, mÀşdan efèaldır. (12) Ázerde ekerler. Ve óuzeyrÀnda yetişür. Ve Miâr'da eyÀrda yetişür. Ve eyüsi beyÀøı ve büyügi (13) ve yeñisi olandır, ãoñra siyÀhı. Ve anıñ úızıl ve pek olanı kemdir. Ve berrisiniñ dÀnesi (14) küçük ve bir miúDÀr acı olur. Ve óummuãıñ üç yıldan ãoñra úuvveti sÀúúu olur. Ol, (15) óÀrdır ikincide ve öuşkdır evvelkide ve tÀzesi raubdır. EnvÀèi äudÀè-ı bÀrideye (16) nÀfièdir, öuãýãÀ şaúúaya. Ve ÁvÀzı äÀfi ider ve boàaz şişlerini ve gögüs ve sueleyi (17) óallider. Ve eger anıñ úavırlımışınıñ yemesine müdÀvemet eyleseler az bÀdem ile àÀyet ile semiz (18) ider. Ve şehveti sÀúú⁸¹² olanıñ şehvetin èavdet ider. ÖuãýãÀ eger sikencübini (19) añra tÀbiè ideler ve anıñ ıálanmışını çig iken yiseler ve äuyın bir miúDÀr bal ile üzerine (20) içseler şehvet-i nikÀóı ièÀde ider egerçi me'yýs olmış ise de. Ve úaçan sirkede (21) ıáladub ve aç iken içseler ve äayrı şey

⁸¹² Bu kelimededen sonra yazılmış ider kelimesinin üstü çizilmiştir.

aña tâbiè itşeler bâûnda olan úurtcîâazları [109a] (1) ve yılanları iòrâc ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger bişürşeler ve taórik ile süreler ve mesdjyd (2) olan èusr-i bevlî óallider. Óarâreti ile şehveti äaóió ider ve süddeleri açar. Ve eger çig (3) yiseler riyâó-ı äaliòe tevellüd ider. Ve anñ äuyı gögüs aarısına ve bögrekler yarasına (4) nâfièdir òâiyyeti ile. Ve eger ısıtma you ise süd ile içeler. Ve anñ siyâhı (5) cenini sâúüider ve óaâÿı ezer, faòalâtıñ cemîesin câri ider. Ve noöyduñ (6) cemîesi bedeni ââfi ider óayòdan ve nifâsdan bâúî úalan úandan. Ve úaçan ki (7) herise ideler ve sirke ile yiseler ve ìabiòine ısıcaú iken otursalar raómi ââfi ider (8) ve maüeadı ılâlâó ider ve úurtları ol vaút iòrâc. Ve eger anñ daúúün èacin idüb (9) yüze süreler yüziñ âarulıâını zâyl ider ve úızardır ve gözleri mütenevver ider. Ve bu, (10) mücerrebdir. Eger anñla bedeni yayúasalar suèfeyi ve óazâzı ve kelefî ââfi ider ve úılı (11) ılâlâó ider. Ve anñ yaâı bu fielde eblaâdır, òuâÿââ diş aarısına ve lüâ[e]ye. Ve anñ (12) maâlÿúı úaçan ki seykerân ile úatalar ve sürseler şışleri ol günde óallider, (13) òuâÿââ inşlarda. Ve anñ òavâââından úaçan ki ayıñ evvelinde ââlil èadedince (14) noöyd alub ve her birin bir ââlil üzerine úosalar ve cemîesin bir òirúaya baâlayub (15) iki ayaâmıñ arasında veyâ omuzınıñ üzerinde enâÿye⁸¹³ atalar ay tamâm olunca (16) ol ââlilîñ cemîesin giderir. Ve noöyduñ meââne úuryóına óararı vardır. Óaşòâş (17) anñ muâlióidir. Ve ìaèâmı iüâ ider ve eger ìaèâm üzerine yiseler. Ve iki ìaèâmıñ (18) mâ-beyninde yise anñ muâlióidir. Ve ol, riyâó tevellüd ider. Ve şebâ yâ kemmÿn anñ muâlióidir. (19) Ve bedeli: Şehvetiñ taórikinde lybiyâ ve bâúî efèâllerde türmüş.

(20) Óummâø: Bir ottır ki eânâfı keâirdir. Bir nevèi salúa beñzer ve yabraúları (21) yaââıdır. Salú-ı berrî dimekle maèÿfdır. Ve bir nevèiniñ yabraúları incedir. Ve sâúı [109b] (1) ve yapraúları úızıl ve beyâø sünbülleri vardır ve toðumı siyâh olur ve bir nevèiniñ toðumı çiçeksiz (2) olur. Ve bu iki nevè eyüdir. Ve bir nevèi daòî bir òirâè úadarı uzanur. Ehl-i Mıâr (3) yetişdikde andan óaâir yaparlar. Envâèimîñ cemîesi bârid ve yâbisdir ikincide. äafrâÿı ve èaúaşı (4) ve äaæeyânı ve lehîbi úazır. Ve ceyyid olan nevèlerden úbda meşhÿr olan andan şarâb-ı (5) óummâø dutarlar. Ve óıkkeye ve cerebe ve óaâbeye ve cüderiye ve äaleyân-ı deme ve óâr suèleye (6) nâfièdir. Ve úbda müşârun

⁸¹³ Metnin Arapça nüshasında öalef (132/14) şeklinde geçmektedir.

ileyh olan budır. Ne ki Mıâr'da leymýndan dutulanı ve (7) toðumından alınanı feraó getürmede şarâbdan ziyâdedir. Ve eger èaúreb îármadan evvel (8) yiseler èaúrebiñ îárması aña te'âir itmez. Ve eger óÂmile olan bir òirúaya baàlayub (9) bedeninde baàlasa vaútinde vaøè-1 óaml ider. Ve eger kemmýn ile bişürseler ve úde serpseler (10) úarınca ol evden defè olur ammâ bögreklere øararı vardır. Şeker anıñ muâlióidir. (11) Ve toðumınıñ şerbeti üçe degindir ve cirminden on sekizdir.

(12) ÓamÂm: Ol, lüaatte minúÂrı ile âu alana dirler. Ve bunda murâd olan gögi ve berrisi-(13)-dir. Ve mülevven, ehli olanıdır. Ve bâúî envâèiñ esmâsı öikr olunsa gerekdir, meâelâ fâhte gibi (14) ve úumrı gibi. Ve óamÂm bir úuşdır ki Âdeme ülfet ider. Ve úaçan ki aña bir yer yapsalar ol (15) yere me'lýf olur, àayrı yire gitmez. Ve anıñ eti sâýir úuşlarıñ etinden eyüdir. Ve şefúatlü (16) olub dişisine meyli ziyâdedir. Ve úaçan ki dişisine ülfet eyledikten ãoñra bir yıllú (17) yoldan ayırsalar, ãoñra áalıverseler elbette aña gelse gerekdir. Ol ecilden vilâyetten (18) vilâyete mektýb áalmaâa götürürler. Ve ol, óÂrdır ikincide ve yâbisdir ikincide yâ evvelkide. (19) Ve anıñ berrisi eliaf ve eiyabdır. Ve envâèimñ cemîesi semiz ider ve aòlâú-1 bârideyi úaè (20) ider fâlice ve laúveye ve raèşeye ve istisúÁya nâfièdir ve óaâÁyı ezer ve levni güzel ider, (21) ouâýââ başınıñ küli içmek ile ve áaşâveye nâfièdir göze çekmek ile. Ve anıñ úanı ısıcaú [110a] (1) iken beyâøı ve sâýir ââÂrı ve şişleri úaèèider göze çekmek ile ve sürmek ile. Ve eger şaúú (2) idüb ve bir yire úosalar aàuyı kendüsine ceòb ider ve nâr-1 fârisi óarâretin ve ekleyi (3) ke-òâlik. Ve úaçan ki şiricde áusız ve úuzsız bişürüb yiseler óaâÁyı ezer. Ve zibli (4) ââÂrı ve kelefî ve baraâı úalèider ve istisúÁyı óallider sirke ile sürseler. Ve yeri (5) úuvvetlendirir zirâeat için. Ve muøır[r]olan otları keser. Ve aâacları iâlâó ider (6) dibine úomaú ile. Nitekim èilm-i filâóatte öikr olunmışdır. Ve úaçan ki anıñ tüyi miáince úuz ile (7) ve un ile yoàuralar ve yiseler àaliò keymýsÂtı açar ve istisúÁyı iâlâó ider. Ve úaçan ki (8) üpuúlarınıñ kemigin yaúsalar ve ferâzüce ideler bekâreti gideniñ bekâretin èavdet (9) ider. Ve eger yumırdasın bal ile uşaa yedirseler tiz söyler. Ve eger dile sürseler faâió ider. (10) Ve eger çig iken yiseler gögüsde olan ouşýneti zâýil ider ve bedeni tâzelendirir. Ve ödi, (11) göze âu inmegi ve áaşâveti ve beyâøı menèider göze sürmek ile. Ve eger úaniâasın yiseler (12) óaââ tevellüd ider. Ve

baş aarısın getirür. Ve bedende olan úanı yaúar. RübhemÀ cüöÀm iodÀa ider. (13) Sikencübîn⁸¹⁴ anıñ muâlióidir. Ve gögerciniñ òavÀããındandır ki bir evde terbiyet eyleseler (14) ol evden ùÀèÿn ve òadr ve kezÀz ve fÀlic ve raèşe defè olınur. Ve enisdir müstevóaş (15) için óÀdiâ-i şerif mycibince egerçi mertebe-i âiíoate yetmemiş ise.

(16) ÓimÀr: Bir meşhÿr óayvÀndır. Berrisi olur. Ol, büyügidir óatta úaùr úadar olur. (17) Aña ferÀ dirler. Ol, óayvÀnÀtıñ eşeddidir àayrette. Ve úaçan ki dişisi doàar ÿlÀdan⁸¹⁵ maðfi (18) ve erkegi teccessüs idüb arar bulub kendüsine taòãã ider óatta àayrısı aña şerik (19) olmaya. Ve bu, müşÀhede olunmuşdur. Ve anıñ ehlesi andan aãaar ve eliãfdır. Ve ol, àayrı (20) cins úabÿl ider. Eger ata açrasa at andan óÀmile olur èaksince ke-òÀlik. Ol, óÀr (21) ve yÀbisdir ikincide yÀòÿd yÀbisdir üçüncüniñ evvelinde. AòlÀù àaliò ider. Ehl-i riyÀøet [110b] (1) ve 'l-küdd için àalÀóiyeti vardır. Ve mehzyli semiz ider lÀkin haømı èasirdir ve sevdÀya (2) téz müstaóil olur. Ve gÀh dÀ'i'l-esede mütaòayyir ider. Ve anda sühyket ve óurÀfet vardır. Ve (3) evlÀsı oldur ki abÀzir ile naøc ideler. Ve anıñ úanı şışleri óallider sürmek ile (4) ve kelefi cilÀ ider. Ve ödi dÀ'i'â-aaèlebi zÀyil ider bal ile sürseler. Ve tersi (5) úuluncı ve maããã óallider egerçi içeniñ maèrifeti ile olur ise rièÀfı úaièider ve (6) ìamzırmaàla. Ve uşaaì ve meşimeyi isúÀùider buòÿr eylemek ve içmek ile. Ve àabr ile bevÀsiri (7) óallider sürmek ile ve şüúÿú-ı maúèadı ke-òÀlike. Ve cigerin bişürseler àarèa nÀfièdir (8) ve dırnaàì ke-òÀlik içmek ile. Ve daòì dırnaamıñ küli òanÀziri ve pek olan şeyleri (9) óallider. Ve anıñ iç yaàì eàerleri cilÀ ider ve úuryóoları zÀyil ider. Ve eger anıñ úılın (10) köpek ìãrduàì yire úosalar ìlÀó ider ve úuryóoları zÀyil ider. Ve eger (11) maèÿyb olan kimseniñ cildine çulàasalar èarb elemiñ defèider. Ve anıñ òavÀããından-(12)-dur ki eger gözlerine baúsalar baúan kimseniñ gözi maälÿó olur ve àu inmez. (13) Ve eger bir kimseyi èaúreb ìãrsa anıñ úulaàına gelüb dise ki beni èaúreb ìãrdı yÀòÿd (14) aña tersine binse aarısın sÀkin ider. Ve eger adını aña diseler yerinden deprenmez. Ve eger (15) bir kimse yaban eşeginiñ dırnaândan òÀtem yapsa ve àol eliniñ küçük barmaàına daúsa, (16) muúlaúan eşegin alnından ele, başa ve úola baàlayalar, àarèì defèider ve cinleri ol (17) menzilden

⁸¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁸¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **أولادها** "evlâdları" (133/11)şeklinde geçmektedir. Ama bu anlam, incelenen metinde geçen cümlenin anlamına uymamaktadır.

menèider. Ve Óekim DÀvjd dir ki ben bunı cinden bilmedim. Bel bir Àdem (18) öğretti. Ve bu, meşhýrdır. Ve eşegiñ ÀvÀzı köpekleri úorúudur. Ve andan elem çekerler. (19) Ve anıñ öekerin úaçan ki diri iken alalar ve beriz ile bişürüb óammÀnda yiseler (20) öekeri, eşek öekeri úadar olur. Ve ol, sevdÀ tevellüd ider. Ve andan tenúıye eylemek (21) anıñ muâlióidir.

[111a] (1) ÓammÀm: Ol, áinÀèi bir vaøèdır ve vÀøiè-ı üstÀödır bimÀristÀn gibi. İbn-i Cibril (2) ve EnderýmÀòas dimişler ki tiryÀú àÀóibi bunı istifÀde eylemiş bir Àdemden ki bir àÀra (3) dÀòil oldu ve ısıcáu àuya düşdi. Ve ol şaðáıñ íamarları úurumış idi. Eyü oldu. (4) Pes óekim andan aòò itti ki ısıcáu àu, bir yerdeki havÀ anda ısıcáu olur, nÀfièdir. (5) Bunı iódÀà itti yÀòyd Óaøret-i SüleymÀn'ın Peyàamber'in içÀdıdır lÀkin óÀhir oldur ki (6) nitekim ÚayrÀni EşèÀri'den rivÀyet eylemiş óadià-i merúyè ile. Evvel kimse ki óammÀma dÀòil (7) olmuş Óaøret-i SüleymÀn imiş. Ve bundan maèlym olmaz ki óammÀmın vÀøièi ol ola ammÀ (8) evvel kimse ki àÀbýnı ve nýreyi óammÀm için iódÀà itmiş. Ol, imiş. Ve óammÀmın mevøyèi (9) bedendir taólil ve talüf için ve àÀyet-i intifÀèdir. Nitekim öikr olursa gerekdir. Ve mÀddesi (10) èanÀàir-ı erbaèadır. àaóióidir eger àiúóat var ise. Ve èaksi olur külden, baèoda ve (11) mübdilde⁸¹⁶ ve àÀyette ve tavÀssuıda. Ve anıñ fÀèili muókemidir ve àýretiniñ evlÀsı mürebbaè olmaúdır. (12) Ve óammÀmın efèali muúlaúan binÀsı èÀli olmaúdır. TÀ, muòelif nefesler anda münóaaır olmaya ki (13) anıñ ile fesÀd olur ve buòÀr sürèat ile müteàÀèid olur. Nitekim müşÀhide olur ve eger (14) müttesiè ise fe-evlÀ ouäýyÀ eger úadim ise. ZirÀ óammÀmın cedidi fÀsiddir úaşların (15) ve çamurların buòÀrından ve eczÀsına giren àuyın èufýnetinden ve àovuúliàından. Ve (16) CelbiyyÀt'da öikreylemiş ki óammÀma úadimliú uúÀú olunmaz illÀ yedi yıldan àonra. (17) Ve bu zamÀnda àÀyet ile laüf olur eger àuyı úatlu ise ve havÀsı laüf ise. (18) Ve buña göre lÀyú oldur ki cÀme gibi yine havÀsı laüf ola ve daòi vÀsiè ola (19) ve anda eşkÀl ola, eşcÀr ve ezhÀr eşkÀli ola rÀóat için naòar eylediklerinde, nefes (20) münşerih ola ve yine içinde çou àu ola nezÀfet için. ZirÀ óammÀm Àdemiñ úuvvetin (21) alır ve taólil ider. Bunlar ile úuvvet yerine gelir. Ve

⁸¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **والمبدأ**, “başlangıçta” (133/34) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kelime incelenen metinde **سبيل** şeklinde harekelenmiştir.

hem óammâmîñ içi müstemil ola [111b] (1) çou evlere ki raüb ve laüf olalar evvelâ⁸¹⁷, ãoñra ısıcaú ve müstedir óavøları ola ve daði (2) deriñ ola ãulariñ iðtilâfı için emzüce óasebince ve daði mermer ile döşenmiş ola (3) ki ãu anda münèakis ve münóall ola yàðyð ecsâm-ı laüfe ki pek olalar, ðuãÿã her biri açú (4) ola Rÿm óammâmları gibi ammâ anıñ ferşi pÿş aðcâr ile ve tobraú ile ve aâac ile ve úapusında (5) keçe örtmek. Ve esbâbı içinde geymek kemdir. Ve câyiz degildir istièmâli buðârıñ fesâdı için (6) ve bedene èavd itmek için. Ve äaúliyât'da meðkyrdır ki eger aâacdan örterler ise pes (7) arduc aâacı veyàðyð cümmezy aâacı ile örteler buðârı az úabyl eyledügi ecilden. (8) Ve hem dehlizinde târib ve telâfif çou ola ve hem úapulariñ ñabaúaların muókem ideler ki (9) óarâret úavi ola ve ñubârdan ve duðândan óifoideler, ðuãÿã ki⁸¹⁸ eski ola. (10) Ve cenÿba açmayalar ve çou delikler açalar ve billÿr ile örteler tâ ki rÿşen ola. Ve ısıcaú (11) zamânda açalar ki havâsı laüf ola. Ve râyíoası kem olduúda pâk idüb buýrlyalar (12) ve çou meká eyledükde ãuyın zâyl ideler; olmaya ki fesâd olub øararı ola. (13) Laüf ve muvâfiú ola úuvâ-yı æelâe için. Zirâ taóilil anda vâúie olur. Ve óammâmîñ aâl-ı (14) vaðeı bedeniñ neðâúeti içündür. Kirlerden ve èufÿnâttan ve kehleden ve yine defe-i emrâøıñ (15) ekâeri içündür óumiyyât ve tuðme ve aeyâ gibilere ve envâe-ı hayøaya⁸¹⁹ ve nezlelere. Çünkü èuryúdan (16) baèøısı vardır⁸²⁰. Ve úıldan incerektir. Devâ aña kâr itmez. Zirâ devâ-ı (17) miðdeye úarib olana eâer ider. Ve dühünler cildde olanları óallider. Ve øaryreten èufÿnâtı (18) cemè olur bir yerde ki devâlar ve edhân aña kâr itmeye teüvül-i zamân ile. Ol (19) èufÿnâttan emrâø óââl olur. Óammâm böyle èufÿnâtıñ defeı için vaðe olınmışdır. (20) Ol ecilden devâlardan ãoñra óammâma emr olunur. Ve óammâmda nişâú ve taðfif vardır. (21) Beden için ne kadar⁸²¹ ve áúlet olur ise fesâd eylemez. Ve maè-haõâ øarardan òâli degildir [112a] (1) eilâcın bilmeyen için. Zirâ pek aç iken óammâma girmek baş aârisın getirür buðârı ile ve óarâretiñ (2)

⁸¹⁷ *Ve hem óammâmîñ içi müstemil ola çou evlere ki raüb ve laüf olalar evvelâ* bölümü şu Arapça özgün şeklin çevirisi gibi görünmektedir: *يشتمل داخدا على البيوت الكثرة الرطوبة الطيبة* (134/10-11).

⁸¹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *خصوصا اذا اعتقت الصدور* “tencereler” (134/18) ifadesi vardır.

⁸¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *أنواع الحبة* “kolera çeşitleri” (134/23) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kelime incelenen metinde *حبة* şeklinde geçmektedir.

⁸²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *المرور ما هو بعيد الاغوار* “Kökü uzaktan gelir.” (134/24) ifadesi vardır.

⁸²¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *اذا خدغ* “yavaşlar ise” (134/28) anlamına gelen ifade vardır.

heyecânı ile ve bedeni süst ider ve iştihâları œaëif ider ve úarını doldurur ıòlâùile. (3) Ve bundan fehm olur ki ziyâde ıúú olub girmek riyâó ve südde ve aòlâùı àaliõe tevellüd ider. (4) Ve balâamî olan óammâma ziyâde taóammül ider, œoñra sevdâvi. Ve âafrâvi olan kimsenin taóammüli (5) youúdur, òuäyâan ac iken ve zemîn-i óârda. Ve bu œarar egerçi óammâm için ââbit olmuştur (6) lâkin eilâcı mümkündür. Ve menâfiëiñ⁸²² oldur ki anıñ taóâili andan àayrı ile (7) mümkün degildir. İbn-i Zehr dimiş ki óammâm œârdır⁸²³. Aòlâùıñ eufyнетine ve fesâdına ve (8) taóliline sebebdir. Ve bu, bir kelâmdır ki anıñ ile taøyië-i zamân eylemek câyiz degildir. Óekim (9) Dâvyd idòâl eylemiş úaçan ki murâd iderse kemâl-i nefëine ve œararına muılaúan⁸²⁴. Úaçan ki úamer (10) veyâ güneş yâòýd ikisi bile olanlar anıñ œararı eşed ve aëôamdır⁸²⁵. Ve úaçan ki yigirmi sekiz (11) yıldan tecâvüz eylemiş olsa, nitekim ikinci eblaâdır bir kimse için ki bundan eksik ola ve evvelkisi (12) bir kimse için ki yediden tecâvüz eylememiş ola burclarıñ âuda olması ile ki evvel (13) sereüân ve eaúreb ve öytdır. Zirâ burclar münúasımdır iabâyië óasebince. Her birinden üç (14) iabiëat vardır. Evvel şaru ki güneş veyâ úamer bu burclarıñ birisinde olduúda (15) nüöysetden beri ola. Ve riyâøı aña taúdim olunur úavânin ile. Mizâc ve beled ve faîl (16) óasebince ve tetric ile olur. Böyle ki⁸²⁶ evvelki de mekeâ ider óatta havâ-yı óarre (17) me'lýf olur evvelkiye göre, œoñra ikinciye gelür. Evvelkiye şebihdir. Fi'l-cümle àaliäe (18) dâòil olmaz. İllâ öuryc zamânında ol, muòelifdir ve taólili úavî ider Mıâr gibi yerlerde (19) ki óammâmda altında âteş olmaz. Böylece úarâr itmişler. Ve muótemeldir ki vilâyet-i bâridede olan (20) buña muúâbil olmaya. Ve böyle olıcaú istisnâya iótiyâc olmaz. Ve lâyıú budur ki óammâmıñ (21) efèali muètedil ola. Zirâ bir óâl youúdur. İllâ iki òuâlet ile òafif olur. Pes eger delikte [112b] (1) ifrât ideler ihzâl getirür ve aòlâù bedene cârî olur. Ve eger az ise semiz ise (2) iabiëatiñ àayr-i iëtidâlince óarâc gibi ve dühniñ úalili óarâreti taórik ider ve keâiri bedeni (3) mariø ider

⁸²² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **أقل** “en azı” (134/35) ifadesi vardır.

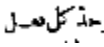
⁸²³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **الجمام ضار** “Hamam zararlıdır.” (134/35) şeklinde geçmektedir.

⁸²⁴ Óekim Dâvyd idòâl eylemiş úaçan ki murâd iderse kemâl-i nefëine ve œararına muılaúan bölümü şu Arapça özgün şeklin çevirisi gibi görünmektedir: **أقربه كذا من أن ينت كالنفة وأمان ضرر مطلقا** (135/1-2).

⁸²⁵ Úaçan ki úamer veyâ güneş yâòýd ikisi bile olanlar anıñ œararı eşed ve aëôamdır bölümü şu Arapça özgün şeklin çevirisi gibi görünmektedir: **أذا كان العمر أو النفس أو جماعة أو أحد الروح المأبية وهو أشد وأعظم** (135/2-3)

⁸²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **تدريعا** *tetricen* (135/6) ifadesi vardır.

ve ke-õÀlik óavølara girmek. Ve eyüsi maàÀüs ile meşhÿr olanıdır. Anıñ (4) azı buòÀrı taórik ittirir ve raèşe tevellüd ider ve dimÀàı fÀsid ider eger ol anda (5) áuya dalmaya ve çoai buòÀrı taóлил ider ve raèşe tevellüd ider.⁸²⁷ (6) oldur ki úıvÀnıñ isúÀuna dek ideler. Ve illÀ ol, eyüdir. Ve bu üç nesne èumdedir. Ve dimişler, (7) üstÀddan óammÀm aóvÀli sÿ'Àl olındı. Didi delk ve dühn ve intifÀè. Ve ùabib dimiş ki (8) bir kimse óammÀma dÀòil olsa ve àamz olunmasa ve intifÀè görmese øararı kendü nefesine (9) ièÀde olur. Ve baèø müfessirın dimiş ki àamzdan murÀd delükdir. Ve baèølar dimiş tekbisdir. (10) Böyle olıcaú emr-i rÀbièe olur. Ve iótimÀldür ki àamz aèm ola ve delik anıñ levÀzımlarından ola. (11) ZirÀ evvel vÀcib oldur ki taóallülden evvel ola. Ve eger te'òir olur ise fÀsid (12) olur. Ve eger dühni taúdim iderler ise bedende olan kir çúmaz. Ve dühni aña tÀbièe (13) iderler ki ùamarları yumşada ve deriyi yumşau ide ve deri altında olanı taóлил (14) ide mesÀmmiye seyrÀn ittügi için. Ve lÀzımdır bÀúı⁸²⁸ iètidÀl idene. (15) Pes feraóı çou olan áafrÀvi dÀòil olmasın. ZirÀ feraóı şedid olur. Ve demevi (16) olan girsın ve çou oturmasın. Ve balàami çou otursın. Ve sevdÀvi olan (17) bi'l-evlÀ. Ve yine zamÀnıñ iètidÀli rièÀyet olınsun. Pes maèlym oldı ki ne úışda (18) muılaúan nÀfièdir ve ne áayfda. Belki áaóió olan oldur ki úışda nÀfièdir min-óÀyäu'ò-(19)-òÀt. Ve øararı èÀrıødur min-óayäu'l-huvÀ. Ve bu delÀlet ider ki yazda øararı (20) vardır min-óayäu'ò-òÀt iki óarÀretin ictimÀèi ecilden. Ve daòı èale'l-ıulÀú (21) fÀsiddir. ZirÀ vÀrid olur ki nefèi èÀrıø olmaala. HavÀ gÀhi taóлил olur baórıñ [113a] (1) efrÀu ile. Ve Óekim DÀvyd'ın didiginiñ óÀailı oldur ki óammÀmıñ havÀsı úışda mizÀcı (2) yÀbis olan için eúalldir ve áayfda èaksincedir ammÀ ol şarúile ki úışda ziyÀde (3) tesòin ideler ve yayda bürydete úarib ola ve bÀúı ezminede mutavassú ideler. Ve bu (4) kelÀm faáılları mutavassú olduai ecildendir. Pes evvelkiye mÀ-úabliniñ óükmi ièù olınur (5) ve Àòirkiye mÀ-baedınıñ óükmi ièù olınur. Ve óammÀm cÀmièdir ùabÀyiè-i erbaèaya. Evvelkide (6) raib olsun ve ikincide tesòin ve üçüncide taðfif ve cemièsinde istedügi (7) gibi terkib olınur. Pes bir kimse taðfif murÀd idinse áuyı zÀyil itsün. Mücerred havÀya (8) müntaúie olsun yÀ ruüÿbet murÀd itseler yeri ııcaú idüb ãoñra üstüne áovuú (9) áu

⁸²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . "her şeyin âmırı" (135/14) anlamına gelen ifade vardır.

⁸²⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

döksünler. Ve gÀhì áuyı óaâr ideler ve muètedil⁸²⁹ èavd ile ruÿybeti olan (10) için ve misk ile bÿrÿdeti olan için ve benefsec ile óarÀreti olan için. (11) Ve envÀè-1 istifràà ve ekl ve óacÀmat anda terk olsun aòlÀuñ àılòete mü'eddì (12) olduàiçün. Ve emrÀø óÁãil olur. Ve ekâer buòÀr tevellüd ider. Ve mevt-i fücèeten daòì (13) mü'eddidir ammÀ dimişler ki úuâmaú için duòÿl itsele cÀyızdır lÀkin çou oturmasun. (14) Ve baş tırÀş eylemek yine cÀyızdır ol şarù ile ki tırÀşdan ãoñra başına ãu dökme. (15) Ve óammÀmıñ òÀricinde nÿre kemdir, gevşek ider. Ve vÀcibdir ki aña bir şey tÀbiè ideler ki (16) úavi ide mÀZÿc gibi ve ayaúların ovmaú, òuãÿãÀ aãóÀb-1 áudÀè ve buòÀr için. (17) Ve maálaóatı bittikde tedric ile òurÿc etsün eirÀfiñ⁸³⁰ tebridi şarù ile. (18) Ve gÀhì taúÀøÀ ider, òurÿc zamÀnında taúÀøÀ çou [olur]. Başa dökeler baş aarısı èÀrìø (19) olan için. Ve baèø Rÿm ehli başını kerpiç yaài ile yaàarlar veyÀòÿd pişmiş (20)⁸³¹, andan ãoñra áovuú áuyı başlarına dökmege áabreylemezler. Ve ôann-(21)-iderler ki bu, nezèlÀta ve göz aarısına nÀfièdir. Ve bu zamÀnda bu, çouğır ve ammÀ [113b] (1) defèa-i vaóidede, òuãÿãÀ úıřda, emrÀø-1 rediyyeye uàradır. Ve yine meşÿr olan (2) menşefeler ile kendülerin úurutmaú baraã getirür. ZirÀ kiri ile meşÀmları sedd ider. (3) Ve óammÀmdan ãoñra lÀyíú budur ki biraz uyuyub bedene rÀóat virmek gerekir. Ve üstÀd (4) dimiş ki óammÀmdan ãoñra uyumaú şerbetten eyürekdir. Ve bir úavlde dimişler ki óammÀm (5) günüñ Àòirinde eyürekdir. ZirÀ nevme úaribdir. Ve èavÀrìø-1 nefsiyye, àaøab gibi ve (6) efèÀl-i şedideyi ve cimÀèi terk itmek gerek. Ve maóÿr olan sikencübün içmek gerek (7) ve mebrÿd olan bal áuyı. Ve tiryÀú-1 erbaèayı àaliò riói olan istièmÀl eylesün. Ve sevdÀvi (8) olan òurmÀ áuyın içşün. Ve demevì olan úoruú yiye ve balàamì olan mübzür ve áafrÀvi (9) olan úabaú. *Tenbih*: ÓammÀmıñ müddetinde iòtilÀf eylemişler. Bir úavlde dimişler ki (10) her gün bir kerre. Bir úavlde dimişler her iki günde bir kerre. Ve bir úavlde dimişler her üç günde (11) bir kerre. Ve bir úavlde dimişler her haftada bir kerre. Ve bir úavlde dimiş her ayda iki kerre. Ve áaóió (12) olan mizÀclara göredir. Pes balàamì olanlara øararı youğır muílaúan. Ve sevdÀvi (13) olan üç günde bir kerre. Ve demevì olan her haftada bir kerre. Ve áafrÀvi olan (14) her ayda iki

⁸²⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{للهو} "hava" (135/32) anlamına gelen ifade vardır.

⁸³⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁸³¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{الزيت} e'z-zeyt (136/5) ifadesi vardır.

kerre. Ve duòyl mücerred àusl için buña óükm olmaz. Ve meòkÿr olan óammÀm (15) cÀyiz degildir. İllÀ úamer àu burcında ola àÀlib òikr ittügimize münÀúıııdır. ZırÀ (16) úamer her ayda meòkÿr olan burclara dÀòil olmaz.

(17) ÓummÀœe'l-erneb: Keşÿt.

Óamœ: èArabca her aàaca dirler ki anda ùuzluluú ola.

(18) ÓummÀœe'l-utruc: Cevfide olanıdır. Ve leymÿndan olan yine böyledir. Ve óummÀœ (19) Mıârı'da e'l- isteyÿb⁸³².

ÓamÀóım: E'l-óabaú.

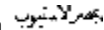
Óamóam: LisÀni'â-ævr.

(20) Óummur: Óam ve teşdid ile ve gÀhi ÓicÀz lüàati ile taòfif olur temrhindi.

(21) ÓımÀr: ŞÀm'da faüre'l-Yehÿd.

ÓımÀr-ı úabÀn: Ve úabÀn ve óımÀri'l-beyt [114a] (1) ve'l-hedyetu binti's-şeyò.

(2) Óanóal: Ol, şırÀ ve àÀbidir. Ve YÿnÀnca devúÿfınyÀ⁸³³ ve gÀhi aàrisÿfes (3) dinilir. Ve óabbesine, hebıd dirler. Ol, bir ottır yer yüzine yayılır úarpuz gibi. (4) İllÀ yapraúları andan küçükdir. Ve ol, iki nevedir. Biri erkekdir. Óaşın ve áaúıl-(5)-dir. Ve biri dişidir. Ve bu, evvelkiniñ èaksincedir. Ve òekeriñ cümlesin ve dişiniñ yeşili (6) her müfredin aألında istièmÀl eylemek úatle müncer ider. Ol, úumlu yirlerde ve bilÀd-ı óarrede (7) óÀأل olur. Ve eyüsi, òafif ve beyÀœ olub aألından alınanıdır, ãoñra ol, Àbda (8) misreniñ yedincisinde dirilenidir süheyliñ ùuluından ãoñra. Ve şaómı çıúmaz, illÀ (9) istièmÀl zamÀnında⁸³⁴. Ve bundan mÀ-èidÀsı kemdir. Ve şaómından àayrı úuvveti iki yıla (10) degin úalur. Ve şaómı mÀdÀm ki úabuàındadır dòrt yıla degin úalur. Ve ol, óÀrdır (11) dòrdüncide yÀ üçüncide ve yÀbisdir ikincide. Balàamı sÀyir envÀèi ile açar ve fÀlice ve laúveye (12) ve áudÀèa ve şaúıúaya ve èırúı'n-nisÀ'aya ve mefÀála ve niúrise ve bél aàrısına ve bud aàrısına (13) nÀfièdir içmek ile ve øamÀd eylemek ile. Ve anıñ ìabıòi hevÀmı ìard ider ve küli gözüñ (14) elvÀnını sevÀda redd ider. Ve úaçan ki anıñ óabbesin alalar ve bir veznesine otuz altı (15) dirhem zeytten ve şebà şiresinden

⁸³² Metnin Arapça nüshasında *isteyÿb* (136/ 18) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *üstiyÿr* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *isteyÿb* olarak okunmuştur.

⁸³³ Metnin Arapça nüshasında (136/20) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kelime incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

⁸³⁴ Cümle, *illa istimal zamanında şahmı çıkar*, şeklinde düşünülmüştür.

úosalar ve úaynadalar muókem bişince ve ãÄfi (16) ideler ve dühnüñ ñabîoin iêÄde ideler ãÄfi olunca. Ve andan üç dirhem ve bir dirhem (17) suúmÿniyÄ yaàı ile her dört günde bir kerre yiseler tamÄm olunca cüöÄmdan ve aölÄür-ı (18) muóteriúadan berı ider. Ve eger zeyt ile doldurub ve Äteşe úosalar, bir gece kÄmil, (19) ol zeyt úulaú aàrısına ve äaàırlıaa nÄfièdir ve eàerleri cilÄ ider sürmek ile ve süddeleri (20) açar ñamzırmaàla ve yereúÄnı ãÄfi ider ve levni güzel ider. Ve eger óatn eyledikden ãoñra (21) zanbaú yaàı doldurular ve òamir dutalar ve Äteşe úosalar bişince ve ol yaàı ile [114b] (1) úılı boyasalar yÄ fuüýrdan evvel óammÄmda içseler úılı siyÄh ider äÄyetle ve pırligi (2) geç getirür. Ve eger úademleri anıñla yaàalayalar bél ve budlar aàrısına nÄfièdir ve keymÿsÄtı (3) açar ve cüöÄmı menèider. Ve eger bal ile doldursalar ve úaynadub içseler yine böyledir. (4) Ve yabraúları eftimÿn ile ve dÄrcin ile sevdÄyı úaèeider ve mÄliöÿlyÄyı ve äarèı (5) ve cünÿnı zÄyil ider. Ve aalı èaúreb elemin sÄkin ider. Ve eger içindekini çıúarub (6) ve sirke yerinde bişürseler dişler aàrısın zÄyil ider maømaøa ile ve dişler etin (7) ıälÄó ider. Ve anı äiçan tersi ile ve bal ve nÄürÿn ile götürseler eróÄmı (8) ve maúeadı emrÄø-ı rediyyeden berı ider. Ve andan dutulan óablar nÄürÿn ile äaru (9) äuyı ve keymÿsı açar ve istisúÄdan óalÄã ider ve anıñ úabuàımın küli emrÄø-ı maúeadı (10) berı ider serpmek ile. Ve aälımñ ñabîoi ile istisúÄyı ve riyÄóı ve cÄmid olan (11) úanı ve dÄi'l-fili açar. Ve sÄyir eczÄsı bevÄsire nÄfièdir buöÿr eylemek ile ve nezlelere (12) yemek ile ve äü inmegi evvellerin bal. Ve beyÄøı úalèeider. Ve ol, başa muóırdır. Ve úay (13) getirür ve úanı ishÄl idüb. Ve anısÿn ve miló-i Hindì ve ketüre ve nişÄ anıñ muälióidir. (14) Ve äamà anı øaèif ider. Ve şerbeti: Yalñız yarım dirheme degindir ve terkib ile (15) rubè dirhem. Ve yabraàından iki dirhem ammÄ ol şaru ile ki gölgede úurudalar ve (16) óuúnelere äaóió ve masóÿü äalalar ammÄ meèÄcin ile ezmekde mübÄlaàa ideler. Ve bedeli: (17) Óarmeliñ äülüai yÄ miäli óabbi'l-òarvaè.

(18) ÓandeúÿúÄ: Ol, aàriyÄ ve albÿsdır⁸³⁵. Ve ñürifil tesmiye ittikleri äÄlaúdır. Ol, (19) bir ottır ki yabraúları dırnaú gibidir. Ve çiçekleri äaru ve rÄyióası eyü. Ve berrisiniñ (20) rÄyióası kemdir. Ve aaleb mercimek ile óÄãıl olur. Ve öuzeyrÄnda direrler. Ve andan (21) müstaèmel olan toóumı ve yabraúlarıdır. Ve ol, óÄrdır ikincide ve yÄbisdir

⁸³⁵ Metnin Arapça nüshasına göre burada : Louys (137/12) kelimesi atlanmıştır.

ikincide [115a] (1) veyÀ evvelkide. Ve ol, raùbdır. Ve sümým için mücerrebdır, òuâyâÀ şarÀb ile. Ve maàã (2) ve úuluncı sÀkin ider ve yereúÀnı ve istisúÀyı zÀyil ider ve faòalÀtı cÀri ider içmek ile (3) ve beyÀøı úazır göze çekmek ile ammÀ baş aàrısın getirür ve gögüse øararı vardır. (4) Ve hindibÀ yÀ küsfere anıñ muàlióidir. Ve şerbeti: Üç dirheme degindir. Ve maèryfdır (5) dühni ki dühn-i óabÀúkiye. Ve dühni'z-zerúı ki toðumından müstaòricdir. Vecaè-ı mefÀãılı (6) sÀkin ider sürmek ile.

(7) Óimnâ: Aña úamó dirler. Ve anıñ áuda úaynadub úaçan ki úurudalar ve dökme ile (8) úabuàın alalar deşişe ve buràul dirler. Ve ol, úışıñ evvelinde ve àòirinde ekerler. Ve baèøısın (9) baèøısına lâóúı iderler. Ve gÀhi ektýberde ekerler Mıâr gibi yirlerde. Ve óuzeyrÀnda biçerler. (10) Ve eyüsi yeñisi ve øehbeò olandır, áoñra beyÀøı. Ve siyÀhi kemdir. Ve ÓicÀz'da bir nevèi (11) olur ki dÀnesi cümlesinden küçükdür. Ol, Necid'den gelür. Ve ecvedi tiz bişenidir. (12) Ol, óÀrdır evvelkide ve raùbdır ikincide. Ehl-i áióóat için muàlióidir. Bel o óubýbıñ (13) ufaúıdır àidÀda. Ve óimnâyı úaçan ki çeyneseler ve çıban gibi yirlere úosalar anı yetiştirir⁸³⁶. (14) Ve müstaòrec olan yaàı úılı ile⁸³⁷ óazÀzıñ ve úavÀbı ve kelef (15) úalèna mücerrebdır ve úaçan ki yaúsalar ve mým ve gül yaàı ile. Aãlı'l-menâyırñ (16) baèøısı ile yoàuralar ve bir gıce yüze baàlayalar yüzi úızardır ve rengi áÀfi ider. (17) Ve úaçan ki benciñ bizri ile ezeler ve sirke veyÀ bal ile yoàuralar úaşáularda ve úamarlarda (18) olan faòalÀtı óallider yapışdırmaú ile. Ve buràuluñ àidÀsı eyüdir ve úan tevellüd ider. (19) Ve úaçan ki unı bÀdem ve şeker ile bişürseler ve fuüyrdá aña mülÀzemet ide gögüsde (20) ve bögreklerde olan aàrılarını zÀyil ider ve bedeni áÀfi ider. Ve ol, neffÀòdır. Ve südde (21) tevellüd ider, òuâyâÀ çig olan. Ve ata øararı vardır sÀyir óayvÀnÀtın áayrı. [115b] (1) Sikencübün veyÀ sirke anıñ muàlióidir. Ve çigi úarında úurt tevellüd ider. Ve bal anıñ muàlióidir.

(2) Óimnâ: YynÀnca afiúars dirler. Ol, bir ottır ki ekerler ve áusız olmaz. Ve büyür (3) bir aàac úadarı olunca. CezÀyir-i Sýs'da⁸³⁸ olur. Ve iúlim-i áÀni ve áÀliáde daòi olur (4)⁸³⁹. SÀyir bilÀdda götürürler. Ve yabraúları zeytýn yabraúları gibidir (5) ve çiçegi

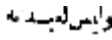
⁸³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında 137/24) şeklinde geçmektedir.

⁸³⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'd-demÀmil (137/24) ifadesi vardır.

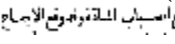
⁸³⁸ Kelime, şeklinde yazılmıştır.

⁸³⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

beyâodır. Ve ektÿberde yetişür. Ve gÂhî tevtte úaèider. Ve fÂàÿe didikleri (6) anıñ çiçekleridir. Ve úma anıñ yabraúlarıdır. Ve aàacmıñ⁸⁴⁰ youúdır. Ve eyüsi òÀliã (7) ve yeñi olanıdır. Ve únanıñ úuvveti dört yıldan ãoñra baüÀl olur. Ve anı úumsız (8) ezmek mümkün olmaz. Pes evlÀ oldur ki istièmÀli zamÀnında anı ãÀfi ideler. Ol, (9) óÂrdır evvelkide. Ve bir úavilde dimişler, bÂriddir terkib olmaàla ve bir úavilde, cevherden. (10) Ve bir úavilde dimişler, muèetdil ve yÂbisdir ikincide. Ve renklerde andan ziyade bir renk (11) sereyÂn eylemez. Ve úaçan ki elleri anıñ ile renk ideler on dereceden ãoñra bülüge⁸⁴¹ óumresi (12) şedid olur. Ve bunuñ ile óarÀreti ùard ider ve süddeleri açar. Ve ìabìoi veyÀ saóu olunmış (13) èaòimü'n-nefèdir ufaú çıbanlaruñ úalèında. Ve áuyı, süddeleri açar ve yereúÀnı ve ìalaà (14) zÂyil ider ve óaãÿı ezer. Ve bir miáúÀl çiçegi üç vaúıyye áu ve bal ile içseler nezelÀtı (15) ve envÀe-1 áudÀeı úaèider ve ruÿbÀtı úurudur. Eger sirke ile eline sürseler yine (16) bu fÂÿideyi virür. Ve mÿm ve gül yaàı ile evcÀe-1 cenbeyni ve mefÂãılı óallider. Ve yaà ile (17) cerebi úaèider ve eáerleri cilÀ ider ve cirÀóatleri etlendirir ve şişleri óallider (18) ve baş yaralarını zÂyil ider. Ve úılı ìâlÀó ider küzbere áuyıyla ve zift ile. Ve eger (19) her hafta da anı bedene sürseler aèÿÿı óallider⁸⁴² (20) ki cüöÀmdan berì ider. Ve bunuñ tecribesi oldır ki bir vaúıyye anıñ yapraúlarından, (21) yigirmi vaúıyye áuda ìaladalar, ãoñra bişürseler beş vaúıyye fÂlice. ãoñra bir vaúıyye [116a] (1) şeker úoyalar ve bir defèada istièmÀl ideler. Eger andan òalÀã olmazsa bir aydan ãoñra (2) pes Allah TeeÀLÀ anıñ eyü olmasına irÀdeti youúmış. Ve úaçan ki gül áuyı ile ve bir miúDâr (3) èuáfÿr ile ve zaèferÀn ile úarışdıralar ve ayaú altına sürseler cüderiniñ evÂyilinde (4) gözi andan ófôider. Ve fÂàÿe yaàınıñ öikri gelse gerekdir. Ve ol, boàaza ve bögreklere (5) muòırdır. Ketire anıñ muàlióidir. Ve şerbeti: Beşe degindir. Ve Ebi RÂfiè óadiáinde (6) meökÿrdır ki ol, rÂÿi óayı eyü ider ve cimÀèÿı ziyÀde ider. Ve ol, òuøÀblaruñ seyyididir. (7) Ve óadiá-i Enes'de⁸⁴³ rivâyet olunur ki ol, rÂÿi óayı ìayyib ider ve baş çevirmesin sÂkin ider. (8) Ve evvelki óadiá-i

⁸⁴⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "gövdesinde fayda" (137/33) anlamına gelen ifade vardır.

⁸⁴¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *óumretü'l-bevl* (138/1) şeklinde geçmektedir.

⁸⁴² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Çoğunun görüşüne göre maddenin dökülmesini önler." (138/9) anlamına gelen ifade vardır.

⁸⁴³ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

óasendir ve ikinci óadiâ-i äaóiódir. Ve anıñ çiçeginiñ òavÀããından (9) keyveyi äovuúdn menèider.

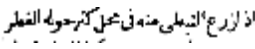
(10) Óavr: RÀ-i mühmele ile bir aàacdır ki òurmÀ aàacı úadarınca olur. Ve aàacı (11) aàaclaruñ elüafıdır ve yabraúları söğüd aàacınıñ yapraúları gibidir lÀkin andan ince (12) ve uzundur ve dÀnesi buàday dÀnesi gibidir. Ol, óÀrdır evvelkide ve yÀbisdir (13) ikincide. Úaçan nebü andan bir maóallede çevresinde fair çou olur⁸⁴⁴ anıñ ãamàı olmaz (14) aãlÀ. Ve úaçan ki anıñ yapraúların dögeler ve óayødan pÀk olduúdan ãoñra üç (15) gün içseler óamli menèider. Ve eger äýfda bal ile ve azacıú kündür ile bile götürseler (16) yine bu òÀãiiyeti virür. Ve úaçan ki anıñ Rýmî'siniñ übiòinden içseler úuryóı (17) ve ekleyi úurudur ve mièdeyi úavì ider ve aèyÀyı zÀyil ider. Ve anıñ dÀnesini úaçan ki (18) yiseler süddeleri açar. Ve andan aúan úanı úaçan ki cemè ideler bir ôarf üzerine (19) ve yaúalar belesÀn yaàımıñ yerin dutar. Ve anıñ ile äaşş iderler. Ve serv-ile farú (20) olunur. Ve dÀneleri kehribÀdır.

(21) Óavek: E'l-bÀderyc.

Óavmer: Temrhindi.

ÓavmÀne: YynÀnca ürìfildir.

[116b] (1) Óayyü'l-èÀlem: YynÀnca ebrýn dirler yaèni dÀyimü'l-óayÀt dimekdir. Ol, küçükdir, (2) divÀrlarda biter ve bir úarış úadarı uzanur. Ve büyügi bir öirÀè úadarı olur. Ve mevøiè-(3)-leri üàadır. Ve mÀcýrlarda⁸⁴⁵ daòì ekerler. Ve bunlarıñ iki nevèiniñ aãlından iki (4) budaú müteferriè olub üzerinde burulı yapraúları olur. Ve anıñ bir nevèi Mıâr'da (5) olur. Yabraúları açıúdır. Aña vüdne dirler. Ve Deyüyridis işÀret ittügi budır. (6) Ve bu, bir ottır. Bir zamÀna ve [i]llÀ bir mekÀna maòäyã degildir. Ol, bÀriddir ikincide (7) ve yÀbisdir evvelkide. ÓÀr[r]olan şışleri ve göz aarısını ve nemleyi óallider. Ve úaçan ki (8) içseler óarÀreti iüfÀ ider ve úuryó-ı bÀñneyi taðfif ider ve süddeleri açar ve mièdeyi (9) úavì ider. Ve şiresi óınnÀ ile óıkkeyi zÀyil ider sürmek ile ki úaçan ki ceró eylemek (10) ile rióden çıúan úanı anıñ ile úarışdurub ve ol rióe sürseler zÀyil ider. (11) Ve bu, mücerrebdır. Ve eger äýf ile bile götürseler tecfif ider. Ve ehl-i Mıâr

⁸⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (138/18) şeklinde geçmektedir

⁸⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “merkezlerde” (138/25) şeklinde geçmektedir.

èinebü'õ-õi'b (12) ile óÂr şişlerde istièmÂl iderler. Ve ol eyüdir. Ve bir úavlda dimişler, ol, arpa umı (13) ile mefÂâl vecaèların sÂkin ider.

(14) ÓayÂti'l-mevtÂ: E'l-úairÂn.

(15) Óarfi'l-òÂ'

(16) ÒÂmku'n-nimr ve'õ-õib: Ve úÂtili'n-nimr ve'õ-õib daði tesmiye olunur. İki nevè ottır. (17) Evvelkisi èaúrebiñ úuyruâi gibidir, iki úarış úadarı uzanur. Yabraúları beşden (18) ziyÂde olmaz. Ve ikincisi müşerrefi'l-evrÂú. Ve iki nevèi rebîedir.⁸⁴⁶ (19) sÂyir óayvÂnÂtı úaül ider. Ve nimr ile õibe taðâiã olmasý anları tiz öldürdüğü (20) içündür. Ve iabîeatları óÂr ve yÂbisdir dördüncide. Ve bir úavlda dimişler ki bÂriddir. (21) Öuşk-rişÂtı ve bevÂsiri isúÂú ider üstine úomaú ile ve ammÂ yemek ile emrÂøa [117a] (1) uàradır. KÂfiüys⁸⁴⁷ ve äaèeter anlarıñ muâlióidir úuâdíúdan äoñra.

(2) ÓÂmÂsyfi: YñnÂni'dir. MaènÂsı yer inciri dimekdir. Ve sÂúı olmaz. Ve çiçeksizdir. (3) Ve budaúları beyÂø súd ile iðlıdır. Ve altında mercimek gibi yapraúları vardır. Ve müstedir (4) yemişi vardır yapraúlarının altında. Ve eyÂrda yetişür. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. AòlÂúı (5) àalîöeyi açar. Ve bevÂsiri sÂúú ider ekmek ile yemek. Ve sÂyir eáerlere vaøè olunur ve úazır. (6) Ve eger anıñla iktióÂl ideler gözde olan ôulmeti âÂfi ider ve ãu inmegi menèider. (7) Ve anıñ göğüse øararı vardır. Ketire anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir úirÂia degindir.

(8) ÒamÂlÂvun, òamÂladÿn lÿúus ve mÂlis⁸⁴⁸

(9) ÒÂmÂa⁸⁴⁹: Yer zeytÿni. Ol, mÂzeryëndır.

ÒÂlidÿniyyñ: E'l-òuüÂfi. YñnÂnca. èUryúu'ã-(10) áufr.

ÒÂmÂmeylen: TüffÂóe'l-arø. Hüve'l-bÂbÿnec.

ÒÂmÂyanüs: äanavberi'l-arø. (11) Hüve'l-kemÂfeyÿs.

ÒÂmişe: E'ş-şeyiàrec.

(12) ÒabÂzi: ÒabizÂ daði dinür. Bu isim ıllÁú olunur her ota ki güneş ile devr ider. (13) Ve èörfde ıllÁú olunur bir ota ki yabraúları müstedirdir ve ince çiçekleri vardır

⁸⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta أنواع السعوم "zehir çeşitleri" (139/1) ifadesi vardır.

⁸⁴⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında كافييوس kemÂfiÿs (139/4) şeklinde geçmektedir.

⁸⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta التخصيص الابيض والامود e'l-eşðiãü'l-ebyaø ve 'l-esved (139/9) ifadesi vardır.

⁸⁴⁹ Kelime خاماء şeklinde yazılmıştır. Ayrıca bu kelime metnin Arapça nüshasında خاملان òÂmÂlÂ (139/19) şeklinde geçmektedir.

âaruya (14) mÂyil ve toðumı vardır. Ve bu ot çouú uzanur belki tyt aâacı úadar olur. Ve ammÂ (15) bir nevèi daði vardır úamıŝa benzer. Ve her bir úabøasınıñ mÂ-beyninde müstedir çiçekleri (16) olur. Gül gibi açılır. Ol, ðuümidir ve ammÂ bustÂni olan ðabÂzi, mülyöiyyedir. (17) Ve mülykiyye daði dirler. Ol, bir ottır ki bir öirÂè úadarı uzanur. âaru çiçegi vardır (18) ve úozaları olur. SiyÂh toðm ile ðoludur. Ve ŝedide'l-merÂredir. Ve mülyöiyye, eyÂrda (19) yetişür ve yayıñ Âðirine degin müstemir olur ve ammÂ ðabÂzi yetişmez illÂ ektýberde. (20) Ve úıŝıñ cemièsinde bÂüi úalur. Ve cemièsi bÂriddir ikincide ve raùbdır üçüncide, (21) müleyyindir. ääfrÂy₁ ve lehibi ve aòlÂü₁ muóteriúayı iüfÂ ider. Ve óikkeye ve úuryó₋₁ imèÂya [117b] (1) ve óareúÂn₋₁ bekle ve süddeye ve ìalaú aârisına ve yereúÂna nÂfièdir, illÂ øuef₋₁ miède için. (2) Ve bÂrid mizÂclara kemdir. Ve mülyöiyyÂ, èaiaŝ getirür ve óarÂreti tehyic ider. Ve lÂyíú oldur ki (3) üzerine ãu içmeyeler. Ve ðabÂzi toðmınıñ lièÂbı ŝediddir. Boâaz ŝiŝlerine, ðuŝýnÂta (4) nÂfièdir. Ve mülyöiyyÂniñ bizri aòlÂü₁ àaliòeyi ve balâamı ve süddeleri açar ve èirú₁'n-nisÂ'aya (5) nÂfièdir. Ve dükelisi sÂyir eczÂsı ile óuúnelere dÂòil olur. Ve äuyı sükker ile aòlÂü₁ (6) maóryúadan ðalÂã ider. Ve úaçan ki çegneseler ŝiŝleri óallider ve èaúrebler ısırmassın (7) sÂkin ider. Ol, gevŝekdir ve riyÂó₋₁ àaliòe tevellüd ider. Ve maóryreyne, ekŝi olan (8) ŝeyler aniñ muâlióidir ve mebrýdeyne felÂfil ve kemmýn gibiler muâlióidir⁸⁵⁰: (9) äuyından beŝ dirheme degindir. Ve eyüsi úuŝ eti ile biŝenidir.

(10) Ôabaa: Ol, maèdenlerden çúan eŝyÂniñ kiridir sebk ittükleri zamÂnda. (11) Ve ìabèları meèÂdin gibidir. Ve bi'l-cümle cemièsi yaralara eyüdir. illÂ demiriñ ðubái sÂyirinden (12) aósendir bÂúnda olan şeylere. Ve mièdeyi úavì ider yumırdanıñ âarusı ile bir dÂanıúa (13) degin, şehveti úuvvetlendirir. Ve eger zeyt ile bişürseler äoñra bal ile taèkid (14) ideler ÂvÂzı äÂfi ider,⁸⁵¹ ìâlÂó ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve gümüŝiñ ðubái (15) cemièsinden aèòamdır göz için ve altunıñ ðubái èaraúlar için menÂfièi (16) müstevfÂ olur maèdenden.

(17) Ôubz: Ol, àÂlibde bedeniñ úıvÂmıdır lâkin muòelif olur bi-iètibÂri'l-(18) èavÂr₁₀ unından ve elemesinden ve yayúamasından ve Àteŝden ve äayr-i ðÂlik. Ve

⁸⁵⁰Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta والتسرية “ve şerbeti” (139/27) ifadesi vardır.

⁸⁵¹Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الحلق “halkı” (139/31) ifadesi vardır.

óubýblarıñ (19) eyüsi ekmek için olan buàdaydır, ãõñra arpa, ãõñra noòýd, ãõñra birinc. Ve bunlardan (20) àayrısı kemdir àÀyetle. èAmel olunmaz, illÀ øariyret maóallinde. Ve buàday itmegi muúavvîdir (21) ervÁó için. Ve eyüsi yayúanmıřıdır. Ve çou yoàuralar bir mertebe ki üzerine ãu úosalar geçmeye. [118a] (1) Ve òamir eyledikde yufúa idüb òazef üstinde bişüreler ki Áteře úarib olmaya. Ve (2) úaçan ki piře ãovuú olunca úaldırsunlar. Ve eger áabÁóa úoyub yiseler daði aèlÁdır. (3) Ve eger mièdesi øaeif olana ve pirlere kepegi ile bişürmek evlÁdır. Ve anıñ bir nevèi (4) daði vardır ki şedide'l-beyÁedir. ZiyÁde elerler, Mıãır'da bayramlarda bişürürler. Aña (5) kaèk dirler. Südde tevellüd ider ve aòlÁù yaúar. Ve yayúanmıřıñ àıdÁsı muètedildir. (6) Ve òubz, ne úadar çou bişse ve külden uzaú olsa ve yufúa olsa eyüdir ve ammÀ (7) iòtilÁf, üstünde pişen ile òÁhirdir. ZirÁ demir üzerine bişeni óÁrdır (8) ikincide ve yÁbisdir üçüncide. Ve anıñ gibi yanmış olan, beúsimÁù gibi, balàamı úatèider (9) ve istisúÁyı menèider evvellerinde velÁkin Ádemi arıú ider ve südde tevellüd ider ve úulunca (10) mü'eddîdir. Ve edhÁn ve óulviyyÁtı ile muáliódir. Ve úaşlar üstinde bişeni àÀyet ile (11) muètedildir. Ve andan ãõñra kaèk ve úarÁúıř, Ádemi semiz ider ve èufýnÁtı defèider ve úanı (12) ãÁfi ider. Ve bisÁniyye ile meřýr olan, eger faúrdır, ekær-i eùbbÀ anı aàuya ilóÁú (13) itmişler ve eger òamir iledir, òubzıñ aósen-i envÁèindandır ãiíoóati óıfòeylemek için (14) ve ammÀ bÁdiyede olınanı, ki aña mele ve úurã dirler, anıñ òamirin àaliò idüb ve gölgede (15) úorlar baèøısı bişer ve baèøısı òÁm úalur. Ve bu, kemdir àÀyetle. AòlÁùı fÁside tevellüd ider. (16) Anıñ yemegine úÁdir olmaz, illÀ eãòÁb-ı küdd ve riyÁøet. Ve andan kem ekmek, küçük ve àaliò (17) olanıdır ki aña mÁvi dirler. áÁlib vilÁyetlerde olur. Ve baèøısı oldur ki anı (18) Türkler yaparlar, uzun keserler eczÁsı muòetelif olduài ecilden ve yaà ve süd ile. Eger (19) münhaøım olursa eyüdir. Ve illÀ kemdir ve àÁlibÁ bedeni fÁsid ider ve tuòme getirür. Ve arpa (20) ekmeği yayda eyüdir, müberriddir, èaúaşı úatèider ve aòlÁùı áafrÁviyi úamè ider. Ve düre⁸⁵² (21) etmegi ve daru ekmeği bedeniñ yaân eridirler ve aòlÁù yaúarlar ve sevdÁ ve óikke tevellüd iderler. [118b] (1) Ve gÁhi óubýbları zamÁn ve mekÁn óasebince mezc iderler ve miãükî ekmek ile úarıřdırırlar mièdeyi (2) úavi ider ve òafauÁanı menèider ve cigeri ve bögrekleri iálÁó ider ve riyÁó-ı

⁸⁵² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *عجب الزرأة* *òubzü 'ò-òürrÁt* (140/21) şeklinde geçmektedir.

àaliôeyi iòrÀc (3) ider ve süddeleri açar. Ve şyniz, yine anîñ gibidir ve şehvetiñ úuvvetinde aúvÂdır. Ve anîsÿn (4) cigeri îâlÂó ider. Ve kerefs, yüregi ve ùalaàî îâlÂó ider. Ve lâYıú budır ki çou (5) yemeyeler, illâ et ile ve merú ile ve yaà ve óulviyyÂt ile. Ve pek olan kaèki yediklerinde üzerine (6) âu içmeyeler. Ve yumşaàî èaksinedir. Ve bir kimseniñ øuèf-1 mièdesi ve cigeri olsa anîsÿn (7) ve süddeyi açanı yesinler⁸⁵³.

Òubzü'l-meşÁyiò: Buòÿr-1 Meryem.

Òubzü'l-àurÂb: E'l-keşle.

Òanzef: E'l-efsentin.

(8) ÒaşÀ: ÓayvÂnatîñ úarnında olan faòalÂtdır. Eger murÂdınca çıúar ise aña revâ (9) dirler ve çou olur ki aòşÀ ùlÂú olunur âiàirîñ aòşÀsına. Ve her biri aalı iledir.

(10) Òarnÿb: GÂhi nÿn òaòf olunur òarrÿb dirler. Ol, iki nevèdir. Biri ŞÂmi'dir. (11) Aña úariù dirler. Ol, bir aàacdır, cevz aàacından aèòamdır, daàlarda olur. Yabraúları (12) müstedirdir ve çiçegi òehebi ve yemişi boynuz gibidir. Bir úarış úadarı uzanur. İçinde (13) yaàâî dÂneleri olur. Alûnı anîñla dartarlar. Ve eyüsi etlûsi ve îatlu olanıdır ki úabuàî (14) ince ola ve bir yıldan tecÂvüz eylememiş ola. Ve bÂbede direrler. Ol, bÂriddir evvelkide (15) ve yÂbisdir ikincide. Ve úaçan ki yetişür ve óalÂveti şedid olur. ÓÂr[r]olur evvelkide. (16) Bedeni tâze ider ve aòlÂù-1 ceyyide tevellüd ider haøm olduúda ve fatúa nÂfièdir eger toòmı ile (17) içseler ve bevli cÂri ider bekmes ile ve eger âÂlile sürseler úaièider (18) ve⁸⁵⁴ yetişmeden evvel süde âalsalar südi baàlar ve leòîò olur ve şehveti açar ve semiz (19) ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve suèleyi zÂyil ider. Ve andan bekmes iderler. Aña rub dirler. Ehl-i (20) Mıâr istièmÂl iderler aòlÂù-1 muóteriúa ishÂli için ve óarÂretiñ àalebesi için. (21) Ve çou olur ki süd ile içerler lâkin riyÂó-1 àaliòe tevellüd ider. Ol, eyüdir gögis [119a] (1) aàırısına, muúavvidir miède için. Ve òarnÿbîñ toòmı úaçan ki dögeler ve bişürelere ve øamÂd (2) ideler şişleri óallider ve burÿz-1 maúèadı menèider ve aúan úanı úaièider. Ve bir nevèi (3) nebüdir. Aña berrî dirler. Baièernÿn⁸⁵⁵ tesmiye olunur. Ol, bir dikendir ki ince yapraúları içinde (4) olur. Ekâer penbe ve úarpuz içinde biter, bir arşÿn úadarı uzanur ve bir zamÂna maòâÿâ (5) degildir

⁸⁵³ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

⁸⁵⁴ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

⁸⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-bÂteriyyîn (141/6) şeklinde geçmektedir.

lâkin aalebde bâbede yetişür. Ve Mâlâyesaè'da meökyrdır ki Şâmî aacıñ (6) úadarınca olur. Ve bu, görünmemişdir. Ve bu, bârid ve yâbisdır ikincide, úAbıødır. Ve eger (7) bu yanmış olan espAbı anda îladalar ol espAbıñ rengin zÂyil ider. Ve úanı úaè (8) ider úande olursa ve ishÂli óabsider ve dişleri âÂbit ider. Ve anıñ úabuàı (9) dişleri úalèider demirsiz ve âlîli úaèider. Ve úaçan ki úına ile yoàuralar ve úılı (10) anıñ ile boyarlar uzadır. Ve eger aña müdâvemet ideler pîr olmaàı menèider. Ve eger (11) bedene sürseler aèyÂyı taölil ider ve aèøÂyı úavî ider. Ve âuyı Âs âuyı ile (12) ecsÂdı ââfi ider. Ve açlıú zamânında ekmek iderler ve yerler. Ve òarnýbıñ cemièi (13) redidir miède için. ZirÂ geç haøm olur ve sevdÂ tevellüd ider. ÓelvÂ anıñ muâlîóidir.

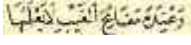
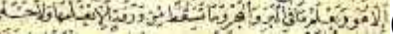
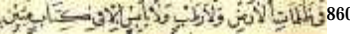
(14) Òardal: Ol, lübsÂndır. Uâyline Mîâr'da keber dirler. Ve bunlarıñ âlôindandır. (15) ZirÂ gelse gerekdir. Keber, úabÂrdır. Ve òardal iki nevèdir. Biri berri ve biri bustÂnidir. (16) Ve bunlarıñ her biri immÂ beyÂødur. Aña sefend dirler ve immÂ úızıldır. Aña óarş dirler. (17) Ve cümlesiniñ yapraúları òaşın ve sÂúı murabbaèdir, çiçekleri âaru. Bâbede yetişür. Ol, (18) kesicidir. Ve úaçan ki úlÂú iderler murÂd anıñ toðumıdır. Ve ol, óâr ve yâbisdır dördüncide. (19) Nâfièdir cümle bârid aarılara fâlic ve niúris ve kezez⁸⁵⁶ ve òadr⁸⁵⁷ gibiye içmek ile ve üstine (20) úomaú ile. Ve şişleri óallider ve âuyı ceøb⁸⁵⁸ ider. Ol ecilden semiz ider. Ve elvÂnı (21) úızardır úaçan ki zift ile mezc idüb ve laúú ideler. Ve eger bişürüb ve anıñ ile [119b] (1) âaràara⁸⁵⁹ ideler aàız ve diş aarısın sÂkin ider ve diliñ áúletin defèider. Ve nezleleri (2) menèider üstüne úomaàla ve aèøÂ-yı bârideyi ısıcaú dutar ve riyÂó-ı âaliòeyi ve yereúAnı (3) ve süddeleri ve ùalaàıñ ve cigeriñ âalÂbÂtın óallider ve óaâÂyı ezer ve faøalÂtı (4) cÂri ider ve àÂyet ile haøm ider. Ve ehl-i Mîâr'ıñ òavÂâındandır ki bayramda úavurub (5) yerler. Ve eger anıñla iktióâl eyleseler göziñ òulmetin cilÂ ider, òuâyâÂ toðmından dutulanı. (6) Şiresi yaş iken ve taðfif idüb yÂ zeyt ile úaynadalar ve úulaàa úamzırsalar âaàırlıàı (7) açar ve âadÂyı zÂyil ider ve úurtları iòrÂc ider. Ve eger suòÂb ile bişürseler êarAbÂn-ı (8) mefÂâılı ve raèşeyi øamÂd ve nuýl ve baàlamaú ile sÂkin ider. Ve şehveti taórik ider (9) ve

⁸⁵⁶ Metnin Arapça nüshasında "kezâz" (141/19) şeklinde geçmektedir.

⁸⁵⁷ Kelime, metnin Arapça nüshasında "òadr" (141/19) şeklinde geçtiği için, òadr olarak okunmuştur.

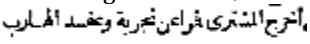
⁸⁵⁸ Kelimesinin noktası unutulmuştur.

⁸⁵⁹ İki kez tekrar edilen âaràara kelimesinden biri silinmiştir.

süddeleri açar iãmzırmaàla ve iòtinÀúı zÀyil ider içmek ile ve bal ile rebveyi (10) ve evcÀè-1 äadrı ve balàam-1 àaliòeyi zÀyil ider. Ve anıñ duòÀanı hevÀmı üard ider ammÀ (11) èaüş ve zaómet getirür ve óarÀret tevellüd ider. Ve sirke ve bÀdem ve Hindi üz anıñ (12) muãlióidir. Ve maórÿr olan anı süd ile yeysün ve eüime-i àaliòe ile herise gibi (13) ile istièmÀl ideler ve maärÿe olan salú ile. Ve anıñ òavÀããı auúÀtdan menúyl-(14)-dur ki úaçan andan bir avuç alub bu Àyet-i şerifi (15) (16) ⁸⁶⁰ yüz kerre ouuyalar (17) ve her kerre ki yÀ mübin diseler ismin èadedince ve bir evde serpeler ve bir gün kÀmil (18) úapuyı baàlayalar, òõira açalar ol evde medfÿn olan şeylere cemè olur. Ve (19) şerbeti: Üçe degindir. Ve bedeli: Óarmil yÀ reşÀd.

(20) Óarvaè: Bir ottır, ãular úurbında olur ve bir öirÀedan ziyÀde uzanur. Ve aãlı (21) úamışdır. İçi boşdır ve yabraúları emles ve èariòdir. Ve óabları úurÀd gibi münaúúaşdır [120a] (1) ve yaàludur. Temÿzda yetişür ve bir yıldan ziyÀde úalmaz. Ol, óÀrdır üçüncide ve yÀbisdir (2) ikincide yÀ üçüncide yÀ raùbdır evvelkide. AòlÀü-ı bÀrideyi taólil ider. Ve úaçan ki zeytte (3) müherrÀ olunca bişürseler baş aàrısın ve fÀlici ve laúveyi ve niürisi ve èirú'ı'n-nisÀyı zÀyil ider (4) yaàlamaú ile ve buruna iãmzırmaàla. Ve úaçan ki yiseler balàamı ve aòlÀü-ı lezceyi tedric (5) ile iòrÀc ider ve óayøı cÀri ider ve meşimeyi çúarır. Ve anıñ yaàı pek olan şeyleri (6) yumşadır óatta maèdeni şeyleri òuãÿã turb ãuyı ile. Ve eger anı ve òardal ile (7) bile bedeni yayúasalar ãÀfi [ider] Ve òavÀããda meòkÿrdır. Úaçan anı òardal ile sarımsaú (8) ve cive ile iãmzırsalar müşteriýi úamer ider ve taèúid ider⁸⁶¹. Ve anda çou òÀãıyyet vardır (9) lÀkin zaómetlü ider ve şehveti sÀúúı ider. Ve eger úabuàın alub ketire ile istièmÀl (10) ideler muãlió olur. Ve şerbeti: On óabbeye degin. Ve yigirmisi müsekkirdir. Ve ellisi (11) úÀtildir. Ve anıñ yaàı kürrÀã ãuyı ile bÀşÿrı úalèider içmek ile ve yaàlamaú ile. (12) Ve úaçan ki úaynadalar yılanıñ úabuàı ve òardal ile ve dÀ'i'á-aaèebe ve úavÀbeye ve óazÀza (13) sürseler cümlesinden beri ider.

⁸⁶⁰ Ayetin açıklaması şu şekildedir: “Gaybın anahtarları yalnızca O’nun katındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı da bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki onu bilmesin. Yerin karanlıklarında da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta (Allah’ın bilgisi dâhilinde, Levh-i Mahfuz’da) olmasın (En’am/59).”

⁸⁶¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (142/5) şeklinde geçmektedir.

(14) ÔarbÂú: Anıñ beyÂøı olur. Daàlarda ve yüksek yerlerde olur. Ve úızıl çiçegi (15) olur. Yetişdikde úabuàmandan çúar. Ve ebibde direrler. ÓÂr ve yÂbisdir üçüncide. (16) AòlÂù-ı bÂrideyi iòrÂc ider. Ve diş aàısın sÂkin ider içmek ile. Ve fÂlice ve laúveye (17) nÂfièdir. Ve idrÂr ve isúÂù ider ve süddeleri açar ve óaãÂyı ezer. Ve anıñ yemeginden (18) óÂâıl olan necÂset üvuàı öldürür. Ve òarbÂú, kilÂbı ve òanÂziri ve âiçanı úaièider. (19) Ve istièmÂliniñ eyüsi oldur ki bir gün âuda îladalar ve içeler yÂòöyð âÂfi idüb (20) şeker veyÂ bal ile taèüid ideler. Ve anıñ siyÂhı beyÂøı gibidir lâkin yapraúları andan (21) küçükdir ve çiçegi beyÂøa mÂyildir ve úurüm gibi óabları olur. Bunuñ óarlıâı⁸⁶² [120b] (1) dördüncidedir. Ol, serièü'n-nefèdir âarèa ve mÂliòölyÂya ve cünÿna ve bÂri[d]eyn (2) iòrÂcına. Ve âafrÂyı ishÂl ider óatta dimişler ki saúmÿniyÂdan aúvÂdır ammÂ baraâı (3) ve nemeşi ve cerebi ve óıkkeyi úazımaúda⁸⁶³ mücerrebdir. Ve anıñ ile iktióÂl eyleseler beyÂøı (4) ve óulmeti menèider. Ve eger úulaàa úoyub süddeleri açar ve semèi úavı ider. Ve hevÂmı (5) menèider úonulan mevøièe. Ve eger bişürüb ve bir yere serpseler nefèi ziyÂdedir. Dimişler, (6) óükemÂ anı úazanda taèòim idüb òuřÿè ve âalÂù ile úazırlar ve úazdıúları günde (7) sarmasaú, sudÂb yerler rÂyióasından iótiyÂù eylemek için. Ve ol, bÂùnda olanı (8) iòrÂc ider ve êarabÂnı sÂkin ider ammÂ baş aàısın getirür. Ve ketire ve èunnÂb (9) anıñ muâlióidir. Ve şerbeti: Yarım dirheme. Ve bedeli: LÂzverd.

(10) ÔarÂtin: Úızıl úurtçıàazlardır⁸⁶⁴. Ve uzun olur. áÂlibÂ âu kenÂrlarında ve óavø (11) buçaúlarında ve yaş olan yerlerde óÂâıl olur. Ve aàıza giren sülükler daòı (12) bunlardandır. Ve cemìesi óÂrdır evvelkide yÂ bÂriddir ikincide. Ve anıñ (13) nefèi mücerrebdir òınÂù ve suèÂl için. Úaçan ki şiricde úavuralar ve yiseler aàız (14) şişlerine nÂfièdir üstine úomaú ile ve yaàlamaú ile. Ve nezelÂtı menèider ve futÿúı (15) etlendirir yapıřdırmaú ile. Ve úaçan ki òanÂfis ve benÂt-ı verdÂn ile zeytte bişürseler (16) müherrÂ olınca bevÂsire sürseler àÂyet ile nÂfièdir. Ve eger âabr ile sürmege mülÂzemet (17) ideler sÂúúı ider ve óaãÂyı ezer. Nitekim istièmÂl ideler. Ve óÂdiàeyi büyük ider (18)

⁸⁶² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve yübbe” (142/15)ifadesi vardır.

⁸⁶³ Kelimenin noktası unutulmuştur.

⁸⁶⁴ Haşiyede, metinden bağımsız, herhangi bir kelimenin açıklaması olmayan kelimeler bulunmaktadır. Bu kelimelerin çoğu kurtçuk isimleri olduğu için burada verilmiştir: *dÿd-ı aómer, èalaú şiricde, òanÂfis ve benÂt-ı verdÂn zeyt yaàına âabrla sürseler*

eger zeyt ile bişürüb sürseler⁸⁶⁵. Ve eger zift ve yaútìn yapraàı ile òuãÿãÀ (19) úabaú yapraàı ile bişürüb yine òekere sürseler büyük ider ve ammÀ anıñ ùabòı eşegiñ òekeriyle (20) ve istièmÀli sürmek ile ve yemek ile. Ve bu, mücerrebdir. Ve yereúÀnı berı ider ve sidigi cÀrì (21) ider ve kesr olan şeyleri cebr ider ve ùamarları şedid ider. Ol şarù ile, ol [121a] (1) èuøvdan úaldırmayalar üç güne degin.

(2) Òarbÿs: LisÀni'l-óamel.

Òur'ü'l-óamÀm: Cevz-i cendem.

Òarbuz: Baüò.

(3) Òarúî: CilbÀn.

Òarúae: æemerü'l-èuşar.

(4) Òazef: Ol, fuòòÀrdır. Úaçan ki bişürseler bir mertebe ki yanmaàa úarib ola ve ol, iki (5) úısımdır. Biri mürdÀrsenc. Ve àayr-ı merdÀrseng⁸⁶⁶ ile baàlayanı meşÿr olan zebdiler⁸⁶⁷ (6) gibidir ve ammÀ bunıñ àanèatı Şerif⁸⁶⁸. àini gibidir. Òikr olursa gerekir ve ammÀ (7) aña úaribdir İznik'de ve MÀliúa'da ve Anüaúıyye'de maèmÿl olan gibi veyÀ àayr-ı yaàlusı (8) çölmekler gibi. Ve meşÿr olan kerpiç, bu úısımdandır. Ve cemèesi óÀr ve yÀbisdir üçüncide. (9) Ve úaçan ki sirke ile saóú idüb birbiriyle yoàurular istisúAya ve terhele úosalar àÀyetle (10) nÀfièdir ve şışleri ve niúrisi óallider. Ve yaàlanmış olan nevèi yaraları bitürür ve úanı (11) úatèider ve eàerleri ve óıkkeyi àÀfi ider.

(12) ÒuzÀmÀ: Bir laüf ottır, benefsece úaribdir. Ve ol, Àzerde ôÀhir olur ve óuzeyrÀnda (13) yetişür ve daàlarda ve ovalarda olur. Ve ol,⁸⁶⁹ degil bel müstaúil çiçegi vardır. (14) Gök ve siyÀh toðumı olur, rÀyióası eyüdir. FÀàıye ziyÀde óÀrdır ikincide yÀ bÀrid-(15)-dir evvelkide ve raübdır ikinciniñ evvelinde yÀòÿd yÀbisdir. Süddeyi dimÀadan açar (16) ve úavì ider ve zükÀm getirür ve riyÀó-ı àaliòe ve baş aarısın taólil ider ve çigeri (17) ve göñüli ve ùòÀlı ve bögrekleri úavì ider ve faøalÀtı açar ve eróÀmı

⁸⁶⁵ Metinde bu kelimededen sonra sonra yazılmış *büyük ider* ifadesinin üstü çizilmiştir.

⁸⁶⁶ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁸⁶⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e 'z-zebÀdi (142/33) şeklinde geçmektedir.

⁸⁶⁸ Metnin Arapça nüshasında "Şerif'in àanatıdır." (142/33) şeklinde geçmektedir.

⁸⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e 'l-òayri (143/ 4) kelimesi vardır.

ãĀfi ider ve (18) óamle muèin olur içmek ile ve bile götürmek ile. Ve úaçan ki bedene sürseler rĀyióayı (19) eyü ider ve èarúñ úóúusın defèider ve aèøĀyı şedid ider. Ve andan çıúan yaàı (20) nefüñ yerin dutar. Ol, maóryre baş aàrısın getirür. Ve Ās anıñ muãlióidir. (21) Ve şerbeti: Üçe degindir. Ve bedeli: BĀbyñec.

[121b] (1) Óazz: Ol, óarir degildir. Nitekim MĀĀyesaè'da öikreylemiş. Belki ol, bir baóri óayvĀndır, (2) kedi óacminde olur. Ve dört ayaàı vardır ve rengi yeşildir. Anıñ derisinden eyü lübs (3) iderler. Ve äin pĀdişĀhları devĀ için çou istièmĀl iderler. ÓĀr ve yĀbisdir ikincide. (4) Niúrise ve fĀlice ve şehvet øuèfına ve emrĀø-1 balāamiyyeye nĀfièdir. Ve anıñ yüni, cirĀóatleri (5) etlendirir ve úanı úaüèider üstine úomaàla ve fuüýü sedd ider yemek ile. Ve anıñ lübsi (6) cüöĀmdan ve óikkeden berı ider.

(7) Óass⁸⁷⁰: Bir ottır äü ile ve zibil ile neşv ü nemĀ ider. Yapraúları müterĀkim olur (8) birbiriniñ üzerine. äanavberiyü'ş-şekildir⁸⁷¹. Ve ol, iki úısmdır. Bir úısmı äaliò. Ve acılıhı (9) şedid ve sĀúı olmaz. Ve bir úısmı äĀúlu olur. Ve bunlarıñ her biri berri ve bustĀni (10) olur. Óarifde ve rebìede yetişür. BeyĀø çiçegi olur ve toðumı olur. Müstedir degildir. (11) Ol, bĀrid ve raübdır ikincide ve berrisi evvelkide. HavĀnıñ taàayyürĀtı ve yĀbis suèleyi (12) ve èaüaşı defèider. Ve úaçan ki faäd gibilerden ãoñra yiseler úanıñ üayĀnını úaüè (13) ider. TĀzelikte müfred yiseler óummiyĀt-1 muóriúayı ve uyúusızlıhı keser. Pirlıkde äandıl ile (14) yiseler äĀlió úan tevellüd ider. Nitekim⁸⁷² òĀãiyetidir veyĀ yĀbiseyniñ (15) øararına ve emraolarına, äeyyr ve óikke ve cüöĀm gibilere nĀfièdir. Ve mezĀveresi mezĀvereleriñ (16) elüafıdır, øuäýĀÄ óumiyyĀtlarda. Ve süddeleri açar ve bevl óurúasına nĀfièdir (17) ve menèider. Ve südi aàulara, øuäýĀÄ èaúreb aàusına ve beyĀøa ve cerebe nĀfièdir (18) sürmek ile ve göze çekmek ile ve nezlelere ve şişlere yaälamaú ile. Ve aòlĀü (19) açar içmek ile. Ve toðumı dimèaya ve göğüs aàrısına nĀfièdir ve yaàı pek olan (20) şişleri óallider ve äarèa ve mĀliòylyĀya ki yübsden ola nĀfièdir ve küli (21) yaraları etlendirir ve bal ile eàerleri cilĀ ider ve gül yaàı ile úılı uzadır. Ve ol, [122a] (1) şehveti øaèif ider⁸⁷³ ve kesr ve riò-i äaliòe ve úarĀúır ve nisyĀn

⁸⁷⁰ Kelimenin altında *mĀryl* açıklaması bulunmaktadır.

⁸⁷¹ Bu tamlamanın metindeki hareketlenişi *āanavberi e'ş-şekil* biçimindedir.

⁸⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta هوتأب التبول "baklagillerin" (143/20) ifadesi vardır.

⁸⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta يقطع المني "Meniyi keser." (143/26)ifadesi vardır.

tevellüd ider. Ve kemmÿn (2) ve naènaè ve kerefs anıñ muâlióidir. Ve anıñ⁸⁷⁴ meókÿr øararlara muâlióidir. Ve (3) anıñ şiresinden içmek otuza degindir ve toðumından ikiye degindir ve (4) yarıma degindir. Ve berrisi aúvÂdır. Ve bedeli: Afÿÿn.

(5) Ôası'l-óimÂr: E'ş-şencÂr⁸⁷⁵.

ÔasvedÂrÿ: E'l-òavlencÂn.

(6) ÔaşòÂş: İülÂú olınuúda Mıâr'da olan ebu'n-nevm murÂd olunur. Ve anıñ (7) beyÂøı eyüsidir ve úızılı andan aèeldir ve siyÂhı eşeddir efèÂlde. Ve cemièsiniñ (8) çiçegi rengi gibidir. Ve gÂhı âaru çiçegi daði olur. Ve anıñ yapraúları ðaşın olur. (9) Ve bir öirÂè úadarı uzanur. Ve bu çiçegiñ müstedir başı olur, vasaù àalióidir. (10) CülnÂra benzer. Ve bu çiçegiñ içinde müstedir toðumı olur küçük. Nitekim öikri elvÂnda (11) öikr olındı. Ve gÂhı olur ki bir óabbe-i vÂhideniñ elvÂn-ı keàresi olur. Ve öikr (12) eyledügümüziñ dükelisi yÂ berridir, yapraúları müşerrif veyÂ bustÂnidir. Ve ðaşòÂşı (13) üybanıñ Àoirinde ekerler imşir tamÂm olunca ve bermÿdede yetişür. Ve afÿÿn (14) andan óÂâl olur çizmek ile. Nitekim öikr olındı. Ve ðaşòÂş bÂrid ve yÂbisdir (15) lâkin siyÂh olub berrî olanı rÂbiède ve beyÂø olub bustÂni olanı evvelkide (16) ve bunlardan àayrısı üçüncide. Bu, mücmelendir ammÂ tafâil ile. Toðumı óÂr ve raùbdır (17) ikincide èale'l-ercaó. Ve úabuàı bÂrid ve yÂbisdir. Ve úaçan ki mecmÿem yaş iken (18) döğeler uyúu getirür ve ruüybÂtı úurudur ve şişleri óallider ve suèleyi ve gögüs (19) aàrılarn ve óarúa-i bevli ve ishÂl-i úadimeyi èaèaşı úaèèider içmek ile ve sürmek ile. (20) Ve eger yetişdikden ãoñra bişürseler yine öikr olanlara nÂfièdir lâkin úuvveti (21) zaèifdir. Ve úabuàı yine böyle nefè virür ammÂ toðumı gögsüñ ðuşÿnetine ve úaàabaya [122b] (1) ve ciger øuèfına ve böğreklere daði nÂfièdir. Ve Âdemi semiz ider úaçan ki anıñ yemegine àabÂó (2) ve aòşam mülÂzemet ideler yÂðÿd un ile bişüreler. Ve úaçan ki miálince bÂdemi (3) aña muøÂf úlub bişürüb içseler arıú olanları semiz ider ve böğrekleri (4) úavi ider ve óareúÂnı zÂyil ider ve úan tevellüd ider. Ve úabuàı zaøiri ve arıúali (5) nimirş ile úaèèider içmek ile ve şişleri óallider arpa unı ile sürseler. (6) Ve úaçan ki küsfere áuyında ıladub cemreye ve úurÿóa ve nemleye sürseler (7) zÂyil ider. Ve eger bişürüb başa dökseler baş aàrısın ve envÂè-ı cünÿnı (8) bersÂm ve mÂliòÿlyÂ gibileri zÂyil ider.

⁸⁷⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "balsız içilmesi" (143/27) ifadesi vardır.

⁸⁷⁵ Kelimenin noktası unutulmuştur.

Ve çiçeği eaôimü'n-nefêdir ve sürmelere (9) daôi dâôi olur gözün ourúasın ve úurýóí için. Ve anıñ çou istiêmÂli (10) uyúu ve süstlik getirür. Ve anıñ beyÂøı bögreklere muøırdır. Bal ve miãakı (11) anıñ muãlióidir. Ve siyÂhınıñ başa øararı vardır. Merzencýş anıñ muãlióidir. (12) Ve çiçeginden şerbeti yarım dirheme degindir ve úabuãından bir dirheme (13) degindir ve toðumından ona degin. Ve anıñ siyÂhı öikr olanlarıñ miãınca. (14) Ve bedeli: Ôas⁸⁷⁶. Ve ðaşòÂş-1 zebedi: Bir ottır. Yapraúları uzun ve beyÂø. Müfettió (15) ve muúaüèedir. Ve ðaşòÂş-1 maúre: Bir ottır. Yapraúları olur cercir gibi ve áaru (16) çiçeği olur⁸⁷⁷, budaài içinde toðumu olur óilbe gibi. ÓÂr ve yÂbisdir üçüncide. (17) AðlÂü-1 aaliôeyi úaèider úuãmaú ile ve ishÂl ile ve istisúÁya nÂfièdir. Ve (18) cebhelenge müştebih olur. Ve bu, áaru olmaàla farú olunur. Ve bu, cülcelÂn-1 (19) Óabeşiy[y]e. Meşhýr olan ðaşòÂş-1 berridir, àayr-i maúren ve zebedi. Nitekim dimişler.

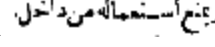
(20) Ôaşkencübin: FÂrisi'dir. MaenÂsı úuru bal dimekdir. BeyÂødır. FÂris daàlarında (21) aàaclara yaàar, mütelevvin olur. Ol, óÂr ve yÂbisdir dördüncide. Balàamî olan ruiybÂtı [123a] (1) óiddeti ile úaèider. Ve ekâer eübbÂ dimişler ki istiêmÂl-i dâôiileyi⁸⁷⁸ menèider. Ve dirler ki ol, sümm-i (2) úÂtildir. Ve ol, meşhýr olan men degildir. Nitekim baèøı kimseler dimiş.

(3) ÔuşknÂn: ÔuşknÂnenc daôi dirler. Ol, buàday unıdır. Úaçan ki şiric ile yoguralar (4) ve yayub sükker ve bÂdem ve fistúu ve gül áuyı ile dolduralar ve büküb bişüreler. (5) Ve ehl-i ŞÂm aña mekfen tesmiye itmişler. Ol, óÂr ve raübdır ikincide. Eyü úan tevellüd ider (6) ve eyü aıdÂ getirür ve bögrekleriñ inceligine áÂlióidir ve şehveti úuvvetlendirir lâkin geç haøm (7) olur ve südde ve riyÁó-1 aaliôe tevellüd ider. Ve sikencübin anıñ muãlióidir. Ve yaà ile (8) maèmýl olanı şiricden evlÂdır.

(9) ÔişÁf: Bu isim èAcemî'dir. Úatlu olan yemişlerden ezilmege úarib olunca (10) bişenidir. äoñra äovuya ve áuyın alub şeker ile içeler. Ve eyüsi, úuru üzümüñ (11)

⁸⁷⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-òas (144/ 13) şeklinde geçmekteğinden dolayı inceleme metinde óas yazılan kelime düzeltilerek óas okunmuştur.

⁸⁷⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "boynuzlar (gibi)" (144/15) ifadesi vardır.

⁸⁷⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Dahilede istimÂli men ider." (144/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *deròaleyi* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *dâôiileyi* okunmuştur.

eyüsinden alınandır. Ol, óÂr ve raùbdır ikincide. äuyı äÂfi ider ve gögüsi iâlÂó (12) ider ve süddeleri açar ve yereúÂnı ve istisúÂnıñ evÂyilini ve øuef-1 cigeri ve èusr-i bevli (13) zÂyil ider. Ve øeftÂlydan olanı èaiaşı ve lehibi ve òalfeyi ve aòlÂù-1 muóteriúayı ve ìalaà (14) aàrılarını zÂyil ider. Ve ayvadan olanı rýóı ve aèøÂ-yı reyiseyi ve hÂøimeyi (15) úuvvetlendirir ve baş aàrısın zÂyil ider ve èufÿnÂtı iòrÂc ider. Ve elmadan dutulanı (16) òafaúÂna ve kerebe ve äaæeyÂna nÂfièdir lâkin riyÂó-1 àaliòe tevellüd ider. Anisÿn (17) anıñ muâlióidir. Ve armÿddan dutulanı buòÂrı başdan óabsider. Ve suèleye (18) nÂfièdir. Ve òişÂfiñ cemìe envÂèi aòlÂù ve èuryúı äÂfi ider. Ve òişÂfiñ kemi (19) zerdÂlydan ùtulanıdır. Ve miâiakı ve bal muâlióidir.

(20) Òaşeb: Andan murÂd şÿyeşeynidir.

Òaşel: LÂm ile muúldır.

(21) Òiââi'l-kileb: Bir ottır, vÂdilerde ve ìaàlarda olur. Budaúları bir úarış úadarı [123b] (1) uzanur ve çiçegi gökdir lâkin iki nevèdir. Bir nevèiniñ yapraúları kürrÂâ gibidir, köki (2) Âdemiñ yumırdaları gibidir, birbirine yapışmış. MÂ-beynleri farú olunmaz. Ve ikinci nevèiñ yapraúları (3) zeytÿn gibidir ve köki küçük ãoàan gibi iki dÂnedir. Birbirine çúft olmuşlar. (4) Biri küçük ve yumşau ve biri büyük ve yÂbisdir. Ve cemìesi óÂr ve yÂbisdir üçüncide. (5) Şişleri óallider ve úuryóa ve nemleye nÂfièdir ve süddeleri açar ve eàerleri cilÂ ider (6) ve øehveti úaèèider. İllÂ ikinci nevèinde olan büyügi anıñ èaksincidir àÂyet ile. (7) Şehveti úuvvetlendirir. Ve òuäÿââ yaş iken bişürüb yiseler meşÿrdır ki anı yeyen doàurmaz (8) illÂ oàan. Ve bu ot úaçan ki bir yıldan tecÂvüz eylese fÂsid olur.

(9) Òiââi'a-âieleb: Bir ottır ki daàlarda olur. áÂlibÂ üç yapraàı olur. Ol ecilden (10) YÿnÂn aña sÂüÿÿna tesmiye itmişler. ÓÂhir anıñ yapraúları ãoàan yapraàı gibidir veyÂ (11) andan etlü ve köki iki yumırda gibi birbirine çift olmuş. Ve anıñ bir nevèi olur ki (12) bu iki yumırdalardan bir ùamar çıúar ince ve başında bir óabbe olur, ne úadar büyüse yumırda-(13)-larıñ buruşuàı ziyÂde olur. Aña úÂtil Àòiyeye dirler yaèni bir özi öldürici. (14) Ve bunlarıñ bizri olmaz. Ve bir nevèiniñ daòì siyÂh toðumı olur. Ve bu üç nevèiñ (15) bÂùnı siyÂhdır ve uzundur. Ve bir nevèi daòì yapraúları ince, münbasiü vasaúnda (16) sÂúı olur ve içinde úızıl çiçegi olur. Ve bir nevèiñ daòì başında iki çiçegi

(17) olur. áĀyet ile āarudır. Ve içinde siyĀh toðumu olur. Ve baèolar ôann itmişler ki (18) her kim anı úazır eli bir yire buruşır. Ve gitmez óatta anı yaúub ve sirke ve zeyt ile (19) bile ele sürmeyince. Ve bu ot óuzeyrĀnda yetişür ve iki yıla degin úalur. Ve ol, óĀr (20) ve yĀbisdir ikincide ve Āðiriñ olanı üçüncide. Ve úan tevellüd ider ve sevdĀ ve (21) sevdĀnıñ emrĀoların úaièider. Ve bu, mücerrebdır kezĀzıñ zĀyil eylemeğinde. Ve bir teşennüc⁸⁷⁹ ki [124a] (1) èunúda ve òalfe mĀyil ola şehvetiñ taórikeinde óatta anıñ Āðirkisi saúanúyrdan úuvveti ziyĀde-(2)-dir óatta dimişler ki eger elde dutsalar yine bu úuvveti virür ve fĀlicden ve laúveden (3) berì ider. Ve úaçan ki bir èavrat anı zaèferĀn ile ve bir miúdĀr misk ile aşıaadandan (4) bile götürse sĀeatinde óĀmile olur. Ve bu, mücerrebdır. Ve dimişler, úaçan ki bir èavrat anı (5) èüryĀn iken dögse óĀmile olur. Ve Óekim DĀvyd dir ki bunı tecrube ile naúleyledik. (6) Ve bu òıssı'â-aaèleb Ādemi semiz ider ve óaāĀyı ezer. Ve yigidlere ve yayda daèi kemdir (7) ve óavĀssı mükedder ider. Sikencübün anıñ muālióidir. *Şerbeti*: Bir kerreye degindir tecrube ile.

(8) Óaāāi'd-dik: èInebi'â-aaèlebe beñzer lâkin andan uzundur. Ve dĀnesi beyĀø ve müstedir-(9)-dir, úarĀāıyĀ gibidir. EyĀrñ Āðirinde yetişür. ÓĀr ve yĀbisdir ikincide. Ve pek olan şeyleri (10) óallider üstine úomaú ile ve rióleri içmek ile ve nisĀ'a ve mefĀāılı ke-òĀlik ve balāamı (11) açar ve baş aārısın getirür. Ve benefsec anıñ muālióidir. *Şerbeti*: Bir dirheme degin. Ve bedeli: Kemmýn.

(12) Óiāā-i hürmüs: E'l-óalbýb.

Óaslef⁸⁸⁰: E'l-muúl.

Óuūmì: Mine'l-òabĀzi.

(13) ÓuūĀf: Ol, bir úuşdır şedidü'l-óarĀredir ve maè-haòĀ bĀrid vilĀyetlerde sĀkin (14) olmaz, illĀ bahĀr zamĀnında⁸⁸¹. Ve Hindì úuşdır diyenler, àalaù eylemişler. ZirĀ Hind'e gitmez. (15) illĀ úışda ve yay zamĀnı geldükde dönüb ŞĀm'da ve Mıār'da yavrılar. Ve úuşıñ èĀdeti-(16)-dir ki yavrı çıúarmaz, illĀ vaianında. Ve ol, serçe óacminde olur. Ve boynınıñ çevresi (17) úızıl ve bĀüi aèøĀsı siyĀhdır. Ve ol, óĀr ve yĀbisdir üçüncide. Eger yiseler süddeleri (18) açar ve yereúĀnı ve ùalaàı ve óaāĀyı ezer

⁸⁷⁹ Metnin Arapça nüshasında والنشع "ve teşennüc" (145/13) şeklinde geçmektedir.

⁸⁸⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında حماف *òaslaf* (145/20) şeklinde geçmektedir.

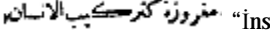

⁸⁸¹ Cümle, *illa bahar zamanında sakin olur*, şeklinde düşünülmüştür.

ve küli dimÀàı ile bile ve tersi ile. Úaçan ki birbirine (19) úarışdırsalar küöl, ceyyiddir áuyı menèylemede ve beyÀøı ve ôıfreyi ve cerebi ve sebli úalè (20) eylemede ve úanı ısıcaú iken ke-ôÀlık. Ve küli yemek ile ve sürmek ile şışleri ve òmÁúı (21) óallider. Ve anıñ úarnında bir mülevven úaş olur ve bir daði àayr-i mülevvendir. Úaçan ki mülevven olan [124b] (1) úaşı yere düşmeden evvel bir deriye bir ip ile baàlayalar ve başa aàalar àarèı menèider. (2) Ve bu, mücerrebdir. Ve mülevven olmayanı úaçan ki bir òırúada, ki beyÀø óarir ola, bile götüreler (3) cÀh ve úabyıl getirür ve óavÁyıcı maúøi olur. Ve anıñ gözleri zanbaú yaàında vilÀdeti (4) sehl ider sürmek ile ve ödin úamzırmaàla pır olmaàı menèider ve beyÀøını siyÀh (5) ider. Nitekim tersi sirke ile èaksin ider. Ve cilÀsı şedid olmaàla behaúı ve baraàı zÁyil (6) ider. Ve anıñ òavÁãındandır úaçan ki evlÀdında àarulik görse Serendib'e gidüb (7) yereúÀn úaşın getirür. Ve òalú bu úaşı getürmege óile idüb evlÀdını àaru ile boyarlar. (8) Ol ise yereúÀn maraøı àanub Serendib'e varır, ol úaşı getirür, yuvasına (9) úor. Ve eger gözün úazalar yerine èavdet ider. Ve eger bir gözi alalar ve biriñi (10) baàlayalar ve anıñ içine boàazlayalar ve yaúalar bu küliñ sırrı èacibdir. SimyÀda (11) aaúil olan şeyleri kendüsine ceøb ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve dimişler ki eger (12) yuvasını cumèa günü namÁz vaútinde yaúalar ve áuda ezüb anıñla àusleyeseler (13) sióri menèider ve şerri⁸⁸² ibiàl ider. Ve bu úuşıñ eti geç haømolur. Ve baş (14) aarıdır. Baúl muàlióidir.

(15) Òaür: E'l-veşme.

(16) ÒaffÀş: Aña vuüvÀü dirler ve gice úuşı daði dirler. ZirÀ çúmaz, illÀ gice (17) güneşe baúmaàa úÀdir olmadıàı ecilden. Ve úış eyyÀmında muòtefi olur ve bir şey yemez. (18) Ve ol úuşuñ budları bir pýndır⁸⁸³ Àdem gibi. Ve boynı, tüyi ile örtülidir ve bÀüi (19) aèøÀsı açúdır ve úanadları incedir úarañulú yerlerde mesken útar. ÓÀrdır (20) ikincide ve yÀbisdir dördüncide. Anıñ meraúı, balàamı açar ve istisúAdan òalÁã ider. (21) Ve eger zanbaú veyÀ zeyt yaàında ezüb fÀlice ve niúrise ve raèşeye ve mefÁãıla [125a] (1) ve bile sürseler òalÁã ider. Ve úanı emcik aarısın ve úılı çúmadan

⁸⁸² Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁸⁸³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "İnsAn şekli gibidir." (146/2) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde şeklinde yazılan ifade kesin olarak okunamamıştır. Ayrıca iki kez tekrar edilen *bir* kelimesinden biri silinmiştir.

bÀlià olmadan evvel menèider. (2) Ve sidigi ve bevli semiz iderler. Ve mekÀnında bulunan yumırda cilÀsı şediddir (3) ve eàerleri úaèider ve göze çekmek ile gözi rýşen ider ve cerebi ve úuróayı cilÀ ider. (4) Ve ödi vilÀdeti sehl ider úaçan ki ferce sürseler. Ve amñ ùabòı baúırda bişürmek (5) ne dürlü yaà ile olursa ve úıla sürseler uzadır ve raèşeyi ve şişleri zÀyil (6) ider. Ve eger amñ başını gögercin burcına úosalar gögercinleri kendüsine (7) cemè idüb getürür. Ve eger birisiniñ òaberi youú iken yaàduàı altına úoyub (8) uyúuyı ol kimseden menèider. Ve amñ küli mest olmaàı menèider. Ve dimişler ki amñ (9) gözün bir kimse bilesince götürse beyne'n-nÀs maúbýl olur.

(10) Òal: İlÀú olunduúda üzümden çıúanı murÀd olunur⁸⁸⁴. (11) Oldur ki üzümü àıúub ve àÀfi ideler ve cerrelere úorlar. Ve gÀhi àalúımı ile baàdırırlar. (12) Dimişler ki lÀ-büd ol, şarÀb olsa gerekdir. àõnra sirke olur. Ve Óekim DÀvyd dir ki (13) ben bunu böyle bilmem. ZirÀ çouú olur. ŞarÀb olmadan sirke olur. ÓuãýãÀ eger (14) üzümü sirke olduàı yire úosalar ol óÀlde sirke olur. Ve eyüsi úızıl üzümde (15) olanıdır güneşe úonmamış ola. Ve aña àu úomayalar. ZirÀ téz úouar. Ve gÀhi úuru üzümde (16) daòì útarlar. Ol, evvelkiye úaribdir. àõnra òurmÀdan dutulanıdır, àõnra mevzden, (17) àõnra incirden. Ve bunlardan àayrısı kemdir. Ve üzüm sirkesi bÀriddir ikincide (18) ve yÀbisdir anda yÀ üçüncide. Ve òurmÀdan olanı bÀriddir evvelkide ve yÀbisdir dördüncide. (19) Ve zebibden olanı bÀriddir ikincide ve yÀbisdir evvelkide ve incirden olanı (20) ke-òÀlik. Ve ehl-i Hind, nÀrcili tÀze iken alub altı kerre úadarınca àuyı aña iòÀfe (21) iderler, cerrelere baàdurub sirke olur. Ol, óÀrdır ikincide ve yÀbisdir dördüncide. [125b] (1) Ve ùarı ve mÀri⁸⁸⁵ sirke yine böyledir. Ve sirke mürekkebirdir bir óÀr cevherden ki ùabièatı (2) degildir. Ve bir bÀrid cevherden ki aròdan olub ol, aألıdır. ZirÀ àÀlibÀ bilinür. Ve sirke, (3) cÀri olan faòalÀtı óabsider ve şehveti açar ve óÀr mièdeyi úavì ider ve aúan úanı (4) ve ishÀli úaèider. Ve maè-hazÀ gÀhi olur ki ilÀú ider. Ve baèòı edviyelerde ishÀle (5) muèÀvenet virür ve yaraları bitirür ve nemleyi ve cemreyi menèider ve dişler etin úavì ider. (6) Ve şişleri ve eàerleri zÀyil ider bal ile sürmek ve niürisi kibrit ile ve kezÀzı (7) ve mefÀalı ve òadrı óarmel ile ve gül yaàı ile,

⁸⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve àanèatı" (146/10)ifadesi vardır.

⁸⁸⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-mýzi (146/17) şeklinde geçmektedir.

baş aarısın defèider içmek ile (8) ve sürmek ile. Ve uaçan ki uşları òuâyââ uavfe'l-esvedi ve sirkeyi aña serpseler (9) yÀöyd anıñ içinde söndürsinler buòÀra ve nezelÀta ve suèleye nÀfièdir. Ve eger bir kimse (10) bir uşıñ üzerinde yatsa, ki ol uş sirkede sönmüş ola, şışleri óallider ve (11) istisúÅdan berì ider ve bevÀsiri úaièider ne ìariùle istièmÀl itseler. Ve anı (12) bevraú ile istièmÀl idüb èaraúı ve aòlÀù iòrÀc ider úuâmaú ile. Óuâyââ (13) bal ile ve bÀdem yaàı ile ruiÿbetten olan èusr-i nefesi zÀyil ider. Ve eger anıñ ile (14) àusl ideler suèfeyi ve cerebi ve kelefı zÀyil ider, òuâyââ şiric ile ve yumırdanıñ beyÀøı ile. (15) èAıaşı ve zaòiri ve áıúali ve èusr-i bevli menèider yemek ile ve óarúa-ı nÀrı menèider (16) sürmek ile ve úÀtil aàuları úaièider úuâmaú ile. Ve uaçan ki anda bişürseler (17) müherrÀ olunca, ãoñra ãÀfi idüb bir hafta güneşde úoyalar ve her gün iki dirhem (18) andan alub istièmÀl ideler úoúmış buòÀrı ve èusr-i nefesi ve evcÀè-ı äadrı úaiè (19) ider ve balâamı iòrÀc ider tecribe ile. Ve eger inciri andan müherrÀ ideler ve øamÀd (20) ideler òuşñeti ve yübsi zÀyil ider. Ve eger kemmÿn ve zaèter ile bişürseler ve aàıza (21) alalar diş aarısın ve dişler etiniñ úuryóın sÀkin ider. Ve eger inciri ve úuru úzümi [126a] (1) anda iãladalar ve yemegine müdÀvemet ideler ve sirke içseler ìalaàı ve yereúAnı zÀyil ider. Ve ol, (2) pirlere ve èavratlara ve mehzÿleyne ve sevdÀsı olanlara øararı vardır ve şehveti øaeif ider (3) ve istisúÀya uàradır ve yÀbisi suèleyi taóriklendirir. Úatlu şeyler ve lièÀblar anıñ muâlióidir. (4) Ve eyüsi oldur ki mülyòıyye gibi şey ile yiyeler. Ve ìari sirkeniñ ìamarlara øararı (5) youúdur ve nÀrcil ke-òÀlik. Ve anıñ ile çouú istincÀ eylemek bÀşÿrı øaeif ider ve sirke. (6) *Şerbeti*: Yediye degindir. *Bedeli*: Leymÿn óummÀøı.

(7) *Óalenc*: Bir aàacdır úızıl ile áaru mÀ-beyninde. Hindistan eürÁfında olur. Yapráuları (8) úurfe gibidir ve çiçegi úızıl ve áaru ve beyÀødur ve dÀnesi òardal gibidir. Ve ol, óAr ve yÀbisdir (9) ikincide. Anıñ yaàı mücerrebdır niúrise ve èarabÀn-ı mefÀãıla. Ve anıñ ufaàı ile àusleylemek (10) yine bu fÀyideyi virür. Toòmından bir miáúAl bal ile göñüli aàudan óifòider. Ve anıñ óarfında (11) ìeèAm yemek óafaúAnı defèider.

(12) *Óaláf*: Taòfif ile efáaódur. Ol, sögüd aàacıdır. Ve eyüsi berrì olub sünbülleri (13) ola ve rÀyióası eyü olanıdır. Ve ol aàac bir zamÀna maòâyâ degildir. áÀlibÀ áulu (14) ve bÀrid yerlerde olur. Ol, bÀridir ikincide ve raùbdır evvelkide yÀ ikincide yÀöyd

yâbisdır (15) evvelkide. Cigeriñ süddelerin açar ve òafauânı ve èaiaşı ve lehîbi ve øuêf-ı miêdeyi, ki óarâretten (16) ola ve óumiyâtı defêider. Ve yaprauları óıkkeyi ve cerebi defêider sürmek ile. Ve şışleri (17) óallider. Ve anıñ âamâı gözi rýşen ider. Şerâsife øararı vardır. Gül âuyı anıñ (18) muâlióidir. *Şerbeti*: Beşe degindir. *Bedeli*: Reybâs.

(19) *Ôald*: Bir óayvândır gelincik óacminde. Ve dişi bıçaúdan keskindir. Anıñ ile iaşı (20) deler. Ve gözi youdır. Ve baèolar dimiş ki gözi mevcýddır deri altında. Ve ol, óayvânâtıñ (21) cemîesinden ziyâde işidir. Ol, óârdır ikincide ve yâbisdır üçüncide. Úanı dükeli eâerleri [126b] (1) úalêider sürmek ile ve göze çekmek ile. Ve başınıñ küli burundan ve àayrı yerden aúan úanı (2) úaêider. Ve eger şışlere sürseler óallider. Anda aemâl-i simiyâviyye vardır. Ve dimişler ki (3) eger anıñ gönlin úaçan ki yiseler rýôâniyâta taúviyet virür. Ve eger gölgede úurudsalar (4) buòýr eylemek ile úlslmaları bâül ider. Ve eger diri iken bir úamışa úosalar ve òulde (5) ile meşhýr olan maraøa aâalar ol maraøı andan ve àayrdan menêider eger diri (6) iken úosalar. Ve anıñ iç yaânı iamzırmaâla èusr-i bevli açar. Ve eger anı bir âuda àarú (7) ideler ólince ol âu ile envâè-ı revóâniyâtı⁸⁸⁶ idinmek olur. Ve yuúaruki dudaâı (8) rubè ısıtmasın menêider aâmaú ile. Ve eşikte defneylemek sióri bâül ider tecrîbe ile. (9) Ve eger nâb dişin bir cemâeat içine âalsalar ol cemâeat birbirinden ayrılırlar. (10) Ve eger iç yaân yaúalar bir cemâeat içinde, yine tefriúa olurlar.

(11) *Ôılâl*: Ol, bir ottır ki âu úurbında olur. Murabbaè's-sâú ve óaşine'l-varaúdır. (12) İki óirâè úadarı uzanur. Beyâø ve gök çiçeği vardır ve toðumı nân-òâh gibidir, kesicidir. (13) Aña vaòşicek dirler. Ve bu ot óâr ve yâbisdır evvelkide. Dişleri úavî ider ve aâzıñ (14) râyióasın eyü ider. Ve âuyın içmek ile úurtları öldürür ve tevellüdlerin menêider. Ve eger (15) bir èavrat anıñ üzerine otursa raóimin iâlâó ider. Ve şışleri óallider sürmek (16) ile ve lüâeyi úavî ider ve èaraúı óabsider. Ve *Ôılâle*, bisr daði iûlâú iderler.

(17) *Ôalez*: E'l-cilnân.

Ôalbân: Yñnâncâ, e'l-úaaaâ.

Ôılâl-i me'mýni: E'l-uòòýr.

⁸⁸⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الروحانيات e'r-rýôâniyât (147/14) şeklinde geçmektedir.

(18) Öamr: İüÄÜ olınur èaúlú örten şeylere ammÀ èörfde üzümüñ şiresinden (19) olan murÀd olınur. Ol şarù ile ki ziftlü cerrelere úoyub bir müddet gölgede (20) ki aña havÀ girmeye. Ve bundan àayrısına nebîö dirler. Ve eyüsi ãÄfi ve úızıl olanıdır. (21) Ol, ısıcaú ãuyıñ úarışdırması ile áaruya müntaúil olur. äoñra áarusı eyüdir. [127a] (1) Ve menúyl olınan oldur ki bunlarıñ her biri äovuú ãuyıñ úarışdırması ile (2) beyÀøa naúl olınur. Bu elvÀn, intiúÁl óasebi ile olur. Ve şarÀb yÀ raúüúdir yÀøyd àaliôdir (3) veyÀ mutavassıúdır. Ve bu, min-óayäü'l-úıvÀmdır ammÀ imkÀn üarıúı ile cemèi üeÀmlara münúasım (4) olur. Ve üeÀmlarıñ dükelisi douuzdır. ZirÀ óarÀret ve bürydet ve ietidÀl fièinde (5) leüÀfet ve keàÀfet ve tavassuü mevcýddır. Pes óarÀret-i leüÀfette kesicilik vardır. Ve bürydette (6) óumyøa vardır. Ve tavassuúda yaälulú vardır. Ve yine óarÀret-i keäiflikde acılık vardır. (7) Ve bürydette eufyãa vardır ve tavassuúda óalÀvet ve óarÀret-i tavassuúda keàÀfet ve leüÀfette (8) melyóat ve bÀrid. Anda úabølik ve muètedilde tefÀhata [vardır] lÀkin dimişler ki şarÀbda melyóata ve óaraúa (9) ve merÀret ve tefÀhat youúdır. Nitekim muúarrer eylemişler. Ve bu, bÀüldür. ZirÀ anda óarÀúat (10) ve merÀret, ôÀhirde mevcýddır ammÀ melyóat ve tefÀhat youúdır muètedil olduàı (11) için pes aúãÁmı min-óayäü taémın. Nitekim iötüyÀr olınmış yedidir. Eyüsi üatlusıdır. (12) Ve úızıllıúda ãÄfi ola.⁸⁸⁷ getirürler. Ve áanèatı bilinmez sevdÀya ve envÀè-ı cünýna ve mièdesi (13) øaeif ve úÀbıø olana ve hÀøimeye daèi nÀfièidir. Ve ekşisi kemdir. Ve bir úavldede dimişler (14) şarÀbıñ ekşisi olmaz. Böyle muúarrar itmişler. Ve eger mevcýd olanı merÀret ve óalÀveti (15) ve úÀbıøligi cemè idendir. Ol ecilden merÀreti ile süddeleri açar ve óalÀveti ile (16) cilÀ ider ve úÀbıølıàı ile úuvvet virür. Ve dimişler ki anıñ basü ve ferói mevcýd (17) olmaz, illÀ andan çouú içmek ile. Ve FÀøılú'l-èAlÀmet-i Úuübü'd-Dìn-i ŞirÀzi didügi (18) şarÀb-ı basiúdür. Bal gibi andan çouú içmek úÀbil degildir, bÀüldür sebú itdügi ecilden. (19) Ve bunlarıñ her biri rÀyióası óasebi iledir. YÀ üayyib veyÀ kerihdir. Ve bunlarıñ (20) cemèesi yeñidir eger altı aydan tecÀvüz eylememiş ise. Ve eger bir yıldan tecÀvüz eylememiş (21) ise mutavassıúdır. Ve eger dört yıldan tecÀvüz eylememiş ise èatiúüdür. Ve dört yıldan [127b] (1) tecÀvüz eylemişü úadimdir lÀkin dimişler ki úadim olanıñ eyüsi on beş yıldan úırúa degin-(2)-dir. Ve úırúdan tecÀvüz ideni nousÀn olur.

⁸⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta من البندقية “Bunduúıyye'den” (148/3) ifadesi vardır.

Seksen yıla yetişdikde úuvveti maèdým olur. (3) Felfese-i úadimde böyle meökýrdır. Ve bu envÀèiñ dükelisin èaúl ile temy[i]z eylemek mümkündür. (4) Şübhe youdır şarÀbıñ iòtilÀfına öikr olan iòtilÀfÀtıñ óasebince. Ve bunıñ (5) tafãilinde bir fÀyide youdır ammÀ fehm óasebi ile baèøı eczÀlarından öikr idelüm. (6) Pes icmÀèıla dimişler ki úaçan şarÀb úadım olsa óAr[r]olur üçüncüniñ Àoirinde. (7) Ve yÀbis olur ikincüniñ Àoirinde eger áarudır. Ve úızıl olanıñ mizÀcı bÀrid olana (8) ve zamÀn bÀrid olduúda egerçi bir günde ise evfaúdır. Ve ber-èaks olduúda (9) muóırdır. Ve sÀyirleri daði buña úyÀs olunur. Andan ãoñra istièmÀli mümtenièdir (10) àidÀ cihetinden. Ve óareket cihetinden her mevøideki áu aòø itmek mümtenièdir ve her (11) mevøideki cÀyızdır. áuyıñ istièmÀli cÀyızdır. ŞarÀbıñ istièmÀliniñ aókÀmı⁸⁸⁸ budur (12) min-óayäu'z-zamÀn ve'l-mekÀn. *Tenbih:* ŞarÀbıñ istièmÀline vÀcibdir fuøýlhıñ (13) mürÀèÀti ve bir faãilda olan eyyÀmıñ mürÀèÀti ve sÀèÀtiñ mürÀèÀti ve emziceniñ (14) ve vilÀyetleriñ. Pes áarusı[nı] vasaùı nehÀrda ve yayda, Mekke gibi yirlerde yigit ve (15) áafrÀvi olanlar istièmÀl eylemeyeler. Ve beyÀøı bunıñ èaksinedir. Ve bunlarıñ (16) mÀ-beyninde olan mizÀc óasebincedir. Ve úızıl olanı demevì olanlar istièmÀl (17) eylesün. Ve istièmÀliniñ eyüsi haømdan ãoñradır. áifÀr ile içmek arasında (18) bir sÀèat úadarı áabr ile ola. Ve meclisi èyd ve èanber gibi ile rÀyióalandursunlar (19) ve leøiø iàèÀmlar istièmÀl eylesünler ve elvÀn-ı óaseneve óumre ve münaúúaş şeylere baúalar (20) ve óaô[ô]eyledügi kimse ile dost ve maóbyb gibi ile otursunlar. Ve bir şey ki andan (21) nefis ekrÀh ider, zÀyil ideler. Ve áu kenÀrında ve sebze olduài yirlerde oturalar. [128a] (1) ZirÀ üabièat bunla[r] ile aãılır. Pes her şey ki üabièate münÀsibdir, anıñla açılır ve münşerih (2) olur. Ve illÀ münúabıø ve mükedder olur. Ol ecilden øaèif olur, dimişler. Ve daði (3) dimişler ki eger bir kimse tenhÀ içse ve ölse kendü nefsinden bilsün. Ve bir kimse ki (4) úarañulú yerde yese ve kör olsa èaceb degildir. Ve dimişler ki anıñ içmesiniñ óaddi (5) altı yüz dirhemdir. Ve İbn-i RıèvÀn dimiş ki dört yüz dirhem. Ve bir úavm daði dimiş ki (6) anıñ taúdiri emzüce óasebincedir. Pes balàami olan altı yüz dirhem. Ve sevdÀvi olan (7) dört yüz dirhem. Ve àayrılar daði buña göredir. Ol şarù ile ki úızılı ola ve illÀ (8) nisbetince mürÀèÀt olma. Ve èaáoó olan üabib ve şio ittifÀúı ile içmek taúdiri (9) keyf ve emzüce

⁸⁸⁸ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

óasebinedir. MÀdÀm ki èaúì-1 áaóìó ola ve óavÀssı yerinde ola istièmÀli (10) cÀyızdır ve illÀ cÀyız degildir. Ve bundan bilinür. DimÀàı áaóìó olan àayrısından aúvÀdır (11) ziyÀde içmege. ZirÀ mestlik sebebi óavÀssıñ buòÀra batmaàıdır. Ve şarÀbıñ buòÀrı (12) dükeli mÀ-i kevlÀt ve meşrybÀtdan ziyÀdedir. Ol ecilden óarÀreti ziyÀdedir. MesÀlik-i (13) nefsÀniyyeniñ duòyüli ziyÀde olub muşarib olur. Ve gÀhi dimÀàıñ bir cÀnibi (14) øaèifdir. Evvel ùlar buòÀrı øabü itmedügi ecilden. Téz huşyÀr olur. Ve bunıñ (15) ile bilinür ki dimÀà amıñ ile áaúìl olur. Egerçi ol, óafifdir. Ve feraó getürdügi (16) rÀóatıñ keàreti iledir. Ve tedric ile çúması ve şecÀeat ve sehÀvet ve óüsn-i idrÀk (17) getürmek göñülüñ taúviyeti olduài ecildendir. Ve nÀsıñ iòtilÀfı ìabìeat (18) óasebinedir. Pes demevi olan çou feraó-nÀk olur muılaúan. Ve sevdÀvi (19) olana àam ve àuãaa getürür ve àafrÀvi olana àaøab ve sÿ-i òulú getürür ve balàami (20) olana sükÿt getürür ammÀ evvel kerÀhat eylemek ve Àoirinde şÀd olub idrÀki (21) içmekden ziyÀde olduài ecilden ve içdikden ãoñra nÀúıã olub tedric ile [128b] (1) ammÀ bir kimseye ki baş aarısı ve àam ve àaæeyÀn getürür mizÀcı óAr[r]olduài ecildendir. (2) Böyle olan kimseye lÀyú oldur ki beyÀøın istièmÀl ide ve illÀ içmezden evvel bizr-i úuùnÀ (3) içüb ãoñra üzerine şarÀbı içeler. Ve yine úÀbıø ve óÀmıø olan şey zerişk (4) ve nÀr ve ìabÀşir ve àandal ve úurã-ı kÀfyı anıñ ile istièmÀl ideler. Ve eger bir kimse (5) ekşi gegirir ise bunları istièmÀl eylesün. illÀ ãovuú için felÀfiller ve fÿtenc (6) ve úaranfil gibi şeyler istièmÀl eylesün. Ve bir kimse ki şarÀbıñ çou içmesine ìÀúati (7) olmaz ise istièmÀl eyledügi zamÀnda çou ìaèÀm yimesün. Ve eger ider ise (8) úuãmaú ile mièdeyi àÀfi eylesün ve yüzün àu ve sirke ile yayúasun ãoñra (9) tenÀvül. Ve işÀret eyledügi şarÀbıñ eyüsi müntaúil olanıdır. ZirÀ bu, laüf (10) olduàına delildir. Ve yine istièmÀl iden kimseye münÀsib ola senede ve zamÀnda (11) ve bilÀdda ve beyÀø ile óumre ve riúúat ve àilòet mÀ-beyninde ola ve rÀyióası (12) eyü ola. Ve meşhÿr olana naøar olınmaya ki úadım olan eyüsüdür. ZirÀ úadım olanı (13) téz müstaóil olur ve yeñi olanı neffÀòdır. Ve eger öikr olan bulunmaz ise (14) àülüáince ìatlu àu ile úarışmış olanı, àuyı gidince bişürüb istièmÀl ideler. Şeyò (15) böyle muúarrer eylemiş. Ve áaóìó olan bunıñ mizÀcı bÀriddir. Ve èarú ile meşhÿr olan (16) pirlere ve ìabìeatı bÀrid ve mièdesi øaèif olanlara evlÀdır. Ve eger her on (17) beş günde bir kerre istièmÀl eyleseler nefesi şÀd ider ve fikri àÀfi ve

öihni (18) ve óavÀssı ve bedeni úavì ider ve envÀè-1 aòlÀù úalèider. Ve bir úavldede dimişler ki her ayda (19) bir kerre. Ve ammÀ andan çou istiemÀl ve fuÿjrdan evvel içmek raèşe ve fÀlic getirür (20) ve èaúlú øaèif ider. Ve eger bir kimse geç mest olmaàı murÀd eylese içmezden evvel bizr-i (21) úuÿjnÀ ve kernebi ve merv ve nÀr istiemÀl eylesün. Ve eger ister ise ki téz ser-òîş [129a] (1) ola. Øararsız. ZaèferÀnı aña úarışdıralar yÀòyd yÀsemìn ve óummÀø-1 bustÀnì ve kebÀbe ve besbÀse (2) aña úoyalar. Eger téz seròîş ola ve aña øararı daòì yetiše benci ve afyÿnı ve eşegiñ (3) úulaàı kirin ve deveniñ èaraúın aña úarışduralar ve ammÀ rÀyióasını zÀyil iden küsfere (4) ve niènÀè ve sarımsaú ve úÁúulì ve zürünbÀd yemek ile ve àaràara eylemek ile, zirÀ bunlar rÀyióasını (5) úaèeylemek ile, yine keyfine úuvvet virür. Ve maèlym olsun ki şarÀb, zaèferÀn ile (6) kesleri cebr ider ve gönüli ve cigeri úavì ider ve feraó ve sürÿri óadden (7) ziyÀde getirür. Ve úaçan ki ùaèÀm üzerine içseler, eger raúú ise, çou elem virmez (8) ve eger àaliò ise, şedid olur. Óaúúuat ile şarÀbıñ aóvÀli icmÀlen bilindi (9) ve ammÀ tafàil olunmadı. Pes eger ikindiden ãoñra bir ziftlü ôarfa ve baúırlu ôarfa (10) úoyalar, eger isterlerse ki raúú ola güneşe úoyalar lÀkin keyfiyyeti az olur. Ve gÀhì (11) üzümüñ àuyın rubèi gidince úaynadub ôarfa úoyalar. Eger úosalar fenÀ olur ve eger (12) defn iderler ise muètedil olur. Ve gÀhì zible úorlar mebrÿdeyn için. Ve istisÚAsı (13) olana nÀfièdir lÀkin lÀyú budur ki muèaúar ideler. Ve gÀhì daòì àamana gömerler. Eyü (14) olur lÀkin yüzi àarardır. Ve gÀhì òardalı aña úorlar şarÀb olur úaynamadan. (15) Ve gÀhì dÀneleri ile úorlar pek úÀbıø olur ve neffÀòdır. Ve şarÀbıñ úutulanı eyüsi (16) oldur ki Às ve miàükì ve sefercel pÀreleri ve elma ve mişmiş aña àalalar, ãoñra (17) defn ideler. ReyóÀniyye ile meşhÿr olan budur. Ve fevÀyidi maèlymdır cümle fevÀyidinden. (18) Oldur ki istiemÀli muúlaúan çAyizdir. Ve bu öikr ittügümüz cümle şarÀbı óaúúındadır. Ve (19) nebiòin daòì öikri gelse gerekdir.

(20) *Òamir*: Ol, yaà ve süd ile yoàurılan undır. Ve bir gice veyÀ bir giceden ziyÀde (21) úoyalar. Ve eyüsi buàday unından olanıdır, ãoñra arpadan. Ve bunlardan àayrısı [129b] (1) kem olur. Ve istiemÀli daòì çAyiz degildir. Ve ol, óÀrdır evvelkide eger arpadan ise ve illÀ (2) ikincide ve yÀbisdir yine ikincide ve bir úavldede dimişler ki üçüncide. Óafif ve muóallildir. (3) Ve úaçan ki dört úadarınca úatlu àu ile ezeler ve bir

vaúyye şekerden ve bir vaúyye ìabÀşirden (4) ve bir vaúyye zaèferÀndan içine āalalar ve içeler ısıtmayı ve lehibi úaèider. Ve eger iki miáúĀl (5) sirke anıñ üzerine ziyÀde ideler ishĀl-i āafrĀvi[yi] úaèider. Ve eger andan bir ìaèĀm (6) ideler òastelikde œaèif olan bedeni muètedil ider ve àidĀsın eyü ider. Ve úaçan ki zeyt (7) ile baúr sevĀdı ile yoàuralar ve dĀòise ve dümmile ve òanĀzire yapışduralar⁸⁸⁹. (8) ŐuāyĀĀ eger úuzı ziyÀde olur ve eger úma ile ve yaà ile yoàuralar ve pek olan şeylere (9) ve şişlere úosalar sĀeatinde óallider. Ve úaçan ki niènĀedan biraz āúular ve miáince (10) òardaldan ezeler ve şebden, biriniñ andan ve biriniñ yarısınca ve meökÿr olan òamir (11) dükelisiniñ üç úadarınca ve cemìesiniñ on úadarı āu ile bişürüb yarısı ölince (12) ve āĀfi ideler ve bal ile taèúid idüb iótiyĀc olduúda yiseler àĀyet ile haøm-ı (13) ìaèĀm ider ve mièdeyi balāamdan āĀfi ider. Ve eger maècÿnlara úarışduralar menĀfiède (14) kĀmil olur. Ve eger nĀr gibi ile yoàuralar şarĀb yerin útar muúlaúan. Ve ol, baş (15) aarisin getirür⁸⁹⁰. Ve gögüse øararı vardır. Ketire anıñ muālióidir. *Ve şerbeti*: (16) On sekize degindir.

(17) *ŐamĀn*: Ol, aúĀ didikleridir. İki nevèdir. Bir nevèi büyük olur bir (18) aàac úadarınca. Ve yabraúları cevz gibidir. Ve beşden ziyÀde olmaz. Úızıl çiçeği olur ve (19) siyĀh dĀnesi olur. Ve bir nevèi daòi yer yüzine yayılır. Ve toðumı òardal gibidir. Temÿzda (20) yetişür ve iki yıldan ziyÀde durmaz. BĀriddir ikincide ve yĀbisdir evvelkide. Aàudan (21) òalĀā için tecrube olunmuşdır ve kesr olan yerleriñ cebri için. Ve aòĀür-ı āaliòeyi [130a] (1) açar ve istisúĀya nĀfièdir. Ve mièdeye øararı vardır. DĀrçini anıñ muālióidir. (2) *Şerbeti*: On üçe degindir.

(3) *ŐumĀhĀn*: FĀrisi'dir. Bir ìaşa ıúĀú olınur ki siyĀh ile úızıl mĀ-beynindedir. Ve ol, (4) āandal ile meşÿrdır. Ve bir úavldede dimişler ki ol, öeker dühndir. Ol, óĀr ve yĀbisdir (5) üçüncide. Úaçan ki anı óakkidüb şişlere sürseler óallider, òuāyĀĀ gözden dimèayı (6) ve óikkeyi ve óareúĀnı úaèider. Ve eger içseler maāāı ve riyĀóı ve òafaúĀnı keser. Ol, südde (7) tevellüd ider. Bal anıñ muālióidir. *Ve şerbeti*: Bir dĀmıúdır.

(8) *Őamòam*: E'l-òabĀzi. Ve MĀĀyesaè'da meökÿrdur ki bir dikenlü aàaca ıúĀú olınur ki (9) vĀdilerde olur. Redèa ve taólile āĀlióidir.

⁸⁸⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Çıbamı patlatır." (150/11) ifadesi vardır.

⁸⁹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

(10) *Ôandevîl*: Hindibâ gibi bir ottır lâkin budaularında bâûlâ gibi âamâ olur ve çiçegi úuzıldır. (11) Nisânda yetişür. Óuzeyrânda degin ve úuvveti bir yıla degin úalur ve âamâi yedi yıla degin. (12) Ol, óâr ve yâbisdür üçünciniñ àðirinde. Ve âamâi göz aarısına ve isûâia ve bevâsire (13) ve cenbeyne ve úanı cârî itmede göze çekmek ile ve bile götürmek ile mücerrebdür. Ve südde-(14)-leri açar ve óaâÿyî ezer ve riyâó-1 âaliôeyi óallider içmek ile. Ve ol, úurÿó ve secec getirür. (15) Nişâ anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üç úirâia degindir.

(16) *Ôandÿrus*: Óinâ-1 Rÿmî dirler. Ol, buâdaya beñzer lâkin ðaşindir. (17) Ol, óâr ve yâbisdür ikincide. Úaçan ki içseler balâamı ve câmid úanı óallider ve istisúÿya (18) sürseler óallider ve úamarları úavî ider.

(19) *Ôunta*: Bir ottır ki bir ôirâè úadarı uzanur. Ve yaprauları kürrââ gibidir ve aâlı (20) sÿsen gibidir. Bâbede yetişür. Ve gölgede úurudurlar. Ve úuvveti on yıla degin úalur. Toðumı (21) olur ãòaan úiðumı gibi. Ol, óâr ve yâbisdür üçünciniñ evvelinde. Kesri cebr ider. Ve riyâó-1 [130b] (1) âaliôeyi óallider içmek ile ve şehveti úuvvetlendirir içmek ile ve eâerleri cilâ ider behâú gibi şeylere (2) sürmek ile ve şişleri daòî sürmek ile óallider, ðuâÿÿââ úaşaularda ve dâ'i'a-âaelebden (3) berî ider sürmek ile ve üstüne úomaú ile, ðuâÿÿââ kili ile yereúânı zâÿil ider ve (4) óaâÿyî ezer ve ciraóatleri bitürür ammâ bögreklere şararı vardır. Miâûakî anıñ (5) muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degin. *Ve bedeli*: Taórik-i şehvette şaúâúil ve aâularda işúil⁸⁹¹.

(6) *Ôanâfis*: Bir óayvândır ki àâlibâ zibliñ eufÿnetinden óââil olur. Ol, uçar. (7) Erkeğine caelân dirler. Râÿióa-1 úayyibeden olur. Ol, óâr ve yâbisdür ikincide. Eger úaè ideler (8) ve ruiÿbetin göze çekeler göze úuvvet virür. Ve eger zeytte bişürseler ve âaâr úulaâa (9) úamzırsalar âaârılıâın açar. Ve eger aâulanmış yire baâlasalar sâkin ider, ðuâÿÿââ eaúreb (10) aâusına. Ve sâúlar úurÿóına sürseler berî ider. Ve anıñ zeyti ðinâúı taólil ider ve (11) bevâsiri şaeif ider. Ve eger anıñ başın gögercin burcına úosalar ol burca çou (12) gögercin cemè olur. Ve dimişler ki eger yedi dâne anlardan bir úuzıl baúır úâsıñ (13) altına óabsideler⁸⁹² celb ider. Ve eger bir úaâabada⁸⁹³ buda (14)

⁸⁹¹ Bu kelime haşiyeye şeklinde yazılmıştır.

⁸⁹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta المطر والبرد, “yağmur ve berdi” (151/13-14) ifadesi vardır.

baâlasalar vilâdeti sehl ider. Ve eger bir gece âuya úosalar ve ol âuyı içseler úarında (15) ve cigerde olan aòlÀù iòrÀc ider ve istisúÁyı berì ider. Mücerrebdir.

(16) *Ôinzir*: Meşhýrdır. Eyüsi siyÁhı ve úılı çouú olanıdır ve iki yıldan (17) tecÁvüz eylemiş ola. Ol, muètedildir. Ve bir úavlda dimişler ki óÁrdır ikincide ve raùbdır (18) üçüncide. Anıñ eti iç yaàından ziyÁdedir. Ve etinde óalÁvet vardır. Úan tevellüd (19) ider ve mizÁca muvÁfıúdır. ZirÁ óayvÁnÁtıñ aúrebidir insÁnıñ mizÁcına. Ol ecilden (20) óarÁm olmuşdır. Ve òavÁãındandır ki her kim anıñ etinden yese óariã ve óÁyın (21) ve mürüvvetsiz olur. Bu, mücerrebdir. Ve ol, baş aârısın ve dÁ'i'l-fil ve mefÁâl [131a] (1) tevellüd ider ve úıvÁyı óallider. Ve eger şarÁbsız içseler mièdeyi œaèif ider. Ve anıñ (2) tersi ve bevli mücerrebdir óaãÁyı ezmede ve úanı úaèeylemede ve evcÁè-1 cenbe. Ve ödi (3) úulaúda olan úurýóı iâlÁó ider úamzırmaála. Ve anıñ iç yaàı bevÁsiri ve maúèad-1 (4) şúúýúı ve óıkkeyi ve cerebi zÁyil ider. Ve dimişler ki ãàrıñ iç yaàı andan eyürekdir. (5) Ve anıñ úabanın yaúsalar baraãı cilÁ ider ve cirÁóati etlendirir. Ve anıñ úılın zúft ile (6) yaúsalar ve gül yaàı ile úarışdırsalar úurýóı taòfif ider. Ve anıñ úanın úaçan ki óúkm (7) ide devÁ-i óazinedir. İki úirÁùandan te'âir ider.

(8) *Ôandindüýn*: Ôandüýn daòı dirler. MaènÁsı şarÁbü'l-mübri. Ol, óükemÁ-yı (9) Furs'ıñ terkiblerindedir lÁkin ãÁóibi kim idügi maèlym degildir. Ve YñnÁniler'e yetişmiş. (10) Ol ecilden kitÁblarında bulunmaz. Ve eyüsi şarÁbdan yapılanıdır. Úuvveti yedi yıla degin (11) úalur. *Ve şerbeti*: On sekiz dirhemdir. Ol, óÁrdır ikincide ve raùbdır üçüncide. (12) Eyü úan tevellüd ider ve hÁóimeye nÁfièdir ve mièdede ve cigerde ve úalaàda olan (13) süddeleri açar ve rengi úızıl ider. Ve aña müdÁvemet eylemek bedeni tÁze ider ve pek (14) olan emrÁóları zÁyil ider ve rubè ıstımasın úaèeider. *Ve ãanèatr*: (15) Zencebil beş; úaranfil ve hil-i bevvÁ her birinden yarım; zaèferÁn, fülful-i esved, misk, dÁr-1 (16) äini her birinden yarım dÁnıú ve bir nüsòÁda fülful, zaèferÁn, úaranfil, hil-i bevvÁ cemìèsin (17) berÁber ideler. Zencebil, èyd-1 Hindì, úusù-1 ebyaø, miãúaki her birinden birisiniñ (18) mÁfi úadar; nÁn-ò`Áh, anisýn, óabbü'l-àÁr her birinden dört; óacer-i Ermeni yÁ óall olınmamış (19) lÁzverd èòşrince ve èaúÁúiri saóú idüb lÁzverd ve zaèferÁndan ve miskden àayrı, (20) zirÁ bu[n]ları yarım baümÁn gül âuyı ve yarım

⁸⁹³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *fi-úááááá*'nin çevirisi olarak tercih edilmiştir. Ancak, söz konusu ibarenin *úááabayla* şeklinde çevrilmesi daha uygun görünmektedir.

baümÄn ayva ve yarım baümÄn elma ve yarım baümÄn (21) nÄrda ezüb ve eydı óall idüb ve beş baümÄn şarÄbda úaynadub ve èaúÁúiri bir òirúÁya [131b] (1) úoyub anlar ile úaynadub yarı olinca ãoñra ãÄfi ideler. Ve yemişin äuyı ile cemè (2) idüb ve anların miälince ve mäfınca eyü bal alub, laüf Äteş üzerine úoyub, (3) äü ve şarÄbı üzerine döküb cemièsin örtince ãoñra bir äinide veyÄ gümüş (4) ôarfda ve götüreler. Ve bir äaóió nüsoada şarÄb nebiõe tebdil⁸⁹⁴ lâkin (5) úuvveti nÄúis olur. Ve bir kimse aâuları úaüeylemek isterse aña bir miúdÄr bÄdzehr (6) úoyalar lâkin Äteşe úomasunlar.

(7) ÖavlencÄn: Bir ottır, Hind'de ve Rým'da olur, bir öirÄè úadarı uzanur. Ve (8) yabraúları úırf yapraâı gibidir ve çiçegi öehebdir. Ol, iki úısmdır. Biriniñ èuúdeleri (9) äaliôdir ve óarÄreti azdır. Aña úaâab dirler. Ve biriniñ aâlı ince şekilde èaúrebe (10) benzer. Ol ecilden aña èaúÄribi dirler. Müstaèmel olan budır. BÄbede yetişür. (11) Úuvveti beş yıla degin úalur. Ol, óÄr ve yÄbisdir üçüncide. RiyÄóı óallider óatta (12) ilÄvüsi ve süddeleri açar ve haøm ider. Ve úoyun südünde ve bir úavlda äiär südünde (13) içmek şehveti úuvvetlendirir. Ve bu, mücerrebdır. Ve äaóió olan evvelkide⁸⁹⁵. Ve mefÄâılı ve evcÄè-1 (14) cenbeyni ve òÄñırayı ve ôahrı óallider ammÄ maóryre baş aâırısın getirür ve úalbe (15) øararı vardır. Anisşyn anıñ muâlióidir. Ve beveli óabsider. Ketire anıñ muâlióidir. (16) Ve şerbeti: Bir miáuÄle degindir. Ve bedeli: DÄrâini.

(17) ÖavlÄn: E'l-óaaøø eve'l-Hindi minhü.

Öavö⁸⁹⁶: Taèrifi geçmiştir.

(18) Öyã: Saèafü'n-naðl.

ÖynsiyyÄvuşÄn: Demi'l-aðaveyn ev äedyeyn.

(19) ÖıyÄr: Bir ottır. Aâacı úavun aâacına beñzer illÄ andan incerektir. Miär'da (20) iki kere ekerler. Bir kerre üybada ve imşirde ekerler. Bermýdede yetişür. Ve bir kerre (21) temýzda ekerler. TýbÄda yetişür. Ve äayrı yerlerde bir kerre ekerler. Ázerde [132a] (1) ve óuzeyrÄnda yetişür. Ve ol, iki nevèdir. Bir nevèi uzundur. Aña Miär'da ŞÄmi dirler. (2) Ve bir nevèi úiãa ve müdevverdir. Aña beledì dirler. Eyüsi uzun ve ince ve tÄze olanıdır. (3) Ol, bÄriddir ikincide yÄ üçüncide ve raübdır ikincide yÄ üçüncide.

⁸⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "[tebdil] eder" (152/3) ifadesi vardır.

⁸⁹⁵ Cümleinin anlamına göre *evvelkide* ifadesi *evvelkidir* olmalıdır.

⁸⁹⁶ Kelimenin altında *şeftÄly* açıklaması bulunmaktadır.

Lehibi ve àaışı (4) ve àaleyân-ı demi sâkin ider. Ve âafrâvî olana øararı vardır. Ve óâr âudâeî sâkin (5) ider ve süddeleri açar ve bevli cârî ider ve óaâyı ezer. Ve úaçan ki âuyın âúalar ve şeker (6) ile içeler muóteriú olan ısıtmaları açar ve yereúâna nâfièdir. Ve úaçan ki úaranfili aña (7) baturalar, bir giceden ãoñra çúarub, bal içine úoyub içseler rengi güzel ider (8) ve süddeleri açar ve riyâóı óallider ve òafaúânı ol günde zâyil ider. Ve eger òiyârı (9) âúub ve âuyı ile úılı yayúasalar kehle olmaâı menèider. Ve eger cemîesin ezüb (10) ve bedene sürseler óarâreti ve óíkkeyi ve cerebi úaèèider ve deriyi yımşúú ider ammâ hâøimesi (11) saúil ve neffâðdır, úarâúır ve eyegü aârisin tevellüd ider. Ve maóýr olana sikencübün muâlióidir (12) ve mebrýde bal yâðýd úuru üzüm yâ nân-ð`âh. Ve ol kimse ki dimiş úabuâından ayırmayınca (13) yemesünler. áalaúdır. Zirâ úabuâı ile yemek anı mièdeden téz iòrâc ider ve süd ile (14) yemek câyiz degildir, òuâúâ mebrýd olana. Zirâ fâlic tevellüd ider. Ve anıñ toðumı kendüsine (15) ecveddir. Ve úaçan ki çekirdegini yiseler bögreklere ve óareúân-ı bevre nâfièdir. Ve úaçan ki (16) bevraú ve bal ile úarışduralar ve şişlere sürseler óallider.

(17) *Óiyârşenber*: Bektemre'l-Hindiyye⁸⁹⁷ daòı tesmiye olunur. Ol, bir aâacdır, òarnýb-ı Şâmî (18) gibidir boyda ve yapraúda. Ve aña terkib olunur lâkin baalamaz, illâ óâr olan diyârda⁸⁹⁸. Ve (19) âaru çiçegi olur. Ve beyâøa mâyildir. Ve deşdikde beyâøı ziyâde olur. Ve yeşil (20) boynuzları olur. Yarım arşýn uzanur. Ve içinde siyâh ruiýbet olur. Ve dânesi (21) òarnýb dânesi gibidir. Anıñ eyüsi bâbede úaèè olanıdır. Ve bir yıldan ãoñra istièmâl [132b] (1) ideler. Ve úabuâın almayalar, illâ istièmâli èindinde⁸⁹⁹. Ve didikleri zamân istièmâli kemdir. (2) Úan işedir ve aaúile ve zaóire uâradır. Ve ol, muètedildir yâ óâr ve raúbdır (3) evvelkide yâ bâriddir evvelkide. Temrhindi ile âafrâviye ve türbüd ile balâamî olana (4) ve hindibâ ile sevdâyı iòrâc ider ve èunnâb âuyı ile úamıñ øararın sâkin (5) ider, dimââı ve gögüsi ââfi ider ve süddeleri açar ve yereúânı zâyil ider. Ve Mıâr ehli (6) óíkkede ve iótirâúda ve óabb-ı Fârisi'de penir âuyı ile istièmâl iderler. (7) Ve bu, baèèid degildir. Ve niúrise sürerler. Ve èinebi'â-âaaleb âuyı ile şişleri (8) óallider ve zaèferân ve òanâziri ve debilâtı açar. Ve úabuâın zaèferân ve

⁸⁹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *البكتر الهندي* e 'l-bekterü 'l-Hindi (152/29) şeklinde geçmektedir.

⁸⁹⁸ Cümle, *illa har olan diyarda bağlar*, şeklinde düşünülmüştür.

⁸⁹⁹ Cümle, *illa istimali indinde kabuğunu alalar*, şeklinde düşünülmüştür.

şeker (9) ve gül äuyı ile vilâdeti sehl ider ve meşimeyi isúÀù ider. Ve ol, sifleye (10) muøırdır. èUnnÂb anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Otuz dirheme degindir. *Ve bedeli*: (11) Üç úadarı şaóm, zebib ve mãfınca terencübün yÀ miáince rubb-ı sýs.

(12) *Öayzeran*: Bir aâacdır ki äin'de olur, bu vilâyetlere gelmez. İllâ ince (13) budaúları ve iri budaúlarından úalúÂn yaparlar. Ol, boâumludur, her boâımıñ boâıma (14) degin bir úabøadır lâkin ìoludur úamış gibi boş degildir. Yapraúları ve çiçegi bilinmez. Ol, (15) óÂr ve yÂbisdir ikincide. *Ve dimişler* ki cÂri olan úana nÂfièdir içmek ile ve şişlere (16) nÂfièdir sürmek ile. *Ve eger esbÂbı anıñ üzerine úosalar güve yimez.* *Ve öayzerÂn*, (17) berrî Åsa daði ıllÁú olunur.

(18) *ÖayrbevÂ*: Bir óabdır nÂn-ò`Âh gibi. SiyÂh úabuâı olur. *Ve içi beyÂødır.* *Ve taèmı* (19) cevz-i üb gibidir lâkin óarÂreti andan ziyÂdedir. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. Rióleri (20) iørÂc ider ve süddeleri açar ve maâaâı sÂkin ider. Ol, úÁúulleden aósendir. (21) *Ve bedeli*: Úaranfil.

*Öayrı*⁹⁰⁰: Ol, menâýrdır. Óüsni-sâèa daði andandır.

[133a] (1) *Öaysefrec*: Óabbü'l-úuün.

(2) *Óarfü'd-dÂl*

(3) *DÂrâini*: FÂrisi dÂrşiniden muèarrebdır ve YýnÂnca afimýnÂ ve SüryÂnca merslevýn. (4) Bir aâacdır ki äin toðumında olur lâkin yabraúları yaââıdır cevz yabraúları gibi, çiçegi ve toðumı (5) olmaz. *Ve dÂrâini* bu aâacıñ úabuâıdır. Eyüsi beñlü ve úızıl ile siyÂh ve äaru mÂ-beyninde (6) ola ve bu, äin'de çoudır, ãoñra yÂúýtisi, ãoñra siyÂhı, ãoñra äarusı. *Ve beyÂøı* (7) ve òafif olanı kemdir. *Ve anıñ baèøısı* seliðaya benzer. *Ve dÂrçine úarışdursalar farú olunmaz*, (8) illâ bunıñ óalÂveti az olmaú ile. *Ve úuvveti on beş yıla degin úalur òuâýâÂ eger şarÂb* (9) ile úurâ ideler. Ol, óÂr ve yÂbisdir ikinciniñ Âðirinde yÀ üçüncide ve beyÂøı evvelkide. Müferriódir. (10) TiryÁú-ı kebire dÂðil olur, òafaúÂnı ve vesvÂsı ve cünýnı ve bÂrideyni ve yÂbiseynden (11) olan şeyleri menèider ve mièdeyi ve cigeri úavì ider ve istisúÁyı ve yereúÂnı defè (12) ider ve faøalÂtı cÂri ider ve uşaaı isúÀù ider ve riyÂó-ı äaliøeyi iørÂc ider ve (13) bevÂsiri sÂkin

⁹⁰⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında öayrı (153/11) şeklinde madde başı olarak geçmektedir. İncelenen metinde bu durum fark edildiği için üstüne şeklinde bir çizgi çekilmiştir.

ider. Ve yaâi raêşeye ve fâlice mücerrebdir. Ve andan ùamlayan aèòam-(14)-dır öikr olanlardan ve úaüè-i yereúÀnda. Ve nefşÀyı ve raómi ve maúèadı iâlÁó ider içmek (15) ile ve úulaâa úomaâla âaârlhâın açar. Ve dükelisi göziñ ôulmetini açar ve rÿşen ider. (16) Ve eger zaèferÀn ile bÀrid şişlere sürseler sÀkin ider. Ol, maórÿreyniñ başın (17) aârıdır. Ve meâÀneye øararı var. Ketire ve ÀsÀrÿn muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miâúÀle degin. (18) *Ve bedeli*: İbhül yÀ kebÀbe ve şehvete öuvlencÀn ve seliða.

(19) *DÂr-şeyşèÀn*: Aña úandaval ve èydi'l-berú dirler. ZirÀ úaçan ki berú veyÀ úavs-1 úuzaó (20) aña vÀúie olsa rÂyióası⁹⁰¹ èyddan⁹⁰² eyü olur. Ve aña èyd-i úımÀri daöi dirler. Ve èavratlar, (21) esbÀb arasına úorlar rÂyióası eyü olmaú için ve nÀrinci rengi anıñla boyarlar. Ol, úızıldır. [133b] (1) İki öirÀedan ziyÀde uzanur. äaru çiçegi olur mevcÿd olduâi ecilden. Bir zamÀna (2) maöÿÿä degildir. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Óabb-1 FÀrisi'niñ ve úurÿó-1 óabiäeniñ⁹⁰³ (3) izÀlesinde şevbeşniden eyüdir içmek ile ve üzerine dökmek ile ve riyÀó-1 àaliöeyi (4) óallider ve süddeleri açar ve aèøÀya úuvvet virür ve bevÀsiri isúÀüider ve nezle-(5)-leri ve äudÀè-1 balâamı ve evcÀè-1 äadı menèider ve dÀrciniñ [ile] öksürmegi úaüèider (6) ammÀ ùalaâa øararı vardır. Miãüki muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degin. (7) *Ve bedeli*: Miâlince ÀsÀrÿn ve iki miâlince zerÀvend ve niâfinca derÿnec. Ve dimişler (8) úaçan ki bir kimse anıñ aâacını kündür ile buöÿrlayalar ve ayıñ on dördüncü gicesinde⁹⁰⁴ (9) bir ibrişim öirúada baâlayub başı altına úoyalar ol gicede óÀcetiñ (10) ne ise keyfiyetin vÀúieasında görür.

(11) *Dar*: Anıñ Rÿmi'si daöi olur. Ol, fÂriüýndır. Ve anıñ FÀrisi'si daöi (12) olur. Ol, arpa gibi bir óabdır, bir aâacda olur. Ve FÀris ùââlarında òarifiñ (13) Àöirinde direrler. Úuvveti dört yıldan äoñra sÀúü olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir (14) ikincide. Sümÿma nÀfièdir ve bÀúnda olan şeyleri iòrÀc ider ve süddeleri (15) açar ve riyÀó-1 àaliöeyi óallider, öuÿÿä maúèaddan. Ve burÿzı ve bevÀsiri (16) ve evcÀè-1 raómi iâlÁó ider nitekim istièmÀl eyleseler. Ve şişleri óallider (17) sürmek ile. Ve meâÀneye muøırdır.

⁹⁰¹ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁹⁰² Bu ifade metnin Arapça nüshasında (153/29) şeklinde geçmektedir.

⁹⁰³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁹⁰⁴ Kelimenin bir kısmı şeklinde haşiyeye yazılmıştır.

Anisÿn anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: (18) Yarım dirheme degin. *Ve bedeli*: Yarısı úadar yarım yÀ iki miálince ibhül (19) eger óÀmile èavrat olmaz ise.

(20) *DÀr-ı fülful*: Ehl-i Mıâr aña èirú'õ-õeheb dirler, eõnÀb-ı cirÀõin daði (21) dirler. *Ve dimişler* ki ol, fülfuliñ evvel semeresidir yÀ ol, fülfulüñ mevøeidir [134a] (1) yÀ bir aàacdır ki Zenc cezÀyirinde⁹⁰⁵. Týt⁹⁰⁶ gibi úozası olur ve lü'lü' beyÀø gibi èalÀ-küllü-óÀlin. (2) OL, úalilü'l-iúÀmedir. OL, üç yıldan ziyÀde tecÀvüz eylemez, téz müteèaffin olur. OL, (3) óÀrdır ikincide yÀ üçüncide, yÀbis ve raùbdır evvelkide. MeèÀcin-i kibÀriñ eczÀsında-(4)-dır, riyÀó-ı àaliòeyi óallider ve şehvetleri úuvvetlendirir ve burÿz-ı maùeada ve cigere ve süddelere (5) nÀfièdir, faòalÀtı cÀri ider ve cenini sÀuíú ider ve balàamı úaièider ve rÀyióayı (6) eyü ider. Úaçan ki üblere úarışduralar dÀrâini gibi ve úaçan ki úaynadalar fÀlice ve kezÀza (7) ve iòtilÀca sürseler sÀkin ider ve süddeleri açar. *Ve eger anı keçi südinde bişürseler* (8) ve andan aúan ruiÿbÀt ile ezeler ve göze çekeler àaşÀvete ve óulmet-i baàara àÀyet ile (9) eyüdir. *Ve tecribe olunmışdır*. *Ve ol, baş aàrısın getirür*. äamà anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: (10) Yarım miáúÀle degindir. *Bedeli*: Fülfüllerin envÀèindan biridir.

(11) *DÀtÿre*: Cevz-i mÀail.

(12) *Dabaú*: Óükmi aàacda bulunması şeybe gibidir⁹⁰⁷ lÀkin dÀnesi noòýd gibidir ve óaşindir. (13) *Ve içinde ruiÿbet vardır*. Ele yapışur. *Ve eyüsi*, yumşaaidır ve ruiÿbeti çou olanıdır (14) ve úabuài yeşil. *Ve çoài ballÿüda bilinür*. *Ve baèølar dimişler* ki ol, bir müstaúil budaúdır ki (15) ol aàacda biter. *Ve çoài yay zamÀnında olur*. OL, óÀrdır ikinciniñ Àoirinde (16) ve yÀbisdir evvelinde. Böyle dimişler. *Ve Óekim DÀvÿd èindinde ki ballÿüdan olanıñ* (17) óarÀreti evvelkiden tecÀvüz eylemez ammÀ yübsi üçünciye úaribdir ve elmada olanı (18) ikincide. OL, serièü't-taólil ve cÀõibdir, şişleri téz yetiştirir⁹⁰⁸ ve debilÀtı cÀri (19) ider ve aèøÀya óareket getirür ve aòfÀrı zerniò ve züft ile úaièider ve nÿre (20) ve bal ile inbÀt ider. *Ve úaçan ki içseler balàamı ve sevdÀyı àÀfi*

⁹⁰⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında نيجر الرزح "Arap adaları" (154/10) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde rió şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek zenc okunmuştur.

⁹⁰⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında لتوت týt (154/10) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde úýt şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek týt okunmuştur.

⁹⁰⁷ Óükmi aàacda bulunması şeybe gibidir bölümü, metnin Arapça nüshasında سكه مقي وجوده على نخب حوي النسبمة (154/17) şeklinde geçen bölümün bozuk ve eksik çevirisi gibi görünmektedir.

⁹⁰⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında يصبغ الاورام "Şişleri olgunlaştırır, yetiştirir." (154/23) şeklinde geçmektedir.

ider ve nisÀ'ayı (21) ve mefÀãılı sÀkin ider ve süddeleri açar. Ve úaçan ki bal ile ve bekmes ve sebistÀn ile [134b] (1) bişürseler ve bir aàaca yapışdursalar aña úonan úuş iyileşür⁹⁰⁹. Ve bu, mücerrebirdir ve eger úmaya (2) úarışdurub suèfeye ve ebreye[ye] sürseler berì ider. Ve eger gül yaàı ile óall idüb ve (3) èavratlar àaçlarına sürseler àÀyet ile uzadır. Ve eger úırmıza úarışdursalar rengin (4) úavì ider. Bel úırmızınıñ ansız⁹¹⁰ eàeri olmaz. Ve ol, riyÀó-ı àaliòe ve úarÀúır tevellüd ider. (5) Ve úalbe øararı vardır. Ve anı áuda iáladub úabuàı çıúub óall olunca muálió (6) olur veyÀ òarvaè ile yÀ bÀzerencýyı üzerine aòò ideler⁹¹¹. *Şerbeti*: Yarım miáúÁldir. (7) Ve *bedeli*: Veznince ve miáfinca ibhül.

(8) *Debs*: Aálında üzümüñ şiresine ıúÁú olunur. Ve eubbÀnıñ àÀlibi (9) òurmÀnıñ şiresine ıúÁú iderler. Ve her şeyleriñ şiresi ki iatlu ola aña (10) rubb ve dibs ve èaúide dirler ve úaçan ki iábòı ziyÀde ola lÀkin. Ve bunuñ (11) eyüsi oldur ki yemişin bişdiginden áoñra útalar. Ve bu maóalde üzümüñ ve òurmÀnıñ (12) dibs[i] öikr olındı iştihÀr bulduúları ecilden. Ve àayrılarıñ öikri rubýbda gelse gerekdir.

(13) *Dibsi'l-èineb*⁹¹²: Ol, üzümüñ şiresidir ki azacıú bişürseler üzerine òalü (14) çıúub alurlar. áoñra tekrÀr bişürseler, pes eger iki áülüai gidince bişürseler ol (15) àÁfisidir ki aña dibs dirler. zirÀ müncemid olmaz. Ve eger bişürüb rubèi úalınca (16) ol, şedididir. Óarflarda úaldururlar, áoñra incir aàacı ile taórik ideler. Açılır (17) ve àÀyet ile beyÀø olur. Ve bu öikr olan dibs óÀr ve raübdir ikincide. Ve eyü úan (18) tevellüd ider ve àÀyet ile semiz ider ve yüzi úızardır ve süddeleri açar ve bedene (19) àam ve taèab ve şedid àaøab lÀóíú olduúda istièmÀl eyleseler zÀyil ider ve (20) suòÁb ile àarèdan berì ider. Bu, mücerrebirdir. Ve eftimýn ile cünýnı ve vesvÀsı (21) zÀyil ider ve úurüm óabbı ile şerÀyı zÀyil ider evvel günde ve balàamı óallider ve incir ve óılbe ile [135a] (1) suèle ve gögüs aàırısın zÀyil ider ve boàaz úamarların àÁfi ider ve arpa unı ile (2) óaáÁyı ezer ve bevli cÀrì ider. Ve Şeyò dimiş ki úaçan anıñ üzerine elma áuyın ve (3) ve

⁹⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında $\text{ووضعت على الأشجار الطيور وتعلقت}$ “Ağaca konan kuşlar ona asılı kalır.” (154/26) şeklinde geçmektedir.

⁹¹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında $\text{بل لا تغيب له بدنه}$ “Onsuz eseri olmaz.” (154/28) şeklinde geçmektedir.

⁹¹¹ Cümle, ve onu, kabuğu çıkıncaya ve halloluncaya kadar ıslatmak veya harva ile bazerecüyü üzerine tüketmek *muslih olur*, şeklinde anlaşılmalıdır.

⁹¹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında madde başı şeklinde değil metnin içinde yer almaktadır.

reyóĀn boàmaların ve bir miúdĀr óarmel úosalar ve istièmĀl eyleseler şarĀb yerin (4) útar, illĀ ser-ðĩ ş eylemekte. Ve iótimĀldür ki bu, mechyl ola evvel günde içmek ile. (5) Ve illĀ téz nebîøe müstaóil olur. Ve eger bir kimse arıú olsa ve ðafaúĀn ve øuef-1 (6) mièdeye mübtelĀ olsa anı süd ile ve bir miúdĀr bĀdem ile istièmĀline mülĀzemet (7) eylese àĀyet ile semiz ola. Ve ðafaúĀnı ve øuef-1 mièdeyi zĀyil ider. Ve úaçan ki óuümi (8) ile bişürüb şişlere sürseler óallider ve çıbanları deşer ammĀ āudĀè (9) getirür. ReyóĀn toðumı veyĀ ðaşòĀş anıñ muĀlióidir. Ve ðurmĀnıñ bekmesi óĀrdır (10) ikinciniñ Āoirinde ve yĀbisdir evvelkiniñ Āoirinde. Ve èIrĀú'da añā seylĀn ve saúr dirler. (11) Ol, ðĀm balāamı óallider ve suèleye nĀfièdir ve āovuúlıñ elemin ve fĀlici ve vecaè-1 (12) mefĀalı defèider ammĀ südde tevellüd ider ve çouú olur ki cüöĀm getirür úanı (13) yaúduai ecilden. Ve bĀdem anıñ muĀlióidir. Ve ol, ĩabièatı raúb olana ve pirlere (14) àayrısından eyürekdir. Ve eger anıñ üzerine ekşi şeyler istièmĀl eyleseler (15) øararın zĀyil ider.

(16) *Düb*: Bir óayvĀndur ki āair úadarı olur ve úılı çouú olur ve úuvvetlüdür (17) lâkin úorúaú olur. Ve ol, insĀna èaúıl cihetinden úaribdir. Ve úışda görünmez. (18) Ol, óĀrdır üçüncide ve raúbdır ikincide yĀ ol, yĀbisdir. Uşāai nĀzil (19) olduúda āyreti görünmez. Anı yalar āyreti ôĀhir olunca. Ol ecilden dimişler (20) ol, ĩaurduúda evlĀdı āyretsizdir, yalamaú ile āyreti ôĀhir olur. Anıñ (21) eti ruüybĀt tevellüd ider ve derisi tĀzelendirir ammĀ geç haøm olur ve ödi [135b] (1) fülful ve bal ile süddeleri cigerden açar ve beyĀøı úaièider ve gözi rýşen (2) ider göze çekmek ile ve içmek ile. Ve anıñ iç yaai ke-ôĀlik āarèa ve cünýna (3) nefèi ziyĀdedir. Ve úaçan ki anıñ iç yaain bir nĀr içinde ki dĀnelerin çıúarmış (4) olalar, zeytte bişürseler bĀsyra ve nĀāyra sürseler úaièider ve dökülmüş (5) úılı inbĀt ider ve dĀ'i'ā-āaèebi ve suèfeyi ıĀlĀó ider sürmek ile. Ve iç (6) yaai niúrise ve mefĀalı ve nisĀ'aya ve bél aarısına ve ĩamarlarıñ úurumasına (7) ve bĀrid aarılara sürmek ile ve müdĀvemet ile beri ider. Ve anıñ enfióasına (8) semiz eylemekte bir şey añā bedel olmaz. Ve anıñ ödin buruna ĩamzırmaāla āarèdan (9) beri ider. Ve anıñ iç yaai ve südi her biri başúa veyĀ bir yerde[ki] eáerleri (10) ve baraai beri ider sürmek ile. Ve āā gözini bir yerde aāsalar veóýşı (11) ve hevĀmı ĩard ider. Ve gözleriniñ ikisini daði bile götürseler rubè ısıtmasın (12) defèider. Ve yan dişlerini āol

úolda götürmek sióri bÀùl ider. Ve úılı ile (13) buòýr eylemek hevÀmı ùard ider. Ve derisin geymek nÀfıøa ve fÀlice ve òadra (14) nÀfièdir ve üstine oturmaú ile bevÀsiri øaeif ider. Ve tersi òinÀúı (15) ve şışleri àaràara ile ve àancıyı beri ider içmek ile.

(16) DücÀc: Meşhýrdır. Ve anıñ Hindì ve berrisi daði olur. Ol, úuşlarıñ (17) cemìesinden az uçar. Ve anıñ eyüsi, gezeni, èalefi eyü olanıdır. Ve anıñ (18) ekáeri gögercinden büyükrekdir ve úazdan küçükrekdir. Ve anıñ baèøı (19) úaz úadar olur. Ve bu nevè Mıâr'da ve ÓÀbeş'de bulunur. Ve anıñ ùavuú altında (20) çıúanı ve èamel ile çıúanı, nitekim Mıâr'da iderler, mÀ-beynlerinde farú youdır baèøı (21) èavÀmıñ òilÀfınca. Ve anıñ bir nevèi olur siyÀh. Ve ùavuàun kemi oldur ki [136a] (1) ùaşaañ çeküb evde besleyeler semiz olunca. ZirÀ eti àaliò olur taórik ittügi (2) ecilden. Ve el ile yedürelere semiz olunca. Ve ùavuàın cümlesi óÀrdır ikincide ve raùbdır üçüncide (3) yÀ evvelkide. áıdÀsı sÀyir ùuyýrdan efèaldır ve bedenlere evfaúdır. Ve ferÀric⁹¹³ nÀúihin (4) için eyüdir, levni àÀfi ider ve dimÀàı ve èaúlı ziyÀde ider. Ve mehzýl olanlara (5) àalÀóıyyeti vardır. Ve ùamarları úavı ider ve gögüsü àÀfi ider. Ve eger zibl içinde (6) müherrÀ ideler ve yiseler yÀbis suèleyi menèider. Ve anıñ iç yaàı aúan úanı ve bevÀsiri (7) úaèider ve mÀliòylyÀyı ve cünýnı ve sevdÀ emrÀøınıñ àÀlibin sÀkin ider úaçan ki (8) bir miúDÀr ısıcaú idüb sürseler. Ve on iki günden ziyÀde úurùm ile semiz olan (9) ùavuàun iç yaàı cüòÀmı bir miúDÀr ısıcaú iken yemek ile ve yedi ùavuàun yedi günde (10) yemek ile sebebsiz èÀrıø olan àaruluàı zÀyil ider. Ve ùavuàun meraúı, òuãýãÀ (11) úoca olan òurýsıñ, sefÀnec ile sevdÀyı úaèider ve úurùm ile balàamı ve (12) ùabiòì, bÀdem ve kaèk ve miãüki ile giden úuvveti èavd ittürür ve fikri àÀfi ider. (13) Ve eger müherrÀ ideler meraúı bÀrid óummÀya nÀfièdir. Ve òurýsıñ óavàalasınıñ úabuàı (14) şarÀb ile ezüb istièmÀl eyleseler miède aarısın zÀyil ider. Ve eger tÀze iken (15) bişürüb yiseler bevli óabs olana eyüdir. Ve òurýsıñ⁹¹⁴ úanı ısıcaú iken (16) beyÀøı àÀfi ider tecrube ile ve tersi úuluncı sÀkin ider içmek ile ve aàuyı fuiýr (17) eylemek ile ve sirke ve òardal ile kelefı cilÀ ider. Ol, maóýr olana baş aarısın götürür (18) ve ekşi şeyler ile, òuãýãÀ yoàurd ile, úuluncı tevellüd ider. Ve anıñ yemegine müdÀvemet (19) eylemek

⁹¹³ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

⁹¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "kursaçı" (156/6) ifadesi vardır.

niúris ve vecaè-1 mefÀãıl tevellüd ider. Ve úavÀnıãı óaãÀ tevellüd ider. AbÀzır ve bal mebrýdeyne (20) ve sikencübın àayrısına muãlióidir. Ve anıñ òavÀããındandur ki anda óÀãıl olan ufaú (21) ùşlar óaãÀyı ezer içmek ile ve òürýsıñ ãaà úanadınıñ kemigin her kim ki bile götürse [136b] (1) èinde 'n-nÀs maúbýl olur ve dırnaúların eger bir kimse ãaà elde dutsa düşmene óafer (2) bulur. Ve siyÀh òürýsıñ kemigi úaçan ki úadarınca üzüm aàacınıñ odunu ile yaúsalar (3) ve bal sineginiñ evi kiri ile yoàuralar ve bekÀreti giden èavrat bile götürse bekÀreti (4) èavdet ider. Bu, sırr-1 óafıdır.

(5) Daòr: Muèceme ile lÿbiyÀ.

Duòn: E'l-cÀvers.

DuòAn: Yaúılan şeyleriñ (6) müteãaeid olan buòÀrlarıdır. Ve anıñ óükmi óÀãıl olan şey'iñ óükmidir. Ve ekáer anıñ ile göze devÀ iderler⁹¹⁵.

(7) DerdAr: Bir büyük aàacdır. áaru çiçegi olur ve yapraúları dikenlüdür ve yemişi (8) deflÀ⁹¹⁶ úürýn gibidir. İçi ruÿbet ile ùludur. Bişdügi zamÀnda çou sivrisinek (9) anıñ içinden çúar. Ol ecilden aña sinek aàacı dirler. Ol, bÀriddir ikincide ve yÀbisdir (10) üçüncide. Meksýr olan şeyleri cebr ider ve yaraları bitürür, nitekim istièmÀl ideler (11) ve yabraúları óıkkeyi zÀyil ider içmek ile ve sürmek ile. Ve Àteş ile aàacından çúan (12) ruÿbet göziñ óulmetin cilÀ ider ve úulaèiñ ãaàırlıaın açar. Ve anıñ ìabiòì ile yayúanmaú (13) nezefi úaèider. Ol, úanı yaúar. Ve sevdÀ tevellüd ider. Sükker anıñ muãlióiidir. Şerbeti: (14) Bir miáúÀle degindir. Bedeli: Vaòşicek.

(15) Derýnec: Bir meşhýr ottır, ŞÀm daàalarında olur, óuãýãÀ Beyrýt'ta. Yabraúları (16) olur yire yapışmış lÿf yabraúları gibi, vasaúnda mücevvef bir úaèib olur. İki (17) óirÀedan ziyÀde olur. Ve üzerinde ufaú yapraúları olur. MütebÀèiddir. Ve áaru (18) çiçegi olur. Ve bu ot misrede ve eylülde yetişür. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalır. Ve (19) müstaèmel olanı aàacıdır. Ve eyüsi óÀhiri áaru ve bÀunı beyÀø èaúrebe benzer. (20) Ol, óAr ve yÀbisdir üçüncide. Müferrióidir. BÀrideyni ve bÀrideyn maraølarını zÀyil ider (21) ve òafaúÀnı menèider ve óavÀssı úavì ider ve riyÀóı defèider ve cigere ve ùlaàa ve ùàèýna [137a] (1) nÀfièdir óatta bile götürmek ile. Ve anıñ

⁹¹⁵ Haşiyede áaó ibaresiyle, bir düzeltme yapılmıştır.

⁹¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'd-deflÀ (156/15) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metin şeklinde yazılan kelime, deflÀ okunmuştur.

delinmişini başa aâmaú ile vilâdeti sehl ider. (2) Ve şurbı şeker ile göğüs aarılarna ve balâamî âudâêlara nâfièdir. Ve tiryâúlara dâòil (3) olur nefèi çoú olduâı ecilden ve sürmek ile pek olan şeyleri yumşadır (4) ve sirke ve bal ile kelefî cilâ ider. Ve ol, baş aarısın getirür. Râziyâ nec anıñ (5) muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miâúâle degindir. *Ve bedeli*: Veznince zürünbâ veyâ iki úadarı úaranfil.

(6) *Dürdi*: Ol, şirelerin dibine çökenidir. Ve ol, iabîède aâılı gibidir. (7) Ve dürdilerin menfaèati ekâer olanıñ şarâb dürdisidir. Ol, iârüre ile (8) meşhýrdır. Úaçan ki úurur ol, şişlerin óallinde nice olursa ve óumreniñ (9) izâlesinde ve úuryóaa ve úulaâa ve ziyâde eti kesmede ve úan baalamada mücerreb-(10)-dir. Ve dişleri cilâ ider ve âs yabraâı ile burýz-ı maúeadı yerine redd ider ve kelefî (11) ââfi ider ve yüzi úızıl ider. Ve anıñ âalâóiyyeti gümüşe meşhýrdır. Ve baúrınıñ (12) úızılıâın úaèider úaçan ki úıl ile ve şeb ile tedbir olına. Ve bu, mücerrebdır. Ve úaçan ki (13) bâryd ile beyâø olunca öikr olan şeylerde ââyet ile mü'eâirdir. Ve sirkeniñ (14) dürdisi andan eksükdir. İllâ ol, ekle maraøınıñ úaèinde şarâb dürdisinden (15) aúvâdır. Ve zeytin dürdisi cirâóatleri iâlâó ider ve sebeli cilâ ider. Ve úaçan ki (16) beş úadarınca âu ile bişürseler ve merhemlere úarışdururlar nefèi ziyâde olur (17) istediği şeylerde.

(18) *Dürrâc*: Ol, bir úuşdır, serçeden büyükdir. Emîn olduâı zamânda yürümesi (19) uçmasından ziyâdedir. Ve ol, óâr ve yâbisdir ve üçüncide. Mebrýdeyne nâfièdir (20) ve maóryreyne øararı vardır. Úanı ve ödi ve zibli eâerleri úalèider muúlaúan (21) ve gözde olan beyâøı ke-ôâlik ve òavâââı úavî ider. Ol, óaúúúatte dürrâcdan bir nevèdir⁹¹⁷.

[137b] (1) *Deryúeynyn*: Ol, bir ottır ki bir öirâè úadarı uzanur. Úızıl çiçekleri olur (2) ve yapraúları zeytýn gibidir lâkin andan uzundur.⁹¹⁸ yetişür. Ve eyüsi acısı (3) ve úâbıø olanıdır. Ve ol, óâr ve yâbisdir üçüncide. Úaçan ki şişleri anıñla (4) yayúasalar óallider. Ve anıñ saóú olınmışı úanı úaèider ve yarayı etlendirir. Ve anıñ (5) âuyı maèdeni şeyleri tenúıye eylemede meşhýrdır ve òafif olan şeyleri áaúil (6) ider. Ve úaçan ki zeyt ile úaynadalar maóv olunca ve bevâsire sürseler isúâúider. (7) Ve eger dişe

⁹¹⁷ Bu ifade haşiyeye yazılmıştır.

⁹¹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "teşrinde" (157/4) ifadesi vardır.

úosalar dişi úazır Àletsiz. Ve èatiú ãaàırlıàı açar ve óayøı⁹¹⁹ cÀri ider (8) bile götürmek ile, mefÀãil ve bél aàrıların zÀyil ider. Ve anıñ iki dirhemi sümm-i (9) úÀtildir. Andan òalÀã olunmaz, illÀ süd ve sirke ile úuãmaú ile⁹²⁰.

(10) Derybaıas: MaènÀsı veledi'l-ballÿü dimekdir. ZırÀ aña mültefit olur. Anıñ (11) ile sefÀnec mÀ-beyninde farú youúdır. İllÀ ol, pek ve siyÀh olmaàla óÀrdır evvelkide (12) ve yÀbisdir üçüncide. FÀlice ve laúveye ve kezÀza ve mafãallara nÀfièdir ve (13) òanÀziri óallider. Ve dimişler ki dÀòile andan rubè dirhem istièmÀl eylemek (14) cÀyizdir. Ve ãavÀb olan terki evlÀdır.

(15) DaryAs: Ehl-i áarb lüaatidir. Durÿs ve durust daòı dirler. Ol, emir-(16)- bÀrisiñ aàacıdır. DÀòili beyÀøa ve òÀrici úızıla mÀyildir. Ol, bir yıldan ziyÀde (17) úalmaz. Ve Undulus eirÀfında çouú bulunur. Ve ŞÀm'da olanı çouú büyümez. Ve dimişler ki (18) ol, bir müstaúil ottır, bir òirÀèdan eksük olur. Ve yabraúları budaúlarında (19) üçden yediye degin olur ve áaru çiçeği vardır. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. (20) Balàamı ve sevdÀyı óallider ve yereúAnı ve riyÀó-ı àaliòeyi zÀyil ider. Ve MaàÀribe (21) ve ehl-i Mıâr èindinde meşhÿrdır ki ol, semiz ider. Ve semiz eylemekde istièmÀliniñ [138a] (1) keyfiyeti oldur ki anı ezüb yaà ile bişüreler ve úadarınca buàday unı ile aña (2) áalalar ve taórik ideler, ãoñra bala baturalar, münèaúid olunca istedikleri zamÀnda (3) altı dirhem andan ùeèÀm üzerine istièmÀl ideler. Ve bu, mücerrebdır. Ve ol, áudÀè (4) ve şauúúa tevellüd ider. Ve gögüse øararı vardır. Küsfere anıñ muãlióidir.

(5) Dürre: Ol, bebàÀdır yaèni úÿü. Óikri ùeúaddüm itti.

DerÀsec⁹²¹:

(6) Desibeveye⁹²²: áaru úavunıñ bir neveidir. ŞÀm'da meşhÿrdır. Anıñ óükmi úavun (7) óükmidir. Ve bu isim yine isteyýba ulÀú olunur.

Deşis: E'l-buràul.

(8) DeflÀ⁹²³: Bir ottır ki iki òirÀè úadarı uzanur. Etlü ve ince yapraúları (9) vardır. Pek acı olur. Úızıl güli olur. Ve anıñ siyÀhı ve áarusı (10) daòı olur. Ve anıñ áalúımı bir

⁹¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الجبض, e'l-óayø (157/8) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde óayái şeklinde yazılan ifade düzeltilerek óayøı okunmuştur.

⁹²⁰ Cümle, illa süd ve sirke ile kusmakla halas olunur, şeklinde düşünülmüştür.

⁹²¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta لبلاب, lüblAb (157/21) ifadesi vardır.

⁹²² Metinde şeklinde harekelenmiştir.

úarıř úadarı uzanur. Ve ol, birúaç yıl úalur. Ol, (11) óÂr ve yÂbisdir üçüncüniñ Àòirinde. Cerebe ve óıkkeye ve kelefe ve baraâa ve sÂyir eâerlere (12) nÂfièdir úaçan ki aña sürseler. Ve anıñ istièmÂliniñ eyüsi oldur ki äuda müherrÂ (13) ideler, äoñra äÂfi idüb ol äuyı nâfınca zeyt ile bişürüb gidince (14) äoñra úalduralar. Ve eger mÿm ve úızıl zerniði aña iðÂfe ideler àÂyetle eyü olur. (15) Ve ol, bevÂsiri giderir ve eróÂmı äÂfi ider ve mefÂâılı ve niürisi ve nisÂyı sÂkin (16) ider ammÂ anıñ tâzesin úaçan ki yaâda müherrÂ ideler sÂyir óayvÂnÂtıñ cerebi (17) ve baraâı izÂlesinde mücerrebdır sürmek ile. Ve anıñ äuyı veyÂ çiçeginiñ äuyı (18) yüziñ taósiniñde ve úıllaruñ iâlÂóında mücerrebdır. Ve úaçan ki küsfere ile (19) bişürseler şışleri ve óamreyi⁹²⁴ sürmek ile zÂyil ider. Ve eger afyÿnı ve Âşauı (20) anıñ içinde óall ideler ve başa sürseler baş aarısın zÂyil ider ve başda (21) olan úurÿóı beri ider muulaúan. Ve dimişler ki yarım vaúıyye anıñ bişmişinden [138b] (1) içmek sümÿmdan beri ider. Ve baèoları dimiş ki anıñ şurbı cÂyiz degildir. ZirÂ insÂndan (2) äayrı sÂyir óayvÂnÂtı úatl ider. Ve mevte úarıb olan maraèolar andan óÂâıl olur. (3) Ve anıñ òavÂâındandır ki anıñ iamızdıranı úıl ile şüèleti'l-èaúrebi úaúèider ve meèÂdinden (4) olan şeylerüñ eczÂsına girür. Ve eger züncüfre ile ideler bu fièlde àÂyet ile (5) eyü olur. Ve meşhÿrdır ki tecribe ile ol hevÂmı úatl ider úaçan ki bişürüb bir yire (6) serpseler. Ve òavÂâından menúÿldır ki úaçan ki úadarınca óanôaldan ve Âsdan (7) yaş olduâı zamÂnda alalar ve iðúuz úadarınca sirke ile ezeler ve defli⁹²⁵ èöşrince (8) úalÂ úuzı ve èöşrince nÿşÂdır ve èöşrince anzarÿt anıñ içinde ideler ve dükelisin (9) taúÿr eylesünler. Ve bu üçleriñ cedidine äoñra bunları äú ile cedid-i Àòire (10) taúÿr eylesünler, taúÿri⁹²⁶ äoñra yerin yaúsunlar ve çeksünler ve èuúde (11) ideler ve maúèÿd olanı úÂür ile äuvarsunlar. Mÿm gibi olınca äınÂèatıñ (12) miftÂóı olur, äÂfi ve kÂmil ider ve yine èillet-i ôÂhiri ve bÂünı beri ider.

(13) *Deleb*: Aña çenÂr aâacı dirler. Ol, äú kenÂrlarında olur ve àÂyetle (14) büyür óatta görmişler ki andan bir aâac yigirmi atluya gölgesi düşmiş. (15) Ve ol aâacıñ yapraúları incir yapraâı gibi olur ve küçük çiçegi olur, äaru (16) ve beyÂø yemişi olur

⁹²³ Kelimenin altında *aâu aâacı* açıklması vardır.

⁹²⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “*والحمرة*: “ve humre” (157/32) şeklinde geçmektedir.

⁹²⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الدفلي* *defli* (158/3) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *daúli* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *defli* okunmuştur.

⁹²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

serviñ cevzi gibi lâkin andan küçükdir ve râyióası (17) úairân râyióası gibidir. Ol, bârid ve yâbisdir ikincide. illâ yapraúları raùbdır. (18) Şişleri óallider ve yaraları bitürür ve úanı baàlar. Ve òuffâş andan úaçar (19) ve òunfisi anı sever. Selli ceòb ider ve hevâmı ùard ider buòyr eylemek ile lâkin (20) duòânından iótirâz olsun ki semèi ve baàarı ve âavù fâsid ider. Ve küli cerebi (21) ve suèfeyi ve ebriyeyi úaièider. Ve eger yapraúlarını úıla sürseler siyâh ider ve uzadır. [139a] (1) Ve fercde götürmek ile dar ider ve ruiybâtı keser. Sirke ile bişürüb anı ile àusl ideler (2) èaraúı úaièider ve bedeni şedid ve ùamarları úavè ider. Ve eger ezüb úına ile óammâmda (3) başa úosa göz aarısın ve nezleleri menèider. Bu, mücerrebdır. Eger yemişin ezüb içseler (4) ishâli úaièider. Ve eger çúan maùèada sürseler menèider ammâ boàazı ve gögüsi (5) fâsid ider. Úuâmaú ve süd içmek anıñ muâlióidir.

(6) *Delbyâ*: Ol, syßen degil. Bel bir müstaúil ottır. Yapraúları ãòaan yapraàı (7) gibidir ve başı daòì anıñ gibidir lâkin úabuàın aldúda ãòaan gibi ùabaúâtı olmaz. (8) Hemân bir úièa-1 vâhidedir. Ol, temýzda yetiştir ve Furât ve Dicle eürâfında çou (9) olur. Úurudub Baadâd'da ve àayrı diyârlarda âatarlar. Aña nâúyè dirler. Ol, óâr (10) ve yâbisdir üçüncide. Ve úačan ki şişler üzerine ve câmid olan úana úosalar óallider (11) ve òabiâ yaraları úurudır ve úableyi zâyl ider ve baâala-1 èulyâ şehveti taóirik (12) ider ve nisâ şehvetin úaièider ve bevâsiri daòì úaièider ve bal ile baraâ (13) üzerine úosalar zâyl ider. Ve ol, baş aarısın getirür, zaòir ve iòtinâú⁹²⁷ tevellüd ider. (14) Anı süd ile bişürmek muâlióidir. *Şerbeti*: Üçe degindir.

(15) *Dulfîn*: Siyâh balúudan bir nevèdir. Óinzir gibi. Deryâ óayvânâtındandır.

(16) *Delem*: E'l-veraşân ve yuúlaúu èale'l-úurâdı.

Duldul: Kibâre'l-úunfud.

Dalaú: E'n-nemr.

(17) *Dem*: Ol, aòlâúñ aâlıdır. Evveli àıdâniñ istióâlesindendir. Eyüsi úızılı (18) ve râyióası eyü olanıdır. Ve muòelif olur èömr ve àıdâ ve fââil ve bilâè óasebince. (19) Ve óayvânâtıñ úanı teúaddüm itti lâkin bâúì olan òikr olunur. Pes dem óâr ve raùbdır. (20) äaóió olduàı taúdirce gözi ialâó ider ve beyâøı úaièider ve şişleri (21) óallider ve

⁹²⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الإختانق* e'l-iótinâú (158/22) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *ihatinân* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *iòtinâú* okunmuştur.

sürmek ile. Ve anıñ úavrulmıŝı ishÀli ve sümÿmı ve imèÀ úuróasını [139b] (1) úaèider. Ve úuşlarıñ úanı úanlarıñ ecvedidir. Ve Àdem ve òmzır úanı úanlarıñ enfaèıdır. (2) Bunlardan ònra bir devÀ youdır ki bunlarıñ yerin útar, illÀ bayÀsiyye⁹²⁸ ile meşÿr olan (3) devÀ⁹²⁹. Ve ol devÀnıñ àanèatı oldur ki erkek keçi⁹³⁰ ki dört yaşında ola anı alub cevzÀnıñ (4) Àòirinde òebó ideler ve úanın evsaù bir naøif⁹³¹ çölmege àalsunlar, cÀmid olduúda aázını (5) bir nesne ile örteler ki aña àubÀr girmeye ve güneşde úurudalar. Úaçan ki üç dirhem andan kerefs (6) àuyıyula istièmÀl eyleseler óaàÿı ezer ol vaútte. Ve ol, bimÀristÀnda işlenilen (7) edviyelerdendir. Ve óayø úanın niúrise sürmek ile sÀkin ider. Ve eger içseler süm-m-i (8) úÀtildir. àaçı úaèider ve bedeni fÀsid ider ve úanda úuvvet-i àÀbıàa vardır, úırmızıya berÀber (9) olur. Ve úaçan ki andan aòò idüb úuvvetiñ ezilmişine úarışdurub úosunlar ekşi olunca (10) ve àuyı olduúda dökeler, ònra ibrişimi yÀòyd àÿfi anda úaynadalar úırmızıdan ziyÀde boyar.

(11) *Demü'l-aòaveyn*: İaneyn ve àuebÀn ve şebÀn daòı dirler. Ol, bir aàacıñ àamàıdır, Hind diyÀrında (12) olur yÀ bir aàacdır óayyi'l-èÀlem gibi yÀ ol anıñ büyügidir yÀ bir otıñ şiresidür ki (13) SuúuúÀ úoyunda olur. Ve àaóió olan oldur ki anıñ aalı bilinmez. Bilki eürÀf-ı Hind' [d]en (14) gelür. Eyüsi úızılı òÀlià ve cismi isfenc gibi ve òafif olanıdır. Ve anıñ úuvveti çou zamÀn (15) úalur. Ol, bÀrid ve yÀbisdir üçüncide. Úanı ve ishÀli óabsider ve faòalÀtıñ seyelÀnın (16) ve ciger óarÀretin ve sececi ve zaóiri menèider yumırda àarusıyla. Ve bögreklere øararı (17) vardır. Ketire anıñ muàlióidir. *Ve şerbeti*: Yarım dirheme degindir. *Bedeli*: ŞÀdene.

(18) *Dened*: E'l-Àn Mıâr'da ve ŞÀm'da óabbü'l-mülk dimekle meşÿrdır. Böyle degildir. (19) Nitekim òıkr olınsa gerekdir. Aña òarvaè-i àini dirler. Anıñ baèøısı Semendevr ve TenÀãur (20) ve àayrı yerlerinde àin vilÀyetlerinde olur. Ve ol ecvedi beyÀø olub àaruya mÀyil (21) olanıdır ve úabuàı ince olanıdır. Ve bir nevèi vardır KenbÀye ve Diken'den gelür. Ol Hindiyye [140a] (1) dimekle meşÿrdır. Ve bu,

⁹²⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بِالدِّوَانِ الْمَوْسُومِ بِسَمِّهِ "Allah'ın elindeki deva" (158/29-30) şeklinde geçmektedir.

⁹²⁹ Cümle, *illa baydasiyye ile meşhur olan deva bunların yerin tutar*, şeklinde düşünülmüştür.

⁹³⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında دَانَا *dana* şeklinde geçmektedir. (158/30)

⁹³¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında نَاوِيف *naøif* (158/31) şeklinde geçmektedir.

evvelkiye úaribdir. İllÀ anda siyÀh nouùalar vardır. Ve bir nevèi Şeór'den⁹³² (2) ve èUmmÀn eürÀfından gelür. Ol, siyÀh ve küçükdir. Bunıñ istièmÀli cÀyız degildir kem olduài (3) ecilden. Ve bu óab bir aâacdan olur ki yabraúları bÀdencÀn yabraài gibidir ve çiçegi anıñ gibidir. (4) Ve bu ot misrÀda yetişür. Úuvveti yerinde yedi yıla degin ve àayrı yerlerde üç yıla degindir. (5) Ol, óÀr ve yÀbisdır dördinciniñ evvelinde. İstisúÀya nÀfièdir. Ve yereúÀna ve evcÀè-ı mefÀâıla (6) ve bele ve sÀúeyne ve budlara ve niúrise⁹³³ ve óaãÀya nÀfièdir ve süddeleri açar ve pír olmaài (7) menèider ve úılı siyÀh ider. Ve Hind ehli meèÀcin-i kibÀrda istièmÀl iderler. Ol, eúÀlim-i (8) bÀrideniñ edviyesindendir ve pirlere eyüdir. Ve ìabèı øaèif olanlara Mıâr ve ÓicÀz (9) ehli gibi ve keàirü't-taólil olanlara Óabeşe ehli gibilere istièmÀli cÀyız degildir. Ve ol, zaómet (10) getürür ve úuvveti zÀyıl ider ve úay getürür. Ve äaóió oldur ki ishÀl ile úatl ider úÀnyñ (11) bilmeyen kimseyi. Ve anıñ bir óabbesiniñ arasında bir ince şey vardır dil gibi. Anıñ øararı (12) bişden ziyÀdedir. Ve lâyıú budur ki anı bıraúalar. Türbüd ve sefÀnec ve zaèferÀn ve işúil (13) ve başı alınan gül ve ketire ve anisýn anıñ muàlióidir. Ve anıñ Hindi'si mecmýèan ve müfreden (14) muàlióidir. ZirÀ ol, anlar ile aólÀù kÀmil ider ve keymysÀtı àâfi ider. Ve lâyıú (15) budır ki üzerine ãu içmek ve süd içmek ve reybÀs ve úoruú rubbı içmek. *Şerbeti*: (16) İki dÀnúúa degindir. Ve úaçan ki parmaúlara sürseler ve kirpikler⁹³⁴ üzerine úosalar şuebudeler (17) andan óÀâil olur. Şiric⁹³⁵ veyÀ zeyt anıñ muàlióidir. *Bedeli*: Óabbü'n-nil.

(18) *Dehenc*: Bir ìaşdır ki baúırì maèdeninden yaúdíúlarında buòÀrından óÀâil olur. (19) Nitekim zeberced altundan óÀâil olur. Ve bunlarıñ her biri àayrı maèdenden óÀâil olur (20) ammÀ kendülerin maèdende óÀâil olmaları aalebdir. Ol ecilden bunlara iòtiãÀr olındı. (21) Ve dehenciñ eyüsi yeşili ve àâfi olanıdır, ãoñra úızılı, ãoñra áarusı. Ve àayrısı [140b] (1) kemdir. Ve ekàer Úıbrıs'da ve Sýs'da óÀâil olur. Ol, bÀrid ve yÀbisdır dördüncide. (2) gözden beyÀøı cilÀ eylemede ve gözi rýşen eylemede mirÀren

⁹³² Bu ifade metnin Arapça nüshasında من الشير "Şeór'den" (159/8) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, incelenen metinde kelimenin noktası unutulmuştur.

⁹³³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta والسمام "ve óÀm" (159/12) ifadesi vardır.

⁹³⁴ Kelime كيركول şeklinde yazılmıştır.

⁹³⁵ Metnin Arapça nüshasında شيرج şiric (159/20) şeklinde geçtiğinden dolayı incelenen metinde şiric olarak yazılan kelime düzeltilerek şiric okunmuştur.

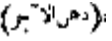

tecribe olunmuştır. Ve eger suõÀbda⁹³⁶ (3) ezüb buruna ìamzırsalar âarèi zÀyil ider. Ve baraâi ve behaûi sürmek ile úazır. Ve eger (4) aàulı kimse anı içse ol sÀèatte eyü olur. Ve maè-haõÀ kendüsi sümm-i úÀtildir. Ve devÀsı (5) youúdır. Ve şerbeti: Yarım dirheme degindir. Ve bedeli: Youúdır.

(6) *Dühni'l-edhân*: Úadim terkiblerdendir. Bir úavıde dimişler ki ol, SouırÀü'ñ iötirÀèidir. (7) Ve Óekim DÀvyd dir ki ben gördüm ki andan evvel imiş. ZirÀ cevÀmiè terÀkibde öikr (8) olunmuş ki FeyàÀâyris fıstıú'ñ yaàın almış ve ùrnaniñ ödi ile tÀreten ìamzırdurmış (9) ve tÀreten yaàlardı ve riyÀøet zamÀnında anıñla yaàlanur idi. ZirÀ muóallildir ve eàerleri (10) zÀyil ider ve eti úaynadır ve àayr-ı öÀlik. Ve meèÀcin-i kibÀrdan ãoñra ki çouú úalmaàla (11) nefèi ziyÀde ola. Bir şey youúdır illÀ bu. Ve bunıñ óaddi altmış yıldır. Ve úÀñyn oldur ki (12) úaçan ki yabraúdan ola. Evvelki ùariú ÚarÀbÀdin-i YynÀni'de meökýrdır ki anı úabuàı (13) alınmış simsim ve bÀdem ile úarışdursalar ve muètedil maóalde süreler, ãoñra bunları (14)⁹³⁷ ve ısıcaú ãu ile çıúarub ve gÀhi bu evrÀúı bişürüb àÀfi ideler ve (15) ãuyın edhÀn ile bişürsünler. Ve ãaoió olan anıñ bişürmegi altı kerre miálince (16) rubèi fÀlice ve miálince dühni üzerine iøÀfe ideler ammÀ yabraàı dühn ile (17) bir şişede veyÀ àayrıda úorlarmış. Bunıñ aalı youúdır. Ve eger eyleseler fÀsid olur. (18) Ve eger bir şeyden yaparlarsa ki ecsÀmı ãuludur evvel ãuíub ãuyın (19) aõõ ideler, ãoñra miálince edhÀn ile bişürüb ãuyı gidince. Ve eger ol şey (20) bir pek cism ise fayóan gibi anı bişürsünler. Nitekim geçdi. Ve eger bÀdem gibi (21) şeylerden úutarlar ise ãu ile ve úÀóyn ile ve yumırda àarusı gibi ile [141a] (1) ve bir úÀcine úoyalar ki bir cÀnibe mÀyil ola laúf Àteş ile. Ve eger şyniz ve buàday gibidir (2) bir óarfa ki iki delügi ola úoyalar, bir delügin bir úÀcine úoyub bir delüklü serpyş ile (3) örteler ve Àteşi aña úarib ideler ve ol bir delügi bir óarfa idòÀl ideler. Andan (4) eriyen aña nÀzil olsun ve ammÀ Àcur⁹³⁸ gibi şeylerden alınan Àcurı úızdurub edhÀn (5) içine úoyalar óatta bişe ve cemìesin istiúúÀr ideler. Ve óalú bundan àayrı çouú àanèatlar (6) iderler. Ve yaàlaruñ efèali Àcur yaàıdır. Ve üstÀdıñ istiòrÀcındandır. Ol, fÀlice (7) ve laúveye ve nisÀ'ya ve mefÀâıla ve niúrise ve raèşeye ve dükeli şişlere nÀfièdir ve

⁹³⁶ Kelimenin ek kısmı haşiyeye yazılmıştır.

⁹³⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “un yapalar” (159/34) ifadesi vardır.

⁹³⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ; *dühnü'l-Àcur* (160/6) şeklinde geçmektedir.

süddeleri (8) açar ve óaãÄy₁ ezer ve çÄr_i ider ve meşimeyi ve cenini iöRÄc ider ve beli ve dimÄà₁ iälÄó ider. (9) Ve mebrýdeyne ve úışda ve bÄrid vilÄyetlerde istièmÄli enfaèdir. Ve eyüsi meökýr olanıdır. (10) Ve edhÄn ammÄ basüedir bunıñ gibi ve ammÄ mürekkebdir öulýú₁ gibi. Ve edhÄnıñ üabènda (11) iötülÄf olunmuş Şeyò ve ÇÄlinýs dimişler ki ol, óÄr ve raübdır. illÄ Äcur yaà₁ (12) yÄbisdir. Ve Ú₁bü eübbÄs₁ dimişler ki muètedildir ve Äcuruñ óÄrdır faúaü ve Ebý [Yu]óannÄ⁹³⁹ (13) dimiş ammÄ benefsec yaà₁ bÄriddir úaüèan. Ve Óekim DÄvyd dir ki benim èindimde bu úavüller äayr-i (14) muèteberdir. äaóió olan aãlın mürÄèÄtidır iöÄfe olunan nisbeti ile. Bunıñ miäÄli (15) benefsec bÄrid ve raübdır ikincide. Eger üatlu bÄdem ile ideler öüşklikde muètedil olur, (16) óÄr ve yÄbisdir ikincide. Ve äayrılarıñ buña göredir öilÄfiñ mülaóaóası ile. ÚÄnynda äaóió budır.

(17) Dühni'n-nÄrdin: BÄrid maraølara fÄlic ve úulunc ve øuef-₁ mièdeye ve bögreklere ve cigere (18) ve meäÄneye ve äaàirliäa ve raóm aàrısına ve óayø óabsine äÄyet ile nÄfièdir içmek ile (19) ve yaälamaú ve üamzırmaàla ve úubulda óuüne itmek ile. *Ve äanèatr*: Úaãab-₁ öerire, èyd-₁ (20) belesÄn, saèd, àÄr, úusu sünbül, merzencýş, rÄsen, ibhül, Äs, úurdımÄnÄ, sÄdec, uõòur (21) eczÄları müsÄvi idüb dögdigden äoñra altı miälince şarÄb ile ve èöşrince äü ile [141b] (1) bişürüb ve äÄfi ideler. Bir daöi tekrÄr gül ve óamÄmÄ ve selìòa ve Äã şiresi ve mürr-i äÄfi (2) her bir baümÄna bu eczÄlarıñ her birinden bir vaúyye ile bişürüb äoñra äÄfi ideler. Üçünçi (3) kerre tekrÄr iki vaúyye belesÄn yaà₁ ve cevz-i bevvÄ; yigirmi dirhem sünbül, úaranfil, meyèa-i sÄyile (4) her birinden bir vaúyye äoñra äÄfi ideler. Ve zeyt-i enfÄú⁹⁴⁰ veyÄ şiric ile úarışdurub (5) úaynadalar äuyı gidince, äoñra lÄzım olduúda istièmÄl ideler.

(6) Dühni'l-Äs: Óıkkeye ve dÄ'i'á-äaèlebe ve äudÄèa ve óÄr[r]olan maraølara nÄfièdir (7) eger siric yÄ bÄdem yÄ zeyt ile yapılmış ola. Ve ol, úılı siyÄh ider ve (8) dökülmeden alıúor.

⁹³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında YuóannÄ (160/11) şeklinde geçmektedir.

⁹⁴⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında zeyt-i infÄú (160/19-20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde enfÄt şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek infÄú okunmuştur.

(9) *Dühni'l-bÄbyñec*: äudÀèa ve şaúíúa ve şenc⁹⁴¹ ve yübs-i aèøÀya ki äovuúdan ola (10) ve vecaè-1 raóme nÄfièdir. *äänèatr*: BÄbyñec, ólbe berÀber şiric yÄ zeyt cemìesiniñ (11) üç úadarınca bişürsünler öikr olunduài gibi.

(12) *Dühni'l-efsentiñ*: Aña úaribdir.

(13) *Dühni's-şebá*: Anlardan enfaèdir nÄúíáda ve taólil-i riyÁóda.

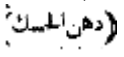
(14) *Dühni'l-óebik*⁹⁴²: CÄri⁹⁴³ eylemede ve óaãÁy1 ezmede ve neföi ve riói óalylemede belde (15) ve budlarda mücerrebÄttandır. *Ve äanèatr*: Nitekim úÄnynda geçdi. Her bir vaúyyeye (16) bir dirhem zencebil iøÀfe ideler.

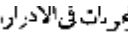
(17) *Dühni's-suöÄb*: Óekim DÄvyd dir ki cemìe efèÄlin tecribe eylemişem. áÄyet ile nÄfièdir (18) bél aärısına ve budlara ve meáÄneye ve bögreklere ve sÄúlara. Ve faøalÄt1 cÄri ider (19) ve riyÁó1 taólil ider ve úulaú aärısının ve äarè1 ve äudÀe1 zÄyil ider yaälamaú ile (20) ve içmek ile. *Ve äanèatr*: Her bir baümÄn äuya bir vaúyye tÄze suöÄb ve üç (21) vaúyye zeyt yÄ şiric. Ve Óekim DÄvyd bunlara òardal óabb1 ve reşÄd ve èÄúíuráóÄ [142a] (1) her birinden bir dirhem ziyÄde eylemiş.

(2) *Dühni'l-èalúum*: Óanzalıñ yaàıdır. Ve gÄhi úíàÀ'e'l-ómÄr ile tercüme olunur. Ol, (3) efèÄlde sünbül yaà1 gibidir. *Ve äanèatr*: ÚíààÄ-i óímÄr şiresi on baümÄn; zeyt on beş baümÄn; (4) meyèa, úanteriyyn iki vaúyye; şaóm-1 óanóal, zirÄvend-i medóarac, zýfÄ-i yÄbis, fýtenci⁹⁴⁴ envÄèlar1, (5) sekbìnec, varaú1'd-difl, aäl-1 süsen, her birisinden bir buçuú vaúyye; èÄúíuráóÄ nãíf evúyye ve äú, (6) zeyt úadarı⁹⁴⁵ olmaz. Belki baèø eübbÄ dimişler ki bu yaà ile sÄyir yaälardan (7) müstaàni olurlar. Ve bu, muòtaãdır iştihÄya⁹⁴⁶ ve bél bürýdetine. Ve mefÄãil aärısının zÄyil ider.

(8) *Dühni'l-óayyÄt*: Bu, meşhýr yaälardandır. CüöÄma ve cilÄ-y1 ÄàÄra úavÄbi gibilere ve dÄ'i'á-äaèlebe (9) ve suèfeye ve istiròÄ-1 mièÄya devÄlar1ñ enfaèidir. Ve eger

⁹⁴¹ Metnin Arapça nüshasında (160/23) şeklinde geçmektedir.

⁹⁴² Metnin Arapça nüshasında *dühnü'l-óasek* (120/24) şeklinde geçmektedir.

⁹⁴³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "idrarı cari eylemede" (120/25) şeklinde geçmektedir.

⁹⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *fýtenc* (160/33) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde noktasız bir şekilde yazılan kelime, *fýtenci* şeklinde okunmuştur.

⁹⁴⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve onda şarap" (160/34) ifadesi vardır.

⁹⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "artırıcı" (160/35) ifadesi vardır.

birúaç gün bevÀsiri anıñla yaàlasalar (10) sÀúù ider. Ve bu mücerrebdir. Baraãa ve behaúa nÀfièdir. *Ve ãanèatr:* Oldur ki yılanlarıñ (11) başın ve úuyruam keseler⁹⁴⁷ bişürdükleri gibi cüõÀm ve istiròÀ için ise ve eger (12) òÀricde istièmÀl ideler ise andan bir şey kesmeyeler. ãoñra bir mesdyd fuòòÀra⁹⁴⁸ úoyub (13) müherrÀ olınca bişürsünler ve ãÀfi ideler ve áuyıñdan bÀúì úalanın miálinece zeyt ile (14) bişürsünler áuyı gidince ve óifòeylesünler.

(15) *Dühni'l-kÀklÀnec:* EmrÀø-1 bÀrideye, istiròÀ ve fÀlic gibilere nÀfièdir ve aèyÀy1 (16) óallider ve faòalÀt1 cÀri ider ve cigeri ve mièdeyi ve bögrekleri úavi ider içmek ile (17) ve eáerleri cilÀ ider ve úılı iáÀó ider. *Ve ãanèatr:* İhlilecÀt1ñ envÀè1, fülful, (18) dÀr-1 fülful, zencebil her birinden altı; cÀvşir, Àşau, sekbinec her birinden beş; zebed (19) dört; óasek, kerneb, suòÀb-1 raibin her birinden bir úabøa. Bişürsünler geçen gibiler[i]⁹⁴⁹, ãoñra (20) bişürmesin ièÀde eylesünler miálinece òarvaè şiresiyle ve yaàı úalınca bişürsünler.

(21) *Dühni'z-zaèferÀn:* Aña dühni'l-òalyú dirler. Pek olan şeylere ve evcÀè-1 raóme ve teşnece [142b] (1) ve fesÀd-1 elvÀna nÀfièdir. *Ve ãanèatr:* ZaèferÀn, úurdımÀnÀ her birinden altı; úaãab-1 òerire (2) beş; mürr. Mürden àayrısın sirkede döğüb yedi kerre ve mürrü bir kerre, ãoñra bişürüb (3) istièmÀl eyleseler öikrolan şeylere nÀfièdir.

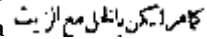
(4) *Dühni'l-úusù* EmrÀø-1 bÀride, istiròÀ ve laúve ve fÀlic gibilere nÀfièdir ve riyÀó-1 àaliòeyi (5) óallider ve úulaúda olan ãaàirlià1 açar. *ãanèatr:* Úusù otuz dirhem; seliòa, (6) mürr yapraà1, mÀóýr her birinden on beş dirhem; sünbül, úaranfil, cevz-i bevVÀ her birinden (7) bir miáúÀl; cend-i bìdester, úma her birinden yarım miáúÀl. Sirke ve zeyt ile bişüreler geç[tig]i⁹⁵⁰ gibi.

(8) *Dühni'l-verd:* Dühnlörüñ elüafıdır. Ve nefèi ekáerdir. Ve ÚstÀd anıñ istièmÀline (9) müdÀvemet ider imiş. Óıkkeye ve cerebe ve áudÀèa ve òarrÀca ve óÀr şışlere nÀfièdir. Ve anı (10) tiryÀú ile içerler. Úalbi óifòider ve aàuyı defèider. Ve her devÀya ki úarışdursalar (11) ol, devÀy1 úavi ider. Ve zeyt ile yapılmış olanı èaúlı ziyÀde

⁹⁴⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁹⁴⁸ Kelimenin altında *çölmege* açıklaması bulunmaktadır.

⁹⁴⁹ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁵⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “Daha önceden geçtiği gibi zeyt ve sirke ile bişüreler.” (161/15) şeklinde geçer.

ider. Ve eger sirke ve Ās (12) yaàı ile sürseler èaraúı óabsider. Ve eger utrunc óummĀøı ile ayaàı altına sürseler (13) baş aarısın úaèider. Ve ol, dişleri beyĀø ider sürmek ile, göz aaliòliàını (14) óallider sürmek ile. Ve eger òıyĀr äuyıyla içseler buòĀrı úaèider tenúiyeden ãoñra.

(15) Dühni'l-benefsec: EfèĀli gül yaàı gibidir. illĀ bu, úaèi suèlede ve bögrekler yarasında (16) ve ısıtmanıñ teskiniñde andan aúvĀdır. Ve eger bir miúdĀr bal mýmı ile gögüse (17) ve ayaàlara sürseler ve ùamzırsalar yübsi zĀyil olur. Ve iki dirhem şurbı her erbaèa (18) güninde güneşin ìòaduàı zamĀnda rebveyi ve èiúi'n-nefesi òĀäiyyeti ile zĀyil ider.

(19) Dühni'l-òayri: Ol, dühni'l-menäyr didikleridir. İòtilĀf olınur elvĀnı muòtelif (20) olduàı ecilden.

[143a] (1) Dühni-i zanbaú: Ol, dühnlerin Āòiridir CĀlinýs èindinde. Ve Şeyò dir ki ol, (2) óĀrdır evvelkide. Ve äaòió olan CĀlinýs'ın kelĀmıdır⁹⁵¹ eger zeyt-i infĀúdan äayrı ile (3) istièmĀl iderlerse. Ve illĀ äaòió olan Şeyò'in kelĀmıdır. Ve ol, müfettiódır, balâamı úaè (4) ider ve dükeli şişleri óallider ve meĀñneyi iĀĀó ider ùamzırmaàla. Ve òavĀããında (5) meòkyrdır ki eger bir kimse gün çıúmaduàından evvel iki úaşlarınıñ arasını anıñla (6) yaàlaya, bir kimseniñ aña gözi degmezden evvel, ol kimse beyne'n-nĀs maúbýl olur ve mertebesi (7) yüce olur. Ve òikr olınmış ki mücerrebdir. Ve eger èunâulı anda bişürseler ve yaãau zamĀnında (8) ayaúları altın anıñla yaàlayalar. Ve äabĀóa degin yürümeye, bir haftaya degin böyle ide. Úaè-i (9) şehveti taòriklendirir egerçi me'yýs olmış ise de.

(10) Dühni'l-àĀr: EmrĀø-ı bĀrideye ve óıkkeye nĀfièdir ve bitleri ve úurtları úatlı ider her ne (11) yirde olursa. Ve eger úulunc ve sĀyir riyĀó dĀòil olursa nefèi ziyĀde olur. Ve mefĀãıla (12) ve èirúı'n-nisĀ'aya nĀfièdir. Ve eger yaúub duòĀnın alalar ve göze çekeler dimèayı ve göz òulmetini (13) úaèider ve kirpikleri şedid ider.

(14) Dühni'l-levz: Göğüs emrĀøına ve óıkkeye ve sevdĀdan óĀãıl olan maraølara nĀfièdir. (15) Ve buruna ùamzırmaàla dimĀàı raúb ider⁹⁵² ve rebveye ve èusr-i nefese ve eróĀm maraøına (16) nĀfièdir óuúne eylemek ile ve içmek ile eáerleri cilĀ ider. Ve eger

⁹⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında geçmemektedir.

⁹⁵² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

úulaàa ùamzırsalar (17) bir miúDâr ziyÀde ile úadimî úulaú aârsın ve içinde olan güürldüyi zÂyil ider. Ve eger (18) úulaúda olan aârı yeñi ise bir miúDâr bÂryd ve úusúile úarışduralar. Mücerrebdır.

(19) *Dühn-i nevi'l-mişmiş*: Nefèi bÂdem yaâı gibidir. Ve şeftÂly yaâı daði anıñ gibidir lâkin (20) bu süddeleri açmada andan aúvÂdır.

[143b] (1) *Dühni'n-nârcil*: Cevz yaâı gibidir lâkin bu nisyân ve bevÂsir izÀlesinde (2) andan aúvÂdır. Ve CÂlinÿs dimiş ki bu ve zerdÂly çekirdeginiñ yaâı (3) ve âabr ve kürrÂâ âuyı bevÂsiriñ tiryÁúıdır

(4) *Dühni'l-bân*⁹⁵³: Nezelâta ve bÂrid maraølarda fÂlic gibiye nefèi eâoimdir. Ve mièdeyi ve cigeri (5) úavî ider. Ve eger èanber ile yarsalar cesedi eyü ider ve şehveti úuvvetlendirir ve şişleri (6) óallider ve nisyâna nÂfièdir buruna ùamzırmaâla ve şaúúúaya yaâlamaú ile. Ve dimişler ki (7) ol, bögreklere muøırdır. Anisÿn anıñ muâlióidir.

(8) *Dühni'z-zauým*: Ol, bir yaâdır ki bir yemişden çúarurlar ki ihlilec gibidir. Beyti'l-(9)-Maúdis'de biter, acılığı şediddir. Ve Óekim DÂvyd dir ki benim èindimde zanbaúdan (10) ziyÀdedir. Aña müdÂvemet eylemek maúèadı iâlÂó ider. Ve èirúı'n-nisâ' ve niúrise (11) ve mefÂâıla ve fÂlice ve raèşeye ve òadra ve kezÂza nÂfièdir ve şişleri ve âarèı (12) ve şaúúúayı óallider. Ve úaçan ki turunc úabuâı, óayrı ve zanbaú ile bişürüb yaâm alalar (13) nefède bunuñ gibidir. Ve eger bir kimse isterse ki yaâları beyÂø ve eyü ide ki (14) üblere dÂòil ideler. Her bir baümÂn yaâa bir baümÂn âu ile ve bir vaúıyye cevziñ úalbi (15) ve yarım vaúıyye úuz cemîesin ezüb úaynadsunlar âuyın yarısı gidince ve âovudalar (16) ve ââfi ideler ve yine âu ile bişürsünler ve ââfi ideler birúaç kerre böyle ideler (17) óatta⁹⁵⁴ ve bir gice gök altında úoyalar ve âaúılayalar.

(18) *Dühn-i belesân*: Nefè cihetinden yaâlarıñ aèòamıdır, tiryÁúlara dÂòil olur, dükeli aârılara (19) aâulara nÂfièdir ve pek olan şeyleri yumşadır lâkin mür, eger sevdÂdan (20) gelen mür ve óabbete'l-òaeârÂ ve miâüaki ve sÿsen yaâı ile úarışdırsalar farú olunmaz, (21) illâ bu cÂmid ve téz âuda óall olduâı için. Ve bal ile téz⁹⁵⁵. Ve úaçan ki [144a] (1) bir âyfdâ yâ bir yeñi òırúa üzerine yaúsalar ve söndüğü zamÂnda elini yaş

⁹⁵³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

⁹⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “yumuşayıncaya kadar” (162/11) ifadesi vardır.

⁹⁵⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “çıkar” (162/13) ifadesi vardır.

idüb avuca (2) alub⁹⁵⁶ üaş gibi baalanur. Ve ol, beze yapışur eger òÀliã ise. Az olur. *Ve ãanèatr*: (3) Oldur ki aàacdan çizmek ile alalar.

(4) *Dühn*⁹⁵⁷: Şehvete úuvvet virür ve öekeri büyüdir. *ãanèatr*: Zanbaú yaàı (5) bir baımÀn; úanadlu úarınca biñ bir. Dükelinin iki hafta güneşde, yaada úoyalar, ãoñra úalduralar⁹⁵⁸.

(6) *Dühni'l-lübýb*⁹⁵⁹: YÀbis maraølara nÀfièdir ve sevdÀvi èilletleri zÀyil ider, òuãýãÀ (7) cüöÀm ve mÀliöylyÀ ve ãudÀèı yaalamau ile ve içmek ile ve buruna iamzırmaala. Ve Óekim (8) DÀvyd⁹⁶⁰ dir ki ben bildügüm oldur ki sÀyir aòlÀu anıñ ile muèÀlece eylemek mümkündür. Ol şaru ile ki (9) óarÀret àÀlib olduúda úabaú yaamı üzerine iøÀfe ideler ve bürýdet àÀlib (10) olduúda nefü yaamı gibi iøÀfe ideler. Ve fÀlice ve laúveye eàer ider muúlaúan. (11) *Ve ãanèatr*: Bunduú, fıstıú, bÀdem, ãanavber, simsim, lübb-i úarió eczÀları berÀber. (12) Bunlarıñ yaamın çıuarub ãaúlayalar.

(13) *Dühni'l-laúve*: MübÀreke tercüme olunur⁹⁶¹. FÀlice ve kezÀza ve èirúı'n-nisÀ'aya, devÀleye (14) nÀfièdir, riyÀóı ve niúrisi óallider ve şehveti taórike getirür. Ve eger úulaaa iamzırsalar (15) açar. Ve anıñ ferÀzüci maóalle yapışan maraøları iálÀó ider. Ve baèid degildir ki (16) eger rýóları àÀbit eyleye ve nefü yaamıñ işin işler. *Ve ãanèatr*: Óılbe, (17) şyniz berÀber idüb dögelere ve zeyti üzerine döküb ve azacıú Àteş ile (18) úavurub tÀ üç úadarınca zeyti kendüsine dura, ãoñra yaamın iamzırmaala alalar.

(19) *Dühni'á-áým*: Dühni'r-rÀhib daði dirler. Ve dimişler ki ol, ruhbÀnıñ istiòrÀcıdır. (20) Ve anıñ ile èacÀyibler iderlerdi ve maúèadları anıñ ile devÀ iderlerdi. Ve ol, dükeli (21) bÀrid maraølara mücerrebdir ve şehveti red[d]ider ve úamarlar aarısın ve bél aarısın ve bevÀsiri [144b] (1) ve selsel-i bevli ve süddeleri zÀyil ider ve elvÀnı úızardır. Eger úışda istièmÀl eyleseler (2) öriki⁹⁶² iótiyÀc olmaz. *Ve ãanèatr*: Úabuàı alınmış sarımsau bir cüz'; ferbiyñ, (3) èÀúırúaróÀ her birinden üç cüz'; fülful, suòÀb her

⁹⁵⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **طقيه باليد** "sertçe yumarak" (162/14) ifadesi vardır.

⁹⁵⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **دُهْنٌ مِنْ الصَّامِغِ** *dühn mine'n-naãÀ'ió* (162/16) şeklinde geçmektedir.

⁹⁵⁸ Bu ifade haşiyeye yazılmıştır.

⁹⁵⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **دُهْنِ اللَّيْبِيِّ السَّبْعَةِ** *dühne'l-lübýbe's-sebèa* (162/18) şeklinde geçmektedir.

⁹⁶⁰ Bu kelime haşiyeye yazılmıştır.

⁹⁶¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **وَبِمُرْجَمٍ أَيْبَارِكُ وَالشَّعَاءُ** "Şifa ve mübarek ile tercüme olunur." (162/22-23) şeklinde geçmektedir.

⁹⁶² Metnin Arapça nüshasında **لَمْ يَجُوجِ إِلَى دَارٍ** "Sıkıca örtünmeye gerek kalmaz." (162/30) şeklinde geçer.

birinden rubè cüz' cemîesiniñ yedi (4) mialince zeyt ile úaynadsunlar áülüai úalınca ve ââfi ideler.

(5) *Dühni'l-aúóivân*: Aña afârikis dirler. Süddeleri açar ve çúan maúeadı yerine red[d]ider (6) ve bevâsiri ialâó ider ve pek olan şeyleri ve ùalaai yumşadır òuâyâ zeyt ile.

(7) *Dühni'l-óummuâ*: Ve áuyı daði dirler. Ve òavâãında meşhýr imiş ki şehvete nâfièdir. Ve (8) bu, esrârdandır ki eubbâ ketmeylemişler. Ve gâhi şynizi aña iøâfe iderler. Fâyidesi (9) eaôim olur ve nefei èâmdır sâyir evcâeda. Ve eger bal ile kebir meâcinlerde (10) bişürseler anıñ nefei lisân ile vaáf olunmaz. Ve *âanèati*.⁹⁶³ ve taúür eylemek veyâ (11) çölmekde çúarmaú iledir. Ve gâhi zeyt ile áuvarurlar.

(12) *Dühni'l-benc*: Anıñ ùabèi aâacı gibidir eger ısıcaú áu ile çúarsalar. Ve eger (13) yaàlar iøâfe olınsa öekr olan úyâsa dâòil olur. Ve anıñ nefei mücerrebirdir uyúusuzluk⁹⁶⁴ (14) ve úalú için ve cünýna ve mâliöylyânıñ evveline ve dimâân yübsine ve tecfif-i ruüybâta (15) ve nezelâta⁹⁶⁵. Ve bârid olanları şiric ile ialâó ider ve maóryr olanları (16) ve lehibi ve mefââl êarabânını ve áudâei zeyt-i infâú ile ve arıú olanı àâyet ile semiz (17) ider, òuâyâ eger cevz-i Hindî ile istièmâl iderse. Ve eger nîm-birişt yumırdayı (18) anıñla yiseler semiz ider ve şişleri óallider, òuâyâan úaşáularda.

(19) *Dühni'l-beyø*: Bevâsiriñ isúâuna mücerrebirdir. Ve pek olan şeyleri yelin⁹⁶⁶ ider (20) ve kelefî ve nemeşi ve òuşynet-i cildi zâyl ider. Ve âanèatlarda èaceb fieli olur. Ve (21) âanèati oldur ki anı bir delüklü ôarfa úoyub úâbla üzerine döndürsünler [145a] (1) ve âteşi yuúarusından yaúalar anıñ yaai eriyüb ôarfa döküle. Kütüb-i úadimde böyle meökýrdır (2) ammâ müte'aòòirin iktifâ eylemişler. Anıñ áarusın alub bir ùâcine úoyub ve ol ùâcin bir yana (3) mâyl ola ve yumurda áarusı èalâda ve âteşi âheste yaúub andan áuan bir bir ââfi olur.

(4) *Devúas*: Ol, Şâm'da óaşıseti'l-berâai ve úamle ile meşhýrdır. Bir rebîèi ottır, (5) òuzeyrânda yetişür, úaşıú ve vâdilik yirlerde olur, bir arşyn úadarı uzanur. Beyâø (6)

⁹⁶³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "öğütmek" (163/1) ifadesi vardır.

⁹⁶⁴ Kelimenin bir kısmı şeklinde haşiyeye yazılmıştır.

⁹⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁹⁶⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "leyyin eder" (162/8) şeklinde geçmektedir.

çiçeği olur ve yemişi ke-õÀlik ve rÀyióası eyüdir. Ve anıñ baèøısınñ toðumı cezer gibi olur ammÀ yabraúları (7) kerefs gibidir. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide, muóallildir. Ve èavratlarıñ óamline muèin (8) olur ve erleriñ şehvetin úaièider ve istisúÁyı, riói ve úuluncı ve òavÀniúi ke-õÀlik (9) úaièider ve úılı iálÁó ider ammÀ baş aarısın getirür ve bögreklere øararı vardır. (10) Bal anıñ muálióidir. *Ve şerbeti*: Yarım miáúÀle degindir.

(11) *Dýd*: Ol, eánÁf-ı keáiredir. Eyüsi ipek úurdıdır. Ve ol, maèúyle iúlimlerde (12) ve bÀrid bilÀdlarda ŞÀm ve èAcem gibi yerlerde olur. Anıñ aalı ufaú toðumdır. Óardal gibi (13) áaru beyÀø olur, NebÀtÀt toðumına benzer. Úuvveti anda óifò olur. Ázeriñ vasaù geldikde (14) ŞÀm vilÀyetinde ve Àzeriñ evvelinde veyÀ Àoirinde àayrı yirlerde aàacın gögermegi óasebince (15) úoltuúlarda götürüb sinek gibi úurdlar çúar tyt aàacınñ yabraúlarına. Ve úurú güne degin (16) tyt yabraúların yedürürler úuvvete gelince. Ol úurú günde üç kerre àÁyim olurlar. Evvelki (17) áavmları bir gün, ikinci áavmları iki gün, üçüncü áavmları üç gün. Bu müddetlere bir şey (18) yimezler⁹⁶⁷. Vaúiti geldikde şioden ve retenden anlara bir óazme yaparlar. Ol úurdlar (19) anlarıñ üzerine çúub çevrelerine ibrişim ile nesc iderler, kÀmil olduúda anıñ (20) içinde ölürler. Ve anıñ toðumın alub áaúladıúda bir úabaúa úorlar, óariri úaiè idince (21) anı çúarub yabana bıraarlar. SÀèatince ölür. Ol, óÀrdır evvelkide, raùbdır ikincide. Küli [145b] (1) dükeli yaraları etlendirir ve ruÿbÀt eáerlerin zÀyil ider. Ve eger sircide bişirseler (2) şişleri ve òmÁúı berì ider yaálamaú ile ve òafaúÀnda içmek ile. Anıñ òavÀããından oldur ki (3) eger óÁyıø olan èavrat anı messeylese fÀsid olur. Ve àarb cÀnibinden gelen (4) rÿzigÀr daòì anı fÀsid ider. Ve óaririñ úurdından òoñra úırmızı úurdı eyüdir ve ammÀ (5) áanavber aàacınñ úurdı óazÁyın⁹⁶⁸ devÀlarındandır. Bir miáúÀle degin eger anı sürseler (6) bevÀsiri sÁúúider ve maúèadı iálÁó ider yaálamaú ile ve şavāayı úaièider içmek ile.

(7) *Dýà*: E'l-muòayø.

DýşÀb: ÖurmÀ şiresi.

Dýúý: Berri cezeriñ toðumı ve baèølar (8) dimişler kerefs toðumıdır.

⁹⁶⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁹⁶⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *أدوية الدخان* “zehayir devaları” (163/27) şeklinde geçmektedir.

Dyã: Dehr òlù yÀ zencÀra yÀ ãuyı ve beyÀø çamura (9) dirler ki Mıâr'da ìafil ile meşhÿrdır ve Óaleb'de beylÿna ile meşhÿrdır

(10) Davmmaúla: Ve ballÿüdan müstedir olana ìlÁú olunur.

(11) DevÁ: Baèø uúalÀ dimişler ki ol, müshil ve àayr-i müshile memzÿc olan şey'iñ adıdır (12) ki maècÿnlar áifatında ola. Ve bunda naôar vardır. ZirÀ èorfde àÀlib terÁkibe áovuú (13) gelür. Ve bu kelÁm baèiddir. Ve baèølar dimişler ki bir maècÿnıñ menÁfièi çouú olsa bu isim (14) aña ìlÁú olunur. Eger bu, áaóío olsa⁹⁶⁹ tesmiye olunması evlÁdır. (15) Ve ôÁhir olınan oldur ki devÁ didikleri ìlÁú-ı èÁmda her şey ki anıñ ile tedÁvi iderler⁹⁷⁰. (16) Aña ìlÁú olunur. Ve bunda murÁd olan oldur ki her şey ki serièü'l-fièl ve mü'eáair ola (17) aña devÁ dirler. Ve bunıñ ile tiryÁú mÁ-beyninde farú oldur ki bu tiryÁúdan eèamdır. Ol (18) ecilden bu isme tercüme olunur.

(19) DevÁ'i'l-kebrít: Ol, terÁkib-i úadimedendir ve tiryÁúdan evveldir. Eyüsi bermÿdede (20) terkib olanıdır ki bÁbede yetiše baèdehu istièmÁl olına ve anıñ èaúÁúiriniñ (21) şurÿü ile evÁÁfı kÁmil ola. Ol, evvel terkiblerdendir ki istièmÁl olunmaz, illÀ altı aydan áoñra. [146a] (1) Ve úuvveti üç yıl veyÀ dört yıla degin úalur. Ol, óÁrdır ikinciniñ Àdirinde ve yÁbisdir (2) üçünciniñ vasaúnda. Úadimì ısıtmalara ve bÁrideyne ve nisÁ'aya ve mefÁÁıla kerefs (3) áuyı ile nÁfièidir ve yereúÁna ve úóÁla baúl áuyı ve bél aàrısına ısıcaú áu ile (4) ve balàama ve pirlere ve úışda Rÿm vilÁyeti gibi yerlerde bal ile ve bunlarıñ oilÁfı olan (5) yerlerde sögüd aàacınıñ áuyı ile. Ve óaãÁyı ezmede ve faøalÁtı cÁri eylemede sikencübün (6) ve úadimì suèleye ve gögüs emrÁøına berşÁveşÁn ìabiòì ile ve aàulara süd ve yemişler (7) rubbı ve bevÁsiri øaèif eylemede ve emrÁø-ı maúèada kürrÁá áuyı ile ammÁ ol, (8) Áemi arıú ider. Et áuyı anı ìálÁò ider. Ve cigeri øaèif ider. èUnnÁb (9) ve ketire anıñ muálióidir. Ve şerbeti: Bir dirhem. Ve Hind ehli buña çouú raàbet (10) iderler. Ve äin pÁdişÁhları úuvvet için istièmÁl iderler. äanèatr: Benc toðumı, (11) úurdumÁnÁ, libÁn-ı öeker, mürr-i áÁfi her birinden on iki miáúÁl; fülful-i ebyaø altı dirhem; (12) áaru kebrít, dÁr-ı fülful, úusu mür, zirÁvend-i ìavil, lifÁó aàacınıñ úışrı, ferbiyÿn (13) her birinden üç dirhem. äamàları şarÁbda yÁ müaelleáde ezeler ve üç miálince áÁfi bal ile yoàuralar.

⁹⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁹⁷⁰ Kelimenin -ler kısmı haşiyeye yazılmıştır.

(14) *Dev'ü'l-körküm*: Aña maècÿn-ı c'Àvı daöi dirler, dev'ü'z-zaèfer'Àn daöi dirler. C'Àlinÿs'ın (15) ãn'Àeatındandır. Ve Fürs óükem'Àsı anı pek èaziz útarlar. Ve Hind p'Àdiş'Àhlarının òazinelinde (16) d'Àyim mevcÿddır. Zir'À anı ile úuvvetlenürler. Ve müfred'Àtta ecz'Ànıñ aèòamıdır. Úaçan ki (17) yeşil baúyl ãuyı ile úarışdırsalar iki aydan ãoñra istièm'Àl iderler ve úuvveti üç (18) yıla degin úalur. Ol, ó'Àrdır ikincide ve muètedil vey'À raúbdır evvelkide. Cigere (19) dev'Àlarıñ eyüsidir, istisú'Àya ve yereú'Àna ve süddelere ve riòe ve ısıtmaya n'Àfièdir ve feraó (20) getirür⁹⁷¹ úavı ider⁹⁷² i'Àl'Àó ider. Ve bögreklere øararı vardır. Mı'âu'ki (21) mu'Àlióidir. *Şerbeti*: İkiye degindir. Ve ãan'èatı: R'Àvend bir buçuú vaúıyye; lük, úusú [146b] (1) mürr, fi'ú'Àó, uòòur, óabb-ı ã'Àr, türmüş, óilbe, siy'Àh fülful her birinden bir vaúıyye; üç úadarınca (2) bal ile úarışdıralar. (3) *Ve amm'À dev'À'i'l-misk*: İki nevèdir. Maècÿnlarda gelse gerekdir. Ve dev'À-i'⁹⁷³ terk (4) ittik zaèfer'Ànıñ dev'Àsı ile iktif'À olundu'Ài ecilden. (5) *Ve amm'À dev'À'ü'l-òai'Àüf*: Çouú f'Àyidesi olmadu'Ài ecilden tecrube eylemek ile terk olındı.

(6) *Deyúyrcas*: Yÿn'Àncadır. Ve bu, 'Àdeme evvel úatièlar için ki Úıbrıs vil'Àyetinden (7) bir yerden gelür. Ve dimişler ki anı çıúarub yaúarlar. Ve baèòı nuó'Àsı sebk (8) ittikleri zam'Ànda býtesinde olur. Ve baèòlar dimişler ki mürú'Ài'À'À, y'Àúýt andan (9) olur. Evvelkisi maèdenidir. Ol, eyüsidir. Ó'Àrdır üçüncide, òuşkdır anda y'À ó'Àrdır (10) dördüncide. Etləri úaynadır ve z'Àyidin z'Àyil ider ve yaraları ve èufÿn'Àtı z'Àyil ider. Ve òm'Àú (11) için d'Àòile istièm'Àl iderler. Ve óíkkeyi ve cerebi sürmek ile z'Àyil ider. Ve ol, a'Àudır. (12) Ketire ve liè'Àblar ve úayyeylemek anıñ mu'Àlióidir. *Şerbeti*: Bir úir'Àna degindir. *Bedeli*: (13) Ó'Àrice istièm'Àl eylemekde zenc'Àr.

(14) *Dinb'Ànyıs*: Maèn'Àsı d'Àyimü'l-èai'Àş. Aña óasü'l-kelb ve şevki'l-v'Àric ve mışú'r-(15)-r'Àèi daöi dirler. Anıñ èuúdelü, mücevvef s'Àúları olur. Ve her bir èuúdesinde iki (16) dikenlü yabraúları olur. Müstaül ve ince ve içi ya'Àmur ãuyı ile òolu olur. Anda (17) úozalar olur. Başı úunfid başı gibi olur. Úaçan ki úırsalar içinden küçük úurtlar (18) çıúar. Ol, bey'Àø ve şeff'Àfdır. Temÿzda ve 'Àbda çouú olur. Anı ãaúarlar. Úuvveti çouú

⁹⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-haom (164/18) ifadesi vardır.

⁹⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ri'e (164/18) ifadesi vardır.

⁹⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "meliki" (164/20) ifadesi vardır.

(19) zamân úalur. Ol, óârdır evvelkide ve yâbıdır ikincide. Aòlâü-ı àaliòeyi ve süddeleri (20) óallider ve cigeri úavî ider ve aàulara tiryâú gibidir ve envâè-ı úurtları⁹⁷⁴ iòrâc (21) ider ve òavâniüi óallider ve dişleri ve başda olan yaraları îâlâó ider. [147a] (1) Ve bögreklere şararı vardır. äamà anîñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir.

(2) *Dünyâdevey*⁹⁷⁵: Züferâya îlâú olunur.

(3) *Divdâr*: Rÿm èindinde lifâó dirler. Maènâsı cinn aàacı dimekdir. Ve Óekim

(4) Dâvyd diyârında bir aàaca îlâú olunur ki ardÿc dimekle meşhÿrdır. Ol aàac (5) úızıldır ve râyióası eyüdir. Ve dirler ki anîñ äamâı èaleki'ü-üfaşdır.⁹⁷⁶ äaúalarlar (6) gencler açmaú için. Ve cinleriñ anı almaâa úudreti yoúdır. Ve Óekim Dâvyd dir ki ben (7) tecrube ittim, äamân bulmadım ammâ aàacı çoúdır. Hind diyârlarında olur, küçük ve (8) siyâha mâyildir. Acılıâı vardır. Ve Hind ehli ısıtma için ve riyâó-ı àaliòe ve øuef-ı (9) cigere istièmâl iderler.

(10) *Dig-ber-dig*: Maènâsı devâ'ü'l-esnân. Necâşîeà terkiplerindedir ki òulefâ (11) için yapmışlar. Aâzı îâlâó ider ve eufÿneti ve úuryó-ı òabiâeyi zâyl ider (12) ve úanı úaièider serpmek ile ve ruÿbâtı úurudır nitekim olsa sürmek ile ve bal ile (13) eâerleri úaièider nitekim olsa. Ve dâòile istièmâl eylemezler. Zîrâ muóırdır. (14) Nÿre ìaşı ki äuya úonmamış ola on beş dirhem; úızıl ve äaru zernìò her birinden (15) altı dirhem; mürr-i äâfi iki dirhem; zencâr bir dirhem şarâb sirkesi ile yoàurub äaúlayalar.

(16) *Óarfü'õ-õâl*

(17) *Õâfenbedâs*: Maèrib'de aña mâòeryÿn dirler. Ol, bir ottır ki yabraúları yaââı (18) ve çiçegi beyâódır. Ve óabbü'l-âârdan küçük óabbı olur. Aàacı zeytÿn aàacına benzer. (19) Ve âârlar arasında olur. Ve úabuâı àâyetle siyâh olur. Óuzeyrânda úaièiderler. (20) Ol, óâr ve yâbıdır üçünciniñ âòirinde. Muóallil ve muúaièedir. Keymÿsâtı iòrâc ider (21) ve süddeleri açar ve òâricde istièmâl olunur ve zâydâtı zâyl ider ve ââlili ve òuşk-rîşâtı [147b] (1) sâúü ider, veşem gibi eâerleri úaièider. Ve ekâeri

⁹⁷⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında أنواع الديدان *envâèü'l-didân* “kurt çeşitleri” (164/32) şeklinde geçmektedir.

⁹⁷⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ديدان آرييه *dinâriyye* (164/34) şeklinde geçmektedir.

⁹⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta المذخر، “sızdırarak” (165/1) ifadesi vardır.

eùbbÀ dÀòile istièmÀlin cÀyiz görmezler. ZirÀ (2) muúaüè ve muóriúdir. NişÀ ve ketire anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Üç úirÀta degindir. *Bedeli*: (3) İki miálince mÀõeryñ.

(4) *Õibl-i Hindi*: Tosbaainıñ kemigidir nitekim dimişler. Ve ol, àÀyetle siyÀh olur. Ve baèøıı (5) āaruya [mÀyil] olurlar. Ve eyüsi aair ve berrÀú olanıdır. Ol, bÀrid ve yÀbisdir ikincide. Eger (6) óakkidüb içseler bevÀsiri øaèif ve sÀúü ider. Ve eger üstine daøi sürseler (7) yine sÀúü ider. Ve eger şışlere ve sereüAnlara ve ðanÀzire úosalar óallider. Ve bal ile (8) içmek úuryó-1 úaāabayı etlendirir ve óayø úanın úaüèider ve rubè ısıtmasın zÀyil ider. (9) Ve eger ol kemik ile ve bir aāacın ki bir Àemi anda aāmiş olalar bir úüèasıyla (10) ve bir úatl olınan Àemiñ bir miúðAr mezÀrı topraayıyla bir kimseyi buøyr eylese sióri bÀül (11) ider. Ve mÀ-beynde olan fitneyi zÀyil ider ve èadÀvetlü olan kimselerün mÀ-beyin (12) ıılÀó ider. Ve anıñ òvÀāāındandur ki eger ol kemikten ùarú yapsalar ve ol ùarú ile (13) başı darasalar bit düşmegi ve úılın dökülmegin menèider. Ve eger èavratlar anıñ (14) òuøÀbın ideler uşáú düşmegin menèider ve ùaurmaai daøi ÀsÀn ider. Ve anıñ (15) øamÀdı burýz-1 maúèadı yerine red[d]ider ve ferzcesi⁹⁷⁷ seyelÀn-1 ruiybÀtı menèider. (16) ve ol, cigere muøırdır. Elma anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Yarım dirhem. *Bedeli*: Úunfuó kemigi.

(17) *ÕübÀb*: Meşhýr olan sinekdir, erðÀā çou olduúda óāñil olur. (18) Evveli beyÀø úurtlardır. āoñra bir haftadan eksikte müteòallıú olur, berd-i şedid (19) ve óarr-1 şedid olduúda ölürler. Ve ùatluyı severler, zeytte ve úilyÀnyş didikleri (20) ottan ve kÀfyır ve zerniòden úaçarlar. Ol, eānÀf-1 keāiredir. Eyüsi siyÀhı ve gögi (21) ve āarusıdır. Ol, aaulikden òAli degildir. ÓAr ve raübdır evvelkide. Úaçan ki şışlere [148a] (1) úosalar óallider, òuāýā gözde olan şışlere. Ve ziyÀde eti zÀyil ider ve úılı tókülmeden (2) alıúor. Ve yanmışı bal ile dÀ'i'ā-āaēlebi ve óıkkeyi ve úavÀbi[yi] menèider sürmek ile. Ve úaçan ki (3) başın kesseler ve ilan ve èaúreb ıırmasına sürseler aauyı ceøb ider, òuāýā (4) arı aausın ve ùalarda cemè olan necÀseti. Tecribe olınmışdır maāā ve úulunc ve òınÀú (5) izÀlesine bal ile ve āu içmek ile. Ve MÀÀyesaè'da menüýldür ki ol, baraāda ve beháuda (6) úirilÀl işin işler eger anıñ gibi istièmÀl eyleseler. Ve anıñ òvÀāāındandur ki úaçan (7) yedi sinegi bir úamışa úosalar ve mýma útalar, bir èavrat

⁹⁷⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır. Kelimenin noktası unutulmuştur.

bile götürse $\text{w}^{\text{a}}\text{urma}^{\text{u}} \text{a}^{\text{n}}\text{a}$ (8) sehl olur. Ve anıñ yanmışını öekere üfürseler bevli $\text{c}^{\text{a}}\text{r}^{\text{i}}$ ider. Ve eger kündüs ve zernòden (9) bir sinek äyretin yabsalar ve bir yire úosalar sinek ol yirden menè olur. Ve dimişler ki (10) eger úılı úazub ve anı birúaç kerre yerine sürseler úılı $\text{c}^{\text{u}}\text{ma}^{\text{a}}\text{i}$ menèider.

(11) ÖerÄrió: Bir úuřdır. Büyügi arı gibidir. TÄze otlarda sÄkin olur ve ekaer yayıñ (12) evÄyilinde bilinür. Ve eyüsi sevÄda ve óumreye mÄyil olanıdır ve äaru òaıları ola. Ve kemi (13) yeşili, äoñra úızılıdır. Ol, óÄr ve yÄbisdir üçüncide yÄ ikincide yÄ dördüncide. Muúaüè (14) ve muóallildir. Ve süddeleri açar ve óaãÄyí ezer tecribe ile ve óayø úanını ve bevli $\text{c}^{\text{a}}\text{r}^{\text{i}}$ ider (15) ve ìalaàı zÄyil ider. Ve äàar etiniñ meraúı ile kelebi zÄyil eylemede bir řey aña muúÄbil olmaz. (16) Ve Mıãar ehli anı bir miúðÄr zeyt ile ezüb köpekden òavf idenlere istièmÄl ittürürler. (17) Ve fi'l-óauúúa ol, bu devÄya maöäyâdır. Ve òÄricde dÄ'i'â-äaèlebi ve óikkeyi ve cerebi nemşi (18) ve úuryóı ve cederi baúÄyÄsını ve behaúı ve baraãı zÄyil ider sürmek ile. Ve anıñ ile (19) iktióÄl eylemek beyÄøı ve sebeli ve ôifreyi gözden úaèèider. Ve anıñ ile pýlÄddan iktifÄ (20) olunur. Ol, muóriúdir, úan işedir. Ve èÄm ôann ider ki kilÄb⁹⁷⁸ [muötelife]dir. Ve cenini (21) sÄúúú ider ve òinÄú ve kereb ve maàaa tevellüd ider ve deri[yi] yaralar. Ol ecilden úılı [148b] (1) çúarmada anıñ istièmÄlinde ictinÄb iderler. Maè-haöÄ ol úılı çúarmada edviyelerin (2) aósenidir. Ve edhÄn anıñ øararın ìälÄó ider. Ve eger bir çamurdan olan ôarfa (3) úosalar ve yaúsalar yÄ bir beze úoyub sirke üzerine töksünler, äoñra bişürsünler (4) àÄyet ile eyüdir aaulı óayvÄnÄt için. Ve ketireyi aña úatalar. Ve anı için kimse úay[y] (5) eylesün yaà ile ve meraú ile. Ve rubları yalayalar. Ve öürrýouñ şebet birdir. Ve äavÄb (6) olan dükelisiniñ istièmÄlidir. Ve baèølar dimişler ki ùarafların kessünler yÄ èaksince. (7) Ve *bedeli*: äanavber úurdı.

(8) Öarú: Úuřlaruñ tersine ìüÄú olunur. Cemièan aalı ile biledir. (9) Ve òandeúýya daði ìüÄú olunur. Ve úaçan ki úuř tersi diseler betýma murÄd olunur.

(10) Öüryí⁹⁷⁹: ìüÄú olunur ol řey ki úaèè-i ruüybÄt ve úan ve ìälÄó-ı cirÄó (11) için ezeler ve äuya úarıřdırmayalar. Ve göz edviyesinde meökýr olanlardan ziyÄdedir. (12)

⁹⁷⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بالمختلعة . *muötelife* (166/8) ifadesi vardır.

⁹⁷⁹ Kelime ؤرى şeklinde yazılmıştır.

ZirÀ müberriddir. Ve amñ ikâArında øararı youdır. Ol, úadimî terkiblerdendir úanı (13) úaèeylemek iètibârı ile. Ve bundan àayrısı muóeádir.

(14) Öürýr-1 ebyaø: İstièmÂli sehl ve laüfdir. EüfÂle muvÂfiúdur laüf olduàı (15) ecilden, göz aarısın óallider ve ruiybÂtı úurudur sürèat ile. *äänèatr*: Anzarýt, (16) çışm her birinden bir cüz'; óabbe-i sevdÀ ve nişÀ her birinden yarım cüz. Ve gÀhi verd, benc⁹⁸⁰ (17) ve isfidÀc rubè cüz' ziyÀde olunur úaçan ki maraø geç eyü ola.

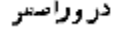
(18) Öürýr⁹⁸¹: Öikr olanlara nÂfièdir. *äänèatr*: Anzarýt bir cüz'; äabr, (19) zaèferÀn, bizr-i verd her birinden yarım cüz'; afyñ iki dÂnú dimèa çoú olduúda. (20) Ve gÀhi bir mÀmeyâÀ ziyÀde iderler ve óumret olduúda òavlÀn-1 Hindi biriñ nîâfi. (21) Ve baèøı keó[ó]Àller öürýrını aña muøÀf iderler. Aña munâif dirler. Ve ekâer Mîâr'ıñ [149a] (1) bimÀristÀnında istièmÂl iderler ve ammÀ ŞÀm ve èIrÁú ehli aâfer-i melekÂyÂyı cemèiderler. Ve ehl-i (2) ÓicÀz, çışm ve anzarýt iútiâAr iderler ve ehl-i Hind körküm ve nişÂyı aña muøÀf iderler. Ve⁹⁸² (3) bunlarıñ her birisi mübÀlaaa iderler meökýr olanıñ taèòimi için.

(4) Öürýr: Yarayı bitürür ve ruiybÂtı tecfif ider ve zÀyidÀtı úaèider. *Ve äanèatr*: (5) NÀr úabuàı, mÀzýc, şeb, zÀc-1 esÀkife, saèd, úurûs-1 muóriú her birinden on, nuóAs-1 (6) muóriú beş, mürr, dem-i aòaveyn her birinden iki. Ve gÀhi anzarýt iøÀfe olunur yÀ zÀc èivaøına (7) iderler ve kender úabuàı her birinden iki.

(8) Öürýr: Meökýr olanlarda serièü'l-fièdir. *äänèatr*: äabr, cülnÀr, kündür úabuàı.

(9) Öürýr: Úanı úaèider ve úurýóı úurudur. *äänèatr*: BürÀdet-i óadid ve nuóAs ve şeb, (10) ùyn-1 maòtým berÀber mÀmeyâÀ, äabr, kündür sereüÀn maraølarına anzarýt ve süstlikde (11) ve aarılarda daúú, körsine, şýniz her birinden birisiniñ nîâfınca. Ve gÀhi evvelkileri úurâ (12) idüb ve furunda yaúub istièmÂl eylemekden evvel ve bevÀsirde ve öeker yaralarında ve (13) maúèad emrÀøında äýf ve úabuú ve mÀzýc ki yanmış olalar züft veyÀ úaürÀn ile. CülnÀr, (14) mürdÀrsenc, ruâÃ-1 muóriú her birinden Àòirkilerün birisince şışiñ úuvvetinde (15) ziyÀde olunur gök sýsen birisiniñ miâlince. Ve dimişler ki

⁹⁸⁰ Metnin Arapça nüshasında e'l-verd benc (166/18) şeklinde geçmektedir.

⁹⁸¹ Metnin Arapça nüshasında öürýr-1 aâfer (166/18) şeklinde geçmektedir.

⁹⁸² İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

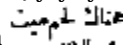
mücerrebdır maúèadiñ emrÀøına (16) úızlı balıú başı⁹⁸³ ile ve eski penir úurumıř olalar anları serpmek ile. Ve úaçan ki bir èuovıñ (17) eti uyumıř⁹⁸⁴ ola yÀòyd bir yarayı geñ itmek murÀd eyleseler pes⁹⁸⁵ zÀclara zerniölere (18) ve deñiz köpüğine ve Àşaúa ve anzarÿta ve zencÀra ve nuóÀs ile ruãÀãıñ úabuúlarına (19) olur serpmek ile yÀ fetil eylemek ile yÀ merhem eylemek ile. Úabibiñ re'yine göredir ammÀ (20) eti úaynadurmaú isteseler ve yarayı iâlÀó bes medÀr áabra ve demi'l-aòaveyne (21) ve kündüre ve rÀtinece. Ve ol şey ki úanı kese ve afyñ ve kirec ve dilki yüñi ve řÀdeneye [149b] (1) olur öikr olan řarúlar ile.

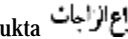
(2) *Öürÿr*: áibyÀanıñ sünnetine nÀfièdir. Ve iâlÀó ider. Ve cirÀóÀt-ı laüfeyi iâlÀó (3) ider. *áanèatr*: Verd, Às⁹⁸⁶, úaniariyñ, cülnÀr, aúÁuíyÀ, dem-i aòaveyn, anzarÿt, ùyn-ı maòtÿm yÀ (4) ùyn-ı Ermeni, úabÀřir cemièsin yÀ her ne bilinür ise. Ve gÀhi merhem olur yumırdanıñ aàı ile.

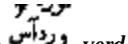
(5) *Öürÿr*: Demirden iktifÀ olunur ve yaraları etlendirir. Úızıl ve áaru zerniò her birinden (6) bir cüz'; zÀc, nÿre her birinden yarım cüz'; úalúand, úalúadis sekizden bir cemièsin (7) sirke ile yoàursunlar ve arpada yigirmi gün úosunlar, áoñra çúarsunlar. Ol, (8) etleri úaynadur ve bitürür ve yayılan yarayı úaièider ve bevÀřir gibi zÀyidÀtı keser.

(9) *Öenebi'l-òayl*: Bir òařebi ottır. Çou budaúları olur ve yapraúları incedir. Ve (10) anıñ yemişi ve çiçegi olmaz. Ve bir úavldede dimişler ki anıñ çiçegi olur. BeyÀø ile gök (11) mÀ-beynindedir. Ve řÀm'da çou olur. Ve vaúti çou zamÀn úalur. Ol, bÀriddir ikincide (12) ve yÀbisdir üçüncide. Ve anıñ büyüğiniñ nefèi elóÀm ve edmÀl ve úan kesmekdir içmek ile⁹⁸⁷ (13) ve òÀricde sürmek ve sepremek ile ve èusri'n-nefesi ve suèle-i demeviyeyi ve emrÀø-ı (14) áadrı ve cigeri èale'l-òuãÿá istisúÁyı óalleylemede. Ve gÀh olur ki fatúı bitürür (15) eger çou içseler. Ve baèølar dimişler ki ol, áin yaàımñ bedelidir. Ve ol, (16) sevdÀ tevellüd ider ve cüòÀma uàradır. Ve bÀdem yaàı anıñ muálióidir. *Ve şerbeti*: (17) Bir dirheme degindir. *Ve bedeli*: Miálince rÀmek.

⁹⁸³ Bu kelime, bir işaretle gösterilerek haşiyeye yazılmıştır.

⁹⁸⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "eti ölmüş, uyuşmuş" (166/33) şeklinde geçmektedir.

⁹⁸⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "zÀc çeşitleri" (166/34)ifadesi vardır.

⁹⁸⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında verd, Às (167/3) şeklinde geçmektedir.

⁹⁸⁷ Bu kelime haşiyeye yazılmıştır.

(18) Õenebi's-sebiè: Bir sÂû müâelleâ ottır. Büyüdükçe müdevver olur, iki (19) öirÀedan ziyÀde tecÀvüz eylemez. Ve dikenlü yapraúları olur. Ve úuvveti üç yıla degin (20) úalur úaçan ki gölgede úurudsalar. Ve ol, bÀriddir ikincide ve yÀbisdir (21) evvelkide. Ol, úÂbıødır. Ve şışlerin tiryÁúıdır egerçi bile götürmek ile. [150a] (1) Ve ehl-i Berber ve Zenc, bu eclden anı êaziz útarlar. Ve kesri daði cibr ider içmek ile ve yaälamaú ile. (2) Ve şiresi müsteròì kirpikleri şedid ider. Ve eger anı aúÁúıyÀ ve mÀmeyâÀ ile mefÀâla (3) sürseler sÀkin ider ammÀ áudÀè getirür. Küsfere anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Bir dirhemdir. (4) *Ve bedeli*: èİnebi'â-âaaleb.

(5) Õenebi'l-cerõyn: Bir ottır ki aalı incedir. Úamışlı budaúları olur ve yabraúları birbirinden (6) uzundur ve çiçegi ve toðumu reşAd gibidir. İllÀ anıñ úaemı acıdır. ŞÂM'da ve Felisün'de (7) olur. Ve úuvveti on yıla degin úalur. Ve ehl-i ŞÂM èindinde èirú' n-nyr dirler. Ol, óÂrdır (8) ikincide ve yÀbisdir üçüncide. Şiresi beyÀøı úaèider úamzırmaâla ve anıñ eczÀsı (9) ile sürmelenmek ke-òÁlık. Ve ol, gözi rýşen ider. Ve úaçan ki mÀ'i'l-meklybıñ òavfindan (10) içseler anı beri ider ve áancıyı ve áaliò rióleri sÀkin ider. Ve bögreklere øararı vardır. (11) NişÀ' anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirheme degindir. *Ve bedeli*: Buðyr-ı Meryem rubèınca.

(12) Õenebi'l-fÀre: LisÀni'l-óamel.

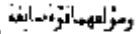
Õenebi'l-óayvÀn: Cemîesinde òayr youúdır.

Õenebi'l-ìl úarfî: ÕeòÁyirdir ve issidir.

(13) Õeheb: MeèÀdin-i maibýèanıñ re'isidir. Ve dükeli maèdeniler maèdenlerinde úaleb (14) olunur. Ve anlara ÁfÀt èÀrıø olur, illÀ õeheb⁹⁸⁸. Ol, rütbesinden áayrı úaleb eylemez. (15) Ve anıñ tekvini zeybaú⁹⁸⁹ ve kebrít heyylÁatından olur úaçan ki òÁliâ olalar. Ve evvelkiniñ (16) bir áülüâi ve ikinciniñ iki áülüâinden olur. Ve anlarıñ mevlifi⁹⁹⁰ úuvvet-i áÂbıâadır. Ve fÀeilleri (17) óarÀretdir. Ve bÁúì èilel-i maèlymdır. Ve anıñ olmasınınñ ibtidÀsı güneş burc-ı şerefde (18) merrió-i mesèyde muúÁbil ber-mehÁtta olanıdır. Ve áayrı yirde kÁmil olur. Ve eyüsi (19) Úıbrıs'da olanıdır, áoñra Óabeşe úâlarında ve Sind eürÁında ve evsâı-ı Mıâır'da. (20) Ve kemi Anıúúiye'de olanıdır. Ve

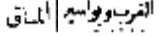
⁹⁸⁸ Cümle, *illa zehebe afat arız olmaz*, şeklinde düşünölmüştür.

⁹⁸⁹ Kelimenin altında *cive* açıklaması bulunmaktadır.

⁹⁹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *anlarıñ ikisi* (167/31) şeklinde geçmektedir.

iòtilÀfı civÀnıñ àÀlebesi óasebinedir. Ve gÀhı fiêêa ile (21) úarışdurub aâlnıñ menziline nÀzil iderler. Ve ednÀsını èilÀc ile aèlÀ iderler. Ve aèlÀ [150b] (1) eylemegin eczÀsı zÀc ve bÀrÿd ki berÀber olalar ve şeb ve úuz biriniñ niâfınca úaçan ki bunları (2) defli ve Às gibi ile muókem ideler. Ve ol, munùraú olan şeylerüñ aúvÀsıdır sÀyir Àfetlerde (3) ve dehrin Àòirine degin úalur bilÀ-taâyirin. Ve bir úavlda dimişler ki çig anıñ rengin fÀsid ider (4) ve buàday kepegi anı óifòider muúlaúan. Ol, muètedildir. Ve bir úavlda dimişler ki óÀr (5) ve raùbdır evvelkide. ÓÀhiri ve bÀùnı birder⁹⁹¹. Ve òafaúÀnı ve istisúÀnıñ evÀyilini ve ùalaàı (6) ve yereúÀnı ve bögrekler øuèfını ve meàÀnede olan óaãÀyı ve óurúa-i bevli ve bevÀsirin envÀeinı (7) ve vesvÀsı ve cünÿnı ve cüòÀmı ve pek olan maraøları úatèider içmek ile ve àarèayı ve mehmÿmı (8) muúlaúan. Ve gözde olan beyÀøı ve sebli ve kirpiklerin àilòetini ve àaşÀveti cilÀ ider göze (9) çekmek ile ve muúlaúan feraó getürür. Ve tÀbièayı ve ümmi'â-âibyÀnı ve dÀòisi ve vecaè-ı mefÀâılı menèider òatm (10) eylemek ile ve dişler aàrısın menèider úaçan ki anıñ ile úurtlasalar ve buòÀrı daòi menèider (11) aàızda àaúlamaú ile. Ve eger anıñ milçesini göze çekseler gözi rÿşen ider ve göz aàrısın (12) menèider. Ve eger úulaàı anıñ ile úarışdursalar işitmegi úavı ider ve anda olan (13) ruiybÀtı iòrÀc ider. Ve úaçan ki iràden úalan altun ile úaçan ki àarba ve bevÀsir-i mÀúa⁹⁹² (14) baàsalar zÀyil ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve úaçan ki altunı incüniñ ufaàı ile turunc àuyında (15) óalleyleseler cüòÀmı úatèider ve zaòiri ke-òÀlik. Ve eger anı ezüb dÀ'i'l-óayye ve dÀ'i'â-àeèlebe (16) ve baraàa ve behaúa sürseler zÀyil ider. Ve úaçan ki bir miáúÀl andan ve aàrınca gümüş ile ki (17) úamer ve güneş burc-ı nÀride iken ve bir bir sebk ideler ve bir úızıl bezde başa baàlasalar òavfı (18) ve òayÀlÀtı ve àarèayı ve iòtinÀuí zÀyil ider òÀaiyyeti ile. Ve eger andan ip gibi baà ideler (19) ve yedi kerre ele dolaşduralar perişÀn uyúuyı menèider ve nisÀyı sÀúıú ider. (20) Ve úaçan ki nÿşÀdır ile óall ideler ve içeler aàuları defèider ve çıúarur. Ve eger şişlere (21) sürseler óallider yÀ göze ùamzırça dükeli èilletleri zÀyil ider. Ve baèølar dimişler ki [151a] (1) anıñ hiç øararı youúdır. Ve baèølar dimişler ki meàÀneye øararı vardır. Bal anıñ muâlióidir. (2) Ve şerbeti bir buçuú úirÀia

⁹⁹¹ Kelime, incelenen metinde *birder* şeklinde yazılmıştır.

⁹⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında (168/10) şeklinde geçmektedir.

degindir. Ve anıñ òavÀããındandır ki úaçan bir óabbesini zeybaàa⁹⁹³ (3) çöker. Ve maèdenì olanlarıñ cümlesi böyle degildir. Ve civÀdan ãoñra áúletde úurşun (4) gelir. Ve mièyÀrı ellidir. Ve aalı taólilsiz ve terkibi iki áyretten ve mezciniñ kemÀli (5) nisbetincedir. *Ve bedeli: Óall olınmış yÀúytdır.*

(6) Õy-áelÀáe óabbÁt: E'z-zaèryr.

Õy-áelÀáe řevúÁt: E'ř-řikÀèi.

Õy-áelÀáe elvÁn: Úarifen⁹⁹⁴.

(7) Õy-óamse aãÁbiè: E'l- bencengeşte.

(8) Õi'b: Meřhýr bir berrì óayvÁndır, úlfet dutmaz. Ve eger úlfet ider ise de yine (9) vaóřilge rüçyè ider. Ve eyüsi úılı az olub ve anıú ve cüáesi küçük olanıdır. (10) Ol, óÁrdır üçüncide ve yÁbisdir evvelkide. Anıñ eyüsi cigeridir. ZirÀ cigere èÀrıø (11) olan emrÀøıñ cemìesine nÁfièdir ve istisúÁdan òalÀã ider içmek ile ve ısıtmadan (12) áu ile ve yereúÁnı sikencübün ile ve ùalaàı kerefs áuyı ile. Cigerinden ãoñra nÁfiè ödidir. (13) ZirÀ úuluncdan ve óaãÁdan òalÀã ider içmek ile ve dÀ'i'á-áaelebden ve kelefden ve sÁyir (14) eáerlerden berì ider sürmek ile. Ve tersi úuluncdan òalÀã ider içmek ile ve daòì buda baàlamaú (15) ile bir úoyunıñ derisinden ki úurt anı yaralamış ola, bir ip ile ki yine ol úoyunıñ (16) yüñinden ola. Ve bu, mücerrebdır. Ve àÁyet ciger fièlin úavì ider. Ve ùz ve fülful (17) ödin fièlin úavì ider. Ve iç yaàı ve dÀ'i'á-áaelebe ve taúřir-i cilde ve mefÁáıla ve nisÁ'aya (18) nÁfièdir sürmek ile. Ve bevli içmek ile óamli menèider ve aşaaadan bile götürmek ile (19) ve ùařaúlarda ke-òÁlik. Ve anıñ úılı hevÁmı ùard ider buòyrlamaú ile. Ve eger anıñ öekeri (20) ve budlarıñıñ kemigini yaúsalar ve külini øamÁd idüb bevÁsire sürseler úaièider. Ve eger (21) anıñ úılın nýřÁdır ile óall idüb şişlere úosalar óallider. Ve eger köpek [151b] (1) ıarınasına baàlasalar aàrıřın sÁkin ider. Ve anıñ dimÁãından bir úirÁù süd ile içseler (2) áarèì menèider. Ve anıñ òavÀããındandır ki otlú yimez, illÀ òasta olduúda⁹⁹⁵. Ve Àдеми (3) kesr eylemez. illÀ bir nevèi vardır ki Mıár'da aña áaórÁvì dirler ve tevÁtür ile áÀbit olmış ki (4) ol, Àдеми öldürür. Ve úaçan ki úanın úóulasalar andan rüçyè eylemez ölince. Ve eger úurdı (5)

⁹⁹³ Kelimenin altında *cive* açıklaması bulunmaktadır.

⁹⁹⁴ Metnin Arapça nüshasında *arifen* (168/20) şeklinde geçmektedir. Ayrıca kelime, incelenen metinde satırın üstüne ters olarak yazılmıştır.

⁹⁹⁵ Cümle, *illa hasta oldukda ot yer*, şeklinde düşünülmüştür.

öldükden ãoñra mekÀnında defneyleseler úoyun ol mekÀndan úaçar. Ve eger sÀkin (6) olur ise ölür. Ve eger úuyruàm ãiàırnñ mekÀnına aàsalar ãiàırlar ol mekÀndan (7) úaçarlar. Ve eger úurdnñ bir cüz'i yerin, òuãÿãÀ dimÀàn, gögercin burcında úosalar (8) yılan ve àayrı Àfetler ol burca girmez ve eger bir úoyunu ki úurd yaralamış ola (9) derisine bir èavratnñ kebenin⁹⁹⁶ yarsalar anıñla eriniñ mÀ-beyninde vifÀk olmaz. Yoòsa (10) anıñ⁹⁹⁷ dişin aña⁹⁹⁸ ve bir menzilde defneyleseler menzilde sÀkin olanlarıñ (11) mÀ-beynlerine fúrúat düşer. Ve úaçan ki úurdı boàazlasalar ve bir gözi úapanıú (12) olur ve bir gözi açú olur, ol, úapanıú olan gözi uyúu getirür yaãdıú altına (13) úomaú ile ve açú olan gözi uyúuyı menèider. Ve eger úurdnñ òpuàını aàırısı (14) olan dize baàlasalar aàırısın sÀkin ider. Ve eger ödüni çaàandar ãuyı ile (15) buruna ùamzırsalar gözde olan úızılı ããfi ider sÀèatince ve süddeleri (16) açar. Ve eger öekere sürseler ve cimÀè eyleseler ol èavrat⁹⁹⁹ (17) tecrube ile naúl olınmışdır. Ve úurdnñ gözleri, bile götürmek ile òuãÿmete (18) ièÀnet virür. Ve anı götürren àÀlib olur. Ve eger tersi ile buòÿr eyleseler (19) ãıçanlar çoú ölür. *Ve şerbeti*: Ödinden bir dÀnıúa degindir ve tersinden (20) bir miáúÀle degin, dimişler. *Ve bedeli*: Köpek tersidir.

[152a] (1) Óarfü'r-rÀ

(2) RÀs¹⁰⁰⁰: Aña óaranãil¹⁰⁰¹ dirler ve cenÀó-1 ŞÀmi daòì dirler. Ve baèolar aña úusúdirler. (3) Zirà aña müşÀbeheti vardır. Ol, bir òaşebiyü'l-aãldır. Ve levni yÀúÿü ve gök mÀ-beynindedir. (4) Ve budaúlarında yaãnı yapraúları olur ve gök çiçegi olur ve óabları úurüm gibi olur ve ùaemı (5) kesici olur. Ol, yayda¹⁰⁰² yetişür. Úuvveti iki yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide (6) yÀ üçüncide. Miède içün olan edviyelerin aósenidir, şehveti úuvvetlendirir ve cigere (7) ùalaàa ve istiròÀ-1 meàÀneye ve döşekde işeyene ve mefÀãil aàırısına ve bél aàırısına (8) ve óayø úanın baàlamasına ve göğüs aàırısına ve şaúúaya nÀfièdir içmek ile ve şişleri (9) óallider sürmek ile ve aàulı

⁹⁹⁶ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında كنب keneb(?) “nasır” (168/34) şeklinde geçmektedir.

⁹⁹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta كنيابه köpek (168/34) ifadesi vardır.

⁹⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

⁹⁹⁹ Menin Arapça nüshasının tahrip olması nedeniyle okunamamaktadır (169/3).

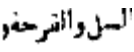
¹⁰⁰⁰ Metnin Arapça nüshasında راسن rAsen (169/6) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁰¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında ازانبل óazanbel (169/6) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁰² Kelime كنب şeklinde yazılmıştır.

cÂnverleriñ iârmasına nâfièdir muâluân. Ve úaçan ki óabların (10) müstaóleb eyleseler menî nâzil eylemede eglendirir. Ve dimişler ki anîñ ile buòyr eyleseler úavi (11) ider ve úurtları isúâù ider. Ve eger èavratlar anîñla ovunsalar àâyetle yumşau (12) ider. Ve bal ile sâýir eâerleri ââfi ider. Ve eger terbiye olınsa àâyetle eyü olur (13) ve muóallil ve hâøım olur ve iştihá getürür ammâ baş aârıdır ve menî[yi] yaúar. Sirke ve miâüakî (14) ve ekşi rublar anîñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: İki miâüâle degindir. *Ve bedeli*: Miâlince (15) úusu-ı ebyaø yâ miâfınca şauúül. Ve bir úavldè suèd dimişler.

(16) *Râvend*: Semendevr ve Melèaua ve Serendib ve äin cezâýirinde biter imiş. Ve keyfiyeti (17) ne olduâı bilinmez. Ôâhir olan oldur ki bir miúdâr pişdikde düreler ve bir müddet (18) yirde defn iderler. Ve eyüsi äini olanıdır. Ve ol, úızıl ve äaruya mâýil ve beñlü (19) olub râýiósası äauül olanıdır. Ve dile yapışur, úâbıødır äâir etine şebih (20) olmaâla. Ve úaçan ki çegneseler zaèferân gibi boyana, äoñra Türki'si. Ve bu isim Türk'de bitdügi (21) ecilden degildir ancaú Türkiye tesmiye olınmışdır. Ol, òafif äaruluâı úızılıâa [152b] (1) ziyâde olınmışdır. Ve râýiósası azdır. äoñra zencisi. Ol, siyâh ve pek olanıdır. Ve bâùnı (2) äaruluâa mâýil ola. äoñra Öorasâni'sidir. Aña Şâmi daöi dirler ve râvende'd-devâb (3) dirler. Ol òaşebi úüèalardır. Anîñ àubârı ve keââfeti vardır. Ve bu envâèlaruñ dükelisi (4) úalilü'l-iúâmedir ruýbeti olduâı için. Ve úuvveti bir yıldan evvel sâúü olur. Mâmeyrân (5) anı óifóider. Ol, óâr ve yâbisdir ikincide yâòýd yâbisdir evvelkide yâ óârdır üçüncide. (6) Muóallil ve müfettió ve muúauèèdir. Ciger ve miède äovuúluâına ve istisúâya ve yereúâna ve ùalaâa (7) ve bögreklere nâfièdir ve ısıtmaları ve óarâret-i äaribeyi úaièider òââiyyeti ile. Ve bürýdeti (8) èârıøa getürür taólili şedid olmaâla. Ol ecilden èavâm ôann iderler ki ol, bâriddir. Ol, (9) aâuları úaièider, òuâyââ èaúreb aâusı. Ve suèle ve rebve ve sillî ve óurúaya¹⁰⁰³ ke-òâlik úaièider (10) ve úanı aúan yaraları¹⁰⁰⁴ úurudır. Ve úaçan ki äabr ve kâbilî àâriúýñ ile úarışduralar ve óubýb ideler (11) dimââi envâè-ı äudâèdan ââfi ider ve vaóseti ve cünýñ zâýil ider ve nezelâttan óââıl (12) olan aòlâù, òuâyââ başda olanı ke-òâlik zâýil ider

¹⁰⁰³Bu ifade metnin Arapça nüshasında úuróa (169/26) şeklinde geçmektedir. Ayrıca kelime, incelenen

metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁰⁰⁴ Kelime şeklinde yazılmıştır.

içmek ile ve iãmzırmaú ile (13) ve gegirmegi ve tuòme olmaài menèider. Ve eger¹⁰⁰⁵ sünbül ve anisÿn gibi ile aòö (14) eyleseler aúan úanı ve āancıyı úaèèider. Ve eger müshil şeyler ile aòö eyleseler òalü (15) keser. Ve sikencübün ile süddeleri açar ve óaāÁyı ezer ve fevÁúayı ve futÿúı ve mülevven (16) nefeaı ve meāÑne emrÀøın ve raómi ve nÁfıøı ve kezÁzı zÁyil ider içmek ile ve saúúayı (17) ve ēarbeyi ve ſiſleri muúlaúan zÁyil ider. Ve anıñ ve ÖorasÀni’si ekaer insÀna, āini’si (18) gibi nÁfièidir. Ve anıñ maúèada øararı vardır. āamà anıñ muālióidir. *Ve ſerbeti*: Bir miáúÁle (19) degindir. *Ve bedeli*: Bir yarısı úadarınca gül ve òumsınca sünbül.

(20) *RÁziyÁnec*: Ol, imyÿndir¹⁰⁰⁶ ſÁm’da. Ve Mıār’da aña ſemer dirler. Ve Maàrib’de (21) besbÀse ve Mıār’ın āayÁdilesi e’l-Àn ēariza¹⁰⁰⁷ ile muúayyed iderler yaèni anisÿndan [153a] (1) iótirÁz iderler. Ve anıñ berrı ve bustÀnisi olur. Cemìesi meſhÿrdır ve rÁyióası eyüdir. Aàleb (2) evúÁtte Mıār’da bulunur. Ol, óÁrdır ikincide ve yÀbisdir evvelkiniñ Àoirinde yÀ raùbdır (3) evvelkide. ÓafauÁna ve āaæyÁna nÁfièidir lisÀn-ı ævr ile. Ve bu, mücerrebdır. Ve suèleye ve rebveye (4) ve èusri’n-nefese nÁfièidir berÿſÁvſÁn ve incir ile ve riyÁó-ı àalióeyi ve úuluncı ve ceneb ve úasıú (5) aàrisını óallider ve ruÿbÁtı úurudur ve beвли ve óayøı cÀri ider ve raómi ve meāÑneyi (6) ve aòlÀú-ı lezceyi¹⁰⁰⁸ āÁfi ider leiÁfet ile. Ve gözi rÿſen ider yaſı ziyÁde olsa (7) veyÀ úuru olsa yemek ile ve göze çekmek ile ve óayye úiāāası. Anıñla kitÀbıñ evvelinde (8) öikr olındı. Ve ehl-i Mıār bunı èirúı’s-sÿs ve èabdü’l-lÁvi çekirdegi ile müstaóleb (9) idüb içerler. Ve riyÁó-ı àalióeyi óallider ve mièdeyi iálÁó ider. Ve tecribe ile naúl olınmıſ ki (10) eger¹⁰⁰⁹ bir kimse her yıl andan bir dirhem úadarı ſeker ile óameliñ evvelinde sereúÀniñ evveline degin (11) her gün istièmÁl ideler ol yıl dükeli maraølardan maófyò olur. Ve yine tecribe olınmıſ ki (12) anıñ ſiresi ile ve çaylaà ödi ile bir sırçada úaçan ki güneſde üç hafta aāalar (13) aàudan berı ider. Sögüdü aāacı ile göze çekmek ile ve gözü āu inmesinden óifóider (14) ve óaāÁyı ezer ve óumiyyÁtı ve fevÁúı ve beheri ve òubái’n-

¹⁰⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . “kabızlığı” (169/29)ifadesi vardır.

¹⁰⁰⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e’l-*anisÿn* (169/34) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁰⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *eariz* şeklinde geçtiği için incelenen metinde şeklinde yazılan kelime *eariza* şeklinde okunmuſtur.

¹⁰⁰⁸ Kelimenin altında *yapıſıcı* açıklaması bulunmaktadır.

¹⁰⁰⁹ Kelime şeklinde yazılmıſtır.

nefesi ve āudÀ-1 bÀrideyi menèider ve ebòaranıñ (15) raübın úaièider. Ve eger şışlere sürseler óallider. Ve anıñ yanmışı yaraları dökilmeden (16) menèider. Ve maóryre baş aarısın getirür. Sikencübın anıñ muālióidir.

(17) RĀtinec: āamāü'ā-ānavber ve rĀtilec daði dirler.

RĀziúî: E's-sýseni'l-ebyaø. (18) Ve zanbaúa daði iŭĀú olunur.

RĀnic: E'n-nĀrcil.

RĀy: Nevèün mine's-semek.

RĀmehrĀn: (19) Bir mürekkeb devĀdır. Baèøı óükemĀ-yı Fürs'iñ āanèatıdır. Nefèi az olub eczĀsı keāir (20) olduai ecilden öikrini terk ittik.

(21) RĀmek: YñnĀni'dir, CĀlinýs terkiplerindendir. Ve muèetemed kitĀblarından menüyldir. [153b] (1) Eyü piŝmiŝ olub óumrete mĀyil olanıdır. Ve āayĀdile mĀ-beyninde seke'l-miske ile (2) meŝýrdır. Ve gĀhi aña sek dirler iøĀfesiz. Anıñ aemĀl-i rýóĀniyyede ve rýóĀniden (3) āayrıda daði daðli vardır. Ol, bĀridir üçüncide ve yĀbisdir üçüncide yĀ ikincide. (4) İshĀl-i müzmini ve nezefi ve sueleyi ve evcĀ-1 āadı ve øuèf-1 mièeyi ve kümneyi úaièider (5) ve úuryóları tecfif ider içmek ile ve sürmek ile. Ve óaāĀyı ezmede naúl olınmıŝ ammĀ (6) tecrube olınmamıŝ. Ve úaçan ki úına ile úarıŝdurub úıla sürseler ŝaeri siyĀh ider (7) ve kehleyi úatl ider. Ve istiròĀ-1 cildi úavi ider ve èaraúi óabsider ve èufýneti ve buòĀr-1 (8) fĀsidi zĀyil ider. Ve meāĀneye øararı vardır. Bal muālióidir. ŝerbeti: Bir miāúĀle (9) degindir. Ve āanèatr: MĀzýc bir cüz ve¹⁰¹⁰ ve nĀr úabuai yarım cüz' bunları ezüb (10) üç gün āu ile biŝürüb bir yire úarıŝduralar ve òamir gibi olınca. āoñra bir cüz'iñ (11) rubemca zĀc ve ke-òĀlik āamā bir yirde óall idüb aña āalalar ve yine nĀr úabuai úadarınca (12) üç kerre bekmes veyĀ bal muòĀf ideler ve bir sĀc üzerine úıvĀma gelince úoyalar. Ve gĀhi (13) misk ile úarıŝıú dühinden¹⁰¹¹ bir cüz' yine úarıŝduralar ve úıvĀma geldikten āoñra ufaú (14) úurĀlar idüb úurudıb āaúlayalar. Ve óikĀyet olınmıŝ ki eger nĀr úabuainıñ miālince (15) òurmĀniñ ufaından iøĀfe ideler āĀyet ile eyü olur. Ve bu iøĀfe ile terheli ve ŝışleri (16) ve istisúĀyı ve burýz-1 maúeadı zĀyil ider sürmek ile, āĀyet ile eyü ider.

¹⁰¹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁰¹¹ Kelime şeklinde düşünmüştür.

(17) Rubyb: Ol, şiresi ütulan şeyleriñ şiresidir. Ve aayrısınınıñ übòidir cirmi (18) gidince. Evvelkisi yemişlerüñdir ve ikincisi èydi's-sys gibi. ãoñra ãÄfi olanı (19) azacıú üatlu ile bişürüb münèaúid olunca, bes bişürmek ile şireleri çıúarurlar (20) ve azacıú üatlu ile şerbetleri çıúarurlar. Buniñ úÄnyı budır. Ve rublar CÄlinys'dan (21) evvel you imiş ancaú şireler var imiş. Ve CÄlinys dimiş ki şirelerüñ beúAsı youdır. [154a] (1) Ve birbirin dutmaz ruýbÄtı ziyÄde olduai ecilden ve óifò olunmaz, illÄ üatlu ile¹⁰¹². Pes üatlu (2) ile úarışdırdı müstaókem olunca. Ve çou zamÄn úala. Ve rubybıñ nefèi àÄlib emrÄø-1 óalúa ve (3) ÄÄt-1 nefesedir. Ve eşribelerüñ tefriúası nefsi ile úyÄmidir veyÄ óalÄvetiñ idòÄli úalil (4) olmaú iledir.

(5) Rubbu'l-cevz: ÖmÄúa ve boáz şişine ve suèeye nÄfièdir. *Ve ãanèatr*: Gök úabuàından (6) ve şarÄbdan berÄber bal ile úaynadub münèaúid ideler. Ve àÄhi iøÄfe olunur her bir baımÄn (7) äuya yarım vaúyye şeb ve dört dirhem mür ve üç dirhem zaèferÄn.

(8) Rubb-1 óabbü'l-Äs: Úay ve ishÄl ve äaäeyÄni úaièider. *Ve ãanèatr*: Äsiñ óubybın bişürüb (9) bişdikden ãoñra ve ãÄfi ideler, ãoñra Äteş üzerine úoyalar münèaúid¹⁰¹³.

(10) Rubbi's-sefercel: Äs rubbı gibidir. Bel miède taúviyetinde ve óarÄreti sÄkin eylemede (11) aèòamdır.

(12) Rubbü'l-ruummÄn: Isıtmaları ve èaiüşü sÄkin ider. Ve üatlusı mièdeyi úavi ider ve suèeye nÄfièdir. (13) Ve ekşisi iştihá getirür ve úuämaai úaièider.

(14) Rubbü'l-óuãrum: èAiüşa ve ısıtmalara ve istiüÄúa nÄfièdir.

(15) Rubbü't-týt: Anıñ nefèi rummÄn gibidir.

(16) Rubbü'l-utruc: Sümyma ve èaiüşa nÄfièdir. Ve eger eáerlere sürseler ãÄfi ider. Ve göze çekmek beyÄøi cilÄ ider¹⁰¹⁴.

(17) Rubbü'l-òasòÄs: Suèeye ve nezleye nÄfièdir ve gögüsü ve başı úavi ider.

¹⁰¹² Cümle, *illa tatlı ile hıfz olunur*, şeklinde düşünölmüştür.

¹⁰¹³ Bu ifade, *münèaúid oluncaya kadar* şeklinde düşünölmüştür.

¹⁰¹⁴ *BeyÄøi cilÄ ider* kısmı haşiyeye yazılmıştır.

(18) Rubbü'd-dibâs¹⁰¹⁵: Müferriódir òafauÀna ve øuèf-1 mièdeye ve cigere ve ìalaàa nÀfièdir. Ve ol, rublarıñ (19) elüafıdır. Ve her devÀyı ki aña āalalar ol devÀyı úavı ider.

(20) Rubbü's-sÿs: Ekaer-i istiēmÀli suèlede ve gögüs aarısındadır.

(21) Rubbü'l-èineb: E'd-dibs yaèni bekmes.

[154b] (1) RÀtem: MüäennÀt ile èArabi'dir. Ve meşhÿrdır ve āiòÁóda menúyldür ki èArablar iètiúÀd (2) iderler ki eger bir kimesneniñ elinde anıñ budaāından olsa ìaleb eylediği óÀceti gicede unudı-(3)-virür. Ve ol, bir ottır ki bir öirÀedan ziyÀde uzanur. İnce yapraúları olur ve āaru (4) çiçegi vardır ve dÀnesi mercimek úadarı, beyÀø ve siyÀh olur ve rÀyióası şioe úaribdir. (5) Ve ehl-i ŞÀm deste deste baàlarlar ibrişim úurdı için. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. (6) Bedeniñ aelÀsını bal ile içseler āÀfi ider úuāmaú ile ve esfelde óuúne ile ve (7) úarınında olan úurtları iòrÀc ider, òuāÿāÀ èirú' n-nisÀ'ayı ve didÀnı. Ve mudirdir¹⁰¹⁶ (8) ve uşaaı isúÀù ider ammÀ mièdeyi øaèif ider. Sirkencübin muālióidir. Ve şerbeti: Bir miáúÀldir.

(9) RatyalÀ: Örumcekdendir. Úarnı büyük ve ayaúları úiāadır. äufre ile sevÀd arasındadır. (10) Aàusı olur ve iāirdügi yeri şişirür. Ol, bÀrid ve yÀbisdir üçüncide. Eger úurudub (11) ve saóú idüb siliklere serpseler úaèèider. Ve eger anı yaş iken iāirduaı (12) yire úosalar aàusun ceòb ider. Ve dirler ki anı iāıran kimse eger altun ôarfa naôar (13) eylese aarısın sÀkin ider. Ve ol, sümm-i úÀtildir yÀ emrÀø-1 rediyyeye uàradur. Ve èilÀcı (14) úuāmaúdır ve bÀdzehri içmek ile.

(15) Rata: E'l-bunduúı'l-Hindì.

Retÿt: KibÀre'l-òanÀzır.

(16) Ricli'l-àurÀb: Bir otıñ adıdır ki Beyti'l-Muúdis'de olur. Bir úarış úadarı uzanur. (17) Yapraúları yarıú ve muşaaèabdır. Úarāa ayaàına benzer. Ve ôÀhiri āaruya mÀyildir. (18)¹⁰¹⁷ beyÀø olur. Ve ìaemında óalÀvet vardır cevz gibi, uāÿli müteøÀèif (19) müstedirdir sevrencÀn gibi. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Úaèè-i ishÀlde tecrube olınmışdır

¹⁰¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında رُبُّ الرِّبَّاسِ *rubbü'r-reybâs* (171/6) şeklinde geçmektedir.

¹⁰¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında رُبُّ الدُّودِ *dÿd ve yüdir* (171/12) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, bu kelime incelenen metinde رُبُّ الدُّودِ şeklinde yazılmıştır.

¹⁰¹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta رُبُّ الدُّودِ *ezildiğinde* (171/18) ifadesi vardır.

(20) ve riyâóı ve āancıyı sâkin ider ve óaãĀyı ezer ve süddeleri açar. Ve eger bişürüb (21) yiseler bël aarısına ve eyegüye ve budlara nâfièdir. Ve eger zeyt ile bişürseler yaà àaôimdir [155a] (1) mefĀãıl aarılarına. Ve eger óarĀret var ise liúĀó gibi şeyler aña iøĀfe ideler (2) àĀyet ile nĀfiè olur. Ve ol, maórÿreyne muøırdır. HindübĀ muālióidir. *Şerbeti*: İki miáúĀle (3) degindir. Ve *bedeli*: SevrencĀn ve ricli'l-àurĀb, ıirilĀl daði ıūĀú olunur. Riclü'z-zurzÿr¹⁰¹⁸ ve èaúaèaú daði dirler¹⁰¹⁹.

(4) *Ricle*: E'l-baúlatièl-óumúì.

Ricli'l-erneb: LĀàvin.

Ricli'l-óamĀme: E's-sencĀr.

(5) *Riclü'l-furÿc*: E'l-úĀúulet.

Reçine: āamà'ā-ānavber.

(6) *Raòma*: Ol, anÿúdır. Bunıñla óükemĀ úatında şöhret bulmış. Ol, bir úuřdır çemende. (7)¹⁰²⁰ arasındadır. Ve gözleri àĀyet ile āarudır. Ol, daàlarda ve çöllerde (8) sĀkin olur ve pek yirlerde yumırdlar ve àĀyet ile úorúaú olur óatta dimişler ki eger (9) silĀóı görseydi úanı úururdı, dimişler. Ol, óĀrdır üçüncide ve yĀbisdir evvelkide. (10) EczĀsınıñ eyüsi yumırdasıdır cüöĀmıñ nefèine. Tecribe olunmuşdur. Berì ider eger (11) mütemekkin olmamış ise. Ve illĀ istièmĀl-i keàireye muótĀcdır. Eger bir kimse yedi (12) yumırda ile berì olmaz ise berì olmaúdan ümióin úatè itsün. Ve istièmĀliniñ keyfiyyeti¹⁰²¹ (13) oldur ki evvel bedeni münĀsib olan müshil şeyler ile āĀfi eylesünler ve yumırdayı āabĀóında (14) çig iken istièmĀl eylesünler ve yemek ve içmekden altmış dereceye degin āabr ideler, āoñra (15) dühniñ meraúın yalasunlar ve bir haftadan āoñra yine böylece istièmĀl eylesünler. Berì (16) ider bi-ióni'l-lĀhi TeeĀĀĀ. Ve anıñ úabuàı úaçan ki saóú idüb cirĀóatlara ekseler úanın (17) úaèèider ve etin úaynadır. Ve sirke ile úavĀbi[yi] zĀyil ider ve óazĀzı ke-òĀlik. Ve tüyi hevĀmı (18) üard ider ve tersi sirke ile baraāa àĀyet ile nĀfièdir. Ve anıñ duòĀnı ve bile götürmek (19) mudir ve musúúdır tecribe ile ve şurbı daði ke-òĀlik. Ve eger anıñ ile iktióĀl ideler beyĀøı (20) zĀyil ider ve

¹⁰¹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الرجل الزورور* *riclü'z-zurzÿr* (171/24) şeklinde geçmektedir.

¹⁰¹⁹ *èAúaèaú daði dirler* ifadesi haşiyeye yazılmıştır.

¹⁰²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *طوبس النعام والأوزايسنر* “deve kuşu ile beyaz kaz” (171/27) ifadesi vardır.

¹⁰²¹ Kelime metinde *القيتي* şeklinde yazılmıştır.

ödi daöi ke-öÀlik. äovuú äü ile eger buruna ìamzırsalar aârınıñ (21) öilÄf-ı cÄnibine şaúüüayı deróÀl zÄyil ider ve úulaâa daöi böylece ìamzırsalar yine úulaú [155b] (1) aârısın ve äaâırlıâı ve riyÄóı ve ìanını zÄyil ider ve süddeleri açar. Ve anıñ öavÄâından- (2)-dur ki úurumış eti ile úaçan ki buöyr ideler öardal ile ìàuran èavratıñ ayaúları arasında (3) vilÄdeti sehl ider. Ve dimişler ki eger baàlanan kimesneyi bunıñla yedi kerre buöyr ideler (4) açılır. Ve eger anıñ başını ìàuran èavratıñ ayaúları arasına äalsalar yÄ (5) anda aâsalar vilÄdeti sehl ider. Ve äol úanadınıñ tüyi ke-öÀlik vilÄdeti sehl ider. (6) Ve eger anıñ cigerin sirke ile üç dÄnıú her günde üç defâ cünýnı olana (7) içirseler cünýnı zÄyil ider. Tecrube ile naúl olınmışdır. Ve eger dimÄân içseler (8) Àdemi belid ider ve cünýn getirür ve derisin úurudub şarÄb ile istièmÀl itseler sümýmı (9) úatèider. Ve anıñ mizÄcı kemdir. Ve öam ve èaiaş getirür ve aölÀü yaúar. Ve andan (10) ictinÄb eylemek evlÄdır. Ve Óekim DÄvÿd dir ki baèø kitÀblarda gördüm ki (11) anıñ äâá úanadınıñ kemigin her kim bile götüirse beyneèn-nÄs maúbýl olur ve óâcetleri biter.

(12) *Ruò*: Bir büyük úuşdır, dive úadarı olur ve deveden daöi büyük olur ve Serendib (13) ìâalarında ve Melèaúa¹⁰²² mesken ìtar. Ve dirler ki ol, gemilere úaâd idüb (14) ehlin aarú ider, çöllerde yumırdlar. Ve yumırdası bir úubbe úadarı olur. MizÄcı bÄrid (15) ve yÄbisdir üçüncide. Úaçan ki yumırdası kelef ve nemeşe ve sÄyir eâerlere sürseler (16) zÄyil ider. Eger andan on dirhem içseler óikkeden ve cerebden berì ider ve cigere (17) èÄnø olan süddeleri açar ve bevÄsiri úatèider sürmek ile. Ve úanı gözden (18) ve beyÄøı úatèider göze çekmek ile ve şaèrı inbÄt ider sürmek ile. (19) Ve tersi sÄyir eâerleri behaú ve baraã gibi zÄyil ider. Ve eger kemigi ile maÿryè (20) úatında buöyr eyleseler deróÀl èaúlı gelür.

(21) *RuòÄm*: Bir maèryf ìaşdır. MÄdde-i èaúüüiden óÄâil olur. GÄhi [156a] (1) äovuú heyýlÄsını cÄmid ider belöaş ve bicÄda gibi¹⁰²³. äabâñ úuvveti ve äovuâñ (2) şiddeti ve mütelevvin olur meèÄdin àalebesi óasebince. Ve ekâeri beyÄø olur, äoñra (3) siyÄhı. Ve eúalli gögi ve úızılıdır. Ve çoâu Mıâr daâlarında ve äaèid-i aèlÄda olur. Anıñ ile (4) mekÄnları döşedirler. Ol, bÄrid ve yÄbisdir üçünciniñ Àoirinde. Úaçan ki içseler

¹⁰²² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *يقال انه يتعمد للراكب*. “denilir ki gemilere” (172/11) ifadesi vardır.

¹⁰²³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

âafrâÿı (5) ve heyecân-ı demi zâÿil ider ve óıkkeyi ve cerebi úaièider. Ve eger sirke ile saóú idüb şışlere (6) ve terhele ve istisúÁya sürseler zâÿil ider. Ve eger âamà ve nÿşÂdır ile òamir ideler (7) ve behaúa ve baraâa ve eâerlere sürseler zâÿil ider. Ve ol, baş aarısın getirür ve şehveti (8) úaièider içseler yÂ üstine otursalar. Ve anıñ üstine yatmaú, egerçi óÁÿil (9) olsa, niürise ve vecaè-ı mefÂâıla uàradır. Ve anıñ havÂâãındandır ki eger anı bile (10) götürseler veyÂ içseler úaçan mezÂrda ve üzerinde bir naúş yazılmış eâşúı úaiè (11) ider eger mÀèşÿúıñ adı ile úoúlasalar erbaèa günü yÂ sebt günü güneş (12) çúmazdan evvel. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger ezüb bevÂsire serpseseler bevÂsiri (13) úaièider. Eger veznince keçi boynuzu¹⁰²⁴ ile saóú idüb ve óadide sürseler ve âu ile (14) úuzda söndürsünler ol, óadid öeker olur.

(15) *RuòÂmièü-úÿyn*: ÚaymÿliyÂ.

ReşÂd: E'l-óarf.

(16) *RuâÂâ*: Úorúamşsa ıúÁú olunur ve úalèi, úaâdir ismine muòtaâ[â]olur. Ve (17) úorúaşam murÂd olur úaçan ki bu ism ıúÁú olunsa. Ol, munùraú olan maèdenlerüñ (18) kemidir. Naøcı cemièsinden aúãardır ve tevlidi şeref-i zuhalde vÂúie olur. (19) Ve kemÂl naøici müstemir olur mürÿrı olunca. Bu, mižÂnıñ yigirmi bir derecesidir. (20) Böyle dinilmiş. Ve Óekim DÂÿÿd èindinde bunda naôar vardır ki úilleti olduai ecilden (21) vÂâío olur. Tevellüdi müşÂkere-i kevÂkib ile olur. Nitekim gelse gerekdir. [156b] (1) Ve cive ile kebrít ki kem olduúlarında olur. Ve evvelkisi àÂlibdir. Ol ecilden (2) devrÂnıñ óÂli müşÂhede olunur Àteş olmaduai ecilden. Óacb olunmaz. Ol, bÂriddir üçüncide (3) ve raubdır ikincide. Andan müvelledÂt-ı keaire olur isfidÂc ve isrenc¹⁰²⁵ gibi. Ve úaçan ki (4) edhÂnda óakk olınsa taèdil olur ve murÂd olana yetişür redègibiye küsfere ile (5) ve óayy-ı èÂlem birle ve óabs-i mevÂdde ve nezelÂta benefsec ile gül birle. Ve eger anıñ ile iktióÂl (6) eyleseler óumreyi ve selÂúı ve àilô-ı cefni úaièider. Anıñ miálincesi ol civeyi úulaàdan (7) çúuarur eger úulaàa civeyi úamzırmış olsalar. Ve bu, eyü óiledir, úatlden óalÂã ider. (8) Ve eger saóú idüb ve yayúasalar âu siyÂh olmayınca yaraları bitürür ve

¹⁰²⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "keçiboynuzu" (172/24) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı metinde şeklinde yazılan ifade *boynuzu* olarak okunmuştur.

¹⁰²⁵ Bu kelime *esrenc/ isrenc* okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde *isrenc* okunuşu tercih edilmiştir.

etin úaynadır (9) ve úanı úaèider ve çıbanlara ve óikke şışlerine nÂfièdir. Ve eger ufacıú (10) çıbanlara ve nütÿh ve balàami şışlere úosalar zÂyil ider ve íótilÂmı ve şehvet-i (11) cimÀèi úaèider bele ve úasıàa baàlamaú ile bi'ù-ùabè lÀ-bièl-òÀäiyyeti. Nitekim zaèm eylemişler. (12) Ve anıñ òavÀãındandur ki úaçan bir aàaca baàalayalar ol aàacıñ yemişin isúÀüdan óífö (13) ider. Ve andan òÀtem eylemek úuvveti zÂyil ider ve àÀóibin mehzÿl ider. Eger andan beş dirhem (14) òÀberi youú iken bir kimseniñ yaãduàı altında úosalar¹⁰²⁶. (15) Ve andan yetmiş miáúÀl kÂmil úaçan ki äafióe idüb yeñi bardaúda ki züóal şerefde (16) ola, aàacıñ arasında defneyleseler maøÀrı menèider muúlaúan. Ve ekşi südi (17) kemmÿn ile äÀfi ider. Ve eger äoñra sirke ve zÂcıñ taúüri ile saóú idüb şemè olinca (18) evvelki ilóÁú ider münÂsib olana vezn-i nisbì ile. Ve bu, mücerrebdir.

(19) *Ruüab*: ÖurmÀ aàacı yemişiniñ altıncı mertebesidir. Nitekim tafâli öikr olındı. (20) Ve ol, ecnÂs-ı keàiredir. Eyüsi äarusı çouú olub úabuàı ince ve çekirdegi (21) küçük ve óalÀveti äovuú olanıdır. Ve siyÀhı kemdir ve úızılı muètedildir. [157a] (1) Ol, óÀrdır ikincide ve yÀbisdir evvelkide. Balàamı úaèider ve bürydeti úaèider ve àÀyet ile (2) semirdir bÀdem ile úaçan ki aña müdÀvemet ideler. Ve bögrekler hezline ve belde èÀrıø olan (3) äovuàı ìlÀó ider ve şehveti taóriklendirir ammÀ sevdÀvi olana südde ve faøalÀt-ı (4) àalióe tevellüd ider ve cigeri ve lüääeyi ve maóÿrÿñ mizÂcı[nı] øaeíf ider. Ekşi olan şeyler (5) ve sikencübün ve òÿyÀr muâlióidir. Ve lÀyıú budur ki bir kimse ki ruüab olmayan bilÀdda tevellüd olmış (6) ola, ruüabı úalil yeye ve dimÀàı øaeíf olan kimesne ke-òÀlik.

(7) *Raübe*: E'l-faäfaãa.

(8) *Raèe 'l-ibl*: RaèyÀ-öeylÀ daòì dirler. Ve Óekim DÀvÿd diyÀrında şevki'l-cimÀl dimekle (9) maèÿfdır. Ol, bir ottır. SÁúı bir parmaúdan aàleódir ve yabraúları baüam aàacınıñ (10) yabraàından küçükrekdir ve çiçegi ve toðumu şebet gibidir. İllÀ anıñ toðumınıñ vasaü (11) yarıúdır. Anıñla úirilÀl mÀ-beyninde farú olunur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. (12) Süddeleri açar ve aòlÀü-ı bÀrideyi ve riyÀh-ı àalióeyi zÂyil ider ve sümÿmı defèider. Ve úaçan ki (13) deve aàulana ol ota úaãd ider ve yer, deróÀl beri olur. Ol ecilden deve raèyına (14) tesmiye olındı. Ve úaçan ki sirke ile äovuú elemlere

¹⁰²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الرئة الاحلام الرديئة “Kötü rüyalar görülmesine neden olur.” (173/3) ifadesi vardır.

sürseler zÀyil ider nitekim olsa. (15) Ve eger çegneseler diş aàrısın sÀkin ider ve èusr-i nefesi óallider. Ve ol, maóryre (16) baş aàrısın getürür. äamà anıñ muãlióidir. *Şerbeti*: İki miáúÀle degin. Ve *bedeli*: Öayecik.

(17) *Raèe'l-óamÀm*: Ol, úaleãariyýndır. Mıãır'da sÀú-ı óamÀm dirler. Ol, bir ottır ki (18) bir aalı vardır bir úarış úadarı olur. Úızıl yabraúları olur. Ve baèø boyacılar anıñ ile (19)¹⁰²⁷ iderler. Nitekim fúvve ile iderler. ÓamÀm¹⁰²⁸ aña úlfet ider. Ve áulu yerlerde çouú olur. (20) Ve bÀbede direrler yaèni eyÀrda. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Müceffifdir, yaraları (21) úurudur, Eger bir èavrat içse óayóı cÀri ider ve ferzece idüb götüre raómiñ [157b] (1) maraøların keser ammÀ bögreklere øararı vardır. Ketire muãlióidir. *Şerbeti*: İki dirhem. *Bedeli*: Fúvve.

(2) *Raèyü'l-óamir*: Bir dikendir bÀzÀverd gibi. İllà ol¹⁰²⁹ ve óarifdir. RÀyióası ve ìaèmı (3) [re]şÀda¹⁰³⁰ gibidir. Ve úaçan ki óımÀra bir nefò veyÀ bir mylim şey èÀrıø olsa ol ota úaád (4) ider. Ve yer, eyü olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçincide. SÀyir eczÀsı cünýna ve bersÀma (5) nÀfièdir. İntiãAbı ve èusrı'n-nefesi zÀyil ider. Ol, burında olan úanı açar, hattÀ úoulamaú ile. (6) Ve úuvveti sÀúıt ider idrÀrı şedid olmaàla. ŞÀdenc ve şauúAyıú anıñ muãlióidir. *Şerbeti*: (7) Yarım dirheme degindir. Ve *bedeli*: Rubèınca zümürüd.

(8) *RaèÀd*: Bir balúdır. Yaããı ve úısa[sı] var. Úası siyÀh ve úarmı şedide'l-beyÀzdir. (9) Úaçan ki útarlar Àdemde raèşe óÀãıl olur ve äayyÀdıñ dÀmına düşdikde äayyÀdıñ (10) elin titredir. Ekàer Óalíc-i Aòêar'da ve Baór-ı Úulzüm'de mevcýd olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir (11) ikincide. Úaçan ki diri¹⁰³¹ iken maãryèiñ başına úarib ideler berı olur. Ve eger (12) derisinden òÀmir ideler ve başa geyseler baş aàrısın ve şauúúayı ve devrÀnı zÀyil (13) ider baède'l-yÀs. Ve bu, mücerrebdır. Ve eti pır olanlaruñ şehvetin èavdet ittirir (14) egerçi èömr-i ìabièiden tecÀvüz eylemiş ise de. Ve bu, mücerrebdır. Ve balàamı ve yereúÀnı (15) ve ìalaàı úaèèider ve úanı óabsider. Ve anıñ bişmişi selden ve úarÀóadan (16) berı ider. Ve úaçan ki zeyt ile pişrseler óallolınca ve úaldırsalar mefÀãıl

¹⁰²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta : èamel (173/20) ifadesi vardır.

¹⁰²⁸ Kelimenin altında *gögercin* açıklaması bulunmaktadır.

¹⁰²⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “Acıdır.” (173/23)ifadesi vardır.

¹⁰³⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında reşAd (173/24) şeklinde geçmektedir.

¹⁰³¹ şeklinde harekelenen kelime, cümlelinin anlamı gereği *diri* okunmuştur.

ve niürisi (17) ve bel aàrisını zÀyil ider ve şehveti taórike getürür sürmek ile. Ve eger úma ile yoàuralar (18) ve úla süreler úılı uzadır lÀkin téz úocaldır.

(19) Raèe'z-zerÀzir: E'l-füvve.

(20) Raàve: Ol, bir şey bişdikde veyÀ úarışduúda üzerine çıúan köpükdir. Ol, (21) aálna úÀbièdir. Úuzdan veyÀ àÀbyndan veyÀ bunlarıñ àayrısından ola. Ve gÀhi [158a] (1) aña zehretüèş-şey dirler. Ve úameriñ raàvesi baàÀúidir ve óa[cc]Àmeyn raàvesi esfencdir.

(2) Rauè-1 YemÀni: E'l-Àn Mıâr'da tin-i Efrenciyye dimekle meşhýrdır. Ve gÀhi Hindî daòî dirler. (3) Ol, bir ottır ki àanèÀ ve Şeór eirÀfında biter. Ve gÀhi Mıâr'da ekerler velÀkin eyü olmaz. İki (4) öirÀedan ziyÀde uzanur, áaliò yabraúları vardır. ÒÀşin ve şeffÀfdır ve inciriñ yabraúları (5) gibi yaãadır. Ve yine südi incir südi gibidir. Ve yemişi budaúlarından çıúar ve büyür óatta (6) òiyÀriñ küçügi úadar olur. Ve óabbesiniñ úabuàını alduúda ìnemı incir ìnemına mÀyildir (7) lÀkin óalÀveti úalildir. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ Àoirinde. Balàamı úaèider ve úaãabayı (8) cilÀ ider. Ve südi, úavÀbi ve eàerleri cilÀ ider ve bÀrid şişleri óallider ve bevÀsiri (9) sÀúúider. Ve sÀyir eczÀsınıñ şurbı kesirleri cebr ider. Ol, mièdeye muòırdır. äabr (10) anıñ muàlióidir. *Şerbeti*: Bir miáuÀle degindir. Ve yemişiniñ bedeli mýmıyÀ.

(11) Ruúèa: Kesr olanları cebr iden şeylere úlÀú olunur.

(12) Rauibüèş-şems: Meder, hemek ve àÀmyýmÀ. Ve ol şey ki güneş ile gezer.

(13) RuúèÀ: E's-seraòs.

Rau: Muúlaúı's-selÀóif.

Rauş: KibÀrühÀ.

(14) RummÀn: Berrisi muòriúdir ve bustanısi úatlu ve ekşi ve muètedil olur. Aña (15) müz dirler ve Óekim DÀvyd diyÀrında leffÀn dirler. Ve cemìesiniñ eyüsi, büyügi ve yumşaàı (16) ve óumresi şedid olub úabuàı ince ve àuyı çou olanıdır. Ve aàacı maèryfdır (17) ve yapraúları ince ve dikenlü olur. Ve bÀrid vilayetlerde büyür ve eylülde yaèni tevtte (18) yetişür. Ve úatlusı bÀriddir evvelkide ve raúbdır ikinciniñ Àoirinde ve ekşisi bÀrid (19) ve yÀbisdir ikincide ve acı olanı muètedildir. Ve úabuúları bÀrid ve yÀbisdir aálnıñ (20) derecesinde. äaóió olan budır. Ve aàacınıñ sÀyir eczÀsı

úÀbıødır. İllÀ ìatlu nÀr (21) aàacımınñ ãuyı ve rummÀn cemièan cilÀ virür ve muúaüèedir, ruüybÀtı yayúar ve süddeleri [158b] (1) açar ve yereúÀnı ve ìalaàı zÀyil ider ve elvÀnı úizardır. Ve mücerrebdır. Ve dÀneleri (2) úÀbıødır, südde getirür. Ve nÀrınñ ãuyı úaçan ki güneşde úoyı idüb veyÀ Àteş ile (3) nuóÀsda bişürseler ve şiyÀf idüb göze çekeler göziñ nÿrın ziyÀde ider (4) ve dimèaya ve sebele ve selÀúa ve ôifreye nÀfièdir tecribe ile, ouãÿãÀ nuóÀsda bişeni. (5) Ve ìatlu olanı suèleye ve boàaz óuşÿnetine ve evcÀè-1 äadrı zÀyil ider. Ve úaçan ki (6) şeker ile nişÀ ve äamà ve bÀdem yÀaı ile içseler ısıcaú iken úaãabayı (7) cilÀ ider. Ve ekşisi äafrÀyı ve èaiaşı ve lehibi ve óarÀreti zÀyil ider ve cilÀsı şedid (8) olmaàla gÀhi secec getirür. Ve lifÀni didikleri ìatlu ile ekşi mÀ-beynindedir (9) yaèni muètedildir. Ve nÀrlaruñ envÀèi birbirine muälióidir. Ve cemièsi şehveti (10) sÀuíü ider ve Àdeme istiròÀ getirür ve aòlÀü müäÀdif olan şeylere dönderir. (11) Ve ìatlusımınñ sikencübün muälióidir ve ekşi olanı bal ve òaşòÀş muälióidir. (12) Ve eger şaómı ile ezüb ve sükkir ile içseler keymysÀt-1 rediyyeyi ishÀl ider. (13) Ve eger mecmÿèin şarÀb ile bişürseler ve şişlere úosalar óallider egerçi (14) àayrı úulaúda ise. Eger úabuàun bişürüb ouãÿãÀ mÀzÿc ile óatta münèakid (15) ola ve içmek ile istièmÀl eyleseler ishÀli ve úanı úaèèider ve yaraları (16) ve sececi etlendirir sürmek ve içmek ile. Ve eger mÀzÿc ile ãufÿf (17) eyleseler yanmış olan şeyleri açar ve óab[b]-1 meşÿyrdan òalÀã ider, şÿbeşbeni (18) yerin útar. Ve bu pişmişi úaçan ki itúÀn ideler hÀrebi úayd ider. Ve saóú (19) olması ve her şey idòÀli mümkün olur. Ve gÀhi óabb idüb äaúlayalar ve (20) gÀhi eşÿÀf iderler. Ve aàacınñ aälını úaçan ki bişürüb içseler didÀnı (21) ishÀl ider. Ve òavÀããındandur ki úaçan ìatlu nÀrınñ aàacımınñ úaèè idüb [159a] (1) ve úaèè olan cÀnibini yire àarseyleseler anınñ nÀrı ìatlu olur ve èaksince àars (2) ideler ekşi olur. Ve ekşi nÀrınñ aàacı bunınñ èaksincedir. FelÀóat èilminde böyle (3) tecribe olınmışdır. Ve eger nÀrınñ yedi dÀnesini açılmaúdan evvel bir kimse futÿrdan (4) evvel udsalar ol, göz aarısından ve çıban çúúarmadan emìn olur lÀkin ol şarúile ki (5) ol nÀrlara el degmemiş ola.

(6) *RumÀd*: Ol, yanan şeylerinñ külidir. Aälımınñ iòtilÀfı ile muòtelif olur. (7) Anınñ úıvÀsı mürekkebdır duòÀndan ve yerden ve óarÀret-i àaribeden. Ve anınñ baèèı (8) eger bir ism ile maòãÿã olmış ise ol ism ile ôikr olınur nÿre ve isfidÀc (9) gibi ve baèèı (10) rumÀd ismi ile maòãÿã olındı. Bunda murÀd olan budır. Ve nefèi (10) muòtelifdir. Eyü

ve laüf yanmış ola ve yayúamaàa muótÀc ola yÀ olmaya. Küllerüñ (11) cemîè envÀèi yÀbisdir muülaúan üçüncü mertebede. Anıñ bÀrid ve hÀr[r]olmasında (12) iötîlÀf olınmış. Ve äaóió olan aálna üÀbièdir. Üzüm aàacınıñ küli yarılan (13) ve kesr olan şeylere ve ùamarları pek eylemege nÀfièdir sürmek ile ve úuryóa (14) içmek ile. Ve bögreklere øararı vardır ketire muâlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım miáúÀle (15) degindir. Ve şaúüúayı ve bevÀsiri ve belleyi sÀkin ider muülaúan. Ve úamışınıñ rumÀdı (16) süddeleri açar ve yaraları etlendirir ve eáerleri cilÀ ider içmek ve sürmek (17) ile. Øararı ve ılÀlóı evvelki gibidir. Ve bÀúlÀ küli eáerleri cilÀ ider sürmek ile. (18) Ve zeytýn ve sefercel küli, dimèayı úaèeylemekde ve gözi rýşen eylemede ve úuryóı (19) zÀyil eylemede týtüyÀ yerin útar her ne gýne istièmÀl eyleseler. Ve ballýüñ küli úanı óabs (20) ider muülaúan ve şişleri sÀkin ider ve ekleyi ziyÀde olmadan menèider. Ve úairÀna (21) ve zifte baımış yünün küli ve úabaàıñ küli öekerüñ ve maúèadıñ úuryóına [159b] (1) mücerrebdir. Ve úurlanàıcıñ küli gözi ılÀló ider. Ve anda aèmÀl-i laüfe vardır teúaddüm itti.

(2) *Reml*: Yaèeni úum. Anıñ óuáýlinde iötîlÀf eylemişler. Baèølar dimiş ki aalı (3) ùabaúÀt-ı arødan ùfl ve ùalúdan ve àayrısından olur. Civeyi, havÀ münèakid ider. Ve bunıñ (4) aalı youúdur. Ve baèølar dimişler ki ol, òÀkdir ki ãovuúlıúdan ve azacıú ruýybÀtdan (5) münèaúid olur. Ve buña istibdÀl iderler ki aáoÀb-ı reml anı alub eşkÀl ve øamir (6) olanlarıñ tevlidi için istidlÀl iderler ki Óaú SübóÀnehu ve TeèÀlÀ èilm-i muàayyebÀtı (7) nüzýl eyledükde üç úısm itti. Arø ve nebÀtÀt ve óayvÀnÀt mÀ-beynindedir. (8) Evvelkisi taòta ve ikincisi óubýbÀt, baúla gibi ve üçüncüsü kitif¹⁰³² èilminde olandır. (9) Ve bunuñ tevcihinde ve èadm-i óuhýr öýäusiyyeti remilde naøar vardır. Ve äaóió olan (10) oldur ki ùaàalar ve ùaşlardır ki üýl-i zamÀn ile áu ile ezilür. Ol (11) ecilden deryÀlarda ve berr ü beyÀbÀn olan yerlerde çouú olur. Ve anıñ televvüni aña (12) müstevli olan şey'in óasebinceidir. Eger óarÀret àÀlib olur ise áaru (13) olur. Ve eger bürydet àÀlib olur ise beyÀø olur ve illÀ úızıl. Ve baèøı sı siyÀh (14) olur müteèaffin olan ruýybetiñ¹⁰³³ ve óarÀretin úÀair olduái ecilden. Ve èalÀ-hezÀ (15) beyÀø olanı bÀrid olur ikincide ve áaru olanı óÀrdır ikincide ve dúkelisi yÀbisdir (16) üçüncide. Ve istisúaya ve terhele ve şişlere nÀfièdir üstine ve içine úomaú ile, (17) óuáýyÀ úızdırmaú ile. Ve

¹⁰³² *Kitif* kelimesinin ve burada bahsi geçen *ilm-i kitif* in ne demek olduğunu belirleyemedik.

¹⁰³³ Metnin Araça nüshasına göre boşlukta 'استيلا' "istilası" (175/14) ifadesi vardır.

eyüsi¹⁰³⁴ tetÂbuè meşy anda keàir olanıdır ve kevÂkib aña (18) müstevli olmuş ola. Ve eyüsi¹⁰³⁵ oldur ki güneş görmemiş ola ve kimse (19) üzerinden geçmemiş ola ve miüÂtlar için degirmi ve eczÂ-yı âaribeden. SÂlimi¹⁰³⁶ İskenderiyye (20) ceziresinde olanıdır. ZirÂ ol, müstedir ve evââf-ı ceyyide ile mevâÿfdır (21) deryÂnıñ aña ióÂüası olduâiçün. Ve eger remli àÂyet ile ezüb ve elekden geçirseler [160a] (1) ve bir èavrat bile götürse óayøı úaèèider ve óamli menèider. Ve gÂhi bu sebebden (2) içerler lâkin bögreklere øararı vardır. Yaà içmek anıñ muâlióidir, öÿäÿÄ zeyt yaàı.

(3) RummÂni'l-berr: E'l-cülnÂreèö-öeker.

RummÂne's-suèÂl: ÓaşòÂşe'l-ebyaø.

(4) RummÂni'l-enhÂr: Kebîre'l-heyÿÂrikÿn.

Remrem: E'l-úurüme'l-berri ve'l-úarâaf.

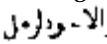
(5) RamÂvi: Bir küóldir, úadimi terkiblerdendir lâkin anı iötiraè iden kim idügi (6) bilinmez. Ol, dimèayı ve ruiÿbÂt-ı âaribeyi úaèèider ve gözi rÿşen ider ve eufÂliñ (7) göz aarısın sÂkin ider. Laüf olduâi ecilden anıñ àayilesi olmaz lâkin gice (8) istièmÂl olunmaz uyúuda baúırın göze øarar-ı iótimÂli için. *Ve àanèatr*: (9) Sürme, týtiÿÂ-yı Hindi, týbÂl-ı nuóÂs, remÂdi's-sek, bir-Â-ber mÂmeyrÂn birisiniñ (10) rubèınca eger beyÂøıñ izÂlesi için iderler ise incüden ve sükkerden her birinden (11) mÂmeyrÂn úadarınca iøÂfe ideler ve elekden geçirüb âaúlayalar.

(12) Rend: Ol, àÂrdır. Ve bir úavlde dimişler Âs-ı berridir.

Rehşin: E'ù-úaoíine.

(13) RÿbiÿÂn: Balıâñ bir úısmındandır. èIrÁú deryÂlarında olur. Ve Úulzüm-i Aómer'de (14) daòì çouú olur. Çouú ayaúludur yengec gibi lâkin etlü olur. Rÿmiler úaúnda (15) ebÿcelenbÿye dimekle meşhÿrdır. Úaçan ki ısıcaú áuya âalsalar andan aèøÂ-yı (16) keàire çıúar. Ol, óÂrdır ikincide ve raúbdir üçüncide. ÓarÂret virür, eyü (17) úan tevellüd ider ve raómi íâlÂó ider ve óamle muèin olur yemek ile ve bile götürmek (18) ile ve şehveti úuvvetlendirir, öuäÿÄ bÂdem yaàı ile ve úuzlu olan ke-òÂlik. Ve bir úavlde (19) dimişler ki ol, didÂnı iòrÂc ider göbege sürmek ile lâkin âaoíó olan oldur ki úaçan

¹⁰³⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁰³⁵ Metnin Araça nüshasına göre boşlukta - "kumun eyüsi" (175/17) ifadesi vardır.

¹⁰³⁶ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

(20) zeyt ile bişürseler mef'âl aârlarına ve niürise ve pek şişlere sürseler óallider. Ve ol, (21) maórýr olana øararı vardır. Ekşi rublar muâlióidir.

[160b] (1) *Rü'ýs*: Başlar muòtelif olur óayv'ân'âtıñ iòtilâfı ile. Ve eyüsi úuş başıdır. (2) Ve serçeler başı meni[yi] ziy'âde ider ve şehveti úuvvetlendirir ve gözyaşların iâl'âó ider (3) ve şauúúayı z'âyil ider. Ve şehvetiñ úuvveti için yapılan maècýnlara idò'âl iderler. äoñra (4) maórýr olanlara gögercin başları, äoñra üavuú muúlaúan. Ve bunlarıñ m'âè-id'âsı kemdir. (5) Ve óayv'ân'âtıñ başları muòtelifüèl-ecz'âdır. Ve eyüsi yañaúlar etidir lâkin eyüsi oldur ki d'ârçin (6) gibi ve úuz istièm'âl ideler, äoñra gözleri. Ve lâ'yíú olan budır ki úuzın ziy'âde ideler. (7) äoñra dim'âi. Ve òardal ile istièm'âl ideler. Ve lis'ânı daði eyledir ammâ dırmaúları (8) kem olur à'âyetle. Ve anda bir òayr youúdır. Ol, egerçi şehveti taóriklendirir ammâ buò'âr-ı (9) äaliòeyi ve äud'âèi ve øuèf-ı mièdeyi ve sý'i'l-haømı tevellüd ider, òuä'y'â bil'âd-ı óarrede ve (10) raubda Mîâr gibi yirlerde ammâ óuúne, úoyun başları ve ayaúları ile eyüdir à'âyetle (11) ve şehveti úuvvetlendirir ve òuşk olan ebd'ânı t'âzelendirir. Ve köpek başlarını úaçan ki yaúalar (12) küli, şüü'yú ve maú'eadı ve bev'âsire ve úan aúmasına n'âfièdir èan-tecribetin. Ve bundan (13) äoñra balíú başları. Anları bişürseler ve başa tökseler ısıcaú iken nezel'âtı (14) ve baş aârisını menèider.

(15) *Rýseòtec*: Ve r'âsuòt daði dirler. Ve anı ic'âd iden Bou'r'âú'dır dimişler. äoñra (16) òalú m'â-beyninde f'âş oldı. Ve eyüsi äaliò úitèalardır ki óumre ile sev'âd m'â-beynindedir. (17) Ve bey'âøı kemdir. Ve ol, ó'ârdır ikinciniñ àòirinde ve y'âbisdir üçünciniñ àòirinde. (18) Sürmeleriñ èan'âír-ı ekberlerindendir. Ve şurbı istisú'âya ve äaru äuya n'âfièdir lâkin (19) mièdeye øararı vardır. Mým ve şiric muâlióidir. *Şerbeti*: Rubè dirheme degindir. (20) Ve *bedeli*: Iúlimiy'â. Ve *ãanèatı*: Nuó'âs[1] ince äafióa idüb ve bir çölmekde birbiri üzerine (21) büküb ve büküm arasına úuz ve kebrít y'â şeb ve kebrít y'â cemièan nuó'âsıñ èöşrince [161a] (1) úoyalar ve çölmegi kýreye bir haftaya degin. Ve eger bir kimse tüz olmasın mur'âd eylese (2) meòkýr olanıñ üzerine serpsünler birúaç kerre. Eyü olur.

(3) *RyšēnĀyī*: MaēnĀsı YŷnĀnca gözi úavı iden dimekdir ve SüryĀnca cĀbirü'l-vehn. (4) Ve merúasıġĀnıñ nefsine daöi ıılĀú olmur. Ve iötirĀei FeynĀäys'a¹⁰³⁷ mensÿbdır (5) ve Eresÿ'dan¹⁰³⁸. Øuef-1 baãardan aña šikĀyet itti. Bunı aña yapub (6) istiēmĀl eylemiš. Eyü olmiš. Ol, küöüllerde ve bımĀristĀnda mešhÿrdır. Ve úuvveti çou (7) zamĀn úalur ve istiēmĀli bir vaúte muēayyen degildir lĀkin ekāer bĀrid maraølara nĀfiēdir. ZirĀ (8) óĀrdır üçüncide ve yĀbisdir ikincide. Øuef-1 baãara ve öulmete ve šeb körlige ve selĀúa (9) ve gözyašına ve cerebe ve seble ve ôıfreye nĀfiēdir. Ve *āanēatr*: Rÿseötec ki yanması (10) laüf ola ve on beš kerre ııcaú āu ile yayúanmıš ola ve úurudmıš olalar. (11) šĀdenc veyĀ mıānĀüs ki yanmıš ola. Ve eyüsi her birisiniñ yayúanmıšı ki nuóĀs gibi ola. Ve (12) öikr olanlaruñ her birinden beš dirhem; nÿšĀdır, āabr ve dĀr-1 fülful, zaēferĀn, incü her birinden (13) bir dirhem; zebed-i baór, kĀbili, zencĀr her birinden yarım dirhem; ıúlimiyĀ-1 fiēēaya, merúasıġĀ her birineden (14) rubē dirhem; bevraú-1 ermeni ke-öĀlik ve bir nüšoda ıúlimiyĀ iki. Ve eger anda bÿryēdet ziyāde ise (15) rubē dirhem fülful iöĀfe olınsa, eger istirōĀ var ise sürme iki dirhem ve eger (16) beyĀølik var ise EnderĀni úızı iki dirhem yĀ kirpiklerde øuef olsa bir buçuú dirhem (17) sünbül ve bir nüšoda úaranfil, zencebil her birinden bir dirhem šarısız. Ve eāaóó olan anlarıñ (18) ikisi eyüdü. Eger bÿryēdet olsa šÿryü iótiyĀt eylesünler zamĀn cihetinden (19) ve sin ve mizĀc. Ve ekāer maóallde lülüyü¹⁰³⁹ òaöf iderler. Ve öikr ittügümüz šey' āayrı (20) šeylere iētimĀd olınmasun. Ve bu, öikr olan eczĀları elekden geçÿrsünler ve āubĀrdan (21) óifōeylesünler ve öikr olan šÿryüları ile istiēmĀl eylesünler.

[161b] (1) *ReybĀs*: Bir ottır ki¹⁰⁴⁰ ve yapraúları salúa beñzer lĀkin ŷaēmı ekšidir (2) ve óalĀvete mĀyildir. Ve ayaāı ruÿbet ile ŷuludır ve çiēegi úızıldır. ÓuzeyrĀnda yetišür, (3) šĀm ŷaālarında ve úarlu yirlerde çou olur. Ol, bĀrid ve yabisdir ikincide. ÓarĀreti ve lehibi (4) ve ēaūšı ve óumiyyĀtı sĀkin ider ve øuef-1 šehveti zĀyil ider ve haøımdır ve aēōĀ-yı re'ıseyi úavı (5) ider ve āĀyetle feraó getürür ve òafauĀnı ve vesvĀsı ve bevasiri zĀyil ider içmek ile ve gözde (6) olan öulmeti ve beyĀøı zĀyil ider göze

¹⁰³⁷ Metnin Arapça nüshasında قبة العريس *fevāĀäyris* (176/14) šeklinde geçmektedir.

¹⁰³⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta سقاية "Sıkilliye'ye" (176/14) geēti ifadesi vardır.

¹⁰³⁹ Kelime زلوة šeklinde yazılmıštır.

¹⁰⁴⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

çekmek ile. Ve şarâbı, tevaóouşa ve cünÿna ve buðarât-1 (7) rediyyeye nâfièdir. Ve gâhi âuyın âaúlarlar. Ve úuvveti altı aydan ãoñra bâuü olur. Ve ol (8) meâñe muòırdır. Bal anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Otuz dirheme degindir. (9) Ve *bedeli*: Miálince enfesü'n-nefs.

(10) *Reyóân*: Aóbâúıñ envâè-1 keàiresiniñ ismidir. Baèøısı óabaúlarda öikr olındı. (11) Ve baèøısı bilinmez illâ bu ism ile ve baèøısı kâfyridir. Aña kâfyri'l-Yehÿd dirler. Ol, (12) bir aâacdır óacimde ve yabraúda rummân aâacınıñ yabragı gibidir. illâ anıñ gök ve beyâø çiçegi (13) olur ve râyióası kâfyr gibidir. Fâris üâlarında bulunur. Bir maðâyâ zamânı youdır. (14) Óâr ve yâbisdir ikincide. Eger anıñla istinşâú eyleseler dimâada olan ruiÿbât-1 (15) fâsideyi ve gögüsde olan aólâü óallider. Ve eger baş aârsına baâlasalar sâkin (16) ider ve şışleri óallider. Ve eger âuyın içseler süddeleri açar ve yereúanı zâyil ider ve úanı (17) baâlar. Ve eger anıñ saóu olınmışın yaraya serpseler úanı óabsider. Ve eger óammânda anıñla (18) âusleyeseler bedeni yumşau ider ve kirleri zâyil ider. Ve anıñ keâret-i istièmâli (19) úanı yaúar. Sikencübün anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: Bir dirheme degindir ve âuyından (20) yedi dirhem. Ve Süleymâni'sine censifrem dirler ve melikisine şâhsfrem dirler ve Yemâni'sine (21) úüâf dirler. Óamâóım óabaúes-sÿdândır. Ve terencân ol, Miâir'da, niènâè reyóanı [162a] (1) dimekle meşÿrdır. Ve anı turb gibi yirler. Ve reyóân-1 úubÿr, merdsefrem. Ve reyóân, Miâir'da (2) mersine yaèni âsa uâúú olunur.

(3) *Ri'e*: ââyetle kemdir yemegi câyiz degildir. Ve eger yirler ise bişürsünler. Ve anıñ ki (4) cevânibinde üamarları olmaya anı alsunlar ve çıúarsunlar ve ammâ istièmâli òâricde şışleri (5) óallider, òuâÿâ gözden ve yanmış sececi zâyil ider

(6) *Ris*: Úuşlar tüyidir. Her ne dürlü úuşıñ olursa anıñ küli úanı óabsider ve yaraları (7) bitürür. Ve anda olan ruiÿbet gözde olan beyâøa nâfièdir göze çekmek ile. Ve muèayyen (8) şey maðâyâ olan aâlı ile öikr olınsa gerekdir.

(9) Óarfièz-zâ¹⁰⁴¹

(10) *Zâc*: Úuzlarıñ nevèindendir, keàire't-taãarrufdır. Ol, çuúırlarda olur kibrit-i (11) ââbıâadan zeybaú-1 yesirden ki kem olub eyü pişmedügi ecilden cevâhir olmadan menè olurlar. (12) Ve muülaú zâc birúaç úısımdır. Evvelkisi úalúadis. Aña meliüan

¹⁰⁴¹ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

dirler. ZirÀ ol, meliian olur, (13) ãoñra zÀc olur. Ve zÀc olmazdan evvel üç úısımdır. Biri beyÀø ve eczÀsı berÀber olub (14) bek bekdir, birbirin ùtmaz. Aña zÀc-1 esÀkife dirler. Ve biri daði beyÀø ammÀ evvelkiden beyÀøı (15) az olub bÀtını siyÀha mÀyildir ve yumşadıdır lÀkin yapışmadan òÀli degildir. (16) Aña belmiş dirler. Ve birine ki iki nevèdir köryek dirler. Ol, keàirü'l-vücÿddir. Mıâr (17) ve ŞÀm ùàalarında aña şeóire dirler. Ve bu üç aúsÀmıñ eãaóı úalúadisdir úaçan ki eyü bişe (18) ve óarÀret aña te'air ide. Ve bir nevèi daði úızıl olur. Aña úalúant dirler. Ve ol, mühmele ile (19) daði oúnur. Ve eger bu öikr olan úızıl ile ãaru olsa aña úalaúÛr dirler. Ve úaçan pişmegi (20) kÀmil olsa ve yeşillige mÀyil olsa ol zÀc-1 Úıbrıs ve úalúandeye, zÀc-1 äÿri (21) dirler. Ve zÀcıñ dükeli envÀèina mesin dirler. äaóió olan budur ki öikr olındı. Ve bir úavldede [162b] (1) dimişler ki úalúadis yeşil olanıdır. Ve Şerif dir ki úalúadis ãaru olanıdır. Ve bir úavm daði (2) dimişler ki bunlarıñ her bir nevèi müstaúildir. Ve bunlardan àayrılarıñ öikriniñ fÀyidesi (3) youdır. Ve zÀcıñ baèøısı oldur ki erir aèlÀ yirlerde, çuúurlara ùamlar, ãoñra münèaúid olur. (4) Aña úÀr dirler. Ol, eyüsidir. Ve ol, demüre sürmek ile bilinür, rengin baúr rengine (5) döndirmek ile. Ve bundan ãoñra öehebì olanıdır, ãoñra úızıl olanıdır ve àaliòidir. (6) E'l-óÀãıl zÀcıñ dükelisi óÀr ve yÀbisdir dördüncüniñ evvelinde yÀ üçüncide. Úaçan ki istièmÀlin (7) az ideler anı çeküb münèaúid olunca ol, müdrece¹⁰⁴² ile maèryf olur. Ve bu, mücerrebdır úanı (8) úaèeylemede muılaúan óatta maèryblarıñ úanı[nı] içmek ile ve serpmek ile ve ferÀzec eylemek (9) ile. Öuãÿã yün ve ters ile eyleseler ve bevÀsiri sÀúúider ve yaraları etlendirir ve óıkkeyi (10) ve cerebi ve eàerleri cemièan zÀyil ider tecrube ile. Ve siligi isúÀu ider sirke ile àaràara (11) eylemek ve buruna ùamzırmaàla ve didÀanı içmek ile ve beyÀøı ve ôifreyi ve cerebi ve sebeli zÀyil (12) ider göze çekmek ile ve àarb-1 fetile ile ve úulaàı bal ile serpmek ve úılı siyÀh ider (13) ve nÀäÿrı etlendirir. Ve úaçan ki üç rubèınca sirke ile ùamzırsalar ve iki aàılları anıñla (14) saóú ideler maèdenler için úurşunda olan bÀb-1 kÀmil ider. Ol şarúile ki (15) saóúın dÀyim ideler mÿm gibi olunca. Ve BurhÀn'da öikreylemiş. Ve anıñ fièli züncüfrden (16) aèòamdır. Úaçan ki demiriñ ufaàı anıñ ile taèfin ideler ol òazÀnelerüñ

¹⁰⁴² Kelime şeklinde yazılmıştır. Ayrıca kelime, metnin Arapça nüshasında “müdebber” (177/25) şeklinde geçmektedir.

devâsı (17) olur tecrîbe ile. Ve ol, suëleyi taörîklendirir ve bedeni siyâh ider ve kerb ü¹⁰⁴³ àaæeyân getirür, (18) çou olur ki úatlı ider. Ve süd ile úuâmaú ve zebd ve şeker içmek muâlióidir. *Şerbeti*: (19) iki úirâia degindir. Ve MÂlÂyesaè'da sehveylemiş ki dimiş iki dirhem bundan iótirâz (20) eylemek gerek. Ve dükeli úzları úaçan ki yaúsalar úavi olurlar, illâ zâc¹⁰⁴⁴. *Bedeli*: Zencâr.

(21) *Zân*: E'l-merv yâ bir mechÿl aâacdır. Óabeşe'de olur.

[163a] (1) *Zâvaú*: Ve zâdvaú, zanbaú.

Zââ: ÚayúAndan bir nevèdir.

(2) *Zebib*: äanèatı oldur ki zeyti úaynadalar ve úadarınca yâ eúall úalyâyı, on miâlince (3) äuya ezeler ve úaynadsunlar. Niâfı gidince ve úzümi deróâl içine úosunlar. Ve güneşde (4) yedi günde on güne degin úosunlar ve götürsünler. Ve mizâcı muótelif olur úzümiñ (5) iótilâfınca. Ve eyüsi etlüsi ve úabuâı ince ve çekirdegi az olanıdır. E'l-ân derbili¹⁰⁴⁵ ile meşhÿr-(6)-dır ve zamân-ı úadimde Óorâââniyye ile meşhÿr idi. Andan ãoñra siyâhı ve büyük olub (7) iaemı bir miúdâr ekşilige mâyil olanıdır. Mıâr'da aña äabiâ dirler. Ve aúsâmâ àâlibâ (8) andandır. Andan ãoñra úızılı, óalâveti ãovuú olanıdır. Ve kemi çekirdegi çou (9) ve eti az olanıdır. Ve bu munüabiúdur e'l-ân Mıâr'da olana. Ve baèı eübbâmıñ câhilleri (10) úatında èabidiyye dimekle meşhÿrdır. Ve zebib cemièan óâr ve raúbdır lâkin siyâhı (11) ikinciniñ àoirinde ve úızılı vasaúnda ve beyâı evvelkiniñ àoirinde. áıdâsı ceyyiddir. Ve eyü (12) óilü tevellüd ider. Ve ciger bi'ü-üabè anı sever. Ve ol semiz ider. Úaçan ki zaèter ile yeseler (13) levni úzardır ve yereúânı zâyil ider. Ve eger lisâni'â-ævr ile ve yeşil şemer ile içseler (14) òafaúânı zâyil ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve èavratlarda bâüi úalan¹⁰⁴⁶ ke-óâlik (15) zayıllı ider. Ve eger çekirdegin çıúarub ve yerine biber úosalar ve istièmâl eyleseler (16) bögrekleriñ ãovuúluân ve taúür-i bevli zâyil ider ve óaâyı ezer. Ve çam saúızı (17) ile fehmi ziyâde ider ve belid olmaâı ve nisyanı zâyil ider. Ve sirke ile (18) úanı defèider. Ve bu,

¹⁰⁴³ Ve biçimbirimi açık olarak gösterilmemiş, şeklinde harekeyle belli edilmiştir.

¹⁰⁴⁴ Cümle, *illa zac kavi olmaz*, şeklinde düşünülmüştür.

¹⁰⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'd-derbili (178/4) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "kanları" (178/10) ifadesi vardır.

mücerrebirdir. Ve eger dev'alar üstine alsalar fi'elin úavì (19) ider¹⁰⁴⁷. Ve úanı óabsider. Eger óayv'ânâtîñ iç ya'ı ile bir yire (20) yo'ursalar ve şışlere úosalar şışleri óallider ve debil'atları açar. Ve eger anis'yn (21) ile bişürseler¹⁰⁴⁸ olunca ve áuyın b'adem ya'ı ile içseler su'eleyi s'ákin ider. [163b] (1) Ve bu, mücerrebirdir. Ve anîñ bir nev'ei olur ki içinde çekirdegi olmaz. Aña úaşlamış dirler. Eger (2) za'fer'ân ile ve yumırda áarusı ve eu'áfur ile bir bir¹⁰⁴⁹ yo'ursalar pek olan şeyleri açar. Ve eger áabr (3) ile dögseler ve kel olan başa sürseler z'âyil ider. Ve ol bögreklere mu'ordır eunn'áb (4) anîñ mu'ali'oidir. Ve anîñ eti az olanîñ¹⁰⁵⁰ úanı ya'uar ve südde tevellüd ider. Ve óaş'òş y'á b'adem mu'ali'oidir. (5) Ve andan a'õõ olınanîñ óaddi, otuz dirhem.

(6) *Zebibü'l-cebel*: Meyvizec dirler. Ba'ølar dimişler ki mivizec, êirsü'l-èac'yzdır. Ve bu, zebibiñ (7) a'acı gibidir, da'alarda ve v'adilerde olur. Kökleri uzanur ve çiçegi bey'æ ile (8) gök arasındadır, úozası olur. İçinde üç siy'áh óabbe vardır. Ábda yetişür. Ve eyüsi (9) úızıla m'âyil olub a'ar ve iki yıldan tec'ävüz eylemiş ola. Ol, ó'ardır üçüncide ve y'abisdir (10) dördünciniñ evvelinde. Ve ol, kimse óau'á eylemiş ki b'ariddir ve kesici. Süddeleri açar ve ùala'ı (11) ve bal'amı z'âyil ider ve dim'áda olanı ce'õb ider ve áv'ázı á'âfi ider, óu'ây'á (12) m'â'akî ile ve kündür ve cenini¹⁰⁵¹ s'áuíu ider ve egerçi úarnında ölmüş ise yemek ile. Bu'öyr (13) eylemek ile ve bile götürmek ile did'ânı da'oi i'òr'ac ider. Ve eger zerni'ò-i a'ómer ve zervend-i (14) üavil ile óíkkeye ve cerebe ve e'aelere sürseler z'âyil ider ve kehleyi tevellüd eylemekden men'èider. (15) Eger zeyt ile bişürseler ve şışleri açar l'ákin cer'áóat ider. Ve eger úına ile sa'óú (16) idüb úıllara ba'alasalar uzadır. Ve eger su'õáb ile bişürseler b'el a'arısına n'áfiedir (17) sürmek ile veya áu nut'yl eylemek. Ve eger áu ile ve bal ile içseler bedeniñ a'el'ásını (18) á'âfi ider úu'amaú ile. Ve keym'ys'át-ı rediyyeyi i'òr'ac ider. Ve ol, ùala'aa mu'ordır. (19) Ketire anîñ mu'ali'oidir. Ve bögreklere mu'ordır. áamà mu'ali'oidir. Ve isti'em'álinden áoñra (20) uyúu

¹⁰⁴⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁰⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *حَتَّى يَنْفَرِي* "hatta kızarmış" (178/14) ifadesi vardır.

¹⁰⁴⁹ Cümlede geçen *bir bir* ifadesi *bire bir ölçüsünde* şeklinde düşünülmüştür.

¹⁰⁵⁰ Cümlede geçen *olanîñ* ifadesi *olanı* şeklinde düşünülmüştür.

¹⁰⁵¹ Metnin Arapça nüshasında *ecinne* *سنتها الاجنة* (178/24) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *çini* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *cenini* okunmuştur.

ve òinÀú ve sekte getirür. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀle degindir. (21) Ve *bedeli*: Miálince èÀúirúaróÀ.

[164a] (1) *Zebedüel-baór*¹⁰⁵²: Ve lisÀni'l-baór. Ve ìalèati'l-baór daði tesmiye olınur. Ol, eczÀ-yı arıyyedir. äü (2) ve havÀ anı laüf eylemişdir. Ve deryÀnıñ temevvüci ile óall olınmışdır. Ve bunlarıñ fÀeil ruiybÀt-ı (3) mÀ'iyedir. Ve ol, beş nevèdir. Biri yumşau ve òafif olub āarulıāa mÀyil olanıdır. Ve (4) ikincisi aāber āyfa şebih olanıdır. Üçüncüsü dýda şebih olub (5) āarulıāa mÀyil ve pek olanıdır. Ve dördüncüsü beyÀøı ve keāif ve müstedir olub isfence şebih (6) olanıdır. Ve beşincisi müstaül ve òafif olub āaru ve beyÀøa mÀyil olanıdır. Ve Óekim DÀvyd (7) dir ki: “Bu óaār benim èindimde āayr-i ôÀhirdür. ZirÀ üçüncü nevè óalezynıñ envÀèindandır. Ve bÀüi (8) nevèler, pek ve müteòalòil ve bitý ve mücevvef ve büyük ve küçük ve levne-gýr¹⁰⁵³øabü maèlym degildir.” Ve bi'l-cümle (9) ol, Úulzüm deryÀsında ve Berber Óalici'nde çou olur. Ve eyüsi evvelki nevèdir. Ve envÀèlaruñ (10) cemìesi óAr ve yÀbisdir üçüncide yÀ dördüncide yÀ ikincide. Dükeli eāerleri cilÀ ider (11) ve úanı keser ve ziyÀde olan eti zÀyil ve cerebi ve óıkkeyi úalèider. Ve evvelki nevèi dişleri (12) ve āÀfi ider ve küöüllere úarışur. Ve ikinci nevèi úavÀbıyi zÀyil ider. Ve üçüncü nevèi şío işin (13) işler. Ve bÀüi iki nevèi ve dÀü'a-āaèlebi zÀyil ider ve rièÀfi úaèèider sirke ile istinşÀú (14) itmek ile. Ve eger bir kimse isterse ki artıú ola anı sirke ile yoàuralar ve bedene sürseler (15) arıú eylemede sırrı èacibdir. Ve eger āandýrısı aña iøÀfe ideler. Ve iki dÀnıú andan (16) istièmÀl eyleseler zÀyidÀtı zÀyil ider ve nişÀú getirür ve úuāmaāı úaèèider ve ìemı¹⁰⁵⁴ (17) haøm ider lÀkin ÀvÀza ve úaāabayı òaşin ider. Ve lièÀblar ve āamàlar muālióidir. Ve (18) *şerbeti*: Bir dÀnıúā degindir. Ve bedeli: Dükeli fièillerde şenec. Ve gÀhì miálince yaúarlar. (19) Ve bedeli: Úılı úaèèeylemede úayşýr.

(20) *Zübd*: Ol, südden alınandır. Ve eyüsi, tÀzesi úoyun südinden alınandır. (21) äoñra āiāirdan alınandır ve úzsız ola. Ol, óArdır evvelkide icmÀèan [164b] (1) ve

¹⁰⁵² Kelimenin üstünde *deñiz köpügi* açıklaması bulunmaktadır.

¹⁰⁵³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “renkli” şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde geçen levnegýr ifadesi Arapça nüshasında olmadığı için bunun ya yanlışlıkla yazıldığı ya da levne-gýn “levne: kırmızı renkli” şeklinde yazılacakken yanlışlıkla rı ile yazıldığı düşünülmektedir.

¹⁰⁵⁴ Bu kelimenin denkliğinde, haşiyede, eserin yazı stilinden farklı bir yazı bulunmaktadır:

raùbdır ikincide èaleèã-ãaóió. éÀyet ile semiz ider bedene sürmek ile ve şeker ve óaşòÀş (2) ve bÀdem ile yemek. Ve süddeleri açar ve ÀvÀzı ıãlÀó ider ve úaãabayı ve óuşşnet-i àavù ãÀfi (3) ider ve yÀbis suèleyi keser ve şışleri ôÀhiren ve bÀünen óallider ve faòalÀtı cÀri ider ve (4) bÀunda úalan úanı iòrÀc ider ve ôÀhirde olanı menèider ve bal ve acı bÀdem ile ÀlÀt-1 nefeste (5) úalan şeyleri iòrÀc ider ve ôÀt-1 cenbeyni zÀyil ider. Ve pek olan şeylerde, óaär-1 bevde (6) anıñla óuúne iderler. Ve eger óıkkeye ve cerebe ve óaãafa sürseler ve örtseler derleyince anları (7) zÀyil ider. Ve eger çerÀada yaúsalar ve dütüñünden ùtalar gözde olan úurýóa ve cerebe (8) devÀ-i ceyyiddir. Ve gözi rýşen ider ve MÀlÀyesaè'da meòkýrdur ki zübd gül şarÀbıyla (9) edviyelerden óÀãıl olan ishÀli úaèider. Eger bu, àaóió ise òavÀãã-1 èacibedendir. (10) Ol, maèdeyi gevşek ider ve iştiHÀyı øaèif ider. Ve úÀbıø olan şeylerin¹⁰⁵⁵ úoruú (11) şarÀbı gibiler anıñ muãlióidir. Ve istièmÀliniñ óaddi otuz dirhemdir. *Bedeli: Süd.*

(12) *ZebÀd*: Bir óayvÀniñ èaraúıdır ki sinnevr-1 berrıye¹⁰⁵⁶ benzer siyÀh ile beyÀø arasındadır. (13) Maúdişem didükleri yirdedir ki Óabeşe vilÀyetindendür ki anda çou bulunur. Eyü (14) otlardan otlar. Ve aña tÀze süñbül yedürürler. Ve demir úafeãlerde úorlar. Ve anıñla oynarlar. (15) İki budları arasında meme gibi etler vardır. Andan çıkar. Aòó iderler. Ve bu óayvÀn (16) àÀlibÀ derlemez¹⁰⁵⁷, illÀ bilÀd-1 óÀrrede Óabeşe ve eürÀf-1 àin gibi yirlerde¹⁰⁵⁸. Ve eyüsi Hind (17) eürÀfında ŞamürÀ didikleri yirlerde olanıdır. Ve bilÀd-1 keàireti'l-èarøda Rým gibi (18) yirlerde derlemez. Ve gÀhi muètedil vilÀyetlere naül iderler, Mıãr gibi yirlere. Ve úaçan ki (19) ve bir yıldan tecÀvüz eylese andan dutulan zebÀdiñ rÀyióası úalil olur. Ve envÀè-1 (20) zebÀdiñ aèlÀsı Şamaüri'sidür ki siyÀh ve óumrete mÀyil ola. Ve beyÀø olanı kemdir. (21) Ve eyüsi içinde mevcýd olan sinek gibi úızıl cÀnver ile bilinür. Ve úaçan ki ele sürüb [165a] (1) ve yayúasalar rÀyióası gitmeye. Ve anı mıãtãki ve baèøı úouúusı eyü olan şeylere àaşş iderler. Farú (2) olunur öikr olan şeyler ile. Ve ol, óÀrdır üçüncide ve raùbdır evvelkide yÀ muètedildir. (3) Úaçan ki şarÀb ile içseler àaèeyÀnı ve òafaúÀnı ve aàız aàırısını zÀyil ider ve zaèferÀn ile

¹⁰⁵⁵ Cümle, ve kabız olan şeylerde şeklinde düşünölmüştür.

¹⁰⁵⁶ İfadesi şeklinde yazılmıştır.

¹⁰⁵⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında dirilmez, yaşamaz (179/25) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁵⁸ Cümle, illa bilad-1 harrede, Habeşe ve etraf-1 Sin gibi yerlerde yaşar, şeklinde düşünölmüştür.

(4) vesvâsı ve cünymı ve tevôaşı ve mâliölyâyı defèider ve àâyetle feraó getürür ve öihni (5) ve óavâssı úavì ider ve vilâdeti sehl ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger şışlere ve çıbanlara (6) sürseler yetişdirir ve yaraları etlendirir ve úurýoları zâyl ider. Ve úaçan ki acı bâdem yaâına (7) úosalar ve úulaâa ñamzırsalar ââırlıâı zâyl ider ve semèi úavì ider ve úulaâı aâırlardan (8) óifôider. Ve eger anıñla iktióâl ideler gözde çıúan úılı menèider ve kirpikleri úavì ider. (9) Ve ol, maóryre baş aâırsın getürür ve âdemi bedoulú ider. Mücerrebdir. Ve âandal ve kâfyr (10) muâlióidir. Ve anı bir yire sürseler úılı téz çıúarır. Ve âu anı fesâd ider. Ve *şerbeti*: (11) Bir buçuú dâñıúa degindir. Ve bir dirhem diyen kimse òaüâ eylemiş. *Bedeli*: áâliye.

(12) *Zeberced* : Bir ñaşdır ki àâlibâ altun maèdeninde olur. Evvelde altun olmalı idi (13) ñovuú ile lâkin yübýseti úââr olmaâla ol mertebeye vââl olmaz. Ve muèallim dimiş ki altun ile zümürüd (14) berâberdir. Ve Hürmüs dimiş ki mâ-beyninde farú renkleri muòelif olmaâladır. Ve zebercediñ (15) eyüsi Úıbrıs'da olanıdır, ñoñra Mıâr'da olanı. Ve bir úavldede dimişler ki èaksincedir. Ve kemi (16) Hindistân'da olub úızıl olanıdır. Ve zebercediñ elvâñı keâiredir lâkin (17) meşhýr olan yeşilidir. Ve ol, Mıâr'dakidir. ñoñra âarusıdır. Ol, Úıbrıs'ındır. (18) Ve dúkelisi úameriñ müşârekesiyle olur úaçan ki güneşe muúâbil ola. Ve ol, bâridir (19) üçüncide ve yâbisdir dördüncide. Cüöâmı berì ider. Mirâren tecrube olınmışdır. Ve eger (20) mütemekkin olmış ise ziyâde olmadan alıúor. Ve úanı úaièider ve feraó getürür (21) ve eâerleri zâyl ider. Ve eger balda óall idüb úulaâa ñamzırsalar aâırlıâın [165b] (1) sâkin ider. Ve eger göze çekseler göziñ aâırlıâın daði zâyl ider ve sâkin ider ve beyâøı (2) ââfi ider. Ve eger óall idüb biraâ ve behaúa sürseler zâyl ider. Ve eger içseler óaâr-ı bevli (3) açar. Ve óaââyı ezer içmek ile. Ve eger bir èavrat bile götürse ñòaurmaâı sehl ider. Ve (4) eger úamer burc-ı óytta iken bir gemi âyretin aña naúş idüb ve ñol eliñ küçük barmaâına (5) taúsalar feraó getürür ve âamları zâyl ider ve vilâdeti sehl ider. Ve eger bir èavrat bile (6) götürse maúbýl olur. Ve eger aña bir balıâiñ âyretin naúş idüb ve úurşuna çulâasalar (7) ve âayyâdiñ şebekesine biraúsalar ammâ ol şarúla ki sereüân burcında iken ol âyreti (8) naúş olınmış ola, deryâda olan balıúlar aña teveccüh iderler. Ve eger bir miúdâr nýşâdır (9) ile saóú idüb óall olduúda civeniñ üzerine ñamzırsalar èaúd ider ve yumışaú (10) olanı

pek ider ve ecsÂd-ı vaøièayı meretebe-i aèlÂya yetişdürür. Ve ol, şehveti sÂúú (11) ider. Bal muâlióidir. *şerbeti*: Yarım dirhem. *Bedeli*: DevÂlarda zümürüd ve àayrısında (12) mianÂüsdür.

(13) *Zebzeb*: E'l-Ân naüye dimekle maèryfdır. Bir óayvÂndır ki sinnevrdn büyükrekdir, (14) kelb óacminde olur. Ve tüyi çou olur, yüzi muòauâüdur. Ve yumışau çölde ve maàaralar (15) úurbında bulunur. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. Eger meyyite eti yimez ise eti eyü (16) olur, riyÂó-ı àaliòeyi óallider ve ãovuú zaómetin defèider ve balâamı zÂyil ider. (17) Ve eger meyyite eti yerse eti kem ve rÂyióası daòì kem olur ve nefèi úalil olur. (18) Ve anıñ kürkin geymek vecaè-ı mefÂâilı ve niürisi ve òadrı ve raèřeyi zÂyil ider.

(19) *Zibl*: Usyiliyle öikr olındı. Ve bÂúü úalanlar öikr olınsa girekdir. Ve CÂlinys, (20) áabiniñ ziblin bařúa öikreylemiş nefèi ziyÂde olmaàla òinÂúa ve şişlere ve sümÿma.

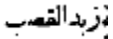
(21) *Zebedi'l-úamer*: BîÂúa.

Zebedi'l-bevraú: Óafife.

Zebedi'l-úavÂrîr: äırçanıñ köpügüdür ki [166a] (1) sebk ittükleri zamÂnda óÂâil olur.

(2) *Zebedi'l-úaiüb*¹⁰⁵⁹: Bir ruüÿbetdir ki úamıř içinde bulunur.

(3) *ZücÂc*: Ol, äırçadır. YynÂnca sümÂris ve faâiò-i èArabi'si úavÂrîrdir. Ol, maèdenidir. (4) Eyü civeden ve úalil¹⁰⁶⁰ kebritten olur. Evvel gümiş olmalu idi lâkin yübÿset ol (5) mertebeden alúor ve¹⁰⁶¹. Ve eyüsi, şeffÂf ve aâr olub Bunduúıyye ceziresinde (6) olanıdır, ãoñra Óaleb'de olanıdır ve àayr-ı èamelisi. Ve *ãanèatr*: Úalay bir cüz ve beyÂø-ı (7) òÂliâ úum yarım cüz' bir yire sebk idüb mümtezic olunca ve maèlym olsun ki anda sırr-ı èacib (8) ve maènÂ-yı àarib vardır ki aña rumÿz ile işâret olunmuşdır. Ve ehli úatında melÿóa (9) ve maüviyye ile meşhyrdır. Ve anı münüarıú olan řeylerüñ oçaàına dÂòil iderler (10) ve bir yere çalúayub götürürler. Ve *ãanèatr*: Oldur ki ìalúı ve ketireyi ve yumırdanıñ dükelisin (11) ve euúÂbıñ àÂbiti ve úurşunıñ beyÂøı ki muóriú ola ve óalezÿn cemièsiniñ eczÂsın berÂber idüb (12) ve mümtezic olunca saóú

¹⁰⁵⁹ Metnin Arapça nüshasında zebedi'l-úaaab (180/18)şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁶⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "denilir ki" (180/20) şeklinde geçer.

¹⁰⁶¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "kükürt tabakası ile örtülü" (180/20-21) ifadesi vardır.

ideler ve turb auyı ve bal ile eacın ideler. Anıñ on dirhemin (13) yüze irişdürür. Ve oarvaè yaında sebk idüb işledeler. Ve bunu kimse taârîó (14) eylememişdir. Ve mücerrebAttandır. Ve munürÁú terkibin úabýl ider. Ve eger zücÁcdan bir úadarı (15) alsalar ve aülüáince isfidÁc ve südüsünce züncüfr ve řeb ve nýřÁdır her birinden eöşrince (16) cemîesin saóú idüb sebk ideler bellýr olur. Andan yüzük úaşları iderler. Eger (17) anda bir boşlıú ve tefriúalıú var ise úalay ile bir daöi sebk ideler. Ve gümüřiñ botasına (18) úoyulan řey incüden ve nýřÁdır ve tengÁr ve EnderÁni úızı dükelisin berÁber idüb (19) sirke ile ezeler ve aña süreler Áteře dÁöil ideler. Ve bu eczÁ ve miálince áırça ile (20) merriói úamer yerine ulaşdırır. Ve áayrı yerde meökýrdır ki müşteri yine böyle ider. Ve bu (21) fieller birbirine øıddır. Ve ikincisiniñ bÁül olması baèid degildir ammÁ iábèiñ muúteøÁsınca [166b] (1) anı bir óÁle dönderir ki imtizÁca úÁbil ola. Ve bunıñ taóúüüi gelse gerekdir. Ve ol řey' ki (2) èaúú iderler. MuànisiyÁ biř; yanmış gümüş yine beř; zÁc iki buçuú; züncüfür ke-öÁlik; (3) kebrít bir buçuú eridüb aña sürseler ve eger zÁcı maànisyÁ gibi ideler, baèølar (4) úalúander iøÁfe iderler, öulýúı olur. Ve Firèavniyye ile meřýr olan oldur ki sebk (5) zamÁnında her yüz dirhemde andan dört dirhem yumırda úabuàın ki bir hafta südde (6) íladmıř olalar ve her gün ve her gice südi taà[y]ir eylemiş olalar, aña áalalar. (7) Ve gÁhi olur ki maànisiyÁ, řehsebÁd ve úalèi ve yanmış gümüşi buña iøÁfe ideler. BeyÁø (8) ve řeffÁf füãýã olur. Ve bu, úadimi aócÁrıñ esrÁrındandır. Ve eger áaru olduàın (9) dileseler òumsınca yanmış úalèi, áaru kebrít ile ve mertek ke-öÁlik aña iøÁfe iderler. (10) Ve dimişler ki eger úalèiniñ rubèınca maóryú-ı úarúaşım yÁ rýseòtec iøÁfe ideler utrucu¹⁰⁶² (11) olur. Ve eger úalèiden áayrıı maànisiyÁya ve dem-i aòaveyne ve azacıú zÁca bedel eyleseler (12) ve óÁlince úosalar ol, úızıl olur. Ve eger úalèi yine óÁlince úoyub rubèınca lÁzverdi (13) iøÁfe ideler ÁsmÁni olur. Ve bi'l-cümle zücÁc óÁrdır evvelkide yÁ ikincide ve yÁbisdir (14) ikincide yÁ muètedildir yÁ bÁriddir. Ve èamelisi óÁr ve yÁbisdir icmÁèen. Ve bunlarıñ (15) dükeli envÁèi úÁùè ve muóallildir. Ve cilÁ ider øuèf-ı kelÁya ve meáÁneye ve óurúa-i bevle nÁfièdir (16) ve íalaàı zÁyil ider. Mücerrebdır. Ve óaãÁyı daöi ezer egerçi bilÁ-řarÁbin ve bilÁ-(17) óuraú ise. Ve kirleri dişlerden ve áayrı yirlerden zÁyil ider. Ve zanbaú yaàı ile

¹⁰⁶²Bu kelime metnin Arapça nüshasında şeklinde geçmektedir. (181/5)

(18) úılı bitirür ve óazÀzı úazır. Ve mefÀâl aàrılarına úına ile sürseler (19) sÀkin ider ve şışleri ve pek olan yerleri ke-õÀlik sÀkin ider. Ve göze çekmek (20) ile gözden beyÀøı ve sebeli ve cerebi cilÀ ider. Ve eger óall idüb itseler efèÀli (21) eblaà olur. Ve óall-i nÿşÀdır ve şeb ile birúaç kerre taúür olunur ve ammÀ óarúı [167a] (1) oldur ki Àteşe úoyub erimege úarib olduúda úalay áuyında söndirseler. Ve zücÀc (2) bögreklere muøırdır. Ketire¹⁰⁶³ anıñ muãlióidir. *Şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve müstaemel (3) olan beyÀøıdır. Ve óaşın olanı muøırdır. *Ve bedeli*: Zeberced.

(4) *ZürünbAd*: Mühmele ile kÀfyriñ kökidir. Aña kÀfyri'l-kaek dirler. Ve erú-ı üb (5) daòı dirler. Ve Mıâr ehli zürünbe dirler. Ol, erüridir ve kesicidir. Dükelisi müstedirdir. (6) Ve tüccÀr anı uzun uzun keserler. Zaem iderler ki böyle olıcaú çürümez. Ve ol, BengÀle (7) ve Diken ìàalarında biter. Ve iki úarış úadarı uzanur. Yapraúları nÀr aàacınıñ yapraàına (8) úaribdir ve çiçegi áaru olur ve toðumı gül toðumı gibidir ve aàacı zirÀvend aàacı (9) gibidir. MisrÀda ve tevtte yetişür. Ve úuvveti üç yıla degin úalur. Ve üç yıldan (10) tecÀvüzi olanıñ èalÀmeti beyÀø ve rÀyióası óafif olmaàladır. Ve ìemından (11) ötürü kimse taèarruø eylememiş. Maè-haõÀ, èale'l-bediheti ol, acıdır. Ve eyüsi acı olanıdır. (12) Ve ìatlusunıñ fieli øaèifdir ve nefei daòı azdır. Ve anıñ acısı olan fülfulisidir. (13) Dili yaúar. Ve baèøısınıñ acılıàı muúl gibidir. Óiddeti olmaz. Bu, mütevassıúıdır. Ve envÀèlaruñ (14) cemiəsi óÀr ve yÀbisdir lÀkin ìatlu olanıñ óarÀreti evvelki mertebededir (15) ikinciniñ evvelinde ve fülfulisi üçüncüniñ evvelinde. Ve ol biri ikincide balàamı zÀyil ider ve rÀyióa-ı (16) kerihayı úaèèider egerçi sürmek ile ve dişleri aàrıdan óıfóider. Ve Àdemi (17) semirdir, öyãyãÀ ìatlusı. Ve acısı süddeleri açar ve vesvÀsı ve buòÀrÀt-ı sevðÀviyyeyi (18) zÀyil ider tefriói şedid olmaàla ve aèøÀ-yı re'iseyi úavè ider ve riyÀóı óallider (19) ve sÀyir faøalÀtı cÀri ider egerçi bile götürmek ile de ve şehvetini taórike getirür. (20) Ve Mıâr'da şehveti óallider deyü şÀyiè olmuşdır. Bu söz bÀúldır. Ve úaçan anıñ acısıyla (21) ayaúalarına sürmegi müðÀvemet eyleseler baş aàrısınıñ envÀèiñ zÀyil ider. Mücerrebdır. [167b] (1) Ve tiryÀúa úarışdururlar ervÀóa úuvvet virmek ve sümýmı defè itmek için óatta dimişler ki ol (2) cedvÀra úaribdir ve dÀ'i'l-fili mevúyf ider sürmek ile. Ve anıñ óavÀããındandur ki duòÀnı (3) úarincayı ìard

¹⁰⁶³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

ider. Ve anıñ bir úttèası úaçan ki cevz gibi olsa ve delüb bilde aāsalar (4) şehvet-i cimÀèi èavdet ittirir. Ve ol, úanı óabsider ve maórÿre baş aàrısın getürür. Ve çoamıñ (5) úalbe øararı vardır. Benefsec muàlióidir. *Şerbeti*: İki miáuÀle degindir. Ve *bedeli*: (6) Miáince ve niáfınca derÿnec ve yarım óabb-1 utruc ve iki àülüüünce ùaróuşúÿú¹⁰⁶⁴.

(7) *Zerneb*: Aña melikÀ ve ricli'l-cerÀd dirler. Óalúñ bunda iòtilÀfı çóudır óatta felÀóatte (8) dimişler ki ol, Àsıñ bir nevèidir. Ve İbn-i èÖmer dimiş ki ol reyóÀn-ı terencÀnidir. Ve ol, (9) bir aàacdır ki LübnÀn ùaında olur. Ve ãaóió olan, ol bir ottır ki bir öirÀèiñ (10) iki àülüüinden ziyÀde olmaz. Yapraúları ãaèterden enlürekdir ve çiçeği ãarudır. Ve (11) FÀris ùaalarında daði bulunur. Ol, eyüsüdür. Ve kesicisi dÀrçin ile úaranfil arasında-(12)-dır. Ve gÀhi ŞÀm'da daði bulunur ammÀ kesici degildir. Beşnesde yetişür. Úuvveti (13) dört yıla degin úalur. Ol, óÀrdır ikinciniñ Àòirinde ve yÀbisdir anda yÀ evvelkide. (14) RÀÿiósası ùayyibdir. ÁvÀzi ãÀfi ider ve balàamı daði zÀÿil ider ve ùaèÀmı haøm ider (15) ve riyÀóı óallider, aèøÀ-yı re'iseyi úavi ider ve feraó getürür hattÀ anıñ şiresi (16) şarÀb işin işler ve aàuları defèider ve èusr-i bevli ve meàÀne ãovuúluàın óallider. (17) Ve tiryÀúa úarışdururlar. Ol, maórÿre baş aàrısın getürür. Maè-haóÀ buruna ùamzırmaàla (18) ãudÀèi úaèèider. Küsfere anıñ muàlióidir. *Şerbeti*: İki dirheme degindir. Ve *bedeli*: (19) DÀrâini yÀ kebÀbedir.

(20) *ZirÀvend*: Bir meşÿr ottır. YñnÀnca usÿlyóiyÀ dirler. MaènÀsı devÀü'l-mefÀãil (21) ve nifÀs dimekdir. Ve Undulus'da semúÿra dirler. Ol, ŞÀm'da çóu bulunur, bir öirÀèe [168a] (1) úadarı uzanur. Ve ùaèmı acıdır. Ve ol, múnúasım olur. Müdevver olduúda¹⁰⁶⁵ tesmiye (2) olunur. Ol yapraúları èariødir ve çiçeği beyÀø ve rÀÿiósası azdır. Ve bir úısmınıñ uzun (3) yapraúları vardır, ince, èirüdidir. Ve çiçeği gökdir. Aãlı yercesince àaliø ve ince (4) olur ammÀ müdevver olanıñ budaúları ince olur. Ve ãarusınıñ ãaruhlàı yumırda ãarusı (5) gibi olur. Cemìesi güneş sereüÀn burcına geldükde yetişür. Ve úuvveti iki yıla degin (6) úalur. Andan ãoñra fÀsid olur¹⁰⁶⁶ olduài ecilden zencebíl gibi. Ol, (7) óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ Àòirinde.¹⁰⁶⁷ Ve uzun olanı üçüncide yÀ

¹⁰⁶⁴ Kelime *ùaruóuşúÿú* şeklinde de harekelenmiştir.

¹⁰⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ردي يسمى الأنتى "kötüsü ünsa" (182/6) ifadesi vardır.

¹⁰⁶⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta رطوبة "rutubetli" (182/10) ifadesi vardır.

¹⁰⁶⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الطويل الذكر "uzunı zekeridir" (182/11) ifadesi vardır.

ünâ (8) olanın óarâreti evvelkide. Ve ol, muâlaúan muóallildir ve balâamı úaüèider ve riyâóı ve süddeyi (9) açar ve faóalâtı cârî ider ve îalaú ve ciger şişlerin óallider ve óaâAyı (10) ezer ve didânı iórâc ider ve nâfıøaya ve óumiyyâta nâfièidir. Ve uzun olanı bit (11) úatline maðâyâdır muâlaúan ve dereni ve kelefı ve cerebi ve óıkkeyi úaüèider. Úızıl zerniò ile (12) miñizec ve baèøı edhân ile mücerrebirdir. Ve yaraları etlendirir gök şýsen ile içmek (13) ve raómleri ââfi ider mürr ile ve uşaâı sâúúı ider ve bevli cârî ider egerçi ferce (14) eylemek ile ve èaúreb ısırmasın sâkin ider. Ol, cigere øararı vardır. Bal muâlióidir. (15) *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir. Ve degirmi olanı maðâyâdır rebveyi ve suèleyi (16) ve úaâabada olanı aólâü-ı âaliòeyi ve vesvâsı ve cünynı ve âarèi izâle eylemede. Ve uzun (17) olanı bu efeâllerde müdevvere müşterektir. Ve anın işin işler. Ve ekâer eübbâ buña dir ki (18) müdevver olanın bâúnda nefèi aúvâdır ve uzun olanı bunın èaksincidir. Ve bu, ââbit (19) olmamış. Ve müdevver olanın îalaâa øararı vardır. Bal muâlióidir. *Ve şerbeti*: (20) İki dirheme degindir. Ve bu iki nevèler birbirine bedel olur. Ve bir úavlda dimişler ki (21) bunların bedelleri miâilerince zürünbâd ve nâıflarınca bisbâse ve âülüalerince úusu [168b] (1) Ve bu, müdevverin bedelidir òâââe. Ve bir úavlda dimişler ki zirâvendiñ bir úism-ı ââliâi vardır. (2) Bunların mâbeynindedir. Ve baèøı kimseler bunu îavile ilóâú eylemişler. Ve bu úavl òâhirdir. (3) Zirâ teúaddüm ittigine muòetelif olur yerin iòtilâfi ile.

(4) *Zerniò*: Yynâncâ úarsâüs dirler. Ve maènâsı kebrite'l-arø dimekdir. Zirâ (5) óaúúúatte kebrittir lâkin âilòet aña âalebe eylemişdir. Ve ehl-i terkib aña èalem (6) dirler. Ol, müvellidâttandır ki âyreti kâmil olmamışdır. Ve aalı deryâ buòârıdır¹⁰⁶⁸. (7) Ve ruÿbât aña erişub pişmekde óaddin almayub nâúıâ úalmışdır. Ol, beş nevèdir. (8) Eyüsiniñ ruÿbeti altun yapraâı gibi ve âaúız gibi yumşau dögülende birbirinden ayrıla ve (9) berrâúlıâı òehebî ola. äoñra úızıl olub ruÿbeti az tüz ola. Beyâøına nyre (10) zerniòı ve devâ'ü'ş-şaèr dirler. Ol, bu envâèlaruñ kemidir. Ve yeşili úalilü'l-vücÿddir¹⁰⁶⁹ (11) ve nefèi daòı azdır ve siyâhınıñ óiddeti eşeddir ve kebriti. Ve anda şiddet-i óurâúat (12) vardır. Ve zerniòleruñ cemièsi Ermeniyeye îââlarında ve cezâyir-i Bundúuyyede

¹⁰⁶⁸ Metnin Arapça nüshasında بخاردخانی buòâr-ı duòâni (182/24) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁶⁹ Kelimenin ek kısmı haşiyeye yazılmıştır.

óĀĀil olur. (13) Úuvveti yedi yıla degin úalur. Ve maèdeninde dört yılda tamĀm olur. SiyĀhı óĀr ve yĀbistdir (14) dördünciniñ Āòirinde ve yeşili evvelkisinde ve āarusı üçünciniñ vasaunda ve úızılı üçünciniñ (15) Āòirinde ve beyĀøı evvelkisinde. Ve bu envĀelarun dükelisi didĀmı öldürür ve úılı (16) úırúar ve zĀyidĀtı ve dĀ'i'á-aaèebi zĀyil ider rĀtinec ile. Ve dırnaularun beyĀøın (17) zift ile ve kehleyi ve bedenden hevĀmı zeyt ile ve bevĀsiri ve baâyırı gül yaài ile (18) ve sĀyir yaraları iç yaài ile ve baraāı ve kelefı ve behaúi bal ile (19) yalamaú gögüsde olan balāamı ve müteèaffin aòlĀù iòrĀc ider. Ve anıñla (20) ve cevziñ içi ile ve āanavberle ve meyèa ile buòyr eylemek òikr olanlara nĀfièdir (21) ve ke-òĀlik suèle-i bĀrideye. Ve úızıl olanı eşegiñ bevlı ile úılı çıúmadan menèider [169a] (1) sürmek ile ve āıar yaài ile hevĀmı üard ider buòyr eylemek ile. Ve zerniò[i], óayy-ı èĀlemiñ şiresiyle (2) ve āıarın ödi ile, şeb ile Āteş yaúduai yire sürseler elemın sĀkin ider. Zerniòin (3) āarusı ve úızılı şeb ile uşau sidügi ile maècyn ve maóryú idinüb dişler (4) emrĀøına ve fĀsid olan eti zĀyil eylemede ve eyü eti úaynadmada àĀyet ile nĀfièdir. Ve (5) serçe tersiyle āĀlili isúĀù ider tecrube ile. Ve āabr ve óabbü'l-bĀnı ki āoyılmış ola (6) ve kürrĀā āuyı ile bevĀsiri sĀúü ider ve cemèe yaraları etlendirir. Ve devĀlarda istièmĀl (7) olınan úızıl ile āarusıdır. Ve dükelisi zaòire devĀsıdır óatta eùbbĀnıñ ekāeri (8) istièmĀlin dĀòile iótirĀz eylemişler. Ve anıñ şerbeti mefĀĀil aarısın tevellüd ider ve elvĀnı (9) taà[y]ir ider ve bedeni siyĀh ider. Ve èilĀcı yaàlar içüb ve süd ile úuāmaúdır ve pirinc āuyı (10) ile óuúne eylemekdir. Ve úılı gidermek için bedene sürmegi bedeni gevşek ider ve şehveti (11) øaèif ider ve çou olur ki bedeni cirĀóat ider. Ketire ve óuúmi anıñ muālióidir. Ve eyüsi (12) oldur ki anı úaynadub āoñra yaàları āuyından gidince bişürseler āoñra yaàın (13) istièmĀl ideler úılı gidermek için. Ve ol, istièmĀli cĀyizdir diyenlerun úavlı (14) üzre şerbeti iki dĀnıúa degindir. Ve Şerif cĀyiz görmemiş. İstièmĀl eyledüklerinde (15) miālince ve istièmĀli bir haftada ola. Ve āarunıñ bedeli niāfınca úızılından. Ve muūlau (16) zerniòin bedeli kebrítidir.

(17) Zerüşk: E'l-emirbĀris.

Zerniò-i ÒorĀsĀni: E'l-úĀr.

Zerd: Ve revdik-i èuāfur¹⁰⁷⁰.

¹⁰⁷⁰ Metnin Arapça nüshasında **وزردك المصفر** ve *zerdik-i èuāfur* (183/11) şeklinde geçmektedir.

(18) Zercýn: KÂf-1 FÂrisi'den mu'arredir ya'eni altun renkli demekdir ve úuzul güle (19) da'idi i'âlû olmur.

Zerúym: E's-seyleúyn.

(20) ZürÁfa: Bir ba'oni¹⁰⁷¹ óayv'andır ammâ úarada da'idi olur. Elleri ayaúlarından uzun (21) olur. Ve ba'elar dimişler, berridir. Tevellüdi mürekkebirdir. Ve bunda bir nef'e you'dur.

[169b] (1) Zerzýr: Úara ve bey'âe nou'ialu serçe úismından bir úuşdur. Tersinden âayrı (2) bir nef'ei you'dur. Ol, gözden âaş'aveyi cilâ ider.

(3) Za'ef'erân: Süry'ınca körküm ve Fârisice kerkim'as ve c'ad ve c'adi ve ra'el (4) ve reh'ân da'idi dirler. Ol, bir ottır ki ar'â-1 Sýs'da biter. Ve Ma'rib'de çou' olur, (5) ãõra Ermeniyye'de. Belbýs ão'ani gibidir. Çiçegi b'adenc'ana benzer. Bey'âea m'âyil úılı (6) vardır. Úaçan ki ovsalar r'âyio'ası çúuar. Ve ma'erýf olan za'ef'erân ol, (7) úıldır ve ektýberde yetişür. Ve a'acı beş yıl yerde úalur. Ve úuvveti da'idi beş (8) yıldan ziy'ade úalmaz. Ve eger anı döğüb eu'afur ve sükker ile úarışdursalar farú (9) olunmaz. illâ i'âemından ve yayúama'ala bilinür. Ol, ó'ardır üçüncide ve y'âbisdir ikinciniñ (10) âoirinde. Úalbe fera'ó getürür ve óav'assı úavi ider ve şehveti úuvvetlendirir egerçi úoulamaú ile (11) ve óafaú'ani z'âyil ider şar'âb ile ve sükker ile tizrek olur. Ma'e-ha'õ' eger (12) meybe'otecde içseler anı úa'èider. Mücerrebirdir. Ve acı b'ademiñ ya'ii ile (13) úulaú a'arisin z'âyil ider i'âmzırmaú ile ve kü'oullerde gözi rýşen ider ve âaş'aveyi (14) ve úurý'oi ve sel'úayı ve cerebi z'âyil ider göze çekmek ile. Eşek y'â' evrat (15) südi ile göze i'âmzırmaú ile me'okýr olan mara'eları gözden z'âyil ider. (16) Ve eger bir elmayı oyub za'ef'erân ile i'oldursalar ve úoulama'aa müd'âvemet (17) eyleseler şav'âyı ve bers'âmı ve óin'úi ber'i ider. Mücerrebirdir. Ve elmasız yine (18) bunlarda te'a'iri vardır. Ve úani óabsider serpmek ile ve pek olan şeyleri (19) yumşadır ve ra'omi eyü ider sürmek ile ve bile götürmek ile ve yumırda (20) áarusı ile debil'atı açar üstine úomaú ile ve mi'edeysi ve çigeri úavi ider. (21) Ve i'ala'ı z'âyil ider kerefs gibi şey ile içmek ve a'ularuñ elemin s'âkin ider [170a] (1) ve bal ile óa'âyı ezer ve fa'el'atı c'ari ider. Anıñ mezci zeyte ve kel'oe c'âyiz degildir. (2) Zir'â úiv'âyı óae'if ider. Ve ferbiy'n ile ni'urisi ve

¹⁰⁷¹ Kelime, metnin Arapça nüshasında da aynı şekilde geçmektedir.

mefâilllar ve bél aârıların sâkin (3) ider. Ve úaçan ki anı bişirüb âuyın dökseler baş aârısın zâyl ider ve uyúsızlıâı (4) defèider. Ve andan bir miâúâl azacıú gül âuyı ile ve şekerle bir èavrata içirseler (5) ìàurmaâı sehl ider. Bu, mücerrebdir. Ve anıñ òavâãından oldur ki úaçan andan (6) on dirhem ki vezni äaóió ola, yoàurub bir mancıú yapalar ve bir èavratta aâsalar (7) téz ìàurur, meşimeyi isúâù ider ve óamli menèider. Mücerrebdir. Ve ol, baş aârısın (8) getirür ve dimââı buðâr ile doldurur ve iştiâýı œaèif ider. Sikencübün muâlióidir. (9) Ve bögreklere œararı vardır. Anisÿn muâlióidir. Cilâsı şedid olduâı ecilden (10) gökligi gözden zâyl ider. *Ve şerbeti*: İki dirheme degindir. Ve andan (11) üç miâúâl feraóı keâir olduâı için úatl ider. *Ve bedeli*: Mialince úusu (12) ve mialince sünbül ve rubênca seliða úabuâı.

(13) *Zaèryr*: Ol, kildârýdır. Ve felâóatte aña tiffâó-ı cebeli dirler. Anıñ (14) aâacı elma aâacından aèôamdır ve füyèi çouúdur. Ve aâacı pek olur ìàlu (15) vilâyette ve bârîd vilâyetlerde çouú olur. Ve anıñ yemişi büyük banúa¹⁰⁷² úadarı (16) olur ve şekli müelleâdir, üç çekirdegi olur birbirine mülâsıú veyâ bir olur müelleâ. (17) Ve râyióası elma gibidir bilâ-farúın. Ve bâriddir ikincide ve yâbisdir ikincide. Anda ruiÿbet (18) ve ekşisilik vardır. Úaçan ki âuyın alub sükker ile içseler baş aârısın (19) zâyl ider vaúinde. Ve eger ezüb pek şişlere ve cemreye úosalar óallider (20) ve zâyl ider. Ve maóryreyn maraøların sâkin ider sürèat ile ve iştiâýı açar ve çouú olur ki (21) maóryrñ şehvetin taóriklendirir. Ve ol, balâam tevellüd ider ve aòlâù müteèaffin ider. [170b] (1) Ve andan çouú istièmâl eylemek aòlâù-ı fâsideyi tehyic ider ve äaæyân ve úay getirür, maè-haòâ anları (2) úaièider. Ve maóryre sikencübün muâlióidir ve mebrýde èyd ve anisÿn. *Ve şerbeti*: Yüz yigirmi (3) dirheme degindir. *Ve bedeli*: Acı elma.

(4) *Zaàber*: E'l-merv.

Zaèferâni'l-óadid: Anıñ pâsı.

(5) *Zift*: İki úusmdır. Raùb ve yâbisdir. Ve yâbis olanı yâ pişmişdir yâòýd nefsi (6) ile muncemiddir. Ol, tÿt ve urz¹⁰⁷³ dÿfirân_[1]¹⁰⁷⁴ ve ardÿc aâacındandır. Eger kendü kendüsine (7) aúar ise ol, ziftidir. Eger èamel ile óââl olursa ol, úaîrândır. Bu nevèelerüñ

¹⁰⁷² Bu ifade metnin Arapça nüshasında كبر البندى “keber bunduğu” (183/35) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁷³ Metnin Arapça nüshasında الأوز şeklinde geçtiği için incelenen metinde اوز yazılan kelime, urz okunmuştur.

¹⁰⁷⁴ Metnin Arapça nüshasında والدفران “defrân” (184/9) şeklinde geçmektedir.

(8) daði óÀrdır evvelkide. Eger tâze ise yÀbisdir evvelkide veya ikincide. Merhemlerñ büyük (9) eczÀlarındandır, yaraları úurudur ve etlendirir ve mým ile dırnaúda olan beyÀøı zÀyil (10) ider ve óıkkeyi ve cerebi ve úavÀbi[yi] ve dÀ'i'á-aaèlebi ke-òÀlik zÀyil ider. Eger içseler úan (11) úúãmaàı ve bögrekler yarasını zÀyil ider. Ve eger çegneyüb içseler boàaz aàrısın (12) zÀyil ider. Ve eger bir aàrıya yapışdursalar ol maóal eyü olmayınca úopmaz. Anı her èuøva ki (13) yapışdursalar mÀddeyi ceòb ider ve èaúreb aàusın sÀkin ider óuúne eylemek ile. (14) Ve anıñ yaàı bişürmek ile olur. Ve üstün isfenc¹⁰⁷⁵ ile örtüb aña yapışınca meòkÿr olanlarda¹⁰⁷⁶ (15) nefèi eblaà olur. Ve andan çúan duòÀn çerÀúda yaúılmaú ile gözün kirpiklerin eyü ider (16) ve úılı inbÀt ider ve gözi úara ider ve ekàer emrÀøın zÀyil ider ve niúrisi nisÀyı zÀyil (17) ider sürmek ile. Ol bögreklere øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve anıñ òavÀããından (18) úaçan ki başıñ vasaùn tırÀş idüb ve zifti aña yapışdursalar sülgi isúÀúider (19) ve yarasın menèider. Ve óazÀzıñ envÀèin daði şükker ile menèider. *Ve şerbeti:* Üçe (20) degindir. *Ve bedeli:* Míalince úÀr yÀ rubèinca úairÀn.

(21) *Zaúúým:* Bir ottır nÀr aàacı gibi ammÀ yapraúları andan enlürekdir ve çiçegi yeşil ile [171a] (1) beyÀø arasındadır. YÀsemine benzer. Ve baèøısınıñ çiçegi àaru olur ve yemişi ihlilec gibidir. İçinde (2) simsim gibi dÀnesi vardır. Beytü'l-Maúdis'de ve ÓicÀz'da olur. Şems esedde olduúda yetişür. (3) Úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. Şişleri óallider ve yaraları etlendirir (4) ve kelefı àÀfi ider. Ve sÀyir eczÀsı nÀfièidir mefÀãıl ve nisÀya ve niúris aàrılarına ve riyÀó-ı (5) àaliòeyi óallider içmek ile ve sürmek ile. Yaàı sÀyir emrÀø-ı bÀrideye nefèi aèòamdır. (6) Ve anıñ òavÀããındandır ki úaçan anı úarına sürseler úulunc gibi aàrılarını ol mevøièden sÀkin (7) ider. Ve yine andan aşıaıya sürseler sÀkin ider. Bu úÀnÿn üzre süreler úademe varınca. (8) ZirÀ ol aàrılar úademden çúusa gerekdir. Ve bu, mücerreb. Ve ìalaàı ve süddeleri zÀyil ider (9) ammÀ maóryr olana baş aàrısın getirür. Ve çouú olur ki bedeni siyÀh ider. Süd anıñ (10) muàlióidir. *Ve şerbeti:* Dört úirÀúta degindir. *Ve bedeli:* Nefüyaàı.

¹⁰⁷⁵ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁰⁷⁶ Kelimenin bir kısmı haşiyeye yazılmıştır.

(11) Zalâbiye: Bir âulı ðamîrdir ki şiric yaâında bişürürler. ÓÂr ve raûbdır ikinci mertebede. (12) Ve eger zeyt yaâında bişürseler muètedil olur. Ve eyüsi bişmişî ve ince olub (13) eyü yaâda bişenidir. Ol, eyü úan tevellüd ider ve àidÂ virür ve sürèatle haòm ider ve àÂyetle (14) semiz ider ve bögrekleri ıâlÁó ider ammÂ südde tevellüd ider ve baş aârısın tevellüd ider (15) ve müdÂvemet ile úulunc tevellüd ider. Úatlu şeyler anıñ muâlióidir.

(16)¹⁰⁷⁷: anıñ dÂnesidir

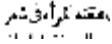
(17) Zümürüd: Altun gibi bir şerif maèendidir. Ve dimişler ki ol, mütekevvin olurmuş ki (18) altun ola, yübÿset anı menèider. Pis cinsinde aâl bir olur. Ve bu cinsiñ envÂèi (19) daòì zümürüd olacaú maóalde èÂrîø peydÂ olub anı ol mertebeden daòì alıúor. Ve (20) aâıllarınıñ ikisi daòì eyüdir ve fÂèilleri óarÂret ve ruÿbetdir iètidÂl ile ve efrÂù ile. Ve äÿrı (21) kendü nefsidir. Ve àÂyeti öikr olınsa gerekdir. äoñra zümürüd eger ikisiniñ bile [171b] (1) úarışmış olsa münèaúid olur. İki derecede andan äoñra yumşau olur. äoñra (2) bürÿdet ve ruÿbet ve óarÂret èÂrîø olur, siyÂh olur. äoñra bürÿdet úuvvetiyle (3) yeşil olur. AâÂleten züóaliñ naôarı ile olur ve daòì güneşin rü'yeti ile olur èarøen. (4) Ve bunlardan àayrısınıñ buña te'âiri youúdur. Muèallim èindinde äaóió olan budır. Ve àayrılar (5) dirler ki zühre ve mirriò daòì bunıñ te'âirine müşterek dururlar. Yigirmi bir yılda (6) óÂâil olur. Ve úuvveti ebedi úalır. Ve ol, öübÂbîdir, yeşil siñege benzer. (7) Ve siñek anı bile gördükde menèider. Nitekim meşhÿr olmuş. Ve bu nevè äÂfi ve şeffÂfdır, (8) içinde¹⁰⁷⁸ temevvüc ider. Ve göziñ äÿreti anda müşÂhede olınur. Ve reyóÂnisi reyóÂna (9) benzer. Ve salúì olanı yeşil ile siyÂha mÂyildir. Bu üç nevè óaúúúatte zümürüddir. (10) Ve dimişler ki anıñ bir nevèi daòì vardır. Aña äÂbÿni dirler. Ol, beyÂø olur. Ve zümürüd (11) ikinci iúlimiñ evÂyilinde óÂâil olur. Ve baèolar dimişler ki ol, Mıâr'da óÂâil (12) olur. Ol, mecÂzdır. Ve baèolar dimişler ki äin ìarafında ÓarÂb cÂnibinde anıñ (13) maèdeni olur. Ve daòì dimişler äabÂniye'de daòì maèdeni olur. Ve Óekim (14) DÂvÿd dir ki bizüm işittügimiz ancaú evvelkisidir. Ve zümürüd bÂriddir üçüncide (15) ve yÂbisdir ikincide yÂ dördüncide. Müferrióidir. áamı ve óüzni ve keseli ve äarèi (16) zÂyil ider herúanàı úısmın istièmÂl iderlerse. Egerçi bile

¹⁰⁷⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta zelem (184/29) ifadesi vardır.

¹⁰⁷⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

götürmekle daði ve aàuyı (17) úaèider. İçmek ile ve āarèı menèeylemegiñ şarù oldur ki ol kimse düşmezden (18) evvel parmaàına ùáúına. Ve daði òafauÀanı ve cüöÀanı zÀyil ider egerçi eürÀfı düşmüş ise de. (19) Ve òÀti'l-cenbi ve øuef-ı mièdeyi ve cigeri ke-òÀlik zÀyil ider içmek ile ve aāmaú ile. (20) Ve óaāÀyı ezer ve faøalÀtı cÀri ider ve yereúÀanı ve istisúÀyı zÀyil ider ve úaçan ki (21) óall idüb içseler. Ve anıñ òavÀãından oldır ki anıñ òatemini parmaàına ùáúınan [172a] (1) āamgîn olmaz. Ve aña naðar eylemek gözi nýrlandırır ve òulmetin açar. Ve eger aàulu ùaèÀma úarib ideler. Derler, (2) ve eger yılanıñ gözine yaúın úutsalar gözün kör ider. Ve eger altun òÀtemde geyseler (3) ùàèýmı menèider. Bu, mücerrebdır. Ve yÀúyttan aèòam ve aelÀdır. Ve eger bir èavratıñ (4) ùÀlièi baàlanmış olub anı kimse almasa zümürüdi¹⁰⁷⁹ aāaúosa baòtı açılıb (5) ùÀlibi çou olur. Ve sióri ve ümmi'ā-ābyÀanı ibüÀl ider ve suèfeyi ve òazÀzı zÀyil ider (6) úaçan ki andan bir miáúÀl iki miáúÀl altun ve gümüş ile berÀber ola úarışdırsalar. Ve (7) ùÀliè-i mizÀn ve şems havÀyi olduúları şarù ile ve bile götürseler cÀh ve úabýl (8) getirür ve heybetlü ider ve her ne óÀcete úaādeylese sühylet ile óÀil olur. (9) Ve *şerbeti*: Sekiz óabbeye degindir. Aàudan ölüm óaddinden¹⁰⁸⁰. Ve *bedeli*: (10) CüöÀmda ve suèfede zeberced ve āarèda àÀdinÀ¹⁰⁸¹ ve aàularda nýşÀdıre'l-müdbir. (11) Anı mÀşiteye āaşş iderler yine farú olınur.

(12) *Zencebil*: Muèarrebdır kÀf-ı èAcemì'den. Hindì veyÀ FÀrisì'dir. Ol, bir ottır ki (13) yaāāı yapraúları olur, yer yüzine döşenür ve ince budaúları olur çiçeksizdir (14) ve toðumsuzdır. Hind eürÀfından Ubýl nÀm maóallde biter. Ve bu nevè olan òaşın ve sevÀda (15) mÀyildir. Ve Mendeb ve èUmmÀn ve Şeór eürÀfında óÀil olanı úızıl olur. TenÀär (16) ùaàlarında ki äin aemÀlindendir, anda daði biter. Ol, beyÀø ve èuúdeli ve aàır ve àÀyetle kesici olub¹⁰⁸² (17) budaúları çou olanıdır. Bu nevèe mekfýf dirler. Ve bu, dükeli envÀèelaruñ efèalidir. (18) Ve zencebil úalilü'l-iúÀmedir. Úuvveti iki yıldan āoñra sÀúüü olur úurtlanduàı (19) ecilden. Ve sebebi aألında ruiýbet eæeri úalmışdır. Ve fülful anı óífóider. Ol, óÀrdır (20) üçüncide ve yÀbisdir evvelkiniñ Àoirinde yÀ raubdır.

¹⁰⁷⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "saçına" (185/12) ifadesi vardır.

¹⁰⁸⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "kurtarır" (185/15) ifadesi vardır.

¹⁰⁸¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *fAvÀniyÀ* (185/ 16) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁸² Burada *āaó* ibaresiyle haşiyede bir düzeltme yapılmıştır.

Süddeleri açar ve balâamı ve lüzücâtı (21) ve ruiybât-ı fâsideyi ki mièdede mütevellid ola, anı úaüèider òâsiyyeti ile ve riyâóı óallider [172b] (1) ve riyâóı ve miède áovuúhâm ve yereúânı ve taüür-i bevli zâyl ider ve faşalâtı cârî ider (2) ve şehveti taóriklendirir ve sümyı defèider. Ve eger anı kündür ve mıâtaki ile çegnemege (3) müdâvemet eyleseler başda olan faşalâtı ve úaâabayı ââfi ider. Ve türbüd ile (4)¹⁰⁸³ ve sâúeynde ve bélde ve mefââilda olan aârıları açub zâyl ider. (5) Ve daði òavlencân ve fistú ile sırr-ı éaóimdir. Ve ol, müleyyindir. Eger anıñla iktióâl (6) eyleseler âaşâveti gözden zâyl ider ve beyâóı ve sebli úaüèider. Ve òavââındandır ki (7) úaçan balıú yeyüb üzerine anı yiseler âusızlıhâı úaüèider ve aólâü lâlâó (8) ider ammâ boâaza óararı vardır. Bal anıñ muâlióidir. *Şerbeti*: İki dirheme degindir. (9) Ve anıñ mürebbâsı öikr olanlarda nefèi ekâerdir. *Ve bedeli*: Dâr-ı fülful.

(10) *Zencâr*: Maèdenidir, nuóâsıñ maèdeninde bulunur. Ve Úıbrıs'da Şuèârâ-yı Yemânî (11) zamânında óââl olur. Ol, úalilü'l-vücýddır. Ve anıñ èamelisi daði olur. Óââılı (12) nuóâs ile sirkeden olur yâ üzümün¹⁰⁸⁴ ki ekşi ola, taèfin olmaâla (13) lâkin saèy-ı keâir ile ki böyle raüü idüb serpeler ve defneyleyeler yâ nuóâsı (14) hâven gibi idüb sirke ile òldurub deste ile dögeler ve âayr-i óâlik. (15) Ve mücerrebâttandır. Eger seb ve nâürýn ve úuz, òuâýââ Enderânî ola ve nuóâsıñ (16) bürâdesiyle saóúına müdâvemet idüb ve sirkeyi üzerine serpeler mym gibi olunca (17) ââyetle eyü olur. Ve baèóı kimseler dimişler ki zencârıñ baèóısı nuóâsı sebk (18) eyledüklerinde óââl olur. Aña Kirânî dirler. Ve bu úavl âalaüdr. Rîze mütevellid (19) olur. Ve maèenden çıúmaz. Sebk ile òalââ olur. Ve zencâr, óâr ve yâbisdir (20) dördüncide. Ziyâde olan eti zâyl ider ve eâerleri baraâ gibi ve úurýó-ı úadimi (21) úalèider lâkin my'limdir. Ve eger bunduúıñ yanmışı ile ve ketire ve yumırdanıñ beyâóı ile [173a] (1) merhem eyleseler ââyet ile nâfièdir bedende olan şeylere. Ve eger nuóâsda saóú idüb èavrat (2) südi ile sirke ve bal ile úaçan ki úurusa veyâ âaliô, küóil ceyyid olur göziñ óiddeti (3) içün ve beyâóı ve sebli ve dimèayı ve selâúı úaüèeylemek içün. Ve fetâyili ve bevâsiri úaüèider (4) ve ekleyi menèider. Ve zencâr sümm-i úâtildir. èilâcı olmaz eger mièdeden tecâvüz

¹⁰⁸³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الوردكيز *virkeyn* (185/26) ifadesi vardır.

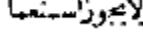

¹⁰⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre bolukta أوتجيب العنب "*suyı*" (185/30) ifadesi vardır.

eylemiş ise. (5) Ve andan süd ile úuâmaú anıñ muâlióidir. Ve yaàlu teridder ve rublar¹⁰⁸⁵ anıñ muâlióidir içmek ile.

(6) Züncüfür: Baèø_{1S1} maèdenidir. Altun ve nuóAs maèdeninden óÁâil olur. Ve ol, èazizü'l-vücýddır (7) óatta baèø_{1lar} dimişler ki ol kebrít-i aómerdir ki èaziz olduà ecilden aña temâil iderler. Ve (8) baèø_{1S1} èamelidir. E'l-Ân müteèÀrif olan èameli olanıdır. Sind ve Ermeniyeye eürÁfından (9) ve cezÁyir-i Bunduúıyye'den getirürler. Ve öikr olınanlardan âiíoóati aúvÁdır. Ve eyüsi aàırı ve úızıl (10) olub anda kebrít rÁyíoası olmayanıdır. Ve *ãanèatr*: Oldur ki civeyi bir şişeye úosalar (11) ki üç úusu ùyn-ı óikmetle áuvamış olalar ve her biri úuruduàından áoñra ol (12) birisin úomış olalar ve anıñ her bir vaúıyyesine bir dirhem kebrít ekeler ve bir nüsòada (13) iki dirhem. Ve baèø_{1lar} anları sumÁú ile saóú iderler ve çölmegiñ aázını ùyn-ı óikmetle (14) muókem baàlayalar ve altına Áteş yaúalar óatta yuúaruya çúúa, áoñra áovudub áaúlayalar. Ve bu (15) ìariúle olana kütüb-i úadimedede Míari dirler. Ve gÁhi aóø idüb ocaú gibi yaparlar (16) ki iki úapusı ola. Ve çölmegi aña idòÁl iderler ve sercin gibi şeyleri anıñ içinde (17) yaúarlar óatta anıñ küli çölmekleri örte. Ve buña ŞÁmì dirler. Ve züncüfr óÁr ve yÁbisdir üçüncüniñ (18) Àoirinde. Óíkkeyi ve cerebi ve nemeşi ve óaáafi zÁyil ider ve biti öldürür ve yaraları úurudur óatta (19) dütüni bile lÁkin zencÁr gibidir úaçan ki anıñ ile buóýr iderler. LÁzımdır ki aázı (20) áu ile ìolduralar úulaúları ve gözleri óífoídeler. Ve úurýóı ve óarúı'n-nÁrı (21) eyü ider ve dişlerüñ çürümüşin zÁyil ider. Ve anı dÁòile istièmÁl itmek cÁyiz degildir. [173b] (1) ZirÁ kereb ve ómÁú ve zaómet getirür. Ve eilÁcı úuâmaúdır ve yaàlu meraúlar içmekdir. Ve bedeli: ŞÁdene.

(2) ZenÁbir: Baèø kimseler óanneyledügi gibi ol, bal siñeginiñ erkegi degildir. Bel ol, meşhýrdır. (3) Ve anıñ úızılı ve siyÁhı olur. Ve áaruya mÁyil olana zenbýri'n-naól dirler yaèni bal arısı dimekdir. (4) Ve baèø_{1S1} yeşil olur. Hiç¹⁰⁸⁶ ile istièmÁli cÁyiz degildir. Ve zenÁbir óÁr ve yÁbisdir üçüncide. (5) Úaçan ki saóú idüb bal ve ùz ile baraáa ve behaúa úosalar zÁyil ider. Ve eger sürüb (6) ve şişler üzerine úosalar óallider

¹⁰⁸⁵ Kelime satır arasına şeklinde yazılmıştır.

¹⁰⁸⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "bir şekil" (186/20)ifadesi vardır. Ayrıca kelime şeklinde yazılmıştır.

eger bÀrid şişler ise. Ve anıñ¹⁰⁸⁷ fÀlici ve òaderi (7) ve àamarlar ãovuúluàını eyü ider. Ve ol, aàulıdır. Ve maórÿre øararı vardır. Ve çou (8) olur ki elem-i şedide uàradır. Ve ferciñ èaraúı¹⁰⁸⁸ anıñ [bÀdzhri]dir¹⁰⁸⁹ tecribe ile. Ve (9) dimişler ki anıñ saóu olınmışınıñ şurbı bir dirheme degindir. áÀyet ile semiz ider.

(10) Zanbaú: YÀseminiñ áarusıdır. Ve öikr olanlar ile andan farú olunur. Zirà bunıñ (11) yaàı úaçan ki yeşil ola óanòaldır. MüherrÀ ideler. Ve bir dirhemi andan aòò idüb bir vaúıyye (12) bal ile buña müdÀvemet eyleseler istisúÁıyı úaièider. Ve bél ve mefÀâl ve budlar aàrılarının (13) daòì zÀyil ider. Mücerrebdir.

(14) Zencebili'l-kilÀb: Bir ottır ki aâlÀ nefèi olmaz.

Zencebil-i ŞÀmi: E'r-rÀsen.

(15) Zehre: ŞÀmi úaranfiliñ adıdır. Ve Maàrib'de aña úaranfiliyye dirler. Ve Óekim DÀvÿd dir ki (16) bizim èindimizde çou olur. Ve yapraúları zaèter-i ŞÀmi gibidir ve áabları òaşındır, gök (17) çiçekleri olur, rÀyióası eyüdir. Ve çou bulunur bir zamÀna ve mekÀna maòãÿã degildir. (18) Ádemler başlarında úaşırılar. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. RiyÀó-ı àaliòeyi ve maàaàı óallider (19) içmek ile ve şişleri ve süd baàlamaàı sürmek ile ve áarèı muúlaúan ve zükÀmı (20) úoulamaú ile. Ve anıñ zeyti ki ol, anda pişmiş ola, nÀfiøe ve kezÀza nÀfièdir yaàlamaú ile (21) ve úoulamaú ile. Ve ol, uyúu getirür ve maórÿre øararı vardır. Benefsec muàlióidir. Ve ehl-i [174a] (1) Fürs èindinde zehre¹⁰⁹⁰ uúÀú olunur merÀyire. Ve gÀhi alÀàÿrise¹⁰⁹¹ uúÀú olur. Ve niliñ zehresi (2) anı birbirine¹⁰⁹² çıúanıdır. Ve şey'iñ zehresi üzerinde çıúanıdır lÀkin úuzuñ zehresi (3) uúÀú olunur. Úuru olan niliñ baúÀyÀsından dökükleri zamÀnda anıñ üzerine bir áaru şey (4) çıúar dirler. Ol, óaòiredir. Ve nuóÀsıñ zehresi oldur ki sebk idüb söndürdikleri zamÀnda (5) óÀâl olur. Bu úısım meèÀdine cÀri olanı ve küdyreti şedid olduài zamÀnda (6) anıñ üzerinde óab gibi óÀhir olur. Anıñ óükmi zencÀr óükmidir.

¹⁰⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "sokması" (186/21) ifadesi vardır.

¹⁰⁸⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *ÿdü'l-úaró* (186/22) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁸⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasına *bÀdzehr* (186/22) ifadesi vardır.

¹⁰⁹⁰ Kelime inde harekelenmiştir.

¹⁰⁹¹ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁰⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasına göre "vurduğunda" (186/32) ifadesi vardır.

(7) *Zyflâ-i yâbis*: Bir ottır ki bir öirâdan eksik olur, Şâm ve Úuds îaâlarında olur. Yapraúları (8) bustâni zaeter yapraâi gibi olur ve budaúları úamış gibi boâumludur. Her birisinde bir âaru çiçek (9) vardır. Güneş burc-ı áevrde olduúda yetişür. Ol, óârdır ikincide yâ evvelkide ve yâbisdir (10) üçüncide yâ evvelkide. Gögis aârisına ve bögreklere ve suëleye ve èusri'n-nefesde bir şey aña (11) berâber olmaz. Óuâyââ incir ve suöâb ve bal ve nâr âuyı ve kerviyâ ile èuúde ideler içmek (12) ile. Eger anda óarâret olsa anıñla óaşóâş istiêmâl ideler. Ol, riyâó-ı âaliöeyi ve didâmı (13) ve câmid olan úanı iöâc ider içmek ile ve şişleri óallider niçe olursa ve äovuâiñ (14) øararın menèider. Ol ecilden Öimmiler maëmÿriyye âuyına úorlar. Eger anıñ ile úulaâi (15) buöÿrlasalar anda olan rióí ve âayrı şeyleri zâyl ider ve istisúâyı ve îalaâi ke-öâlik (16) zâyl ider ammâ cigere øararı vardır. âamâ anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: Dört dirheme (17) degindir. *Ve bedeli*: Zaeter.

(18) *Zyflâ-i raûb*: Ol, Mıâr'da lâmiye¹⁰⁹³ demekle meşhÿrdır. Ol, úoyun ve keçide olan (19) kirlerdir ki Ermeni aemâlinde olur. Aâlı çigdir ki aâaclara yaâar úışıñ evvelinde mÿrşi¹⁰⁹⁴ (20) anıñ arasında geçer anlara yapışur. Eyüsi óall ittükleri zamânda beyâø olanıdır. Ol, (21) istiuââ olınmışdır. äovuúdan çıúduúda óârdır evvelkide yâ ikincide ve yâbisdir [174b] (1) ikincide yâ evvelkide. Şişleri ve rióleri ve âancıyı ve pek olan şeyleri ve îalaâi ve cigeri (2) óallider içmek ile, kesr olan aèøâya ve bél ve îamar aârisına nâfièidir. Ve Mıâr ehli bunlarda (3) istiêmâl iderler lâden ile. Ve istisúâyı ve berd-i aóşâyı ve berd-i raómi zâyl ider. Eger mÿm ile (4) ezüb ve şüúÿúa úosalar şüúÿúı bitirür. Ve anıñ duòâni hevâmı ùard ider. Ve eger yün ile (5) yaúub ve öekerin yarasına ekseler berì ider. Ve eger úaynadub maúèada sürseler (6) îâlâó ider ammâ bögreklere øararı vardır. Mÿm muâlióidir. *Ve şerbeti*: (7) Bir dirheme degindir. *Ve bedeli*: Lâden.

¹⁰⁹³ Kelime şeklinde yazılıp kaf harfinin üstü çizilmiştir. Ayrıca kelime, metnin Arapça nüshasında (187/9) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁹⁴ Kelime, metnin Arapça nüshasında - e'l-mevâsi (187/10) şeklinde geçmektedir.

(8) Zevân: Bir siyâh óabdır, âaruya mâyildir. Ve unı buâday gibidir. Ol ecilden (9) óaşındır. Ve anıñ budaúları iki açılıdır¹⁰⁹⁵ ve dânesi arpaya úaribdir. Ve baè kimseler (10) ve ehl-i Yemen ve anlarıñ eürâfında olanlar ôann iderler ki buâday çou yıllar ile¹⁰⁹⁶ olur. (11) Ve ol, şalâamdan óiddeti ve merâreti ile farú olunur. Ve ol, óâr ve yâbisdir üçüncide yâ ikincide. (12) Mücerrebdır dikenı çıúarmasına ve şişleri óalleylemede sürmek ile ve bal ile. (13) Dâ'i'â-âaèlebiñ úılın çıúarur sürmek ile. Ve eger úızdurub bârid âudâèa úosalar (14) sâkin ider ammâ ol, muòaddır ve mükessildir. Ve başı aòlâù ile doldurur.¹⁰⁹⁷ muøirdır (15) dimèası øaèif olana. Ve süd ile úuâmaú ve ekşi rublar yemek anıñ muâlióidir.

(16) Zeytýn: Celilü'l-úadr olan aâaclardandır. Ve nefei èaóimdir. Teşrinden (17) kânýna degin âars iderler. Dört yıl úalur, andan ãoñra bâra gelür, piñ yıla (18) degin úalur kevâkib-i èâliyyeye taèalluí olduâçün. Ve mevøaèi her ne úadar ziyâde (19) olur ise meyline èarø ider. Ve berdi müştedd olur. Ve yapraâı beyâø veyâ úızıl olan (20) yerde olur. Anıñ berrisi ve bustânisi olur. Ve bu iki neveñ erkegi ve dişisi olur. (21) Ve cemîèi envâèi maúybdir. Ve eubbânıñ ekâbiri buña dir ki zeytýn bârid ve yabisdır. [175a] (1) Ve yâbisdır ikincide ammâ yapraâı óâr ve yâbisdır ikincide ve aâacı óârdır evvelkide. Ve cemîè eczâsı (2) úâbıødır. Ve úaçan ki budaúların tâze iken yapraúları ile bir yeñi bardaúda yaúub ãoñra şarâbda (3) saóú idüb èacın ideler ve tekrâr yaúsalar ol, týtiyâdan eyürek olur göziñ cemîè (4) emrâøına. Ve eger yapraúların çegneseler dişler etin ve boâaz şişlerin zâyl ider. Ve eger döğüb (5)¹⁰⁹⁸ veyâ şiresiyle øamâd idüb cemreye ve nemreye ve şişlere úosalar menèider (6) ve cirâóatı òatm ider ve úanı óabsider. Ve her vechle mücerrebdır. Ve eger øamâd idüb göbege úosalar (7) ishâli úaèider. Ve küli yemişiniñ âuyı ile ve bal ile dâ'ü'â-âaèlebi ve óayyeyi ve suèfeyi zâyl (8) ider. Ve eger yapraúları ve eürâfı yeşil iken döğüb ve èarúyb üzerine dört parmaâıla (9) vaóşi cânibinden mecrýó olınca úosalar èirú' n-nisâ'ada olanı ceòb ider ve berı ider.

¹⁰⁹⁵ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir. Kelime metnin Arapça nüshasında (187/17) şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “aynı yerde” (187/18) ifadesi vardır.

¹⁰⁹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “yemesi” (187/23) ifadesi vardır.

¹⁰⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “sürmekle zamad eyleyip” (187/31) ifadesi vardır.

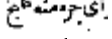
(10) Ve ekâeri şarâb ile bişürüb müherrâ olsa ol, niürisi ve mefââlı sâkin ider sürmekle.
 (11) Ve eger úoruú âuyı ile merhem gibi bişürüb diş üzerine úosalar dişi âletsiz (12) úalèider. Ve eger şiresi ile úúüne ideler mièdede ve baàırsaúda olan yaraları (13) zâYil ider. Ve eger bile götürseler seyelânı ve ruÿybâtı zâYil ider. Ve eger eczâsı cemîean (14) kürrââ âuyı ile ve âabr ile bişürseler mümtezig olunca devâ-i mücerrebdir maúeadîñ (15) emrâøına, òuâyâân bâsÿr ve istiròâ için. Ve âamâi kündürden evlâdır nefèide, òühni (16) cilâ ider ve yaraları bitürür, úurt yedügi dişleri îâlâó ider ve suèle-i úadîmi (17) ve balâamî yaraları úatèider her ne úısım istièmâl iderlerse. Ve eger ber¹⁰⁹⁹ fece¹¹⁰⁰ yemişinden (18) alub dögseler ve âuyı üzerine taà[y]ir eyleseler îatlu olunca ve úuz ile ve ekşiler ile (19) îaèâm yedükleri zamânda istièmâl eyleseler iştihâyı açar ve mièdeye úuvvet virür ve (20) süddeleri açar ve elvânı güzel ider. Ve yeşil zeytÿn didükleri budır. Ve eger alub dögmeler (21) ve bir kirec pişdügi âuda úosalar evvel günde acılıâ gider. Ve zeytÿne'l-meklis [175b] (1) didikleri budır. Haøımda ve semiz eylemekde ve aèòânıñ taúviyetinde bir şey aña yetişmez. İllâ (2) evvelkisi bundan geç haøm olur. Ve eger yemek için bişürürlerse evlâ olan oldur ki zeytinde (3) bâúî úosunlar. Nitekim e'l-âñ Maàrib'den getürürler. Ve gâhî acısı gidince âuda bişürürler ve úuzlarlar (4) ve götüürler. Ve bu iki nevé balâamlar ve merÿbeynler için aâlaódır ve meraú ve îatlular ile ke-òâlik. (5) Ve anıñ keâret-i istièmâli sevdâ tevellüd ider ve bedeni arıú ider. Ve çouú olur ki óikke ve cereb getürür. (6) Ve lâYıú olan budur ki zeytÿnıñ yemişinden basú ve uzumı ki küçük ola. Ve úaçan ki úabuâm (7) alalar çekirdegi yaââı ola. Ve büyük olan ki çekirdegi diken gibidir. Nitekim Mîâr'da (8) mevcÿddır. Anda òayr youúdur. Zirâ ol, aòlâúı sevdâviyye tevellüd ider. Ve eger zeytÿnıñ çekirdegi ile (9) buòÿr ideler. Rebveyi ve suèleyi úatèider. Ve çekirdeginin için eger baraâlu dırnaâa úosalar (10) baraâmı úatèider ve ââyetle îâlâó ider. Ve aâacın yaúdıúları zamânda óââil olan (11) âu, gözyaşına ve sebele ve kirpiklerin istiròâsına küól-i ceyyiddir. Ve Óekim Dâvÿd dir ki (12) bir kimse baña óikâyet eyledi ki zeytÿnıñ yapraâında èaòim nefè görmüş. Ve ol,

¹⁰⁹⁹ Berfece diye bir kelime yoktur. Bundan dolayı kelimenin anlam gereği *bir* olduğu ve *bir miktar* anlamında kullanıldığı düşünölmektedir.

¹¹⁰⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

tecribe eylemiş ki (13) anı bile götürmek üadim olan baş aarısın üatèider. Ve anıñ¹¹⁰¹ olur ise (14) pişirseler ve auyı ile nuñyl eyleseler baş aarısın ve şauúuyı ve devrÀmı zÀyil ider. Ve eger (15) pişürüb eve serpseler hevÀmı ol evden üard ider. Ve anıñ òavÀãıındandır ki eger (16) bir kimse aacın bile götürse beyne'n-nÀs maúbyl olur ve óÀceti téz óÀãıl olur (17) ammÀ zeytynıñ cigere øararı vardır. Ve aña müdÀvemet itmek aolÀù yaúar. (18) Üatlu olan şeyler anıñ muãlióidir.

(19) Zeyt: Zeytyndan çıúan yaadır. Úaçan ki siyÀh olduúda alub yımşau dögeler (20) ve üzerine ısıcaú ãu döküb yoauralar ãu üzerine çıúınca ol, yayúanmışdır. Ve zeyt-i (21) infÀú dirler. Ol, bÀriddir üçünciniñ evvelinde ve yÀbisdir vasaúnda. Ve eger yemişi [176a] (1) pişdikden ãoñra¹¹⁰² ãoñra Àteş ile pişürseler ol, üatlu zeytdir. (2) ÓÀrdır ikincide ve muèedil veyÀ yÀbisdir evvelkide. Ve bunlarıñ her birine rikÀbi dirler. ZirÀ (3) óÀmile olanlara àam ve àuããa celb ider. Ve gÀhi olur ki zeytynı birúaç zamÀn taefin idüb (4) ãoñra ãúarlar. Bu àÀyetle kem olur. Ve zeytiniñ eyüsi zeyt-i infÀúidir. Anda óiddet ve acılık (5) olmaz. Bedeni semiz ider ve elvÀmı güzel ider ve aolÀù ãÀfi ider ve bedeni yumşadır. Ve úaçan ki (6) zeyti ısıcaú ãu ile içse ãancıyı ve úuluncı sÀkin ider ve süddeleri açar ve úurtları (7) iòrÀc ider ve óaãÀyı ezer ve bögrekleri iãlÀó ider. Ve anıñla óuúne eylemek mefÀãılı ve evcÀè-1 (8) óahri sÀkin ider. Ve merhemlerde yaraları bitürür ve iãlÀó ider. Ve her gün anıñla (9) yaalanmaú pirligi menèider ve úılı iãlÀó ider ve düşmekden alıúor ve eufýneti üatèider (10) ve aèøÀyı úavì ider. Ve anıñ ile iktiòÀl eylemek gözde olan beyÀøı üatèider ve gözi (11) rýşen ider ve cerebi ve selÀúı zÀyil ider. Ve zeyt her ne úadar eski olsa nefèi ziyÀde (12) olur óatta dimişler ki yedi yıldan tecÀvüz eyleyeni belesÀn yaaııdan efèaldir. Ve úaçan ki (13) úadarınca ãu ile altmış kerre bişürseler sırr-1 èacib olur. Ve bişürmeginiñ (14) üariúi oldur ki zeyti úadarınca ãuda auyı gidince bişürseler ãoñra úadarınca ãu iøÀfe (15) ideler altmış kerre tamÀm olunca, ãoñra anı bişürüb yarısı gidince úaynadalar ve ãaúlayalar. (16) Ve eger beş eczÀ zeyt yaaııdan bir ãu ile ki kireç ve úalay ve úızıl nÀürýnda üutilmiş ola, (17) üç kerre bişürseler óatta zeyt, beş eczÀ zeytten; bir cüz' kireç ve úalay ve úızıl (18) nÀürýniñ auyı

¹¹⁰¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "herhangi bir parçası" (188/16) ifadesi vardır.

¹¹⁰² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "öğütüldükten" (188/22) ifadesi vardır.

ile¹¹⁰³ müstevèib olunca, ãoñra anı bişürüb yarısı úalınca (19) ve aãleyni¹¹⁰⁴ yã öeker-i òããe anıñ ile saóú idüb ãoñra èaúde tesliù ideler. ãÁyetle (20) eyü olur. Ve bu, mücerrebirdir. Ve teábite müşÁrú'n-ileyh olan budır. èAlÁmeti müşÁhede (21) olınmışdır óotta eger altmış úat òirúaya baàlasalar cemèsin deler. Ve anıñ ile [176b] (1) kerpic yaàın yaparlar. BelesÁna èivaø olur. Ve müteèaffin zeytýndan tuùulan zeyt aòlÁù-1 (2) fÁside tevellüd ider ve bedeni buòÁr ile ìoldurur. Ve çouú olur ki óikke tevellüd ider. ŞarÁb-1 (3) benefsec muãlióidir. Ve eger bir kimse zeyt yaàından otuz dirhem ve miálince bal ve áülüáince (4) kündür ve áülüáince şýniz yaàı ile aòó idüb óammÁnda içe ve ol gün áovuú (5) áu içmeye, cemè bÁrid maraølardan ve vecaè-1 mefÁáıldan ve òadr ve fÁlic gibilerden (6) berì ider ve şehvete úuvvet virür egerçi èömri yüz yıldan tecÁvüz eylemiş ise de.

(7) ZibÁr: Zeyti áãfi eyledüklerinden ãoñra úalan tifldir. Ve úaçan ki nuóÁsda (8) bişürüb àaliò olsa mefÁáil ve nisÁ'a ve niúris ve istisúÁ maraøların sÁkin (9) ider øamÁd eylemek ile ve yaraları etlendirir. Ve ne úadar eski olursa nefèi ziyÁde (10) olur.

(11) Zeyti's-SýdÁr: Aña zeyt-i hercÁn daòì dirler. BÁdem gibi bir yemişñ yaàıdır. Bir dikenlü (12) aàacdan çúar ki óayvÁnÁt anı yerler ve çekirdegin biraàurlar. Anı áiúduúda bu yaà óÁáil (13) olur. Ve ìaemı ìatlu ve rÁyióası eyüdir. ÓÁrdır ikincide ve raùbdır evvelkide. (14) Eyü úan tevellüd ider ve aòlÁù áãfi ider ve bÁrideynì emrÁøını ve cünýnı ve vesvÁsı (15) ve fÁlici ve òadr gibileri zÁyil ider ve süddeleri açar ve faøalÁtı cÁri ider. Eger (16) şışlere sürseler óallider.

(17) Zeybaú: Ol, aáli maèdenlerüñ berrisidir ve sÁyir maèdenlerde bulnur ve mü'enneádir, (18) bir alay úaùrelerdir, birbirine úarışub istiòÁc olnur. Ve yine züncüfrì ìaşlardan (19) Áteş ile taèèid ìariúüyle óÁáil olur ammÁ bÁrid olan vilÁyetlerde ve ìaàlarda ve (20) Maàrib'iñ ve Rým'iñ intihÁsı gibi yirlerde ve eürÁf-1 SÁbiè'de óÁáil olur ve çuúur yerlerde (21) cemè olur. Altun veyÁ úurşun ile anı aòó iderler. Ve ol diyÁrda çouú [177a] (1) olduainıñ sebebi kebritiñ maèdým olduau ecildendir. Ve şarú cÁnibinde olanı musaèadidir (2) ve àarbisi óÁmidir. Ve ol, nevÁóiden óÁáil olanı ìpraàa àaşş iderler. Ve eyüsi úaè (3) eyledüklerinde téz cemè olmaàla bilinür. Ve ol, óaúíúatte ìpraàñ

¹¹⁰³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta تلاثي "üç kerre" (188/32) ifadesi vardır.

¹¹⁰⁴ Kelimenin buradaki anlamının toprak ve su olduğu düşünölmektedir.

laüfinden ââfi (4) olan úaierÀtdır ve gümüşiñ èilletlüsi olan degildir. ZirÀ ol, gümüşiñ (5) ve àayr-1 gümüşiñ aâlıdır. BÀriddir ikincide ve raùbdır üçüncide. Óíkkeyi ve cerebi (6) ve bedeniñ òÀricinde olan úuryóları zÀyil ider. Ve úaçan ki zeybaúı kündür ve rÀtinec ve şemè (7) ve zeyt ile úarışdırsalar ve nÀr-1 FÀrisi ve óabbü'l-maèryfı ve úuryóı anıñla yaâlasalar (8) ve ol Àdemi bir haftaya degin ısıcaú duùb ve kem olan ùaèÀmı ve ùuzlu şeyler (9) yedirmeseler beri olur. Bu, mücerrebdır. egerçi aâzı fesÀd ve boàazıñ¹¹⁰⁵ (10) ve eger ısıcaú ùutmayalar ve mefÀâil aârısın óÀâil ile ve bu dühni üç kerre bir hafta tecdid (11) eylesünler. Mıâr'ıñ bımÀròÀnesinde meşhÿr olan budır. Ve gÀhì eürÀfiñ ve gerdÀnıñ (12) yaâlamasına iútiâAr iderler. Ve istièmÀl olınmaya, illÀ mièdeyi ââfi ittükden ãoñra¹¹⁰⁶. (13) Ve zeybaú óíkkeyi ve cerebi zÀyil ider ve bitleri öldürür úaçan ki zeyt ve úına ile úarışdurub (14) óammÀmda sürinseler ve ke-òÀlik¹¹⁰⁷ sürüb boàaza baâlayalar. Ve eger úuryó-1 (15) sÀyilesi olan kimesne zeybaú ve yılan úabuàı ve serv cevzi¹¹⁰⁸ ile buòÿr eyleseler (16) ol, úuryóı úurudır lÀkin semèi ve baâarı ve dişleri duòÀnından óíføeylesünler. (17) ZirÀ ifsÀd ider. Ve ol, duòÀn hevÀmı ùard ider. Bu, mücerrebdır. Ve zeybaúıñ dÀòile (18) istièmÀli úatl ider.¹¹⁰⁹ Ve illÀ úÀtil degildir. Ve óÀmil ââóibi istièmÀlin (19) cÀyiz görmemiş ve àayrılar menèeylemişler. Ve müşÀhede olınmış ki anıñ bir óabbı yaraları (20) ve nÀr-1 FÀrisi'niñ baúıyyesini ve óabbe'l-İfrençì zÀyil ider úaçan ki mièdeyi ââfi eyledükden (21) ãoñra istièmÀl eyleyeler. Ve çou olur ki emrÀø-1 rediyyeye uàradır ùamarlar aârısı gibi. [177b] (1) Ve ãaóió olan oldur ki èanberden ve miskden her birisinden rubè cüz' aòò ve zeybaúdan (2) yarım cüz' ve afyÿn bir cüz' ve eyü saúmÿniyÀ bir buçuú cüz' ve cemìesin birbirine mezc eylemek ile (3) tedÀòül ideler. Ve gÀhì bir miúdÀr ferbiyÿn muøÀf ideler ve gül áuyı ve azacıú buàday (4) umı ile yoàurub óubÿb idüb áaúlayalar. Ve bu keyfiyyet ile øararı olmaz. Ve zeybaú (5) úÀtildir. Aàudan iótirÀz olunduàı [gibi] bundan daòì eyle iótirÀz ideler. Ve úaçan ki

¹¹⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta رُبُوبِي وَيُورِمُ فِي الْحَلَاوَانِ “boğumlarında şişlik varsa” (189/20) ifadesi vardır.

¹¹⁰⁶ Cümle, *illa mideyi safi ettikten sonra istimal oluna*, şeklinde düşünülmüştür.

¹¹⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta نَاطِلِي، حَبِطُ صَوْفٍ وَأَوْبَى السَّنُو “aynı şekilde yünden bir ipe sürüp” (189/23) ifadesi vardır.

¹¹⁰⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında جَوْزِ السَّرْوِ cevzü 's-serv şeklinde geçmektedir. (189/24)

¹¹⁰⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta أَلْتَأَنُ مَشِيئَةً بِصَوَالِ التَّصْمِيدِ وَالْأَطْلَاقِ بِرَأْيِ مَاحِبِ السَّنُو “bir yere ââbitlenirse ve bir şey körüklenirse” (189/26) ifadesi vardır.

(6) yiseler süd ve ıııcaú ãu ile úúãmaú muãlióidir. Ve òavããındandur ki bir yire naúl (7) olınmaz, illÀ köpek derisinde. *Şerbeti*: Nıãf dirhem. Ve *bedeli*: Óall olınmış ruããã.

(8) *Zeytýne 'l-arø*: MÀzeryñn.

Zeytýne 'l-Óabeře: Ve yuúÁlu e'l-kelbeti'l-berri.

*Zir*¹¹¹⁰: E'l-kettÁn.

(9)¹¹¹¹: Óaceri'l-yehýd.

Zeyzefýn: E'l-ãabirÀ.

Óarfi 's-sine 'l-mühmele

(10) *SÀdec*: Nýnsız, beřnñ gibi bir ottır, ãu olduài yerlerde biter. Ve anıñ (11) menbaèi Hind vilÀyetinde olur. Úaçan ki úurur Àteře yaúarlar. Ve ãuda biter. Yapráuilar (12) ãu üzerine ìaàılır. Ve yaããıdır. Hiç¹¹¹² òuüýü youúdır. Ol ecilden sÀdec tesmiye (13) olındı. Ve eyüsi, rÀyióası úavì olub siyÀh olanıdır. Ve anıñ bir nevèi olur. (14) Aña Rými dirler. İnce köklerdir zereb gibi. Mendeb'de ve Mendeb'in eürÀfında olur ve (15) Rým diyÀrında olmaz. Ve Rýmì didükleri ancaú aña bir laúabdır. Ve iplere taúduúları (16) budır ve Hindi'si degildir. Ve sÀdec, misrÀda ve tevtte yetişür. Ve úuvveti otuz (17) yıl úalur. Ve sünbiliñ yapraàına ãařř olınur aña müřÀbehesi olduài ecilden (18) ve ke-òÀlik cevz-i bevVÀ yapraàına ãařř olınur. Ve farú bunıñ yapraàında òuüýü olmamaú (19) iledir. Ve gÀhi olur ki yapraàında bir òauúöl olur. Ol, óÀr ve yÀbis üçüncide. (20) Maòzýn olana feraó getirür ve vesVÀsı ve cünýni ve vaóřeti ve aàızda ve mièdede (21) olan kem rÀyióayı zÀyil ider tecribe ile ve ke-òÀlik cemiè buòÀr-ı fÀsideyi zÀyil ider. [178a] (1) Ve baàlanan dili açar ve óavÀsı úavì ider ve zekÀvet getirür ve iştihadı açar ve yereúÁnı ve istisúÁyı ve ìalaài (2) ve emrÀø-ı maúèadı ve raómi zÀyil ider içmek ile ve béle götürmek ile. Ve küóüllere daòì idòÀl iderler. (3) Gözde olan beyÀøı ve òulmeti ve selaúayı ve òifreyi zÀyil ider göze çekmek ile ve kirpiklerüñ (4) àilòetin daòì zÀyil ider sürmek ile. Ve òavããındadır ki espÀbı güve yemekden óifòider (5) ve dÀóisi menèider.

¹¹¹⁰ Alfabetik sıranın z'de olmasından dolayı z ile okunmuştur. Ayrıca, incelenen eserde madde başları kırmızı mürekkeple açıklamalar siyah mürekkeple yazılmıştır. Burada bu kurala uyulmamıştır. Bu kural ihlali, eserin genel ilkesi göz önünde bulundurularak düzeltilmiştir.

¹¹¹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ﴿زيتون بني اسرائيل﴾ *zeytýn-ı Beni İsrÀ'il* (189/34) ifadesi vardır.

¹¹¹² Kelime şeklinde yazılmıştır.

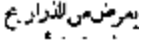

Ve anıñ cigere øararı vardır. Miâükî muâlióidir. Ve meâñneye øararı (6) vardır. Sefercel øarâbı muâlióidir. *øerbeti*: Bir miâúÁle degindir. Ve *bedeli*: Sünbül-i Hindî.

(7) *SÂc*: Lüâatte sÂyir aâaclara iüÁú olunur. Ve eübbÂ murÂd ittükleri bir Hindi aâacdır. (8) Deleb gibidir. İllâ bu, øehbebîdir. RÂyióası eyüdir, biber óacminde yemiøi olur. Ekâer anı bunduú-ı Hindi (9) ôann iderler. Andan bir âaliô ve siyÂh yaâ çúuarurlar. Her ki biraz andan müøk nâfesine (10) úosalar aâır olur. Ve bilinmez. Ve ol, bÂrid ve yÂbisdir ikincide. Gözlerüñ øiølerin (11) óallider göze çekmek ile ve sürmek ile. Ve óumiyyÂtı ve âusızlıâı zÂyil ider muâluân. (12) Ve bal ile içmek didÂnı iðrÂc ider. Ve südi cÂri ider sikencübîn ile ve yaâı úılı (13) uzadır yaâlamaú ile ve óıkkeyi zÂyil ider. Ve ol, cigere muøırdır. èUnnÂb muâlióidir. Ve (14) øerbeti: Bir miâúÁle degindir. Ve istièmÂliniñ eyüsi yanmış olub áuda sönmüş (15) olanıdır.

(16) *SÂøervÂn*: FÂrisi'den muêarrebdir. Aâlı, siyÂh øervÂndır. Bunıñ óükmi Hind (17) aâacları ile øeybe óükmi gibidir ŞÂm aâacları[ı] ile ke-ennehu. èUfyñet ki eøcÂr-ı èaôimeniñ (18) aâlından olur. Ve eyüsi nÂrcil aâacında olanıdır ki siyÂh ve âÂfi ola. Ve eger iâladalar (19) anda âaruluk ôÂhir olur. Ol, óÂrdır ikincide ve yÂbisdir anda veyÂ bÂriddir evvelkide. (20) Ve ol, úanı ve óayøı menèider içmek ile ve úurýóı ve cirÂóatları etlendirir ve øiøleri (21) óallider, óuâyâÂ óayÂlardan ve Âs yaâı ile âaçı úavî ider ve dökülmesin menèider [178b] (1) ve âÂyetle siyÂh ider. Ve istièmÂline müdÂvemem itmek sevdÂ tevellüd ider. Sükker anıñ (2) muâlióidir. Ve *øerbeti*: Bir miâúÁle degindir. Ve *bedeli*: Âs

(3) *SÂlÂmendÂr*: YÿnÂnca èaâÂt dirler ve ehl-i Miâir seóliye dirler. Ol, bir óayvÂndır, yılanlara (4) benzer. İllâ bunıñ dört ayaâı olur. Ve âaru olanı kemdir. Ve dimiøler ki ol, Áeøde (5) yanmaz. Ve yılda bir kerre áouar. Bunıñ aâlı youúdır. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. (6) Óiddetlü, cirÂóat idicidir. Ve merhemlere idòÂl iderler ziyÂde olan eti zÂyil itmek (7) için. Ve ol içinde piødügi zeyt âaçı úurúar. Ve eger taèfin olınsa óaòÂyir devÂsı (8) olur. Ve anıñ eklinden¹¹¹³. Ve èilÂcları birdir. Ve lÂyíú olan (9) oldur ki tiryÂúı ziyÂde ideler. Ve anıñ pÂdzehri tasbaâa yumırdasıyla.

¹¹¹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Zerarihe neden olur." (190/28) ifadesi vardır.

(10) SÂm-u ubraâ: Ol, vazaâadır muâlaúan. Ol, bir bed-hey'et bir óayvÂandır. Anıñ úatline (11) óadiâ vÂrid olmuşdır. Ve Mıâr'da çouú olur. Her ayda bir kerre óayø görür. Úaçan ki anıñ (12) úanı bir yemege düşse ve yiseler baraã tevellüd ider. Ol, óÂr ve yÂbisdir üçincide yÂ bÂriddir. (13) Ve Mıâr ehli dirler ki ol, úza úaâd ider ve aña bulaşur. Úaçan ki bir kimse ol úuzdan (14) yese baraâa uârar. Ve âaóió olan evvelki úavldir. Ol, tikenı ve yaralarda olan (15) diken gibileri ve aâuları ceób ider, ouâyââ èaúreb aâusın. Ve baèølar dimişler ki (16) bu òÂâiyyet ancaú başındadır. Ve úaçan ki tersini misk ile fatúıñ evÂyilinde işledseler (17) fatúı etlendirir egerçi uşâúlardan âayırda ise. Ve anıñ yemegi silleye ve yaramaz emrÂøa (18) uâradır. Ve èilÂcı reyBÂs ve isteyb.

(19) SÂmÂn: èarbün mine'l-berdi.

SÂúî'l-óamÂm¹¹¹⁴:

(20) SÂbirek: LifÂóıñ yemişidir yÂòýd nefsi lifÂóıdır.

(21) SÂsÂliyys: Ol, selyýsdır.

SÂsanir: YÂ ile daòì ouñur. Ol, nemmÂmdır.

[179a] (1) SebistÂn: Maòìu ve sikenbyh ve èuyýne's-sereúÂnÂt dirler.¹¹¹⁵ daòì tesmiye olñur. (2) Ol, bir aâacıñ yemişidir ki yapraúları müstedir olur. Temýzda ve Âbede yetişür ve óÂr (3) vilÂyetlerde çouú olur. Raúbdir ikincide yÂ evvelkide yÂòýd muètedil veyÂ óÂrdır evvelkiniñ (4) evvelinde. Göğüsde olan şişleri ve suèleyi yumşadır ve Âteşi ve iótirÂúı zÂyil ider ve baârsaâa (5) yapışanları iòrÂc ider óatta úurtları ve ouşýnet-i úaâabayı zÂyil ider. Ve eger bekmes ile (6) bişürseler debilÂta ve çıbanlara úosalar açar. Ve anıñ cigere øararı vardır. èUnnÂb (7) anıñ muâlióidir. Ve *şerbeti*: On dirheme degindir. Ve keâir olanı mebrýdeynlere (8) muøıdır. Ve *bedeli*: ouúmi.

(9) Sebec: Ol, cebelidir. Civeniñ¹¹¹⁶ óÂâil olur ve óarÂretiñ (10) úuvveti ile bişer. Ol, Hind'den âayrı yerde bulunmaz idi. äoñra ŞÂm ñââlarınıñ baèøısında (11) óÂâil oldu. Ve Óekim DÂvýd dir ki anıñ maèdeni mevcýddır. Ve gördük. áÂyetle eyü olur. (12) Ve sebcıñ eyüsü siyÂh ve berrÂú olub òafif olanıdır. Ol, bÂriddir ikincide yÂ óÂrdır (13)

¹¹¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{خروء} (191/1) kelimesi bulunmaktadır.

¹¹¹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{وأطباء الكعبة وبسعي الذبيح} “debk gibi bir meyvesi olan ağaç” (191/3) ifadesi vardır.

¹¹¹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ^{والرطب الغليل والكبريت الكثير وطبخهما} “çok azı ve kükürtün çoğu ile pişirilmesinden” (191/9) ifadesi vardır.

evvelkide ve yâbisdir üçüncide. Úaçan ki içseler ðafauâni menèider ve süddeleri açar (14) ve óaâyı ezer, mièdeyi úavì ider. Ve eger óarú ve àasilden ðoñra ezüb küöl idüb (15) ve göze çekseler àaşâveti gözden zâyil ider ve rýşen ider. Ve ðavââındandır ki eger (16) bir kimse bile götürse göz aña kâr eylemez. Ve eger aña naðar eylemege müdâvemet eyleseler (17) gözi rýşen ider. Ve nüzyli menèider eger ince yazu ile üzerine saùrlar yazsalar. (18) Ve laúve âlôibi müdâvemet idüb aña naðar eylese ol günde eyü olur. Ve bu, mücerrebdir. (19)¹¹¹⁷. Ve ol, ðalaâa muòirdır. İncir âuyı anıñ (20) muâlióidir. Ve efêalde bedeli youdır. Ve baèolar dimişler ki¹¹¹⁸ yâsemîn bedelidir.

(21) *Sidir*. Maèryf bir aâacdır, ðaâlarda ve úumlu yirlerde biter. Ve eger àars ideler [179b] (1) yabraúları ve yemişi büyükrek olur. Dikeni azdır. Ve sidr aâacınıñ yapraúları aâlâ dökülmez (2) ve úuvveti yüz yıla degin úalur. Óârdır evvelkide. Ve âemeresi bâriddir anda ve aâacı ikincide ve dükelisi (3) yâbisdir ikincide. Úaçan ki úaynadub yiseler didâni úatl ider ve süddeleri açar ve riyâó-ı âalióeyi (4) óallider. Ve aâacınıñ¹¹¹⁹ ðalaâi ve istisúâyı ve yürek aâarisini zâyil ider. Ve dikenlüsiniñ (5) fièli aúvâdır. Yapraúlarınıñ saóu olınımışı yaraları etlendirir üzerine ekmek ile ve kirleri (6) úazır ve beşereyi ââfi ider ve úılı úavì ider. Ve ðavââındandır ki hevâmı ðard ider ve ðamarları (7) berkidir ve meyyitleri çürümeğden óífóider. Ol ecilden meyyitleri anıñla yayúarlar. Ve anıñ (8) yemişi, ki banú didikleridir, eger eyü pişmiş olub ve âúub ve âuyın sükker ile (9) içseler lehîbi ve èaúuşı zâyil ider ve âafrâyı úamèider. Ve anıñ seviúi ke-óâlik bu fièli (10) işler ve ishâli daði úaèider. Ve eger çekirdegin yumşadub ve kesr olan èuøva (11) úosalar cebr ider. Ve eger bişirüb tamâm âalió olduúda eger süst olan kimseye sürseler (12) úavì ider. Ve eger bir uşau¹¹²⁰ sürseler tiz yürür ve úavì olur ammâ (13) mebrýdeyne øararı vardır. miâüaki ve celencübün muâlióidir. Ve keâiri maórýreynnde (14) âafrâviye döner. Sikencübün anıñ muâlióidir.

¹¹¹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ولايتيس بـوره مـبـكـي (191/15) “Bir şeye has değildir, başúa yerlerde de úullanılır.” ifadesi vardır.

¹¹¹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹¹¹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta نـمـارـة “ağacının talaşı” (191/19) ifadesi vardır.

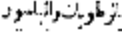
¹¹²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الذى أبطلهموضه استندسرىعا “geç yürüse bacağına” (191/25) ifadesi vardır.

(15) *SuõÁ*: èIrÁü¹¹²¹ liät ile òilÁldır.

(16) *SuõÁb*: ÕÁl-1 muèceme ile YÿnÁnca añ ficen dirler. Ol, bir ottır ki nÁr úadarı (17) olur, Mıâr'da çou büyümez. Ve yaprauları zaeter yapraına beñzer ve áaru çiçegi olur (18) ve toðumı şÿniz úadarıdır ve ùemı acıdır ve áamâı óiddette andan aúvÁdır. Eger (19) bir kimse anı úoulasa bir nevè rièÁf óÁñl olur ki helÁk ider. Ve anıñ berrisi aúvÁdır. (20) Ve ol, óÁrdır ikinciniñ Àoirinde ve yÁbisdir ikincide. Eger yÁbis ise ve illÁ evvelkide áarèa (21) ve envÁè-1 cünÿna nÁfièdir niçe istièmÁl olunursa. Ve eger her gün andan bir dirhem istièmÁl [180a] (1) olınsa fÁlicden ve laúveden òalÁã ider ve uç vaúıyye áuyıandan, iki vaúıyye bal ile fevÁúı zÁyil. (2) Bu, mücerrebdır. Ve áancıyı ve úuluncı ve rıyÁó-1 áaliòeyi ve yereúÁnı ve suèleyi ve èusr-i bevlı óallider ve didÁnı (3) ve óaãÁyı iòrÁc ider ve raóm ve maúèad maraoların ve gögüsde olan ruiÿbÁt-1 bÁşÿrı¹¹²² (4) ve rebveyi şÁfi ider içmek ve áşaadan götürmek ile. Ve eger anı bal ile ve nÁürÿn ile (5) ve şeb ile sigile ve baraãa ve behaúa ve suèfeye ve dÁ'i'á-aaèlebe sürseler zÁyil ider ve şışleri (6) óallider. Ve eger zeytte bişürseler úulaúda olan şışleri ve áadÁyı ve ùanini zÁyil ider úulaaa (7) ùamzırmaàla ve baş aarısın daòı zÁyil ider buruna ùamzırmaàla ve bil aarısın ve mefÁñlı (8) ve niúrisi bal ile sürmekle. Ve rÁziyÁnec ile gözi rÿşen ider ve beyÁøı gözden úalèider (9) ve áuyı inmekden menèider göze çekmek ile ve sümÿmı defèider içmek ile ve yemek ile (10) óatta anıñ döşemesi ve bile götürmesi aàulı cÁnverleri ùard ider. Ve ol¹¹²³ ve musúúdır, (11) cenini sÁúúider ferzece eylemek ile ve zaóiri ve áaúili ve úanı menèider óuúne eylemek ile (12) ve yemek ile. Ve òavÁãáındandır ki rÁyióa-1 kerıheyi úaèider ve baàırsaúlarda olan pÁsı (13) zÁyil ider ammÁ baş aarısın getirür şehveti yaúar. Ve aña müdÁvemet eylemek gözi øaèif (14) ider

¹¹²¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *bi-lüaatü'l-èIrÁú e'l-òilÁl* (191/26) şeklinde geçmektedir.

Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, *lügat* anlamını vermek için *liät* okunmuştur.

¹¹²² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *e'r-ruiÿbetü'l-bÁşÿr* (191/33) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *vasÿr* olarak yazılan kelime *bÁşÿr* olarak okunmuştur.

¹¹²³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ıdrarı artırır" (192/3) ifadesi vardır.

sikencübîn ve anîsÿn muâlióidir. *Ve şerbeti*: Üç miáúÀle degindir. *Ve [d]imişler*¹¹²⁴, (15) berrisinden úÀtildir. ZirÀ meretebe-i rÀbièadır. *Ve bu úavl* áaóió degildir. *Bedeli*: Zaèter.

(16) *Seraós*¹¹²⁵: Ol, bir ottır ki ŞÀm'da çou olur. Yapráuları incedir ve budaúları (17) şeffÀf ve úızıl çiçegi olur ve toúmı siyÀh ve óiddetlüdir. *Ve òuzeyrÀnda yetişür ve dört* (18) yıla degin úalur, áoñra fÀsid olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ Àoirinde. Müferrióidir. (19) BuòÀr-ı sevðÁviyyeyi zÀyil ider, riyÁóı ve òafaúÁnı ve bÀunda olan úurtları iòrÀc ider. (20) Mücerrebdir. *Ve ol*, bögreklere øararı vardır. Şiò muâlióidir. *Ve şerbeti*: (21) İki miáúÀle degindir. *Ve bedeli*: Bal.

[180b] (1) *Serv*: CÀlinÿs ve áayrılar dimişler ki berrisi èarèar didükleri aàacdır. èAyn (2) óarfinde öikr olınsa gerekir ammÀ bustÁnisi¹¹²⁶ bunda öikr olanıdır ki èinde'l-ıılÁú (3) serv didikleri murÀd olınur. *Ve ol*, áanavber gibi bir aàacdır lÀkin yapraúları (4) andan enlürekdir. *Ve ekàer müşÀbeheti Rÿm cevziniñ aàacınadır. Ve áulı yerlerde àÀyetle* (5) uzanur. *Ve yemişi cevz gibidir ki birbirinden şauú olur ve çou büyümez. Ve øaèif* (6) úairÁn andan aúar. *Ve çou zamÀn úalur. Ve eczÁları muòtelif olur. Yapráuları óÀrdır evvelkide* (7) ve aàacı bÀrid ve yemişi óÀrdır ikincide ve dükelisi yÀbisdir üçüncide ve áamàı (8) óÀrdır üçüncide. Yaraları etlendirir ve úanı óabsider muılaúan ve úurÿóları úurudır (9) niçe olursa ve şişleri óallider ve eàerleri áÀfi ider, òuáÿãÀ baraã eàerlerine (10) sürmek ve içmek ile. *Ve áuyı ile ısıcaú iken áaràara eylemek diş aàırısın ve dişler* (11) dibinde olan etleriñ aàırısın sÀkin ider ve süstligi úavì ider. *Ve yemişi tÀze iken* (12) kirpikleri úavì ider ve yarılan şeyleri etlendirir yemek ile ve üstine úomaú ile (13) ve hevÁmı ìard ider buòÿr eylemek ile, òuáÿãan taòta biti. *Ve eger bal ile yoàurub yiseler* (14) suèleyi úaèèider ve¹¹²⁷. *Ve mièdeyi úavì ider. Ve anıñ áamàı bevÀsiri úaèèider. (15) Ve eger yapraúları ve yemişi ve emleci áu ve sirke ile bişirüb müherrÀ eyleyüb áoñra* (16) bunları bir dühnde bişirüb úıla sürseler ve ol úılı üzümüñ tefli¹¹²⁸ ile

¹¹²⁴ Kelime şeklinde yazılmıştır. Kelimenin vav harfi ile başlaması ve kelimedeki hareke fazlalığı bulunmasından dolayı *dal* harfinin unutulduğu düşünülmektedir. Ayrıca, metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *هذا القدر*, “bunun gücü, kıymeti” (192/6) ifadesi vardır.

¹¹²⁵ Kelimenin altında *úaràa búken / úuzàun otı* açıklaması vardır.

¹¹²⁶ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹¹²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *العين بالعمى ولعل أيرأ السعال المزمن وحيدا* “Bal kaşık kaşık yenilirse müzmin öksürüğü ve hayayı iyileştirir.” (192/18) ifadesi vardır.

¹¹²⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *بالزحل* *áifl* (192/20) şeklinde geçmektedir.

(17) baādursalar ol úılı siyÀh ider ve uzadır ve dökilmeden alúor. Ve kesri (18) cebr ider ve ìamarları úavì ider. Ve anıñ ìalaşesi faəalÀtı óabsider ve mür[r] ile (19) meáÀneyi ìâlÀó ider ve döşege işemeği menèider. Ve eger eczÀsın müherrÀ ideler (20) ve bedene süreler veyÀöyđ yaàın ùtıb yaàlansalar aèyÀyı menèider ve bedeni ve ìamarları (21) úavì ider. Ve güreşçiler anıñ ìabìòin senderýs ile fuıyrdan evvel istièmÀl iderler, [181a] (1) meşauúatlü işlere úÁdir olurlar. Ve eger bir kimse çou yürümeğe muètÁd olsa istièmÀl ide (2) ammÀ bögreklere øararı vardır. Ketire muálióidir. *Ve şerbeti*: İki miáúÀle degindir. Ve (3) *bedeli*: Miálince úızıl anzarýt ve máfınca nÀr úabuàı.

(4) *SereüÀr*: Ol, yengeç didükleridir. İki nevedir. Berrì ve baóri. Berrisinin¹¹²⁹ (5) istièmÀli cÀyız degildir. Ve baóri olanı beyÀødır. Ol, eyüsidir. Ve baèøısı¹¹³⁰. Ol, (6) çou ayaúlu óayvÀndır ve kemiklüdir. äaóió olan ùzlu äuda olanıdır. Ol, bÀriddir (7) ikincide ve raübdır üçüncide. Ve nefèi ve béle ve úuróaya tecrìbe olınmışdır úaçan ki (8) pÀk idüb müherrÀ olınca bişürseler. Ve gÀhì rubb-ı sýs ve òaşòÀş iøÀfe ideler. Ve eger (9) öksürüği ola ketire iøÀfe ideler ve içirseler göğüs maraøların ìâlÀó ider ve èilletlerin (10) zÀyil ider. Ve eger óarÀret çou olsa mÀşa ile bişürseler ve yine nefèi kelebe tecrìbe (11) olınmışdır úaçan ki bir úızıl nuóÀsda¹¹³¹ ülyè eyledükden ãoñra ve güneş (12) esedde ola ve aya muúÀbil olmaya. Eger ayıñ on sekizinde ise daòì eyü olur. (13) Ve ol, sereüÀrı yaúsalar ve bu kül äuyı ile içseler, ol şarù ile ki gün-be-gün (14) içdüği úadar muøaèaf eyleye. Ve gÀhì miálince kündür ve máfınca cinüyÀnÀ iøÀfe (15) olınur. Ve bu öikr olan devÀyı içdükleri zamÀnda köpeđiñ ìırmasına sirkeden (16) ve zeytten ve cÀvşirden merhem idilen merhemi úosunlar. Ve bu kül şiuÁúı ve bevÀsiri (17) berì ider. Ve anıñ ìabìòì daòì eyledir. Meökýrları berì ider. Ve ol, kerefs ve rÀziyÀnec (18) ile óaãÀyı ezer ve faəalÀtı cÀri ider tecrìbe ile ve küli ke-òÀlik emcik aarlarına. Ve (19) ìabìòì şebá ile òinÁúları berì ider äaràara itmek ile ve aàuları içmek ile ve eti (20) aàuyı ceøb ider ve tiken gibi şeyleri iørÀc ider üstine úomaú ile. Ve òavÀããından-(21)-dır ki gözin bile götürmek ısıtmayı zÀyil ider. Ve ayaúların aàacda aàsalar [181b] (1) yemişi isúÀü ider. Ve ol, bÀderýc ile èaúrebi úatlı ider. Ve baórisiniñ baèøısı óaceriyye (2) dimekle

¹¹²⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹¹³⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta مليون *mülevvendir* (192/26) kelimesi vardır.

¹¹³¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الشهري *şàeri* (192/30) kelimesi vardır.

meşhürdür. Úaçan ki kemiklerin yaúb yayúayalar küli gözde olan beyÀøı (3) ve óulmeti ve dimèayı ve selÀúı úaièider göze çekmek ile ve yaralar úanın keser (4) üzerine ekmek ile. Ve anıñ meàÀneye øararı vardır. Úıbrıs úynı veyÀ maòtým úyn (5) anıñ muàlióidir. Ve sereúÀn, baüü'l-haøımdır. MÀş ile bişürmek muàlióidir. *Şerbeti*: (6) MÀddesinden üç miáúÀl ve etinden beş.

(7) *SirAce'l-úuürub*: Gicede øiyÀ viren aàacıñ adıdır min-óaysü'õ-òÀt veyÀ úurbında olan (8) cÀnverlerüñ ictimÀèi ile¹¹³².

(9) *Sermaú*: E'l-úuüf. ÚÀf óarfinde öikr olunur.

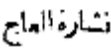
SermÀ: Mine'l-enbiõe.

(10) *SÁliyıs*: Aña seyÀli dirler. Bir Rýmı ve FÀrısı ottır ki yapraúları enlü (11) ve ince olur ve toðumı kemmýn ve buàday ve şebá ve òardal gibidir. Ve anıñ yemişleri (12) ve yapraúları ve toðumı dört nevèdir ve cemièsiniñ RÀyióası eyüdir. Ve anda óarÀret (13) ve óiddet vardır. SubÀida¹¹³³ gökrek olur ve òuzeyrÀnda yetişür. ve úuvveti yigirmi yıla degin (14) úalur. Ve kÀşim didikleri ota àaşş iderler. áaru ve kesici ve RÀyióası eyü (15) olmaàla farú olunur. Ve dükelisi óÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide. Riói (16) ve didÀnı bÀündan iòrÀc ider ve istisúÁyı ve yereúÀnı ve úalaàı ve óaàÁyı ezer (17) ve zÀyil ider içmek ile ve eáerleri ve beháuí ve cereb gibileri cilÀ ider sürmek ile (18) ve şehveti taóriklendirir ve óamle muèÀvenet ider. Ve bu, mücerrebdır óatta andan otlayan (19) óayvÀnÀtıñ evlÀdı çouú olur. Ve şişleri óallider sürmek ile ve maúèad (20) emrÀøın bevÀsir gibi úaièider. Ve anıñ meàÀneye øararı vardır. RÀziyÀnec anıñ (21) muàlióidir. *Ve bedeli*: NÀN-ò-Àh óÀmile eylemeden àayrı ve óamldede¹¹³⁴ didükleri kemigiñ úlaşası.

[182a] (1) *Suüýrinýn*: YýnÀni bir ottır ki anda óiddet ve acılık olur. Ve aàacı beyÀø ve (2) müstedirdir. Ve budaúlarında beyÀø úozalar olur. İçi yel ile úludur. Baèøısınıñ (3) áaru çiçeği olur ve toðumı kemmýn gibidir. áÀlibÀ buàday arasında biter. Anıñla bile yetişür. (4) Ol, óAr ve yÀbisdir üçünciniñ Àoirinde. CilÀ idici ve úÀùèdır. Úaçan ki buruna úamzırsalar (5) dişler aàrısın zÀyil ider. Ve eger kemmýn ile iòÀfe idüb úamzırsalar yÀòýd yiseler (6) yÀòýd suèýü ideler laúveyi zÀyil ider. Ve eger ezüb ve

¹¹³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹¹³³ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹¹³⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “fil dişi” (193/15)ifadesi vardır.

içseler (7) ùalaàı zÀyil ider ve ezer ve siyÀh äuyı iòrÀc ider. Ve eger şışlere sürseler óallider. Ve eger (8) bir èavrat aşıaıdan bile götüirse óayøı cÀri ider ve uşıaı bıraúdırır. Eger (9) ùyn-ı Ermeni ile óıkkeye ve cerebe sürseler zÀyil ider. Ve eáerleri cemìean zÀyil ider. (10) Ve anıñ gögüse øararı vardır. Ketire muâlióidir.¹¹³⁵: Yarım dirhemdir.

(11) Sièd¹¹³⁶: Bir meşhÿr ottır, Mıâr'da çou olur. Ve evlerde ekerler. Aña reyóAni'l-(12) úaãÀri dirler. Yapráuları yaãaı ve budaúları ince olur. Ve iùÁú olınuúda (13) anıñ aàacı murÀd olunur. Ve eyüsi, zeytÿn çekirdeğine müşÀbih ve úızıl olub (14) rÀyióası eyü olanıdır. Çou zamÀn úalur. Ve úaçan benec içine úosalar úuvveti sÁúıù (15) olur. Ve eger¹¹³⁷ evvel dirselers fÀsid olur. Ol, óÀrdır ve yÀbisdir (16) ikincide ve Hindi'si dördüncide. RiyÁó-ı àaliôeyi eyegülerden ve úasıúdan óallider (17) ve baıam yaı ile şehveti taóriklendirir ve tiryÁúlara dÀoil olur aàularuñ (18) defèinde úavı olduaiçün. Ve anıñ yaı ki içinde pişmiş ola áaàir úulaàa (19) iamzırsalar açar ve dişleri úavı ider ve baòrı ve úuryó lüaäeyi menèider (20) ve¹¹³⁸ bedeni úavı ider òafaúÁanı ve yereúÁanı ve áudÀe-ı bÀrideyi zÀyil ider ve óayøı cÀri ider. Ve óaãÁyı (21) ezer ve didÁanı ve bevÀsiri ve bögrekleri ve meàÁneyi ve raóim äovuúlıànı iòrÀc ider [182b] (1) ve áÁfi ider. Haøma muèin olur ve óumiyyÁtı zÀyil ider ve nisÁyı ve fÀlici ve laúveyi ve òadrı (2) sÁkin ider ve èufÿnÁtı iòrÀc ider ammÀ anıñ boàaza ve ÁvÁza øararı vardır. Şeker (3) anıñ muâlióidir. Ve bögreklere øararı vardır. Anisÿn muâlióidir. Ve eger bir kimse aña (4) müdÁvemet eylese taósin-i levn ve taı[y]lib-i rÀyióa için ve cüòÁm olmaúdan òavf ider ise (5) bedende úanı iótirÁú eyledüğü için ol, anı sirkede ve şekerde ıládub äoıra istièmÁl (6) ideler. *Ve şerbeti*: İki miáúÁle degindir. *Bedeli*: Mıáince sünbül ve máfınca mür ve rubèınca dÁrçini.

(7) SaèdÁn: Bir meşhÿr dikendir. ÓÁr ve yÀbisdir ikincide. İshÁli ve zaóiri úaièider. (8) Vallaóü aèlem bi'á-ävÁb¹¹³⁹.

SuèÁli: E'l-feyòurÿn.

¹¹³⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve şerbeti” (193/23) ifadesi vardır.

¹¹³⁶ Kelimenin üstünde *dopalaú* açıklaması bulunmaktadır.

¹¹³⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “yetişmeden” (193/26) ifadesi vardır.

¹¹³⁸ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

¹¹³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır. Bundan sonra bu tür ifadeler dipnotta ayrıca gösterilmeyecektir.

(9) Suèyù Ol, aãilda baş aàrisiçündir. äoñra göz ve burun emrÀøına daði (10) istièmÀl olındı. Eger¹¹⁴⁰ ol, suèyù olur yaèni buruna ìamzırırılar. (11) Ve eger úoyu ise anıñla istinşÁú iderler yaèni buruna idòÀl iderler. Ve eger (12) úuru ise ezüb buruna üfürsünler yÀòyd bişürüb òastayı buòÀrı üzerine ùtsunlar. (13) Ve bunıñ cemìesi başa maòäyâdır úıyÀs ile.

(14) Suèyù Úaè-i dimèaya ve göz óumresine ve sÿ-i şemme ve óarÀretten olan äudÀèa (15) maòäyâdır. Ve istièmÀliniñ vaúti uyúudan úalúdíúdan äoñra. Ve baèdehu ısıcaú ãu ile äasl (16) ideler. *äänèatr*: Zi'b ve raòm ödi her birinden bir dirhem ve çökender şiresinden (17) bir vaúıyye. Ve gÀhi yarım vaúıyye benefsec yaàı daði úatarlar yübÿset çoú olduúda. Ve eger maraø (18) bÀrid ise cindbiderleri rubè dirhem ziyÀde ideler. Mücerrebdir.

(19) Suèyù ÒanÀziri ve pek olan şeyleri ve süddeleri açar. *äänèatr*: Kündür iki (20) dirhem; äabr, mürr, cevz-i bevvÀ, bisbÀse, óaøiø her birinden bir dirhem; zaèferÀn birisiniñ nãfi¹¹⁴¹; (21) kirpi¹¹⁴², kÀfÿr birinden bir dÀnıú. Yarım óubÿb idüb óÀcet zamÀnı óall ideler.

[183a] (1) Suèyù DimÀà äovuúlıhama ve fÀlice ve laúveye ve şauúuya ve äudÀè-ı bÀrideniñ envÀèeına nÀfièidir. (2) Ve *äänèatr*: Fÿtenc, úanıaryÿn, kündüs, merzencÿş äuyı ile óall ideler.

(3) Suèyù Anıñ gibidir. Ve *äänèatr*: äabr, şÿniz, ferbiyÿn, cÀvşir her birinden üç dirhem; (4) beyÀø ve siyÀh óarbaú, Ermeni bevráu ve kündüs her birinden iki dirhem; cindbiderler, zaèferÀn (5) her birinden yarım dirhem. Merzencÿş äuyı ile èacın idüb èavrat südi ve gül ve salú (6) äuyı ile¹¹⁴³ suèyù ideler.

(7) Suèyù RièÀfi úaèèider. *äänèatr*: KÀfÿr, afÿÿn her birinden yarım dirhem. Gül äuyı (8) ile óall idüb buruna idòÀl ideler veyÀ üfüreler.¹¹⁴⁴ Ve şışleri daði óallider àaràÀra eylemek (9) ile ve òimÀúları daði açar. *äänèatr*: UşnÀn, sÀú-ı keşÿt her birinden

¹¹⁴⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ماتعا "eritilirse" (194/1) ifadesi vardır.

¹¹⁴¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında انصف واحد "bir buçuk" (194/8) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında قندجيري *úunfuõ-ı baõri* (194/8) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁴³ Kelime metinde كافير şeklinde yazılmıştır.

¹¹⁴⁴ Metnin Arapça nüshasına göre burada سوط *suèyù*(194/14) maddesi bulunmaktadır.

dört dirhem; èafã, (10) cülñÀr, verd, èades her birinden üç; aúÁúyÁ, nÀr úabuàì, şeb-i Yemeni her birinden iki.

(11) *Suèyü* DimÀàì ãÁfi ider ve ãarèa ve fÀlice ve şaúíúaya nÁfièdir. Ve *ãanèatr*: (12) Kündüs, fülfulÀn, dÀr-1 fülful, ãabr, cendbìdester, òardal, suõÀb cemièsin aòõ idüb edhÀn gibi (13) şey ile yoàuralar. Vallaóü aèlem.

(14) *Suèyü* Göz aarısın ve ãarèì óallider. *ãanèatr*: Cevniz¹⁴⁵ bir cüz'; úíááÁ'i'l-óimÀrñ şiresi, (15) nýşÁdır her birinden rubè cüz'. Sýsen yaàì ile èacìn ideler ve merzencýş veyÀòýd (16) salú áuyı ile suèyüideler.

(17) *Suèyü* NaãÁyíódendir. CÀlinýs te'lif eylemişdir. áudÀè-1 èaüúe ve dimèaya ve øuèf-1 (18) baãara ve dimÀaa úaçan ki óarÀretten ola nÁfièdir, òuãýãÀ tÀzelerde ve óÀr[r]olan bilÀdlarda. (19) Ve *ãanèatr*: Lebni, èanber her birinden üç dirhem; afyñn iki dirhem; kündüs bir dirhem; lÀden (20) yarım dirhem; zaèferÀn iki dÀnıú; misk bir úirÀùr kÀfyñr yarım úirÀù Zanbaú yaàì ile óall ideler (21) ve bal ile èacìn idüb ufacıú óablar idüb cÀvres úadarınca, vaút-i óÀcette èavrat südinde ezüb istièmÀl ideler.

[183b] (1) *Sefercel*: Bir meşhyr aàacın yemişidir, ŞÀm'da ve Rým'da biter. Ve eyüsi Óaleb aèmÀlinden (2) MaràayÀn nÀmlu úaryede olanıdır. Ve ol aàac, elma aàacı úadar olur. İllÀ yapraàì andan (3) enlürekdir ve yemişi nÀr óacmindedir. EyÀrda çiçeklenür ve Àbda yetişür. áÀlibÀ eyüsi büyügi (4) ve yumşau olub áuyı çou olanıdır. Ve ol, iki úsmdır: Úatlu ve muètedil. Raùb (5) ve yÀbisdir ikincide ve bÀriddir evvelkide. Feraó getirür, vesvÀsı ve keseli ve suúyü-1 şehveti (6) ve øuèf-1 cigeri ve yereúÀnı ve encereyi ve úadimì áudÀèì ve nezelÀtı zÀyil ider her niçe istièmÀl (7) eyleseler úoulamaú ile bile ve sürmek ile. Ve úanı ve ishÀli óabsider òuãýãÀ eger çiçegin (8) aña muøÁf idüb berÀber eyleseler. Ve eger ac iken yiseler úabø ider ve eger tou iken (9) yeseler ishÀl ider mièdeyi pek áíúduàì ecilden. Ve eger şişler üzerine úosalar óallider (10) ve lehibi ve èaiaşı ve óarúa-i bevli sÀkin ider ve èaraúíñ rÁyíóasın úaèèider ve faøalÀtı aèøÁ-yı (11) øaèifeden óabsider. Ve eger şiresin òekeríñ delüğine úamzırsalar veyÀ ferzüce (12) eyleseler úuryóí zÀyil ider. Ve yapraúları ve çiçekleri úanı ve ishÀli ve èaraúí óabsider (13) içmek ile ve bile götürmek ile ve şişleri óallider ve yaraları (14)

¹⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında شونيز şyniz (194/19) şeklinde geçmektedir.

etlendirirler üzerine ekmek ile. Ve eger tÅzesin yaúub ya[y]ú[a]salar¹¹⁴⁶ tÿüyÅdan (15) aósen olur, gözi rÿšen ider ve óíkkeyi ve selÅúı ve sebli ve dimèayı zÅyil ider. Ve çekirdegi (16) ki lièÅb dimekle maèrÿfdır úaçan ki aàıza úosalar úulaàı ve úurÿó-ı lüààeyi¹¹⁴⁷ ve dili ve suèleyi (17) ve ðuşÿneti zÅyil ider. Ve şiresi ile intiãÅbı ve rebveyi zÅyil ider. Ve müfreden iótirÅúÅtı (18) ve óumiyyÅtı zÅyil ider. ZirÅ ãovuàı meretebe-i àÅniye yetişür. Ve seferceliñ rubbı teúaddüm eyledi (19) ammÅ şarÅbı meökÿr olanlaruñ işin işler nefède. Ve gÅhı olur ki mebrÿd olanlara (20) evfaú olur. Ve maècÿnı ki dÅrâini ve cevz ve hÅl ve úaranfil ile úarışdursalar úartıñ (21) şehvetin úuvvetlendirir. Ve boàazı iãlÅó ider ve hÅóıme fesÅdligin zÅyil ider. Ve ìabò [184a] (1) olınan yaàı áuyında bişürüb àÅfi ideler şaúúaya ve baş dönmesine ve ìanine nÅfièdir. (2) úulaàa ìamzırmaàla ve suèÿü itmek ile ve yaàlanmaú ile. AèÿÅyı zÅyil ider sürmek ile. Ol, (3) ìamarlara muòırdır ve úuluncı tevellüd ider. Ve keàret-i istièmÅli ìeÀmı haømdan evvel iòrÅc (4) ider. Ve üzerinde mevcÿd olan àubÅrı ÀvÅzı úaèider ve boàazı ifsÅd ider. Bal (5) anıñ muãlióidir. Ve dimişler ki bögreklere øararı vardır. Anısÿn anıñ muãlióidir. Ve dimişler ki (6) tÅzesi bal ile úuluncı tevellüdden menèider. Ve anıñ yemesiniñ óaddi yigirmi dirhem ve şiresinden (7) otuz dirhem. Ve cirmin yemek cÅyız degildir. Ve pÿlÅd ile kesmek daòı cÅyız degildir. (8) ZirÅ áuyı deróÅl gider.

(9) *Sifendevliyÿn*: YÿnÅni'dir. Nemlü olan yerlerde biter ve bir öirÀè úadarı uzanur (10) çöbi rÅziyÅnec gibi. Ve çiçeği beyÅø ve rÅyióası áaúıl ve yemişi siyÅh. Ve óÅr ve yÅbisdir (11) ikinciniñ àòirinde. Balàamı iòrÅc ider ve ciger emrÅøın ve úuluncı ve áarèı ve bevÅsiri (12) zÅyil ider egerçi øamÅd veyÅ fetil eyleseler ve ke-òÅlik rebveyi ve èiúi'n- nefesi ve iòtinÅú-ı (13) raómi zÅyil ider ve süddeleri açar. Ve bögreklere øararı vardır. Ketire anıñ (14) muãlióidir. Ve *şerbeti*: İki miãúÅle degindir.

(15) *Süfÿf*: Ol, úadım terkiblerdendir. Nitekim ÚarÅbÅdinÅt-ı Yÿnani'de meökÿrdır. Ve (16) Yesaúdiridis dimiş ki BouırÅùbu edviyeyi saóú idüb istièmÅline emr iderdi. Ve andan (17) ãoñra gelen kimseler anıñ óifòın murÅd eylediler. Gördiler ki

¹¹⁴⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "yıkamak" (195/1) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁴⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır.

baldan eyü bir şey youdır. (18) Bala úarışdurub óífoiderler. Zirà bal arusı¹¹⁴⁸ otlaruñ úuvveti (19) anda úalur. Ve ol devÀ mükerrer gibi olur. Ve bu úavlda naõar vardır. Zirà Bouirà (20) maècynları öikreylemiş. Ve EnderýmÀõas tiryÀı¹¹⁴⁹ terkib eylemiş. Ve ol, üstÀddan (21) evvel imiş. Ve yaótemildür ki Bouirà didügi Asúalmiyıs şAkirdin murÀd idinmiş ola. [184b] (1) Pes böyle olsa bu úavl aaóió olur. Ve süfyflaruñ cemièsi nÀfièdir øuèf-1 cigere ve ìalaàa (2) ve bögreklere. Ve lÀyıú olan budır ki aòlÀı yÀbisede istièmÀl olına. Zirà èauÀúirler kendü (3) nefleriyle mübÀşeret iderler. Ve dimiş, ol, eşribelere øiddır. Øuèf-1 mièdede ve şiddet-i (4) imtilÀda tenÀvüli cÀyız degildir. İllÀ meger bir şey ola ki zaómet virmeden (5) òÀli ola besfÀnec gibi. Ve téz fÀsid olur eger sürèat ile içmeseler ammÀ laüf olmasıçün (6) àÀriüyn gibi veya serièü'l-inóilÀl ola saúmyniyÀ gibi. Pes óauíúat ile muúarrer oldı ki (7) ol, YynÀniler àanèatıdır. Ve úuvveti çou zamÀn úalmaz. Ve eyüsi olub nefèi ziyÀde (8) olan rÀvend süfyfidır. Ve ol, Ebÿ SinÀ'nıñ àanèatıdır. ÒafaúÀna ve àarèa ve àudÀèa (9) ve raèşeye ve øuèf-1 baàara ve fesÀd-1 haõma ve yereúÀna ve süddelere ve øuèf-1 aèøÀya ve ìalaàa (10) ve bögreklere ve bevÀsire nÀfièdir. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ve istièmÀliniñ úadarı (11) iki miáúÀl ısıcaú àu ile. *àanèatr*: èßd-1 Hindì, rÀvend, mıãakì, dÀràini, úışr-1 itruc, (12) anısÿn her birinden dört dirhem; türbüd, úusü-1 Hindì, ÀsÀryn, yÀbis küsbere, ìabÀşir, (13) verd-i aómer, saúmyniyÀ, kÀbilì her birinden üç; ùyn-1 maòtÿm, bizr-i reyóÀn, bizr-i hindibÀ, bizr-i (14) kerefs, óacer-i Yehÿd, úÁúulle-i kebire her birinden ikişer dirhem ve şeker cemièsiniñ úadarınca. (15) Eger anda vaóset yÀ maraø-1 sevdÀvi var ise mercÀn, kehrübÀ, muóriú-i ibrìsim (16) her birinden iki ve eger dimÀda fesÀd var ise üsÿyòÿdis, merzencÿş, bililec, (17) emlec her birinden üç ve eger riyÀó keàir olsa küsfere bedeline òavlencÀn, emlec bedeline dÀr-1 (18) fülful her birinden üç ve eger ishÀli úaè itmek murÀd olınsa küsfereniñ bedeline aúÁúıyÀ (19) ve bizr-i hindibÀ eylesünler. Ve CürçÀni Óaóire'sinde naúeylemiş ki yÁúÿt-1 aómer bir dirhem; (20) misk ve èanber her birinden yarım dirhem iøÀfe ideler. àÀyetle eyüdir. Ve øararı youdır.

¹¹⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta تجنيصه من سائر الاسباب “başka yerlerden getirdiği” (195/18) ifadesi vardır.

¹¹⁴⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında تركيب الزباق (195/20) şeklinde geçmektedir.

(21) Süfÿf: Baraã içündür muılaúan. Terkibiniñ aalı kimden olduı maèlym degildir. [185a] (1) *Ve āanèatr*: Úaāab-1 muóraú, veres, miló-i Hindi her birinden bir cüz'. Óekim DÀvÿd dir ki benim (2) èindimde ol mertebe murÀd üzre degildir. Ve lÀyíú budır ki bunıñ üzerine ırılÀl yÀ nÀn-ò`Àh (3) ve türbüd ve zencebil ve èÀúırúaróÀ her birinden yarım cüz'i ziyÀde ideler. Ve anıñ şerbeti: Üç dirhemdir (4) aç úarına. Ve bu öikr olanlar ile behaúı ve baraãı úaèèider ve riyÀóı óallider ve balàÀmı iòrÀc (5) ider. Ve eger türbüdi, òarbaāa ve miló-i Hindi, afiúyna ve versi, bisfÀnice bedel eyleseler (6) esvedin iki nevèin daði úaèèider. Mücerrebdır.

(7) Süfÿf: Muèallim'e mensÿbdır. Ve CevÀmièü't-Terkib'de óikÀyet olunur ki İskender hÀøıma (8) øuèfı için aña gönderdi¹¹⁵⁰ ki bir devÀ cemè idüb ki sÀyir devÀlardan müstaàni ide, yazub (9) baña göndersin, dedi. Ol, daði bu süfÿfi yazub gönderdi. Ve Óekim DÀvÿd dir ki Tedbirü'r-(10) RiyÀset'te gördim. Yazmış ki yÀ İskender, saña terkib yapub óuøÿrıña gönderdim ki (11) sÀyir eùbbÀdan müstaàni olasın. Ve ol, vesvÀsa ve áudÀèa ve sÿ'i'l-haøma ve (12) øuèf-1 mièdeye ve riyÀó-ı àaliòeye ve buòÀra nÀfièdir. Ve èaraú-1 fÀsid ve rÀyióa-i bedeni (13) úaèèider sÀyir aèøÀdan ve nisyÀnı zÀyil ider ve iştihadı açar ve şehveti úuvvetlendirir (14) ve óarúayı zÀyil ider. Ve úuvveti otuz yıla degin úalur. Ve anıñ istièmÀliniñ miúdÀrı (15) iki miáúÀle degindir. Ve öikr olınan terkibiñ *āanèatrı* budır: Úırfe¹¹⁵¹, sÀdec, (16) ferencmişk, úaranfil, hÀl, cevz-i bevvÀ, miāúaki, èÿd, ÀsÀrÿn, ihlilec-i aāfer, kÀbili, nÀr-1 müşk, (17) nÀr-1 úayāar, kemmÿn, dÀrāini, dÀr-1 fülful, zencebil, óabb-1 rummÀn her birinden bir cüz'i; misk, (18) èanber, kÀfÿr her birinden yarım cüz'i. CevÀmièü't-Terkib'de naúl olınan budur. Ve MinhÀc (19) āāóibi daði bunı aòø eylemiş èaynınca. Aālen bir taāarruf itmiş. Ve Tedbirü'r-RiyÀset'te (20) meòkÿr. Ve āaóió olan budır. Ve CÀlinÿs òaúı ile āÀbitdir. NÀr-1 misk ve nÀr-1 úayāar bedeli (21) rÀvend ve èÿd iki cüz' ve úaranfil óaòf olınmış. Ve āaóió ve lÀyíú olan terkiblerdendir. [185b] (1) Ve Óekim DÀvÿd dér ki bizim

¹¹⁵⁰ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

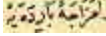
¹¹⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úurfe* (196/12) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *úurfe* şeklinde okunmuştur.

bildüğümüz oldur ki bu süfÿf emzuce¹¹⁵²-i bÀrideye yapılmıştır. (2) Ve eger maórÿr olanlara istièmÀl iderler ise äavÀb oldur ki ùabÀşiriñ bedeli (3) cevze ve misk bedeli anisÿn ve fernecişk bedeli küsfere olinsa. Ve kÀfÿr kÀfidir, (4) dimeyeler tebrid için. ZirÀ èanber anıñ muúÀbilidir. Ve eger benefseci äafrÀvi için ve eftümÿni (5) sevdÀvi için ve türbüdi balàamì için idòÀl eyleseler øararı youdır. Ve eger cigerde (6) øuèf olsa àandal idòÀl ideler. Ve eger ùalaàda olsa usúÿly ve ùyn-1 Ermeni (7) ve ùyn-1 maòtÿm, úaranfiliñ bedeli. Nitekim aalda meòkÿrdır ve aàaariñ bedeli muúlaúan. (8) Ve eger òafaúÀn var ise meòkÿr olanlaruñ cemièsiniñ úadarınca altı kerre sükker iòÀfe ideler.

(9) *Süfÿf*: Óaãÿy1 ezer ve süddeleri açar ve aòlÀù-1 maórÿúay1 zÀyil ider. Ve *şerbeti*: (10) Dört dirheme degindir. Ve *äänèatr*¹¹⁵³: Lübb-i úiaáÀ ve úarè ve òiyÀr ve baüò, bizr-i (11) rÀziyÀnec, anisÿn, nÀn-ò`Àh, óacer-i Yehÿdi, óabbü'l-úalt, äamà, acÀã, mürr, bizr-i fiçl, decc¹¹⁵⁴, (12) aâl-1 keber, úışr-1 levz, mür, óabbü'l-àÀr, óarmül, óummuã-1 esved, bizr-i óuümi, rumÀdi'l-èaúÀrib (13) ve 'z-züccÀc, úışri'l-beyø. Cemièsiniñ eczÀlarını berÀber idüb şeker cemièsiniñ yarısınca.

(14) *Süfÿf*: Bevli imsÀk ider ve meàÀneyi şedid¹¹⁵⁵ ki nouúaya ile meşÿrdır úaiè (15) ider ve selseli'l-bevle nÀfièdir. Ve *şerbeti*: Dört dirheme degindir. Ve *äänèatr*: (16) Sünbül, üsüyòydis, kündür, ballÿü ve ballÿüñ cifti, summÀú, ÀsÀrÿn, fülful. EczÀları (17) berÀber idüb ve gÀhi fülfuli óaòf iderler eger óarÀret úavì olsa.

(18) *Süfÿfi'ù-ùyn*: Úÿyn süfÿfÀtınıñ aalı CÀlinÿs'dandır ki ãoñra òalú aña ziyÀde ve (19) nousÀn ittiler òilÀf keàir olmaàla. äaóio ve muòÀr úavl oldur ki zaòire ve istiüÀúa (20) ve òurÿc-1 deme ve úaró¹¹⁵⁶-1 imèaya ve maàaãa nÀfièdir. Ve úuvveti bir yıla degin úalur. Ve (21) *şerbeti*: Bir buçuú miáúÀle degindir. Ve *äänèatr*: Bizr-i óummÀø ve úuüÿnÀ ve reyóÀn ve óarf. [186a] (1) Bu öikr olanları úavurmış olalar, her

¹¹⁵² Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹¹⁵³ İncelenen metinde şeklinde, silik olarak yazılan kelime, metnin Arapça nüshasında "ve sanatı" olarak geçmektedir. Bundan dolayı, kelimenin okunuşunda metnin Arapça nüshası esas alınmıştır.

¹¹⁵⁴ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹¹⁵⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Soğukluğu kat eder." (196/27) ifadesi vardır.

¹¹⁵⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úurÿó-1 imèÀ* (196/29) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *úarf* şeklinde yazılan kelime *úaró* olarak okunmuştur.

birinden on dirhem verd ve ùyn-1 Rÿmì (2) her birinden yedi dirhem nişÀ, beş dirhem dem-i aòaveyn üç ve gÀhì cülñÀr bir dirhem ziyÀde iderler.

(3) *Süfÿf*: Nefei eaòimdir başda ve úalbd e ve mièdede olan èilletlere. *Ve àanèatr*: (4) İhlilicÀt envÀèi, àini'sinden àayrı ve reyóÀn toòmı ve türbüd cemìean berÀber; nemmÀm, (5) fÿtenc her birinden dört dirhem; kührüb, bizr-i ricle, mercÀn her birinden üç. Eger óarÀret (6) youı ise üç úirÀù misk iøÀfe olına ve eger ishÀl murÀd olınsa benefsec, bisfÀnec, (7) èyd-1 sÿs her birinden dört dirhem; saúmÿniyÀ iki dirhem ve eger maraø cigere tecÀvüz (8) eylemiş ise àandalñ envÀèin iøÀfe ideler. Ve eger mièdeye tecÀvüz eylemiş olsa (9) miãtaki ve úızıl gül iøÀfe ideler. Ve óafauÀn úavi olduúda lisÀni'-à-ævr ve ìabÀşir (10) ve rió var ise rÀzyÀnec her birinden üç dirhem ve vesvÀs ve óadiãü'n-nefs ve cünÿn (11) mÀddesi olanda eftimÿn altı dirhem ve anisÿn dört dirhem, óarir-i muóriú, lü'lü', (12) küsfere, ùyn-1 Ermeni her birinden iki dirhem ve eger óafauÀn úavi olsa èyd ve turunc ve (13) zürünbÀ her birinden üç dirhem ziyÀde ideler. Ve eger óarÀret şedid olsa zereşk (14) àuyı ve gül yaàı çÀşni eylesünler. Ve illÀ bÀdem yaàı ile úarışdurub miáince daòì (15) sükker iøÀfe eylesünler. *Ve şerbeti*: Beş dirhem.

(16) *Süfÿf*: Mücerrebdir øuef-1 mièdeye ve sÿ-i haøma ve ceşÀya ve fesÀd-1¹¹⁵⁷. (17) *Ve àanèatr*: KÀbili, aãfer türbüd her birinden dörter dirhem; miãtaki, úÁúulle, kebÀbe, úaranfil, (18) anisÿn, zencebil, dÀrâini, óavlencÀn, ÀsÀrÿn, sünbül, suèd her birinden iki; efsentìn, (19) biz[r]-i reyóÀn, cevz-i bevVÀ, èyd, ceftel-fistú her birinden bir dirhem. Ve eger sevdÀ olsa (20) üsüjøÿdis üç dirhem; óacer-i Ermeni bir miáúÀl ziyÀde ideler. Ve eger balàam olsa (21) üsüjøÿdis èivaøına àÀriúÿn ve óaceriñ èivaøına èÀúirúaróÀ ziyÀde ideler. [186b] (1) Ve eger àafrÀ olsa óacer èivaøına saúmÿniyÀ ve nisyÀn için kündür ve maàaa ve zaóiri ve feVÀú (2) ve seyelÀn-1 lièÀb için kerviyÀ ve kemmÿn, bizr-i kerefs, nÀn-ò`Àh, bizr-i şebet her birinden (3) üç dirhem ve rió-i àalió için bisbÀse üç. Ve úaçan ki devÀdan øuef-1 miède (4) olsa úavurılımış bizr-i úuüÿnÀ, summÀú, óabb-1 rummÀn-1 óÀmıø her birinden üç dirhem ve sirkede (5) ílanmış kemmÿn iøÀfe ideler. Ve eger anda èaiãş olsa úÁúulle ile zencebil óaóf (6) eylesünler ve ìabÀşirden dört dirhem iøÀfe ideler. Ve ishÀlde aúÁúiyÀ bizr-i óummÀø, (7) emirbÀris,

¹¹⁵⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında فساد الاحلاما - fesÀdü'l-aòlÀu (197/8) şeklinde geçmektedir.

óabb-1 óuãrum her birinden iki dirhem ve úanda ve zaóirde bunlar ile úavrulmuş (8) bizr-i úuüjnÀ dört dirhem; dem-i aðaveyn, mür, kündür, lisÀn-1 óamel her birinden ikişer (9) dirhem ve bevÀsirde muóraú zÀc veyÀ óabbi'r-reşÀd, muúl her birinden dört dirhem ziyÀde olma.

(10) *Süfÿf*: DebilÀtı açar ve mevÀddı iòrÀc ider ve aârıları sÀkin ider. Ve (11) *ãanèatr*: Keaire altı dirhem; bizr-i kettÀn, bizr-i óuümi, türmüs her birinden beş ammÀ (12) ãamàlardan bir süfÿf òÀli olmaz ve eger úan kesmegi murÀd eyleseler yaà ile¹¹⁵⁸ idüb (13) ve veznince şeker úarışdırsalar. Ve bu úAnÿn cemiè süfÿflarda iètibÀr olunur.

(14) *Süfÿf*: Ciger èilletleri için vaøe olunmuşdur. Şişleri ve yereúAnı (15) ve áaru áuyı ve baársauılar èilletini úuluncı ve didÀnı zÀyil ider. Ol, óÀrdır ikincide (16) ve yÀbisdir üçüncüniñ evÀyilinde. FÀyidesi çoudır úaçan ki maraø bürÿdetten ola. (17) Ve *ãanèatr*: Şebrem, türbüd, sekbinec, efsentın cemièan berÀber; rÀzyÀnec, uòour, óabb-1 (18) belesÀn, óabb-1 bÀn, sünbül, bizr-i kerefs, vecc¹¹⁵⁹, irsÀ her birinden birisiniñ yarısınca. Ve gÀhi (19) türbüdi, eşek südi ile terbiye iderler veyÀ penir áuyı ile ve aãferi daòı (20) ke-òÀlik terbiye iderler. Ve úaçan ki óarÀret ziyÀde olsa bunı anlara iøÀfe (21) iderler. Ve eger riyÀó-1 àalîøe olsa selîøa, ÀsÀrÿn her birinden ikişer dirhem [187a] (1) iøÀfe olunur. Ve gÀhi ishÀl olmaú için saúmÿniyÀ Àòirkilerün birisince iøÀfe olunur. (2) Ve istisúAda anisÿn, zehr-i benefsec, bizr-i hindibÀ, nuóÀs-1 muóriú, rÀtinec her birinden türbüd úadarı (3) iøÀfe olunur ferbiyÿn, saúmÿniyÀ gibi eger óarÀreti youú ise. Ve eger óarÀret ve èaiaş (4) ve iltihÀb óÀâl oldıysa ùabÀşir ve bizr-i ricle her birinden Àòirkilerün birisince iøÀfe (5) olma ve bürÿdet olduúda óaóf olınsun ve zencebil ve úusù bunlarıñ bedeline (6) ziyÀde olma. Ve gÀhi müshiller óaóf olunur iótiyÀc olmadúda. Ve türbüdi, zencebile (7) ve şebreci¹¹⁶⁰, miãükÀya ve benefseci, verde bedel iderler ve geçenler gibi èamel iderler.

(8) *Süfÿf*: FaøalÀtı cÀri ider ve meãaneyi ve bögrekleri ve emrÀø-1 raómi àÀfi ider (9) bürÿdetten. Ve *ãanèatr*: Mür, suèd, uòour, dÀrâini, ballÿü óabb-1 belesÀn berÀber;

¹¹⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الت "yumuşak" (197/20) ifadesi vardır.

¹¹⁵⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ح vecc (197/23) şeklinde geçmektedir.

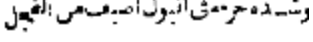
¹¹⁶⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında والشبر ve 'ş-şebrem (197/29) şeklinde geçmektedir.

zaèferÀn (10) birisiniñ mãfinca. Ve eger óarÀret olur ise suèd bedeli bizr-i úuüjnÀ ve uòòur (11) bedeli ricle ve eger inèiúÀd olsa veyÀ şidde¹¹⁶¹ (12) iøÀfe olma ve mür úadarı bizr-i kerefs, óacer-i isfenc¹¹⁶², óacer-i Yehÿd, fÿtenc her birinden (13) zaèferÀn gibi zücÀc-1 muóriú mãfinca. Ve eger bir kimse bevl ile bir mÀdde çıúarsa yÀ meáÀnede (14) èufÿnet olsa mürri ve suèdi óaòf ideler. Ve bedellerine bizr-i baüò ideler úaçan ki (15) óarÀret úavì olsa. Ve eger óarÀret you is bunlar ile iøÀfe iderler maóleb (16) ve aâl-1¹¹⁶³ úışrı evvelkiler gibi. Ve gÀhi bÀdemiñ iki nevèin ve óasek her biri[ni] (17) zaèferÀn gibi iøÀfe iderler. Ve bu, ol zamÀnda olur ki bevl, müselsel aúa ve ùabièatten (18) olmaya, belki bürÿdetten óÀãil olmış ola. Ve gÀhi bu óÀlette iøÀfe iderler (19) fuvveden ve óabbü'l-àÀrdan her birinden zaèferÀniñ rubèi miúDArınca. Ve eger bunlar ile (20) rió úavì ve nifÀò ve aarı bÀünin èurÁfında olsa bizrleri óaòf iderler. Ve eger óarÀreti (21) you is sünbül ve seliòa ve anisÿn ve ibhül her birinden zaèferÀn gibi iøÀfe olur. [187b]

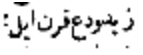
(1) Ve eger óarÀret olsa cemièsin úoyalar. Ve bizr-i òiyÀr ve úiáà her birinden Àoirde meòkÿr (2) olanlaruñ birisince iøÀfe eylesünler. Ve gÀhi óaãÀ eilÀcında iútiãÀr olunur. (3) RumÀd-1 èaúÀribe ve óacer-i Yehÿda ve isfence bi'l-òÀãiyyeti bal ile içmek bir miáúÀle (4) degindir. Ve Óekim DÀvÿd dir ki benim re'yim oldır ki acÀãin ãamàın ziyÀde (5) ideler yara olmaúdan iótirÀz için. Ve eger zücÀc-1 muóraúı buña ziyÀde eyleseler (6) àÀyetle eyúdir ve cemièsin dühnler ile úarıřdurub emzúce óasebince.

(7) *Süfÿf*: MevÀddı ve seyelÀn-1 ruiÿbeti ve keàret-i bevli óabs ve úaièider. (8) Ve *ãanèatr*: Ballÿü ve ihlilicÀtiñ envÀèi ki sirkede yÀ řarÀbda iãlanmıř ola (9) ve úurumıř ola, cemièan berÀber; suòÀb, kündür, óabb-1 Às her birinden birisiniñ (10) yarısınca. Ol řarúile evvelkileruñ fieli müşted[d]olmış ola. Ve eger (11) sefercel áuyı ile çÀřni virseler ke-òÀlik yine böyle olur. Ve eger óarÀret (12) olsa summÀú ve ùabÀřir her birinden suòÀb gibi iøÀfe olma. Ve eger bunlar ile (13) úan olsa ve kesmegin murÀd olinsa¹¹⁶⁴ ki muóraú olalar ve besed ve kehrüb (14) ve verd-i aómer ùÿn-1 Ermeni, dem-i aòaveyn, ãamà,

¹¹⁶¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “şiddetli idrar yanması var ise ficle” (197/32-33) ifadesi vardır.

¹¹⁶² Kelime esfenc/ isfenc okunacak şekilde harekelenmiştir. İncelenen metinde isfenc okunuşu tercih edilmiştir.

¹¹⁶³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *keber* (198/1) kelimesi vardır.

¹¹⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “il boynuzu artırılır.” (198/11) ifadesi vardır.

ketire, aúÁúyÀ iøÁfe olma ve (15) seyelÀn-1 meni için bizr-i benc ve òas her birinden Àòirkilerüñ birisince iøÁfe olma.

(16) *Süfyfe'l-fatú*: RiyÁó-1 àaliòeyi ve maàaaî ve úuluncı óallider ve riói ve áuyı (17) ünáeyeynden menèider. *Ve àanèatr*: Şemer on iki dirhem; anisÿn altı (18) dirhem; kelaò, miãùaki, nÀn-ò`Àh, mürr, gül ve òekre'á-áevr ki gül yaàı ile bişmiş (19) ola, aâl-1 keber úabuàin, hindübÀ ve kerefs bizr-i şió, türmis her birinden beş (20) dirhem. èAliú ve óabaú ve yÀsemìn áuyı ile çÀşni vireler ve gölgede úurudalar. (21) *Ve şerbeti*: Beşe degindir.

[188a] (1) *Süfyf*: BuòArı gözden ve dimÀadan ve úulaúdan úaèider ve úalbi ve mièdeyi (2) ve haømı úavı ider ve vesvÀsı ve vaóseti ve òafauÀanı ve àaşÁyı zÁyil ider ve ruiybÀtı (3) úurudur ve aòlÀü-1 rediyyeyi iòrÀc ider. *Ve àanèatr*: KÀbili ve úavurılmış bundú (4) her birinden bir vaúıyye; küsbere ki sirkede ıálanmış ola, ãoñra úurumış ola, lisÀn-1 (5) áevr, emlec-i Hindî, úışr-1 utruc, bizr-i hindübÀ, èyd-1 sÿsen, her birinden beş dirhem; zirr-i verd, (6) dervenec, bizr-i bÀðerenbÿye àayr-i medkÿú, rÀziyÀnec, óarir-i muóraú her birinden üç dirhem; (7) lük, iabÀşir, èyd, miãùaki, incü, àandal her birinden iki dirhem. *Ve şerbeti*: Beşe degindir.

(9) *Süfyfe'l-lü'lü'*: Ol, mürekkebatıñ meşhÿrlarındandır. CÀlinÿs'a mensÿbdır. (10) Fièli èaòimdir úalbde olan emrÀø-1 óArreye ve dimÀaa òafauÀana ve vesvÀh¹¹⁶⁵ gibilere. (11) *Ve feraó* getürür ve ecinneyi óífòider. *Ve àanèatr*: KÀbili-i Hindî, lisÀn-1 áevr her birinden (12) on dirhem; behmenÀn, durÿnc, bizr-i reyóÀn, bÀðerenbÿye, zirr-i verd ve miãùaki her birinden (13) beş; óacer-i Ermenî yÀ lÀzverd, ùyn-1 Ermenî óarir-i muóraú her birinden üç dirhem; òeheb, (14) fiêêa, mercÀn, yÁúÿt, lü'lü' cemièsinden bir miáúÀl.

(15) *SaumÿniyÁ*¹¹⁶⁶: Ol, mahmÿde didükleri ottır. *Ve ol*, yapışıcı olan şeylerden (16) èibÀrettir, biter. Çóú budaúları olur. Üç òirÀè úadarı uzanur. Yapráuları (17) liblÀb gibi olur lÀkin andan incerekdir ve çiçegi mücevvef ve müstedir ve beyÀødır ve rÁyióası

¹¹⁶⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *والوواس* vesvÀs (198/23) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁶⁶ Kelimenin altında *maómÿde* açıklaması bulunmaktadır.

(18) aaúil ve budaúlarında ruÿybât olur. Ele yapışur ve aàacı kebnÿr¹¹⁶⁷ aàacına benzer, (19) ÆõÂrda biter ve sereuÂnda yetişür. Ve anıñ aõõm aàacın çizmek iledir. Ve ol, (20) süd gibi aúar, Æõra baàlanur. Eyüsi, òafifi ve isfenc gibi göklige ve áarulige (21) mÂyil olanıdır. Ve úaçan ki óakkeyleseler andan beyÂølik óÃãil ola. Ve buña [188b] (1) muòÂlif olan ÆÂfi degildir. Belki yetÿèÁta ve áamâlara úarışıúudur. Ve siyÂhı aaúil ve úattÂl (2) olur ve úuvveti otuz yıla degin úalur. Ve eger bişürseler üç yıla degin úalur. Ve úurã (3) olanları daði eyledir. Ol, óÂrdır üçünciniñ Âðirinde ve yÂbisdir ikinciniñ Âðirinde. Aósen-i (4) menÂfièi áafrÂ-yı muóteriúayı ve gayr-ı muóteriúayı ÆÂfi eylemede. Ve óıkkeyi ve cüõÂmı ke-õÂlik defèider (5) ve süddeleri açar. Ve her devÂya úarışduralar. èAmelin úavì ider. Nitekim türbüd, balàam için (6) müstaèmeldir. Ve anıñla didÂnı iòrÂc ider. Ve lâzverd gibi sevÂdeye¹¹⁶⁸ istièmÂl iderler. Ve anıñla (7) vesvÂsı ve cünÿnı ve mÂliòölyÂ-yı evÂyili ise zÂyil ider. Mücerrebdir. Ve faòalÂtı cÂri ider (8) ve ecinneyi iòrÂc ider egerçi ferzece eylemek¹¹⁶⁹ [ile]. Ve eger sürseler baraái ve behaúı (9) zÂyil ider, òuãÿãÂ edviyeleri ile. Ve eger başa sürseler gül yaái ile áudÂèi zÂyil (10) ider ve eger úadim ise ve òarÂcÂtı zeyt ile ve èirúı 'n-nisÂyı bal ile. Ve bunıñ cemìesi (11) úaçan ki meòkÿr olan maraòlar óarÂretten ola ve úavÂbide ve cerebde èarabÂn-ı rÂsda¹¹⁷⁰ (12) sirke ile. Ve èaúreb áoumasına nÂfièidir. Ol maóryreyne ve òafaúân ÆÂóiblerine ve (13) nemşÂya ve øuèf-ı úalbe øararı vardır. Ve bir kimse ki otuz yıldan tecÂvüz eylememiş ola. (14) Ve¹¹⁷¹ gibi yerlerde ke-õÂlik øararı vardır. Ve anı elmada veyÂ sefercelde bişürmegi (15) anıñ muâlióidir. Ve Óekim DÂvÿd èindinde evvelkisi yaèni elma evlÂdır. Ve bişürmeginiñ (16) ùariúı elmayı oyub içine úoyalar ve birbirine büküb òamir ile áuvayalar. Ve ısıcaú kerpiç (17) üzerine úosunlar pişince. Ve gÂhi saóú idüb mıãîaki ile bişüreler. Ve eger (18) gül áuyı ve summÂú ve sefercel ile saóú idüb úurã ideler ve áaúlayalar ve áaru (19) ihlilec¹¹⁷² bizirler[i] ve anisÿn ve dühn-i

¹¹⁶⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الجوز e 'l-cezer (198/29) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁶⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında السوداء e 's-sevdâ (198/35) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹¹⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında والضربان في الرأس "baş earbeleri" (199/4) ifadesi vardır.

¹¹⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta مكة Mekke (199/5) ifadesi vardır.

¹¹⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بوز الجوز "ile cezer" (199/9) ifadesi vardır.

levz ve āamà yine muālióidir. Ve bu tedbìr (20) óÀmileler için daòì āÀlióidir. *Ve ſerbeti:* iki dĀmúa degindir. Böyle dimiſler. (21) Ve çou kerre ikiſer dirhem in içmiſler. Ve Óekim DĀvyd dir ki benim eindimde āaóìó olan [189a] (1) içmesiniñ úadarı emzüceye göredir. Anlarıñ öikr ittükleri āafrĀvi içündür. (2) Ve biz öikr ittügümüz balāamì olub bedeni úavì olanlar içündür. Ve úaçan ki yumſadub ezseler (3) øaèif olur ve mièdede úalur. Ve bedeli: Miāince ve yarisınca āabr-1 suúuürì ve nīāfınca (4) ihlilec-i aāfer ve südüs ince lĀèiyye. Ve öikr ittügümüzden ziyĀde istièmĀli taèaúúul olunur. Ve muòayyaù (5) ile úuāmaú muālióidir. Ve rubÿb ve tüffĀó yemek daòì eyledir. Ve aāacı ve yapraúları (6) öikr ittügümüzde nĀfièdir. Ve anda piſen elma ve sefercel ke-òĀlik nĀfièdir gĀyilesiz.

(7) *Suúÿlyúanderyÿn:* VĀvsız ve nÿnsız daòì ouunur. Ve gĀhì yĀya ve elife (8) úalb olurlar. Evvelkiye keffi'n-nesr dirler ve keffi'ø-øabèa daòì dirler. Elif bĀbında (9) óükmi öikr olındı. Ve ikincisi bir çou ayaúlu óayvĀndır örimcek gibi. (10) Aña ümm-i erbaèa ve erbĀèin dirler yaèni úurú dört anası demek olur ve ebÿ sebèa (11) ve sebèain daòì yaèni yetmiſ yediniñ babası dimekdir. Ve dimiſler ki ol, yılan (12) yumırdasındandır úaçan ki fĀsid olur. Ve ol, aàulıdır. Ve çou olur ki ãouması (13) Ādemi úatlı ider. Ve óĀr ve yĀbisdir üçüncide. Óıkkeye nĀfièdir sürmek ile. Ve (14) yemeği emrĀø-1 rediyyeye uàradır.

(15) *Saúanúÿr:* Ol, bir müstaúil óayvĀndır. Ve dimiſler ki ol, timsĀó yumırdasından (16) óĀıl olur fĀsid olduúda. Ve iki öirĀè úadarı uzanur balıú gibidir lĀkin (17) verel didükleri óayvĀna benzer. Bel e'l-Ān Miār'da mevcÿd olan āĀlibĀ verel (18) didükleridir. Ve eyüsi Hind saúanúÿrıdır. Ve Úulzüm'de ve Feyyÿm'da ki Miār (19) aèmĀlindendir. Anda óĀıl olanlardır. Ve āayrı yerlerde olanı kemdir. Ve eyüsi (20) imſir Āòirinde āayd olınanıdır ve ùtdikleri zamĀnda öebó olınanıdır ve baſın (21) ve úuyruāın kesüb baèøıların bĀúì úomaú ile. Ve için yarub ùz ile ùldurub [189b] (1) ve gölgede asub úuruyınca úoyalar. Ve anıñ Hindi'si müteāayyir olmaz egerçi ùzlamazlar ise de. Ol, (2) óĀr ve yĀbisdir üçünciniñ Āòirinde. Œehveti taóriklendirir ve meni[yi]

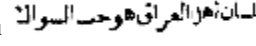
ziyâde ider. Ve çou olur ki öekeri (3)¹¹⁷³ óatta öldürmege úarib ider, ouâyââ mercimek ve bal ile bişürmek. Ve ouâyâan (4) iç yaâi ve göbegi ile fâlici ve laúveyi ve niúrisi ve óadrı ve kezâzı ve evcâè-1 mefââılı zâyl ider (5) ve úuvveti şehvet¹¹⁷⁴ ile açar. Ve kâfyr ve óas bizri muâlióidir. Ve istiêmâliniñ úadarı üç (6) dirheme degindir. Ve bedeli: æavl balıâı.

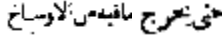
(7) Suúayrâü-1 Mekki¹¹⁷⁵: Aña ehil, èazâyim-i belesân dirler. Ol óabbi's-sivâkdr.

(8) Sükker: Deysiúyridis óann itmiş ki ol, çig gibi bir ruiybât olub úamışıñ (9) üzerine yaaar. óoñra cemè idüb bişürürler. Óâlbuki úâmışıñ kendü şiresidir ki (10) Hind'de ve àâlib aemâl-i Fâris'de ve baèøı Úıbrıs cezâyirinde çou bulunur lâkin eyü bişürmezler. (11) Ve eyüsi e'l-Ân Mıâr'da olanıdır. Zirâ Nil áuyın içen úamış eyü olur ve çou (12) büyür. *Ve áanèatr*: Oldur ki anıñ úabuân alub dögeler ve şiresin Âât-1 (13) meşhyre ile çúarub bişüreler úıvâma gelince ve büyük óarflara úoyalar ki çamurdan (14) olub ašaâası vâsiè ve başı câñibinde olan êayyú olub maşrabalar aâzı gibi ola, (15) anlara dökeler. Ve üstin úamışıñ çöbi ile örteler ve ısicaâa mâyl olan yerde (16) bir haftaya degin úoyalar. Ve buña aómer tesmiye olunur. Ve şimdiki óalde muóayyere dirler. (17) óoñra anı çúarub, tekrâr bişürüb evvelki óarflardan küçürek óarflara (18) tóküb ve dar olan başlarından¹¹⁷⁶. Buña Süleymâni¹¹⁷⁷ dirler. Ve dar olan (19) başına èanbele dirler. Ve bu, kem olanıdır. óoñra bunu üçüncü kerre bişürürler. (20) Eger bir uzun úaba boşadsalar anı àâyetle bişürmezler. Aña fânid dirler. Ve eger (21) àâyet ile bişürürlerse anı áanavberì óarflara úorlar. Ol, ilç didükleridir. [190a] (1) Ve eger bunu dördüncü kerre bişürseler ve áırça çölmeklere úosalar ve ol çölmegin eürâfın (2) çöb veyâ úamış ile ursalar aña úzâzi nebât dirler¹¹⁷⁸. (3) áâyet ile eyü olur. Aña óamavi dirler. Ve ùabòıñ aúsâmı óadd-i óâtında bundandır ve ammâ (4) ùaberzed didükleri ol zamânda

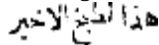
¹¹⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *rübbemâ* (199/23) ifadesi vardır.

¹¹⁷⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Kuvveti meni ile boşaltır." (199/25) ifadesi vardır.

¹¹⁷⁵ Metnin Arapça nüshasına göre bu maddenin açıklaması (199/26-27) "Irak ehli habb-ı sivak der." Şeklinde dir.

¹¹⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Dökülürse kirleri çıkarır." (199/33-34) ifadesi vardır.

¹¹⁷⁷ Kelimedeki nispet î'si şeklinde kesre ile gösterilmiştir.

¹¹⁷⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "son pişiriş yerine getirildiğinde" (200/3) ifadesi vardır.

olur ki üçüncü mertebede olup münèaúid olunca süd ile (5) bişüreler. Ve meökyr olan mertebelerüñ her birisinden bir ruÿbet aúar ki aña úatr dirler. (6) Anıñ óükmi aalı óükminde bir derece eksik olmaàla. Ve Mıâr ve Şâm'dan àayrı yirlerde (7) anıñ bişürmesin iki mertebeden ziyÀde eylemezler. Ve ôarflara úorlar ve dögerler un gibi (8) yumşau olunca. E'l-óÁâl şekerüñ eyüsi yiñi ve ãÁfi olup óiddetten ve óarÀretten òÁli (9) olanıdır. Ve úaçan ki àaliô olan kirpiklere sürseler anda olan úanı ve küdyrÀtı (10) zÁyil ider. Ve kebrít ve úairÀn ve senderÿs ve nÿşÀdır ile úybÁyı ve behauı ve baraái ve kelefí (11) ve eáerleri zÁyil ider. Ve bu, mücerredir. Ve eger küçük yaralara ekseler vÁsiè ider ve zÁyidÀtı¹¹⁷⁹ (12) zÁyil ider ve yaraları bitürür. Ve şekerle cemiè envÀèi zükÀmı zÁyil ider buöyr eylemek ile. (13) Ve bu, mücerredir. Ve edviyeleri eczÀ-yı bedeniyyeye irişdirir sereyÀnı şedid olduài için. (14) Ve eger anıñ şerbetin aç úarına içseler úuvveti óifóider. Ve istièmÀline müdÀvemet (15) eylemek¹¹⁸⁰ aarısın menèider. Ve ehl-i Mıâr ôann iderler ki úaçan anı¹¹⁸¹ úosalar áafrÀya (16) müstaóil olur. Ol kelàm bÀúldır. Ve şeker úanı ziyÀde ider ve áafrÀvi olana merÀre (17) tevellüd ider òuáÿáÀ eger aç úarna içseler. Ve ol, ehl-i silleye muóırdır. Ve şekerüñ ekşisi (18) úanı yaúar ve fÁsid ider. BÀdem yaài ve süd anıñ muálióidir. Ve ekşi şeyler leymÿn gibiler ile (19) içseler yine óararı defèiderler. *Ve şerbeti:* Otuz dirheme degindir. *Bedeli:* (20) Şehvete úuvvet virmede terencübün. Belki ol, aèôamdır. Ve úadimí suèleye ve teskín-i úuluncda bal.

(21) *Sekbinec:* Sín ve kÁf ve nÿn ve bÀ ve yÀ ve cím iledir. Ve gÁh olur ki nÿni [190b] (1) bÀdan muèaòòer iderler. Ol, bir aàacınñ áamàndır ki diyÀr-ı FÀris'de olur. Ol aàacınñ bu óikr (2) olan áamàından àayrı bir nefèi youúdur. Ol, óuzeyrÀnda yetişür. Yapráuálarından çúuar. Bir úavlde, (3) aàacından çizmek ile çúuar, dimişler. Ve anıñ eyüsi ôÁhiri beyÀø ve bÀúni úızıl olanıdır. áoñra (4) ôÁhiri áaru olup bÀúni beyÀø olanıdır ve rÁyióası Áşau ve óaltít gibi ola. Ve bir úavlde (5) dimişler ki bÀdzerd¹¹⁸² sekbinece olur. Ve aña áaşş olunur. Ve farúı bÀúnınıñ levni ve sekbineciñ (6) ôÁhirde ruÿbeti olmaàladır. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óÁrdır üçüncide ve yÁbisdir

¹¹⁷⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-laómü'l-zÁyid (200/20) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁸⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-herm (200/22) ifadesi vardır.

¹¹⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ezüp" (200/22) ifadesi vardır.

¹¹⁸² Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-bÁrzed (200/30) şeklinde geçmektedir.

(7) ikincide. Balâamı ve suëleyi ve rebveyi ve evcÀè-1 âadrı ve istisúÁyı ve âaru âuyı ve budlarda (8) ve bélde ve ayaúlarda olan aòlÀù-1 fÂsideyi úaièider içmek ile ve edviyelerin fesÂdın (9) iâlÁó ider ve aèøÁyı zaómetlerden óifóider ve úurtları iòrÁc ider içmek ile. Ve eáerleri (10) ve taèaúúudı ve bÂsýrı ve èirúı'n-nisÁ'ayı zÁyil ider sürmek ile ve øuèf-1 baâarı ve beyÀøı (11) ve úuróayı göze çekmek ile ve şaèireyi óallider sirke ile sürmek. Ve nevbet ısıtmasın (12) ve âarèı ve niúrisi ve fÂlici ve riyÁó-1 âaliòeyi óallider niçe istièmÂl olunur ise egerçi buòýrlamaú (13) ve yaálamaú ile olsa. Ve ferciñ iòtinÁúı ferzece eylemek ile ve şehvete úuvvet virür içmek ile (14) ve dikenı ve sellı ceòb ider sürmek ile. Ve anıñ maóryreyne øararı vardır. Şişlerin (15) taórike getürür. Ve meáÂneye daòı muóırdır. Áşau anıñ muálióidir. Ve bögreklere øararı (16) vardır. Ketire muálióidir. *Ve şerbeti*: Bir dirhem acı bÂdem yaàı veyÀ suòÂb âuyı. (17) *Ve bedeli*: Mialince úına. Ve bir úavlde, rÂtinec, dimişler.

(18) *Sükkere'l-èuşr*: Bir ruiýbettir, çig gibi maeryf olan aàaca yaàar ki èuşre ile (19) maeryfdır. Ve Mıâr'da aña èuşÁr dirler. Ve bir úavlde dimişler ki ol, anıñ âamâıdır. (20) Şeór ve èUmmÂn aèmÂlinden ve âanèÀ daàlarından getürürler. Ve ÓicÁz'da ve ÒorÁsÂn iaàalarında (21) daòı bulunur. Ve eyüsi beyÀøı ve Yemeni'si iatlu olur. Ve ÓicÁz'da olanı siyÁh olur. Ol, [191a] (1) yigirmi yıla degin úalur. äoñra úuvveti sÁúú olur. Ve arpa veyÀ kerefs yabraàı anı óifóider. Ve eger (2) âamà-1 èArabî ile úatsalar fÂsid olmaz. Ol, óÁrdır ikincide yÀ evvelkide ve yÀbisdir anda yÀ muètedildir. (3) Göğüs aarısına ve suëleye ve rebveye ve cigere ve bögrekler aarısına nÂfièdir. Ve yereúÂnı zÁyil ider (4) iki haftada liúÁó südi ile ve rebveyi zÁyil ider otuz günde ısıcaú âu ile ve úuryóoları (5) âamà ile ve gözi rýşen ider sürme idüb çekinmek ile ve ammÀ ol maóryre baş aarısın (6) getürür ve âafrÁvi olana kereb getürür. BÂdem yaàı muálióidir. *Ve şerbeti*: Bir vaúıyye. *Ve bedeli*: (7) TeyhÂn ve tecrube ile áÂbit olmış ki úoyun südi ile suèle için nefèi úÁvend yaàından aèòamdır. (8) Pes anıñla óifò olunmaú gerekdir.

(9) *Sek*: Mine'r-rÂmek.

Sükrüfe: Ol, suúayrÁdır.

(10) *Sikencübîn*: Sirke-encübünden mu'arrebdir. Ve ma'enâsı sirke ve bal. Bir meşhür şar'abdır. (11) Ve bunda mur'ad olunan iatlu ve ekşi olan şeylerdir. Eşribede öikr olınsa gerekdir.

(12) *Seliða*: Yÿn'ınca esliy's didükleridir ve seniyy'n¹¹⁸³ daði dirler. Ol, Hind a'acınıñ (13) úabu'adır. Ve Yemen'de daði olur. Ve bir úav'ide dimişler ki ol, eUmm'ân diy'arınıñ òav'â'â'dır. Ol, (14) yedi nev'edir. Biri, âaru ve âali'ò ve r'âyi'òası eyü ve úamış gibi bo'umlu olanıdır lâkin (15) eür'âfı birbirine mülta'ûi degildir. Ve ikincisi, úızıl ve pek ve r'âyi'òası eyü olub âaf'òâ âaf'òâ (16) olanıdır. Ve üçüncüsü, bey'â'òı âarulîâa mâ'ÿil olanıdır ve r'âyi'òası olmaz. Ve dördüncüsü, (17) óumre ile sev'âd arasında olanıdır. Ve peşincisi, ince ve gök ve téz ufa'ú olanıdır. (18) Ve altıncısı, úusù gibi úit'èalardır¹¹⁸⁴ ve âayrılarını aúdır. Ve yedincisi, ince ve şedidü's-(19) sev'âd úabu'úlardır. Altıncısından bunıñ¹¹⁸⁵ aúv'â'dır ve r'âyi'òası kerihedir. Ve bu env'è'iñ (20) dükelişi Mîâr'da bulunmaz. Bel âay'â'dile ehli anıñ e'iva'òına her úan'âi a'acınıñ úabu'âi olsa (21) âatarlar. Ve seliða bir müsta'ûil a'acdır sÿsen gibi ve d'âr'âini a'acı degildir. Nitekim [191b] (1) dimişler. Ve d'âr'âini ve úaranfilden du'ulan¹¹⁸⁶ úabu'âa seliða dirler. Ve çou olur ki úina a'acına (2) âaşş iderler Ve farú olunur i'èemü ile. Zir'â seliða acı olmaz. Bel óiddetlüdür. Ve eyüsi evvelki nev'eleriñ (3) ikincisidir. Ve kemi ò'òirkileridir. Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. Ve ol, ó'ardır ikinciniñ evvelinde ve (4) y'âbisdir ò'òirinde. Mu'óallil ve mu'úai'ù'è'dır. Süddeleri açar ve yere'ú'ânı ve rebveyi ve su'èleyi ve bers'âmı ve ma'ède (5) a'arısını z'â'ÿil ider ve óa'â'ÿı ezer ve fa'òal'âtı c'âr'i ider ve ra'ómi i'âl'â'ó ider óatta bu'òyr eylemek (6) ile. Ve aúan úanı ve süm'ÿmı ve nezel'âtı ve zük'âmı içmek ve bu'òyrlamaú ile men'èider ve ke-ò'âlik nevbet (7) ısıtmasın men'èider egerçi ya'âi ile¹¹⁸⁷ ve gözi rÿşen ider göze çekmek ile (8) ve tiry'â'ú-ı kebire ve terkiblere d'â'òil olur. Ve ol bögreklere mu'òırdır. Ketire mu'âli'òidir. (9) Ve *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve *bedeli*: D'âr'âini. M'â-beynlerinde müş'âbeheti úav'i (10) olmaú ile. Ve daði dimişler ki ol, aña müsta'òil olur.

¹¹⁸³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında رسايوس resniyy's (201/15) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta متكرجة "ve yeşil olur" (201/19) ifadesi vardır.

¹¹⁸⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta متكرج "ve yeşil olanı" (201/20) ifadesi vardır.

¹¹⁸⁶ Kelime metinde متكرج şeklinde yazılmıştır.

¹¹⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta يرخ "yaalamak" (201/27) ifadesi vardır.

(11) Salú¹¹⁸⁸: Siyâh olur àÿet ile yeşil olduai için. Ve yapraúları yaãai (12) ve kimi beyâe ve ince olur. Anıñ eyüsi yapraúlarıdır. Ve kimi gök olur. Ol, mürekkebdir (13) bürýdet ile ruÿbetten. Ve ol, âusız bitmez ve güz zamânında olur. Ve ekaer menâfièi şiresindedir. (14) Laúveyi óallider ùrna ödi ile ùamzırmaàla ve áudâèi ve şauúúayı ve gözde olan óumreyi (15) úurd ödi ile ve úulaú aarısını bâdem yaai ile ve süddeleri açar. Ve ùalaai ve meâne aarılarının (16) ve maúead emrâeın óallider içmek ile ve behauı ve baraai ve âlilili ve dâ'i'â-aaèebi ve suèfeyi (17) ve rebrebeyi¹¹⁸⁹ ve niürisi ve bürýdetten olan mefââil aarısının bal ile sürmek ve bâdem yaai ile (18) óarâretten olana ve bal ile úavâbide. Ve ol, bitleri úatlı ider ve şişleri yumşadır (19) ve úına ile úılı eyü ider. Ve anıñ òavâãında[n]dur¹¹⁹⁰ ki sirkeyi şarâba dönderir ve şarâbı sirkeye dönderir. (20) Ve salú, bâdem yaai ile müleyyindir ve zeyt ile úâbıødır. Úalaai zâylil ider, úaçan ki òardal ile (21) yeseler úuluncı ve riyâó-1 àaliòeyi sâkin ider ve óuúnelere dâòil olur tiffleri¹¹⁹¹ iòrâc itmek için [192a] (1) ve âancıları ve burýz-1 maúeadı berì ider ammâ àaæyân ve zaómet getirür ve maãaa tevellüd ider. Ve (2) òardal muâlióidir. Ve eger mercimek ile bişürseler birbirin îlâó iderler vallahü aèlem.

(3) Selt: Arpanıñ bir nevèidir ki èlrâú'da biter ve Yemen'de daòì biter. Buàday gibi úabuàından (4) çúuarub ekmek iderler. Ol, óârdır evvelkide ve raùbdır ikincide. Eyü òilùtevellüd ider (5) ve ùamarları òoldurur ve bögrekleri îlâó ider ve óareúânı zâylil ider. Ve anıñ yemeginiñ eyüsi (6) súd ile bişürüb yimekdir. Ol, àÿetle semiz ider ve bögreklerde iç yaai tevellüd ider. Ve eger (7) anıñla øamâd eyleseler şişleri óallider ve ùalaai ve kelefì ve nemşi zâylil ider. Ve úabuai (8) alınan elvânı úızardır cidden ve eger bedeni anıñla yayúasalar. Ve anıñ mièdeye øararı vardır. Râziyâneç muâlióidir¹¹⁹².

(9) Selòì'l-óayye: Bir úabuúdur ki güneş burc-1 óamele geldükde yılandan düşer. Zirâ (10) äovuúda yer altında úalmaàla úurur. Ve yılan yer yüzine çúúduúda düşürür. (11) Ve eyüsi erkek yılanıñ derisidür ki áaruya mâylil ola. Ol, óâr ve yâbisdir ikinciniñ

¹¹⁸⁸ Kelimenin altında *çükündür* açıklaması bulunmaktadır.

¹¹⁸⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "ebreyi" (201/35) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁹⁰ Kelime metinde şeklinde hareketlenmiştir.

¹¹⁹¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-eáfâl (202/4) şeklinde geçmektedir.

¹¹⁹² Kelime haşiyeye yazılmıştır.

(12) Àòirinde. Ve mücerrebdır ki eger un ile úarışdurub ekmek ideler ve yiseler ol, (13) bevÀsiri úaèider. Ve andan bir dirhem üç dÀne òurmÀda sigili sÀúù ider. Ve eger sirke (14) ile bişürüb ve birúaç kerre anıñla maømaøa eyleseler diş aarısın sÀkin ider ve (15) daði úurýóı ve leáeyi sÀkin ider. Ve eger zeytte bişürüb úulaàa ùamzırsalar aarısın (16) zÀyil ider. Ve eger göze çekseler göz emrÀın zÀyil ider. Ve eger şems (17) esedde olduúda zeyte úosalar ke-òÀlik meòkÿr olanlara nÀfèidir. Ve eger buòÿr (18) eyleseler cÀnverleri ùard ider. Òuãÿã yılanları ve cenini ve meşimeyi sÀúù (19) ider ve úurýó-ı sÀyileyi úurudur. Ve eger ãol budda aásalar vilÀdeti sehl ider. (20) Ve küli zeytte dÀ'i'á-aaèlebde giden úılı inbÀt ider sürmek ile. Ve bu, mücerrebdır. (21) Ve¹¹⁹³ zÀc ile óaãÀyı ezer içmek ile min-óayü¹¹⁹⁴. Behaúı ve barañ ve nemşi [192b] (1) nÿşÀdır ile sürmek zÀyil ider ammÀ gözi úarañu ider úaçan ki yiseler. Küsfere anıñ (2) muàlióidir. Ve *şerbeti*: Bir dirhemdir. Mücerrebdır.

(3) *SeldÀniyyñ*: Ol, Óekim DÀvÿd' ın diyÀrında sindiyÀna dimekle meşÿrdır. Ol, bir (4) maèryf aacdır, söğüd aacı úadar olur. Úızıl güli olur ve toðumı úalanbes¹¹⁹⁵ toðumı (5) gibidir lÀkin bunda óalÀvet ve úÀbıoluk vardır. Bir zamÀna maòãÿã degildir. Ol, óAr (6) ve yÀbıdır ikincide. DÀnesi sümÿmı defèider içmek ve sürmek ile, òuãÿã şarÀb ile. (7) Ve ÀvÀzı açar ve boàaz ùamarların ããfi ider. Ve yapraúlarının ùabı şışleri açar başa dökmele ile.

(8) *SülüóüfÀt*: Anıñ berrı ve baórisi olur. Ve büyügi àÀyetle büyük olur. Dört ayaúludur, (9) iki ùabaúamıñ içinde olur. Ol, óÀrdır ikincide ve raùbdır evvelkide yÀ yÀbıdır. (10) Ve berrisini úaçan ki arpa unı ile yoàurub óubÿb idüb istièmÀl ideler şarÀb ile (11) yÀ suèÿüeylemek ile ãarèı berı ider. Ve baórisiniñ úaçan ki úanın içseler sümÿmı (12) zÀyil ider. Ve sülüófÀtın cemìesin úaçan ki yaúub kül ideler ve üzerine èòşrünce (13) fülful izafe idüb istièmÀl ideler rebveyi ve selli ve úarfeyi zÀyil ider. Ve eger şöylece (14) sÀde, úurýóa ve sereùAn-ı òabiáe sürseler zÀyil ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve maúèadda (15) olan şıúÁı yumırdanıñ aàı ile sürmek zÀyil ider. Ve niürisi ve mefÀalı

¹¹⁹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-mükelles (202/18) ifadesi vardır.

¹¹⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta vaóy (202/18) ifadesi vardır.

¹¹⁹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-úanes (202/20) şeklinde geçmektedir.

ve nisâ'ayı (16) bal ve ferbiyyın ile bâridde ve bâdem yaâı ve zaferân ile óârda ve yumırdası (17) eifâilde olan suëleyi úaèider. Ve anıñ eti şehveti taóriklendirir ve beli úavi (18) ider tecrube ile, aúan úanı óabsider bişürmek ile ve riyâó-ı àaliôeyi cind-i bidester (19) ile. Ve fatúı etlendirir ve øamâd itmek ile şışleri óallider. Ve anıñ ödi âu inmekden (20) ve ôulmet-i baâarı menèider göze çekmek ile. Ve aşaa kemigi ile buöyr eyleseler óumiyyâtı (21) menèider. Ve eger bir evde olsa sióri ve tevâbièi ol evden menèider. Ve anıñla [193a] (1) buöyrlamaú ke-ôâlik sióri menèider. Ve beyâø óarîrden òırúada bir mekânda aâsalar ol mekâna (2) müşteri getirür. Ôavââda böyle meökýrdır. Ve eger bir èavrat ki úocaya gitmeden baòtı (3) baâlanmış ola, anıñ yuúaruki kemigi ile başına âu dökse baòtı açılır. Ve eger anı âırtı (4) üzerine bir mekânda defneyleseler ìluyı ve äovuâı ol mekândan menèider. Ve bu, (5) mücerrebirdir. Ve çürümiş kemigin ki saóú ideler òeòâyir-i fièâledendir. Küöülde andan iótirâz (6) olına Ve ol, baâırsaúlara muøırdır. Bal muâlióidir. *Ve şerbeti*: Yanmışından bir dirhemdir. (7) Ve yumırdasından bir úirâú ve úanından üç úirâú

(8) *Selâða*: Óây-ı mühmele ile daòı ouınur. Ol, ismdir. Daà keçisiniñ sidiginden (9) bile geldügi eyyâmda câmid olub zifte döner. Ol, óâr ve yâbisdir üçüncide. (10) Şışleri ve debilâtı açar ve sâyir eâerleri sürmekle zâyil ider. Ve eger içseler (11) aòlâú-ı muóriúayı açar. Ve eger her gün andan bir dirhem sikencübün ile úırú güne degin (12) istièmâl eyleseler cüöâmdan berî ider egerçi eürâfa yayılmış ise de.

(13) *Süleymâni*: Selmân¹¹⁹⁶ daòı dirler. Ol, e'l-ân devâ'ü's-şaeşe dimekle meşhýrdır (14) eâerleri izâle eylemek için. Ol, bir devâdır ki aemâl-i Bunduúıyye'den getirürler. Ve (15) eyüsi aârı ve yeñisi olub beyâø olanıdır. Ve *âanèatr*: Oldur ki (16) eyü civeden bir baümân ve rehcden ki sümmi'l-fâre ile meşhýrdır, bir vaúıyye alub, (17) ââyetle saóú idüb birbirine úarışduralar. Ve devâyı züncüfreye úoyalar suèýd (18) idince. Nitekim züncüfrede teúaddüm eyledi. Ol, óârdır ikincide ve yâbisdir üçüncide (19) yâ óâr ve yâbisdir dördüncide. Yaraları etlendirir evvel günde ve zâyid eti zâyil (20) ider ve óaşkerişâtı ve ââlili ve sâyir eâerleri ve bevâsiri isúâú ider sürmek (21) ile lâkin ol, vecaè-ı şedid getirür ki taóammül eylemek olmaz. Ve gâhi tecfif-i [193b] (1)

¹¹⁹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında selmâni (203/5) şeklinde geçmektedir.

úurýó ve èaúd-1 balàamì ve úanı aúan ufaú çıbanlarda yemek ile istièmÀl iderler. Anda èaôim òaàr (2) vardır. İótirÀz olınsun. ZirÀ sümm-i úÀtildir. Baóýóa ve inübÀuí'l-meri¹¹⁹⁷ ve süüýü'ş-şehvet tevellüd (3) ider. Ve èilÀcı zeybaú ile rehec anıñ èilÀcıdır. Ve her úaçan ki istièmÀl iderler ise bir úirÀüdan (4) eylemeyeler. Ve ol, sürmek ile altını àÀfi ider ve àaşşın iòhÀr ider. Ve *bedeli*: TengÀr.

(5) *SulüÀni'l-cebel*: äarimeti'l-cedi.

Selvi: Eger semÀni degil ise fièli birdir.

(6) *Selúýn*: Seyleúýn daði dirler. Ol¹¹⁹⁸.

SelÀóa: Muúla daði ıúÀú olunur.

(7) *Selcem*: E'l-liftü.

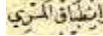
Selýr: E'l-ceri.

Selbin: E'l-èakýb.

Selem: E'n-nabú.

Salú'l-mÀ': CÀrü'n-nehri¹¹⁹⁹.

(8) *SummÀú*: NÀr aàacı óacminde bir aàacdır ve ekäer çamurı úızıl olan yerlerde biter. (9) Ve úaçan ki yire yapışa úazınması güç olur. Ol, sereüÀnda yetişür. Ve úuvveti otuz yıla (10) degin úalur. Ve eyüsi aàırı ve yiñisi olub àÀyetle ekşi olanıdır. Ol, bÀriddir (11) ikincide ve yÀbisdir anda veyÀ evvelkide. Ve ıúÀú olınuúda äemeresi murÀd olunur. Ve ol, (12) àalúımdır. Ve dÀnesi mercimek óacminde olur. Ve müstaèmel olan bu dÀnelerüñ úabuàıdır. (13) Ol, äafrÀyı ve äaäeyÀnı ve ruýybÀt-1 sÀyileyi ve lehibi ve nefäi'd-demi ve nezfi ve öerbi ve ishÀli (14) úaüèider her ne úısım istièmÀl olınsa. Ve eger kemmýn ile úarışdurub ovsalar (15) ve äuyın içseler úuāmaàı ve äaäeyÀnı ve tehveèi zÀyil ider. Ve eger äuda ıáladub göze (16) çekseler dimèayı ve selÀuí ve cerebi ve óıkkeyi úaüèider ve çiçegi gözden menèider. Ve eger (17) sÀyir eczÀsın bişürüb bal gibi ideler ol, devÀ-i mücerrebdır şişlerüñ taólili için. (18) Ve nemleyi ve úurýó-1 sÀèiyyeyi ve raómiñ äulanmasını ve fesÀd-1 leääeyi ve seyelÀn-1 üöni ve úurýó-1 şehdiyeyi (19) ve siyÀh eäerleri ve deróası zÀyil ider üstine úomaú ile ve ferzece ve

¹¹⁹⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹¹⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-esrenc (203/15) ifadesi vardır.

¹¹⁹⁹ Bu açıklama haşiyeye yazılmıştır.

àaràara itmek ile. (20) Ve dimişler ki anıñ ile ve daði ballÿüñ kömürü ile maømaøa eylemek bÀsÿrı úaèèider. (21) Ve úaçan ki anı küsfere ve ùuz ve kemmÿn ile un idüb süfÿf eyleseler àÀyet èaòim olur¹²⁰⁰, [194a] (1) mièdeyi úavì ider ve iştiHàyi açar. Ve eger anıñla àusleyeseler èaraúları keser ve aèøÀyi (2) úavì ider ve mÀddelerüñ dökülmesin alıúor. Ve ol, cigere ve bÀrideyn mièdesine øararı (3) vardır. Anisÿn ve mîâiakì muâlióidir. Ve *şerbeti*: Beşe degindir. Ve *bedeli*: Sirke.

(4) *Simsim*: Aña Óabeşe'de celcelÀn dirler. Ol bir ottır ki bir øirÀedan ziyÀde uzanur. (5) Ve baèøısınıñ budaúları olur ve toðumı bir øarfda olur bir parmaú mîafınca mürebbaè. Ve iki bulunmışdır. (6) Bu toðum anıñ içinde bulunur. Ve ol, tevtte yetişür. Her yılda aàacın úazırlar, yerin degişdürüb (7) ekerler. Ve eyüsi yiñisi olub àÀyetle áaru olanıdır. Ve úaçan iki yıldan tecÀvüz eylese (8) fÀsid olur. Ol, óÀr ve raùbdır evvelkide. Bedeni tÀze ider ve süddeleri açar ve ÀvÀzı (9) îâlÀó ider øuşÿneti ve sevdÀyi ve iótirÀúı zÀyil ider. Ve úaçan ki miáince şeker ve miáince (10) øaşòÀş ve mîafınca bÀdem ile saóú ideler ve her gün mecmÿèindan bir vaúıyye istièmÀl ideler. (11) éÀyetle semiz ider ve bögrekler yaàın îâlÀó ider. Ve ol, şışleri óalider ve siyÀh eáerleri (12) ve gök nişÀnları zÀyil ider øamÀd eylemek ile ve yılan ãóumasın yemek ile. Ve eger bedeni anıñla (13) yayúasalar yumşau ider ve rÀyióasın zÀyil ider ve úılı uzadır ve siyÀh ider. Ve anıñ yapraúları (14) ve áuyı óayøı cÀri ider ve uşaaı isúÀú ider, øuãÿãÀ siyÀh noòÿd ile ammÀ ol, áaúile'l-(15)-haømdır, aèøÀyi süst ider ve áudÀè getirür. Bal anıñ muâlióidir. Ve eger úavursalar (16) ke-òÀlik maøarratı zÀyil olur. Ve istièmÀliniñ miúðArı beş dirhem.

(17) *Saumÿñan*: Óayy-ı èÀleme ve úanîariyyına daði ıılÀú olunur. Anıñ nefèi çouúdır. Ve (18) ol, ùàlarda olur. Çöbi mürebbaèdır ve aalı sevÀd ile óumreye mÀyildir. Şiò ile (19) rÀziyÀnec gibi kesicidir. RÀyióa-i tayyibesi vardır. ÓayvÀn diline benzer. áaru çiçeği (20) olur, yemişi müdevver ve içinde úızıl benc gibi toðumı olur. Ve güneş esedde olduúda (21) yetişür. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide ve úÀbıødır. Úanı óabsider ve gögüsü úurÿódan [194b] (1) ve fÀsid mÀddelerden áÀfi ider ve ùalaàı ve yereúAnı ve èusri'n-nefesi zÀyil ider. Ve eger bedeni anıñla yayúasalar (2) istiròÀsın úavì ider ve ruÿbÀt-ı fÀsideyi úurudır ve şışleri zÀyil ider. Ve anıñ cebelisi eti (3) bişürür ve áayr-i

¹²⁰⁰ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

cebelisi eti bir yire cemèider. Ve bunlarıñ her birisi yaraları etlendirir. Ve bu, ókkeyi (4) ve cerebi sürmekle zÀyil ider ve bÀsyrı içmek ile. Ve riyÀó-ı àaliòeyi óallider ve eifÀli yürüdir (5) sürmek ile. Ve anıñ bögreklere øararı vardır. Ketire anıñ muàlióidir. Ve *şerbeti*: (6) Üçe degindir. Ve *bedeli*: Úantariyñ.

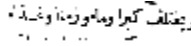
(7) *Semiúlas*: ÚudemÀ böyle öikreylemişler. Ve dimişler ki ol, bir aàacdır ki iarfeye benzer. (8) Ve beyÀø çiçegi olur. Ve yemişi noöyd gibi úzıllıaa mÀyildir. ÓÀr ve yÀbisdir. Anıñ bir nefei (9) maèlym degildir. Ve eger anıñ altında uyusalar fücÀten mevt getirür. Ve öikr ittükleri (10) andan iótirAz eyledüklerindendir. Ve Óekim DÀvyd dir ki bir kimse baña óikÀyet eyledi ki Hind (11) vilÀyetinde bir aàac gördüm. Her kim ki anıñ altında uyusa bedeni şişer ve aàır uyúu ùtardı. (12) Ol, aàacın adı bilinmez. ÍótimÀl virürler ki ol, bu aàac ola.

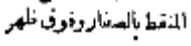
(13) *SemÀni*: Ekàer müteúaddimin buña der ki ol, selvi didükleri úuşdır. (14) Ayaúları úıaa ve úanadları uzun olur èalÀ küll-i óÀl. Ol, serçeye beñzer lÀkin óacminde (15) serçeden büyükrekdir. Zeytyn olduai yirlerde çou olur. Ve yeryüzünde çou segirdirler. (16) ÓÀrdır ikincide, muèetil yÀ yÀbisdir evvelkide. Eyü àidÀ virür ve iştihÀyı açar. Ve úanı (17) eàerleri úalèider sürmek ile ve beyÀøı göze çekmek ile. Ve úaçan ki etin yeseler gönülde (18) olan àam ve àuããayı zÀyil ider òÀaiyyeti ile ve gönüli ke-òÀlik. Ve óaãÀyı ezer ve bevli (19) cÀri ider. Ve tersi kelefı ve nemşi àÀfi ider. Ve ol, baiyü'l-haømdır, baş aàırısın getirür. (20) Bizrler muàlióidir. Ve úaçan ki şauú idüb yılan àoumasına úosalar aàuyı ceøb (21) ider. Ve úaçan ki yumırdasın uşaa yedirseler uşaaı vaútinden evvel söyledir ve faãió ider¹²⁰¹. [195a] (1) Ve úaçan ki tüy ile buöyr ideler óumiyyÀtı zÀyil ider.

(2) *Semek*: Ol, lüaatte baörde mütevellid olan óayvÀnlarıñ cemìesine iúÀú olunur. Ve (3) àÀniyen dirilmeyen óayvÀna daði iúÀú olunur. Ve bu, evvelkiden aèrefdir. Ve èale'l-iúÀúeyn envÀè-ı (4) keàireye münúasım olur. Baèøısınıñ maòãýã adı vardır. Bilinmez. İllÀ ol ism ile timsÀó (5) ve úrş gibi, bunlarıñ her biri maóallinde gelse gerekdir ammÀ e'l-Àn iúÀú olınuúda murÀd olınan (6) maòãýã semekdir ki beyne'n-nÀs

¹²⁰¹ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

maèryf olmuşdır. Ve ol, muòtelif olur¹²⁰². (7) Ve eyüsi beyÀø olub¹²⁰³ äirtında pulları ola. Ve üatlu äuda ve cereyÀanı çou olan yerde (8) ve eyü rÄyióalu èÀ¹²⁰⁴ àidÀ idinüb ve dutdükleri¹²⁰⁵ zamÀnda óareket eylemeden menè itmeyeler. Ve bu (9) öikr olan şarılara muòÀlif olanı kemdir. Ve envÀèlaruñ elüÀfi e'ş-şebjüdir. Ve Mîâr'da¹²⁰⁶ (10) dimekle maèryf olanıdır. äoñra binnisi. äoñra elbürek ki Mîâr'da úişre ile (11) meşhýrdır. äoñra úaşvesi. Ve eyüsi ve cerisi Mîâr'da úarmjü dimekle meşhýr olanıdır. (12) äoñra mÀr mÀhisi ki engelis ve óayyÀt dimekle meşhýrdır. Ve semek bÀriddir ikincide ve baórisi (13) evvelkide ve raübdır ikinciniñ evvelinde. Semiz idicidir ve aòlÀü-ı óArreyi muètedil ider. (14) Ve istisúÀya ve riyye úaãabasına ve seble ve úuróaya ve suèle-yi yÀbiseye ve bögrekler øuèfına nÀfièdir. (15) Ve mÀr mÀhisi ve cerisi mefÀãıla ve bél aarısına ve úan iòtilÀfına ve zaóire (16) nÀfièdir. Ve envÀèlaruñ cemièsi maóryriñ şehvetin taórike getirür, şarÀb ve äoàan (17) ile meni[yi] ziyÀde ider. Ve şubjü didükleriniñ ödi beyÀøi úalèider. Ve yumırdası ki Mîâr'da (18) bauÀriò dirler, ol, gögüsde olan öuşyneti ve suèleyi ve zaóiri ve maãã zÀyil ider. Ve eger (19) üzlasalar balàamı úaèider. Ve çou olur ki rubè ısıtmasına ve selle uàradır. Ve üzlu (20) olanı eger úaribü'l-ahd ise yayúayub úavursunlar balàamı úaèider ve mebrýdeyni (21) muètedil ider. Ve çou olur ki süddeleri açar. Ve eger baèidü'l-ahd olsa böyle ki [195b] (1) on beş gün äayd[d]an geçmiş ola ve istisúÀ tevellüd ider ve eyegü ve èirú'n-nisÀ'a getirür. Ve bi'l-cümle (2) balàãñ yemesiniñ evlÀsı tÀze iken sirke ve sarmışau ve òardal ve meri ve miãükü ile úavurılan (3) ve yemeginden äoñra òurmÀ veyÀ bal yÀòýd gül maècýnı yÀ kemmjýn yÀ ekşi rublar istièmÀl olanı. (4) Ve bir kimse ki bundan àÀfil olsa óaúúat ile ifrÀü eylemiş olur. Ve Bouiràüdimiş ki eger (5) bir kimse üzerine äü içse nefsin helÀke äalmış olur. Ve eger şarÀb içseler nefsin (6) ióyÀ eylemiş olur. Ve şarÀbıñ èivaøına sirke ve bal ve eger úavrulmaz ise isfidÀc ve eger (7) youú ise zeyt yÀ şiric ile úavurub bÀdem yaari

¹²⁰² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Büyüklük ve äü ve zamÀn ve àidÀ' baúımından muòteliftir." (204/24) cümlesi vardır.

¹²⁰³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Sarı beneklidir." (204/28) ifadesi vardır.

¹²⁰⁴ Metinde şeklinde yazılan bu eksik parça, metnin Arapça nüshasında (204/29) bulunamamıştır.

¹²⁰⁵ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹²⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta buvari (204/ 32) ifadesi vardır.

ile¹²⁰⁷. ZirÀ arúleti ziyÀde ider. Ve balú (8) faoalÀt-ı àaliôe tevellüd ider. Ve raòrÀòì ki Mıâr'da ibsÀriyye dimekle maèrÿfdır. Balıàñ (9) aosen-i envÀèıdır. Ve óarÀrete mÀyil ve eyü úan tevellüd ider lâkin lâyıú oldur ki istièmÀl (10) olınuúda unsız istièmÀl ideler. ZirÀ un ile áaúıl ve hÀøimesi kem olur. (11) Ve eger bir kimse etmeksiz doynca balúdan yese ve üzerine ısıcáu áu ve bal ve sirke ve (12) turb áuyı ile içseler¹²⁰⁸ bedeni keymÿs-ı rediden ve àaliô faoalÀttan (13) ve balàamdan ve aòlÀù-ı fÀsideden àÀfi ider. Ve mefÀãılları ve bél aàrısından ve nisÀ'a (14) maraøından òalÀã ider óatta eùbbÀmñ ekÀbiri dimişler ki balıàı yimezler, illÀ úuãmaú (15) için¹²⁰⁹. Ve eger bir kimse isterse ki yemeginden áoñra áusızlıàından selÀmet ola (16) üzerine zencebil yesün, òuãyãan baùÀriò üzerine. Ve balú ile süd ve et yemek (17) cÀyız degildir. Ve daòì ol günde yumırda ve et anıñla cemè olmaları daòì cÀyız degildir. (18) Ve baèòılar dimişler ki eger evvel balú etin yeyüb bunlarıñ birisin üzerine (19) yemek cÀyızdır. Ve illÀ cÀyız degildir. İòtiyÀù için terki evlÀdır muılaúan.

(20) Semeketi'ã-ãaydÀ: Şeyò, MücerrebÀ'ta bunıñ adını semeketi'ã-ãavlı úomışdır. Ol, bir köyde (21) olur ki ŞÀm diyÀrında áaydÀya úarıbdır. Bir çeşmeden çıúar ki ol köyde olur. [196a] (1) şubÀùñ onından áoñra. Ve bu balú óilúatte insÀn gibidir. Baèòısı baèòısına mürekkebdır. (2) Ve başı küçük ve úuyruàı uzundur ve ayaúları birbirine müterÀkibdir. Çegnesi altında úaraca nouıaları (3) olan erkegidir. Ve bu balú óareket eyledügi zamÀnda aázından beyÀø köpük çıúar. Anı úıtıb áaúarlar. (4) ZirÀ òavÀãı vardır. Ve balú eti istièmÀl olunmaz, illÀ bu balú olmaduàı yerlerde. Ol, óÀr ve yÀbısdır (5) üçüncide ve balıàñ eti ikincide. Ve úaçan ki bu köpükden bir óabbe alub nım-rüşt yumırda veyÀ (6) úavuú meraúı ile içseler şehveti taòriklendirir. Ve ol, àÀyet òekere úuvvet virür ki àÀóibini (7) helÀke úarıb ider eger áovuú áuda ıladmasalar. Ve balıàı úuzlayub áaúarlar ammÀ fièli (8) bundan eksik olur ammÀ reml balıàı ki anıñ her èuøvı Àdemde olan èuøva nefè virür. (9) Dimişler, ol áayrı cinsdir.

(10) Semn: Ol, südden úutulandır. Ve eyüsi áàır yaàıdır ve baèdehu úoyun yaàı. (11) Ol, óÀrdır ikincide ve raùbdır evvelkiniñ Àòirinde. Ve eger iki yıldan tecÀvüz eylese

¹²⁰⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الدهن البور* "badem yağı ile değıl" (205/12) şeklinde geçmektedir.

¹²⁰⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *وقالنا، في* "hÀstalıklara dirençli" (205/15) ifadesi vardır.

¹²⁰⁹ Cümle, *illa balığı kusmak için yerler*, şeklinde düşünölmüştür.

(12) yÂbis olur evvelkide. Bedeni tâze ider ve yumşadır ve yübÿseti boâazdan ve dimÂadan (13) zÂyil ider ve faøalÂatı gögüsden âÂfi ider ve suèleyi ve rebveyi ve yereúÂanı ve ùalaàı ve èusr-i (14) bevli ve óaãÂıyı zÂyil ider suèÿü eylemek ve şeker ve nÂr âuyı içmek ile. Ve eger aşıaadadan (15) bile götürseler raómi âÂfi ider ve ùavuú yaàı ile bevÂsiri ve şüüÿü ve úan aúmasını (16) úaièider. Ve eger yüzi anıñla yaàlamaaa müdÂvemet [ide]ler yüzi óasen ider ve revnaúı ve behceti (17) ziyÂde ider. Ve eger yaraya úosalar yarayı açar ve âÂfi ider. Ve yaàıñ eskisi aàuyı (18) defèider ve úalbi úızdırır, òuãÿãã âiàır yaàı. Ve eger bir óayvÂanıñ burnına ùamzırsalar òınÂúı (19) ve seúÂıyı zÂyil ider. Ve eger úızdurub ve bir útèa yüni aña baturub ısıcaú iken bir óayvÂanıñ (20) ayaàına ki aàırır olsa, baàlasalar anı ìâlÂó ider. Ve eger ısıcaú âu ile içseler ve úuásalar (21) aàuyı iòrÂc ider. Ve eger şişlere müdÂvemet ile sürseler óallider. Ve eger bir miúdÂr [196b] (1) sarmsaàı anda bişürüb úıvÂama götürseler ve meflâıla ve òpuúlara ve béle sürseler aàrıların (2) sÂkin ider. Ve ol, aèøÂıyı gevşek ider ve hÂimeyi daòı øaeif ider. CevÂreşnÂt (3) anıñ muâlióidir. Ve istièmÂli bir vaúıyye.

(4) Semene: Óabbü's-semene.

SemÂr: Hüve'l-Âsel.

Semsaú: E'l-merzencÿş.

Simsime'l-berrî: E'l-cebleheng.

(5) Sümme'l-óımÂr: E'l-defli.

Sümme'l-fÂr: E'ş-şek.

Simmü's-semek: E'l-mÂhizehre.

(6) Semne: Ol, bir maècündır ki yemek üzerine yemesi cÂyız ola. Ve anıñ fÂyidesi bedeni (7) âÂfi eylemekdir ve taósin-i elvÂn için. Ve terkibiniñ úÂnÿını oldur ki müştemil ola ruiÿbÂtı (8) ve óarÂreti ve rióleri cemè eyleyen şişleri lâzverd ile noðÿd gibiye. Ve BouúrÂúdimiş ki (9) şey ki tehyic-i bÂh ider, ol şey semizlendirir ve èaksince olanıñ èaksinedir. Ve Óekim DÂvÿd (10) dir ki èaksinde naôar vardır. Ve çouú olan oldur ki meòkÿr olan semne èömri (11) altmış yıldan tecÂvüz iden kimselere te'âir eylemez óarÂreti nÂúıã olduàı ecilden. (12) Ve bu úavldede naôar vardır. ZirÂ edviye-i óÂrre àarizıyyeyi mütenebbih ider. Ve óÂmile olan èavratlarıñ (13) ve óayø görmeyeniñ

ve bir kimse ki üvüz yıldan tecvüz eylemeyiñ bu devÀ semiz eylemegi cÀyiz (14) degildir fÀsid olduài için. Ve süd viren èavradı geç semiz ider mÀddeniñ (15) süde münâarif olduài ecilden. Ve eger bir kimse semizlik murÀd idinse evvelÀ bedeni âiôóat (16) üzre olduài zamÀnda istièmÀl eylesün. Ve úÀdir olduài mertebe cimÀè az eylesün (17) ve àam ve àuããa çekmeye ve bedeni evvel eryÀó-1 àaliôeden âÀfi eylesün. Ve süddelerden ve semneniñ (18) istièmÀliniñ evlÀsı óammÀmdadır ve óayø ve nifÀsdan pÀk olduúdan ãoñra. (19) Ve ekşi ve üzlu şeyler niènÀè ve senderÿs ve bunlarıñ emÀli olanlarıñ (20) cümlesi terk olına semizlik zamÀnında. Ve mizÀcı mebrÿd olanıñ yay ve bahÀr zamÀnında (21) istièmÀl eylesünler. Ol, bedeni tÀze ider. Ve et ve yaà tevellüd ider. Ve ol terkibiñ [197a] (1) úuvveti otuz yıla degin úalur. Ve *şerbeti*: Haøm-1 iàèÀmdan ãoñra altı dirhem. Ve *ãanèatr*: (2) Simsim, maúşÿr lÿz, óummuã, àanavber, òaşòÀş her birinden bir cüz'; cevz-i ŞÀmi, buàday unı, (3) üb, zürünbÀd ve óabbet-ü óaèrÀ¹²¹⁰ her birinden yarım cüz'; hılbe, şÀh-1 ballÿü her birinden bir cüz'iñ rubèi; (4) óabbi'l-èaziz bir cüz'iñ àümnü. Dögüb elesünler ve miáince àiàir yaài ile bişürsünler (5) yaài gidince, ãoñra üç úadarınca àÀfi balı üzerine döksünler. İnèiúÀda úarib (6) olduúda biraz óaceri'l-baúardan gül àuyında óall idüb edviyelere úarışduralar, münèaúid (7) olduúda ãoñra bir àinide úrú gün arpada defneylesünler. àÀyet ile eyü olur.

(8) *Simne*: Maóÿreyñ içündir. Ve istièmÀliniñ efèali úışda ve güzdedir. Ve *ãanèatr*: (9) Çekirdeksiz úuru üzüm ve úoyun südinde üç gün iálanmış noöyd ve ólbe her birinden (10) bir cüz' ve leben-i müceffif ve zaèter ve óabbet-i óaèrÀ her birinden yarım cüz', òaşòÀş, şÀh-1 ballÿü (11) cevz, bunduú her birinden bir cüz'iñ rubèi. Cemîesin dögüb ve bir şiricde iáladalar ki anda (12) Hindî ve èanzarÿt iálanmış ola, ãoñra bir hafta da şirici gidince bişüreler ve óall (13) eyleyeler üç úadarınca şeker ile süddeki bir cüzèiñ rubèi summÀú ve kemmÿn ve bir cüz' (14) úaranfil anda iálanmış ola anda iáladalar. Ve edviyeyi buña çÀşni vireler münèaúid (15) olınca ve úaldursunlar. Ve eger bir kimse bundan çou eylemek istese öikr ettüğimiz gibi (16) müfredÀtı àafióalar idüb istediği úadarınca buña göre terkiib eyleyeler.

¹²¹⁰ Tamlama şeklinde yazılmıştır.

(17) *Senâ*: Bir rebîèi ottır úna gibi. İllâ anıñ yapraúları incerekdir ve çiçeği gökkdir, (18) úozaları olur. Ve içinde toðumı var. Ve anıñ bir nevèiniñ yapraúları yaâi ve çiçeği âaru (19) olur. Óicâz'da aña âaşrú dirler. Yayda yetişür. Ve eyüsi Óicâzi'sidir. Ve úuvveti (20) yetmiş yıla degin úalur. Óârdır ikinciniñ Àoirinde ve yâbisdır evvelkide. Aðlâ-ı âelâeyi (21) ishâl ider ve lezycâtı bedeniñ nihâyetinde çúarır ve dimâi ââfi ider ve eski âudâe [197b] (1) ve şaúúayı ve eyegü ve budlar aarılarını zâyil ider ðuâyâ dört miâlince zeytte mâfi gidince (2) bişürseler. Ol, bevâsiri ve bél aarısını zâyil ider. Ve eger sirke ile bişürüb (3) úıvâma getirürseler óıkkeyi ve cerebi ve kelefı ve nemşeyi zâyil ider ve yaraları etlendirir (4) ve úılı dökilmeden alúor ve siyâh ider sürmek ile. Ve ol, âam ve âuââ (5) getirür ve gönül bulandırır. Ve anı aâacından ââfi eylemek ve yaâi ile¹²¹¹ ve anisýn (6) ve Hindî úarışdırmaú anıñ muâlióidir. *Ve şerbeti*: áayrı şeyler ile üçe degindir (7) ve müfred olduúda øuêinca ve bişmişinden ona degindir. *Ve bedeli*: (8) Miâlince türbüd ve mâfinca aâfer ve rubênca benefsec çiçeği.

(9) *Sünbül*¹²¹²: Ve bunda murâd olınan nârdindir. Ve ol, (10) yâ Hindî'dir ki siyâh ve râyióası úayyib ve yumşau ve aâacı pekdir ve Deken (11) ve Deken vilâyetinden getirürler. Ol, güzde yetişür. Ve úuvveti otuz yıla degin úalur. (12) Óâr ve yâbisdır ikincide. Tiryâúlara úarışur ve yaraları úurudır ve ruýybâtı úaièider. (13) Ol, şýbeşiniden aúvâdır. Eger efsentın ve âandal ile istiêmâl eyleseler (14) mièdeyi bir mertebe úavî ider ki ùeâm yemekden úoyılmaz ve süddeleri açar ve yereúanı (15) ve miède ðovuúhân ve ciger ðovuúhân zâyil ider ve bevâsiri isúâúider (16) ve óaâyı ezer ve faðalâtı cârî ider içmek ile. Ve eger bedene sürseler èaraúı (17) keser ve râyióayı eyü ider ve áunâni ve râyióa-ı kerihayı zâyil ider, ðuâyâ sirke ile. (18) Ve eger küsfere áuyı ile úarışdurub ve göze çekseler gözde olan óumreyi (19) zâyil ider. Mücerrebdir. Ve kirpikleriñ úılın inbât ider ve gözi rýşen ider (20) ve mâzyc ile dimèayı úaièider. Ve eger bir èavrat ferâzece idüb bile götürse (21) ferci ââfi ider ve úanı cârî ider ve téz óâmile ider. Ve eger yaralara ekseler [198a] (1) yaraları bitürür. Ve Óabeşe ehli emrâoda istiêmâl iderler. Ve eger sirke ile bişürüb (2) úıvâma getirüb ve úıla sürseler

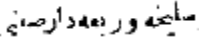

¹²¹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ovmaú" (206/35) ifadesi vardır.

¹²¹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "her bir şeyin üst kısmına ıtlak olunur" (207/2) ifadesi vardır.

úılı úavì ider ve siyÀh ider ve uzadır ve şışleri (3) óallider ve göğüs aàrısın ve ùalaàì ve suèleyi zÀyil ider içmek ile. Ve ol, bögreklere muøırdır. (4) Ketire muàlióıdır. Ve *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve *bedeli*: Mıálince uòòur (5) yÀ seliòÀ¹²¹³ ve rubènca dÀrâini. Ve gÀh olur ki andan bir baümÀnı on beş baümÀn şireye (6) aalub yarısı gidince bişürürler, àoıra üç hafta güneşde úorlar. Bu öikr olan (7) şarÀba, sünbül şarÀbı, dirler. Meökÿr olan emrÀølara àÀyetle nÀfièdir ve úadarı (8) ziyÀde. Ve aalaù eylemiş ol kimse ki dimiş bu Rÿmì sümbüle maòäÿâdır ammÀ (9) Rÿmì'si úliùsıdır. Ol, bir ottır ki Hindiyeye beñzer rÀyióada ve efeÀlde (10) lÀkin andan eøeafdır. Ve sünbil-i cebel, sünbil-i esede ile meşhÿrdır. Ol, (11) mür¹²¹⁴ didükleri bir ottır ki mim óarfinde gelse gerekdir.

(12) *Sengsebÿh*: Buña sebistÀn dirler. Ve bir ota ıùÀú olunur ki muú-1 Yehÿd'a (13) beñzer óaceri olmasında lÀkin aarudır. FÀris ùàalarından getirürler. ÓÀr ve yÀbisdir (14) üçünciniñ àòirinde. Ve úaçan ki sirke veyÀ şarÀb ile óall ideler¹²¹⁵ ve baraàa (15) ve şÀyir eàerlere sürseler zÀyil ider. Ve dÀòilde istièmÀli cÀyız degildir, dimişler.

(16) *Senderÿs*: Üç nevèdir. Bir nevèi aaru ve içi úızıl ve berrÀúdır. Ve bir nevèi gök (17) ve yımşadıdır. Ve bir nevèi daòì siyÀh ve pekdir. Ve eyüsi evvelkisidir. Ermeni nevÀòisinden (18) getirürler. Ve aalı ne olduàı bilinmez. Baèølar ol, bir aàacın aamàdır, dimişler. (19) Ve baèølar ol, maèdenden óÀãil olur yer ùabÀúatından¹²¹⁶, dimişler. Ve bu, evvelkiden aúbendir. Eyüsi (20) aamanı ceòb ider kehribÀ gibi. Ve anıñla kehribÀ mÀ-beyninde farú oldur ki (21) senderÿs aamanı ceòb ider äÿfa sürmeksizin. Ve kehribÀ öilÀfıncadır. äÿfa [198b] (1) sürmeyince ceòb eylemez. Senderÿs celilü'l-miúðÀr olan edviyelerdendir. Ve úuvveti (2) yigirmi yıla degin úalur. ÓÀrdır ikinciniñ àòirinde ve yÀbisdir üçünciniñ evvelinde. (3) DimÀniñ nezelÀtın tecfif ider. Rebveyi ve èusri'n-nefesi ve evcÀè-1 aadrı (4) ve mièdeyi ve cigeri ve ùalaàì ve müsteròì ùamarları zÀyil ider ve faøalÀtı cÀri (5) ider. Öuäÿâà óayøı ve úanı ve ishÀli

¹²¹³ Kelime metinde şekilde noktasız yazılmıştır. Bu ifade metnin Arapça nüshasında (207/15) *seliòa* şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı metinde noktasız ve harekesiz bir şekilde yazılan kelime *seliòÀ* şeklinde okunmuştur.

¹²¹⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "O mür." (207/18) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *mÿ* diye yazılan kelime, düzeltilerek *mür* okunmuştur.

¹²¹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *behaú* ifadesi vardır. (207/21)

¹²¹⁶ Kelime metinde şeklinde geçmektedir.

içmekle óabsider ve diř aarısın ve úurýóı (6) sÀkin ider ve suúýudan óífóider. Ve eger zeytte úaynadub úulaaa ùamzırsalar (7) aarısın sÀkin ider ve aaarlıgi açar ve küóüllere dÀoil olur beyÀı ve selÁı ve sebeli (8) gözden zÀyil ider tecribe ile ve balaaı faaalAtı ve rebveyi ve nÁfıı zÀyil ider. (9) Ve eger yaralara ekseler etlendirir. Ve eger anı şeker ile zükÁmı olanı buòýrlasalar (10) zükÁmı ve nezleyi úaièider ve ke-òÁlik bevÁsiri daði úaièider. Ve eger yiseler (11) bevÁsiri øaeif ider. Ve eger bÁdem yaai ile úaynadsalar àaliò olunca ve řiúÁúa (12) sürseler zÀyil ider. Ve eger şeker ve kebrıt ile úaynadsalar ve úairÀn ile (13) yoàursalar ve úavÁbiye sürseler zÀyil ider. Mücerrebirdir. Ve küşti-girler (14) anı içerler óífò-ı úuvvet için. Ve eger bir kimse àÁyetle semiz olsa ve sikencübin (15) ile bunuñ yemegine müdÁvemet eylese şöyle arıú olur ki etinden bir řey úalmaz. (16) Ve anıñ yaaina, aavÁbi yaai, dirler. Ol, iòtinÁb¹²¹⁷ ve süúýf yaalarında istièmÁl (17) olunur ve eáerleri cemiean àÁfi ider ve yaraları etlendirir ve maúead şişlerin (18) ve eski olan cerebi zÀyil ider. *Ve àanèatr*: Oldur ki sendurýsı àÁyet ile (19) yumşadalar¹²¹⁸ ve zeyte baturub yumşau Áteřde iki hafta bir yerde úoyub (20) ve óÁmile olan èavrat rÁyióasın işitmeye. ZirÀ uşaaı isúÁúider. Ve çouú olur ki (21) úatlı ider. Ve ol, bögreklere muøırdır. àamà-ı èArabi muálióidir. *Ve şerbeti*: [199a] (1) Bir dirheme degindir. *Ve bedeli*: Miálince ve náfınca kehrübÀ ve rubèınca řÁdene.

(2) *Sendidiás*: Ol, řemièa didükleri ottır. Yapráuıları çouú olur. Ve baèøısınıñ (3) budaúları küsfere úadar olur, çiçekleri úızıl ve küçükdir. Ve baèøısınıñ budaúları iki (4) öirÀè úadarı uzanur ve yapraúları müşerref ve budaúları üzerinde úozalar olur içinde (5) salú gibi toðumı olur. Ve baèøısınıñ budaúları mürebbaè olur, bir úarıř úadarı uzanur. (6) Ve cemie envÁèelaruñ ùemı acı ve úÁbıø ve rÁyióası aaúıldır. Ve eyüsi, evvelkisidir. (7) Ve ikincisiniñ ismi týtú'a-aaèlebirdir. Dúkelisi bÁrid yÀòýd yÁbisdir üçüncide. (8) Yaraları úurudur ve şişleri óallider ve yaraları etlendirir sürmek ile ve óuúnelere (9) dÀoil olur secece ve imèÀ yarasına nÁfièidir.

(10) *SenbÁdic*: Aña óaceri'l-messin, dirler. Ol, àin vilÁyetinde bir maèendendir. Ol, řeffÁf, (11) bir aaúıl úařdır. Ve eyüsi, pek ve yumşau, göge mÁyil olanıdır. Ve kemi, siyÁh ve óafif (12) olanıdır. Ol, bÁrid ve yÁbisdir ikinciniñ Àoirinde. Küli gibi úanı

¹²¹⁷Bu ifade metnin Arapça nüshasında *دهن الإختاب* *aòřÁb* (208/1) şeklinde geçmektedir.

¹²¹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

kesmede ve yaraları (13) bitürmede bir şey' aña berÅber olmaz. Ve yanmamış şışleri óallider ve lehibi ve terheli sÅkin (14) ider ve yumırdanıñ beyÅøı ile óarúa-i nÅrı sÅkin ider bal ile bevÅsiri ve dişleri (15) åÅfi ider sürmek ile ve maedenlü şeylerüñ kirin zÅyil ider. Ve eger åuya úosalar (16) ve mercÅnı ol åuda yayúasalar rengi àÅyet ile güzel olur ve úıymeti ziyÅde olur. (17) Ve anıñ ùamarlara¹²¹⁹ óararı vardır. ZaèferÅn muãlióidir. Ve dÅöile istièmÅl olunmaz.

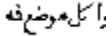
(18) *SincÅb*: Dört ayaúlu óayvÅndır, kediye benzer. İnce úuyruaı olur. İnkÅr (19) idenlerüñ ölÅfinca åanavber aaacına èÅşúı olur. Ve anda sÅkin olur, ŞÅm (20) eürÅfında çouú bulunur. Rengi beyÅø ve siyÅha mÅyildir. ÓÅrdır evvelkide yÅ muètedil (21) ve raubdır ikinciniñ evvelinde yÅ yÅbis. Ve eti tÅzedir yemegi, yemişler olduı [199b] (1) için. Ve eger etini yiseler óarÅreti sÅkin ider òÅiyyeti ile ve úılı bi'ü-iabiè ve gögüs aarılarn ve sueleyi (2) ve baürsaúlar úuróın zÅyil ider. Ve óurdesi bedeni åÅfi ider ve mizÅcı muètedil ider ve merüybeyni iÅlÅó ider (3) ve ùamarlar aarısın zÅyil ider. Ve yüñi yaraları etlendirir ve úanı úatèider. Bal ile şışlere (4) sürseler zÅyil ider ammÅ ol, úulunc getirür yemek ile. Ve bÅdem yaèı anıñ muãlióidir.

(5) *Sinnevr*: ElvÅnı muòtelif bir cÅnverdir. Ve munøabiú olan berrisidir ve züçAciden (6) åayrısı bulunmaz. Cemíesi óÅr ve yÅbisdir ikinciniñ Àoirinde. Eger yeseler fatúı etlendirir ve úuryó-ı (7) bÅüneyi zÅyil ider illÅ anıñ yemesi nefesine¹²²⁰ olmaú gibidir. Óübýl ve sell iodÅå ider. Ve anıñ aazı (8)¹²²¹ yemek úavÅbi ve baraå ve behaú tevellüd ider. Ve gül sirkesiyle şıúÅúı ve óıkkeyi ve mecrýó olan şeyleri (9) zÅyil ider müdÅvemet itmek ile. Ve eger úanıla bişürüb yÅöýd yaúub daòı eyü olur, ol şarú ile ki (10) eczÅsından bir şey eksik olmaya. Ve dimişler ki bu kül kesr olan aèøÅyı cebr ider. Ve kürkiniñ (11) óükmi, dilkiniñ kürki óükminde dir lÅkin bunıñ berrisi èalÀ külli-óÅl evlÅdır.

(12) *Senbysek*: YünÅnca, bezmÅverd, dirler. Ol, yaalarda òamir olan undır. åoñra yayub (13) úıyma et ile ve åoån ile ki memzýc ola bizrler ile için òldurub bir

¹²¹⁹ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir. Yanlış yazıldığı fark edilince düzeltme yapılmıştır.

¹²²⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "komşu" (208/24) ifadesi vardır.

¹²²¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "yerini yemek" (208/24) ifadesi vardır.

yire bükeler ve yaàñ (14) bişüreler¹²²². Ve eyüsi leymÿn ekşisi gibi ile ve tâze úoyun eti veyÀ ùavuú eti ile (15) olanıdır. Ve ol, óÀr ve raùbdır ikincide. Ve bişmişi yÀbisdır evvelkide. Eyü àidÀ virür (16) ve semiz ider ve èaàabları úavì ider ve şehveti taóriklendirir. Ve maòbÿz olan merüybeyn için (17) bişmişinden evlÀdır. Ve sevdÀvi ve arúlar için bişmişi evlÀdır. Ve ol, áaúildir ve geç (18) haøm olur ve südde ve riyÀó-ı àaliòeyi tevellüd ider. Ve úaçan ki òabz ittüklerinde àoñra, yay (19) zamÀnında iki günden tecÀvüz eylese istièmÀl cÀyız degildir. Sikencübin anñ muàliòidir.

(20) SenÀnir: Ehl-i Mıãır lüàatinde emlec.

Sünbüli'l-keleb: E'l-èaynÿn.

SindiyÀn: Mine'l-ballÿü

(21) SenÀ-i Endelüsî: æemeri'd-derdÀr.

Senÿt: E'l-kemmÿn.

[200a] (1) Sünÿn: Ol, eşyÀf gibidir yoàurmada ve gölgede úurutmada lâkin bu, aàız edviyelerine (2) maòâuàdır. Ve àayrıda istièmÀli nÀdir olur. Ve bu, úadim devÀlardan degildir. Bel Circis Baòtişÿe (3) babasınıñ istiòrÀcındandır. İbtidÀ NisÀbyr'da ùb dersin söyleyen bu idi. YÿnÀni'den (4) İsrÀyiliyye'ye naúyleledi. BaàdÀd òulefÀsı andan èilm-i ùbbı öğrendiler.

(5) Sünÿn-ı Harÿnu'r-Reşid: Anñ iòtirÀèi degildir. Bel çouú istièmÀl eylediği ecilden (6) aña nisbet olındı. Ve ol, dişleri ve dişler etin úavì ider ve aàız rÀyióasın eyü ider ve rÀyióa-ı (7) kerihelyi úaùèider ve şişleri óallider ve aàızdan aúan áuyı keser. Ve ãanèatr: Miló-i mekles on dirhem; (8) òubz-ı şaèir-i muóriú yedi; èyd altı; seke'l-misk üç; kezmÀzec, fülful, dÀr-ı fülful, zencebil, zebed-i baór, úaúullì (9) her birinden ikişer şarÀb ile yoàuralar ve úurudalar. Ve gÀhi olur ki şiò-i Ermeni zerÀvend (10) birer buçuú dirhem ziyÀde ideler. Ve bu iki Baòtişÿe Me'mÿn için ziyÀde eylemiş. Ve Cibril èÀúírúaróÀ (11) uòòÿr her birinden iki dirhem ziyÀde eylemiş. Sÿsen şarÀbı ve bal ile yoàuralar. Ve gÀh olur ki (12) àandal, suèd, verd, fyfel, rÀmek, úaranfil, tìn, úarn ile muóraúeyn her birinden üç dirhem ziyÀde (13) olunur. Ve eger bir kimse isterse ki anñ

¹²²² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “ve ekmeş şeklinde yaparlar” (208/29) ifadesi vardır.

râyióasın eyü eyleye miskden yâ èanber yâ kâfyrdan (14) bir şey aña úarışduralar. Ve bir nüsòÀda bevraú iki dirhem úarışduralar.

(15) *Sünÿn*: Müsteròì olan dişler etin úavì ider ve úanı keser. *äänèatr*: Nâr úabuàı (16) beş dirhem; summÀú iki buçuú dirhem; cülnÂr, èafâ, şebb-i Yemenì, sek, aúÁúıyÀ ki úúsüðÀsdr¹²²³ her birinden (17) bir dirhem bal ile yoàuralar yâ üzerine ekeler

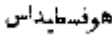
(18) *Sünÿn*: Ekleye ve úurÿóa ve èufÿnete ve şişlere ve dişler süúÿtına ve râyióa-ı (19) òabiàeye nâfièdir. AúÁúıyÀ üç dirhem; úızıl ve âaru zerniò, nÿre, şeb her birinden bir buçuú dirhem; (20) mürr, ketire, âamà her birinden bir. Sirke ile yoàursalar ve úurâ idüb götüreler.

(21) *Sünÿn*: Diş aàrısına ve èarabÀna ve şişlere nâfièdir. Úusu aâl-1 şebâ, [200b] (1) miyizec, kemmÿn. Sirke ile yoàuralar ve istièmÀl ideler. Maòfi olmaya. Ve úaçan ki kemmÿnı sirkede îladsalar (2) ve diş edviyelerin anıla yoàuralar ve âaúlayalar. Mücerrebdır. Ve gâhi buña Às ve mürdÂrsenc ve rÿseòtec¹²²⁴ (3) ve isfidÂc idòÀl iderler. Ve ol şey ki anda zerniòler olsa aña dig-ber-dig dirler. (4) Öikr olan úoltuú úóúsına ve aàıza ve maúèad istiròÀsına ve yaralara nâfièdir.

(5) *Sünÿn*: Úurtları buòÿr eylemek ile isúÀúider¹²²⁵. Bizr-i baâal ve kürrÀa varaúı, èenebi'à-(6)-aaèleb. Cemìèan berÀber dögüb mÿm ile yoàuralar ve istièmÀl eyleyeler.

(7) *Sünÿn*: áÀyet ile âÀfi ve óallider ve şişleri zâyl ider. Úarè úabuàımñ (8) küli, mürr yigirmi; miló-i EnderÀni, zebib-i cebelì her birinden yedi. Ve gâhi olur nuòÀle kül[ini] aña (9) ziyÀde iderler. Ve gâhi olur ki úaürÀn ile yoàuralar.

(10) *Sünÿn*: ÓÀr emrÀølar içündir. Verd, èafâ, àemeri'ù-üarfÀ, summÀú her birinden (11) bir cüz'; èÀúrúaróÀ, afÿÿn her birinden yarım cüz'. BallÿüyÀ Às¹²²⁶ üabòì ile yoàuralar

¹²²³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *hyfesüðÀs* (209/11) şeklinde geçmektedir.

¹²²⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹²²⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşluk bulunmamaktadır.

¹²²⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *'e'l-Às* (209/23) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde Àş şeklinde yazılan kelime düzeltilerek Às okunmuştur. Ayrıca, metnin Arapça nüshasına göre bu kelimedden sonraki boşlukta "veya deleb" (209/22) ifadesi vardır.

(12) *Sünÿn*: ÓÀr, bÀrid maraølar içündür. èÁúíúaróÀ, fülful, şeytarrec, òardal, zencebil, (13) bevráu. Cemîean berÀber idüb dişlere sürseler ve gÀh olur ki úaùÀn yÀ kemmÿn ùabiði ile (14) yoàuralar.

(15) *Sünÿn*: ÓÀr maraølar için nefèi èaòimdir. *ãanèatr*: ÚabÀşir, gül her birinden (16) üç dirhem; incü, ùyn-1 Ermeni, muúl, dem-i aòaveyn her birinden iki; mercÀn-1 muórau, āandal, (17) mer, óab-1 èarÿs, eál, mÀmeyrÀn her birinden bir dirhem.

(18) *Sünÿn*: Müfettittir ve¹²²⁷[diş]leri úalèider. èÁúíúaróÀ, aál-1 óanòal ve tÿt (19) ve şebrem ve mÀðeryÿn ve kebir, óaltit, zernið. Cemîesin sirke ile yoàuralar.

(20) *Sünÿn*: Dişleri āÀfi ider ve aàrısın zÀyil ider ve dişler etin úavì ider. (21) Ve *ãanèatr*: Úarn-1 il, sükr miáúÀl; suèd, fülful-i ebyaø her birinden iki; mür bir; şeb, nÿşÀdır, [201a] (1) zebed-i baór, rÀmek, miló-i mekles, úaniaryÿn, èafā, cülnÀr, ùabÀşir, sünbül, èyd her birinden bir dirhem.

(2) *SevrencÀn*: Bir ottır ki àÀlib otlaruñ evvelinde úiş Àòirinde daàlarda biter. Ve ŞÀm (3) oàlancıúları anı alub bişürüb yerler. Aña, ebzÀr¹²²⁸, dirler. Ol, bir úarış úadarı (4) uzanur. Çiçegi beyÀø ve āaru olur ve uāyli küçük āoàan gibidir. Müdevver ve yumşadıdır. (5) Ve içinde ruÿybeti olur ve úabuàì siyÀh ve eyüsi beyÀø ve rÀyióası ùayyib olanıdır (6) ve úızılı ile siyÀhı aàu gibidir. Ve ol, laèbeye āaşş olınur ammÀ bunıñ úabuàì āoàan gibi (7) olmaàla farú olınur. Güneş burc-1 àevrde olduúda yetişür. Ve úuvveti üç yıla degin (8) úalur. ÓÀrdır üçünciniñ vasaúnda ve yÀbisdir ikinciniñ Àòirinde yÀ üçüncide. Ve bÀriddir (9) diyen kimseniñ úavli àaribdir. Balàamı sÀyir envÀèi ile úaùèider, òuāÿāÀ budlarda (10) ve mafāallarda. Ve āabr ile èirúí'n-nisÀyı zÀyil ider ve zencebil ve fülful ile şehvete úuvvet virür. (11) Ve úaçan ki südde ıladalar meniýi ziyÀde ider içmek ile. Ve eger zaèferÀn ve yumırda ile (12) yoàurub aàrı yerlerine sürseler sÀkin ider ve şişleri ve süddeleri açar (13) ve yereúÀnı ve ùalaàì zÀyil ider. Ol, mièdeye ve cigere muóırdır. Ketire ve şeker (14) anıñ muàlióidir. *Şerbeti*: Bir dirhem. Ve *bedeli*: Miálince müstaèele.

¹²²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . "Aletsiz dişleri söker." (209/26) ifadesi vardır.

¹²²⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'-I-ebzÀr (209/32) şeklinde geçmektedir.

(15) Sÿs: Aâl-1 sÿs daði dirler. Ol, bir ottır ki dâyimÀ mevcÿd olur. Úaçan ki bir yire (16) yapışsa zâYil eylemek güçdür. Ve yer yüzinde on öirÀè úadarı uzanur. Ve gâh (17) olur ki âaliô olur. Ve ol, iki úarışdan ziyâde uzanmaz. Çiçegi óumre ile göklik (18) arasındadır. Ve menfaèeti olan anıñ aâacıdır. Ve eyüsi, aâr ve îatlu olanıdır. (19) Ve istièmÀl olınuúda lâYıú budır ki úabuân alalar. ZirÀ yılanlar aña sürünürler (20) semiz olmaúdan ötürü ve cildinde olan eufÿnÀtıñ îâlÁından ötüri. Ve bir úavlda (21) dimişler ki gözi rÿşen ider râZiyâNec gibi. Ve eyüsi Mıâr äâeid'inden gelenidir, [201b] (1) äoñra èIrâúı ve ŞÂMı olanıdır. Ve siyâh olanı kemdir. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. (2) Ol, óârdır ikincide yâ evvelkide yâ muèedil ve raúbdır evvelkide yâöyd yâbisdir. (3) Gözden beyâøı zâYil ider göze çekmek ile ve gögüs maraølarına ve suèeniñ cemiè envâèına (4) nâfièdir ve balâamı muúlaúan iòrâc ider egerçi ruÿybât-1 âaliôede èameli øaeif oldı ise de. (5) Ve istièmÀliniñ eyüsi küzbere ve incir ve zyfâ ileidir. Ve rebveyi ve intiâAbı ve ciger aârılarının (6) ve îalaâı ve óurúayı ve lehibi zâYil ider ve úanı cârı ider ve bevâsiri îâlÁı ider (7) ve faøalâtı ââfi ider. Ve ehl-i Mıâr ve Dımaşú anı óammâmda çouú istièmÀl iderler úuâmaú için. (8) Ve sâYir edviyeden efêaldır úuâmaú için. Eger úuâmaú ile cemièsin çúarmaz ise¹²²⁹ (9) ishâl ider. Ve òavâââından meökÿrdır ki eger bir kimse bir dirhem andan miâlince (10) şeker ve nâfınca râZiyâNec evvel-i óamelden sereîâna degin istièmÀline mülâzemet (11) eylese ol yılda bedenine bir èillet èârıø olmaz. Ve baâarı cilâ ider ve şauúúa (12) ve âudâèi úaèeider ve rubbı meökÿr maraølarda aúvâdır. Ve rubbıñ âanèatı oldur ki (13) anı óall olınca bişüreler, äoñra äâfi ideler. Ve äuyın âaliô olınca bişürüb (14) äaúlasunlar ammâ ol, bögreklere muøırdır. Ketire anıñ muâlióidir. Ve baúna¹²³⁰ øararı (15) vardır. èUnnâb muâlióidir. Ve *şerbeti*: Beş dirheme degindir. Ve *bedeli*: (16) Türbüd nâfınca ve zencebil äümnince.

(17) Seviú: Óubÿblardan murâd olınan oldur ki eyü úavurılıb un (18) ideler, äoñra ısıcaú âu ile bir kerre yayúasunlar ve äovuú âu ile ke-öâlik bir kerre ki (19) yübÿseti ve óarâreti zâYil olmaú için. Ve óubÿbıñ seviúı ââyetle lehib ve èaúaş (20) ve óumiyyâtı sâkin eylemekdir. Ve arpa seviúiniñ fâYidesi eufâl maraøları içündir. (21) Ve

¹²²⁹ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

¹²³⁰ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında والبطن *bain* (210/19) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde مكنه şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *baina* okunmuştur.

fevâkih seviúi oldur ki úurudub ve úavurub saóú ideler. Ve fâýidesi ishâl-i úadimeyi [202a] (1) ve óarâret ve óurúa ve óuşynet ve úâyân-1 demi úaèider, óuâyâ banú ve túffâó seviúi.

(2) Sýbil: Bir maóãýâ şarâbıñ adıdır. Ve *ãanèatr*: Oldur ki pirinci un idüb ve elekden (3) geçürüb âteşde bişürelér óatti èaãide gibi ola. ãoñra âteşden endürüb dârcin ve úaranfil (4) ve besbâse ile¹²³¹ üzüm şiresi ve azacıú úurâó áuyı ile úarışduralar ve úâblarda (5) áaúlayalar. Ve iki günden ãoñra istièmâl eylesünler. Ve gâhi olur ki buâdaydan ve arpadan (6) ve úuru etmekden yaparlar. Ve eyüsi pirincden útulanıdır. Ve bal ile úarışú ola. Ve anı eyü (7) bişürüb ve óamir idüb taórik ideler. Ve beş günden ziyâde úomasunlar. Ol, óârdır (8) ikincide. Ve eger şeker ile iderler ise yâbisdir evvelkide. Ve eger bekmes ile iderlerse (9) cemîesi óâm balâamı úaèider gögüsden ve riyyeden ve ciger süddelerin açar ve úalaâa ve istisúâya (10) ve yereúâna nâfièdir ve èusr-i bevli óallider ve hâðimeyi úavı ider ve şehveti úuvvetlendirir. Ol, (11) baş aarısın getirür ve buðâr tevellüd ider. Ve darudan olanı aólâú yaúar ve óikke ve cereb (12) ve arpadan olanı resime¹²³² ve èaúaş [getürür] ve miède óarúasın zâyil ider ve buâdaydan (13) úulunc ve eryâó-1 àaliõe tevellüd ider, eger áuyı az ise südde tevellüd ider. Sikencübün muâlióidir.

(14) Sýsen: İrsâ.

Sivâri's-Sind ve 'l-Hind: Keş-ber-keş.

Sýri: Mine'z-zâc.

(15) Sýrarâ: Yýnâni ismdir. Maènâsı muóliæ'l-ekber. Bunı üstâd, melik-i Filcýs için (16) yapmış. Ve eúbâ mütteliklerdür ki bunıñ nefei èaóimdir. Ve tiryâú-1 kebere berâber olur. Sâmiri, (17) æâbit bin Úaradan naúyleymiş ki ol, anıñ ile sâýir devâlardan müstaâni olurmış. (18)¹²³³ ve Óaóire kitâbında Râzi'den óikâyet olunmış ki anı (19) lâzverde idòâl idermiş. Ve áarèiñ èilâcına istièmâl iderdi. Óekim Dâvyd (20) dir ki andan yarım miáúâl meryâúalanda óall idüb aâudan bi-hýd olana yidiriñ. (21) èAúlı deróâl yerine geldi. Ve meflýcıñ diline iki câhibinden súrdik üç günden [202b] (1) ãoñra

¹²³¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹²³² Bu ifade metnin Arapça nüshasında tesakkünü 'l-óummâ (210/32) şeklinde geçmektedir.

¹²³³ Metnin Arapça nüshasında boşlukta "ondan başka" (211/3)ifadesi vardır.

òalã oldu. Ve gözde olan beyãı anıyla úaüeyledik èavratlar südi ile (2) göze iamzırmaú ile. Ve eger anıñ yaın öekere sürseler cimã zamãnında bir èaôm leöet (3) óãıl olur. Ve ol, dimãada ve gözde olan aarıları ve envã-1 ãudãe ve ãarè (4) ve cüným ve dişler ve eyegü ve ciger ve nezlelere ve nezf-i¹²³⁴ deme lisãni'l-óamel áuyı ile, øuef-1 (5) mièdeyi ve riyãó ve yereúãni ve şışleri ve vesvãı ve raşeyi ve ìalaı ve bögrekler øuefın (6) ve meãne ve istiròay zãyil ider. Ve iştihãyı açar ve niürisi ve mefãılı ve nisã'a ve sãyir (7) sümýmı ve evcã-1 baını, òuãyãã ãovuú ruübetten olan aarıları úaüedir. (8) Ve meökür olan maraølarda istièmãl olunur bal áuyı ile içmek ve sürmek (9) ve buruna iamzırmak ve óuüne eylemek ile ve göze çekmek ile. Ve cüöãmda süd ile (10) istièmãl olına ve istisúada bal ile ve òafaúanda rãziyãnec áuyı ile ve buòãr (11) ve rãyióa-1 kerihe úaüinde üzüm áuyı ile ve ãarèda ve cünýnda efmýmñ ubiöi ile (12) ve göziñ óumresinde ve aaşãvette ve øuef-1 baãarda salú áuyı ile (13) suèü eylemek ve rãziyãnec áuyı ile göze çekmek. Ve ol, nisyãni zãyil ider (14) ve cenini óiföider. Ve bi'l-cümle ol, bir devãdır ki naöiri youúdur lâkin altı (15) aydan evvel istièmãl olunmaz. Ve *şerbeti*: Bir miãúãle degindir. Ve úuvveti (16) yedi yıla degin úalur. Ve *ãanèatr*: Bidester, fairãsãliyñ her birinden (17) beş miãúãl; bizr-i kerefs-i bustãni ke-öãlik ve bir úavlda dimişler ki iki vaúyye. Mürr, (18) seliòa, uòòur her birinden on dört miãúãl; anisýn, fülful-i ebyaø, afyñ (19) her birinden on miãúãl; úusu mürr, dãrãini, úurãü'l-aúrveúavãmaemã, meyèa-i sãyile, (20) ãsãryñ her birinden altı miãúãl; sünbül-i üb yedi miãúãl; óamãmã, zaèferãn, (21) dãr-1 fülful her birinden dört ve bir nüsoada fülful on iki. Ve ããh olur ki afyñ [203a] (1) òaóf olunur. Ve Óekim Dãvyd dir ki benim èindimde òaöf cãyiz degildir lâkin evlã oldur ki (2) dört miãúãl ola. Ve Şeyò altı miãúãl èyd-1 Hindì ziyãde eylemiş. Lü'lü', kührüb, (3) mercãn, óarir, ìabãşir, zerneb, derýnec, úızıl behmen her birinden dört miãúãl; misk, (4) èanber her birinden bir miãúãl; úızıl yãúýt, altun, fièea her birinden yarım miãúãl. (5) Ve Cãlinýs dimiş ki bir miãúãl ve Şeyò dimiş ki terkibde anıñ. Ve *ãanèatr*: (6) Oldır ki altunı ve gümüşi eridüb maèdeni olan eczãları üzerine ekeler, (7) ãoñra cemièsin saóú idüb ve misk ve èanberi ve òallãf ve sefercel ve

¹²³⁴ Metnin Arapça nüshasında ve *nezefi'd- dem* (211/8)şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *nezf* şeklinde okunmuştur.

tiffÀó (8) äuyı ile óall ideler. Ve äÀfi bala úarışdurub eczÀları cemîean aña úarışdurub (9) götürsünler. İbn-i RıêvÀn ve İbn-i Telmiö dimişler ki bu terkibiñ bir nefei youdır illÀ öikr (10) olınan ìarîüle yapılmáu.

(11) SeysÀryñ: Deyesúyrides anı bir úism öikreylemiş ki úulúAs didükleri şey (12) äovuú gelür. Ve bir úavldede dimiş ki şynize äÀdıú gelür. Ve äaóió olan oldur ki (13) ol, bir mechÿl şeydir. Ve muúarrer olmuş ki ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. Ve müstaemmel (14) olan anıñ aälıdır. Bişürüb yerler. äÀyet ile semiz ider ve iştiñAyı açar ve øuêf-ı (15) mièdeyi ve aèøÀ-yı bÀüneyi úavi ider.

(16) SeysébÀr: BustÀnisi olur. Ekerler. Ve berrisi olur. Kendü kendüsine (17) biter ve iki úÀmet úadarı uzanur. Ve yapraúları yaääı olur ve çiçegi äaru (18) ve yemişi äalúımda olur. Óılbe óacminde olub siyÀh ile äaru mÀ-beynindedir. (19) Ve àÀlibÀ müfredÀtta óabbü'l-faúd ve bencengeşte taebir olunur. Ve buña äalaúdır (20) diyenlerüñ bir vechi youdır egerçi bu ism äayrısına daöi úlúú olunur ise de. (21) ZirÀ iâúlÀóÀtta nizÀe olmaz. Ve bu ot óÀr ve yÀbisdir ikincide yÀ muètedildir [203b] (1) óÀr ve bÀrid olmaúda. İshÀl-i úadimeyi ve úanı óabsider ve mièdeye úuvvet virür içmek ile (2) ve ìalaàı zÀyil ider øamÀd eylemek ile ve aäuyı súd ile menèider içmek ile. Ve ol, maóryre (3) baş aarısın getürür. Küsfere muâlióidir. Ve *şerbeti*: İki dirheme degindir. Ve *bedeli*: (4) BÀdÀverd. Ve anıñ òavÀääındandır ki pire olmaàı menèider úaçan ki ferş ideler. Ve eger òÀtem (5) idüb çihÀr-şenbe günü güneş ìòaduúdan òoñra òol eliñ küçük barmaàına bir kimse (6) ìaúsa beyne'n-nÀs maúbÿl olur ve óÀceti maúbÿl olur. Ve dimişler ki eger bir (7) èavrat anı bile götüirse vilÀdeti sehl ider ve tiz ìòar.

(8) SeybÀr¹²³⁵: Bir balúdır ki Úulzüm deryÀsında çou olur, òuäyää Beyryt (9) sÀhilinde. SereüÀna benzer. Ve úursaàı siyÀhdır. Ve içinde bir ruÿÿbet bulunur ki (10) mürekkebden siyÀh olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Ve eger anıñ ruÿÿbÀtın (11) dÀ'i'â-ääelebe sürseler úılın sürèatle inbÀt ider. Ve kemiginiñ küli kirpikleri (12) ìâlÀó ider meklis ìuzıyyla ve beyÀøı sÀyir óayvÀnÀtıñ gözünden úaèèider ve (13) dişlere àÀyetle cilÀ virür sürmek ile.

¹²³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında seysébÀ (212/2) şeklinde geçmektedir.

(14) *Seysenber*¹²³⁶: Ol, nemmÂndan àayrı degildir. Nitekim baèøı kimseler ÷anneylemişler ki (15) úurrete'l-èayna ıılÁú olunur ki cerceri'l-mÀ' ile meşhýrdır.

(16) *Seyir*: Buña ıılÁú olunur ve ke-öÀlik bekmesine.

(17) *SeykerÂn*: E'l-benc. Ve

SeykerÂni'l-hýt: E'l-byâirÀ ve 'l-mÂhiyyetü zehre.

(18) *Seyúamýr*¹²³⁷: E'l-cümmeyz.

*SiyÂh*¹²³⁸: Hüve sÂh-ı devrÂn¹²³⁹.

(19) *Seymeúa*: Bir yaàdır ki äaèid-i aèlÀ'dan Mıâr'a getirürler. Anda berrı turpıñ (20) toðumından útarlar. İnşallahü teèÀÀ öikr olınsa gerekdir. (21)¹²⁴⁰ vallahü aèlem bi'â-ävÂb¹²⁴¹

[204a] (1) *Óarfi's-şin*

(2) *Şâhutruc*: FÂrisice melike'l-baúyl ve kúsbereti'l-ómÂr daði dirler. Anıñ baèøısınıñ (3) yapraúları yaãı ve aalı ve çiçegi beyÂødır. Ve baèøısınıñ yapraúları ince ve göge mÂyildir. Bu iki (4) nevèiñ üemı acı ve kesicidir. Ve bir nevèiñ daði siyÂhdır, acısı olmaz. Bu rebîede yetişür. (5) Ve eyüsi äevrde duúulanıdır¹²⁴². Ve Mıâr ehli aña sÂterrÂc dirler. Ol, óÂrdır ikincide (6) ve yÂbisdir Àoirinde. Nefèi èaòim ve celilü'l-miúÂrdır. AòlÀı sevdÂviyyeyi iòrÂc ider. Ol (7) ecilden cerebi ve óıkkeyi ve úavÂbiyi ve ebriyyeyi ve iótirÂúı ve lehibi ve óumiyyÂt-ı èatiúayı zÂyil ider aâfer (8) ve temrhindi ve şirec ile içmek. Ve bu, mücerrebdır ve úına ile sürmek egerçi yÂbis ise de. (9) Ve süddeyi cigerden ve úalaadan açar ve yereúAnı ve faøalÂt-ı muóteriúayı zÂyil ider. Ve Mıâr ehli (10) anı ÷arnýb rubbı ile içler. Bu, kem digildir lâkin sikencübün ile içmek evlÂdır. Ve anıñ şiresi (11) ile iktióÂl itmek gözi äâfi ider ve dumuân¹²⁴³ nÂzil ider. Ve

¹²³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (سینبر) *sinberem* (212/6) şeklinde geçmektedir.

¹²³⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (سيمانور) *seymaúyr* (212/8) şeklinde geçmektedir.

¹²³⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (سياه سينكران) *siyÂh seykerÂn* (212/9) şeklinde geçmektedir.

¹²³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (ساذروان) *sÂøervÂn* (212/9) şeklinde geçmektedir.

¹²⁴⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹²⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹²⁴² Kelime (دومطراي) şeklinde yazılmıştır.

¹²⁴³ Metnin Arapça nüshasında (الدومع) *e'd-dumýe* (212/19) şeklinde geçmektedir.

eger¹²⁴⁴ şire ãúub (12) içseler ishÀl ider. Taúür ile alub içseler ishÀlligi menèider óÀr cevherinden müfÀreúatı (13) olduài için ne ki bÀrid olduài için. Nitekim dimişlerdir. ZirÀ úaèideye muòÀlif olur. (14) Ve ol, bögreklere muøırdır. HindübÀ muàlióidir. Ve *şerbeti*: áuyından elliye degindir (15) ve cirminden beşe degindir eger àayrısı ile bişürürler ise. Ve müfredinden yediye (16) degindir. Ve *bedeli*: Nıáfınca senÀ ve àülüünce aãfer.

(17) *ŞÀh-1 àini*: Bir ottır ki bir øirÀè úadarı uzanur. Melèaúa ìaàlarında olur. Úızıl (18) çiçegi vardır ve uãyli cezere úaribdir. Güneş cevzÀya geldükde alurlar ve ufaú (19) úuràlar iderler. Ve ol diyÀrın pÀdişÀhı¹²⁴⁵ ile mühürler. Ve eyüsi øehebì olub rÀyióası ìayyib (20) olanıdır. BÀriddir ikincide ve yÀbisdir evvelkide yÀ muètedildir. Úanı óabsider üzerine (21) ekmek ve içmek ile ve óÀr áudÀèa sürmek ile ve buòÀrı dimÀàdan àÀfi ider ve futýúı [204b] (1) evÀyilinde óabsider bal ile yemek. Ve eger şişlere sürseler óallider. Ve dimişler ki eger (2) başa yapışdursalar aàrısın zÀyil ider ve debilÀtı cÀri ider lÀkin bu cÀnibe şiresinden àayrı gelmez.

(3) *ŞÀh-1 sifrem*: ReyóÀnlaruñ sulúÀnıdır. Ol, yeşil ve áaruya mÀyildir ve yapraúları (4) incedir. Muúlaúan reyóÀn dimekle maèryfdır. Evlerde ekerler. Úaçan ki üzerine (5) áu serpseler rÀyióası úavì olur. Ol, óÀrdır evvelkide yÀ ikincide yÀ bÀrid ve yÀbisdir evvelkide (6) yÀ muètedildir. Şişleri óallider ve òafÀúÀnı ve øuèf-1 mièdeyi ve riyÀó-1 àaliòeyi zÀyil ider içmek (7) ile ve dişler etinde olan maraøları defèider çeknemek ile. Ve toðumı aàuyı zÀyil ider ve sÀyir (8) emzüceyi óÀsiyyeti ile muètedil ider. Ve úaçan ki göze yapışdursalar içinde olan fesÀdı (9) ceòb ider. Ve şiresi şeker ile göğüsde olan aàrıları ve rebveyi ve suèleyi zÀyil ider. (10) Ol, baş aàrıdır ve zükÀm getirür. Nilýfer muàlióidir. Ve *şerbeti*: Ona degin ve toðumından iki.

(11) *ŞÀhballýü*¹²⁴⁶: Mıãır'da aña, úastel, dirler. Ve maènÀsı feleki'l-arø. Ol, ballýüñ dişisidir, (12) Úıbrıs ceziresinde ve Bunduíyye'de biter, iki úÀmetten ziyÀde uzanur. Budaúları çou olur, (13) yapraúları müşerref, azacik dikenli olur ve úabuài iki ìabaúludur. Evvelkiniñ dÀòili àyf (14) gibidir. Aña, ebýfurve daòì dirler. Ve bunıñ

¹²⁴⁴ Metnin Arapça nüshasında boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹²⁴⁵ Bu ifade şeklinde yazılmıştır. Ayrıca, *ile* edatının yanlışlıkla yazıldığı düşünülmektedir.

¹²⁴⁶ Kelimenin altında *kestÀne* açıklaması vardır.

altında ince úabuàı olur. DÀnesi isfencidir. (15) İki úısma bölünür, şems cevzÀda olduúda yetişür, altı aydan ziyÀde úalmaz. Ol, óÀrdır (16) evvelkide yÀ muètedil yÀ bÀriddir ikincide ve yÀbisdir anda yÀ raùbdır. Ádemi semiz ider. (17) Ve toðumı iâlÀó ider ve úürýó-1 mièdeyi zÀyil ider. Ve àidÀsı ceyyiddir. Ve eger bişürüb şeker ile (18) yeseler ve üzerine şerbet içseler şehvete úuvvet virür ve bedeni úavì ider. Ve áuyı (19) ziyÀde ider. Ve bir úavlde dimişler ki anıñ yemegi ùàèyn getirür ve cüðÀm tevellüd ider. Ve sikencübün (20) anıñ muâlióidir. Ve anıñ çifti ishÀli óabsider lÀkin emrÀø-1 rediyyeye uàradır. (21) Ve anıñ istièmÀliniñ úadarı on dirhem. Ve NaârÀniler dirler ki eger anıñ yapraúların [205a] (1) tÀze iken yeseler pir olmaàı menèider. Ve eger úla sürseler eyü ider. Ve baèølar dimişler ki anıñ (2) yemegi yüzde bir óumre peydÀ ider. Hiç bÀbet ile zÀyil olmaz.

(3) *ŞÀdenc*: Aña, şÀdene, dirler ve óaceri'd-dem daòì dirler. Anıñ maèdenisi olur. Ve yanmış miànÀüsden (4) daòì yaparlar. Ve eyüsi aàırı ve úızılı ki mercimege şebih olanıdır. Ve úuvveti yigirmi beş yıla degin (5) úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide yÀ üçüncide ve óÀrdır evvelkide eger yayúamazlar ise ve illÀ bÀrid-6)-dir. Evvelki kirpiklerde olan òuşýneti zÀyil ider ve gözi rýşen ider ve yaraları etlendirir. Ve (7) yayúanmışı göz aàırısın ve selÀúı ve óíkkeyi ve dimèayı ve òulmeti zÀyil ider óÀr[r]olduúda yumurda (8) beyÀøı ile ve bÀrid olduúda óılbe áuyı ile. Ve ol, eyü öürýrdır yaralar için ve etlendirir (9) ve úanı ve ishÀli ve zaòiri óabsider ve èusr-i bevli óallider. Ve eger yumırda beyÀøı ile óallidüb (10) şişlere sürseler óallider ammÀ ol, meàÀneye muøırdır. Ketire muâlióidir.

(11) *ŞÀinl*: Ol, sevÀd ile óumre mÀ-beyninde útèalardır, yumşau ve hem-vÀrdır, Hind'den (12) gelür. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. FÀlice ve laúveye ve nisÀ'aya ve bél aàırısına ve balàam-1 àal[i]òeye (13) ve faøalÀt-1 muóteriúaya nÀfièdir. Ve ol, baş aàırıdır. Emrýd muâlióidir. Ve *şerbeti*: On miáúAle degindir.

(14) *ŞÀhlyk*: Armýdiñ bir nevèidir.

ŞÀhidÀnec: Óaşışyye ile meşýrdır. Ol, úanab, didükleridir.

(15) *ŞÀh-1 bÀbek*: E'l-bernyf.

ŞÀbireh: E'l-lifÀó.

Şâberúân: Öekeri'l-óadid.

(16) Şebt¹²⁴⁷: Şiniñ kesriyle bÂmñ fetói ile ve tÂmñ şeddesiyle bir ottır ki rÂziyÂnec (17) gibi. İllÂ amñ çiçegi âaru beyÂø ve toðumı óiddetlüdir. Ve güneş sünbülede olduúda yetişür. Ve (18) úuvveti on yıla degin úalur. Ol, óÂrdır ikincide yÂ üçüncide ve yÂbisdir ikincide (19) yÂ evvelkide. Edviye-i kibÂra, tiryÁú gibiye vÂúie olur ve balâamî maraølaruñ cemîesine (20) fÂlice ve laúve gibiye ve fevÁúaya ve øuef-ı mièdeye ve cigere ve ùalaâa ve rebveye (21) ve óaãÁya nÂfièdir. Ve faøalÂtı cÂri ider ve óayø úanın ve südi cÂri ider ve süddeleri [205b] (1) açar ve úuluncı ve yereúÁnı ve âancıyı zÂyil ider ve haøm-ı ùeÂm ider ve eèimeniñ ¹²⁴⁸ fesÂdıñ menèider (2) içmek ile ve úÂtil aâuları zÂyil ider bal ile. Ve yılanları anıñla bişürürler úurâ eylemek için. (3) Ve ol, úuâmaâa bal ile dükeli şeylerden ziyÂde muèÂvenet virür. Ve küli, serçe küli ile (4) óaãÁyı ezmekde ve èusr-i bevli açmada mücerrebdir. Ve bal ile maúead emraøına ve bevÂsiri (5) ve úuryói'õ-õeker için nÂfièdir içmek ile ve sürmek ile. Dimişler ki ol, tenÂsüle maøâyâ (6) olan devÂlardandır óatta ùabiðine oturmaú ile raómlieri dükeli maraølardan âÂfi ider. Ve (7) şiresi úulaúdaki maraøları¹²⁴⁹ gibi zÂyil ider úamzırmaâla. Ve ol, toðumı ile egerçi (8) yaúmazlar ise de devÂ-i úÂlièdir bevÂsir için. Zeyti ki ol içinde pişmiş ola, aèyÁyı (9) ve bÂrid aarıları, óaøer gibiye ve mefÂâılı zÂyil ider. Ve òavÂâındandur ki anı başda ùaşımaú baş (10) aarısın menèider. Ve beyne'n-nÂs maúbýl olur. Böylece rivÂyet olunmuş. Ve ol, (11) göze úarañu¹²⁵⁰ getirür ve áuyı yaúar ve âaæyÂn getirür. Ve dimişler ki bögreklere øararı vardır. (12) Úorú áuyı yÂ bal muâlióidir. Ve dimişler ki eger bal ile úarışdurub maúeada sürseler (13) açar. Ve óuúnelere idòÂl iderler. Ve anıñ *şerbeti*: üçe degindir ve aâlında (14) yedidir. *Ve bedeli*: RÂziyÂnec.

¹²⁴⁷ Kelimenin altında *duraúotu* açıklaması bulunmaktadır. Kelime, şeklinde ikili okunmaya (şibt/şebt) uygun harekelenmiştir. İncelenen metinde, *şibt* okunuşu tercih edilmiştir. Ayrıca, kelimenin açıklaması ile harekelenişi de çelişmektedir.

¹²⁴⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *e'l-eime* (213/28) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *e'imene* şeklinde okunmuştur.

¹²⁴⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *sevdâ* ifadesi vardır. (213/31)

¹²⁵⁰ Kelime şeklinde yazılmıştır.

(15) *Şebrem*¹²⁵¹: Mîâr'da, şerbet-i ÓicÀzi, dirler. Ol, bir ottır ki èlRÀú'da ve ÓicÀz'da (16) olur. Úamıŝa beñzer illÀ ol, incerekdir, bir öirÀè úadarı uzanur. äaru çiçegi (17) olur ve dÂneleri mercimek gibidir ve yapraúları ñaröyna benzer. Ve anıñ aúvAsı aâlıdır. (18) Ve yapraúları œaeifdir. Ve eyüsi òafifi. Ve úızılı, melfÿf cildde şebih olanıdır¹²⁵². (19) Ve buña muòÀlif olanı kem olur ve úatl idicidir. ÓÂrdır üçüncide yÀ ikincide ve yÂbisdir (20) Àöirkide. AòlÀü-ı æelÀæeyi açar. ÓuãÿãÀ balâamı ve mièdeyi úavi ider ve süddeleri açar (21) ve ñamarlar aázın açar. Ol, äaæeyÀn ve àam getirür ve yaramaz maraølara uàradır àÀyet ile [206a] (1) kesici olduaiçün. Bunda óadiã vÀrid olmuşdır. Ve bu óadiã ve¹²⁵³ ol, meni[yi] (2) œaeif ider. Anisÿn ve muúl ve ihlilec-i aâfer muâlióidir úuvveti sÂúü olmamaàla. (3) Ve eger südde bir gün bir gice taâyir olunca ñaldsalar úuvvetin muòÀæaf ider. Ve *şerbeti*: (4) Bir dirheme degindir ve südinden yarım dirheme degindir. Böylece úarÀr virmişler. Ve gÀhi anıñ (5) maübÿòndan on dirhem içmişler ve cirminden iki dirhem. Ve *bedeli*: Mialince (6) türbüd ve nâfinca äaru ihlilec.

(7) *Şebbeh*: Rÿh-ı tÿtiyÀ ile meŝhÿr olandır. E'l-Àn ve ke-òÀlik óÂr-ı àim¹²⁵⁴ ve óaceri'l-mÀya (8) ve'l-muãfÀya¹²⁵⁵ tesmiye olunur. Ol, maèdenidir, IãfahÀn ñàalarında óÀâl olur, zeybaú-ı ceyyid (9) ve kebrít-i rediden ñoñra óarÀret ile maübÿò olunur. Yübÿseti olmaàla kemÀl-i inürÀúdan (10) menè olunur. Ve èamelisi daòì olur. Ve *ãanèatr*: NuóÀs bir cüz' ve tÿtÿyÀ on cüz'i (11)¹²⁵⁶ eyledikten ñoñra bir yire sebk ideler. Bunıñ èalÀmeti äaruhlàı eşed ve maèdeniden (12) aòafdır. Ve cemièsi óÂrdır üçüncide ve yÂbisdir anda yÀ ikincide. Úaçan ki yaúsalar beyÀøı (13) gözden úalèider ve selÀúı ve cerebi ve kelefı ve sÂyir eæerleri ve şişleri zÂyil ider (14) bal ve aâfer äuyı ile sürmek. Ve òavÀãındandur ki úaçan zeybaúı òalÀã olına úalèì (15) úamere ilóÀú ider. ZirÀ ñabòı àayr-i mütaóekemdir. Ol ecilden sebk eylemek ile nÀúıs olur. Ve (16) andan yapılan

¹²⁵¹ Kelimenin altında *südlezen* açıklaması bulunmaktadır.

¹²⁵² Bu ifade metnin Arapça nüshasında أجوده الخفيف الاجسر الشبيه بالجلد الفوف (214/4) şeklinde geçmektedir.

¹²⁵³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta عن صاحب الزرع "ŝeriat sahibi" (214/7) ifadesi vardır.

¹²⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta والدشبه ve 'd-dehše (214/13) ifadesi vardır.

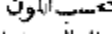

¹²⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında المني muãaffÀ (214/13) şeklinde geçmektedir.

¹²⁵⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta داهها ilave. (214/15) ifadesi vardır

ôarfda ãu içmek úalbi úavì ider ve ôafauÀanı ve øuef-1 mièdeyi menèider (17) ammÀ ùalaàa øararı vardır. Bal muàlióidir. Ve *şerbeti*: Bir dÀanıúa degindir.

(18) *Şeb*: Ol, ruüjbÀt-1 mÀ'iyyedir. Yeriñ müteèaffin eczÀsından bürýdet ile münèaúid (19) olmuştır lâkin e'l-èukÀdi¹²⁵⁷ àayr-i müstaókemdir. Ve ehl-i taóküú dimişler ki maèdenlerden mütevellid olan (20) şeylerden dört şey'iñ äyreti kÀmil olmamıştır. Anlar şeb ve üz ve nÿşÀdır ve zÀcdır. (21) Ve bunlarıñ her biri bÀbında öikr olınsa gerekdir. Ve bunda öikr olınan ancaú şebdir. [206b] (1) Ve bu şeb, levn ve ùem ve úıvÀm óasebince¹²⁵⁸ on yedi úism olur. Eyüsi, beyÀø ve áaruya mÀyil olub (2) pek ve aàır olanıdır. Aña, YemÀni, dirler. ZirÀ áanèÀ'da bir ùaðadan ùamlar, áoñra muncemid olur. Ve andan (3) áoñra bir nevèi vÀrdır ki dili yaúar ve müdevverdir. Evvelkiye müşauúuáú dirler ve ikinciye müdeórac (4) dirler. Ve üçüncü nevèi yumşauúdır, téz úırılır. Ve rÀyióası yaàı gibidir. Aña, şebb-i zifr, dirler. (5) Ve bu üç nevè çoú bulunur. Ve ekæer-i eübbÀ dirler ki bu üçünden àayrılar ile devÀ eylemek (6) olmaz. Ve baèøısı áaru ve müstaúldır. Ve úızılı daði olur. Şekli munøabiú degildir. (7) Ve yeşili olur zÀc gibi. ÔÀhiri úzcludır. Ve bu üç nevèiñ devÀya dÀòil olur, mÀ-èadÀsı (8) olmaz. illÀ ol, ánÀèat èilmine aúrebdır. Ve gögi ve siyÀhı olur. Ve bu iki nevè (9) sümm-i úÀtildir. Ve bÀúü nevèler görünmemiştir. Ve envÀelaruñ cemìesi óÀrdır ikinciniñ (10) Àòirinde ve yÀbisdir vasaúnda yÀ óarÀreti evvelkide ve bürýdeti ikincide. Úaçan ki yaúub (11) incü ve şeker ve yumırdanıñ yanmış úabuàı ve cerøÿn tersi ile berÀber saóú ideler gözde (12) olan beyÀøı úaièider göze çekmek ile. Ve bu, mücerrebdır. Ve kirpik (13) àaliòligin ve şişlerin ke-òÀlik zÀyil ider ve mÀzÿc ve summÀú ile dimèayı ve ruüjbÀtı (14) ve óumreyi zÀyil ider. Mücerrebdır. Ve istinşÀú eylemek ile rièÀfı úaièider ve aúan úanı bile götürmekle (15) ve yaraları bitürür ve laóm-1 zÀyidi zÀyil ider ve sÀyir úurÿóı eyü ider, ouãÿãÀ üz ile. (16) Ve mÀzÿc ve gül sirkesi ile evÀkili ziyÀde olmaúdan alıúor ve úüzüm aàacınıñ küli ile (17) óıkkeyi ve cerebi zÀyil ider ve bal ile sÀyir eàerleri ve mÿm ile raómi ve muúl áuyıyla. (18) ve mersin ile rÀyióaa-1 kerihayı ve úoltuúda olan úoúuyı ve

¹²⁵⁷Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Soğukla büzülür, bağlanır." (214/21) şeklinde geçmektedir.

¹²⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında óasebü'l-levn (214/23) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

kerneb aacınıñ (19) küli ile úalÀeì ve fyfùl ile diş aarısın zÀyil ider ve etin berkidir ve efèileri (20) úatl ider eger üzerine aaçsalar ve eger buòyr eyleseler ke-òÀlik öldürür. (21) Ve mücerrebdir ki ol, úuāmaàì ve āaēyĀnı menèider ve miēdeyi úavì ider yemek ile. Ve eger zeytte [207a] (1) bişürseler ve úulaāa ùamzırsalar āaàırlıāın açar, ruÿybĀtın úurudur. Ve eger aşıāadan (2) bile götürse óÀmile olmaàì menèider ve ferci ılĀó ider ve úurudur. Ve eger úaürĀn (3) ile úarışdursalar bu nefēde eblaà olur. Ve eger yaayıla terhele sürseler zÀyil ider. (4) Ve òavĀāāındandır ki maēdenì şey'lerün pĀsın açar ve cilĀ virür āuyı ve şarĀbı sĀēatince (5) āĀfi ider. Ve eger yaādiú altına úosalar uyúu görmegi¹²⁵⁹ menèider. Ve eger bir göz degmiş (6) kimseyi anıñla buòyrlasalar ol, şebde göz gibi óĀāıl olur. Anı alub mekĀnıñ úible (7) cĀnibinde defneyleseler ol mekĀnıñ ehline göz degmez aĀĀ. Ve ol, úāāabayı òaşın ider (8) ve suēle tevellüd ider. Ve iki dirhemi selle maraøına uàradır. Ve anda ziyĀdesi úatl ider. (9) Anıñ ilĀcı úuāmaú ve tereyaàì ve yemiş yemek ile dir. Ve *şerbeti*: Bir úürĀia degindir. (10) Ve *bedeli*: NÿşĀdır.

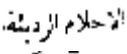
(11) *Şübt*: Şin-i muēcemeniñ øammesiyle ve bĀnıñ sükÿnı ile ol örümceklerüñ (12) bir nevèidir.

Şebi'l-esĀkife: E'ā-āĀèidu mine'l-úalĀ.

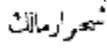
Şavù Mine's-semek.

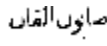
(13) *Şeā*¹²⁶⁰: şin-i müāelleāe ile ve āĀ-i mÿsenni ile daòì oúnur. Bir çiçeksiz ottır. Yapráuıları (14) birbiri üzerine mÿterĀkim olur ve ruÿybeti çou ve rĀyióası kerihe. Úaālarda ve ùaşlarda (15) bulnır. BĀrid ve yĀbisdir ikincide. āuyı úuāmaàì menèider ve miēdeyi úavì ider ve úanı (16) úaiēider nice olsa ve göziñ emrĀøında mĀmeyĀ yerin úıtar. Ve cildleri anıñla (17) debā iderler. RĀyióası ùayyib ve yumşau ider. Ve ol, mĀzÿcdan aósendir ve ishĀli (18) úaiēider. Ve meāĀneye øararı vardır. èUnnĀb muālióidir. Ve *bedeli*: SummĀú.

(19) *Şecer-i Ebi MĀlik*¹²⁶¹: Aña, āĀbÿn-ı úĀú¹²⁶², dirler. Bir āaliò ottır. SiyĀh úabuàı (20) olur. İçinde ruÿybet vardır. Budaúları úaāabidir. Her èuúdesinde iki yapraú

¹²⁵⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-aólĀmü'r-rediyye (215/5-6) şeklinde geçmektedir.

¹²⁶⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (215/10) şeklinde geçmektedir.

¹²⁶¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şecer-i ermĀlik (215/14) şeklinde geçmektedir.

¹²⁶² Bu ifade metnin Arapça nüshasında (215/14) şeklinde geçmektedir.

(21) olur kef gibi. Anları ıòlÀia eylemişdir. Ve gök çiçeği olur, noöyd gibi úozası vardır. [207b] (1) İçinde siyÀh toðumu olur. Úaçan ki aàacın āuya çalsalar andan köpük óÀñil olur. (2) ÓÀr ve yÀbisdir ikincide yÀ raùbdır. İcmÀeila ol, cüöÀmı úaèider egerçi şekli (3) taâyir olunmuş ise de. SevdÀyı ve sevdÀ maraøların zÀyil eylemede lÀzverd[d]en (4) ziyÀdedir. Eger anñ köpüğü ile espÀbı yayúasalar āÀbÿn yerin útar pÀk (5) eylemekte. Ve eger bedeni anñla yayúasalar sÀyir kirlerin āÀfi ider. Ve eger içseler balàamı (6) úaèider ammÀ meāÀneye øararı vardır. Sikencübün muālióidir. Ve *şerbeti*: (7) Üç dirheme degindir. Ve *bedeli*: Niāfinca óacer-i Ermeni.

(8) *Şecere-i Meryem*: Ve'ù-ialúu ve keff-i Meryem daòì dinür. Lift gibidir. Müstedir, birbirine (9) āarmaşılı budaúları olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncüniñ Àoirinde. ÓayvÀnlarıñ (10) gözinde olan beyÀøı úaèider, illÀ insÀanıñ¹²⁶³. ZirÀ aña taóammül eylemez. Ve eger bevÀsire (11) sürseler zÀyil ider ve behaúı ve barañı ve balàamı ke-òÀlik zÀyil ider içmek ile (12) ve süddeleri açar. Ve eger yüze sürseler úızardır ve taósin ider. Ve èavratlar anñla (13) kendülerin tezyin iderler, òuāÿāÀ menāÿr ile. Ve òavÀāāındandır ki úaçan (14) anı āuda ıladalar uzanur. Ve eger bir èavrat ùàrır iken andan içse (15) téz òalÀā olur, meşimeyi isúÀu ider. Ve eger saóú idüb yaralara ekeler (16) zÀyidÀtı zÀyil ider ve yaraları bitür[ür]. Ve ol, bögreklere muøırdır. Ketire (17) muālióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirheme degindir. Ve *bedeli*: ÒavÀāāından àayrı mÀmeyāÀ.

(18) *Şecereti'ù-ùóÀl*: āarimet-i'l-cedi.

(19) *Şeceret-i óas*: E'l-azÀdıraòt.

(20) *Şeceret-i İllÀh*: E'l-ibhül ve yuúÀlu şeceret-i divdÀr bi'l-Hindiyye yaèeni e'l-melÀyike.

(21) *Şecereti'd-düb*: E'z-zaèerÿr.

[208a] (1) *Şecereti'l-óayyÀt*: E's-serv.

(2) *Şecereti'd-dem*: E'ş-şenóÀr.

(3) *Şecereti'ø-øefadiè*: E'l-kebic.

(4) *Şeceret-i MÿsÀ*: E'l-èaliú ev e'l-èavsec.

¹²⁶³ Cümle, *illa insanın gözünde olan beyazı kat etmez*, şeklinde düşünölmüştür.

(5) Şeceret-i Rüstem: E'z-zerÀvendi'ù-ìavil.

(6) Şecereti'l-berÀàà: E't-ùbÀú.

(7) Şecereti't-tanin: E'l-lýf.

(8) Şecereti'l-yemÀm: E't-teným e'l-müsemMÀ bi'l-YÿnÀniyye àÿýmÀ.

(9) Şeceret-i İbrÀhim: Tuìalliúu èale'l-fencigeşt ve's- şÀhyÀnec.

(10) Şeceret-i Meryem: Öikr olunan ile buðýrına uúÀú olunur. Ve Undulus'da (11) aúóivÀna uúÀú olunur. Ve yine sefercel gibi bir aàaca uúÀú olunur. Müstedir (12) óabları olur. Tesbió yaparlar. Üıbda bir nefèi youúdur. İllÀ ehl-i Mıâr aña, óabbı'l-(13)-fýl, dirler. Ôann iderler ki ol, semiz ider.

(14) Şeceriti'l-beháú: E'l-úanÀberì.

(15) Şecereti'l-kef: E'l-aãÀbièü'ã-ãufır ve keff-i èÁyişe.

(16) Şaóm: Ol, bir ottan eibÀrettir ki kÀmil olmamış ola. Ve èinde'l-(17)-uúÀú óayvÀnÀtıñ iç yaàm murÀd iderler. MÀddesi àılı úandır ve fÀèili (18) àovuuúdur, eyüsi oldur ki bögreklere mücÀvir ola ve güneşde eridüb (19) àaşdan àÀfi ittüklerinden àõra. Ve gÀhi şarÀb-ı reyóÀn ile iòrÀc olunur, (20) àõra yayúarlar. Ve eger anı àaúlamaú isteseler uóòur ve zebed ve revÀnd¹²⁶⁴ ve suèd (21) ve bunlarıñ emàÀli ile birez úarışdurub bişürüb àaúlasunlar. ÉÀyet ile eyü olur [208b] (1) ve telef olmaz. Ol, óÀrdır evvelkiniñ Àoirinde ve yÀbisdir anda veyÀ ikincide yÀ raübdır. (2) Ve şaómlaruñ eyüsi erkek òñuzıñ şaómıdır, àõra dişisiniñ ve keçiniñ ke-òÀlik, (3) àõra àiàırıñ ve úuşlarda uúvuú, àõra úaz, àõra ördek. Böyle muúarrer (4) olmuşdır. Ve àaóió olan mütefÀvüt olur maraølarıñ iòtilÀfi ile. Pes (5) maúèad maraølarına òñız şaómı ve şişler ve şüüýü ve óikke gibiler için keçi şaómı (6) ve suèle ve úaàaba maraøına, àiàırıñ şaómı ve meme ve boyun şişlerine ördek (7) şaómı ve raóm maraølarına úaz ve uúvuú şaómı ve dÀ'i'á-ààèleb için ayunıñ şaómı (8) ve mafàallar aàarisına aràlanıñ şaómı ve hevÀmıñ uardı için nesriñ şaómı. (9) Ve bunlardan àayrı óayvÀnÀtıñ òavÀãından aalı ile öikr olunur. Ve bunda öikr (10) ittügimiz úÀèide úabilindendir. Ve şaómımda óadià-i mevúýf vardır:

¹²⁶⁵ yaèni ol úadarınca maraøları iòrÀc ider. Ve lÀyíú böyledir ki úaçan (12) dÀòile

¹²⁶⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında rend (216/2) şeklinde geçmektedir.

¹²⁶⁵ Metinde hadisin açıklaması bulunduğu için anlamı ayrıca verilmemiştir.

istièmÀl iderler ise kerefs äuyı ile istièmÀl ideler ve nÀrı yÀ sikencübini (13) aña tâbiè ideler. Ve eger úışda içerler ise úzdursunlar. Ve her mevzaè ki şaóma (14) iótiyÀc olunur zeyt anda evlÀdır, òuãÿã¹²⁶⁶ olanı.

(15) Şaórÿr: Serçeleriñ bir nevèidir. İllÀ bu siyÀh ve boyunu uzundur. (16) Ol bir úuşdır ki ülfet ütücü ve ÀvÀzı óasen oldıàı ecilden ütüb (17) beslerler. Ve eger bir mekÀnda olsa havÀyı iâlÀó ider ve ùàèÿn ve vebÀyı (18) ve revÀyió-i kerihayi menèider. Ol, óÀr ve raùbdır ikincide. Ve àidÀ-yı ceyyid (19) tevellüd ider ve bersÀmı ve fÀlici ve kezÀzı ve vesvÀsı ve mÀliòÿlyÀyı iâlÀó (20) ider. Ve eger bir kimse anıñ úanın bÀdem yaàı ile [yese] ÀvÀzı açılır egerçi (21) eyü olmaúdan me'ÿys oldı ise de.

[209a] (1) Şerbin: Ol, serv gibi bir aàacdır illÀ bunıñ óumresi eşed ve rÀyióası ejgi¹²⁶⁷ ve (2) yaprakları ve yemişi aàfer. Ve eyü úaürÀn, ki berfiyye ile maèÿfdır, andan olur. Ve àayrısından (3) ütulanı øaèifdir. Ve meókÿr olan şerbin bir aàacdır ki dÀyima mevcÿd (4) olur. Ve úuvveti elli yıla degin úalur. Ve anıñ baèòısınınıñ cirimi küçüktür. Aña, èaarèàÀr-ı (5) berri, dirler. Yemişi ceviz gibidir. Cemìesi óÀr ve yÀbisdir ikincide. Úaçan ki dögüb (6) bişürseler ve äuyın içseler bÀnda ve ôÀhirde olan úurÿóı ve istiròÀyı (7) ve øuèf-ı mièdeyi ve cigeri ve riyÀó-ı àalîòeyi zÀyil ider. Ve anıñla àasleylemek úılı dökülmeden (8) menèider ve bit tevellüd olmasın menèider ve şışleri óallider ve hevÀmı ùard ider. (9) Ve úaçan ki anıñla istincÀ eyleseler raómi ve maúèadı iâlÀó ider. Ve eger saóú idüb (10) ve yaralara ekeler úanı menèider ve yarayı bitürür. Ve ol, bedeniñ rÀyióasın ùayyib ider (11) ve aèÿÀyı zÀyil ider ammÀ ihzÀl getirür ve maórÿre baş aàrısın getirür. Küsfere muàlióidir.

(12) ŞarÀb: Ol, muèteber olan úadimi terkiblerdendir. Ve anı evvel yapan kimse (13) Feyààÿres imiş. Ol, àayrısından aúvÀdır süddelerde ve emrÀda ve ezmine-i (14) óÀrrede. Ve bunıñ èaksince olunca kemdir. ZirÀ téz müstaóil olur. Ve evlÀ oldur ki (15) anıñ maólÿlinden istièmÀl eyleseler. Ve gÀh anıñ şarÀbından ikrÀh idüb ve äu içmek (16) olmayub fatú gibi yaralarda anı laèú iderler yaèni devÀ idüb yalarlar. Ve anıñ ùabiòiniñ (17) úÀnÿmı oldur ki leymÿn gibi şeylerüñ äuyın alalar ve pek olan şeyleri tiffÀó (18)

¹²⁶⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-müdebber (216/11) kelimesi vardır.

¹²⁶⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır.

gibiniñ úabuàın aldıúdan ãoñra döğüb on úadarınca ãuda bişüreler, iki aülüai (19) gidince yÀ mafi gidince ve bÀúi úalanıñ úadarınca şeker ve yÀöyd bal ile münèaúid olunca (20) bişüreler. Ve eger úarışdururlar ise lÀ-büddür ki bişürmeden evvel bir gün (21) iãladalar, ãoñra úarışduralar. Ve eşribeniñ ekæer-i èömri bir yıldır. Ve andan ãoñra istièmÀli [209b] (1) cÀyiz degildir. ZirÀ serièü'l-fesÀddır. Ve gÀhi şeker ile olanıñ bişmesiniñ Àoirinde azacıú (2) bal ãalarlar¹²⁶⁸. Ve Óekim DÀvÿd dir ki bunıñ menèi evlÀdır. Ve iótiyÀc (3) olunur ki bunı birúac gün iki aàac ile ôarfda taórik eylesünler ve ammÀ èyd ve èanber gibileri (4) iøÀfesi ãovuú olduàından ãoñra olur. Ve¹²⁶⁹ bu terkibleriñ evvelkisidir. YñnÀnca (5) buna, yrmÀli ve aúrÀtan, dirler. Bunlarıñ cemèesin¹²⁷⁰ ãuyı ile baldan (6) bişen şerbete¹²⁷¹ sirkencübün úodı yaèni sirke ve baldan muèarreb olındı rÀnıñ óaófiyla. (7) Ve Şeyò dimiş ki bu isim YñnÀni'dir. ÓÀdiadır. Anlar Furs'den naúl olınmışdır. Ve bu (8) ikincisi eãaódır. Ve bal tebrid-i bilÀd için iótiyÀr olındı ve sirke tenfiò ve muúÀbele için. (9) Ve mütenevvièdir zamÀn ve mekÀn ve mizÀc ve úabø ve ıllÀú ve úaè-i òilü èayni ile ve óÀfiò ve mióekdir (10) nevèler óasebince. ZirÀ ol, aòò olunur yÀ òifò-ı ãiòóat için yÀ defè-i maraø için. Ve bunlarıñ (11) lÀzım ve lÀ-büddür ki bu füãýllarıñ birisinde ola ve mizÀcın iãlÀóına úaã olına. Ve bunlarıñ (12) her birisi ammÀ aãlından sirke gibiden yÀ sirke yerin útan temrhindi ve nÀrinc ve utrunc ve (13) leymÿn ve elma ve sefercelden yaparlar. Ve bunlarıñ her biri yine bal ile yÀ şeker ile yÀ bekmes ile (14) bişürürler. Bes bundan maèlym oldı ki sirkencübiniñ aúsÀmı mÀdde ve zamÀn ve istièmÀl iden (15) kimseniñ óasebince¹²⁷² ve iki yüz altmış úsım olur. Pes bu şarÀbdan çouú olur. ZirÀ (16) şarÀbın aúsÀmı altı yüze óaär olınmışdır. Ve àÀh olur ki ekşilerden ve óulviyÀttan (17) ziyÀde iderler. Óikr ittügümüzden artıú olur lÀkin bunda àayrı öikreylemişler. Ve Şeyò (18) ve İbn-i ÓekeriyyÀ ve İmÀm Faòre'd-din RÀzi bunuñ óaúúında risÀleler yazmışlar. Ve Nefsi'l-Emir'de (19) bunda öikr olan úÀèide ile risÀlelerden iktifÀ olunur. Ve maèlym olsun ki

¹²⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹²⁶⁹ Metnin Arapça nüshasına göre bu arada (شرب السكجيين), şarÀbü's-sirkencübün (216/32) maddesi vardır.

¹²⁷⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta اعراض EboúrÀú (216/33) ifadesi vardır.

¹²⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta حامض ودهان "ekşi ve tatlı" (216/33) ifadesi vardır.

¹²⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta البين biñ (217/5) ifadesi vardır.

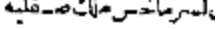
bu sikencübün (20) ile sÂyir devÂlardan iktifÂ olunur. Ve eyüsi olan bir nevè-i maðâyâ degildir. Bel äaóió olan (21) nisbet óasebincedir. ZirÂ úaçan ki belediñ şekerî óÂr ve raùbdır ve sirke bÂriddir. Bilinür ki [210a] (1) bunlarıñ ietidÂli mütesÂvi olmaàla olur. Egerçi biz diyoruz ki sirkeniñ mizÂcı üçüncü (2) derecededir. Bunuñ ietidÂlinde şekerî eksiltmek lâzım gelir. Ve balda ve äayrısında ke-òÂlik (3) naúâ olunur äuyiñ tefÂvütine göre. Ve bÂüi ekşiler dereceleriñ tefÂvütine göredir. (4) Ve aâl, anıñ istièmÂlinde úaçan ki gögüsde aârı olmayub ve mizÂc ve zamÂn óÂr[r]olalar ekşiyi (5) ve iatluyı berÂber eylemekdir yÂ mizÂc ve zÂmÂn bÂrid olalar ekşisi iatlunıñ rubèınca ola. Ve eger (6) mizÂc yÂ zamÂn birisi barid ola ekşiyi iatlunıñ äülüäince ola. Ve äuyı aña úarışdırsalar, illÂ yayda (7) ittükleri zamÂnda. Ve baèølar bala äü úarışdurmaâı cÂyiz görmişler muülaúan. Ve eger gögüsde bir elem (8) olsa terk olınsun. Ve eger äusız olmaz ise bal gibide äü úarışdurdurda äamà ve ketire (9) gibi aña úarışdursunlar. Anı iâlÂó ider.

(10) *ŞarÂb-ı sirkencübün sÂdec*: èAiaşı sÂkin ider ve süddeleri açar. Isıcaú zamÂnında şekerden (11) iderler ve äovuúlıúda baldan ve ietidÂllikde meybiótecden yaparlar. Ve haøm için leymýndan (12) ve úabø için sefercelden ve òafÂúan için úaçan ki rió youı ise elmadan ve eger rió olsa (13) reybÂsdan ve cüderi için ekşilerden ve ìalaà için ekşilerden ve ìalaà için sirkeden. Ve bunlarıñ cemièsi öikr (14) olınan şarúlar iledir. Ve anıñ uâylişi olanlarıñ yereúÂna ve òafauÂna ve sý-i haøma ve äudÂèa (15) ve ìalaàa ve bögrekler øaèfına ve óareúÂn-ı bevlle nÂfièidir. Ve eyüsi rÂziyÂnec ve kerefs ve hindibÂ uâyli-(16)-dür ki her birisinden üç vaúıyye döğülmüş ola. Ve meökýr olanlarıñ bizrinden, anisýn (17) eger balâam olsa ve óabb-ı hÂl eger rió olsa ve ÀsÂryñ eger süddeler olsa (18) ve şebet ve òavlencÂn úulınc olsa ve òaümi bögrekler øuèfında cezer ve ficl bizri óareúÂn-ı (19) bevlde ve eger bu maraølarıñ cemièisi olsa bu eczÂlarıñ cemièisin her birinden bir vaúıyye (20) aòø eylesünler. Ve olmayan maraøıñ terk ideler. Ve öikr olınan úÂnyñ üzere bişürsünler (21) ve äÂfi eylesünler ve äuyı ve ekşiyi bunlara iòÂfe eylesünler meökýr olan şarúlar ile [210b] (1) ve taèüid eylesünler. Ve eger ishÂl olınmak murÂd olınsa øuèf-ı aèøÂ-yı re'isede ve äudÂèeda, (2) rÂvend her bir raúle iki miäüÂl ve cünýnda mÂliöylyÂda, lâzverd veyÂ óacer-i Ermeni ve türbüd (3) ve cevz ve balâamda ve øaèf-ı haøımda miäüaki ve øaèf-ı dimÂada ve äadrda ve mièdede (4)

usúlyúandaryýn ve ùlaàda ùabÀşir ısıtmada, aúÁúıyÀ ve úan biraúmaúda ve ishÀl-i müfriúde, (5) dem-i aòaveyn üç miáúÁl. Cemìesiniñ her bir rúla bir miáúÁl saúmýniyÀ áafrÀ ziyÀde olduúda saóú (6) idüb, bir ince òırúaya úoyub ikinci ùabòına áalsunlar. CÀlinýs dimiş ki bunu ebeden götürmesünler (7) ammÀ Şeyò dimiş ki inèiúÁda úarib olduúda bunu süzüb tiflin atsunlar. ZirÀ bÁúı úalmasında (8) bir fÁyide yóudur. Ve eáaó[ó]olan budır. Ve baèølar bunda ziyÀde ve nouáÁn eylemişler. Ve áaóió olan (9) öikr olındır. Aña iètimÁd olına.

(10) *ŞarÁbi'l-verd*: Anı evvel taânif eyleyen kimse CÀlinýsdır. SermÀòas æaúluya melikine¹²⁷³ (11) yapmış. ZirÀ cigerinde bir marø var imiş òalfeden. Ve anı úÁbıø ve müshile taúsım eyledi. Adını, (12) celúarÁtan, úodı. Ve ÚarÁbÁdin-i YýnÁni'de bÁúı úaldı óatta Şeyò anı yazdı lÁkin ol, eaiáš (13) getirür. Ve eaiášı ılÁó iden şeyden Şeyò àÁfil olmuş. Biz beyÁn ideriz. ÍótirÁúÁta ve óıkkeye (14) ve cerebe ve sevdÁ-yı mÁiyyeye ve süddelere ve bögrekleriñ øaefına nÁfièdir. Ve ol, úışda istièmÁl (15) olınmaz, illÀ dÁi'l-esedde¹²⁷⁴. *Ve áanèatr*: Oldur ki gül yapraúlarından bir rúl alub, (16) rubèi gidince áuda bişürüb áoñra áÁfi ideler. Ve ol áuda yine raül gül áuyun (17) rubèi gidince bişürüb, yine böyle idüb ve rubèi úalınca bişürüb, veznince şeker ile úaynadub (18) münèaúid olınca ve úÁbıø olanlar güli bir kerre bişürsünler müfriú olanlar güldè öikr ittügümüzden (19) ziyÀde eylesünler. illÀ Şeyò beşden ziyÀde olmaím menèeylemiş. Ve ol şey ki anıñ áusız eylemegin (20) menèider. Bizr-i òas, ùabÀşir, miáúaki, anisýn. Cemìesiniñ her bir raúına bunlardan (21) bir dirhem saóúidüb bir òırúaya baàlasunlar ve içine áalsunlar. Nitekim öikrolındı.

[211a] (1) *ŞarÁbi'l-èýd*: Ol, müferrió şarÁbdır ve RÁzi'niñ terkiblerindendir. VesvÁsa ve òafaúÁna (2) ve envÁè-ı cünýna ve øuèf-ı mièdeye ve dimÁaa ve úalbe ve cigere ve bögreklere ve istisúÁanıñ mebÁdisine (3) ve òÁti'l-cenbe ve øaèfi'l-bÁha nÁfièdir. E'l-óÁáıl ol, cemìe şarÁblardan enfaèdır muúlaúan ve (4) şarısız istièmÁl olunur. *Ve áanèatr*: Türbüd, ÁsÁrýn, úÁúullenin büyügi ve küçügi, bizr-i òaşòÁş (5) her birinden

¹²⁷³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (217/34) şeklinde geçmektedir.

¹²⁷⁴ Cümle, *illa dai'l-esedde istimal olunur*, şeklinde düşünülmüştür.

yarım vaúyye; mîâkî, râvend, ûabâşîr, óarîr-i òâm, kehribâ, zerneb, melekî¹²⁷⁵ úaranfil, ferencmişek (6) her birinden dörter dirhem. Cemîesin saóú idüb, üç gice dört raül âuda îladub (7) äoñra èyd-1 Hindî ve siyâhî ki aâr ve acı ola, dört vaúyye ve incü ve mercân her birinden yine (8) dört ve èanber iki; yâúýt bir buçuú dirhem; altun, gümüþ, misk her birinden bir buçuú miâúâl. Cemîesin (9) alub bir bir saóú idüb yarım raül gül âuyı ve yarım raül òallâf âuyında îladub (10) utruc ve leymÿn her dört vaúyyeye ve cemîesin bir âini veyâ gümüþ yâ âırça ôarfa úoyalar. äoñra (11) evvelkileri biþürüb, rubèi úalınca ââfi idüb ol biri ile cemè ideler. äoñra èunnâb (12) ve elma ve reybâs ve zireþk ve èineb ve ramânin ve sefercel her birisiniñ âuyından dört (13) vaúyye alub, bir yire úarıþdurub, iki veznince eyü þeker ile leyyin âteþde biþürüb münèaúid (14) olınca ve eger meökÿr olanlaruñ cemîesiniñ âuyı bulunmaz ise bulınanı úarıþdurub (15) biþürsünler. Ve evlâsı oldur ki misk ve èanberi te'òir ideler. Nitekim ki öikrolındı. (16) Ve maèdeni olan eczâları vaøeylemezden evvel yaúalar saóú olmaú için.

(17) *Şarâbe'z-zÿfa*: Gögis aârisına ve suèleye ve nezlelere ve èusri'n-nefese ve âalâbet-i mièdeye (18) ve süddelere nâfièdir. Ve *âanèatr*: Úuru üzüm üç; èunnâb, sebistân, tîn, aâl-1 sÿs her birinden (19) yigirmi; aâl-1 râziyânec, kerefs, küzbere-i bir, zÿfâ-i yâbis her birinden on; óabb-1 sefercel, anîsÿn, (20) bizr-i râziyânec her birinden beþ; úabuâi alınan arpa, lübb-i úiââ ve òyâr ve úarè ve baúùò ve fistú (21) ve âanavber, sünbül, uòour, bizr-i óuümi ve kettân her birinden üç. Cemîesin döğüb biþüreler.

[211b] (1) *Şarâbi'l-ibrisim*: İbn-i Zehriyye mensÿbdır. İstisúâya ve øaèf-1 cigere ve süddelere (2) ve zaèf-1 bâha nâfièdir. Ve *âanèatr*: Óariri bir âuda ki demiri anda söndürmiş olalar, (3) on kerre îladalar bir haftaya degin, äoñra óaririñ her iki vaúyyesine ve on rıú âuya (4) dört dirhem miâkî âalsunlar. Ve òavlencân úaranfil her birinden üç dirhem zaèferân, vecc her birinden (5) iki dirhem. Ve úaynadub iki aülüai gidince äoñra ââfi ve münèaúid ideler.

¹²⁷⁵ Kelimenin, *melek*, *temiz*, *madeni atlas*, *hükümdara ait* gibi anlamları vardır. Bu anlamların cümlemin anlamına uygun olmadığı düşünölmektedir.

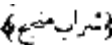

(6) *ŞarÂbi'l-utruc*: Øaef-1 miðdeye ve cigere ve òafauÂna ve yereúÂna nÂfiðdir. *ãanèatr*: Varaú'l-utruc (7) yarım raül, altı raül äuda üç gice iâladalar, äoñra bişürüb taèüid ideler. Nitekim öikr olındı.

(8) *ŞarÂbi'l-efsentin*: Nefei şarÂbe'l-utruc gibidir. İllâ bu süddeleri ve pek riyÂó-1 äaliöeyi óalleyemede (9) ve ùalaâi zÂyil eylemekde andan aúvÂdır. *Ve ãanèatr*: Amñ gibidir. Nitekim úavÂninde öikr olınmış.

(10) *ŞarÂbi'l-tüffÂó*: CÂlinÿs äinÂeatidir. AèøÂ-yı re'iseniñ taúviyetinde ve defè-i òafauÂnda (11) ve iştihÂyı açmada ve ecinneyi óiföeylemede ve aâuları zÂyil eylemede bir şey aña yetişmez. *Ve ãanèatr*: (12) Oldur ki elmaniñ úabuâın alub, döğüb ve on miâlince äu ile bişürüb üç rubèi gidince (13) äoñra äÂfi ideler. *Ve südüsünce utruc yÂ leymÿn óummÂøı* aña äalsunlar ve münèaúid ideler ve eyü (14) rÂyióalu şey úarıřdursunlar. *Ve eger bir kimse rióí olmaâından úorúar* ise beş dirhem anisÿn (15) ve dört dirhem miâüki ve iki dirhem hÂl ve iki dirhem cevz-i bevvÂ alub, cemîesin saóú idüb, (16) bir òirúaya baâlayub şarÂbıñ übiòine äalsunlar.

(17) *ŞarÂbi'l-óummÂø*: Üabib'in terÂkibindedir. AòlÂü-1 muóteriúaya ve nÂr-1 FÂrisiyye[ye] ve göğüs aâırısına (18) ve miðdeye ve sueleye ve óÂr äudÂèa ve èaúreb iâırmasına ve òafauÂna, cederrîye ve óaâbeye (19) nÂfiðdir. *Ve ãanèatr*: Oldur ki óÂmıø olan şey'in bir raül äuyın alub ve bişürüb müherra (20) olınca äoñra äÂfi ideler ve münèaúid ideler. Nitekim öikr olındı.

(21) *ŞarÂbü'l-mencaó*¹²⁷⁶: EbuóurÂt ãanèatıdır äudÂè-1 èatiúa ki óÂr[r]ola nÂfiðdir. Úaçan ki öilÂf [212a] (1) äuyı ile içseler mÂliöylyÂya nÂfiðdir ve göz aâırısımñ èaerlerin ve äaâırlığı ve äaúl-i lisÂnı (2) ve òavÂniúü ve sueleyi ve òafauÂnı zÂyil ider ammÂ haømıñ taúviyesinde ve iâlÂó-1 miðdeye (3) ve cigere äÂyet ile fièli úavidir. *Ve riyÂó-1 äaliöeyi ve süddeleri óallider ve faøalÂtı cÂri ider* (4) ecinneyi óiföeylemek ile ve buòÂrı ve bevÂsir rióini ve eski ısıtmayı cübn äuyı ile zÂyil (5) ider ve ke-òÂlik èaiaşı daòü zÂyil ider. *Ve ãanèatr*: Úasab-1¹²⁷⁷ èIrÂüi-i beyÂz yarım raül; (6) temrhindi-[yi] äÂfi ve niènÂè

¹²⁷⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şarÂbü'l-mencaó (219/3) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

¹²⁷⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında seb-i èIrÂüi (219/8) şeklinde geçmektedir.

şiresi her birinden úrú sekiz dirhem; òaşeb-i āandal ve kĀdi, (7) rĀziyĀnec ve şebet ve lisĀn-1 āevr her birinden otuz altı dirhem; kebĀbe, úĀúulle, èyd, miĀākì, (8) úaranfúl, bisbĀse, ceft fistiú, zereşk, summĀú-1 münnaúì her birinden on dirhem; āĀfi gül, (9) óabb-1 Ās her birinden sekiz dirhem; úusú-1 Hindì dōrt dirhem; anìsŷn üç dirhem. Cemìesin (10) dōgüb ve bişürsünler. Nitekim öikr olındı. Ve úaçan ki āĀfi iderler leymŷn ve sefercel (11) ve rummĀneyn ve túffĀó ve reybĀs her birisiniñ āuyından üç vaúyye aña āalsunlar. Ve gĀhì ki olur (12) bunlardan mevcýd olana iútiĀĀr olınur lĀkin bu eøeaf olur sĀúù olanlaruñ (13) óasebince. Ve gĀh olur ki leymŷnı úoruāa tebdil iderler. Ve baèøilar sirkeyi aña úarışdururlar. (14) Ve eāaóó olan terki evlĀdır. Ve gĀh olur ki güneşde bişürürler Āteşsiz.

(15) ŞarĀbi'd-dinĀri: Baòtişŷè' in āanaèatidir. Buña tesmiye olınmaāa sebeb (16) oldur ki her biri şerbeti andan bir dinĀra içerlerdi. Ve bir úavldede dimişler ki aña dinĀr (17) úarışdırırlar idi feraó içün. Ol ecilden aña tesmiye olındı. Ol, ısıtmalara ve bedende (18) olan aòlĀù-1 fĀsideye ve øaèf-1 cigere nĀfièdir. Ve āanèatr: EmìrbĀris, bizr-i hindibĀ (19) her birinden on dirhem; èyd-1 sŷs dōrt dirhem; bizr-i küşŷt, āĀfi veres, úaniĀriyŷn, (20) daúù, miĀākì, dĀrĀinì, fŷtenc her birinden üç dirhem; āandal-1 ebyĀø ve aómer lük, zaèferĀn, (21) iabĀşir, èyd-1 Hindì her birinden bir miĀúĀl. Dōgüb hindibĀ āuyında iĀladalar [212b] (1) eger¹²⁷⁸ ısıtma içün olsa ve rĀziyĀnec āuyında eger òafauĀn ve rió içün ise. Ve āaóíó olan (2) oldur ki anı bir āuda iĀladsunlar ki anda hindibĀ ve rĀziyĀnec ve şebet ve lisĀni'ā-āevr (3) ve úuru üzüm ki eczĀları berĀber olub bişmiş ola. Üç gündend āoñra yayúayub, (4) nitekim öikr olındı ve āĀfi ideler. Ve āuyınıñ her bir raúına bir miĀúĀl rĀvend ve yarım miĀúĀl (5) ĀsĀrŷn úosunlar. Ve èyd ve zaèferĀndan öikr olınanlar te'òir olsun. Bu tamĀm olınca (6) āoñra münèaúid idüb gōtürsünler.

(7) ŞarĀbü'ā-āandal: Eski ısıtmalara ve sŷ'i'l-mizĀca ve dŷsenüĀriyĀya (8) ve øaèf-1 cigere ve ishĀl-i deme ve òafauĀn-1 müfriúe nĀfièdir. Ve āanèatr: ŞarĀb-1 èyd (9) gibidir. İllĀ bunıñ sĀdeci, āandal[ı]aruñ iki nevèi faúauğül āuyında iĀladub (10) bişüreler.

(11) ŞarĀbi'l-benefsec: Ol, aĀlda óĀrdır evvelkide ve muètedildir ruŷyette (12) ve yybŷsette eger şeker ile bişürseler. Ve muètedildir muĀlaúan eger bal ile bişürseler.

¹²⁷⁸ İki kez tekrar edilen eger kelimesinden biri silinmiştir.

(13) Ve eùbbÀ mÀ-beyninde olan òilÀfa iètibÀr yoúdır. ZirÀ benefsec bÀrid ve raùbdır ikincide (14) ve şekr óÀr ve raùbdır ikincide ve bal óÀr ve raùbdır üçüncide. Eger bunı geçene (15) eger bunı muúÀbele eyleseler bilünür bir arada ki òilÀf yoúdır¹²⁷⁹. Ol, ısıtmalara ve gögüs (16) aarısına ve suèleye ve sersÀma nÀfièdir ve úarÀnitas maraøın evvel günde óallider ve bevli (17) cÀri ider. Ve şerbeti, şarÀbi'l-verd gibidir.

(18) ŞarÀbe'l-linýfer: Benefseciñ şarÀbına efèÀlde úaribdir lâkin bu eüfÀl için (19) aálaódır. ZirÀ benefsec şarÀbından ebreddir. Ve *ãanèatr*: Benefsec şarÀbı gibidir.

(20) ŞarÀbi'r-rummÀn: Anıñ ekşisi ãafrÀyı sÀkin ider ve mièdeyi úavì ider ve ishÀli (21) ve úanı úaèider. Ve úatlusı suèleye ve òÀti'r-riyyeye ve evcÀè-1 áadra nÀfièdir. Ve *ãanèatr*: [213a] (1) Oldur ki nÀriñ áuyın alub miálince münèaúid olına. Ve eger pal olursa daði evlÀdır.

(2) ŞarÀbi't-týt: Øaèf-1 şehvete àÀyetle nÀfièdir. Ve anıñ iki nevèi nÀriñ iki nevèi gibidir (3) nefède. Ve istièmÀli bÀdem yaài ile evlÀdır. Ve *ãanèatr*: NÀr gibidir.

(4) ŞarÀb-1 mine'n-naãÀyío: Miède áovuúluàına ve cigere ve bögrekler øaèfına ve fesÀd-1 haøma (5) ve úivÀ øaèfına ve bedene ve rubè ısıtmasına ve eüfýnete nÀfièdir. Ve *ãanèatr*: ÚilÀ üç (6) bölük; bal bir bölük; zencebil beş dirhem; zaèferÀn iki dirhem; hÀl, úÀúulle her birinden iki dÀnıú, (7) yarım; misk, fülful her birinden bir dÀnık, yarım. áırbÀldan geçürüb şarÀb üzerine eksünler (8) ve güneşde úoyub úivÀma getüreler. Ve *şerbeti*: Bir úaşıú ısıcaú áu ile¹²⁸⁰.

(9) ŞarÀbi'l-òaşòÀş: Merüybeyne nÀfièdir ve nezelÀtı óabsider ve evcÀè-1 áadra ve suèleye (10) ve baş aarısına ve sersÀm gibilere ve behre ve óarÀrete nÀfièdir. Ve úaçan ki gül şarÀbı ile ki müshil ola (11) mezc ideler ve istièmÀl ideler òuãýãÀ úaádeyledükten áoñra úuvveti ièÀde ider ve ısıtmayı (12) ve iótirÀúdan yaúılamı ièÀde ider. Ve *ãerbeti*: Otuza degindir áovuú ile óarÀrette (13) ve ısıcaú áu ile bürýdette. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ve *ãanèatr*: Yüz dÀne òaşòÀş (14) úozası ki yeñi derilmiş ola. Toðumların alub saóú ideler ve úabuúların dögüb ve cemìesiniñ (15) on úadarınca nisan yaàmuru ile bişürüb áülüái úalınca ve miálince şeker ile taèúid ideler. (16) Ve bişdügi zamÀnda gül áuyı ile ve èanber ile aña çÀşni virsünler.

¹²⁷⁹ Cümle, eğer bu geçenleri mukabele eyleseler bir hilaf olmadığđ anlaşılr, şeklinde düşünölmüştür.

¹²⁸⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında سجق “soğuk su ile” (220/4) şeklinde geçmektedir.

(17) *ŞarÂbi'l-èunnÂb*: Úanı bÂrid ider ve gögüs ve esÂfili iâlÂó ider ve èaùşı sÂkin (18) ider ve eûÂle nÂfièdir ve òuâyâÀ cüderide. Ve úuvveti iki aydan ziyÂde úalmaz. Ve ânèatı: (19) èUnnÂb bir raûl; küsbere, èades, hindübÂ her birinden bir vaúyye. Ve eger bir kimse bunu taâyir eylese (20) òaüÂ eylemiş olur. Ve bişürmesiniñ óükmi òaşòÂşınñ óükmi gibidir.

(21) *ŞarÂbi'l-leymÿn*: E'l-Ân iûlÂú olunur müdevver ve küçük leymÿndan úutulana. Öikri gelse gerekdir [213b] (1) ammÂ meökÿr şarÂb bÂriddir evvelkide ve bir úavldè yÂbisdir evvelkide. Böylece dimişler. Ve Óekim (2) DÂvÿd dir ki ol, benim èindimde óÂrdır ikincide ve raûbdır evvelkide úaçan ki şeker ile (3) sÂöec olsa. Nitekim şekerden sebúat eyledi. Ve leymÿnñ iabèi öikr olınsa gerekdir. (4) Ve úaçan ki bir şey iòÂfe olınsa başúa óükmi vardır nisbetiñ mürÂèÂti için. Ve eyüsi òÂliâ (5) şekerden dutulanıdır. Ve üzerine bir yıl mürÿr ide. Ve leymÿnñ şarÂbı yÂ sÂdecdir. Ve (6) *ânèatı*: Oldur ki şekerden biraz saóú idüb, bir medhÿn ôarfa úoyub áuyını (7) üzerine áúsunlar ve aázın úapayub bir ince òırúa ile birúaç gün güneşe úosunlar. (8) Hiç óisÂb olınmasun veyÂ beş gün úosunlar, òoñra şekerü süd ile ezüb nerm Àteş (9) üzerine úosunlar ve bişmezden evvel èöşrince âÂfi áu ile mezc ideler. Ve Àteşin (10) çouça idüb köpügi çıkınca ve ol, köpügi alub biraúsunlar. Ve âÂfisin ol úadar bişürsünler ki (11) ruÿbÂti gidince bes leymÿn áuyını şey'en-fe-şey'en çÂşni virüb óatta anıñ her bir raûlı üç vaúyye (12) yÂ dört vaúyye içince ve baèøı kimseler andan ziyÂde ve yÂ nousÂn iderler lâkin nousÂn (13) eylemek ceyyid olmaz. Ve gÂhi áuya yumurdanıñ aúın úatarlar rengi eyü olmak için. Úaçan ki münèaúid (14) olur götürsünler. Ve gÂhi Àteşi ziyÂde iderler úuruyınca ve úurâ idüb benefsec yaàı ile (15) yaàalarlar. Ve buna, leymÿn èaúidesi, dirler. Bu öikr ittügimiz şarÂb leymÿnñ sÂdecidir ammÂ (16) mürekkebin olanıñ baèøısın melèabe ile meşÿrdır. Ol, lièÂbı olan şeylerüñ lièÂbından (17) úutulandıdır mürr ve reyóÂn ve sefercel bizri gibi. Ve baèøısına, muâammaà, dirler. Ol, oldır ki (18) âmâı nebÂtta¹²⁸¹ ezüb aña úatarlar. Ve baèøısına, seferceli, dirler. Ol oldur ki şekerin (19) sefercel áuyı ile úarışdururlar ol şarü ile ki sefercel áuyı leymÿn áuyınıñ iki úadarınca (20) ola. Ve baèøısına, münèaèè, dirler. Ol, oldur ki niènÀè áuyı ile úarışdururlar. Ve

¹²⁸¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında في السكر النبات *fi-sükkerü'n-nebât* (230/24)şeklinde geçmektedir.

gâh olur ki (21) şekeri şer-öaşeke ve terencübine úatarlar. Taúsım olınan nevèler bunlardır. Ve bu, şarâblarıñ [214a] (1) aósenidir, âafrâyı ve óumiyâtı muúlaúan úaèider, öuâyââ nevbetlü ısıtmaları ve íotirâuí ve encüreyi (2) ve aöläü-1 sevdâviyyeyi ve aâuları úaèider, öuâyââ eaúreb aâusın. Ve úalbi óífóider ve feraó (3) getirür ve eaúaşı ve øaef-1 dimââı ve boâaz şişlerini ve úaâabayı ve öuşynet-i âadrı zâyl (4) ider, öuâyââ muâammaâ olanı. Ve âvâzıñ küdyrâtını ve eüfâliñ cemîei emrâøın ve úulaâı ve ietiúâl-i (5) lisânı her ne úısm olursa ve gögüsde olan aöläü-1 lezceyi ve âaliô olanı raúú ider. (6) Ve eger devâdan evvel istiêmâl eyleseler bedeni müheyyâ ider ve eger aõra istiêmâl eyleseler bâúî (7) úalanı yayúar. Ve eger bir kimse aña mülâzemet eylese âiúóati óífóider. Ve ââóibü's-Şifâ dimiş ki ol, (8) tiryâú-1 kebir yerin dutar ve aöläü-1 âelâeyi ââfi ider ve sâyr óumiyâtı ve emrâøın zâyl ider. (9) Ve bunıñ óâalı budır. Ve şeksiz ol, nâfièdir lâkin öikr olanlarda ve ammâ münaènaè olanı öayâlâtı (10) ve baş çevrenmesin zâyl ider ve buðarı dimââa çúmadan menèider ve sefercelisi haøm-1 taèâm (11) ider ve mièdeyi ve úalbi úavî ider ve öafaúânı zâyl ider. Mücerrebdır. Ve şir-öuşkdan yâ terencübünden (12) maèmýl olanı rebve ve suèleye ve êiúi'n-nefese ve gögüs aârisına nâfièdir, öuâyââ (13) aâza úomaú ile ve úoyub kendü kendüsine óall olınca. Ve mullaèab olanı óarúa-i bevli ve evcâè-1 (14) meâñneye nâfièdir. Óââile'l-emr anıñ büyük menâfièi dil aârisına ve uşáulara ve óumiyâta (15) ve lehib ve óarâretedir ve ekşisiniñ keâret-i istiêmâli úaâabaya muøırdır ve şehveti øaèif (16) ider ve suèle-i yâbiseyi taóriklendirir. Bâdem ve öaşòâş anıñ muâlióidir.

(17) Şeşreneb: âaruya mâyl bir ottır. Ve aalı úızıl ve úaemsızdır, azacıú óiddeti olur. (18) Eyüsi Dirnerbâ'dan gelenidir. Óârdır evvelkide ve öuşkdır ikincide. İstisúâya ve fesâd-1 levne (19) ve eşri'n-nefese ve balâama nefèi mücerrebdır. Ve pek emrâølardan, fâlic ve öadr gibiden öalââ (20) ider ve bevli cârî ider ve riyâó-1 âaliôeyi zâyl ider. Ve âerbeti: Üçe degindir.

(21) Şaèir: Baèøısınınıñ sünbüli yaââı ve baèøısınınıñ mürebbaè buâday gibi. Úızıl yerde [214b] (1) ve yaàmurlı yılda eyü olur, ektýberde ekilür ve âbda yetişür buâdaydan evvel. Ve eyüsi yeñisi (2) ve aâr olanıdır. Ve eskisi kemdir. Ol, bârid ikincide ve yâbisdir evvelkide. Bâülâdan âidâsı (3) artuúdır diyeniñ öilâfınca. Ve istiêmâli yayda ve

bahârda úamñ àaleyânı ve iltihâb-ı âafrâyı ve èaüaşı (4) sâkin ider lâkin âdemi arıú ider ve atları semirdir. Ve unı şışleri óallider ve debilâtı cârî ider (5) ve pek olan şeyleri óallider ve yumşadır üstüne úomaú ile, òuâyââ râtî nec ve zift (6) ve mým ile. Ve eger nefâò ziyâde olsa óılbeyi ve bizr-i kettânı iðâfe ideler. Ve òaşòâş ve eklile (7) ile eyegü aârısın zâyl ider ve sefercel ile óâr niürisi zâyl ider ve sirke ile cerebi ve óıkkeyi zâyl ider (8) ve benec äuyı ile äudâèi ve göz şışlerini ve nezleleri zâyl ider ve nâr úabuâı ve mâzÿc ile (9) úabø ider. Ve òaşk şiresi ve ricle ile iltihâbı ve óarâreti zâyl ider ve afÿyn ve benec gibi ile (10) kesr ve şaúú olanı cebr ider. Ve eger úabuânın úavursalar ve òaşòâş toðumı ile müherrâ (11) olunca bişürüb içseler óâr äudâèi ve âafrâyı úaèider. Ve eger úurüümı bunıñ ile iðâfe (12) ideler balâamı açar ve şerâyı menèider ve süddeleri fetó ider. Ve anıñ seviúi âidâ virür (13) ve iltihâbı ve äusızlık getüren ısıtmayı úaèider. Ve anıñ ìabòı èunnâb ve incir ve sebistân (14) ile sueleyi óallider. Mücerrebdir. Ve evcâè-ı äadrı zâyl ider, òuâyââ berşâvşân ile. (15) Ve gâh ekşi ayranda òamir iderler ve bir yire yoâuralar ekşi olur. Buña, keşkeki'ş-şaeir, dirler. (16) Ol, iótirâúa ve óıkkeye nâfièdir içmek ile ve sürmek ile ve óumiyyâta ve èaüaş ke-òâlik (17) nâfièdir. Ve ol, ruÿbâtı úurudur ve meâñeye øararı vardır. Edhân ve anisÿn muâlióidir.

(18) Şaèr: Ol, buòârdan mütevellid olan cüz'dür ki óarâretten müteââèid olur. Ve anıñ ile (19) yün mâ-beyninde farú oldur ki úıl çouú uzanur yünñ òilâfınca ve yine úıl insânda (20) bulunur ve yün sâyir óayvânâtta olur. Ve úıllaruñ eyüsi insânıñ úılıdır. Ve ol, âmâeat (21) èilminiñ mâddesidir. Küli, cerebi ve óıkkeye ve úuryóa nâfièdir, òuâyââ gül yaâı ile. [215a] (1) Ve ol, şışleri óallider ve köpek ıırmasına nâfièdir. Ve eger bir kimseniñ úılı èömri on altı (2) yıldan tecâvüz eylemiş ola ve otuz beşden geçmiş olsa óameliñ evvelinde olub, úadarınca kebrît (3) ile bir yire saóú idüb ve müdebber zeyt ile ki ââd óarfinde ââbynda öikr olunsa gerekdir saúy idüb (4) taúürin mükerrer ideler. Ol şarú ile ki tifli ile saóú ideler ve yedi kerre bir nevè ile ièâde (5) ideler. Ve götürsünler naúl-i merâtibda ve taóvil-i kevâkibde murâda erişdürür. Ve evvel defèa ol (6) şeyleri äabâ eyledüğü egerçi äabâı müfârıúdır. Ve Óekim Dâvyd dir ki biz fielin müşâhede (7) eyledik. Firârıñ èaúinde ve müşterilik iúâmesinde mirâren äaóió olmasına delâlet ider. Ve bu (8) èamel ol emrlerdendir ki äuleóâ iòhâr eylemegini nehyeylemişlerdir. Bunı

tefriúa öikreyledik. Ve dükeli (9) úllar aòlÀù ve şışleri óallider geymek ile ve kemikleri úavi ider lÀkin ihzÀl ider ve şaómı (10) eridir. Ve anıñ üzerine yatmaú terhele ve istisúÁya nÀfièdir lÀkin sevdÀ ve óikke tevellüd ider. (11) Óarir muàlióidir ve şaèri'l-òiyÀr ve 'l-fýl¹²⁸²: E'l-berşÁvaşÀn. Ve dimişler ki fýl àayrısıdır. FÀyidesi bilinmez.

(12) Sefnîn: Ehl-i èIrÀú lüaatinde, debÀsi, dirler. Ol, bir beyÀø úuşdır. Boynınıñ çevresi siyÀhdır. (13) Ve aña yemÀm dirler. Óacimde fÀòteden büyükrekdir. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. èIrÀú'da (14) mesken útar ve úış zamÀnında Necd'e gider. Ol, keymýsı iâlÁó ider, cemièsin úana müstaóil (15) ider ve bedene yapışanı ceòb ider ve àÀyet ile semiz idicidir ve aèøÁyı ve raèşeyi (16) ve fÀlici ve øuèf-1 lisÀnı úurudur. Ve maóryreyne øararı vardır. Úatlu şeyler muàlióidir. (17) Ol, südüñ àÀyilesin zÀyil ider.

(18) Şeflaó: E'l-Àáf.

Suúydes: E'l-úanÀberi.

(19) ŞauÁyúú'n-NumÀn: Aña nisbet olındı muóabbet ittügi için óatta bir úaârı var (20) idi ki Öaverneúa ile meşhýr idi. Anıñ ile ol úaârı doldururlar idi. Ve aña şaur (21) ve şauúú ve laèib daòì dirler. Ol, bir ottır ki bir öirÀè úadarı uzanur. Óaşın budaúları [215b] (1) olur. Ve gül gibi àonca baàlar, ãoñra açılır. Müdevver ve úızıl çiçeği olur ve àaru ve siyÀh (2) daòì olur. Ve bu çiçeğin içinde siyÀh toðumı olur. SýsÀmdan küçükrekdir. Ve taèmı (3) kesicidir ve úÀbıødır. MÀrsda yetişür. Ol, óÀr ve yÀbisdir evvelkide yÀ ikincide yÀ raùbdır. (4) Balàamı úaièider çeynemek ile ve yemek ile. Ve eger içseler bedende olan aarıları (5) sÀkin ider der-hÀl. ÖuäýãÀ úuluncı ve baraâı zÀyil ider içmek ile ve göziñ øulmetini (6) ve beyÀøı göze çekmek ile ve dimÀàda olanı buruna ùamzırmaàla. Ve anıñ ùabiòì (7) südi ve óayøı cÀri ider aşaaadan bile götürmek ile. Ve anıñ mesóýúı rièÀfı (8) yaèni burundan aúan úanı úaièider buruna úfürmek ile. Ve eger gök cevz úabuàınıñ (9) yarısı ile anı züncüfre içine úosalar ve rÀsaòüt ile üzerin örtüb úurú (10) gün bir zibde defneyleseler eyü øuøÀb olur, úılları ve elleri àÀyetle boyadır ve eàerleri (11) úalèider ammÀ cünýn getirür. Süd ve èunnÀb muàlióidir. Ve *şerbeti*: İki dirheme degindir.

¹²⁸² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *شمر الجبار والنول* *şàeri'l-cibÀr ve 'l-àýl* (221/35) şeklinde madde başı olarak geçmektedir.

(12) ŞaúÁúul: Ve gÀh aña óaşúÀl dirler. Ve Óekim DÀvyd dir ki bizim diyÀrimuzda óarâi'n-nil (13) dirler. Ol, bir aâldır, küçük geşyre úarib. Ve budaúları boàımludur. Her bir êukdesinde (14) bir yapraú olur. Ve başında gök ve beyÀø çiçegi olur ve toðumı siyÀh noðyd gibidir. Ve içinde (15) ruÿbeti olur. Ve ìaemı ìatlu. Ve temÿzda yetişür. Ve dört yıla degin úalur. ÓÂrdır (16) üçüncide yÀ ikincide ve raùbdır ikincide yÀ evvelkide yÀ òuşkdır. BÉl (17) aârsın úatèider ve şehveti taóriklendirir ve süddeleri açar ve balâamı ve ìalaâı zÂyil (18) ider ve iştiháyı açar lâkin baş aârsın tevellüd ider. Bal muâlióidir. Ve mürebbÂsı cezerden (19) eyüdir. Ve *şerbeti*: Beşe degindir. *Bedeli*: BÿzidÀn yÀ dÂrâini yÀ âanavber.

(20) ŞaúrÁú: Gögercin gibi bir úuşdır, beyÀø ile gök mÀ-beyninde nisÀniñ (21) evÀyilinde ŞÂm diyÀrina vÀrid olur ve yayıñ Àoirine degin úalur. Ve meskeni aâaclar [216a] (1) ve delüklerinde olur. RÀyióası kerihdir. Çou çâarır. ÓÂr ve yÀbisdir ikincide. RiyÀó-1 âalióeyi (2) ve emrÀø-1 balâamiyyeyi óallider yemek ile ve bir zeyt ile ki ol anda úaynamış ola müherrÀ olinca, (3) yaálamaú ile. Ve anıñ tersi kelefı âÂfi ider ammÀ maóryreyniñ başın aâridir. Sikencübün muâlióidir.

(4) Şuúyrdiyyñ: E'â-âyme'l-berri yaèni çöl âarımşaâı.

(5) ŞekÀei¹²⁸³: Bir beyÀø dikendir bÂzÀverd gibi. İllÀ bunıñ úÂbıóligi ziyÀdedir. ÓÂr ve yÀbisdir (6) üçüncide yÀ óÂrdır evvelkide ve yÀbisdir ikincide. Balâamı luifila iòrÀc ider ve fÂlici (7) ve raèşeyi ve bÉl ve úarın aârsını zÂyil ider ve úanı óabsider ve aâuı keser ve yaraları (8) etlendirir ve aèøÁyı úavì ider içmek ile ve sürmek ile ve tiryÁúlara dÀóil olur. Ol, (9) bögreklere muóırdır. âamà-1 èArabì muâlióidir. *Şerbeti*: İki dirheme degindir. (10) *Ve bedeli*: E'ş-şevketi'l-beyøÀ.

(11) Şük: Şiniñ øammıyla aña hÀlik ve sümme'l-fÂr ve rÀhec ve merkeşmÿh (12) dirler. Ol, bir müvellidÀt[t]andur ki âyreti kÂmil olmamışdır. Aslı zeybaú-1 ceyyid ve kebrit-i (13) redidendir. Fıêêa olmaâa mütekevvin olur. äovuú aña mÀniè olur. Ol mertebeden (14) alıúor. Bunduúıyye ceziresinde ve ÒorÀsÀn ìaâlarında bulunur. Eyüsi beyÀøı ve aâırı (15) ve berrÁú olanıdır. Ve âaru olanı kemdir. Ve yedi yıldan tecavüz eyleyen fÂsid olur. (16) Ol, óÂr ve yÀbisdir dördünciniñ evvelinde. Úaçan ki saóú idüb

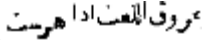
¹²⁸³ Kelimenin altında *úaúr diken*i açıklaması bulunmaktadır.

ókkeye ve cerebe ekseler (17) nâfièdir, òuãÿãÀ yaà ile. Ve eger gül äuyı ile bÀrid şışlere sürseler óallider (18) ve yaraları bitürür ammÀ vecaè-ı şediddir. Ve baèøı ämÀeat ehli anı zerniò bedeline (19) işledirler. Her maúÀmda ol, sümm-i úÀtildir. Ve ol, yayda ve óÀr zamÀnlarda sümm-i úÀtildir. (20) Ve äovuú zamÀnında zaómeti eòafdır. Ve eger öldürmez ise ol kimseyi óarÀrete (21) uàradır ve mefÀãıl aàrısın tevellüd ider. èilÀcı úuãmaúdır bekmes ve süd ile. [216b] (1) Ve Óekim dir ki ben andan yedim ve bunıñla iãlÀó eyledim. Ve yaà anıñ tiryÀúıdır. (2) Ve derileriñ úlaşesi ke-òÀlik tiryÀúıdır yaèni øararını defèider. Ve eger gözi anıñ ile (3) iktiòÀl eyleseler anı deròÀl gözden zÀyil ider.

(4) Şelcem: Şalàamıñ èArabi'sidir. Mıãır'da aña lift dirler. Bir ottır berrì (5) ve bustÀni. Ve berrì olanı küçük ve ince yapraúları olur. Ve bustÀnisi bir öirÀè úadarı (6) uzanur. Yapráları óaşın ve budaúları turb gibidir ve müdevver toòmı olur. Anıñ (7) istièmÀl olınan aãlıdır. Ve eyüsi müstedir ve tÀze ve büyük olanıdır. BÀbede (8) yetişür, üybÀya degin úalur. Ol, óÀrdır ikincide ve raùbdır anda yÀ yÀbisdir, (9) toòmı üçüncide. FaòalÀtıñ cemìesin cÀri ider. ÓuãÿãÀ beveli ve süddeleri açar istisúaya (10) ve yereúAna ve óaãÀyı ezmede ve bél aàrısına nâfièdir ve gözi rÿşen ider ve sueleye (11) nâfièdir. Ve toòmı eblaàdır öikr olınan maraølarda, òuãÿãÀ şehveti taórik (12) eylemede ve óaãÀyı ezmede. Ve úaçan ki lifü[ñ]¹²⁸⁴ ve şışlere úosalar óallider. Ve şiresi (13) kelefı ãÀfi ider. Ve anıñ toòmıñın yaàı ki şalàam zeytine ile meşhÿrdır, riyÀó-ı (14) àaliòeyi ve aèøÀyı defèider sürmek ile ve yemek ile. Ol, riyÀó-ı àaliòe tevellüd ider (15) ve baş aàrısın getirür. Sikencübün anıñ muãlióidir.

(16) Şel: Şiniñ fetói ile ve lÀm ile bir óabdır fındú gibi. illÀ bu, yumşadıdır. Ve dirler ki (17) ol, bir aàacdır bir úÀmet úadarı uzanur ve kesicidir ve úÀbıødır. Hind'den getirürler. (18) ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀ raùbdır evvelkide. RiyÀóı ve fÀlici ve niúrisi ve (19) nisÀ'ayı ve aòlÀü-ı àaliòeyi ve úuluncı zÀyil ider içmek ile ve sürmek ile. Ve bögreklere (20) øararı vardır. Bal muãlióidir. Ve şerbeti: Yarım dirheme degindir.

(21) Şemè: Ol, bal arısımın yapduàı yerdür ki içinde balın úor. Ve yine [217a] (1) dimişler ki ol, çigden ve baldan çiçeğiñ nefinden óÀãıl olanıdır. Ol, üç úısmdır. (2) Bir úısmı ol, úurãlardur ki içinde balı úor. Ol, mÿmıñ eyüsüdür. Ve ikincisi oldur ki (3) bal

¹²⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “kökünü ezseller” (223/10) ifadesi vardır.

aña dÀòil olmaz. Ancaú bir óÀcizdir. Bu, mütevassù olanıdır. Ve üçüncisi seliua (4) ile meşhýrdır. Ol, siyÀhdır. Arınıñ ivini anıñla suvadurlar óífô için. Ve eyüsi (5) áaru ve óafif. RÀyióası eyü ve yumşau óamir gibi olub birbirine mümted[d]olanıdır. (6) Ve bundan àayrısı kem olur. Ve mýmıñ úuvveti otuz yıla degin úalur, áoñra óall olub (7) gider. Ve siyÀh olanı andan eyürekdür bir şey'i yapışdurmaaa. Ve mýmıñ dükeli (8) envÀei óÀrdır ikinciniñ evvelinde ve raübdir ikincide yÀ muètedildir. SÀyir merhemlere (9) idòÀl iderler yaralarıñ zÀyidÀtın ve óareúÀanı zÀyil eylemek için. Ve seceleri¹²⁸⁵ ve úurýó-1 (10) bÀüneyi ve gögüs aarısını ve suèleyi ve súddeyi zÀyil ider úaçan ki buàday úadarınca óablar (11) idüb ovalar yÀ dühnlerde ezüb içeler. Ve óíkkeyi ve cerebi zÀyil ider sürmek ile. (12) Ve anıñ óavÀããındandur ki úaçan andan bir küre yaèni bir üp idüb delsele ve deñize úosalar (13) iatlu áuyı kendüsine ceób ider. Ve eger bir úaba sürseler ve ol úab ile áu alsalar (14) ke-òÀlik iatlu áuyı ceób ider. Ve vebÀdan óÀãıl olan óabià şeyleri zÀyil ider buòýrlamaú (15) ile. Ve ısıtması olana buòýrlamaú ile èaraú getirür. Ve eger anı óililer èindinde yaúsalar bÀüi úalan (16) revòÀniyÀn¹²⁸⁶ maèkesede efèÀ-i óÀhire ider. Ve èaksi düğünlerde èaksince ider. Ve eger (17) bir miáúÀl ve üç úirÀùandan alub úamer sünbüle-i¹²⁸⁷ iken ve èuàrid nuòýsetten berì (18) ola ve içine bir dirhem gümüş úoyalar her kim bile götürse óuáýmelerde àÀlib olur. Ve eger (19) dili altına úosalar düşmenlerüñ dili baàlanur ammÀ ol, mesÀmÀtı mesdýd ider. Etmek (20) muàlióiidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirhem. Ve *bedeli*: BÀúlÀ unı.

(21) *ŞemÀr*: RÀziyÀnec.

ŞemsÀr: E'n-nefes¹²⁸⁸.

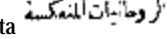
Şemsir: Aña şerşehiri'l-úÀúylleti daði dirler.

[217b] (1) *ŞemmÀm*: Úavundan bir úısmdır.

ŞemòÀiar: E'l-milóil-Hindi.

(2) *ŞenóÀr*: Ol, ebýóabsÀ¹²⁸⁹ ve feylebýs ve óasi'l-óımÀr ve keólÀ ve óumeyrÀ derler. Ol, bir aaldır (3) parmaúlar gibi, siyÀhdır ve yayda àÀyetle úızıl olur. Dikenlü

¹²⁸⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (223/21) şeklinde geçmektedir.

¹²⁸⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ruhlarıñ yansıması" (223/27) kelime grubu vardır.

¹²⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "tealiàte" (223/28) ifadesi vardır.

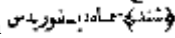
¹²⁸⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında baúas (223/30) şeklinde geçmektedir.

yapraúları olur. Yire yapışur. Ve (4) budaúları başında āaru çiçegi olur ve dĀneleri siyĀh. Ve ol, dört nevè olur, bĀbede (5) yetişür. Ve úuvveti otuz yıla degin úalur. ÓĀr ve yĀbisdır ikincide. Mièdeyi baàlar ve hĀðimeyi úavì ider (6) ve úurýóı ve ùlaàı ve èusr-i bevli ve buðĀr-ı kerihēyi zĀyil ider içmek ile ve óumreyi ve úurýóı ve cerebi (7) ve behaúı ve baraâı sürmek ile. Ve büyüğinden àayrısı yılan aàusına ve sĀyir aàulara tiryĀú (8) gibidir óatta eger yılanıñ aázına ùamzırsalar yılanı úatēider. Ve zyĀ ile úurtları (9) iòrĀc ider. Ve ašaàadan bile götürmek uşáú biraúdırır. Ve eger şiresin her ne dürlü (10) yaà ile olursa úaynadsalar ve úulaàa ùamzırsalar úulaú āaàırligin açar. Ve eger şışlere (11) sürseler óallider. Ve eger göze ùamzırsalar göziñ beyĀðın úatēider. Ve anı¹²⁹⁰ úızıl renk (12) boyarlar. Ve ol, müceffif ve úĀbıðdır ve óarĀreti óabsider. Sikencübün muālióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degin.

(13) *Şind, Diyesúyridis*¹²⁹¹: Ve muèeme ile ve resmilýs aña dirler. Ve aáoĀbi'l-müfredĀt anı kemkĀm (14) ile taebir eylemişler. Ve e'l-Ān bu ism ile iştiĀr bulmuşdır. Ve çoú kimseler andan intifĀè (15) görmezler. ZirĀ aāl ve āamà bilmemek içündür. Ve Óekim anı iştiĀr eylemiş. Ol, bir eyü rĀyióalu (16) übdır ki Miār ehli anı àĀyetle èaziz ùtarlar. ZirĀ anlar gibi kimse yapmaàınıñ āanèatın (17) bilmez. Ve eyüsi beyĀðı ve duòĀn ve iótirĀúdan ve azacıú bĀdem yaàı ile memzýc olanıdır. (18) Ve *āanèatr*: Oldur ki çam saúızını àĀyetle saóú idüb, bir laüf çölmege úoyub (19) ve bir çölmek daòi üzerine döndürsünler. MĀ-beynlerin muókem ùtalar ve altında muèetedil (20) Āteş yaúub yuúaru úalúnca ve yuúaruki çölmege iètídĀl ile āovuú dutalar ki duòĀn (21) aña yapışa. Ve bu āanèatıñ óĀñılı budur. Ve bir muèemed kimse ki anı iòrĀc eylemiş naúl [218a] (1) itmiş ki eger bir miúðĀr èyd ve mersin anıñla úarışdursalar ve yuúaruki çölmege āandal-ı übi ile (2) sürseler àĀyetle eyü olur. Bunlar taósın içündür ve tebridedir. Ve tamĀm olduúda azacıú (3) àĀlibe dühni ile úarışdurub āaúlasunlar. Ol, óĀrdır üçüncide ve yĀbisdır ikincide. Úalbi úavì ider (4) ve òafaúĀnı ve yereúĀnı ve istisúĀyı ve ùlaàı zĀyil ider ve sĀyir faòalĀtı cĀri ider ve óaāĀyı (5) ezer ve göğüsde olan balâamı ve suèleyi zĀyil ider içmek ile azacıú senderýs ile. (6) Kirpikler istiròĀsın ve terheli zĀyil ider

¹²⁸⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *ebý óalsĀ* (223/32) şeklinde geçmektedir.

¹²⁹⁰ Metinde *anı* kelimesi yerine arka arkaya tekrarlanan kelimeleri vardır.

¹²⁹¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (224/6) şeklinde geçmektedir.

içmek ile ve eâerleri sürmek ile ve bevâsiri aşaaadan (7) bile götürmek ile ve ùamarlar œaefına sürmek ve içmek ile. Ve anıñ fieli zebâddan aúvâdır (8) ve nefei eşeddır egerçi zebâdıñ râyióası andan evlâ ise de. Ve eger anıñla iktióâl ideler beyâøı (9) úaüèider. Ve zaèferân ile feraó getürür ve anisÿn äuyı ile úuluncı óallider. Ve bu, mücerrebdır. Ol, (10) müceffıdır ve maóryre baş aârisin getürür ve gögüsi òaşın ider. Şiric muâlióidir.

Şerbeti: Dört úirâü

(11) *Şenc*: E'l-óalezÿn.

Şenbelid: E's-sevrencân.

Şenâr: E'l-ferâsiÿn.

(12) *Şehdâ nec*: Fârisi'dir. Ol, úanab aâacıdır. Dânelerine úanbes dirler. Ve ehl-i Mîâr aña (13) şerânú dirler. Ve yapraúları óaşışe ile meşhÿrdur. Ve Rÿmi'sine zikze dirler. Ol, iki (14) nevèdir. Bir nevèi büyükdır. İki úâmet úadarı uzanur. Ve yapraúları yaââı ve vasaü mücevvef. (15) Ve anıñ çöpinden ipler yaparlar. Kettân gibi dögmek ile çúarurlar. Ve bir nevèi küçükdır. Eyüsi (16) zencisidir, òoñra Rÿmi'si. Ve bu âems sereúânda olduúda yetişür. Ol, mürekkebdır bir cÿz'i (17) óarâret ve dört cÿz'i bÿrydetten. Ol ecilden ol, bârid ve yâbisdir üçüncide. Eger úulaâa (18) doldursalar úulaâada olan mâddeleri iòrâc ider. Ve eger şiresin ùamzırsalar didânı (19) iòrâc ider. Ve eger bişürüb äuyı ile âusl ideler kehleleri öldürür. Ve eger şişleri (20) anıñla yayúasalar óallider. Ve bal ile óâr[r] aârıları sâkin ider sürmek ile. Ve anı yerler. Ol, (21) feraó getürür ve òoñra èaúlı örter ve kesl getürür. Ve óavâssı œaèif ider ve aâız râyióasın fenâ ider [218b] (1) ve cigeri ve mièdeyi œaèif ider, bÿrydeti ile istisúâ tevellüd ider ve levni fâsid ider ve iştihâ-yı fâsid (2) getürdüğü için. Ve úatlu şey'ler aña úuvvet virür. Ve anı istièmâl iderler. Óann iderler ki cimâèa¹²⁹² (3) úuvvet virür. Yaótemildür ki bu evâyillerinde ola. Zirâ âòirinde ùamarları œaèif ider. Ve âdemde úuvvet (4) úalmaz. Ve olur ki idmân ile andan bir raü yerler. E'l-óââil fesâdı çóúdır. Ve lâyú böyledir ki anı (5) istièmâl iden úuâmaú ile ve müshilât şeyler ile ve rubÿb yemek ile øararın defèeylesünler. (6) Ve anıñ dâneleri riòleri óallider ve gönül bulanmaâı defèider ve balâamları zâyl ider ve gögüsi (7) òaşın ider müdâvemet ile. Ve òaşòâş muâlióidir.

¹²⁹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında . cimâèe şeklinde geçmektedir. (224/32)

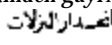
(8) *Şevender*: Anıñ ile şalâam ve cezer mâ-beyninde farú youdır. İllâ anıñ yapraúları şeffâf (9) degildir. Ve uâyli müdevver ve uzun ve óumresi şedid bârid ve raùbdır ikincide (10) yâ óârdır evvelkide. Semiz ider ve eürýúı úan ile ùoldurur ve şehveti taóriklendirir egerçi (11) bârid ise de âidâsı âaliô olduâıçün. Ve eger kebâb idüb yeseler nefèi ziyâde olur. (12) Ve ol, geç haøm olur ve riyâó-1 âaliôe tevellüd ider. Bal muâlióidir. Ve toðumı úâtil aâulara (13) tiryâúdır ve riyâó-1 âaliôeyi ve eufýnâtı defèider. Ve eger ùabiòine otursalar (14) şışleri ve bevâsiri óallider. Mücerrebdır.

(15) *Şýniz*: Ol, óabbeti's-sevdâ didükleridir. Râziyâ nec gibi bir ottır. İllâ andan (16) uzundur. Yapraúları ve çiçeği âaru ve beyâða mâyildir, úozalaâi benc úozasından büyükrekdir. (17) Bu şýniz ol úozadan olur. Eyüsi yeñisi ve aârı ve kesici olanıdır. Ve òuzeyrânda yetişür. (18) Úuvveti yedi yıla degin úalur. Óârdır üçüncide ve yâbisdir âoirinde yâ ikincide. Óaúúında óadiâ-i (19) âaóió vârid olmuşdır. Ve ol óadiâ budır:

 (20) yaèni didüğinden murâd bârid maraølardır yaèni

¹²⁹³ pes (21) buña göre óadiâ-i âerifiñ eumýmı min-óayâü'n-nevedir İâ-min-óayâü'l-küllü yaèni ol ölümden [219a] (1) âayrı cemîe maraølara devâdır. Ve ol, balâamı ve úulıncı ve riyâó-1 âaliôeyi ve evcâe-1 âadrı (2) ve suèleyi ve úan çúumasını ve êiúi'n-nefesi ve âaâeyânı ve fesâd-1 eüimeyi ve istisúâyı ve yereúânı (3) ve úalaâi úaèider. Ve her gün âabâóda úuru üzüm ile istièmâli elvânı úızıl ve ââfi ider. (4) Ve nân-ò`âh ve muóraú serçe ile óaââyı ezer ve bevli cârî ider. Ve anıñ küli bevâsiri úaèider (5) içmek ile ve sürmek ile. Ve eger sirkede îladub ve müdâvemet eyleseler buruna (6) îamzıdırmaâa, başı ââfi ider sâyir evcâedan ve şaúúúa ve zükâmdan ve anıñla buòyr eylemek (7) ke-òâlik. Ve eger úavurub ısıcáu iken aârıyan yire baâlasalar aârısın keser. (8) Ve eger úavrulmuş zeyt ile bişürüb úulaâa îamzırsalar úulaú âaâırlıân zâyil ider, (9) òuâyââ óabbeti'l-óaêrâ dühni ile. Ve eger buruna îamzırsalar zükâma ve baş aârısımın (10) maúdemine şifâ virür. Ve èalâ-haôâ nezelâtı¹²⁹⁴ ider ve óanôal ve şío ile úarında olan (11) şeyleri iòrâc ider göbege sürmek ile ve sirke ve bal ve küçük oâlancúıların (12) sidigi ile suèfeyi ve úuryóı sigili zâyil ider her ne úısm olursa. Ve eger òaffâş (13) veyâ òuüâf úanın aña úarışdursalar vaøóı ve behaúı zâyil ider. Ve eger kül ile úılın (14)

¹²⁹³ Hadisin açıklaması şu şekildedir: *O, ölümden gayrı her derde devadır.*

¹²⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta inóidâr (225/16) ifadesi vardır.

sürseler úılı dökülmeden alúor. Ve sikencübün ile bÀrid ısıtmayı zÀyil ider. Ol, (15) aàularuñ tiryÀúıdır óatta anıñ duòÀnı hevÀmı ùard ider. Ve anıñ òavÀããındandur ki eger yaàın (16) zeyt ve kùndür ile içseler şehveti èavdet ittürür. Ve ol, cenini ve meşimeyi isúÀù (17) ider. Ve maórýreyne ve bögreklere øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve (18) iki miáúÀle degindir. Ve *şerbeti*: Üç kadarınca anisýn ve vezniniñ máfınca bizr-i şebet.

(19) *Şýveyle*: BerencÀsef.

*Şýşmin*¹²⁹⁵: Óabbü'l-hÀl.

Şýè: E'l-bÀn.

Şevke-i èArabî: E'ş-şekÀèÀ.

(20) *Şevke-i Yehýdiyye*: E'l-úarãaena¹²⁹⁶.

Şevketü'l-èalek: E'l-eşòìä.

(21) *Şevke-i beyøÀ*: E'l-bÀzÀverd.

Şevke-i zyfÀ: E'l-úarãaena.

[219b] (1) *Şevke-i àahbÀ*: E'l-òarnýbe'n-nebü.

(2) *Şeyàrrec-i Hindî*: Ol, òÀmişe didükleri ottır, òarÀb mezÀrlarda olur. Yaããı ve ince (3) yapraúları olur. ZiyÀde äovuu olduài ôamÀnda yuúarusı dökülür. Ve çiçegi beyÀø ve toðumu (4) siyÀhdır. Òardaldan küçükrekdir. RÀyióası áaúil ve taèımı acıdır ve úuvveti elli yıla degin (5) úalur, ãoñra múnóall olur. Ol, óÀr ve yÀbisdır üçüncide. Eger óall idüb süd ile içseler (6) iştihÀyı ve süddeleri açar ve taèÀmı haøm ider ve ÀvÀzı àÀfi ider ve balàamı zÀyil ider. (7) Ve büyük terkiblere idòÀl iderler aàuyı ve riyÀóı defè itmek için. Eàerleri zÀyil ider, (8) òuãýãÀ baraãı sirke ile sürmek. Ve evcÀè-ı mefÀãılı sÀkin ider üstüne úomaú ile. Ve eger (9) baúam yaàı ile giden úılıñ yerine sürseler yÀ üstüne úosalar úılın èavd ittürür. Ve anıñ (10) òavÀããından şehveti taóriklendirmekdir ve cenini isúÀù ve ãol dişiñ aàırısın sÀkin ider. Eger (11) àaà elde úutsalar bir gice àabÀóa degin ve èaksince èaksin ider. Ve eger bir yumurdanıñ vasaúna (12) áufýf nouúalar úosalar ve àabÀóa degin örtseleler ol, úızıl olur ammÀ bögreklere øararı (13) vardır. àamà

¹²⁹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şýşme (225/22) şeklinde geçmektedir.

¹²⁹⁶ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

yÀ mîâukî muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir dirhemdir. Ve *bedeli*: Úalaâda mercÀn (14) ve àayrısında fûvve yÀ zürünbÀd.

(15) *Şiô*: EnvÀèi keàirdir óatta baèolar èubeyâerÀnı ve efsentini anıñ envÀèindan èadd itmişler. (16) Ve ol, èinde'l-ıülÀú iki nevèdir. Bir nevèiñ çiçekleri âaru ve yapraúları suôAb gibidir. Ol, (17) Ermeni'sidir. Ve bir nevèiñ yapraúları úızıl ve yaãıdır. Ol, Türki'sidir. Ve cemîesiniñ rÂyióası iayyibdir. (18) Ve bir zamÀna maðâyâ degillerdir. ÓAr ve yÀbisdir üçüncide. Balâamı úaüèider ve süddeleri açar (19) ve didÀnı ve aólÀü-ı fÀsideyi iòrÀc ider, fevÀúı ve maàaaı zÀyil ider ve bél ve bud aârısın sÀkin [ider] (20) içmek ile. Yaâyıla yaälamaú ile küli her ne yaà ile olursa dÀ'i'â-âalebi ve óazÀzı zÀyil ider (21) ve úılı inbÀü ider sürmek ile ve èusri'n-nefesi ve remedi ke-òÁlik sürmekle zÀyil ider. Ve ısıtmayı [220a] (1) zÀyil ider muîlaúan ammÀ ol, baş aârısın getirür ve iamarlarına øararı vardır. Türmüs ve mîâukî muâlióidir. (2) Ve *şerbeti*: İki dirheme degindir. Ve *bedeli*: Niâfinca behmen veyÀ miâlince suôAb.

(3) *Şir-òuşk*: FÀrisi'den muèarrebdir. Aâlı şirin-òuşkdır yaèni úuru ve iatlu. Ol, bir çiğdir ki (4) bahÀrda aâaclara yaàar, òuâyââ söğüd aâacına. Ve eyüsi beyÀø ve yumşau ve iatlu olanıdır. (5) Ve Miâr'da arpa unı ve şeker ile maècýn idüb âaşş iderler. Farú olnur âuya úomaú ile. Eger (6) cemîesi eriyüb âu olur ise pes ol, òÁliâdir. Ve illÀ lâ¹²⁹⁷ óÁrdır ikincide ve raübdır (7) evvelkide yÀ yÀbisdir yÀ muètedildir. Isıtmalaruñ cemîesine ve gögüs aârısına ve cigere ve (8) suèleye ve òuşýnet-i óalúa nÀfièdir. Ve bir kimseye içürürler ki devÀlar[d]an igrenmiş ola. (9) Ol, türüncübünden aúvÀdır illÀ tehyic-i şehvette ammÀ óarÀret tevellüd ider ve baş aârısın getirür (10) ve úarúara iódÁâ ider. BÀdem yÀâı ve rÀziyÀnec muâlióidir. Ve *şerbeti*: Yigirmeye degindir. (11) Ve *bedeli*: Türüncübün ve türbüd her birinden miâlince.

(12) *Şiric*: Aña dühni'l-óall dirler ve ke-òÁlik dühni'l-celcelÀn daði dirler yaèni sýsÀm (13) Süryanice. Ve *âanèat*: Oldur ki simsimi îladub úabuàın alalar, àoñra úavurub un (14) ideler ve ısıcaú âuyı üzerine döküb ayaú ile ezeler ve bir maóalde òamir ideler ve úaçan ki (15) âuyı ve yaàı çıúar bir alçaú yire dökeler. Ve gÀhi olur ki maèÁâirde şiresin úutarlar. (16) Yoàurmadan evvel aña fyre dirler ve úaçan ki bişer

¹²⁹⁷ Kelimenin yanlışlıkla yazıldığı düşünölmektedir.

iaóine dirler ve anıñ tıflıne küsb dirler. Ve eyüsi (17) iaóinden ãoñra ki syãAmı úokmamış olanıdır. Ve şıriciñ úuvveti yedi yıla degindir (18) úalur. Ol, óÁrdır ikincide ve raıbdır üçünciniñ evvelinde. Süddeleri açar. Ve füvesi¹²⁹⁸ (19) olan semiz eylemekde iaóinesinden aúvÁdır. Ol, úadimì suèleyi úaièider. Óuãÿã (20) eger Áteşde bişürseler ve ÁvÁZı ãÁfi ider ve ðuşÿneti ve óıkkeyi ve cerebi ve áafrÁvi (21) iótirÁúÁtı ve óarúa-i bevli zÁyil ider. Ve eger mièdeyi fesÁd eylemeseydi óıkkeyi zÁyil eylemede bir şey aña [220b] (1) yetişmezdi. Ve ol, rebvi ve êiúi'n-nefesi ve yÁbis suèleyi ve úuryóı ve teşneci iálanmış úuru (2) üzüm ve anısÿn ile óallider içmek ile. Ve eger yumırdanıñ beyÁøı ile pek olan şeylere sürseler (3) óallider ve yaraları etlendirir bir ðırúa ile yaralara úomaú ile zeyt gibi. Ve yumırdanıñ áarusı (4) ile gözi iálÁó ider. Ve bizr-i úütÿnÁ lièÁbı ile ðuşÿnÁtı ve Áteş ve nÿre yaúısınıñ (5) óarÁretin iálÁó ider. Mücerrebdır. Ve eger beyÁø fülfüli mièül¹²⁹⁹ ile bişürseler ve úulaàa (6) iamzırsalar áaairliáın açar ve iálÁó ider. Ve ol, iştihÁyı açar lákin geç haøm (7) olur ve øaèif mièdeyi ve evmièayı¹³⁰⁰ fÁsid ider áafrÁya müstaóil olmaála. Ve anda biraz (8) ðamir yÁ ãoáan bişürüb ve leymÿnı üzerine maãã idüb anıñ muálióidir. Ve *şerbeti*: (9) On dirheme degindir. Ve KirmÁni elli dirheme degin içmesi cÁyızdır, dimiş. Ve bu, áarıbdır. (10) Ve *bedeli*: SÁyir èamellerde bÁdem yaàıdır.

(11) *Şeylem*: Buàday gibi bir ottır ve áarú zamÁnında buàdaya müsteóil olur. Ol, úızıl (12) óablardır, arpadan ince ve acıdır. ÓÁr ve yÁbisdir üçüncide. Şişleri óallider üstine (13) úomaú ile peykÁnı ve dikenì ceób ider ve yaramaz úóúuyı ve kirleri sirke ile zÁyil ider (14) yumırdanıñ beyÁøı ile ve bÁrid niürisi zÁyil ider bal ile ol èaúılı örter ve benciñ fièlin (15) işler. Bel ol, eşeddir ve úay[y]eylemek ısıcaú áu ile ve süd ile ve yaàlar ile muálióidir.

(16) *Şir-emlec*: FÁrisi'dir. MaènÁsı süd ve emlecdir úaçan ki bir yire mezc ideler.

(17) *Şizerú*: ÓaffÁş sidigi.

¹²⁹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-fyre (226/18) şeklinde geçmektedir.

¹²⁹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında miâiki (226/24) şeklinde geçmektedir.

¹³⁰⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında edmiâa şeklinde geçmektedir. (226/26) Bu kelime metnin bağlamına göre *bağırsak* anlamındaki *mîea* kelimesinin çoğulu olarak kullanılmıştır. Fasih Arapçada *mîea* kelimesinin çoğulu *emèÁ*'dir. Öte yandan, özgün Arapça metinde *evmièÁ* kelimesinin yerine *edmiâa* vardır. Bundan dolayı incelenen metinde *evmièá* yazılan kelime düzeltilerek *edmièÁ* okunmuştur.

Şeyleâ¹³⁰¹: Büyük terkîblerdendir. Eyle terkîbdür ki (18) nefîi terkîbine mu'edil olmaz. Ve Şey¹³⁰² demiş ki bir fâidesini bilmedik. İllâ diliñ (19) a'úalin iâlâó ider.

Şeyân¹³⁰³: Dem-i a'aveyn.

Şeybe: E'l-üşne.

(20) Óarfi 'â-âAd

(21) âAm yýmâ¹³⁰⁴: Maenâsı óaşışeti'l-éaúreb immâ aña nefîi olmaú ile yâòýd aña müşâbeheti [221a] (1) olmaâladır. Ve ol, iki nevèdir. Bir nevèi büyüktür. Bir öirâèdan ziyâde uzanur. Ve bir nevèi (2) küçüktür. Bir úarış úadarı uzanur. Yapraúları óaşin ve çiçekleri lâzverdidir (3) óatta eger çiçekleriniñ şiresin âamâ ile ezeler lâzverd yerin útar yazı yazmada faúaú (4) Ve ol, óâr ve yâbisdir üçüncide. Balâamı ve balâamıñ emrâóların zâýil ider içmek ile ve fâlici (5) ve şeneci ve óaderi açar ve dört budaânda rubè ısıtmasın úaèèider. Ve üç budaâi (6) müâelleâ ısıtmasın úaèèider úaçan ki bişürüb içseler. Yapraúları ile ve toðumı ile ve yemişi (7) ke-óâlik bu işi işler ve aâuları defèider, óuâyââ éaúreb aâusın óatta bile götürmek ile. (8) Ve anıñ úalaâa óararı vardır. Bal muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miâúâle degindir.

(9) âAbÿn: ânâèat-ı úadimedendir. Ve demişler ki Hürmüs'ün kütübünde bulmuşlar. Ve bu âAbÿniñ (10) yapmasın vaóy ile¹³⁰⁵. Ve baèólar demişler ki Boúrâú'ıñ ânèatıdır ve Câlînÿs (11) mürekkebatta öikreylemiş ve âayrılar müfredâtta. Ve bu, aúebdir. Ve eyüsi óâliâ zeytten ve úalaydan (12) ve eyü bişmiş¹³⁰⁶ útulanıdır. Ve úaèè olınan evóae-ı maóâyâa iledir. Ve aña èIraúì (13) dirler. Ne Ân ki èIraú' da bişdügi için ola. Belki bu isim aña àalebe itmişdir. Her ne (14) yerde bişürseler aña èIraúì, dirler. Ve Maàribi olanı oldur ki úaèè olınmaz ve úabòın (15) daòì muókem eylemezler. Belki bişmiş nişâ gibi olur. Ve *ânèatr*: âAbÿn oldur ki (16) úalaydan bir cüz' ve cirden yarım cüz'i àayetle saóú idüb, bir óavóa úoyub ve bunlarıñ (17) beş úadarınca üzerine âu döküb iki sâèat úadarı úarışduralar. Ve úaçan ki taóirikden (18) sâkin ola úosunlar ki ââfi

¹³⁰¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında شَيْعًا *şeyââ* (226/33)şeklinde geçmektedir.

¹³⁰² Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹³⁰³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında شُبَّانًا *şübbân* (226/34) şeklinde geçmektedir.

¹³⁰⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında شَيْعًا *şeyââ* (227/1) şeklinde geçmektedir.

¹³⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta كَتَبَ هَرْمَسَ وَابَهُجَ "bildirildi" (227/7)ifadesi vardır.

¹³⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta وَالْجَيْرِ الطَّيِّبِ "güzel úoúulu kireçten" (227/9)ifadesi vardır.

ola. äoñra óavøñ delügin açub äuyı çıúınca úoyalar. (19) äoñra delügin útsunlar ve yine äuyı úosunlar ve bulaşdursunlar. Ve bu minvÄl (20) üzre birúaç kerre äuyı äÄfi idüb dolandursunlar óatta äuyıñ taèmı (21) úalmayınca. Bu öikr ittügümüz äuyı her kerre èalÄ-óüdde almaúdır. Ve äoñra òÄliä zeytten [221b] (1) evvelki äú úadarınca on kerre iøÄfe eylesünler ve Äteş üzerine úosunlar. Úaçan ki úaynasa ikinci äuyı (2) az az üzerine úosunlar tamÄm olunca, äoñra üçüncü äuyı ke-öÄlik óatta cemièsinden Àoir olan (3) äú evvelki ola. Pes bu äyrette èacın gibi olur. Çıúarub óaäirler üzerine sersünler. Biraz (4) úuruyunca äoñra úalub idüb Ähek üzerine sersünler. äÄbýniñ òÄliäi budır. Ve anı (5) äovudub ve äovuú äú ile çÄşni virmek, bişürmek arasında lâzım degildir. Ve baèøılar (6) cır ve úalay ile cırñ nıáfınca úz úatarlar. Ve baèøısı bişdügi zamÄnda biraz nişÄ úatarlar. (7) Ve gÄh olur ki zeyti baèø edhÄna úurüm yaäi gibiye bedel iderler. Ve òÄliä äÄbýn (8) óÄr ve yÄbisdir üçünciniñ Àoirinde ve nişesteli olan óÄr ve yÄbisdir ikincide ve òarvaèdan (9) maèmýl olanı ke-öÄlik. AòlÄüı balàamiyyeyi sÄyir envÄei ile úaièider ve úuluncı ve mefÄailı (10) ve nisÄyı sÄkin ider ve ishÄli idrÄr ider ve didÄni ve ecinneyi çıúarur içmek ile ve bile (11) götürmek ile ve úz ve nýşÄdir ile bayılmaäi ve sÄyir eäerleri zÄyil ider tecrube ile. Ve diz (12) aärısın ve nisÄyı sÄkin ider sürmek ile ve yarısınca seyleúýn ve yarısınca cır ile saóú (13) idüb úalayı äÄyetle boyar. Mücerrebdır. Ve çıbanları bişürür ve pek şişleri óallider (14) öuäyÄÄ eger bişürüb merhem ideler. Ve baèøı lièÄb ile úarışdursalar óıkkeyi ve cerebi (15) ve sÄyir eäerleri zÄyil ider muúlaúan ve òaluları úaièider. Bunlar, meökýr olan emrÄølardadır (16) ve ammÄ èilm-i äinÄeatte işÄre olanıñ *äanèati* oldur ki birÄz zeyt alub úadarınca (17) äú ile bişürüb óatta äuyı gidince ve tekrÄr úadarınca äú úoyub bişürsünler äuyı (18) gidince. Üç kerreye degin bu minvÄl üzre bişürsünler, äoñra äusız (19) bişüreler äülüai gidince. Baèèehu cır-i¹³⁰⁷ ve miló-i alkali ve nÄürýn şedidü'l-óumre alalar ki (20) eczÄları berÄber ola. Ve üç úadarlarınca äuda erideler ve äuyın süzeler. Ve tekrÄr ol (21) äuyı ièÄde ideler yigirmi kerreye degin. Bu minvÄl üzere idüb äuyın süzeler. äoñra [222a] (1) meökýr olan zeyti bişürüb ve bu äuyı dem-be-dem aña çÄşni ideler óatta şüelesı ve duòÄni (2) úaiè ola ve Äteşi söndüre, äoñra götürsünler. Ketmine işÄret olınan budır. Ve bu sÄyir (3) úlısmÄta

¹³⁰⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta óÄr (227/28) kelimesi vardır.

müftâódır. Úaçan ki úadarınca kebrít ve úadarınca Àdemiñ başı úılı ile yedi kerre taúür ideler (4) àÀbit ve úÁyim olur tecribeten şeksiz. Ve gÀh olur ki züncüfri bu àÀbyn ile saóú iderler cÀri olunca. (5) Eger bir kimse muúaearayı basú idüb mubaùin ideler úızmış zÀc ile ve zencÀr ile ve ferrÀri ki murÀd (6) zeybaú ola, üzerine aalalar. Ve úızıl èuúÀb ile örteler ve ãoñra cemìesin cÀriden müheyyÀ olan (7) ile örtüb òafif Àteş üzerine úoyalar. Münèaúid ve àÀbit olur. Beş derecede evvelki rÀbièa (8) irtifÀè ider. Ve ke-òÀlik sÀbièi ve eger züncüfri kebríte ve zÀca bedel ideler kevkeb-i leyli (9) èaúd ider. Bunlar, cemìean mücerreb ve müşÀhede olınmışdır. Ve eger àÀbynı bezir duòÀnı ile (10) mezc idüb ve úurudalar ve maèdeni olanlar ile muèÀdil ideler ol, tıryaú-ı Hindì olur. Eger (11) anıñla iktióÀl ideler deróÀl aàuyı zÀyil ider. Bunuñ ile sÀyir bàblar tekmiñ olınur. Óıfò (12) olınsun. ZirÀ bunda maraø vardır ve devÀ daòì vardır. Ol, úuryó ider¹³⁰⁸. Ve baèøılar (13) dimiş ki anıñla baş yayúamaú Àdemi téz pır ider. Ve aşıaadandan bile götürmek uşaañ isúÀù(14) ider ve óayøı cÀri ider. Ve bu, mücerrebdir. Bedene ol daòì¹³⁰⁹ ider. Ve olur ki (15) úatlı ider. Dühnlere ve ısıcaú ãu ile úay[y]eylemek anıñ muàlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀle degin. Ve bedeli: Youúdır.

(16) *ãabr*: äabbÀre daòì dirler. Salú gibi bir aãldır. Ve etrÀflarında küçük dikenler vardır. (17) Her ne yerde ekseler biter èunãul gibi. Ve rýzigÀr ile neşv ü nemÀ bulur. äuya íótiyÀcı youúdur. (18) Ve úaçan ki èatíú olur vasaúnda bir budaú óÀãil olur. Bir òiraè úadarı uzanur. Ve yemişi (19) olur. Küçük òurmÀ gibi yeşil ve bişdügi zamÀnda úızarıır. Ve bu yemişiñ iki cÀnibi ince olan (20) dişisidir ve aalìø olan erkegidir. Ve ãabr budaúlarıñ şiresidir. Ol yÀ áarudır (21) úızıla mÀyil ve téz olur. RÀyióası àayyib. Ol, Suúuüri'sidir veyÀ pekdir. Aña èArabì dirler yÀ¹³¹⁰ [222b] (1) yumşauúdur. Aña semencÀni dirler. Ve bu, envÀèlarıñ cemìesinden kemdir. Ve ãabr edviye-i şerifedendir¹³¹¹. (2) Anı İskender Yemen'den Mıár'a getürdügi zamÀnda Muèallim aña yazdı ki bu aàaca kimse óiömet eylesün, (3) illÀ YýnÀni olan¹³¹². ZirÀ òalú anıñ úadrin bilmezler. Ve eyýsi sereúÀnda úutulanıdır ve güneşde úurudíúdan (4)

¹³⁰⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *يبحرق الجلد* “Ve cildi yaúar.” (228/3) ifadesi vardır.

¹³⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *في البدن ما تمنعه السموم* “Bedene zehir etkisi ider.” (238/4) şeklinde geçmektedir.

¹³¹⁰ İki kez tekrar edilen yÀ bağlacından biri silinmiştir.

¹³¹¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الأدوية الشريفة* şeklinde geçmektedir.

¹³¹² Cümle, *illa Yunani olan hizmet eylesin*, şeklinde düşünülmüştür.

ãõñra derilere úoyulanıdır. Ve úuvveti dört yıla degin úalur. Ve anıñ yeñisi olanıñ èalÀmeti (5) siyÀhlıktan berì olmaúdır. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀ ikincide. AòlÀr-ı àelÀäeyi iòrÀc (6) ider ve dimÀàì ãÀfi ider, mıãüakì ile ve àÀriúyñ ile mefÀãılı ve rebveyi ve evcÀè-1 äadrı (7) ve emrÀø-1 mièdeyi ve ùalaàì zÀyil ider. Ve nefis óablara idòÀl iderler. Ve devÀlarıñ fièlin úavì (8) ider ve süddeleri açar ve ebdÀnı óifòider zaómetlerden ve baàirsaúlar rióin zÀyil ider. Ve óıkkeyi¹³¹³ (9) ve cerebi¹³¹⁴ ve úurýóì ve úavÀbiyi¹³¹⁵ ve cüzÀmı ve cünýnı ve vesvÀsı ve bevÀsiri ve şiuÁúı¹³¹⁶ zÀyil ider (10) içmek ile. Ve şışleri ve eàerleri ve nezleleri ve äudÀèì ve äalleyi ve óamreyi ve yaralaruñ yayılmegini (11) zÀyil ider bal veyÀ balsız sürmek ile. Ve mersin veyÀ şarÀb ile úılı uzadır ve siyÀh ider (12) ve sÁúù olmaàın menèider ve kehleleri úatlı ider ve kel olan başıñ úılın inbÀt (13) ider. Bu, mücerrebdır. Ve eger sirke ile óall idüb suèfeyi ve óazÀzı ve dÀ'ü'â-äaèlebi (14) anıñ ile yayúasalar zÀyil ider. Ve göze çekmek ile gözi rýşen ider ve selÀúı (15) ve cerebi ve óarúayı ve kirpikler äalioıàım zÀyil ider ve bevÀsiri äuyı ile ve yılanı seliòa (16) ile bişürüb maúèadın dükeli emrÀøların zÀyil ider ve bevÀsiri isúÀù ider her niçe (17) istièmÀl iderler ise. Ve ol, úamı yaúar. Ve genc olanlara øararı vardır. Ve cigeri fÀsid (18) ider ve mièdeniñ ùabaúÀtından yedi güne degin úalur. Mıãüakì ve aãfer ve gül ve efsentìn ve zaèferÀn (19) muãlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miãúÀle degindir. Ve *bedeli*: Óaøaø yÀ niãfınca efsentìn (20) ve rubèınca zaèferÀn. Ve anıñ Suúuüri'si olanından äayrısın istièmÀl eylesünler.

(21) *äabbÀr*: E't-temrhindi.

[223a] (1) *äaónÁ'*: Bilinmez. İllÀ èIrÁú' da ve Mıãr' da yapılanı aña úarıbdır. Ve aña melýóa dirler. Ve (2) *äänèatr*: Oldur ki küçük balúları alub yÀ büyük balúları ufau úaèè idüb ve üç (3) gün úoyıb ãõñra äuda ve úzda birúaç gün baädursunlar müherrÀ olunca. ãõñra ãÀfi (4) ideler ve götürsünler ve küçük olanları äaóió úosunlar. Cemìesi óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ evvelinde. (5) RuüybÀtı úurudur, baòrı ve úoltuú rÀyióasını zÀyil

¹³¹³ Kelimenin altında *uyuz(?)* olduğu düşünölen bir açıklama bulunmaktadır.

¹³¹⁴ Kelimenin üstünde *uyuz* açıklaması bulunmaktadır.

¹³¹⁵ Kelimenin altında *demregi* olduğu düşünölen bir açıklama bulunmaktadır.

¹³¹⁶ Kelimenin altında *dive yarı* olduğu düşünölen bir açıklama bulunmaktadır.

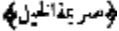
ider ve fÀlice nÀfièdir ammÀ ol, aòlÀù (6) müteèaffin ider ve èaiàş getürür. Zencebil muàlióidir òÀâiyyeti ile ve ke-òÀlik ùatlu şeyler.

(7) äarimetri'l-cedi: Óalezýnda öikr olındı óatta andan maèrýf olana òuffi'l-àurÀb (8) dirler. ZîrÀ andan artıú olmaz.

(9) äarimetri'l-cedi¹³¹⁷: Aña sulüÀni'l-òayl dirler. Ehl-i Undulus úatında ol, bir ottır lüblÀb gibi. (10) ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. AòlÀù-ı lezüceyi ve rebveyi, süddeleri ve sümýmı ve øaèf-ı bÀhı zÀyil ider. (11) Anıñ bögreklere øararı vardır. èUnnÀb muàlióidir. Ve şerbeti: İkiye degindir.

(12) äarâar: Bir óayvÀndır, siñekden büyükrekdir, gölgeye mÀyildir, äavü şediddir, òuäyâÀ (13) úarañlıúda ve evlerde sÀkin olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Eger úurudub ve èadedince (14) fülful ile ezüb içeler úulıncı ve riyÀó-ı àalióeyi zÀyil ider. Ve eger zeytte úaynadub ve úulaàa (15) ùamzırsalar äaàrligi açar. Ve dimişler ki eger úamışa úoyub ve bir kimseniñ òaberi youú iken (16) yaãduàı altına ol kimseye uyúu gelmez.

(17) äaèeter: Sin ve zÀ ile óunur. Anıñ berrisi olur. Yapráuları ince ve siyÀha mÀyildir. (18) Ve bir nevèine zaèteri'l-óimÀr dirler. Ve cebeli olanıñ yapraúları evvelkiden yaãarekdir ve acılığı eúalldır. (19) Ve bir nevèi FÀrisi'dir. Úızıl ve rÀyióası kesicidir. Ve bunlar cemìèan kendü kendülerine biterler ve ammÀ (20) bustÀni olanı niènÀèa beñzer eküb hÀtýrda cemèiderler. Óiddeti az, äuyı ziyÀdededir (21) ve rÀyióası ùayyib. Ve bu envÀèlaruñ dükelisi kesicidir. Çiçegi gök ve toðumı, reyóÀn toðumından [223b] (1) küçükrekdir. Ve úızıl olur. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncüniñ evvelinde. TiryÀúì (2) devÀlardandır. áÀlibÀ aàuları anıñla èilÀc iderler. Ve riyÀóaları ve maàaãı óallider ve fesÀddan ìâlÀó ider (3) eger müshilden òoñra içseler. Ve eger müshilden evvel içseler bedeni óífóider ve äÀfi (4) eylemege müheyyÀ ider. Ve eger sirke ve kemmýn ile bişürüb ve äuyı ile maømaøa eyleseler (5) dişi ve boàaz aàırsın sÀkin ider yÀ zeyt ve kemmýn ile bişürüb ve ùàıran èavratuñ (6) bedenine sürseler bürydetten ve riyÀóodan ve göbegi çıúmadan óífóider. Ve eger bu zeyt ile (7) suèyü eyleseler maàaãıñ envÀèım óallider. Ve ùabióì incir ile rebveyi ve suèleyi ve

¹³¹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında äarimetri'l-òayl (228/32) şeklinde geçmektedir.

èusrı'n- nefesi (8) zÂyil ider. Ve kerefs âuyı ile óÂâÂyı ve èasr-i bevli ve bürýdeti óallider. Ve òavÂâındandır ki (9) sÂyir eüimyi îâlÂó eylemek ve tuòme olmaı ve èufÿnÂtı zÂyil ider muılaúan. Ve eger miálince (10) èunnÂb ile dört miálince áuda bişürüb tÂ rubèi úalınca bedende olan úanı âÂfi ider içmekle. (11) Ve eger úadarınca şeker úarışdurub ve her áabÂóda futÿrına müdÂvemet eyleseler buòÂrı (12) úaèider ve gözi rÿşen ider ve aòlÂùı áelÂáeyi açar. Ve eger bal ile şişlere ve pek şişlere (13) sürseler óallider. Ve âuyı, gözden beyÂøı zÂyil ider göze çekmek ile ve úulaâñ (14) áaâırlıâın açar úamzırmaâla. Ve anıñ saóú olınmışı bal ile nisÂ'a maraøını ve mefÂâılı óallider (15) sürmek ile ve evcÂè-ı virkeyni ve ôahri ke-òÂlik ve didÂnı iòrÂc ider içmek ile ve diş (16) aârsın zÂyil ider çeynemek ile ve iştihÂyı açar. Ve bizri andan aèòamdır şehvete úuvvet virmede (17) ve süddeleri açmada ve yereúÂnı defèeylemede. Ve zaèter aâdiyelerün efèalidir tÂze peynir ile (18) semizlik isteyen kimseye. Ve eger sirkede îladub içseler îalaâı zÂyil ider. Mücerrebdır. (19) Ve gÂh bişürüb âuyın taèúid iderler sükker ile öikr olan nefèalara berÂber olur. (20) Ve yaâı, yaâların efèalidir raèşe ve fÂlic ve nÂfıø¹³¹⁸ için ammÂ anıñ dimÂâa øararı vardır. (21) Baş aârsın getirür. Maórÿr olana sirke muâlióidir. Ve *şerbeti*: Beşe degindir.

[224a] (1) *âıfr*: E'n-nuóÂs yaèni baúır.

âafââf: E'l-òallÂf yaèni sögüd aâacı.

(2) *âaúr*: Ve sîn ile daòı oúnur. Ol, bir yırtıcı úuşlardandır. Ve eyüsi áaruya mÂyil (3) olanıdır. Ve terbiyet eylemeginiñ èilmi gelse gerekdir. Ol, óÂr ve yÂbisdir ikincide. Rebveyi (4) ve suèleyi ve èiúi'n- nefesi zÂyil ider yemek ile. Ve tersi kelefı âÂfi ider sürmek ile ve ödi (5) göze çekmek ile göze áu inmegi menèider.

(6) *âalma*: Bir şey'dür ki eyü elekden geçürüb òamir olınmış ola. Ve eti müherrÂ olduúdan áoñra (7) anıñ áuyında bişürürler ve üzerine azacıú sirke dökerler. Ol, óÂr ve raùbdır ikincide. Eyü úan (8) tevellüd ider ve òalü îâlÂó ider ve iştihÂyı øaèif ider ve cigeri fesÂd ider ve südde (9) tevellüd ider ve gögüsü îâlÂó ider. BÂdÂm yaâı muâlióidir.

(10) *âıll*: Yüzi müstedir olan yılanlardandır.

¹³¹⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *مافير* nÂfıø (229/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *fÂfıø* şeklinde yazılan kelime düzeltilerek nÂfıø şeklinde okunmuştur.

(11) āamā: Bahār zamânında aâacdan çıúan mâddedir óarâretin̄ âalebesi ile. Cemîe-i āamâlaruñ (12) nefei muòtelifdir aâaclarıñ iòtilâfi olmaâla. Ve her biri maóallinde öikr olunur. Ve úaçan ki āamâ (13) öikr olınsa murâd úızıl āamâdır ki èArabiyye ile meşhÿrdır. Ve eyüsi beyâø ve şeffâf (14) olanıdır. Ol, muètedil ve yâbisdir ikincide. Ve Câlîny's'ın re'yi āamâlaruñ dükelisi (15) óârdır. Ol, suèleyi ve öuşÿneti ve gögüs aârısını zâyl ider. Ve eger gül yaâında úavurub (16) yiseler úanı úaèider. Mücerrebdir. Ve andan bir miâúâl bir vaúıyye yaâ ile her gün bir haftaya (17) degin yeseler úanı óabsider her nice olursa. Ol, devâları ılâlâó ider ve óiddetlerin (18) keser ve öuşÿneti ve bevâsiri ılâlâó ider ve bögrekleriñ øaèfını ve hizâli ke-òâlik. Ve eger yumırdanıñ (19) beyâøından óall ideler óarúati'n-nârı óallider. Ve eger gül âuyında óall ideler göz aârısının (20) ve kirpikler âaliöligin ve selâúı ve cerebi sâkin ider. Ol, suèfeye muøırdır. Ketire anıñ (21) muâlióidir. Ve şerbeti: İki miâúâle degindir.

[224b] (1) āamâu'l-balâú Maèdenisi vardır. Óumreye mâyildir. Eger ele sürseler úına gibi (2) eli úızardır. Ve Óekim Dâvyd dir ki bizim diyârımızda óınnâ-i Úureyşî dirler. Ve èamelisi olan kedân (3) balâúıñ úlaşesinden ve cülydüñ yelmekinden útarlar yâ āabr ve anzarÿt ve dem-i aòaveyn (4) ve āamâ-ı baîam ki cemîean berâber idüb ve aâl-ı mercân ve zâc her birinden geçenlerün birisiniñ (5) niâfınca ke-òâlik bişÿrmek ile útarlar. Ve cemîesi óâr ve yâbisdir üçüncide. Yaraları úurudur sürmek (6) ile ve şişleri óallider. Ve âoirkisi behaúı úaèider. Mücerrebdir.

(7) āanavber: Erkegi tenÿb didükleridir. Ve dişisinin immâ yapraúları ince ve óabbı (8) āaàirdir. Ol, úaøem-i Úureyşîdir yâ büyükdir ve müstaül min-óayâü'l-èirú. äoñra ince olur (9) bir nouúaya degin. Ve ılâúı olınuúda bu, murâd olunur. Ve yapraúları bir zamâna maòâyâ (10) degildir. Bel dökilür ve yine çıúar dâyimâ. Ve aâacı ââyetle büyük olur, iki yüz yıla (11) degin úalur. Ve āanavberiñ eyüsi yeñisi ve beyâøı ve aâr olanıdır. Úuvveti bir yıldan ziyâde úalmaz. (12) Óârdır ikincide ve raübdır ikincide yâ evvelkide. Fâlici ve laúveyi ve raèşeyi ve òaderi ve kezâzı (13) zâyl ider muúlaúan. Ve yereúanı ve istisúâyı ve óabs-ı faøalâtı ve øaèf-ı kelâyı ve meâneyi ve ballÿü ile (14) ruiÿbâtıñ seyelânın ve óaâyı ke-òâlik zâyl ider. Ve bÿrydetten olan bevâsiri ve mefâalı (15) øaèif ider. Bel zâyl ider ve iştihâları açar ve taóriklendirir

tecribe ile. Ve aâacımñ ùabîdi (16) aèyËy₁ ve taèb₁ zËyil ider niçe istièmÀl olursa. Ve èarú₁n rËyíóasını ve èufÿneti úaèèider (17) ve istiròËy₁ ve terheli ke-òÀlik. Ve aña cülÿs eylemek maúèad₁ ve şışleri şËfi ider ve ruÿybËt₋₁ (18) fËsideyi ãËfi ider. Ve eger ãanavberi bal içine úosalar çou₁ zamÀn úalur ve nefèi (19) ziyÀde olur, òuâyËÀ mebrÿdeyn için. Ve úışda ol, gögüsüñ efêal devÀlarındandır (20) ve ciger ve bögrekler maraølarına nËfièdir. Ve duòÀn₁, küòúllerüñ eyüsüdür kirpiklerüñ (21) óífo₁ için ve gözi rÿşen eylemede ve selËú₁ ve cerebi zËyil ider. Ve sËyir eczËs₁ şÿbeşiniñ [225a] (1) yerin útar nËr₋₁ FËrisi gibilerde. Ol, maóÿreyne muøırdır. Sikencübün anıñ muâlióidir. Ve anıñ (2) şiresinden içmek üç ve óabbından on ve ùabîdinden bir vaúıyye ve ãamàmıñ beyËn₁ (3) öikr olınsa gerekir. ZirË anıñ ile meşhÿrdır.

(4) *ãandal*: Bir aâacdır ki ãin'de ve Tenÿb ùaàalarında olur. Cevz aâacına benzer. Yemişi (5) óabbete'l-òaeèÀ èanËúidi gibidir. Bunıñ bir nefèi bilinmez. Ve yapraúları ol devÀlardandır ki úuvveti (6) otuz yıla degin úalır. Eyüsi beyËø olub maúËãiri ile meşhÿr olanıdır úaçan ki yumşau₁ (7) ve yaalu ola. Ve bir nevèi daði vardır ki ãaru ve óafıfdir. Bunıñ bir óayrı youúdır. Ve beyËø (8) olanı bËriddir üçüncide ve úızıldır ikincide. Ve úile bi'l-èakis. Ve iki nevèi yËbisdir ikincide. (9) ÒafauËn₁ ve mièdeniñ óarËretini ve cigeri ve óËr[r] ısıtmayı menèider içmek ile ve sürmek ile, (10) mièdeyi úav₁ ider ve fesËd₋₁ eèimeyi menèider ve úulaàa ve aâız yaralarına sürmek ile. Ve nezle-(11)-leri óabsider ve baş aarısın sËkin ider yarısınca èanzarÿt ve yumırdanıñ beyaøı ile ve úızılı (12) olan zeybaú yaàı ile bedeni kav₁ ider ve aèyËy₁ menèider. Ve èalÀ-haòË eger ãandalı buruna sürseler (13) óarËreti taórik ittirir bÿrÿdeti ile mesËmËt₁ keâif eylemek için. Ve edviye-i kibËre idòÀl (14) iderler. Ve ricle ve úarè ile niúrisi sËkin ider. Ve ãavüa øararı vardır. NebËt muâlióidir. Ve (15) şehvete ve bËha øararı vardır. Bal anıñ muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúAle degin. *Bedeli*: Nıáfınca kËfÿr.

(16) *ãana'l-veber*: Ol, úurãaldur ki Yemen'den getirürler. Anda maàaralarda bulunur. Ve aãlında (17) iòtilËf olınmış. Nitekim deve bevlinde öikr olındı. Ol, óËr ve yËbisdir üçüncide. (18) Yaralarıñ bitürmesine ve úaèè-i deme tecribe olınmışdur. Ve eger aşaaadan bile götürsünler (19) óamli úaèèider, bevËsiri øaeif ider ve şışleri óallider bal ile sürmek. Ve eger (20) bedende meká eylese yara ider. Gül yaàı muâlióidir.

(21) äänÄr: E'l-çınÄr.

äahr: E'r-rummÄn.

äahbÄ: E'l-òamr.

[225b] (1) äyf: Ol, dört ayaúlu óayvÄnlarda olan yün didükleridir. MÄddesi veberden (2) ziyÄdedir. Ve úldan eksük, birbirine dolanur. Ve elvÄni muòteliftir. Ve eyüsi úzılı, ãõnra beyÄøi. (3) Ve cemièsinden ısıcaú olan siyÄhidir. Ol, óÄrdır üçüncide ve àayrısı ikinciniñ evvelinde. (4) Cemièsi yÄbisdir. Ve efèali cevZAda úrúlanıdır. Bedeni ısıcaú útar. Ve äyfiñ geymesi istisúÄya (5) ve terhele ve şışlere nÄfièdir. Ve úzıl olan şirÄya¹³¹⁹ nÄfièdir. Ve eger bir kimse semizlik ve bedeni (6) yumşau olmasın isterse geymegini ictinÄb eylesün. Ve eger yaúub ve yayúasalar óikkeye (7) ve cerebe¹³²⁰ ve úurýóa nÄfièdir ve gözi iälÁó ider. Ve eger zifte yÄ úairÄna batursalar, (8) ãõnra yaúsalar yaraları ve şüüýú etlendirir. Mücerrebdır. Ve baèøısı öikreylemiş, úaçan ki (9) yaralara ve şüüýúa doldursalar téz etlendirir. Ve eger gül yaai ile iäladub ve şışlere (10) úosalar óallider ve köpek iáırmasın iälÁó ider. Ve eger òamrı úzudurub ve äyfi içinde (11) iäladalar ve her ne gýne pek olan şeylere úosalar óallider. Ve úanı úaièider. Mücerrebdır. (12) Ve òavÄããındandır ki úaçan boyanmış ipden bir euøva baèlasalar aèyÄyi ve şışleri (13) menèider. Ve ne úadar elvÄni ziyÄde olursa nefiède esraèdir. Ve baèøısı bu menfaèati (14) şarısız öikreylemiş. Ve baóriñ äyfi bir şeydir ki iki başlu äadefden çıúar (15) Maàrib'iñ intihÄsında. Úanı ve ishÄli úaièider. Mücerrebdır.

(16) ävür: Şevender.

(17) Óarfi'ê-êÄd

(18) ëa'ır: Ol, úoyun didükleri óayvÄndır ve bereketlü olduãından (19) şöhret bulmuşdır. Ve evlÄsı beyÄøidir ve óarÄreti çou olan siyÄhidir lÄkin (20) eti beyÄødan evlÄdir. Ve úoyunıñ eyüsi semizi ve yünü çou olanıdır ve iki yıldan (21) tecÄvüz eylememiş ola. Ve dört yıldan tecÄvüz eyleyeni kem olur. Ve üzüm zamánında [226a] (1) mevlýd olanı emrÄø-1 keaireye tiryÄúdır, òuäyÄã óaär-1 bevlle ve bögrekler øaèfına. Ol, sÄyir (2) etlere göre muètedildir ve óadd-i òÄtında óÄrdır ikincide ve raùbdır

¹³¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şerÄ (230/35) şeklinde geçmektedir.

¹³²⁰ İki kez tekrar edilen ve cerebe ifadesinden biri silinmiştir.

üçüncüniñ evvelinde yÀ (3) ikincide. áıdÀsı eyüdir. Bedeni ãÀfi ve semiz ider ve úuvvet virür, òuãÿãa kaèk ve bÀdem (4) ile bişürmesi. Ve eger bir kimse¹³²¹ eti müherrÀ olunca bişirseler ve azacıú sirke ve bal ile (5) çÀşni virseler ve áuyın içmege iútiãÀr eyleseler bedene àÀyetle úuvvet virür. Ve àaşÿi (6) ve òafauÀnı ve hizÀli zÀyil ider. Ve eger bir kimse kebÀbıñ yemesine müdÀvemet eyleseler aèøÀsı (7) úavı olur. Ve òamir ile yemesi semiz ider ve bedeni úavı ider lÀkin tuòme ve südde tevellüd ider. (8) Ve döğüleni úurã idüb, iç yaàında yÀ áaru yaàada úavurub nÀúihini ve ishÀl ehline (9) nÀfièdir. Ve téz haøm olur. Ve àıdÀsı çoúdur. Ve cigeri úavı ider. Ve anıñ eyüsi (10) gerdÀna úarib olanıdır ve ödi eãerleri cilÀ ider sürmek ile ve göze çekmek (11) ile ve úanı óıkkeyi ve cerebe zÀyil ider. Ve eger miálince fúvve ile saóú idüb ve birúaç gün (12) taòmir olunca úoyub boyada úurmızı işin işler úaçan ki anıñ gibi işledeler. Ve zibli (13) şışleri óallider ve yaraları bitürür ve istisúÀya nÀfièdir. Ve dırnaàımın küli (14) ishÀli ve úanı úatèider muúlaúan. Ve derisin áoyduúları zamÀnda eger maèÿÿba (15) çulãasalar elemin zÀyil ider ve bögreklere nÀfièdir. Ve iç yaàı sueleye ve gögüs aarısına (16) ve èiúi'n-nefese [nÀfièdir] úaçan ki ısıcaú iken içseler. Ve ol, bedeni áaúıl ider ve maóÿÿr olana (17) kesel getirür. Ve ùàèÿn zamÀnında istièmÀli cÀyız degildir. Ve dimÀàı Àdemi belid (18) ider ve nisyÀn getirür. ZirÀ óayvÀnıñ idrÀkı azdır. Ve øararı dimÀàında ve baàursaúlarında. (19) Sirke ve bizrler bunıñ muãlióidir.

ÈÀl: E's-sidr.

(20) Zabèa: Maèÿÿf bir óayvÀndır. Aña èarcÀ dirler yaèni aúsaú dimekdir elleri (21) úiãa oldıai için yÀ aalında èarcÀdır yÀòÿd kendüsini èamden aúsÀdır óatta [226b] (1) úurt ve köpek aña ùamaè ide ve bu óile ile ol anları avlaya. ZirÀ anlarıñ etin (2) àÀyetle sever. Ve bu ism öekerine ve ünãÀsına ıúÀú olunur yÀòÿd ancaú ünãÀya ıúÀú (3) olunur. Ol, bir úorúak óayvÀndır. Ve gözinde olan áarulik àayrı óayvÀnda olmaz. Ve òavÀããıdur ki (4) aàacdan ve óanòalı görmekten àÀyetle úorúar. Ol, óÀrdır ikincüniñ Àòirinde ve yÀbisdir (5) evvelinde. Tecribe olunmışdır. Ve eger anı zeyt içine úosalar ve cemìèsin müherrÀ olunca (6) bişürseler vecaè-ı mefÀãıla ve ôahre ve nisÀ'aya ve niürise nÀfièdir. Ve anıñ ödi (7) gözi rÿşen ider göze çekmek ile. Ve eger nuóÀsda bÀdem yaàı

¹³²¹ İncelenen metinde kelimenin üzeri çizilmiştir.

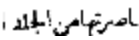
ile úosalar èatiú (8) olunca ve istièmÀline müdÀvemet eyleseler gözden beyÀøı úalèider. Ve dimişler ki úasıàından (9) tecÀvüz eyleyen cildi¹³²² úaçan ki yaúub¹³²³ aşıàadan bile götürseler ibneyi úaièider. Ve eger bir kimse (10) anıñ àaà elin bile götürse beyne'n-nÀs maúbýl olur. Anıñ cildiniñ üzerine oúurmaú (11) ibne tevellüd ider lÀkin àÀbit olmamış. Ve eger başın gögercin burcına úosalar anda (12) gögercin çou gelür. Ve anıñ yanmış úılı úanı úaièider ve ödi aalan eti ile (13) kelefî zÀyil ider. Ve dimişler ki eger àaà gözün birisiniñ òaberi yoà-iken yaàduàı altına (14) úosalar uyúuyı ol kimseden menèider. Ve anıñ etiñ yeyen eger fatúı íársa berî olur. (15) Ol şaru ile ki yedügi günde òÀurına getüre. Ve eger úanın içseler cünýndan berî ider.

(16) Zabb: Verl ile ceröyn mÀ-beynindedir. Ve baèølar dimişler ki ol kendüsi (17) cerdündır. Ve àaóió olan oldur ki anıñ cirmi ekberdir ve àaruligi ziyade ve úuyruàı (18) úiàa ve òaşindir ve derisi úatır ve eşek derisine benzer. DebÀà olduúdan¹³²⁴ àonra beràÀl (19) dimek ile meşhýrdır. èIrÀú nevÀóisinde çou olur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Eger şau[ú] (20) idüb aàulu yaraya úosalar ceòb ider ve peykÀnı ve dikenî ke-òÀlik çúarur. Ve tersi ceröyn (21) tersinden aúvÀdır beyÀøı úalèeylemede. Dimişler ki eger cildin yaúub bir èuøvı ki [227a] (1) kesmek dileseler, anı sürseler kesmeniñ elemin idrÀk eylemez. Ve anıñ maóryreyne øararı vardır. Baúl (2) ve sirke muàlióidir.

Øabr: Cezer-i berri.

(3) èaóÁó: èÀêiñ fetói ile bir dikenlü aàacıñ yemişidir. Yemen'den ve ÓicÀz'dan gelür, şeffÀf (4) úitèalardır, óumreye mÀyildir. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Ve úaçan ki yaralara úosalar zÀyidÀtı zÀyil ider (5) ve bitürür. Ve eger bal ile èacın idüb terhele ve bÀrid şişlere úosalar zÀyil ider. Ol kettÀnı (6) ve esbÀbı àÀbyndan ziyÀde àÀfi ider ve ammÀ èÀêiñ kesriyle ol, şey'iñ ismidir ki yırtıcı (7) cÀnverleri anıñla aàularlar. Nitekim MÀlÀyesaè'da dimiş.

(8) Øary: Yemeni aàacdır ballýü gibi. illÀ yapraúları dikensizdir ve àalúımları óabbeti'l-òaeÀÀ salúımlarından (9) büyükrekdir. Ve bu aàacı, bu àınÀeatıñ ehli àÀlibÀ bilmezler. Ve àaóió olan ol, kemkÀmdır. Ve àamàı e'l-Àn (10) óaàalbÀn-ı cÀvi dimekle

¹³²² Bu ifade metnin Arapça nüshasında "cildi yakarsa" (231/34) şeklinde geçmektedir.

¹³²³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹³²⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

maèryfdır. Ol, óÀr ve yÀbıdır üçüncide yÀ yÀbıdır evvelkide ve úÀbıdır. (11) Dili yaúar, úulaàa ve aàız aàırısına ve gögüseye ve suèleye ve maúèada ve tenÀsül ÀlÀtına muúlaúan nÀfièdir. (12) Ve anıla yayúanmaú bedeni úavı ider ve úılı dökülmeden alıúor ve pek olan şeyleri (13) óallider. Ve áamàı áamàlarıñ eyüsidir min-óayáü'r-rÀyióa. Ve eyüsi beyÀøı ki úızıla úarışıú (14) ve rÀyióası úayyib olanıdır Áteşe bıraúduúları zamÀnı. Ve mıâtiaki ile kendüre ve áamàa (15) áaşş olunur. Úaçan ki nuòÀlede bışürüb ve cÀvi fuâyâlarına birúaç gün baådursalar, (16) áoñra götüreler ve farú olunur duòÀn ile. Ve ol, úalbi úavı ider ve nefis¹³²⁵ buòýrlamaú (17) ile ve lüáaeyi úavı ider çeynemek ile ve nezleleri óabsider sürmek ile. Ve bu aàacıñ dÀnesi (18) úaçan ki çegneseler başı áÀfi ider ve yaàı úadım rióleri óallider.

(19) Zariè: Bir ottır ki yapraúları müstedir ve mücevvedir, deñiz kenÀrlarında bulunur. (20) ÓÀr ve yÀbıdır ikincide. Úabiòı mefÀãılı sÀkin ider üstine dökmele ile. Ol, óıkkeyi (21) ve cerebi zÀyil ider sürmek ile. Ve dimişler ki yarayı etlendirir.

[227b] (1) Zaryèi'l-kelbe: E'z-zaúým.

èırsü'l-èacýz: E'l-óasek lâ-e's-saèdÀn (2) nitekim tevehhüm eylemişler ki.

èarab: RÀnıñ taóriki ile baldır ve sükyınıyla úunfid.

(3) Zarè: ÓayvÀnÀtta olan südiñ yeridir ki¹³²⁶ anıñ cild eti[ni] yemede óayr youúdır.

(4) èıfdaè: Ol, meşhyrdır. Úuvveti bir yıla degin úalur úaçan ki áudan ayırırlar ise. İbrisim (5) úurdu gibidir. Ve anıñ berrisi ve baórisi olur. Yeşili cemìè envÀèımdan kemdir. Ol, bÀrid (6) ve yabıdır üçüncide yÀ yÀbıdır evvelkide. Yeşil olanıñ tek dimÀamıñ küli bedende olan (7) tikenı ceób ider sürmek ile ve yaraları etlendirir ve aúan úanı úaèıder. Ve eti sümm-i úÀtildir. (8) Hiç¹³²⁷ èilÀcı youúdır, illÀ úuáamaú¹³²⁸. Ve tiryÁúları ve maèa-òÀlik az olur ki istisúÁya ve mefÀãıla (9) uàradır. Ve dimişler ki eger anı iki máf idüb bir máfın güneşde úurudsalar ol, (10) sümm-i úÀtil olur. Ve bir máfın gölgede úurudsalar aña devÀ olur. Ve úanı úıl çıúumasın (11) menèider ve iç yaàı èuøvı

¹³²⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بِسْرَ النَّعْسِ "Ferah bulur." ifadesi vardır.

¹³²⁶ İncelenen metinde şeklinde geçen satır, metne anlam verebilmek için, *südiñ yeridir ki anıñ cild etini yemede* şeklinde okunmuştur.

¹³²⁷ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹³²⁸ Cümle, *ilacı illa kusmaktır*, şeklinde düşünölmüştür.

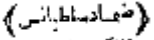
yanmaúdan ófôider. Ve bu, àayr-i maèlymdır. Ve dimişler ki (12) ol,¹³²⁹ ve elvÀnı taàyır ider.

(13) ZamÀd: Bunı iòtirÀè iden kimse BouúrÀu imiş. Ol, èibÀrettir. àu ile bir şey'i muókem (14) úarışdurmaúdır ki aalı ola bal gibi veyÀ èÀrıóı ola zeyt ve sirke gibi. Ve bu aüliyye mürÀdifdir (15) veyÀ aüliyeden aóaađır yÀ mÀ-beynlerinde èumým ve òuäyâ vardır. Nitekim úavÀninde muúarrer (16) olındı. Ne bunlarıñ istièmÀli devÀlardan kerÀhiyet eyleyenler için yapılmışdır ki yemek ile (17) devÀlarıñ işin işleye. Bu, bir sırdur ki aaleb-i eübbÀ kütüblerinde yazmazlar. Ve bunlardan (18) öikr olınanıñ ekæeri müleyyinÀtı ve muóallilÀtdır.¹³³⁰ Ve murÀd olınan bu degildir. Bel murÀd (19) olınan tenÀvül olınan terkiblerüñ àÀyet menÀfièin istifÀ ider. Pes müteøammındır talüfe (20) ve taóliye ve keáfete ve taúüèe ve tanøice ve teskine ve àayrı şeylere. Ve ol, mülýkidir (21) bi'õ-õÀt úaçan ki úÀnyñ ile istièmÀl ideler. Pes sirkeyi ruiýbet için iderler ve küli [228a] (1) yübyset için eger óarÀreti anlar ile mevcýd ola. Ve bal ve zeyt bunlarıñ èaksinedir. (2) Ve bunlarda sinn ve bilÀd ve fuäyl rièÀyet olına ve terhel ve istisúÀ tecfifiñ ziyÀdesini (3) ve èaksleri ve àayr-i õÀlik. Ve ol şey ki øamÀd olub vaøe olınmış suluÀnis¹³³¹ imiş (4) yaèni türmüs. Ol, aólÀu cemìean iòrÀc ider külfetsiz ve edviye-i kibÀrıñ işin işler. (5) Ve ãanèatr: Oldur ki türmüsden istedügiñ úadar ve óanôal niáfınca ve óall olınmış (6) incü èøsrince ve kevkeb òumsınca. Cemìean saóu idüb ve muókem bişürüb ve süd ile birbirine (7) mezc idüb ãoñra götürsünler burun ucına ãafrÀ için ve memelere úan için (8) ve baına úomaú balàam için ve virkeyne sevdÀ için ve óakkeylemekden ãoñra úademeyn emrÀøına (9) sifli için. Ve bunda daði sinn ve zamÀn ve mekÀnlar rièÀyet olına. Bu, bir sırr-ı belàadır. Óıfô (10) eylemek gerek. Ve istisúAda ãaa cÀnibi rièÀyet eylemek gerek ve ùóÀlde ãol cÀnibi. Ve øamÀdıñ kemi (11) oldur ki ãairiñ ödi ve bal ve naürýn ve zeyt ve øaómü'l-óanôal ve zerniòden yapalar.

(12) ZamÀd: Üabibiñ ãınÀeatindendir. Ekle-i slèiyyeyi ve òabiâ yaraları içündür. ãanèatr: (13) Nýre, aúÁúıyÀ her birinden altı; úalaútÀr-ı muóraú dört dirhem; zerniò-i aómer ve aãfer her birinden (14) iki dirhem. Óall ve lisÀni'l-óamel áuyı ile bişirsünler.

¹³²⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta راسطة الانسان "Dişleri ıskat eder." (232/31) ifadesi vardır.

¹³³⁰ Kelime şeklinde hareketlenmiştir.

¹³³¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında øamÀd-ı SultiyÀnis (233/6) şeklinde geçmektedir.

(15) ZamAd: Şişleri ve óÂr āalĀbĀtı óallider. Ve āanēatr: Bişmiş nĀr úabuāi sirke ile (16) saóú eyledükden āoñra ve summĀú ve óayy-1 èĀlem berĀber ùyn-1 Ermeni, küsfere āuyı her birinden (17) birisiniñ mĀfınca; kĀfÿr istedükleri úadar. Gül āuyı ile èacın idüb istiēmĀl ideler.

(18) ZamAd: MefĀĀil ve niúris aārıları içündür. āandalıñ iki nevēi, ikli her birinden (19) on dirhem; mĀmeyāĀ beş; aúĀúıyĀ iki; zaèferĀn ve bir nüsòada afÿyn, lifĀó her birinden (20) iki dirhem. Bunlar óĀrlarda mücerrebirdir. Ve eger bĀrid olsa āandalıñ yerine ferbiyñ (21) ve cend-i bĀdester úosunlar ve mĀmeyāĀ yerine suōĀb ve óabbü'r-reşĀd ve zeyt-i èatiú úosunlar. [228b] (1) Ve bĀúisin óĀli üzre úoyub taÿyir itmesünler.

(2) ØamAd: FeyāĀÿris'iñ iötirĀèidir. İstisúĀya ve mĀ'ü'l-aāfere ve ciger øaèfina (3) ve mièdeye ve raómlere nĀfièidir. Ve āanēatr: ZÿfĀ-i raüb otuz dirhem; şemè yigirmi dört dirhem; (4) zaèferĀn, baù ve úaz ve ìavuāiñ iç yaà her birinden on dirhem; āabr, meyèa-i sĀyile, (5) muúl-1 ezraú, Āşau, miāükì her birinden sekiz dirhem. Mücerrebirdir.

(6) ZamAd: EvcĀè-1 baına ve āadra ve cenbeyne nĀfièidir. Şemè yigirmi dirhem; şaómı'l-(7)-baúar on altı dirhem; yaà on iki; zÿfĀ-[i] raüb altı; èalek-i baüm erbaèa. Ve eger èiúi'n-(8)-nefes olsa kerneb ve āiàiriñ aóşĀsı ve óible her birinden beş dirhem iøĀfe olunur.

(9) ØamAd-1 úarsüaliyyis: Yaèni raèyi'l-óamĀm. FĀlice ve laúveye ve şauúúaya ve vecaèe'l-(10)-isnĀna nĀfièidir başa úomaú ile ve rióe úarına úomak ile ve èasr-i bevlè meāĀneye (11) úomaú ile. Ve āanēatr: Zerneb úurú dirhem; şemè sekiz dirhem; rĀtiyĀnec beş; (12) raèyi'l-óamĀm iki dirhem.

(13) ØamAd: İshĀli ve istiüĀúı úaèèider, mièdeyi ve cigeri úavè ider.¹³³²: (14) Bişmiş kaèk beş miāúĀl ve dört fiúĀóı'l-kerm, Ās yĀ Āsıñ óabbesi, tamĀm tüffĀó (15) her birinden dört miāúĀl; aúĀúıyĀ, óaøaø, kündür, sĀú-1 zaèferĀn, miāükì her birinden iki (16) dirhem; mür bir dirhem; kĀfÿr mĀf dirhem. Ve eger ishĀl úavè olsa şeb ve èafaā (17) bir miāúĀl ziyĀde olınsun. Ve eger øaèf-1 ciger olsa lĀden iki dirhem ve ìalaàda ve (18) úanda cülnĀr dört dirhem ve zaòire ki bürÿdetten ola, suèd, miāükì yedi aúĀúıyĀ, (19) dem-i aòaveyn nemmĀm bedeli ve maàaā şedid olsa nĀn-ò`Āh fiúĀó bedeli, üzüm aàacı,

¹³³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta {*كينيوز*} ve āanēatrı (233/28) ifadesi vardır.

cÅvres¹³³³ (20) ki úavurulmuş ola, Åsıñ bedeli, úısr-1 utruc tüffÅóıñ bedeli ve eger ishÅl olmaz ise åabr yarım (21) vaúıyye. Cemièsin Ås åuyı ile yoàuralar ishÅl ve øaèf-1 miède içün, bÅdem yaàı ile àayrısında.

[229a] (1) *ØamÅd*: Úalaàı ve pek şışleri óallider. Ve *åanèatr*: Tın, cevz, daúú óummuã (2) ve fýl ve türmüs ve bizr-i kettÅn cemièan berÅber; Åşú, muúl-1 ezraú, óılbe her birinde birisiniñ (3) yarısınca. Eger bürýdet olsa sünbül ikلیل bÅbyñec her birinden birisiniñ rubèinca ziyÅde ideler.

(4) *ØamÅd*: èAåablar ve åadr ve kesr olanlar içündür. Ve *åanèatr*: Şaóm-1 òınzır ve dücÅc, (5) muòò, sÅúı'l-baúar cemièan berÅber idüb nişÅ'ayı içine bıraúsunlar òamir olunca, åoñra istièmÅl (6) eylesünler. Ve fatúda edhÅnı haöfeylesünler ve yerine serv, cevz, varaúa¹³³⁴ ve èafã, aúÅúıyÅ ve balú (7) ütúalı. Ve bunıñ øararı youúdur. Ve bir nüsoada yazılmış ki fatúda kündür, anzarýt, mürr (8) ziyÅde eylesünler ve kesirde muàÅã-1 eşrÅs, óuümì, ùyn-1 Ermeni, mÅş her birinden úadre'l-óÅce. (9) ZirÅ bu maóalde vezn şarüdegildir.

(10) *ØamÅd*: Remede ve óÅr nezlelere nÅfièidir. Ve *åanèatr*: Varaú-1 hindübÅ, daúú-i şaèir (11) gül yaàı ile èacın idüb ve gÅh hindübÅyı baúla tebdil iderler ve gül yaàın yumırdamıñ (12) beyÅøına. Ve gÅh olur ki cemièsin cemèiderler óarÅret müşetedd olduúda. Ve eger uyúu (13) murÅd olınsa anıñ ile zaèferÅn ve bizr-i benc ve òas ve afyñn úarışdururlar.

(14) *ØamÅd*: BÅrid vecaèlara nÅfièidir. ZaèferÅn, zarúı'l-òa[ú]üf¹³³⁵, duòÅne'l-bestec, mürr, (15) rÅziyÅnec åuyı ve èuãÅre-i ikلیل ile èacın ideler. Ve bu, eyüdir àÅlibÅ göz aarısına ve òulmete (16) ve cerebe ve óıkkeye sürmek ile ve ùamzırmaú ile. Ve gÅh baórıñ zebedi ziyÅde olunur. Ve taãrifde (17) meökýrdur ki eger bal ile olsa beyÅøda eyü olurdu. Ve bu, mücerrebdir. Ve bu didügi (18) íótimÅli úutar ki yeñisinde ola.

¹³³³ Kelimenin noktası unutulmuştur.

¹³³⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında . varaúa (234/3)şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *dureúa* yazılan kelime düzeltilerek *varaúa* okunmuştur.

¹³³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında zerúü'l-òaiüf (234/9) şeklinde geçmektedir.

- (19) *ØamÅd*: äÄóib-i ŞifÅ dimiş ki ol, mücerrebirdir ishÅli úaièeylemede. CÅvres (20) yigirmi dirhem; kündür, verd, Ås, kaèk her birinden on dirhem; arpa unı beş dirhem. (21) Sefercel åuyı ile òamir idüb yÀòyd bişüreler.

[229b] (1) *ØamÅd*: Dişleri óallider ve óumiyyÅtı ve lehibi ve èaiüşı ve vecaè-ı mefÅailı ve óarÅretten (2) olan şeyleri zÅyil ider. Ve *äänèatr*: BeyÅø ve úızıl åandal ùyn-ı Ermeni, bizr-i óuümi (3) her birinden beş dirhem; zaèferÅn iki; afyñ bir. Küsfere åuyı ile yoàuralar.

(4) *ØamÅd*: BÅrid maraølara ve åayrısına nÅfièdir. Óuümi, iklimelik, bÅbýnec, bizr-i kettÅn, (5) zaèferÅn, suøÅb, òardal her birinden beş dirhem. Bal ve azacıú úairÅn ile òamir ideler.

(6) *ØamÅd*: ÚavÅbi ve eáerleri içündür. *äänèatr*: ÚurdumÅnÅ, mivizec her birinden (7) on dirhem; noòyd, keci úayà¹³³⁶ her birinden altı; aål-ı sýs, kebrit her birinden beş.

(8) *ØamÅd*: Pek şey'leri ve şişleri ve terheli óallider ve mièdeyi úavi ider. Ve *äänèatr*: (9) EürÅfi'l-kerim, laómi'l-úasab¹³³⁷, zaèferÅn, maãüakì, Ås. ŞarÅbıla yoàuralar. Ve gÅh olur ki (10) mým ve Åşú ve zeyt ve kehrübÅ ile merhem iderler.

(11) *ØamÅd*: MefÅail èilletleri için nÅfièdir. Ve *äänèatr*: åanavber, şeme, Åşau, (12) sýsen, raàve-i bevraú, muúl, cÅvşir, zaèferÅn ve bence'l-kýr, úna, óılbe, dühn-i óinnÅ.

(13) *ØamÅd*: Ünáeyeynde olanı óallider. *äänèatr*: Muúl, Åşau, meyèa-i sÅyile, (14) daúú-i bÅülü, şaèir, óılbe, meybüötec¹³³⁸, dühn-i sýsen ve åu àiàırımñ aóşÅsı ziyÅde olma. (15) ve uãyli'l-kerneb ve suèd ve fatúda cevzi's-serv ve èades ve èafã ve mür ve åamà (16) ve merzencýş, aúÁúıyÅ, kündür ziyÅde olunub şarÅbda óall ideler. Ve kemmýn ile (17) yemege müdÅvemet eylemek ve zanbaú gibi [ile] iólile ùamzırmaàla ve fatúlarda misk, cindbidester (18) ve ferbiyñ ile.

ØamirÅn: Dimişler ki ol, fýtencdir.

¹³³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “keçi tersi” (234/18) şeklinde geçmektedir.

¹³³⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında laóÁü'l-únab (234/19) şeklinde geçmektedir.

¹³³⁸ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

(19) *Óarfí'ù-ùÀ*

(20) *ÙÀlisúar*: Bir ottır ki arø[da]¹³³⁹ yaàmurdan ãoñra biter. İnce yapraúları (21) olur. Pek ve ãaru ve muòauàatadır ve úuruduúda birbirine yapışur. Ol ecilden [230a] (1) øann iderler ki ol besbÀse didükleridir. Ve baèølar dimişler ki ol zeytýn-ı Hindí'niñ (2) yapraàıdır. Ve bu àalaúdır. ZirÀ Hind'de zeytýn olmaz. Ve bu úavl andan aèebdür ki dimişler ki (3) ol týt aàacınıñ kökleridir. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Úanı óabsider. Ve ruüybÀtı (4) ve bevÀsiri úaèeider içmek ile ve sürmek ile. Ve aàzıñ àÀlib aarılarna ve dişlere ve úulaàa (5) nÀfièdir. Úaçan ki sirke ile bişürseler ve aàza útsa ve ol kemiklere øararı vardır. (6) SebistÀn muàlióidir. Ve *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve *bedeli*: İki aúlüüünce kemmýn ve nıáfınca ibhül.

(7) *ÙÀvÿs*: Bir Hindí úuşdır. ElvÀn-ı óaàenesi olur ouãÿãÀ erkegi olan[ıñ]. Ve dirler ki (8) ol ayaúlarına baúduúda àamàin olur. ZirÀ ayaúları siyÀh ve levnine muòtelifdir. Ve erkeğiniñ (9) úuyruaı bir øirÀèe úadarı uzanur. Ve ùÀvÿs yigirmiye degin yumurtlar. Ve úurú günden (10) yavırú çúúar lâkin yavırılarınıñ úuvveti kÀmil olmaz, illÀ üç yılda¹³⁴⁰. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ (11) Àòirinde. Eti úuluncı ve riyÀó-ı àalióeyi úaèeider. Ve mefÀãılı sÀkin ider. Ve ödi anzarÿt ile beyÀøı (12) úaèeider. Ve anzarÿtsiz baınayı ve dÿsentÀryÀyı zÀyil ider içmek ile. Ve başda olan (13) keli ve eàerleri zÀyil ider sürmekle. Ve tersi eàerleri úaèeider ve àÀfi ider. Ve eger tüyin (14) yaúub yaralara úosalar yaraları etlendirir ve dişleri cilÀ ider. Ol, geç haøm olur. Ve mizÀcı (15) kemdir. Ve óarÀreti şediddir. Sirkede bişürmek ıãlÀó ider ve súdde tevellüd ider. (16) Ve gÀh olur ki óıkke tevellüd ider. Bizrler ve buúÿl muàlióidir. Ve òavÀããındandır ki şehveti (17) taórik ittürür. Ve kemigi kelefı berı ider ve úanı sirke ve anzarÿt ile úuryóı zÀyil ider.

(18) *ÙÀliúÿn*: NuóÀsda, fÿlÀd gibi anı èilÀc ile úutar. Ve *ãanèatr*: Oldur ki (19) eridüb ve àiàır sidiginde söndürüb ve gÀh olur ki anda yeşil uşnÀn birúaç kerre (20) bişürürler ve gÀh olur ki bir miúðÀr úurşun úarışdururlar. Aña nuóÀs-ı àini dirler. Anıñ (21) óarÀreti ve yübÿseti şediddir. Evvel-i àÀliæe ilóÀk ider. Ve eger andan maúÀş

¹³³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Diken şehrinin topraklarında" (234/28) şeklinde geçmektedir.

¹³⁴⁰ Cümlede geçen *illÀ üç yılda* ifadesi, *üç yıldan önce* anlamında düşünölmüştür.

yapalar. Ve birúaç kerre [230b] (1) úılı anıñla úazalar. Úıl çúmaàın menèider. YÀ úullÀb ideler. Balıàı celb ider. Ol aàulıdır. Úaçan ki (2) anıñ ile bir cirÀóat olınsa úaièider.

(3) ÚabÀşir: Baèøları úamışlaruñ èuúdelinde bulunur. Ol beyÀø áafóalardur ki (4) áuya úoyduúda erir. Baèøısı oldur ki maóryú olur ammÀ birbiriyle súrtünmek ile. (5) YÀ áınÀeat ile ve úuzlu olmaú ile bilünür. Ve gÀh olur¹³⁴¹ ki kemikli ile áaşş iderler. (6) Úaçan ki bunları yaúsalar. Ve bu siyÀh ve kesici olmaàla farú olunur. Ol, bÀriddir ikincide (7) ve yÀbisdir üçüncide. èAiaşı ve óarÀreti úaièider. Ve iştiħayı ve úanı óabsider úalbi (8) ve mièdeyi ve óAr cigeri úavi ider óatta súrmek ile. Ve eger benefsec yaàı ile buruna iamzırsalar (9) gözi rýşen ider. Ve şışleri ve úulaàı óallider súrmekle. Ve ol bögreklere muóırdır áamà (10) yÀ bal yÀ èunnÀb muàlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirheme degindir. Ve *bedeli*: Miálince (11) úavırlmış semiz otıñ toðumu ve náfınca summÀú.

(12) ÚabÀú: Aña şeceri'l-berÀgìa dirler. Bir úÀmet úadarı uzanur ve ele yapışur. Ve çiçekleri (13) vardır áaruya mÀyıl. CevzÀda yetişür. Ve úuvveti birúaç zamÀn úalur. ÓAr ve yÀbisdir ikinciniñ (14) àoirinde. Úaçan ki bir yerde düşeler yÀ dökülseler hevÀmı iard ider ouãýãÀ berÀaiái. Ve iabiò (15) şışleri óallider nuüyl eylemek ile. Ve içmek ile súddeleri açar. Ve yereúAnı zÀyıl ider. Ve evcÀè-ı (16) úalbi ve mièdeyi ke-õÀlik. Ve dimişler ki óaãAyı ezer ve óayø úanın cÀri [ider]. Ol maóryre baş (17) aarısın getürür. Küsfere muàlióidir. Ve *şerbeti*: Üç.

(18) Úaberzed: Şekerden ve baldan olandır ki on úadarınca súd ile bişüreler. (19) Münèaúid olınca anda leüÀfet ve tebrid vardır. Ve óalúı ıálÁó ider ve edviyeniñ sýretin¹³⁴² kesr ider.

(20) Úabiò: Bir nevèi bir mürekkebÀttandur ki àÀlibÀ istièmÀli ialeb olunur bir kimse için ki (21) iótirÀúı ola. Ol ecilden anda ruüÿbet mevcýddır. Ve baèøısı maübýòAtı meyyÀt ile taèbir ider. [231a] (1) Úaçan ki diseler zýfÀ áuyımıñ iabiò murÀd olunur. Ve olur ki eşribeye daòi tercüme iderler. Ol, (2) òaiÀdır. Ve úavÀninde èilleti öikr

¹³⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹³⁴² Kelime şeklinde harekelenmiştir.

olunmuştur. Ve øæf için ol, devlâların ecrâmından (3) elüafdır. Ve gâh istiêmâl olunur nüüye gibi, öubyb gibi ibtilâedan ãõnra taólil için. Ve eger içine (4) bir şey¹³⁴³ ki úuvvet ele¹³⁴⁴ bişürmek ile òiyâr ve terencübün ve eftimÿn gibi anıñ ãuda ezmesi kâfidir.

(5) Ûabiðoi'l-efimÿn: Emrâø-1 sevdâviyye ve cüðâma ve mâliðölyâya ve behâúa nâfiðedir (6) ve dimâânıñ úuvvetin ófôider. Ve úuvveti sâýir ñabiðeler gibidir, bir aydan ziyâde úalmaz úaçan ki içinde (7) bir ñatlu şey úuru üzüm gibi olmaya ve eger var ise bir haftadan ziyâde olmaz. Ve istiêmâliniñ óaddi (8) bundan ve sâýir ñabiðelerden elli dirhem. Ve *ãanêatr*: İhlilecâtıñ envâeminden her birinden on (9) dirhem; eftimÿn, sinâmeki, bisfânc, bâdâverd ve bâzerenbÿye her birinden yedi dirhem; bililec, emlec, (10) ferencmeşk, şekâè her birinden dört dirhem; sâdec-i Hindî, úirfe, óabb-1 belesân, üsÿyðydis, (11) verd-i aómer, anisÿn, mîâüakî her birinden iki dirhem ve bir nüsòada lisan-1 áevr, on üsÿyðydis (12) úadarınca. Cemîesin dögüb altı rail ãu ile áülüai gidince bişürelere ve sevdâ için (13) lâjverd ve balâam için şaóm-1 óanóal ve ãafrâ için saúmÿniyâ her birinden yarım úarışdurub istiêmâl ideler.

(14) Ûabiðoi'l-uâyil: Eger ñatlu şeylere èaúde olursa aña şarâbe'l-uâyil dirler. Ve illâ (15) ñabiðoi ve ãuyı dirler. Bârid ısıtmalara süddelere ve øæf-1 cigere ve miðdeye nâfiðedir ve óaãâyı (16) ezer ve hâøımeyi úavi ider. Ve *ãanêatr*: Râziyânciñ aâacınıñ úabuâi ve hindübâ ve kerefs ve kebir¹³⁴⁵ (17) ve uðöyr ve anisÿn sünbül bizr-i küşÿt her birinden üç dirhem; fÿvve, maüakî her birinden bir dirhem; (18) yarım nân-ðâh ke-ðâlik. Eger cigerde ve miðdede var ise râvend ziyâde olunur ve øæf-1 (19) dimââa kâbili ve bël aârisına efsentün ve balâam için ââfit, verd-i bâdâverd her birinden üç (20) dirhem; úuru üzüm, ââfi, cemîesiniñ yarısına. Ve on úadarınca miâli ile bişürelere áülüai úalınca. (21) Maèlym olsun ki bu ñariü üzre süddeleri açar ve yereúânı zâyil ider ve muóteriü olanıñ iótirâúın [231b] (1) iótirâúı ke-ðâlik. Ve bu, mücerrebâttandır.

(2) Ûabiðoi'l-fevâkih: Râzi'ye mensÿbdır. Aòlâü-1 muóteriúayı açar, cüðâma ve óıkkeye ve cerebe (3) ve göziñ ââlib emrâøına nâfiðedir ve èusr-i nefesi ve ðafaúânı ve

¹³⁴³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta فان يذم "Vaki olur." (235/29) ifadesi vardır.

¹³⁴⁴ Metnin Arapça nüshasında يستطاوله "Kuvveti düşürür." (235/29) şeklinde geçmektedir. Kelime, incelenen metinde آله şeklinde yazılmıştır.

¹³⁴⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الكبر .e'l-keber (236/5) şeklinde geçmektedir.

œaef-1 cigeri ve óabs-i bevli (4) zÀyil ider. Ve bu, muètedildir lâkin çou iòtilÀf eylemişler taórire muótÀcdır. Ve Óekim DÀvyd (5) dir ki ben şurÿun öikr iderim. MurÀd idinen óiföeylesün. Ve *ãanèatr*: Úuru üzüm, elma, sefercel, (6) armÿd, èunnÀb, acÀã her birinden¹³⁴⁶ vaúyye; incir yarım raül; rummÀneyñ áuyı, şeftÀly şiresi (7) her birinden bir raül; summÀú-1 ŞÀmi, úarÀãıyÀ, öyö-1 cebeli eger bulunır ise ve illÀ bekmes eger (8) bulunur ise ve illÀ üç úadarınca öyö áuyıdan öikr ittügümüzüñ üzerine (9) örtsünler. Ve baül şiresi ve yeşil şemer her birinden üç vaúyye; anisÿn yarım vaúyye; maãutaki (10) üç dirhem; hÀl bir dirhem. áuíulan áúsunlar ve dökülen şeyleri döksünler ve cemîesin (11) bişürüb mâfı gidince áoñra áÀfi ideler. Ve rubèi úadarınca gül áuyı ki içinde èyd-1 Hindî (12) iâlanmış ola, úarışdursunlar, bir kerre daöi tekrÀr áÀfi eylesünler ve iki úadarınca (13) şekeri içinde óall ideler. Ve rıfú ile taórik idüb inèiúÀda úarib olunca áoñra (14) seferceli ve niènÀèi alub, müherrÀ olunca dögüb ve áÀfi ideler ve azacıú misk ve èanber (15) ile muàyyeb idüb ol şerbete áalsunlar. Ve nerm Àteş ile úaynadalar münèaúid olunca ve götürsünler. (16) Ve *şerbeti*: Yayda bir vaúyye gül áuyı ile ve úışda ısıcaú áu ile. Ve eger göğüsde vecaè (17) olsa rebveyi ve suèle gibi veyÀ úan aúar ise küsfere-i bi'r, zyfÀ, óilbe, bizr-i kettÀn (18) her birinden yedi dirhem úarışdursunlar yÀöyð eski áudÀè olsa, dimÀàda elem ve nezleler (19) olsa ihlilecÀüñ envÀèn áÀfi idüb her birinden dört dirhem öikr olınanlar ile (20) illÀ zyfÀ ve küsfere, aalı's-sÿs dört dirhem; eger balàam var ise bizr-i kerefs, uòour (21) üç dirhem yÀ óafaúÀn ziyÀde olsa ve illÀ yÀbis verd, lisÀni'a-áevr ile faúaù [232a] (1) ve eger sÿ-yı hazm olsa ùyn-1 Ermenî, yÀbis küsfere, ÀsÀrÿn her birinden iki dirhem. Ve eger (2) mièede bir fesÀd olsa cevz, òardal her birinden üç dirhem ve eger cigerde olsa rÀvend (3) òardal èıvaøına óuümî iki dirhem ve riyÀó-1 àaliòede nÀn-ò`Àh ihlilec èıvaøına, aãfer (4) úurüm èıvazına ve eger bögreklerde zaef olsa sebistÀn uãÿllerüñ biri gibi. Ve gÀh (5) anıñ ile besfÀnec bişürürler eger sevdÀ àÀlib olsa. Ve senÀ ke-òÀlik zyfÀ ve küsfere türbüd (6) èıvazına eger balàam àÀlib olsa, bél veyÀ budlar aarısı olsa. Ve gÀh türbüd, benefsece (7) bedel olunur eger áafrÀ àÀlib olsa. Ve gÀh Mıâr'da bunu tÀze güle izÀfe iderler. (8) Bu, eyü degildir illÀ meger anda ancaú óıkke olsa. Ve eubbÀnıñ óuòòÀúı bunıñ istièmÀlin (9)

¹³⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta نلات. *aelâa* (236/15) kelimesi vardır.

müşilât-1 kibâra teúaddüm iderler. Ve bu, muúayyedir Miâir'dan àayrıya, ruúbÂtları ziyÂde (10) olduâiçün cidden Urým ve ùar[a]f¹³⁴⁷ gibi yerlerde. Ve baèzı eùbbÂ bunı manøaca ile taèbir iderler. (11) Ve bi'l-cümle eger bir kimse bu úÀeideyi yerine getürse sÂyir devÂlardan müstaàni olur. illâ (12) kibâr devÂlardan vÂcibdir cemîe terkiblerde. Bu úÀeideyi yerine getürmek cüôÂmda mücerrebdir (13) eger eürÂfı gitmiş ise de ki bunı on dirhem eyü úna ile yigirmi gün (14) bişürseler. Ve ol şey'i ki únanıñ èacíninden idüb ve áuyın içseler fÂsiddir. Ve aalı (15) yokdır. Ve gÂh temirhindi iøÀfe olunur áafrÂ àÀlib olduúda eger suèle youú ise. (16) Ve riyÂh-1 àaliòede celencübün tefrió için, reybÂs ve óareúÂn-1 bevl için lebler ve çouú (17) olur ki¹³⁴⁸ üzerine áÂfi olur eger balâam úavi olsa. Ve Óekim DÂvyd (18) dir ki ben gördüm ki úantariyñı üzerine ziyÂde eylemişler. SÂyir efeÂlinde óaúúat ile (19) meüAbiòîñ úÀeidesi kÂmil oldu. Her kim isterse kendüsine münÂsib (20) olanı istiòrÂc eylesün.

(21) Üabiòü 'â-âabr: Balâamdan olan baş¹³⁴⁹ ve miède emrÂøı içündür. [232b] (1) ihlileciñ nevèleriniñ her birisinden on dirhem; rÂziyÂnec ve Âs ve sýs¹³⁵⁰ her birinden sekiz (2) dirhem; sünbül, úaãab ve zîre her birinden dört; şekÀèÀ, bÂzÂverd ve her birinden beş dirhem; (3) şaóm-1 óanòal iki dirhem. cemîesin beş erüÂl áu ile bişürüb bir raül yarım úalınca áoñra áÂfi (4) ideler. Ve bir vaúıyye masóýú áabr bir úaryrede ána áalsunlar, üç gün güneşde úosunlar (5) ve iki vakiyyeye degin istièmÂl eylesünler. Ve eger óarÂret àÀlib olsa hindübÂ áuyı (6) ketire anda óall olmuş ola, ána iøÀfe ideler. áÂyet ile eyü olur.

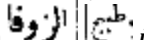
(7) Üabiòü 'â-âabr¹³⁵¹: ÓarÂretten olan eyegü ve gögüs ve¹³⁵² suèle emrÂøı içündür. (8) Ve áanèatr: áÂfi úuru üzüm on beş dirhem; incir on dirhem; şaèir ke-òÀlik; óaşòÂş (9) dört dirhem; leynýfer, benefsec, bizr-i òiyÂr, ricle, küzbere-i bi'r, èyd-1 sýs, ferÂsiyyñ,

¹³⁴⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *üraf-1 äin* (236/35) şeklinde geçmektedir.

¹³⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *rübbemÂ* (237/4) kelimesi vardır.

¹³⁴⁹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹³⁵⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *sýs* (237/7) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *ve sýs* olarak okunmuşturç

¹³⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *üabiòü 'z-zýfÂ* (237/10-11) şeklinde geçmektedir.

¹³⁵² Metnin Arapça nüshasına göre bu arada *e'l-óicÂb* (diyafram) (237/11) kelimesi vardır.

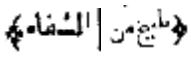
(10) zÿfÀ her birinden üç dirhem. On úadarınca ãu ile bişürüb rubèi úalınca, baèdehu istièmÀl (11) ideler¹³⁵³. Óayøi cÀri ider ve süddeleri açar iótirÀúÀttan şifÀ virür. (12) èAãa' r-raèi, úanàriyÿn her birinden üç dirhem; anisÿn, suõÀb, fÿtenc, tÿt aàacınıñ (13) úabuài her birinden iki dirhem. LÀyíú oldur ki bizr-i kerefs ve ÀsÀrÿn her birinden bir miáúÀl (14) ziyÀde eyleyeler.

(15) Ûabiò: Göze ãu inmegi menèider. Ol, maómÿldır ibtidÀsına ve¹³⁵⁴: (16) Mivizec yigirmi dirhem; besfÀnec, úanàriyÿn, türbüd her birinden üç dirhem. Yüz elli (17) dirhem ãu ile bişürüb áülüai gidince.

(18) Ûuólab: Ol, ãuyın ruÿbÀtından óÀãil olur, bürÿdet ile münèaúid olur. (19) Ol, yÀ eczÀsı mütefÀãil olan óablardır. Aña cüz'ü'l-mÀ'[i]¹³⁵⁵ dirler. YÀ muttaãil olan (20) óayıldır. Aña ãu ipliği dirler. YÀ ãaşlara yapışur. Aña úurbaaa yemli[gi]¹³⁵⁶ dirler. Bu, eyüsidir. (21) BÀrid ve raùbdır ikincide. Şişleri ve óumiyyÀt-ı óÀrreyi ve únàeyeynde olanı óallider. Ve eger [233a] (1) bir kimse anı yise ve deróÀl üzerine ısıcaú ãu içse ve anı úuãmaú ile dönderse yapışan (2) sülügü¹³⁵⁷ iòrÀc ider. Mücerrebdır. Ve ãaşa yapışanı óarÀreti ve andan èÀrío olan (3) emrÀøi zÀyil ider óamÀd eylemek ile.

(4) ÛíoÀl: BÀrid ve yÀbisdir üçüncide. Óilü-ı sevdÀviden óÀãil olur. áıdÀsı kemdir (5) ve fÀyidesi youúdır. Uãÿlinde öikr olınsa gerekdir.

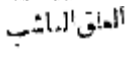

(6) ÛarfÀ: Keàirü'l-vücÿddır óuãÿãã ãulu ãaàlarda. Úabuài úızıl ve yapraúları (7) ince olur. Berrisiniñ yemişi olmaz ve bustÀnisiniñ yemişi olur mÀZÿc gibi. Ol, óÀrdır (8) ikincide ve yÀbisdir anda veyÀ üçüncide. Ûabiòi ruÿbÀtı úurudır muúlaúan ve maømaøa eylemek ile (9) diş aàısın sÀkin ider ve göğüs ve bögrekler emrÀonda bal ile içmek ile. Ve küli úanı óabsider (10) her niçe olursa ve raómi àÀfi ider ve sündÿrus ile buòÿr eylemek bevÀsiri zÀyil ider (11) ve çiçeği ve bedende olan yaracikleri ke-òÀlik sÀúü ider. Ve eger bişürüb ve bedeni anıla yayúasalar (12) kehleleri öldürür. Ve aàacını

¹³⁵³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *iabiò mine'ş-şifÀ'* (237/13) ifadesi vardır.

¹³⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹³⁵⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *òurü'l-mÀ'* (237/19) şeklinde geçmektedir.

¹³⁵⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "tuhlep, kurbağa yemliği" (237/19) şeklinde geçmektedir.

¹³⁵⁷ Metnin Arapça nüshasında "yapışan sülükler" (237/21) şeklinde geçen kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmıştır. Bundan dolayı, kelime düzeltilerek *sülügü* okunmuştur.

üabîoi şarâbla üalaâı ve yereüânı ve süddeleri ve cüöâmı zâyl (13) ider. Mücerrebdır. Ve ol, bögreklere muøırdır. Ketire anıñ muâlióidir. Ve *şerbeti*: Yüz otuza (14) degindir. Ve yapraularından dört dirhem ve yemişinden iki dirhem. Ve *bedeli*: Yalaun aâacı.

(15) *Üaröyn*: Ol, otlardandır ki âu ve süd ve üzda baâdururlar. Ve aâacı (16) èâürüaróAdır. Ve ol kimse ki dimiş âayrısidır. Úavli merdyddır. Óâr ve yâbisdir ikincide (17) ve âayr-ı bustânisi üçüncide. Riyâó-ı âaliöeyi óallider ve süddeleri açar ve üâeyn (18) ve vebâ havâsın iâlâó ider ve öâyiúayı ifsâd ider ve gögüsü öaşın ider. Bal muâlióidir. (19) Ve hâöimeyi batıy ider. Kerefs muâlióidir. Ve râziyâ nec úuvvetin ziyâde ider.

(20) *Üarââiâ*: Aña rubbü'l-arø ve rubbü'r-riyâó dirler. Bir ottır uzanur. Ve aalı (21) öaşebi úteâlardır. Bârid ve yâbisdir ikincide. İshâl-i úadimeyi ve úanı óabsider [233b] (1) içmek ile ve èaraúı øamâd eylemek ile ve pek şeyleri óallider sürmek ile ve aeyâyı menèider. (2) Ve ol, bögreklere muøırdır. Ve bedeni öaşın ider. Ve bizr-i úuiynâ muâlióidir.

(3) *Üariflen*: Müşterek ismdir lâkin iüâú olduıda óırmâne murâd olunur. Ol,¹³⁵⁸ (4) úovuúı gibidir yaprauları müâelleâ olmada. Óâr ve yâbisdir üçüncide. Eyegü aarıların zâyl ider ve süddeleri (5) açar ve aeyâya èasr-i beyle ve üalaâa nâfièdir. Ve andan üç yapraú, üç óabbât ile müâelleâ ısıtmasına (6) şifâ virür. Ve dört yapraúı rubâa şifâ virür. Ol, bânı úuryó ider. Lièâblar muâlióidir.

(7) *Üariflyiyn*: Bir ottır ki bir úarış úadarı uzanur sünbül yapraúı gibi. Çiçekleri âabâólarda (8) yeşil olur ve öyle zamânında úızıl olur ve aøşam zamânında ve àoir-i nehârda râyióası üayyib (9) olur. Ve aâacıñ üemı zencebil gibidir, ekâeri âu mecârilerinde biter. Óârdır ikincide ve yâbisdir (10) üçüncide. Aólâü-ı¹³⁵⁹ lezceyi úaièider ve berd-i mièdeyi ve cigeri ve iştihá øaèfin ve öafaúânı (11) ve envâè-ı sümýmı zâyl ider. Ve ol bögreklere øararı vardır. Ketire muâlióidir. Ve süfleye daði øararı (12) vardır. èUnnâb muâlióidir. Ve *şerbeti*: İki dirhemdir.

(13) *Üuruyò*: E'l-baüâriò. Semekde öikr olındı.

¹³⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **الندوة** e'l-óandeúyúâ (238/3) kelimesi vardır.

¹³⁵⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **الخلط** (238/8) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde **aólâü** şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek **aólâü** okunmuştur.

Ûaróaşúyú: E'l-hindibÀ.

(14) Ûarîfÿn: E's-şefnîn.

Ûafl: Ûıyn-ı úaymÿliyÀya tesmiye olunur. Ke-õÀlik ùayıali ve bilÿn dirler.

(15) Ûalú: Kevkebú'l-arø ve èirúi'l-èarÿs tesmiye olunur. Ol, zeybaúdır ki eczÀ-yı arøıye (16) aña iòtilÀt olınmış ola ve yübÿset aña àÀlib olub bürÿdet ile münèaúid ola. (17) Ve ol, iki nevdır. Bir nevei beyÀødır gümüş gibi ve bir nevei áaru, altun gibidir. Ve eyüsi Úıbrısı (18) ve Maàribi olanıdır ve kemi Yemeni'sidir. Ve Mıâr ùàalarında daøi bulunur. Anıñ úuvveti aâlÀ (19) sÀúù olmaz. Ol, bÀriddir ikincide ve yÀbisdir evvelkide yÀ bÀriddir üçüncide. Óaãÿı (20) ezer. Ve óÀr[r] ısıtmaları úaèèider ve şışleri óallider, òuãÿà ùnàeyeynden ve yaraları (21) tecfif ider ve óıkkeyi ve cerebi ve cüöÀmı ve siyÀh eàerleri zÀyil ider ve ishÀli ve úanı óabsider [234a] (1) ve bal ile óÀr suèleyi óallider. Ve anıñ müstaemel olanı ince áafóalar ve àÀfi saóú olduúdan áoñra (2)¹³⁶⁰ ve birúaç ufaú ùaşlar ile bir áÿfa baàlayub ısıcaú áuya batırub yÀ baúlÀ ùabiòine (3) ve bir yire uralar óall olunca ve üzerine biraz áamà iøÀfe olına. Ve òavÀããındandır ki ol, yanmaz, (4) illÀ bevráú ve nÿşÀdır ve yumırda úabuà ile¹³⁶¹. Ve ol, türbúde óall olur eger içine úosalar. Ve şebet (5) ve óuimî ve yelym ile úaçan ki, sirke yumırdanıñ beyÀøı ile yoàurub óarúı'n-nÀrı menèider ve úızıl (6) zerniò ve óayy-ı èÀlem ve áıàır ödi ile ke-õÀlik óarúı'n-nÀrı menèider. Ve eger bir kimse bunıñ ile (7) yaàlansa Àteşin elemi¹³⁶² andan menèider yÀ úuz ile saóú idüb yayúasalar. Ve áamà iøÀfe ideler. (8) Ol, baúıyye¹³⁶³ olur. YÀ zaèferÀn ile saóú idüb¹³⁶⁴ øehabi olur. YÀ zencÀr ile zümürüdi olur. YÀ (9) èuáfur áuyı ile şaúúúaya¹³⁶⁵ olur ammÀ ùalaàa øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve şerbeti: (10) Yarım miáúÀl ve ammÀ ehl-i áınÀeat èindinde¹³⁶⁶ rükn-i aèòamèidir. Eáaóó-ı taàrifi (11) oldur ki anıñ áuyında øÀhir kebriti saóú idüb duòÀnı münúauèe olunca, áoñra nÿşÀdırı (12)

¹³⁶⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "iyice parçalanıncaya kadar" (238/18) ifadesi vardır.

¹³⁶¹ Cümle, *o bevrak, nuşadır ve yumurta kabuğu ile yanar*, şeklinde düşünölmüştür.

¹³⁶² Kelime şeklinde harekelenmiştir. Ayrıca bu kelime, metnin Arapça nüshasında şeklinde geçmektedir.

¹³⁶³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında fièèiye (238/22) şeklinde geçmektedir.

¹³⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹³⁶⁵ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında "şakıkıyye" şeklinde geçmektedir. Ayrıca kelime, incelenen metinde şeklinde harekelenmiştir.

¹³⁶⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

yumırdanıñ küllisi ile yedi kerre batırub, ãoñra ãuyın ùtub, bir kebriti yine anıñla saóú idüb (13) ferÁrı deróÁl münèaúid ider úaçan ki öikr ittügümüz fÁyide ile istièmÁl eyleseler. Ve áalú (14) ãuyı müşteri[yi] ãÁfi ider tecrube [ile] úaçan ki anıñ içinde sebk ideler ve şaèrı içine áalalalar.

(15) Úalè: Ol, erkek òurmÁ aàacınıñ toðumıdır. Óarfda óÁıl olur. Óabbesi balıaa benzer. (16) İçindeki toðumı incü gibidir. Birbiriniñ üzerine müterÁkim olmuşdır. RÁyíoası menı gibidir. ÒurmÁ (17) aàacınıñ dişisin anıñla laúó iderler. ÒurmÁsı eyü olur. Ol, bÁriddir ikincide yÁ evvelkide (18) ve yÁbisdir ikincide yÁ üçüncide. Úaçan ki ãÁfi idüb iltihÁba ve èaiaşa ve ısıtmalara (19) ve ishÁle nÁfièdir, òuãÿÁÁ şeker ile. Ve ehl-i Mıâr aña, ãubÁre't-ıaló, dirler. Ol, baıyi'l-haømdır, (20) gögüs aarısın ve berd-i miède ve èasr-i bevli tevellüd ider. Úatlu şey ve kerefs ve zaèter gibiler (21) anıñ muálióidir ammÁ anıñ yumşaaı şehvete úuvvet virmede bi-naòirdir ve rÁyíoası èavratlar şehvetine ke-òÁlik¹³⁶⁷.

[234b] (1) ÚalÁ: Ol, şarÁbdan àaliò olana üÁú olunur ki siyÁha mÁyil ola. Taólil ve tanøice (2) bi-naòirdir sürmek ile müfred ola veyÁ mürekkeb. Ve øamÁdÁta teúaddüm olındı. ZirÁ bunlar birdir. (3) Ve baèølar bunlarıñ mÁ-beyninde farú eylemişler. ZirÁ üÁÁ áulı olur yÁ zehe¹³⁶⁸ şey ile maècÿn olur. (4) Ve øamÁd olan yÁbis olur. Ve eger òamir ideler lÁzımdır ki àaliò ola.

(5) ÚanbÁü¹³⁶⁹: Ol, terencübindir Úaralar lüàati ile.

(6) Úaylaúÿn: Ol, semiz ot gibi bir ottır. BeyÁø çiçekleri olur. Bir yıldan tecÁvüz (7) eylemez. ÓÁrdır ikincide ve yÁbisdir üçüncide. Behaúı ve baraı ve eáerleri zÁyil ider sürmek ile (8) ve bile götürmek ile ve uşaaı isúÁü ider ve dÁòile istièmÁl olunmaz. ZirÁ bÁüını ciraóat ider. (9) Ve máf-ı nehÁrdan ziyÁde úomasunlar ve baèdehu arpa unı ile øamÁd eylesünler.

(10) ÚayarÁne: Aña ùaşıır ve ùaşıır¹³⁷⁰ dirler. Ol, bir ottır faür gibi. illÁ anda aèøamdır. (11) Gicede çerÁà gibi görünür. Ol, beyÁø ve áarudır, isfenc gibi óarfda olur, ruÿbet (12) ile ùludır. Ve rÁyíoası kemdir. Ekáer ballÿü ve zeytÿn aàacları yanında

¹³⁶⁷ Şehvetine ke-òÁlik ifadesi haşiyeye yazılmıştır.

¹³⁶⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

¹³⁶⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında 'فأله' (239/2) şeklinde geçmektedir.

¹³⁷⁰ Kelime metinde 'فأله' şeklinde yazılmıştır. Kelimede gereksiz bir r harfi vardır.

bulunur. Ve yaàmur (13) olan yılda çou olur. Óâr ve yâbisdir dördüncide. Nefei bilinmez lâkin sümm-i úâtildir óatta (14) úoulamak ile. Ve Şerif mübâlaâa idüb dimiş ki lems eylemek ile. Ve bu, iótirâz bâbındandır. (15) Ve otlarda andan aòbeâ bir şey youdır. Eger bir kimse anı bulur ise Allah'dan òavf idüb kimseye úaâd itmeye.

(16) Úayhÿc: Bir úuşdur óacel gibi ùabêda ve nefede lâkin andan aââardır ve úanadınıñ altı (17) siyâhdır.

(18) Úıyn: Eczâ-yı turâbiyyeden boş olan şey'in adıdır. Üabò ile bişer fenâ olunca. (19) Ol, muòtelif olur ùabaúât-ı aròeñ iòtilâfi ile. Ve eyüsi ââfisi, áudan áoñra (20) çökmek ile olanıdır. Ve bunıñ eyüsi Mıâr'ın ùynıdır. Ve her ne úadar tecfifi ziyâde olursa (21) terhele ve istisúâya ve şişlere ve bedeniñ òuşÿnetine ve ısıtmalara nefei eblaâ olur [235a] (1) içmek ve sürmek ile. Mıâr'ın ùynında ziyâde òâââa vardır öikr ittügümüzlerde ve defe-i ùâeyn (2) ve vebâda ve áular fesâdında úaçan ki içine biraâalar.¹³⁷¹ olan Nil miúyâsından aòò (3) olınanıdır. Nitekim èadetleridir öikr ittügümüzlerde. Mücerrebdır. Óıfò olına. Ve áoñra (4) ismi ile maòâÿs olan ùynların ve bunlarıñ eşrefi ùyn-ı maòtÿmdur ki ùyn-ı kâhile (5) ve şâmÿsa demekle meşÿrdır yâ ol, bir ùyndur ki Rÿm eürâfında Tel-i Aómer'den aòò olunur. (6) Ve anıñ èindinde Ariemîs heykeli mevcÿddır. Ve ol, èavratdur ki anda râóibe imiş (7) yâ bir râhib var imiş. Anda ayaâı úırılmış. Bu ùynı ayaâına sürer imiş cebr olunca. Orada (8) bir áavmaèa binâ etmiş. Ve her yerden òalú aña varırlar imiş. Ol ùyn ile emrâò-ı keàireye (9) tedâvi iderler imiş. Óann iderler imiş ki bu râhibiñ bereketindedir. Ve ol râhib fevt (10) olduúda bu èavrat anıñ yerine oturur ve ol ùynı alub úurâlar idüb râhibiñ (11) áÿreti ile mühürler imiş. Yÿnân ve Rÿm mülykine hediye ùariki ile gönderir imiş. Ve Câlînÿs (12) anı müşâhede eylemiş. Ve dimiş ki ol, bir turâbdır ki ùâ keçileriniñ úanı ile yoàaururlar imiş. (13) Ve bu ùyn meèâdin-i laüfe gibidir ve şedidü'l-óumredir. Ve bundan áoñra áarusı ve [a]nlardan (14) kem olan beyâòıdır ki mülyóati var ola. Ol, bu zamâna degin bâúü úalmış. Ve çou (15) mülyk buña müstevli olmışlar ve ammâ ol iki nevèi bize getirürler. Bârid ve yâbisdir (16) ikincide. Vebâya ve ùâeyna ve fesâd-ı deme ve óumiyyâta ve taâyir-i havâya ve áuya nâfièdir (17) ve úanı ve ishâli ve sümÿm-i

¹³⁷¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta من مقبل الديل السعيد باجرت duraâan (239/14) ifadesi vardır.

úÀtileyi úaùèider her ne úism istièmÀl olınsa ve pek olan (18) şeyleri óallider ve meksýr olanları cebr ider. Ve bi'l-cümle nefèi çoúdır. Ve dimişler ki (19) bögreklere øararı vardır. Bal muâlióidir. Ve ùalaàa øararı vardır. Ketire anıñ (20) muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miâúÀle degindir.

(21) *Üıyn-1 ŞAmýs*: Ve gÀh olur ki vÀv òaóf olunur. Ve kevkebi'l-arø daði dirler. [235b] (1) Ol, bir áafóalardır çig gibi. Ve anıñ beyÀøı ve raúíui daði olur. Cemîesi áuda téz erir. (2) Ve Úıbrıs'ın Àoirlerinden daði bir üyn gelür. Ol daði téz ölür. Ol, bÀrid ve yÀbisdir ikincide. (3) Aàuların cemîesin defèider. İstiüÀúa ve zaóire ve imèÀ yaralarına ve ciger óarÀretine (4) nÀfièdir her ne úism olur ise içmek ile ve şişlere ve terhele øamÀd eylemek ile. Ve maèlym (5) olsun ki üynların cemîesi úan kesmede, óarÀretiñ teskininde ve taólillerde (6) istièmÀl olunur. Ve efèAli ceyyiddir. Bunların tefÀvüti olmaz, illÀ úuvvette ve øaèfda¹³⁷². (7) Ve eyüsi üyn-1 maòtymdir. Ve eger yaúub yayúasalar yine nefèi bÀúüi úalur. Belki bürýdeti (8) ziyÀde olur. Ve üyn-1 maàtaki levni taósın ider ve bedeni áÁfi ider ve úanı ceób eyledügi (9) ecilden. ZirÀ óÀrdır ikincide sÀyir üynlardan áayrı. Ve eyüsi rumÀdisi ve áaúili ve téz (10) ezilenidir. Ve üyn-1 daúýüi, bir gök üyndır, beyÀøa mÀyildir. Óaleb cÀniblerinden gelür. Ve (11) üyn-1 úaymýliyÀ: Ol úayüaldır ki Mıâr'da Ermeni dimekle maèryfdır. Bedenden vesaði (12) úalèider lÀkin südde tevellüd ider ammÀ üyn-1 Ermeni Ermeni'den gelür. Ol, sÀyir üynlardan (13) üyn-1 maòtyma aúrebdır. Ve ecill-i eùbbÀ bunıñ üzerinedür ki ol, üyn-1 şAmýsdan (14) efèaldır. Ve eyüsi øehèbisi ve úatlu ve yaàlusı olandır. Ol, òÀaiyyeti ile (15) úÀèyna nefèi ziyÀdedir ve èiúi'n- nefesi íâlÁó ider sirke ile içmek. Ve ùalaàa (16) øararı vardır. Mıâtaki muâlióidir ammÀ ÓorÀsÀni'si İáfahÀni ve NişÀbyri dimekle (17) maèryfdır. Ol, bir beyÀø ve aàır üyndır. Ve rÀyióası úayyib olanıdır. Ol, àÀyetle (18) aèøÀyı şedid eylemede ve nezleleri menèeylemede nÀfièdir ve ammÀ üyne'l-kerm baèøı (19) kimseler öikreylemişler, MÀlÀyesaè'da vaáf olunmuş ki ol, kermi íâlÁó ider (20) ve úurtları andan menèider ammÀ bu üyn bilinmez ve meşhýr degildir. (21) Kütüb-i úadimedede meökýrdır ki aña àÀyetle iètibÀr iderlermiş. Ve anıñ [236a] (1) èilmine, èilm-i terkib-i aócÀr dirler.

¹³⁷² Cümle, *illa kuvvette ve zafda tefavütü olur*, şeklinde düşünölmüştür.

Anıñ¹³⁷³ ruòÀmdan ùtarlar. Ve baèøı meèÀdin-i maübÿòadan (2) dutarlar. Anlardan, büyük èamyðdar ve büyük ùaşlar yaparlar istedikleri gibi. Ve bu arada (3) bu fenden òÀric¹³⁷⁴ olmaàla öikr olunmadı. ZirÀ bunda bir daöli youdır ve ammÀ ùyni'l-óikmet (4) bir ùyndır ki ùbda aña iótiyÀc olunur taúüriñ ÀlÀtını istiókÀm eylemek ve bişürmek (5) içün ve maè-haöÀ yine kesr olanları cebr ider ve ùamarları ve èiòÀmı úavi ider ve yapışdurur (6) úuvveti şedid olduaiçün. Ve *āanèatı*: ÒÀliā-i Àhek, mesóyú mekles miló[i], úaāā olan (7) şaèr, óuümi, òubái'l-óadid, yumırdanıñ úabuāımiñ küli her birinden bir cüz'. Elekten geçürüb (8) lièÀblar veyÀ sirke veyÀ süd ile muókem yoàuralar. Ve her ne úadar úalursa nefèi artar istediği (9) şeylerde. Ve gÀh eczÀları zÀyid ve nouāÀn iderler. Ve gÀh veznleri taāayyür iderler ammÀ (10) öikr ittügümüzden ziyÀde olmaz. Óıfö olına. Ve baèøı kimseler yemesine mübtelÀ olur, (11) òuāyāÀ óÀmile èavratlara ve ùflara. èilÀcı bÀb-ı rÀbièada öikr olınsa gerek.

(12) *Üib*: RÀyióası eyü olana iúÀú olunur, misk ve èanber ve aàulı gibilere. (13) Cemìesi öikr olınsa gerekdir.

Üuyyır: Muötelif olur berrı ve mÀ'isiniñ iòtilÀfı ile.

(14) *Óarfi'ò-òÀ*

(15) *Óafre*: Bir Rýmı ottır. Aālı siyÀh olur ve çiçekleri beyÀø ve yapraúları (16) müstedir ve ùaşrası yeşil ve içi úızıl. BahÀrda ve güzde bulnur. Ol, óÀr ve (17) yÀbisdir dördüncide. èUfynÀtı ve òuşkerişÀtı¹³⁷⁵ ve ekleyi ve úırÀèı ve zÀyidÀtı (18) ve sigilleri zÀyil ider ve úanı úaièider. Ve dÀòile istièmÀl olınmaya.

(19) *Óıfre'l-èuúÀb*: Dimişler ki aña fýlÿyyñ dirler. Ve bustÀnisine şeceret-i (20) Ebı MÀlik ve berrisi óıfre'l-èuúÀb ile meşhýrdır. èinde'l-iúÀú sÀúı mürebbaèdır. BÀúLÀ (21) gibi birbiri üzerine müterÀkim olur. Çiçegi sýsen çiçegi gibidir. Ol, bÀrid ve yÀbisdir [236b] (1) ikincide. Úanı óabsider muúlaúan egerçi sürmekle olursa da ve ishÀli ke-òÀlik (2) úaièider ve yaraları etlendirir. Anıñ sifleye øararı vardır. āamàı muālióidir. Ve *şerbeti*: (3) Bir miáúÀle degindir. Ve *bedeli*: AúÀúıyÀ.

¹³⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ماينو "suyunu" (240/13) ifadesi vardır.

¹³⁷⁴ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹³⁷⁵ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

(4) Ôifre 'n-nesr: E'l-úauÀniù.

(5) Ôidf: Ol, óÁfir èivaøınadır. Ol, faøalÀt-ı àaliòedür ki ìabièat anı ùşra (6) çıúarır. Ve boynuzı olan óayvÀnda olur óÁfiriñ òilÀfınca. Ve ezlÀfiñ óÁâılı úanı úaè (7) eylemekdir ve yaraları bitürmek ve óıkkeyi ve cerebi zÀyil itmekdir.

(8) Ôalim: Ôekeri' n-neèÀm yaèni deve úuşumıñ erkegi.

(9) ÔayAn: YÀsemnü'l-berr. Buña tesmiye olındı. ZirÀ çiçekleri yÀsemindir. Ol bir ottur ki (10) yapraúları ince lüblÀba beñzer lÀkin südi olmaz ve àayr-i úışda bulunur. Ve aacıñ (11) úuvveti on yıla degin úalur. ÓAr ve yÀbisdir dördüncide. AòlÀu-ı àelÀaeyi úaèider, (12) òuâyâÀ mefÀâılı ve niúrisi içmek ve sürmek ile. Ve eger èirú' n-nisÀ'a sürseler (13) beri ider. Ol şarúla ki yaândan veyÀ aáından nıáf vaúıyye bir raú áuda úaynadub (14) nıáfı gidince. Ve ol, rebviñ şifÀ-yı aèòamıdır ve èasri' n-nefesi ve suèleyi zÀyil ider. Ve (15) yaàı fÀlici ve laúveyi zÀyil ider ve eàerleri úalèider ve siyÀh òarbaúıñ işin işler óatta ôann (16) olunur ki ol, oldır. Ve ol, àaèyÀanı ve maàaái tevellüd ider. BÀdem yaàı muàlióidir. Ve (17) şerbeti: Bir miáúÀle degindir.

(18) Óarfi'l-èayn

(19) èÁúurúaróÁ: Ol, muèarrebdır. Ve ekàeri Afriúıyye' de olur. Ve dimişler ki ol (20) yeryüzinde uzanur. Ve çou budaúları olur, başında úozaları olur ve çiçekleri (21) áaru ve bÀbýnec gibidir. illÀ ol, áarudır. Ve anıñ ŞÀmi'si daòı olur. Aña èydu'l-úaró dirler. [237a] (1) Ol, ìaròynıñ aálıdır. Ve bu ot keàire' n-nefèdir. Úuvveti yedi yıla degin úalur. SereúÀnda yetişür. (2) ÓAr ve yÀbisdir dördüncide. Ve ŞÀmi olanı üçüncide. Balàamı başdan áÁfi ider ve diş (3) aarısın ve suèleyi ve evcÀè-ı áadrı ve berd-i mièdeyi ve cigeri zÀyil ider ve süddeleri açar ve faøalÀtı (4) cemìean cÀri ider içmek ile ve dili açar ve òınÁúı zÀyil ider àaràara eylemek ile. Ve laúve ve (5) fÀlici ve raèşeyi ve nisÀyı ve mefÀâil ve niúrisi ve bél aarısını içmek ile ve sürmek ile, (6) òuâyâan eger on miálince áu ile bişürüb óatta birisiniñ miálince úalınca áoñra zeyt ile (7) bişürüb áuyı gidince. Ve ol, àÀyetle nÁfièdir bÀrid aarılara ve şehvete úuvvet virür egerçi (8) sürmekle olursa da. Ve òavÀããındandır ki úaçan sirke ile bişürüb òamir ideler ve úurtlu olan (9) dişe úosalar dişi azar. Ve eger böylece zeytte bişürüb óissi giden èuøvÀ sürseler (10) óissin èavd ittürür. Ve eger nýşÀdır ile mezc idüb ve aázda áaúlasalar aázda olan

(11) óarÀreti menèider egerçi dili yaúar ise de. Ve eger yalasalar ke-õÀlik óarÀreti menèider ammÀ (12) ol bögreklere muõırdır. Mivizec muãlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miãúÀle degindir. Ve (13) *bedeli*: Aàız maraølarında fýtenc ve àayrısında e'r-rÀsen¹³⁷⁶ ve dÀr-ı fülful.

(14) *èÁúyl*: Deve dikeni didükleri ottır. BeyÀø ve áaru çiçekleri vardır ve óabları (15) úurium gibidir. illÀ ol, müstedirdir. ÓÀr ve yÀbisdir üçünciniñ evvelinde. Aàuları zÀyil ider (16) ve süddeleri açar. Ve sÀyir eczÀsı bevÀsiri zÀyil ider içmek ve buðýrlamaú ve sürmek ile. (17) Egerçi küli ile ve şiresi ile sÀeyiyi menèider ve dimişler ki óumreyi ke-õÀlik. Ve ol, (18) bögreklere muõırdır. Ketire muãlióidir. Ve *bedeli*: E'l-óandeúyú¹³⁷⁷.

(19) *èÁc*: NÀbi'l-fil yaèni fil dişi. FÀ óarfinde öikr olınsa gerekir

(20) *èAbher*: E'n-nercis lâ-e'l-meyèa.

(21) *èUbeyàerÀn*: E'l-berencÀsef.

[237b] (1) *èAbir*: E'z-zaèferÀn.

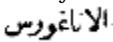

èAcb: E'l- anÀàÿris¹³⁷⁸.

èUcme: E's-suüÿriyñ.

(2) *èAdes*: Aña beles dirler. Berrì olanı küçük ve müdevver. Ve acılığı vardır. Ve bustÀnisi (3) yaãıdır. Her yirde ekilür. illÀ Hind vilÀyetinde ekilmez. Yayda yetişür. Ve eyüsi yeñisi ve aàırı ve téz (4) müherrÀ olanıdır. Ol, øaèifü'l-úuvvedir, téz çürür. Ve üç yıldan ãoñra úuvveti sÀút olur. (5) BÀriddir ikincide ve yÀbisdir üçüncide. ÓarÀreti sÀkin ider ve ısıtmanıñ baúıyyesin zÀyil ider. Ve (6) müzevveresi bÀdem yaàı ile derledikten ãoñra òastayı nekis olmaúdan emìn ider. Dimişler ki (7) áuyı suèleyi ve gögüs aàırısını sÀkin ider. Ve anıñ óabbesinden otuz dÀne ovmaú mièdeyi (8) ve haøımeýi úavì ider. Ve unı bal ile daàlanan ve Àteş yaúan şeyleri iãlÀó ider ve (9) yaraları etlendirir. Ve eger anıñ ile bedeni yayúasalar bedeni ve levni ãÀfi ider. Ve ol, sirke (10) ve bal ve yumırdanıñ beyÀøı ile şişleri ve istisúÿyı ve terheli óallider ammÀ ol,

¹³⁷⁶ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır. Ayrıca, metnin Arapça nüshasında (241/19) şeklinde geçmektedir.

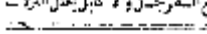
¹³⁷⁷ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹³⁷⁸ Metnin Arapça nüshasında e'l-anÀàÿris (241/24) şeklinde geçen kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

aòlÀù (11) yaúar ve gözüñ nýrın azaldır ve dimèa tevellüd ider ve müdÀvemeti sereñAn ve cüöÀm ve mÀliöýlyÀ (12) getirür. Ve eger üatlu şey ile yeseler mièdede südde tevellüd ider ve úulanc getirür ve bÀsýrı (13) úuvvetlendirir. Ve üabiöi úadid ile kem maraølara uàradır. Eger anıñla ve sefercel ile¹³⁷⁹ (14) øamÀd ideler ve iklile ve nezelÀta ve remede sürseler óallider. Ve anı sirke ve şiric ve (15) salú ile bişürmek fesÀdın iâlÁó ider. Ve acı olanıñ nefèi èaöimdir. Eàerleri (16) ve óikkeyi ve yaraları etlendirmede anıñ ile ve baüüöiñ toðumı ile yüzi yayúamak úanı öÀhire (17) ceöb ider ve rengi úızardır. Ve eger ãarusın¹³⁸⁰ yaúsalar külin dişlere sürseler (18) dişleri beyÀø ider. Ve eger kirpiklere sürseler istiröÀyı menèider. Ve acı mercimek (19) ıúÁú olınur şýseniñ bir nevèine. Ve ãu èadesi, úiölab didükleridir.

(20) *èAöbe*: Aña becem ve kezmÀzek dirler. Ol, yulàun¹³⁸¹ aàacınıñ yemişidir. Ve (21) eyüsi úızılı ve müstedir olanıdır. Ol, óÀrdır ikinciniñ Àoirinde. Úanı óabsider muúlaúan [238a] (1) ve ishÀli úaçan ki baèø úynlar ile úavursalar nezleleri ve sÀyir ruüybÀt-ı àaribeyi ke-öÀlik zÀyil ider ve rebveyi (2) ve suèleyi ve øaèf-ı mièdeyi ve cigeri ve ùalaàı ve cerebi ve óikkeyi içmek ile ve sürmek ile. Ve eger (3) ãandal ve efsentın ile muókem bişürüb, ãoñra ãÀfi idüb, şeker ile èaúid idüb (4) ol, bir şarÀb olur ki iştiH açmada bir şey aña berÀber olmaz. Ve aèøÀ-yı¹³⁸² ider ve diş aàırısına (5) ve dişler etiniñ istiröÀsına nÀfièidir. Ve eger gül ãuyında iâlådub göze ùamzırsalar dimèayı (6) ve selÀúı ve cerebi úaèèider ve kirpikleri úavı ider ve gözi rýşen ider ve her ne gýne istièmÀl (7) eyleseler ùalaàadan öalÀã ider ve sümýmı zÀyil ider. Ve gÀh olur ki ishÀli úaèèeylemede (8) cülNàr ve sefercel aña iøÀfe iderler. Ve ol, başa muøırdır. Ve dýúý anıñ muálióidir. Ve *şerbeti*: (9) İki miáúÀle degindir. Ve *bedeli*: MÀzýc yÀ rummÀmıñ şaómı. Ve dirler ki ol, semiz ider tecribe ile.

(10) *èArieniá*: Bir müstedir uäýldır. èUúdeleri siyÀh ve çouú budaúları olur ve noöýd (11) gibi úozaları olur. İçinde iki yÀ üç dÀne olur. Kesici ve acıdır. ÓÀr ve

¹³⁷⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Sefercel ve iklil ile nezelatı hall eder." (241/34) şeklinde geçmektedir.

¹³⁸⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Temizler." (242/3) ifadesi vardır.

¹³⁸¹ Metnin Arapça nüshasında "ılàn ağacı" (242/ 5) şeklinde geçen kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

¹³⁸² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "gıdayı kavi" (242/9) ifadesi vardır.

yâbıdır dördüncüniñ (12) evvelinde. Espâbıñ kirin zâyl ider. Öuâyââ äyflarıñ kirin ve eâerleri ââfi ider sürmek ile (13) ve bevâsiri úaèider bile götürmek ile ve aòlâü-1 lezceyi açar mefââıla ve âayrısına nâfièidir. (14) Egerçi sürmekle ol, ecinneyi sâúüider ve ònâú ve zaómet tevellüd ider. Úuâmaú (15) anıñ muâlióidir. Eger ishâl ider ise ve eger úabø iderse óuúne ve súdüñ içmesi (16) muâlióidir muúlaúan. Ve *şerbeti*: Yarım dirhemdir. Ve bu isme buðyr-1 Meryem daði úlâú olunur.

(17) *èArèar*: Ol, berri servdir. Ve mâ-beynlerinde farú olunmaz, illâ èarèarıñ istidâresi (18) eşed ve küçükrek ve óalâvete mâyl olmaâla¹³⁸³. Óâr ve yâbıdır ikincide. Sueleyi ve evcâè-1 âadrı (19) ki ruiybetteñ ola, anı zâyl ider ve øaèf-1 mièeyi ve maâaân ve riyâó-1 âalióeyi ve berd-i (20) kilâyı ve seyelân-1 ruiybeti iólilden ve bevâsiri defèider. Ve ol, aâuları keser. (21) Ve òavââındandur ki duòânı hevâmı üard ider. Ve dimişler ki andan sekiz óabbe başda [238b] (1) üaşımaú ulılıú getirür ammâ ol, gögüsü óaşın ider. Ketire muâlióidir. Ve anı øamâdlara ve âusylâta (2) idòâl iderler. èAraú úaèider ve bedeni şedid ider. Ve *şerbeti*: Bir miâúâl.

(3) *èUrykı'â-âabâân*: Büyügi körkümdir ki vers dimekle meşhyrdır ve küçügi (4) mâmeyrândır. Ve aña fuvve daði dirler. Ol daði úızıl úamarlardır.

(5) *èUryú'l-biø*: E'l-müstaèicile.

èUryú's-şecer: E'â-âumyâ.

(6) *èIru'l-óubyb*: E'l-úâür minhâ. Ve eyüsi fièl ve nefè cihetinden dârâini èirúdır, òoñra nân-ò-âh¹³⁸⁴.

(7) *èIru's-sekr*: Aña èaraúı dirler, zeybaú'l-óımâr tesmiye olunur. Ol, şarâbdan (8) me'òyödür taèèid ve taúür eylemek ile. Ve gâh olur ki nebîöden aòó olunur. (9) Ol, aâlından eyürekdir lâkin serièü'l-fièdir. Anı istièmâl ideni úatlı ider bilmedügi ecilden.

(10) *èArfec*: Şevki'l-úutâd¹³⁸⁵.

èArfaâân: E'l-óandeúyüi.

èArâam: E'l-bâöencâne'l-berri.

(11) *èIru'l-kâfyr*: E'z-zürünbâd.

¹³⁸³ Cümle, *illa ararın istidaresi eşed ve küçükrek ve halavete mayıl olmağla fark olunur*, şeklinde düşünölmüştür.

¹³⁸⁴ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

¹³⁸⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *úuüâdi* (242/28) şeklinde geçmektedir.

èIrú'ù-ùb: Aâli'l-eşrâs.

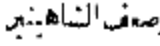

(12) èArmaø¹³⁸⁶: Sidrlere¹³⁸⁷ ve ùhluba iùÀú olınur.

èIrú's-sÿs: Sÿsıñ nefsidir.

(13) èAse!: Bir ùl bir çigdür kim otlara yaaar. Bal sinegi anı otlar ve úayy ider yÀøyd çiçeğiñ (14) nefsidir ki siñek haømından àoñra óÀâil olur her ne úısm olur ise. Ve ol, (15) bir şeydür ki mÿmñ eyülerinden óÀâil olur ve siñek nefsi ile bişer ve muókem (16) olur. Ve eyüsi rebieì ve äayfısı ki merèAsı eyü olanıdır. Ve baèø Rÿm diyÀrlarında (17) ve Úıbrıs gibiden geleni daòì bunıñ gibidir. Ve siyÀh olanı kemdir. Ol, óÀrdır (18) üçüncide ve yÀbisdir ikincide. CilÀ ve muúaùèdır. Balàamı ve envÀè-1 ruiybÀtı úaèèider (19) ve istiròAyı ve süddeleri açar ve maâiaki ile dimÀâiñ faøalÀtın zÀyil ider ve úaãabayı (20) kündür ile ve mièdeyi ve cigeri ve ùalaàì ve yereúÀnı ve istisúAyı ve èasr-i bevlı (21) ve envÀè-1 riyÀóı ve ilÀvüsi ve sümÿmı ve şÀhiteyni¹³⁸⁸ zÀyil ider içmek ile. Ve beyÀøı [239a] (1) ve dimèayı ve óıkkeyi ve cerebi ve gözde olan berdi ve àu inmegi zÀyil ider göze çekmek ile, (2) òuäyãÀ beyÀø àoàanıñ àuyı ile. Ve úulaàıñ àaàırlıàn açar ve úulaàda olan riyÀóı ve ruiybÀtı (3) zÀyil ider anzarÿt yÀ miló-i maèdeni ile ve yaraları àÀfi ider ve etlendirir ve zÀyidÀtı zÀyil ider. (4) ÒuäyãÀ èaøbe ile mücerrebdir. Ve nÿşÀdır ile baraãı ve behaúı cilÀ ider ve içine úonulan yemiş (5) ve et gibileri óıfòider ve bedeni úavì ider. Ve eger şÿniz yaàì ile içseler bél ve mefÀâil (6) aàırsın ve şehveti úuvvetlendirir. Ve eger sirke ve ùuz ile kelefe ve şişlere sürseler (7) óallider. Ve eger àuda ezüb içseler maàaãı sÀkin ider ve èaèaşı úaèèider òÀâiyyeti ile. (8) Ve úaçan ki anı çig iken istièmÀl eyleseler aòlÀùñ úaèèinde ve taólilinde úuvveti ziyÀdedir. Ve anıñ (9) ile úay[y]eylemek sÀyir sümÿmdan òalÀã ider ve aòlÀù bedeniñ aèlÀsından iòrÀc ider. Ve eger (10) nefşÀ èavrat anıñ ile yaalansa øararın zÀyil ider. Ve eger ferÀzüce ide ferçi àÀfi ider (11) ve iâlÀó ider ammÀ ol, àafrÀya müstaòil olur ve maórÿreyne àudÀè getirür, óÀr

¹³⁸⁶ Kelimenin noktası unutulmuştur.

¹³⁸⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında 's- sidr (242/30) şeklinde geçmektedir. Bağlamın da bu anlama uygun olmasından dolayı, kelime, düzeltilerek *sidrlere* şeklinde okunmuştur.

¹³⁸⁸ Metnin Arapça nüshasında şÀhiteyn "yemek ve içmek isteği (?)" (243/3) şeklinde geçen kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

dimÀaı (12) fÀsid ider. Sirke ve küzbere muâlióidir. Ve *şerbeti*: İki vaııyye. Ve *bedeli*: E'l-men.

(13) *èAşar*: Ve èişÀr. Bir yaãaı aâacdır. Yapraúları ince ve budaúları çóudır ve áaru çiçegi (14) olur ve úozası vardır. İçi süd ile ÷ludur. Ve èaşar şekerı aña yaaar. ÓÀr ve yÀbisdir (15) ikinciniñ Àòirinde ve südi dördüncide. Eger zeyt ile bişürüb müherrÀ olunca fÀlic ve teşennüc (16) ve ÷adrdan berı ider sürmek ile. Ve südi zÀyidÀtı zÀyil ider ve kele nÀfièdir ve bÀşyrı (17) isúÀu ider sürmek ile. Ve ehl-i Mıâr dir ki ol, taðta bitin ÷ard ider buðyrlamaú (18) ve ferş eylemek ile. Ve bu, baèid degildir. Ve ol, bÀumı yara ider ve secec getirür (19) ve àÿetle ishÀl ider óatta öldürür. Ve südler ve dühnler anıñ muâlióidir ve úuãamaú (20) ke-òÀlik muâlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirhem. Ve südi ânÀeat işleyeniñ rýóına úuvvet virür.

(21) *èAãa'r-rÀèi*: Ol, bir dikenlü ottır. TÀze yapraúları vardır ve toðumı úızıl ve incedir. [239b] (1) CevzÀda yetişür. Ve úuvveti bir yıla degin úalur. MermÀóyzaya áaşş olunur. MÀbeynlerinde farú bunıñ (2) úÀbıø olmasdır. BÀriddir üçüncide yÀ ikincide, raubdır evvelkide yÀòyd yÀbisdir. (3) Mièdeyi úavı ider ve ısıtmaları zÀyil ider eger evvelinde istièmÀl iderler ise içmek ve sürmek ile. (4) Ve áaàırlığı açar ve didÀnı iòrÀc ider ÷amzırmaàla ve mièdede olan áuyı tecfif ider ve aúan (5) úanı úaèèider muılaúan ve ÷afaúÀnı ve óaãÀyı içmek ile zÀyil ider ammÀ bögreklere øararı vardır. (6) İncir yÀ áandal muâlióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degin.

(7) *èUãfur*: Ol, úurum çiçegidir. BehremÀn ve zerev aña dirler. Eyüsi yeñisidir. Ve úuvveti (8) üç yıldan áoñra sÀuúu olur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀ ikincide. SÀyir eáerleri ve behaúı (9) ve baraãı ve óıkkeyi ve úybÀ gibiye zÀyil ider ve áÀfi ider, ÷uãyãÀ sirke ile ve irini óallider (10) ve pek olanları eridir ve cigere úuvvet virür. Ve rÀyióası ÷ayyibdir. Ve eger ÷eÀÀma (11) iâlÀó ider¹³⁸⁹. Ve téz bişürür ammÀ ÷alaàa øararı vardır. Bal muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀl.

(12) *èAãÀfir*: Ol, gögercinden küçük olan úuşa iúÀúu olunur. Ve bundan murÀd (13) olınan derviye dimekle maèryf olandır. Ve áayrıları yerlerinde öikr olınsa gerekir. Ol, (14) ehli ve berri olur. Cemièesi óÀr ve yÀbisdir ikincide. FÀlice ve laúveye ve ÷adra

¹³⁸⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الرأحة والأطعمة (243/28) şeklinde geçmektedir.

ve kezâza (15) ve yereúâna ve ciger œaefina ve bögreklere ve istisúâya ve şehvet œuefina nâfièdir, œuâyââ (16) yumırda ile. Ve úanadınıñ tüyi şişleri óallider sürmek ile ve yumırdası àâyetle semiz ider (17) ve úanı, gözden beyâœı ââfi ider göze çekmek ile. Ve eger dimâânın yumırda âarusına (18) úarışdurub yiseler şehveti úavì ider ve eger at südine úarışdurub içseler. (19) Ve tiz ìòaurmayan èavrat aşaaadan bile götürse téz ìòaurur. Ve kemigi mièdeyi úavì ider (20) lâkin taèb virür ve tersi, sigili ve kelefì ââfi ider eger sâyim olan kimseniñ aâzı (21) yarıla sürseler ammâ anıñ maóryreyne œararı vardır. Sikencübîn muâlióidir.

[240a] (1) èAâib: E'ş-şeyiârâc.

(2) èUâârât: Ol, otlardan âuílan şiredir, güneşde úuruyınca terk (3) olunur. Ve bunıñ ile rubýblardan farú olunur. Ve ol, çóudır. Aúúúiyâ ve mâmeyââ ve cemièsi bâblarında öikr olunur.

(4) èAûre: E's-sünbüle'r-Rÿmì.

èAûb: E'l-úuün.

èAûân: E'd-deyisúyr.

(5) èÍôâm: Ve dimişler ki bunda ıılâú olinandan murâd insân èaômudur nefèi keâir (6) olduâiçün. Ve bir úavldè dimişler ki óayvân èaômi murâd olunur muúlaúan. Teşrióde öikr (7) olınsa gerekdir. Ve èaôm bâriddir ikincide yâ üçüncide ve yâbisdir evvelkiniñ àoirinde ve eger yaúsalar. (8) Ve yâbisligi üçüncide olur. Ve kelyi terheli ve aólâûı raúbeyi ve istisúâyı zâyl ider sürmek (9) ile ve bâşyrı isúâú ider fetil eylemek ile ve raómi ââfi ider bile götürmek ile ve úuryó-ı (10) seyyâleyi úurudur. Ve insânıñ èaômi âarèa nâfièdir içmek ile, œuâyââ çürümüş olanı (11) ve úanı aúan yaraları úurudur ve sâyir eâerleri úalèider ve rubè ısıtmasın ve èarabânı zâyl ider (12) ve úanı ve ishâli óabsider. Ve lâyırú budur ki içürdükleri zamânda òastaya bildürmesünler. (13) Ve küçük oâlanıñ dişi sâúú olmazdan evvel úaçan ki gümüşde bile götürseler (14) óamli menèider. Ve âdemiñ dişi yaramaz uyúuları menèider egerçi yaâduâi altına (15) úomaú ile. Ve sâyir èaômter âdemiñ èaômi işin işler lâkin nefèi andan eúaldır. Ve âiârıñ (16) sâúınıñ¹³⁹⁰ küli ishâli úaèèider içmek ile ve sececi ve miède yaraların úurudur. (17) Ve kelbiñ èaômi

¹³⁹⁰ Kelime şeklinde yazılmıştır.

Àdemde kesr olan èaômiñ yerin ùtar ve téz etlendirir. Ve eger köpegiñ (18) ve eger bir kimse köpegiñ Àdem ıârduàı dişin bile götürse köpek anıñ üzerine (19) ürmez ve ıâırmaz ve òavfı andan zÂyil ider ve düşinde söylemez. Eger köpegiñ (20) ve¹³⁹¹ kedinin¹³⁹² dişlerin bir cemÀeat içine bıraúsalar anlarıñ òaberi youú iken (21) cemÀeatıñ mÀ-beyninde òuâymet düşer. Ve ol ùaşı ki köpek atub ve ıârır [240b] (1) eger alub bir eve âalsalar ol eve òuâymet düşer. Ve köpegiñ kemiginiñ küli bÂsyrı (2) úatèider tecribe ile. Ve erkek keçiniñ òpuúları mÀddeleri etlendirir ve istiüÀúı menèider (3) ve şehveti taóriklendirir. Ve úablıbaàanıñ çürümüş kemigi úılı zÂyil ider ve inbÀt ider âabr ile. (4) Ve eger òurrÀce yapışdursalar zÂyil ider. Ve gözi andan âaúınsunlar. Ve óayvÀnÀtıñ (5) bÂúı aèòÀmı aâlı ile òikr olunur.

(6) èAôÁya: SÀlÀmenderÀ.

èAôlam: E'n-nil, úatıaba daòı ıüÀú olunur.

(7) èAfâ: Bir cebeli aàacdır, ballýia úarib olur, neysÀnda bÀra gelür ve teşrinde (8) yetişür. Ve eyüsi küçügi ve yeşili ve aâr olanıdır. Ve kem olan siyÀhidır ve òafif. (9) Ve úuvveti üç yıla degin úalur. Ol, bÀriddir ikinciniñ Àòirinde ve yÀbisdir üçünciniñ evvelinde. (10) Şişleri óallider ve úanı ve ishÀli óabsider ve raómiñ maúèadın ve sÂyir maraøların ıâlÀó (11) ider ve yaraları úurudır ve nemle ve ekleniñ vesuèın menèider içmek ile òuâýâÀ (12) eger sirke yÀ şarÀb ile bişürseler. Ve ol, dişler etin ve dişleri úavi ider ve úurt (13) yemesin menèider ve dimèayı ve selÀúı ve cereb küóüllerine idòÀl olunur ve èaraúı óabsider (14) ve rÂyióa-i kerihayi keser. Ve ol, dibÀanıñ cüz-i aèòamıdır egerçi iòtilÀf-ı taâÀrifinde (15) iòtilÀf olunmuş ise. Ve úalÀèı ve úavÀbiyi ve zÂyidÀtı zÂyil ider ve gögüse øararı vardır. (16) Ketire muâlióidir. Ve şerbeti: Bir miâúÀle degindir. Ve bedeli: NÂrıñ úabuàı leyúden àayrı.

(17) èAúúú: Bir maèryf úaşdır, Yemen'de ve Şeór'de olur, mercÀn olmaàa mütekevvin (18) olur. Yübýset ve berd anı ol maúÀmdan alıúor. Ol, birúaç nevèdir. Eyüsi úızılı, òoñra (19) âarusı, òoñra beyÀøı. Ve bu nevèlerden àayrıısı kem olur. Ol, aâlisidir ve èamelisi degildir. (20) Nitekim óanneylemişler. BÀriddir üçüncide ve

¹³⁹¹ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

¹³⁹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ناي "azi" (244/15) ifadesi vardır.

yâbisdır anda yâ ikincide. Ve òavââındandur ki andan (21) òâtem yapmaú hemmi ve òafaúânı defèider ammâ şarâbı ìalaâi zâyl ider ve süddeleri açar ve óaâÿı [241a] (1) ezer. Ve küli dişleri ve lüââeyi zâyl ider. Ve anıñ bögreklere şararı vardır. âamâ muâlióidir. *Şerbeti*: Yarım mîf.

(2) *èAúreb*: Bir meşhÿr aâulu óayvânlardandır. Baèøısı şeyyâle didükleridir ki neşteri yuúaru (3) úalúmış ola. Ol, büyük olur. Ve baèøısı cerâre didükleridir. Ol, küçüğüdür. Ve baèøısı èaskeridir. (4) èAskeri ol èaúreblendür ki èasker binâsındaki bir úarye adıdır. Anda óââl olur. Her åoùduâı (5) ölür. Ve bir úavlde mücerred bedende yürimek ile úatl ider, dimişler. Ve èaúribiñ eâèabı âarusı olur. (6) Neşteriniñ çevresi yeşil olanıdır. Ol, bârid ve yâbisdır üçüncüniñ àòirinde. Eger yarub åoùduâı (7) yere úosalar aârsın sâkin ider ve aâusın çeker. Ve eger bişürüb yiseler yine bu fâyideyi virür (8) ve ke-òâlik göğüs yaraların ve suèleyi ve fesâd-ı úaâabayı berı ider. Ve eger zücâda yaúub (9) küli óaâÿı ezer. Ve bevâsiri sâúúider içmek ile ve sürmek ile ve âiçanıñ tersi ile. (10) Gözi rÿşen ider göze çekmek ile ve beyâøı ve ôifreyi ve cerebi ve óıkkeyi ve zencebil ve fülful gibi (11) ile zâyl ider lâkin taóammül olunması güçdür. Ve baraâı ve behaúı ve kelefı ve nemeşi zâyl ider ve yaraları (12) bitürür sürmek ile. Ve eger bir yılı ayıñ yigirmi altısında veyâ åoùrasında zeyt (13) yaâına úosalar ve mÿm ile úurú gün úapasunlar. Ol yaâ, fâlice ve bél aârsına ve mefââıla ve nisâ'aya (14) ve bevâsire ââyetle nâfièidir. Ve bu, tecrube olınmışdır. Ve bir úavlde dimişler ki èaúrebiñ menâfièi (15) mevúyfdır. Taâarruf ittükleri zamânda tâliè èaúreb ola. Ve bu úavl de âavâbdan òâli degildir. (16) Ve èaúrebiñ òavââındandur ki úaçan diri iken bir èavrat bile götürse ol èavrat uşau (17) biraúmaz. Ve eger meflÿc olanı åoùsa berı olur. Ve úaçan ki iâırması ìamar üzerinde olsa (18) úatl ider teşennüc eylemek ile. Ve anıñ bögreklere şararı vardır. Úıyn-ı Ermeni ve kerefs (19) bizri muâlióidir.¹³⁹³: Yarım dirhem. Ve baóri èaúreb, bir âadeflü balıúdır, bir nefèi (20) yóudır. illâ yanmışı dâ'i'-âaèelebe nâfièidir sürmek ile ve bögrekler yarasına arpa åuyı ile (21) içmek. Ve ehl-i âanèat iâülâóında èaúreb kibritiyeye iúâú olunur.

¹³⁹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “şerbeti” (245/8) ifadesi vardır.

[241b] (1) èUúÀb: Bir maèryf yırtıcı úuşdır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Úanı ve şişleri (2) óallider sürmek ile. Ve ödi beyÀøı zÀyil ider ve ãu inmesin menèider göze çekmek (3) ile ve tersi kelefı ve eáerleri zÀyil ider sürmek ile. Ve èuúÀb ehl-i ânÀèat èinde nÿşÀdıra ıllÁú olınur.

(4) èAúde: Ehl-i Mıâr'ın lüàatinde berbÀris aàacıdır.

èAkÿb: Mine'l-óarşef.

(5) èAúbe: E'l-laèbeti'l-Berberiyye.

èAúer: Dühnlerrün óalúdır.

(6) èAkır: Bala úarışan mÿmdir. Bir nevè ile birbirinden temyir olunmaya.

(7) èAkreş: Mine'a-áeyl.

(8) èAliú¹³⁹⁴: Gül gibi bir aàacıdır. İllÀ anın budaúları ve tikenleri uzunrekdir ve yemişi (9) tyt gibidir. Ve ináalarda olanın tikenini az ve yemişi úızıl olur. Ve ãu üzerinde neşv ü nümÀ (10) bulur ve sünbüledede yetişür. Ve ol, keàirü'l-vücÿddır. BÀrid ve yÀbisdir ikincide. MenÀfièi (11) cemèèan mücerrebdir. Ve eger ãuíub ve şiresin ãamà ile ezüb şişyÀf ideler göziñ (12) dükeli emrÀøına nÀfièidir. Ve sÀyir debilÀtı demÀmili açar ve yaraları bitürür ve úurudur (13) ve fuøÿlÀtı ve ishÀli ve úanı óabsider içmek ile ve bevÀsiri muúlaúan ve seceleri (14) ve dişler etiniñ yaralarını ve úillÀèi egerçi çegnemek ile ve aàacı óaãÁyı ezer içmek ile. (15) Ve óavÀããındandur ki úabòdi úılı boyar. Ve eger bir kimse anın ãuyın óamÀmda ayaàına sürmegi (16) müdÀvemet eylese geç pır olur ve ãaúalı aàarmaz egerçi yüz yıl daòı yaşar ise de. Ve dimişler ki (17) anın şurbı óayø zamÀnında gül ãuyı ile óamli menèider. Ve anın bögreklere (18) øararı vardır. Şeker muálióidir. Şerbeti: Üçe degindir. (19) Ve ammÀ èaliúú'l-keleb: E'l-maèryf bi-èaliúe'l-èades ve verdi's-sibÀè. Ol, büyük (20) aàacıdır. Ve yemişi zeytÿn gibidir. Bişdükde úzarır. Ve içi yün gibidir. Ve eger içindeki (21) yün gibi olanı çúarub atsalar ve mÀ-bÀúisin içseler ishÀli úaèider. Ve dimişler ki [242a] (1) bu içindeki olan yün yaraları etlendirir.

¹³⁹⁴ Metinde, eserin yazı karakterinden farklı, haşiyeli biçiminde ve belki de müstensiheden ait olmayan yanda bir açıklama bulunmaktadır: Óaúúat ekşi úara tyt gibi eger dÀneleri eger inèm mezmyr(?) ise esbÀba leke ider èillÀci kükürd tütsi vermektir

(2) *èAlaú*: äalara óÄãil olan úurtcíaazlardur ki Türkçe aña sülük dirler. Ve iúÄú (3) olunduúda başı siyÄh ve çouú büyük olmayanı murÄd olunur. Ol, bÄrid ve raúbdır ikincide. Küli (4) eáerleri cilÄ ider ve óaaÄy1 ezer sürmek ve içmek ile. Ve eger iólile úamzırsalar benefsec yaâ1 (5) ile yarısın ve óarúa-i bevli zÄyil ider. Ve eger äabr ile saouú idüb bÄsýra sürseler úurudur. (6) Ve eger bal ile yalasalar ònÄú1 óallider. Ve eger zeyt ile bişürüb öekere sürseler (7) öekeri büyüdir. Ve eger bir euøv óicÄmata muótÄc olsa sülügi aña baâlasalar úanı emmek ile (8) óicÄmat yerin útar. Ve eger benc äuy1 ile úazılmıř úılıñ yerine sürseler úılı çúmaúdan alúor. Mücerrebdır.

(9) *èAlúam*: Acı olana úiaâ'i'l-óimÄr ve óanóal gibiye daöi iúÄú olunur. Bir ÓicÄzi ottır, (10) yeryüzinde uzanur. Yemişi, küçük òiyÄr gibidir ve nefei úiaâ'i'l-óimÄr gibidir.

(11) *èAlek*: İsmidir ol äamâlar için ki ruüybÄtı ziyÄde ola. Eger Rýmiyye muúayyed (12) olınsa miâüüi murÄd olunur yÄ äamâi'l-fıstıú ve eger inbÄta muúayyed olsa äamâe'l-baiam murÄd (13) olunur ve eger yÄbise muúayyed olınsa úalfýn murÄd olunur. Cemîesi bÄblarında öikr olunur.

(14) *èAlem*: Ehl-i terkib dilince zernò didükleri şeydir.

(15) *èAnber*: äaóió olan äú äiâırınıñ gözidür ki yaân äú üzerine döker. äoñra (16) deryÄ kenÄra biraâur. Ve bir úavlde dimişler ki ol¹³⁹⁵ ki baóre düşer ve cemè olur. (17) Ve bir úavlde dimişler ki ol, bir maöäyâ balâñ tersidir. Ve bu úavl òurÄfÄttandır. ZırÄ balú (18) anı yedükde olur ve deryÄ anı kenÄra äalar. Ve bu, úarmında bulunur. Ve eyüsi eşhebî ve èürisidir, (19) äoñra gögi, äoñra äaru, äoñra fiâüüsidir. Ve ol nevè ki çeyneyüb uzansa ve kesilmese (20) ol, eyüsidir ve äayrısı kemdir. Caââa ve lÄdene¹³⁹⁶ ve mýma terkib olınmaâla äaşş (21) olunur. Farú olınmaz, illÄ óÄöiú olana¹³⁹⁷. Ve anıñ mevöiei èUmmÄn deñizi ve Mendeb ve sÄóil-i [242b] (1) Óalic-i èArabi'de olur ve ekâeri neysÄnda bulunur. Ve olur ki anıñ bir úiüesı biñ miáúÄl (2) úadarı olur. Ve òÄliâ olanıñ içinde úuş dırnaâı bulunur. ZırÄ anıñ üzerine (3) úuşlar inüb ceöb eylemek ister. Dırnaâı içinde úalur. Ol, óÄrdır ikincide ve yÄbisdir (4) evvelkide. DimÄâiñ sÄyir bÄrid

¹³⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta - *ial* (246/1) kelimesi vardır.

¹³⁹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ve *'l-lÄden* (246/4) şeklinde geçmektedir.

¹³⁹⁷ Cümle, *illa hazık olan fark eder*, şeklinde düşünülmüştür.

emrÀina nÀfièdir bi'ù-ùabiè ve àayrı maraølara bi'l-òÀãã. Ve cünÿna (5) ve şauúúaya ve nezleye ve úulaú ve burun maraølarına ve gögüs aarısına ve suèleye ve rebveye (6) ve òafaúÀna ve øaèf-1 cigere ve istisúÁya ve yereúÀna ve ùalaàa ve bögrekler maraøına ve riyÁó-1 (7) àaliòeye ve fÀlice ve mefÀãıla ve nisÀ'aya nÀfièdir úoúlamaú ile. Ve her nitekim olur ise ol, (8) müfredÀtıñ ecellidir öikr ittügümüz şeylerde. Ve ol, àÁyetle feraó götürür miálince (9) benefsec ve nıáfınca áamà ile yÀ bir şerbette ola. Ol, óavÀssa úuvvet virür ve ervÁóı (10) óífòider ve şehvete úuvvet virür. Ve eger bal áuyı ile aña mülÁzemet eyleseler şehveti (11) èavd ittirür ye'isden áoñra ve ke-òÁlik eger àÁliye ile mezc ideler. Ve óavÀããındandur ki (12) duòÀnı hevÀmı ùard ider ve vebÁyı menèider ve havÁyı ıálÁó ider. Ve siyÀh olanı kemdir. (13) Ve ol, maóryre şerÀ tevellüd ider. KÁfyr muálióidir. Ve bir úavlda dimişler ki mièdeye øararı vardır. (14) áamà muálióidir. Ve *şerbeti*: Bir dÀnıú. Ve ol, aàuların pÀ-zehridir muúlaúan. (15) Ve eger bir maècÿn andan òÁli olsa úuvveti øaèif olur.

(16) *èIneb*: Ol, maèryfdır. Ve envÀèi çoudır levn ve óacm óasebince. Ve eyüsi (17) büyügi ve úabuàı ince olanıdır ve toðumı az ve ùatlu olanıdır. Temÿzda yetişür, kÀnÿn-1 àÁniye (18) degin úalur. Ol, óÁr ve raùbıdır. illÀ úızıl olanı muètedildir ikincide ve (19) siyÀhı ikinciniñ àòirinde ve beyÀøı evvelkide. Yemişleriñ evlÀsıdır min-ciheti'l-àìòÀ. (20) Ve àÁyetle semiz ider ve bögrekleriñ hizÀlin ıálÁó ider ve úanı àÁfi ider ve sevdÁya (21) ve iótirÁúa nÀfièdir ve úabuàı riyÁó-1 àaliòeyi tevellüd ider ve toðumı ke-òÁlik. Ve üzerine [243a] (1) áu içmek istisúÀ tevellüd ider. Ve ùaèÀm üzerine yemek cÁyiz degildir. Ve eger bir kimse (2) øararından óavf ider ise sikencübün muálióidir ve ammÀ ol èineb ki otlardan óÁãıl olur. (3) Meşhyrı olan èinebü'á-aaèlebdır. Ve ol, öeker ve ünáÁdır. Ve bunlarıñ her birisi bustÀni (4) olur ki anı ekerler ve berrisi olur kendü nefsi ile biter. Bu iki neveiñ bustÀnisine kÁkenc (5) dirlar ve berrisine fetÀ. Ve gÀh olur ki bunlarıñ her birisi birisine ıúÁú olınur (6) ve ıúÁú olduúda èinebü'á-aaèleb. Ol, ottır ki yeşillige mÁyildir. Ve çekirdegi, yapraúları (7) arasında müstedirdir, yetişdikde úızarır ve ammÀ kÁkenciñ óabbı meáÀneye beñzer yumşau (8) ve siyÀha mÁyildir, azacıú ekşiligi vardır. Ve baèøısınıñ úabuúları ve çiçekleri úızıl olur (9) ve çekirdegi küçükdir ve cebelisidir. Ve baèøısınıñ yapraúları elma yapraàı gibidir (10) ve dÀnesi yine úızıldır.

Ve dirler ki àÀyetle uyúu getürür. Ve óaşòÀşdan ziyÀdedir. (11) Ve bu neveñ ekilmişine àÀliye dirler. Ve gÀhice óabbü'l-lehÀ dirler. Ve baèòısma mecnen (12) dirler. Budaúları ondan ziyÀde olur. Bir öirÀè úadarı uzanur. Budaúlarınıñ başında úozaları (13) vardır. Ve içinde siyÀh dÀneleri olur. Ve bu neveleriñ cemièsine ènebi'á-áaèleb veyÀ ènebi'ö- (14)-öib veyÀ èinebi'l-óayye dirler. Ve eyüsi e'l-kÀkenedir, áoñra èinebi'á-áaèleb. ÓuãÿãÀ (15) çiçegi beyÀø ve yapraúları siyÀh ve óabbeleri öehebì olanıdır. Ol, seretÀnda yetişür. Bu nevelerüñ (16) iúÀmeti olmaz, illÀ kÀkenec¹³⁹⁸. ZirÀ üç yıla degin úalur. Ve cemièsi bÀrid ve yÀbisdir ikincide (17) ve münevvim olanı üçüncide ve zeytýna müşÀbih olanı ki mecnen¹³⁹⁹ ile maèrÿfdır, (18) dördüncide. Ve bu nevelerüñ dükelisi dÀòile istièmÀl olunur, illÀ mecnen olanı¹⁴⁰⁰. Ve süddeleri (19) açar ve seyelÀnı ve yereúAnı ve ìalaà ve bögrekler maraøına ve meáÀneyi ve iltihÀbı ve èiúi'n-(20)-nefesi ve rebveyi ve áalÀbÀt-ı bÀùneyi menèider şeker ile içmek. Ve anıñ ile óuúne idüb (21) cünÿnı ve şerÀyı sÀkin ider. Ve istièmÀli òÀricde şişleri gül yaàı ile ve isfidÀc ile [243b] (1) ve èArab maraøın açar. Ve eger eşÿÀfi anıñla yoàuralar úuvveti ziyÀde olur, óuãÿãÀ ruiÿbÀtıñ (2) úaèinde ve ke-òÀlik ferÀzic eylemek. Ve úz ile óikkeyi ve cerebi úaèider. Ve şişler ziyÀde (3) olduai zamÀnda istièmÀl olunmasun. Ve her gün yedi óabbe andan yedi güne degin úvütmek (4) óamli úaèider. Ve bir miáúÀl andan her gün yedi güne degin ke-òÀlik yereúAnı úaèider. Ve anıñ (5) ile buòÿr eylemek nezleleri ve diş aàrısını zÀyil ider. Ve úulaàa ìamzırsalar aàrısın defèider. (6) Ve ol neve ki mecnendir, sebÀt ve uyúu getürür ve èaúlı zÀyil ider. Ve münevvim olanı (7) aña úaribdir. Úuãmaú anıñ muàlióidir ve rublar yemek ke-òÀlik maøarratın defèider. (8) Ve ènebi'l-óayye[ye] iúÀú olunur beyÀø kerme ve ènebi'ö-öi'b bir aàaca iúÀú (9) olunur ki rummÀn gibidir. Ve yemişi zaèrÿre benzer. Ve dimişler ki aúan úanı (10) menèider. Ve bayúarlar anı óayvÀnÀt èilÀcında istièmÀl iderler.

(11) *èUnnÀb*: Bir maèrÿf aàacdır, irtifÀeda zeytýna beñzer lÀkin (12) bu tikenlüdür. Yapraúları muraààabdır ve yemişi meşÿr èunnÀbdır. Eyüsi pişmişi ve úızılı

¹³⁹⁸ Cümle, *illa kakencin ikameti olur*, şeklinde düşünölmüştür.

¹³⁹⁹ Metnin Arapça nüshasında mecnen (247/1) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *mecfete* şeklinde yazılan kelime düzeltilerek mecnen okunmuştur.

¹⁴⁰⁰ Cümle, *illa mecnen olanı dahile istimal olunmaz*, şeklinde düşünölmüştür.

(13) ve ıtatlı olanıdır. Sünbülede yetişür. Ve úuvveti iki yıla degin úalır. Ol, muètedildir (14) muılaúan. Ve bir úavilde dimişler ki raùbdır evvelkide. Öuşşnet-i óalúı ve áadrı ve suèleyi (15) ve lehıbi ve eaiaşı ve àalebe-i demi ve fesÀd-[1] mizÀc-1 kebedi ve bögreklere ve meáÀneyi ve mièdeyi (16)¹⁴⁰¹ ve süfli maraøları cemìean zÀyil ider. Ve yapraúları õÀyiúayı örter úaçan ki (17) çeyneseler ve yaramaz devÀlara ièÀnet virür ve úuãmaàı óabsider. Mücerrebirdir. Ve eger (18) döğüb ve yayılan yaralara ve óumreye ve nemleye ve eklelere ekseler bal ile sürdükten (19) õoñra anları berì ider ve eger bişürüb ve yarım raùl áuyından içseler óıkkeden. (20) MÀlÀyesaè' da dimiş ki bu, mücerrebirdir. Ve eger çekirdegin saóú ideler ishÀli úaèider. (21) Ve CÀlinýs anıñ nefèin inkÀr eylemiş aãlen. Ol mièdeye øararı vardır. Úuru üzüm [muãlióidir].

[244a] (1) *èAnem*: Bir ottır ki baıam ve ballýü aàacına dolaşur, bÀdeme benzer, úızıl çiçekleri (2) olur. BÀrid ve yÀbisdir ikincide. IshÀli ve aúan úanı óabsider ve çegnemek ile diş etlerin (3) úavì ider.

(4) *èAnúbýt*: Ol, envÀè-1 keàiredir. Ve ammÀ ulÀú olınuúda murÀd, evler bucaàında (5) ve mekÀnlarda nesc idenidir. Nevèleriniñ cemìesi óÀrdır evvelkide ve yÀbisdir ikincide. (6) Yaraları bitürür üzerine serpmek ile ve şişleri óallider sürmek ile. Úaçan ki (7) zeytte bişürseler rubè ısıtmasın menèider ve buòýr eylemek ile. (8) Ve eger nýşÀdırı saóú idüb aşıaadan bile götürmek ile bÀşýrı øaèif ider. (9) Ve eger gül yaàı ile úulaàa ùamzırsalar aàrısın zÀyil ider.

(10) *èUnãul*: Baãali'l-fÀr.

èAndem: E'l-baúam.

èAnúar: Merzencýş.

(11) *èAnced*: èAcemü'z-zebib.

èAnzarýt: Hüve'l-anzarýt.

*èAnd*¹⁴⁰²: E'ã-ãýf.

(12) *èAvsec*: Bir aàacdır ki irtifÀèda nÀr aàacına beñzer lÀkin kesici yapraúları (13) vardır ve tikenı çouú ve ruıýbeti var. Ele yapışur. Ve yemişi noòýd úadarı olur ve

¹⁴⁰¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “yaralarını” (247/14) ifadesi vardır.

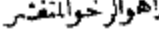
¹⁴⁰² Bu ifade, metnin Arapça nüshasında *èahen* (247/26)şeklinde geçmektedir.

úzıldır. (14) Ve çou zamân úalur. Bâridir evvelkide ve yâbisdir ikincide. Ve ol, sâyir emrâ-ı euyynı¹⁴⁰³ (15) zâyil ider, ouâyâ gözde olan beyâ-ı egerçi úadim ise de her ne gyne (16) istiêmâl olunursa. Ve gâh yumırda beyâ-ı ile veyâ evrat südi ile mezc iderler. (17) Ve aâacınıñ übîdi cüöâmı artıú olmadan alıúor veyâ beri ider. Mücerrebdir. Ve eger (18) aña müdâvemet eyleseler aúan yaraları ve cerebi ve óikkeyi ve eâerleri úaèider (19) óatta eger únayı anıñla áuyı ile yoâuralar ve öikr olınan şeylere sürseler (20) úaèider. Ol, şevbeşiniden evlâdır. Ve eger âs ile döğüb ve yaúsalar yaraları (21) ve maúead maraolarını zâyil ider ve úılı inbât ider. Ve ol, maedeni şeylerüñ [244b] (1) tenúyesinde mücerrebdir. Ve nemleyi ziyâde olmadan alıúor egerçi üzerine ekmek ile (2) ve yemişi ke-öâlik öikr olınan şeylerde.¹⁴⁰⁴ Menèider bile götürmek ile ve câh getirür. (3) Ve küli yaraları zâyil ider üzerine ekmek ile. Ve ol, ñalaâ muóırdır. Ketire muâlióidir.

(4) *èBd*: Ol, bir Çini ottır. Hind cezâyirlerinde olur. Birúaç ânıfıdır. Kimi Sendeli (5) ve kimi Semendevri kimi Úumâri olur. Bunlar, aâaclardır. Ve bir úavldede dimişler ki ol, (6) füâyâlardur ki aâacınıñ nefsinde bulunur. Ve eyüsi siyâhı ve aâırı ve acısı ve râyióası (7) üyyib olanıdır. Ol, óârdır ikinciniñ âdirinde ve yâbisdir üçüncide. Balâamı sâyir envâ-ıla (8) úaèider, rebveye ve suèeye ve êúú'n-nefese ve berd-i mièdeye ve cigere ve istisúâya ve ñalaâ (9) ve öafâúâna ve şehvet öaéfina nâfièdir içmek ile ve buöyr eylemek ile. Ve eger çeyneyeler (10) úuluncı ve maââi sâkin ider. Ve küli dişleri ââfi ider. Mücerrebdir. Ve andan şerbetler yaparlar. (11) Misk maécynına nefèi ziyâde olur. Óamli ve âióati óífóider. Ve eger reyóân şerbetinde (12) bişürseler aâuyı defèider ve ââyetle feraó getirür ouâyâ eger şeker ile taèüid (13) ideler. Ve anıñ maóryreyne öararı vardır. Sikencübün yâ kâfyır muâlióidir. Ve sifleye öararı (14) vardır. Cüllâb yâ âamâ muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miâúâle degindir. Ve yerde medfyn (15) olanı çouúdur.¹⁴⁰⁵ olanıdır. Ve ol, kehle tevellüd ider. Ve úımâri olanı (16) oldur ki defn olunmamış ola.

¹⁴⁰³ Kelime metinde şeklinde harekelenmiştir.

¹⁴⁰⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta 'siór' (247/34) kelimesi vardır.

¹⁴⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "o, kabuğu yumuşak" (248/10) ifadesi vardır.

(17) *èBdi'l-óayye*: MÀhiyyeti yeşildir. Ve mevcÿd olanı úuruluú zamÀnında olanıdır. (18) Ve ol, bir èyddir. èÁúrúaróÁya beñzer peklikde. Ve òuşÿnette ol, acıdır. Berber ve SÿdÀn (19) vilÀyetinden getirürler. Dirler ki ol, sÿsen gibidir. ÓÀr ve yÀbisdur üçüncide. Aàunıñ (20) pÀ-zehridir muàlaúan. Ve dimişler ki anı bile götürmek ve yaadıú yanına úomaú aàulı (21) óayvÀnÀtı menèider. Ve eger yılan ol aàacı götürèn kimseyi görse deróÀl úurur [245a] (1) ve yürimez ve ke-òÀlik eger andan¹⁴⁰⁶ üzerine tükürseler. Ve ol, feraó getirür ve óavÀssı (2) úavì ider ve riyÀó-1 àaliòeyi óallider. Ve anı bir yeşil òırúada götürmek veyÀ evde aàmaú sióri (3) menèider ve Àdemi heybetlü ider. Ve eger zeytte bişürüb èirú'n-nisÀya ve mefÀãıla sürseler (4) elemin sÀkin ider. Ve èydi'l-óayye, aãl's-sÿsa daòì ıılÀú olunur. ZirÀ yılan aña úaãd (5) ider ve bedenini aña sürter. Ol ecilden anı óakkitmek emr olınmışdır istièmÀlinden evvel.

(6) *èBdü'ã-ãalib*: E'l-fÀvÀniyÀ.

(7) *èBdi'r-rìó*: MÀmeyrÀna ve veche ve èÁúrúaróÁya ve emirbÀrise ıılÀú olunur.

(8) *èBdi'l-yüsr*: E'l-anÀâyris evi'l-erÀú evi'l-maóleb. Ve èydi'l-yüsr óaúíúatte yüstre (9) maèryf olanıñ kendüsüdür. Ve èydi'l-muàle daòì diñür.

(10) *èBdi'l-úaró*: Bir ottır ki èÁúrúaróÀ işin işler. Ol, LübnÀn otlarındandır.

(11) *èBdi'l-èaúÀs*: E'l-kündüs.

(12) *èAynÿn*: Maàribi ottır. Aña senÀ[-i] beledi dirler. Çouú budaúları olur, yapraúları (13) Às gibidir. Her birisinde bir çiçek olur dirhem úadarı. Anıñ bir nevèi olur ki yapraúları (14) uzun, rÀyióası úayyibdir, merzencÿş gibidir. Ol, eyüsüdür. ÓÀr ve yÀbisdur üçünciniñ (15) evvelinde. Undulus ehli ve anlardan öte olanlar anı senÀ ve òyÀrışenber yerine istièmÀl (16) iderler. ZirÀ aòlÀù-1 àelÀaeyi açar, òuãÿãÀ bÀrideyni eger incir ile bişürseler. Ve ol, gögüs (17) ve mefÀãil ve virk aàrılarına nÀfièidir. Ve ol, gönül bulandırır. èUnnÀb ve anisÿn (18) muàlióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degindir.

(19) *èAyne'd-dik*: Ol, pek óablardır ve úızıl ve müstedir. Aàacı, fülful aàacı gibi olur. (20) Deken daàlarında çouú olur. Ve Hind mülykları anı kendü nefsleri için iòtiyÀr iderler. ÓÀr ve yÀbisdur (21) üçüncide. Ve bir úavlde dimişler raùbdır evvelkide, müferrióidir. ÓafauÀnı ve istisúÁyı [245b] (1) ve úalaàı menèider ve eger şeker ile

¹⁴⁰⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *وكذا ان تغار* "kaçarsa" (248/14) ifadesi vardır.

çeyneyüb veyÀ içseler şehvete úuvvet virür ve öekeri (2) àÀyetle úavì ider ve meni[yi] ziyÀde ider ve úuvvetten bir şey isúÀùeylemez. Ve bu ecilden meşhýrdır ki anda (3) sırrı èacib vardır. Hindiler ol sırrı bilürler ve mülýk maècýnın andan terkib iderler. Ve ol, (4) pirligi menèider ve úavÀyı óíføider. Ve maóryreyne áudÀè getirür. Küsfere muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÁl.

(5) *èAynü'l-hüdhüd*: ÁõÁni'l-fÁr.

èUyýni'l-baúar: Mine'l-èimebi evi'l-acÁã.

(6) *èUyýni's-sereüÁnÁt*: E's-sebistÁn.

èAynü'l-herr: Bir maèryf üaşdır ki anda (7) bir nefè olmaz.

èAyn-i rÁn: E'z-zaèryr.

èUyýni'l-óayvÁnÁt: Maèryfdır ki anda (8) bir òayr youúdır.

èAyáÁm: E'l-àarab evi'd-deleb.

(9) *Óarfi'l-àayın*

(10) *áÁfiá*: Yapráuları yaãá bir ottır. Vasatında mücevvef budaúları vardır, òaşın (11) ve gök çiçekleri olur. Ve baèøısı benefsecü'l-levndir ve üaèmı acı. Rebìèiñ evÀòirinde (12) yetişür. ÓÁrdır ikincide ve yÁbisdir evvelkide veyÀ muètedildir. AòlÀùı óÁrreyi ve muóteriúayı (13) ishÀl ider ve süddeleri açar ve óarÁreti sÁkin ider ve üalaàı ve èasr-i bevli zÁyil (14) ider ve faşalÁtı cÁri ider egerçi óayøiñ úaèinden ãoñra olursa da. Ve ol, (15) yaraları úurudur üzerine ekmek ile. Ve anıñ üalaàa øararı vardır. Anisýn muâlióidir. (16) Ve cirminiñ *şerbeti*: Üçe degin ve maübýòından yedi. Ve *bedeli*: Míálince ÁsÁryñ, máfınca anisýn.

(17) *áÁr*¹⁴⁰⁷: YýnÁnca dÁnimý ve FÁrisice mÁbehiştÁn dirler. Ol, bir aàacdır ki YýnÁn'da (18) iòtirÀè olunmuş. Ve dirler ki Esúelimýs Óekim'iñ elinde andan dÁyima bir èaãÀ var imiş. (19) Hiç kendüsinden ayırmaz imiş. Ve óükemÀ anıñ gülünü dÁyim başlarına üaúarlar. Ve bu aàac biñ (20) yıla degin úalur. Yapráuları yaãádır. Ve baèøısınıñ yapraúları ince olur. Ve cemièsiniñ (21) üaèmı acı ve rÁyióası üayyibdir. İnciriñ arasına úorlar. RÁyióasın eyü ider. Ve úurtlanmaz. [246a] (1) Ve ol, Míár'da bulunmaz, illÀ ŞÁm'dan gelen incir arasında. Ve ol, óÁr ve yÁbisdir ikincide (2) ve dÁnesi

¹⁴⁰⁷ Kelimenin altında *defne* açıklaması bulunmaktadır.

üçüncide. Zeytyn gibi olur. Ve úabuàî incedir. Baş aàrısına ve şauúúaya ve êarbÀna (3) ve rebveye ve êiúi'n- nefese ve suëleye ve riyÀó-1 àaliõe, maàaa ve úulanca ve ùalaàa ve cigere, (4) emrÀ0ınñ cemièsine ve bögreklere ve óaãÀya nÀfièdir mebrýd olan bal ile içmek (5) ve maórýr sikencübün ile. Ve ol, vesvÀsı ve àarèi zÀyil ider muúlaúan ve bél ve mefÀãil aàrısına (6) ve nisÀya ve niúrise ve fÀlice ve laúveye ve òÀdre sürmekle ve buruna úamzırmaàla. Ve aàacıñ (7) aalı óaãÀyı ezmede fieli úavèdir içmek ile. Ve cemièsi şışleri óallider áuyı ile (8) yayúamaú ve maúead ve raóm maraøların úabiòini üzerine örtmek ile. Ve ol, bevli (9) cÀri ider ve uşaaı isúÀùider ferzüce eylemek ile. Ve bile götürmek cÀh ve úabýl (10) ve úaøÀ-yı óevÀyic getirür. Ve eger bir kimse çihÀr-şenbe günü gün úamadan evvel anıñla (11) buòýr ide téz¹⁴⁰⁸. Ve eger bir úumaş içine úosalar úez áatılır. Ve eger andan (12) bir èaãÀ yapub ve ol èaãÀya tekye eyleseler göziñ nýrın ziyÀde ider ve himmeti úavè ider. (13) Ve eger óammÀmda anıñla àasl ideler taèassüri zÀyil ider ve sióri ibiÀl¹⁴⁰⁹ ider. (14) Ve bunlar cemièan tecribe olınmışdır. Ve óükemÀ anıñ ile müteberrik olurlar lÀkin mièdeye (15) istiroÀ getirür. Maóleb yÀ anisýn muálióidir. Ve anıñ yaàına dühni'l-àÀr dirler. Öikr olan (16) maraølarda àÀyetle nÀfièdir. Ve dÀnesi fehmi ziyÀde ider. Ve tiryÀú-ı kebire idòÀl (17) iderler. Ve aàularıñ cemièsine nÀfièdir ve düşmek ile siñekleri ve àayrı hevÀmı menèider. (18) Ve *şerbeti*: Bir miáúÀldir. Ve *bedeli*: SÀdec yÀ maóleb yÀ cinüyÀnÀ¹⁴¹⁰. Ve ol úavl ki dimişler (19) eger anıñ yapraàın¹⁴¹¹ yire düşmeden evvel úulaú eñsesine¹⁴¹² úosalar ser-òiş olmaàı (20) menèider. Bunñ aalı youúdır.

(21) *áÀàÀlis*: Aña àÀliyýs daòì dirler. MaènÀsı rÀyióası yaramaz dimekdir. Ve ehl-i Mıâr aña [246b] (1) fisa'l-kilÀb dirler yaèeni köpek oáuruàı dimekdir. Ol, bir yumşau ottır. Yapraúları (2) òaşın ve çiçekleri gök ve beyÀø arasındadır ve rÀyióası kemdir. Şýr yerlerde ve besÀtin eürÀfında (3) bulunur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Dirler

¹⁴⁰⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta oturur (249/19) ifadesi vardır.

¹⁴⁰⁹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁴¹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "cenüyÀnÀ" (249/24) şeklinde geçmektedir. Kelimenin noktası unutulmuştur.

¹⁴¹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "koparılırsa" (249/24) ifadesi vardır.

¹⁴¹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında "kulak arkasına" (249/24) şeklinde geçmektedir.

ki göğüs aarısına ve rebve ve suèle ve êûî'n-nefese (4) àÀyetle nÂfièdir ve süddeleri açar ve óíkkeye ve cerebe ve âafirÂdan olan şeylere nÂfièdir (5) òÀâiyeti ile ve óaâÂyı ezer ve riyÀó-1 àaliòeyi óallider. Ve *şerbeti*: Beşe degindir. Ve eger äuyın (6) güneş burc-1 óamele nÂzil olduúda alsalar ve zeyt ile úarışdursalar kirleri âÂfi ider.

(7) *âÂriúyın*: İstiòrÂcı EflÂtýn'a mensýbdır. Ol, bir ruúbÂttır ki çürümiş (8) aâaclaruñ yÂ bÂünında müteèaffin olur incir ve cümmeyzden àayrı. Ve bir úavldede dimişler ki ol, (9) bir müstaúil èuryúdır veyÂ bir çigdir ki aâaclara düşer. Ve anıñ dişisi beyÀø ve yumşau (10) ve òafif olur ve erkegi èaksincedir. Eyüsi evvelkisidir. Úuvveti dört yıla degin úalur. (11) Óâr ve yÂbisdir ikincide yÂòýd yÂbisdir ikincide yÂ üçüncide. Eger kÂbili ve miâiki ile (12) yoàursalar buòârı âÂfi ider ve şauúuyı zÂyil ider ve sýs rubbı ve anisýn ile göğüs aarısın (13) ve rebveyi ve sueleyi ve èasri'n-nefesi zÂyil ider. Ve bÂdem yaâ¹⁴¹³ zÂyil ider ve fÂvÂniyÂ ile âarè (14) zÂyil ider ve rÂvend ile ciger ve miède ve bél ve bögrekler maraøların zÂyil ider. ve rÂziyÂnec (15) ile óaâÂyı ezer ve sikencübün ile ìalaà ve istisúÂyı ve bal ile úulancı ve envÀè-1 riyÀó (16) ve âabr ile ve èirú'n-nisÂ'a ve mefÂâılı ve niúrisi ve ısıtmaları ve ìamarlar emrÂøın ve raómiñ (17) iòtinÂúını ve bögrekler yarasını ve aòlÂù-1 àelÂâeden àaliò olanı, òuâýâÀ balâamı (18) óallider ve zÂyil ider. Ve şarÂb ile sÂyir aâulardan òalÂâ ider. Anıñ òÀâiyyet-i èaòimesi (19) vardır ìamarlarıñ taúviyesinde ve yereúÂanıñ izÂlesinde ve süddeleri açmada, òuâýâÀ (20) sikencübün ile. Ve anıñ erkegi, òuâýâÀ siyÂh olanı úÂtildir yÂ emrÂø-1 rediyyeye uàradır. (21) Úuâmaú anıñ øararın defèider. Ve muúlaúan àÂriúyın cendbÂdister ìlÂó ider. Ve *şerbeti*: [247a] (1) Bir miâúÂle degindir. Ve *bedeli*: Nıâfınca şaóm-1 óanòal yÂ miâlince türbüd yÂ rubèınca ferbiyýn ve nıâfınca (2) diyen kimse òauÈ eylemiş.

(3) *âÂsýl*: Ebý úÂbýs.

(4) *âÂliye*: Ol terÂkib-i úadimedendir. CÂlinýs, Feylecýs melik için iòtirÀè eylemiş. Aâl-1 (5) vaøèi èavratlar bedeninin ve raómler maraøın ki bürýdetten óÂâil olmuş ola, ìlÂó (6) òoñra andan tevessüè olındı. FÂlice ve laúveye ve nisÂ'aya ve òadra ki devÂlardan ikrÂh idenlere (7) istièmÂl ittirirler. Ve *âanèatr*: èßd ve kemkÂm ve âandal gibi eyü rÂyióalu áuda, gül äuyı (8) gibide ìladub, òoñra bunı ince şeyden süzüb

¹⁴¹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "rieyi" (250/2) ifadesi vardır.

anÀbìúîñ aókÀmından ãoñra, ruÿbÀt-1 (9) øaèifeniñ úaèinden ãoñra refè ideler. Ve gÀh taúür zamÀnında misk ve èanberi (10) èalÀ-óasebi'l-irÀde ziyÀde iderler. Evvelkisi èalÀ-óidde defè olınsun. Ol, aelÀsıdır. Ve ikincisi (11) mutavassıñ içündür ve üçüncüsü àayrılar içündür. Ve ol, èanÀair-1 ùyniyeden èibÀrettir. Muókem (12) saóú idüb refè ideler. Ve dühnlerde olanı sebk itti. Ve àÀliyelerde olan murÀd, misk (13) ve èanberi bÀz yaında Àteşsiz óall idüb eger mümkün olursa. ZirÀ misk Àteşe münÀsib (14) olmaz müteèaffin olduai ecilden. Ve bu üç eczÀ öikr olan èanÀairdir. ãoñra (15) muòtelif olur iki úsmiñ taúílil ve tekàirinde ve berÀber olmasında. Ve gÀh øıfrı¹⁴¹⁴ anıñ ile (16) bişürürler óall olınca ve àÀfi iderler. Ve gÀh olur ki mÿmı úıvÀm için maólÿl èyđı (17) ziyÀde iderler. Ve lÀyırú olan oldur ki evúÀtıñ iètídÀlinde buña mübÀşeret ideler, (18) meaelÀ yayda seóer zamÀnında ve bahÀrda güneş iòaduında ve güzde iki úuşlıú zamÀnında. (19) Ve saóú itmesin ve götürmesin bir àÀfi cevher gibi şey'iñ içinde ola, şişe yÀòyđ altun (20) ôarf gibi. Ve úaçan ki ãuya úosalar rÿşen olur.

(21) *àÀliye*: EmrÀø-1 bÀrideyi úaèider ve baàrsaúları ve aèøÀyı úavı ider ve envÀè-1 ãudÀèa [247b] (1) ve şaúıúaya nÀfièidir. Ve *ãanèatı*: ÚairÀn beş miáúÀl; besbÀse, óasek her birinden üç; misk (2) bir buçuú; èyđ bir dirhem; senderÿs yarım miáúÀl; èanber dört dÀnıú. Cemìèsin bÀn yaai ile (3) ve zanbaú ile úarışdurub ve gÀh úaranfil her birisinden iki dirhem iøÀfe olınur. Ve gÀh (4) úaürÀmı kúndüs ile èilÀc iderler. Ve gÀh àandal zaèferÀn sÀdervÀn sünbül iótiyÀc olursa iøÀfe iderler.

(5) *àÀliye*: Ziyneti'l-èarys terkiplerindendir. NecÀşi'ye¹⁴¹⁵ mensÿbdur, bedeni şedid (6) ider ve rÀyióayı úayyib ve şişleri óallider ve süddeleri açar. Ve zebÀdı anıñ ile àaşş iderler (7) rÀyióası eyü olduaiçün. Ve aña mülÀzemet eylemek bÀrid ãudÀèi ve nezleleri ve sÀyir (8) emrÀø-1 raómi úaèider. Ve *ãanèatı*. Úaranfil, dÀrçini, gül her birinden bir cüz'; (9) sünbül, bisbÀse, èyđ her birinden yarım cüz'i àÀyetle saóú idüb on miálince Às (10) ãuyında iáladalar ve ôafrı daði àÀfi eyledükden ãoñra gül ãuyunda iáladalar (11) ve cemìèsin üç gün úosunlar. ãoñra Às ãuyın úaynadub rubèı úalınca, ãoñra ôafr (12) ve gül ãuyıñ üzerine àÀfi ideler ve nerm Àteş üzerine bir sÀèat úadarı

¹⁴¹⁴ Bu ifade kelime Arapça nüshasında ôıfr (250/19) şeklinde geçmektedir.

¹⁴¹⁵ Metnin Arapça nüshasında NecÀşièa (250/27) şeklinde geçmektedir.

úoyub (13) ãoñra ãÀfi ideler. Ve bÀùì úalan ãuyıñ úadarınca bÀn yaàì úarışdursunlar, bir şışede (14) úoyub, ãoñra şışeniñ aázın muókem baàlayub zibilde defn ideler bir haftaya degin (15) eger úıvÀma geldiyse febihÀ. Ve illÀ birúaç gün daòì úosunlar, ãoñra müşk ve èanberıñ (16) her bir dirhemine miálince ziyÀde ve óabbe úarışdursunlar ve ãoñra refè ideler. Bu, terkıblerıñ aècebidir.

(17) áÀliye: Maòzýn sırlardandır, öülefÀniñ öazinesinde bulunmuşdır. ZirÀ efèÀl-i (18) èacıbesi vardır. Ve dimişler ki içinde olan ôarfıñ üzerinde görmişler ki AllÀh AllÀh (19) naúş olunmuş. FÀèiliñ semèine ve baàarı ile estÀr-ı maãynayı hetk eylemez. ZirÀ her kim ki (20) anıñla yaàlana ve èavratı ile mübÀşeret eyleye àayrısın úabýl eylemez ve ansız àabr (21) úalmaz. Ve ol, şehveti àÀyetle taóriklendirir ve leöóeti bir mertebeye irişdürür ki èaúlı [248a] (1) zÀyıl ider. Ve fÀlice ve laúveye ve óadra ve devvÀra ve bél aàrısına ve mefÀãıla nÀfièdir. àanèatr: (2) Tenbýl, kebÀbe, zaèferÀn, úaranfil, úafri'l-Yehýd her birinden bir cüz' yumşadub, óallÀf ãuyı ile (3) üç gün bişürüb, ãoñra bÀn yaàì dört gün ãoñra endürüb ve úavuú ve siyÀh úoçlar ki (4) ódlerinde óall olan èanberi ve miski¹⁴¹⁶ úarışdursunlar. Gümişden veyÀ şışeden (5) ôarfa úoyıb aázın pek baàlasunlar ve úırú güne degin àabr idüb ãoñra istièmÀl ideler.

(6) áubbeyrÀ¹⁴¹⁷: Bu ismde çouó ölÀf vardır. Ve felÀóa ehli úarÀãıyÀ ıñlÀú iderler. Ve (7) baèolar dirler ki ol, sebistÀndır. Ve baèolar daòì ol, inceredir dirler. Ve baèolar, ol, (8) siyÀh zaèýrdır, dimişler. Ve baèolar daòì dimişler ki ol, bir ottır ki yapraúları (9) óaşın ki aña fÀliúa¹⁴¹⁸ dirler. Ve ol, óaúúúatte mermÀóýzdır. Ve àaóió olan bu maóalde (10) zeyezfýndır. Ol, bir aàacdur ki Maşrıú'da ve Anıaúıyye vilÀyetinde çouó bulunur. (11) Ol aàac èunnÀb aàacı úadarınca olur. Ve yapraúları bustÀni zaètere úarıbdır ve (12) çiçekleri àaru ve yemişi nabúÀdan¹⁴¹⁹ küçükdür. Ve aàacıñ úuvveti azdır. Ol, kesici ve rÀyióası (13) úayyibdir, bahÀrda çiçeklenür. Ve yemişi miáf-ı àayfda yetişür. ÓÀr ve yÀbisdir (14) üçüncide. Süddeleri açar, gögüs maraøların, rebve ve úaróa gibi ve ciger

¹⁴¹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ve 's-sek (251/4) ifadesi vardır.

¹⁴¹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında àubbeyrÀ (251/5) şeklindedir. Aynı zamanda, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, àayın maddesinde olduğu için àubbeyrÀ okunmuştur.

¹⁴¹⁸ Bu ifade kelime Arapça nüshasında e'l-úÀúulle (251/7) şeklinde geçmektedir.

¹⁴¹⁹ Bu ifade kelime Arapça nüshasında e'n-nabú (251/11) şeklinde geçmektedir.

marabaların, (15) istisúÀ ve yereúÀn ve fÀlic ve laúve ve kezÀza ve nÀfıø ve bÀrid ve êarabÀn gibi zÀyil ider. (16) Ve her ne gýne istièmÀl eyleseler şehveti úuvvetlendirir egerçi úoulamaú ile olsa lÀkin (17) êavratlara eşedir óatta Şarú ehli ol zamÀnda êavratların çúumaàa menèiderler. Ve eger (18) zeytte ezüb ve kötürüme sürseler eyü olur ve úılı uzadır. Mücerrebdir. (19) Ve yemişi taèül ider. Ve anıñ maórýre øararı vardır ve baş aàrısın getirür. (20) Sikencübün muàlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀl ve dÀnesinden üç.

(21) *âaôÁf*¹⁴²⁰: Mine'l-àrbÀn.

[248b] (1) *âurÁ*: Ol, lièÀbî ve yapışdurıcı olan ruiýbettir áamú ve nýşÁdır gibi. Úaçan ki (2) ıúÀú olunur balíú derisinden útulanı murÁd olunur. Ve eyüsi áàir derisinden (3) útulanıdır ki eyü bişmiş ola. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Yaraları yapışdurur ve úırılmış (4) şeyleri cebr ider. Ve Àteşden yaúılanı ve behaúı ve baraâı ve eàerleri zÀyil ider sürmekle (5) ve bögrekler yarasını defèider içmek ile ve dükeli devÀlara úuvvet virür. Eger çatlaú (6) olan şeyleri serviñ cevzi ile yapışdursalar çatlaúları yapışdurur. Ve *âanèatr*: (7) Oldur ki derileri bişürüb óall olunca ve baàalar áuyı áÀfi olunca ve tekrÀr yine (8) bişürsünler ezilmeyince ve tekrÀr baàalar áÀfi olunca ve güneşde úurudsunlar ve refè ideler.

(9) *âarb*: áanavber gibi bir aàacdır. BeyÀø yapraúları vardır. Úaúlab yapraàına benzer. (10) Ve úaùÀnı øaèiflerinden istiòÀc iderler. Ol, óaúúúatte sögüd aàacınıñ bir nevèidir. (11) BÀrid ve yÀbisdir ikincide. ÒÀâiyyeti sögüd aàacından ziyÀdedir. ZirÀ fülful ile maàaâı (12) sÀkin ider ve aúan úanı ve úuryó-ı bÀúneyi içmek ile ve yaraları etlendirir üzerine ekmek ile. (13) Ve küli sigilleri isúÀú ider ve áuyı ve áamàı eàerleri zÀyil ider ve gözden beyÀøı açar. (14) Ve ol, bögreklere muøırdır. áamà muàlióidir. Ve *bedeli*: Niáfınca aúÁúıyÀ.

(15) *âurÁb*: Úuşlardan üç nevèiñ ismidir. Biri zÀádır ki zerè àurÁbıla meşhýrdır. (16) Ve ol, küçükdir. Ayaúları, minúÀrı úızıl gögercin óacminde olur. Ve ikincisi siyÀhdır, (17) àurÁbe ile maèryfdır. Ve ol kimse ki dimiş ol, zÀádır. ÒaúÀ eylemiş. Ve üçüncüsü (18) ebúaèa dimekle maèryfdır. Ve ol, Àdem ile nisbet útmaz. Cemìe nevèeler óÀr ve yÀbisdir (19) illÀ zÀà evvelkide ve siyÀhı ikincide ebúaèi üçüncide. Cemìesiniñ

¹⁴²⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (251/16) şeklinde geçmektedir.

ödleri gözden (20) beyÀøı zÀyil iderler ve tersleri behaúı ve baraãı zÀyil ider. Ve zÀà, şehveti úuvvetlendirir ve eyü (21) úan tevellüd ider. Ve siyÀh olanı riyÀó-ı àaliôeyi, úuluncı óallider. Ve eger diri iken [249a] (1) sirkeye yÀ sirkeden àayrı ekşi şeylere ve demiriñ ufaàına úosalar ve úrú gün ziblde (2) defn ideler àuya óall olur. Ve eger àuyı úıla sürseler úılı boyar. Ve ehli'n-(3)-nüôÿr anı istièmÀl iderler. Ve ebúaè olanı şehveti úaèider. Ve gözün bile götürmek, (4) uyúuyı menèider. Ve àurÀbıñ eti óaşindir. Ve baş aàrısın tevellüd ider. Sirkede bişürmek muàlióidir.

(5) áarúad: KibÀre'l-èavsec.

áarar: èAãa'r-rÀèi.

(6) áarÀàir: ÓÀdià olan devÀlardandır ki èameli øaèif ola. Boàazıñ emrÀøında (7) ve dimÀàadan nÀzil olan inóidÀrda istièmÀl iderler. Ol, èibÀrettir bir şey'in àabiòinden (8) ki ceòb ve taólili olmaya. Ve andan aàızda útmaú baş çevrimesinde ve àÀlibÀ ayÀric ile olur. (9) *Ve àanèatr*: İncir, fýtenc, àaèter, kemmÿn cemìean berÀber, altı úadarlarınca sirke ile (10) bişüreler àülüai úalınca, àonra àÀfi ideler ve miálince úzümün rubbın úarışdursunlar. Ve (11) bunıñ her bir vaúıyyesine sarımsaú ve daàıñ úuru úzümi, èÀúrúaróÀ her birinden yarım dirhem (12) bişürüb münèaúid ideler ve ısıcaú àu ile ifiÀardan evvel istièmÀl eylesünler. Ve úurtlarıñ (13) úatlinde àoàan ve kurrÀà toðumın ziyÀde ideler ve diliñ aaúil olmasında bevraú (14) ve nÿşÀdır ve zencebil her birinden bir dirhem artursunlar ve şişlerde küsfere (15) şiresin ve èinebi'a-àaèleb her birinden yarım vaúıyye artursunlar.

(16) áazÀle: Bir berrì óayvÀanıñ ismidir. Ve bu ism cemìe nevèlerine iúÀú olunur. (17) Ve óaúúúatte àazÀl bir yıla dÀòil olana dirler. Ve óabi üç yıldan tecÀvüz eyleyüb altı (18) yıla degin èómri olana dirler. Ve úLÀ vilÀdetten miáf seneye yetmiş olana dirler. (19) Ve óıřf bunıñ mÀ-beyninde olana dirler. Ve cemìesiniñ àabèi úaçıcıdır ve az úlfet (20) ider. Ve cebeli olanıñ eti eüyabdır. Ve anıñ bir nevèi vardır àÀyetle siyÀhdır ve boynuzları (21) beyÀø ve àirtında beyÀø óaúú vardır ve boynuzları ensesine burılmışdır ve úuyruàına bitüşür [249b] (1) ve boynuzları delüklü olur, içine havÀ girür. Ve bu nevè Tenbÿt¹⁴²¹ yerinde ve Semendevr eürÀfında (2) ve àin'de olur. ancaú sünbül ve úaranfil

¹⁴²¹ Bu kelime metninArapça nüshasında **تنبوت** (252/14) şeklinde geçmektedir.

yÀ yılar¹⁴²², misk andan mütevellid olur. Ve àazÀlın cemièsiniñ (3) envÀèi óÀr ve yÀbisdir ikincide, misklü olanı üçüncide. Eti ve rÀyióası sÀyir óayvÀnÀttan (4) eüyabdır ve ezkÀdır. ÓafaúÀnı ve emrÀø-1 bÀrideyi ve yereúÀnı ve fÀlici ve bél aarısını menèider. Ve tersi (5) bedeni şedid ider ve kirleri zÀyil ider sürmekle. Ve anın úanı, şaerı cilÀ ider ve cildi (6) hevÀmı ìard ider ve üstine oturmaú ile ve ìalaàı zÀyil ider bile götürmek ile. Ve ol, (7) áudÀè getirür ve úulanc tevellüd ider kebÀb eylemek ile. Ve sikencübün muàlióidir.

(8) ásyile: áasl daði dirler. Óuümiye ve uşnána daði ìlÀú olunur. Ve ÓicÀz'da (9) uõður ìlÀú iderler.

(10) áaliúÀ: Ol, àÀliúadır. Ve baèølar öikreylemişler ki ol, müaelleà bir yemişdir ve (11) penbe olur. Ve aàacı turba benzer. Ve ol, buöyr-1 Meryem'den bir nevèdir.

(12) áalicen: E'l-fýtenc ve aàiryÀ daði dirler yaèni reyóÀne'l-arø, eşüeurÀ¹⁴²³.

(13) áamÀm: E'l-isfenc.

áanem: E'ê- èÀ'in.

(14) áAvşene: Ol, maòrama dimekle maèryf. Müdevver, cÀme beñzer ve içinde bir daði olur. (15) Andan küçükdir ve üzerinde ùz gibi mevcýddır. Ve ol, kemmÀt didükleri degil lÀkin aña úaribdir.

(16) áyre: E'l-óuãrum yaèni úoruú.

(17) áayme: Aña àaymeti'l-baór dirler ve isfenc daði dirler.

(18) Óarfi'l-fÀ

(19) FÀvÀyinÀ: FÀriyyñÀ ve kehyenÀ ve eyd-1 áalib daði dirler. Ve áarb'da verdi'l-óamir (20) dirler. Ol bir ottır ki bir öirÀedan eksik uzanur, erkeginiñ yapraúları cezer gibidir (21) ve dişisiniñ yapraúları kerefs gibidir ve çiçeği gök ve siyÀh ve úozası [250a] (1) olur. İçinde úızıl dÀnesi vardır. Úurüm óacmindedir lÀkin anı aõø eylemek cÀyiz degildir, illÀ mizÀnıñ (2) nüzylinde¹⁴²⁴. Ve kesmek murÀd eyledüklerinde demir ile kesmesünler. Ve eger bu şarılarnıñ biri (3) eksik olur ise òavÀásı bÀül olur lÀkin menÀfièi bÀüi úalur ve anın úuvveti yedi (4) yıla degin úalur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide yÀ

¹⁴²² Bu ifade metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁴²³ Metnin Arapça nüshasında المشكورة e'l-müşekürÀ (252/21) şeklinde geçmektedir.

¹⁴²⁴ Cümle, *illa mizanın nüzulünde cayizdir*, şeklinde anlaşılmıştır.

ikincide. Anıñ pek olanı ki iki c`Anibi `oatemplü (5) ola ve iki muúÁtìe `oaulara müştemil ola, ol, zümürüdden evl`Adır. Ve a`acıñ cemièsi (6) riy`Áó-1 `ali`oeyi `oallider ve cigeri ve bögrekleri úavì ider ve `oabları a`l`Áu-1 lüzceyi i`r`Ac (7) ider ve f`Alice ve nis`A'aya ve raèşeye ve k`Abýsa ve `oyø úanınıñ menèine n`Afìedir içmek ile (8) ve siy`Ah e`erleri cil`A ider sürmek ile. Ve anıñ erkegi olan ki a`alı v`Áóiddir, `oükýruñ (9) ve ün`Áaıñ emr`A`ına id`o`Al olunur. Ve bu a`acıñ cemièsi `aarèa ve cünýna ve vesv`Asa (10) n`Afìedir her niçe istièm`Al eyleseler, egerçi bile götürmek y`A bu`oyrlamaú ile olursa da. (11) Ve eger `oikr olınan şarıl ar ile dirselar ve bir eve úosalar ol eve cin ve a`ulu c`Anverler (12) girmez. Ve eger anı bu`oyr idüb vey`A bir `aru `o`ruada ba`alayub ol şaru ile ki (13) `o`Ayıø olan `avratıñ eli aña degmemiş ola ve eger bir `avrat i`aurmaaa úarib (14) bile götürse tiz i`arur ve uşaaì `o`mrinde isú`A`uitmez. Ve si`ori ol evden (15) menèider ve heybet getirür. Eger iki miáú`Al altun ve gümüş sebk idüb ve dört (16) `oabbe `aafi`oe ve içine úosalar ve bile götürseler `aarèi menèider egerçi yigirmi beş (17) yıldan `o`nra ise de. Ve eger iki ead`Avetlü kimseleriñ ya`aduuları altına úoyub (18) ve ay zühreye mutta`ail olduúda teali`ade anlarıñ m`A-beynlerinde bir mertebe mu`oabbet (19) ola ki a`alen z`Ayil olmaya. Ve anıñ mièdeye `ararı vardır. Ketire mu`ali`oıidir. Ve (20) bir miáú`Al ve `oablarından on beş. Ve ba`ølar dimişler ki bedeli rumm`An úabu`aidır y`A `az`Alıñ (21) s`Áu kemigidir. Ve bu, ba`èiddir. Ve `a`oi`o olan bedeli `aarèda zümürüddir.

[250b] (1) F`A`aire: F`Ari`ae ve mel`Ane da`oi dirler. Ol, no`oyd gibi bir `oabdır. İçinde küçük ve siy`Ah `oabları (2) olur. Ve acı ve ú`Abıødır. Ó`Ar ve y`Abisdir ikincide. A`l`Áu-1 `ali`oeyi açar, `ou`y`y`A sevd`Ayı ve (3) vesv`Ası. Ve cünýna ve riy`Áó-1 `ali`oeye ve süddelere n`Afìedir ve mièdeyi ve h`A`imeyi úavì ider ve ish`Ali (4) úa`èider ve s`Ayir emr`A`-1 b`Arideye n`Afìedir. Ve anıñ ma`ory`reyne `ararı vardır. Küsferre mu`ali`oıidir. (5) Ve şerbeti: Bir dirhem. Ve bedeli: İki miálince `andal ve niáfınca úusu

(6) F`Ar: Bir ma`eryf `oyv`Andır. Ó`Ar ve y`Abisdir üçüncide. Sigilleri úa`èider sürmek ile. (7) Ve eger şau[ú] idüb ısícaú iken peyk`Anlu ve tikenlü ve a`ulu yaralara úosalar içinde olanı (8) ce`ob ider ve `an`Azir gibi yaraları `oallider. Ve tersi, başınıñ küli ile d`A'i`a-`aa`elebden giden (9) úılı inb`At ider. Sirke ile sürmek, zibinden fetil eyleseler a`l`Áu-1 `ali`oeyi ish`Al ider (10) ve kündür ve sirke ile içmek `o`a`Ayı ezer ve `asr-1 bevli

óallider ve etiniñ ùbìòine ouurmaú (11) ke-õÀlik óaãÀy₁ ezer, èasr-₁ bevlì açar. Ve òavÀãındandır ki anıñ eti nisyÀn ve sy'i'l-òulú (12) ve seriúa ve òubà-i ùbè tevellüd ider yemek ile ve duòÀnı kendülerin defèider. Ve anıñ sidigi kebÀbeyi (13) úalèider. Ve eger bişürüb yiseler aúan úanı ve lièÀbı menèider.

(14) FÀşerÀ: Ol, hezÀrceşÀn ve kermeti'l-beyøÀ didikleridir bir ottır, üzüm (15) aàacına beñzer sÀyir eczÀda. illÀ àalúımları andan aãàardır. Ve ol, Hind'[d]en ve Rým'dan (16) gelür ve ŞÀm ùàalarından daði getirürlermiş. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide veyÀ üçüncide. Miède (17) aarısına ve gönül bayılmasına ve àarèa ve riyÀó-₁ àaliòeye ve aàulara nÀfièdir ve faòalÀtı (18) cÀri ider. ÒuãÿãÀ südi¹⁴²⁵ ve fÀlice ve laúveye ve mefÀãıla niürise nÀfièdir àuyı ile yayúamaú (19) ve zeytte bişürüb yaàı ile yaàlamaú. Ve körsene ile bedeni cilÀ ider sÀyir eàerlerden sürmek ile (20) ve levni óasen ider ve pek olan şey'leri cemièan óallider. Ve ol, èaúlú òafif ider. Ve başa øararı (21) vardır. Ve úuãamaúdan ãõñra rublar nÀfièdir ve øararı defèider. Ve *şerbeti*: Yarım dirheme degin. [251a] (1) Ve *bedeli*: Miálince derÿnec ve niáfınca besbÀse ve dimişler rubèınca türmüş.

(2) FÀşerşin: Ol, siyÀh kermedir, liblÀba benzer. Ve ol, muòÀlifdir aalı siyÀh (3) olmaàıla. Ve nefiède farúları youúdur lÀkin yapraúları insÀndan àayrı óayvÀnÀtıñ yaralarına (4) şifÀ virür ve ùamarlarıñ çıúmasına nÀfièdir øamÀd itmek ile.

(5) FÀlincúan: Maènası retilÀ devÀsı. Ol, bir çiçeklü budaúlardır ve yapraúları syÿsen gibidir. (6) ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. èAúrebleriñ aàusın ve retilÀ ve maàaãı zÀyil ider.

(7) FÀòte: Ol, DÀvyd Óekim diyÀrında yemÀme dimek ile maèryfdır. Ol, bir úuşdur ki (8) gerdÀnıñ çevresinde siyÀh ùavúı vardır, gögercin óacminde olur. Berrisi az ùlfet (9) ùtar. YÀbisdir üçünciniñ evvelinde. Yemesi fÀlice ve raèşeye ve òadra ve riyÀó-₁ àaliòeye nÀfièdir (10) ve süddeleri açar. Ve úanı, tÀze iken gözden beyÀøı úalèider ve tersi kelefí úazır ve sirke ile (11) şışleri óallider. Ve òavÀãındandır ki tütüni ile buòÿr eylemek ısıtmay₁ defèider. Ve eger anı (12) óabsideler kendüsin öldürür. Ve anıñ yemegi uyúusuzluk getirür. Şeker muàlióidir.

(13) FÀreti'l-beyş: Maèahu.

¹⁴²⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta نافي "Nafi olur." (253/21) ifadesi vardır.

FĀāīye: æemere'l-òinnĀ.

FĀfir: E'l-berdī.

(14) FĀū Bir mechÿl devĀdır.

(15) FetĀyilü'r-ruóbĀn: Ol, zencebiliyyedir, bir õirĀè úadarı uzanur, bir ottır. Yaprıuları (16) senĀ veyĀ óinnĀ gibidir ve çiçekleri āarudır ve toðumı cercir gibi olur. ÓĀr ve yĀbisdir (17) üçüncide. ZükĀma ve ěasr-i nefese ve rebveye ve suěeye ve riyĀó-ı āaliõe nĀfiēdir ve redd-i Őehveti (18) úuvvetlendirir āĀyetle. Ve dirler ki anıñ mürebbĀsı zencebil mürebbĀsından evlĀdır. Ve eger pek (19) olan Őeylere baālasalar óallider ve ke-õĀlik mefĀĀıl ŐiŐlerin ve niúrisi ve nisĀ'ayı óallider. (20) Nitekim õikreylemiŐler. Ve Óekim DĀvyd dir ki bu, mĀělým degildir. Bu ana degin bilmeziz.

(21) FetĀyil: Óúúneye iótiyĀc olduúda istiēmĀl iderler. İllĀ bu úuvvetiñ [251b] (1) sĀúú olmasında ve aólĀúñ taēmiiú olduúda işledirler. BaõtiŐyē dimiş ki fetĀyil (2) aāilda yoāımıŐ lĀkin ferĀziceye úıyĀs olunmaāıla aõõ olınmışdır. Ve óúúne ferĀziceden (3) aúvĀdır. Ve istiēmĀlinde bir muēayyen úĀnÿn youúdır. İllĀ İsóĀú dimiş ki anıñ her birisin (4) bir sĀēatiñ iki āülüāinden ziyĀde úomasunlar. Ve *āanēatr*: Bal-ı taēúid ve ballÿü gibi başını ince (5) idüb ve yaālarla yaālayalar ve çouú úurd var iken istiēmĀl itmeyeler.

(6) Fetile: İŐĀli ve úanı úāēider ve óiddeti sĀkin ider. Ve¹⁴²⁶: (7) Mürr, zaēferĀn, afÿñ cemiēan berĀber küsfere yĀ lisĀni'l-óamel āuyı ile yoāÿralar. Ve eger (8) bürÿdet ve zaóir ziyĀde ise kúndür ve aúĀúıyĀ ziyĀde ideler. Ve gĀh olur ki (9) balıñ ēıvaøma pişmiş incir istiēmĀl iderler. Ol, eyúdir eger rió ve óarĀret (10) youú ise. Ve gĀh olur ki bal ile bir miúđĀr úāirĀn úarıŐdırırlar úulunc ve niúris ve úurÿó-[ı] (11) imēĀ ve dÿd ve mefĀĀıl olduúda. Ve gĀh olur ki Őeker ve ēacın ile (12) iútiĀĀr iderler. MuúĀú telyinde ve taúviyette tersini bunlar ile istiēmĀl iderler (13) Ve gĀh olur ki muúlı fetĀyile úarıŐdururlar eger bĀŐÿr var ise.

(14) Fetile: Bedeniñ aēmĀúından ceõb ider ve riyĀó-ı āaliõeıyı açar ve iābiēati iĀlĀó ider (15) ve budlarda olan aārıları sĀkin ider. Ve *āanēatr*: SenĀ, gül, bizr-i

¹⁴²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ve *āanēatrı* (254/8) ifadesi vardır.

mülyöryye, àÀrìúyn, (16) besfÀnec, türbüd, şaóm-1 óanôal, âıçan tersi her birinden iki dirhem; bevraú, miló her birinden bir dirhem.

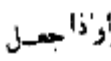
(17) *Ficl*: Berrisi olur. Müstaüldir, çou büyümez. Ve ol, äaèid vilâyetinde (18) çou bulunur. Ve bizrinden ütulan yaàa şeymeúa demekle meşhýrdır. Ve bustÂnisi (19) daöi olur. Ol, her yerde bulunur. Ve bir nevèi vardır ki aña ŞÂmi dirler. Ve (20) dimişler ki ol, şalaamıñ bizrini ficle úomaú ile yÀ èaksince olmaúdan mürekkebdir. (21) Cemîesi óÂr ve yÂbisdir ikincide ve berrisi üçüncide. AölÀü-1 lezceyi äü ve bal ile açar [252a] (1) ve gögüsü ve mièdeyi äÂfi ider ve iàèÂm üzerine yemek haøm ider ve riyÁó-1 àaliöeyi iòrÂc ider (2) ve suèleden beri ider azacıú bişirmek ile ve äuyı ve süddeleri açar. Ve budaúlarının şiresi sikencübin (3) ile óaäÂyı ezer. Ve eger anıñ bir dÂnesine dört dirhem şalaam toðumı òamir içine úoyub (4) bişürseler ve bal ile yeseler ve içinde olan toðumı ovsalar öekeri úurârır ve şehveti (5) ziyÂde ider ve cigerde olan bürýdeti zÂyil ider içmekle ve behaúı zÂyil ider sürmekle. (6) Ve ficl yemek levni óasen ider ve dökilen úılları àÂbit ider ve dÂ'i'â-äaèlebe sürmekle (7) ke-öÂlik. Ve eger oyub ve gül yaamıñ içinde bişürüb úulaàa iamzırsalar úulaú äaàırligin (8) açar. Ve anıñ toðumıñ yaàı daöi bu fÂyideyi virür ve mefÂâil evcÂèin ve èirú'n-nisÂ'a ve niürisi (9) óallider ve istisúÂyı tecfif eylemekde àÂyet ile nÂfièdir. Ve òavÂââi kehle tevellüd eylemekdir. (10) Ve iàèÂmı mièdeden defèider. Ve eger toðumın çegneyüb taèfin ideler úurtlar ölür (11) ve birbirin yerler. Úaçan ki äü olur meèÂdinden olanları óallider. Mücerrebdir. Ee efèÂl-i àaribe (12) işler. Ve anıñ äuyı beyÂøı äÂfi ider göze çekmekle ve cirmi irini óallider döğüb (13) üstine úomaú ile ve aàuları defèider òuäÿä èaúreb aàusın óatta anı yeyen kimesneyi (14) aàulı cÂnver àoúsa øarar virmez. Ve anıñ başa ve óalúa øararı vardır. Bal muâlióidir. Ve toðumundan (15) *şerbeti* bir dirhem ve äuyından otuz dirhem ve cirminden yigirmi.

(16) *Ferbiyÿn*: Feribÿn daöi dirler. Ol, bir aàacdır óas gibi lâkin tikenlüdür. Ve anıñ (17) siyÂhı olur ki tikenini muóadeddir. Ve anıñ südi çıúar altına cildlerden óafrlar döşerler (18) içine aúar. Ve eyüsi oldur ki äuda téz óall ola ve äamà ile anzarÿta äaşş iderler lâkin (19) äuda téz óall olınmaàla bilinür. Ve úuvveti dört yıla degin úalur. Ve eger anı úabuúsız bÂúlÀ ile (20) úarışdırsalar aâlÀ fÂsid olmaz. Ol, óÂr ve yÂbisdir

dördüncide. Riyâó-1 müzmine[yi] óallider (21) ve istisúÁya ve áaru áuya ve ùalaàa ve nisÁ'a ve mefÁáıla nÁfièdir muúlaúan. Ve meraúı, fÁlice [252b] (1) yine nÁfièdir her ne gýne áu ile olur ise ve laúveye daði nÁfièdir ve raómi iálÁó ider aşıaðadan (2) bile götürmekle ve aàulara nÁfièdir ve göze çekmekle áuyı inmeden menèider, balàamları iòrÁc (3) ider verekinden ve belden. Ve eger anı çükündür áuyı ile suèyü ideler sebeli ve cemreyi (4) ve dimèayı úaèèider ve dimÁàı áÁfi ider. ZaèferÁn ve afyýn ile êarabÁnı sÁkin ider muúlaúan (5) øamÁd eylemekle. Ve dimişler ki bir kimse ki başınıñ cildin¹⁴²⁷ degin yarsunlar ve anıñ ile doldursunlar (6) ve diksünler aàu øararın defèider. Ve bu elem aàu eleminden ziyÁdedir. Ve òaıarı¹⁴²⁸. Ve eger yaralara (7) úosalar zÁyidÁtı zÁyil ider. Ve ol, èaúlı zÁyil ider. Ve çouú olur ki öldürür. Úúamaú muálióidir. (8) Ve rublar ve kÁfýr aòö eylemek øararın defèider. Ve eger bÁdem yaàı ve rubb-1 sýs ve áamaları (9) berÁber ideler pÁö-zehr olur. Ve anıñ áaruligi şedid olanını ve siyÁhını istièmÁl itmeyeler. (10) Ve *şerbeti*: iki úirÁia degindir. Ve *bedeli*: İstisúÁda mÁöeryýn ve áaru suda (11) rýseòtÁc ve úulanca ve cindbÁdester.

(12) *FerÁsiyyın*: Bir mürebbaè aádır. Úurýè-1 keàiresi olur ve çiçekleri gök (13) yÁ áarudır ve ùemı acı. ÒarÁbelerde ve ùalarda olur, güneş áevrde ve cevzÁda (14) olduúda yetişür. Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. ÓÁrdır ikinciniñ Àoirinde ve yÁbisdir evvelkide. (15) Ve şiresi, eşyÁfıñ ekber èanÁáırıdır, selÁúayı ve dimèayı ve nüzyıl-i mÁyı zÁyil ider. Úaçan ki (16) ùamzırsalar, ol şarúile ki kirpikleri nÁr yaàı ile yaalamış olalar ve úulaú (17) áaàırligin açar ve aarısın zÁyil ider ùamzırmaú ile ve lÁkin çeğneseler dişler aarısın (18) zÁyil ider. Ve rebveyi ve suèleyi ve gögüs aarısını ve mièdeyi ve cigeri ve ùalaàı zÁyil ider (19) ve óaáÁyı ezer ve óayø úanın ve sÁyir faøalÁtı cÁri ider ve cenini isúÁù ider óatta (20) úan işedir muúlaúan egerçi buòýr eylemek ile ve riyÁó-1 àaliòeyi óallider. Ve ol, bedeni (21) áÁfi idenlerüñ aèøamıdır. Ve nef[e]siñ mecÁrisin anıñla tedÁvi iderler. Ve ol, kesr olanları [253a] (1) cebr ider ve pek olan şeyleri açar. Ve eger bir çuúuru úazub ve anıñ ile úzıdırsalar ve Áteşin (2) götürseler ve kötürüm olanları ol çuúura úosunlar ve baádursunlar derleyince eyü olur. Ve ol, (3) tiryÁúlara ve

¹⁴²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-úaóaf (255/2) ifadesi vardır.

¹⁴²⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta . "Ber-úaraf ider." (255/2-3) ifadesi vardır.

maècýnlara dÀòil olur ve èusr-i bevli óallider ve raómi ve maúeadı ıãlÁó ider ve yaraları (4) àÁfi ider ve etlendirir, bal ile ve köpek ıármasın zÁyil ider ammÀ bögreklere ve meàÁneye øararı (5) vardır. Ketire muãlióidir. Sünbül ve rÁziyÁnec fièlin úavì ider. Ve *şerbeti*: Üçe degindir. Ve *bedeli*: (6) Taólilde¹⁴²⁹ Áşau ve ÁsÁrýn maàaa teskininde ve berşÁvşÁn gögüs aarısında.

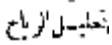
(7) *Ferencmuşek*: Budaúları çou olan aacdir ve yapraúları yaãa ve sÁúları mürebbaè ve rÁyióası (8) iayyib, bizr-i reyóÁn gibidir. Mıár baàçelerinde çou biter. Ol, óÁr ve yÁbisdir ikinciniñ Àoirinde. RiyÁóı (9) óallider ve maàaa sÁkin ider ve iştiháyı açar ve áudÀè-ı bÁrideyi sÁkin ider. Ve ol, merzencýşdan (10) aèòamdır öikr ittügümüzlerde. Ve ìabò ile alınan yaàı aèyÁyı óallider ve ìamarları şedid ider (11) ve òabià èaraúları úaèider. Ve eger toðumın úoyun südi ile içseler öekeri úrürur. (12) Ve aàacın sÁyir eczÁları bÁrideyniñ èÁrø òafauÁnını zÁyil ider ve ìalaàı óallider. Ve ol, maóryre (13) baş aarısın getirür. Sikencübün muãlióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degin. Ve *bedeli*: Niáfınca ÁsÁrýn ve rubèınca bisbÁse.

(14) *FirÁò*: Ol, meşhýrdur ki Türkçe piliç dirler. Eyüsi ferÁricdir, òoñra gögercin firÁòıdır. Bel (15) bu, aèòamdır óaãÁyı ezmede úaçan ki úzsız yiseler. Ve eger dirlerse ki ol, dÁ'i'l-esedi taórik (16) ittirir. Cemìesi aalı ile öikr olındı.

(17) *Ferfir*: Ve ferfeò daòì dirler. Ol, ricledir.

(18) *FerÁzec*: Ol, bir şeydir ki ferce maòãýádır yÁ ol, ıãlÁó için yÁ ruüýbet (19) vardır veyÁ vÁsiè veyÁ óÁmile olmaú için veyÁ rÁyióası yaramaz olanlar istièmÁl ider. Ve SouúrÁüs (20) dimiş ki ol, ìabibiñ ãnÁèatidir. òoñra görmüşler ki ÚarÁbÁdin-i YýnÁni' de mevcýd imiş. Ve (21) úÁnýnı fetÁyil úÁnýnı gibidir.

[253b] (1) *Ferzece*: Úanı úaèider ve yaraları zÁyil ider ve taèfını ve aúan úanı ve ruüýbÁtı keser. (2) Ve¹⁴³⁰: CülnÁr ve şeb, küól, úırúÁs-ı muóraú, kemmýn, ùyn-ı Ermeni ki sirkede ıálanmış ola. (3) Cümlesini berÁber òallÁf veyÁ küsfere áuyı ile yoàıralar eger óarÁret var ise. (4) Ve illÁ bir áu ile yoàuralar ki anda mÁzýc bişmiş ola.

¹⁴²⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında taólilü 'r-riyÁó (255/18) şeklinde geçmektedir.

¹⁴³⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ve áanèatı (255/32) ifadesi vardır.

(5) *Ferzece*: Óamle ièÀnet ider. Úavşanıñ enfiòasını bal ile äyfe idüb ôahrıñ Àoirinde (6) fercde götürsünler.

(7) *Ferzüce*: Óamle muèin olur ve eróÀm-ı bÀrideyi äÀfi ider. ZaèferÀn, óamÀmÀ, iklil her birinden (8) bir dirhem ve yarım sünbül kerviyÀ her birinden bir dirhem ve bir nüsoada beş dirhem. Cemîesin (9) úazıñ iç yaàı ile yoàuralar. Ve gÀh yumırtanıñ âarusın anda ezerler.

(10) *Ferzüce*: áÀyetle ceòb ider ve meşimeyi ve ecinneyi iòrÀc ider. ÚıáÀ'i'l-óimÀr şiresi, (11) suòÀb, şaóm-ı óanòal, mÀzeryñ, Àşau, buòyr-ı Meryem. Cemîesin äu ve bal ile yoàuralar. Ve gÀh (12) meşime için cemîesiniñ óabların artururlar ve ecinne için zebibü'l-cebel. Ve bir äu ile (13) ki anda óummuã veyÀ simsim úaynanmış ola, yoàuralar.

(14) *Ferzece*: Pek şişleri óallider. Mým ve úazıñ iç yaàı yÀ ùavuàıñ her birinden (15) bir cüz'; muúl-ı ezrau, óuimî, bizr-i kettÀn her birinden üç cüz'. Cemîesin döğüb úarışduralar.

(16) *Fıstıú*: Óabbeti'l-òaeêÀ gibi bir aàacdır. illÀ ol, tikensizdir, çou zamÀn úalur. Ve (17) yemişi nisÀanıñ Àoirinde ôÀhir olur, eylülde yetişür. Ve ùàlarda ve beyÀø yerlerde (18) olan eyüsidir. Ve eger úabuàında úosalar çou zamÀn úalur. Ve eger úabuàından (19) çúarsalar üç ayda fÀsid olur. illÀ meger leymýnı üzerine äúusalar ve aàac úafa[f]larına¹⁴³¹ (20) úosalar çou zamÀn úalur. Ol, óÀrdır ikincide ve raùbdır evvelkide. Ve yuúariki (21) úabuàı bÀrid ve yÀbisdir ikincide ve úızıl úabuàı ki içine yapışmışdır, ol, yÀbisdir ikincide. [254a] (1) Ve içi òafÀúÀanı zÀyil ider ve eyü úan tevellüd ider ve èaúl ve óifòı ziyÀde ider ve göğüsü iálÀó ider (2) ve suèleyi ve ùalaàı ve yereúÀanı ve berd-i kebedi zÀyil ider. Ve úuru úabuàın eger yaúub içseler (3) óaãAyı ezer ve aèlÀ úabuàı rÀyióayı ùayyib ider ve dişleri berkidir ve aàızda olan yaraları (4) zÀyil ider ve mièdeyi úavi ider ve bedeni şedid ider. Ve eger úabuàı olmasaydı fıstıú (5) serièü'l-fesÀd olurdu ve tuòme tevellüd iderdi ve mièdeyi taâyir iderdi. Pes imdi (6) úabuàın almaú cÀyiz degildir. Ve eger aàacıñ úabuàın úaynadub äuyın başa dökseler bitleri (7) öldürür ve nezleleri óabsider ve ke-òalik yapraúları. Ve eger aàacıñ şayir

¹⁴³¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında úafáf (256/8) şeklinde geçmektedir.

eczâsını úaynadub (8) âu ile yayúasalar maúead ve raóm maraøların ve óikke ve cerebi ve úıl dökülmesini (9) menèider. Úaçan ki istièmÀline müdÀvemet eyleseler, içseler ve suèyü eyleseler¹⁴³² (10) úayyib ider lâkin mièdeye øararı vardır. Ve eger misk ile içseler ve suèyü eyleseler laúveyi (11) zÂyil ider ve õihni úavì ider ve başda olan buòârı ââfi ider ve èanber ile vesvâsı ve cünÿmı (12) mÀddeleri zÂyil ider. Ve ol, aàuları defèider ammÀ baş aàırısı tevellüd ider. Ve baàrsaúlara (13) øararı vardır. Ketire veyÀ èunnÂb muâlióidir.

(14) Fesâe: İki nevèdir. Bir nevèi tikenlüdür. Ve yapraúları müdevver ve óabları èanÂúidde (15) olur. Ve bir nevèi tikensiz olub túrmüs gibi yumşadıdır, yaââ lâkin andan aââardır. Ve bu, (16) âuyıñ mecÂrilerinde biter. Ve cemîesi óÂr ve yÂbisdir ikincide. Ve evvelki nevè aàulara nÂfièdir (17) muúlaúan óatta aàudan evvel aòõ eyleseler aàu aña kÂr eylemez. Ve eger bir kimse küçük (18) iken aña müdÀvemet eylese aàunıñ èindinde iàèÂm gibi olur. Ve ol, riyâóı taólil ider (19) ve úuvÂyı óífóider. Ve şerbeti: Bir miâúÂl ve ikinci nevèi şişleri menèider øamÂd eylemek ile (20) ve mafâallara ve àayrılarda olan aàırılarını sÂkin ider. Ve yemesinde òayr youúdır.

(21) Fisa'l-kilÂb: Ol, ààÀlisdir.

FesÂfis: Ol, baúdır.

[254b] (1) Faâfaâa: Ol, Mıâr'da bersim dimekle maèryfdır. Ol, körsine gibi óablardır. (2) Ve iàemı mÂşa úaribdir ve aalı bir õirÀè úadarı uzanur. Ve çiçeginde óalÀvet vardır. (3) Mıâr'da kÂnynda ve Àzerde yetişür. Ve úuvveti elli yıla degin úalur. ÓÂr ve raúbdır (4) ikincide veyÀ raúbdır evvelkide. Eyü úan tevellüd ider. Ve eger şeker ile seffeylemesine (5) müdÀvemet eyleseler àayetle semiz ider ve èavratlarıñ südin çoàaldır ve óayø úanın cÂri (6) ider òuâyâÀ eger óammÂnda istièmÂl eyleseler veyÀ óammÂndan çıúduúdan òoñra. Ve sÂyir (7) óayvÂnÂtı daòì iâlÂó ider. Ve eger dögüb bal ile yoàursalar bÂrid şişleri (8) óallider ve sirke ile óÂr şişleri óallider. Ve iki úismında daòì bÂdem yaâì ile (9) istièmÂl olınur ve südüñ keàretinde sikencübün ile.

(10) Fıââe: FÂmıñ kesriyle ve âÂd-ı mühmele ile úuru üzümüñ çekirdegidir.

¹⁴³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-eiime (256/16) ifadesi vardır.

(11) Fîêêa: Zeybaú-ı ceyyid ve kebrît-i òÀliâden olur. Ol şarûla ki kebrît (12) zeybaúıñ èöşri ola. Ol, delil ile ki úaçan anıñ küllisi kebrît-i òÀliâ ola, on úadarınca (13) èabedden içêr. Ve bu, úameriñ naôarı ve müşteriniñ müsÀèadesiyile olur ve üç yıl müddetinde (14) tamÀm olur. Ve ol, mevÀlid-i âiâardandır. Ve maèedenleri çouúdur. Eyüsü Úıbrıs ve Ermeni (15) ceziresinde olanıdır. Ve kemi Óabeşe ceziresinde olanıdır. Ve ol, müştemildir. (16) BÀunda olan òehebî şey'i, nitekim ki òehebiñ bÀunında fiêêa bulunur ve anı istiòrAc (17) iderler. Bir şey' ile ki kebritiñ cihetine taúviye vire. Ve aúvÀsı nitekim âaóifelerdedir. (18) Merrióıñ âabâı iledir úaçan ki óile ile úazalar. Ve ol, bÀrid ve yÀbis veyÀ muètedildir (19) ikincide. ÓafaúÀna ve baðre ve vesvÀsa ve cünýna ve mÀliöylyÀya ve suèleye ve rebveye ve (20) istisúÀya ve ùalaâa ve óaãÀya nÀfièdir içmek ile. Ve şışleri ve bevÀsiri óallider (21) zeybaú ile sürmek. Ve ol, feraó getirür óatta şarÀbı anıñ ôarfında içmek téz ser-öi ş ider. [255a] (1) Ve eger küóüllere úarışdırsalar beyÀøı gözden zÀyil ider ve göze cilÀ virür. Ve anı ââfi (2) eylemede acı úuz gibi bir şey olmaz eger dühn olsa ve ammÀ kebrît anı fÀsid ider evvel defèada. (3) Ve úaçan ki òÀliâ olur, anı müheyyÀ ve âaóió ider ve ecsÀdıñ iúÀmetine. Ve ol, ervÀóı âÀbit ider. (4) Úaçan ki mezc iderler ise âayrısından aèôamdır. Ve eger óalleyeseler kebrît-i ââfi olur (5) kendü kendüsü ile. Ve ùlÀ olur baraıñ tenúyesinde. Ve ol, imèÀya muøırdır. Ketire muâlióıdır. (6) Ve *şerbeti*: Nıâf dirhemdir.

(7) Faiar: KümÀhdan bir nevèdir.

Feúae: Ke-òÀlik.

(8) FiúÀó: Çiçeklü olan otıñ çiçegidir. Ve bÀèolar dimişler ki çiçegi olan ottır. Ve (9) baèolar daði dimişler ki yapraúlu ottır.

(10) FiúÀè: Nebiòdendir nitekim öikr olunur.

Faúlimýs: Keçi servisidir.

(11) Faúliminýs: Buòýr-ı Meryem.

(12) Felence: KebÀbeden degil ve cevz-i bevvanıñ daði yapraâı degildir. Bel ol, bir óabdır ki (13) Hind'de biter, bir öirÀè úadarı uzanur. Yaprâları bÀdem yapraâı gibidir ve çiçegi beyÀø (14) ve úozası benec gibidir. İçinde toðumu olur òardal gibi şedidü'l-óumre. Ve rÀyióası kesici ve (15) ùemı acı. ÓAr ve yÀbisdir ikincide. RiyÀóı

óallider ve maàaãı sÀkin ider ve aàuyı (16) defèider içmek ile. Ve eger èaúrebiñ áoumasına sürseler deróÀl aàrısın (17) sÀkin ider. Bir yerde ki ol, olsa èaúreb dÀòil olmaz. Ve Óekim DÀvÿd dir ki (18) ben ôann iderim ki bunıñ için müstaemel olan èaraú âimdiki óÀlde bunıñ aalıdır. (19) Ve ol, baş aàrısın getirür ve òinÀú tevellüd ider. BÀdem yaàı muâlióidir. *Şerbeti*: Yarım dirhem.

(20) *Fülfül*: YÿnÀnca arbüuas dirler. Ol, bir aàacdır nÀr gibi. Ve yapraúları andan incerekdir (21) ve úzıldır. Ve baèolar dimişler ki ol, her diyÀrda mücedded olur. éayr-ı áaóióidir. Bel iki yıla degin [255b] (1) úalur. Ve anıñ menÀbiti Hind vilÀyetidir. Eylülde yetişür lÀkin ehl-i Hind anı úaèeylemezler mizÀnÀ (2) girmeyince ki olmaya ruÿybeti ziyÀde olmaàla fÀsid ola. Ve anıñ beyÀøı ve siyÀhı ve berrı (3) ve bustÀnisi olur. Ve yemişi úzüm gibi áalúumda olur. Ve baèolar dimişler ki anıñ siyÀhı (4) başúa bir aàacdır. Ve baèolarınıñ cümlesi beyÀø olur lÀkin bir yire yapışmaú ile úara olur (5) ve buruşır. Ve áaóió olan budır. Ve füfüliñ siyÀhı óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ Àoirinde ve beyÀøı (6) üçüncide. äavtı áÀfi ider ve balàamı keser ve bÀrid sueleyi ve rebveyi ve èúúı'n-nefesi ve riyÀó-ı (7) àalióeyi ve maàaãı úaèider, òuãÿãÀ naurÿn ve rend yapraàı ile içmek ile ve ìaàıñ (8) úuru úzümi ile balàamı úaèider. Ve eger aşıaadadan bile götürmek sidigi cÀri ider (9) ve cenini isúÀúider ve cimÀèedan ãoñra óamli menèider ve behaúı ve baraãı áÀfi ider (10) naurÿn ile ve bal ve ãoàan ile dÀ'i'á-áaelebden giden úılı inbÀt ider. (11) Ve zift ile dÀóisi açar ve dırnaúda olan beyÀøı zÀyil ider ve gül yaàı ile (12) nÀfıø ısıtmasın sürmekle cemîesinde. Ve eger her yaàda bişürseler ve istièmÀline (13) mülÀzemet eyleseler raèşeyi ve òaderi ve fÀlici zÀyil ider. Ve küóüllere idòÀl iderler beyÀzı (14) ve ôifreyi gözden zÀyil ider. Ve bÀrid maraøların cemîesine nÀfièdir. Ve Hind úudemÀsı (15) dirler ki ol, bÀriddir. Ve ısıtmalarda çou istièmÀl iderler. Nefè virür. Ve elvÀnıñ (16) taòmirinde bir şey anıñ gibi olmaz. Ve süddeleri ve iştilÀyı açar ve şehvete úuvvet virür (17) úoyun südi ve şeker ile içmek. illÀ ol, arıúladır. Ve áudÀè getirür. Ve áadrı (18) òaşın ider. Ve bögreklere øararı vardır. Bal ve edhÀn muâlióidir. Ve (19) sÀyir efèÀllerde zencebil ve aàuları defèeylemede bÀzÀverd.

(20)¹⁴³³: Ol, fülfulün aacıdır. Uäyli veya àayr-i uäyli yàöyd ol, bir Hindî (21) aacıdır. Yemiâi olur utruc gibi. Ve bu, àoirki úavl İbn-i Celcel'den rivâyet olunmuşdır. [256a] (1) Ve bu, àayr-i aaóiódir. Ve eyüsi, beyâøı ve aarı ve yeñi olanıdır. Ve nefei ùabèda ve óükümde fülful gibidir. (2) Ve ùalaà ve budlar aarısında nefei fülfulden ziyâdedir øamâd eylemek ile ve sektede ve âarèda (3) suèyü eylemek ile. Ve *bedeli*: æülüâince mâšek, âülüâince úurùm ve iki âülüâince sevrencân.

(4) *Fülfüli'l-mâ*: âularda olur, bir ottır. Yaprakları yumşau olur, èuúdeleri çou, (5) óabları âalúmda olur. Óâr ve yâbisdir ikincide. Eâerleri úalèider ve şişleri óallider (6) øamâd itmek ile, fülful yerin útar ùaèâmlarda.

(7) *Felâfili's-Sydân*: Bir müstedir óabdır, âanavbere benzer. Azacıú acılığı vardır. (8) Óâr ve yâbisdir üçüncüniñ àoirinde. Riyâó-ı àaliöeyi ve balâamı ve süddeleri óallider. Ve diş (9) aarısında nefei èaôimdir. Ve şehveti taóriklendirir bal ile ve mebrýdiñ mizâcın (10) muètedil ider ammâ óalúa øararı vardır. èUmmâb muâlióidir. Ve *şerbeti*: Niáf dirhem.

(11) *Fil*: Müteøâeif olan yâsemenden eibârettir yâ terkió olmaàla ve yâsemín (12) aacın şauú idüb yâsemeni içine úomaú ile úaçan ki¹⁴³⁴ ola veyâ èaksince. (13) Nitekim felâóatte öikr olunmâ. Ol, bir beyâø çiçeklerdir. Ve müteøâeif yapraúları (14) vardır. Ve içinde âaru óabları olur. Úaçan ki yetişür siyâh olur. Ve úaçan ki yapraúları (15) dökilür óabları müstaül olur ve úızıl. Ve bu óâlde aña versekín¹⁴³⁵ dirler. Ve ol, (16) nevfer-i Hindî degildir. İkincide muètedil ve yâbisdir evvelkide. Süddeleri açar (17) ve dimââı ââfi ider ve òafauânı ve âudâèi zâyil ider ve toðumunñ istièmâli pirligi (18) menèider ve ùalaà ve ciger aarılarının zâyil ider içmek ile ve yapraúların bedene sürmekle (19) bedeni ùayyib ider ve bit olmaâı menèider.

(20) *Fülfüleel-úuryd*: Óabbièl-ketem.

Fülfülüèâ-âauâliye: Fencengeşt.

¹⁴³³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *fülfülmýne* (257/34) kelimesi vardır.

¹⁴³⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *nevfer* (258/12) kelimesi vardır.

¹⁴³⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *e'l-vireşkin* (258/12) şeklinde geçmektedir.

(21) Fulýmes¹⁴³⁶: ÚÁf ile e'l-býãiri.

[256b] (1) Fenciýn: Bir ottır ki sÁkı bir úarış úadarı uzanur, yaprauları beyÁø, bir yüzi (2) beyÁø ve bir yüzi yeşildir. Yediden ziyÁde olmaz. Ve áaru çiçekleri olur. On beş (3) gündən evvel dökilür. Kesici ve acı ve úÁbıø ve óÁr ve yÁbisdir üçüncide. Suèle ve gögüs (4) yarasına ve rebve izÁlesinde mücerrebdır ve riyÁóı óallider ve şışleri taóil ider (5) øamÁd eylemek ile tÁze iken. Ve úaçan ki úuru olsa kesici olduài ecilden (6) aña taóammül olunmaz. Ve buöýr eylemek ile èusri'n-nefesi nÁfièdir ve hevÁmı ìard ider ve uşaaı (7) ısıÚAt ider bal ile aşaaadan bile götürmek ile eger uşau úarında ölmüş ise.

(8) Fenek: Bir beyÁz úuşdır, óacimde ruða úarıb olur, yumşadıdır. Andan döşek (9) ve yaãdıular iderler. ÓÁrdır üçüncide, muètedil yÁ yÁbisdir. Anda bedeni semiz ider ve aólÁrı (10) bÁrideyi ve fÁlici ve laúveyi ve raşeyi ve òaderi ve nÁfıøı óallider ve cildi nÁeim. Ol, vaşáudan (11) eyürekdir ve eger tüy ile buöýr eyleseler. Ve eti kemdir. Ve anda bir nefè youúdır.

(12) Fencengeş: E'l-bencóeşet¹⁴³⁷.

Fenciýs: E'l-kebir min òasi'l-ómÁr.

(13) FenÁ: èInebü'á-aaèleb.

(14) Fev: Bir alay köklerdir kerefs gibi yumşau olmada. Ve aàacı Ás gibidir. Ve aña (15) àaşş olunur. Farú bunun pek olmasıdır. Úaálarda ve áulu yerlerde olur. ÓÁr (16) ve yÁbisdir ikincide. Terkiבלere dÁòil olur. Fièlin úavì iderler. Ve ol, süddeleri (17) açar ve berd-i aóşÁyı ve úarÁúırı ve neføi ve maàaaı ve evcÁè-1 cenbi ve ìalaài nisÁ'ayı (18) zÁyil ider. Ve bögreklere øararı vardır. RÁziyÁnec ve bal muálióidir. Ve kebÁbe bedeli.

(19) Füvve: Aña èurýú-1 áabbÁàin daði dirler. Bir ottır úızıl ve rÁyióası ìayyib. Berrisi (20) ve bustÁnisi olur. Ve eyüsi bustÁni olub úızıl olanıdır. Ve yemişi başında siyÁh (21) olur. ÓÁr ve yÁbisdir ikincide. Süddeleri açar ve faøalÁtı cÁri ider ve cenini isúÀ [257a] (1) ve yereúAna, muókem fÁlice ve bél aàısına ve budlara ve mefÁãıla ve istiròÁya nÁfièdir bal ile (2) içmek ve behauı úalèider sirke ile sürmek ve elvÁnı óasen ider ve mièdeyi ìálÁó ider. (3) Ve ol, meáÁneye muøırdır ve úan işedir. Ketire muálióidir.

¹⁴³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında fulýmer (268/16) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, alfabetik sırada f maddesinde bulunduğu için incelenen metinde şeklinde yazılmış kelime fulýmes olarak okunmuştur.

¹⁴³⁷ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

Ve baş aarısın getirür. Anısın (4) ve her gün óammÀma girmek muâlióidir. Ve aàu defèine istièmÀl eyledüklerinde cemìe eczÀsın (5) aõõ eylesünler. Ve yemişi ùalaà ùaìeylemede aâlından aúvÀdır. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀl. (6) Ve *bedeli*: Miáince ve máfınca seliða ve máfınca úuru üzüm ve dimişler ki miáince kebÀbe.

(7) *Fýful*: Ol, Hind bundúú degildir. Bel bir yemişdir ŞÀm cevzi gibi, müstedir (8) ve úÀbıõdır. Bir aâacda bulunur nÀrcil aâacı gibi, siyÀh ve úızıl olur. YÀbisdir ikincide. (9) Aâız aarılına nÀfièdir ve dişleri ve lüââeyi şedid ider ve aarıları óallider içmekle (10) ve üstine úomaú ile ve èaraúı ùaìeider ve ùamarları úavì ider ve üblere idòÀl olunur (11) ve mÀzý ile terheli ve irtioÀ-ı èaâabı menèider. Ve ol, áadrı òaşın ider. Ve maè-haõÀ (12) óarÀret-i feme nefèi vardır. Keàire muâlióidir. Ve göze ùamzırılar ùarfe için ve küóüllere (13) idòÀl iderler kirpikleri ve dimèayı ùaìeylemek için. Ve *bedeli*: Miáince (14) úızıl áandal ve máfınca küsfere şiresi.

(15) *Fýtenc*¹⁴³⁸: Aña fýdenc daòì dinür. Ol, óabaúdır. Ve envÀèì çouúdur, berrì ve bustÀnisi (16) olur. Ve bunlarıñ her biri yÀ cebelidir áuya iótiyÀcı youúdur yÀ nehridir áusız (17) olmaz. Ve bunlarıñ iòtilÀfı yaprakları ince ve uzun ve òaşın olmaàladır. Pes cebelisi olan (18) yaprakları ince ve úalil olur. Ve bu bustÀni bunıñ èaksincedir. Ve müşebbaè-i müşekiarÀ didükleri (19) budur. Ve anıñ bir nevèi daòì vardır ki áaru ve siyÀhdır. Aña müşeyyaè-i müşekiarÀ dirler (20) ve ammÀ nehri didikleri berrisi olan muúlaú fýzencdir. GÀh óabaúu't-timsÀó, dirler. Ol, (21) áaèter-i bustÀniye úaribdir. Ve anda ùarÀvet mevcýddır. Ve rÀyióası kesici. Ve bustÀnisi niènÀè [257b] (1) didükleridir. Ve çouú olur. Berrisi nehriye múnkalib olur. Ve niènÀè dirler. Ve bu iki nevè çouú (2) bulunur. Ve her birisiniñ toðumı vardır reyóÀn toðumına úarib. Ve çouú zamÀn úalur òuâýâÀ. Ve ol, (3) óÀr ve yÀbisdir, müşekiarÀsı dördüncide ve cebelisi üçüncide ve niènÀè ikincide. Ol, elvÀnı (4) úızardır ve áaâeyÀnı ve miède aarılıların ve maâaâı ve fevÀúı ve riyÀó-ı àaliòeyi menèider ve faòalÀtı (5) cÀri ider ve cenini isúÀù ider her ne gýne istièmÀl iderler ise egerçi ferzece (6) iderlerse de. Ve ol, kezÀzı ve óumiyyÀtı zÀyil ider egerçi iròÀ eylemek ile sigili ve (7) nisÀ'ayı ve niúrisi ve óíkkeyi ve cerebi sürmekle ve içmek ve nuýl eylemek ile. Ve cebelisi (8) cüòÀma ve mefÀãıla ve ùalaàa nÀfièdir

¹⁴³⁸ Kelimenin altında *niènÀ* açıklaması bulunmaktadır.

içmekle ve did'Anı ior'Ac ider sirke ve üz ile (9) ve a'ulu óayv'Anıñ ãoumasına üzerine ekmek ile ve şışleri óallider incir ile (10) øam'Ad idüb üzerine úomaú ile. Ve bu nevèleriñ nefielüsi emr'Àø-1 b'Aridede (11) müşekür'Asıdır. Ve ol, meè'Acin-i kib'Àra idò'Al olunur ve amm'À nièn'Àè yaèni bust'Anisi (12) andan elüafdır. Ve à'Àlib emzüceye evfaúdır. Pes l'Áyíú budur ki gölgede úurudalar (13) úuvveti ve r'Áyíóası úalmaú için. Ve ol, úuãma'ái menèider ve gögüsi rebveden ve suèleden (14) ve bal'eamdan à'Áfi ider ve aúan úanı óabsider. Ve did'Anı ior'Ac ider ve áud'Àèi (15) ve devóayı¹⁴³⁹ menèider egerçi øam'Ad ile olursa da ve úulaú a'arısın iamzırma'ala (16) ve óamli ferzece ile cim'Àedan ãoñra vey'À evvel. Ve yaraları bitürür arpa unı ile ve mièdeyi (17) úavì ider n'Àr áuyı ile ve èaraúı úaèider ve kesr olanı cebr ider 'As ile øam'Ad eylemek ile. (18) Ve eger áuyı ile şekeri bişürüb içseler env'Àè-1 áud'Àèi ve dim'Àà øaèfın (19) úaèider ve gözi rýşen ider ve gögüsi à'Áfi ider emr'Àødan. Ve südi mièdede (20) ba'alanma'ái menèider eger anıñla yeseler. Ve eger içine àalsalar úuvvetin óifóider. Ve (21) eger yeseler mièdede ìaè'Amıñ ekşi vey'À f'Àsid olmasın menèider. Ol ecilden tuòmeyi [258a] (1) menèider. Ve eger üz ile döğüb ve köpek vey'À èaúreb i'armasına a'arısın menèider ve s'Àkin ider. Ve eger (2) çegneseler diş a'arısın s'Àkin ider. Ve eger suèyü eyleseler gül ya'ı ile bo'azda olan (3) òan'Aziri ve şışleri s'Àkin ider ve bev'Àsiri z'Áyil ider ne gýne istièm'Al olinursa egerçi (4) øam'Ad ve buóyrlamaú ile òafaú'Anı içmekle. Ve úalbi úavì ider ve feraó getürür, òuãy'À èyd ve m'ia'aki (5) ile. Ve ol, miède a'azını øaèif ider. Sirke mu'alióidir. Ve müşektar'À sifleye muøırdır. èUnn'Ab (6) mu'alióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirhem ve şiresinden beş. Ve nevèleriñ baèøısı baèøısına bedel olur.

(7) *Firýzec*: Maèdenidir. Eyü kebrít ve zeybaú, kebritiñ òumsınca bürýdet ile, (8) züóal ve güneşin naòarı ile yedi yılda mün'eaúid olur. Ve ol, mürekkebdır yeşil ve göklik (9) arasında. Ve eyüsi gögi ve à'Áfisi ki gök levninde olanıdır. Ve ol, Òor'As'An ve F'Àris (10) ìa'alarından gelür. B'Ariddir ikincide ve y'Ábisdir üçüncide. Óaf'Á'Ana ve a'ulara ve øaèf-1 (11) mièdeye n'Áfièdir içmekle. Ve küóüllere idò'Al olunur. Ve dim'èayı úaèider ve gözi rýşen (12) ider ve óifreyi ve bey'Àøı z'Áyil ider. Ve bir úavldede dimişler ki ol, àarèa ve ìala'aa n'Áfièdir (13) ve óa'Áyı ezer bal ile içmek. Ve òav'Àãıındandur ki anı bile götürmek

¹⁴³⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “Baş ağrısını men eder.” (259/21) şeklinde geçmektedir.

àarú olmaz ve yıldırım (14) anı yaúmaz. Ve úalbi úavì ider ve òavfı menèider. Ve ol, cemìe ùařlardan tüzrek fÀsid olur (15) èaraú ve edhÀn ve rÀyióa-ı ùayyibe ile. Ve eger anı yaúub hÀrib nefeslere, cìve gibiye ekseler (16) baàlar. Ve eger óalleyleseler istediği şeyleri münèaúid ider. Ve eger yumřaú ecsÀda (17) ùamzırsalar perkidir ammÀ bögreklere øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirhem.

(18) *Fil*: Bir meřýr óayvÀndır. Aàlı Hind vilÀyetinde olur ve àayrı vilÀyetlerde (19) mütevellid olmaz. Ve eyüsi beyÀıdır. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. Ve laómında bir fÀyide (20) maèlým degildir. Bes ancaú fÀyidesi kemiklerindedir. Ve eger bir mevøaèda bir kemik meksýr (21) olub úalmıř olsa fil kemigini üzerine baàlasalar ceòb ider. Ve dimişler ki anıñ [258b] (1) cemìe èaómine èÀc dirler. Ve àaóió olan èÀc, anıñ öz dişidir. Ve fÀyidelü olan bu öz dişidir. (2) Ve bu fili bu àanèatda¹⁴⁴⁰ ol ecilden öikr iderler. Ve ol, èÀúır olanları óÀmile ider úaçan ki (3) bir hafta içseler ve cüòÀmı alıúor fýtenc áuyı ile ve úanı ve ishÀli óabsider ve fehmi (4) ve zekÀyı ve óifôı ziyÀde ider ve evcÀe-ı mefÀñılı ve budları ve eyegüyi zÀyil ider içmekle. Ve eger (5) demiriñ talaşesiyle yoàurub bevÀsir üzerine úosalar àÀyetle nÀfièdir. Ve eger bir siyÀh (6) òırúada taèliú ideler vebÀyı menèider óatta óayvÀnlardan. Ve eger bir èavrat¹⁴⁴¹ at südi ile (7) içseler veyÀ ařaàadan götürseler óÀmile ider. Bu, mücerrebdır ve ammÀ tersi taòta biti (8) ve sÀyir hevÀmı ùard ider buòýr eylemek ile ve yaraları bitürür üzerine ekmek ile ve kelefı (9) ve siyÀh eàerleri zÀyil ider sürmekle. Ve eger ferzice idüb fercde götürseler óamli menèider.

(10) *Feycen*: E's-suòÀb.

(11) *Feylzeħrec*: MaènÀsı sümmi'l-fil dimekdir yaèni fil aàusı. ZirÀ fili úatlı ider. Ol, óaøaø¹⁴⁴² didikleridir.

(12) *Feylecýř*: Üòni'l-fil.

(13) *Feyned*: Óaceri'l-úayãýr.

¹⁴⁴⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (260/8) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁴¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *lebenü'l-òayl* (260/12) şeklinde geçmektedir. Metinde *èavrat* şeklinde geçen kelime, araya yazılan *at* kelimesi ile düzeltilmiştir.

¹⁴⁴² Kelimenin noktası unutulmuştur.

(14) Óarfü'l-úÁf

(15) ÚÁúulle: Ol, hil-i bevvÀ didükleri óablardır ki bir aàacda olur. İki (16) öirÀè úadarı uzanur. Ve yapraúları yaãâi ve òaşın ve rÂyióası kesicidir. Ve anıñ erkegi (17) olur. Şekli müâelleá ve óabları mercimek úadarıdır. Ve dişisiniñ óabları noðýd úadarı (18) olur. Ve cemièsiniñ menÀbiti Deken ve Melèaúa iààlarında ve güneş esedde olduúda (19) yetişür. Ve úuvveti on yıla degin úalur. Evvelkisi ÓÀr ve yÀbisdir ikincide ve ikincisi (20) üçüncide. Aázı iayyib ider ve baòrı ve rÂyióá-ı keriheyi ve berd-i dimèayı ve cigeri ve riyÁó-ı (21) àaliòeyi ve óaãÁyı ezer ve zÁyil ider yemekle ve áarèi suèýü eylemekle ve úuãmaâı nÀr áuyıya [259a] (1) ve süddeleri sikencübün ile. Ve ol, àÁyetle feraó getürür, òuãyãÀ büyük olanı. Ve küçügi (2) haømda aúvÀdır. Ve ol, sifleye muòırdır. Ketire muâlióidir. Ve *şerbeti*: İki dirheme degin. (3) Ve *bedeli*: Niâfinca kebÀbe ve miâlince óabb-ı belesÀn.

(4) ÚÁúulli: Bir ottır uşnÀn gibi. Azacıú acılığı vardır. CevÀzda yetişür. ÓÀr ve yÀbisdir (5) ikincide. áaru áuyı ishÀl ider ve faòalÀtı cÀri ider ve süddeleri açar ve şehvete úuvvet (6) virür ve bél aàırısına ve budlara nÀfièdir ve úuvÁyı taólil ider ammÀ gönül bulandırır. Şeker (7) muâlióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degindir.

(8) ÚÁr: Ve úir daòı dirler. Ol, bir şeydür ki èlrÁú'da bir çeşmeden çıúar, mürekkebdır (9) zift ile kebritten. Rengi siyÀhdır. Ve ısıcaú áularda bulunur ve bişürmek ile (10) àaliò olur. Ve gemileri ve úafeleri anıñla úaralarlar. Ve úuvveti otuz yıla degin úalur. ÓÀr (11) ve yÀbisdir ikincide. Göğüsü ve dimÀâı iâlÁó ider ve anda olan aòlÀü óallider ve diliñ (12) áúletin açar ve lüááeyi ve mièdeyi ve cigeri fesÀdligin iâlÁó ider ve istisúÁyı (13) ve taàayyür-i iàèÁmı ve hevÁmı ve vebÁyı menèider. Ve andan yapılan óarfdan áu içmek iàèýna (14) nÀfièdir. Ve eger yaàlasalar yübýsetin óallider. Ve dimişler ki meáÁne yaralarına anıñ óararı (15) vardır. LièÀblar ve áamàlar muâlióidir. Ve Óekim DÀvýd dimiş ki biz anı mirÀren istièmÀl (16) eyledik, óararın görmedik. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀl. Ve *bedeli*: Úafre'l-Yehýd.

(17) ÚÁvend: Aâlı mechýl ve áyreti maèlým bir yaàdır, şaóm gibi beyÀòdır, Óabeş ve Yemen (18) vilÀyetinden gelür. Ve bir úavlde dimişler ki ol, bir aàacıñ yemişidir. Ve bir úavlde dimişler ki (19) ol, bir úuşuñ yaàıdır. Ve bir úavlde daòı balú

yaadır ve bir úavilde, siyÀh ve úuru aàaclarıñ (20) içinde bulunur, dimişler. Ve bi'l-cümle ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. Tecribe olınmışdır. (21) Nefèi suèleye ve úasú aàarısına ve riyÀó-1 àaliòeye ve ùamarlar øaèfına ve şehvetiñ úuvvetine. Ve *şerbeti*: Üçe degindir.

[259b] (1) ÚÀtilü'n-nimr ve 'õ-õib ve 'l-keleb: Anları úatlı idici şeydir.

(2) ÚÀtil ebih: E'l-úalîab evi'l-mevz.

(3) ÚÀtil nefse: Ve aña ekl daði dirler. Ol şey úlÀú olunur ki muømaóill olur kÀfýr, ferbiyñ gibi.

(4) ÚÀtilü'n-naól: E'l-linýfer.

(5) ÚÀtil Àoiye: Òiãai'l-kelb.

(6) ÚÀre: SeiÀóis.

(7) ÚÀür: Demi'l-aòaveyn.

(8) ÚÀüniüi: Üibda bir nefèi youúdur. Ol, bir siyÀh ve úızıl óablardır. Ve dimişler ki eger (9) anı alub bilmeden èÀşúú olanıñ başında aãalar èaşúú menèider. Ve illÀ èÀşúú ider.

(10) Úabc: E'l-óacel.

(11) ÚatÀd: Bir tikendir. Aãlı fÀriàdir úamış gibi. Çiçegi vardır. Úızıl tüylüdü. ÓÀr ve yÀbisdir (12) ikincide. Şiresi, suèleyi ve êiü-i nefesi zÀyil ider içmekle ve behaúı ve eàerleri bal ve sirke ile sürmek¹⁴⁴³.

(13) ÚiáÁ: Meşhýrdır. Eyüsü yumşau ve eti çou olanıdır. Ve kemi muòauüü ve óaşın olanıdır. (14) Ol, bÀrid ve raübdır ikincide. èAüaşı ve lehibi ve óarÀret-i mièdeyi ve cigeri sÀkin ider ve óaãÁyı (15) ve àaleyÀn-1 demi óallider. Ve bizri müfettiódir. ÓiyÀrıñ bizrinden aósendir. Ve úiááÀ, òiyÀrdan (16) tüzrek haøm olur lÀkin úarÀúır ve riyÀó-1 àaliòe ve óÀaire aàarısın tevellüd ider ve téz müteèaffin (17) olur. E'l-óÀail anıñ yemeginde bir òayr youúdur. Ve òiyÀrıñ øararı eúaldır. Ve evlÀ oldur ki maóryr (18) olan sikencübün ile istièmÀl eylesün ve mebrýd olan bal ve úuru üzüm ile istièmÀl (19) eylesün. Ve anıñ úabuàın alub veyÀ pek àalsunlar.

¹⁴⁴³ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

(20) ÚiáÁ'i'l-óimÁr: Bir beyÁø aâldır ve büyük olub yer yüzine uzanur. Yapraúları (21) òaşın, uzun óabları olur küçük òiyÁr úadarı. Baèøisınıñ raúabesi olub çevresi muóauâúdır. [260a] (1) Ve baèøısı daði yumşau olur bÂmiye gibi. Anıñ ìaemı acı ve rÂyióası kerihdir. äaórÁlarda ve (2) yerlerde olur. Ve istiemÁliniñ eyüsi şiresidir. Ol şarúile ki bir miúdÁr äamà ile úurudalar. Pes (3) úuvveti on yıla degin úalur. Ve ol otıñ cemîesi óÁr ve yÁbisdir üçüncide. DimÁâı, aólÁü-ı fÁsideden (4) ve äarèı ve baş aârisını ve şauúua gibiye ve burunı ve úulaâı ve sÁyir emrÁødan beri ider ve (5) gögüsi balâamdan ve suèleyi ve rebveyi ve êüü'n-nefesi ve riyÁó-ı äaliòeyi ve istisúÁyı ve ìalaâı (6) ve yereúÁnı ve óaâÁyı ve bevÁsiri ve mefÁâlı ve niúrisi ve nisÁ'ayı ve fÁlici ve laúveyi ve òaderi ve kezÁzı (7) içmek ve sürmek ile ve suèyü eylemek ile ve yaâlamaú ile úaçan ki bir yaada bişürseler. Ve ol, úuâmaâı (8) ishÁl ider eger diliñ aálna sürseler. Ve istisúÁda şarÁb ile içmek evlÁdır ve kelefı (9) ve behaúı ve siyÁh eâerleri ve sigili ve úavÁbiyi äÁfi ider sirke ile sürmek. Ve bedeni sÁyir aólÁü-ı (10) müteâaffineden äÁfi ider. Ve anda teâbit ve tenúye vardır. Ve eyüsi şiresidir. Ve ol, àam ve àuââa (11) getirür ve göñüli bulandırır. Øaèif olan beden anı taóammül eylemez. äamà ve dühnler muâlióidir (12) Ve *şerbeti*: Şiresinden altı úirÁüve aálından on sekiz ve ìabòinden üç vaúıyye.

(13) ÚiáÁ'i'l-óayye: E'z-zirÁvende't-üvîl.

Úaad: E'l-òiyÁr.

ÚiáÁ'i'n-nièÁm: E'l-óanôal.

(14) ÚiáÁ-i Hindî: E'l-òiyÁrşenber.

Úadid: Ol, tÁzesiniñ úurusıdır, nebÁtÁttan úuru (15) üzüm gibi veyÁ óayvÁnÁttan úuzlanmış et gibi. Ve ol, aálna muòÁlif olur úuzlı olduâı (16) için. ÓÁr ve yÁbisdir üçüncide. Ve etleriñ óauúuati òikr olınsa gerekdir.

(17) ÚurdumÁnÁ: ÚardÁyın[-ı] berrı ve cebeli daði dirler. Anıñ budaúları olur ve yapraúları beyÁøa (18) ve yeşillige mÁyildir. Bir òirÁè úadarı uzanur. Çiçekleri gök ve toðumı äaru ve acı olur. (19) Eyüsi yeñisidir. ÓÁrdır üçünçide ve yÁbisdir anda veyÁ ikincide. ÁvÁzı ve gögüsi ve balâamı (20) äÁfi ider ve suèleyi ve fevÁúı ve riyÁó-ı äaliòeyi ve úuluncı ve ìalaâı zÁyil ider ve azacıú àÁr ile (21) óaâÁyı ezer içmekle ve

sirke ile ókkeyi ve cerebi sürmekle. Ve anıñ ìalaàa øararı [260b] (1) vardır. Eftimÿn veyÀ anisÿn muãlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáuÀl. Ve *bedeli*: Kemmÿn yÀ uóhur.

(2) *Úaranfíl*: Bir aàacdır yÀsemìn gibi. Ve el'Àn mevcÿd olan yemişidir. Ol, müstaül (3) útèalardır aãlı bir cÀnibden ince. Ve ol, bir cÀnibi mürebbaèdır çiçek gibi. Ve úaranfil àin (4) ìaàalarında ve cezirelerinde olur. Kimse yerin görmemişdir. Ve dirler ki àin (5) ehli ùuzu ve ãyf gibi şeyleri alub cezireler eürÀfında úorlar. Ve pinóÀn (6) olur. Ve ol, cezirelerde sÀkin olanlar, gelirler istedikleri şeyleri (7) alub yerine úaranfil úorlar. Ve dirler ki sÀbıúÀ bir úavm anlara hüçÿm itti. Ol (8) úavm bunları görüb bir úism tekellüm eylediler ki dilleri fehm olunmadı. Ve ol (9) cezireden bir àiàir çıúdı. Boynuzları pylÀda úutulmuş idi. Ol úavmi helÀk (10) itti. Ve birúaç zamÀn úaranfil ol diyÀrdan mümteniè oldu. Ve baèolar dimişler ki (11) ol diyÀrdan yaàmur çouú olduúda seyl gelüb ol úaranfili àin vilÀyetine (12) getirür. Ve mesmÿe olanıñ àÀyeti budur. Ve'l-óÀãıl anıñ nefèi çouúdur. Ve eyüsi (13) rÀyióası ìayyib ve pek ve kesici olanıdır. Ve zeytÿnuñ çekirdeğine müşÀbih olan (14) erkegidir. Ve àayrılar dişidir. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. BÀrid dimÀài ve öihni (15) ve óÀfióayı úavì ider ve ÀvÀzı àÀfi ider, balàamı keser ve rÀyióayı ìayyib ider ve aèøÀyı (16) ve re'ise, cemièan ve àadrı ve mièdeyi ve cigeri ve böğ[rek]leri¹⁴⁴⁴ ve ìalaài úavì ider. Ve öuşÿneti (17) ve vesvÀsı ve bÀrideynden óÀãıl olan fÀlic ve laúve gibi[yi] zÀyil ider ve àaàeyÀna ve fevÀúa (18) ve úuãmaài menèider ve raómi ısıcaú úutar ve şehvete úuvvet virür, öuãÿãÀ úoyun (19) südi ile içmek. Ve öafauÀnı sikencübìn ile zÀyil ider ve ammÀ feraó getirmesi müşÀhid (20) ve maèlymdir. Ve şarÀbı şarÀb yerin úutar sÀyir menfÀeatlerde. Ve *ãanèatr*: Oldur ki (21) andan bir cüz' ve yarım cüz' tenbÿl alub yumşauú döksünler. Ve gül àuyı ile [261a] (1) üzerine döksünler ve àÀfi ideler. Bu àu, óavÀss-ı bÀùnayı ve öÀhireyi ve bedeni úavì ider ve (2) aòlÀu muètedil ider ve aèyÀyı ve istisúÀyı zÀyil ider ve süddeleri açar ve hemmi zÀyil ider (3) ve aèyÀyı ve istisúÀyı zÀyil ider ve süddeleri açar. Ve eger andan bir cüz', altı cüz' rummÀneyin (4) àuyı ve bir cüz' bal ile úarışdurub ve bir sırçada, bir hafta, àamanda defneyleseler sÀyir (5) vÿçÿhdan, şarÀbdan aúvÀ olur. Ve gÀh bu àuyı şeker ile münèaúid iderler. DÀ'i'l-èiøÀla (6) şifÀ virür. Ve eger gül ile taúür eyleseler ol,

¹⁴⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "bögrekler" (262/12)şeklinde geçmektedir.

üabiblerüñ mâddesidir, küöüllere idòÀl (7) olunur, gözi rÿşen ider ve äaşÀveyi zÀyil ider. Ve ol, bögreklere muøirdir. äamà muälióidir. (8) Ve *şerbeti*: Bir dirheme degindir. Ve *bedeli*: Miälince dÄrâini ve mâfınca besbÀse (9) ve bustÄni úaranfil, ferencmüşkdir.

(10) *ÚarÄäiyÄ*: Bir yemiştir erik gibi.

(11) *ÚarÄäiyÄ*: Bir aäacdır erik aäacı gibi. Ve yemişi èunnab gibi olur, äuludur ve şedide'l-(12)-humre, yetişdikde siyÀh olur. Üaemı öumuøet ile óalÀvet mâ-beynindedir. Aña Mîâr'da (13) öyöu'd-düb dirler. Ve óabbü'l-mülk demekle maeryf olan degildir. Ol, bÄrid ve yÄbisdir (14) evvelkide yÄ raübdır. Aòlaü-ı äafrÄviyyeyi ve äam ve äaäeyÄni ve èaiaşı úaüèider. Ve ol, müleyyindir. (15) Ve äamàı suèleyi úaüèider ve şehvete úuvvet virmesinde tecribe olunmışdır ve bÄunda olan (16) yarayı zÀyil ider ve óaäÄyı ezer.

(17) *Úurrete'l-èayn*: Ol, bir ottır, äularda olur. äaru çiçegi olur. Meşüyü (18) rÄyióası, üayyib ve kesicidir óÄrdır. Üanı óabsider ve yereúÄni ve üalaàı evcÀè-ı cenbi (19) ve riyÄó-ı äalióeyi ve maäaäı zÀyil ider ve haøm-ı üeÀm ider ve süddeyi açar ammÀ sufleye øararı (20) vardır. èUnnÄb muälióidir.

(21) *Úaran*: Bir aäacdır, ÄzÄdraòt gibidir. Ve yemişi zeytÿn gibidir. Evvel úzarır, [261b] (1) äoñra úararır. Ol, muètedildir. İshÀli ve úuryóı zÀyil ider. Ve yapraúlarınıñ küli eäerleri (2) äÄfi ider. Ve eger úzarmadan evvel alub şişlere ve aúan úana úosalar berì ider.

(3) *Úare*¹⁴⁴⁵: Ol, dubbÄ didükleridir. Müstaül ve müstedir ve úabuàı äalió olur. Úuvveti (4) üç yıl¹⁴⁴⁶ miúdarı úalur. Ol, bÄrid ve raübdır ikincide. ÓarÄreti ve aòlÄüdan óÄâil (5) olanı úaüèider. Temrhindi ile, sirke ile yemek ısıtmayı úaüèider. Ve bu, mücerrebdır. Ve anıñ (6) äoyulan úabuàı baş aarısına nÄfièdir sürmekle. Ve eger arpayı aña baturesalar (7) ve òamirde Àteäe úosalar bişince ve ezüb äÄfi ideler ve şeker veyÄ temrhindi (8) ile istièmÀl eyleseler dimÄà óarÄretine ve göz aarısına ve ısıtmalara nÄfièdir. Ve úarè, müleyyindir (9) ve süddeleri açar ve òalfeyi menèider. Ve acı olanı yereúÄna nÄfièdir. Ve cemìesini şeker ile (10) mürebbÄ idüb veyÄ bişürüb ve äuyın

¹⁴⁴⁵ Kelimenin altında *úabaú* açıklaması bulunmaktadır.

¹⁴⁴⁶ Bu ifade, metnin Arapça nüshasında "yıl" (262/35) şeklinde geçmektedir. Bu yüzden incelenen metinde *yel* şeklinde yazılmış olan kelime düzeltilerek *yıl* şeklinde okunmuştur.

içmek ile vesvâsı ve cünynı ve başı¹⁴⁴⁷ ve niürisi zâyl ider ve (11) bögreklerde ve baârsaúlarda olan aârları iôrâc ider ammâ ol, úulanc ve œaef-ı şehvet (12) ve ruÿbât tevellüd ider. Kemmÿn ve felâfil¹⁴⁴⁸ muâlióidir. Ve küli yaraları berî ider. Ve eger demir òubâı (13) ile òoldursalar¹⁴⁴⁹ óall olunca ol òuœâb ceyyid olur. Ve lübbi, óarúa-i bevli ve bögrek (14) hizâlın ve úuryó-ı meâñeyi zâyl ider ve úanı óabsider ve¹⁴⁵⁰ âdemi semiz ider.

(15) Úarâena: Ol, œecere-i İbrâhim didükleridir. Bir maèryf ottır. Ve ol, muòtelif olur. (16) Yapraúları beyâœ ve yeşil ve tikenî beyâœ ve gök mâ-beyninde ve cemîesiniñ yapraúları yer yüzine (17) dœşenür. Ve andan budaúlar óâıl olur. Ve envâeminiñ cemîesi óârdır ikincide yâ evvelkide (18) ve yâbisdir anda. Úâtil aâulara ve rebve ve suële ve riyâó-ı âalióe ve şişlere nâfiédir muúlaúan (19) ve maââa ve eyegü aârlarına ve œerâsife ve ciğer ve úalaà maraølarına ve çiğ olanlarıñ (20) óalline içmek ile, òuâÿâ suôâb ile ve arpa unı ile sürmek. Ve uâÿli œekeri taórik (21) ider ve bêl aârisini zâyl ider içmekle ve yaálamaú ile. Ve anıñ meâñeyi œararı vardır. Ketire muâlióidir. [262a] (1) *Ve œerbeti*: Bir miâúâle degindir.

(2) Úirmiz: Bir óayvândır ki aâaclar yapraúlarında óâıl olur. Ve bir úavlide dimişler ki (3) bir çiğdir ki aâaca yaâar. Evvelâ küçük olur mercimek úadarı, œoñra büyüyb noòyd úadarı (4) olur. Müstedirdir ve œedü'l-óumre. Ve râÿióası kerihdir. Siñek gibi çúar. Ve bizri olur (5) òardal dânesi gibi. Ve ekâeri Úıbrıs'da óâıl olur. Ol, bârid ve yâbisdir ikincide. Anıñ (6) nefèi tecribe olınmışdır meksÿr olanlara ve yaralara sirke ve bal ile sürmek. Eger bir hafta (7) içseler óayóı ve óamli menèider ve şişleri óallider. Ve òavââındandur ki başda aâmaú (8) ısıtmayı menèider ve yaraları bitürür üzerine serpmek ile ve bevâsiri úurudır. Ve anıñ (9) bir dânesi on úadarınca óariri ve âÿfı boyadır yayda úaçan ki óariri úaynadub (10) içine úosalar ve anı daði azacıú úaynadmış olalar. Ve andan bâúî áuyı úaçan ki şişler üzerine (11) dökseler óallider ve bedende ve úılda kehle óâıl olmasın menèider ve úılı uzadır. *œerbeti*: İki dirhem.

¹⁴⁴⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **والمداغ** “baş ağrısı” (263/4) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁴⁸ Bu kelime metnin Arapça nüshasında **الملافل**. e'l-felâfil (263/ 6) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *felâsife* şeklinde yazılan kelime düzeltilerek *felâfil* okunmuştur.

¹⁴⁴⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **خبث الحديد** “demir tozunda” (263/6) ifadesi vardır.

¹⁴⁵⁰ Metnin Arapça nüshasında boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

(12) Úyúamân¹⁴⁵¹: Aàacıñ içinde çürümiş olan şey'iñ ismidir. Ve gâh taóãã (13) olınur muúl içinde olan şey'e. Ve eyüsi òurmÀ aàacınıñdır, ãoñra muúliñ, ãoñra (14) pirincin. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Südi memeden cÀri ider ve ishÀli ve úanı óabsider (15) içmekle ve bedeni nÀèim ider sirke ile sürmek.

(16) Úarag: Ümm-i àilân ve áanù didükleri aàaclarıñ yemişidir. BeyÀø çiçegi olur. Ve (17) yemişi òarryb-1 ŞÀmi gibidir. Yayın Àòirinde yetişür. Úuvveti on yıla degin úalur. BÀrid ve yÀbisdir (18) ikincide. FaøalÀtı menèider muúlaúan ve şişleri óallider sürmekle. Ve ìabòì, maúèadiñ (19) burÿzın ve raómiñ ruiÿbÀtın ve èaraúları menèider ve bedeni şedid ider ammÀ bögreklere (20) øararı vardır. Ballÿmuálióidir. Ve *şerbeti*: Úç dirheme degin. Ol, mÀzÿc yerin útar (21) derileri dibÀaat eylemekte.

[262b] (1) Úurùm: Ol, èusfuruñ óabbıdır. Te'òir olındı àÀyetle eyü olduà ecilden. ÓÀr ve yÀbisdir (2) ikinciniñ Àòirinde. Úaçan ki úabuàı alınsa aòlÀı-ı muóteriúayı ve balàamı [iòrÀc ider]¹⁴⁵². ÓÀr ve yÀbisdir. (3) Ve suèleyi ve rebveyi óallider ve süddeleri açar, mÀliòÿlyÀyı ve vesvÀsı ve cüòÀmı zÀyil ider. (4) Ve eger istièmÀline müdÀvemet eyleseler şehvete úuvvet virür. Ve ìèÀmlara idòÀl olınur. Ve evlÀsı (5) südde istièmÀl olanıdır. Ve bÀdem ve nÀürÿn ve fülful ve bal ve anisÿn ile dimÀai ve bedeni (6) àÀfi ider ve muètedil ider ve mefÀãıl ve şerÀ ve buòÀrÀt-ı demeviyeyi zÀyil ider ve aúan şey'i baàlar (7) ve ke-òÀlik baàlanmış olanı açar. Ve mièdeye øararı vardır. Anisÿn muálióidir. Ve *şerbeti*: Ona degindir.

(8) Úurÿnü's-sünbül: Bir úavlda dimişler ki aáli'ş-şevkerÀndır. Ve bir úavlda dimişler ki (9) ol, Hindi'dir. Aalı bişe beñzer. ÓÀr ve yÀbisdir dördüncide. Ve eger bişürseler (10) ve aarılara sürseler zÀyil ider úaçan ki aarılar bürÿdetten ola. Ve pek şeyleri sirke ile (11) óallider. Ve ol, sümm-i úÀtildir. èilÀcı úayyeylemektir ve yemişleriñ şerbeti içmekledir.

(12) ÚurÀs: Bunda murÀd olunan Mıãri'sidir ki bürÀdi¹⁴⁵³ ve beşnişün¹⁴⁵⁴ aálından (13) yapılamıdır. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. Úanı ve ishÀli óabsider, áancalara ve

¹⁴⁵¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úurúmân* (263/21) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁵² Metnin Araoça nüshasına göre burada (263/29) ifadesi atlanmıştır.

¹⁴⁵³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *e'l-berdi* (264/1) şeklinde geçmektedir.

úurýóa (14) ve gözde olan beyÀøa ve dimèaya nÀfièdir ve faøalÀtı óabsider içmek ile (15) ve óikkeyi ve cerebi zÀyil ider üzerine ekmek ile. Ve *bedeli*: BürÀdi¹⁴⁵⁵.

(16) *Úurýnü 'l-baór*: E'l-mercÀn evi'l-kehrýb.

Úurýn: E'l-besd¹⁴⁵⁶

ÚurýúymaèmÁ: Dühni'z-zaèferÀn¹⁴⁵⁷.

(17) *ÚarniyÁ*: NebÀti'ş-şeyò¹⁴⁵⁸ ve'l-òunfis.

ÚurunbÀd: E'l-kerviyÀ veyÀ úurínúÀr daòì dirler.

(18) *Úarneve*: Lüaatün fi-herneve.

Úurùm-ı Hindì: Óabbü'n-nil.

ÚurùmÀn: ÒarùmÀnıñ àayrısıdır.

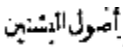
(19) *Úarúaşun*: E'l-kebÀbe.

Úarù KürrÀaa ve faäfaäa iulÁú olunur.

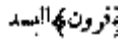
Úarni 'l-òarüt: GergedÀn baóáinde gelür.

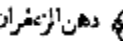
(20) *Úuräü 'l-aúrÁâ*: Bir vÀsiè bÀbdır ki EnderýmÀòas anı fetó eylemiş. EvvelÀ efèiler úurám (21) terkib eylemiş. Ve CÀlinýs dimiş ki anı terkib¹⁴⁵⁹ eylemişdür ki ol müfredÀtın [263a] (1) aòò iderdi. Ve anda naòar vardır. ZirÀ ÚarÀbÀdın'de yazmışdır. Ve Şeyò dimiş ki tiryÁú (2) altmışdır. EczÀya muniabıú olmuş. Ve ol kimse bundan ziyÀde ve nousÀn eylese fÀsid (3) eylemiş olur. Ve maèlymdır ki meòkyr úurá andandır. Ve Şeyòin kelÀmı muúaddemdir. Ol, edviyeniñ (4) úivÀsın óifòider ve óablara úarib olur aóvÀlde. Ve ol, rütbe-i vasaüdentir áufýfÀt¹⁴⁶⁰ (5) ve meèÀcin mÀ-beyninde. Ve úuvveti dört yıla degin úalur.

(6) *Úuräü 'l-efèì*: Muúlaú aàulara nÀfièdir ve cüòÀmıñ baúıyyesine ve suèfeye ke-òÀlik nÀfièdir. (7) Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ve istièmÀli iki aydan áoñradır. Ve

¹⁴⁵⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *uäyü 'l-beşnin* (264/2)şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁵⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *e'l-berdi* (264/3) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁵⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (264/4) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁵⁷ Bu ifade metnin arapça nüshasında (264/4) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *nebÀti'ş-şeyò* (264/5) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *şeyò* olarak yazılan kelimesi *şeyò* olarak düzeltilmiştir.

¹⁴⁵⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁴⁶⁰ Metnin Arapça nüshasında *süfyfÀt* (264/ 12) şeklinde geçmektedir.

āanèatı *oldur ki* (8) güneş burc-ı óamele dâòil olduúda dört yüzlü efèi ki başı cĀnibinden ince ola, aòò ideler. (9) Ve iki ùarafların dört øamm olan parmaú úadarı úaè ideler öldüklerinden āoñra ve bĀúisin (10) āoyalar. Ve pĀk yayúayub azacıú Şebet ve ùuz ile bişürsünler. BiŐdüginde āĀfi idüb (11) bir ùaŐ içinde rubèinca úurumıŐ etmek ile dögsünler memzyc olunca. Ve miáúĀl úadarınca (12) úurĀlar ideler. Ellerinini úurĀ eyledükde belesĀn yaàı ile yaàlasunlar ve āırçalarda úuruduúda (13) úaldırsunlar ve ammĀ anıñ meraúımıñ āanèatı edhĀnda öikr olındı.

(14) *ÚurĀ-ı Enderýfyryn E'l-Melik*: TiryĀú āĀóibiniñ āanèatıdır. TiryĀúlara ve meèĀcin-i (15) kibĀra dâòil olur, vesvĀsa ve úalúa ve baş aarısına nĀfièdir. Ve óükmi (16) vaútte ve taúdirde geöen gibidir. Ve *āanèatr*: Benec iki nevè-ile¹⁴⁶¹, summĀú, anisyn, (17) èyd-ı belesĀn, mürr-i āĀf, úaāab-ı öerire ecĀları berĀber ve bir nüsòada úızıl gül, miātaki (18) ve bir nüsòada bĀbyñec. Bunlarıñ olması øararsızdır ve eyüdir.

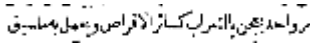
(19) *ÚurĀ-ı ĀúrvekavĀmaema*: MaènĀsı úurĀ-ı zaèferĀndır. ÓafaúĀna ve øaèf-ı mièdeye (20) ve cigere ve baş aarısına ve bĀùni Şişlere nĀfièdir ve àamı zĀyil ider. Ve *āanèatr*: (21) SĀdec-i Hindi, sünbül her birinden yedi; dĀrĀini, zaèferĀn, fuvve her birinden altı; úusù [263b] (1) óamĀmĀ, dĀr-ŐiŐeèĀn, fülful-i ebyaø, úaranfil her birinden üç; úaāab-ı öerire, nĀn-òĀh, ke-òĀlik (2) mürr¹⁴⁶², vĀóid ŐarĀb¹⁴⁶³ ile yoàuralar sĀyir aúrĀā gibi. Ve istièmĀl eylesünler anıñ ile sebúat iden Şey.

(3) *ÚurĀü'l-èunāul*: TiryĀúlara idòĀl olınur, aàulara ve rebveye ve èasri'n-nefese nĀfièdir (4) ve kesr olan Şeyleri cebr ider. Ve *āanèatr*: Pişmiş èunāul, miálince körsine (5) umı ile saóú idüb ŐarĀb ile yoàuralar ve gül āuyı ile úurĀ ideler.

(6) *ÚurĀü'l-kevkeb*: Buña tesmiye olduaimiñ aalı oldur ki bunıñ āĀóibine (7) èabde'l-kevkeb dirler idi yaèni züóal ol ecilden zamĀnında züóal irĀĀdına maèryf (8) idi. Ve dimişler ki ol, dĀyim ruĀĀāa mütelebbis idi, raāada ve riyaaata ve züóal (9) āyretine mutaāavver idi óatta anıñla meşhyr oldı. Óann olınur idi ki anıñla (10) tekellüm iderdi

¹⁴⁶¹ Metnin Arapöa nüŐhasında göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁴⁶² Metnin Arapöa nüŐhasında mürr (264/25) Şeklinde geömektedir. Bu yüzden incelenen metinde geöen my kelimesi mürr diye okunmuştur.

¹⁴⁶³ Bu ifade metnin Arapöa nüŐhasında “Birincide diğer akraŐlarda olduğu gibi Şarap ile ögütür ve önce geöeni, o iöeceklerle yapar.” (264/25) Şeklinde geömektedir.

bu úurãĩ ãifatı ve menÀfièi. Ol, muètedil ve yÀbisdir evvelkide. (11) NÀfièdir øaèf-ı mièdeye ve cigere ve ìalaàa ve àaliò faøalÀta ve àudÀèa ve fevÀúa (12) ve áuan úana muùlaúan ve úulaú aàrısına ve suèleye ve úuryóa ve úulunca. Ve úuvveti dört (13) yıla degin úalur ve óaddi iki miáúÀle degindir. Ve *ãanèatr*: dýúý, esÀliyıs, (14) bizr-i kerefs, anisýn, bizr-i benec, meyèa-i sÀyile her birinden sekiz; cendbÀdester, sünbül, (15) úısr-ı tüffÀó, ùyn-ı maòtým, mürr, seliòa, ìalú her birinden beş ve bir nüsòada òaşòÀş (16) altı. Ve Óekim dir ki vÀcibdir ki maãüaki ve ìabaşir úusu zaèferÀn, óaltit (17) her birinden bir dirhem iøÀfe ideler. Ol, ısıtmalar úaèine ve bél aàrısına evfaúdır. (18) Ve eger kÀfyrdan bir dirhem veyÀ afyýn aña øamm ideler fièli şedid olur, (19) úanı úaè ve óarúatü'l-bevli defè. Ve baèøı eùbbÀ dimiş anıñ úuráları nıáf dirhem ve anıñ (20) sebab-i tesmiyesi kevkebe güşÀd olduàiçündür. ZirÀ buña kevkebü'l-arø dirler. (21) Ve úavÀninde müşÀhede olındı. Ve bu èayni ile DimiúrÀüs úurálarıdır [264a] (1) İàkin mür ve rÀziyÀnec muøÀèaf eylemişdir.

(2) *Úurái'l-cülnÀr*: Isıtmalara ve ishÀle ve óayø úanına nÀfièdir ve mücerrebdir tecfifine (3) ve nÀr-ı FÀrisiñ¹⁴⁶⁴ bÀúisine ki óabbi'l-Efrençiyye dimekle meşhýrdır. Ve efèÀl-i èacibesi vardır. (4) Ol şarúla ki mÀzýc ve úısr-ı rummÀn. Nitekim øikr olınsa gerekdir. Úzerine iøÀfe ideler. (5) Ve ısıcaú ãu ile üç miáúÀle degin istièmÀl ideler. Bu maraøda ve àayrısında yarım (6) miáúÀl. Ve dimişler ki úuvveti dört yıla degin úalur. Ve bunda naøar vardır. ZirÀ cülnÀr anı (7) ifsÀd ider ve afyýn taãóió ider. Ve *ãanèatr*: CülnÀr güli, aúÁuyÀ her birinden sekiz; anisýn, (8) ùyn-ı maòtým, seliòa, ãamà-ı èArabì her birinden dört dirhem; ketire, afyýn her birinden bir dirhem. (9) Isıcaú ãu ile yoàuralar.

(10) *Úurái'l-kehrüb/À*¹⁴⁶⁵: CülnÀr gibi nÀfièdir. İllÀ bunıñ ısıtmalarda nefèi ekáerdir. Ve¹⁴⁶⁶: (11) Küsfere, úavrulmuş òaşòÀş her birinden altı; mercÀn, bizr-i ricle her birinden beş; ùyn-ı maòtým (12) yÀ ùyn-ı Rými, úarn-ı il, úısr-ı beyø yaèni il boynuzı ve yumırda úabuàımıñ yaúılmış, (13) ketire, ãamà her birinden üç ve yaúılmış vedaè, bizr-i

¹⁴⁶⁴ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁴⁶⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *kehrübÀ* (265/10) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁶⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "sanatı" (265/10) ifadesi vardır.

benec, şâdene her birinden iki ve bese¹⁴⁶⁷ úurâ[1] (14) yoúdır. illâ bu iki dirhemlik. Ve dârâini birisiniñ nâfi ile ziyâde olmaı.

(15) Úurâi'r-râvend: Re'is'e mensÿbdır, celilü'l-miúðâr keaire'l-menâfièdir. yereúAna ve áudâea (16) ve gögüs aarısına ve mièdeye ve cigere ve ùalaâa ve riyâóa ve ısıtmalara ve èasr-i bevre ve sÿ'i'l-(17)-haøma ve aaulara nâfièdir úurâ-ı kevkeb gibi. Ol, bir sırdır óifò olınsun. (18) Úaçan ki úavânin-i áaóioá üzere ola úuvveti dört yıla degin úalur. Ve şerbeti: Bir miáúâl. (19) Ve âanèatr: Râvend sekiz; fÿvve, lük her birinden dört; bizr-i kerefs, anisÿn, àâfiâ (20) şiresi, efsentın her birinden üç; bevvâ ve lezmân olur ki óayøıñ cârî olması (21) murâd olınsa ve illâ öikr olınan fÿvveniñ nâfi. Ve eger áudâe olsa úusu [264b] (1) maâiaki, türbüd ziyâde olınsun. Eger ol, áudâe balâamdan olsa ve illâ úusuñ (2) èivaøına kâbili ve eger buðâr olsa küsbere ziyâde olınsun ve illâ dârâini her birinden (3) dört ve eger ısıtma ve úâbølik olsa aâl-ı sÿs, úızıl gül, iabâşir, benefsec her birinden (4) üç ve eger èaiâş olsa úâbølik olsa sÿsiñ èivaøına bizr-i ricle ziyâde olma.

(5) Úurâ: Müâelleâü'ş-sekl yapalar farú olınmaú için. Ve yemeginden iótirâz olınsun. (6) Zirâ muøırdır, baş aarısın getirür. Sürmekle ziyâde olınsun. Ve âanèatr: Mürr, afyÿn, (7) lifâó, bizr-i benec, ferbiyÿn. Cemièan berâber, zaèferân ve suðâb ve kerefs áuyı ile yoàuralar.

(8) Úurâ-ı enderyn: Úadimdir ve fièl-i èacib. Ve Rÿm ehli anı óubÿb iderler ve Úıbrıs ehli ke-ðâlik. (9) Nâr-ı Fârisi baúâyasına ve óabbü'l-Efrenç maraøına ve yaralara nâfièdir. Ve anıñ istièmâli için (10) birúaç şuryüvardır: Evvelâ mièdeyi ââfi eylemek ve ishâl baü olmamaú ve eski şeyleri (11) yememek ve ke-ðâlik üzlu şeyleri. Ve bu terkibiñ istièmâli terk olunmadı, illâ şÿbeşiniñ (12) øuhÿrından øoñra. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ve istièmâli úurú günden øoñra her üç günde (13) iki miáúâl olur. Ve âanèatr: Zervend-i müdahrac on iki; kündür, mâzÿc her birinden (14) sekiz; şeb dört; úalúadisler ve ifrencden àayrılar buña iútiââr eylemişler ve ammâ (15) anlar bunıñ ile buàday unı sekiz; zeybaú üç; afyÿn, èanber, misk her birinden birisiniñ (16) nâfi gül áuyı ile óall idüb mâ-bâúisi ile yoàuralar ve úurâlar idüb óifòideler.

¹⁴⁶⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında قرص البسد, besed (265/12)şeklinde geçmektedir.

(17) *Úurã-1 mine'n-naãÄyio*: DimÀà1 úavì ider cidden ve nezle ve sÄyir envÀè1 äudÀè1 menèider (18) ve èilÀclardan müstaàni olur. Ve *ãanèatr*: Miló-i EnderÀni, miló-i ùèÀm, naürÿn ki maórÿú (19) olalar, zebed, bevraú-1 ebyaø, kündüs, mivizec, òardal, ùarür-i muóraú her birinden (20) bir cüz'; kebrît, verd-i èafã, summÁú, òinnÀ, uòour, ferÀsiÿÿn, ãamà-1 èArabi, kündür, úaranfil, (21) èÿd-1 äabr, sÿsen, zerniò, øeb, sÀdec, sünbül, cevz-i bevVÀ her birinden yarım cüz'. Elekten [265a] (1) geçürüb úaynanmıø sirke ile yoàurub ve óevÄyiciñ miálince dört kerre äÄbÿn1 içinde óall ideler (2) ve úurã idüb úaldursunlar. Ve iótiÿAc olduúda istièmÀli ısıcaú óall idüb başa süreler.

(3) *Úusù* Üç ãımıfdr. Bir ãımıfı beyÀø ve òafif ve rÄyióası úayyib. Ol, Hindi'sidir. Ve bir (4) ãımıfı daò1 siÿÀh ve òafif. Ve bir ãımıfı úızıl ve aàır. Ve cemièsi òaøebi útèalardır. Hind eürÀfından (5) gelür. Ve bir úavlde dimiøler ki bir aàacdır èÿd gibi. Ve bir úavlde dimiøler ki ol, bir ottır, çouú (6) uzanmaz. Yaã1 yapraúları olur. Ve iótimÀl olunur ki bu ola. Ve rÀsen didükleri, øÀmi (7) olanıdır. Ve úusù èauÁúir-i nefisedendir úaçan ki çouú aòò ideler. Ve úuvveti otuz yıla (8) degin úalur. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide yÀ óÀrdır yÀbis oldu1 gibi. Ve baş (9) aàrısın úaièider içmekle ve suèÿü ve yaalamak yaà1 ile ve gögüs aàrısın ve mièdeyi ve (10) cigeri ve ùala1 ve bögrekleri ve yereúÀn1 ve istisúÄy1 ve envÀè-1 riyÀó1 ve úÀtil aàular1 (11) ve teøneci zÄyil ider ve óaãÄy1 ezer. Ve èirú1'n-nisÀ' ve mefÀãılı ve kezÀz1 ve òadr1 ke-òÀlik (12) zÄyil ider her ne gÿne istièmÀl olunur ise. Ve øehvete úuvvet virür äovuú äú ile ve süddeleri (13) açar. Ve ferÀzücesi raómi àÄyetle äÀfi ider. Ve óadiã-i øerifde vÀrid olmıø ki ol, çouú (14) maraølara nÀfièdir ve faøalÀt1 cÀri ider ve úurtları ve ecinneyi isúÀú ider ve úanı òÀhire (15) ceòb ider ve eàerleri bal ve úuz ile zÄyil ider sürmek ile ve úamarları perkidir ammÀ meàÀneye (16) øararı vardır. Bal, celencübün muàlióidir. Ve bögreklere øararı vardır. Anisÿn muàlióidir. (17) Ve *øerbeti*: Bir dirheme degin. Ve *bedeli*: Niãfinca èÁurúaróÀ.

(18) *Úasÿs*: YÿnÀni'dir. Ol, liblÀbıñ kebiridir.

(19) *Úaøiarÿn*¹⁴⁶⁸: Bir ottır sÁú1 mürebbaè. Yapraúları yaã1 ve baèdehu yapraúları yaã1¹⁴⁶⁹ olur ve baèdehu ince (20) olur tetric ile ballÿü yapraà1 gibi. Ve áaru çiçegi olur, rÄyióası äaèter gibidir. ÓÀr (21) ve yÀbisdir ikincide. Eger aàudan evvel aòò

¹⁴⁶⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ﴿نبطرون﴾ *úasàrun* (266/13) øeklinde geçmektedir.

¹⁴⁶⁹ Burada *ãaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıøtır.

ideler aàuyı menèider. Mücerrebdır. [265b] (1) Ve aàudan ãoñra ke-õÀlik menèider. Ve ìalaàa nefèi vardır. Ve ciger øaefına ve haøma nÀfièidir. (2) Ve ol, mechýldır.

Úusür-1 ŞÀmi: E' r-rÀsen¹⁴⁷⁰.

Úasab: Temriñ beyÀøıdır.

Úaşmeş: Çekirdegi olmayan üzümdür.

(3) Úaşesre¹⁴⁷¹: Mıâr sayyÀdilesi èindinde ìlÀú olunur emirbÀrisiñ úabuàına. Ve muùlaúan (4) seliòaniñ bir nevèine ìlÀú olunur ve her otıñ úabuàına aalı ile daði ìlÀú olunur.

(5) Úaãab: Boàımlu ve içi boş olan otlarıñ ismidir. İllÀ Hindî olan, tîre, (6) meşýrdır ki andan oular yaparlar. Ve úaãab yÀ ince ve pek olur. Ol, úalemdir. Ve aúlÀmiñ (7) eyüsi siyÀh ve vÀsiü ile meşýr olanıdır. Ve yumşaàı olan ki andan burıyalar tenessüc¹⁴⁷² iderler. (8) Bevãæa¹⁴⁷³ maeryfdır. Ve àaliò olan FÀrisi'dir. Cemièsi bÀrid ve yÀbisdir ikincide. Eger (9) yaúsalar óÀr[r]olur. Bedende olan tikenı ve peykÀn gibi ceòb ider sürmek ile. Eger dögüb (10) béle ve budlara baàlasalar aàrısın sÀkin ider. Ve tÀzesi, şışleri ve cemreyi óallider ve saóú (11) olan bal ile sueleyi úaèider yemek ile ve küli óıkkeyi ve cerebi berı ider ve úılı şedid (12) ider ve yapraàına düşen çig gözde olan beyÀøı zÀyil ider. Mücerrebdır. Çiçekleri (13) úulaàa úomaàla ãaàır ider. Ve şeker úaãabınıñ eyüsi Mıârı'si, ãoñra Hindî'si ki àaliò (14) ve ãuyı çou ve àÀyet ile ìatlu ve èuúdeleri uzun olanıdır. Ol, óÀrdır evvelkide (15) ve raùbdır ikincide. Bedeni tÀze ider ve ìaèÀmı haøm ider ve süddeleri açar ve úanı (16) laüf ider. Ve ol, şekerden mülyimrekdir. Ve eger ısıcaú ãuyı üzerine içseler (17) ve úuãmaú ile iòrÀc eyleseler bedeni aòlÀür-1 lezceden àÀfi ider. Ve ol, süddeleri (18) açar ve sueleyi ve ouşýneti zÀyil ider ve bevli cÀri ider ouãyãÀ eger Àteşde (19) bişürüb veyÀ ısıcaú ãu ile yayúasalar. Ve ol, nefò getürür ve riyÀó-1 àaliòe tevellüd ider. (20) Anisýn anıñ muàlióidir.

¹⁴⁷⁰Kelime metinde *vasen* şeklinde yazılmıştır.

¹⁴⁷¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *úiřÀriyye* (266/18) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁷² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *tenessüc* (266/21) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde, *rensac* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *tenessüc* okunmuştur.

¹⁴⁷³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *byã* (266/21) şeklinde geçmektedir.

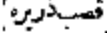
(21) Úaãab¹⁴⁷⁴: Buña tesmiye olındı üblere dÀòil olduàıçün. Ol, [266a] (1) bir ottır kerefs gibi. èUkdeleri var beyÀø şey ile. Ve eyüsi èuúdeleri úarib olanıdır ve áaruya (2) mÀyil, úÀbıø ve acı ola. Ve bir nevèi daði olur aàır ve açılır òayılar gibi. Ol, kem olanıdır. Ve bu (3) ot, óÀr ve yabisdir ikincide veyÀ üçüncide. Sueleyi úaèèider ve süddeleri açar ve gögüsde, cigerde (4) ve mièede olan aàrılar zÀyil ider ve èaraú getürür ve bedeni şedid ider ve mürekkebÀt-1 kibÀre (5) vÀúèe olur. Ve istisúÁyı ve raómde olan aàrılar zÀyil ider içmekle ve meksýr olan şeyleri (6) cebr ider ve rÀyióa-1 kerihèyi zÀyil ider sürmekle ve òafauÀnı ve zaèf-1 úalbi içmek ile. Ve ol, úaına (7) muøırdır. Anisýn muàlióidir. Ve istièmÀliniñ eyüsi içmekdir baıam áamàı ile. Ve şerbeti: (8) iki dirheme degindir. Ve *bedeli*: èAdes.

(9) Úaãab: SÁyir èaleflerdir veyÀ faãfaãa.

(10) Úaøm-1 úarış: áanavber aàacınıñ erkeğiniñ yemişidir.

(11) Úauãab: ÚÀtil ebih daði dirler. Ol, bir aàacdır, ŞÀm iaàlarında çou olur. Yapráuıları (12) ince ve àÀyetle úızıldır. Yemiái üzüm gibi yetiádükde yÀúýt gibi úızarır. Úatlu ve rÀyióası inyyib. (13) BÀrid ve yÀbisdir ikincide. Yemişi aàalara nÀfièdir yemek ile. Ve nÀzil olan şeyleri cemèider (14) yapışdurmak ile. Ve yapraúları şişleri óallider sürmek ile ve iabìði maúèeadda ve raómde (15) olan aàrılar zÀyil ider. Ve dimişler ki bu aàacınıñ bir áamàı olur ki sihri ve cini (16) menèider buhýr eylemek ile ve esúÀù menèider yemek ile ve bevÀsiri aşıaadadan götürmek ile. (17) Ve dirler ki cin anı alır. Ol ecilden úalilü'l-vücýddır.

(18) Úauır: Ol, èaıab ve kersefidir. Bir ottır. èÀlibÀ nisÀnıñ náfında ekerler. (19) Ve teşrin-i evvelde yetiãür. EvvelÀ bir sÁú üzerine biter, áoñra müteferrièe olur. Çiçek (20) açar, áoñra úoza baàlar içi¹⁴⁷⁵ ve dili úuün ile. Her yılda direrler. illÀ èIrÁú'da aàac (21) gibi büyür. Birúaç yıl úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide yÀ raúbdır evvelkide. Çiçegi [266b] (1) àayetle feraó getürür óatta ser-òiş eylemege úarib ider. Ve anıñ şarÀbı òafauÀna ve iótinÀúa ve vesvÀsa (2) ve cünýn evÁyiline nÀfièdir ve zÀyil ider. Ve eger zamÀd idüb şişler üzerine úosalar óall (3) ider. Ve yapraúları ve küli óarú'n-nÀrı ve

¹⁴⁷⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında .úaaab-1 òerire (266/29) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁷⁵ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

ókkeyi menèider. Ve meökÿr olan úuñ zÀyidÀtı (4) zÀyil ider, òuäÿäÀ eskisi ola ve úanı óabsider ve bürydeti úaèider her èuøvda olsa. (5) Ve anıñ esbÀbı úıřlarda äÀlióidir raèşeye ve kezÀza ve fÀlice ve yayda arıúladır, (6) òuäÿäÀ òaşın olanı. Ve çekirdegi şehvete úuvvet virür sikencübün ile maórÿr olanlara (7) ve dÀrâini ile mebrÿd olanlara. Ve şiresi ishÀli úaèider. Ve eger sÀyir eczÀsını (8) dögüb ve miède üzerine úosalar mièdeye úuvvet virür. Ve neföi óallider. Ve ol, úanı (9) ceöb ider ôÀhir-i bedene. Ve libsiñ eyüsi kettÀn iledir. Ve *şerbeti*: Çiçeginden on sekiz (10) ve çekirdeginden dört buçuú.

(11) *Úaiuf*: Sermaú daöi dinür. Bir ottır semiz ot gibi. illÀ bu andan enver. Yapráuları (12) tÀze olur ve bizri aàır ve äarudır. Anda melÿóat vardır. äulu yerlerde bulunur. Ve yine (13) ekerler. Ol, bÀrid ve raübdır ikincide. Ve bizri muètedil ve yÀbisdir evvelkide. Isıtmalı (14) olanlara ve òastelikden úalúan[a] müzevvere iderler yaèni perhiz çorbası pişürürler. (15) Ve ol, süddeleri açar ve bÀunda ve ôÀhirde olan şişleri zÀyil ider yemek ve øamÀd eylemek (16) ile ve ùlaàı ve óaäÀÿı zÀyil ider şeker ile. Ve bizri ôekeri ùràurur òÀäiyyeti ile (17) ve èasr-i bevli óallider ùamzırmaàla ve baàrsaú óarÀreti ve bögrekler øaèfin ve istisúÀÿı (18) ve yereúÀnı ke-ôÀlik zÀyil ider ve sümÿmdan óalÀã ider. Ve anıñ baúlı salúdan ahsendir. (19) Ve àayrısı téz münóadır olur ve aöLÀü muètedil ider ve óíkkeyi ve cerebi ve sÀyir eàerleri (20) zÀyil ider. Ve maórÿr olana øararı vardır. Sikencübün muàlióidir. Böyle lâkin àÀbit degildir.

(21) *ÚaurÀn*: İki nevèdir. Bir nevèi àaliö ve berrÀú, rÀÿióası keskin. Ol, berfiyye [267a] (1) maèÿfdır. Ve bir nevèi ince. SÀyile dimekle maèÿfdır. Evvelki şirbinden olanıdır (2) óÀãäeten. Ve ikincisi pirinç ve serv gibilerden olur. Ve *ãanèatr*: Oldur ki bu óaiabları (3) kesüb bir úubbe ki ùaş üzerinde yapılmış olan, içine úosunlar ve delikler açsunlar (4) ve çevresine Àteã yaúsunlar. Anlar eridikçe ol delikten aúar. Ve eyüsi evvelkisidir. ÓAr (5) ve yÀbisdir üçüncide yÀ ikincide. EcsÀdı belÀdan óifóider. Ol ecilden aña (6) óayÀti'l-mevti dirler. HevÀmı ve ùàèÿnı ve vebÀÿı menèider. Ve eàerleri cemèean cilÀ (7) ider sürmek ile ve beyÀøı gözden úaèider göze çekmek ile ve úulaú aàrısın zeyt (8) ile ùamzırmaú ve gögüs aàrısın ve suèleyi ve rebveyi ve ciger øaèfinı ve aàuları, òuäÿäÀ äü (9) ùavřanınıñ aàusı ve istisúÀÿı ve didÀnı iòrÀc ider içmek ile. Ve

uřaàı isúÀù (10) ider ařaàadan götürmek ile ve nuıfeyi inèiúÀddan ve dÀ'i'l-fili menèider muılaúan (11) ve óıkkeyi ve cerebi ve bit tevellüd ider sürmek ile ve küöüllerde beyÀøı cilÀ ider (12) göze çekmek ile. Ve Óekim ZehrÀvi dimiş ki bu àÀliye ve üblerüñ aalıdır (13) úaçan ki àuèyd eylese. Ve Óekim dir ki ben ôann iderem ki taúür¹⁴⁷⁶ eylemek (14) evlÀdır yÀóyd sirke veyÀ yumırdanıñ beyÀøı ile aàardalar. Ve eger úaynaduàı (15) zamÀnda àyf veyÀ isfenc ile örtsele laüf olur. İstièmÀl eylesünler. (16) Ve ol, maóryrıñ başın aàırır ve èala-haôÀ bÀriddan olan baş aàırısın sÀkin (17) ider. Ve ol, afyyn yerin útar. Ve *şerbeti*: Yarım miáúÀl.

(18) *Úaiút*: Bir maèryf úuádır, gögercin óacmindedir. Ol, óÀr ve yÀbisdir (19) üçüncide. Ruiybıtu tecfif ider ve balàamı ve istisúAyı ve riyÀó-ı àaliôeyi (20) zÀyil ider ve nisÀya ve fÀlice ve berd-i aóřÀya nÀfièdir. Ve ol, meřÀyiôe ve merüybeyne (21) eyüdir ve úanı gözden beyÀøı cilÀ ider göze çekmek ile ve úuràaàı [267b] (1) óaàÀ tevellüd ider. Ve ol, baş aàırısın getirür ve mièdeyi fÀsid ider. Sirke muàlióidir. (2) Ve kemiginiñ òavÀããındandır ki úaçan yaúsalar ve zeyt ile bişürsele başdan ve dÀ'i'-a-(3)-aaèlebden giden úılları inbÀt ider.

(4) *Úaiúyif*: Bir òamirdür ki pek yoàururlar ve ufaú ekmek idüb demir ìabaúlar (5) üzerine döküb bişürürler. Eyüsi àÀfisi ve isfenc gibi olanıdır. Ve gÀh olur ki (6) bÀdem yaàı ve bal ile yoàuralar. Ve gÀh olur ki fıstıú ve bal ìoldururlar ve buòyrlarlar. (7) Ol, óÀr ve raübdır ikincide ve bal ile olanı óÀrdır ikincide. Bedeni tÀzelendirir. (8) Ve eyü úan tevellüd ider ve téz haøm olur ve aèøÀyı úavì ider. Ve ol, küñÀfeden (9) eyürekdir. Ve eger ìaèÀmdan evvel yeseler aúúletin menèider. Ve ol, øaèiflikden (10) úalúana àırdÀ-yı ceyyiddir. Ve eger yemegine sikencübün ile müdÀvemet eyleseler àÀyet (11) ile semiz ider, òuãyãÀ cevz ile.

Úaèil: Mineèl-kümÀh.

(12) *Úaèneb*: æaèlebe ve úulúÀsa ıülÀú olunur.

(13) *Úafir*: èİnde'l-ıülÀú úÀrdır. Ve eger úafre'l-Yehyd'a muúayyed olsa ol, (14)¹⁴⁷⁷. Ol, bir útèalardır ki Úaberì baórinde mütevellid olur ve kenÀra çıúar. (15) Ve eyüsi úızıl ve àÀfi olub rÀyióası ìayyib olanıdır. Ve bir nevèi daòì Úudüs'de (16) yerden

¹⁴⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁴⁷⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *نه والبار* "Cimardır." (268/12) ifadesi vardır.

istiòrÀc olur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide yÀ üçüncide. Ve zift (17) ve úÀr ve úaùrÀn yerin ùtar öikr olınan şeylerde. Diş aàrısına ve gögüse ve suèleye (18) ve rebve ve úan aúmasına ve ishÀle ve øaèf-1 cigere ve bögreklere ve bevÀsire ve didÀna (19) ve sidik taútirine ve raóm maraølarına muàlaúan nÀfièdir. Ve aàziñ rÀyióasın ùayyib (20) ider ve buòÀrı úaèèider ve bedeni úavè ider. Ve Óekim DÀvÿd naúl ider ki bizim diyÀrımızda (21) anı zeyt yaàı ile bişürürler óall olunca ve üzüm aàacına sürerler çiçegi açıldıı [268a] (1) zamÀnda. Anı Àfetten ve yaramaz gözden óifòider. Ve eùbbÀ dimişler ki ol, èanber yerin ùtar (2) menÀfiède.

Úafluò: Mine'l-kürÀa.

(3) ÚulkÀs: Bir meşÿr ottır ki ãulu yerlerde olur. Yapraúları yaàı ve budaúları çouú. (4) Müstaèmel olan anıñ kökidir ki cezere benzer. Mıàr'da çouú olur ve ŞÀm'ıñ daòè baèøı (5) bilÀdında bulunur. Tevtte ôÀhir olur, imşire degin úalur. Ve gÀh balçúda gizlerler, üzerine (6) ãu dokerler. Çouú zamÀn úalur. Ol, óÀrdır evvelkiniñ Àoirinde yÀ ikinciniñ evvelinde ve raùbdır (7) ikincide. áÀyet ile semiz ider ve şehvete úuvvet virür ve gögüsün öuşÿnetin ve suèleyi zÀyil (8) ider. Ve anıñ bir nevèi erkek olur. Úabòda pişmez. Úaçan ki dögüb şişlere úosalar (9) óallider. Ve eger yaúub yaralara ekseler etlendirir. Ve úılları şedid ider. Ol, àidÀ-yı (10) leòòidir, yaraları iàlÀó ider ve bögrekler øaèifligin zÀyil ider ammÀ rió-i galiò tevellüd (11) ider ve südde getirür. Bal ve sikencübün muàlióidir. Ve ke-òÀlik dÀrçin ve úaranfil muàlióidir.

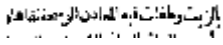
(12) Úalúal: Bir yemişdir, nÀr aàacı úadarınca olur. Ve aàacı úızıldır ve fùrùèi çouúdur ve óabbı (13) müstedir. Fùlful úadarı olur. Anda óalÀvet vardır. Úaàlarda olur. Ol, óÀr ve raùbdır (14) ikincide. Ádemi semiz ider ve şehvete úuvvet virür ve bögrekleri ve meàÀneyi iàlÀó ider (15) ve aòlÀü-ı muóteriúayı zÀyil ider. Ve istièmÀliniñ eyüsi úavrulmuşıdır. Ve şerbeti: Bir vaúıyye-(16)-ye degindir eger dögmezler ise. Ve illÀ nıáf vaúıyye.

(17) Úalneb: Zeytýna benzer. illÀ andan enlúdir. Ve iki úısmdır. Bir úısmınıñ yapraúları (18) küçük. İçinde müstedir óablar vardır. Pek ve siyÀh olur, ùaàlarda bulunur. ÓÀr ve yÀbisdir (19) ikincide. Rebveyi ve suèleyi ve èiúi'n-nefesi ve bevÀsiri zÀyil ider içmek ve sürmek ile. (20) Ol, şehveti zÀèif ider. àanavber muàlióidir.

(21) Úilimiyâ: Ol, sebk olan muntarúAttan mürtefiè olanıdır. Ve eyüsi öehébìsidir, [268b] (1) ãoñra güümüşe müşÀbih olanıdır. Ve ìabèi aalı gibidir. ÓÀr ve yÀbisdir. SÂyir göz emrÀoına (2) nÂfièdir göze çekmek ile ve mefÀâil ve niüris maraøına zaèferÀn ve afyÿn ile. Ol, merhem (3) ve küöüllere idòÀl olunur ve óíkkeyi ve cerebi zÀyil ider. Ve lÀyíú oldur ki óarú idüb ãoñra istièmÀl ideler.

(4) Úalúÿniyâ: Ol, rÀtinec ve áanavber áamâıdır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Göğüs ve rebve (5) ve suèle emrÀoına nÂfièdir her nitekim istièmÀl eyleseler un ve kepek ile bişürüb (6) yalasalar çegneseler veyÀ zerniò ve iç yaàı ile yoàurub ve burundan buòÿr ideler. Ve ol, yaraları (7) yapışdurur ve óíkkeyi ve cerebi ve bedeniñ òuşÿnÀtını zÀyil ider, bezir ile sigili ve bevÀsiri (8) sÀúú ider. Ve anda sırr-ı èacib vardır. Ve eger mâfinca rehec ve fülful ile bişürüb ve bÀdem yaàı (9) ile merhem idüb deróÀl bÀsÿrı isúÀú ider. Ve elem şedid olsa yumırdanıñ (10) beyÀøı ile isfidÀc ile sürseler ve süd ile içseler ve ısıtmayı zÀyil ider ve buòÿr (11) eylemek ile. Ve gÀh olur ki öikr ittügümüzlere sueleyi buòÿrlamaúda, ìavşanıñ tersini iøÀfe (12) ideler. Ol, şedidü'l-ilâúıdır úaçan ki bizr ve isfidÀc ile úarışdursalar. Ve eger çegnese (13) faøalÀtı dimÀadan ceòb ider ve maàìakiden aèòamdır. Ve maübÿòı úılı ìâlÀó ider (14) eger üzerine ekseler. Ve eger zeyt yaàı ile eyü bişürseler ve maèdeni şeyleri (15) úızardub içseler, aúsalar¹⁴⁷⁸ ãâfi ider.

(16) Úali: Ol, tâze uşnÀndan ùtulandıdır yÀ úalè ile. Ve eyüsi berrÀú ve ãâfi olanıdır. (17) Ol, óÀr ve yÀbisdir dördüncide. CilÀ virici ve úaièeyleyicidir. ZirÀ zÀyidÀtı ve sigili (18) ve bÀsÿrı úaièider, behaúı ve baraãı zÀyil ider her óayvÀnda olsa. Ve bu, mücerrebdir. (19) Ve eger andan bir úirÀúyeseler ìaèÀmı haømider ve şehveti ièÀde ider ve úúamaàı (20) úaièider ve mièdeyi úavì ider. Ve eger óall idüb sirke ile taèúid ideler ve yumırdanıñ (21) beyÀøın bişürdikden ãoñra úarışdursalar, her birisine üç dirhem nÿşÀdırı [269a] (1) áaldıúdan ãoñra öikr olınan ruâÀâ ile saóú ideler èameli kÀmil olur. Ve yumırdanıñ (2) áarusı olmadúda meèÀdiniñ¹⁴⁷⁹ úaièider ve istedügiñ mertebeye vÀsıl ider. (3) Ve eger et içine áalsalar téz bişürür ve tâze úzümi úurudır úaçan ki zeyt ile óall

¹⁴⁷⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Madenlerin kirlerini temizler." (269/12) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde geçen *úızardıp içseler, aúsalar* ifadesi metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁴⁷⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "matlıgını" (269/18) ifadesi vardır.

idüb (4) ve üzerine serpseler. Ve sümm-i úÀtil diyenler naóif mizÀca maómýldır veyÀ cou istièmÀl (5) ideler veyÀ àÀyetle istièmÀl ideler. Ol, âırça ve âÀbýmñ ìunãurıdır.

(6) Úulýb: ÓayvÀnÀtıñ Àòir eczÀsındandır. Ve eyüsi úuşlar ve küçük úoyunlarıñ (7) úalbidir. Úalbi úavı ider ve òafaúÀnı menèider lÀkin baüü'l-haømdır. Sirke ve zeyt muâlióidir. (8) Ve úavurduúları zamÀnda aúan ãuyı eger göze çekseler àaşÀveti gözden (9) açar. Mücerrebdır.

ÚalýmÀn: Şeceret-i Ebì MÀlik.

Úalúadis¹⁴⁸⁰: Úalúand ve úalúauÀr: Sırça úısmındandır.

(10) Úalèi: E'l-úaãdır.

Úalat: Taórik-ı úÀf ve lÀm, tÀ-i müaennÀt ile mÀş-ı Hindi'dir.

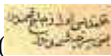
(11) Úımrì: Bir úuşdır, fÀòta óacmindedir. Anıñ ãaru ve beyÀøı olur, ÀvÀzı (12) me'nýsdır ve diline yÀ kerim cÀri olur. Anda leüÀfet vardır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. (13) HÀøimesi kemdir. VesvÀs ve cüòÀm tevellüd ider. Yaàlar ve büzyr muâlióidir. Ve òavÀããından-(14)-dur ki sióri ve gözi menèider. Ve eger eüfÀli yaàı ile yaalasalar téz yürür. Ve eger (15) yumırdasın içirseler vaútinde söyler.

(16) Úam!: İüÀú olunduúda murÀd, insÀnda mütevellid olan bittir. Bedeniñ (17) úuvveti ve eüfýnÀtı anı òÀrice çıúarır. Ve òavÀããındandır ki úaçan ki insÀn ölmege (18) úarib olsa úaçar. Ve eger bir dÀnesin bir óÀmile èavrat avucı içine úosalar ve üzerine (19) südi ãaàalar eger yürür ise ol óaml, erkekdir. Ve illÀ dişidir. Ve eger òekerin (20) delübine idòÀl eyleseler bevlñ müteèassir olmaàın zÀyil ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve bundan àayrı (21) fÀyidesi olub bögrekler yarası gibilere. Ve anıñ¹⁴⁸¹ úavli muóÀl olmaàa úaribdir.

[269b] (1) Úamaz: Lebni'l-òayl yaèni at südi.

(2) Úamóa: Üiblerdendir.

(3) Úamió: Óınıa yaèni buàday.

¹⁴⁸⁰ Metinde, eserin yazı karakterinden farklı, haşıye biçiminde ve belki de müstensihe ait olmayan yanda bir açıklama bulunmaktadır: *Úalúadis pes ol zücÀc úısmındandır yaèni sırça úısmındandır* (.

¹⁴⁸¹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

(4) ÚanÀberi: İsfÀnece¹⁴⁸² beñzer lÀkin andan enlürekdir. Ve ìaèmi kesicidir. Aña àalyì¹⁴⁸³ ve eberèašt¹⁴⁸⁴ (5) daòì dirler. Ve hüdhüd aña úaåd ider, üzerine işer, fÀsid ider. ÓÀr ve yÀbisdir (6) ikincide. Eger yemesine mülÀzemet eyleseler gözleri rÿşen ider ve bevli cÀrì ider ve südde-(7)-leri açar ve yereúÀnı zÀyil ider içmekle ve bÀdem yaàı ile yemek ve behaúı ve baraãı ve kelefı zÀyil (8) ider sürmekle ve bevliñ mecÀrisin ìâlÁó ider. Mücerrebdir.

(9) Úaniariyÿn: YÿnÀni'dir. Ve ol, iki nevèdir. Bir nevèin aalı büyükdir cezer gibi. (10) áaliô ve şedidü'l-óumredir. İçinde úan gibi ruÿbet vardır. Bir sÁú üzerine úrur. (11) İki öirÀedan ziyÀde uzanur. Küölì çiçeği olur. Toòumı úurúum gibidir. Acılığı ve óalÀveti (12) vardır. Ve yapraúları cevz yapraàı gibidir. Úaalarda olur. Ve bir úsmı küçük olur. Ve (13) yapraúları suôÀba beñzer ve sÁúı bir úariş úadarı uzanur ve toòumı ómnia gibidir ve ìaèmi (14) àÀyetle acıdır. Ve ekâer áulu yerlerde bulunur. Ve bu envÀèin ikisi daòì güz ayında (15) yetişür. Ve cÀyızdır ki esedde aòó olına. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, (16) óÀr ve yÀbisdir ikincide ve küçük olanı üçüncide. Ve cemìesi faòalÁtı cÀrì ider (17) ve süddeleri açar ve dimÀaı ve gögüsü aòlÀü-ı àaliôeden àÁfi ider ve suèleyi ve êúúı'n-(18)-nefesi ve yaraları zÀyil ider yereúÀnı ve istisúÁyı ve ìalaàı şÁfi ider tÀze iken (19) kendü zÀtıyla ve úuru iken merhemlerde. Ve uşaaı isúÁú ider eger meyyit eger diri (20) ve büyük nevèi meksÿr olanları cebr ider ve küçük olanı áafrÁyı iòrÀc ider ve ìamarlarda (21) olan aàrı ve niúrisi ve mefÀailı zÀyil ider, òuãÿãÁ óuúne eylemek ile. Ve şiresi [270a] (1) göz beyÀomı açar ve gözi rÿşen ider ve pek olan şeyleri óallider ve balàamı ve áarè (2) mÀddelerin iòrÀc ider úuvvetile ve aaulara nÁfièdir, òuãÿãÁ èaúreb aàusına ve úuluncı (3) zÀyil ider ve siric ile óuúne eylemek. Ve şiresi sirke ile baş aàrısın zÀyil ider sürmekle (4) ve úılları yaralar yerin inbÁt ider yaralar gittikten áoñra. Ve zeyt ile bitleri úatl (5) ider. Ve eger óakkidüb èavrat südi ve yaàmur áuyı ile göze úosalar gözün (6) şişlerin zÀyil ider. Ve ke-òÁlik úılı gözden ve óulmeti keser ve her maraø ki gözde çoú (7) zamÀn úalmış ola. Ve cerebe ekşi nÁr áuyı ve şeker ile óakkeylemeden müstaàni olur (8) ve sebele merzencÿş áuyı ile ve áaàırlige turb yÁ

¹⁴⁸² Bu kelime metnin Arapça nüshasında isfÀnÁó (269/33) şeklinde yazılmıştır.

¹⁴⁸³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e't-temlyì (269/34) şeklinde yazılmıştır.

¹⁴⁸⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında berèašt (269/34) şeklinde yazılmıştır.

sýsen áuyı ile ve úurtlarda ŐeftÁly (9) yapraàınıñ áuyı ile ve burun yarasına ve rièÀfa mÁzyc áuyı ile ve aàız maraølarına (10) àaèter áuyı ile ve yaralara èavsec áuyı ile ve gögüs aàrısına óılbe ìabiòi ile. Ve eger (11) Őiresi bulunmasa aàlın biŐürsünler müherrÀ olunca ve áuyın biŐürmek ile úıvÀma getüreler (12) lÀkin fièli biŐmiŐinden eøèafdır. Ve gÀhice anıñ Őerbetin útarlar, Őeker ile áuyın (13) taèúid iderler öikr ittügümüz Őeyleriñ iŐin iŐler. Ve daði dühnlerle biŐürürler, òuãýãÀ (14) zeyt yaàı ile tÀ yaàı úalınca. Ve sÀúlarınıñ istièmÀli bedeni ısıcaú ve Őedid ider ve aèyÀyı (15) ve behri ve zaómeti ve fÀlici zÀyil ider ve vilÀdeti sehl ider ammÀ anıñ baŐa øararı vardır. (16) àamà ve sirke muàlióidir. Ve úan iŐedir. Bal muàlióidir. Ve *Őerbeti*; TÀze iken iki (17) ve úuru iken üç ve óuúenede beŐ ve Őiresinden bir. Ve bedeli: Bir buçuú efsentın (18) ve niáfınca bÀbýnec ve niáfınca türbúd.

(19) *Úata*¹⁴⁸⁵: Ol, bÀrzed didükleridir. Ol, bir àamàdır ki únaya benzer. Anıñ aàacından (20) útarlar. àaru olan eyüsidir ve beyÀøı òafifdir. GÀh olur ki bÀúlÀ unına ve baìam (21) ve ÀŐaú àamàına àaŐŐ iderler farú olunur bunıñ òafif olmasıyla. Ve ol, ol àamàlardandır ki [270b] (1) úuvveti on yıla degin úalur. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide yÀ üçüncide. Eski baŐ aàrısına nÀfièdir (2) suèyü eylemek ile ve úulaú aàrısına úulaàa ìamzırmaàla ve rebve ve suèleye ve riyÀó-ı àaliòeye (3) ve øaèf-ı mièdeye ve cigere ve bögreklere ve ìalaàa içmek ile ve faøalatı cÀri ider ve uŐaàı (4) isúÀú ider, òuãýãÀ buòýr eylemek ile. Ve ŐarÀb ile aàuyı iòrÀc ider ve àarèa nÀfièdir, (5) òuãýãÀ suòÀb ve sidr ile ve diŐler aàrısına daði nÀfièdir ve pek olan Őeyleri óallider (6) ve kelefı ve eàerleri àÀfi ider. Ve ol, öykeye øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve sifleye (7) øararı vardır. èUnnÀb muàlióidir. Ve *Őerbeti*: Bir dirhem ve aàularda bir miáúÀl. Ve *bedeli*: (8) Miálince sekbinec ve niáfınca cÀvŐir.

(9) *Úanbil*¹⁴⁸⁶: Bir alay úitèalardır, àaru ile úızıl mÀ-beynindedir. Ve baèølar dimişler ki ol, (10) Yemen arøında olur. Ve ol, úurur ve úumlara úarışur. Ve baèølar daði dimişler ki ol, (11) berridir, birbirine ìlaŐır. Ve bi'l-cümle yaraları ve cerebi ve

¹⁴⁸⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *úane* (270/23) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁸⁶ Kelimenin üstünde *kÀkenc* açıklaması bulunmaktadır.

suèfeyi tecfif ider ve úurtları (12) iòrÀc ider ammÀ baàırsaúlara øararı vardır. Şiò ve ketire muàlióidir. Ve *şerbeti*: (13) İki dirheme degindir. Ve *bedeli*: Vaòşicek¹⁴⁸⁷.

(14) *Úunfiò*: İki nevèdir. Bir nevèi küçükdir ki aña únunfiòe's-şevú ve únunfiòe'l- (15)-kebÀbe dirler. Ve tüyi küçük tikenlere benzer. Ve bir nevèi büyük olur. Aña (16) deldel ve yÀsemın dirler. Köpek óacminde olur. Ve tüyi bir úarış úadarı olur. Òavf (17) eylediği zamÀnda ol tüyleri úalúar ve ou gibi atar. Degdigi yire cirÀóat ider. Cemìesi (18) óÀr ve yÀbisdir ikincide. RiyÀó-ı àaliòeyi ve úuluncı óallider, bÀsyrı ve úuryóı ve istisúAyı (19) ve úalaàı ve yereúÀnı úaèèider ve elvÀnı güzel ider cidden ve mefÀâl ve bél ve niúris (20) aàrısına nÀfièdir ve cüòÀmı mevúyf ider. Ve baèølar dimişler ki anıñ derisi ile buòyr (21) eylemek rubè ısıtmasın zÀyil ider ve ödi gözi rýşen ider ve beyÀøı àÀfi ider [271a] (1) göze çekmek ile ve zibli kelefı àÀfi ider ve úanı daòı ke-òÀlik. Ve küli sÀyir yaraları berı ider (2) ve dÀ'i'á-àaelebden giden úılı inbÀt ider ve şışleri óallider üzerine úomaú ile ve (3) úabiòiniñ áuyı ile yayúamaú. Ve yemegi kezÀza ve nÀfiøa nÀfièdir eger ısıtma you ise ve firÀşe (4) işemegi menèider ammÀ ol, baş aàrısın getirür. Ve bögreklere øararı vardır. Sikencübın yÀ bal (5) muàlióidir. Ve MÀlÀyesaè'da øıkr olunmuş ki ol, elvÀnı fÀsid ider. Ve bu, àaribdir. Ve òavÀããından-(6)-dur ki yılanları úaçırır ve rýzigÀrıñ esmesinden, ol, bilür úanàı cihetten eser (7) ol cÀnibi sedd ider ki rýzigÀr delüğine girmeye. Ve anıñ buòyrı tevÀbièi ve úmm-i àıbyÀnı (8) menèider. Ve eger bir èavrat anıñ etini óammÀnda béline sürse uşaaı bıraúmaz ve óamlin óífóider.

(9) *Úanab*: ŞehdÀnec çöpidir. Andan ipler yaparlar¹⁴⁸⁸. Ve anıñ geymesı eyü degildir, insÀnı (10) arıú ider ve mafàalları fÀsid ider. Ve anıñ çürümüşi, yaralara mücerrebirdir.

(11) *Úunbara*: Mine'l-èaãÀfir yaèni serçeniñ bir nevèidir.

(12) *Úanbiù* Mine'l-kerneb.

(13) *Úand*: èAãiri's-şeker yaèni şeker şiresi.

(14) *Úandýl*: E'd-dÀr-şeyşèèÀn.

(15) *Úandes*: Bir lüaatdir kündüsdan.

(16) *ÚanÀ*: ÚabÀşiriñ aàacıdır yÀ bir aàacdır ki anıñ àamàı, Àşáuıdır.

¹⁴⁸⁷ Kelimenin noktası unutulmuştur.

¹⁴⁸⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

(17) Úahve: ŞarĀbıñ adlarındandır. Ve e'l-Ān iŭĀú olunur bundan veyĀ bunıñ úışırından (18) bişenine. Ve taèrif teúaddüm oldu.

(19) Úyüylidýn: Başı mücevvef ve yapraúları müdevver bir ottır. Ve aalı zeytýn gibidir. Acı ve kesici, (20) óĀr ve yĀbisdir ikincide. Øaèf-1 mièdeye ve cigere nĀfièdir, óaāĀy1 ezer içmek ile, bal (21) şarĀbı ile ve şişleri óallider üzerine úomaú ile ve meāĀneyi àĀyet ile āĀfi ider.

[271b] (1) Úavf: Bir siyĀh iāşdır. Cismi isfenc gibidir. Óaleb vilĀyetinde mütevellid (2) olur. Andan degirmen iāş1 yaparlar. ÓĀr ve yĀbisdir üçüncide. İstisúĀya ve şişlere (3) ve terhele nĀfièdir üstine úomaú ile. Ve eger yaúub ve sirkede söndürseler aúan (4) úanı ve óayø1 ve öyki yaraların úaèider içmek ile. Ve eger bevĀsiri evvel sirke ile (5) yayúasalar úaèider. Ve anıñ saóú olunmış1 yaraları bitürür. Ve òavĀāındandır ki úaçan (6) demiri aña yapışdursalar kendü kendüsine ölür.

(7) Úavú¹⁴⁸⁹: RĀyióalu buòýrlardır

(8) ÚýniyĀ: MĀ'i'r-rummĀn yaèni nĀr āuyı.

(9) Úýşir¹⁴⁹⁰: E'ù-ùbĀú.

(10) ÚayĀým: Çiçekleri òehèbèdir ve yapraúları suóĀb gibidir ve yemişi Ās yemişi gibidir, (11) rĀyióası iāyyib ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. ÓĀr ve yĀbisdir üçüncide yĀòýd yĀbisdir (12) ikincide. NĀfiøa ve ısıtmalara nĀfièdir muŭlaúan ve gögüs aàırısına ve riyĀó-1 àaliòeye ve mefĀāıla (13) ve nisĀ'aya ve èiúi'n-nefese içmek ile ve şişleri óallider sürmek ile ve hevĀmı òard (14) muŭlaúan. Ve küli úanı úaèider ve úılı inbĀt ider. Ve öykene øararı vardır. Şiø veyĀ bal muālióidir. (15) Ve *şerbeti*: Üçe degin. Ve *bedeli*: Efsentín.

(16) Úaāiúahr¹⁴⁹¹: Nýn ve fĀ ile daòì oúınur. Ve ol, āandarýs gibidir lĀkin bunıñ (17) rĀyióası kerihedir. ÓĀr ve yĀbisdir üçüncide. āarèa ve istisúĀya ve rebve ve ùalaāa nĀfièdir (18) içmek ile. Ve ol, insĀnı àĀyetle arıú ider ve uşaa1 isúĀú ider. āamĀlar muālióidir. *Şerbeti*: Bir dirhem.

¹⁴⁸⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında úavfi (271/18) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında úýşirĀ (271/22) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁹¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında Úaāiúahr (271/26) şeklinde geçmektedir.

(19) Úaysýr: Óacer¹⁴⁹².

(20) Úayrýür: EdhÀndan yapılan şeylerdir ki anıla yaalanurlar Àteşsiz.

(21) ÚaymýliyÁ: Úafl.

[272a] (1) Úir: E'l-úÁr.

(2) Úaytýs: E'l-lÁden.

(3) Óarfi'l-kÁf

(4) KÁfýr: Bir Hindî aâacınñ âamâıdır. Serendîb ve Áşıye ve Muóüü cÀnibinde (5) Melèaúa cezÁyiri gibi yerlerde olur. Ve aâacı ol úadar büyük ki yüz atlu gölgesinde gölge-(6)-lenmek úÁbildir. Ve ol aâac, beyÀø ve òafif. Ve rÁyióası eyüdir. Ve aâacınñ çiçegi ve yemişi (7) olmaz. Ve kÁfýr immÀ aâacdán çıúandur ki aña riyÁóî daòî dirler. ZirÀ rió ile müteÁêeid (8) olur. Ve bir úavldede dimişler ki aña riyÁóî dirler. BÀ-i muvaóóide ile mensýbdır. Hind melik-(9)-lerinden anı evvel bilen melike. Ve ol, beyÀødur, óumreye mÁyildir. Ve ne úadar ki anı mess iderler (10) ol, azalur veyÁ aâacınñ içinde bulunur. Úaçan ki serseler dökülür. Aña úayýrî dirler. (11) ÚÁf ve yÁ ile ve fÁ ve nýn ile daòî óúnur. Ol, àÁyetle beyÀø ve yufúadır áafÁyió (12) pÁslandıúda. Evvelkiye ilóÁú olunur veyÁ aâacına muòîeliúdir. Ol, àalió ve òaşın olur. (13) Azacıú gökligi vardır. Aña ezrÁr¹⁴⁹³ dirler. Ve bu, ikinciye mülóáu olur áueýd (14) eylemekle veyÁ maibýò olur ol, olur ki aâacı dögüb müherrÁ olınca bişürsünler, (15) ãoñra áÁfi ideler ve áuyın úivÁma getüreler. Ol, kÁfýr-ı mevü olur. Aña eráyil (16) daòî dirler. Ve bir úavldede dimişler ki cemîesi óÁál olur aâacını çürütmek ile. Ol, (17) áarı olur. Ve aâacından çıúduúda anıñ aâacı olur. Ve gÁh olur ki aâacından (18) rÁyióası şedid olduúda andan úairÁna beñzer bir áu ùamlar lÁkin gökligi vardır. Aña (19) dühnü'l-kÁfýr dirler. Ve bu áu raed ve yaàmur çou olduúda olur. Ve dirler ki (20) böyle olsa kÁfýr olur. ZirÀ yılanlar ol aâaclara ìlaşurlar aâacınñ (21) bürýdeti olduâı ecilden. Ve baèolar dimişler ki yılanlar ìlaşduúı úaplan úorúusındandır. [272b] (1)¹⁴⁹⁴ (2) PÁdişÁhlar anı taòtalar idüb üzerinde yaturlar. Aàulu olan şeyler èaúreb ve yılan gibi (3) ve hevÁm ve bit ve taòta bitî aña úarib olmaz. Ve bu, òÁáiyet-i èaòimedir. Hind pÁdişÁhlarınınñ (4) úatında mücerrebdır.

¹⁴⁹² Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁴⁹³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-ezÁd (272/5) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

Ve envÀèlaruñ cemìesi bÀrid ve yÀbisdir üçüncide yÀ bÀriddir dördüncide. (5) Úanı óabsider her ne úism olsa ve ishÀli ve èarú ke-õÀlik óabsider áusızligi ve ısıtmaları (6) úatèider ve öyken yarasın ve selli ve cigerde olan óarÀreti ve óarúate'l-bevli ve õÀti'l- (7) cenbi zÀyil ider içmek ile ve sürmek ile. Ve göz aarısını göze çekmek ve ùamzırmaàla (8) ve dişiñ dökülmesi ve úalÀèi zÀyil ider üzerine serpmek ile ve baş aarısını sürmek (9) ile ve seheri suèyü eylemek óas áuyı ile ve şişleri gül áuyı ile. Ol, cimÀèa muòirdir (10) ve nesli ve şehveti úatèider ve insÀnı téz pír ider ve emzüceyi bÀrid ider. Misk ve èanber muàlióidir. (11) Ve óavÀãıındandur ki óÀr ve sümýmı úatèider ve ervÀóı diri útar rÀyióası úayyib olmaàla. (12) Ve meşhÿr olmış ki anıñ riyÀóisi şehvetine úuvvet virür. Ve Óekim DÀvyd dir ki biz (13) bunu bir yerde yazıldıúın görmedik ve bir muèemed kimseden işitmedik ve tecrube daòı (14) eylemedik. Ve *şerbeti*: Dört úirÀù ve øararı dört miáúÀlindedir óarÀreti şedid (15) olan řÀbıñ ve óÀr vilÀyetlerde. Ve eger iki dirhem mÿm ve yarım dirhem benefsec yaàı ile (16) eridüb ve on dirhem beyÀø ruòÀm úaşından saóú olinanı buña úarıřdururlar, ãoñra (17) ãafóalar idüb úatèiderler. KÀfyrdan bilinmez. Ve bu àıřşı çou iderler.

(18) *KÀřem*: Aña leyseÿn ve sÀsÀl dirler. Ve Rÿmi olanınıñ yapraúları óıyÀr (19) yapraàına benzer. ÓalÀvetlüdir. Ve çiçekleri rÀziyÀnec gibidir. Ve toðumı àÀyet ile (20) kesici olur. Ve Hindí'si suòÀb otına beñzer ve toðmı ãarudır. Ve envÀèlaruñ (21) cemìesi cebelidir, esedde yetişür. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. ÓÀr ve yÀbisdir [273a] (1) üçüncide. Èüúı'n-nefesi ve rebveyi ve suèleyi ve riyÀó-ı àaliòeyi ve èasr-ı bevli ve óayóı ve ısıtmayı (2) ve cÀmid úanı óallider ve úeÀAmı haøm ider ve şehveti taòriklendirir. Ve óamle muèin olur (3) ve balàamı úatèider ve èirúı'n-nisÀya ve fÀlice nÀfièdir sürmek ile ve aàızda olan (4) buòÀrı úatèider. Ve anı biber yerine istièmÀl iderler ammÀ maóryre baş aarısını getürür (5) ve öykene øararı vardır. Ketire yÀ bal muàlióidir. Ve *şerbeti*: İki dirhemdir. Ve *bedeli*: (6) KirmÀni kemmÿn veyÀ cebeli kerefsiñ bizri.

(7) *KÀdi*: ÓÀtıında ve áıfÀúında òurmÀ gibidir lÀkin uzanmaz, esedde yetişür (8) ve mižÀnda eyü olur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Ve eger çiçeği açılmadan evvel yaàa úosalar (9) ferÀó getürür ve óavÀssı úavı ider ve bedeni şedid ider ve aèyÀyı ve óafauÀnı

menèider ve içmesi (10) cüõÀmı úaùèider úuvveti ile. Ve küli yaraları bitürür. Mücerrebdir.

(11) KÀkenc: Min-è-nebi'â-âaèleb.

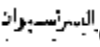
(12) KÀfyriyye: Mine'r-reyóÀn.

(13) GÀvçeşm: E'l-bahÀr.

(14) GÀfderÀn: LisÀni'â-âevr.

(15) Keber: Ol, úabbÀrdır ve òardal degildir. Nitekim ki meşhýrdır. Mıâr'da (16) ve aña seleb ve serÀsiyñ¹⁴⁹⁵ ve úayıl¹⁴⁹⁶ daði dirler. Ve yemişine Àâaf ve şeflaó dirler. (17) Ol, bir tikenlü ottır. Ve budaúları keàir ve yapraúları ince ve çiçegi beyÀø, yemişi ballÿia benzer,(18) anıñ şeklinde olur, çekirdegi áaru ve úızıl olur. Anda ruiÿbet ve óalÀvet (19) vardır. ÒarÀb yerlerde ve úaàlarda çou olur. Cemiəsi óÀr ve yÀbisdir, aàacıñ (20) úabuàì üçüncide ve budaúları ikincide óabları gibi ve yapraúları evvelkide ve şeflaóisi (21) raùb iken raùbdır ikincide. Ve bir úavlde dimişler ki ol, bÀridir ve bilÀd-ı óÀrrede [273b] (1) óÀr[r]olur ve bilÀd-ı bÀridede bÀrid olur. Ve bunda muètemed olan aàacıñ úabuàìdır. Ol, (2) ùalaàì berì ider muùlaúan, òuãÿãÀ sikencübìn ile içmede ve türmisiñ unı ile sürmek. Ve (3) faòalÀtı cÀrì ider ve süddeleri ve ciger bürýdetin ve miède ve dimÀàda olan bürýdeti (4) zÀyil ider ve aàuları ve rebveyi berì ider ve riyÀó-ı àaliòeyi iòrÀc ider. Ve behaúı cilÀ ider ve yaraları (5) bitürür ve dişleri úavì ider ve balàamı ve nisÀyı ve mefÀãılı úaùèider mebrýd olana bal ile (6) ve maóryre sirke ile içmek ve sürmek ile ve kesr olan şeyleri cebr ider. Ve òanÀziri (7) ve úurtları iòrÀc ider egerçi úulaúda olsa ùamzırmaàla. Ve úabuàìndan òoñra (8) yemişi muètemeddir, òoñra sÀyir eczÀsı. Ve muòallel olanı iştihÀyı açar. Ve yemede istièmÀliniñ (9) eyüsi úaèÀmdan evveldir. Ve ol, maóryriñ mièdesine muòırdır. Sikencübìn muàlióidir (10) ve úabuàìndan. *Ve şerbeti*: Üçdir ve şiresi bir vaúıyye. Ve bir úavlde daði dimişler ki (11) meàÀneye øararı vardır. Anisÿn anıñ muàlióidir.

(12) Kebikec: Bir ottır. Çiçegi òeheb gibi ve rÀyióası kerihe, yapraúları küsfere yapraàı (13) gibidir. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. Kebere úaribdir efèÀl-i meòkýrede.

¹⁴⁹⁵ Bu ifade metnin Arapça (272/33) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁹⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında úaùin (272/33) şeklinde geçmektedir.

Ve anlarıñ (14) òãïyyeti birdir. Ve eger anları berÀber idüb ve miálince eyü un úarışdurub òamir (15) ideler. Ve bir yire ki daàlamaàa muótÀc ola, úosalar daà yerin útar.

(16) *KebÀbe*: Anıñ aàacı Às gibidir ve çekirdegi iki ãımfıdır. Bir ãımfı kebirdir, (17) belesÀn óabbına benzer. İçinde beyÀø dÀnesi vardır. Ve eyüsi aàırı ve rÀyióası ìayyib (18) olanıdır. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. ÚalÀea (19) ve dişler etiniñ aàırısına ve yaramaz buòÀra ve fesÀd-ı mièdeye ve cigere ve ìalaàa ve riyÀó-ı (20) àaliòeye ve óaãÀya ve baş aàırısına nÀfièdir içmekle ve çeynemek ile ve andan ãoñra sürmek (21) ile. Ve ol, şişleri óallider óayvÀnÀtıñ iç yaàı ile ve üblere idòÀl olunur, bedeni [274a] (1) şedid ider ve kerih rÀyióayı ve òafauÀnı úaèider ve bögrekleri àÀfi ider ve bevli çÀri ider. Ve (2) meàÀneye øararı vardır. Miãìakì muàlióidir. *Şerbeti*: Bir miãúÀl. Ve *bedeli*: İbhül ve dÀrãini.

(3) *Kibrit*: Ol, delvid-¹⁴⁹⁷i meèÀdiniñ aãıllarıñ birisidir. Ve dişi olanlarıñ erkegi óÀrdır. (4) Ve ol, èibÀrettir bir buòÀrdan ki dühniyeti ile müteşebbià olur ve óarÀret ile müteèaúúid olur. (5) Ve baèø yerlerde çeşme gibi úaynayub óÀñil olur. ãoñra bişürürler. Ol, úızılıdır. Ve ol, (6) eyüsidir. Altun ve yÀúýt maèdeninde bulunur. Ve bir úavlda dimişler àanèatla óÀñil olur. (7) Ve bir nevèi daòì àaru olur. Ol, aãÀbiè ve maãìakÀ dimekle meşhýrdır àÀyetle àÀfi (8) olduàçün. Ve bir nevèi daòì büyük úièealar olur. Aña fecre dirler. Ol, beyÀø àaliòdir. (9) Ve bir nevèi gök ve mükeddirdir. Ve bu envÀèiñ cümlesi yerde óÀñil olur bişürmek ile. (10) Ve úuvveti otuz yıla degin úalur. ÓÀrdır üçüncide ve yÀbisdir anda veyÀ dördüncide. CüòÀmı (11) berì ider ve aàuları defèider içmekle ve sürmekle. Ve eàerleri ve óıkkeyi ve cerebi ve dırnaàıñ (12) beyÀøımı ve cildiñ taúşirini ve suèfeyi ve dÀ'i'l-óayyeyi ve dÀ'i'á-àaèlebi ke-òÀlik zÀyil ider. (13) NÀürýn ve àamàü'l-baìam ve sirke ile sürmek ve nìm-riş yumırdada suèleyi ve rebveyi (14) ve úaòf¹⁴⁹⁸ ve balàamı zÀyil ider. Ve anıñla buòýr eylemek uşaaì isúÀù ider. Ve èarbÀnı (15) sÀkin ider sürmekle. Ve úılı beyÀø ider ve hevÀmı úard ider ve zükÀmı óabsider buòýr (16) eylemekle ve eczÀyı kendüsine ceòbider ve bedeni elemden óífóider

¹⁴⁹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *توليد المادن* *tevlidü'l-meèÀdin* (273/20) şeklinde geçmektedir.

¹⁴⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *قذف المده* (273/27) ifadesi vardır.

ve úulaàı ıâlÂó ider (17) ùamzırmaàla veyÀ buòÿr eylemekle. Ve pek olan şeyleri yumşadır ve cendbîdester ve óabbü'l-(18)-àÂr ile bÂrid maraølara nÂfièdir her niçe istièmÂl olınsa ve eyüsi oldur ki Àteş görmemiş (19) ola. Ve ol, taâèid olmaàla âÂfi olur ve maèdenleri bişür[ür] ve kirin iòrÂc ider (20) ve úıvardır. Ve âÂbyn ve úıl äuyı ve muúür olan jive gibi aña münÂsib bir şey olmaz. (21) Ve eger birúaç kerre anları taúür ideler. DünyÂnıñ ıâlÂóı anlar ile olur eger mizÂc, [274b] (1) ùabièi üzerine olursa. Ve anıñ beyÂø eylediği şeyleri eger àÂbit olsa eczÂlara èivaø (2) ider. DuòÂnsız ve óadd-ı äaóió budır. Ol, zerniòden evlÂdır. Ve teúaddüm eyledi bunlarıñ farú (3) olunması kifÂyet úadarı. Ve ol, mièdeye muòırdır. Ketire muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáuÂl.

(4) *Kebid*: Eyüsi úuşlarıñdır, äoñra küçük óayvÂnlarıñ. Her biri yerinde öikr olunur.

(5) *KebÂb*: Bu ism èArabi'dir. Ve Àteşde bişen etiñ adıdır. Ve eyüsi oldur ki ufaú (6) ùarayub ve kömir Àteşinde àÂyetle bişürseler. Ve kemi olan defli Àteşi ile bişenidir. (7) Ve ol, etiñ sÂyir envÂèindan evlÂdır muılaúan pek ùayanduài ve taâyir olmaduài ecilden. (8) Ve bu kebÂb óÂrdır ikincide ve yÂbisdir evvelkide. Bedeni tâze ùtar ve iştihÂyı açar (9) ve eyü úan tevellüd ider ve úanı ve ishÂli úaèèider biraz ve summÂú ve küsfere ile. Ve ol, (10) äudÂè getirür ve geç haøm olur. Ve üzerine äü içmek ve açlık ve ùabièatiñ lineti (11) olduúda olunması muâlióidir. Ve sikencübün üzerine yemek ke-òÂlik muâlióidir.

(12) *KettÂn*: Meşhýrdır Mıâr'da ve eürÂfında ekilür. Ázerde yetişür. Ve kettÂnı (13) anıñ otından ùtarlar dökme ile. Ve eyüsi âÂfi ve maòzeninde äü görmemiş olanıdır. (14) Ol, óÂr ve raùbdır ikincide. Bedeni tâze ùtar ve semiz ider ve elvÂnı güzel ider ve úanı (15) ôÂhire ceòb ider ve óıkkede ve cerebde ve pek şişleriñ óallinde nefède ibrişime úaribdir. (16) Ve küli yaraları bitirür ve úanı úaèèider. Ve duòÂnı zükÂmı ve nezleleri óabsider (17) ammÂ terhel tevellüd ider. Óarir muâlióidir. Mebrýdeyne øararı var. Úuün muâlióidir.

(18) *Ketem*: Meşhýr olan niledir. Ve bir úavlde dimişler ki bir ottır. İnce yaprakları (19) vardır ve çiçeği äaru ve yemişi siyÂh fülful gibi. ÓÂr ve yÂbisdir

ikincide. Ve nil yerin ùtar (20) boyada. Ve pek şışleri óallider ve yaralara ve zükÀma nÀfièdir buòyr eylemek ve sürmek ile. (21) Ve úılı úavì ider ve dökileni menèider.

[275a] (1) Ketil: Ol, tüffÀódır.

(2) KetirÀ: Ol, ùràÀfiàÀdır. Bir äamàdır. ÚatÀd şevkinden ùtarlar. Ol, iki nevèdir. (3) Bir nevèi beyÀødur. Ol, yemege maòäýsdr. Ve bir nevèi úızıldır. Ol, sürmege maòäýàdır. (4) Eyüsi ùatlu ve äÀfi olanıdır. Ol, bÀrid ve yÀbisdir evvelkide. DevÀlaruñ sümÿmın (5) ve óiddetin zÀyil ider ve fièlerin úavì ider. Ve óadd-i öÀtında suèleye ve gögis òuşÿnetine ve öykene (6) ve óarúate'l-bevle ve imèÀya ve bögreklere nÀfièdir. Ve úızıl olanı sirke ile kelefì ve nemşi zÀyil ider (7) sürmekle ve bevraú ve kebrìt ile cerebi ve óıkkeyi ve baraãı zÀyil ider ve cildi nÀèim ider. Ve eger (8) beyÀø olına miàlince bÀdemden ve miàlince nişÀ ve miàlince şeker úarışdırsalar ve yemesine (9) müðÀvemet eyleseler àÀyetle semiz ider. Ve eger içinde nÀrcil pişen südi üzerine içseler (10) semiz eylemede sırrı èacibdir. Ve èavratlar ÒorÀsÀn'da bunu ketm iderler ve bir kimseye söylemezler. (11) Ve suèleye øararı vardır. Anisÿn muàlióidir. Şerbeti: Beşe degindir. Bedeli: äamà.

(12) KeólÀ ve küóeylÀ: LisÀnü'â-ævr evi'ş-şèòÀr.

(13) Küól: Úadim terkiblerdendir. Ve bir úavldede dimişler ki FeyàÀäÿris, anıñ yapmasın (14) yılandan zirÀ gördi ki yılanlarıñ úışdan ãoñra gözleri muòlim olur ve rÀziyÀneci (15) gözlerine sürerler imiş. Bundan bildi. Ve bu, rÀziyÀnec nefèin virür. Ve äaóió olan (16) oldur ki bunıñ aalı vaóy ile bilinmişdir. Nitekim heyÀkiliñ úiããalarında meşÿr olmuş. (17) Ve BouúrÀù Óekim çou kimseye vaäiyyet idüb küóliñ istièmÀline. Ve ol, terkipleüñ (18) ecillidir. Ve anı gözde olan maraølara ki müstaókem olmuş ola, gözde olan (19) beyÀø gibilere istièmÀl olınsun lÀkin istièmÀli mièdeyi äÀfi eyledükden ãoñra (20) óatta gözde àayrı elemler úalmaya. ZirÀ ancaú nefèi göz maraøınadır. Ve göz bir laüf (21) èuøvdr. Meşauúatlere taóammül eylemez. Bes vÀcibdir ki úavÀnin-i èaşre rièÀyet olına. [275b] (1) Nitekim vaèeiyyÀtda taóirir olunmuşdur eşyÀf ve ekóÀl gibi ãoñra görüb eger. Küóúller óÀrdır (2) ke-òÀlik mizÀc daòì óÀrdır. Pes vÀcibdür ki istièmÀli gicede ve äabÀólarda ola. Ve eger (3) küóúller óÀrdır faúaù pes nehÀriñ Àòirlerinde istièmÀl olına. Bu minvÀl üzre mÀ-bÀkileri daòì (4) istièmÀl olına. Ve maèdeniyye

müştemil olan küöüller gicelerde olmaz ve ke-ôÀlik gündüzde (5) üzerine uyumaú áaúil olduái ecilden göziñ ìabaúÀtına çöker. Ve àayr-i maèdeniler daòi (6) óükmi böyledir ammÀ Óekim DÀvjd dir ki benim úatımda cemièsinde vÀcibdir ki (7) maraø olan cÀnibleri mürÀèÀt ideler óuúneler gibi. Pes eger beyÀø yuúaruki kirpik (8) cÀnibinde olsa veyÀ iktióÀl gözden aúan áu için ola vÀcibdür ki maraø sÀóibini (9) arúası üstüne yaturalar ve sebel maraøında veyÀ beyÀø aøaa kirpikde olsa (10) maraø áÀóibini ouurdsunlar. Ve eger maraø kirpiklerde olsa maraø áÀóibini yüzi (11) üzerine yaturalar ve gözlerin yumdursunlar küóliñ berdini idrÀk idince. Ve dimèayı (12) úaièeylemek küóülde iòtilÀf eylemişler. Ve áaóió olan oldur ki oturub göze çeksünler (13) ve gözi yummasunlar. Ve küóül, ol şey'e ıúÀú olunur ki saóu olunub elekden geçmiş ola (14) ve gÀh muúayyed olur mil ile istièmÀl olan şeylere. Ve àayrısı ile óaryre ıúÀú (15) olur. Ve küóül gÀh müfredÀta ıúÀú olunur. Ve gÀh İáfahÀniyye muúayyed olur. İamid (16) didükleri oldır. Ve gÀh küól-i FÀrisiyye muúayyed olunur. Ol, anzarýt didükleridir. (17) Ve küól-i SýdÀn'dan murÀd çeşmdir. Ve gÀh mürekkebÀta ıúÀú olunur. Ve aèÀsı rýšenÀyÀdır (18) ki maènÀsı YýnÀnca muúavviyü'l-baàar ve SüryÀnca cÀbirü'l-vehendir. Ve gÀh merúasiøÀya (19) ıúÀú olunur. Ve ol kimse ki bunu iòtirÀè eylemiş. Feyààayris, Arasüdyñ için (20) iòtirÀè eylemişdir. Ve ol, nÀfièdir øaèf-ı baàara ve dimèaya ve selÀúa ki óarÀretten (21) ola. Ve áu inmesiniñ evvelinde ve sebele ve óikkeye ve cerebe ke-ôÀlik nÀfièdir, göziñ áiíoóatin [276a] (1) óífóider eger óikr olan øarúlar ile istièmÀl olunur ise. Ve *áanèatr*: Rýseòtec (2) ki laüf óarú olınmış ola ve on beş kerre ısıcaú áu ile yayúayub úurumış olalar (3) ve øÀdenc yÀ mianÀüs-i muóraú bedeli. Ve ecvedi maèsyl olanıdır nuóAs gibi her birinden beş dirhem; (4) nýøÀdır, áabr[-ı] suúuüri, dÀr-ı fülful, zaèferÀn, lü'lü' her birinden bir dirhem; zebed-i baór, kÀbili, (5) zencÀr her birinden yarım dirhem; ıúlimiyÀ-yı fiêêa, merúasiøÀ, fiêêa her birinden rubè dirhem; (6) bevraú-ı Ermeni ke-ôÀlik. Ve eger berd àÀlib ola zebed, fülful rubè dirhem yÀ istiròÀ (7) olsa iamid-i laüf iki dirhem yÀ beyÀø olsa miló-i EnderÀni iki dirhem yÀ kirpiklerde øaèf (8) olsa sünbül bir dirhem ve yarım. Cemièsin döğub elekden geçürüb ve àubÀrdan (9) óífó olına ve óikr olan øarúlar ile istièmÀl olına.

(10) Küóli'l-Bâselikýn: Ol, mülýki küóúllerdendir. BouúrÀù àanèatıdır ve ke-õÀlik (11) e'l-merhem. Ve Bâseliúyn'ın maènÀsı cÀlibü's-saèÀdedir. Ve dimişler ki ol, bir melik imiş ki (12) üstÀd aña tereddüd ider imiş. Ve Óekim DÀvyd dir ki ben bunu tercümesinde görmedim. (13) CilÀ virür ve âiíoóatin óifóider ve óikkeye ve àaşeyÀna ve kirpikler àilõeüne ve sebele (14) ve cerebe ve dimèaya ve úadimì beyÀøa nÀfièdir. Ve eger óarÀret youú ise ol, rýşinÀdan (15) efèaldır. Ve *àanèatr*: IúlimiyÀ-yı fiêêa, zebed her birinden on; nuóÀs-ı muóraú, isfidÀc, (16) ruããã, miló-i EnderÀni, fülful-i esved, cuède, nýşÀdır, dÀr-ı fülful her birinden iki dirhem (17) ve yarım; úaranfil, úşne her birinden bir dirhem; kÀfyr birisiniñ máfınca; sÀdec-i Hindì (18) bir dirhem ve yarım. Ve bir nüsòada cendbÀdester sünbül-i úb her birinden bir dirhem.

(19) Küóli'r-rumÀdi: Bu ism aña vaøè olındı âifatı iètibÀrıyla. Ve bilinmez (20) kimiñ àanèatıdır. Gözi cilÀ ider ve dimèayı keser, øararsız, muúavvidir, âiíoóati (21) óifóider, cerebi ve óikkeyi defèider. Ve *àanèatr*: İamid, týtiyÀ-yı KirmÀni, týbÀl-i nuóÀs, [276b] (1) şenec-i muóraú her birinden on dirhem; mÀmeyrÀn üç.

(2) Küóli'l-èAzizi: Fýlis àanèatıdır ki Miãır melikleriniñ birisiçün yapmış. Ol, (3) nÀfièdir ol maraølara ki bÀseliúyn nÀfièdir lÀkin bu remedden óããıl olan (4) maraølara edòal ve enfaèdır. Ve Óekim DÀvyd dir ki benim èindimde bu göziñ âiíoóatini (5) óifõeylemede ve dimèayı kesmede andan aúvÀdır. Ve *àanèatr*: iúlimiyÀü'õ-øeheb, (6) týbÀl-ı nuóÀs týtiyÀ-yı Hindì, úaranfúl, àabr[-ı] Suúuúurì, varau-ı ferencmeşk¹⁴⁹⁹ her birinden bir miáúÀl; (7) miló-i Hindì, zebed-i baór, nýşÀdır her birinden yarım dirhem; misk bir dÀmıú.

(8) Küólü'l-aàber: Ol, âifat iètibÀrı ile CÀlinýs àanèatıdır. Ol, eüfÀl (9) içün ekóÀl-i laüfedendir. Ve gÀh zaèferÀn eşyÀfına mezc olunur úaçan ki gözde (10) óarÀret ve mizÀc àaóío ola. Ve ol, cerebe ve óikkeye ve sebele ve úadimì dimèaya ve kirpikler (11) istiròÀsına nÀfièdir. Ve gÀh úuróuñ eáerinden maóalline sürerler zÀyidÀtı úaèèider (12) ve yerin bitirür ve acılıgı zÀyil ider. Ve *àanèatr*: Şenec, týtiyÀ-yı KirmÀni berÀber; sükker (13) birisiniñ máfı úadar.

¹⁴⁹⁹ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

(14) Küöl¹⁵⁰⁰: Göze cilÀ virür¹⁵⁰¹ ve úavì ider ve àaşÀveti¹⁵⁰² sÀbjrekdir ve bir úavlide (15) dimiş ki ol Rÿmì'dir ve her vaút olsa göze çekerler ve *āanèati* iamid-i (16) muóraú úlímiyÀ-yı fiêêe isfidÀcü'r-ruāĀā nişÀ her birinden beş tÿtiyÀ üç mĀmeyrĀn (17) bir dirhem ve yarım ve eger bürÿdet ve beyÀø olsa deve úuşınıñ yumurdasınıñ (18) úabuàı ve cerdÿn tersi, resk¹⁵⁰³, ùaber-zed, anzarÿt, mürebbĀ eşek südi ile her birinden (19) bir dirhem ve yarım ziyĀde eylesünler.

(20) Küöl-i muúliyĀĀĀ: Bu lafô YÿnĀni'dir. MaènĀsı küölü'l-melĀyike. Ve èArab añā melekĀyĀ (21) tesmiye eylemiş. Ve baèøı mütercimîn¹⁵⁰⁴ dimiş melĀyikeden istifĀde olunmuşdur. [277a] (1) ve Óekim DĀvÿd dir ki ÚarĀbĀdin'de gördim ki bu küölül BóurĀü'a düşinde ilĤĀm olunmuş. Ve ol daøi (2) tecribe eylemiş. āaóió imiş. Ve anlarıñ èindinde melĀyike úivĀniñ idrĀkidir. Ol şey için ki (3) anlara ilúĀ olunur. Ve bu vech münĀsibdir. Ve ol, göz aarısına ve maraølarıñ Āoirine àĀyetle (4) eyüdir óulmeti mürebbĀ eşek südi ile. Ve nişĀ ve şeker her birinden beş; çeşme bir dirhem.

(5) Küölü'z-zaèferĀn: Anıñ fieli ceyyiddir. Úabibe mensÿbdır. Óulmete ve óikkeye ve (6) àaşÀvete ve dimèaya ve ruiÿbĀta nĀfièdir. Ve *āanèati*: èAfā üç; zaèferĀn, (7) sünbül her birinden iki; dĀr-ı fülful bir dirhem; nÿşĀdır yarım dirhem; beyÀø fülful (8) bir dĀmú, yarım; kĀfÿr bir úirĀü

(9) Küölü's-sĀdec-i-Hindi: BeyÀøa ve àaşÀvete ve dimèaya ve óikkeye ve istiròĀya (10) ve gözün àĀlib maraølarına nĀfièdir ve āiíoóatin óifòider ve gözi cilÀ ider. Ve eger (11) altun mİLçe ile sebt günü ve rĀbièa günü göze çekeler kör olmaāın menèider. (12) Ve *āanèati*: iamid altı, merúasışĀ, fiêêa dört; úlímiyÀ-yı fiêêa, besed her birinden (13) iki; sĀdec-i Hindi bir; lü'lü', zaèferĀn her birinden yarım dirhem; misk dört úirĀü

(14) Küöl: BeyÀøı zĀyil ider ve gözi úavì ider. *āanèati*: Deve úuşınıñ yumurdasınıñ (15) úabuàı, òarf-i āini, zencĀri tÿtiyĀ, sellÿri, ol, iamidiniñ úızılıdır, her birinden beş (16) dirhem; şeker on; sĀdec-i maèsÿl her birinden üç; ùabĀşir, óacer-i

¹⁵⁰⁰ Bu ifade metninArapça nüshasında (273/30) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁰¹ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁵⁰² Bu ifade metnin Arapça nüshasında "GaşÀveti zĀyil eder." (275/30) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁰³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında sekr (275/33) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁰⁴ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

missen, cedid, merúasişÀ, (17) fiêêa sereñÀn-1 baórì, tÿtiyÀ-y1 Hindi her birinden iki; êab tersi bir dirhem; siyÀh (18) fülful nâf dirhem. Ve dimişler ki bir üaş1 vardır ki àÀyetle beyÀø ve òafif olur. (19) Aña buàirÀ dirler. Bu küöülde daöli vardır. Eger bulunur ise andan daöi bir dirhem (20) idòÀl eylesünler.

(21) Küöl-i verdi: CÀlinÿs terkiplerindendir. Úurÿóa ve òulmete ve óíkkeye ve nemşÀya [277b] (1) nÂfièdir ve ãiòóati óifòider. *Ve ãanèatr*: İsfidÀc, ruãÀã sekiz dirhem; úlimiyÀ-y1 (2) fiêêa, ãamà-1 èArabi, şÀdec her birinden dört dirhem; afÿÿn, bisbÀse, nuóÀs-1 muóraú, (3) zaèferÀn her birinden bir dirhem ve kÀfÿr bir úirÀù. Ve gÀh şiyÀf olunur.

(4) Küöl-i senedi¹⁵⁰⁵: BeyÀøa ve àaşÀvete ve mièdeye ve óíkkeye nÂfièdir. *ãanèatr*: (5) ŞÀdec on dirhem; ihlilec-i aãfer, zencebil her birinden beş; beyÀø fülful iki; (6) nÿşÀdır bir dirhem.

(7) Küöl: Úadimi terkiplerdendir. Fÿlis iòtirÀè eylemiştir. Dimèay1 úaièider ve zÀyid (8) laóm1 ve òulmeti zÀyil ider ve gözi rÿşen ider. *Ve ãanèatr*: Gül üç dirhem; dÀr-1 fülful, (9) sünbül, sÀdec-i Hindì, zaèferÀn her birinden yarım; körküm, ve mÀmeyrÀn her birinden (10) yarım dirhem. Eger istièmÀli göziñ ãu inmesi içündür gicede istièmÀl (11) ideler ve arúası üstine yaturalar. Ve gÀh tÿtiyÀ ve úlimiyÀnıñ iki nevèi ve sÀdec-i (12) Hindì her birinden iki dirhem; iamid, lü'lü' her birinden bir dirhem, nÿşÀdır yarım (13) dirhem; kÀfÿr rubè dirhem ziyÀde ideler.

(14) Küölü'r-rummÀnìn: Dimèay1 ve selÀú1 ve àaşÀveti ve istiròAy1 zÀyil ider ve gözi (15) rÿşen ider. *Ve ãanèatr*: KÀbili[-i] menzÿè ve rummÀneyn áuyında iâlanmış ve úurumış (16) ola, on dirhem; küöl-i İáfahÀnì, tÿtiyÀ-y1 Hindì, tÿbÀl-1 nuóÀs her birinden üç dirhem; (17) kÀbili çekirdegi ki muòraú ola, bir miáúÀl; óaøaø, ãabr, mÀmeyrÀn her birinden iki (18) dirhem. Ve gÀh rÀziyÀnec áuy1 ile terbiye olunmuş tÿtiyÀya iútiãÀr iderler (19) istiròAda ve dimèada.

(20) Küölü'l-óive: ŞifÀ'da dimiş ki ol, mücerredir gözler maraøına çırada yaúılan (21) senderÿsıñ duòÀn1 ve gül yaà1 misk ve èanber ile açub göze çekeler.

¹⁵⁰⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında كحل هندی küöl-i Hindi (276/17) şeklinde geçmektedir.

[278a] (1) *Küöl mine 'n-naâÿiô*: BeyÅøı ãÅfi ider. Ve àÿeti otuz güne degindir. Ve *ãanèatr*: (2) Zebed-i baór, êab tersi, bevraú, sükr, saúmÿniyÅ. BerÅber güneşde saóu ideler mÅmeyrÅn (3) ìabiòì ile ve elekden geçürüb istièmÅl ideler. Mücerrebdir.

(4) *Küöl*: Yine naâÿiódendir. Kirpikleri úavì ider ve inbÅt ider ve ruÿybÅtı keser. (5) Ve *ãanèatr*: LÅzverd on dirhem; òurmÅ çekirdegi ki muóraú ola, beş dirhem; kündür (6) duòÅnı dört dirhem; sünbül üç dirhem; belesÅn ke-òÅlik. Elekden geçürüb (7) istièmÅl eylesünler.

(8) *Küöl-i aãfer*: Mıâr bimÅristÅnında yaparlar. Ol, laüf terkibdir. Göz aarısınñ (9) àòirinde istièmÅl iderler. Ve gÅh beyÅø eşÿÅfa mezc iderler úaçan ki óarÅret şedid (10) ola, eger bürÿdet olsa úızıl eşÿÅfa mezc iderler. Ol, kirpikleri şedid ider (11) ve gözi rÿşen ve óabsolan buòÅrñ baúıyyesin ve ruÿybÅtı zÿyil ider. Ol, eüfÅle (12) münÅsibdir laüf olduài ecilden ve ke-òÅlik óafif úuróalara münÅsibdir. Ve (13) *ãanèatr*: TýtiyÅ-yı Yemeni, èuryú-ı áufr her birinden bir vaúıyye, ãÅfi aãfer, zencebil (14) her birinden beş; dÅr-ı fülful, miló-i Hindi her birinden iki dirhem ve iki aülüü mÅmeyrÅn (15) bir dirhem. Úoruú áuyı ile saúy ideler.

(16) *Keder*: Hüve'l-kÀdi.

(17) *Kerefs*: Muòetelif olur menbeti iòtilÅfı ile. Cebelisi olur. Ol, áaòri (18) ve faürÅsÀliyñdır. Ve áulusı olur ki ol ÿrÅsÀliyñdır. Ve nehri ve bustÅnisi (19) olur. Ol, mütenebbit olanıdır òÅãæeten. Ve yine muòetelif olur yapraúlarınıñ (20) iòtilÅfı ile. Ve envÀelarñ cemìesi óÅr ve yÅbisdir, cebelisi olan üçüncide. Ve bustÅnisi (21) olur ve àayrısı. Ve bunların mÅ-beyninde şehveti ve süddeleri açar ve yereúÅnı ve ìalaài [278b] (1) ve èasr-ı bevli zÿyil ider ve óaãÿı ezer. Ve şehvete úuvvet virür muúlaúan egerçi ye'sden (2) áoñra ola óabbı bile götürmesin. Ve rebveyi ve èusri'n-nefesi ve riyÅó-ı àaliòeyi ve fevÅúı (3) ve berd-i aóşÿı òuãÿãÅ cigerde olanı zÿyil ider ve vecaèü'l-cenbeyni ve virketeyni¹⁵⁰⁶ (4) ve óaãbeyi zÿyil ider. Ve meşhÿr olmış ki anñ bizri yaà ile ve úadarınca şeker yÅ üç dÅnesini (5) ye[y]üb ve ÀvÅzına etiñ áuyın içseler şehvete úuvvet virür. Bu, àalaıdır. Ve aālı (6) bu úadar. Ve eger şiresi gül yaài ve sirke naürÿn

¹⁵⁰⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında virkeyn (277/8) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde rükbeteyni şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek virketeyni şeklinde okunmuştur.

ve kebrît ile óammÀmda óikke ve cerebe (7) sürseler nÀfièdir ve òalÀã ider. Ve ol, faòalÀtı cÀrî ider óatta uşaaî isúÀù (8) ider ve bedeni àÀfi ider devÀlarîñ zaómetinden ve aàulardan ve maàaaî ve èaîaşî ki balàamdan (9) ola zÀyil ider eger şiresin nÀr àuyî ve şeker ile úaynadîúdan ãoñra içseler. Ve mürebbÀsî (10) öikr olanlarda aúvÀdır. Ve bizri aâlîndan eyürekdir. Ve anîñ uâyli şarÀblara (11) idòÀl olunur teftîó için. Ve èirúî'n-nisÀ'a nÀfièdir ve şişleri óallider øamÀd (12) eylemekle. Ve eàerleri zÀyil ider òuâyãÀ nÿşÀdır ve bal ile ammÀ ol, àarè tevellüd ider (13) óatta eger óÀmile olan èavrat andan yese evlÀdî mecnÿn olur ve süd emizdiren (14) èavrat ke-òÀlik eger yese ve uşaaîın emizdirse uşaaî delü ve maärÿe olur ve (15) raómîleri ruÿbet ile ùoldurur ve baş aarısın getirür ve öykene øararî vardır. (16) ÓamÀmÀ, hindibÀ ve òaã muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bizrinden bir dirhem ve aâlîndan (17) beş ve şiresinden on sekiz. Ve maúd¹⁵⁰⁷ didükleri kerefsdendir. Bedeli: NÀn-ò`Àh yÀ kemmÿn.

(18) *Kerm*: Ol, üzüm aàacıdır ve berrî olanı degildir. Nitekim ôann itmişler. Belki (19) eger budaúların àarseyleseler bu meşhÿr olan yemişlü üzüm aàacıdır. Ve eger (20) çekirdegin ekseler berrîsi olandır. Ve bunuñ çoài ùaàlarda úuşlar yeyüb ve tersinden (21) çúuan çekirdeğinden olur. Ve yemişi küçük ve siyÀh olur. áÀlibÀ siyÀh òamr andan olur. [279a] (1) Üzümiñ ve òamrîñ óükmi teúaddüm itti. Ve bunda murÀd olan anîñ budaúlarıdır ki terbin¹⁵⁰⁸ ile maerÿfdır. (2) BÀrid ve yÀbisdir ikincide. Ol, muóallildir øamÀd eylemekle ve úÀbîødır. Ve óabsider. Ve eger zeyt (3) ve sarımsaú ile meslÿúa ideler nefesi iâlÀó ider ve àaàeyÀnî ve àafrÀyî zÀyil ider ve şehveti (4) açar ve haøm-î ùaèÀm ider ve ser-òî şligi zÀyil ider. Bunlarîñ cemîesi tecrîbe olınmışdır. (5) Ve üzüm aàacı ve àamàî ve ùalaài zÀyil ider ve eàerleri àÀfi ider ve dişler etin perkidir ve buòÀrî (6) úaèèider her nice istièmÀl olursa ammÀ şehveti øaèif ider ve suèleye øararî vardır. Bal muâlióidir.

(7) *Kerneb*¹⁵⁰⁹: Baèøları salú gibi melfÿfdır. Ve baèøısî çiçeğın ióÀua eylemişdir. Ve (8) baèøısî selceme benzer. Cemîesi bustÀnidir. Ve berrîsi daòî anîñ gibidir. Bel óarÀreti andan (9) eşed ve aúvÀdır. Cemîesi óÀr ve yÀbisdir, berrîsi ikincide ve àayrısî

¹⁵⁰⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında المقرونس, e'l-maúðÿnis (277/18) şeklinde yazılmıştır.

¹⁵⁰⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında نشر بيم (277/22) şeklinde geçmektedir.

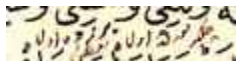
¹⁵⁰⁹ Kelimenin altında *keleme* açıklaması bulunmaktadır.

evvelkide. Bizri (10) úurtları úırrar ve şışleri óallider ve süddeleri ve ùalaàı ve cigeri ve óaaÁyı ãÁfi ider (11) ve küli úılaèı ve óafrı zÁyil ider. Ve ol, nÁürÿn ve bal ile óıkkeyi ve sÁyir eáerleri zÁyil ider (12) sürmekle. Ve áuyı ÁvÁzı èavd ittirir úaèè olduàından áoñra. Ve berrı olanı (13) efèi ve àayrı sümÿmı menèider áoñradan yÁ evvelden istièmÁl eyleseler. Ve bizri şehveti (14) taóriklendirir. Ve bustÁni olanı áudÁèı ve buòÁrı menèider ve bögrekleri ve meáÁneyi ve gögüs aarısını (15) ve suèle gibiye zÁyil ider ve istisúÁ ve nisÁ'a ve niúrisi ve mefÁÁılda olanı óallider øamÁd eylemek (16) ile arpa unı ile ve óayøı cÁri ider ferzüce eylemek şeylem ile. Ve küli, suèfeyi (17) ve óazÁı menèider ve úılı dökilmeden alıúor sürmekle. Ve ol, rió ve úarÁúır ve vesvÁs (18) ve buòÁr-ı sevðÁvi tevellüd ider. Üzerine áu içmek úatlu ve yaálu yemek muálíoidir.

(19) KürrÁa: Büyügi áoàana müřÁbihdir. Ol, řÁmi'sidir. Ve küçüginin yapraúları, ince (20) sarımsaàa benzer. Ol, nebüsidir. Başı olmayana úurüdidükleridir ki Mıır'da (21) aña kürrÁa-ı mÁyide dirler. Ol, çouú bulunur. Cemèesi óÁr ve yÁbisdir, nebüsi üçüncide. [279b] (1) Ve bevÁsiri zÁyil ider áabr ile øamÁd. Anın bizri, bevÁsiri úaèèider eger (2) istièmÁline mülÁzemet ideler. Ve eger úaürÁn ve mÿm ile saouú ideler dişlerin úurtın (3) sÁúúıider buòÿr eylemekle ve kelefı ve nemşi ve sülügi ve baraãı cilÁ ider bal ile sürmek. (4) Ve bÁrid èarabÁnı sÁkin ider ve yaraları áÁfi ider ve aàulara nÁfièidir. Ol, dimÁàı áaúıl¹⁵¹⁰ (5) ider ve gözleri muòlim ider ve úanı yaúar. Küsfere ve hindibÁ muálíoidir. Ve şerbeti: (6) Bizrinden bir dirheme degindir. (7) Ve'l-kerÁa: Fetó ve taòfif ile bir uzun aàacın ismidir yapraúları yaãáı ve südi (8) çouú. Aña óaşıřeti's-sebÁè dirler. Ve dimişler ki ol, cüòÁm için mücerrebirdir.

(9) Körsine: Ol, keşnin didükleri óubÿbdır. Ol, yeşil ve úemında acılık ve óarÁúat (10) vardır ve cülbÁnın envÁèından degildir. Nitekim ki baèølar óanneylemiřler ki ol, óÁrdır (11) evvelkisinin Áèirinde ve yÁbisdir ikincide. Ve anın yemesin görmemişlerdir óatta óayvÁnÁt (12) anı øarÿretten yerler. Ve ol, bir devÁdır ki bedenin óÁhirin áÁfi ider ve elvÁnı taósin (13) ider ve óıkkeyi ve cerebi ve şışleri zÁyil ider sürmekle ve nuÿl eylemekle. èAsr-ı nefesi (14) ve suèleyi ve gögüs maraøların ve

¹⁵¹⁰ Metinde iki satır arasında, sonradan yazıldığı düşünölen ve okunamayan rika bir yazı vardır:

süddeleri ve yereúĀnı ve èasr-1 bevlı ve ùalaàı zĀyıl ider (15) içmekle bal ve sirke ile kesr olan şey'i cebr ider her ne gÿne istièmĀl eyleseler. Ve cevz (16) ve şeker ile semiz ider ve şüüÿüı ve nĀr-1 FĀrisi[yi] berı ider. Ve eger defli āuyı ve bizr-i (17) baüò ile èacın idüb baraāa veyĀ àayrıya yapışdırsalar úazır. Ve eger āaru yüze (18) sürseler úızardır ve münevver ider. Ve ekāer mĀşıūalar bunıñla tezyın iderler. Ve eger bir kimse (19) bir èuøvı semiz eylemek murĀd eylese bunıñ umını zift ile mezc idüb (20) ol èuøva yapışdursunlar. Ol èuøv àĀyetle büyür ve suèfeyi zĀyıl ider. Ve ol, aòlĀü-1 (21) rediyyeyi tevellüd ider ve úan işedir. Gül āuyı muĀlióidir. Ve *şerbeti*: Üçe degin mücerrebirdir.

[280a] (1) *KerviyĀ*: FĀrisice aña úarnıbĀd dirler. Anıñ bustĀnisi vardır. Bir öirĀè úadarı uzanur. (2) Köki cezer gibi olur. Enlü yapraúları şebet gibi. Ve çiçegi beyĀø úozaları olur. İçinde āaru (3) bizri var. Acı ve kesici. Ve berrisine úurdumĀnĀ dirler. Köki úızıldır çiçegi gibi. Cemıesi óĀrdır (4) ikinciniñ Āòirinde ve yĀbisdir üçüncüniñ evvelinde. RiyĀóı ve úarĀúırı ve nefòı óallider ve ùèĀmı (5) haøm ider ve süddeleri açar ve iştiĀ getürür ve buòĀrı başdan óabsider ve tuòme (6) olmaàı menèider ve devĀlara muèin olur. Ve berrisi öikrittügimiz maraølarda aúvĀdır. Ve (7) meşÿr olmış ki şurbu zeyt ile istisúĀnıñ evvelinde nĀfièdir. İllĀ äaúalı dimiş ki bunıñ (8) istisúĀ için içmesiniñ şaru oldur ki üç vaúıyye zeyt ile (9) bir haftaya degin içeler. Ol, óikke ve óirĀúat tevellüd ider. Ve bögreklere øararı vardır. Ketire (10) muĀlióidir. Ve *şerbeti*: Beşe degindir. Ve *bedeli*: Anisÿn.

(11) *Kürki*: Ol, àarnÿú didikleri úuşdır ki úaz úadarı olur ve úuyruúsızdır. (12) Ve levni rumĀdidir. Yüzinde siyĀĥ nouūalar olur. Úalilü'l-laómdır ve kemikleri pekdir. (13) Baèøı zamĀnlarda āulı yerlerde yuva útar. ÓĀr ve yĀbisdir ikinciniñ Āòirinde. Süddeleri (14) açar ve bedeni perkidir ve úuluncı óallider. Ve dimĀàı ve ödi jıve ve yaàı ile buruna (15) ùamzırmaàla. NisyĀnı zĀyıl ider ve geç äaúalı aàardır. Ve bu, mücerrebirdir. Ve ödi, yalnız (16) salú āuyı ile üç kerre laúveyi zĀyıl ider ve merzencÿş āuyı ile bir haftaya degin (17) yaàlanmaàla ve cevz yaàı ile içmek ve nÿrlı yire baúmamaú göziñ āu inmesin menèider. (18) Nitekim sĀyir úuşlarıñ ödi göze çekmek ile ve dimĀàı yalnız äaşĀyı menèider (19) ve baór zebedi ve êab tersi ve şeker ile beyĀøı gözden menèider sürmekle ve úurāaàı (20) ishĀli óabsider ve zibli kelefı āĀfi ider ve

úanı niürisi sÀkin ider ammÀ ol, baüü'l-haømdir. (21) Ve àidÀsı kemdir. Őebó ittikleri zamÀnda bevrauí¹⁵¹¹ aña üfürmek ve lebende bir gün [280b] (1) úomaú ve sirke ve şiric muãlióidir.

(2) Keris: ÓayvÀnÀtın baürsaúları ve mièdeleri murÀd olur. ÓayvÀnÀtın iòtilÀfi ile (3) muòtelif olur. Eyüsi, úoyunıñ küçüginden aòò olınanıdır, àoñra keçiniñ ve kemi àiàırıñ (4) ve àiàırdan büyük olan óayvÀnÀtındır. Ol, óÀr ve raübdır ikincide. Eger pÀk idüb (5) ve eyü bişürseler ve bezir úarışdırsalar eyü àidÀ olur ki bögreklere nÀfièdir lÀkin aòlÀrı rediyyedir (6) ve Àdemi belid ider ve sekte ve àarèa ve sevdÀ tevellüd ider. Ve olur ki gözi nýrsız ider. (7) ZirÀ içinde olan àidÀ müteàayyir olub øararlı şeylere müstaóil olur. Ve sirke biraz ıãlÀó (8) ider.

Kerme: BeyÀø olan fÀşirÀ didikleridir ve siyÀhı fÀşermindir.

(9) Kersef: E'l-úuün.

Kerkis: Mine'l-bÀbyñec.

(10) Gergedan: Hind eşegidir. Ol, bir óayvÀndır ki andan àayrı bir óayvÀn (11) boynuz ile óÀfir mÀ-beyninde cemè eylemişdir. Ve bir boynuzı daòi olur beyÀø. (12) Bir öirÀè úadarı uzanur. Anıñ übda bir nefèi youúdır.

(13) Körküm: Ol, àaru köklerdir yÀòýd zaèferÀn yÀ bir Hindî köklerdir aña müşÀbih.

(14) KerkemÀn: E'l-óandeúýüi.

KermedÀne: E'l-meşÀn.

(15) Kerker: Mine'ã-àanavber.

KerdehÀn: èÁúırúaróÀ yÀ bir ottır ki aña müşÀbih.

(16) KervÀn: Mine'l-èaãÀfir.

(17) Küzbere: ZÀy-ı muèceme ile ve sìn-i mühmele ile daòi ouınur. Ol, úýrdiyñn yÀ taúde (18) ve keşnizdir. YÀ taúde, berrisidir óÀããaten. Ve ol, mezyèe ve yapraúları yaãái veyÀ berridir. (19) Yapráları ince ve eyüsi büyügi. Ve àaruliàa mÀyil olanıdır. Ve ŞÀmi ile Mıãri'siniñ (20) mÀ-beyninde farú youúdır. Belki iótimÀl útarlar ki Mıãri'si andan eyürek ola. (21) Ve anıñ úuvveti iki yıla degin úalur. Ve CÀlinýs dir ki ol,

¹⁵¹¹ Keliöe şeklinde harekelenmiştir.

bÀriddir. ZîrÀ anda [281a] (1) inøicÀc¹⁵¹² ve taóilil vardır. Ve Şeyò'îñ daòì re'yi budır. Ve ekàer-i eùbbÀ dirler ki ol, bÀriddir. ZîrÀ (2) óarÀreti ve èaùaşı ve óiddeti sÀkin ider. Ve afyÿn gibi Àdemi belid ider ve kesel getirür. Ve ãaóió olan (3) budır. Ve evvelki úavliñ cevÀbı oldur ki şiddet-i berdde cildiñ ôÀhirin keâif ùtar ve óarÀreti (4) óabsider. Buña göre bÀrid ve yÀbis olması ikincide olur. Ve baèø kimseler iki úavliniñ (5) mÀ-beyninde cemèylemişler. ZîrÀ úurusı mürekkebdir. TÀze iken istièmÀl olınuúda iaeÀmıñ (6) inóidÀrını ibüÀ ider. Pes ezlÁúı olana münÀsibdir. Ve úayyı¹⁵¹³ óabsider ve lehıbi ve èaùaşı (7) ve nemleyi ve úuryó-ı sÀèiyyeyi ve óıkkeyi ve cerebi ve remedi ve selÁúı menèider muúlaúan ve şehvete (8) úuvvet virür yemek ve sürmekle. Ve áuyı şekerle iştiHÀ getirür ve tuòme olmaàı menèider (9) ve ekmek ile pek olan şeylere baàlasalar óallider. Eger bile götürseler téz ìàrur ve yÀbis (10) olanı úalbi úavì ider, òafáúÀnı menèider ve buòÀrı başdan óabsider, òuãÿyãÀ (11) ãaèter ve sükker ile. Ve úavırılmış summÁú ile düsenüÀriyÁı ve hayøayı zÁyil ider ve eger (12) gül áuyında îladalar. Ve ol áuyı göze ìamzırsalar çiçeği gözden menèider (13) ve àaliólighi ve óamreyi¹⁵¹⁴ ke-òÀlik keser. Ve unı bizr-i úúunÀ ile pek şeyleri óallider, ãandal (14) ve anisÿn ile mièdeyi úavì ider ve çeşÁıyı óabsider. Ve bal ve zeyt ile şerÁıyı (15) nÀr-ı FÀrisi[yi] menèider øamÀd eylemek ile ve yereúÀnı göze çekmek ile ve bÀúlÀ yÀ arpa ile (16) òanÀziri ve mebiòtec ile şehveti ziyÀde ider ve úurtları isúÀù ider içmekle (17) ve úanı menèider egerçi üzerine ekseler. Ve anıñ şarÀbı süddeleri menèider. (18) Ve ol, şehveti baüy ider şeker ile. ve eger sirke ile îladub úurudsalar ve aàıza (19) atsalar ke-òÀlik şehveti baüy ider. Ve ol, óayøı úalil ider ve Àdemi belid ider. (20) Ve tÀzesi olan sekrÀn getirür. Ve dört vaúıyyesi tebrid¹⁵¹⁵ úatlı ider. Úúãmaú (21) ve sefercel anıñ muàlióidir. Ve *şerbeti*: Üç ve áuyıdan bir vaúıyye. Ve *bedeli*: ÓaşòÀş [281b] (1) ve berrisi olan aúvÀdır öikr olan şeylerde.

(2) *Kezberetü'á- áaèleb*: Bir mechÿl ottır.

¹⁵¹² Bu kelime metin Arapça nüshasında انصاج inøAc (279/15) şeklinde geçmektedir.

¹⁵¹³ Kelime تقي şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁵¹⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında العسرة e'l-óumre (279/22) şeklinde geçmektedir.

¹⁵¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında تبرد tebrid (279/27) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde تبرد tedbir şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek tebrid okunmuştur.

Kezberete'l-ber¹⁵¹⁶: E'l-berşAvşĀn.

(3) KezvĀn: Bir rĀyioası ūayyib olan ottır. Utruca müşĀbeheti vardır. ÓĀr ve yĀbisdir (4) ikincide. ĀĀyet ile feraó getürür, aàuya nĀfièdir.

(5) KezmĀzek: Ūızıl èydlardır fŭvve gibi lâkin yapışıcıdır āamā gibi. ÓĀrdır ikincide (6) ve raùbdır ikincide yĀ evvelkide. Mièdeyi úavì ider ve sĀyir edviyeyi iĀlĀó ve bedeni tĀze (7) ūtar óatta dimişler ki ol, āıārıñ òarzesinden evlĀdır semiz eylemekde ve úan tevellüd itmede (8) ammĀ öykene øararı vardır. Ketire muĀlióidir. *Ve şerbeti*: Beşe degin. *Ve bedeli*: NĀrcil.

(9) Kesksŷn: Maèrib'de yaà veyĀ òayr ile yoàırılan unıñ ufaâmıñ adıdır. (10) Ve eyüsi unıñ òĀlisinden ūtulandır. Ol, óĀr ve raùbdır ikinciniñ Āòirinde. (11) Òalù ceyyid ve òıdĀsı keàirdir. Ūaçan ki bal veyĀ şeker ve yĀòöyð yaà ile yeseler (12) bedenleri semirdir ve eyü úan tevellüd ider. Ve lâyıú oldur ki bir kimsede rió olsa (13) anı tĀze iken balsız yemesün. Ve maóryre cĀyızdır ki tĀze iken yesün (14) ve yaàm çou eylesün. Ve úaçan ki şebaè üzerine yeseler südde tevellüd ider. Sikencübün muĀlióidir.

(15) Kusb: BĀdem ve simsim èuĀĀresiniñ adıdır yaàı ūtulduúdan òoñra. (16) Ve her biri bĀbında öikr olınsa gerekdir.

(17) Keş-ber-keş: Bu lafô FĀrisi'dir. MaènĀsı ekin ekin üzerine, (18) dimekdir. Ol, siyĀha ve āaruya mĀyil bir aĀldır. Yapráuları èaúreb úuyruàı (19) gibidir. Beşden tecĀvüz eylemez. ÓĀr ve yĀbisdir ikincide. Eæerleri cilĀ ider sürmekle ve (20) òĀsiyyeti dĀòilde, şehveti úaèider. *Bedeli*: CilĀ eylemede bed-sekĀn.

(21) Keşŷt: Fi'l-elif¹⁵¹⁷ ile ekşŷttur.

Keşnîn: E'l-körsine.

Keşnec: Mine'l-kümĀh.

[282a] (1) Kemş: Ūışrı'ù-ùalè.

KeşrĀ: E'l-mĀşì.

¹⁵¹⁶ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁵¹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında هو الاكشوت بالالف “O, elifle ekşuttur.” (280/7) şeklinde geçmektedir.

(2) Kişk: Ol, buàday ve arpanıñ maãlyúndan útulandır. Bunda maèryf (3) ikincisidir ve evvelkisidir. Muódeádir èÀm için ve øararı çouğır, illÀ bilÀd-1 óarrede.

(4) Keffi's-sebè: Ve øabè daði dirler. Bir ottır, yer yüzinde uzanur. Yapraúları ve çiçegi (5) beyÀø ve áarudır. Rebìèidir ve az durur. äaúlamaú olmaz. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. (6) AòlÀù laüf ider óalleylemekle ve kirleri äÁfi ider. Ve dimişler ki anıñla iktióÀl (7) eylemek göz beyÀøın äÁfi ider ve sigilleri bal ile úaèèider.

(8) Keffi'l-hir: Nefiède anıñ gibidir. Yapraúları müdevver bir ottır. Yire yapışur. áaru (9) çiçekleri olur ve rÀyióası ñayyib ve aalı zeytýn gibidir. Óamli menèider ferzüce eylemekle.

(10) Keff-i Àdem: Bir öirÀè úadarı olur. Yapraàı müstedirdir, siyÀh ile áaru mÀ-beyninde-(11)-dir, bizri úurúum gibi olur lÀkin andan incerekdir, acılığı vardır. ÓÀr ve yÀbisdir (12) evvelkide. ÓafaúÀnı menèider süd ile içmek ve riyÀó-1 àaliòeyi óallider ve cigeri (13) úavì ider. Ve şerbeti: Bir miáúÀle úızıl behminiñ yerin útar.

(14) Keffi'l-caò: Sünbülüñ aalıdır yÀ óaãái'l-keleb yÀ bencigeşt.

(15) Keffi'l-esed: E'l-èarìenişÀ.

Keffi'l-erneb: E'l-cinüyÀnÀ.

(16) Keff-i Meryem: Erkaèa¹⁵¹⁸ ve feyÀfilýna ve şeceretü'ù-ùalú ve èaãÀbièü'á-áufre daði ıñlÀú olunur.

(17) Keffi'l-keleb: Bed-sekÀn.

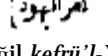
Keffi'n-nesr: Usúylýúanderyýn.

(18) Kefri: Úıřrı'ù-ùlaè.

Úıřri'l-Yehýd¹⁵¹⁹: E'l-úafir.

(19) Kelb: äuda olan cindbÀdesterdir. Ol, berrì ve ehlidir. Ehlì (20) olanıñ baèøısı taèlime úÀbildir áayd için. Ve ol, selýüidir. áayrısı (21) èakli didükleridir. Cemìesi óÀr ve yÀbisdir ikincide ve berrisi üçüncide. EvlÀdı [282b] (1) ìòàdàından äoñra yigirmi güne degin raùbdır. Ve eger evlÀdın alub bizr ile bişürüb (2) yeseler cüòÀmı alıúor. Mücerrebdir. VesvÀsa ve cünýna ve mÀliòölyÀya nÀfièdir. Ve anıñ

¹⁵¹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında rikfe (280/18) şeklinde geçmektedir.

¹⁵¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında kefrü'l-Yehýd (280/20) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kef harfinde olduğu için maddenin Úıřri'l-Yehýd değil kefrü'l-Yehýd olması gerekir.

enfioası (3) kelefden ve sümymdan berî ider. Ve evvel baınñ südi ke-õÁlik õikr ittügimizlerde nÁfièdir. (4) Ve cigeri daði bunlara nÁfièdir lâkin terkiblerde¹⁵²⁰ müfred. Ve başı küli¹⁵²¹ bevÁsiri (5) ve şiuÁuí ve óíkkeyi berî ider naürñ ve kebrît ile úadimî yaraları ke-õÁlik berî ider sürmekle (6) ve tersi nÁfièdir içmekle ve òinÁuí óallider àaràara eylemek ile ve dÿsenüÁriyÁyı zÁyil ider (7) her ne úism istièmÁl olınsa. Ve bunñ áayfisi ve àayr-i áayfisi fielde berÁberdir úaçan ki (8) gölgede úurudsalar. Ve cildin örtinmek ile bél ve mefÁâl aarısın ve niürisi zÁyil ider. (9) Ve öz dişi bile götürmek ile úılları ve uyúuda söylemegi menèider. Bunñ (10) öz dişini ve kediniñ öz dişi ile bile alub úılları ile buöýrulasalar ve bir evde defn (11) eyleseler ol evde fitne óÁâl olur. Ve ol kimse ki bunda àayrı şeyler dimişdür. æÁbit olmamışdır.

(12) *Kils*: Yanmış olan şey'in adıdır ruiÿbeti gidince. Ve levni òÁliã olur beyÁøa. (13) Maèdeni şey ola veyÁ úabuú ola. Ve ol, aálna tÁbiè olur. Ve CÁlinÿs tercüme ider. (14) Ancaú yumırdanıñ úabuàı ve ùşlardır. Evvelkiniñ eyüsi oldur ki ruòÁmdan ãoñra óaãÁdan (15) ola. Ve kilsin úuvveti yigirmi gün úalur, ãoñra sÁuíú olur. Ol, óÁrdır evvelkiniñ (16) Àoirinde ve yÁbisdir üçüncide ve yayúanmış olanı bÁriddir evvelkide. Ve cemîesi aèøÁyı (17) úavî ider ve èaraúı óabsider ve iç yaàı ile pek şeyleri ve şişleri açar. Ve her yaàı (18) anda bişürseler, òuãÿã zeyt yaàı eyü devÁdır nezelÁta ve èuovda olan ãovuúlara (19) sürmekle. Ve yumırda úabuàımñ kilsî úanı úaièider óatta ferzüce eylemekle óíkkeyi ve cerebi (20) zÁyil ider ve kesr olan şeyleri cebr ider. Ve andan taúür olanıñ náfınca nÿşÁdır (21) ile àÁyet eyüdir sÁdisin tenúıyesinde úaçan anda ezeler bir kerre ve maólÿl zücÁcda [283a] (1) daði bir kerre. Ve eger úuz ile iki kerre ideler ve ùarür ile dört kerre ideler ve ùúuz úadarınca (2) sirke ile saúy ideler bunñ úÁurı maèdenleri iúÁme ider ve èaúrebi beyÁø ve hÁribi taèüid. (3) Ve óaceriñ kilsî úılları úazır zerniò ile. Bunñ áuyında maibÿò olan yaà ke-õÁlik (4) úılları úazır ve ishÁli óabsider sürmekle. Ve ol, cirÁóat ider. Gül ve óuümî ve yaàlar muálióidir.

(5) *Kelye*: Aòò olınan şey'e tÁbièdir. E'l-óÁâl áidÁsı eyü degildir.

¹⁵²⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında mürekkebetü'l-müfrede (280/24) şeklinde geçmektedir.

¹⁵²¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *remÁd* (280/24) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde

keli şeklinde geçen kelime, düzeltilerek *küli* diye okunmuştur.

(6) Kelez: äaóió olan oldur ki ol, mechýldır. Ve baèølar dimişler ki ol, muàÄä (7) gibidir yÀ Hindî'sidir veyÀ berrî nÂrdır.

Kelaò: E'l-Àşau

(8) Gülgýn: Lük ile isfidÂcdan olur. Ol, levni eyü ider.

(9) KelkelÂnec: Ol, bir meşhýr maècýndır ve edviye-i kibÂrdan, Hind terkiblerinden. (10) Maraølarda fièli úavî ider, baş aàrısına ve äovuàa ve sý-i haøma ve bevÂsire ve èasr-i (11) bevla ve nemşÂya ve ìalaàa ve behaúa ve baraàa ve suèleye ve gögüs aàrısına ve bögreklere (12) ve yaralara ve dümüllere ve evcÀè-1 raóme nÂfièdir ve ecinneyi óíføider ve óÀmile olanları (13) ìâlÁó ider ve emzüceyi muètedil ider. ÓÂrdır evvelkide ve yÂbisdir ikincide. Ve şerbeti: (14) Bir miáuÂldır üçe degin. Ve ãanèatr: Şir, emlec-i àÂfi üç rüü sükker úadarınca (15) äü ile bişürüb rubèi úalınca äoñra àÂfi idüb dört raüü fÂnid ile bişürsünler. (16) Úaçan ki àaliò olmaàa úarib olsa üç raüü şiric ile saúyeyeye. Münèauúid olduúda (17) endirsünler. äoñra bir raüü türbüd, àÂfi emlec, ebrenc, fülfülmýne, şeyiarrec, bizr-i kerefs, fülful, (18) lisÂn-1 èuáfur, kemmýn-1 KirmÂni ve Hindî ve óaşúil, miló-i EnderÂni ve Hindî ve òamir milói, siyÂh (19) ve úzıl nÂn-ò~Âh her birinden üç miáuÂl. Cümlesin saóú idüb úarişduralar ve götüreler.

(20) Kemmiáiri: ŞÂm'da aña encÀã dirler. Ol, bir aàacdır sefercele úarib lâkin (21) aàacı laüf berrisiniñ yemişi küçük ve óalÂveti az ve bustÂnisiniñ yemişi ve aàacı [283b] (1) büyükrek olur. Ve bunlar muòtelifdir sÂyir vücýhdan. Ve eyüsi úabuàî ince ve rÂyióası (2) ìayyib ve òalÂveti çouú olub äulî ve büyük olanıdır. Ve óulvî olanı óÂr ve raüb-(3)-dır ikincide ve ekşi olanı bÂrid ve yÂbisdir evvelkide ve mutavassiu olanı muètedildir. Ve cümlesi (4) buòÂrî óabsider ve óarÂreti ve èaüaşı zÂyil ider ve mièdeyi úavî ider ve ìæÂmî haømider (5) ve feraó getirür ve òafaúÂnî ve nezelÂtî zÂyil ider ve eger ìæÂm üzerine yiseler ishÂl ider (6) ve illÂ úabø ider ve iştiháyî úavî ider ve cigeri ìâlÁó ider. Ve óulv olanı óareúÂn-1 meáÂneyi (7) zÂyil ider ve úanı muètedil ider ve sümýma nÂfièdir. Ve cemièsi úulunc ve súdde tevellüd ider. Şemer (8) anîñ muâlióidir. Ve ekşisi muøırdır pirlere ve mebrýdeyne muøırdır. Zencebil muâlióidir. Ve cemièsi (9) maóryreyne muâlióidir sikencübin ile. Anîñ bir nevèi vardır laüf. Eger gice úalsa müstaóil (10) olur. Anîñ istièmÂlinden ictinÂb olına. Ve yapraúları ishÂli úaèider ve

çiçekleri (11) daði ke-ðÀlik. Ve ol, feraó getürür. Ve anñ yanmış olanı tÿtiyÀ yerin ùtar ve ãamàı (12) pek şeyleri taólil ider ve úarında olan úurtları isúÀù ider. Ve şerbeti: Bir miáuÀle degindir.

(13) KümÀli¹⁵²²: Aña demirü'l-arø¹⁵²³ dirler. Yaàmur ve raed olan diyÀrlarda çou olur. Yerden (14) yapraúsız ve çiçeksiz çúar. ÚulúÀs gibi úitèalardır. EnvÀei çouğır ismi iètibÀriyle. Ve yemege (15) eyü olan küçügi ve úumlu yerlerde ve çuúurlarda çúanıdır. Ve mÀè-idÀsı kemdir. Ve zeytÿn (16) aàacına úarib olanı ve siyÀhı muøırdır. Ol, bÀrid ve raùbdır ikincide. ÁıðÀ virür (17) ve úurÿoları ùldurur ve òerebi ve ezlÀúı zÀyil ider. Ve áuyı gözde olan beyÀøı (18) ãÀfi ider göze çekmekle ammÀ ol, úulunc ve südde tevellüd ider. Ve çou olur ki cünÿna (19) ve øaef-ı baãara uàradır yÀ úatlı ider. Tanøif olunmaú ve úuãmaú veyÀ ishÀl ile (20) veyÀ salú veyÀ şebet ve kemmÿn ve zeyt muàlióidir. Ve sikencübün ìavuú tersi ile ve süd ile úuãmaàla (21) aàusın úatèider.

[284a] (1) KemÀfeyÿris: Ol, óÀmÀniúasdır yaeni ãanavberi'l-arø. Bir ottır óayy-ı èÀlem gibi küçük. (2) Ve yapraúları ruiÿbet ile ùlu olduãından áaru çiçekleri olur kerefs bizrinden (3) küçük. Aalı beyÀø ve ìemı acı. NisÀnda çúar ve sereùÀna degin úalur. Ve úuvveti on yıla (4) degin úalur. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide. MeèÀcin-i kibÀra tiryÀú gibilere dÀòil (5) olur, süddeleri açar ve bevli cÀri ider ve riyÀóı ve bél aarısını ve mefÀailı ve nisÀ'a (6) ve nemletü's-sÀèate muđlaúan ve áaru áuyı ve istisúAyı zÀyil ider tevbÀl-i nuóÀs ve ãanavberin (7) ãamàı ile içmek ve yereúÀnı ve süddeleri menèider. Ve öykene øararı vardır. Anisÿn (8) muàlióidir. Ve şerbeti: Bir miáuÀl. Ve bedeli: Miálince sÀliyÿs ve máfınca seliða.

(9) KemÀøeryÿs: Ol, óÀmÀderyÿsidir yaeni ballÿü'l-arø. Ol, reyóAnın bir nevèidir. (10) illÀ yapraúları ballÿü gibi ve ìemı acı, çiçekleri beyÀø ile áaru mÀ-beynindedir (11) ve bizri anisÿn gibidir ve úuvveti yedi yıla degin úalur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide (12) yÀ ikincide. Aósen-i menÀfièi, úadimi suèleyi ve ìalaàı zÀyil eylemekdir. Ve sÀyir menÀfiède (13) kemÀfeyÿs gibidir. Bögreklere øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve şerbeti: (14) iki. Ve bedeli: Usúÿlyúanderiyÿn yÀ àÀfiá yÀ seliða.

¹⁵²² Kelimenin altında *imalan* açıklaması bulunmaktadır.

¹⁵²³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *صنبر الارض* şeklinde geçmektedir.

(15) *Kemmÿn*: Aña senÿt dirler. Ve YÿnÄnca kerminÿn ve FÄrisice zÿredir. (16) Ol, siyÄhdr. Ol KirmÄni'sidir. Aña BÄseliüÿn dirler yaèni devÄ'i'l-mülÿk (17) yÄ FÄrisi'dir. Ol, äaru olur yÄ muètÄd kemmÿndır. Ol, beyÄødur. Ve anıñ (18) bustÄnisi olur ki ekerler ve berrisi olur ki kendü kendüsine biter. Ol, (19) rÄziyÄnec gibidir lâkin andan aúaardır. Ve yaprauları müdevverdir ve toðumu úozada (20) olur ſebeä gibi. Ve eyüsi KirmÄni'sidir, äoñra bustÄnisi, äoñra FÄrisi'sidir. (21) Ve kemi beyÄødur ki bustÄni ola. Ol, kerviyÄ ile äaſſ olunur. RÄyióası [284b] (1) ïayyib ve toðumu uzun olmaäla farú olunur. Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. ÓÄr ve yÄbisdir üçüncüniñ (2) Äöirinde ve beyÄø olanı evvelkide. Ve ol, äÄyet laüfdir óatta anıñ ile piſen et äÄyetle (3) laüf olur. Ve riyÄóı óallider muülaüan egerçi zeyti ile ki ol, anda piſmiſ ola (4) sürmekle ve berdi menèider ve ſiſleri óallider aäulara ve sÿ'i'l-haøma ve tuðmeye (5) ve äasri'n-nefese ve ſedid maäaäa nÄfièdir sirke ve äu ile içmek ve zeyti ile (6) óuüne eylemek. Ve anıñla øamÄdiñ eyüsi bÄülÄ yÄ arpa unı iledir. Ve óayø úanından (7) äayrı cÄri ider ve zeyt ile ferzüce eylemek óayø úanın keser ve óabsolan úanı (8) óallider øamÄd eylemekle. Ve ìbraú yeyen kimseniñ iſtihÄsin zÄyil ider yemekle ve göziñ (9) yarasını ïamzırmaäla ve yumırdanıñ beyÄøı ile remed-i óÄrri menèider ve äarusı ile (10) bÄridi laüü eylemek ile. Ve eger äæeter ile mezceyleyeler ve ïabiði äaràara eyleseler diſ (11) aärisin ve nezelÄti sÄkin ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve beſereyi cilÄ ider yayúamaú ile (12) ve ſiresi gözi rÿſen ider ve sebele ve ôifre úuz ile kesr. Ve anıñ òavÄãındandur ki (13) úaçan bir evlÄê ìòaduäı zamÄnda anıñ ìabiði ile yaälayalar anda bit óÄñil olmaz. Ve eger (14) yise levni äaru olur. Ve müevÄtir olmuſ ki eger bir äavrat anıñ içinde yürüse ol (15) kemmÿn çou neſv ü nemÄ ider. Ve eger äuvarmasına vaède eylese ol äudan úanar. (16) Anı ekenlerden böyle menüýldır. Ol, bögreklere muøırdır. Ketire muälióidir. (17) Ve nevèleri birbirine bedel olur. Ve cemìesiniñ bedeli kerviyÄ ve bizr-i kürrÄä. (18) Ve beyÄøına, nebü, tesmiye olunur. Ve eger Óabeſi diseler siyÄhi murÄd olunur. (19) Ve eger Ermeni diseler kerviyÄsı murÄd olunur. Ve eger óalÿn¹⁵²⁴ diseler anisÿn (20) murÄd olunur. Ve gÄh olur ki siyÄhından murÄd ſÿnizdir.

(21) *KemkÄm*: Ol, øarv äamàıdır ki aña óaälibÄn cÄvi dirler.

¹⁵²⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-oulv (282/23) ſeklinde geçmektedir.

[285a] (1) *KemÅşir*: E'l-c'Avşir bi'l-Hindiyye.

(2) *Kündür*: Ol, erkek lübb'andır. Aña bestec dirler. Tikenlü bir aacınñ ãam'ıdır (3) ki iki öir'Àè úadarı uzanur. Yapraúları Ås gibidir. Güneş sereü'Ánda olduúda anı (4) direrler. Bulınmaz illÀ Şeór ve Yemen üa'alarında. Ve erkek olanı müstedir ve pekdir, úızıla m'Áyil. (5) Ve dişi olanı yumşadıdır. Ve g'Ah t'Áze iken útarlar. Ve ãu cerr'Álarına úorlar müteóarrık (6) idüb müstedir olunca. Aña müdaórac dirler. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, (7) ó'Árdır üçüncide y'Á ikincide ve y'Ábisdir ikincide y'Á raübdır. Úanı óabsider, òu'ãÿ'ã' (8) úabu'ái ve yaraları cil'Á ider ve 'Áv'Ázı 'ã'Áfi ider ve bal'áamı úa'èider, òu'ãÿ'ã' (9) başdan ma'áuk'í ile ve r'Áyíóa-i kerihayi ve 'easr-i nefesi ve sueleyi ve rebveyi 'ãam'á ile ve 'ææf-1 (10) mièdeyi ve riy'Áó-1 'ãalióeyi ve başda olan ruiy'b'Átı ve nisy'Ánı ve sy'i'l-haømı bal ile (11) y'Á şeker ile fuiy'r eylemek ile úa'èider ve úav'Ábi[yi] cil'Á ider sirke ile 'æam'Ád eylemek. (12) Ve kemiklerde olan 'ãovuúları iór'Ác ider eger zeyt ve bal ile içseler ve gözden (13) bey'Áøı ve şişleri z'Áyil ider zift ile. Ve başda olan yaraları aslında ve úyb'Áyı ve sigili (14) naür'yn ile ve óadrı sirke ile ve d'Áòisi bal ile ve cemìe pek olan şeyleri (15) óayv'Án'Átıñ iç ya'ái ile ve zaóiri n'Án-ò'Áh ile ve s'Áyir bal'áamı emraøları ãu ile (16) ve pek şeyleri taólil eylemek şiric ile ve úulaú maraøların muúlaúan zeyt ile ve bey'Áøı (17) ve cerebi ve óulmeti ve óıkkeyi ve úanıñ c'Ámid olmasını göze çekmek ile òu'ãÿ'ã' bal ile (18) ve dimèayı ve 'ãilaóı ve sel'Áúı ve göziñ yaraların òu'ãÿ'ãan duò'Ánı ve yaraları cemìean (19) z'Áyil ider b'Áùnì olsa vey'Á ô'Áhiri içmek ve sürmek ile. Ve óalfeyi ve 'ãæey'Ánı (20) ve úu'ãma'ái ve óafaúanı ve óın'Áúı ve rebveyi 'ãam'á ile z'Áyil ider ve diliñ 'árúletini üa'áiñ (21) úuru úzümi ile ve 'ãæeter ile ve aúan úanı muúlaúan ve şehvet 'ææfına ním yumırda ile [285b] (1) ve úıl dökilmesin Ås ya'ái ile ve duò'Ánı hev'Ámı üard ider. Ve hev'Ámı ve veb'Áyı ve vaðamı í'ál'Áó (2) ider ve ufa'ái úan úa'èinde ve miède taúviyesinde ebla'ádır ve anıñ dökilmesin ke-ò'Álik. (3) Ufaú yaralarda úulaú a'arisına n'Áfièdir üamzırma'ála ve şecereti's-şeybe yemişi, 'Ásıñ (4) óabları ile dýsenü'Áriy'Áyı úa'èider l'Ákin maóryre 'ãud'Áè getirür. Ve ek'æeri úanı (5) yaúar. Şeker anıñ mu'álióidir. Ve anıñ pek olanı, cevziñ için çeynemek ile vey'Á besb'Áse (6) anıñ mu'álióidir. Ve anlar ile meni[yi] 'ã'Áyetle ziy'Áde ider. Ve şüelelüsi olanı ma'ášşısıdır. (7) Andan ictin'Áb eylemek evl'Ádır. Ve *şerbeti*: Yarım mi'áú'Ál.

(8) *Kündüs*¹⁵²⁵: Aña seyüariyyün¹⁵²⁶ ve suèd-i nebât dirler. Künkere benzer. Ve şâm (9) köylerinde anıñ ile äyf yayúarlar. Ve yapraúları beyâð ile óumre arasındadır. Ve aâacınıñ (10) ôâhiri siyâh ve bâùnı âarudır. Râyióası kesici olur. Ve sereüânda yetişür. Úuvveti (11) yigirmi yıla degin úalur. Óâr ve yâbisdir üçünciniñ âoirinde, úâüèdir. Balâamı (12) keser ve sâyir faøalâtı cârî ider ve ecinneyi, óayy ola yâ meyyit, iòrâc ider muûlaúan. (13) Ve duòânı, sâyir hevâmı üard ider, cigeri ve mièdeyi úavî ider ve istisúâyı ve úalaâı (14) ve yereúânı ve nisâ'ayı ve mefââılı zâyil ider içmekle ve ke-òâlik behaúı ve baraâı ve óıkkeyi (15) bal ile ve dimââda ve gözde olan âu gibi ve øaèf-ı baâarı benefsec yaâı ile úamzırmaú (16) ve èasri'n-nefesi ve rebveyi úuâmaâla ve âayrıla zâyil ider ve óaââyı ezer. Keberinñ aâlı (17) ve câvşir ile ve sevdâyı ââfi ider. Ve anıñ içinde pişen zeyti úulaú emrâðına (18) şifâdır. Ve ol, kereb ve âaæeyân tevellüd ider. Ve öykene øararı vardır ve ke-òâlik (19) maóryreyne. Ve gâh olur ki úatlı ider. Zirâ ol, aâuludur. Ve ketire anı (20) îâlâó ider. Ve anı südde îâladub ve úış zamânında Rým gibi âovuu vilâyetlerde (21) istièmâl olma. Ve *şerbeti*: Bir dâniúdan yarım dirheme degindir. Ve *bedeli*: Úay[y]eylemek. [286a] (1) Úay[y]eylemekde anıñ cevzidir ve âayrısında iki úadarınca maúdyms ve niâfinca şeyüarrâc. (2) Ve tâze kündüs zaèyrdandır.

(3) *Kenhân*: Yâ kevnhân. Bir ottır óabbetü'l-òæêâ yapraúları gibi.¹⁵²⁷ duòân gibidir. Anda (4) úâbølik ve óiddet vardır. Óâr ve yâbisdir dördüncide. Mebrýdeyne âalâóıyyeti vardır. Ve hâøımdır, (5) óarâret-i âarizeyi tâzelendirir ve balâamı sâyir aèðâdan zâyil ider, òuâýââ mièededen. (6) Ve òavâââındandır ki ol olduâı yerde èaúreb bulunmaz ammâ sifleye øararı vardır (7) ve aòlâü yaúar ve vaòam getürür. Ve *şerbeti*: Bir dirhem.

(8) *Kenger* ve kengerzed: E'l-óarşef ve âamâuhu.

(9) *Kene*: E'l-maâüakî.

Kenek: E'l-kündür.

(10) *Kendürî*: Dirler ki ol, bir ottır. Andan ââúız râyióası gelür. Ve anıñ işin işler.

¹⁵²⁵ Kelimenin altında çöâen açıklaması bulunmaktadır.

¹⁵²⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *سَطْرُوبُون* (283/11) şeklinde geçmektedir.

¹⁵²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *البنارلحة* *leyyin râyióâ* (283/22) ifadesi vardır.

(11) KehrübÀ: Bu lafô FÀrisi'dir. Muèarreb olmuşdır. MaènÀsı āaman úapıcı dimekdir. (12) Ol, bir āaru āamàdır. Azacıú úızılıhàa mÀyildir. BeyÀøı kem olur. Ve ol, küffÀrñ iç vilÀyetinde, (13) bilÀd-1 Çerkes gibi, bir aāacdān ki ol ùàlarda olur. Aòø iderler. Ve baèøı úavlda dimişler ki (14) ol aāacıñ cevzidir. Anñ Maàribì ve Maşrıúì'si vardır. Eyüsi āāfisi ve sürdikde (15) āamanı úapandır. Ve senderÿs daòì bu òÀāiyyette aña müşÀrikdir lÀkin farú olunur (16) bunñ āaru olması ve ezilmesi ile. Ol, yÀbisdir ikincide ve òÀrdır evvelkide ve bir úavlda (17) dimişler ki bÀriddir. Úanı óabsider her mevøaèda olsa ve faøalÀtı ve nezleleri (18) başdan celb ider ve øaèf-1 mièdeyi ve òafaúÀnı menèider içmekle ve bile götürmekle ve yereúÀnı (19) muıláuān ve úuāmaāi ve bögrekler øaèfını ve óareúÀn-1 bevli ke-òÀlik menèider. Ve óaāÿı ezer (20) ve bevÀsiri sÀúúider yemekle ve āabr ile sürmek ve kesr olan yerleri cebr ider (21) ve Às ile èaraúı óabsider sürmekle ve yaraları bitürür üzerine ekmek ile. [286b] (1) Ve òavÀāāındandır ki taèliúì miède úzerinden tuòme olmaāi menèider ve úalbi úavi ider (2) ve úorúıyı defèider. Ve andan dört arpa úadarı úaçan ki bir maymÿn āÿretin ki ayaà (3) üzerinde úırmış ola, sereúÀn ùÀlièinde naúş olsa ve sereúÀn ùalièinde anı (4) bile götürseler hergiz cimÀèda óÀdiāesi¹⁵²⁸ yatmaz ve øaèif olmaz ammÀ ol, başa muøırdır. (5) Benefsec muālióıdır. Ve *şerbeti*: Yarım miāúÀl. Ve *bedeli*: Senderÿs, (6) úan kesmede ve incü, úaróda ve mercÀn, ùÀèÿn defèinde.

(7) KehyÀnÀ: èBdi'ā-āalib.

KevberÀ: E'l-fülfül.

(8) Kevkebi'l-arø: E'ù-ùalú ve gice ışıldı[ya]n¹⁵²⁹, serrÀcü'l-úuürub gibiye daòì ùÀú olunur.

(9) Kevkeb-i sÀmÿs¹⁵³⁰ ve úaymÿliyÀ: ÚıynhümÀ e'l-meòkÿr fi-mÀ-sebaú.

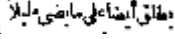
(10) Kÿril: Mine'l-lifÀó.

Kÿrkendim: Cevzehu.

KevÀriè: E'l-ekÀriè.

(11) KevşÀd: E'l-cinüyÀnÀ.

¹⁵²⁸ Bu ifade metnin Arapça aslında "Cimada bir zararı yoktur." (284/1-2) şeklinde geçmektedir.

¹⁵²⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "gece ışıldayan" (284/4) şeklinde geçmektedir.

¹⁵³⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (284/5) şeklinde geçmektedir.

KeydezÂre: YÿnÂni' dir. Hüve's-[se]raòs¹⁵³¹.

(12) Keymÿs: E'õ-õerre.

Keye: E'l-miãtãkì.

Keydec: E'l-kÃõì.

(13) KeykrÅse: Óaşıseti'l-berÃàà.

(14) KeyeldÃrÿ: E'z-zaèÿr.

(15) *Óarfi'l-lãm*

(16) LÃden: Bir aàacdan aòõ olunur ki nÃr aàacı úadarınca olur lÃkin (17) anıñ yapraúları yaãái ve baèøııı, baèøıına muttaãıl olur ve çiçekleri úızıl ince (18) ve siyÃh toòumı vardır. Ve lÃden didükleri çiğ gibi bir şeydir ki anıñ üzerine (19) düşer veyÃ bir ruÿbet şeydir òilkidir ki ol aàacıñ nefsinde óÃãıl olur. (20) Aña berèÿn ve fenÿs¹⁵³² dirler. Yumşau ve rÃyióası iayyib, úızıla ve yeşile mÃyil olur. (21) Aàacdan útulanıdır. Ol, èanberiyeye ile meşhÿrdır. Ve ol, nevè ki úoyunıñ [287a] (1) yũnine ve keçiniñ úılına ol aàacı, yayıldükleri zamãnda yapışır¹⁵³³. Ol, evvelkiden ednidir. (2) Ve cemiəsi óÃr ve yÃbisdir ikincide. Pek şeyleri yumşadır, òuãÿã zift ve bal mÿmı ile (3) ve yaraları bitürür ve nezleleri ve suèleyi ve øaèf-ı mièdeyi ve fevÃuí menèider içmekle ve (4) sürmekle ve óarú' n-nÃrı gül yaài ile ve òalè ve dökilen şey'i zeyt yaài ile yaàlamaú iòtinÃuí (5) menèider. Ve faøalÃtı cÃri ider ve aàırlaruñ cemièesin sÃkin ider şebã yÃ utruc yaài ile (6) ve úılñ dökilmesin menè idüb úavì ider Ãs yaài ile ve riyÃóı ve ishÃli óallider (7) içmekle. Ve eger bir èavrat anıñla buòÿrlansa bevl eyledikten ãoñra, eger duòÃnı tamãm olduúdan ãoñra (8) deròÃl bevl eylemege úalúar ise ol, óÃmile olur. Ve illÃ ãyısa olub bir daòì óÃmile (9) olmaz¹⁵³⁴. Ve ol, hevÃamı úard ider ve ecinneyi iòrÃc ider ve ammÃ sifleye øararı (10) vardır. Sünbül muãlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirhemdir.

(11) LÃzverd: Bir meşhÿr maèendendir ve Ermeniyeye ve FÃris úaàalarında mütevellid olur (12) ve maèeniñ üzerinde óÃãıl olur. Ve òÃliãì øehebde mevcÿd

¹⁵³¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında seraòs (284/6) şeklinde geçmektedir.

¹⁵³² Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-úansÿs (284/12) şeklinde geçmektedir.

¹⁵³³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında yapışır (284/ 13) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek yapışır şeklinde okunmuştur.

¹⁵³⁴ Bu, şu Arapça bölümün çevirisidir: (284/19).

olanıdır. Ve mÀddesi (13) azacıú zeybaú ve kebrit-i keàirdendir. Yübÿset anı õeheb olmadan alıúor. Ve (14) eyüsi àÁfi ve aàır, gökligi yeşil ve úızıla mÀyil olanıdır. Ve anı àaru zernò (15) ve rubènca zÀc ve úum ile úaçan ki úavì saóú idüb ve úuz içinde óall olan (16) sirke ki içinde yeşil nuóÀs söndürüb sirke yeşil olunca ve òamir gibi úıvÀma (17) gelince eyle àaşş iderler. Ve yine mermer ile eger saúy idüb bir àu ile (18) ki anda şeb bir kerre úabò olınmış ola ve bu sirkeyi bir kerre ke-òÁlik eylemiş olalar. (19) Ve bir zible ki óarÀreti muètedil olub bir gün bir gice defn idüb (20) àaşş iderler. Ve bunıñ farúı duòÀnı levni gibi òÀliã olmaúdır. YÀbisdir (21) ikincide ve bÀriddir ikincide veyÀ óÀrdır evvelkide. CüòÀma ve baraãa ve óıkkeye [287b] (1) ve cerebe ve cünÿna ve vesvÀsa ve àama ve himmete¹⁵³⁵ ve fesÀd-ı èaúla ve buòÀrÀt-ı rediyyeye nÀfièdir (2) içmekle. Ve selÀúa ve remede ve dimèaya ve kirpikler dökilmesine ve beyÀøa göze çekmek ile (3) ve úuryóa ve evÀkil-i sÀèiyyeye serpmek ile. Ve óamli úaèèeylemez aàlen lÀkin àam ve àuãaa tevellüd ider. (4) Bal ve ketire muàlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım miáúÀlden iki miáúÀle degindir. Ve *bedeli*: (5) Óacer-i Ermeni ve ammÀ anı kitÀbet için óalleylemekte úarú oldur ki anı saóú idüb ve birúaç (6) kerre bişürüb hüBÀb gibi olur. Ve gÀh olur ki mÀzyc àuyı ile bişürüb içine (7) azacıú zeyt àalarlar ve istièmÀl iderler. Ve òavÀããındandur ki altunı èÀli ider ve renkleri (8) ebedi àÁfi útar ve bile götürmek úorúuyı menèider.

(9) *LÀèiye*: Bir ottır saúmÿniyÀya úarib lÀkin mürtefiè olur. Ve yapraúları (10) müstedir ve çiçekleri àaru ve bizri òaşòÀş¹⁵³⁶ gibidir. Úaçan ki anıñ otun úaèèiderler (11) andan süd gibi beyÀø şey çúúar. Ve esedde direrler. Ol, óÀr ve yÀbisdir dördüncide. (12) àaru àuyı ve aòlÀr-ı muóteriúayı ve istisúÁyı óallider ve balıaı öldürür àuya dökmele ile. (13) Anda aàulik vardır. Ve øararı çouúdur. Ketire anı ıàlÀó ider. Ve *şerbeti*: Úç úirÀúdır.

(14) *LÀmi*: Bir Hindi aàacın àamàıdır. BeyÀø ile àaru arasında, rÀyióası úayyib (15) maãúaki ile ve mürden mürekkele olan gibi. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide ve müláúúfdır. Balàamı (16) zÀyil ider ve süddeleri açar içmekle ve yaraları ve kesr olanı dökileni øaèf-ı (17) èaãabı ve emrÀø-ı bÀrideyi menèider içmek ve sürmekle. Ve anıñla buòÿr eylemek

¹⁵³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *hemm* (284/28) şeklinde geçmektedir.

¹⁵³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *e'l-òaşòÀş* (284/34) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *òaşòÀş* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *òaşòÀş* şeklinde okunmuştur.

èaraúı celb ider. (18) Ve eger Às ãuyında óall idüb ve ìamarlarında süstlik olan kimse ve uşauılara (19) ki geç yürür sürseler úavì ider ve téz yürüdir ve şışleri ve aèyÀyı óallider (20) ve rÀyióa-ı óabiàeyi úaièider ammÀ ol, maóryre ãudÀè getirür. Küsfere anı iâlÀó ider. (21) Ve *şerbeti*: Yarım dirhem¹⁵³⁷.

LÀlÀ: Bir mechyl şeydir.

[288a] (1) LiblÀb: Bir òayılı ottır ki yer yüzine uzanur ve úurbında olan şey'lere ãarılır (2) lýbiyÀ yapraúları gibi. Aña úasýs ve únÀlis ve èÀşıúú'ş-şecer ve cebeli'l-mesÀkin (3) dirler. Ve Mıãrda aña èaliú dirler. Ol, çiçek ve levn ve yemiş ve evraú óasebince birúaç (4) nevèdir. Bir nevèi siyÀh ve çiçekleri gök. Ve àayrleriñ çiçekleri rengi gibidir. Ve ekæeri (5) beyÀø olur. Ve anıñ úızılı ve gögi ve ãarusı daòì olur. Ve berrì olanıñ yemişi olmaz. (6) Ve bustÀniniñ yemişi küçükdir. Çiçekleri yapraúları arasında olur. Aña óüsñü's-sÀèa (7) dirler. àÀyetle uzanur. Eger úaiè ideler andan beyÀø süd çıúar. Cemìesi, úuvvetsizdir, (8) zamÀn-ı úalilde sÀúù olur. YÀbisdir evvelkide ve óÀrdır anda veyÀ ikincide yÀ bÀrid-(9)-dir. Baàırsaú yaralarına nÀfièdir tecrube ile ve yaraları etlendirir ve demÀmili açar, òuãÿãÀ (10) süd ile ve óarúatü'n-nÀrı menèider bal mÿmı ile ve ke-òÀlik yapraúları øamÀd eylemek ile. (11) Ve anıñ zeyti úulaàıñ aàırsın zÀyil ider ìamzırmaàla ve şiresi úadimì baş aàırsın ke-òÀlik (12) zÀyil ider suèÿù eylemek ile bersÀ ve bal ve nÀürÿn ile ve úılı siyÀh ider òuøÀb (13) eylemek ile. Ve her ne gÿne yaàda bişürseler aàırları zÀyil ider üzerine dökme ile (14) ve aèyÀyı ve mefÀãılı úóulamaú ile. (15) Ol, òaşın ve yapraúları müstaúldir, suèleye ve úulanca nÀfièdir. Ve maàre ile aúan úanı (16) úaièider içmek ile ve öyken aàırsın ve süddeleri ve ısıtmaları ve ìalaàı muúlaúan egerçi (17) sirkesiz. Ve úılı úaièider ve bitleri öldürür sürmek ile. Ve siyÀh olanı øihni (18) müşevveş ider. Ve cemìesi óayøı ve óamli menèider ve meàÀneye øararı vardır. àamà ve sükker (19) muálióidir. Ve *şerbeti*: Üç¹⁵³⁸ ki üç parmaú ile götürmek zirÀ øabù olınmaz. (20) Ve ãuyından *şerbeti*: On ikiden otuza degindir.

(21) Lebò: ØiyÀrşenbere veyÀ úarøa benzer. Ufaú yemişi olur. Ve yapraúları müstaúl. [288b] (1) FÀris'de aàulige meşÿyr idi. Mıãr'a naúl olındıúdan ãoñra devÀ oldı.

¹⁵³⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁵³⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

Ve dimişler, (2) ol, bir nevèdir azÀdraòtdan. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir anda veyÀ raùbdır evvelkide. (3) Úanı úaùèider her ne úısm olursa içmek ile ve üzerine ekmekle. Ve diş aàrısın (4) keser çeynemek ile. Kütüb-i úadimde meòkyrdır ki enbiyÀlarda birisiniñ dişi aàrıdı. (5) Aña daòì nÀzil oldu ki¹⁵³⁹ aàrısın zÀyil olur. Ve ol, úılı úavì ider üstine (6) úomaàla ve şişleri óallider içmek ve sürmek ile. Ve lÀden ve Às ile dögilen (7) ve kesr olan yeri eyü ider ol sÀèatte. Ve anıñ duòÀnı hevÀmı ùard ider ammÀ baş (8) aàrısın getürür. Ve anıñ çekirdegin yemek äaàirlik tevellüd ider. Ve òavÀããındandur ki (9) úaçan anı neşr idüb ve téz cemè ideler. Yine birbirine yapışur.

(10) *Leben*: Ol, mizÀcın ikincisinden óÀãıl olandır. ZirÀ àıdÀnıñ òÀliãinden (11) mütevellid olur. Ve muòtelif olur uãyl ve merÀèì iòtilÀfi ile ve ammÀ óadd-i zÀtına (12) yaàlu. ÓÀr ve yÀbisdir. Ve cübni bÀrid ve yÀbisdir evvelkide. Ve mÀy¹⁵⁴⁰ bÀrid ve yÀbisdir (13) ikincide. Bundan maèlym olur ki ol, bÀrid ve raùbdır ikincide. Ve äaóió olan (14) daòì budır ve ammÀ òuffÀş südi óÀr ve yÀbisdir, anda[n] ãoñra at südi, andan ãoñra (15) deve südi, ãoñra úoyun. Bu, óayvÀnÀtın envÀèina göredir. Ve illÀ şeksiz südi (16) äaàdíuları zamÀnda yaàì çou ve merèÀsı úayãym ve şiò yerlerde olan gibi. (17) ÓÀrdır bunlarıñ òilÀfına nisbet. Ve èavratlar südi buña muvÀfiúdur. ZirÀ envÀèin (18) eãaóóì ve elüafıdır. Ve mizÀca eşbeh úanı muètedil ider ve aèzÀnıñ ruüÿbet-i (19) aãliyyesin èavd ittirir ve úuvveti ófòider. Ve dimişler ki eger bir şaòã anıñ (20) şurbına bir hafta müdÀvemet eyleye úuvveti sÀúù olmaz. Ve südleriñ eleõóì (21) ãàır südidir ve aólÀsı eşek südi ve süddeler açmada deve südi [289a] (1) ve nefède ziyÀde olub óaml ve evlÀd için at südi. Ve peniri çou olanıñ àıdÀsı (2) àaliò olanındır. At ve deve südüden penir olmaz ve ke-òÀlik yaà. Ve yaşlu óayvÀnıñ (3) südi, bürýdeti mütemaóóì¹⁵⁴¹ olmuş ve äuyın almaú yaàì ve peniri bÀúì úalub mümkündür. (4) Ve yine yaàın alub peniri ve äuyı bÀúì úala mümkündür ammÀ penirin alub, yaàì ile (5) südi úalub mümkün degildir. Ve òikr ittügümüzler ile emzüceye muètedil idüb (6) muvÀfiú olur. Ol, mizÀcın rütbe-i àÀliãesidir. ZirÀ evvelkisi etdir ve ikincisi (7) yumırdadır ve üçüncüsü süd. Ol ve baèòì

¹⁵³⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta dişler (284 /24) ifadesi vardır.

¹⁵⁴⁰ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁵⁴¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında temaóóuat (285/2) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *mütemaóóìã* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *mütemaóóìø* okunmuştur.

dimişler ol yumırdadan evveldir. Ve āaóió olan (8) evvelki úavldir. Ve südiñ münĀsebeti sāyir emziceye ve füāyle olmaú mümkindir (9) ve istiēmĀliniñ eyüsi āaādıúları zamĀmıdır. Ol ecilden anda bir óarĀret-i laüfe vardır. (10) äovuú olduúda andan zĀyil olur. Ve eger çouú ūrsa istiēmĀl olunmasun, (11) illĀ tesòinden āoñra¹⁵⁴². Ve ol, ìabièatı müleyyin ider ve süddeleri açar ve aòlĀü-ı muóteriúayı (12) ve lehibi ve èaüaşı iòrĀc ider ve óĀr şışleri óallider ve faøalĀtı cĀrì ider. Ve cevz (13) ve òurmĀ ile bedeni tĀze ider ve yumşauú ider ve bögrekleri semiz ider ve elvĀnı beyĀø (14) ider úaçan ki yemegine müdĀvemet ideler. Ve gözi āĀlib emrĀødan iĀlĀó ider (15) óatta devĀlardan maórÿm olduúda anı göze úorlar. Ve yine göz aarısınıñ evvelinde (16) devĀ úomadan òavf eyledükde süd úorlar. Aarısın vĀøıó ve keşf ider. Ve eger (17) bir óĀmile èavratıñ südini bit üzerine āaasalar ve ol bit òlse veyĀ (18) āu içine āaasalar ve āuyıñ dibine çökse ol óaml mü'enneadır. Ve bu, mücerrebdir. (19) Ve eyüsi oldur ki mizĀcı āaóió ve levni āĀfi ve āidĀsı eyü ve teşviş ve kearet-i (20) cimĀèdan òĀli olanındır. Ve baāal ve semek muóşı ola. Nitekim óayvĀnĀtıñ (21) şurbı ve merreèĀsı eyü ve pĀk ve iètidĀl havĀ olub südi eyü olur. [289b] (1) Ol ecilden dimişler ki südleriñ kemi arslan südidir. Ve dırnaúludan çúmayanı eyüdir (2) āuyı az olduâiçün. Ve eyüsi oldur ki yaâı ve peniri çouú ola. Ve gĀh āuyı çouú olanıñ (3) úaynamaú ve demiri içinde ìāyeylemek ile èilĀc iderler. Ve baúarıñ lebeni āidĀya eşbehdir. (4) Ve āayrısı devĀya eşbehdir, èale'l-òuāÿā at ve eşek südi. Ve südleriñ cemìè envĀèı mülaüüfidir (5) ve cilĀ virür ve aòlĀü-ı muóteriúayı ve óarĀret-i fĀsideyi ve süddeleri ve cereb gibi ve bögrekler (6) ve meāĀne maraøların ve úurÿóı ve şışleri her ne gÿne olsa zĀyil ider āarāara ve óuúne (7) eylemekle. Ve kendür ile göz emrĀøına nĀfièdir göze ìamzırmaala ve bal mÿmı ve zeyt yaâı (8) ve siyĀh òaşòĀşıñ şiresi ile, eger mĀdde óĀr[r]olsa, niúrise nĀfièdir sürmekle. (9) Ve zaèferĀn ve ferbiyÿn ile, eger mĀdde bĀrid ise, òurmĀ ve bal ile cimĀè şehvetin èavd ittirir. (10) Ve efümÿn ve sikencübün ile cünÿnı ve vesvĀsı ve òafaúĀnı ve sevdĀvi maraøları zĀyil ider (11) ve eger yübÿset āĀlib olsa şeker ile. Ve yine şeker ile āĀyet semiz ider eger şurbına (12) müdĀvemet ideler. Ol şarúla ki nĀrcil ve ketire anda bişmiş ola. Ve suèleyi rub-1 sÿs ile (13) zĀyil ider. Ve Hind ehli eyü nĀrcil müşted[d]olmadan

¹⁵⁴² Cümle, *illa teshinden sonra istimal olunsun*, şeklinde düşünölmüştür.

evvel içine āalalar. Ve rıfú ile (14) bişürürler, āoñra istiēmĀl iderler. Ve anlarıñ zaēmında oldur ki ol, òmri uzadır (15) ve úanı iĀlĀó ider ve řaómı arturur. Ve atıñ südi óĀmile eylemekde àĀyet ile eyüdir (16) içmek ve óayødan āoñra bile götürmek ile óatta dimişler ki èĀc ile èĀúr olanı (17) óĀmile ider. Ve eşegiñ südi şişleri sĀkin ider her ne gýne olursa, òuāyāĀ zaēferĀn (18) ile ve dimèayı ve selĀúı úaiēider. Ve eger cüderi çıúarmazdan evvel içseler cüderi (19) çıúmaāı menèider. Ve eger çıúar ise daòı az çıúar. Ve òinziriñ südi daúúa ve silleye nĀfièdir (20) lĀkin baraā tevellüd ider. Ve keçi südi daòı böyledir. Hind ehliniñ òilĀfınca anlar (21) úoyun südüni keçi südinden eksikrek ùtarlar. Ve şübhesizdür ki her nesneniñ [290a] (1) óamli ki āyretler óamline berĀber olsa anıñ südi eyürekdir. Ve eger zĀl ve nousĀn ola kemrekdir. (2) Ve teúaddüm eyledi ki deveniñ südi ve bevlı ile istisúĀya nĀfièdir. Ve ol, cigere ve bögreklere muvĀfiúdır, (3) yaralara řifĀ virür ve úoyunıñ südi şehvete úuvvet virür ve bĀdem yaāı ile āamà ile suēleyi (4) zĀyil ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve ol, ısıtmalara ve ùalaāa ve baraāa ve mièdede iótirĀú olana øararı (5) vardır ve bit tevellüd ider. Sükker veyĀ bal veyĀ sikencübün ve içdikden āoñra yürümemek ve niènĀè (6) ve fýtenc ve zencebil ki anda mürebbĀ olmış ola, anıñ muĀlióidir. Ve āanèatr: İki vaúıyye-(7)-den bir raúle varıncadır. Ve südüñ envĀèeları birbirine èivaø olurlar, òuāyāĀ úoyun (8) südi òinzir südine. Ve āiār südi cemìesine bedel olur, illĀ istisúĀda ve deve südüne (9) bedel olmaz. Ve göze ve úuróaya ve aāza eşek südine bedel olmaz ve ammĀ mĀst didükleri, (10) ol, ekři olanıdır ki ruüybetten øıddına iòrĀc olınmışdır ve bürýdeti ziyĀde olınmışdır, (11) üçünci mertebede olana müşĀbihdir. Úanıñ àaleyĀnı ve èaiāşı ve āafrĀdan óĀdiā (12) olanı sĀkin ider. Ve eger óadidi anda iüfĀ ideler dýseniĀriyĀyı ve ishĀli menèider. (13) Ve eger òarfe óubýbın saóú ideler ve aña úarıřduralar ve úurudsalar azacıú içmegi āuyıñ (14) çouú içmesinden müstaāni ider. Ve bu, āyfilik daèvĀsın idenlerin òeòĀyirindendir. Ve dýā (15) didükleri, yaāı alınan süddir. Anıñ øararı nefèinden ziyĀdedir. Baóá-i cibinde (16) ve yaāda òikr olındı ammĀ mĀmiyye didükleri èaleyhde nĀfièdir cerebe ve óıkkeye (17) ki óĀr[r]ola. Ve ùalaāıñ süddelerine ve cigere ve ammĀ úuz úarıřdırmamış olsalar bunı (18) cĀri ider ve riyĀó-ı keāire tevellüd ider ve hĀøime[yi] øaèif ider. Anisýn muĀlióidir. Ve lübbĀ (19) didükleri oldur ki vilĀdetten āoñra üç güne degin olur. Ve ol úadarınca

süd (20) ile bişürürler. Ol, leõîödir. áÀyetle semiz ider lâkin kemdir cidden. Ve Mîâr'da (21) aña sersyâ dirler. Ve leben e'l-Ân eörfde öaşòÀşîñ şiresine ıûÁú [290b] (1) olunur. Ve lebinü's-sevdâ, ferbiyyñ didükleridir. İllâ evvel bir mechÿl âamâdır. Nitekim tevehhüm olınmış.

(2) Lebân: E'l-kündür.

Lebenî: E'l-meyèati's-sâyle.

(3) Laóm: Müfredât₋₁ müteferriúan bâblarında öikr olındı. Bunda mailÿb olan anlarıñ (4) úÂnyñları öikr olmaúdır muûlaúan. Et àiõÀlarıñ efêalidir mizâca münâsebeti olmaâla. (5) Zirâ mütenâvil olan yâ nebâtâtdır veyâ óayvânât. Evvelki olan yâ uâyldır veyâ âimâr veyâ (6) bunlarıñ âayrısı eczâ-yı tisêadandır. Ve cemîesi óabb ile âemerden âayr-i devâdır. Ve şeksiz (7) bunlar iótiyâc olunur taólile ve istiõÀlete ve tefriúa ve êuúde ve àiõÀya ve müşâbehete ve evòÀle¹⁵⁴³ (8) bu idi¹⁵⁴⁴. èAmeli ùabièate mütevâli olur. Ve bunlar müteibdir ve ammâ óayvânâtтан mütenâvil olan (9) yâ südlerdir veyâ yumırdalar veyâ etlerdir. Ve şeksiz süd muótâcdır haøma ve temyize ve êuúde (10) ve teşbih ve idòÀle óaúúat ile. İkisi anda isúâú olındı ve ammâ yumırdada sâúúú (11) olan südde sâúúú olandır temyiz¹⁵⁴⁵ için. Ve ol, aúrebdır ve ammâ ette. Ol, yedi meökÿr (12) olan şeylerde youúdır, illâ tenmiye ve idòÀl. Ve bundan maèlÿm olur ki et àiõÀlarıñ (13) eyüsi ve efêalidir úuvveti celeb¹⁵⁴⁶ müheyyâ eylemek için. Ve óayvânât immâ (14) úuşlardır. Ve úuvveti øaeíf olana enseb, ùavuàñ küçükleridir. Ve öevi'l-kedd (15) için andan büyük¹⁵⁴⁷ ve ammâ mevâşidir. Ve eyüsi úoyundur, õoñra keçi, õoñra bir yıldan (16) tecâvüz eylememiş olan âàir yavrusıdır ve ammâ óayvânıñ ehlişi ve erkegi muûlaúan ki kendü (17) nefsi ile eyü râyióalu otlar otlaya èanberisinden ki bir şarú bulunmaya, efêaldır. Ve genç (18) olan ki südden yeñi ayrılmış ola küçüğinden ve büyüğinden eyürekdir. Ve úoyunıñ (19) bir yıldan tecâvüz eyleyeni ve dörde ayaú baámamış ola, âayrısından evlâdır. Ve her cinsiñ (20) ki kem ola, ol cinsiñ küçüğü

¹⁵⁴³ Metnin Arapça nüshasında اِدْحَال .idóAl (287/ 12) şeklinde geçmektedir.

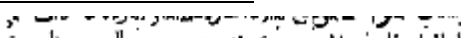
¹⁵⁴⁴ Bu cümle, وَتَغْرِيقُ وَعَضْدُونَ فَذِيَّةً وَتَشْبِيَهُوَ اِدْحَالٌ هَذِهِ سَمِيَةٌ (287/12) bu Arapça kısmın çevirisidir.

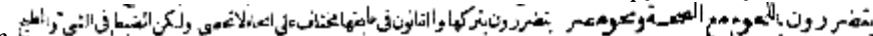
¹⁵⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında تَمْيِيزٌ .temyiz (287/14) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *temyir* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *temyiz* okunmuştur.

¹⁵⁴⁶ Metnin Arapça nüshasında boşlukta اِجْلِيهِ لِتَوِيٍّ وَالْاِرْوَاحِ شَيْئًا لَدَيْنَ "getirir ve ervâóı" (287 /16) ifadesi vardır.

¹⁵⁴⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

bÂûisinden eyürekdir. Ve dimişler ki buzaàıların (21) äaàiri úoyunñ dört yıldan tecÂvüz eyleyeninden eyürekdir. Yeñi úarında [291a] (1) çıúan àÂyet kemdir kÂmil olmadúa ecilden. Ve et óadd-i ôÂtında óÂr ve raùbdır. Ve tefÂvüti (2) ancaú envÂèiñ mÂ-beynindedir. Bes biz didügimiz gibi âràrınñ eti bÂrid ve yÂbisdir úoyına (3) nisbet ne ki mercimege göre, ãoñra aslanınñ eti, ãoñra kelb, ãoñra deve, ãoñra úoyun, (4) ãoñra keçi, ãoñra âràr ve cÂmÿs, baúarınñ cinsindedir, nitekim ôikr olındı ve úuşlarınñ (5) ısıcaú olanı úabc, ãoñra şefnîn, ãoñra yemÂm, ãoñra gögercin. Ve yemesinde münÂsebet (6) mürÂèÂt olınsun. ÓÂr[r]olanı meflÿc gibilere yedirsünler ve raùb olanı aòlÂù-ı muòteriúa (7) olana veyÂ silli ola. Ve raùb olanınñ ekli äaòió olan kebÂb eylemekdir ve øaèiflikden (8) úalkan için meraú eylemek ve övi'l-kedd için herise idüb. Ve àaliò olanını eyü (9) bişürüb ve áúletin bevraú ve bizler ile úaiè ideler ve öebó idüb úanı äÂfi olunca. (10) ZirÂ meyyit olan ve öebóinden evvel mecrÿó olan äaydlar gibi kem olur. EmrÂø-ı (11) èasre, niúris ve fÂlic gibi tevellüd ider. MizÂcı fÂsid ider ve bedende olan úanı óabsider. (12) Ve cünÿnı olanınñ óayvÂnÂtınñ ke-òÂlik eti olur. Ve muúdimde olan et mu'òirden (13) efêaldır. Ve mizÂcı bÂrid olan óayvÂnıñ ãol yanı ve óÂr[r]olanınñ äaà yanı efêaldır. (14) Ve levni siyÂh olanınñ eti efêaldır ve úızıl olanınñ aèdel ve beyÂøıñ kem olur ve àÂyetle (15) semiz olanınñ daòì eti kem olur. ZirÂ yaà anınñ etini gevşek ider. Ve úızıl óayvÂnıñ (16) eti úuvvet virür ve gözi rÿşen ider. Ve ısıtması olanınñ etinden ictinÂb eylemek (17) lâzımdır óÂr bilÂdlarda muúlaúan ve bÂrid bilÂdlarda eger ısıtması óÂr ise ke-òÂlik. (18) Ve gÂh olur ki èÂdete mürÂcaèat olunur. ZirÂ Hind'de ve Geylân'[da] (19)¹⁵⁴⁸ ehli yemesinde¹⁵⁴⁹. (20) äaòió mizÂclara ve mebrÿdeyne ve merÿbeyne ve úış zamÂnında kebÂb eylemek (21) evlÂdır. Ol şarúile Àteşe ve óaùabı ve istivÂsı eyü ola. Ve bunlardan äayrısın [291b] (1) bişürmek evlÂdır ve nÂúih[i]n için àÂyetde müherrÂ ola. Ve bir kimse ki semiz ve úuvvetlü ve bedeni (2) tÂze olmaú dileye aña kaèk ve bÂdem äala ve úızın az eyleye ve ekşilerden ictinÂb (3) eyleye ve üzerine úatlu yeye. Ve eger bir kimse arı olmaú dilerse èaksince istièmÂl (4) ideler. Ve gÂh úuvveti sÂúú olan için äuyına iútiÂr iderler. Ol şarú ile ki (5) müşebbeki anıñla bişürelere eriyince. Ve andan nÂzil

¹⁵⁴⁸ Bu bölüm (287/33) bu Arapça kısmın çevirisidir.

¹⁵⁴⁹ Bu bölüm (287/34-35) bu Arapça kısmın çevirisidir.

olanı aòõ idüb istièmÀl ideler. Ve maórÿr (6) için bezr úatsunlar. Ve semizlik dileyen úaranfil ve àayrı úarışdursun. Ve mebrÿdeyn (7) olan èaksince istièmÀl olına. Ve gÀh olur ki eti devÀ için. Ve etleriñ (8) baèõsı aàulı olur maórz¹⁵⁵⁰ et ve úaz ve óabÀr eti gibi úaçan ki bir gice úala bişdikden (9) ãõnra bir bilÀdda ki óÀr ve raüb ola. Ve maèlÿm ola ki kebÀb eti egerçi leõiodir (10) lÀkin yemegine müdÀvemet eylemeyeler illÀ açlıú üzerine ve ùabièatte leyyin ola ve üzerine (11) ãu içmeyeler. Úaçan ki eti bişdikden ãõnra ãu degirseler ve haõmdan evvel üzerine (12) ãu içseler aàuya ve derde müstaõil olur. Ve gÀh olur ki istisúÀya uàradır. (13) Ve bir günde iki kerre et yemek úuvveti øaèif ider ve terhel tevellüd ider. Ve gicede yemesi (14) tuòme getirür. Ve ne úadar dögerler ise yumşau olunca ol, yemege eyü olur. Ve aña (15) mülÀzemet eylemek úasÀvet ve faõõeyi tevellüd ider. Ve çou zamÀn yememek úuvveti sÀúu (16) ider. Ve ervÀóı øaèif ider. Ve ekmek ile yemek geç haõm olur ve ke-õÀlik süd ile. (17) Ve anıñla yumırda mÀ-beyninde cemè eylemek helÀke uàradır. Ve eger cemèiderler ise (18) yumırdayı evvel istièmÀl idüb ãõnra eti ve her birisiniñ nefèi ve øararı (19) yanında meòkÿrdır vallahü sübóÀnehu ve TeèÀÀ aèlem.

(20) *Lióyeti't-tis*¹⁵⁵¹: Ol, hÿfaüdüs ve eõnÀbi'l-òayldır. Ol, bir ottır. Yapraúları (21) kürrÀa gibidir lÀkin mürtefiè olmaz, rÀyióası kesici. BÀrid ve yÀbisdir ikincide [292a] (1) veyÀ üçüncide yÀ óÀrdır evvelkide. İshÀli ve aúan úanı úaèider ve öykende ve ãadrda (2) olan yarayı zÀyil ider ve miède zaèfın içmekle ve ufaú yaraları ve yayılan yaraları (3) üzerine ekmek ile ve kesr olanı cebr ider yapışdırmaú ile ammÀ bögreklere øararı (4) vardır. èUnnÀb muàlióidir. *Ve şerbeti*: Bir miáúÀl. *Ve bedeli*: Efsentün şiresi. Ve ol, (5) tiryÀúıñ müfredÀtındandır.

(6) *Lióyeti'l-óimÀr*: Küzbereti'l-bi'r.

Laóa'l-àÿl: Şaère.

(7) *Laóa'â-âÀà*: E't-tengÀr.

(8) *Laònis*: Bir berrı ve cebeli ottır. Bir õirÀè úadarı uzanur. SiyÀh óubÿbı olur (9) ve ùemı acı. èAdes óacminde. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Aàulara nÀfièdir, õuäÿã

¹⁵⁵⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الجوزور e'l-cezÿr "kesilmeye elverişli deve" (288/6) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁵¹ Kelimenin altında tekeãaúalı açıklaması vardır.

(10) èaúrebiñ aàusına. Ve riyÀó-1 àaliôeyi óallider ve süddeleri açar, fevÀúı ve yereúÀını zÀyil (11) ider. Ve şerbeti: Bir miáúÀle degindir.

(12) LizÀúü'õ-õehēb: TengÀra ve Àşaúa iùÀú olunur.

(13) LizÀúı'r-ruòÀm ve'l-óacer: BalÀüãamàdır.

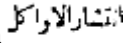
(14) LisÀnü'l-óamel¹⁵⁵²: Bir meşhÿr ottır. Kennehu¹⁵⁵³ bir nevèdir mermÀóöydzan.

Kebiri (15) ve àaàiri olur. İki nevèiñ daði çiçekleri küçükdir. Ve yapraúları yaãái ve laüif (16) bÀrid ve yÀbisdır ikincide. Duúúa ve selle ve rebve ve óayø úanına ve aàız aàırısına (17) ve öykene ve ùalaàa ve bögreklere ve óarúa-1 bevle ve aúan úana nÀfièdir içmekle. (18) Ve şişleri ve úurÿóı óallider øamÀd eylemek ile ve üzerine ekmek ile ve cilÀ (19) virür ve yaralarıñ etlerin bitürür. Ve àarèı ve óarúı'n-nÀrı ve dÀ'i'l-fili ve (20) intişÀr-1 [e]vÀkili¹⁵⁵⁴ ve nÀr-1 FÀrisi'[yi] ve ısıtmaları ve muúlaú süddeleri ve øaēf-1 cigeri (21) muúlaúan ve evcÀè-1 üöni ùamzırmaàla ve göz aàırısın devÀları ile ve bevÀsiri [292b] (1) ve eróÀımı ferzüce eylemekle menèider ammÀ öykene øararı vardır. Bal muálióidir. (2) Ve baèolar dimişler ki ùalaàa øararı vardır. Maãàki muálióidir. Ve¹⁵⁵⁵: (3) Bir vaúıyye. Yarımdan yarım raúla degindir. Ve bizrinden bir miáúÀl. Ve òavÀããındandur ki (4) anıñ taèliúı òanÀzir maraøına nÀfièdir. Ve üç aèlÀè andan şurb eylemek (5) nevbet ısıtmasına nÀfièdir ve dört aèlÀè rubè ısıtmasına.

(6) LisÀni'a-àevr: YÿnÀnca fuàlaã ve FÀrisice gÀvzebÀn. Bir rebìe ottır. (7) Yapraúları àaliô ve óaşın ve siyÀhdır. Yer yüzine ùaàılır. Ve sÀúı yeşil ve àaru (8) arasındadır ricl-i cerÀd gibi ve uäyli ince ve beyÀødır. Ve yapraúlarıñ (9) üzerinde beyÀø nouúalar vardır. İçinde gök çiçekleri biter. Bizri müstedir (10) ve lièÀbidir. ÓuzeyrÀnda yetişür. CevzÀmıñ Àoirinde idòÀr olunur. Úuvveti yedi yıla (11) degin úalur. Ve mevøièi FÀris ùaàları ve Mÿãıl ceziresidir. Ve anıñ bedeli: (12) Bu bilÀddan àayr[ı], mermÀóöyzdır. Ol, óÀr ve raúbdır evvelkide yÀ bÀriddir. áÀyetle (13) feraó virür ve aèøÀ-yı re'ise[ye] ve óavÀssa úuvvet virür. Ve mürrteyn ishÀl ider. (14) Ve cünÿna ve vesvÀsa

¹⁵⁵² Kelimenin altında *siñirliot* açıklaması vardır. Ayrıca, kelime, metnin Arapça nüshasında (288/21) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁵³ şeklinde yazılan kelime, böyle okunmuştur.

¹⁵⁵⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *intişÀrü'l-evÀkil* (288/24) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁵⁵ Metnin Arapça nüshasında boşlukta *şerbeti* (288/27) ifadesi vardır.

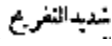

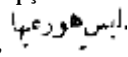
ve bersÀma ve mÀliöylyÀya ve evcÀè-1 óalúa ve gögüse ve suèleye (15) ve lehibe nÀfièdir. Ve anñ küli úlÀèa ve dişleriñ etine nÀfièdir üzerine ekmek ile. (16) Anñ ile ve elma şiresin ve úuru üzüm ile bir şarÀb olur ki bir vaúyye, yarım andan (17) bir raù şarÀb-1 òÀliäe berÀber olur¹⁵⁵⁶ eylemekte. Ve õihni óifõider ve ùyn-1 (18) Ermeni ile òafaúÀnı menèider ve úıvÀ-yı àarizıyyeye intièÀş virür ve yereúÀnı ve óaãÀyı (19) zÀyil ider ve levni àÀfi. Ve ìalaàa øararı vardır. àandal muàlióidir. Ve şerbeti: (20) àuyından dört vaúyye ve cirminden on dirhem. Ve bedeli: Mialince reybÀs (21) ve mãfınca sünbül ve rubèınca ÀsÀrÿn.

[293a] (1) LisÀni'l-ibl: Anñ raèi degil¹⁵⁵⁷. Bel bir ottır keàür'l-fürÿè. Mürebbaè yapraúları (2) iävil. Anda òuşşnet vardır. BÀrid ve yÀbisdir ikincide yÀ óÀrdır. Yaraları tecfif (3) ider ve úanı úaièider üzerine ekmekle ve içmekle óatta úurÿó-1 bÀniyyeyi zÀyil ider ve àuyı (4) àÀyetle¹⁵⁵⁸ ve èunnÀb ile bişürmekden àõnra lehibi sÀkin ider ve süddeleri (5) açar. Ve şerbeti: İki vaúyyeye degindir. Ve cirminden üç dirhem ammÀ bögreklere (6) øararı vardır. àamà anñ muàlióidir.

(7) LisÀni'l-èaãfÿr: DerdÀr¹⁵⁵⁹ yemişidir. Óabbeti'l-òaeèÀya beñzer illÀ müstaùil (8) olmaúda. Yapraúları zeytñidir. Ve melfÿf olub içinde yemişi olur siyÀh ve àaru. (9) Kesicidir. Büyük terkiblere dÀòil olur. Güz faälında cemèiderler. Úuvveti yigirmi (10) yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. RiyÀó-1 àaliòeyi ve maàaaı ve evcÀè-1 cenbi (11) ve óahrı ve raómi zÀyil ider ve zaèferÀn ve bal ile óayødan àõnra ferzüce idüb (12) óamle muèin olur. Ve bu, mücerrebirdir. Ve ol, şehvete úuvvet virür ammÀ maórÿr olana (13) àudÀè getirür. Küsfere muàlióidir. Ve şerbeti: Üç. Ve bedeli: Bir yarım úadarınca kebÀbe.

(14) LisÀni's-sebè: Bir yapraúdır eürÀfları óadid-i minşÀr gibi. Óaşindir ve merÀreti (15) vardır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. ÓaãÀyı ezer ve bevli cÀri ider ve uşaaı sÀúúü (16) ider min-óayü naúl.

¹⁵⁵⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta şiddetli ferÀó (288/ 34) ifadesi vardır.

¹⁵⁵⁷ Bu cümle, (289/6) bu Arapça cümleinin çevirisidir.

¹⁵⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'z-zebib (289/8) kelimesi vardır.

¹⁵⁵⁹ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında e'd-derdÀr (289/9) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde verdÀr şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek derdÀr okunmuştur.

(17) LisÀn: Muúayyed olmadıúda bir ota ıúÁú olunur ki yapraúları yer yüzine döşenir. (18) Vasaúnda úaøibi vardır. Bir öirÀè úadarı uzanur. Ve siyÀh çiçekleri olur. BÀrid (19) ve raúbdır ikincide. ÓayvÀnÀtıñ dilin eyü ider ve şifÀ virür muúlaúan.

(20) LisÀni'l-kelb: LisÀn-1 óamele ve óummÀø-1 äaàire ıúÁú olunur. Bir äayfi ottır. (21) LisÀn-1 esede úaribdir. Nefèi bilinmez ne idügi.

[293b] (1) LisÀn-1 baór: Deñiz köpüğine ve balıàıñ bir nevèine ıúÁú olunur.

Laãf: Keber yemişidir.

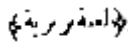
(2) Laèbe 1¹⁵⁶⁰: Bir berrì ottır, Maàrib'de olur. äaru çiçekleri vardır, aalı bir alay èuúdelerdir. (3) Emcik başına benzer. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Şehvete úuvvet virür cidden. EvcÀè-1 mefÀãıla, (4) riyÀóa nÀfièdir. Ve óabsolan úanı cÀri ider ve balàamı keser, äudÀè tevellüd ider. Küsfere (5) muàlióidir. Ve şerbeti: Bir dirhem. Ve e'l-Àn Mıâr'da tiryÀúa ile meşhýrdır.

(6) Laèbe 2: Úaydsız yebrýóıñ aalıdır.

Laèbe-i merre: E'l-müstaècele.

(7) Laèyú: Ol, mübtediè şeydir ki meèÀcin ve eşribeden iòrÀc olunmuş, (8) evvelde èaúÁúiriñ cirminden vaøè olunmuşdır ve sÀnide meyýèada. Óekim (9) DÀvyd dir ki ÚarÀbÀdin-i YýnÀni'de ben bunu görmedim lâkin Cibril bin Baòtişýè (10) demiş ki ol, CÀlinýs'ıñ äanèatıdır.

(11) Luèyú'ã-ãanavber: Óayø úanınıñ şiddetine ve suèleye ve úayyeylemege ve şişlere (12) ve òınÁúlara ve balàama nÀfièdir ve mièdeyi úavì ider. Ve ãanèat: äamà-1 èArabì, ketire, (13) levz-i äanavber, bizr-i kettÀn, úavrulmuş ola. Bu eczÀları berÀber idüb ve rubèinca (14) rubb-1 sýs ve südisince bÀdem yaàı ve bal eger äovuúluú var ise. Ve illÀ şeker (15) bir melèaúaya degin istièmÀl olına ve eger suèÀl óarÀretten ve yübsden olsa. Bizr-i òiyÀr, (16) maúşýr bizr-i óuòmì, bizr-i òabazì, úabÀşir, cevz her birinden beş dirhem; nişÀ óabbı, (17) sefercel her birinden iki dirhem iøÀfe ideler. Ve arpa äuyı ile òamir idüb (18) sebistÀnı anda bişürüb üzerine ısıcaú şey içsünler. Ve eger ÀvÀzda buóýóa (19) olub ve úanıñ ziyÀdeligi olsa üzerine úuru üzüm bir vaúıyye; acı bÀdem yarım vaúıyye, (20) úavrulmuş bunduú, baúam äamàı ve óılbe ve bÀúlÀ unı ve óummaã

¹⁵⁶⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (289/20) şeklinde geçmiştir.

ve fülful-i ebyaø, rÀvend, (21) nÀn-ò`Àh, sÀyil meyèa, sÿs her birinden dört dirhem; mürr, zaèferÀn her birinden [294a] (1) iki iøÀfe ideler. Ve cemièsin kerneb äuyı ve eşek südine baturalar ve bişürüb bal (2) ile taèüid eyleyeler.

(3) Luèÿúi'l-işüül: İntiäÀba ve rebve ve èiúi'n-nefese nÀfièdir. Ve *şerbeti*: èUnäul (4) şiresidir ki bal ile taèüid olınmış ola.

(5) Luèÿúi'z-zÿfÀ: EmrÀø-1 äadra, nefes gibiye ve rebve ve sueleye ve úaäaba imtilÀsına (6) ve behre ve balàama nÀfièdir. Ve *äänèatr*: ZÿfÀ-i yÀbis, anisÿn, rÀziyÀnec, berşÀvşÀn, (7) aâl-1 sÿs¹⁵⁶¹ her birinden on dirhem; äamà-1 buim, libÀb, úurium, óilbe, zebib, menzÿè rÀtinec her birinden yedi; tin altı; türbüd, bizr-i kettÀn her birinden beş. Cümlesin bişürüb (8) rÀtinecden äayrı altı miälince äu ile äülüai úalınca, äoñra äÀfi idüb taèüid ideler, (9) benÀşete¹⁵⁶² úarışdurub götürsünler.

(10) Luèÿüü'l-kerneb: Meşÿyr terkiblerdendir lÀkin iötirÀè iden kim idügi bilinmez. (11) Raüb sueleye ve gögis öuşÿnetine ve öykene ve äavü fesÀdlîaına ve balàamıñ äaliô olmasına (12) nÀfièdir ve dimÀà1 aòlÀù1 lezceden äÀfi ider. Ve *şerbeti*: Üç miäüÀl ve úuvveti dört seneye (13) degin úalur. *äänèatr*: Oldur ki nebü kernebıñ äuyın berÀber äúub ve nerm (14) Àteş üzerine úoyub mîfi gidince ve iki úadarı eyü şekerden üzerine úoyalar. (15) İnèiúÀda úarıb olduúda şekerıñ her raülma beş dirhem maäiakî ve beş (16) dirhem kündür ve beş dirhem äamà ve beş dirhem rÀtiyÀnec ki mesóÿü ola iøÀfe ideler.

(17) Luèÿk-1 óabbü'l-úuün: CÀlinÿs'ıñ äanèatıdır. Ol, èaòimü'n-nefèdir, şehveti (18) ièÀde ider ye'sden äoñra, ÀvÀzı äÀfi ider ve süddeleri açar ve bögrekler ve meäÀne (19) øaèifligin ve óarúe-i bevli ve óaäÿy1 ezer ve èasri'n-nefesi ve rebveyi zÀyil ider. Ve *şerbeti*: (20) İki miäüÀle degindir. Ve úuvveti üç yıla degin úalur. Ve *äänèatr*: Úuün çekirdegiñ (21) içi yigirmi dirhem; dÀrâinî, úaranfil, óabb-1 äanavber, incere her birinden on beş dirhem; [294b] (1) şaúÁúıl, zencebil her birinden on; dÀr-1 şeyşèèÀn yedi; úusübizr-i kettÀn, muóammaä miäiakî (2) her birinden dört. Cemièsin saóú idüb ve üç miälince äÀfi bal alub ve yumşau Àteş üzerine (3) úoyub inèiúada úarıb olınca, äoñra

¹⁵⁶¹ Burada *äaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

¹⁵⁶² Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'r-rätinec (290/5) şeklinde geçmektedir.

meökyr olan eczâları içine âalub, birbirine úarışdurub (4) mümtezic olunca götürsünler. İstedikleri zamânda istiêmâl ideler.

(5) Lifâó: Fâ ile ve sâbirik didikleridir. Ve baèolar aña maèd dirler. Ol, bir ottır. (6) Yapraúları yaãâ. Yer yüzine döşenür. Yemişi olur elma óacminde. Ve úâbıódır. Bişdigi (7) zamânda azacıú óalâvetlü olur. Şâm'da aña tiffâóü'l-cin dirler yaèni cinelması. Râyióası (8) aaúildir. Temÿza yetiştir. İçinde toðumı olur elma toðumı gibi. Ve bu otıñ aâlı óââil olur (9) insâni[n] âyreti gibi, yebrÿó gibi. İllâ ol úadar var ki úılı olmaz. Ve çou olur ki baèı (10) eczâsı nâúîâ olur. Ve bunıñ ile mâ-beyninde farú olunur. Ve úuvveti dört yıla degin (11) úalur. Ol, bârid ve yâbisdir¹⁵⁶³ âoirinde. Bedeni tâze útar ve âaleyân-ı demi (12) ve âafrâyı ve óarúati'l-bevli ve óâr óafaúânı sâkin ider ve úanı úatèider içmekle ve êarbânı (13) muúlaúan sâkin ider ve baş aarısın ke-óâlik sürmekle¹⁵⁶⁴ getirür. Ve sehri ve úalúı menè (14) ider ve kehle tevellüd ider sürmekle her úande olsa ve diş aarısın sâkin ider âarâara (15) eylemekle ve bizri kebrît ile egerçi âteş degmiş ola, aúan úanı óabsider bile götürmekle. (16) Ve ol, uyúu getirür ve èaúlı óafif ider ve rübbemâ úatle uâradır mebrÿdeynlerde. Úay[y]eylemek (17) anıñ muâlióidir ve ke-óâlik fülfüliñ cevâruşeti¹⁵⁶⁵. Ve *şerbeti*: Üç úirâú Ve óavâãâi èaraúı (18) úatèeylemekdir. Ve meròì olanları úavì ider. Ve anıñ áuyı jiveyi èaúd ider (19) tecribe ile. Eger anı nâr úabuâi ile taúür eyleyeler öikr olınan aemâl-i sâbiúayı (20) tekmil ider. Ve bu, mücerrebdır ve meşhÿrdır vallahü aèlem.

(21) Lift: E's-selcem.

Leffi'l-kerm: èAsâlice'ù-üariyye.

[295a] (1) Laúlaú: Bir meşhÿr úuşdır. Şâm ve Hind eürâfında yavrılar. áâlibi siyâha mâyildir. Óâr (2) ve yâbisdir üçünciniñ âoirinde. Fâlice ve laúveye ve şehvet óaèfına ve óadra ve riyâó-ı âalióe (3) ve cüóâma nâfièdir. Ve yumırdasınıñ nefèi aèòamdır. Ve tersi eáerleri cilâ ider sürmek ile (4) ve ödi gözde olan âaşâveti zâyl ider göze çekmek ile. Ve dirler ki anıñ úanı (5) sümm-i úâtildir. Ve eti redidir. Maóryre óararı vardır. Şiric muâlióidir.

¹⁵⁶³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **الثالثة** "üçüncinin" (290/21) ifadesi vardır.

¹⁵⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta **كثرة الصداع** *âudâe* (290/22) kelimesi vardır.

¹⁵⁶⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında **جوارش التامل** *cevâruşü'l-fülful* (290/26) şeklinde geçmektedir.

(6) *LiúÁó*¹⁵⁶⁶: äaàılan devÀdır. Ve äanavber aàacına daði ulÁú olunur.

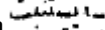
(7) *Laúüyye*: Anıñ äamàdır.

(8) *Lük*: Bir Hindî otıñ äamàdır. Bir sÁúı vardır. Ve úuryóı keàir. Çiçekleri äaru.

(9) Ve úurüma úarib bizri olur. Ve¹⁵⁶⁷. Ve äaóió olan lük anıñ äamàdır. Ve baèolar (10) dimişler ki lük bir çiğdir ki anıñ üzerine düşer. Ve her yıl mizÁanıñ nüzylinde óÁáıl (11) olur. Ve eyüsi aàırı ve yeñisi ve úızılı ki òurmÁaya şebih olanıdır. Ve andan äoñra (12) şemeürÁası. Ve mÀ-èidÁası kem olur. Ve şemeürÁası ibrisime ensebdir ve äayrısı äýfa. (13) Ve bunıñ úuvveti on yıla degin bÁúı úalur. ÓÁrdır ikincide ve yÁbisdir üçüncide. (14) Rebve ve istisúÁaya ve suèleye ve fÁlice ve yereúÁana ve ciger øaèfına ve bögreklere nÁfièdir (15) içmekle ve şişleri ve òafaúÁanı óallider muúlaúan ve eàerleri cilÀ ider sürmekle. Ve sirke (16) ile içmesine mülÁemet eyleyeni àÁyetle øaèif ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve süddeleri açar (17) ve aólÁúı bÁrideyi àÁfi ider ammÀ ìalaàa øararı vardır. Ve anı aàacından àÁfi (18) idüb bir áuyıñ içinde úaynadalar ki anda zirÁvend ve uòòur bişmiş ola. Anda úaynadub (19) àÁfi eyleyüb tiflin atalar. Anıñ muálióidir.¹⁵⁶⁸ úurudub ve istièmÁl ideler ve (20) bir miáúÁle. Ve òavÁãındandur ki boyamaz. illÀ bir şey' ki aalı dýó ola äýf ve ibrisim (21) gibi ve penbe gibi şeyleri boyamaz. Ve ol, boyamaz, illÀ her yüz dirhem için beş dirhem [295b] (1) úarür ile¹⁵⁶⁹. Ve anıñ tifli¹⁵⁷⁰ boyadır saóú eyledikten äoñra ve àÁfi idüb, öikr olan şey ile (2) bir gün ve bir gice úaynadub òafif Áteş üzerinde. Ve anıñ tifli úılıc gibileri ilÁÁú ider. (3) Ve eger anı yeşil uşnÁn áuyında muókem bişürseler úızıl mürekkeb olur.

(4) *Lenòìas*¹⁵⁷¹: YynÁni'dir. Şerif dimiş ki ŞÁm'da aña mensem, dirler. Anıñ siyÁhınıñ (5) yaãáı yapraúları vardır. áÁyet ile úızıl ve aalı cezer gibidir. SÁúı bir öirÁè úadarı uzanur ve müáelleá (6) óabları olur. Aázı açú ve berrisi usúýlyúanderyýna beñzer lÁkin òaşindir. Cemìesi óÁrdır (7) ikincide ve yÁbisdir üçüncide. BustÁnisi óabs-i bevle nÁfièdir. Laüf ve müftiódir. Ve dirler ki (8) sÁhir olanlarıñ anıñla aèmÁl-i äaribesi

¹⁵⁶⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında 'LiúÁóü'l-ibl (290/32) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁶⁷ Metnin Arapça nüshasında "Ol, inbat eder." (290/34) ifadesivardır.

¹⁵⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "tortusunu" (291/6) anlamına gelmektedir.

¹⁵⁶⁹ Cümle, *illa her yüz dirhem için beş dirhem tartil ile boyar*, şeklinde düşünülmüştür.

¹⁵⁷⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta óÁããeten (291/8) ifadesi vardır.

¹⁵⁷¹ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında lenòìas (291/10) şeklinde geçmektedir.

vardır. Ve berrisi yaraları bitürür ve úanı óabsider (9) ve ùalaàı zÂyil ider sirke ile içmek. Ve *şerbeti*: Bir miáúÁle degindir ve ikincisinden iki dirhem.

(10) *Levz*: Berrì ve bustÁnì olur. Ve cemìesi yÀ ùatlu yÀ acıdır. Ve aàacı nÂr aàacına (11) úarìb olur. Ve bÂrid beledlerde ve beyÀø yerde ve ùaàlarda àÂyetle büyür. BahÂrìñ (12) dördüncisinde ekerler. Üç yıldan àoñra bÂra gelür ve yerde çou zamÁn úalür. (13) Ve yapraúları müstedir olur. Ve ùlÁú olınuúda yemişı murÁd olınur. Ve amñ (14) úabuàı yÀ incedir, el ile ovulur veyÀ àaliôdir, úırılur. Ve berrisiniñ yemişı egri òiyÂr (15) gibi olur, úurumaz lÁkin tÁze iken istièmÁl iderler. Aña èuúabıyye dirler. Ve ùatlusı (16) olan óÁrdır ikincide ve acısı üçüncide ve yÁbisdir evvelkide veyÀ ùatlu olanı (17) raùbdır ikincide yÀ evvelkide. Gögsi àÁfi ider ve süddeleri açar ve miáince şeker (18) ve niáfınca zift ile. Şerif dimiş úadimì suèleyi úaèider. Mücerrebdır. Ve aña mùlÁzemet (19) iden semiz olur. Ve úuvveti óífoider ve bögrekleri iálÁó ider ve óarúeti'l-bevli (20) zÂyil ider ve aèøÁyı àÁfi ider ve dimÁàñ cevherin àÁfi ider ve mièdeniñ (21) zaómetin zÂyil ider, òuâyâÀ müstaóleb eylemekle. Ve úabuàı alınanınıñ nüzyla esheldir [296a] (1) ve mürebba olanı àiôÁda ve semiz eylemekde nefèi ziyÁdedir. Ve acısı aòlÁùı àaliôe ve rebve (2) ve suèleye ve gögüs şişlerin zÂyil eylemede bir şey aña berÀber olmaz, òuâyâÀ nişÁ ve niènÀè ile (3) ve óaáÁyı ve bögrekleri mebibaòtec¹⁵⁷² ile ve ùalaàı ve cigeri ve yereúÁnı ve süddeleri bal ile (4) ve úuluncı ve maàaañ ve aàarları bal áuyı ile yemek. Ve ebreyi¹⁵⁷³ ve úavÁbi[yi] ve óazÁzı ve nemleyi ve úurjóı (5) ve cerebi ve óíkkeyi bal yÀ şarÁb ile sürmek ve baş aàısın sirke ve gül yaàı ile ezüb (6) áuya úoyub ve áuyı àÁfi ider. Ve ol, ketire ile meòkýr olanlarıñ úaèinde aúvÁdır. (7) Ve bÁdem çiçekleri èavratlarıñ iştiháşın úaèider. Ve aàacınıñ küli óarúı'n-nÁra nÁfièdir. (8) Ve aálınıñ úabiòdi úurtları isúÁù ider. Ve ùatlusınıñ àiôÁsı kemdir. Şeker amñ muálióidir. (9) Ve amñ zinòdi emrÁø-ı redıyyeye uàradır. Ve acısınıñ cigere øararı vardır. Ve baèølar (10) dimişler ki meÁÁneye øararı vardır. àamà amñ muálióidir. Ve bedeli: Efsentın ve levziñ (11) àamàı. Laüfdir ve dühni aúvÁdır öikr olınanlarda. Ve Berber

¹⁵⁷² Bu ifade metnin Arapça nüshasında "meyfahtec ile" (291/26) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁷³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında 'e'l-ebriyye (291/27) şeklinde geçmektedir.

levzi berri levziñ (12) bir nevèidir. CÀnibleri delüklü olur. Ve anıñ yaàı úadım ãaàırlığı zÀyil ider.

(13) *LÿbiyÀ*: Hindi'dir. Ve YÿnÀnca seylehìn ve Úıbüce mÀmeyrÀn¹⁵⁷⁴, èArabca farîú dirler. (14) Ve ol, bir ottır yaããı. Ve yapraúları yer yüzine uzanur, budaúları òuüýüdür. NisÀnda (15) àars iderler. ÓuzeyrÀnda yetişür. Ve yemişi bir alay óubÿbdir ki etrÀfı úızıldır ve baèøıSı (16) siyah. Ve bu óabbın úuvveti on yıla degin úalur. Ol, noöyddan küçükrekdir. ÓÀr ve raüb-(17)-dır ikincide. BÉl aàırsına ve bögreklere nÀfièdir ve şehvete àÀyetle úıvvet virür, òuãÿãÀ (18) zencebil ile ve bedeni àÀfi ider. Ve Hind ehli anı çouú istièmÀl iderler. Ve eyüsi oldur ki (19) tÀze iken zeyt ve bÀdem ile yeseler ve yemegine mülÀzimet itmek bedeni semiz ider (20) lÀkin rió tevellüd ider. Sikencübìn ve dÀrâini anıñ muàlióidir. Ve bir úavlda aña tesmiye olunur, dimişler.

(21) *LÿsimÀcÿs*: MaènÀsı şebihe'õ-õehab dimekdir. Bir budaúlu ottır. Her bir èuúdesinde [296b] (1) yapraúları söğüd yapraàı gibidir. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Baàırsaú yarasına (2) ve aúan úana nÀfièdir içmekle ve şaèrı uzadır, úaçan ki óınnÀ ile sürseler şışleri (3) óallider sürmekle. Öykene øararı vardır. èUnnÀb muàlióidir. Ve *şerbeti*: (4) Bir miáúÀle degindir.

(5) *Lü'lü'*: Bir meşhÿr maèdendir. Büyüğine dür dirler. Ve àadefinde olan bir dÀne ki (6) dürr-i yetimedir. Aãlı bir úurtdır ki nisÀnda óÀãıl olur. Ve ol, àadef (7) didikleri úurtdır ki aázın açar ve nisÀn yaàmuru aña düşdikde (8) yine aázın úapar ve àu içine úalar. Ve ektÿber evÀoirinde yetişür. Ve bir úavlda dimişler ki (9) ol, bir alay èuryúlardır aàac gibi. Yetişdikde óall olur. Evvelki úavle göre (10) ol, óayvÀandır ve ikinciye göre ottır ve üçüncü úavle göre maèdendir. Ve eyüsi (11) büyügi ve beyÀøı ve degirmi olub àÀyetle şeffÀf ve aàır ve èUmmÀn baórinde óÀãıl (12) olanıdır. Ve kemi küçük ve siyÀh olanıdır ki Úulzüm'de óÀãıl ola. Ol, bÀrid (13) ve yÀbisdir üçüncide. Altuna berÀberdir feraó eylemekde. Bel andan aèøamdır. ÓafauÀanı (14) ve baðrı ve ciger øaèfını ve óaãÀyı ve bögrekler øaèfını ve óarúata'l-bevli ve süddeleri (15) ve yereúÀanı ve úalb maraøların ve aàuyı ve vesvÀsı ve cünÿnı, vaóseti ve rebveyi (16) içmekle ve cüöÀmı ve baraãı ve behaúı ve eàerleri muúlaúan, òuãÿãÀ sürmek ile (17) zÀyil ider ve

¹⁵⁷⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında mÀmeyrÀ (291/34) şeklinde geçmektedir.

menèider. Ve úanı úaèèider ve yaraları bitürür üzerine ekmek ile (18) ve göz aàrısın ve sülÁúı ve øaèf-1 baàarı ve beyÀøı ve sebeli ve kimineyi göze (19) çekmek ile ve dişleri cilÀ ider. Ve terÀkib-i kibÀra idòÀl olunur (20) ve dýsentÀriyÁyı zÁyil ider ve aşıaadan götürmek óÁmile olmaàı menèider. (21) Mücerrebdır. Ve bile götürmek úuvvet virür. ÓÀiyyeti ile istièmÁliniñ eyüsi [297a] (1) oldur ki óall idüb bir úaryrede utrucıñ ekşisiyle ve bir zibde anı tenhÀ (2) veyÀ sirke ile defn ideler ve baèøısınımñ maånýeı olur ki anıñ ufaàından (3) veyÀ áadeñiñ áÁfisinden yaparlar. Úaçan ki anı öikr ittügümüz òamir idüb (4) úıvÁma getüreler. Ve zeybaúıñ äÀèidi, miló ve zÁc ile mezc idüb rezin-i mizÁn (5) ile ve ialúıñ maólýli ile àams idüb ve degirmi ideler el degirmezden. (6) Ve gümiş igne ve òinzir¹⁵⁷⁵ úılı ile deleler ve úurudalar ve balú içinde bişüreler. (7) Ve òavÁãıındandur ki kibriti òÁliä ider ve zeybaúı baàlar äÁbynda öikr olınan (8) şey ile. Ve bu èamel, mücerrebdır. Ve anıñla suèýü eylemek áudÀèı óallider ve (9) pirinc áuyında úaynadmaú ve senbÀdec ile Àdemiñ kirin zÁyil ider ve der ve rÁyióa-i (10) kerihe anı telef ider. Ve *şerbeti*: Yarım miáúÁle degindir. Ve *bedeli*: Besed.

(11) *Lýf*: Aña feylcýş¹⁵⁷⁶ kebr ve cuède dirler. Anı ekerler. Ve kendüsi (12) daöi biter. Ve bir öirÀè úadarı uzanur. Ve yemişi müstaül olur. Anda óiddet (13) ve merÀret vardır. Ve baèøısı basaú ve òaşın olur, yapraúları lüblÁb gibi. (14) ÓÁr ve yÁbisdir ikinciniñ Àdirinde. AòlÁúı-ı àaliöeyi iòrÁc ider ve süddeleri (15) açar içmekle ve eàerleri cilÀ ider ve hevÁmı ùard ider óatta bedene sürmekle (16) ve ammÀ cigere øararı vardır. äamà muálióidir. Ve *şerbeti*: Birdir. Ve *bedeli*: Efsentın.

(17) *LýfÁ*: Óayyi'l-èÁlem.

Lýúiyýn: E'l-óaaøø.

Lýüýs: E'l-óandeúýn, gibi.

(18) *Lif*: Aálı bir varaúdır ki aàaca muóüò olan úabuúdan útarlar nÁrcil gibi. (19) Ve eyüsi nÁrciliñ lifidir, áoñra ÓicÁz'ın òurmÀ aàacınıñ. Ve kemi muúl (20) aàacınıñdır. Ve müstaèmel olan beyÀøı ve òayúları ince olanıdır. Ol, (21) óÁr ve yÁbisdir, nÁrciliñ

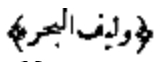
¹⁵⁷⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında òinzir (292/20) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde ólòinzir şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek òinzir okunmuştur.

¹⁵⁷⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-filcýş (292/23) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı düzeltilerek feylcýş şeklinde okunmuştur.

üçüncide ve muúliñ ikincide ve òurmÀ aàacınıñ evvelkide. [297b] (1) Úaçan ki döşeseler veyÀ geyseler şişleri ve terheli ve istisúÁy1 ol günde óallider. (2) Ve nÀrcil lifi, kel başa ve óıkkeye ve cerebe nÀfièdir sürmek ile. Ve maórÿú1 óaãÁy1 ezer (3) içmek ile. Ve muúliñ lifi bevÀsiri sÀkin ider. Ve cemìe envÀèiñ küli àÀyetle dişleri àÀfi (4) ider ve yaraları bitürür, behaú1 ve baraã1 óallider. Ve baór1iñ lifi¹⁵⁷⁷ bir siyÀh aáldır. Yapraúları (5) eşrÀs gibidir. Baórda mevcÿd olur, òuãÿãÀ áarb'da. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Eáerleri (6) cilÀ ider úuvveti ile. Ve lifiyye¹⁵⁷⁸ didükleri bir úızıl ottır yemişlü ve tikenlü. ÓiyÀriñ (7) ufaàına benzer. áÀyetle acı olur. Ú1áá'ü'l-ó1mÀr yerin útar fièlerde lÀkin (8) bir dirhemden ziyÀdesi úatlı ider. Ol, M1âr'1ñ köylerinde çoú bulunur.

(9) *Leymÿ*: Aálı olan küçügi ve müstedir ve yetişdügi zamÀnda áaru olub (10) úabuà1 ince olanıdır. Ve àayrısı mürekkebdir yÀ utrucdan ki isteyb didükleridir (11) ki M1âr'da óummÀø-1 şaèire dimekle meşhÿrdır veyÀ nÀrincden mürekkebdir. Ol, (12) merÀkibi didikleridir. Ve aálisiniñ eyüsi müdevver ve òuüÿlara müştemil (13) olanıdır. Ve anıñ úuvÀsı mürekkebdir. Ve óÀr ve yÀbisdir üçüncide ve bizri (14) ikincide yÀ evvelkide ve ekşisi bÀriddir ikincide. Cümlesi ile lehibi ve baş aàrısın (15) ve èaèaşı ve úayyeylemegi ve àaáeyÀnı ve àidÀ fesÀdligini¹⁵⁷⁹ óÀdiá olanı defèider (16) ve aàularıñ cemìesine muúÁbil olur, òuãÿãÀ tenúyeden áoñra ve iştiháy1 açar. (17) Ve aòlÀu muètedil ider ve tuòemeniñ àalebesin sÀkin ider yemek ile ve úabuà1 (18) aàuyı defèeylemede úuvveti aúvÀdır. Ve bizri aèòamdır óatta dimişler ki utruc (19) yerin útar. Ve meşhÿr olmış ki ol, nesli úaèèider. Ve bu, èavÀm úavlidir. Ve her ne (20) úadar ki úabuà1 úuru olur. Ve à1şdan àÀfidir. Maàaã1 ve riyÀó1 óallider. (21) Ve eger¹⁵⁸⁰ cümlesin úurudub ve úadarınca şeker ile saóú idüb istièmÀl [298a] (1) ideler buòÀr1 zÁyil ider ve süddeleri açar. Ve bizrinde èaèim feraó vardır. Ve ekşisi (2) kelef1 ve behaú1 ve nemeşi ve óıkkeyi àÀfi ider, òuãÿãÀ úalì ve şi ric ile. Ve eger çiçeklerin (3) ve yapraúların ve úabuà1ın cemè idüb ve maècÿn eylemekde yÁúÿta berÀberdir feraó getürmekde. (4) Ve ol, sirkeden eyürekdir òastalar için. Ve áuy1 cevÀhirleri óallider eger (5) içine úosalar.

¹⁵⁷⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (292/34) şeklinde madde başı olarak yazılmıştır.

¹⁵⁷⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında şeklinde (292/35) madde başı olarak yazılmıştır.

¹⁵⁷⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta sıcaklardan (293/6-7) ifadesi vardır.

¹⁵⁸⁰ İki kez tekrar edilen ve eger ifadesinden biri silinmiştir.

Ve eger vedaèi içinde óalliderler ise nýşÀdırı üzerine (6) iøÀfe ideler. Behaúı cilÀ ider vaóy ile. Ve eger úzlu ideler mièdeyi úavì ider ve vaòmın (7) zÀyil ider ve suèeyi taórik ittirir ve ùamarları øaèif ider. Ve mebrýdeyne øararı (8) vardır. Bal ve øeker anıñ muàlióidir. Ve *øerbeti*: Bizrinden üçe degindir ve úabuàından (9) dörte degindir. Ve áuyından on. Ve òavÀããındandır ki zükÀmı úoòlamaú ile (10) zÀyil ider. Ve eger anıñ¹⁵⁸¹ óammÀmda bÀlià olmazdan evvel òayÀlara sürseler áaúal (11) aàarmasın menèider.

LeymÀrniyyñ: ÓummÀølardandır.

(12) *Leynyfer*: Meøhýr olan nýnıñ taúdimidir. Ve te'òiri daòì cÀyızdır.

(13) *Óarfi'l-mim*

(14) *MÀ*: Ol, beden èanÀãırlarınıñ aèòamıdır, havÀdan áoñra èale'l-áaóió. ZirÀ (15) bedeniñ anıñla beúÀsı havÀdan ziyÀdedir. Ve muòtelif olur aàlıñ ve sinniñ ve mizÀciñ (16) ve zamÀnıñ iòtilÀfi ile. Ve eyüsi òÀlisidür ki yaàmurdan ola ve havÀ àÀfi (17) olub bir keder úarıømamıø ola, áoñra uzaúdan cÀri olanıdır. (18) Bir arøda ki óAr[r]ola yÀ úaølu øarúa yÀ øimÀle aúar ola. Ve úaøları àÀfi (19) ve müherrÀ olub vezni òafif olanıdır. Ve buña muòÀlif olanıñ kem olması (20) òilÀf óasebinedir. Ve Miär'ıñ Nil'inde bu áifatlarıñ cemíesi mevcýddur, áoñra Dicle (21) ve Ceyhýn ve yaàmur ve maübýò olan ve èayn áuyı ve úuyı áuyı. Ve her áu ki müteóarrık [298b] (1) veyÀ cÀri ola ol, áu eyüdir. Ve áaóió olan bürýdet ve ruüÿbet derecesinde (2) iòtiãÀaları youúdır. Ve ol, mübeòriúdir àiòÀlar için ve müfiddir tebrid için. (3) HavÀ úÀãır olduúda àiòÀyı ùamarlarıñ aemÀúına iãÀl ider. Ve èale'ã-áaóió àiòÀ degil (4) münèaúid olmaduaı ecilden. Ve ruüÿbÀtı óífóider ve nisyÀn tevellüd ider me'lýf (5) olduai ecilden. Ve anıñ efrÀù insÀnı meròì ider ve terhel getürür. Nitekim eylemesin (6) tecfif ider ve südde tevellüd ider. Ve cÀrisi ki yire úırmıø ola veyÀ çoú úura (7) kem olur. Ve úuma ve turÀba ve aàaclara ve óaøıøler uãýline úarib olan ke-òÀlik (8) kem olur, aòlÀù müteèaffin ider ve hizÀl ve südde tevellüd ider ve dÀ'i'l-fili (9) celb ider. Ve devÀli[yi] ve èasri'l-vilÀdeti tevellüd ider ve yaàmurdan úalan áu havÀ ile (10) àÀfi olan pek eyü olur eger yeri úayyib ve àÀfi ise maóryeyne ve òevi'l-(11)-kedd ve istisúÀya ve fatúa nÀfièidir. İllÀ suèle ve teøennüc ve ùamarlar øaèfin tevellüd (12) ider. Ve kibriti olanı evvel cÀri olur, áoñra

¹⁵⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta , “sagirin” (293/16) ifadesi vardır.

baalanur. Ókkeyi ve cerebi taèaúúub (13) ider içmekle ve nÀfièdir ùzlu gibi ile àasleylemek. Ve şeb áuyı úÀbıødır ve keàÀfet (14) tevellüd ider ve kehleniñ tevellüdin menèider àasleylemekle. Ve andan bir miúdÀr içmek (15) úayı óabsider. Ve çoàı muøırdır. Ve úaábayı òaşın ider. Ve çoú olur ki sebóa (16) götürür. Ve óadìd áuyı ki maèdenden ùtula veyÀ áuda söndürürler (17) úavì ider ve ishÀli ve úanı óabsider ve òafauÀnı ve cebri ve bögrekler øaèfını (18) menèider. Ve altun ve gümüş áuyın öikr ittügümüzde aèòamdır, òuãÿãÀ (19) ùafi ile. Ve nuóÀs áuyı ile muøırdır cidden. Ve ruãÀã áuyı andan aòbeàdir ve bir úavlde (20) dimişler ki úaãdir áuyı. Ve maèlÿm ola ki úaynadmaú ve taúür eylemek kem olan (21) áuyı eyü ider keàÀfetin zÀyil eyledügiçün. Ve áaóió áuda leòøet vardır. Ve áaóió olan [299a] (1) tedbire dÀòil olur úaçan ki şuryü ile istièmÀl ideler. Ve şuryü oldur ki (2) haøm-ı ùaèamdan evvel aòø eylemeyeler. ZirÀ haømdan evvel aàdiyeyi fÀsid ider ve mièdeyi (3) áovudur ve buòÀrı dimÀaa ìldurur. Ve fÀsid olanı istièmÀl olunmasun, illÀ muàlió (4) şey ile. Elma úüèaları ve niènÀè yapraúları gibi ile áoàanı anıñla veyÀ áoñra ve sirke (5) ile úarışdırmaú ve eger on beş dereceden evvel ùaèamdan áoñra áafrÀvi (6) olan ve otuz dereceden evvel demevì olan ve úírú beşden evvel sevdÀvi (7) olan ve altmışdan evvel balàamì olan áusız ola ol, áusızlık úÀòibdir. (8) Aña iètibÀr olmaz. Ve yemişlerden áoñra ke-òÀlik içmesünler. ZirÀ úanı beyÀø ider. áuyı mümtezig olmaàla fÀsid olur. MÀddesine müstaóil olur, áoñra keòalik içmesünler¹⁵⁸². Raèşe ve òadr (9) tevellüd ider ve ùamarları úurudur ve içtühÀyı úaèèider ve sell ve daúú ve øaèf-ı miède (10) tevellüd ider ve içmekden áoñra uyumasunlar, illÀ nÀyim olan. Ve kifÀyeti úadar (11) içmeye ve eürÀfın¹⁵⁸³ áoñra silmek ile áabreylemek ile içeler ve hem (12) ayaú üzerine içmeyeler. Mièdeyi ve ùamarları øaèif ider. Ve tekyelendikçe içmeye. (13) Ve eger bir kimse böyle içmege áabreylemez ise azacıú alub bÀrid sirke ile mezc idüb (14) azacıú azacıú içe. ZirÀ óÀr[r]olan mièdeyi fÀsid ider ve úandırmaz. Bel ol, ùlÀú (15) ider, áoñra baàlar. Ve elvÀnı taâyir ider ve ùamarlarıñ aàzın açar. Ve olur ki ùalaàa (16) uàradır. Ve úar ve ìlu áuyı, áulardan ruÿbetleri eúaldır. ZirÀ ısıtmalara ve lehibe (17) ve şiddet-i èaiàşa nÀfièdir. Ve andan maòzÿn olan kem olur. Úamarları (18) ve vilÀdeti øaèif ider ve silleye uàradır ve èaiàş götürür anda buòÀr

¹⁵⁸² Burada áaó ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

¹⁵⁸³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta اِسْتَبْرِيْد “soğuttuútan” (294/12) ifadesi vardır.

cemè olduàıçün. (19)¹⁵⁸⁴ (20) Bel suèleyi tevellüd eylemekde ve gögüs emrÀ¸ın óÀãil eylemekde eşedir. Ve cemìe ãular úaynamaú (21) ile ve taúür eylemek ile ãaóió olur. Ve baèolar dimişler ki taúürì ùyna ve seviúa [299b] (1) veyÀ terviúi¹⁵⁸⁵ semid ve sevr ve gevher ve şeb ile. Ve her ne úadar ki ãuyıñ úabýli ısıcáuða (2) ve ãovuúða ziyÀde olsa ol, aósendir. Ve çou istièmÀl eylememegi evlÀdır. ZirÀ (3) ikàArı terhele ve istisúaya ve ìalaàa uàradır lÀkin ãusızligi ve dimÀa ve baàarı (4) ve óavÀssı ve úuvveti øaèif ider. Ve eger bir kimse ãuyı azacıú içe, ãusızlige ãabreyleye. (5) Ol, óÀlete yetişür ki müshil devÀ aña te'air eylemeye. Ve eger óall olmazdan evvel istièmÀl (6) ider. Ve òikr ittügimiz ile mezci min-óaysü'ü-ùbb vÀcibdir. Ve ãusız olan ìaèÀmdan (7) evvel içseler evlÀdır. Ve ìaèÀmıñ arasında daòì içmek cÀyizdir. Ol şarúla ki çou (8) içmeye. ZirÀ çou içmek mièdeniñ óarÀretin ãovudur. Ve ãabÀólarda bir şey yemezden evvel (9) içmegi cÀyiz degildir, illÀ yayda ve ìàèyn zamÀnında. Ve eger bir kimse ki yÀbis şey yemiş ola (10) ve ìabièatı yÀbis ola, vaútinden evvel içse øararı youdır úuvvete müsÀèide itdügi (11) ecilden ve ìamarlara vÀãil olduàıçün ve havÀ olduúða anıñ tebrìdi inèiúAdı (12) olduàıçündür. Ve [he]r ne ki anda àiòÀyet vardır istiómÀmıñ óukmi teúaddüm eyledi. (13) Ve çou olur ki ãular şarÀblara uúÀú olunur. Nitekim dirler. Ve ãoñ şarÀbına mÀ'i'l-uâýl.

(14) MÀhydÀne: FÀrisi'dir. MaènÀsı nefis ile kÀfi olan ishÀlde. Ol, óabbü'l-mülk (15) didükleridir. Ve yine óabbi's-selÀün daòì dirler. Buña tesmiye olunur devÀlardan (16) úolayı olduàıçün. Ve ol, bir ottır ki sÀúlarında yapraúlar olur. BÀdem yapraúı gibidir. (17) Ve müdevver ve ãaru çiçeği vardır. Müdevver úozası olur. İçinde üç óabbesi var. (18) Müstaül. Ve beyÀø úabuàı alındıúða yaàlu ve yumşau içi olur. Esedde yetişür. (19) Ve Hind vilÀyetinde olur. Ve dimişler ki èIrÀú'da daòì bulunur. Ve úuvveti iki yıla degin (20) úalur óAr ve yÀbisdir üçüncide. Ve eger yapraúların òurýsıñ eti ãuyında müherrÀ olunca (21) bişürüb içseler mefÀãil ve bél ve nisÀ'a ve niúris maraøını óallider. Ve çekirdegi, [300a] (1) àaliò balàamı ve òÀmı, ayaúlardan ve àayrı aèøAdan iòrÀc ider ve ke-òÀlik sevdÀvi (2) merÀresin. Ve Óekim DÀvÿd dir ki bu oti

¹⁵⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

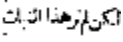
¹⁵⁸⁵ Bu cümle, *برى تغصبه على الطيب والسويق أوتر* (294/19) şeklinde geçen Arapça kısmın çevirisidir.

gördüğümüz¹⁵⁸⁶ youdır. Ancaú şöylece bu vilâyete (3) gelür. Ve bu isim ile iştiâr bulmuş. Ve òarvaè-i àini ki dened didükleri ile maèryfdır. (4) Bir óabdır ki úayy ve àaæeyÀn getirür ve aàzı ve sifli yaúar ve mièdeyi øaèif ider lÀkin (5) meökÿr olan şeylere nÀfièdir. Ve lÀyíú oldur ki istièmÀl ittükleri zamÀnda úabuàin (6) alub ve nişÀ veyÀ ketirede veyÀ leymÿn áuyında bir gice úoyalar, àoñra istièmÀl ideler. ZirÀ (7) böyle olduúda øararın iâlÀó ider ve ammÀ meökÿr olan óabbi'l-mülÿk öykene (8) muøırdır. Anisÿn muàlióidir. Ve *şerbeti*: Altı óabbeye degindir. Ve on beşdir diyen àarib dimiş.

(9) *MÀheyzehre*: Ve bÿâirÀ ve semi's-semek daði dirler. Ve bir úavldede dimişler ki ol, müstaúil (10) aàacdır. Ve müstaèmel olan anıñ úabuàıdır. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. BÀrideyni ve bÀrideyn (11) maraøların úaèider. Ve òavÀããındandur ki balıàı úatlı ider úaçan ki yese. Ve İbn-i Bayıar (12) ve àayrısı taãrío itmişler ki ol, mechÿl ottır.

(13) *MÀzeryÿn*: èAcem'de óÀmÀlÀvan dirler. Ve ol, mÀhydÀneden aèòamdır. Ve yapraúları (14) zeytÿn yapraàı gibidir ve çiçekleri beyÀø ve baèøısı siyÀh ve keàif olur. Rebíede óÀãil (15) olur. Ve çoú eglenmez. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. İstisúÀya ve yereúÀna ve bögrekler øaèifina (16) nÀfièdir, áaru áuyı ve aòlÀù-ı aelÀæeyi ishÀl ider. Ve dimişler ki yÀbiseyni daði ke-òÀlik. (17) Ve ol, kemdir. Ve siyÀhı úÀtildir. Úay[y]eylemek ve fevÀkih yemişi yemek iâlÀó ider. *Şerbeti*: (18) Yarım dirhem. Ve òavÀããındandur ki eger bir bir úarışdurub úaynadsalar ve üzerine (19) otursalar Àdemden rióı, èaòim àadÀ ile iòrÀc ider.

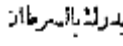
(20) *MÀmeyâ*: Bir ottır¹⁵⁸⁷. Kökleri ince olur ve uzanur, áaruya mÀyıl. (21) Üzerine ruÿbet var. Ve baúıyyesi òaşòÀş gibi. Göki¹⁵⁸⁸ ve çiçekleri vardır¹⁵⁸⁹. SereúÀnda¹⁵⁹⁰. [300b] (1) Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. Ve aàlebi Úaberiyye'de olur. Ve NasÀri zÀhidleri aña (2) taèòim idüb cemèiderler, áaúarlar gözlerine óiddet virmek için. Ol, bÀrid (3) ve yÀbisdir ikincide. Dimèaya ve ruÿbÀta ve naúã-ı laóme ve istiròÀya ve øaèif-ı baãara (4) nÀfièdir göze çekmek ile ve şişlere ve mefÀãil-ı óÀrra

¹⁵⁸⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Bu otu görmedik." (294/34) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "saz teli gibi" (295/11) ifadesi vardır.

¹⁵⁸⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "mavi" (295/12) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁸⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (295/12) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (295/12) şeklinde geçmektedir.

sürmek ile. Ve úanı ve ishâli (5) úaèider muúlaúan¹⁵⁹¹. áÂyetle semiz ider. Úalaàa øararı vardır. BÀdem muâlióidir. Ve (6) *şerbeti*: Nıáf dirhem. Ve *bedeli*: SummÂú.

(7) *MameyrÂrı*: Bir ottır ki sÂúında èuúdeler vardır. Hindî olan eyüsüdür. Ve ol, (8) siyÂha mÂyildir. Ve âini olan áaruya mÂyildir. áayrleri yeşillige mÂyildir. äular (9) kenÂrında olur. Ve yapraúları lüblÂb gibidir. Anda acılık vardır. Ve bizr-i simsim (10) gibidir. Sünbülede yetişür. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óÂr ve yÂbisdır (11) üçüncide yÂ dördüncide ve yÂbisdır ikincide. Maàaaî ve riyÂóı ve yereúÁnı ve süddeleri (12) zÂyil ider içmekle ve sÂyir eáerleri cilÂ ider bal ile sürmek. ÖuâyâÀ (13) dırnaúda olan beyÂøı ve dişleri úavî ider çeynemek ile. Ve gözi rýşen ider (14) ve beyÂøın zÂyil ider göze çekmek ile ammÂ evvel bögreklere muøırdır. Bal muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÂl.

(15) *MÂş*: Ol, keşşridir. Ve dÂnesi, körsine dÂnesi gibi yeşil ve üy[ll]húda¹⁵⁹² lÿbiyÂ (16) gibidir. Ve eyüsi Hindî'si, áoñra Yemenî'si ve ŞÂmi'si kemdir. Ve óuzeyrÂnda yetişür. Ve úuvveti (17) üç yıla degin úalur. BÂrid ve yÂbisdır ikincide. Ol, mercimekten ve àayrısından (18) elüafdır. Úanıñ úuvveti ve óarÂreti ve lehibi ve ısıtmayı úalèider. Ve müzevveresi müzevvereleriñ (19) elüafdır, òuâyâÀ áudÂèi ve øaèf-ı baâarı olana. Ve bögrekleri iâlÂó ider (20) ve úamarları úavî ider yemek ile ve şişleri óallider ve kelefe ve taâyir-i elvÂna cilÂ (21) virür, èaraúı ve aèyÂyı úaèider sürmekle ve kesr olan şeyi cebr ider, [301a] (1) òuâyâÀ Às áuyı ile. Ve òavÂãındandır ki cüóÂmı ve sevdÂyı taórik ittirmez. Ve lifÂó degil (2) ve aniñla úatlu yemek øararı youúdur lâkin geç haøm olur ve şehveti úaèider. Ve dişlere (3) øararı vardır. BÀdem yaài aniñ muâlióidir. Pişmezden evvel áovuu áuyı üzerine (4) dökseler úabuàî áoyılmaú için øararı úalmaz ve muâlió olur. Ve Hind mÂşı úalet didikleri şeydir.

(5) *MÂs*: Sin-i mühmele ile meşşşrdır. Úaşlarıñ nefisindedir. Altın olmaúdan (6) ruÿbet-i àaliøe anı alıúor yúbÿseti şedid olduàıçün. MÂddesi ruâÂiidir. Ve mevøièi (7) Hind'de Serendib didikleri yerdir. Ve eyüsi zeytisi, áoñra nÿşÂdri olandır. (8)

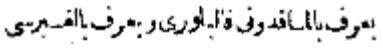
¹⁵⁹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "چغیردهگی" (295/15) ifadesi vardır.

¹⁵⁹² Bu kelime metnin Arapça nüshasında الطول . e'ü-ivl (295/23) şeklinde geçmektedir.

MÀúadveniyye ve bellÿriyye ve úabrâabe dimekle maèÿfdır¹⁵⁹³. Ve baèolar dimişler ki ol, mÀsdan degil-(9)-dir. ZirÀ anda Àteş te'âir eylemiş. Ve kemi yeşil olanıdır. Ol, bÀrid ve yÀbisdir dördincide (10) yÀ óÀrdır. Úalbi úavî ider bile götürmekle ve òavfdan emîn ider ve èavratları téz ìòaurdır. (11) Ve eger dişe úosalar zaómetsiz dişi ezer. Ve anıñ müseddes olanı dimişler ki âarèi menèider. (12) Ve nÀs mÀ-beyninde şÀyiè olmış ki anı aàızda ùtmaú ile úatlı ider. Bu àalaúdır. Bel úatlı (13) eylemegi ev¹⁵⁹⁴ iledir. ZirÀ úarına girdikde baàırsaúaları deler. Ve eger böyle olmasaydı óaãÿyı (14) ezmede bir şey anıñ gibi degil idi. Õekere dÀòil eylemek ke-òÀlik òaàarı vardır. Ve bu, mücerrebdır. (15) Ve òavÀããındandur ki maèdeni olan şeyleri deler. Ve anda èamel ider. İllÀ úarúaşem ki ol, anda (16) èamel ider istediği gibi. Ve eger müteúaddim ola ãÀbÿn ile anı óall ideler. Münèaúid olan (17) ãuları óallider ve èaerleri cilÀ ider vaúince. Ve eger bir kimse ki züóal mizÀnda iken veyÀ burc-ı (18) saèide muttaãil iken bir Àemiñ äÿretin ki elinde silÀh ola, ol ùaşa nauş ideler. (19) Her kim anı bile götüre àÀyetle şeciè ve heybetlü olur ve úadri artar.

(20) MÀrkeyÿ¹⁵⁹⁵: Hindi ottır. Baèolar dimişler ki ŞÀm ùàalarında biter iken úÀmet (21) úadarı uzanur. İnce ve âaru çiçekleri vardır, yemişi bunduú úadarıdır ve yapraúları [301b] (1) arasında ve siyÀh dÀnesi olur. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide veyÀ evvelkide. BevÀsiri muúlaúan menèider (2) ve úanı óabsider içmekle ve pek olan şeyleri ve şişleri ke-òÀlik óallider içmek ve sürmek (3) ile ve kelefî cilÀ ider ve úılları uzadır.

(4) MÀ'i'l-cübn: Yaèni penir áuyı. Ve ol şey ki andan penir úatarlar. Õikri teúaddüm itti. Ve aña, (5) mümeyyiz benefşe¹⁵⁹⁶ daòî dirler. Muòtelif olur yapanıñ murÀdı óasebince. Ve anıñ aalı óÀr[r] èilletlere, óıkke (6) ve cereb ve ısıtma ve iltihÀba nÀfièidir. Ve tedbir ittiklerinde bÀrideyne, òuãÿãÀ sevdÀvi maraòlarına, (7) vesvÀs ve cünÿna ve mÀliòöÿlyÀ gibiye ve istisúÀ ve óaãÀ ve bögrekler øaèifından ve óarúatü'l-bevle (8) nÀfièidir. *ãanèatr*: Keçi südi ve úaçan ki keçi úızıl olub ve gözi gök ve ùabibiñ re'yi ile

¹⁵⁹³ Bu cümle, (295/32) bu Arapça kısmın çevirisidir.

¹⁵⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta emilmek (295/35) ifadesi vardır. Ayrıca ev şeklinde yazılan kelimenin yanlışlıkla yazıldığı düşünülmektedir.

¹⁵⁹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (296/5) şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (296/8) şeklinde geçmektedir.

(9) otlayub lübler gibi meâÂne maraøı için¹⁵⁹⁷ ve úarè óarÂret için ve úurùm (10) balàam için ve simsim sevdÂ için ol, eyüsidir. Ve anıñ peniri áuyı àayrısından (11) ecved ve aósendir. Pes üç raül andan bir çölmekde òafif Àteş üzerine úoyub úaynadigi (12) zamÂnda dört vaúıyye sikencübün ile saúy ideler. Ve bedeli sirke eylemek eyü degildir. Aàac (13) ile taórik ittürüb incir aàacı gibi úabuàın aldıúdan òoñra ruüÿbete isteyen òallÂf (14) aàacı ile ve úaçan ki peniri çúar òovudıb ve àÂfi ideler. òoñra tekrÂr Àteş üzerine (15) úoyub cüöÂmı ve cerebi ve cünÿnı olan kimseler için içine biraz lâzver[d] óall ideler. Balàam (16) ve balàamıñ emrÂøı olanlara úuz ve àÂriúÿn ve úurùm içine úoyalar ve àafrÂvi olanlara (17) temrhindi ve şarÂb-ı benefsec içine úoyalar ve úanı úaüeylemede reyÿâs ve zireşk gibi úatalar. (18) Otuz dirheme degin istièmÂl ideler. Ve bu, òavÂããındandır.

(19) MÂ'i'z-zehr: Bu úlÂú Mıâr ıâtılÂóıdır. Ve Óekim DÂvÿd dir ki bizim diyÂrımızda (20) nÂrinciñ çiçeginden útılanda úlÂú olunur. Ve úadimi kitÂblarda úarÂó áuyına tercüme (21) olunur. Ve eyüsi turunciñ çiçeginden, òoñra úabuàından, òoñra nÂrincden, òoñra leymÿndan [302a] (1) útulanıdır. Ve eyüsi bir gice dirildiginden òoñra úoyub ve àarub bir muètedil yerde götüreler. (2) Ve nuóÂsda üç yıla degin úuvveti úalur ve àırçada yarım yıl. HavÂanıñ aña øararı vardır. (3) Gül áuyı anıñ muâlióidir. Ve úuvvetin óifóider. Ol, óÂr ve yÂbisdir ikincide. Øaef-ı dimÂaa (4) ve súdde ve nezlelere ve gögüs aarısına ve riyÂó-ı àalióeye úulanc ve maàaa gibiye nÂfièidir. Ve ol, şehvetiñ (5) taúviyesinden ve òafaúÂnı ve àaşıy zÂyil eylemede òallÂfdan evlÂdır. Ve eger èanber ile óall idüb (6) àÂyetle feraó götürür. Ve eger anıñ muàyyib olanına àÿf batırsalar ve aşıaadan bile götüirse (7) raómi àÂfi ider ve àÂyetle ıâlÂó ider. Ve eger anıñ südi ile òalü ideler ve aşıaadan bile (8) götürseler óamle ièÂnet virür. Ve bu, mücerrebdir. NefsÂ olan gün sekiz ve rubè dirhem (9) mercÂn ile yemegine müdÂvemet eyleseler úalaàı úaüèider. Ve bu, mücerrebdir. Ve nefsÂ olan èavrata, (10) bÂúü úalan úana nÂfièidir lâkin cigere øararı vardır. Úuru úzümiñ áuyı anıñ muâlióidir. Ve eger (11) bir kimse óaãÂyı ezmek için murÂd idinse kerefs áuyı ile mezc ideler. Ve¹⁵⁹⁸: Yediye degin.

¹⁵⁹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-baül (296/13) ifadesi vardır.

¹⁵⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "şerbeti" (296/33) ifadesi vardır.

(12) MÂ'i'l-ceme: Cim ile bir siyâh ve úóúmıř ve àaliô âudur ki Hind'de bir balúdan (13) çúar. Vilâyetlere iletürler. ÓÂr ve yÂbisdir üçüncide. şurbı tecrube olınmış. Kesr olan (14) aèøÂyı ol günde cebr ider ve úurjóı ve eâerleri zÂyil ider min-óayü ve óayyı ve ke-ôÁlik (15) óıkkeyi ve cerebi ve diş dibiniñ eti yaraların zÂyil ider. Ve úuzlu balúdan üamlayan (16) âu ile eger óúüne ideler balâamı ve budlarda olan aârıları zÂyil ider. Ve buña mÂnyñ dirler.

(17) MÂ'i'r-rumâd: Eyüsi bir âudur ki aña Sindiyân küli birúaç kerre âalub úaynadmıř (18) ve âÂfi ideler. Ol, óÂr ve yÂbisdir. Kirleri ve yapışan şeyleri zÂyil eylemede âÂbyñdan (19) aósendir ve yaraları úurudur. Eger birúaç úirÂu andan içüb mièdeyi ve úaâabayı ôÂmdan (20) ve âayrısından âÂfi ider ve úay ve âaâeyÂnı zÂyil ider lâkin ol, óuřynet (21) tevellüd ider. BÂdem yaâı anıñ muâlióidir.

[302b] (1) MÂ-i yubtÂè: Bu¹⁵⁹⁹ [ÚÂ]hire'de olan Manâyrî bımÂristÂnınınñ âÂóibine èaden (2) âÂóibinden hediye gelmiş. İbn-i Bayıar dimiş ki aalı neden olduı bilinmez. Ve ol, yapmış-ıdı. (3) Mièdede olan úurtcúâazları ve boâazda úalan sülükler için eger yarım dirhem (4) andan içseler anları defèider. Ve Óekim DÂvyd dir ki bu âu YÿnÂnca MÂ-lem Yutercem (5) kitÂbında ki muòÂr-ı mücerreb ile tesmiye olınmış diyü meókýrdır. Ol, bir óÂr ve yÂbis âudur (6) dördüncide. Balâamı ve tikenleri ve baúnda úalan igne veyÂ demir gibi ve isfidÂc (7) úalèider. Ve ol, bögrelerde olan řaómı azaldır ve miède yaraların bitürür içmekle (8) ve kelligi ve óıkkeyi ve cerebi zÂyil ider sürmekle. Ve ehl-i kimiyÂnıñ anıñla èilÂúası yóudur. (9) Ve ol, kerim âuyı didikleri degildir. Nitekim ôanneylemiřler. Ve *âanèatr*: NÂn-òÂh (10) ve dÂrâini her birinden bir cüz'; mîrânÂüs, incü her birinden yarım cüz'; nÿřÂdır (11) rubè cüz'. Cemîesin saóú idüb on úadarınca âÂfi sirke ile saúy ideler, âoñra taúür (12) idüb ve üç kerre saóú olmaâla taúür ideler ve götüreler.

(13) MÂ-i sermeyÂsÿs: BelinÂs, KitÂb-ı HeyÂkil-i NÿrÂni'de öikrelemiş. Ve maènÂsı (14) e'l-óalÂl dimekdir. Ol, óÂr ve yÂbisdir dördünciniñ Âoirinde. Ve içine ecsÂm düşen (15) şeyleri óallider. Ve dimişler ki ol âanèatlarıñ miftÂhıdır. Ve anda öikr

¹⁵⁹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *إقاهرة ... الماء ...* "... su ... KÂhire'de" (297/1-2) ifadesi vardır.

olanıñ cemièsin (16) onsızdır¹⁶⁰⁰. ZîrÀ ol, óal ve èaúd ve iábÀt ve ãÀfi ider ve cesede bir èillet úomaz. (17) Ve anlarıñ ùariúin bilen àÀyet maüÿba vÀãil olur, òuãÿãÀ sÀbıú olan èamellerde. (18) Ve èameli óÀr şeyleri beyÀø ider ve bÀridleri èaúd eylemekde. Ve ol, bevÀsiri ve behaúı (19) ve baraãı ve veşmi vaútinde úaièider. Ve *ãanèatr*: Miló, óuly, mür ve EnderÀni (20) bevraú, nÿşÀdır, şaèr, maúraø her birinden bir cüz'; bÀrÿd, şeb, úıřr-ı beyø-i maèsÿl (21) her birinden yarım cüz'. Cemièsin başúa óall ve èaúd eyledikten ãoñra muókem saóú idüb [303a] (1) cemè ideler. Ve tÀze óanóal áuyı ile ki anda èuřrı úadarınca miló ve úali óall olmuş ola, (2) saúy ideler óatta on miálince şarÀb ide, ãoñra taúür ideler. Ve yedi kerreye degin (3) èavd ideler ve maòtÿm olan ruãÀada refè ideler ve el ile mess itmeden iótirÀz ideler.

(4) *MÁl-il maèşer*: Bu ãu evvelkiden eúaldır lÀkin maèdenleriñ birbirinden taòliäeylerçün¹⁶⁰¹ (5) istièmÀl iderler. Ve bu, úattÀl degildir. Nitekim ki ôann itmişler. Miède úuryóına ve raüb (6) suèleye ve süddeleri fetó eylemege çouú kerre içirmişler. FÀyide virmiş ve mièdeden (7) kirleri zÀyil itmiş. Ve *ãanèatr*: BÀrÿd, nÿşÀdır¹⁶⁰² her birinden bir cüz'. Óamirde (8) yedi kerre bişürsünler. ãoñra azacıú yumırda beyÀøı ile saóú idüb taúür ideler. (9) Ve eger bir kimse ister ise òehebi ve fièèayı sÀlim çıúarda¹⁶⁰³, àabiú bÀrÿdı (10) aòò idüb ve èuúÀb øaèfinca ve gÀh olur ki¹⁶⁰⁴ bunlara iøÀfe ider. (11) Pes fièèa sÀlim iòrÀc olunmaz. Ve çouú olur ki bÀrÿd ve şebbe iútiãÀr (12) iderler. Ve bu ãabbÀaa, müsebbae dirler. ZîrÀ yedi óarfden olur.

(13) *MÁl'i'n-nouúati'l-óÀriúe*: Şeyò'ın istinbÀündandır. Ve ŞifÀ'da anı yazmış. MücerrebÀtın[dan]dır. (14) Ol, mièşerden efèaldır eger bÀünı aómer olmasaydı. ZîrÀ ebvÀb-ı óumreye (15) münóallider. Ve bu, beyÀø tedbirde olunmaz. Ve eyüsi yeñisidir. Ve úuvveti iki yıla degin (16) úalur. ãoñra rengi bozılır. Ol, óÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçüncide. SÀyir (17) eáerleri cilÀ ider sürmekle ve óaãÀyı ezer ve aòlÀü-ı lezceyi iòrÀc

¹⁶⁰⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *جميع ما ذكره في أدوية هذا* “Cemisinin dışında zikredilenler.” (297/11) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁰¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *صايعص المايدبر* *taòliäü'l-maèdenin* (297/17) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁰² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁶⁰³ Bu ifade *كل من التصفة والذهب المين أحد المارود عبطا* (297/21) bu Arapça kısmın çevirisidir. Ayrıca incelenen metinde geçen *salim çıkarda* ifadesinin *salim çıkarıp* olduğu düşünülmektedir.

¹⁶⁰⁴ Metnin Arapça nüshasında boşlukta *شيب* *şeb* (297/20) ifadesi vardır.

ider içmekle (18) ve ke-õÀlik ìalaàı zÀyil ider ve bÀsÿrı isúÀùider ve beyÀøı gözden úazır evvel (19) günde lâkin kesicidir. Şueleyi úaèider àÀyetle beyÀø eyledüğü ecilden. Ve èilmde (20) daèi böyle ider. Ve merriòin ìâlÀóı anda vardır. Ve gÀh baúırı anıñla (21) tebòir iderler úamere ilóÁú ider. Ve BelinÀsa¹⁶⁰⁵ ile meşÿr olan mizÀnları [303b] (1) andan yaparlar. Ve aólÁlı úaèider. Ve òavÀããındandur ki bir esbÀba düsse Àteşden (2) óifòider ve kendü kendüsine şuelelenür. Ve eger zücÀcı anda ùfy ideler óallider. Ve eger óavÀfiri (3) ve úurÿnı ve òarvaèi ve balı ve fecli anda óallideler ve taúürin ièÀde ideler. Pek olan şeyleri (4) yumşadır ve zücÀcı münùraú ider, bunu fehm ile. Ve *ãanèatr*: Úarür üçüncü; èuúdeden (5) yarım cüz¹⁶⁰⁶. Úóúuz miáillerince sirke ile saóú idüb taúür ideler. Ve kÀfÿr ve arpa ve et (6) ve òallÀf ve hindibÀ degil, áuyı uáylinde ve rÀs áuyı àÀbÿnda, úarÀùn, ÿrmÀli áuyı.

(7) *MÀèiz*: Eyüsi úızılı ve semizi ve gözleri göklige mÀyil ve úılı çouú olanıdır. áayrısı (8) aña göre kem olur. Etleriñ ìabèı teúaddüm itti. Ve keçi eti rebìede aálaóıdır. Úanıñ (9) àaleyÀnın sÀkin ider. Ve anda leüÀfet ve bürÿdet nesebi mevcÿddır. Ve semiz olmaú isteyen (10) kimse[ye] ve ìàèÿn zamÀnında ìâlÀóı vardır. Ve sevdÀvilere øararı vardır ve ke-õÀlik (11) yübÿseti ve àarèi olanlara øararı vardır. Ve üzerine ìatlu yemek ìâlÀó ider, (12) òuáÿãÀ cüllÀb şerbeti. Ve dÀrçini ve ekşi ile àÀyet muóırdır. Ve iç yaàı pek úabø ider (13) ve muóallildir. Aarıları sÀkin ider ve merhemlere úarışur. Ve anıñ tersi bal ile istisúÁya (14) ve ìalaàa ve şişlere ve mefÀãıl aarılarına ve niúrise bÀrid olanlara nÀfièdir øamÀd eylemekle. (15) Ve arpa unı sirke ile óÀr[r]olanlara ve óíkkeye ve cerebe sürmek ile ve riyÀóa ve maàããa (16) içmekle. Yanmışısı meóÿr olanlarda elüafdır. Ve şişleri óallemekde óılbe (17) ve bÀúlÀ ile mücerrebdır. Ve yanmışısı bal ile suèfeyi ve dÀ'i'á-aaèlebi ve úurÿóı ve sÀèiyeiyi (18) zÀyil ider. Ve eger yürek üzerine øamÀd eyleyeler óalancıúları téz işedir. Ve áaru¹⁶⁰⁷ (19) áuyı ishÀl ider. Ve benec bizri ile òayÀları küçük ider. Bu, mücerrebdır. Ve dırnaàınıñ küli (20) úz ile eyü sünÿndır. Úalóı ve áifÀrı ve lüáaeyi, èufÿneti zÀyil eylemekde. Ve teys dırnaàı (21) bal ile içmek

¹⁶⁰⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında بيلناس *BelinÀs* (297/27) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁰⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında طوطير حره من ثابث عصف حره (297/31) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁰⁷ Kelime صار şeklinde harekelenmiştir.

firÅşe iÅemegi úaèider ve yaralara sürmek ile. Ve cigerinden [304a] (1) aúan åu biÅirdikleri zamÀnda ki zencebil ve fülful ve dÀrçini üzerine ekilmiş ola, mücerreb (2) küöldir gice görmeyenler için ve cigerin yemek ke-õÀlik dimişler zÀyil ider. Ve bögreklerden aúan (3) åu biÅirdikleri zamÀnda ki üzerine kebrit ekmiş olalar, behaú zÀyil eylemekde mücerrebdir (4) sürmekle. Dimişler ki anıñ ödi ve tersi yılan iårmasına ve aàalara nÀfièdir sürmekle, (5) òuäyãÀ iaà keçisinin. Ve dırnaúları ile buðyr hevÀmı iard ider, òuäyãÀ yılanları (6) ve ke-õÀlik úılı. Ve keçiniñ òavÀããındandır ki úurt öldüreniñ derisin eger úulunca (7) úosalar ve úuluncı zÀyil ider. Ve eger úılından bir iplik egirseler òinÀúa ve ısıtmalara. Ve anıñ (8) dırnaúları ve boynuzları ki turb ve bal òarvaè ile ioldursalar ve taúür eyleseler pek (9) olan şeyleri yumşadır. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger anı óall ideler àayetle siyÀh mürekkebe olur.

(10) *MÀlik-i óazin*: Buña tesmiye olındı. Ol ecilden ki åuya àÀyette óariãdir ve úorúar ki (11) åu tamÀm ola. Ve àÀyette åuãamayınca içmez. Ve anıñ boynı ve ayaúları uzundur. Ve beyÀøa (12) mÀyil ve úrnadan küçükrekdir. Ve åu úuşlarındandır. BÀrid ve yÀbisdir ikincide. Öevi'l-kedd (13) ve'r-riyÀøa ve ciger øaèfina nÀfièdir. Yaàı, úanı ve bevÀsiri úaèider aÅaàadan (14) götürmekle ve nezleleri úaèider sürmekle. ÓammÀnda eti àaliòdir. Ve geç haøm (15) olur ve riyÀó tevellüd ider. Bizrler anıñ muàliòidir ve ke-õÀlik bevraú. Ve bir úavlde dimişler ki (16) ol, öekeri taóriklendirir.

(17) *MÀr mÀhi*: Ol, åu yılanlarıdır. Ve Óekim DÀvyd diyÀrında ingilis dimekle (18) meÅhýrdır. Bir balúdır ki yılanı benzer. Cemìe aèøÀsı yaàdır. Úaçan ki biÅürseler (19) úanı úaèider ve öekeri úuràur.

(20) *MÀn*: èArabi'dir. Bir ottır. İki öirÀè úadarı uzanur. Yapráuıları mÀzeryñ gibidir. (21) Ve ruüybeti ele yapıÅur. Ve içinde dÀnesi, Àã dÀnesi gibidir. Ve úabuàı siyÀh. ÓÀr ve yÀbisdir [304b] (1) ikincide. Úaçan ki ovsalar aòlÀù açar rıfú ile. Yapráuıları ve sÀyir eczÀları òanÀzir (2) maraøın ve zÀyidÀtları zÀyil ider ve etlendirir¹⁶⁰⁸ ve kirleri cilÀ ider. Ve bir úavlde dimişler ki (3) aña cürdimÀnÀ dirler. Ve bÀèølar kÀf ile óuur.

(4) *Meák*: MüaennÀt ile utrucdır ve müaelleà ile sýsen.

¹⁶⁰⁸ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

(5) *Meáleá*: Bekmese iŭÁú olmur. ZirÀ ol, üzümiñ şiresidir ki iki aülüüü (6) gitmiş ola úaynadmaú ile. Ve óükmi teúaddüm eyledi. Ve eyü şarÀbdan ütulanı olur ki (7) iki aülüüince āĀfi āu iŭĀfe ideler ve úaynadalar nāfi gidince. Ve ol, laüfdir. ÓĀrdır evvelkide (8) ve raübdır ikincide. Muālióidir bir kimse için ki şarĀb içmege úĀdir olmaya dimĀāi ōaēif (9) olduāi ecilden. Ve óilūları āĀfi ve laüf ider ve süddeleri açar ve úanı muētedil ider (10) lĀkin bedeni ūamarlar ile ūoldurur. Haømdan evvel tenĀvüli çĀyiz degil. ĀĀyetle øarar virür.

(11) *Mearydüys*: Ve meār daòì dinür iótiāĀrdan ötüri. MaènĀsı aàunıñ øararından (12) òalĀā idici dimekdir. Ol, Rÿm melikleriniñ birisiniñ adıdır. Baèølar dimişler ki (13) ol, óekim adıdır ki bu anıñ için te'lif olunmuşdır. Ve YÿnĀniyĀt'da¹⁶⁰⁹ MĀ-lem Yuèrebde (14) evvelkiye delĀlet ider ve EnderÿmĀòas dimiş ki ol, Úalimÿn¹⁶¹⁰ āanèatıdır. Ve bir úavlda (15) dimişler NaüĀfyres¹⁶¹¹, muēallimden alanlarıñ birisidir. Ve bu terkiş şĀyiè olduúda úadĀrı (16) aèòim oldı. Ve YÿnĀn kibĀrı āĀyet ile aña teveccüh ittiler óatta bir miāúĀl (17) yedi úadarınca altuna āatarlar idi. Ve bunun üzerine úaldı tiryĀú-ı kebir ôühÿra gelince. (18) Ve bu, andan eyürekdir. Ve aàularıñ úaièinde esraèdir. Ve şarù, menĀfiè ve istièmĀl (19) eyledükde tiryĀú gibidir farúsız. İllĀ bu, andan eksikrekdir. Ve úuvveti on iki (20) yıldan ziyĀde úalmaz. Ve baèølar dimişler ki yedi yıldan ziyĀde úalmaz. Ve çou kimseleriñ úatında (21) bu, tiryĀúdan efêaldır ve südde ve şişleri ve mafāallarda olan aārıları zĀyil [305a] (1) eylemekde ve şehvete úuvvet virmekde. Ve *āanèat*: Mürr, zaèferĀn, āĀriúÿn, zencebil, (2) dĀrĀini, èalek, baĀam, keāirĀ her birinden on dirhem; sünbül, kündür, beyĀø òardal èidĀnı, (3) belesĀn, üsüÿöÿdis, uòour, úusu sĀliÿÿs, kemĀfeyÿs, úanneh, rĀtinec, dĀr-ı fülful, (4) èuāĀre, hÿfasüdüĀs, cündbĀdester, çĀvşir, sĀdec, meyèa her birinden sekiz dirhem; (5) seliòa, fülfulĀn, sevrencĀn, cuède, āavm-ı berri, ve davúÿ¹⁶¹², iklil, cinüÿĀnĀ, dühn-i belesĀn, (6) óabb-ı aúrĀā, fyfiÿÿn¹⁶¹³, muúl her birinden yedi dirhem; bizr-i suòĀb altı dirhem; Āşáu, nĀrdin, (7) maāutaki, āamā-

¹⁶⁰⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *البونيات* (298/32) şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *فيمون* (298/32) şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *نطائورس* (298/32) şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *دوة* *dÿúÿ* (299/6) şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *فرفيون* *ferfiÿÿn* (299/7) şeklinde geçmektedir.

ı èArabî, fiürÀsÀliyÿn, úurdumÀnÀ, afyÿn, rÀziyÀnec, verd, benefsec¹⁶¹⁴ (8) her birinden beş dirhem; aúÁúiyÀ, sürrete'l-usúanúyr, fÀrikÿn her birinden dört dirhem; (9) yarım anisÿn; fyma, sekbînec, ÀsÀryÿn her birinden üç. Dökileni döksünler. Ve äamàları (10) şarÀb veyÀ äÀfi sirke veyÀ üzüm bekmesinde ve zaèferÀnda óall ideler. ZirÀ nefèi şarÀb (11) gibidir. Ve cemîesin üç miálince bal ile úarışdursunlar ve äaúlasunlar. Ve eúÀlim-i sebèada (12) anîñ nefèine ictimÀè itmişler lâkin òaüü-ı istivÀdan uzaú olur ise nefèi (13) orada ziyÀde olur. Ve Hind diyÀrında kerefs ile içsünler. Ve Zenc ve Óabeşe'de (14) süd ile ve Mîâr'da rÀziyÀnec äuyı ile ve äayr yerlerde ancaú sÀdec içeler. Ve bir şey úarışdırmassunlar.

(15) *Maóleb*: Bir maèryf aàacdır ki bÀrid bilÀdlarda ve ùaàlarda olur. Ve aàacı baîam (16) aàacı úadarınca olur, yapraúları müstaül ve rÀyióası üayyib ve ùemı acı olur, óabları (17) budaúlarına münteşirdir. CilbÀn úadarıncadır. Ve úızıl ve úabuàı alınanda beyÀø olur. Ve eyüsi (18) Anîkiye'de ve yeñi daàarı¹⁶¹⁵ olandır ki şems mizÀnda olduúda aòó ideler. Ve úuvveti dört (19) yıla degin úalur. Ve úabuàı yÀbisdir. Meyèa dimekle meşhÿrdır. Ve anı buòÿr ile raúye (20) iderler. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir evvelkide ve dÀnesiniñ óarÀreti ikincide. Ol, óavÀssı úavî ider (21) ve òafaúÀnı ve behri ve èiúi'n- nefesi menèider, balàamı ve ruÿybÀtı aúıdır ve mièdeyi äÀfi ider [305b] (1) ve riyÀó-ı àaliòeyi ve cigeri ve bögrekler aàarısın ve ùalaàı ve óaãÀyı ve èasr-i bevlî (2) zÀyil ider içmekle. Şeker ve bÀdem ile àÀyette semiz ider ve süddeleri açar, kelefî ve cerebi (3) úalèider sürmek ile ve bedeni äÀfi ider. Ve eger suòÀb ve úusù ve maãüakî ile zeytte (4) bişürüb yaàın fÀlice ve kezÀza ve laúveye ve raèşeye ve mefÀãıla ve niúrise ve şişlere (5) nÀfièdir içmek ve sürmek ile ve kesr olanları cebr ider. Ve aàacıñ sÀyir eczÀsı bedeni (6) şedid ider ve rÀyió-a-i kerihÿyi zÀyil ider muúlaúan. Ve dÀnesi úurtları isúÀù ider bal ile (7) yemek. Ve eger òubza úosalar haøm ider. Ve bir şey'e øararı youúdır. Ve eger Às ile bişürüb (8) øaèif aèøÀyı anîñla yayúasalar úavî ider. Ve eger óammÀmda anîñ ile iàtisÀl eylemege (9) müdÀvemet eyleseler nezelÀtı menèider. Ve derÀyir-i üayyibe idòÀl olunur. Ve äaşÀyı ve dişler (10) dibiniñ etin ve bél aàarılarnın zÀyil ider. Ve

¹⁶¹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta مَشَقَّةٌ طَرَا , *müşekîrÀ* (299/8) ifadesi vardır.

¹⁶¹⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الرَّزِين *e'r-rezin* "ääamà, äaúız" (299/16) şeklinde geçmektedir.

òavÀããındandur ki sióri ibùÀl ider úaçan ki (11) bir gök òirúada bile götürsünler. Ve anıñla buòýr eylemek ke-òÀlik sióri bÀùl ider. (12) Ve¹⁶¹⁶ bir úavlde dimişler ki anıñla buòýr eylemege müdÀvemet itmek ülfet muóabbet ittirir iki (13) èady arasında. Ve hevÀm aàacına úarib olmaz ve bile götürmek úaøÀ-yı óevÀyic ider. (14) Ve aña ùayanmaú baãara øaèf virür. Ve dimÀaa øararı vardır. Gül äuyı (15) ve benefsec yaai muálióidir. *Ve şerbeti*: Üçe degindir.

(16) *Maó*: Fetó ile mÀş didikleri óubýbdır.

Maóredýä: IncidÀn aalıdır.

(17) *Maómýde*: E's-saúmýniyÀ.

(18) *Maðlaãa*: Bir ottır. Yapráuları meşúýú, uzun ve müdevver. Çiçekleri beyÀø (19) ve gök ve úızıl. Ve ol, yedi áınıfdır. Cemièsiniñ eyüsi yapraúları meşúýú ve çiçegi (20) gök olanıdır. Baèdehu yapraúları mürebbaè olanıdır. äoñra gögi olan ki İskenderiyye'de (21) rÀsü'l-hedimde¹⁶¹⁷ maèrufdır¹⁶¹⁸. Ve bu ot her yerde mevcýddır. Ve eyüsi sereùÀnıñ [306a] (1) náfında cemè olanıdır. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óÀr ve yÀbisdir üçüncide. (2) Úaçan ki aàudan evvel aòó eyleseler ol, aàu bedene øarar virmez. Ve aàudan äoñra úalbi óífô (3) ider ve úavì úuluncı ve ilÀvüsi ve aòlÀù-ı lezceyi ve bél ve budlarda olan aarıları ve mefÀãıl (4) êarabÀnın óallider. *Ve şerbeti*: Bir miáúÀle degindir.

(5) *Muò*: Ol, kemiklerde olan ilik didikleridir. Eyüsi sÀúda ùtulanıdır (6) çou taórik ittügi ecilden. Ve bir úavlde dimiş ki ol, cemièsinden kemdir. ZirÀ óayvÀn (7) úorúdíúda anda olan faøalÀt münóall olur. Ve bu úavl evvelkiden evceh ve aósendir. (8) buña göre istièmÀl olunmasun. İllÀ merhemlerde anıñ óükmi aalı gibidir.

(9) *Maòìø*: Südde¹⁶¹⁹ olur.

Maòìù E's-sebistÀn.

Maðlaãa: E's-sýiayrÀ.

¹⁶¹⁶ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

¹⁶¹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında رأس الهدد هذولا تكاد "Hüdhüd başı olarak bilindir." (299/35) şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında المعروف e'l-maèrýf (299/35) şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshada اللبن leben (300/7) şeklinde geçmektedir. Ayrıca kelime, incelenen metinde şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

(10) *MidAd*: Ol, mürekkebdir ki anıla yazı yazarlar. Ve àÀlibÀ bunda ıŭÁú olınur āanavber (11) aàacınıñ eczÀsından olan duòÀna ve bizr yaàına. Ol, óÀr ve yÀbisdir ikincide. (12) Óarúı'n-nÀra ve şışlere nÀfièdir sürmekle ve úılları sÀúıù olmaúdan menèider (13) ve yaraları bitürür. Ve Hindì olanı bÀriddir evvelkide. ZırÀ fyfùl aàacınıñ (14) eczÀsından útarlar. Lüääeyi şedid ider ve terheli menèider ve eger ayaúlar altına (15) sürseler ısıtmayı ceòb ider. Ve midÀdıñ āanèatı ve aóvÀli dördünci bÀbda, (16) liú resminde inşa'allahü teèÀÀ òikr olınur.

(17) *Merzencÿş*: Merdúuş daòì dirler. Ve kÀf ile daòì oúnur, merzengÿş olur (18) FÀrisice. āıçanúulaàì dirler. Ve sarmasaú¹⁶²⁰ ve èanúar daòì dirler. Ol evlerde ve àayrı yerlerde (19) ekilen reyóÀnlardandır. Ve cemìe efeÀlde nemmÀmdan efèaldir. Yapráuları incedir ve çiçekleri (20) beyÀø, bizri reyóÀn gibidir, rÀyióası ùayyib. ÓÀrdır üçüncide ve yÀbisdir evvelkide. (21) äudÀea ve şaúıúa nÀfièdir her ne úısm istièmÀl olınsa ve zükÀmı óabsider. Ve eger bir kimse [306b] (1) anı óınnÀya úarışdırsalar ve óammÀmda başa sürseler başda olan sÀyir aàrıları (2) zÀyil ider. Ve ìabiòì gögüs aàırısını ve rebveyi ve suèleyi ve èıúı'n-nefesi ve riyÀó-ı àaliòeyi ve istisúÀyı (3) ve ìalaèì óallider ve óaãÀyı ezer ve bevli cÀri ider bal veyÀ şeker ile içmek ve şışleri (4) óallider sürmekle ve kelefi ve èaraúıñ rÀyióasın úaèèider sürmekle. Ve òavÀããındandır ki (5) ünàeyeyn şışlerin sürmekle óallider úaçan ki benciñ bizri ile mezc ideler. Ve bu, mücerrebdir. (6) Ve anıñ yaàì āaàırlığı açar ve kezÀzı ve raèşeyi ve fÀlici zÀyil ider ve duòÀnı (7) havÀyı ıàlÀó ider ve hevÀmı ùard ider ammÀ bögreklere øararı vardır. HindibÀ (8) muàlióidir. Ve *şerbeti*: Maübÿòından bir vaúıyyeye degin ve ısıcaúından iki miáúÀl. Ve *bedeli*: NemmÀm.

(9) *MerrÀn*: Mìmiñ fetóasıyla ve rÀnıñ teşdidì ile bir uzun aàacdır úaãab gibi. (10) èUúdeleri vardır. Maàrib ùàalarında ve Rÿm eürÀfında olur. Ve dimişler ki Hind'de (11) daòì olur. Ve büyük rumóları andan iderler. Ve YÿnÀn'da aña mÀliyÀlÿs dirler. Ve ol, (12) boynuz degildir. Nitekim baèø kimseler óanneylemişler. Ve yapraúları tÿt yapraúları (13) gibidir. Úızıl yemişi olur tÿt óacminde. Şems mizÀnda olduúda yetişür. Ve úavsıñ (14) evÀyilinde úaèèiderler. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Aàuları úaèèeylemede

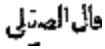

¹⁶²⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında السرفوف (300/13) şeklinde eçmektedir.

fieli èacibdir. (5) Riyâó-ı àaliôeyi óallider ve mièdeyi úavî ider ve yemişi tuðmeyi menèider ve küli óarúı'n-nârı (16) ve sâÿir eczâsı úanı úaüèider ferzüce eylemekle ve rièâfi buruna üamzırmaâla. Ve eger (17) bir gice úılıñ içine úosalar berşâvşân ile úılı uzadır. Bu, mücerrebdir.

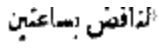
(18) *Merâtiye*: Ol, Fârisice herime'l-mecÿsdir. Ol, bir ottır, müâelleâ bir sâú üzerinde (19) olur, ince ve pekdir. Çiçekleri âaru. Ve óâr ve yâbisdir üçüncide. Balâamı úaüèider (20) ve süddeleri açar. Ve óaâÿı ezmede ve bevli cârî eylemekde fieli èacibdir. Ve (21) *şerbeti*: Bir miâúâle degindir.

[307a] (1) *Mürr*: Ol, maèryfdır. Maèrib diyârında bir aâacdán aúar. Çırtalamaú ile şuerâ (2) úilyèinda ãoñra baâlar ve úzarır ve ââfi olur. Ve beyâð parçaları olur dırnaú úadarı. (3) Ve yumşaúdır. Ve bu, eyüsi ve mailÿb olanıdır. Ol, ââfi mür[r] ile tercüme olunur. (4) Ve anı baèøı aâacıñ sâúında útarlar. Ve mürri'l-baüârıò dimekle meşÿr olan budır. Zirâ (5) balıâñ yumırdasına beñzer yaâlu ve âaru olmaúda. Ve bu nevè daði kem degildir. (6) Ve baèøısı evvelâ aúar ve ãoñra baâlanur. Ve bu nevè siyâh olur, aúar, meyèaya benzer. (7) Buña mürri'l-Óabeşi dirler. Bu, ikincisinde eksikrekdir. Ve anıñ baèøısın bişürmek ve úurudmaú (8) ile aòð iderler. Bunıñ zühÿmeti ve óiddeti ve âalâbeti ve siyâhligi şediddir. Bu nevè (9) úâtildir. Dâòile istièmâlınden ictinâb olına. Ve öikr olan âınıflarıñ cemièsiniñ (10) úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óârdır üçüncide ve yâbisdir ikincide. Merhemleriñ (11) ve küólleriñ rükn-i aèòamıdır. Ve bu, nezlelere ve baş aârılarına òavâââ ile nâfièdir. äaúali (12) demiş¹⁶²¹: “Eger esbâbı mechÿl olsa maènâsı başda olan aòlâú luüf ile ââfi ider.” (13) Ve göze çeküb remede ve kirpikler âalióligin ve beyâðı ve cerebi ve dimèayı zâÿil ider âs (14) âuyı ile ve selâúı bal ile ve remedi èavratlar südi ile ve úuróayı gül âuyı (15) ve óılbe ile ve øaèf-ı baâarı fülful ile şiyâf eylemek. Ve bu, mücerrebdir. Ve sâÿir yaraları (16) bitürür üzerine ekmele lâkin ekmeden evvel lisâni'l-óamel âuyı ile yayúamış olalar. (17) Ve dişler etin úavî ider ve yaraları zâÿil ider ve dişler aârısın òamr ve zeyt ile (18) maømaøa eylemek ve suèleyi ve gögüs aârısını ve úaâaba òuşÿnetini aâızda äaúlamaú (19) ile, òanâzir maraøını ve ciger

¹⁶²¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “Sıkıllı demiş.”(301/4) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *demiş* şeklinde okunmuştur.

aarısın ve ùalaàı ve bögrekleri ve meâÀneyi (20) ve úurdları içmekle, òuãÿãÀ türmüs ve efsentin ile ve raóm maraøoların, òuãÿãÀ (21) pek olanları ve úóúmıſı óatta aſaàadan bile götürmekle egerçi áu ile olmazsa da. [307b] (1) Ve fatúı etlendirir eger istièmÀline müdÀvemet olunursa ve èirúı'n-nisÀ'a ve mefÀãıla ve niúrisi (2) muúlaúan ve aàuları içmek ve sürmek ile. Ve iki sÀèate nÀfiøden¹⁶²² evvel anı menèider (3) yÀ mÀdde óasebince zÀyil ider ve sirke ile sÀyir aarıları zÀyil ider sürmekle ve úoltuú (4) úóúusunda ſeb ile, úılıñ øaèfi ve intiſÀarı òamr ve lÀden ve Às dühni ile ve úvÀbì[yi], (5) òuãÿãÀ bal ile ve silikleri ve sÀyir eàerleri. Cemèean bunlar içün, èadd olanlar içün. (6) Ve hevÀmı ùard ider kündüs ile buðörlamaú ve duòÀnı, kirpikler úılın inbÀt ider, (7) úóúlamaú ile uyúu getirür. Ve ölileri¹⁶²³ óiføider sürmekle ve cemèe devÀlarda (8) müſterikdir, muètedil olmaúda. Pes èavsec áuyına müsÀèide virür beyÀøı úalè-(9)-eylemekde ve utruc óummÀøına ve kebrite¹⁶²⁴, suèfede ve cerebde ve afÿyn ile zaóiri ve úanı (10) ve seceleri zÀyil ider. Mücerrebdir. Ve eger nim-riſt ile úarıſdırsalar ke-òÀlik (11) meòkÿr olanlara nÀfièdir. Ve áadef úurtı ile meksÿr olan ſeyleri cebr ider (12) ve bÀdem yaàı ile úulaú emrÀøını zÀyil ider ve niènÀè áuyı ile burun aarısın (13) zÀyil ider. Ve eger zeyt ile ayaàıñ küçük barmaàına sürseler òekeri àÀyetle (14) úaldırır. Ve aarız rÀyióasın àayyib ider ve kemigi et ile örter ve meâÀneyi birbirine øamm ider (15) ve uſaàı isúÀüider ve tiken gibi ſeyleri ceòb ider. Bal anıñ øararın defèider. (16) Ve *ſerbeti*: Üçe degindir. Ve *bedeli*: Fülful yÀ mÿmìyÀ yÀ úusùyÀ cindbÀdester.

(17) *Merüſa*: Bir aàacdır, nÀr aàacına úaribdir. ÌllÀ yapraúları gibi ince ve birbirine (18) dolaſıúdır. Ruiÿbeti vardır. Bal gibi ele yapıſur. RÀyióası gibi¹⁶²⁵. Ve ùaemı acı. Cidde (19) arøında bulunur. Ve esedde yetiſür. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Aàunıñ øararın (20) defèider sürmekle ve giciyigi zÀyil ider áuyın içmekle ve óammÀmda anıñ küli ile øamÀd (21) eylemekle ve diſler etin ſedid ider ve yarasınıñ aarısın zÀyil ider ve úurusı yaraları [308a] (1) òatem ider. Ve òavÀããındandır ki vilÀdeti

¹⁶²² Bu ifade metnin Arapça nüshasında (301/13) ſeklinde geèmektedir.

¹⁶²³ Metnin Arapça nüshasına göre boſlukta “mevti” (301/15) ifadesi vardır

¹⁶²⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-kebrit (301/17) ſeklinde geèmektedir.

¹⁶²⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (301/23) ſeklinde geèmektedir.

sehl ider bile götürmekle. Ve fel'âotde (2) yapraúları seyseb'ân¹⁶²⁶ biter ve budaúları fa'ir úaçan ki başúa defneyleyeler ve úurú gün áuvaralar.

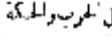
(3) Merir: Ve mer'Ar da'oi dinür. Ol, deve tikenidir. Aña ş'Arübü'l-èan[t]er¹⁶²⁷ dirler. (4) Yaprâúları salú gibi gök olur ve çiçekleri áaru ve d'Aneleri var úur'um gibidir. Esedde (5) yetişür. Ve úuvveti dört yıla degin úalur. Ó'Ar ve y'Ábisdir üçüncide. D'Anesi, şar'Ab ile (6) a'auyí def'eider. Mücerrebdir. Ve dükelisi büyük ma'ecynlara id'âl olunur. èA'aa'r-r'Àèi (7) ve b'Az'Àverd yerin útar¹⁶²⁸. Ve çiçegi z'Áyil ider her nitekim isti'em'âl eyleseler. Ve bevli (8) c'Àri ider ve áuyí süddeleri açar ve ciger øa'efina ve úa'abaya n'Áfièdir ve úaçan ki (9) n'An-ò'Àh ve serçe ile a'ò ideler óa'Áyí ezer ve bevli c'Àri ider amm'À ol, áud'Àe (10) getirür. Ketire anıñ mu'ali'oidir. Ve şerbeti: Üçe degindir.

(11) Merm'Áóyz: Aña mervü'l-cebeli dirler. Yaprâúları lis'Áni'a-ævre úaribdir. (12) ill'À andan uzundur. Ve bizr-i kett'An gibi úozada olur. Ó'Árdır üçüncide y'Ábisdir (13) anda y'Á dördüncide. Ruiyb'Átı úurudır ve øa'ef-ı mièdeyi ve óafaú'Áni's-sevd'Ávi ve áa'æy'Áni, (14) úu'ama'ái ve ciger øa'efını z'Áyil ider amm'À áud'Àe tevellüd ider. Ás mu'ali'oidir. Ve şerbeti: (15) Şiresinden bir va'úyye ve bizrinden iki mi'áú'Al.

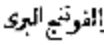
(16) Meri: Úadimí dev'Álardandır. Ve Keld'Ániyy'n ve Ú'ibü¹⁶²⁹ ehli anı isti'òr'Ac eylemişler. (17) Ve eyüsi arpa umı ve fýtenc¹⁶³⁰ ki áayfda yapılmış ola, útulanıdır. Ol, ó'Ar (18) ve y'Ábisdir üçüncide. Bal'ámı ve a'òl'Ái'ı lezceyi úuvveti ile úai'èider ve b'Áumı úurdlardan (19) ve a'òl'Ái'ı f'Ásideden p'Ák ider ve fa'øal'Átı c'Àri ider, iştih'À getirür ve tu'òmeyi (20) men'èider. Ve eger bir kimse anı lük ile birúaç gün içse anıñ etinden bir şey úalmaz. Mücerrebdir (21) amm'À su'èleye ve áadra øararı vardır. Li'è'Áblar anıñ mu'ali'oidir. Ve áan'èatr: Mür, fýtenc¹⁶³¹ [308b] (1) arpa umı ki òamir idüb ve òubz gibi á'Áyetle bişüreler ve úavrulmuş úuz cemi'sin ber'Áber; (2) bizr-i r'Áziy'Ánec rub'è cüz' ve g'Áh

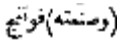
¹⁶²⁶ Kelime metinde şeklinde geçmektedir. Ayrıca bu kelime, metnin Arapça nüshasında (301/26) şeklinde geçmektedir.

¹⁶²⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ş'Arübü'l-èanter (301/26) şeklinde geçmektedir.

¹⁶²⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "hıkkeyi ve cerebi" (301/30) ifadesi vardır.

¹⁶²⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-Ú'ibü (302/2) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek Ú'ibü okunmuştur.

¹⁶³⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-fýtencil-berri (302/2) kelimesi vardır.

¹⁶³¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (302/6) şeklinde geçmektedir.

mebrýdlar için bizr-i kerefs ve dÂrâinî gibi ziyÂde (3) òamir idüb ve mÂcýrda¹⁶³² yigirmi güne degin şöylece úoyalar. Esedde (4) ve her gün òamirin ièÂde ideler, ãoñra meraú idüb ãÂfi ideler ve birúaç (5) gün güneşde úoyub ãoñra ãaúlayalar. FÂsid olmaz.

(6) *Mürhebiäs*: Bir siyÂh üaşdır òafif ve muòauüü Maàrib diyÂrından getirürler.

(7) Saóú olınuúda rÂyióası òamir gibidir ammÂ üabèin öikreylemişler. Ve úyÂs (8) budur ki anıñ üabèi óÂr ve yÂbis ola. Nemleye nÂfièdir muúlaúan, emrÂø-1 (9) úalbi ve mièdeyi içmek ile.

(10) *MürdÂsenc*: Muèarrebdır FÂrisi mürdasengden. MaènÂsı óacerü'l-muóraú ve sÂyir (11) meèÂdin-i maübÿealardan, illÂ óadidi olanı yaúmaú ile. Ve eyüsi ãÂfi olanıdır. (12) Ol, óÂrdır evvelkide ve yÂbisdir üçüncide. Ve maèsýl olan bÂryd sÂyir (13) merhemlere idöÂl olunur. FÂsidÂtı zÂyil ider ve ãaóíoí inbÂt ider, selÂúı (14) ve cerebi ve ôifreyi menèider ve óıkkeyi ve cerebi ve cemîè eàerleri zÂyil ider sürmekle (15) ve cÂmid úanı óallider. Ve eger zeyt ile pek úaynadsalar şiuúú eilÂcına (16) bir şey aña naòir olmaz. Ve ol, nýre ile her şey'i siyÂh ider. Ve eger yeseler (17) emrÂø-1 rediyyeye uàradır. Ve çouú olur ki úatl ider. Ve eilÂcı úuãmaúdır ve (18) rublar istièmÂl eylemek ve ke-òÂlik zencebîl mürebbÂsı ve şeb eilÂcıdır. Ve (19) *ãanèatr*: Oldur ki ruãã-1 àabiüè, üsrenc yÂ ruãã ki yanmış ola, áalalar. (20) Cemîèsin bir üabaúda veyÂ kömürde sebk ideler mezc olunca ve àabiüè olan (21) fenÂ ola. Ve sirkede iüfÂ ideler ve óarúı tamÂm olanıñ defèideler. [309a] (1) Ve şaèir ile¹⁶³³ áuda üabò ideler müherrÂ olunca, ãoñra defèeylesünler ve veznince (2) úavırlmış üz ile saóú ideler. Ve üatlu áuya úoyalar, her üç günde bir kerre taâyir ideler (3) úurú güne degin ãoñra götürsünler ve ammÂ anıñ beyÂø eylemede úàèide oldur ki (4) anı áyfa áarub bÂúla ile bişürsünler, her zamÂn ki bişer áyfa taâyir (5) eyleyeler óall olunca[ya] degin. Ve bu, beyÂø olanıdır ki rÂyióa-yı kerihèyi úaièider her nitelim (6) olur ise ve bedeni úavî ider ve èaraúları menèider, ouãýãÂ Âs ve gül yaàı ile. (7) Ve bunlar ile úalbe nÂzil olan faòalÂtı menèider úoltuú dibine úomaú ile. (8) Ve òavÂããındandır ki sirke üatlu ider óatta bal olmaàa úarib olur.

¹⁶³² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الاجازات*, e-'I-icAnAt "çukur" (302/8) şeklinde geçmektedir.

¹⁶³³ İki kez tekrar edilen ve *şaeir ile* ifadesinden biri silinmiştir.

(9) MerÀyir: Eyüsi oldur ki aãil úi ìabièat üzerine ola, áaru ve úızıldır. (10) Ve óayvÀnı öebó eyledikleri zamÀnda aòö ideler. Ve eger óifôı murÀd olınsa (11) bir öirúaya çulàayub bal içine úosunlar. Ve àayrısı kem olur. Ve cemîesi (12) óÀr[r] ve yÀbisdir. Uãyli gibi mütefÀvit olur, àaşÀveti ve øaèf-ı baãarı zÀyil ider (13) göze çekmek ile ve eáerleri sürmekle ve süddeleri içmekle. Ve úabc¹⁶³⁴ olanı, göz (14) için aósendir ve úunfud, uşáu bıraúma için. Bal mýmı ile öikri teúaddüm itdi.

(15) Merió: Dirler, ol, bir ottır, berrı cezer gibidir. BÀnı èilletleriñ cemîesine (16) nÀfièdir úuvvetiyle, süddeleri açar. Ve áaóió olan ol, mechýldır.

(17) Merèiz: Ol, yün den yumşáu ve uzanmışdır. Ve ol, bedeni tÀze útar, mefÀãıl (18) aàrıların taólil ider. Ve çuòÀ daòi andandır.

(19) MeryÀflen¹⁶³⁵: Ol, óırmÀne ve óarnbeldir.

Mertek: Ol, mürdÀsencden beyÀø olanıdır.

(20) Mera'ã-ãaóÀvi: E'l-óanóal.

MercÀn: E'l-besd.

Merriò: E'l-óadid.

(21) MerÀhim: SÀbıú olan terkiplerdendir àÀlibÀ ÚÀrabÀveynÀt'ta. [309b] (1) Ve bir úavılde dimişler ki maècýnÀtdan àayrı bir şey aña sÀbıú olmamışdır. Ve aãılı oldur ki (2) EboúrÀù gördi ki ol, yaralarıñ bitmesine ve zÀyidÀtıñ úaèinde lÀ-büddir zencÀr gibi işletmege. (3) Ve ol, øarýret dendir. Ve bedene øabú cÀyızdır èasir veyÀ taèaóöür olduaiçün. Maàari[yi] (4) anıñla iòtiyÀr eyledi. Ve evvel vÀúie olan şemèdir, áoñra áamàlar ve lièÀblara ve àayrısına (5) tevessüè olındı. Ve ìabòında úÀnyndır ki şemèi àayrı eczÀya ziyÀde iderler úaçan ki andan (6) àayrı bir maàari olmaya veyÀ münÀsib olmaya ve dühn anıñ øaèfi ola. Pişen zeyt, (7) mebrýdeynde ve infÀú zeyt, àayrısında ve şiric, yÀbis mÀddelerde evlÀdır ve edhÀn (8) ve òaller gibi yayda úışa göre bir, yarım. Ve merhemler çouú zamÀn úalur. áamàları çouú olanıñ (9) èömri yigirmi yıla degin úalur. ÓuãyãÀ sirkesi olanıñ ve baèølar dimişler ki zeyt ile (10) olanıñ úuvveti aãlÀ sÀúıú olmaz

¹⁶³⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-úabc (302/26) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde úabó şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek úabc okunmuştur.

¹⁶³⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (302/29) şeklinde geçmektedir.

ve içinde iç yağı olanın bir yıldan öñra istièmÀl (11) olunmasun. Zirà iç yağı téz fÀsid olur. Ve bu, úavì vechdir.

(12) Merhemü'z-zencÀr: Fieli èacib ve nefei keàirdir. BevÀsiri sÀúù ider ve yaraları úurudur (13) ve yaraların zÀyidÀtın zÀyil ider ve fÀsid mÀddeleri hiç¹⁶³⁶ úomaz. *äänèatr*: Şemè, zift (14) her birinden bir vaúyye; suõÀb áuyı ile óall olan Àşáu ve sirke sekiz dirhem; zeyt úrú sekiz¹⁶³⁷ (15) dirhem. MülÀyim Àteş üzerinde úaynadub, birbirine úarışınca öñra dört dirhem (16) zencÀr alub ve anzarýt üç dirhem ve rÀtiyÀnec iki dirhem ve yarım ve azacıú azacıú (17) üzerine eküb mümtezic olunca öñra áaúlayalar.

(18) Merhemü'n-naól: Bunı iötirÀè iden kimse CÀlinýs'dır. Buña bu ism tesmiye olındı. (19) Zirà úuvveti ile suèfeyi raıbı taórik ittirir. Ve ísóÁú dimiş ki anı tenkis idüb (20) andan yeşil dühn çúarub merhemi anıñla bişürürler. Ve baèolar dimişler ki muáaóóafdır. (21) Zirà merhemü'n-naól olsa gerek. ÓÀ-yı mühmele ile nýn-ı meksýrdan öñra óÀ-yı muècemeye [310a] (1) taóóif olunmuş. Anıñ fieli àÀyet ile eyüdir kesrleri cebrinde ve ìamarlar îlÀóında (2) ve yaraları bitürmede ve şişleri óalleylemde. Ve eger yaralı giciyiklere sürseler ol günde (3) te'àir ider. Ve baèõı eübbÀ anı cemreye ve nemleye sürerler imiş ve àÀyet medó iderler imiş. (4) Ve *äänèatr*: Oldur ki mertegi birúaç gün áu ile saóú idüb veyÀ zeyt ile úaynadub (5) èale't-tevÀli taórik ideler ve bişdikden öñra andan ve zeytden ve áàırın iç yağından cemìè (6) eczÀları berÀber aóó ideler ve úalaúÀrdan birisiniñ rubèınca cemìèsin birbirine úarışdurub (7) mezc ideler. Ve mülÀyim Àteşin üzerine úoyub taórik ideler münèaúid olunca. Her zamÀn (8) saèf úurur. Tebdil ideler. Ve bir nüsòada mertegi zeyt máfınca ideler. Ve úaçan ki naól õikr (9) olunan üzre idüb saóú eyleseler àÀyetle eyü olur.

(10) Merhemü'd-dÀóilýn: Bir SüryÀni lafòdır. MaènÀsı e'l-lièÀbdır. Ve bir úavilde dimişler ki (11) ol, NecÀşièa áanèatıdır. Ve bu, àalaúdır. Zirà ÚarÀbÀdin-i Rýmiyye'de yazılmış ki ol, ìabibiñ (12) áanèatıdır. ÓÀr şişleriñ sÀyirine ve şedid aarılara ve óarÀca¹⁶³⁸ ve pek olan şeylere (13) àÀyet ile nÀfièidir. Ve *äänèatr*: Bizr-i óuümi ve úúüýñÀ ve mür ve óılbe ve kettÀn her biri (14) başúa üç güne degin áuda îlÀdalar. Ve áýf ile áúúúdan

¹⁶³⁶ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁶³⁷ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

¹⁶³⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında óarÀcÀt (303/20) şeklinde geçmektedir.

ãõñra lièÀbından (15) dört vaúyye aõõ ideler. ãõñra dört vaúyye mürdÀsenc, bir raùl ve yarım zeyt ile (16) bişüreler óall olunca. ãõñra lièÀbı şey'en-fe-şey'en saúy idüb örtince (17) ve èuúde ideler Àteşden indürüb zift ve üzüm aàacınıñ küli ve mür her birinden (18) üç dirhem üzerine ãalalar ve óadid bir miáúÀl. Cemìesin birbirine úarışdurub götüreler.

(19) *Merheme'z-züncüfr*: Pek şişleri ve òanÀziri ve sereüÀnı ve òayÀlarda olan şey'i óallider. (20) *Ve ãanèatr*: LibÀn-ı Àşau her birinden on dirhem; ãamà, baüam altı; mürdÀsenc, úna her birinden (21) beş; züncüfr yÀ isrenc her birinden dört. Eger úışda iderlerse zeyt ve illÀ gül yaàı [310b] (1) iki vaúyye şemè ile erideler. Meõkÿr óavÀyici içine bıraúsunlar ve götürsünler.

(2) *Merhemü'l-óavÀriyyñ*: Aña e'r-rüsl daði dirler. Ve ÚarÀbÀdin-i Rÿmiyye'de ol ve ŞeliòÀ (3) merhemine tercüme olunmuş. Ve èameline sebab úavÀninde sebúat eylemişdir. Ol, merhemleriñ (4) aósenidir, yaraları ıàlÀó ider ve ãÀfi ider ve etlendirir ve eàerin zÀyil ider ve şüüýü (5) ve óıkkeyi ve cerebi ve bevÀsiri ve navÀãiri suèfeyi açar, úurtçiaazları öldürür. (6) *Ve ãanèatr*: ãamà, şemè, baüam her birinden on dört dirhem; sirke ile óall olan Àşau yedi (7) dirhem; muúl, mürdÀsenc her birinden dört; zerÀvend-i üavil, libÀn[-1] õeker her birinden (8) üç; cÀvşir, zencÀr, mürr, úna her birinden iki dirhem; sekbinec bir dirhem; zeyt bir raùl. Ol, (9) mürdÀsenc ile úaynadub óall olduúda Àşauı ve ãamàları sirke ile maólýl olanı (10) içine ãalalar, üabìòin èavd ideler, sirkeyi, ãõñra mÿmı içine ãalalar, (11) eriyince birbirine úarışduralar, ãõñra endürüb bÀüi óavÀyici.

(12) *Merhemü'l-irşÀd*: Óann olunmuş ki ol, tefcìr ve taólilde baü yerin útar ve kimseye mensÿb (13) degildir. *Ve ãanèatr*: Úna, miló, nefü, bevraú her birinden bir dirhem; cÀvşir iki; zeyt (14) bir vaúyye; merÀre iki vaúyye; levz yarım vaúyye. Bunları dühn idüb şemè ile erideler. (15) ãõñra iki vaúyye isfidÀcı ve bir vaúyye mertek ve yarım vaúyye úalúadis ve beş vaúyye (16) uşnÀn, aál-1 keber úıřrı dört, cemìesin Àteşsiz bir yere úarışdurub óuümi yaàıyla òamir idüb götüreler¹⁶³⁹.

¹⁶³⁹ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

(17) Merhem-i Feylââyryys¹⁶⁴⁰: Yaraları ve navââiri ve úuryóı etlendirir. Fieli èacibdir. (18) *Ve ânèatr*: Maólyl şeb on dirhem; ânavber küli, zirâvend, kündür her birinden yedi; (19) tÿbâl-i óadid, nuóâs her birinden beş; mürr, câvşir, sekbîneç her birinden iki. Cemîesin (20) sirke ile óall olmuş âşauá úarışduralar ve istiêmâl ideler.

(21) Merhemü'l-isfidâc: Maúèadda èârıø olan maraølara nâfièdir, òuâyââ óarâretten [311a] (1) olanı ve óarúı'n-nârı ve şüüýúı ve aaulı yaraları ve bevâsiri isúâú ider. Eger (2) istiêmâlin keâir iderlerse ol, eyü terkiblerdendir. *Ve ol*, anı çouú istiêmâl iderlerdi ve òalúa (3) daði emr iderdi. *Ve ânèatr*: Mürdâsenc, isfidâc her birinden on; anzarÿt, zencâr (4) her birinden dört; dem-i aðaveyn, isrenc her birinden iki; zeyt bir raú; şemè üç vaúıyye; zift (5) bir vaúıyye. Eriyenleri eridsünler. *Ve bâuúilerin üzerine ekeler ve birbirine úarışdursunlar.* (6) áâyet ile nâfièdir. (7) *Ve'l-merhemü'l-ebyaø*: Ol, şemèdir zeyt ile faúat ve yumırdanıñ beyâøı ile ve gâh olur ki (8) òavlândan. *Ve gül yaâi úarışdururlar úaçan ki óarâret şedid ola.* *Ve eger bir kimse aârıları (9) sâkin olduân isterse òavlân èıvawına afyyn úorlar.*

(10) Merhemü'l-bâseliúyn: Yaralarda ve şişlerde fieli èacibdir. Ol, Úarâbâdin'de meşhýrdir (11) naðl merhemi dimekle. *Ve nefède aña úarıbdir.* *Ve ânèatr*: Zift, râtiyâ nec, şemè cemîesin (12) berâber; úna birisiniñ rubèinca; zeyt cemîesiniñ úadarınca. İki kerre úarışdurub bişürsünler. (13) Eger bevraúı aña iøâfe eyleseler aña câðib dirler.

(14) Merhemü'l-òal: Ol, siyâh merhemdir. Şüüýúda ve ruúbdan óââıl olan óıkkede fieli (15) èacibdir. Suèfeye ve dâ'i'a-aaelebe ve raúb yaralar[a] nâfièdir. *Ve ânèatr*: Óall, zeyt berâber; (16) mertek birisiniñ rubèinca bişürüb müdâm taórik ideler münèaúid olunca.

(17) Merhemü's-şâdene: Aârılara ve şişlere ve şüüýúa ve óıkkeye nâfièdir eger bâríd olmayalar. (18) *Ve ânèatr*. Úıyn-ı Ermeni, şâdene, maâsýl olalar, her birinden üç vaúıyye; lióyete't-teys (19) şiresi iki vaúıyye; afyyn bir vaúıyye.

¹⁶⁴⁰ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

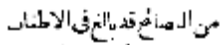

(20) Merhem mine'n-naãÄyio: Bu¹⁶⁴¹ dimişler ki miède ve ciger ve ùalaà ve eyegü ve meáÀne (21) ve raóm ve aèãÀb ve şişler ve pek olan şeylere ve aúan úana nÀfièdir. Ve¹⁶⁴² [311b] (1) şemè èaleki'l-inbÀù muúl, Àşáu, úurdumÀnÀ, Às, àemereti'l-kerim, ka'kü'ş-ŞÀmi, óamÀmÀ, sünbül, (2) zaèferÀn, mürr, maãìaki her birinden sekiz; dühn-i benefsec, şişic her biri cemìesiniñ úadarınca. (3) Beş kerre äamàları şarÀbda îladalar ve mÿmları ve yaàları birbirine úarışdurub (4) sÀyir óavÀyici üzerine ekeler¹⁶⁴³ götürsünler.

(5) Merhem: BevÀsiri saúùider. Cevz-i muóraú, nevÀ mişmiş, deveniñ örgüci ile (6) saóú ideler ve bevÀsire süreler. Ol şarù ile ki bunlarıñ ayrı şey ile buòÿr ideler (7) ve mÀzeryña¹⁶⁴⁴ daòì ke-òÀlik.

(8) Merhem: Maúèad emrÀona cemìean nÀfièdir ve yaraları ziyÀde olmadan (9) menèider ve şişleri ve aàrıları cemìean óallider. Ve ãanèatı: MürdÀsenc, rumÀdi'l-úaaab, (10) isfidÀc, bizret-i¹⁶⁴⁵ maàsyle her birinden bir cüz'; Àşáu, anzarÿt, úına her birinden yarım cüz'. (11) Zeyt ve sirke ve şemè ve ãàir ve deve ayaàınıñ iligi ve deveniñ kÿhÀnı ile ve óuòmì (12) ãuyı ve óayye'l-èÀlem ile bişürüb istièmÀl eyleyeler. Ve bevÀsirde kürrÀa ve baàal ve ãabr (13) ãuyı ziyÀde ideler ve yaralarda èafã ve Às iòÀfe ideler ve mafãallarda ve maraøı'n-(14)-nisÀ'da zaèferÀn ve afyñ iòÀfe ideler.

(15) Merhem: Yaraları etlendirir. Şebeà on dirhem; rumÀd-ı ãanavber, kündür, rÀvend (16) her birinden yedi; ãadÀe'l-óadid ve nuóÀs ve Àşáu her birinden beş; cÀvşir, mür, sekbinec her birinden (17) iki. äamàları sirkede óall ideler ve birbirine úarışdursunlar.

¹⁶⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "Verilen tavsiyelerde çok mübalaàa olmuştur." (304/20) ifadesi vardır.

¹⁶⁴² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "ve sanatı" (304/22) ifadesi vardır.

¹⁶⁴³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında yukarıya (götürsünler.) (304/25) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁴⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *mÀøeryñ* (304/26) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *mÀøeryñ* okunmuştur.

¹⁶⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "kireç" (304/28) şeklinde geçmektedir.

(18) *Merhem*: İbn-i Tilmîo-i Kiöir¹⁶⁴⁶. Ol, mücerrebirdir peykân ve tiken ve bedende úalan kemik gibiler gibi (19) istiöâcına. Ve *âanèatr*: Aâl-1 úaâab-1 yâbis, zirâvend-i üavil. Berâber aöô idüb (20) bala úarışdursunlar, ãoñra istièmâl ideler.

(21) *Merhem*: Şişleriñ pek olan şeyleriñ taöliline ve istisúâya nâfièdir muülaúan [312a] (1) ve úurtçıâazları iöâc ider sürèatle. Ve *âanèatr*: Türmüs, zibl-i óamâm, nevâ-i temr, şeylem. (2) Eczâyı berâber idüb zift ile cemîesiniñ berâberi úazıñ iç yaâı ile erideler ve óavâyici anıñ ile (3) yoâuralar ââyetle nâfièdir.

(4) *Mizmârü'r-râèi*: Bir ottır. Yapraúları, lisâni'l-óamel yapraâı gibidir, siyâh kökleri olur (5) ôarbaú gibi. Ele yapışur. Beyâø ile âaruluk arasındadır. Ve râyióası üayyib. Cevzâda yetişür. (6) Bizri, gül bizri gibidir. Óâr ve yâbisdir ikincide yâ raübdır. Şişleri óallider (7) ve aâuları zâyil ider ve ciger süddelerin açar ve óaââyı ezer ve nifâôi ve maâaâi (8) cezeriñ bizri ile ve bal ile zâyil ider. Ve úaçan ki úılı anıñla óammâmda yayúasalar (9) uzadır ve başıñ râyióasın üayyib ider. Ve eger üaâiñ úuru üzümü ile ve zeyt ile (10) mezc ideler ve bedene sürseler kehleniñ tevellüdün menèider bir yıla degin ammâ üalaâa øararı (11) vardır. Bâzâverd anıñ muâlióidir. Ve ãuyından şerbeti: Bir vaúıyye ve aâlı bir miâúâl (12) ve maibýöündan beş. Ve *bedeli*: E'l-lisân.

(13) *Misk*: Bir úandır ki óayvândan münèaúid olur ki ol óayvânıñ iki öz dişleri (14) olur ki yere egilmiş ve başında iki boynuzı eñsesine eklenmişlerdir. ââyetle (15) beyâødür. Anda delükler vardır ki burunıñ içine havâ girir. Ve bu, müşâhede olunmuşdur. (16) Ve misk dört nevèdir. Bir nevèi Türki dirler. Ve bu nevè óayø gibi bu óayvândan çıúar (17) ve aâaclarda bulurlar ki münce mid olmuş. Ve bunıñ râyióası ââyetle şedid olur. (18) Ve levni âaru ve uzın útèalardır. Ve ol kimse ki dimiş müşk necisdir. Bu nevèe óaml (19) olunur. Ve bir nevèine tanbýni dirler. Ol, nâfelerde olur. Bir cilde cemè olur ki göbekdedir. (20) Ve úaçan ki yetişür aña úaşınmaú èârıø olur. Varır bir şey'e kendüsin sürer ol nâfe (21) düşünce. Ve bir nevèine äini¹⁶⁴⁷ dirler. anı geyik muèâlecesi ile olur óatta úan anda cemè olur [312b] (1) baâlar ãoñra şaú[ú]iderler¹⁶⁴⁸ ve pek

¹⁶⁴⁶ Bu kelime كذرا şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁴⁷ Kelime صين şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بَعْرِفَ الْكَمُودَةَ. “Kemude denilir.” (305/15) ifadesi vardır.

olmaàla bilinür ve bir nevèine hindì dirler ol bir úan-(2)-dır ki geyigi òebó eyledüklerinde aòò iderler ve bir nevèi daòì geyik úanından ve tersinden (3) ùtub úurudurlar aàir olmaàla bilinür ve úaçan ki misk-i ceyrÀnı sÀdec ve sünbül ve mürr (4) ve bunlar gibiler otlasa ve àu içmese àÀyet ile eyü olur ve deryÀ úuvvetin isúÀù (5) ider ve áuúÀtdan menúýldür ki hind ehli anı alub hep¹⁶⁴⁹ ùaró iderler güneş (6) gününe degin ki ol aòÀrın on üçüdür ve óameliñ evveli olur áoñra sÀyir vilÀyetlere (7) naúl iderler ve rÀyióası nÀúã olur bu evde ùrmegi óasebince ve dimişler ki eger anıñ (8) nÀfesin yeñi iken alduúda içine úurşun úosalar mûlaóóam olur ve müşk-i rÀvend¹⁶⁵⁰ èyd ùlaşesine ve sÀöervÀn yÀ úarfe ve úaranfil ve zervÀned ve miãùaki ve (9) ve varaú-ı rend ve sünbül ve mür ve cÀvi àaşş iderler. Úaçan ki bu eczÀları saóú idüb (10) miáince keçi ùalaàıñ èuãÀresi ki úurumış ola ve gögercin úanı ve yumırda (11) áarusınıñ yaàì cemièsin müşklü gül áuyı ile yoàirub ve eyü müşki üzerine (12) iòÀfe ideler. Ve birúaç zamÀn ayaú yolında aàalar. Ve gÀh elma áuyın üzerine iòÀfe (13) ideler. áaşş olunmuşın farú öikr olınan şey' ile bilinür. Ve müşkiñ úuvveti (14) üç yıla degin úalur. áırçada ve gümüşde bir yıla degin úalur. Ol, óÀrdır üçüncide (15) ve yÀbisdir ikincide. Süddeleri açar ve aòÀù-ı bÀrideyi óallider ve óavÀssı úavì ider ve gözde (16) olan ôulmeti ve beyÀøı ve øaèf-ı baàarı ve dimèayı ve ôifreyi zÀyil ider. Ve küól eylemekle ve úulaú (17) aàırısın bÀdem ve úusù yaàì ile ùamzırmaàla ve àamı ve vaóseti ve òafauÀnı yemek ile (18) ve devÀlar øararın ve aàu ve òadr ve fÀlic ve laúve ve raèşe ve belÀdeti muúlaúan (19) zÀyil ider. Ve óamle ièÀnet virür ferzüce eylemekle ve şehvete muúlaúan ve nezleleri menèider (20) ammÀ maóýre øararı vardır ve levni áaru ider úoulamaú ile ve aàzı úoòudur (21) yemekle. KÀfýr ve benefsec yaàì ve bÀn ve gül áuyı anıñ muálióidir. Ve *şerbeti*: [313a] (1) Yarım dirhem. Ve *bedeli*: CündbÀdester miáince ve sÀdec ve miáfınca.

(2) *Müstaècele*: Ekâer[-i] eùbbÀ dimişler ki ol, ebýzeydÀn didikleri şeydir. Ve baèølar daòì dimişler (3) ol, sevrencÀndır. Bunlarıñ aálı youúdur. Belki áaóió olan ol, èurýúlardır ki birbirine (4) ùlaşúdur. Ve Hindì olanı mürebbaè olur. Birbiri üzerine burılmışdır. Eger aàacından (5) ayırsalar dört óisse olur berÀber. Ve áaribdir ki ol kimse

¹⁶⁴⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁶⁵⁰ Burada áaó ibaresiyle düzeltilme yapılmıştır.

ki dimiş¹⁶⁵¹ kökidir. ZirÀ (6) bunıñ vazèi, şehveti taórik eylemek için aña øıdd olur. Ve ol, e'l-Àn Mıâr'da müstaèeleye (7) èirú'l-inürÀb dirler. Ve Hindî'si úatı nÂdir bulunur. Ve eyüsi aârı ve pek úatlu olanıdır. (8) ÓÂrdır ikincide ve raübdır anda yÀ evvelkide yÀøyd yÂbisdir. İnsÀnı àÂyetle semiz ider (9) ve şehvete úuvvet virür ve úıvÂyı óífôider ve âandal ile baftesi¹⁶⁵² olana nÂfièdir (10) ve aòlÀù fÂsid olmadan óífôider. Ve dimişler ki eger aâudan evvel aòø (11) ideler. Aâu ol kimseye te'âir eylemez ammÀ óalúa øararı vardır. Bal muâlióidir. (12) *Ve şerbeti*: Üçe degindir. *Ve bedeli*: Öamire.

(13) *MesóuúýniyÀ*: âırça ve sürme ve ıúlimiyÀ ve rýseòteden pişen úaşa ıúlÁú (14) olunur. Úaçan ki saóú idüb nýre ve úalì áuyı ile saúy ideler ve gÂh belÀù áamàı (15) üzerine muøÂf ideler merhemlere nÂfièdir. Ve eâerleri zÂyil ider ve zÂyidÀtı úaèider (16) ve dişlere cilÀ virür ve fÂsid olan etleri zÂyil ider. Ve gÂh nýşÂdır maólyli ile (17) saóú ideler beyÀøı ve øulmeyi ve óifreyi ve èürýúı ve kirpikler àalióligini zÂyil (18) ider ve debilÀtı cÂri ider.

(19) *MüseyrÀ*¹⁶⁵³: Úabaà mürebbÀsına dirler. Ve ol, mürebbÀlarıñ aósenidir. EboúrÀù istiòrÀc (20) eylemiş. Evvel anı bal ile yapmışlar. äoñra üzerine baèøı şeyler eritsünler. Ve baldan (21) olanı muètedildir. Şehvete úuvvet virür ve süddeleri açar ve sÂyir faøalÀtı [313b] (1) cÂri ider ve úalbe úuvvet virür ve aòlÀù àÂfi ider ve şekerden olanı (2) vesvÀsa nÂfièdir eger yübýsetten olursa. ZirÀ óÂrdır evvelkide ve raübdır (3) ikincide. Eyü úan tevellüd ider ve irtifÀè-ı buòÀrı zÂyil ider. Ol ecilden mÂliòylyÁyı (4) ve envÀè-ı cünýnı zÂyil ider ve sueleyi ve gögüs aâırısını ve øuşýnet-i úaâabayı ve øaèf-ı (5) mièdeyi ve cigeri ve iótirÀú-ı bevli zÂyil ider. Ve gÂh øaşòÀş ve øas bizri ile (6) uyúusu gelmeyenlerde istièmÀl iderler. *Ve bÂdem içi ile àÂyetle semiz ider. Ve şerbeti*: (7) Oldur ki úabaàı uzun ve ince úòarayub úaynadalar. Bişmege úarib olunca ve áuyı daòı (8) úurumaàa yaúin ola ve bal veyÀ sükkeri ki anıñ iki úadarınca ola, ayruca úaynadalar, münèaúid (9) olunca¹⁶⁵⁴ úarèa úarışduralar, iòtilÀù idüb ve úavÀma¹⁶⁵⁵

¹⁶⁵¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'ü-üròaşúýú (305/34) ifadesi vardır.

¹⁶⁵² Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁵³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında mesir (306/ 7) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e'l-muèÀdil (306/16) kelimesi vardır.

¹⁶⁵⁵ Kelime şeklinde yazılmıştır.

getüreler. Eger äuyı (10) iròÀ ide äabÀóında ièÀde ideler. Ve illÀ òÀlince úoyalar. LÄyú budır ki äandal ve maãàkiden óÀli olmaya.

(11) MisvAk: IüÄú olıduúda erAk murAd olunur. Eger, rÀeiye, úayd olınsa (12) şeyüarrec yÀ zÿfÀ murAd olunur. Ve eger, úarda, úayd olınsa aşine murAd olunur (13) yÀ, èabÀse, úayd olına raèi'l-ibl murAd olunur.

(14) Miski'l-cinn: Mine'l-cuède.

Missen: E'n-nuóAs.

(15) Mesd: Life'n-nArcil¹⁶⁵⁶.

Müşil: E'l-edhÀni'l-mürekkebe.

(16) Müşil: Óaúúatte murAd olınan aòlÀü iòrAc iden şeydir. Ve mÀ-èidÀsı (17) olana müleyyinÀt dirler. Ve ol, muòelif olur¹⁶⁵⁷ ve zamÀnıñ ve mesken iòtilÀfı ile. (18) Nitekim kitÀbıñ evÄyilinde teúaddüm itti. Ve aña teúaddüm iden ve bile veyÀ (19) äoñra olan öikri gelse gerekdir bÀb-ı rÀbiède. Ve envÀeri yÀ ayÀric veyÀ süfyf (20) veyÀ meèÀcin ve bunlarıñ àayrısı olan şeylerdir. Ve her biri mevøaèında öikr (21) olunur èayni ile.

[314a] (1) Mişmiş: Bir aàacıñ yemişidir ki cevz úadarınca olur. Ve eyüsi (2) olan bir belediñdir ki èarøı milinden ziyÀde ola¹⁶⁵⁸. Yapraúları yaãıdır. Ve güneş (3) óamel burcına girdikde çiçekleri açılır. Ve cevzÀda yetişür. Ve ol, yÀ acıdır ve küçük. (4) Ol, gilÀbiyye dimekle meşhýrdır veyÀ tatludur ki aña levzi dirler. Ve bu (5) nevè büyük ve äü¹⁶⁵⁹. Kütüb-i úadimedede aña ermevi dirler. Ve baèøısı àÀyet ütlu (6) olur. Ol, ÖorÀsÀni dimekle maèryfdır. Ve baèøısı küçük ve äuyı az olanıdır. (7) Aña äini dirler. Ve cemèesi bÀrid ve raübdır ikincide yÀ raübdır üçüncide. (8) Óıkkeye ve lehibe ve èaüşa ve ısıtmalara ve müteàayyir buòÀra nÀfièdir ve süddeleri açar (9) ve pek olan şeyleri telyin ider ve óarÀreti olanlarıñ mizÀcin muètedil ider. (10) Ol şarü ile ki üzerine bir şey yeseler ki anı fevrice bedenden iòrAc eyleye (11) sikencübün ve yemişler rubbı

¹⁶⁵⁶ Metnin Arapça nüshasında ليف النرجيل *lifü'n-nArcil* (306/19) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde لَيْفُ النَّارِجِيلِ şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *lifü'n-nArcil* okunmuştur.

¹⁶⁵⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta والسس ve *sinn* (306/21) ifadesi vardır.

¹⁶⁵⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında عرصة الفانوس عيلة (306/24) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁵⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta كثر الماء فيه حتى حازي. “Ve su miktarı çok olana hazimi derler.” (306/26) ifadesi vardır.

gibi. Ve eger bir kimse ãu ve bal üzerine ie ve úuãsa (12) mièdede olan iòtirÀúÀtı iòrÀc ider ve ısıtmayı úaèèider. Ve bu, mücerrebirdir. Ol (13) mebrýdeyne ve pirlere ve balâamilere øaranı vardır. Ve mièdeyi gevşek ider ve riyÀó-1 àaliòe (14) tevellüd ider. Eger yemeginden ãoñra bir kimse úaãdeylese beyÀø úan çıúar. Ve bu bÀèiá (15) baraã olur. Ve ìaèÀm üzerine yemegi cÀyız degildir ve ke-òÀlik fuüyr itmeden (16) illÀ úuãmaú úaãdı ile. Ve anisýn ve maãúaki bal ile muãlióidir mebrýdeyne ve sükker (17) àayrısına. Ve buña göre şeftÀly andan eyürekdir. Ve erkeğiniñ úurusı tÀzesinden (18) aósendir. Ve lÀyíú oldur ki ol, meybe ile istièmÀl olına. Ve acısının (19) çekirdegi óÀr ve yÀbisdir ikincide ve ìatlusınıñ çekirdegi óÀr ve raúbdır (20) evvelkide. Ve cemèsiniñ yaúı süddeleri açar ve bedeni yumşau ider ve pek şey'i ve (21) òuşýnÀtı ve eáerleri zÀyil ider ve acı olanı óaãÀyı ezer içmekle ve úulaúda [314b] (1) olan àaàırlığı açar ìamzırmaàla. Ve afyñ ile êÀribleri sÀkin ider vaúince ve müshilÀtıñ (2) fièlin úavì ider. Ve aàacınıñ eczÀsı bÀrid ve yÀbisdir ikincide. Eger bişürüb ve içseler (3) aòlÀú cÀri ider ve úurtçiaazları iòrÀc ider ve şişleri óallider nuüyl eylemekle. (4) Ve yapraúları ishÀli úaèèider. Ve dimişler ki dühnden zinò olanı aàudır. Ve òavÀããından-(5)-dur ki anı şeftÀlyya ve şeftÀlyyı aña peyvend iderler. Ve gÀhi anı ezüb şiresin (6) taòtalar üzerine serüb güneşde úurudırlar. Ol, úameri'd-din didikleridir ki (7) e'l-Àn anıñla maèryfdır. Ol, óàmileleriñ iştihÀsın úaèèider. Ve ricle bizri (8) ile ìbraú yeyenleri ìbraú yemeden alúor ve àafrÀvi àudÀèi menèider.

(9) Mışüi 'l-àyl: E'l-Àn dişÀr dimekle maèryfdır. Bir ince yapraúları vardır. (10) Küsfereye beñzer lÀkin rÀyióasıdır. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Ve riyÀh-1 (11) àaliòeyi óallider ve süddeleri içmekle ve aàuyı ve köpek ıáırmasını menèider muúlaúan.

(12) MeşkiarÀ: E'l-àayüÀfelen.

Mışüa 'r-rÀèi: Şevki'z-zeriè.

(13) Maãúaki: YýnÀni'den muèarrebirdir ki aña mastiòda dirler imiş. Ve e'l-Àn e'l-kiyye (14) ve èaleki'r-Rýmì dirler. Ve bu ismden murÀd ıúÀú olınuúda àamà didikleridir. (15) Ol, iki nevèdir. Bir nevèi beyÀø ve rÀyióası úayyib ve ìatludur. Ve bir nevèi daòì siyÀh (16) ve acılığı olandır. Ve àaòió olan oldur ki evvelki nevè aàacınıñ ìabièatiniñ (17) óarketi ile òÀhire çıúar sÀyir àamàlar gibi. Ve ikinci nevè aàacdán tÀze

iken ùtarlar (18) ve bişürürler. Ol, bulunmaz, illÀ äaúız vilÀyetinde Türk cÀnibi[n]de ki iúlim-i òÀmisdendir, (19) dimişler. Eşbile'de, Undulus vilÀyetinde daði bulunur lÀkin eyü olmaz. Ve aàacı (20) erÀk aàacına beñzer ve yemişi olur. Acilige mÀyildir. Ve bu äamàì şems cevzÀda (21) iken aòõ iderler. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir [315a] (1) üçüncide yÀ ikincide. äudÀèì ve nezleleri zÀyil ider ve balàamı açar àÀriúyñ ile (2) ve äafrÀy1 äabr ile ve sevdÀy1 ve vesvÀs1 ve mÀliöylyÀy1 ihlilecÀt ile ve nezleleri ve aúan (3) úanı menèider kehrübÀ ile. Ve bu, mücerrebdır. Ve kündür ile fehmi ziyÀde ider ve mièdeniñ (4) úarÀúur1[n1] menèider ve sy'i'l-haøm1 ve riyÀó-1 àaliöeye¹⁶⁶⁰ ve øaef-1 cigeri ve úalaà1 ve kesrü'l-(5)-elemiñ ve úuryó1 zÀyil ider muúlaúan. Ve eger şiricde bişürüb ve úulaàa úamzırsalar (6) süddeleri açar ve äaàırligi defèider. Ve bu, mücerrebdır. Ve eger penbeyi gül äuy1 (7) ile ıláladub ve anıñla buöyrlasalar ve aarıyan göze úosalar aàırsın sÀkin ider. Mücerrebdır. (8) Ve dişleri ve dişler etin eyü ider. Nitekim istièmÀl ideler. Ve eger zeyt ile bişürseler (9) nÀfıø1 ve kezÀz1 ve raèşeyi ve êarabÀn1 ve aeyÀy1 zÀyil ider. Mücerrebdır. Ve òavÀããındandur ki (10) úaçan bir dirhem andan bir rail äuya úosalar ve bir yeñi fuòòÀrda bişürüb äülüai gidince ve (11) fuòòÀr1 tecdid idüb her kerre ki bişüreler. Bu äú istisúÀya ve úuãmaàa ve äaàeyÀna (12) ve zaóire nÀfièidir ve hÀøimeyi úavì ider. Ve aàacınıñ eczÀsın úaçan ki bişüreler yine bu nefèi virür.

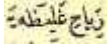
(13) Maâl: Maòìøi'l-leben.

MiãbÀóu'r-Rým: E'l-kehrübÀ.

Maãè: æemeri'l-èalìú.

(14) Maø: ÈÀd-1 muèceme ile rummÀni'l-berr ve yemişi, óabbü'l-fülfüldir.

(15) Maèden: Ol, mizÀc-1 evvelden kÀyin olandır. Ve her nevèiñ ki muşaoóaañ, irÀdeden (16) ve aókÀmdan ve nümýdan òÀli ola, cinsdir¹⁶⁶¹. Ve mÀddesi yÀ zeybaú ve kebrít-i ceyyid ki mütÀvvel¹⁶⁶² (17) olub aalı òafni¹⁶⁶³ gibiler ki iksire maèryfdır. Ve ol, yÀöyð kebrítidir. Úuvvet-i àÀb1àa (18) ile øeheb gibi olur veyÀ øiddıdır ki úuvvet-i

¹⁶⁶⁰ Tamlama şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁶¹ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁶² Bu ifade metnin Arapça nüshasında mütesÀviyeyn (307/32) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁶³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında òafi şeklinde geçmektedir (307/33).

âAbıàanıñ¹⁶⁶⁴. Ve ol, fiêêadır¹⁶⁶⁵ (19) yÀ bunlarıñ èaksidir. Evvelkiniñ vecydı ile mürúaşem olur veyÀ ikinciniñ vücydı (20) ile úaðdir¹⁶⁶⁶ olur veyÀ nuóAs veyÀ óadid¹⁶⁶⁷ àalebeligi ile yÀ kebriti az olub (21) fÀsid olur òÀr[-1] Cin¹⁶⁶⁸ gibi. Eger meókÿr olanı mÀddeleri mevcÿddır, MunùrauÀt [315b] (1) óÀaıl olur. Ve illÀ filizÀt óÀaıl olur evvelki vezÀnında yÀúýt gibi yÀ ikinci vezÀnında (2) baèøı zümürd gibi. Her birisiniñ nefèi maóallinde öikr olunur. Ve ânÀèatiñ tauriri (3) bÀb-1 rÀbiède gelse gerekdir.

(4) MeèÀcin: Ol, mürekkebÀtıñ aèøamıdır. Ve enfaè ve devÀlarda idòÀli ekaerdir. (5) Ve āabrı ziyÀde úıvÀyı óıfòider ve nefret ideni ülfet ider ve müteferriúa şeyleri (6) cemèider ve muóáuúaú ider ve āuver-i zÀyideyi ve óáuÀyıú-1 muòtelifeyi bir ider ve taúsüü vÀcib (7) olan şeyleri aèøÀya iāÀl ider. Ve ol kimse ki anı iòtirÀè eylemiş YÿnÀniler imiş (8) bilÀ-òilÀfin ammÀ evvelkisi MearÀ ve SÿürÀ¹⁶⁶⁹ imiş veyÀ Elèibe Beg¹⁶⁷⁰ mü'ellif imiş. äoñra (9) mürr ve cinüyÀnÀ aàulu¹⁶⁷¹ için iøÀfe eylemişler. Ve bunda birúaç úavl vardır. Üçüncü úavl nitekim (10) YÿnÀni kitÀblarında meókÿrdır ki Hürmüsi'l-HerÀmise, meryÀfelen, dervenc ve ùyn-1 Rÿmi (11) ile úarışdurub aàulanan kimselere virür idi. Ve andan ol kimse teúaddüm eylemişdir. (12) Ve óáuúúat ile terkib olunmuşdur. ÖuāÿāÀ böyle mürekkebÀt ve terkibleriñ her nevèinden¹⁶⁷² ki (13) münÀsib ola. Muāaddar olmuş ve bi'l-óáuúúa bununı aāÀletine. Úavl-i öÀti¹⁶⁷³ ve àayrısında (14) ki münÀsib èarazidir. ZirÀ bu terkibleriñ başıdır. Cemìesi buña rücyè ider. Ve Óekim DÀvyd (15) dir ki biz dirüz ki maècÿnlar àayrısından iktifÀ olındı. Eger nÀúihın olmasaydı (16) şerbetlere iótiyÀc olunmaz idi. Ve eger āabr gibilere ve beşÀèate

¹⁶⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “Altındaki gibidir.” (307/33) ifadesi vardır.

¹⁶⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “paalı ve paásız” (307/33) ifadesi vardır.

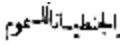
¹⁶⁶⁶ Bu ifade Metnin Arapça nüshasında úaadır (307/34) şeklinde geçmektedir.

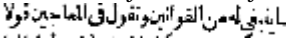
¹⁶⁶⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “zeybak” (307/35) ifadesi vardır.

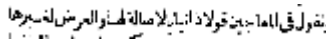
¹⁶⁶⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “Çin mermeri” (308/1) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁶⁹ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

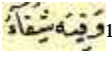
¹⁶⁷⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (308/9) şeklinde geçmektedir. Ayrıca incelenen metinde, noktasız ve hareketsiz olarak, şeklinde yazılan kelime, Elèibe Beg(?) okunmuştur.

¹⁶⁷¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *cintiyÀnÀe 's-sümÿm* (308/9) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (308/12) ifadesi vardır.

¹⁶⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre “Başkalarından farklı olarak kendi sözümüzü söyleriz.” (308/12) ifadesi vardır.

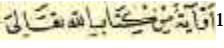
olmasaydı óubÿba íótiyÂc (17) olunmaz idi. Ve eger cild etle[r]inde olan maraœiñ taóililine íótiyÂc olmasaydı (18) œamÂdlar ve dúhnler müntefi olur idi. ZirÂ maécÿnÂt úaèeider ve cilÂ virür ve müfettiódir, (19) eurÿúlarda olan œeyleri ceób ider. Buña müshilÂt dirler veyÂ óarÂret-i (20) âarizeyi taórik ider ve ervÂóa úuvvet virür ve kemÂline yetiœdirir veyÂ óavÂss-1 óamseyi. (21) Bel óavÂss-1 eœereyi ki insÂniñ insÂniyyeti anlar iledir. Nuú ve¹⁶⁷⁴ ve óifó ve fehm [316a] (1) ve fikri ve vehm gibileri óifóidicidir ve úalbe úuvvet virür ve servere münÂsibdir. (2) MüferrióÂt didikleri bunlardır. Ve bunlariñ œimnında âióóat-i aáliyyesi ve aniñ levÂzımından (3) olan haœm ve taóilil ve talúf ve taedil ve taúúè ve teftió ve tenóió gibi iètidÂl ider. (4) Ve maécÿnÂtiñ bÂúisi bunlardır. Ve maécÿnlariniñ cemíesi yÂ maerÿfdır bir ism ile ki bilinmez. (5) illÂ aniñ ile âayrısı bunda óikr olunmuœdur. Ve bu úism bÂblarında teúaddüm eyledi. Ve bÂúisi (6) bunda óikr olunur ealÂ-óasebi't-teysir meókyr olan œarú ile. Buña göre bir úAnÿn (7) ki cÂmiè ola, sÂyir maécÿnlar için oldur ki bal ile ola. ZirÂ mÂddesi muótelif ve çiœekleri-(8)-dir ki óadsiz fÂyidelere müœtemil olur. illÂ âÂniè-i muótar ki óarekÂtı ile euâârÂt-1 heyÿlÂniden (9) âÿret-i neveiyye iórÂc eylemiœdir. Menfaèati buninla müteœÀèif olur eàuÁúir ile. Ve eger (10) diseler ki nitekim ki çiœekleri menÂfiè-i keàireye müœtemildir, œarar-1 keàireye daóì müœtemildir. (11) ZirÂ bir¹⁶⁷⁵ ve èanber ve incü ve altundan âayrı youúdur. illÂ nefèe ve œarra müœtemildir. Biz (12) cevÂbda dirüz ki bu sy'Âl medfyèdır ol œeyleriñ taóilili olmaàla. ZirÂ bal arusı (13) ol eœÿAyı yeyeñde¹⁶⁷⁶ bÂùnında müstaóil olub müteâàèid olur. Bu sebeb ile œararı (14) defè olur. ZirÂ teâàèid olmaàı rütbe-i vÂhidededir. Ve bir vech daóì oldur ki bal (15) arısı àÀlibÂ otlamaz, illÂ nefèi olan çiœekleri. Ol ecilden Óau SübóÂna ve TeèÂlÂ balı (16) œarÂbile tesmiye eylemiœdir. Ve œarÂb nefè için mevœÿèdır. Ve baèdehu anı taèrió (17) buyurmıœlar: “¹⁶⁷⁷”. Ve daóì óaœret-i Peyâamber àallahü èAleyhi ve Sellem

¹⁶⁷⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta .óads (308/18) ifadesi vardır.

¹⁶⁷⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta .óilâ' (308/27) ifadesi vardır.

¹⁶⁷⁶ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁷⁷ Bu ifadenin transkribi œu œekildedir: Vaúiye œifâ'ü.

óadiâ-i (18) şerifde buyurmışlar ki (19) .¹⁶⁷⁸
 Bes amñ efêaliyyeti àayrısına maüÿèun-bihdir ve vÀcibdir (20) ki terkiblerde çig istièmÀl ideler. Ve devÀlarıñ üç úadarınca ola bişdügi için. (21) Ve ruÿbÀtı óissiyeye ve münèaúid¹⁶⁷⁹ mümtezic ideler. Ve edviyeleriñ iki úadarınca [316b] (1) ola, her birinden idenlere müştemil olub ikinci bÀbda úÀnyñlarda öikr olınan şeyleri (2) ve èaşbları iötiyÀr eyledikleri. Bel müfredÀtı nevèleriñ aósenidir. Bir eyü vaütte dürüyüb (3) ve maÿyb olduài gibi mahzÿn olına. Nitekim öikr olındı. Ve eger¹⁶⁸⁰ münÀsebetin (4) rièÀyet eyleseler ol, eblaà ve etem[m]olur. (5) *Ve ammÀ müshilÀt* olanlar òuäÿâi ile sin ve beled ve mizÀc ve zamÀn ve úuvvet (6) ve buèd ve èuovññ aóvÀli ve bunlarıñ èaksi rièÀyet olınması vÀcibÀtdandır. Ve eger (7) ãÀfi şey'e úosalar óall olmaz, illÀ ãırçada. Zirà müceffifdir ìabèi ile àayrısı gibi.¹⁶⁸¹ (8) tÀròdi ve úadarı ve artıú ve eksik ke-òÀlik rièÀyet olınsun. Ve èÀrìø olan maraølara (9) iótiyÀc olduúda muàlió olan şey'i üzerine ziyÀde ideler egerçi evvelki (10) aña müştemildir. Zirà zamÀn øabù olınmaz ve úaçan ki bir muèayyen maraø için olsa ve şaòâññ (11) mizÀcına muvÀfiú olsa baèøı münÀsib müfredÀt ile maÿbòò ola yÀ maèúÿd ola anı (12) óÀlince úosalar. Nitekim KitÀb-ı Kebir¹⁶⁸² de taärìò olınmışdır. (13) *Ve ammÀ müferrióÀt*: Öikr olına. Maèdeni şeyleri óall idüb üzerine ziyÀde iderler. Ve eger (14) maèdeni olmasa munùraúÀtları saóú idüb üzerine ekeler. Ve bir müshile úarışmış olmaya (15) ve ke-òÀlik sevdÀyı muóarrık ideni egerçi iòrÀc için ise de. Zirà buòÀr feraóı münèakis (16) ider. Ve maèlÿm ola¹⁶⁸³ ki ferèler üç meèÀdine ùlÀú olınur. Eşrefi, úalbi mesrÿr ve (17) zaómeti zÀyil ve idrÀkÀti ve óissi úavè idendir. MeèÀdin ve nebÀtÀttan úÀür olan nÀr ve dÀrâini (18) ve cevz-i bevVÀ áuyı gibi úaçan ki úaranfil ve áandal ve tenbÿl ile yoàuralar. Ve andan áoñra fehmi (19) ziyÀde ve úuvvet-i nÀùúayı úavè idendir¹⁶⁸⁴ lÀkin àamlar ve aàular defèinde çou te'âiri

¹⁶⁷⁸ Hadisin açıklaması şu şekildedir: “Ümmetimin şifası üç şarta bağılıdır: ‘Hacamat, bir kaşık bal, ya da Allah’ın kitabından bir ayet’.”

¹⁶⁷⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (308/32) ifadesi vardır.

¹⁶⁸⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta e *l-kevÀkib* (309/1) kelimesi vardır.

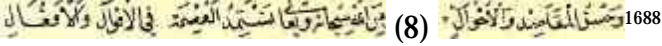
¹⁶⁸¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “müddeti” (309/3) kelimesi vardır.

¹⁶⁸² Kime ait olduğu bulunamayan bu kitabın, bir eser ismi olduğu düşünülmektedir.

¹⁶⁸³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁸⁴ Kelime şeklinde yazılmıştır.

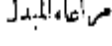
youđdır. (20) Ol, süd ve kÂdi ve kündür ve reyBAs ve küsfere ve fıstıúdan útulandır. Ve üçüncü (21) oldur ki áúlet getirür òıffet ve nişÀudan ãoñra yübýseti ziyÀde oldu: ecilden. [317a] (1) GÂh uyúuyı menè ider ve gÂh uyúusızlıgı ve óavÀssa áúlet ider ve òmÁú tevellüd ider ve hÀøımeýi (2) øaèif ider ve kem ider eflýniyÂ¹⁶⁸⁵ ve berşaeşÀ ve liúÁó gibi. Ve bunlar çou olur ki úatlı ider. Ve bedeni fÂsid ider¹⁶⁸⁶. (3) *Ve ammÁ bÁúî maècýnlar*. ÚavÀnini teúaddüm eyledi. Ve bedele meyl eylemezler. İllÀ aâlisi müteèaöoir (4) olduúda ve mübdeli münhaliñ¹⁶⁸⁷ mürÀèÀti bedelde şarúdır. Bu, bir muòtaâr úÀèidedir. İstíoøÁrı (5) vÂcibdir. Bir kimse ki terkiblere şürýe eylemek ister ise müshilÀtlardan bÁúî úalanları (6) ki meşhýr ismleri youđdır. Taúđim olunur, ãoñra müferrióÁtı meökýr olan şarú ile (7) ãoñra bÁúî maècýnları. Ve

(8)

(9) *Maècýne's-sevrencAn*: Ve niüris ile daöi tercüme olunur. Ol, SouóÁüs áanèatıdır. Ve ol, (10) istiftÁó-ı maàÁlıúda mevcýddır. Ve Baötişýe Bin Cibril anıñla èilÀc eyler imiş. èIruı'n-(11)-nisÀ'a ve mefÁãıla ve niürise ve balàama ve èaãabelerde ve ayaúlarda olan aarlıları (12) àÁyetle nÂfièedir. İbn-i MÂsyeye dimiş ki altı yıla degin úalur. Ve bu úavl øaèifdir. Bel (13) áaóió olan úavl oldur ki anıñ úuvveti dört yıla degin úalur. Ve ol altı aydan evvel (14) istièmÂl olunmasun. Maórýr olan, úurú yıldan tecÁvüz eylemeyen kimselere istièmÂli cÁyiz degildir, (15) illÀ ãovuú vilÀyetlerde Rým diyÁrı gibi ve balàamè olan kimseler úışda. ZirÀ óÁr ve yÁbisdir (16) üçüncide yÀöyd yÁbisdir ikincide. Ve şerbeti: Úış zamÁnında bir miáúÂl ve eger pirlere yay (17) zamÁnında istièmÂli lÂzım gelür ise yarım miáúÂl istièmÂl ideler. Ve *ãanèatı*: SevrencAn (18) yigirmi dirhem; àÁriúýn sekiz; saúmýniyÀ, sekbinec, èyd-ı úaró, úÁúulle her birisinden (19) altı dirhem; fÂşerÀ, úyn-ı maötým, fıstıú, anzarýt, áabr, kÂbili, maãaki, keàirÀ her birinden (20) dört; muúl-ı ezraú, óaøaø, úusuş sünbül, óabb-ı belesAn her birinden bir dirhem. Cemìesiniñ (21) iki miálince òamir ideler ve áaúluyalar. Ve Şeyò anıñ üzerine kehrüb ve

¹⁶⁸⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *eflýniyÁ* (309/15) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁸⁶ Bu ifade haşiyeye yazılmıştır.

¹⁶⁸⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (309/18) “mübdeliñ mürÀèÀti” şeklinde geçmektedir. *Münhaliñ* ifadesi burada geçmemektedir.

¹⁶⁸⁸ Bu ifadenin anlamı: “Kavillerde, fiillerde, ahvalde iyi niyet gerekir. Saflığı, gücü Allah'tan alır.”

óarir ziyÀde eylemiş, [317b] (1)¹⁶⁸⁹ óabb-1 baüüð ve òiyÀr çekirdegi ziyÀde eylemiş. Ve bu ziyÀdelik àÀyet ile eyüdir. Bu mürekkebiñ (2) nefei bunlar ile ziyÀde olur, òuäyÄÄ bögreklere ve óarúÄn-1 bevre.

(3) Maècýni'n-necÁó: Ol, bir maècýndır ki Hürmüs-i äaàir iòtirÀè eylemiş. Ve baèølar (4) dimişler ki ol, CÄlinýs äanèatıdır. Ve taãóió-i ebdÄn naãÄyió kitÄbında mesüýrdır (5) ki anıñ maènÄsı èArabca ne olduài [bilinmez]. Ve dir imiş ki keşmÄr yaèni mecnýnlar olan (6) yerlere girdim ve gördüm ki anda yazılmış idi. Maècýn-1 necÁó iki miáuÄl istièmÄl olınsun (7) èaúlı àÀbit eylemek için. Ve bu öikr olanlara münÄuíädır. Ve muètedil ve óÄrdır (8) evvelkide. Ve úuvveti bir yıla degin úalur. ve eyüsi eyelülde mürekkeb olanıdır. (9) ve ÚÄnýn ŞÄrió'i SÄmiri dimiş ki maècýn-1 necÁó eyü terkibdir. Bi'l-cümle ol, nÄfièdir (10) istiüÜúa ve zaóire ve miède aarlılarına ve dimÄaa ve mÄliöylyÄya ve şauúúaya¹⁶⁹⁰. (11) Ve ãanèatr: İhlilec-i esved, bililec her birinden on dirhem; türbüd, eftimýn, üsüýöydis, (12) besfÄnec her birinden beş; àÄriúýn, óacer-i Ermeni, mercÄn, kehrüb, lü'lü' her birinden bir dirhem; (13) zerneb, verd-i yÄbis, bÄderýc, óaøaø-1 Mekkî, dem-i aòaveyn her birinden yarım dirhem. (14) Ve Şeyò üzerine arturmuş: ÜabÄşir üç dirhem. Ve bu, àÀyetle eyü olur eger (15) anda ısıtma var ise. Ve Óekim DÄvyd dir ki ben bildiğim gibi kündür, maãakî, merzencýş, (16) kÄbili her birinden üç dirhem ziyÀde ideler. Cemìèsin üç miálince äÄfi (17) bal ile òamir ideler ve äaúlayalar. Ol, óÄr ve yÄbisdir üçüncide ve bÄridir evvelkide (18) yÄöýd muètedildir veyÄ óÄrdır. Ve Hind ehli aña àÀyetle raàbet iderler. Ol ve (19) anýşdÄr ve óauúúatte iürifÄl füyèindandır. Ve eger bir kimseniñ üabièatı yÄbis olsa (20) üabÄşiri óaóf ideler. Ve şerbetiniñ óaddi iki miáuÄle degindir. Ve úuluncı olan (21) kimesne çouú istièmÄl eylesün.

[318a] (1) Maècýne'l-fÄyiú: İrşÄd'da naúl olınmışdır. Ve CÄlinýs'ın iòtirÀèidir. DevÄlardan (2) ikrÄh idene fièli èacibdir. Balâamı ve aòlÄü-1 lezceyi ve yÄbiseynden muóteriú olanı (3) óall ve zÄyil ider. äudÄèi ve òafaúÄnı ve vesvÄsı ve gögüs ve miède aarısınını ve riyÁó-1 äaliòeyi (4) zÄyil ider. Ol, muètedildir ve óÄrdır evvelkide. Ve úuvveti

¹⁶⁸⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta لُبْيَب *lübýb* (309/30) kelimesi vardır.

¹⁶⁹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الدَوَار *e'd-devvÄr* (310/1) kelimesi vardır.

bir yıla degin úalur. Ve ãóóati óífô (5) ider. Ve *şerbeti*: Dört miáúÀle degindir. Ve *ãanèatr*: Türbüd ùúuz dirhem; levz, sünbül (6) her birinden yedi dirhem; saúmýniyÀ dört dirhem ve yarım; úaranfil, maãüakì, èyd, cevz-i bevvÀ, dÀràini, (7) zencebìl her birinden bir dirhem; şarÀb[-1] tiffÀó ùúusan dirhem. ÓavÀyiciñ cemièsin anda yoàuralar. (8) Ve baèø1 kimseler beş dirhem úurüm bunlarıñ üzerine ziyÀde iderler. Ol, àÀlib kütüblerde, (9) maècýn-1 levziyye, tercüme olunur. Ve eger üç dirhem anisýn ve úÁúulle iki dirhem ve ùabÀşir (10) iki miáúÀl üzerine ziyÀde ideler eyü olur.

(11) *Maècýn*: Hibetu'l-lÀh ile maèryfdır. Ve terkibi NecÀşaè'ya mensýbdır. Ve baèø1 (12) şürrÀó ÚÀnyñ'da öikrelemişler ki bu terkið Şeyò'e mensýbdır. Ve Óekim DÀvyd dir ki (13) ben ÚabaúÀt'ta Cibril Bin Baòtişýe Bin Circis tercümesinde bir èibÀret gördim ki anıñla (14) eyü olduàna delÀlet ider. Ve ol terkið keàirü'l-menÀfièdir. Cigere ve mièdeye (15) ve dimÀaa ve ùalaàa ve bögrek ve niúris ve mefÀail ve aèyÀ ve sý-i haøm ve istisúÀya (16) ve zÀt-1 cenbe ve bel aàrisına ve beden áúletine nÀfièdir. Ve òavÀããındandur ki istièmÀli (17) bir zamÀna maòãýã degildir. Ve çouú úalmaàla fÀsid olmaz. Ve *ãanèatr*: äabr yigirmi (18) beş miáúÀl; àÀriúýn dört miáúÀl; zaèferÀn, seliòa, maãüaúì, zerÀvend, dÀràini (19) her birinden iki miáúÀl ve rubè miáúÀl; sünbül, uşñÀn, ÀsÀryñ, èyd-1 belesÀn, úaniariyyñ (20) her birinden bir. Ve bunu İbn-i¹⁶⁹¹ İrşÀd'ında naúylelemiş. Ve bunıñ óaòfında òaúÀ itmişdir. (20) Ve ÚarÀbÀdin-i Rými'de ãaóió olan öikr olınan ile afyýn, bÀdester, [318b] (1) úusù èanber, lü'lü', ùabÀşir, kÀbili her birinden yarım; úaniariyyñ ve àÀriúýn her birinden yedi; (2) türbüd on; sevrencÀn, úışr, aäle'l-keber her birinden beş. Cemièsin elekden geçürüb ve bir hafta (3) bÀdem yaı ile úarışduralar. äoñra balı rubèınca her biri tüffÀó, gül ve rummÀn ve reybÀs (4) äuy1 ve eyü òamir ile bişürüb münèaúid ola, äoñra endürüb, óavÀyici anlara úarışdurub (5) mümteziç olınca äoñra äaúlayalar. Ve şerbeti ne úadar olduain kimse taèyìn eylememişdir (6) İàkin Óekim DÀvyd dir ki ÚstÀd'ım baña didi ki èAcem óükemÀları dört miáúÀle degin (7) andan istièmÀl iderlermiş. Ve benim úatımda bu úadar balàamı olanadır ammÀ maóryr olana bir (8) miáúÀlden ziyÀde virmesünler egerçi ol óÀr degil ise de.

¹⁶⁹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta cemiè (310/22) ifadesi vardır.

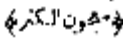
(9) *Maècÿne's-sevrencÀn*: Terkiþ İbn[-i] MÀsÿye mensÿbdır. Ol, sÀyir riyÀóa ve encüreye (10) ve pek şeylere ve mefÀãıla ve niúrise ve èasr-i bevre ve maàaa ve úan óabsine ve bél (11) aàrısına ve bevÀsire ve óayÀlar büyükligine ve istisúAya ve ìalaàa ve laúveye nÀfièdir. (12) Ve raóm emrÀøında nefèi mücerrebdır. Ve her ne úadar çou úalur ise nefèi ziyÀde olur. (13) Ve *þerbeti*: Bir miáuÀlden dört miáuÀle degindir istièmÀl ideniñ úuvveti óasebince. (14) Ve¹⁶⁹² *ãanèatr*: İhlilec-i aãfer ve esved, sevrencÀn her birinden yedi dirhem mebrÿdler için (15) ve aayrısına her birinden dört dirhem; kÀbili on dirhem eger dimÀà øaèif ola ve illÀ (16) beþ dirhem; bÿzeydÀn, úşır ve aãli'l-keber, şeyüarrÀc, kemmÿn[-1] KirmÀni, mÀhizehre (17) her birinden bir dirhem ve yarım; varaú-1 òınnÀ ke-òÀlik eger iótirÀú veyÀ dÀ'i'l-esed (18) yousa ve illÀ yigirmi dirhem¹⁶⁹³; simsim, saúmÿniyÀ her birinden dört miáuÀl; türbüd, (19) gül her birinden yigirmi beþ dirhem. Ve bir nüsòada zencebil èauÀúiri, bÀdem (20) yaàı ile let eyledükden ãoñra bal ile òamir ideler.

(21) *Maècÿne'l-levzi*: Müte'aòòirin èinde maèlymdir. àÀóibi kim olduàn bilmeziz. [319a] (1) Ol, balàamı ve ãafrÀyı luif ile óallider ve göz aàrısına ve sÿ'i'l-mizÀca nÀfièdir. Ve *ãanèatr*: (2) Sükker yigirmi beþ dirhem; lübb-i úurùm, saúmÿniyÀ her birinden on dirhem; levz-i óilv-i muúaşşer (3) on dirhem ve bir úavlde dimişler beþ dirhem; zaèferÀn bir dirhem. Ve *þerbeti*: Bir miáuÀle degin.

(4) *Maècÿnü'l-bekter*¹⁶⁹⁴: Mü'ellifi bilinmez. ãafrÀya ve balàama àÀyet ile nÀfièdir ve mebrÿdeyne (5) nÀfièdir aãàleten ve maórÿreyne èaraøen. Ol úulunc, óÀrra ve göz aàrısına ve zükÀma ve şauúaya (6) ve nezlelere ve gögüs aàrısına nefèi çoudır lÀkin mièdeye áúlet virür. LÀyıú budır ki (7) ãu ile ki anda óuòmı ve rÀziyÀnec ve şeb ve lisÀni'a-æevr ile pişmiş ola. (8) Sikencübini üstine istièmÀl ideler. ZirÀ anıñ øararını defè ider. Egerçi Mıâr'da (9) meşhÿrdır ki maècÿn[-1] levzi bu maraølara àÀyetle nefèi vardır lÀkin bu maècÿn (10) andan enfaèdir ve øararı eúaldır. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Ve *þerbeti*: Beşden (11) ona degindir. Ve *ãanèatr*: Fülÿmis, óıyÀrşenber yüz dirhem; benefsec, türbüd her birinden (12) úırú dirhem; saúmÿniyÀ on beþ dirhem; rubb-1 sÿs on

¹⁶⁹² İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

¹⁶⁹³ Cümle, *ihtrak* ve *dai'l-esed varsa yirmi dirhem olmalı*, şeklinde anlaşılmıştır.

¹⁶⁹⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *maècÿnü'l-bekter* (311/5) şeklinde geèmektedir.

bir dirhem ve yarım; miló-i (13) Hindî yedi dirhem; anîsÿn, maãîakî, rÂziyÂnec her birinden beş dirhem. Böyle (14) öikr olunmuş. Ve bu, ãaóîódîr úaçan ki ãafrÂ üçüncide ola ve balâam ikincide Mîâr gibi (15) vilÂyette ammÂ Hind gibi vilÂyette saúmÿniyÂ meökÿr olan úadriñ miâfınca (16) ideler. Ve Óabeşe'de saúmÿniyÂyı terk eyleyeler ve ke-ôÁlik benefsec daði terk olınsun (17) ve Undulus ve Anîkiye gibi vilÂyette türbüd altmış ve saúmÿniyÂ yigirmi dirhem (18) ve èIrÁú vilÂyetinde on dirhem türbüdün beúÁsı ile. Ve eger riyÁó şedid ola (19) ve anlar ile hÂl ve zerneb maãîakî gibi úarışduralar. Ve cemièsin eleyüb yüz (20) dirhem bal ile úaynadalar ve úadarınca sükker iøÁfe ideler ve óavÁyici úarışdurub birbirine (21) çalalar ve götüreler. áÁyetle eyü olur.

[319b] (1) *Maècÿn-1 müshil*: Mü'ellifi öikr olunmamışdır lâkin nefei éacebdir. ZirÂ óadd-i ôÁtında mülÿk (2) var. BÂb-1 refÂhiyet için vaøe olunmuşdur. Ol, her şey'in aâlı ãovuúdan olan miède (3) èilletleri ve fesÂd-1 haømı ve envÀe-1 úuluncı ve fevÁuí ve faøalÁtı zÁyil ider. Ve¹⁶⁹⁵: (4) SaúmÿniyÂ yigirmi dört dirhem; úaranfil, gül, dÂrâini, felençe, sünbül, suèd, zerneb, (5) besbÂse, úrfe her birinden on; ãandal-1 aãfer sekiz; èyd-1 Hindî; cevz-i bevVÂ her birinden (6) beş; úÁúulle iki nevèi ile; óavlencÂn, maãîakî her birinden dört dirhem; şeker bir raül. (7) Cemièsin bÂdem yaàı ile úarışdurub ve rummÂneyn şiresinden ve suøÂb ve sefercel ve kerefs (8) ve rÂziyÂnec her birinden bir raül ve eczÁları úadarınca iki kerre bal aøø idüb ve úaynadub (9) taèúid ideler ve edviyeleri úarışdurub götürsünler. *Ve şerbeti* bir miáúÁlden dörte degin

(10) *Maècÿn*: Ve gÂh meökÿr kitÁbda cevÁrişnÂ¹⁶⁹⁶ iderler. Ve ol, yine istièmÂl olınsun (11) bir kimse için ki devÁlardan ermeklenür¹⁶⁹⁷ ola. ÓÂr[r] aølÁú, muóteriú[-i] faøla-i yÁbiseynden (12) ve cüøÂm mÁddesini ve èaúaşı ve iltihÁbı ve óumiyyÁtı iørÁc ider. *Ve ãanèatr*: AcÁã yarım raül; (13) temrhindî ke-ôÁlik; èunnÂb, sebistÁn, úuru úüzüm her birinden dört vaúıyye; ihlilec-i aãfer (14) otuz; bizr-i küşÿt, efsentîn, benefsec her birinden on beş; gül on; bizr-i óuümi (15) ve óubbÁzi, rÂziyÂnec, úabÁşir, ketire, áamâ, saúmÿniyÂ, nişÁ, ãandal her birinden beş. SaúmÿniyÁdan (16) áayrı cemièsin bişüreler,

¹⁶⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "sanatı" (311/20) ifadesi vardır.

¹⁶⁹⁶ Bu cümle, metnin Arapça nüshasında (311/25) şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁹⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Tiksindir." (311/26) şeklinde geçmektedir.

ãõnra bir yirde ezüb ve dört vaúyye terencübün içine (17) ãalalar. Ve eger ishÀle ziyÀde iótiyÀc olsa bunñ miálince sükker¹⁶⁹⁸ ziyÀde ideler. (18) Ve bir daòi ãÀfi idüb, şeker ile bişürüb münèaúid olunca ve bÀúi eczÀları (19) içine úoyalar. Ve *şerbeti*: Yedi. Ve gÀh nÀrinc yapraúları içine úurã iderler ve gÀh (20) levz ve simsim iðÀfe iderler. Ve miède øaèfında sefercel áuyı ve òafaúÀnda elma ve (21) óikkeniñ şiddetinde şÀh-utruc áuyın artururlar.

[320a] (1) *Maècÿn*: AòlÀú-ı bÀrideyi ve faòalÀt-ı àaliòeyi úatè ider ve levni ve beşereyi (2) ãÀfi ider. Ve IrşAd'da òikr olınmış ki barããñ cemìe envÀèina mücerrebdir. Ve iótimÀl-(3)-dir ki İbn-i MÀşÿye terkiblerinden. Ol, celilü'l-miúÀrdır. Beş dirheme degin (4) üç gün mütevÀli istièmÀl olına. ãõnra beş gün úatè olına. ãõnra üç gün yine (5) istièmÀl olunsun. Ve yemegine ibtidÀ eyledikleri zamÀnı evlÀ oldur ki úamer nÀúia olmaúda (6) ola. Ve *ãanèatr*: KÀbili, emlec, eftimÿn, dÿüy her birinden beş; úrfe, dÀr-ı fülful her birinden (7) dört; cevz-i bevvÀ, èÀúurúaróÀ, şeyürÀc her birinden iki. Bal ile òamir eyleyeler ve ãaúlayalar.

(8) *Maècÿn*: Hibetu'l-lÀh dimekle maèryfdır. Cismiñ cemìe èilletlerine ve bél aàrısına (9) ve cigere nÀfièdir ve haøm-ı úaèÀm ider. Ve bir kimseniñ maraøı uza[ya]na¹⁶⁹⁹ ve levni müteàayyir ola aña nÀfièdir. (10) Ve ibtidÀsı istisúÀ ve mefÀãil èilletleri¹⁷⁰⁰ ve irtifÀèi¹⁷⁰¹ ve cesed áúletidir. Ve sÀyir evúÀtta istièmÀl (11) olınur. Ve *ãanèatr*: áabr üç vaúyye; àÀriúÿn dört miáúÀl; zaèferÀn, seliòa, zirÀvend, (12) maãiakı, rÀvend[-i] àini, ÀsÀryñ, úanàriyÿn, èyd-ı belesÀn her birinden iki miáúÀl ve rubè sünbül-i (13) Hindi iki miáúÀl bal ile yoàuralar.

(14) *Maècÿn*: Óekim DÀvyd dir bizim istinbÀúmızdır. Úamñ úuàÿÀnına nÀfièdir. Ve (15) úan almadan müstaàni ider. èAraúa ve áúale ve kesele ve şiddet-i óumreye nÀfièdir ve óabsolan (16) meni[yi] ve sÀyir emrÀø-ı demeviyyeyi óallider. Ve muáliódir

¹⁶⁹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "sükker" (311/31) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *yekter* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *sükker* şeklinde okunmuştur.

¹⁶⁹⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "hastalî" uzayanlara" (312/4) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁰⁰ Kelime metinde şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

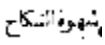
¹⁷⁰¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *e'l-irtifâ* (312/5) şeklinde geçmektedir.

bir kimse için ki andan tecâvüz idüb (17) úírúa degin. Demevi¹⁷⁰² taèviü eylemez ve sevdâyı arturmaz. Ve *şerbeti*: Üç miâúâl (18) ve úuvveti yedi yıla degin úalur. Ol, bâriddir üçüncide ve muètedildir lâkin nikâh (19) şehvetin¹⁷⁰³ úaèè ider. Úaçan ki çou yeyeler ve bal muâlióidir. Ve *ãanèatr*: èUnnâb, emîrbâris, (20) öyö yâ derâúan her birinden bir raül; summâú yarım raül. Cemîèsin beş raül âu ve iki (21) raül sirke ile bişürüb bir rubèdan eksik úalınca, ãoñra ââfi idüb sükker ile [320b] (1) saúy ideler. Münèaúid olunca âteşden endürüb içine yâbis küsfere ve úabâşir ve ãandal-ı (2) ebyaø, bizr-i ðas ve hindibâ her birinden bir vaúyye; bizr-i ricle, daúú şaèir, türbüd, zehr-i benefsec, (3) verd-i menzÿè, ihlilec-i esved her birinden yarım vaúyye; maâakî, mercân, kehrübâ her birinden (4) üç dirhem. Saóú idüb ve eczâyı úarışdurub götürsünler.

(5) *Maècÿn*: Yine Óekim Dâvÿd'ın iötirâèidir. Celile'l-miúâr ve èaôimi'n-nefè. (6) Ve ãafrânın aúsâmın óallider ve óikke ve cerebi ve âudâèi ve şaúúúayı ve göz aarısını (7) ve sersâmı ve şişleri ve yereúânı ve ðafaúânı úaèè ider ve şehveti sâúúolmaúdan (8) menè ider, envâè-ı óumiyyâtı ve èaiaşı ve lehîbi ve ekleyi ve nemleyi ve cüôâmın evâyilin zâyil ider. Ve yigirmi (9) yıldan tecâvüz eylemeyi eniye yetişince àâlibâ îâlâó ider ve sürèat-i inzâli menè ider (10) meni[yi] çou eylemekle. Ol, bâriddir üçüncide ve raübdır ikincide. Ve *ãanèatr*: äabr, saúmÿniyâ (11) her birinden yigirmi dirhem: zehr-i benefsec, senâ, rubb-ı sÿs her birinden on beş; verd-i menzÿè, (12) bizr-i hindibâ, bizr-i ricle, kanâriyÿn her birinden on dirhem; ihlilec-i aâfer ve esved ve äini ve sünbül (13) her birinden altı; àâriúÿn, dervenec, behmen-i ebyaø, mercân-ı äayr-ı muóraú her birinden dört. Cemîèsin (14) äabr ve saúmÿniyâdan äayrısın saóú ideler. Ve ol ikisin bir raül elma âuyı ve bir raül sefercel âuyı (15) ve bir raül nâr âuyı ve gül âuyı âuyında óall ideler, ãoñra sükkeri alub cemîèsiniñ (16) miâlince üç kerre bir mülâyim âteş üzerinde taórik ideler. Ve öikr olınan âu ile anı (17) saúy ideler, inèiúâda úarib olunca ãoñra

¹⁷⁰² Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁰³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (312/11) şeklinde geçmektedir.

óavÿyici úarışdurub refê ideler. Ve *şerbeti* : (18) äayfda bir miáúÁl ve úıřda¹⁷⁰⁴ gibi yerde yarım miáúÁl ve Rÿm'da üçe degin. (19) Ve úuvveti evvelkiniñ úadarınca úalur.

(20) *Maècÿn*: Bu daöi Óekim DÁvÿd'ıñ kendü iötirÁèıdır. Ve birúaç kerre fevÁyidi (21) tecribe olınmışdır. CÁmièü'l-esrÁr ve celilü'l-miúÁrdır. Balàamı ve balàamıñ maraøların [321a] (1) ve laúveyi ve fÁlici ve kezÁzı ve raèşeyi ve niúrisi ve nisÁyı ve mefÁãılı ve berd-i mièdeyi ve kebedi (2) ve istisúÁyı ve òarÁcı ve riyÁóı ve maàaãı ve fesÁd-ı şehvetini ve úÁtil aàuları zÁyil ider. (3) Ve úırú yıldıan òoñra istièmÁl olınur èömrüñ Àòirine dek. Ve bundan evvel cÁyizdir Rÿm (4) diyÁrında ve úıřda. Ol, óÁrdır üçünciniñ Àòirinde ve yÁbisdir ikincide. Ve úuvveti (5) yigirmi¹⁷⁰⁵ yıla degin¹⁷⁰⁶ úalur.

(6) *Maècÿn*: Pir olanlara úıřda iki miáúÁl ve èaksince yarım miáúÁl ve bahÁrda (7) bir miáúÁl ve óarifde bir miáúÁl ve yarım. Ve sürmekle nÁfièdir ve terheli ve şişleri ve êarbÁnı (8) ve burÿz-ı maúeadı menè ider. Ve *ãanèatr*: Türbüd, àÁriúÿn, rubb-ı sÿs, řerneb¹⁷⁰⁷ her birinden (9) üç vaúıyye; zencebil, èÁúırúaróÁ her birinden bir vaúıyye ve yarım; řÿniz, bizr-i kerefs ve cezir, dÁrâini, (10) fistiú, òavlencÁn, anisÿn, varaú-ı senÁ her birinden bir vaúıyye; zaèferÁn, fülful-i ebyaø, ãanavber, zervend-i (11) müdaórac, úusú-ı ebyaø, lük her birinden yarım vaúıyye; cündübÁdister, cevz-i bevvÁ, èÿd-ı Hindî, úÁúulle, (12) kibÁr-ı suèd, kehrübÁ, beyÁø ketire, niřÁ, lübb-i óabbü'l-úuùn her birinden üç. Eleyüb ve üç (13) miálince balı aòò idüb müLÁyim Áteř üzerine úoyub bir raül merzencÿř yÁ kerefs (14) ãuyı ile ki anda yarım vaúıyye saúmÿniyÁ óall olınmış ola, anıñla saúy ideler münèaúid olınca. (15) Úaynadalar ve Áteřden endürüb eczÁyı yÁà ile úarışdırdıúdan òoñra merzencÿř ve kerefs (16) ãuyına òikr olan řarú ile úarışduralar. Ve altı ay ãaúlasunlar. Ve sereúÁnıñ (17) evvelinde yapılanı aósendir.

(18) *Maècÿn*: Bu daöi Óekim DÁvÿd terkiblerindedir. SevdÁya ve mÁliòÿlyÁya ve ãarèa (19) cünÿna menfaèati mücerrebdır ve ke-òÁlik cüòÁma ve suèfeye ve úılıñ

¹⁷⁰⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *naöve'l-Hind* (312/26) ifadesi vardır.

¹⁷⁰⁵ İki kez tekrar edilen yigirmi kelimesinden biri silinmiştir.

¹⁷⁰⁶ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁰⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (312/34) şeklinde geçmektedir. Ayrıca, kelime incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

dökilmesine ve dâ'i'â- (20) äaelebe ve öayye ve behaúa ve kelefe ve nemşe ve yereúAna ve şüüýúa ve ùalaà maraøma (21) ve bevÀsire ve şehvet fesÀdligine ve sereúAna ve òanazire ve şişlere nÂfièdir içmekle [321b] (1) ve sürmekle. Ve bir kimse ki úurú yıldan tecÀvüz eylemiş ola¹⁷⁰⁸. Ve èömri úurú yıldan tecÀvüz eylemeyen (2) kimse istièmÂl ider. Ve Mıâr gibi vilÂyette ke-òÀlik istièmÂl olunur muúlaúan ve Hind ve Óabeşe (3) vilÂyetinde Às äuyı ile ve Rým ve èAcem vilÂyetinde aru balı ile ve Óaleb gibi vilÂyette süd ile (4) ve cüòÂm olanlar ke-òÀlik lâkin fÂnid ile ve bu èavÂrıø ziyÂde olduúda penir äuyı ile (5) ve bÂdem yaài ile. Ol, óÂrdır ikinciniñ evvelinde ve raùbdır üçüncüniñ Àoirinde. Ve úuvveti on yıla (6) degin úalur, òoñra nÂúıâ olur. Ve yigirmiye yetişdikde teèaèufı sÂúú olur. Ve *şerbeti*: (7) İki miáúÂl pır olanlara güz ayında Mıâr'dan äayrı ve bahÂrda Mıâr'da. Ve taúsüün (8) fuäýllere göre úıyÂs olunur. Nitekim öikr olındı. Ve *ãanèatr*: Eftimÿn[-1] (9) Aúrınatès¹⁷⁰⁹, besfÂnec, şerneb, senÂ her birinden yigirmi dirhem; óabbü'l-bÂn, fıstıú, äanavber, (10) óabb-ı belesÂn her birinden on beř; àÂriúÿn, verd-i menzÿè, äandal-ı aómer, bizr-i òařòÂř, (11) bizr-i hindübÂ, úanıariÿn, zehr-i benefsec her birinden yedi dirhem; anisÿn, rÂziyÂnec, maãúaki, äanavber (12) äamâi, beyÂø ketire, nişÂsta her birinden beř dirhem ve óakk olınmış zeberced dört (13) dirhem; lâzverd, óacer-i Ermenì. Anlar ile bile yÂ her birinden on biriñ øèfi ki yayúanmış (14) olalar. FÂvÂniyÂ, mercÂn, lü'lü', kehrübÂ her birinden üç dirhem eleyüb ve òallÂf (15) ve gül äuyında yedi kerre îladalar, òoñra ùaber-zed şekeri cemìesiniñ üç úadarınca (16) aòò ideler ve miálince südde óall ideler. Ve mülÂyim üzerine úoyalar münèaúid olunca, òoñra (17) endürelere ve óavÂyici úarıřdurub sekiz úirÂú óall olmuş bÂdzehr ile saúy ideler ve altı (18) ay anı äaúlayalar, òoñra istièmÂl ideler. ÁÂyetle nÂfièdir. Maèlÿm ola ki bu dört maècÿnlar (19) bu bÂbda àÂlib öikr ettiğümüzlerin yerin úıtar. Ve emzuce-i müfrede nÂzil menzili olur úaçan ki vÂrid (20) olsa iki òilúdan bir marÂø pes ziyÂde ile terkibiñ intihÂsına degin. Pes terkib (21) olduúnda aòò ile vÂrid olan emrÂøına vefÂ ider dereceten ve iètibÂren. ZamÂna¹⁷¹⁰ [322a] (1) ve mekÂna göre ve taóúúú ile dereceleri tafâil olındı. Ve ol, aúúaedır. Ol maraødan ki (2) úuvveti

¹⁷⁰⁸ Bu cümle metnin Arapça nüshasında bulunamamıştır.

¹⁷⁰⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *أقربطس* (313/14) şeklinde geçmektedir.

¹⁷¹⁰ İki kez tekrar edilen *zamÂna* kelimesinden biri silinmiştir.

cemîesinden eøæf ola. æümme aúreb fe'l-aúreb ve àayr-i õÀlik ietidÀl derecesinden bu, (3) ol terkibiñ úÀèideleridir ki vÀcibdir her õikr ittügümüzde. Ve taüvil oldı üabò (4) veyÀ istiüüÀr ve taèüid ittügimiz sürèt ile bir kimse için ki ùemından ikrÀh ider ola, (5) úavÀdan naúy ideniñ rièÀyetinden ãoñra¹⁷¹¹. Ve yine óubÿb ve süfÿf ve cevÀreşnÀt¹⁷¹² àayr-i (6) õÀlik nice şeyler yapıdı. Bu maúÿle, taóirri vÀcib olanıñ biri budur: *Ve ammÀ e'l-úısmı'á-(7)-áAni: Aèni'l-müferriòÀt. Õikri gelse gerekir. Ve úısm-ı áÀliá: (8) Ol, maècÿnlardır ki ishÀl ve tefriò için yapılmışdır. Bel talüf ve taúüè ve şehvetiñ taóiriki (9) ve haøm-ı ùèÀm ve taóilil ve àayrı şeyler için yapılmışdır. Vallahü TeeÀlÀ aèlem.*

(10) *Maècÿni'l-felÀsife: Ol, maðdeti'l-óayÀt dimekle maèÿfdır.*¹⁷¹³ SÿmÀðas tiryÀú-ı (11) kebiriñ ãaóibi iotirÀè eylemişdir emrÀø-ı bÀrideyi, fÀlic ve niúris ve mefÀãil ve øæef-ı (12) şehvet àaliò faøalÀta ve gögüs aarısına ve øæef-ı miède ve cigeri ve baðre nÀfièdir (13) ve gögüsü ãÀfi ider ve süddeleri açar óavÀss-ı òamseye úuvvet virür ve úivÀba cilÀ virür (14) úaçan ki buòÀr-ı bÀrid ve ruiÿbÀtından øæèif olmış ola ve mièdeyi úavi ider úaçan ki ùèÀm (15) haøma úarib olduúda aòò ideler ve yereúÀnı ve úulancı ve istisúAyı ve óaãAyı ve taúürleri (16) ve selseli ve bögrekler ãovuúluàın ve meàÀne ve maúèad emrÀøın ve mefÀãil ve tiz (17) pìr olmaı zÀyil ider ol óÀrdır üçüncüniñ evvelinde ve yÀbisdir Àoirinde pìrlere anı istièmÀl (18) itmeyeler ol ruiÿbeti ve balàamı úaèè ider ve bedeni úışda ve ãovuú zamÀnında óifòider ve maóÿreyne (19) øararı vardır baş aarısı tevellüd ider ve aòlÀù yaúar süd ve sikencübün muàlióidir ve *şerbeti: (20) Bir miáúÀlden dört miáúÀle degindir ãovuàıñ iotilÀfına göre. Ve úuvveti dört yıla degindir, (21) úalur. Ve şerbeti'*¹⁷¹⁴: Fülful, dÀr-ı fülful, zencebil, dÀrâini, kündür, belilec, emlec, óabbü'l-ãanavber, [322b] (1) şeyüarec-i Hindî, bÀbÿnec. Bu on eczÀ ol köklerdir ki SÿmÀðas Óekim icÀd eylemişdir. Ve bÀúì (2) úaldı óatta èArab ve èAcem eübbÀsı buña taãarruf eylediler. RÀzi, nÀrinc úabuàın bunlara iøÀfe itti. (3) Maàaaıñ teskinine ve riyÀóıñ taóililine àÀyet èaòimdir. Ve Şeyò Bÿ èAli SinÀ, òubái'l-óadidi iøÀfe (4) itti.

¹⁷¹¹ Bu cümle, رعاية ما يتقى عن الدوى (313/26) şeklinde geçen Arapça kısmın çevirisidir.

¹⁷¹² Bu kelime, metnin Arapça nüshasında cevÀrişÀt (313/27) şeklinde geçmektedir.

¹⁷¹³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷¹⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında صنعة "sanatı" (314/6) şeklinde geçmektedir.

Buniñ nefèi èaòim olur òafaúÀna ve istisúÀya ve āaru āuya. Ve baèòlar¹⁷¹⁵, zervend-i (5) müdaórac, òiāāi'l-kelb¹⁷¹⁶ ve cemìean şehvet ziyÀde olmaú içündür. Ve incireyi muòĀf itmişler taāfiye (6) ve tehyic için ve maúşyr simsim bögrekler hizĀli için ve besbĀse ve cevz-i bevvĀ eyü rĀyióa ve ruüybĀt[1] (7) úaèe için. Ve eczĀları aālen ve ferēen elekden geçirüb üç miālince āĀfi bal ile yoàuralar (8) ve götüreler. Ve ÚĀnyn'[da] meòkÿrdur ki úuru üzüm daði iòĀfe olınsun.

(9) *Maècÿni'ù-ùynü'r-Rÿmi*: İbn-i Teliñò dimiş ki ol, CĀlinÿs'ınıdır. Ve bu, àalaüdir. ZirĀ (10) Óall-i TerĀcüm'de öikr olunmuş ki ol, İbn-i ÚırĀ'nınıdır. Ve ol, EbuúrĀü'a nisbet eylemiş. E'l-óĀāil aāulara (11) ve ısıtmalara ve bögrekler øaèfina àĀyet ile eyüdir eger óarĀretten ola. Úuvveti on yıla degin (12) úalur. Ve *şerbeti*: Bir miāúĀle degindir. Ve *āanèatr*: Geyik enfüóası sekiz dirhem ve ìavşan (13) enfüóası dört dirhem; ùyn-1 Rÿmi, òabb-1 àĀr her birinden iki; cinüyĀnĀ ve zervend-i müdaórac, bizr-i suòĀb, (14) mür, varaú-1 àĀr her birinden bir. Cemìesin òamir ideler. Ve *şerbeti*: Bir miāúĀle degindir. Bu, mücerrebdir.

(15) *Maècÿn*: Bevli cĀri ider ve óaāĀyı ezer ve ciger ve bögrek ve meāĀne bürÿdetin defè ider (16) ve bögrekler şaómın muóalline ièĀde ider. Ve úuvveti yarım yıla degin úalur. Ve *şerbeti*: İki miāúĀle (17) degin. Ve *āanèatr*: Levz, āanavber her birinden otuz dirhem ve davúvĀ, faürĀsĀliyyñ, sünbül, seliòa, (18) dĀrĀini, uòòur, rĀvend, óabb-1 belesĀn, zaèferĀn, ĀsĀrÿn, feyÿs her birinden üç dirhem; (19) niènĀè bir dirhem ve bir nüsòada mür, fuvve her birinden dört; ketirĀ iki ve bir nüsòada úusù mür, cinüyĀnĀ, (20) aāl-1 sÿs, ferĀsiyyñ, zerĀvend-i müdaórac, nĀn-ò-Āh, aāl-1 sÿs, maūākì, mür, āaèter, kerviyĀ, (21) cünd-i bĀdüster, kĀşem, kemmÿn, işüil, meşvi òardal her birinden bir dirhem. Cemìesi eyüdir [323a] (1) úaçan ki bürÿdet ziyÀde ola üç miālince āĀfi bal ile.

(2) *Maècÿne'd-daómerĀ*: Añna daómeriĀ daði dirler. Ve bu lafò èArabì'dir. MaènĀsı āĀfi ve cĀri ider. (3) CĀlinÿs'a mensÿbdır. EvlĀ olan dĀl óarfinde öikr olunmaú idi lĀkin eübbĀ bu ism ile öikreylemişlerdir. (4) Bel āĀbi ve İbn-i èAbbĀs ve SĀmiri,

¹⁷¹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta حَبَقُ óabaú (314/10) ifadesi vardır.

¹⁷¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında ذِي الْأَيْلِ óiāāi'ā-āaèleb (314/9) şeklinde geçmektedir.

maècýni'l-iòtilâf ile, tercüme eylemişlerdir. E'l-óââl ol nefei èaòim (5) ve taãarrufâtı keàirdir. Nezelâtı ve buòârı ve suèleyi úaiè ider ve gögüsde olan aarları ve òafauânı (6) ve ciger ve ùalaà aarları ve ishâli zâyl ider ve sâyr faøalâtı ve èasri'n-nefesi ve óumiyâtı (7) cârı ider ve raóm ve maúead maraøların úaiè ider. Ol, óârdır ikincide ve yâbisdir üçüncide. (8) Maórýreyne øararı vardır, dimişler. Baş aarısın tevellüd ider. Sikencübün muâlióidir. *Ve øerbeti:* (9) Bir miáuâl. Ve úuvveti bir yıla degin úalur. *Ve ãanèati:* Óarmel elli dirhem; zirâvendiñ iki nevei (10) her birinden yigirmi dirhem; libân, maâiakı, sünbül-i ñayyib, óabb-1 belesân, zaèferân, eklil (11) her birinden on dirhem; afyñ, zencebil, úusu mürr, seliða, úaranfil, òarbau¹⁷¹⁷ verd-i menzýe, øýniz, (12) saèd her birinden altı dirhem; zürünbâd, derýnc her birinden dört. Ve bir nüsoada bunlar ile ãabr (13) on dört dirhem; àayrısında yigirmi dirhem; fülful on altı. Aydan evvel istièmâl olmaya.

(14) *Maècýni'l-óaltit:* Câlîny's'ñ ãanèatıdır. Ol, eyü devâdır èatiú ısıtmalara úaçan ki bürydetten (15) ola. Ve nâfiøayı ve riyâó-1 àaliòeyi ve bél aarısına ve cenbe ve aàuları úaiè ider óatta eger (16) yılan ãóumasına sürseler aausın menè ider. Zirâ anda tiryâúluú vardır belki. Baèølar (17) dimişler ki ol øarâb tiryâúa berâberdir. Kerefs ãuyı ile rebveyi ve suèleyi ve èasr-i nefesi úaiè ider (18) ve óaãâ tevellüd ider ve alıúor. Ve Óekim Dâvyd dir ki biz anı øehvete úuvvet virmesine tecrube itmişizdir. (19) áâyet èaòimdir. Ve øekerden aúan øey'i úaiè ider ve aèòâ ve mefâãılada olan aarları (20) zâyl ider ve burýz-1 maúeadı ve irtiòâyı menè ider içmekle ve sürmekle ve óayøı cârı ider. (21) Hind ve Óabeøe ehli maècýna àâyet ile raàbet iderler. Ol, óâr ve yâbisdir üçüncide. Baótiøýe [323b] (1) dimiş ki anıñ bögreklere øararı vardır. Ketire muâlióidir. *Ve øerbeti:* Bir miáuâl ve fâlici olan (2) ve pirlere iki miáuâl. Ve úuvveti dört yıla degin úalur. *Ve ãanèati:* Óaltit, mür, suòâb (3) fülful. Cemìesin berâber; ùyn-1 maòtým, süd, óabb-1 àâr, cinüyanâ her birinden anlarıñ mîafınca òamir ideler.

(4) *Maècýne'l-úusu* Baş aarısına ve øaúúuya ve nezlelere ve gögüs aarısına ve øaèf-1 mièdeye (5) ve sâyr emrâø-1 bârideye nâfièdir. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. *Ve øerbeti:* İki miáuâle degindir. (6) Ve riyâóıñ taólıline ve süddeleri açmada bal ile içeler.

¹⁷¹⁷ Bu kelime metnin Arapça nüshasında ذرباؤ òarbau (314/34) şeklindedir.

Ve *āanèatr*: Anisÿn, bizr-i kerefs, (7) mürr, ĀsĀrÿn her birinden yigirmi; uõour yigirmi üç; zirĀvend yigirmi; úusù seliòa, (8) rĀvend on beş; zaèferĀn dört. Cemìesin èacin ideler.

(9) *Maècÿn-1 Úayāar*: Feylecÿs-1 Rÿmì terkiplerindendir. ÒafaúĀna ve āarèa ve baārsaú aārılarına (10) ve süddelere ve èufÿnĀta ve èasr-i nefese ve sÿ-i haøma ve fevĀúa nĀfièdir. Ve *şerbeti*: (11) Bir dirheme degindir. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. Vaútinde istièmĀl olunur. Ve *āanèatr*: (12) Mürr ùóuz dirhem; cünd-i bĀdester, rubb-1 sÿs, seliòa, úusù siyĀh fülful, dĀr-1 fülful, (13) afÿyn, meyèa, zaèferĀn, sünbül her birinden üç; cĀvşir bir dirhem; zürünbĀd, durÿnc, lü'lü' (14) her birinden yarım dirhem; misk bir dĀnıú cemìesin yoàurub. Nitekim öikr olındı.

(15) *Maècÿne 'l-belĀdur*: Ol, enúeridyĀ ile maèrÿfdır. Evvel kimse ki anı istiørĀc itmiş (16) ÜstĀõ'dır, āõnra CĀlinÿs. Baèø şeyler üzerine ziyĀde eylemiş. Ve aèòam nefèi óĀfiòayı (17) óifòeylemekdir. Ve nisyĀnı ve belid olmaı defè ider ve fĀlice ve laúveye ve raèşeye (18) nĀfièdir. MefĀĀil ve meĀĀne ve bögrekler ve bĀrid maraølara ve āarèa istiròĀya nefèi èaòimdir. (19) Ve istièmĀliniñ eyüsi pirlere ve bĀrid zamĀnlarda ve ruÿbetleri olana. Ve altı aydan (20) evvel istièmĀli cĀyiz degildir. Óaòire'de¹⁷¹⁸ öikrelemiş. Úuvveti on yıla degin úalur. (21) Eāaóó olan úuvveti dört yıla degindir. Ve *şerbeti*: Bir dirhemden bir miáúĀle degindir. [324a] (1) Ve eger merzencÿş ile suèÿü ideler şaúúıayı menè ideler, yudir ve gözi rÿşen ider. Ve *āanèatr*: (2) aĀl-1 sÿs iki vaúıyye; sünbül, sĀdec, mür, seliòa, zaèferĀn, şió-i Ermeni, eftimÿn, udour, rĀvend, (3) óabb-1 bĀn, muúl, úaranfil, óabb-1 belesĀn, zencebil, āabr, èasel, belĀdur her birinden bir vaúıyye; āĀrìúÿn (4) sekiz dirhem; maātakì altı dirhem; fülful, vecc, saèd, kündür her birinden beş ve baèølar dimişler ki (5) ihlilecĀtın envĀèi her birinden on dirhem. Ve bir nüsòada ĀsĀrÿn, kebĀbe her birinden iki miáúĀl (6) ve bir nüsòada şÿniz dört. Ve Óekim DĀvÿd dir ki bin¹⁷¹⁹, èĀc ùalaşı yedi dirhem ve mercĀn (7) üç dirhem; bizr-i óarmel, dervenc, behmen-i aómer her birinden iki dirhem; cünd-i bĀdister yarım dirhem. (8) Cemìesin saóú ideler. Ve kerefs aĀlı úabuài ve rĀziyĀnec her birinden üç raù; sirke, òamr üç; úusù (9) úaynadub áülüai úaldıúda āĀfi ideler. Ve eczĀnıñ beş miáince bal ile

¹⁷¹⁸ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁷¹⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

taèúid ideler ve eczâyı (10) úarışduralar ve götüreler. Ve bu maècýna çou iòtilâf olmışdır. äaóih olan budır.

(11) *Maècýn*: Şehvete úuvvet virür ve óarâreti íoyâ ider ve riyâó-ı âaliòeyi óallider (12) ve maâaâi sâkin ider. Ve muòterièi kim idügi bilinmez lâkin írşâd'da dimiş ki ol, mücerrebdır (13) bu maraølarıñ nefèine. Ve úıyâs budır ki baèid olmaya. Ve *şerbeti*: Dört miâúâle degindir. (14) Ve *âanèatr*: Lisân-ı äevr çiçegi, cercir her birinden bir dirhem ve yarım; saúanúyr bir dirhem (15) ve äülâ dirhem; òiâye'â-âaèleb, zencebil, fülful, bunduú, âanavber, bizr-i fiçl, şauâúul, bizr-i lift (16) her birinden bir dirhem ve bir nüsoada óusalbân¹⁷²⁰, incüre, dârâini, beyâø noöyd, bâdem, simsim, óaşòş (17) her birinden dört. Cemîesin elma şarâbı ile yoàuralar.

(18) *Maècýn*: iòtilâf ve zaóire nâfièidir. Ve *âanèatr*: İhlilecâtıñ envâèi, mürr, dem-i (19) aòaveyn her birinden bir cüz; afyñ rubè cüz'. Bal ile yoàuralar. Ve *şerbeti*: İki dirheme degindir.

(20) *Maècýn*: èAúâúirden cemè olınmışdır. Her biri münferid èamel olındı. Muètedil olub (21) sâýir emzüceye muâlióidir. Şehvete ve øekere úuvvet virür. Ve fièli èacibdir. Ve âdemi semiz ider. [324b] (1) Ve äaóió úan tevellüd ider ve meniyi îâlâó ider óatta cimâè zamânında bir taèab èârıø (2) olmaz. Ve *âanèatr*: Beyâø noöyd, cercir äuyında üç kerre îaladalar, saóu olınmış úuru óasek (3) ki üç miâlince tâze óasek äuyı ile saúy olınmış ola, her birinden üç vaúıyye; terencübün (4) on dirhem; dârâini, òavlencân her birinden altı dirhem; bir raül ve yarım äâfi bal ve yarım raül (5) beyâø òoàanıñ äuyı. Cemîesin cemè idüb, mülâyim âteş üzerine úoyub münèaúid ola, (6) òoñra turb toðumı ve güşyr toðumı¹⁷²¹ ve şau¹⁷²² ve incüre her birinden bir vaúıyye; èâúırúaróâ, zencebil her birinden yarım (7) vaúıyye, içine âalalar. Birbirine úarışdurub muòalliü olınca ve bâðizehrden¹⁷²³ sekiz úirâù alalar. (8) Ve bir vaúıyye gül äuyı ve yarım dirhem zaèferân ve altı úirâù misk ile óall ideler. Ve meøkýr (9) olan devâları bunlar ile saúy ideler ve äaúlayalar. Ve *şerbeti*: İki dirhem. Ve eger cevz (10) ve âanavber ve nârcil ve şelcem ve

¹⁷²⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında óaââ libân (316/2) şeklinde geçmektedir.

¹⁷²¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında bizr-i cezer (316/11) şeklinde geçmektedir.

¹⁷²² Metnin Arapça nüshasında şauâúul (316/11) şeklinde geçmektedir.

¹⁷²³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında e'l-bâd-zehr (316/12) şeklindedir.

óabbeti'l-òàêrÀ ve behnìn¹⁷²⁴ ve raibe ve bizr-i kettÀn her birinden bir vaúyye; (11) úusù anisÿn, úaranfil, fülful, suúunúÿr sürresi¹⁷²⁵ her birinden dört dirhem; yumırda áarusı, (12) serçe dimÀaı her birinden on èaded. Meõkÿr maècÿnıñ eczÀsına ziyÀde ideler. áÀyet nefèi èaõimdir.

(13) Maècÿn: Fieli èacibdir buòÀr ve aàız ve miède ve dişler úoumasınınıñ úaièinde ve ÁvÀzı (14) àÀfi itmede ve haøm-ı iàèÀm ve rÀÿiõayı úayyib. Ve úudauları úızardır ve dişleri ve dişler etin (15) úavì ider. Ve bi'l-cümle mièdeye ve aàıza menÀfièi çouğır. İstièmÀli bir miáúÀle degindir. Ve *ãanèatr*: (16) ihlilecÀtıñ envÀèi, Às, eürÀf-ı úurfe¹⁷²⁶, emlec, suèd, sünbül, utruc úabuàı, fiúÁó, udòur, (17) maãakì her birinden bir cüz'; anisÿn, èÿd-ı Hindi, gül, beyÀø àandal, rÀmek, bisbÀse, èafã, (18) àamà-ı èArabi, varaú-ı utruc, kündür, àadef-i muórau, ôifr, ùb, fülful, iabÀşir, summÀú, ùyn-ı Ermeni, (19) lü'lü', úşne, uãÿl-i sÿsen, cuède, bizr-i kerefs, yÀbis meyèa, sÀdec-i Hindi, niènÀè, nemmÀm, (20) kÀfÿr, baúam her birinden rubè cüz'. Cemìesin elekden geçürüb, gül áuyında ve niúÁó (21) ve şarÀb-ı ùbde üç kerre iáladub balı içine àalalar, mülÀyim Àteş üzerine¹⁷²⁷ [325a] (1) münèaúid olınca taórik ideler ve àaúlayalar.

(2) Maècÿne'l-èaúreb: İbn-i SerÀfiÿn'a mensÿbdır. Ol, meşÿrdır óaãÀÿı ezmede ve bögreklere (3) ve meàÀneyi àÀfi eylemekde. Ve istièmÀli altı aydan àõnradır. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀle degindir. Ve *ãanèatr*: (4) Aál-ı kÀkenc beş dirhem ve yarım; cinüÿyÀnÀ dört dirhem; cündbÀdeste dört dirhem; (5) rumÀd-ı èaúÀrib bir dirhem¹⁷²⁸, üç buçuú; beyÀø ve siyÀh fülful her birinden iki dirhem ve yarım; zencebìl (6) bir dirhem. Cemìesin üç miálince bal ile yoàuralar.

(7) Maècÿni'l-melik¹⁷²⁹: Ol kimse ki anı iòtirÀè eylemiş CÀlinÿs'dır. àaúlaya àÀõibi niúris aàırısından (8) aña şikÀyet eyledi. Ol daòì bu maècÿnı aña yaptı ve yedirdi. ŞifÀ buldı. Ol, eyúdir (9) àiõóat óífõına ve maraøın geç àaàılmasına. Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. Ve istièmÀli altı aydan (10) àõnradır. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀlden üçe

¹⁷²⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında البهمن - e'l-behmen (316/14) şeklinde geçmektedir.

¹⁷²⁵ Kelimenin altında göbek açıklaması bulunmaktadır.

¹⁷²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷²⁷ İki kez tekrar edilen üzerine kelimesinden biri silinmiştir.

¹⁷²⁸ Bir dirhem ifadesi metnin Arapça nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁷²⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında مومجون النعم (316/28) şeklinde geçmektedir.

degindir. Ve İsóÁú dimiş ki ol, maúèada muøırdır. (11) èUnnÀb ãuyı anıñ muâlióidir. Ve Óekim DÀvyd dir ki bu kelÂMıñ aalı youdır. (12) Ve ol sÀyir emrÀø-ı bÀrideye nÀfièdir. ZirÀ óarÀreti ve yübýseti mertebe-i áÀliáededir. Ve maè- (13) ôÀlik óalú aarısına ve gögüse ve ùalaàa ve sÀyir riyÁóa ve óaãÁya ve ısıtmalara ve göz ôulmetine (14) nÀfièdir. Ve *ãanèatr*: Seliòa on altı dirhem; dÀrâini sekiz dirhem; afyÿn, bizr-i benc, (15) beyÀø lük her birinden altı dirhem; berrı suõÀb, ferÀsiyÿn, kemÀfeyÿs, cÀvşir, cinüyÀnÀ, (16) üsüyöydis, úurdumÀnÀ, meyèa-i sÀyile her birinden beş dirhem; gÀfiá şiresi, kÀşem, (17) bizri'l-óandeúyüi, ãamà, bÀdem her birinden dört dirhem; zaèferÀn, úusü mürr, fülful-i ebyaø, udòur, sünbülü'ù(18)-üb, ferbiyÿn, lifÁó, úışri Àşau, fýtenc-i cebeli, rÀziyÀnec, bizri'l-cezeri'l-berrı, verd-i aómer, (19) nÀrdin, óabb-ı belesÀn her birinden üç. Ve ÚarÀbÀdin-i Kebir'de meøkýrdır ki àÀriúyÿn, sevrencÀn (20) her birinden iki dirhem. Ve bu lÀzımdır úaçan ki rió ziyÀde ola yÀòyð budlarda aarı olsa. (21) Ve illÀ sevrencÀnı óaõf ideler. Eger balàam úavı ise, òuãyãÀ òÀm türbüd ve zencebil [325b] (1) her birinden àÀriúyÿn úadarı ziyÀde ideler. Ve baèøı terkiplerde úavrulmuş küsfere ve merzencýş (2) her birinden altı dirhem ziyÀde ideler. Bu göziñ iâlÀóına àÀyetle eyüdir. Ve eger ısıtma (3) úavı olsa merzencýş èivaøına ùabÀşir ziyÀde ideler. Ve ãamàları olan şarÀbda nauè (4) ideler óall olunca. Ve cemìesin üç miáince bal ile úarışduralar¹⁷³⁰. Meøkýrdır ki anıñ (5) şerbeti bir dirhemdir. Ve iáıcaú ãuyı ile içeler. Ve óaãÁyı ezmek için (6) kerefs ãuyı ile içeler.

(7) *Maècÿn-i aresüan*: MaènÀsı laüf rub dimekdir úavı olduaiçün. Muòterièi CÀlinÿs'dır. (8) Rÿm diyÁrında Deyrü'l-melik re'is için yapılmışdır. Anıñ bir cÀriyeye àÀyetle muóabbeti (9) var imiş. Ve ol cÀriyeniñ raóminde bir aarı var imiş ki kendüyi cimÀedan menè idermiş. (10) CÀlinÿs'a óÀlin èarø eylemiş. Ol daði bu maècÿnı aña yapmış. Nefèi àÀyet èaòimdir. (11) Ve mücerreb maècÿnlardandır. Úanı úaiè ider ve riyÁóı óallider, niürise ve nisÁya ve mefÁãıla (12) nÀfièdir. Úaçan ki óAr[r]olsa ve¹⁷³¹ ve øaèf-ı cigere ve istisúÀ evÁyilinde ve baş aarısına (13) ve devvÀra ve ÀlÀt-ı bevl vecaèına cemìean nÀfièdir. Ve kÀmilde meøkýrdur ki ol ısıtmalara (14) ve riyÁóa nÀfièdir. Ve

¹⁷³⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *الكامل* e'l-kÀmil (317/7) şeklinde geçmektedir.

¹⁷³¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *الغالب* *gençlerde* ifadesi vardır.

şerbeti: Bir miâüâle degindir. Ve isóâü dimiş ki ol, iştiĥâyı (15) úaiè ider. Bal muâlióidir. Ve pirlerde ve mebrýdeynlerde äaóióidir. Ve úuvveti dört yıla degin (16) úalur. Ve *äänèatr*: Ferbiyñ, zaèferân, seliòà, afyñ, óamâmâ, aúâúyâ, mürr, úusù sünbül, (17) äamâ-ı èArabì, bizri'l-òinnâ, úymâ¹⁷³², bizri'l-incüre, óabbü'l-òarvaè, muúl-ı ezraú, libân[-ı] öeker, (18) summâú ve baú, kebrít-i aâfer, yâbis meyèa, beyâø fülful her birinden altı dirhem; gül, èâúrúaróâ, (19) bizri'l-èarîenişâ, bizr-i suôâb, bizr-i kerefs, óabb-ı utruc-ı muúşer, óabbü'ù-iaróuşúýú her birinden (20) dört dirhem; úurûm, zencebíl her birinden iki dirhem; bizri'l-bâderýc ve bir nüsòada (21) siyâĥ fülful iki dirhem ve iki äülüâ maècýn-ı¹⁷³³ ittikleri buña eylesünler. [326a] (1) illâ¹⁷³⁴ baèø kimseler bunda belesân yaâı öikr itmişler.

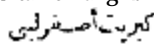
(2) *Maècýn*: Ruóbân naïóatlerindendir Câlinýs için. Ve ol, nâfièdir fâlice (3) ve laúveye ve òadra ve gevşeklige ve ruiybât-ı âaribeye. Ve mebrýdeyne ve pirlere nefèi èaóimdir. (4) Rióleri óallider ve yaraları tecfif ider¹⁷³⁵ ve óıkkeyi ve cerebi ve úavâfi ve suèfeyi ve mefââil (5) ve bél aarılarn zâyil ider úaçan ki râubdan ola ve istisúâya ve şehvet øaèfina ve aâulara (6) nâfièdir. Ve maóryreyne øararı vardır. Süd muâlióidir. Yay zamânında istièmâl olunmaya. (7) illâ meger bir kimse ola ki bürýdeti ââlib olmış ola. Ve ke-ôâlik óâr[r]olan vilâyette (8) istièmâl olunmasun. Ve *şerbeti*: İki miâüâle degindir eger bürýdet ziyâde olsa. (9) Zirâ ol, óâr ve yâbisdir üçüncide. Ve eger bürýdet ââlib degilse bir miâüâl. Ve úuvveti (10) yigirmi yıla degin úalur. Ve istièmâli altı aydan äoñradır. Ve *äänèatr*: Óabb-ı utruc, benec (11) her birinden on dirhem; ferbiyñ, zaèferân, seliòà, óamâmâ, afyñ, aúâúyâ, úusù mürr, sünbül, (12) äamâ-ı èArabì, bizri'l-óandeúýüi, bizri'l-encüre, óabbi'l-òarvaè, muúl, kündür, summâú, dabú, kebrít-i aâfer, (13) lübnì aâfer¹⁷³⁶, fülful-i ebyaø, verd, èâúrúaróâ, bizri'l-èarîenişâ, bizri'-âafseyâ, bizri'l-kerefs (14) her birinden dört dirhem; lübbi'l-úurûm, zencebíl her birinden üç dirhem; nân-ò-âĥ, óabbi'ù-iaróaşúýú (15) her birinden iki dirhem; bizri'l-bâderýc bir dirhem. Cemîèsin saóú idüb sirkeye üç (16) kerre yaturalar úıvâma gelince,

¹⁷³² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *óandeúýüi* (317/15) şeklinde geçmektedir.

¹⁷³³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *lük* (317/19) ifadesi vardır.

¹⁷³⁴ İki kez tekrar edilen *illa* kelimesinden biri silinmiştir.

¹⁷³⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *kebrít-i aâfer-i lübnì* (317/33) şeklinde geçmektedir.

ãõñra iktifÀ idince ãÂfi bal ile yoàuralar ve müyesser (17) olduúça belesÀn yaàı úarışduralar ve azacıú úaynadub ãırçada götüreler. ÉÀyet èaõimdir.

(18) *Maècÿne 'l-sevrencÀn*¹⁷³⁷: SersÀma ve sÀyir emrÀø-1 óÀrre ve suèleye ve õuşÿnete ve cifÀfa (19) ve baóýóaya ve óarúi'l-bevle nÀfièdir. Ve *şerbeti*: Dört dirheme degindir. Ve úuvveti (20) dört aya degin úalur. Ve *ãanèatr*: Bizr-i úuüÿna ki¹⁷³⁸ Hindi ãuyından îalanmış (21) ve keàire ve ãamà-1 èArabì, lübb-i baüüò¹⁷³⁹ ve õiyÀr ve úiááÀ ve bizr-i sefercel ve úarè ve niřÀ ve senc [326b] (1) ve ãandal, bizr-i ricle ve bizr-i óuümi her birinden bir cüz'. Üzüm rubbı ile òamir ideler, lièÀb (2) ile èaúd olduúdan ãõñra ãaúlayalar. Ve *şerbeti*: Cevz-i bevvÀ úadarıncadır. Ve *ãanèatr*: (3) Úusu sÀdec, úaãab-1 z[er]ire, úaranfil her birinden iki vaúıyye; seliòa, miló-i Rÿmi her birinden (4) bir vaúıyye, sek, aúÀúıyÀ, verd, úabÀřir, fyfil, libÀn-1 õeker her birinden yarım vaúıyye. Sefercel rubbı (5) ile òamir ideler.

(6) *Maècÿn*: Øaèf-1 bÀha ve meàÀneye nÀfièdir, óaãÀyı ezer ve bevli cÀri ider ve nefõi ve áúleti (7) zÀyil ider. Ve *ãanèatr*: Lübbi'ã-ãanavber üç vaúıyye; lübb-i bizri'l-baüüò ve'l-úíááÀ behmen-i aómer (8) ve aãfer ve simsim-i maúřÿr, zencebil, òavlencÀn, řaúÁúıl, bizri'l-fiããa¹⁷⁴⁰, řaóme'l-usuúunúÿr her (9) birinden on dirhem; bizre'l-encere, bizre'l-lift, bizri'l-baãalü'l-ebyaø, anisÿn, bizri'l-òaðòað-1 (10) ebyaø, èirú-1 sÿs, bizr-i cezer her birinden yedi dirhem, fÀnid cemîesiniñ úadarınca. Bal ãuyı ile òamir ideler.

(11) *Maècÿni 'á-áÿm*: ÚarÀbÀdinÀt¹⁷⁴¹ úadîmede řõhreti çóudır. Ve mü'ellifi kim olduài (12) bilinmez. Ve òann olınur ki ol, ísóÁú'ın iòtirÀèidir. ZirÀ andan evvel te'lifi òÀhir olmamışdı. (13) E'l-óÀãıl ol, celilü'l-miúðÀr ve keàire'l-menÀfièdir. Balàamı ve ruÿybÀtı úaèè ider ve bÀrid maraøları (14) zÀyil ider. Ve aãl-1 terkibi şehvete úuvvet ve õekeri taórik eylemek içündür óatta ol, suúunúÿrdan (15) aèòamdır. Ve maè-òÀlik fÀlice ve nisyÀna ve sekteye ve raèşeye ve èiúi'n-nefese ve irtiòÀ'i'l-lisÀna (16) ve raüb suèleye ve fesÀd-1 ãavüa ve buóýóaya ve riyÀóa ve süddelere ve øaèf-1 mièdeye ve cigere

¹⁷³⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında maècÿn şeklinde (318/1) geçmektedir.

¹⁷³⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta “sadeñ çeşidi veya battih-i Hindi” (318/3) anlamlarına gelen kelime vardır.

¹⁷³⁹ Metnin Arapça nüshasında *lübb-i bizr-i baüüò* (318/11) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁴⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında fasfasa “yonca” (318/12) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta ve kenÀřÀt “tıbbî notlar mecmuası” (318/14) ifadesi vardır.

(17) ve maúèad maraøına sÀyir emrÀoları ile ve raóme nefèi àÀyet èaôimdir. Ve faøalÀtı cÀrî (18) ider ve levni úızdır. Bunıñ àÀlibi tecrúbe iledir. Ve ol sübÀta¹⁷⁴² ve öevi'l-ióitirÀúa øararı (19) vardır. Amıñ çouú istièmÀli àarèa getirür. Sikencübün ve èunnÀb øarÀbı muãlióidir. Ol, óÀrdır (20) ikincide ve yÀbisdir evvelkide. Ve úaçan ki anıñ yaân bedene sürseler åovuú øararın (21) ve ùamarlar øüüýün ve yaralar eáerin zÀyil ider. Ve eger öekere sürseler taórik ider. [327a] (1) Ve úuvveti dört yıla degin úalur. Ve *øerbeti*: áÀyetle åovuú olduúda iki miáúÀl. (2) Ve *ãanèatr*: Sarımsaú bir raül ve dögdükden åoñra bir raül ve yarım südde¹⁷⁴³ bişüreler (3) südi içince, åoñra bir raül ãàarıñ åaru yaânda ke-öÀlik bişüreler içince, åoñra bal ile (4) taèüid ideler. Ve zencebíl, fülful, dÀr-1 fülful, dÀrâini, kebÀbe, cevz-i bevva, èÀúirúaróÀ, òavlencÀn her birinden (5) iki miáúÀl ve zaèferÀn bir buçuú miáúÀl, bir miúðÀr gül yaâi içine åalalar ve åaúlayalar, (6) istedikleri zamÀnda istièmÀl ideler. Ve eger bir kimse ister ise bal åalmadan evvel öekerine yaândan alub¹⁷⁴⁴ (7) süre öekeri àÀyetle úuvvetlü olur.

(8) *Maècÿn*: RiyÁó-1 àalióeyi ve ilÀvüsÀtı ve bÀrid úulancı óallider ve süddeleri açar ve dimÀàı (9) ve gögüsi àÀfi ider ve iştihÀyı açar ve faøalÀtı cÀrî ider ve óareúÀn-1 bevli ve aúan úanı ve maúèad (10) maraøların bevÀsirden àayrı zÀyil ider. Ve ol, óÀr ve yÀbisdir ikinci mertebede. Øararı bilinmez. (11) Ve *ãanèatr*: Sünbül sekiz dirhem; kerefs altı dirhem; fülful, dÀr-1 fülful her birinden on iki (12) dirhem; bizr-i binc, zaèferÀn, cündbÀdester, udòur her birinden dört dirhem. Ve gÀh afyÿn (13) ve mürr ve èÀúirúaróÀ ve kündür, yebrýó, öýüý¹⁷⁴⁵, ÀsÀrÿn, fúvve, cÀvşir, vecc, úusù (14) ziyÀde olunur. Ve bu ziyÀdelik eyüdir.

(15) *Maècÿne 'l-verd*: [Berberiyye]'dir¹⁷⁴⁶. Bir maènÀsı veznince içinde gül aòó olunmaúdır. (16) Ol, Ebi'l-MenÀbir¹⁷⁴⁷ Raómÿn Bin MÿsÀ E'l-Yehÿdî E'ù-Ûabib, Emeviler zamÀnında olanıñ iòtirÀèidir. (17) İbn-i Óanin dimiş ki ol, Ebi'l-BerekÀtü'l-Evóad Telmióî imiş. Ve bu kelÀmda naøar vardır. (18) Ve ÛabaúÀt àÀóibi naúeylemiş

¹⁷⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *şubbân* (318/20)şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁴³ Kelime, şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁴⁴ Burada *ãaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

¹⁷⁴⁵ Kelime metinde şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta Berberiyye (318/32) ifadesi vardır.

¹⁷⁴⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (318/33) şeklinde geçmektedir.

ki ol, bu maècÿnı aàırınca altuna āatar imiş. Ve aña óile (19) óatta òidmet-kĀrın elinden çıúardılar. Ol, èaòime'n-nefèdir baş aàırısınñ envĀèelarn (20) ve buòĀrñ úaèinde her nitekim olsa. Ve úulaú aàrıların cemìean ve øaèf-1 cigere ve envĀè-1 (21) istisúĀyı úaèider ve sĀyir āalĀbĀtı ve şişleri ve debìleleri. Ve istièmĀli [327b] (1) bir zamĀna maòĀÿā degildir. Ve mebrÿdeyne ecveddir. ZirĀ óĀr[r]olmaú gibidir. Ve şerbeti (2) ne miúĀr idügi öikr olınmamışdır. İllĀ ŪabaúĀt'ta mesüÿrdır ki anıñ şerbeti dört (3) miáúĀldir. Ve āanèatr: Sünbül-i üb, maāiaki, zaèferĀn, iabĀşir, dĀrāini, uòour, ĀsĀrÿn, (4) úusú óulv, āĀfiā, bizr-i küşÿt, fúvve, lük, mūnaúúì bizr-i hindibĀ, bizr-i kerefs, rĀvend, óabb-1 belesĀn, (5)¹⁷⁴⁸ èÿd-1 úaranfil, óabb-1 hĀl, èÿd berĀber; verd-i yĀbis cemìesiniñ úadarınca ve üç miálince (6) āĀfi bal ile yoàuralar. Ve şerbeti: İki dirheme degindir.

(7) *Maècÿni'l-şecer-i nebĀ*: MaènĀsı çou necĀt virici dimekdir. KĀmil'de böyle meòkÿrdır. (8) Ve baèolar daòì maècÿnü'l-FĀris ile tercüme eylemişler. MaènĀsı maècÿne'l-keli olur. Ve Münteòab'da (9) maècÿne'l-belĀmis tesmiye olınmış yaèni çĀri idici dimekdir. Ol ecilden öikr olınmadı (10) ŐevĀt-1 Óurÿf'da. Ve bu, elyaúdır evvelkiye şöhreti olmaú için. Ol, CĀlinÿs terkiplerindendir (11) bilĀ-òilĀf. Cenve nĀm āĀóibi için bevli óabs olduúda bu maècÿnı aña yaptı ve istièmĀl (12) ittirdi. Eyü oldı. Ve balāamì maraølara bĀdzehr gibidir. Bögreklere ve èasr-i bevle (13) ve óaāĀya ve rebveye ve øaèf-1 mièdeye ve cigere ve āaliò riòlere, úulanc ve bĀrid (14) òafaúĀnı ve selseli'l-bevli ve öekeriñ úaèibinde olan yaralara ve ruÿÿbĀta nĀfièdir (15) ve pìrler ve mebrÿdeyn āiòóatlerin óifòider. Ol, óĀr ve yĀbisdir ikinci mertebede. Bedeni (16) èĀriòì āovuúlarda óifòider. Ve mebrÿdeyne øaranı vardır. HindibĀ muālióidir. (17) Ve şerbeti: Bir miáúĀle degindir úaçan ki altı aydan āoñra istièmĀl eyleseler ve illĀ bir dĀnıú. (18) Ve KĀmil'de dimişler ki bu dĀnıú óadd-1 eúallidir. Úuvveti dört yıla degin úalur. Ve āanèatr: (19) Mürr, fülful, dĀr-1 fülful, úına, úusú her birinden altı dirhem; cündbĀdester, afÿÿn, dĀrāini, (20) mevÿÿ, devúÿ¹⁷⁴⁹, ĀsĀrÿn her birinden bir dirhem. Üç úadarınca āĀfi bal ile cemè ideler. (21) Ve gĀh bir şey şarĀbdan iòĀfe ideler tiryĀú gibi. Ve Mesìòì dimiş ki müaelleai [328a] (1) iòĀfe¹⁷⁵⁰ iderler ve bir yere úarışdurub āaúlayalar.

¹⁷⁴⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *leóĀ'* "ağaç kabuğu" (319/7) kelimesi vardır.

¹⁷⁴⁹ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁵⁰ İki kez tekrar edilen *izafe* kelimesinden biri silinmiştir.

(2) Maəcýni'l-òubái'l-óadid: Nefisi kimseye nisbet olunmamışdır. Ve ol, úadim degildir (3) lâkin muòterièi kim idügi bilinmez ammâ eyü terkiblerdendir. Seyelânı ve ruÿbâtı, meniden (4) ve âayrıdan úanı ve ishâli ve pîr olmaâı ve tüz inzâl olmaâı ve dõşege işemegi ve tenâsül (5) âletleriniñ øaèifligini cemièan menè ider. Ve sevdâvilere øararı vardır. Bâdem yaâı muâlióidir. (6) Ve şerbeti: Üçe degindir. Ve ânèatr: Óubâ-ı óadid ki bir hafta sirkede ıâlanmış (7) ola, ãoñra úali yüz dirhem; siyâh ihlilec, bililec, emlec, fülful, dâr-ı fülful, saèd, sünbül, (8) zencebil, şeyyaüruc her birinden on dirhem; bizr-i kürrâa ve şebt her birinden beş (9) dirhem. Cemîesin elekden geçürüb, bâdem yaâı ile úarışdurub úıvâma getürünce bal (10) ile úaynadalar ve iki dirhem misk, iki muıayyeb ideler ve âaúlayalar.

(11) Muââ¹⁷⁵¹:

(12) Miânâüs: Aña óaceri'l-hünÿd ve óaceri'l-óadid dirler. Ol, bir maèendür ki kibrît-i (13) ceyyid ve keâir ve zeybaú-ı úalilden mütevellid olur, bürydet ile münèaúid olur ve èUmmân (14) ile Hind mâ-beyninde baór câñibinde olur. Ol ecilden demirli mürekkeb ol aradan (15) geçmez. Ve eyüsi lâzverdi ve aâir ve ââfi ve demiri ceób idici olanıdır. Ve siyâh (16) olanı kemdir. Ol, bârid ve yâbisdir üçüncide. Niúrise ve mefââıla ve nisâya (17) ve èasri'l-vilâdete muılaúan ve øaèf-ı cigere ve ıalaâa ve óaââya nâfièdir içmek ile, (18) yaralara ve úan aúmasına ekme ile ve içmekle. Her ne úısm istièmâl olınsa (19) sümyndan óalââ ider lâkin èavrat südi ile sürmekle evlâdır. Ve òavâââındandur ki (20) beyâø óarir ile bile götürmekle úaøâ-yı óâcet ider ve heybet-i câh ve úabÿl getürür. (21) Úaçan ki anı bile götüren kimse mülykññ ãol yanında úuruú¹⁷⁵². Eger iki miáúâl andan [328b] (1) veyâ bir miáúâl ve dört arpa ile ve úadarınca gümüş òâtemiñ içine úosalar bir nevè ile ki (2) barmaâa yapışa ve eyledikleri zamânda güneş sereúân burcında ve úamer zúóala úarın ola. Anı (3) bir kimse ãol parmaâına taúsa andan hiç evlâd óââil olmaz. Ve eger andan (4) sürme yapalar gül âuyında óall¹⁷⁵³ ittiklerinden ãoñra ve zúóal sünbülede ola (5) ve yine demirden küól-i àoir yapalar merrió mizânda

¹⁷⁵¹ Metnin Arapça nüshasına göre atlanmış gözükten bu bölüm olması gereken yerde değil (329a)'da aynı madde ismiyle verilmiştir.

¹⁷⁵² Metinde şeklinde geçen *turku* kelimesinin altına, düzeltme işlevli gibi gözükten tura kelimesi yazılmıştır. Cümlenin gelişine göre *tura* daha anlamlı olduğu için metinde *tura* kelimesi tercih edilmiştir.

¹⁷⁵³ Metnin Arapça nüshasında göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

olduúda. Ve istediğiğ kimseniğ (6) demirden yapılan küöli göziğe çekesin. Ve ol biri daöi kendü göziğe çekesin. (7) Ve ol kimseye baúasın. Şol mertebe seni seve ki bir laóôa sensiz äabrı úalmaya. (8) Ve Şeyò'ıđ mücerrebÂtındandır¹⁷⁵⁴. Ve sarmsaú anı ifsÂd ider ve erkek keçiniğ (9) úanında üç kerre íladmasın her gün taâyir eylemekle anı íâlÂó. Ve yaúılmışı göz (10) emrÂıında şÂdenc yerin útar. Ve¹⁷⁵⁵ taèúid ider teábít ile. Ve eger bir èavrat (11) ùàrur iken äol yanına baâlasalar téz ùàrur. Eger óÂy10 olan èavrat (12) aña el degirseler bu òÂâiyyet andan ber-úaraf olur. Ve eger äamà ile anı saóú (13) idüb ve bir miáúÂl alalar, äoñra òubà-i maècýn ki cevz äamà1 ve ùavşan tüyi (14) ile memzýc ile aña tâbiè ideler, büradeyi fatúa ke-òÂlik äuyı ceób ider. Ve äuyı (15) ve kiri menúýldır tecribe ile.

(16) *Muàre*: Bir çamurdır ki àÂyetle bişürürler óatta úızardub ve äarulige (17) mÂyil olur. Rým nevÂóisinden gelür. äabbÂâlar anı äabbÂâlikde işledirler. (18) Eyüsi úızılı ve úum eczÂliginden òÂli olanıdır. BÂriddir ikincide ve yÂbisdir evvelkide. (19) Úanı ve ishÂli óabsider içmekle ve óumreye ve nemleyi ve lehibi ve şişleri ve yaraları (20) óallider, òuãýã sirke ile. Ve Şâm èavratları şeker ile içerler. áÂyet ile semiz ider (21) lâkin südde tevellüd ider ve levni äarardır. Ve eger şiric ile óammÂmda bedene [329a] (1) sürseler óarÂreti defèider ve beşereyi yumşau. Ve äÂfi eylemede mücerrebdır. Ve óikkeyi ve cerebi (2) zÂyil ider yaâlamaâla ve yumırda ile içmek, göğüsü cebr ider ve ke-òÂlik øaeif cigeri úavì (3) ider. Ve meşhýr olmış ki ol, úurtç1âazları úırar. Ve eger Âs ile úarışdırsalar (4) ve kesri ve çatlamış şey'i yapışdırsalar cebr ider. Ve bu, mücerrebdır. Ve eger bir kimse (5) elini anıñla boyasa ve yayúayub äoñra úna ile boyasa yigirmi güne değin rengi (6) gitmez. Ve yaralar ve seceler için anıñla óuúne ideler. NÂfièdir ammÂ anıñ cigere øararı (7) vardır eger çou istiemÂl iderlerse. Şeker muâlióidir. Ve şerbeti iki dirheme değin (8) yÂ bir miáúÂl. Ve *bedeli*: Miâlince ùyn-1 Ermeni ve rubèinca ketire. Ve baèølar (9) dimişler ki ol, ùyn-1 maòtýmndan ecveddir.

¹⁷⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta العرق e'l-èaraú (320/27) ifadesi vardır.

¹⁷⁵⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta هپسني hepsini (320/28) ifadesi vardır.

(10) *MiànisayÀ*: Bir üaşdır ki úaşışÀ¹⁷⁵⁶ gibi. İllÀ buniñ yübýseti ve iótirÀúı ekâerdir. (11) Ve óadidisi siyÀhdır ve öehébisi aãfer ve gümüşisi beyÀø ve nuóÁsisi aómer. (12) Ve cemîesi beyÀø beklerden¹⁷⁵⁷ òÀli olmaz. Eyüsi aârı ve berrÀú olub âaruya mÂyil olanıdır. (13) Ol, bÀrid ve yÀbisdır ikincide. âırçaları ezer. Ve âabà için müheyyÀ iderler úaçan ki âÂfi (14) ideler. Ve ke-òÀlik óadid ile fieli böyledir. Ve mièdeyi úavı ider ve ruiybÀtı ve óaãAyı (15) ve èasr-i bevli zÂyil ider içmek ile ve yaraları bitürür üzerine dökmele. Ve úaçan ki (16) sirke ve bal ile saóú ideler kelefı ve sÂyir eâerleri óatta baraâı zÂyil ider sürmek ile (17) ve esbÀbda olan yaâı¹⁷⁵⁸ ve sÂyir yapışan şeyleri zÂyil ider sürmekle.

(18) *MuàÀâ*: Bir ottır ki kirec üâalarında ve anıñ úurbında, Óıân-ı CezÂyiri ve üâalarında. (19) Ve anıñ köki yerde çouú uzanur. Ve àaliô olur. Úabuâı úızıl ve siyÀhdır. Ve cismi (20) beyÀø ile âaru arasındadır. Eyüsi aârı ve râyióası üayyib olub óalÀveti mÂyil (21) olanıdır. Ve azacıú acılığı olub keyfiyyeti bundan artuú bilinmez lâkin [329b] (1) ve Óekim DÀvyd¹⁷⁵⁹ demiş ki ben işittim ki anıñ yapraúları òaşın ve yaãıdır turb yapraúları (2) gibi ve çiçekleri simsim gibidir. Aña fülful dirler. Ol ecilden ôann olınur ki ol, rummÀn-ı berridir. (3) Ve bir úavlde demişler ki ol, sevrencÀndan bir nevèdir. Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. Ve anıñ (4) bir nevèi olur ki èAbÀdÀn ve ŞÀm toðumından getirürler. Bu nevèiñ fieli øaeif olur. Ve Miâr'da (5) müstaemmel olan bu nevèdir. Ve bu ot, óÀrdır ikincide yÀòyd raubdır anda ve yÀbisdır evvelkide. (6) âarèa ve cünýna ve mÀliòylyÀya ve sevdÀvi aòlÀüa nÀfièdir içmekle ve balàamı ve bél aârisını (7) ve niürisi ve mefÀâılı ve nisÀ'a ve diz ve budlarda olan balàamı bal áuyı ile úaè ider ve kesri (8) cebr ider èunnÀb ve üyn-ı Ermeni sürmekle. Ve eger bir kimse beyÀø ketire ile istièmÀline müdÀvemet (9) eyleseler àÀyetle semiz ider. Ve bedeni iç yaâı ile ulu ider. Ol, meàÀneye muøırdır. Bal muâlióidir. (10) Ve *şerbeti*: İki. Ve *bedeli*: Miâlince türbüd ve niâfınca ÀsÀrýn ve südüsünce sevrencÀn (11) ve bir úavlde demişler ki èÀúırúaróÀ.

(12) *MeàÀli*: Ol, èibÀrettir ol şeyden ki evvel áuda iâladır, áoñra bişürüb (13) âýreti maóv olınca ve devÀlardan evvel anı aòó iderler. YÀbisi óallider ve lezyçÀtı úaè

¹⁷⁵⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *المُرُشِينَا* e'l-merúşışÀ (320/10) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁵⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *بِكَت*: “iz, kir, pas” şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷⁵⁹ İki kez tekrar edilen *Óekim DÀvyd* ifadesinden biri silinmiştir.

ider (14) ve eufyñĀtı tefriúa eylemek için ve devĀlar yolını açar. VĀcibdir ki ol, müstemil ola aña (15) muĀĀbıú olan eïlletlere sĀyir müteāayyirĀt ile. Nitekim ki Mıār'da iderler her üĀyifeye içürüb (16) bir üabò ile. Bu úavĀnın iëtibĀr eylemek içündür. Ve meāĀliye çou muótĀc olan sevdĀviler-(17)-dir, āoñra balāamilerdir ve aña iótiyĀcı olmayan āafrĀvilerdir. Ve istiēmĀliniñ eyü zamĀnı (18) güz ayıdır, āoñra úıřda. Ve baèolar dimiş ki evvel úıř, āoñra güz ayı. Ve úavlleriñ cemièsi (19) müveccihdir. Ve lĀyıú budur ki süddesi ve úabøı ve gögüsde maraøları olanlar rebve gibi (20) aña iëtiniĀ ideler. ZirĀ aña teúaddüm eylemek devĀlarıñ āavĀyilesinden emĀndır. Ve Mıār ehli (21) aña çou iótiyĀcları youdır ruÿbetleri ziyĀde olmaú için [330a] (1) ve eger bir kimse¹⁷⁶⁰niñ aña iótiyĀcı olub ve istiēmĀl eylese àĀyeti üç güne degindir (2) Rÿm'ın öilĀfınca. Ve eczĀsı cemièan müleyyin ve müfettió olsa gerekdir.

(3) *MuĀli*: Balāamı yetişdirir, òuĀyĀĀ gögüs ve bél ve budlardan ve süddeleri açar (4) ve ııcaú úıtar. *Ve āanèatr*: İncir, úuru üzüm her birinden iki vaúıyye; şebet bir vaúıyye. (5) Anıñ bizri ve anısÿn, èyd-ı sÿs ve rebvede¹⁷⁶¹ óılbe ziyĀde olunur. Ve öksürmede bizr-i kettĀn, (6) aāl-ı sÿsen, óabbe[-i] sevdĀ ve úulanca řiò-i Ermeni, cuède her birinden yarım vaúıyye ve úòĀl ve bél (7) aarısın ve mefĀĀılđa aāl-ı keber úıřrı ve kerefs bizri ziyĀde olınsun. (8) Ve bevl óaārında ve bögrekler maraølarında selcem ve ficl bizri her birinden üç. Cemìesin (9) döğüb ve üç rail āu ile bişürüb óatta āümni úalınca ve āĀfi ideler ve ııcaú (10) iken içeler.

(11) *MuĀli*: AòlĀü-ı sevdĀvi ve āalĀbĀtı ve iótirĀúı yetişdirir ve úanı āĀfi ider, (12) vesvĀsı ve cünÿnı ve mĀliòylyĀyı ve èirúı'n-nisĀyı ve mefĀĀılı zĀyil ider. *Ve āanèatr*: BesfĀnec, (13) lübb-i úurüm, èunnĀb, sebistĀn her birinden bir vaúıyye; üsÿöydis, bĀbyñec, úanıariÿñ, eftimÿn (14) her birinden yarım vaúıyye; nuòĀle beş vaúıyye. Bir beze baālayalar. Ve eger buòĀr veyĀ āudĀè veyĀ cüfĀf (15) dimĀāda olsa incir veyĀ bĀdĀm her birinden bir vaúıyye; küzbere-yi yĀbis, āaèter, merzencÿř her birinden (16) dört vaúıyye. Ve eger āaliò riò olsa ve sidigiñ mecĀrisinde bir øaèf olsa celencübün (17) evvelkileriñ birisince ziyĀde ideler ve evvelki gibi bişürüb istiēmĀl ideler.

¹⁷⁶⁰ İki kez tekrar edilen ve eger bir kimse ifadesinden biri silinmiştir.

¹⁷⁶¹ Kelime şeklinde yazılmıştır.

(18) *Muàli*: ÓÀr[r] ısıtmaları ve lehibi ve èaùşı ve óÀreynden óÀdià olanı zÀyil ider (19) ve úalaúı sÀkin ider ve óarÀretten èÀrıø olan cüfÀfı óallider. Ve *ãanèatr*: Úabuàı (20) alınmış dört vaúıyye bizr-i òaşòÀş-ı mesóyú; bizr-i hindibÀ, bizr-i şÀhutruc, zehr-i benefsec, verd-i (21) menzyè her birinden yarım vaúıyye. Eger úabølik var ise veyÀ aèøÀda bir áúl ve [330b] (1) evvelkilerün birisiniñ úadarınca temrhindi ziyÀde ideler. Ve úaçan ki şiddet-i óarÀret olsa (2) yemişlerden artursunlar, òuãÿãÀ şeftÀly ve úuru úzüm imkÀn olunca øikr olanlar (3) gibi işledeler. Ve gÀh bunı òıyÀrşenber üzerine àÀfi ideler ve gÀh terencübün (4) yÀ òaşòÀş şarÀbı uyúusızlıú olduúda úarışdururlar ve devóada¹⁷⁶², benefsec ve böyle (5) eylesünler. Nitekim ol vaúitiñ úabibi revÀ görür. Ve maúÀbiòde teúaddüm eyledi. Anda olan kÀfidir.

(6) *Müferrió*: MeèÀciniñ úavÀnìn taúsimine müteèallıú olanı teúaddüm etti. Ve bunda (7) murÀd olan øikri vech-i külli üzerinedir. Bes buña maòãÿã olan bunda øikr (8) olınsa gerekdir. Ve bunda ıılÀú olınan ism-i müfredÀtta lisÀne'á-ævrdir. Ve müferrióú'l- (9)-maòzÿne'l-bÀderencÿye murÀd olunur. Ve ÚarÀbadınÀt'ta murÀd olınan her terkibdür ki (10) müştemil ola nefesiñ taãfiyesine ve úuvvete ve fikre, nefesiñ Àletlerine. ZırÀ nefesiñ (11) bir mücerred cevher ve müdrík idi heyÀkile iştiàÀl eylemezden evvel. Ve øikmetu'l-lÀh iútiøÀ (12) ittükde ki bu øulmÀni heykele müteèallıú oldu ve taèalluúı Àteşin şemèa taèalluú ittügi gibi (13) degildir. ZırÀ böyle olsa anın gibi çıúması irÀdet ile olur. Ve yine taèalluúı (14) èÀşıúıñ maèşÿúa útdügi gibi degildir. ZırÀ eger böyle olsa eivÀrı ile (15) müteàayyir olur. Ve ke-øÀlik úalb gibi degildir. ZırÀ eger böyle olsa úasr èÀrıø (16) olduúda rücÿè ider. Pes me'Àli bÀúldır. Ve ke-øÀlik muúaddem ve heykele mülÀzim olduàı (17) bedihidir. Pes anın menzilesi bir pÀdişÀh gibidir ki bir şehirde olub ve ol şehriñ (18) ılÀóı anıñla ola. Çünkü pÀdişÀha bir müsÀèade eyleyici lÀzımdır. èAúl gelüb (19) aña vezir oldu tecerrüdde mütteóid olduúları için. Ve nefsiñ èaúla fazileti olmaın (20) aña taàayyür èÀrıø olmamaú içündür. Ol ecilden èÀlem-i kebirde güneşe muúÀbil (21) olur èaúlıñ òilÀfinca. Ol, úamere muúÀbil olur. Ve veziriñ şÀnı oldur ki müstevli [331a] (1) olduúda óavÀssı ile òidmete saèy ide maèÿf bÀblarda. Ve nefis¹⁷⁶³

¹⁷⁶² Bu ifade metnin Arapça nüshasında الدونخة *e'd-devòa* "baş dönmesi" (321/22) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁶³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta طريق المرأة *tarikü'l-mirÀt* (321/33) *ifadesi* vardır.

gibidir ôÂhirde (2) lâkin anda aèmdir sÂyir müdrîkÂtı úabýl ittügi için. Ve Âyine ancaú muúÂbelesinde olanı derk (3) ider. Ve bu úÂbiliyyet didikleri ôihndir. Ve ol menúÿş olan èilmdir. Ve çün bu heykeliñ (4) àidÂsız beúÂsı olmaz. Ve nÂzil olmasın murÂd üzere müteèaõoir olub bu ôulmÂniyye teşebbüs (5) ve idrÂk taàayyür olduai içündür. Pes tedbire ve taóâil-i èilme muótÂc olundu. Ol ecilden (6) bu heykel için bir muâlióe iótiyÂc olundu. Ve bir muúaviyye bu nefis için ve bu mevÂlid-i àelÂae (7) müfredÂtında vazèe olınmışdır. ZirÂ bu heykel-i cismÂniyyeniñ óudýdı ve uâylidir bi'ø-øÂryri (8) aña teúaddüm ittügiçün. Ve bu münúasım olur óavÂss-ı mutavassıúanıñ inúisÂmı gibi.¹⁷⁶⁴ Ve àÂyet-i (9) meúÂlibiñ mÂ-beyninde úaçan ki destýr óökmi ile istièmÂl riyÂøÂt-ı şÂka gibi idrÂki úavi olur (10) rýóÂniyyÂta mülóau olduaiçün.¹⁷⁶⁵ ÔiúAb idüb eşyÂlarıñ aókÂmı ôÂhiren icrÂ (11) ider. Ve ol aókÂmlar muèizelerdir ki nüfýs-ı úudsiyye anlar ile maóÿÿe olınmışdır. Nitekim (12) telvióÂtta aña işÂret olınmışdır. Ve ol mertebeden eksik anlarıñ uyúuda ôiúAb (13) olunur óavÂssıñ andan intiúÂl eyledügi için. Pes mücerred murÂdından ôÂli olur. Ol ecilden (14) EflÂtýn dimiş ki êiú-i mekÂn èaúılı ziyÂde ider. Ve bu iki mertebesi olmayanlarıñ aókÂmını (15) esmÂ ve revÂsióler ile icrÂ ider. Buña sihr ve kehÂne dirler. Ve bunlar cemîean muóetelif olur (16) óavÂssı ôÂhiren ve bâúnen âiúóati ile. Ol ecilden müferrióÂt, nefis[e] vÂâil olur bu óavÂssiler âiúóati (17) vÂsiúasıyla. Pes her birinden ùariú-i vuâyl-i nefse ve anıñla derk ittügi ve keyfiyet-i (18) idrÂki, úÂbiliyyet ve fÂèiliyyet ittifÂúı ile tafâilen ôikr olınsa gerekdir. Pes èÂdeti (19) cÂri olınmış ki bu áanèatta ùariú-i semèden vÂâil olanı àayr-i óavÂssilere teúaddüm iderler. (20) ZirÂ óavÂslaruñ efêalidir meşÂyini¹⁷⁶⁶ ve eşrÂúiniñ ekâeri úatında. ZirÂ iktisÂb-i faøÂyil-i (21) dîniyyeniñ ecill-i sebebi andandır. Ve dimişler ki mubâirÂtıñ óevÂt-ı ecrÂm[-ı] keâifeleriñ [331b] (1) idrÂkinde daóli vardır ùariú-i taóvil ile. Ol ecilden islÂmiyýn ziyÂde eylemişler. (2) Ve ol, yine myâildir¹⁷⁶⁷ tedebbürine. Ve yine Óauú SübóAna ve TeèÂlÂ kütüb-i semÂviyyede (3) anı baâara teúaddüm eylemiş. Pes andan

¹⁷⁶⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الملك *melik* (322/5) kelimesi vardır.

¹⁷⁶⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta بغظة *yaúáôa* "ikaz" (322/ 6) kelimesi vardır.

¹⁷⁶⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında المشايين *e'l-meşÂ'iyin* (322/14) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁶⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta تدبر لغزني *tedebbürü'l-maèÂni* (322/16) tamlaması vardır. Ayrıca kelime مؤمنين *muóminin* şeklinde harekelenmiştir.

nefse vâil olan mücevvef eââabdan temevvüc-i havâ ile (4) óâil olan âyretidir. Nitekim eilm-i teşriode öikr olunmuş. äoñra ol äavü (5) yâ müstemildir óuryf-1 hecâyaya veyâ äayrısına. Pes óuryf-1 hecâyaya müstemil olan, naöma (6) ve neäre münúasım olan kelâmdır. Ve bunlarıñ her birisi úıvâ-yı äaöabiye, şecâeat ve sefk-i (7) dimâ ve òayl ve silâó vaâfi gibi şeylere münâsib münauúaş olur veyâ úıvâ-yı melekiyye (8) faöl ve eilm ve zühd ve eifâf ve äabr ve kerm ve óilm gibilere münâsib münauúaş olur veyâ úıvâ-yı (9) şehvâniyye, eyülik vaâfi ve muóabbet ve eášú ve bunlara lâzım olan şeylere münâsib (10) münauúaş olur veyâ úıvâ-yı tabièiyye ki ol, öikr olanlarıñ eröalıdır, me'kel ve (11) müşârib ve melâbis¹⁷⁶⁸. Nitekim úıvâ-yı melekiyye cemièsiniñ (12) efêalidir. Bu, cemièsiniñ eröalıdır. Ve şeksiz úaçan ki öikr olunan şeyleriñ ve nefsiñ (13) mâ-beyninde münâsebet-i külli olsa ibtihâc ve feraóı ziyâde óâil olur. Zirâ tefrióiiñ óauúuati (14) maúâada vâil ve maúâad øıddı müntefi olmaúdır kemâl-i âióóat ile. Ve äayr-i óuryf-1 óecâyaya (15) müstemil olan daöi münúasım olur áauíl memcýca¹⁷⁶⁹ ki müte'aóóirín anı aúraè tesmiye eylemişler. (16) Ve ol, yübs-i havâdan äâdır olur úaşı úaşá vurmaú gibi veyâ bir câmid ile münúraú şeyden (17) äâdır olur úaşı baúra vurmaú gibi. Ve münúasım olur tafâli gelen üslyb üzre eczâ-yı (18) áelâesi ile. İnşâ'llahü Teèâlâ eilm-i mýsiúide. Ve bu yâ aázdan olur ki¹⁷⁷⁰ (19) veyâ maèdenidir ve şeksiz ikincisi aúsâmı ile leóóeti ziyâdedir rýóa feraó virdügi (20) için. Ve euryúa müdâóalesi ziyâdedir. äâdır olan şeydir. Beş euryúı äâfi ider. (21) Ve evvelki daöi äâdır olan baèø şeyler ki buña ilóú olunmuşdur. [332a] (1) Ve ol èavratlar¹⁷⁷¹dan ki àâyetle duóýlları yetişmiş olalar. Ve ikincisi Muèallim buña râøı olmamış. (2) Bel dimiş ki anlarıñ äyretleri evvelki mertebeniñ aelâsındandır. Ve anıñ kelâmı müveccehdır¹⁷⁷². Ve (3) tafâliñ nefsinde işkâl olur. Ve ol, işkâl olur eger eliniñ cirmi müttesiè yâ târları (4) äaliö veyâ nevbetler münâsib. Bunlarıñ efêali müşâru'n-ileyh olan èavratlarıñ eävâtıdır. Ve eger (5) meökýriñ öilâfınca olsa münúadih olmaz. Ve bunıñ taóúúı gelse gerekdir. äoñra eger

¹⁷⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷⁶⁹ Metnin Arapça nüshasında مَمْجَى memcýc (322/24) şeklinde geçmektedir.

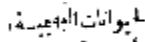

¹⁷⁷⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta وَتَرْبِيَةُ أَوْ مَرْبِيَةٌ ve teriyye ev şaèiriyye “ve saz teli veya kıldan” (322/27) kelimeleri vardır.

¹⁷⁷¹ İki kez tekrar edilen ve ol avratlar ifadesinden biri silinmiştir.

¹⁷⁷² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

eāvÀt ve ÀlÀt (6) nüfÿs-1 samîeyyeye münÀsib olsa ùb ìarîûi ile maúÀm-1 rÀst ve èIrÀú ve bÿselik ve mÀye ve nevÀy1 (7) ve èuşşÀú gibi gündüzde ve yayda yÀ maórÿr için ki anı bÀrid eyleye ve bÀúî úalan Àlet-i maúÀm (8) èaksince olsa tefrîò kÀmil olur, òuâyâÀ eger teúaddüm iden àunÀ èÀş1úa maèşÿú öikri gibi (9) ve saóy olana seòÀvet öikri gibi. Ve bunlarıñ àayrı münÀsib olalar. Ve mÿsiúide her naàmeniñ (10) mizÀcın ve ìabaúÀun, keyfiyyet-i naúArÀtın merÀtib-i tisèa ile öikri gelse gerekir¹⁷⁷³. (11) Ve semèden àoñra ìarîú-i baàar ile iâÀl olanı öikr olunur. ZirÀ semèden àoñra baàardır (12) yÀòÿd baèolarıñ úatında semèden efèaldir. Ve şeksiz baàar ile derk olunan immÀ mücerred èaraølara (13) müteèallúdır levn ve øÿ' gibi veyÀ ecsÀma müteèallúdır ki ol óareket ve úurb ve ittiâÀl ve keàÀfe (14) ve óulmet ve taòalòul ve bunlarıñ naòâyiri gibidir veyÀ maúÀdır ve müştereke iki úismıñ mÀ-beynindedir. (15) Müteèallúdır ki ol şekl ve óacm ve hüsn ki anıñ èindinde itúÀn-1 zÀyid ile taèbir olunur (16) äÿretiñ aâl-1 vesîèati ve naòâyiri üzerine mülÀmese ve òuşÿnet ve áúlet ve òiffet (17) òilÀfıncadır. ZirÀ bunlar lâmise òavÀããındandır. àoñra müferriòler, bu mudrikler ile, bu óÀsseden (18) bi'ò-òÀt àular ve levnlerdir. Ol ecilden àÀlib-i kütübde bunlara iútiâÀr olınmış. Ve àular (19) yÀ nÀrî yÀ nÿrÀnidir. İkincisiniñ iòtilÀù eşeddır ervÀó ile. Ve àÀlibÀ óÀãıl olur (20) ol kimse için ki óayvÀnÀt-1¹⁷⁷⁴ behimiyye¹⁷⁷⁵ lâzım olanlardan tecerrüd eyleye ve riyÀøÀtı kendüsine (21) ülfet ide óükemÀ-i úudsiyye gibi ve ammÀ levnler basüüdir óükemÀ èindinde. BeyÀø ve siyÀhıdır [332b] (1) ervÀóıla nÿrÀniyyet mÀ-beyninde münÀsebetleri olduaiçün. Pes ervÀóı laüf ve àÀfi ider ve ammÀ (2) siyÀh olan muílaúan kem degildir. Bel gÀh olur ki àíóóat-1 baàara sebeb olur úaçan ki beyÀø (3) baàara øarar vire. Ve bu fÀyidesi bi'l-èaríødır lâ¹⁷⁷⁶ bi'ò-òÀt. Ve cemîèsiniñ¹⁷⁷⁷ ebhecı beyÀødır (4) óatta dimişler ki ol, kemÀl-i óüsndir. Ve óavÀniyyete¹⁷⁷⁸ basü ziyÀde olan aâferidir, àaøabiyye (5) aómer ve ìabièiyye aòèar. Ve efèaliyyetine delil maèdenilerüñ nefisleri ol levnler ile (6) olmaúdır, altun ve lü'lü' ve zümürüü gibiler. Ve mürekkebÀtıñ efèali beyÀø ile óumresi berÀber ve azacıú

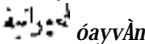
¹⁷⁷³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷⁷⁴ Metnin Arapça nüshasında óayvÀnÀt-1-behimiyye (323/7)şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan tamlama düzeltilerek, óayvÀnÀt-1 behimiyye okunmuştur.

¹⁷⁷⁵ Metnin Arapça nüshasında behimiyye şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁷⁶ Metnin Arapça nüshasında lâ (323/11) ifadesi yoktur.

¹⁷⁷⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷⁷⁸ Metnin Arapça nüshasında óayvÀniyye (323/12) şeklinde geçmektedir.

(7) āaruliāı olandır. āoñra müdrükĀtıñ aóseni óüsñ ve úavĀm, şekldir. Ve bu öikr ittügümüzlerde (8) sebeb òaürdir. Bel ol devĀlarıñ ecellidir. èilĀclara nitekim BouřĀđdan naúl olınmışdır. Andan (9) āoñra seyrler ve keāret-i eřĀr ve nebĀĀtdır eger öikr olınan müştemil olsa öikr olınanmñ (10) münĀsebeti olanlara. Nitekim teúaddüm eyledi. Ve bu evlĀdır eger münĀsebeti āaóió olursa (11) balāaminiñ naōarı gibi envĀra ve āafrĀya ve āafrĀviniñ āuya ve demeviniñ siyĀha ve yeşile (12) ve sevdĀviniñ óumreye. Ol ecilden dimişler ki beyĀø olan külli meyl eylemez müřĀkelesi (13) olana, òuāyĀĀ inkĀóda. Belki ol Óabeřeye meyli ziyĀdedir¹⁷⁷⁹ veyĀ münĀsebeti nevèi ola. (14) NisĀnıñ ibtihĀcı tezyinidir lü'lü'ye ve öehebe ve mülĀbis ile olmaú gibi, āayr-i süyýf (15) ve sĀyir alĀt-ı óarb gibiye eger egerçi elvĀnı efēaldır. Ve ricĀl olanlar bunlarıñ (16) èaksinedir. Pes úaçan ki bu münĀsebetler müteber ola tefríoı ziyĀde olur. Ve úvĀnıñ inbisĀü (17) ve idrĀki ve tedbir nefsi tefríoıñ óaddi āna munĀbıú olmaú içündür ve ammĀ ĩariú[-i] vuāyl müferrióĀt-ı (18) rýóa óĀsse řĀmmedendir. Óaúıúat ile muúarrer olındı. Ālet-i cirminiñ vaāfi, teřrióe (19) óavĀle olındı bu kitĀb maēĀdĀttan óífó olmaú için. Pes idrĀkiñ keyfiyyeti ki mycibdir (20) iĀĀl-i havĀya ki fĀyildir intĀc tefríoı için. Taúrır olındı. Pes havĀnıñ èunāuriyyĀta (21) ióĀia eylemesinde bir meziyyet youúdır. Ve ol¹⁷⁸⁰, āĀóib-i ruýbet aālıdır. Ve óarĀret-i [333a] (1) muòalleò¹⁷⁸¹ anda mevcýddır. Pes āudan esraè, mükeyyef olur. Ol ecilden vebĀdan iótirĀz eylemek (2) müteèassirdir. ZirĀ meskenler egerçi müteóarrirdir lâkin me'kylĀt hĀvĀ-yı fĀsid ile mütekeyyifdir. Ve ol, (3) bedene muòteliú olur. Ve āna te'āir ider. Çünkü bunu bildik. Pes óayvĀn ecsĀm-ı meökýreniñ (4) cümlesindedir. Ve ol teneffüsten òĀli degildir havĀ-yı bĀridiñ istidòĀli ve havĀ-yı (5) óĀrriñ istiòrĀcı için. Úaçan anıñla mükeyyef olsa beden muòalıú¹⁷⁸² olur. Úaçan (6) āĀfisinden dimĀāa ve úalbe āuèýd eylese āĀfi ve muètedil ider. Ve açar ve feraó-nĀk (7) ve laüf ider eger mütekeyyif olsa. Bir řey ki řĀnı bu ola. Ol ecilden BouřĀđ her günde (8) bımĀristĀn damına āuèýd iderdi ki baúa rýzigĀr ne cĀnibden eser ki òastayı ol (9) cĀnibe naúleyleye. Ve bu òaāletleriñ evlĀsıdır ki şimdi bımĀristĀnlardan

¹⁷⁷⁹ Bu cümle metnin Arapça nüshasında *شبه الاستاي الى المشبه آميل* (323/19) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁸⁰ İki kez tekrar edilen *ve ol* ifadesinden biri silinmiştir.

¹⁷⁸¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *والمرارة الطيبة* (323/25) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁸² Bu ifade metnin Arapça nüshasında *خالط البدن* "Vücuda karışmış." (323/28) şeklinde geçmektedir.

ibûl eylemişler. Ol (10) ecilden òastalar bîmâristândan geç şifâ bulurlar. Çünkü bu muúarrer olındı. Óükemâ (11) iòtilâf eylemişler râyióanıñ vuâylinde nefse. Ve dimişler, bu cismiñ eczâları havâları (12) laüfe taólil olur óatta havâya döner veyâ havâ bu keyfiyet ile mütekeyyif olur. Râóic olan (13) ikinci vechdir. Zirâ eger evvelki vech üzerine olsa cismiñ vezni nâúîâ olub (14) muømaóill olur.¹⁷⁸³ Ve râyióanıñ cisme mülâzım olmasın bedihidir. (15) Ve Şeyò evvelki veche mâyildir ve'l-Muèallim. Terció olınan vech ki ol, ikinci vechdir (16) ammâ bu sehldir. Ve Râzi ve Câlînÿs dimişler ki eger cism gül ve Âs gibi şeylerdir (17) evvelki meòheb äaóióódir ve illâ ikinci meòheb äaóióó. Ve Óekim Dâvyd dir ki bunlarıñ úuvâsı (18) heøeyâna úaribdir. Ve her ne vech ile olsa havâ münfaâil olduúda bu keyfiyet ile úalb (19) ve nefes feraó bulur ve àamlar ve miónetler zâyil olur. Ve libsiñ fieli eclinden ve ôulmeti iòhâb (20) eylemek için vâcibdir ki feraódan evvel reyâóin ìaleb olına. Havâniñ mecârisi tenúiyeye (21) eylemek içündür. Zirâ fâèiliñ fieli úâbil olan şeylerde meşrÿüdür bir mâniè olmamaâla. [333b] (1) Ve cevher nefesiñ äafâsı teúaddüm itdi ki anı şâd eylemez ammâ aña münâsib olan şeyler ve ol (2) bir eyü úısmdır râyióadan. Ve úaçan ki nefes müteleóóó olsa òabiâ şeylerden èaóre ve ters (3) gibiler ile, pes bi'ø-øarÿri mizâcı aólâú-ı òabiâe ile fâsid olmuşdır çamur ve cür (4) yemek gibi. Ve Şeyò'îñ Şifâ'da taârío eylemiş ki¹⁷⁸⁴ inzâl olduâi zamânda óayvânâta (5) taòayyül ittügidir. Bizim öikreyledüğüümüz¹⁷⁸⁵ taúviyyet virür ve ne ân ki ol sebep müstaúil ola, (6) ãoñra râyióa-ı müöige¹⁷⁸⁶. Bu âletler ile iki nevèdir ve ìayyib yâ óârdır èanber gibi veyâ bâriddir verd gibi. (7) Ve eger diseler ki úâèidede muúarrer olındı ki bârid şey'in râyióası olmaz. Buña göre (8) tenâúúó óâñil olur. Biz dirüz ki râyióası olmayan bâridden murâd bârid sâdecdir óacer gibi, (9) bârid olmayan mürekkebe kâfÿr gibi. Ve bu nevèiñ efrâd-ı mürekkebi ve basiü muòetelif olur. (10) Pes istièmâl eyleyenleriñ mizâcına göre muètedil ola èanber ve èyd gibi balâamilere ve Âs (11) ve äandal demevilere, gül ve óallâf äafrâvilere, yâsemin ve nesrin sevdâvilere. Ve bunlardan (12) mürekkebe olanlar daòe ke-òâlik ve âliye ve zirr-i verd ve übler öikri

¹⁷⁸³ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta التالى باطل. "ikincisi bâıldır." (323/34) ifadesi vardır.

¹⁷⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷⁸⁵ Kelime تَدْوِيرٌ şeklinde harekelenmiştir.

¹⁷⁸⁶ Bu kelime metnin Arapça nüshasında المدركة müdrike (324/9) şeklinde geçmektedir.

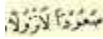

bâblarında teúaddüm (13) eyledi. èinde'l-óÀce müracaèat olma. Ve rÀyióa-1 óabiæe öükmi, nefsiñ tefriói andan óífô (14) eylemekdir. Pes vÀcibdir ki bir kimseye ki rÀyióa-1 öabiæe bedene vÀrid olduúda suèÿüât (15) şeyler sirke ve cündbÀdester gibi istièmÀl eylesünler ki anıñ øararın defè ider ve maèlÿm (16) ola ki şemde bir úuvvet vardır ki öevú ile derk olunan şeyleri derk ider óÀmıø (17) ve acı şeyler gibi. Pes vÀcibdir ki anları èüriyÀttan evvel istièmÀl ideler èaãabiyye[ye] úuvvet (18) virmek için, öuäÿâÀ mizÀcı óÀr[r]olanıñ istièmÀli misk gibi ve zükÀmı ceöb (19) eylemekde gül gibi. Pes bu úÿÿÀslar taórir olınsun kemÀl-i leöøet için. äoñra (20) rÀyióalarını aèlÀsı şehveti taórik eyleyenidir. ZirÀ ùamarları havÀ ile ìoldurur cÀöibeniñ (21) aña úúbÀl ittügi için mièdeniñ femi gibi àidÀ-yı ùayyibe şevú ile zamÀnında. [334a] (1) Ve bu havÀ, meni[yi] ve aòlÀù ısıcaú ùtar. Ve äu, andan münfaäl olur. Naøc-1 äaóió ile şehveti (2) taórike getirür ve rÀyióa-i ùayyibden äoñra zekÀ ve fehm, te'emmül, eşÿÀ-yı laüfede (3) nefse feraó virür. Ve dimişler ki rÀyióaların mülÀyemeti ve tefriói ziyÀde olanıñ aalı (4) óayvÀndan olan rÀyióadır müşk ve zebÀd gibi. Nitekim ki àidÀların evfaúı ettir. ÌllÀ baèølar (5) taãrió eylemişler ki èanberiñ tafèil olmasına. Ve Óekim DÀvÿd èindinde bu úavı evlÀdır. (6) ZirÀ aalı úan olanıñ lÀ-büd müteèaffin olsa gerekdir. Ol ecilden miskiñ yemesi (7) mièdede buòÀr tevellüd ider. Ve zebÀdda¹⁷⁸⁷ ki andan müfÀreúat eylemez. Ve bunıñ (8) cevÀbını virmek mümkündür yemekle úoólamaú mÀ-beyninde farú olmaàla. ZirÀ yemek ile (9) anlarıñ cirmi bedene vÀúúe olur ve úoólamaú ile rÀyióa-1 laüfe havÀ ile dimÀàa mütekeyyif (10) olur. Ve bunıñ taóúúú ilm-i felsefede öikr olınmışdır. İsteyen mürÀcaèat eyleye (11) ve ammÀ lems ùariúú ile istifÀdeyi kesb eylemek èaãabıñ äióóati ve laómıñ iètidÀli, (12) úavÀm-1 terkibe maèmÿl olınanı ile olur. Ve mevøaèlarıñ aúvÀsı ki melmÿsÀta müdrik (13) ola, şehÀdet parmaàıdır ve baèdehu rÀøe parmaàıdır ve äoñra orta parmaúdır ve cemìesiniñ (14) eøèafi¹⁷⁸⁸ parmaàıdır. Ve bu óÀsseler sÀyir óÀsselerden müdrikÀtı ekàerdir. ZirÀ keyfiyyÀtı (15) cemìean derk iderler yumşau ve iri ve iãcaú ve äovuú ve öafif ve äaúil şeyler gibi. Ve yine (16) iòtilÀf eylemişler ki veyÀ bunlar ile óÀãıl olan müferrióÀt yumşau şeyler messeylemek-(17)-dir yÀ aña mülÀyim

¹⁷⁸⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta زينة zenóa (324/25) ifadesi bulunmaktadır.

¹⁷⁸⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الظفر öunãir “serçe parmağı” (324/29) kelimesi vardır.

olan yÀ sÀyir müdrîkât úaçan ki müstemil ola mülâyim nisbetlere yÀöyd murÂd (18) anıñla óÂñil olan leöet-i cimÂedır faúaü veyÀ ñeÀamlaruñ idrÂkidir. Eëaóóı olan yımşau (19) şeyleriñ messidir muülaúan ve ke-öÀliki'l-cimÂe vü àayrı ñeÀamlar ve illÀ óavÀss beş olmaz. Belki (20) ziyÂde olmaú lâzım gelür. äoñra bunda bir úısm Àoir müferrióÂtıñ aèôamı bu óavÀs ile mevcýddır. (21) Ve ol maóbýblarıñ yumşau ellerini áuímaú ile olur. Ol maóbýb olanlar cÂriyeleriñ [334b] (1) yımşau kefleri ile olur úaçan ki bedene sürseler. Ve bu ñabièate nisbet sÀyir èuøva şÂmil olur (2) vücýh-i erbaèa äueýden nüzylen¹⁷⁸⁹. Ve ol, bu keyfiyet ile feraó virür ve keseli zÂyil ider (3) ve levni äÀfi ider ve şehvete úuvvet virür óatta Şeyò dimiş ki eger bir şey Âdemoälını ölümden (4) úurtarsaydı maóbýblarıñ taämizi Âdemi ölümden úurtarır idi. Pes vÂcibdir ki àÀliyeler (5) ve vezÂyiri buña tâbiè ideler óatta nefèi ziyÂde ola. Ve eger diseler ki bu úavl teúaddüm (6) iden úavl ile ki yumşau şey messeylemek aèôam-ı müferrióÂtındır, redd olunur. CevÂbda dirüz ki (7) bu bir vech-i maöÿÿä ile olur. Ve illÀ cimÂeñ bu bâbda müfreden öikri eyü olmaz ve ammÀ (8) bu bâbda öikr olınan delk ki mizÂclara muvÂfiú olub öaşın şeyler gibi mehzýl olanlara (9) ki úanı öÀhir cilde celb eyleye ve semizlere taúviyet vire. Muäaóóaódır lâ-müferrió gÂh tefrió (10) óÂñil olur. Ol şeyiñ messi ile ki àınÀ getirür altun ve gümüş ve yÀúýt gibi (11) şeylere úaçan ki anıñ messi lâmisiñ úaadı ile ola. Ke-öÀlik óarır ve aña mÂnend (12) şeyleriñ üzerinde yatalar feraó getirür egerçi bilÀ-úaådın yaturlar ise de ve ammÀ (13) ñarü[-i] vuây[-i] nefse öevú ñarüinden icmÂe olınmış ki idrÂk[-i] öevú lisÂanıñ (14) cirimi iledir. ZirÀ derk eyleyen èaâabeler anda àÀbitdir dÀöilde olanıñ öilÂfınca. (15) ZirÀ derk eylemek şey anda youúdır. Ve dimişler ki àÀlibÀ diş etinde daöi bulunur. ZirÀ (16) bu èaâabelerüñ füyèından anda mevcýddır. Ve nefsiñ àiöÀsız beúÀsı olmaz. (17) Ve äaóío olan ñeÀmñ idrÂki müdrîkiñ ibsÀü ile olur. Ve ol ñeÀmlaruñ (18) keyfiyeti lisÂanıñ cirminde bulu[nu]r ruÿbet-i lièÂbiyye müsÀeidesiyle. Feèale haöÀ (19) óÂñil olan müferrió laüf vü äÿä¹⁷⁹⁰ eylemegi sehl ile olan şeyden ziyÂde olur. (20) Ve àÀyet iótiyÂc olanda aöô olınsun nefsiñ feraóı daöi

¹⁷⁸⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında زولاوسودا *nüzylen* ve äueýden (325/1)şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı metinde şeklinde geçen ifade, düzeltilerek *äueýden nüzylen* şeklinde okunmuştur.

¹⁷⁹⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *äÿä* (325/13) şeklinde geçmektedir: Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek *vü äÿä* şeklinde okunmuştur.

ziyâde olmaú için. (21) ÒuãÿãÀ ol şey ki mizÀca münÀsib ola. Bir èilletiñ defei veyÀ óifô için ola [335a] (1) ve ammÀ şeyi keâif ev laüf ile olan ùaemlar ve ke-ôÀlik muètedil ile ve fieliñ óarÀreti her birinden (2) òuãÿãÀ eger tisèa ola. Nitekim teúaddüm eyledi. İLLÀ eèimelerüñ ekaer müferrió olanı (3) èinde'l-ekaer ùatlu şeylerdir anıñ èaãabeleriñ mÀ-beyninde áadaúatleri olmaú için. (4) Ol ecilden eger bir kimse bir ùatlu şey ùaemlar üzerine yese, áoñra úay[y]eylese ol (5) ùatlu çıúúúda sÁyir ùaemlar anıñla bile çıúar. ZirÀ ùatluyı yedükde miède (6) ve ciger anı cemièsinden evvel kendülerine ceób iderler. Ve áaóió oldur ki eèimelerüñ (7) müferriói leóóeti münÀsib olan şeydir. Ve bu leóóet ekşide mevcýd olur lÀkin muúlaú (8) emzüceye degildir. Belki áafrÁvi veyÀ vehmi èavratlar içündür òilüñ ve óayóıñ (9) óarÁúatı eclinden. Ve dimesünlerler ki bu mes'ele áayr-ı úıyÁsidir ve leóóölerden èadd olunmaz. ZirÀ (10) biz dirüz ki òilü laüf eylemesinde şek youúdur Ve yemesinden áoñra ùatlu ve yaálu (11) şeylere¹⁷⁹¹ maèlýmdır ve ammÀ müstelió[ó]olan şey ki feraó getürmeye çamur ve ùpraú (12) yemek gibi. Öikri teúaddüm itti ki ol òilüñ òabÀaeti ziyâde olduúçündür. (13) Ve maèlým ola ki bu óAsseler bu bÀbda óasseleriñ eşrefidir. ZirÀ bunlar ile semizlik (14) ve áióóat óÁáıl olur yemek içmek ve devÁlar tenÁvüli gibi. Ve denilmesün ki bunlarsız (15) daóí áióóat ve semizlik óÁáıl olur. Nitekim baèø kimselerde müşÁhede olınur óile (16) sebebi ile óevúíñ taóífí gibi ammÀ görmez¹⁷⁹² ki biz úaçan bir şaðóadan şeyè¹⁷⁹³ olan (17) şey'iñ tenÁvülin ùaleb eylesek ùirifÁl gibi óÁyíuamñ derk eylememesine óile ideriz (18) èunnÁb yapraı gibi ve èÁúırúaróÁ çeynemek gibi ile. ZirÀ biz dirüz ki feraó viren şey (19) ve nefsi münbasiü iden olmaz. İLLÀ müsteleó[ó]olan şeydir, aòlÁı-ı áaóíóe tevellüd ider. (20) Ve öikr ittügimizler şeyae¹⁷⁹⁴ şeylerden bir şey youúdur. ÓÁyíuayı anda¹⁷⁹⁵ eylemek evlÁdır.

¹⁷⁹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta صدق المبزر *áidúú'l-meyl* “meyl etmesi doğru” (325/20)tamlaması bulunmaktadır.

¹⁷⁹² Metnin Arapça nüshasına göre boşluk bulunmamaktadır.

¹⁷⁹³ Metnin Arapça nüshasında البشعة *beşè* (325/25) şeklindedir.

¹⁷⁹⁴ Kelime شاع şeklinde harekelenmiştir. Bu işaret, dik üstün kabul edilip kelime şeyae şeklinde okunmuştur.

Ayrıca kelime, metnin Arapça nüshasında البشعة *e'l-beşèa* (325/27) şeklinde geçmektedir.

¹⁷⁹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta فستر *fister* (325/27) kelimesi vardır.

(21) Ol ecilden öikr olunmadı. Ve CÂlinÿs¹⁷⁹⁶ “Eger bir kimseniñ diliniñ [335b] (1) ucın kessler yemekden ve içmekden bir leõõet bulmaz ve hÂõime andan bir naâib almaz.” Ol (2) ecilden óavÂss-1 óamseniñ Àòirinde öikr olındı. Ve ol, derk ittügi ancaú münóaãır ùæÀamlarda-(3)-dır¹⁷⁹⁷ BouúrÂüs’iñ òilÂfınca ki keyfiyyÂt-1 erbaèayı anıñ müdríkÂtından èadd ider. Ke'ennehu (4) àÂfil olmış lems ile öevüiñ iştirÂki cÂyız olduài ecilden. Bes bu úÀèide taóriri, (5) öihnde óavÂss-1 òamseniñ taârifinde vÂcibdir ve ammÂ feraóıñ vusÿli nefse (6) óavÂss-1 bÂùne úibelinden fièli ziyÂde ve aúvÂdır. Ve úuvvet-i müşÂkelesi tecerüdde úurb-1 (7) medrekde medrekeye aúrebdır. Ve bu, aèõam-1 edilledir¹⁷⁹⁸ vaóy-i semÂvi ãiíoátine. Ve óaúúúaten (8) icmÂè olunmış ki nefsiñ iósÂsı mülÂyim olan şey ile. Ve èadem-i iósÂs-i bedenden (9) müfÂreúat ettüginde¹⁷⁹⁹ ãõıra eşedd ve aúvÂdır anı òÂli bulduài ecilden. Pes idrÂk (10) óavÂss-1 bÂùne ile aúvÂdır òÂli¹⁸⁰⁰ bu óÁlete ile bu óavÂssa teřebbüà ittügi için¹⁸⁰¹. (11) Ve ol, óavÂss-1 òamse-i bÂùniyye de aòmesdir¹⁸⁰². Ve evvelkisine benüsayÂ dirler yaèni e’l-óiss¹⁸⁰³-(12)-e’l-müşterek. Ve anıñ mevõaei dimÂân¹⁸⁰⁴ üçüncisi, baúniñ evvelki baúnidır. Ve bu óiss-i müřterekiñ (13) fièli óavÂss-1 òamse ile derk olınan řeyleriñ unutmáudan ãõıra òÂúra getürmekdir. (14) Nitekim ki¹⁸⁰⁵ ve õehebiñ levni ve èanberiñ râyiíoası ve óaririñ nÂèimligi ve balıñ (15) taèmı öihnde istiíoÂr ider olduúları için. Ve eger bu óÂsse olmasa (16) bu öikr olınanlardan bir şey bilinmez. Ve ikinci óÂsiyyeye òayÂl dirler. Anıñ mevõaei (17) yine ve mevõae-1 meõkÿr baúniñ mu'aòòiridir. EřyÂniñ äÿreti anda münaúúaş (18) olur. Ve evvelki baúni anıñ

¹⁷⁹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta سرح “Beyan etti.”(325/28) ifadesi bulunmaktadır.

¹⁷⁹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁷⁹⁸ Metnin Arapça nüshasında اولاده e’d-edille (325/33) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde اولاده şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek edilledir şeklinde okunmuştur.

¹⁷⁹⁹ Kelime اولاده şeklinde eksik harekelenmiştir.

¹⁸⁰⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur. Ayrıca bu ifade metnin Arapça nüshasında اولاده (326/1) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁰¹ Bu cümle فيكون الادراك بالباطنة أقوى الشهوة عند خلوها من هذه الحواس حالة (326/1) şeklinde geçen Arapça cümlelin çevirisidir.

¹⁸⁰² Bu ifade metnin Arapça nüshasında ايضا خمسة “yine beş” (326/2) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde واحش şeklinde yazılan ifade, düzeltilerek de aòmes okunmuştur.

¹⁸⁰³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında العيس المشتركة óissü’l-müşterek (326/2) şeklinde yazılmıştır.

¹⁸⁰⁴ İncelenen metinde اولاده şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek dimÂân okunmuştur.

¹⁸⁰⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta حش العود (326/4) ifadesi vardır.

óazÀnesi gibi olur. Ve üçüncü óÀsiyyeye, mutaâarrifa, dirler. (19) Ve mevœaâi¹⁸⁰⁶ ikinci baındır ki ol, vasaürdir, ezec dimekle maèryfdır. Ve anıñ şÀnı (20) taâarruf eylemekdir taóلیل ve terkibde. Ve anıñ iètibÀrı ile nefsiñ merÀtıbı müteâayyir olur (21) Pes eger óÀfiôayı istiòdÀm eylese aña, nÀüúa, dirler. Ve eger òayÀli istiòdÀm eylese¹⁸⁰⁷, [336a] (1) muòayyele ve müfekkere, dirler. Ve illÀ vÀhime¹⁸⁰⁸ ve müfekkire dirler. Bir úavlda ve dördüncü (2) óÀsiyyeye vÀhime dirler. Ve mevœaèi Àòirki baınıñ muúaddemidir. Ve şÀnı meèÀni¹⁸⁰⁹-i cüz'iyeyi¹⁸¹⁰ (3) derk eylemekdir zeydiñ āadÀúati ve èamruñ èadÀveti gibi¹⁸¹¹. (4) *Ve beşinci óÀsiyyeye, óÀfiôa, dirler. Ve mevœaèi Àòirki baınıñ mu'aòòiridir. Ve şÀnı (5) anda müstaókem olan şeylerüñ óífôıdır. Ve müteâayyir olur aña vÀrid olan aólÀü (6) ve buòÀrÀt ile. Eger aólÀü ve buòÀrÀt raib olsa sürèat ile zÀyil olur. Ve āÀóibi, (7) serièü'l-óífô, serièü'n-nisyÀndır. Ve eger yÀbis olsa bunıñ èaksince olur. Ve bu úaèide (8) ile bir nevèe èilÀc eylemek úÀbildir ki¹⁸¹² eşref-i merÀtibeye vÀıl ola yaèni (9) sürèate'l-óífô ve èademi'n-nisyÀn ola ve èaksinden baèid. Ve dimişler ki (10) mücerrebdır. Bir şaðāñ óÀfiôası fesÀd olmaāa sebep oldur ki óamÀma girüb (11) nefesini muóÀfaôa eylemeye ki óarÀreti àÀlib ise tebrir eyleye veyÀ bÀrid eyleye veyÀ bÀrid ise èaksince (12) ideler. Ve lÀyú oldur ki ol āuyıñ yanında oturub yübā ve óarÀret görmez (13) ve güneşde ve úumda èaksince bilür. Ve bu, óekim olmayan yerdedir. Ve İslāmiyyñ (14) bu, óavÀss-ı bÀüneyi inkÀr eylemişler. Ve óükemÀniñ delili óavÀss-ı bÀüneniñ iábÀtına bunlarıñ (15) nouāÀn olmaāıdır èaāabeleriñ nouāÀnı ile óífôıñ úilleti gibi úafadan óicÀmat (16) eylemek ile àiòÀniñ Àòirinde dırzıñ başı èindinde ve mutaâarrıfanıñ fesÀdı gibi vasaü-ı (17) úaèideyi fesÀd eylemekle ve òayÀliñ fesÀdligi gibi başıñ maúдеми fesÀd olmaāla. (18) Ve Óekim DÀvÿd dir ki bilmeziz ki úanāı óükm şerèi bunlarıñ èademin (19) iábÀt ider. Ve baèdehu bu óavÀss-ı bÀüne ile óĀıl olan tefrió münúasım olur (20) idrÀk iden şey'iñ inúisÀmı ile ve meyl-i nüfÿs'iñ óasebi ile. Pes (21)*

¹⁸⁰⁶ Metnin Arapça nüshasında (326/5)şeklindedir.

¹⁸⁰⁷ Kelime haşiyeye yazılmıştır.

¹⁸⁰⁸ Metnin Arapça nüshasında e'l-vÀhime (326/9) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek vÀhime okunmuştur.

¹⁸⁰⁹ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında e'l-maèÀni (326/9) şeklinde geçmektedir.

¹⁸¹⁰ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁸¹¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁸¹² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

óafiôa ile óÃãil olan feraó eşyÃniñ istiòÃrídır óÃcet vaútinde. [336b] (1) Ve anñ¹⁸¹³ ile defterlerden müstaàni olmaúdır bir vaútte ki defterleri bile götürmek mümkün (2) olmaya. Ve¹⁸¹⁴ vÃhime ile óÃãil olan feraó, meèÃn-i áaóióeniñ terbiyetidir. Ve¹⁸¹⁵ olnmaài (3) óulýldan evvel ve mutaãarrıfa ile óÃãil olan feraó, daúÃyıú-ı èulýmeyi fikreylemekdir, (4) óuãýãÀ eflÃk ve eflÃkınıñ terkibleri ve èutÃrid ve óýz-u HerÃt'ını¹⁸¹⁶ mütemmimÃtı (5) ve her kevkebiñ temâili ve tedviri ve dÃyiri ve àayr-i óÃlik tafâili gelen şeylerden (6) ve nefse feraó vireniñ cümlesinden¹⁸¹⁷ daúÃyıúı ve óalli ve taúvim-i ebúbüyÃt¹⁸¹⁸ (7) ve beht ve óusýf ve kúsýfiñ istiòlÃsı èindindedir óatta eşkÃl ve sÃóóa (8) ve istiòrÃc kúsürÃt-ı óisÃb iki biñ beş yüz yigirmi gibi kúsürÃt-ı (9) muniaúa cemè ider. Ve bundan ziyÃde feraó virici küreniñ taúsimi ve eczÃ-yı sÃèatiñ (10) taóayyülidir. Ve muóayyileniñ feraóı fehmiñ áıóóati iledir. İstiòrÃc, ÃlÃt-ı maóãýãa ânÃèat-ı (11) maóãýãa ile iki müteúÃbil nouialarınıñ mÃ-beyninde olan buèd gibi perkÃr ile èalÃ-(12)-vechü't-taóúú¹⁸¹⁹ zirÃ mümkün degildir bir şaóã-ı vÃóid farø ittügümüz buèdiñ (13) maèrifeti ile şey'iñ istiòrÃcı. Ol ecilden dimişler ki İbn-i Muúle bunuñ istiòrÃc (14) eylediği günde fücÃ'ten fevt oldu. Ve babası gelüb didi ki bunuñ ÃlÃtın açú óan[n] (15) iderim ki ol bir şey'i istiòrÃc eylemiş ki bir kimse aña sebúat eylememişdir. (16) Ve açdiklerinde gördiler ki perkÃrı istiòrÃc eylememiş. Pes bundan maèlym oldu ki fücÃ'ten (17) mevtiniñ sebebi feraó imiş. Ve bunda şek youúdur ki çou vÃúie olur feraóıñ (18) şiddeti vÃrid olduúda ãÃóibin baèteten úatlı ider. Ve ke-óÃlik şiddet-i hümyım (19) ve ammÃ nefsiñ sürýrı óiss-i müşterek ùariúı ile öikr ettügümüzlere şÃmildir. Ve ulýmıñ (20) leóóÃtı cemie leóóetlerden aèòamdır. Ve dimişler ki èAllÃme-i Üysi úaçan ki bir daúú mes'eleyi (21) istiòrÃc eyleseydi ayaàa úalúub raúsa girirdi. Ve dir idi ki eger pÃdişÃhlar [337a] (1) daúÃyıú-ı èilmiyyeniñ úadrin bilseydi bizüm ile úılıc ile muúÃtele

¹⁸¹³ Kelime haşıye biçiminde yazılmıştır.

¹⁸¹⁴ Kelime, şeklinde yazılmıştır.

¹⁸¹⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *úabl* (326/22) kelimesi vardır.

¹⁸¹⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (326/23) şeklinde geçmektedir. Ayrıca kelime şeklinde harekelenmiştir.

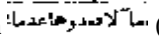
¹⁸¹⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *e'l-ezyÃc* (326/24) ifadesi vardır.

¹⁸¹⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (326/25) şeklinde geçmektedir.

¹⁸¹⁹ Kelimeler, şeklinde eksik harekelenmiştir.

iderlerdi. Ve bir kimseniñ ki (2) Óaú SübóÀna ve TeèÀLÀ naôarın pÀk ide ve äafÀ-yı efkÀr virüb óaúÁyú-ı kÁyinÁtıñ¹⁸²⁰ me'lin¹⁸²¹ maèdým (3) bilüb öli¹⁸²² gibidir. Pes eñsesine äalub terk ider. Ve eömrinñ mesÁfesin úaüeylemege (4) çalışub maülab-ı aèLÀya vÀsıl olınca ve imkÀnları olduúça seferinñ tedÀrikine saèy iderler. (5) Pes bunlarınñ feraóı èÀlemde olan şey'[e] iètibÀr eylemekdir óatta fikriñ leööeti anlarını úatında (6) ànÀ leööetinden ziyÀdedir. Ve bu emr egerçi èaöimdir lÀkin èinde'l-muóauúúün iètirÀodan (7) òÀli degildir. ZirÀ her úademiñ elinde olan äanèat ile feraó-nÀkdır. Ve ehl-i riyÀøet olanlar (8) riyÀøeti kendülere äanèat idinmişler. Her ne úadar tevàılları¹⁸²³ ziyÀde olursa feraóları artar. (9) Ol ecilden ehl-i óaúúuatlerden baèø şeyler naúl iderler. Eger bir kimse işitse inanmaz. (10) Nitekim baèø äuleóÀ altmış yıl pehlý yere úoyub uyumamışdır ve baèølar bir ayda bir òurmÀ ile (11) geçinürlerdi. Ve bunlarınñ emàÀl gibi eger bir kimse bilmese ki úuvanıñ àiöÀ-yı muötelifesi (12) olur. Anıñ iötilÀfı ile böyle şeyleri hiç nÀ'ib¹⁸²⁴ ile taèauúul eylemez. Pes şübhesiz (13) anlarınñ nüfýsı şiddet-i óubb ve cÀöibe-i şevú ile úuvÀ-yı üabiyye-i aèøÀnıñ muècib-i øaèfı olan (14) şeylerün taólili taãarrufından mütevaúúif ve ervÀó-ı óÀmile maóø-ı einÀyete münúalib olmışdır. (15) Ve buña inanmayanlara òasta olanları meàel getürmek gerekdir. ZirÀ baèøı òastaları (16) görmez misk ki¹⁸²⁵ hafta bir şey tenÀvül eylemezler. Ve àiúóatte iken eger az müddetde (17) bir şey yemese helÀk olmaú lÀzım gelür. Bes ehl-i riyÀøeti òastaya teşbih eylemek (18) ve äayrısınñ eãiúóÀya àÀyet ile vecihdir. Ve maèlýmdır ki her sene ki nefsinñ taó-ı (19) taãarrufına girmez, illÀ úahr ile. Anıñ taóàil eylesinde şiddet-i feraó àÀyet-i kemÀlde olur. (20) Ol ecilden pÀdişÀhlarınñ eşed leööeti av avlamaúdır. ZirÀ bu úabildendir. Ve yine (21) ol ecilden öükemÀnıñ mülyklara naãiúat idüb ki èuúalÀ ve

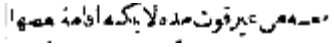
¹⁸²⁰ ÓaúÁyú-ı kÁyinÁtıñ tamlayanının, tamlananı eksik veya yoktur ya da óaúÁyú-ı kÁyinÁtıñ tamlaması óaúÁyú-ı kÁyinÁtı şeklinde düşünölmelidir.

¹⁸²¹ Kelime şeklinde harekelenmiştir. Ayrıca bu ifade metnin Arapça nüshasında (327/1) şeklinde geçmektedir.

¹⁸²² şeklinde yazılan ve harekelenen kelime öli okunmuştur.

¹⁸²³ İncelenen metinde şeklinde yazılan kelime, tevàılları şeklinde okunmuştur. Ayrıca kelime, metnin Arapça nüshasında (327/5) şeklinde geçmektedir.

¹⁸²⁴ İncelenen metinde şeklinde yazılan ve metnin Arapça nüshasında da bulunmayan bu k *nelimenin* À'ib olduğu düşünölmektedir.

¹⁸²⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (327/11) bu ifadenin olduğu düşünölmektedir.

zühhâd ve Óaú TeèÀLÀ SübóÀn' ın [337b] (1) Óaú SübóÀna ve TeèÀLÀ'nın eâerlerine naâr iden kimesneler ile mücÀleset ideler. TÂ ki bunlardan (2) pend ve naâiôat görüb nefsleri üâyÀn eylemeyüb teraóoumları ziyÀde olur. Pes taúrîr (3) eyledügümüz¹⁸²⁶ şey'ler ile beyÀn olındı ki nefse vÀrid olan müferriôler üruú-1 eâşere ile (4) olur lâkin bunların ecnÀsı üçdür. Ve aèLÀsı nüfÿs-1 melekiyye için óÀâil (5) olan cinsiñ tefriôidir ki taóúú idüb anı ôuhÿra getüren ve youdan mevcÿd (6) iden bir mübdiè ve muôteriè âÀbit ve mevcÿddır. Ve ol, her àÀyetiñ àÀyetidir. Ve anda münüavi (7) olmaú fenÀ üariúiyile beúÀ-yı ebedidir. Ve andan ãoñra nüfÿs-1 óayvÀniyye cinsidir. Ve aèLÀ (8) envÀè-1 mülykñ nüfÿsıdır. Ve bunların ednÀsı üabièyyÀt cinsidir himmeti âarf (9) eylemek gibi. Aâöiye ve eşribeleri ki àÀyetleri âiôóat-i mizÀc ve cism ve úıvÀ-yı óayvÀniyye (10) nikÀh gibi úuvvet virmeçdir. Ve bu neveiñ aèLÀ cinsi¹⁸²⁷ zirÀ muòallileyi istiòdÀm (11) iderler bıkır maênilerün taóâilinde. Ve bu nevelerün aóseni oldur nefse feraó virür (12) óırÀfÀt¹⁸²⁸ ve òüÀbiyyÀt ve şieiriyyÀt maóbyblar taèrifi gibi. ãoñra tefriôin (13) her ne úadar óavÀs[s] ile keâreti olursa leóóeti aèôamdır. Ve her óÀsse ki nÀúıs olur, (14) basú zamÀnında müdriki nÀúısdır. Ve nefsiñ miúðArı münüabıø olur. Nefse vÀâil (15) olan tefriôin taúrîri bu maúÀmda ancaú bu úadar olur. Ve bunıñ üzerine feraólar (16) óarekÀt-1 bedeniyye ile müteferriè olur riyÀøet ve cimÀè ve üarúe's-semÀè gibi şeyler ile. (17) Ve her biri bÀbında meókÿrdır. Ve çün ki óarekÀt ve eivÀr Àdemiñ bedenine øariyriyÀttandır (18) ve taólil-i eczÀya mücibdir. Ve ol, taólile eger müdÀvemet olsa müddet-i yesirde (19) ve úuvÀ-yı nefsiyye ki bu heykeliñ aalı olub muótÀc olur ol müddet tamÀm idince ve bu óayvÀniyyede aña imdÀd eylemege. Ve ol, üabièyyÀtdan olub¹⁸²⁹ ve àiòÀdan taòallüf iderler. Taólili ve øaeif (20) olanıñ taúviyeti ve âiôóatiñ óifôı ve Àòir olanıñ devÀsı ve maraøıñ defei ve bunlarda (21) olan tefriô ve tefriôin levÀzımlarıdır. Ve bu meókÿr olan iki nevè yÀ müfredÀttır [338a] (1) luóÿm ve óulviyyÀt gibi evvelkide ve cevÀhir ve nebÀtAtıñ envÀèi gibi ikincide veyÀ mürekkebÀtdır üabÀyiò (2) ve meèÀcin gibi. MeaèLÀ devÀlarıñ iòtilÀf-1 envÀèi ile veyÀ muúlaú ıâlÀó içündir. Cümlesi bÀblarında

¹⁸²⁶ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

¹⁸²⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta nüfÿs (327/20) kelimesi bulunmaktadır.

¹⁸²⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta safsata (327/21) şeklinde geçmektedir.

¹⁸²⁹ Burada *ãaó* ibaresiyle bir düzeltme yapılmıştır.

(3) öikr olındı veyÀ mücerred tefrió içündür. Ve murÀd olan bunıñ taóiridir. ÖuãÿãÀ öikr ittik. (4) Her biriniñ aóseni nitekim¹⁸³⁰ murÀd olındı ki müferrióÁtıñ terkiblerinde olan (5) fevÀyid öevi'ö-öevúi's-selim ve beyÀn-ı úÀnyñ úıyÀs ol müferrióÁtı isteyen kimesnelere telòïã (6) olına. Pes biz dirüz ki şübhesiz nitekim ki úAvÀninde teúaddüm itti. VÀcibdür ki müferrióÁtı (7) istièmÀl eyleyen kimseniñ mizÀcına muüÀbıú ola müstaèmel olan şey' ile müstaèmel leh mÀ-beyninde (8) úuvvet-i müşÀkele olmaú şaru ile. ZirÀ maüyb olan budır. Ve bunı bilmek üabib-i óÀõıúa (9) mevkýfdır. ZirÀ inóïãrı mümkün degildir. Pes evlÀsı oldur ki tedvin olına. Ve bunıñ (10) tedvini kitÀblarda mesüyr olan gibi yÀ ceseddır ki rýóa muótÀcdır. Rýó ve cesed (11) muètedil mizÀca muüÀbıúdur muülaúan. Ve üabib aña münÀsib olanı ziyÀde ider. Pes buña göre müferrióÁtıñ (12) taúsım eylemesine¹⁸³¹ óÀr ve bÀrid ve muètedil olub taótında bir fÀyide youúdur. ÓÀlbuki (13) cemièisiniñ taúsimi mülyka ve aàniyÀya ve fuúarÀya maöÿã olınur ammÀ evvelkisiniñ (14) taúsimine iótiyÀc olınmayub öikr ittügümüz ecildendir. Ve ikincisiniñ eàuÀúir-i nefsiyye (15) gibidir. Ve maelymdır ki anları istièmÀl eylemez, illÀ úÀdir olanlar. Ve àayrısı anları terk (16) eylemesin. èAczindendir. Pes buña mütenebbih olmaú bedihidir. äoñra nÀsıñ baèõısı bi'ü-üabè melekidir (17) gerçi bi'l-fièl degil ise. Ve bu úaçan ki bedenine ãalÀó olan şey ôafer bulsa, (18) egerçi ol şey èaziz ise daöi anı nefesine ãarf ider. Ve baèõısı anıñ èaksincendir. (19) Çünkü bunı bildik. Pes saña taúsım olanlara iki êarb-ı meàel ki sÀyir (20) terÀkibe mizÀn ve úÀnyñ ola. Evvelki meàel rýósız cesed için: Küsfere bir cüz'; durýnc (21) bir cüz'iñ iki äülüái. ZirÀ bu, óÀrdır ikincide ve küsfere bÀridür üçincide. Pes berdiñ [338b] (1) bir derecesi andan ziyÀde olur. Rýósız cesediñ şÀnı budır: Fıstıú bir cüz' ve yarım (2) yÀ bir cezeriñ iki äülüái. TÀ ki ruübet yübsine teèÀdüli ola. Pes óarÀreti bir derece ile (3) ziyÀde olur. Pes bunıñla reybÀs cüz' ve nıáf vaøè olına. Berdi ziyÀde olur yarım (4) cüz' ile. Ve rýó bu maóýrdur. Ve bunıñ ile bir cüz' zürünbÀd ve yarım cüz' behmen (5) ve iki cüz' ãandal ve rubè cüz' incü ve miãince mercÀn vaøè olına óauúuat ile. BÀrid (6) iken ve óudýd-ı áÀniyyede muètedildir. Ve muètedilü'l-eczÀ terkibiñ meökyriñ miãali (7) evvelÀ eger keyfiyyÁtıñ berÀber ve münÀsib ide ve baèdehu ervÀóı muètedil ider. Nitekim ki (8) teúaddüm itti. Ve sÀyirlerin

¹⁸³⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁸³¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

buña úyÀs idersek murÀd óÀãil olur. Ve maèlým ol ki (9) müferrióÀt devÀ ki óikke veyÀ baraã gibiyi zÀyil eylemek için istièmÀl olunmaz. Belki (10) ol, eyü rÀyióalar gibidür ki esbÀba ve ebdÀna vaøè olunmaz, illÀ kirden pÀk ve àÀfi (11) olduãından àoñra. Ve Őehvet için istièmÀl iden devÀlar daði böyledir. Ve ol ecilden (12) çou kimseler sÀyir mürekkebÀtta àalaùolunmuştır. Nitekim teúaddüm eyledükde işÀret olındı.

(13) *Müferrió-i mülýki*: AðlÀù laüf ider ve ervÀóa irtieÀş virür ve nefsi (14) feraó-nÀk ider ve bedeni úavì ider. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. Úuvveti yedi yıla degin (15) úalur. Ve *Őerbeti*: İki miáúÀle degin gül veyÀ reybÀs áuyı ile. Ve *ãanèatr*: (16) ÚÀúulle iki nevèi ile her birinden on dirhem; zerneb, zürünbÀd, durýnc, úaranfil, (17) èyd-1 Hindi, nÀn-ò`Àh, nÀrmüşk, seliða, ÀsÀrýn her birinden beş dirhem; sünbüle`ù(18)-üüb, sÀdec, óamÀmÀ, rÀziyÀnec, fülful her birinden iki dirhem; beyÀø lü'lü' àayr-i meáúyb, (19) yÀúyt-1 aómer, varaú-1 øehab her birinden iki miáúÀl; zaèferÀn bir dirhem. Elekden (20) geçürüb bal ile yoàuralar. Anı ÚÀèi-i Baèebik böyle naúeylemiş. Ve bir kimseye nisbet (21) eylememiş. Ve bu müferrió Baðtışýè¹⁸³² ve anda maãiakì bir miáúÀl; Baèebik [339a] (1) ve rend yapraàì yarım miáúÀl; beyÀø fülful ke-õÀlik. Cemìesin yoàurmazdan evvel gül áuyında (2) îâladalar üç gün ve balı Àteş üzerine úoyub ve miáline dÀrâini ve nemÀm ve merzencýş (3) taúür olınan ile saúy ideler. àoñra bu¹⁸³³ óavÀyici aña úarışdursunlar. Ve àaóió olan (4) budır. Buña ietimÀd olına.

(5) *Müferrió*: TýrÀbi¹⁸³⁴ ecsÀdı on beşdir ve ervÀóì ùúuz. Ve terkibiñ (6)¹⁸³⁵ (7) àÀyet taóririne imkÀn olan budır ki muúlaú mizÀclara sÀyir vaútte nefèi vardır. Ve (8) maraø veyÀ müshil Őey veyÀ aàu ile sÀúù olan úuvveti ve ervÀóìñ nauãì ièÀde ider (9) ve óafaúÀnı ve raèseyi ve istisúÁyı ve yereúÀnı ve sý'i'l-haømı zÀyil ider ve Őehvete úuvvet (10) virür ve niüris ve mefÀãil elemlerin sÀkin ider. Bu terkib İbn-i Manãýr ile meşýr (11) olan Őeyò`iñ terkibidir. Ve úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ve eger bir kimse àiúóatin (12) óíföeylemek murÀd eylese futýrdan evvel tenÀvül ide ve Őehvete úuvvet virmesine (13) gice tenÀvül eyleye ve aàuları defèeylemek için rÀziyÀnec áuyı ve

¹⁸³² Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁸³³ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁸³⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (328/28) şeklinde geçmektedir.

¹⁸³⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

òafauÀn (14) için lisÀni'â-âevr âuyı ile. Ve *şerbeti*: Yarım miâuÀl. Ve ol, muètedildir. Ve bir (15) úavldede óÀrdır evvelkide. Ve anıñ bir øararın bilmeziz. Ve *âanèatr*: ZürünbÀd, durýnc, (16) behmenÀn, turincÀn her birinden on dirhem; ferencimeşk altı dirhem; vecc, èyd her birinden (17) beş dirhem, niènÀè, nemmÀm, dÀrâini, sünbül, cevz-i bevVÀ, fiêêa, úaranfil, sÀdec-i Hindî (18) her birinden iki dirhem; besbÀse, yÀúýt her birinden bir dirhem ve yarım. Maèdeni¹⁸³⁶ (19) ideler. Eger mümkün olmaz ise óall olmaàa èilÀc ideler ve yÀúýti üzerine ekeler, (20) vesÀyir óavÀyici veznlerince her birin gül òallÀf ve tüffÀó ve merzencýş ve lisÀni'â-(21)-âevr âuyınıñ içinde saóú ideler. Ve yay zamÀnında bir gece ve úış zamÀnında iki gece [339b] (1) úoyub ãoñra eczÀlaruñ üç úadarınca bal alub müllÀyim Àteş üzerine úoyalar úaçan ki (2) ãÀfi idüb úadarınca ãàır südinde. Ve benefsec yaàında on dirhem üzerine dökeler, (3) münèauíd olduúda endürüb óavÀyici içine ãalalar ve yine Àteş üzerine azacıú èavd (4) ideler ve bir gece úoyalar. Eger âuyı çúúdı ise bir daði èavd ideler istiúÀmet útınca ve maèdeni (5) şeyleri içine ãalalar. Ve Şeyò bunı yapduúda pÀdzehri gül âuyında óakkidüb içine (6) tökerdi. Ve dir idi ki bunıñ bir dirhemi şimdiki óalde bir baımÀn şarÀba berÀber olur. NişÀù (7) getürmede óasek ve idrÀkiñ selÀmet. Ve muóauúúün dimişler ki bundan aèòam terkib (8) olmaz. Ve bu terkib mülyk-ı Fürüs úatında àÀyetle muèteberdir. Aña si-şenberi dirler. Ve lÀyıú (9) oldur ki ãini veyÀ altun óarflarda óifòideler.

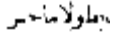
(10) *Müferrió*: AòlÀù-ı sevdÀvi[yi] ve balàamı zÀyil ider ve süddeleri açar ve dimÀàı buòÀrlardan (11) ãÀfi ider ve óavÀssı úavı ider ve àÀyetle feraó ve sürýr ve nişÀù getürür ve riyÀó-ı àaliòeyi óallider (12) ve hÀøimeyi ziyÀde ider. ÓÀrdır evvelkide. Muètedildir. Úuvveti üç yıla degin úalur. Ve *şerbeti*: (13) İki dirhem. Ve *âanèatr*: Eftimýn, üsüýòýdis, óabb-ı belesÀn, seliòa, ÀsÀryñ, (14) úaranfil her birinden dört dirhem; zürünbÀd, durýnc ve delinmemiş incü, kehrübÀ, mercÀn, behmenÀn, sÀdec, (15) sünbüle'ù-üb, úÁúulle-i kibÀr, úaranfil, cünd-i bÀdester her birinden üç dirhem; óarir-i muórau iki dirhem; (16) zencebíl, dÀr-ı fülful, müşk her birinden bir dirhem. ãÀfi bal ile yoàuralar ve götüreler.

¹⁸³⁶ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *تحل المعادن* (329/2) şeklinde geçmektedir.

(17) *Müferrió*: Evvelki gibidir lâkin âaru âuyîñ taóllilinde ve süddeleri ve riyâóı (18) açmada ve âasr-i bevli óalleylemede ve taúviyet-i dimââa nefêi ziyâdedir. Ve âafrâ[v]i olana øararı (19) vardır. Zirâ óarâreti ikinciniñ Àoirinde ve yübÿseti evvelindedir. Ve úuvveti yedi yıla degin úalur. (20) *Ve şerbeti*: İki dirhemdir. *Ve ânèatr*: ââfi gül on dirhem ve úızıl behmen on (21) beş dirhem; èyd üç dirhem; úaranfil, sünbüle'ü-üb, maâiakî, ÂsÂryñ, zerneb, zaèferân [340a] (1) her birinden iki dirhem; besbâse, úáúulle-i kibâr ve âiââr, cevz-i bevvâ her birinden bir dirhem. Bal ile yoâurub götüreler.

(2) *Müferrió*: Vücÿdı sehldir. Defê-i óafaúâna ve raèşeye ve øaèf-ı bedene ve baş aarısına ve gögüs ve ciger (3) maraolarına ve ısıtmaya nâfièdir. Ve sürÿr ve zekâ getirür. Ol, óârdır ve raübdır evvelkide. Úanı ââfi ider (4) ve belid olmaâi ve keseli zâyl ider. Ve úuvveti bir yıla degin úalur. *Ve şerbeti*: Bir vaúıyye. *Ve ânèatr*: (5) Úatlu âu on baümân ki demir sönmüş ola ve øehib yâ fiêêa yâ ikisi ile. Ve ikisi olduâi (6) taúdirce øehibi muúaddem ideler ve demiri cemîesiniñ Àoirinde işledeler. øoñra úaranfil, eftimÿn, (7) bisbâse, kibâr-i úáúulle, úızıl âandal her birinden yedi dirhem. Yumşadub bir òirúaya baâlayalar. Ve otuz (8) dirhem òâm ibrisim ile ol âuya âalalar ve on gün şöylece úoyalar. øoñra úaynadub óatta (9) rubêi úalınca ve ââfi ideler ve úadarınca şeker ve elma âuyı yâ elma şarâbı içine úoyalar (10) ve úvâma getüreler ve reyòân ve bâøerencyye bizrin üzerine ekeler ve götüreler.

(11) *Müferrió*: Câlînyş terkiplerindendür ki Rÿm mülÿklerinden biri için yapmışdır. (12) Ve ol melik üÿlmâðas¹⁸³⁷ ile maèryf idi yaèni cebbâri'l-úalb. Óâr óafaúâna ve dimââa müteââeid (13) olan buðara ve süddelere ve baş devrânına ve şaúúaya ve âarêa ve mâliðölyâya ve genclere (14) èârîø olan şeylere nâfièdir, ısıtma ve èaüaşı ve iltihâbı sâúúider ve úanı ve aâular (15) elemin úaè ider. Ol, bâriddir ikincide ve yâbisdir evvelkide. Pirlere ve mebrÿdeyne øararı (16) vardır. Úuvveti yedi yıla degin úalur. *Ve şerbeti*: Bir miâúâl. *Ve ânèatr*: Emlec ki (17) âiâr südinde bir hafta iâladalar, øoñra gül âuyında üç gün ve ââfi gül yapraâı ve lisâni'â-(18)-ævr yapraâı, semiz otuñ bizri her birinden yigirmi dirhem; úızıl ve âaru ve beyâø âandal, râziyâñec (19) ve

¹⁸³⁷ Bu ifade metnin Arapça aslında (329/28) şeklinde geçmektedir.

sünbül-i maüşÿr her birinden on dirhem; behmen-i ebyaø, dÂrâini, küzbere-i yÂbis, ïabÂşir, (20) nÂrinc ve utruc úabuâi ve óarir ve kehrübÂ her birinden beş dirhem; mercÂn, incü her birinden üç dirhem; (21) öeheb, fiêêa, zümürüd, yÂúÿt her birinden iki dirhem; maèdeni olanlar utruc óummÂøi ile. [340b] (1) Ve sÂyir eczÂları elekden geçürüb cemièan eczÂlarıñ úadarınca elma ve reybÂs (2) ve rummÂneyn şarÂbına úarışduralar ve götüreler.

(3) *Müferrió*: Óekim DÂvÿd bunu Şeyò-i Úalbeye müfredÂtından istinbât eylemişdir. (4) Nefei àÂyet èaòimdir. Ve dükeli bÂrid maraøları başdan ayaâa dek ôÂhiren ve bÂunen yemek ve sürmek (5) ile zÂyil ider. Ve anıñla iktióÂl idüb gözi rÿşen ider ve óavÂssı ve fikri úavi ider, (6) fehmi ve óifòi ziyÂde ider ve ïemı haøm ider ve şehvete úuvvet virür, yereúÂnı ve istisúÂyı (7) ve cüöÂmı ve baraâi zÂyil ider ve aâuı úúadır ol vaütte. MefÂâl ve nisÂya¹⁸³⁸ ve niürisi sÂkin (8) ider ve uşaañ sÂúú olmadan óifòider, raóm ve maúèad maraøların iâlÁó ider ve aðlÂü-ı (9) lezceyi âÂfi ider. Ve bi'l-cümle efeÂli èacibdir, òuâÿâÀ sürÿr ve behce getürmede. ÓÂrdır (10) ikincide ve yÂbisdir evvelkide. Úuvveti otuz yıla degin úalur. Ve *şerbeti*: Bir miâúÂl. (11) Ve *ãanèatr*: Úaranfil, dÂrâini, ÂsÂrÿn her birinden yigirmi dirhem; kibÂr ve ãiàÂr úÂúulle, lisÂn-ı àevr, (12) zerneb, durÿnc, behmenÂn, merzencÿş, fÿtenc, nemmÂm, turincÂn, bÂøerencÿye her birinden on beş. (13) Cemièsin saóú idüb, veznince gül ve òallÂf áuyına úarışdurub ve bir ârçaya úoyalar. (14) ãoñra lü'lü', mercÂn, kehrübÂ her birinden altı dirhem; fiêêa, misk, èanber, èÿd her birinden (15) üç dirhem úarışdurduúdan ãoñra saóú ideler. Nitekim teúaddüm eyledi. Ve úÂbile (16) didükleri bir ôarfa úoyalar ve áuyı üzerine taúür eyleyeler. TamÂm olunca ve úabile (17) götürsünler ve ısıcaú áuya üç kerreye degin úoyalar, ãoñra elma ve nÂr ve reybÂs (18) áuyı ve bal her birinden yarım raíl aðó ideler ve mülÂyim Áeteş üzerine úoyub (19) ve úÂbeleye¹⁸³⁹ töksünler, ãoñra endirmesünler. Ve gÂh úızıl ve áaru ve beyÂø áandal her nevèinden (20) beş dirhem saóú idüb ve birez merv ve reyóÂn her birinden dört dirhem saóúsız (21) ve zümürüd bir miâúÂl. Cemièsin èÿda úarışdurub áaúlasunlar.

¹⁸³⁸ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁸³⁹ Metnin Arapça nüshasında şu şekilde yazılıdır: .

[341a] (1) *Müferrió*: Evvelkiniñ nefèi daòì bunda mevcýddir eger óarÀretten olsa. Ve genclerüñ (2) mizÀcın ıâlÀó ider ve óarÀretin fesÀdın sÀkin ider. Ve ùÀèyna ve vebÀya nefèi mücerrebdir. Ve havÀnıñ (3) taàयरin ıâlÀó ider. BÀriddir ikincide ve yÀbisdir evvelkide. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀl. Ve úuvveti (4) otuz yıla degin úalur. Ve bir óararı maèlym degildir. Ve *āanèatr*: āandalıñ envÀè-1 àelÀāesi; (5) zerişk, yÀbis küsfere, verd her birinden yigirmi dirhem; èyd, niènÀè, merzencýş her birinden (6) on dirhem. Üç úadarınca āÀfi sirkeye batırub ve yedi dirhem kehrüb ve incü ve fiêêa (7) taúür ideler. Ve dört dirhem zümürrüd ve mercÀn ve iki dirhem èanber ve maāüakì ve suèuddan (8) aòò ideler. äoñra bu āuyı aña saúy idüb üç raù úadarı eyü şeker ile ve Àteş üzerine (9) úoyub taèúid idüb endüreler. DÀrāini, emlec ve kÀbili ve ùyn-1 maòtým, bizr-i ricle (10) her birinden beş dirhem; iabÀşir üç dirhem; kÀfyr bir miáúÀl. Anlara úarışdurub refè ideler. (11) Ve emzüceye ve zamÀna taèdil olmasın. ÓÀóıú olana òafi degildir.

(12) *Müferrió*: EmrÀø-1 bÀrideye nefèi àÀyetle èaòimdir. Cünynı ve vesvÀsı zÀyil ider (13) ve aèøÀ-yı àelÀāeyi úavı ider ve süddeleri açar. Ol, óÀrdır üçüncide ve yÀbisdir ikincide. Úuvveti (14) iki yıla degin úalur. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀl. Ve *āanèatr*: Eşne, aòfÀr-1 üb, nÀrmisk¹⁸⁴⁰, (15) ferencmeşk. Cemìean berÀber úrfe, úaranfil, dÀrāini, sünbül-i üb her birinden anlarıñ nāfınca; maāüakì, (16) zaèferÀn her birinden anlarıñ rubèınca. Bal ile yoàuralar ve götüreler.

(17) *Müferrió*: Evvelkiniñ èaksinedir iabèan ve fièlen. ZirÀ emrÀø-1 óÀrreyi ıâlÀó ider (18) ve buòÀrları āÀfi ider ve ciger ve bögrekler mizÀcın muètedil ider. Ve úuvveti iki yıla degin úalur. (19) Ve *şerbeti*: İki miáúÀl. Ve *āanèatr*: BeyÀø òaşòÀş, küsfere, bizr-i baüò her birinden (20) üç dirhem; iabÀşir, gül, lisÀn-1 àevr her birinden bir dirhem ve yarım; emirbÀris şiresi, (21) ùyn-1 maòtým her birinden bir dirhem; kÀbili èaseli ile yoàuralar.

[341b] (1) *Müferrió*: SÀyir emzüceyi muètedil ider ve úanıñ úàyÀnın úaiè ider ve aòlÀù-1 àelÀāeden (2) fÀsid olanı iòrÀc ider ve aèøÀya ve fehme ve óifòa úuvvet virür ve aèyÀyı ve keseli ve belÀdeti (3) ve òafaúÀnı ve riyÀóı ve øaèf-1 şehveti ve mÀliòylyÀyı ve vesvÀsı zÀyil ider. Ve bi'l-cümle (4) fièli èacibdir. Ve èÀli miúðÀr ve menÀfièi keàir ve

¹⁸⁴⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *نارمشك* (330/28) şeklinde geçmektedir.

çou zamân ile úuvveti sâúî olmaz. Ve bu müferrióîñ (5) baèø₁ ziyâdâtı vardır. Úaçan ki buña iðâfe ideler maècýne'l-yâúýt ile tercüme olunur. Eger yeseler (6) ve bedene sürseler benefsec yaâ₁ ile vebâ ve úâèyndan òalââ ider. Ve *âanèatr*: Şâh-(7)-utruc, bâöerenbýye, lisân-₁ äevr, tenbýl her birinden on dirhem; behmenân her birinden (8) beş dirhem; lâjverd, ùabâşir, ùyn-₁ maòtým her birinden üç dirhem; kâbili[-i] menzyèe, ibrisim, âandal, (9) fıstıú cifti her birinden iki dirhem; mercân, lü'lü', kehrüb her birinden bir dirhem; èyd yarım miâúâl. (10) Cemîesin elekden geçürüb gül ve sefercel ve tüffâó ve ekşi nâr äuyı ve óummâøe'l-utruc ve emir-(11)-bâris ve şarâb-₁ reybâs her birinden rubè ratl aòø idüb sükker ile èaúud ideler. Ve óavâyici anıñla (12) yoâuralar. Ve gâh olur ki zaèferân ve durýnc, kebâbe zerneb, zürünbe her birinden üç dirhem; öeheb, fiêêa, (13) yâúýt-₁ aómer her birinden bir dirhem; úâúulli iki dirhem. Bu äyrette aña, müferrió-i yâúýti, dirler. Ve (14) müferriólerden biri maècýne'l-misk ve devâ'i'l-miskdir. Óaúúat ile bu, derc olındı bâbında. (15) Ve úaçan ki müferrió úalbi olmasa¹⁸⁴¹ feraó₁ èaraø₁ olur, àam ve àuââyaya mycib olan aòlâú (16) ishâl ider senâ gibi. Óaúúat ile bu úânýnda øabù olındı. murâd iden mürâcièat ide.

(17) *Muúl*: ilâú olındıúda anıñ äamâ₁ murâd olunur. Eger úızıl ve acı ise aña (18) muúl-₁ ezraú dirler. Ve eger äaru ise muúle'l-Yehýd dirler. Ve nevèiniñ ikisi daò₁ bir aâacıñ (19) äamâdır kündür gibi. Şeór ve èUmmân èarøında olur. éâyetle èaòim olur. Ve eger siyâh (20) veyâ äayrı olsa aña äaúli dirler. Ve çou olur ki bunı Maàrib vilâyetinden getirürler. (21) Ve muúl, òurmâ aââcına beñzer bir aâaca ilâú olunur. Yemişi raùbdır. Aña nahs dirler. [342a] (1) Ve yâbisdir aña daòli dirler. Ve anıñ lifi mesd dimekle maèryfdır. Ve Mekki didikleri budır. (2) Ve útlú zamânında yerler. Ve muúla Hind dilince devâd dirler ve Berber dilince göre aña devaâ ve devm (3) dirler. Óaúúatte ol, bir nevèdir ki ballýudan. Ve äamâına Mıâır'da libâni'-ş-Şâm dirler. Ve bilinmez. Ve ol, (4) muúl ile farú olunmaz. Ve gâh muúl ile äaşş olunur. Farú muúliñ yapışıcı ve ââfi olmasıyladır. (5) Ve anı äamâ gibi direrler ve ebibde çerteler. Ve eyüsi ââfi ve berrâú; äaru ve acı olub téz (6) óall olanıdır. Úuvveti yigirmi yıla degin úalur. Ol, óârdır üçincide ve yâbisdir yine (7) üçüncide yâ ikincide. Ve gögüs ve boâaz aârisin

¹⁸⁴¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

ve úaãaba maraøoların ve rebveyi ve öksürmeyi ve ciger (8) øaëfını ve süddeleri açar ve ãâfi ider ve èirúı'n-nisÀ'a ve bevÀsiri ve niürisi muılaúan óallider. (9) Eger úavÀbì ve sÀyir eáerlere sirke veyÀ ãÀ'imiñ aàzı yarıla òÀricden sürseler (10) zÀyil ider. Eger bir kimse her gün andan biraz içse laómiyyeti mehzyıl olur ve faøalÀtı cÀrì ider (11) ve uøaàı isúÀù ider ve raómleri ãâfi ider egerçi buðöyr eylemekle. Ve öykene muøırdır. (12) Ketire muãlióıdır. Ve cigere øararı vardır. ZaëferÀn muãlióıdır. Ve *øerbeti*: Bir dirhem. (13) Ve *bedeli*: Anıñ iki aülüüünce mür ve rubèınca ãabr ve Mekki olanıñ úÀbıødır. Úanı (14) ve ishÀli úaè ider. Ve dimiøler ki bÀrideyni iòrÀc ider. Ve muúhñ lifi úaçan ki yaúub (15) bedeni anıñla yayúasalar cerebi ve óıkkeyi menè ider. Kehle tevellüd ider. Eger aàacın (16) biøürüb ãuyın içseler yaraları úurudır ve balàamı açar.

(17) *Muúattaúa*: Ol, südden èibÀrettir ki azacıú úuzduralar ve òarnýbıñ ŞÀmi'siniñ (18) øiresini içine vaøe ideler. Ve eyüsi ãàır südinden ve úurumıø òarnýbdan maèmýl olanıdır. (19) Ve ol, óÀrdır evvelkide yÀ muètedildir ve raùbdır ikincide. ÓarÀreti ve èaiaøı sÀkin ider, (20) ısıtmaları ve óalú òuøynetini ve vesvÀsı ve mÀliòölyÀyı ve mièede olan aòlÀù (21) ve ciger øaëfını ve óarúati'l-bevli ve óıkkeyi ve cerebi ve aòlÀùı sevdÀviyi [342b] (1) zÀyil ider. Ve anıñ øararı bilinmez.

Maúar: E'ã-ãabr.

(2) *MaúliyÀsÀ*: SüryÀn dilince óarf dirler veyÀ bizlerden úavurılan sÀyir buøýrdır.

(3) *Miló*: Ol, yÀ maèdenidür ki aña cebeli ve berrì dirler yÀ áudan óÀãıl (4) olur. Ve evvelki nevèi bir ruüýbetdir ki yerden çúar taàèid ve taúür ile. SibÀòlikdür. (5) TecÀvüz idüb münce mid olur. Ve ikinci nevèi bir úatlu áudır sibÀòlige vÀrid olmuø. (6) Ve cemìesiniñ fÀèili óarÀrettür ki ruüýbÀtı àaliò eylemiødir yÀòöyd áu, bu eczÀları (7) óallider, áoñra güneø gibi øey ile münèaúid olur. Eger kibritidir ol, siyÀh (8) dühün olur. Yumøaú nefü didikleri budır veyÀ ùpraàı úayyib ve úızıldır ve áu¹⁸⁴², (9) sibÀòdan ziyÀdedir. Ol, øeffÀf úüèalardır. Ol Hindi'sidir. Eger óarÀret (10) óafif ise ve arø ãâfi ve beyÀø olsa ol úuz bellýri áafóalar olur. EnderÀni (11) didikleri bu nevèidir. Ve eger óarÀret úavì ise ve buòÀr müteèaffin beyÀø ile siyÀh (12) arasında ãâfi úitèalar olur. Ve

¹⁸⁴² İki kez tekrar edilen ve áu ifadesinden biri silinmiøtir.

ol, acıdır. Ve eger yeri ve ãuyı ãaóió olsa (13) ve óarÀret muètedil olsa ve bu ùz muòtelifü'ş-şeklidir. Buña òamir ùzı dirler. Ve (14) cemìesiniñ eyüsi maèdenilerden EnderÀni ùzıdır. Ve ãuvìsinden òamir ùzı (15) óall olub münèaúid olur. SÅyir envÀea sÀbiède efêal olur ve èamelde aña úÀyim-i (16) maúÀm olur. Ve ùz èinde'l-èÀm tengÀr ve úalÀ ve bevraú ve nÿşÀdır didiklerine iúÀú (17) olunur. Ve her biri bÀbında meòkÿrdır. Ve èinde'l-èörf bu meòkÿr olan nevèlere iúÀú (18) olunur. Ol ecilden bunda cemè olındı. Ve ùz, óÀr ve yÀbisdir. Ábi ve maèdeni olanı (19) dördüncide ãulusı ve nefüsi üçüncide ve bÀúì nevèler ikincide, illÀ òamir ùzı (20) evvelkide. Ve cemìe envÀelar balàamı ve ruiÿbÀtı úaè ider ve süddeleri açar ve aúan úanı (21) ve dişler aàrısını zÀyil ider ve yaraları etlendirir, òuãÿãÀ acı olanı [343a] (1) zeytÿn¹⁸⁴³ ãamâi ile. Ve ekâer-i fièli, dimÀânıñ iâlÀóı ve òihniñ òiddeti içündür. Ve eger (2) göze çekseler beyÀøı ve selÀúı ve sebeli zÀyil ider, òuãÿãÀ EnderÀni olanı. Bel (3) dimişler ki andan àayrısı dÀòil olmaz. Ve istisúÀ ve ãaru ãuya Hindì olanı, vesvÀsı (4) ve cünÿnı nefü olanı ve cemìesi sirke ile èufÿnÀta ve evÀkil-i saèiyye[ye]¹⁸⁴⁴ ve yaralara (5) mücerrebdir yayúamaú ile ve kirleri ve eàerleri ve nezleleri zÀyil eylemekde èanber ile (6) sürmek ve şişler üzerine ekmek sirke ile ve aàrılara fÿtenc ile ve óıkke ve cerebe (7) ve cÿderiyye ve cüöÀma dühnler ile, òuãÿãÀ zeyt yaàı ile ve aàulara ve èaúreb ve yılan ãóumasına (8) bal ile ve terheli ve tehÿic-i şehvete sirke ile ve òayÀlar şişlerine mÀàil cevzi ile, çıbanlara (9) òamir ile ve dÀòise òinnÀ yÀ incir ile ve úan aúmasına òamr ve yün ile ve úavÀbi[y]le ke-òÀlik bunlar ile (10) ve suèfe ve kesr ve òalè gibi şeylere zift ile. Ve cemìesi tuòmeyi ve fesÀd-ı eùimeyi menè ider (11) ve levni güzel ider ve mièdeyi ãÀfi ider, sikencübün ile cüöÀmdan emìn ider. Ve andan bir cüz', (12) yanmış şeb ve nÿşÀdırıñ taèèid olanı ile dişleri incü gibi beyÀø ider. Ve ol, sebel iøÀlesinde (13) mücerrebdir ve ke-òÀlik beyÀø izÀlesinde incü ile ammÀ anıñ dimÀaa øararı vardır ve gözi (14) muòlim ider. Anı úavurmaú ile ve ãaèeter muàlióidir. Ve şerbeti: İki dirheme degindir. (15) Ve òavÀããındandur ki úaçan üç dirhem andan bir òastanıñ úapusına bir buòÿrdanda iúÀie (16) èaúreb veyÀ sereúÀnda iken úosalar, eger ol ùz òasta olanıñ evine

¹⁸⁴³ İki kez tekrar edilen *zeytÿn* kelimesinden biri silinmiştir. Ayrıca kelime incelenen metinde بى الاواكل (332/15) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁴⁴ Kelime سعيد şeklinde yazılmıştır.

âıçrasa (17) ol maraø ile ölmez. Ve daøi òavÀããındandur ki sÀbiède maèúyd olanı, eger müøteri[yi] (18) anıñla yaúsalar ve üç kerre yayúasalar, ãoñra dört kerre taúür ideler mÀzec olur. (19) Ve bu, mücerrebdır. Ve eger bir úızıl beze baàlayub ve óÀmile èavratıñ ãol yanına aásalar (20) téz idàrur. Ve eger bir evi anıñla buòyr ideler ve külin øarú cÀnibine atsalar sióri (21) ol evden menè ider.

[343b] (1) *Miló-i maòtým*: Hindi'sidir. Ve ãnÀèatısi olanı tengÀrdır ve sencisi òamir milóidir. (2) Ve debÀàin olan siyÀhıdır.

Melió: Mine'l-èavsec.

(3) *MüllÀó*: Øamme ile andryüÀlis veyÀ úÁúulledir.

(4) *MülyòıyyÀ*: Aña mülykiyyÀ daøi dirler. Ol, óabÀzÀdandur¹⁸⁴⁵.

Mülyó: E'l-úaiáf.

(5) *MelekÀyÀ*: SüryÀni'dir. MaènÀsı küólü'l-melÀ'ike dimekdir. ZirÀ anıñ ile istifÀde (6) bulmuş. Nitekim dimişler. Ve CÀlinýs dimiş ki bunıñla tesmiye olunmasına sebep gözi (7) rýšen eyledügi içündür óatta gözi ãÀfi ve münevver ider. Ve ol, selÀúa ve óıkkeye ve göziñ (8) sÀyir emrÀona ve eufÀliñ emrÀona nÀfièdir. Ve e'l-Àn beyÀø öürýr dimekle maèryfdır. (9) Ve *ãanèatr*: NişÀ', sükker, ãamà, anzarýt eşek veyÀ èavrat südi ile mürebbÀ olmuş ola, (10) saóú idüb istièmÀl ideler. Ve gÀh olur ki cemìesin gül áuyı ile mürebbÀ iderler, ãoñra (11) èavsec áuyı ile. Dimèayı ve ruýybÀtı úaiè ider. Ve gÀh lü'lü' iòÀfe olunur. BeyÀøı (12) gözden úalè ider. Ve bunı göz èilÀcına ol zamÀnda istièmÀl iderler ki dimÀà øaèif (13) ola óÀr küóleriñ taórik olmasıcün.

(14) *Mümessik*: MüfredÀtta üsüjøydis murÀd olunur. Ve mürekkebÀtta e's-serüyrÀ-(15)-dır. Eger mümessikü'l-¹⁸⁴⁶ diseler seklýs murÀd olunur. Ve bir küóle daøi iülÀú (16) olunur ki terkibi úÀèide üzerine olmaya. Ve öikre iótiyÀc youdır.

(17) *Men*: Her øey ki ìabaúa-i havÀda óarÀret ile münèaúid olub øaşkencübün (18) ve øemè gibi yaàar. Ol úavle göre ki dimişler ol, çigdir óatta bÀrydı andan ãaymıølar (19) lÀkin e'l-Àn èalemdir bir beyÀø èasele ki yaàmur az olduàında yaàar. Ve aña (20) bir øey úarıømamıø ola ki müteàayyir ide infirÀd olduúda. ÓÀrdır evvelkide ve

¹⁸⁴⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (332/29) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁴⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (333/1) ifadesi bulunmaktadır.

muètedil. (21) Ve eger bir şey úarışmamış olsa óükmi muòÀlata olan şey'in óükmidir. Úabèda [344a] (1) ve fielde òÀliâi olan müshildir. Ve ballÿüa yaàanı úÀbıø ve deflÀ[y]a yaàanı úÀtildir. Ve eyüsi (2) òÀliâi ve anisÿn gibi şeylere yaàanıdır. Ol, suèleyi ve òuşÿnet-i ãadrı zÀyil ider. Ve ùarfÀya (3) yaàanı bu òuãÿada mücerrebdir. AòlÀu-ı àaliòeyi óallider ve cigeri úavì ider ve çou úanı (4) yaúar. Sirke muâlióidir.

Menc: E'l-levzü'l-mürr.

(5) Mensem: Bir müaelleâ óabdır ki yapraúları üçden ziyÀde olmaz. Nitekim ki dimişler. Ve ol (6) immÀ hÀle didikleridir veyÀ bir mechÿl şeydür ki bilinmez.

(7) Mencaó: Küóllerde murÀd olunan rÿşinÀyÀ didükleridir ve devÀlarda maècÿn-ı necÀódır.

(8) MehÀ: Bir zücÀci ùaşdır şedide'l-beyÀø, bellÿra benzer, óadide muúÀvim olub (9) andan Àteş çúar. BÀriddir ikincide. MirÀren tecribe olınmışdır. İncü ve şeker ile gözden (10) beyÀøı serièan úalè ider elemsiz ve ùuz ve nÿşÀdır ve mür ve zaèferÀn ve sirke ile ve bél (11) aarisın zÀyil ider. Bu, mücerrebdir. Ve óaãÀyı ezer ve bevlì açar içmekle. äaà budda baàlasalar (12) téz ùarır ve memeye baàlasalar südi çÀrì ider. Ve äaà elde úaøÀ-yı óÀceti sehl ider. (13) Ve dimişler ki äaèid vilÀyetinde çou bulunur. Ve e'l-Àn gelmez, illÀ Rÿm diyÀrından.

(14) Muhallebiyye: Bunı BÀbil vilÀyetinde bir óekim ki aña Dÿderis dirler. Mühalleb Bin Ebì (15) äufre için yapmışdı ki mièdesi haøm-ı ùaèÀmdan bozılmış idi. Ve eyüsi oldur ki (16) pirinc ve ãàar südinden yapalar. Ol, óÀrdır evvelki mertebede ve raubdır ikinciniñ Àoirinde. (17) SevdÀyı ve cünÿnı ve mÀliòÿlyÀyı ve vesvÀsı ve äudÀè-ı yÀbiseyi zÀyil ider. Ve eyü úan (18) tevellüd ider ve àÀyetle semiz ider ve bedeni yumşau ider ve levni äÀfi ider ve èaúlì ziyÀde (19) ammÀ maórÿreyne øararı vardır. Ekşi şeyler anıñ muâlióidir, òuãÿãÀ úoruàì yemezden evvel. (20) Ve *ãanèatr:* Oldur ki pirinci yayúayub äuda úurud¹⁸⁴⁷ ve içinde şeker óall olmuş (21) südi üzerine şey'en-fe-şey'en döküb taórik ideler. On úadarınca südden [344b] (1) iç[in]e äoñra azacıú veyÀ bÀdem

¹⁸⁴⁷ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Kaynatırlar."(333/21) şeklinde geçmektedir. İncelenen metinde kelimenin yanlış yazıldığı fark edilince yarım bırakıldığı düşünülmektedir.

üzerine dökeler ve baèolar úuyruú yaàın üzerine (2) tökerler. Ol, kem olur. Ve gâh pirinci un iderler. Ol äyrette çoú taórik eylemege (3) iótiyâc olmaz.

(4) *Mÿ*: Ol, sünbüli'l-esed didükleri ottır. İki öirâè úadarı uzanur. İnce yapraúları (5) olur, çiçekleri beyâø ile óumre mâ-beynindedir. Şâm vilâyetinde olur. Ve ìaèmı (6) zürünbâd gibidir. Eyüsi yeñisi ve aàırđ aaruluâa mâyil olanıdır. Esed ile sünbüle (7) mâ-beyninde yetişür. Úuvveti sekiz yıla degin úalur. Óârdır ikincide ve yâbisdir üçüncide (8) yâ evvelkide yâ raübdır. Ve äaóió olan ol ruüybeti ziyâdedir. Balâamı ve buòarı (9) úaèe ider ve âvâzđ ââfi ider ve mièdeyi ve cigeri ve bögrekleri úavi ider ve şehvete (10) ââyetle úuvvet virür ve baârsaúlarda olan riyâó-ı âaliöeyi iórâc ider ve dükeli faòalâtđ (11) cârđ ider, beyâøđ ve ââfi olan èaraúđ úaèe ider ve aeyâyđ ve mefââlı zâyil ider. (12) Ve anda ìabò olan zeyt raèşeye ve fâlice ve laúveye ve istiròaya nâfièdir. Sirke anđ (13) muâlióidir. Ve úóâla øararđ vardır. Kerefs bizri muâlióidir. Ve *şerbeti*: (14) İki miâúâl. Ve *bedeli*: Fitrâsâliyıs.

(15) *Mÿmiyâ*: Maènâsđ óâfiöe'l-ecsâddır yaèni cesedleri óiföidici dimekdir. (16) Ol úir gibi bir siyâh şeydir ki Fâris vilâyetinde Aâiani¹⁸⁴⁸ úâbièinde bir günde bir âârdan (17) ìamlar ve câmid olur. Ve mizân nüzyil ittükde ol yerde óâkimiñ iöni ile (18) iórâc idüb âatarlar. Evvel bunda maèryf olındı. äoñra éarbi Baóriñ sâhilinde Úurüba (19) aèmâlinde ve äamÿde¹⁸⁴⁹ ìaàları gibi yirlerde daöi mevcÿd oldı. Ve rivâyet olınmış ki (20) Yemen'de ve èUmmân cânibinde olan úaşlar olub içinde siyâh cism-i seyyâl bulnub (21) andan mÿmiyâ yaparlar. Ve Şâm vilâyetinde âaaclar içinde evvelki olan aâlisidir. [345a] (1) Ve bâúisi daöi aña müşâbihdir. Ve anđ aâlı úaürân ve äabrđr ki bal ve sirke ile óall (2) olınmış ola. Ve Rÿm ehli anđ¹⁸⁵⁰ bedenine sürerler ki hevâmdan óiföeyleye. Zirâ anlar (3)¹⁸⁵¹ rücyè eylesine iètiúâd iderler. Úaçan ki úalıblar óâlince bâúü úalub anđ menâfièin (4) bilüb istièmâline mübâlaâa ittiler. Ve naúl olınmış ki eübbâdan bir Úıbtđ, Úolÿniyye zamânında (5) bunđ yapıdı bir melik için ki anda emrâø-ı keâire mevcÿd idi. Ve mÿmiyânđ eyüsi ââyetle (6) berrâú olanıdır muúâú. äudâea ve

¹⁸⁴⁸ Bu ifade metnin Arapça nüshasında (333/33) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁴⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "Berberi bir kabile" (333/34) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁵⁰ Bu ifade metnin Arapça nüshasında "ölülerin bedenine" (334/2) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁵¹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta rÿó (334/3) kelimesi vardır.

şauúúa ve fâlice ve laúveye ve raèşeye ve kezÀza ve òarÀce (7) ve rebveye ve èiúi'n- nefese ve selleye ve øaèf-1 mièdeye ve cigere ve istisúÁya ve yereúÁna ve ùalaàa (8) ve meáÁneye ve èiòÁma ve mefÁñıla nÁfièdir her ne gýne istièmÁl olınsa, òuãÿãÁ (9) óall olınmış1. Zeyti aç úarında içmeyeler. Ve ol kesr ve óalè olan yeri cebr ider ve úanı óabs (10) ider ve yaraları etlendirir üzerine ekmek ile. Ve baèølar dimişler ki her maraøda istièmÁl (11) olınmasun, illÀ ol maraøıñ devÁsı¹⁸⁵² ile. Pes öksürmede èunnÁb ile istièmÁl ideler ve áarèda (12) merzencÿş ile úulaú áaàırhàında gül yaàı ile ve burunda kÁfÿr ile ve òafaúÁnda (13) sikencübün ile ve ùalaàda kerefs áuyı ile. Ve áayr-i òÁlik bu muèÁvenet bÁbındadır. ZirÀ enfaèi (14) mevkÿfdır öikr olınan úÁnyña göre. Eger áşaaadan istièmÁl eyleseler selseli'l-(15)-bevli ve selseli'l-áayü imsÁk ider. Úaçan ki úairÁnda óall ideler eáerleri zÁyil ider sürmekle (16) ve şışleri óallider. Eger balda óall idüb dile sürseler dili söylemekde cÁri (17) ider. Eger áaràara eyleseler òınÁuí óallider ve fevÁuí ve aáuyı zÁyil ider egerçi südsiz (18) ise de. Ve *şerbeti*: Bir úirÁudan bir buçuú dirheme degindir. Ve *bedeli*: Úafri'l-(19)-Yehÿd veyÁ zift iki úadarınca şemè ve zeyt ile ve ammÀ insÁn eaôminden maèmÿl olanı. (20) LÁyú oldur ki andan ictinÁb olına. ZirÀ Ádem kemigi bedeni ifsÁd ider ve kör olmaàa bÁèià olur¹⁸⁵³.

(21) *Mevz*: FilÁóatde meökÿrdır ki anıñ òurmÀ çekird[egini]¹⁸⁵⁴ úuluÁsa àars idüb ve saúy idüb¹⁸⁵⁵ [345b] (1) müteèaffin olub áoñra kök virmişdir. Ve ol bir mürebbaè aàacdır, üç öirÁèedan ziyÁde uzanur (2) yer ve áu óasebince ve bilÁd iètidiÁlinde ve óÁr diyÁrda óÁñıl olur. Ve anıñ budaúları uzun (3) olur. Ve bu yemiş anda muèallaú olur. Ol, ùatludur bal gibi. Her günde bir úurtçiaaz ol aàacdán (4) sÁuíù olur. Ve andan bir èuúde óÁñıl olur ki anıñ ile èömriniñ óaddi bilinür. Ve yemiş (5) bir zamÁna maòãÿã degildir. Belki her zamÁnda bulınur. Ve yapraúları üç öirÁèa degin (6) uzanur. Ve aàacıñ çevresinde ufaú aàaclar yetişdükde úatè iderler. Büyügi (7) anlarıñ yerin útar ve birúaç gün yapraúlarında úalur. Ve eyüsi büyügi ve áarusı olub (8) àÁyetle óalÁveti olanıdır. ÓÁrdır evvelkide yÁ muètedildir ve raübdır ikincide. Ve suèleye (9) ve evcÁè-1 áadra ve

¹⁸⁵² Bu ifade metnin Arapça nüshasında أدويته (334/10) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde دورسي şeklinde yazılan kelime devÁsı şeklinde okunmuştur.

¹⁸⁵³ *BÁèià olur* kısmı haşiyeye yazılmıştır.

¹⁸⁵⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta نوى التمر, “hurma çekirdeği” (334/17) ifadesi bulunmaktadır.

¹⁸⁵⁵ Metinde burada okunamamış bir kelime bulunmaktadır.

òuşýnete ve úllet-i deme nâfièdir. áÀyetle àdemi semiz ider. Eger şiric (10) veyà bâdem yaânda bişürüb yeseler gögüsü îâlâó ider ve¹⁸⁵⁶ ve sirke yâ leymýn (11) âuyında bişürseler kelefî ve suèfeyî ve cerebî ve óíkkeyî zâyl ider sürmekle. (12) Ve bizr-i baüò âuyî ile bişürüb kelefî zâyl ider ve beşereyi nâeim ve levni taósîn ider (13) ve úabuâî ve aâacınıñ küli yaraları etlendirir ve úanı úaiè ider. Ve eger yapraúların (14) şişlere úosalar óallider. Ol, áaúildir. Riyâó ve süddeler ve øaèf-1 hâøime tevellüd ider. (15) Bal yâðöyð şeker anıñ muâlióidir.

(16) Mým: Ol, şemè didükleridir. Bu lüâat èArabî'dir.

(17) Meyş: Ol, lÿÿsî¹⁸⁵⁷ didikleri aâacdır. Ve ol aâac cevz-i Rÿmî óacminde olur. îllâ (18) yapraúları andan incerekdir. Ve aâacı siyâh ve óumre arasındadır ve râyióası îayyib (19) siyâh ve îatlu dânesi olur. Óiddetlüdür fülful gibi. Óâr ve yâbisdir ikincide. Mièdeyi úavi (20) ider ve ruiybâtı ve bögrekler øaèfın ve óareúânı zâyl ider ve ùlaşesi sececi ve úuâmaâî (21) óuúne eylemekle zâyl ider ve şişleri ve dâ'i'l-filî óallider øamâd eylemekle.

[346a] (1) Meyèa: Ol, bir lebenî baldır. Kendü nefsi ile aâacdán çıúar, óafif ve âarullâa mâyl-(2)-dir ve râyióası îayyib. Ve taúür ile istiòrâc olanı èaiüşî ziyâde ider. Ve óumresi ekâer ve bişürmekle (3) siyâhlıâa ekâerdir. Ol, áaúildir. Evvelkilere meyèa-i sâyle dirler ve àoirkiye meyèa-1 yâbise (4) dirler. Ve eyüsi evvelkileridür ki aâacınıñ nümüvvî zamânında ùtalar. Ve úuvveti on yıla degin úalur. (5) Óâr ve yâbisdir üçüncide ve yâðöyð yâbisdir evvelkide. Gögsiñ sâyir emrâøına, suèleye ve àayrısını (6) zâyl ider egerçi ol maraølar úadim ise óatta buòÿr eylemek ile bu fâyideyi virür. Ve úulaú (7) aâarısın îamzırmaâla ve riyâó-1 àaliòeyi ve istisúâyı ve ùlaâî ve bögrekler ve meââneyi ve bél (8) aâarısını ve cüöâmı egerçi müstaókem ise muîlaúan zâyl ider. Egerçi buòÿr eylemek ile balâamlaruñ (9) envâein, içmekle îâicaú âu ile ve rıfú ile telyin ider ve niürisi ve mefââil øamâd[larını]¹⁸⁵⁸ anıñ (10) ile iderler. èAmelin úavi ider eger zeyt bişürüb bedene sürseler, aèyâyı ve nâfıóı (11) ve òaderi ve kezâzı ve raèşeyi zâyl

¹⁸⁵⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta حيا (334/27) kelimesi bulunmaktadır.

¹⁸⁵⁷ Metnin Arapça nüshasında العوطوس | e'l-ÿÿs (334/31) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁵⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta سعادات (335/6) kelimesi vardır.

ider ve nezelÂtı ve zükÂmı ve âudÂèı menè ider buòyr eylemekle. (12) Ve yÂbis olan öikr ittügümüz şeyler ile yaàlar ve cemièi úanı cÂrî ider ve uşaaı isúÀü (13) ider, òuâyâ yÂbis olanı ferzüce eylemekle. Ve öykene øararı vardır. Maâükîdir. Ve (14) dimişler ki âudÂè tevellüd ider. RÂziyÂnec muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miâúÂlden üçe degin. (15) Ve ol kimse ki dimiş iki dirhemdir. áalaùeylemiş. Ve bedeli: Rubèinca úaùÂn ve äümnince tÂze zift.

(16) *Meybüötec*: Andan murÂd olınan aáluúandır¹⁸⁵⁹. Ol, üzümün èaúidesidir. Ve müdebbir (17) olanı èöşrince şeker veyâ bal ile ikinci kerre bişenidir. Ve eger¹⁸⁶⁰ ve müfevvih olanı (18) oldur ki heyl ve cevz-i bevâ ve úaranfil ve anın gibi şeyleri içine úoyalar. Ve meybe didüklerinde (19) yine bu, murÂd olunur. Ve gÂh sefercel şarÂbı murÂd olunur. Pes anı úarine ile (20) bilürler úaçan ki ishÂlin úaèinde ve mièdenin taúviyetinde öikreyleseler.

(21) *Mivîzec*: Úaaın úuru üzümüne ve êirsi'l-èacýze daòî iúÁú olunur.

[346b] (1) *Meysýn*: Meysýs daòî dirler. Ol, sýsen şarÂbıdır.

(2) *Óarfi'n-nýn*¹⁸⁶¹

(3) *NÂrcil*: Aña cevz-i Hindî dirler. Ol, bir aâacdır òurmâ aâacı gibi bilâ-farún. illâ bunın (4) budaúları baş aşaaadır. Ve úaèe olunduúda úurumaz. Ve güneş burc-ı cevzÂda olduında (5) àars iderler. Yedi yıldan òoñra bÂra gelür. Ve aâacı yüz yıla degin úalur ve yemişi mizÂnda (6) yetişür. Ve andan evvel alınanın úuvveti øaèif olur. Ve eyüsi küçügi ve müstedir ve beyÂø olanıdır. (7) Ve kemi büyügi ve buruşmuş olanıdır. Ve anın bir nevèi münèaúid olmaz. Belki şöyle yumşau úalur. (8) Ve èinde'l-i iúÁú murÂd olınan bunın yemişidir. Ve gÂh aâacın veyâ budaúların çirtarlar ve altına (9) bir øarf úorlar. Andan bir süd çúar ki aña sündüs dirler. Bir gün óalÂveti ve düşýmeti úalur. (10) Ve bir günden òoñra ekşiyüb sirke gibi olur. Ve anın fièli şarÂbdan ziyâdedir. Ve yemişi (11) yetişmezden evvel ke-òÁlik bu òÁiyyeti virür. Ve ol nevè ki münèaúid olmaz. ÓÂr ve yÂbisdir (12) üçüncide yÂ raùbdır anda yÂ evvelkide. Ve zenò olanı yÂbisdir ve südi ke-òÁlik ve sirkesi (13) óÂrdır evvelkide ve yÂbisdir üçüncünün Àoirinde.

¹⁸⁵⁹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında aályúú "pişmiş üzüm suyu" (335/10)şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁶⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (335/11) kelimesi vardır.

¹⁸⁶¹ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

Yemişi balàama ve sevdÀya ve cünÿna vesvÀsa (14) ve øaèf-1 cigere ve bögreklere ve meàÀneye ve úuryó-1 bÀùneye nÀfièdir. Ve baüüò ile àÀyetle (15) semiz ider. Ve bél aàrısın ve budları ve fÀlici ve laúveyi ve äovuú zaómetin zÀyil ider, úurtları (16) ve bevÀsiri úaèè ider. Ve mièdesi øaèif olanlara lÀy1ú budur ki anıñ dühnin (17) istièmÀl eyleyeler. ZirÀ cirmi baüü'l-haømdır ve şehveti tehyic ider ve taüür-i bevlı menè ider. (18) Ve úaçan ki tÀzesin şeker ile içseler úan tevellüd ider ve óarÀret-i àazizeyi¹⁸⁶² úavı ider. Ve şarÀbı, (19) cünÿna ve mÀliöylyÀya àÀyet ile nÀfièdir ve sirkesi, iàèAmı haøm ider ve laómı, müherrÀ ider. (20) Ve dimişler ki cÀnverler aña úarib olmaz. Ve úabuàınıñ küli dişlere cilÀ virür ve nemeşi (21) ve óıkkeyi ve cerebi açar ve levni taósin ider ve úılları şedid ider úaçan ki úına ile [347a] (1) sürseler ve ammÀ maóryreyne øararı vardır aòlÀù yaúar. AcÀã ve tyt gibi yemişler (2) muàlióidir ve ke-òÀlik reybÀs ve leymÿn. Ve anıñ cirminden istièmÀliniñ miúðArı üç miáúÀldir (3) ve şerbetinden üç vaúıyyedir.

(4) NÀno`Àh: NÀno`Àh FÀrisi'den muèarrebdır. Ve maènÀsı ekmek ialeb idici dimekdir. (5) Ve ehl-i Miãir aña naöve-i Hindì dirler. Ol, bir óabdır òardal óacminde. RÀyióası úavı ve óiddetlü-(6)-dir. Hind ve FÀris cibÀlinden getirürler. Ve aña kemmÿn-i mülyki daòì dirler. Ve bir úavlde dimişler ki (7) ol diyÀrda nÀno`Àh äaèter óabbıdır. Ve bir úavlde daòì dimişler ki encüðÀn óabbıdır. Ve Miãir'da (8) óilÀl bizrine äaşş iderler. Ve farú bunda acılık olmamaúdır. Ve eyüsi aàırı ve dört yıldan (9) tecÀvüz eyleyenidir. Ol, óAr ve yÀbisdir üçincide. Balàamı ve ruüjbÀtı úaèè ider ve riyÀó-1 (10) àaliöeyi ve úarÀúırı ve fevÀúı ve nefòì ve evcÀè-1 äadrı ve cigerde ve ùalaàda olan pek şeyleri (11) ve maàaañ zÀyil ider, òuäyãÀ şedid devÀlardan óÀñıl olan maraøları ve ke-òÀlik (12) èasr-i bevlı zÀyil ider, òuäyãÀ eger äırça ile yaúalar ve ke-òÀlik äaäeyÀnı ve tuðmeyi ve fesÀd-1 (13) şehveti ve ısıtmaları ve buðAr-1 kerihyeyi ve berdi'l-aóşÀyı ve behaúı ve baraãı zÀyil ider. Ve südden (14) àayrısı faøalÀtları cÀri ider bal ile mebrýdeynlerde ve sikencübün ile maóryreynlerde. (15) Ve aàulara nÀfièdir muılaúan ve eàerlere sirke ile sürmek ve èarbÀna ve şişlere bal ve úuz (16) ve türmüs ve zaèferÀn ile. Ve bu, mücerrebdır, òuäyãÀ

¹⁸⁶² Bu kelime metnin Arapça nüshasında (335/28) şeklinde geçmektedir. Ayrıca kelime incelenen metinde şeklinde yazılmıştır.

ünâeyeynlerde olanlara ve èaúreb (17) ãóúmasına. Ve nâfıøı sâkin ider üzerine dökmele ile ve raómleri iâlâó ider her nitekim (18) istièmâl olınsa ve göze ùamzırmaâla gözde olan àilóetleri óallider ve ãaàırlıgı (19) zâyl ider úulaâa ùamzırmaâla. Ve taúür olan âuyı èasrı'n- nefesi vaútinde óallider (20) ve fâlice ve raèşeye nâfièdir. Ol ve dârâini ve lisâni'â-âevrden taúür olan âu ile (21) òamirden feraóı ziyâdedir. Ve òavââındandur ki ùèâm ve şarâb ile zâyl olan [347b] (1) óavâssı èavd ittirir. Ve eger andan üç miâúâl bir raül südde ve bir vaúıyye şekerde úaynadub (2) mâfi olunca ve et üzerine içseler ââyetle semiz ider. Ve aç úarına óaâyı ezer. Ve bu, mücerrebdır (3) ammâ baş aârıdır, òuâyââ maóryeynden küsfere muâlióidir. Ve südi azaldır. Tür müs muâlióidir. (4) *Ve şerbeti: Üçe degin. Ve bedeli: Semiz eylemekde àayrı úadarınca şyniz.*

(5) *Nârinç:* Fârisi'dir. Ve maènâsı aómeri'l-levn yâ rummâni'l-aómerdir. Ol, bir aàacın yemişidir (6) leymyn gibi. Ve râyióası eyüdir ve çiçeği rebîede açılır ve yemişi bir yıla degin úalur. Ve eyüsi (7) müstedir ve úızıl úabuâi ve dânelü olub òafif olanıdır. Óâr ve yâbisdir óummâøından (8) àayrı. Ve óâmuøi, ãafrâvi ve şiddet-i óarâreti ve èaiâşı sâkin ider ve úabuâi, maââi (9) ve úuâmaâi ve àaeyâni zâyl ider ve ke-óâlik nezleyi ve tuómeyi her ne gýne istièmâl eyleseler. (10) Ve óummâøı cemîe renkleri úaiè ider ve eáerleri ve kelefî ââfi ider ve levni taósin ider (11) sürmekle. Ve òavââındandur ki espâpı úurt yemeden óifóider. Ve râyióası (12) ùèýni ve fesâd-ı havâyı defè ider ve vilâdeti sehl ider her ne úısm istièmâl olınsa (13) ammâ ol, damarlar ve øaef-ı cigere øararı vardır. Şekr ve bal muâlióidir. Ve utruc daði (14) anıñ yerin útar. Ve eger çiçeklerini yâ úabuânın üç hafta güneşde şiricde nârcin¹⁸⁶³ (15) yaâmıñ yerin útar. Ve çiçeginiñ âuyı acı olur.

(16) *Nâr-ı müşk:* Maènâsı rummân-ı berridir. Ve bir úavldede dimişler ki ol, cülnârdır (17) yâðýd küçük nârlardır ki bizri açılmaz. Bel úızıl şeydir ki Óorâsân'da mevcýd olur. Ve ãaóió (18) olan budır. Óâr ve yâbisdir üçüncide yâ bâriddir evvelkide. Ecell menâfièi buðârları (19) başdan úaièeylemekdir ve vesvâsı ve mâliðylyâyı izâle eylemekdir. Ve ishâli ve aúan (20) úanı óabsider ve baâırsaúaları úavi ider ve haøm-ı ùèâm ider ve lezyçâtı zâyl içmekle (21) ve èaraúı ve seyelâni ve úuryóaa sürmekle ve

¹⁸⁶³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *الناردين* 'e'n-nârdin (336/24) şeklinde geçmektedir.

üzerine ekmek ile ammÀ ol, meâÀneye [348a] (1) muoırdır. Ve levni āarardır. BÀdem yaàı muālııdır. Ve āafrÀ tevellüd ider. ŐuāyāÀ óarÀreti mertebe-i (2) āāliāde olduında diyen úavle göredir. Ve hindibÀ muālııdır. Ve *şerbeti*: İki dirhem. Ve *bedeli*: (3) Niāfınca fistrü úabuàı ve rubēınca zencebil ve südüsince sünbül veyÀ kemmÿn.

(4) *NÀr-ı kivrÀ*: Ol, filfildir ne ki bir siyÀh óaşòÀş. Üç öirÀedan ziyÀde uzanur. Yapràuları (5) zeytÿn yapraàı gibidir. SiyÀh ve àÀyetle yumşauı olanıdır. Óabbesi vardır bunduú gibi. àÀyetle (6) óiddetlü olur. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. RiyÀó-ı āaliōeyi óallider içmekle ve şişleri ve eāerleri (7) zÀyil ider sürmekle. Ve òavÀāāındandur ki körsine ve biselle. Ve anlara beñzer şeyleri úaçan ki (8) anıñ āuyında bişürüb úurudsalar ve fülfüle úarışdursalar farú olunmaz. Ve eger uyúudan úalúdíúda (9) yüze sürseler yüzi etlendirir ve úızıl ider. Ve mÀşüa olan ēavratlar tezyinde (10) anıñla āaşş iderler.

(11) *NÀr-ı Úayāar*: Bir ince ve úızıl ottır. Rÿm diyÀrından getirürler. Ve Mıār'da āña sÀuí'l-(12)-óamÀm dirler. Ol, èürüdir. Ve rÀyióası eyüdir. ÓÀr ve yÀbisdir ikincide. RiyÀóı ve maāāāı (13) óallider ve süddeleri açar. Ve dirler ki ol, müferriódir. Ve úanı ve bevli cÀrì ider içmekle (14) ve pek şeyleri ve ēarbÀnı mefÀāılı óallider sürmekle. Ve *şerbeti*: Bir miāúÀl.

(15) *NÀrdin*: Sünbüllerüñ envÀedir.

(16) *NÀr-ı FÀris*: Bir mechÿl şeydir.

(17) *NÀhezec* ve nÀferò: E'd-delbyā.

(18) *Naāaleşl*¹⁸⁶⁴: E'n-nÀrmişk.

(19) *Nebiò*: èArabì'dir. Menbyò maēnÀsına yaēni metryk maēmÿl olduı günden şurbı (20) zamÀnına degin üyl müddeti için. ZirÀ eyü olmaz. İllÀ bu nevè ile ol, òamirden āayrı cemìè (21) müsikir şeylere ıılÀú olunur. EnvÀè-ı muòtelifeye müştemildir. ÓelÀl ve óarÀm olmasında [348b] (1) iòtilÀf eylemişler. E'l-óÀāıl Ebÿ Óanife meòhebinde óelÀdir. MÀdÀm ki ēaúılı zÀyil eylemek (2) úadarı olmaya Ebÿ Yusÿf'ıñ òilÀfınca ki anıñ úatında ŞÀfièi meòhebi gibi úalil ve keàiri (3) óarÀmdır şarÀb gibi. Ve envÀeları mevÀadd óasebince, tesmiyeleri yine muòtelifdir. Pes pirincden (4) útulanına mürz dirler ve ke-òÀlik sybiyÀ. İllÀ bunı merz gibi āÀfi ve zamÀn-ı úavil úomazlar. (5) Ve

¹⁸⁶⁴ Bu kelime metnin Arapça nüshasında nÀāišet (337/3) şeklinde geçmektedir.

öürreden ütulanına ìabè dirler. Ve darudan yÀöyd úuru etmekden ütulana (6) boza dirler. Ve arpa ve seltten ütulanına àabira dirler. Ve öürreden ütulanına (7) ìlÁú olunur. Ve yemişlerden ütulanına maâè dirler. Ve nÂrdan ütulanına naøÿc (8) dirler. Mevøaèinda öikr olınsa gerekdir. Baèdehu bu nevèler menfÀèatte¹⁸⁶⁵ ve àayr-i menfaèatte (9) mÂdde óasebince mütefÁvüt olur. Ve òamre úarib olanı úuru üzümde olanıdır, (10) àoñra şekerden, àoñra baldan. Ve bunlardan àayrısı kemdir. Ve müteúaddimîn úÁñynı (11) oldur ki úuru üzüm gibiden olan on úadarınca áuda bir gün ìlâdalar, (12) àoñra mâfi gidince bişüreler ve àÁfi ideler. Ve tekrÂr àÁfisin bişürüb (13) áülüái úalınca, àoñra altı ay yÀ eksik óarflara úoyub aázların perkidürler ve baèdehu (14) istièmÂl iderler. àoñra müte'aòòirin olanlar iòtilÁf eylemişler. Baèølar áuyı beş (15) úadarınca iderler ve baèølar üç úadarınca ve ammÂ pirinç gibilerde úÀèide oldur ki (16) anı bişürüb áÿreti gidince ve üç úadarınca ìatlu şeylerde istedikleri (17) úadar ovsunlar, àoñra bir hafta úoyub baèdehu àÁfi iderler. Ve gÂh olur ki (18) bozalara müferrióÂt şeyler, cevz-i bevVÀ ve dÂrâini ve heyl ve zencebil ve úaranfil ve zaèferÂn (19) úarışdururlar. Ve eúallı her birinden beş dirhem on raül içündür. Bişürmezden (20) evvel àÁfi olunca bir òirúaya ol ecZÂları baàlayub içine àalalar. Ve gÂh istedikleri (21) gibi bozaları boyarlar úızıl ve àaru gibi renklerle. Ve úuru üzümde olan [349a] (1) boza óÂrdır ikincide ve raübdır evvelkide. Úan tevellüd ider ve süddeleri açar ve haøm-ı (2) ìaèÂm ider lâkin dimÂai fÂsid buòÂrlar ile òoldurur. Ve dıbsden olanı bundan eşedir. (3) Ve şekerden olanıñ daòì ìabèı bunıñ gibidir lâkin nÂúihîn için ve bedenleri øaèif (4) olanlara ve sevdÂsı ziyÂde olanlara andan ufaú ve aálaódır. Ve òimÂrı òafif ve téz zÂyil (5) olur. Ve úamış şiresinden ütulanı aòlÂù àÁyetle yaúar. Maè-haòÀ úıyÂs oldur ki (6) bu àayrısından eliáf ola ve ammÂ baldan ütulanı óÂrdır ikincide ve yÂbisdir. ÒuãÿãÀ (7) aòlÂù óallider ve nişÂù getirür ve óavÂssı úavì ider ve bÂrid maraølara nÂfièdir. ÒuãÿãÀ (8) fÂlice ve raèşeye ol, şedidü't-teferruèdir. Ve mebrÿdeyniñ ve pirleriñ áiróóatin óifòider. (9) Eger bir kimse amñla leòøet ve nefè isterse biraz bal alub ve èørince eyü bişmiş (10) etmekden alalar. Ve bunıñ èørince cevz-i bevVÀ ve èøriniñ nıáfınca her biri bisbÂse ve úaranfilden (11) ve èøri südüsünce zaèferÂndan aòò idüb cemìean áuda bişürüb áÿreti

¹⁸⁶⁵ Kelime şeklinde harekelenmiştir.

gidince (12) ãoñra ãâfi idüb ve ëöşrince içine bal ideler. TekrÂr refk ile bişürmesin (13) ièÂde ideler äülüai gidince, ãoñra götüreler. Bu, mücerreb èamellerdendir. Baèolar bunu şarÂba (14) tafêil itmişler ve ammÂ òurmÂdan ütulanı kemdir. Ve eyüsi ruüabdan ve yübÿseti (15) ziyÂde olan temrden ütulanıdır. Cemîesi úanı yaúar ve sevdÂ ve cüôÂm ve dÂ'i'l-fil (16) ve sereüÂnı ve başda olan buòÂrı tevellüd ider. Ve ol, pirlere bÂrid vilÂyetlerde àayrısından (17) evfaúdır. Ve bunlardan àayrı bozaların àayrı youúdur aâlen. Ve dimÂâında (18) øaèf olanlara evlÂ oldur ki nebiölerün cemîe envÂèından iótirÂz eyleye egerçi (19) úalil ise de. Ve eger bir kimse mübtelÂ ise ve terkine úâdir degil pes anıñ üzerine (20) bir şey istièmÂl ide ki buòÂrıñ dimÂâa çúumasın menè ide ve úayyeylemege müdÂvemet (21) eyleye.

Nabú: Sidr aâacınıñ yemişidir.

[349b] (1) Necîl: Ve necm dirler. SÂúı olmayan otlardır. Ve e'l-Ân nîle iúúú olunur.

(2) NuóÂs: MÂddesi kebrît ve zeybaúdır. Mevøaèeñ àayrısında öikr olındı iâbièat (3) nisbeti ile. Ve tevlidiniñ taèalluíú zühre ile şemsiñ saèÂdetindedir yÂ úameriñ (4) tavassuú ola. Pes temÂm olur bir yıl ve yigirmi beş günde. Nitekim ki BÂyinÂs¹⁸⁶⁶ ve àayrısı (5) taúrîr eylemiş. Ve eyüsi öehebîsidir, ãoñra aâferi. Ve bunlarıñ àayrısı kemdir. (6) Ol, óÂr ve yÂbisdir üçüncide. Óıkkeye ve cerebe ve mÂ-yı aâfere ve istisúÂnıñ (7) evvellerine nÂfièdir úaçan ki óall idüb áuyın içeler. Ve eger bedeni anıñla sürseler istiròÂya (8) şedid ider ve aèÿÂyı ve óikke ve şışleri menè ider. Eger saóú idüb ve ôarflara yÂ pişen (9) duòÂnı üzerine iòÂfe ideler ve bir leymÿn içine úosalar ve áaúlasalar áaóíoí¹⁸⁶⁷ (10) menè ider. Ve bu, mücerrebdir. Ve eger birúaç gün sirkeye úosalar,¹⁸⁶⁸ yoàuralar (11) nezleleri menè ider ve suèleyi zÂyil ider ve úılı tókilmeden alúor. Ve andan yapılan ôarfı (12) beyÂø olduúda ve içinde iæèÂm çouú zamÂn úalmaya ve içine ısıcaú şey úomayalar. (13) Ve istièmÂli iæèÂmda ve şarÂbda øararı youúdur. Ve bunıñ òilÂfı olıcaú istièmÂli kem (14) olur. Ve eger Áteş-i òafifde maóÿr¹⁸⁶⁹ olan úuzuñ

¹⁸⁶⁶ Metnin Arapça nüshasında بليناس *BelinÂs* (338/2) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁶⁷ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الاستسقاء *e'l-istisúÂ'* (338/6) kelimesi vardır.

¹⁸⁶⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta المناء *e'l-óinnÂ* (338/7) kelimesi vardır.

¹⁸⁶⁹ Kelime مجرور şeklinde yazılmıştır.

içinde bir gice biraz yanmış kerpic (15) ile úosalar úumresin úaèe ider. Ve ke-õÀlik eger bir óÀmıø şeyde sirke gibi veyÀ (16) úÀbıø şeyde summÁú gibide söndürseler úumresin úaèe ider. Ve òavÀããındandur ki (17) eger bÀrÿdi¹⁸⁷⁰ üzerine ekeler anı ãÀfi ider. Ve bÀdencÀn bizri anı (18) téz eridir. Ve anıñ müşebbeb olanı áuda olan şeyleri ceõb ider ve áuyı ãÀfi ider.

(19) NeóÀm: Bir úuşdır, úazdan küçükdür. Ve dimişler ki ol, àÀyetle (20) şedidü'l-óarÀretidir. Ve mebrÿdeyne daði nÀfièidir.

(21) NuòÀle: Ol, óubÿblara yapışan úabuúlardır. Un eylemekle istiòrÀc [350a] (1) olur. ÓÀr ve yÀbisdir evvelki ile ikinciniñ mÀ-beyninde. Ve buàdaydan alınanı ìabò eylemekle, (2) suèeyle ve rebveye ve gögüs balàamına ve riyÁó-ı àaliòeye nÀfièidir ve nÀúihine àiòÀ virür. (3) Eger òÀricden óamÀd eyleseler terehhüli ve şişleri menè ider ve şÿniz ile baş aàrısın (4) menè ider. Ve öürÀt¹⁸⁷¹ ve úz ile àiúleti ve èaãiri¹⁸⁷² zÀyil ider ve zeyt ve sirke (5) ile mefÀãil èarabÀnın zÀyil ider ve duòÀnı zükÀmı menè ider. Ve arpa nuòÀlesi (6) şemrÀya¹⁸⁷³ ve óıkkeye nÀfièidir nuüyl eylemek ile, hevÀmı ìard ve çiçekleri (7) dökilmeden alıúor buòÿr eylemek ile ve mercimek ile döşege işemeği ve kehle tevellüdüni (8) menèider buòÿr eylemekle.

(9) NeòÀè: Yemeginde bir òayr yóudır. Ve òÀricden istièmÀli bedeni raüb ider ve àalÀbÀtı (10) ve şişleri óallider. Ve úulaú aàrısını zeyt ile ìamzırmaàla, úulancı ve yereúÀnı (11) içmekle zÀyil ider ve óayøı cÀri ider ve cigeri ìÀlÁó ider. Ve eger bedeni anıñla yayúasalar (12) eàerlerin zÀyil ider ve rÀyióa-ı òabiàeyi úaèe ider. Ve eger şeker ile anı mürebbÀ eyleseler ve her (13) gün andan iki miáúÀl istièmÀl eyleseler áaúalı téz aàarmadan menè ider. Ve eger óamliñ (14) evvelinde buña ibtidÀ eyleseler ve arasın kesmeseler aàarmaàı aãlında menè ider. (15) Ve bu, mücerrebdür. Ve eger òinnÀ ile úosalar anı úavè ider, siyÀh ider. Ve eger bÀsÿra úosalar (16) isúÀú ider ve dÀ'i'l-file úosalar zÀyil ider ve balàamı, ishÀli, ãoñra sevdÀyı (17) ve bir úavldè dimişler ki áafrÀyı. *Ve şerbeti*: Bir miáúÀl.

¹⁸⁷⁰ Metnin Arapça nüshasında boşlukta احتلظ (338/10) kelimesi vardır.

¹⁸⁷¹ Bu klime metnin Arapça nüshasında الزرة (338/16) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁷² Bu kelime metnin Arapça nüshasında الزحير e'z-zaóir (338/16) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁷³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında الشرى e's-şerÀ (338/17) şeklinde geçmektedir.

(18) Neser: Ol, avcı úuşlardandır. Cüââesi èaôimdir. Ve siyÂh óumreye mâYil-(19)-dir. Ve minúÂrı ñavil ve sÂúında olan tüyler úamış gibidir. Ve gözi beyÂø ile siyÂh mâ-beyninde-(20)-dir. Ve Âemi alub istediği [yere] uçar. Ve dimişler ki ol, bir günde èIrÂú'dan uçub Hind'e (21) gitmiş ve yine dönmüş. ZirÂ evlÂdın zaèferÂn ile âarılamişlar varub yereúÂn [350b] (1) ñaşın getürmiş. Ve ol ñaş bulunmaz, illÂ Serendib'de. Ve biñ yıl yaşar. Ve her yılda bir dÂne (2) yumırda yumırdlar. ÓÂr ve yÂbisdir üçincide. Eti âaliô ve riôleri zÂyil ider ve süddeleri (3) açar ve óaâÿı ezer ve balâamı úaiè ider ve yaâi suèeye nÂfièdir içmekle ve mefÂâil (4) ve bél aârisını ve sÂúeyne sürmekle. Ve úanı, ôdi gibi beyÂøı gözden úalè ider (5) ve âuyın menè ider göze çekmekle ve sürmekle ve iç yaâi âaârligi ve zibli kelefi (6) zÂyil ider. Ve tüyi, keli ve cerebi ve óikkeyi ve úurýóı zÂyil ider ammÂ anıñ eti âaliôdir. (7) DÂrâini ve sirke anıñ muâliôidir.

(8) Nişâ: Ol, muèarrebdir. Ol, buâdaydandır ki âuda yumşayınca îladub (9) ve ezüb, birbirine úarışınca ve âirbÂldan geçürüb ñoñra úurudalar. Egerçi güneşde (10) ise de istiòÂc olunur. Ve eyüsi ââfi ve beyÂø olub râyióası ñayyib olanıdır. (11) BÂriddir evvelkide yÂ ikincide ve raùbdır anda. Ve bir úavlde dimişler ki yÂbisdir. (12) Úaçan ki bÂdem yaâi ve şeker ile bişürüb ısıcaú iken içseler göğüsde olan (13) emrÂøları cemîèan zÂyil ider. Ve gözde olan¹⁸⁷⁴ ve müshillerin¹⁸⁷⁵ ñarf¹⁸⁷⁶ ve úanı (14) óabsider, òuâÿâ¹⁸⁷⁷ óuúne ile. Ve zaèferÂn ile cemîè eâerleri zÂyil ider ve dimèayı (15) ve úurýóı ve cerebi menè ider ammÂ ol, südde tevellüd ider. Ve hÂøimeyi ibtÂ ider. Ve çoú (16) istièmÂli kemdir. Òuâÿâ ñatlu şeyler ile kerefs yÂ úaranfil muâliôidir.

(17) NişAre: Ol, aâacdan óakkeylemekle istiòÂc olındır. Ve bunda (18) kendü nefsi ile çürümiş veyÂ úurt yidüği şeylere şÂmil olur. Ve anıñ (19) bir nevèi aâlna tâbièdir ñabèda. Ve CÂlinÿs'dan menúýldır ki ol, óÂr ve yÂbisdir. (20) Ve óadid ile çıúanıñ óarÂreti ve yübÿseti ziyÂde olur. Ve kendü nefsi ile çıúanı (21) bürÿdeti ziyÂdedir. Ve bu vech øaèifdir ve ammÂ bu sidigi cÂri eylemede [351a] (1) ve¹⁸⁷⁸ şişleriñ

¹⁸⁷⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (339/25) kelimesi bulunmaktadır.

¹⁸⁷⁵ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (339/25) kelimesi vardır.

¹⁸⁷⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta bu kelime bulunmamaktadır.

¹⁸⁷⁷ Metnin Arapça nüshasında boşlukta (339/26) kelimesi bulunmaktadır.

¹⁸⁷⁸ İki kez tekrar edilen ve bağlacından biri silinmiştir.

taóililine úaçan ki sikencübün ile içseler maöäyâdır. Ve úlaşeniñ úalâi nevèi olsa (2) úaçan ki veznince anisÿn ile yaúub ve sirke ile yoàuralar yÂ yılan yaraların menè ider ve etlendirir. Ve ol, (3) âamâ ile debilÂtı açar ve istisúÂya ve terhele ve ùamarlar istiròÂsına nÂfièdir ve âandalıñ (4) úlaşesi òafauÂnı ve øaef-1 cigeri ve sÿ-i haømı ve yereúÂnı zÂyil ider. Ve èunnÂb úlaşesi (5) óikkeyi ve cerebi ve yara ve¹⁸⁷⁹ [seóec]leri menè ider içmekle ve yerinden çıúan èuøvı ve kesrolan (6) èuøvı cebrider sürmekle. Ve abnÿs úlaşesi, balâamı ve âudÀèi ve òafauÂnı úaèider (7) içmekle ve úanı muúlaúan ve gözün øaefın göze çekmekle. âanavber úlaşesi hevÂmı ùard ider, (8) òuäyâÀ taòta biti buöyr eylemekle ve ke-òÂlik yaraları ve óikkeyi úurudur ve âiàır boynuzı ile yılanları (9) ùard ider buöyr eylemekle. Ve deleb úlaşesi òufsÂyı¹⁸⁸⁰ ol mekÂna getirür. Ve cevz (10) úlaşesini eger sirke ile yoàursalar yüzden âarulâi zÂyil ider ve yüzi úızardır. (11) Ve bu, mücerrebdır. Ve eger zift ile mezc idüb semirtmek istedikleri èuøva yapışdursalar (12) sürèatle ol èuøvı semiz ider. Ve eger birúaç gün zeyt içine úosalar ve eâerlere (13) sürseler¹⁸⁸¹ ââfi ider ve bitleri menè ider. Ve eger içseler ùalaâi menè ider ve bevÂsiri (14) isúÂù Ve bunlardan àayrı resminde meökÿrdır.

(15) Neşef: Úızıl¹⁸⁸² úaè ider. İsfenc gibi deñiz kenÂrlarında bulunur. Anıñ (16) óükmi dem-i aòaveyn óükmindedir. Bel andan eksük gelür. Ve ol, mercÂn degildir. Nitekim ôanneylemişler.

(17) Neşÿü: Ol, suèÿüdür. Ve gÂh úlÂú olınuúda úurusı murÂd olınur. Biber (18) gibidir èaüsa getürmek için ve şeb gibidir úanı úaèeylemekde.

(19) Naurÿn: Bevraú cinsiniñ bir nevèidir. Ve gÂh úızılına maöäyâ olur.

(20) NeèÂm: Bir úuşdır raøm óacminde. Ol, deveye benzer. Ve âuya iótiyÂcı (21) olmaz, illÂ Âdeme ünâiyyet útduâı zamÂnda. Belki ol, havÂ ile úanÀeat ider. [351b] (1) ÓÂr ve yÂbisdir dördincide. RiyÂó-1 âaliòeyi óallider ve balâamı ve laúveyi ve fÂlici ve mafâalları (2) ve bél aârisını ve sÂúeyn ve nisÂ'a ve niúrisi, òaderi ve istisúÂ ve şışleri úaè ider. E'l-óÂâıl (3) ol, mücerrebdır. ŞifÂlardandır bÂrid maraølar için yemek ve

¹⁸⁷⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (339/33) kelimesi vardır.

¹⁸⁸⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-òanÂfis (340/2) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁸¹ İki kez tekrar edilen *sürseler* ifadesinden biri silinmiştir.

¹⁸⁸² Bu ifade metnin Arapça nüshasında (340/5) kelimesi vardır.

sürmekle. Ve òavÀããındandur ki (4) ol olduài yerlerde yılan girmez. Ve ke-õÀlik bir kimse ki anıñ yaàı ile yaàlansa (5) yılanlar aña úarib olmaz. Ve ol, uşaaı sürèat ile yürüdir ve dili söylemege (6) cÀrì ider vaútinden evvel ve ters¹⁸⁸³ eàerleri sürèat ile úazır. ZırÀ devÀya¹⁸⁸⁴ sürèat ile (7) haôm ider. Ve tüyünüñ küli yayılan yaraları sürmekle menè ider ammÀ ol, baüyü'l-haômdır. (8) Maórÿreyne øararı vardır. Sirke ve zeyt muâlióidir tecrîbe ile.

(9) NiènÀè: Mine'l-fÿtenc.

Naâr¹⁸⁸⁵: E'l-uâfÿr.

(10) Nefû Ol, dühnleriñ üçüncisidir. Ácur ve belesÀndan ãoñra sâÿir efèÀlde (11) ol, bir maèdende olur èIrÀú'ıñ aúsÀsında zift ve úir¹⁸⁸⁶ gibi. Evveli àaliô olur. ãoñradan (12) istiútÀr ile àâfi olur. Evvel defèada beyÀø olur, ãoñra siyÀh olur. Eger siyÀh (13) olan ikinci kerre àâfi olınsa evvelkiye ilóÁú olunur. Yine Úÿr ùaındaki Mıâr (14) aemÀlindendir, baórı¹⁸⁸⁷ cÀnibinde daôi olur. Aña zeyti'l-cebel dirler. Ve nefüñ eyüsi, (15) àâfisi ve beyÀø olanıdır. Anı òuzÀmÀ yaàı ile àaşş iderler farú olunur teãÀèüid ve nouãÀn (16) olmaàla. ÓÀr ve yÀbisdir dördüncide. Cemìe bÀrid maraølara tiryÁú gibidir içmek ve sürmek (17) ile. ÒuãÿãÀ fÀlice ve raèşeye ve laúveye ve kezÀza ve òadra ve èaãablara istiròÀya ve bevÀsiri (18) ve süddelere ve yereúÀnı ve ùalaài ve rebveyi ve àadrı ve suèleyi ve nefâi ve riyÀó-ı àaliôeyi (19) ve óarúa-ı beveli ve óaãÁyı ve aèyÁyı ve behri zÁyil ider içmekle. Ve gözüñ ãu inmesin menè ider (20) göze çekmek ile ve úulaàiñ cemìe emrÀøların úulaàa ùamzırmaàla. Ve uşaaı ve didÀnı (21) isúÁú ider muúlaúan. Ve aàuyı menèeylemek òavÀããındandır egerçi sürmekle olursa da. [352a] (1) Eger anı ùÿn ile óarz¹⁸⁸⁸. Ve eger ammÀ ol maórÿreyne øararı vardır. ÓaşòÀş anıñ (2) muâlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀle degin. Ve *bedeli*: İki miálince zift ki tÁze ola ve (3) miálince meyèa-i sÁyile ve bir úavldede dimişler ki úaürÀn.

¹⁸⁸³ Bu kelime, metnin Arapça nüshasında . “deriden büzülmüş kalkan, siper” (340/14) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁸⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta herhangi bir kelime yoktur.

¹⁸⁸⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında naâr (340/16) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁸⁶ Metnin Arapça nüshasında *úÁr* şeklindedir ve *siyah zamk* anlamına gelir.

¹⁸⁸⁷ Metnin Arapça nüshasında *cÀnibü'l-baór* şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁸⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (340/25) ifadesi vardır.

(4) *Nafel*: Birúaç nevèdir. Eyüsi iklidir, ãoñra òubzü'l-àurÀb ve baèdehu úanèar¹⁸⁸⁹. (5) Cemìesi bÀblarında meòkýrdır.

(6) *Nüüÿè*: Ol, áuda iálanan şeylerdir ki zamÀn-1 iótiyÀcda istièmÀl olunur (7) maraølarıñ Àoiri gibi óarÀretiñ úuvveti için.

Nelek: E'z-zaèèÿr.

(8) *NemmÀm*: Süüÿè tesmiye olındı. Ve aña seysenber daði dirler. Ol, niènÀè gibidir (9) lÀkin beyÀøı andan eşeddir. Ve yapraúları suòÀb yapraúı gibi olur. Ve úş zamÀnında yine (10) tekrÀr ekerler. áÀyetle büyük olur.¹⁸⁹⁰ keçi tersi ile. Ve anıñ bizri reyóÀn gibi (11) olur, rÀyióası úavi. ÓÀrdır ikinciniñ Àoirinde ve yÀbisdir evvelkiniñ Àoirinde. áudÀèı (12) ve balàamı ve gögüs aarılarını ve mièdeyi ve øaèf-1 cigeri ve ìalaàı ve şışleri ve süddeleri (13) ve úarında olan uşauıları zÀyil ider. Ve faøalÀtı cÀri ider içmekle ve aàuları, (14) òuãÿãan èaúreb aàusun bal ile ve ke-òÀlik arı aàusun ve kehleleri ve fenÀ èaraúları (15) ve raóm aarılarının sürmekle ve áuyın başa dökmele èufÿnÀtı óallider ve ke-òÀlik fevÀúı (16) ve óaãÀÿı ve úan ùàÿÀnın ammÀ öykene øararı vardır. Küsfere muãlióidir. Ve *şerbeti*: (17) bir miáúÀl. Ve *bedeli*: Merzencÿş.

(18) *Neml*: Ol, muórizÀtıñ ãàÀrındandır. Yer altında èufÿnet ile ruüÿbetten óÀãıl olur. (19) Ve baèølar dimişler ki ol, tesÀúa¹⁸⁹¹ ile óÀãıl olur yumırdlamaú delili ile. Ve áaóió olan budır. Ve ol, (20) birúaç nevèdir. Kimi siyÀhdır. Ol, àÀlibÀ maúberelerde olur. Ve kimi ùayyÀrdır ki aña FÀrisi dirler. (21) Ve baèølar dimişler ki ol, ne úadar büyürse uçar. Kimi úızıl olur. Ve bu úarınca cinsi [352b] (1) óayvÀnÀtıñ cemìesinden şÀmmesi aúvÀdır. Uzaú yerden eşÿÀfa úaãd ider. Ve envÀèimniñ cemìesi (2) óÀrdır üçüncide. Úaçan ki saóú idüb ve bir úılıñ evvel kerre úazıdıúdan ãoñra yerine bir kerre sürseler (3) ol úılı bitmeden menè ider. Ve illÀ birúaç kerre sürmekle menè ider. Ve eger yüz dÀne maúberelerde (4) olan siyÀhından útalar ve yarım vaúıÿye zeybaú yaàına diri iken úoyalar àarú olunca. Ve üç (5) hafta güneşde úoyub ãoñra öekerine sürseler öekeri àÀyetle büyüdir ve taóriklendirir (6) ammÀ ol, zaómet ve maàaa tevellüd ider. Bal muãlióidir. Ve ol kimse ki dimiş ol, òayÀlara muóırdır. (7) Bu úavl àÀbit olmamışdır. Ve

¹⁸⁸⁹ Metnin Arapça nüshasında (340/27) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁹⁰ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (340/30) ifadesi bulunmaktadır.

¹⁸⁹¹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında *tesÀfüd* “çiftleşmek” (341/1) şeklinde geçmektedir.

ol, bi'ü'Àbè iatlu şeylere m'Àyildir. Ve òav'Àããindandur ki bir kimse (8) bir şeyi vaøeyleye ve vaøe ettiği zam'Ànda teneffüs eylemeye bir şey aña úarib olmaz. M'Àd'Àm (9) àayrı kimse aña el uzatmaya.

(10) *Nimr*: Bir óayv'Àndır ki derisi mütelevvin. Ve óacimde kelbden büyüktür. Ve yüzi (11) esed gibidir ve cü'Àesi uzun. Óafü'l-óareke ve şedü'l-úuvvedir. Ó'Àr ve y'Àbisdir üçüncide. Eti, (12) rióleri óallider. Ve iç ya'Àı, f'Àlice ve mef'Àãıla ve niúrise ve óadra b'Àdzehr gibidir ve úanı, e'Àerleri (13) cil'À ider min-óay'Àü vaóy. Ve òav'Àããindandır ki bir kimse øubb ödi vey'À iç ya'Àın kendüsine (14) sürse ol, andan úaçar. Ve óamre muóabbet ider. Ve anıñ cildinde óurmaú hev'Àmı ve bev'Àsiri (15) menè ider. Ve ödi úatlı ider min-óay'Àü vaóy. Ve eger anı içen üç s'Àèatten ziy'Àde (16) úalsa ólmekden emin olur. Ve b'Àn ile úayyeylemektir. Ve rubýbıñ şurbı ve úyn-ı maóty'm (17) aóóı anıñ mu'Àlióidir.

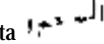
*Nemeksýr*¹⁸⁹²: Çig etiñ úurusıdır. Anıñ bir nefèi youđur.

(18) *Nem'Àriú*: Bir mechýl çiçekdir. Ve n'Àrinc çiçeđi didikleri à'Àbit degildir.

(19) *Nehm'À*: Bir cebeli a'Àacdır ki s'Àúı mürebbaè. Bir ú'Àmet úadarı uzanur. áaruli'Àa (20) m'À'ildir. Ve çiçekleri kimi bey'Àø kimi úızıl ve müstedir, verk'Às¹⁸⁹³ gibidir. Ve yemişi olmaz. Cemíesi (21) èiúridir ve eyü r'Àyióası olur ó'Àr ve y'Àbisdir ikincide eyü i'Àyyiblere idò'Àl iderler bedeni [353a] (1) şedid ider ve èaraúı kesr ider ve bit ó'Àãıl olmasın menè ider ve ke-ó'Àlik¹⁸⁹⁴. Ve nezel'Àtı (2) ve şaeri i'Àl'Àó ider ve bal ile d'À'i'À-áa'Àlebi z'Àyil ider. Ve şar'Àbıñ dürdü ile şişleri (3) cemíean z'Àyil ider sürmekle ve şar'Àbıñ á'Àfisi ile a'Àuları cemíean menè ider ve óafaú'Àna (4) n'Àfièdir, feraó getürür. Ve eger bir gice úuru úzüm ile i'Àladalar ve içeler ve üzerine (5) bir miúd'Àr b'Àdem yeseler bedeni á'Àfi ider ve raómi i'Àyyib ider ferzüce eylemekle. Ve úoólama'Àla (6) zük'Àmı z'Àyil ider. Ve òav'Àããindandur. Eger andan bir dirhem yedi óabbe küsfere ile (7) bir gök óurúaya ba'Àlasalar ve yay zam'Ànında bir úuyuya biraúsalar ol zam'Ànda Óaú Sübó'Àna (8) ve

¹⁸⁹² Bu kelime metnin Arapça nüshasında *nemeksýd* "kurutulmuş et" (341/14) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁹³ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (341/16) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁹⁴ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (341/17) kelimesi vardır.

TeèÀĀ bir ãovuú rýzigĀr irsĀl ider. Ve eger úızıl òırúa ki óarî[r]den¹⁸⁹⁵ ola, aña úosalar (9) ve ãol bâzýda baàlayalar síori ve gözi ol kimseden ibüĀl ider.

(10) *Nehaú*: E'l-cercir.

Nehşel: E'l-cezeri'l-berri.

(11) *NýşĀdir*: Ol, ehl-i ãnĀeat lüàati ile euúĀb didükleridir. Ve kebritü'ã-ãnĀeat (12) ve milói'n-nĀr ve selsĀfiyýs daði dirler. Ol, maèdenidir ve óĀr beledlerde olur Zenc ve Óabeş (13) gibi yerlerde. Bir duòĀnı buòĀrdan óĀĀil olur ki úuyulardan müteĀĀeid ola. Ve bâryd gibi (14) útéalardır. Ve yine IáfahĀn ìaalarında ãuyı acı óĀr çeşmelerde óĀĀil olur. Úaçan ki (15) taórik idüb kirpik gibi ãu üzerinde beyĀø úüèalar óĀĀil olur. Aña ãu nişĀdırı (16) dirler. Ve bu nevè yaalı olmaàla bilinür. Ve nevèleriniñ ikisi tabièidir. Ve bunıñ bir nevèi èamelì olur (17) ki duòĀn-ı mütekĀsife¹⁸⁹⁶ [atýnĀt]larda olur. Ve evvel kerre muàayyerdir. Ve mükerrer olduúda (18) beyĀø olur. Ve àĀbit olmasının eúalli sekizinci kerrede olur. Ve menĀfiède müşĀrü'n-(19)-ileyh olan budır. Ve gĀh taèèidinden murĀd olan úızılıdır. Pes müteĀĀeid olur (20) zĀcdan veyĀ èöşrince zencĀrdan veyĀ andan bâúì úalandan. Evvelkisine belúaşam dirler. Ve (21) ikincisine e'l-èavĀli dirler. Ve gĀh evvelkiye daði ıĀĀú olınur. Ve nýşĀdîre'ş-şæer didikleri [353b] (1) taútirden ãoñra cemè olanıdır. SiyĀh æelĀæeden ãoñradır. Ve nýşĀdırıñ eyüsi maèdeni (2) olanıdır, ãoñra müæelleá olanı ãanèat ile. Ve baèølar dimişler ki èaksince. Ve şæeri (3) olanıñ raùbdır evvelkide ve zencĀri olanı dördincide. Balàamı zĀyil ider ve yaraları¹⁸⁹⁷ (4) tecfif ve úanı úaèè ider ve süddeleri açar ve göğüsde olan balàamı iòrĀc ider (5) ve ìalaàñ pek olmaàın óallider ve sigilleri suòĀb ãuyı ile àaràara eylemekle ve dĀ'i'á-(6)-aaèlebi ve suèfeyi bal ile ve giciyigi şiric ile. Müæelleá olanı úaçan ki veznince ters ile (7) ãĀfi ideler ve iki miáúĀl andan içeler aàuyı iòrĀc ider muúlaúan. Bu, mücerrebdır. Ve sürmelere (8) idòĀl iderler. BeyĀøı gözden cilĀ ider ve dimèayı úaèè ider úaçan ki óarĀretten olmaya. (9) Ve eger çigde veyĀ sirkede anı óall idüb ve bir evde serpelere ol

¹⁸⁹⁵ Bu kelime metnin Arapça nüshasında óarîr (341/22) şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁹⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta abýnĀt (341/28) kelimesi vardır.

¹⁸⁹⁷ Kelimenin bir kısmı haşiyeye yazılmıştır.

eve yılan ve sâýir (10) hevâm úarib olmaz. Ve buòyrı ke-òÁlik yılanı úatlı ider.¹⁸⁹⁸ olanlarıñ baèøı (11) bunı diremlerde úlsım gibi yazarlar ve çevresine úorlar. Bir yılan aña úarib olmaz. (12) Ve bu, òavÁãındandır. Ve óall olmasının ecvedı oldur ki áÁfi olub áÀbit olunca (13) òoñra bir tÀcine úoyub yumırda ile baturalar ve saúy idüb bişince ve áıúalar. Ebeden (14) ol, münèaúid olmaz. Eger şaèr ile taúür ideler ol, áalÁó-ı aèòamdır kebritiñ (15) beyÁøı için veyÁ üç kerre taúür ideler altunıñ áaşşın zÁyil ider zeybaú ile saóú ve müşemmaè (16) eylemekle. Ve eger mezc idüb bir áu ile ki sÁdisde bÁrid olmuş ola, bi-óasebi nisbeti'l-(17)-vasaú Ve úamzırsalar anı áÀbit ider e[r]baèada¹⁸⁹⁹. ÚÀbil olur mezc için. Ve bu úÁür èanÁãır-ı (18) maèdeniñ aálın áÀbit ider úÁnyñ-ı meşÿr ile.

(19) *NevÁris*: Ol, Mesió misvÁkıdır. Bir aàacdır ki bir úÁmet úadarı uzanur. Budaúları (20) uzun ve yapraúları küçük ve müdevver ve çiçekleri áaru yün gibi üzerindedir ve tikenleri (21) igne gibidir ve áamái beyÁøla óumre arasındadır. Rým úaraflarında ve Óaleb'de çouú olur. [354a] (1) Yayda yetişür. ÓÁr ve yÁbisdir üçüncide ve bizri ikincide. Úúrúma úaribdir. Úamarlar aarısın zÁyil (2) ider, òalè ve kesr olan şeyleri cebr ider ve úanı úaèè ider içmek ve sürmekle ve üzerine (3) ekmekle. Ve bizri, aàuları menè ider içmekle ve áamái, yaraları etlendirir ve şiresi, òÁte'l-cenbden (4) òalÁã ider ammÁ bögreklere øararı vardır. Fındıú muálióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÁldir.

(5) *NevÁ*: Pek olan çekirdeklerdir. Ve gÁh òurmÁ çekirdeğine ıúÁú olunur.

(6) *Nýre*: Ol, kitÁbda meòkýr olan ve ehl-i Mıár úatında cırÁhek¹⁹⁰⁰ didikleridir. (7) Ve baèø diyÁrlarda ıúÁú olunur zernò ile mezc olana ki şaèriñ izÁlesiçüendir.

(8) *Neylýfer*: FÁrisi'dir. MaènÁsı òevi'l-ecnióa dimekdir. Ol, bir ottır ki áuda olur. (9) Aálı cezer gibidir ve sÁuí yumşauú ve uzanur áuyıñ dibi óasebince. Ve gök çiçekleri olur. (10) Ol, eyüsidir. Ve èinde'l-ıúÁú áarusı murÁd olunur, òoñra úızılı, òoñra beyÁøı. Yetişdikde (11) dökülür. İçinde siyÁh bizri olur. Ve Hindì olan úızılıdır. Ve amıñ berrisi daèi olur (12) ki Mıár'da aña èarÁyisü'n-nil dirler. Óikri teúaddüm itti. Ve envÁèlarıñ cemìesi (13) bÁrid ve raúbdır ikincide. Ve bir úavldede dimişler ki ol, yÁbisdir. Isıtma ve lehìbe (14) ve óarÁrete ve èaúşa nÁfièdir içmekle ve yaralara muúlaúan ve óÁr

¹⁸⁹⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta "tılsım yapan kişiler" (342/4) kelimesi vardır.

¹⁸⁹⁹ Bu kelime metnin Arapça nüshasında (342/8) şeklinde geçmektedir.

¹⁹⁰⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında e'l-cir (342/17) şeklinde geçmektedir.

òafauÁna sikencübün (15) ile ve baş aarısına ve nezlelere muálaúan ve baraã ve behaúa sürmekle ve dÁ'i'á-aaelebe (16) bal ile ve ìalaàa úaynadmaú ile ve úan aúmasına nuýl eylemekle ve şişlere sirke (17) ile. Ve ol, iştihÁyı úaè ider. Ve mebrýda øararı vardır. illÁ Hindî'niñ øararı (18) youdır. Ve bal muálióidir. Ve *şerbeti*: Üç. Ve *bedeli*: Benefsec yÀ òallÁf.

(19) *Nil*: Aña nilenc dirler. Ol, bir Hindî ottır ki envÀè-1 muòtelifesi çou olur. (20) Bir sÁú üzerine biter, ãoñra üç budaú açar. Yapráuları müstedir ve çiçekleri áubÁrlu (21) ve bizri úurumu'l-Hindî didikleridir. Ve envÀèimñ eyüsi serkesidir ki yeşillige çala, [354b] (1) ãoñra mehcemisidir ki ol, gök olanıdır. Ve bÁú envÀèları bunlardan aúldır. Ve Mıãr'da (2) mevcýd olanñ fieli øaèifdir. ÓÁr ve yÁbisdir ikincide yÀ bÁrid ve raubdır evvelkide (3) yÀ muètedildir. RuiybÁtı úurudur ve suèleyi ve gögüs aarılarını ve riyÁó-1 àaliøeyi ve istisúÁyı (4) zÁyil ider içmekle ve şişleri ve suèfeyi ve taúşir cildi sürmekle. Ol, öykene (5) øararı vardır. Bal muálióidir. Ve *şerbeti*: Bir dirhem. Ve *bedeli*: Boyamek için oldur ki (6) àÁyet döğub ve bir gün áuda úoyub ve baèdehu rÁseb aòò idüb bir ôarfa úoyalar (7) ve áuyı üzerine ìoldurular ve òafif ekşi ile bişürüb göbegi üzerine çúunca (8) ãoñra istièmÁl ideler.

(9) *Neyde*: Ol, bir ìatlu şeydir ki Mıãrda buàadaydan útarlar. Ve eyüsi àÁfisi (10) ve muókem pişenidir. Ol, óÁrdır evvelkide ve nişÁdan eyüdir, eyü aòlÁú tevellüd ider (11) ve arú olanları semiz ider ve balàamı muètedil ider ve buòÁrı sevdÁviyye ve vesvÁsa (12) ve mÁliòylyÁya ve yÁbis suèleye ve gögis aarısına nÁfièdir ammÁ haømı baýdır ve áaúil (13) südde tevellüd ider. Ve bÁdem ile bişeni kem olur. Ve lÁyú oldur ki aç úarında (14) yeyeler. Ve bir şey üzerine yemesünler haøm olunca. Ve sikencübün ve hindibÁ áuyı muálióidir.

(15) Óarfi'l-hÁ'

(16) *HÁsimýnÁ*: Ol, bir ottır ki aálaóı şalaam gibi olur. Ve siyÁh ve sÁúimñ (17) içinde ruiybet olur. Ve yapraúı küçük tiken gibidir. Ke'ennehu kengýrñ bir nevèidir. Ve çiçek (18) iken anı yerler. ÓÁrdır ikincide ve yÁbisdir evvelkide yÁòýd raubdır. Úaèmı leòio, (19) áioóati óifóider ve aòlÁú laúf ider ve riyÁó-1 àaliøeyi óallider ve suèleyi ve gögüs (20) aarısını ve ìalaàı zÁyil ider. Ve áuyı ile uşáuları yayúasalar téz yürür. Ve

eger anı (21) erbaèa günü bir yeşil òirúaya güneş çúmazdan evvel baàlasalar ve bile götürseler [355a] (1) sióri ve şerleri menè ider. Ve òavÀããındandur ki ãol úolda bile götürseler mülÿk (2) yanında óÀceti revÀ olur. Ve *şerbeti*: Sekiz miáúÀle degindir.

HÀÿk: Esedi'l-èades.

(3) *HÀrkeşmÿh*: Ve herkeşmÿh daði dirler. Ol, bec¹⁹⁰¹ ve sümme'l-fÀr didikleridir.

(4) *HÀdi*: Ol, tiryÀú-1 kebirdir.

HÀl: E'l-úÀúule.

Hebid: Óabbü'l-óanôal.

(5) *Hüdhüd*: Aña şebab dirler. Ol, bir maèryf úuşdır. áaru ile siyÀh nouúaları (6) vardır. Ve baş üzerinde tÀc gibi bir şey olur. ÓÀr ve yÀbisdir üçüncide. Eger şebet (7) ile müherrÀ idüb içseler maàããi ve úulancı ve süddeleri ve óããÿyı ve cÀmid úanı ezer. (8) Ve ödi ile úanı gözden beyÀøi cilÀ ider úamzırmaàla ve behaúı sürmekle ve suèfeyi bal ile. (9) Ve tüyi, duòÀnı hevÀmı úard ider ve kemikleri, müàelleà ısıtmayı úaè ider. Ve òavÀããındandur ki eger (10) tüyi ve dili bile götürseler cÀh ve úabÿl getirür ve ke-òÀlik Àlet-i çeğnesi. Ve ãol úanadınıñ (11) kemigi ki müàelleà ola dili baàlar ve muóabbet tevellüd ider. Ve dimÀàı ile isúÀüeylemek ve etin (12) yemek maãÀbı zÀyil ider. Ve eger úapuda boàazlayalar sióri ve gözi ve ümm-i ábyÀnı defè ider. (13) Ve gözlerin bile götürmek óífôı úavì ider ve nisyÀnı zÀyil ider ve cümle aèøÀsı ile (14) òuãÿãÀ úanadı ile yaraları zÀyil ider ve sióri menè ider. Ve baèølar dimişler ki gözi (15) cüòÀmdan emìn ider. Ve óÀãil olanı ziyÀde olmadan alúor. Ve gönli¹⁹⁰² ud[mak]¹⁹⁰³ ile (16) boàazlamaú zamÀnında óÁfiôayı úavì ider cidden. Eger dırmaúların ve tüyin bir áaru (17) ve óarire çulàalasalar ve iki mütebÀàøin ferşlerinde defn ideler. Birbirine muóabbetleri (18) ziyÀde olur. Ol şarúile ki ettikleri zamÀnda úamer sünbüleda ola. Ve eger zühre (19) ile teálià ola ol, aúvÀ ve aúúÀedir.

(20) *Herneve*: Aña şecereti'l-èÿd dirler. Şeór ile èUmmÀn mÀ-beyninde biter. Ol diyÀrda (21) aña úalbek dirler. Aãlı siyÀh olur ve rÀyióası úayyibdir ve óabları [355b] (1)

¹⁹⁰¹ Metnin Arapça nüshasında *rehec* şeklinde geçer ve *arsenik* anlamına gelir.

¹⁹⁰² Bu ifade metnin Arapça nüshasında “kalbini” (343/20) şeklinde geçmektedir.

¹⁹⁰³ Bu ifade metnin Arapça nüshasında “yutmak” (343/20) şeklinde geçmektedir.

fülfünden küçükrekdir. Güneş sünbülede olduuca yetişür. ÓÂr ve yÂbisdir ikincide. RÂyióayı eyü ider (2) ve ÂvÂzı âÂfi ve aóşÂyı úavì ider ve riyÂó-1 àaliôeyi ve óaâÂyı ezer, intièÂş ve feraó (3) getirür çeynemekle ve bevli cÂrì ider. Ve òavÂãîndandur ki úaçan ki úrú gün òamrde (4) îâlatsalar àÂyetle siyÂh olur. Ve èyd yerine âatılır kimse bilmez ve sübóaları¹⁹⁰⁴ yapub (5) èyd deyü âaîarlar. DuòÂnı ve zükÂmı ve nezleleri menè ider ve espÂbı güve yemeden óifô (6) ider. Ve dimişler ki ol, âaúÂliye'de bulunur. Ve istièmÂliniñ eyüsi çeynemek ileidir. (7) *Ve şerbeti*: Bir miáúÂl. *Ve bedeli*: ÚÂúulle.

(8) *Herise*: Eyüsi buâdaydan ve îavuú etinden yapılamıdır. ÓÂr ve raübdır ikinciniñ (9) àoirinde. Ve sÂyir me'úýlÂttan àidÂsı ziyÂdedir. Ehl-i küdde ve riyâata úuvvet virür (10) ve suèleyi ve òuşñeti ve óarúayı ve şehvet óaéfını îâlÂó ider, úanı cÂrì ider. Ol, baiyü'l-haömdır. (11) *Ve süddeleri iódÂâ* ider. Sikencübün muâlióidir. Ve òavÂãîndandur ki üzerine nÂr yemek kem maraølara (12) uàradır. *Ve ânèatr*: Oldur ki eti úaynadub göbegi çúunca, ãoñra nâfınca veyÂ nâfından (13) eú[a]l buâdaya âalalar. Ve âu anlarıñ iki úadarınca ola. Ve óarfıñ başın açub úaynadalar óatta (14) anıñ cemiè eczÂsı óall ola, ãoñra endirüb iótiyÂc úadarınca úoyalar. Ve biraz dÂrâini (15) ve úaranfil içine úoyalar ve aázını òamir gibi ile on sÂèat úadarı örteler, ãoñra açalar (16) ve bir yere çalalar. Ve ol ütulan et yaâ ile çÂşni vireler. Ve gÂh olur ki yaâ (17) ile çÂşni virürler. Ve gÂh olur ki süd ve azacıú pirinç úatalar.

(18) *Hered*: E'l-körküm.

HeriamÂn: Baèølar dimişler ki ol, èuâfurdur. Ve baèølar (19) dimiş cilbÂndır. Ve CÂlinýs vaáf ittügi delÂlet ider ki Mıâr'da maèryf olan (20) biselle didikleridir.

Herme: Ol, mechýl şeydir.

(21) *HezÂrceşÂn*: Aña ÒorÂsÂn¹⁹⁰⁵ dirler. Ve zÂ ile e'l-fÂşirÂ.

[356a] (1) *Herfelýs*: Baèølar dimişler ki ol, òase'l-òimÂrdır. Ve baèølar bÂúlÂdır dimişler.

(2) *HeşdehÂn*: Bir mechýl aâacdır. Niürise nÂfièdir, dimişler. Ve baèølar dimişler, ol, bisbÂseniñ (3) bedelidir. Ve aâlı ne idügi bilinmez.

¹⁹⁰⁴ Kelime şeklinde yazılmış ve harekelenmiştir.

¹⁹⁰⁵ Metnin Arapça nüshasında óazÂsÂn (344/4) şeklinde geçmektedir.

Heftpehlý: MaènÂsı yedi pehlý. Bir mechýl şeydir.

(4) Helyýn: Ol, Şâm'da¹⁹⁰⁶ meşhýrdır. Ol, bir ottır ki budaúları áarlıâa mÂyildir, yer (5) yüzine yayılır. Yapraúları keber gibidir ve çiçegi beyÂø ve toðumı beyÂø. Ve toðumı úurúmdan küçükdir. (6) NisÂnda yetişür. ÓÂrdır ikincide. Ve bizri üçüncide. Ve raùbdır evvelkide yÂòýd yÂbisdir. (7) Ve bizri raùbdır faúaù nefèinden mücerreb olan óaâÂyı ezmekdir. Ve bevli cÂri ider (8) ve iştihá getürmek ve áuyı enmekden menè ider ve gözi rýšen ider ve gögüsde olan (9) maraøları ve istisúÂyı ve cigeri ve ùalaàı zÂyil ider ve riyÁó-1 áaliòeyi óallider. Ve Şâm èavratları (10) toðumın saóú idüb nim-riřt yumırda ile içerler semizlikden ötüri. Ve turşusun yemek iştiháyı açar. (11) Ve ol içinde pişdügi áuyı eger içseler balàamı úayy ile iòrÂc ider. Ve ol, diř aàrılarının (12) sÂkin ider çeynemekle. Ve ol kimse ki dimiş eger diř fÂsid olmuş ise anı úazır úavli (13) áaóió degildir. Ve òavÂââındandır ki ol, úúrýnlarda biter úaçan ki defn ideler. Nitekim küzbere biter (14) bir áu ki ile yumırdayı anıñ ile yayúamış olalar ve ısıcaú iken aña serpelere. Ve ikisi de mücerreb-(15)-dir ammÂ ol, bögreklere muøırdır. Sikencübün muâlióidir. Ve *şerbeti:* Bizrinden bir miáúÂl (16) ve bÂúisinden üç miáúÂldir.

(17) Helek: Ol, rehcdir. Sünbül ve èanber úúrýnı degildir.

Helilec: Meşhýrdır.

(18) HindibÂ: Bir maèryf ottır. IùÂú olınuúda Mıâr'da baúl murÂd olunur. (19) Ol, berrı ve bustÂnıdır. Ve bustÂnı olanı iki nevdır. Biriniñ yapraúları küçük ve çiçegi (20) áaru ve gök. Ol, baúl didikleridir. Yapraúları yaââi ve òaşın. Ol, belòiyye ve hÂşimiyye ve ŞÂmiyye'dir. (21) Ve ol, bÂrid ve raùbdır evvelkide. Ve berrisi daòı iki nevedir. Biri küçük ve yapraúları áaru. [356b] (1) Aña òanderil dirler. Ve berrisine ùaróuşúýú dirler. Çiçekleri olur. Ve berrisi muûlaúan (2) bÂrid ve yÂbisdir evvelkiniñ Âdirinde. Buúýllarda andan eliâf baúl youúdır óatta yayúamaú ile (3) eczÂ-yı laüfesi óall olur. Ve faállarda müteâayyir olur. Ol ecilden mebrýdlara øararı youúdır. (4) Ol, óumiyyÂtı ve èaüaşı ve lehibi ve óarÂreti ve áudÂèi ve òafaúÂnı ve yereúÂnı ve øuèf-1 cigeri ve ùalaàı (5) zÂyil ider sikencübün ile içmek ve úuvvet ile faøalÂtı cÂri ider

¹⁹⁰⁶ Metnin Arapça nüshasında *bi's-Şâm* şeklinde geçmektedir.

içmekle ve isfânc¹⁹⁰⁷ ile (6) her şeyleri óallider sürmekle ve sirke ile faââaddan ãoñra göz aarısın menè ider. Ve ol, hâimeyi (7) øaèif ider. Reşâd muâlióidir. Bizri anıñ maúâmın ùtar. Ve ehl-i Mîâr anı istiúûâr iderler. Úuvâsı (8) óall olur. Ve ãavâb olan eti döğüb ãuyın ãúmaúdır. Ve dimişler ki anıñ berrisi göziñ beyâøın cilâ ider.

(9) Heyÿfâriúÿn: Bir ottır. Çiçek ve yapraú óasebince üç úsmdır. Biri büyük ve yapraúları (10) yaãái, niènâè gibidir. Ve bir nevèi bir úarış úadarı uzanur. Yaprâúları suôâb gibi olur. (11) Ve bir nevèi daði anlardan küçükrekdir. Cemîesiniñ râyióası óiddetlüdür. Ve siyâh bizri olur (12) arpa şeklinde. Cemîesi güneş cevzâya nâzil olduúda yetişür. Ve úuvveti on yıla degin (13) úalur. Ol, tiryâú-ı kebirin èanâârındandır. Nefèi èaôimdir. Óâr ve yâbisdir üçincide. Fâlice (14) ve òadra ve nisâ'aya ve niürise ve úulanca nâfièdir her ne úısım istièmâl olınsa óatta (15) bir zeyt ile ki ol anda pişmiş ola, yaâlanmaú ve óumiyyâtı zâyl ider, òuãÿâà rubè ısıtmasın. (16) Ve suôâb bizri ile süddeleri açar ve istisúâyı ve yereúânı ve óaãâyı ve èasr-i bevli (17) ve óayøı ve bél ve diz aarısın zâyl ider ve aâuları defè ider ve yaraları bitürür ve (18) eâerleri zâyl ider içmekle ve sürmekle. Ve bevâsiri isúâú ider muúl ile ke-ôâlik (19) ecinneyi isúâú ider ammâ ol, ãudâè tevellüd ider. Sefercel muâlióidir. Ve bögreklere øararı (20) vardır. Ketire muâlióidir. Ve küçük nevèinden şerbeti miáúâl ve büyüğinden bir dirhem (21) eger bir kimse orada ishâli úavî olmaú aòlâú-ı lezce için bal ile içe. Ve bedeli: [357a] (1) Miâlince uòòur ve mâfınca aâli'l-keber yâ şeyuürâc ve úurdumanâ. Ve bir úavle dimişler ki (2) bedeli şebet bizri. Fâşirâ ve óabb-ı belesân degil.

Hücÿme'l-mücÿs: E'l-merâniyye.

(3) Hÿfasüðâs: Bir ùarââiádir ki lióyeti't-teyse úaribdir yâòÿd anıñ nefsidir.

(4) Havâ: Ol, èanââr-ı erbâèeaniñ efêalidir. èAle'l-úlâú, bedeniñ andan àayrısınıñ (5) èademi ile birúaç zamân úalur èâdet óasebince. Ve ansız bir laóoa dirilmez. Zirâ bedeniñ (6) eşref-i èuøvına ki ol, úalbdır, taèalluú ùutmışdır. Zirâ úalb óarâret-i aâliyyeniñ maèdenidir. (7) Ve ol, mebrÿde muótâcdır ki ol, havâyı müstedòil ola ve òâliâ, òâric olanıdır. Ve fâsidi, (8) úâbıøı ve basú olanıdır óayvânâtıñ teneffüs olduâı ecilden. Ve havânıñ faøileti (9) ãuya öikr itdügümüz ietibârı iledir. Egerçi ãuyıñ àayrı

¹⁹⁰⁷ Metnin Arapça nüshasında *isfânâó* şeklinde geçmektedir.

cihet ile andan efêaldır ve ammÂ (10) ÷praân bunda duòýl iètibÂriyle bir faòlî youúdır. Ve maè-haòÂ èunâurımın¹⁹⁰⁸ taúdireni imúÂn (11) vücydı ile aña bir iótiyÂc olmaz ve ammÂ Âteşin óükmi keòalik ebdÂnı iètibÂriyle. Belki (12) duòýli andan aèdemdir. Ve şeksiz havÂda olan cüz'-i óarÂret egerçi ferèidir lâkin óayÂta (13) ve terkibe duòýli ziyÂdedir. ZirÂ bundan murÂd olan ióÂta ve iòtilÂu olanlardır. Bel (14) èanÂârın úuvÂsından muømaóill olandır. Pes óaúúúatte ÷abaúat-1 erbaèada münóaâr oldu. (15) ZirÂ èanÂâr èaúl óasebince on altı úuvvetdir. İki úuvveti óÂfîòalardır iki ÷arafdan. (16) Ve bir úuvvet-i seyyÂledir kÂyinÂtta ve bir úuvve¹⁹⁰⁹. Übîèatın àayrısında böylece muúarrer (17) olunmuş, ÷oñra felsefe-i ýlÂda òikr olunmuş ki Âteşi óífò ve óirÂsetten¹⁹¹⁰ müstaèni (18) olmuş esfelden àayrısının anda úÂâr¹⁹¹¹ olduâçün. Pes iòtilÂu müntefî oldu. Ve felekden (19) baèid olduân ÷aleb olunmaz. Bir şey'e daòî iótiyÂcî olmaz. Ve úuvvet-i seyyÂle kÂ'inÂtta (20) münfaâil olmuş. Ol, aócÂrda ve àayrısında, óadid gibilerde bulunur. Nitekim ki müşÂhede (21) olunur. Pes úuvvet-i áarfa mütemaóíø oldu ve áu daòî ke-òÂlik turÂbın úuâyırî eclinden [357b] (1) ve havÂnın irtifÂei. Ve seyyÂlenin mÂddesinin infîâli cemîè buòÂr ve havÂlarda nitekim (2) ÷alâlarda müşÂhede olur ve ammÂ ÷praân taótında bir şey youúdur ki anı óífòide. (3) Pes ol, mekÂnda andan müstaèni oldu ve muótÂc oldu óífòa áuya ve úuvveti (4) ve ammÂ havÂ muótÂcdır cemîèsine. Pes mûlaòòaa oldu ki úýya ÷úuzdur. Bir úuvve Âteşde (5) ve bir úuvve áuda ve üç úuvve ÷praúda ve dört úuvve havÂda. Bunlar, anın ÷abaúalarıdır. (6) Pes evvelki ÷abaúa áuya muòÂlaia olmaèıdır ve irtifÂenin nihÂyeti. Nitekim áaóíò mecsaúde (7) meòkýrdır. Ve ol, on iki fersaòdır. Ve bu vechle işkÂl ideniñ úavli ki ol, óÂr-(8)-dır. Defè olur áuyın bÂrid olmasına. Nitekim óükmi olur. Úaçan ki bir óÂr şey (9) içine úosalar ki bunın fÂèil èunâurı degildir. Ve bu úar ve ÷lî şeyler gibiye münèaúid (10) olur. Ve ikinci ÷abaúa ÷abaúa-i áarfadur ki ÷lÂú olunduúda èunâuriyye murÂd olur. (11) Pes evÂyilinde şiròuşk gibilere münèaúid olur fÂèiliyyeti ile müteâÂein muúÂbelesinde. (12) Ve üçüncü ÷abaúa, ÷abaúa-1 seyyÂledir ki ol, ÷abaúa-1 áarfa muúÂribdir. Ve dördüncü (13) ÷abaúa, ÷abaúa-1

¹⁹⁰⁸ Kelime şeklinde yazılmıştır.

¹⁹⁰⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta (345/16) ifadesi vardır.

¹⁹¹⁰ Metnin Arapça nüshasında e 'l-óarÂre (345/17) şeklinde yazılmıştır.

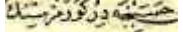
¹⁹¹¹ Metnin Arapça nüshasında úuâyır (345/17) şeklinde geçmektedir.

nâriyyedir ki ol, nâre eşbehdır ki ââiüa ve nârlar ve âayrı şey yıldırım (14) gibi anda münâuîd olur. Úaçan ki havâ ulâú olınuúda èunâiriyyât murâd olunur. (15) Ol, cemiè mekânlarda mevcüddır şââaldan âayrılardan. Ve èâlem anıñ ile ââfi (16) ve ecsâma muóuîdür. Ve eger havâ-yı tebridi diseler murâd havâ-yı mâyyedir. (17) Ol, ebdâmı imdâd ider leiâfeti ile. Ve ol, müteââeid olanı aúââ-yı seyrine (18) defè ider, òuâyââ âu ile ittifâú eyledükde. Ve andan mailÿb-1 âaóió olan cevher (19) muèadildir min-óayâü'l-kem ve'l-keyf. Yeriniñ muàayyerâtından òâli ola èufÿnât gibi (20) veyâ semâmıñ èufÿnâtı ola dezâri¹⁹¹² gibi. Zirâ úamer ve zühre anda ruiÿbet ve bürÿdet (21) peydâ iderler ve ehl-i Mîâr èindinde müşteri daóî ke-òâlik. Ve güneş óarâreti ve yübÿset [358a] (1) peydâ ider merrió gibi. Ve züóal bürÿdet ve yübÿset peydâ ider. Ve èuüârid taèdil ider. Ve ictimâè-(2)-ları olduúda sâyr aókâmı terkiblerine úyâs olma ve keóalik burclara óulÿl eyledükde. (3) Zirâ şübhesiz úameriñ fieli tebrid ve terkibdir úaçan ki burc-1 óytta ola esedde olduâına (4) göre. Keóalik merrió daóî úaçan ki óamelde olsa èaksine göredir. Ve keóalik eger şeref (5) ve hübyüve meyl ve tealiâ ve tesdis ve teúâbil ve úırân ve âayr-i óâlik ola, baèdehu eger bu muàayyerâttañ (6) ãoñra emzüce münâsib ola, ol, àâyetle óayât ve neşv ü nemâ ve aólâü taâfiye ider ki (7) aelâ merâtibe vââil ider. Ve ke-òâlik esdigi iótilâfı ile muóetelif olur. Meâelen (8) âabâ rÿzigârı óâr ve yâbisdir. Ve anıñ mevóiei, nouüa-i maşraúiden cedyiñ maúlaèına (9) degin. Ve şimâl rÿzigârı bârid ve yâbisdir. Ve esdigi mevóaeı cedi nouúasındandır. (10) Nouüa-i Maàribe degin. Ve dübyr rÿzigârı bârid ve raúbdır. Ve maóall-i süheylidendir. (11) Nouüa-i maşrıúa degin. Ve uâÿl-i aâliyye olanlar bunlardır. Ve yine bunlar ile dört (12) rÿzigâr vardır ki óükümleri anlar gibidir. Ve mevóaeıları meókÿr olanlarıñ àâyetleridir. (13) Ve bâüi oldur ki óârdan mürekkebi ola. Ol, şurÿşidir¹⁹¹³. Ve illâ lebyş¹⁹¹⁴. Bunlar, otuz (14) iki úısm olurlar. Nitekim ki Kenbââ kitâbında muúarrer olmuş. Ve meókÿr olan (15) úabâyiè rÿzigârıñ anlarıñ üzerine esdigi óasebinedir göremezsin¹⁹¹⁵ ki dübyriñ¹⁹¹⁶ (16) ve

¹⁹¹² Metnin Arapça nüshasında derâri (345/33)şeklinde geçmektedir.

¹⁹¹³ Metnin Arapça nüshasında "berk, yaramaz yer" (346/8) şeklinde geçmektedir.

¹⁹¹⁴ Metnin Arapça nüshasında lebyş (346/8) şeklinde geçmektedir.

¹⁹¹⁵ şeklinde yazılan ifade şahıs ekinden sonra tamlayan eki gelemeyeceği için *óasebinedir göremezsin* şeklinde okunmuştur.

cenÿbîñ ruÿÿbetine óükm olunmış. ZîrÀ àarb ve úbli¹⁹¹⁷ yerîñ nihÀyetidir áuyîñ oraya (17) endügi için. ZîrÀ bundan àayrlere áu enmez. Ve cenÿbîñ óarlıhına óükm ittükleri (18) güneŝîñ anda inkiŝÁfı olduàiçündür. Ve ŝimÀl ve áabÀnîñ yübÿseti ùaálú ve úumluk (19) olduài içündür. Ve áabÀnîñ óarrı¹⁹¹⁸ maŝrıúda güneşe muòÀlıú olduàiçündür. Pes (20) maelÿm ola ki her rÿzigÀr ki aña müŝÀeide olana müLÀúî olsa ve dübÿr, áu gibiye (21) ve áabÀ, nÀr gibiye fieli úavî olur. Ve eger èaksince olsa muètedil olur. Nitekim ki [358b] (1) áabÀ áuya müLÀúî olsa ve áabÀ rÿzigÀrı balàamı zÀyil ider ve ruÿÿBAtı tecfif (2) ider ve süddeleri açar ve hÀøimeyi úavî ider ve merÿÿbeyni îlÀó ider cidden ve nezleleri (3) menè ider ve áafrÀyı yaúar ve cereb tevellüd ider. Ve ŝimÀl rÿzigÀrı aèøÀyı (4) şedid ider ve istiròÀ ve keseli menè ider ve óavÀssı ve fehmi ve zekÀyı ve hÀøimeyi ve fikri (5) úavî ider ve levni áÀfi ider ve yÀbis sueleyi ve isúÀü ve èasr-i vilÀdet ve bevÀsiri tevellüd ider. (6) Ve dübÿr rÿzigÀrı, áabÀ ve cenÿb ve ŝimÀl èaksince olur. Ve meòkÿr olanlardan (7) mürekkeb olan äÿretler mÀddeleri óükmindedir ve vÀcibdir ki anlar (8) iètibÀr olına. ZîrÀ mariølere te'àiiri vardır. Ve bunda iètibÀrı ziyÀdedir èauÁúiriñ (9) áióóatine ve fesÀdına te'àiirleri olduài ecilden. ZîrÀ eger cenÿb rÿzigÀrından nebÀtAtı óífò (10) itmeseler sürèat ile fesÀd olur, òuäÿÿÀ rÀvend ve zencebil gibi şeyler. Ve áabÀ rÿzigÀrı (11) mizÀcı muókem olmayan şeyleri hindibÀ ve ihlilec gibileri fÀsid ider, dinilmesün. ZîrÀ eger bu, áaóió (12) olsa bir nebÀt áaóió bulunmazdı havÀdan òÀli olduài ecilden. ZîrÀ biz dirüz ki nebÀtîñ (13) havÀ ile fÀsid olması olmaz, illÀ úalè etdiklerinde áoñra mÀddesi úaèè olduài ecilden. (14) Pes vÀcibdür ki mizÀc vefúine anı taedil eylemek. Eger mümkün olsa kemmÿn gibi. (15) Bir mesdÿd mekÀnda mümkündür taedil eylemegi èalÀ-vefúî'l-mizÀc ve Àsı ferş eylemek. Eger havÀya (16) bÀrid ve yÀbis murÀd olınsa ve yÀsemen èaksincedir ve misk. Eger óÀr ve yÀbis irÀde olınsa (17) ve gül èaksincedir. Ve eger bunlara íótiyÀc olınmasa veyÀ olmaduài taúdirce meaelÀ (18) pes mekÀnlarıñ aóseni mürtefiè olan havÀnîñ èufÿneti olmaduài mekÀnlardır. ZîrÀ alçau (19) mekÀnlarıñ havÀsı èufÿnetli olur. ÓuäÿÿÀ daà ve eŝÀr ile münteşir olur Dımaŝú (20)

¹⁹¹⁶ Bu cümle, metnin Arapça nüshasında *طبايعها انذ كورة الاجسس جاتر عليه الاترى انه قد حكر بطاوية الدبور* (346/9) şeklinde geçmektedir.

¹⁹¹⁷ Metnin Arapça nüshasında *انغم-لة e 'l-úble* (346/10) şeklinde geçmektedir.

¹⁹¹⁸ Metnin Arapça nüshasında bu kelime *بحر الصا* "saba rüzgârının ateşi, sıcağı" (346/12) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde *بحر* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *óarrı* okunmuştur.

diyârı gibi. Ol ecilden elvânı fâsid ider ve eufyenet tevellüd ider. Pes buña göre mervaóa eufyenet (21) havâsı eyü olur úaçan ki eunf ve úurbda isticlâb olmaya. Ve Mîâr'da şâyîe olan [359a] (1) budur ki mervaóa rýzigârı elvânı taâyir ider. Maómýldır ve ol mekâna ki vaòamlu ola. Lâyíú (2) oldur ki havâya naôar olına taâyir olduâi taúdirce îlâdan şeyleriñ mekânı gibi. (3) Niçe kim Mîâr'da kettân îlâadıúları yerlerde áuyı ââyetle müteâayyir olur. Pes ol yerlerde havâ (4) ââyetle fâsid olur. Ve her ne úadar bir mekânda bir cihet nâúîâ olsa yâ bir muâayyir şey mücâvir (5) ola pes ol mekânıñ ehline taâayyür mizâc farø olına Mîâr'da cifâfîñ nâúîâ olduâi (6) gibi şimâl rýzigâr andan mestýr olduâiçün. Ol ecilden ruiybâtı ziyâde olur (7) ve dimââları fâsid olur ve nezleler gibi emrâø-ı raube çouú olur. Ve eger havâyı fâsid (8) iden müteâaffin yerlere oulýl olduâidir ouâýââ eger yumşauú ola mîâr havâsı gibi (9) Nil'in ziyâde olduâında yerin buòârını iòrâc eyledügi ecilden. Pes yemişleri fâsid ider (10) èanââr-ı âelââeniñ anda te'âiri olduâiçün. Óaúíúat ile her havânıñ üabièatı bilindi. Ve ol, (11) laüf olduâi ecilden her mü'eââr şey ile müteâayyir olur pes muètedil olına èalâ-vefúí'l-(12) mizâc. Ve bu taèdil gâh olur ki baèøısı baèøısı olur. Cenýbından óââl olan (13) eufyenet ruiybet olduâiçündür. Muètedil olınsun şimâl havâsı ile yâbis olduâiçün. (14) Ve gâh bu mümkün olmaz. Pes tecfif iden şey ile tedòin iderler. Ve muúarrer itmişler ki havânıñ (15) ourycı¹⁹¹⁹ olmaz, illâ vebâ ile. Ve anıñ taèdili mücerrebdır ki de[r]venc ve ìarúâ¹⁹²⁰ ile buòýr (16) eylemek ve èanber ve lâden ve úaürân ile muîlaúan ve ùyn-ı maòtým yemekle ve utruc ve sirke ve âs (17) úoòlamaú ve yemek ve serpmek ile ve ke-òâlik áoàan ve niènâè ile úaçan ki havâda bir rió (18) óall ola veyâ àayrısından ve ol evvelkiden tuóurruz eylemek güçdür. Ve eger bir kimse felsefe (19) edillesin¹⁹²¹ istese biz öikr itdügümüzlere pes şeró[te] úânýna mürâcaèat eyleye.

(20) Heyl-i bevvâ: E'l-úâúulle.

Heyzden¹⁹²²: Raüb ve temriñ berrisidir.¹⁹²³

¹⁹¹⁹ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta الصحة "sağlık" kelimesi bulunmaktadır.

¹⁹²⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında طرقاً (347/2) şeklinde geçmektedir.

¹⁹²¹ Bu ifade metnin Arapça nüshasında الأداة الفلسفية "felsefi delilleri" (347/5) şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı incelenen metinde أداة فلسفية şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *edille* okunmuştur.

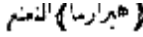
¹⁹²² Bu ifade metnin Arapça nüshasında bu madde هرون *heyryn* (347/6) şeklinde geçmektedir..

(21) Óarfi'l-vÁv

[359b] (1) VÁú: Ol gögercin óacminde olur. Başında úıllar var. Şedide'l-beyÀødır. Ve başı (2) àÀyetle siyÀh ve tüyi beyÀø. Ve ince àularda çou mesken útar. Ol óÀrdır ikincide (3) ve yÀbisdır evvelkide. RiyÀó-ı àaliòeyi óallider yemekle ve fÀlici muılaúan óatta tüyi ile buòyr (4) eylemek ve üzerinde yatmaú. Ve yaàı peykÀn gibi şeyleri ceòb ider. Ve ödi gözden (5) beyÀøı ve behaúı cilÀ ider. Ve ammÀ ehl-i èacÀyib didükleri ki: “Vaú bir aàacdır ki (6) Àdem àyretinde. Ve úaçan ki àyreti kÀmil olduúda vaú vaú deyüb çàırır. Ve sÀúü (7) olur. İçinde beyÀø şey úuün gibi bulunur. Eger bir kimse anı yese èömri üavil olur (8) ve àiòóati óíføider. Ve eger yaraya¹⁹²⁴ úosalar etlendirir.” Ve òurýfÀt úıbelindendir. Ve bir aalı youúdır.

(9) Veber: Muılaú yün didikleridir. Ve gÀh deve yünine iòtiàÀ olınur. Ve èilÀc (10) için úanı úaèeylemekde ulÀú olınuúda üvşan yünı murÀd olınur. Her biri (11) yerinde meòkyrdır.

(12) Vec: Ol bir ottır. Saèd didiklerine úaribdir. Ve yapraúları ince. BeyÀø èúúdeleri (13) olur. Ve rÀyióası üayyib ve üemı acı ve çiçekleri beyÀø. Sünbüleníñ evvelinde yetişür. (14) Ve úuvveti dört yıla degin úalur. ÓÀrdır üçüncide ve yÀbisdır ikincide. Balàamı úaè (15) ider ve dimÀàı àÀfi ider òuãýãÀ maàüaki ile. Ve óíføı úavi ider. Ve gögüs aarısın (16) ve suèleyi ve miède¹⁹²⁵ maraøların ve sy'i'l-haømı ve bögrek¹⁹²⁶ ve úóÀl ve óaãÀ ve taúür-i bevli (17) ve óabs olınmaàn zÀyil ider içmekle. Ve anıñ dil áúletine fièli èacibdir her nitekim (18) istièmÀl eyleseler. Ve baraàı ve eàerleri zÀyil ider. Bal ile sürmek ve úaçan ki at (19) südi ve zaèferÀn ile yoàuralar ve ferzüce idüb aşıaðadan bile götüreler üòurmıyanları¹⁹²⁷ (20) óÀmile ider. Ol beyÀøı ve ciger øaèfını ve aàuları ve bél ve eyegü aarılıarın zÀyil ider (21) ammÀ başa øararı vardır. RÀziyÀnec muàlióidir. Ve *şerbeti*: Bir miáúÀldır. [360a] (1) Ve *bedeli*: Miáince kemmýn ve áülüáünce zerÀvend-i üavil.

¹⁹²³ Metnin Arapça nüshasına göre burada *heyramÀ e'n-niènÀ* (347/6) ifadesi atlanmıştır.

¹⁹²⁴ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *ceró* şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde *yarıyese* yazılan kelime, *yaraya* şeklinde okunmuştur.

¹⁹²⁵ Kelime, şeklinde yazılmıştır.

¹⁹²⁶ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta *berd* “soğukluğu” (347/19) ifadesi vardır.

¹⁹²⁷ -ları hecesi haşiyeye yazılmıştır.

(2) Vaóşizek: FÀrisi'dir. MaènÀsı úatilü'd-dÿd dimekdir yaèni úurdlar öldürücü. Ve ol (3) äaflin dimekle meşhÿr olan aàacın bizridir ve şıó ve efsentin ve èubeyàirÀn¹⁹²⁸ (4) didükleri degildir. Ve Mıàır'da ve ŞÀm'da çou olur. Ricli'l-àurÀba beñzer illÀ bunın (5) budaúları çou olur. Anınla dişleri úurtladır. Ol äayfda olur. Bizri nÀn-ò`Àh gibi- (6)-dir. Ol óÀr ve yÀbisdir ikinciniñ Àoirinde. Sueleye ve fevÀúa ve riyÀóa ve maàaa ve cigar (7) süddelerine ve óaãÀya ve èasr-i bekle nÀfièdir. Ol didÀnı iòrÀc ider. Eger döğüb (8) ve zeytte bişürseler fÀlice ve òadra ve istiròÀya ve mefÀail aarlarına nÀfièdir sürmekle (9) ammÀ ol¹⁹²⁹ bögreklere øararı vardır. Ketire muàlióidir. Ve şerbeti: İki miáuÀl. Ve bedeli: (10) Miałince yÀ mãfinca úanbil.

(11) Vedaè: äadeflerdendir.

Vedaó: ÓayvÀnÀtın yünine ve dırnaúlarında cemè olan lÀden gibi şeylerdir.

(12) Verd: Cemè rÀyióası eyü olan otların güline rüÀú olunur. Eger verd-i àini (13) diseler şecere-i MÿsÀ, ki anınla òiùÀb idüb nitekim ki dimişler, murÀd olunur. Ve eger (14) èaliúú'l-Maúdis diseler ol nesrindir. Ve eger verdi'l-ómÀr diseler ol óuümüdür. (15) Ve Şerif dimiş ki ol favÀniyÀdır yÀ bir çiçekdir ki yapraúları dörtten ziyÀde olmaz. (16) Ol nefşÀya ve ãarèa nÀfièdir ve ammÀ e'l-Àn meşhÿr olan bir úızıl güldür ki aña (17) leóýóüm¹⁹³⁰ dirler. Ve beyÀøına gül-i cevri dirler ve ãarusına úuóÀbi dirler. Ve baèølar dimiş ki (18) anın yeşili daòì böyledir lÀkin maèryf degildir. Ve cemèsine cül dirler. Aàacı úzüm (19) aàacına úarib olur lÀkin yapraúları andan aãàardır ve tikeni çouúdur. Teşrin-i evvelde (20) àars iderler. Ve kÀnyñ-ı àÀnide yetişür. Ve sene-i àÀliáde gül açar. Ve rÀyióası şedid olanın, (21) áuyı az içeniñdir, ãoñra úızılı. Ve ol bÀriddir ikincide ve yÀbisdir evvelkide. Ve baèølar [360b] (1) dimişler ol óÀr ve raùbdır evvelkide ve baèølar dimiş muètedildir. Ve cevheri mürekkebdır (2) yer ile havÀdan ve úabø ile merÀretten. Ol müferriódir muúlaúan. äafrÀyı açar ve aèøÀyı (3) úavi ider ve nezleleri óabsider nuüyl ve øamÀd ve z[aèr]ÿr¹⁹³¹ eylemekle. Ve baş aarısın ve úuryóı (4)

¹⁹²⁸ Metnin Arapça nüshasında العبيتران *èubeysirÀn* (347/24) olarak geçmektedir. Kelime, sözlüklerde de bu şekliyle bulunmuştur. Bundan dolayı, incelenen metinde *èubeysirÀt* şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *èubeysirÀn* okunmuştur.

¹⁹²⁹ Cümlede geçen *ol* kelimesi *onun* şeklinde düşünülmüştür.

¹⁹³⁰ Bu kelime metnin Arapça nüshasında العوجم *e'l-óevcem* (347/33) şeklinde geçmektedir.

¹⁹³¹ Metnin Arapça nüshasında ذرور *zarÿr* (348/4) şeklinde geçmektedir.

ve øæf-1 mièdeyi ve cigeri ve bögrekleri ve òafÀúÀnı ve raómi ve maúèadı zÀyil ider (5) her nitekim istièmÀl eyleseler. Ve áuyı àaşıyi ve òafauÀnı zÀyil ider. Ve nefèi úavèidir. (6) Ve gözde olan yaraları menè ider ve ke-òÀlik úurusı ile iktióÀl eylemek eger úurudub¹⁹³². (7) Üiblere ve öürýrlara idòÀl iderler. Ve Às ile óammÀmda èaraúı ve istiròÀyı ve terehhüli (8) zÀyil ider. Ve eger şarÀb ile bişürseler öikr ittügümüzlerde àÀyetle úuvveti ziyÀde olur, ÒuäyãÀ (9) bizri dişler etin îlÀó itmede ve nezlelerde. Ve içinde olanlar, bizri ile ishÀli (10) úaè ider tecrube ile. Ve Şerif eylemiş ki: “Eger rubè dirhem miskden rubè raül áuyından (11) ve rubè raül dühninden ezeler ve istièmÀl ideler tiryÀú-ı kebîr yerin útar.” SÀyir èilletlerde ol (12) èacib ve àaribdir. Eger maècýnın àamàa ve miske òalúideler mièdeniñ èilletlerin şifÀ ider. Ve saóúı (13) yaraları etlendirir ve sigilleri úaè ider ve rubè ısıtmasın kesr ve tikenî ceób ider ve aàular (14) øararın zÀyil ider ve òanÀfisleri úatlı ider muılaúan. Ve aàacınıñ òavÀããındandır ki èaúrebi (15) menèeylemek ammÀ ol áudÀè tevellüd ider ve zükÀm getirür. KÀfýr muàlióidir. Ve cimÀè şehvetin (16) úaè ider óatta yemekle. Ve áusızlıú getirür. Anisýn muàlióidir. Ve şerbeti: TÀzesinden (17) on dirhem ve yÀbisinden dört ve áuyından on altı. Ve *bedeli*: Miálince (18) benefsec ve rubèınca merzencýş.

(19) *Veres*: Óekim DÀvýd diyÀrında körküme ıılÀú olunur. Ve baèølar dimiş ki ol (20) anıñ aalıdır. Ol bir ottır ki ekerler, penbe gibi çıúar. Ve yemişi simsim gibi olur, (21) yetişdükte şaúú olur bir şaèrdan. Óumre¹⁹³³ ile áaru mÀ-beynindedir. Ol Yemeni'dir. [361a] (1) Baèøıı àÀyetle áaru olur. Ve siyÀhı Hindî. Ve baèølar dimişler ki Yemen'den (2) àayrı yerde bulunmaz. Ve aàacı yigirmi yıla degin úalur. Her yılda direrler teşrinîñ (3) evÀyilinde. Ve dört yıla degin úalur. Ve óabları mÀş gibidir. ÓÀrdır ikincide ve yÀbisdir üçincide. (4) Behaúa ve baraãa ve úurýóa ve balàama ve òafauÀna ve riyÀó-ı àaliòeye ve óaãÀya nÀfièidir içmekle. (5) Ve şehvete úuvvet virür. Óatta anıñla àabà olan esbÀbıñ lübsi ve sÀyir eàerleri, cereb gibiyi (6) àÀfi ider sürmekle. Ve úÀtil aàuları menè ider. Ve àÀyetle feraó getirür İÀkin Àdemi arıú (7) ider. Ve öykene øararı

¹⁹³² Cümlede geçen *ke-òÀlik úurusı ile iktióÀl eylemek eger úurudub* ifadesi, eğer kurudup *kurusu ile iktihal ederlerse* şeklinde düşünölmüştür.

¹⁹³³ Kelime, şeklinde yazılmıştır.

vardır. Maâîki veyâ ketire ve bir úavldede dimişler ki bal muâlioidir. (8) *Ve şerbeti*: Bir miâüâl. *Bedeli*: Mialince zaêferân ve mâfınca sâdec.

(9) *Versân*: Bir úuşdır. Dücâc ile hamâm mâ-beynindedir. Óekim Dâvyd diyârında aña (10) delem dirler. Óâr ve yâbisdir ikincide. Bögrekler bürydetin ve meâñeyi ve riyâó-1 âaliöeyi ve fâlici (11) úaèe ider. Ve eger zeytte übò idüb óall olunca deve úuşınıñ dühnine berâber olur. Emrâó-1 (12) bârideniñ defèinde sürmekle, ol, èasire'l-haómdır ve âudâè tevellüd ider, sy'i'l-ölú (13) iódââ ider. Sirke anıñ muâlioidir.

(14) *Veref*: Bir óayvândır. Cerdý[n]dan büyükrekdir. Ve bir úavldede dimişler ki ol úarada timsaó (15) üâurduâi óayvândır. Ve âalaúdır. Zirâ timsaó üâurduâi, saúanúyr didikleridir. (16) Ve bunlar birbirine èivaø olurlar. Nitekim Mîâr'da iderler. Ol óâr ve yâbisdir üçüncide (17) yâ ikincide. Ve mücerrebdır ki peykânı ve tikenı etten iörâc ider. Ve ol, úanı ile, içinde (18) müherrâ olan yaâi, eâerleri zâyil ider ve kel başı ve óıkkeyi zâyil ider ve ââyetle (19) semiz ider. Ve eger şaúú idüb her èuøva úosalar ol èuøvı ââyetle semiz ider ve aâuyı (20) nefesine ceób ider. Ve yemeği, şehvete úuvvet virür ve riyâó-1 âaliöeyi óallider. Ve dimişler ki anıñ (21) külini bir èuøva úosalar ol èuøvıñ óareketin ve óissin zâyil ider bir mertebe ki kesseler derk eylemez¹⁹³⁴.

[361b] (1) *Varaú*: Ol aâaclar yapraúdır. Ve gümüşe daöi uúâú olınur.

(2) *Vezaâ*: E'l-cerdýn ve sâam-1 ebraâ.

(3) *Vesaò*: Cemièsi óâr ve yâbisdir emzüce óasebince. èInde'l-üâú insândan (4) aòò olınan kirler murâd olınur. Ve eyüsi úulaúdan úutulanıdır. Şüúýúa ve dâóise (5) ve bevâsire nâfièdir. Ve şişleri óallider. Ve bal arısınıñ evi kiri suèleye nâfiè-(6)-dir. Nitekim şemè baóáinde meökýrdır.

Vesme: E'l-âalôam¹⁹³⁵.

(7) *Vaşauú*: Bir berrî óayvândır. Ve baèlar dimişler ki ol baóridir. Ve bu úavl baèiddir. (8) Ol óâr ve yâbisdir üçünciniñ âöirinde. Riyâó-1 âaliöeyi óallider. Ve fâlice ve kezâza ve (9) raèşeye nâfièdir. Ve anıñ kürküni örtünmek öikr ittügümüz maraølarda

¹⁹³⁴ Cümlede geçen *bir mertebe ki kesseler derk eylemez* ifadesi, *kesseler derk eylemez bir mertebeye* şeklinde düşünölmüştür.

¹⁹³⁵ Bu ifade metnin Arapça nüshasında *المعلم* *ælôam* (349/3) şeklinde geçmektedir.

nefêi (10) eâoimdir ve balâamı zÂyil ider ve bedeni ısıcaú ùtar ve şehvete úuvvet virür (11) lâkin bedeni nÂzik ider bir mertebe ki ãovuú ve issiye taóammül eylemez¹⁹³⁶.

(12) Vaèl: Ol ùà àiàırır didikleri óayvÂndır. CÂmýsdan küçük olur. ÓÂrdır (13) evvelkide ve yÂbisdir üçüncide. Eti riyÂó-ı aaliôeyi óallider ve àiôÂları ceyyid ider. (14) Ve úanında ùlismÂtıñ sırrı vardır. ÍotirÂz olınsun. Ve úılı hevÂmı ùard ider buòýr eylemekle. (15) Ve eger ãoyduúları zamÂnda maêryb olanı derisine çulâalasalar êarb (16) aârıların zÂyil ider. Eger boynuzın bile ùaşısalar èÂúr ider. Ve iç yaâı fÂlice ve kezÂza, (17) mefÂâıla ve niúrise nÂfièdir sürmekle. Ve ol úanı yaúar ve sevdÂ tevellüd ider. Ve gÂh (18) olur ki cüôÂm ider ve bizler anıñ muâlióidir.

Veàad: E'l-bÂdencÂn.

Veúal: Muú yemişi.

(19) Veleb¹⁹³⁷: Bir yapışıcı ottır. Yapraúları àubÂr¹⁹³⁸ zamÂnı süd gibi (20) çıúar. ÓÂr ve yÂbisdir ikincide. AèlÂsı úay getirür ve esfeli ishÂl ider ve mecmýèi ikisin (21) daòì işler ve aòlÂù, èanf ile iòrÂc ider ve bedeni ââfi ider ve úurtları iòrÂc ider [362a] (1) ammÂ gönül bulandırır. Elma anıñ muâlióidir. Ve *şerbeti*: Yarım dirhem. Ve *bedeli*: Rubèınca lÂlÂ.

(2) Óarfi'l-yâ

(3) YÁúýt: Ol ùaşlarıñ aèlÂsıdır. Ve ol òehebe mütekevvin olmaúdan (4) menè olınmışdır. Ve aâlı nitekim teúaddüm eyledi. Zeybaú maèdenidir. Ve aña mÂi'l-kebrît (5) tesmiye olınur. Ve ke-òÂlik şueèè tefÂvüt ve tekvin ve èilleti teúaddüm eyledi. Ve yÁúýt, buúèalar (6) ve mekÂnlar ve kevÂkib iòtilÂfı ile muòtelif olur. Ve te'lifi mezdýc olub aèòam-ı eşrefde (7) tesòin ve ruýybeti ceòb ider. Şueèè¹⁹³⁹ rÂyióasından itilÂf¹⁹⁴⁰ olınca zamÂn ile ùabò olınur. (8) Ve bu RÂhýn cibÂlinde bir ceziredir ki ùavlı altmış fersaó olub Serendib'iñ (9) öte yanında bulunur imiş. Yaàmur çouú olduúda seyller ile

¹⁹³⁶ Cümlede geçen *bir mertebe ki ãovuú ve issiye taóammül eylemez* ifadesi, *soğuk ve issiye tahammül eylemez bir mertebeye* şeklinde düşünölmüştür.

¹⁹³⁷ Sözügün altında *çnar* açıklaması vardır.

¹⁹³⁸ Metnin Arapça nüshasına göre boşlukta وَرَوَى الْعَرَبِيُّ وَالْحَدِيثُ بِبَيْتٍ مِنْهَا وَأَقْبَلَتْ حَسْبُهَا “üzerinedir ve haşındır ve kat edildiği” (349/ 11) ifadesi vardır.

¹⁹³⁹ Kelime, şeklinde شَاعَ harekelenmiş ve sonra da esresi iptal edilmiştir.

¹⁹⁴⁰ Kelime, metnin Arapça nüshasında بِأَرْفِ (349/19) şeklinde geçmektedir.

aşaa dökülür. (10) Ve gâh ol yâüytüñ taöâline öileler iderler. Ve ol öile oldur ki etleri (11) getirüb ol daâñ aşaaasına úoyub ve nesr didikleri úuşlar ol ñada sâkin (12) olub, gelüb ol etleri alurlar, ol daâñ üzerine uçarlar ve anda yire úonarlar (13) ve yine gelüb ol eti úaldırmaú isterler yâüytlerden yapışub. Ol eirâflarda tökilür (14) ve cemè iderler. Ve bu öileler ol ecildendir ki yollarda yılanlar olur ki insânı (15) bütün yutarlar. Ve bundan aêoamı olur ki aâaclara ñlaşub depreştirirler. (16) Ve baèolar dimişler ki: “Baèø kimseler ol mekânlara varub iki büyük deriyi bile (17) götürüb birisine girürler. Ve birisin bile alurlar. Ve nesr úuşı gelüb ol deriyi (18) götürür, ñaâñ üzerine úor ve ol deriyi yırtar. Áдеми göricek úaçar. Ve ol istedügi (19) úadar ol yavâütten direr. Ve ol bir dereye girür. Yine nesr gelüb anı alub aşaa (20) getirür¹⁹⁴¹.” Ve àayrı rivâyetler daöi olınmışdır: “Zirâ anlarıñ rifâúı olub ve mızırâúlar (21) üzerine et baàlayub, anlara gösterüb ve anlar daöi ete meyl idüb, [362b] (1) aşaa enerler. Ve àayrıları daöi anlara tâbiè olub aşaa gelürler.” Ve bundan àayrı (2) rivâyetler olınmışdır. Ve bunıñ eyüsi úızılıdır ve aelâsı behremânisidir ve baèdehu (3) euâferisidir ve baèdehu òamrısı ve baèdehu verdisi ve baèdehu âarusı ve erfaèi (4) ve cülnârîsidir, baèdehu òalyüisi ve asmân-gýnisi. Ve cemîesiniñ aelâsı ââfisi (5) ve şuuýúdan ve sýsdan òâlî olanıdır ve Áteşe taóammül eyleye ve óumresi yayıla (6) ve sevâdı gide ve téz açıla. Ve úızılından àayrı Áteşe taóammül eylemez. Ve nuóâsiden¹⁹⁴² àayrı (7) şey sürmesünler. Ve sürdikde cezèiñ mesóyúı ile ve áuyı ile sürsünler. Ve dükeli (8) envâèlar yâbisdir üçüncide. Ve âarusı óârdır ikincide ve yeşil olanı evvelkide (9) ve beyâøı evvelinde. Ve úızıl olanı muètedildir. Ol ñâeyn ve taàayyür-i havâya vesvâsa (10) ve âarèa ve òafauâna ve úamıñ aúmasına nâfièdir götürmek ve yemek ve buöýr eylemek (11) ve aâızda bile ùtmaú¹⁹⁴³. Ve ke-òâlik ââèiúaya ve èaüşa ve heybete ve úaøâ-yı óevâyice (12) nâfièdir bile götürmek¹⁹⁴⁴. Ve fenâ râyióayı ve èaraúı ve duòân, aña muøırdır. İsbenâc (13) ile cezer anıñ muâlióidir.

¹⁹⁴¹ Metinde götürmek şeklinde yazılan kelime, cümlenin anlamı gereği *getürmek* okunmuştur.

¹⁹⁴² Bu ifade metnin Arapça nüshasında انعاص: nuóâs şeklinde geçmektedir. Bundan dolayı, incelenen metinde şeklinde yazılan kelime, düzeltilerek *nuóâsiden* okunmuştur.

¹⁹⁴³ ifade, *tutmak ile* şeklinde düşünülmüştür.

¹⁹⁴⁴ ifade, *bile götürmek ile* şeklinde düşünülmüştür.

(14) Yâsemîn: äarusı olana zanbaú dirler ne ki beyâø1. Ve aàacı Âs aàacı gibidir. (15) Ve çiçekleri nerges gibidir. Beyâø1 úızılıâa úarış1úudur ve äarusı andan yaããidir. Anıñ (16) bir nevèi vardır ki aña fül dirler. Yemende biter. Ve Mıãır'da daði ekerler. Ve filâóatte (17) fül didikleri yâsemendir. Ve güneş sünbülede iken direrler. Ve óâr vilâyetlerde esedde (18) èaúrebiñ Àòirine degin ve baèø vi[[À]yetlerde¹⁹⁴⁵ çou zamân úalur. Óârdır ikincide ve yâbisdir (19) Àòirinde yâ üçüncide. Balâamı açar. Ve baèølar dimiş ke-ðâlik sevdây1 ve äafrây1 ve süddeleri (20) ve riyâó-1 äaliòeyi iòrâc ider. Ve àâlib, raómiñ maraøların ve kelefî cilâ ider ve aàular1 (21) menè ider ve feraó getürür ve äudâedan òalââ ider. Eger şarâba úosalar şarâbıñ [363a] (1) azacıâ1 ziyâde mestlik getürür ve şehvete úuvvet virür ve Àleti büyüdir sürmekle. Fâlice (2) ve laúve ve òadra ve mefââıla nâfièdir her nitekim ki istièmâl eyleseler. Ve òavâããındandır ki (3) úaçan úılı içine úosalar ol úılı beyâø ider ammâ maóryre äudâè getürür ve elvân1 (4) äaru ider. Âs muâlióidir. Ve şerbeti: Üç ve äuyından on. Ve nevèleri birbirine bedel olur.

(5) Yebryó: Süryâni'dir. Maènâs1 ryó isteyici. Ol bir otdır ki yapraúları incir (6) yapraâ1 gibidir ve çiçegi beyâø. Ve bir øirâè úadarı uzanur. Úaçan ki aâlından ç1úar1rlar, (7) iki insân şeklinde görünür. Birbirine müteèâmu olmuş, biri öeker şeklinde (8) ve biri ünââ şeklinde. Ve anları èaúrebiñ Àòirinde úalè iderler. Ve ùarúye olanlar, (9) bir köpegi aña baàarlar ve ol köpegi ururlar. Anı úoparınca zeyrir dirler. Eger (10) Àdem anı úoparsa ölüür. Ve bu úavliñ aâlı youúdur. èAvâmıñ äalaúındandır. Úuvveti (11) altmış yıl úalur. Mâdâm ki başın kesmezler. Zirâ başın kesseler téz fâsid olur. (12) Ve bu sırr ile nâsıñ nefè-i keàiri fevt olunmuşdır. Ol bâriddir üçünciniñ evvelinde ve yâbisdir (13) Àòirinde. Ve ol kimse ki dimiş: “Anıñ her bir èuøv1, insânda olan èuøvıñ miâli, maraøına (14) nâfièdir lâkin öekeri ünââda ve ünââs1 öekerde.” Ve bu bir sırr-1 òafidir. Ve nârencât (15) ve siór ve muóabbet èilmine dâòil olur úaçan ki felek münâsebeti mürâèât olına. Ve mefââıla (16) ve niúrise ve nisâ'aya nâfièdir zaèferân ile ve bevâsire muúl ile ve òafaúâna sikencübin ile (17) ve óarúati'l-bevle hindübâ äuy1 ile ammâ ol úanı yaúar ve belâdet getürür. Dühnlr (18) muâlióidir. Ve şerbeti: Dört úirâú Ve äalaú eylemiş ol

¹⁹⁴⁵ Kelime, şeklinde yazılmıştır.

kimse ki dimiş: “Ol, liúÁódır.” (19) Ve bu ism insĀn āyretinde olan otlara ulĀú olunur egerçi āyreti kĀmil ise de.

(20) Yetÿè: Südi olan otlara ulĀú olunur maómÿde ve lĀlĀ gibi. Ve gĀh (21) olur ki bu ism lĀèiye ulĀú olunur. Ve dimişler ki: “Ol envĀelerini ecvedidir.” [363b] (1) Ve bu yetÿè immĀ maòĀÿĀdur bir ota òikr ittügümüz gibi veyĀ maòĀÿĀ degildir. Ve bu (2) münóaĀır olmaz. Bel yaprauları yaĀĀi ve ince ve āaliò ve yemişi iòtilĀfi ile envĀè-ı keāireye (3) mütenevviè olur. Ve baèø Āııfları münøabiù olub yemişi cevze gibi olur ve baèøısinin (4) kettĀn óabbı gibidir ve baèøısı körsine gibidir. Ve bunlar meşÿr ve mevcÿddır. (5) Ve òĀricde istièmĀl olunur. ZĀyidĀtlar ve bevĀsiri úaiè ider. Ve eāerleri zĀyil itmek için¹⁹⁴⁶ (6) ve dĀòileyi. İstièmĀli, seviú ve ketire ve dühnler ile veyĀ incir gibide taúür olunur (7) yĀ tecfif iderler. Ve balāamı ve āafrĀyı úaiè ider. Ve bi’l-cümle dĀòile olunmasından (8) iòtirĀz olına. ZirĀ aāular úısmındandır. Ve ehl-i MıĀır, anın bir nevèiniñ istièmĀline (9) ki ol nevèe melke dirler, mübĀlaāa iderler. Ve anda òaiĀr-ı èaòim vardır. Ve anın zeytte (10) pişeni müherrĀ olunca óıkkeye ve cerebe nĀfièdir.

(11) Yerbÿè: Bir uzun úuyruúlu ve úısa ayaúlu óayvĀndır. āıçana benzer. ÓĀr ve yĀbisdir (12) üçüncide. EmrĀø-ı bĀrideye, mefĀĀil ve fĀlic ve bél aāırsına nĀfièdir ve óaāĀyı ezer ve bevli (13) cĀri ider her ne gÿne istièmĀl olınsa.

(14) Yerbÿze: E’r-ricle.

YerenĀ: E’l-òimnĀ.

(15) Yüsr: Ol èuúdelü budaúlardır ki èUmmĀn baórinde óĀĀil olur. Ve bĀèøısı (16) àĀyetle āaliò olur, yer yüzine uzanur. Ve teşrin-i sĀnide anları keserler. Ol (17) àĀyetle siyĀh olur ve rĀyióası ìayyib. Her ne úadar istièmĀl olınsa anın berrĀúligi (18) ziyĀde olur. ÓĀrdır ikincide ve yĀbisdir üçüncide. ÚılĀşesi úanı úaiè ider ve şişleri (19) óallider ve úuryóları zĀyil ider içmekle ve sürmekle. Ve āna müdĀvemet ile naòar eylemek (20) gözi rÿşen ider. Ve bile götürmek vilĀdeti sehl ider. Ve āol elde¹⁹⁴⁷ úaøĀ-yı óevĀyic (21) ider ve beyne’n-nĀs maúbÿl olur òuĀÿĀ zühre ùĀlièinde. Ve eger bir

¹⁹⁴⁶ Cümle eāerleri zĀyil itmek için kullanılır şeklinde düşünölmüştür.

¹⁹⁴⁷ Cümle sol elde taşılırsa şeklinde düşünölmüştür.

óayvÀnı, anıñ üç budaúlı [364a] (1) çıbıú¹⁹⁴⁸ ile ursalar àÀyetle yürügen olur. Ve òavÀãıındandır ki tez çatlar ki úaçan anı (2) götüren àamgın olsa ol tez çatlar.

(3) Yeşm: Ve yÀ-yı muvaóóede ile daði oúmur. Ve kezÀlik fÀ ile maèdeni úaşdır ki (4) zebercede úaribdir lÀkin andan şeffÀf ve àÀfirekdir ve eyüsi zeytisidir, àoıra yeşili, (5) àoıra beyÀøı. Ol bÀrid ve yÀbisdir ikinciniñ Àòirinde. Aúan úanı ve úuryóı, zaóiri ve óarúati'l-(6)-bevli zÀyil ider içmekle ve òafauÁnı ve miède øaèfını ve òınÁúı boyunda aãmaàla ve èasr-i (7) vilÀdeti buda aãmaàla, sióri ve yaramaz gözi ve yıldırımını elde aãúlamaàla. Baèølar dimişler ki: (8) “Ol şaru ile ki bunda bir insÀn äyreti naúş olmış ola úamer burcında iken.”

(9) Yaèãand: E'l-hindibÀ.

Yaèmiøa: E'r-reybÀs bi's-SüryÀniye.

(10) Yaèúyb: Óacel didikleri úuşıñ erkegidir. Ve Óekim DÀvyd dir ki: “Bizim diyÀrimızda (11) bir küçük úuşa ıúÁú olunur ki elvÀn-ı keàiresi olur, gice aàaclara yapışur ve bu úuş (12) fÀãió óuryflar ile feryÀd ider, bir nefei maèlym degildir.”

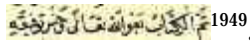
(13) Yaútın: èArabı'dir. Yer yüzinde yayılan baüüò ve kiyy gibi şeylere ıúÁú olunur. Ve gÀh andan murÀd úabÀúÁdır.

(14) Yelenóyó: E'l-èyd.

YemÀm: Ol şefnindir veyÀ àavúlu olana ıúÁú olunur.

(15) Yenbyt: YÀ-yı muvaóóede ile ve vÀdan àoıra tÀ-yı müaettÀt ile òarnybıñ bir nevèidir. Ve müaettÀ ile ve vÀdan (16) àoıra nyn ile taúsımÀ didikleridir.

Yenmyye: HindibÀnıñ bir nevèidir veyÀ bir Maèribi otdır ki áaru (17) çiçekleri olur ol yaraları etlendirir

 ¹⁹⁴⁹

¹⁹⁴⁸ Çıbıú kelimesi cümleye anlam verebilmek için, çıbığı şeklinde düşünölmüşür.

¹⁹⁴⁹ Allah Sübhane ve Teala doğruyu en iyi bilendir. Bu kitap Allah'ın yardımı ve onun güzel muvaffakiyetiyle rebüssaninin 28. Günü olan Cuma'nın sabahında Peygamber'in hicretinin 1052. yılında tamamlandı.

2.2. Tematik Dizinler

2.2.1. Tıbbi İsim Dizinleri

2.2.1.1. İkinci Dereceden Tıpla İlgili İsimler Dizinleri

2.2.1.1.1. Bitki İsimleri ve Bitki İsimleri İle İlgili Kelimeler Dizini

'A, A, Á

- èabÀse : 313b/13 (1) (bk. raèi'l-ibl)
- abÀzîr : Yemeklere konulan kurumuş kekikler, baharlar.
8a/14, 26b/16, 26b/17, 32a/16, 38a/2, 50a/15, 75b/9, 110b/3, 136a/19 (10)
- 'abdilli : Bir karpuz çeşidi.
49a/10 (1) (bk. baüüò)
- èabdü'l-làvi : Bir bitki ismi. (*cucumis chate*).
153a/8 (1)
- èabher : 237a/20 (1) (bk. nercis)
- èabidiyye : Yenilecek kısmı az, çekirdeği çok olan üzüm çeşidi.
163a/10 (1) (bk. üzüm)
- èabîr : 237b/1 (1) (bk. zaèferÀn)
- Àbnÿs : Abanoz ağacı (*ebenus/ diospyros ebumum*).
4a/8, 351a/6 (2)
- abzÀrü'l-úüüa : 4b/19 (1) (bk. óayy-ı èÀlem)
- èacb : 237b/1 (1) (bk. anÀàÿris)
- acÀã : 6a/9 (2), 32a/1, 185b/11, 187b/4, 231b/6, 319b/12, 347a/1(6) (bk. şeftÀly)
- acı : (bÀdÀm, bÀdem, úasaü ile eşdizimli olarak) Acı.
23a/11, 158a/19, 167a/11 (2), 167a/17, 167a/20, 170b/3, 261b/9, 293b/19, 296a/9, 314a/21, 314a/18 (12)
- Àcivÿn : Havaciva otu.
6b/16 (1) (krş. re'si'l-efèi)
- 'ades : 1.55b/17, 103b/2, 183a/10, 213a/19, 229b/15, 237b/2, 266a/8 (7) (bk. mercimek);
2. (su ile eş dizimli olarak)
237b/19 (1) (bk. üólab)
- afÀrikis : Köpek papatyası yağı.
144b/5 (1)
- afiúars : 115b/2 (1) (bk. úna)
- afimen : 36a/21 (1) (bk. bÀderÿc)
- afimÿnÀ (Yun.):133a/3 (1) (bk. dÀrâini)
- afinúaüs: Salepgillerden, bataklık yerlerde yetişen bir bitki, danakıran otu (*epipactis grandiflora*).
20b/5 (1) (krş. selceme)
- èafâ : Mazı denilen ağaç ve onun tanesi.
42b/19, 183a/9, 200b/10, 201a/1, 229a/6, 229b/15, 240b/7, 264b/20, 277a/6, 311b/13, 324b/17 (11) (krş. èafaâ)
- èafaâ : 228b/16 (1) (bk. èafâ)
- èafâinec (Ar.): 54b/5 (1) (bk. ballÿt)
- afÿÿn : Afyon.
6a/6, 13b/13, 13b/19, 15b/15, 16a/7, 16a/21, 16b/8, 16b/12, 16b/20, 17a/10, 17b/2, 17b/6, 17b/16, 20b/11, 21a/5, 22a/10, 24b/11, 41b/8, 42a/4, 42a/7, 42a/7, 42a/9, 56b/10, 62a/18; 65a/17, 65b/20, 67a/14, 68a/19, 80a/8, 85b/12, 122a/4, 122a/13, 129a/2, 138a/19, 148b/19, 149a/21, 177b/2, 183a/7, 183a/19, 200b/11, 202b/18, 202b/21, 214b/9, 228a/19, 229a/13, 229b/3, 251b/7, 252b/4, 263b/18, 264a/7, 264a/8, 264b/6, 264b/15, 267a/17, 268b/2, 277b/2, 281a/2, 305a/7, 307b/9, 311a/9, 311a/19, 311b/14, 314b/1, 318a/21, 323a/11, 323b/13, 324a/19, 325a/14, 325b/16, 326a/11, 327a/12, 327b/19 (72) (krş. dimèati'r-rÀs)
- aàac : 1. 83a/4, 144a/3, 162b/21, 179a/2, 209b/3, 271a/16, 361b/1 (7) (bk. aàaç)
2. (úavun (T.) ile eşdizimli olarak) Turunç.
4b/20, 5b/13, 7a/2, 26a/16 (4) (bk. utruc)
- aàaç : 1. (Às, òurmÀ, sidr, üzüm vb. ile eş dizimli olarak) Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki;

- 4a/16, 5a/10, 9a/8, 11a/9, 11b/15, 14a/11, 14b/10, 14b/10, 14a/11, 14b/12, 22b/12, 25a/16, 29a/15, 29b/1, 31b/1, 31b/2, 37a/1, 45b/17, 46a/16, 46a/19, 47a/19, 48a/15, 54a/4, 54a/8, 54b/7, 54b/8, 54b/9, 54b/13, 54b/13, 54b/15, 54b/21, 57a/4, 57a/9, 58a/14, 61b/6, 64a/20, 72a/9, 72a/13, 72a/16, 73a/1, 73a/2, 73a/21, 74b/9, 77a/21, 82a/5, 82a/15, 82a/16, 82b/1, 82b/20, 84a/3, 84a/10, 84b/2, 85a/21, 86a/10, 86b/3, 86b/10, 86b/10, 86b/11, 86b/11, 95a/19, 100b/2, 119a/5, 126a/12, 136b/2, 136b/9, 136b/19, 137b/16, 138b/13, 145b/5, 146a/5, 146a/12, 153a/13, 156b/16, 156b/19, 158a/20, 158a/21, 158b/20, 159a/12, 167b/9, 175a/1, 175b/10, 178a/17, 178a/17, 178a/18, 179b/2, 179b/4, 180b/7, 189a/5, 191b/1, 191a/12, 194b/11, 197b/5, 198a/18, 206b/16, 206b/18, 215a/18, 218a/12, , 224a/1, 224b/15, 225a/4, 227a/17, 228b/19, 230a/3, 231a/16, 232b/12, 233a/12, 233a/14, 233a/15, 234a/15, 236b/10, 237b/20, 241b/4, 241b/14, 248b/10, 248b/11, 244a/17, 246a/6, 250a/5, 250a/9, 253a/12, 254a/6, 254a/7, 255b/20, 255b/21, 259a/18, 259a/19, 260b/2, 261a/11, 262a/12, 262a/13, 262a/16, 266a/10, 271a/16, 272a/4, 272a/14, 272a/17, 273a/19, 273b/1, 278b/18, 278b/19, 279a/5, 279b/7, 285a/2, 286a/14, 287b/14, 295a/6, 295a/17, 296a/7, 297a/18, 297a/19, 297a/20, 297a/21, 300a/10, 305b/5, 306a/11, 306a/13, 310a/17, 314b/2, 314b/17, 315a/12, 341b/18, 342a/15, 345b/13, 349a/21, 360a/3 (165) (krş. aàac, eşçÀr, şecer, şecere)
2. (sinek ile eşdizimli olarak) 136b/9 (1) (bk. derdÀr)
- aàryÀ : 249b/12 (1) (bk. fýtenc)
- aàlyci : Sabr bitkisinin samğı, usaresi. 19b/11 (1) (krş. èyd)
- aàrisýfes : 114a/2 (1) (bk. óanòal)
- aàriyÀ : 114-b/18 (1) (bk. óandeúýüi)
- aòaveyn úamı : 62b/6 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
- aòbÀú : Reyhanların genel ismi. 161b/10 (1) (bk. reyóÀn)
- aódÀúü'l-baúar : Kara üzüm. 7a/3 (1) (bk. üzüm)
- aódÀúe'l-maròÀ : 7a/3 (1) (bk. bahÀr)
- Àòye : 41b/8 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
- èaúaèaú : 155a/3 (1) (bk. ricli'l-àurÀb)
- èaúÀbiye : Bir bitki adı (*prunus amygdalus*)
2. 29a/17 (1) (bk. enbÀ)
- aúÀúryÀ : Akasya (*acacia*).
11b/8, 11b/17, 16a/9, 16a/21, 16b/11, 17b/6, 22b/12, 43a/15, 65b/20, 68b/5, 149b/3, 150a/2, 183a/10, 184b/18, 186b/6, 187b/14, 200a/16, 200a/19, 210b/4, 228a/13, 228a/19, 228b/15, 228b/18, 229a/6, 229b/16, 236b/3, 240a/3, 248b/14, 251b/8, 264a/7, 305a/8, 325b/16, 326a/11, 326b/4 (34) (krş. binke, úatÀd)
- èaúÀkir : ilaç yapımında kullanılan kökler.
15b/6, 65b/15, 66a/7, 66b/4, 66b/5, 67a/4, 68a/16, 131a/19, 131a/21, 145b/20, 184b/2, 265a/7, 293b/8, 316a/9, 324a/20, 318b/19 (16)
- èaúÀribi : Havlıcanın akrebe benzeyen şekli. 131b/10 (1) (bk. òavlcenÀn)
- èaúbe : 241b/5 (1) (bk. býzidÀn)
- èaúde : 241b/4 (1) (bk. emirbÀris)
- Àkel nefse : 1.24b/5 (1) (bk. kÀfÿr);
2. Neft;
24b/5 (1) (bk. nefü)
3. 24b/5 (1) (bk. ferbiyyñ)
- èaúer : Zeytinyağı tortusu.
241b/5 (1)
- aúóivÀn (Ar.): Varadika otu, köpek papatyası (*chrysanthemum parthenium/ chrysanthemum coronarium/ matricaria chamomilla*).
20a/7, 22a/20, 22b/2, 22b/4, 59a/7, 144b/5, 208a/11 (7) (bk. efsentìn)
- Àúritiş : Bir bitki ismi.
19b/17 (1)
- ‘ÀúurúaróÀ : Nezle otu, yapışkan otu, pireotu (*anacyclus pyrethrum*).
3b/3, 13b/20, 22a/12, 25a/14, 41b/9, 64a/14, 93a/20, 94a/4, 95b/16-17, 141b/21, 142a/5, 144b/3, 163b/21, 185a/3, 186a/21, 200a/10, 200b/11, 200b/12, 200b/18, 233a/16, 236b/19, 245a/7, 245a/10, 249a/11, 265a/17, 280b/15, 320a/7, 321a/9, 324b/6, 325b/18, 326a/13, 327a/4, 327a/13, 329b/11 (34) (krş. èÀúurúaróÀ, bÀride'l-óÀre'l-maúüè, kerdehÀn, ìaròÿn, èyd)
- èÀúurúaróÀ : 42a/10 (1) (bk. èÀúurúaróÀ)

- aúmÀëü'r-rummÀn : Bir bitki ismi, narşeğın Hindîsi. 23a/20 (1)
- aúrÀâi'l-melik : 8a/15 (1) (bk. ðubzı'l-àurÀb)
- aúrÀâü'l-melik : 23a/5 (1) (bk. ðubzı'l-àurÀb)
- èakreş : 241b/7 (1) (bk. necil)
- Àúrve kavÀmaema : 202b/19, 263a/19 (2) (bk. zaèferÀn)
- aúsÀmÀ : Kuru üzüm çeşidi. 163a/7 (1) (bk. zebib)
- aúsÿn (Ar.): Kocabaşı ismi verilen bir bitki. 22b/20 (1) (krş. rÀse's-şeyò)
- aúüÀ : 129b/17 (1) (bk. ðamÀn)
- èakÿb : 1. Harşef çeşidi. 241b/4 (1) (bk. óarşef) 2. 193b/7, 241b/4 (2) (bk. selbin);
- èÀúÿl : 237a/14 (1) (bk. merir)
- alÀâyris: 174a/1 (1) (bk. anÀâyris)
- albÿs : 114b/18 (1) (bk. óandeúÿü)
- èalef : 1.Yem; 2.Ot; 3. Yulaf 63a/11, 82b/17 (2)
- èalek : (Rûmî, ùafaş ile eşdizimli olarak) Özel bir zamk ismi. 147a/5, 228b/7, 242a/11, 305a/2, 311b/1, 314b/14 (6) (krş. úalfÿn, úalfÿniyÀ, úalÿniyÀ, èulek)
- èaliú : (èades, keleb, maúdis ile eşdizimli olarak) Tarla sarmaşığı, sedef otu, köpek pençesi (*convolvulus arvenis*); 187b/20, 208a/4, 241b/8, 241b/19, 360a/14 (6) (krş. şecere) 2. 288a/3 (1) (bk. liblÀb)
- èalúam : 1. 242a/9 (1) (bk. óanóal); 2. 242a/9 (1) (bk. úiááÀ)
- èalúum : 1.142a/2 (1) (bk. óanóal); 2.142a/2 (1) (bk. úiááÀ)
- alÿc : Hünnapgillerden, kırlarda kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç, gövem eriği, geyik diken, akdiken (*crataegus monogyna*). 10b/11 (1)
- alÿsen (Yun.): 2b/18 (1) (bk. ricli'l-àurÀb)
- alÿten (Yun.): Pazıya benzer bir bitki. 25a/5 (1)
- amÿmiyÀ (Yun.): 108a/14 (1) (bk. óamÀmÀ)
- anÀbiø : 26b/3 (1) (bk. emsÿò)
- anÀàÀlis (Yun.): 28b/9, 30b/20 (2) (bk. À merzencÿş)
- anÀâyris: Kokar çalı, emicek, emicik, iyicik, keçiebişi, keçigevişi, yiyircik (*anagyris foetida*). 59b/11, 91a/11, 237b/1, 245a/8 (4) (krş. èacb, alÀâyris, èÿd, yüsr)
- èanbÀ : 29a/15 (1) (bk. enbÀ)
- èanberiyye : Laden ağacında olan yeşile mayil rutubet. 286b/21 (1)
- èanced : 1. Sarı sütleğen (*euphorbia helioscopia*); 2. (?) Kuru üzüm çeşidi. 244a/11 (1) (bk. zebib)
- andarÿàÀúÀs : Bir bitki ismi (*umbilicus rupestris*). 31a/4 (1)
- andarÿàÀrÿn : Sıcak bölgelerde yetişen, Şam harnubuna benzeyen bir bitki (*hedysarum*). 28a/20 (1) (krş. dühn, enderÿbilÿn, fÀsÀ)
- 'andem (Ar.): 51b/17, 244a/10 (2) (bk. baúam)
- andÿüÀlis : 28b/4, 343b/3 (2) (bk. milÀó)
- èanem : 1. Nar. 244a/1 (1); 2. Bir ot ismi (*punica granatum*).
- anisÿn : Maydanozgiller familyasından bir yıllık otsu bitki, anason. 12a/16, 14a/19, 14b/15, 19a/18, 20b/1, 27b/18, 39b/21, 41a/15, 44b/21, 56a/4, 57a/15, 58b/18, 64b/9, 65a/11, 68b/5, 69a/20, 69b/12, 74a/17, 74b/4, 74b/16, 81a/20, 84a/13, 89b/6, 93a/3, 93b/8, 95a/2, 95a/12, 103a/7, 114b/13, 118b/3, 118b/6, 123a/16, 131a/18, 131b/15, 133b/17, 140a/13, 143b/7, 152b/13, 152b/21, 163a/20, 170a/9, 170b/2, 180a/14, 182b/3, 184a/5, 184b/12, 185b/3, 185b/11, 186a/11, 186a/18, 187a/2, 187a/21, 187b/17, 188b/19, 194a/3, 197b/5, 202b/18, 206a/2, 210a/16, 260b/1, 210b/20, 211a/19, 211b/14, 212a/9, 214b/17, 218a/9, 219a/18, 220b/2, 231a/11, 231a/17, 231b/9, 232b/12, 245a/17, 245b/15, 245b/16, 246a/15, 246b/12, 257a/3, 262b/5, 262b/7, 263a/16, 263b/14, 264a/7, 264a/19, 265a/16, 265b/20, 266a/7, 273b/11, 275a/11, 280a/10, 281a/14, 284a/7, 284b/19, 290a/18, 294a/6, 300a/8, 305a/9, 314a/16, 318a/9, 319a/13, 321a/10, 321b/11, 323b/6, 324b/11, 324b/17,

- 326b/9, 330a/5, 344a/2, 351a/2, 360b/16 (110) (krş. óabbe, óalÿn, rÀziyÀnec)
- 'anúar : 244a/10, 306a/18 (2) (bk. merzencÿş)
- èanàÀ : (óabaú ile eşdizimli olarak)
93a/5 (1) (bk. berencÀsef)
- èanâal : 13b/6 (1) (bk. 'unâul)
- anzarÿt : 1. Bir çeşit sürme, göz tiryacı;
28b/16, 275b/16 (2) (bk. küöl)
2. Bir zamk ismi (*astragalus sarcocolla*).
16b/7, 16b/17, 17a/13, 17b/8, 17b/16, 24b/10, 42b/19, 43a/15, 86a/14, 93a/20, 94b/11, 95a/14, 138b/8, 148b/15, 148b/18, 149a/2, 149a/6, 149a/10, 149a/18, 149b/3, 181a/3, 224b/3, 229a/7, 230a/11, 230a/12, 230a/17, 239a/3, 276b/18, 309b/16, 311a/3, 311b/10, 317a/19, 343b/9 (33) (krş. èanzarÿt)
- èanzarÿt : 62b/5, 197a/12, 225a/11, 244a/11 (4) (bk. anzarÿt)
- aenÿn : 106a/9 (1) (bk. óilbe)
- ÀrÀk : 9a/3, 313b/11 (2) (bk. misvÀk)
- èarèar : 1. Ardıç (*cupressus sempervirens, juniperus communis*);
2. Yaban servisi.
3b/8, 5a/19, 180b/1, 238a/17 (2) (5) (bk. serv)
- èarÀyisi'n-nil : 46b/2 (1) (bk. neylÿfer)
- èarÀyisü'n-nil : 354a/12 (1) (bk. neylÿfer)
- arbeyÀn : 1. Karides, deniz tekesi;
2. 10a/2 (1) (bk. bahÀr)
- arbiúas : 255a/20 (1) (bk. fülful)
- ardÿc : Servigillerden, güzel kokulu yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak karayemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık (*juniperus*).
147a/4 (1) (krş. divdÀr, lifÀó, melÀyike)
- èarfaàÀn : 238b/10 (1) (bk. óandeúÿü)
- èarfec : Bir bitki ismi. (*cinnamomum citriodorum*).
238b/10 (1) (krş. úutÀd)
- aròÿdis : 65a/16 (1) (bk. úsüòÿdis)
- aròiuÿn (Yun.): Bir bitki ismi (*centaurea caulis*).
8b/18 (1)
- arisünyöyÀ : 10a/2 (1) (bk. zirÀvend)
- èariøa : 152b/21 (1) (bk. rÀziyÀnec)
- arúayÿn (Far.): Bir bitki ismi.
9a/12 (1) (krş. arúaysÿn)
- arúaysÿn (Yun.): 9a/12 (1) (bk. arúayÿn)
- èarmaø : 1. 238b/12 (1) (bk. úrólab);
2. 238b/12 (1) (bk. sidr)
- armÿd : Armut (*pyrus communis*).
25b/13, 61a/21, 123a/17, 231b/6 (4) (krş. emrÿd, encÀà, kemmiàiri, şÀhlÿk)
- arpa : Arpa.
7a/8, 8b/5, 8b/6, 9b/21, 14a/18, 15a/10, 15a/19, 18b/2, 23a/21, 35a/21, 35b/1, 38a/17, 49b/7, 55b/4, 56a/2, 56a/2, 57a/4, 62a/17, 63a/16, 63b/21, 74b/6, 87a/12, 105b/12, 105b/20, 106b/6, 116b/12, 117b/19, 118a/19, 122b/5, 129a/21, 129b/1, 135a/1, 149b/7, 191a/1, 192b/10, 197a/7, 201b/20, 202a/5, 202a/12, 211a/20, 220a/5, 229a/20, 234b/9, 241a/20, 257b/16, 261b/6, 261b/20, 279a/16, 281a/15, 282a/2, 284b/6, 293b/17, 303b/5, 303b/15, 308a/17, 308b/1, 328b/1, 348b/6, 350a/5 (59) (krş. selt, şaèir)
- èaràam : 238b/10 (1) (bk. bÀdencÀn)
- èarèeniàÀ : 7b/17, 8a/16, 39a/5, 238a/10 (4) (bk. buóÿr-ı Meryem)
- èarèenişÀ : 73a/11, 282a/15, 325b/19, 326a/13 (4) (krş. buóÿr-ı Meryem)
- arÿsimin (Yun.): 73a/4 (1) (bk. tÿderi)
- Às (Ar.): 1. Mersin.
11a/20, 11b/18, 16a/17, 22b/17, 25b/19, 25b/20, 29a/9, 42b/12, 43a/12, 43a/16, 43a/21, 54b/4, 54b/20, 56a/7, 57b/13, 73a/20, 80b/5, 104a/2, 105b/8, 107a/18, 121a/20, 129a/16, 132b/17, 137a/10, 138b/6, 141a/20, 141b/1, 141b/6, 149b/3, 154a/8, 154a/10, 160a/12, 178b/2, 187b/9, 200b/2, 200b/11, 212a/9, 228b/14 (2), 228b/21, 229a/20, 229b/9, 232b/1, 244a/20, 247b/9, 247b/11, 257b/17, 285b/1, 285b/3, 286a/21, 287a/6, 287b/18, 288b/6, 301a/1, 305b/7, 307a/13, 307b/4, 308a/14, 309a/6, 311b/1, 311b/13, 321b/3, 324b/16, 329a/3, 333a/16, 333b/10, 359a/16, 360b/7, 363a/4 (69) (krş. mersin);
2. Reyhanın Mısır'daki ismi.
162a/2 (1) (bk. reyóÀn)
- 'aàÀbiè-i Hermes : 18a/18 (1) (bk. sevrencÀn)
- 'aàÀbièi'l-'aòÀrÀ : Üzüm çeşidi.
18a/17 (1) (bk. üzüm)
- 'aàÀbièe'l-'ùinÀb : 18a/17 (1) (bk. ferencmüşk)
- 'aàÀbièü'â-âufir : 208a/15 (1) (bk. keff-i Meryem)
- èaàÀbièü'â-âufre : 282a/6 (1) (bk. keff-i Meryem)

- Āāf : 18a/2, 18a/18, 215a/18, 273a/16 (4)
 (bk. keber)
 easĀlice'ū-iarıyye : 294b/21 (1) (bk. leffi'l-kerm)
 eaāa'r-rāèi : Kuşekmegi, çobandeğneği
 (*polygonum aviculare*).
 50b/5, 50b/15, 232b/12, 239a/21,
 249a/5, 308a/6 (6) (krş. eaāĀ-yı rāèiye,
 baübĀü berşabĀr, èuāĀru'r-rāèi)
 asĀriüyn : 41a/8 (1) (bk. burvĀüi)
 ĀāĀryn : Kediotu, yabancı nardin (*asarum
 europaeum*).
 4a/5, 10b/1, 11a/19, 20b/4, 22a/11,
 26a/5, 31a/17, 33b/15, 69a/10, 77a/13,
 85a/21, 93a/19, 94a/12, 108b/10,
 133a/17, 133b/7, 184b/12, 185a/16,
 185b/16, 186a/18, 186b/21, 202b/20,
 210a/17, 211a/4, 212b/5, 232a/1,
 232b/13, 253a/6, 245b/16, 253a/13,
 292b/21, 305a/9, 318a/19, 320a/12,
 322b/18, 323b/7, 324a/5, 327a/13,
 327b/3, 327b/20, 329b/10, 338b/17,
 339b/13, 339b/21, 340b/11 (45)
 eaāĀ-yı rāèiye : 34a/14 (1) (bk. eaāa'r-rāèi)
 Āsel : Hasır otu (*juncus arabicus*).
 196b/4 (1) (krş. semĀr)
 aāfer : Safran (?).
 186b/19, 197b/8, 204a/7, 204a/16,
 206a/14, 222b/18, 232a/3, 278a/13,
 326a/13 (9) (bk. uāfur)
 eaāib : 240a/1 (1) (bk. şeyiarĀc)
 èaskeriş : Kengerin bir çeşidi, çayır yumağı,
 çayır otu (*altissima festuca*).
 25b/5 (1) (krş. elşen)
 asüylüüanderyyn : 13a/14, 39a/17 (2) (bk.
 usüylüüanderyyn)
 aāl : (şevkerĀn, oanôal, sÿs vb. ile
 eşdizimli olarak) Kök, bitki kökü.
 6a/7, 10a/1, 13b/20, 13b/20, 13b/18,
 32b/21, 39a/5, 44a/20, 49b/7, 65b/18,
 68b/9, 68a/20, 68b/15, 69b/13, 72b/15,
 72b/19, 81a/7, 81a/17, 94a/13, 106a/2
 (2), 114b/5, 114b/10, 115a/15, 142a/5,
 158b/20, 185b/12, 187a/16, 187b/19,
 200a/21, 200b/18, 201a/15, 205b/17,
 211a/18, 211a/19, 216b/7, 229b/7,
 231b/20, 236b/13, 237a/1, 238b/11,
 245a/4, 246a/7, 260a/12, 262b/8,
 262b/12, 264b/3, 270a/11, 278b/10,
 278b/16, 282a/14, 285b/16, 293b/6,
 294a/7, 296a/8, 305b/16, 310b/16,
 311b/19, 312a/11, 318b/2, 318b/16,
 322b/20 (2), 324a/2, 324a/8, 325a/4,
 330a/6, 330a/7, 357a/1 (69) (krş. kök,
 uāyl)
 aālaú : 5b/15 (1) (bk. bencengeşt)
 asiaraüüys : 13b/8 (1) (bk. aürĀüüys)
 aāürek : 18a/19 (1) (bk. meyèa)
 Āşú : 229a/2, 229b/10 (2) (bk. Āşú)
 Āşáu (Ar. < Far.): Çadıruşağı denilen bir zamk,
 kalkandikeni (*ferula assa-foetida*).
 13b/17, 14a/10, 14b/14, 15b/15, 17a/6,
 22a/11, 34a/6, 34b/3, 41a/16, 44b/4,
 65b/14, 68b/8, 68b/15, 85b/6, 89a/20,
 93a/20, 94a/17, 105a/16, 107a/20,
 138a/19, 142a/18, 149a/18, 190b/15,
 228b/5, 229b/11, 229b/13, 253a/6,
 253b/11, 271a/16, 283a/7, 292a/12,
 305a/6, 309b/14, 310a/20, 310b/6,
 310b/9, 310b/20, 311b/1, 311b/10,
 325a/18 (40) (krş. Āşú, bürtuúuş, kelaò,
 lizĀüü'ò-òehèb)
 èaşar : 239a/13, 239a/14 (2) (bk. èuşre)
 èĀşú : (şecer ile eşdizimli olarak)
 288a/2 (1) (bk. libĀb)
 aşine : 313b/12 (1) (bk. şeybe)
 èaşriú : Hicaz'da sinamekiye verilen ad.
 197a/19 (1) (bk. senĀ)
 èaüab : 240a/4, 266a/18 (2) (bk. úuün)
 èaüare : Sümbül çeşidi (*celtic valerian,
 valeriana celtica*).
 240a/4 (1) (bk. sünbül)
 aümÿü : Hint fındığı.
 18b/16 (1) (bk. fyfül)
 aürĀfiúsÿs : 18b/13 (1) (bk. aürĀüüys)
 aürĀüüys : Yıldız çiçeği (*aster tripolium*).
 90b/12 (1) (krş. asiaraüüys, aürĀfiúsÿs,
 óĀlibi, iarifyliyyñ)
 ĀirilĀl : 3a/10 (1) (bk. ĀirilĀl)
 ĀirilĀl : Frenk maydanozu (*carum
 ammioides*).
 3a/10, 103b/5 (2) (krş. ĀirilĀl, óaşişe,
 ıririlĀl, riclü'ü-üayr)
 èaişĀn : Bir bitkinin ismi (*dispacus fullonum*).
 240a/4 (1) (krş. deyişüyr)
 èaüĀr : Baharat veya güzel kokular satan
 kimse veya dükkân.
 46a/17 (1)
 èavsec : (kibĀr ile eşdizimli olarak)
 1. Tekedikeni;
 2. Yaban gülü (*lycium afrum, matthiola
 incana*).
 208a/4, 244a/12, 249a/5, 270a/10,
 307b/8, 343b/11 (6) (krş. àarúad,
 celhem, meliò, şecere)
 èayne'd-dik : 245a/19 (1) (bk. şeşme)

- èaynü'l-hüdhüd : 245b/5 (1) (bk. merzencÿş)
 èayn-i rân : 245b/7 (1) (bk. zaèrÿr)
 aèyne's-serÀün : 19b/10 (1) (bk. sebiſtÀn)
 èayni'ş-şemş : 53b/5 (1) (bk. belesÀn)
 èaynÿn : 1. 199b/20 (1) (bk. elveber);
 2. Sinameki çeşidi.
 245a/12 (1) (bk. senÀ)
 èayrünüâ : 28b/15 (1) (krş. buóÿr-ı
 Meryem)
 aèys : 19b/11 (1) (bk. bencengeſt)
 èayâÀm : 245b/8 (1) (bk. deleb)
 ayÿsÀ : 32b/20 (1) (bk. irsÀ)
 ayva : Gülgillerden, çiçekleri iri, beyaz veya
 pembe, yapraklarının altı tüylü, orta
 yükseklikte bir ağaç (*cydonia vulgaris*).
 123a/14 (1) (bk. sefercel)
 èaöbe : 5a/9, 237b/20, 239a/4 (3) (bk. ibhül)
 èaöebe : 93a/2 (1) (bk. ibhül)
 azÀdraöt (Far.): 10a/3, 288b/2 (2) (bk. zizilòat)
 azÀdraöt (Far.): 207b/19 (1) (bk. zizilòat)
 ÀöÀni'l-cedi : Lisan-ı hamelin büyüğü.
 8a/15 (1) (bk. lisÀni'l-óamel)
 ÀöÀnü'd-düb : 59a/19 (1) (bk. ÀöÀne'd-
 dübb)
 ÀöÀne'd-dübb : Sığırkuyruğu, devedili,
 burunca otu (*verbascum*).
 8a/15 (1) (krş. ÀöÀnü'd-düb, bÿâirÀ,
 bÿâiri, fulÿmes, fulÿmis, úalÿmes,
 úulÿmes)
 ÀöÀne'l-fÀr : 7b/21, 46a/4 (2) (bk.
 merzencÿş)
 ÀöÀni'l-fÀr : 1. Mavi unutmama beni
 (*myosotis stricta*);
 2. 30b/20, 245b/5 (2) (bk.
 merzencÿş)
 ÀöÀne'l-fil : Filkulağ. (*caladium
 esculentum*).
 8a/15 (1) (krş. üöni'l-fil)
 aöÀrÀúì : Bir bitki ismi.
 7b/18 (1)
 Àöerbÿ : 8a/16 (1) (krş. buóÿr-ı Meryem)
 aöerbÿn : Sarı nergis.
 7b/6 (1) (bk. nercis)
 aöfÀre'l-cin : Bir bitki ismi.
 19b/7 (1)
 aöfÀr: (üb ile eşdizimli olarak) Sert kabuklar;
 tırnak bahuru denilen tıbbi bir koku.
 19a/20, 341a/14 (2)
 èaölam: 1.240b/6 (1) (bk. nil);
 2.240b/6 (1) (bk. úÀtil ebih)
 aørÀse'l-keleb : 18a/21 (1) (bk. bisfÀnec)

B

- bÂbÂni** : Karpuz çeşidi.
48b/20 (1) (bk. baüüö)
- babÂniyye** : (baúla ile eşdizimli olarak)
Reyhan çeşidi.
51b/10 (1) (bk. fýtenc)
- bÂbÂri** : 38a/21 (1) (bk. fülful)
- bÂby nec** : Papatya (*matricaria chamomilla*).
10b/10, 22b/5, 22b/11, 23b/13, 38a/8,
39b/21, 59a/7, 70a/17, 93a/6, 104b/13,
121a/21, 141b/9, 141b/10, 229a/3,
229b/4, 263a/18, 270a/18, 322b/1,
330a/13 (19) (bk. efsentîn)
- bÂbir** : 40a/11 (1) (bk. berdi)
- bÂdâm** : 10a/20, 20a/13, 29a/11, 37a/15,
224a/9, 330a/15 (6) (bk. bÂdem)
- bÂdÂverd** : 203b/4, 231a/9, 231a/19 (3)
(bk. bÂöÂverd)
- bÂdem** : Badem.
32a/1, 35b/6, 40b/18, 44a/9, 74b/1,
79a/5, 81b/1, 81b/4, 91a/5, 95a/2,
98a/11, 103a/15, 105b/4, 105b/5,
106b/3, 108b/17, 115a/19, 119b/11,
122b/2, 123a/4, 125b/13, 135a/6,
135a/13, 136a/12, 140b/13, 141a/15,
141b/7, 143a/19, 144a/11, 149b/16,
157a/2, 158b/6, 160a/18, 163a/21,
163b/4, 164b/2, 164b/4, 165a/6,
169b/12, 186a/14, 187a/16, 190a/18,
190b/16, 191a/6, 191b/15, 191b/17,
191b/20, 192b/16, 194a/10, 195b/7,
198b/11, 199b/4, 208b/20, 213a/3,
214a/16, 217b/17, 220a/10, 220b/10,
226a/3, 226b/7, 228b/21, 236b/16,
237b/6, 246b/13, 252b/8, 254b/8,
255a/19, 262b/5, 267b/6, 268b/8,
269b/7, 275a/8, 281b/15, 290a/3,
291b/2, 293b/14, 293b/19, 296a/7,
296a/19, 300b/5, 301a/3, 302a/21,
305b/2, 307b/12, 312b/17, 313b/6,
318b/3, 318b/19, 319b/7, 321b/5,
324a/16, 325a/17, 328a/5, 328a/9,
344b/1, 345b/10, 348a/1, 350b/12,
353a/5, 354b/13 (100) (krş. bÂdÂm,
levz, lýz, menc, èuúabiyye)
- bÂdencÂn** : Patlıcan (*solanum
melongena*).
37a/9, 37a/19, 100b/18, 361b/18 (4)
(krş. èarâam, bÂöencÂn, eneb, veàad)
- bÂderenyeye** : 188a/12 (1) (krş.
bÂöerencyeye)
- bÂderencyeye** : 330b/9 (1) (bk. bÂöerencyeye)
- bÂderÿc** (Kıptî): Reyhan, fesleğen (*ocimum
basilicum*).
36a/21, 36b/11, 108b/7, 116a/21,
317b/13, 325b/20, 326a/15 (7) (krş.
afimen, bÂdirÿc, óavek, ýúimun)
- bÂdester** : 318a/21 (1) (bk. cindbidester)
- bÂdirÿc** : 32b/8 (1) (bk. bÂderÿc)
- bÂdzerd** : 190b/5 (1) (bk. bÂrzed)
- baó** : 39a/4 (1) (bk. úÂtil ebih)
- bahÂr** : Büyük papatya (*anthesis arvensis*).
7a/3, 10a/2, 273a/13 (3) (krş. aóðÂúe'l-
maròÂ, arbeyÂn, bühÂr, baúÂlimen,
çeşme, gÂvçeşm, âîargözi)
- baòşÿmis** : 22a/21 (1) (bk. efsentîn)
- baúÂlimen** (Yun.): 59a/6 (1) (bk. bahÂr)
- baúam** : Bakam ağacı, kızıl ağaç (*caesalpinia
echinata*).
244a/10, 324b/20 (2) (krş. 'andem,
baúúam, esliö, keyrÿn)
- baúdÿmis** : Maydanoz (*carum
petroselinum*).
3b/6 (1)
- baúıl** : 69a/2 (1) (bk. baúıl)
- baúıs** : Şimşir (*buxux sempervirens*). 52a/2
(1) (krş. baúısın, baúısiÿn, nefes,
şemşÂr, şimşÂd)
- baúúam** : 51b/17 (1) (bk. baúam)
- baúıl** : 1. Tere ve sebzevatın her birisi;
yeşillik;
106b/9, 266b/18 (2) (krş. baúıl, baúýl,
buúýl);
2. 51b/15, 124b/14, 146a/3, 227a/1,
229a/11, 231b/9, 356a/18, 356a/20,
356b/2, 356a/18, 356a/20 (11) (bk.
hindibÂ)
- baúla** : 1.40b/8, 95b/8, 100a/17 (3) (bk.
bÂúılÂ)
2.(óamúî, óumúî, mübÂreketü ile
eşdizimli olarak);
51a/12, 51a/13, 51b/4, 155a/4 (4) (bk.
ricle)
3.(remil ile eşdizimli olarak) Bir bitki
ismi;
51b/6 (1)
4.(èades ile eşdizimli olarak); 51b/13
(1) (bk. fýtenc)
5.(ÖorÂsÂniyye ile eşdizimli olarak);
51b/13 (1) (bk. óummÂö)

- 6.(Yehydiyye ile eşdizimli olarak);
51b/13, 70a/21 (2) (bk. óabaú)
- 7.(imāar ile eşdizimli olarak);
51b/14 (1) (bk. kerneb)
8. (bÀride ile eşdizimli olarak);
51b/14 (1) (bk. liblÀb)
- 9.(òehēbiyye ile eşdizimli olarak);
51b/15 (1) (bk. úaiaf)
- 10.(èabbü ile eşdizimli olarak);
51b/15 (1) (bk. bÀöerencye)
11. (èÀyişete ile eşdizimli olarak);
51b/15 (1) (bk. cercir)
- 12.(yemÀniyye ile eşdizimli olarak);
80b/19 (1) (bk. cerbÿz)
13. (óarf, óilbe ile eşdizimli olarak)
Tane; iç; meyve.
101b/19, 106a/19 (2)
- bÀúlÀ** : Bakla (*vicia faba*).
7a/10, 32a/20, 47a/11, 53a/13, 56b/19,
57b/4, 64a/6, 159a/17, 214b/2,
217a/20, 234a/2, 252a/19, 281a/15,
284b/6, 293b/20, 303b/17, 309a/4,
356a/1 (18) (krş. baúla, bÀúli, beryÀ-i
Miār, fȳl,herfelÿs)
- bÀúli** : 38a/20, 50a/12, 50a/12, 229b/14 (4)
(bk. bÀúlÀ)
- baúsin** : 52a/2 (1) (bk. baúis)
- baúsiyÿn** : 52a/2 (1) (bk. baúis)
- baúyl** : 146a/17, 204a/2 (2) (bk. baúl)
- balÀù** : (äamà ile eşdizimli olarak)
35a/5, 224b/3, 224b/1, 292a/13,
313a/14 (5) (bk. ballÿt)
- ballÿt** : Meşenin bir çeşidi, pelit.
54b/5, 54b/8, 54b/9, 54b/18, 71b/3,
82a/14, 134a/16, 145b/10, 159a/19,
185b/16 (2), 187a/9, 187b/8, 193b/20,
200b/11, 204b/11, 224b/13, 262a/20,
284a/9, 342a/3, 344a/1 (21) (krş.
èafâinec, balÀù davmmaúla, devÀm,
fȳÀd, fuvÀd)
- bÀmiye** : 260a/1 (1) (bk. bÀmya)
- bÀmya** : Ebegümeçigillerden, sıcak ve ılıman
yerlerde yetişen bir bitki, bamyas
(*hibiscus esculentus*). 66b/17 (1) (krş.
bÀmiye)
- bÀn** : Ban ağacı (*moringa pterygosperma*).
14b/12, 36b/18, 54a/6, 143b/4, 169a/5,
186b/18, 219a/19, 312b/21, 321b/9,
324a/3, 352b/16, 247b/2, 247b/13,
248a/3 (14) (krş. şÿè, yÿsr)
- banú** : Bir ağaç çeşidi.
4a/16, 179b/8, 202a/1 (3)
- banüfilen** : Kurtpençesi, beşparmak otu
(*potentilla reptans*).
56a/18 (1)
- bÀrenc** : 38a/20 (1) (bk. nÀrcil)
- bÀrencÀsef** : 38/19 (1) (bk. berencÀsef)
- bÀresüÀriyÿn**: 38a/21 (1) (bk. raèyi'l-óamÀm)
- bÀride'l-óÀre'l-maúuè** : 41b/9 (1) (bk.
èÀúurúaróÀ)
- bÀrzed** : Kasnı otu sakızı (*ferula galbaniflua*).
17a/11, 38a/20, 270a/19 (3) (krş.
bÀdzerd, úand, úata)
- baaal** : 1. Soğan.
46b/13, 200b/5, 289a/20, 311b/12,
326b/9 (5) (bk. àoaan)
2. ('unâul, fÀr ile eşdizimli olarak)
47a/16 (2), 48a/7, 244a/10 (4) (bk.
'unâul)
3.(zìr ile eşdizimli olarak)
48a/5 (1) (bk. belbÿs)
4. (óanÀbilye, óayye ile eşdizimli
olarak) Bir bitki adı (*seilla automnalis*);
48a/9 (1)
5. (èunâul ile eşdizimli olarak) Yumru.
47a/16 (2) (2) (bk. àoaan)
- baiam** : Menengiç, çitlenbik (*pistacia
terebinthus*).
48a/12, 48b/10, 55b/2, 58b/7, 68b/2,
95b/4, 105b/4, 182a/17, 219b/9,
224b/4, 228b/7, 242a/12, 266a/7,
274a/13, 293b/20, 305a/2, 310a/20,
310b/6 (18) (krş. baüm, benÀşek,
benÀşet, binÀşet, óabb, óabbe,
mensem, maúsem, muúsem)
- baüÀriyÿn** : 41a/16 (1) (bk. berÀberÀn)
- baüÀris** : 50b/6 (1) (bk.seraòs)
- baüBÀù** : 50b/5 (1) (bk. èaa'a'r-rÀèi)
- baüernÿn**: Yaban harnubu (*gleditsia
triancanthos*).
119a/3 (1)
- baüò** : 22a/11, 121a/2, 185b/10, 187a/14 (4)
(bk. baüüò)
- baüm** : 92b/19 (1) (bk. baüam)
- batrÀsÀliyÿn** : Yaban kerevizi.
50b/6 (1) (bk. kerefs)
- baüüò** : Karpuz (*citrullus vulgaris*).
48b/14, 49a/20, 95a/1, 237b/16,
211a/20, 279b/17, 326a/21, 326b/7,
341a/19, 345b/12, 346b/14 (11) (krş.
'abdilli, bÀbÀni, baüò, elbirì, óabóab,
òarbus, òarpÿz, ifyÿs, úarpuz, kemÀli,
mÀvi, mehhenÀvi, sebiú, òumeyri)
- bÀzÀmeú** : Söğüt çeşidi.
38a/21 (1) (bk. söğüd)

- bÅzÅÅverd : 36a/7 (1) (bk. bÅõÅverd)
- bÅõÅverd : Boğadikeni, eşekdikeni, çakırdikeni, şeytan arpası (*centurea phylloce phalla*).
22b/20, 69a/11, 219a/21, 232b/2, 255b/19, 308a/7, 312a/11 (7) (krş. bÅdÅverd, bÅzÅÅverd, úaråaèna, ùlÅó)
- bÅõencÅn : 31a/2, 238b/10 (2) (bk. bÅdencÅn)
- bÅõerenbÿye : 35b/17, 118a/6, 341b/7 (3) (bk. bÅõerencÿye)
- bÅzerenbÿye : 231a/9 (1) (bk. bÅõerencÿye)
- bÅzerencÿy : 134b/6 (1) (bk. bÅõerencÿye)
- bÅõerencÿye : Melisa, oğulotunun yabanisi (*melissa officinalis*). 51b/15, 103b/2, 340a/10, 340b/12 (4) (krş. bÅderenbÿye, bÅderencÿye, bÅõerenbÿye, bÅzerenbÿye, bÅzerencÿy, bÅõirencÿye, baúla, óaşışe, kezvÅn, turincÅn)
- bÅõirencÿye : 93a/7 (1) (bk. bÅõerencÿye)
- bec : 355a/3 (1) (bk. sümmi'l-fÅr)
- becem: 39a/4, 237b/20 (2) (bk. ibhül)
- bedsekÅn: Katırtırnağı (*spartium junceum*).
281b/20, 282a/17 (2) (krş. keffi'l-keleb)
- behaúe'l-óacer : Liken, yosun (*lichen*). 59a/8 (1)
- behbeş : Mantar ağacı, mantar meşesi (*quercus ilex*).
59a/8 (1) (krş. behbÿs, seldÅniyÿn, sindiyÅna, sindiyÅn)
- behbÿs : Meşe çeşidi.
54b/7 (1) (bk. behbeş)
- behmen : Turpa benzeyen ve kavza kökü denilen bir ot, peygamberçiçeği, sarı veya kırmızı kantaron otu. (*centaurea calcitrapa*).
19a/19, 58b/18, 58b/20, 59a/18, 203a/3, 220a/2, 320b/13, 324a/7, 326b/7, 338b/4, 339b/20, 340a/19, 69a/20, 58b/8 (14) (krş. behmin, behmenÅn, behnin, maúraø)
- behmenÅn : Behmenin çoğulu ve çeşitlerini belirten isim.
188a/12, 339a/16, 339b/14, 340b/12, 341b/7 (5) (bk. behmen)
- behmi : 59a/2 (1) (bk. úurümÅn)
- behmin : 282a/13 (1) (bk. behmen)
- behnin : 324b/10 (1) (bk. behmen)
- behrÅmec : Kuşdili, biberiye, hasalban (*salix balchia/ salix rosmarinifolia*).
59a/8 (1) (krş. belòayye)
- behrem : 59a/8 (1) (bk. èuåfur)
- behremÅn : 59a/8, 239b/7 (2) (bk. èuåfur)
- bekÅ : 1. 53a/19 (1) (bk. belesÅn);
2. Kına çiçeği (*commiphora opobalsamum*).
- bektemre : (Hindiyye ile eşdizimli olarak)
132a/17 (1) (bk. òiyÅrşenber)
- bekter : Hıyarçember, acur (*cassia fistula*).
32a/2, 105a/15, 319a/4 (3) (bk. òiyÅrşenber)
- bel : 1.Hindistan'a mahsus bir meyve (*aegle marmelos*);
2.55a/10 (1) (bk. òiyÅrşenber)
- belÅdır : 31a/3, 33a/7, 71b/3 (3) (bk. belÅdur)
- belÅdur : Daha çok Hindistan'da yetişen, kestaneye benzer bir ağaç ve o ağacın meyvesi (*somecarpus anacardium*).
55a/15, 71b/4, 86a/13, 89a/19, 323b/15, 324a/3 (6) (krş. belÅdır, fyÅd, óabb, inúurdiyÅ, temr, temer)
- belaó : Hurma ağacının yemişinin ismi.
54b/21 (1) (bk. òurmÅ)
- belaóti: Bir bitki ismi (*salix balchia/ salix rosmarinifolia*).
55b/15 (1)
- belbÿs : Misk soğanı, itkasrı (*colchium autumnale*).
48a/5, 55b/17 (2) (krş. baåal)
- beledi : Hıyarın kısa ve yuvarlak çeşidi.
132a/2 (1) (bk. òiyÅr)
- belenbis : 55b/1 (1) (bk. incir)
- belencÅsef : 55b/1 (1) (bk. berencÅsef)
- beles : 55b/17, 237b/2 (2) (bk. mercimek)
- belesÅn : Balsam ağacı (*commiphora pobalsamum*).
6b/8, 15b/15, 27a/3, 33b/16, 34b/7, 45b/11, 53b/3, 65b/17, 66a/16, 66b/14, 66b/8, 68a/21, 68b/5, 22a/18, 33b/15, 46a/16, 46a/17, 53b/17, 54a/11, 54a/13, 54a/15, 55b/8, 77a/14, 94a/12, 116a/19, 141a/19, 141b/3, 143b/18, 176a/12, 176b/1, 186b/17, 187a/9, 231a/10, 259a/3, 263a/12, 263a/17, 278a/6, 305a/3, 305a/5, 317a/20, 318a/19, 320a/12, 321b/10, 322b/18, 323a/10, 324a/3, 325a/19, 326a/1, 326a/17, 327b/4, 339b/13, 351b/10, 357a/2 (53) (krş. èayni'ş-şemş, bekÅ, ehil, suúayrÅù sükrufe)
- belesek : Yoğurtotu (*galium aparine*).
103b/4 (1) (krş. óaşışe)

- beló : Hurma meyvesinin en olgunlaşmış hali.
55a/1 (1) (bk. ðurmÀ)
- belòayye : 59a/8 (1) (bk. behrÀmec)
- beliò : Sindiyan ağacı.
52b/2 (1)
- belilec : 322a/21 (1) (bk. bililec)
- belmÿn : 55b/17 (1) (bk. sÀdec)
- benÀşek : 65b/13 (1) (bk. baiam)
- benÀşet : 58b/7, 294a/9 (2) (bk. baiam)
- benÀti'n-nÀr : 58b/7 (1) (bk. encere)
- benÀti'r-raèd : 58b/7 (1) (bk. kümÀh)
- benc : Beng denen bitki ve uyuşturucu tohumu. (*hyoscyamus albus*).
5a/17, 9a/16, 12a/13, 13b/19, 13b/20, 22a/10, 41b/8, 42a/4, 42a/9, 56b/5, 115a/17, 129a/2, 144b/12, 146a/10, 148b/16, 187b/15, 203b/17, 229a/13, 229b/12, 220b/14, 242a/8, 306b/5 (22) (krş. benec, binc, seykerÀn)
- bencengeşt : Hayıt (*viteks agnus castus*).
19b/11, 203a/19 (2) (krş. aálaú, aèys, bencengeşte, benciceşt, bencigeşt, bencóeşet, faúd, fasüdüs, fencengeş, fencengeşt, fencebguşet, fencigeşt, ficingeşt, fiúe, óabb, keffi'l-caò, şecere)
- bencengeşte : 151a/7 (1) (bk. bencengeşt)
- benciceşt : 5b/15, 56a/8 (2) (bk. bencengeşt)
- bencigeşt : 282a/14 (1) (bk. bencengeşt)
- bencóeşet : 256b/12 (1) (bk. bencengeşt)
- bencşekzedÀn : 58b/7 (1) (bk. lisÀne'l-èuáfÿr)
- benec : 32b/5, 214b/8, 214b/9, 263a/16, 263b/14, 264a/13, 264b/7, 303b/19, 325a/14, 326a/10 (10) (bk. benc)
- benefsec: Menekşe (*Viola tricolor*).
11b/15, 12a/11, 13a/12, 15a/11, 18b/21, 20a/4, 22b/10, 31a/16, 31b/17, 34a/15, 40a/9, 40a/10, 44a/9, 45a/11, 49a/19, 55b/18, 79b/15, 85b/15, 93a/21, 95a/6, 105b/15, 107a/19, 113a/10, 121a/12, 124a/11, 141a/15, 142b/15, 156b/5, 167b/5, 173b/21, 182b/17, 185b/4, 186a/6, 187a/2, 176b/2, 187a/7, 197b/8, 212b/11, 212b/13, 212b/18, 212b/19 (2), 213b/14, 230b/8, 232a/6, 232b/9, 242a/4, 242b/9, 264b/3, 272b/15, 285b/15, 286b/5, 301b/17, 305a/7, 305b/15, 311b/2, 312b/21, 319a/11, 319b/14, 319a/16, 320b/2, 320b/11, 321b/11, 330a/20, 330b/4, 339b/2, 341b/6, 354a/18, 360b/18 (69) (krş. benefşe)
- benefşe : 55b/18, 83b/3, 301b/5 (3) (bk. benefsec)
- benek : Meneviş ve çitlenbik dedikleri yemişin küçük parçaları, kabuğu.
57b/8 (1)
- bentÿme: Bir bitki ismi (*loranthus europenus*).
57b/14 (1)
- berÀberÀn : Maydanoz (*carum petroselinum*).
41a/16 (1) (krş. baiÀriyÿn)
- berÀàia : 43b/15, 145a/4, 286b/13 (3) (bk. úuÿÿnÀ)
- berbÀris : 26a/7, 241b/4 (2) (bk. emirbÀris)
- berbÀÿde (Far.): Hınzır razyanesi, şebboy (*peucedanum officinal*).
39a/18 (1) (krş. buòÿre'l-ekerÀd)
- berbir : Bir bitki ismi (*heliotropium supinum*).
41a/18 (1)
- bercümüşek : 41a/16 (1) (bk. ferencmüşk)
- berencmüşk : 41a/17 (1) (bk. ferencmüşk)
- berdi : Nil sahillerinde biten ve eski zamanlarda işlenerek kâğıt gibi kullanılan bir çeşit saz, hasır otu (*cyperus papyrus*).
40a/11, 251a/13 (2) (krş. bÀbir, bürÀdi, fÀfir, óaàir, óuffÀ, sÀmÀn)
- berehnÀnec : 41a/19 (1) (bk. mermÀóÿz)
- berenc : 40b/3 (1) (bk. birinc)
- berencÀsef : Misk otu, pelin, ayvadana otu (*artemisia vulgaris*).
39b/14, 93a/5, 101b/10, 219a/19, 237a/21 (5) (krş. èanÀÀ, bÀrencÀsef, berencÀsif, berencÀsüf, belencÀsef, beşniz, erüÀmÀsyÀ, úayÿÿm, süveylÀ, şÿveyle, èubeyàerÀn, èubeyàirÀn)
- berencÀsif : 10a/1 (1) (bk. berencÀsef)
- berencÀsüf : 79b/13 (1) (bk. berencÀsef)
- berfiyye : İyi katran.
209a/2, 266b/21 (2)
- beràÿa : 41a/18 (1) (bk. úuÿÿnÀ)
- beràuşet : 41a/18 (1) (bk. úanÀberì)
- berhelyÀ : 41a/17 (1) (bk. rÀziyÀnec)
- beriz : 110b/19 (1) (bk. bizr)
- berüÿú : Kayısı, mışmış (*prunus armeniaca*).
41a/19 (1)
- berlesye (Ar.): Kutuna'nın Mısır'daki adı.
43b/17 (1) (bk. úuÿÿnÀ)
- bernyf : Sıçankulağı, kuş otu (*inula conyzoides, ageratum conyzoides*).

- 205a/15 (1) (krş. şÀhbÀbÀbek, şÀhbÀbek, üyyñn)
- berr : (yÀsemìn, rummÀn, cezer vb. ile ilgili eşdizimli olarak) Bir bitkinin yabanisi ve doğal olarak yetişeni anlamına gelir. 81b/15, 160a/3, 236b/9, 315a/14 (4)
- berri : (salú, incir, Às vb. ile ilgili eşdizimli olarak) Bir bitkinin yabanisi veya doğal olarak yetişeni anlamına gelir. 6a/10, 6b/2 (2), 10b/1, 11a/20, 13b/10, 13b/17, 27a/3, 34a/6, 47a/13, 48a/4, 63b/8, 70a/21, 73a/4, 74a/13, 74a/14, 74b/9, 80b/20, 81a/3, 83b/19, 101b/17, 108b/13, 109a/21, 114b/19, 119a/3, 119a/15, 121b/9, 121b/11, 122a/4, 122a/12, 122a/15, 122b/19, 126a/12, 132b/17, 145b/7, 153a/1, 158a/14, 160a/12, 174b/20, 179b/19, 180a/15, 180b/1, 196b/4, 203a/16, 203b/19, 209a/4, 216a/4, 216b/4, 216b/5, 223a/17, 227a/2, 233a/7, 236a/20, 237b/2, 238a/17, 238b/10, 243a/4, 243a/5, 251b/17, 251b/21, 256b/19, 257a/20, 257b/1, 255b/2, 257a/15, 270b/11, 278b/18, 278b/20, 279a/8, 279a/9, 279a/12, 280a/3, 280a/6, 280b/18, 281b/1, 283a/7, 284a/18, 288a/5, 283a/21, 292a/8, 293b/2, 295b/6, 295b/8, 295b/10, 295b/14, 296a/11, 305a/5, 309a/15, 325a/15, 325a/18, 354a/11, 356a/21, 356b/1, 356b/8, 356a/19, 353a/10, 356b/1, 359a/20 (98)
- bersÀ : Mısır avokadosu (*mimosops schimperii/mimosops laurifolia*). 288a/12 (1)
- bersim : Kaba yonca, adi yonca (*medicago sativa*). 41a/21, 254b/1 (2) (krş. esfest, faâfaâa, fiââa, úarü úââab, madÂd, nafel, raübe)
- bersým : Kamış (*phragmites communis*). 41/19 (1)
- berşabÀr : 41/16 (1) (bk. èââa'r-rÀèi)
- berşÀvşÀn : Baldırıkara, venüssaçı (*adiantum capillus veneris*). 40a/1, 45a/2, 95a/4, 106a/14, 214b/14, 215a/11, 281b/2, 253a/6, 306b/17, 294a/6 (10) (krş. berşÀveşÀn, berşÀvşÀn, cuède, kezbere, küsfere, küzbere, lióyeti'l-óumÀr)
- berşÀveşÀn : 146a/6 (1) (bk. berşÀvşÀn)
- berüAniüi : Bostangüzeli ve beğ börkü tabir olunan çiçek (*rumex britannica*). 40a/20 (1)
- berèyn : Laden ağacından akan nem. 286b/20 (1) (krş. fenýs)
- berşÀvşÀn : 153a/4 (1) (bk. berşÀvşÀn)
- bervÀú : Çiriş otu (*asphodelus ramosus*). 41a/20 (1) (krş. òunâi)
- berýÀ-i Mîâr : 40b/8 (1) (bk. bÀúLÀ)
- besbÀse : 1. Bir bitki adı (*myristica fragrans*); 2. Küçük Hindistan cevizinin ağacı, kabuğu veya yaprağı. 54a/9, 54a/13, 78a/19, 86b/19, 87a/16, 129a/1, 152b/21, 202a/4, 230a/1, 247b/1, 251a/1, 261a/8, 285b/5, 319b/5, 322b/6, 339a/18, 340a/1 (17) (krş. bisbÀse, cÀrikÿn); 3.152b/21 (1) (bk. rÀziyÀnec)
- besfÀnec: Çıryan otu (*polypodiaceae*). 44b/13, 94a/10, 232a/5, 232b/16, 251b/16, 317b/12, 321b/9, 330a/12 (8) (krş. besfÀyec, istivÀn)
- besfÀyec: 34a/8 (1) (bk. besfÀnec)
- bestayni : 46a/4 (1) (bk. lâAni'l-fÀr)
- bestec : 46a/4, 54b/15, 229a/14, 285a/2 (4) (bk. kündür)
- bestenÀc: 46a/4 (1) (bk. òilÀl)
- beşÀm : Melisa, oğul otu, belesan yağı (*commiphora opobalsamum*). 46a/6, 54a/13 (2)
- beşbeş : Hanzal yaprağı. 46b/12 (1)
- beşedşeked (Far.): 85a/9 (1) (bk. cinüyÀnÀ)
- beşmiye : 93a/4 (1) (bk. şÿniz)
- beşnin : 46b/2 (1) (bk. neylÿfer)
- beşniş : 262b/12 (1) (bk. neylÿfer)
- beşniz : 40a/15 (1) (bk. berencÀsef)
- bevÀ : 31a/18 (1) (bk. bevvÀ)
- bevvÀ : (ceviz ile eşdizimli olarak) Küçük Hindistan cevizi (*myristica fragrans*). 22a/5, 45a/4, 95a/19, 95b/4, 141b/3, 142b/6, 177b/18, 182b/20, 185a/16, 186a/19, 211b/15, 255a/12, 264a/20, 264b/21, 316b/18, 318a/6, 319b/5, 320a/7, 321a/11, 322b/6, 326b/2, 327a/4, 339a/17, 340a/1, 346a/18, 348b/18, 349a/10 (26) (krş. bevÀ, buvvÀ)
- beyâyl : Keten tohumu. 44a/19 (1) (bk. kettÀn)
- beyúa : 82b/8 (1) (bk. cilbÀn)
- beyrÿó : 70a/19 (1) (bk. lifÀó)
- beysem : Armýddan veyÀ elmadan, balluttan veyÀ safsaftan veyÀ kastaldan mürekkebe olunan.

- 61a/21 (1)
 beş : İtboğan, kurtboğan, bildırcın otu (*aconitum ferox*).
 61a/7 (1) (krş. bÿşÀ, türbis)
 bezir : 37a/18, 64a/13, 280b/5 (3) (bk. bizr)
 bezir : 1. Ekilecek tohum tane;
 2. Keten tohumundan elde edilen bir yağ (?).
 222a/9 (1)
 bezr : 291b/6 (1) (bk. bizr)
 biber : Biber. 42b/18, 43a/10, 44b/9, 51a/7, 57a/16, 92b/9, 95b/12, 163a/15, 273a/4 (9) (bk. fülful)
 bidester : 202b/16 (1) (bk. cindbidester)
 bil : Hindistan'a mahsus bir meyvedir. Bel de denilir.
 61b/6 (1) (bk. öÿÀrşenber)
 bilÅşauin (Berberice): 101b/17 (1) (bk. óarf)
 bililec : Sepicilikte ve boya işlerinde kullanılan helile ağacının meyvesi (*terminalia bellerica*).
 54a/16, 184b/16, 231a/9, 317b/11, 328a/7 (5) (krş. bililic, belilec)
 bililic : 19a/3 (1) (bk. bililec)
 binÅşet : 48b/9 (1) (bk. baïam)
 binc : 21a/5, 327a/12 (2) (bk. benc)
 binke : Bir akasya çeşidi (*acacia gommier*).
 11b/18 (1) (bk. aúÁúıyÀ)
 birinc : 70b/10, 117b/19 (2) (krş. berenc, ebrenc)
 bir özi öldürici : 123b/13 (1) (bk. dem-i aðaveyn)
 bisbÅse : 19a/7, 31a/18, 37a/8, 40b/13, 45a/4, 89b/7, 95a/19, 168a/21, 182b/20, 186b/3, 212a/8, 247b/9, 253a/13, 277b/2, 324b/17, 340a/7, 349a/10, 356a/2 (18) (bk. besbÅse)
 biselle : Bezelye.
 46a/5, 348a/7, 355b/20 (3) (krş. bisille, heriamÅn)
 bisfÅnec : Benekli eğrelti (*Polypodium*).
 75a/15, 95a/14, 186a/6, 231a/9 (4) (krş. aørÅse'l-keleb, bisfÅnic, bisfÅyec, ååúıbü'l-óacer, şefÅyic)
 bisfÅnic : 67b/19, 185a/5 (2) (bk. bisfÅnec)
 bisfÅyec : 94a/1 (1) (bk. bisfÅnec)
 bisille : 82b/9, 82b/17 (2) (bk. biselle)
 bisir : Hurma yemişinin dördüncü mertebesinde olgunlaşmış hali.
 55a/1 (1) (bk. òurmÀ)
 bisr : 1. 126b/16 (1) (bk. òılÅl);
 2. (bk. òurmÀ)
- bistÅn-ı İbrÿz : Yabanî kadife çiçeği, horozibiği çiçeği (*amaranthus tricolor*).
 45b/12 (1)
 biyÅrÿn : 46b/6 (1) (bk. neylÿfer)
 bizr : (úúÿñÀ, kettÅn, kerefs vb. ile ilgili eşdizimli olarak) Tohum.
 13b/9, 13b/18, 22a/10 (2), 22a/11, 27a/3, 42a/9, 44a/15, 65b/12, 65b/13, 68b/3, 68b/15, 69a/11, 75a/14, 85a/4, 89b/6, 95a/2, 95a/6, 95b/8, 101a/14, 105a/18, 106b/3, 106b/9, 106a/19, 115a/17, 117b/4, 148b/19, 184b/13 (3), 184b/19, 185b/10, 185b/11, 185b/12, 186a/5, 186a/19, 186b/2 (2), 186b/18, 187a/4, 187a/12, 187a/14, 187a/20, 187b/1, 186b/6, 185b/21, 187b/15, 187a/2, 187b/19, 188a/5, 188a/6, 188a/12, 189b/5, 194b/20, 199b/13, 200b/5, 202b/17, 210a/16, 210a/18, 210b/20, 211a/4, 211a/20, 211a/21, 212a/18, 212a/19, 213b/17, 214b/6, 219a/18, 220b/4, 223b/16, 226a/19, 229a/2, 229a/13, 229b/2, 230a/16, 231a/17, 231b/17, 231b/20, 232b/9, 232b/13, 233b/2, 241a/19, 251b/15, 251b/18, 259b/15, 263b/14 (2), 264a/11, 264a/13, 264a/19, 264b/4, 264b/7, 266b/13, 266b/16, 268b/7, 268b/12, 273a/6, 278b/4, 278b/10, 278b/16, 279a/9, 279a/13, 279b/1, 279b/6, 279b/16, 281a/13, 282b/1, 283a/17, 284b/17, 291a/9, 292b/3, 293b/15, 293b/16 (2), 294b/1, 294b/15, 297b/13, 297b/18, 298a/1, 298a/8, 303b/19, 304a/15, 305a/6, 306b/5, 306a/11, 308a/15, 308b/2 (2), 310a/13, 312a/8, 313b/5, 314b/7, 319b/14 (2), 320b/2 (2), 320b/12 (2), 321a/9, 321b/10, 321b/11, 322b/13, 323b/6, 324a/7, 324a/15 (2), 324b/10, 324b/19, 325a/14, 325a/17, 325a/18, 325b/17 (2), 325b/19 (3), 325b/20, 326a/12 (2), 326a/13 (3), 326a/15, 326a/20, 326b/1 (2), 326b/7, 326b/8, 326b/9 (4), 326b/10, 326a/21, 327b/4 (3), 327a/12, 328a/8, 330a/5 (2), 330a/7, 330a/8, 330a/20 (3), 340a/10, 340a/18, 341a/9, 341a/19, 342b/2, 344b/13, 345b/12, 347a/8, 354a/1, 354a/3, 354a/21, 356a/6, 356a/7, 356a/15, 356b/7, 356b/16, 357a/2, 360a/3, 360b/9, 360b/9, 361b/18 (207) (krş. beriz, bezir, bezr, bizir, bizret, dÅne)

- bizir : 44a/10, 66a/20 (2), 188b/19 (4) (bk. bizr)
- biörÀmec : Tesbih ağacı (*coix lachryma-jobi*).
39b/13 (1) (krş. dumÿè-ı Eyyÿb, emdereÿÀn, emderyÀn, şecere)
- bizret : 311b/10 (1) (bk. bizr)
- budaú : Dal.
56b/1 (3), 56b/2, 175a/2, 204b/12, 207a/20, 207b/9, 221a/5 (2), 222a/20, 252a/2, 260a/17, 273a/20, 279a/1, 308a/2, 353b/19, 363b/15 (18)
- buòÿr : Buhur.
19b/11 (1)
- buòÿre'l-ekerÀd : 39a/18 (1) (bk. berbÀÿde)
- buòÿr-ı Meryem : Buhuru Meryem elması, siklamen, yer somunu, tavşankulağı, domuzekmeği, Macar şalgamı, çöven çiçeği, ekmek tohumu (*cyclamen europaeum*).
7b/6, 39a/5, 39b/6, 95b/17, 118b/7, 150a/11, 238a/16, 249b/11, 253b/11, 255a/11 (10) (krş. èarÿeniáÀ, èarÿenişÀ, èayrÿniáÀ, Àòerbÿ, bÿúlÀs, faúliminÿs, òubzü'l-meşÀÿiò , keffi'l-esed, rekfe)
- buòÿri's-SÿdÀn : Bir ot ismi.
39b/7 (1) (krş. debişet, diyedhek)
- buàaday : Buğday.
28a/20, 57a/4, 63a/16, 73b/16, 74b/6, 76a/9, 106b/4, 117b/19, 117b/20, 123a/3, 129a/21, 138a/1, 177b/3, 197a/2, 202a/5, 202a/12, 217a/10, 264b/15, 269b/3, 282a/2, 350a/1, 350b/8, 354b/9, 355b/8, 355b/13 (25) (krş. fÿm, òandÿrus, ómìa, úamó, úamió)
- bÿúlÀs (Yun.): 39a/5 (1) (bk. buòÿr-ı Meryem)
- buúÿl : Sebzeler, otlar, yeşillikler.
230a/16, 356b/2 (2) (bk. baúl)
- bÿlÀmirbiÿÿn : Bambul otu (*heliotropium europaeum*).
59a/20 (1) (krş. óaşış, maòlaâa, muòliâa, rÀsü'l-hedimde)
- bunduú : 1.Fındık. (*corylus aveliana*).
55b/8, 57a/12, 57b/1, 144a/11, 154b/15, 172b/21, 293b/20, 324a/15 (8) (krş. bunduúa, bundiú, celÿz, findiú, funduú, rata);
2. (Hindî ile eşdizimli olarak)
18b/16, 178a/8 (2) (bk. fÿfül)
- bunduúa: (Hindiyye, Hindi ile eşdizimli olarak)
91b/12 (1) (bk. bunduú)
- bundiú : 188a/3 (1) (bk. bunduú)
- büber : 42a/9 (1) (bk. fülful)
- bühÀr : 59a/6 (1) (bk. bahÀr)
- bün : 58a/14, 58a/19 (2) (bk. úahve)
- bÿnyÿn : Bir bitki ismi (*bunias pumila/biasolettia pumila*).
59b/12 (1)
- burvÀúì (Far.): Çiçeği beyaz, yemişi zeytine benzeyen bir bitki.
41a/8 (1) (krş. asÀriüÿn, usúÿdÀles)
- bÿâirÀ : 1. 59a/19 (1) (bk. ÀòÀnü'd-dübb);
2. (bk. mÀhizehre)
- bÿâiri : 1.256a/21 (1) (bk. ÀòÀnü'd-dübb);
2. (bk. mÀhizehre)
- bustÀni : (óummÀø, kerefs, zaèter vb. ile eşdizimli olarak) Bahçelerde yetiştirilen bitki.
6a/10, 6b/2, 11a/20, 63b/8, 63b/10, 74a/13, 80b/12, 80b/20, 81a/3, 101b/18, 117a/16, 119a/15, 121b/9, 122a/12, 122a/15, 129a/1, 153a/1, 158a/14, 174b/20, 180b/2, 202b/17, 203a/16, 216b/5 (2), 223a/20, 233a/17, 236a/19, 237b/2, 233a/7, 243a/3, 243a/4, 248a/11, 251b/18, 255b/3, 256b/20 (2), 257a/15, 257a/18, 257a/21, 257b/11, 261a/9, 278a/18, 278a/20, 279a/8, 279a/14, 280a/1, 283a/21, 284a/18, 284a/20, 284a/21, 288a/6, 295b/7, 295b/10, 356a/19 (2) (55)
- bÿşÀ : 61a/17 (1) (bk. beÿş)
- buvvÀ : 45a/13, 89b/6, 86b/17(3) (bk. bevvÀ)
- bÿÿ : Koku, güzel koku.
33a/16 (1)
- bÿöaàrÀ : Kırmızı haşhaş.
95b/10, 95b/12 (2) (bk. öaşòÀş)
- bÿzeydÀn : 318b/16 (1) (bk. bÿzidÀn)
- bÿzidÀn :1. Orkide, itkasarı, salep otu (*orchis hircina*).
19a/7, 15a/20, 59a/10, 94b/18, 215b/19 (5) (krş. èaúbe, bÿzeydÀn, ebÿzeydÀn, òaââi'l-keleb, òiââi'l-kelb, òiââi'l-kileb, èirú, úÀtil Àðie, laèbe 1, müstaècele, müstaècile, suÿÿriÿÿn, suÿÿrinÿn, èucme)
2. Bir müstakil deva.
- bürÀdi : Hasır otları, sazlar.
262b/12, 262b/15 (2) (bk. berdi)
- bürtuúuş: 41a/6 (1) (bk. Àşáu)
- bürÿd-ı selÀm : 41a/17 (1) (bk. lisÀni'l-óamel)
- büs : 45b/17 (1) (bk. òurmÀ)

büzür : Bitkilerin tohumları, taneleri.

269a/13, 342b/2 (2)

C

- cÀd : 169b/3 (1) (bk. zaèferÀn)
cÀdi : 78a/19, 169b/3 (2) (bk. zaèferÀn)
cÀmièü'l-laóm : 1.78a/19 (1) (bk. úanüariyyñ);
2.(bk. cebre)
cÀmièü'l-laóme : 79a/2 (1) (bk. cebre)
cÀmse : 78a/19 (1) (bk. àýl)
cÀrikÿn : 78a/19 (1) (bk. besbÀse)
cÀri'n-nehr : Su pazısı, su pancarı
(*potamogeton natans*).
78a/4 (1) (krş. cÀrü'n-nehri)
cÀrü'n-nehri : 193b/7 (1) (bk. cÀri'n-nehr)
cÀvers : Darı (*panicum milliaceum*).
77b/14, 136b/5 , 183a/21, 228b/19,
229a/19 (5) (krş. fÀriúÿn, darı, daru,
duòn, düre, mÀriúÿn, ùarı, öürÀt, öürre)
cÀvi : Kargabüken ağacı ve onun zehirli
tohumu (*strychnos nux vomica*).
227a/15, 284b/21 312b/9 (3)
cÀvşir (Ar. < Far.): Cavşir otu ve ondan elde
edilen zamk (*oppopanax chironium*).
13b/16, 15b/15, 34a/8, 34b/3, 40b/18,
65b/14, 68b/6, 77a/18, 77b/2, 85b/6,
94b/10, 95b/4, 107a/21, 142a/18,
181a/16, 183a/3, 229b/12, 270b/8,
285a/1, 285b/17, 305a/4, 310b/8,
310b/13, 310b/19, 311b/16, 323b/13,
325a/15, 327a/13 (28) (krş. gÀvşir,
kemÀşir)
cebel : (zebib ile eş dizimli olarak) Dağda
yetişen (bitki).
93a/1, 163b/6, 253b/12 (3)
cebeli : (öyö, kerefs, tiffÀó, zebib vb. ile
eşdizimli olarak) Dağda yetişen (bitki).
13b/19, 32b/8, 50b/6, 65b/19 (2),
76a/10, 76a/12 (2), 170a/13, 194b/2,
200b/8, 223a/18, 231b/7, 240b/7,
257a/16, 257a/17, 257b/3, 257b/7,
260a/17, 278a/17, 278a/20, 243a/9,
272b/21, 273a/6, 292a/8, 308a/11,
325a/18 (27)
cebeli'l-mesÀkin : 288a/2 (1) (bk.
liblÀb)
ceblehenc : Şivran, sığır ödü, sığır otu, sarıdiken
tabir olunan nebatın tohumu, yabancı
susam (*reseda alba*).
79a/21 (1) (krş. cebleheng, cebleheng,
simsim)
cebleheng : 196b/4 (1) (bk. ceblehenc)
cebre : Bir ot ismi (*holosteum umbellatum*).
63a/5 (2), 78b/20 (3) (krş. cÀmièü'l-
laóm, cÀmièü'l-laóme)
cedvÀr : Dügünççeği, kurtboğan, fırtınakülahu
(*aconitum anthora*).
29b/8, 29b/12, 61a/16, 79b/14, 80a/5,
167b/2 (6) (krş. entele, muòalliäi'l-
ervÀó, sÀiaryÿs)
ceft : 54b/20, 186a/19, 212a/8 (3) (bk. cift)
cehleheng : 87b/19 (1) (bk.
ceblehenc)
celbÀn : 82b/5 (1) (bk. cilbÀn)
celcelÀn : 1. Habeş'te susama verilen ad.
194a/4, 220a/12 (3) (bk. simsim);
2. 83b/16 (1) (bk. küsfere)
celez : 83b/17 (1) (bk. cilbÀn)
celhem : 83b/17 (1) (bk. èavsec)
celif : 83b/17 (1) (bk. zevÀn)
celÿz : 83b/16 (1) (bk. bunduú)
cemfesrem : Reyhan çeşidi.
85a/7 (1) (bk. reyóÀn)
cenÀoi'n-nisr : 86a/2 (1) (bk. óarşef)
cenÀó-ı ŞÀmi : 152a/2 (1) (bk. rÀsen)
cenÀr : 85b/19 (1) (bk. deleb)
cendbÀdester : 263b/14, 276a/18 (2) (bk.
cindbidester)
cendbÀdister : 246b/21 (1) (bk.
cindbidester)
cendbidester : 34a/7, 183a/12, 274a/17 (3)
(bk. cindbidester)
cend-i bÀdester : 228a/21 (1) (bk.
cindbidester)
cend-i bidester : 142b/7 (1) (bk.
cindbidester)
cend-i dester : 40b/18 (1) (bk. cindbidester)
cenóal : 85b/19 (1) (bk. heylÿn)
cenme : Açılmamış çiçek.
86a/1 (1) (krş. cenmedÀn, cenyedÀn)
cenmedÀn : 86a/1 (1) (bk. cenme)
censifrem : 161b/20 (1) (bk. reyóÀn)
cenüyÀ : 34a/9 (1) (bk. cinüyÀnÀ)
cenyedÀn : 86a/2 (1) (bk. cenme)
cerbÿz : Bir bitki ismi (*amaranthus blitum*).
80b/19 (1) (bk. baúla)
cercer : (mÀ ile eşdizimli olarak)
203b/15 (1) (bk. cercir)
cercir : Roka (*eruca sativa*).
33b/3, 51b/15, 62b/4, 78a/9, 80b/11,
324a/14, 324b/2, 353a/10 (8) (krş.
baúla, cercer, cerşÀya, circir, circir,
eyhÀn, fevk, úurrete'l-èayn, nehaú)

- cernÿb : 80b/19 (1) (bk. óalbÿb)
 cerşÀya : 80b/11 (1) (bk. cercir)
 cesÀd : 81b/16 (1) (bk. zaèferÀn)
 ceàcÀà (Ar.): Bir ot ismi.
 79b/7 (1)
 ceşe : 81b/16 (1) (bk. çeşmÀzek)
 çeşme : 277a/4 (1) (bk. çeşmÀzek)
 cevniz : 183a/14 (1) (bk. şÿniz)
 cevz : 1. (Armaniyÿs, úay ile eşdizimli olarak)
 87b/13, 88a/19, 89a/1 (3) (bk. muóallâa)
 2. (Rÿm, ŞÀmi ile eşdizimli olarak) Ceviz (*juglans regia*).
 74a/21, 74b/16, 75a/3, 76b/2, 78b/2, 78b/11, 81a/13, 86a/3, 86a/4, 86b/6, 86b/15, 86b/17, 87a/14, 87b/13, 88b/10, 90b/11, 89a/4, 105b/4, 143b/14, 154a/5, 168b/20, 183b/20, 185b/3, 197a/2, 197a/11, 210b/3, 215b/8, 229a/1, 229a/6, 232a/2, 267b/11, 279b/15, 280a/17, 285b/5, 286b/10, 289a/12, 293b/16, 311b/5, 324b/9, 328b/13, 351a/9 (41) (krş. úÀslis, úoz, şÿvengiyye)
 3. (servi, bunduú vb. ile ilgili eşdizimli olarak) Bitkilerin meyvesi, kozalağı.
 3b/16, 5a/19, 177a/15, 229b/15, 248b/6, 286a/1, 286a/14 (7)
 4. (bevva, bevÀ, buvvÀ, Hindi, ùb, ile eşdizimli olarak) Narcil, Hindistan cevizi.
 22a/5, 24b/4, 31a/18, 45a/4, 45a/13, 86a/4, 86b/17 (2), 89a/2, 89b/6, 95a/19, 95b/4, 141b/3, 142b/6, 144b/17, 177b/18, 182b/20, 185a/16, 186a/19, 211b/15, 255a/12, 264b/21, 316b/18, 318a/6, 319b/5, 320a/7, 321a/11, 322b/6, 326b/2, 327a/4, 339a/17, 340a/1, 346a/18, 346b/3, 348b/18, 349a/10 (36) (bk. nÀrcil);
 5. (cendem, cendüm, cümdüm ile eşdizimli olarak) Tropikal memleketlere mahsus kalın kabuklu ve sulu bir meyve; mangostan (*garcina mangostana*);
 59a/8, 88b/10 (2), 121a/2 (4) (krş. òur'ü'l-óamÀm, kÿrkendim, türbetü'l-èasel)
 6. (bişrek, şerk ile eşdizimli olarak)
 75a/3, 88a/3 (2) (bk. tìn);
 7. (mÀael, mÀail ile eşdizimli olarak)
 87a/18, 134a/11, 343a/8 (3) (bk. dÀâyre);
 8. (òums ile eşdizimli olarak) Hubbüselatin (*euhorbia lathyrus*);
 87b/20 (1)
 9. (kevael ile eşdizimli olarak)
 88a/15 (1) (bk. òubzı'l-àurÀb);
 10. (arúam ile eşdizimli olarak)
 88b/3 (1) (bk. ikàÀr);
 11. (merenc ile eşdizimli olarak)
 89a/2 (1) (bk. üzüm);
 12. (úaÀ ile eşdizimli olarak) Buzlu damkoruğu (*sedum cepaea*);
 89a/2 (1)
 13. (rakè ile eşdizimli olarak)
 89a/4 (1) (bk. rakè)
 cezer : (berri, şeyÿÀn ile eşdizimli olarak) Havuç (*daucus carota*).
 2b/18, 3a/10, 3a/11, 27a/3, 80b/20, 81a/15, 81a/16, 81b/3, 81b/15, 210a/18, 227a/2, 145b/7, 215b/18, 218b/8, 325a/18, 326b/10, 362b/13, 312a/8, 338b/2, 353a/10 (20) (krş. cezir, iâuflin, güşÿr, nehşel, øabr)
 cezir : 321a/9 (1) (bk. cezer)
 cezmÀzek : Ilgın ağacının yemişi (*tamarix gallica*).
 81b/15 (1)
 cidÀr : Çobanpüskülü (*hex aquifolium*).
 89b/9 (1) (krş. úırmız)
 cid-i bidester : 68b/7 (1) (bk. cindbidester)
 çift : (fistú, ballÿü ile eşdizimli olarak) dış kabuk.
 185b/16, 341b/9 (2) (krş. ceft, cüft)
 cilbÀn : Fiğ, merdümek (*lathyrus sativum*).
 63a/15, 82b/6, 82b/10 (2), 82b/11, 121a/3, 355b/19 (7) (krş. beyúa, celbÀn, celez, cilnÀn, òalez, òarü, herüamÀn)
 cilnÀn : 126b/17 (1) (bk. cilbÀn)
 cind-i bÀdester : 11a/17, 14a/21 (2) (bk. cindbidester)
 cindbÀdester : 252b/11, 282a/19, 307b/16 (3) (bk. cindbidester)
 cindbidester : Kunduz taşağı otu ve kökü. (*costoreum testis fibrinus*). 13b/18, 85b/2, 85b/4, 85b/6, 87b/11, 94b/11, 182b/18, 183a/4, 229b/17 (8) (krş. bidester, bÀdester, cendbÀdester, cendbÀdister, cendbidester, cend-i bÀdester, cend-i bidester, cend-i dester, cid-i bidester, cindbÀdester, cindbidester, cind-i bÀdester, cind-i

- bidester, cind-i bidister, cündbâdester, cündbidester, cünd-i bâdester, cünd-i bâdister, cünd-i bâdüster, cünd-i bidester, cündübâdister, çend-i bidester, iksiyânys)
- cindbidister : 17a/10 (3) (bk. cindbidester)
- cind-i bidester : 21a/4, 65b/20, 192b/18 (3) (bk. cindbidester)
- cind-i bidister : 16a/17, 22a/13 (2) (bk. cindbidester)
- cinni : Katlabın meyvesi. 86a/1 (1)
- cinüyân : 65a/7 (1) (bk. cinüyânâ)
- cinüyânâ : Kantaron, yılan otu (*gentiana lutea*). 34b/3, 68b/4, 69a/3, 69a/10, 69a/19, 77a/15, 85a/9, 107a/4, 181a/14, 246a/18, 282a/15, 286b/11, 305a/5, 315b/9, 322b/13, 322b/19, 323b/3, 325a/4, 325a/15 (19) (krş. beşedşeked, cenüyâ, cinüyân, cinyâüş, gÿşe, keffi'l-erneb, kevşâd)
- cinyâüş : 85a/10 (1) (bk. cinüyânâ)
- circir : 80b/19 (1) (bk. cercir)
- circir : 13b/18, 27b/1 (2) (bk. cercir)
- cirm : Bitki posası. 31b/13, 39b/1, 39b/5, 109b/11, 209a/4, 245b/16, 252a/12, 184a/7, 83b/10, 204a/15, 206a/5, 252a/15, 292b/20, 293a/5, 293b/8, 346b/17, 347a/2 (17)
- cuède : 1.(feti ile eşdizimli olarak) 82a/6 (1) (bk. berşâvşân)
- 2.Koyun yavşanı, miske'l-cin (*teucrium polium*); 20b/4, 34b/4, 34a/7, 38b/7, 65b/14, 68a/7, 68b/2, 81b/17, 276a/16, 297a/11, 305a/5, 324b/19, 330a/6 (12) (krş. fyliyın)
- cüft : 54b/9 (1) (bk. cift)
- cüftfrend (Yun.): Çuhaçiçeklerine çok benzeyen, özellikle kutup bölgelerinde karlarla örtülü sınıra kadar dağlarda yetişen, beyaz ya da pembe çiçekli, çok yıllık küçük bitki, kunduztaşağı otu, salep (*androsace, primulaceae*). 82a/7 (1) (krş. ôâiyyeti'â-âaëlebe, ôıssı'â-âaëleb, ôıââi'â-âaëleb, ôıâye'â-âaëleb)
- cül : 360a/18 (1) (bk. gül)
- cülcelân : 1. (bk. simsim); 2. (Óabeşiye ile eşdizimli olarak) Yabanî haşhaş. 122b/18 (1) (bk. ôaşôâş)
- cülnâr (Ar. < Far.): (öeker ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*punica granatum*). 17a/14, 82a/17, 100b/19, 102b/20, 149a/8, 149a/13, 149b/3, 160a/3, 183a/10, 186a/2, 200a/16, 201a/1, 228b/18, 238a/8, 253b/2, , 264a/2, 264a/6, 264a/7, 264a/10, 347b/16 (20) (krş. gülnâr, óadaú)
- cülnesrin : 83b/16 (1) (bk. nesrin)
- cümmâr : Hurma ağacının kalbi, içi. 84b/2 (1)
- cümmeyz : İncire benzer bir yemişin ismi, firavuninciri, Hint inciri, Amirikan çınarı (*ficus sycomorus*). 74a/14, 83b/19, 84a/13, 203b/18 (4) (krş. saúmÿz, seyúamur)
- cündbâdester : 305a/4, 313a/1, 325a/4, 327a/12, 327b/19, 333b/15 (6) (bk. cindbidester)
- cündbidester : 105a/17 (1) (bk. cindbidester)
- cünd-i bâdester : 323b/12, 339b/15 (2) (bk. cindbidester)
- cünd-i bâdister : 324a/7 (1) (bk. cindbidester)
- cünd-i bâdüster: 322b/21 (1) (bk. cindbidester)
- cünd-i bidester : 17b/7 (1) (bk. cindbidester)
- cündübâdister: 321a/11 (1) (bk. cindbidester)
- cürdimânâ : Mazeryun tohumu (?). 304b/3 (1) (bk. mâzeryın)
- cüz'ü'l-mâ'i : 232b/19 (1) (bk. üóolab)

Ç

- çaàandar : 151b/14 (1) (bk. salú)
- çam : Çam (*pinus*).
163a/16, 217b/18 (2)
- çekirdek: Meyvelerde bulunan, sayısı bir veya daha fazla olabilen, sert kabuklu tohum.
3b/14, 7a/2, 12a/7, 26a/19, 29a/21, 33a/9, 43a/20, 46b/10, 49a/13, 49b/2, 50a/1, 52a/4, 54a/4, 54a/7, 54a/9, 56a/16, 70b/15, 102b/19, 132a/15, 143b/2, 153a/8, 163a/15, 175b/8, 175b/9, 179b/10, 182a/13, 183b/15, 243b/20, 254b/10, 266b/6, 266b/10, 277b/17, 278a/5, 288b/8, 294a/20, 299b/21, 314a/19, 314a/19, 317b/1, 354a/5 (2) (41)
- çenâr : 138b/13 (1) (bk. deleb)
- çend-i bidester : 76a/21 (1) (bk. cindbidester)
- çerââ : Mum, kandil, lamba vb. ışık veren araç, çırağ.
164b/7 (1) (krş. çerâú)
- çerâú : 170b/15 (1) (bk. çerââ)
- çeşmâzek : 1. Çeşmezen, çeşmek denilen tane;
2. Bir bitki ismi (*cassia absus*).
81b/16 (1) (krş. çeşe, çeşme, çişm)
- çeşme : (?) Papatya cinsinden bir çiçek.
- 29a/14 (1) (bk. bahâr)
- çıbuú : Bitkilerin körpe dalı.
10a/15, 10a/17 (2)
- çınâr : 225a/21 (1) (bk. deleb)
- çıra : Çam vb. reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanmaya elverişli bölümü.
277b/20 (1)
- çiçek : 183b/7 (1) (bk. çiçek)
- çiçek : Çiçek.
37a/1, 48a/2, 56a/6, 66a/9, 115b/14, 116a/8, 122b/8, 122b/12, 138a/17, 183b/12, 233a/11, 265b/12, 266a/21, 266b/9, 273a/8, 281a/12, 283b/10, 296a/7, 298a/2, 301b/20, 301b/21, 308a/7, 324a/14, 347b/15 (24) (krş. çiçek, gül, verd, zehr)
- çigde : Unnap, hınnap.
37b/4 (1)
- çişm : 148b/16, 149a/2 (2) (bk. çeşmâzek)
- çökender : 182b/16 (1) (bk. salú)
- çöl : (sarımsak ile eşdizimli olarak) Yabanî, kendiliğinden çıkan (bitki).
216a/4 (1)
- çöp : Bitkilerin küçük parçası, ince dalı.
271a/9, 189b/15 (2)
- çükündür : Pancar (*beta vulgaris*).
252b/3 (1) (bk. salú)

D, ë

- dabaú : Melekoktu, tabak ağacı (*loranthus europeus*);
93a/2, 134a/12 (2) (krş. dabú, óabb)
- dabú : 326a/12 (1) (bk. dabaú)
- daàar : Ağaçtan çıkan yapışkan madde.
305a/18 (1)
- êaóÁó : Bir dikenli ağacın yemişi.
227a/3 (1)
- daòli : Muül olarak isimlendirilen ağacın meyvesinin kuru hali.
342a/1 (1) (bk. muül)
- daòr : 136b/5 (1) (bk. mÀmeyrÀn)
- êÀl : 226a/19 (1) (bk. sidr)
- damsiseye : Yabani pelin, amberiye, zaylan çiçeği (*ambrosia maritima*).
20a/10 (1)
- dÀne : 9a/7, 9a/10, 37a/4, 44a/11, 46a/17, 53b/2, 54a/2, 65a/5, 69a/18, 70a/12, 71a/2, 72a/10, 72a/12, 82b/2, 87a/16, 91a/16, 91a/16, 91a/16, 116a/17, 129a/15, 135b/3, 158b/1, 159a/3, 171a/16, 193b/12, 213a/13, 218b/6, 237b/7, 218a/12, 227a/17, 246a/2, 246a/16, 305b/6, 308a/5, 192b/6, 248a/20, 252a/3, 278b/4, 305a/20 (39) (bk. bizr)
- dÀnimÿ (Yun.): 245b/17 (1) (bk. àÀr)
- dÀrçin : 8b/13, 10a/20, 24a/14, 26a/12, 30a/1, 34b/3, 50a/1, 51a/5, 51a/7, 56b/11, 62b/11, 62b/19, 65a/15, 65a/19, 68b/13, 70a/9, 71b/1, 108b/1, 108b/9, 114b/4, 160b/5, 202a/3, 268a/11 (23) (bk. dÀràini)
- dÀrçini : 19a/9, 31a/18, 32a/16, 33b/14, 52b/2, 68a/20, 77a/14, 78a/14, 81a/12, 89a/20, 94a/13, 130a/1, 133b/5, 182b/6, 247b/8, 303b/12, 304a/1 (17) (bk. dÀràini)
- dÀrfülfül: 339b/16 (1) (bk. dÀr-1 fülful)
- darı : Darı (*panicum milliaceum*).
133b/11 (1) (bk. cÀvers)
- dÀr-1 fülful : Uzun biber (*loung fifari, piper longum*).
19a/7, 27a/4, 34a/8, 34b/2, 38b/8, 42b/18, 65b/8, 68b/1, 68b/13-14, 77a/15, 89a/20, 133b/20, 142a/18, 146a/12, 161a/12, 172b/9, 183a/12, 184b/17, 185a/17, 200a/8, 202b/21, 237a/13, 276a/4, 276a/16, 277a/7, 277b/8, 278a/14, 305a/3, 320a/6, 322a/21, 323b/12, 327a/4, 327a/11, 327b/19, 328a/7 (35) (krş. dÀrfülfül, eõnÀb-1 cirÀõin)
- dÀr-şeyşeeÀn : 133a/19, 271a/14 (2) (bk. dÀr-1 şeyşeeÀn)
- dÀr-1 şeyşeeÀn : Cin ağacı, bazı diyarda kandil ağacı, şimşek ağacı, karaçalı (*calycotom spinosa*).
294b/1 (1) (krş. dÀr-şeyşeeÀn, dÀr-şişeÀn, úandÿl, úandaval, èÿd)
- dÀr-şişeÀn : 263b/1 (1) (bk. dÀr-1 şeyşeeÀn)
- dÀràini (Ar. < Far.): Tarçın ağacı, kurfa ağacı (*cinnamomum zeilanicum*).
3b/16, 34a/8, 131b/16, 133a/3, 133a/5, 134a/6, 167b/19, 183b/20, 184b/11, 185a/17, 186a/18, 187a/9, 191b/1, 191b/9, 198a/5, 202b/19, 212a/20, 215b/19, 238b/6, 261a/8, 263a/21, 264a/14, 264b/2, 266b/7, 274a/2, 294a/21, 296a/20, 302b/10, 305a/2, 308b/2, 316b/17, 318a/6, 318a/18, 319b/4, 321a/9, 322a/21, 322b/18, 324a/16, 324b/4, 325a/14, 327a/4, 327b/3, 327b/19, 339a/2, 339a/17, 340a/19, 340b/11, 341a/9, 341a/15, 347a/20, 348b/18, 350b/7, 355b/14 (53) (krş. afimÿnÀ, dÀrçin, dÀrçini, dÀrşini, esliyÿs, úarfe, úaşeşre, úurfe, úurúa, merslevÿn, seliõa, seniyÿn, şeliõÀ)
- dÀrşini (Far.) : 133a/3 (1) (bk. dÀràini)
- dÀtÿre : 134a/11 (1) (bk. dÀâyre)
- darı : 77b/19, 118a/21, 202a/11, 348b/5 (4) (bk. cÀvers)
- daryÀs : 137b/15 (1) (bk. emirbÀris)
- dÀâyre : Tatula, boru çiçeği (*datura metel*).
87a/18 (1) (krş. cevz, dÀtÿre, merúada)
- davúÿ : 305a/5 (1) (bk. dÿÿÿ)
- davúvÀ : 322b/17 (1) (bk. dÿÿÿ)
- davmmaúla : Pelit çeşidi.
145b/10 (1) (bk. ballÿt)
- debişet (Hintçe): 39b/17 (1) (bk. buõÿri's-SÿdÀn)
- deflÀ : 1. Keçiboynuzu.
2. Zakkum ve defne ağacının boynuzu.
3. Zakkum ağacı (*nerium oleander*).
138a/8, 344a/1 (2) (krş. defli, difl, sümme'l-óımÀr, zifli)

- defli : 138b/7, 196b/5, 279b/16 (3) (bk. deflÀ)
- delbyà : Kuzgunkılıcı ve keklik çiğdemi, nukl çiçeği (*gladious communis*).
139a/6, 348a/17 (2) (bk. nÀferò, nÀhezec, nÀüÿè)
- deleb : İki çenekligillerden 30 metreye kadar uzayabilen, gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç (*platanus*).
85b/19, 138b/13 (2) (krş. èayÀm, cenÀr, çenÀr, çmÀr, àarab, àarb, àanÀr, veleb)
- dem-i aòaveyn : Kardeşkanı ağacı (*pteocarpus araco*).
16b/21, 17a/14, 45b/10, 149a/6, 149a/20, 149b/3, 186a/2, 186b/8, 187b/14, 200b/16, 210b/5, 220b/19, 224b/3, 228b/19, 259b/7, 311a/4, 317b/13, 324a/18-19, 351a/16 (19) (krş. Àöye, aòaveyn úanı, bir özi öldürücü, demi'l-aòaveyn, demü'l-aòaveyn, eydaè, öÿnsiyyÀvuşÀn, iàneyn, úÀür, àedyeyn, àuèbÀn, şebÀn, şeyÀn)
- demi'l-aòaveyn : 45b/10, 259b/7 (2) (bk. dem-i aòaveyn)
- demirü'l-arø : 283b/13 (1) (bk. kümÀh)
- demü'l-aòaveyn : 33b/13, 139b/11 (2) (bk. dem-i aòaveyn)
- dened : Çin krotonu.
139b/18, 300a/3 (2) (bk. àarvaè)
- derÀúan : 320a/20 (1) (bk. şeftÀÿ)
- derÀsec : Sarmaşık çeşidi.
138a/5 (1) (bk. liblÀb)
- derbili : İnce kabuklu ve çekirdeği az olan kuru üzüm.
163a/5 (1) (bk. zebib)
- derdÀr : Sarı çiçekli, yol kenarlarına süs için dikilen bir ağaç, karaağaç (*ulmus, fraxinus excelsior*).
25a/16, 136b/7, 199b/21, 293a/7 (4) (bk. aàaç)
- derÿbaüas : Pelit eğreltisi (*asplenium adiantum nigrum*).
137b/10 (1)
- derÿúeynÿn : Dağ bezrineci.
137b/1 (1)
- derÿnec : 133b/7, 136b/15, 167b/6, 203a/5, 251a/1 (4) (bk. durÿnc)
- dervenc : 188a/6, 315b/10, 320b/13, 323a/12, 324a/7, 359a/15 (6) (bk. durÿnc)
- desibeveye : 1. (bk. isteyÿb)
2. Yıylagaç, bostan güzeli.
- 138a/6 (1)
- devÀd (Hintçe) : 342a/2 (1) (bk. muúl)
- devÀm : 54b/5 (1) (bk. ballÿt)
- devaà (Berberice): 342a/2 (1) (bk. muúl)
- devúas : 145a/4 (1) (bk. úuÿÿnÀ)
- deve raèyı : 157a/13 (1) (bk. raèi'l-ibl)
- devm (Berberice): 342a/2 (1) (bk. muúl)
- devúÿfınyÀ (Yun.): 114a/2 (1) (bk. óanòal)
- deyisúÿr : 240a/2 (1) (bk. èaişÀn)
- èırsü'l-èacÿz : 227b/1 (1) (bk. óasek)
- èırsi'l-èacÿze : 346a/21 (1) (bk. óasek)
- èırsü'l-èacÿz : 103a/10, 163b/6 (2) (bk. óasek)
- dibÀs : 154a/18 (1) (bk. reybÀs)
- difl : 142a/5 (1) (bk. deflÀ)
- diğ-ber-diğ : 9a/10, 42a/21, 147a/10, 200b/3 (4) (bk. sümmi'l-fÀr)
- diken : 1. Bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri; 108a/9, 182b/7 (2) (bk. şevke)
2. (deve ile eşdizimli olarak) Devedikeni.
237a/14 (1) (bk. merir)
- dikenlü : Dikeni olan (bitki).
179b/4 (1)
- dınbÀnÿs : Çobantarağı, taraklık (*dipsacus fullonum*).
146b/14 (1) (krş. mışüa'r-rÀèi)
- dimèati'r-rÀs : 41b/8 (1) (krş. afÿÿn)
- diş : Sarımsak gibi bitkilerin bir parçası.
76b/11, 114a/5, 114a/5, 224b/7, 246b/9 (5)
- dişÀr : Bir bitki ismi (*aspidium odoratum*).
314b/9 (1) (krş. mışüü'l-àÿl)
- divdÀr : 147a/3 (1) (bk. ardÿc)
- diyedhek (Far.): 39b/7 (1) (bk. buöÿri's-SÿdÀn)
- dubbÀ : 261b/3 (1) (bk. úarè)
- dÿó : (?) Hasırotu, hasır sazi.
295a/20 (1)
- duòn : 136b/5 (1) (bk. cÀvers)
- dÿúÿ : 65b/14, 68b/6, 145b/7, 238a/8, 263b/13, 320a/6 (6) (krş. davúÿ, davúvÀ, öÿúÿ)
- dumÿè-ı Eyyÿb : 26a/20 (1) (bk. biòrÀmec)
- durÿnc : Çıyan otu, akrep otu (*doronicum scorpioides*).
13b/21, 22a/13, 58b/21, 188a/12, 323b/13, 338a/20, 338b/16, 339a/15, 339b/14, 340b/12, 341b/12 (11) (krş. dervenc, derÿnec, revenc)
- durÿs : 137b/15 (1) (bk. emirbÀris)
- durust : 137b/15 (1) (bk. emirbÀris)

- dühin : 153b/13 (1) (bk. dühn)
- dühn : 1. 28a/20 (1) (bk. andarÿÄrÿn);
 2. (benefsec, levz vb. ile eşdizimli olarak) Ot, yemiş veya çiçekten çıkarılan yağ.
 12a/2, 15b/15, 22a/18, 34b/7, 68a/21, 77a/14, 95a/6, 105b/8, 106a/7, 112b/2, 112b/7, 112b/12 (2), 114a/16, 115a/5 (3), 130a/4, 140b/6, 140b/16 (2), 141a/17, 141b/6, 141b/9, 141b/12, 141b/13, 141b/14, 141b/17, 142a/2, 142a/15, 142a/21 (2), 142b/4, 142b/8 (2), 142b/15, 142b/19 (2), 143a/1 (1), 143a/10, 143a/14, 143a/19, 143b/1, 143b/4, 143b/8, 144a/4, 144a/6, 144a/13, 143b/18, 144a/19 (2), 144b/5, 144b/7, 144b/12, 144b/19, 155a/15, 180b/16, 187b/6, 188b/19, 217a/11, 218a/3, 219a/9, 220a/12 (2), 229b/12, 229b/14, 239a/19, 241b/5, 246a/15, 247a/12, 255a/2, 260a/11, 262b/16, 270a/13, 272a/19, 296a/11, 305a/5, 307b/4, 309b/6, 309b/20, 310b/14, 311b/2, 314b/4, 315b/18, 343a/7, 346b/16, 351b/10, 360b/11, 361a/11, 363a/17, 363b/6 (82) (krş. dühin, dühün, edhÄn)
- dühün : 78a/2, 87a/5, 91a/18, 111b/17 (4) (bk. dühn)
- dünyÄdevey: Dereotu, durakotu, yabantrak (*segetum anethum, anethum graveolens*).
 147a/2 (1) (krş. züferÄ)
- düre : 118a/20 (1) (bk. cÄvers)

E

- eberèašt : 269b/4 (1) (bk. úanÅberi)
 eblec : 43a/5 (1) (bk. emlec)
 ebrenc : 283a/17 (1) (bk. birinc)
 ebrÿn : 116b/1 (1) (bk. óayy-ı èÀlem)
 ebÿfürve : 204b/14 (1) (bk. şÀhballÿt)
 ebÿóabsÀ : 1. 217b/2 (1) (bk. óas);
 2. 15a/20 (1) (bk. uşnÀn)
 ebÿúÅbÿs : 247a/3 (1) (bk. àÀşÿl)
 ebÿúÅnis (Yun.): 4a/17 (1) (bk. uşnÀn)
 ebu'n-nevm : 122a/6 (1) (bk. óaşòÀş)
 ebÿzeydÀn : 313a/2 (1) (bk. bÿzidÀn)
 ebzÀr : Sevrencanın Şam çocukları tarafından
 pişirilip, yenilen şekli.
 201a/3 (1) (bk. sevrencÀn)
 edhÀn : Dühnün çoğulu.
 3b/12, 9a/15, 12a/17, 37a/16, 45a/18,
 60b/6, 76b/14, 81a/21, 86a/15,
 100a/20, 105b/3, 105b/9, 105b/20,
 111b/18, 118a/10, 140b/6, 140b/15,
 140b/19, 141a/4, 141a/10 (2), 148b/2,
 168a/12, 183a/12, 214b/17, 221b/7,
 229a/6, 255b/18, 263a/13, 271b/20,
 309b/7 (31) (bk. dühn)
 eflence : 1. (bk. kebÀbe);
 2. Küçük Hindistan cevizinin yaprağı.
 22a/5 (1)
 efribÿn : 77a/15 (1) (bk. ferbiyÿn)
 efribiyÿn : 22a/5 (1) (bk. ferbiyÿn)
 efāó : 126a/12 (1) (bk. söğüd)
 efsentın : 1. Hoş kokulu bir bitki (*artemisia
 absinthum*);
 2. Papatyağillerden bir bitki.
 20a/7, 23b/20, 25b/16, 34a/8, 26a/5,
 26a/12, 36a/19, 39b/15, 64a/7, 68a/11,
 85a/14, 87a/10, 93b/13, 94a/12, 95a/14,
 118b/7, 141b/12, 186a/18, 186b/17,
 197b/13, 211b/8, 219b/15, 222b/18,
 222b/19, 231a/19, 238a/3, 264a/20,
 270a/17, 271b/15, 292a/4, 296a/10,
 297a/16, 307a/20, 319b/14, 360a/3 (35)
 (krş. aúóıvÀn, bÀbÿnec, baðşÿmis,
 gözçeşm, òÀmÀmeylen, òanzef,
 kÀfyriyye, kerkış, riçl-i düçÀce, şecere,
 urbiyÀn)
 eftimÿn (Yun.): Bağbozan, serent (*cuscuta
 epithimum*).
 13a/13, 19a/18, 19b/14, 20a/20, 34a/5,
 34a/14, 45a/3, 65b/20, 77a/13, 90a/3,
 90a/5, 94a/11, 94a/18, 94b/12, 95a/13,
 114b/4, 134b/20, 185b/4, 186a/11,
 202b/11, 231a/4, 231a/5, 231a/9,
 260b/1, 289b/10, 317b/11, 320a/6,
 321b/8, 324a/2, 330a/13, 339b/13,
 340a/6 (32) (krş. ekşÿt, óummÀø, keşÿt,
 küşÿt)
 efyÿs : Bir bitki ismi (*euphorbia apios*).
 21a/7 (1)
 ehil : 189b/7 (1) (bk. belesÀn)
 ekl : Bir bitki ismi. (*cinnamomum
 camphora*).
 259b/3 (1) (krş. úÀtil nefse)
 eklil : 323a/10 (1) (bk. ikلیل)
 eklile : 214b/6 (1) (bk. ikلیل)
 ekrÀz : 1. Kiraz;
 2. Kızılçık.
 24b/4 (1) (krş. úızılıcıú)
 ekrü'l-baør : Hint kamışı ve bunun
 kurutulmuş kökleri (*acorus calamus*)
 24b/4 (1)
 ekrÿfis : 1. Hur-i Rumî denilen kehrüba ağacı
 ve onun zamkı (*populus nigra*);
 2. 24b/4 (1) (bk. nÀrcil)
 ekşi : (tüffÀó, elma, rummÀn, nÀr ile
 eşdizimli olarak) bitkinin ekşi olma
 özelliğı ve çeşidi.
 5a/2, 6a/11, 6a/18, 9b/21, 27b/15,
 70a/1, 70a/3, 70a/5, 70a/6, 92a/12,
 103b/20, 158a/14, 158b/7, 158b/8,
 158b/11, 193b/10, 199b/14, 270a/7,
 283b/3, 283b/8, 297a/1, 297b/14,
 298a/1, 341b/10 (24)
 ekşÿt : 24a/20, 281b/21 (2) (bk. eftimÿn)
 elbiri : Bir karpuz çeşidi.
 49a/10 (1) (bk. baüüò)
 elfÀfesbeúÀyeai : 25b/4 (1) (bk. lisÀni'l-ibl)
 elma (T.) : (cin, aàac ile eşdizimli
 olarak) Elma.
 10a/9, 26a/14, 61a/21, 67b/11, 69b/18,
 70a/8, 70a/14, 101b/2, 103b/20,
 123a/15, 129a/16, 131a/20, 134a/17,
 135a/2, 147b/16, 169b/16, 169b/17,
 170b/3, 188b/14, 188b/15, 188b/16,
 189a/6, 209b/13, 210a/12, 211a/12,
 211b/12, 231b/5, 292b/16, 299a/4,
 312b/12, 319b/20, 320b/14, 324a/17,
 340a/9 (2), 340b/1, 340b/17, 362a/1
 (38) (krş. ketil, tiffÀó, tüffÀó)
 elnec (Yun.): Bir bitki ismi (*agave americana*).
 24b/14 (1)
 elsinetü'l-èuàÀfir : LisÀne'l-èuàfy'r'un çoğulu.

- 25a/16, 58b/21 (2) (bk. lisÀne'l-èuáfÿr)
 elşen : 1. 25b/5 (1) (bk. ricli'l-àurÀb);
 2. èAskeriş'in bir çeşidi.
 25b/5 (1) (bk. èaskeriş)
 elveber : Küre çiçeği (*globularia alypum*).
 61a/6 (1) (krş. èaynÿn)
 emdereyÀn : 39b/13 (1) (bk. biörÀmec)
 emderyÀn : 26a/20 (1) (bk. biörÀmec)
 emirbÀris : Kadıntuzluğu, zırışk
 (*barberis aristata*).
 5b/15, 26a/7, 27a/13, 137b/16-17,
 186b/7, 169a/17, 212a/18, 245a/7,
 265b/3, 320a/19, 341a/20, 341b/10 (12)
 (krş. èaúde, berbÀris, daryÀs, durÿs,
 durust, eårÀr, èÿd, zereşk, zerişk,
 zerşek, zerüşk, zireşk)
 emlec : (şir ile eşdizimli olarak) Hindistana
 mahsus bir meyve, amlacotu
 (*phyllanthus emblica*).
 11b/11, 19a/3, 25b/12, 25b/13, 31a/18,
 71a/17, 89a/18, 95a/18, 180b/15,
 184b/17, 184b/17, 188a/5, 199b/20,
 231a/9, 283a/14, 283a/17, 320a/6,
 322a/21, 324b/16, 328a/7, 340a/16,
 341a/9 (21) (krş. eblec, enbec, sanÀnir)
 emrÿd : 205a/13 (1) (bk. armÿd)
 emrÿsiyÀ : Zaylan çiçeği (*ambrosia*
maritima)
 26b/18 (1)
 emsÿó (Ar.): Atkuyruğu, kırkilitotu,
 zembekotu, çamotu, kırkboğum,
 tilkikuyruğu ve katırkuyruğu
 (*equisetum arvense*).
 26b/3 (1) (krş. anÀbìø, şeyÀle)
 enbÀ : Mango (*mango tree*).
 29a/15 (1) (krş. èauÀbiye, èanbÀ)
 enbec : 30b/20 (1) (bk. emlec)
 enbÿb : 31a/3 (1) (bk. óayy-ı èÀlem)
 encÀã : Armut çeşidi (*pyrethum communis*).
 283a/20 (1) (bk. armÿd)
 encidÀn : 106b/19 (1) (bk. óaltit)
 encire : 93a/13 (1) (bk. encere)
 encere: Isırgan otu, dalağan.
 58b/7, 183b/6, 326b/9 (3) (krş.
 benÀti'n-nÀr, encire, encüre, àubbeyrÀ,
 incere, incire, incüre)
 encübÀr : Bir ot ismi.
 27a/6 (1)
 encüdÀn : 27a/6, 347a/7 (2) (bk. óaltit)
 encüre : 33b/11, 326a/12, 214a/1 (3) (bk.
 encere)
 enderybilÿn : 31a/2 (1) (bk. andaryäÀrÿn)
 enderyniyÀ : Heyufarikun çeşidi.
 31a/3 (1) (bk. heyÿfÀriúun)
 eneb : 31a/2 (1) (bk. bÀdencÀn)
 enfesü'n-nefs : Bir bitki ismi.
 161b/9 (1)
 enfu'l-èecl : Bir ot ismi.
 27b/2 (1)
 enàarÀ : Tüylü yakıtotu,sazakotu (*epilobium*
hirsutum).
 27a/19 (1)
 enilis : Mor geven (*ebenus cretica*).
 27a/14 (1)
 enúÿú : 1. Mantar ismi;
 2. İtgülü.
 30b/20 (1) (krş. enúÿn, merióa)
 enúÿn : 30b/20 (1) (bk. enúÿú)
 entele : 29b/4, 80a/2 (2) (bk. cedvÀr)
 enÿÿniyÀ: 31a/2 (1) (bk. hindibÀ)
 erceyÀn : 9a/17 (1) (bk. eràavÀn)
 eràalim (Ar.): 51a/12 (1) (bk. ricle)
 eràavÀn : Erguvan ağacı, erguvan (*cercis*
siliquastrum).
 9a/17 (1) (krş. erceyÀn)
 eràÿl : 272a/15 (1) (bk. kÀfÿr)
 erkaèa : 282a/16 (1) (bk. keff-i Meryem)
 erkek : (Óanòal, òurmÀ, lübbÀn ile eşdizimli
 olarak) Meyvesi olmayan bitkilere
 verilen genel isim.
 72a/9, 74b/9, 114a/4, 224b/7, 234a/15,
 246b/10, 246b/20, 250a/8, 266a/10,
 268a/8, 285a/2, 314a/17 (12)
 ermÀlik : Bir bitki ismi.
 8b/11 (1)
 ermevi : Kayısı çeşidi.
 314a/5 (1) (bk. mışmış)
 ernedberind : Beyaz zambak.
 10a/1 (1) (bk. sÿsen)
 erÀmÀsyÀ: 10a/1 (1) (bk. berencÀsef)
 esÀliyÿs : Dağ kerevizi veya yaban kerevizinin
 tohumu.
 263b/13 (1) (bk. kerefs)
 esedi'l-èads : 13a/8 (1) (bk. hÀlÿk)
 esedi'l-èades : 355a/2 (1) (bk. hÀlÿk)
 esedi'l-arø : 13b/9 (1) (bk. eşòiä)
 esel : 11a/6 (1) (bk. rÀziyÀnec)
 esfest : 13b/6 (1) (bk. bersim)
 eål : 5a/9, 200b/17 (2) (bk. ibhül)
 esliø : 11a/13 (1) (bk. baúam)
 esliyÿs (Yun.): 191a/12 (1) (bk. dÀràiini)
 eårÀr : 5b/15, 12b/11 (2) (bk. emirbÀris)
 eşçÀr : Ağaçlar.
 178a/17 (1) (bk. àaç)
 eşòiä : Sakız keyganası, beyaz kurtluca
 (*atractylis gummifera*).

- 14b/16, 219a/20 (2) (krş. esedi'l-arø, óarbÀ)
- eşúeirÀ : 249b/12 (1) (bk. fýtenc)
- eşne : 341a/14 (1) (bk. şeybe)
- eşrÀn : Kayakoruğu, damkoruğu
(*sempervivum tectorum*).
15a/13 (1) (krş. üöne)
- eşrÀs : Çiriş otu (*asphodelus ramosus*).
15a/5, 229a/8, 238b/11 (3) (krş. òunta)
- et : (utruc, zebib ile eşdizimli olarak)
Bitkilerin yenilebilen kısmı.
- 5a/1, 5a/2, 5a/7, 163b/4, 278b/5,
308a/20 (6) (krş. laóm)
- eüyÀb : Kokular, güzel kokular.
86b/20 (1) (bk. üb)
- evÀfinýs (Yun.): 32a/3 (1) (bk. óadaú)
- evrÀú : Bitkilerin yaprakları.
36b/3, 140b/14 (2) (bk. yapraú)
- eydaè : 33b/3 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
- eyhÀn : 33b/3 (1) (bk. cercir)
- ezdeşt (Far.): 25b/5 (1) (bk. ricli'l-àurÀb)
- eönÀb-ı cirÀöin : 133b/20 (1) (bk. dÀr-ı fülful)
- eönÀbi'l-òayl : 291b/20 (1) (bk. lióyeti't-tis)

F

- fâdâniyâ : 19a/13, 19b/6 (2) (bk. fâvâniyâ)
- fâfir : 251a/13 (1) (bk. berdi)
- fââyeye : Kınanın meyvesi.
54b/4, 115b/5, 116a/4, 121a/14,
251a/13 (5) (bk. úna)
- fââire : 250b/1 (1) (krş. fâriâe, melâne)
- faúÁóa : Uzhurun çiçeği.
7b/5 (1)
- faúd : 203a/19 (1) (bk. bencengeşt)
- faúliminÿs : 255a/11 (1) (bk. buóyr-ı
Meryem)
- faúlimÿs: Keçi servisi.
255a/10 (1) (krş. serv)
- faúr : (Yehÿd ile eşdizimli olarak)
113b/21 (1) (bk. úafir)
- fâliúua : 248a/9 (1) (bk. úúúulle)
- fâlinciúuan : Çiçeği süsen veya zambak
şeklinde, tohumu siyah olan bir bitki.
251a/5 (1)
- fâreti'l-beyş : Dügünçiçeği, kurtboğan,
firtinakúlahı (*ranunculus asiaticus*).
251a/13 (1)
- fâriâ : Bir bitki ismi.
259b/11 (1)
- fâriâe : Bir bitki ismi (*xanthoxyion
avicennae*).
250b/1 (1) (bk. fââire)
- fariú (Ar.): 296a/13 (1) (bk. mâmeyrân)
- fâriúâ : 106a/9 (1) (bk. óilbe)
- fâriúÿn : 133b/11, 305a/8 (2) (bk. câvers)
- fâriÿnâ : 249b/19 (1) (bk. fâvâniyâ)
- fâsâ : 31a/2 (1) (bk. andarÿâÿrÿn)
- faâfaâa : 157a/7, 254b/1, 262b/19, 266a/9 (4)
(bk. bersim)
- fasüdüâs : 1. Bir bitki ismi. (*cytinus hypocistis*);
2. 65b/19, 68b/4 (2) (bk. bencengeşt);
- fâşerâ : 250b/14, 317a/19 (2) (bk. kerme)
- fâşermin : 280b/8 (1) (bk. kerme)
- fâşerşin : Kerme çeşidi, siyah darı, karaasma,
úzerlik tohumu.
251a/2 (1) (bk. kerme)
- fâşirâ : 1. 280b/8, 355b/21, 357a/2 (3) (bk.
kerme);
2. 108a/14 (1) (bk. óamâmâ)
- faür : Zehirli mantar (*fungi*).
308a/2 (1) (krş. faür)
- faür : 255a/7 (1) (bk. faür)
- fâtir : 67b/18 (1) (bk. òardal)
- faürâsâliÿÿn : 202b/16, 278a/18, 322b/17
(3) (bk. kerefs)
- faürâsâliÿÿs : 34a/7 (1) (bk. kerefs)
- fâvâniyâ : Dügünçiçeğigillerden, çiçekleri türlü
renkte, çok yıllık güzel bir süs bitkisi,
şakayık, ayıgülü, gelincik (*paonia
mascula/ paonia officinalis*).
245a/6, 246b/13, 249b/19, 321b/14,
360a/15 (5) (krş. fâdâniyâ, fâriÿÿnâ,
fayüâfilen, ââdinâ, óaşüil, kehÿânâ,
kehÿenâ, laëib, nâr, slú-ı óamâm,
sâüi'l-óamâm, şaüâÿÿú, şaüüú, şaúr,
ëÿd)
- faÿóan : Sedef otu.
140b/20 (1)
- fayüâfilen : 68b/1 (1) (bk. fâvâniyâ)
- fecl : 303b/3 (1) (bk. ficl)
- feúaë : 255a/7 (1) (krş. kümâh)
- felâfil : (Sÿdân ile eşdizimli olarak) Fülfulün
çoğulu.
72b/14, 117b/8, 128b/5, 256a/7,
261b/12 (5) (bk. fülful)
- fenâ : (óabb ile eşdizimli olarak)
93a/2, 256b/13 (2) (bk. èneb)
- felence : 255a/12, 319b/4 (2) (bk. kebâbe)
- fencebguşet : 56a/16 (1) (bk. bencengeşt)
- fencengeş : 256b/12 (1) (bk. bencengeşt)
- fencengeşt : 256a/20 (1) (bk. bencengeşt)
- fencigeşt : 65b/19, 92b/20 (2) (bk.
bencengeşt)
- fenciÿÿn: Bir ot ismi.
256b/1 (1)
- fenciÿÿs: Marulun bir çeşidi.
256b/12 (1) (bk. óas)
- fenÿs : 286b/20 (1) (bk. berëÿn)
- ferâsiÿÿn : Yaban pırasası, yaban
gidenesi (*marrubium vulgare,
marrubium*).
11a/5, 34a/8, 34b/2, 68b/1, 218a/11,
232b/9, 252b/12, 264b/20, 322b/20,
325a/15 (10) (krş. şenbâr)
- ferbiÿÿn : Sütleğen otu ve bunun zamkı
(*euphorbia*).
13b/19, 15b/18, 22a/5, 22a/12, 24b/7,
34a/9, 34b/3, 42a/10, 87b/11, 90b/5,
95b/16, 144b/2, 146a/12, 170a/2,
177b/3, 183a/3, 187a/3, 192b/16,
228a/20, 229b/18, 247a/1, 252a/16,
264b/7, 289b/9, 290b/1, 325a/18,
325b/16, 326a/11 (28) (krş. âkel nefse,
efribÿÿn, efribiÿÿn, feribÿÿn, fÿfiÿÿn,
âarbiÿÿn, lebin)

- fercmeşek : 41a/17 (1) (bk. ferencmüşk)
ferencimeşk : 339a/16 (1) (bk. ferencmüşk)
ferencmeşk : 231a/10, 276b/6, 341a/15 (3)
(bk. ferencmüşk)
ferencmişek : 211a/5 (1) (bk. ferencmüşk)
ferencmişk : 93a/6, 185a/16 (2) (bk.
ferencmüşk)
ferencmuşek : 253a/7 (1) (bk. ferencmüşk)
ferencmüşk : Reyhan, fesleğen, bahçe
karanfili (*ocimum pilosum/ ocimum
grasttisimum*).
261a/9 (1) (krş. 'aāĀbiēe'l-ūinĀb,
bercümüşek, berecmüşk, fercmeşek,
ferneçişk, ferneçüşk, ferencmeşk,
ferencmişek, ferencmişk, ferencmuşek,
ferencmeşk, ferencimeşk)
ferfec (Far.): 15a/18, 51a/12 (2) (bk.ricle)
ferfeò : 253a/17 (1) (bk.ricle)
ferfir (Far.): 51a/12, 253a/17 (2) (bk.ricle)
feribÿn : 252a/16 (1) (bk. ferbiyÿn)
ferneçişk : 185b/3 (1) (bk. ferencmüşk)
ferneçüşk : 18a/17 (1) (bk. ferencmüşk)
ferāĀd : 72b/2 (1) (bk. tÿt)
feşae : Böğürtlen ağacına benzer bir yemiş.
254a/14 (1)
fetĀ : Yaban üzümü.
243a/5 (1) (krş. üzüm)
fetĀyilü'r-ruòbĀn : 251a/15 (1) (bk. zencebîl)
fev : Kediotu (*valeriana wallichill*).
256b/14 (1)
fevĀkih : Meyveler, yemişler.
4b/18, 88b/1, 201b/21, 231b/2, 300a/17
(5) (bk. yemiş)
fevk : 80b/19 (1) (bk. cercir)
feycen : 258b/10 (1) (bk. suòĀb)
feyóer : 103b/3 (1) (bk. suèĀli)
feyòurÿn : 182b/8 (1) (bk. suèĀli)
feylebÿs : 217b/2 (1) (bk. óas)
feylcÿş : 297a/11 (1) (bk. lÿf)
feylecÿş : 258b/12 (1) (bk. lÿf)
feylezehrec : 103b/21 (1) (bk. óaøaø)
feylzehrec : 258b/11 (1) (bk. óaøaø)
feylezührec : 104a/14 (1) (bk. óaøaø)
feyūāfilÿn : 282a/16 (1) (bk. keff-i
Meryem)
feyÿs : 322b/18 (1) (bk. kemafeyÿs (?))
fiúe : (óabb ile eşdizimli olarak)
92b/20 (1) (bk. bencengeşt)
fındıú : 354a/4 (1) (bk. bunduú)
fiāāe : Kuru üzüm çekirdeği.
254b/10 (1)
fiāāa : 326b/8 (1) (bk. bersim)
- fistú : Antep fıstığı, çam fıstığı veya yer
fıstığı denilen yemişlerin genel ismi.
38b/17, 58b/5, 74b/1, 82a/14, 95a/2,
95b/5, 123a/4, 140b/8, 144a/11,
172b/5, 186a/19, 211a/20, 212a/8,
242a/12, 253b/16, 254a/4, 267b/6,
316b/20, 317a/19, 321a/10, 321b/9,
338b/1, 341b/9, 348a/3 (24)
fitrĀsĀliyÿs : 344b/14 (1) (bk. kerefs)
fiūrĀsĀliyÿn : 65a/11, 65b/13, 305a/7 (3)
(bk. kerefs)
ficen : 179b/16 (1) (bk. suòĀb)
fiel : 185b/11, 210a/18, 251b/17, 252a/6,
324a/15, 330a/8 (6) (bk. turb)
fiúĀó : (kerm, uòour ile eşdizimli olarak)
ipliksi çiçekler, kökler
68b/2, 77a/15, 146b/1, 228b/14,
228b/19, 255a/8, 324b/16 (7)
fil : Yaseminle aşılannmış bir bitki
(*jatropha gossipifolia*)
256a/11 (1) (bk. yĀsemîn)
filfil : 24b/6, 348a/4 (2) (bk. fülful)
filizehrec : 104a/14 (1) (bk. óaøaø)
filÿn : Amberbuy, Meryemsaçı.
69a/19 (1)
fincingeşt : 13b/19 (1) (bk. bencengeşt)
fisa'l-kilĀb : 246b/1, 254a/21 (2) (bk.
āĀĀĀlis)
fÿĀd : (temer ile eşdizimli olarak) 1.
(bk. belĀdur);
2. 71b/3 (1) (bk. ballÿù);
fÿdenc : 257a/15 (1) (bk. fÿtenc)
fÿfel : 200a/12 (1) (bk. fÿful)
fÿfil : 257a/7, 326b/4 (2) (bk. fÿful)
fÿfiyÿn : 305a/6 (1) (bk. ferbiyÿn)
fÿful : Hurmagillerden, kestane
büyüklüğündeki yemişi şerit düşürücü
nitelik taşıyan Asya bitkisi; areka
cevizi, felfelek (*areca catechu*).
18b/16, 63a/5, 206b/19, 306a/13 (4)
(krş. aumÿù bunduú, fÿfel, fÿfil)
fuālaā (Yun.): 292b/6 (1) (bk. lisĀni'ā-āevr)
fÿl : 64a/6, 208a/12, 215a/11, 229a/2 (4)
(bk. bĀulĀ)
fÿliyÿn : 81b/17 (1) (bk. cuède)
fÿlyÿn : 236a/19 (1) (bk. ôifre'l-ēuūĀb)
fulÿmes (Yun.): 256a/21 (1) (bk. ĀōĀne'd-dübb)
fÿlÿmis : 319a/11 (1) (bk. ĀōĀne'd-dübb)
fÿm : 76a/9 (1) (bk. buāday)
funduú : 57a/12 (1) (bk. bunduú)
fuāÿā : Fındık, fıstık gibi yemişlerin içi.
227a/15 (1)

- fýtenc : Reyhan, geyik otu, Girit otu (*mentha pulegium/ origanum dictamnus*).
34b/4, 51b/13, 65b/19, 67b/18, 68b/1, 94a/20, 128b/5, 183a/2, 186a/5, 187a/12, 212a/20, 229b/18, 232b/12, 237a/13, 249a/9, 249b/12, 257a/15, 258b/3, 290a/6, 308a/17, 308a/21, 325a/18, 340b/12, 343a/6 (24) (krş. aàiryÀ, babÀniyye, baúla, eşúeirÀ, fýdenc, fýtenci, fýzenc, àalicen, óabaú, óamÁóım, müşekürÀ, reyÓAn, óamirAn)
- fýtenci : 142a/4 (1) (bk. fýtenc)
- fuirÀsÀliyñ : 34b/3 (1) (bk. kerefs)
- fuvÀd : (áemer ile eşdizimli olarak) Palamut.
54b/6 (1) (bk. ballýt)
- fýzenc : 257a/20 (1) (bk. fýtenc)
- fül: 362b/16, 362b/17 (3) (bk. yÀsemın)
- fülfül : 1. (ebyaø, esved, úurýd, áauÁliye vb. ile eşdizimli olarak) Biber.
7b/3, 13b/19, 15b/14, 17b/3, 17b/7, 19a/7, 19a/8, 19a/16, 22a/10, 27a/4, 32b/2, 38a/21, 38b/7, 41b/6, 43a/5, 62b/11, 65a/14, 65a/19, 65b/8, 68a/19, 68b/1, 70a/9, 77a/15, 85b/18, 88a/6, 88a/11, 88a/12, 89a/20, 90b/11, 95b/16, 131a/15, 131a/16, 134a/10, 135b/1, 142a/17, 144b/3, 146a/11, 146b/1, 151a/16, 161a/15, 185b/16, 185b/17, 192b/13, 200a/8, 200b/12, 202b/18, 200b/21, 201a/10, 202b/21, 213a/7, 220b/5, 223a/14, 241a/10, 248b/11, 255a/20, 255b/5, 255b/20, 256a/2, 256a/6, 256a/20, 262b/5, 263b/1, 268b/8, 276a/6, 276a/16, 277a/7, 277a/18, 277b/5, 283a/17, 286b/7, 293b/20, 294b/17, 304a/1, 307a/15, 307b/16, 315a/14, 321a/10, 322a/21, 323a/13, 323b/3, 323b/12, 324a/4, 324a/15, 324b/11, 324b/18, 325a/5, 325a/17, 325b/18, 325b/21, 326a/13, 327a/4, 327a/11, 327b/19, 328a/7, 338b/18, 339a/1, 348a/8 (95) (krş. arbiúas, bÀbÀri, biber, büber, felÀfil, filfil, fülfülÀ, fülfülAn, óÁfióu'l-kÁfýr, kevberÀ, maø, nAr;
2. Mugasın bir çeşidi.
329b/2 (1) (bk. muààà)
- fülfülÀ : 88a/14 (1) (bk. fülfül (?))
- fülfülAn : Kırmızı ve kara biber (?)
34a/8, 183a/12, 305a/5 (2) (bk. fülfül)
- fülfülmýn : 34b/6 (1) (bk. fülfülmýne)
- fülfülmýne : İtnanesi, uzun yapraklı nane (*mentha sylvestris/ mentha longifolia*).
89a/20, 283a/17 (2) (krş. fülfülmýn)
- fýre : Susam yağıının yoğrulmadan pişirilmeden önceki hali.
220a/16 (1)
- füve : 37a/8, 220a/18 (2) (bk. fúvve)
- fúvve : Kökboyası, kızılboya (*rubia tinctorum*).
9a/2, 22a/10, 41b/18, 157b/1, 157b/19, 187a/19, 219b/14, 231a/17, 238b/4, 256b/19, 263a/21, 264a/19, 264a/21, 281b/5, 322b/19, 327a/13, 327b/4 (17) (krş. füve, raèe'z-zerÀzir)

G, á

- àabirÀ : 177b/9 (1) (bk. àubbeyrÀ)
 àÀdinÀ : 172a/10 (1) (bk. fÀVÀniyÀ)
 gÀfderÀn: 273a/14 (1) (bk. lisÀni'á-àevr)
 àÀfià : Koyun butrağı, yaban keteğı, kasık otu (*e. cannabinum*).
 6a/4, 6a/7, 20b/3, 245b/10, 264a/19, 284a/14, 325a/16, 327b/4 (8) (krş. àÀfit)
 àÀfit : 231a/19 (1) (bk. àÀfià)
 àÀÀlis : Köpek osuruğı, osuruk otu (*allium neapolitanum*).
 246a/21, 254a/21 (2) (krş. fisÀ'l-kilÀb, àÀliyıs)
 àalicen : 249b/12 (1) (bk. fýtenc).
 àÀliúa : 249b/10 (1) (bk. àaliúa)
 àaliúa : Kırlangıçkuyruğı otu, panzehirotu, zilasur (*vincetoxicum canescens*).
 249b/10 (1) (krş. àÀliúa)
 àÀliye : Üzümün ekilmiş. 243a/11 (1) (bk. üzüm)
 àÀliyıs : 246a/21 (1) (bk. àÀÀlis)
 àalyl : 269b/4 (1) (bk. úanÀberi)
 àalóam: 361b/6 (1) (bk. vesme)
 àÀr : Defne ağacı ve yemişi (*laurus nobilis*).
 3a/9, 27a/3, 34a/10, 39b/5, 65a/4, 65a/5, 68b/8, 68b/11, 68b/14, 69a/3, 69a/10, 69a/19, 94b/13, 131a/18, 141a/20, 143a/10, 146b/1, 160a/12, 185b/12, 187a/19, 245b/17, 246a/15, 260a/20, 274a/17, 322b/13, 322b/14, 323b/3 (27) (krş. dÀnimy, mÀbehiştÀn, rend, revÀnd).
 àarab : 245b/8 (1) (bk. deleb)
 àarar : Madımak, kuşekmeğı, çobandeğneğı, eşek madımağı, köyotu (*polygonum aviculare*).
 249a/5 (1)
 àarb : 248-b/9 (1) (bk. deleb)
 àarbiyñ : 75a/11, 75a/13 (2) (bk. ferbiyñ)
 èàrèàÀr : 209a/4 (1) (bk. şerbin)
 àÀriüyñ : Katranköpüğü, çayır mantarı.
 34a/6, 65a/16, 65b/19, 68a/21, 93a/20, 77a/12, 93b/8, 93b/13, 94a/3, 94a/11, 94a/17, 152b/10, 186a/21, 222b/6, 246b/7, 246b/21, 251b/15, 301b/16, 305a/1, 315a/1, 317a/18, 317b/12, 318a/18, 318b/1, 320a/11, 320b/13, 321a/8, 321b/10, 324a/3, 325a/19, 325b/1 (31)
 àarúad : 249-a/5 (1) (bk. èavsec)
 àasl : 249b/8 (1) (krş. àasyle)
 àÀsyl : Dikenli küçük çalı (*hippophae rhamnoides*).
 247a/3 (1) (krş. ebýúÀbys)
 àasyle : 1. 249b/8 (1) (bk. àasl);
 2. 249b/8 (1) (bk. óuimi);
 3. 249b/8 (1) (bk. uşnÀn);
 4. 249b/8 (2) (bk. uòour).
 àavÀli : Güzel kokular.
 19b/4 (1)
 gÀvçeşm (Far.): 59a/6, 273a/13 (2) (bk. bahÀr)
 àÀvsene : 249b/14 (1) (bk. maòrama)
 gÀvşir : 77a/18 (1) (bk. çÀvşir)
 gÀvzebÀn : 292b/6 (1) (bk. lisÀni'á-àevr)
 àayüÀfelen : 314b/12 (1) (bk. meşkiàrÀ)
 àırÀ : Yapıştırıcı, tutkal.
 248b/1 (1)
 gice ışıldayan : 286b/8 (1) (bk. sirÀce'l-úuürub)
 gilÀbiyye : Mışmış çeşidi.
 314a/4 (1) (bk. mışmış)
 gözçeşm: (?) İri çiçekli bir papatya.
 22b/11 (1) (bk. efsentin)
 àubÀre't-üaló : 234a/19 (1) (bk. üalè)
 àubbeyrÀ : 1. Üvez ağacı ailesinden bir bitki (*pyrethrum sorbus*).
 2. (bk. encere)
 3. 248a/6 (1) (bk. úarÀâyÀ)
 4. 248a/7 (1) (bk. sebistÀn)
 5. 248a/8 (1) (bk. zaèryr)
 6. Falika ismi verilen, yaprakları haşın bir ot.
 248a/9 (1) (bk. úÀúule)
 7. 248a/9 (1) (bk. mermÀóyz)
 8. 248a/10 (1) (bk. zeyezfyn)
 9. 248a/6 (1) (krş àabirÀ)
 àyl : Buzçiçeğı (*mesembryanthemum nodiflorum*).
 78a/19 (1) (krş. cÀmse)
 gül : 1.360a/12 (1) (bk. çiçek)
 2. (úzıl, áuyı, yaàı, yapraú vb. ile eşdizimli olarak) gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çiçeğı, gül.
 7b/4, 9a/17, 9a/21, 9b/14, 10a/10, 11b/8, 14a/19, 16a/8, 17a/18, 17b/18, 20b/18, 22b/17, 24a/16, 26a/19, 27a/17, 28a/3, 30a/11, 31a/17, 35b/6, 48a/3, 51a/11, 58b/21, 62a/21, 68a/20, 69b/1, 69b/3, 69b/11, 83a/8, 83a/13,

83b/5, 83b/8, 83b/18, 83b/12, 85b/17,
 93a/16, 93b/3, 100b/5, 105b/19,
 105b/21, 106b/6, 115a/15, 115b/16,
 116a/2, 121b/21, 123a/4, 125b/7,
 126a/17, 131a/6, 131a/20, 132b/9,
 134b/2, 140a/13, 141b/1, 142b/15,
 152b/19, 156b/5, 164b/8, 168b/17,
 169a/18, 170a/4, 177b/3, 181a/13,
 183a/5, 183a/7, 186a/9, 186a/14,
 188b/9, 187b/18, 188b/18 (2), 195b/3,
 197a/6, 199b/8, 200b/15, 206b/16,
 210b/15, 210b/16, 210b/18 (2), 211a/9,
 212a/8, 212b/9, 213a/10, 213a/16,
 214b/21, 216a/17, 222b/18, 224a/15,
 224a/19, 225a/20, 225b/9, 228a/17,
 229a/11 (2), 231b/11, 231b/16, 232a/7,
 238a/5, 241b/17, 243a/21, 244a/9,
 247a/7, 247b/8, 247b/10, 247b/12,
 251b/15, 252a/7, 255b/11, 258a/2,

260b/21, 261a/6, 263a/17, 263b/5,
 264b/3, 264b/16, 272b/9, 277b/8,
 277b/21, 278b/6, 279b/21, 281a/12,
 283a/4, 287a/4, 296a/5, 302a/3,
 305b/14, 307a/14, 309a/6, 310a/21,
 311a/8, 312b/11, 312b/21, 315a/6,
 318b/3, 318b/19, 319b/4, 319b/14,
 320b/15, 321b/15, 324b/8, 324b/17,
 324b/20, 325b/18, 327a/5, 327a/15,
 328b/4, 333a/16, 333b/11, 333b/19,
 338b/15, 339a/1, 339a/20, 339b/5,
 339b/20, 340a/17 (2), 340b/13,
 341a/20, 341b/10, 343b/10, 345a/12,
 360a/17, 360a/20 (163) (krş. cül,
 úuóÀbi, leóyóüm, verd, vird)

gülnÂr : 82a/17 (1) (bk. cülnÂr)

àÿre : 249b/16 (1) (bk. úoruú)

gÿşe (Far.): 85a/9 (1) (bk. cinüÿAnÀ)

güşÿr : 324b/6 (1) (bk. cezer)

H, Ó, Ò

- óabÀzÀ : 343b/4 (1) (bk. óuìmi)
- óabaú : 51b/10, 93a/6, 93a/5, 93a/4, 93a/6 (2), 93a/5, 93a/7 (2), 113b/19, 115a/5, 161b/21, 161b/10, 187b/20, 257a/15, 257a/20, 93a/4 (18) (bk. fýtenc);
2.(timāĤ ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*mentha aquatica*).
51b/13 (1) (krş. baúla, teúĤbi)
- óabÀzi : 105a/18, 106a/5, 117a/12, 117a/16, 117a/19, 117b/3, 124a/12, 130a/8, 174a/6, (8) (bk. óuìmi)
- óab : 1. 90b/21, 91a/2, 91a/20, 91b/17, 92a/3, 92a/11, 140a/3, 152a/4, 152a/9, 174b/8, 208a/12, 220b/12, 232b/19, 237a/14, 245a/19, 250a/6, 250a/20, 250b/1 (2), 254a/14, 254b/1, 255a/12, 256a/5, 256a/7, 256a/14, 256a/15, 258b/15, 258b/17 (2), 259b/8, 259b/21, 268a/18, 273a/20, 285b/4, 295b/6, 300a/4, 305a/16, 344a/5, 347a/5, 355a/21, 361a/3 (41) (bk. óabb)
2.(ĕarÿs ile eşdizimli olarak)
200b/17 (1) (bk. kebĤbe)
- óabb : 1. (niĤ, ānavber vb. ile eşdizimli olarak) Tane, tahıl tanesi, tohum.
3a/9, 19a/8, 22a/5, 27a/3, 33b/15, 34a/10, 39b/5, 45b/11, 46a/17, 48a/17, 55a/15 (2), 65a/4, 65a/7, 65b/17, 68b/5, 68b/8, 68b/11, 68b/14, 69a/3, 69a/10, 69a/19, 72a/11, 79a/16, 88a/10, 90a/15, 90b/19, 91a/19, 91b/13, 91b/14, 92b/14, 93b/18 (2), 94a/12, 94a/17, 94b/13, 95a/1, 101b/17, 106a/2, 114b/17, 131a/18, 133a/1, 134b/21, 140a/17, 141b/21, 143b/20, 146b/1, 154a/8, 167b/6, 169a/5, 185a/17, 185b/12, 186b/4, 186b/7, 186b/9, 186b/17, 186b/18, 187a/9, 187a/19, 187b/9, 189b/7, 196b/4, 197a/4, 203a/19, 210a/17, 211a/19, 212a/9, 219a/9, 219a/19, 225a/2, 228a/21, 231a/10, 243a/11, 253b/12, 256a/20, 259a/3, 261a/13, 262b/1, 262b/18, 274a/17, 278b/2, 293b/16, 294a/17, 294a/21, 299b/14, 299b/15, 300a/7, 315a/14, 317a/20, 321a/12, 321b/9, 321b/10, 322a/21, 322b/13, 322b/18, 323a/10, 323b/3, 324a/3, 325a/19, 325b/17, 325b/19, 325b/19, 326a/10, 326a/12, 326a/14, 327b/4, 327b/5, 339b/13, 347a/7 (2), 355a/4, 357a/2 (112) (krş. óabb, óubÿb);
2. (civĤ, niřĤ ile eşdizimli olarak) Damla, parça, tane;
4b/19, 42a/8, 293b/16 (3)
3. (ĕarÿs ile eşdizimli olarak);
a) 92b/20 (1) (bk. kebĤbe)
b) 92b/20 (1) (bk. nevfer)
4.(fiúe ile eşdizimli olarak);
92b/20 (1) (bk. bencengeşt)
5. (úanbis ile eşdizimli olarak);
92b/21 (1) (bk. řehdĤnec)
6. (āirĤúile eşdizimli olarak);
92b/21 (1) (bk. mĤzeryÿn)
7.(rĤs ile eşdizimli olarak);
93a/1 (1) (bk. miÿzec)
8. (lehv ile eşdizimli olarak);
93a/1 (1) (bk. úzüm)
9.(ĕuāfÿr ile eşdizimli olarak);
93a/2 (1) (bk. ibhül)
10.(fenĤ ile eşdizimli olarak);
93a/2 (1) (bk. dabaú)
11.(sevdĤ ile eşdizimli olarak);
16b/17 (1) (bk. řÿniz)
12.(fehím ile eşdizimli olarak);
55a/15 (1) (bk. belĤdur)
13.(kelĤ ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi;
91a/11 (1)
14.(ĕaziz ile eşdizimli olarak);
91a/19 (1) (bk. zekem)
15.(ĕaĕrĤ ile eşdizimli olarak);
91b/12 (1) (bk. baĤam)
16.(úalıt ile eşdizimli olarak);
92a/2, 185b/11 (2) (bk. mĤř)
17.(óulve ile eşdizimli olarak)
93a/2 (1) (bk. ĕneb)
- óabbĤt : Habbeler.
233b/5 (1) (bk. óabbe)
- óabbe : 1. Tohum, tane;
73a/4, 87a/13, 114a/14, 120a/10, 140a/11, 228b/14, 237b/7, 238a/21, 243b/3, 247b/16, 253b/16, 300a/8, 353a/6 (13) (krş. óabbĤt);
2. (Ar.) 73a/4 (1) (bk. tÿderi);
3. Parça, damla;
9b/12 (1)
4. (sevdĤ ile eşdizimli olarak)
a) şuniz;

- 148b/16, 218b/15, 330a/6 (3) (bk. şyniz)
b) Anason.
93a/3 (1) (bk. anisyn)
5.(òæîrÀ ile eşdizimli olarak) Batam;
48a/12, 92b/19, 143b/20, 197a/3, 197a/10, 219a/9, 324b/10 (7) (bk. baïam)
6.(óulve ile eşdizimli olarak) Inebi's-salep;
93a/2 (1) (bk. èneb)
- óabóab : 49b/18 (1) (bk. baüòò)
óabóabÿh : Bir ağaç ismi.
92a/10 (1)
- óÀbisi'n-nefû : 90b/10 (1) (bk. incir)
òabizÀ : 117a/12 (1) (bk. óuümi)
óablü'l-mesÀkin : 93a/3 (1) (bk. şyniz)
óÀc : 90b/9 (1) (bk. merir)
óadaú : 1.Yalancı karanfil, taçlı çayır karanfil (*lychnis coronaria*);
100b/11, 100b/18 (2) (krş. evÀfinÿs, laònis)
2. 100b/19 (1) (bk. cülnÀr)
- óadec : 100b/19 (1) (bk. óanóal)
óÁfióü'l-emvÀt : 90b/7 (1) (bk. úairÀn)
óÁfióü'l-kÀfyr : 90b/11 (1) (bk. fülful)
hÀl : 183b/20, 185a/16, 210a/17, 211b/15, 213a/6, 219a/19, 231b/10, 319a/19, 327b/5, 355a/4 (10) (bk. úÁúule)
- óalÀb : Bir ot ismi.
106b/15 (1)
- hÀle : 344a/6 (1) (bk. mensem)
òalÀf : 126a/12 (1) (bk. sögüd)
óalbÀb : 1. 108a/13 (1) (bk. liblÀb);
2. 108a/13 (1) (bk. lÀèiye)
- òalbÀn (Yun.): 126b/17 (1) (bk. úiááÀ)
óalbÿb : Yer fesleğeni, perten, perşem, persem (*mercurialis annua*).
80b/19, 107b/1, 124a/12 (3) (krş. cernÿb, òiáá-i hürmüs, Hürmüs eááÀsı)
- òalenc : Ağaç fundası, süpürge çalısı (*erica arborea*).
126a/7 (1)
- òalez : 126a/7 (1) (bk. cilbÀn)
óalfÀ : Hasır yapmada kullanılan sazlık.
106b/10 (1)
- óÀlibi : 18b/13, 90b/12 (2) (bk. aürÀüüÿs)
hÀlik : 216a/11 (1) (bk. sümmi'l-fÀr)
òÀlidÿniÿÿn (Yun.) : 117a/9 (1) (bk. òuüÁfi)
òallÀf : Söğüt çeşidi (*salix aegyptiaca*). 93b/4, 203a/7, 211a/9, 224a/1, 248a/2, 253b/3, 302a/5, 303b/6, 321b/14, 333b/11, 339a/20, 340b/13, 354a/18 (13) (bk. sögüd)
- óalm : Bir ot ismi (*lithospermum callosum*).
108a/13 (1) (krş. úurÀd)
- óaltit : Fena kokulu bir çeşit zambak, şeytanteresi, kadiağacı, şeytanboku, hiltit ağacı (*ferula assa-foetida*).
95b/4, 94b/13, 106b/19, 200b/19, 263b/16, 323b/2, 323a/14 (7) (krş. encidÀn, encüdÀn, incidÀn, kebir, laólÁó, maóredÿá, maóryá, üstüràÀr)
- hÀlyk : Kök boyasıgillerden, çiçekli dal uçlarında, sütü kestirmekte kullanılan bir maya bulunan, bir yıllık veya çok yıllık otsu bitki, yoğurt otu, çobansüzgeci, canavarotu, şilte otu (*orobanche caryophyllacea*). 13a/8, 355a/2 (2) (krş. esedi'l-èads, esedi'l-èades)
- óalyú : (dühn ile eşdizimli olarak) Hoş kokulu bir aroma.
142a/21 (1)
- óalyñ : 284b/19 (1) (bk. anisÿn)
óalyÿsiÿÀ : 108a/13 (1) (bk. ketire)
òÀmÀa' : 117a/9 (1) (bk. mÀzeryÿn)
óamÀaúü (Yun.): Bodur mürver (*ebulus sambucus*).
90a/8 (1)
- óÀmÀderyÿsi : 284a/9 (1) (bk. kemÀöeryÿs)
óamÀóim : (reyóÀn ile eşdizimli olarak) Reyhan çeşitlerinden biri. 93a/3, 113b/19, 161b/21 (3) (bk. fÿtenc)
- óÀmÀlÀvan : 300a/13 (1) (bk. mÀzeryÿn)
òamÀladÿn lÿúus : 117a/8 (1) (bk. mÀzeryÿn)
òamÀladÿn mÀlis : 117a/8 (1) (bk. mÀzeryÿn)
òamÀlÀvun : 117a/8 (1) (bk. mÀzeryÿn)
- óamÀmÀ : Tadı ve kokusu karabibere benzeyen bir çeşit baharat, tohumu baharat olarak kullanılan bir sıcak ülke meyvesi, zencefilgillerden, sıcak iklimlerde yetişen güzel kokulu bir bitki, kakulle.
3b/16, 10b/11, 34a/7, 65b/12, 68b/5, 82a/3, 108a/14, 141b/1, 202b/20, 253b/7, 263b/1, 278b/16, 311b/1, 325b/16, 326a/11, 338b/18 (16) (krş. amÿmiÿÀ, fÀşirÀ)
- òÀmÀmeylen : 117a/10 (1) (bk. efsentin)
óamÀn : Mürver, terleme çayı, patlangıç (*sambucus nigra*).
129b/17 (1) (krş. aúüÀ)
- óÀmÀniÿas : 284a/1 (1) (bk. kemafeyÿÿs)
óÀmÀsenis : Buğdaya benzer bir bitki.
90b/6 (1)

- óÀmÀšÿüi : Yeryüzüne yayılan bir ottur.
90a/21 (1)
- óÀmÀšÿfi (Yun.): Yer inciri.
117a/2 (1)
- òÀmÀyanias : 117a/10 (1) (bk. kemafeyÿs)
- óamóam : 113b/19 (1) (bk. lisÀni'â-âevr)
- òamòam : 130a/8 (1) (bk. óuìmi)
- òÀmişe : 117a/11, 219b/2 (2) (bk. şeyiarÀc)
- óÀmıø : Ekşi olan.
186b/4 (1)
- óamø : İçinde tuzluluk bulunan ağaçlar.
113b/17 (1)
- óandúÿüi : 69a/11 (1) (bk. óandeúÿüi)
- óandeúÿüÀ : 114b/18 (1) (bk. óandeúÿüi)
- óandeúÿüi : Bir bitki ismi (*trigonella coerulea*).
237a/18, 238b/10, 280b/14, 325a/17, 326a/12 (5) (krş. aariyÀ, albÿs, earfaaÀn, óandúÿüi, óandeúÿüÀ, óandeúÿÿn, óandeúÿÿyÀ, kerkemÀn, úÿmÀ, zerü)
- óandeúÿÿn : 297a/17 (1) (bk. óandeúÿüi)
- óandeúÿÿyÀ : 148b/9 (1) (bk. óandeúÿüi)
- òanderil : 356b/1 (1) (bk. hindibÀ)
- òandevil: Yabanî hindiba, acı marul, güneyik (*chondrilla juncea*).
130a/10 (1) (bk. hindibÀ)
- òandÿrus : Buğday çeşidi, kızıl buğday (*triticum spelta*).
130a/16 (1) (bk. buàday)
- óanòal : (aâl, şaóm ile eşdizimli olarak) Ebucehil karpuzu, hañçal, acı elma (*citrullus colocynthis*).
13b/18, 15b/17, 34a/5, 34b/3, 46b/12, 60b/18, 63b/12, 91a/10, 93b/8, 93b/13, 93b/18, 94a/3, 94a/11, 94a/16, 94b/10, 95a/14, 95b/11, 100b/19, 105a/2, 105a/19, 114a/2, 138b/6, 142a/2, 142a/4, 173b/11, 200b/18, 219a/10, 228a/5, 228a/11, 231a/13, 232b/3, 242a/9, 247a/1, 251b/16, 253b/11, 260a/13, 303a/1, 309a/20, 355a/4 (37) (krş. aarişÿfes, ealúam, ealúım, devúÿfinyÀ, óadec, úiáÀ, mera'â-âaóÀvi, meryÀn, àÀbi, şirÀ)
- òanzef : 1. Pelin (*artemisia absinthum*);
2. 118b/7 (1) (bk. efsentin)
- óaranâil : 152a/2 (1) (bk. rÀsen)
- óarbÀ : 13b/9 (1) (bk. eşðiâ)
- óarbaú : 34a/6 (1) (bk. òarbaú)
- òarbaú : (ebyaø, esved ile eşdizimli olarak) Óarbaú-ı esved ve òarbaú-ı ebyaø olarak iki çeşidi bulunan
- zanbakgillerden bir bitki, çöpleme otu, karaca otu (*helleborus niger*). 94a/21, 13b/18, 34b/2, 95b/20, 107b/2, 120a/14, 183a/4, 185a/5, 236b/15, 323a/11 (10) (krş. óarbaú)
- óarbeaÀ : Bir ot ismi (*astragalus annularis, lotononis dichotoma*).
101b/7 (1)
- óarbÿs : 121a/2 (1) (bk. lisÀni'l-óamel)
- óarbuz (Far.): Battihin sarı çeşidi, kavun (?).
48b/14, 121a/2 (2) (bk. baüüò)
- óardal : Hardal (*brassica nigra*).
13b/18, 43a/10, 59a/17, 65b/8, 87b/19, 95b/5, 102a/8, 119a/14, 119a/15, 120a/6, 120a/7, 120a/12, 129a/14, 129b/10, 136a/17, 141b/21, 160b/7, 183a/12, 191b/20, 192a/2, 195b/2, 200b/12, 229b/5, 232a/2, 232a/3, 264b/19, 305a/2, 322b/21 (28) (krş. fÀtir, isfend, lübsÀn)
- óarf : (âimi, su, suÿó, şarú ile eşdizimli olarak) Tere (*cresson*). 65b/18, 66a/19, 68b/3, 101b/17, 102a/9, 102a/11, 102a/14, 156a/15, 185b/21, 277a/15, 290a/13, 342b/2 (12) (krş. bilâşauim, maüliyÀsÀ, miüalyÀaÀ, reşÀd, áuffÀ)
- óarúaè : 121a/3 (1) (bk. eüşre)
- hÀrkeşmÿh : 355a/3 (1) (bk. sümmi'l-fÀr)
- óarú : 121a/3 (1) (bk. cilbÀn)
- óarmel : Yabanî sedef otu, üzerlik (*peganum harmala*). 68b/8, 100b/20, 101b/19, 114b/17, 125b/7, 135a/3, 323a/9, 324a/7 (8) (krş. óarmil, óarmül, óurmil, óürmül)
- óarmil : 119b/19 (1) (bk. óarmel)
- óarmül : 185b/12 (1) (bk. óarmel)
- óarnbel : 309a/19 (1) (bk. óırmÀne)
- óarnÿb : (ŞÀmi ile eşdizimli olarak) Keçiboynuzu (*ceratonia siliqua*).
118b/10, 119a/1, 119a/12, 204a/10, 219b/1, 342a/17, 342a/18, 364a/15 (8) (krş. òarrÿb, úariü àahbÀ, yenbÿt)
- òarpÿz : Karpuz çeşidi.
49b/7, 49b/19, 49b/2, 49b/11, 50a/1, 50a/4 (6) (bk. baüüò)
- òarrÿb : 54b/20, 118b/10 (2) (bk. òarnÿb)
- óarâi'n-nil : 215b/12 (1) (bk. şauÁúıl)
- óarşef : Kenger, enginar (*onopordon acanthium*).
102a/16, 286a/8 (2) (krş. eakÿb, cenÀhi'n-nisr, hÀsimÿnÀ, kengÿr, kenger, kengerzed, şekÀèi, şekÀèÀ, şikÀèi)

- ðarümÄn : 262b/18 (1) (bk. úurümÄn)
- ðarvæ : (äini ile eşdizimli olarak) Hintyağlı bitkisi, keneotu, Hint baklası (*ricinus communis, crotoloria tiglium* (?) 67b/19, 114b/17, 119b/20, 139b/19, 134b/6, 142a/20, 166a/13, 221b/8, 300a/3, 303b/3, 304a/8, 325b/17, 326a/12 (13) (krş. dened)
- ðã : 278b/16 (1) (bk. ðas)
- ðas : (óımÄr, kelb ile eşdizimli olarak) Marul (*lactuca inermis, alkanna tinctoria, anchusa tinctoria, lithospermum tinet*). 101b/15, 122a/5, 146b/14, 187b/15, 189b/5, 210b/20, 217b/2, 229a/13, 272b/9, 313b/5, 320b/2, 356a/1 (12) (krş. ebýóabsÄ, fenciyÿs, feylebÿs, ðãã, ðass, herfelÿs, óumeyrÄ, inóiyÄ, keólÄ, küóeylÄ, mÄryl, ricli'l-óamÄme, sencÄr, şecere, şeðÄr, şencÄr, şenóÄr)
- óãalbÄn: 227a/10 (1) (bk. kemkÄm)
- óãÄlibÄn: (cÄvi ile eşdizimli olarak) 284b/21 (1) (bk. kemkÄm)
- óasek : Demirdikeni. 18a/21, 103a/10, 104b/13, 105a/20, 105a/21, 105b/13, 142a/19, 187a/16, 227b/1, 247b/1, 324b/2, 324b/3, 339b/7 (13) (krş. aørÄse'l-'acÿz, êirsü'l-'èacÿz, êirsi'l-'èacÿze, êirsü'l-'èacÿz, ðayecik, óebik, saèÄn)
- hÄsimÿnÄ : Kenger çeşidi. 354b/16 (1) (bk. óarşef)
- óãair : 221b/3 (1) (bk. berdì)
- ðÄaiyyeti'a-äælebe : 82a/7-8 (1) (bk. cüftefrend)
- ðaslef : 124a/12 (1) (bk. muúl)
- ðasrevdÄry : 122a/5 (1) (bk. ðavlencÄn)
- ðass : 121b/7, 122b/14 (2) (bk. ðas)
- ðããã'd-dik : Bir bitki ismi. 124a/8 (1)
- ðããã'l-keleb : 1. (bk. býzidÄn); 2. 282a/14 (1) (bk. keffi'l-cað)
- óÄşÄ (Yun.): Kekik çeşidi, yaban kekiği, duğmalica süpürge (*thymus capitatus*). 19b/18, 20a/6, 76b/18, 89b/15 (4) (bk. zaèeter)
- ðaşeb : Kereste imâlinde kullanılan kalın ve kuru ağaç; kuru dal, çöp. 35a/11, 35a/11, 66a/9, 66b/1, 123a/20, 212a/6 (6) (krş. şevbeşini, şevbeşni, şÿbeşbeni, şÿbeşbini, şÿbeşini, şÿbeşin, şÿyeşeyni)
- ðaşel : 123a/20 (1) (bk. muúl)
- ðaşðş : Haşhaş, afyon bitkisinin tohumu (*papaver somniferum*). 6a/4, 19a/4, 20b/11, 23a/3, 32b/5, 55a/7, 56b/19, 56b/21, 70b/15, 71a/4, 83b/9, 86b/16, 95a/1, 103b/18, 106b/3, 109a/16, 122a/6, 122a/12, 122a/14, 122b/14, 122b/15, 122b/19, 135a/9, 154a/17, 158b/11, 160a/3, 163b/4, 164b/1, 174a/12, 181a/8, 194a/10, 197a/2, 197a/10, 211a/4, 213a/9, 213a/13, 213a/20, 214a/16, 214b/6, 214b/10, 218b/7, 232b/8, 243a/10, 263b/15, 264a/11, 281a/21, 289b/8, 290a/21, 313b/5, 321b/10, 324a/16, 326b/9, 330a/20, 330b/4, 341a/19, 348a/4, 352a/1 (57) (krş. býöaärÄ, cülcelÄn, ebu'n-nevm, nÄr, rummÄn)
- ðãşış : 1. (süluðfÄt ile eşdizimli olarak) 2b/19 (1) (bk. ricli'l-ürÄb); 2.(èaüreb ile eşdizimli olarak) 60a/1 (1) (bk. býlÄmirbiyÿn); 3.Kuru ot; 4.(bk. óãşışe)
- ðãşışe : 1. Ot; 2.(zücÄc ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*parietaria cretica*); 103a/17 (1) (bk. kesnin) 3.(sebÄè ile eşdizimli olarak); 279b/8 (1) (bk. kerÄa) 4. Kenevir yaprağına verilen ad; 218a/13 (1) (krş. óãşış) 5.(berÄàä ile eşdizimli olarak); 145a/4, 286b/13 (2) (bk. úuÿÿnÄ) 6.(fÄr ile eşdizimli olarak) sütleğengillerden, mavi çiçekli, tohumları fare zehiri olarak kullanılan bitki; 3a/8-9 (1) 7. (esed ile eşdizimli olarak); 103b/2 (1) (bk. mercimek) 8.(sinÿr ile eşdizimli olarak); a) (bk. bÄøerencye); b) (bk. sünbül) 103b/2 (1) 9.(suèÄl ile eşdizimli olarak); 103b/3 (1) (bk. suèÄli) 10. (üóÄl ile eşdizimli olarak); 103b/4 (1) (bk. usúÿlÿúanderyÿn) 11. (efèi ile eşdizimli olarak); 103b/4 (1) (bk. belesek) 12. (baraã ile eşdizimli olarak); 103b/5 (1) (bk. ÄirilÄl) 13. (èaüreb ile eşdizimli olarak)

- 220b/21 (1) (bk. āġmyġmĀ)
 óaşııyve : 205a/14 (1) (bk. şehdĀnec)
 óaşıĀl : 215b/12 (1) (bk. şaúĀúıl)
 óaşııl : 283a/18 (1) (bk. fĀvĀniyĀ)
 óaıab : Odun.
 267a/2 (1) (bk. odun)
 óaúĀüf : (?) Bir bitki ismi (*chelidonium majus*).
 36b/16 (1) (bk. óuĀfi)
 óaümi : 210a/18 (1) (bk. óuümi)
 óaür : 124b/15 (1) (bk. vesme)
 óavek : 36a/21, 116a/21 (2) (bk. bĀderÿc)
 óavò : 131b/17 (1) (bk. şeftĀlÿ)
 óavlĀn : 17a/17, 103b/21, 104a/2, 131b/17,
 148b/20, 311a/8, 311a/9 (7) (bk. óaøaø)
 óavlcĀn : Hulincan, küçük havlican,
 havlican, husrandaru, husrudaru, azak
 eriği. Galangal, siamese ginger (*alpinia galanga*).
 3b/15, 10b/10, 11a/19, 34b/6, 122a/5,
 131b/7, 172b/5, 184b/17, 186a/18,
 210a/18, 211b/4, 319b/6, 321a/10,
 324b/4, 326b/8, 327a/4 (16) (krş.
 eaúĀribi, óasrevdĀrÿ, óuvlcĀn, úaāab)
 óavmĀne : 116a/21 (1) (bk. úrifil)
 óavmer : 116a/21 (1) (bk. temrhindi)
 óavr : Ak kavak (*populus alba*).
 116a/10 (1)
 óayĀti'l-mevtĀ : 116b/14 (1) (bk. úaürĀn)
 óayĀti'l-mevti : 267a/6 (1) (bk. úaürĀn)
 óayecik : 1. Demirdikenî otunun dikenî.
 157a/16 (1) (bk. óasek) ;
 2. Siyah dane.
 óayfĀ : 103a/17 (1) (bk. körsine)
 óayrbevĀ : Zencefilgillerden bir bitki
 (*amomum melegueta*).
 132b/18 (1)
 óayri : 56a/5, 132b/21, 142b/19, 143b/12 (4)
 (bk. menäÿr)
 óaysefrec : Pamuđun tanesi, çekirdeği.
 133a/1 (1)
 óayye'l-èĀlem : 311b/12 (1) (bk. óayy-ı
 èĀlem)
 óayy-ı èĀlem : Bağayaprağı, kayakoruğu
 (*sedum telephium/ sempervivum
 arboreum/ plantago major/ plantago
 media*).
 69a/1, 194a/17, 228a/16, 234a/6 (4)
 (krş. abzĀrü'l-úüa, ebrÿn, enbÿb,
 óayye'l-èĀlem, óayyi'l-èĀlem,
 óayyü'l-èĀlem, lýfĀ, rĀèi, saúmÿian)
 óayyi'l-èĀlem : 31a/3, 139b/12, 31a/3,
 297a/17 (4) (bk. óayy-ı èĀlem)
- óayyü'l-èĀlem : 4b/19, 116b/1 (2) (bk. óayy-ı
 èĀlem)
 óayzerĀn : 1. Bambu, Hint çubuğu
 (*bambusa arundinacea*);
 132b/12 (1)
 2. Yaban mersini.
 132b/16 (1)
 óazanbel : 102b/8 (1) (bk. óirmĀne)
 óaøaø : (Mekki ile eşdizimli olarak)
 Kadıntuzluğu, karamık box-thorn
 (*berberis lycium/ lycium afrum*).
 11b/17, 11b/8, 16a/7, 17b/7, 103b/21,
 222b/19, 228b/15, 258b/11, 277b/17,
 297a/17, 317b/13 (11) (krş. feylzehrec,
 feylezehrec, feylezührec, filizehrec,
 óavlĀn, lýüiyÿn, sümmi'l-fil)
 hebid : (óabb ile eşdizimli olarak) Hanzalın
 tanesi.
 114a/3, 355a/4 (2)
 óebik : 141b/14 (1) (bk. óasek)
 hecĀr (Far.): 74a/8 (1) (bk. incir)
 heftpehlÿ : Bir meçhul şey.
 356a/3 (1)
 helek : 356a/17 (1) (bk. sümmi'l-fĀr)
 helyÿn : 356a/4 (1) (bk. heylÿn)
 hemek : 158a/12 (1) (bk. āġmyġmĀ)
 hercĀn : Dağ bademi.
 176b/11 (1)
 hered : 355b/18 (1) (bk. zaèferĀn)
 herfelÿs : 1. Eşek marulu (*sonchus oleraceus*).
 356a/1 (1) (bk. óas);
 2. (bk. bĀülĀ)
 herkeşmÿh : 355a/3 (1) (bk. sümmi'l-fĀr)
 herneve : 355a/20 (1) (bk. 'ÿd)
 herüamĀn : 1. (bk. biselle);
 2. (bk. cilbĀn);
 3. 355b/18 (1) (bk. 'uāfur)
 heşdehĀn : Bir meçhul şey.
 356a/2 (1)
 hevĀriüÿn : 31a/3 (1) (bk. heyÿĀriüun)
 heyl : 346a/18, 348b/18, 359a/20 (3) (bk.
 úĀkule)
 heylÿn : Kuşkonmaz (*asperge*).
 85b/19 (1) (krş. cenóal, helyÿn)
 heyÿĀriüÿn : Sarı kantaron, binbirdelikotu,
 koyunkıran, kanotu (*hypericum
 perforatum*).
 68b/5, 356b/9 (2) (krş. enderÿniyĀ,
 hevĀriüÿn)
 hezĀrceşĀn : Akasma, siyah darı (*bryonia
 diocia*).
 18a/8, 250b/14, 355b/21 (3) (bk.kerme)
 óible: 228b/8 (1) (bk. óilbe)

- òlÀl : (Me'mÿni ile eşdizimli olarak) Demirdikeni, çobançökerten, pıtrak (*trianthema terrestris*).
7a/15, 46a/4, 126b/11, 126b/16, 126b/17, 179b/15, 347a/8 (7) (krş. bestenÀc, bisr, úaüab, suöÀ, vaðşicek)
- óulbe : Çemen otu, kokulu yonca (*trigonella foenum graecum*).
44b/12, 68a/5, 70b/9, 74b/3, 74b/7, 95a/3, 98a/12, 105a/20, 106a/3, 106a/9, 134b/21, 141b/10, 144a/16, 146b/1, 197a/3, 197a/9, 205a/8, 214b/6, 229a/2, 229b/12, 229b/14, 270a/10, 293b/20, 303b/16, 307a/15, 310a/13, 330a/5 (27) (krş. aenÿn, fÀriuÀ, óible)
- óumÀr : (beyt ile eşdizimli olarak) 113b/21 (2) (bk. úafir)
- óumÀr-1 úabÀn : Bir bitki ismi (*artemisia judaica*).
113b/21 (1) (krş. úabÀn)
- óunnÀ : (aómer, Úureyşi, áemer ile eşdizimli olarak) 14a/19, 52a/6, 115b/2, 116b/9, 229b/12, 224b/2, 264b/20, 296b/2, 306b/1, 318b/17, 325b/17, 343a/9, 350a/15, 363b/14 (14) (bk. úina)
- óunà : 115a/7, 115a/13, 130a/16, 269b/3 (4) (bk. buàday);
- óurmÀne : 1. Kandilçiçeği, civanperçemi (*myrlophyllum verticillanum*).
233b/3, 309a/19 (2) (krş. óarnbel, óazanbel, keff-i düb, keffi'n-nesr, keffi'n-nisr, meryÀflen, meryÀfelen, meryÀúalan)
2. 233b/3 (1) (bk. úrifil)
- óuãã-i Hürmüs : 124a/12 (1) (bk. óalbÿb)
- óuãã-i'kelb : 259b/5, 322b/5 (2) (bk. býzidÀn)
- óuãã-i'kileb : 123a/2 (1) (bk. býzidÀn)
- óuãã-i'á-áaeleb : 124a/6 (1) (bk. cüftfrend)
- óuãã-i'á-áaeleb : 123b/9 (1) (bk. cüftfrend)
- óuãã-i'á-áaeleb : 324a/15 (1) (bk. cüftfrend)
- óuyÀr : Hıyar, salatalık.
215a/11 (1) (krş. beledì, úaad)
- óuyÀrşenber : Baklagillerden, siyah renkte olan meyvelerinin içinde çekirdeklerden başka, hekimlikte kullanılan bir öz bulunan bitki; Hint hıyarı, hıyarçember, hıyarşembe, altın yağmur sinamekisi (*cassia fistula*)
105a/12, 132a/17, 260a/14, 245a/15, 319a/11, 330b/3 (6) (krş. bekter, bektemre, bel, bil, úiãÀ, úiããÀ)
- hil : 92a/1, 131a/15, 131a/16, 258b/15 (4) (bk. úÁúule)
- hindibÀ : (Belòiyye, hÀşimiyye, ŞÀmiyye ile eşdizimli olarak) Hindiba (*cichorium endiva*).
9b/18, 51b/16, 69b/10, 105a/6, 115a/4, 132b/4, 184b/13, 184b/19, 187a/2, 210a/15, 212a/18, 212a/21, 212b/2, 233b/13, 278b/16, 279b/5, 303b/6, 306b/7, 320b/2, 320b/12, 327b/4, 327b/16, 330a/20, 348a/2, 354b/14, 358b/11, 364a/9, 364a/16, 356a/18 (29) (krş. baül, enüyniyÀ, òanderil, òandevil, hindübÀ, iaróaşúyú, iaróuşúyú, yaèãand, yenmÿye)
- hindübÀ : 155a/2, 187b/19, 188a/5, 204a/14, 213a/19, 229a/10, 229a/11, 231a/16, 232b/5, 321b/11, 363a/17 (11) (bk. hindibÀ)
- òiri : 103a/16 (1) (bk. menäyr)
- òorÀsÀn : 355b/21 (1) (bk. kerme)
- óubbÀzi : 319b/15 (1) (bk. óuümi)
- óubÿb : 115a/12, 108b/11, 117b/18, 118b/1, 154a/8, 201b/17, 201b/19, 238b/6, 290a/13, 305b/16, 315b/16 (11) (bk. óabb)
- òubzı'l-àurÀb : Bir bitki ismi (*randia dumetorum*).
23a/5, 118b/7, 352a/4 (3) (krş. aúrÀã-i' melik, aúrÀãü' melik, cevz, keşle)
- òubzü'l-meşÀyiò : 118b/7 (1) (bk. buóÿr-i Meryem)
- hÿfaüdüÀs : 291b/20 (1) (bk. lióyeti't-tis)
- hufasüdüÀs : 305a/4, 357a/3 (2) (bk. lióyeti't-tis)
- óuffÀ : 40a/11 (1) (bk. berdi)
- òÿò : (dübb ile eşdizimli olarak) 6a/9, 6a/10, 70a/20, 231b/7, 231b/8, 261a/13, 320a/20 (7) (bk. şeftÀly)
- óulefÀ-i Mekke : 7a/15 (1) (bk. uòour)
- óumeyrÀ : 217b/2 (1) (bk. óas)
- óumüi : (baúla ile eşdizimli olarak) 51a/12, 51a/13, 51b/14, 155a/4 (4) (bk. ricle)
- óummaã : 293b/20 (1) (bk. óummuã)
- óummÀø : 1. Ekşi;
2. (aãac úavunı şaèirì, utruc vb. ile eşdizimli olarak) Turunç veya limonun ekşi olan çeşidi.
13a/21, 69b/2, 85b/16, 109a/20, 109b/4, 113b/18, 126a/6, 142b/12, 211b/13, 211b/17, 297b/11, 340a/21, 341b/10, 347b/7, 347b/10 (15);

3. (bustâni, âaâire ile eşdizimli olarak)
Kuzukulağı, ekşikulak, yabanî pancar
(oxalis crenata/ rumex acetosa/ oxalis
acetosella).
26a/17, 109a/20, 109b/4, 113b/17,
186b/6, 211b/17, 293a/20, 298a/11,
307b/9 (9) (krş. baúla, leymâriyñ,
lisâni'l-kelb, âamâð);
4. 13b/4, 113b/18 (2) (bk. isteyb);
5. (erneb ile eşdizimli olarak) 113b/17
(1) (bk. eftimýn)
- óummur : 113b/20 (1) (bk. temrhindi)
- óummuâ : (esved ile eşdizimli olarak) 108b/11,
144b/7, 185b/12, 197a/2, 229a/1,
253b/13 (6) (krş. óummaâ, noöyd)
- öýnsiyyâvuşân : 131b/18 (1) (bk. dem-i
aðaveyn)
- òunâi : 41a/20 (1) (bk. bervâú)
- òunta : 130a/19 (1) (bk. eşrâs)
- òurmâ : 31b/2, 43a/20, 45b/17, 54b/21, 60a/7,
82a/15, 84b/2, 113b/8, 125a/16,
125a/18, 134b/9, 134b/11, 135a/9,
145b/7, 153b/15, 156b/19, 192a/13,
195b/3, 234a/15, 262a/13, 278a/5,
289a/13, 289b/9, 297a/19, 297a/21,
354a/5, 349a/14 (27) (krş. beló, belaó,
bisir, bisr, büsr, raùb, ruàb, temr)
- óurmil : 52b/18 (1) (bk. óarmel)
- óürmül : 68b/15, 84b/17, 94b/9 (3) (bk.
óarmel)
- óuryd (Ar.): 10a/3 (1) (bk. zizilòat)
- òur'ü'l-óamâm : 1. Mangostan bitkisi;
2. Bir bitki ismi;
88b/11, 121a/2 (2) (bk. cevz)
- öyâ : Hurma yaprağı.
- 66b/15, 131b/18 (2)
- óusalbân : 324a/16 (1) (bk. kemkâm)
- óuârum : Koruk.
43a/1, 43a/6, 103b/14, 154a/14,
186b/7, 249b/16 (6) (bk. úoruú)
- òuüfi : Bir bitki ismi (*chelidonium majus*).
117a/9 (1) (krş. òâlidýniyñ, òaüüf)
- òuümi : 44a/16, 117a/16, 124a/12 (3) (bk.
òuümi)
- òuümi : Kök ve çiçekleri hekimlikte
kullanılan, ebegümeceye benzeyen bir
bitki (*althaea officinalis*, *althaea rosea*).
11b/17, 104b/13, 105a/18, 105b/14,
106a/4, 135a/7, 169a/11, 179a/8,
185b/12, 211a/21, 229a/8, 229b/2,
229b/4, 232a/3, 234a/5, 236a/7,
249b/8, 253b/15, 283a/4, 293b/16,
310a/13, 310b/16, 311b/11, 319a/7,
319b/14, 326b/1, 360a/14 (27) (krş.
âasl, âasýle, óabâzâ, òabâzi, òabizâ,
òamòam, òaümi, óubbâzi, òuümi)
- òuylencân : 133a/18 (1) (bk. òavlencân)
- òuzâmâ : Lavanta çiçeğı (*lavandula vera*).
21a/12 (1)
- hücýme'l-mücýs : Kuzugöbeğı denilen mantar
(*morchella phillacna*).
357a/2 (1) (krş. merâniyye)
- Hürmüs eâââsı : 107b/1 (1) (bk. óalbýb)
- óüsn-i sâea : 1.132b/21 (1) (bk. menâyr);
2. 132b/21 (1) (bk. liblâb)
- óüsnü's-sâea : 1. Çiçekleri yaprakları
arasında olan bir çiçek, liblab çeşidi;
288a/6 (1) (bk. liblâb)
2. (bk. menâyr)
- óüsn-i Yýsuf : 103a/16 (1) (bk. menâyr)

I, èI

- ihriø : 7a/2 (1) (bk. 'uāfur)
- iūliūsi : Sümbül çeşidi.
198a/9 (1) (bk. sünbül)
- èmeb : 1.7a/3, 116b/11, 134b/13, 154a/21,
211a/12, 242b/16, 243a/2, 243b/8 (2)
(9) (bk. üzüm)
2. (aaèleb õib, óayye vb ile eşdizimli
olarak) İtüzümü, köpek üzümü
(*solanum nigrum*).
93a/3, 132b/7, 150a/4, 200b/5, 243a/3,
243a/6, 243a/13 (2), 243a/14 (2),
249a/15, 256b/13 (12) (krş. fenÀ, óabb,
óabbe)
- èirú : 1. (Às, sÿs, üb, õeheb ile eşdizimli
olarak) Kók, bitki kókü.
56a/7, 133b/20, 153a/8, 167a/4, 238b/6
(2), 238b/11 (2), 238b/12, 326b/10 (12)
(krş. èurÿú)
2. (nÿr ile eşdizimli olarak)
150a/7 (1) (bk. õenebi'l-cerõÿn)
3. (inürÀb ile eşdizimli olarak)
313a/7 (1) (bk. bÿzidÀn)
- ısfÀnÀo : Ispanak.
10a/12 (1) (krş. isbenÀc, isfÀnec,
sefÀnec)
- iāuflin : 18a/19 (1) (bk. cezer)
- èiür : Sardunygillerden, yaprakları tırtıklı
ve güzel kokulu bir nebat. 45b/21 (1)
- iürifil (Yun.): Katran yoncası, ballık, katranotu
(*psoralea bituminosa*).
114b/18, 116a/21 (2) (krş. óırmÀne,
óavmÀne, iürifilÀt, iüriflen)
- iürifilÀt : 19a/12 (1) (bk. iürifil)
- iürilÀl : 69a/20, 148a/6, 155a/3, 185a/2 (4)
(bk. ÀürilÀl)
- ıtruc : 5b/13, 184b/11 (2) (bk. utruc)

İ, Ğ, İ

- ibhül (Yun.): Kara ılgın ağacı, acı ılgın ve bu ağacın yemişi (*tamarix*).
3b/7, 5a/9, 22a/11, 133a/18, 133b/18, 134b/7, 141a/20, 187a/21, 207b/20, 230a/6, 274a/2 (11) (krş. èaõbe, èaõebe, becem, eâl, óabb, kezma`zek, şecere, iarfÀ, yalàun, yulàun)
- iç : (cevz, çekirdek, úoz ile eşdizimli olarak) iç, yenilebilen kısım.
86a/10, 168b/20, 175b/9, 294a/21 (4) (bk. úalb)
- èidÀn : (belesÀn, òardal ile eşdizimli olarak) Bitki dalları.
27a/3, 305a/2 (2) (bk. èy`d)
- ifyÿs (Süryanice): 48b/15 (1) (bk. baüüò)
- iker : 33b/3 (1) (bk. vecce)
- iklil : (cebel, melik ile eşdizimli olarak) koçboynuzu, biberiye (*rosmarinus officinalis*).
23b/2, 228a/18, 229a/3, 229a/15, 229b/4, 237b/14, 253b/7, 305a/5, 352a/4 (9) (krş. eklil, eklile)
- ikâAr : Yer fıstığı, Amerikan fıstığı (*carum bulbocastanum*).
88b/3 (1) (krş. cevz)
- iksiy`Anÿs : 85b/2 (1) (bk. cindbidester)
- im`Ar`Anÿü`Ali : 32b/10 (1) (bk. kerme)
- imyÿn: 152b/20 (1) (bk. r`Azıy`Anec)
- incere: 88a/14, 294a/21 (2) (bk. encere)
- incid`An: 305b/16 (1) (bk. óaltit)
- incir : 7a/7, 23b/7, 23b/11, 24b/6, 26b/6, 35b/6, 44b/3, 47a/2, 47b/7, 56b/12, 56b/18, 57a/16, 58a/9, 60b/13, 65a/16, 72b/19, 73a/2, 74a/14, 74b/8, 74b/15, 76b/2, 77b/12, 82b/20, 83b/19, 90b/10, 106b/2, 107a/15, 125a/17, 125a/19, 125b/19, 125b/21, 134b/21, 153a/4, 179a/19, 201b/5, 214b/13, 223b/7, 231b/6, 232b/8, 239b/6, 245a/16, 249a/9, 251b/9, 257b/9, 330a/4, 330a/15, 343a/9, 363b/6 (48) (krş. belenbis, ó`Abisi'n-nefü hec`Ar, seyúamÿres, tin)
- incire : 28a/11, 28a/12, 322b/5 (3) (bk. encere)
- incüre : 324a/16, 324b/6, 325b/17 (3) (bk. encere)
- inóiy`A : Eşek marulu.
31a/3 (1) (bk. óas)
- inúurdiy`A: 31a/2 (1) (bk. bel`Adur)
- insü'n-nefs : Bir bitki ismi.
29b/13 (1)
- irs`A : Meneviş, zambak, süsen (*iris florentina*).
65a/13, 65b/13, 186b/18, 202a/14 (4) (krş. ayÿs`A)
- isben`Ac : 362b/12 (1) (bk. ısf`An`Aò)
- isf`Anec : 356b/5 (1) (bk. ısf`An`Aò)
- isfend : 13b/6 (1) (bk. òardal)
- isfiyÿs (Far.): 13b/9, 43b/15 (2) (bk. úüüÿn`A)
- işúil : 7a/11, 9b/8, 13b/6, 15a/21, 34a/6, 47a/16, 68a/18, 68b/12, 76b/17, 130b/5, 140a/12, 294a/3, 322b/21 (13) (bk. èun`aul)
- iáneyn: 139b/11 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
- isteyÿb (Far.): Utruç kabuğunun narinçle veya limonla aşılannmış şekli.
13a/19, 113b/18, 113b/19, 178b/18, 297b/10 (5) (krş. desibeveye, óumm`Aø, zenbyè)
- istiv`An : 44b/13 (1) (bk. besf`Anec)
- iõòir : 7a/15 (1) (bk. uõòur)

K, Ú

- úabaà : 313a/19 (1) (bk. úarè)
 úabaú : 37a/19, 113b/9, 120b/19, 144a/9, 159a/21, 313b/7 (6) (bk. úarè)
 úabÀúÀ : Balkabağı.
 364a/13 (1) (bk. yaútin)
 úabÀn : 113b/21 (1) (bk. óimÀr-ı úabÀn)
 úabÀr : 119a/15 (1) (bk. keber)
 úabbÀr : 273a/15 (1) (bk. keber)
 úabıú : 19a/20 (1) (bk. úabuú)
 kÀbili : (Hindi ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*embelia ripens*).
 11a/1, 26a/6, 64a/12, 69a/9, 79b/12, 89a/18, 89b/6, 93a/16, 94a/4, 95b/10, 152b/10, 161a/13, 184b/13, 185a/16, 186a/17, 188a/3, 231a/19, 246b/11, 264b/2, 276a/4, 277b/15, 277b/17, 317a/19, 317b/16, 318b/1, 318b/15, 320a/6, 341a/9, 341a/21, 188a/11, 341b/8 (31)
 úabuú : (ballÿü fıstıú vb. ile eşdizimli olarak) Kabuk.
 4b/21, 5a/3, 8b/9, 8b/12, 10b/16, 13b/1, 21a/5, 36a/6, 36a/12, 44a/21, 45a/4, 48a/17, 49b/5, 50a/2, 52b/2, 54a/8, 54a/9, 54a/18, 54b/9 (2), 55a/19, 55b/2, 57a/18, 58a/4, 64a/20, 69a/18, 70a/16, 82a/5, 82a/15, 82b/4, 85b/1, 86a/15, 86b/1, 86b/4, 87a/11, 89b/7, 99b/14, 105b/12, 114a/10, 114b/9, 115a/8, 119a/8, 120a/9, 122a/17, 122a/21, 122b/4, 122b/12, 132a/12, 132a/13, 132b/1, 132b/8, 140b/12, 143b/12, 144b/2, 149a/5, 149a/7, 149a/8, 149a/13, 153b/9, 153b/11, 153b/14, 154a/5, 158a/19, 158b/14, 170a/12, 181a/3, 183a/10, 187b/19, 189b/12, 191b/1, 191a/13, 192a/7, 193b/12, 200a/15, 200b/7, 201a/19, 209a/18, 211b/12, 211a/20, 213a/14, 214b/8, 214b/10, 215b/8, 220a/13, 228a/15, 231a/16, 232b/13, 240b/16, 242b/21, 246a/2, 250a/20, 253b/21(2), 254a/2, 254a/3, 254a/4, 254a/6 (2), 259b/19, 261b/6, 262b/2, 265b/3, 265b/4, 273a/20, 273b/1, 273b/7, 273b/10, 285a/8, 294b/19, 295b/21, 297a/18, 297b/17, 298a/3, 298a/8, 300a/5, 300a/10, 301a/4, 301b/21, 305a/19, 322b/2, 324a/8, 324b/16, 330a/19, 340a/20, 345b/13, 346b/20, 347b/8, 347b/14, 348a/3, 349b/21 (130) (krş. úabıú, úısr, úısrır, úuşıyr)
 kÀdi : Tekstilde kullanılan, palmiyeye benzer bir ağaç (*pandanus odoratissimus*).
 212a/6, 316b/20, 273a/7 (3) (krş. kÀdi, keder)
 kÀfiüyş : 117a/1 (1) (bk. kemafeyüyş)
 úafluô : 268a/2 (1) (bk. kürrÀà)
 úafr : (Yehyd ile eşdizimli olarak) Kara sakız, Yahudi zifti, katran (?) (*asphaltum*).
 65b/20, 68b/6, 248a/2, 259a/16, 267b/13 (2), 282a/18, 345a/18 (8) (krş. faúr, ómÀr, úÀr, úir)
 kÀfyır : 1. (kaek, mevti, Yehyd ile eşdizimli olarak) Kafur otu ve bundan elde edilen koku.
 42b/7, 272a/19, 24b/5, 21a/5, 36b/8, 42b/12, 165a/9, 182b/21, 183a/7, 183a/20, 185a/18, 185b/3, 189b/5, 225a/15, 228a/17, 228b/16, 242b/13, 244b/13, 252b/8, 272a/4, 272a/7, 272a/20, 276a/17, 277a/8, 277b/3, 277b/13, 303b/5, 312b/21, 324b/20, 333b/9, 341a/10, 345a/12, 360b/15, 167a/4, 161b/11, 128b/4, 238b/11, 54a/7, 95a/19, 200a/13, 263b/18, 272b/17, 272a/15, 167a/4 (44) (krş. Àkel nefse, eräyl, úayäyri, riyÀoi)
 2. (Yehyd ile eşdizimli olarak) 161b/11 (1) (bk. reyóÀn)
 kÀfyriyye : 1. 22a/20 (1) (bk. efsentün);
 2. Reyhanın çeşidi.
 273a/12 (1) (bk. reyóÀn)
 úahve : Kahve (*coffea arabica*).
 58b/1, 271a/17 (2) (krş. bün)
 úaèil : Mantar ismi.
 267b/11 (1)
 kÀkenc : Bahçelerde yetiştirilen üzüm çeşidi (*physalis alkekenge*);
 89a/2, 93a/1, 243a/4, 243a/14, 273a/11, 325a/4 (6) (bk. üzüm)
 kÀkenec : 243a/16 (1) (bk. üzüm)
 kÀklÀnec : 142a/15 (1) (bk. üzüm)
 úÀúulle : 31a/18, 94b/18, 355a/4 (3) (bk. úÀúulle)
 úÀúulet : 155a/5 (1) (bk. úÀúulle)

- úÁúulle : Kakule, hemame (*elettaria cardamomum*).
132b/20, 184b/14, 186a/17, 186b/5, 211a/4, 212a/7, 213a/6, 258b/15, 317a/18, 318a/9, 319b/6, 321a/11, 338b/16, 339b/15, 340a/1, 340a/7 340b/11, 343b/3, 355b/7, 359a/20 (20) (krş. fÀliúa, úÁúule, úÁúulet àubbeyrÀ, hÀl, heyl, hil, müllÀó, riclü'l-furÿc, şÿşmin)
- úÁúuli : 129a/4 (1) (krş. úÁúulli)
- úÁúullì : Uşnan benzeri bir ottur.
200a/8, 259a/4, 341b/13 (3) (bk. úÁúuli)
- úalat : (óabb ile eşdizimli olarak) 269a/10, 301a/4 (2) (bk. úalı)
- úaleàüariyÿn : 157a/17 (1) (bk. raèyi'l-óamÀm)
- úalb : Ceviz, fındık gibi meyvelerin içi.
57b/1 (2), 84b/2, 143b/14 (4) (bk. iç)
- úalbek : 355a/21 (1) (bk. 'ÿd)
- úalfÿn : Alek çeşidi.
242a/13 (1) (bk. èalek)
- úalfÿniyÀ : 63b/18 (1) (bk. èalek)
- úalı : Bir çeşit fasulye. (*dolichos biflorus/lithospermum officinale*).
92a/2 (1) (krş. úalat, úalı)
- úalı : Taze uşnan, çörek otu, çöven otundan elde edilen bir madde.
52b/2, 268b/16, 298a/2, 303a/1, 328a/7 (5)
- úalúal : Bir ağaç ismi (*abrus precatorius/cassia tora*).
268a/12 (1)
- úalúniyÀ : 268b/4 (1) (bk. èalek)
- úalneb : Öd ağacıgillerden bir ağaç. 268a/17 (1)
- úalı : 185b/11 (1) (bk. úalı)
- úalıab : 86a/1 (1) (bk. úÀtil ebih)
- úalÿmÀn : 269a/9 (1) (bk. kündüs)
- úalÿmes (Yun.): 59a/19 (1) (bk. ÀóÀne'd-dübb)
- úameri'd-din : Tahta üzerine serilip kurutulan kayısı.
314b/6 (1)
- úamó : 115a/7 (1) (bk. buàday)
- úamóa : Koku çeşidi.
269b/2 (1)
- úamió : 269b/3 (1) (bk. buàday)
- úamış : 67b/15, 126b/4, 148a/7, 159a/15, 166a/2, 189b/9, 189b/11, 189b/15, 223a/15, 349a/5 (10) (bk. úaãab)
- úan : Ak kavaktan çıkan sıvı.
116a/18 (1)
- úanÀ : 271a/16 (1) (bk. ùabÀşir)
- úanab : 205a/14, 218a/12, 271a/9 (3) (bk. şehdÀnec)
- úanÀberi : Bir bitki ismi (*plumbago europaea/cirsium tourn*).
41a/18, 208a/14, 215a/18, 269b/4 (4) (krş. beràuşet, eberèaş, àalÿl, úanÀri, şecere, şuuÿdes, temlÿl)
- úanear : 352a/4 (1) (bk. merzencÿş)
- úanÀri : 71b/3 (1) (bk. úanÀberi)
- úanbes : 218a/12 (1) (bk. şehdÀnec)
- úanbis : 92b/21 (1) (bk. şehdÀnec)
- úanbiü : Lahana çeşidi.
271a/12 (1) (bk. kerneb)
- úand : 38a/20 (1) (bk. bÀrzed)
- úandaval : 133a/19 (1) (bk. dÀr-ı şeyşeeÀn)
- úandes : 271a/15 (1) (bk. kündüs)
- úandÿl : 271a/14 (1) (bk. dÀr-ı şeyşeeÀn)
- úane : Kasnı otu sakızı (*ferula galbaniflua*).
65b/16, 68b/6, 77b/12 (3) (krş. úanneh)
- úaneb : Kulkas, kulkas kökü (*arum colocasia*).
267b/12 (1) (krş. aaèleb, úulúÀs)
- úanneh : 305a/3 (1) (bk. úane (?))
- úanariyÿn : Kantaron, eşekkulağı (*erythraea ceritaurium/erythraea pulchella*).
142a/4, 149b/3, 194a/17, 194b/6, 212a/19, 232a/18, 232b/12, 232b/16, 269b/9, 318b/1, 320a/12, 320b/12, 321b/11, 330a/13 (14) (krş. cÀmièü'l-laóm, úanıÿriyÿn, úanıaryÿn, úunüÿriyÿn, saúmÿian)
- úanüÿriyÿn : 78a/19 (1) (bk. úanıariyÿn)
- úanıaryÿn : 65b/19, 68b/6, 94a/3, 105b/9, 105b/13, 106a/6, 183a/2, 201a/1, 318a/19 (9) (bk. úanıariyÿn)
- úÀr : Zift.
170b/20, 259a/8, 267b/13, 267b/17, 272a/1 (5) (bk. úafir)
- úarè : Kabak (*cucurbita pepo*).
95a/1, 106a/2, 185b/10, 200b/7, 211a/20, 225a/14, 261b/3, 261b/8, 301b/9, 313b/9, 326a/21 (11) (krş. dubbÀ, úabaà, úabaú)
- úaran : 261a/21 (1) (bk. úarniyÀ)
- úaranfil : Karanfil (*Dianthus caryophyllus*).
8b/13, 26a/18, 31a/17, 38b/8, 45a/8, 45a/13, 63a/10, 75b/19, 81a/12, 89b/6, 93a/6, 94a/20, 95a/18, 104a/13, 128b/6, 131a/15, 131a/16, 132a/6, 132b/21, 137a/5, 141b/3, 142b/6, 161a/17, 173b/15, 183b/20, 185a/16, 185a/21,

- 185b/7, 186a/17, 191b/1, 197a/14,
200a/12, 202a/3, 211a/5, 211b/4,
247b/3, 247b/8, 248a/2, 249b/2,
260b/3, 260b/7, 260b/10, 260b/11,
261a/9, 263b/1, 264b/20, 268a/11,
276a/17, 291b/6, 294a/21, 312b/8,
316b/18, 318a/6, 319b/4, 323a/11,
324a/3, 324b/11, 326b/3, 327b/5,
338b/16, 339a/17, 339b/14, 339b/15,
339b/21, 340a/6, 340b/11, 341a/15,
346a/18, 348b/18, 349a/10, 350b/16,
355b/15 (72) (krş. úaranfùl)
- úaranfùl : 212a/8, 260b/2, 276b/6 (3) (bk. úaranfil)
- úaranfiliyye (Ar.): 173b/15 (1) (bk. zehre)
- úarĀāryĀ : Vişne (*prunus cerasia*).
231b/7, 248a/6, 261a/10, 261a/11 (4)
(krş. àubbeyrĀ)
- úaraø : Ümm-i àilan ağacının meyvesi.
22b/12, 25a/4, 262a/16 (3)
- úarda : Misvak çeşidi.
313b/12 (1) (bk. misvĀk)
- úardamĀnĀ : 14b/15 (1) (bk. kerviyĀ)
- úardmĀnĀ : 58a/8 (1) (bk. kerviyĀ)
- úardĀyĕn : (berri, cebeli ile eşdizimli olarak)
260a/17 (1) (bk. kerviyĀ)
- úĀre : 259b/6 (1) (bk. seĀĀóis)
- úarfe : Bir tarçın çeşidi.
312b/8 (1) (bk. dĀrĀini)
- úarió : Topalak (*cyperus alopecuroides/ cyperus auricomus*).
144a/11 (1)
- úariĀ : Büyük ısırgan otu.
28a/12 (1)
- úariü : Keçiboynuzu çeşidi.
118b/11 (1) (bk. ðarnĕb)
- úarúaşun : 262b/19 (1) (bk. kebĀbe)
- úarneve : 262b/18 (1) (bk. 'ÿd)
- úarnıbĀd (Far.): 280a/1 (1) (bk. kerviyĀ)
- úarniyĀ : Kızılıncık çeşitlerinden bir bitki (*cornus mas*).
262b/17 (1) (krş. úaran, nebĀti'ş-şeyò)
- úarpuz : 29a/5, 49a/11, 49a/13, 55b/4, 102b/19 (5) (bk. baiüò)
- úarĀaèna: 219a/20, 219a/21, 261b/15 (3) (bk. bĀöĀverd)
- úarü : 1. 262b/19 (1) (bk. kürrĀā);
2. 262b/19 (1) (bk. bersim)
- úasab : Beyaz hurma.
212a/5, 229b/9, 265b/2 (3)
- úaaab : 1. (öerire ile eşdizimli olarak) kamış;
7b/5, 141a/19, 142b/1, 185a/1, 232b/2,
263a/17, 263b/1, 265b/5, 265b/13,
265b/21, 311b/9, 311b/19, 326b/3 (13)
(krş. úamış, úaiĀb, tire)
2. Hayvan yemleri;
266a/9 (1)
3. 266a/9 (1) (bk. bersim);
4. Havlıcanın boğumlarının kalın haline verilen bir isim.
131b/9 (1) (bk. ðavlencĀn)
- úasaü : 7b/5, 22a/11, 27a/4 (3) (bk. úusü)
- úaad : 260a/13 (1) (bk. ðıyĀr)
- úaaüúahr : 271b/16 (1) (krş. senderÿs)
- úĀslis (Yun.): 86a/3 (1) (bk. cevz)
- úaaaĀ : 126b/17 (1) (bk. úaaaĀ)
- úaştarÿn : Bir bitki ismi.
265a/19 (1)
- úastel : 204b/11 (1) (bk. şĀhballÿt)
- úasÿs : 265a/18, 288a/2 (2) (bk. liblĀb)
- kĀşem : Bir bitki ismi (*soseli tortuosum*).
272b/18, 322b/21, 325a/16 (3) (krş. leyseÿn, sĀsĀl)
- úaşeşre : 1.Mısır eczacılarının emirbarisin, kadıntuzluğu bitkisinin kabuğuna verdikleri ad;
265b/3 (1)
2.Seliha çeşidi.
265b/3 (1) (bk. dĀrĀini)
- úaşlamış : Çekirdeksiz kuru üzüm.
163b/1 (1) (bk. zebib)
- úaşmeş : Çekirdeksiz üzüm.
265b/2 (1) (bk. üzüm)
- úata : 270a/19 (1) (bk. bĀrzed)
- úaiĀb : 1.166a/2 (1) (bk. úaaab)
2. 72a/12 (1) (bk. ðılĀl)
- úatĀd : Zamk akasyası (*acacia Senegal*).
259b/11, 275a/2 (2) (bk. aúĀúıyĀ)
- úaiĀf : Kara pazı (*atriplex hortensis*).
51b/15, 266b/11, 343b/4 (3) (krş. baúla, úuĀf, mülÿó, sermaú)
- úaiĀniüi : 236b/4 (1) (bk. ðıfre'n-nesr)
- úĀür : 238b/6, 259b/7 (2) (bk. dem-i aòaveyn)
- úĀtil Āòıye : 123b/13, 259b/5 (2) (bk. bÿzidĀn)
- úĀtil ebih : Kocayemiş ağacı (*arbutus unedo*).
259b/2, 266a/11 (2) (krş. èaòlam, baó, úĀtil-i ebih, úalıab, úalıab, mevz)
- úĀtil-i ebih : 39a/4 (1) (bk. úĀtil ebih)
- úĀtile'l-óamĀm : Bir bitki ismi.
95b/10 (1)
- úĀtil nefse : 259b/3 (1) (bk. ekl)

- úÀtilü'n-naól : 259b/4 (1) (bk. neylyfer)
 úÀüniüi : 259b/8 (1) (bk. ôifre'n-nesr)
 úaûlab : 240b/6, 266a/11 (2) (bk. úÀtil ebih)
 úaim : 266a/18 (1) (bk. úuün)
 úairÀn : Katran.
 3a/19, 13b/14, 14a/1, 42a/8, 71a/21,
 72a/10, 90b/8, 116b/14, 138b/17,
 149a/13, 159a/20, 170b/7, 170b/20,
 180b/6, 190a/10, 198b/12, 200b/9,
 200b/13, 207a/2, 209a/2, 225b/7,
 229b/5, 247b/1, 247b/4, 248b/10,
 251b/10, 266b/21, 267b/17, 272a/18,
 279b/2, 345a/1, 345a/15, 346a/15,
 352a/3, 359a/16 (35) (krş. óÀfiöü'l-
 emvÀt, óayÀti'l-mevtÀ, óayÀti'l-mevti,
 sÅyile)
 úÀvend : Bir bitki ismi.
 191a/7, 259a/17 (2)
 úavun : 1. Kavun.
 50a/2, 64a/7, 138a/6 (2) (4) (krş.
 úayÿn)
 2. (aâac ile eşdizimli olarak) Turunç.
 4b/20, 5b/13, 7a/2, 26a/16 (4) (bk.
 utruc)
 úayÿym : 20b/4, 38a/19, 39b/14, 271b/10 (4)
 (bk. berencÀsef)
 úayÿyri : Serildiğinde dökülen kafur.
 272a/10 (1) (bk. kÀfyır)
 úayüal : 273a/16 (1) (bk. keber)
 úaytyş : 272a/2 (1) (bk. lÀden)
 úayÿn (Yun.): 48b/15 (1) (bk. úavun)
 úaøm-ı Úureyiş : 72a/11 (2), 224b/8 (3) (bk.
 tenÿb)
 kÀöeryş : 34a/5 (1) (bk. kemÀöeryş)
 kÀöi : 286b/12 (1) (bk. kÀdi)
 úaøm-ı úariş : 266a/10 (1) (bk. tenÿb)
 kebÀbe : Hint biberi tohumu, kübabe
 (*pipercubeba*).
 8b/17, 19a/9, 79b/18, 89a/18, 92b/20,
 95a/18, 129a/1, 133a/18, 167b/19,
 186a/17, 212a/7, 248a/2, 250b/12,
 255a/12, 256b/18, 257a/6, 259a/3,
 262b/19, 273b/16, 293a/13, 324a/5,
 327a/4, 341b/12 (23) (krş. eflence,
 felence, óab, óabb, úarúaşun)
 kebbÀd : Utruç kabuğunun narinçle aşılınmış
 şekli.
 13a/20 (1)
 keber : 1. Gebere, gebre, kebere (*capparis
 spinosa*).
 10b/16, 18a/18, 20a/5, 85a/21, 119a/14,
 119a/15, 185b/12, 187b/19, 273a/15,
 273b/13, 285b/16, 293b/1, 310b/16,
 318b/2, 318b/16, 330a/7, 357a/1 (17)
 (krş. Àâaf, úabÀr, úabbÀr, úayüal, kebr,
 kebir, kebirkî, kibir, kibri, seleb,
 serÀsiyÿn, şeflaó);
 2. Hardalın kökü.
 119a/14 (1)
 kebic : 208a/3 (1) (bk. kebikec)
 kebikec : Düğünçiçeği, turnaayağı (*ranunculus
 astaticus*).
 273b/12 (1) (krş. kebic, şecere)
 kebir : 106b/19, 231a/16 (2) (bk. óaltit)
 kebr : 1. 297a/11 (1) (bk. lÿf);
 2. 61a/16 (1) (bk. keber)
 kebir : 200a/19 (1) (bk. keber)
 kebirkî : 65b/18 (1) (bk. keber (?))
 keder : 278a/16 (1) (bk. kÀdi)
 keff-i Àdem : Bir bitki ismi.
 282a/10 (1)
 keff-i Áyişe : 18a/4, 208a/15 (2) (bk. keff-i
 Meryem)
 keffi'l-caó : 1. 282a/14 (1) (bk.
 bencengeşt);
 2. Bir bitki ismi.
 282a/14 (1) (bk. óaââi'l-keleb);
 3. Bir bitki ismi (*valerina celtica*).
 282a/14 (1) (bk. sünbül)
 keff-i düb : 102b/8 (1) (bk. óirmÀne)
 keffi'l-erneb : 282a/15 (1) (bk. cinüyÀnÀ)
 keffi'l-esed : 282a/15 (1) (bk. buöÿr-ı
 Meryem)
 keffi'l-hir : Bir ot ismi (*randonia
 arvensis/ randonia aslaticus*).
 282a/8 (1)
 keffi'l-keleb : 282a/17 (1) (bk. bedsekÀn)
 keff-i Meryem : Safran, zerdeçal, Hint safranı
 (*anastatica hierochuntica/ curcuma
 longa*).
 18a/4, 207b/8, 282a/16 (3) (krş.
 'aâÀbiëü'â-âufır, èaâÀbiëü'â-âufre,
 erkaëa, feyüfilÿn, keff-i Áyişe, şecere,
 üalú)
 keffi'n-nesr : 1.189a/8, 282a/17 (2) (bk.
 usüÿlüanderyÿn);
 2. (bk. óirmÀne)
 keffi'n-nisr : 1. 102b/8 (1) (bk. óirmÀne);
 2. (bk. usüÿlüanderyÿn)
 keffi's-sebè : 282a/4 (1) (bk.
 usüÿlüanderyÿn)
 keffi'ø-øabèa : 189a/8 (1) (bk.
 usüÿlüanderyÿn)
 kefri : Erkek hurma ağacının tohumunun
 kabuğu (?).
 282a/18 (1) (bk. kemş)

- keólÀ : 1. 217b/2, 275a/12 (2) (bk. òas);
2. 275a/12 (1) (bk.lisÀni'â-ævr)
- kehyÀnÀ : 286b/7 (1) (bk. fÀvÀniyÀ)
- kehyenÀ : 249b/19 (1) (bk. fÀvÀniyÀ)
- kelaò : 1. 14a/10, 187b/18, 283a/7 (3) (bk. Àsau);
2. 28b/6 (1) (bk. milÀó)
- kelez : 1.Meçhul bir şeydir;
2.Mugas gibi bir bitkidir;
3. Yaban narıdır.
283a/6 (1) (bk. muàÀà)
- kemÀfeyüyris : 284a/1 (1) (bk. kemafeyüys)
- kemÀfeyüys : Kurtayağı, yerçamı (*ajuga chamaepitys*).
65b/12, 68b/3, 284a/13, 305a/3, 325a/15 (5) (krş. feyüys, óÀmÀniyas, óÀmÀyanias, kÀfiüys, kemÀfeyüyris)
- kemÀli : Karpuz çeşidi.
49a/7 (1) (bk. baüò)
- kemÀşir : (Hindi ile eşdizimli olarak)
285a/1 (1) (bk. cÀvşir)
- kemÀöeryÿn : 65b/18, 77a/13 (2) (bk. kemÀöeryÿs)
- kemÀöeryÿs :Yer palamudu, meşecik, yer meşesi, dalakotu (*teucrium chamaedrys*).
68b/3, 284a/9 (2) (krş. óÀmÀderyÿsi, kÀöeryÿs, kemÀöeryÿn)
- kemkÀm : Pelit ağacına benzer bir ağacın zamkı veya kabuğu (*rosmarinus officinalis*).
217b/13, 247a/7, 227a/9, 284b/21 (4) (bk. óaàalbÀn, óaàÀlibÀn, óusalbÀn, resmilÿs, şind, øarv)
- kemmÀt : 249b/15 (1) (bk. kümÀh)
- kemmiàiri : Armut çeşidi.
283a/20 (1) (bk. armÿd)
- kemmÿn: (KirmÀni, mülÿki ile eşdizimli olarak) Kimyon.
9a/13, 10b/12, 27a/3, 49b/2, 60b/2, 67b/20, 70a/9, 72b/14, 106a/3, 108b/10, 109a/18, 109b/9, 117b/8, 122a/1, 124a/11, 125b/20, 156b/17, 182a/5, 185a/17, 186b/2, 186b/5, 193b/14, 193b/21, 195b/3, 197a/13, 199b/21, 200b/1 (2), 200b/13, 223b/4, 223b/5, 229b/16, 230a/6, 249a/9, 253b/2, 260b/1, 261b/12, 273a/6, 278b/17, 283a/18, 283b/20, 284a/15, 284a/17, 284b/15, 318b/16, 322b/21, 347a/6, 348a/3, 358b/14, 360a/1 (50) (krş. kerminÿn, naòve, nÀn-ò`Àh, senÿt, zire)
- kemş : 282a/1 (1) (bk. kefri)
- kender : 35b/13, 149a/7 (2) (bk. kündür)
- kendür : 99b/13, 289b/7 (1) (bk. kündür)
- kendürî : Sakız kokusu olan ve sakız yerine de kullanılan bir ot ismi.
286a/10 (1) (bk. kündür (?))
- kene : 286a/9 (1) (bk. miàüakì)
- kenek : 286a/9 (1) (bk. kündür)
- kenger : 286a/8 (1) (bk. óarşef)
- kengerzed : 286a/8 (1) (bk. óarşef)
- kengÿr : 354b/17(1) (bk. óarşef)
- kenhÀn : 286a/3 (1) (bk. kevnhÀn)
- kepek : Un eledikten sonra elek üstünde kalan kabuk kıntıları.
51a/16 (1) (krş. nuòÀle)
- kerÀà : Yaprakları yassı ve sütü çok olan, uzun bir ağacın ismi.
279b/7 (1) (krş. óaşışe)
- kerdehÀn : 280b/15 (1) (bk. 'ÀurúaróÀ)
- kerefs : (bizr, cebeli, àu, toòum ile eşdizimli olarak) kereviz (*apium graveolens*).
6b/6, 6a/1, 12a/17, 13a/11, 19a/5, 22a/10, 24a/14, 27a/4, 28a/15, 32b/8, 34b/1, 43a/21, 50b/6, 51a/20, 65b/12, 67b/19, 68a/9, 68b/3, 69b/9, 75b/3, 83b/6, 89b/6, 93b/4, 95b/17, 102b/21, 108a/4, 108b/9, 118b/4, 122a/2, 139b/5, 145b/8, 146a/2, 151a/12, 169b/21, 181a/17, 184b/13, 186b/2, 186b/18, 187a/12, 187b/19, 191a/1, 202b/17, 208b/12, 210a/15, 211a/19, 223b/8, 231a/16, 231b/20, 232b/13, 233a/19, 234a/20, 241a/18, 263b/14, 264a/19, 264b/7, 273a/6, 278a/17, 278b/17, 283a/17, 302a/11, 305a/13, 308b/2, 319b/7, 321a/9, 321a/13, 321a/15, 323a/17, 323b/6, 324a/8, 324b/19, 325b/6, 325b/19, 326a/13, 327a/11, 327b/4, 330a/7, 344b/13, 345a/13, 350b/16 (79) (krş. batrÀsÀliyÿn, esÀliyÿs, fairÀsÀliyÿn, fairÀsÀliyÿs, fitrÀsÀliyÿs, fuirÀsÀliyÿn, fuirÀsÀliyÿn, sÀliyÿs, sÀsÀliyÿs, selyÿs, seyÀli, ÿrÀnbÀliyÿs)
- kerim : 229b/9, 311b/1 (2) (bk. kerm (?))
- kerkemÀn : 280b/14 (1) (bk. óandeúÿüi)
- kerker : Çam fıstığı çeşidi.
280b/15 (1) (bk. àanavber)
- kerkimÀs (Far.): 169b/3 (1) (bk. zaèferÀn)
- kerkiş : Papatya çeşidi.
280b/9 (1) (bk. efsentìn)
- kerm: 1. Üzüm çubuğu, asma, bağ kütüğü.
228b/14, 235b/19, 278b/18 (3) (krş. kerim);

2. Bağ, bostan;
3. Çalılık dolayısıyla zor sürülen toprak.
- kerme : “Akasma” ve “karaasma” diye çeşitleri bulunan bir bitki (*bryonia alba*).
243b/8, 250b/14, 251a/2, 280b/8 (4) (krş. fâşerÂ, fâşermîn, fâşerşîn, fâşirÂ, hezârceşân, öorâşân, imârânîyâli, mükerreme, zuveytine)
- kermedâne : Arabistan defnesi (*daphne gnidium*).
280b/14 (1) (krş. meşân)
- kerminÿn (Yun.): 284a/15 (1) (bk. kemmÿn)
- kerneb : Kelem denilen lahana (*brassica oleracea*).
51b/14, 106a/3, 128b/21, 142a/19, 206b/18, 228b/8, 229b/15, 279a/7, 294a/1, 294a/10, 294a/13 (11) (krş. baúla, úanbiü)
- kersef : 266a/18, 280b/9 (2) (bk. úuìn)
- kerÿyÂ : 70a/21 (1) (bk. kerviyÂ)
- kerviyÂ : Yaban kimyonu, tatlıca, tafark (*carum carvi*).
174a/11, 186b/2, 253b/8, 262b/17, 280a/1, 284a/21, 284b/17, 284b/19, 322b/20 (9) (krş. úardamânÂ, úardımânÂ, úardâyÿn, úarmbâd, kerÿyÂ, úurdımânÂ, úurdumânÂ, úurdÿmânÂ, úurínúâr, úurunbâd, tuúrud)
- keâirÂ : 108a/13, 305a/2, 317a/19 (3) (bk. ketire)
- keâire : 167a/2, 186b/11, 257a/12 (3) (bk. ketire)
- keşnec : 281b/21 (1) (bk. kümâh)
- keşnic : 4b/8 (1) (bk. küsfere)
- kesnin : 1. 103a/17 (1) (bk. óaşışe)
- keşnin : 279b/9, 281b/21 (2) (bk. körsine)
- keşniz : 280b/18 (1) (bk. küsfere)
- keşle : 23a/5, 118b/7 (2) (bk. ðubzı'l-âurâb)
- keşrÂ : 282a/1 (1) (bk. mâş)
- keşri : 300b/15 (1) (bk. mâş)
- keşt-ber-keşt (Far.): Bir bitki ismi (*helicteris isora*).
202a/14, 281b/17 (2)
- keşÿt : 113b/17, 183a/9, 281b/21 (3) (bk. eftimÿn)
- ketem : 1. Bir bitki ismi (*buxus dioica*);
2. Meşhur olan nile'dir.
256a/20, 274b/18 (2) (bk. nil)
- ketil: 275a/1 (1) (bk. elma)
- ketirÂ : 275a/2 (2) (bk. ketire)
- ketire : Kitre ağacı, kitre, zamk ağacı (*astragalus tragacantha*).
3a/8, 3b/6, 6b/15, 9a/9, 11a/4, 16a/14, 16a/21, 16b/7, 16b/11, 16b/18, 17a/3, 17a/18, 17b/7, 17b/9, 20a/5, 24b/3, 25a/8, 25b/2, 28a/17, 32b/19, 33a/21, 37b/10, 39a/16, 40b/7, 45b/10, 54a/6, 58b/19, 59b/11, 64a/16, 73a/10, 74b/14, 75a/12, 76a/5, 82a/13, 82b/3, 92a/17, 93a/17, 94a/18, 94b/8, 95a/2, 95a/13, 95b/21, 97a/2, 98a/14, 98b/7, 98b/16, 104a/12, 107a/20, 114b/13, 116a/5, 117a/7, 120a/9, 120b/8, 129b/15, 131b/15, 133a/17, 139b/17, 140a/13, 146a/9, 146b/12, 147b/2, 148b/4, 157b/1, 159a/14, 163b/19, 166a/10, 169a/11, 170b/17, 172b/21, 181a/2, 181a/9, 182a/10, 184a/13, 187b/14, 190b/16, 191b/8, 194b/5, 198a/4, 200a/20, 201a/13, 201b/14, 205a/10, 207b/16, 210a/8, 219a/17, 224a/20, 232b/6, 233a/13, 233b/11, 234a/9, 235a/19, 237a/18, 238b/1, 240b/16, 244b/3, 250a/19, 253a/5, 254a/13, 255a/5, 257a/3, 258a/17, 259a/2, 261b/21, 264a/8, 264a/13, 270b/6, 270b/12, 273a/5, 274b/3, 280a/9, 281b/8, 284a/13, 284b/16, 285b/19, 287b/4, 287b/13, 289b/12, 293b/12, 296a/6, 308a/10, 319b/15, 321a/12, 321b/12, 322b/19, 323b/1, 329a/8, 329b/8, 342a/12, 356b/20, 360a/9, 361a/7, 363b/6, 300a/6 (133) (krş. keâirÂ, keâire, ketirÂ, óalyşiyâ, úurâfiâ)
- kettân : Keten (*linum sitatissimum*).
4a/6, 44a/16, 44a/19, 44a/20, 62b/5, 63b/18, 95a/2, 104b/13, 105b/13, 106a/3, 177b/8, 186b/11, 211a/21, 214b/6, 229a/2, 229b/4, 231b/17, 253b/15, 266b/9, 274b/12, 293b/13, 294a/7, 294b/1, 310a/13, 324b/10, 330a/5 (26) (krş. beyâÿl, zir)
- kevberÂ : 286b/7 (1) (bk. fülful)
- kevkebi'l-arø : 286b/8 (1) (bk. sirâce'l-úuürub)
- kevnhân : Bir ot.
286a/3 (1) (krş. kenhân)
- kevşâd : 286b/11 (1) (bk. cinüyânâ)
- keydec : 286b/12 (1) (bk. kâdi)
- keydezâre : 286b/11 (1) (bk. seraòs)
- keye : 286b/12 (1) (bk. miâiakı)
- keyeldârÿ : 286b/14 (1) (bk. zaerÿr)

- keykrÅşe : 286b/13 (1) (bk. úuüÿnÀ)
keyrÿn : 1. 11a/13 (1) (bk. baúam)
2. Yabanî rezeda (*reseda asolaich*).
kezmÅzek: 1. (bk. ibhül);
2. Kızıl çöpler.
281b/5 (1)
kezbere : 1.(ber, ile eşdizimli olarak);
281b/2 (1) (bk. berşÅvşÅn)
2.(äæleb ile eşdizimli olarak) Bir meçhul ottur.
281b/2 (1)
kezvÅn : 281b/3 (1) (bk. bÅöerencye)
úil : Safrana verilen bir isim.
169b/5, 169b/7 (2) (bk. zaèferÅn)
úina : Kına (?) (*lawsonia alba*).
86a/18, 106b/18, 115b/6, 115b/7,
119a/9, 129b/8, 134b/1, 139a/2,
142b/7, 153b/6, 157b/17, 163b/15,
166b/18, 177a/13, 190b/17, 191b/1,
191b/19, 204a/8, 229b/12, 232a/13,
232a/14, 244a/19, 310a/20, 310b/13,
311a/12, 311b/10, 327b/19, 346b/21
(28) (krş. afiúars, fÅàiye, óimnÀ, únna,
yerenÀ)
únna : 310b/8 (1) (bk. úina)
úurfe : 31a/17, 231a/10, 319b/5, 320a/6,
324b/16, 341a/15 (6) (bk. dÅrâini)
úurúa : 185a/15 (1) (bk. dÅrâini)
úurmız : 89b/11 (1) (bk. cidÅr)
úurûs: Kağıt.
11a/12, 105b/18, 149a/5, 253b/2,
262b/12 (5)
úuâ : 1. (Hindi ile eşdizimli olarak) 260a/14
(1) (bk. öıyÅrşenber)
2. (óimnÅr ile eşdizimli olarak) 142a/2,
253b/10, 259b/20 (3) (bk. úiääÀ)
3. (óayye ile eşdizimli olarak) , 260a/13
(1) (bk. zirÅvend)
4. (nièÅm ile eşdizimli olarak) 260a/13
(1) (bk. óanôal)
5. 259b/13 (1) (bk. úiääÀ)
úuääÀ : 1. (berri ile eşdizimli olarak) (*cucumis
flexuosus*).
13b/17, 185b/10, 187b/1, 211a/20,
259b/15, 326a/21, 326b/7 (7) (krş.
òalbÅn, úaääÀ, úiâÀ)
2. (Hind ile eşdizimli olarak) Bir bitki
adı (*ecbaliuum elaterium*). 55a/10 (1)
(bk. öıyÅrşenber)
3. (óimnÅr ile eşdizimli olarak) 142a/3,
183a/14, 242a/9, 242a/10, 297b/7 (5)
(krş. èalúam, èalúım, úiâÀ)
úısüdüÅs : 200a/16 (1) (bk. liöyeti't-tis)
úışır : 57b/8, 318b/16 (2) (bk. úabuú)
úışr : (keber, ümm-i àilÅn vb. ile
eşdizimli olarak)
57b/8, 57b/9, 58a/19, 146a/12,
184b/11, 185b/12, 187a/16, 188a/5,
228b/20, 263b/15, 264a/4, 271a/17,
282a/1, 282a/18, 310b/16, 318b/2,
318b/16, 330a/7 (18) (bk. úabuú)
úüâf : Reyhan çeşidi.
161b/21 (1) (bk. reyóÅn)
úızılıcıú : 24b/5 (1) (bk. ekrÅz)
kibir : 68b/9 (1) (bk. keber)
kibri : 68b/15, 69b/13 (2) (bk. keber (?))
kildÅrÿ : 170a/13 (1) (bk. zaèrÿr)
úimÅlis : 288a/2 (1) (bk. liblÅb)
úür : 259a/8, 272a/1, 351b/11 (3) (bk. úafr)
kiyÿ : Su kabağı (*lagenaria vulgaris*).
364a/13 (1)
kiyye : 314b/13 (1) (bk. miäüaki)
úorú : 68a/18, 205b/12 (2) (bk. úoruú)
úoruú : Üzümün olmamışı.
6b/6, 43a/8, 55a/7, 103b/6, 104a/9,
113b/8, 140a/15, 164b/10, 175a/11,
212a/13, 249b/16, 278a/15, 344a/19
(13) (krş. úorú, àÿre, óuârum)
úoz : 14b/10, 29a/11, 47a/11, 43b/20,
86a/10, 86a/15, 86b/10 (2), 86b/11 (9)
(bk. cevz)
úoza : (òaşöÅş ile eşdizimli olarak) Haşhaş
kozası.
213a/14 (1)
úök : (Hindi, äaru, siyÅh ile eşdizimli
olarak) bitkilerin toprağın altında kalan
ve topraktaki besi maddelerini
emmelerine yarayan kısmı.
11a/9, 86b/11, 167a/4, 230a/3, 268a/4,
280b/13, 280b/13, 322b/1 (8) (krş. aâl)
körsene : 250b/19 (1) (bk. körsine)
körsine : Karaburçak, küşne (*vesicaria
utriculata*).
15a/12, 45a/8, 65b/3, 65b/1, 65b/6,
82b/17, 88a/11, 149a/11, 263b/4,
279b/9, 281b/21, 300b/15, 348a/7 (13)
(krş. óayfÅ, keşnin, körsene)
úuóÅbi : Sarı gül.
360a/17 (1) (bk. gül)
úüüamÅn : Ağacın içinde çürümüş olan
şeyler.
262a/12 (1)
úulúÅs : 203a/11, 267b/12, 268a/3, 283b/14 (4)
(bk. úaèneb)

- úulýmes : 256a/21 (1) (bk. ããÑe'd-dübb)
 úýmÀ : 325b/17 (1) (bk. óandeúýüi)
 úunüriyñ : 79a/6 (1) (bk. úanüriyñ)
 kýr : 229b/12 (1) (bk. muúl)
 úurÀd : 108a/13, 139a/16 (2) (bk. óalm)
 úurbaàa yemligi : 232b/20 (1) (bk. ùólab)
 úurdmÀnÀ : 6a/4, 28a/18, 141a/20, 142b/1 (4) (bk. kerviyÀ)
 úýrdiyñ : 280b/17 (1) (bk. küsfere)
 úurdumÀnÀ : 10b/11, 11a/19, 27a/4, 65a/15, 68b/5, 101b/3, 146a/11, 229b/6, 260a/17, 280a/3, 305a/7, 325a/16, 357a/1 (13) (bk. kerviyÀ)
 úurdýmÀnÀ : 23b/16 (1) (bk. kerviyÀ)
 úuru : 29b/3 (1) (bk. úuru)
 úurímúAr : 262b/17 (1) (bk. kerviyÀ)
 kýril : Kankurután çeşidi. 286b/10 (1) (bk. lifÀó)
 úurrete'l-èayn : 203b/15, 261a/17 (2) (bk. cercir)
 úuru : Başı olmayan pırasa. 279a/20 (1) (bk. kürrÀà)
 úurüm : (berri, Hindî ile eşdizimli olarak) Yalancı safran (*carthamus tinctorius*). 44b/19, 74b/1, 90b/21, 106a/2, 134b/21, 136a/8, 136a/11, 214b/11, 221b/7, 232a/4, 256a/3, 262b/1, 262b/18, 295a/9, 301b/9, 301b/16, 318a/8, 319a/2, 325b/20, 326a/14, 330a/13, 354a/1, 354a/21 (23) (krş. remrem)
 úurümÀn : Yabanî beyaz yulaf (*avena fatua*). 262b/18 (1) (krş. behmî, òarümÀn)
 úuru : 4a/16, 34a/14, 40b/21, 48a/1, 48b/7, 54b/15, 68a/8, 123a/10, 132a/12, 197a/9, 211a/18, 219a/3, 220b/1, 231a/20, 231b/5, 232b/8, 125b/21, 255b/8, 256b/5, 259a/19, 260a/14, 269b/19, 270a/17, 259b/18, 281a/5, 307b/21, 314a/17, 360b/6 (28) (krş. úuru, yÀbis, yÀbise)
 úuryúýmaemÀ : 262b/16 (1) (bk. zaèferÀn)
 úurunbÀd : 262b/17 (1) (bk. kerviyÀ)
 úusu : (ebyaø, Hindî, ŞÀmi ile eşdizimli olarak) 6a/6, 65a/8, 65a/18, 65b/7, 68b/1, 73a/4, 77a/13, 85b/1, 131a/17, 141a/20, 142b/4, 142b/5, 143a/18, 146a/12, 146a/21, 152a/2, 152a/15, 168a/21, 170a/11, 173a/11, 184b/12, 187a/5, 200a/21, 202b/19, 212a/9, 250b/5, 263a/21, 263b/16, 264a/21, 264b/1, 265a/3, 265a/7, 265b/2, 294b/1, 305a/3, 305b/3, 307b/16, 312b/17, 317a/20, 318b/1, 321a/11, 322b/19, 323a/11, 323b/4, 323b/7, 323b/12, 324a/8, 324b/11, 325a/17, 325b/16, 326a/11, 326b/3, 327a/13, 327b/4, 327b/19 (55) (krş. úasaü rÀs, rÀsen)
 úýşir : 271b/9 (1) (bk. ùabÀú)
 úuşýr : 95b/10 (1) (bk. úabuú)
 úutÀd : (şevke ile eşdizimli olarak) 238b/10 (1) (bk. èarfec)
 úuüf : 181b/9 (1) (bk. úaüaf)
 úuün : Pamuk (*gossypium herbaceum*). 133a/1, 240a/4, 266b/3, 274b/17, 280b/9, 294a/17, 294a/20 (7) (krş. èaüab, úaün, úuün, kersef, penbe)
 úuün : 321a/12 (1) (bk. úuün)
 úüýüliðýn : Saksigüzeli (*cotyledon umbelicus*). 271a/19 (1) (krş. vüдне)
 úuünÀ : 13b/9, 44a/10 (2) (bk. úuüýnÀ)
 úuünÀ : 128b/2, 281a/13 (2) (bk. úuüýnÀ)
 úuüýnÀ : (bizr ile eşdizimli olarak) Pireotu, karnıyarık otu ve tohumu, sinirliotu, sinirliot (*plantago psyllium, pityranthus psyllium*). 41a/18, 43b/15, 44b/3, 44b/10, 95a/6, 128b/21, 185b/21, 186b/4, 186b/8, 187a/10, 220b/4, 233b/2, 310a/13, 326a/20 (14) (krş. berÀàia, berÀya, berlesye, devúas, óaşışe, isfiyýs, keykrÀşe, úuünÀ, úuümÀ, tesyilýn)
 küsfere: 55a/13 (1) (bk. küsfere)
 küöeylÀ : 1. 275a/12 (1) (bk. òas); 2. 275a/12 (1) (bk. lisÀni' à-ævr)
 kümÀh : Domalan, yer mantarı, domuz ağırşağı (*tuber album*). 58b/7, 255a/7, 283b/13 (3) (krş. benÀti'r-raèd, demirü'l-arø, feúaè, kemmÀt, keşnec)
 kündir : 43a/10 (1) (bk. kündür)
 kündür : Günlük, kündür, buhur (*boswellia*). 6b/1, 11a/1, 16b/8, 17a/13, 45a/8, 46a/4, 49a/16, 62b/4, 62b/5, 65b/20, 66a/21, 68b/2, 72b/15, 79b/4, 95b/20, 108a/7, 116a/15, 149a/8, 149a/10, 149a/21, 163b/12, 172b/2, 175a/15, 176b/4, 177a/6, 181a/14, 182b/19, 185b/16, 186b/1, 186b/8, 187b/9, 219a/16, 228b/15, 229a/7, 229a/20, 229b/16, 238b/20, 250b/10, 251b/8, 264b/13, 264b/20, 278a/5, 285a/2, 286a/9, 290b/2, 294a/16, 305a/2,

- 310b/18, 311b/15, 315a/3, 316b/20, 317b/15, 322a/21, 324a/4, 324b/18, 326a/12, 327a/13 (57) (krş. bestec, kender, kendür, kendüri, kenek, kündür, lebân, libân, lübbân)
- kündüs: Voynik otu, ağukunduzu, ak çöpleme, çomak, yalancı çöpleme, kazık köklü (*gypsophilla struthium*).
3b/7, 13b/20, 59b/19, 95b/17, 183a/2, 183a/12, 183a/19, 245a/11, 247b/4, 264b/19, 271a/15, 285b/8, 286a/2, 307b/6 (14) (krş. úalýmân, úandes, ââbÿn, seyîarÿbiyÿn, şecer, şecere, èyd)
- kÿrkendim : 286b/10 (1) (bk. cevz)
- kÿrkÿm (Sÿryanice): 149a/2, 169b/3, 277b/9, 238b/3, 146a/14, 280b/13, 355b/18, 360b/19 (8) (bk. zaèferân)
- kÿrrâa : (Şâmî, mâÿide ile eşdizimli olarak) Pırasa (*allium porrum*).
95b/2, 100b/1, 102b/20, 103b/17, 120a/11, 143b/3, 146a/7, 169a/6, 175a/14, 200b/5, 249a/13, 262b/19, 279a/19, 279a/21, 284b/17, 311b/12, 328a/8 (17) (krş. úafluô, úarÿ úurÿ)
- kÿsbere : 1. 184b/12, 188a/4, 213a/19, 264b/2 (4) (bk. küsfere);
2. (óımâr ile eşdizimli olarak) 204a/2 (1) (bk. şâhutruc)
- küsfere : 1. Kişniş, yaban maydanozu (*coriandrum sativum*);
8b/16, 11a/1, 14a/7, 19a/3, 28a/16, 44b/11, 70b/1, 76b/15, 81a/21, 87a/14, 93b/1, 93b/2, 101b/9, 115a/4, 122b/6, 129a/3, 138a/4, 138a/18, 150a/3, 167b/18, 184b/17, 184b/18, 185b/3, 186a/12, 192b/1, 193b/21, 197b/18, 203b/3, 209a/11, 229b/3, 230b/17, 231b/20, 232a/1, 232a/5, 245b/4, 249a/14, 250b/4, 251b/7, 253b/3, 257a/14, 264a/11, 274b/9, 279b/5, 287b/20, 293a/13, 293b/4, 316b/20, 320b/1, 325b/1, 338a/20, 338a/21, 341a/5, 341a/19, 347b/3, 352a/16, 353a/6 (56) (krş. celcelân, keşnic, keşniz, úÿrdiyÿn, küsfere, küsbere, küzbere, taúde)
2. (bi'r ile eşdizimli olarak) 231b/17 (1) (bk. berşâvşân)
- küşÿt : 212a/19, 231a/17, 319b/14, 327b/4 (4) (bk. eftimÿn)
- küzbere : 1. (bi'r ile eşdizimli olarak);
115b/18, 201b/5, 239a/12, 280b/17, 292a/6, 330a/15, 340a/19 (7) (bk. berşâvşân)
2. 40a/1, 82a/6, 211a/19, 232b/9, 292a/6 (5) (bk. küsfere)

L

- laèbe 1 : (merre, Berberi, Berberiyeye ile eşdizimli olarak) Orkide.
59a/12, 59a/13, 241b/5, 293b/2, 293b/6 (5) (bk. bÿzidÀn)
- laèbe 2 : 293b/6 (1) (bk. lifÀó)
- lÀden : Laden otu ve bundan elde edilen zamk (*cistus creticus*).
174b/3, 174b/7, 183a/19, 228b/17, 272a/2, 286b/16, 288b/6, 307b/4, 359a/16 (9) (krş. úaytÿs)
- lÀàvin: 155a/4 (1) (bk. riclièl-erneb)
- laóa'l-àÿl : 292a/6 (1) (bk. şaèere)
- laólÀó : 14b/1 (1) (bk. óaltit)
- laóm : Bitkilerin yenilebilen kısmı. 229b/9 (1) (krş. et)
- laònis : 292a/8 (1) (bk. óadaú)
- laèib : 215a/21 (1) (bk. fÀvÀniyÀ)
- lÀèiye : Sarı çiçekleri olan, sütlü bir bitki (*euhorbia esula*).
108a/13, 287b/9, 363a/21 (3) (krş. óalbÀb, lÀèiyye, melke, yetÿè)
- lÀèiyye : 189a/4 (1) (bk. lÀèiye)
- laúüyye : Sanavber yani çam fıstığı ağacının samğı.
295a/7 (1)
- lÀlÀ : 1. Nilüfer (*ranunculus lylallii*).
69a/11, 362a/1, 363a/20 (3);
2. Bir meçhul şey.
287b/21 (1)
- lÀmi : Hindistan'da yetişen bir ağacın samğı (*amyris elemifera, amyris plumleri*).
287b/14 (1)
- lÀmiye : 174a/18 (1) (bk. zÿfÀ)
- laáf : Keber yemişi.
293b/1 (1)
- leb : 232a/16 (1) (bk. lübb)
- lebÀn : 290b/2 (1) (bk. kündür)
- lebeni : 290b/2 (1) (bk. meyèa)
- lebò : Bir bitki ismi (*albizzia lebheek*).
288a/21 (1)
- lebin : (sevdÀ ile eşdizimli olarak) Bir çeşit zamk.
290b/1 (1) (bk. ferbiyyñ)
- leffÀn : Nar çeşidi.
158a/15 (1) (bk. rummÀn)
- leffi'l-kerm : Çöven çiçeği, ekmek tohumu, siklamen, yer somunu, domuz etmeği, domuz soğanı, Macar şalgamının tazesı.
294b/21 (1) (krş. èasÀlice'ù-üariyye)
- lehÀ : (óabb ile eşdizimli olarak) bir üzüm çeşidi.
243a/11 (1) (bk. üzüm)
- lehv : (óabb ile eşdizimli olarak) bir üzüm çeşidi.
93a/1 (1) (bk. üzüm)
- leóÿóúm: Kızıl gül.
360a/17 (1) (bk. gül)
- lenòüüş : 295b/4 (1) (bk. mensem)
- levúÀym: Kakulle çiçeği.
108a/14 (1)
- levz : 1. (acı, óilv, mürr, muúşer, üatlu ile eşdizimli olarak) Badem (*prunus amygdalus*).
22a/11, 106a/3, 143a/14, 185b/12, 188b/19, 295b/10, 296a/10, 296a/11, 296a/11, 310b/14, 318a/9, 319a/2, 319b/20, 322b/17, 344a/4 (15) (bk. bÀdem)
2. (ānavber ile eşdizimli olarak) Meyve, kozalak.
293b/13 (1)
- levzi : Mışmış, kayısı çeşidi.
314a/4 (1) (bk. mışmış)
- leyú : Sakız çeşidi.
240b/16 (1) (bk. mîâiki)
- leymÀrniyyñ : Labada, ilibada, efelek, ebelek ismi verilen kuzukulağı çeşidi.
298a/11 (1) (bk. óummaø)
- leymÿ : 297b/9 (1) (bk. leymÿn)
- leymÿn : Limon.
13b/2, 26a/15, 53a/16, 76b/8, 80a/12, 109b/6, 113b/18, 126a/6, 190a/18, 199b/14, 209a/17, 209b/13, 210a/11, 211a/10, 211b/13, 212a/10, 212a/13, 213a/21, 213b/3, 213b/5, 213b/11, 213b/15 (2), 213b/19, 213a/21, 220b/8, 300a/6, 301b/21, 345b/10, 347a/2, 349b/9 (31) (krş. leymÿ, merÀkibi)
- leynÿfer : 232b/9, 298a/12 (2) (bk. neylÿfer)
- leyseüÿñ : 272b/18 (1) (bk. kÀşem)
- lièÀb : Bitkiden kendiliğinden çıkan sümük şeklindeki sıvı.
40a/15, 95a/6, 117b/3, 183b/16, 213b/16 (2), 220b/4, 221b/14, 233b/6, 236a/8, 259a/15, 308a/21, 309b/4, 326b/1 (14)
- libÀn : 1. (ŞÀm ile eşdizimli olarak) Mukl çeşidi.

- 13b/21, 310a/20, 323a/10, 342a/3 (4) (bk. muúl);
2. (öeker ile eşdizimli olarak) 146a/11, 310b/7, 325b/17, 326b/4 (4) (bk. kündür)
- liblÅb : Sarmaşık, hemil, yoksul urganı, duvar sarmaşığı (*hedera helix*).
51b/14, 93a/4, 265a/18, 288a/1 (4) (krş. èÀşıú, èaliú, baúla, cebeli'l-mesÀkin, derÀsec, óalbÅb, öüsn-i sÀèa, öüsnü's-sÀèa, úasýs, ünÀlis, lüblÅb)
- libn : Bitkilerin çekirdeklerinden çıkan sıvı. 68b/3 (1) (bk. süt)
- lifÅó : Kankurutan, adamotu, cinelması (*mandragora officinarum*).
87b/12, 146a/12, 178b/20, 178b/20, 205a/15, 228a/19, 264b/7, 294b/5, 301a/1, 325a/18 (11) (krş. beyrýó, kýril, laèbe 2, maèd, şÅbireh, sÅbirek, sÅbirik, yebryó, zeyrir);
2. Anadolu'da ardıç ağacının ismi. 147a/3 (1) (bk. ardýc)
- lifÅni : Nar çeşidi. 158b/8 (1) (bk. rummÅn)
- lif : 1. Her türlü maddeyi oluşturan çok ince ve uzun parça;
2. Bitkileri oluşturan çok ince ve uzun parça.
297a/18, 297a/19, 297b/2, 297b/3, 297b/4, 313b/15, 342a/1, 342a/14 (8)
- lifıyye : Küçük salatalığa benzer bir bitki; eşek hıyarı (*ecbaliumm elaterium*). 297b/6 (1)
- lift : 216b/4, 216b/12, 294b/21, 324a/15, 326b/9 (5) (bk. selcem)
- lióyeti'l-ómÅr : 292a/6 (1) (bk. bersÅvşÅn)
- lióyeti't-teys : 311a/18 (1) (bk. lióyeti't-tis)
- lióyeti't-tis : Tekesakalı (*tragopogon porrifolius*).
65a/14, 291b/20 (2) (krş. eõnÅbi'l-òayl, hýfaüdü, hýfasüdü, úsüdü, lióyeti't-teys, ürÅiá)
- liúÁó : 1. Sağılan bir deva. 13b/20, 10b/8, 21a/5, 191a/4, 295a/6, 317a/2, 363a/18 (7) (krş. niúÁó);
2. 295a/6 (1) (bk. āanavber)
- linýfer : 212b/18, 259b/4 (2) (bk. neylýfer)
- lisÅn : 1. Dil;
2. Dikenli bir bitki. 293a/17, 312a/12 (2)
- lisÅn-ı èaáfýr : 19a/8, 42a/10, 293a/7 (3) (bk. lisÅne'l-èuáfýr)
- lisÅn-ı óamel : 186b/8, 293a/20 (2) (bk. lisÅni'l-óamel)
- lisÅni'l-óamel : Sinirotu, sinirliyaprak, bağayaprağı, kayakoruğu (*plantago major/ plantago media/ sempervivum/ pityranthus major*).
41a/17, 121a/2, 150a/12, 228a/14, 251b/7, 307a/16, 202b/4 (7) (krş. ÅöÅni'l-cedi, òarbýs, lisÅn-ı óamel, lisÅni'l-kelb, öenebi'l-fÅre)
- lisÅni'l-ibl : 293a/1 (1) (krş. elfÅfesbeúÅyeái)
- lisÅni'l-kelb : 1. 293a/20 (1) (bk. lisÅni'l-óamel);
2. 293a/20 (1) (bk. óummÅø)
- lisÅni's-sebè : Bir bitki ismi. 293a/14 (1)
- lisÅn-ı àevr : 94a/20, 106a/5, 153a/3, 188a/4, 188a/11, 212a/7, 231a/11, 324a/14, 340b/11, 341a/20, 341b/7 (11) (bk. lisÅni'á-àevr)
- lisÅne'á-àevr : 330b/8 (1) (bk. lisÅni'á-àevr)
- lisÅni'á-àevr : Sığırdili, havaciva otu (*anchusa italica*).
67b/7, 113b/19, 163a/13, 186a/9, 212b/2, 231b/21, 273a/14, 292b/6, 319a/7, 339a/14, 339a/20-21, 340a/17-18, 347a/20 (13) (krş. fuàlaã, gÅfderÅn, gÅvzebÅn, óamóam, keólÅ, küöeylÅ, lisÅn-ı àevr, lisÅne'á-àevr)
- lisÅne'l-èuáfýr : Dişbudak ağacı (*fraxinus excelsior*).
58b/7, 283a/18 (2) (krş. bencşekzedÅn, elsinetü'l-èuáfýr, lisÅn-ı èaáfýr)
- lizÅúü'ö-òehab : 292a/12 (1) (bk. Åşau)
- luèÅb : Ayva gibi meyvelerin çekirdeklerindeki yapısıcı kısım. 75a/2 (1)
- lybiyÀ (Hindî) : 75a/15, 109a/19, 136b/5, 296a/13 (4) (bk. mÅmeyrÅn)
- lyf : (kibÅr ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*dracunculus vulgaris*).
8a/15, 208a/7, 297a/11 (3) (krş. feylcýş, feylecýş, kebr, şecere)
- lyfÅ : 297a/17 (1) (bk. óayy-ı èÀlem)
- lyúiyýn : 297a/17 (1) (bk. óaøaø)
- lysimÅcýs : Kargaotu (*lysimachia vulgaris*).
296a/21 (1)
- lyýys : 297a/17 (1) (bk. meys)
- lyýysi : 345b/17 (1) (bk. meys)
- lyz : 197a/2 (1) (bk. bÅdem)
- lúb : 301b/9 (1) (bk. lübb)

lÜbb : (úarió, úíááÀ, úarè ile eşdizimli olarak)
 İç, öz.
 95a/1, 106a/2, 144a/11, 185b/10,
 211a/20, 261b/13, 319a/2, 321a/12,
 326a/14, 326a/21, 326b/7, 326b/7,
 330a/13 (13) (krş. leb, lÜb, lÜbyb)
lÜbbÀn : (erkek ile eşdizimli olarak)
 285a/2 (1) (bk. kündür)
lÜblÀb : 108a/13 (1) (bk. liblÀb)

lÜbsÀn : 119a/14 (1) (bk. òardal)
lÜbyb : 144a/6 (1) (bk. lÜbb)
lÜk : Lak ağacı.
 68a/5, 146a/21, 188a/7, 212a/20,
 264a/19, 283a/8, 295a/8, 295a/9,
 295a/10, 308a/20, 321a/11, 325a/15,
 327b/4 (13)

M

- mÀbehiştÀn (Far.): 245b/17(1) (bk. àAr)
maèd : 294b/5 (1) (bk. lifÀó)
madÀd : Yabanî yonca, yabanî kara yonca.
(*medicago ciliaris*).
15b/14 (1) (bk. bersim)
maó : 305b/16 (1) (bk. mÀş)
mÀheyzehre: 300a/9 (1) (bk. mÀhizehre)
maòüü : 179a/1, 306a/9 (2) (bk. sebistÀn)
maòlaäa : 305b/18 (1) (bk.
bÿlÀmirbiyÿn)
mÀhizehre: Bir bitki ismi (*anamirta paniculata/*
menispermum cocculus).
94b/9, 196b/5, 318b/16 (3) (krş. bÿäirÀ,
bÿäirî, mÀheyzehre, müskire'l-hÿt,
semi's-semek, simmü's-semek,
seykerÀn)
maóleb : İdris ağacı (*mahaleb cerasus*).
95a/18, 187a/15, 245a/8, 246a/15,
246a/18, 305a/15 (6)
maómÿde: 188a/15 (1) (bk. saúmÿniyÀ)
maòrama : Bir mantar ismi.
249b/14 (1) (krş. àAvşene)
maóredÿä : 305b/16 (1) (bk. óaltit)
maórÿä : (ãamà ile eşdizimli olarak)
106b/19 (1) (bk. óaltit)
mÀhydÀne : Bir bitki ismi habbüselatin
(*euphorbia lathyris*).
299b/14, 300a/13 (2) (krş. seysebÀn)
mÀóÿr : 142b/6 (1) (bk. mermÀóÿz)
maúar : 342b/1 (1) (bk. àabr)
maúÄäirî: Beyaz sandal.
225a/6 (1) (bk. àandal)
maúd : 278b/17 (1) (bk. maúdÿnis)
maúdÿnis : Maydanoz.
286a/1 (1) (krş. maúd)
maúliyÀsÀ : 342b/2 (1) (bk. óarf)
maúraø : Beyaz behmen.
302b/20 (1) (bk. behmen)
maúsem : (óabb ile eşdizimli olarak)
92b/14 (1) (bk. baìam)
mÀliyÀlys (Yun.): 306b/11 (1) (bk. merrÀn)
mÀmeyrÀn (Kıptice) : Börölce (*dolichos*
lubia).
4a/6, 16b/18, 38b/10, 43a/6, 43a/15,
160a/9, 160a/11, 200b/17, 238b/4,
245a/7, 276b/1, 276b/16, 277b/9,
277b/17, 278a/2, 278a/14, 296a/13,
300b/7 (18) (krş. daòr, fariú, lÿbiyÀ,
mÀmirÀn, àAmir, seylehin, èÿd)
mÀmeyäÀ : Kırmızı çiçekli kırlangıç otu
(*glaucium corniculatum*).
17a/18, 16a/20, 32b/4, 32b/5, 42b/12,
42b/19, 43a/5, 43a/15, 148b/20,
149a/10, 150a/2, 207a/16, 207b/17,
228a/19, 228a/21, 240a/3, 300a/20 (17)
mÀmirÀn : 17b/9 (1) (bk. mÀmeyrÀn)
mÀn : Bir bitki ismi.
304a/20 (1)
mÀri : Bir bitki ismi.
125b/1 (1)
mÀriüÿn : 65b/18 (1) (bk. çÀvers)
mÀrkeyÿ (Hindî): Bir ot ismi.
301a/20 (1)
mÀrÿl : 56b/21 (1) (bk. óas)
maäe : Bir meyve ismi (*rubus fruticosus*).
315a/13 (1)
maäüakî : 229b/9, 231a/17, 231b/9, 235b/8,
238b/19, 263b/16, 264b/1, 268b/13,
285a/9, 286a/9, 292b/2, 294a/15,
305a/7, 305b/3, 311b/2, 313b/10,
314a/16, 314b/13, 317a/19, 317b/15,
318a/6, 318a/18, 319a/13, 319a/19,
319b/6, 320a/12, 320b/3, 321b/11,
322b/20, 323a/10, 324a/4, 324b/17,
327b/3, 338b/21, 339b/21, 341a/7,
341a/15, 346a/13, 359b/15, 361a/7 (40)
(bk. miäüakî)
mastiò (Yun.): 314b/13 (1) (bk. miäüakî)
mÀş : (Hindî ile eşdizimli olarak) yeşil
fasulye (*phaseolus mungo*).
45a/8, 92a/3, 181b/5, 229a/8, 269a/10,
300b/15, 301a/4, 305b/16 (8) (krş.
óabb, keşrÀ, keşri, maó, mÀşek, mÀşi)
mÀşek : 256a/3 (1) (bk. mÀş)
mÀşi : 282a/1 (1) (bk. mÀş)
mÀvi : Karpuz çeşidi.
49b/11 (1) (bk. baüüò)
maø : 1. Yaban narı (*anisotes trisulcus*).
315a/14 (1) (bk. rummÀn);
2. Biber tanesi.
315a/14 (1) (bk. fülful)
mÀøeryÿn : 147a/17, 147b/3, 200b/19,
252b/10 (4) (bk. mÀzeryÿn)
mÀzeryÿn : Mezeryon (*daphne alpina*).
33a/9, 64a/2, 92b/21, 117a/9, 177b/8,
253b/11, 300a/13, 311b/7 (8) (krş.
cürdimÀnÀ, óabb, òAmAa', óAmÀlÀvan,
òamÀladÿn lÿüus, òamÀladÿn mÀlis,

- òamÀlÀvun, mÀöeryñ, àrÀù
òÀfenbedÀs)
- mÀøi : 16a/17 (1) (bk. mÀzÿc)
- mÀzÿ: 257a/11 (1) (bk. mÀzÿc)
- mÀzÿc : Palamut çeşidi, mazı.
5a/12, 5b/8, 17a/10, 50b/20, 54b/14,
61b/5, 72b/15, 86b/9, 149a/5, 149a/13,
153b/9, 158b/14, 158b/16, 197b/20,
200a/8, 206b/13, 206b/16, 207a/17,
214b/8, 238a/9, 253b/4, 264a/4,
264b/13, 270a/9, 287b/6 (25) (krş.
mÀøi, mÀzÿ)
- mecnen : Üzüm çeşidi.
243a/11, 243a/17, 243a/18, 243b/6 (4)
(bk. üzüm)
- meder: 158a/12 (1) (bk. àÀmyÿmÀ)
- mehcemî: Çivit otu, çivit çeşidi.
354b/1 (1) (bk. nil)
- mehhenÀvi: Karpuz çeşidi.
49a/1 (1) (bk. baüüò)
- melÀne: 250b/1 (1) (bk. fÀaire)
- melÀyike: (şecere ile eşdizimli olarak) Ardıç
ağacı çeşidi.
207b/20 (1) (bk. ardÿc)
- melió : Avsec çeşidi.
343b/2 (1) (bk. èavsec)
- melikÀ : 167b/7 (1) (krş. zerneb)
- meliki : (reyóÀn ile eşdizimli olarak)
Reyhanların bir çeşidi.
161b/20 (1) (bk. şÀhsefrem)
- melike'l-baüÿl : 204a/2 (1) (bk. şÀhutruc)
- melke : Sütlü otların bir çeşidi.
363b/9 (1) (bk. lÀeiye)
- menäÿr : Şebboy (*cheiranthus cheiri*). 115a/15,
142b/19 (2) (krş. òayri, òiri, óüsn-i
sÀèa, óüsnü's-sÀèa, óüsn-i Yÿsuf)
- menc : Acı badem.
344a/4 (1) (bk. bÀdem)
- mensem : (óabb ile eşdizimli) 1. eğrelti otu
cinsinden bir bitki (*aspidium lonchitis*);
295b/4, 344a/5 (2) (krş. hÀle, lenòüüş)
2. Kokulu bir bitki (*pistacia
terebinthus*).
91b/14 (1) (bk. baüam)
- mer : 16a/9, 200b/17 (2) (bk. mürr)
- merÀkibi : Narincin limonla aşılınmış
şekli.
297b/12 (1) (bk. leymÿn)
- merÀniyye : 357a/2 (1) (bk. hüçÿme'l-
müçÿs)
- merÀr : 308a/3 (1) (bk. merir)
- mera'â-âaóÀvi : 309a/20 (1) (bk. óanòal)
- merÀyire : 174a/1 (1) (bk. zehre)
- mercimek :Baklagiller familyasından,
mavimsi, beyaz, eflatun çiçekleri olan,
meyveleri legümen tipte, her meyvede
iki tohum bulunan, bir yıllık, otsu
bitkiler (*lens culinaris*).
11b/8, 22b/19, 27a/14, 36b/11, 189b/3,
192a/2, 237b/18, 291a/3, 350a/7(9)
(krş. 'ades, beles, óaşışe)
- merdüş: 306a/17 (1) (bk. merzencÿş)
- merdsefrem : Reyhan çeşitlerinden.
162a/1 (1) (bk. reyóÀn)
- meri : 195b/2 (1) (bk. mürr)
- merió : Köknara benzer bir çam ağacı, katran
ağacı (*conium maculatum*).
309a/15 (1)
- merióa (Far.): 30b/20 (1) (bk. enüÿü)
- merir : Devedikeni (*alhagi camelorum*).
308a/3 (1) (krş. èÀüÿl, óÀc, diken,
merÀr, şÀribü'l-èanter, tiken)
- merkeşmÿh : 216a/11 (1) (bk. sümme'l-fÀr)
- merúada: 87a/18 (1) (bk. dÀâyre)
- mermÀóÿz : Yer fesleğeni, güveyotu
(*oplothea maru*).
77b/11, 292a/14, 248a/9, 292b/12,
308a/11 (5) (krş. berehnÀnec,
àubbeyrÀ, mÀóÿr, merv, zaàber, zÀn)
- mermek : 1. Mercimelek, mercimenek,
madımak (?);
2.Ekmek ağacı (*artocarpus altilis*).
13b/16 (1)
- merrÀn : Kayın (*fagus silvatica/ fraxinus
excelsior*).
306b/9 (1) (krş. mÀliyÀlÿs)
- mersin : 1. 11a/20, 206b/18, 218a/1, 222b/11
(4) (bk. Às);
2. Mısır'da reyhanın ismi.
162a/2 (1) (bk. reyóÀn)
- merslevÿn (Süryanice): 133a/3 (1) (bk. dÀràini)
- merüşsa : Nar ağacına benzeyen bir ağaç.
307b/17 (1)
- merv : 95a/6, 128b/21, 162b/21, 170b/4,
308a/11, 340b/20 (6) (bk. mermÀóÿz)
- merveş : 7b/21 (1) (bk. merzencÿş)
- meryÀfelen : 315b/10 (1) (bk. óırmÀne)
- meryÀflen : 309a/19 (1) (bk. óırmÀne)
- meryÀúalan : 202a/20 (1) (bk. óırmÀne)
- meryÀn : 1. Bir ağacın meyvesi;
2. Hanzal.
13a/18 (1) (bk. óanòal)
- merzencÿş : Mercanköşkü (*oplothea
majorana*).
69b/8, 18a/1, 93a/5, 196b/4, 8a/7,
11a/1, 25b/10, 56a/5, 93b/1, 93b/2,

- 105b/8, 122b/11, 141a/20, 183a/5, 183a/2, 183a/15, 184b/16, 229b/16, 244a/10, 253a/9, 270a/8, 280a/16, 306a/17, 317b/15, 321a/13, 321a/15, 324a/1, 325b/1, 325b/3, 330a/15, 339a/2, 339a/20, 340b/12, 341a/5, 345a/12, 352a/17, 360b/18 (37) (krş. anÀÀlis, 'anúar, 'eaynü'l-hüdhüd, ÆòÀne'l-fÀr, ÆòÀni'l-fÀr, bestayni, úanèar, merdúyş, merveş, merzengyş, mezrencyş, sarmasaú, semsaú, âıçanúulaàı) krş. ÆòÀne'l-fÀr,
- merzengyş : 306a/17 (1) (bk. merzencyş)
- mesd : Hindistan cevizi, mukl gibi ağaçlardan elde edilen lif.
313b/15, 342a/1 (2)
- meak : 1. 304b/4 (1) (bk. syşen);
2. 304b/4 (1) (bk. utruc)
- meşÀn : 280b/14 (1) (bk. kermedÀne)
- meşkiarÀ : Yarpuz (*melissa officinalis*).
314b/12 (1) (krş. àayüfelen)
- mevfÿ : Bir bitki ismi (?).
68b/5, 327b/20 (2)
- mevz : 1. (bk. úÀtil ebih);
2. Muz (*musa paradislaca*);
3. Hurma çekirdeğinin kulkasa aşılannmış şekli.
125a/16, 345a/21 (2)
- meÿea: 1. (sÀyile ile eşdizimli olarak) kara buhur ağacı, günlük, sığla ağacı (*styrax solidus, liquidambar orientalis*).
6a/6, 24b/20, 54a/7, 54a/13, 65b/12, 141b/3, 142a/4, 168b/20, 202b/19, 228b/4, 229b/13, 263b/14, 290b/2, 293b/21, 305a/4, 323b/13, 324b/19, 325a/16, 325b/18, 346a/3 (2), 352a/3, 346a/1 (23) (krş. lebeni, meÿëa, sÀyile);
2. İdris ağacının kabuğu.
305a/19 (1)
- meÿëa : Meyëanın çoğulu (?).
293b/8 (1) (bk. meÿëa)
- meys : Bir ağaç ismi.
345b/17 (1) (krş. lÿÿsi, lÿÿs)
- meÿvizec : 163b/6 (1) (bk. miÿvizec)
- mez : Mayhoş nar.
70a/2 (1) (bk. rummÀn)
- mezrencyş : 41a/2 (1) (bk. merzencyş)
- miãüakı (Ar. < Yun.): Sakız ağacından elde edilen reçine, sakız (*pistacia lentiscus*).
6b/1, 7b/1, 13b/21, 14a/7, 33b/15, 40a/9, 48b/1, 51a/21, 56a/3, 65b/18, 68b/8, 68b/15, 122b/10, 123a/19, 129a/16, 130b/4, 131a/17, 136a/12, 143b/20, 152a/13, 163b/12, 172b/2, 178a/5, 179b/13, 185a/16, 186a/17, 186a/9, 187b/18, 188a/7, 188a/12, 188b/17, 194a/3, 195b/2, 210b/3, 210b/20, 211a/5, 211b/4, 211b/15, 212a/7, 212a/20, 219b/13, 220a/1, 222b/6, 222b/18, 228b/5, 228b/15, 228b/18, 231a/11, 235b/16, 246b/11, 258a/4, 263a/17, 274a/2, 286b/12, 312b/8 (55) (krş. kene, keye, kiyye, leyú, miãükÀ, miãükı, maãüakı, mastiòa, miëül, àaúız, saúız)
- miãükÀ : 187a/7 (1) (bk. miãükı)
- miãükı : 11a/1, 19a/9, 23a/12, 31a/17, 77a/14, 89a/19, 89b/5, 93a/16, 93b/13, 93b/17, 94a/4, 94a/12, 95a/18, 95b/7, 118b/1, 146a/20, 184b/11 (17) (bk. miãükı)
- mışmış : Kayısı (*prunus armeniaca*).
70a/19, 129a/16, 143a/19, 311b/5, 314a/1 (5) (krş. ermevi, gilÀbiyye, levzi)
- mışia'r-rÀèi : 146b/14-15, 314b/12 (2) (bk. dinbÀnyş)
- mışüi'l-àÿl : 314b/9 (1) (bk. dişÀr)
- miëül : 220b/5 (1) (bk. miãükı)
- midÀd : 1. Yazı mürekkebi;
306a/10, 306a/15 (2)
2. Sanavber ağacından elde edilen duhan;
306a/10 (1)
3. Bitki çekirdeklerinin yağı.
306a/10 (1)
- miúalyÀàÀ : Tere tohumu.
102a/8 (1) (bk. óarf)
- milÀó (Ar.): Böğürtlen (*androsaces lactea*).
28b/6 (1) (krş. andrÿüÀlis, kelaò, müllÀó)
- misvÀk : (Meàaribe, mesiò ile eşdizimli olarak) Misvak (*salvadora persica*).
53a/21, 86a/7, 313b/11, 353b/19 (4) (krş. ÀrÀk, úarda, sivÀk)
- miÿvizec: 1. Dağın kuru üzümü (*delphinium staphisagria*);
10b/9, 163b/6, 168a/12, 200b/1, 229b/6, 232b/16, 237a/12, 264b/19, 346a/21 (9) (krş. meÿvizec, rÀs, zebib, zibib)
2. Demirdikeni.
163b/6 (1)
- mizmÀrü'r-rÀèi : Bir bitki ismi (*alisma plantago*).
312a/4 (1)

- mj : Sünbül'l-esed bitkisi.
 344b/4 (1)
- muàà : Bir bitki ismi (*glosostemon bruguieri*).
 229a/8, 283a/6, 328a/11, 329a/18 (4)
 (krş. fülful, kelez)
- muóallâa : Nevruz otu (*linaria vulgaris*).
 89a/1 (1) (krş. cevz)
- muòalliâi'l-ervâó : 79b/15 (1) (bk. cedvâr)
- muòliâa : 60a/2 (1) (bk. bylâmirbiyyn)
- muúul : (ezraú, Yehýd ile eşdizimli olarak)
 Kokulu reçine, Mekke belesan ağacı
 (*commiphora africana*).
 13b/18, 33b/16, 34a/5, 65b/8, 94b/10,
 94a/17, 95a/20, 95a/21, 60b/12, 68b/8,
 68b/15, 69a/10, 123a/20, 124a/12,
 186b/9, 193b/6, 200b/16, 206a/2,
 206b/17, 228b/5, 229a/2, 229b/12,
 229b/13, 251b/13, 253b/15, 262a/13
 (2), 297a/19, 297a/21, 297b/3, 305a/6,
 310b/7, 311b/1, 317a/20, 324a/3,
 325b/17, 326a/12, 341b/17, 341b/18
 (2), 342a/2, 342a/4, 342a/14, 356b/18,
 361b/18, 363a/16 (46) (krş. daóli,
 devâd, devaâ, devm, óaslef, óaşel, kýr,
 libân, muúul, nahs, âaúli, selâóa, veúal)
- muúsem : (óabb ile eşdizimli olarak) Kokulu bir
 tane (*pistacia terebinthus*).
 91b/13 (1) (bk. baúam)
- muúul : 67b/19 (1) (bk. muúul)
- mümyiâ : Zift ve katran karışımı.
 18a/11, 344b/15, 344b/21, 345a/5,
 158a/10, 307b/16 (6)
- muètedil : Nar gibi bazı meyvelerin mayhoş
 olma özelliği.
 158a/14, 183b/4 (2)
- mübâreke : (baúla ile eşdizimli olarak)
 51b/14 (1) (bk. ricle)
- mübzür : Bitki çekirdeği (?)
 113b/8 (1)
- mübriyü'l-keleb : 2b/19 (1) (bk. ricli'l-aurâb)
- mükerreme : 32b/10 (1) (bk. kerme)
- müllâó : 1. 343b/3 (1) (bk. milâó);
 2. 343b/3 (1) (bk. úâúule)
- mülyó : 343b/4 (1) (bk. úaúaf)
- mülyöiyyâ : 117b/2, 117b/4, 343b/4 (3)
 (bk. mülyöiyye)
- mülyöiyye : Ebegümeçi (*corehorus olitorius*).
 117a/18, 126a/4, 251b/15, 117a/16,
 106a/5 (5) (krş. mülyöiyyâ, mülykiyyâ,
 mülykiyye)
- mülykiyyâ : 343b/4 (1) (bk. mülyöiyye)
- mülykiyye : 117a/17 (1) (bk. mülyöiyye)
- mümessik : 343b/14, 343b/15 (2) (bk.
 üsüöydis);
- mür : 16b/13, 16b/21, 22a/11, 64a/2,
 67b/17, 69a/19, 142b/2, 143b/19,
 143b/20, 146a/12, 154a/7, 182b/6,
 185b/12, 186b/8, 187a/9, 187a/12,
 198a/11, 200b/21, 228b/16, 229b/15,
 264a/1, 302b/19, 308a/21, 310a/13,
 310a/17, 311b/16, 312b/9, 324a/2,
 342a/13, 344a/10 (30) (bk. mürr)
- mürekkeb : Mürekkep.
 306a/10 (1) (bk. midâd)
- mürr : 1. Acı;
 2. (baúârîó, Óabeşi, ââfi vb. ile
 eşdizimli olarak) Sarı sakız
 (*balsamodendrom/ commiphora myrha*).
 6a/3, 13b/20, 15a/17, 15b/17, 17a/4,
 17a/10, 17b/2, 20b/19, 23b/20, 27a/3,
 27a/4, 32b/2, 34a/7, 34a/10, 34b/4,
 37a/7, 38b/10, 43a/6, 50a/16, 65a/7,
 65b/12, 68b/4, 69a/3, 72b/14, 77a/13,
 77a/15, 95a/21, 100a/2, 104a/3, 108a/6,
 141b/1, 142b/2 (2), 142b/6, 146a/11,
 146b/1, 147a/15, 149a/6, 168a/13,
 180b/18, 182b/20, 185b/11, 187a/14,
 187b/18, 200a/20, 200b/8, 202b/17,
 202b/19, 213b/17, 229a/7, 229a/14,
 251b/7, 263a/17, 263b/2, 263b/15,
 264b/6, 293b/21, 305a/1, 307a/1,
 307a/3, 307a/4, 307a/7, 310b/8,
 310b/19, 311b/2, 312b/3, 315b/9,
 322b/14, 322b/19 (2), 322b/20,
 323a/11, 323b/2, 323b/7, 323b/12,
 324a/18, 325a/17, 325b/16, 326a/11,
 327a/13, 327b/19, 344a/4 (82) (krş.
 mer, meri, mür)
- müskire'l-hýt : Bir bitki ismi.
 59a/19 (1) (bk. mâhizehre)
- müstaècele : 59a/11, 59a/11, 59a/14,
 201a/14, 293b/6, 313a/2, 313a/6 (7)
 (bk. býzidân)
- müstaècile : 238b/5 (1) (bk. býzidân)
- müşekiarâ : (müşebbaè, müşeyyaè ile
 eşdizimli olarak)
 65b/8, 68a/6, 68b/1, 257a/18, 257a/19,
 257b/3, 257b/11, 258a/5 (8) (bk.
 fýtenc)
- müz : 46a/2, 101b/2, 158a/15 (3) (bk.
 rummân)

N

- nabú : Sidir ağacının meyvesi.
193b/7, 349a/21 (2) (krş. selem)
- nabüye : Beyaz dut.
72b/4 (1)
- nabüyye: Sarımsak kırıldığında içinden çıkan ve ele yapışan rutubet.
76a/14 (1)
- nÂdirin: 65b/13 (1) (bk. sünbül)
- nafel : 1. 352a/4 (1) (bk. bersim);
2. Melisa otu;
352a/4 (1)
3. Dikenli uzun bir bitki (*medicago officinalis*).
352a/4 (1)
- nÂferò: 348a/17 (1) (bk. delbyä)
- nÂhezec: 348a/17 (1) (bk. delbyä)
- naòl: Hurma ağacı.
131b/18 (1)
- nahs: 341b/21 (1) (bk. muúl)
- naòve : (Hindî ile eşdizimli olarak) kimyon çeşidi.
347a/5 (1) (bk. kemmÿn)
- naàalešt: 348a/18 (1) (bk. nÂrmüşk)
- nÂüyè: 139a/9 (1) (krş. delbyä)
- naènaè: 122a/2 (1) (bk. niènaè)
- nÂn-ò~Àh: Kimyon çeşidi.
3a/9, 3b/6, 22a/11, 65b/8, 65b/17,
68b/3, 95b/2, 105b/13, 131a/18,
132a/12, 181b/21, 185a/2, 185b/11
186b/2, 187b/18, 219a/4, 228b/19,
231a/18, 232a/3, 238b/6, 263b/1,
278b/17, 283a/19, 285a/15, 293b/21,
302b/9, 308a/9, 322b/20, 326a/14,
338b/17, 347a/4, 347a/7, 347a/4 (33)
(bk. kemmÿn)
- nÂr : 1. Ateş;
2. Yakıcı;
3. (aúmÀè, ile eşdizimli olarak) nar.
5a/12, 10a/9, 23a/12, 27b/16, 46a/2,
54b/20, 58a/4, 71a/5, 82a/5, 82b/4,
88b/18, 101b/2, 128b/4, 128b/21,
131a/21, 135b/3, 149a/5, 153b/9,
153b/11, 153b/14, 158a/20, 158b/2,
159a/3, 159a/5, 158b/9, 174a/11,
181a/3, 183a/10, 185a/17, 185a/20,
196a/14, 200a/15, 208b/12, 213a/1,
213a/2, 213a/3, 214b/8, 228a/15,
240b/16, 252b/16, 257b/17, 258b/21,
270a/7, 271b/8, 278b/9, 283a/7,
294b/19, 316b/17, 320b/15, 340b/17,
341b/10, 347b/16, 348b/7, 355b/11
(54) (bk. rummÂn)
4. (FÂris ile eşdizimli olarak) Bir meçhul şey.
348a/16 (1)
5. (Úayâar ile eşdizimli olarak) :
Dügünççeğigillerden bir bitki,
gelincik, gelineli.
185a/11, 185a/20, 348a/11 (3) (bk. fÂvÂniyÂ)
6. (kivÂ ile eşdizimli olarak) Biber.
348a/4 (1) (bk. fülful)
7. (kivÂ ile eşdizimli olarak) siyah haşhaş.
348a/4 (1) (bk. òaşòÀş)
- nÂrcil : Hindistan cevizi.
29a/7, 38a/20, 86a/4, 89a/2, 98a/11,
125a/20, 126a/5, 143b/1, 153a/18,
178a/18, 275a/9, 281b/8, 289b/12,
289b/13, 297a/18, 297a/19, 297a/21,
297b/2, 313b/15, 324b/10, 346b/3 (21)
(krş. bÂrenc, cevz, ekrÿfis, rÂnic)
- nÂrcin : 347b/14 (9) (bk. sünbül)
- nÂrdin : Sümbül çeşidi (*nardostachys jatamansi*).
10b/1, 106a/7, 141a/17, 305a/6,
325a/19, 348a/15 (6) (bk. sünbül)
- nÂrinc : 13a/20, 209b/12, 297b/11, 301b/20,
301b/21, 319b/19, 322b/2, 340a/20,
347b/5, 352b/18 (10) (bk. utruc)
- nÂrmisk : 341a/14 (1) (bk. nÂrmüşk)
- nÂrmışk : 348a/18 (1) (bk. nÂrmüşk)
- nÂrmüşk: Bir bitki ismi.
338b/17 (1) (krş. naàalešt, nÂrmisk,
nÂrmışk, nÂrsek, nÂrumüşk)
- nÂrsek : 23a/20 (1) (bk. nÂrmüşk)
- nÂrumüşk : 185a/16 (1) (bk. nÂrmüşk)
- nebÂt : 1. (suèd ile eşdizimli olarak) Bitki.
16b/18, 34b/12, 45a/15, 52a/11,
260a/14, 285b/8, 316b/17 (7) (krş.
nebÂtÂt);
2. Şeker çeşidi.
190a/2, 213b/18, 225a/14 (3)
- nebÂtÂt: Nebatın çoğulu.
90b/19 (1) (bk. nebÂt)
- nebÂti'ş-şeyò : 262b/17 (1) (bk. úarniyÂ)
- nebû : (Kemmun, óabaú, òarnÿb ile eşdizimli olarak) Yerden çıkma, bitme; ot
72b/6, 93a/5, 119a/3, 219b/1, 279a/20,
279a/21, 284b/18, 294a/13 (8)

- necil : 1. Ayrık otu (*agropyrum repens*);
6a/1, 7b/2, 76b/19 (3) (krş. èakreş,
necm, necim, àeyl)
2. 349b/1 (1) (bk. nil)
- necm : 349b/1 (1) (bk. necil)
- necim : 76b/19 (1) (bk. necil)
- nefs : Bitkinin özü, içi.
45a/13, 178b/20 (2)
- nefes : Şimşir çeşidi.
217a/21 (1) (bk. baús)
- nehaú : 353a/10 (1) (bk. cercir)
- nehmÀ : Bir ağaç ismi.
352b/19 (1)
- nehri : Bitkilerin nehir kenarlarında, sulak
yerlerde yetişmesi.
257a/16, 257b/1, 257a/20, 278a/18 (4)
- nehşel : 353a/10 (1) (bk. cezer)
- nelek : 352a/7 (1) (bk. zaèrÿr)
- nemÀm: 339a/2 (1) (bk. nemmÀm)
- nemÀriú : 1. Turunç çiçeği;
2. Bir meçhul şey.
352b/18 (1)
- nemmÀm: Yabanî kekik (*thymus glaber*).
9a/20, 105b/9, 178b/21, 186a/4,
203b/14, 228b/19, 306b/8, 306a/19,
324b/19, 339a/17, 340b/12, 352a/8 (12)
(krş. nemÀm, sÀsanir, seysenber, süüÿè)
- nercis : Nergis (*narcissus pseudonarcissus*).
237a/20 (1) (krş. èabher, aøerbÿn)
- nesrin : Yaban gülü, köpekgülü, itgülü, deli
gül, kuşburnu (*rosa canina*).
333b/11, 360a/14 (2) (krş. cülnesrin)
- neşre : (?) Bir bitki ismi.
44a/16 (1)
- nevÀ : İç, çekirdek içi.
143a/19, 311b/5, 312a/1, 354a/5 (4)
- nevÀris : 1. Uzun salatalık;
353b/19 (1)
2. Misvak.
353b/19 (1)
- nevfer : (Hindi ile eşdizimli olarak) bir çiçek
ismi (*nymphaea lotus*).
39b/4, 40b/13, 92b/20, 256a/16 (4)
(krş. óabb)
- neylÿfer : Nilüfer çiçeği (*nelumbium speciosum*/
nymphaea lotus).
22b/10, 354a/8 (2) (krş. èarÀyisi'n-nil,
èarÀyisü'n-nil, beşnin, beşniş, biyÀrÿn,
úÀtilü'n-naól, leynÿfer, linÿfer, nilÿfer)
- niúÀó : 324b/20 (1) (bk. liúÀó (?))
- nil : Çivit otu.
90b/21, 91a/1, 94a/17, 140a/17, 174a/1,
174a/3, 79a/16, 240b/6, 262b/18,
274b/19, 349b/1, 354a/19 (11) (krş.
èaôlam, ketem, mehcemî, necil, nile,
nilenc)
- nile : 90b/21, 274b/718 (2) (bk. nil)
- nilenc : 354a/19 (1) (bk. nil)
- nilÿfer : 46b/6, 56a/7, 105b/16, 107a/19,
204b/10 (5) (bk. neylÿfer)
- niènaè : Nane.
51a/21, 90a/4, 129a/4, 129b/9,
161b/21, 196b/19, 212a/6, 213b/20,
231b/14, 257a/21, 257b/1, 257b/3,
257b/11, 290a/5, 296a/2, 299a/4,
307b/12, 322b/19, 324b/19, 339a/17,
341a/5, 351b/9, 359a/17 (23) (krş.
naènaè)
- nişÀre : 350b/17 (1) (bk. tılaş)
- noöÿd : Nohut
14a/7, 30b/11, 51a/7, 58b/18, 109a/5,
109a/14, 109a/16, 117b/19, 194a/14,
197a/9, 229b/7, 324a/16, 324b/2 (13)
(bk. óummuä)
- nuòÀle : 330a/14, 349b/21 (2) (bk. kepek)

O

odun : 95a/19, 136b/2 (2) (krş. óaiab)
ot : Ot.

13b/4, 14b/16, 18a/2, 35a/12, 44a/21,
260a/3 (6)

P

pancar : 10a/21 (1) (bk. salú)

penbe : 53b/14, 315a/6 (2) (bk. úuìn)

pirinc (T.): 8a/17, 8b/6, 35a/7, 169a/9, 202a/6,
297a/9, 344a/16, 348b/3 (8) (bk. pirinç)

pirinç : 72b/1, 101b/15, 202a/2, 262a/14,
267a/2, 344a/20, 344b/2, 348b/15,
355b/17 (9) (krş. pirinc, urz, uruz)

R

- raèe'l-óamÀm : 157a/17 (1) (bk. raèyi'l-óamÀm)
- raèe'z-zerÀzir : 157b/19 (1) (bk. füvve)
- raèe'l-ibl : 157a/8 (1) (bk. raèi'l-ibl)
- rÀhec : 216a/11 (1) (bk. sümmi'l-fÀr)
- rÀèi : Hayy-ı alemin büyüğü.
31a/3 (1) (bk. óayy-ı èÀlem)
- raèil : 169b/3 (1) (bk. zaèferÀn)
- rÀèiye : (MisvÀk ile eşdizimli olarak)
1. 313b/11 (1) (bk. şeyiàrÀc);
2. 313b/11 (1) (bk. zÿfÀ)
- raèi'l-óamÀm : Mine çiçeği, güvercinotu (*verbena officinalis*).
38a/21 (1) (bk. raèyi'l-óamÀm)
- raèi'l-ibl: Şeytanarabası, karahindiba (*echinops spharocephalus*).
313b/13 (1) (krş. èabÀse, deve raèyi, raèyÀ-òeylÀ, raèe'l-ibl, şevk)
- raùe : (cevz, YemÀni ile eşdizimli olarak)
Frenk inciri, Hint inciri (*opuntia tuna/ elkaja yemenensis*).
89a/4, 158a/2 (2) (krş. cevz, tin)
- raùbüeş-şems : 158a/12 (1) (bk. àÀmyÿmÀ)
- ramÀn : 42b/20, 211a/12 (2) (bk. rummÀn)
- rammÀn : 42b/15 (1) (bk. rummÀn)
- rÀnic : 153a/18 (1) (bk. nÀrcil)
- rÀsü'l-hedimde : 305b/21 (1) (bk. bÿlÀmirbiyÿn)
- rÀse'ş-şeyò : 22b/20 (1) (bk. aúsÿn)
- rÀs : 1. 152a/2 (1) (bk. rÀsen);
2. 152a/2 (1) (bk. úusü);
3. (óabb ile eşdizimli olarak) Dağın kuru üzümü.
93a/1 (1) (bk. mivizec)
- rÀsen : 1. Andız (*mula helenium*).
7b/5, 141a/20, 265a/6, 237a/13 (4) (krş. cenÀó-ı ŞÀmi, rÀs, óaranâil);
2. 265b/2 (1) (bk. úusü);
2. Şam zencefil.
173b/14 (1) (bk. zencebil)
- rata : Hint fındığı (*caesalpinia bonducella*).
154b/15 (1) (bk. bunduú)
- raùbe : 13b/6, 157a/7, 324b/10 (3) (bk. bersim)
- rÀtem (Ar.): Bir bitki ismi.
154b/1 (1)
- raùb : Hurma meyvesinin beşinci mertebesi.
55a/1 (1) (bk. òurmÀ)
- rÀtilec : 153a/17 (1) (bk. rÀtinec)
- rÀtinec : Çam sakızı, reçine.
149a/21, 153a/17, 168b/16, 177a/6, 190b/17, 187a/2, 214b/5, 268b/4, 294a/8, 305a/3 (10) (krş. rÀtilec, rÀtiyÀnec, reçine)
- rÀtiyÀnec : 228b/11, 294a/16, 309b/16, 311a/11 (4) (bk. rÀtinec)
- rÀvend : (devÀb, ÖorasÀni, àini, ŞÀmi vb. ile eşdizimli olarak) Ravent, ışkın, keçikulağı (*rheum officinale*).
51b/2, 65b/19, 68b/1, 146a/21, 152a/16, 152b/2, 184b/8, 184b/11, 185a/21, 210b/2, 211a/5, 212b/4, 231a/18, 232a/2, 246b/14, 264a/15, 264a/19, 293b/20, 311b/15, 312b/8, 320a/12, 322b/18, 323b/8, 324a/2, 327b/4, 358b/10 (26) (krş. revÀnid)
- raèyÀ-òeylÀ : 157a/8 (1) (bk. raèi'l-ibl)
- rÀyióa : Bitkilerde elde edilen koku; bitkilerin kokusu.
5a/7, 36b/21, 53a/10, 53b/11, 56a/5, 70a/10, 107a/16, 120b/7 (8) (krş. revÀyió)
- rÀyióalu : Rayihalı.
100b/4 (1)
- raèyi'l-óamÀm : 228b/9, 228b/12 (2) (krş. bÀresüariyÿn, úaleàariyÿn, raèe'l-óamÀm, raèi'l-óamÀm, sÀú-ı óamÀm, sÀúü'l-óamÀm).
- raèyü'l-óamir : Kurtludiken (*cardopatum corymbosum*)
157b/2 (1)
- rÀziüi : Beyaz zanbak.
153a/17 (1) (bk. sÿsen)
- rÀzyÀnec : 22a/11, 28a/10, 41a/17, 43b/4, 68b/4, 186a/10, 186b/17 (7) (bk. rÀziyÀnec)
- rÀziyÀnec : 1. Rezene (*foeniculum vulgare*).
12a/17, 15b/19, 15b/21, 16a/1, 43b/4, 65b/17, 67b/19, 69b/13, 93b/4, 100b/3, 101a/16, 104b/13, 105a/7, 137a/4, 152b/20, 180a/8, 181a/17, 181b/20, 185b/10, 188a/6, 192a/8, 194a/19, 201a/21, 201b/10, 202b/13, 205b/14, 210a/15, 211a/19, 211a/20, 212a/7, 212b/1, 212b/2, 217a/21, 220a/10, 229a/15, 231a/16, 232b/1, 233a/19, 246b/14, 253a/5, 256b/18, 264a/1, 275a/14, 275a/15, 277b/18, 294a/6, 305a/7, 305a/14, 308b/2, 319a/7,

- 319a/13, 319b/8, 319b/15, 321b/11, 324a/8, 325a/18, 338b/18, 339a/13, 340a/18, 346a/14, 359b/21 (61) (krş. èariøa, berhelyÀ, besbÀse, esel, imyÿn, rÀzyÀnec, şemÀr, şemer, zÀryÀnec);
2. (Rÿmì ile eşdizimli olarak) Anason.
27b/18 (1) (bk. anisÿn)
- recine : 155a/5 (1) (bk. rÀtinec)
- rehc : 193a/6, 356a/17 (2) (bk. sÿmmi'l-fÀr)
- rehec : 193b/3, 268b/8 (2) (bk. sÿmmi'l-fÀr)
- rehúÀn : 169b/4 (1) (bk. zaèferÀn)
- rekfe (Ar.): 39a/5 (1) (bk. buóÿr-ı Meryem)
- rend : 160a/12, 255b/7, 312b/9, 339a/1 (4) (bk. àÀr)
- re'si'l-efèi : 6b/16 (1) (bk. Àcivÿn)
- remrem : Yaban safranı (*carthamus lanatus*).
160a/4 (1) (bk. úurùm)
- resmilÿs : 217b/13 (1) (bk. kemkÀm)
- reşÀd : 101b/17, 119b/19, 141b/21, 156a/15, 186b/9, 228a/21, 356b/7 (7) (bk. óarf)
- revÀnd : 208a/20 (1) (bk. àÀr)
- revÀnid: 65a/12 (1) (bk. rÀvend)
- revÀyió : 31b/3 (1) (bk. rÀyióia)
- revdik-i èuáfur: 169a/17 (1) (bk. zerd)
- revenc: 69a/20 (1) (bk. durÿnc)
- reybÀs : Işkın, keçikulaĝı (*rheum ribes*).
88b/18, 126a/18, 140a/15, 161b/1, 178b/18, 210a/13, 211a/12, 212a/11, 232a/16, 292b/20, 301b/17, 316b/20, 338b/3, 340b/1, 340b/17, 341b/11, 347a/2, 318b/3, 338b/15, 364a/9 (20) (krş. dibÀs, ribÀs, yaèmìøa)
- reyóÀn : (óamÀóım ile eşdizimli olarak) 1. Fesleĝen (*ocimum basilicum*). 36b/1, 43a/21, 93a/5, 95a/6, 135a/3, 135a/9, 161b/10, 161b/21, 162a/1 (2), 167b/8, 182a/11, 185b/21, 186a/4, 186a/19, 184b/13, 188a/12, 204b/3, 204b/4, 213b/17, 244b/11, 284a/9, 340a/10, 340b/20 (24) (krş. aóbÀú, Às, cempfesrem, censifrem, kÀfÿr, kÀfÿriyye, úıáf, merdsefrem, mersin, terencÀn, terencÀni);
2. Mısır'da mersinin yani asın ismi; 11a/20, 162a/1 (2) (krş. Às, mersin)
3. (arø ile eşdizimli olarak) 249b/12 (1) (bk. fÿtenc)
- ribÀs : 41a/15 (1) (bk. reybÀs)
- ricle (Berberíce): Pirpirim, semizotu, soĝukluk, tohmaĝan (*portulaca oleracea*).
36b/16, 51a/12, 155a/4, 186a/5, 187a/4, 187a/11, 214b/9, 225a/14, 232b/9, 253a/17, 264a/11, 264b/4, 314b/7, 320b/2, 320b/12, 326b/1, 341a/9, 363b/14 (18) (krş. eràalim, ferfec, ferfeò, ferfir, óumúì, mübÀreke, yerbÿze)
- ricli'l-cerÀd : 167b/7 (1) (bk. zerneb)
- ricl-i dücÀce : 22a/20 (1) (bk. efsentin)
- riclièl-erneb : (?) Bir bitki ismi.
155a/4 (1) (krş. lÀavìn)
- riclü'l-furÿc : 155a/5 (1) (bk. úÁúule)
- ricli'l-àurÀb : Bir bitki ismi (*alyssum saxatile*).
2b/18, 154b/16, 155a/3 (3) (krş. èauáèau, alÿsen, elşen, ezdeşt, óaşış, mübriyü'l-keleb, riclü'z-zurzÿr)
- ricli'l-óamÀme : Marul çeşidi, şencar.
155a/4 (1) (bk. óas)
- riclü'ù-ùayr : 3a/10 (1) (bk. ÀürilÀl)
- riclü'z-zurzÿr : 155a/3 (1) (bk. ricli'l-àurÀb)
- riyÀói : Kafura verilen bir isim.
272a/7, 272a/8, 272b/12 (3) (bk. kÀfÿr)
- rubbü'l-arø : 233a/20 (1) (bk. ùarÀàia)
- rubbü'r-riyÀó : 233a/20 (1) (bk. ùarÀàia)
- ruúèÀ 2 : 158a/13 (1) (bk. seraòs)
- rummÀn: 1. (aúmÀè, berri vb. ile eşdizimli olarak) Nar (*punica granatum*). 23a/20, 49a/19, 86a/2, 107a/20, 154a/12, 154a/15, 158a/14, 158a/21, 160a/3, 160a/4, 185a/17, 186b/4, 212a/11, 212b/20, 225a/21, 231b/6, 238a/9, 250a/20, 261a/3, 264a/4, 271b/8, 277b/14, 277b/15, 315a/14, 318b/3, 319b/7, 340b/2 (27) (krş. cülnÀr, leffÀn, lifÀni, maø, mez, müz, nÀr, ramÀn, rammÀn, àahr)
2. (suèÀl ile eşdizimli olarak) Beyaz haşhaş.
160a/3 (1) (bk. óaşòÀş)
- ruèab : 156b/19, 349a/14 (2) (bk. òurmÀ)
- rüs b : 1. (bk. şemşir);
2. Kap içinde kalan su;
3. Tortu.
72b/16 (1)

S, ä, æ

- saèad : 18a/8 (1) (bk. suèd)
- saèd : 141a/20, 149a/5, 323a/12, 324a/4, 328a/7, 359b/12 (6) (bk. suèd)
- saèaf : Yaprak.
11a/9, 131b/18 (2)
- ãabbÀr : 222b/21 (1) (krş. temrhindi)
- ãabbÀre : 222a/16 (1) (krş. ãabr)
- ãÀbi : 114a/2 (1) (bk. óanôal)
- ãabià : Tadı ekşimsi, siyah kuru üzüm.
163a/7 (1)
- ãabr : Sarısabır (*aloevera*).
13b/21, 16a/7, 16b/20, 17a/13, 17a/18, 17b/6, 24a/18, 33b/15, 34a/5, 34b/3, 38b/10, 40b/21, 43a/5, 43a/15, 64a/7, 77a/12, 92b/1, 93a/12, 93a/16, 93b/13, 93b/17, 94a/3, 94a/10, 94a/21, 94b/9, 95b/11, 95a/13, 103a/1, 104a/3, 110b/6, 108a/6, 120b/16, 143b/3, 148b/18, 149a/8, 149a/10, 152b/10, 158a/9, 161a/12, 163b/2, 169a/5, 175a/14, 182b/20, 183a/3, 183a/12, 189a/3, 201a/10, 222a/16, 222a/20, 222b/1, 224b/3, 228b/4, 228b/20, 232a/21, 232b/4, 232b/7, 240b/3, 242a/5, 246b/16, 264b/21, 276a/4, 276b/6, 277b/17, 279b/1, 286a/20, 311b/12, 315a/2, 315b/16, 317a/19, 318a/17, 320a/11, 320b/10, 320b/14, 323a/12, 324a/3, 342a/13, 342b/1, 345a/1. (78) (krş. maúar, ãabbÀre, ãabr, semencÀni)
- ãabır : 42b/18 (1) (krş. ãabr)
- sÀbirek : 178b/20 (1) (bk. lifÀó)
- sÀbirik : 294b/5 (1) (bk. lifÀó)
- ãÀbÿn : (úÀú ile eşdizimli olarak)
207a/19 (1) (bk. kündüs)
- sÀc: Tik ağacı, Hint meşesi (*teck*).
178a/7 (1)
- saèdÀn : 182b/7, 227b/1 (2) (bk. óasek)
- sÀdec : (Hindi, Rÿmì ile eşdizimli olarak) bir bitki ismi (*malabathrum/ cinnamomum citridorum*).
16a/10, 16b/13, 17a/3, 17b/2, 17b/6, 22a/18, 34a/7, 42b/18, 63a/10, 63a/13, 65b/17, 141a/20, 177b/10, 177b/12, 177b/16, 185a/15, 210a/10, 212b/9, 213b/5, 213b/15, 231a/10, 246a/18, 264b/21, 276a/17, 277a/9, 277a/13, 277b/9, 277a/16, 277b/11, 305a/4, 305a/14, 312b/3, 313a/1, 324a/2, 324b/19, 326b/3, 338b/18, 339b/14, 333b/8, 339a/17 (40) (krş. belmÿn, sÀdic, sÀöec)
- sÀdervÀn : 247b/4 (1) (bk. sÀöervÀn)
- sÀdic : 89a/20, 263a/21 (2) (bk. sÀdec)
- ãÀfiyÀ : Mağrip'te yetişen bir ağacın samğı.
75a/5 (1)
- ãaflin : 360a/3 (1) (bk. vaóşizek)
- ãafãÀf : Söğüt ağacı.
61a/21, 61b/1 224a/1 (3) (bk. söğüd)
- ãafseyÀ : Suzab otunun zamkı.
326a/13 (1)
- sÀh-ı devrÀn : 203b/18 (1) (bk. sÀöervÀn)
- ãahbÀ : 219b/1 (1) (bk. òarnÿb)
- ãahr : 225a/21 (1) (bk. rummÀn)
- ãaórÀ : (Bitkilerin yetiştiğı yer ile eşdizimli olarak) çöl, kır.
260a/1 (1)
- ãáu : (?) Bir bitki ismi.
61a/6 (1)
- sÀú : Bitki sapı.
61a/6, 183a/9, 228b/15, 270a/14 (4)
- ãÀúbü'l-óacer : 75a/15 (1) (bk. bisfÀnec)
- sÀú-ı óamÀm : 1.157a/17 (1) (bk. raèyi'l-óamÀm);
2.(bk. fÀvÀniyÀ)
- sÀúí'l-óamÀm :1.178b/19, 348a/11-12 (2) (bk. fÀvÀniyÀ);
2.(bk. raèyi'l-óamÀm)
- ãáuız : 1. Sakız ağacı;
2. Sakız ağacı ve bazı ağaçların kabuklarından sızan, çiğnendiğı zaman yumuşayan, sarımtırak beyaz renkli, hoş kokulu reçine; bu reçinenin ağızda çiğnenmiş şekli.
50a/16 (1) (bk. miãüaki)
- saúız : 163a/16, 217b/18 (2) (bk. miãüaki)
- ãáuili : Mukl çeşidi.
341b/20 (1) (bk. muúl)
- saúmÿniyÀ : Sakmunya, mahmude, bingöz otu (*convolvulus arvensis*).
34a/6, 34b/2, 77a/13, 120b/2, 177b/2, 184b/13, 186a/7, 186b/1, 187a/1, 187a/3, 188a/15, 210b/5, 231a/13, 278a/2, 305b/17, 317a/18, 318a/6, 318b/18, 319a/2, 319a/12, 319a/15, 319a/16, 319a/17, 319b/4, 319b/15, 320b/10, 321a/14, 319b/15, 320b/14 (29) (krş. mahmÿde, saúmÿniyÀ)

- saúmÿian : 1. 194a/17 (1) (bk. óayy-1 èÀlem);
2. 194a/17 (1) (bk. úaniàriyÿn)
- saúmÿz (Yun.): 83b/19 (1) (bk. cümmeysz)
- aaèleb : 267b/12 (1) (bk. úaèneb)
- sÀliyÿs : 1. 65b/18, 65b/19, 68b/3, 181b/10, 284a/8, 305a/3 (6) (bk. kerefs);
2. Maydanoz tohumu.
- salú : (mÀ ile eşdizimli olarak) 1. Pancar (*beta vulgaris*)
10a/21, 40b/2, 105a/7, 105a/20, 106a/2, 109a/21, 119b/13, 183a/5, 183a/16, 191b/11, 191b/20, 193b/7, 202b/12, 283b/20, 280a/16, 237b/15, 266b/18 (17) (krş. çaàandar, çökender, çükündür, pancar, āavür, şevender, şüvündür);
2. Pazi.
- āaman : İlaç hammaddesi olarak kullanılan dövülmüş ekin sapı, saman.
41a/4, 63a/11, 63a/16, 129a/13, 261a/4 (5) (krş. tibn)
- sÀmÀn : 178b/19 (1) (bk. berdi)
- āamÀø : 51b/13 (1) (bk. óummÀø)
- āamà : (Àşau, baiam, balÀu ile eşdizimli olarak) Zamk, reçine.
5a/18, 6a/18, 12a/4, 14a/1, 14a/10, 15a/1, 15b/14, 16a/6, 16b/4, 16b/7, 16b/11, 16b/17, 16b/20, 17a/3, 17a/6, 17a/9, 17a/18, 17b/1, 17b/15, 17b/16, 18a/7, 24b/10, 26b/13, 27b/16, 27b/17, 28b/13, 28b/17, 34a/11, 35a/5, 36a/4, 39a/20, 39b/11, 45a/13, 43b/5, 45b/3, 48a/16, 48b/1, 48b/10, 51a/21, 53a/20, 53a/21, 56a/15, 58b/7, 60b/20, 65b/17, 66a/14, 66a/21, 67b/13, 68b/2, 68b/5, 72a/15, 72a/21, 73a/1, 73b/16, 75a/5, 77a/21, 84b/10, 85b/6, 94a/18, 94b/9, 95a/1, 95b/4, 96b/12, 105b/18, 106b/19 (2), 114b/14, 126a/17, 130a/11, 130a/12, 134a/9, 146a/13, 147a/1, 147a/5, 147a/7, 152b/18, 153a/17, 153b/11, 155a/5, 156a/6, 157a/16, 158b/6, 163b/19, 164a/17, 174a/16, 175a/15, 179b/18, 180b/7, 180b/14, 185b/11, 186b/12, 187b/4, 187b/14, 188b/19, 190b/2, 190b/19, 191a/2, 191a/5, 198a/18, 198b/21, 200a/20, 210a/8, 213b/18, 216a/9, 219b/13, 224a/11 (2), 224a/12, 224a/13, 224a/14, 224b/1, 224b/4, 225a/2, 227a/13, 227a/9, 227a/13, 229b/15, 230b/9, 234a/3, 234a/7, 236b/2, 241a/1, 241b/11, 242a/12, 242b/9, 242a/11, 242a/12, 242b/14, 244b/14, 248b/13, 248b/14, 252b/8, 259a/15, 260a/2, 260a/11, 261a/7, 261a/15, 264a/8, 264b/20, 266a/7, 268b/4, 270a/16, 270a/19, 270a/21, 271a/16, 271b/18, 272a/4, 274a/13, 275a/2, 275a/11, 277b/2, 279a/5, 283b/11, 284a/7, 284b/21, 285a/2, 285a/9, 285a/20, 286a/12, 287b/14, 288a/18, 290a/3, 290b/1, 292a/13, 293a/6, 293b/12, 293b/20, 294a/16, 295a/7, 295a/8, 295a/9, 296a/10, 296a/11, 297a/16, 305a/7, 305a/9, 309b/4, 309b/8, 310b/9, 310a/20, 310b/6, 311b/3, 311b/17, 313a/14, 314b/14, 314b/20, 319b/15, 321b/12, 324b/18, 325a/17, 325b/3, 325b/17, 326a/12, 326a/21, 328b/12, 328b/13, 341b/17, 341b/19, 342a/3, 342a/5, 343a/1, 343b/9, 351a/3, 354a/3, 360b/12 (205) (krş. āamú)
- āÀmir : 75a/15 (1) (bk. mÀmeyrÀn)
- āamú : 248b/1 (1) (bk. āamà)
- āAmyÿmÀ : Bambulotu (*heliotropium europaeum*).
158a/12, 220b/21 (2) (krş. meder, óaşışe, hemek, raúibüèş-şems)
- sanÀnir : 25b/12, 199b/20 (2) (bk. emlec)
- āanÀr : 225a/21 (1) (bk. deleb)
- āanavber : (arø, āamà, kül ile eşdizimli olarak) Çam fıstığı ağacı.
14b/10, 14b/11, 28a/19, 72a/9, 76b/8, 95a/2, 98a/12, 117a/10, 144a/11, 145b/5, 153a/17, 168b/20, 197a/2, 211a/21, 215b/19, 224b/7, 224b/18, 229b/11, 266a/10, 268a/20, 268b/4, 284a/1, 284a/6, 293b/11, 293b/13, 294a/21, 295a/6, 306a/10, 310b/18, 311b/15, 321a/10, 321b/9, 321b/11, 322a/21, 322b/17, 324a/15, 324b/10, 326b/7, 351a/7 (39) (krş. kerker, liúÁó)
- āandal : Sandal ağacı.
9a/11, 9a/21, 17a/17, 17a/17, 19b/6, 22b/19, 26a/19, 69a/12, 80b/3, 104a/13, 107a/18, 128b/4, 130a/4, 165a/9, 185b/6, 186a/8, 188a/7, 197b/13, 200a/12, 200b/16, 212a/6, 212a/20, 212b/7, 212b/9, 218a/1, 225a/4, 225a/12, 228a/18, 228a/20, 229b/2, 238a/3, 239b/6, 247a/7, 247b/4, 250b/5, 257a/14, 281a/13, 292b/19, 313a/9, 313b/10, 316b/18,

- 319b/5, 319b/15, 320b/1, 321b/10, 324b/17, 326b/1, 333b/11, 338b/5, 340a/7, 340a/18, 340b/19, 341a/4, 341b/8, 351a/3 (55) (krş. āandil, maūāāiri)
- āandarÿs: 271b/16 (1) (bk. senderÿs)
- āandÿris : 164a/15 (1) (bk. senderÿs)
- āandil : 121b/13(1) (bk. āandal)
- āanù : Meyvesine karaz denilen bir bitki. 262a/16 (1)
- āarimsaú : 56a/14, 69a/9, 216a/4 (3) (bk. sarımsaú)
- sarımsaú: Yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi, sarımsak (*allium sativum*). 76a/13, 103a/2, 120a/7, 129a/4, 144b/2, 249a/11, 279a/3, 327a/2 (8) (krş. āarimsaú, āarimsaú, sarmasaú, sarmısaú, āarimsaú, āavm, āavmar, seyir, āÿm, suúÿrdiyÿn, usúÿrdiyÿn)
- āarimetil'cedi : Hanımeli (*lonicera caprifolium*). 193b/5, 207b/18, 223a/9, 223a/7 (4) (krş. sulūāni'l-cebel, sulūāni'l-òayl, şecere)
- sarmasaú : 1. 76a/7 (1) (bk. sarımsaú) 2. 306a/18 (1) (bk. merzencÿş)
- āarmaşú : Sap ve dallarından çıkan ek ve köklerle dik, düz yerlere yapışarak tırmanan bitki. 10b/2 (1)
- āarimsaú : 46b/9, 48a/4 (2) (bk. sarımsaú)
- sarmısaú : 195b/2 (1) (bk. sarımsaú)
- āarimsaú : 196b/1 (1) (bk. sarımsaú)
- sĀsĀl : 272b/18 (1) (bk. kĀşem)
- sĀsĀliyÿs : 178b/21 (1) (bk. kerefs)
- sĀsanir : 178b/21 (1) (bk. nemmĀm)
- sĀūaryÿs : 79b/14 (1) (bk. cedvĀr)
- āaeter : Kekik cinsinden güzel kokulu bir ot. 62b/11, 223a/17, 249a/9, 281a/11, 284b/10, 330a/15, 343a/14, 347a/7 (8) (bk. zaeter)
- āaeter : 117a/1, 270a/10, 285a/21, 322b/20 (4) (bk. zaeter)
- sĀterrĀc : 204a/5 (1) (bk. şĀhutruc)
- āavm : (berri ile eşdizimli olarak) 13b/10, 34a/6, 76a/12, 76b/13, 216a/4, 305a/5 (6) (bk. sarımsaú)
- āavmar : 76a/7 (1) (bk. sarımsaú)
- āavĀr : 225b/16 (1) (bk. salú)
- sĀyile : 1.(bk. meyàa); 2. Katran çeşidi. 267a/1 (1) (bk. úaūrĀn)
- sĀöec : 213b/3 (1) (bk. sĀdec)
- sĀöervĀn: 1. Kantaşı; 2. Ağaçlarda meydana gelen bir rutubet, ağaçkarası zamkı. 178a/16, 312b/8 (2) (krş. sĀdervĀn, sĀh-ı devrĀn, siyĀh, öervĀn)
- sebiú : Karpuz çeşidi. 48b/16, 48b/18 (2) (bk. baüüò)
- sebastĀn : Bir bitki ismi (*cordia myxa*). 68a/2, 105a/18, 105b/13, 106a/2, 134a/21, 179a/1, 198a/12, 211a/18, 214b/13, 230a/6, 232a/4, 245b/6, 248a/7, 293b/18, 306a/9, 319b/13, 330a/13 (17) (krş. aeyne's-serĀün, āubbeyrĀ, maòü sikenbÿh, sengsebÿh, şebistĀn, euyÿne's-sereüĀĀt, euyÿni's-sereüĀĀt)
- āedyeyn : 131b/8 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
- sefĀnec: 136a/11, 140a/12 (2) (bk. ısfĀnĀò)
- sefercel: Ayva. 17b/9, 44a/15, 48a/2, 73a/20, 75a/2, 79b/4, 129a/16, 154a/10, 159a/18, 178a/6, 183b/1, 183b/18, 187b/11, 188b/14, 188b/18, 189a/6, 203a/7, 209b/13, 210a/12, 211a/12, 211a/19, 212a/10, 213b/17, 213b/19, 213b/19, 214b/7, 229a/21, 231b/5, 231b/14, 237b/13, 238a/8, 281a/21, 293b/17, 319b/7, 319b/20, 320b/14, 326a/21, 326b/4, 341b/10, 346a/19, 356b/19 (41) (krş. ayva)
- sek : (misk ile eşdizimli olarak) içine su karıştırılmamış koku (?). 153b/1, 153b/2, 160a/9 (3)
- sekbinec: Bitkilerden elde edilen bir çeşit zamk. 5b/15, 15b/18, 34a/8, 34b/4, 65b/20, 68b/6, 94a/3, 94a/17, 94b/10, 95b/11, 107a/21, 142a/5, 142a/18, 186b/17, 190a/21, 190b/5, 270b/8, 305a/9, 310b/8, 310b/19, 311b/16, 317a/18 (22) (krş. sikbinec)
- seklÿs : Bir koku çeşidi. 343b/15 (1)
- selĀóa : 193b/6 (1) (bk. muúl)
- selbin : Meryemana diken, dededikeni (*silybum marianum*). 14b/8, 15a/4, 193b/7 (3) (krş. èakÿb)
- selceme : Afinkaüs bitkisinin Mısır'daki ismi. 20b/5, 20b/10 (2) (bk. afinúaüs)
- selcem : Şalgam (*brassica rapa*).

- 46b/5, 65b/13, 66a/20, 68a/20, 193b/7, 294b/21, 330a/8 (7) (krş. lift, şalgam, şelcem)
- seldâniyÿn : 192b/3 (1) (bk. behbeş)
- seleb : 273a/16 (1) (bk. keber)
- selem : 193b/7 (1) (bk. nabú)
- seliòa : 1. Hindî bir ağacın deva olarak kullanılan kabuğu;
2. Yalancı tarçın (*cinnamomum zeilanicum*);
3. Tahıl ve yemiş kabuğu;
4. Katır kuyruğu tabir olunan bitkinin kökünün kabuğu. Çinî türü darçın içlerinde bulunur.
3b/16, 7b/17, 8b/17, 22a/18, 27a/4, 33b/14, 34a/8, 37a/7, 54a/8 (3), 65a/15, 65a/17, 65a/19, 68b/2, 77a/13, 82a/5, 94a/11, 133a/7, 133a/18, 141b/1, 142b/5, 170a/12, 186b/21, 187a/21, 191a/12, 191b/1, 191b/2, 202b/18, 222b/15, 257a/6, 263b/15, 264a/8, 265b/4, 284a/8, 284a/14, 305a/5, 318a/18, 320a/11, 322b/17, 323a/11, 323b/7, 323b/12, 324a/2, 325a/14, 325b/16, 326a/11, 326b/3, 338b/17, 339b/13 (50) (bk. dârâni);
- selt : 192a/3, 348b/6 (2) (bk. arpa)
- selyÿs : 178b/21 (1) (bk. kerefs)
- âemâm : Haşhaş (*papaver somniferum*). 75b/21 (1)
- semâr : 196b/4 (1) (bk. âsel)
- semencânî : Sabır bitkisinin yumuşak olanı.
222b/1 (1) (bk. âabr)
- âemer : (derdâr, èaliú, fuvâd, ùarfâ vb. ile eşdizimli olarak) meyve.
5a/19, 18a/18, 54b/6, 81b/15, 121a/3, 199b/21, 200b/10, 315a/13 (8) (krş. âemere)
- âemere : 37b/7, 179b/2, 193b/11, 311b/1 (4) (bk. âemer)
- semiúlas: Porsuk ağacı.
194b/7 (1) (bk. zerneb)
- semi's-semek : 300a/9 (1) (bk. mâhizehre)
- semizot : 4b/12, 13a/7, 230b/11 (3) (krş. semizoti)
- semizoti: 44a/15, 340a/18 (2) (bk. semizot)
- semúyra: 167b/21 (1) (bk. zirâvend)
- semsaú : 196b/4 (1) (bk. merzencÿş)
- senâ : (beledî, Endelüsi, Mekki ile eşdizimli olarak) meyve ve yapraklarının karışmasından meydana gelen, baklagillerden iç sürdürücü bir ot, sinameki (*cassia angustifolia*).
4b/5, 197a/17, 199b/21, 204a/16, 232a/5, 245a/12, 245a/15, 251b/15, 320b/11, 321a/10, 321b/9 (11) (krş. èaşrıú, èaynÿn, sinâmeki)
- sencâr : Marul çeşidi.
155a/4 (1) (bk. òas)
- senderÿs: Kehribara benzeyen bir zamk ismi.
13a/13, 180b/21, 190a/10, 196b/19, 198a/16, 198b/1, 218a/5, 247b/2, 277b/21, 286b/5 (10) (krş. úaâúúahr, âandarÿs, âandÿris, sendurÿs, sünderÿs, sündÿrus)
- sendidûas : Bir bitki ismi.
199a/2 (1) (krş. şemièa)
- sendurÿs : 198b/18 (1) (bk. senderÿs)
- sendÿs : Ketem veya pamuk parçası.
11b/10 (1)
- sengsebÿh : 198a/12 (1) (bk. sebistân)
- seniyÿn : 191a/12 (1) (bk. dârâni)
- senÿt : 199b/21, 284a/15 (2) (bk. kemmÿn)
- seraòs : Kuzgunotu (*dryopteris filix mas*).
50b/6, 158a/13, 180a/16 (3) (krş. baúâris, keydezâre, ruéà)
- serâsiyÿn : 273a/16 (1) (bk. keber)
- sermaú : 181b/9, 266b/11 (2) (krş. úaúâf)
- sermeyâsÿs : Bir zamk ismi.
302b/13 (1)
- serrâcü'l-úúúrub : 286b/8 (1) (sirâce'l-úúúrub)
- serv : 1. (aâaç, cevz ile eşdizimli olarak) Servi (*cupressus sempervirens*).
3b/16, 5a/19, 177a/15, 180b/3, 180b/1, 208a/1, 229a/6, 229b/15, 238a/17, 248b/6, 267a/2 (12) (krş. èarèar, şecere)
2. (keçi ile eşdizimli olarak) Keçi servisi.
255a/10 (1) (bk. faúlimÿs)
- seúâóis : Karabaş otu, boz deliçay (*stachys germanica*).
259b/6 (1) (krş. úâre)
- sevrencân : (tiffâó ile eş dizimli olarak) Safran, çiğdem, güz çiğdemi, acı çiğdem (*colchicum variegatum*).
29a/14, 65b/14, 68b/9, 68b/9, 68b/16, 93a/20, 93b/19, 94a/2, 94b/18, 95b/11, 155a/3, 201a/2, 218a/11, 256a/3, 305a/5, 313a/3, 317a/9, 317a/17, 318b/2, 318b/9, 318b/14, 325a/19, 325a/21, 326a/18, 329b/10 (25) (krş. aâabiè-i Hermes, ebzâr, şenbelid)
- seyâli : 181b/10 (1) (bk. kerefs)
- seyir : 1. (bk. sarımsaú);

2. Pekmezi olan bir bitki.
203b/16 (1)
- seyúamur : 203b/18 (1) (bk. cümmeyz)
seyúamýres (Yun.): 74a/8 (1) (bk. incir)
seykerÀn : 1.56b/5, 109a/12, 203b/17
(3) (bk. benc);
2.(hýt ile eşdizimli olarak)
203b/17 (1) (bk. mÀhizehre)
- æeyl : 76b/19 (1) (bk. necil)
seylehìn (Yun.): 296a/13 (1) (bk. mÀmeyrÀn)
seymeúa: 203b/19 (1) (bk. şeymeúa)
seysÀryn: Bir meçhul şey.
203a/11 (1)
- seysebÀn : 203a/16, 308a/2 (2) (bk. mÀhýdÀne)
seysenber : 203b/14, 352a/8 (2) (bk. nemmÀm)
- seytarybiyyn : 285b/8 (1) (bk. kündüs)
âçanúulaäi : 1. 306a/18 (1) (bk. merzencýş)
âiargözi: 59a/6 (1) (bk. bahÀr)
ârÀü : Uzun şimşir ağacı ve onun tanesi.
92b/21 (1) (bk. mÀzeryyn)
- sièd : 182a/11 (1) (bk. suèd)
sidir : 179a/21 (1) (bk. sidr)
sidr : Sidir ağacı (*zizyphus lotus*). 226a/19,
238b/12, 270b/5, 349a/21 (4) (krş. èarmaø, èÀl, sidir)
- sifendevliyyn : Yavruağzı, budala çiçeği,
düğmecik (*hypercoum procumbens*).
184a/9 (1)
- sikbinec : 13b/17 (1) (bk. sekbinec)
sikenbyh : 179a/1 (1) (bk. sebistÀn)
simmü's-semek : 196b/5 (1) (krş. mÀhizehre)
simsim : 1.Susam (*sesamum indicum*);
19a/8, 83b/16, 140b/13, 144a/11,
194a/4, 197a/2, 220a/13, 253b/13,
281b/15, 301b/10, 318b/18, 319b/20,
322b/6, 324a/16, 326b/8 (15) (krş.
celcelÀn, cülcélÀn, sýâÀm, sýsÀm)
2.(berri ile eşdizimli olarak)
196b/4 (1) (bk. ceblehenc)
- sinÀmeki : 231a/9 (1) (bk. senÀ)
sindiyÀna : 192b/3 (1) (bk. behbeş)
sindiyÀn: 54b/7, 199b/20, 302a/17 (3) (bk. behbeş)
- sirÀce'l-úuürub : 1. Abdüsselam otu, adamotu,
hüngürük otu, hacılar otu.
181b/7(1) (krş. gice ııldayan,
kevkebi'l-arø, serrÀcü'l-úuürub)
- sirc : 25b/20 (1) (bk. şiric)
sirc : 37b/2, 141b/7, 145b/1, 270a/3 (4) (bk. şiric)
- sivÀk : 9a/3, 86b/5, 189b/7 (3) (bk. misvÀk)
siyÀh : Bir bitki ismi.
203b/18 (1) (bk. sÀöervÀn)
- åoàan : 1. Zambakgillerden,
yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki.
14a/7, 47b/1 (2), 47b/17, 48a/10, 51a/7,
51a/8, 78b/11, 80b/18, 195a/16,
199b/13, 220b/8, 239a/2, 249a/13,
255b/10, 299a/4, 324b/5, 359a/17(18)
(bk. baāal);
2. (belbýs ile eşdizimli olarak) Çiğdem,
lale, zambak, sarımsak vb. bitkilerin toprak altındaki yumru kökü. (*allium cepa*).
169b/5 (1) (krş. baāal)
- sögüd : Sögüt (*salix*).
100b/2, 126a/12, 146a/5, 153a/13,
224a/1, 248b/10, 248b/11 (7) (krş. bÀzÀmeú, efäáo, òalÀf, òallÀf, äafäÀf)
- suèÀli : Öksürüğe iyi gelen bir ot,
öksürük otu (*tussilago farfara*).
182b/3 (1) (krş. feyòuryn, feyøer, óaşışe)
- åuebÀn: 139b/11 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
sýbiyÀ : Soya (?).
348b/4 (1)
- suèd : (nebÀt ile eşdizimli olarak)
Kırkboğum (*cyperus longus*).
31a/17, 152a/15, 186a/18, 187a/9,
187a/10, 187a/14, 200a/12, 200b/21,
208a/20, 228b/18, 229b/15, 285b/8,
319b/4, 321a/12, 324b/16 (15) (krş. saèad, saèd, sièd)
- sudÀb : 120b/7 (1) (bk. suòÀb)
åufÀr : 105b/18 (1) (bk. zaèferÀn (?))
åuffÀ (Ar.): 101b/17 (1) (bk. óarf)
åu ipligi : 232b/20 (1) (bk. úóolab)
suúayrÀü: (Mekki ile eşdizimli olarak) Belesan ağacının büyüğü.
189b/7, 191a/9 (2) (bk. belesÀn)
- suúmyniyÀ : 67b/13, 93a/16, 93b/9,
93b/13, 93b/17, 94a/3, 94a/11, 94a/17,
95a/14, 114a/17 (10) (bk. saúmyniyÀ)
- suúýlýúanderyyn : 1.103b/4, 189a/7 (2) (bk. usúýlýúanderyyn);
2.Örümcek gibi çok ayaklı bir hayvan.
189a/7 (1)
- sulüÀni'l-cebel : 193b/5 (1) (bk. äarimetri'l- cedi)

- sulûAni'l-öayl : 223a/9 (1) (bk. âarimetri'l-
cedi)
- sulûAnis : Sultianis, türmüs.
228a/3 (1) (bk. türmüs)
- âyım : 144a/19, 326b/11 (2) (bk. sarımsaú)
- sumÁú : 5b/8, 8b/2, 16a/16, 24b/2, 25b/18,
43a/16, 61b/13, 68a/9, 173a/13 (10)
(bk. summÁú)
- summÁú : Sumak ağacı ve tohumu.
92a/18, 185b/16, 186b/4, 187b/12,
188b/18, 193b/8, 200a/16, 200b/10,
206b/13, 207a/18, 212a/8, 231b/7,
228a/16, 230b/11, 263a/16, 264b/20,
274b/9, 281a/11, 300b/6, 320a/20,
324b/18, 325b/18, 326a/12 (23) (krş.
sumÁú)
- âymes : 76b/18 (1) (bk. zaeter)
- âumyâ : Ağaç kökleri, urukı'ş-şecer. 238b/5
(1)
- sýs : (aâl, èirú ile eşdizimli olarak) bıyan,
buyan, meyan, meyan kökü.
6a/7, 10a/1, 28a/2, 44b/21, 65b/17,
68a/2, 68a/21, 72b/15, 94b/11, 95a/2,
132b/11, 153a/8, 154a/20, 181a/8,
186a/7, 201a/15 (2), 211a/18, 212a/19,
229b/7, 231b/20, 232b/9, 238b/12 (2),
245a/4, 246b/12, 252b/8, 264b/3,
264b/4, 289b/12, 293b/14, 293b/21,
294a/7, 319a/12, 320b/11, 321a/8,
322b/20 (2), 323b/12, 324a/2, 326b/10,
330a/5 (41)
- sýâÁm : 220a/17 (1) (bk. simsim)
- sýsÁm (Süryanice) : 220a/12 (1) (bk.
simsim)
- sýsen : (ebyaø ile eşdizimli olarak) Halkın,
susam dedikleri çiçek ismi; beyazına
zambak (*sesamum/ liliun candidum*).
27b/4, 32b/21, 40a/10, 67b/9, 68a/20,
139a/6, 142a/5, 143b/20, 149a/15,
153a/17, 168a/12, 183a/15, 188a/5,
200a/11, 202a/14, 229b/12, 229b/14,
237b/19, 264b/21, 270a/8, 304b/4,
324b/19, 330a/6, 346b/1 (24) (krş.
ernedberind, meák, rÁziúì,)
- suiýrinýn (Yun.): 182a/1 (1) (bk.
býzidÁn)
- suiýriyýn : 237b/1 (1) (bk. býzidÁn)
- suöÁ : 179b/15 (1) (bk. öilÁl)
- suöÁb : Sedef otu, sazab otu (*ruscus
graveolens*).
3b/1, 13b/19, 17a/7, 17a/11, 34b/1,
40b/18, 47a/1, 50a/17, 52b/10, 57a/16,
67b/20, 74a/21, 74b/4, 74b/13, 75a/14,
76b/2, 94b/9, 103a/2, 106a/4, 107a/15,
119b/7, 134b/20, 140b/2, 141b/17,
141b/20, 142a/19, 144b/3, 163b/16,
174a/11, 179b/16, 183a/12, 187b/9,
187b/12, 190b/16, 220a/2, 228a/21,
229b/5, 232b/12, 253b/11, 258b/10,
261b/20, 264b/7, 270b/5, 305a/6,
305b/3, 309b/14, 319b/7, 322b/13,
323b/2, 325a/15, 325b/19, 353b/5,
356b/16 (53) (krş. feycen, ficen, sudÁb)
- süd : Bitkilerin çekirdeklerinden,
yaprakları vb.'den çıkan süt renkli sıvı.
74b/13, 77b/12, 191a/4, 239a/14, (4)
(bk. süt)
- süt : (öass, nÁrcil ile eşdizimli olarak)
346b/12, 239a/15, 239a/16, 250b/18,
279b/7 (5) (krş. libn, süd)
- sükrüfe : 191a/9 (1) (bk. belesÁn)
- sümmi'l-fÁr: Sıçanotu.
196b/5, 216a/11, 355a/3 (3) (krş. bec,
dig-ber-dig, hÁlik, hÁrkeşmyh,
herkeşmyh, helek, merkeşmyh, rÁhec,
rehc, rehec, sümmi'l-fÁre, şek, şük)
- sümmi'l-fÁre : 193a/16 (1) (bk. sümmi'l-fÁr)
- sümmi'l-fil : 258b/11 (1) (bk. óaøaø)
- sümmi'l-ómÁr : 196b/5 (1) (bk. deflÁ)
- sünbül : 16b/1, 198a/10 (2) (bk. sünbül)
- sünbül : (cebel, esed, Hindî, Rými, berri,
şeylem, üb vb. ile eşdizimli olarak)
sünbül.
6a/4, 10b/1, 13b/21, 16a/6, 16b/12,
17b/2, 17b/7, 22a/11, 34a/7, 34b/4,
41b/9, 42a/10, 43a/20, 59a/3, 61a/9,
65b/8, 68b/2, 68b/4, 69a/9, 69a/19,
77a/14, 87a/17, 89b/5, 93a/19, 94a/11,
103b/2, 105a/18, 141a/20, 141b/3,
142a/3, 142b/6, 152b/13, 152b/19,
161a/17, 164b/14, 170a/12, 178a/6,
182b/6, 185b/16, 186a/18, 186b/18,
187a/21, 197b/9, 198a/7, 199b/20,
201a/1, 202b/20, 211a/21, 214a/21,
229a/3, 231a/17, 232b/2, 240a/4,
247b/4, 247b/9, 249b/2, 253a/5,
262b/8, 253b/8, 263a/21, 263b/14,
264b/21, 276a/8, 276a/18, 277a/7,
277b/9, 278a/6, 282a/14, 287a/10,
292b/21, 305a/2, 311b/1, 312b/3,
312b/9, 317a/20, 318a/5, 318a/19,
319b/4, 320a/12, 320b/12, 322b/17,
323a/10, 323b/13, 324a/2, 324b/16,
325a/17, 325b/16, 326a/11, 327a/11,
327b/3, 328a/7, 339a/17, 338b/17,
339b/15, 339b/21, 340a/19, 341a/15,

344b/4, 348a/3, 348a/15, 356a/17 (101)
(krş. èaùÀre, óaşışe, úliüsü, keffi'l-caõ,
nÀdirin, nÀrcin, nÀrdin, sünbil, şaeri'l-
basaie`ü-üyyib)

sünderÿs: 48b/8 (1) (bk. senderÿs)
sünderÿrus : 233a/10 (1) (bk. senderÿs)

sünderÿs: Hindistan ağacı çentildikten sonra
ondan çıkan süt.

346b/9 (1)

sünderÿs : 352a/8 (1) (bk. nemmÀm)
sünderÿs : 39b/14 (1) (bk. berencÀsef)

§

- şAbireh : 205a/15 (1) (bk. lifÀó)
- şAhbÀbÀbek : 40b/14 (1) (bk. bernÿf)
- şAhbÀbek : 205a/15 (1) (bk. bernÿf)
- şAhballyt : Kestane.
204b/11 (1) (krş. ebÿfürve, úastel, şÀh-1
ballÿü)
- şÀh-1 ballÿü : 197a/3, 197a/10 (2) (bk.
şAhballyt)
- şÀh-1 àimi : Bir ot ismi.
204a/17 (1)
- şÀh-1 sifrem : 204b/3 (1) (bk. şÀhsefrem)
- şAhlÿk : Armudun çeşidi.
205a/14 (1) (bk. armÿd)
- şaoım : (óanóal ile eşdizimli olarak) Yağ.
15b/17, 34a/5, 34b/2, 91a/10, 93b/8,
93b/13, 94a/3, 94a/11, 94a/16, 94b/10,
95a/14, 95b/11, 105a/2, 105a/19,
114a/8, 114a/9, 114a/10, 142a/4,
158b/12, 228a/11, 231a/13, 232b/3,
238a/9, 247a/1, 251b/16, 253b/11 (26)
- şÀhsefrem : Küçük fesleğen (*ocimum
minimum*).
93a/7, 161b/20 (2) (krş. meliki, şÀh-1
sifrem)
- şÀhidÀnec : 205a/14 (1) (bk. şehdÀnec)
- şÀhterrec : 36a/20 (1) (bk. şÀhutruc)
- şÀhutruc : Şahtere otu (?) (*fumaria officinalis*).
204a/2, 319b/21, 330a/20, 341b/6-7 (4)
(krş. küsbere, melike'l-baúÿl, sÀtterrÀc,
şÀhterrec)
- şaeir : 17b/9, 105b/19, 200a/8, 214a/21,
214b/15, 229a/10, 229b/14, 232b/8,
309a/1, 320b/2 (10) (bk. arpa)
- şau : 324b/6 (1) (bk. şauÁúıl)
- şauÁúıl : Şakakül, yabanî havuç (*pastinaca
schekakul*).
15a/20, 19a/8, 81b/15, 130b/5,
152a/15, 215b/12, 294b/1, 324a/15,
326b/8 (9) (krş. óarâi'n-nil, óaşúÁl, şau)
- şauÁyú : (NumÀn ile eşdizimli olarak)
Düğünçeğigillerden, çiçekleri türlü
renkte, çok yıllık güzel bir süs bitkisi
(*paeonia mascula*).
32b/5, 157b/6, 215a/19 (3) (bk.
fÀvÀniyÀ)
- şauúü : 215a/21 (1) (bk. fÀvÀniyÀ)
- şaur : 215a/20 (1) (bk. fÀvÀniyÀ)
- şalàam : 81a/9, 81b/5, 216b/4, 216b/13,
218b/8, 252a/3 (6) (bk. selcem)
- şaere : Saçakotu (*asplenium trichomanes*).
292a/6 (1) (krş. laóa'l-àÿl)
- şÀribü'l-èanter : 308a/3 (1) (bk. merir)
- şaer : Salatalık, bakla gibi bitkilerin tüyü.
215a/11 (1) (krş. tüy)
- şaeri'l-basaie'ü-ınyıyb : 41b/9 (1) (bk.
sünbül)
- şÀial : Kırmızı ile siyah arasında yumuşak
kıtalar.
205a/11 (1)
- şebÀn : 139b/11 (1) (bk. dem-i aòaveyn)
- şebà : 6a/2, 109a/18, 114a/15, 141b/13,
181a/19, 200a/21, 287a/5 (7) (bk.
şebet)
- şebeà : 21b/9, 28a/10, 311b/15 (3) (bk. şebet)
- şebistÀn : 19b/10 (1) (bk. sebestÀn)
- şebrec : 187a/7 (1) (bk. şebrem)
- şebrem : Bir ot ismi (*euphorbia pityusa*).
67b/13, 186b/17, 200b/19, 205b/15 (4)
(krş. şebrec, şerbet-i ÓicÀzi, şerneb)
- şebt : 205a/16, 328a/8 (2) (bk. şebet)
- şebet : Dereotu, durak otu (*anethum*).
87b/15, 104b/13, 186b/2, 210a/18,
212a/7, 212b/2, 219a/18, 234a/4,
263a/10, 283b/20, 330a/4, 355a/6,
357a/2 (13) (krş. şebt, şebeà, şebà, şea)
- şecer : 1.32b/6, 45a/4, 238b/5, 288a/2 (4)
(bk. aàaç);
2.(Ebi MÀlik ile eşdizimli olarak);
207a/19 (1) (bk. kündüs)
3.(berÀgià ile eşdizimli olarak) 230b/12
(1) (bk. ìabÀú)
- şecere : 1.(bk. aàaç);
2.(Meryem ile eşdizimli olarak)
a) Buhur-ı Meryem, ekmek tohumu,
yer somunu, domuz etmeği (*cyclamen
europaeum*);
b) (bk. keff-i Meryem);
c) (bk. efsentin)
22a/20, 207b/8, 208a/10 (3)
3.(tesbió ile eşdizimli olarak); 26a/20
(1) (bk. biórÀmec)
4.(úóÁl ile eşdizimli olarak);
207b/18 (1) (bk. àarimetri'l-cedi)
5.(óas ile eşdizimli olarak);
207b/19 (1) (bk. zizilòat)
6.(illÀh ile eşdizimli olarak); 207b/20
(1) (bk. ibhül)
7.(düb ile eşdizimli olarak);
207b/21 (1) (bk. zaerÿr)

8. (óayyÀt ile eşdizimli olarak); 208a/1 (1) (bk. serv)
9. (dem ile eşdizimli olarak) 208a/2 (1) (bk. òas)
- 10.(øfadiè ile eşdizimli olarak); 208a/3 (1) (bk. kebìkec)
11. (MÿsÀ ile eşdizimli olarak); a) (bk. èaliú); b) (bk. èavsec) 208a/4, 360a/13 (2)
12. (Rüstem ile eşdizimli olarak); 208a/5 (1) (bk. zirÀvend)
- 13.(berÀàia ile eşdizimli olarak); 208a/6 (1) (bk. ìnbÀú)
- 14.(tanin ile eşdizimli olarak); 208a/7 (1) (bk. lýf)
- 15.(yemÀm ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*heliotropium europaeum*); 208a/8 (1)
- 16.(ibrÀhim ile eşdizimli olarak); 208a/9, 261b/15 (2) (bk. bencengešt)
17. (behaú ile eşdizimli olarak); 208a/14 (1) (bk. úanÀberi)
- 18.(kef ile eşdizimli olarak); 208a/15 (1) (bk. keff-i Meryem)
- 19.(Ebi MÀlik ile eşdizimli olarak); 236a/19, 269a/9 (2) (bk. kündüs)
20. (ìalú ile eşdizimli olarak); 282a/16 (1) (bk. keff-i Meryem) 21.(şeybe ile eşdizimli olarak); 285b/3 (1) (bk. şeybe)
- 22.(èyð ile eşdizimli olarak) 355a/20 (1) (bk. èyð)
- şefÀyic : 18a/21 (1) (bk. bisfÀnec)
- şeflaó : Kebere bitkisinin meyvesi. 215a/18, 273a/16, 273a/20 (3)
- şeftÀly : Şeftali (*persica vulgaris*). 6a/9, 56a/2, 64b/6, 71a/4, 72b/20, 123a/13, 143a/19, 231b/6, 270a/8, 314a/17, 330b/2 (11) (krş. acÀã, derÀúan, òavò, òyò, èuyýni'l-baúar)
- şeoÀr : 31a/3 (1) (bk. òas)
- şehdÀnec : Kenevir (*cannabis sativa*) 10a/11, 92b/21, 271a/9, 218a/12 (4) (krş. óabb, óaşıyye, úanab, úanbes, úanbis, şÀhidÀnec, şerÀnú, zikze)
- şek : 196b/5 (1) (bk. sümmi'l-fÀr)
- şekÀeÀ : 219a/19, 231a/10, 232b/2 (3) (bk. óarşef)
- şekÀei : 23a/4, 216a/5 (2) (bk. óarşef)
- şel : Sefercel-i Hindî, Hint ayvası. 216b/16 (1)
- şelcem (Ar.): 216b/4, 324b/10 (2) (bk. selcem)
- şeliðÀ : 310b/2 (1) (bk. dÀrâni)
- şemÀr : 217a/21 (1) (bk. rÀziyÀnec)
- şemer : 11a/6, 28a/9, 152b/20, 163a/13, 187b/17, 231b/9, 283b/7 (7) (bk. rÀziyÀnec)
- şemièa : 199a/2 (1) (bk. sendidiàs)
- şemmÀm : Küçük, kokulu bir kavun çeşidi, bostangüzeli, şemame. 217b/1 (1)
- şemşÀr : 217a/21 (1) (bk. baúıs)
- şemşir : 1.Patlangaç ağacı (*vulgaris evonymus*). 217a/21 (1) (krş. rüsb, şerşehiri'l-úÀkýlle)
- şenbÀr : 218a/11 (1) (bk. ferÀsiyýn)
- şenbelid : 218a/11 (1) (bk. sevrencÀn)
- şenóÀr : 208a/2, 217b/2 (2) (bk. òas)
- şencÀr : Marul çeşidi (*alkanna orientalis/alkanna tinctoria*). 122a/5 (1) (bk. òas);
- şerÀnú : 218a/13 (1) (bk. şehdÀnec)
- şerbet-i ÓicÀzi : 205b/15 (1) (bk. şebrem)
- şerbîn : Katran elde edilen bir ağaç (*cedrus libani*). 209a/1, 209a/3 (2) (krş. èaarèàÀr)
- şerneb : 321b/9 (1) (bk. şebrem (?))
- şerşehiri'l-úÀúulle : 217a/21 (1) (bk. şemşir)
- şea : 207a/13 (1) (bk. şebet)
- şeşim : 46b/12 (1) (krş. şeşme)
- şeşme : Bir bitki ismi (*abrus precatorius*). 43a/15 (1) (krş. èayne'd-dik, şeşim)
- şeşreneb : Bir bitki ismi. 214a/17 (1)
- şevbeşini : 244a/20 (1) (bk. òaşeb)
- şevbeşni : 133b/3 (1) (bk. òaşeb)
- şevender : Şeker pancarı. 218b/8, 225b/16 (2) (bk. salú)
- şevk : 1. 146b/14, 238b/10, 275a/2, 314b/12 (4) (bk. şevke); 2.(cimÀl ile eşdizimli olarak) 157a/8 (1) (bk. raèi'l-ibl)
- şevke : 14b/17, 22b/12, 26b/9, 36a/10, 216a/10, 219a/19, 219a/20 (2), 219a/21 (2), 219b/1 (11) (krş. şevk, diken)
- şevkerÀn : 1. Bir ot ismi (*hymenomena niger*); 2. Baldıran, şukıran, büyük baldıran, lekeli baldıran, ağú otu (*conium maculatum*). 25b/9, 262b/8 (2)
- şeyÀle : 26b/3 (1) (bk. emsyó)
- şeyÀn : 220b/19 (1) (bk. dem-i aòaveyn)

- şeybe : (êacÿzek ile eşdizimli olarak) Yosun, ketencik (*usnea barbata*).
14b/9, 220b/19, 285b/3 (3) (krş. aşine, eşne, şecere, şeybete, üşne)
- şeybete : 14b/9 (1) (bk. şeybe)
- şeylem : Karaçayır, delice otu (*lolium temulentum*).
59a/3, 220b/11, 279a/16, 312a/1 (4) (krş. şilaó)
- şeymaúa: Turp tohumundan elde edilen yağ.
251b/18 (1) (krş. seymeúa)
- şeyiarrâc : Kurşun otu, seçiler otu, serkile otu (*plumbago europaea/ lepidium sativum/ lepidium latifollum*).
320a/7 (1) (krş. êaâib, ôlâmişe, râiye, şeyiârec, şeyiarrâc, şeyiarrrec, şeyiarric, şeyyaüruc)
- şeyiarrâc : 286a/1, 318b/16, 357a/1 (3) (bk. şeyiarrâc)
- şeyiârec : 19a/8, 117a/11, 322b/1 (3) (bk. şeyiarrâc)
- şeyiarrrec : (Hindi ile eşdizimli olarak)
94b/18, 200b/12, 219b/2, 283a/17, 313b/12 (5) (bk. şeyiarrâc)
- şeyiarric : 13b/21 (1) (bk. şeyiarrâc)
- şeyyaüruc : 328a/8 (1) (bk. şeyiarrâc)
- şió : (Ermeni ile eşdizimli olarak) pelin (*artemisia herba alba*).
11a/17, 20b/3, 16b/2, 65b/19, 68b/9, 68b/15, 82a/4, 164a/12, 180a/20, 187b/19, 200a/9, 219a/10, 219b/15, 270b/12, 271b/14, 324a/2, 330a/6, 360a/3 (18)
- şiklâi : 151a/6 (1) (bk. óarşef)
- şilaó : 37a/5 (1) (bk. şeylem)
- şimşâd : Irak'ta şimşirin ismi.
52a/2 (1) (bk. baús)
- şind : 217b/13 (1) (krş. kemkâm)
- şirâ : 114a/2 (1) (bk. óanóal)
- şirb : (úairân ile eşdizimli olarak) Ağacın suyu.
267a/1 (1)
- şirec : 4b/12, 11b/12, 204a/8 (3) (bk. şiric)
- şiric : Susam yağı.
29b/11, 62b/11, 80a/12, 101a/6, 105b/15, 110a/3, 120b/13, 123a/3, 123a/8, 125b/14, 140a/17, 141b/4, 141b/10, 141b/21, 144b/15, 160b/19, 171a/11, 195b/7, 197a/11, 197a/12, 218a/10, 220a/12, 220a/17, 237b/14, 15a/9, 280b/1, 283a/16, 285a/16, 295a/5, 298a/2, 309b/7, 311b/2, 315a/5, 328b/21, 345b/9, 347b/14, 353b/6 (37) (krş. sirc, şiric, şirec)
- şÿè : 219a/19 (1) (bk. bân)
- şÿbeşbeni : 158b/17 (1) (bk. óaşeb)
- şÿbeşbini : 40b/6 (1) (bk. óaşeb)
- şÿbeşin : 224b/21, 264b/11 (2) (bk. óaşeb)
- şÿbeşini : 197b/13 (1) (bk. óaşeb)
- şuúydes : 215a/18 (1) (bk. úanlâberi)
- şuúyrdiyñ : Yaban sarımsağı, çöl sarımsağı.
216a/4 (1) (bk. sarımsaú)
- şük : 216a/11 (1) (bk. sümme'l-fâr)
- şÿniz : Çörek otu (*nigella sativa*).
78a/3, 81b/5, 82a/14, 89a/19, 93a/3, 118b/3, 144a/17, 144b/8, 149a/11, 176b/4, 183a/3, 203a/12, 218b/15, 218b/17, 239a/5, 284b/20, 321a/9, 323a/11, 324a/6, 347b/4, 350a/3 (21) (krş. beşmiye, cevniz, óabb, óabbe, óablü'l-mesâkin, şüvnez)
- şÿşmin : 219a/19 (1) (bk. úâúule)
- şÿvengiyye (Ar.): 86a/3 (1) (bk. cevz)
- şÿveyle : 219a/19 (1) (bk. berenclâsef)
- şüvnez : 13b/16 (1) (bk. şÿniz)
- şüvündür : 81a/6 (1) (bk. salú)
- şÿyeşeyni : 123a/20 (1) (bk. óaşeb)

T, Û

- üabÄú** : Bir bitki ismi (*pluchea odorata/ inula conyzoides/ plantago psyllium*).
230b/12 (1) (krş. üjšir, şecer, şecere, übÄú)
- üabÄşir** : 1. Kamışların boğumlarında bulunan, suya konulduğunda eriyen bir madde;
2. Bir ağaç ismi (*bambusa arundinacea*).
21a/5, 54b/18, 62b/6, 93b/2, 128b/4, 129b/3, 149b/4, 184b/12, 185b/2, 186a/9, 186b/6, 187b/12, 188a/7, 200b/15, 201a/1, 203a/3, 210b/4, 210b/20, 211a/5, 212a/21, 230b/3, 263b/16, 264b/3, 271a/16, 277a/16, 293b/16, 317b/14, 317b/20, 318a/9, 318b/1, 319b/15, 320b/1, 324b/18, 325b/3, 326b/4, 327b/3, 340a/19, 341a/20, 341b/8 (39) (krş. úanÄ)
- üafi** : Bir bitki ismi (*borassus flabellifer/ hyphaene thebalca*).
298b/19 (1)
- taúde** : 70b/1, 280b/17, 280b/18 (3) (bk. küsfere)
- taúsimÄ**: İdris ağacı (*thapsia garganica*).
364a/16 (1)
- üalè** : 1. Erkek hurma ağacının tohumu;
82a/15, 84b/2, 234a/15, 282a/1, 282a/18 (5) (krş. äubÄre't-üaló, ülaè)
2. Çiçeklerin üreme organı olan sarı toz.
- talaş** : 52a/7 (1) (bk. tlaşe)
- talaşe** : 180b/18, 351a/4 (2) (bk. ülaşe)
- üaló** : 26b/9 (1) (bk. ümm-i äilÄn)
- üälisúar** : Bir bitki ismi.
229b/20 (1)
- üalú** : (şecere ile eşdizimli olarak)
207b/8, 282a/16 (2) (bk. keff-i Meryem)
- tÄnbýl** : 62b/17 (1) (bk. tenbýl)
- tanbýni** : Bir koku ismi.
312a/19 (1)
- üarÄaiä** : 1. Bir bitki ismi (*cynomorium coccineum*).
233a/20 (1) (krş. rubbü'l-arø, rubbü'r-riyÄó);
2. 357a/3 (1) (bk. lióyeti't-tis)
- üarfÄ** : 81b/15, 200b/10, 233a/6, 344a/2, 359a/15 (5) (bk. ibhül)
- üaróaşúýú** : (óabb ile eşdizimli olarak)
233b/13, 325b/19, 326a/14, 356b/1 (4) (bk. hindibÄ)
- üaröyn** : 45b/16, 233a/15, 237a/1 (3) (bk. èÄúrúaróÄ)
- üaróuşúýú** : 167b/6 (1) (bk. hindibÄ)
- üarı** : 125b/1, 126a/4 (2) (bk. cÄvers)
- üariflen** : 151a/6, 233b/3 (2) (bk. ürifil)
- üarifýliyün** : 233b/7 (1) (bk. aürÄüüýs)
- üarür** : Bir bitki ismi (*zygophyllum coccineum*).
264b/19, 303b/4 (2)
- üatlu** : (nar, tüffÄó vb. ile eşdizimli olarak) Tatlı.
70a/1, 70a/2, 70a/5, 95b/4, 141a/15, 154a/12, 158a/14, 158a/20, 158b/5, 158b/8, 158b/11, 167a/12, 167a/17, 183b/4, 296a/8, 314a/19 (16)
- üaşýr** : 234b/10 (1) (bk. üayarÄne)
- üayarÄne**: 234b/10 (1) (krş. üaşýr, üaşýir)
- üaylaúyn**: Bir bitki ismi.
4b/7, 234b/6 (2)
- üayşir** : 234b/10 (1) (bk. üayarÄne)
- üayyib** : 352b/21 (1) (krş. üayyibe)
- üayyibe** : 305b/9 (1) (bk. üayyib)
- tÄze** : 6a/10, 108b/15, 125a/20, 138a/16, 164b/14, 170b/8, 175a/2, 184a/6, 205a/1, 232a/7, 251a/10, 256b/5, 260a/14, 265b/10, 268b/16, 269b/18, 270a/16, 281a/5, 281a/20, 281b/13, 281b/13, 285a/5, 286a/2, 295b/15, 296a/19, 303a/1, 314a/17, 314b/17, 324b/3, 346b/18, 352a/2, 360b/16 (31)
- tÄzelik** : Bitkilerle ilgili olarak tazelik, körpelik, taravet.
121b/13 (1)
- teúÄbi** : Yahudi baklası.
70a/21 (1) (bk. óabaú)
- temer** : (fýÄd ile eşdizimli olarak)
71b/3 (1) (bk. belÄdur)
- temlýl** : 71b/3 (1) (bk. úanÄberi)
- temr** : 1.55a/1, 70b/2, 71b/4, 106a/13, 265b/2, 312a/1, 349a/15, 359a/20 (8) (bk. öurmÄ)
2. (fehm ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi.
71b/4 (1) (bk. belÄdur)
3. Meyve.
70a/19 (1)
- temirhindi** : 32a/1, 232a/15 (2) (bk. temrhindi)
- temrhindi** : Demirhindi, Hint hurması (*tamarindus indica*).

- 6b/2, 49b/14, 70b/17, 83b/7, 113b/20, 116a/21, 132b/3, 204a/8, 209b/12, 212a/6, 222b/21, 261b/5, 261b/7, 301b/17, 319b/13, 330b/1 (16) (bk. óavmer, óummur, áabbÀr, temirhindi)
- tenbÿl : Bir bitki ismi (*piper betel*).
62b/17, 248a/2, 260b/21, 316b/18, 341b/7 (5) (bk. tÀnbÿl)
- tenÿb : Bir bitki ismi (*picea exelsa*). 72a/9, 72a/12, 224b/7 (3) (krş. úaøam-1 Úureÿşì, úaøm-1 úarış)
- terbed : 69a/9 (1) (bk. türbüd)
- terbin : Katran ağacı.
279a/1 (1)
- teren : Yaban gülü, nesrin.
33a/16 (1)
- terencÀn : Reyhan çeşidi.
64b/21, 161b/21 (2) (bk. reyóÀn)
- terencÀni : (Óabaú, reyóÀn ile eşdizimli olarak) Reyhan çeşidi.
93a/6, 167b/8 (2) (bk. reyóÀn)
- tesyilÿn (Yun.): 43b/15 (1) (bk. úuüÿnÀ)
- tevmes : 89b/15 (1) (bk. zaèter)
- ùbÀú : 208a/6, 271b/9 (2) (bk. ùbÀú)
- ùlaè : 282a/18 (1) (bk. ùlè)
- ùlÀó : 36a/12 (1) (bk. bÀóÀverd)
- ùlaş : 224b/3, 312b/8, 345b/20, 351a/1, 351a/4, 351a/6, 351a/7, 351a/10, 363b/18 (9) (krş. nişÀre, talaş, talaş)
- ùb : Koku, güzel koku.
134a/6, 143b/14, 197a/3, 218a/1, 236a/12, 238b/11, 257a/10, 265b/21, 267a/12, 269b/2, 273b/21, 324b/18, 333b/12 (13) (krş. eüÿÀb, yilar)
- tibn : 63a/11 (1) (bk. saman)
- tiffÀó : 27a/4, 65b/8, 170a/13, 203a/7, 209a/17, 294b/7, 318a/7 (7) (bk. elma)
- tiken : 1. (deve ile eşdizimli olarak) 308a/3 (1) (bk. merir)
- tin : 1. (Efrençiyeye, Hindî ile eşdizimli olarak)
158a/2 (1) (bk. raúè)
2. İncir (*ficus carica*);
52b/2, 55b/17, 74a/8, 88a/3, 105b/13, 106a/3, 106a/13, 200a/12, 211a/18, 229a/1, 294a/7 (11) (bk. incir)
2. (fil ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*amomum granum paradisi/ amomum angustifollum*).
25b/3, 75a/3 (2) (krş. cevz)
- tire : 265b/5 (1) (bk. úaáb)
- toòm : 15a/9, 117b/3, 118b/16, 119b/5, 126a/10 (5) (bk. toòm)
- toòm : 5a/2, 5a/4, 13b/16, 15a/12, 15a/18, 19a/5, 21a/5, 23a/3, 23a/4, 23b/7, 24b/3, 27b/13, 28a/12, 28a/15, 29b/19, 31a/7, 32a/6, 32a/8, 32b/1, 36a/15, 37a/18, 44a/16, 44a/21, 47b/7, 51b/3, 54a/14, 56a/15, 56b/19, 56b/20, 56b/21, 59b/18, 62b/5, 63b/18, 64a/7, 66a/9, 68a/20, 78b/18, 80b/18, 81a/7, 81a/9, 81b/4, 81a/17, 83b/6, 87b/3, 94b/9, 95a/21, 102a/9, 106a/5, 109b/7, 109b/11, 114b/21, 115a/5, 119a/1, 119a/18, 121b/19, 122a/3, 122a/21, 122a/16, 122b/13, 132a/14, 133a/4, 135a/9, 145b/7, 145b/8, 146a/10, 186a/4, 203b/20, 204b/7, 204b/10, 204b/17, 205b/7, 213a/14, 214b/10, 216b/9, 216b/11, 216b/13, 218b/12, 221a/6, 230b/11, 234a/15, 237b/16, 242b/21, 249a/13, 252a/3, 252a/4, 252a/8, 252a/10, 252a/14, 253a/11, 256a/17, 324b/6 (2), 329b/4, 356a/10 (93) (krş. toòm)
- üybÀ : Bir otun ismi.
5b/1 (1)
- tÿderi (Far.): 1. Kuşekmeği veya karahasan otu;
2. Sumak ismi verilen ekşi tane.
19a/8, 58b/21, 73a/4 (3) (krş. arÿsimin, óabbe)
- ùólab : Su mercimeği, yosun (*lemna minor*).
232b/18, 237b/19 (2) (krş. 'ades, èarmaø, cüz'ü'l-mÀ'i, úurbaaa yemligi, áu ipligi, úhclub)
- úhclub : 238b/12 (1) (bk. úólab)
- tuúrud : Yaban kerviyÀsı.
70a/21 (1) (bk. kerviyÀ)
- turb : Turp (*raphanus sativus*).
54a/14, 69b/9, 81a/9, 101a/12, 120a/6, 166a/12, 195b/12, 270a/8, 304a/8, 324b/6 (10) (krş. ficl, turp)
- turincÀn : Melisa otunun bir çeşidi.
339a/16, 340b/12 (2) (bk. bÀøerencÿye)
- turp : 203b/19 (1) (bk. turb)
- ùrÀÁfiÀÁ : 275a/2 (1) (bk. ketire)
- turunc : 69a/18, 143b/12, 150b/14, 186a/12, 301b/21 (5) (bk. utruc)
- tÿt : (saèleb ile eşdizimli olarak) Dut.
64a/20, 72b/2, 72b/11, 154a/15, 199a/7, 200b/18, 213a/2, 230a/3, 232b/12, 347a/1 (10) (krş. ferÀÁd)
- úÿÿn : 59b/5 (1) (bk. bernÿf)
- tüffÀó : Elma.
23a/11, 61b/1, 69b/18, 70a/17 (2), 70a/19 (2), 70a/20 (2), 107a/18,

- 117a/10, 189a/5, 202a/1, 228b/14,
211b/10, 212a/11, 228b/20, 263b/15,
275a/1, 318b/3, 339a/20, 341b/10 (22)
(bk. elma)
- türbetü'l-èasel : Mangostan bitkisinin
Endülüs'teki ismi.
88b/11 (1) (bk. cevz)
- türbis : 61a/10 (1) (bk. beyş)
- türbüd : 3b/3, 19a/18, 20a/6, 38b/6, 64a/8,
83b/5, 91a/3, 93a/20, 93b/7, 93b/17,
94a/2, 94a/14, 94a/16, 94b/11, 95a/3,
95a/13, 132b/3, 140a/12, 172b/3,
184b/12, 185a/3, 185a/5, 185b/5,
186a/4, 186a/17, 186b/17, 186b/19,
187a/2, 187a/6, 188b/5, 197b/8,
201b/16, 206a/6, 210b/2, 211a/4,
- 220a/11, 232a/5, 232a/6, 232b/16,
234a/4, 247a/1, 251b/16, 264b/1,
270a/18, 283a/17, 294a/7, 317b/11,
318a/5, 318b/2, 318b/18, 319a/11,
319a/17, 319a/18, 320b/2, 321a/8,
325a/21, 329b/10 (57) (krş. terbed)
- türmis : 187b/19, 273b/2 (2) (bk. türmüs)
- türmüs : Acı bakla, Mısır baklası, Mısır
fasulyesi (*lupinus termis*);
8b/7, 11a/17, 30b/14, 40b/7, 63b/8,
109a/19, 146b/1, 186b/11, 220a/1,
228a/4, 228a/5, 229a/2, 251a/1,
307a/20, 312a/1, 347a/16, 347b/3 (17)
(krş. sulüânîs, türmis)
- tüy : 59b/6 (1) (bk. şaèr)

U, èU, èß, ß

- èubeyærÀn : 219b/15, 237a/21 (2) (bk. berencÀsef)
- èubeyäirÀn : 360a/3 (1) (bk. berencÀsef)
- èucme : 237b/1 (1) (bk. bÿzidÀn)
- èÿd : 1. (úaró ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*senecio hadiensis*);
19a/13, 236b/21, 245a/10, 317a/18 (4)
2. (buöÿr ile eşdizimli olarak);
19b/11 (1) (bk. aälÿci)
3. (rió ile eşdizimli olarak);
a) (bk. fÀvÀniyÀ);
b) (bk. emirbÀris);
c) (bk. mÀmeyrÀn);
ç) (bk. vech);
d) (bk. èÁúirúarÓÀ)
26a/7, 245a/7 (2)
4. (äalib ile eşdizimli olarak);
245a/6, 249b/19 (2) (bk. fÀvÀniyÀ)
5. (èaüÀs ile eşdizimli olarak)
245a/11 (1) (bk. kündüs)
6. (muäle, yüsir ile eşdizimli olarak);
245a/8 (2), 245a/9 (3) (bk. anÀäÿris)
7. (belesÀn, kebirkî, sÿs, tin ile eşdizimli olarak) Ağac, bitki dalı.
33b/16, 44b/21, 52b/2, 54a/13, 65b/18, 89b/5, 94a/12, 94b/11, 141a/19, 153b/18, 186a/7, 188a/5, 212a/19, 232b/9, 236b/21, 244b/17, 244b/18, 263a/17, 264b/21, 281b/5, 286b/7, 318a/19, 320a/12, 327b/5 330a/5 (25) (krş. èidÀn)
8. (berú, úmÀri ile eşdizimli olarak);
133a/19, 133a/20 (2) (bk. dÀr-ı şeyşeeÀn)
9. (óayye ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*ophioxylon serpentium*).
245a/4 (1)
10. Bir ot ismi.
244b/4 (1)
11. (Hind ile eşdizimli olarak) Öd ağacı (*aloexylon agallochum/ aquilaria agallocha*).
5a/7, 6a/6, 42a/8, 65b/16, 68a/2, 69a/21, 81a/12, 89b/4, 93a/19, 95a/18, 127b/18, 131a/17, 131a/21, 133a/20, 170b/2, 184b/11, 185a/16, 185a/21, 186a/12, 186a/19, 188a/7, 200a/8, 201a/1, 203a/2, 209b/3, 211a/1, 211a/7, 212a/7, 212a/21, 212b/5, 212b/7, 212b/8, 218a/1, 231b/11, 244b/4, 247a/7, 247a/16, 247b/2, 247b/9, 258a/4, 312b/8, 318a/6, 319b/5, 321a/11, 324b/17, 327b/5, 333b/10, 338b/17, 339a/16, 339b/21, 340b/14, 340b/21, 341a/5, 341b/9, 355a/20, 355b/4, 355b/5, 364a/14 (62) (krş. herneve, úalbek, úarneve, şecere, yelenöÿó)
- udòur : 324a/2, 324b/16, 325a/17, 327a/12 (4) (bk. uòòur)
- èuúabiyye : Bademin tazesı, çağla.
295b/15 (1) (bk. bÀdem)
- ÿúimun : 32b/8 (1) (bk. bÀderÿc)
- ÿúimÿÿdÀs : Bir bitki ismi.
32a/21 (1)
- èulek : 219a/20 (1) (bk. èalek)
- èunnÀb : Hınnap, hınnap, kızılığde, üvez ağacı (*sorbus aucuparia*).
4b/3, 6a/21, 9a/20, 19b/10, 23a/12, 25a/8, 28a/18, 31b/11, 32a/1, 33b/13, 40b/2, 54b/3, 57b/12, 58b/19, 59b/18, 60a/10, 68a/2, 69b/12, 71a/4, 83b/7, 94b/8, 104b/13, 105b/13, 106a/4, 120b/8, 132b/4, 132b/10, 146a/8, 163b/3, 178a/13, 179a/6, 201b/15, 207a/18, 211a/11, 211a/18, 213a/17, 213a/19, 214b/13, 215b/11, 223a/11, 223b/10, 230b/10, 231b/6, 233b/12, 243b/11, 245a/17, 254a/13, 256a/10, 258a/5, 261a/20, 270b/7, 292a/4, 293a/4, 296b/3, 319b/13, 320a/19, 325a/11, 326b/19, 329b/8, 330a/13, 345a/11, 351a/4 (62)
- ‘unäul : Yabansoğanı, ada soğanı, ansel (*urginea maritima*).
15a/21, 47a/16, 65b/1, 65b/2, 65b/6, 68a/11, 69a/9, 143a/7, 244a/10, 263b/3, 263b/4, 294a/3 (12) (krş. èanāal, baāal, işüil)
- ÿrÀnbÀliyÿs : Kereviz çeşidi.
32b/8 (1) (bk. kerefs)
- ÿrÀsÀliyÿn : Kereviz çeşidi.
278a/18 (1) (bk. kerefs)
- urbıyÀn : 22a/21 (1) (bk. efsentin)
- ÿrmÀli : Davut Peygamber yağı, Bulgar yağı.
303b/6 (1)
- èurÿú : (biø, āabbÀàin, āufr ile eşdizimli olarak) Bitki kökleri.

- 38b/10, 43a/6, 95b/10, 95b/21, 117a/9, 238b/5, 238b/5, 256b/19, 238b/3, 278a/13, 313a/3 (11) (bk. èrú)
- urz : 8a/17 (1) (bk. pirinç)
- uruz : 72a/11 (1) (bk. pirinç)
- èuãÀru'r-rÀèi : 41a/16 (1) (bk. èaãa'r-rÀèi)
- ÿseybid : Nilüfer çiçeğinin bir çeşidi. 32b/9 (1)
- 'uãfur : Kartam, aspur, yalancı safran, asfur, papağanyemi (*carthamus tinctorius*). 15a/21, 116a/3, 163b/2, 169b/8, 234a/9, 239b/7, 262b/1, 355b/18 (8) (krş. aãfer, behrem, behremÀn, heriamÀn, ihriø, zerev, uşnÀn)
- usüydÀles (Yun.): 41a/8 (1) (bk. burvÀüi)
- usüylÿ : 185b/6 (1) (bk. usüylÿúanderyÿn)
- usüylÿúanderyÿn : Geyikdili, danadili (*scolopendrium vulgare, scolopendrium officinarum*). 56b/4, 189a/7 (2) (krş. asüylÿúanderyÿn, óaşışe, keffi'n-nesr, keffi'n-nisr, keffi's-sebè, keffi'ø-øabèa, suüylÿúanderyÿn, usüylÿ, usüylÿúanderyÿn, øabè)
- usüylÿúanderyÿn : 56b/4, 282a/17, 284a/14 (3) (bk. usüylÿúanderyÿn)
- usüyrdiyÿn : Yaban sarımsağı. 13b/10 (1) (bk. sarımsağı)
- usüylÿøiyÀ (Yun.): 167b/20 (1) (bk. zirÀvend)
- uãyl : 61a/16, 66a/9, 59b/6, 210a/14, 210a/15, 229b/15, 231a/14, 261b/20, 278b/10, 324b/19 (10) (bk. aãl)
- 'uşar : 121a/3, 190b/19 (2) (bk. èuşre)
- uşnÀn (Ar.): 1. Çöven otu, Şam çöveni denen bir çeşit çöven, çogan. (*salicornia herbacea*); 4a/17, 9b/19, 15a/20, 15b/1, 183a/9, 230a/19, 249b/8, 268b/16, 295b/3, 310b/16, 318a/19 (11) (krş. ebÿøabsÀ, ebÿúÀnis, àasÿle)
- 2.(DÀvÿd ile eşdizimli olarak); 15a/20 (1) (bk. zÿfÀ)
3. (úaãÀrìn ile eşdizimli olarak) 15a/21, 96b/3 (2) (bk. 'uãfur)
- èuşr : 190b/18 (1) (bk. èuşre)
- èuşre : Sütleğen cinsinden dikenli, yassı yapraklı ağaç (*calatropis procera*). 190b/18 (1) (krş. èaşar, òarúàè, 'uşar, èuşr)
- utruc : Turunç (*citrus medica, citrus acrantium*). 4b/20, 13b/1, 36a/6, 69b/2, 70a/20, 85b/16, 89b/7, 113b/18, 154a/16, 167b/6, 188a/5, 211a/10, 211b/6 (2), 211b/8, 211b/13, 228b/20, 287a/5, 297a/1, 297b/10, 297b/18, 304b/4, 307b/9, 324b/16, 324b/18, 325b/19, 326a/10, 340a/20, 340a/21, 341b/10, 347b/13, 359a/16 (32) (krş. aàac, ıtruc, úavun, meák, nÀrinc, turunc, utruc)
- utruc : 142b/12, 209b/12 (2) (bk. utruc)
- èuyÿni'l-baúar : 1. 245b/5 (1) (bk. üzüm); 2. 245b/5 (1) (bk. şeftÀlÿ)
- èuyÿne's-sereuÀnÀt : 179a/1 (1) (bk. sebistÀn)
- èuyÿni's-sereuÀnÀt : 245b/6 (1) (bk. sebistÀn)
- uøòur : (fiúÀó ile eşdizimli olarak) Kelebek çiçeği, Mekke ayrığı (*schoenanthus cymbopogon*). 27a/4, 34b/4, 65b/8, 65b/10, 68b/2, 69a/11, 76a/6, 77a/15, 94a/13, 126b/17, 141a/20, 146b/1, 186b/17, 187a/9, 187a/10, 198a/4, 200a/11, 202b/18, 208a/20, 211a/21, 231a/17, 231b/20, 249b/9, 260b/1, 264b/20, 295a/18, 305a/3, 322b/18, 323b/7, 327b/3, 357a/1 (31) (krş. àasÿle, óulefÀ-i Mekke, iøòir, udòur)

Ü

- ümm-i àilÀn : Bir bitki ismi (*acacia gummifera*).
26b/9, 57b/9, 262a/16 (3) (krş. ìaló)
- üsüüöydis : 10b/12, 19a/13, 34a/9, 34b/2, 65b/9, 65b/11, 68b/1, 83b/2, 94a/18, 94b/1, 184b/16, 185b/16, 186a/20, 186a/21, 231a/10, 231a/11, 305a/3, 317b/11, 325a/16, 330a/13, 339b/13, 343b/14 (22) (krş. aröydis, mümessik)
- üşne : 14b/9, 220b/19, 276a/17, 324b/19 (4) (bk. şeybe)
- üştüràAr (Far.): 14b/1, 27b/17 (2) (bk. óaltit)
- üzim : 231b/5 (1) (bk. üzüm)
- üöne : 15a/13 (1) (bk. eşrÀn)
- üöni'l-fil : 258b/12 (1) (bk. ÀöÀne'l-fil)
- üzüm : 12a/7, 19b/12, 29b/3, 30a/1, 34a/14, 45a/1, 48a/2, 48b/7, 54b/15, 64b/6, 68a/8, 73a/2, 85a/8, 94b/6, 95b/16, 103b/6, 106a/21, 123a/10, 125a/10, 125a/11, 125a/14, 125a/15, 125a/17, 125b/21, 129a/11, 132a/12, 134b/8, 134b/11, 134b/13, 136b/2, 159a/12, 163a/3, 163a/4, 180b/16, 197a/9, 202a/4, 202b/11, 206b/16, 211a/18, 212b/3, 219a/3, 220b/1, 228b/19, 231a/20, 232b/8, 249a/10, 249a/11, 255b/8, 231a/7, 243b/21, 254b/10, 257a/6, 259b/18, 265b/2, 278b/18, 278b/19, 279a/5, 285a/21, 292b/16, 293b/19, 302a/10, 304b/5, 305a/10, 310a/17, 312a/9, 319b/13, 322b/8, 326b/1, 330a/4, 330b/2, 346a/16, 346a/21, 348b/9, 348b/11, 348b/21, 353a/4 (76) (krş. èabidiyye, aódÀüü'l-baúar, 'aàÀbièi'l-'aöÀrÀ, cevz, fetÀ, àÀliye, óabb, èneb, kÀkenc, kÀkenec, kÀklÀnec, úaşmeş, lehÀ, lehv, mecnen, èuyyüni'l-baúar, üzim)

V

- vaøšicek: 126b/13, 136b/14, 270b/13 (3) (bk. ðilÀl)
- vaøšizik : 2b/21 (1) (bk. vaøšizek)
- vaøšizek: Pelin otu, acı pelin otu (*artemisia judaica*).
360a/2 (1) (krş. äaflin, vaøšizik)
- varaú : 46b/12, 142a/5, 200b/5, 211b/6, 229a/10, 276b/6, 312b/9, 318b/17, 321a/10, 322b/14, 324b/18, 361b/1 (12) (bk. yapraú)
- varaúa : 229a/6 (1) (bk. yapraú)
- vec : 10b/10, 33b/3, 359b/12 (3) (bk. vecc)
- vecc : Bir bitki ismi (*acorus calamus*).
10b/10, 14a/21, 65b/16, 68b/5, 77a/14, 94a/12, 185b/11, 186b/18, 211b/4, 324a/4, 327a/13 (11) (krş. iker, vec)
- vech : Udur'-rih.
245a/7 (1) (krş. èýd)
- veàad : 361b/18 (1) (bk. bÀdencÀn)
- veúal : Mekke belesan ağacının meyvesi.
361b/18 (1) (bk. muúl)
- veleb : 1. (bk. deleb);
2. Bir yapışıcı ot.
361b/19 (1)
- verd : 1. Gül.
- 17a/15, 17a/17, 17b/2, 42b/11, 42b/13, 83a/14, 106a/7, 142b/8, 148b/16, 148b/19, 149b/3, 183a/10, 184b/13, 186a/1, 187a/7, 187b/14, 188a/5, 188a/12, 200a/12, 200b/10, 210b/10, 212b/17, 229a/20, 231a/11, 231b/21, 241b/21, 249b/19, 264b/20, 277a/21, 305a/7, 317b/13, 320b/3, 320b/11, 321b/10, 323a/11, 325a/18, 326a/13, 326b/4, 327a/15, 327b/5, 330a/20, 333b/12, 341a/5, 360a/12 (2), 360a/14 (46) (bk. gül);
2. 231a/19, 360a/12 (2) (bk. çiçek)
- vers : 31a/12, 185a/5 (2) (bk. zaèferÀn)
- veres : 185a/1, 212a/19, 360b/19 (3) (bk. zaèferÀn)
- versekin: Yaseminle aşılannmış bir bitkinin yapraklarının dökülmüş hali.
256a/15 (1)
- vesme : Ketem, mersin yaprağı, çivit yaprağı (*convolvus lanatus*).
361b/6 (1) (krş. äalôam, òaür, veşme)
- veşme : 124b/15 (1) (bk. vesme)
- vird : 70b/9 (1) (bk. gül)
- vüdne : 116b/5 (1) (bk. úyüylidýn)

Y

- yÀbis : 142a/4, 170b/5 (2), 174a/7, 184b/12, 204a/8, 211a/19, 311b/19, 342a/1 (9) (bk. úuru)
- yÀbise : 346a/3 (1) (bk. úuru)
- yabraú : 3b/2, 3b/14, 9a/8, 9a/20 (2), 10a/4, 16a/17, 23b/19, 26b/12, 32a/6, 45a/4, 52a/9, 53b/1, 54a/4, 56a/3, 62b/20 (2), 66a/9, 69a/18, 70a/6, 72b/16, 72b/19, 72b/20, 73a/2, 76b/8, 86a/18, 86b/11, 114b/4, 114b/15, 114b/21, 136b/11, 137a/10, 140b/16, 191a/1 (34) (bk. yapraú)
- yaà : (benefsec, gül, zanbaú vb. ile eşdizimli olarak) 1.Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde;
2.Güzel kokulu bitkilerden çıkarılan uçucu, kokulu ve sıvı madde.
3b/12, 3b/16, 6b/8, 6b/12, 9b/14, 10a/10, 10a/20, 12a/11, 14a/19, 20a/13, 20b/9, 20b/17, 20b/18, 22b/18, 24a/16, 25b/11, 25b/17, 25b/21, 26a/4, 27a/17, 27b/4, 28a/3, 28b/2, 29a/9, 29a/11, 30a/11, 32a/1, 33a/4, 37a/3, 37a/19, 38a/5, 38a/15, 39b/10, 40b/18, 44a/9, 44b/1, 45a/11, 46a/18, 46b/7, 47a/4, 47b/9, 48a/3, 48a/6, 48a/19, 48b/11, 50b/21, 53a/16, 53b/9, 53b/12, 53b/13, 53b/17, 54a/2 (2), 54a/5, 54a/6, 54a/7, 54a/11, 54a/13, 54a/14, 54a/15, 55b/2, 56a/3, 56b/21, 57b/2, 58b/5, 58b/17, 60a/9, 60b/11, 61b/5, 62a/21, 62b/1, 63b/19, 64a/13, 64a/16, 66a/16, 66b/9, 66b/14, 66b/15 (2), 67b/9, 67b/17, 67b/19, 69a/12, 74b/21, 78b/18, 85b/17 (2), 86b/7, 87b/11, 88a/9, 88a/11, 91a/5, 94b/17, 100b/16, 101a/19, 103a/15, 104b/10, 105b/4 (2), 105b/19, 106b/6, 109a/11, 114a/17, 114a/21 (2), 115a/14, 115a/15, 115b/16 (2), 116a/4, 116a/19, 118a/18, 118b/5, 120a/5, 120a/11, 121a/19, 121b/19, 121b/21, 123a/7, 124b/3, 124b/21, 125a/5, 125b/7, 125b/13, 126a/9, 129b/8, 131a/6, 133a/13, 134b/2, 138a/1, 138a/16, 140b/8, 141a/6, 141a/13, 141b/3, 142a/2, 142a/3, 142a/6 (2), 142a/20, 142b/11, 142b/15, 143a/19 (2), 143b/2, 143b/12, 143b/13, 143b/14, 143b/20, 144a/4, 144a/5, 144a/9, 144a/10, 144a/12, 144a/16, 144a/18, 144b/13, 148b/5, 149b/15, 149b/16, 154b/21, 158b/6, 160a/2 (2), 160a/18, 163a/21, 165a/6, 166a/13, 166b/17, 168b/17, 169a/9, 169a/12 (2), 169b/12, 170b/14, 171a/5, 171a/10, 171a/11, 171a/12, 171a/13, 173b/11, 175b/19, 176a/12, 176a/16, 176b/3, 176b/4, 176b/12, 178a/9, 178a/12, 178a/21, 180b/20, 182a/17, 182a/18, 182b/17, 183a/15, 183a/20, 184a/1, 186a/14 (2), 186b/12, 187b/18, 188b/9, 190a/18, 190b/16, 191a/6, 191a/7, 191b/7, 191b/15, 191b/17, 191b/20, 192b/16, 195b/7, 196a/17, 197b/5, 198b/11, 198b/16 (3), 199b/4, 199b/12, 199b/13, 202b/2, 208b/20, 213a/3, 213b/14, 214b/21, 216a/17, 216b/1, 216b/13, 217b/10, 217b/17, 219a/15, 219b/9, 219b/20 (2), 220a/10, 220a/15, 220b/10, 220b/15, 221b/7, 223b/20 (2), 224a/9, 224a/15, 224a/16, 225a/20, 225b/9, 226b/7, 227a/18, 228b/7, 228b/21, 229a/11, 230b/8, 236b/13, 236b/15, 236b/16, 237b/6, 239a/5, 241a/12, 241a/13, 242a/4, 243a/21, 244a/9, 246a/15, 246b/13, 247b/2, 247b/13, 248a/3, 250b/19, 251b/5, 251b/18, 252a/7, 252a/8, 252b/8, 252b/16, 252b/16, 253a/10, 254b/8, 255a/19, 255b/11, 255b/12, 258a/2, 260a/7, 263a/12, 265a/9, 267b/6, 267b/21, 268b/8, 268b/14, 269a/13, 269a/14, 269b/7, 270a/14, 270a/14, 272b/15, 273a/8, 277b/21, 278b/4, 278b/6, 280a/17, 281b/9, 281b/15, 281b/11, 281b/14, 282b/17, 282b/18, 283a/3, 283a/4, 285b/1, 285b/15, 287a/4, 287a/4, 287a/5, 287a/6, 288a/13, 288b/16, 289b/7, 290a/3, 293b/14, 296a/5, 296a/12, 301a/3, 302a/21, 305b/4, 305b/15, 306a/11, 306b/6, 307b/12, 309a/6, 310a/21, 310b/16, 311a/8, 312b/17, 312b/21, 314a/20, 318b/3, 318b/20, 319b/7, 321a/15, 321b/5, 326a/1, 326a/17, 326b/20, 327a/5, 327a/6, 328a/5, 328a/9, 339b/2, 341b/6, 343a/7,

- 345a/12, 345b/10, 346a/12, 347b/15,
348a/1, 350b/3, 350b/12, 352b/4 (360)
- yaútin : 1. Balkabağı.
120b/18, 364a/13 (2) (krş. úabÀúÀ);
2. Kavun, karpuz, hıyar gibi toprakta
uzanıp yetişen bitki;
3. Su kabağı (*lagenaria vulgaris*).
- yalàun : 5a/10, 233a/14 (2) (bk. ibhül)
- yaemioa : 364a/9 (1) (bk. reybÀs)
- yapraú : 6a/15, 10a/21, 22a/5, 23a/12, 25b/20,
27a/12, 45a/13, 84a/7, 84a/11, 103b/10,
115b/20, 116a/14, 120b/18, 120b/19,
120a/20, 126a/16, 138b/17, 138b/21,
142b/6, 175a/1, 175a/2, 175a/4, 175a/8,
175b/12, 179b/5, 180b/6, 180b/15,
183b/12, 189a/5, 192b/7, 194a/13,
204b/21, 205b/18, 210b/15, 221a/6,
230a/2, 233a/14, 233b/5, 233b/6,
243b/16, 246a/19, 254a/7, 255b/7,
256a/18, 261b/1, 265b/12, 266a/14,
266b/3, 270a/9, 273a/20, 283b/10,
288a/10, 298a/3, 299a/4, 299b/20,
304b/1, 314b/4, 319b/19, 339a/1,
340a/17, 340a/18, 345b/13, 361b/1 (63)
(krş. evrÀú, varaú, varaúa, yabraú)
- yaëãand: 364a/9 (1) (bk. hindibÀ)
- yÀsemen: 256a/11, 358b/16, 362b/17 (3) (bk.
yÀsemìn)
- yÀsemìn: Yasemin (*jasminum*).
129a/1, 173b/10, 179a/20, 187b/20,
236b/9 (2), 333b/11, 362b/14 (8) (krş.
fil, fül, yÀsemen, zanbaú, zÀvaú,
zÀdvaú, ôayÀn)
- yaş : Bitki ve meyvelerin taze olması.
66a/21, 73a/21, 84a/11, 86a/20, 88b/8,
122a/17, 123b/7, 138b/7, 154b/11 (9)
- yebrýó : 293b/6, 327a/13, 363a/5 (3) (bk. lifÀó)
- yelenöýó : 364a/14 (1) (bk. èýd)
- yelme : Tutkal.
- 62a/12 (1) (krş. yelým)
- yelým : Yapıştırıcı (?).
234a/5 (1) (bk. yelme)
- yemiş : 9b/21, 10a/4, 10a/8, 21a/10, 22a/2,
25a/16, 26a/10, 29a/15, 31b/1, 45b/17,
47b/21, 54b/21, 55a/15, 58a/14, 61b/2,
61b/7, 74a/8, 74a/16, 74b/12, 84a/11,
86a/1, 100b/15, 131b/1, 134b/11,
139a/3, 146a/6, 156b/19, 158a/10,
175a/7, 175a/17, 175b/6, 175b/21,
178b/20, 179a/2, 179b/8, 180b/7,
180b/11, 180b/15, 207a/9, 221a/6,
237b/20, 242b/19, 244b/2, 248a/19,
257a/5, 259a/18, 262a/16, 262b/11,
266a/13, 268a/12, 273a/16, 273b/8,
285b/3, 293a/7, 293b/1, 299a/8,
300a/17, 306b/15, 314a/11, 315a/14,
330b/2, 346b/13, 347a/1, 348b/7,
349a/21, 361b/18 (67) (krş. fevÀkih)
- yenbýt : Harnubun bir çeşidi.
364a/15 (1) (bk. òarnýb)
- yeñi : Yeni.
86a/14 (1)
- yenmýye : Hindiba çeşidi.
364a/16 (1) (bk. hindibÀ)
- yerbýze : 363b/14 (1) (bk. ricle)
- yerenÀ : 363b/14 (1) (bk. úna)
- yetýè : 363a/20, 363b/1 (2) (bk. lÀèiye)
- yilar : 249b/2 (1) (bk. üb)
- yulàun : 237b/20 (1) (bk. ibhül)
- yüñ : Bitkinin içindeki yün.
242a/1 (1)
- yüsr : (èýd ile eşdizimli olarak)1. (bk.
anÀàýris);
2. (bk. bÀn);
3. Bir bitki ismi (*canna indica*). 245a/8
(2), 363b/15 (3) (krş. yüsre)
- yüsre: 245a/8 (1) (bk. yüsr)

Z, Ő, Ø,  

-  ab : (keff ile eşdizimli olarak)
282a/4 (1) (bk. us yl y andery n)
-  abr : (berri ile eş dizimli olarak) Yaban havucu.
227a/2 (1) (bk. cezer)
- z dva  : 163a/1 (1) (bk. y sem n)
-   fenbed s : 147a/17 (1) (bk. m zery n)
- za fer n: Çiğdem, safran (*crithum sativus*, *crocus sativus*).
6a/3, 7a/9, 7b/17, 14a/1, 16a/9, 16a/14, 16b/9, 16b/12, 16b/14, 16b/18, 16b/21, 17a/4, 17b/2, 17b/6, 17b/9, 17b/16, 20b/17, 22a/12, 23b/10, 24a/14, 24a/16, 25b/1, 26a/13, 26b/16, 27a/3, 30a/1, 30b/11, 31a/18, 33b/14, 34a/7, 42a/9, 46a/15, 58b/14, 62a/20, 65a/19, 65a/20, 68a/21, 72b/15, 74a/1, 77a/14, 78a/19, 79a/6, 81b/16, 89b/7, 93a/16, 94a/12, 95a/2, 95a/18, 97a/19, 99a/12, 101a/16, 104a/3, 116a/3, 124a/3, 129a/1, 129a/5, 129b/4, 131a/15, 131a/16, 131a/19, 132b/8, 132b/8, 133a/16, 140a/12, 142a/21, 142b/1, 148b/19, 154a/7, 146a/14, 146b/4, 161a/12, 163b/2, 165a/3, 169b/3, 169b/6, 169b/16, 182b/20, 183a/4, 183a/20, 187a/9, 187a/17, 187a/19, 187a/21, 192b/16, 199a/17, 201a/11, 202b/20, 211b/4, 212a/20, 212b/5, 213a/6, 218a/9, 222b/18, 222b/20, 228a/19, 228b/4, 228b/15, 229a/13, 229a/14, 229b/3, 229b/5, 229b/9, 229b/12, 234a/8, 237b/1, 247b/4, 248a/2, 251b/7, 252b/4, 253b/7, 262b/16, 263a/19, 263a/21, 263b/16, 264b/7, 268b/2, 276a/4, 276b/9, 277a/6, 277a/13, 277a/5, 277b/3, 277b/9, 280b/13, 289b/9, 289b/17, 293a/11, 293b/21, 305a/1, 305a/10, 311b/2, 311b/14, 318a/18, 319a/3, 320a/11, 321a/10, 322b/18, 323a/10, 323b/8, 323b/13, 324a/2, 324b/8, 325a/17, 325b/16, 326a/11, 327a/5, 327a/12, 327b/3, 338b/19, 339b/21, 341a/16, 341b/12, 342a/12, 344a/10, 347a/16, 348b/18, 349a/11, 350b/14, 359b/19, 361a/8, 363a/16 (161) (krş.  abir,  urve kav ma ma, c d, c di, ces d, hered, kerkim s,  il,  ur y ma m , k rk m, ra il, reh n,  uf r, vers, veres)
-  afre : Bir ot ismi (*iphiona mucronata*).
236a/15 (1)
- za ber : 170b/4 (1) (bk. merm  y z)
- za y m : 143b/8, 227b/1 (2) (bk. za u y m)
- za u y m : 170b/21 (1) (krş. za y m,  ar ei'l-kelbe)
-  amir n : 229b/18 (1) (bk. f tenc)
- z n : 162b/21 (1) (bk. merm  y z)
- zanba  : 1. Yaseminin sarısı.
47b/9, 60b/11, 68a/5, 105b/8, 114a/21, 124b/3, 124b/21, 143a/1, 143b/9, 143b/12, 144a/4, 153a/18, 163a/1, 166b/17, 173b/10, 183a/20, 229b/17, 247b/3, 362b/14 (19) (bk. y sem n);
2. Zambakgillerden, 90-100 santimetre yüksekliğinde, güzel ve iri  i ekli, çok yıllık bir süs bitkisi, top zambak (*lilium candidum*).
-  arf : Bitkilerden elde edilmiş kap.
126a/10 (1)
-  ari  : Bir bitki ismi (*convolvulus hystrix*).
227a/19 (1)
-  arv : 227a/8 (1) (bk. kemk m)
-  ar ei'l-kelbe : 227b/1 (1) (bk. za u y m)
- za ry r : Bir bitki ismi (*crataegus azarolus*).
6b/2, 70a/15, 70a/17, 151a/6, 170a/13, 207b/21, 245b/7, 248a/8, 286b/14, 352a/7 (10) (krş.  ayn-i r n,  ubbeyr , keyeld ry, kild ry, nelek, Şecere, za ryre)
- za ryre : 70a/11 (1) (bk. zaèryr)
- z ry nec : 37a/7 (1) (bk. r ziy nec)
- zaèter : ( ım r ile eşdizimli olarak) Kekik (*origanum vulgare*).
13a/13, 19b/16 (2), 74b/16, 78b/2, 89b/15, 125b/20, 163a/12, 174a/17, 180a/15, 197a/10, 223a/18, 223b/17, 234a/20 (14) (krş.   Ő ,    ter,   ter,  ymes, tevmes)
- z va  : 163a/1 (1) (bk. y sem n)
-  ay n : Yaban  yasemin.
236b/9 (1) (bk. y sem n)
- zebib : Kuru  z m;
19a/11, 19a/14, 19a/15, 19a/16, 23b/11, 106a/13, 125a/19, 132b/11, 163a/2, 163a/10, 244a/11 (11) (krş. a s m , èanced, derbili,  abb,  aŐlamıŐ)
2.(cebel ile eşdizimli olarak)

- 163b/6, 200b/8, 253b/12 (3) (bk. mivizec)
- öehebiyye : (baula ile eşdizimli olarak) 51b/15 (1) (bk. úainf)
- zehr : 187a/2, 320b/2, 320b/11, 321b/11, 330a/20 (5) (bk. çiçek)
- zehre : Şam karanfili. 173b/15, 174a/1 (2), 174a/2 (4) (krş. úaranfiliyye, mer'iyire)
- zekem : (óabb ile eşdizimli olarak) Bir bitki ismi (*cyperus esculentus*). 91a/19 (1) (krş. óabb, züü'À)
- zenb'Àd : Zencefil (?). 22a/13 (1) (bk. zürünb'Àd)
- zenbyè (Ar.): 13a/19 (1) (bk. isteyyb)
- zencebil : (Ş'Àmi ile eşdizimli olarak) Zencefil (*zingiber officinale*). 3b/3, 15a/18, 10b/10, 18b/11, 19a/7, 25a/14, 27a/12, 34a/7, 43a/6, 43a/10, 49a/17, 49b/12, 50a/1, 50a/15, 50b/3, 56b/11, 61b/11 64a/11, 65b/13, 68a/21, 81a/13, 89a/20, 89b/7, 95b/10, 131a/15, 131a/17, 141b/16, 142a/18, 161a/17, 172a/12, 172a/18, 173b/14 (2), 185a/3, 185a/17, 186a/18, 186b/5, 187a/5, 187a/6, 195b/16, 200a/8, 200b/12, 201a/10, 201b/16, 213a/6, 223a/6, 241a/10, 249a/14, 251a/18, 255b/19, 277b/5, 278a/13, 283b/8, 290a/6, 294b/1, 296a/18, 304a/1, 305a/1, 308b/18, 318a/7, 318b/19, 321a/9, 322a/21, 323a/11, 324a/3, 324a/15, 324b/6, 325a/5, 325a/21, 325b/20, 326a/14, 326b/8, 327a/4, 328a/8, 339b/16, 348a/3, 348b/18, 358b/10 (78) (krş. fet'Àyilü'r-ruób'Àn, r'Àsen, zencebiliyye)
- zencebiliyye : 251a/15 (1) (bk. zencebil)
- öenebi'l-ceröyn : 150a/5 (1) (bk. èurú)
- öenebi'l-f'Àre : 150a/12 (1) (bk. lis'Àni'l-óamel)
- öenebi'l-óayl : Bir bitki ismi (*equisetum arvense*). 149b/9 (1)
- öenebi's-sebiè : Bir bitki ismi (*cirsium tourn*). 149b/18 (1)
- öenebi'l-il 'àrfi : Bir bitki ismi (*campanula edulis/medium alpinum* (?)). 150a/12 (1)
- zer'Àvend : 10a/16, 13b/17, 34a/8, 34b/4, 133b/7, 208a/5, 200a/9, 310b/7, 318a/18, 322b/20, 360a/1 (11) (bk. zir'Àvend)
- zerc'yn : Kızıl gül. 169a/18 (1)
- zerd : Zerde. 169a/17 (1) (krş. revdik-i èu'áfur)
- zerd'Àly : Zerdali. 123a/19, 143b/2 (2)
- zereşk: 186a/13, 212a/8 (2) (bk. emirb'Àris)
- zerev : 239b/7 (1) (bk. 'u'áfur)
- zerişk : 128b/3, 341a/5 (2) (bk. emirb'Àris)
- zerú : 115a/5 (1) (bk. óandeuyüi (?))
- zerneb : 1.Çekirge ayağına benzeyen, erdel kökü denilen bir bitki; 2. Porsuk ağacı (*taxus baccata*). 31a/17, 69a/20, 167b/7, 203a/3, 211a/5, 228b/11, 317b/13, 319a/19, 319b/4, 339b/21, 340b/12, 341b/12 (12) (krş. melik'À, richi'l-cer'Àd, semiúlas)
- zeršek : 26a/7 (1) (bk. emirb'Àris)
- zerüşk : 169a/17 (1) (bk. emirb'Àris)
- öerv'Àn : (siy'Àh ile eşdizimli olarak) 178a/16 (1) (bk. s'Àöerv'Àn)
- zerv'Àned : 312b/8 (1) (bk. zir'Àvend)
- zervend : (üavil ile eşdizimli olarak) 10a/2, 163b/13, 264b/13, 321a/10, 322b/4, 322b/13 (6) (bk. zir'Àvend)
- zev'Àn : Bir bitki ismi (*lodoicea temulentum*). 83b/17, 174b/8 (2) (krş. celif)
- zeyzef'yn : 177b/9 (1) (bk. zeyzef'yn)
- zeyzef'yn : Bir bitki ismi (*pyrus sorbus*). 248a/10 (1) (krş. àubbeyr'À, zeyzef'yn)
- zeyrir : Kankurutan çeşidi. 363a/9 (1) (bk. lif'Àó)
- zeyt : 1.Zeytin yağı; 2.(cebel, selcem ile eşdizimli olarak) Yağ. 4b/12, 5a/15, 6b/12, 9a/6, 11b/6, 12b/7, 20b/9, 21b/10, 22b/8, 25b/11, 25b/20, 28b/2, 32a/16, 33a/4, 37a/16, 37a/17 (2), 38a/5, 38a/17, 39b/10, 47b/18 (2), 48a/6, 50a/17, 50b/4, 50b/14, 50b/21, 52b/10, 52b/11, 54a/5, 54a/6, 54a/10, 54a/14, 56a/14, 58a/4, 58a/8, 60b/4, 62b/11, 67b/15, 74b/11, 75b/4, 76a/19, 76a/21, 76b/9, 78b/11, 79a/16, 85b/17, 86b/4, 86b/9, 88a/9, 92b/3, 95a/8, 100b/8, 104b/19, 100b/15, 101a/12, 103a/2, 105b/6, 107a/5, 114a/15, 114a/18, 114a/19, 117b/13, 119b/6, 120a/2, 120b/15, 120b/18, 123b/18, 124b/21, 129b/6, 130b/8, 130b/10, 135b/4, 137a/15, 137b/6, 138a/13, 140a/17, 141b/4, 141b/7, 141b/10, 141b/21, 142a/3, 142a/6, 142a/13,

- 142b/7, 142b/11, 143a/2, 144a/17, 144a/18, 144b/4, 144b/6, 144b/11, 144b/16, 148a/16, 154b/21, 157b/16, 160a/2, 160a/20, 163a/2, 163b/15, 168b/17, 170a/1, 171a/12, 173b/20, 175b/2, 175b/19, 175b/20, 176a/1, 176a/4 (2), 176a/6, 176a/11, 176a/14, 176a/16, 176a/17 (2), 176b/1, 176b/3, 176b/7, 176b/11 (2), 177a/7, 177a/13, 178b/7, 180a/6, 181a/16, 188b/10, 191b/20, 192a/15, 192a/17, 192a/20, 195b/7, 197b/1, 198b/6, 198b/19, 205b/8, 206b/21, 208b/14, 215a/3, 216a/2, 216b/13, 219a/8, 219a/16, 220b/3, 221a/11, 221a/21, 221b/7, 221b/16, 222a/1, 223a/14, 223b/5, 223b/6, 226b/5, 228a/1, 228a/11, 228a/21, 229b/10, 237a/6, 237a/9, 239a/15, 241a/12, 242a/6, 244a/7, 245a/3, 246b/6, 248a/18, 250b/19, 267a/7, 267b/2, 267b/21, 268b/14, 269a/7, 270a/4, 270a/14, 279a/2, 280a/7, 280a/8, 281a/14, 282b/18, 283b/20, 284b/3, 284b/5, 284b/7, 285a/12, 285a/16, 285b/17, 287a/4, 287b/7, 288a/11, 289b/7, 296a/19, 305b/3, 307a/17, 307b/13, 308b/15, 309b/6, 309b/7, 309b/9, 309b/14, 310a/4, 310a/5, 310a/8, 310a/15, 310a/21, 310b/8, 310b/13, 311a/4, 311a/7, 311a/12, 311a/15, 311b/11, 312a/9, 315a/8, 343a/7, 344b/12, 345a/9, 345a/19, 346a/10, 350a/4, 350a/10, 351a/12, 351b/14, 351b/8, 356b/15, 360a/8, 361a/11, 363b/9 (227)
- zeytÿn : (Hindî, yer, meklis ile eşdizimli olarak) zeytin. 32b/11, 35a/5, 103b/10, 117a/9, 159a/18, 174b/16, 174b/21, 175b/6, 175b/8, 175b/12, 175b/17, 175b/19, 175a/20, 176b/1, 177b/8, 175a/21, 177b/8, 176a/3, 182a/13, 230a/1, 243a/17, 246a/2, 343a/1 (23)
- ôifre'l-ëuüÅb : Bir bitki ismi (*ornithopus compressus*).
236a/19, 236a/20 (2) (krş. fülÿÿÿn)
- ôifre'n-nesr : Bir bitki ismi (*hymenonema tournafortil*).
236b/4 (1) (krş. úaiÅniüü, úÅüniüü)
- zibib : (cebel ile eşdizimli olarak)
93a/1 (1) (bk. mivizec)
- zibÅr : Zeytin yağı saflaştırdıktan sonra kalan tortu.
176b/7 (1)
- zifli : 25a/18 (1) (bk. deflÅ)
- zift : 14a/19, 41a/1, 102a/2, 115b/18, 119a/21, 120b/18, 159a/21, 168b/17, 170b/5, 170b/7, 170b/18, 193a/9, 214b/5, 225b/7, 255b/11, 267b/16, 279b/19, 285a/13, 287a/2, 295b/18, 309b/13, 310a/17, 311a/4, 311a/11, 312a/2, 345a/19, 346a/15, 351a/11, 351b/11, 352a/2 (30) (krş. züft)
- zikze : 218a/13 (1) (bk. şehdÅnec)
- zîr : 177b/8 (1) (bk. kettÅn)
- zirÅvend: (üavil ile eşdizimli olarak) loğusa otu, kurtluca. (*aristolochia*).
65a/18, 68b/6, 69a/3, 85b/1, 94a/13, 142a/4, 146a/12, 167b/20, 168b/1, 260a/13, 295a/18, 310b/18, 311b/19, 320a/11, 323b/7, 323a/9 (16) (krş. arisÿÿÿÿÿÿ, úiäÅ, semúÿra, şecere, usüÿÿÿÿÿÿ, zerÅvend, zervÅned, zervend)
- zire (Far.): 105b/10, 232b/2, 284a/15, 326b/3 (4) (bk. kemmÿn)
- zireşk : 71a/5, 211a/12, 301b/17 (3) (bk. emirbÅris)
- zirr : Filiz.
188a/5, 188a/12, 333b/12 (3)
- zizilöat : Tesbih ağacı, zanzalat, zanzalaht (*melia azadirachta*).
10a/3 (1) (krş. azÅdraöt, azÅdıraöt, óurÿd, şecere)
- zyfÅ : (yÅbis ile eşdizimli olarak) 1. Çördük otu. (*hyssopus officinalis*).
10b/15, 15a/21, 14a/20, 95a/4, 142a/4, 174a/7, 201b/5, 211a/17, 211a/19, 217b/8, 219a/21, 231a/1, 231b/17, 231b/20, 232a/5, 232b/10, 294a/5, 294a/6, 313b/12 (19) (krş. rÅëiye, uşnÅn);
2. (raüb ile eşdizimli olarak) Ermenistan'daki koyun ve keçilerde bulunan kir, çakıldak.
174a/18, 228b/3, 228b/7 (3) (krş. lÅmiye)
- züüÅü (Berberice): 91a/20 (1) (bk. zekem)
- öÿÿÿ : 327a/13 (1) (bk. dÿÿÿÿ)
- öumeyri : Karpuz çeşidi.
49a/5 (1) (bk. baüüö)
- zuveytine : 32b/10 (1) (bk. kerme)
- züferÅ : 147a/2 (1) (bk. dünyÅdevey)
- züft : 131a/5, 134a/19, 149a/13 (3) (bk. zift)
- öürÅt : 350a/4 (1) (bk. cÅvers)
- öürre : 348b/5, 348b/6 (2) (bk. cÅvers)
- öürünbÅ : 137a/5, 186a/13 (1) (bk. zürünbÅd)

zürünbe : 167a/5, 341b/12 (2) (bk. zürünbÂd)

zürünbÂd : Yaban zencefili (*zingiber zerumbet*).

13b/21, 59a/1, 59a/18, 129a/4, 167a/4,
168a/21, 197a/3, 219b/14, 238b/11,

323a/12, 323b/13, 338b/4, 338b/16,
339a/15, 339b/14, 344b/6 (16) (krş.
zenbÂd, zürünbÂ, zürünbe)

2.2.1.1.2. Hayvan İsimleri ve Hayvan İsimleri İle İlgili Kelimeler Dizini

‘A, A, Ā

- èĀc : Fil dışı.
237a/19, 258b/1 (2), 289b/16, 324a/6 (5)
- Āfēi : 21a/12 (1) (bk. yılan)
- aāulu : (cĀnver, óayvĀnĀt ile eşdizimli olarak) Zehirli, ağulu.
30a/11, 148b/4, 152a/9, 173b/7, 180a/10, 189a/12, 230b/1, 244b/20, 252a/14 (9) (krş. aāulu)
- aāulu : (cĀnver, óayvĀnĀt ile eşdizimli olarak) 241a/2, 250a/11, 257b/9, 272b/2, 285b/19 (5) (bk. aāulu)
- aòşĀ : Vücuttaki bağırsak, ciğer gibi organlar.
118b/9 (2) (2) (bk. óaşĀ)
- èaúĀrib : Akrepler.
241a/5, 325a/5 (2) (bk. èaúreb)
- èaúĀribe : 187b/3 (1) (bk. èaúreb)
- èakli : Av için eğitilemeyen köpekler.
282a/21 (1)
- èaúreb : (berri, baóri ile eşdizimli olarak) Akrep.
5a/5, 7a/7, 7a/8, 60a/6, 76a/20, 85a/19, 90b/3, 99a/6, 100b/14, 108b/7, 109b/8, 109b/7, 110b/13, 110b/13, 114b/5, 117b/6, 121b/17, 148a/3, 152b/9, 168a/14, 170b/13, 178b/15, 188b/12, 211b/18, 214a/2, 221a/7, 241a/19, 241a/4, 241a/15, 241a/2, 241a/14, 241a/16, 251a/6, 252a/13, 255a/16, 258a/1, 270a/2, 292a/10 343a/7, 347a/16, 352a/14 (41) (krş. èaúĀrib, èaúĀribe)
- èalaú : 242a/2 (1) (bk. sülük)
- èalef : Hayvan yemi.
266a/9 (1)
- anĀfió : 1. Koyun ve keçilerin midesi;
2. Hayvanların midesi.
30b/21 (2) (2)
- èanber : (lebnî ile eşdizimli olarak) 1. Derisinden kalkan yapılan bir balık;
2. Su sığırının gözü;
3. Güzel koku; adabalığı ve kaşlot denilen büyük balıkların bağırsaklarında teşekkül eden güzel kokulu madde.
69b/11, 93a/17, 143b/5, 177b/1, 183a/19, 184b/20, 185a/18, 185b/4, 200a/13, 203a/4, 203a/7, 209b/3, 211a/8, 211a/15, 213a/16, 231b/14, 236a/12, 242a/15, 247a/9, 247a/13, 247b/2, 247b/15, 248a/4, 254a/11, 264b/15, 268a/1, 272b/10, 277b/21, 302a/5, 316a/11, 318b/1, 333b/10, 340b/14, 341a/7, 343a/5, 356a/17, 359a/16 (37)
- èand : 244a/11 (1) (bk. āyf)
- èanúebýt : 244a/4 (1) (bk. örümcek)
- anýú : 155a/6 (1) (bk. raóma)
- èarcĀ : 226a/20 (1) (bk. øabèa)
- arı : (bal ile eşdizimli olarak) Bal arısı.
10a/17, 88b/13, 148a/4, 173b/3, 216b/21, 316a/15, 352a/14, 361b/5 (8) (krş. aru)
- arālan : 208b/8 (1) (bk. esed)
- arslan : 289b/1 (1) (bk. esed)
- aru : (bal ile eşdizimli olarak) 316a/12, 321b/3 (2) (bk. arı)
- èāĀfir: Serçeler.
239b/12, 280b/16 (2) (bk. serçe)
- èāĀt : 178b/3 (1) (bk. sĀĀmendĀr)
- èaskeri : Bir akrep çeşidi.
241a/3, 241a/4 (2)
- aālan : Aslan.
35b/11, 226b/12 (2) (bk. esed)
- aslan : 291a/3 (1) (bk. esed)
- aşúari : Başında üç kanazı olan yılan.
21a/16, 21a/17 (2) (bk. yılan)
- at : 57a/10 110a/20, 214b/4, 239b/18, 258b/6, 269b/2, 288b/14, 289b/15, 289a/1, 289a/2, 289b/4, 359b/18 (12)
- avvuz : 32a/10 (1) (bk. baü)
- ayu : Ayı.
9b/7, 208b/7 (2) (krş. dibb)
- èaóĀya : 240b/6 (1) (bk. sĀĀmendĀr)

B

- babaúuşı** : Bir kuş ismi.
16a/2 (1)
- baâl** : Katır.
50b/9 (1) (krş. esridÿn, úaùr)
- baórì** : Bazı hayvanların denizde yaşayan çeşitleri.
9b/18, 80b/8, 107b/12, 181a/4, 181a/5, 181b/1, 192b/11, 195a/12, 227b/5, 241a/19, 277a/17 (11)
- baú** : 53a/6 (1) (krş. baëÿøa, fesÀfis, sivrisinek)
- baúar** : 7a/4, 15b/17, 29a/6, 42a/8, 52a/10, 228b/6, 229a/5, 289b/3, 291a/4 (9) (bk. âànr)
- balú** : Balık.
8a/6, 10a/2, 12b/7, 35a/6, 80a/14, 139a/15, 149a/16, 160b/13, 172b/7, 195b/2, 195b/7, 195b/8, 195b/11, 195b/14, 195b/16, 195b/18, 196a/4 (2), 196a/5, 196a/7, 223a/2 (2), 229a/6, 242a/17, 248b/2, 259a/19, 293b/1, 297a/6, 300a/11, 302a/12, 302a/15, 307a/5 (32) (krş. binni, bisÀriyÀ, dulfin, ebÿcelenbÿye, elbürek, ibsÀriyye, úaşve, levrek, lisÀn-ı baór, raòrÀòì, rÿbiyÀn, àavl, seybÀr, semek, şavú şebÿü şubÿü)
- baèr** : Küçük baş hayvan pisliği.
50b/7 (1) (krş. úayà, úayàar)
- bÀşak** : Başak kuşu.
15b/16, 38a/3, 38a/6 (3)
- baú** : Kaz.
50a/7, 53a/6, 228b/4, 254a/21, 310b/12, 325b/18 (6) (krş. avvuz)
- baùÀriò** : 50a/20, 195a/18, 195b/16, 233b/13 (4) (krş. baùrÀòiyÿn, ùruyò)
- baùrÀòiyÿn** : 50a/20 (1) (bk. baùrÀriò)
- bÀz** : 247a/13 (1) (bk. bÀzi)
- bÀzi** : Yırtıcı kuş, doğan.
15b/19, 37b/16 (2) (krş. bÀz)
- baëÿøa** : 53a/6 (1) (bk. baú)
- bebàÀ** : 138a/5 (1) (bk. üÿü)
- benÀti's-semer** : Bir böcek ismi.
57b/21 (1) (krş. benÀti'ş-şìó, şaómetü'l-arø)
- benÀti'ş-şìó** : 57b/21 (1) (bk. benÀti's-semer)
- benÀt-ı verdÀn** : Yumurtası fasulye tanesine benzeyen, kızıl kanatlı, su kenarlarında yaşayan bir böcek.
11b/10, 58a/6, 120b/15 (3) (krş. dÿdü'l-cerÀr)
- berÀàia** : 230b/14 (1) (bk. bit)
- beràÀl** : Tabaklanmış kertenkele derisi.
226b/18 (1)
- berri** : Hayvanların karada yaşayan çeşidi.
109b/12, 109b/19, 110a/16, 135b/16, 164b/12, 181a/4, 181a/4, 192b/10, 199b/5, 199b/11, 227b/5, 236a/13, 239b/14, 251a/8, 282a/21, 282a/19 (16)
- besd** : 262b/16 (1) (bk. mercÀn)
- besed** : 24b/11, , 45a/14, 95b/1, 187b/13, 277a/12, 297a/10, 309a/20 (7) (bk. mercÀn)
- beseò** : 264a/13 (1) (bk. mercÀn)
- betÿma** : Kuş tersi.
148b/9 (1)
- beyàÀ** : 38b/12 (1) (bk. üÿü)
- biliç** : Piliç
61b/20, 62a/1 (2) (bk. ferÀric)
- binni** : Balık çeşidi.
195a/10 (1) (bk. balú)
- bisÀriyÀ** : Küçük balık.
46a/4 (1) (bk. balú)
- bit** : 1. Bit (*pediculus*).
28a/5, 58b/14, 60b/9, 63b/11, 74b/15, 76b/6, 143a/10, 147b/13, 168a/10, 173a/18, 177a/13, 191b/18, 209a/8, 254a/6, 256a/19, 267a/11, 269a/16, 270a/4, 272b/3, 284b/13, 288a/17, 290a/5, 351a/13, 353a/1 (24) (krş. berÀàia, úaml, kehle)
2. (taòta ile eşdizimli olarak) Tahta biti.
20b/1, 53a/7, 63b/12, 180b/13, 239a/17, 258b/7, 351a/8 (7)
- boú** : Hayvan pisliği.
5b/4, 7a/4 (2) (bk. ters)
- boynuz** : Boynuz.
21a/19, 33a/12, 33a/19, 34b/21, 36b/11, 52b/14, 52b/12, 52b/15, 53a/2, 90b/13, 90b/14, 264a/12, 304a/8, 351a/8, 361b/16 (15) (krş. úarn, úurÿn)
- buzaàr** : İneğin yavrusu.
290b/20 (1)
- bülbül** : Bülbül.
55b/9 (1)

C

- caèlÀn : Bok sineği.
130b/7 (1) (krş. cuèl)
- cÀmyā : Camız, kômüş.
52a/13, 52a/14, 71b/18, 78a/10, 78a/17,
291a/4 (6)
- cÀnver : (aàulı, úzıl ile eşdizimli olarak)
1.Canlı, yaşayan;
2. Domuz, canavar, hınzır;
3.Her türlü böcek vb. küçük hayvan.
7a/13, 25a/18, 30a/11, 102b/2, 152a/9,
164b/21, 180a/10, 181b/8, 192a/18,
199b/5, 227a/7, 250a/11, 252a/14,
346b/20 (14)
- cemel : 84b/12 (1) (bk. deve)
- cemelü'l-óımĀ: 85a/7 (1) (bk. óarcel)
- cenĀó : Kuş kanadı.
85b/19, 85b/21 (2)
- cerĀd: Çekirge.
- 80b/1, 80b/3 (2)
- cerĀre : Sarı renkte küçük ve zehirli akrep.
241a/3 (1)
- cerdÿn : Erkek fare, tarla faresi.
226b/17, 276b/18, 361b/2 (3) (krş.
cerōÿn, vezaà)
- ceri : Yılan balığı.
193b/7, 195a/11, 195a/15 (3) (krş.
cerri, úarmÿü selÿr, sillÿr)
- cerri : 80a/14 (1) (bk. ceri)
- cerōÿn : 5b/4, 206b/11, 226b/20 (3) (bk.
cerdÿn)
- cevf : (erneb ile eşdizimli olarak) iç, boşluk.
9b/13 (1)
- ceyrĀn : 312b/3 (1) (bk. àazĀl)
- cezÿr : 84b/12 (1) (bk. deve)
- cuèl : 82a/6 (1) (bk. caèlĀn)

Ç

çaylaà : 153a/12 (1) (bk. çaylaú)

çaylaú : Yırtıcı bir kuş çeşidi (*milvus migrans*).

16a/1, 16a/2 (2) (krş. çaylaà)

D, ë

- êab : Büyük çöl kertenkelesi.
 277a/17, 278a/2, 280a/19 (3)
- êÂ'in : 249b/13 (1) (bk. úoyun)
- dalaú : 139a/16 (1) (bk. nimir)
- êa'n : 225b/18 (1) (bk. úoyun)
- êarab : 227b/2 (1) (bk. úunfiö)
- debÂsi : Irak Arapçasında şefninin ismi.
 215a/12 (1) (bk. şefnin)
- decc : Bir yabanî kuş ismi.
 13b/17, 27a/3 (2)
- deldel : 270b/16 (1) (bk. úunfiö)
- delem : Üveyik, tahtalı güvercin.
 139a/16, 361a/9 (2) (krş. veraşÂn,
 verşÂn)
- derviyè : Bir güvercin çeşidi.
 239b/13 (1)
- deve : Deve.
 47a/4, 61a/4, 61a/6, 84b/12, 85a/3,
 129a/3, 157a/13, 225a/17, 258b/1,
 288b/15, 288b/21, 289a/2, 290a/2,
 290a/8, 291a/3, 311b/11, 311b/5,
 311b/11, 359b/9 (18) (krş. cemel,
 cezÿr, ibil)
- êıfdaè : Kurbağa.
 227b/4 (1)
- dibb : 15b/17 (1) (bk. ayu)
- didÂn : Kurt, böcek; *tenya, kurt vb.* gibi vücut
 içinde bulunan kurt, böcek.
 20a/15, 60b/15, 158b/20, 160a/19,
 162b/11, 163b/13, 168a/10, 168b/15,
 174a/12, 178a/12, 179b/3, 180a/2,
 181b/16, 182a/21, 186b/15, 188b/6,
 218a/18, 219b/19, 221b/10, 223b/15,
 239b/4, 257b/14, 257b/8, 267b/18,
 267a/9, 351b/20, 360a/7 (27)
- dilki : 149a/21, 199b/11 (2) (bk. àuèleb)
- dÿdü'l-cerÂr : 58a/6 (1) (bk. benÂt-ı verdÂn)
- dÿd : 58a/6, 145a/11, 251b/11 (3) (bk. úurd)
- duldul : 139a/16 (1) (bk. úunfiö)
- dulfın : Yunus balığı.
 139a/15 (1) (bk. balú)
- dücÂc : Tavuk.
 135b/16, 229a/4 (2) (bk. ìavuú)
- dühn : (óayyÂt ile eşdizimli olarak) Yağ.
 142a/8 (1)
- dürrè : 38b/12, 138a/5 (2) (bk. üÿü)

E

- ebúae : Karga çeşidi.
248b/18, 248b/19, 249a/3 (3) (bk. àurÀb)
- ebÿcelenbÿye : Balık çeşidi; rubiyan.
160a/15 (1) (bk. balú)
- ebÿ sebèa ve sebèain : Yetmiş yedinin babası.
189a/10-11 (1) (bk. suúÿlÿúanderyÿn)
- efèi : 6b/16, 21b/16, 35a/1, 67a/13, 67a/16 (2), 68a/19, 262b/20, 263a/8, 263a/6, 279a/13 (11) (bk. yılan)
- ekÀriè : Eklemlı ayaklar, paça.
24a/9, 286b/10 (2) (krş. kevÀriè)
- elbürek : Balık çeşidi.
195a/10 (1) (bk. balú)
- engelis : Yılan balığı.
195a/12 (1) (krş. óayyÀt, ingilis)
- erneb : 9b/1 (1) (krş. ùavşan)
- esed : Arslan.
12b/16, 12b/21, 13a/1 (3) (krş. arālan, arslan, aālan, aslan, leyā, sebè)
- esfenc : 158a/1 (1) (bk. isfenc)
- esridÿn: 50b/9 (1) (bk. baāl)
- eşek : (deri, süd, yaban, õeker ile eşdizimli olarak) Eşek.
16a/13, 28a/16, 29a/2, 29a/2, 85b/16, 110b/15, 110b/16, 110b/18, 110b/20, 120b/19, 129a/2, 168b/21, 169b/14, 186b/19, 276b/18, 277a/4, 288b/21, 289b/4, 289b/17, 290a/9, 294a/1, 343b/9 (21) (krş. óimÀr)
2. (Hind ile eşdizimli olarak) Hind eşeği, gergedan.
280b/10 (1) (bk. gergedÀn)
- ev : (arı ile eşdizimli olarak) Arının evi, kovan.
136b/3, 361b/5 (2)
- eziÀf : Boynuzu olan hayvanlarda olan saç lüleleri.
236b/6 (1) (krş. zılf)

F

- fÀöte : Yabanî güvercin.
251a/7 (1) (bk. gögercin)
- fÂr : Fare.
250b/6 (1)
- fenek : 1. Derisi kıymetli, karsak denilen canlı;
2. Sülük denilen siyah kurtçuk;
3. Beyaz bir kuş.
256b/8 (1)
- ferÀric : Olgunlaşmamış tavuk, piliç.
136a/3, 253a/14 (2) (krş. biliç, firÀò, piliç)
- fesÀfis : 254a/21 (1) (bk. baú)
- fevöyliyÀ: 107b/9 (1) (bk. óalezÿn)
- fil : Fil.
237a/19 (2), 258b/2, 258a/18 (4)
- firÀò : 253a/14 (2)(2) (bk. ferÀric)

G, á

- àamÀm: 249b/13 (1) (bk. isfenc)
 àanem : 249b/13 (1) (bk. úoyun)
 àarnýú : Turna.
           280a/11 (1) (krş. ùrna)
 àayme : (baór ile eşdizimli olarak)
           249b/17 (2) (2) (bk. isfenc)
 àaõÀf: 248a/21 (1) (bk. àurÀb)
 àazÀl : 1. Ceylan, ahu;
           2. Bir yaşındaki ceylan.
           249a/17, 249b/2, 250a/20 (3) (krş.
           ceyrÀn, àazÀle)
 àazÀle : 249a/16 (1) (bk. àazÀl)
 gergedÀn : Gergedan, Hint eşeği.
- 90b/14, 262b/19 (2) (krş. eşek,
 gergeden, òarüt, óimÀr)
 gergeden : 280b/10 (1) (bk. gergedÀn)
 geyik : Geyik.
           312a/21, 312b/2, 322b/12 (3)
 gögercin: Güvercin.
           110a/13, 160b/4, 253a/14, 291a/5,
           312b/10 (5) (krş. fÀòte, óamÀm,
           yemÀme)
 àurÀb : Karga.
           15b/17, 248b/15 (2), 249a/4 (4) (krş.
           ebúaè, àaõÀf, àurÀbe, úayúÀn, zÀà)
 àurÀbe : Siyah karga.
           248b/17 (1) (bk. àurÀb)

H, Ó, Ò

- óabÁóib : Ateş böceği.
92a/19 (1) (krş. sirÁce'l-úaliáb, ìaybÿs)
- óabÁr : 291b/8 (1) (bk. óubÁrÁ)
- óaccÁmeyn : (raàve ile eşdizimli olarak)
Sünger.
158a/1 (1) (bk. isfenc)
- óacel : 99b/4, 99b/14, 259b/10, 364a/10 (4)
(krş. úabc)
- óaceriyye : Denizde yaşıyan bazı yengeç
çeşidi.
181b/1 (1)
- óaffÁş : 124b/16, 219a/12, 220b/17 (3) (krş.
óuffÁş, úuş, vuüvÁù yaraāa)
- óÁfir : 1. Kesilmeyen hayvanların tırnağı;
2. Kesilen hayvanların boynuzu.
90b/13, 90b/14, 236b/5 (3) (krş.
óavÁfir)
- óald : Köstebek.
126a/19 (1)
- óalezÿn : 107b/9, 164a/7, 166a/11, 218a/11 (4)
(krş. fevóyliÿÁ, óalzÿn, óuffi'l-àurÁb,
kemmÿda, āarimetri'l-cedi, senec, şenc,
şenec)
- óalzÿn : 108a/5, 107b/15 (2) (bk. óalezÿn)
- óamÁm : 1. Güvercin;
2. Kumru.
12a/17, 109b/12, 312a/1 (3) (bk.
gögercin)
- óanÁfis : Bok böcekleri, mayıs böcekleri.
11b/10, 82a/6, 120b/15, 130b/6 (4)
(krş. óunfis)
- óanÁzir : Hinzırlar, domuzlar.
154b/15 (1) (bk. óinzir)
- óarÁtin : Sođulcan.
120b/10 (1)
- óarcel: Çekirge.
85a/7 (1) (krş. cemeli'l-óımÁ)
- óardÿn : Küçük kertenkeleye benzeyen bir
hayvan.
101b/11 (1)
- óarir : İpek.
3b/17, 24b/11, 124b/2, 145b/4,
186a/11, 188a/6, 188a/13, 203a/3,
211a/5, 211b/2, 211b/3, 215a/11,
274b/17, 317a/21, 328a/20, 334b/11,
339b/15, 340a/20 (18) (krş. ibrisim,
ibrişim)
- óarüt : 262b/19 (1) (bk. gergedÁn)
- óarze : 1. Tenasül aleti.
2. (baúar, āuàr ile eşdizimli olarak) bir
taş ismi.
281b/7 (1)
- óaşÁ : 1. Vücuttaki bağırsak, ciğer gibi
organlar;
2. Hayvanların karnında olan pislik.
118b/8 (1) (krş. aóşÁ)
- óauÁüf : Kırlangıç.
36b/16, 99a/7, 146b/5, 229a/14 (4) (bk.
úurlanàıc)
- óavÁfir : Hayvanların tırnakları.
303b/2 (1) (bk. óÁfir)
- óayl : At.
269b/1 (1)
- óayvÁn : Hayvan.
5b/3, 19b/14, 31a/1, 34b/12, 34b/21,
34b/14, 34b/19, 35b/77, 35a/9 (2),
35a/10, 35a/11, 35a/15, 35b/7 (2),
47b/4, 53a/7, 67a/13, 67a/14, 83a/2,
84b/12, 90b/14, 150a/12, 196a/18,
196a/19, 207b/9, 226a/18, 257b/9,
258b/6, 289a/2, 290b/16 (31) (bk.
óayvÁnÁt)
- óayvÁnÁt : Hayvanlar.
24a/6, 24a/9, 26b/14, 40b/17, 59b/9,
75b/16, 77a/4, 82b/17, 90b/13, 90b/13,
115a/21, 130b/19, 138a/16, 138b/2,
139a/19, 148b/4, 163a/19, 203b/12,
208a/17, 208b/9, 240b/4, 243b/10,
245b/7, 249b/3, 251a/3, 254b/7,
260a/15, 273b/21, 280b/2, 280b/2,
288b/15, 289a/20, 291a/12, 293a/19,
357a/8, 360a/11 (36) (krş. óayvÁn)
- óayyÁt : 1. Yılanlar;
(bk. yılan)
2. Yılan balığı.
195a/12 (1) (bk. enkelis)
- óayye : 21b/17, 153a/7, 192a/9 (3) (bk. yılan)
- óazz : Bir deniz hayvanı.
121b/1 (1)
- óımÁr : 1. 110a/16, 157b/3 (2) (bk. eşek);
2. (Hindi ile eşdizimli olarak)
90b/14 (1) (bk. gergedÁn)
- óinzir : Domuz.
52b/5, 130b/16, 139b/1, 229a/4,
289b/19, 290a/8 (6) (krş. óanÁzir, iñiz,
iñuz)
- óırşÁ : Yılan çeşidi.
21a/21 (1) (bk. yılan)
- óışf : Üç aylık ceylan.

249a/19 (1)
 óidÀ'e : Çaylak, dölengeç kuşu.
 100a/21 (1)
 óirbÀ : Bukalemun.
 102b/2 (1)
 óubÀrÀ : Toy kuşu (*outarde, otis tarde*).
 92b/4 (1) (krş. óabÀr)
 òuffÀş : 288b/14 (1) (bk. òaffÀş)
 òuffi'l-àurÀb : 107b/9, 223a/7 (2) (bk.
 óalezÿn)

òunfis : Mayıs böceği.
 262b/17 (1) (bk. òanÀfis)
 òöyr (Ar.): 9b/1 (1) (bk. ùvşan)
 òurÿs : Horoz.
 13a/1, 136a/11 , 136a/13, 136a/15,
 136b/2, 299b/20 (6)
 òuüÀf : 124a/13, 219a/13 (2) (bk. úrlanàc)
 hüdhüd : Hüdhdü kuşu.
 355a/5 (1) (krş. şebeb)

I, èI

ılan : 21b/2 (2), 21b/7, 21b/14 , 49b/6,
49b/6, 148a/3 (7) (bk. yılan)

İ, èİ, Ì

- ibil : 61a/5 (1) (bk. deve)
- ibn-i èirs (Yun.) : Gelincik.
4b/6 (1) (krş. èirse)
- ibrisim (Ar. < Far.) : 3b/17, 4a/6, 22a/14, 36a/6, 184b/15, 211b/1, 274b/15, 295a/12, 340a/8, 341b/8 (10) (bk. óarir)
- ibrişim : 3b/17, 274b/15 (2) (bk. óarir)
- ibsÀriyye : Balık çeşidi; rahrahi.
195b/8 (1) (bk. balú)
- iòàÀ : Hayvan tezeği; sığırın karnında olan şeyler.
7a/4 (1)
- il : 1. Erkek geyik, karaca, alageyik;
2. Dağ keçisi, dağ koyunu.
33a/10 200b/21, 264a/12 (2) (4) (krş. kebş)
- incü: 16b/2 (1) (bk. âadef)
- inek : İnek.
30a/15 (1)
- ingilis : 304a/17 (1) (bk. enkelis)
- iplik : İpek böceğinden veya çeşitli hayvanlarının yünlerinden elde edilen iplik.
304a/7 (1)
- èirse (Ar.): 4b/6 (1) (bk. ibn-i èirs)
- isfenc: Sünger.
12b/1, 97a/21, 187a/12, 187b/3, 249b/13, 249b/17, 267a/15 (7) (krş. esfenc, àamÀm, àayme, óaccÀmeyn, seóÀbin)

K, Ú

- úabc : Keklik.
 15b/21, 16a/3, 259b/10, 291a/5,
 309a/13 (5) (bk. óacel, úaùt)
- úabiò : Ayı.
 15b/16 (1)
- úablıbaàa : 240b/3 (1) (bk. sülüófât)
- úabuú : (óalezÿn, yılan ile eşdizimli olarak)
 Kabuk.
 3b/2, 107b/15, 108a/2, 108a/8,
 120a/12, 177a/15 (6)
- úaml : 269a/16 (1) (bk. bit)
- úanad : 155b/5 (1) (bk. úanat)
- úanat : Kanat.
 85b/19, 99b/11, 239b/16, 355a/10,
 355a/14 (5) (krş. úanad)
- úarınca : (úanadlu ile eşdizimli olarak)
 Karınca.
 144a/5 (1) (bk. neml)
- úarmÿü : 80a/16, 195a/11 (2) (bk. ceri)
- úarn : 6a/4, 52b/15, 95b/1, 200a/12,
 200b/21, 262b/19, 264a/12 (7) (bk.
 boynuz)
- úaşve : Balık çeşidi.
 195a/11 (1) (bk. balú)
- úaùt : 267a/18 (1) (bk. úabc)
- úaur : 50b/11, 90b/17 (2) (bk. baàl)
- úayàar : 50b/7 (1) (bk. baèr)
- úayà : 229b/7 (1) (bk. baèr)
- úayúân : 163a/2 (1) (bk. àurÀb)
- úaz : Kaz.
 208b/7, 228b/4, 253b/14, 253b/9,
 291b/8, 312a/2 (6)
- keşş : 1. (bk. úoç)
 2. (cebel ile eşdizimli olarak) Dağ
 koyunu.
 33a/10 (1) (bk. il)
- keci : 229b/7 (1) (bk. keçi)
- keçi : 1. Keçi.
 8b/1, 20a/13, 29a/5, 45a/10, 85b/6,
 102a/4, 105b/19, 134a/7, 139b/3,
 208b/2, 208b/5, 240b/2, 280b/3,
 289b/20, 289b/21, 290b/15, 291a/4,
 301b/8, 301b/8, 303b/8, 304a/6,
 312b/10, 328b/8 (24) (krş. keci, maèaz,
 maèz, mÀèiz)
 2. (daà, ùà ile eşdizimli olarak) Dağ
 keçisi.
 193a/8, 235a/12, 304a/5 (3)
- kedi : Kedi.
- 13a/1, 240a/20, 282b/10 (3) (krş.
 sinnevr, sinnÿr)
- kehle : 3b/20, 10a/17, 111b/14, 153b/7,
 163b/14, 168b/17, 218a/19, 222b/12,
 233a/12, 244b/15, 252a/9, 262a/11,
 294b/14, 298b/14, 312a/10, 342a/15,
 350a/7, 352a/14 (18) (bk.bit)
- kelb : 240a/17, 282a/19, 291a/3 (3) (krş.
 keleb, kilÀb, köpek)
- keleb : 47a/1, 97a/8 (2) (bk. kelb)
- kemmÿda : (vedaè ile eşdizimli olarak)
 Salyangozun iyisi.
 107b/11 (1) (bk. óalezÿn)
- keriş : İşkembe.
 280b/2 (1)
- kervân : 280b/16 (1) (bk. serçe)
- kevâriè : 286b/10 (1) (bk. ekâriè)
- úımrì : Kumru.
 269a/11 (1)
- úırlanàıç : 99a/8, 99a/11 (2), 159b/1 (3)
 (krş. òaùùüf, òuùùf, úırlanàıç)
- úırlanàıç : 102a/2 (1) (bk. úırlanàıç)
- úırmız : Kırmız böceği.
 262a/2 (1) (krş. úırmızı)
- úırmızı : (úurd ile eşdizimli olarak)
 145b/4 (1) (bk. úırmız)
- úıââa : (óayye ile eşdizimli olarak) Yılan
 çeşidi.
 153a/7 (1) (bk. yılan)
- úışre : 195a/10 (1) (bk. selò)
- kilÀb : Köpekler.
 148a/20 (1) (bk. kelb)
- kir : 1. (bal arısınıñ evi ile eşdizimli
 olarak) Probolis (?);
 136b/3, 361b/5 (2)
 2. (eşek úulaà ile eşdizimli olarak) Kir.
 129a/3 (1)
- kirpi : 182b/21 (1) (bk. únfiò)
- úoç : 25a/13, 248a/3 (2) (krş. keşş)
- úoyın : 291a/2 (1) (bk. úoyun)
- úoyun : Koyun.
 7a/13, 29b/19, 76b/3, 131b/12,
 151a/15, 160b/10, 164a/20, 191a/7,
 196a/10, 197a/9, 199b/14, 225b/18,
 225b/20, 253a/11, , 255b/16, 260b/18,
 269a/6, 288b/15, 289b/21, 290b/18,
 290b/21, 290a/7, 290b/15, 290a/3,
 291a/3 (25) (krş. êÀ'in, êa'n, àanem,
 úoyın)

- köçek : (deve ile eşdizimli olarak) Deve yavrusu.
85a/3 (1)
- köpek : (deniz ile eşdizimli olarak) Köpek.
7b/19, 9b/1, 30a/11, 47a/1, 104a/7, 110b/10, 148a/16, 151a/21, 151b/20, 160b/11, 177b/7, 181a/15, 215a/1, 225b/10, 240a/17, 240a/18 (2), 240a/19, 240a/21, 240b/1, 253a/4, 258a/1, 270b/16, 314b/11 (24) (bk. kelb)
- köpük : Hayvanların ağzından çıkan köpük.
84b/20 (1)
- kÿhÀn : Sığır veya deve hörgücü.
311b/11 (1)
- úunbara : Serçe çeşidi.
271a/11 (1) (bk. serçe)
- úunfid : 227b/2 (1) (bk. úunfiö)
- úunfiö : (kebÀbe, şevú ile eşdizimli olarak) Kirpi.
270b/14 (3) (3) (krş. êarab, deldel, duldul, kirpi, úunfid, úunfud, úunfuö, yÀsemìn)
- úunfud : (kibÀr ile eşdizimli olarak) 139a/16, 309a/14 (2) (bk. úunfiö)
- úunfuö : 147b/6 (1) (bk. úunfiö)
- úurd : 1. Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan; kurt, canavar.
148b/7, 151b/11, 151b/13, 191b/15 (4) (krş. úurt, öib, öi'b, zi'b, öiyÀb)
2. Yumuşak vücutlu, uzun gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı küçük hayvan;
145b/5 (1) (bk. úurt)
3. Bazı böceklerin kurtçukları;
145b/4, 145a/11 (2) (krş. dÿd, úurt)
4. 82a/5, 251b/5, 307a/20, 308a/18 (4) (bk. úurt)
- úurāaú : Kursak.
267a/21, 280a/19 (2)
- úurt : 1. 151a/15, 304a/6 (2) (bk. úurd)
2. 53a/5 (1) (bk. úurd)
3. 307b/11 (1) (bk. úurd)
4. Vücutta bulunan tenya veya sülük şeklinde canlı; dişte, yarada bulunan kurt.
3b/13, 6a/15, 6a/16, 8a/6, 14a/17, 28b/3, 33a/6, 36b/14, 39b/17, 40b/5, 40b/7, 59b/6, 59b/16, 63b/11, 70a/12, 71b/21, 72b/21, 76b/5, 82a/3, 86a/14, 90a/3, 90a/17, 97a/20, 100b/16, 101b/21, 106b/13, 107a/9, 109a/8, 115b/1, 119b/7, 126b/14, 143a/10, 146b/20, 152a/11, 154b/7, 175a/16, 176a/6, 179a/5, 180a/19, 190b/9, 200b/5, 217b/8, 240b/12, 249a/12, 252a/10, 265a/14, 270a/8, 270b/11, 273b/7, 279a/10, 279b/2, 281a/16, 283b/12, 296a/8, 305b/6, 346b/15, 361b/21 (56) (krş. úurd)
- úurtçiaaz : 60b/15, 108b/21, 302b/3 (3) (bk. úurtçiaaz)
- úurtçiaaz : (úızıl ile eşdizimli olarak) Kurtçuk.
68a/12, 120b/10, 310b/5, 312a/1, 314b/3, 329a/3 (6) (krş. úurtçiaaz)
- úuryñ : 1. 303b/3 (1) (bk. boynuz)
2. (baór ile eşdizimli olarak) 262b/16 (1) (bk. mercÀn)
- úuş : 1. Kuş;
85b/19, 100b/5, 109b/15, 117b/9, 124b/13, 139b/1, 148b/8, 148b/9, 160b/1, 162a/6, 208b/3, 259a/19, 269a/6, 280a/18, 291a/4, 364a/10 (15)
2. (deve ile eşdizimli olarak) Devekuşu;
236b/8, 276b/17, 277a/14, 361a/11 (4) (krş. neèÀm)
3. (gice ile eşdizimli olarak) Yarasa.
Kuş.
124b/16 (1) (bk. òaffÀş)
- úuyruú : Kuyruk.
33b/2, 189a/21 (2)
- kürk : Hayvanların derileri.
165b/18, 199b/10, 199b/11, 361b/9 (4)
- kürki : 280a/11 (1) (bk. úurna)
- küsb : Yağ posası, yağı, suyu çıkarılmış, bitki maddelerinin kuru kalıntısı.
220a/16, 281b/15 (2)

L

lĀāys : 9b/1 (1) (bk. ūvşan)
laúlaú : Leylek.
295a/1 (1)
levrek : Bir balık çeşidi.
19a/5 (1) (bk. balú)

leyā : 12b/16 (1) (bk. esed)
lisĀn-1 baór : 1. Deniz köpüğü.
2. Bir balık çeşidi.
293b/1 (1) (bk. balú)

M

- maèaz : 33a/10 (1) (bk. keçi)
- mÀhi : (mÀr ile eşdizimli olarak) Yılan, su yılanı.
195a/12, 195a/15, 304a/17 (3)
- mÀèiz : 303b/7 (1) (bk. keçi)
- mÀlik-i óazin : Balıkçıl.
304a/10 (1)
- maymÿn: Maymun.
30b/9 (1)
- maèz : (cebel ile eşdizimli olarak) Keçi. 6a/4, 264a/12 (2) (bk. keçi)
- mercÀn : 22a/13, 29a/4, 34a/10, 45a/14, 45a/14, 93a/17, 99b/1, 184b/15, 186a/5, 188a/14, 200b/16, 203a/3, 211a/7, 219b/13, 224b/4, 264a/11, , 286b/6, 302a/9, 309a/20, 317b/12, 320b/3, 320b/13, 321b/14, 324a/6, 338b/5, 339b/14, 340a/20, 340b/14, 341a/7, 341b/9 (30) (krş. besd, besed, beseð, úurÿn)
- merèiz : Yünden yapılmış iplik.
309a/17 (1)
- mersÀ : Yılan çeşidi.
21b/1 (1) (bk. yılan)
- mevÀşi : Davar.
290b/15 (1)
- misk : Bir cins erkek ceylanın karınderisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel bir koku.
5b/2, 16b/3, 22a/13, 61a/15, 69b/11, 72b/15, 86a/16, 86a/17, 89b/6, 100b/5, 113a/10, 124a/3, 131a/15, 131a/19, 146b/3, 153b/13, 177b/1, 178b/16, 183a/20, 184b/20, 185a/17, 185b/3, 186a/6, 200a/8, 200a/13, 203a/7, 211a/8, 213a/7, 203a/3, 229b/17, 231b/14, 236a/12, 244b/11, 247a/9, 247a/12, 247a/13, 247b/1, 248a/4, 249b/2, 254a/10, 264b/15, 272b/10, 153b/1, 276b/7, 277a/13, 277b/21, 312a/13, 312a/16, 312b/3, 313b/14, 323b/14, 324b/8, 328a/10, 333b/18, 337a/16, 340b/14, 341b/14 (2), 360b/10, 360b/12 (60) (krş. müşk)
- misklü : Miskli.
249b/3 (1) (krş. müşglü)
- mÿm : 1. Bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindirik biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı;
2. Bazı böcekler ve bitkiler tarafından salgılanan, böceklerin deri ve tüylerini, bitkilerin yüzeyini kaplayarak koruyucu görev yapan, içinde serbest yağ asitleri, alkoller ve doymuş hidrokarbonlar bulunan esterler.
45b/6, 45b/7, 57a/10, 115a/15, 115b/16, 138a/14, 138b/11, 142b/16, 148a/7, 160b/19, 170b/9, 172b/16, 174b/3, 174b/6, 200b/6, 206b/17, 214b/6, 217a/2, 217a/6, 217a/7, 229b/10, 238b/15, 241a/13, 253b/14, 272b/15, 279b/2, 287a/2, 288a/10, 289b/7, 309a/14, 345b/16, 242a/20, 247a/16, 310b/10, 311b/3 (35) (krş. seliü, şemè)
- müşk : 178a/9, 247b/15, 312b/8, 312b/11, 312b/13, 339b/16 (6) (bk. misk)
- müşklü : 312b/11 (1) (bk. misklü)

N

naàr: 351b/9 (1) (bk. serçe)	neml : Karınca.
naól : Arı, bal arısı.	352a/18 (1) (krş. úarınca)
309b/18, 309b/21 (2)	nemr : 139a/16 (1) (bk. nimir)
naúìye : 165b/13 (1) (bk. zebzeb)	neser : Kartal.
neèÀm : Devekuşu.	350a/18 (1)
236b/8, 351a/20 (2) (bk. úuş)	nièÀc : Geyik, tavşan, koyun gibi hayvanların
necÀset : Pislik, kazurat.	dişisi.
61b/17, 61b/18 (2)	10b/8 (1)
neóÀm : Kızıl ördek.	nimir : Kaplan.
349b/19 (1)	116b/19, 352b/10 (2) (krş. dalaú, nemr)

Ö

ördek : Ördek.
208b/3, 208b/6 (2) (krş. vÁú)
örgec : 47a/4 (1) (bk. örgüç)

örgüç : 311b/5 (1) (krş. örgec)
örümcek: 154b/9, 207a/11 (2) (krş. èanúebýt)

P

piliç (T.): 61b/21, 253a/14 (2) (bk. ferÀric)
pire : Pire (*pulex*).

63b/12, 103a/14, 203b/4 (3)

R

- raèÀd : Uyuşturan balığı, torpil balığı.
 157b/8 (1)
- raòm : 182b/16 (1) (bk. raòma)
- raòma: Kartal.
 155a/6 (1) (krş. anýú, raòm)
- raòrÀòì : Balık çeşidi, ibsariyye.
 195b/8 (1) (bk. balú)
- raú: 158a/13 (1) (bk. sülüófÀt)
- raúş: Benekli yılan (?).
 158a/13 (1) (bk. yılan)
- ratyalÀ : Tarantula.
 154b/9 (1) (krş. retilÀ, retyelÀ)
- retilÀ : 251a/6 (1) (bk. ratyalÀ)
- retyelÀ : 11b/15 (1) (bk. ratyalÀ)
- retýt : İri domuz.
 154b/15 (1)
- revà : Hayvanların karnındaki pisliğin
 muradınca çıkmış hali.
 118b/8 (1)
- riş : Kuş tüyü.
 162a/6 (1)
- rýbiyÀn : Balık çeşidi; ebucelenbuye.
 160a/13 (1) (bk. balú)
- ruò : 1. Masal kuşu;
 2. Deve kadar, hatta deveden büyük
 olan Serendip dağlarında mesken tutan
 bir kuş.
 155b/12 (1)

S, ä, æ

- äadef : 1. Deniz böceklerinin kıymetli kabuğu ve onlardan yapılan şeyler;
 2. İnci kabuğu.
 6b/15, 19a/20, 42b/10, 43b/3, 62a/9, 95b/1, 225b/14, 296b/6, 297a/3, 307b/11, 324b/18, 360a/11 (12) (krş. incü)
- saúanúýr : Mısır'da bulunan bir kum kertenkelesi.
 71a/7, 124a/1, 189a/15, 189a/18, 324a/14, 361a/15 (6) (krş. suúunúýr, usúanúýr, usuúunúýr)
- saúr : Yırtıcı kuşlardan bir çeşit.
 224a/2 (1)
- sÀlÀmendÀr (Yun.) : Salamandra, keler, kurbağagillerden uzun gövdeli, kuyruklu bir cins su kertenkelesi.
 178b/3 (1) (krş. èaãÀt, èaôÀya, sÀlÀmenderÀ, seóliye)
- sÀlÀmenderÀ : 240b/6 (1) (bk. sÀlÀmendÀr)
- sÀlió : Yılan çeşidi.
 21b/17 (1) (bk. yılan)
- äamÀ : Yılan çeşidi.
 21a/18 (1) (bk. yılan)
- sÀm-1 ebraã : Sıcak memleketlerde yaşayan küçük bir kertenkele.
 361b/2 (1) (krş. sÀm-u ubraã, vazaà, vazaàa)
- sÀm-u ubraã : 178b/10 (1) (bk. sÀm-1 ebraã)
- äammýr : 1. Firavun faresi, kuyruksüren;
 2. Sansargillerden, Kuzey Avrupa'da yaşayan, çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu için avlanan küçük hayvan (*martes zibellina*).
 75a/21 (1)
- sÀnóa : Yılan çeşidi.
 21a/20 (1) (bk. yılan)
- äarÀär : 1. Karafatma (*carabus*);
 2. Cırcır böceği, Ağustos böcekleri.
 59b/4 (1)
- äarimetí'l-cedi : 223a/7 (1) (bk. óalezýn)
- äaräär : Ağustos böceği.
 223a/12 (1)
- äavl : (balú, semek ile eşdizimli olarak) Arı balığı.
 189b/6, 195b/20 (2) (bk. semek)
- sebè : 12b/16 (1) (bk. esed)
- seóÀbin : (baór ile eşdizimli olarak)
 12b/1 (1) (bk. isfenc)
- seóliye : 178b/3 (1) (bk. sÀlÀmendÀr)
- selÀóif: 158a/13 (1) (krş. sülüófÀt)
- selò : (óayye ile eşdizimli olarak) Yüzülmüş deri, kabuk.
 22a/2, 192a/9 (2) (krş. úşre)
- seliüa : Arının yaptığı evin yani bal mumunun üçüncü derecedeki siyah hali.
 217a/3 (1) (bk. mým)
- selýüi : Av için eğitilebilen köpekler.
 282a/20 (1)
- selýr : 193b/7 (1) (bk. ceri)
- selvi : Bildircinin büyüğü.
 193b/5, 194b/13 (2) (krş. semÀni, sümmÀn, teduc)
- semÀni : 193b/5, 194b/13 (2) (bk. selvi)
- semek : 1. 195a/2, 195a/6, 195a/12, 233b/13, 289a/20 (5) (bk. balú)
 2. (äaydÀ, äavl ile eşdizimli olarak) Arı balığı.
 195b/20 (2) (2) (krş. äavl)
- semizÀt : Yağlar (?).
 37b/2 (1)
- semn : Tereyağı.
 196a/10 (1) (krş. tereyaài)
- senec : 107b/9 (1) (bk. óalezýn)
- seniü : Bal arısının gözlerinin kiri.
 14a/21 (1)
- serçe : 30a/15, 62a/3, 160b/2, 169a/5, 205b/3, 208b/15, 219a/4, 271a/11, 308a/9, 324b/12 (10) (krş. èaãÀfir, kervÀn, úunbara, naàr, èuãfur)
- sereüàn : (berri ve baóri ile eşdizimli olarak) Yengeç
 181a/4, 181a/13, 181b/5, 277a/17 (4) (krş. yengeç)
- äevr : 1. Öküz;
 2. Boğa.
 187b/18 (1)
- seybÀr : Balık çeşidi.
 203b/8 (1) (bk. balú)
- äiçan : Sıçan, fare.
 114b/7, 241a/9, 251b/16 (3)
- äiàr : 1. (äu ile eşdizimli olarak) Sığır.
 7a/4, 19a/5, 32a/1, 40a/7, 52a/13, 52a/14, 52b/20, 53a/16, 64b/5, 68a/7, 78a/10, 78a/11, 98a/7, 118b/9, 131a/4, 131b/12, 148a/15, 169a/2, 164a/21, 169a/1, 196a/10, 196a/18, 197a/4, 208b/3, 208b/6, 228a/11, 228b/8, 229b/14, 230a/19, 234a/6, 240a/15, 242a/15, 248b/2, 280b/3, 280b/4,

- 281b/7, 288b/21, 290a/8, 290b/16,
291a/2, 291a/4, 310a/5, 311b/11,
327a/3, 339b/2, 340a/17, 342a/18,
344a/16, 351a/8 (49) (krş. baúar)
2. (ñà ile eşdiizimli olarak) Dağ sığır.
361b/12 (1) (bk. vaèl)
- âll : Yılanın kıyası.
21b/17, 224a/10 (2) (bk. yılan)
- sillÿr : 80a/16 (1) (bk. ceri)
- sincÀb : Sincap.
199a/8 (1)
- sinek : 136b/3, 148a/7 (2) (bk. siñek)
- siñek : 1. (bal ile eşdizimli olarak)
173b/2 (1) (bk. zenÀbir)
2. Sinek.
246a/17 (1) (krş. sinek, õübÀb)
- sinnevr : 199b/5 (1) (bk. kedi)
- sinnÿr : 164b/12 (1) (bk. kedi)
- sirÀce'l-úaliab : 92a/19 (1) (bk. óabÀóib)
- sivrisinek : 53a/6 (1) (bk. baú)
- ãÿf : Yün.
66b/9, 73a/9, 116a/15, 116b/11,
144a/1, 149a/13, 208b/7, 225b/1,
225b/4, 234a/2, 225b/10, 225b/14,
244a/11, 267a/15, 295a/12, 302a/6,
309a/4 (2), 310a/14 (19) (krş. èand)
- suúÿlyúanderyñ : Örümcek gibi çok ayaklı bir hayvan.
189a/7 (1) (krş. ebÿ sebèa ve sebèain, ümm-i erbaèa ve erbÀèin)
- suúunúÿr : 324b/11, 326b/14 (2) (bk. saúanúÿr)
- âuèleb : Tilki.
75a/18 (1) (krş. dilki, tilki)
- sülik : 170b/18 (1) (bk. sülük)
- sülüófÀt: Kaplumbağa.
192b/12 (1) (krş. úablíbaàa, raú, selÀóif, sülüóüfÀt, tasbaàa, tosbaai)
- sülüóüfÀt : 192b/8 (1) (bk. sülüófÀt)
- sülük (T.): (boàaz, iç ile eşdizimli olarak)
Sülük.
12b/6, 60b/14, 64b/20, 107a/12,
120b/11, 233a/2, 242a/2, 242a/7,
302b/3 (9) (krş. èalaú, sülik)
- sümmÀn: Mısır'da ve Antakya'da bildircinin ismi.
63a/19 (1) (bk. selvi)

§

- şaóm : İç yağ, don yağı.
32a/14, 32a/19 (2), 105a/21, 132b/11,
208a/16, 208b/2 (2), 208b/5 (2),
208b/6, 208b/7 (3), 208b/8 (2),
208b/13, 215a/9, 228b/6, 229a/4,
289b/15, 302b/7, 322b/16, 326b/8 (24)
- şaómetü'l-arø : 58a/1 (1) (bk. benÂti's-
semer)
- şaórÿr : Bülbül.
208b/15 (1)
- şaúrÂú : Sarı asma nevinden bülbül gibi öter
bir kuş.
215b/20 (1)
- şavù : Balık çeşidi.
207a/12 (1) (bk. balú)
- şebeb : 355a/75 (1) (bk. hüdhüd)
- şebÿü : Bir balık çeşidi.
195a/9 (1) (bk. balú)
- şefnîn : Irak diyarında karga büyüklüğünde
olan bir kuş, gamhorek.
215a/12, 233b/14, 291a/5, 364a/14 (4) (
krş. debÂsi, ùrifÿn, yemÂm)
- şemè : Bal arısının yaptığı yer, bal mumu.
20a/15, 22b/18, 44b/4, 44b/5, 156b/17,
177a/6, 216b/21, 228b/3, 228b/6,
228b/11, 229b/11, 309b/4, 309b/5,
309b/13, 310b/1, 310b/6, 310b/14,
311a/4, 311a/11, 311b/1, 311b/11,
345a/19, 345b/16, 361b/6 (24) (bk.
mÿm)
- şenc : Salyangoz.
141b/9 (1) (bk. óalezÿn)
- şenec : 164a/18, 276b/1, 276b/12 (3) (bk.
óalezÿn)
- şeyyÂle : Neşteri "bıçağı" yukarı kaldıran akrep
çeşidi.
241a/2 (1)
- şirdene : Şirdan, kırkbayır (?).
85a/20 (1)
- şubÿü : Bir balık çeşidi.
15b/16, 15b/21, 195a/17 (3) (bk. balú)
- şübt : Örümcek çeşidi.
207a/11 (1)

T, Û

- ùlař : (èÀc ile eşdizimli olarak) Toz, parça.
 324a/6 (1) (krş. ùlaře)
 ùlaře : (kemik ile eşdizimli olarak) 181b/21
 (1) (bk. ùlař)
 ùarifÿn: 233b/14 (1) (bk. şefnin)
 tasbaàa : 178b/9 (1) (bk. sùlüófÀt)
 ùař : (dücÀc ile eşdizimli olarak) Tavukta
 meydana gelen taş.
 136a/21 (1)
 ùařáu : (dücÀc ile eşdizimli olarak) Tavuğun
 erkeklik organı.
 136a/1 (1)
 ùařřan (T.): (âu ile eşdizimli olarak) Tavşan.
 9b/1, 9b/18, 9b/20, 253b/5, 267a/9,
 268b/11, 322b/12, 328b/13, 359b/10
 (9) (krş. erneb, öÿr, lÀäÿs)
 ùavuú : 14a/4, 14a/6 (2), 42a/6, 61b/17, 62a/3,
 62b/15, 98a/12, 101a/16, 106a/7,
 135b/21, 136a/9 (2), 136a/10, 160b/4,
 196a/6, 196a/15, 199b/14, 208b/3,
 208b/7, 228b/4, 248a/3, 253b/14,
 283b/20, 290b/14, 355b/8 (26) (krş.
 dücÀc)
 ùävÿs : Tavus kuşu.
 230a/7, 230a/9 (2)
 ùaybÿs : 92a/19 (1) (bk. óabÀóib)
 ùayhÿc : Kanadının altı siyah, keklığe benzer
 bir kuş.
 234b/16 (1)
 tedrüc (Ar.): 63a/19 (1) (bk. selvi)
 tenin : Büyük yılan.
 71b/5 (1) (bk. yılan)
 tereyaàı : 207a/9 (1) (bk. semn)
 ters : Ters, hayvan pisliği.
 7a/4, 30a/15, 39a/2, 45a/10, 50a/13,
 51a/1, 55b/12, 63b/5, 84b/18, 99b/12,
 101b/14, 110b/4, 124a/18, 124b/5,
 131a/2, 135b/14, 136a/16, 148b/9,
 148b/8, 151b/19, 151b/20, 151a/14,
 155a/18, 155b/19, 162b/9, 169a/5,
 169b/1, 178b/16, 194b/19, 206b/11,
 216a/3, 224a/4, 226b/20, 226b/21,
 230a/13, 239b/20, 241a/9, 241b/3,
 242a/17, 248b/20, 249b/4, 250b/8,
 251a/10, 251b/16, 258b/7, 268b/11,
 276b/18, 277a/17, 278a/2, 280a/19,
 282b/6, 283b/20, 295a/3, 303b/13,
 304a/4, 312b/2, 351b/6, 353b/6 (58)
 (krş. bou, zibl, zibil)
 teys : Erkek keçi, teke.
 303b/20 (1)
 ùlÀ : 0-6 yaş arasında ceylan.
 249a/18 (1)
 tilki (T.): 75a/18 (1) (bk. àuèleb)
 timsÁó : Timsah.
 71a/6, 71b/1 (2)
 ùñuz : 208b/5 (1) (bk. ònzir)
 ùñuz : 47a/4, 47a/4, 208b/2 (3) (bk. ònzir)
 tosbaàı : 147b/4 (1) (bk. sùlüófÀt)
 ùrna : 140b/8, 191b/14 (2) (krş. àarnÿú,
 kürki)
 ùruyò : 233b/13 (1) (bk. bauÀriò)
 ùÿü : Papaęan.
 138a/5 (1) (krş. bebàÀ, beyàÀ, düre)
 ùtúal : (balú ile eşdizimli olarak) Balık
 tutkalı.
 229a/7 (1)
 ùÿÿr : Kuşlar.
 136a/3, 236a/13 (2)
 tüy : Tüy.
 37b/20, 50a/13, 85b/21, 110a/6,
 155b/5, 162a/6, 195a/1, 256b/11,
 328b/13, 351b/7 (10)

U, èU, èB, B

èuúÀb : Karkuŝ, kartal, tavşancıl kuşu.
15b/16, 62a/14, 241b/1 (3)
èuãfur: Serçe.

351b/9(1) (bk. serçe)
usúanúyr : 305a/8 (1) (bk. saúanúyr)
usuúunúyr : 326b/8 (1) (bk. saúanúyr)

Ü

ümm-i erbaèa ve erbâèin : Kırk dört anası
isimli böcek, kırkayak (?).
189a/10 (1) (bk. suúylýúanderyýn)

ümmü'l-òulýl : Salyangoz çeşidi. 107b/16,
107b/18 (2) (krş. ümmü'l-òulýle)
ümmi'l-òulýle : 107b/13 (1) (bk. ümmü'l-
òulýl)

V

- vÁú : 359b/1, 359b/5 (2) (bk. ördek)
 vaèl : 361b/12 (1) (krş. àiàır)
 vaşau : Vaşak.
 256b/10, 361b/7 (2)
 vazaà : 1. 361b/2 (1) (bk. cerdÿn);
 2. 361b/2 (1) (bk. sÁm-ı ebraã)
 vazaàa : 178b/10 (1) (bk. sÁm-ı ebraã)
 veber : 225b/1, 359b/9 (2)
 vedaè : Kabuk.
 107b/11, 107b/12, 108a/2, 360a/11 (4)
- vedaó : Koyunveya keçinin tırnaklarına
 yünlerine yapışan maddeler, çakıldak.
 360a/11 (1)
 veraşÀn : 139a/16 (1) (bk. delem)
 verel : İri bir kertenkele.
 189a/17, 361a/14 (2)
 verşÀn : 361a/9 (1) (bk. delem)
 vezÀrió : 25b/10 (1) (bk. öürrÿó (?))
 vuiuÀır 124b/16 (1) (bk. àaffÀş)

Y

- yaà : (iç, úoyun, áaru, áàar ile eşdizimli olarak) Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen hayvansal madde.
5b/1, 5b/3, 5b/6, 8b/1 (2), 8b/7, 9b/7, 9b/15, 12b/17, 13a/5, 19a/5, 19a/6, 32a/1, 33a/17, 33a/20, 47a/4, 48b/3, 50a/11 (2), 50b/13, 52b/3, 52b/6, 53a/17, 58b/5, 64b/5, 68a/7, 71a/14, 71a/17, 72b/7, 75b/6, 76b/3, 92b/8, 105b/19, 106a/7, 110b/9, 118a/21, 126b/6, 126b/10, 130b/18, 131a/3, 131a/4, 135b/2, 135b/3, 135b/6, 135b/9, 136a/6, 136a/9, 142a/8, 145a/1, 151a/17, 163a/19, 168b/18, 169a/1, 189b/4, 196a/10 (2), 196a/15, 196a/18, 197a/4, 197a/5, 207a/9, 208a/17, 226a/8 (2), 226a/15, 227b/11, 228b/4, 242a/15, 247a/13, 253b/9, 253b/14, 259a/19 (2), 268b/6, 273b/21, 280a/14, 282b/17, 285a/15, 289a/2, 289a/3, 289a/4 (3), 289b/2, 290a/15, 290a/16, 291a/15, 303b/12, 304a/13, 304a/18, 309b/10, 309b/11, 310a/5, 312a/2, 312b/11, 327a/3, 329b/9, 344b/1, 350b/5, 351b/4, 352b/12, 352b/13, 355b/16, 359b/4, 361a/18, 361b/16 (106)
- yaèúyb : Erkek keklik.
364a/10 (1)
- yaraãa : 30b/19 (1) (bk. ðaffÀş)
- yÀsemìn : 270b/16 (1) (bk. únunfiö)
- yavru : Yavru.
99b/6, 230a/10 (2) (bk. yavru)
- yavru : 99a/8, 99a/9, 99a/11, 290b/16 (4) (krş. yavru)
- yelek : Kuşun kanadının büyük tüyü, telek.
38a/4 (1)
- yemÀm : Boynunun çevresinde halka bulunan şefnin.
215a/13, 364a/14 (2) (krş. şefnin)
- yemÀme : Antakya'da yaban güvercininin ismi.
251a/7 (1) (bk. gögercin)
- yengeç : 181a/4 (1) (bk. sereüÀn)
- yerbÿe : Tarla fareleleri.
363b/11 (1)
- yılan : Yılan.
3b/2, 21b/16, 31a/7, 32b/1, 33a/20, 35a/13, 35b/1, 36a/3, 48b/1, 49a/2, 65a/5, 65a/6, 67b/6, 69a/1, 71b/10, 76a/20, 109a/1, 120a/12, 142a/10, 177a/15, 189a/11, 192a/11, 192a/9, 194a/12, 194b/20, 205b/2, 217b/7, 217b/8, 222b/15, 241a/12, 275a/14 (2), 304a/17, 304a/4, 323a/16, 343a/7, 351a/2, 351b/4 (38) (krş. Àfèi, aşuari, efèi, ilan, óayyÀt, óayye, òırşÀ, úiããa, mersÀ, raúş, sÀlió, áamÀ, sÀnóa, áill, tenin)
- yuva : Yuva.
124b/12 (1)
- yün : Yün.
9b/7, 53b/14, 84b/18, 121b/4, 159a/21 (5) (krş. veber)
- yüñ : 149a/21, 151a/16, 162b/9, 174b/4, 196a/19, 199b/3, 214b/19, 214b/19, 214b/20, 225b/1, 309a/17, 343a/9, 359b/9, 359b/10 359b/9, 360a/11 (16)
- yürek : Yürek.
9b/8 (1)

Z, Ô, Ø, Õ

øabèa	: Sırtlan. 15b/16, 226a/20 (2) (krş. èarcÀ)	zılf	: Boynuzu olan hayvanlarda olan saç lülesi. 236b/5 (1) (bk. ezlÀf)
ôabi	: 3 ile 6 yaş arasındaki ceylan. 249a/17 (1)	õi'b	: 15b/17, 116b/19 (2) (bk. úurd)
zÀà	: Karga. 163a/1, 248b/15, 248b/19, 248b/20 (4) (bk. àurÀb)	õi'b	: 6a/4, 151a/8 (2) (bk. úurd)
ôalim:	Deve kuşunun erkeği. 236b/8 (1)	zi'b	: 182b/16 (1) (bk. úurd)
ôarú	: Kuşların teri. 148b/8, 229a/14 (2)	zıbl	: 71a/16, 101b/12, 110a/3, 129a/12, 136a/5, 137a/20, 165b/20, 165b/19, 226a/12, 249a/1, 250b/9, 271a/1, 280a/20, 297a/1, 312a/1, 350b/5 (16) (bk. ters)
zebzeb	: Porsuk. 165b/13 (1) (krş. nauüye)	zıbil	: 36b/12, 37b/21, 247b/14 (3) (bk. ters)
zenÀbir	: Eşek arıları. 173b/2, 173b/4 (2) (krş. siñek, zenbÿr)	õi'bl	: (tosbaàı ile eşdizimli olarak) Tosbağanın kemiği. 147b/4 (1)
zenbÿr	: (naól ile eşdizimli olarak) Eşek arısı. 173b/3 (1) (bk. zenÀbir)	õi'yÀb	: Kurtlar. 48a/1 (1) (bk. úurd)
ôeneb	: Kuyruk. 150a/12 (1)	øubb	: Kertenkele. 352b/13 (1)
ôerÀrió	: Kuduz böcekleri. 92b/2, 148a/11 (2)	ôübÀb	: 74b/18, 147b/17 (2) (bk. siñek)
zerÀzir	: Sığırcık kuşları. 101b/15 (1) (bk. zerzÿr)	zürÀfa	: Zürafa. 169a/20 (1)
zerzÿr	: Sığırcık kuşu. 169b/1 (1) (krş. zerÀzir)	ôürrÿó	: Kuduz böcekleri. 148b/5 (1) (krş. vezÀrió)

2.2.1.1.3. Maden İsimleri ve Maden İsimleri İle İlgili Kelimeler Dizini

'A, A, Á

abÀr	: 5b/14 (1) (bk. ruãÀã)	34a/11, 35b/14, 42b/4, 42b/5, 53b/9,
ÀbÀr	: 4b/14 (1) (bk. ruãÀã)	66b/13, 71b/12, 117b/15, 150b/13,
afiúÿn	: Hint tuzu yerine kullanılan bir ilaç birleſiđi. 185a/5 (1)	150b/14, 154b/12, 165a/13, 172a/2, 172a/6, 203a/4, 203a/6, 211a/8, 247a/19, 250a/15, 277a/11, 296b/13,
Àhek	: Kireç. 221b/4, 236a/6 (2)	298b/18, 316a/11, 339b/9 (24) (krſ. õeheb, õehib)
èaúreb	: Eczacılar katında kibritiyyenin ismi. 241a/21 (1) (krſ. kibritiyye)	aãÀbiè : Berrak sarı kibrit. 274a/7 (1) (krſ. kebrìt)
èalem	: Ağır kokulu zernihin ilaç terkibi yapanlar arasındaki ismi. 168b/5, 242a/14 (2) (bk. zernið)	èavÀli : Nişadır için yapılan saç ve zencar karışımından geriye kalanların ikincisi. 353a/21 (1)
altun	: Altın.	

B

baúır : Bakır.
4a/3, 5b/14, 13a/1, 71b/16, 125a/4,
129b/7, 160a/8, 224a/1 (8) (bk. nuóÀs)

baúırlu : Bakırdan yapılmış.
129a/9 (1)

bÀrÿd : Barut.
13b/17, 15a/21, 37b/8, 47a/1, 75b/19,
100a/18, 137a/13, 143a/18, 150b/1,
302b/20, 303a/7, 303a/9, 303a/11,
308b/12, 343b/18, 349b/17 (16) (krş.
eşyÿs, miló, şÿş)

baãÀúì : Gümüşün köpüğü.
158a/1 (1) (krş. bıãÀúa)

batrÀlÀvÿn : Neft yağı.
50b/6 (1) (bk. nefü)

bellÿr : Kesme cam, kristal.
166a/16 (1)

berÀm: Mermere benzer bir taş.
41a/20 (1)

berbÿseòtec : 43a/5 (1) (bk. rÿseòtec)

bevráu: 1. Çiriş otu, çirişot (*asphodelus*);
2. Halk arasında tuzun ismi.
32a/17, 43a/9, 49b/4, 60a/12, 60a/13,
60a/15 (2), 60b/1, 60b/4, 62a/11,
62a/13, 79a/9, 79a/16, 87b/10, 87b/19,
92b/16, 95b/5, 95b/17, 104b/7,
104b/21, 105a/2, 105a/14, 105b/15,
106b/2, 125b/12, 132a/16, 161a/14,
165b/21, 183a/4, 200a/14, 200b/13,
229b/12, 234a/4, 249a/13, 251b/16,
264b/19, 275a/7, 276a/6, 278a/2,
280a/21, 291a/9, 302b/20, 304a/15,
310b/13, 311a/13, 342b/16, 351a/19
(47) (bk. ùz)

bıãÀúa : 165b/21 (1) (bk. baãÀúì)

bÿte : İçinde maden eritilen kap.
146b/8 (1)

bürÀdet : (óadid, nuóÀs ile eşdizimli olarak)
Bürade, eğeden çıkan talaş.
149a/9 (1)

C

cevÅhir : Cevherler.

4a/2 (1) (bk. cevher)

cevher : 115b/9 (1) (krş. cevÅhir)

civÅ : 4b/19, 46b/12 (2) (bk. zeybaú)

cive : 79a/7, 120a/8, 156b/7 (3) (bk. zeybaú)

cìve : 30b/10, 35a/2, 156b/6, 165b/9,
173a/10, 193a/16 (6) (bk. zeybaú)

Ç

çini : Çini.
66b/14 (1)

çöp : (bevraú ile eşdizimli olarak) Çubuk,
çöp.
60b/3 (1)

D

debÀàin : (miló ile eşdizimli olarak) Siyah tuz.
343b/2 (1)

demir : (òÀliâ ile eşdizimli olarak) Demir.
31b/11, 35a/9, 43a/9, 47a/19, 51b/1,
66b/7, 73b/17, 86a/21, 98a/17,
100a/11, 100a/12, 100a/19, 118a/7,
119a/9, 149b/5, 162b/16, 211b/2,
249a/1, 250a/2, 258b/5, 261b/12,
267b/4, 271b/6, 289b/3, 302b/6,
328b/5, 328b/6, 340a/5, 340a/6 (28)
(krş. demür, óadid, merrió, merriò)

demür : 73b/12, 162b/4 (2) (bk. demir)

devÀ'ü'ş-şær : Beyaz zernih.
168b/10 (1) (bk. zernió)

deyúýrcas : Göztaşı çeşidi.
146b/6 (1) (bk. zencÀr)

dişi : (óadid ile eşdizimli olarak) Demirin
dişisi.
99b/20, 274a/3 (2)

dÿã : 1. 145b/8 (1) (bk. zencÀr);
2. Dehr hıltı

dühni : Bevrak çeşidi.
60a/16 (1)

E

erkek : (óadid ile eşdizimli olarak) Demirin
erkeği, şaberkan.
99b/10, 274a/3 (2) (krş. õeker)
esreb : 13b/6 (1) (bk. ruããã)

esrencek: 12a/21 (1) (bk. üsrünc)
eşrenc : 4b/19 (1) (bk. üsrünc)
eşyys : 15a/21 (1) (bk. bÅrÿd)

F

- faâfyri : Yarı saydam Çin porseleni.
33b/18 (1)
- faêêa : 17a/11, 24b/10 (2) (bk. fiêêa)
- fecre : Kibrit, kükürt çeşidi.
274a/8 (1)
- ferrâri : 222a/5 (1) (bk. zeybaú)
- fiêêa : 35b/14, 38b/6, 43b/5, 161a/13,
188a/14, 203a/4, 254b/11, 276a/5 (2),
276a/15, 276b/16, 277a/12 (2),
277a/17, 277b/2, 303a/9, 315a/18,
339a/17, 340a/5, 340a/21, 340b/14,
- 341a/6, 341b/12 (22) (krş. faêêa,
gümiş, gümüş, úamer)
- filizât : Ocaktan çıkarılan işlenmemiş, başka
maddelerle karışık hâlde bulunan, ham
maden birleşikleri.
315b/1 (1)
- fireavniyye : Özel bir maden karışımının
ismi.
166b/4 (1)
- fulâd : Çelik.
99b/19 (1) (krş. pulâd, öeker)

G, á

àabiù	: 1. Civa; 2. Akıcı. 303a/9, 308b/20 (2) (bk. zeybaú)	248a/4, 298b/18, 328b/1 (12) (bk. fiêa)
àabiùe	: 308b/19 (1) (bk. zeybaú)	gümüş
gülgÿn	: Lük ile isfidac karışımı. 283a/8 (1)	: 6a/6, 45b/4, 50b/19, 73b/12, 73b/19, 117b/14, 131b/3, 137a/11, 150b/16, 166a/17, 203a/6, 240a/13, 250a/15, 312b/14, 361b/1 (15) (bk. fiêa)
gümiş	: 5b/11, 34a/11, 37b/4, 66b/13, 166b/2, 172a/6, 211a/8, 211a/10, 217a/18,	gümüşlü: Gümüşlü, gümüşü olan. 23a/18 (1)

H, Ó, Ò

- òabaá : 117b/10 (1) (bk. òubà)
- óabb : (cive, zeybaú ile eşdizimli olarak)
Tane, damla.
4b/19, 177a/19 (2)
- óacer : 1. Taş;
2.(maya, muãfÀya ile eşdizimli olarak)
206a/7, 206a/8 (2) (bk. şebbeh)
- óadid : 17b/11, 47b/21, 99b/19, 99b/20,
100a/8, 149a/9, 156a/13, 170b/4,
205a/15, 236a/7, 290a/12, 309a/20,
310a/18, 310b/19, 311b/16, 315a/20,
322b/3, 328a/2, 328a/6, 350b/20 (20)
(bk. demir)
- òafife : Bevrağın köpüğü, kiri, pası.
- 165b/21 (1)
- óÀlúú's-şàèr : 90b/8 (1) (bk. zerniò)
- óÀr : (äinì ile eşdizimli olarak)
206a/7(1) (bk. şebbeh)
- hÀrib : (?) Civa.
108a/12 (1) (bk. zeybaú)
- òilù : (demir ile eşdizimli olarak) Demir
parçası.
100a/11 (1)
- òubà : (demir, óadid ile eşdizimli olarak)
Demirin kötüsü.
86a/21, 117b/11, 117b/14, 117b/15,
236a/7, 261b/12, 328a/2, 328a/6,
322b/3, 328b/13 (10) (krş. òabaá)

I

ıúlimÀ : 73a/15 (1) (bk. ıúlimiyÀ)

ıúlimiyÀ: Altın veya gümüş talaşı.

12a/13, 15b/14, 16a/7, 16a/12, 17a/9,
17a/11, 17b/1, 17b/6, 23a/13, 24b/10,

38b/6, 43a/16, 43b/5, 71b/14, 73b/8,
73a/16, 276a/5, 276a/15, 276b/5,
276b/16, 277a/12, 277b/1, 277b/11
(17) (krş. ıúlimÀ, ıúlimiyÀ)

İ

isfidÀc : Üstübeç, aklık.

5b/9, 10a/18, 12a/6, 12a/18, 12a/20,
15b/15, 16a/6, 16a/13, 16a/20, 16b/4,
16b/7, 17a/6, 17a/10, 17b/7, 17b/15,
17b/16, 24b/10, 38b/7, 43b/4, 79a/10,
92b/1, 105b/17, 148b/17, 166a/15,
200b/3, 276a/15, 276b/16, 277b/1,
283a/8, 302b/6, 310b/15, 311a/3,
311b/10, 310b/21 (34)

iâmid : Sürme taşı, antimon.

5a/20, 16a/6, 16a/10, 16a/20, 24b/11,
42b/10, 43a/6, 43a/15, 43a/20, 43b/3,
275b/15, 276a/7, 276a/21, 276b/15,
277a/12, 277a/15, 277b/12 (17)

isrenc : 310a/21, 311a/4 (2) (bk. üsrünc)

isûAm : 99b/19 (1) (bk. şÀberûAn)

J

jengÅr : Kuf, pas.
17a/1 (1)

jive : 280a/14 (1) (bk. zeybaú)
jive : 5a/13 (1) (bk. zeybaú)

K, Ú

- úalÀ : Halk arasında tuzun ismi.
 138b/8, 342b/16 (2) (bk. ùuz)
- úalaúÀr: Zac çeşidi.
 16a/7, 65b/13, 162a/19, 228a/13 (4)
 (bk. zÀc)
- úalay : Kalay.
 4b/14, 5b/12, 6a/6, 60a/20, 66b/14,
 71b/17, 166a/6, 166a/17, 167a/1,
 176a/16, 176a/17, 221a/11, 221a/16,
 221b/6 (14) (krş. úalèi, úalèiy)
- úali : 313a/14 (1) (bk. ùuz)
- úalèi : 156a/16, 269a/10 (2) (bk. úalay)
- úalidis : Sodyum, potasyum, amonyum
 karışımı (?).
 65a/19 (1)
- úalèiy : 12a/6 (1) (bk. úalay)
- úalúadis : 1. Yeşil bakır sülfat.
 66b/2, 68b/4, 149b/6, 162a/12,
 162a/17, 162b/1 (2), 264b/14, 269a/9,
 310b/15 (10) (krş. zÀc);
 2. Sırçadan bir bölüm.
 269a/9 (1) (krş. úalúand, úalúande,
 úalúauÀr)
- úalúand : 269a/9 (1) (bk. úalúadis)
- úalúande : 1. Yeşil bakır sülfat.
 162a/20 (1) (bk. úalúadis)
 2. (zÀc ile eşdizimli olarak) Sarı bakır
 sülfat.
 162a/20 (1) (bk. zÀc)
- úalúauÀr : 1. Sırça bölümünden bir maden;
 269a/9 (1) (bk. úalúadis)
 2. Bakır sülfat çeşidi.
 17a/1, 65a/17 (2) (bk. zÀc)
- úalye : Deniz bitkilerinin yakılmasıyla elde
 edilen tuz.
 31b/21 (1)
- úamer : Gümüş yerine kullanılır.
 96b/14, 96b/19, 120a/8, 158a/1,
 166a/20, 206a/15, 303a/21 (8) (bk.
 fiêêa)
- úÀr : 169a/17 (1) (bk. zerniò)
- úarsÀüs (Yun.): 168b/4 (1) (bk. zerniò)
- úaâdir : Kalay, teneke.
 156a/16, 269a/10, 298b/20 (3) (krş.
 úaødir)
- úaødir : 5b/11, 315a/20 (2) (bk. úaâdir)
- kebrit : (SüleymÀni ile eşdizimli olarak)
 1. Kükürt, kibrit.
 30b/10, 35a/2, 37b/5, 72a/5, 95b/20,
 108a/11, 145b/19, 146a/12, 160b/21,
 160b/21, 166b/3, 168b/5, 168b/11,
 169a/16, 173a/12, 177a/1, 190a/10,
 198b/12, 215a/2, 222a/3, 222a/8,
 229b/7, 254b/11, 255a/2, 264b/20,
 275a/7, 278b/6, 282b/5, 294b/15,
 304a/3, 307b/9, 315a/20, 325b/18,
 326a/12, 353a/11, 362a/4 (36) (krş.
 aâÀbiè, kibrit, maâukÀ)
- kehreb : 95b/1 (1) (bk. kehrübÀ)
- kehrebÀ : 21a/6, 22a/14, 50a/16, 69a/12, 69a/21
 (5) (bk. kehrübÀ)
- kehrübÀ : Kehribar.
 62b/6, 184b/15, 199a/1, 211a/5,
 229b/10, 264a/10, 286a/11, 315a/3,
 315a/13, 320b/3, 321a/12, 321b/14,
 339b/14, 340a/20, 340b/14 (15) (krş.
 kehreb, kehrebÀ, kehrüb, kührüb,
 miâbÀó)
- kehrüb : 187b/13, 317a/21, 317b/12, 341a/6,
 341b/9 (5) (bk. kehrübÀ)
- kevkeb : (?) Madenlerle ilgili bir kavram.
 222a/8, 228a/6 (2)
- úilimiyÀ : 268a/21 (1) (bk. úilimiyÀ)
- kibrit : 13b/18, 125b/6, 274a/3, 298b/12 (4)
 (bk. kebrit)
- kibritiyye : Kükürt çubuğu.
 241a/21 (1) (bk. èaúreb)
- úorúamşa : 156a/16 (1) (bk. ruâÀâ)
- úorúaşam : 156a/17 (1) (bk. ruâÀâ)
- köpük : (ârça ile eşdizimli olarak)
 165b/21 (1) (bk. zebed)
- köryek : Zac çeşidi.
 162a/16 (1) (bk. zÀc)
- úurşun : 12a/6, 21b/13, 33b/18, 162b/14,
 166a/11, 230a/20 (6) (bk. ruâÀâ)
- kührüb : 203a/2 (1) (bk. kehrübÀ)

L

laóá'ã-ãååa: 292a/7 (1) (bk. tengÅr)

liãåúá : Tenggara verilen bir isim.
72a/4 (1) (bk. tengÅr)

lizåúü'õ-õeheb : Krizokol, silikat minerali.
(*chrysocolla*).
292a/12 (1) (bk. tengÅr)

M

- maèden : Maden.
23a/14, 34b/12, 34b/13, 35a/1, 35a/9
(2), 35b/7, 71b/12, 81b/8, 99b/21,
117b/16, 120a/6, 146b/9, 166a/3,
198a/19, 203a/6, 205a/3, 206a/8,
206a/11, 211a/16, 222a/10, 224b/1,
239a/3, 244a/21, 268b/14, 274a/19,
275b/4, 275b/5, 315a/15, 316b/13,
316b/14, 339a/18, 342b/14, 342b/18,
353b/1 (35) (krş. meèÀdin)
- maèdenlü : Maden özelliği bulunan.
199a/15 (1)
- maâûakÀ : Sarı kibrit.
274a/7 (1) (bk. kebrît)
- meèÀdin : Madenler.
52a/11, 73b/9, 138b/3, 174a/5,
235a/13, 236a/1, 252a/11, 269a/2,
274a/3, 316b/16, 316b/17 (11) (bk.
maèden)
- melüan : 162a/12 (2) (2) (bk. zÀc)
- merdÀrseng : 121a/5 (1) (bk. mürdÀrsenc);
- merúaişîşâ : 24b/11, 73b/8, 161a/13,
161a/4, 275b/18, 276a/5, 277a/12,
277a/16 (8) (bk. rÿşenÂyÀ)
- merúaişîşâ : 23a/18 (1) (bk. rÿşenÂyÀ)
- merrió : 1. (bk. mürdÀrsenc);
2. 72a/6, 166a/20, 254b/18 (3) (bk.
demir)
- merrió : 1. (bk. mürdÀrsenc);
2. 309a/20 (1) (bk. demir)
- mertek : Kalay ve kurşun karışımının beyazı.
309a/19, 310a/4, 310a/8, 310b/15,
311a/16 (5)
- mesin : Bakır sülfatın genel ismi.
162a/21 (1)
- miló : 1. (öamir, iæèÀm ile eşdizimli olarak)
Tuz.
251b/16, 264b/18, 283a/18, 297a/4,
302b/19, 303a/1, 310b/13, 342b/3,
343b/1 (9) (krş. üz)
2. (EnderÀni vb. ile eşdizimli olarak);
37b/11, 38b/7, 200b/8, 264b/18,
276a/7, 276a/16, 283a/18 (7) (krş. üz)
3. (Hindî, maðtÿm ile eşdizimli olarak)
Tuz çeşidi.
13b/20, 45a/3, 93b/8, 94a/12, 95a/14,
95b/11, 114b/13, 185a/1, 185a/5,
217b/1, 276b/7, 278a/14, 319a/12 (12)
(krş. şemòÀûar, üz)
4. (âini ile eşdizimli olarak) Çin tuzu;
barut.
37b/8 (1) (bk. bÀrÿd)
5. (nefü, nefüye ile eşdizimli olarak)
Tuz çeşidi;
34a/14, 94a/18 (2)
6. (mekles ile eşdizimli olarak) Tuz
çeşidi;
200a/7, 201a/1, 236a/6 (3) (krş. üz)
7. (alkali ile eşdizimli olarak) Tuz
çeşidi;
221b/19 (1)
8. (maèdeni ile eşdizimli olarak) Tuz
çeşidi;
239a/3 (1)
9. (Rÿmi ile eşdizimli olarak) Tuz
çeşidi;
326b/3 (1)
10. (nÀr ile eşdizimli olarak)
353a/12 (1) (bk. nÿşÀdır)
- mîanÀûs : Mıknatıs.
72a/6, 100a/19, 161a/11, 165b/12,
205a/3, 276a/3, 302b/10, 328a/12 (8)
- miâbló: (Rÿm ile eşdizimli olarak) 315a/13
(1) (bk. kehrübÀ)
- mîanisayÀ : 329a/710 (1) (bk. muànisiyÀ)
- muànisiyÀ : Sezyum (*cesium carbonate*).
166b/2 (1) (krş. mîanisayÀ)
- munûrauât : Kolayca şekillendirilebilir
(maden).
315a/21, 316b/14 (2)
- mürdÀsenc : 308b/10, 309a/19 (2)
(bk. mürdÀrsenc)
- mürdÀrsenc : Kalay ve kurşun karışımı.
121a/5, 149a/14, 200b/2, 310a/15,
310a/20, 310b/7, 310b/9, 311a/3,
311b/9 (9) (krş. merdÀrseng, merrió,
merrió, mürdÀrseng, mürdÀrsenc)
- mürdÀseng : 10a/10, 308b/10 (2) (bk.
mürdÀrsenc)
- mürúaşem : 315a/19 (1) (bk. raâÀâ)
- mürúaaâiâ : 146b/8 (1) (bk. rÿşenÂyÀ)
- müşteri : 74a/4, 108a/11, 120a/8, 166a/20,
234a/14, 343a/17 (6) (bk. ruâÀâ)

N

- nÀürÿn : Boraks, natron.
32a/17, 36a/5, 44b/4, 47a/14, 52b/7,
60a/15, 74b/2, 114b/7, 176a/16,
176a/19, 221b/19, 228a/11, 255b/7,
255b/10, 264b/18, 278b/6, 282b/5,
285a/14, 288a/12, 351a/19 (18) (krş.
nayiürÿn, nÀürÿn)
- nÀürÿn : 20a/15, 71b/17, 74b/8, 114b/8,
180a/4, 262b/5, 274a/13, 279a/11 (8)
(bk. nÀürÿn)
- nayiürÿn: 60a/16 (1) (bk. nÀürÿn)
- nefû : 1. Organik maddelerin ayrışmasından
oluşan tutuşur sıvıların bir çoğu;
2. Ham veya arıtılmış petrol;
3. Çoğunlukla boyacılıkta kullanılan,
petrol türevlerinden bir tür mineral yağ,
neft yağı.
24b/6, 50b/6, 53b/17, 55b/8, 67b/10,
94b/15, 121a/20, 144a/10, 144a/16,
171a/10, 351b/10 (11) (krş. Àkel nefse,
nifû)
3. (dühn ile eşdizimli olarak)
50b/6 (1) (bk. batrÀlÀvÿn)
- neóÀs : 17b/12, 38b/7 (2) (bk. nuóÀs)
- nifû : 94b/3 (1) (bk. nefû)
- nişÀdır : 16b/5, 17b/11, 30b/4, 37b/4, 353a/15
(5) (bk. nÿşÀdır)
- nuóÀs : 16a/6, 16a/20, 17a/11, 17b/6, 42b/18,
43a/9, 43b/3, 73a/16, 73b/8, 73b/13,
73b/11, 103b/15, 146b/7, 149a/5,
149a/9, 149a/18, 158b/3, 158b/4,
160a/9, 160b/20, 160b/21, 161a/11,
173a/1, 174a/4, 176b/7, 187a/2,
206a/10, 224a/1, 226b/7, 230a/20,
276a/3, 276a/15, 276a/21, 276b/6,
277b/2, 277b/16, 284a/6, 298b/19,
310b/19, 311b/16, 313b/14, 315a/20,
349b/2 (34) (krş. baúır, neóÀs, ãıfr,
tevbÀl, tÿbÀl)
- nÿşÀdar : 74a/2 (1) (bk. nÿşÀdır)
- nÿşÀdır : 1. (müdbir, şaer ile eşdizimli olarak)
Nişadır, amonyak.
38b/8, 43a/5, 49a/3, 50a/19, 53a/16,
58a/13, 62b/1, 76b/7, 78b/14, 108a/10,
138b/8, 150b/20, 151a/21, 156a/6,
161a/12, 165b/8, 166a/15, 166a/18,
166b/21, 172a/10, 183a/15, 190a/10,
207a/10, 200b/21, 221b/11, 234a/4,
237a/10, 239a/4, 241b/3, 244a/8,
248b/1, 249a/14, 268b/21, 276a/4,
276a/16, 276b/7, 277a/7, 277b/6,
277b/12, 278b/12, 282b/20, 298a/5,
302b/10, 302b/20, 303a/7, 313a/16,
343a/12, 344a/10, 353b/1, 353a/11,
353a/21 (49) (krş. miló, nişÀdır,
nÿşÀdar, selsÁfıyÿs, euúÀb);
2. Halk arasında tuzun ismi.
342b/16 (1) (bk. úız)

P

pÅs : Pas.
170b/4 (1)

pulÅd : 184a/7 (1) (bk. fulÅd)

R

- raàve : (óacÀmeyn, úamer ile eşdizimli olarak) Kaymak, köpük.
158a/1 (2) (2) (krş. zehre)
- raãĀã : 13b/6 (1) (bk. ruãĀã)
- rĀsaòüt : 215b/9 (1) (bk. rÿseòtec)
- rĀsuòt: 160b/15 (1) (bk. rÿseòtec)
- rĀãĀã (Ar.): 4b/14 (1) (bk. ruãĀã)
- ruòĀm : Mermer.
35a/5, 282b/14 (2)
- rÿsaòtec : Yanmış bakırdan yapılan rastık taşı.
16b/11, 160b/15, 161a/9, 166b/10,
200b/2, 252b/11, 276a/1, 313a/13 (8)
(krş. berbÿseòtec, rĀsaòüt, rĀsuòt)
- ruãĀã : Kurşun, kalay, lehim.
12a/7, 12a/18, 38b/7, 43b/4, 60a/19,
60b/4, 60b/7, 149a/14, 149a/18,
156a/16, 177b/7, 269a/1, 276a/16,
276b/16, 277b/1, 298b/19, 303a/3,
308b/19, 308b/19 (19) (krş. abĀr, ĀbĀr,
esreb, úorúamşa, úorúaşam, úurşun,
mürúaşem, müşteri, rĀĀã, raãĀã)
- rÿşenĀyĀ : “muúavviyü'l-baãar,
cĀbirü'l-vehen” , göz sağlığı veya
hastalığı için kullanılan bir cevher,
göztaşı.
275b/17 (1) (krş. merúaişĀ,
merúayşĀ, mürúaiãĀ, rÿşinĀyĀn,
rÿşenĀyi, rÿşinĀ, rÿşinĀyĀ)
- rÿşinĀ : 276a/14 (1) (bk. rÿşenĀyĀ)
- rÿşinĀyĀ: 344a/7 (1) (bk. rÿşenĀyĀ)
- rÿşinĀyĀn : 38b/6 (1) (bk. rÿşenĀyĀ)
- rÿşenĀyi: 161a/3 (1) (bk. rÿşenĀyĀ)

S, ä, æ

ãÄbyñ	: (Maàrib ile eşdizimli olarak) Sabun. 5b/11, 44a/5, 102a/6, 111a/8, 171b/10, 215a/3, 221a/15, 221a/9, 221a/9, 221b/4, 221b/7, 222a/4, 222a/9, 265a/1, 269a/5, 301a/16, 303b/6 (17)	73a/14 (1)
sÄc	: Sac. 153b/12 (1)	sebc : Küçük siyah kabuklar. 179a/12 (1) (krş. sebec)
ãadÄ	: (óadid ile eşdizimli olarak) Pas, demir pası. 17b/11, 311b/16 (2)	sebec : 179a/9 (1) (bk. sebc)
ãafióe	: (baúur, týtiyÄ vb. ile eşdizimli olarak) Yassı ve düz nesne, yaprak şeklinde bulunan maden. 35a/9, 50b/19, 250a/16 (3) (krş. yapraú)	selsÄfiyıs : 353a/12 (1) (bk. nýşÄdir)
ãafióelü	: (baúur, týtiyÄ vb. ile eşdizimli olarak) Sayfa şeklinde, yaprak şeklinde olan.	selüýñ : 193b/16 (1) (bk. üsrünc)
		seyleúýñ : 12a/18, 169a/19, 193b/6 (3) (bk. üsrünc)
		ãifr : 224a/1 (1) (bk. nuóÄs)
		ãini : 1. Büyük tepsi, sini; 2. Çini. 69b/6, 89b/1, 121a/6, 131b/3, 197a/7, 211a/10, 339b/9 (7)
		suúýrdiyñ : Sc semoblü ile bilinen, atom no: 21 ve atom ağırlığı: 44.96 olan kimyasal element, skandiyum (?) 65a/13, 65b/17, 68a/20 (3)

§

- şAberúĀn : 99b/19, 205a/15 (2) (krş. isüĀm)
- şeb : 1. (YemĀnî, Yemenî ile eşdizimli olarak) Şap
17a/14, 43a/15, 72b/15, 79a/17, 95a/18, 129b/10, 137a/12, 149a/5, 149a/9, 154a/7, 160b/21, 166a/15, 166b/21, 169a/2, 169a/3, 180a/5, 183a/10, 200a/19, 200b/21, 206a/18, 206a/20, 206a/21, 206b/1, 207a/6, 228b/16, 253b/2, 264b/21, 298b/13, 37b/5, 302b/20, 308b/18, 310b/18, 319a/7, 343a/12 (34) (krş. şebb, zifr);
2. (esĀkife ile eşdizimli olarak) Beyaz şap (?).
207a/12 (1)
- şebb : (zifr ile eşdizimli olarak)
200a/16, 206b/4, 303a/11 (3) (bk. şeb)
- şebbeh : Bakır ve çinkodan karıştırılıp yapılan pirinç madeni; tutiyanın özü.
206a/7 (1) (krş. óacer, óĀr)
- şeoire : Bakır sülfatın Şam dağlarındaki ismi.
162a/17 (1) (bk. zĀc)
- şemòĀiār : 217b/1 (1) (bk. miló)
- şişe : Şişe.
71b/19, 83a/11, 85a/14, 86b/2, 86b/9, 86b/10, 86b/11, 101a/15, 103b/14, 140b/17, 173a/10, 247a/19, 247b/13, 247b/14, 248a/4 (15)
- şyş : 37b/8 (1) (bk. bĀryd)

T, Û

- talaş** : (demir ile eşdizimli olarak) Talaş.
258b/5 (1)
- üliüýn** : Eritilip sıgır sidiğinde söndrülerek ya da uşnanım kavrulup kurşun eklenmesiyle elde edilen bir madd, nuhas-ı Sinî, Çin bakır.
230a/18 (1)
- tengâr** : 1. Altın ve gümüş kırıklarını yapıştıran madde, burek, lehim.
292a/7, 292a/12 (2) (krş. laó'a'ã-ããa, liããúa, lizãüü'õ-õehab);
2. Tuzun halk arasındaki ismi.
71b/12, 166a/18, 193b/4, 342b/16, 343b/1 (5) (bk. ùz)
- tevbâl** : (nuóãs ile eşdizimli olarak)
17b/1, 284a/6 (2) (bk. nuóãs)
- týbâl** : (nuóãs ile eşdizimli olarak) Ham bakır, filiz şeklindeki bakır.
17b/12, 43a/9, 43b/3, 73b/8, 73b/9, 73b/11, 73b/20, 73b/21, 100a/12, 160a/9, 276a/21, 276b/6, 277b/16, 310b/19 (14) (bk. nuóãs)
- üz** : 1. (öamir, úalã ile eşdizimli olarak) Tuz;
4b/8, 10b/19, 12a/19, 21b/10, 21b/21, 23b/18, 30b/2, 30b/13, 37b/1, 37b/3, 46b/21, 47a/10, 47b/18, 50a/12, 57b/18, 58b/15, 60a/12, 60a/19, 60b/20, 62b/5, 63a/16, 71b/12, 71b/17, 77b/21, 78b/14, 81a/4, 92b/9, 98b/2, 104b/21, 105a/1, 105b/15, 108a/4, 108a/11, 110a/6, 129b/8, 138b/8, 143b/15, 150b/1, 151a/16, 156a/14, 157b/21, 160b/6, 160b/21, 162a/10, 162b/20, 172b/15, 173b/5, 174a/2, 175a/18 (2), 178b/13, 189a/21, 193b/21, 206a/20, 206b/15, 221b/6, 221b/11, 223a/3, 233a/15, 234a/7, 239a/6, 243b/2, 249b/15, 255a/2, 257b/8, 258a/1, 260b/5, 263a/10, 265a/15, 283a/1, 284b/12, 287a/15, 290a/17, 291b/2, 301b/16, 303b/20, 308b/1, 309a/2, 342b/10, 342b/13 (2), 342b/14 (2), 342b/16, 342b/18, 342b/19, 343a/16, 344a/10, 347a/15, 349b/14, 350a/4 (91) (krş. bevraú, úalã, úali, miló, nyşãdır, tengâr)
2. (meklis ile eşdizimli olarak)
203b/12 (1) (bk. miló)
3. (EnderAni ile eşdizimli olarak)
161a/16, 166a/18, 342b/14 (3) (krş. miló)
4. (Hind ile eşdizimli olarak)
10b/19, 119b/11 (2) (bk. miló)
- tünbük** : Kuyumcuların kalıbı, düblek, tablçe.
73b/9 (1)

U, èU

èuúÀb : ilaç yapan kişilerin *mışadır* için
kullandıkları isim.

222a/6, 241b/3, 303a/10, 353a/11 (4)
(bk. nÿşÀdır)

Ü

üsrenc : 308b/19 (1) (bk. üsrünc)
üsrünc : Kırmızı civa sülfid, zincifre, sülüğen.

12a/17, 12a/18 (2) (krş. esrencek,
eşrenc, isrenc, selüyn, seyleüyn,
üsrenc, zerüym)

V

vedaè : Beyaz boncuk.

264a/13 (1)

Y

yaà : (jive, nefü şeb, zeybaú ile eşdizimli olarak) Yağ.

53b/17, 90b/10, 144a/10, 144a/16,
171a/10, 207a/3, 225a/12, 280a/14 (8)
yapraú : 98a/18 (1) (bk. ãafióe)

Z, Ö

- zâc : 1. (Úıbrıs, äýri ile eşdizimli olarak) Bakır sülfat ve bakır sülfat çeşitleri; kara boya.
17b/11, 43a/10, 95b/2, 149a/6, 149a/17, 149b/6, 153b/11, 156b/17, 162a/10, 162a/12, 162a/13 (2), 162a/20 (2), 162a/21, 162b/3, 166b/2, 162b/6, 162b/20, 186b/9, 192a/21, 222a/5, 224b/4, 297a/4, 222a/8 (25) (krş. úaláuüâr, úalúadis, úalúande, úalúauâr, köryek, meliian, şeóire);
2. (esÁkife ile eşdizimli olarak) Beyaz bakır sülfat.
149a/5, 162a/14 (2)
- zaèferân : (óadid ile eşdizimli olarak) Demirin pası.
170b/4 (1)
- zebed : (bevraú, úamer, úavârir vb. ile eşdizimli olarak) 1. Köpük;
43a/10, 71b/13, 165b/21 (3) (5) (krş. köpük)
2. Kir, pas.
165b/21 (3)
- öehëb : 17a/9, 43a/16, 93a/17, 150a/13, 188a/13, 276b/5, 303a/9, 338b/19, 340a/6, 340a/21, 341b/12 (11) (bk. altun)
- öehib : 340a/5 (1) (bk. altun)
- zehre : (nuóâs, ùz ile eşdizimli olarak)
158a/1, 174a/2, 174a/4 (3) (bk. raàve)
- öeker : 1. (öââe ile eşdizimli olarak) Çelik, polat.
176a/19 (1) (bk. fulâd)
2. (óadid ile eşdizimli olarak)
205a/15 (1) (bk. erkek)
- zencâr : Bakır pası çeşidinden göztaşı, cengar, kalemi cengar.
16b/21, 17a/6, 17a/10, 17a/14, 17b/11, 43a/10, 100a/8, 145b/8, 146b/13, 147a/15, 149a/18, 161a/13, 162b/20, 172b/10, 173a/4, 174a/6, 222a/5, 234a/8, 276a/5, 277a/15, 309b/2, 309b/12, 309b/16, 310b/8, 311a/3, 353b/3 (26) (krş. deyüýrcas, dýä)
- zerüým : 169a/19 (1) (bk. üsrünc)
- zerniò : 1. (aómer, nýre vb. ile eşdizimli olarak) Zernih, zernik.
10a/16, 53a/16, 58a/13, 90b/8, 138a/14, 147a/14, 149a/17, 149b/5, 163b/13, 168b/4, 168b/10, 168b/12, 169a/1, 169a/2, 169a/16, 200a/19, 200b/3, 200b/19, 216a/18, 228a/11, 228a/13, 234a/6, 242a/14, 264b/21, 268b/6, 274b/2, 283a/3, 341a/5, 354a/7 (29) (krş. èalem, devÀü'ş-şaèr, óÀlúuu'ş-şaèr, úâr, úarsÁüs);
2. (ÖorÁsÁni ile eşdizimli olarak) Horasan zernihi, zift.
169a/17 (1) (krş. úâr)
- zeybaú : 1. (óâmì, ile eşdizimli olarak) Civa.
95b/20, 176b/17, 177a/6, 177a/13, 177a/15, 177a/17, 177b/1, 177b/4, 193b/3, 206a/14, 222a/6, 225a/12, 233b/15, 254b/12, 254b/21, 264b/15, 297a/4, 352b/4 (18) (krş. civÀ, cive, cive, ferrÂri, àabiü àabiüe, hÂrib, jive, jive, ùalú);
2. (óımâr ile eşdizimli olarak)
238b/7 (1) (bk. èrü)
- zifr : (şeb ile eşdizimli olarak) Şapın çabuk kırılan şekli.
206b/4 (1) (bk. şeb)
- ziflü : Ziftli.
126b/19, 129a/9 (2) (krş. züftlü)
- züftlü : 108b/2 (1) (bk. ziflü)
- zümürrüd : Zümrüt.
250a/5, 250a/21, 340a/21, 340b/21, 341a/7 (5)

2.2.1.1.4. Yiyecek ve İçecek İle İlgili Kelimeler Dizini

‘A, A, Ā

acılık	: (öamr ile eşdizimli olarak) Acılık. 127a/6 (1) (bk. merĀret)	aúrĀtan	(Yun.): 209b/5 (1) (bk. urmĀli)
èacin	: 17b/17, 18b/4, 19a/14, 109a/8, 166a/12, 175a/3, 183a/5, 183a/15, 183a/21, 221b/3, 227a/5, 228a/17, 229a/11, 229a/15, 232a/14, 251b/11, 279b/17, 323b/8, 324b/13 (19) (krş. òamir)	aúsaù	: 1. Kurumuş süt; 2. Arpanın kavrulmuş unla yoğrulmuş hali. 23a/21 (1)
èafā	: (iàem ile eşdizimli olarak) Kekre. 58a/20, 61b/11 (2)	èaraú	: 53b/16 (1) (bk. èirú)
aadiye	: Gıdalar. 223b/17, 299a/2 (2) (bk. àidĀ)	èaraúì	: 238b/7 (1) (bk. èirú)
aàluúan	: 346a/16 (1) (bk. bekmes)	èarú	: 128b/15 (1) (bk. èirú)
aàlyüü	(Yun.): 19b/12 (1) (bk. bekmes)	èasel	: 13a/17, 20a/15, 24b/19, 25a/4, 55a/19, 74b/18, 238b/13, 324a/3, 341a/21 (9) (bk. bal)
èaúide	: Şekerin kaynatılarak katılaşması yolu ile yapılan, renkli ve kokulu, ağızda güç eriyen şeker, akide şekeri. 134b/10, 213b/15 (2)	èaãide	: Un, et ve bamya ile yapılan bir Arap yemeği; bulamaç adı verilen yemek. 8b/8, 56b/13 (2)
èakir	: Bala karışan bal mumu. 241b/6 (1)	èaãir	: 271a/13 (1) (bk. şire)
		èatiú	: (şarĀb ile eşdizimli olarak) 127a/21 (1) (bk. eski)
		Āiriye	: 18b/1 (1) (bk. rişte)
		ayran	: Ayran. 55b/4, 214b/15 (2)

B

- bAbili : 66b/8 (1) (bk. şarAb)
- baàara : Bir İran yemeği.
51a/2 (1)
- bal : 1. Olgunlaşmış meyvelerden çıkan tatlı sıvı;
2. Ağaç kabuklarından sızarak pıhtılaşan besi suyu;
3. Bal.
- 3a/5, 3b/11, 3b/13 (2), 3b/16, 4a/12, 4a/15, 4a/21, 4b/1, 4b/3, 5b/6, 5b/12, 6a/5, 6a/20, 6b/1, 7b/4, 7b/16, 8a/11, 10b/17, 10b/21, 12a/3, 12b/8, 14a/2, 14a/18, 14b/5, 15a/17, 18b/8, 21b/21, 22a/12, 23b/7, 23b/11, 24a/14, 25b/8, 26a/12, 27a/5, 28a/8, 29a/12, 29b/21, 30a/12, 30b/11, 30b/14, 31a/12, 31a/20, 31b/14, 31b/17, 32a/8, 32b/7, 33a/8, 33b/18, 34a/11, 36a/16, 37a/4, 37b/10, 39a/1, 40a/19, 41a/13, 42a/10, 44a/14, 44b/3, 44b/7, 44b/9, 44b/11, 44b/19, 45a/10, 45a/11, 45b/6, 46a/3, 46b/11, 46b/21, 47a/1, 47b/7, 48b/7, 48b/12, 49b/12, 50a/1, 50a/1, 50a/3, 50a/5, 51a/9, 52a/6, 52b/2, 52b/9, 53a/11, 55a/6, 55a/18, 55a/20, 56b/11, 56b/18, 56b/20, 57a/7, 57a/17, 57b/2, 58a/3, 58a/10, 58b/12, 58b/17, 59a/17, 59b/17, 60b/1, 60b/11, 61b/4, 62a/10, 63b/15, 63b/17, 64a/21, 65b/1, 65b/3, 65b/4, 66a/15, 66a/16, 66b/6, 66b/8, 67a/1, 67b/16, 68a/7, 68a/15, 68b/7, 69a/4, 69a/13, 69b/4, 69b/14, 70a/16, 71b/11, 72a/14, 72b/11, 73a/8, 73a/9, 73b/7, 73b/18, 74a/3, 74b/14, 75b/2, 75b/3, 75b/19, 76a/19, 76b/3, 77a/16, 78b/4, 78b/13, 79a/1, 81a/11, 81b/2, 82b/14, 82b/16, 82b/20, 83a/8, 83a/11, 83a/18, 83b/5, 83b/12, 83b/13, 83b/14, 86a/16, 87a/9, 87a/14, 87b/6, 87b/10, 88b/13, 88b/15, 88b/20, 90a/19, 92a/7, 92a/16, 94b/17, 95a/21, 96b/1, 96b/12, 98a/10, 100a/9, 100b/16, 101a/6, 101a/14, 101a/16, 101b/13, 102a/6, 102b/17, 103b/16, 104b/18, 104b/20, 105a/14, 105b/15, 106a/6, 106a/6, 106a/13, 106a/15, 106b/4, 106b/6, 106b/12, 107a/13, 108a/12, 108b/2, 108b/19, 110a/9, 110b/4, 113b/7, 114b/3, 114b/7, 114b/12, 115a/17, 115b/1, 115b/14, 116a/15, 117b/13, 119b/9, 120a/20, 121b/21, 122b/10, 123a/19, 125b/6, 125b/13, 126a/10, 127a/18, 129b/12, 130a/7, 131b/2, 132a/7, 132a/12, 132a/16, 134a/20, 134a/21, 135b/1, 136a/19, 136b/3, 137a/4, 138a/2, 139a/12, 142b/16, 143b/21, 144b/9, 145a/10, 146a/4, 146a/13, 146b/2, 147a/12, 147b/7, 148a/2, 148a/5, 151a/1, 152a/12, 153b/8, 153b/12, 154a/6, 154b/6, 158b/11, 161b/8, 162b/12, 163b/17, 164b/4, 165a/21, 165b/11, 166a/12, 168a/14, 168a/19, 168b/18, 170a/1, 172b/8, 173a/2, 173b/2, 173b/5, 173b/12, 174a/11, 174b/12, 175a/7, 176b/3, 178a/12, 180a/1, 180a/4, 180a/8, 180a/21, 180b/13, 183a/21, 184a/4, 184a/6, 184a/17, 184a/18, 187b/3, 188b/10, 189b/3, 190a/20, 191a/10, 191b/17, 191b/18, 192b/16, 193a/6, 193b/17, 194a/15, 195b/3, 195b/6, 195b/11, 197a/5, 199a/14, 199b/3, 200a/11, 200a/17, 202a/6, 202b/8, 202b/10, 203a/8, 204b/1, 205b/2, 205b/3, 205b/4, 205b/12, 205b/12, 206a/14, 206a/17, 206b/17, 209a/19, 209b/2, 209b/5, 209b/6, 209b/8, 209b/13, 210a/2, 210a/7, 210a/8, 210a/11, 212b/12, 212b/14, 213a/6, 215b/18, 216b/20, 216b/21, 218a/20, 218b/12, 219a/11, 220b/14, 221a/8, 222b/11, 223b/12, 223b/14, 224b/18, 225a/15, 225a/19, 226a/4, 227a/5, 227b/2, 228a/1, 228a/11, 229a/17, 229b/5, 230b/10, 230b/18, 233a/9, 233a/18, 234a/1, 235a/19, 237b/8, 237b/10, 239b/11, 242a/6, 242b/10, 243b/18, 246a/4, 246b/15, 251b/4, 251b/9, 251b/10, 251b/21, 252a/4, 252a/14, 253a/4, 253b/5, 253b/11, 254b/7, 255b/10, 255b/18, 256a/9, 256b/7, 256b/18, 257a/1, 258a/13, 259b/12, 261a/4, 262a/6, 262b/5, 265a/15, 265a/16, 265b/11, 267b/6, 267b/6, 267b/7, 268a/11, 270a/16, 271a/4, 271a/20, 271b/14, 273a/5, 273b/5, 278b/12, 279a/6, 279a/11, 279b/3, 279b/15, 281a/14, 281b/11, 282a/7, 285a/10, 285a/12, 285a/14, 285a/17, 285b/15, 287a/2,

- 289b/7, 287b/4, 288a/10, 288a/12,
 289b/9, 290a/5, 292b/1, 293a/11,
 293b/14, 294a/1, 294a/4, 294b/2,
 296a/3, 296a/4, 296a/5, 298a/8,
 300b/12, 300b/14, 303b/3, 303b/13,
 303b/17, 303b/21, 304a/8, 305a/11,
 305b/6, 306b/3, 307a/14, 307b/5,
 307b/15, 309a/11, 309a/14, 311b/20,
 312a/8, 313a/11, 313a/20 (2), 313b/8,
 314a/11, 314a/16, 316a/14, 316a/7,
 316a/15, 317b/17, 318b/3, 318b/20,
 319a/20, 319b/8, 320a/7, 320a/13,
 320a/19, 321a/13, 321b/3, 322b/7,
 323a/1, 323b/6, 324a/9, 324a/19,
 324b/4, 324b/21, 325a/6, 325b/4,
 325b/15, 326a/16, 326b/10, 327a/3,
 327a/6, 327b/6, 327b/20, 328a/9,
 329a/16, 329b/7, 329b/9, 338b/20,
 339a/2, 339b/1, 339b/16, 340a/1,
 340b/18, 341a/16, 343a/8, 345a/1,
 345a/16, 345b/15, 346a/17, 347a/14,
 347a/15, 347b/13, 348b/10, 349a/6,
 349a/9, 349a/12, 352a/14, 352b/6,
 353a/2, 353b/6, 354a/16, 354a/18,
 354b/5, 355a/8, 356b/21, 359b/18,
 361a/7, 361b/5 (506) (krş. êasel, êarab,
 elvemÂli, pal)
- balsız : Balsız.
 222b/11, 281b/13 (2)
- bataè : Hurma şarabı.
 39a/3 (1)
- baèze : Acem ehli arasında yuvarlak kesilmiş
 eriştinin ismi.
 18b/3, 18b/7 (2) (bk. rişte)
- behia : 59a/9 (1) (bk. mehlebiyye)
- bekmes : Pekmez, üzüm pekmezi.
 19b/12, 118b/17, 118b/19, 134a/21,
 135a/9, 153b/12, 154a/21, 179a/5,
 202a/8, 203b/16, 209b/13, 216a/21,
 231b/7, 305a/10 (14) (krş. aàluúan,
 aàlyüi, debs, dibs, mebibaòtec,
 mebiòtec, meybeòtec, meáleá, meybe,
 meybeòtec, meybüòtec, meybüòteó,
 miybeòtec)
- beúsimÀu : Mayalanmış hamurdan
 yapılan bir yiyecek, peksimet.
 118a/8 (1)
- beyø : 61b/14, 144b/19, 185b/13, 302b/20
 (4) (bk. yumırda)
- bezmÀverd : Yağlarla yoğrulmuş hamur
 ve bundan yapılmış yiyecek.
 199b/12 (1) (krş. senbÿsek)
- bisÀniyye : İnce ekmek, yufka.
 118a/12 (1) (bk. etmek)
- boàma : Boğma ismi verilen içki.
 135a/3 (1)
- boza : Bir içecek ismi, boza.
 348b/6, 348b/18, 349a/1, 349a/17 (4)
- buràul : Bulgur.
 115a/8, 138a/7 (2) (krş. deşiş, deşişe)

C

- celencibin : Gül yapraklarının güzel bir şekilde ovduktan sonra köpüğü alınmış bal ile güneşte bırakarak elde edilen bir yiyecek; şekerle yapılırsa gülbeşeker, gülkand, denir.
11a/10, 103b/18, 179b/13, 232a/16, 265a/16, 330a/16 (6) (krş. cilencübün, gül-bâ-şeker, gülencübün)
- celúarâian : Gül ve bal suyu.
210b/12 (1)
- cevâriş : (mülük, èyd ile eşdizimli olarak) 1. Tatlı içecek, likör;
2. Haricen kullanılan bir karışımın ismi;
3. “müsöin, mülaüif, muütièü'l-aðlâü”: Yumuşatıcı, ahlatı kesen.
4. Yiyecekleri hazmettiren gıdalar.
24a/14, 70a/9, 89a/13, 89b/3, 89b/4 (5) (krş. cevârişnâ, cevâreşnât, cevârişnât, cevârişet)
- cevârişin : 89a/5 (1) (bk. cevâriş)
- cevârişnâ : 89a/8, 319b/10 (2) (bk. cevâriş)
- cevâreşnât : 196b/2, 322a/5 (2) (bk. cevâriş)
- cevârişnât : Cevarişler.
89a/8 (1) (bk. cevâriş)
- cevârişet : 294b/17 (1) (bk. cevâriş)
- cibin : 290a/15 (1) (bk. penir)
- cibn : 78a/21 (1) (bk. penir)
- cilencübün (Ar. < Far.): 83a/8 (1) (bk. celencibin)
- cübün : (Şâmi ile eşdizimli olarak)
78a/20, 212a/4, 288b/12, 301b/4 (4) (bk. penir)
- cülâb : 98a/11 (1) (bk. cülâb)
- cüllâb : Gül suyu.
83b/18, 244b/14, 303b/12 (3) (krş. cülâb)
- cümhÿdi: Üzüm sırasının birazcık pişmiş hali.
85a/8 (1)

Ç

çig : Çiğ.
25a/2, 99b/13, 107b/20, 108b/19,
109a/2, 110a/10, 115a/21, 115b/1,
155a/14, 239a/8, 261b/19, 265b/12,
316a/20, 352b/17 (14) (krş. òÀm)

çin : (Beló ile eşdizimli olarak) Çin karı
(?).
75b/19 (1)
çorba : 266b/14 (1) (bk. meraú)

D

- daúú : 65b/20, 105b/13, 109a/8, 149a/11,
212a/20, 229a/1, 229a/10, 229b/14,
320b/2 (9) (bk. un)
- êarab : 227b/2 (1) (bk. bal)
- debs : 134b/8 (1) (bk. bekmes)
- deşış : 138a/7 (1) (bk. buràul)
- deşışe : 115a/8 (1) (bk. buràul)
- dibs : 134b/10, 134b/12, 134b/13, 134b/15,
134b/17, 154a/21, 349a/2 (7) (bk.
bekmes)
- doluà : Dolu.
75b/13 (1)
- dÿd : Deniz köpüğü çeşidi.
164a/4 (1)
- dÿà : Yağı alınmış süt; yoğurt veya süt
içinde bulunan yeşilimsi su.
145b/7, 290a/14 (2) (bk. maòìø, maâl,
muòayø)
- dÿşÀb : Hurma şırası, hurma pekmezi.
104a/3 (1) (krş. saúr, seylÀn)
- dürdi : Tortu.
137a/6, 137a/7 (2), 137a/13, 137a/14,
137a/15, 353a/2 (7)

E

- ekmek : 77b/19, 117b/19, 118a/16, 118a/20, 118a/21, 118b/1, 119a/12, 192a/4, 192a/12, 267b/4 (10) (bk. etmek)
- ekşi : (ayran, rubb, şarÀb ile eşdizimli olarak) Ekşi.
8b/2, 13a/7, 25a/12, 48b/11, 49a/17, 50b/5, 55b/4, 57a/8, 71a/1, 117b/7, 127a/13, 127a/14, 135a/14, 136a/18, 152a/14, 154a/13, 156b/16, 157a/4, 160a/21, 161b/1, 174b/15, 175a/18, 190a/17, 190a/18, 191a/11, 195b/3, 196b/19, 209b/16, 210a/3, 210a/4, 210a/5, 210a/6, 210a/13 (2), 210a/21, 212a/20, 214a/15, 214b/15 (2), 249a/1, 257b/21, 290a/10, 291b/2, 303b/12, 335a/7, 344a/19, 354b/7 (47) (krş. óÀmíø)
- elvemÀli : Donmuş bal.
24b/19 (1) (bk. bal)
- elyete : Bir yiyecek ismi.
25a/10 (1)
- enbiõe : Şaraplar.
181b/9 (1) (bk. şarÀb)
- enfíòà : 78a/20 (2) (2) (bk. enfíóa)
- enfíóa : Sütün özü, sütün ana unsuru.
85a/3, 135b/7, 253b/5, 282b/2 (4) (krş. enfíòà, enfüóa)
- enfüóa : 322b/12, 322b/13 (2) (bk. enfíóa)
- eski : (sirke, şarÀb ile eşdizimli olarak) Yıllanmış, eski.
24a/13, 32b/7 (2) (krş. èatiú)
- eşribe : İçecekler.
154a/3, 184b/3, 191a/11, 209a/21, 231a/1, 293b/7 (6) (bk. şerbet)
- eüime : Yemekler, taamlar.
22a/1, 119b/12, 205b/1, 219a/2, 223b/9, 225a/10, 335a/2, 335a/6, 343a/10 (9) (bk. ùèÀm)
- etmek : Ekmek.
31a/7, 32a/15, 47a/11, 54b/18, 77b/19, 118a/20, 195b/1, 217a/19, 263a/11, 202a/6, 348b/5, 349a/10 (12) (krş. bisÀniyye, etmek, òabz, òubz, itmek, mÀvi, mekfen)

F

fÂnid : Basit Őeker.
7b/16, 189b/20, 283a/15, 321b/4,
326b/10 (5) (bk. Őeker)
fÂsid : (iæÀm ile eşdizimli olarak) Bozulma.
257b/21 (1)

feúaè : 255a/7 (1) (bk. ŐarÀb)
fiúÀè : Şarap çeşidi.
255a/10 (1) (krş. ŐarÀb)

G, á

- àabîra : Arpa ve arpa çeşitlerinden yapılan bir içki, şarap.
348b/6 (1) (bk. şarâb)
- àadÀ : 18b/7 (1) (bk. àidÀ)
- àaõÀ : 30a/3 (1) (bk. àidÀ)
- àidÀ : Organların düzenli çalışması için gereken gıda, besin
18b/5, 23b/1, 24a/11, 26b/16, 51a/5, 57b/2, 61b/15, 61b/16, 61b/21, 62a/20, 63b/1, 65b/1, 66b/17, 70b/8, 70b/14, 71b/1, 77b/19, 92b/7, 115a/18, 118a/5, 123a/6, 127b/10, 129b/6, 136a/3, 163a/11, 171a/13, 194b/16, 199b/15, 204b/17, 208b/18, 214b/2, 214b/12, 218b/11, 226a/3, 226a/9, 233a/4, 267b/10, 268a/9, 280a/21, 280b/5, 280b/7, 281b/11, 288b/10, 289a/1, 289a/19, 289b/3, 297b/15, 333b/21, 334a/4 (49) (krş. aâdiye, àadÀ, àaõÀ, àiõÀ, àiõÀyet)
- àiõÀ : 238a/4, 283b/16, 290b/4, 290b/12, 296a/1, 296a/8, 298b/2, 298b/3 (2), 336a/16, 337a/11, 337b/19, 350a/2, 361b/13 (13) (bk. àidÀ)
- àiõÀyet : 299b/12 (1) (bk. àidÀ)
- gül-bÀ-şeker (Far.): 83a/9 (1) (bk. celencibîn)
- gülencübîn (Far.): 83a/8 (1) (bk. celencibîn)

H, Ó, Ò

- òabz : 199b/18 (1) (bk. etmek)
- òal : 125a/10, 309b/8, 311a/14 (3) (bk. sirke)
- óalÀl : 302b/14 (1) (bk. mÀ)
- óalÀvet : Tatlılık.
127a/7, 127a/14, 127a/15, 130b/18, 154a/3, 238a/18 (6)
- òÀliã : Arı, temiz, saf.
292b/17 (1)
- òall : 14b/6, 14b/7, 228a/14, 311a/15 (4) (bk. sirke)
- óÀlym : Mısır'da peynirin suda yumuşamış halinin ismi.
78b/15 (1) (bk. penir)
- òÀm : 118a/15 (1) (bk. çig)
- óamavi : Şekerin, pişirilme sürecindeki en son hali.
190a/3 (1)
- óÀmø : 128b/3, 211b/19, 333b/16, 349b/15 (4) (bk. ekşi)
- òamir : Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.
30b/15, 32a/15, 32a/20, 33b/18, 47b/5, 51a/8, 54b/16, 60b/17, 62a/12, 63b/21, 64a/1, 69a/4, 69a/13, 73a/7, 85b/6, 93b/4, 94a/19, 94b/15, 114a/21, 118a/1, 118a/13, 118a/14, 129a/20, 129b/10, 153b/10, 157b/12, 171a/11, 188b/16, 199b/12, 202a/7, 214b/15, 220a/14, 220b/8, 224a/6, 226a/7, 229a/5, 229a/21, 229b/5, 234b/4, 237a/8, 252a/3, 261b/7, 267b/4, 273b/14, 283a/18, 293b/17, 297a/3, 303a/7, 308b/1, 308b/3, 308b/4, 310b/16, 317a/21, 317b/17, 318b/4, 318b/20, 320a/7, 322b/14, 323b/3, 326b/1, 326b/10, 326b/5, 342b/13, 342b/14, 342b/19, 343a/9, 343b/1, 347a/21, 355b/15 (70) (krş. èacın)
- òamr : 126b/18, 225a/21, 225b/10, 307a/17, 307b/4, 324a/8, 343a/9, 348b/9 (8) (bk. şarÀb)
- óamz : (şarÀb ile eşdizimli olarak) Ekşi.
88b/21 (1)
- òandiüýn : 131a/8 (1) (bk. óandindiüýn)
- óandindiüýn : Bir içecek çeşidi.
131a/8 (1) (krş. òandiüýn)
- òaşk : Kuru yiyecekler, kuru.
214b/9 (1)
- òaşkencübün : Kuru bal.
122b/20, 343b/17 (2) (krş. òuşkencübün)
- óelvá : Helva.
8b/5, 8b/21, 119a/13 (3)
- herise: Keşkek yemeği.
21b/11, 32a/13, 109a/7, 119b/12, 291a/8, 355b/8 (6) (krş. keşkek)
- òişÀf : Hoşaf.
123a/9, 123a/18 (2) (3)
- òubz : 117b/17, 118a/6, 118a/13, 200a/8, 305b/7 (5) (bk. etmek)
- óulv : 302b/19, 327b/4 (2) (krş. óulviyyÀt, óulviyyÀt)
- óulviyyÀt : 209b/16 (1) (bk. óulv)
- óulviyyÀt : Tatlılar.
29b/11, 118a/10, 118b/5 (3) (krş. óulv)
- óumýø : Ekşilik.
127a/6 (1)
- òuşkÀr : Kepekli un.
18b/12 (1)
- òuşkencübün : 84b/11 (1) (bk. òaşkencübün)
- òuşknÀn : 123a/3 (1) (bk. un)
- òuşknÀnenc : 123a/3 (1) (bk. un)

I, èI

èirú : (sekr ile eşdizimli olarak)
Sarhoş eden bir içecek, rakı.

238b/7 (1) (krş. èaraú, èaraúì, èarú,
zeybaú)

İ, Ğ, İ

- İlyc : İyice pişirilmiş şekerin sanavberden
yapılan kaplara konulmuş şekli.
189b/21 (1)
- İtfidAc : “Naóif ve yübýseti àÁlib olanıñ
eklidir. Eyüsi ñavuú etinden olanıdır.”
- 14a/4, 195b/6, 243a/21, 268b/10,
268b/12 (5)
- İtmek : 117b/20 (1) (bk. etmek)

K, Ú

- úabuú : (yumurta ile eşdizimli olarak)
Yumurta kabuğu.
50a/19, 61b/19, 62a/4, 62a/8, 155a/16,
206b/11, 234a/4, 236a/7, 264a/12,
276b/18, 277a/15, 282b/19 (12)
- úÁbıø : (şarÁb ile eşdizimli olarak) Sert.
129a/15 (1)
- úadid : Kuru üzüm, kurutulmuş et gibi
kurutulmuş yiyecekler.
237b/13, 260a/14 (2)
- úadim : (şarÁb ile eşdizimli olarak) Eski.
127b/1 (2), 127b/6, 128b/12 (2) (5)
- kaèk : Hamurdan yapılmış bir yiyecek, kak.
118a/5, 118a/11, 118b/5, 136a/12,
226a/3, 228b/14, 229a/20, 291b/2,
311b/1 (9)
- úalye : Çöven otunun şırası.
4a/17 (1)
- úamez : Kıymız.
269b/1 (1)
- úand : Şeker şiresi.
271a/13 (1)
- úarÁó : Saf su.
301b/20 (1) (krş. úurÁó)
- úarÁúış : Bir hamur işi, karakuş.
118a/11 (1)
- úarÁün : Bal suyu, bal şerbeti.
303b/6 (1)
- úauÁıyf : Kadayıf.
267b/4 (1)
- úatr : 1. Şeker elde etme aşamasında ondan
çıkan rutubet, damla;
106a/7, 190a/5 (2) (krş. úaire)
- úaire : 104b/20 (1) (bk. úair)
- kebÁb (Ar.): Ateşte pişen et, kebap.
218b/11, 226a/6, 249b/7, 274b/5,
291a/7, 291a/20, 291b/9 (7)
- kepek : 8b/5, 118a/3, 268b/5 (3) (bk. nuòÁle)
- kesksÿn : Un ve yağ ile yapılan bir hamur
yemeği.
281b/9 (1)
- keşkek : (şaeir ile eşdizimli olarak)
214b/15 (1) (bk. herise)
- úısr : (beyø ile eşdizimli olarak)
185b/13, 264a/12, 302b/20 (3) (bk.
úabuú)
- úıvam : Kıvam.
5b/17, 153b/13 (2)
- úıyma : Kıyma.
199b/13 (1)
- úızÁzi : (nebÁt ile eşdizimli olarak) Şeker
çeşidi.
190a/2 (1) (bk. şeker)
- kişk : Bulgur, süt karışımıyla yapılan bir
çeşit yemek.
17b/9, 282a/2 (2)
- köpük : 1. (baór, deñiz ile eşdizimli olarak)
Köpük;
149a/18, 293b/1 (2) (bk. zebed)
2. Yiyeceklerin köpüğü.
213b/10 (2) (2) (bk. zebed)
- úÿniyÁ : 1. Nar suyu.
271b/8 (1)
- künÁfe : Künefe.
267b/8 (1)
- úurÁó: 202a/4 (1) (bk. úarÁó)
- úurá : Hamurun gölgede kurutulmasıyla elde
edilen bir yiyecek.
118a/14 (1) (krş. mele)

L

leben	: Haşaş şiresi. 290a/21 (1)	104a/9 (1)
lièAb	: Bir çeşit tatl. 126a/3, 146b/12 (2)	lubbÀ : Doğumdan sonra 3 güne kadar olan süt, ağız. 290a/18 (1)
libÀn	: (äÀeid ile eşdizimli olarak) Bir içecek ismi.	

M

- mÅ : 1. (õase'l-õimÅr, rummÅn, salú ile eşdizimli olarak)
40b/2, 101b/15, 301b/19 (3) (bk. ãu)
2. (kevlÅt, maëser ile eşdizimli olarak)
32b/6, 128a/12, 271b/8, 298a/14, 299b/13, 302b/1, 303a/4, 303a/13 (8) (bk. ãu)
3. (cübñ, leben ile eşdizimli olarak) Sütün suyu; süte peynir mayası atıldıktan sonra ortaya çıkan sıvı; 288b/12, 301b/4 (2)
4. (sermeyÅşys ile eşdizimli olarak) Su çeşidi.
302b/13 (1) (krş. óalÅl)
- maëÅãir : Üzüm ve susam vesairenin sıkılacağı yerler.
220a/15 (1)
- maõio : (leben ile eşdizimli olarak)
306a/9, 315a/13 (2) (bk. dÿã)
- mÅliyykáln : Bal.
35b/18 (1)
- mÅmiyye : Bir yiyecek ismi.
290a/16 (1)
- mÅnÿn : Tuzlu balıktan damlayan su.
302a/15 (1)
- maëe : Yemişlerden, meyvelerden elde edilen şarap.
348b/7 (1) (bk. şarÅb)
- maâl : 315a/13 (1) (bk. dÿã)
- mÅst : Ekşi süt.
290a/9 (1)
- maibÿõat : Pişirilmiş olan yiyecekler.
230b/21 (1)
- mÅvi : Küçük ve kaba olan ekmek.
118a/17 (1) (bk. etmek)
- mÅyiëat : 1. Akıcı maddeler, su halinde bulunan akan şeyler;
66a/16 (1)
2. Şarap, bal ve belesan yağ karışımı.
66a/16 (1)
- mebibaõtec : 296a/3 (1) (bk. bekmes)
- mebiõtec : 281a/16 (1) (bk. bekmes)
- mehlebiyye : 59a/9 (1) (krş. muhallebiyye)
- mekfen : Şam'da un, yağ, şeker, badem, fıstık vb. karışımından elde edilen bir ekmek.
123a/5 (1) (bk. etmek)
- melëabe : Ayva, reyhan gibi bitkilerden elde edilen bir içecek.
213b/16 (1)
- mele : 118a/14 (1) (bk. úurã)
- melÿóa : 223a/1 (1) (bk. ãaónÅ)
- melÿóat : Tuzluluk.
127a/8 (2), 127a/10 (3)
- men : Kudret helvası.
239a/12, 343b/17 (2)
- merau : 1. Et suyu;
2. Çorba.
57a/8, 67b/7, 124b/20, 136a/10, 136a/13, 148a/15, 148b/5, 155a/15, 173b/1, 175b/4, 196a/6, 252a/21, 263a/13 291a/8 (14) (krş. çorba, merú, şÿrbÅ, şÿrva)
- merÅret : Acılık.
127a/9, 127a/10, 127a/14, 127a/15 (4) (krş. acılık)
- merú : 118b/5 (1) (bk. merau)
- merz : 348b/4 (1) (bk. şarÅb)
- meáleá : 304b/5 (1) (bk. bekmes)
- meşÿrbÅt : İçecekler.
128a/12 (1)
- meýbe : 1. Üzüm suyunun içine karanfil, Hindistan cevizi vb. konularak yapılan bir içecek;
314a/18, 346a/18 (2)
2. Ayva suyu;
3. Pişirilmiş üzüm suyu.
346a/18 (1) (bk. bekmes)
- meýbeõtec : 29b/19, 169b/12, 346a/16 (3) (bk. bekmes)
- meýbüõtec : 26b/7 (1) (bk. bekmes)
- meýbüõteó : 23b/12 (1) (bk. bekmes)
- meysÿn : 346b/1 (1) (krş. meysÿs)
- meysÿs : Meyan şerbeti.
346b/1 (1) (bk. meysÿn)
- meyyÅt : 1. Pişirilmiş olan şeyler;
2. İçecekler;
3. Sular.
230b/21 (1)
- mezÅvere : 121b/15 (2) (2) (bk. müzevvere)
- mezvere : 18b/10 (1) (bk. müzevvere)
- miýbeõtec : 210a/11 (1) (bk. bekmes)
- muhallebiyye : 344a/14 (1) (krş. behüa, mehlebiyye)
- muóayyere : Kamışın döğüldükten sonra üzerine su dökülüp kırmızı oluncaya kadar bekletilmiş hali.
189b/16 (1)
- muòayø : 145b/7 (1) (bk. dÿã)

- muúattaúa : Isıtılmış süte keiboyuzunu
katılarak pişirilmış tatlı.
342a/17 (1)
- mullaèab : Jöle kıvamındaki limonata.
214a/13 (1)
- münaènaè : Nane aromalı limonata.
213b/20, 214a/9 (2)
- muāammaà : Zamklı limonata.
213b/17, 214a/4 (2)
- mürebba: 1. Terbiye görmüş;
2. Kaynatılıp kıvama geldikten sonra
dondurulmuş;
3. Meyve suyu tatlısı; reel, ezme.
10b/21, 18b/11, 22a/2, 29a/21, 31b/20,
33b/10, 47b/21, 49a/17, 50a/3, 57a/8,
63a/7, 81a/16, 81b/4, 87a/8, 172b/9,
213b/16, 215b/18, 251a/18 (2),
261b/10, 276b/18, 277a/4, 278b/9,
290a/6, 296a/1, 308b/18, 313a/19 (2),
343b/9, 343b/10, 350a/12 (31)
- mürz : Pirinten yapılan şarap.
348b/4 (1) (bk. şarAb)
- müseyrÀ: Kabak mürebbaşı, terbiyelenmiş
kabak.
313a/19 (1)
- müzevvere : Hastalar için hazırlanan
orba.
237b/6, 266b/14, 300b/18 (2) (4) (krş.
mezÀvere, mezvere)

N

naøýc : Nardan yapılan içecek, şarap.
348b/7 (1) (bk. şarÀb)

nebîö : 1. Hurma ve arpadan yapılan bir çeşit
içki;
2. Şarap.
81a/5, 81a/21, 81b/4, 126b/20,
129a/19, 131b/4, 135a/5, 238b/8,
255a/10, 348a/19, 349a/18 (11) (krş.
şarÀb)

nemeksýr : Kurutulmuş et.
352b/17 (1)

neyde: Bir tatlı ismi.
354b/9 (1)

nîm-birişt : 144b/17 (1) (bk. nîm-rişt)

nîm-rişt : (yumırda ile eşdizimli olarak) Yarı
pişmiş, rafadan.
29a/7, 102a/6, 122b/5, 274a/13,
307b/10, 356a/10 (6) (krş. nîm-birişt,
nîm-rüşt)

nîm-rüşt: 48b/8, 52b/15, 196a/5 (3) (bk. nîm-
rişt)

nişÀ(): Nişasta.

16b/7, 17b/15, 29a/2, 39a/14, 42b/11,
43b/5, 95a/1, 101b/14, 114b/13,
147b/2, 149a/2, 150a/11, 158b/6,
186a/2, 221a/15, 221b/6, 229a/5,
275a/8, 276b/16, 277a/4, 293b/16,
296a/2, 300a/6, 319b/15, 321a/12,
326a/21, 343b/9, 350b/8, 354b/10 (27)
(krş. nişÀsta)

nişÀsta : 321b/12 (1) (bk. nişÀ)

nuòÀle : İnce un, kaba kepek, un kepeği.

106a/4, 106a/19, 200b/8, 227a/15,
350a/5 (5) (krş. kepek)

nüüyè: Suda ıslanan şeylerdir.

231a/3, 352a/6 (2)

P

pal : 213a/1 (1) (bk. bal)
 penir : 301b/4 (1) (bk. penir)
 penir : 64b/5, 132b/6, 149a/16, 186b/19,
 289a/1, 289a/2, 289a/3, 289a/4 (2),
 289b/2, 301b/4, 301b/10, 301b/14,

321b/4 (14) (kşr. cibin, cibn, cübn,
 óĀlým, penir, peynir)
 peynir : 223b/17 (1) (bk. penir)

R

- raàve : Köpük.
157b/20, 229b/12 (2)
- raúú : (şarÀb ile eşdizimli olarak) İnce.
129a/7, 129a/10 (2)
- rÀyióa : (şarÀb ile eşdizimli olarak) Koku.
129a/3, 129a/4 (2)
- rehşin : 160a/12 (1) (bk. ùoíne)
- reyóÀniyye : Bir şarap çeşidi.
129a/17 (1) (bk. şarÀb)
- rişte : 18b/1, 18b/9 (2) (krş. Àiriye, baèze, ùümÀyi, şeşebrek)
- resk : 276b/18 (1) (bk. şeker)
- rub(b) : (ekşi, óuãrum, rummÀn, sefercel ile eşdizimli olarak) Meyve suyu.
11b/13, 48b/11, 65b/17, 68a/21, 72b/13, 72b/14, 72a/2, 95a/2, 103b/14, 105a/14, 118b/19, 132b/11, 134b/10, 140a/15, 146a/6, 148b/5, 152a/14, 153b/20, 154a/5, 154a/8, 154a/10 (2), 154a/12, 154a/14, 154a/15, 154a/16, 154a/17, 154a/18 (2), 154a/20, 154a/21, 160a/21, 174b/15, 181a/8, 183b/18, 201b/12 (2), 204a/10, 246b/12, 249a/10, 252b/8, 289b/12, 195b/3, 250b/21, 252b/8, 293b/14, 308b/18, 314a/11, 319a/12, 320b/11, 321a/8, 323b/12, 326b/1, 326b/4 (54)
- rubÿb : Meyve suyu.
12a/17, 49a/17, 66a/14, 134b/12, 153b/17, 154a/2, 189a/5, 218b/5, 352b/16 (9)
- ruüÿbÀt : Uzun biberin keçi sütüyle pişirilmesi sonucu oluşmuş nem, rutubet.
134a/8 (1)

S, ä, æ

- āahbÀ: 225a/21 (1) (bk. şarÀb)
 āaónÀ' : Salamura balık.
 223a/1 (1) (krş. melÿóa)
 āaúl : 75b/10 (1) (bk. tifi)
 saúr : Irak'ta hurma pekmezinin ismi.
 135a/10 (1) (bk. dÿşÀb)
 āalma : Et suyuyla pişirilen bir yemek.
 224a/6 (1)
 äecir : 75b/10, 75b/16 (2) (bk. tifi)
 seferceli : Ayva karışımı limonata.
 213b/18, 214a/10 (2)
 äefl : 37a/17 (1) (bk. tifi)
 äelc : Kar.
 75b/11, 75b/13 (2) (3)
 senbÿsek (Yun.) : 199b/12 (1) (bk. bezmÀverd)
 senc: Siyah tuz (?).
 326a/21 (1)
 sermÀ : Şarap çeşidi.
 181b/9 (1) (bk. şarÀb)
 sersÿbÀ : Ağz sütünün pişirilmiş hali.
 290a/21 (1)
 seviü : Kavut, kavrulmuş un.
 23a/21, 106b/6, 179b/9, 201b/17,
 201b/19, 201b/20, 201b/21, 202a/1,
 214b/12, 363b/6 (10)
 seylÀn : Irak'ta hurma pekmezinin ismi.
 135a/10 (1) (bk. dÿşÀb)
 sikencübün : Sirke ve bal.
 3b/5, 5a/7, 6a/21, 7b/2, 7b/15, 9a/1,
 10b/18, 11a/3, 13a/10, 13a/16, 14a/13,
 14a/20, 15a/11, 18a/7, 18b/10, 19b/5,
 20a/2, 22b/8, 22b/10, 23b/20, 24b/17,
 28a/9, 31a/16, 32a/17, 44a/14, 44b/11,
 45b/15, 46a/2, 48b/11, 49a/16, 50a/15,
 50b/4, 52b/3, 54b/19, 55a/7, 56b/3,
 57b/2, 62b/12, 63a/9, 63b/6, 68a/11,
 68a/12, 70b/15, 71a/4, 72b/9, 76b/14,
 78a/14, 78b/12, 80a/10, 80a/20, 84a/13,
 84b/5, 85a/4, 91b/9, 92b/18, 99b/15,
 100a/6, 100b/18, 101b/2, 102a/21,
 102b/19, 103b/1, 105a/16, 106b/7,
 108b/18, 110a/13, 113b/6, 115b/1,
 123a/7, 124a/7, 136a/20, 146a/5,
 151a/12, 152b/15, 153a/16, 157a/5,
 158b/11, 161b/19, 170a/8, 170b/2,
 178a/12, 179b/14, 180a/14, 191a/10,
 193a/11, 198b/14, 199b/19, 202a/13,
 204a/10, 204b/19, 207b/6, 208b/12,
 209b/19, 216a/3, 216b/15, 217b/12,
 219a/14, 225a/1, 239b/21, 243a/2,
 244b/13, 246a/5, 246b/15, 246b/20,
 249b/7, 252a/2, 253a/13, 254b/9,
 259a/1, 259b/18, 260b/19, 266b/6,
 266b/20, 267b/10, 268a/11, 271a/4,
 273b/2, 273b/9, 281b/14, 283b/9,
 283b/20, 289b/10, 290a/5, 296a/20,
 301b/12, 314a/11, 319a/8, 322a/19,
 323a/8, 326b/19, 343a/11, 345a/13,
 347a/14, 351a/1, 354a/14, 354b/14,
 355b/11, 356a/15, 356b/5, 363a/16
 (140) (krş. sirke-encübün, sirkencübün)
 sirke : Sirke.
 4b/12, 4b/15, 6a/14, 6a/18, 6b/14, 7a/7,
 8a/14, 8b/4, 9a/8, 9b/8, 9b/18, 12a/9,
 12a/19, 13a/11, 14a/8, 14a/19, 14b/5,
 14b/12, 15a/9, 15a/2, 18b/8, 19b/1,
 19b/9, 24a/13, 28a/5, 36b/8, 37a/4,
 37b/2, 38a/12, 39a/2, 40a/17, 40b/11,
 43a/11, 45a/8, 45a/19, 45b/7, 45b/21,
 47a/3, 47a/11, 47b/7, 47b/11, 47b/13,
 47b/17, 48b/1, 49b/6, 49b/8, 50a/15,
 51a/9, 52a/21, 52b/2, 52b/11, 52b/12,
 52b/17, 54a/7, 54b/12, 56a/21, 56b/18,
 62a/10, 63b/17, 64a/1, 72b/18, 74a/3,
 74b/5 (2), 79a/15, 82a/21, 85b/12,
 86a/21, 87b/6, 98a/19 (2), 99a/2,
 100a/4, 100a/6, 101a/18, 102b/1,
 106b/6, 107a/11, 107b/21, 108a/4,
 108b/20, 109a/7, 110a/4, 114b/6,
 115a/17, 115b/1, 115b/15, 119b/11,
 121a/9, 123b/18, 124b/5, 125a/17,
 125a/21, 125b/1 (2), 125b/2, 125b/8,
 125b/10, 126a/1, 126a/4, 126a/5,
 128b/8, 129b/5, 136a/17, 137a/4,
 137a/13, 137b/9, 138b/7, 139a/1,
 142b/2, 142b/7, 142b/11, 147a/5,
 148b/3, 149b/7, 152a/13, 155a/17,
 155a/18, 155b/6, 156a/5, 156b/17,
 157a/14, 162b/10, 162b/13, 163a/17,
 164a/13, 164a/14, 166a/19, 172b/16,
 173a/2, 180b/15, 181a/15, 182b/5,
 186b/4, 187b/8, 188a/4, 188b/12,
 190b/11, 192a/13, 194a/3, 195b/2,
 195b/6, 195b/11, 197b/2, 197b/17,
 198a/1, 198a/14, 199b/8, 200a/20,
 200b/1 (2), 200b/19, 206b/16, 209b/6,
 209b/8, 209b/12, 209b/12, 209b/21,
 210a/1, 210a/13, 212a/13, 214b/7,
 219a/5, 219a/11, 219b/8, 220b/13,
 222b/13, 223b/4, 223b/18, 223b/21,

224a/7, 226a/4, 226a/19, 227a/2,
 227b/21, 228a/15, 230a/5, 230a/15,
 230a/17, 234a/5, 235b/15, 236a/8,
 237a/8, 237b/14, 239a/6, 239a/12,
 239b/9, 240b/12, 249a/1 (2), 249a/4,
 249a/9, 250b/9, 250b/10, 251a/10,
 253b/2, 254b/8, 257a/2, 257b/8,
 258a/5, 259b/12, 260a/9, 260a/21,
 261b/5, 262a/6, 262a/15, 262b/10,
 265a/1, 267a/14, 267b/1, 268b/20,
 269a/7, 270a/3, 270a/16, 271b/3,
 271b/4, 273b/6, 274a/13, 275a/6,
 278b/6, 279b/15, 280b/1, 280b/7,
 281a/18, 283a/2, 284b/5, 285a/11,
 285a/14, 288a/17, 295a/15, 295b/9,
 296a/5, 297a/2, 298a/4, 299a/4,
 299a/13, 301b/12, 302b/11, 303b/5,
 303b/15, 305a/10, 307b/3, 308b/21,
 309b/9, 309b/14, 310b/6, 310b/9,
 310b/10, 310b/20, 311b/11, 311b/17,
 320a/21, 324a/8, 326a/15, 328a/6,
 328b/20, 329a/16, 333b/15, 341a/6,
 342a/9, 343a/4, 343a/6, 343a/8, 344a/4,
 344a/10, 344b/12, 345a/1, 345b/10,
 346b/10, 346b/12, 346b/19, 347a/15,
 349b/10, 350a/4, 350b/7, 351a/2,
 351a/10, 351b/8, 354a/16, 356b/6,
 359a/16, 361a/13 (282) (krş. òal, òall,
 sirki)

sirke-encübün : 191a/10 (1) (bk. sikencübün)

sirkencübün : 154b/8, 209b/6, 209b/14,
 210a/10 (4) (bk. sikencübün)

sirki : 74a/3 (1) (bk. sirke)

âu : 1. (Âs, benefsec, sefercel vb. ile
 eşdizimli olarak) Özsü;

5b/1, 6a/1 (2), 6a/16, 6b/6, 6b/7, 7a/11,
 7b/2, 7b/4, 8b/5, 8b/9, 9b/8, 9b/21,
 10a/16, 12a/13, 13a/11, 14a/2, 14a/7,
 14a/18, 14b/8, 15a/19, 15b/19, 15b/21,
 16a/1, 16a/8, 17a/7, 17a/11, 17a/18,
 17b/10, 17b/15, 17b/16, 17b/18, 18a/1,
 24b/3, 25b/18, 26a/14, 26a/15, 26a/18,
 29a/5, 30a/1, 30b/11, 34b/1, 35a/7,
 35b/6, 36a/5, 36a/18, 36a/20, 36b/17,
 37a/16, 37b/4, 39a/14, 39a/20, 39a/21,
 40b/18, 42b/12, 42b/20, 43a/6, 43a/16,
 43a/21, 43b/4, 44b/19, 45a/1, 46a/3,
 46a/12, 46b/19, 47a/10, 47b/8, 50b/15,
 51a/11, 52a/1, 53a/16, 54a/7, 54b/14,
 55a/7 (2), 55b/4, 56a/2, 57a/5, 58b/16,
 58b/19, 63b/12 (2), 64b/5, 64b/6,
 67b/18, 68a/6, 68a/7, 68a/9, 68a/15,
 69a/2, 69b/1, 69b/4, 69b/8, 69b/9 (2),

69b/10, 69b/11, 69b/12, 69b/13 (2),
 70a/13, 70a/17, 72b/19, 73a/1, 75b/3,
 81a/11, 81b/2, 83b/18, 84a/11, 87a/9,
 88a/12, 90a/16, 91b/11, 93b/3, 94b/6,
 94b/8, 95b/2, 95b/12, 95b/17, 97a/5,
 100b/3, 100b/5, 101a/12, 102b/20,
 102b/21, 103b/10, 103b/15, 103b/17,
 103b/20, 104a/3, 105a/21, 105b/8,
 107a/18, 108a/4, 108b/19, 109a/3,
 113b/7, 113b/8, 115b/13, 115b/18,
 116a/2, 117b/5, 117b/9, 119a/11,
 120a/6, 120a/11, 122b/6, 123a/4,
 126a/17, 126b/14, 129a/11, 131a/20,
 131b/1, 132a/5, 132b/4, 132b/6,
 132b/7, 132b/9, 135a/2, 138a/17 (2),
 139b/5, 142a/13, 142a/14, 142b/14,
 143b/3, 144b/7, 145b/8, 146a/3 (2),
 146a/5, 146a/7, 146a/8, 146a/17,
 150b/14, 151a/12, 151b/14, 158a/21,
 158b/2, 161b/7, 161b/16, 161b/19,
 163a/21, 166a/12, 167a/1, 169a/6,
 169a/9, 170a/3, 170a/4, 170a/18,
 174a/11, 175a/7, 175a/11, 175a/14,
 175b/11, 176a/19, 177b/3, 179a/19,
 179b/8, 180a/1, 180b/10, 181a/13,
 183a/2, 183a/5, 183a/7, 183a/16,
 184a/1, 186a/13, 186b/19, 187b/11,
 187b/20, 188b/18, 190b/16, 193b/15,
 194a/14, 195b/12, 196a/14, 197a/6,
 197b/18, 201b/13, 202a/4, 202b/4,
 202b/8, 202b/10, 202b/11, 202b/12,
 202b/13, 203a/8, 204a/14, 205a/8,
 205b/12, 206a/14, 206b/17, 207a/15,
 208b/12, 209a/6, 209a/17, 209b/5,
 210b/16, 211a/9 (2), 211a/12, 211a/14,
 211b/19, 212a/1, 212a/4, 212a/11,
 212a/21, 212b/1, 212b/4, 212b/9,
 213a/1, 213a/16, 213b/6, 213b/11,
 213b/19 (2), 213b/19, 213b/20, 214b/8,
 216a/17, 218a/9, 218a/19, 220a/15,
 221a/18, 221a/20, 221a/21, 221b/17,
 221b/20, 221b/21, 222a/1, 222b/15,
 223a/20, 223b/4, 223b/8, 223b/19,
 224a/7, 224a/19, 226a/5, 228a/14,
 228a/16, 228a/17, 228b/21, 229a/15,
 229a/21, 229b/3, 231a/1, 231a/15,
 231b/6, 231b/8, 231b/11, 231b/16,
 232a/14, 234a/9, 237b/7, 238a/5,
 239a/2, 241a/20, 241b/15, 241b/17,
 242a/8, 242b/10, 243b/19, 244a/19,
 246b/5, 247a/7, 247b/10 (2), 247b/11,
 247b/12, 247b/13, 248a/2, 248b/7,
 248b/13, 249a/2 (2), 250b/18, 251b/7,

252a/2, 252a/11, 252a/12, 252a/15,
 252b/3, 253b/3, 254a/6, 257b/17,
 257b/18, 258b/3, 258b/21, 260b/21,
 261a/1, 261a/4, 261a/5, 261b/10,
 262a/10, 264b/7, 264b/16, 265b/14,
 270a/7, 270a/8, 270a/8, 270a/9 (2),
 270a/10 (2), 270a/11, 270a/12, 271b/8,
 272a/15, 272a/18, 272b/9, 272b/9,
 277b/15, 277b/18, 278a/15, 278b/5,
 278b/9, 279a/12, 279b/16, 279b/21,
 280a/16, 280a/16, 281a/8, 281a/12 (2),
 281a/21, 283a/3, 283b/17, 287b/6,
 287b/18, 288a/20, 289a/3, 289a/4,
 289b/2, 290a/13, 291b/4, 292b/20,
 293a/3, 293b/17, 294a/1, 294a/13,
 296a/4, 296a/6, 297a/9, 298a/9,
 298b/13, 298b/18, 298b/19 (2),
 298b/20, 298b/21, 299a/8, 299b/20,
 300a/6, 301a/1, 301b/10, 301b/20,
 302a/3, 302a/10, 303a/1, 303b/6 (3),
 305a/14, 305b/14, 307a/14 (2),
 307a/16, 307b/8, 307b/12, 307b/20,
 308a/8, 309b/14, 311b/12, 311b/13,
 312a/11, 312b/11, 312b/12, 312b/21,
 313a/14, 313b/7, 313b/9, 315a/6,
 316b/18, 318b/4, 319a/7, 319b/20,
 319b/21, 320b/14 (2), 320b/15 (2),
 320b/16, 321a/14, 321a/16, 321b/3,
 321b/4, 321b/15, 323a/17, 324b/2,
 324b/3, 324b/5, 324b/20, 325a/11,
 325b/5, 325b/6, 326a/20, 326b/10,
 328b/4, 328b/14, 329b/7, 338b/15,
 339a/1, 339a/13, 339a/21, 339b/4,
 339b/5, 340a/9, 340a/17, 340b/13,
 340b/18, 341a/8, 341b/10, 342a/16,
 343b/10, 343b/11, 345a/13, 345b/11,
 345b/12, 347a/19, 347a/20, 347b/15,
 348a/8, 349b/7, 352a/15, 353b/5,
 354b/20, 356a/11, 356b/8, 360b/10,
 360b/17, 363a/4, 363a/17 (484) (krş.
 mÀ)

2. (kerim, maèmÿriyye, àelc, yaàmur,
 ile eşdizimli olarak) Su;

3b/5, 4a/1, 5a/12, 6a/14, 12b/3, 14a/8,
 14b/7, 16a/14, 16b/1, 21b/10, 25b/18,
 31a/19, 35a/14, 37a/4, 37b/1 (2), 37b/3,
 38a/5, 44a/3, 44b/5, 50a/5, 53b/10,
 53b/13, 54a/10 (3), 54a/11, 57a/7,
 62b/8, 62b/9, 62b/10, 67b/14, 67b/15,
 68a/7, 68a/16, 70b/11, 72a/16, 72a/19,
 73a/3, 73b/20, 78b/14, 81b/2, 84a/14,
 87b/15, 88a/9, 88b/20, 91b/4, 94a/19,
 94b/16, 95a/12, 96b/11, 97a/9, 98b/6,

100a/4, 100b/4, 101a/6 (2), 101a/19,
 101b/4, 102a/3, 105a/3, 105a/6,
 105b/10, 106b/1, 108b/2, 111a/4,
 113a/9 (2), 113a/20, 115a/7, 115b/14,
 115b/21, 117b/3, 117b/21, 119a/11,
 120a/19, 123a/10, 124b/12, 125a/15,
 125a/20, 126b/21, 127a/1, 127b/10,
 127b/11, 128b/8, 128b/14 (2), 129b/3,
 130b/14 (2), 131b/3, 132a/9, 134b/5,
 137a/16, 138a/12, 140b/14, 140b/21,
 141a/21, 141b/5, 141b/20, 142a/5,
 143b/14, 143b/15, 143b/16, 143b/21,
 144b/12, 146a/3, 147a/14, 148a/5,
 148b/11, 153b/10, 154a/7, 155a/20,
 156a/13, 161a/10, 163a/3, 163b/17,
 165a/10, 169a/12, 173a/20, 174a/14,
 175a/18, 175b/3, 175b/14, 176a/6,
 176a/13, 176a/14 (2), 176a/16, 176b/5,
 177b/6, 178a/14, 180b/15, 182b/15,
 191a/4, 193b/15, 195b/5, 195b/11,
 196a/7, 196a/20, 201b/18, 201b/18,
 202a/13, 206a/16, 207b/14, 209a/18,
 210a/3, 210a/6, 210a/7, 210a/8,
 210a/21, 210b/16 (2), 211a/6, 211b/2,
 211b/3, 211b/7, 211b/12, 212b/2,
 213a/8, 213a/13, 213b/9, 213b/13,
 220a/5, 220a/6, 220a/14, 220b/15,
 221a/17, 221a/19, 221b/1 (2), 221b/2,
 221b/3, 221b/17 (4), 221b/20, 221b/21,
 222a/15, 223a/3, 223b/10, 231a/4,
 231a/12, 231b/16, 232b/3, 232b/10,
 232b/17, 233a/1, 234a/2, 235a/2,
 235a/16, 236b/13, 237a/6, 237a/7,
 239a/7, 242a/15, 243a/1, 247a/7,
 249a/12, 252b/1, 253b/4, 253b/11,
 253b/12, 254a/8, 259a/13, 263b/5,
 264a/5, 264a/9, 265a/12, 265b/16,
 265b/19, 270a/5, 274b/10, 274b/13,
 276a/2, 279a/18, 283a/15, 284b/5,
 285a/15, 291b/11 (2), 291b/12, 294a/8,
 295a/18, 296a/6, 298b/9, 299a/16 (2),
 299a/20, 299b/1, 299b/4, 299b/13,
 301a/3, 301b/4, 302a/11, 302a/12,
 302a/16, 302b/4, 302b/5, 302b/9,
 303a/4, 304b/7, 307a/21, 309a/1,
 309a/2, 310a/14, 314a/11, 315a/10,
 315a/11, 320a/20, 324b/8, 330a/9,
 334a/1, 340a/5, 340a/8, 340b/16,
 340b/17, 342b/6, 342b/12, 344a/20,
 348b/11, 348b/14, 349a/11, 354b/14,
 355b/13 (268)

3. (insÀn ile eşdizimli olarak) İdrar;
 30a/9 (1)

4. (óúúne ile eşdizimli olarak) Hukne için hazırlanmış su;
105a/9, 105a/12 (2)
5. (òald ile eşdizimli olarak) İlaç yapımında kullanmak için içerisinde herhangi bir hayvanın öldürüldüğü su.
126b/7 (1)
- sýbih : Özel bir içecek ismi.
202a/2 (1)
- ãýfe : Bal ile süt özünün iplik haline gelmiř řekli.
253b/5 (1)
- ãulu : 42a/12 (1) (bk. ãulu)
- ãulu : Sulu.
140b/18 (1) (krş. ãulu)
- ãusız : Susuz.
- 210a/8, 210b/19, 221b/18 (3)
- sükker : 8b/3, 15a/3, 16b/18, 19a/8, 26a/18, 42a/6, 78a/9, 89a/21, 102a/8, 117b/5, 123a/4, 136b/13, 160a/10, 169b/8, 169b/11, 170a/18, 178b/1, 179b/8, 185b/8, 186a/15, 188a/7, 189b/8, 190b/18, 223b/19, 276b/12, 281a/11, 283a/14, 288a/18, 290a/5, 313b/8, 314a/16, 319a/2, 319a/20, 320a/21, 320b/15, 341b/11, 343b/9 (35) (bk. şeker)
- sükkir : 158b/12 (1) (bk. şeker)
- sükkiz : 83b/12 (1) (bk. şeker)
- sükr : 200b/21, 278a/2 (2) (bk. şeker)
- SüleymÂni : şeker çeşidi.
189b/18 (1) (bk. şeker)

§

şaèireyye : Şehriye.

18b/2 (1) (krş. şaèireyye)

şaèiriyye : 18b/9 (1) (bk. şaèireyye)

şarÀb : (benefsec, óummÀø, mencaó, èyd vb.

ile eşdizimli olarak) 1. İçecek;

2.Bitkilerin veya meyvelerin kaynatılmasıyla hazırlanan koyu sıvı kıvamdaki ilaç; şurup;

3. Şarap;

4a/14, 5a/12, 6a/5, 7a/12, 10b/20, 11b/7, 11b/13, 12b/5, 12b/8, 13b/4, 14b/13, 17b/3, 18b/21, 19b/21, 21b/15, 22a/12, 23a/3, 24a/13, 27a/21, 28a/2, 29b/8, 29b/17, 31a/16, 32a/17, 32b/7, 32b/16, 34a/11, 42a/5, 43a/11, 45b/21, 46b/10, 47b/15, 49a/19, 52a/5, 52a/20, 52a/21, 53b/16, 55a/7, 56a/4, 57b/2, 63a/1, 63a/2, 63a/10, 65b/1, 65b/2, 65b/5, 66a/15, 66a/16, 66b/2, 67a/1, 68b/7, 70a/10, 70b/15, 71a/5, 72b/12, 72b/14, 76a/20, 80a/5, 80a/12, 83b/8, 85b/15, 86a/14, 88b/14, 89a/1, 95a/17, 97a/10, 101a/7, 101a/16, 101b/3, 101b/6, 103a/5, 103b/16, 103b/18, 103b/20, 107a/18, 108b/3, 109b/4, 109b/7, 115a/1, 125a/12, 127a/2, 127a/8, 127a/14, 127a/18, 127b/4, 127b/6, 127b/11, 127b/12, 128a/11, 128b/3, 128b/6, 128b/9, 129a/5, 129a/8, 129a/14, 129a/15, 129b/14, 131a/10, 131a/21, 131b/3, 131b/4, 133a/8, 135a/3, 136a/14, 137a/7, 137a/14, 141a/21, 146a/13, 147a/15, 154a/6, 155b/8, 158b/13, 161b/6, 164b/8, 164b/10, 165a/3, 167b/16, 169b/11, 175a/2, 175a/10, 176b/2, 178a/6, 183b/19, 187b/8, 191a/10, 192b/6, 192b/10, 195a/16, 195b/5, 195b/6, 198a/7 (2), 198a/14, 200a/9, 200a/11, 209a/12, 209a/15, 209b/15, 209b/16, 210a/10, 210b/10, 211a/1 (2), 211a/3, 211a/17, 211b/1, 211b/6, 211b/8 (2), 211b/10, 211b/16, 211b/17, 211b/21, 212a/15, 212b/7, 212b/8, 212b/11, 212b/17, 212b/18 (2), 212b/19 (2), 212b/20, 213a/2, 213a/4, 213a/7, 213a/9, 213a/10, 213a/17, 213a/21, 213b/1, 213b/5, 213b/15, 213b/21, 222b/11, 229b/9, 229b/16, 231a/14, 233a/12, 234b/1, 238a/4,

238b/7, 240b/12, 240b/21, 246b/18, 254b/21, 260a/8, 260b/20, 260b/20, 261a/5, 263b/2, 263b/5, 266b/1, 270b/4, 271a/17, 271a/21, 278b/10, 281a/17, 292b/16, 292b/17, 296a/5, 299b/13, 301b/17, 303a/2, 304b/6, 304b/8, 305a/10, 305a/10, 308a/5, 311b/3, 318a/7, 323a/17, 324b/21, 324a/17, 325b/3, 326b/19, 327b/21, 330b/4, 339b/6, 340a/9, 340b/2, 341b/11, 346a/19, 346b/1, 346b/10, 346b/18, 347a/21, 348b/7, 349a/13, 349b/13, 353a/2, 353a/3, 360b/8, 362b/21 (2) (235) (krş. bÀbili, enbiõe, feúaè, fiúÀè, àabira, òamr, maàè, merz, mürz, naøyc, nebîø, reyøÀniyye, àahbÀ, sermÀ, ìabè)

3. Bal.

316a/16 (2) (2)

şarÀbsız : Şarap olmadan, şarapsız.

131a/1 (1)

şeker : Bitkilerden elde edilen tatlandırıcı, şeker.

4a/4, 5b/4, 8a/12, 10a/15, 10b/21, 17b/10, 18b/10, 26a/15, 28a/7, 29a/2, 29a/4, 31a/20, 32a/1, 49b/19, 50a/3, 50a/19, 51a/10, 54a/20, 54b/3, 54b/10, 57a/17, 58b/17, 61b/11, 61b/12, 64b/7, 70a/16, 72a/19, 73a/8, 75a/1, 77b/15, 78a/2, 83a/8, 83a/11, 83a/15, 83b/1, 83b/7, 83b/13, 83b/14, 83b/18, 84a/8, 84a/12, 84b/4, 84b/9, 89b/1, 91b/11, 95a/5, 104b/20, 105b/15, 106b/4, 109b/10, 115a/19, 116a/1, 120a/20, 123a/10, 129b/3, 132a/5, 132b/8, 137a/2, 153a/10, 158b/6, 162b/18, 164b/1, 170a/4, 182b/2, 182b/5, 184b/14, 185b/13, 186b/13, 190a/8, 190a/12, 190a/16, 190a/17, 194a/9, 196a/14, 197a/13, 198b/9, 198b/12, 201a/13, 201b/10, 202a/8, 204b/9, 204b/17, 206b/11, 209a/19, 209b/1, 209b/13, 209b/21, 210a/2, 210a/10, 210b/17, 211a/13, 212b/12, 213a/15, 213b/2, 213b/3, 213b/5, 213b/6, 213b/8, 213b/18, 213b/21, 220a/5, 223b/11, 230b/18, 231b/13, 234a/19, 238a/3, 239a/14, 241b/18, 243a/20, 244b/12, 245b/1, 251a/12, 251b/11, 254b/4, 255b/17, 257b/18, 259a/6,

- 261b/7, 261b/9, 265b/13, 265b/16,
266b/16, 270a/7, 270a/12, 271a/13,
271a/13, 275a/8, 277a/4, 277a/16,
278b/4, 278b/9, 279b/16, 280a/19,
281a/8, 281a/18, 281b/11, 285a/11,
285b/5, 289b/11, 289b/11, 293b/14,
294a/14, 294a/15, 295b/17, 296a/8,
297b/21, 298a/8, 305b/2, 306b/3,
313b/1, 319b/6, 319b/17, 319b/18, ,
321b/15, 328b/20, 329a/7, 340a/9,
341a/8, 344a/20, 345b/15, 346a/17,
346b/18, 347b/1, 348b/10, 349a/3,
350a/12, 350b/12 (168) (krş. eşribe,
fânid, úzâzi, resk, sükker, sükkir,
sükkiz, sükr, Süleymânî, şeker, şükker,
überzed)
- şekr : 212b/14, 344a/9 (2) (bk. şeker)
- şer-öaşek : 213b/21 (1) (bk. şir-öuşk)
- şeşebrek: Etle doldurulmuş erişteye.
18b/4, 18b/6 (2) (bk. rişte)
- şıra : 66a/14 (1) (bk. şire)
- şire : (öurma, üzüm vb. ile eşdizimli olarak)
Şıra.
4b/4, 4a/17, 5a/18, 6a/4, 7b/16, 8a/5,
10a/6, 10a/9, 10a/15, 10a/21, 10b/15,
11b/16, 20b/11, 23b/10, 23b/12, 25a/5,
26b/2, 27a/12, 30a/1, 31b/21, 32b/5,
39b/1, 39b/5, 40b/18, 41a/1, 45b/15,
47a/7, 47b/16, 51b/3, 57a/3, 66a/21,
70a/6, 72b/13, 72b/17, 75a/16, 77b/15,
85a/8, 85a/13, 90a/1, 94a/12, 95a/8,
95a/14, 101a/7, 101a/11, 101b/6,
103a/13, 103b/12, 103b/15, 103b/19,
104a/9, 114a/15, 116b/9, 119b/6,
122a/3, 134b/8, 134b/9 (2), 134b/13,
141b/1, 142a/3, 142a/20, 145b/7,
150a/8, 150a/2, 153a/12, 153b/19,
153b/21 (2), 167b/15, 169a/1, 175a/5,
175a/12, 182b/16, 183a/14, 183b/11,
183b/17, 184a/6, 189b/9, 189b/12,
191b/13, 198a/5, 202a/4, 204a/10,
204a/11, 204b/2, 204b/9, 205b/7,
212a/6, 214b/9, 216b/12, 217b/9,
218a/18, 220a/15, 222a/20, 225a/2,
231b/6, 231b/9, 237a/17, 241b/11,
249a/15, 252a/2, 252b/15, 253b/10,
258a/6, 259b/12, 260a/2, 260a/10,
260a/12, 264a/20, 266b/7, 269b/21,
270a/3, 270a/11, 270a/17, 271a/13,
273b/10, 278b/6, 278b/9, 278b/17,
284b/12, 288a/11, 289b/8, 290a/21,
292a/4, 292b/16, 294a/4, 304b/5,
308a/15, 311a/19, 314b/5, 319b/7,
325a/16, 341a/20, 342a/18, 349a/5,
354a/3 (134) (krş. èaâir, şıra, èuâârât,
èuââre)
- şir-emlec (Far.): Süt ve emlec.
220b/16 (1)
- şir-öuşk (Ar. < Far.): 64b/2, 214a/11, 220a/3
(3) (krş. şer-öaşek)
- şýrbâ : 98a/13 (1) (bk. meraú)
- şýrva : 67b/6 (1) (bk. meraú)
- şükker : 170b/19 (1) (bk. şeker)

T, Û

- üæÀm** : Yenilecek şey, yemek.
3a/6, 25a/20, 26a/12, 27b/15, 31a/9, 35a/16, 36b/15, 45a/6, 46a/17, 49a/20, 49a/21, 49b/1, 57a/16, 78b/9, 83a/17, 83a/21, 86b/7 (2), 86b/8, 89b/2, 89b/19, 93a/14, 100a/14, 102a/5, 102a/19, 109a/17 (3), 126a/11, 127a/3, 127a/4, 127b/19, 128b/7, 129a/7, 129b/5, 129b/12, 138a/3, 167b/14, 175a/19, 177a/8, 184a/3, 197a/1, 197b/14, 205b/1, 214a/10, 219b/6, 239b/10, 243a/1, 252a/1, 252a/10, 254a/18, 256a/6, 257b/21, 259a/13, 261a/19, 262b/4, 265b/15, 267b/9, 268b/19, 273a/2, 273b/9, 279a/4, 280a/4, 281a/5, 283b/4, 283b/5, 299a/2, 299a/5, 299b/6, 299b/7, 314a/15, 320a/9, 322a/9, 322a/14, 324b/14, 334a/18, 334a/19, 335a/4, 335a/5, 344a/15, 346b/19, 347a/21, 347b/20, 349a/2, 349b/13 (82) (krş. eüime, yemek)
- üabè** : Darıdan yapılan şarap.
348b/5 (1) (bk. şarÀb)
- üaberzed** : 1. Bir kaya tuzu ismi;
2. Süt ve balın on katı süt ile pişirilmiş hali;
3. Bir şeker çeşidi.
190a/4, 230b/18, 276b/18, 321b/15 (4) (bk. şeker)
- üaóin** : 220a/17 (1) (bk. üaóine)
- üaóine** : 1. Darı unu.
2. Öğütülmüş tahıl.
3. Şekerle karıştırılarak helvası yapılan öğütülmüş susam.
109b/21, 160a/12, 220a/16, 220a/19 (4) (krş. rehşin, üaóin)
- üalÀ** : Şarabın kötüsü.
234b/1 (1)
- üalèa** : (baór ile eşdizimli olarak)
164a/1 (1) (bk. zebed)
- üaèm** : (èafà ile eşdizimli olarak) Yeme, tat, lezzet.
29a/17, 51b/8, 57b/8, 58a/20, 61b/8, 61b/11, 86b/6, 86b/7, 86b/8, 102a/18, 152a/4, 164a/16, 167a/10, 169b/9, 176b/13, 215b/2, 221a/20, 269b/13, , 322a/4, 334b/17, 335a/1, 340b/6, 354b/18 (23)
- üanbÀü** : Sudan'da yaş balın ismi.
234b/5 (1) (bk. terencübün)
- üanbüü** : Tekrur'da kızıl şekerin ismi.
64b/8 (1)
- üarüre** : Şarap tortusu.
137a/7 (1)
- üatlu** : (şarÀb ile eşdizimli olarak) Tatlı.
52b/3, 58b/5, 64a/5, 78b/9, 126a/3, 127a/11, 134b/9, 153b/19, 153b/20, 154a/1 (2), 158a/18, 171a/15, 175a/18, 175b/4, 175b/18, 191a/11, 210a/5 (2), 210a/6, 212b/21, 215a/16, 218b/2, 223a/6, 231a/7, 231a/14, 234a/20, 237b/12, 265b/14, 279a/18, 291b/3, 295b/15, 295b/16, 301a/2, 303b/11, 335a/3, 335a/4, 335a/5 (2), 335a/10, 350b/16 (41)
- üaümÀyi** : Türkler arasında yuvarlak kesilmiş erişte.
18b/3 (1) (bk. rişte)
- tÀze** : (et, peynir ile eşdizimli olarak) Taze.
75b/18, 164a/20, 195b/2, 199b/14, 199a/21, 223b/17 (6)
- tefÀhat** : Yavanlık.
127a/10 (1)
- terencübün** (Far.): Yaş bal, Basra balı, ılgın balı.
14a/11, 132b/11, 190a/20, 213b/21, 214a/11, 231a/4, 234b/5, 319b/16, 324b/3, 330b/3 (10) (krş. üanbÀü türüncebün, türüncübün)
- terid** : Tirit.
173a/15 (1)
- tifl** : 191b/21, 210b/7, 215a/4, 220a/16, 295a/19 (5) (krş. aaül, aecir, aefl)
- ürşü** : 81a/4 (1) (bk. turşu)
- turşu** : Turşu.
29a/20, 356a/10 (2) (krş. üürşü)
- üzlü** : 8a/6, 87b/15, 149a/16, 260a/15 (4) (bk. üzlu)
- üzlu** : Tuzu olan.
50b/4, 80a/19, 80b/7, 160a/18, 177a/8, 195a/19, 196b/19, 264b/11, 298a/6, 298b/13, 302a/15 (11) (krş. üzlü)
- üuzsız** : Tuzu olmayan.
36b/11, 78b/1, 164a/21, 253a/15 (4)
- türüncebün** (Far.): 64a/21 (1) (bk. terencübün)
- türüncübün** : 220a/9, 220a/11 (2) (bk. terencübün)

U, èU, èß, ß

- èufÿä : Kekre.
127a/7 (1)
- un : (arpa, buàday ile eşdizimli olarak)
Un.
7a/8, 8b/7, 15a/10, 32a/15, 32a/20,
49b/7, 50a/12, 57a/4 (2), 62a/17,
63b/21, 73b/16, 74b/6, 106b/2, 106b/4,
110a/7, 115a/19, 116b/12, 122b/5,
123a/3, 129a/21, 135a/1, 138a/1,
177b/3, 192a/12, 192b/10, 193b/21,
197a/2, 199b/12, 201b/17, 202a/2,
214b/4, 217a/20, 220a/5, 220a/13,
229a/20, 234b/9, 237b/8, 257b/16,
261b/20, 263b/5, 264b/15, 268b/5,
273b/2, 273b/14, 279a/16, 279b/19,
281a/13, 281b/9, 281b/10, 284b/6,
293b/20, 303b/15, 308a/17, 308b/1,
- 344b/2, 349b/21 (57) (bk. daüü,
ðuřknĀn, ðuřknĀnenc)
- ÿniyĀ : Bir otun şırası.
32b/3 (1)
- unsız : Unsuz.
195b/10 (1)
- ÿnÿmĀli : Eski şarap ve balın pişirilmeşiyle elde edilen bir içecek.
32b/7 (1)
- ÿrmĀli (Yun.): İine bal karıştırılmış ve pişirilmış eski şarap.
22b/12, 32b/6, 209b/5 (3) (krř. aúrĀian, űzerÿmĀli)
- èuĀĀrĀt : 240a/2 (1) (bk. şire)
- èuĀĀre : 34a/8, 68b/3, 229a/15, 281b/15,
305a/4 (5) (bk. şire)

Ü

üzerýmÁli (Yun.): 32b/6 (1) (bk. ýrmÁli)

Y

- yaàlu : Yağlı.
78b/9, 173a/5, 173b/1, 279a/18,
288b/12, 335a/10 (6)
- yaàluluú : Yağlılık.
127a/6 (1)
- yaàmur : Yağmur.
213a/15 (1)
- yemek : 58a/12, 62a/6, 71a/13, 77a/3, 79a/15,
82b/18, 84a/21, 87b/8, 107b/21,
136a/18, 178b/12, 178b/17, 189a/14,
192a/5, 195b/3, 196b/6 (16) (bk. iàèÀm)
- yımurda : 62a/1 (1) (bk. yumırda)
- yoàurt : 8b/6 (2), 136a/18 (3)
- yufúa : Yufka ekmeği.
118a/1, 118a/6 (2)
- yumırda : 17b/3, 20b/18, 45b/3, 47b/6, 55b/12,
61b/18 (2), 61b/19, 61b/20 (2), 62a/3,
62a/4, 62a/14, 62b/2, 62b/13, 62b/15,
79a/20, 99b/12, 100b/7, 105b/18,
110a/9, 117b/12, 125a/2, 125b/14,
139b/16, 140b/21, 144b/17, 149b/4,
155a/10, 155a/12, 155a/13, 155b/15,
163b/2, 166a/10, 169b/19, 172b/21,
178b/9, 189a/12, 192b/15, 192b/16,
193a/7, 194b/21, 195a/17, 195b/17,
196a/5, 199a/14, 201a/11, 205a/9,
206b/11, 220b/2, 220b/3, 220b/14,
224a/19, 225a/11, 234a/4, 234a/5,
236a/7, 237b/10, 239b/16 (2), 239b/17,
244a/16, 264a/12, 267a/14, 268b/9,
268b/20, 269a/1, 269a/15, 274a/13,
282b/19, 284b/9, 285a/21, 289a/7 (2),
290b/9, 290b/10, 291b/17, 291b/18,
295a/3, 303a/8, 307a/5, 311a/7,
312b/10, 324b/11, 329a/2, 356a/10,
356a/14 (80) (krş. beyø, yımurda,
yumırda, yumırta, yumurìa)
- yumırda : 29a/3, 29a/7, 31a/12, 50a/15,
50a/19, 52a/7, 52b/15, 60b/17, 145a/3,
205a/7, 213b/13, 219b/11, 276b/17,
277a/14 (14) (bk. yumırda)
- yumırta : 253b/9 (1) (bk. yumırda)
- yumurìa : 12a/11, 16a/14 (2) (bk. yumırda)

Z, Ô, Ø, Õ

- zaôire : 1. Sonra kullanılmak üzere ambarda bekletilen hububat;
2. Çivit otundan bir miktar döküldükten sonra, geri kalan bölümünün üzerinde oluşan sarı madde.
174a/3 (1)
- zalÂbiye : 1. Et, domates, maydanoz vb. ile un karışımından yapılan bir yemek, zilbiye;
2. Sulu hamur.
171a/11 (1)
- zebd : 162b/18 (1) (bk. zübd)
- zebed : 1. Yiyeceklerin köpüğü;
25a/14, 142a/18, 166a/2, 208a/20, 264b/19, 276a/6, 276a/15 (7)
2. (baór ile eşdizimli olarak)
Köpük.
161a/13, 164a/1, 200a/8, 201a/1, 229a/16, 276a/4, 276b/7, 278a/2, 280a/19 (9) (krş. köpük, ìalèa)
- zinò : Yemeğin kokup bozulması.
296a/9, 314b/4 (2)
- zübd : Tereyağı, kaymak, sütün içindeki yapılı madde.
164a/20, 164b/8 (2) (krş. zebd)
- zühÿmet: Yağlılık.
307a/8 (1)

2.2.1.1.5. Toprak ve Toprakla İlgili Kelimeler Dizini

'A, A, Á

- Àcur (Yun.): 1. Tuğla; 166b/2, 240b/17 (2)
 2. Kiremit; anÀüas : 23b/21 (1) (bk. ekit mekit)
 3. Kerpiç. asÀbiè-i ferèyn : Boğumlu ve kamış
 6b/3, 141a/6, 141a/14 (2), 141a/12, gibi uzanan bir taş.
 351b/10 (6) (krş. kerpıc, kerpiç, 18a/9 (1)
 lebin)
 afrÿò : Anadolu'da ayak taşına benzer bir
 taşın ismi. 2. Sarıya mayıl küçük taş;
 99a/5 (1) 3. Taşlar üzerinde olan bir madde.
 aóÀr : Taşlar. 11b/19 (1) (krş. vasaòü'l-baóre)
 18a&13, 166b/8, 236a/1, 356a/20 (4)
 (bk. ùaş)
 èaynü'l-herr : Bir taş ismi.
 245b/6 (1)
 èaúü : Akik taşı.

B

baāáú : (úamer ile eşdizimli olarak)
 96b/19 (1) (bk. óacer)
 belòaş : Yemen taşı.
 156a/1 (1)
 bellÿriyye : Elmas çeşidi.
 301a/8 (1) (bk. mĀs)
 beylÿna : Halep'te beyaz çamurun ismi.
 145b/9 (1) (bk. ùyn)

bıāÁú : 165b/21 (1) (bk. óacer)
 bıcĀda : Yakut (?).
 156a/1 (1) (bk. yĀúÿt)
 bilyñ : 233b/14 (1) (bk. ùyn)
 borĀdi : Hafif ve sarı bir taş.
 41a/3 (1)
 buàirĀ : Beyaz ve hafif bir taş.
 277a/19 (1)

C

- caã : 81b/16 (1) (bk. kireç)
caãã : 242a/20 (1) (bk. kireç)
cebsin : 79a/7 (1) (bk. kireç)
cemşet : Cebel-i likam, maşuk; lal gibi değerli
bir taş.
84a/17 (1)
cerre : Testi, toprak kap.
74a/1, 81b/3, 125a/11, 125a/21,
126b/19 (5)
- cezè : Göz boncuğu denilen değerli bir süs
taşı; damarlı akik.
81b/6 (1)
cibs : 81b/16 (1) (krş. kireç)
cir : 221a/16, 221b/6 (2), 221b/19 (4) (bk.
nÿre)
cirÀhek : 354a/6 (1) (bk. nÿre)

Ç

çamur : 100a/1, 145b/8, 148b/2 (3) (bk. üyn)
çölmek : ilaç yapımında kullanılan bir kap,
çömlek.
4a/3, 21b/13, 73a/21, 121a/8, 139b/4,
142a/12, 144b/11, 160b/20, 161a/1,

173a/13, 173a/16, 217b/18, 217b/19,
217b/20, 218a/1, 301b/11 (16) (krş.
fuòòÀr, òazef)

D

dehenc : Bir taş ismi.
140a/18, 140a/21 (2)
dÿã : Beyaz çamur.

145b/8 (1) (bk. ùyn)
dÿr : Büyük inci.
296b/5, 296b/6 (2) (bk. incü)

E

ekit mekit : Hacerü'l-vilade, hecarü'n-
nesr, haceri'l-ukab, kun-i İblis, kerkes
taşı, tavşancıl taşı.

23b/21 (1) (krş. anAütas, óacer)

F

feyned : 258b/13 (1) (bk. úayşyr)

fuòòÁr : 21b/13, 60b/16, 121a/4, 142a/12,
315a/10, 315a/11 (6) (bk. çölmek)

H, Ó, Ò

- óabs : 79a/10 (1) (bk. kireç)
- óÁbisü'l-cevz : 90b/11 (1) (bk. kireç)
- óacer : (esfenec, keleb, kerek, mÀ', meàÀne ve'l-küli vb. ile eşdizimli olarak) 1. Taş;
96a/1, 97a/4, 97a/8, 97a/21, 97b/5, 97b/12, 97b/21, 98a/16, 99a/18, 99b/1, 99b/2, 186a/21, 186b/1, 187a/12, 206a/7, 283a/3 (16) (bk. ùaş)
- 2.(messin, missen ile eşdizimli olarak) 98b/9, 199a/10, 277a/16 (3) (bk. senbÀdec);
- 3.(vilÀde ile eşdizimli olarak) 23b/21 (1) (bk. ekít mekit);
4. (èIrÀüi, mehk ile eşdizimli olarak) Ayak taşı yerine kullanılan bir taş;
97b/12 (1)
5. (úayşÿr ile eşdizimli olarak);
98b/18, 258b/13 (2) (bk. úayşÿr)
6. (úamer ile eşdizimli olarak) Gümüşü çeken bir taş;
96b/14, 96b/17 (2) (krş. baãaú, bñÀú)
7. (şerÀyiü ile eşdizimli olarak)
99b/3 (1) (bk. mermer);
8. (Yehÿd, Yehÿdi ile eşdizimli olarak) Bir taş ismi;
177b/9, 184b/14, 185b/11, 187a/12, 187b/3 (5) (krş. zeytÿn)
9. (áÀÀÀtis ile eşdizimli olarak) Bir taş ismi;
97a/11 (1)
10. (baúar ile eşdizimli olarak) Bir taş ismi;
29a/6, 58b/17, 98a/2 (3) (krş. òarze)
11. (Ermeni ile eşdizimli olarak) Ermeni taşı;
91a/10, 93b/3, 98b/2, 131a/18, 186a/20, 188a/13, 207b/7, 210b/2, 287b/5, 317b/12, 321b/13 (11)
12. (lebeni ile eşdizimli olarak) Bir taş ismi;
96a/18 (1)
13. (münüfi ile eşdizimli olarak) Bir taş ismi;
99a/15 (1)
14. (şeceri ile eşdizimli olarak) Mercan;
99b/1 (1)
15. (Kibü ile eşdizimli olarak) Bir taş ismi;
96b/3 (1)
16. (dem ile eşdizimli olarak)
99b/2, 205a/3 (2) (bk. şÀdenc)
17. (dik ile eşdizimli olarak) Tavuğun veya horozun karnında olan taş;
97b/18 (1)
18. (óadid, hünÿd ile eşdizimli olarak);
99b/2, 328a/12 (3) (bk. ùaş)
19. (òauÀtif ile eşdizimli olarak) Kurlangıç taşı.
99a/7 (1)
- óÁlıúu's-şær : 90b/8 (1) (bk. úayşÿr)
- òarze : (baúr ile eşdizimli olarak)
98a/2 (1) (bk. óacer)
- òazef : 66b/12, 118a/1, 121a/4 (3) (bk. çölmek)
- òumÀhÀn : Siyah ile kıvıll arasında bir taş.
130a/13 (1)

I, èI

èirú : (èarys ile eşdizimli olarak)

233b/15 (1) (bk. ùalú)

İ

incü : 5b/4, 5b/14, 26a/17, 34a/10, 45b/11,
50a/19, 99b/8, 160a/10, 150b/14,
160b/20, 161a/12, 161a/13, 161a/14,
166a/18, 200b/16, 206b/11, 211a/7,
228a/6, 286b/6, 302b/10, 316a/11,
338b/5, 339b/14, 340a/20, 341a/6,
343a/12, 343a/13, 344a/9 (25) (krş.
dür, lü'lü')

K, Ú

- úabrāabe : Elmas çeşidi.
 301a/14 (1) (bk. mās)
- úanbil : Kavrulduğunda sarı olan, Yemen
 diyarında, gökten yağınca bu şekle
 giren bir toprak ismi.
 60b/15, 270b/9, 360a/10 (3)
- úavārīr : 165b/21, 166a/3 (2) (bk. āırça)
- úavf : (esved ile eşdizimli olarak) Siyah bir
 taş ismi.
 125b/8, 271b/1 (2)
- úaymÿliyāya : (ÿyn ile eşdizimli olarak)
 101b/14, 271b/21, 286b/9 (3) (bk. ÿyn)
- úaysÿr : 97b/14 (1) (bk. úayşÿr)
- úayşÿr : 90b/8, 98b/18, 164a/19, 271b/19 (4)
 (krş. feyned, óacer, óĀlūu'ş-şàèr,
 úaysÿr, ùaş)
- kedĀn : Kil gibi taş, kireçli taş.
 224b/2 (1)
- kerpīc : (yaà ile eşdizimli olarak)
 113a/19, 121a/8, 176b/1 (3) (bk. Ācur)
- kerpiç (T.): (yaà ile eşdizimli olarak)
- 6b/3, 6b/15, 54a/12, 188b/16 (4) (bk.
 Ācur)
- kevkebi'l-arø : 235a/21, 286b/8 (2) (bk. ùalú)
- kevkebū'l-arø : 233b/15 (1) (bk. ùalú)
- kevkeb-i sĀmÿs : 286b/9 (1) (bk. ÿyn)
- kil : 1. Kil;
 95a/5, 130b/3 (2)
2. (Ermeni ile eşdizimli olarak) 11b/7
 (1) (bk. ÿyn)
- kils : 282b/12, 282b/15, 282b/19, 283a/3
 (4) (bk. kireç)
- kirec : 90b/11, 149a/21 (2) (bk. kireç)
- kireç : Kireç.
 79a/7, 176a/16, 176a/17 (3) (krş. caā,
 caāāa, cebsin, cibs, óĀbisū'l-cevz, óabs,
 kils, kirec, maāīiyye)
- úum : 159b/2, 166a/2 (2) (bk. reml)
- kúp : (sirke ile eşdizimli olarak) Toprak
 kúp.
 12a/9 (1)

L

lâjverd : 20a/6, 231a/13, 341b/8 (3) (bk. lâzverd)

lâzverd : Lacivert taşı, lapis lazuli.
35a/5, 93b/3, 94a/21, 98b/8, 120b/9,
131a/19, 131a/19, 188a/13, 188b/6,
196b/8, 202a/19, 207b/3, 210b/2,
278a/5, 287a/11, 301b/15, 321b/13
(17) (krş. lâjverd)

lebin (Ar.): 6b/4 (1) (bk. âcur)

lü'lü' : İnci.

5a/5, 22a/13, 24b/11, 29a/3, 42b/11,
43b/4, 93a/18, 161a/19, 186a/11,
188a/9, 188a/14, 203a/2, 276a/4,
277a/13, 277b/12, 296b/5, 317b/12,
318b/1, 321b/14, 323b/13, 324b/19,
338b/18, 340b/14, 341b/9, 343b/11
(25) (bk. incü)

M

maàre : Aşı denilen kırmızı balçık.
288a/15 (1) (krş. muàre)

mÀs : Kötü bir nemden dolayı altın
olamamış, güzel bir taş ismi; elmas.
301a/5, 301a/8 (2) (krş. bellÿriyye,
úabrâabe, MÀúadveniyye)

MÀúadveniyye : Elmas çeşidi.
301a/14 (1) (bk. mÀs)

maâiâiyye : Kireç çeşidi.
79a/19 (1) (bk. kireç)

maüviyye : Sırça çeşidi.
166a/9 (1) (bk. ârça)

mehÀ : Kristal taşı, safir.

344a/8 (1)

melÿóa : Sırça çeşidi.

166a/8 (1) (bk. ârça)

mermer : Mermer.

35a/12, 89b/1, 99b/3 (3) (krş. óacer,
ruðÀm)

mesóuúÿniyÀ : Pişirilen taşlara denir.

313a/13 (1)

missen : Bileği taşı.

313b/14 (1)

muàre : 328b/16 (1) (bk. maàre)

mürhebiàs : Siyah bir taş ismi.

308b/6 (1)

N

neşef	: Siyah bir taş. 351a/15 (1)	111a/8, 113a/15, 134a/19, 147a/14, 149b/6, 168b/9, 200a/19, 220b/4, 228a/13, 308b/16, 313a/14, 354a/6 (12)
nevre	: 19b/1 (1) (bk. nÿre)	
nÿre	: Alçı taşı, kireçten elde edilen nesne, yakılmış kireç.	(krş. cîr, cîrÀhek, nevre)

R

reml : Kum.
159b/2, 159b/21, 196a/8 (3) (krş. úum)
rize : (yÁúýt ile eşdizimli olarak) Ufak
parça, döküntü, kırıntı.

ruðÀm : 1. 155b/21, 156a/15, 236a/1, 272b/16
(4) (bk. mermer);
2.(ùyn ile eşdizimli olarak)
156a/15 (1) (bk. ùyn)

S, ä, æ

sÀdenc : 68b/4, 24b/10 (2) (bk. şÀdenc)

selÀòa : Bir taş ismi (?).

193a/8 (1)

senbÀdec : Değirmen taşı.

35a/7, 45a/19, 297a/9 (3) (krş. óacer,

senbÀdic, sünbÀdec, ùaş)

senbÀdic: 199a/10 (1) (bk. senbÀdec)

sünbÀdec : 98b/11 (1) (bk. senbÀdec)

ãırça : 1. Camdan yapılmış;

2. Cam.

6b/15, 71b/18, 165b/21, 166a/3,

166a/19, 211a/10, 263a/12, 269a/5,

347a/12, 302a/2, 312b/14, 316b/7,

326a/17, 340b/13 (14) (krş. úavÀrır,

maüwiyye, melÿóa, sırça, sümÀris,

zücÀc)

sırça : 3a/17, 99b/9, 153a/12, 261a/4, 269a/9

(5) (bk. ãırça)

sümÀris (Yun.): 166a/3 (1) (bk. ãırça)

§

şÀdenc : Kantaşı.

16b/12, 16b/20, 17a/3, 17a/6, 43a/2,
43a/5, 73b/8, 99b/2, 157b/6, 161a/11,
205a/3, 276a/3, 277b/2, 277b/5,
328b/10 (15) (krş. óacer, sÀdenc,
şÀdene, şÀöenc)

şÀdene : 139a/17, 149a/21, 173a/1, 199a/1,
205a/3, 264a/13, 311a/17, 311a/18 (8)
(bk. şÀdenc)

şÀöenc : 42b/18, 43a/14, 43b/3 (3) (bk. şÀdenc)

T, Û

- üafil** : Mısır'da beyaz çamurun ismi.
145b/9 (1) (bk. üyn)
- üafl** : 233b/14, 271b/21 (2) (bk. üyn)
- üalú** : 1. Bir toprak ismi;
2. Zeybak.
159b/3, 166a/10, 297a/5, 233b/15,
263b/15, 286b/8, 297a/5 (7) (krş. èirú,
kevkebi'l-arø, kevkebü'l-arø, zeybaú)
- üaş** : (pakzehr, yeraúÀn vb. ile eşdizimli
olarak) 1. Taş;
12a/5, 20a/6, 24a/1, 24a/3, 34b/13,
35a/12, 45a/18, 79a/8, 79a/11, 81b/6,
90b/8, 96b/1, 98a/21, 99a/8, 99a/9,
99a/12, 99a/13, 99a/19 (2), 118a/10,
124a/21, 124b/1, 124b/7 (2), 124b/8,
125b/8, 125b/10 (2), 147a/14, 271b/1,
272b/16, 277a/18, 350a/21 (33) (krş.
aócÀr, óacer)
2.(óadid ile eşdizimli olarak) Demir
taşı, mıknaţis;
47b/21 (1) (krş. óacer)
3.(ayaú ile eşdizimli olarak) ;
97b/14, 98b/18, 99a/5 (3) (bk. úayşÿr)
4. (çaúmaú ile eşdizimli olarak)
Çakmak taşı;
41a/7 (1)
5. (degirmen ile eşdizimli olarak)
271b/2 (1) (bk. senbÀdec)
- üayüal** : 235b/11 (1) (bk. üyn)
- üayüali** : 233b/14 (1) (bk. üyn)
- üyn** : (Ermeni, óikmet, Úıbrıs, Rÿmi vb. ile
eşdizimli olarak) Bir çamur ismi.
1. 27a/13, 54b/17, 149b/4, 173a/11,
173a/13, 181b/4, 182a/9, 185b/6,
185b/18 (2), 186a/1, 186a/12, 187b/14,
188a/13, 200b/16, 228a/16, 232a/1,
234b/18, 234b/20, 235a/1, 235a/4,
235a/7, 235a/8, 235a/10, 235a/13,
235b/2, 235b/5, 235b/8, 235b/9,
235b/10 (2), 235b/12 (2), 235b/17,
235b/18, 235b/20, 236a/3, 238a/1,
241a/18, 253b/2, 264a/12, 292b/17,
311a/18, 315b/10, 322b/9, 324b/18,
329a/8, 352a/1 (48) (krş. çamur, kil,
üyn)
2.(úaymÿliyÀya ile eşdizimli olarak)
Bir çamur ismi;
233b/14, 235b/11 (2) (krş. beylyna,
bilÿn, dÿä, úaymÿliyÀya, kevkeb-i
sÀmÿs, ruòÀm, üafl, üafil, üayüal, üayüali)
3.(kÀhile, maòtÿm, şÀmÿs ile eşdizimli
olarak) Bir çamur ismi;
21a/6, 22a/10, 65b/17, 68b/4, 95a/5,
149a/10, 149b/3, 181b/4, 184b/13,
185b/7, 235a/4 (2), 235a/3, 235a/4,
235a/21, 235b/7, 235b/13 (2),
263b/15, 264a/8, 264a/11, 317a/19,
323b/3, 329a/9, 341a/9, 341a/21,
341b/8, 352b/16, 359a/16 (29)
- üobraú** : 284b/8, 314b/1 (2) (bk. turÀb)
- üopraú** : 52a/8, 60a/8, 64b/10 (3) (krş. turÀb)
- turÀb** : (äaydÀ, ŞÀrda ile eşdizimli olarak)
64b/10, 64b/13, 64b/18, 64b/19,
235a/12 (5) (krş. üobraú, üopraú)
- üyn** : 329b/8 (1) (bk. üyn)

V

vasaöü'l-baóre : 11b/19 (1) (bk. Ásyÿs)

Y

yaà	: (acur, kerpiç ile eşdizimli olarak) Yağ. 6b/8, 54a/12, 113a/19, 141a/6, 141a/11, 176b/1 (6)	35a/5, 93a/17, 146b/8, 151a/5, 172a/3, 184b/19, 188a/14, 203a/4, 211a/8, 298a/3, 338b/19, 339a/18, 339a/19, 340a/21, 341b/5, 341b/13, 362a/3, 362a/10 (18) (krş. bicÅda)
yÅÛýt	: (rize ile eşdizimli olarak) Değerli bir taş, yakut.	yeşm : Yeşim taşı. 364a/3 (1)

Z, Ö

- zeberced : Zeberced.
165a/12, 165a/14, 165a/16, 167a/3,
172a/10, 321b/12 (6)
- zeytÿn : (Beni İsrâil ile eşdizimli olarak)
96b/8 (1) (bk. óacer)
- zücÂc : 60a/19, 66b/13, 108b/6, 166a/3,
166a/14, 166b/13, 167a/1, 187a/13,
187b/5, 241a/8, 282b/21, (11) (bk.
ârça)
- zümrüd : 99a/20 (1) (bk. zümürrüd)
- zümürrüd : Zümrüt.
- 56b/4, 69a/21, 157b/7, 165b/11,
171a/17, 171b/9, 171b/10, 171b/14 (8)
(krş. zümrüd)
- züncüfr : 162b/15, 166a/15, 173a/17, 222a/4,
222a/8, 310a/19, 310a/21 (7) (krş.
züncüfre, züncüfür)
- züncüfre: 138b/4, 193a/17, 193a/18, 215b/9 (4)
(bk. züncüfr)
- züncüfür : 166b/2, 173a/6 (2) (bk.
züncüfr)

2.2.1.2. Birinci Dereceden Tıpla İlgili İsimler Dizinleri

2.2.1.2.1. Öncesi ve Sonrası Süreçleriyle Hastalık, Rahatsızlık İle İlgili Kelimeler Dizini

‘A, A, Á

ac	: Aç. 112a/5 (1) (bk. aç)	8b/10, 8b/15, 8b/16, 9a/1, 9a/14, 9a/15, 9b/11, 9b/17, 10a/8, 10a/16 (2), 10a/19, 10b/7, 10b/20 (2), 10b/21, 11a/2, 11b/15, 12a/12, 12a/14, 12a/15, 12b/9, 12b/19 (2), 13b/11, 14a/14, 14a/15, 15a/3, 16a/5, 18b/6, 19a/11, 20a/13, 20b/8, 20b/15 (2), 22a/1, 23b/7, 23b/17, 24a/17, 24b/9, 25a/1, 25b/1, 25b/9, 27b/11, 28b/12, 28b/20, 29a/3, 29b/21, 30a/16, 30a/20, 30a/21, 31a/11, 36a/17, 36a/19, 36b/10, 37a/20, 37b/10, 38a/6, 38a/11, 39a/16, 39b/19 (2), 40a/8, 41b/19, 43a/13, 45a/12, 47a/8, 47b/20, 48b/11, 49b/20, 50a/14, 51a/16, 51a/19, 51b/11, 52a/7, 52b/11, 52b/18, 52b/20, 53a/1, 53b/1, 53b/18, 53b/19 (2), 54a/19, 55a/13, 56a/11, 56a/13, 56a/21, 56b/10, 56b/12, 56b/18, 56b/19, 57a/7, 58b/2, 59b/17, 60a/5, 62a/17, 62a/18, 63a/8, 63b/6, 63b/14, 64a/12 (2), 64b/3, 67b/16, 67b/17, 68a/7, 69a/1, 69a/8, 69b/13, 70b/7, 70b/8, 70b/14, 71a/1, 71a/3, 71a/14, 71a/15, 71a/19, 71b/21, 72a/15, 72a/20, 72a/21, 72b/20, 73a/9, 73a/10, 73b/4, 74a/20, 74b/3, 74b/8, 74b/21, 75a/12, 75b/5, 76b/4, 77b/10, 79a/4, 79b/12, 80a/9, 80b/17, 81a/8, 81a/21, 82a/3, 82a/12, 82b/3 (2), 83a/19, 83a/21, 83b/4 (2), 84a/6, 84b/3, 85a/18, 85b/13, 86a/11, 86a/12, 86a/19 (2), 87a/6, 88a/7, 88a/12, 88a/21, 89a/16, 90b/7, 91a/15, 91b/21, 93a/13, 93b/11, 95b/16, 98a/14, 99a/4, 99b/8, 99b/15, 100b/8, 101a/4, 101a/8, 101a/13 (2), 101b/9, 101b/21, 102a/1, 102a/2, 102b/15, 103a/1, 104b/8, 105a/19, 105b/6, 106a/13, 106b/7, 107a/5, 107a/10, 108a/8, 109a/3, 109a/11, 110a/12, 110b/14, 112a/1, 113a/18, 113a/21, 114a/12 (2), 114a/19, 114b/2, 114b/6, 115a/3, 115a/20, 116b/7, 117b/1, 119a/1, 119a/19, 119b/1, 120a/3, 120a/16, 120b/8, 121a/16,
acılık: Yaranın acısı. 276b/12 (1)		
aç	: Aç. 49a/18, 49a/19, 74a/17, 108a/1, 108b/21, 112a/1, 185a/4, 190a/14, 190a/17, 345a/9, 347b/2, 354b/13 (12) (krş. ac)	
açlıú	: Açlık. 119a/12, 291b/10 (2) (krş. açlık)	
açlık	: 274b/10 (1) (bk. açlıú)	
Àdem	: Sağlığı güçlendirilmek; hastalığı, tedavi edilmek istenen kişi, insan. 3b/20, 9b/5, 9b/20, 10a/18, 11a/3, 15a/15, 18b/7, 20b/20, 21a/17, 21a/18, 21a/19, 25a/10, 26b/7, 26b/16, 28a/7, 29a/5, 29b/18, 30b/6, 38b/21, 39a/13, 47a/1, 47b/18, 48b/10, 50a/10, 50b/15, 51a/3, 52b/20, 57a/10, 61a/4, 67a/10, 73a/8, 78b/10, 83a/6, 91b/9, 92b/12 (2), 111a/20, 118a/9, 118a/11, 122b/1, 124a/6, 139b/1, 146a/8, 147b/9, 147b/10, 151b/2, 155b/8, 157b/9, 158b/10, 165a/9, 167a/16, 177a/8, 189a/13, 196a/8, 204b/16, 214b/4, 218b/3, 222a/3, 222a/13, 226a/17, 240a/14, 240a/15, 240a/17, 240a/18, 245a/3, 261b/14, 268a/14, 280b/6, 281a/2, 281a/19, 297a/9, 300a/19, 301a/18, 324a/21, 334b/4, 337b/17, 345a/20, 345b/9, 361a/6, 363a/10 (80) (krş. Àdemoàlı, şadã)	
Àdemoàlı	: 334b/3 (1) (bk. Àdem)	
aàarma	: (ãaç, ãaúal, úil vb. ile eşdizimli olarak) Beyazlaşma. 298a/11, 350a/13 (2)	
aàarmaú:	(ãaç, ãaúal, úil vb. ile eşdizimli olarak) Beyazlaşmak. 5a/15, 350a/14 (2)	
aàırlú	: (göz, úulaú ile eşdizimli olarak) 69b/8, 165b/1 (2) (bk. áúlet)	
aàarı	: 3a/7, 5a/17, 5b/20, 6a/17, 6b/9, 6b/10, 6b/20, 7a/8, 7a/9, 7a/10, 7a/20, 8a/11,	

- 121a/20, 121b/19, 122a/19, 122b/7,
 123a/14, 123a/15, 124a/11, 125a/1,
 125b/7, 125b/21, 128b/1, 129b/15,
 130a/12, 130b/21, 131b/14, 132a/11,
 134a/9, 135a/1, 135b/6, 135b/7,
 136a/14, 136a/17, 137a/2, 137a/4,
 137b/8, 138a/20, 139a/3, 139a/13,
 141a/18, 141b/18, 141b/19, 142a/7,
 142b/13, 143a/17, 143a/18, 143b/18,
 144a/21 (2), 145a/9, 146a/3, 148b/15,
 149a/11, 150b/10, 150b/11, 151b/1,
 151b/13, 151b/14, 152a/7 (2), 152a/8,
 153a/5, 153a/16, 154a/20, 154b/13,
 154b/21, 155a/1, 155a/20, 155b/1,
 156a/7, 157a/15, 157a/16, 157b/12,
 157b/17, 159a/4, 160a/7, 160a/20,
 160b/14, 161b/15, 163b/16, 165a/3,
 165a/7, 165a/9, 166b/18, 167a/16,
 167a/21, 167b/4, 167b/17, 169a/8,
 169b/13, 170a/2, 170a/3, 170a/7,
 170a/18, 170b/11, 170b/12, 171a/4,
 171a/6, 171a/8, 171a/9, 171a/14,
 172b/4, 173b/12, 174a/10, 174b/2,
 175b/13, 175b/14, 177a/10, 177a/21,
 179b/4, 180a/7 (2), 180a/13, 180b/10,
 180b/11, 181a/18, 182a/5, 182b/9,
 183a/14, 186b/10, 187a/20, 191a/3,
 191a/5, 191b/5, 191b/15 (2), 191b/17,
 192a/14, 192a/15, 194b/19, 195a/15,
 195b/13, 196b/1, 197b/1, 197b/2,
 198b/5, 198a/3, 198b/7, 199b/1,
 199b/3, 200a/21, 200b/20, 201a/12,
 201b/5, 202a/11, 202b/3, 202b/7,
 203b/3, 204b/2, 204b/9, 205a/7,
 205a/12, 205b/9, 205b/10, 206b/19,
 208b/8, 209a/11, 210a/4, 211a/17,
 211b/17, 212a/1, 212b/15, 213a/10,
 214a/12, 214a/14, 214b/7, 215b/4,
 215b/16, 215b/18, 216a/7, 216a/21,
 216b/10, 216b/15, 217a/10, 218a/10,
 218a/20, 219a/7, 219a/9, 219b/10,
 219b/19, 220a/1, 220a/7, 220a/9,
 223b/5, 221b/12, 223b/16, 223b/21,
 224a/15, 224a/19, 225a/11, 226a/15,
 227a/11, 228a/18, 229a/15, 230b/17,
 239a/5, 230a/4, 231a/19, 232a/6,
 233a/9, 233b/4, 234a/20, 237a/3,
 237a/5, 237a/7, 237b/7, 238a/4, 239a/6,
 241a/7, 241a/13, 242b/5, 243b/5 (2),
 244a/9, 245a/17, 246a/2, 246a/5,
 246b/3, 246b/12, 248a/1, 248a/19,
 249a/4, 249b/4, 250b/17, 251b/15,
 252b/17 (2), 252b/18, 253a/6, 253a/13,
 254a/12, 254a/20, 255a/16, 255a/19,
 256a/2, 256a/9, 256a/18, 257a/1,
 257a/3, 257a/9 (2), 257b/4, 257b/15,
 258a/1, 258a/2, 259a/6, 259a/21,
 259b/16, 260a/4, 261b/6, 261b/8,
 261b/10, 261b/11, 261b/19, 261b/21,
 262b/10 (2), 263a/15, 263a/20,
 263b/12, 263b/17, 264a/16, 264b/6,
 265a/9 (2), 265b/10, 266a/4, 266a/5,
 266a/15, 267a/7, 267a/8, 267a/16,
 267b/1, 267b/17, 269b/21, 270a/3,
 270a/10, 270b/1, 270b/2, 270b/5,
 270b/19, 271a/4, 271b/12, 272b/7,
 272b/8, 273a/4, 273b/19, 273b/20,
 277a/3, 278a/8, 278b/15, 279a/14,
 282b/8, 283a/10, 283a/11, 284a/5,
 284b/11, 285b/3, 287a/5, 288a/11,
 288a/11, 288a/13, 288a/16, 288b/3,
 288b/5, 288b/8, 289a/15, 289a/16,
 292a/16, 292a/21, 294b/13, 294b/14,
 296a/4, 296a/5, 296a/17, 296b/18,
 297b/14, 302a/4, 302a/16, 303b/13,
 303b/14, 304b/21, 305b/1, 305b/10,
 306a/3, 306b/1, 306b/2, 307a/11,
 307a/17, 307a/18, 307a/19, 307b/3,
 307b/12, 307b/21, 309a/18, 310a/12,
 311a/8, 311a/17, 311b/9, 312b/17,
 313b/4, 315a/7, 317a/11, 317b/10,
 318a/3, 318a/16, 318b/11, 319a/1,
 319a/5, 319a/6, 320a/8, 320b/6,
 322a/12, 322a/19, 323a/5, 323a/6,
 323a/8, 323a/15, 323a/19, 323b/4,
 323b/4, 323b/9, 325a/7, 325a/20,
 325a/13, 325b/9, 325b/12, 326a/5,
 327a/19, 327a/20, 329b/6, 330a/7,
 340a/2, 342a/7, 342b/21, 343a/6,
 344a/11, 346a/7, 346a/8, 346b/15,
 350a/3, 350a/10, 350b/4, 351b/2,
 352a/12, 352a/15, 354a/1, 354a/15,
 354b/3, 354b/12, 354b/20, 356a/11,
 356b/6, 356b/17, 359b/15, 359b/20,
 360a/8, 360b/3, 361b/16, 363b/12
 (612) (krş. evcÀè, vecaè)
- aàşiye : Bayılmalar.
 21a/1 (1) (bk. àaşy)
- aàu : Ağı, zehir.
 4b/4, 4b/7 (2), 4b/10, 5a/5 (2), 5a/6,
 5b/12, 21b/5, 21b/8, 35a/14 (2), 35b/2,
 35b/7 (2), 35b/8, 49a/3, 57a/16, 61a/13,
 64a/3, 65a/8, 65a/14, 65b/2, 69a/1,
 71b/10, 80a/5, 85a/19 (2), 85b/11,
 86b/15, 90a/1, 94b/14, 99a/6, 103a/6,
 118a/12, 121b/17 (2), 125b/16,

- 126a/10, 129b/20, 130b/5, 131b/5, 136a/16, 142b/10, 143b/19, 146a/6, 146b/11, 146b/20, 148a/3, 148a/4, 150b/20, 152b/9 (2), 153a/13, 154b/12, 167b/16, 169b/21, 170b/13, 171b/16, 172a/9, 172a/10, 177b/5, 178b/15 (2), 181a/19, 181a/20, 182a/17, 194b/20, 196a/17, 196a/21, 202a/20, 203b/2, 204b/7, 205b/2, 211b/11, 214a/2 (2), 216a/7, 217b/7 (2), 218b/12, 219a/15, 219b/7, 221a/7 (2), 222a/11, 223b/2, 235b/3, 237a/15, 238a/20, 241a/7, 244b/12, 242b/14, 244b/19, 246a/17, 246b/18, 250b/17, 251a/6, 252a/13 (2), 252b/2, 252b/6 (2), 254a/12, 254a/16, 254a/17 (2), 254a/18, 255a/15, 255b/19, 257a/4, 258a/10, 261b/18, 263a/6, 263b/3, 264a/17, 265a/10, 265a/21 (2), 265b/1, 266a/13, 267a/8, 267a/9, 270a/2 (2), 270b/4, 270b/7, 273b/4, 274a/11, 278b/8, 279b/4, 281b/4, 283b/21, 284b/4, 291b/12, 292a/9, 292a/10, 296b/15, 297b/16, 297b/18, 304a/4, 304b/18, 306a/2 (3), 306b/14, 307b/2, 307b/19, 308a/6, 312a/7, 312b/18, 313a/10, 313a/11, 314b/4, 314b/11, 316b/19, 321a/2, 322b/10, 323a/15, 323a/16, 326a/5, 339a/8, 339a/13, 340a/14, 340b/7, 343a/7, 345a/17, 347a/15, 351b/21, 352a/13, 352a/14 (2), 353a/3, 353b/7, 354a/3, 356b/17, 359b/20, 360b/13, 361a/6, 361a/19, 362b/20, 363b/8 (182) (krş. süm̄m, süm̄ym, zehr, zehir)
- aàulu : Zehirli, ağılı.
64a/3, 140b/4, 236a/12, 291b/8, 311a/1 (5) (krş. aàulu)
- aàulú : Zehirleme özelliği bulunan maddeler.
53a/18, 92b/2 (2) (bk. aàulik)
- aàulik : 147b/21, 287b/13, 288b/1 (3) (krş. aàulú)
- aàulu : 4b/8, 172a/1, 226b/20, 250b/7, 315b/9 (5) (bk. aàulu)
- aòtinÀú: 20a/19 (1) (bk. iòtinÀú)
- èaúd : (süt, balàam ile eşdizimli olarak) Bağlanma.
76a/19, 193b/1 (2) (krş. èuúde)
- èÀúr : Çocuksuz, verimsiz, kısır.
258b/2, 289b/16, 361b/16 (3) (krş. èaúim)
- èaúim : 50b/15 (1) (bk. èÀúr)
- èaúr : Kısırlık.
20a/12 (1)
- aúma : (bevl, idrÀr, göz suyu, úan vb. ile eşdizimli olarak) Akma.
92a/14, 95b/1, 160b/12, 196a/15, 267b/18, 328a/18, 343a/9, 354a/16, 362b/10 (9)
- èakre : (?) Bir hastalık.
30b/12 (1)
- ÀlÀt : Tıbbi malzemeler.
236a/4 (1)
- èarab : Bir hastalık ismi.
243b/1 (1)
- èaraø : Hastalık alametleri.
319a/5, 332a/12, 341b/15 (3)
- arú : 13a/12, 13a/13, 26b/16, 30a/14, 63a/15, 70b/10, 71b/21, 74b/1, 78b/10, 85a/4, 118a/9, 122b/3, 135a/5, 144b/16, 146a/8, 164a/15, 175b/5, 198b/15, 199b/17, 214b/4, 271a/10, 271b/18, 291b/3, 354b/11, 361a/6 (25) (bk. øaèif)
- arúlu : Organda veya bedende meydana gelen güçsüzlük.
30a/4, 91b/6 (2)
- èÀrío : Hastalık oluşturuvcu etkenler; sonradan oluşan hastalıklar; hastalık yapan nedenler.
28a/7, 40b/20, 99a/9, 113a/18, 136a/10, 151a/10, 155b/17, 157a/2, 157b/3, 201b/11, 233a/2, 253a/12, 310b/21, 312a/20, 316b/8, 324b/2, 327b/16, 330a/19, 340a/14 (19) (krş. èavÀrío, èÀríoa)
- èÀríoa : 152b/8 (1) (bk. èÀrío)
- ÀàÀr : 11b/7, 20a/16, 40b/1, 55b/1, 60b/1, 61a/2, 62a/11, 89b/21, 104a/6, 107a/13, 110a/1, 110a/4, 142a/8 (13) (bk. èaer)
- èaãir : Sıkışma, sıkılma
350a/4 (1)
- èasir : (haøm ile eşdizimli olarak) Zor ve güç.
46a/13, 49a/11, 92b/16, 110b/1, 301a/12, 361a/12 (5)
- 'asr : 27b/11, 28b/7, 31b/16, 34a/1, 34a/20, 36b/6, 39a/10 (2), 60b/5, 77b/7, 81a/9, 223b/8, 228b/10, 233b/5, 234a/20, 236b/14, 238b/20, 245b/13, 246b/13, 250b/10, 250b/11, 251a/17, 263b/3, 264a/16, 266b/17, 273a/1, 278b/1, 279b/13, 279b/14, 283a/10, 284b/5, 285a/9, 285b/16, 291a/11, 294a/19, 298b/9, 305b/1, 318b/10, 323a/6, 323a/17, 323b/10, 327b/12, 328a/17, 329a/15, 339b/18, 347a/12, 347a/19,

- 356b/16, 358b/5, 360a/7, 364a/6 (51)
(bk. 'usr)
- èašÀvet : Gündüz görüp gece görmeyen ve tavukkarası denilen bir göz hastalığı.
5b/5 (1)
- èaiüş : Vücuttaki ateş veya ağrı etkisinden kaynaklanan susuzluk.
8b/2, 10a/14, 18b/8, 21a/19, 36a/18, 44a/8, 45b/14, 46b/10, 49a/12, 50b/4, 56a/2, 62b/3, 72b/9, 92a/14, 97b/7, 103b/8, 104a/6, 107b/20, 109b/3, 117b/2, 118a/20, 119b/11, 121b/12, 122a/19, 123a/13, 125b/15, 126a/15, 132a/3, 154a/12, 154a/14, 154a/16, 155b/9, 158b/7, 161b/4 , 179b/9, 183b/10, 186b/5, 187a/3, 201b/19, 202a/12, 210a/10, 210b/12, 210b/13, 212a/5, 213a/17, 214a/3, 214b/3, 214b/16, 223a/6, 229b/1, 230b/7, 234a/18, 239a/7, 243b/15, 259b/14, 261a/14, 264b/4, 278b/8, 281a/2, 281a/6, 283b/4, 289a/12, 290a/11, 297b/15, 299a/17, 299a/18, 314a/8, 319b/12, 346a/2, 320b/8, 330a/18, 340a/14, 342a/19, 347b/8, 354a/14, 356b/4, 362b/11 (77) (krş. lehÀb, àusızlıú, àusızlık, àusuzlıú)
- Àteş : 179a/4, 234a/7 (2) (bk. óarÀret)
- èatiú : 42b/17, 102b/14, 137b/7, 323a/14 (4)
(bk. úadimi)
- èatiúa: 38b/5, 204a/7, 211b/21 (3) (bk. úadimi)
- èaiüsa : Hapşurma, aksırma.
351a/18 (1)
- èavÀrío : 113b/5 (1) (bk. èÀrío)
- èavrat : Kadın.
4b/11, 5b/3, 7b/11, 9b/3, 9b/9, 11b/4, 12a/14, 13a/2, 16a/13, 17b/17, 20b/17, 24a/5, 25a/11, 27b/12, 27b/14, 29a/2, 29b/10, 30b/18, 32a/7, 36a/21, 45a/11, 54b/14, 58b/15, 59b/8, 64b/16, 76b/11, 80b/6, 81b/11, 81b/12, 85a/1, 85a/5, 97b/15, 101b/4, 124a/3, 124a/4, 126a/2, 126b/15, 133b/19, 134b/3, 136b/3, 145a/7, 147b/13, 148a/7, 151b/16, 152a/11, 155b/2, 155b/4, 157a/21, 160a/1, 163a/14, 165b/3, 169b/14, 170a/4, 170a/6, 172a/3, 173a/1, 182a/8, 183a/5, 183a/21, 196b/12, 196b/14, 198b/20, 202b/1, 203b/7, 207b/12, 207b/14, 223b/5, 234a/21, 236a/11, 239a/10, 239b/19, 241a/16, 241a/16, 244a/16, 247a/5, 247b/20, 248a/17 (2), 250a/13 (2), 254b/5, 258b/6, 270a/5, 271a/8, 275a/10, 278b/13, 278b/14, 284b/14, 287a/7, 288b/17, 296a/7, 301a/10, 302a/9, 307a/14, 328a/19, 328b/10, 328b/11, 328b/20, 331b/21, 332a/1, 332a/4, 335a/8, 343a/19, 343b/9, 348a/9, 356a/9 (105)
- aèyÀ : Kudretsiz, iktidar olmayan.
20b/8, 35b/3, 38a/5, 38a/14, 48a/6, 48a/20, 98a/20, 100b/16, 101a/4, 104a/11, 111b/15, 115b/19, 116a/17, 119a/11, 142a/15, 180b/20, 184a/2, 205b/8, 209a/11, 224b/16, 233b/5, 35b/3, 225a/12, 225b/12, 233b/1, 253a/10, 261a/2, 261a/3, 270a/14, 273a/9, 287b/19, 288a/14, 300b/21, 315a/9, 318a/15, 341b/2, 344b/11, 346a/10, 349b/8, 351b/19 (40) (krş. ièyÀ)

B

- bÀdzehr** : Panzehir.
49a/17, 69b/3, 85b/16, 131b/5,
154b/14, 173b/8, 321b/17, 324b/7,
327b/12, 352b/12 (10) (krş. bÀdzehir,
bÀkzehr, bÀöizehr, ot, pÀ-zehr, pÀdzehr,
pÀkzehr, pÀöizehr)
- bÀdzehir**: 76b/2, 99a/18 (2) (bk. bÀdzehr)
- bafte** : (?) Bir rahatsızlık ismi.
313a/9 (1)
- baàlama** : (óayø úanı, úanı, süd vb. ile eşdizimli
olarak) tutulma, durdurma, koyulaşma.
152a/8 (1)
- baàlamaú** : (süd ile eşdizimli olarak)
tutmak, durdurmak, koyulaşmak.
9b/9, 173b/19 (2)
- baàlı** : (sidik ile eşdizimli olarak) Tutulman,
akmayan.
53a/15 (1) (krş. baàalı)
- baàlu** : (bevl ile eşdizimli olarak) Tutulan,
akmayan.
7b/2 (1) (krş. baàalı)
- baòr** : Vücutta bulunan buhar, nem.
47b/11, 67b/11, 82a/20, 95a/16,
182a/19, 254b/19, 258b/20, 296b/14,
322a/12 (9)
- baóyóa** : Ses kısılması.
34a/21, 193b/2, 326a/19 (3) (krş.
buóyóa)
- baúÀya** : 264b/9 (1) (bk. baúiiyye)
- baúiiyye** : Hastalıktan sonra meydana gelen.
263a/6 (1) (krş. baúÀya, bÀúii)
- bÀúii**: 264a/3 (1) (bk. baúiiyye)
- bÀkzehr**: 34b/9 (1) (bk. bÀdzehr)
- balàami** : 1. Balgam;
2. Balgam hıttının yüksek olması.
48b/11, 55a/20, 56a/11, 80a/9, 92b/7,
93a/18, 102a/1, 102a/3, 104b/21,
105a/7, 112a/4, 112b/16, 113b/8,
113b/12, 122b/21, 128a/6, 128a/19,
132b/3, 137a/2, 156b/10, 175a/17,
185b/5, 189a/2, 193b/1, 205a/19,
285a/13, 299a/7, 314a/13, 317a/15,
327b/12, 329b/17, 332b/11, 333b/10
(33) (krş. balàamiyye)
- balàamiyye** : 5b/20, 55a/12, 57b/19,
58a/21, 76a/19, 60b/10, 93b/11,
105b/5, 121b/4, 216a/2, 221b/9 (11)
(bk. balàami)
- baraä** : Vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler
meydana getiren bir hastalık.
- 3a/19, 3a/20 (2), 3b/6, 5a/4, 20b/10,
21b/20, 30a/19, 30b/7, 30b/13, 33b/21,
43a/20, 44b/3, 46b/21, 58a/11, 58a/13,
58b/6, 61a/12, 63b/5, 67b/8, 67a/21,
69b/14, 71a/16, 71b/11, 72a/2, 76b/7,
87a/11, 91a/4, 98a/9, 101b/21, 102a/4,
110a/4, 113b/2, 120b/2, 124b/5,
131a/5, 135b/10, 138a/11, 138a/17,
139a/12, 140b/3, 142a/10, 148a/5,
148a/18, 150b/16, 155a/18, 155b/19,
156a/7, 168b/18, 172b/20, 173b/5,
175b/10, 178b/12, 178b/14, 180a/5,
180b/9, 184b/21, 185a/4, 188b/8,
190a/10, 191b/16, 192a/21, 198a/14,
199b/8, 207b/11, 215b/5, 217b/7,
219b/8, 234b/7, 239a/4, 239b/9,
241a/11, 248b/4, 248b/20, 255a/5,
255b/9, 268b/18, 269b/7, 275a/7,
279b/3, 279b/17, 283a/11, 285b/14,
287a/21, 289b/20, 290a/4, 296b/16,
297b/4, 302b/19, 314a/15, 320a/2,
329a/16, 338b/9, 340b/7, 347a/13,
354a/15, 359b/18, 361a/4 (98) (krş.
bıraä)
- baraälu** : Baras hastalığı olan.
175b/9 (1)
- bÀrid** : Soğuk, soğuk özelliğe sahip. Eski tıp
anlayışına göre maddelerin taşıdıkları
varsayılan dört özellikten biri.
4b/14, 5a/2, 5a/11, 5a/20, 7b/20,
10a/19, 11b/1, 12a/11, 13b/1, 14b/12,
17a/1, 18a/5, 20a/21, 20b/14, 21a/8,
22b/14, 23b/6, 24a/4, 24b/12, 24b/15,
25b/14, 25b/15, 26a/10, 26b/5, 26b/10,
26b/15, 26b/21, 27a/9, 27b/21, 29a/20,
29a/21, 31a/20, 31b/6, 31b/7, 32a/5,
32a/6, 35a/19, 36a/14, 39b/16, 40a/4,
40a/15, 43a/1, 43b/21, 44a/1, 44a/2,
44a/713, 45a/5, 45a/19, 45a/20, 45b/13,
45b/19, 46b/6, 48a/7, 49a/10, 49b/10,
49b/19, 49b/20, 51a/15, 51b/8, 51b/10,
52a/4, 52a/11, 54a/19, 54b/8, 55a/3,
55b/19, 56a/10, 56b/8, 57b/9, 57b/16,
58a/2, 58a/18, 58a/20, 58a/20, 59a/3,
61a/11, 61b/9, 61b/2, 62b/2, 63a/12,
65b/4, 67a/9, 68a/13, 70a/3, 70b/21,
73b/3, 73b/13, 75b/13, 77a/1, 77b/4,
77b/18, 78a/7, 78b/1, 79a/13, 80a/6,
82a/18, 82b/13, 83a/1, 84b/3, 84b/19,
87b/2, 87b/7, 89b/11, 91a/3, 92a/5,

92a/14, 94b/3, 96a/20, 96b/4, 96b/20,
 97b/7, 97b/14, 98b/12, 103a/12,
 103a/20, 103b/7, 104a/5, 104a/21,
 106b/6, 106b/17, 107b/5, 107b/15,
 107b/15, 109b/3, 115b/9, 116b/6,
 116b/20, 117a/20, 117b/2, 118b/14,
 119a/6, 119a/19, 120b/12, 121a/14,
 121b/11, 122a/14, 122a/17, 125a/17,
 125a/18, 125a/19, 125b/2, 126a/14,
 127a/8, 127b/7, 127b/8, 128b/15,
 128b/16, 129b/20, 132a/3, 132b/3,
 133a/16, 135b/7, 136a/13, 136b/9,
 138b/17, 139b/15, 140b/1, 141a/13,
 141a/17, 143b/4, 144a/21, 144b/15,
 147b/5, 149b/11, 149b/20, 152b/8,
 153b/3, 154b/10, 155b/14, 156a/4,
 156b/2, 158a/8, 158a/18 (2), 158a/19,
 159a/11, 159b/15, 161a/7, 161b/3,
 163b/10, 165a/18, 166b/14, 170a/17,
 171b/14, 173b/6, 174b/13, 174b/21,
 175b/21, 176b/5, 177a/5, 178a/10,
 178a/19, 178b/12, 179a/12, 179b/2,
 180b/7, 181a/6, 182b/18, 183b/5,
 192b/16, 193b/10, 195a/12, 199a/7,
 199a/12, 200b/12, 201a/8, 203b/1,
 204a/13, 204a/20, 204b/5, 204b/16,
 205a/5, 205a/8, 205b/9, 207a/15,
 209b/21, 210a/5, 210a/6, 212b/13,
 213a/17, 213b/1, 214b/2, 216a/17,
 218a/17, 218b/9, 218b/11, 218b/20,
 219a/14, 220b/14, 225a/8, 227a/5,
 227b/5, 228a/20, 229a/14, 229b/4,
 230b/6, 231a/15, 232b/21, 233a/4,
 233a/21, 233b/19 (2), 234a/17,
 235a/15, 235b/2, 236a/21, 237a/7,
 237b/5, 239b/2, 240a/7, 240b/9,
 240b/20, 241a/6, 241b/10, 242a/3,
 242b/4, 243a/16, 244a/2, 244a/14,
 247b/7, 248a/15, 248b/11, 253b/21,
 254b/7, 254b/18, 255b/6, 255b/14,
 255b/15, 258a/10, 259b/14, 260b/14,
 261a/13, 261b/4, 262a/5, 262a/17,
 265b/8, 266a/13, 266b/13, 267a/16,
 272b/4 (2), 272b/10, 273a/21, 273b/1,
 274a/18, 275a/4, 279a/2, 279b/4,
 280b/21, 281a/1, 281a/4, 282b/16,
 283b/3, 283b/16, 284b/10, 286a/17,
 287a/21, 288a/8, 288b/12, 288b/12,
 288b/13, 289b/9, 291a/2, 291a/13,
 291b/21, 292a/16, 292b/12, 293a/2,
 293a/18, 294b/11, 296b/12, 297b/14,
 300b/2, 300b/17, 301a/9, 303b/14,
 304a/12, 306a/13, 311a/17, 314a/7,

314b/2, 317b/17, 320a/18, 320b/10,
 322a/14, 323b/18, 326b/13, 327a/8,
 327b/13, 328a/16, 328b/18, 329a/13,
 332a/7, 333b/7, 333b/8, 333b/8,
 333b/9, 338a/12, 338a/21, 338b/5,
 340a/15, 340b/4, 341a/3, 344a/9,
 347b/18, 349a/7, 350b/11, 351b/3,
 351b/16, 354b/2, 356a/21, 356b/2,
 357b/8, 358a/9, 358a/10, 360a/21,
 363a/12, 364a/5 (358) (krş. bÅride,
 Åovuu)

bÅride : 36b/7, 39b/2, 43a/4, 65a/17, 93b/6,
 94b/19, 95b/3, 107b/17, 107a/4,
 108b/15, 109b/19, 119b/2, 120a/2,
 120a/16, 142a/15, 142b/4, 143a/10,
 153a/14, 157a/12, 168b/21, 171a/5,
 182a/20, 183a/1, 185b/1, 247a/21,
 249b/4, 250b/4, 253a/9, 253b/7,
 256b/9, 257b/10, 287b/17, 295a/17,
 312b/15, 320a/1, 322a/11, 323b/5,
 325a/12, 341a/12, 361a/11, 363b/12
 (41) (bk. bÅrid)

bÅrideyn: (?) Soğuk özellikte olan, sevda ve
 balgam hıltlarından kaynaklanan
 rahatsızlıklar ve hastalıklar.

19a/19, 19b/20, 26a/2, 28b/11, 34a/4,
 39b/11, 40b/10, 44b/17, 57b/10,
 89a/16, 90a/2, 92b/6, 101a/2, 101a/3,
 101b/19, 120b/1, 133a/10, 136b/20 (2),
 146a/2, 176b/14, 194a/2, 245a/16,
 253a/12, 260b/17, 300a/10 (2), 301b/6,
 342a/14 (29)

bÅridlik : Barid özelliği bulunan. 32a/6
 (1)

baåyr : Küçük şişlik.
 38a/13, 168b/17 (2)

bÅsyr : Basur, mayasıl.
 47a/5, 74a/18, 98b/1, 120a/11, 126a/5,
 135b/4, 175a/15, 180a/3, 190b/10,
 193b/20, 194b/4, 237b/12, 239a/16,
 240a/9, 240b/1, 242a/5, 244a/8,
 251b/13, 268b/9, 268b/18, 270b/18,
 303a/18, 350a/15 (23) (bk. bevÅsir)

baüyy: 8a/14 (1) (bk. baüy)

baüy : Vücut sistemlerinde meydana gelen
 yavaşlık.
 18b/9, 48b/10, 49a/7, 51a/5, 54b/18,
 64a/4, 65a/16, 78b/4, 81a/19, 83a/3,
 181b/5, 194b/19, 234a/19, 269a/7,
 280a/20, 346b/17, 351b/7, 354b/12,
 355b/10 (19) (krş. baüyy)

bayılma: 1. (bk. åaşy);

2. (gönül ile eşdizimli olarak) Bulantı, dayfaltı.
250b/17 (1)
- bayılmaú : 221b/11 (1) (bk. àaşy)
- bayıar : Baytar.
243b/10 (1)
- bÀöizehr : 324b/7 (1) (bk. bÀdzehr)
- behaú : İnsanın derisinde pul pul beyazlık ve alaca bir renk meydana getiren bir çeşit hastalık.
30a/19, 30b/7, 30b/13, 33b/21, 63b/5, 69b/14, 71a/16, 71b/11, 76b/7, 91a/4, 98a/9, 124b/5, 130b/1, 140b/3, 142a/10, 148a/5, 148a/18, 150b/16, 155b/19, 156a/7, 165b/2, 168b/18, 173b/5, 180a/5, 181b/17, 185a/4, 188b/8, 190a/10, 191b/16, 192a/21, 199b/8, 207b/11, 217b/7, 219a/13, 224b/6, 231a/5, 234b/7, 239a/4, 239b/8, 241a/11, 248b/4, 248b/20, 252a/5, 255b/9, 257a/2, 259b/12, 260a/9, 268b/18, 269b/7, 273b/4, 283a/11, 285b/14, 296b/16, 297b/4, 298a/2, 298a/6, 302b/18, 304a/3, 321a/20, 347a/13, 354a/15, 355a/8, 359b/5, 361a/4 (64)
- behce : 340b/9 (1) (bk. behcet)
- behcet : Behçet hastalığı.
196a/16 (1) (krş. behcet)
- beher : 35b/3, 46a/19, 153a/14 (3) (bk. behr)
- behr : Nefes tutulması.
20b/8, 92b/8, 213a/10, 270a/15, 294a/6, 305a/21, 351b/19 (7)
(krş. beher)
- belÀdet : Sersemlik, akılsızlık, budalalık.
312b/18, 341b/2, 363a/17 (3)
- belle: Islatma.
83a/16, 159a/15 (2)
- berd : (kebed, miède ile eşdizimli olarak)
Soğukluk.
27b/11, 29b/7 (2), 174b/3 (2), 233b/10, 234a/20, 237a/3, 238a/19, 239a/1, 244b/8, 254a/2, 256b/17, 258b/20, 267a/20, 278b/3, 284b/4, 321a/1, 347a/13 (19)
- bersÀm : Zatülcenp.
44a/4, 46b/7, 50a/3, 55b/3, 122b/8, 157b/4, 169b/17, 191b/4, 208b/19, 292b/14 (10)
- bevÀsir : 1. Basurlar, mayasillar.
3b/14, 5a/17, 6b/10, 9a/6, 9b/6, 11b/5, 11b/10, 11b/11, 13a/3, 13a/4, 18b/20, 24a/11, 24a/18, 26a/3, 27a/9, 29b/1, 29b/9, 33a/5, 33b/17, 35b/15, 37a/5, 37a/15, 40b/12, 41a/14, 45a/1, 45b/20, 46b/10, 47a/4, 48a/4, 48a/7, 48a/19, 51a/18, 52b/5, 52b/16, 54b/2, 55a/12, 57b/20, 58a/9, 58b/3, 60b/12, 61b/12, 62a/11, 63b/18, 69b/12, 71b/11, 72a/1, 74a/20, 75a/14, 76b/13, 77a/2, 79a/18, 79a/18, 85a/2, 86b/4, 90a/15, 92a/6, 92b/1, 94b/7, 95a/20, 98a/9, 98b/15, 100a/10, 100b/1, 100b/14, 102b/21, 103b/17, 106a/18, 107a/10, 110b/6, 114b/11, 116b/21, 117a/5, 120b/16, 125b/11, 130a/12, 130b/11, 131a/3, 133a/13, 133b/4, 133b/15, 135b/14, 136a/6, 137b/6, 138a/15, 139a/12, 142a/9, 143b/1, 143b/3, 144a/21, 144b/6, 144b/19, 145b/6, 146a/7, 147b/6, 149a/12, 149b/8, 150a/6, 151a/20, 155b/17, 156a/12 (2), 158a/8, 159a/15, 160b/12, 161b/5, 162b/9, 168b/17, 169a/6, 173a/3, 180b/14, 181a/16, 181b/20, 182a/21, 184a/11, 184b/10, 186b/9, 192a/13, 193a/20, 196a/15, 197b/2, 197b/15, 198b/10, 198b/11, 199a/14, 201b/6, 205b/4, 205b/8, 207b/10, 212a/4, 218a/6, 218b/14, 219a/4, 222b/9, 222b/15, 222b/16, 224a/18, 224b/14, 225a/19, 230a/4, 233a/10, 237a/16, 238a/13, 238a/20, 241a/9, 241a/14, 241b/13, 254b/20, 258a/3, 258b/5, 260a/6, 262a/8, 266a/16, 267b/18, 268a/19, 268b/7, 271b/4, 279b/1, 279b/1, 282b/4, 283a/10, 286a/20, 292a/21, 297b/3, 301b/1, 302b/18, 304a/13, 309b/12, 310b/5, 311a/1, 311b/5, 311b/6, 311b/12, 318b/11, 321a/21, 327a/10, 342a/8, 346b/16, 351a/13, 351b/17, 352b/14, 356b/18, 358b/5, 361b/5, 363a/16, 363b/5 (185) (krş. bÀşyr);
2. (mÀú ile eşdizimli olarak) Gözle ilgili bir rahatsızlık.
150b/13
- beyÀo : 1. (dırnaú, úil ile eşdizimli olarak)
Tırnaktaki beyazlık.
76b/1, 168b/16, 170b/9, 255b/11, 274a/12, 300b/13 (6);
2. (Göz ile eşdizimli olarak) katarakt.
4a/13, 5b/5, 12a/1, 13a/2, 14a/15, 16a/17, 17a/6, 17a/9, 17b/20, 21a/11, 23a/15, 25b/18, 26b/2, 29a/4, 29b/18, 30a/9, 30b/2, 36a/18, 37b/7, 37b/20,

38b/5, 38b/21, 39a/13, 41a/14, 42b/8, 42b/17, 45b/2, 46a/13, 50a/19, 52b/9, 53b/19, 60b/3, 62a/9, 63b/2, 63b/4, 67b/9, 71a/16, 73b/13, 74a/2, 75b/20, 77b/9, 92b/10, 97b/16, 98a/1, 98a/9, 98b/13, 98b/14, 99b/8, 99b/9, 99b/14, 100a/8, 101a/13, 101b/12, 107a/4, 108a/3, 110a/1, 110a/11, 114b/12, 115a/3, 120b/3, 121b/17, 124a/19, 135b/1, 136a/16, 137a/21, 139a/20, 140b/2, 148a/19, 150a/8, 150b/8, 154a/16, 155a/19, 155b/18, 160a/10, 161b/6, 162a/7, 162b/11, 165b/1, 166b/20, 172b/6, 173a/3, 176a/10, 178a/3, 180a/8, 181b/2, 190b/10, 194b/17, 195a/17, 198b/7, 201b/3, 202b/1, 203b/12, 206a/12, 206b/12, 207b/10, 215b/6, 217b/11, 218a/8, 223b/13, 226b/8, 226b/21, 229a/17, 230a/11, 238b/21, 239b/17, 241a/10, 241b/2, 244a/15, 248b/13, 248b/20, 251a/10, 252a/12, 255a/1, 255b/13, 258a/12, 262b/14, 265b/12, 267a/7, 267a/11, 267a/21, 270a/1, 270b/21, 275a/19, 275b/7, 275b/9, 276a/7, 276a/14, 276b/17, 277a/9, 277a/14, 277b/4, 278a/1, 280a/19, 282a/7, 283b/17, 285a/13, 285a/16, 287b/2, 296b/18, 300b/14, 303a/18, 307a/13, 307b/8, 312b/16, 313a/17, 343a/2, 343a/13, 343b/11, 344a/10, 344b/11, 350b/4, 353b/8, 355a/8, 356b/8, 359b/5, 359b/20 (156) (krş. beyÀølü, beyÀølik)

beyÀølü : 103a/4 (1) (bk. beyÀø)

beyÀølik : 15b/17, 161a/16 (2) (bk. beyÀø)

bıraā : 165b/2 (1) (bk. baraā)

bimÀròÀne : 177a/11 (1) (bk. bimÀristÀn)

bimÀristÀn : Hastane.

95b/19, 111a/1, 139b/6, 149a/1, 161a/6, 278a/8, 302b/1, 333a/8, 333a/9, 333a/10 (10) (krş. bimÀròÀne, mÀrestÀn)

buòÀr : 1. Ter;

2. Beyin gibi organlarda meydana gelen nem, buhar.

8b/15, 12b/13, 19a/4, 20a/12, 31b/20, 41b/15, 41b/20, 52a/20, 63b/14, 83a/17, 83b/4, 87a/4, 89b/3, 89b/19, 91b/21, 92a/15, 93b/1, 101a/17, 101b/8, 102b/14, 104a/17, 104a/18, 104b/1, 111a/13, 111b/5, 112b/4, 112b/5, 113a/12, 113a/16, 177b/21,

125b/9, 125b/18, 123a/17, 128a/11, 128a/14, 142b/14, 150b/10, 153b/7, 160b/8, 176b/2, 180a/19, 185a/12, 188a/1, 202a/11, 202b/10, 204a/21, 212a/4, 214a/10, 214b/18, 217b/6, 223b/11, 246b/12, 254a/11, 264b/2, 267b/20, 273a/4, 273b/19, 278a/11, 279a/5, 279a/14, 279a/18, 280a/5, 281a/10, 283b/4, 298a/1, 299a/3, 299a/18, 313b/3, 314a/8, 322a/14, 323a/5, 324b/13, 327a/20, 330a/14, 334a/7, 339b/10, 340a/13, 341a/18, , 344b/8, 347a/13, 349a/2, 349a/16, 349a/20, 347b/18, 354b/11 (85) (krş. buòÀrÀt)

buòÀrÀt : Buharlar.

107a/10, 161b/6, 167a/17, 262b/6, 287b/1, 336a/6 (6) (bk. buòÀr)

buóýóa : 293b/18, 326b/16 (2) (bk. baóýóa)

bulanma : (miède ile eşdizimli olarak) Mide bulanması.

51a/2, 54b/11, 73b/20 (3)

bulanmaú : (miède ile eşdizimli olarak) Mide bulanması.

7b/3, 8b/2, 10a/6, 26a/14, 218b/6 (5)

bülyà : Çocukluktan ergenliğe geçiş, olgunluk, erginlik.

71b/15 (1)

burýz : (raóm, maúèad vb. ile eşdizimli olarak) Yerinden çıkma.

55b/21, 78a/1, 119a/2, 133b/15, 134a/4, 137a/10, 147b/15, 153b/16, 192a/1, 262a/19, 321a/8, 323a/20 (12)

bürýdet : Soğukluk.

4b/9, 16b/20, 19a/17, 24a/13, 25b/8, 31a/11, 68a/15, 69b/11, 70a/3, 105a/16, 105b/3, 105b/5, 113a/10, 127a/4, 127a/5, 127a/7, 142a/7, 144a/9, 152b/7, 157a/1, 161a/14, 161a/18, 186b/16, 187a/9, 187a/18, 191b/17, 206b/10, 218b/1, 223b/6, 223b/8, 224b/14, 225a/13, 228b/18, 229a/3, 247a/5, 251b/8, 252a/5, 262b/10, 266b/4, 273b/3 (2), 276b/17, 278a/10, 289a/3, 322b/15, 323a/1, 323a/14, 326a/7, 326a/8, 326a/9, 350b/21, 361a/10 (52) (krş. bürýdÀt, äovuúlü, äovuúlüú)

bürýdÀt : 10b/14 (1) (bk. bürýdet)

büyüklik : (öayÀ ile eşdizimli olarak) Olması gereken boyutların dışına çıkma.

318b/11 (1)

C

- cÀmid : (úan ile eşdizimli olarak) Donmuş, pıhtılaşmış.
67a/15, 114b/10, 130a/17, 139a/10,
174a/13, 273a/2, 285a/17, 308b/15 (8)
- cebr : (kemik ile eşdizimli olarak) Zorlama,
birleşme.
129b/21, 298b/17, 310a/1 (3)
- cederi: 148a/18 (1) (bk. cüderi)
- cederiyye: 211b/18 (1) (bk. cüderi)
- cemre : Ateş, yangı.
52a/6, 122b/6, 125b/5, 170a/19,
175a/5, 252b/3, 265b/10, 310a/3 (8)
- cenin : 3a/19, 3b/11, 18a/6, 24a/6, 28a/4,
28b/20, 32b/16, 38a/1, 39a/12, 91a/17,
102a/1, 109a/5, 134a/5, 141a/8,
148a/20, 163b/12, 180a/11, 192a/18,
202b/14, 219a/16, 219b/10, 252b/19,
253b/12, 255b/9, 256b/21, 257b/5 (24)
(krş. ecinne)
- cerÀóat : 9a/9, 35b/8, 62a/18, 163b/15, 234b/8,
270b/17, 283a/4 (7) (bk. cirÀóat)
- cereb : Uyuz.
14a/16, 15a/10, 16a/16, 16b/19, 17b/1,
17b/19, 20b/20, 23a/15, 25a/1, 27a/17,
28b/14, 29a/1, 30b/12, 34a/21, 36a/14,
37a/3, 38b/4, 42b/9, 42b/17, 43a/2,
43a/13, 43b/2, 46b/20, 49b/15, 52a/19,
56a/3, 56b/14, 60b/2 (2), 62a/11, 64a/1,
70b/13, 70b/16, 73b/4, 73b/14, 74a/2,
78b/17, 80b/7, 82a/18, 86a/20, 87a/5,
96b/6, 98b/12, 99b/10, 100a/9, 104a/6,
104a/8, 107b/19, 108a/4, 108a/5,
109b/5, 115b/17, 120b/3, 121b/17,
124a/19, 125a/3, 125b/14, 126a/16,
131a/4, 132a/10, 138a/11, 138a/16,
138b/20, 142b/9, 146b/11, 148a/17,
155b/16, 156a/5, 161a/9, 162b/10,
162b/11, 163b/14, 164b/6, 164b/7,
164a/11, 166b/20, 168a/11, 169b/14,
170b/10, 173a/18, 175b/5, 176a/11,
177a/5, 177a/13, 181b/17, 182a/9,
188b/11, 193b/16, 194b/4, 197b/3,
198b/18, 202a/11, 204a/7, 206a/13,
210b/14, 206b/17, 214b/7, 214b/21,
216a/16, 217a/11, 217b/6, 220a/20,
221b/14, 222b/9, 222b/15, 224a/20,
224b/21, 225b/7, 226a/11, 227a/21,
229a/16, 231b/2, 233b/21, 236b/7,
238a/2, 238a/6, 239a/1, 240b/13,
241a/10, 243b/2, 244a/18, 246b/4,
254a/8, 257b/7, 260a/21, 262b/15,
265b/11, 266b/19, 267a/11, 268b/3,
268b/7, 270a/7, 270b/11, 274a/11,
274b/15, 275a/7, 275b/21, 276a/14,
276a/21, 276b/10, 278b/6, 279b/13,
281a/7, 282b/19, 285a/17,
287b/1, 289b/5, 290a/16, 296a/5,
297b/2, 298b/12, 301b/6, 301b/15,
302a/15, 302b/8, 303b/15, 305b/2,
307a/13, 307b/9, 308b/14, 308b/14,
310b/5, 320b/6, 326a/4, 329a/1,
342a/15, 342a/21, 343a/6, 345b/11,
346b/21, 349b/6, 350b/6, 350b/15,
351a/5, 358b/3, 361a/5, 363b/10 (177)
(krş. uyuz)
- cesed : Beden, ten, vücut.
143b/5, 302b/16, 320a/10, 338a/10 (2),
338a/20, 338b/1, 344b/15 (8) (bk.
ecsÀd)
- ceřÀ : Geğirme.
281a/14 (1)
- cifÀf : 326a/18 (1) (bk. cüfÀf)
- cirÀó : 148b/10 (1) (bk. cirÀóat)
- cirÀóat : Yaradan akan irin, cerahat.
4a/21, 6b/7, 7a/11, 8b/7, 8b/8, 9b/11,
11b/6, 12a/2, 12b/20, 18a/14, 21a/18,
22a/3, 24a/18, 30a/12, 32b/18, 33a/14,
37a/3, 37b/20, 39a/9, 39b/18, 40a/8,
40a/17, 41a/11, 45b/8, 48b/5, 51b/21,
52b/5, 59a/4, 60b/8, 71a/21, 75a/12,
79a/4, 89b/12, 95a/3, 98a/10, 108a/7,
108a/9, 115b/17, 121b/4, 130b/4,
131a/5, 137a/15, 149b/2, 155a/16,
169a/11, 175a/6, 178a/20, 178b/6,
230b/2 (49) (krş. cerÀóat, cirÀó, cirÀóÀt)
- cirÀóÀt: 32b/18, 149b/2 (2) (bk. cirÀóat)
- cüderi : Çiçek hastalığı.
58b/2, 103b/13, 109b/5, 116a/3,
210a/13, 213a/18, 289b/18 (2) (8) (krş.
cederi, cederiyye, cüderiyye, çiçek)
- cüderiyye: 343a/7 (1) (bk. cüderi)
- cüfÀf : Çeşitli organlarda meydana gelen
kuruma, kurumuşluk.
330a/14, 330a/19 (2) (krş. cifÀf)
- cünÿn : Delilik.
14b/21, 18a/6, 19b/21, 25a/7, 27a/21,
30b/10, 33b/12, 33b/21, 35b/4, 44b/18,
45a/21, 46b/7, 49b/14, 57a/1, 64a/12,
71a/18, 72b/20, 74b/12, 83b/2, 84b/20,
87b/9, 91b/7, 96b/21, 98b/4, 101a/3,

107b/19, 114b/5, 120b/1, 122b/7,
 127a/12, 133a/10, 134b/20, 135b/2,
 136a/7, 144b/14, 150b/7, 152b/11,
 155b/6, 155b/7, 155b/8, 157b/4,
 161b/6, 165a/4, 168a/16, 176b/14,
 177b/20, 179b/21, 186a/10, 188b/7,
 202b/4, 202b/11, 210b/2, 211a/2,
 215b/11, 222b/9, 226b/15, 242b/4,
 243a/21, 250a/9, 250b/3, 254a/11,
 254b/19, 261b/10, 266b/2, 282b/2,
 283b/18, 287b/1, 289b/10, 291a/12,
 292b/14, 296b/15, 301b/7, 301b/15,
 313b/4, 321a/19, 329b/6, 330a/12,
 341a/12, 343a/4, 344a/17, 346b/13,
 346b/19 (82) (krş. delü)

cüôÅm : Cüzam.

11b/16, 14a/6, 21b/19, 30a/21, 30b/8,
 30b/10, 33b/21, 35b/4, 44b/18, 45b/8,
 45b/21, 52a/17, 55a/5, 61a/12, 61b/17,

67a/21, 67b/3, 69b/7, 69b/14, 71a/18,
 75b/3, 80b/6, 80b/9, 80b/17, 98b/5,
 95a/9, 100b/7, 107b/19, 110a/12,
 114a/17, 114b/3, 121b/15, 115b/20,
 121b/6, 135a/12, 136a/9, 142a/8,
 142a/11, 144a/7, 149b/16, 150b/7,
 150b/15, 155a/10, 165a/19, 171b/18,
 172a/10, 182b/4, 188b/4, 193a/12,
 202b/9, 204b/19, 207b/2, 222b/9,
 231a/5, 231b/2, 232a/12, 233a/12,
 233b/21, 237b/11, 244a/17, 257b/8,
 258b/3, 262b/3, 263a/6, 269a/13,
 270b/20, 273a/10, 274a/10, 279b/8,
 282b/2, 287a/21, 295a/3, 296b/16,
 301a/1, 301b/15, 319b/12, 320b/8,
 321a/19, 321b/4, 340b/7, 343a/7,
 343a/11, 346a/8, 349a/15, 355a/15,
 361b/18 (86)

Ç

çatlaú: (kemik ile eşdizimli olarak) Çatlak.
248b/5, 248b/6 (2)

çevirme : (baş ile eşdizimli olarak) Dönme.
116a/7 (1) (krş. çevrenme, çevrime,
çevürme)

çevrenme: 214a/10 (1) (bk. çevirme)

çevrime: 249a/8 (1) (bk. çevirme)

çevürme: 9b/8 (1) (bk. çevirme)

çıban : 3a/4, 3a/18, 4b/15, 7a/1, 10a/19,
37a/5, 60b/13, 78b/13, 115a/13,
115b/13, 135a/8, 156b/9, 156b/10,
159a/4, 165a/5, 179a/6, 193b/1,
221b/13, 343a/8 (19) (krş. çımban)

çıbancú: Küçük çıban.
76b/4 (1)

çúarmaú : (úıl ile eşdizimli olarak) Kıl
çıkarmak.

25b/19 (1)

çúma : 1. (göbek, kemik, maúead, ùamar, vb.
ile eşdizimli olarak) Yerinden çıkması.
26a/1, 223b/6, 251a/4 (3)

2. (bevl, úan vb. ile eşdizimli olarak)
dışarı çıkma, akma.

219a/2 (1)

çúmaú : (kemik, maúead vb. ile eşdizimli
olarak) yerinden çıkması.

5b/6, 11b/5, 76b/5, 98a/20 (4)

çımban: 44a/3 (1) (bk. çıban)

çiçek : 5a/16 (2), 72b/12, 193b/16 (4) (bk.
cüderi)

D, ë

- dÀ : 1. Hastalık;
3b/14, 7a/12, 9b/8, 12b/18, 20a/20,
34a/1, 41a/11, 48a/10, 48a/11, 75b/3,
76a/18, 86a/16, 95a/9, 98b/12, 100a/11,
102a/20, 110b/4, 120a/12, 130b/2,
135b/5, 141b/6, 142a/8, 148a/2,
148a/17, 150b/15, 151a/13, 151a/17,
164a/13, 168b/16, 170b/10, 174b/13,
175a/7, 180a/5, 191b/16, 192a/20,
203b/11, 208b/7, 219b/20, 222b/13,
241a/20, 250b/8, 252a/6, 255b/10,
267b/2, 271a/2, 274a/12, 303b/17,
311a/15, 321a/19-20, 353a/2, 353b/5,
354a/15 (52) (bk. marÀø)
2. (fil ile eşdizimli olarak) Ayak
şişmesi (*elefantiasis*).
34a/1, 67b/14, 82b/19, 114b/11,
130b/21, 167b/2, 267a/10, 292a/19,
298b/8, 345b/21, 349a/15, 350a/16 (12)
3. (esed ile eşdizimli olarak) Cüzam
hastalığı.
110b/2, 210b/15, 253a/15, 318b/17 (4)
4. (ëiøÀla ile eşdizimli olarak) Şiddetli
hastalık.
261a/5 (1)
5. (óayye ile eşdizimli olarak) Deri
soyulması biçiminde görülen hastalık.
20a/20, 150b/15, 274a/12 (3)
- daà : Kızgın demirle yapılan iz, dağ.
273b/15 (1)
- dÀois: 22b/17, 361b/4 (2) (bk. dÀois)
- dÀois : Parmağın uçlarında, tırnak diplerinde
çıkan dolama, etyaran. 76b/9, 78b/13,
129b/7, 150b/9, 178a/5, 255b/11,
285a/14, 343a/9 (8) (krş. dÀois)
- daúú : 1.(óummÀ ile eşdizimli olarak)
24a/12 (1) (bk. óummÀ)
2.Vücutta meydana gelen vurma,
çarpma, çarpıntı (?);
3.Verem, tüberküloz.
13a/6, 102b/7, 289b/19, 299a/9 (4) (bk.
sell)
- ëarabÀn : Vurma, vuruş, dövme, çarpma, çarpış.
16a/12, 24a/17, 56b/10, 62a/20, 76a/19,
87b/7, 119b/7, 120b/8, 126a/9,
144b/16, 200a/21, 240a/11, 248a/15,
252b/4, 279b/4, 306a/4, 315a/9, 350a/5
(18) (krş. ëarbÀn)
- ëarb : Vurma, dövme.
87a/10, 110b/11, 361b/15 (3) (krş.
ëurÿb)
ëarbÀn : 188b/11, 246a/2, 274a/14, 294b/12,
321a/7, 347a/15, 348a/14, (7) (bk.
ëarabÀn)
ëarbe: Vuruş, çarpış.
152b/7 (1)
ëayú: 69b/9 (1) (bk. ëiú)
debilÀt : Şişlikler.
8b/7, 10a/18, 78b/13, 84a/9, 102a/6,
132b/8, 134a/18, 163a/20, 169b/20,
179a/6, 186b/10, 193a/10, 204b/2,
214b/4, 241b/12, 313a/18, 351a/3 (17)
(krş. debile)
debile : 36b/8, 106b/3, 327a/21 (3) (bk.
debilÀt)
defè : Hastalığı veya bir ilacın zararını
giderme.
4b/19, 36a/2, 58b/4, 65a/19, 100b/2,
111b/14, 209b/10, 211b/10, 235a/1,
257a/4, 263b/19, 269a/20, 286b/6,
316b/19, 334b/21, 361a/12 (16)
delk : Oğma, masaj yapma.
112b/7 (1)
delü : 278b/14 (1) (bk. cünÿn)
demÀmil: 76a/19 (1) (bk. demÀmil)
demÀmil: Çıban, akne gibi küçük şişlikler.
241b/12, 288a/9 (2) (krş. demÀmil,
dümmile, dümül, edmÀl)
demeveyn : (?) Kan hıltı yüksek olanlar.
52a/16 (1)
demevi : Dört hılttan biri olan kan hıltının
baskın olması.
105b/11, 112b/15, 113b/8, 113b/13,
127b/16, 128a/18, 299a/6, 320a/17,
332b/11, 333b/11 (10) (krş.
demeviyye)
demeviyye : 54b/10, 58b/2, 78a/13,
149b/13, 262b/6, 320a/16 (6) (bk.
demevi)
derd : Dert, ağrı, hastalık
69b/10, 291b/12 (1)
deren : (?) Bir hastalık ismi.
168a/11 (1)
deróas : (?) Bir hastalık ismi.
193b/19 (1)
devÀle : 144a/13 (1) (bk. devÀli)
devÀli: 1. Damar hastalığı (*varice*);
2. Selülit.

- 69b/13, 82b/19, 193a/13 (3) (krş. devrÀle)
- devvóa: Baş dönmesi (?)
103b/8, 257b/15, 330b/4 (3) (bk. devrÀn)
- devrÀn : Baş dönmesi.
157b/12, 175b/14, 340a/13 (3) (bk. devrÀn)
- devvÀr: 248a/1, 325b/13 (2) (bk. devrÀn)
- êiú : (nefes ile eşdizimli olarak) Darlık.
3a/5, 4b/1, 13b/12, 20b/15, 22a/15, 28a/1, 33a/3, 35b/3, 40a/5, 41b/16, 44b/21, 47b/2, 51b/9, 53b/19, 58a/2, 58a/3, 62b/4, 63b/15, 76a/16, 89b/20, 92b/8, 99a/3, 100b/6, 101a/14, 102b/15, 106a/14, 142b/18, 184a/12, 214a/12, 219a/2, 220b/1, 224a/4, 226a/16, 228b/7, 235b/15, 243a/19, 244b/8, 246a/3, 246b/3, 255b/6, 259b/12, 268a/19, 269b/17, 271b/13, 273a/1, 294a/3, 305a/21, 306b/2, 326b/15, 345a/7 (50) (krş. êayú, zú)
- diken : Vücutta bulunan diken, diken batması.
12b/7, 108a/9, 174b/12, 178b/15, 190b/14, 220b/13, 226b/20 (7)
- diri : Yaşamakta olan, diri, canlı.
- 4b/10, 53a/12, 110b/19, 157b/11, 241a/16, 248b/21, 269b/19 (7)
- dökilme : (úil, saç ile eşdizimli olarak) Dökülme.
153a/15, 197b/4, 279a/17, 285b/1, 285b/2, 287a/6, 287b/2, 321a/19 (8) (bk. dökülme)
- dökülme: (Kıl, saç ile eşdizimli olarak) Dökülme.
90a/18, 141b/8, 178a/21, 194a/2, 209a/7, 219a/14, 254a/8, 227a/12, 272b/8 (9) (krş. dökülme)
- dökülmek : (Saç ile eşdizimli olarak) Dökülmek.
102a/4, 147b/13 (2) (krş. düşmek)
- dönme : 83b/8, 92a/16, 184a/1 (3) (krş. devvóa, devrÀn, devvÀr)
- dübýl : 1. Yara;
2. Yaradaki su kabarcığı;
13a/6 (1)
- duúúa : 292a/16 (1) (bk. sell)
- êurub : 17b/18 (1) (bk. êarb)
- dümmile: 129b/7 (1) (bk. demÀmil)
- dümül : 283a/12 (1) (bk. demÀmil)
- düsenüÀryÀ: 230a/12 (1) (bk. düsenüÀriyÀ)
- düsenüÀriyÀ : 212b/7, 281a/11, 282b/6, 285b/4, 290a/12, 296b/20 (6) (krş. düsenüÀryÀ)
- düşmek : 176a/9 (1) (bk. dökülmek)

E

- ebòar : Vücutta bulunan buharlar, nemler.
18b/19 (1) (krş. ebòara)
- ebòara: 153a/14 (1) (bk. ebòar)
- ebreye: 1. Kepek;
2. Ölü deri, kuru deri.
134b/2, 296a/4 (2) (krş. ebriye,
ebriyye, ebveye, rebrebe)
- ebriye : 138b/21 (1) (bk. ebreye)
- ebriyye : 204a/7 (1) (bk. ebreye)
- ebveye : 12b/8 (1) (bk. ebreye (?))
- ecinne : Ceninler.
22a/7, 107a/8, 188a/11, 188b/8,
211b/11, 212a/4, 221b/10, 238a/14,
253b/12, 253b/10, 265a/14, 283a/12,
285b/12, 287a/9, 356b/19 (14) (bk.
cenin)
- ecsÀd : 62b/1, 119a/12, 165b/10 (3) (krş.
cesed)
- edmÀl : 149b/12 (1) (bk. demÀmil)
- ekle : Üstünde belirlediği organı yavaş yavaş
yiyip bitiren, yenirce denilen yara,
kanser.
5a/13, 8b/14, 28a/16, 30b/12, 36a/3,
40a/18, 40a/21, 42a/21, 52b/17,
54b/13, 64a/2, 81a/17, 84a/10, 95b/19,
110a/2, 116a/17, 137a/14, 159a/20,
173a/4, 200a/18, 228a/12, 236a/17,
240b/11, 243b/18, 320b/8 (25) (krş.
evÀkil)
- elem : Acı.
34a/2, 54b/14, 101b/14, 110b/11,
110b/18, 114b/5, 129a/7, 135a/11,
157a/14, 169a/2, 169b/21, 173b/8,
210a/7, 226a/15, 227a/1, 231b/18,
234a/7, 245a/4, 252b/6 (2), 268b/9,
274a/16, 275a/20, 315a/5, 339a/10,
340a/15 (26)
- elemlü : Acı veren.
42a/2 (1)
- elemsiz : Acı vermeyen.
344a/10 (1)
- emèAyir: Bağırsaklar (?).
18b/6 (1)
- emrÀø : Hastalıklar.
4a/14, 5b/2, 5b/20, 5b/21 (2), 6a/12,
6b/8, 6b/10, 7b/15, 8b/4, 10a/14, 11b/9,
14a/15, 16b/5, 16b/9, 17a/2, 17a/15,
19a/19, 19b/20, 20a/20, 20a/21,
20b/16, 21a/1, 21a/2, 22a/2, 23b/9 (2),
24b/12, 26a/17, 28b/11, 30a/18,
30b/18, 32a/20, 33a/6, 33b/11, 34a/21,
36a/1, 36a/18, 37b/17, 39a/17, 39b/2,
39b/11, 40b/10, 41b/15, 42b/2, 43a/4,
44a/4, 44a/6, 45b/3, 47b/4, 47b/12,
47b/20, 48a/7, 49b/12, 49b/13, 53b/21,
54a/1, 55a/12, 56b/12, 56b/3, 58a/8,
60b/10, 66a/4, 67a/9, 67a/18, 68a/2,
68a/4, 68a/13, 69b/12, 71a/2, 72b/10,
74b/2, 75a/14, 77b/4, 80a/6, 80a/17,
84b/19, 85a/4, 89b/20, 90a/14, 91b/7,
92a/8, 92b/11, 93b/6, 93b/11, 94a/10,
94b/1, 94b/2, 94b/3, 94b/4, 95b/3,
98b/4, 101a/3, 104a/15, 104a/16,
107a/4, 108b/5, 111b/14, 111b/19,
113a/12, 113b/1, 114b/8, 114b/9,
116b/21, 121b/4, 121b/15, 123b/21,
131a/14, 136a/7, 142a/15, 142b/4,
143a/14, 143a/10, 146a/6, 146a/7,
149a/13, 149b/13, 149a/15, 151a/11,
152b/16, 154a/2, 154b/13, 169a/4,
170b/16, 171a/5, 175a/4, 175a/15,
176b/14, 177a/21, 178a/2, 178b/17,
181b/20, 182b/9, 184a/11, 187a/8,
188a/10, 189a/14, 191b/16, 192a/16,
198a/1, 198a/7, 200b/10, 204b/20,
207a/16, 209a/13, 214a/4, 214a/8,
214a/19, 216a/2, 221a/4, 221b/15,
222b/7, 222b/16, 226a/1, 228a/8,
231a/5, 231b/3, 232a/21, 232b/7,
233a/3, 235a/8, 233a/9, 241b/12,
242b/4, 244a/14, 246a/4, 246b/16,
246b/20, 249a/6, 247a/21, 247b/8,
249b/4, 250a/9, 250b/4, 257b/10,
257b/19, 260a/4, 268b/1, 268b/5,
285a/15, 285b/17, 287b/17, 289a/14,
289b/7, 291a/10, 294a/5, 296a/9,
299a/20, 301b/16, 307b/12, 308b/8,
308b/17, 311b/8, 318b/12, 320a/16,
321b/21, 322a/11, 322a/16, 323b/5,
325a/12, 326a/18, 326b/17, 328b/10,
341a/12, 341a/17, 343b/8 (2), 345a/5,
346a/5, 350b/13, 351b/20, 359a/7,
361a/11, 363b/12 (214) (krş. marÀø)
- emzice : Mizaçlar.
127b/13, 289a/8 (2) (bk. mizÀc)
- emzikli : Emziren anne.
97b/15 (1)
- emzüce : Mizaçlar.
69a/16, 111b/2, 128a/6, 128a/9,
185b/1, 187b/6, 189a/1, 204b/8,

- 257b/12, 272b/10, 283a/13, 289a/5, 321b/19, 324a/21, 335a/8, 341a/11, 341b/1, 358a/6, 361b/3 (19) (bk. mizÀc)
- enmek : (âu ile eşdizimli olarak) Gözyaşı, ağız suyu vb. gibi sıvıların inmesi. 356a/8 (1)
- er : 145a/8 (1) (bk. er)
- erkek : Erkek. 130b/7, 139b/3, 173b/2, 192a/11, 208b/2, 236b/8, 240b/2, 269a/19, 290b/16, 364a/10 (10) (krş. er)
- ervÀó : Bedeni etkin kılan canlılık ilkesi, bedeninin hayat gücü. 117b/21, 167b/1, 242b/9, 272b/11, 291b/16, 315b/20, 338b/13, 339a/8 (8) (krş. rÿó)
- eryÀó : Vücutta bulunan rahatsız edici yeller. 31b/20, 32b/15, 50a/15, 196b/17, 202a/13 (5) (bk. rió)
- eàer : 1. Çeşitli nedenlerle bedende oluşan iz, leke. 3a/3, 3a/19, 4a/21, 4b/5, 8a/4, 8b/8, 8b/20, 9b/11, 12a/2, 21b/14, 21b/15, 28b/13, 29b/17, 30a/12, 33a/15, 37b/21, 52a/7, 52b/7, 63a/13, 63b/11, 74b/7, 74b/8, 80b/16, 87a/10, 91a/4, 91a/14, 99a/4, 101b/13, 102a/5, 103a/21, 106a/20, 106b/13, 110b/9, 111b/17, 114a/19, 115b/17, 117a/5, 121a/11, 121b/21, 123b/5, 125a/3, 125b/6, 126a/21, 130b/1, 135b/9, 137a/20, 138a/11, 140b/9, 142a/17, 143a/16, 144a/10, 145b/1, 147a/13, 147b/1, 151a/14, 152a/12, 154a/16, 155b/15, 155b/19, 156a/7, 158a/8, 159a/16, 159a/17, 162b/10, 163b/14, 164a/10, 165a/21, 172b/20, 180b/9, 181b/17, 180b/9, 182a/9, 190a/11, 190b/9, 193a/10, 193a/14, 193a/20, 193b/19, 194a/11, 194b/17, 198a/15, 198b/17, 206a/13, 206b/17, 212a/1, 215b/10, 218a/6, 219b/7, 221b/11, 221b/15, 222b/10, 226a/10, 229b/6, 230a/13, 230a/13, 233b/21, 234b/7, 236b/15, 237b/15, 238a/12, 239b/8, 240a/11, 241b/3, 242a/4, 244a/18, 248b/4, 248b/13, 250a/8, 250b/19, 256a/5, 258b/9, 259b/12, 260a/9, 261b/1, 265a/15, 266b/19, 267a/6, 270b/6, 274a/11, 276b/11, 278b/12, 279a/5, 279a/11, 281b/19, 295a/3, 295a/15, 296b/16, 297a/15, 297b/5, 300b/12, 301a/17, 302a/14, 303a/17, 307b/5, 308b/14, 309a/13, 310b/4, 313a/15, 314a/21, 326b/21, 329a/16, 342a/9, 343a/5, 345a/15, 347a/15, 347b/10, 348a/6, 350a/12, 350b/14, 351a/12, 351b/6, 352b/12, 356b/18, 359b/18, 361a/5, 361a/18, 363b/5 (155) (krş. ÀàÀr);
2. Etki. 63a/13, 111b/17 (2)
- eãioóÀ : Özürsüz olanlar, sıhhati yerinde ve vücudu sıhhatte olan kimseler. 337a/18 (1)
- eski : 9b/11, 30a/9, 41b/16, 61a/3, 63b/15, 69a/7, 197a/21, 198b/18, 212a/4, 212b/7, 231b/18, 270b/1 (12) (bk. úadimi)
- esúÀr 266a/16 (1) (bk. isúÀi)
- esteròÀ : 11b/7, 16b/13 (2) (bk. istiròÀ)
- et : Vücudun herhangi bir bölümünde bulunan fazlalık et. 103a/1, 172b/20 (2)
- eüfÀl : Çocuklar. 24b/13, 26a/1, 40b/20, 50a/17, 70a/10, 148b/14, 160a/6, 192b/17, 194b/4, 201b/20, 212b/18, 213a/18, 214a/4, 269a/14, 276b/8, 278a/11, 343b/8 (17) (krş. evlÀd, ùfl)
- eùbbÀ : Tabipler, hekimler. 18b/21, 48b/2, 60a/8, 64b/10, 61b/17, 206b/5, 42b/12, 59a/10, 79a/2, 88a/19, 89a/12, 90b/8, 90b/19, 93a/9, 94a/5, 118a/12, 123a/1, 134b/8, 141a/12, 142a/6, 144b/8, 147b/1, 163a/9, 168a/17, 169a/7, 174b/21, 178a/7, 185a/11, 195b/14, 202a/16, 212b/13, 227b/17, 232a/8, 232a/10, 235b/13, 263b/19, 268a/1, 281a/1, 310a/3, 313a/2, 322b/2, 323a/3, 345a/4 (43) (krş. ùbib)
- evÀkil : Eklenin çoğulu. 206b/16, 287b/3, 292a/20, 343a/4 (4) (bk. ekle)
- evcÀè : Ağrılar. 6b/10, 7b/20, 20a/15, 23a/8, 23b/8, 28a/1, 32a/19, 32b/15, 33a/3, 36b/6, 39b/1, 39b/18, 40a/5, 48a/20, 49b/21, 55b/20, 58a/2, 61a/3, 62a/21, 64a/13, 76b/4, 81a/1, 82b/14, 90a/13, 90a/14, 94b/19, 115b/16, 119b/10, 125b/18, 131a/2, 131b/13, 133b/5, 133b/16, 140a/5, 144b/9, 153b/4, 158b/5, 190b/7, 198b/3, 202b/7, 212b/21, 213a/9,

- 214a/13, 214b/14, 219a/1, 219a/6,
 219b/8, 222b/6, 223b/15, 228b/6,
 230b/15, 237a/3, 238a/18, 252a/8,
 256b/17, 258b/4, 261a/18, 283a/12,
 292a/21, 292b/14, 293a/10, 293b/3,
 345b/9, 347a/10 (64) (bk. aàrî)
- evlâd : 107a/16, 124b/6, 124b/7, 278b/13,
 282a/21, 282b/1, 289a/1, 328b/3,
 350a/21 (9) (bk. eufâl)
- evrâm : (cell, taóílil vb. ile eşdizimli olarak)
 Şişlikler.
 16b/5, 33a/17, 35b/9, 36a/3 (4)
 (bk.sell)
- evâò: (diş ile eşdizimli olarak) Kir.
 4a/21, 5a/14, 47a/6 (3) (bk. kir)
- evâú: 60b/19 (1) (bk. kir)
- ezlâú : Bağırsaklarda meydana gelen bir
 rahatsızlık.
 281a/6, 283b/17 (2)

F

- fâlic** : 1. Felce uğramış, felçli;
2.Vücudun bir kısmını veya her tarafını tutmaz hale koyan hastalık.
13b/13, 20a/19, 34a/2, 35b/4, 39b/2, 48a/20, 49b/14, 49b/20, 53b/21, 55a/12, 55a/20, 57b/2, 57b/5, 59a/15, 60b/5, 60b/11, 63a/15, 67b/1, 67b/9, 67b/20, 69b/8, 70b/7, 74b/2, 75a/21, 76a/18, 77a/9, 77b/5, 80a/6, 83b/6, 83a/20, 84b/17, 85b/9, 86a/8, 86a/19, 87a/3, 88a/10, 89a/17, 94b/4, 95b/3, 95b/14, 99b/6, 100b/8, 101a/3, 103a/2, 103a/3, 107a/7, 109b/20, 110a/14, 114a/11, 115b/21, 119a/19, 120a/3,120a/16, 121b/4, 124a/2, 124b/21, 128b/19, 132a/14, 133a/13, 134a/6, 135a/11, 135b/13, 137b/12, 140b/16, 141a/6, 141a/17, 142a/15, 142b/4, 143b/4, 143b/11, 144a/10, 144a/13, 173b/6, 176b/5, 176b/15, 180a/1, 182b/1, 183a/1, 183a/11, 189b/4, 190b/12, 205a/12, 205a/20, 208b/19, 214a/19, 215a/16, 216a/6, 216b/18, 221a/4, 223a/5, 223b/20, 224b/12, 228b/9, 236b/15, 237a/5, 239a/15, 239b/14, 241a/13, 242b/7, 246a/6, 247a/6, 248a/1, 248a/15, 249b/4, 250a/7, 250b/18, 251a/9, 252a/21, 255b/13, 256b/10, 257a/1, 260a/6, 260b/17, 266b/5, 267a/20, 270a/15, 273a/3, 291a/11, 295a/2, 295a/14, 305b/4, 306b/6, 312b/18, 322a/11, 323b/1, 323b/17, 326a/2, 326b/15, 344b/12, 345a/6, 346b/15, 347a/20, 349a/8, 351b/1, 351b/17, 352b/12, 356b/13, 359b/3, 360a/8, 361a/10, 361b/8, 361b/16, 363a/1, 363b/12 (144)
- fâsid** : (âaûl, beden, âavû vb. ile eşdizimli olarak) Bozukluk meydana getirme; bozma, bozulma.
20a/12, 28b/21, 36b/14, 37a/18, 42a/2, 42a/2-3, 44a/14, 44b/2, 78b/17, 92a/17, 104b/1, 112b/4, 112b/11, 112b/21, 118a/19, 138b/20, 139a/5, 139b/8, 153b/7, 169a/4, 184b/5, 185a/12, 190a/18, 194b/1, 195b/13, 218b/1, 218b/1-2, 220b/7, 239a/12, 267b/1, 271a/5, 271a/10, 291a/11, 299a/2, 299a/14, 313a/10, 313a/16, 317a/2, 333b/3, 341b/2, 349a/2, 356a/12, 358b/20, 359a/7 (44) (bk. fâsidât, fâside)
- fâsidât** : 308b/13 (1) (bk. fâsid)
- fâside** : (ÂvÂz, úuryó, ruiybât ile eşdizimli olarak) Organlarda, salgılarda veya yaralarda meydana gelen bozulma, kötüleşme.
34a/21, 74b/11, 77b/20, 78b/8, 95a/17, 102a/20, 104a/21, 107a/3, 118a/15, 161b/14, 176b/1, 170b/1, 172a/21, 177b/21, 190b/8, 194b/2, 212a/18, 219b/19, 224b/17, 260a/3, 289b/5, 308a/19 (22) (krş. fâsid)
- fatú** : Kasık yarığı denilen hastalık; yırtık, yarık.
26b/6, 108a/2, 118b/16, 149b/14, 178b/16, 178b/17, 187b/16, 192b/19, 199b/6, 209a/16, 226b/14, 229a/6, 229a/7, 229b/15, 229b/17, 298b/11, 307b/1, 328b/14 (18)
- faaalât** : Kazuratlar, necâsetler, pislikler, murdarlıklar.
3a/6, 3a/16, 6b/20, 7a/21, 7b/10, 8b/15, 10a/6, 16b/10, 19b/2, 20a/12, 21b/9, 22b/6, 23b/10, 25a/20, 25b/15, 26b/13, 28a/4, 28a/15, 29b/17, 35b/5, 38a/13, 39a/11, 44b/8, 56a/12, 63a/3, 65a/10, 69a/1, 82a/2, 82b/15, 85a/17, 85b/13, 87b/16, 91b/20, 93b/12, 95a/9, 109a/5, 115a/2, 115a/18, 119b/3, 121a/17, 125b/3, 133a/12, 134a/5, 139b/15, 141b/18, 142a/16, 146a/5, 157a/3, 164b/3, 167a/19, 168a/9, 170a/1, 171b/20, 172b/1, 172b/3, 176b/15, 180b/18, 181a/18, 183b/10, 187a/8, 188b/7, 191b/5, 195b/8, 195b/12, 196a/13, 197b/16, 198b/4, 198b/8, 201b/7, 204a/9, 205a/13, 205a/21, 212a/3, 216b/9, 218a/4, 224b/13, 237a/3, 238b/19, 245b/14, 250b/17, 252b/19, 256b/21, 257b/4, 259a/5, 262a/18, 262b/14, 263b/11, 265a/14, 268b/13, 269b/16, 270b/3, 273b/3, 278b/7, 285b/12, 287a/5, 289a/12, 306a/7, 308a/19, 309a/7, 313a/21, 319b/3, 320a/1, 322a/12, 323a/6, 326b/17, 327a/9, 342a/10, 344b/10, 347a/14, 352a/13, 356b/5 (112) (krş. faøla, fuøylât)

faøla : 319b/11 (1) (bk. faøalât)
fesâd : (beden ile eşdizimli olarak) Bozma,
bozulma, kötüleşme.
22a/16, 22a/17, 34b/17, 37a/21, 38a/14,
45a/19, 45a/21, 47a/3, 62b/3, 72b/8,
111a/13, 111b/5, 111b/21, 112a/7,
142b/1, 177a/9, 184b/9, 184b/16,
186a/16, 190b/8, 193b/18, 204b/8,
205b/1, 213a/4, 214a/18, 218b/4,
219a/2, 220a/21, 223b/2, 224a/8,
225a/10, 232a/2, 235a/16, 237b/15,
241a/8, 243b/15, 273b/19, 287b/1,
319b/3, 321a/2, 326b/16, 336a/10,
341a/2, 343a/10, 347a/12, 347b/12 (46)
fesâdliú : 294a/11 (1) (bk. fesâdlik)
fesâdlik : Vücuttaki çeşitli organlarda meydana
gelen bozulma hali.
9b/9, 183b/21, 259a/12, 297b/15,
321a/21 (5) (krş. fesâdhú)

fetâyl : Fitiller, yırtıklar.
173a/3 (1)
fevâú : Hıçkırık.
26b/1, 36a/3, 152b/15, 153a/14,
180a/1, 186b/1, 205a/20, 219b/19,
257b/4, 260a/20, 260b/17, 263b/11,
278b/2, 287a/3, 292a/10, 319b/3,
323b/10, 345a/17, 347a/10, 352a/15,
360a/6 (21)
fitâú : Kasık yırtılması, yarımlik.
24a/11 (1)
futýú : Kasık yarığı denilen hastalık, fitık.
32a/13, 35b/15, 52a/16, 120b/14,
121b/5, 152b/15, 204a/21 (7)
fuøylât : Kazuratlar, necâsetler, pislikler,
murdarlıklar.
241b/13 (1) (bk. faøalât)

G, á

- àalebe : (dem, óarÀret, úan ile eşdizimli olarak) çokluk, üstünlük, fazlalık. 243b/15 (1)
- àaleyÀn : (dem, úan ile eşdizimli olarak) coşma, coşkunluk. 26a/11, 27a/10, 49a/12, 49b/15, 51b/12, 58b/1, 105b/9, 109b/5, 132a/4, 214b/3, 259b/15, 290a/11, 294b/11, 303b/9 (14)
- àaliö : 3a/6, 3a/15, 5a/3, 9a/5, 11a/14, 17a/1, 20a/12, 25a/2, 25a/20, 27b/10, 28a/14, 28b/21, 32a/16, 34a/3, 36a/17, 39b/9, 40b/11, 42b/9, 46a/1, 47a/2, 47a/9, 47b/6, 47b/19, 55a/6, 64a/11, 64b/8, 68b/21, 70a/9, 70b/13, 74b/7, 81a/19, 106b/7, 108a/12, 110a/7, 110a/21, 113b/7, 150a/10, 186b/3, 190a/9, 195b/12, 214a/5, 246b/17, 263b/11, 268a/10, 294a/11, 300a/1, 304a/14, 322a/12, 327b/13, 330a/16, 350b/2 (51) (bk. àaliöe)
- àaliöe : (aöLÀü faöalÀt, kirpik, riö vb. ile eşdizimli olarak) Kaba, çirkin, iğrenç. 24b/9, 47a/7, 57a/21, 57b/6, 59a/16, 60a/5, 74b/2, 74b/4, 75a/11, 75b/1, 76a/3, 76a/16, 77b/21, 79b/3, 79b/10, 82a/2, 82a/12, 82b/18, 83a/21, 86a/14, 87b/16, 88a/1, 93b/12, 93b/20, 94b/4, 95a/9, 102b/16, 104b/12, 106a/15, 109a/3, 112a/3, 117a/5, 117b/4, 117b/7, 118b/2, 118b/21, 119b/2, 119b/10, 121a/16, 122a/1, 122b/17, 123a/7, 123a/16, 129b/21, 130a/14, 130a/21, 133a/12, 133b/3, 133b/15, 134a/4, 134b/4, 137b/20, 142b/4, 146b/19, 147a/8, 153a/4, 153a/9, 157a/3, 157a/12, 160b/8, 165b/16, 168a/16, 171a/4, 173b/18, 174a/12, 179b/3, 180a/2, 182a/16, 185a/12, 186b/21, 187b/16, 190b/12, 191b/21, 192b/18, 194b/4, 195b/8, 196b/17, 199b/18, 201b/4, 202a/13, 204b/6, 205a/12, 209a/7, 211b/8, 212a/3, 214a/20, 216a/1, 216b/13, 216b/14, 216b/19, 218b/12, 218b/13, 219a/1, 223a/14, 230a/11, 232a/16, 233a/17, 232a/3, 232a/16, 238a/19, 242b/6, 242b/21, 245a/2, 246a/3, 246b/5, 248b/21, 250a/6, 250b/2, 250b/3, 250b/9, 250b/17, 251b/14, 251a/9, 251a/17, 252a/1, 252b/20, 255b/6, 256a/8, 257b/4, 258b/21, 259a/21, 259b/16, 260a/5, 260a/20, 261a/19, 261b/18, 265b/19, 267a/19, 269b/17, 270b/2, 270b/18, 271b/12, 273a/1, 273b/4, 273b/19, 278b/2, 282a/12, 285a/10, 292a/10, 293a/10, 295a/2, 296a/1, 297a/14, 302a/4, 305b/1, 306b/2, 306b/15, 314a/13, 314b/10, 315a/4, 318a/3, 320a/1, 323a/15, 324a/11, 327a/8, 339b/11, 344a/3, 344b/10, 346a/7, 347a/10, 348a/6, 350a/2, 351b/1, 351b/18, 354b/3, 354b/19, 355b/2, 356a/9, 359b/3, 361a/4, 361a/10, 361a/20, 361b/8, 361b/13, 362b/20 (175) (krş. àaliö)
- àaliöLú : 108b/4, 142b/13, 222b/15 (3) (bk. àaliölik)
- àaliölik : (kirpikler ile eşdizimli olarak) kabalık, çirkinlik. 281a/13, 206b/13, 224a/20, 307a/13, 313a/17 (5) (krş. àaliöLú)
- àalle: Şiddetli ağrı, ıstırap. 222b/10 (1)
- àam: Keder, tasa. 4b/17, 13a/12, 39b/4, 46a/17, 56a/4, 81b/13, 128a/19, 128b/1, 134b/19, 165b/5, 171b/15, 176a/3, 194b/18, 196b/17, 197b/4, 205b/21, 260a/10, 261a/14, 263a/20, 287b/1, 287b/3, 312b/17, 316b/19, 341b/15 (24)
- àarb: Bir hastalık ismi (?). 150b/13 (1)
- àaäeyÀn : 4b/17, 5b/12, 6a/13, 6b/1, 8a/6, 9a/20, 40b/2, 44a/11, 47b/20, 57b/11, 59b/17, 61a/14, 62b/3, 64a/15, 64b/3, 71a/1, 79b/4, 86a/14, 87a/8, 91a/5, 91a/17, 92a/15, 97b/7, 98b/6, 101b/1, 109b/4, 123a/16, 128b/1, 153a/3, 154a/8, 162b/17, 165a/3, 170b/1, 192a/1, 193b/13, 193b/15, 205b/11, 205b/21, 206b/21, 219a/2, 236b/16, 257b/4, 260b/17, 261a/14, 279a/3, 285a/19, 285b/18, 297b/15, 300a/4, 302a/20, 308a/13, 315a/11, 347a/12, 347b/9 (54) (bk. úuāmaú)
- àaşÀ : 188a/2, 280a/18, 305b/9 (3) (bk. àaşy)
- àaşÁve : Göz kararması, körlük yapan perde, kabuk.

- 16a/3, 15b/13, 16a/12, 16b/2, 20a/19,
23a/15, 33a/14, 38b/4, 109b/21,
110a/11, 134a/8, 150b/8, 169b/2,
169b/13, 172b/6, 179a/15, 261a/7,
202b/12, 269a/8, 276b/14, 277a/6,
277a/9, 277b/4, 277b/14, 295a/4 (26)
(krş. àaşÀvet)
- àaşÀvet : 16b/20, 309a/12 (2) (bk. àaşÀve)
- àaşeyÀn : 276a/13 (1) (bk. úuāmaú)
- àaşy : 226a/5, 302a/5 (2) (krş. aāşiyē,
bayılma, bayılmaú, àaşÀ, àaşiy)
- àaşiy : 36a/2 (1) (bk. àaşy)
- àaüür Horlama (?).
100a/15 (1)
- àaøab: Çok aşırı öfke.
128a/19, 134b/19 (2)
- genc : Genç.
222b/17, 340a/13, 341a/1 (3) (krş.
genç)
- genclik : Gençlik.
21b/20 (1)
- genç : 91a/5 (1) (bk. genc)
- gevşek : Kaslarda meydana gelen gevşeme
durumu.
48b/10, 50a/16, 55a/2, 82a/20, 86b/2,
87b/5, 88a/21, 113a/15, 164b/10,
169a/10, 196b/2, 314a/13 (12)
- gevşeklik : Kaslarda meydana gelen
gevşeklik.
74a/19, 83b/7, 95b/3, 103b/12, 326a/3
(5)
- àılaô: 285a/18 (1) (bk. àilôet)
- àilô : (cefn, ecfÀn ile eşdizimli olarak)
38b/5, 43a/4, 156b/6 (3) (bk. àilôet)
- àilôet : (kirpikler ile eşdizimli olarak) Kaba
olma özelliği, kabalık, çirkinlik, sertlik.
38b/5, 43a/4, 85b/21, 113a/11, 150b/8,
156b/6, 178a/4, 276a/13, 347a/18 (9)
(bk. àılaô, àilô)
- giciyik : 4a/1, 11a/9, 11b/7, 12a/12, 16a/16,
16b/19, 20b/20, 24b/9, 29a/9, 33a/13,
36a/14, 38b/4, 307b/20, 310a/2, 353b/6
(15) (bk. óıkke)
- göklük : (göz ile eşdizimli olarak) Göz
rahatsızlığı.
170a/10 (1)
- göz : Nazar.
97b/9, 101a/21, 268a/1, 269a/14,
353a/9, 355a/12, 364a/7 (7)
- àuaāa : Tasa, sıkıntı.
128a/19, 176a/3, 194b/18, 196b/17,
197b/4, 260a/10, 287b/3, 341b/15 (8)
- gürüldü : Kulaktaki gürültü, çınlama.
143a/7 (1)

H, Ó, Ò

- óabb : 1. (meşhÿr ile eşdizimli olarak) Gonore (?); 158b/17 (1)
2. (Efrenc Efrenciyye, Fàrisi, ifrenci ile eşdizimli olarak) Firengi hastalığı (?) 52b/8, 54b/16, 132b/6, 133b/2, 177a/20, 264a/3, 264b/9 (7)
- òabià : 139a/11, 217a/14, 228a/12, 253a/11 (4) (bk. òabiàe)
- òabiàe : (aòlÀü úurÿó, ràyióa ile eşdizimli olarak) Kötü. 133b/2, 147a/11, 192b/14, 200a/119, 287b/20, 333b/3, 333b/13, 333b/14, 350a/12 (9) (krş. òabià)
- óabs : (bevl, idrÀr, faòalÀt, óayø, úan ile eşdizimli olarak) Tutma, tutulma. 54b/10, 141a/18, 187b/7, 224b/13, 231b/3, 295b/7, 318b/10 (7)
- óadbe : Vücuttaki kamburluk. 23a/10 (1)
- òader : 87a/7, 101a/3, 103a/3, 173b/6, 221a/5, 224b/12, 255b/13, 256b/10, 260a/6, 346a/11, 351b/2 (11) (bk. òadr)
- óÀdir : 1. Mısır'da nezlenin ismi; 2. Şişen, yumrulan organ. 13b/3, 13b/13, 56a/6, 86a/18 (4)
- òadr : 1.Vücutta bir organın şişip yumrulaşması; 2.Uyuşma. 49b/14, 55a/21, 69b/8, 84b/17, 85b/9, 87b/8, 88b/8, 101a/19, 110a/14, 119a/19, 125b/7, 135b/13, 143b/11, 165b/18, 176b/5, 176b/15, 182b/1, 189b/4, 214a/19, 239a/16, 239b/14, 246a/6, 247a/6, 248a/1, 251a/9, 265a/11, 285a/14, 295a/2, 299a/8, 312b/18, 326a/3, 351b/17, 352b/12, 356b/14, 360a/8, 363a/2 (36) (krş. òader)
- òafÀúan : Kalp sıkışması, çarpıntı. 3b/20, 5a/2, 20a/2, 23a/17, 26a/16, 28a/5, 29a/21, 35b/3, 36a/2, 41a/5, 42a/6, 45a/21, 48b/2, 50a/14, 51b/9, 54b/11, 56a/2, 57a/15, 58b/12, 61b/3, 69b/10, 70a/4, 73b/18, 74a/19, 84a/21, 85b/12, 89b/4, 89b/18, 94a/10, 96b/1, 96b/21, 97a/5, 97b/7, 99a/14, 100a/5, 118b/2, 123a/16, 126a/11, 126a/15, 130a/6, 132a/8, 133a/10, 135a/5, 135a/7, 136b/21, 145b/2, 150b/5, 153a/3, 154a/18, 161b/5, 163a/14, 165a/3, 169b/11, 171b/18, 179a/13, 180a/19, 182a/20, 184b/8, 185b/8, 186a/9, 186a/12, 188a/2, 188a/10, 188b/12, 202b/10, 204b/6, 206a/16, 210a/12, 210a/14, 211a/1, 211b/6, 211b/10, 211b/18, 212a/2, 212b/1, 212b/8, 214a/11, 218a/4, 225a/9, 226a/6, 231b/3, 231b/21, 233b/10, 239b/5, 240b/21, 242b/6, 244b/9, 245a/21, 249b/4, 253a/12, 254a/1, 254b/19, 256a/17, 258a/4, 258a/10, 260b/19, 263a/19, 266a/6, 266b/1, 269a/7, 273a/9, 274a/1, 281a/10, 282a/12, 283b/5, 285a/20, 286a/18, 289b/10, 292b/18, 294b/12, 295a/15, 296b/13, 298b/17, 302a/5, 305a/21, 308a/13, 312b/17, 318a/3, 319b/20, 320b/7, 322b/4, 323a/5, 323b/9, 327b/14, 339a/9, 339a/13, 340a/2, 340a/12, 341b/3, 345a/12, 351a/4, 351a/6, 353a/3, 354a/14, 356b/4, 360b/4, 360b/5, 361a/4, 362b/10, 363a/16, 364a/6 (141)
- óافر : 1. Kırılğan; 2.Sarı dişler; 3. Gözde meydana gelen bir rahatsızlık. 279a/11 (1)
- òalè : Çıkık. 343a/10, 345a/9, 354a/2 (3)
- òalafe : 28a/8 (1) (bk. òalfe)
- òalÀa : (sümÿm ile eşdizimli olarak) Vücuttaki zehiri atma. 30b/4, 61a/16, 129b/21, 202b/1 (4)
- òalfe : 1. Hastalıktan dolayı iştahsızlık; 2. İshal. 6a/13, 10a/15, 123a/13, 124a/1, 210b/11, 261b/9, 285a/19 (7) (krş. òalafe, òilfe)
- óall : (pek şiş, şiş ile eşdizimli olarak) Çözme, yumuşama. 4a/14, 4b/16, 5a/3, 5a/4, 6b/8, 7a/20, 7b/10, 8a/12, 8b/20, 9b/12, 9b/16, 10a/8, 10a/19, 10b/7, 11a/8, 11a/9, 11a/14, 12b/15, 13a/10, 13a/11, 14b/5, 15a/2, 15a/3, 16a/5, 17b/13, 18a/5, 18a/14, 18b/15, 19b/9, 19b/21, 20a/15, 23b/6, 24a/5, 26a/13, 26b/1, 27b/5, 27b/14, 27b/21, 28a/5, 28b/21, 30b/3, 31b/8, 36a/17, 36b/5, 37b/19, 39b/18,

40b/1, 42b/10, 42b/17, 43b/2, 44a/4, 44b/19, 45a/10, 46a/15, 46b/10, 48a/17, 48b/7, 50a/13, 50a/18, 52b/10, 53a/21, 59a/5, 59b/3, 59b/15, 60a/9, 60b/4-5, 60b/12, 60b/13, 62a/10, 62b/2, 63a/14, 68b/21, 71a/14, 72a/15, 73a/6-7, 73b/5, 74a/3, 76a/3, 76a/3, 76a/17, 77a/3, 77b/21, 78a/8, 79a/15, 80b/5, 80b/15, 81a/7, 82a/2, 82a/4, 82a/12, 82a/13, 82b/16, 83a/20, 83a/21, 84a/9, 84a/19, 85a/16, 85b/10, 85b/11, 86a/14, 86b/3, 87a/4, 87b/6, 88a/1, 88a/7, 88b/1, 88b/8, 92b/8, 96b/5, 96b/12, 97b/4, 98b/15, 99a/2, 99b/11, 100b/16, 101b/20, 102a/19, 102b/14, 103a/20, 104a/5, 106a/1, 106a/16, 106b/2, 106b/3, 106b/7, 107a/8, 107a/12, 107b/5, 108a/8, 108b/4, 108b/17, 110b/5, 110b/7, 110b/9, 111b/17, 115a/18, 115b/16, 115b/17, 115b/19, 116b/7, 117b/6, 119a/2, 119a/20, 119b/3, 121a/10, 121b/20, 122a/18, 122b/5, 123b/5, 124a/10, 124a/21, 125b/10, 126a/17, 126b/2, 129b/9, 126b/15, 130a/5, 130a/14, 130a/17, 130a/18, 130b/1, 130b/2, 131a/1, 131b/11, 131b/14, 132a/8, 132a/16, 132b/8, 133b/4, 133b/15, 133b/16, 134a/4, 134b/21, 135a/8, 135a/11, 137a/8, 137b/4, 137b/13, 137b/20, 138b/18, 139a/10, 139a/21, 141b/14, 142a/16, 142b/5, 142b/14, 143a/4, 143b/6, 143b/12, 144a/14, 144b/18, 146b/20, 146b/21, 147b/7, 148a/1, 148b/15, 149b/14, 150b/21, 151a/21, 152a/9, 153a/5, 153a/9, 153a/15, 157a/15, 158a/8, 158b/13, 160a/20, 161b/15, 161b/16, 162a/5, 163a/20, 164b/3, 165a/21, 165b/16, 167a/18, 167a/20, 167b/15, 167b/16, 168a/9, 170a/19, 171a/3, 171a/5, 172a/21, 173b/6, 173b/18, 174a/13, 174b/2, 174b/12, 176b/16, 178a/11, 178a/21, 179b/4, 180a/2, 180a/6, 180b/9, 181b/19, 182a/7, 182a/16, 183a/8, 183a/14, 183b/9, 183b/13, 185a/4, 187b/16, 190b/11, 190b/12, 191b/14, 191b/16, 192a/7, 192b/19, 194a/11, 194b/4, 196a/21, 198a/3, 199a/8, 199a/13, 200a/7, 200b/7, 202a/10, 204b/1, 204b/6, 205a/9, 205a/10, 209a/8, 211b/8, 212a/3, 212b/16, 214b/4, 214b/5, 214b/14,

215a/1, 215a/9, 216a/2, 216a/17, 216b/12, 217b/11, 218a/9, 218a/20, 218b/6, 218b/14, 220b/2, 220b/3, 220b/12, 221b/13, 223b/2, 223b/7, 223b/8, 223b/13, 223b/14, 224a/19, 224b/6, 225a/19, 225b/10, 225b/11, 226a/13, 226a/14, 227a/13, 227a/18, 228a/15, 229a/1, 229b/1, 229b/8, 229b/13, 230b/9, 230b/15, 232b/21, 233a/17, 233b/1, 233b/20, 234a/1, 235a/18, 237b/10, 237b/14, 239a/7, 239b/9, 239b/16, 240b/10, 241b/2, 242a/6, 244a/6, 245a/2, 246a/7, 246b/5, 246b/18, 247b/6, 248b/21, 250a/6, 250b/8, 250b/10, 250b/20, 251a/11, 251a/19, 251a/19, 252a/9, 252a/11, 252a/12, 252a/20, 252b/20, 253a/3, 253a/9, 253a/10, 253a/12, 253b/14, 254b/8, 254b/8, 254b/20, 255a/15, 256a/5, 256a/8, 256b/4, 256b/10, 257a/9, 257b/9, 259a/11, 259a/14, 259b/15, 261b/20, 262a/7, 262a/11, 262a/18, 262b/3, 262b/11, 265b/10, 266a/14, 266b/2, 266b/8, 266b/17, 268a/9, 270a/1, 270b/5, 270b/18, 271a/2, 271a/21, 271b/13, 273a/2, 273b/21, 274b/15, 274b/20, 278b/11, 279a/10, 279a/15, 280a/4, 280a/14, 281a/9, 281a/13, 282a/12, 282b/6, 284b/3, 284b/4, 284b/8, 287a/6, 287b/12, 287b/19, 288b/6, 289a/12, 292a/10, 292a/18, 295a/15, 296b/3, 297a/8, 297b/1, 297b/4, 297b/20, 299b/21, 300b/20, 301b/2, 303b/16, 306a/4, 306b/3, 306b/4, 306b/5, 306b/15, 308b/15, 310a/2, 310a/19, 311b/9, 312a/6, 312b/15, 314b/3, 314b/11, 319a/1, 320b/15, 320a/16, 320b/6, 324a/11, 325b/11, 326a/4, 327a/8, 328b/20, 329b/13, 330a/19, 339b/11, 339b/18, 342a/8, 344a/3, 345a/16, 345a/17, 345b/14, 345b/21, 347a/18, 347a/19, 348a/6, 348a/13, 348a/14, 349a/7, 350a/10, 351b/1, 352a/15, 352b/12, 353b/5, 354b/19, 356a/9, 356b/6, 359b/3, 361a/20, 361b/5, 361b/8, 361b/13, 363b/19 (459)

òÀm : 1. (miède ile eşdizimli olarak) Bir rahatsızlık ismi (?).
4b/1, 64a/13 (2);
2. Bir rahatsızlık ismi.
25a/11, 155b/9, 300a/1, 302a/19 (4)

3. (balâam ile eşdizimli olarak)
Olgunlaşmamış.
135a/11, 202a/9 (2);
4. Doğal mukus.
- óamÂm : 86b/13, 241b/15, 336a/10 (3) (bk. óammÂm)
- óÂmil : 52a/16 (1) (bk. óÂmile)
- óÂmile : Hamile, gebe.
4b/11, 5b/10, 7b/11, 7b/12, 9b/10, 24a/5, 27b/13, 27b/14, 59b/9, 59b/10, 76b/13, 85a/5, 98b/1, 100a/10, 103b/15, 107b/6, 109b/8, 124a/4, 124a/5, 133b/19, 176a/3, 181b/21, 188b/20, 196b/12, 197b/21, 198b/20, 207a/2, 236a/11, 253a/19, 258b/2, 258b/7, 278b/13, 283a/12, 287a/8 (2), 289b/15, 289b/17, 296b/20, 314b/7, 343a/19, 359b/20 (41) (krş. óÂmil)
- óaml : Ana karnındaki çocuk.
12a/15, 20b/2, 24a/6, 25b/2, 27b/15, 28b/2, 46a/15, 50b/16, 72a/19, 81a/18, 85a/2, 90a/16, 97a/17, 109b/9, 116a/15, 121a/18, 145a/7, 151a/18, 160a/1, 160a/17, 170a/7, 181b/18, 181b/21, 225a/19, 240a/14, 241b/17, 243b/4, 244b/11, 253b/5, 253b/7, 255b/9, 257b/16, 258b/9, 262a/7, 269a/19, 271a/8, 273a/2, 282a/9, 287b/3, 288a/18, 289a/1, 290a/1 (2), 293a/12, 302a/8, 312b/19, 350a/13 (47)
- óammÂm : Hamam.
111a/1, 111a/8, 111a/20, 111b/19, 112a/7, 112b/7, 113a/5, 113b/4, 113b/14, 111b/20, 112a/1, 112a/4, 112b/8, 257a/4, 5a/5, 45a/11, 64b/16, 110b/19, 111b/20, 112a/19, 114b/1, 139a/2, 161b/17, 176b/4, 177a/14, 201b/7, 246a/13, 254b/6, 271a/8, 278b/6, 298a/10, 304a/14, 305b/8, 306b/1, 307b/20, 312a/8, 328b/21, 360b/7, 196b/18, 113b/3, 113b/4, 254b/6, 111a/7, 111a/12, 111a/21, 111b/13, 112a/20, 113a/15, 113b/9, 97b/13, (50) (krş. óamÂm)
- óamre : 138a/19, 281a/13 (2) (bk. óumre)
- óÂmuøi : (âafrÂvi ile eşdizimli olarak) Ekşi.
347b/8 (1)
- òanÂzir : 1. Ekseriyâ boyunda çıkan şiş, ur; 2. Sıracı da denilen bir tür çıban, domuzbaşı.
4a/14, 7b/15, 9b/16, 10a/7, 11a/9, 14a/16, 18b/15, 24a/15, 27b/14, 44a/3, 50a/13, 52b/5, 98b/14, 129b/7, 132b/8, 137b/13, 147b/7, 182b/19, 250b/8, 258a/3, 273b/6, 281a/16, 292b/4, 304b/1, 307a/19, 310a/19, 321a/21 (27)
- òâr : Sıcak, sıcak özelliğe sahip. Eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört hıldtan biri; ateş.
3a/2, 3a/3, 3a/14, 3b/10, 3b/19, 4a/11, 4b/5, 4a/20, 4b/21, 5a/1, 5a/11, 5b/19, 6a/8, 6b/5, 6b/18, 7a/6, 7a/18, 7b/8, 7b/9, 7b/15, 7b/20, 8a/3, 8a/4, 8a/10, 8a/21, 8b/13, 8b/19, 9a/4, 9a/13, 9a/18, 9b/4, 9b/17, 10a/5, 10b/13, 10b/4, 11a/7, 11a/14, 11b/1, 11b/21, 12b/4, 12b/12, 12b/17, 13a/9, 13a/15, 13b/1, 13b/15, 14a/5, 14a/13, 14b/2, 14b/12, 14b/19, 14b/20, 15a/7, 15a/16, 17a/15, 18a/13, 18a/5, 18b/4, 18b/5, 18b/14, 19b/2, 19b/8, 19b/19, 20a/10, 20b/7, 21a/7, 21b/17, 21b/19, 22b/6, 23a/1, 23a/7, 23b/16, 24a/21, 24b/12, 24b/8, 25a/1, 25a/5, 25a/6, 25a/10, 25a/19, 25b/7, 26a/21, 27a/1, 27a/16, 27b/3, 27b/10, 27b/20, 28a/14, 28a/21, 28b/6, 28b/10, 28b/19, 29a/19, 29b/6, 29b/16, 30a/7, 31a/6, 31a/8, 31a/19, 32a/11, 32b/1, 32b/4, 32b/14, 33a/2, 33a/12, 35a/19, 35b/20, 36a/13, 36a/15, 36b/4, 36b/20, 37a/11, 37a/14, 37b/8, 37b/18, 38a/3, 38a/10, 38b/19, 39a/7, 39a/21, 39b/9, 39b/16, 40a/4, 40a/21, 40b/4, 40b/9, 40b/16, 41a/5, 41a/10, 43a/1, 43a/2, 44b/1, 44b/16, 45a/5, 45b/19, 46a/11, 46b/17, 47a/21, 48a/5, 48a/15, 48b/17, 48b/18, 50a/9, 50b/1, 50b/2, 50b/10, 50b/13, 51b/20, 52a/4, 52a/11, 53a/8, 53a/9, 53a/20, 53b/18, 55a/11, 55a/19, 55b/11, 55b/15, 55b/20, 56a/20, 57a/14, 57a/15, 57b/5, 57b/9, 57b/16, 58a/7, 58a/19, 58a/17, 58a/19, 58b/11, 59a/15, 59b/2, 59b/14, 60a/4, 60b/1, 61a/11, 62a/4, 62a/4, 62a/5, 62a/18, 62b/2, 63a/1, 63b/1, 63b/9, 63b/10, 64a/10, 64b/2, 68a/13, 70a/2, 70b/6, 71a/3, 71a/12, 71b/9, 71b/20, 72a/13, 72b/6, 73a/6, 73b/2, 74a/15, 74a/16, 74b/20, 75a/10, 75a/20, 75b/9, 76a/2, 76a/15, 77a/8, 77b/4, 78b/6, 79a/2, 79b/2, 79b/9, 80a/2, 80a/16, 80b/4, 80b/14, 81a/1, 81b/8, 81b/20, 82a/11, 83a/15, 83a/15, 84a/5, 84a/18, 84b/7, 84b/13, 85a/15, 85b/7, 86a/10, 86a/11, 87a/2, 87b/15, 87b/21, 88a/6, 88a/18, 88b/7, 88b/16, 89b/18, 90a/12,

90b/2, 91a/3, 91a/13, 91b/5, 91b/18,
 92a/5, 92a/16, 92a/21, 92b/6, 95a/11,
 96b/10, 97a/17, 97b/2, 97b/19, 98a/8,
 98a/18, 98b/3, 98b/12, 99a/1, 99a/13,
 99b/6, 100a/4, 100a/21, 100b/13,
 101a/2, 101b/7, 101b/12, 101b/19,
 102a/19, 102b/5, 102b/13, 104a/5,
 104a/21, 104b/19, 106a/11, 106b/6,
 106b/12, 107a/2, 107b/5, 108a/21,
 108b/15, 109b/5, 109b/18, 110a/20,
 114a/10, 114b/21, 115a/12, 115b/9,
 116a/12, 116b/7, 116b/12, 116b/20,
 117a/4, 118a/7, 118b/15, 119a/18,
 120a/1, 120a/15, 120b/12, 121a/8,
 121a/14, 121b/3, 122a/16, 122b/16,
 122b/21, 123a/5, 123a/11, 123b/4,
 123b/19, 124a/9, 124a/17, 124b/19,
 125a/21, 125b/1, 125b/3, 126a/8,
 126a/21, 126b/13, 127b/6, 128b/1,
 129b/1, 130a/4, 130a/12, 130a/17,
 130a/21, 130b/7, 131b/11, 130b/17,
 131a/11, 132a/4, 132b/2, 132b/15,
 132b/19, 133a/9, 133b/2, 133b/13,
 134a/3, 134a/15, 134b/17, 135a/9,
 135a/18, 136a/2, 136b/20, 137a/19,
 137b/3, 137b/11, 137b/19, 138a/11,
 139a/9, 139a/19, 140a/5, 141a/11,
 141a/12, 141a/16, 141b/6, 142b/9,
 143a/2, 145a/7, 145a/21, 146a/1,
 146a/18, 146b/9, 146b/9, 146b/19,
 147a/20, 147b/21, 148a/13, 150a/7,
 150b/4, 151a/10, 152a/5, 152b/5 (2),
 153a/2, 154b/5, 154b/19, 155a/9,
 157a/1, 157a/11, 157a/20, 157b/4,
 157b/10, 158a/7, 159a/11, 159b/15,
 160a/16, 160b/17, 161a/8, 161b/14,
 162b/6, 163a/10, 163b/9, 164a/10,
 164a/21, 165a/2, 165b/15, 166b/13,
 166b/14, 167a/14, 167b/13, 168a/7,
 168b/13, 169b/9, 170b/8, 171a/3,
 171a/11, 172a/19, 172b/19, 173a/17,
 173b/4, 173b/18, 174a/9, 174a/21,
 174b/11, 175a/1 (2), 176a/2, 176b/13,
 177b/19, 178a/19, 178b/5, 178b/12,
 179a/3, 179a/12, 179b/2, 179b/20,
 180a/18, 180b/6, 180b/7, 180b/8,
 181b/15, 182a/4, 182a/15, 182b/7,
 184a/10, 186b/15, 188b/3, 189a/13,
 189b/2, 190b/6, 191a/2, 191b/3,
 192a/4, 192a/11, 192b/5, 192b/9,
 192b/16, 193a/9, 193a/18, 193a/19,
 194a/8, 194a/21, 194b/8, 194b/16,
 196a/4, 196a/11, 197a/20, 197b/12,
 198a/13, 198b/2, 199a/20, 199b/6,
 199b/15, 200b/10, 200b/12, 200b/15,
 201a/8, 201b/2, 202a/7, 203a/13,
 203a/21, 203b/1, 203b/10, 204a/5,
 204a/21, 204b/5, 204b/15, 205a/5 (2),
 205a/12, 205a/18, 205b/19, 206a/12,
 206b/9, 207b/2, 207b/9, 208b/1,
 208b/18, 209a/5, 209b/21, 210a/4,
 211b/18, 211b/20, 212b/11, 212b/14,
 212b/14, 213b/2, 214a/18, 214b/7,
 214b/11, 215a/13, 215b/3, 215b/15,
 216a/1, 216a/5, 216a/6, 216a/16,
 216b/8, 216b/18, 217a/8, 217b/5,
 218a/3, 218a/20, 218b/10, 218b/18,
 219b/5, 219b/18, 220a/6, 220a/18,
 220b/12, 221a/4, 221b/8 (2), 222b/5,
 223a/4, 223a/10, 223a/13, 223b/1,
 224a/3, 224a/7, 224a/15, 224b/5,
 224b/12, 225a/9, 225a/17, 225b/3,
 226a/2, 226b/4, 226b/19, 227a/4,
 227a/10, 227a/20, 228a/15, 228a/20,
 229a/10, 230a/3, 230a/10, 230b/8,
 230b/13, 233a/7, 233a/16, 233b/4,
 233b/9, 233b/20, 234b/7, 234b/13,
 235b/9, 236a/16, 236b/11, 237a/2,
 237a/15, 237b/21, 238a/11, 238a/18,
 238b/17, 239a/11, 239a/14, 239b/8,
 239b/14, 241b/1, 242b/3, 242b/18,
 244a/5, 244b/7, 244b/19, 245a/14,
 245a/20, 245b/12, 246a/1, 246b/3,
 246b/11, 248a/13, 248b/3, 248b/18,
 249b/3, 250a/4, 250b/2, 250b/6,
 250b/16, 251a/6, 251a/16, 251b/21,
 252a/20, 252b/14, 253a/8, 253b/20,
 254a/16, 254b/3, 254b/8, 255a/15,
 255b/5, 256a/5, 256a/8, 256b/3,
 256b/9, 256b/15, 256b/21, 257b/3,
 258a/19, 258b/19, 259a/4, 259a/10,
 259a/20, 259b/1, 260a/3, 260a/16,
 260a/19, 260b/14, 261a/18, 261b/17,
 262a/14, 262b/1, 262b/2, 262b/9,
 262b/13, 265a/8 (2), 265a/20, 267b/7,
 265b/9, 265b/14, 266a/3, 266a/21,
 267a/4, 267a/18, 267b/7, 267b/16,
 268a/6, 268a/13, 268a/18, 268b/1,
 268b/4, 268b/17, 269a/12, 269b/5,
 269b/16, 270b/1, 270b/18, 271a/20,
 271b/2, 271b/11, 271b/17, 272b/11,
 272b/21, 273a/8, 273a/19, 273b/1,
 273b/13, 273b/18, 274a/3, 274a/10,
 274b/8, 274b/14, 274b/19, 275b/1,
 275b/2, 275b/3, 278a/20, 279a/9,
 279a/21, 279b/10, 280a/3, 280a/13,

280b/4, 281b/3, 281b/5, 281b/10,
 281b/19, 282a/5, 282a/11, 282a/21,
 282b/15, 283a/13, 283b/2, 284a/4,
 284a/11, 284b/1, 285a/7, 285b/11,
 286a/4, 286a/16, 287a/2, 287a/21,
 287b/11, 287b/15, 288a/8, 288b/2,
 288b/12, 288b/14, 288b/17, 289a/12,
 289b/8, 290a/17, 291a/1, 291a/6,
 291a/13, 291a/17, 291b/9, 292a/1,
 292a/9, 292b/12, 293a/2, 293a/10,
 293a/15, 293b/3, 294b/12, 295a/1,
 295a/13, 295b/6, 295b/16, 296a/16,
 296b/1, 297a/14, 297a/21, 297b/5,
 297b/13, 299a/14, 299b/20, 300a/10,
 300a/15, 300b/10, 301a/10, 301b/1,
 301b/5, 302a/3, 302a/13, 302a/18,
 302b/5, 302b/14, 303a/16, 303b/15,
 304a/21, 304b/7, 305a/20, 306a/1,
 306a/11, 306a/20, 306b/14, 306b/19,
 307a/10, 307b/19, 308a/5, 308a/12,
 308a/17, 308b/8, 308b/12, 309a/12,
 310a/12, 312a/6, 312b/14, 313a/8,
 313b/2, 314a/19 (2), 314b/10, 314b/21,
 317a/15, 317b/7, 317b/17, 317b/18,
 318a/4, 318b/8, 319b/11, 321a/4,
 321b/5, 322a/17, 323a/7, 323a/21,
 326a/9, 326b/19, 327a/10, 327b/15,
 329b/5, 330a/18, 333b/18, 338a/12,
 338b/14, 338a/21, 339a/15, 339b/12,
 340a/3, 340a/12, 340b/9, 341a/13,
 342a/6, 342a/19, 342b/18, 343b/13,
 343b/20, 344a/16, 344b/7, 345a/6,
 345b/8, 345b/19, 346a/5, 346b/11,
 346b/13, 347a/9, 347b/7, 347b/18,
 348a/6, 348a/12, 349a/1, 349a/6,
 349b/6, 350a/1, 350b/2, 350b/19,
 351b/1, 351b/16, 352a/11, 352b/2,
 352b/11, 352b/21, 354a/1, 354a/14,
 354b/2, 354b/10, 354b/18, 355a/6,
 355b/1, 355b/8, 356a/6, 356b/13,
 357b/7, 358a/8, 358b/16, 359b/2,
 359b/14, 360a/6, 360b/1, 361a/10,
 361a/3, 361a/16, 361b/3, 361b/8,
 361b/12, 361b/20, 362b/8, 362b/18,
 363b/11, 363b/18 (853) (krş. óÀrr,
 óÀrre, issi, issilik)

óarÀre : 67a/9 (1) (bk. óarÀret)

óarÀret : Sıcak, sıcak özelliğe sahip. Eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört hılttan biri; (hastalıklarda) iltihabın dört klasik belirtisinden biri, ateş; vücut sıcaklığı, yangı

5b/10, 6a/12, 7a/20, 7b/4, 15b/18,
 26a/11, 27a/10, 31b/13, 38b/5, 42a/14,
 42b/8, 43a/14, 44a/4, 46b/17, 49a/11,
 50a/3, 51a/18 (2), 54b/17, 56b/16,
 62a/15, 69a/18, 69b/10, 70a/2, 72b/10,
 74a/15, 84b/3, 87a/8, 91a/9, 95b/7,
 97a/5, 104a/7, 104b/20, 105a/15,
 105a/17, 106a/5, 107b/17, 109a/2,
 110a/2, 112b/2, 113a/10, 115b/12,
 116b/8, 117b/2, 118b/20, 119b/11,
 127a/4, 127a/5, 126a/15, 127a/6,
 127a/7, 128a/12, 132a/10, 134a/17,
 139b/16, 144a/9, 152b/7, 154a/10,
 155a/1, 158b/7, 161b/3, 167a/14,
 168a/8, 174a/12, 181a/10, 182b/14,
 183a/18, 185b/17, 186a/5, 186a/13,
 186b/20, 187a/3 (2), 187a/10, 187a/15
 (2), 187a/20, 187b/1, 187b/11,
 188b/11, 191b/18, 195b/9, 196b/8,
 199b/1, 201b/19, 202a/1, 206b/10,
 213a/10, 213a/12, 214a/15, 214b/9,
 216a/20, 217b/12, 220a/9, 220b/5,
 225a/9, 225a/13, 229b/1, 230a/15,
 230a/21, 230b/7, 232b/5, 232b/7,
 233a/2, 235b/3, 235b/5, 237a/11 (11),
 237b/5, 245b/13, 251b/9, 253b/3,
 257a/12, 259b/14, 261b/4, 261b/8,
 266b/17, 272b/6, 272b/14, 275b/20,
 276a/14, 276b/10, 278a/9, 279a/8,
 281a/2, 283b/4, 286a/5, 289b/5,
 293b/15, 299b/8, 300b/18, 301b/9,
 305a/20, 310b/21, 311a/8, 314a/9,
 315b/19, 322b/11, 324a/11, 325a/12,
 329a/1, 330a/19, 330b/1, 335a/1,
 339b/19, 341a/1, 341a/2, 342a/19,
 346b/18, 347b/8, 348a/1, 350b/20,
 352a/7, 353b/8, 354a/14, 356b/4,
 357a/6, 357a/12, (158) (krş. Àteş,
 óarÀre)

òarÀc : 1. Şarbon;

2.Çıban, sivilce;

3. Deri döküntüsü.

310a/12, 321a/2, 345a/6 (3) (krş.

òarrÀc, òarÀcÀt, òurdec, òurrÀc)

òarÀcÀt : 188b/10 (1) (bk. òarÀc)

òarÀúat : Yangı.

335a/9 (1) (krş. óirÀúat)

òareúân : (bevl ile eşdizimli olarak) Yanma.

21a/1, 57a/16, 58a/10, 62b/3, 68a/9,

78b/3, 81a/9, 91b/6, 102a/7, 117b/1,

122b/4, 130a/6, 132a/15, 192a/5,

210a/15, 210a/18, 217a/9, 232a/16,

- 283b/6, 286a/19, 327a/9, 345b/20 (22)
(krş. óarúÀn)
- óÀreyn : 330a/18 (1) (bk. óÀreyn)
- óarú : (nÀr ile eşdizimli olarak)
22b/17, 72b/17, 173a/20, 234a/5,
234a/6, 266b/3, 287a/4, 292a/19,
296a/7, 306a/12, 306b/15, 311a/1,
326a/19 (13) (bk. óarúa)
- óarúa : (bevl, nÀr ile eşdizimli olarak)
Yanma.
84b/15, 122a/19, 125b/15, 183b/10,
185a/14, 199a/14, 202a/12, 214a/13,
220a/21, 222b/15, 224a/19, 242a/5,
261b/13, 263b/19, 272b/6, 275a/6,
288a/10, 292a/17, 294a/19, 294b/12,
295b/19, 296b/14, 301b/7, 342a/21,
351b/19, 355b/10, 363a/17, 364a/5 (28)
(krş. óarú, óurúa)
- óarúÀn : 49b/4, 317b/2 (2) (bk. óareúÀn)
- óarlıú : Mizacında har özelliği bulunma
durumu.
48b/21, 120a/21 (2)
- óÀrr : 17b/13, 71a/1, 284b/79, 300b/4 (4)
(bk. óÀr)
- òarrÀc : 142b/9 (1) (bk. òarrÀc)
- óÀrre : Hararetli, ateşli, şiddetli.
16a/17, 16b/5, 30a/3, 45b/3, 46b/7,
55b/20, 71a/2, 188a/10, 195a/13,
196b/12, 232b/21, 319a/5, 245b/12,
326a/18, 341a/17 (15) (bk. óÀr)
- óÀrreyn : (?) (emrÀø ile eşdizimli olarak) Har
özelliği olan kan ve safradan
kaynaklanan hastalıklar.
44a/4 (1) (krş. óÀreyn)
- óaaÀ : (bögrekler, meàÀne ile eşdizimli
olarak) İdrar yollarında bulunan taş.
22a/3, 22a/15, 22b/7, 23b/10, 26b/16,
28b/7, 29a/20, 30a/11, 30b/19, 32a/14,
32b/18, 35b/4, 36a/16, 36b/7, 38a/13,
39b/3, 45b/1, 46b/19, 47b/3, 49a/15,
49b/3, 50a/2, 51a/18, 53a/15, 53b/21,
58b/13, 60a/9, 60b/6, 60b/8, 62b/12,
63a/3, 63b/16, 68a/9, 69b/9, 76a/17,
77a/1, 77a/10, 77b/7, 80a/7, 80b/9,
80b/16, 81a/2, 81a/9, 82a/1, 83a/20,
86b/3, 88b/7, 88b/17, 89b/21, 91a/14,
91b/20, 92a/6, 92a/21, 92b/10, 96a/21,
96b/11, 97a/17, 97b/3, 97b/20, 98a/10,
101a/15, 101b/20, 102b/17, 103a/13,
108b/6, 109a/5, 109b/20, 110a/3,
110a/12, 115b/14, 119b/3, 120a/17,
120b/17, 124a/6, 124a/18, 130a/14,
130b/4, 131a/2, 132a/5, 135a/2,
- 136a/19, 136a/21, 139b/6, 140a/6,
141a/8, 141b/14, 146a/5, 148a/14,
150a/6, 151a/13, 152b/15, 153a/14,
153b/5, 154b/20, 163a/16, 165b/3,
166b/16, 168a/9, 170a/1, 171b/20,
176a/7, 179a/14, 180a/3, 181a/18,
181b/16, 182a/20, 185b/9, 187b/2,
191b/5, 192a/21, 194b/18, 196a/14,
197b/16, 205a/21, 205b/4, 216b/10,
216b/12, 218a/4, 219a/4, 223b/8,
224b/14, 230b/16, 231a/15, 233b/19,
239b/5, 240b/21, 241a/9, 241b/14,
242a/4, 246a/4, 246a/7, 246b/5,
246b/15, 250b/10, 250b/11, 252a/3,
252b/19, 253a/15, 254a/3, 254b/20,
258a/13, 258b/21, 259b/14, 260a/6,
260a/21, 261a/16, 265a/11, 266b/16,
267b/1, 271a/20, 273b/20, 278b/1,
279a/10, 282b/14, 285b/16, 286a/19,
292b/18, 293a/15, 294a/19, 296a/3,
296b/14, 297b/2, 301a/13, 301b/7,
302a/11, 303a/17, 305b/1, 306b/3,
306b/20, 308a/9, 312a/7, 314a/21,
322a/15, 322b/15, 323a/18, 325a/2,
325a/13, 325b/5, 326b/6, 327b/13,
328a/17, 329a/14, 344a/11, 347b/2,
350b/3, 351b/19, 352a/16, 355a/7,
355b/2, 356a/7, 356b/16, 359b/16,
360a/7, 361a/4, 363b/12 (195) (krş. üaş)
- óasebe : 6b/21 (1) (bk. óaaèe)
- óaaaf : 1. Kuru cilt;
2. Yara kabuğu.
48b/21, 89a/17, 103b/9, 164b/6,
173a/18 (5)
- óaaèe : Kızamık hastalığı.
72b/12, 109b/5, 211b/18, 278b/4 (4)
(krş. óasebe)
- óaaar : (bevl ile eşdizimli olarak) Sıkıştırma,
zorlama.
47b/3, 48a/21, 164b/5, 165b/2, 226a/1,
330a/8 (6)
- óasta : 18b/10, 63a/14, 182b/12, 237b/6,
240a/12, 298a/4, 333a/8, 333a/10,
337a/15, 337a/15, 337a/17, 343a/15,
343a/16 (13)
- óastelik : Hastalık.
129b/6, 266b/14 (2) (bk. marÀø)
- óaşkerişÀt : 193a/20 (1) (bk. óuşkrişÀt)
- óavÀniú : 1. Boğulmalar;
2. Anjinler.
14a/16, 22a/16, 145a/8, 212a/2 (4)
(bk. òmÀú)
- óavf : Korku.

- 97a/1, 150b/17, 258a/14 (3)
 óayÀlÀt : (?) Halüsinasyon.
 150b/18, 214a/9 (2)
 óayÀt : Hayat.
 322a/10 (1)
 óAyıø : Hayız gören.
 13a/2, 46a/14, 66b/17, 250a/13,
 328b/11 (5)
 óayy : Diri, canlı.
 285b/12 (1)
 óayye : (dÀ ile eşdizimli olarak) Yılcık (?).
 175a/7, 321a/20 (2)
 óazÀz : 1. Kepek;
 2. Ekzamaya benzer bir deri hastalığı;
 3. Erpes hastalığına benzer hastalık,
 tuzlubalgam (*chilblains*);
 4. Bulaşıcı, müzmin ve bazen de
 öldürücü bir cilt hastalığı.
 11b/17, 62a/17, 109a/10, 115a/14,
 120a/12, 155a/17, 166b/18, 170b/19,
 172a/5, 219b/20, 222b/13, 279a/17,
 296a/4 (13)
 óÀõıú : Maharetli, işinin ehli, mütehasıs.
 242a/21, 338a/8, 341a/11 (3)
 haøm : Sindirme, hazmetme.
 10a/20, 38b/20, 45a/6, 52a/20, 62a/19,
 62b/12, 83a/21, 91b/8, 93a/14,
 102a/20, 118b/16, 119b/4, 124b/13,
 131b/12, 135a/21, 164a/17, 167b/14,
 171a/13, 175b/2, 184b/9, 218b/12,
 219b/6, 220b/6, 230a/14, 252a/1,
 259b/16, 301a/2, 304a/14, 305b/7,
 340b/6, 346b/19, 351b/7 (32)
 havÀ : (fesÀd, taàayyür, vebÀ ile eşdizimli
 olarak) Hastalıklı ortamın havası; hava
 değişimi.
 47a/3, 233a/18, 235a/16, 242b/12,
 306b/7, 347b/12, 357a/4, 357a/7,
 357a/12, 362b/9 (10)
 hayøa : Şiddetli ishal, kolera.
 111b/15, 281a/11 (2)
 óekim : Tabip, doktor.
 111a/4, 304b/13, 336a/13, 344a/14 (4)
 helÀk : (uàrat- ile eşdizimli olarak)
 Hastalıktan veya zehirlenmeden dolayı
 çok kötü olmak, ölmek, öldürmek.
 179b/19, 196a/7, 291b/17 (3)
 hemm : 1. Gam, tasa, keder, kaygı, aşırı
 üzüntü.
 240b/21, 261a/2 (2) (krş. himmet,
 hümým)
 heyecÀn : (dem, úan ile eşdizimli olarak) Coşku.
 71a/1, 156a/5 (2)
- hezÀl : (bögrek ile eşdizimli olarak) Zayıflık,
 arıklık, incelik.
 8b/2, 18b/6, 24a/12, 57a/15, 78a/2 (5)
 (krş. hezl, hizÀl, incelik)
 hezl : 157a/2 (1) (bk. hezÀl)
 ófıø : 35b/21 (1) (bk. ófö)
 ófö : (úuvvet, ruıybÀt, øihn ile eşdizimli
 olarak)
 22a/7, 31b/15, 33a/7, 55a/21, 63a/4,
 65b/4, 67a/19, 99b/10, 198b/14,
 209b/10, 224b/21, 254a/1, 258b/4,
 325a/9, 334b/21, 340b/6, 341b/2,
 355a/13, 359b/15 (19) (krş. ófıø)
 ókke : Kaşıntı.
 4b/5, 7a/1, 15a/10, 23a/18, 29a/1,
 37a/3, 42b/17, 43a/3, 43a/13, 46b/20,
 48a/3, 48b/21, 49b/15, 51a/16, 51a/19,
 52a/19, 52b/8, 53b/19, 56a/3, 62a/11,
 70b/13, 73b/14, 75b/16, 76b/13, 78a/2,
 78a/15, 78b/2, 78b/17, 80b/7, 82a/19,
 87a/11, 98b/12, 99b/15, 100a/9,
 100b/7, 103b/9, 104a/6, 106b/18,
 107a/18, 107b/17, 107b/19, 108a/5,
 109b/5, 116b/9, 117a/21, 118a/21,
 120b/3, 121a/11, 121b/6, 121b/15,
 126a/16, 130a/6, 131a/4, 132a/10,
 132b/6, 136b/11, 138a/11, 141b/6,
 142b/9, 143a/10, 143a/14, 146b/11,
 148a/2, 148a/17, 155b/16, 156a/5,
 156b/9, 162b/9, 163b/14, 164a/11,
 164b/6, 168a/11, 170b/10, 173a/18,
 175b/5, 176b/2, 177a/5, 177a/13,
 178a/13, 182a/9, 183b/15, 188b/4,
 189a/13, 193b/16, 194b/3, 197b/3,
 199b/8, 202a/11, 204a/7, 205a/7,
 206b/17, 208b/5, 210b/13, 214b/7,
 214b/16, 214b/21, 215a/10, 216a/16,
 217a/11, 220a/20, 220a/21, 221b/14,
 222b/8, 225b/6, 226a/11, 227a/20,
 229a/16, 231b/2, 233b/21, 230a/16,
 232a/8, 236b/7, 237b/16, 238a/2,
 239a/1, 239b/9, 241a/10, 243b/2,
 243b/19, 244a/18, 246b/4, 254a/8,
 257b/7, 260a/21, 262b/15, 265b/11,
 266b/3, 266b/19, 267a/11, 268b/3,
 268b/7, 274a/11, 274b/15, 275a/7,
 275b/21, 276a/13, 276a/21, 276b/10,
 277a/5, 277a/9, 277a/21, 277b/4,
 278b/6, 279a/11, 279b/13, 280a/9,
 281a/7, 282b/5, 282b/19, 285a/17,
 285b/14, 287a/21, 290a/16, 296a/5,
 297b/2, 298a/2, 298b/12, 301b/5,
 302a/15, 302b/8, 303b/15, 308b/14,

- 310b/5, 311a/14, 311a/17, 314a/8, 319b/21, 320b/6, 326a/4, 329a/1, 338b/9, 342a/15, 342a/21, 343a/6, 343b/7, 345b/11, 346b/21, 349b/6, 349b/8, 350a/6, 350b/6, 351a/5, 351a/8, 361a/18, 363b/10 (185) (krş. giciyik, óikÀke)
- óikÀke : 29a/14 (1) (bk. óikke)
- óilfe : 14b/4 (1) (bk. óalfe)
- óimÀr : İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik. 349a/4 (1)
- óimÀú : Bademcik iltihabı, boğulma, anjin, difteri. 24b/1, 30b/3, 30b/14, 50a/11, 52b/21, 56a/1, 60b/12, 80a/11, 79b/2, 86a/16, 103b/12, 120b/13, 124a/20, 130b/10, 135b/14, 145b/2, 146b/10, 148a/4, 148a/21, 154a/5, 163b/20, 165b/20, 169b/17, 173b/1, 181a/19, 183a/9, 196a/18, 237a/4, 238a/14, 242a/6, 255a/19, 282b/6, 285a/20, 293b/12, 317a/1, 345a/17, 364a/6 (37) (krş. óavÀniú)
- óirÀúat : 280a/9 (1) (bk. óarÀúat)
- óidde : 75a/1, 108b/7 (2) (bk. óiddet)
- óiddet : Keskinlik; öfke, şiddet. 7a/20, 43b/5, 105b/11, 251b/6, 281a/2 (5) (krş. óidde)
- óiddetlü : Öfkeli. 178b/6 (1)
- himmet : 287b/1 (1) (bk. hemm)
- hizÀl : 224a/18, 226a/6, 242b/20, 261b/13, 298b/8, 322b/6 (6) (bk. hezÀl)
- òubá : (nefes, ùbè ile eşdizimli olarak) Kötü. 153a/14, 250b/12 (2)
- òulde : Bir hastalık ismi. 126b/4 (1)
- òulú : (bed, sÿ ile eşdizimli olarak) İnsanın doğuştan veya sonradan kazandığı ruhî ve zihní hâller. 78b/17, 128a/19, 165a/9, 250b/11, 361a/12 (4)
- óumiyyÀt : (muóriúa ile eşdizimli olarak) Sıtma gibi yüksek ateşli hastalıklar için kullanılan genel terim, beden ısısının yükselmesi, ateş, yüksek ateş. 30b/14, 31a/11, 31b/16, 36a/18, 36b/13, 38a/11, 45b/21, 49a/12, 49b/11, 67b/20, 75b/15, 111b/15, 121b/13, 121b/16, 126a/16, 153a/14, 161b/4, 168a/10, 178a/11, 182b/1, 183b/18, 192b/20, 195a/1, 201b/20, 204a/7, 214a/1, 214a/8, 214a/14, 214b/16, 229b/1, 232b/21, 235a/16, 257b/6, 319b/12, 320b/8, 323a/6, 356b/4, 356b/15 (38) (bk. ısıtma)
- óummmÀ : 1. Yüksek ateş, sıtma; 13b/3, 28a/2, 32b/17, 46b/10, 47b/4, 49a/18, 56a/2, 94b/14, 108a/2, 136a/13 (10) (bk. ısıtma)
2. (daúú ile eşdizimli olarak) Vücudu eritici sürekli ateş; 24a/12 (1) (krş. daúú)
3. (nÀyibe ile eşdizimli olarak) Nöbet şeklinde gelen yüksek ateş; 60b/7 (1)
4. (ribè, rubè ile eşdizimli olarak) Dört günde bir gelen sıtma; 107a/11 (1)
5. (eaúúr ile eşdizimli olarak) Bir humma ismi; 20a/12 (1)
- óumre: Kızarıklık. 30b/1, 44a/4, 74a/2, 100a/9, 101a/11, 106b/1, 108a/4, 137a/8, 156b/6, 182b/14, 191b/14, 197b/18, 202b/12, 205a/2, 206b/14, 217b/6, 237a/17, 243b/18, 320a/15, 328b/19 (20) (krş. óamre)
- óumret : 148b/20 (1) (bk. óumre)
- hümÿm : 67b/1 (1) (bk. hemm)
- òurdec : Küçük şişlik. 16a/12 (1) (bk. òarÀc)
- òurrÀc : 240b/4 (1) (bk. òarÀc)
- òurúa : 121b/16, 122b/9, 150a/6, 152b/9, 166b/15, 201b/6, 202a/1 (7) (bk. óarúa)
- òurÿc : (bevl, dem ile eşdizimli olarak) Dışarı çıkma. 34a/16, 185b/20 (2)
- òuşk : 3a/2, 3a/3, 3a/14 (2), 3b/10 (2), 3b/19, 4a/11, 4a/20, 4b/14, 4b/21, 5a/1, 5a/2, 5a/11, 5a/21, 5b/19, 6a/11, 6b/5, 7a/6, 7a/19, 7b/8, 8a/13, 8a/20, 10a/5, 10b/13, 11a/7, 11a/14, 12a/11, 12b/4, 14b/20, 18a/5, 18a/13, 18b/14, 19b/2, 19b/8, 19b/19, 20a/10, 20b/14, 23a/1, 24b/1, 25a/19, 26a/10, 27a/16, 27b/21, 29a/19, 29b/16, 39a/8, 44b/1, 45a/20, 52a/12, 53b/18, 54a/19, 56a/11, 56a/20, 66b/1, 71a/12, 73a/6, 75a/21, 76a/2, 77a/1, 77a/9, 82b/13, 90b/2, 106a/11, 108b/15, 146b/9, 160b/11, 214a/18, 215b/16 (69) (bk. yÀbis)
- òuşkerişÀt : 236a/17 (1) (bk. óuşkrişÀt)

- óuřkeriřÄt : Yaranın ağzındaki inatçı
 kuruluk; kemre, mühre.
 116b/21, 147a/21 (2) (krş. óařkeriřÄt,
 óuřkeriřÄt)
- óuřÿnÄt : 14a/16, 117b/3, 220b/4, 268b/7,
 314a/21 (5) (bk. óuřÿnet)
- óuřÿnet : Sertlik.
 15a/7, 44a/8, 48a/21, 51a/20, 56b/19,
 62a/14, 62b/3, 75a/1, 91b/7, 99b/13,
 110a/10, 122a/21, 125b/20, 144b/20,
 158b/5, 164b/2, 179a/5, 183b/17,
 194a/9, 195a/18, 202a/1, 205a/6,
- 214a/3, 220a/8, 220a/20, 224a/15,
 224a/18, 234b/21, 243b/14, 260b/16,
 265b/18, 268a/7, 275a/5, 294a/11,
 302a/20, 307a/18, 313b/4, 326a/18,
 342a/20, 344a/2, 345b/9, 355b/10 (42)
 (krş. óuřÿnÄt)
- óüõõÄú : İşinin ehli ve ustası olan hekimler,
 mütehasısılar.
 232a/8 (1)
- óüzn : 171b/15 (1) (bk. óüzn)
- óüzn : 81b/13 (1) (krş. óüzn)

I, èI

- ìúſièrÀr : (?) Bir rahatsızlık ismi.
 48b/11 (1)
- èilel : Hastalıklar.
 16a/17, 34b/18, 150a/17 (3) (bk. èillet)
- èinnin : Cinsel gücü olmayan, iktidarsız kimse, kısır.
 15a/17 (1)
- îârma : (köpek, yılan vb. ile eşdizimli olarak) İsrırma.
 32b/1, 33a/20, 35a/13, 36a/3, 48b/1, 49b/6, 100b/14, 151b/1, 152a/9 (9)
- îârmaú : (köpek, yılan vb. ile eşdizimli olarak) İsrırmak.
 47a/1 (1)
- ısıtma : (dört gün, iki gün, rubè, nevbet, üç gün ile eşdizimli olarak) Sıtma.
 12b/21, 30b/1, 35b/3, 40b/1, 51b/2, 51b/8, 51b/12, 53a/13 (2), 53a/14, 56b/1 (2), 56b/2 (2), 56b/16 (2), 68a/4, 70b/10, 71a/17, 82a/1 (2), 84b/14, 95a/4, 95a/6, 105b/12, 106b/8, 107a/18, 109a/4, 126b/8, 129b/4, 131a/14, 132a/6, 135b/11, 142b/16, 146a/2, 146a/19, 147a/8, 147b/8, 151a/11, 152b/7, 154a/12, 154a/14, 181a/21, 190b/11, 191b/7, 195a/19, 210b/4, 212a/4, 212a/17, 212b/1, 212b/7, 212b/15, 213a/5, 213a/11, 214a/1, 214b/13, 217a/15, 219a/14, 219b/21, 220a/7, 221a/5, 221a/6, 225a/9, 231a/15, 233b/5, 233b/20, 234a/18, 234b/21, 237b/5, 239b/3, 240a/11, 244a/7, 246b/16, 251a/11, 255b/12, 255b/15, 261b/5, 261b/8, 262a/8, 263b/17, 264a/2, 264a/10, 264a/16, 264b/3, 266b/13, 268b/10, 270b/21, 271a/3, 271b/12, 272b/5, 273a/1, 288a/16, 290a/4, 291a/16, 291a/17, 292a/20, 292b/5 (2), 299a/16, 300b/18, 301b/6, 304a/7, 306a/15, 314a/8, 314a/12, 317b/15, 322b/11, 323a/14, 325a/13, 325b/2, 325b/13, 330a/18, 340a/3, 340a/14, 342a/20, 347a/13, 354a/13, 355a/9, 356b/15, 360b/13 (119) (krş. óumiyyÀt, óummÀ, teb)
- îâlÀó : Düzeltme, iyileştirme.
 22b/9, 41b/15, 43a/20, 44b/6, 45b/20, 66a/4, 76b/8, 87b/10, 89a/10, 90b/19, 108a/3, 138a/18, 148b/10, 149a/20, 159a/17, 201a/20, 209b/11, 212a/2, 216b/1, 241a/21, 247a/5, 253a/18, 281b/6, 303b/10, 310a/1, 325b/2, 328b/9, 338a/2, 343a/1 (29)

İ, Ğ, İ

- ibne : Kız çocuğu.
226b/9, 226b/11 (2)
- ibtÀ : (hÀøime, meni, yürüme vb. ile eşdizimli olarak) Yavaşlatma.
50a/18, 55b/2, 281a/6, 350b/15 (4)
- ifsÀd : (haøm, mizÀc vb. ile eşdizimli olarak) Bozma, fesada uğratma.
72b/14, 87b/18, 177a/17, 184a/4, 233a/18, 264a/7, 345a/20 (7)
- iørÀc : (bÀri[d]eyn, óaãÀ ile eşdizimli olarak) Hastalığın veya hastalık yapıcı etkenlerin giderilmesi, atılması.
31a/7, 50a/2, 109a/8, 120b/2, 316b/15 (5)
- iótiúÀn : 1.Kan toplanması. Bir uzva kan birikmesi sebebi ile oranın şişip kabarması;
2.Şırınga kullanma; lavman yapma.
105b/10 (1)
- iötilÀc : Kasılm, spazm.
55a/21, 134a/7 (2)
- iötilÀf : (dem, úan ile eşdizimli olarak) Bir rahatsızlık ismi.
13b/12, 22a/16, 195a/15 (3)
- iötilÀt : (èaúıl ile eşdizimli olarak) Akıl karışması, bozukluğu.
67a/21 (1)
- iötinÀú : 1. Boğulma, nefes alamayarak ölme;
2. (ferc, raøm ile eşdizimli olarak) İsteri, rahim tıkanmasından ileri geldiği sanılan ve kadınlarda sık görülen, asabi bir hal ve hastalık.
12a/16, 53a/11, 61a/14, 67b/12, 72a/1, 97a/18, 119b/9, 139a/13, 150b/18, 184a/12, 190b/13, 246b/17, 266b/1, 287a/4 (14) (krş. aötinÀú)
- iötirÀú : (dem, úan, sidik ile eşdizimli olarak) Yangı, yanma.
46a/1, 80b/7, 132b/6, 179a/4, 182b/5, 194a/9, 204a/7, 213a/12, 214a/1, 214b/16, 230b/21, 231a/21, 231b/1, 242b/21, 290a/4, 313b/5, 318b/17, 326b/18, 330a/11 (19) (krş. iötirÀúÀt)
- iötirÀúÀt : 49b/16, 105a/14, 183b/17, 210b/13, 220a/21, 232b/11 (6) (bk. iötirÀú)
- iötiyÀr : İhtiyar.
26a/3 (1)
- iötiyÀrlú : İhtiyarlık.
67a/11 (1)
- ihzÀl : Güçsüzleştirme, inceltme, zayıflatma.
3a/15, 112b/1, 209a/11, 215a/9 (4)
- ilÀvis : 3a/15 (1) (bk. ilÀvüs)
- ilÀvüs : Kulunca benzer bir ağrı.
104b/9, 131b/12, 238b/21, 306a/3 (4) (krş. ilÀvis, ilÀvyısÀt)
- ilÀvyısÀt : 327a/8 (1) (bk. ilÀvüs)
- ëillet : Hastalık.
19b/5, 27a/1, 45b/3, 61b/18, 61b/19, 69b/7, 69b/14, 95a/20, 138b/12, 144a/6, 150b/21, 181a/9, 186a/3, 186b/14, 186b/15, 201b/11, 229b/11, 231a/2, 301b/5, 302b/16, 309a/15, 319b/3, 320a/8, 320a/10, 329b/15, 334b/21, 360b/11, 360b/12 (28) (krş. ëilel)
- iltihÀb : İltihap.
10a/14, 17b/18, 18b/8, 36a/18, 44a/4, 45b/14, 46b/10, 51a/3, 51a/19, 187a/4, 214b/9, 214b/3, 214b/13, 234a/18, 243a/19, 301b/6, 319b/12, 340a/14 (18)
- imtilÀ : Dolgunluk.
80a/21, 184b/3, 294a/5 (3)
- incelik : 84b/4, 123a/6 (2) (bk. hezÀl)
- inóidÀr : Derinin vurmasıyla şişme.
249a/7 (1)
- inóiuÀú : Organda meydana gelen bir rahatsızlık, fonksiyon kaybı.
16b/16, 105b/8 (2)
- inèiuÀd : (?) (nuife ile eşdizimli olarak) Döllenmiş yumurtanın rahme bağlanması.
267a/10 (1)
- inme : (âu ile eşdizimli olarak) Su inme.
15b/13, 16a/3, 153a/13, 241b/2, 252b/2, 275b/21, 277b/10, 351b/19 (8)
- inmek : (âu ile eşdizimli olarak) İnmek.
38a/4, 51a/17, 63b/15, 74b/13, 107a/14, 110a/11, 114b/12, 117a/6, 180a/9, 192b/19, 232b/15, 239a/1 (12)
- insÀn : İnsan.
7a/1, 29b/8, 30a/2, 30a/17, 30b/5, 66a/5, 71a/13, 75b/16, 77a/3, 100b/17, 130b/19, 138b/1, 207b/10, 214b/20, 240a/10, 251a/3, 271a/9, 271b/18, 272b/10, 298b/5, 313a/8, 345a/19, 361b/3, 363a/13 (24)
- intièÀş : Hastalıktan kurtulup kalkma.
355b/2 (1)
- intişÀr : (úıl, yara ile eşdizimli olarak) yayılma.
292a/20, 307b/4 (2)

- irtiaâb** : 1. Bir yere dikilip kalma, bir yere bağlanma.
2. Bir hastalık ismi.
157b/5, 183b/17, 201b/5, 294a/3 (4)
- irin** : İrin.
239b/9, 252a/12 (2)
- irtieâş** : Titreme.
42a/6, 67b/13 (2)
- irtioâ** : Gevşeme.
257a/11, 323a/20, 326b/15 (3)
- ishâl** : 1. Akıtma, kolaylaştırma;
6a/13, 6a/20, 10b/19, 19b/20, 26a/2, 47b/6, 47b/18, 49a/15, 74b/2, 114b/13, 118b/20, 120b/2, 158b/12, 158b/21, 197a/21, 212b/8, 245b/13, 250b/9, 259a/5, 260a/8, 292b/13, 300a/16, 303b/19, 341b/16 (22)
2. İshal;
6a/20, 8b/2, 11b/3, 13b/3, 14b/4, 19a/2, 20b/14, 21a/9, 22b/15, 25b/18, 27a/10, 31b/19, 31b/21, 32a/6, 32a/16, 33a/13, 33a/16, 34a/13, 36b/9, 41b/17, 41b/19, 44a/9, 45b/20, 46b/9 (2), 47b/18, 52b/13, 54b/1, 54b/10, 55a/4, 57b/1, 57b/11, 59a/4, 59a/16, 59b/3, 61b/3, 61b/9, 67a/12, 68a/8, 69a/6, 71a/2, 71a/5, 73b/17, 78a/7, 78b/12, 80a/21, 82a/18, 84a/7, 88a/19, 89b/12, 91a/8, 92a/14, 93a/15, 102a/9, 103b/13, 104a/6, 100a/5, 107a/17, 119a/8, 122a/19, 122b/17, 125b/4 (4), 129b/5, 139a/4, 139a/21, 139b/15, 140a/10, 153b/4, 154a/8, 154b/19, 158b/15, 164b/9, 175a/7, 179b/10, 182b/7, 183b/7, 183b/9, 183b/12, 184b/18, 186a/6, 186b/6, 187a/1, 193b/13, 198b/5, 201b/9, 201b/21, 203b/1, 204a/12, 204b/20, 205a/9, 207a/17, 210b/1, 210b/4, 212b/20, 221b/10, 226a/8, 225b/15, 228b/16, 228b/13, 228b/20, 228b/21, 229a/19, 233a/21, 233b/21, 234a/19, 235a/17, 236b/1, 238a/1, 238a/7, 238a/15, 239a/19, 240a/12, 240a/16, 240b/10, 241b/13, 241b/21, 243b/20, 244a/2, 250b/3, 251b/6, 258b/3, 261b/1, 262a/14, 262b/13, 264a/2, 264b/10, 266b/7, 267b/18, 272b/5, 274b/9, 280a/20, 283a/4, 283b/5, 283b/10, 283b/19, 287a/6, 290a/12, 292a/1, 298b/17, 299b/14, 300b/4, 314b/4, 319b/17, 322a/8, 323a/6, 328a/4, 328b/19, 342a/14, 346a/20, 347b/19, 350a/16, 356b/21, 360b/9, 361b/20 (156)
- ishâllik** : İshal olma durumu.
204a/12 (1)
- isicek** : Ateşli.
75b/15 (1)
- isûâü** : (cenin, bevâsîr ile eşdizimli olarak) Düşme, düşürme.
3b/11, 4b/2, 18a/6, 24a/6, 28b/21, 32b/16, 39a/12, 64a/2, 112b/6, 130a/12, 144b/19, 219b/10, 222a/13, 234b/8, 255b/9, 256b/21, 271b/18, 351a/14, 355a/11, 358b/5 (20) (krş. esûâü)
- issi** : 150a/12 (1) (bk. ôâr)
- issilik** : Har özellikte olma.
75a/21 (1)
- istifrââ** : 113a/11 (1) (bk. úuâmaú)
- istiròâ** : Rahavet gelme, gevşeme.
34a/15, 103b/8, 105b/8, 107a/7, 142a/9, 142a/11, 142a/15, 142b/4, 152a/7, 153b/7, 158b/10, 161a/15, 175a/15, 175b/11, 194b/2, 200b/4, 202b/6, 209a/6, 218a/6, 224b/17, 237b/18, 238a/5, 238b/19, 246a/15, 257a/1, 276a/6, 276b/11, 277a/9, 277b/14, 277b/19, 300b/3, 323b/18, 344b/12, 349b/7, 351a/3, 351b/17, 358b/4, 360a/8, 360b/7 (39) (krş. esteròâ, üstüròâ)
- istisûâ** : Vücutun bir tarafında veya karında su birikme.
4b/2, 4b/16, 6a/1,6b/7, 7a/7, 7b/14, 8b/21, 10b/16, 11a/8, 11a/11, 14b/21, 20a/20, 22a/3, 22b/7, 23b/17, 27b/11, 28a/1, 28b/7, 30a/10, 31a/6, 31b/16, 32b/16, 33a/5, 35b/4, 36a/16, 39a/9, 41a/12, 41b/16, 41b/20, 47b/2, 48a/18, 48b/19, 52b/11, 63b/16, 64b/11, 68a/3, 69b/11, 72a/15, 73b/15, 75b/1, 77a/10, 79a/15, 80b/5, 81a/2, 81a/15, 81a/19, 82a/11, 84b/16, 87b/7, 87a/3, 90a/13, 98a/21, 99a/2, 100a/5, 102b/18, 107a/6, 109b/20, 110a/4, 110a/7, 114b/9, 114b/10, 115a/2, 118a/9, 121a/9, 122b/17, 123a/12, 124b/20, 125b/11, 126a/3, 129a/12, 130a/1, 130a/17, 130b/15, 133a/11, 140a/5, 145a/8, 146a/19, 149b/14, 150b/5, 151a/11, 152b/6, 153b/16, 156a/6, 159b/16, 160b/18, 171b/20, 173b/12, 174a/15, 174b/3, 176b/8, 178a/1, 179b/4, 181b/16, 187a/2, 190b/7, 195a/14,

- 195b/1, 202a/9, 202b/10, 211b/1,
211a/2, 214a/18, 215a/10, 216b/9,
218a/4, 218b/1, 219a/2, 224b/13,
228a/2, 228a/10, 225b/4, 226a/13,
227b/8, 228b/2, 234b/21, 237b/10,
238b/20, 240a/8, 242b/6, 243a/1,
244b/8, 245a/21, 246b/15, 252a/9,
252b/10, 248a/15, 252a/21, 254b/20,
259a/12, 260a/5, 260a/8, 261a/2,
261a/3, 265a/10, 266a/5, 266b/17,
267a/9, 267a/19, 269b/18, 270b/18,
271b/2, 271b/17, 279a/15, 280a/7,
280a/8, 284a/6, 285b/13, 287b/12,
290a/2, 290a/8, 291b/12, 295a/14,
297b/1, 298b/11, 299b/3, 300a/15,
301b/7, 303b/13, 306b/2, 311b/21,
315a/11, 318a/15, 318b/11, 320a/10,
321a/2, 322a/15, 322b/4, 325b/12,
326a/5, 327a/21, 339a/9, 340b/6,
343a/3, 345a/7, 346a/7, 349b/6, 351a/3,
351b/2, 354b/3, 356a/9, 356b/16 (181)
(krş. istiròÀ, üstüròÀ)
- istiüÀú : Dışkı tutamama.
154a/14, 185b/19, 228b/13, 235b/3,
240b/2, 317b/10 (6)
- istiyÀk : Misvak yapma, misvaklenme.
28a/6 (1)
- işemek : (döşekde, döşege ile eşdizimli olarak)
İşemek.
- 9b/15, 180b/19, 271a/4, 328a/4, 350a/7
(5)
- iştihÀ : İştah.
9a/7, 13b/2, 23a/3, 29a/20, 27b/15,
39b/10, 45b/14, 51a/2, 112a/2, 142a/7,
152a/13, 154a/13, 164b/10, 170a/8,
170a/20, 175a/19, 178a/1, 185a/13,
194a/1, 194b/16, 202b/6, 203a/14,
211b/11, 215b/18, 218b/1, 219b/6,
220b/6, 223b/16, 224a/8, 224b/15,
230b/7, 233b/10, 238a/4, 253a/8,
274b/8, 280a/5, 281a/8, 283b/6,
284b/8, 296a/7, 297b/16, 299a/9,
308a/19, 314b/7, 325b/14, 327a/9,
354a/17, 356a/8, 356a/10 (49)
- iètidÀl : Mizaçta hıltların ölçülü olma durumu,
ölçülülük.
104a/19, 127a/4, 322a/2 (3)
- iètiúÀl : (lisÀn ile eşdizimli olarak) Yavaşlık.
214a/4 (1)
- ièyÀ : 48b/8 (1) (bk. aèyÀ)
- izÀle : (rebve, yereúÀn ile eşdizimli olarak)
Gitme, giderilme, tedavi etme.
38a/12, 246b/19, 256b/4 (3)
- iòhÀb : Hastalık veya zehirlerin vücuttan
giderilmesi.
35b/21, 36a/1 (2)

K, Ú

- úÁbıø : Peklik veren, sert.
 127a/13, 210b/11, 210b/18 (3)
- úable : Şaşılık.
 139a/11 (1)
- kÁbÿs : Kabus.
 250a/7 (1)
- úabø : 1. Peklik;
 2. Kabızlık;
 31b/21, 33a/3, 36b/9, 44a/10, 183b/8,
 210a/12, 214b/9, 238a/15, 283b/6,
 303b/12, 329b/19 (11)
- úabølü: 105b/12 (1) (bk. úabølik)
- úabølik : Kabızlık.
 264b/3, 264b/4, 330a/21 (3) (krş.
 úabølü)
- úadım : 3a/20, 41a/11, 54b/1, 58a/5, 59a/4,
 61a/2, 61b/9, 71a/15, 84a/9, 85b/8,
 101b/21, 175b/13, 188b/10, 196a/9,
 227a/18, 244a/15, 296a/12, 346a/6 (18)
 (bk. úadımı)
- úadıme : 36a/18, 95b/19, 122a/19, 201b/21,
 203b/1, 233a/21 (6) (bk. úadımı)
- úadımı : Eski, müzmin.
 7b/20, 30b/1, 33a/4, 36a/18, 44b/5,
 47b/20, 52a/1, 53a/11, 55a/4, 56b/9,
 61b/9, 64a/13, 70a/4, 143a/17, 146a/2,
 146a/6, 172b/20, 175a/16, 183b/6,
 190a/20, 220a/19, 276a/14, 276b/10,
 282b/5, 284a/12, 288a/11, 295b/18 (27)
 (krş. èatıú, èatıúa, eski, úadım, úadıme,
 müzmin, müömin, müömine)
- úalè : (çıban, dişler ile eşdizimli olarak)
 Kökünden söküp çıkarma.
 40b/17, 103b/13, 115a/15, 115b/13 (4)
- úalÀè : Dil ve ağız yarası.
 206b/19, 240b/15, 272b/8, 273b/18 (4)
 (krş. úalÀè)
- úalaú : 330a/19 (1) (bk. úalú)
- úaló : Dişlerin sararması.
 303b/20 (1)
- úalú : Can sıkıntısı, gönül darlığı.
 144b/14, 263a/15, 294b/13 (3) (krş.
 úalaú)
- úanama : (burun ile eşdizimli olarak) Kanama.
 103b/12 (1)
- úarÀè : Mantar hastalığı.
 7a/12 (1) (krş. úrÀè)
- úarÀóa : 157b/15 (1) (bk. yara)
- úarÀúr : 1. Mideden gelen ses, guruldama;
 2. Islık gibi ses çıkarma.
- 22b/7, 44b/19, 46a/3, 122a/1, 132a/11,
 134b/4, 256b/17, 259b/16, 279a/17,
 280a/4, 315a/4, 347a/10 (12) (krş.
 úarúar)
- úarÀnıtás : Bilincin kaybolduğu,
 sayıklamaların meydana geldiği bir
 hastalık, deliryum.
 212b/16 (1)
- úarañu : (göz ile eşdizimli olarak) Gözde
 meydana gelen bir rahatsızlık, göz
 kararması.
 192b/1, 205b/11 (2)
- úarfe: Bir deri rahatsızlığı.
 192b/13 (1)
- úaró : 33a/13, 80a/17, 185b/20, 248a/14,
 286b/6 (5) (bk. yara)
- úaróa : 80a/17, 248a/14 (2) (bk. yara)
- úarúar : 220a/10 (1) (bk. úarÀúr)
- úart : Gençliđi ve körpeliği kalmamış, körpe
 karşıtı.
 183b/20 (1)
- úasÀvet : Sıkıntı, iç sıkıntısı, kasvet.
 291b/15 (1)
- úaiè : (aârı, dem, elem, úan vb. ile eşdizimli
 olarak) Kesme, durdurma, giderme,
 engel olma, etkiyi azaltma.
 3a/4, 3a/5, 3b/14, 4a/12, 4a/13, 4a/21,
 4b/1, 4b/7, 5a/14, 5b/8, 5b/5, 5b/9,
 6a/19, 8b/16, 9a/5, 11a/3, 11b/11,
 12a/1, 12a/14, 12b/8, 13a/4, 13a/16-17,
 13b/13, 14b/21, 18a/14, 20a/17,
 20a/21, 20b/14, 21a/1, 21a/4, 22a/21,
 23b/10, 24a/18, 25b/18, 26b/6, 27a/9,
 27a/10, 28b/11, 28b/20, 29a/10,
 29a/20, 29a/21, 29b/7, 29b/9, 30a/15,
 32a/6, 32a/8, 32b/2, 35a/11, 41b/17,
 42b/9, 42b/17, 43a/13, 44b/8, 44b/18,
 45a/1, 45a/7, 45a/9, 45a/11, 45b/1,
 45b/2, 45b/5, 45b/9, 46b/9, 46b/9,
 46b/18, 46b/20, 47a/12, 48a/18,
 49b/12, 50a/12, 50a/14, 50a/16, 50a/17,
 50b/2, 51b/3, 51b/12, 51b/21, 52a/19,
 52b/10, 52b/13, 53a/13, 54a/20, 54b/1,
 54b/1, 54b/16, 55a/4, 55a/5, 55a/8,
 55b/1, 56a/3, 56b/12, 56b/18, 57a/2,
 57b/1, 57b/6, 57b/11, 58b/3, 59b/6,
 61b/12, 62a/10, 62b/6, 63b/15, 64a/11,
 67a/12, 67a/15, 67a/15, 70b/7, 70b/10,
 71a/13, 71b/11, 72a/18, 73b/5, 74b/9,
 74b/12, 75a/1, 75a/11, 76a/18, 77a/2,

77b/11, 78a/8, 78b/8, 78b/12, 78b/19,
 79b/11, 80a/8, 80a/9, 80b/6, 80b/7,
 81a/1, 81b/9, 82a/20, 84a/8, 84a/8,
 84b/18, 84b/19, 85a/2, 85b/11, 86a/14,
 86a/20, 87a/3, 87b/8, 88b/18, 89b/19,
 91a/4, 91b/19, 91b/19, 92a/14, 92b/9,
 95a/17, 95a/17, 96b/1, 96b/5, 96b/7,
 97b/13, 98a/10, 98a/19, 98b/1, 99b/14,
 100a/5, 100a/9, 100a/10, 100b/1,
 100b/6, 101a/9, 101a/10, 101a/11,
 101b/20, 102b/16, 102b/18, 102b/20,
 103a/2, 103a/4, 105b/11, 107a/3,
 107b/20, 108a/7, 109b/19, 110a/1,
 110b/5, 114b/4, 115b/15, 115b/17,
 118a/8, 118a/20, 118b/17, 119a/2,
 119a/7, 119a/9, 121a/11, 121b/5,
 121b/12, 122a/19, 122b/5, 122b/17,
 123a/1, 123b/6, 123b/21, 125a/3,
 125b/4, 125b/11, 125b/16, 125b/18,
 126b/2, 129a/5, 129b/4, 129b/5,
 130a/6, 131a/2, 131a/14, 131b/5,
 132a/10, 133a/14, 133b/5, 134a/5,
 134a/19, 135b/1, 135b/4, 136a/7,
 136a/11, 136b/13, 137b/4, 138b/3,
 138b/21, 139a/2, 139a/4, 139a/12,
 139a/12, 139a/20, 139b/1, 139b/8,
 142b/13, 142b/14, 143a/3, 143a/8,
 143a/13, 145a/8, 145a/9, 145b/6,
 147a/12, 147a/13, 147b/1, 147b/8,
 148a/19, 148b/10, 148b/13, 149a/4,
 149a/9, 149b/8, 150a/8, 150b/7,
 150b/15, 151a/20, 152b/7, 152b/9,
 152b/9, 152b/14, 153a/15, 153b/4,
 154a/8, 154a/13, 154b/11, 154b/19,
 155a/17, 155b/9, 155b/17, 155b/18,
 156a/5, 156a/8, 156a/13, 156b/6,
 156b/9, 156b/11, 157a/1, 157a/1,
 157b/15, 158a/7, 158b/15, 159a/18,
 160a/1, 160a/6, 162b/8, 164a/13,
 164a/16, 164a/19, 164b/9, 165a/20,
 167a/16, 167b/18, 168a/8, 168a/11,
 169b/12, 170b/2, 171b/17, 172a/21,
 172b/6, 172b/7, 173a/3 (2), 173b/12,
 175a/7, 175a/17, 175b/9, 175b/10,
 175b/13, 176a/9, 176a/10, 179b/10,
 180a/12, 180b/14, 180b/14, 181b/3,
 181b/20, 182b/7, 182b/14, 183a/7,
 183b/10, 184a/4, 184b/18, 185a/4,
 185a/6, 185a/13, 185b/14, 187b/7,
 188a/1, 190b/8, 192a/13, 192b/17,
 193b/14, 193b/16, 193b/20, 195a/19,
 195a/20, 196a/16, 197b/12, 197b/20,
 198b/10, 198b/10, 199b/3, 200a/7,
 201a/9, 201b/12, 202a/1, 202a/9,
 202b/1, 202b/7, 202b/11, 203b/12,
 206b/12, 206b/14, 207a/16, 207a/18,
 207b/2, 207b/6, 207b/10, 212b/21,
 214a/1, 214a/2, 214b/11, 214b/13,
 215b/4, 215b/8, 215b/17, 217b/11,
 218a/9, 219a/3, 219b/18, 220a/19,
 221a/5, 221a/6, 221b/9, 221b/15,
 223b/12, 224a/16, 224b/6, 224b/16,
 225a/18, 225a/19, 225b/11, 225b/15,
 226b/9, 226b/12, 227b/7, 228b/13,
 229a/19, 230a/4, 230a/11, 230a/12,
 230a/13, 230b/2, 230b/7, 233b/10,
 233b/20, 235a/17, 236a/18, 236b/2,
 236b/11, 238a/6, 238a/7, 238a/13,
 238b/2, 238b/18, 239a/7, 239a/8,
 239b/5, 240a/16, 240b/2, 241b/21,
 243b/2 (2), 243b/4, 243b/4, 244a/18,
 244a/20, 244b/8, 245b/14, 247a/9,
 247a/21, 247b/8, 249a/3, 250b/4,
 250b/6, 251b/6, 252b/4, 253a/11,
 253b/1, 255b/7, 255b/8, 257a/5,
 257a/10, 257a/13, 257b/17, 257b/19,
 258a/11, 261a/14, 261a/15, 261b/5,
 261b/5, 263b/17, 263b/19, 265a/9,
 265b/11, 266a/3, 266b/4, 266b/7,
 267a/7, 267b/20, 268b/17, 268b/18,
 268b/20, 269a/2, 270b/19, 271b/4,
 271b/5, 271b/14, 272b/6, 272b/10,
 272b/11, 273a/3, 273a/4, 273a/10,
 273b/5, 274a/1, 274b/9, 274b/16,
 275b/12, 276b/11, 277b/7, 279a/6,
 279a/12, 279b/1, 281b/20, 282a/7,
 282b/19, 283b/10, 283b/21, 285a/8,
 285a/11, 285b/2, 285b/4, 287b/3,
 287b/20, 288a/16, 288a/17, 288b/3,
 289b/18, 291a/9, 292a/1, 293a/3,
 294b/12, 294b/18, 295b/18, 296a/7,
 296b/17, 297b/19, 299a/9, 300a/11,
 300b/5, 300b/21, 301a/2, 301a/12,
 301b/17, 302a/9, 302b/19, 303a/19,
 303b/21, 304a/13, 304a/14, 304a/19,
 304b/18, 306b/4, 306b/14, 306b/16,
 306b/19, 308a/18, 309a/5, 309b/2,
 313a/15, 314a/12, 314b/4, 314b/7,
 315b/18, 320a/1, 320a/19, 320b/7,
 322a/18, 322b/7, 323a/5, 323a/7,
 323a/15, 323a/17, 323a/19, 324b/13,
 325b/11, 325b/15, 326b/13, 327a/20,
 327a/21, 329b/7, 329b/13, 337a/3,
 340a/15, 341b/1, 342a/14, 342b/20,
 343b/11, 344b/9, 344b/11, 345b/13,
 346b/16, 347a/9, 347b/10, 347b/19,

- 350a/12, 350b/3, 351a/6, 351a/18, 351b/2, 353b/4, 353b/8, 354a/2, 354a/17, 355a/9, 359b/10, 359b/14, 360b/10, 360b/13, 360b/16, 361a/11, 363b/5, 363b/7, 363b/18 (570) (krş. úÀtè)
- úÀtè : (dem, úan ile eşdizimli olarak) 285b/11 (1) (bk. úaiè)
- úavÀ : 245b/4, 322a/5 (2) (bk. úrvÀ)
- úavÀbe: 120a/12 (1) (bk. úavÀbi)
- úavÀbi : Kepek, deri döküntüsü. 6a/19, 30a/15, 60b/9, 62a/17, 115a/14, 142a/8, 148a/2, 155a/17, 158a/8, 164a/12, 170b/10, 188b/11, 191b/18, 198b/13, 199b/8, 204a/7, 222b/9, 229b/6, 240b/15, 260a/9, 285a/11, 296a/4, 342a/9, 343a/9 (24) (krş. úavÀbe, úrvÀb, úrvÀbi, úybÀ)
- úavÀf : Bir rahatsızlık ismi. 326a/4 (1)
- úavi : (aârı, balâam ile eşdizimli olarak) Kuvvetli, şiddetli. 17a/1, 187a/20, 228b/16, 232a/17, 306a/3, 325a/21 (6)
- úay : 9a/19, 9b/19, 21a/8, 47b/17, 49b/1, 50a/5, 69a/6, 87b/9, 87b/10, 87b/17, 88a/18, 88a/20, 88b/18, 107a/17, 114b/12, 140a/10, 148b/4, 154a/8, 170b/1, 220b/15, 222a/15, 239a/9, 285b/21, 286a/1, 294b/16, 298b/15, 300a/17, 302a/20, 335a/4, 361b/20 (30) (bk. úuâmaú)
- úayy : 23a/10, 61b/3, 71a/1, 101a/7, 101a/10, 146b/12, 238b/13, 262b/11, 281a/6, 293b/11, 297b/15, 300a/4, 349a/20, 352b/16, 356a/11 (15) (bk. úuâmaú)
- úayÀül : Kusmak (?). 67a/13 (1) (bk. úuâmaú)
- úaõf : (?) Bir rahatsızlık ismi. 274a/14 (1)
- keder : Keder. 92b/7 (1)
- kehel : Yaşlı. 67a/10 (1) (bk. pîr)
- keóóÀl : Göz hekimi. 62a/16, 148b/21 (2)
- kel : Kel. 3a/3, 40b/21, 163b/3, 222b/12, 230a/13, 297b/2, 350b/6, 361a/18 (8)
- kelÀl : Yorgunluk, gevşeklik, bıkkınlık. 28a/2 (1)
- keleb : (?) Kuduz. 25b/7, 34a/21, 47a/1, 80b/15, 148a/15 (5) (krş. meklÿb)
- kelef : Yüzdeki nokta, çil. 30b/7, 37a/3, 39a/2, 44b/3, 46b/21, 49b/4, 50a/13, 52b/17, 55b/12, 58b/16, 63b/6, 71a/16, 78b/14, 80b/7, 80b/15, 82b/16, 87a/10, 89b/21, 99b/12, 109a/10, 110a/4, 110b/4, 115a/14, 125b/14, 136a/17, 137a/4, 137a/10, 138a/11, 144b/20, 151a/13, 155b/15, 168a/11, 168b/18, 171a/4, 190a/10, 192a/7, 194b/19, 197b/3, 206a/13, 216a/3, 216b/13, 224a/4, 226b/13, 230a/17, 239a/6, 239b/20, 241a/11, 241b/3, 251a/10, 258b/8, 260a/8, 269b/7, 270b/6, 271a/1, 275a/6, 279b/3, 280a/20, 282b/3, 298a/2, 300b/20, 301b/3, 305b/2, 306b/4, 321a/20, 329a/16, 345b/11, 345b/12, 347b/10, 350b/5, 362b/20 (70)
- kellik : Kel olma durumu. 51a/17, 51a/19, 55a/8, 72a/14, 75b/16, 302b/8 (6)
- kem : (úoku ile eşdizimli olarak) Kötü. 37a/12, 39b/3, 88a/20, 177b/21, 237b/13, 355b/11 (6)
- kemne : Bir hastalık ismi. 16b/19, 28b/14 (2) (krş. kimine, kümne)
- kerb : 29b/11, 162b/17 (2) (bk. kereb)
- kereb : Tasa, kaygı, gam, keder. 44a/11, 47b/20, 64a/15, 73b/15, 80a/11, 104b/1, 123a/16, 148a/21, 173b/1, 191a/6, 285b/18 (11) (krş. kerb)
- kerih : (rÀyióa ile eşdizimli olarak) 12a/15, 47b/11, 274a/1 (3) (bk. kerihe)
- kerihe : (rÀyióa ile eşdizimli olarak) Çirkin, kötü. 8b/15, 40a/18, 45a/9, 96b/6, 167a/15, 180a/12, 197b/17, 200a/6, 202b/11, 206b/18, 208b/18, 217b/6, 240b/14, 258b/20, 266a/6, 285a/9, 305b/6, 309a/5, 347a/13 (19) (krş. kerih)
- keââfet : Vücutta meydana gelen bir rahatsızlık, yoğunluk. 127a/5, 127a/7, 227b/20 (3)
- kesel : Gevşeklik, tembellik, uyusukluk. 23a/11, 25a/11, 58b/4, 63a/8, 106b/18, 108b/9, 171b/15, 183b/5, 226a/17, 281a/2, 320a/15, 334b/2, 340a/4, 341b/2, 358b/4 (15) (krş. kesl)
- kesir : 158a/9, 229a/8 (2) (bk. kesr)

- kesl : 218a/21 (1) (bk. kesel)
- kesr : Kırılma, kırık.
64b/19, 85a/16, 102a/7, 120b/21,
122a/1, 129a/6, 129b/21, 130a/21,
150a/1, 158a/11, 159a/13, 174b/2,
179b/10, 180b/17, 199b/10, 214b/10,
229a/4, 230b/19, 236a/5, 240a/17,
252b/21, 257b/17, 263b/4, 273b/6,
279b/15, 282b/20, 284b/12, 286a/20,
287b/16, 292a/3, 288b/7, 300b/21,
302a/13, 305b/5, 310a/1, 329a/4,
329b/7, 343a/10, 345a/9, 351a/5,
353a/1, 354a/2, 360b/13 (43) (krş.
kesir)
- keâret : (bevl ile eşdizimli olarak) Çokluk.
187b/7 (1)
- keşmâr : Deliler hastanesi.
317b/5 (1)
- kezâz : (şeyò ile eşdizimli olarak) Sinir
gerilmesi, tetanoz.
23a/2, 69b/8, 85b/9, 87a/7, 101a/3,
103a/3, 110a/14, 123b/21, 143b/11,
134a/6, 137b/12, 144a/13, 152b/16,
173b/20, 189b/4, 208b/19, 224b/12,
239b/14, 248a/15, 257b/6, 260a/6,
265a/11, 266b/5, 271a/3, 305b/4,
306b/6, 315a/9, 321a/1, 345a/6,
346a/11, 351b/17, 361b/8, 361b/16
(34) (krş. kezez, küzâz)
- kezez : 119a/19 (1) (bk. kezâz)
- úulâe : 15a/1, 241b/14, 279a/11, 292b/15 (4)
(bk. úulâe)
- úurâe : 236a/17 (1) (bk. úurâe)
- úullet : (dem, óifò ile eşdizimli olarak) Azlık.
336a/15, 345b/9 (2)
- úurvâ : Kuvvetler.
112b/6, 131a/1, 170a/2, 213a/5, 263a/4,
292b/18, 313a/9, 315b/5 (8) (krş. úavâ,
úuvâ)
- úurvâb : 322a/13 (1) (bk. úurvâbi)
- úurvâbi: 307b/4 (1) (bk. úavâbi)
- úuzl : (gözle eşdizimli olarak) Göz
kızarıklığı.
90a/19, 151b/15 (2)
- kimesne : 5a/16, 5b/21, 155b/3, 157a/6, 317b/21
(5) (bk. kimse)
- kimîne : 296b/18 (1) (bk. kemne)
- kimse : 3b/2, 4b/8, 5b/5, 5b/7, 11b/8, 11b/11,
13a/4, 18a/12, 20b/10, 23a/1, 30a/13,
30a/14, 30a/21, 30b/19, 38a/6, 44a/12,
49a/21, 50a/16, 52a/21, 52b/19, 55a/16,
55b/5, 58b/4, 58b/5, 67b/10, 67b/11,
68a/17, 76a/21, 83b/2, 84a/5, 86b/14,
100b/9, 101a/8, 104b/8, 107a/8,
110b/11, 110b/12, 110b/13, 112a/4,
112b/8, 118b/6, 125a/8, 128a/3,
128a/3, 128b/1, 128b/2, 128b/4,
128b/10, 131b/5, 135a/5, 140a/11,
140b/4, 143b/13, 148b/4, 153a/10,
154b/12, 155a/11, 156b/14, 157a/5,
159a/3, 176b/3, 178b/13, 179b/11,
179b/19, 181a/1, 182b/3, 187a/13,
195b/5, 195b/11, 195b/15, 196b/11,
196b/13, 196b/15, 198b/14, 200a/13,
201b/9, 207a/6, 208b/20, 209b/15,
211b/14, 213b/12, 214a/7, 215a/1,
216a/20, 220a/8, 222a/5, 223a/15,
225b/5, 223a/16, 223b/18, 226a/4,
226a/6, 226b/14, 230b/20, 232a/11,
233a/1, 234a/6, 236a/10, 239b/20,
240a/18, 241b/15, 252b/5, 254a/17,
275a/17, 279b/18, 281b/12, 284b/8,
287b/18, 291b/1, 291b/3, 299a/13,
299b/4, 299b/9, 301b/15, 302a/11,
303b/10, 304b/8, 306a/21, 308a/20,
311a/8, 313a/11, 314a/11, 314a/14,
315b/11, 317a/5, 317a/14, 317a/15,
317b/19, 318a/8, 318b/5, 319b/11,
320a/9, 320a/16, 321b/1, 321b/2,
322a/4, 326a/7, 327a/6, 328b/5,
329b/8, 330a/1, 333b/14, 335a/4,
335a/21, 338a/7, 339a/11, 342a/10,
349a/9, 349a/19, 352b/13, 359b/7 (151)
(krş. kimesne)
- kir : (beden, diş, yara, úulaú, miède, saç ile
eşdizimli olarak) Kir.
5a/14, 30a/17, 60b/9, 63b/13, 97b/13,
106a/21, 111b/14, 112b/12, 113b/2,
161b/18, 166b/17, 179b/5, 207b/5,
220b/13, 246b/6, 249b/5, 282a/6,
297a/9, 303a/7, 304b/2, 302a/18,
361b/4 (22) (krş. evââò, evââú)
- úoca : Yaşlı.
76b/1, 76b/11 (2) (bk. píir)
- úocalú : Yaşlılık.
29b/2 (1)
- úoúu : (úoltuú, ter ile eşdizimli olarak) Koku.
121a/19, 200b/4, 206b/18, 220b/13,
307b/4 (5)
- úoúulu : (buðâr ile eşdizimli olarak) Kokusu
olan, ter kokulu.
52a/20 (1)
- úorúu : 286b/2 (1) (bk. úorúu)
- úorúma : Korkma.
324b/13 (1)
- úorúu : 287b/8 (1) (krş. úorúu)

- kör** : Kör.
30a/18, 128a/4, 277a/11, 345a/20 (4)
- körlik** : 1. Kör olma durumu, görmeme.
2. (şeb ile eşdizimli olarak) Gece körlüğü.
161a/8 (1)
- kötrüm**: 3b/2 (1) (bk. kötrüm)
- kötürüm**: 248a/18, 253a/2 (2) (krş. kötrüm)
- üybÀ** : 57b/18, 190a/10 , 239b/9, 285a/13 (4)
(krş. üavÂbi)
- úulanc** : 237b/12, 246a/3, 246b/15, 249b/7,
252b/11, 261b/11, 288a/15, 302a/4,
322a/15, 327a/8, 327b/13, 330a/6,
350a/10, 355a/7, 356b/14 (15) (bk.
úulunc)
- úulnc** : 210a/18, 219a/1, 223a/14 (3) (bk.
úulunc)
- úulunc** : Bağırsak ağrısı, bağırsaklarda
meydana gelip omuz başlarına ve
vücuda gelen bir ağrı.
3a/5, 6a/1, 7b/10, 8a/14, 8b/4, 18a/6,
19a/2, 22a/15, 24a/13, 26a/3, 26b/15,
30b/4, 31b/8, 31b/16, 34a/15, 35b/15,
38a/2, 44b/19, 47b/8, 51a/1, 54b/2,
60b/4, 67b/19, 68a/3, 69b/12, 70a/6,
71a/13, 74b/2, 75b/1, 76a/16, 77b/5,
80a/6, 83a/21, 85b/10, 88a/10, 93b/20,
94b/4, 101a/4, 101b/8, 101b/20,
102b/16, 104b/20, 104b/21, 106a/1,
110b/5, 115a/2, 118a/9, 136a/16,
136a/18, 141a/17, 143a/11, 145a/8,
148a/4, 151a/13, 151a/14, 153a/4,
171a/6, 171a/15, 176a/6, 180a/2,
184a/3, 184a/6, 184a/11, 186b/15,
187b/16, 190a/20, 191b/21, 199b/4,
202a/13, 205b/1, 215b/5, 216b/19,
218a/9, 221b/9, 230a/11, 244b/10,
248b/21, 251b/10, 260a/20, 263b/12,
270a/2, 270b/18, 280a/14, 283b/7,
283b/18, 296a/4, 304a/6, 304a/7,
306a/3, 317b/20, 319a/5, 319b/3 (92)
(krş. úulanc, úulnc)
- úuró** : 199b/2, 276b/11 (2) (bk. yara)
- úuróa** : 139a/21, 125a/3, 181a/7, 190b/11,
195a/14, 278a/12, 290a/9, 307a/14 (8)
(bk. yara)
- úurtlu** : (diş, yara ile eşdizimli olarak)
Kurtlanmış, kurtlu.
237a/8 (1)
- úuru** : (gözyaşı, mefÀail ile eşdizimli olarak)
Salgıların azalması.
20a/19, 153a/7 (2)
- úurjó** : (bÀumyye, úadime, miède ile
eşdizimli olarak)
12a/1, 12a/12, 12a/21, 14a/15, 15b/13,
16a/11, 16a/12, 17b/1, 17b/5, 18b/6,
23a/15, 23b/8, 24b/9, 25a/1, 27a/11,
27a/16, 28a/17, 30b/15, 33a/5, 33a/13,
34a/3, 34a/21, 36a/3, 36a/14, 36b/5,
40a/21, 40b/6, 41a/11, 42b/10, 43b/2,
45b/1, 46b/21, 47b/4, 48b/7, 49b/3,
51b/11, 51b/12, 52b/4, 52b/5, 52b/7,
52b/13, 55b/3, 56a/21, 58a/9, 60b/2,
62a/20, 72b/16, 76a/16, 77b/18, 82a/2,
95b/19, 96a/21, 104a/6, 104a/20,
105b/17, 106a/13, 106b/13, 107a/7,
108a/5, 109a/16, 110b/9, 110b/10,
116a/16, 116b/8, 117a/21, 122b/6,
122b/9, 123b/5, 125b/21, 130a/14,
130b/10, 131a/3, 131a/6, 133b/2,
137a/9, 138a/21, 147a/11, 147b/8,
148a/18, 149a/9, 153b/5, 159a/13,
159a/18, 159a/21, 164b/7, 165a/6,
169b/14, 172b/20, 173a/20, 177a/6,
177a/7, 177a/14, 177a/16, 178a/20,
180b/8, 182a/19, 183b/12, 183b/16,
191a/4, 192a/15, 192a/19, 192b/14,
193b/1, 193b/18 (2), 194a/21, 198b/5,
199b/6, 200a/18, 204b/17, 205b/5,
206b/15, 209a/6, 214b/21, 217a/9,
217b/6, 217b/6, 219a/12, 220b/1,
222a/12, 222b/9, 225b/7, 230a/17,
233b/6, 240a/9, 248b/12, 251b/10,
261b/1, 261b/14, 262b/13, 263b/12,
270b/18, 277a/21, 281a/7, 283b/17,
287b/3, 289b/6, 292a/18, 293a/3,
295a/8, 296a/4, 302a/14, 303a/5,
303b/17, 310b/17, 315a/5, 346b/14,
347b/21, 350b/6, 350b/15, 360b/3,
361a/4, 363b/19 (152) (bk. yara)
- úuruma** : (úamarlar ile eşdizimli olarak)
Damarlarda kuruma.
135b/6 (1)
- úuãeg** : 79b/4, 79a/16 (2) (bk. úuãmaú)
- úuãmaú** : Kusmak, kusma.
4b/18, 5b/12, 6a/13, 9b/20, 10a/8,
26a/14, 44a/12, 315a/11, 51a/17, 55a/4,
56a/1, 57a/7, 70a/7, 72a/2, 80a/17,
87a/8, 92a/15, 101b/5, 113a/13,
122b/17, 125b/12, 125b/16, 137b/9,
139a/5, 154a/13, 154b/6, 154b/14,
162b/18, 163b/18, 164a/16, 169a/9,
170b/10, 173a/5, 173b/1, 174b/15,
177b/6, 189a/5, 193b/15, 195b/14,
201b/7, 201b/8 (2), 206b/21, 207a/15,

- 233a/1, 243b/17, 205b/3, 207a/9,
216a/21, 218b/5, 227b/8, 238a/14,
239a/19, 243b/7, 246b/21, 250b/21,
252b/7, 257b/13, 258b/21, 260a/7,
260b/18, 265b/17, 268b/19, 281a/20,
283b/19, 283b/20, 285a/20, 285b/6,
286a/19, 308a/14, 308b/17, 314a/16,
345b/20, 347b/9 (74) (krş. àaşeyÀn,
istifirÀà, úay, úayy, úayÀüül, úuäeg,
tehveè, tehevvue)
- úuvÀ : 111b/13, 254a/19, 259a/6, 337a/13 (4)
(bk. úuvÀ)
- úuvvet : Bedenin veya organın kuvveti;
hastalğm şiddeti, gücü.
10b/3, 19a/11, 25b/16, 25b/18, 28a/10,
34b/16, 42a/7, 51a/3, 52a/20, 64a/4,
66a/4, 77a/11, 88b/16, 107b/6,
111a/20, 111a/21, 130b/8, 135b/4,
136a/12, 139b/8, 140a/10, 144a/4,
146a/10, 150a/16, 156b/13, 157b/6,
160b/3, 167b/1, 175a/19, 176b/6,
189b/5, 190a/14, 190a/20, 190b/13,
196a/6, 198b/14, 201a/10, 203b/1,
204b/18, 213a/11, 218b/2, 218b/3 (2),
223b/16, 226a/3, 226a/5, 231a/6,
234a/21, 235b/6, 237a/7, 239a/20,
239b/10, 242b/9, 242b/10, 245b/1,
245b/2, 255b/16, 259a/5, 259a/21,
260b/18, 261a/15, 262b/4, 265a/12,
266b/6, 266b/8, 268a/7, 268a/14,
272b/12, 278b/1, 278b/5, 281a/8,
288b/19, 288b/20, 290a/3, 290b/14,
291a/16, 291b/4, 291b/13, 291b/15,
292b/13, 293a/12, 293b/3, 295b/19,
296b/21, 299b/4, 299b/10, 300b/18,
305a/1, 313a/9, 313a/21, 313b/1,
315b/20, 316a/1, 316b/5, 316b/19,
318b/13, 322a/13, 323a/18, 324a/11,
324a/21, 326b/14, 330b/10, 333b/17,
334b/3, 337b/10, 339a/8, 339a/9,
339a/12, 340b/6, 341b/2, 344b/10,
355b/9, 356b/5, 357a/15 (2), 357a/16,
361a/5, 361a/20, 361b/10, 363a/1 (119)
(krş. úuvvut)
- úuvvetlü: Bedeni kuvvetli olma.
291b/1 (1)
- úuvvut : 23a/17 (1) (bk. úuvvet)
- küdyrÀt: Kederler, dertler.
190a/9, 214a/4 (2)
- kühyl : Yaşlılar.
17b/14 (1) (bk. pìr)
- kümne : 153b/4 (1) (bk. kemne)
- küzÀz : 60b/10, 89b/21 (2) (bk. kezÀz)

L

- laève : 39b/2 (1) (bk. laève)
- laúve : (dühn ile eşdizimli olarak) Ağız eğilmesi, yüz felci.
 48a/20, 55a/21, 67b/10, 69b/8, 70b/8, 77b/5, 79b/3, 81b/14, 83b/6, 85b/9, 87a/3, 88a/9, 89a/17, 94b/4, 95b/14, 99b/6, 101a/3, 103a/3, 107a/7, 109b/20, 114a/11, 120a/3, 120a/16, 124a/2, 137b/12, 141a/7, 142b/4, 144a/10, 144a/13, 179a/18, 180a/1, 182a/6, 182b/1, 183a/1, 189b/4, 191b/14, 205a/12, 205a/20, 224b/12, 228b/9, 236b/15, 237a/4, 239b/14, 246a/6, 247a/6, 248a/1, 248a/15, 250b/18, 252b/1, 254a/10, 260a/6, 260b/17, 280a/16, 312b/18, 295a/2, 305b/4, 318b/11, 321a/1, 323b/17, 326a/3, 344b/12, 345a/6, 346b/15, 351b/1, 351b/17, 363a/2 (67) (krş. laève)
- lehAb : 32b/15 (1) (bk. 'aiaş)
- lehib : Ateş, alevlenme.
 6b/1, 8a/5, 13b/2, 27a/10, 56a/2, 62b/3, 70a/7, 70b/21, 72a/1, 72b/9, 84a/6, 92a/15, 97b/7, 107b/17, 107b/20, 109b/4, 117a/21, 123a/13, 126a/15, 129b/4, 132a/3, 144b/16, 158b/7, 161b/3, 179b/9, 183b/10, 193b/13, 199a/13, 201b/6, 201b/19, 204a/7, 214a/15, 229b/1, 243b/15, 259b/14, 281a/6, 289a/12, 292b/15, 293a/4, 297b/14, 299a/16, 300b/18, 314a/8, 320b/8, 328b/19, 330a/18, 354a/13, 356b/4 (48)
- leyyin : Tabiati yumuşak olma.
 15a/17, 291b/710 (2)
- linet : 1. Yumuşaklık, mülayimlik;
 2. İshal.
 6a/13, 72b/10 (2)

M

- mÀdde** : 1. Hastalık yapıcı özelliği bulunan madde; hastalık sonucu oluşan madde; 47b/19, 170b/13, 194b/1, 218a/18, 254a/12, 270a/2, 309b/13, 319b/12 (8) (krş. mevÀdd)
2. Vücuda yararı bulunan madde. 194a/2 (1)
- maêrÿb** : Dövmüş. 23b/11, 101b/14, 110b/11, 162b/8, 226a/14, 361b/15 (6)
- maàaâ** : Karın ağrısı. 8b/2, 10b/18, 11a/15, 15a/12, 26b/1, 28b/12, 30b/15, 40b/17, 59b/15, 74b/13, 86b/15, 101a/4, 106a/15, 110b/5, 115a/1, 130a/6, 132b/20, 148a/4, 148a/21, 173b/18, 185b/20, 186b/1, 187b/16, 192a/1, 219b/19, 223b/2, 223b/7, 228b/19, 236b/16, 238a/19, 239a/7, 244b/10, 246a/3, 248b/11, 251a/6, 253a/6, 253a/9, 255a/15, 255b/7, 256b/17, 257b/4, 261a/19, 261b/19, 278b/8, 284b/5, 293a/10, 297b/20, 300b/11, 302a/4, 303b/15, 312a/7, 318b/10, 321a/2, 322b/3, 324a/12, 347a/11, 347b/8, 348a/12, 352b/6, 355a/7, 360a/6 (61) (krş. maàâ)
- maàâ** : 195a/18 (1) (bk. maàaâ)
- maóal** : 170b/12 (1) (bk. maóall)
- maóall** : Yara, hastalık veya ısırma izlerinin bulunduğu yer. 276b/11 (1)(krş. maóal)
- mÀdiø** : Lohusa (?). 30b/7 (1)
- maómÿm** : Hummaya tutulmuş, sıtmal olan, ateşli. 15b/6 (1)
- maórÿúa**: (aølÀü ile eşdizimli olarak) Yanmış hıtlar. 117b/5, 185b/9 (2)
- maórÿr** : Mizacı har özellikte olan. 18a/7, 23b/19, 28a/9, 32a/14, 99b/15, 113b/6, 119b/12, 132a/11, 136a/17, 144b/15, 160a/21, 157a/4, 160b/4, 160a721, 170a/21, 171a/9, 185b/2, 195a/16, 223b/21, 226a/16, 259b/17, 266b/6, 266b/20, 267a/16, 273b/9, 291b/5, 293a/12, 318b/7, 332a/7(29) (krş. maórÿre)
- maórÿre**: 80a/9, 121a/20, 131b/14, 153a/16, 157a/15, 165a/9, 167b/4, 167b/17, 170b/2, 173b/7, 173b/21, 191a/5, 203b/2, 218a/10, 230b/16, 242b/13, 248a/19, 253a/12, 273a/4, 273b/6, 281b/13, 285b/4, 287b/20, 295a/5, 312b/20, 322a/18, 363a/3 (27) (bk. maórÿr)
- maórÿreyn** : (?) Har özelliği olan kan ve safranın yüksek olması. 18b/11, 20a/4, 26a/12, 27b/16, 38a/17, 39a/16, 47a/8, 49a/17, 49a/18, 50b/3, 61a/13, 61b/11, 63a/8, 63a/16, 76b/14, 77a/11, 79a/4, 83b/1, 85b/15, 85b/17, 86b/16, 87a/14, 92b/17, 98a/13, 117b/7, 133a/16, 137a/20, 155a/2, 170a/20, 179b/13, 188b/12, 190b/14, 197a/8, 215a/16, 216a/3, 219a/17, 225a/1, 227a/1, 239a/11, 239b/21, 244b/13, 245b/4, 250b/4, 283b/9, 285b/19, 298b/10, 319a/5, 323a/8, 326a/6, 344a/19, 347a/1, 347a/14, 347b/3, 351b/8, 352a/1 (55)
- maózÿn** : Hüzünlü. 299a/17 (1)
- mÀhøÿlyÀ** : Melankoli, kara sevda, kuruntu hastalığı. 10b/19, 11a/8, 19a/17, 20a/2, 24a/12, 44b/18, 49b/14, 54a/3, 55b/3, 56b/21, 58b/3, 69b/7, 98b/4, 114b/4, 120b/1, 121b/20, 122b/8, 136a/7, 144a/7, 144b/14, 165a/4, 188b/7, 208b/19, 210b/2, 212a/1, 231a/5, 237b/11, 254b/19, 262b/3, 282b/2, 292b/14, 301b/7, 313b/3, 315a/2, 317b/10, 321a/18, 329b/6, 330a/12, 340a/13, 341b/3, 342a/20, 344a/17, 346b/19, 347b/19, 354b/12 (45)
- marao** : Hastalık, illet, dert. 3a/19, 3a/21, 3b/13, 3b/14, 4a/14, 4b/1, 4b/2, 4b/5, 4b/17, 5a/13, 5a/13, 6a/13, 6a/19, 6b/1, 6b/7, 6b/9, 6b/21 (2), 7a/9, 8a/5, 8b/1, 8b/2, 8b/2, 8b/14 (2), 9a/6, 9b/16, 10a/7, 10a/15, 10b/7 (2), 10b/17, 10b/18, 10b/20, 11a/2, 11a/11, 12a/3 (2), 12b/8, 12b/18 (2), 13a/11, 13b/2, 13b/12, 14b/4, 15a/10, 20b/16, 22b/16, 23a/9, 23b/10, 24b/15, 25a/14, 25b/7, 28a/8, 30a/14, 30a/15, 30a/20, 30b/12, 32b/2, 33a/3, 34a/21, 39b/1, 40a/5,

- 46a/18, 50a/13, 50b/14, 52a/17, 52b/17, 54b/17, 55a/20, 55b/12, 53b/20, 56a/3, 56a/4, 61b/17, 67a/12, 67b/5, 68a/14, 68a/16, 72b/18, 78b/13, 81b/14, 86b/4, 87a/2, 88a/1, 93b/6, 94b/14, 95a/9, 99a/10, 101a/20, 124b/8, 126b/5, 126b/5, 136b/20, 137a/14, 138b/2, 141a/17, 141b/6, 143a/14, 143a/15, 143b/4, 144a/6, 144a/15, 144a/21, 148b/17, 149a/10, 150b/7, 153a/11, 161a/7, 169b/15, 170a/20, 176b/5, 176b/8, 180a/3, 181a/9, 182b/17, 184b/15, 186a/7, 186b/16, 188b/11, 195b/14, 200b/12, 200b/15, 201b/3, 201b/12, 201b/20, 202b/8, 204b/7, 205a/19, 205b/6, 205b/7, 205b/21, 207a/8, 207b/3, 208b/4, 208b/5, 208b/6, 208b/7, 208b/11, 209b/10, 210a/19, 210a/20, 210b/11, 222a/12, 212b/16, 216b/11, 218b/20, 219a/1, 223b/14, 224b/20, 229b/4, 237a/13, 237b/13, 240b/10, 242b/4, 242b/5, 242b/6, 243a/19, 243b/1, 243b/16, 246a/8, 244a/21, 246a/16, 246b/14, 247a/5, 248a/14 (2), 254a/8, 255b/14, 261b/19, 264a/5, 264b/9, 265a/14, 267b/19, 268b/2, 270a/6, 270a/9, 274a/18, 275a/18, 275a/20, 275b/7, 275b/8, 275b/9, 275b/10, 275b/10, 275b/10, 276b/3, 276b/4, 277a/3, 277a/10, 277b/20, 279b/14, 280a/6, 283a/10, 285a/16, 289b/6, 289b/10, 292b/4, 296b/15, 299b/21, 300a/11, 301b/6, 301b/9, 304b/2, 307a/19, 307a/20, 310b/21, 311b/13, 315b/17, 316b/8, 316b/10, 319a/9, 320a/9, 320b/21, 321a/20, 321b/20, 322a/1, 323a/7, 323b/18, 324a/13, 325a/9, 326b/13, 326b/17, 327a/10, 327b/12, 329b/19, 330a/8, 337b/20, 339a/8, 340a/3, 340b/4, 340b/8, 342a/7, 343a/17, 345a/10, 345a/11, 346a/6, 347a/11, 349a/7, 351b/3, 351b/16, 352a/7, 355b/11, 356a/9, 359b/16, 362b/20, 361b/9, 363a/13 (248) (krş. dâ, emrâ, òastelik)
- mârestân : 16b/14 (1) (bk. bimâristân)
- mariø : Hastalıklı.
112b/13, 358b/8 (2)
- maââb : Hastalığa yakalanmış.
355a/12 (1)
- maârÿè : Sara hastalığına yakalanmış.
- 57b/7, 119b/13, 155b/19, 157b/11, 278b/14 (5)
- mâşirâ : Kan fazlalığından meydana gelen bir hastalık, verem-i demevî.
9a/8 (1)
- mebâdi : Hastalıkların başlangıcı.
211a/2 (1)
- mebrÿd : Mizacı barid özellikte olan.
25a/12, 51a/10, 78b/4, 113b/7, 132a/12, 132a/14, 170b/2, 183b/19, 196b/20, 256a/9, 259b/18, 266b/7, 273b/5, 308b/2, 318b/14, 354a/17, 356b/3, 357a/7 (18)
- mebrÿdeyn : (?) Barid özelliği olan sevda ve balgam hıltının yüksek olması.
18b/11, 26a/12, 27a/11, 31a/8, 38a/17, 49a/17, 49b/21, 58b/13, 61a/1, 76b/11, 83a/18, 87a/9, 106b/5, 117b/8, 129a/12, 136a/19, 137a/19, 141a/9, 179a/7, 179b/13, 195a/20, 224b/19, 274b/17, 283b/8, 286a/4, 291a/20, 291b/6, 298a/7, 309b/7, 314a/13, 314a/16, 319a/4, 325b/15, 326a/3, 327b/1, 327b/15, 327b/16, 340a/15, 347a/14, 349a/8, 349b/20 (41)
- mecnÿn : Deli.
278b/13, 317b/5 (2)
- mecrÿó : Yaralı.
175a/9, 199b/8 (2)
- meflÿc : Felç olmuş, felçli.
202a/21, 241a/17, 291a/6 (3)
- meftÿóa : (bevâsir ile eşdizimli olarak) Açılmış.
90a/15 (1)
- mehmÿm : Kaygılı, gamlı, tasalı, kederli.
150b/7 (1)
- mehzÿl : Zayıf, arık.
83a/3, 105a/5, 110b/1, 126a/2, 136a/4, 156b/13, 334b/8, 342a/10 (8)
- meklÿb : Kuduz (?).
150a/9 (1) (bk. keleb)
- meúrÿb : Tasalı, kaygılı.
22b/10, 23a/11, 91a/9, 91a/17 (4)
- meksÿr : Kırılmış.
57b/17, 79a/3, 79a/20, 82b/17, 106b/17, 235a/18, 262a/6, 266a/5, 269b/20, 307b/11 (10)
- menè : (óayø úanı, nevâzil ile eşdizimli olarak) Engelleme, önleme, giderme.
3b/20, 3b/21, 4b/11, 5a/15, 5a/17, 5b/10, 6b/7, 6b/19, 7a/11, 7a/21, 7b/1, 7b/3, 8b/15, 9b/9, 9b/10, 9b/13, 9b/15,

10a/6, 10a/7, 11b/5, 11b/14 (2), 11b/21,
 12a/13, 12a/15, 14a/6, 17a/16, 19a/1,
 20a/16, 20a/17, 22b/17, 22b/18, 24a/6,
 26a/3, 26a/14, 26b/6, 26b/19, 27b/14,
 28b/2, 29b/3, 30a/9, 31b/17, 31b/20,
 36b/5, 38a/4, 40a/18, 40b/12, 41a/5,
 43a/4, 44a/3, 44a/13, 44b/18, 45b/20,
 46a/1, 47b/12, 48a/3 (2), 49b/1, 49b/5,
 50b/4, 50b/16, 51a/16, 51a/17, 51a/18,
 51a/20, 51b/1, 51b/8, 52a/6, 52a/16,
 52b/17, 53a/17, 54b/13, 56a/14,
 56b/17, 57a/6, 57b/4, 61b/3, 65a/18,
 70b/16, 71a/15, 71a/19, 71b/1, 72a/19,
 73b/18, 74b/14, 76b/5 (2), 77b/9,
 79b/10, 81a/14, 81a/17, 82b/3, 83a/17,
 84a/10, 84a/21, 86a/13, 86a/14 (2),
 87a/8, 87b/5, 89a/16, 89b/12, 90a/16,
 90a/18, 92a/16, 92b/14, 96a/21,
 96b/11, 97a/1, 97a/20, 97b/9, 97b/10,
 98a/20, 98b/1, 100a/10, 100a/15,
 101a/21, 102b/6, 102b/14, 104a/7,
 104a/11, 106b/1, 106b/14, 107a/14,
 110a/11, 110b/17, 114b/3, 116a/15,
 117a/6, 118a/9, 118b/2, 119a/2,
 119a/10, 119b/2, 120b/4, 120b/5,
 120b/14, 121b/17, 124a/19, 124b/1,
 124b/4, 124b/13, 125a/1, 125a/8 (2),
 125b/5, 125b/15 (2), 126b/5, 126b/8,
 126b/14, 132a/9, 133a/11, 133b/5,
 136a/6, 136b/21, 139a/3, 139a/4,
 139b/16, 140a/7, 147b/13, 147b/14,
 147b/15, 148a/2, 148a/10, 150b/9,
 150b/19, 151a/18, 151b/2, 151b/13,
 152b/13, 153a/14, 153a/16, 156b/16,
 159a/20, 160a/1, 160b/14, 163b/14,
 164b/1, 165a/8, 168b/21, 170a/7,
 170b/19 (2), 171a/18, 171b/7, 171b/17,
 172a/3, 173a/4, 174a/14, 175a/5,
 176a/9, 178a/5, 178a/20, 178a/21,
 179a/13, 179a/17, 180a/9, 180a/11,
 180b/19, 180b/20, 182a/19, 184a/6,
 187b/17, 190a/15, 191b/6, 191b/7,
 192b/20, 192b/21 (2), 193a/1, 193a/4,
 193b/16, 203b/2, 203b/4, 204a/12,
 205a/1, 205b/1, 205b/10, 206a/16,
 206b/21, 207a/2, 207a/5, 207a/15,
 208b/18, 209a/8 (2), 209a/10, 209b/2,
 210b/20, 214a/10, 214b/12, 222b/12,
 224a/5, 225a/9, 225a/10, 225a/12,
 225b/13, 226b/14, 227b/11, 230b/1,
 232b/15, 233b/1, 234a/5, 234a/6,
 234a/7, 235b/18, 235b/20, 237a/11 (2),
 237a/17, 237b/18, 240a/14 (2), 240b/3,

240b/11, 240b/13, 241b/2, 241b/17,
 242b/12, 243a/20, 243b/10, 244a/7,
 244b/2, 245a/3, 245b/1, 245b/4,
 246a/20, 248a/17, 249a/4, 249b/4,
 250a/15, 250a/16, 250a/7, 250b/13,
 252b/2, 254a/9, 254a/19, 255b/9,
 256a/18, 256a/19, 257a/11, 257b/4,
 257b/13, 257b/15, 257b/20, 257b/21,
 258a/1 (2), 258a/14, 258b/6, 258b/9,
 259a/13, 260b/18, 261b/9, 262a/7,
 262a/8, 262a/11, 262a/18, 262a/19,
 264b/17, 265a/21, 265b/1, 266a/16 (2),
 266b/3, 267a/6, 267a/10, 267b/9,
 269a/7, 269a/14, 271a/4, 271a/8,
 273a/9, 274b/21, 277a/11, 279a/13,
 279a/14, 279a/17, 280a/6, 280a/17,
 280a/18, 280a/19, 281a/7, 281a/8,
 281a/10, 281a/12, 281a/15, 281a/17
 (2), 282a/9, 282a/12, 282b/9, 284a/7,
 284b/4, 284b/9, 286a/18, 286a/19,
 286b/1, 287a/3, 287a/5, 287a/6,
 287b/8, 287b/17, 288a/10, 288a/18,
 289b/19, 290a/12, 292b/1, 292b/18,
 296b/17, 296b/20, 298a/11, 298b/14,
 298b/18, 301a/11, 301b/1, 305a/21,
 305b/9, 306a/12, 306a/14, 306b/15,
 307b/2, 308a/20, 308b/14, 309a/6,
 309a/7, 311b/9, 312a/10, 312b/19,
 314b/8, 314b/11, 315a/3, 315a/4,
 317a/1, 320b/8, 320b/9, 321a/8,
 323a/16, 323a/20, 324a/1, 325a/9,
 328a/5, 342a/15, 343a/10, 343a/21,
 346a/11, 346b/17, 349a/20, 349b/8,
 349b/10, 349b/11, 350a/3, 350a/4,
 350a/5, 350a/8, 350a/13, 350a/14,
 350b/5, 350b/15, 351a/2, 351a/5,
 351a/13 (2), 351b/7, 351b/19, 351b/21,
 352a/19, 352b/3 (2), 352b/15, 353a/1,
 353a/3, 354a/3, 355a/1, 355a/14,
 355b/5, 356a/8, 356b/6, 358b/3,
 358b/4, 360b/6, 361a/6, 362b/21 (393)
 merÂr : 71a/1 (1) (bk. merÂre)
 merÂre : (miède, âafirÂvi, sevdÂvi ile eşdizimli
 olarak) Acılık.
 14b/4, 20b/15, 26b/17, 31a/11,
 190a/16, 300a/2 (6) (krş. merÂr)
 meròì : Rehaveti olan.
 294b/18, 298b/5 (2)
 merüjbeyn : (?) Yaş özelliği olan kan ve
 balgam hiltının yüksek olması.
 175b/4, 199b/2, 199b/16, 213a/9,
 267a/20, 291a/20, 358b/2 (7)
 mesdyd : Tıkanmış.

- 4a/4, 7b/12, 109a/1, 217a/19 (4)
 mesmÿmât : Zehirlenmişler, zehirli
 olanlar.
 26a/15, 29b/7 (2)
 meşauât : Tedavideki güçlükler,
 sıkıntılar.
 275a/21 (1)
 meşâyið : Yaşlılar.
 29a/11, 267a/20 (2) (bk. pîr)
 meşüÿü : Yarılmış, yarık.
 71b/10 (1)
 mevâdd : 17a/21, 186b/10, 187b/7 (3) (bk.
 mâdde)
 mevt : Ölüm.
 52a/19, 86a/8, 138b/2 (3) (krş. ölüm)
 meyyit : Ölü.
 65a/13, 179b/7 (2), 269b/19, 285b/12
 (5)
 miæraø : Hastalık belirtisi, bulgusu.
 49b/2 (1)
 mizâc : (sÿ ile eşdizimli olarak) İnsan
 vücudunun fizyolojik yapısı, yaratılış,
 bünye, mizaç.
 6a/8, 17a/1, 27a/1, 30a/6, 31a/19,
 31a/20, 55b/7, 61b/12, 87b/18, 89a/15
 (2), 92b/6, 96a/14, 112a/15, 113a/1,
 113b/12, 117b/2, 127b/7, 127b/16,
 128b/1, 128b/15, 130b/19 (2), 155b/9,
 155b/14, 157a/4, 161a/19, 163a/4,
 196b/20, 199b/2, 209b/9, 209b/11,
 210a/1, 210a/4, 210a/5, 210a/6, 212b/7,
 230a/14, 243b/15, 256a/9, 269a/4,
 274a/21, 275b/2, 276b/10, 288b/10,
 288b/18, 289a/6, 289a/19, 290b/4,
 291a/11, 291a/13, 291a/20, 298a/15,
 314a/9, 316b/5, 316b/11, 319a/1,
 332a/10, 333b/3, 333b/10, 333b/18,
 334b/8, 334b/21, 337b/9, 338a/11,
 338a/7, 339a/7, 341a/2, 341a/18,
 358b/14, 358b/11 (70) (krş.emzice,
 emzüce)
 muòaddir : 1.Bir organın şişmesine
 neden olan, şişiren;
 2.Duyuları uyuşturan (ilaç),
 uyuşturucu.
 174b/14 (1)
 muóafaða : Sağlığın korunması.
 29b/18 (1)
 muókem: (fâlic ile eşdizimli olarak) Kuvvetli,
 metin.
 257a/1 (1)
 muóriúa : (aðlâü ile eşdizimli olarak)Yanan.
 193a/11 (1)
 muóteriú : 132a/6, 231a/21, 318a/2,
 319b/11 (4) (bk. muóteriúa)
 muóteriúa : 15a/7, 64b/4, 72b/10, 83b/4,
 100b/7, 106a/16, 114a/17, 117a/21,
 118b/20, 123a/13, 188b/4, 204a/9,
 205a/13, 211b/17, 231b/2, 245b/12,
 262b/2, 268a/15, 287b/12, 289a/11,
 289b/5, 291a/6 (22) (krş. muóteriú)
 muúæveme : (emrâø ile eşdizimli olarak)
 Karşı koyma, direnme, dayanma.
 66a/4 (1)
 muútiè : (aðlâü ile eşdizimli olarak) Kesme.
 89a/7 (1)
 muètedil: Orta halli, itidalli.
 3b/19, 8b/1, 9b/6, 10a/14, 23b/6, 26b/4,
 27a/20, 27b/3, 28b/1, 29b/16, 30a/6,
 31b/15, 32a/6, 35a/18, 40a/16, 44a/2,
 44b/2, 45a/5, 51a/4, 51a/9, 51a/10,
 51b/8, 53b/18, 56a/20, 57a/14, 58a/19,
 61b/11, 62a/6, 64b/2, 65a/18, 69a/18,
 70a/2, 73b/3, 73b/12, 74a/15, 77a/11,
 87b/2, 96b/20, 103a/12, 104a/5,
 104a/20, 112a/21, 115b/10, 118a/5,
 118a/11, 127a/8, 127a/10, 129a/12,
 129b/6, 130b/17, 132b/2, 140b/13,
 141a/12, 141a/15, 146a/18, 150b/4,
 156b/21, 158a/19, 158b/9, 165a/2,
 166b/14, 171a/12, 176a/2, 179a/3,
 191a/2, 194b/16, 195a/13, 195a/21,
 199a/20, 199b/2, 201b/2, 203a/21,
 204a/20, 204b/6, 204b/8, 204b/16,
 212b/11, 212b/12, 217a/8, 220a/7,
 224a/14, 226a/2, 231b/4, 242b/18,
 243b/13, 245b/12, 254b/18, 256a/10,
 256a/16, 256b/9, 261a/2, 261b/1,
 262b/6, 263b/10, 266b/13, 266b/19,
 283a/13, 283b/3, 283b/7, 288b/18,
 289a/5, 297b/17, 304b/9, 307b/8,
 313a/21, 314a/9, 317b/7, 317b/18,
 318a/4, 320a/18, 333a/6, 333b/10,
 335a/1, 338a/11, 338a/12, 338b/6 (2),
 338b/7, 339a/14, 339b/12, 341a/18,
 341b/1, 342a/19, 343b/20, 345b/8,
 354b/3, 354b/11, 358a/21, 359a/11,
 360b/1, 362b/9 (131)
 müberrid: Mizacında barid özellik bulunan;
 soğutan, soğutucu.
 23b/1, 37a/1, 118a/20, 148b/12 (4)
 müfriü : (ishâl, úâbıø ile eşdizimli olarak)
 Aşırı.
 210b/4, 210b/18, 212b/8 (3)
 mürekkeb : (aðlâü ile eşdizimli olarak)
 Birbirine karışmış hilt.

16b/9, 105b/5 (2)
 mürteyn : 27a/10 (1) (bk. mürteyn)
 mürteyn : (?) Sevda ve safra hıltı.
 292b/13 (1) (krş. mürteyn)
 müselsel: (bevl ile eşdizimli olarak) İdrar
 kaçırma.
 187a/17 (1)
 müstaókem : (maraø ile eşdizimli olarak)
 Hastalığın dirençli olması.
 275a/18 (1)
 müstasúi : Vücutunda veya karnında su
 birikmiş olan.

60b/14 (1)
 müsterò: Rehavete gelmiş, gevşemiş, sarkmış.
 67b/10, 198b/4 (2)
 müteèassir : (bevl, haøm ile eşdizimli
 olarak) İdrar zorluğu olan.
 38a/2, 269a/20 (2)
 müzmin : 32a/6 (1) (bk. úadimi)
 müömin : 13b/3, 41b/17, 42b/9, 153b/4 (4) (bk.
 úadimi)
 müzmine : 17b/1, 34a/3, 41b/16, 85b/9,
 85b/11, 252a/20 (6) (bk. úadimi)

N

- nafaù: (?) Bir rahatsızlık ismi.
22b/17 (1)
- nÀfiò : (riò ile eşdizimli olarak) Şişkin olan.
81a/19, 84a/13, 84b/4 (3)
- nÀfiø : (ısıtma ile eşdizimli olarak) Çok fazla titreten sıtma.
36a/1, 135b/13, 152b/16, 173b/20, 198b/8, 223b/20, 248a/15, 255b/12, 256b/10, 271a/3, 271b/12, 307b/2, 315a/9, 323a/15, 346a/10, 347a/17 (16) (krş. nÀfiøa)
- nÀfiøa : 168a/10 (1) (bk. nÀfiø)
- naóif : Zayıf, arık.
14a/4, 269a/4 (2)
- nÀhiúin : 8a/14 (1) (bk. nÀúihin)
- nÀúihin : Hastalıktan yeni kurtulanlar.
11b/8, 18b/9, 18b/11, 136a/3, 226a/8, 291b/1, 315b/15, 349a/3, 350a/2 (9) (krş. nÀhiúin)
- naúris : 14a/16, 23b/8 (2) (bk. niúris)
- naúã : (ervÀó, laóm ile eşdizimli olarak) Eksiklik.
300b/3, 339a/8 (2)
- nÀúã : Vücutta eksik olan şeyler.
141b/13 (1)
- naúy : (eróÀm ile eşdizimli olarak) Temizleme.
26a/1 (1)
- nÀr-ı fÀris : 4b/5, 348a/16 (2) (bk. nÀr-ı fÀrisi)
- nÀr-ı fÀrisi : Firengi (?).
5a/13, 64a/2, 72a/17, 77b/10, 81a/17, 82a/19, 84a/10, 95b/19, 110a/2, 177a/7, 177a/20, 225a/1, 264a/3, 264b/9, 279b/16, 281a/15, 292a/20 (17) (krş. nÀr-ı fÀris)
- nÀãyr : Göz pınarlarında, makat havalisinde ve diş etlerinde olan bir hastalık.
56b/3, 135b/4, 162b/13 (3) (krş. navÀãir)
- navÀãir : Nasırlar.
310b/5, 310b/17 (2) (bk. nÀãyr)
- nefÀò : Tümör, şişkinlik.
214b/6 (1) (bk. nefò)
- nefeà : 1. Zatürre veya soluk borusundaki kan;
2. Tükürkle üfleme.
24a/12, 44b/8, 45a/7, 45b/1, 69b/10, 152b/16 (6) (krş. nefà, nefeàe)
- nefesÀ: 45a/11 (1) (bk. nefesÀ)
- nefeàe : 7b/1 (1) (bk. nefeà)
- nefò : Şişkinlik.
10b/20, 27b/21, 44b/19, 77b/21, 141b/14, 157b/3, 256b/17, 265b/19, 266b/8, 280a/4, 326b/6, 347a/10 (12) (krş. nefÀò, nefòa, nifÀò)
- nefòa : 20b/8, 22b/7 (2) (bk. nefò)
- nefs : Can.
63a/2, 63a/10, 113b/5, 127b/21, 195b/5 (2), 227a/16, 338b/13, 333b/13 (9)
- nefà : 33a/13, 193b/13, 351b/18 (3) (bk. nefeà)
- nefsÀ : Lohusa.
133a/14, 239a/10, 302a/8, 302a/9, 360a/16 (5) (krş. nefesÀ)
- nemeş : Yüzde olan siyah ve beyaz noktalar.
87a/10, 99b/12, 120b/3, 144b/20, 155b/15, 173a/18, 241a/11, 298a/2, 346b/20 (9) (krş. nemeş, nemeşÀ, nemeşe)
- nemle : (sÀèate ile eşdizimli olarak)
1.Vücuttaki karıncalanma hissi;
2.Vücutta küçük kabarcıklar şeklinde görülen bir cilt hastalığı.
13a/11, 44a/4, 52a/6, 116b/7, 122b/6, 123b/5, 125b/5, 193b/18, 240b/11, 243b/18, 244b/1, 281a/7, 284a/6, 296a/4, 308b/8, 310a/3, 320b/8, 328b/19 (18)
- nemre : Bir rahatsızlık ismi.
175a/5 (1)
- nemeş : 148a/17, 192a/7, 192a/21, 194b/19, 275a/6, 279b/3, 321a/20 (7) (bk. nemeş)
- nemeşe : 197b/3 (1) (bk. nemeş)
- nemeşÀ : 188b/13, 277a/21, 283a/11 (3) (bk. nemeş)
- nesÀ : 6b/9 (1) (bk. nisÀ)
- nesÀ'a : 56b/3, 59a/15 (2) (bk. nisÀ')
- nesÀ': 38a/5 (1) (bk. nisÀ')
- nesl : Soy; evlat sahibi olma.
45b/9, 272b/10, 297b/19 (3)
- neşyú : Burun kanamasını önleten ve hapsürmeyi sağlatan ilaç.
351a/17 (1)
- neten : Kötü bir şekilde kokmak.
57b/10 (1)
- netevÀt : Kemik çıkıntısı, yumru.
7a/9 (1)
- nevÀzil : 1. İnme, nüzul;
2.Bir dokuya sıvı hücumu;

- 3.Nezle hastalığı.
37a/2, 81a/13 (2) (bk. nezle)
- nevbet : Nöbet.
56b/2, 53a/14, 190b/11, 191b/6,
292b/5, 332a/4 (6)
- nevbetlü: Nöbeti olan.
214a/1 (1)
- nezef : Kan gitme, kanama (*hemorragie*).
12a/12, 18a/14, 41b/17, 136b/13,
153b/4 (5) (krş. nezf)
- nezelât : Nezleler.
22a/16, 26b/6, 26b/19, 27a/11, 36b/5,
38a/14, 40b/12, 43a/4, 49b/5, 57b/6,
58a/21, 59b/3, 77a/9, 86a/18, 102b/15,
104a/11, 113a/21, 115b/14, 120b/14,
125b/9, 143b/4, 144b/15, 152b/11,
156b/5, 160b/13, 183b/6, 191b/6,
198b/3, 213a/9, 219a/10, 237b/14,
282b/18, 283b/5, 284b/11, 305b/9,
323a/5, 346a/11, 353a/1 (38) (bk.
nezle)
- nezf : 193b/13, 202b/4 (2) (bk. nezef)
- nezle: Nezle.
9a/8, 11a/2, 11b/2, 17a/16, 19b/2,
20b/15, 22a/3, 22b/15, 23a/8, 23b/7,
24a/11, 55b/20, 56a/7, 56b/17, 77b/9,
96a/21, 101a/11, 111b/15, 114b/11,
119b/1, 121b/18, 133b/4, 139a/3,
154a/17, 198b/10, 202b/4, 211a/17,
214b/8, 222b/10, 225a/10, 227a/17,
229a/10, 231b/18, 235b/18, 238a/1,
242b/5, 243b/5, 247b/7, 254a/7,
264b/17, 274b/16, 286a/17, 287a/3,
304a/14, 302a/4, 307a/11, 312b/19,
315a/1, 315a/2, 319a/6, 323b/4, 343a/5,
347b/9, 349b/11, 354a/15, 355b/5,
358b/2, 359a/7, 360b/3, 360b/9 (60)
(krş. nevâzil, nezelât, zükâm)
- nifâo : 187a/20, 312a/7 (2) (bk. nefö)
- nifâs : Lohusalık
39a/11, 91a/14, 106a/15, 109a/6,
167b/21, 196b/18 (6)
- niüris : Gut hastalığı; damla hastalığı.
6b/9, 10b/7, 12a/3, 12b/18, 13b/12,
14a/16, 28b/7, 28b/20, 30a/20, 31a/6,
34a/2, 34b/1, 38a/16, 44b/10, 49b/14,
50b/14, 52b/12, 53a/1, 53b/21, 59a/15,
63b/17, 69b/13, 83a/20, 86a/19, 91a/4,
93b/21, 94b/20, 95b/9, 100a/11,
100b/6, 100b/8, 108a/5, 108b/5,
114a/12, 119a/19, 120a/3, 121a/10,
121b/4, 124b/21, 125b/6, 126b/9,
132b/7, 135b/6, 136a/19, 138a/15,
139b/7, 140a/6, 141a/7, 143b/10,
144a/14, 156a/9, 157b/16, 160a/20,
165b/18, 170a/2, 170b/16, 171a/4,
175a/10, 176b/8, 180a/8, 189b/4,
190b/12, 191b/17, 192b/15, 202b/6,
214b/7, 216b/18, 220b/14, 225a/14,
226b/6, 228a/18, 236b/12, 237a/5,
246a/6, 246b/16, 250b/18, 251a/19,
251b/10, 252a/8, 257b/7, 260a/6,
261b/10, 268b/2, 269b/21, 270b/19,
279a/15, 280a/20, 282b/8, 289b/8,
291a/11, 299b/21, 303b/14, 305b/4,
307b/1, 317a/9, 317a/11, 318a/15,
318b/10, 321a/1, 322a/11, 325a/7,
325b/11, 328a/16, 329b/7, 339a/10,
340b/7, 342a/8, 346a/9, 351b/2,
352b/12, 356a/2, 356b/14, 361b/17,
363a/16 (114) (krş. naüris)
- nisâ' : 1. (earâü, èrû, ile eşdizimli olarak)
siyatik.
7b/14, 12a/3, 23a/9, 25a/14, 28b/14,
33a/5, 34a/2, 38a/16, 39a/9, 39b/10,
44b/10, 52a/18, 60b/5, 63b/17, 64a/12,
88a/7, 101a/3, 101a/4, 101a/10, 102a/1,
114a/12, 117b/4, 120a/3, 124a/10,
138a/15, 141a/7, 143a/12, 143b/10,
144a/13, 150b/19, 154b/7, 170b/16,
175a/9, 182b/1, 188b/10, 190b/10,
195b/1, 201a/10, 221b/10, 221b/12,
236b/12, 237a/5, 245a/3, 246b/16,
252a/8, 265a/11, 273a/3, 273b/5,
278b/11, 307b/1, 311b/14, 317a/11,
325b/11, 330a/12, 342a/8 (55) (krş.
nesâ', nesâ, nesâ'a, nisâ'a);
2. Kadın.
93a/19, 139a/12 (2)
- nisâ'a : 6b/21, 10b/7, 12b/18, 13b/12, 23b/8,
27b/12, 30a/20, 32b/2, 50b/14, 54a/1,
56b/10, 89b/21, 93b/21, 103a/2, 103a/2
(2), 134a/20, 135b/6, 146a/2, 151a/17,
171a/4, 176b/8, 192b/15, 195b/13,
202b/6, 205a/12, 216b/19, 223b/14,
226b/6, 241a/13, 242b/7, 246a/6,
247a/6, 250a/7, 251a/19, 252a/21,
256b/17, 257b/7, 260a/6, 267a/20,
271b/13, 279a/15, 284a/5, 285b/14,
299b/21, 321a/1, 328a/16, 329b/7,
340b/7, 351b/2, 356b/14, 363a/16 (51)
(bk. nisâ')
- nisyân : Unutkanlık.
40b/19, 47a/9, 47b/3, 55b/1, 63a/4,
63b/3, 70a/8, 85b/13, 86b/5, 89a/17,
122a/1, 143b/1, 143b/6, 163a/17,

	185a/13, 186b/1, 202b/13, 226a/18, 250b/11, 280a/15, 298b/4, 323b/17, 326b/15, 336a/9, 355a/13 (25)		267a/10 (1)
nişân	: İz, belirti. 194a/12 (1)	nutÿnet	: Kötü kokma. 91b/21 (1)
noðÿd	: Nohut şeklindeki şişlik. 196b/8 (1)	nühÿş	: Yılan sokmaları. 27b/5 (1)
noúia	: Gonore. 19a/17, 80a/9, 185b/14 (3)	nükhet	: Ağız kokusu, nefes kokusu. 8b/17 (1)
nuife	: 1.Duru ve safi su; 2.Dölsuyu, meni, sperm.	nüzÿl	: 1. (mÀ ile eşdizimli olarak) Katarakt; 252b/15 (1) 2.İNme. 179a/17, 295b/21 (2)

O

oàlan : Erkek çocuk;
5b/3, 240a/13 (2)
oàlancú: Küçük erkek çocuk.

201a/3, 219a/11, 303b/18 (3)
ot : Panzehire verilen bir isim.
34b/11 (1) (bk. bÀdzehr)

Ö

öksürme: Öksürme.

330a/5, 342a/7, 345a/11 (3)

öksürmek : Öksürmek.

133b/5 (1)

öksürük : Öksürük.

7a/13, 8a/11, 13b/5, 19b/8, 20b/15,
26b/6, 27b/11, 28a/1, 30b/2, 36a/17,

48b/2, 53a/11, 61a/3, 62b/4, 64b/9,

68a/2, 68a/4, 68a/9, 102a/3, 181a/9

(20) (bk. suèle)

ölüm : 172a/9, 218b/21 (2) (bk. mevt)

ömr : Ömür.

29b/20, 196b/10, 250a/14, 289b/14,
359b/7 (5)

P

- pÀdzehr: 178b/9, 339b/5 (2) (bk. bÀdzehr)
pÀdzehrlík : Panzehir özelliği bulunan.
65a/1 (1)
- pÀkzehr : 35a/4 (1) (bk. bÀdzehr)
pÀs : Bağırsaklarda olan pas, kir,
çamurlaşma (?).
180a/12 (1)
- pÀ-zehr : 5b/13, 26a/16, 60a/11, 61a/15,
68b/19, 69b/1, 242b/14, 244b/20 (8)
(bk. bÀdzehr)
- pÀözehr : 252b/9 (1) (bk. bÀdzehr)
pek : (emrÀø, öksürük, şiş ile eşdizimli
olarak) Sert, sağlam, güçlü, şiddetli.
8b/20, 12b/14, 15a/10, 18a/5, 18b/15,
19b/8, 26a/13, 37a/12, 39b/11, 44a/4,
48b/2, 50a/11, 53a/20, 59b/2, 60b/13,
90b/16, 96b/12, 106a/18, 107a/12,
108a/9, 110b/8, 120a/5, 121b/19,
124a/9, 129b/8, 131a/13, 137a/3,
142a/21, 143b/19, 144b/6, 144b/19,
150b/7, 160a/20, 163b/2, 164b/5,
166b/19, 169b/18, 174b/1, 209a/17,
211b/8, 214a/19, 214b/5, 220b/2,
221b/13, 223b/12, 225b/11, 227a/12,
229a/1, 229b/8, 233b/1, 235a/17,
239b/10, 250b/20, 251a/18, 253a/1,
253b/14, 262b/10, 270a/1, 270b/5,
274a/17, 274b/15, 274b/20, 281a/9,
281a/13, 283b/12, 285a/14, 285a/16,
287a/2, 301b/2, 303b/3, 304a/8,
307a/21, 310a/12, 310a/19, 311a/21,
311b/21, 314a/9, 314a/20, 318b/10,
347a/10, 348a/14, 353b/5 (81)
- peklík : Vücutta bulunan sertlik, sağlamlık.
85b/10 (1)
- perhiz : Perhiz.
266b/14 (1)
- peykÀn : Vücuda batan okun ucundaki sivri
demir; peykan.
80a/18, 220b/13, 226b/20, 265b/9,
311b/18, 359b/4, 361a/17 (7)
- peykÀnlu : (yara ile eşdizimli olarak)
Peykan bulunan.
250b/7 (1)
- pir : Yaşlı, ihtiyar.
9b/13, 19a/1, 30a/9, 75b/18, 83a/18,
87a/9, 89a/15, 119a/10, 124b/4, 118a/3,
126a/2, 128b/16, 135a/13, 140a/8,
140a/6, 95b/6, 157b/13, 205a/1,
222a/13, 241b/16, 272b/10, 283b/8,
314a/13, 317a/16, 321a/6, 321b/7,
322a/17 (2), 323b/2, 323b/19, 325b/15,
326a/3, 327b/15, 328a/4, 340a/15,
349a/16, 349a/8 (37) (krş. kehel, úoca,
kühyl, meşÀyið)
- pirlik : Yaşlılık, pirlík.
31b/17, 114b/1, 121b/13, 176a/9,
245b/4, 256a/17 (6)

R

- raðve : Gevşek, sölpük.
48a/20 (1)
- raèşe : Titreme.
10b/20, 20a/12, 33a/15, 34a/2, 55a/21,
60b/10, 75b/1, 76a/18, 87a/7, 109b/20,
110a/14, 112b/4, 112b/5, 119b/8,
124b/21, 125a/5, 128b/19, 133a/13,
141a/7, 143b/11, 165b/18, 184b/9,
202b/5, 215a/15, 216a/7, 223b/20,
224b/12, 237a/5, 250a/7, 251a/9,
255b/13, 256b/10, 266b/5, 299a/8,
305b/4, 306b/6, 312b/18, 315a/9,
321a/1, 323b/17, 326b/15, 339a/9,
340a/2, 344b/12, 345a/6,
346a/11, 347a/20, 349a/8, 351b/17,
361b/9 (49)
- raüb : 41b/5 (1) (bk. raüb)
- raüb : 153a/15, 309b/19 (2) (bk. raüb)
- raüb : Eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört özellikten biri: Nemli, rutubetli, yaş.
4a/20, 6b/18, 10a/14, 18b/5, 21a/8,
24b/12, 24b/15, 25a/10, 25a/19, 28b/1,
29b/17, 30a/7, 32a/12, 36b/21, 40a/5,
41a/10, 44a/1, 44a/1, 46b/6, 46b/7,
48b/17, 49b/10, 50a/9, 51a/15, 51b/10,
53b/18, 55b/19, 56a/10, 58a/2, 62a/5,
62a/5, 64b/2, 70a/2, 72b/6, 74a/15,
74a/16, 74b/20, 78b/1, 79a/2, 81a/1,
83a/15, 84a/5, 86a/11, 91a/3, 91b/5,
92a/5, 103a/20, 107b/16, 108b/15,
115a/1, 115a/12, 117a/20, 120a/2,
121a/15, 121b/11, 122a/16, 123a/5,
123a/11, 126a/14, 130b/17, 131a/11,
132a/3, 132b/2, 134a/3, 134b/17,
135a/13, 135a/18, 136a/2, 139a/19,
141a/11, 145a/21, 146a/18, 147b/21,
150b/5, 156b/3, 158a/18, 160a/16,
163a/10, 164b/1, 165a/2, 171a/11,
172a/20, 176b/13, 177a/5, 179a/3,
181a/7, 183b/4, 192a/4, 192b/9,
194a/8, 195a/13, 196a/11, 199a/21,
199b/15, 201b/2, 204b/16, 207b/2,
208b/1, 208b/18, 209b/21, 212b/13,
212b/14, 212b/14, 215b/3, 215b/16,
216b/8, 216b/18, 217a/8, 218b/9,
220a/6, 220a/18, 224a/7, 224b/12,
226a/2, 232b/21, 239b/2, 242a/3,
242b/18, 243b/14, 245a/21, 253b/20,
254b/3, 254b/4, 259b/14, 261a/14,
261b/4, 265b/15, 266a/21, 266b/13,
267b/7, 268a/6, 268a/13, 273a/21,
274b/14, 280b/4, 281b/6, 281b/10,
282b/1, 283b/2, 283b/16, 285a/7,
288b/2, 288b/13, 291a/1, 291a/6,
291a/7, 291b/9, 292b/12, 294a/11,
293a/19, 295b/17, 296a/16, 303a/5,
304b/8, 311a/15, 312a/6, 313a/8,
313b/2, 314a/7, 314a/7, 314a/19,
320b/10, 321b/5, 326a/5, 326b/16,
329b/5, 340a/3, 342a/19, 344a/16,
344b/8, 345b/8, 346b/12, 349a/1,
350a/9, 350b/11, 353b/3, 354a/13,
354b/2, 354b/18, 355b/8, 356a/6,
356a/7, 356a/21, 358a/10, 359a/20,
360b/1 (186) (krş. raüb, raüb, raübe, raübe, ruüb)
- raübe : 43a/12, 74b/2, 87b/21 (3) (bk. raüb)
- raübe : 240a/8, 359a/7 (2) (bk. raüb)
- rÀyióa : (aàz, kerihe, úoltuú, ter ile eşdizimli olarak) Koku, yel.
12a/13, 12a/15, 29a/21, 37a/2, 37a/12
(2), 39b/3, 40a/18, 43a/3, 45a/6, 45a/9
(2), 47a/11, 47b/11, 58b/15, 73a/9,
82a/20, 87a/7, 95a/17, 96b/6, 101b/8,
102a/20, 116a/6, 116a/7, 121a/18,
126b/14, 134a/5, 165a/1, 167a/15,
177b/21, 180a/12, 182b/4, 183b/10,
185a/12, 194a/13, 197b/17 (2), 200a/6
(2), 200a/13, 200a/18, 202b/11,
206b/18, 207a/17, 209a/10, 218a/21,
223a/5, 224b/16, 234a/21, 240b/14,
247b/6, 249b/3, 253a/19, 254a/3,
258b/20, 260b/15, 266a/6, 267b/19,
274a/1, 285a/9, 287b/20, 305b/6,
306b/4, 307b/14, 309a/5, 312a/9,
322b/6, 324b/14, 333b/14, 333b/13,
334a/2, 350a/12, 355b/1, 362b/12 (74)
(krş. revÀyió)
- rebrebe : 191b/17 (1) (bk. ebreye)
- rebv: 41b/6, 220b/1, 236b/14 (3) (bk. rebve)
- rebve: Astım.
3b/13, 4b/1, 11a/2, 20b/16, 22b/7,
23b/10, 26b/6, 33a/3, 35b/3, 39b/1,
40a/5, 44b/21, 47b/2, 53b/20, 56a/4,
74a/19, 79b/3, 84b/8, 92b/8, 100b/6,
102b/15, 106a/14, 119b/9, 142b/18,
143a/15, 152b/9, 153a/3, 168a/15,
175b/9, 180a/4, 183b/17, 184a/12,
190b/7, 191a/3, 191a/4, 191b/4,

- 192b/13, 196a/13, 198b/3, 198b/8, 201b/5, 204b/9, 205a/20, 214a/12, 222b/6, 223a/10, 223b/7, 224a/3, 231b/17, 238a/1, 242b/5, 243a/20, 244b/8, 246a/3, 246b/3, 246b/13, 248a/14, 251a/17, 252b/18, 254b/19, 255b/6, 256b/4, 257b/13, 260a/5, 261b/18, 262b/3, 263b/3, 267a/8, 267b/18, 268a/19, 268b/4, 270b/2, 271b/17, 273a/1, 273b/4, 274a/13, 278b/2, 285a/9, 285a/20, 285b/16, 292a/16, 294a/3, 294a/5, 294a/19, 295a/14, 296a/1, 296b/15, 306b/2, 323a/17, 327b/13, 329b/19, 330a/5, 342a/7, 345a/7, 350a/2, 351b/18 (96) (krş. rebv)
- redd : (úuvvet, şehvet ile eşdizimli olarak) Geri iade, yerine getirme. 66a/4, 251a/17 (2)
- redî : 104a/4, 119a/13, 195b/12 (3) (krş. rediyye)
- rediyye : (aöLÄü buòÄr, emrÄø, keymÿsÄt ile eşdizimli olarak) Kötü, fena, azgın, vahim. 91b/21, 101b/8, 113b/1, 114b/8, 154b/13, 158b/12, 161b/6, 163b/18, 177a/21, 188a/3, 189a/14, 204b/20, 246b/20, 279b/20, 280b/5, 287b/1, 296a/9, 308b/17 (18) (krş. redî)
- remed : Göz ağrısı, göz ağrımасы. 16b/14, 17a/3, 17a/16, 17b/1, 17b/5, 17b/8, 17b/13, 30b/15, 35b/3, 42b/9, 43a/1, 51a/16, 102b/15, 106b/2, 219b/21, 229a/10, 237b/14, 276b/3, 281a/7, 284b/9, 287b/2, 307a/13, 307a/14 (23)
- resime : Sakinleştirici. 202a/12 (1)
- revÄyió : Kokular, yeller. 208b/8 (1) (bk. rÄyióa)
- rièÄf : Burun kanaması. 36b/8, 52b/10, 75a/10, 84b/18, 98a/19, 103b/12, 110b/5, 164a/13, 179b/19, 183a/7, 206b/14, 215b/7, 270a/9, 306b/16 (14)
- rió : (aómer, äaliô ile eşdizimli olarak) Vücutta bulunan rahatsız edici koku, yel, gaz. 3a/14, 3a/15, 4b/11, 9a/5, 11a/18, 14a/17, 20a/12, 24b/2, 25a/20, 27b/10, 28b/21, 30a/17, 36a/17, 36b/3, 39a/11, 39b/10, 46a/15, 47a/9, 55a/6, 68b/21, 70a/9, 81a/19, 82a/4, 89b/2, 92b/8, 102a/19, 102b/18, 103a/1, 104a/21, 104b/7, 107b/5, 113b/7, 116b/10 (2), 122a/1, 124a/10, 132b/19, 141b/14, 145a/8, 146a/19, 150a/10, 174a/15, 174b/1, 181b/15, 186a/10, 186b/3, 187a/20, 187b/16, 196b/8, 210a/12, 210a/12, 210a/17, 211b/14, 212a/4, 212b/1, 218b/6, 222b/8, 227a/18, 228b/10, 251b/9, 268a/10, 279a/17, 281b/12, 296a/20, 300a/19, 325a/20, 326a/4, 327b/13, 330a/16, 350b/2, 352b/12, 359a/17 (72) (bk. eryÄó)
- riyÄó : Vücutta duyulan sızılar, yeller, ağrılar; bazı organların (mide, bağırsak vb.) içinde biriken gazlar. 11a/15, 27b/21, 32a/14, 33a/17, 34a/20, 35b/21, 40b/17, 46a/2, 50b/3, 55a/12, 57a/21, 57b/6, 58b/12, 59a/16, 60a/5, 74b/4, 75a/11, 75b/1, 76a/3, 76a/16, 77a/10, 77b/21, 78b/10, 79b/10, 80a/18, 82a/2, 82a/12, 82b/18, 83a/21, 85b/9, 85b/9, 86a/14, 88a/1, 88a/7, 89a/10, 93b/20, 94b/4, 102b/16, 104b/12, 106a/1, 106a/15, 107a/6, 108b/3, 109a/3, 109a/18, 112a/3, 114b/10, 117b/7, 118b/2, 118b/21, 119b/2, 121a/16, 123a/7, 123a/16, 130a/6, 130a/14, 130a/21, 131b/11, 132a/8, 133a/12, 133b/3, 133b/15, 134a/4, 134b/4, 136b/21, 137b/20, 141b/13, 141b/19, 142b/4, 143a/11, 144a/14, 147a/8, 153a/4, 153a/9, 154b/20, 155b/1, 157a/12, 165b/16, 167a/18, 167b/15, 168a/8, 171a/4, 172a/21, 172b/1, 173b/18, 179b/3, 174a/12, 180a/2, 180a/19, 182a/16, 184b/17, 185a/4, 185a/12, 186b/21, 187b/16, 190b/12, 191b/21, 192b/18, 194b/4, 199b/18, 202b/5, 204b/6, 209a/7, 211b/8, 212a/3, 214a/20, 216a/1, 216b/13, 216b/18, 216b/14, 218b/12, 218b/13, 219a/1, 219b/7, 223a/14, 223b/2, 223b/6, 230a/11, 232a/3, 232a/16, 233a/17, 238a/19, 238b/21, 239a/2, 242b/6, 242b/21, 245a/2, 246a/3, 246b/5, 246b/15, 248b/21, 250a/6, 250b/3, 250b/17, 251a/9, 251a/17, 251b/14, 252a/1, 252a/20, 252b/20, 253a/8, 254a/18, 255a/15, 255b/6, 256a/8, 256b/4, 257b/4, 258b/20, 259a/21, 259b/16, 260a/5, 260a/20, 261a/19, 261b/18, 264a/16, 265a/10, 265b/19, 267a/19,

- 270b/2, 270b/18, 271b/12, 273a/1,
273b/4, 273b/19, 278b/2, 280a/4,
282a/12, 284a/5, 284b/3, 285a/10,
287a/6, 290a/18, 292a/10, 293a/10,
293b/4, 295a/2, 297b/20, 300b/11,
302a/4, 303b/15, 304a/15, 305b/1,
306b/2, 306b/15, 314a/13, 314b/10,
315a/4, 318a/3, 318b/9, 319a/18,
321a/2, 322b/3, 323a/15, 323b/6,
324a/11, 325b/11, 325a/13, 325b/14,
326b/16, 327a/8, 339b/11, 339b/17,
341b/3, 344b/10, 345b/14, 346a/7,
347a/9, 348a/6, 348a/12, 350a/2,
351b/1, 351b/18, 354b/3, 354b/19,
355b/2, 356a/9, 359b/3, 360a/6,
361a/4, 361a/10, 361a/20, 361b/8,
361b/13, 362b/20 (224) (krş. yel)
- rjó** :Canlılık.
123a/14, 144a/16 (2) (bk. ervÀó)
- rýşen** : (göz ile eşdizimli olarak) Parlak,
aydın.
70b/16, 278a/11 (2)
- ruib** : 311a/14 (1) (bk. raib)
- ruiybe** : 44b/2 (1) (bk. ruiybåt)
- ruiybet** : Eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört özellikten biri: Nem, nemli özelliğe sahip.
3a/18, 113a/9, 125b/13, 130b/8,
162a/7, 187b/7, 202b/7, 212b/11,
227b/21, 238a/19, 238a/20, 278b/15,
288b/18, 322a/18, 323b/19, 334b/18,
344b/8 (17) (bk. ruiybåt)
- ruiybåt** : (fÀside, àaribe ile eşdizimli olarak) Nemler, rutubetli şeyler.
5b/8, 15b/7, 15b/13, 16a/16, 16b/15,
20a/17, 21a/10, 24b/9, 29b/11, 29a/12,
31b/10, 37a/14, 37a/14, 40b/5, 40b/10,
41b/15, 43a/13, 43b/2, 45a/7, 48a/18,
48b/21, 52a/4, 54a/21, 55a/12, 55a/21,
57a/2, 57b/6, 58a/21, 61a/12, 74b/11,
74b/11, 78b/8, 78b/8, 77b/20, 85b/11,
87b/4, 89b/4, 91b/19, 96b/6, 101b/20,
107a/3, 107a/3, 115b/15, 122a/18,
122b/21, 135a/21, 139a/1, 144b/14,
145b/1, 147a/12, 147b/15, 148b/10,
148b/15, 149a/4, 150b/13, 153a/5,
158a/21, 160a/6, 161b/14, 161b/14,
168b/7, 172a/21, 175a/13, 180a/3,
188a/2, 193b/13, 193b/13, 194b/2,
196b/7, 197b/12, 201b/4, 203b/10,
206b/13, 207a/1, 214b/17, 223a/5,
224b/14, 224b/17, 230a/3, 233a/8,
238a/1, 238b/18, 239a/2, 243b/1,
247a/8, 253b/1, 261b/12, 262a/19,
267a/19, 277a/6, 278a/4, 278a/11,
285a/10, 298b/4, 300b/3, 305a/21,
308a/13, 316a/21, 322a/14, 322b/6,
326a/3, 326b/13, 329a/14, 327b/14,
328a/3, 342b/20, 343b/11, 345b/20,
347a/9, 354b/3, 358b/1, 359a/6 (112)
(krş. ruiybet, ruiybe)

S, ä, æ

- ääbi : 1. Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk;
 2. Üç yaşını tamamlamayan erkek çocuk;
 3. Küçük çocuk.
 165b/20 (1)
- äÄbit : (ül ile eşdizimli olarak) Güçlü, sabit, sağlam.
 54b/12, 119a/8, 222a/4, 252a/6 (4)
- äaçma : Yaranın kan saçması.
 9a/15 (1)
- saëfe: 52a/6 (1) (bk. suëfe)
- ääfrÄi : 339b/18 (1) (bk. ääfrÄvi)
- ääfrÄvi : Safraya äit, safra ile ilgili; karaciğerin diğer organlardan fazla çalışmasından dolayı hırçın, zayıf bünyeye ve mizâca sahip olan (kimse).
 30a/13, 42a/1, 48b/11, 46b/9, 55a/13, 52b/13, 57b/11, 70a/7, 71a/1, 78b/2, 92a/15, 93a/21, 93b/8, 105b/11, 105a/6, 105a/8, 105a/5, 107b/20, 112a/4, 112b/15, 113b/8, 113b/13, 118a/20, 127b/15, 128a/19, 129b/5, 132a/4, 132b/3, 179b/14, 185b/4, 189a/1, 190a/16, 191a/6, 220a/20, 299a/5, 301b/16, 314b/8, 329b/17, 332b/11, 333b/11, 335a/8, 347b/8 (42) (krş. ääfrÄi, ääfrÄviyye)
- ääfrÄviyye : 103b/8, 107b/17, 261a/14 (3) (bk. ääfrÄvi)
- ääälma : Hastalığın iyileşmesi.
 325a/9 (1)
- ääär: 3b/12, 130b/8, 182a/18, 265b/3 (4)
- ääärlü : Sağrlık.
 7a/10, 11a/2, 11b/3, 20a/14, 20b/19, 28a/4, 33a/4, 38a/15, 47b/19, 52b/9, 53b/19, 56b/17, 58a/5, 60b/3, 71a/15, 75b/7, 77b/6, 87a/6, 101a/12, 107a/5, 119b/6, 114a/19, 130b/9, 133a/15, 136b/12, 137b/7, 141a/18, 142b/5, 155b/1, 165a/7, 207a/1, 219a/8, 220b/6, 223b/14, 239a/2, 345a/12 (36) (krş. ääärlük, äämem)
- ääärlük : 198b/7, 212a/1, 217b/10, 223a/15, 239b/4, 252a/7, 252b/16, 270a/8, 288b/8, 296a/12, 306b/6, 314b/1, 315a/6, 347a/18, 350b/5 (15) (bk. ääärlü)
- ääöiö : (dimÄä, mizÄc, şehvet ile eşdizimli olarak) Hastalığı veya sakatlığı bulunmayan; gerçek, sağlam, asıl.
 42a/3, 68a/17, 94a/6, 324b/71, 325b/15, 335a/19 (6)
- äÄëüa : Ses güçlüğü, ses bozulması.
 362b/11 (1)
- sÄëiye : (evÄkil ile eşdizimli olarak) Yayılan yara.
 237a/17, 281a/7, 287b/3, 303b/17 (4) (krş. sÄëiyye)
- sÄëiyye : 193b/18, 228a/12, 343a/4 (3) (bk. sÄëiye)
- sÄüü : (ül, äaç ile eşdizimli olarak) düşme, dökülme.
 106a/19 (1)
- ääül : 20b/18, 79b/21 (2) (bk. äület)
- ääüil : 132b/2, 212a/1 (2) (bk. äület)
- ääüil : (baş, beden, haøm vb. ile eşdizimli olarak) Ağrlık, sıklet.
 49a/11, 63a/8, 73b/18, 80a/12, 84a/13, 128a/15, 137b/5, 180a/11, 194a/14, 195b/10, 226a/16, 249a/13, 279b/4, 350a/13 (14)
- saüta : (?) Bir rahatsızlık ismi.
 152b/16, 17b/18 (2)
- äälëa : 1.Kel, tüysüz yer;
 2.Alın (?).
 29a/10 (1)
- äälÄbet : Peklik, katılık.
 211a/17 (1) (bk. äälÄbÄt)
- äälÄbÄt: Peklikler, sağlamlıklar, katılıklar.
 23b/7, 38a/14, 80b/16, 87a/3, 106a/12, 119b/3, 228a/15, 243a/20, 327a/21, 330a/11, 350a/9 (11) (krş. äälÄbet)
- äälÄöiyet : ilaç veya ilaç hammaddelerinde bulunan iyileştirme ve yararlı olma hali.
 32a/12, 32a/14, 110b/1 (3) (krş. äälÄöiyyet)
- äälÄöiyyet : 136a/5, 286a/4 (2) (bk. äälÄöiyet)
- ääëleb : (dÄ ile eşdizimli olarak) Saç, sakal, kıl dökülmesi (alopecie).
 3b/14, 7a/12, 9b/8, 12b/18, 20a/20, 34a/1, 41a/11, 47a/14, 48a/10, 48a/11, 57a/17, 75b/3, 76a/18, 86a/16, 95a/9, 98b/12, 100a/11, 102a/20, 110b/4, 120a/12, 130b/2, 135b/5, 141b/6, 142a/8, 148a/2, 148a/17, 150b/15,

- 151a/13, 151a/17, 164a/13, 168b/16, 170b/10, 174b/13, 175a/7, 180a/5, 191b/16, 192a/20, 203b/11, 208b/7, 219b/20, 222b/13, 241a/20, 250b/8, 252a/6, 255b/10, 267b/2, 271a/2, 274a/12, 303b/17, 311a/15, 321a/19-20, 353a/2, 353b/5, 354a/15 (54)
- âalil: Siğil.
30a/14, 30b/16, 38b/21, 46b/21, 50a/12, 51b/11, 55b/1, 74b/9, 80b/6, 92b/11, 99b/7, 107a/13, 109a/13, 109a/14, 109a/16, 118b/17, 119a/9, 147a/21, 169a/5, 191b/16, 193a/20 (21) (bk. sigil)
- âamem: 34a/3, 39b/3 (2) (bk. âaàirlhú)
- âanca: 262b/13 (1) (bk. âancı)
- âancı : 39b/9, 46a/18, 60b/5, 79b/10, 82a/12, 88a/7, 108b/4, 135b/15, 150a/10, 152b/14, 154b/20, 174b/1, 176a/6, 180a/2, 192a/1, 205b/1 (16) (krş. âanca)
- âarè : 27a/17, 45a/10, 45a/21, 45b/5, 54a/3, 56b/4, 67b/1, 69b/7, 77b/9, 96b/20, 101a/3, 101a/8, 101b/5, 107a/11, 110b/16, 114b/4, 124b/1, 134b/20, 135b/8, 140b/3, 141b/19, 143b/11, 151b/2, 168a/16, 171b/15, 171b/17, 172a/10, 173b/19, 183a/14, 184a/11, 202b/11, 256a/2, 270a/1, 278b/12, 190b/12, 192b/11, 202b/3, 246a/5, 246b/13, 258b/21, 292a/19, 301a/11, 303b/11, 202a/19, 250a/16, 345a/11 (46) (krş. âarèa, , ârè, ümm-i âbyân)
- âarèa : 10b/19, 12b/20, 14a/16, 14b/21, 19a/16, 19b/3, 27a/21, 33b/21, 40b/19, 53a/3, 56a/1, 56a/21, 57b/2, 57b/6, 64a/12, 74b/12, 85b/12, 89a/17, 99b/11, 110b/7, 120b/1, 121b/20, 135b/2, 150b/7, 150b/18, 179b/20, 183a/11, 184b/8, 240a/10, 250a/9, 250a/21, 250b/17, 258a/12, 270b/4, 271b/17, 280b/6, 321a/18, 323b/9, 323b/18, 326b/19, 329b/6, 340a/13, 360a/16, 362b/10 (44) (bk. âarè)
- âaru : Hastalıktan dolayı yüzün sararması.
28a/7, 237b/17, 279b/17, 284b/14, 312b/20, 363a/4 (6)
- âarılıú: 36a/11 (1) (bk. yereúân)
- âarulú: 1. 136a/10 (1) (bk. yereúân);
2. Yüzdeki sarılık.
107a/8, 109a/9, 351a/10 (3)
- âarulik: 124b/6 (1) (bk. yereúân)
- sÂyil : (lièÂb ile eşdizimli olarak
- 41b/16 (1) (bk. sÂyile)
- sÂyile : (úuryó, lièÂb ile eşdizimli olarak)
Akıcı, akan.
104a/6, 177a/14, 192a/19, 193b/13 (4) (krş. sÂyil)
- âayÂdile : Eczacılar.
73a/14, 152b/21, 153b/1, 191a/20 (4) (krş. sayyÂdile)
- sayyÂdile : 265b/3 (1) (bk. sayÂdile)
- sebât : Uyku, gevşeme hali.
86a/8, 88b/8, 243b/6 (3)
- sebel : Göze inen perde, dumanlı ve bulanık görme hastalığı.
17a/6, 17b/19, 28a/3, 28b/14, 29a/1, 43a/2, 70b/16, 73b/14, 74a/2, 85b/14, 87a/5, 100a/9, 101a/19, 137a/15, 148a/19, 158b/4, 162b/11, 166b/20, 173a/3, 175b/11, 198b/7, 252b/3, 270a/8, 275b/21, 275b/9, 276a/13, 276b/10, 284b/12, 296b/18, 343a/2, 343a/12 (31) (krş. sebl, seleb)
- sebl : 16b/19, 23a/15, 53b/19, 60b/3, 86a/20, 124a/19, 150b/8, 161a/9, 172b/6, 183b/15, 195a/14 (11) (bk. sebel)
- sece : 217a/9, 241b/13, 307b/10, 329a/6 (4) (bk. secec)
- secec : *Seóec* kelimesinden bozulmuş *secec*, bağırsaklarda meydana gelen bir rahatsızlık anlamına gelmektedir.
12a/4, 15a/7, 25a/8, 28b/13, 26b/12, 35b/6, 39b/11, 45a/7, 47a/7, 57b/17, 60b/19, 62b/7, 73b/15, 78b/18, 82a/19, 105b/17, 130a/14, 139b/16, 158b/8, 158b/16, 162a/5, 199a/9, 239a/18, 240a/16, 345b/20 (25) (krş. sece)
- sed : 20b/8 (1) (bk. seded)
- seded : Tıkanıklık.
22b/6, 23a/10, 24b/1, 26a/21, 26b/11, 26b/16, 27a/16, 28b/1, 28b/11, 29a/12, 29b/20, 30a/10, 36a/4 (13) (krş. sed)
- seúÂ : İstiska hastalığına yakalanmak.
196a/19 (1)
- sekrÂn : 1. Mest;
2. Baş dönmesi hali, sarhoşluk hali.
281a/20 (1)
- sekte : 1. Durgunluk, durma;
2. Bozukluk, bozma;
3. Kanın birdenbire durması;
4. Kalp durması.
67b/20, 163b/20, 280b/6, 256a/2, 326b/15 (5)
- sel : 22a/15, 157b/15 (2) (bk. sell)

- selâú : Diş dibinde olan kabarcıklar. 156b/6, 158b/4, 161a/8, 169b/14, 173a/3, 176a/11, 178a/3, 181b/3, 183b/15, 193b/16, 198b/7, 205a/7, 206a/13, 222b/14, 224a/20, 224b/21, 238a/6, 240b/13, 252b/15, 277b/14, 281a/7, 285a/18, 287b/2, 289b/18, 307a/14, 308b/13, 343a/2, 343b/7 (28) (krş. sülâú, sülâúa)
- seleb : 38b/5 (1) (bk. sebel)
- seles : 45a/7 (1) (bk. selsel)
- sell : 1. Sıyırma, sıyırılma;
2. Çekme, çekilme;
3. Verem, tüberküloz.
102b/7, 190b/14, 192b/13, 195a/19, 199b/7, 207a/8, 272b/6, 292a/16, 299a/9, 345a/7 (10) (krş. daúú, duúúa, evrâm, sell, sill, sille, verem)
- selsel : (idrar, bevl ile eşdizimli olarak) damlama, akma.
53b/21, 54b/16, 55a/21, 144b/1, 185b/15, 322a/16, 327b/14, 345a/14, 345a/15 (9) (krş. seles, âelâel, selsil)
- âelâel : 27a/3 (1) (krş. selsel)
- selsil : 18b/20 (1) (bk. selsel)
- semiz : Yağlı, şişman.
13a/11, 18b/7, 25a/10, 26b/7, 42a/6, 48a/19, 112b/1, 225b/20, 291b/1, 334b/9 (10)
- semizlik : Yağlılık, şişmanlık.
30a/4, 196b/15, 196b/20, 223b/18, 225b/5, 291b/6, 335a/13, 335a/15, 356a/10 (9)
- sereüân : 1. Gittikçe genişleyen yara;
2. Kemik ve diş dokusunun harap olması durumu;
3. Halk arasında frengi;
4. Yenirce hastalığı.
28a/17, 98b/14, 147b/7, 149a/10, 192b/14, 237b/11, 310a/19, 321a/21, 349a/16 (9)
- sersâm : İnsana sersemlik veren hastalık, menenjit hastalığı.
5b/12, 72b/20, 212b/16, 213a/10, 320b/7, 326a/18 (6)
- sevâd : (göz ile eşdizimli olarak) Göz renginin siyah olması.
114a/14 (1)
- sevdâvi : Kara safranın ağır bastığı mizaç, bünye; kara safrayla ilgili; malihulya belirtileri gösteren, melankolik.
42a/1, 82b/18, 105a/3, 105a/7, 112a/4, 112b/16, 128a/6, 128a/18, 144a/6, 157a/3, 184b/15, 185b/5, 199b/17, 233a/4, 279a/18, 289b/10, 299a/6, 300a/1, 301b/6, 303b/10, 308a/13, 328a/5, 329b/6, 329b/16, 330a/11, 332b/12, 333b/11, 339b/10, 342a/21 (29) (krş. sevdâviyye)
- sevdâviyye : 85a/4, 91b/7, 94b/1, 167a/17, 175b/8, 180a/19, 204a/6, 214a/2, 231a/5, 354b/11 (10) (bk. sevdâvi)
- seyelân : (faœalât, lièâb, menî, ruiybât, üön ile eşdizimli olarak) Akma, akıntı.
139b/15, 147b/15, 175a/13, 186b/2, 187b/15, 187b/7, 193b/18, 224b/14, 238a/20, 243a/19, 328a/3, 347b/21 (12) (krş. seylân)
- seyl : (göz ile eşdizimli olarak) Akıntı.
36a/18 (1)
- seylân : 16b/19, 48a/18, 61a/12 (3) (bk. seyelân)
- âeyri: Göz zarı ile ilgili.
6b/7 (1)
- âeyyr : (?) Göz zarında meydana gelen rahatsızlık.
121b/15 (1)
- seyyâle : (üuryó ile eşdizimli olarak) Akan, akıcı.
240a/10 (1)
- âbyân : Küçük çocuklar.
30b/1, 149b/2 (2)
- âfâr : Ciltteki sarılık.
127b/17, 303b/20 (2)
- âióáo : 154b/1 (1) (bk. âióóat)
- âióóat : Sağlık, esenlik.
38b/4, 67a/19, 83b/1, 94a/9, 110a/15, 111a/10, 115a/12, 118a/13, 173a/9, 196b/15, 209b/10, 214a/7, 244b/11, 275b/21, 276a/13, 276a/20, 276b/4, 277a/10, 277b/1, 316a/2, 318a/4, 325a/9, 327b/15, 331a/16 (2), 332b/2, 334a/11, 335a/14, 335a/15, 335b/7, 336b/10, 337b/9, 337a/16, 337b/20, 339a/11, 349a/8, 358b/9, 359b/8 (38) (krş. âióáo)
- âúal : 1. Artık, tortu; dışkı;
2. Ağırılık.
50a/17, 95b/14, 122b/4, 125b/15, 220b/19, 320a/15 (6) (bk. âúlet)
- âúul : 330a/21 (1) (bk. âúlet)
- âúlet : Bedende veya çeşitli organlarda meydana gelen gevşeme, yavaşlama, sıkıntı, güçlük, uyuşukluk, ağırılık.
78a/1, 50a/5, 72b/13, 91b/8, 111b/21, 195b/7, 259a/12, 267b/9, 285a/20,

- 291a/9, 316b/21, 317a/1, 318a/16,
319a/6, 326b/6, 350a/4, 353b/5,
359b/17, 360b/13 (19) (krş. aàrlú,
áaúl, áaúil, áúal, áúal)
- ãmú: 15a/9 (1)
- ãrè: 98b/5 (1) (bk. ãarè)
- sigil : Siğil.
180a/5, 192a/13, 219a/12, 236a/18,
239b/20, 248b/13, 250b/6, 257b/6,
260a/9, 268b/7, 268b/17, 282a/7,
285a/13 (13) (krş. áalil)
- siór : Sibir.
64b/15, 97b/9, 101a/21, 124b/13,
126b/8, 135b/12, 147b/10, 172a/5,
192b/21, 193a/1, 245a/2, 246a/13,
250a/14, 269a/14, 305b/10, 305b/11,
343a/20, 353a/9, 355a/7, 355a/12,
355a/14, 363a/15, 364a/7 (23)
- silik : İsilik.
154b/11, 307b/5 (2)
- sill : 152b/9, 291a/7 (2) (bk. sell)
- sille : 80a/17, 178b/17, 190a/17, 289b/19,
299a/18 (5) (bk. sell)
- ãovuú : 6a/21, 6b/8, 33a/17, 56b/16, 71a/14,
79b/10, 85a/18, 86a/19, 87a/7, 88a/21,
91b/19, 128b/5, 157a/3, 157a/14,
165b/16, 174a/13, 183b/18, 202b/7,
282b/18, 283a/10, 285a/12, 319b/2,
322a/20, 326b/20, 327b/16, 346b/15
(26) (bk. bÀrid)
- ãovuúluú: (bel, baş, miède ile eşdizimli olarak)
Soğukluk.
99b/7, 135a/11, 167b/16, 172b/1,
182a/21, 183a/1, 197b/15 (2), 293b/14
(9) (bk. bürýdet)
- ãovuúluú : 9a/18, 152b/6, 163a/16,
173b/7, 213a/4, 322a/16 (6) (bk.
bürýdet)
- söylemek : (uyú ile eşdizimli olarak)
Sayıklamak.
282b/9 (1)
- ãu : (úarın, birikme vb. ile eşdizimli
olarak) organlarda su birikmesi.
187b/16 (1)
- sý : (haøm, òulú, mizÀc, şemme vb. ile
eşdizimli olarak) Organların, dokuların
ve sistemlerin çalışmasında meydana
gelen bozukluk, kötülük.
51b/9, 77a/10, 86a/12, 89a/17, 89b/5,
104a/21, 128a/19, 160b/9, 182b/14,
185a/11, 186a/16, 210a/14, 212b/7,
250b/11, 264a/16, 283a/10, 284b/4,
285a/10, 315a/4, 318a/15, 323b/10,
339a/9, 359b/16, 361a/12 (24)
- suèÀl : 5b/20, 10b/15, 13b/12, 14a/14, 18b/6,
22a/16, 22b/7, 39b/1, 40a/5, 41b/16,
94b/21, 120b/13, 160a/3, 293b/15 (14)
(bk. suèle)
- ãudÀè : Baş ağrısı.
5b/20, 11b/2, 19a/6, 22a/8, 22b/9,
24a/11, 27b/21, 28a/9, 34a/3, 37a/14,
38a/11, 39b/2, 41b/16, 44b/5, 46b/7,
47b/4, 51b/10, 53a/11, 55b/20, 77a/9,
85b/8, 92a/16, 101/3, 101b/2, 102b/14,
108b/7, 108b/15, 113a/16, 114a/12,
115b/15, 132a/4, 133b/5, 135a/8,
137a/2, 138a/3, 141b/6, 141b/9,
141b/19, 142b/9, 144a/7, 144b/16,
152b/11, 150a/3, 153a/14, 160b/9,
167b/18, 174b/13, 182a/20, 182b/14,
183a/1, 183a/17, 183b/6, 184b/8,
185a/11, 188b/9, 191b/14, 194a/15,
197a/21, 201b/12, 202b/3, 204a/21,
210a/14, 210b/1, 211b/18, 211b/20,
214b/8, 214b/11, 222b/10, 231b/18,
239a/11, 245b/4, 247a/21, 247b/7,
249b/7, 253a/9, 255b/17, 256a/17,
257b/14, 257b/18, 263b/11, 264a/15,
264a/21, 264b/1, 264b/17, 274b/10,
279a/14, 285b/4, 287b/20, 293a/13,
293b/4, 297a/8, 300b/19, 306a/21,
308a/9, 308a/14, 314b/8, 315a/1,
318a/3, 320b/6, 330a/14, 344a/17,
345a/6, 346a/11, 346a/14, 351a/6,
352a/11, 356b/4, 356b/19, 360b/15,
361a/12, 362b/21, 363a/3 (112) (krş.
ãudÀa)
- ãudÀa : 29a/21 (1) (bk. ãudÀè)
- suèfe : 1. Bebeklerin başında olan kepek,
konak;
2. Saçı dökülen, kel;
3. Çocuklarda olan suluca çıbanı.
7a/12, 9a/6, 15a/10, 64a/1, 72a/14,
76a/18, 106a/20, 109a/10, 125b/14,
134b/2, 135b/5, 138b/21, 142a/9,
172a/5, 172a/10, 175a/7, 180a/5,
191b/16, 219a/12, 222b/13, 224a/20,
263a/6, 270b/11, 274a/12, 279a/16,
279b/20, 303b/17, 307b/9, 309b/19,
310b/5, 311a/15, 321a/19, 326a/4,
343a/10, 345b/11, 353b/6, 354b/4,
355a/8 (38) (krş. saèfe)
- ãulanma : (göz, raóm vb. ile eşdizimli olarak)
Sulanma.
193b/18 (1)

- āulb : Peklik, şişlik
 26b/12 (2)
- suèle : Öksürük.
 6a/18, 24a/12, 44a/15, 44b/21, 49b/20,
 50a/12, 52b/4, 53b/2, 53b/20, 54b/10,
 55a/6, 55b/21, 56b/18, 57a/17, 57b/17,
 58a/2, 58a/21, 63b/15, 64a/13, 64b/3,
 69b/9, 70b/7, 71a/3, 72a/20, 72b/12,
 73a/7, 74a/19, 74b/21, 75b/2, 76a/15,
 77b/7, 81a/2, 81a/14, 82b/14, 84a/12,
 84a/6, 84a/8, 84b/3, 84b/8, 84b/15,
 86a/12, 89b/20, 91b/7, 92a/17, 94b/21,
 99b/8, 99b/13, 100b/6, 102b/15,
 103b/18, 106a/14, 108b/16, 109b/5,
 118b/19, 121b/11, 122a/18, 123a/17,
 125b/9, 126a/3, 135a/1, 135a/11,
 136a/6, 142b/15, 146a/6, 149b/13,
 152b/9, 153a/3, 153b/4, 154a/5,
 154a/12, 154a/17, 154a/20, 158b/5,
 162b/17, 163a/21, 164b/3, 168a/15,
 168b/21, 174a/10, 175a/16, 175b/9,
 179a/4, 180a/2, 180b/14, 183b/16,
 190a/20, 190b/7, 191a/3, 191a/7,
 191b/4, 192b/17, 195a/14, 195a/18,
 196a/13, 198a/3, 199b/1, 201b/3,
 204b/9, 207a/8, 208b/6, 211a/17,
 211b/18, 212a/2, 212b/16, 212b/21,
 213a/9, 214a/12, 214a/16, 214b/14,
 216b/10, 217a/10, 218a/5, 219a/2,
 220a/8, 220a/19, 220b/1, 223b/7,
 224a/4, 224a/15, 226a/15, 227a/11,
 231b/17, 232a/15, 232b/7, 234a/1,
 236b/14, 237a/3, 237b/7, 238a/2,
 238a/18, 241a/8, 242b/5, 244b/8,
 246a/3, 246b/3, 246b/13, 251a/17,
 252a/2, 257b/13, 252b/18, 254a/2,
 254b/19, 255b/6, 256b/3, 259a/21,
 259b/12, 260a/5, 260a/20, 261a/15,
 261b/18, 262b/3, 263b/12, 265b/11,
 265b/18, 266a/3, 267a/8, 267b/17,
 268a/7, 268a/19, 268b/5, 268b/11,
 269b/17, 270b/2, 273a/1, 274a/13,
 275a/5, 275a/11, 279a/6, 279a/15,
 279b/14, 283a/11, 284a/12, 285a/9,
 287a/3, 288a/15, 289b/12, 290a/3,
 292b/14, 293b/11, 294a/5, 294a/11,
 295a/14, 295b/18, 296a/2, 298a/7,
 298b/11, 299a/20, 303a/6, 306b/2,
 307a/18, 308a/21, 313b/4, 323a/5,
 323a/17, 326a/18, 326b/16, 344a/2,
 345b/8, 346a/5, 349b/11, 350a/2,
 350b/3, 351b/18, 354b/3, 354b/12,
 354b/19, 355b/10, 358b/5, 359b/16,
- 360a/6, 361b/5 (211) (krş. öksürük,
 suèÀl)
- āunân : Koltuk kokusu.
 29a/10, 82a/20, 197b/17 (3)
- sÿs : Karında meydana gelen bir
 rahatsızlık.
 20a/17 (1)
- āusızlıú : 13b/2, 26a/11, 51b/4, 78a/7, 78b/19,
 83b/9, 172b/7, 178a/11, 195b/15,
 360b/16 (10) (bk. 'aiüş)
- āusızlık : 214b/13, 272b/5, 299b/3 (3) (bk.
 'aiüş)
- āusuzlıú : 51a/3 (1) (bk. 'aiüş)
- südde : Peklik, mide dolgunluğu; çeşitli
 organlarda görülen tutkunluk,
 tıkanıklık.
 3a/16, 5a/3, 9a/5, 10a/5, 12b/15, 14b/3,
 18b/8, 28b/21, 31b/8, 32a/7, 33a/6,
 36b/6, 37b/9, 38a/11, 39b/17, 45a/6,
 46b/18, 48a/21, 48b/19, 49a/1, 49a/14,
 49b/16, 51a/3, 52a/19, 54a/3, 56a/11,
 57b/16, 58b/13, 59b/15, 60b/9, 61b/4,
 62b/12, 63a/4, 63b/16, 64a/13, 65a/10,
 65a/12, 65b/3, 68b/21, 69a/7, 71a/4,
 72a/20, 72b/7, 72b/10, 73b/7, 74a/18,
 74b/4, 75a/11, 76a/3, 76a/16, 78a/2,
 78b/10, 79b/10, 80a/8, 80b/16, 81a/8,
 83b/4, 83b/8, 85a/18, 87a/16, 88a/1,
 88a/7, 88a/21, 89b/20, 90a/13, 91a/4,
 91a/8, 91b/8, 91b/20, 92a/6, 92a/16,
 93a/13, 99a/14, 100a/7, 101a/4, 101b/8,
 101b/20, 102b/16, 103a/6, 103a/20,
 104b/10, 106b/13, 107b/17, 108a/1,
 108a/12, 108b/4, 109a/2, 112a/3,
 114a/19, 115a/20, 115b/12, 115b/13,
 116a/18, 116b/8, 117b/1, 117b/4,
 118a/5, 118a/9, 118b/3, 118b/7,
 119b/3, 119b/9, 120a/17, 120b/4,
 121a/15, 121b/16, 123a/7, 123a/12,
 123b/5, 124a/17, 126a/15, 127a/15,
 130a/6, 130a/13, 131a/13, 131b/12,
 132a/5, 132a/8, 132b/5, 132b/20,
 133b/4, 133b/14, 134a/4, 134a/7,
 134a/21, 134b/18, 135a/12, 135b/1,
 140a/6, 141a/7, 143a/20, 144b/1,
 144b/5, 146a/19, 146b/19, 147a/21,
 148a/14, 151b/15, 152b/15, 154b/20,
 155b/1, 155b/17, 157a/3, 157a/12,
 158a/21, 158b/2, 159a/16, 161b/16,
 163b/4, 163b/10, 164b/2, 167a/17,
 168a/8, 171a/8, 171a/14, 172a/20,
 175a/20, 176a/6, 176b/15, 179a/13,
 179b/3, 182b/19, 184a/13, 184b/9,

- 185b/9, 188b/5, 191b/4, 191b/15,
194a/8, 195a/21, 196b/17, 197b/14,
199b/18, 201a/12, 202a/9, 202a/13,
204a/9, 205a/21, 205b/20, 207b/12,
209a/13, 210a/10, 210a/17, 210b/14,
211a/18, 211b/1, 211b/8, 212a/3,
214b/12, 215b/17, 216b/9, 217a/10,
219b/6, 219b/18, 220a/18, 222b/8,
223a/10, 223b/17, 224a/8, 226a/7,
230a/15, 230b/15, 231a/15, 231a/21,
232b/11, 233a/12, 233a/17, 233b/4,
235b/12, 237a/3, 237a/16, 237b/12,
238b/19, 240b/21, 243a/18, 245b/13,
246b/4, 246b/19, 247b/6, 248a/14,
250b/3, 251a/10, 252a/2, 255b/16,
256a/8, 256a/16, 256b/16, 256b/21,
259a/1, 259a/5, 261a/2, 261a/3,
261a/19, 261b/9, 262b/3, 265a/12,
265b/15, 265b/17, 266a/3, 266b/15,
268a/11, 269b/6, 269b/17, 273b/3,
278a/21, 279a/10, 279b/14, 280a/5,
280a/13, 281a/17, 281b/14, 283b/7,
283b/18, 284a/5, 284a/7, 287b/16,
288a/16, 288b/21, 289a/11, 289b/5,
290a/17, 292a/10, 292a/20, 293a/4,
294a/18, 295a/16, 295b/17, 296a/3,
296b/14, 297a/14, 298a/1, 298b/6,
298b/8, 300b/11, 302a/4, 303a/6,
304b/9, 304b/21, 305b/2, 306b/20,
308a/8, 309/13, 309a/16, 312a/7,
312b/15, 313a/21, 314a/8, 314a/20,
314b/11, 315a/6, 322a/13, 323b/6,
323b/10, 326b/16, 327a/8, 328b/21,
329b/19, 330a/3, 339b/10, 339b/17,
340a/13, 341a/13, 342a/8, 342b/20,
345b/14, 348a/13, 349a/1, 350b/2,
350b/15, 351b/18, 352a/12, 353b/4,
354b/13, 355a/7, 355b/11, 356b/16,
358b/2, 360a/7, 362b/19 (319) (krş.
süded)
- süded : 15a/10, 22b/6, 22b/18 (3) (bk. südde)
- süfle : Aşağıdaki organlar.
233b/11 (1)
- süüyt : (diş, şehvet ile eşdizimli olarak)
Düşme, düşük.
183b/5, 193b/2, 198b/6, 200a/18 (4)
- sülû : 42b/9, 96b/1, 103a/4, 106b/1, 108a/4,
275b/20, 296b/18 (7) (bk. selû)
- sülûa : 16a/16, 16b/19, 32b/4, 43a/3, 45b/2,
55a/8, 96b/6, 98b/12, 104a/8 (9) (bk.
selû)
- sülük : Boğazda ve bağırsaklarda bulunan
sülük.
55b/16, 279b/3 (2)
- sümm : 16a/1, 30a/20, 30b/9, 32a/18, 44a/11,
50a/1, 61a/20, 65b/4, 70a/12, 73b/6,
85b/5, 86a/14 (2), 94b/14, 97a/7,
123a/1, 137b/8, 139b/7, 140b/4,
154b/13, 173a/4, 193b/2, 206b/9,
216a/19 (2), 227b/7, 227b/11, 234b/13,
262b/11, 269a/4, 295a/5 (31) (bk. aàu)
- sümy : Zehirler, ağular.
8a/3, 13b/5, 6b/19, 6b/19, 7a/12,
7a/21, 10a/6, 11a/15, 11b/14, 14b/4,
18a/6, 20a/20, 20b/8, 23a/3, 26b/1,
27a/11, 27b/3, 30a/10, 30b/4, 32a/7,
32b/1, 33a/16, 35a/11, 35a/19, 36a/1,
36b/7, 37b/19, 38a/15, 45b/14, 47a/2,
47b/12, 54a/2, 56a/6, 56a/15, 57a/15,
60a/8, 60b/10, 65a/10, 65a/11, 65a/19,
65b/10, 67a/9, 67a/15, 67b/16, 68a/1,
69a/6, 69b/13, 70a/5, 70a/10, 72b/17,
74a/21, 76a/20, 77a/11, 77b/9, 80b/15,
81b/21, 100b/2, 102a/3, 103a/5,
107a/14, 115a/1, 133b/14, 138b/1,
139a/21, 154a/16, 155b/8, 157a/12,
165b/20, 167b/1, 172b/2, 180a/9,
191b/6, 192b/6, 192b/11, 202b/7,
223a/10, 233b/11, 235a/17, 238a/7,
238b/21, 239a/9, 266b/18, 272b/11,
275a/4, 279a/13, 282b/3, 283b/7,
328a/19 (88) (bk. aàu)
- sünnet : Sünnet ve bunun sonucunda oluşmuş
yara.
149b/2 (1)
- süstlik : Gevşeklik, zayıflık, güçsüzlük.
149a/10, 180b/11, 287b/18 (3)

Ş

- şaõâ : 111a/3, 288b/19, 316b/10, 335a/16, 336a/10 (4) (bk. Âdem)
- şaèr : (göz ile eşdizimli olarak) Gözde çıkan kıl.
17b/20 (1)
- şaèire : (göz ile eşdizimli olarak) Gözde meydana gelen arpacık, itdirseği.
190b/11 (1)
- şaúüü : 28a/1, 47b/3 (2) (bk. şaúüüa)
- şaúüüa : Yarım baş ağrısı, migren.
40a/7, 45a/10, 46b/7, 52b/16, 69a/7, 71a/15, 85b/8, 93b/11, 108b/16, 114a/12, 138a/4, 141b/9, 143b/6, 143b/12, 152a/8, 155a/21, 157b/12, 159a/15, 160b/3, 175b/14, 183a/1, 183a/11, 184a/1, 191b/14, 197b/1, 201b/11, 219a/6, 228b/9, 242b/5, 246a/2, 247b/1, 260a/4, 246b/12, 306a/21, 317b/10, 319a/5, 320b/6, 324a/1, 323b/4, 340a/13, 345a/6 (41) (krş. şaúüü)
- şaúú : Yarılma,yarık.
4b/10, 9b/15, 15a/8, 214b/10 (4)
- şavâa : 1. Verem;
81a/16, 107a/10, 145b/6, 169b/17 (4)
2. Diş ağrısı;
3. Şaşılık.
- şedeóî'l-èaøle : Bir rahatsızlık ismi.
23a/2 (1)
- şedid : (maâã, vecaè ile eşdizimli olarak) Şiddetli, kuvvetli, güçlü.
59a/3, 67a/9, 134b/19, 139a/2, 152b/8, 170a/9, 193a/21, 216a/18, 278a/9, 284b/5, 310a/12 (11)
- şefÀ : 37a/15 (1) (bk. şifÀ)
- şehdeye : 46b/21 (1) (krş. şehdiye)
- şehdiye : Kötü yara.
193b/18 (1) (bk. şehdeye)
- şemrÀ : 350a/6 (1) (bk. şerÀ)
- şenc : 34a/2 (1) (bk. şenec)
- şenec : Sinirlerde veya kaslarda meydana gelen kasılma.
221a/5 (1) (krş. şenc)
- şerÀ : Kurdeşen, isilik.
24b/15, 72b/18, 134b/21, 214b/12, 242b/13, 243a/21, 262b/6, 281a/14 (8) (krş. şemrÀ, şerî, şirÀ)
- şerî : 78a/2 (1) (bk. şerÀ)
- şifÀ : 47b/20, 52b/7, 64a/13, 219a/10, 232b/11, 233b/6 (2), 236b/14, 251a/4, 261a/6, 285b/18, 290a/3, 293a/19, 325a/8, 333a/10, 351b/3, 360b/12 (17) (krş. şefÀ)
- şiuÁú : Yarık, çatlak.
33a/6, 47a/5, 52b/16, 63b/18, 85a/2, 181a/16, 192b/15, 198b/11, 199b/8, 222b/9, 282b/5, 308b/15 (12)
- şirÀ : 225b/5 (1) (bk. şerÀ)
- şiş : Vücutta meydana gelen şişlik.
4b/16 (2), 6b/7, 7a/7, 7a/10 (2), 7a/20, 8a/4, 8a/11, 9a/6, 10a/17, 10b/16, 11a/15, 11a/16, 12a/12, 14b/5, 15a/2, 33a/15, 12a/3, 15a/3, 15b/9, 16a/5, 18a/14, 18b/15 (2), 19b/9, 22b/9, 23a/2, 23a/8, 23a/16, 23b/6, 23b/18, 24a/5, 24a/15, 25a/12, 25b/8, 26b/1, 27a/17, 27b/14, 28a/5, 28a/16, 29a/3, 29b/9, 30b/3, 32a/19, 36b/5, 37a/2, 37a/18, 37b/19, 39b/11, 39b/18, 40a/7, 40a/18, 40b/1, 42b/9, 42b/17, 43a/13, 44a/3, 44b/5, 44b/7, 45a/10, 46b/10, 47a/5, 48a/17, 48a/20, 48b/7, 49b/6, 50a/11, 51a/16, 51a/19, 52b/10, 55b/20, 56a/11, 56b/17, 56b/19, 56b/20, 59a/5, 59b/2, 59b/15, 60a/10, 61b/3, 62a/17, 62a/10, 63a/13, 64a/1, 68a/10, 69b/14, 71a/3, 72a/15, 72b/12, 73a/6, 73b/5, 74a/3, 74b/7, 76a/3, 76a/17, 77a/2, 78a/8, 79a/14, 80b/15, 81a/7, 82a/13, 82b/16, 84a/9, 84a/19, 84b/15, 84b/17, 85a/16, 86a/12, 86a/16, 87a/7, 87b/6, 88a/10, 88b/8, 90b/17, 96b/5, 97b/3, 99b/11, 100a/10, 103a/20, 103b/12, 104a/5, 106a/12, 106b/6 (2), 107a/7, 107b/5, 108a/3, 108a/8, 108b/4, 108b/16, 109a/12, 110a/1, 110b/3, 115b/17, 116b/7, 116b/12, 117b/3, 117b/6, 119a/2, 119a/20, 120b/14, 121a/10, 121b/18, 121b/20, 122a/18, 122b/5, 123b/5, 124a/20, 125a/5, 125b/6, 125b/10, 126a/16, 126b/2, 126b/15, 129b/9, 130a/5, 130b/2, 132a/16, 132b/7, 132b/15, 133a/16, 133b/16, 134a/18, 135a/8, 135b/15, 137a/8, 137b/3, 138a/19, 138b/18, 139a/10, 139a/20, 141a/7, 142b/9, 143a/4, 143b/5, 143b/11, 144b/18, 145b/2, 147b/7, 147b/21, 148a/1, 149a/14, 149b/21, 150b/20, 151a/21, 152a/8, 152b/17, 153a/15, 153b/15,

154a/5, 156a/5, 156b/9, 156b/10,
 158a/8, 158b/13, 159a/15, 159a/20,
 159b/16, 160a/20, 161b/16, 162a/4,
 163a/20 (2), 163b/15, 164b/3, 165a/5,
 165b/20, 166b/19, 170a/19, 171a/3,
 173b/6 (2), 173b/19, 174a/13, 174b/1,
 174b/12, 175a/4, 175a/5, 176b/16,
 178a/10, 178a/20, 179a/4, 180a/5,
 180a/6, 180b/9, 181b/19, 182a/7,
 183a/8, 183b/9, 183b/13, 186b/14,
 190b/14, 191b/18, 192a/7, 192b/7,
 192b/19, 193a/10, 193b/17, 194a/11,
 194b/2, 196a/21, 196b/8, 198a/2,
 198b/17, 199a/8, 199a/13, 199b/3,
 200a/7, 200a/18, 200a/21, 200b/7,
 201a/12, 202b/5, 204b/1, 204b/6,
 205a/10, 206a/13, 206b/13, 208b/5,
 208b/6, 209a/8, 214a/3, 214b/4,
 214b/8, 215a/1, 215a/9, 216a/17,
 216b/12, 217b/10, 218a/19, 218b/14,
 220b/12, 221b/13, 222b/10, 223b/12
 (2), 224b/6, 224b/17, 225b/5, 225b/9,
 225a/19, 225b/12, 226a/13, 226a/14,
 227a/5, 228a/15, 229a/1, 229b/8,
 230b/9, 230b/15, 232b/21, 233b/20,
 234b/21, 235b/4, 237b/10, 239a/6,
 239b/16, 240b/10, 241b/1, 243a/21,
 243b/2, 244a/6, 246a/7, 247b/6,
 249a/14, 251a/11, 251a/19, 253b/14,
 254a/19, 254b/8, 254b/7, 254b/20,
 256a/5, 256b/4, 257b/9, 258a/3,
 261b/2, 261b/18, 262a/7, 262a/10,
 262a/18, 263a/20, 265b/10, 266a/14,

266b/2, 266b/15, 268a/8, 270a/6,
 271a/2, 271a/21, 271b/2, 271b/13,
 272b/9, 273b/21, 274b/15, 274b/20,
 278b/11, 279a/10, 279b/13, 282b/17,
 284b/4, 285a/13, 287b/19, 288b/6,
 289a/12, 289b/6, 289b/17, 292a/18,
 293b/11, 295a/15, 296a/2, 296b/2,
 297b/1, 300b/4, 300b/20, 301b/2,
 303b/14, 303b/16, 304b/21, 305b/4,
 306a/12, 306b/3, 306b/5, 310a/2,
 310a/12, 310a/19, 311a/10, 311a/17,
 311a/21, 311b/9, 311b/21, 312a/6,
 314b/3, 320b/7, 321a/7, 321a/21,
 327a/21, 328b/19, 343a/6, 343a/8,
 345a/16, 345b/14, 345b/21, 347a/15,
 348a/6, 349b/8, 350a/3, 350a/10,
 351a/1, 351b/2, 352a/12, 353a/2,
 354a/16, 354b/4, 361b/5, 363b/18
 (398)

şuèbude : (?) Bir rahatsızlık ismi.

140a/16 (1)

şüüýü : Soğuk ve hastalık sebebiyle cildin
 çatlaması, Yarık, çatlak.

12a/13, 37a/18, 38a/16, 44b/20, 48a/3,
 56a/3, 56a/13, 56b/3, 62a/21, 72b/18,
 75b/5, 100a/10, 110b/7, 131a/4,
 160b/12, 174b/4, 196a/15, 208b/5,
 225b/8, 225b/9, 279b/16, 310b/4,
 311a/1, 311a/14, 311a/17, 321a/20,
 326b/21, 361b/4 (29)

şüèle : (èaüreb ile eşdizimli olarak) Ateş,
 yangı (?).

138b/3, 303a/19 (2)

T, Û

- taèab : 134b/19 (1) (bk. taèb)
- taèb : 1. Yorgunluk;
2. Sıkıntı, zahmet, eziyet;
3. Sinirlerin zayıflığı dolayısıyla adalelerde ve başka yerlerde duyulan şiddetli sancı.
38a/14, 224b/16 (2) (bk. taèab)
- taèaúúud : (bağırsak, süd ile eşdizimli olarak) Bağlanma.
190b/10 (1)
- taèassür : Sıkışma.
246a/13 (1)
- tàbièa : (?) Bir rahatsızlık ismi.
150b/9 (1)
- üabè : 140a/8, 213b/3, 234b/16, 250b/12, 308b/8, 343b/21, 349a/3 (7) (bk. üabièat)
- üabièat : Doğal özellik; tabiat, huy, karakter.
3a/2, 9b/17, 10a/19, 14b/12, 24a/10 (2), 83b/1, 116b/20, 128a/17, 128b/16, 135a/13, 251b/14, 289a/11, 291b/10, 299b/10, 317b/19 (16) (krş. üabè)
- üabib : Hekim.
15b/11, 104b/4, 112b/7, 149a/19, 253a/20, 261a/6, 301b/8, 330b/5, 338a/8, 338a/11 (10) (bk. eübbÀ)
- taèfin : (Yara ile ilgili olarak) Çürüyüp kokma.
253b/1 (1)
- taàayyür: (üaèÀm ile eşdizimli olarak) Değişme; bozulma; kokmak.
259a/13 (1)
- taàyir : (elvÀn ile eşdizimli olarak) Rengin değişmesi, bozulması.
300b/20 (1)
- taóallül : Yumuşama.
23a/3 (1)
- taóayyür: Şaşkınlık.
87b/9 (1)
- taòifif : Organların çalışmasının hafiflemesi.
36b/4 (1)
- taóilil : (riyÀó, şiş ile eşdizimli olarak) Çözme, yumuşatma.
16b/11, 21a/11, 22b/9, 23a/8, 23b/18, 24a/16, 26b/13, 27a/17, 27b/10, 28a/16, 32b/15, 32b/16, 33a/15, 36b/4, 40a/18, 41b/10, 44b/5, 48a/7, 60a/10, 61b/4, 80a/10, 108a/3, 111a/21, 112a/8, 112a/18, 112b/5, 112b/13-14, 119a/11, 120a/2, 121a/16, 130b/10, 141b/13, 141b/19, 231a/3, 254a/18, 256b/4, 259a/6, 283b/12, 285a/16, 309a/18 (40)
- taúşir : Kabuğunu soyma, kabuğu soyulma.
151a/17, 274a/12, 354b/4 (3)
- taütir : (bevl ile eşdizimli olarak) İdrar damlatma, kaçırma.
163a/16, 172b/1, 267b/19, 322a/15, 346b/17359b/16 (6)
- üalaà : Dalakta meydana gelen bir rahatsızlık, dalak şişmesi (?).
7b/2, 7b/14, 8b/21, 13a/16, 22a/3, 22a/15, 23b/17, 28a/2, 29a/20, 36b/5, 36b/7, 37a/4, 40a/17, 41a/6, 44b/8, 45b/1, 46b/19, 60b/5, 72a/15, 63b/15, 69b/12, 81a/4, 85b/10, 89b/20, 102b/16, 106b/2, 107a/6, 108b/4, 115b/13, 126a/1, 171a/8, 196a/13, 222b/7 (33) (krş. üalaú, üóÀl)
- üalaú : 29a/14, 215b/17 (2) (bk. üalaà)
- ünin : Kulak çınlaması.
155b/1, 180a/6, 184a/1 (3)
- üarfe : Göz kapağının bir kere açılıp kapanması.
37b/20, 57b/4, 257a/12 (3)
- taáfiye : (ÀvÀz, nefes ile eşdizimli olarak) Saf hale getirme, temizleme.
81a/13, 330b/10 (2)
- üaş : (bögrekler, meàÀne ile eşdizimli olarak)
3a/17, 4a/12, 6a/19, 6b/6, 6b/20, 7b/1, 7b/11, 9b/12, 10b/6, 11b/4, 12b/9, 13a/10, 35a/13, 34b/16, 34b/18 (13) (bk. óaãÀ)
- üàèÿn : Veba.
35b/6, 47a/3, 110a/14, 136b/21, 172a/3, 204b/19, 208b/17, 226a/17, 233a/17, 235a/1, 235a/16, 235b/15, 259a/13, 267a/6, 286b/6, 299b/9, 303b/10, 341a/2, 341b/6, 347b/12, 362b/9 (21) (krş. vebÀ)
- tÀze : 1. Genç, yeni;
4a/6, 14a/5, 52a/15, 71a/13, 81b/9, 118b/16, 131a/13, 183a/18, 194a/8, 196a/12, 196b/21, 205a/1, 265b/15, 274b/8, 274b/14, 281b/6, 289a/13, 291b/2, 294b/11, 309a/17 (20)
2. Yeni başlamış, henüz ilerlememiş hastalık veya rahatsızlık.
251a/10, 256b/5, 269b/18 (3)
- tÀzelik : Gençlik.

- 76a/21, 121b/13 (2)
- teb : 106a/21 (1) (bk. ısıtma)
- tecfif : (ruÿbat, suêfe, yara ile eşdizimli olarak) Kuruma, kurutma.
58a/21, 116b/11, 144b/14, 149a/4, 153b/5, 193a/21, 198b/3, 228a/2, 233b/21, 252a/9, 264a/2, 267a/19, 270b/11, 293a/2, 298b/6, 326a/4, 353b/4, 358b/1 (18)
- tedÀvi : Tedavi.
16b/14, 40b/20, 42a/19, 42a/19, 49b/12, 67a/19, 145b/15, 235a/9, 252b/21 (9)
- tefcir : Kanı veya cerahati akıtmak için ameliyattan sonra yaranın içine delikli borular sokma; drenaj.
310b/12 (1)
- tefrîú : (eufÿnÀt ile eşdizimli olarak) Yaradaki kokunun ayrılması.
65a/20 (1) (krş. tefrîúa)
- tefrîúa : 329b/14 (1) (bk. tefrîú)
- tehveè : 193b/15 (1) (bk. úuâmaú)
- tehevvue: 45b/9 (1) (bk. úuâmaú)
202a/1, 341b/1 (2)
- tehyic : (aöläü-ı fÀside, şehvet ile eşdizimli olarak) Coşkunluk verme, coşku, artırma.
103a/5, 117b/2, 170b/1, 196b/9, 220a/9, 322b/6, 346b/17 (7)
- tenúıye : 1. Şırınga, enjektör;
2. (beden, úabø, maraø-ı rebve vb. ile eşdizimli olarak) Su vermek suretiyle kalın bağırsağın içini boşaltma; temizleme, giderme.
33a/4, 33b/5, 33b/11, 62a/13, 64a/6, 64a/7, 88a/20, 110b/20, 137b/5, 142b/14, 244b/1, 255a/5, 260a/10, 282b/21, 297b/16 (15)
- terhel : Gevşeme; gevşeklik, et sarkması.
64b/11, 101a/5, 104a/11, 121a/9, 153b/15, 156a/6, 159b/16, 199a/13, 207a/3, 215a/10, 218a/6, 224b/17, 225b/5, 227a/5, 228a/2, 229b/8, 234b/21, 235b/4, 237b/10, 240a/8, 257a/11, 271b/3, 274b/17, 291b/13, 297b/1, 298b/5, 299b/3, 306a/14, 321a/7, 343a/8, 351a/3 (31) (krş. terhele)
- terhele: 98a/21 (1) (bk. terhel)
- teÀÀeud : (buòÀr ile eşdizimli olarak) Vücuttaki buharın yükselmesi.
102b/14 (1)
- tevellüd : Hastalık veya rahatsızlık meydana getirme, oluşturma; kan, hılt gibi salgıları üretme.
12b/19, 14a/5, 14a/6, 18b/7, 26b/15, 32a/12, 32a/14, 36b/13, 36b/14, 37a/21, 46a/2, 47a/9, 50a/10, 50a/15, 51a/5, 52a/17, 54b/2, 55a/6, 57b/1, 58b/3, 61b/4, 61b/12, 62a/19, 62b/12, 63b/2, 64b/9, 70a/6, 70a/9, 70b/8, 71a/4, 72a/21, 72b/6, 73b/7, 74b/15, 76b/5, 76b/13, 77a/10, 78a/2, 78a/13, 78b/10, 78b/18, 79b/4, 79b/21, 80a/9, 80b/7, 80b/17, 81a/19, 81a/21, 82b/18, 84b/4, 85a/4, 88b/8, 91b/6, 91b/8, 96b/1, 97a/9, 97b/8, 99b/15, 102a/21, 102b/7, 104a/20, 104a/21, 104a/21, 104b/1, 106a/21, 106b/7, 107b/17, 108a/1, 109a/3, 109a/18, 110a/12, 110b/20, 112a/3, 112b/4, 112b/5, 113a/12, 115a/18, 115a/21, 115b/1, 117b/7, 118a/5, 118a/9, 118a/15, 118a/21, 118b/16, 118b/21, 119a/13, 119b/11, 121b/14, 122a/1, 122b/4, 123a/5, 123a/7, 123a/16, 123b/20, 126b/14, 130a/7, 130b/18, 131a/1, 131a/12, 132a/11, 132a/14, 134b/4, 134b/18, 135a/12, 135a/21, 136a/18, 136a/19, 136a/19, 136b/13, 138a/4, 139a/13, 148a/21, 149b/16, 157a/4, 160a/17, 160b/9, 163a/12, 163b/4, 169a/8, 170a/21, 171a/13, 171a/14 (2), 171a/15, 175b/5, 175b/8, 176b/2 (2), 176b/14, 178b/1, 178b/12, 184a/3, 184a/6, 190a/17, 192a/1, 192a/4, 192a/6, 193b/2-3, 195b/1, 195b/8, 195b/9, 196b/21, 199b/8, 199b/18, 202a/11, 202a/13 (2), 204b/19, 207a/8, 208b/19, 209a/8, 215a/10, 215b/18, 216a/21, 216b/14, 218b/1, 218b/12, 220a/9, 224a/8, 224a/9, 226a/7, 226b/11, 230a/15, 230a/16, 234a/20, 235b/12, 236b/16, 237b/11, 237b/12, 238a/14, 242b/13, 242b/21, 243a/1, 244b/15, 248b/21, 249a/4, 249b/7, 250b/12, 252a/9, 254a/1, 254a/5, 254a/12, 254b/4, 255a/19, 259b/16, 261b/12, 265b/19, 267a/11, 267b/1, 267b/8, 268a/10, 269a/13, 274b/9, 274b/17, 278b/12, 279a/18, 279b/21, 280b/6, 281b/7, 281b/12, 281b/14, 283b/7, 283b/18, 285b/18, 287b/3, 288b/8, 289b/20, 290a/5, 290a/18, 291a/11, 291b/13, 291b/15, 293b/4,

- 294b/14, 296a/20, 298b/4, 298b/6,
298b/8, 298b/9, 298b/11, 298b/14,
299a/9, 299a/10, 299a/20, 302a/21,
304a/15, 308a/14, 313b/3, 314a/14,
317a/1, 322a/19, 323a/8, 323a/18,
324b/1, 328b/21, 329a/2, 334a/7,
335a/19, 342a/15, 344a/18, 345b/14,
346a/14, 346b/18, 348a/1, 349a/1,
349a/16, 350a/7, 350b/15, 352b/6,
354b/10, 354b/13, 322b/4-5, 358b/3,
358b/5, 360b/15, 361a/12, 361b/17
(257)
- ùb** : Hastayı ilaçlarla tedavi etmek,
tabiplik.
2b/10, 109b/4, 109b/6, 200a/3,
208a/12, 236a/4, 259b/8, 280b/12,
332a/6 (9) (krş. ùbb)
- ùbb** : 200a/4, 299b/6 (2) (bk. ùb)
- ùfl** : Çocuk.
- 236a/11 (1) (bk. eüfÀl)
- ùóÀl** : 28b/3, 45b/14, 47b/3, 48a/18, 100a/5,
104a/7 (6) (bk. ùlaà)
- ùú** : Tok.
112a/3 (1)
- ùüàýÀn** : (dem, úan ile eşdizimli olarak)
Coşkunluk.
121b/12, 202a/1, 320a/14, 341b/1,
352a/16 (5)
- tuòme** : Dolgunluk.
49b/1, 72b/9, 111b/15, 118a/19,
152b/13, 223b/9, 226a/7, 254a/5,
257b/21, 280a/5, 281a/8, 284b/4,
286b/1, 291b/14, 297b/17, 306b/15,
308a/19, 343a/10, 347a/12, 347b/9 (20)
- ùlmaòas** :Kalp sıkışması, 'cebbÀri' l-
úalb'
340a/12 (1)

U, èU, èß, ß

- èufÿnÀt : Ufunetin çoğulu.
10b/19, 49a/14, 49b/11, 65a/20,
111b/14, 111b/17, 111b/19 (2),
118a/11, 123a/15, 146b/10, 182b/2,
218b/13, 223b/9, 236a/17, 269a/17,
323b/10, 329b/14, 343a/4, 352a/15 (20)
(bk. èufunet)
- èufÿnet : (balâam ile eşdizimli olarak)
1.Çıban veya yaranın çürüyüp fena
kokması;
2.İltihab;
3.Her hangi bir maddenin
çürümesinden hasıl olan pis koku,
çürük kokusu.
21b/20, 49b/8, 65a/13, 108a/1, 112a/7,
147a/11, 153b/7, 176a/9, 187a/14,
200a/18, 213a/5, 224b/16, 303b/20 (13)
(krş. èufunÀt)
- èuúde : 102a/1 (1) (bk. èauú)
- èurÿú: (?) Ter kokusu.
313a/17 (1)
- 'usr : (bevl, haøm, nefes ile eşdizimli
olarak) Tıkanıklık, zorluk.
10a/15, 21a/2, 22a/15, 24a/12, 26b/1,
27a/17, 28b/3, 35b/21, 58a/3, 58a/10,
60a/9, 61a/3, 61b/4, 68a/10, 69b/9,
70a/4, 72a/20, 74a/19 (2), 77a/1, 80b/5,
82a/1, 83a/20, 84a/12, 86b/3, 87a/2,
87a/4, 88b/17, 93a/13, 101b/20,
107a/6, 109a/2, 123a/12, 125b/13,
125b/15, 125b/18, 126b/6, 143a/15,
149b/13, 153a/4, 157a/15, 157b/5,
167b/16, 174a/10, 180a/2, 194b/1,
196a/13, 198b/3, 202a/10, 205a/9,
205b/4, 211a/17, 214a/19, 217b/6,
219b/21, 223b/7, 231b/3, 253a/3,
256b/6, 278b/2 (60) (krş. 'asr)
- uşauú : (ölmüş ile eşdizimli olarak) Anne
karnında veya doğmuş olan bebek,
cenin; bebek, çocuk.
- 4b/2, 6a/14, 7b/11, 8b/9, 12a/14,
14a/18, 22b/7, 24b/17, 33a/6, 33a/19,
39a/1, 50b/19, 59b/7, 64a/2, 65b/10,
68a/6, 75b/6, 77b/5, 85a/18, 85b/13,
90a/3, 90b/17, 101a/9, 110a/9, 110b/6,
133a/12, 147b/14, 154b/8, 168a/13,
169a/3, 178b/17, 179b/12, 182a/8,
194a/14, 194b/21, 198b/20, 214a/14,
217b/9, 222a/13, 234b/8, 241a/16,
246a/9, 250a/14, 256b/6, 256b/7,
267a/9, 269b/19, 270b/3, 271a/8,
271b/18, 274a/14, 278b/7, 278b/14 (2),
287b/18, 293a/15, 307b/15, 309a/14,
340b/8, 342a/11, 346a/12, 351b/5,
351b/20, 352a/13, 354b/20 (65)
- uyú : 1. Dış uyanarlara karşı bilincin,
bütünüyle veya bir bölümünün yittiği,
tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü
etkinliğin büyük ölçüde azalığı
dinlenme durumu.
11a/10, 25a/2, 58b/3, 65a/20, 89b/3,
92b/13, 100b/10, 108b/9, 122a/18,
122b/10, 125a/8, 151b/12, 151b/13,
160a/8, 163b/20, 173b/21, 182b/15,
207a/5, 223a/16, 226b/14, 229a/12,
240a/14, 243a/10, 243b/6, 249a/4,
282b/9, 294b/16, 307b/7, 313b/6,
317a/1 (30) (krş. yuúu)
2. (perişân ile eşdizimli olarak)
Kalitesiz uyku.
150b/19 (1)
- uyúusızlıú : Uyku uyuyamama veya
uyumamış olma durumu.
19b/8, 87b/5, 121b/13, 170a/3, 330b/4
(5) (krş. uyúusızlık)
- uyúusızlık : 144b/13, 251a/12, 317a/1 (3)
(bk. uyúusızlıú, yuúusızlıú)
- uyumaú : Organların düzenli çalışabilmesi ve
vücudun dinlenebilmesi için günün
belli saatlerinde uyumak, dinlenmek.
113b/4, 275b/5 (2)
- uyuz : 30b/4, 33a/13, 222b/9 (3) (bk. cereb)

Ü

ümm-i âbyân : 1. Havale, uçunma;
 2. Epilepsi, sara.
 7b/14, 53a/3, 81b/12, 150b/9, 172a/5,
 271a/7, 355a/12 (7) (bk. âarè)
 ünââ : Dişiler, kadınlar.
 250a/9 (1) (krş. ünââ)
 ünââ : Dişi.
 107b/7 (1) (bk. ünââ)

ünâeyeyn : (Âdem, sür-, şiş ile olarak)
 Erkeklik organı.
 11a/16, 11a/18, 14a/17, 23b/11,
 44b/11, 59a/17, 60a/9, 73a/7, 77b/11,
 82a/13, 104a/11, 187b/17, 229b/13,
 232b/21, 233b/20, 306b/5, 347a/16
 (17)
 üstüròâ : 16b/3, 67b/1 (2) (bk. istiròâ)

V

- vaðam : 1. Hazım güçlüğü;
2. Güçlük, ağırlık.
285b/1, 286a/7 (2) (krş. vaðam)
- vaðm : 298a/6 (1) (bk. vaðam)
- vaóşe : 36a/12 (1) (bk. vaóset)
- vaóset : 1. Vahşi olma durumu;
2. Korku, ürküntü;
3. Issızlık, yalnızlık.
152b/11, 177b/20, 184b/15, 188a/2,
296b/15, 312b/17 (6) (krş. vaóşe)
- vaøíó : (?) Bir hastalık ismi.
102a/3 (1) (krş. vaøó)
- vaøó : 101b/21 (1) (bk. vaøíó)
- vebÀ : 35b/6, 47a/2, 76b/6, 208b/17,
217a/14, 233a/18, 235a/2, 235a/16,
242b/12, 258b/6, 259a/13, 267a/6,
285b/1, 333a/1, 341a/2, 341b/6,
359a/15 (17) (bk. vèÿn)
- vecaè : 8b/20, 11a/8, 16b/10, 38a/16, 45a/1,
47b/2, 47b/3, 50a/3, 50a/16, 50b/13,
80a/18, 81a/16, 95b/9, 115a/5,
116b/13, 135a/11, 136a/19, 141b/10,
150b/9, 156a/9, 165b/18, 176b/5,
193a/21, 216a/18, 226b/6, 228b/9,
229a/14, 229b/1, 231b/16, 278b/3,
325b/13 (31) (bk. aàn)
- verem : 1. Vücutta hasıl olan yumru, şişlik;
2. Verem, tüberküloz.
9a/9, 17b/18, 41a/12, 47b/5, 104a/8,
107a/4 (6) (bk. sell)
- vesaò : Kir.
235b/11, 361b/3 (2)
- vesuè : (Yara ile ilgili olarak) Genişleme.
240b/11 (1)
- vesvÀh : 188a/10 (1) (bk. vesvÀs)
- vesvÀs : Vesvese.
49b/14, 52a/17, 98b/4, 186a/10,
232b/1, 269a/13, 279a/17, 301b/7,
57a/1, 74b/12, 107b/19, 185a/11,
211a/1, 250a/9, 254b/19, 263a/15,
266b/1, 282b/2, 287b/1, 292b/14,
313b/2, 346b/13, 354b/11, 362b/9,
96b/21, 45a/20, 50a/3, 82b/18, 84a/7,
94a/9, 97b/20, 133a/10, 134b/20,
150b/7, 161b/5, 165a/4, 167a/17,
168a/16, 176b/14, 177b/20, 183b/5,
188a/2, 188b/7, 202b/5, 208b/19,
222b/9, 246a/5, 250b/3, 254a/11,
260b/17, 261b/10, 262b/3, 289b/10,
296b/15, 315a/2, 318a/3, 330a/12,
341a/12, 341b/3, 342a/20, 343a/3,
344a/17, 347b/19, 83b/2 (64) (krş.
vesvÀh)
- veşem : (yara ile ilgili olarak) Nişan, iz,
döğme izi.
147b/1 (1) (krş. veşm)
- veşm : 302b/19 (1) (bk. veşem)
- vilÀdet : Doğurmak, doğurma, doğuş.
24a/6, 28a/8, 39a/11, 52a/18, 59b/10,
106a/17, 124b/3, 125a/4, 130b/14,
132b/9, 137a/1, 155b/3, 155b/5 (2),
165a/5, 165b/5, 192a/19, 203b/7,
270a/15, 290a/19, 298b/9, 299a/18,
308a/1, 328a/17, 347b/12, 358b/5,
363b/20, 364a/6 (28)

Y

- yAbis : Kuru, kuru özelliğe sahip. Eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört özellikten biri; kuru, kuruluk.
- 8a/3, 8a/10, 8b/13, 8b/19, 9a/4, 9a/5, 9a/13, 9b/5, 10b/4, 11b/1, 11b/21, 12b/12, 12b/17, 13a/9, 13a/15, 13b/1, 13b/1, 13b/15, 14a/14, 14b/3, 14b/20, 15a/7, 20b/7, 21a/8, 21b/17, 21b/19, 22b/6, 22b/14, 23a/7, 23b/16, 24a/5, 24b/12, 25a/6, 25a/10, 25b/7, 25b/15, 26a/10, 26a/21, 26b/5, 26b/10, 26b/15, 27a/1, 27a/9, 27b/3, 27b/10, 27b/20, 28a/14, 28b/6, 28b/10, 28b/19, 29b/6, 31a/6, 31a/8, 31b/6, 32a/5, 32a/12, 32b/4, 32b/14, 33a/2, 33a/12, 35a/19, 35b/20, 36a/13, 36a/14, 36b/4, 36b/20, 37a/11, 37b/8, 37b/19, 38a/3, 38a/10, 38b/19, 39a/7, 39a/21, 39b/9, 39b/16, 39b/16, 40a/4, 40a/16, 40a/21, 40b/4, 40b/9, 40b/16, 40b/16, 41a/5, 41a/11, 44a/2, 44b/17, 45a/5, 45a/19, 45b/13, 45b/19, 46a/11, 46b/17, 47a/21, 48a/5, 48a/15, 50a/9, 50b/1, 50b/2, 50b/13, 51b/20, 52a/4, 52a/11, 53a/9, 53a/20, 54b/8, 55a/3, 55a/11, 55a/19, 55b/11, 55b/15, 56b/8, 57a/14, 57b/5, 57b/9, 57b/16, 58a/7, 58a/17, 58a/18, 58b/11, 59a/3, 59a/15, 59b/14, 60a/4, 60b/1, 61b/2, 61b/9, 62a/4, 62a/6, 63a/1, 63a/12, 63b/1, 63b/10, 64a/11, 68a/13, 68b/20, 70a/3, 70a/3, 70b/6, 70b/21, 71b/9, 71b/20, 72a/13, 73b/2, 73b/11, 73b/12, 75a/11, 75b/14, 76a/15, 77b/4, 77b/4, 77b/18, 78a/7, 78b/6, 79a/13, 79b/2, 79b/9, 80a/2, 80a/17, 80b/14, 81b/8, 81b/20, 82a/11, 82a/18, 83a/1, 83a/15, 83b/1, 84a/5, 84a/18, 84b/3, 84b/7, 84b/13, 85a/15, 85b/7, 86a/10, 87a/2, 87b/2, 87b/15, 87b/21, 88a/6, 88a/18, 88b/7, 88b/16, 89b/11, 89b/18, 90a/12, 91a/3, 91a/13, 91b/18, 92a/5, 92a/21, 92b/6, 95a/11, 96a/15, 96a/20, 96b/10, 96b/20, 97a/17, 97b/3, 97b/14, 97b/19, 98a/8, 98a/18, 98b/3, 98b/11, 99a/1, 99a/13, 99b/6, 100a/4, 100a/21, 100b/13, 101a/2, 101b/7, 101b/12, 101b/19, 102a/19, 102b/5, 102b/14, 103a/12, 103b/7, 103b/8, 103b/9, 104a/5, 104b/19, 106b/12, 106b/17, 107a/2, 107b/5, 107b/15, 108a/21, 108a/21, 109b/3, 109b/18, 110a/21, 110a/21, 113a/2, 114a/11, 114b/21, 115b/10, 116a/12, 116b/7, 116b/20, 117a/4, 118a/8, 118b/15, 119a/6, 119a/18, 120a/1, 120a/15, 121a/8, 121a/15, 121b/3, 121b/11, 122a/14, 122a/17, 122b/16, 122b/21, 123b/4, 123b/4, 123b/20, 124a/9, 124a/17, 124b/20, 125a/18, 125a/18, 125a/19, 125a/21, 126a/3, 126a/8, 126a/14, 126a/21, 126b/13, 127b/7, 129b/2, 129b/20, 130a/4, 130a/12, 130a/17, 130a/21, 130b/7, 131b/11, 132b/15, 132b/19, 133a/9, 133b/2, 133b/13, 134a/3, 134a/16, 135a/10, 135a/18, 136a/6, 136b/9, 136b/20, 137a/1, 137b/3, 137b/12, 137b/19, 138a/11, 138b/17, 139a/10, 139b/15, 140a/5, 140b/1, 141a/12, 141a/16, 144a/6, 145a/7, 146a/1, 146b/19, 147a/20, 147b/5, 148a/13, 149b/12, 149b/20, 150a/8, 151a/10, 152a/5, 152b/5, 152b/5, 153a/2, 153b/3, 154b/5, 154b/10, 154b/19, 155a/9, 155b/15, 156a/4, 157a/1, 157a/11, 157a/20, 157b/4, 157b/10, 158a/7, 158a/19, 158a/19, 159a/11, 159b/15, 160b/17, 161a/8, 161b/3, 161b/14, 162b/6, 163b/9, 164a/10, 164b/3, 165a/19, 165b/15, 166b/13, 166b/14, 167a/14, 167b/13, 168a/7, 168b/13, 169b/9, 170a/17, 170b/8, 171a/3, 171b/15, 172a/20, 172b/19, 173a/17, 173b/4, 173b/18, 174a/9, 174a/21, 174b/11, 175a/1, 175a/1, 175b/21, 176a/2, 177b/19, 178a/10, 178a/19, 178b/5, 178b/12, 179a/13, 179b/3, 179b/20 (2), 180a/18, 180b/7, 181b/15, 182a/4, 182a/15, 182b/7, 183b/5, 184a/10, 186b/16, 188b/3, 189a/13, 189b/2, 190b/6, 191a/2, 191b/4, 192a/11, 192b/6, 192b/9, 193a/9, 193a/18, 193a/19, 193b/11, 194a/21, 194b/8, 194b/16, 196a/4, 196a/12, 197a/20, 197b/12, 198a/13, 198b/2, 199a/7, 199a/12, 199a/21, 199b/6, 199b/15, 201a/8, 201b/2, 202a/8, 203a/13, 203a/21, 203b/10, 204a/6, 204a/20, 204b/5, 204b/16, 205a/5, 205a/12,

205a/18, 205b/19, 206a/12, 206b/10,
 207a/15, 207b/2, 207b/9, 208b/1,
 209a/5, 213b/1, 214b/2, 215a/13,
 215b/3, 216a/1, 216a/5, 216a/6,
 216a/16, 216b/8, 216b/18, 217b/5,
 218a/3, 218a/17, 218b/18, 219b/5,
 219b/18, 220a/7, 220b/1, 220b/12,
 221a/4, 221b/8, 221b/8, 222b/5,
 223a/4, 223a/10, 223a/13, 223b/1,
 224a/3, 224a/14, 224b/5, 225a/8,
 225a/17, 225b/4, 226b/4, 226b/19,
 227a/4, 227a/10, 227a/10 (2), 227a/20,
 227b/6, 227b/6, 230a/3, 230a/10,
 230b/7, 230b/13, 233a/4, 233a/8,
 233a/16, 233a/21, 233b/4, 233b/9,
 233b/19, 234a/18, 234b/4, 234b/7,
 234b/13, 235a/15, 235b/2, 236a/17,
 236a/21, 236b/11, 237a/2, 237a/15,
 237b/5, 238a/11, 238a/18, 238b/18,
 239a/14, 239b/2, 239b/8, 239b/14,
 240a/7, 240b/9, 240b/20, 241a/6,
 241b/1, 241b/10, 242b/3, 243a/16,
 244a/2, 244a/5, 244a/14, 244b/7,
 244b/19, 245a/14, 245a/20, 245b/12,
 246a/1, 246b/3, 246b/11, 246b/11,
 248a/13, 248b/3, 248b/11, 248b/18,
 249b/3, 250a/4, 250b/2, 250b/6,
 250b/16, 251a/6, 251a/9, 251a/16,
 251b/21, 252a/20, 252b/14, 253a/8,
 253b/21, 253b/21, 254a/16, 254b/18,
 255a/15, 255b/5, 256a/5, 256a/8,
 256a/16, 256b/3, 256b/9, 256b/16,
 256b/21, 257a/8, 257b/3, 258a/10,
 258a/19, 258b/19, 259a/4, 259a/11,
 259a/20, 259b/11, 260a/3, 260a/16,
 260a/19, 260b/14, 261a/13, 261b/18,
 262a/5, 262a/14, 262a/17, 262b/1,
 262b/2, 262b/9, 262b/13, 263b/10,
 265a/8 (2), 265a/21, 265b/8, 266a/3,
 266a/13, 266a/21, 266b/13, 267a/5,
 267a/18, 267b/16, 268a/18, 268b/1,
 268b/4, 268b/17, 269a/12, 269b/5,
 269b/16, 270b/1, 270b/18, 271a/20,
 271b/2, 271b/11, 271b/11, 271b/17,
 272b/4, 272b/21, 273a/8, 273a/19,
 273b/13, 273b/18, 274a/10, 274b/8,
 274b/19, 275a/4, 278a/20, 279a/2,
 279a/9, 279a/21, 279b/11, 280a/4,
 280a/13, 281a/4, 281a/9, 281b/3,
 281b/19, 282a/5, 282a/11, 282a/21,
 282b/16, 283a/13, 283b/3, 284a/4,
 284a/11, 284b/1, 285a/7, 285b/11,
 286a/4, 286a/16, 287a/2, 287a/20,

287b/11, 287b/15, 288a/8, 288b/2,
 288b/12, 288b/12, 288b/12, 288b/14,
 291a/2, 292a/9, 292a/16, 293a/2,
 293a/10, 293a/15, 293b/3, 294b/11,
 295a/2, 295a/13, 295b/7, 295b/16,
 296b/1, 296b/13, 297a/14, 297a/21,
 297b/5, 297b/13, 299b/9, 299b/10,
 299b/20, 300a/10, 300a/15, 300b/3,
 300b/10, 300b/11, 300b/17, 301a/9,
 301b/1, 302a/3, 302a/13, 302a/18,
 302b/5, 302b/14, 303a/16, 304a/12,
 304a/21, 305a/19, 305a/20, 306a/1,
 306a/11, 306a/20, 306b/14, 306b/19,
 307a/10, 307b/19, 308a/5, 308a/12,
 308a/18, 308b/8, 308b/12, 309a/12,
 309b/7, 312a/6, 312b/15, 313a/8,
 314a/19, 314b/2, 314b/10, 314b/21,
 317a/15, 317a/16, 317b/17, 317b/19,
 321a/4, 322a/17, 323a/7, 323a/21,
 326a/9, 326b/20, 327a/10, 327b/15,
 328a/16, 328b/18, 329a/13, 329b/5,
 338b/14, 340a/15, 340b/10, 341a/3,
 341a/13, 342a/6, 342b/18, 344b/7,
 345b/19, 346a/5, 346a/5, 346b/11,
 346b/12, 346b/13, 347a/9, 347b/7,
 347b/18, 348a/6, 348a/12, 349a/6,
 349b/6, 350a/1, 350b/2, 350b/11,
 350b/19, 351b/1, 351b/16, 352a/11,
 352b/11, 352b/21, 354a/1, 354a/13,
 354b/2, 354b/12, 354b/18, 355a/6,
 355b/1, 356a/6, 356b/2, 356b/13,
 358a/8, 358a/9, 358b/5, 358b/16,
 359b/3, 359b/14, 360a/6, 360a/21,
 361a/3, 361a/10, 361a/16, 361b/3,
 361b/8, 361b/13, 361b/20, 362b/8,
 362b/18, 363a/12, 363b/11, 363b/18,
 364a/5 (786) (krş. õuşk, yÀbise)

yÀbise : 74b/2, 184b/2, 195a/14, 214a/16,
 344a/17 (5) (bk. yÀbis)

yÀbiseyn : (?) Yabis özelliği olan safra
 ve sevdanın yüksekliği.
 121b/14, 133a/10, 318a/2, 319b/11,
 300a/16 (5)

yÀbislik : Mizacın kuru olması.
 240a/8 (1)

yaà : 1. Vücutun, atılması gereken
 amonyak, üre vb. maddelerini içine
 alarak deriden sızan ve ter kokusunu
 veren madde;
 2.(beden, böğrekler ile eşdizimli
 olarak) Böbrek, karaciğer gibi
 organların çevresinde bulunan yağ.

- 94b/17, 118a/21, 192a/6, 194a/11, 196b/21 (5)
- yanmaú : (aðlÀù úan ile eşdizimli olarak)
Yanmak, özelliğini kaybetmek.
227b/11 (1)
- yara : Yara.
3a/3, 3a/19, 3b/21, 4a/13, 5a/13, 5b/7, 6a/14, 6a/15 (2), 6a/16, 8a/4, 8a/10, 9a/14, 10a/10, 11b/9, 26a/1, 26b/7, 29a/4, 38b/20, 40b/21, 41a/6, 46a/13, 47b/19, 49b/7, 52a/1, 52a/5, 52a/15, 53b/1, 55b/13, 56b/11, 57a/2, 59b/5, 59b/6 (2), 62a/11, 62a/14, 62a/17, 63a/16, 63b/4, 63b/11, 68a/8, 71b/10, 72a/13, 72a/14, 72a/18, 72b/17, 73a/10, 73b/4, 73b/6, 73b/14, 74b/8, 74b/11, 77a/3, 77b/10, 78a/8, 78a/15, 81b/9, 82a/19, 82a/21, 83a/4, 84a/9, 84a/10, 84a/19, 84b/18, 86b/15, 96b/11, 97b/4, 97b/17, 102a/1, 109a/3, 115b/18, 117b/11, 121a/10, 121b/21, 125b/5, 136b/10, 137b/4, 138b/18, 139a/11, 142b/15, 145b/1, 146b/10, 146b/21, 149a/4, 149a/12, 149a/17, 149a/20, 149b/5, 149b/8, 152b/10, 153a/15, 156b/8, 157a/20, 158b/15, 159a/16, 161b/17, 162a/6, 162b/9, 165a/6, 168a/12, 168b/18, 169a/6, 170b/9, 170b/11, 170b/19, 171a/3, 173a/18, 174b/5, 175a/12, 175a/17, 175a/16, 176a/8, 176b/9, 177a/19, 178b/14, 179b/5, 180b/8, 181b/3, 183b/13, 187b/5, 190a/11, 190a/12, 193a/19, 194b/3, 196a/17 (2), 197b/3, 197b/12, 197b/21, 198a/1, 198b/9, 198b/17, 199a/8 (2), 199a/9, 199a/12, 199b/3, 200b/4, 205a/6, 205a/8, 206b/15, 207b/15, 207b/16, 209a/10 (2), 209a/16, 216a/7, 216a/18, 217a/9, 220b/3 (2), 222b/10, 224b/5, 225a/10, 225a/18, 225a/20, 225b/8, 225b/9, 226a/13, 226b/20, 227a/4, 227a/21, 227b/7, 228a/12, 230a/14 (2), 233b/20, 235b/3, 236b/2, 236b/7, 237b/9, 237b/16, 239a/3, 239a/18, 240a/11, 240a/16, 240b/11, 241a/8, 241a/20, 241a/11, 241a/20, 241b/12, 241b/14, 242a/1, 243b/18, 244a/6, 244a/18, 244a/20, 244b/3, 245b/15, 246b/17, 248b/3, 248b/5, 248b/12, 250b/8, 250b/7, 251a/3, 252b/6, 253a/3, 253b/1, 254a/3, 256b/3, 257b/16, 258b/8, 259a/14, 261a/16, 261b/12, 262a/6, 262a/8, 264b/9, 268a/9, 268a/10, 268b/6, 269a/21, 269b/18, 270a/4 (2), 270a/9, 270a/10, 270b/11, 271a/1, 271a/10, 271b/4, 271b/5, 272b/6, 273a/10, 273b/4, 274b/16, 274b/20, 279b/4, 282b/5, 283a/12, 284b/9, 285a/8, 285a/13, 285a/18 (2), 285b/3, 286a/21, 287a/3, 287b/16, 288a/9 (2), 290a/3, 292a/2, 292a/2 (2), 292a/19, 293a/2, 295b/8, 296b/1, 296b/17, 297b/4, 302a/15, 302a/19, 302b/7, 303b/21, 306a/13, 307a/15, 307a/17, 307b/21 (2), 309b/2, 309b/12, 309b/13, 310a/2, 310b/4, 310b/17, 311a/1, 311a/10, 311a/15, 311b/8, 311b/13, 311b/15, 326a/4, 326b/21, 327b/14, 328a/18, 328b/19, 329a/6, 329a/15, 342a/16, 342b/21, 343a/4, 345a/10, 345b/13, 351a/2, 351a/5, 351a/8, 351b/7, 353b/3, 354a/3, 354a/14, 355a/14, 356b/17, 359b/8, 360b/6, 360b/13, 364a/17 (298) (krş. úarÀóa, úaró, úaróa, úuró, úuróa, úurýó)
- yaracik : Küçük yara.
86a/15, 233a/11 (2)
- yaralı : Yaralanmış olan.
310a/2 (1)
- yaramaz : (emrÀø, úouú, maraø, uyúu ile eşdizimli olarak) İyileşmesi güç, kötü, korkulu.
30a/21, 178b/17, 205b/21, 220b/13, 240a/14, 253a/19, 273b/19 (7)
- yayılmek : (yara ile eşdizimli olarak)
Yayılmak.
222b/10 (1)
- yel : 3a/6, 5a/3, 10b/18, 45a/6, 51a/5, 60a/10, 64b/8, 84b/4 (8) (bk. riyÀó)
- yereúÀn : 5a/4, 7b/14, 8b/21, 10a/15, 13a/10, 13a/16, 14b/4, 19b/8, 20a/11, 22a/3, 23b/17, 24b/1, 25a/7, 27b/11, 29b/20, 30b/11, 32a/6, 32b/16, 33a/5, 33a/17, 35b/4, 36a/16, 39a/10, 39b/3, 46b/19, 47b/12, 48a/21, 48b/19, 49b/16, 56b/4, 69b/12, 76a/17, 77b/7, 80a/7, 81a/8, 81b/14, 81b/21, 84b/15, 87a/4, 96b/1, 97b/3, 98a/11, 99a/8, 99a/9, 99a/10, 99a/12, 99a/13, 101a/4, 101b/20, 104a/6, 107a/6, 114a/20, 115a/2, 115b/13, 117b/1, 119b/2, 120b/20, 123a/12, 124a/18, 124b/7, 124b/8, 126a/1, 130b/3, 132a/6, 132b/5, 133a/11, 133a/14, 137b/20, 140a/5,

146a/3, 146a/19, 150a/6, 151a/12,
 152b/6,157b/14, 158b/1, 161b/16,
 163a/13, 171b/20, 172b/1, 178a/1,
 180a/2, 181b/16, 182a/20, 183b/6,
 184b/9, 186b/14, 191a/3, 191b/4,
 194b/1, 196a/13, 197b/14, 201a/13,
 202a/10, 202b/5, 204a/9, 205b/1,
 210a/14, 211b/6, 216b/10, 218a/4,
 219a/2, 223b/17, 224b/13, 230b/15,
 231a/21, 233a/12, 238b/20, 239b/15,
 242b/6, 243a/19, 243b/4, 246b/19,
 248a/15, 249b/4, 254a/2, 257a/1,
 260a/6, 261a/18, 261b/9, 264a/15,
 265a/10, 266b/18, 269b/7, 269b/18,
 270b/19, 278a/21, 279b/14, 281a/15,
 284a/7, 285b/14, 286a/18, 292a/10,
 292b/18, 295a/14, 296a/3, 296b/15,
 300a/15, 300b/11, 320b/7, 321a/20,
 322a/15, 339a/9, 340b/6, 345a/7,
 350a/10, 350a/21, 351a/4, 351b/18,
 356b/4, 356b/16 (151) (krş. āarulú,
 āarulú, āarulik)

ye's : (şehvet ile eşdizimli olarak) Cinsel
 ilişkide sıkıntı, üzüntü.
 278b/1, 294a/18 (2)

yigit : Yiğit, genç.
 124a/6, 127b/14 (2)

yuúu : 52b/21 (1) (bk. uyúu)

yuúusızhú : 11a/8 (1) (bk. uyúusızlik)

yübs : Kuru, kuru özelliğe sahip. Eski tıp
 anlayışına göre maddelerin taşıdıkları
 varsayılan dört özellikten biri.
 121b/20, 125b/20, 134a/17, 141b/9,
 144b/14, 293b/15 (6)

yübýsed : 84a/6 (1) (bk. yübýset)

yübýset : Eski tıp anlayışına göre maddelerin
 taşıdıkları varsayılan dört özellikten
 biri: Kuru, kuru özelliğe sahip.
 14a/4, 40b/19, 61a/1, 182b/17,
 196a/12, 201b/19, 212b/12, 228a/1,
 230a/21, 259a/14, 289b/11, 303b/11,
 313b/2, 325a/12, 339b/19, 349a/14,
 350b/20 (17) (krş. yübýsed)

Z, Ø, Ô, Õ

- øæif : (bÀh, bögrekler, ciger, dimÀà, haøim vb. ile eşdizimli olarak) Güçsüz, zayıf.
10a/19, 16b/15, 24b/13, 210a/15, 210b/3 (2), 210b/14, 211a/3, 211b/2, 211b/6, 212a/18, 212b/8, 213a/2, 213a/4, 213a/5, 214a/3, 218a/7, 223a/10, 224a/18, 224b/13, 226a/1, 228b/2, 228b/17, 228b/21, 231a/2, 231a/15, 231a/18, 231b/3, 232a/4, 233b/10, 235b/6, 238a/2, 238a/19, 239b/15, 242b/6, 244b/9, 257b/18, 258a/10, 259a/21, 261b/11, 263a/19, 263b/11, 265b/1, 266a/6, 266b/17, 267a/8, 267b/18, 270b/3, 271a/20, 275b/20, 276a/7, 283b/19, 285a/9, 285a/21, 285b/15, 286a/18, 286a/19, 287a/3, 287b/16, 292a/2, 292a/20, 295a/14, 296b/14 (2), 296b/18, 298b/11, 298b/17, 299a/9, 300a/15, 300b/3, 300b/19, 301b/7, 302a/3, 304a/13, 307a/15, 307b/4, 308a/13, 308a/8, 308a/14, 309a/12, 312b/16, 313b/4, 315a/4, 319b/20, 322a/11, 322a/12, 322b/11, 323b/4, 325b/12, 326a/5, 326b/6, 326b/16, 327a/20, 327b/13, 328a/17, 330a/16, 340a/2, 341b/3, 342a/8, 342a/21, 345a/7, 345b/14, 345b/20, 346b/14, 347b/13, 349a/18, 351a/4, 351a/7, 352a/12, 355b/10, 359b/20, 360b/4, 364a/6 (113)
- ôafre : 17a/1 (1) (bk. ôifre)
zaòir : 50a/17 (1) (bk. zaóir)
zaóir : Dizanteri, bağırsak iltihaplanması, kanlı ishal ve karın ağrısı ile birlikte ağrılı dışkılama ve yüksek ateş gibi belirtilerin görülebildiği, bağırsakta yaralara yol açan bulaşıcı, salgın hastalık, kanlı basur.
8b/1, 13b/12, 20b/18, 46b/9, 47a/5, 62b/6, 89b/12, 92a/16, 102a/9, 104a/20, 122b/4, 125b/15, 132b/2, 139a/13, 139b/16, 150b/15, 180a/11, 182b/7, 185b/19, 186b/1, 186b/7, 195a/15, 195a/18, 205a/9, 235b/3, 285a/15, 305b/14, 307b/9, 315a/12, 317b/10, 324a/18, 364a/5 76b/14, 251b/8 (34) (krş. zaòir, zaòire, ôaòire)
- ôaòire : 169a/7 (1) (bk. zaóir)
zaòire : 228b/18 (1) (bk. zaóir)
- zaómet : Hastalıktan dolayı oluşan sıkıntı, eziyet, ağrı, yara.
25b/21, 38a/5, 119b/11, 140a/9, 165b/16, 173b/1, 190b/9, 192a/1, 216a/20, 222b/8, 238a/14, 270a/15, 278b/8, 295b/21, 316b/17, 346b/15, 352b/6 (17)
- zaómetlü : (yir, yer ile eşdizimli olarak) Sıkıntılı, yaralı, ağrılı.
100b/18, 120a/9 (2)
- øæif : (miède, ùamar, vilÀdet vb. ile eşdizimli olarak) Güçsüz, kuvvetsiz, zayıf.
5b/20, 11b/6, 15b/8, 23b/1, 24b/13, 25a/11, 25a/12, 29b/3, 31b/20, 32a/2, 31b/12, 37a/7, 42a/3, 44a/14, 44b/11, 56a/12, 57b/12, 73b/18, 77b/8 (2), 79a/18, 82a/3, 82a/11, 84b/20, 84b/21, 91b/19, 98b/6, 107a/10, 107b/8, 112a/2, 114b/14, 118a/3, 122a/1, 126a/2, 126a/5, 127a/13, 128b/16, 128b/20, 130b/11, 131a/1, 135b/14, 140a/8, 146a/7, 146a/8, 147b/6, 154b/8, 157a/4, 157a/6, 164b/10, 169a/11, 170a/2, 170a/8, 180a/13, 183b/10, 196b/2, 198b/11, 205b/18, 206a/2, 209a/3, 214a/15, 218a/21, 218b/1, 218b/3, 220b/7, 224a/8, 224b/15, 225a/19, 244a/8, 258a/5, 260a/11, 279a/6, 286b/4, 290a/18, 290b/14, 291b/13, 291b/16, 295a/16, 298a/7, 299a/12, 299a/18, 299b/4, 300a/4, 304b/8, 305b/8, 317a/2, 318b/15, 329a/2, 343b/12, 346b/16, 349a/3, 356b/7 (93) (krş. arú, øæife)
- øæife: 247a/8 (1) (bk. øæif)
øæiflü : 107a/11 (1) (bk. øæiflik)
øæiflik : Hastalıktan yeni kurtulma.
267b/9, 268a/10, 291a/7, 294a/19, 328a/5 (5) (krş. øæiflü)
- zÀ'il : 6b/20 (1) (bk. zÀyil)
ôalmet : 16b/13 (1) (bk. ôulmet)
ôÀte'l-cenb : 354a/3 (1) (bk. ôÀti'l-cenb)
ôÀt-1 cenb : 48b/8, 318a/16 (2) (bk. ôÀti'l-cenb)
ôÀt-1 cenbeyn : 164b/5 (1) (bk. ôÀti'l-cenb)
ôÀti'l-cenb : Akciğer zarı iltihabı.
75b/2, 84b/8, 171b/19, 211a/3, 272b/6 (4) (krş. ôÀte'l-cenb, ôÀt-1 cenb, ôÀt-1 cenbeyn)

- öAti'r-riyye : Akciğerde meydana gelen hastalık.
212b/21 (1)
- zÀyid : (et ile eşdizimli olarak)
23a/16, 73b/14, 146b/10, 193a/19,
206b/15, 277b/7 (6) (bk. zÀyidÀt)
- zÀyidÀt : (et ile eşdizimli olarak) Fazla etler.
5b/9, 147a/21, 149a/4, 149b/8,
164a/16, 168b/16, 190a/11, 207b/16,
217a/9, 227a/4, 236a/17, 239a/3,
239a/16, 240b/15, 252b/7, 266b/3,
268b/17, 276b/11, 304b/2, 309b/13,
309b/2, 313a/15, 363b/5 (23) (krş.
zÀyid)
- zÀyil : Vücuttaki zararlı maddeleri ve hastalıkları giderme.
3a/4, 3a/7, 3a/19, 3b/14, 4a/21, 4b/2,
4b/9, 5a/3, 6b/11, 7a/7, 7a/10, 7a/11,
7a/12, 7b/14, 7b/15, 8a/4, 8b/2, 8b/8,
8b/21, 9a/8, 9b/8, 9b/11, 10b/20,
11a/16, 11a/18, 11b/3, 11b/8, 14a/17,
14b/14, 15a/1, 15a/10, 15a/10, 17a/16,
18a/6, 19b/20, 20a/3, 20a/11, 20a/14,
20a/16, 20a/17, 20a/19, 20b/19,
20b/19, 20b/20, 22a/8, 23a/16, 23a/17,
23a/17, 23b/8, 23b/10, 24b/2, 24b/2,
25a/1, 25a/14, 27a/17, 27b/1, 27b/12,
27b/21, 28a/2, 28a/4, 28a/5, 28a/8,
28b/3, 29a/1, 29a/4, 29a/9, 29b/1,
29b/9, 29b/20, 30a/11, 30a/12, 30b/2,
30b/10, 30b/12 (2), 30b/15, 31b/16 (2),
32b/17, 33a/5, 35b/4, 36a/14, 37a/4,
37a/12, 37a/17, 37a/19, 37b/7, 38a/14,
38a/16, 39a/10, 39b/3, 40a/17, 40a/18,
40b/19, 41a/14, 44a/8, 44b/8, 44b/21,
45a/7, 45a/12, 45a/21, 46b/10, 46b/19,
46b/21, 47a/6, 47a/15, 47b/11, 48b/1,
48b/2, 49a/14, 49b/7, 49b/11, 49b/16,
50a/4, 51b/11, 52a/7, 52b/7, 52b/12,
52b/13, 53a/12, 55b/1, 56a/13, 56b/14,
56b/16, 56b/18, 56b/20, 57a/17,
57b/10, 57b/18, 57b/19, 58b/3, 60b/9,
62a/20, 62a/21, 62b/4, 63a/4, 63a/8,
63a/13, 63a/16, 63b/3, 63b/16, 63b/18,
64a/1, 64a/2, 64a/2, 64a/12, 64a/14,
70a/4, 71a/18, 71a/18, 71a/20, 72b/8,
72b/11, 72b/17, 74a/2, 74a/20, 74b/10,
75b/3, 75b/6, 75b/7, 76b/7, 76b/9,
78b/3, 80b/16, 81a/8, 81a/10, 82a/21,
83b/5, 83b/7, 83b/8, 84a/7, 84b/14,
86b/5, 87a/4, 87a/7, 90a/13, 90a/19,
91b/21, 92a/16, 94a/10, 95a/16,
95b/16, 96b/1, 97a/6, 97b/20, 98a/11,
99a/4, 99a/14, 99b/8, 100b/6, 100b/14,
101a/5, 101a/5, 101a/12, 101a/13,
101a/15, 101a/17, 101a/19, 101a/20,
101b/13, 101b/14, 101b/21, 102a/1,
102a/3, 102a/6, 102a/21, 103a/1,
103b/9, 106a/14, 106a/21, 106b/18,
107a/6, 107a/11, 107a/13, 109a/9,
110a/10, 110b/4, 110b/9, 110b/10,
114b/5, 114b/6, 115a/2, 115a/20,
115b/14, 115b/18, 116a/17, 116b/9,
116b/10, 118b/19, 119b/7, 119b/9,
119b/10, 120a/3, 122b/4, 122b/7,
122b/8, 123a/13, 123a/14, 123a/15,
123b/21, 124b/5, 125a/5, 125b/6,
125b/13, 125b/14, 125b/20, 126a/1,
130b/3, 131a/4, 131a/14, 132a/8,
132b/5, 134b/19, 134b/21, 134b/21,
135a/1, 135a/7, 135a/15, 136a/10,
136a/14, 136b/11, 136b/20, 137b/8,
137b/20, 138a/19, 138a/20, 139a/11,
139a/13, 140a/10, 140b/3, 140b/10,
141b/19, 142a/7, 142b/18, 143a/17,
144a/6, 144b/1, 144b/20, 145b/1,
146b/10, 146b/10, 146b/11, 147a/11,
147a/21, 147b/8, 148a/1, 148a/15 (2),
148a/18, 150b/14, 150b/16, 150b/18,
150b/21, 152b/11, 152b/12, 152b/16,
152b/17, 153b/8, 153b/16, 155a/17,
155a/20, 155a/21, 155b/1, 155b/7,
155b/16, 155b/19, 156a/5, 156a/6,
156a/7, 156b/10, 156b/13, 157a/12,
157a/14, 157b/5, 157b/12, 157b/17,
158b/1, 158b/5, 158b/7, 159a/19,
160b/3, 161b/4, 161b/5, 161b/6,
161b/16, 161b/18, 162a/5, 162b/10,
162b/11, 163a/13, 163a/14, 163a/15,
163a/16, 163a/17, 163b/3, 163b/11,
163b/14, 164a/11, 164a/12, 164a/13,
164a/16, 164b/5, 164b/7, 165a/3,
165a/6, 165a/7, 165a/21, 165b/1,
165b/2, 165b/5, 165b/16, 165b/18,
166b/16, 166b/17, 167a/15, 167a/18,
167a/21, 167b/14, 168b/16, 169a/4,
169b/11, 169b/13, 169b/14, 169b/15,
169b/21, 170a/3, 170a/10, 170a/19,
170a/20, 170b/9, 170b/10, 170b/11,
170b/12, 170b/16, 170b/16, 171a/8,
171b/16, 171b/18, 171b/19, 171b/20,
172a/5, 172b/1, 172b/4, 172b/6,
172b/20, 173a/18, 173a/21, 173b/5,
173b/13, 174a/15, 174a/16, 174b/3,
175a/4, 175a/7, 175a/13, 175a/13,
175b/14, 176a/11, 176b/15, 177a/6,

177a/13, 177a/20, 177b/21, 177b/21,
 178a/2, 178a/3, 178a/4, 178a/11,
 178a/13, 178b/6, 179a/4, 179a/5,
 179a/15, 179b/4, 179b/9, 180a/1,
 180a/5, 180a/6, 180a/7, 180a/13,
 180a/19, 181a/10, 181a/21, 181b/17,
 182a/5, 182a/6, 182a/7, 182a/9, 182a/9,
 182a/20, 182b/1, 183b/6, 183b/12,
 183b/15, 183b/17, 183b/17, 183b/18,
 183b/21, 184a/2, 184a/12, 184a/13,
 185a/13, 185a/14, 185b/9, 186b/15,
 188a/2, 188b/7, 188b/9, 188b/9,
 189b/4, 190a/10, 190a/11, 190a/12,
 190a/12, 190b/10, 191a/3, 191a/4,
 191b/5, 191b/20, 192a/5, 192a/7,
 192a/16, 192a/16, 192b/1, 192b/12,
 192b/13, 192b/14, 192b/15, 193a/10,
 193a/19, 193b/15, 193b/19, 194a/9,
 194a/12, 194a/13, 194b/1, 194b/2,
 194b/4, 194b/18, 195a/1, 195a/18,
 196a/13, 196a/14, 196a/19, 197b/1,
 197b/2, 197b/3, 197b/15, 197b/17,
 197b/19, 198a/3, 198a/15, 198b/4,
 198b/8, 198b/8, 198b/12, 198b/13,
 198b/18, 199b/2, 199b/3, 199b/4,
 199b/7, 199b/9, 200b/7, 200b/20,
 201a/10, 201a/13, 201b/3, 201b/6,
 202a/12, 202b/6, 202b/13, 203b/2,
 204a/7, 204a/9, 204b/2, 204b/6,
 204b/7, 204b/9, 204b/17, 205a/6,
 205a/7, 205b/1, 205b/2, 205b/7,
 205b/9, 206a/13, 206b/13, 206b/14,
 206b/15, 206b/17, 206b/19, 207a/3,
 207b/3, 207b/11, 207b/11, 207b/16,
 209a/7, 209a/11, 211b/9, 211b/11,
 212a/2, 212a/4, 212a/5, 214a/3, 214a/8,
 214a/10, 214a/11, 214a/20, 214b/7,
 214b/7, 214b/7, 214b/8, 214b/9,
 214b/14, 215a/17, 215b/5, 215b/17,
 216a/7, 216b/3, 216b/19, 217a/9,
 217a/10, 217a/11, 217a/14, 217b/6,
 218a/4, 218a/5, 218a/6, 218b/6, 219a/8,
 219a/12, 219a/13, 219a/14, 219b/6,
 219b/7, 219b/19, 219b/20, 219b/21,
 220a/1, 220a/21 (2), 220b/13, 220b/14,
 221a/4, 221b/11, 221b/15, 222a/11,
 222b/7, 222b/8, 222b/9, 222b/11,
 222b/14, 222b/15, 222b/16, 223a/5,
 223a/10, 223a/14, 223b/8, 223b/9,
 223b/13, 223b/16, 223b/18, 224a/4,
 224a/15, 224b/13, 224b/14, 224b/15,
 224b/16, 224b/21, 226a/6, 226a/11,
 226a/15, 226b/13, 227a/4, 227a/5,
 227a/21, 229b/2, 230a/12, 230a/13,
 230a/17, 230b/15, 231a/21, 231b/4,
 233a/3, 233a/10, 233a/12, 233b/4,
 233b/11, 233b/21, 234b/7, 236a/18,
 236b/7, 236b/14, 236b/15, 237a/3,
 237a/4, 237a/15, 237a/16, 237b/5,
 238a/1, 238a/7, 238a/19, 238b/19,
 238b/21, 239a/1, 239a/3, 239a/3,
 239a/10, 239a/16, 239b/3, 239b/5,
 239b/9, 240a/8, 240a/11, 240a/19,
 240b/3, 240b/4, 240b/15, 240b/21,
 241a/1, 241a/11, 241a/11, 241b/2,
 241b/3, 242a/5, 243b/5, 243b/6,
 243b/16, 244a/9, 244a/15, 244a/21,
 244b/3, 245b/13, 246a/5, 246a/13,
 246b/12, 246b/13, 246b/13, 246b/14,
 246b/14, 246b/18, 248a/1, 248a/15,
 248b/4, 248b/13, 248b/20(2) 249b/5,
 249b/6, 251a/6, 252a/5, 252a/5,
 252b/7, 252b/7, 252b/15, 252b/17,
 252b/18, 252b/18, 253a/4, 253a/12,
 253b/1, 254a/1, 254a/2, 254a/4,
 254a/11, 254a/12, 255a/1, 255b/11,
 255b/13, 255b/14, 256a/17, 256a/18,
 256b/18, 257b/6, 258a/3, 258a/12,
 258b/4, 258b/9, 258b/21, 259b/12,
 260a/20, 260b/17, 260b/19, 261a/2,
 261a/2, 261a/3, 261a/7, 261a/16,
 261a/19, 261b/1, 261b/11, 261b/14,
 261b/21, 262b/3, 262b/6, 262b/10,
 262b/15, 263a/20, 265a/11, 265a/12,
 265a/15, 265b/12, 265b/18, 266a/4,
 266a/5, 266a/6, 266a/15, 266b/2,
 266b/4, 266b/15, 266b/16, 266b/18,
 266b/20, 267a/20, 268a/7, 268a/10,
 268a/15, 268a/19, 268b/3, 268b/7,
 268b/10, 268b/18, 269a/20, 269b/7,
 269b/7, 269b/18, 269b/21, 270a/3,
 270a/3, 270a/6, 270a/15, 270b/21,
 272b/7, 272b/8, 273b/4, 274a/12,
 274a/14, 275a/5, 275a/6, 275a/7,
 276b/12, 276b/14, 277a/14, 277b/8,
 277b/14, 278a/11, 278b/1, 278b/3,
 278b/4, 278b/9, 278b/12, 279a/3,
 279a/4, 279a/5, 279a/11, 279a/11,
 279a/15, 279b/1, 279b/13, 279b/14,
 279b/20, 280a/15, 280a/16, 281a/11,
 282b/6, 282b/8, 282b/20, 283b/4,
 283b/5, 283b/7, 283b/17, 284a/6,
 284a/12, 284b/8, 285a/13, 285a/19,
 285a/20, 285b/14, 285b/16, 286a/5,
 287b/16, 288a/11, 288a/12, 288a/13,
 289b/6, 289b/10, 289b/13, 290a/4,

- 292a/2, 292a/10, 292b/19, 293a/3, 293a/11, 294a/19, 295a/4, 295b/9, 295b/20, 295b/21, 296a/2, 296a/12, 296b/17, 296b/20, 297a/9, 298a/1, 298a/7, 298a/10, 300b/12, 300b/14, 302a/5, 302a/14, 302a/15, 302a/16, 302a/20, 302b/8, 303a/7, 303a/18, 303b/18, 303b/20, 304a/2, 304a/3, 304a/7, 304b/2, 304b/21-305a/1, 305b/2, 305b/6, 305b/10, 306b/2, 306b/6, 307a/13, 307a/17, 307b/3, 307b/3, 307b/10, 307b/12, 307b/13, 307b/20, 307b/21, 308a/7, 308a/14, 308b/13, 308b/14, 309a/12, 309b/13, 310b/4, 312a/7, 312a/8, 312b/16, 312b/19, 313a/15, 313a/16, 313a/17-18, 313b/3, 313b/4, 313b/5, 314a/21, 315a/1, 315a/5, 315a/9, 316b/17, 318a/3, 318a/4, 319b/3, 320b/8, 321a/2, 322a/17, 323a/6, 323a/20, 326a/5, 326b/7, 326b/14, 326b/21, 327a/10, 329a/2, 329a/15, 329a/16, 330a/12, 330a/18, 334b/2, 338b/9, 339a/9, 339b/10, 340a/4, 340b/5, 340b/7, 341a/12, 341b/3, 342a/10, 342b/1, 342b/21, 343a/2, 344a/2, 343a/5, 344a/11, 344a/17, 344b/11, 345a/15, 345a/17, 345b/11, 345b/12, 345b/20, 345b/21, 346a/6, 346a/8, 346a/11, 346b/15, 347a/11, 347a/12, 347a/13, 347a/19, 347b/9, 347b/20, 348a/7, 349b/11, 350a/4, 350a/5, 350a/11, 350a/12, 350a/16, 350b/2, 350b/6, 350b/6, 350b/13, 350b/14, 351a/4, 351a/10, 351b/19, 352a/13, 353a/2, 353a/3, 353a/6, 353b/3, 354a/1, 354b/4, 354b/20, 355a/12, 355a/13, 355a/14, 356a/9, 356b/5, 356b/15, 356b/17, 356b/18, 358b/1, 359b/17, 359b/18, 359b/20, 360b/4, 360b/5, 360b/8, 360b/14, 361a/18, 361a/18, 361a/21, 361b/10, 361b/16, 363b/5, 363b/19, 364a/6 (999) (krş. z'âl)
- öebóa : Kısık ve boğuk seslilik.
30b/14 (1)
- zehr : 35b/9, 100a/19 (2) (bk. aàu)
- zehir : 33b/2 (1) (bk. aàu)
- zehirlü : Zehirli.
35a/16, 100a/14 (2)
- öerb : 193b/13 (1) (bk. öereb)
- öereb : Midenin bozulması.
13b/3, 283b/17 (2) (krş. öerb)
- öifre : Bir göz rahatsızlığı.
- 23a/15, 99b/10, 103a/4, 107a/4, 124a/19, 148a/19, 158b/4, 161a/9, 162b/11, 178a/3, 241a/10, 255b/14, 258a/12, 284b/12, 308b/14, 312b/16, 13a/17 (17) (krş. ôafre)
- ziú : 102b/18 (1) (bk. êüü)
- ziyÀde : (et ile eşdizimli olarak) Fazla et.
77b/20, 137a/9, 148a/1, 164a/11 (4)
- ziyÀdelik : (úan ile eşdizimli olarak) Fazlalık.
293b/19 (1)
- öübýl : Bir rahatsızlık ismi.
199b/7 (1)
- œuef : (baãar, ciger, miède vb. ile eşdizimli olarak) Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
3b/20, 8a/11, 17b/5, 22a/8, 22a/16, 24b/2, 26a/16, 26b/20, 27a/11, 28a/2, 36b/7, 45a/21, 50a/4, 52b/4, 53b/20, 55a/13, 59a/16, 68a/3, 69b/10, 74b/15, 75b/16, 78b/3, 79b/4, 81a/14, 81a/15, 83b/4, 89a/16, 89b/4, 89b/20, 91b/6, 93b/2, 94a/10, 100a/5, 101a/16, 102b/15, 102b/16, 104a/8, 104b/1, 107a/7, 117b/1, 118b/6, 121b/4, 122b/1, 123a/12, 126a/15, 135a/5, 135a/7, 141a/17, 147a/8, 150a/6, 153b/4, 154a/18, 160b/9, 161a/5, 161a/8, 161a/16, 161b/4, 166b/15, 171b/19, 183a/17, 183b/6, 184b/1, 184b/3, 184b/9 (2), 185a/7, 185a/12, 185b/6, 186a/16, 186b/3, 188b/13, 190b/10, 195a/14, 202b/4, 202b/5, 202b/12, 203a/14, 204b/6, 205a/20, 206a/16, 209a/7, 210a/18, 210b/1, 211b/1, 211a/2, 215a/16, 239b/15, 356b/4 (88)
- zükÀm : 3a/4, 5a/7, 11b/15, 36b/5, 56a/5, 84b/15, 85b/9, 121a/16, 173b/19, 190a/12, 191b/6, 190a/12, 198b/9, 198b/10, 219a/6, 219a/9, 251a/17, 274a/15, 274b/16, 274b/20, 298a/9, 306a/21, 319a/5, 333b/18, 346a/11, 350a/5, 353a/6, 355b/5, 204b/10, 360b/15 (29) (bk. nezle)
- öulme: 313a/17 (1) (bk. öulmet)
- öulmet : Bir göz rahatsızlığı, göz kararması.
15b/18, 17a/21, 32b/4, 53b/19, 73b/5, 75b/20, 117a/6, 119b/5, 120b/4, 133a/15, 134a/8, 136b/12, 143a/12, 161a/8, 161b/6, 172a/1, 178a/3, 181b/3, 192b/20, 205a/7, 215b/5, 229a/15, 270a/6, 277a/4, 277a/5,

277a/21, 277b/8, 285a/17, 312b/16,

325a/13 (30) (krş. ôalmet, ôulme)

2.2.1.2.2. Organ, Doku, Salgı ve Vücut Sistemleri İle İlgili Kelimeler Dizini

‘A, A, Á

ac	: 183b/8 (1) (bk. aç)	118b/16, 118b/20, 120a/2, 120a/4,
aç	: (úarın ile eşdizimli olarak) Aç. 185a/4, 190a/14, 190a/17 (3) (krş. ac)	120a/16, 121b/18, 122b/17, 123a/13, 123a/18, 125b/12, 128b/18, 129b/21, 130b/15, 140a/14, 144a/8, 146b/19, 152b/12, 153a/6, 155b/9, 157a/12, 158b/10, 161b/15, 168a/16, 168b/19, 170a/21, 170b/1, 172b/7, 174b/14, 175b/8, 175b/17, 176a/5, 176b/1, 176b/14, 184b/2, 185b/9, 188a/3, 190b/8, 193a/11, 195a/13, 195b/13, 197a/20, 202a/11, 204a/6, 205b/20, 211b/17, 212a/18, 214a/2, 214a/5, 214a/8, 215a/9, 216b/19, 219b/19, 221b/9, 222b/5, 223a/5, 223a/10, 223b/12, 228a/4, 231b/2, 233b/10, 236b/11, 237b/10, 238a/13, 239a/8, 239a/9, 240a/8, 245a/16, 245b/12, 246b/17, 250a/6, 250b/2, 250b/9, 251b/1, 251b/21, 256b/9, 259a/11, 260a/3, 260a/9, 261a/2, 261a/14, 261b/4, 262b/2, 265b/17, 266b/19, 268a/14, 269b/17, 279b/20, 280b/5, 282a/6, 286a/7, 287b/12, 289a/11, 289b/5, 291a/6, 294a/12, 295a/17, 296a/1, 297a/14, 297b/17, 298b/8, 300a/16, 303a/17, 304b/1, 306a/3, 307a/12, 308a/18, 308a/19, 312b/15, 313a/10, 313b/1, 313b/16, 314b/3, 318a/2, 319b/11, 320a/1, 322a/19, 329b/6, 330a/11, 333b/3, 334a/1, 335a/19, 336a/5, 336a/6, 338b/13, 339b/10, 340b/8, 341b/1, 341b/15, 342a/20, 342a/21, 344a/3, 347a/1, 349a/5, 349a/7, 354b/10, 354b/19, 358a/6, 356b/21, 361b/21 (193) (krş. òalü òlü iòlÀü)
aàz	: Hayvan ve insanda yüzün ön aşığı kısımında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliğı olan boşluk. 9a/14, 40b/1, 42a/20, 42b/9, 43a/13, 45a/6, 52a/5 (2), 80a/12, 82a/21, 82b/1, 83b/7, 87a/4, 94b/21, 101b/8, 119b/1, 120b/11, 120b/13, 125b/20, 150b/11, 165a/3, 177b/20, 183b/16, 200a/1, 200a/6, 200a/7, 200b/4, 218a/21, 225a/10, 227a/11, 237a/10 (2), 237a/13, 249a/8, 254a/3, 257a/9, 270a/9, 273a/3, 281a/18, 292a/16, 301a/12, 307a/18, 307b/14, 324b/13, 324b/15, 362b/11 (45) (krş. aàz, fem) 2. (úamar, yara ile eşdizimli olarak) Açık taraf. 39a/9, 299a/15 (2)	
aòlÀü	: Eski tıpta, insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiğı ve insan sağığının bunların dengesine bağılı bulunduğı kabul edilen unsurlar: Kan, balgam, safra, sevda. 8b/3, 9a/18, 9b/6, 11a/14, 22a/1, 25a/2, 44a/8, 47a/7, 55a/6, 57b/19, 63b/10, 64b/4, 72b/8, 72b/11, 74b/2, 76b/13, 77a/11, 78b/2, 82b/18, 83b/4, 87b/21, 89a/7, 90a/13, 94a/1, 94a/9, 94a/15, 95b/15, 100b/7, 102a/20, 102b/19, 103b/8, 104a/21, 105a/1, 105a/11, 105b/5, 106a/1, 106a/16, 107b/17, 108b/1, 109b/19, 110a/21, 112a/3, 112a/7, 112b/1, 113a/11, 114a/17, 117a/4, 117a/21, 117b/4, 117b/5, 118a/5, 118a/15, 118a/20, 118a/21,	aòsÀs : Hisler. 65a/20 (1) (bk. óavÀss) aòşÀ : Vücutta bulunan bağırsaklar, ciğer gibi şeyler, içirik. 11b/14, 15a/2, 20a/17, 29a/14, 37a/3, 40a/19, 40b/10, 100a/6, 105b/3, 118b/9 (2), 174b/3, 228b/8, 229b/14, 256b/17, 267a/20, 278b/3, 347a/13, 355b/2 (19) èaül : Akıl. 9b/20, 27b/1, 34a/3, 42a/2, 52b/19, 56b/14, 57a/7, 63a/7, 74b/1, 84b/20, 128b/20, 136a/4, 142b/11, 155b/20,

- 202a/21, 218a/21, 220b/14, 243b/6, 247b/21, 250b/20, 252b/7, 254a/1, 287b/1, 294b/16, 317b/7, 331a/14, 344a/18, 357a/15 (28) (krş. èaúl)
- èaúl : 67a/21 (1) (bk. èaúl)
- aèlÀ : Yukarıdaki organlar.
154b/6, 239a/9 (2)
- ÀlÀt : (bevl, nefes, tenÀsül ile eşdizimli olarak) Aletler, organlar.
65a/12, 154a/3, 164b/4, 227a/11, 325b/13 (5) (krş. Àlet)
- Àlet : (çegne, bevl, nefes ile eşdizimli olarak)
328a/5, 330b/10, 355a/10, 363a/1 (4) (bk. ÀlÀt)
- alın : 3a/21 (1) (krş. aln)
- aln : Alın.
13a/4, 13a/5, 110b/16 (3) (bk. alın)
- aemÀú : (beden ile eşdizimli olarak) derinlikleri, iç kısımları.
251b/14 (1)
- èÀne: 1. Kasık (*inguen*);
37a/21 (1)
2. Kasık kılı.
- èaraú : 1. (nisÀ' ile eşdizimli olarak) Damar, sinir;
25a/14, 39a/9 (2) (bk. èirú)
2. Ter, ter kokusu.
29a/9, 37a/12, 79b/11, 87b/8, 98a/20, 102a/20, 103b/10, 106b/7, 117b/15, 125b/12, 126b/16, 129a/3, 139a/2, 142b/12, 153b/7, 173b/8, 183b/10, 183b/12, 185a/12, 194a/1, 197b/16, 217a/15, 233b/1, 238b/2, 240b/13, 253a/11, 255a/18 (?), 257a/10, 257b/17, 262a/19, 266a/4, 282b/17, 286a/21, 287b/17, 294b/17, 300b/21, 306b/4, 309a/6, 320a/15, 344b/11, 347b/21, 352a/14, 353a/1, 360b/7, 362b/12 (45) (krş. èarú, èirú, ter, èuryú)
- èarú : 1. 38a/5 (1) (bk. èirú);
2. 55a/4, 57b/10, 121a/19, 224b/16, 272b/5 (5) (bk. èaraú)
- èarúyb : Ökçe siniri, eğrice.
175a/8 (1)
- aèÀb : Sinirler.
28b/20, 311a/21 (2) (bk. èaāab)
- èaāab : Sinir.
25a/12, 25b/21, 37a/18, 44a/14, 44b/20, 46a/19, 48b/8, 50b/4, 52a/8, 65b/11, 199b/16, 229a/4, 257a/11, 287b/16, 333b/17, 334a/11, 351b/17 (17) (krş. aèÀb, èaāabe)
- èaāabe : 317a/11, 334b/16, 335a/3, 336a/15 (4) (bk. èaāab)
- arúa : 277b/11 (1) (bk. āirt)
- aāl : (dil ile eşdizimli olarak) Dil kökü.
260a/8 (1)
- aşaa : (bel, götür- ile eşdizimli olarak) Vajina, rahim ağzı.
20b/3, 20b/18, 21b/8, 59b/16, 77b/6, 85a/17, 90a/15, 98a/10, 98a/21, 108b/5, 124a/3, 151a/18, 180a/4, 196a/14, 207a/1, 215b/7, 217b/9, 218a/6, 222a/13, 225a/18, 226b/9, 239b/19, 244a/8, 252b/1, 255b/8, 256b/7, 258b/7, 266a/16, 267a/10, 296b/20, 302a/6, 302a/7, 304a/13, 307a/21, 345a/14, 359b/19 (36) (krş. aşaa)
- aşaa : 10b/17, 76b/12, 171a/7, 182a/8 (4) (bk. aşaa)
- ÀvÀz : Ses.
48a/21, 55b/13, 62b/3, 76b/5, 81a/13, 84a/12, 92a/17, 99b/13, 107a/3, 108b/16, 110b/18, 117b/14, 163b/11, 164a/17, 164b/2, 167b/14, 182b/2, 184a/4, 192b/7, 194a/8, 208b/20, 214a/4, 219b/6, 220a/20, 260a/19, 260b/15, 278b/5, 279a/12, 285a/8, 293b/18, 294a/18, 324b/13, 344b/9, 355b/2 (34)
- ayaà : 7a/9, 142b/17 (2) (bk. ayaú)
- ayaú : 9b/15, 20b/8, 24a/9, 40a/7, 47b/9, 47b/20, 52b/16, 56a/13, 80b/6, 93a/13, 97b/13, 99a/3, 109a/15, 113a/16, 116a/3, 142b/12, 143a/8, 155b/2, 155b/4, 160b/10, 167a/21, 190b/8, 196a/20, 220a/14, 235a/7 (2), 241b/15, 299a/12, 300a/1, 306a/14, 307b/13, 311b/11, 317a/11, 340b/4 (34) (krş. ayaà, úadem)
- èayn : 20a/15, 42b/13, 43a/12 (3) (bk. göz)
- Àysa : 287a/8 (1) (bk. óayø)
- aèøÀ : Organ.
17a/16, 18b/20, 22a/7, 22b/16, 23a/11, 26b/5, 26b/11, 35b/5, 45a/12, 52b/19, 65a/11, 66a/5, 80a/12, 82a/20, 83a/2, 87b/5, 88a/21, 89b/13, 95b/15, 101a/18, 104a/18, 104b/1, 105b/8, 106b/17, 119a/11, 119b/2, 121a/19, 123a/14, 133b/4, 134a/19, 141b/9, 161b/4, 167a/18, 174b/2, 175b/1, 176a/10, 183b/10, 184b/9, 185a/13, 190b/9, 194a/1, 194a/15, 196b/2, 199b/10, 203a/15, 210b/1, 211b/10,

215a/15, 216a/8, 216b/14, 226a/6, 235b/18, 238a/4, 247a/21, 260b/15, 267b/8, 282b/16, 286a/5, 288b/18, 292b/13, 295b/20, 300a/1, 302a/14, 304a/18, 305b/8, 315b/7, 323a/19, 330a/21, 337a/13, 341a/13, 341b/2, 355a/13, 358b/3, 360b/2 (72) (krş. èuøv)	8a/13 (1) (bk. úulaú)
ÀõÀn : Kulaklar.	aôfÂr : Tırnaklar. 134a/19 (1) (bk. ôafr)
	èaôm : 240a/5, 240a/6, 240a/7, 240a/10, 240a/15 (2), 240a/17 (2), 258b/1, 345a/19 (10) (bk. kemik)
	aørÂs: Dişler, özellikle arka dişler. 18b/19 (1)

B

- baàrsau** : Bağırsak.
4b/12, 14b/14, 18b/6, 26b/14, 33a/8, 36a/19, 44b/7, 65a/12, 67b/12, 68a/8, 175a/12, 179a/4, 186b/15, 180a/12, 193a/6, 199b/2, 222b/8, 226a/18, 247a/21, 254a/12, 261b/11, 266b/17, 270b/12, 280b/2, 288a/9, 296b/1, 301a/13, 323b/9, 344b/10, 347b/20 (30) (krş. emèÀ, imèÀ, meèÀ, mièÀ)
- bÀh** : Şehvet, arzu.
55a/13, 70a/10, 196b/9, 211a/3, 211b/2, 223a/10, 225a/15, 326b/6 (8)
- baldr** : Baldır.
22b/9, 60a/4 (2)
- balàam** : 1. Dört hulttan biri;
3. Beyin sıvısı;
2. Balgam.
3a/5, 3a/16, 7b/2, 9a/5, 9a/18, 12b/13, 13a/9, 14b/20, 20a/16, 21a/10, 21b/20 (2), 23a/9, 27b/10, 28a/2, 28b/19, 29b/7, 31b/8, 32a/16, 33b/11, 36a/19, 37b/9, 39a/8, 40b/5, 40b/10, 44a/12, 44a/13, 45a/5, 47b/2, 47b/11, 48a/6, 48a/18, 49b/8, 49b/12, 49b/13, 50b/2, 58b/12, 60b/10, 62a/19, 63b/21, 64a/11, 70b/7, 70b/10, 75a/1, 75a/11, 75b/18, 76a/18, 77b/5, 78b/8, 78b/19, 79b/3, 80a/8, 81a/1, 84b/19, 85b/11, 87a/2, 87b/17, 89b/18, 91a/4, 91a/10, 91a/14, 91b/19, 93b/6, 94b/12, 95b/7, 99b/7, 101a/7, 105a/13, 105a/18, 106a/6, 107a/3, 107b/17, 114a/11, 117b/4, 118a/8, 119b/10, 120a/4, 124a/10, 124b/20, 125b/19, 129b/13, 130a/17, 133b/5, 134a/5, 134a/20, 134b/21, 135a/11, 136a/11, 137b/20, 143a/3, 146a/4, 157a/1, 157b/14, 158a/7, 163b/11, 165b/16, 167a/15, 167b/14, 168a/8, 168b/19, 170a/21, 172a/20, 175b/4, 184a/11, 185a/4, 186a/20, 188b/5, 190b/7, 195a/19, 195a/20, 195b/13, 198b/8, 201a/9, 201b/4, 202a/9, 205a/12, 205b/20, 207b/5, 207b/11, 210a/17, 210b/3, 214a/19, 214b/12, 215b/4, 215b/17, 216a/6, 218a/5, 218b/6, 219a/1, 219b/6, 219b/18, 221a/4 (2), 228a/8, 231a/13, 231a/19, 231b/20, 232a/6, 232a/17, 232a/21, 237a/2, 238b/18, 244b/7, 246b/17, 252b/2, 255b/6, 255b/8, 256a/8, 257b/14, 260a/5, 260a/19, 260b/15, 262b/2, 264b/1, 267a/19, 270a/1, 273a/3, 273b/5, 274a/14, 278b/8, 285a/8, 285b/11, 286a/5, 287b/15, 293b/4, 293b/12, 294a/6, 294a/11, 300a/1, 301b/10, 301b/15, 301b/16, 302a/16, 302b/6, 305a/21, 306b/19, 308a/18, 315a/1, 317a/11, 318a/2, 318b/7, 319a/1, 319a/4, 319a/14, 320b/21 (2), 322a/18, 325a/21, 326b/13, 329b/6, 329b/7, 330a/3, 339b/10, 342a/16, 342b/20, 344b/8, 346a/8, 346b/13, 347a/9, 350a/2, 350a/16, 350b/3, 351a/6, 351b/1, 352a/12, 353b/3, 353b/4, 354b/11, 356a/11, 358b/1, 359b/14, 361a/4, 361b/10, 362b/19, 363b/7 (214)
- barmaú** : 44b/20, 110b/15, 165b/4, 307b/13 (4) (bk. parmaú)
- baàar** : Gözün görme gücü, görme duygusu.
16b/15, 17b/5, 24b/13, 25b/17, 32a/2, 42b/14, 44b/10, 47b/19, 51a/20, 73b/5, 78b/11, 84b/20, 101a/17, 104a/8, 134a/8, 138b/20, 161a/5, 161a/8, 177a/16, 183a/17, 184b/9, 190b/10, 192b/20, 201b/11, 202b/12, 275b/18, 275b/20, 283b/19, 285b/15, 296b/18, 299b/3, 300b/3, 300b/19, 305b/14, 307a/15, 309a/12, 312b/16, 332a/11, 332b/2, 332a/11, 332b/3 (41)
- baş** : Baş.
3a/3, 3a/7 (2), 6a/17, 8a/7, 8b/10, 8b/16, 9a/1, 9b/8, 9b/14, 9b/17, 10a/8, 10a/9, 10a/10, 10a/16, 10a/19, 10b/21, 11b/15, 12a/12, 12a/15, 12b/19, 13b/11, 14a/14, 15a/3, 15a/18, 19b/5, 20b/1, 20b/15, 21a/20, 22a/1, 23b/6, 23b/19, 24a/9, 24a/12, 24a/17 (2), 25b/9, 31b/17, 33b/11, 39a/16, 39b/4, 39b/18, 40a/8 (2), 41b/19, 41b/19, 47a/8, 48b/6, 48b/11, 49b/7, 50a/14, 51a/16, 52a/7, 53b/18, 54a/19, 55a/13, 56a/11, 56b/9, 57a/7, 57b/18, 58b/2, 58b/14, 59b/17, 63a/8 (2), 63b/6, 63b/14, 64b/16, 69a/1, 70b/14, 71a/1, 71a/15, 72a/21, 73a/10, 75a/12, 79a/4, 79b/12, 80a/9, 80b/17, 81a/21, 82a/3, 82b/3, 83b/4, 83b/8, 84b/1, 86a/19, 87a/6, 88a/12, 89a/16, 91a/15, 91b/21,

- 92a/16, 93b/11, 93b/16, 94b/1, 95b/16, 98a/14, 99a/4, 99b/15, 101a/8, 101b/9, 101b/21, 102a/2, 103a/14, 103a/21, 106b/7, 109b/21, 110a/12, 110b/16, 112a/1, 113a/14 (2), 113a/18 (2), 113a/20, 114b/12, 115a/3, 115b/18, 116a/7, 120a/3, 120b/8, 121a/16, 121a/20, 122b/7 (2), 122b/11, 123a/15, 124a/11, 124b/13, 125a/6, 125b/7, 126b/1, 128b/1, 129b/14, 130b/21, 131b/14, 133a/16, 134a/9, 136a/17, 137a/1, 137a/4, 138a/20 (3), 139a/3, 139a/13, 142a/11, 142b/13, 145a/9, 146b/21, 147b/13, 148a/3, 149a/16, 150b/17, 152a/13, 152b/12, 153a/16, 154a/17, 155b/4, 156a/7, 157a/16, 157b/11, 157b/12 (2), 160b/1, 160b/2, 160b/4, 160b/10, 160b/11, 160b/13, 160b/14, 161b/15, 163b/3, 165a/9, 167a/21, 167b/4, 167b/17, 170a/3, 170a/7, 170a/18, 170b/18, 171a/9, 171a/14, 172b/3, 174b/14, 175b/13, 175b/14, 178b/16, 180a/7, 180a/13, 182b/9, 182b/13, 184a/1, 186a/3, 188b/9, 189a/20, 191a/5, 192b/7, 194b/19, 202a/11, 203b/3, 204b/2, 205a/13, 205b/9 (2), 209a/11, 213a/10, 214a/10, 215b/18, 216a/3, 216b/15, 222a/3, 222a/13, 222b/12, 223b/21, 227a/18, 228b/10, 230a/12, 232a/21, 237a/2, 238a/8, 238a/21, 257a/3, 218a/10, 219a/9, 220a/1, 220a/9, 225a/11, 230b/16, 246a/2, 248a/19, 249a/4, 249a/8, 250b/8, 250b/20, 252a/14, 252b/5, 253a/13, 254a/6, 254a/12, 254a/11, 255a/19, 260a/4, 261b/6, 261b/10, 262a/7, 263a/8, 263a/15, 263a/20, 264b/6, 265a/2, 265a/8, 267a/16, 267b/1, 267b/2, 270a/3, 270a/15, 270b/1, 271a/4, 272b/8, 273a/4, 273b/20, 278b/15, 280a/5, 281a/10, 282b/4, 283a/10, 285a/9, 285a/10, 285a/13, 286a/18, 286b/4, 288a/11, 288b/7, 294b/13, 296a/5, 297b/2, 297b/14, 306b/1 (2), 307a/11, 307a/12, 312a/9, 322a/19, 323a/8, 323b/4, 325b/12, 327a/19, 336a/17, 340a/2, 340a/13, 340b/4, 347b/3, 347b/19, 349a/16, 350a/3, 352a/15, 354a/15, 359b/21, 360b/3, 361a/18 (303) (krş. rAs)
- baün** : 201b/14 (1) (bk. baün)
- bÀün** : İç, iç yüz, içteki.
- 4b/11, 10b/19, 12a/1, 14a/17, 15a/2, 21a/9, 63b/11, 64a/7, 73b/4, 108b/21, 117b/12, 120b/7, 133b/14, 138b/12, 164b/3, 164b/4, 168a/18, 180a/19, 181b/16, 187a/20, 202b/7, 209a/6, 228a/8, 228b/6, 230a/12, 233b/6, 234b/8, 239a/18, 261a/1, 261a/15, 266b/15, 282b/3, 308a/18, 331a/16, 335b/12 (2), 340b/4 (38) (krş. bÀüne)
- baün** : İç, batın.
- 302b/6 (1) (krş. baün, úaün)
- bÀüne** : 26b/5, 56a/21, 116b/8, 199b/6, 203a/15, 217a/10, 243a/20, 248b/12, 335b/6, 335b/10, 336a/14 (2), 336a/19, 346b/14 (14) (bk. bÀün)
- bÀüni** : 45b/3, 68a/10, 107a/7, 263a/20, 285a/19 (5) (bk. bÀüniyye)
- bÀüni** : 309a/15 (1) (bk. bÀüniyye)
- bÀüniyye** : 39a/17, 44a/6, 47b/4, 48b/7, 49b/4, 51b/12, 62a/20, 72b/16, 293a/3, 335b/11 (10) (krş. bÀüni, bÀüni)
- beden** : Beden.
- 2a/20, 4a/6, 9b/5, 11a/11, 14a/5, 22b/16, 24a/15, 26b/12, 27a/1, 29a/8, 34b/15, 37a/3, 42a/2, 45a/9, 46a/19, 47a/6, 48a/6, 50a/10, 52a/15 (2), 55b/3, 57b/10, 58a/11, 62a/7 (2), 63a/2, 63a/9, 63a/13 (2), 65b/1, 79b/11, 82a/19, 84b/14, 84b/19, 88a/20, 88b/1, 88b/17, 91b/6, 93a/13, 94a/15, 98a/13, 102a/20, 102b/19, 106b/8, 107a/7, 108a/5, 109a/6, 109a/10, 109b/9, 110a/10, 110a/12, 111a/9, 111b/6, 111b/14, 111b/21, 112a/2, 112b/1, 112b/2, 112b/12, 113b/3, 115a/20, 115b/19, 117b/17, 118a/19, 118a/21, 118b/16, 119a/11, 120a/7, 121a/18, 128b/18, 129b/6, 131a/13, 132a/10, 134b/18, 136a/3, 139a/2, 139b/8, 154b/6, 155a/13, 161b/18, 162b/17, 163b/17, 164a/14, 164b/1, 168b/17, 169a/9, 169a/10 (10), 169a/11, 171a/9, 173a/1, 175b/5, 176a/5, 176a/5, 176b/2, 177a/6, 180b/20 (2), 182a/20, 182b/5, 185a/12, 189a/2, 190a/13, 192a/8, 194a/8, 194a/12, 194b/1, 194b/11, 195b/12, 196a/12, 196b/6, 196b/15, 196b/17, 196b/21, 197a/21, 197b/16, 199b/2, 201b/11, 204b/18, 207b/5, 209a/10, 212a/17, 213a/5, 214a/6, 215a/15, 215b/4, 222a/14, 223b/3, 223b/6, 223b/10, 225a/12, 225a/20, 225b/4, 225b/5, 226a/3, 226a/5,

- 226a/7, 226a/16, 227a/12, 227b/6,
233a/11 (2), 233b/2, 234b/21, 235b/8,
235b/11, 237b/9, 237b/9, 238b/2,
239a/5, 239a/9, 241a/5, 247a/8, 247b/5,
249b/5, 250b/19, 251b/14, 252b/20,
254a/4, 256a/18, 256a/19, 256b/9,
260a/9, 260a/11, 261a/1, 262a/11,
262a/15, 262a/19, 262b/5, 265b/9,
265b/15, 265b/17, 266a/4, 266b/9,
267b/7, 267b/20, 268b/7, 269a/16,
270a/14, 273a/9, 273b/21, 274a/16,
274b/8, 274b/14, 278b/8, 279b/12,
280a/14, 281b/6, 281b/12, 289a/13,
291a/11, 291b/1, 294b/11, 296a/18,
296a/19, 297a/15, 298a/14, 298a/15,
304b/10, 305b/3, 305b/5, 306a/2,
209a/6, 309a/17, 309b/3, 311b/18,
312a/10, 314a/10, 314a/20, 317a/2,
318a/16, 322a/18, 326b/20, 327b/15,
328b/21, 329b/9, 333a/3, 333a/5,
333b/14, 334a/9, 334b/1, 333b/16,
337b/17, 338a/17, 338b/14, 340a/2,
341b/6, 342a/15, 344a/18, 345a/2,
345a/20, 346a/10, 349a/3, 349b/7,
350a/9, 350a/11, 352b/21, 353a/5,
357a/4, 357a/5, 361b/10, 361b/11,
361b/21 (243) (krş. ebdân)
- bekâret : Bekaret zarı, kızlık zarı.
136b/3 (2), 110a/8 (2) (4)
- bel : 10a/16, 37b/10, 45a/12, 52b/11,
69a/8, 70b/8, 71a/14, 72b/20, 76b/4,
81a/8, 83a/21, 88a/7, 93a/13, 94a/15,
95b/3, 102a/1, 104b/8, 140a/6, 141a/8,
141b/14, 156b/11, 157a/2, 157b/17,
170a/2, 237a/5, 271a/8, 318a/16 (27)
(bk. bil)
- bél : 6b/20, 12b/18, 19a/11, 36a/17,
64a/12, 90b/7, 95b/9, 100b/8, 104b/12,
105b/6, 107a/10, 114a/12, 114b/2,
144a/21, 135b/6, 137b/8, 141b/18,
142a/7, 146a/3, 152a/7, 154b/21,
163b/16, 172b/4, 173b/12, 174b/2,
178a/2, 181a/7, 190b/8, 192b/17,
195a/15, 195b/13, 196b/1, 197b/2,
205a/12, 215b/16, 216a/7, 216b/10,
219b/19, 231a/19, 232a/6, 237a/5,
239a/5, 241a/13, 246a/5, 246b/14,
248a/1, 249b/4, 252b/3, 257a/1,
259a/6, 261b/21, 263b/17, 265b/10,
270b/19, 282b/8, 284a/5, 296a/17,
299b/21, 305b/10, 306a/3, 318b/10,
320a/8, 323a/15, 326a/5, 329b/6,
330a/3, 330a/6, 344a/10, 346a/7,
346b/15, 350b/4, 351b/2, 356b/17,
359b/20, 363b/12 (75) (bk. bil)
- benüsayâ : İçle ilgili hisler, batını hisler.
335b/11 (1)
- beñz : Beniz.
64a/5 (1)
- beşere : Bedenin en dış tabakası (*epidermis*).
179b/6, 284b/11, 320a/1, 329a/1,
345b/12 (5)
- bevl : İdrar, sidik.
3b/11, 4a/12, 4b/1, 6a/20, 7b/2,
10a/15, 14b/5, 18b/20, 21a/1, 22a/3,
22a/15, 24a/12, 26b/1, 27a/17, 27b/11,
28b/7, 30b/9, 31b/16, 34a/16, 37a/5,
37a/14, 39a/10, 45a/7, 46b/19, 48a/21,
48b/18, 51a/17, 53b/21, 54b/16, 55a/4,
55a/21, 57a/16, 58a/3, 58a/10, 58b/1,
60a/9, 60b/5, 60b/21, 61a/2, 61a/5,
61b/4, 62b/3, 65a/12, 65b/10, 69b/9,
71b/16, 74a/19, 77a/1, 77b/7, 78b/3,
80b/5, 81a/9, 82a/1, 83a/20, 84b/15,
86b/3, 87a/4, 88b/17, 91b/6, 101a/16,
102a/7, 107a/6, 109a/2, 117b/1,
118b/17, 121b/16, 122a/19, 123a/12,
125a/2, 125b/15, 126b/6, 131a/2,
131b/15, 132a/5, 132a/15, 135a/2,
136a/15, 144b/1, 148a/8, 148a/14,
150a/6, 151a/18, 153a/5, 163a/16,
164b/5, 165b/2, 166b/15, 167b/16,
168a/13, 168b/21, 172b/1, 180a/2,
183b/10, 185b/14, 185b/15, 187a/13,
187a/17, 187b/7, 194b/18, 196a/13,
202a/10, 205a/9, 205b/4, 210a/15,
210a/18, 212b/16, 214a/13, 214a/20,
216b/9, 217b/6, 219a/4, 220a/21,
223b/8, 225a/17, 226a/1, 228b/10,
231b/3, 232a/16, 233b/5, 234a/20,
238b/20, 242a/5, 245b/13, 246a/8,
250b/10, 250b/11, 253a/3, 261b/13,
263b/19, 264a/16, 265b/18, 266b/17,
269a/20, 269b/6, 269b/8, 272b/6,
273a/1, 274a/1, 275a/6, 278b/1,
279b/14, 283a/10, 284a/5, 286a/19,
287a/7, 287a/8, 290a/2, 292a/17,
293a/15, 294a/19, 294b/12, 295b/7,
295b/19, 296b/14, 301b/7, 305b/1,
306b/3, 306b/20, 308a/7, 308a/9,
313b/5, 317b/2, 318b/10, 322b/15,
325b/13, 326a/19, 326b/6, 327a/9,
327b/11, 327b/12, 327b/14, 329a/15,
330a/8, 339b/18, 342a/21, 344a/11,
345a/14, 346b/17, 347a/12, 348a/13,
351b/19, 355b/3, 356a/7, 356b/16,

- 359b/16, 360a/7, 363a/17, 363b/12, 364a/6 (189) (krş. idrÅr, sidik, sidük)
- bil** : 4b/11, 9b/10 (2), 9b/17, 20a/13, 20b/18, 28b/1, 29b/9, 35a/20, 45b/1, 46a/14, 46a/20, 47a/3, 47b/18, 50b/19 (2), 57a/21, 59b/17, 64a/3, 71a/19, 77b/6, 81b/12, 81b/13, 81b/14, 85a/1, 85a/3, 85a/18, 92b/15, 97a/1, 97b/8, 98b/1, 100b/17, 101a/20, 107b/6, 116a/15, 116b/11, 121a/18, 124a/4, 124b/2, 125a/1, 130a/13, 135b/11, 136b/3, 137a/1, 137b/8, 148a/7, 149b/21, 151a/18, 155a/18, 156a/9, 160a/1, 160a/17, 163b/13, 165b/3, 167a/19, 167b/3, 169b/19, 171b/16, 172a/7, 175a/13, 175b/13, 179a/16, 180a/7, 180a/10, 181a/21, 182a/8, 183b/13, 196a/15, 197b/20, 203b/7, 206b/14, 207a/2, 215b/7, 217a/18, 217b/9, 218a/7, 221a/7, 221b/10, 222a/13, 225a/18, 226b/9, 234b/8, 238a/13, 239b/19, 240a/9, 240a/13, 240a/18, 241a/16, 244a/8, 244b/2, 244b/20, 246a/9, 249a/3, 249b/6, 250a/10, 250a/14, 250a/16, 252b/2, 255b/8, 256b/7, 258a/13, 278b/2, 281a/9, 282b/9, 286a/18, 286b/4, 289b/16, 287b/8, 294b/15, 296b/21, 301a/10, 302a/6, 302a/7, 305b/11, 305b/13, 307a/21, 308a/1, 328a/20, 355a/10, 355a/13, 359b/19, 362b/12, 363b/20 (123) (krş. bél, bel)
- boàaz** : Boğaz.
3b/15, 10b/9, 11a/3, 12b/6, 13a/17, 20a/4, 20a/16, 30b/3, 38a/18, 51a/19, 53b/19, 72b/11, 103b/12, 107a/12, 108b/16, 116a/4, 117b/3, 135a/1, 139a/4, 154a/5, 158b/5, 170b/11, 172b/8, 175a/4, 177a/9, 177a/14, 182b/2, 183b/21, 184a/4, 192b/7, 196a/12, 214a/3, 223b/5, 249a/6, 258a/2, 302b/3, 342a/7 (37)
- boyun** : Boyun.
23a/2, 208b/6, 364a/6 (3)
- bögrek** : Böbrek.
3a/5, 3a/16, 4a/5, 4b/2, 6b/14, 7b/3, 10b/5, 10b/15, 14a/20, 14b/5, 14b/13, 14b/7, 18b/6, 19a/11, 19b/3, 25a/10, 26b/21, 29b/20, 32a/8, 32a/14, 33b/13, 34a/2, 34b/1, 36a/1, 37b/10, 39b/20, 45b/9, 48b/3, 48b/12, 49b/3, 50a/10, 50b/2, 51a/4, 51a/21, 52b/4, 52b/6, 53b/20, 54a/6, 55b/21, 56a/15, 57a/15, 59b/10, 59b/15, 62b/12, 68a/7, 70b/9, 72b/7, 74a/19, 76a/5, 80a/20, 82a/13, 82b/14, 84a/7, 84b/4, 84b/20, 87a/14, 88a/13, 90a/4, 90a/19, 91b/6, 92a/7, 94b/17, 95a/3, 95a/12, 97a/2, 97a/19, 98b/5, 98b/16, 102b/20, 103a/7, 104a/7, 104a/12, 104a/17, 105a/21, 105b/3, 105b/19, 106b/5, 109a/3, 109b/10, 115a/20, 116a/4, 118b/2, 121a/17, 122b/1, 122b/3, 122b/10, 123a/6, 130b/4, 132a/15, 139b/16, 141a/17, 141b/18, 142a/16, 142b/15, 143b/7, 145a/9, 146a/20, 147a/1, 150a/6, 150a/10, 152b/7, 157a/2, 157b/1, 159a/14, 160a/2, 163a/16, 163b/19, 167a/2, 170a/9, 170b/11, 170b/17, 171a/14, 174a/10, 174b/6, 176a/7, 180a/20, 182a/21, 182b/3, 184a/5, 184a/13, 184b/2, 184b/10, 187a/8, 190b/15, 191a/3, 191b/8, 192a/5, 192a/6, 194a/11, 194b/5, 195a/14, 198a/3, 198b/21, 201b/14, 202b/5, 204a/14, 205b/11, 207b/16, 208a/18, 210a/15, 210a/18, 210b/14, 211a/2, 213a/4, 216a/9, 216b/19, 219a/17, 219b/12, 223a/11, 224a/18, 224b/20, 226a/1, 226a/15, 230b/9, 232a/4, 233a/9, 233a/13, 233b/2, 233b/11, 235a/19, 237a/12, 237a/18, 238a/19, 239b/5, 241a/1, 241a/18, 241a/20, 241b/17, 242b/6, 242b/20, 243a/19, 246a/4, 246b/14, 246b/17, 248b/5, 248b/14, 250a/6, 253a/4, 255b/18, 256b/18, 258a/17, 261a/7, 261b/11, 261b/13, 262a/19, 265a/10, 265a/16, 266b/17, 267b/18, 268a/10, 268a/14, 269a/21, 270b/3, 271a/4, 274a/1, 275a/6, 279a/14, 280a/9, 280b/5, 283a/11, 284a/13, 284b/16, 289a/13, 286a/19, 289b/5, 290a/2, 292a/3, 292a/17, 293a/5, 294a/18, 295a/14, 295b/19, 296a/3, 296a/17, 296b/14, 298b/17, 300a/15, 300b/14, 300b/19, 301b/7, 302b/7, 304a/2, 305b/1, 306b/7, 307a/19, 317b/2, 318a/15, 322a/16, 322b/6, 322b/11, 322b/15, 322b/16, 323b/1, 323b/18, 325a/2, 327b/12, 330a/8, 341a/18, 344b/9, 345b/20, 346a/7, 346b/14, 354a/4, 356a/15, 356b/19, 359b/16, 360a/9, 360b/4, 361a/10 (248) (krş. kelÀ, keli, kelyÀ, kelye, kelyi, külli)
- bud** : Bud.

27b/15, 47a/12, 60a/5, 63b/20, 64a/12,
 94a/15, 95b/9, 100b/8, 101a/4,
 114a/12, 114b/2, 130b/13, 140a/6,
 141b/15, 151a/14, 151a/20, 154b/21,
 173b/12, 190b/7, 192a/19, 197b/1,
 201a/9, 219b/19, 232a/6, 251b/15,
 256a/2, 257a/1, 258b/4, 259a/6,
 265b/10, 302a/16, 306a/3, 325a/20,
 329b/7, 344a/11, 346b/15, 364a/7 (37)
 (krş. but, verek, virk)

burın : 157b/5 (1) (bk. bur(u)n)

bur[u]n : (üfürmek ile eşdizimli olarak) Burun.

3a/4, 6b/10, 10b/17, 32a/17, 57a/1,
 63b/19, 75b/4, 96b/20, 103b/12,
 120a/4, 126b/1, 135b/8, 140b/3,
 143a/15, 143b/6, 144a/7, 151b/15,
 155a/20, 162b/11, 167b/17, 180a/7,
 182a/4, 182b/9, 182b/10, 182b/11,
 182b/12, 183a/8, 196a/18, 202b/9,
 215b/6, 215b/8 (2), 219a/9, 225a/12,
 228a/7, 230b/8, 242b/5, 246a/6,
 260a/4, 268b/6, 270a/9, 280a/14,
 306b/16, 307b/12, 345a/12 (46)

but : 36a/1 (1) (bk. bud)

C

- cĀnib** : (maraø, kirpik ile eŖdizimli olarak)
Yan, taraf, hastalık olan bölge.
228a/10 (2), 263a/8, 275b/7, 275b/8 (5)
- cĀri** : (úan ile eŖdizimli olarak) Akıcı, akan.
230b/16 (1)
- cefn** : Göz kapağı.
156b/6 (1) (bk. ecfĀn)
- cenb** : Yan.
14a/16, 20a/15, 69b/10, 115b/16,
130a/13, 131a/2, 131b/14, 228b/6,
256b/17, 261a/18, 278b/3, 293a/10,
323a/15 (13) (krŖ. cünb, yan)
- cevher** : (dimĀà ile eŖdizimli olarak) Beynin
özü, esası.
74b/1, 295b/20 (2)
- çiger** : Çiğer.
3a/8, 3b/5, 3b/15, 4b/9, 5a/12, 5b/20,
8a/12, 9a/15, 9a/18, 10b/5, 10b/16,
14a/15, 14b/7, 14b/13, 19b/3, 22a/16,
23b/17, 26a/13, 26b/21, 28a/15, 29b/3,
30a/19, 30a/18, 31a/9, 31b/14, 34a/1,
45a/12, 50a/13, 50b/16, 51a/18,
53b/20, 55a/3, 55b/21, 56b/19, 57b/6,
57b/12, 63a/3, 65a/12, 68a/4, 68b/21,
69a/7, 70a/4, 72a/15, 72b/7, 73a/7,
74a/18, 74b/15, 80b/16, 81a/2, 81a/14,
83b/9, 84b/15, 85a/16, 85b/10, 87a/3,
89b/4, 89b/20, 91b/6, 93b/2, 94b/6,
95a/12, 96b/12, 99b/7, 99b/11, 100a/5,
101a/20, 102b/16, 105a/20, 107a/6,
107a/19, 108b/4, 110b/7, 118b/2,
118b/4, 118b/6, 119b/3, 122b/1,
123a/12, 126a/15, 129a/6, 130b/15,
131a/12, 133a/11, 134a/4, 135b/1,
136b/21, 139b/16, 141a/17, 142a/16,
143b/4, 146a/8, 146a/18, 146b/20,
147a/8, 147b/16, 149b/14, 151a/10,
151a/12, 151a/16, 152a/6, 152b/6,
154a/18, 155b/6, 155b/16, 157a/4,
163a/12, 168a/9, 168a/14, 169b/20,
171b/19, 174a/16, 174b/1, 175b/17,
178a/5, 178a/13, 179a/6, 183b/6,
184a/11, 184b/1, 185b/5, 186a/7,
186b/14, 191a/3, 194a/2, 197b/15,
198b/4, 201a/13, 201b/5, 202a/9,
202b/4, 204a/9, 205a/20, 209a/7,
210b/11, 211a/2, 211b/1, 211b/6,
212a/3, 212a/18, 212b/8, 213a/4,
218b/1, 220a/7, 222b/17, 224a/8,
224b/20, 225a/9, 226a/9, 228b/2,
228b/13, 228b/17, 230b/8, 231a/15,
231a/18, 232a/2, 233b/10, 235b/3,
237a/3, 238a/2, 238b/20, 239b/10,
239b/15, 242b/6, 244b/8, 246a/3,
246b/14, 248a/14, 250a/6, 252a/5,
252b/18, 256a/18, 258b/20, 259a/12,
259b/14, 260b/16, 261b/19, 263a/20,
263b/11, 264a/16, 265a/10, 266a/3,
267a/8, 267b/18, 270b/3, 271a/20,
272b/6, 273b/3, 273b/19, 278b/3,
279a/10, 282a/12, 282b/4, 283b/6,
285b/13, 290a/2, 290a/17, 292a/20,
295a/14, 296a/3, 296a/9, 296b/14,
297a/16, 302a/10, 303b/21, 304a/2,
304a/13, 305b/1, 307a/19, 308a/8,
308a/14, 311a/20, 312a/7, 313b/5,
318a/14, 320a/9, 322a/12, 322b/15,
323a/6, 325b/12, 326b/16, 327a/20,
327b/13, 328a/17, 329a/2, 329a/6,
335a/6, 340a/2, 341a/18, 342a/7,
342a/12, 344a/3, 344b/9, 345a/7,
342a/21, 346b/14, 347a/10, 347b/13,
350a/11, 351a/4, 352a/12, 356a/9,
356b/4, 359b/20, 360a/6, 360b/4 (245)
(krŖ. çiger)
- cild** : 3b/20, 9b/5, 12b/20, 13a/5, 15a/8,
21a/17, 21b/6, 78b/3, 83a/1, 104a/10,
110b/11, 111b/17, 144b/20, 151a/17,
153b/7, 207a/16, 226b/9, 226b/10,
226b/21, 227b/3, 249b/5, 252b/5,
256b/10, 275a/7, 282b/8, 274a/12,
281a/3, 312a/19, 315b/17, 334b/9,
352b/14, 354b/4 (32) (bk. deri)
- cimĀè** : Cinsel iliŖki, çiftleŖme.
47a/12, 47b/10, 88b/16, 113b/6,
116a/6, 151b/16, 156b/10, 167b/4,
196b/16, 202b/2, 218b/2, 255b/9,
257b/16, 272b/9, 286b/4, 289a/19,
289b/9, 324b/1, 325b/9, 334a/18,
334a/19, 334b/7, 337b/16 (23) (krŖ.
çúmaú)
- cirm** : 1. (lisĀn ile eŖdizimli olarak) Dil ucu;
334b/18 (1) (bk. uc)
2. Vücut, ten, cüsse, büyüklük.
74b/3 (1)
- cülyd** : Cildin çoğulu.
224b/3 (1) (bk. deri)
- cünb** : 37a/21 (1) (bk. cenb)

Ç

çegne : Çene.
355a/10 (1)
çeşim : 28b/16 (1) (bk. göz)

çúmaú : 248a/17 (1) (bk. cimlè)
çiger : 121a/16 (1) (bk. ciger)

D, ë

- dÀòil** : (istièmÀl ile eşdizimli olarak) iç, iç organlar.
44a/7, 137b/13, 146b/11, 147a/13, 147b/1, 169a/8, 173a/21, 177a/17, 198a/15, 199a/17, 208b/12, 234b/8, 236a/18, 243a/18, 307a/9, 281b/20, 363b/7 (17) (krş. dÀòile)
- dÀòile**: 123a/1, 363b/6 (2) (bk. dÀòil)
- damar** : Damar.
347b/13 (1) (bk. ìamar)
- delük** : (öeker ile eşdizimli olarak)
53a/14, 183b/11, 269a/20 (3) (bk. ióli)
- dem** : 12a/12, 13b/12, 18a/14, 24a/12, 27a/10, 33a/13, 41b/17, 44b/8, 45a/7, 45b/1, 46a/1, 47b/5, 49b/15, 51b/12, 58b/1, 69b/10, 80b/7, 109b/5, 132a/4, 139a/17, 139a/19, 156a/5, 185b/20, 193b/13, 202a/1, 202b/4, 205a/3, 212b/8, 225a/18, 235a/16, 243b/15, 259b/15, 294b/11, 345b/9 (34) (bk. úan)
- demèa**: 32b/4, 32b/6, 96b/5 (3) (bk. dimèa)
- depe**: Başın üst kısmı.
57a/20 (1)
- deri** : 13a/3, 21b/9, 49b/4, 52a/1, 64a/4, 66a/10, 71a/13, 83a/4, 83a/5, 83a/6, 85b/6, 85b/7, 101b/13, 107a/9, 112b/13 (2), 121b/2, 124b/1, 126a/20, 132a/10, 135a/21, 135b/13, 148a/21, 151a/15, 155b/8, 157b/12, 177b/7, 192a/11, 216b/2, 226a/14, 248b/2 (2), 248b/7, 270b/20, 304a/6, 352b/10, 361b/15 (37) krş. cild, cülýd, gön)
- dırnaò** : 44b/4 (1) (bk. dırnaú)
- dırnaú** : 8b/15, 33a/19, 47a/7, 50b/17, 52b/12, 76b/9, 90b/13, 90b/16, 90b/17, 110b/8 (2), 110b/15, 160b/7, 168b/16, 170b/9, 175b/9, 226a/13, 255b/11, 274a/11, 300b/13, 303b/19, 303b/20, 304a/5, 304a/8, 360a/11 (24) (krş. dırnaò)
- dırnaúlu** : Dırnağı olan.
289b/1 (1)
- dil** : Dil.
38b/21, 39a/1, 63a/4, 69b/8, 78b/17, 95b/6, 110a/9, 119b/1, 178a/1, 183b/16, 202a/21, 214a/14, 220b/18, 227a/11, 237a/4, 237a/11, 249a/13, 259a/11, 260a/8, 285a/20, 293a/19, 335a/21, 345a/16 (2), 351b/5, 355a/10, 355a/11, 359b/17 (28) (krş. lisÀn)
- dimèa** : Gözyaşı, gözyaşı damlası.
14a/14, 36b/5, 38b/5, 41b/15, 42b/17, 42b/8, 43a/1, 43a/3, 43a/12, 45b/1, 46a/14, 46b/20, 54b/1, 55a/8, 69a/1, 73b/4, 79b/21, 85b/15, 86a/20, 104a/8, 107a/6, 106b/1, 121b/19, 130a/5, 143a/12, 148b/19, 158b/4, 159a/18, 160a/6, 173a/3, 174b/15, 181b/3, 182b/14, 183a/17, 183b/15, 193b/16, 197b/20, 205a/7, 206b/13, 237b/11, 238a/5, 239a/1, 240b/13, 252b/4, 252b/15, 257a/13, 258a/11, 258b/20, 262b/14, 275b/11, 275b/20, 276a/20, 276b/5, 276a/14, 276b/10, 277a/6, 277a/9, 277b/7, 277b/14, 277b/19, 285a/18, 287b/2, 289b/18, 300b/3, 307a/13, 312b/16, 343b/11, 350b/14, 353b/8 (69) (krş. demèa, dumua, gözyaş, gözyaşı, yaş)
- dimÀa**: Beyin, akıl, Őuur.
6a/20, 7b/2, 7b/12, 7b/9, 9b/7, 9b/12, 10b/14, 10b/18, 18b/19, 19a/1, 19b/9, 26b/15, 28b/11, 30b/8, 31b/15, 36a/4, 39a/10, 40b/12, 40b/19, 41a/13, 46b/19, 55b/12, 57b/9, 57b/16, 61b/3, 63b/3, 69b/7, 70a/3, 74b/1, 83a/16, 84b/20, 86b/5, 93b/5, 94a/5, 95b/7, 95b/15, 102b/14, 104a/16, 105a/21, 107a/19, 112b/4, 121a/15, 124a/18, 128a/10, 128a/13, 128a/15, 132b/5, 136a/4, 141a/8, 143a/15, 144b/14, 151b/1, 152b/11, 155b/7, 157a/6, 160b/7, 161b/14, 163b/11, 170a/8, 183a/1, 183a/11, 183a/18, 184b/16, 188a/1, 188a/10, 196a/12, 197a/21, 198b/3, 202b/3, 204a/21, 210b/3, 211a/2, 214a/3, 214a/10, 215b/6, 222b/6, 223b/20, 226a/17, 226a/18, 227b/6, 231a/6, 231a/18, 231b/18, 335b/12, 238b/19, 239a/11, 239b/17, 242b/4, 249a/7, 252b/4, 256a/17, 257b/18, 259a/11, 260a/3, 260b/14, 261b/8, 262b/5, 268b/13, 269b/17, 273b/3, 279b/4, 280a/14, 280a/18, 285b/15, 294a/12, 295b/20, 299a/3, 299b/3, 302a/3, 304b/8, 305b/14, 317b/10, 318a/15, 318b/15, 324b/12, 327a/8, 330a/15, 333a/6, 334a/9, 339b/10, 340a/12, 343a/1, 343a/13, 343b/12, 349a/2, 349a/17, 349a/20,

- 355a/11, 359a/7, 359b/15 (130) (krş. edmièa)
- dip : (dişler, úoltuú ile eşdizimli olarak) Dip.
6a/17, 45b/20, 63a/3, 72b/12, 180b/10, 302a/15, 305b/10, 309a/7 (8)
- diş : Diş.
5a/14 (2), 5a/17, 6a/17, 7a/20, 7b/13, 8b/15, 9a/8, 9a/14, 14a/14, 15a/1, 21a/12, 21a/20, 28a/6, 28b/12, 29a/21, 30a/15, 30a/16, 33a/15, 36a/19, 36b/10, 40a/16, 41a/1, 42a/20, 42b/10, 45b/20, 46a/13, 47b/11, 47b/12, 51a/19, 52b/12, 52b/17, 53a/21, 54b/13, 56a/21, 56b/18, 58a/8, 59b/8, 63a/3, 67b/16, 70b/14, 71b/21, 72b/12, 72b/21, 74b/8, 76b/8 (2), 77b/10 (2), 81b/10, 82a/21 (2), 86a/14, 86b/1, 90a/17, 95b/16, 98b/15, 99a/4, 101a/13, 102b/15, 103b/11, 109a/11, 114b/6 (2), 119a/8, 119a/9, 119b/1, 120a/16, 125b/5, 125b/21 (2), 126b/13, 137a/10, 137b/7 (2), 142b/13, 146b/21, 150b/10, 157a/15, 164a/11, 166b/17, 167a/16, 169a/3, 173a/21, 175a/4, 175a/11 (2), 175a/16, 177a/16, 180b/10 (2), 182a/5, 182a/19, 192a/14, 198b/5, 199a/14, 200a/6 (2), 200a/18, 200a/21, 200b/2, 200b/13, 200b/20 (2), 202b/4, 203b/13, 204b/7, 206b/19, 208b/2, 219b/10, 223b/5, 223b/15, 229b/1, 230a/4, 230a/14, 233a/9, 237a/2, 237a/9, 237a/19, 237b/17, 237b/18, 238a/4, 238a/5, 240a/13, 240a/14, 240a/18, 240b/12 (2), 241a/1, 241b/14, 243b/5, 244a/2, 244b/10, 252b/17, 254a/3, 256a/8, 257a/9, 258a/2, 258b/1 (2), 267b/17, 269a/19, 270b/5, 272b/8, 273b/5, 273b/19, 279a/5, 279b/2, 282b/9, 282b/10, 288b/3, 288b/4, 292b/15, 294b/14, 296b/19, 297b/3, 300b/13, 301a/2, 301a/11 (2), 302a/15, 305b/9, 307a/17 (2), 307b/21, 313a/16, 315a/8 (2), 324b/13, 324b/14 (2), 334b/15, 342b/21, 343a/12, 346b/20, 356a/11, 356a/12, 360a/5, 360b/9 (181) (krş. esnÀn, isnÀn)
- diz : Diz.
3a/21, 5a/21, 10b/7, 28b/20, 38a/6, 151b/14, 221b/11, 329b/7, 356b/17 (9)
- dudaú : Dudak.
63a/4, 86a/17, 126b/7 (3) (krş. ùdaú)
- dumuà : 204a/11 (1) (bk. dimèa)
- dübür : Dübür, arka.
105b/10 (1)
- düş : (söylemek ile eşdizimli olarak) Rüyada sayıklama.
240a/19 (1)

E

- ebdĀn : Bedenler.
8b/4, 35a/18, 91a/8, 93a/11, 160b/11,
222b/8, 317b/4, 338b/10, 357a/11 (9)
(bk. beden)
- ecfĀn : 1. Kirpikler;
2. Göz kapakları.
38b/5, 42b/9, 43a/20 (3) (krş. cefn)
- edmièa : Dimağlar.
220b/7 (1) (bk. dimĀà)
- el : El.
46a/20, 56b/14, 86a/14, 110b/15,
110b/16, 115b/15, 123b/19, 124a/2,
165b/4, 219b/11, 250a/13, 263a/12 (12)
- elóĀm : Etler.
149b/12 (1) (bk. et)
- elvĀn : Derinin rengi; renk.
8b/3, 26b/6, 27a/10, 37a/21, 37b/2,
39a/3, 42a/2, 44b/6, 49b/5, 76b/10,
78b/17, 80a/7, 101a/5, 102b/19,
106a/21, 114a/14, 119a/20, 142b/1,
144b/1, 158b/1, 169a/8, 175a/20,
176a/5, 192a/8, 196b/7, 219a/3,
227b/12, 255b/15, 257a/2, 257b/3,
270b/19, 271a/5, 274b/14, 279b/12,
289a/13, 299a/15, 300b/20, 358b/20,
363a/3 (39) (krş. levn)
- emèĀ : Bağırsaklar.
26b/14 (1) (bk. baàrsau)
- emcĭk : 7a/10, 125a/1, 181a/18 (3) (bk.
meme)
- eñse : Ense.
246a/19 (1) (krş. enā)
- enā : 109a/15 (1) (bk. eñse)
- eróĀm : Rahimler.
19b/4, 26a/1, 38a/14, 47a/10, 48a/7,
58b/14, 82a/2, 85b/14, 105a/16,
114b/7, 121a/17, 138a/15, 143a/15,
253b/7, 292b/1 (15) (bk. raóm)
- esĀfil : Alt organlar, aşağıdaki organlar.
213a/17 (1) (bk. sifle)
- esfel : (beden ile eşdizimli olarak) Bedenin
en aşağısındaki organlar.
154b/6 (1)
- esnĀn : Dişler.
22a/16, 147a/10 (2) (bk. diş)
- et : Et.
5a/14, 6a/17, 6b/7, 8b/8, 9b/15, 12b/5,
12b/19, 12b/21, 13a/6, 14a/6, 14a/4,
22a/3, 23a/17, 23b/18, 24a/10, 26b/7,
28b/21, 30a/12, 33a/14, 33b/1, 35b/8,
37b/20, 38b/20, 38b/21, 40a/21,
47b/11, 48b/5, 50a/12, 51a/6, 52a/11,
52a/14, 52a/21, 53a/4, 57a/10, 60b/8,
62a/6, 62a/7, 71b/1, 70b/14, 71b/21,
73b/6, 73b/15, 74b/10 (2), 75b/18,
78a/11, 78a/13, 78a/14, 78b/18, 79a/5,
81b/9, 82a/21, 83a/2, 84b/14, 86b/2,
89b/12, 92b/8, 92b/17, 96b/11, 99b/6,
101b/9, 107b/15, 107b/17, 108a/8,
109b/15 (2), 102b/7, 114b/6, 115a/21,
117b/9, 118b/5, 124b/13, 125b/5,
125b/21, 130b/18 (2), 130b/20,
135a/21, 137a/9, 140b/10, 146a/8,
146b/10, 148a/1, 148a/15, 149a/17,
149b/8, 149a/20, 155a/17, 155b/2,
157b/13, 160b/5, 164a/11, 165b/15,
165b/17, 169a/4 (2), 156b/8, 175a/4,
178b/6, 180b/11, 181a/19, 181b/6,
192b/17, 193a/19, 194b/2, 194b/3,
194b/17, 195b/16, 195b/17, 195b/18,
196a/4, 196a/5, 196b/21, 198b/15,
199a/21, 199b/1, 199b/13, 199b/14 (2),
200a/6, 200a/15, 200b/20, 204b/7,
206b/19, 224a/6, 226b/12, 226b/14,
226a/2, 226a/4, 227b/3, 227b/7,
230a/11, 238a/5, 240b/12, 241b/14,
244a/2, 249a/4, 249a/20, 249b/3,
250b/10, 250b/11, 256b/11, 260a/15,
260a/16, 269a/3, 271a/8, 273b/19,
274b/5, 279a/5, 284b/2, 289a/6,
290b/4, 290b/9, 290b/11, 290b/12,
291a/1, 291a/2, 291a/3, 291a/12 (2),
291a/14, 291a/15 (2), 291a/16 (2),
291b/7 (2), 291b/8 (2), 291b/9,
291b/11, 291b/13, 291b/18, 292a/19,
292b/15, 295a/5, 299b/20, 302a/15,
303b/5, 303b/8 (2), 304a/14, 305b/10,
307a/17, 307b/14, 307b/21, 313a/16,
315a/8, 315b/17, 324b/14, 334b/15,
347b/2, 350b/2, 350b/6, 352b/11,
355b/12, 352b/17, 355a/11, 355b/8,
355b/16, 360b/9, 361a/17, 361b/13
(203) (krş. elóĀm, laóm)
- eyegü: Eyeği.
93a/13, 95b/9, 132a/11, 154b/21,
182a/16, 195b/1, 197b/1, 202b/4,
214b/7, 232b/7, 233b/4, 258b/4,
261b/19, 311a/20, 359b/20 (15)
- ezec : İkinci batın.
335b/19 (1)

F

fehm	: Anlama, anlayış, idrak. 22a/16, 55b/1, 63a/4, 163a/17, 246a/16, 258b/3, 315a/3, 316b/18, 334a/2, 340b/6, 341b/2, 358b/4 (12)	9b/10, 25b/1, 27a/18, 38a/1, 46a/14, 50b/18, 57a/1, 59b/9 (2), 59b/10, 90b/3, 103b/17, 103b/18, 125a/4, 139a/1, 173b/8, 190b/13, 197b/21, 207a/2, 239a/10, 253a/18, 253b/6, 258b/9 (22) (krş. ferc)	
fem	: 32b/15, 257a/12, 333b/21 (3) (bk. aàız)	ferec	: 22b/8 (1) (bk. ferc)
ferc	: (götür-, úomaú ile eşdizimli olarak) Dişi canlılarda üreme organının dış bölümü, vulva.	fikr	: Fikir. 41b/18, 128b/17, 136a/12, 330b/10, 340b/5, 358b/4 (6)

G, á

- äayü : Dışkı, gayta.
 345a/15 (1)
- gerdân : Gerdan, boyun.
 177a/11, 226a/10 (2)
- göbek : Göbek.
 34b/21, 104a/18, 160a/19, 175a/6,
 189b/4, 219a/11, 223b/6, 312a/19 (8)
 (krş. sürre)
- gögis : 5b/20, 118b/21, 122a/21, 174a/10,
 211a/17, 275a/5, 294a/11, 354b/12 (8)
 (bk. gögüs)
- gög[ü]s : 7b/1, 7b/9, 8a/11, 9a/14, 10a/14,
 10b/15, 18b/6, 27a/9, 27b/11, 28a/14,
 48a/17, 48a/21, 48b/4, 56a/4, 64b/3,
 65a/10, 65a/12, 65a/16, 68a/2, 68a/7,
 70b/7, 72a/20, 72b/11, 74a/20, 74b/3,
 74b/21, 84a/6, 84b/3, 86a/11, 87b/17,
 89b/19, 91b/7, 92a/17, 92b/10, 95a/3,
 95a/7, 99b/8, 101a/7, 102a/6, 102b/15,
 103b/18, 106a/13, 107a/4, 108b/16,
 109a/3, 110a/10, 115a/3, 115a/19,
 117a/7, 121b/19, 122a/18, 123a/11,
 129b/15, 132b/5, 135a/1, 136a/5,
 137a/2, 138a/4, 139a/4, 142b/16,
 143a/14, 146a/6, 152a/8, 154a/17,
 154a/20, 161b/15, 168b/19, 179a/4,
 180a/3, 181a/9, 182a/10, 191a/3,
 194a/21, 195a/18, 196a/13, 198a/3,
 199b/1, 201b/3, 202a/9, 204b/9,
 210a/4, 210a/7, 211b/17, 212b/15,
 213a/17, 214a/5, 214a/12, 217a/10,
 218a/5, 218a/10, 218b/6, 220a/7,
 224a/9, 224a/15, 224b/19, 226a/15,
 231b/16, 232b/7, 233a/9, 233a/18,
 234a/20, 237b/7, 238b/1, 240b/15,
 241a/8, 242b/5, 245a/16, 246b/3,
 246b/12, 248a/14, 252a/1, 252b/18,
 253a/6, 254a/1, 256b/3, 257b/13,
 257b/19, 259a/11, 260a/5, 260a/19,
 264a/16, 265a/9, 266a/3, 267a/8,
 267b/17, 268a/7, 268b/4, 269b/17,
 270a/10, 271b/12, 279a/14, 279b/14,
 283a/11, 292b/14, 295b/17, 296a/2,
 299a/20, 302a/4, 306b/2, 307a/18,
 313b/4, 318a/3, 319a/6, 322a/12,
 322a/13, 323a/5, 323b/4, 325a/13,
 327a/9, 329b/19, 330a/3, 340a/2,
 342a/7, 345b/10, 346a/5, 350a/2,
 350b/12, 352a/12, 353b/4, 354b/3,
 354b/19, 356a/8, 359b/15 (163) (krş.
 gögis)
- gön : 12b/20 (1) (bk. deri)
- göngel : 1. Hayvanların pisliği.
 2. İşkembe.
 3. Salgı.
 34b/14 (1)
- gönül : 45a/2, 245a/17 (2) (bk. gön[ü]l)
- gönlek : Deve, ceylan gibi hayvanlarda
 panzehir için kullanılacak taş gibi bir
 maddenin biriktiği yer.
 34b/14 (1)
- gön[ü]l : 6b/19, 7b/3, 8b/2, 10a/6, 11a/3,
 13a/12, 24b/2, 26a/14, 37a/7, 44a/12,
 51a/2, 54b/11, 56a/4, 65a/10, 70a/7,
 73b/20, 85a/19, 88b/18, 121a/17,
 126a/10, 126b/3, 128a/17, 129a/6,
 194b/17, 194b/18, 197b/5, 218b/6,
 250b/17, 259a/6, 260a/11, 355a/15,
 362a/1 (32) (krş. gönül)
- göz : Göz.
 3b/21 (2), 4a/13 (2), 4b/15, 5b/2, 5b/4,
 5b/5, 5b/8 (4), 5b/10, 6b/10, 7b/3,
 9b/16 (2), 9b/17, 10b/8 (2), 10b/18,
 11a/2, 11b/9, 12a/1 (2), 12a/3, 12b/9,
 13a/2 (2), 14a/15, 14b/14, 15b/3, 15b/8
 (2), 15b/9, 16a/3 (2), 16a/5, 16a/11,
 16b/10, 20a/18, 20b/15, 20b/17,
 22b/11, 23a/15 (2), 23a/16, 24b/8,
 26b/2, 28a/3, 29a/3, 29a/4, 29a/14,
 29b/18, 30a/10, 30b/2, 30b/18 (2),
 31a/10, 31b/10, 32b/4, 33a/13, 33a/14,
 34b/17, 36a/18, 36b/4, 36b/13, 37b/7,
 37b/20, 38a/4 (2), 38a/6, 38a/11,
 38b/20, 39a/13, 41a/14, 42a/18, 42a/19,
 42b/5, 42b/6 (2), 42b/8, 43a/3, 43a/4,
 45b/2, 45b/11, 46b/20, 47a/13, 49b/20,
 50a/19, 51a/17, 51b/11, 53b/1, 53b/19,
 54a/19, 56b/17, 57a/18 (2), 57a/19 (2),
 57b/3, 60b/2, 60b/3, 61a/2, 62a/9 (9),
 62a/15, 63b/2 (2), 63b/4 (2), 67b/8,
 67b/16, 70b/15, 70b/16 (2), 71a/18,
 71a/19, 73b/4, 73b/14, 74a/1, 74b/14,
 76a/4 (2), 76b/15, 77b/9 (2), 79b/20,
 82b/3, 83a/18, 83b/4, 84a/19, 85b/14,
 86a/20, 87a/5, 89b/19, 90a/18, 92b/12,
 92b/13, 93a/14, 93b/6, 93b/12, 93b/16,
 96b/6, 97b/15, 97b/16 (2), 98a/1 (2),
 98a/8, 98a/9, 98b/13 (2), 98b/14, 99a/3,
 99b/9 (2), 99b/14, 100a/9, 100b/2,

100b/9, 101a/11, 101a/13 (2), 101b/12 (2), 103a/4 (2), 103a/14, 104a/8, 106b/1, 107a/4, 107a/5, 107a/13 (2), 108a/3, 109a/9, 109b/21, 110a/1, 110a/11 (2), 110b/12, 113a/21, 114a/13, 115a/3, 116a/4, 116b/7, 117a/6, 117b/15, 119b/5, 121b/18, 122b/9, 124b/3, 125a/3 (2), 126a/17, 126b/1, 130a/5, 130a/12, 130a/13, 130b/8 (2), 133a/15, 134a/8, 135b/1, 135b/2, 135b/10, 135b/11, 136b/6, 136b/12, 137a/21, 139a/3, 139a/20, 140b/2 (2), 142b/13, 143a/12 (2), 148a/1, 148a/19, 148b/11, 148b/15, 150a/9, 150b/8 (2), 150b/11 (3), 150b/21, 151b/11, 151b/12, 151b/13, 151b/15, 153a/6, 153a/7, 153a/13 (2), 154a/16, 155b/17, 155b/18, 158b/3 (2), 159a/4, 159a/18, 159b/1, 160a/6, 160a/7, 160a/8, 160b/6, 161b/5, 161b/6, 162a/5, 162a/7 (2), 162b/12, 164b/7, 164b/8, 165a/8, 165b/1 (2), 166b/19, 166b/20, 169b/2, 169b/13, 169b/14, 169b/15, 170a/10, 170b/15, 170b/16, 172a/1, 172b/6, 173a/2, 173a/20, 175a/3, 176a/10 (2), 178a/3 (2), 178a/10, 178a/11, 179a/15 (2), 179a/17, 180a/8 (2), 180a/9, 180a/13, 181a/21, 181b/2, 181b/3, 182b/9, 182b/14, 183a/14, 183b/15, 188a/1, 190b/11, 191a/5, 191b/7 (2), 191b/14, 192a/16 (2), 192b/1, 192b/20, 193b/15, 193b/16, 194b/17, 197b/18 (2), 197b/19, 198b/8, 201a/21, 201b/3 (2), 202b/1, 202b/2, 202b/3, 202b/9, 202b/12, 202b/13, 203b/12, 204a/11, 204b/8, 205a/6, 205a/7, 205b/11, 206a/13, 206b/11, 206b/12, 207a/5, 207a/6, 207a/7, 207a/16, 207b/10, 212a/1, 214b/8, 215b/5, 215b/6, 216b/2, 216b/3, 216b/10, 217b/11 (2), 220b/4, 222b/14 (2), 231b/3, 223b/12, 223b/13 (2), 224a/5 (2), 224a/19,

224b/21, 225b/7, 226a/10, 226b/7 (2), 226b/8, 226b/13, 229a/15, 230b/9, 232b/15, 237b/11, 238a/5, 238a/6, 239a/1 (2), 239b/17 (2), 241a/10 (2), 241b/2, 241b/11, 242a/15, 244a/15, 246a/12, 248b/13, 248b/19, 251a/10, 252a/12, 252b/2, 255a/1 (2), 255b/14, 257a/12, 257b/19, 258a/11, 261a/7, 261b/8, 262b/14, 265b/12, 267a/7 (2), 267a/12, 267a/21 (2), 268b/1, 268b/2, 269a/8, 269a/14, 269b/6, 270a/1 (1), 270a/5 (2), 270a/6 (2), 270b/21, 271a/1, 272b/7 (2), 275a/14, 275a/15, 275a/18 (2), 275a/20 (3), 275b/5, 275b/8, 275b/11, 275b/12, 275b/21, 276a/20, 276b/4, 276b/9, 276b/14, 276b/15, 275b/13, 277a/3, 277a/10 (2), 277a/11, 277a/14, 277b/8, 277b/14, 277b/20, 277b/21, 278a/8, 278a/11, 279b/5, 280a/17, 280a/18, 280a/19, 280b/6, 281a/12, 281a/15, 282a/7, 283b/17, 283b/18, 284b/8, 284b/12, 285a/12, 285a/17, 285a/18, 285b/15, 287b/2, 289b/7, 289a/14, 289a/15 (2), 289b/7, 290a/9, 291a/16, 292a/21, 295a/4 (2), 296b/18(2) , 300b/2, 300b/4, 300b/13, 300b/14, 303a/18, 307a/13, 309a/13 (2), 312b/15, 315a/7, 319a/1, 319a/5, 320b/6, 324a/1, 325a/13, 325b/2, 328b/6, 328b/9, 340b/5, 343a/2, 343a/13, 343b/7, 343b/12 (2), 343b/6, 343b/7, 344a/9, 347a/18 (2), 350b/5, 350b/13, 350b/4, 351a/7 (2), 351b/19, 351b/20, 353b/8, 355a/8, 355a/13, 355a/14, 356a/8, 356b/6, 356b/8, 359b/4, 360b/6, 363b/20 (518) (krş. èayn, çeşim, èuyÿn)

gözyaş : 29a/1 (1) (bk. dimèa)

gözyaşı : Gözyaşı.

16a/16, 17b/19, 20a/19, 31b/10, 33a/13, 37b/7, 41a/14, 160b/2, 161a/9, 175b/11 (10) (bk. dimèa)

H, Ó, Ò

- óÀfiôa : Hafıza.
260b/15, 336a/4, 323b/16, 335b/21,
355a/16, 357a/15, 336a/10 (7)
- óalú : Boğaz, boğazın bölümü.
33b/5, 91b/9, 154a/2, 220a/8, 230b/19,
243b/14, 252a/14, 256a/10, 292b/14,
313a/11, 325a/13, 342a/20 (12)
- òalù : 104b/19, 104b/21, 105b/9, 108a/12,
152b/14, 221b/15, 224a/8, 281b/11 (8)
(bk. aòlÀù)
- óarekÀt : (göz ile eşdizimli olarak) Hareket.
42b/5 (1) (bk. óareket)
- óareket : (aèøÀ, èuov ile eşdizimli olarak)
Vücuttaki organların hareketi.
44a/14, 127b/10, 134a/19, 361a/21 (4)
(krş. óarekÀt)
- òÀric : (göz, maüèad ile eşdizimli olarak) Dış
kısmı.
15b/8, 16b/5, 142a/12, 146b/13,
147a/21, 148a/17, 149b/13, 162a/4,
243a/21, 342a/9, 350a/3, 350a/9,
363b/5 (13)
- òÀúra : Boş böğür.
20a/15, 131b/14 (2)
- óÀaire : Pelvis kemiği.
259b/16 (1)
- òaaaya : 25b/9 (1) (bk. óayÀ)
- óavÀs : 35b/21, 178a/1, 337b/13 (3) (bk.
óavÀss)
- óavÀss : Hisler, duygular.
27b/1, 29b/18, 31b/15, 35b/5, 41b/17,
73b/19, 79a/3, 124a/7, 128a/9, 128a/11,
128b/18, 136b/21, 137a/21, 169b/10,
165a/5, 218a/21, 245a/1, 261a/1,
273a/9, 292b/13, 299b/4, 305a/20,
312b/15, 317a/1, 322a/13, 335b/2,
335b/5, 335b/6, 335b/10 (2), 335b/11,
335b/13, 336a/14, 336a/14, 336a/19,
339b/11, 340b/5, 347b/1, 349a/7 (39)
(krş. aósÀs, óavÀs, óiss)
- óavâala : Kuş kursağı, karın boşluğu.
136a/13 (1)
- óayÀ : Erkeklik organı, erkeklik bezi, haya.
51a/19, 56b/20, 82b/18, 103a/1,
178a/21, 298a/10, 303b/19, 310a/19,
318b/11, 343a/8, 352b/6, (11) (krş.
òaaaya, óisye)
- óayø : Kadınların özel günü, adet, hayz.
9b/9, 12a/15, 25b/1, 27b/5, 27b/12 (2),
30a/20, 32a/7, 32a/8, 33a/6, 34a/1,
46a/15, 46b/19, 52a/18, 53a/1, 56a/12,
58a/12, 59b/8, 61b/12, 72a/18, 74b/14,
76a/17, 77b/5, 79b/11, 84a/8, 85a/1,
85a/17, 86a/14, 90a/15, 96b/1, 97a/17,
98b/1, 101a/15, 106a/16, 107b/6,
109a/6, 116a/14, 120a/5, 137b/7,
139b/7, 141a/18, 147b/8, 148a/14,
153a/5, 157a/21, 158a/1, 160a/1,
178a/20, 182a/8, 182a/20, 194a/14,
196b/13, 196b/18, 198b/5, 205a/21,
215b/7, 222a/14, 230b/16, 232b/11,
241b/17, 245b/14, 250a/7, 262a/7,
264a/2, 264a/20, 271b/4, 273a/1,
279a/16, 281a/19, 284b/6, 284b/7,
288a/18, 289b/16, 292a/16, 293a/11,
293b/11, 323a/20, 335a/8, 350a/11,
356b/17 (80) (krş. Àysa, óayıø)
- óayıø : 46a/14 (1) (bk. óayø)
- haøm : Mideye giren yiyeceklerin hazmı,
sindirilmesi.
3a/6, 8a/14, 25a/11, 25a/20, 26a/12,
27b/15, 31a/9, 32a/12, 38a/2, 38b/20,
44b/11, 46a/17, 48b/10, 49a/7, 49b/16,
49b/20, 51a/4, 57b/1, 65a/16, 71b/1,
77a/10, 83a/3, 86a/12, 89a/17, 89b/5,
92b/8, 92b/16, 104a/21, 110b/1,
119a/13, 123a/6, 127b/17, 129b/12,
160b/9, 182b/1, 184a/3, 185a/11,
186a/16, 188a/2, 194a/14, 194b/19,
197a/1, 199b/18, 205b/1, 210a/11,
210a/14, 212a/2, 213a/4, 214a/10,
232a/1, 234a/19, 250b/3, 259a/2,
261a/19, 264a/16, 265b/1, 265b/15,
267b/8, 268b/19, 269a/7, 273a/2,
274b/10, 279a/4, 280a/5, 280a/20,
283a/10, 283b/4, 284b/4, 285a/10,
290b/9, 291b/11, 291b/16, 299a/2 (2),
304b/10, 315a/4, 316a/3, 318a/15,
319b/3, 320a/9, 322a/15, 322a/9,
323b/10, 324b/14, 339a/9, 344a/15,
346b/17, 347b/20, 349a/1, 351a/4,
351b/7, 354b/12, 354b/14, 355b/10,
359b/16, 361a/12 (96) (krş. haømı)
- haømı : 18b/9, 49a/6, 49a/11, 51a/5, 51b/9,
54b/18, 64a/4, 78b/4, 81a/19, 161b/4,
175b/1, 181b/5, 185a/7, 210b/3, 286a/4
(15) (bk. haøm)
- hÀøıme : Mideye giren yiyeceklerin hazmı,
sindirilmesi.

23b/1, 48b/5, 50a/4, 50a/14, 72b/13, 75b/8, 77a/11, 81a/14, 87a/8, 95a/17, 100a/6, 123a/14, 127a/13, 131a/12, 132a/10, 183b/21, 195b/10, 196b/2, 202a/10, 217b/5, 231a/16, 233a/19, 237b/8, 269a/13, 290a/18, 315a/12, 317a/1, 339b/12, 345b/14, 350b/15, 356b/6, 358b/2, 358b/4 (33)	14b/13, 47a/2, 50a/4, 62a/19, 64a/11, 70a/14, 163a/12, 192a/4, 209b/9, 233a/4, 304b/9, 321b/20, 335a/8, 335a/10 (14) (krş. aòlÀü)
òlü : Ahlat-ı erbaa (kan, balgam, sevda, safra)'dan her birisi.	òiddet : (göz ile eşdizimli olarak) Görüş keskinliği. 25b/17, 173a/2 (2)
	òısyne : 105a/20 (1) (bk. óayÀ)
	òıss : His. 237a/9, 237a/10, 316b/17, 361a/21 (4) (bk. óavÀss)

I, èI

ìòlÀù : 20a/11, 23a/9, 25a/7, 29b/1, 40b/11,
46b/18, 49a/15, 51a/17, 112a/2 (9) (bk.
aòlÀù)

èirú : 1. (nisÀ ile eşdizimli olarak) Siyatik
siniri; kök, damar.
33a/5, 38a/16, 39b/10, 44b/10, 60b/5,
63b/17, 64a/12, 88a/7, 101a/3, 101a/10,
102a/1, 114a/12, 117b/4, 120a/3,

143a/12, 143b/10, 144a/13, 154b/7,
175a/9, 188b/10, 190b/10, 195b/1,
201a/10, 236b/12, 245a/3, 246b/16,
252a/8, 265a/11, 273a/3, 278b/11,
307b/1, 317a/10, 330a/12, 342a/8 (34)
(krş. èaraú, èarú, èurÿú);

2. Ter.
49a/14 (1) (bk. èaraú)

İ, İİ

ibtılÀè	: Yutma. 231a/3 (1)	51b/1, 56a/14, 156b/10 (3)
idrÀk	: Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirme. 128a/20, 226a/18, 339b/7 (3) (krş. idrÀkÀt)	ilik : Kemiklerin içinde bulunan sümüksü madde, ilik. 24a/16, 40a/7, 52b/16, 100b/1, 306a/5, 311b/11 (6)
idrÀkÀt	: İdrakler. 316b/17 (1) (bk. idrÀk)	imèÀ : Bağırsaklar. 57a/19, 117a/21, 139a/21, 199a/9, 235b/3, 251b/11, 255a/5, 275a/6 (8) (bk. baàrsaú)
idrÀr	: 1. Akıtma, akıtıcı; 120a/17 (1) 2. 48b/21, 49a/2, 57b/11, 141b/14, 157b/6 (5) (bk. bevl)	inzÀl : (meni ile eşdizimli olarak) Akma, inme. 67a/13, 320b/9 (2)
iólil	: (öeker ile eşdizimli olarak) Penisin deliği, sidik yolu, sidik deliği. 37a/6, 229b/17, 238a/20, 242a/4 (4) (krş. delük)	isnÀn : 228b/10 (1) (bk. diş)
iótilÀm	: Uyrken cenabet olmak, düş azmak; ergenlik.	èiòÀm : Kemikler. 52a/8, 77b/8, 236a/5, 240a/5, 345a/8 (5) (bk. kemik)

K, Ú

- úabuú : 1. (óavāala ile ešdizimli olarak) Bayın kabuğu.
 136a/13 (1)
 2. (uŝaú ile ešdizimli olarak) Meŝime, plesanta.
 24b/17 (1)
- úaburàa : Kaburga.
 10b/20, 60a/4 (2)
- úadem : 114b/2, 171a/7, 171a/8, 228a/8 (4)
 (bk. ayaú)
- úafa : İnsan başı, ser, kafa.
 236a/15 (1)
- úalb : Kalp.
 10b/14, 13a/17, 18a/7, 23a/17, 36a/15, 38b/21, 39b/6, 70a/4, 70a/5, 72a/18, 79a/3, 131b/14, 134b/5, 142b/10, 167b/5, 169b/10, 186a/3, 188a/1, 188a/10, 188b/13, 196a/18, 206a/16, 211a/2, 230b/15, 214a/2, 214a/11, 218a/3, 227a/16, 230b/7, 258a/4, 258a/14, 266a/6, 269a/7 (2), 281a/10, 286b/1, 296b/15, 301a/10, 306a/2, 308b/9, 309a/7, 313b/1, 316a/1, 316b/16, 330b/15, 333a/6, 333a/18, 357a/6 (2) (49) (krŝ. úulýb)
- úan : (faäd, óayø, úuŝ ile ešdizimli olarak)
 1. Kan;
 3b/11, 5b/1, 6a/13, 6b/7, 7a/11, 7b/1, 8b/20, 9a/15, 9a/20, 9b/7, 9b/11, 11a/12, 11a/9, 11b/3, 11b/4, 11b/5, 11b/17, 12a/1, 12b/5, 12b/21, 14a/5, 14a/15, 15a/19, 19b/3, 20b/19, 21a/17, 21a/18, 22b/7, 22b/15, 24a/5, 24a/18, 26b/7 (2), 26b/11, 26b/12, 27a/9, 28a/8, 28a/16, 29a/1, 29b/1, 30a/12, 30a/19, 30a/20, 30b/6, 30b/9, 32a/8, 32a/12, 33a/16, 34b/17, 36a/16, 37b/20, 38b/20, 40a/17, 41a/5, 42a/19, 45b/10, 45b/20, 46a/13, 47a/4, 47b/2, 49a/12, 50a/10, 50a/16, 51a/4, 51a/17, 51b/21, 52a/16, 52b/13, 52b/21, 53a/1, 53a/4, 54b/10, 55b/13, 56b/12, 57a/10, 57b/17, 58a/12, 59a/4, 59b/3, 59b/5, 59b/6, 61b/3, 61b/10, 62a/10, 62b/6, 63b/2 (2), 67a/15, 68a/6, 70a/5, 70b/8, 70b/13, 71a/1, 71a/16, 72a/18, 73b/5, 73b/17, 74b/11, 77a/2, 77b/20, 78a/7, 79a/3, 79a/14, 80a/17, 80b/17, 81b/9, 82a/18, 84b/8, 85a/2, 85b/6, 89b/12, 91a/5, 91a/14, 91b/6, 92a/14, 95b/1, 96b/5, 97a/5, 97b/7, 97b/8, 98b/1, 98b/15, 99a/2, 99b/9, 101a/15, 101b/12, 102a/3, 102b/5, 102b/20, 103b/12, 104a/6, 106a/16, 107a/9, 107b/16, 108a/7, 109a/6, 109b/21, 110a/12, 110b/3, 114b/11, 114b/13, 115a/18, 116b/10, 118a/11, 119a/2, 119a/7, 121a/10, 121b/5, 121b/12, 121b/14, 122b/4, 123a/5, 123b/20, 124a/20, 125a/1, 125b/3, 126a/21, 126b/1, 130a/13, 130a/17, 130b/18, 131a/2, 131a/6, 131a/12, 132b/2, 132b/4, 132b/15, 134b/17, 135a/12, 136a/6, 136a/15, 136b/13, 137a/9, 137a/20, 137b/4, 138b/18, 139a/10, 139a/19, 139b/1 (4), 139b/4, 139b/7, 139b/15, 147a/12, 147b/8, 148a/14, 148a/20, 148b/10, 148b/12, 149a/9, 149a/21, 149b/12, 151b/4, 152a/8, 152b/10, 152b/14, 155a/16, 155b/17, 156b/9, 157b/5, 157b/15, 158b/15, 159a/19, 160a/17, 160b/12, 161b/16, 161b/17, 161b/19, 162a/6, 162b/7, 162b/8, 163a/18, 163a/19, 163b/4, 164a/11, 164b/4, 165a/20, 167b/4, 169b/18, 170b/10, 171a/13, 174a/13, 175a/6, 176b/14, 178a/20, 178b/12, 180a/11, 180b/8, 181b/3, 182b/5, 183b/7, 183b/12, 186b/7, 186b/12, 187b/13, 190a/9, 190a/16, 190a/18, 191b/6, 192b/11, 192b/18, 193a/7, 193b/1, 194a/21, 194b/16, 195a/15, 195b/9, 196a/15, 197b/21, 198b/5, 199a/12, 199b/3, 199b/9, 200a/15, 201b/6, 203b/1, 204a/20, 205a/9, 205a/21, 206b/14, 207a/15, 208b/20, 209a/10, 210b/4, 212b/21, 213a/17, 214b/3, 215a/14, 215b/8, 216a/7, 218b/10, 219a/2, 219a/13, 222b/17, 223b/10, 224a/7, 224a/16, 224a/17, 225b/11, 225b/15, 226a/11, 226b/12, 226b/15, 227b/7, 227b/10, 228a/7, 228b/18, 230a/3, 230a/17, 230b/7, 230b/16, 231b/17, 233a/9, 233a/21, 233b/21, 235a/12, 235a/17, 235b/5, 235b/8, 236a/18, 236b/1, 236b/6, 237b/16, 237b/21, 239b/5, 239b/17, 240a/11, 240a/12, 240b/10, 241b/1, 241b/13, 242a/7, 242b/20, 243b/9, 244a/2, 248b/12, 248b/21, 249b/5,

- 250a/7, 250b/13, 251a/10, 251b/6,
252b/19, 252b/20, 253b/1, 253b/1,
254a/1, 254b/4, 254b/5, 257a/3,
257b/14, 258b/3, 261a/18, 261b/2,
261b/14, 262a/14, 262b/13, 263b/12,
263b/19, 264a/2, 265a/14, 265b/15,
266b/4, 266b/8, 267a/21, 267b/8,
267b/18, 270a/16, 271a/1, 271b/4,
271b/14, 272b/5, 273a/2, 274b/9 (2),
274b/14, 274b/16, 279b/5, 279b/21,
280a/20, 281a/17, 281b/7, 281b/12,
282b/19, 283b/7, 284b/6, 284b/7,
285a/7, 285a/17, 285a/21, 285b/2,
285b/4, 286a/17, 286b/6, 288a/15,
288b/3, 288b/18, 289b/15, 290a/11,
291a/11, 292a/1, 292a/16, 292a/17,
293a/3, 293b/4, 293b/11, 293b/19,
294b/12, 294b/15, 295a/4, 295b/8,
296b/2, 296b/17, 298b/17, 299a/8,
300b/4, 300b/18, 301b/2, 301b/17,
302a/10, 303b/8, 304a/13, 304a/19,
304b/9, 306b/16, 307b/9, 308b/15,
311a/21, 312a/21, 312b/2, 312b/10,
313b/3, 315a/3, 318b/10, 320a/14,
320a/15, 324b/1, 325b/11, 327a/9,
328a/4, 328a/18, 328b/9, 328b/19,
330a/11, 334a/6, 334b/9, 340a/3,
340a/14, 341b/1, 342a/13, 342b/20,
343a/9, 344a/3, 344a/17, 345a/9,
345b/13, 346a/12, 346b/18, 347b/20,
348a/13, 349a/1, 349a/15, 350b/4,
350b/13, 351a/7, 351a/18, 352a/16,
352b/12, 353b/4, 354a/2, 354a/16,
355a/7, 355a/8, 355b/10, 359b/10,
361a/17, 361b/17, 362b/10, 363a/17,
363b/18, 364a/5 (465) (krş. dem)
2. (beyÅ ile eşdizimli olarak) Beyaz
kan, ak kan.
314a/14 (1)
- úaniãa : Kuşlarda bulunan taşlık, taşlıca.
110a/11 (1) (krş. úavÅniãa)
- úapaú : (göz ile eşdizimli olarak) Göz kapağı.
43a/4, 97b/16 (2)
- úarn : (aç ile eşdizimli olarak) Karın.
4b/8, 7a/4, 21b/9, 35a/6, 50a/20,
52b/10, 52b/15, 59b/10, 97b/18,
97b/19, 118b/8, 124a/21, 154b/7,
163b/12, 190a/17, 242a/18, 256b/7,
(17)
- úaãab : 44b/8 (1) (bk. úaãaba)
- úaãaba : Akciğer borularından her biri, bronz.
3a/5, 50b/2, 52b/4, 80a/17, 86a/11,
122a/21, 130b/13, 147b/8, 158a/7,
158b/6, 164a/17, 164b/2, 168a/16,
172b/3, 179a/5, 195a/14, 207a/7,
208b/6, 214a/3, 214a/15, 238b/19,
241a/8, 294a/5, 298b/15, 302a/19,
307a/18, 308a/8, 313b/4, 342a/7 (29)
(krş. úaãab)
- úasú : Kasık.
14a/16, 153a/4, 156b/11, 182a/16,
226b/8, 259a/21 (6)
- úain : (?) Batın.
266a/6 (1) (bk. baün)
- úavÅniãa : 136a/19 (1) (bk. úaniãa)
- úaoÅ-yı óÅcet : 328a/20, 344a/12 (2) (bk.
úaoÅ-yı óevÅyic)
- úaoÅ-yı óevÅyic : Büyük ve küçük abdest.
246a/10, 305b/13, 362b/11, 363b/20
(4) (krş. úaoÅ-yı óÅcet)
- úaoib : Kamış, penis.
33a/18, 33a/20, 327b/14 (3)
- kebd : 23b/8 (1) (bk. kebed)
- kebed : Karaciğer.
6a/4, 27b/11, 29b/7, 33a/5, 36b/7,
243b/15, 254a/2, 321a/1 (8) (krş. kebd,
kebid)
- kebid : 40b/10, 41a/13, 44b/7, 274b/4 (4) (bk.
kebed)
- kelÅ : 166b/15, 224b/13 (2) (bk. bögrek)
- keli : 14a/15 (1) (bk. bögrek)
- kelyÅ : 19a/17 (1) (bk. bögrek)
- kelye : 283a/5 (1) (bk. bögrek)
- kelyi : 240a/8 (1) (bk. bögrek)
- kemik : Kemik.
9b/16, 24a/16, 24a/17, 30a/18, 30b/16,
52b/17, 54a/3, 108a/8, 110a/8, 136b/2,
147b/4, 147b/12, 147b/16, 151a/20,
155b/19, 181b/2, 181b/21, 192b/20,
193a/5, 203b/11, 215a/9, 230a/5,
230a/17, 239b/19, 240b/1, 240b/3,
250a/21, 258a/20, 267b/2, 285a/12,
306a/5, 307b/14, 311b/18, 345a/20,
355a/9, 355a/11 (36) (krş. èaôm, èiöÅm)
- keymÿs : Besinlerin sindirilmesi aşamasındaki
ikinci aşama.
14a/5, 38a/1, 46a/2, 49b/7, 106b/7,
114b/9, 195b/12, 215a/14, 286b/12 (9)
(krş. keymÿsÅt, öerre)
- keymÿsÅt : Keymusun çoğulu.
10b/19, 10b/20, 23a/9, 36b/14, 47b/6,
62a/20, 106a/16, 110a/7, 114b/2,
140a/14, 147a/20, 158b/12, 163b/18
(13) (bk. keymÿs)
- úıl : Kıl.

- 5a/15, 9b/14, 11b/12, 11b/13, 13a/3, 25b/18, 29b/10, 30b/19, 32a/7, 37b/6, 40a/6, 43a/19, 46a/19, 47a/1, 50b/21, 54b/12, 55b/13, 57a/5 (2), 57a/6, 58b/14, 63b/5, 63b/13, 67b/7, 73a/2, 76b/1, 82b/20, 86a/21, 86b/13, 86b/14, 87b/7, 90a/17, 97b/9, 98b/20, 100a/11, 101a/18, 102a/4, 102b/5, 106a/19, 109a/10, 110b/9, 114b/1, 115a/14, 115b/18, 119a/9, 121b/21, 125a/1, 125a/5, 132a/9, 135b/5, 137a/12, 138a/18, 138b/21, 140a/7, 141b/7, 142a/17, 145a/9, 147b/13, 148a/1, 148a/10 (2), 148a/21, 148b/1, 151a/21, 153b/6, 157b/18 (2), 162b/12, 163b/16, 164a/19, 165a/8, 165a/10, 166b/18, 168b/15, 168b/21, 169a/10, 169a/13, 170b/16, 174b/13, 176a/9, 178a/12, 179b/6, 180b/16 (2), 180b/17, 191b/19, 192a/20, 194a/13, 197b/4, 197b/19, 198a/2 (2), 199b/1, 203b/11, 205a/1, 209a/7, 214b/19 (2), 214b/20 (2), 215a/1, 215a/9, 219a/13, 219a/14, 219b/9 (2), 219b/21, 222a/3, 222b/11, 222b/12, 226b/12, 227a/12, 227b/10, 230b/1 (2), 240b/3, 241b/15, 242a/8 (2), 244a/21, 248a/18, 249a/2 (2), 250b/9, 252a/6, 254a/8, 255b/10, 262a/11 (2), 265b/11, 267b/3, 268a/9, 268b/13, 270a/4, 270a/6, 271a/2, 271b/14, 274a/15, 274b/21, 279a/17, 282b/9, 282b/10, 283a/3, 283a/4, 285b/1, 287a/6, 288a/12, 288b/5, 301b/3, 304a/6, 304a/7, 306a/12, 306b/17 (2), 307b/4, 307b/6, 312a/8, 321a/19, 346b/21, 349b/11, 352b/2, 352b/3, 363a/3 (163) (bk. şaêr)
- kilÀ : 238a/19 (1) (bk. bögrek)
- kirpik : Kirpik.
- 5b/9, 16b/15, 17a/1, 20a/19, 43a/19, 62a/15, 70b/16, 76a/4, 79b/21, 104a/11, 140a/16, 143a/13, 150a/2, 150b/8, 161a/16, 165a/8, 170b/15, 175b/11, 178a/3, 180b/12, 190a/9, 197b/19, 203b/11, 205a/6, 206b/12, 218a/6, 222b/15, 224a/20, 224b/20, 237b/18, 238a/6, 252b/16, 257a/13, 275b/7, 275b/9, 275b/10, 276a/7, 276a/13, 276b/10, 278a/4, 278a/10, 287b/2, 307a/13, 307b/6, 313a/17 (45)
- úòòu : Koku.
7b/12 (1)
- úol : Kol.
38a/7, 110b/16 (2)
- úoltuú : Koltuk.
12a/13, 45a/9, 200b/4, 206b/18, 223a/5, 307b/3, 309a/7 (7)
- úubul : Kadın ve erkeklerin önü.
105b/7, 105b/10, 141a/19 (3)
- úulaà : 33a/4 (1) (bk. úulaú)
- úulaú : Kulak.
3a/18, 3b/12 (2), 6b/10, 7a/10 (2), 11b/2, 11b/3, 20a/13, 20b/19, 28a/3, 29a/12, 30a/10, 30a/17, 33a/4, 33a/16, 37a/20 (2), 47a/7, 47a/13, 47b/19, 50b/18, 60b/3, 61a/2, 67b/17 (2), 71a/15, 75b/6, 75b/7, 77b/6 (2), 85b/9, 87a/6 (2), 101a/12, 103a/3, 107a/5 (2), 110b/13, 114a/19, 119b/6, 120b/4, 129a/3, 130b/8, 131a/3, 133a/15, 136b/12, 137a/9, 141b/19, 142b/5, 143a/16, 143a/17, 143a/18, 144a/14, 150b/12, 155a/21, 156b/6, 156b/7, 158b/14, 162b/12, 165a/7 (2), 165a/21, 169b/13, 173a/20, 174a/14, 180a/6 (2), 182a/18, 183b/16, 184a/2, 188a/1, 191b/15, 192a/15, 198b/6, 205b/7, 207a/1, 214a/4, 217b/10 (2), 218a/17, 218a/18, 219a/8 (2), 220b/5, 223a/14, 223b/13, 225a/10, 227a/11, 230a/4, 230b/9, 239a/2 (2), 242b/5, 243b/5, 244a/9, 246a/19, 252a/7 (2), 252b/16, 257b/15, 260a/4, 263b/12, 265b/13, 267a/7, 270b/2 (2), 273b/7, 274a/16, 285a/16, 285b/3, 285b/17, 288a/11, 307b/12, 312b/16, 314a/21, 315a/5, 327a/20, 345a/12, 346a/6, 347a/19, 350a/10, 351b/20 (2), 361b/4 (122) (krş. ÌòÀn, úulaà, üön, üöün)
- úulÿb : Kalpler.
269a/6 (1) (bk. úalb)
- küllü : 78b/3 (1)(bk. bögrek)

L

- laóm : 206b/15, 258a/19, 277b/8, 290b/3, 300b/3, 334a/11, 346b/19 (7) (bk. et)
- laómiyye : Etili olma durumu, etlilik. 102b/18 (1) (krş. laómiyyet)
- laómiyyet : 342a/10 (1) (bk. laómiyye)
- leben : (öayl ile eşdizimli olarak) 197a/10, 269b/1, 280a/21, 288b/10, 289b/3, 315a/13 (6) (bk. süt)
- lems : Dokunma. 234b/14, 334a/11 (2)
- leáe : 33a/15, 192a/15 (2) (bk. lüááe)
- leááe : 193b718 (1) (bk. lüááe)
- levn : 9a/19, 28a/7, 29a/8, 29b/20, 78b/3, 92a/7, 107a/9, 109b/20, 114a, 136a/4, 163a/13, 182b/4, 214a/18, 218b/1, 235b/8, 237b/9, 250b/20, 252a/6, 283a/8, 284b/14, 289a/19, 292b/19, 312b/20, 320a/1, 320a/9, 326b/18, 328b/21, 334b/3, 343a/11, 344a/18, 345b/12, 346b/21, 347b/10, 348a/1, 358b/5 (35) (bk. elvân)
- lezce : (aòlÀü ile eşdizimli olarak) Yapışıcı. 90a/13, 106a/1, 120a/4, 153a/6, 214a/5, 233b/10, 238a/13, 251b/21, 265b/17, 294a/12, 303a/17, 306a/3, 308a/18, 318a/2, 340b/9, 356b/21, (16) (krş. lezec, lüzce, yapışıcı)
- lezec : 49b/8 (1) (bk. lezce)
- lezÿcÀt : Balgam, salya gibi beden sıvılarında meydana gelen yapışkanlıklar. 197a/21, 329b/13, 347b/20 (3) (krş. lezÿce, lezüce, lüzücÀt)
- lezÿce : (aòlÀü ile eşdizimli olarak) Yapışkanlık. 95b/15 (1) (bk. lezücÀt)
- lezüce : (aòlÀü ile eşdizimli olarak) 223a/10 (1) (bk. lezücÀt)
- lièÀb : (sÁyil, seyelÀn, seylÀn ile eşdizimli olarak) Salya. 41b/16, 48a/18, 61a/12, 164a/17, 186b/2, 250b/13 (6)
- lièÀbiyye : Salya ile ilgili. 334b/18 (1)
- lisÀn : 95b/14, 160b/7, 212a/1, 214a/4, 215a/16, 326b/15, 334b/18 (7) (bk. dil)
- lübn : 101a/16 (1) (bk. süt)
- lüáe : 109a/11, 126b/16 (2) (bk. leááe)
- lüááe : Diş köklerini kaplayan kalın kırmızımtırak et, diş eti. 157a/4, 182a/19, 183b/16, 227a/17, 241a/1, 257a/9, 259a/12, 303b/20, 306a/14 (9) (krş. leáe, leááe, lüáe)
- lüzce : 250a/16 (1) (bk. lezce)
- lüzücÀt : 95a/17, 172a/20 (2) (bk. lezÿcÀt)

M

- mâ'** : 1. Kuduz olmuş kişinin salyası (?);
150a/9 (1)
2. (aâfer ile eşdizimli olarak) sarı su,
safra;
228b/2, 349b/6 (2) (bk. âafrâ)
3. (nüzyl ile eşdizimli olarak) Göz
suyu.
252b/15 (1) (bk. âu)
- maède** : 164b/10, 191b/4 (2) (bk. miède)
- mafâal** : 105a/3, 137b/12, 201a/10, 208b/8,
254a/20, 271a/10, 304b/21, 311b/13,
351b/1 (9) (bk. mefââl)
- maðrec** : (nefes ile eşdizimli olarak) Çıkacak
yer; nefesin çıktığı bölge, yer.
3a/15 (1)
- maúead** : Arka, kış, anüs.
3b/6, 4b/3, 5b/6 (2), 5b/21, 10b/17,
11b/5, 20a/20, 22a/2, 22b/18, 23b/9,
26a/1, 28a/17, 37a/15, 38a/14, 39a/12,
47a/5, 52a/9, 53b/21, 55b/21, 56a/13,
56b/3, 56b/12, 58a/8, 62a/17, 62a/21,
63b/18, 69b/12, 78a/1, 86b/4, 95a/20,
98a/20, 107a/20, 108b/5, 109a/8,
110b/7, 114b/8, 114b/9, 119a/2,
131a/3, 133a/14, 133b/15, 134a/4,
137a/10, 139a/4, 143b/10, 144a/20,
144b/5, 145b/6, 146a/7, 147b/15,
149a/13, 149a/15, 152b/18, 153b/16,
159a/21, 160b/12, 174b/5, 175a/14,
178a/2, 180a/3, 181b/19, 191b/16,
192a/1, 192b/14, 198b/17, 200b/4,
205b/4, 205b/12, 208b/5, 209a/9,
222b/16, 224b/17, 227a/11, 240b/10,
244a/21, 246a/8, 253a/3, 254a/8,
262a/18, 262a/19, 266a/14, 310b/21,
311b/8, 321a/8, 322a/16, 323a/7,
323a/20, 325a/10, 326b/17, 327a/9,
340b/8 (92)
- meèÀ** : 28a/9, 28a/17, 33a/13 (3) (bk.
baàirsau)
- mecÀri** : (bevl, nefes ile eşdizimli olarak)
Çevresi, civarı.
9a/19, 252b/21, 269b/8, 330a/16 (4)
- mefââl** : Eklemler.
3b/1, 6b/9, 6b/21, 7b/14, 8b/14, 9a/15,
10b/20, 11a/15, 12a/3, 12b/18, 13b/12,
14b/4, 20a/19, 23a/9, 23b/8, 24a/17,
25a/1, 25b/1, 27b/12, 28b/20, 29b/21,
30a/20, 38a/16, 34a/2, 34b/1, 38a/6,
39a/9, 40b/5, 40b/12, 41b/19, 44b/10,
45a/1, 47b/3, 48a/20, 49b/21, 50b/13,
52a/1, 52a/18, 52b/12, 53a/1, 53b/21,
56b/2, 56b/10, 59a/15, 60a/5, 63b/17,
69b/13, 70b/8, 71a/14, 73a/9, 75b/5,
75b/1, 76a/17, 76b/4, 78a/13, 80a/6,
82a/1, 82a/12, 83a/19, 90a/13, 91a/4,
93a/20, 93b/21, 94a/15, 94b/4, 95b/9,
103a/1, 104b/12, 108a/5, 114a/12,
115a/5, 115b/16, 116b/13, 119b/7,
124a/10, 124b/21, 125b/7, 126a/9,
130b/21, 131b/13, 134a/21, 135a/11,
135b/6, 136a/19, 137b/8, 138a/15,
140a/5, 141a/7, 142a/7, 143a/11,
143b/11, 144b/16, 146a/2, 150a/2,
150b/9, 151a/17, 152a/7, 155a/1,
156a/9, 157b/16, 160a/20, 165b/18,
166b/18, 167b/20, 169a/8, 170a/2,
171a/4, 172b/4, 173b/12, 175a/10,
176a/7, 176b/5, 176b/8, 177a/10,
180a/7, 191b/17, 192b/15, 195a/15,
195b/13, 196b/1, 202b/6, 205b/9,
216a/21, 219b/8, 221b/9, 222b/6,
223b/14, 224b/14, 226b/6, 227a/20,
227b/8, 228a/18, 229b/1, 229b/11,
230a/11, 236b/12, 237a/5, 238a/13,
239a/5, 241a/13, 242b/7, 245a/3,
245a/17, 246a/5, 246b/16, 248a/1,
250b/18, 251a/19, 251b/11, 252a/8,
252a/21, 257a/1, 257b/8, 258b/4,
260a/6, 262b/6, 265a/11, 268b/2,
269b/21, 270b/19, 271b/12, 273b/5,
279a/15, 282b/8, 284a/5, 285b/14,
288a/14, 293b/3, 299b/21, 300b/4,
303b/14, 305b/4, 306a/3, 307b/1,
309a/17, 317a/11, 318a/15, 318b/10,
320a/10, 321a/1, 322a/11, 322a/16,
323a/19, 323b/18, 325b/11, 326a/4,
328a/16, 329b/7, 330a/7, 330a/12,
339a/10, 340b/7, 344b/11, 345a/8,
346a/9, 348a/14, 350a/5, 350b/3,
352b/12, 360a/8, 361b/17, 363a/2,
363a/15, 363b/12 (204) (krş. mafâal)
- meme** : 18b/15, 32a/20, 50a/11, 56b/19,
62a/17, 75a/17, 86a/12, 208b/6, 228a/7,
262a/14, 344a/12 (11) (krş. emcik,
øare)
- meni** : Meni.
30b/7, 41b/18, 44b/9, 45a/8, 54b/16,
55b/2, 56a/12, 61b/15, 67a/13, 81a/3,
152a/10, 152a/13, 160b/2, 187b/15,

- 189b/2, 195a/17, 201a/11, 206a/1,
245b/2, 285b/6, 320a/16, 320b/10,
324b/1, 328a/3, 334a/1 (25)
- mer'Are : Öd keseleri.
15b/16 (2), 15b/19, 310b/14 (3)
- mer'ayir : Öd keseleri ve öd.
42a/8, 309a/9 (2) (bk. mer'Are)
- mes'Am'At: Cilt üzerindeki küçük delikler.
217a/19, 225a/13 (2) (krş. mes'Am'm)
- mes'Am'm : İnsan veya hayvan cildi
üzerindeki teneffüse yarayan küçük
delikler, gözenekler.
112b/14 (1) (bk. mes'Am'At)
- me'ane : İdrar torbası.
3a/16, 3a/17, 4a/12, 6a/19, 6b/6, 6b/20,
7b/11, 7b/12, 9b/12, 10a/7, 10b/6,
11b/4, 14a/16, 18b/6, 19a/17, 33a/21,
34a/2, 34b/1, 41a/14, 46b/11, 59b/16,
62b/12, 63b/16, 67b/18, 98b/5,
105a/20, 105b/3, 109a/16, 133a/17,
133b/17, 141a/18, 141b/18, 143a/4,
150a/6, 151a/1, 152a/7, 152b/16,
153a/5, 153b/8, 161b/8, 166b/15,
167b/16, 178a/5, 180b/19, 181b/4,
181b/20, 182a/21, 185b/14, 187a/8,
187a/13, 190b/15, 191b/15, 202b/6,
205a/10, 207a/18, 207b/6, 214a/13,
214b/17, 224b/13, 228b/10, 243a/19,
243b/15, 253a/4, 257a/3, 259a/14,
261b/14, 261b/21, 265a/15, 268a/14,
271a/21, 273b/11, 274a/2, 279a/14,
283b/6, 288a/18, 289b/6, 294a/18,
296a/10, 301b/9, 307a/19, 307b/14,
311a/20, 322a/16, 322b/15, 323b/18,
325a/3, 326b/6, 329b/9, 345a/8,
346a/7, 346b/14, 347b/21, 361a/10 (93)
- meş'Am : Koku alacak yer, burun.
113b/2 (1)
- meş'ime : Döl kesesi, döl yatağı, meş'ime,
plesanta, eş.
24b/17, 30b/7, 50b/17, 59b/7, 59b/16,
61b/19, 79b/11, 91a/17, 106a/18,
110b/6, 120a/5, 132b/9, 141a/8,
170a/7, 192a/18, 207b/15, 219a/16,
253b/10, 253b/12 (19)
- mezc : İlaç bileşiklerini oluşturan maddelerin
karışımı.
66a/8 (1)
- mi'e' : 29a/10, 40b/6, 41a/1, 142a/9, 105b/17
(5) (bk. ba'arsau)
- mi'ede : Mide.
3a/5, 3a/6, 3b/15, 3b/20, 4a/4, 4a/15,
4b/1, 4b/2, 5a/7, 5a/3, 5a/18, 5b/20,
6a/21, 6b/14, 6b/20, 7b/1, 8a/6, 8a/11,
9a/7, 9a/19, 9a/18, 9b/8, 10a/19, 10b/4,
10b/15, 14a/19, 14b/13, 15a/11,
19a/10, 21a/8, 22a/8, 23a/10, 23b/8,
24b/2, 25b/16, 26b/20, 26b/21, 27a/11,
27b/11, 29b/7, 33b/11, 36a/3, 37a/7,
37a/13, 46a/17, 14a/19, 15a/11, 18b/9,
18b/20, 22b/10, 26a/5, 26a/11, 26b/17,
27b/16, 31a/1, 31a/9, 31b/8, 34a/1,
37b/10, 39a/16, 40b/10, 45a/21, 46b/8,
47b/12, 48a/18, 49a/11, 49b/2, 49b/19,
50a/4, 51a/18, 52b/4, 53b/2, 53b/20,
54a/20, 55a/3, 55b/21, 56b/3, 56b/11,
57b/6, 57b/10, 57b/17, 60a/10, 60b/19,
61b/3, 61b/10, 63a/3, 64a/13, 65b/10,
68a/3, 69a/7, 69b/10, 70a/12, 72a/15,
72a/18, 73b/5, 75b/16, 76a/16, 77b/18,
79b/3, 79b/4, 81a/2, 81a/14, 82a/3,
83a/16, 83b/4, 84a/13, 87a/4, 87b/17,
89a/10, 89a/16, 89b/4, 89b/20, 91a/9,
91b/20, 93b/7, 93b/16, 94a/10, 94b/4,
95a/16, 96a/21, 97a/5, 98b/6, 99b/6,
101a/7, 102a/7, 102b/16, 103b/12,
108b/8, 111b/16, 116a/17, 116b/8,
117b/1, 117b/12, 118a/3, 118b/1,
118b/6, 119a/1, 119a/13, 125b/3,
126a/15, 127a/12, 128b/8, 128b/16,
129b/13, 130a/1, 131a/1, 131a/12,
132a/13, 133a/11, 135a/5, 135a/7,
136a/14, 141a/17, 142a/16, 143b/4,
152a/6, 152b/6, 153a/9, 153b/4,
154a/10, 154a/12, 154a/18, 154b/8,
158a/9, 160b/19, 169b/20, 171b/19,
172a/21, 172b/1, 173a/4, 175a/12,
175a/19, 177a/12, 177a/20, 177b/20,
179a/14, 180b/14, 183b/9, 184b/3,
185a/12, 186a/3, 186a/8, 186a/16,
188a/1, 189a/3, 192a/8, 194a/1, 194a/2,
197b/14, 197b/15, 198b/4, 201a/13,
202a/12, 202b/4, 203a/14, 203b/1,
204b/6, 204b/17, 205a/20, 205b/20,
206a/16, 206b/21, 207a/15, 209a/7,
210b/3, 211a/2, 211a/17, 211b/6,
211b/18, 212a/2, 212b/20, 213a/4,
214a/11, 217b/5, 218b/1, 220a/21,
220b/7, 222b/7, 222b/18, 225a/9,
225a/10, 228b/3, 228b/13, 228b/21,
229b/8, 230b/8, 230b/16, 231a/15,
231a/18, 232a/2, 232a/21, 233b/10,
234a/20, 237a/3, 237b/7, 237b/12,
238a/2, 238a/19, 238b/20, 239b/3,
239b/4, 239b/19, 240a/16, 242b/13,
243b/15, 243b/21, 244b/8, 246a/14,

246b/14, 250a/19, 250b/3, 250b/16,
 252a/1, 252a/10, 252b/18, 254a/4,
 254a/5, 254a/10, 257a/2, 257b/4,
 257b/16, 257b/19, 257b/21, 258a/5,
 258a/10, 259a/12, 259b/14, 260b/16,
 262b/7, 263a/19, 263b/11, 264a/16,
 264b/10, 265a/9, 266a/4, 266b/8,
 267b/1, 268b/20, 270b/3, 271a/20,
 273b/3, 273b/9, 273b/19, 274a/14,
 274b/3, 275a/19, 277b/4, 280b/2,
 281a/14, 281b/6, 283b/4, 285a/9,
 285b/2, 285b/13, 286a/5, 286a/18,
 286b/1, 287a/3, 290a/4, 292a/2,
 293b/12, 295b/20, 298a/6, 299a/2,
 299a/9, 299a/12, 299a/14, 299b/8,
 300a/4, 302a/19, 302b/3, 302b/7,
 303a/5, 303a/6, 305a/21, 306b/15,
 308a/13, 308b/9, 311a/20, 313b/4,
 314a/12, 314a/13, 315a/3, 317b/10,

318a/3, 318a/14, 319a/6, 319b/2,
 319b/20, 321a/1, 322a/12, 322a/14,
 323b/4, 324b/13, 324b/15, 326b/16,
 327b/13, 329a/14, 333b/21, 334a/7,
 342a/20, 343a/11, 344a/15, 344b/9,
 345a/7, 345b/19, 346a/20, 346b/16,
 352a/12, 335a/5, 359b/16, 360b/4,
 360b/12, 364a/6 (354) (krş. maède)

mudir : İdrar söktürücü, diüretik.
 154b/7, 155a/19 (2)

muò : 306a/5 (1) (bk. muò)

muòò : İlik.
 229a/5 (1) (krş. muò)

münhaòm : Yemeklerin midede erimesi,
 hazmolması.
 118a/19 (1)

müteseffile : Aşağıda olan (organ).
 104a/15 (1) (bk. sifle)

N

nÀb	: Azı dişi. 237a/19 (1)	101b/20, 102b/15, 106a/14, 111a/12, 111a/19, 125b/13, 125b/18, 128b/17,
nÀfe	: 1. Misk ahusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku; 2. Derisinden kürk yapılan hayvan postlarının karnı altındaki deri kısmı. 178a/9, 312b/8, 312a/20, 312a/19 (4)	142b/18, 143a/15, 149b/13, 153a/4, 153a/14, 154a/3, 157a/15, 157b/5, 164b/4, 174a/10, 184a/12, 194b/1, 198b/3, 211a/17, 214a/12, 214a/19, 219a/2, 219b/21, 223b/7, 224a/4, 226a/16, 228b/7, 231b/3, 235b/15, 256b/6, 220b/1, 236b/14, 243a/19, 244b/8, 246a/3, 246b/3, 246b/13, 251a/17, 252b/21, 255b/6, 259b/12, 263b/3, 268a/19, 269b/17, 271b/13, 273a/1, 278b/2, 279a/3, 279b/13, 284b/5, 285a/9, 285b/16, 294a/3, 294a/5, 294a/19, 305a/21, 306b/2, 323a/6, 323a/17, 323b/10, 326b/15, 330b/10, 330b/10, 330b/10, 333a/19, 336a/11, 345a/7, 347a/19 (116)
nÀúá	: (úuvvet ile eşdizimli olarak) Konuşabilme. 316b/19, 335b/21 (2)	
necÀset	: Pislik, kazurat. 30b/3, 30b/12 (2)	
nefes	: Nefes. 3a/5, 3a/15, 4b/1, 9a/19, 13b/12, 20b/15, 22a/15, 28a/1, 28b/3, 33a/3, 34a/1, 34a/20, 35b/3, 35b/21, 36b/6, 39a/10, 40a/5, 41b/16, 42a/7, 44b/21, 47b/2, 51a/2, 51b/9, 53a/5, 53b/19, 58a/2, 58a/3, 58a/10, 61a/3, 62b/4, 63b/15, 68a/10, 69b/9, 70a/4, 72a/20, 74a/19, 76a/16, 84a/12, 87a/2, 89b/20, 92b/8, 93a/13, 99a/3, 100b/6, 101a/15,	
neòÀè	: (?) Beyin, omurilik. 350a/9 (1)	
nÿr	: (göz ile eşdizimli olarak) Gözün nuru. 54a/19, 158b/3, 237b/11, 246a/12, 280b/6 (5)	

O

omuz : Omuz.

109a/15 (1)

Ö

öd	: Öd kesesi ve vergisi.	280a/15, 280a/18, 295a/4, 304a/4, 350b/4, 352b/13, 352b/15, 355a/8, 359b/4 (60) (krş. âafrâ)
	9b/10, 13a/2, 16a/1, 16a/2 (2), 16a/3, 20a/13, 30a/17, 33a/18, 35a/1, 37b/21, 38a/4, 52b/6, 63b/3, 71a/18, 75b/3, 99b/8, 99b/10, 100b/1, 101a/16, 110a/10, 110b/4, 124b/4, 125a/4, 131a/2, 135a/21, 135b/8, 137a/20, 151a/12, 151a/17, 151b/14, 151b/19, 153a/12, 155a/20, 169a/2, 182b/16, 191b/14, 191b/15, 192b/19, 195a/17, 224a/4, 226a/10, 226b/6, 226b/12, 228a/11, 230a/11, 234a/6, 241b/2, 248b/19, 248a/4, 270b/21, 280a/14,	öyke : 270b/6 (1) (bk. öyken)
		öyken : Ciğer, akciğer. 271b/14, 272b/6, 273a/5, 275a/5, 278b/15, 281b/8, 284a/7, 285b/18, 288a/16, 292a/1, 292a/17, 292b/1, 294a/11, 296b/3, 300a/7, 302b/6, 342a/11, 346a/13, 352a/16, 354b/4, 361a/7 (21) (krş. öyke, öyki, re'e, ri'e, riyye)
		öyki : 271b/4 (1) (bk. öyken)

P

parmaú : 140a/16, 175a/8, 171b/18, 171b/21 (4)
(krş. barmaú)

R

- raóm : 11b/4, 19b/3, 22b/18, 23b/9, 28b/13, 29b/9, 33a/6, 34b/1, 53a/11, 57a/2, 58a/10, 65a/12, 67b/18, 81a/18, 85a/2, 90a/14, 90b/4, 97a/18, 105b/3, 106a/18, 108b/5, 109a/7, 126b/15, 133a/14, 133b/16, 141a/18, 141b/10, 142a/21, 152b/6, 153a/5, 160a/17, 168a/13, 169b/19, 174b/3, 178a/2, 180a/3, 184a/12, 187a/8, 191b/5, 193b/18, 196a/15, 205b/6, 206b/17, 208b/7, 209a/9, 228b/3, 233a/10, 240a/9, 240b/10, 246a/8, 246b/16, 247a/5, 247b/8, 252b/1, 253a/3, 254a/8, 260b/18, 262a/19, 265a/13, 266a/5, 266a/14, 267b/19, 278b/15, 283a/12, 293a/11, 302a/7, 307a/20, 311a/21, 318b/12, 323a/7, 325b/9, 326b/17, 340b/8, 342a/11, 347a/17, 352a/15, 353a/5, 360b/4, 362b/20 (79) (krş. raóim, eróÀm)
- raóim : 27a/14, 27a/17, 61a/3 105a/19, 182a/21 (5) (krş. raóm)
- rÀs : 188b/11 (1) (bk. baş)
- re'e : 162a/2 (1) (bk. öyken)
- re'ise : (aèøÀ ile eşdizimli olarak) Üstteki organlar: Baş, beyin vb. 3b/21, 35b/5, 36a/1, 161b/4, 167a/18, 210b/1, 211b/10, 260b/16, 292b/13 (9) (krş. reyise)
- renk : Yüzün veya derinin rengi. 47a/6, 52a/1, 58b/15, 63b/13, 67b/7, 86b/6, 115a/16, 131a/13, 132a/7, 237b/17 (10)
- revnaú : Herhangi bir vücut bölümünün renginin parlaklığı. 196a/16 (1)
- reyise : 123a/14 (1) (bk. re'ise)
- ri'e : 44b/8, 69b/10 (2) (bk. öyken)
- riyye : 26a/17, 75b/2, 195a/14, 202a/9 (4) (bk. öyken)
- rü'ys : Başlar. 160b/1 (1)

S, ä, æ

ãaç	: Saç. 10a/10, 29b/10, 29b/2, 30a/7, 30b/18, 44a/3, 44b/6, 47a/15, 48a/16, 50b/18, 52a/7, 54b/11, 60b/11, 134b/3, 139b/8, 178a/21, 178b/7 (17)	2. Bacak. 30b/15, 58a/9, 81a/16, 130b/10, 140a/6, 141b/18, 172b/4, 229a/5, 240a/16, 250a/21, 306a/5, 350b/4, 351b/2 (13)	
ãadÀ	: Ses. 119b/7, 180a/6 (2)	ãáuál	: Sakal. 241b/16, 280a/15, 298a/10, 350a/13 (4)
ãadır	: 40a/1, 47b/2, 50a/3, 50a/16, 75b/15 (5) (bk. ãadr)	ãÀlió	: (bögrek, óÀmile vb. ile eşdizimli olarak) İyi gelen, uygun olan. 123a/6, 188b/20 (2)
ãadr	: Kalp, göğüs, ön. 6b/10, 13b/5, 19a/2, 21a/8, 22a/2, 28a/1, 33a/3, 36a/17, 36b/6, 38a/13, 39b/18, 40a/5, 41a/13, 44b/7, 45a/2, 46a/1, 47b/12, 55a/6, 55b/20, 58a/2, 64a/13, 81a/1, 82b/14, 119b/10, 125b/18, 133b/5, 149b/13, 153b/4, 158b/5, 190b/7, 198b/3, 210b/3, 212b/21, 213a/9, 214a/3, 214b/14, 219a/1, 222b/6, 228b/6, 229a/4, 237a/3, 238a/18, 243b/14, 243b/14, 255b/17, 257a/11, 260b/16, 292a/1, 294a/5, 308a/21, 344a/2, 345b/9, 347a/10, 351b/18 (53) (krş. ãadır)	ãavt	: Ses. 138b/20, 164b/2, 225a/14, 255b/6, 294a/11, 326b/16 (6)
ãÀfi	: (beden, bevÀsir, diş, levn, muóteriúa ile eşdizimli olarak) Temizleme, saflaşma. 9a/9, 65b/4, 72b/6, 81b/10, 82a/2, 106a/18, 128b/8, 155a/13, 177a/12, 200b/7, 226a/3, 252b/21, 255a/1, 264b/10, 289a/19, 292b/19, 304b/9 (17)	secúa	: İnce bağırsak. 26b/14 (1)
ãafirÀ	: Karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı, öd; eski tıpta beden yapısının esasını teşkil ettiği kabul edilen dört hılttan biri. 18b/8, 15a/7, 13b/2, 21a/10, 31b/8, 49b/14, 51a/3, 54a/21, 55a/4, 56a/2, 63b/20, 64b/3, 73b/15, 75a/1, 109b/3, 117a/21, 120b/2, 156a/4, 158b/7, 179b/9, 186b/1, 188b/4, 193b/13, 210b/5, 212b/20, 214a/1, 214b/3, 214b/11, 220b/7, 228a/7, 231a/13, 232a/7, 232a/15, 239a/11, 246b/4, 269b/20, 279a/3, 290a/11, 294b/12, 315a/2, 319a/1, 319a/4, 319a/14, 320b/6, 332b/11, 348a/1, 350a/17, 358b/3, 360b/2, 362b/19, 363b/7 (51) (bk. mÀ, öd, ãu)	ãedy	: Süt veren göğüs, meme. 75a/17 (1)
sÀú	: 1. Topuktan baldıra doğru bacağın incik yeri;	semè	: İşitmek. 120b/4, 138b/20, 165a/7, 177a/16, 332a/11, 332a/12 (6)
		sevdÀ	: (mÀ ile eşdizimli olarak) Eski tıp anlayışında vücutta bulunduğu kabul edilen dört hılttan biri; bu unsurun fazlalığından hasil olduğu kabul edilen hüzün, tasa; kara safra. 13a/10, 14a/6, 19a/19, 20a/21, 21b/20, 28a/14, 34a/21, 36a/2, 37a/21, 49b/13 (2), 52a/17, 52b/1, 54a/21, 54b/19, 63b/20, 69b/14, 70b/13, 90a/3, 91a/9, 93b/2, 94a/10, 94b/13, 98b/4 (2), 102a/21, 104b/19, 107b/19, 110b/1, 110b/20, 114b/4, 118a/21, 119a/13, 123b/20, 123b/21, 126a/2, 127a/12, 132b/4, 134a/20, 136a/7, 136a/11, 136b/13, 137b/20, 143a/14, 143b/19, 149b/16, 175b/5, 178b/1, 186a/19, 194a/9, 207b/3 (2), 210b/14, 215a/10, 228a/8, 231a/12, 232a/5, 242b/20, 250b/2, 280b/6, 285b/17, 301a/1, 301b/10, 315a/2, 316b/15, 320a/17, 321a/18, 330a/6, 344a/17, 346b/13, 349a/4, 349a/15, 350a/16, 361b/17, 362b/19 (75) (krş. sevÀd, sevÀde, ãu)
		sevÀd	: 78a/13 (1) (bk. sevdÀ)
		sevÀde	: 188b/6 (1) (bk. sevdÀ)
		ãeyr	: Göz kapağı. 6b/7 (1)
		ãurt	: Sırt, arka. 104b/8 (1) (krş. arúa)

- sidik : (Âdem, deve, ðaffÂş vb. ile eşdizimli olarak)
6a/2, 9b/15, 9b/16, 10b/6, 13a/10, 15a/18, 23b/17, 30b/1, 30b/11, 36a/16, 37a/6, 47b/3, 49b/3, 49b/15, 52b/4, 52b/17, 53a/12, 53a/15, 53b/20, 55b/21, 57b/18, 59b/15, 61a/4, 61a/6, 64b/5, 68a/9, 81a/7, 84b/15, 98a/11, 100a/7, 102a/2, 108b/6, 120b/20, 125a/2, 193a/8, 219a/12, 220b/17, 230a/19, 250b/12, 255b/8, 267b/19, 330a/16, 350b/21 (43) (bk. bevl)
- sidük : 50b/17, 169a/3 (2) (bk. bevl)
- sifl : 228a/9, 300a/4 (2) (bk. sifle)
- sifle : Aşağıdaki organlar.
31b/11, 32b/19, 54b/3, 58b/18, 132b/9, 236b/2, 244b/13, 258a/5, 259a/2, 270b/6, 286a/6, 287a/9 (12) (krş. esÂfil, müteseffile, sifl, süfl, süfle)
- âu : 1. (aâız, göz ile eşdizimli olarak) Ağız suyu, göz suyu gibi sıvılar;
4a/13, 10b/14, 15b/13, 16a/3, 30a/14, 38a/4, 39a/8, 52a/5, 63b/4, 63b/15, 74b/13, 80a/12, 107a/13, 110a/11, 110b/12, 114b/12, 117a/6, 123a/11, 124a/19, 153a/13, 180a/9, 192b/19, 200a/7, 204b/18, 223b/13, 224a/5, 232b/15, 239a/1, 241b/2, 252b/2, 269a/8, 275b/8, 275b/21, 277b/10, 280a/17, 285b/15, 350b/5, 351b/19, 356a/8, 360b/5 (40) (krş. mâ')
2. Keçinin ciğeri ve böbreğindeki su;
304a/1, 304a/3 (2)
3. (siyÂh ile eşdizimli olarak) Kara su, sevdâ;
182a/7 (1) (bk. sevdÂ)
4. Doku sıvısı.
10b/14, 119a/20, 205b/11 (3)
5. (âaru ile eşdizimli olarak) Sarı su, safra;
14b/20, 20a/12, 34a/21, 39a/8, 114b/8, 160b/18, 186b/15, 190b/7, 252a/21, 252b/10, 259a/5, 284a/6, 287b/12, 300a/16, 303b/19, 322b/4, 339b/17, 343a/3 (18) (bk. ââfrÂ)
6. (miède ile eşdizimli olarak) Mide suyu.
239b/4 (1)
- süd : (arşlan, èavrat, eşek, inek vb. ile eşdizimli olarak) 1. Süt;
5b/12, 8b/2, 8b/3, 9b/9, 9b/13, 10a/9, 13a/7, 15a/2, 20a/2, 22a/2, 23a/21, 25b/12, 30b/18, 32a/16, 47b/21, 49a/14, 49b/13, 57a/7, 58b/5, 59b/18, 60a/8, 62a/7, 63b/19, 64b/4, 72a/2, 77b/19, 80b/13, 80b/17, 85b/16, 88b/9, 92a/1, 100a/20, 105b/1, 109a/4, 118a/18, 118b/21, 119b/12, 132a/13, 135a/6, 137b/9, 139a/5, 139a/14, 140a/15, 146a/6, 151b/1, 162b/18, 164a/20, 164b/11, 169a/9, 171a/9, 173a/5, 173b/19, 174b/15, 190a/4, 190a/18, 192a/6, 195b/16, 196a/10, 196b/14, 197a/13, 201a/11, 202b/9, 203b/2, 206a/3, 206a/4, 213b/8, 215b/11, 216a/21, 220b/15, 228a/6, 230b/18, 233a/15, 236a/8, 239a/19, 262b/5, 268b/10, 278b/13, 282a/12, 283b/20, 285b/20, 288b/20, 289a/7, 289a/16, 289b/1, 289b/4, 290a/15, 290a/19, 290b/9 (2), 290b/11, 290b/18, 291b/16, 305a/14, 306a/9, 316b/20, 321b/16, 322a/19, 323b/3, 326a/6, 327a/2, 342a/17, 344a/21, 345a/17, 347a/13, 347b/1 (103) (bk. süt)
- süt : (arşlan, èavrat, eşek, inek vb. ile eşdizimli olarak) Süt.
5b/3, 7a/1, 7a/13, 8b/1, 8b/15, 9b/20, 10b/8, 16a/13 (2), 17b/18, 20b/17, 25b/13, 27b/12, 28a/16, 29a/3, 29a/6, 29b/19, 30b/16, 44b/16, 47b/11, 71b/18, 76b/3, 78a/21, 82b/15, 84a/9, 84b/16, 97b/15, 101b/9, 102a/4, 118b/18 (2), 131b/12 (2), 134a/7, 135b/9, 156b/16, 158a/8, 164a/20, 169b/15, 173a/2, 178a/12, 183a/5, 183a/21, 186b/19, 191a/7, 196b/15, 197a/9, 202b/1, 205a/21, 215a/17, 215b/7, 227b/3, 238a/15, 239a/20, 239b/18, 244a/16, 253a/11, 254b/5, 254b/9, 255b/17, 257b/19, 258b/6, 260b/19, 262a/14, 269b/1, 270a/5, 275a/9, 277a/4, 282b/3, 288b/14 (2), 288b/15 (2), 288b/17, 288b/21 (3), 289a/1, 289a/2, 289a/3, 289a/5, 289a/8, 289a/21, 289b/1, 289b/4, 289b/15, 289b/17, 289b/19, 289b/20, 289b/21 (2), 290a/1, 290a/2, 290a/3, 290a/7, 290a/8 (4), 290a/9, 294a/1, 301b/8, 302a/7, 307a/14, 327a/3, 328a/19, 339b/2, 340a/17, 342a/18, 343b/9, 344a/12, 344a/16, 344a/21, 347b/3, 359b/19 (116) (krş. leben, lübn, süd, şir)

süfl : 243b/16 (1)
süfle : 261a/19 (1) (bk. sifle)
sümük : Sümük.

57b/19 (1)
sürre : Göbek.
305a/8, 324b/11 (2) (bk. göbek)

§

- şAhiteyn : Yeme ve içme isteği (?).
238b/21 (1)
- şaèr : Kıl.
52a/8, 153b/6, 155b/18, 168b/10,
214b/18, 236a/7, 249b/5, 296b/2,
302b/20, 353a/2, 354a/7 (10) (krş. úil)
- şAmme : Koklama.
36b/6 (1)
- şehvet : Cinsel istek, şehvet.
4b/9, 8a/4, 10b/8, 12b/14, 15a/16,
15a/17, 19a/10, 20a/14, 20b/20, 22a/8,
25a/20, 26a/16, 26b/21, 27a/11, 28a/10,
28a/15, 29b/8, 29b/19, 32a/15, 35b/4,
35b/10, 38a/13, 40b/11, 42a/2, 44a/14,
44b/9, 45a/21, 46b/8, 46b/18, 47a/3,
47b/10, 48a/19, 49b/21, 51a/20,
52b/14, 54a/20, 55b/2, 55b/12, 56a/14,
57a/17, 57b/10, 58b/3, 58b/13, 59a/16,
60b/6, 62a/8, 62b/4, 64b/4, 70b/11,
72b/10, 73a/8, 73b/18, 76b/3, 78b/8,
80a/8, 80b/15, 81a/3, 81a/15, 82a/11,
84b/9, 84b/14, 85a/3, 88a/10, 88a/14,
88b/18, 91b/6, 99b/14, 100a/5, 100a/6,
102a/6, 103a/5, 103a/13, 107a/11,
107b/7, 108b/18 (2), 108b/20, 109a/2,
109a/19, 117b/13, 118b/3, 118b/18,
119b/8, 120a/9, 121b/4, 122a/1,
123a/6, 123b/6, 123b/7, 124a/1,
125b/3, 126a/2, 130b/1, 130b/5,
131b/13, 133a/18, 134a/4, 139a/11,
139a/12, 143a/8, 143b/5, 144a/4,
144a/14, 144a/21, 144b/7, 145a/8,
152a/6, 156a/7, 156b/10, 157a/3,
157b/13, 157b/17, 158b/9, 160a/18,
160b/2, 160b/3, 160b/8, 160b/11,
161b/4, 165b/10, 167a/19, 167a/20,
167b/4, 169a/10, 169b/10, 170a/21,
172b/2, 176b/6, 180a/13, 181b/18,
182a/17, 183b/5, 183b/21, 185a/13,
189b/2, 189b/5, 190a/20, 190b/13,
192b/17, 193b/2, 195a/16, 196a/6,
199b/16, 201a/10, 202a/10, 204b/18,
213a/2, 214a/15, 215b/17, 216b/11,
218b/10, 219a/16, 219b/10, 220a/9,
223b/16, 225a/15, 230a/16, 234a/21,
237a/7, 239a/6, 239b/15, 239b/18,
240b/3, 242b/10 (2), 244b/9, 245b/1,
247b/21, 248a/16, 248b/20, 249a/3,
251a/17, 252a/4, 255b/16, 256a/9,
259a/5, 259a/21, 260b/18, 261a/15,
261b/11, 262b/4, 265a/12, 266b/6,
268a/7, 268a/14, 268b/19, 268a/20,
272b/10, 272b/12, 273a/2, 278a/21,
278b/1, 278b/5, 279a/3, 279a/6,
279a/13, 281a/7, 281a/16, 281a/18,
281a/19, 281b/20, 285a/21, 289b/9,
290a/3, 293a/12, 293b/3, 294a/17,
296a/17, 301a/2, 302a/4, 305a/1,
312b/19, 313a/6, 313a/9, 313a/21,
320a/18, 320b/7, 321a/2, 321a/21,
322a/8, 322a/12, 322b/5, 323a/18,
324a/11, 324a/21, 326a/5, 326b/14,
333b/20, 334a/1, 334b/3, 338b/11,
339a/9, 339a/12, 340b/6, 341b/3,
343a/8, 344b/9, 346b/17, 347a/13,
355b/10, 360b/15, 361a/5, 361a/20,
361b/10, 363a/1 (245)
- şemme : Terin kokusu.
182b/14 (1)
- şerAsif : Kaburga kemiklerinin ön taraf
uçlarındaki kırkırdaklar.
126a/17, 261b/19 (2)
- şir : 25b/13, 283a/14 (2) (bk. süt)
- şizerú : Yarasanın sidiği.
220b/17 (1)

T, Û

ùabaùÀt	: (göz, miède ile eşdizimli olarak) Tabaka, kat. 62a/15, 108a/3, 222b/18, 275b/5 (4)	163b/10, 166b/16, 168a/9, 169b/21, 174a/15, 174b/1, 178a/1, 179a/19, 179b/4, 181b/16, 182a/7, 184b/1, 184b/9, 191b/15, 191b/20, 192a/7, 194b/1, 198a/3, 198b/4, 201a/13, 201b/6, 202a/9, 202b/5, 203b/2, 205a/20, 206a/17, 210a/15, 211b/9, 217b/6, 218a/4, 219a/3, 221a/8, 223b/18, 229a/1, 233a/12, 233b/5, 234a/9, 235a/19, 235b/15, 238a/2, 238b/20, 239b/11, 240b/21, 242b/6, 243a/19, 244b/3, 244b/8, 245b/1, 245b/13, 245b/15, 246a/3, 246b/15, 249b/6, 252a/21, 252b/18, 253a/12, 254a/2, 254b/20, 256b/17, 257a/5, 257b/8, 258a/12, 260a/5, 260a/20, 260a/21, 260b/16, 261a/18, 263b/11, 264a/16, 265a/10, 265b/1, 266b/16, 269b/18, 270b/3, 270b/19, 271b/17, 273b/2, 273b/19, 278a/21, 279a/5, 279a/10, 279b/14, 283a/11, 284a/12, 285b/13, 288a/16, 290a/4, 290a/17, 292a/17, 292b/2, 292b/19, 295a/17, 295b/9, 296a/3, 299a/15, 299b/3, 300b/5, 302a/9, 303a/18, 303b/14, 305b/1, 306b/3, 307a/19, 312a/10, 312b/10, 315a/4, 318a/15, 318b/11, 325a/13, 328a/17, 345a/7, 346a/7, 351a/13, 351b/18, 352a/12, 353b/5, 354a/16, 354b/20, 356a/9, 356b/4 (172)
ùaban	: Ayak tabanı. 131a/5 (1)	
taómìr	: (elvÀn ile eşdizimli olarak) Rengin kızarması. 255b/16 (1)	
taórik	: (şehvet, şiş ile eşdizimli olarak) harekete geçirme, uyandırma, kıvıldatma. 4b/9, 8a/5, 11b/16, 12b/14, 12b/19, 15a/16, 15a/19, 25b/8, 28a/15, 29b/8, 32a/15, 35b/5, 40b/11, 49b/21, 60b/12, 62b/4, 88a/10, 88a/14, 109a/19, 112b/2, 112b/4, 119b/8, 124a/1, 130b/5, 139a/11, 144a/14, 157b/17, 167a/19, 190b/15, 195a/16, 216b/11, 225a/13, 230a/17, 253a/15, 261b/20, 298a/7, 301a/1, 309b/19, 313a/6, 315b/20, 326b/14, 326b/21, 333b/20, 334a/2 (45)	
taósin	: (levn, renk ile eşdizimli olarak) Rengi güzelleştirme. 67b/7, 68a/11, 95a/8, 138a/18, 182b/4, 196b/7 (6)	
taúviyet	: (aóşÀ, kebid, miède vb . ile eşdizimli olarak) Kuvvetlendirme, güçlendirme. 17b/5, 40b/11, 93b/16, 126b/3, 128a/17, 334b/9 (6) (krş. taúviyyet)	
taúviyyet	: 333b/5 (1) (bk. taúviyet)	
ùalaà	: 6b/10, 45b/11, 68a/12, 74b/6, 80b/15, 104a/17, 123a/13, 131a/12, 163b/18, 168a/19, 185b/6, 204a/9, 210a/13, 210a/13, 210b/4, 219b/13, 228b/17, 238a/7, 256a/2, 256a/18, 261b/19, 311a/20, 321a/20, 323a/6, 345a/13, 347a/10 (26) (krş. ùalaú)	
ùalaú	: Dalak. 4a/12, 7b/15, 10b/5, 10b/15, 14a/15, 14b/7, 14b/13, 18b/21, 23b/8, 28a/15, 30a/19, 31a/9, 33a/5, 39b/3, 40a/9, 44b/7, 50b/3, 53b/20, 55b/21, 56a/13, 57b/11, 59b/15, 64b/5, 69a/7, 71a/3, 72b/8, 73a/7, 74a/18, 74b/15, 76a/16, 84a/7, 84b/9, 84b/15, 85a/16, 87a/3, 92a/6, 108a/8, 117b/1, 118b/4, 119b/3, 124a/18, 133b/6, 136b/21, 144b/6, 148a/15, 150b/5, 151a/12, 152a/7, 152b/6, 154a/18, 157b/15, 158b/1,	
ùamar	: Damar. 5a/21, 5b/13, 10b/9, 11a/3, 13a/17, 20a/4, 20a/16, 30b/9, 50a/18, 51a/19, 55a/5, 67b/15, 77b/8 (2), 78a/8, 85b/13, 86a/12, 98a/20, 100b/9, 104b/10, 107a/7, 111a/3, 112b/13, 115a/17, 120b/21, 126a/4, 130a/18, 135a/1, 135b/6, 136a/5, 139a/2, 144a/21, 159a/13, 173b/7, 174b/2, 177a/21, 179b/6, 180b/18, 180b/20, 184a/3, 192a/5, 192b/7, 198b/4, 199a/17, 199b/3, 205b/21, 218a/7, 218b/3, 220a/1, 236a/5, 241a/17, 246b/16, 246b/19, 251a/4, 253a/10, 257a/10, 259a/21, 265a/15, 269b/20, 287b/18, 298a/7, 298b/3, 298b/11, 299a/9, 299a/12, 299a/15, 299a/17, 299b/11, 300b/20, 304b/10, 310a/1, 326b/21,	

	333b/20, 351a/3, 354a/1 (75) (krş. damar)	ùlaše	: (deri ile eşdizimli olarak) Deri döküntüsü, pulları.
ùaşau	: Erkeklik organı, taşak. 86b/13, 115a/17, 130b/2, 144b/18, 151a/19 (5)		20a/12, 37b/9, 146a/3, 233a/4, 216b/2, 228a/10, 330a/6, 344b/13, 359b/16 (9)
tenÀsül	: (ÀlÀt ile eşdizimli olarak) Üreme organları. 205b/5, 227a/11, 304b/10, 328a/4 (4)	ùbuú	: 4b/10 (1) (bk. ùpuú)
ter	: Ter. 3b/19, 5a/1, 6a/11, 9b/5, 14a/5, 14b/3, 15a/16, 18b/4, 25a/1, 37a/2, 43a/3, 45a/9, 46a/14, 52b/20, 59b/2 (15) (bk. èaraú)	topuú	: Topuk. 78a/16 (1) (bk. ùpuú)
tıóÀl	: 121a/17 (1) (bk. ùlaú)	ùpuú	: 36a/1, 110a/8, 196b/1, 240b/2, 151b/13 (5) (krş. tobuú, topuú)
		ùdaú	: 324b/14 (1) (bk. dudaú)
		tüy	: Tüy. 55b/13, 63b/5, 92b/11, 100b/6, 230a/13, 239b/16, 270b/17, 350b/6, 355a/10, 359b/3 (10)

U, èU

uc : (dil ile eşdizimli olarak) Uç.
335b/1 (1) (krş. cirm)

èurýú : 1. 33b/5, 39a/9, 48a/6, 111b/15,
218b/10, 315b/19, 331b/20 (2) (8) (bk.
èirú);
2. 123a/18 (1) (bk. èaraú)

èunú : Boyun, gerdan.
124a/1 (1)

èuãÀre : (ùlaà ile eşdizimli olarak) Dalağın
içindeki sıvı.
312b/10 (1)

èuyýn : Gözler.
244a/14, 245b/7 (2) (bk. göz)

èuøv : 39b/20, 99a/16, 121a/1, 149a/16,
170b/12, 179b/10, 196a/8 (2), 225b/12,
226b/21, 227b/11, 237a/9, 242a/7,
266b/4, 275a/21, 279b/19, 279b/20 (2),
282b/18, 316b/6, 334b/1, 351a/5,
351a/6, 351a/11, 351a/12, 357a/6,
361a/19 (2), 361a/21 (2), 363a/13 (2)
(32) (bk. aèøÀ)

Ü

üðn : 22b/8, 193b/18, 292a721 (3) (bk.
úulaú)

üðün : 8a/13, 47b/13 (2) (bk. úulaú)

V

vâhime	: Dördüncü his. 336a/2 (1)	verek	: 28b/20, 252b/3 (2) (bk. bud)
vaü	: Çiftleşme. 28b/2 (1)	virik	: But. 93b/21, 228a/8, 223b/15, 245a/17, 278b/3 (5) (bk. bud)
vech	: (aèÀ ile eşdizimli olarak) Yüz, çehre, surat. 95b/15 (1)	vücyd	: Vücut. 6b/8 (1)

Y

yaà	: Yağ. 196b/21 (1)		
yan	: Vücudun sağ ve sol tarafında bulunan yan. 291a/13 (2), 343a/19 (3) (bk. cenb)	yir	: 9a/6, 11b/6, 14b/14, 85a/16, 110b/10, 115a/13, 154b/12, 169a/2, 219a/7, 273b/15 (10) (bk. yer)
yañaú	: Yanak. 160b/5 (1)	yürek	: Mide. 7b/9, 12a/14, 74b/3, 90a/3, 118b/4, 179b/4, 303b/18 (7) (krş. yürük)
yapışıcı	: 49a/15, 94a/1, 95b/7 (3) (bk. lezce)	yürük	: 3b/13 (1) (bk. yürek)
yarın	: Tükürük. 30a/13 (1)	yüz	: Yüz. 28a/7, 207b/12, 279b/17, 348a/9, 44b/6, 58b/15, 63b/13, 76b/10, 80a/7, 81a/5, 86a/17, 107a/8, 109a/9 (2), 115a/16 (2), 128b/8, 129a/14, 134b/18, 137a/11, 138a/18, 196a/16, 196a/16, 205a/2, 237b/16, 348a/9, 351a/10 (2) (28)
yaş	: 3b/21, 153a/6 (2) (bk. dimèa)		
yer	: (çú-, dögül-, óalè ol-, ısırl-, kesr ol-, sidik, süd, şaúú ol-, yara ile eşdizimli olarak) Yer. 3a/19, 4b/10, 10a/17, 12a/11, 39a/12, 48b/9, 55b/21, 57a/5, 64b/19, 79a/3, 83a/5, 96b/12, 101b/14, 102b/5, 106b/17, 107a/12, 129b/21, 137a/10, 144b/5, 147b/15, 148a/10, 154b/10,		

Z, Ő, 3, 4

ôafr	: Tırnak. 247b/10, 247b/11 (2) (krş. aôfâr, ôifr)	178a/1 (1)
ôahr	: Arka, sırt. 23a/9, 38a/16, 80a/18, 93b/21, 131b/14, 176a/7, 223b/15, 253b/5, 293a/11 (9)	ôeker :1. Erkek; 2. Erkeklik organı. 12b/19, 33a/18, 33a/19, 37a/6, 50b/20, 52b/14, 53a/14, 60b/12, 65a/5, 102a/21, 107b/7, 110b/19, 110b/20 (2), 120b/19 (2), 144a/4, 149a/12, 151a/19, 151b/16, 159a/21, 174b/5, 183b/11, 189b/2, 196a/6, 202b/2, 205b/5, 226b/2, 236b/8, 242a/6, 242a/7, 245b/1, 252a/4, 253a/11, 261b/20, 266b/16, 269a/19, 301a/14, 304a/16, 304a/19, 307b/13, 324a/21, 326b/21, 327a/6, 327b/14, 352b/5, 323a/19, 326b/14, 327a/7, 352b/5 (51) (krş. ôekr, ôükÿr)
ôâhir	: (beden ile eşdiizimli olarak) Vücutun dış tarafı. 12a/1, 15a/3, 26b/12, 56a/21, 63b/11, 64a/6, 73b/4, 138b/12, 164b/3, 164b/4, 209a/6, 266b/15, 237b/16, 261a/1, 265a/14, 266b/9, 274b/15, 279b/12, 281a/3, 285a/19, 331a/16, 340b/4 (22)	ôekr : 187b/18 (1) (bk. ôeker)
øarè	: Sütün yeri, meme. 227b/3 (1) (bk. meme)	ôerre : 286b/12 (1) (krş. keymÿs)
ôâyiúa	: Tat duyurucu kuvvet. 233a/18, 243b/16 (2)	ôıfr : 247a/15, 324b/18 (2) (bk. ôafr)
zebâd	: (şamaürî ile eşdizimli olarak) 1. Yaban kedisine benzer bir hayvanın teri; 164b/12, 164b/19 (2) 2. Misk kedisi; 3. Kalemis (galle-i misk) yağı. 218a/7, 218a/8, 247b/6 (3)	ôihn : Canlının duygu ve davranışlar dışındaki ruhsal süreç ve etkinliklerinin bütünü; bellek, an; bilinç, dimağ. 27b/1, 99b/10, 128b/17, 165a/4, 254a/11, 260b/14, 288a/17, 292b/17, 343a/1 (9)
zekâ	: Zeka. 35b/21, 258b/4, 334a/2, 340a/3, 358b/4 (5)	ôühn : 175a/15 (1) (bk. ôihn)
zekâvet	: Zeki oluş, zeyreklik.	ôükÿr : 250a/8 (1) (bk. ôeker)

2.2.1.2.3. İlaçlar, İlaç Hazırlama ve Kullanım Şekilleri İle İlgili Kelimeler Dizini

‘A, A, Ā

- açırcı : 25a/7 (1) (bk. müfettió)
- aðbeá: ilaç karışımı için tercih edilecek en en kötü madde.
234b/15, 298b/19 (2)
- Āoir: 1. İlaç hammaddelerinin etki derecesi.
2. (ikincinin, üçüncünün, dördüncünün ile eşdizimli olarak) ilaç hammaddelerinin etkisinin az olması.
4a/11, 4b/21, 5b/20, 8b/13, 10b/13, 11a/7, 13a/9, 13b/16, 14a/14, 14b/20, 18a/13, 19b/2, 20a/11, 23a/1, 24b/1, 28b/10, 29b/6 (2), 32a/12, 32b/4, 49b/10, 55a/3, 56b/9, 60a/4, 64a/11, 70b/6, 71a/12, 76a/15, 80b/4, 81b/20, 82a/11, 82b/13, 85b/8, 88a/18, 101a/2, 101b/19, 103a/13, 127b/6, 127b/7, 130a/12, 133a/9, 134a/15, 135a/10, 138a/11, 146a/1, 147a/20, 153a/2, 156a/4, 158a/7, 158a/18, 160b/17 (2), 163a/11 (2), 167b/13, 168a/7, 168b/14, 168b/15, 169b/10, 172a/20, 173a/18, 179b/20, 180a/18, 182a/4, 184a/11, 188b/3 (2), 189b/2, 191b/4, 192a/12, 196a/11, 197a/20, 198a/14, 198b/2, 199a/12, 199b/6, 201a/8, 204a/6, 206b/10, 207b/9, 208b/1, 218b/18, 221b/8, 226b/4, 230a/11, 230b/14, 237b/21, 239a/15, 240a/7, 240b/9, 241a/6, 242b/19, 244b/7, 252b/14, 253a/8, 255b/5, 256a/8, 262b/2, 268a/6, 279b/11, 280a/4, 280a/13, 281b/10, 282b/15, 284b/1, 285b/11, 297a/14, 302b/14, 321a/4, 321b/5, 322a/17, 339b/19, 344a/16, 346b/13, 352a/11, 352a/11, 355b/9, 361b/8, 360a/6, 364a/5 (120)
3. (derece ile eşdizimli olarak) 5a/21 (1) (bk. dördüncü)
- aókĀm : (ayĀric, cevĀriş, istièmĀl ile eşdizimli olarak) ilaç hazırlama ve kullanma hükümleri, kuralları.
12a/20, 89b/3, 93b/14, 127b/11, 247a/8 (5) (bk. óukm)
- aósen : (göz, merhem, mürebbĀ ile eşdizimli olarak) ilaç karışımı için tercih edilecek en iyi madde.
31b/21, 42b/8, 148b/2, 188b/3, 284a/12, 309a/14 (6)
- aúraè : (?) Bir karışım.
331b/15 (1) (krş. memcýca)
- aúrĀā : (èadem, maðāyāa, melik ile eşdizimli olarak) Çeşitli karışımlardan elde edilen yuvarlak şekiller; yuvarlak haplar, kurslar.
61a/5, 65b/6, 65b/12, 65b/21, 66b/1, 66b/20 (2), 263b/2, 305a/6 (9) (bk. úurā)
- aðşam : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılma zamanı, akşam.
67b/3, 122b/2 (2) (krş. mesĀ)
- aútaè : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kesici olma özelliği.
322a/1 (1)
- aúvĀ : İlaç veya ilaç hammaddelerinin etkisinin kuvvetli olması.
81a/4, 81a/17, 13b/2, 261a/5, 296a/11, 87b/2, 103b/10, 118b/3, 120b/2, 122a/4, 137a/15, 142b/16, 143a/20, 143b/2, 168a/18, 173a/9, 179b/5, 179b/18, 179b/19, 191a/19 197b/13, 201b/12, 205b/17, 209a/13, 211b/9, 218a/7, 220a/9, 220a/19, 226b/21, 251b/3, 254b/17, 257a/5, 259a/2, 276b/5, 278b/10, 279a/9, 280a/6, 281b/1, 296a/6, 297b/18, 335b/6, 335b/9, 335b/10 (43)
- almaú : (aáz ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini ağız yoluyla kullanmak.
67b/17 (1)
- èamel : İlacın gösterdiği etki, iş.
89b/7, 201b/4, 215a/8, 249a/6, 269a/1, 302b/17, 302b/18, 310b/3, 346a/10 (8)
- anĀbiú : ilaç hammaddelerini damıtmak için kullanılan imbikler.
247a/8 (1)
- èanĀār : İlaç yapımında kullanılan maddeler, unsurlar.
252b/15 (1)
- anýşdĀr: Bir terkip ismi.
31a/8, 317b/19 (2)

- aálaó : (altun melçe, eifâl, meriÿbeyn ile eşdizimli olarak) Tedavide kullanılacak en uygun (ilaç veya malzeme).
42b/5, 175b/4, 212b/19, 303b/8, 349a/4 (5)
- aäüüÿn (Yun.): (óabb ile eşdizimli olarak)
94a/7 (1) (bk. aäümiüÿn)
- aäümiüÿn (Yun.): Hıltları temizleyen karışım.
94a/7 (1) (krş. aäüüÿn)
- aüliye : Merhemler.
227b/14, 227b/15 (2) (bk. merhem)
- aürifâl (Yun.): 18b/17 (1) (bk. ihlilec)
- ayâric (Yun.): (Boúrâÿ Erkayââsin, Feyúara vb. ile eşdizimli olarak) Felç, sarèa cüzam ve sağrılık gibi birçok hastalıkta ilaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel isim.
33b/4, 33b/6, 33b/10, 33b/21, 34a/12, 34a/15, 34a/18 (2), 34b/5, 34b/6, 93b/5, 93b/7, 93b/14, 94a/13, 94a/19, 94b/18, 249a/8, 313b/19 (17) (krş. ayâricât, devâ)
- ayâricât (Yun.): Ayarıçler.
34a/13, 33b/9, 33b/18, 33b/19, 34b/5 (5) (bk. ayâric)
- aèòam : Bedene kuvvet vermede veya bir hastalığı iyileştirmede en büyük etkisi olan ilaç hammaddeleri.
117b/15, 154a/11, 223b/16, 236b/14, 240b/5, 252b/21, 253a/10, 253a/15, 268b/13, 295a/3, 297b/18, 298b/18, 300a/13, 315b/4, 323b/16, 326b/15, 334a/20, 334b/6, 337b/13, 339b/7 (20)
- èaòim : (fâÿide, fièl, nefè ile eşdizimli olarak) Etkisi büyük (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
71a/2, 144b/9, 188a/10, 256a/9, 294a/17, 298a/1, 323a/19, 323b/18, 324b/12, 325b/10, 326a/3, 326a/17, 327a/19, 326b/17, 340b/4, 341a/12, 356b/13, 361b/10 (18) (krş. èaòime)
- èaòime : 327a/19 (1) (bk. èaòim)

B

- bÀseliúyñ (Yun.): Melik ismi; “cÀlibi’s-saèÀde”,
meliklerin súrmeleri; iyi súrme.
38b/1, 38b/2, 276b/3 (3) (krş.
bÀselyeuýñ, devÀ, eşyÀf, merÀyir)
- bÀselyeuýñ : 15b/10 (1) (bk. bÀseliúyñ)
- baümÀn : İlaç hazırlamada kullanılan ve iki
okkadan sekiz okkaya kadar değişen
eski ağırlık ölçüsü.
5a/18, 6b/1, 8b/21, 9a/10, 10b/5,
19b/21 (2), 20a/1, 20a/2, 31a/18,
31a/19, 47b/13 (2), 64b/3, 66b/18 (2),
72a/16, 72a/17, 81a/12, 81b/4, 88b/19,
88b/20, 97a/15, 103b/20, 105b/1,
108b/2 (2), 131a/20 (4), 131a/21,
141b/2, 141b/20, 142a/3 (2), 143b/14
(2), 144a/5, 154a/6, 193a/16, 198a/5
(2), 339b/6, 340a/5 (45)
- bedel : Bir hastalığı veya rahatsızlığı tedavi
edecek ilaç, ilaç hammaddeleri ve
yiyceklerin dengi, eşleniği.
3a/8, 3b/6, 3b/16, 4a/5, 4a/16, 4b/19,
5a/19, 6b/1, 6b/15, 7a/2, 7a/14, 7b/5,
7b/5, 7b/17, 8b/14, 8b/17, 9a/2, 9a/10,
9a/16, 9a/21, 10a/11, 10a/21, 10b/10,
11a/5, 11a/12, 11a/19, 12a/5, 12a/17,
13a/13, 13a/18, 14a/20, 14b/8, 14b/15,
15a/4, 15a/12, 15a/20, 18a/8, 19b/6,
20a/6, 20b/3, 21a/4, 22b/11, 22b/19,
23a/4, 23b/13, 23b/20, 25a/4, 25b/3,
25b/10, 26a/19, 27a/13, 27b/1, 27b/17,
28a/10, 28a/18, 28b/15, 29b/12, 30a/1,
31b/16, 32a/2, 32b/5, 33a/9, 35b/16,
36a/6, 36a/20, 37a/7, 37a/18, 37b/11,
38a/19, 39b/5, 39b/21, 40a/10, 40b/2,
40b/7, 40b/13, 41a/2, 41a/15, 44a/15,
44b/12, 45a/3, 45a/13, 45b/10, 45b/16,
46b/11, 48a/4 (2), 48a/8, 48b/13, 54a/7,
54a/8, 54b/4, 54b/19, 54b/20, 55a/14,
55b/7, 56a/7, 56b/4, 57b/13, 58b/20,
59a/1, 59a/18, 59b/11, 59b/19, 60a/11,
60b/20, 61a/16, 61b/5, 61b/13, 63a/9,
64a/6, 64b/7, 69a/3, 70a/15, 71a/5,
72a/21, 73a/11, 73b/8, 75a/2, 75a/13,
76a/6, 76b/17, 78a/9, 79a/5, 79b/13,
80a/11, 80b/18, 81b/5, 82a/4, 82a/14,
82b/4, 84b/10, 85a/21, 85b/1, 87a/16,
87b/12, 87b/18, 88a/13, 90a/5, 91a/9,
91b/11, 92a/1, 92a/18, 98b/7, 101b/3,
101b/10, 102a/8, 103a/8, 103b/20,
104a/13, 104a/14, 105a/15, 105a/18,
106b/9, 107a/21, 108b/10, 109a/19,
114b/16, 119b/19, 120b/9, 121a/21,
122a/4, 122b/14, 124a/11, 126a/6,
126a/18, 130b/5, 131b/16, 132b/10,
132b/21, 133a/18, 133b/7, 133b/18,
134a/10, 134b/7, 135b/8, 136b/14,
137a/5, 139b/17, 140a/17, 140b/5,
146b/12, 147b/2, 147b/16, 148b/7,
149b/15, 149b/17, 150a/4, 150a/11,
151a/5, 151b/20, 152a/14, 152b/19,
155a/3, 157a/16, 157b/1, 157b/7,
158a/10, 160b/20, 161b/9, 162b/20,
163b/21, 164a/18, 164a/19, 164b/11,
165a/11, 165b/11, 167a/3, 167b/5,
167b/18, 168a/20, 168a/21, 168b/1,
169a/15, 169a/16, 170a/11, 170b/3,
170b/20, 171a/10, 172a/9, 172b/9,
173b/1, 174a/17, 174b/7, 177b/7,
178a/6, 178b/2, 179a/8, 179a/20 (2),
180a/15, 180a/21, 181a/3, 181b/21,
182b/6, 184b/17 (2), 184b/18, 185a/5,
185a/20, 185b/2, 185b/3, 185b/7,
185b/7, 185b/10, 187a/5, 187a/7,
187a/10, 187a/11, 187a/14, 189a/3,
189b/6, 190a/19, 190b/17, 191a/6,
191b/9, 193b/4, 194a/3, 194b/6,
197b/7, 198a/4, 199a/1, 201a/14,
201b/15, 203b/3, 204a/16, 205b/14,
206a/5, 207a/10, 207a/18, 207b/7,
207b/17, 215b/19, 216a/10, 216a/18,
217a/20, 219b/13, 220a/2, 220a/11,
220b/10, 221b/7, 222a/8, 222a/15,
222b/19, 225a/15, 228b/19, 228b/19,
228b/20, 228b/20, 230a/6, 230b/10,
232a/7, 233a/14, 236b/3, 237a/13,
237a/18, 238a/9, 239a/12, 240b/16,
245b/16, 246a/18, 247a/1, 248b/14,
250a/20, 250a/21, 250b/5, 251a/1,
252b/10, 253a/5, 253a/13, 256a/3,
256b/18, 257a/6, 257a/13, 258a/6,
259a/3, 259a/16, 260b/1, 261a/8,
262b/15, 265a/17, 266a/8, 270a/17,
270b/7, 270b/13, 271b/15, 273a/5,
274a/2, 275a/11, 276a/3, 280a/10,
281a/21, 281b/8, 281b/20, 284a/8,
284a/14, 284b/17 (2), 285b/21, 286b/5,
287b/4, 290a/8, 290a/9 (2), 292a/4,
292b/11, 292b/20, 293a/13, 296a/10,
297a/10, 297a/16, 300b/6, 301b/12,
306b/8, 307b/16, 312a/12, 313a/1,

- 313a/12, 317a/3, 317a/4, 329a/8, 329b/10, 342a/13, 344b/14, 345a/18, 346a/15, 347b/4, 348a/2, 352a/2, 352a/17, 354a/18, 354b/5, 355b/7, 356a/3, 356b/21, 357a/2, 360a/1, 360a/9, 360b/17, 361a/8, 362a/1, 363a/4 (382)
- berşaeàÀ** : Bir terkip ismi.
41b/1 (1) (krş. berşaeşÀ, birşieşÀ)
- berşaeşÀ**: 317a/2 (1) (bk. berşaeàÀ)
- berş** : Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun.
13b/13, 80a/8 (2)
- bez** : ilaç veya ilaç hammaddelerini kullanırken yararlanılan bez.
47b/16, 150b/17 (2)
- birşieşÀ**: 5b/18 (1) (bk. berşaeàÀ)
- bişmiş** : 10a/15, 26a/4, 27b/5, 31b/12 (2), 38a/15, 45a/3, 46b/18, 47a/10, 47b/18, 59b/7, 61a/16, 67b/7, 67b/16, 69a/9, 76b/6, 101a/11, 138a/21, 157b/15, 171a/12, 187b/18, 197b/7, 199b/15, 199b/17 (2), 212b/3, 228a/15, 228b/14, 253b/4, 270a/12, 289b/12, 295a/18, 349a/9 (33) (bk. pişmiş)
- bürýd** : 1. (Às, Hindi, òuârum vb. ile eşdizimli olarak) Gözde soğukluk hissi uyandıran ve göz hastalıklarını tedavi eden, toz veya sulu halde kullanılabilen ilaçların ortak ismi; göz ilaçları.
42a/11, 42a/19, 42b/1, 42b/2, 42b/3, 42b/5, 42b/7, 43a/1, 43a/8, 43a/12, 43a/18 (11) (krş. bürýde, úÀùèa, mÀristÀniyye, menbete)
2. Toz halinde kullanılan bürüdlara kühl denir;
42a/11 (1) (krş. küöl)
3. Sulandırılarak kullanılan bürüdlara eşyaf denilir;
42a/12 (1) (krş. eşyÀf)
4. (aómer ile eşdizimli olarak) Yaraları etlendiren, rutubeti hafifleten bir ilaç;
43b/1 (1) (krş. Ekserin)
5. (naúúÀşin ile eşdizimli olarak) Gözün görüş gücünü artıran ilaç.
42b/15 (1) (krş. cilÀ, küöl)
- bürýde** : 42a/17 (1) (bk. bürýd)
- buòÀr** : ilaç hammaddelerinin tedavi amaçlı kullanılan buharları.
38a/12, 182b/12 (2)
- buòýr** : ilaç veya ilaç hammaddelerinden yapılan tütsü.
5a/16, 11b/11, 28a/1, 30b/1, 32b/16, 32b/18, 38a/1, 33a/20, 50b/17, 59b/7, 67b/18, 71a/18, 80b/6, 85b/10, 91a/15, 91a/17, 97a/18, 100b/14, 101a/13, 101b/1, 110b/6, 114b/11, 126b/4, 138b/19, 152a/10, 155b/2, 155b/3, 155b/20, 163b/12, 168b/20, 169a/1, 173a/19, 175b/9, 177a/15, 190a/12, 191b/5, 192b/20, 195a/1, 200b/5, 208a/10, 219a/6, 233a/10, 243b/5, 244a/7, 244b/9, 250a/12, 251a/11, 252b/20, 256b/11, 256b/6, 268b/10, 270b/4, 270b/20, 271a/7, 274a/14, 274a/15, 274a/17, 274b/20, 279b/3, 287b/17, 268b/6, 346a/6, 346a/8, 342a/11, 346a/11, 350a/8, 351a/8, 351a/9, 359a/15, 359b/3, 362b/10 (72)
- buòýrdan** : Tütsü yapmak için kullanılan kap, buhurdan.
343a/15 (1)

C

- cÅyiz : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kişi veya hastalık için kullanılabilir olması.
15b/8, 20a/3, 22a/9, 31b/21, 33b/1, 38b/9, 42a/3, 113b/15, 52a/21, 62a/15, 67a/7, 68b/10, 70b/11, 70b/12, 91b/4, 105a/7, 106b/8, 111b/5, 112a/8, 128a/10, 129b/1, 132a/14, 138b/1, 140a/2, 140a/9, 147b/1, 162a/2, 169a/14, 170a/1, 173a/21, 173b/4, 177a/19, 181a/5, 184a/7, 184a/7, 184b/4, 195b/17, 195b/17, 195b/19, 196b/13, 198a/15, 199b/19, 203a/1, 209b/1, 210a/7, 226a/17, 243a/1, 250a/1, 254a/6, 299b/9, 304b/10, 314a/15, 317a/14, 323b/20, 83b/13, 57a/3, 70b/13, 113a/13, 113a/14, 127b/11, 127b/11, 128a/10, 129a/18, 137b/14, 169a/13, 195b/19, 220b/9, 281b/13, 298a/12, 299b/7, 309b/3, 321a/3, 269b/15, 196b/6 (74)
- cÅõib : Bir çeşit merhem.
- 311a/13 (1)
- cerrÅ : İlaç yapımında kullanılan toprak kap, testi.
285a/5 (1)
- ceyyid : (õuõÅb, küõil, küõl ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin iyisi.
18b/5, 41a/14, 42b/8, 48b/6, 54b/14, 62a/20, 69a/8, 86a/12, 94b/3, 109b/4, 124a/19, 163a/11, 164b/8, 173a/2, 175b/11, 204b/17, 208b/18, 213b/13, 235b/6, 261b/13, 267b/10, 277a/5, 281b/11, 361b/13 (24)
- ceõb : Diken vb. şeyleri vücuttan çekme.
65b/4, 66a/4 (2)
- cilÅ : (baraã, göz, yara ile eşdizimli olarak) Temizleme, iz giderme, parlatma;
37b/21, 43b/5, 72a/3, 124b/5, 142a/8, 158b/7, 170a/9, 238b/18 (8)
2. 42b/15 (1) (bk. bürýd)

Ç

çanaú : İlaç yapımında kullanılan kap, çanak.
105b/14, 105b/19 (2)
çeşm : 275b/17 (1) (bk. küöl)
çuòÀ : Ağrıları gidermek için kullanılan bir
çeşit dokuma.

309a/18 (1)
çürümüş : (kemik ile eşdizimli olarak) ilaç
hammeddelerinin çürümüş özellikte
olması.
240a/10, 240b/3, 271a/10 (3)

D, ë

- daöl : ilaç yapımında kullanılma, dahil edilme.
277a/19 (1)
- daómeriâ (Ar.): 323a/2 (1) (bk. daómerâ)
- daómerâ (Ar.): (maëcÿn ile eşdizimli olarak) Kısırlığı tedavi etmekte kullanılan bir macun.
323a/2 (1) (krş. daómeriâ, maëcÿn)
- dânuú : Bir dirhem in altıda biri ve iki kırat ağırlığı.
12a/4, 17b/9, 30b/17, 87b/11, 88b/2, 92b/2, 117b/12, 130a/7, 131a/16, 140a/16, 148b/19, 151b/19, 155b/6, 164a/15, 164a/18, 165a/11, 169a/14, 182b/21, 183a/20, 188b/20, 206a/17, 213a/6, 213a/7, 242b/14, 247b/2, 276b/7, 277a/8, 285b/21, 323b/14, 327b/17, 327b/18 (31)
- delücek : ilaç karışımı hazırlamada kullanılan delikli bir kap.
73b/1 (1)
- devâ : 1. (aôêar, esnân, ðauâüf, miède, misk, âadır vb. ile eşdizimli olarak) Deva;
13b/14, 19b/14, 27a/14, 33a/14, 33b/21, 34a/20, 40a/1, 47a/14, 57a/17, 59a/12, 61a/15, 63b/21, 65a/14, 65a/15, 66b/3, 69a/8, 69b/6, 74b/17, 77a/7, 86a/12, 87b/16, 89a/8, 89a/14, 90b/5, 93a/15, 94a/9, 103b/3, 111b/16 (2), 111b/18, 111b/20, 121b/3, 131a/7, 136b/6, 139b/2, 139b/3 (2), 140b/4, 142a/9, 142b/10, 142b/11, 144a/20, 145b/5, 145b/11, 145b/15, 145b/17, 145b/19, 146a/19, 146b/3, 146b/4, 147a/10, 148a/17, 153a/19, 154a/19 (2), 162b/16, 163a/18, 164b/8, 165b/11, 167b/20, 168b/10, 169a/6, 169a/7, 175a/14, 178b/7, 181a/15, 184a/19, 185a/8 (2), 186b/3, 188b/5, 193a/14, 193a/17, 193b/17, 196b/13, 200a/2, 202a/17, 202b/14, 205b/6, 205b/8, 206b/5, 206b/7, 209a/16, 209b/20, 214a/6, 219a/1, 220a/8, 222a/12, 222b/7, 224a/17, 224b/19, 225a/5, 227b/10, 227b/16, 227b/17, 231a/2, 232a/11, 232a/12, 223b/2, 243b/17, 247a/6, 248b/5, 249a/6, 251a/14, 275a/4, 278b/8, 279b/12, 280a/6, 282b/18, 288b/1, 289a/15, 289a/16, 289b/4, 291b/7, 292a/21, 295a/6, 299b/5, 299b/15, 307b/7, 308a/16, 312b/18, 315b/4, 316a/20, 318a/1, 319b/11, 323a/14, 324b/9, 329b/13, 329b/14, 329b/20, 332b/8, 335a/14, 337b/20, 338a/2, 338b/9, 338b/11, 341b/14, 344a/7, 345a/11, 347a/11, 351b/6 (141) (krş. edviye)
2. (ilâhi ile eşdizimli olarak);
33b/4 (1) (bk. ayâric)
3. (mülk ile eşdizimli olarak);
284a/16 (1) (bk. bâseliüyn)
4. (şaeşe ile eşdizimli olarak);
193a/13 (1) (bk. Süleymâni)
5. (kôrküm ile eşdizimli olarak);
146a/14 (1) (bk. maëcÿn)
6. (zaêferân ile eşdizimli olarak);
146a/14 (1) (bk. maëcÿn)
- diğ-ber-diğ : Dişler için hazırlanan bir karışım.
9a/10, 42a/21, 147a/10, 200b/3 (4)
- dirhem : Eskiden kullanılan bir ağırlık ölçüsü; şimdiki üç gram ağırlık; okka denen eski ağırlık ölçüsünün (1/400) kadarı; dini hükümlerde, orta büyüklükte yetmiş tane arpa ağırlığı.
3a/8, 3b/1, 3b/2, 3b/3, 5a/19, 5b/10, 6a/2, 6b/15, 7a/1, 10a/21, 11a/11, 11a/18, 11a/19 (2), 12a/5, 12a/16, 12b/14, 13b/15, 13b/17, 14a/20, 16a/20, 16a/21 (2), 16b/1, 16b/2, 16b/3, 16b/7, 16b/8, 16b/11, 16b/12 (2), 16b/17, 16b/18, 16b/21 (2), 17a/10 (2), 17a/17 (2), 17a/18, 17b/10, 18a/8, 20a/1, 20b/3, 20b/21, 22a/9, 22a/14, 23a/12, 24b/11, 24b/16 (2), 25a/8, 25b/2, 27a/4, 27a/5, 27a/12, 27b/13, 29a/6 (2), 29b/19, 34a/6, 34a/9, 34a/10 (2), 34a/13, 34a/17, 37b/11, 38b/7, 38b/11, 39b/12, 40b/13, 42a/5, 43a/6, 43b/3, 43b/4, 47a/13, 47a/17, 48b/3, 50b/14, 51a/8, 55b/4, 55b/5, 57a/9, 59b/18, 59b/19, 61b/5, 62a/9, 63a/6, 68a/6, 68a/8, 70a/11, 73b/7, 73b/19, 74b/16, 75a/2, 77a/16, 79b/5, 80b/4, 81b/4 (2), 82b/4, 84b/10, 85a/21, 87b/16, 88a/13, 88b/2, 88b/15, 88b/19, 89a/21, 89b/7 (2), 90a/20, 91a/6, 91a/7, 91a/18, 91a/21, 92a/1, 92a/9, 92a/18, 93a/15, 93a/16, 93a/19, 93a/21, 93b/1, 93b/3, 94a/1, 94a/2 (2), 94a/4, 94a/13,

94a/21 (3), 94b/5, 94b/9, 94b/19, 95a/3
 (2), 95a/4, 95a/5, 95b/11, 95b/12 (2),
 96b/2, 96b/13, 97a/20, 98b/7, 98b/17,
 102a/5, 102a/8, 103b/1, 104a/13,
 104b/21 (2), 105a/5 (2), 105a/10 (2),
 105a/12, 105a/17, 105a/19, 105a/21,
 105b/10, 105b/14, 105b/15 (2),
 105b/16, 105b/18, 106a/2, 106a/4,
 108b/6, 114a/15, 114a/16 (2), 114b/14,
 114b/15 (2), 115a/4, 117b/9, 120b/9,
 122b/12 (2), 124a/11, 125b/17, 128a/5
 (2), 128a/6, 128a/7, 131a/11, 132b/10,
 133b/18, 137b/8, 137b/13, 138a/3,
 139b/5, 139b/17, 140b/5, 141b/3,
 141b/16, 142a/1, 142b/5, 142b/6,
 142b/17, 146a/9, 146a/11, 146a/13,
 147a/14, 147a/15 (3), 147b/16,
 149b/17, 150a/3, 150a/11, 153a/10,
 154a/7 (2), 155b/16, 156b/13, 157b/1,
 157b/7, 160b/19, 161a/12, 161a/13 (2),
 161a/14, 161a/15 (2), 161a/16 (2),
 161a/17, 161b/8, 161b/19, 161b/20,
 162b/19, 163b/5, 164b/11, 165a/11,
 165b/11, 166a/12, 166b/5 (2), 167a/2,
 167b/18, 168a/15, 168a/20, 170a/6,
 170a/10, 170b/3, 172b/8, 173a/12,
 173a/13, 173b/9, 173b/11, 174a/16,
 174b/7, 176b/3, 177b/7, 179a/7,
 179b/21, 182a/10, 182b/16, 182b/18,
 182b/20 (2), 183a/3, 183a/4, 183a/5,
 183a/7, 183a/9, 183a/19 (3), 183a/20,
 184a/6, 184a/7, 184b/12, 184b/14,
 184b/19, 184b/20, 185a/3, 185b/10,
 185b/15, 186a/1, 186a/2 (3), 186a/5,
 186a/7 (2), 186a/10, 186a/11 (2),
 186a/12, 186a/13, 186a/15, 186a/17,
 186a/19, 186a/20, 186b/3, 186b/4,
 186b/6, 186b/7, 186b/8, 186b/9 (2),
 186b/11, 186b/21, 187b/17, 187b/18,
 187b/20, 188a/5, 188a/6, 188a/7,
 188a/12, 188a/13, 188b/21, 189b/6,
 190a/19, 190b/16, 191b/9, 192a/13,
 192b/2, 193a/6, 193a/11, 194a/16,
 197a/1, 198a/4, 199a/1, 200a/7,
 200a/10, 200a/11, 200a/12, 200a/14,
 200a/16 (2), 200a/17, 200a/19 (2),
 200b/16, 200b/17, 201a/1, 201a/14,
 201b/9, 201b/15, 203b/3, 204b/21,
 206a/4 (2), 206a/5 (2), 207a/8, 207b/7,
 207b/17, 210b/21, 211a/6, 211a/8,
 211b/4 (4), 211b/5, 211b/14, 211b/15
 (3), 212a/6, 212a/7, 212a/8, 212a/9 (3),
 212a/19 (2), 212a/20, 213a/6 (2),
 215b/11, 216a/9, 216b/20, 217a/18,
 217a/20, 219b/13, 220a/2, 220b/9 (2),
 228a/13, 228a/14, 228a/19, 228a/20,
 228b/3 (2), 228b/4, 228b/5, 228b/6,
 228b/7, 228b/8, 228b/11 (2), 228b/12,
 228b/16 (3), 228b/17, 228b/18,
 229a/20 (3), 229b/3, 229b/5, 229b/7,
 230a/6, 230b/10, 231a/8, 231a/9 (2),
 231a/10, 231a/11, 231a/17 (2),
 231a/20, 231b/10 (2), 231b/18,
 231b/19, 231b/20, 231b/21, 232a/1,
 232a/2, 232a/3, 232a/13, 232b/1,
 232b/2 (2), 232b/3, 232b/8 (2), 232b/9,
 232b/10, 232b/12, 232b/13, 232b/16
 (2), 232b/17, 233a/14 (2), 233b/12,
 238a/16, 239a/20, 241a/19, 245a/13,
 247b/2, 247b/3, 247b/16, 249a/11,
 249a/14, 250b/5, 250b/21, 251b/16 (2),
 252a/3, 252a/15 (2), 253b/8 (2),
 255a/6, 255a/19, 256a/10, 258a/6,
 258a/17, 259a/2, 261a/8, 262a/11,
 262a/20, 263b/17, 263b/18, 263b/19,
 264a/8 (2), 265a/17, 266a/8, 268b/21,
 270b/7, 270b/13, 271b/18, 272b/15 (2),
 272b/16, 273a/5, 276a/3, 276a/4,
 276a/5 (2), 276a/6, 276a/7 (2), 276a/8,
 276a/16, 276a/17, 276a/18 (2), 276b/1,
 276b/7, 276b/17, 276b/19, 277a/4,
 277a/7 (2), 277a/13, 277a/16, 277a/17,
 277a/18, 277a/19, 277b/1, 277b/2,
 277b/3, 277b/5, 277b/6, 277b/8,
 277b/10, 277b/12 (2), 277b/13 (2),
 277b/16 (2), 277b/18, 278a/5 (2),
 278a/6 (2), 278a/14, 278a/15, 278b/16,
 279b/6, 285b/21, 287a/10, 287b/21,
 292b/20, 293a/5, 293b/5, 293b/16,
 293b/17, 293b/21, 294a/15, 294a/16
 (2), 294a/21 (2), 295a/21 (2), 295b/9,
 297b/8, 300a/18, 300b/6, 301b/18,
 302a/8, 302b/3, 305a/2, 305a/4,
 305a/6(2), 305a/8 (2), 309b/14,
 309b/15 (2), 309b/16 (2), 310a/18,
 310a/20, 310b/6, 310b/7, 310b/8 (2),
 310b/13, 310b/18, 311b/15, 313a/1,
 315a/10, 317a/18, 317a/19, 317a/20,
 317b/11, 317b/12, 317b/13, 317b/14,
 317b/16, 318a/5, 318a/6 (2), 318a/7
 (2), 318a/8, 318a/9 (2), 318b/14,
 318b/15 (2), 318b/16, 318b/17,
 318b/18, 318b/19, 319a/2 (2), 319a/3
 (3), 319a/11, 319a/12 (3), 319a/13 (2),
 319a/17, 319a/18, 319a/20, 319b/4,
 319b/6, 320a/3, 320b/4, 320b/11,

320b/12, 321b/9, 321b/11, 321b/12, 321b/13, 321b/14, 322b/12, 322b/13, 322b/17, 322b/18, 322b/19, 322b/21, 323a/9, 323a/10, 323a/11, 323a/12, 323a/13 (2), 323b/11, 323b/12, 323b/13, 323b/14, 323b/21, 324a/4 (2), 324a/5, 324a/6, 324a/7 (3), 324a/14 (2), 324a/15, 324a/16, 324a/19, 324b/4 (2), 324b/8, 324b/9, 324b/11, 325a/4 (3), 325a/5 (2), 325a/6, 325a/14 (2), 325a/15, 325a/16, 325a/17, 325a/20, 325b/2, 325b/5, 325b/18, 325b/20 (2), 325b/21, 326a/11, 326a/14 (2), 326a/15 (2), 326a/19, 326b/9, 326b/10, 327a/11 (2), 327a/12 (2), 327b/6, 327b/19, 327b/20, 328a/7, 328a/8, 328a/9, 328a/10, 329a/7, 338b/16, 338b/17, 338b/18, 338b/19, 339a/16 (2), 339a/17, 339a/18 (2), 339b/2, 339b/6, 339b/13, 339b/14, 339b/15 (2), 339b/16, 339b/20 (2), 339b/21 (2), 340a/1 (2), 340a/7, 340a/8, 340a/18, 340a/19, 340a/20 (2), 340a/21, 340b/14, 340b/15, 340b/20 (2), 341a/5, 341a/6 (2), 341a/7 (2), 341a/10 (2), 341a/20 (2), 341a/21, 341b/7, 341b/8 (2), 341b/9 (2), 341b/12, 341b/13 (2), 342a/12, 343a/14, 343a/15, 345a/18, 346a/15, 348a/2, 348b/19, 353a/6, 354b/5, 356b/20, 360b/10, 360b/17, 362a/1 (764)

dögülmüş : ilaç hammaddelerinin dögülmüş halde kullanılması.
84a/8 (1)

dördüncü : (derece, merteye ile eşdizimli olarak)

3a/14, 3a/2, 6b/6, 20b/14, 39a/21, 51b/20, 87b/2, 107a/2, 140a/5, 301a/9, 351b/1, 353b/3 (12) (bk. dördüncü)

dördüncü : (derece, merteye ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin alınır alınmaz meydana getirdiği öldürücü etki.

14b/20, 21b/17, 23a/7, 29b/6, 37b/8, 39a/8, 47a/21, 55a/19, 56b/9, 60b/1, 61a/11, 71b/9, 73b/12, 75a/10, 79a/14, 80a/2, 98a/18, 102b/5, 114a/11, 116b/20, 119a/18, 122b/21, 124b/20, 125a/18, 125a/21, 140b/1, 146b/10, 148a/13, 162b/6, 163b/10, 164a/10, 165a/19, 168b/14, 171b/15, 172b/20, 182a/16, 193a/19, 216a/16, 234b/13, 236a/17, 236b/11, 237a/2, 238a/12, 239a/15, 243a/18, 252a/20, 262b/9, 268b/17, 272b/4, 257b/3, 274a/10, 286a/4, 287b/11, 300b/11, 302b/6, 302b/14, 308a/13, 342b/19, 351b/16 (59) (krş. dördüncü, rÀbiè, rÀbièa)

duòÀn : ilaç hammaddelerinin tedavi amaçlı kullanılan dumanı.

10b/9, 18a/6, 28a/4, 38a/15, 39b/3, 57a/11, 56a/15, 79b/11, 124a/2, 136b/5, 155a/18, 174b/4, 143a/12, 138b/20, 170b/15, 177a/16, 217b/20, 227a/16, 229a/14, 222a/9, 224b/20, 242b/12, 250b/12, 274b/16, 277b/21, 278a/6, 285a/18, 285b/1, 285b/13, 287a/7, 288b/7, 306a/11, 306b/6, 307b/6, 355b/5, 349b/9, 350a/5, 362b/12 (38) (krş. dütü, tütü)

dütü : 97a/18, 164b/7, 173a/19 (3) (bk. duòÀn)

E

- eblaâ : (meâAcin, nefè ile eşdizimli olarak) ilacın veya macunların kullanılabilir en olgun seviyesi.
216b/11, 234b/21, 285b/2, 316b/4 (4)
- ecrâm : (devÀ ile eşdizimli olarak) Cüsse, ten, büyüklük.
231a/2 (1)
- eczâ : İlaç yapımı için kullanılacak malzemeler, parçalar.
6a/16, 10a/9, 14b/9, 20b/9, 22b/2, 27a/8, 31a/11, 31a/12, 33b/15, 46a/12, 46a/19, 48a/15, 49a/5, 52a 9, 54a/5, 54a/14, 56b/13, 58a/21, 60b/18, 66a/8 (2), 66b/16 (2), 67a/5, 69b/4, 69b/16, 71b/17, 73a/21, 74b/12, 78b/6, 78b/15, 85b/8, 87b/6, 89a/21, 93b/18, 94a/19, 94b/15, 111a/15, 114b/11, 117b/5, 118a/18, 127b/5, 134a/3, 138b/4, 141a/21, 141b/2, 144a/11, 146a/16, 150a/8, 150b/1, 153a/19, 155a/10, 157b/4, 158a/9, 158a/20, 159b/19, 160b/5, 161a/20, 162a/13, 164a/1, 166a/11, 166a/19, 170b/9, 171a/4, 175a/1, 175a/13, 176a/16, 176a/17, 180b/6, 180b/19, 185b/13, 185b/16, 190a/13, 193b/17, 199b/10, 203a/6, 203a/8, 206a/18, 210a/19, 211a/16, 212b/3, 221b/20, 224b/21, 232b/19, 233b/15, 234b/18, 236a/9, 237a/16, 247a/14, 253a/12, 254a/7, 257a/4, 263a/2, 263a/17, 266b/7, 273b/8, 274a/16, 274b/1, 293b/13, 294b/3, 304b/1, 305b/5, 306a/11, 306a/14, 306b/16, 309b/5, 310a/6, 312a/2, 312b/9, 314b/2, 315a/12, 319b/8, 319b/18, 320b/4, 321a/15, 322b/1, 322b/7, 324a/9 (2), 324b/12, 330a/2, 338b/6, 339b/1, 340b/1 (2), 355b/14, 356b/3 (127)
- edôal : (maraø ile eşdizimli olarak) İlaçlara dahil edilebilir olan (malzeme).
276b/4 (1)
- edviye : (ûalb, úvÀ, kibÂr vb. ile eşdizimli olarak) Devalar.
4a/2, 18b/18, 19a/1, 31a/20, 33b/13, 35b/15, 39b/2, 39b/6, 44a/9, 56b/11, 67a/1, 67a/3, 70a/13, 77a/8, 105a/3, 125b/4, 139b/7, 140a/8, 148b/1, 148b/11, 152a/6, 164b/9, 184a/16, 188b/9, 190a/13, 190b/8, 196b/12, 197a/6, 197a/14, 198b/1, 200a/1, 201b/8, 200b/2, 205a/19, 222b/1, 225a/13, 228a/4, 230b/19, 263a/3, 281b/6, 283a/9, 316a/21, 319b/9 (43) (bk. devÀ)
- efèÂl : İlaçların işleri, etkileri.
63a/2, 108b/3, 111a/12, 112a/21, 141a/6, 197a/8, 212b/18, 225b/4, 232a/18, 235b/6, 247b/17, 252a/11, 255b/19, 264a/3, 273b/13, 306a/19, 340b/9, 351b/10 (18)
- efêal : İlaç veya ilaç hammaddelerinin daha faydalı olma durumu.
34a/14, 136a/3, 172a/17, 176a/12, 201b/8, 223b/17, 223b/20, 224b/19, 235b/14, 276a/15, 290b/4, 290b/13, 290b/17, 291a/13 (2), 291a/14, 303a/14, 304b/21, 306a/19, 331a/20, 331b/12, 332a/4, 332a/12, 357a/9, 357a/4 (25)
- efrâu : İlaç veya ilaç hammaddelerinin aşırı kullanılması.
298b/5 (1)
- eflÿn : Bir macun ismi.
22a/14 (1) (krş. eflÿniyÀ, eflÿniyât)
- eflÿniyÀ : 22a/6 (1) (bk. eflÿn)
- eflÿniyât : 317a/2 (1) (bk. eflÿn)
- ehleylecât : 19a/7 (1) (bk. ihlilec)
- ehlilecât : 31b/19 (1) (bk. ihlilec)
- eúal : (öryâr, èaôm ile eşdizimli olarak) Zararı veya faydası az olan.
240a/15, 259b/17 (2)
- ekóÂl : Sürmeler.
15b/7, 38b/1, 275b/1, 276b/9 (4) (bk. küól)
- Ekserin (Yun.): 1. Yunan meliki;
2. 24b/8, 43b/1 (2) (bk. bürýd)
- elek : İlaç hammaddelerini hazırlarken kullanılan elek.
101b/15, 159b/21, 160a/11, 161a/20, 202a/2, 224a/6, 236a/7, 264b/21, 275b/13, 276a/8, 278a/3, 278a/6, 318b/2, 322b/7, 324b/20, 328a/9, 338b/19, 340b/1, 341b/10 (19)
- eliáf : (leben, yanmış ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerinin hoş ve uygun olması.
231a/3, 257b/12, 288b/18, 303b/16 (4)

- elyaú : (maècÿn ile eşdizimli olarak)
Kullanılması en uygun olan (ilaç hammaddesi).
6a/8, 327b/10 (2)
- emrÿsiyÀ : Bir karışım ismi.
26b/20 (1)
- enfaè : (istièmÀl, maraø, remed ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin daha yararlı olması.
31b/9, 141a/9, 211a/3, 276b/4, 315b/4, 319a/10, 345a/13 (7)
- enúeridyÀ : 323b/15 (1) (bk. maècÿn)
ernik: 17a/13 (1) (bk. eşyÀf)
ersirÀse : 74b/17 (1) (bk. teyhÀn)
erüÀl : Ratıllar.
232b/3 (1) (bk. raül)
- eânÀsiyÀ: Bir terkip ismi.
5b/16 (1) (krş. ãuàra)
- esraè : Kullanılan ilaçların etkisinin hemen ortaya çıkması.
225b/13, 304b/18 (2)
- esved : (selim ile eşdizimli olarak) Baş ağrısı, öksürük, nefes darlığı vb. için hazırlanmış bir karışımdır.
13b/11, 66b/2, 185a/6 (3) (krş. selim)
- eşed : (nefè ile eşdizimli olarak) ilacın etkisinin çok olması.
218a/8, 248a/17 (2)
- eşyÀf : 1. (aómer, ebyaø, esved, müncic, zaèferÀn vb. ile eşdizimli olarak) Göz ilaçları, göz damlaları.
15b/2, 15b/11, 15b/12, 16a/4 (2), 16a/11 (2), 16a/16, 16b/1, 16b/4, 16b/6, 16b/9, 16b/14, 16b/19, 17a/2, 17a/5 (2), 17a/8 (2), 17a/15, 17b/5, 17b/11, 17b/13, 98b/14, 104a/7, 158b/20, 200a/1, 243b/1, 252b/15, 275b/1, 276b/9, 278a/9, 278a/10 (33) (krş. şiyÀf)
2. (mülyki ile eşdizimli olarak);
15b/10 (1) (bk. bÀseliüÿn)
3. 42a/12 (1) (bk. büryd);
4. (navÀâir ile eşdizimli olarak) Bir eşyaf ismi;
17a/13 (1)
5. (bÀrid-zed ile eşdizimli olarak) Bir eşyaf ismi;
17a/8 (1) (krş. úannah)
6. Çözme, yumuşatma özelliğine sahip göz ilacıdır;
17a/19 (1) (krş. merúliyÀy)
7. Sadece göz ağrıları için kullanılan göz ilacıdır;
- 17b/8 (1)
8. Göz yaşı, sebel, katarakt, gözde kıl çıkması vb. göz hastalıkları için hazırlanan göz ilacıdır.
17b/19 (1)
- evÿyil : (birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ile eşdizimli olarak)
40a/21, 186b/16 (2) (bk. evvel)
- evfaú : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılmaya daha uygun olması.
25a/11, 83a/19, 83b/2, 127b/8, 136a/3, 183b/20, 257b/12, 263b/17, 334a/4 (9)
- evúyye : 142a/5 (1) (bk. vaúyye)
- evlÀ : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılmaya uygun olması.
3a/15, 8a/14, 12b/5, 19a/6, 19a/6, 31b/9, 31b/21, 42b/7, 47b/5, 53b/4, 94b/12, 94b/13, 103b/14, 104b/3, 110b/3, 112b/17, 115b/8, 118a/3, 123a/8, 128b/16, 137b/14, 155b/10, 175a/15, 175b/2, 188b/15, 195b/19, 195b/2, 196b/18, 199b/11, 199b/17, 199b/17, 203a/1, 204a/10, 208b/14, 209a/14, 209b/2, 211a/15, 212a/14, 213a/1, 213a/3, 218a/8, 225b/19, 225b/20, 242b/19, 244a/20, 250a/5, 251a/18, 259b/17, 260a/8, 262b/4, 267a/14, 274b/2, 274b/7, 281b/7, 284b/13, 285b/7, 290b/19, 291a/21, 291b/1, 299b/2, 299b/7, 302a/5, 307b/7, 309b/7, 320a/5, 323a/3, 328a/19, 332b/10, 333a/9, 334a/5, 335a/20, 338a/9, 349a/18 (73)
- evsÀü : 37b/9 (1) (bk. vasai)
- evvel : 1. (derece, mertebe ile eşdizimli olarak)
5a/11, 10a/5, 11b/1, 23b/6, 26b/10, 28b/1 (2), 35a/19, 41a/10, 362b/9 (10) (bk. evvelki)
2. (birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ile eşdizimli olarak) İlaçların etkisinin güçlü olması.
5a/21, 5b/19, 9b/4, 10b/13 (2), 12b/5, 13b/15, 14a/14, 19b/2, 20a/11, 23a/7, 23a/8, 25b/15, 26a/21, 28a/14, 28b/6, 29b/6, 32a/12, 32a/12, 44a/1, 44a/2, 55a/3, 63a/1, 70b/21, 71a/13, 79a/13, 79a/14, 82b/13, 84b/8, 84b/14, 102a/19, 102b/13, 110a/21, 121a/15, 130a/21, 134a/16, 140a/5, 162b/6, 163b/10, 167a/15 (2), 175b/21, 179a/4, 191b/3, 195a/13, 199a/21, 216a/16, 217a/8, 220a/18, 223a/4, 223b/1,

225b/3, 226a/2, 226b/5, 237a/15,
238a/11, 240b/9, 245a/15, 251a/9,
268a/6, 280a/4, 321b/5, 322a/17,
339b/19, 363a/12 (64) (krş. evvelki
evÿyil))

evvelki : 1. (derece, mertebe ile eşdizimli
olarak) Bir ilaç veya ilaç
hammaddesinin etkisinin ilk
alındığında değil; ikinci alındığında
görülmesi;

3a/2, 3a/3, 3b/19 (2), 5a/1 (2), 6a/11,
6b/19, 7a/19, 8a/21 (2), 9a/18, 10b/13
(2), 14a/14, 14b/3, 18b/5, 19b/8,
19b/19, 22b/14, 23a/1, 24b/1, 25a/19,
25b/15, 26a/11, 26b/5, 27a/16, 27b/3,
27b/21, 29a/20, 29b/16, 29b/17, 30a/7,
31b/7, 32a/6, 32a/12, 33a/3, 36b/20,
38b/19, 39b/16, 40a/4, 40a/16, 40b/9,
44a/1, 44a/2, 44b/2, 44b/16, 45a/5,
45a/20, 45b/19 (2), 46a/12, 48b/17,
48b/18, 49a/10, 50a/9, 51a/2, 51b/8,
53b/18, 54b/9, 55a/12, 55b/20, 55b/20,
56a/11, 56a/20, 56b/9, 57a/14, 57b/5,
57b/9, 58a/17, 58a/20, 59b/2, 62a/4,
62a/5, 62a/6, 63a/1, 63a/12, 63b/1,
63b/10, 64b/2, 70a/2, 70a/3, 70b/6 (2),
72a/13, 72b/6, 73b/13, 74a/15, 74a/16,
74b/20, 75a/21, 76a/2, 77a/1, 80a/16,
83a/16, 84a/5, 84b/3, 85a/15, 86a/11,
87b/2, 90b/2, 91a/3, 91a/13, 91b/5,
95a/11, 96a/20, 96b/5, 96b/10, 96b/20,
97b/2, 97b/7, 97b/19, 98a/8, 98b/12,
99b/6, 103a/13, 103b/8, 104a/5,
106a/11, 106b/12, 108b/15, 109b/18,
115a/1, 115a/12, 115b/9, 116a/12,
116b/7, 118b/14, 118b/15, 120a/2,
120b/12, 121a/15, 121b/11, 122a/15,
125a/18, 125a/19, 126a/14, 126a/15,
126b/13, 129b/1, 129b/20, 132b/3,
132b/3, 133a/9, 134a/3, 135a/10,
136a/3, 137b/11, 143a/2, 145a/21,
146a/18, 146b/19, 147b/21, 149b/21,
150b/5, 151a/10, 152b/5, 153a/2,
155a/9, 157a/1, 158a/18, 163a/11,
164a/21, 165a/2, 166b/13, 167a/14,
167b/13, 168a/8, 170b/8, 170b/8,
172a/20, 174a/9, 174a/10, 174a/21,
175a/1, 176a/2, 176b/13, 178a/19,
179a/3, 179a/13, 179b/2, 179b/20,
180b/6, 183b/5, 191a/2, 192a/4,
192b/9, 193b/11, 194a/8, 194b/16,
195a/13, 196a/11, 196a/12, 197a/20,
199a/20, 199b/15, 201b/2, 201b/2,

202a/8, 204a/20, 204b/5, 204b/5,
204b/16, 205a/5, 205a/6, 205a/19,
206b/10, 208b/1, 212b/11, 213b/1,
213b/1, 213b/2, 214a/18, 214b/2,
215b/3, 215b/16, 216a/6, 216b/18,
218b/10, 220a/7, 224b/12, 227a/10,
227b/6, 233b/19, 234a/17, 239b/2,
240a/7, 242b/4, 242b/19, 243b/14,
244a/5, 244a/14, 245a/21, 245b/12,
248b/19, 252b/14, 253b/20, 254a/16,
254b/4, 256a/16, 261a/14, 261b/17,
263b/10, 265b/14, 266a/21, 266b/13,
273a/20, 274b/8, 275a/4, 279a/9,
279b/11, 281b/6, 282a/12, 282b/15,
282b/16, 283a/13, 283b/3, 284b/2,
286a/16, 287a/21, 288a/8, 288b/2,
288b/12, 292a/1, 292b/12, 295b/16,
295b/17, 297a/21, 297b/14, 301b/1,
304b/7, 305a/20, 306a/13, 306a/20,
308b/12, 313a/8, 313b/2, 314a/20,
317b/8, 317b/17, 318a/4, 326b/20,
328b/18, 329b/5, 339a/15, 339b/12,
340a/3, 340a/15, 340b/10, 341a/3,
342a/19, 342b/20, 343b/20, 344a/16,
344b/8, 345b/8, 346a/5, 346b/12,
346b/13, 347b/18, 349a/1, 350a/1,
350b/11, 352a/11, 353b/3, 354b/2,
354b/10, 354b/18, 356a/6, 356a/21,
356b/2, 359b/3, 360a/21, 360b/1,
361b/13, 362b/8 (313) (krş. evvel)

2. (birinci, ikinci, üçüncü,dördüncü ile
eşdizimli olarak)

168b/14, 168b/15 (2) (bk. evvel)

evzân : ilaç hazırlamada kullanılan ölçüler.
34b/5, 66a/1, 66a/12 (3)

eyü : ilaç hammaddelerinin iyi olması ve
hastalıklara iyi gelmesi.

3a/13, 3b/9, 3b/18, 4a/8, 4a/10, 4a/19,
4b/21, 5a/10, 5a/20, 5b/17, 6a/12, 6b/4,
7a/5, 7a/17, 7a/18, 8a/11 (2), 8a/17,
8b/12, 8b/19, 9a/13, 9b/2, 9b/15,
10a/12, 10b/3, 11b/20, 12a/10, 12b/16,
14a/4, 14a/12, 14a/18, 14b/2, 14b/7,
14b/10, 14b/19, 15a/6, 17a/8, 17a/18,
17b/18, 18a/11, 18b/10, 18b/14,
19a/10, 19a/21, 19b/18, 20a/9, 20a/10,
20b/7, 20b/12, 20b/12, 20b/13, 21b/3,
22a/5, 22a/8, 22b/3, 23a/14 (2), 23b/16,
24a/9, 28a/13, 28b/18, 29b/4, 30a/2,
30a/3, 31a/13, 31a/14, 31b/14, 32a/11,
32a/19, 33a/21, 33b/17, 34b/19,
35a/17, 36a/13, 37a/10, 37b/9, 37b/17,
38a/18, 38b/13, 39a/7, 39b/2, 41b/21,

42b/4, 42b/16, 43b/21, 44a/17, 44b/1,
 44b/15, 45a/16, 45a/17, 45b/2, 46a/7,
 46b/14, 46b/15, 47a/18, 47a/19,
 47b/14, 48b/10, 48b/16, 48b/16,
 48b/20, 49a/1, 49a/2, 49b/8, 49b/11,
 50a/7, 50a/11, 50a/21, 50b/1, 50b/12,
 52a/3, 52a/10, 53b/11, 53b/12, 54a/18,
 55a/2, 55a/8, 56b/7, 57a/12, 58a/17,
 59a/13, 60a/17, 60b/16, 60b/20, 61b/1,
 61b/16, 62a/2, 62a/14, 62b/1, 62b/7,
 62b/19 (2), 63a/11, 63b/1, 63b/2, 64a/9,
 64b/1, 64b/13, 66b/13, 67a/17, 68a/1,
 68b/19, 69b/1, 69b/21, 70a/10, 70b/3,
 70b/20, 72a/10, 73a/20, 73b/10,
 73b/20, 74a/14, 74b/20, 75a/6, 75a/20,
 75b/18, 76a/13, 77a/7, 77b/2, 77b/16,
 78a/21, 78b/6, 80a/19, 80b/3, 80b/21,
 81b/19, 82a/17, 83a/9 (2), 83a/14,
 84a/3, 84a/17, 84b/2, 84b/7, 84b/12,
 85b/4, 85b/16, 86b/4, 86b/12, 87a/1,
 88a/20, 88b/15, 89a/13, 89a/14, 91a/2,
 91a/12, 91b/1, 91b/4, 91b/10, 96b/4,
 96b/9, 96b/19, 97b/2, 98a/2, 98a/5,
 98b/2, 98b/10, 98b/20, 102b/13,
 103b/7, 104a/1, 104b/21, 106a/10,
 106b/20, 107b/11, 107b/12, 108a/3,
 108b/11, 108b/12, 109b/2, 109b/15,
 112b/3, 112b/6, 114a/7, 115a/10,
 115a/18, 115b/6, 116b/12, 117b/9,
 117b/11, 117b/19, 117b/21, 118a/6,
 118a/19, 118a/20, 118b/13, 118b/21,
 120a/19, 122a/7, 123a/10, 123a/11,
 125a/14, 126a/4, 126a/12, 126b/21,
 127a/11, 127b/1, 127b/17, 128b/9,
 128b/12, 129a/13, 129a/15, 129a/21,
 129b/6, 130b/16, 131a/10, 132a/2,
 132a/21, 133a/5, 133b/3, 134a/9,
 134a/13, 134b/11, 135b/17, 136a/4,
 136a/15, 136b/19, 137b/2, 138a/12,
 138a/14, 138b/5, 139a/17, 139b/14,
 140a/8, 140a/21, 141a/9, 145a/11,
 145b/4, 145b/19, 146a/19, 146b/9,
 147b/5, 147b/20, 148a/12, 148b/4,
 150a/18, 151a/9, 151a/10, 152a/12,
 152a/18, 155a/10, 156b/20, 158 a/15,
 159b/17, 159b/18, 160b/1, 160b/5,
 160b/5, 160b/10, 160b/16, 161a/2,
 161a/11, 161a/18, 162b/4, 163a/5,
 163b/8, 164a/9, 164a/20, 164b/16,
 164b/21, 165a/15, 166a/4, 166a/5,
 167a/11, 167b/11, 168b/8, 169a/11,
 171a/12, 171a/13, 171a/20, 173a/9,
 174a/20, 176a/4, 177a/2, 177b/2,
 178a/14, 178a/18, 179a/12, 181a/5,
 182a/13, 183b/1, 183b/3, 184a/17,
 184b/7, 184b/20, 187b/6, 188a/20,
 189a/18, 189a/19, 189b/11 (2), 190a/3,
 190a/8, 190b/3, 190b/21, 191b/2,
 191b/12, 192a/5, 192a/11, 193a/15,
 193a/16, 193b/10, 194a/7, 195a/7,
 195a/11, 196a/10, 197a/7, 197a/19,
 198a/17, 198a/19, 199a/6, 199a/11,
 199b/14, 201a/5, 201a/18, 201a/21,
 201b/5, 202a/6, 204a/5, 204a/19,
 205a/4, 205a/8, 205b/18, 206b/1,
 208a/18, 208a/21, 208b/2, 209a/2,
 209b/20, 210a/15, 211a/13, 213b/4,
 214a/18, 214b/1, 214b/20, 215b/10,
 215b/19, 216a/14, 216b/7, 217a/2,
 217a/4, 217b/17, 218a/2, 218a/15,
 218b/17, 220a/4, 220a/16, 221a/11,
 224a/2, 224a/13, 224b/11, 224b/20,
 225a/6, 225b/2, 225b/20, 226a/3,
 226a/9, 227a/13 (2), 229a/15, 232a/8,
 232a/13, 232b/6, 232b/20, 233b/17,
 234a/17, 234b/19, 234b/20, 235b/7,
 235b/9, 235b/14, 237b/3, 237b/21,
 238b/6, 238b/15, 238b/16, 239b/7,
 240b/8, 240b/18, 242a/18, 242a/20,
 243a/14, 243b/12, 244b/6, 245a/14,
 246b/10, 248b/2, 251b/9, 252a/18,
 253a/14, 253b/18, 254b/14, 256a/1,
 256b/20, 258a/7, 258a/9, 258a/19,
 259b/13, 260a/2, 260a/10, 260a/19,
 260b/12, 262a/13, 262b/1, 263a/18,
 265b/7, 265b/13, 266a/1, 266a/7,
 266b/9, 267a/4, 267a/21, 267b/5,
 267b/15, 268a/15, 268a/21, 268b/16,
 269a/6, 270a/20, 271a/9, 273a/8,
 273b/9, 273b/14, 273b/17, 274a/6,
 274a/18, 274b/4, 274b/5, 274b/13,
 275a/4, 277a/4, 280b/3, 280b/19,
 281b/10, 282b/18, 282b/21, 282b/14,
 283a/5, 283b/1, 283b/15, 284a/20,
 284b/6, 286a/14, 287a/14, 289a/19,
 289a/21, 289b/1, 289b/2, 289b/13,
 289b/15, 290b/13, 290b/15, 294a/14,
 295a/11, 296a/18, 296b/10, 296b/21,
 297a/19, 297b/12, 298a/16, 298b/1,
 298b/10, 300b/7, 300b/16, 301a/7,
 301b/10, 301b/12, 301b/21, 302a/1,
 302a/17, 303a/15, 303b/7, 303b/20,
 304b/6, 305a/17, 305b/19, 305b/21,
 306a/5, 307a/3, 308a/17, 308b/11,
 309a/9, 310a/1, 310a/9, 311a/2, 312b/4,
 312b/11, 313a/7, 314a/1, 314b/19,

317b/1, 317b/8, 317b/9, 317b/14,
318a/10, 318a/14, 318b/4, 319a/21,
322b/11, 322b/21, 323a/14, 323b/19,
325a/8, 325b/2, 327a/14, 328a/3,
328a/15, 328b/18, 329a/12, 329a/20,
333b/2, 338b/10, 341a/8, 342a/5,
342a/18, 342b/14, 344a/1, 344a/15,
344b/6, 345a/5, 345b/7, 346a/4,
346b/6, 347a/8, 347b/6, 349a/14,
349b/5, 350b/10, 351b/14, 352a/4,
353b/1, 354a/10, 354a/21, 354b/9,
354b/10, 355b/6, 355b/8, 361b/4,
362b/2, 364a/4 (580)

eyürek : ilaç veya ilaç hammaddelerinin daha
iyi olma özelliği.

8a/18, 8a/19, 38b/6, 52b/6, 58b/17,
70a/11, 74b/9, 77b/19, 83a/3, 113b/4,
113b/5, 131a/4, 135a/14, 175a/3,
217a/7, 238b/9, 256b/11, 267b/9,
278b/10, 280b/20, 290a/1, 290b/18,
290b/20, 290b/21, 298a/4, 304b/18,
314a/17 (27)

eøèaf : (üuvvet ile eşdizimli olarak) Etkisi en
az olan (ilaç)

11b/18, 270a/12, 212a/12, 322a/2, (4)

F

- fâ'ide : 4b/9, 4b/16, 8a/4 (3) (bk. fâ'ide)
- faââad : Kan alma (?).
356b/6 (1)
- faâd : Kan alma, hacamat, damar kesmek.
30a/20, 121b/12 (2) (bk. ócÀmÀt)
- fâsid : İlaçların belli bir sürede etkisini kaybetmesi, bozulması.
196b/14 (1)
- fâû : Bir devadır (?).
251a/14 (1)
- faür : İlaçların alındığı kahvaltı vakti, sabah.
118a/12 (1)
- fâyide : İlaç veya ilaç hammaddelerinin yararı.
61a/18, 67a/2, 73a/1, 89a/3, 115b/16, 126a/10, 144b/8, 146b/5, 186b/16, 196b/6, 201b/20, 201b/21, 210b/8, 215a/11, 220b/18, 233a/5, 234a/13, 241a/7, 252a/8, 258a/19, 258a/20, 269a/21, 303a/6, 316a/8, 332b/3, 338a/12, 346a/6 (27) (krş. fâ'ide)
- fâyidelü : İlaç veya ilaç hammaddelerinin faydalı olma özelliği.
258b/1 (1)
- feraó : İlaç ve ilaç hammaddelerinin vücuda verdiği rahatlık, ferah.
5a/2, 45a/20, 70a/13, 79a/3, 80a/5, 109b/7, 112b/15 (2), 128a/15, 129a/6, 146a/19-20, 150b/9, 161b/5, 165a/4, 165a/20, 165b/5, 167b/15, 169b/10, 177b/20, 183b/5, 188a/11, 212a/17, 214a/2, 218a/9, 218a/21, 242b/8, 244b/12, 245a/1, 254b/21, 258a/4, 259a/1, 260b/19, 266b/1, 273a/9, 281b/4, 283b/5, 283b/11, 292b/13, 298a/1, 298a/3, 302a/6, 334a/3, 334b/2, 334b/12, 337b/15, 335a/11, 339b/11, 341b/15, 347a/21, 353a/4, 355b/2, 361a/6, 362b/21 (53)
- ferâzec : 85b/14, 162b/8, 197b/20, 243b/2, 253a/18 (5) (bk. ferzüce)
- ferâzice : 251b/2 (2) (2) (bk. ferzüce)
- ferâzüc : 144a/15 (1) (bk. ferzüce)
- ferâzüce : 110a/8, 239a/10, 265a/13 (3) (bk. ferzüce)
- ferce : 168a/13 (1) (bk. ferzüce)
- ferzece : 1. 28a/8, 147b/15, 157a/21, 180a/11, 188b/8, 190b/13 193b/19, 257b/5, 257b/16, 258b/9 (10) (bk. ferzüce);
2. Kanı kat etmek, rutubeti kesmek, yaraları gidermek için ferçten kullanılmak üzere hazırlanmış bir ilaç; ferzüce çeşidi;
253b/1 (1)
3. Hamile kalmayı kolaylaştırmak için hazırlanmış bir ilaç; ferzüce çeşidi;
253b/5 (1)
4. Sert şişlikleri çözmek ve yumuşatmak için hazırlanmış ilaç; ferzüce çeşidi.
253b/14 (1)
- ferzüce : 1. Rahim ve ferç hastalıklarını iyileştirmek için hazırlanan ve bu yollarla da kullanılan ilaçlar.
86a/14, 96b/6, 100a/10, 183b/11, 246a/9, 279a/16, 282a/9, 282b/19, 284b/7, 292b/1, 293a/11, 306b/16, 312b/19, 346a/13, 353a/5, 359b/19 (16) (krş. ferâzec, ferâzice, ferâzüc, ferâzüce, ferce, ferzece)
2. Hamile kalmayı kolaylaştırmak, rahim hastalıklarını iyileştirmek için hazırlanmış ilaç; ferzüce çeşidi;
253b/7 (1)
3. Bebeği ve plesantayı düşürmek için hazırlanmış ilaç; ferzüce çeşidi;
253b/10 (1)
- fetâyil : Fitiller.
251a/21, 251b/1, 253a/21 (3) (bk. fetil)
- fetâyile : Fitiller.
251b/13 (1) (bk. fetil)
- fetil : Fitol.
20b/17 (1)
- fetil : Tedavi için kullanılan fitil.
29a/11, 100a/10, 149a/19, 184a/12, 240a/9, 250b/9 (6) (krş. fetâyil, fetâyile, fetile, fitil)
- fetile : 1. İshali ve kanı kesmek için hazırlanmış fitil;
251b/6 (1)
2. Yelleri gidermek, vücudu iyileştirmek için hazırlanmış fitil.
251b/14 (1)
3. 162b/12 (1) (bk. fetil)
- fiel : İlaç veya ilaç hammaddelerinin vücutta meydana getirdiği iş, etki.
16a/4, 17a/9, 17a/15, 25b/17, 38a/17, 42a/16, 42b/8, 43a/8, 48a/9, 69a/7, 69a/15, 70a/14, 72a/2, 72b/16, 75a/11, 87b/2, 91a/8 94b/1, 94b/3, 100a/12, 101b/19, 108a/11, 109a/11, 127a/4,

138b/4, 144b/20, 145b/16, 149a/8,
 151a/16, 151a/17, 162b/15, 163a/18,
 166a/21, 167a/12, 179b/5, 179b/9,
 187b/10, 188a/10, 193b/5, 196a/7,
 212a/3, 215a/6, 218a/7, 220b/14,
 222b/7, 238b/6, 238b/9, 246a/7,
 253a/5, 256b/16, 263b/18, 264b/8,
 270a/12, 275a/5, 277a/5, 282b/7,
 283a/10, 297b/7, 306b/14, 306b/20,
 309b/12, 310a/1, 310b/17, 311a/10,
 311a/14, 314b/2, 318a/2, 324a/21,
 329a/14, 329b/4, 335a/1, 335b/6,
 335b/13, 341a/17, 341b/4, 343a/1,

344a/1, 346b/10, 354b/2, 358a/21,
 359b/17 (80)

fitil : 56b/12 (1) (bk. fetil)

furun : ilaçların hazırlanması ve pişirilmesi
 için kullanılan yer, fırın.

149a/12 (1)

füyür : ilaçların alındığı kahvaltı vakti, sabah.
 25b/17, 54a/20, 62b/5, 67b/3, 72a/17,
 74a/17, 89b/2, 102b/17, 105b/2,
 115a/19, 128b/19, 136a/16, 159a/3,
 180b/21, 223b/11, 285a/11, 314a/15,
 339a/12 (18)

G, á

- àÁliye : 1. Calinus'un bir melik için yaptığı karışım;
247a/4 (1)
2. Miskten yapılan, güzel kokulu macun;
36b/21, 165a/11, 242b/11, 247a/12, 247b/5, 267a/12, 333b/12, 334b/4 (8)
3. Soğuk mizaçtan kaynaklanan hastalıklara iyi gelen bir karışım;
247a/21 (1)
4. Gizli sırları bulunan bir karışım;
247b/17 (1)
- àarÀair : Gargara için kullanılan ilaçlar.
249a/6 (1) (bk. àaràara)
- àarb : (?) Fitille ilgili bir kelime.
162b/12 (1)
- àaràara : İlaç veya ilaç hammaddelerini gargara yoluyla kullanma, gargara.
6a/17, 7b/13, 40b/1, 56a/21, 56b/18, 59b/8, 60b/14, 72b/21, 107a/12, 119b/21, 129a/4, 135b/15, 162b/10, 180b/10, 181a/19, 183a/8, 193b/19, 237a/4, 282b/6, 284b/10, 289b/6, 294b/14, 345a/17, 353b/5 (23) (krş. àarÀair)
- àasil : İlaç hammaddelerinin yıkanması.
179a/14 (1)
- àasl : Bir organı veya hastalık bulunan bir bölgeyi ilaç veya ilaç hammaddeleri ile yıkama.
98b/6, 182b/15, 209a/7, 246a/13, 298b/13, 298b/14 (6)
- àırbÀl : İlaç veya ilaç hammaddelerini elemek için kullanılan iri delikli elek, kalbur.
213a/7, 350b/9 (2)
- gice : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılma zamanı, gece.
20a/1, 37a/17, 67b/4, 115a/16, 160a/7, 219b/11, 275b/2, 275b/4, 277b/10, 339a/13, 339a/21 (2) (12)
- àüşÿlÀt : Yara, organ veya kesi yerinde yapılan yıkamalar.
238b/1 (1)
- gündüz : İlaç ve ilaç hammaddelerinin kullanılma zamanı, gündüz.
37a/17, 67b/4, 275b/4 (3)

H, Ó, Ò

- óabb : 1. (ayÀric, úyúÀyÀ, muúl, mülük, üsüÿöydis vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinden yutulabilecek miktarlarda yapılmış parça, hap;
42a/8, 92b/19 (2), 93a/12 (2), 93b/5, 93b/11, 93b/15, 93b/17, 93b/18 (2), 93b/19, 94a/4, 94a/7, 94a/15, 94b/1, 94b/3, 94b/21, 95a/15, 95a/16, 95a/20, 95b/3, 114b/8, 139b/18, 158b/19, 183a/21, 217a/10, 222b/7, 263a/4, 305a/6 (30) (krş. óubÿb)
2. Cüzam ve kıl dökülmesi için hazırlanmış hap;
95a/9 (1)
3. Mafsal, bel, bud vb. ağrılar için hazırlanmış hap;
95b/9 (1)
4. Felcin ilk haline iyi gelen hap;
95b/14 (1)
5. Sulu yaralar ve frengi gibi hastalıklar için hazırlanmış hap;
95b/19 (1)
- óabbe : ilacın kullanım ölçüsü, damla, hap.
172a/9, 250a/16 (2)
- óacÀmat : 30a/19, 113a/11 (2) (bk. óicÀmÀt)
- hÀdi : Tiryak-ı kebir, büyük tiryak.
65a/2, 355a/4 (2) (bk. tiryÀú)
- óÁfiô : (mebrÿdeyn, ãíóóat ile eşdizimli olarak) Koruyucu, koruyan ilaç veya ilaç hammaddesi.
38b/4, 76b/10 (2)
- hafta : ilaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılma süresi, hafta.
5a/16, 9b/13, 27b/13, 42a/4, 72a/17, 92a/15, 102b/17, 102b/18, 108a/1, 113b/11, 113b/13, 115b/19, 143a/8, 155a/15, 169a/15, 224a/16, 258b/3, 262a/6, 280a/9, 280a/16, 288b/20, 337a/16 (22)
- óakÀke : (zümürrüd ile eşdizimli olarak) ilaç hazırlama işleminde ilaç hammaddelerini kazıyarak kullanma; kazıma; kazıntı.
69a/21 (1)
- óáuán: Vücuda sokmak, hukne yapmak, hukne yapma.
104a/5 (1)
- óall : ilaç veya ilaç hammaddelerini çözmek, yumuşatmak.
23a/17, 166b/21, 214a/13 (3) (krş. sönmüş)
- óÀmasis : Hindî veya Ermenî bir deva.
90b/5 (1)
- óarú : ilaç karışımı için ilaç hammaddelerini yakma.
179a/14 (1)
- óaàar : ilaç veya ilaç hammaddelerindeki tehlike.
12a/15, 60b/9, 100b/17, 104b/3, 193b/1, 252b/6, 300a/14, 363b/9 (8)
- óÀtem : Çeşitli hastalıklarda kullanılmak için ilaç veya ilaç hammaddelerinden yapılan yüzük veya mühür.
35b/13 (2), 97b/8, 110b/15, 156b/13, 171b/21, 172a/2, 240b/21 (9) (krş. òatm, üzük)
- òatm : 150b/9 (1) (bk. òatem)
- hÀvÀn : ilaç maddelerini ezmekte kullanılan bir kap, havan.
66a/9 (2), 66a/10, 66b/7 (4)
- óayr : ilaç veya ilaç hammaddelerinin vücuda faydalı olması.
225a/7, 227b/3 (2)
- helilec: 356a/17 (1) (bk. ihlilec)
- óicÀmÀt : Tedavi amaçlı vücuttan kan aldırma.
242a/7, 242a/8, 336a/15 (3) (krş. faäd, faããad, óacÀmat)
- óíúne : 104b/5 (1) (bk. óuúne)
- òírúa : 1. Bezden mamul elbise, hırka;
2. İlaçların kullanılması ve hazırlanması esnasında yararlanılan bez parçası.
3a/7, 30a/16, 38a/6, 73b/21, 77b/21, 97a/1, 101a/20, 104b/16, 109a/14, 109b/8, 124b/2, 144a/1, 210b/6, 210b/21, 211b/16, 213b/7, 220b/3, 250a/12, 258b/6, 305b/11 (20)
- óiddet : (devÀlar ile eşdizimli olarak) Keskinlik.
224a/17, 275a/5 (2)
- óubÿb : Parçalar, taneler.
47b/7, 73b/16, 92b/9, 92b/10, 93a/9, 95a/7, 95a/21, 95b/5, 95b/12, 95b/17, 95b/21, 152b/10, 177b/4, 182b/21, 192b/10, 231a/3, 264b/8, 322a/5 (18) (bk. óabb)
- óuúne : 1. Şırında;
2. Şırında edilen ilaç;

3. Makattan ilaç veya su şırınga etme; kalın bağırsağın içinden su geçirerek yıkama, lavman;

31b/13, 33a/8, 74b/13, 80a/18, 104b/3, 104a/17, 104a/18, 104a/19, 104b/4, 104b/7, 104b/8, 104b/10, 105a/3, 105a/8, 105a/11, 105a/12, 105b/1, 105a/15, 105b/3, 105b/20, 114b/16, 117b/5, 141a/19, 143a/16, 154b/6, 160b/10, 164b/6, 169a/10, 170b/13, 175a/12, 176a/7, 180a/11, 191b/21, 199a/8, 202b/9, 205b/13, 238a/15, 243a/20, 251a/21, 251b/2, 269b/21, 270a/3, 270a/17, 275b/7, 284b/6, 289b/6, 302a/16, 329a/6, 345b/21, 350b/14 (50) (krş. óúne)

4. Bel ve mafsals ağrısı, kötü yeller için yapılmış hukne;

104b/12 (1)

5. Ciğer ve mesane için hazırlanmış hukne;

105a/20 (1)

6. Bağırsakların soğukluğu için hazırlanmış hukne;

105b/4 (1)

7. Safravi ve demevî vb. için hazırlanmış hukne;

105b/11 (1)

8. Bağırsak yaraları için hazırlanmış hukne;

105b/17 (1)

9. Yeller, yapışıcı hıltlar için hazırlanmış hukne.

106a/1 (1)

òuòÀb : 1.Boya;

2.Kına.

54b/14 (2), 86b/12, 86b/13, 116a/6, 147b/14, 215b/10, 261b/13, 288a/12 (9)

òük m : İlaç yapım ve kullanım kuralı.

21a/3, 21a/10, 22a/14, 22a/15, 25b/9, 26b/13, 31b/1, 31b/9, 33b/5, 33b/9, 33b/18, 37a/5, 37b/21, 78b/16, 100a/12, 100b/5, 113a/4, 113a/5, 136b/6 (2), 138a/6, 138a/7, 174a/6, 178a/16, 178a/17, 189a/9, 190a/6, 199b/11, 213a/20, 213a/20, 213b/4, 263a/15, 275b/6, 279a/1, 304b/6, 306a/8, 333b/13, 343b/21, 351a/16, 357a/11, 343b/21, 190a/6, 199b/11, 351a/16 (45) (krş. aókÀm)

I, èI

ıãlanmıř : ila veya ila hammaddelerinin
ıslanmış olma özelliği.
108b/19 (1)

ııulãóãt : ila hazırlama terimleri.
104b/16, 203a/21 (2)

ıurifãl: 19a/18, 317b/19 (2) (bk. ihlilec)

èivãø : ila hammaddelerinin yerlerine
kullanılabilecek olan diğer ila
hammaddeleri.

13b/4, 76b/1, 93b/2, 186a/21, 186a/21,
186b/1, 191a/20, 195b/6, 236b/5,
251b/9, 290a/7, 311a/9, 325b/3,
361a/16 (14)

İ, İİ

- idòÀl** : (ol-, olın- ile eşdizimli olarak) ilaç hazırlarken içine konulacak maddeler.
31b/9, 154a/3, 158b/19, 315b/4 (4)
- ifüÀr** : İlaçların alındığı kahvaltı vakti, sabah.
70b/7, 249a/12 (2)
- ihlilcÀt**: 18b/17, 19a/1 (2) (bk. ihlilec)
- ihlilecÀt** : İhlilecin çoğulu.
19a/10, 19a/13, 19a/18, 31b/12, 95a/20, 95a/21, 142a/17, 231a/8, 231b/19, 315a/2, 324a/5, 324a/18, 324b/16 (13) (bk. ihlilec)
- ihlilec** : (asfer, esved ile eşdizimli olarak)Tohumları müşhil olarak kullanılan kara helile veya sarı helile denilen bir çeşit ilaç, helile (*terminalla chebula*).
16a/17, 20b/3, 31b/1, 43a/5, 43a/14, 43a/20, 54b/4, 89a/18, 91a/6, 93b/7, 93b/17, 93a/21, 94a/4, 94a/14, 94a/17, 94b/9, 185a/16, 188b/18, 189a/4, 206a/2, 206a/6, 232a/3, 232b/1, 277b/5, 317b/11, 318b/14, 319b/13, 320b/3, 320b/12, 328a/7, 358b/11 (31) (krş. aürifÀl, ehylecÀt, ehilecÀt, helilec, aürifÀl, ihlilecÀt, ihlilic, ihlilicÀt, kÀbilî, şaèirî, şaèirîyye)
- ihlilic**: 17b/21 (2) (2) (bk. ihlilec)
- ihlilicÀt** : 19a/3, 186a/4, 187b/8 (3) (bk. ihlilec)
- iötirÀè** : Müfred veya mürekkep ilaçları ortaya çıkarma, icat etme.
42a/18, 325a/7 (2)
- iötüyÀù** : İlacın veya ilaç hammaddelerinin kullanımında tedbirli olunması.
195b/19 (1)
- ikóÀl** : Göze sürme çekme.
42b/1 (1)
- ikinci** : 1. (derece, mertebe ile eşdizimli olarak) ilacın ilk kullanımında etkisinin görülmesi.
3a/3, 3b/10, 4a/11, 4a/20, 4b/21, 5a/1, 5a/2, 5a/11, 5b/19, 5b/20, 6a/10, 6a/11, 6a/12, 6b/5, 6b/18, 7a/6, 7a/19, 7a/19, 7b/9, 8a/1, 8a/3, 8a/13, 8a/20, 8a/21, 8b/13, 8b/20, 9a/4, 9a/14, 9b/5, 10a/5, 10b/4, 11a/7, 11a/14, 11b/1, 12a/11, 12b/4, 13a/9, 13a/15, 13b/1, 13b/15, 14a/5, 14b/3, 15a/7, 15a/16, 18a/5, 18b/5, 18b/15, 19b/2, 19b/19, 20a/10, 20a/11, 20b/7, 21a/7, 21a/8, 22b/6, 22b/14, 23a/1, 23b/16, 24a/21, 24b/1, 25a/1, 25a/7, 25a/10, 25a/19, 25b/7, 25b/14, 26a/10, 26b/5, 26b/10, 26b/15, 27a/1, 27a/16, 27b/10, 27b/20, 28b/10, 28b/19, 29a/19, 29b/6, 29b/16, 31a/6, 31b/7, 32a/5, 32a/6, 32a/11, 32b/1, 32b/4, 33a/2, 35a/19, 35b/20, 36a/13, 36b/4, 36b/20, 37a/11, 37b/19, 38a/3, 38a/10, 39a/8, 39b/1, 39b/9, 39b/16, 40a/5, 40a/16, 40a/21, 40b/5, 40b/9, 40b/17, 41a/5, 41a/10, 44a/1, 44a/1, 44a/2, 44b/1, 44b/16, 45a/5, 45a/20, 45b/13, 45b/19, 46a/11, 46b/7, 48a/16, 48b/17, 49b/10, 50a/9, 50b/1, 51a/16, 51b/10, 52a/4, 52a/11, 52a/12, 53a/10, 53a/20, 53b/18, 54a/19, 54b/9, 55a/3, 55a/12, 55a/20, 55b/16, 55b/19, 56a/10, 56a/20, 56b/9, 57b/16, 58a/2, 58a/8, 58b/12, 59a/3, 59a/15, 59b/2, 59b/14, 59b/14, 61b/2, 61b/9, 62a/5, 62a/5, 63a/1, 63a/12, 63b/1, 63b/10, 64a/10, 64b/2, 68b/21, 70a/2, 70a/3, 70b/6, 70b/21 (2), 71a/12, 72a/13, 72b/6, 73a/6, 73b/3, 74a/15, 74a/16, 74b/20, 75a/20, 75b/14, 76a/2, 77a/1, 77b/4, 77b/18, 78a/7, 78b/1, 78b/6, 79a/2, 79a/13, 79b/9, 80a/17, 80b/4, 80b/14, 81a/1 (2), 81b/20, 82a/11, 82b/13, 83a/15, 83a/15, 84a/5, 84b/13, 85a/15, 86a/10, 87a/2, 87b/15, 88a/18, 89b/12, 89b/18, 90a/12, 91a/3, 91a/13, 91b/5, 91b/18, 92a/5, 92b/6, 95a/11, 96a/20, 96b/20, 97a/17, 97b/3, 97b/15, 97b/19, 98a/8, 98b/4, 100a/4, 100a/21, 101a/2, 101b/7, 101b/12, 101b/19, 102a/19, 102b/13, 102b/14, 103a/20, 103b/7, 104a/5, 106a/11, 106b/17, 107a/2, 107b/5, 107b/15, 107b/16, 108b/1, 108b/15, 109b/3, 109b/18, 109b/18, 110a/21, 114a/11, 114b/21, 114b/21, 115a/12, 115b/10, 116a/13, 116b/6, 117a/20, 118a/8, 118b/15, 119a/6, 120a/2, 120b/12, 121a/14, 121a/15, 121b/11, 121b/3, 122a/17, 123a/5, 123a/11, 123b/20, 124a/9, 124b/20, 125a/17, 125a/19, 125a/21, 126a/9, 126a/14, 126a/14, 126a/21, 127b/7, 129b/2, 129b/2, 129b/20, 130a/17, 130b/7, 130b/17, 131a/11, 132a/3, 132a/3, 132b/15, 133a/9, 133b/2, 133b/14, 134a/3, 134a/15,

134b/17, 135a/10, 135a/18, 136a/2,
 136b/9, 138b/17, 141a/16, 145a/7,
 145a/21, 146a/1, 146a/18, 146b/19,
 147b/5, 148a/13, 149b/11, 149b/20,
 150a/8, 152a/5, 152b/5, 153a/2,
 153b/3, 156b/3, 157a/1, 157a/20,
 157b/11, 158a/7, 158a/18, 158a/19,
 159b/15, 159b/15, 160a/16, 160b/17,
 161a/8, 161b/3, 161b/14, 163a/11,
 164a/10, 164b/1, 166b/13, 166b/14,
 167a/15 (2), 167b/13, 168a/7, 169b/9,
 170a/17, 170a/17, 170b/8, 171a/11,
 171b/15, 173b/18, 174a/9, 174a/21,
 174b/11, 175a/1, 175a/1, 176a/2,
 176b/13, 177a/5, 178a/10, 178a/19,
 179a/3, 179a/12, 179b/2, 179b/3,
 179b/20 (2), 180a/18, 180b/7, 181a/7,
 181b/15, 182a/16, 182b/7, 183b/5,
 184a/11, 186b/15, 188b/3, 190b/7,
 191a/2, 191b/3, 192a/4, 192a/11,
 192b/6, 192b/9, 193a/18, 193b/11,
 194b/16, 195a/12, 195a/13, 196a/5,
 196a/11, 197a/20, 197b/12, 198b/2,
 199a/12, 199a/21, 199b/6, 199b/15,
 201a/8, 201b/20, 203a/21, 203b/10,
 204a/5, 204a/20, 204b/5, 204b/16,
 205a/5, 205a/12, 205a/18, 205a/18,
 205b/19, 206a/12, 206b/9, 206b/10,
 207a/15, 207b/2, 208b/1, 208b/18,
 209a/5, 212b/13, 212b/14, 213b/2,
 214a/18, 214b/2, 215b/3, 215b/16,
 215b/16, 216a/1, 216a/6, 216b/8,
 217a/8 (2), 217b/5, 218a/3, 218b/9,
 218b/18, 220a/6, 220a/18, 221b/8,
 222b/5, 223a/4, 223a/10, 223a/13,
 224a/3, 224a/7, 224a/14, 224b/12,
 225a/8 (2), 225b/3, 226a/2, 226a/3,
 226b/4, 227a/4, 227a/20, 230a/3,
 230a/10, 230b/6, 230b/13, 232b/21,
 233a/8, 233a/16, 233a/21, 233b/9,
 233b/19, 234a/17, 234a/18, 234b/7,
 235a/16, 235b/2, 235b/9, 236b/1,
 237b/5, 237b/21, 238a/18, 238b/18,
 239a/15, 239b/2, 239b/8, 239b/14,
 240a/7, 240b/9, 240b/20, 241b/1,
 241b/10, 242a/3, 242b/3, 242b/18,
 242b/19, 243a/16, 244a/2, 244a/5,
 244a/14, 244b/7, 245b/12, 246a/1,
 246b/3, 246b/11, 246b/11, 248b/3,
 248b/11, 248b/19, 249b/3, 250a/4,
 250b/2, 250b/16, 251a/6, 251b/21,
 252b/14, 253a/8, 253b/20, 253b/21,
 253b/21, 254a/16, 254b/4, 254b/19,

255a/15, 255b/5, 256a/5, 256a/16,
 256b/16, 256b/21, 257a/8, 257b/3,
 258a/10, 258b/19, 259a/5, 259a/11,
 259a/20, 259b/12, 259b/14, 260a/19,
 261b/4, 261b/17, 262a/5, 262a/14,
 262a/18, 262b/2, 265a/8, 265a/21,
 265b/8, 265b/15, 266a/3, 266a/13,
 266a/21, 266b/13, 267a/5, 267b/7,
 267b/7, 268a/6, 268a/7, 268a/14,
 268a/19, 268b/4, 269a/12, 269b/6,
 269b/16, 270b/1, 270b/18, 271a/20,
 271b/12, 273a/20, 273a/21, 273b/18,
 274b/8, 274b/14, 274b/19, 279a/2,
 279a/9, 279b/11, 280a/4, 280a/13,
 280b/4, 281a/4, 281b/4, 281b/5,
 281b/6, 281b/10, 281b/19, 282a/5,
 282a/21, 283a/13, 283b/3, 283b/16,
 284a/4, 284a/12, 285a/7, 285a/7,
 286a/16, 287a/2, 287a/21, 287a/21,
 287b/15, 288a/8, 288b/2, 288b/13,
 288b/13, 291b/21, 292a/9, 292a/16,
 293a/2, 293a/15, 293a/19, 295a/13,
 295b/7, 295b/16, 295b/17, 296a/17,
 296b/1, 297a/14, 297a/21, 297b/5,
 297b/14, 297b/14, 300b/3, 300b/11,
 300b/17, 301b/1, 302a/3, 303a/16,
 304a/12, 304b/1, 304b/8, 305a/20,
 306a/11, 306b/14, 307a/10, 312a/6,
 312b/15, 313a/8, 313b/3, 314a/7,
 314a/19, 314b/2, 314b/10, 314b/21,
 315a/1, 317a/16, 319a/14, 320b/10,
 321a/4, 321b/5, 323a/7, 326b/20,
 327a/10, 327b/15, 328b/18, 329a/13,
 329b/5, 338a/21, 338b/14, 339b/19,
 340a/15, 340b/10, 341a/3, 341a/13,
 342a/7, 342a/19, 342b/19, 344a/9,
 344a/16, 344b/7, 345b/8, 345b/19,
 348a/6, 348a/12, 349a/1, 349a/6,
 350a/1, 350b/11, 352a/11, 352b/21,
 354a/1, 354a/13, 354b/2, 354b/18,
 355b/1, 355b/8, 356a/6, 359b/2,
 359b/14, 360a/6, 360a/21, 361a/3,
 361a/10, 361a/17, 361b/20, 362b/8,
 362b/18, 363b/18, 364a/5 (683) (krş.
 àniye)

2. (ikinci derece ile eşdizimli olarak)

11a/7 (1) (bk. vasai)

iktióÀl : Göze sürme çekme.

15b/21, 16a/1, 23a/19, 52b/9, 67b/16,
 100b/4, 117a/6, 119b/5, 120b/3,
 156b/5, 165a/8, 172b/5, 176a/10,
 216b/3, 218a/8, 222a/11, 275b/8 (17)

- eilâc** : (göz, óayvânât, âarè vb. ile eşdizimli olarak) ilaç.
4b/18, 5b/12, 9b/20, 10a/8, 21b/1, 37b/17, 38a/17, 42a/18, 42a/21, 42b/1, 72a/1, 79a/15, 112a/1, 112a/6, 150a/21, 154b/13, 169a/9, 173a/4, 173b/1, 178b/8, 178b/18, 187b/2, 193b/3 (2), 202a/19, 207a/9, 216a/21, 223b/2, 227b/8, 236a/11, 243b/10, 247b/4, 262b/11, 264b/18, 289b/3, 308b/15, 308b/17, 308b/18, 317a/10, 332b/8, 336a/8, 339a/19, 343b/12, 359b/9 (43)
- inôiâl** : İlacın veya ilaç hammaddelerinin çözülmesi, dağılması, erimesi.
184b/6 (1)
- istiôrâc** : Müfred veya mürekkep ilaçları ortaya çıkarma, meydana getirme.
37b/11, 104b/11, 141a/6, 144a/19, 200a/3, 246b/7, 248b/10, 308a/16, 311b/19, 313a/19, 323b/15, 336b/13 (12)
- istiüâr** : İlaç veya ilaç hammaddelerini damıtma yolu ile hazırlama ve kullanma.
322a/4 (1)
- istiêmâl** : İlaç veya ilaç hammadelerini kullanma.
3a/18, 3a/20, 4a/1, 4a/3-4, 4b/1, 4b/17, 5a/6, 5a/17, 5b/2, 6a/1, 6b/3, 8a/6, 8b/4, 9b/15, 11a/2, 11b/3-4, 11b/5, 12a/12, 12b/13, 13a/16, 13b/4, 14a/2-3, 14b/6, 15a/18, 15b/4, 15b/8, 16a/15, 16b/6 (2), 16b/16, 17a/2, 17a/3, 17b/4, 17b/8, 17b/20 (2), 18b/10, 20a/1, 20b/17, 20b/18, 21a/2, 22a/1 (2), 22a/4, 22a/9, 22a/17, 22a/18, 22b/9, 23b/12 (2), 24b/12, 24b/13, 25a/2, 26a/3, 26a/13, 28a/17, 29b/21, 31a/14, 31a/16, 31b/13, 31b/21, 33a/21 (2), 33b/8, 34a/14, 35a/20, 35b/2, 35b/15, 37b/11, 39a/20 (2), 40b/12, 40b/20, 41b/12, 42a/3, 42b/1 (2), 41b/21, 42b/2, 42b/3, 42b/4, 42b/15, 44a/6, 44a/7 (2), 44b/20, 45a/18, 45b/2, 46a/16, 47b/5, 47b/17, 49a/13, 49a/19, 49b/2, 51a/20, 52a/20, 52a/21, 53a/3, 54a/15, 56b/13, 57a/2, 57a/3 (2), 57a/5, 58a/3, 60b/8, 60b/13, 60b/16, 61a/14, 61b/4, 61b/5, 61b/12, 62a/15, 62b/5, 62b/7, 63a/5, 63a/8, 63b/6, 63b/12, 64a/4, 64a/17, 65a/7, 67a/6 (2), 67a/8, 67a/18, 67a/20, 67a/21, 67b/2, 67b/4, 67b/5, 67b/11, 68a/5, 70b/11, 70b/12, 70b/13, 73b/6, 73b/13, 73b/16, 74b/16, 76b/10, 76b/17, 78a/3, 80a/19, 83b/3, 84b/8, 85b/10, 85b/16, 86a/14, 87a/12, 87a/13, 88a/1, 89a/10, 89a/14, 89a/15, 89b/2, 91b/4, 91b/9, 91b/9, 92a/8, 92b/2, 93a/15, 95b/4, 95b/6, 95b/21, 96b/5, 98a/6, 101a/14, 101b/6, 102a/9, 102b/17, 103b/19, 104a/15, 104b/3, 105a/4, 105a/13, 105a/15, 105b/7, 105b/7-8, 105b/12, 106a/8, 106b/8, 111b/5, 113b/7, 114a/6, 114a/9, 115b/8, 116a/1, 116b/12, 118b/20, 119b/13, 120a/9, 120a/19, 120b/17, 120b/20, 121b/3, 122b/9, 123a/1, 125b/11, 125b/12, 125b/18, 127b/9, 127b/11 (2), 127b/12, 127b/15, 127b/16, 127b/17, 127b/19, 128a/9, 128b/2, 128b/4, 128b/5, 128b/6, 128b/7, 128b/10, 128b/14, 128b/17, 128b/19, 128b/21, 129a/18, 129b/1, 132a/21, 132b/1 (2), 132b/6, 133b/16, 134b/19, 135a/3, 135a/6, 135a/14, 136a/14, 136b/10, 137b/13, 137b/21, 138a/3, 138a/12, 139b/6, 140a/2, 140a/7, 140a/9, 141a/9, 141b/5, 142a/12, 142b/3, 142b/8, 143a/3, 144b/1, 144b/17, 145b/20, 145b/21, 146a/10, 146a/17, 146b/11, 146b/13, 147a/9, 147a/13, 147a/21, 147b/1, 148a/6, 148b/1, 148b/6, 148b/14, 149a/1, 149a/12, 153a/11, 154a/20, 155a/11, 155a/12, 155a/14, 155a/15, 155b/8, 158b/15, 159a/19, 160a/8, 160b/6, 160b/7, 161a/6, 161a/7, 161a/21, 161b/18, 162a/4, 162b/6, 163a/15, 163b/19, 169a/6, 169a/14, 164a/16, 164b/11, 169a/7, 169a/13 (2), 169a/15, 170b/1, 171b/16, 173a/21, 173b/4, 174a/12, 174b/3, 175a/17, 175a/19, 175b/5, 177a/12, 177a/18 (2), 177a/21, 178a/14, 178b/1, 179b/21, 179b/21/180a/1, 180b/21, 181a/1, 181a/5, 182b/5, 182b/10, 182b/15, 183a/21, 183b/6, 184a/3, 184a/16, 184b/2, 184b/10, 185a/14, 185b/2, 188b/6, 189a/4, 189b/5, 190a/14, 190b/12, 192b/10, 192b/13, 193a/12, 193b/1, 193b/3, 193b/14, 194a/16, 195b/3, 195b/9, 195b/10, 196a/4, 196b/3, 196b/16, 196b/18, 196b/21, 197a/8, 197b/13, 198a/1, 198a/15, 198b/16, 199a/17, 199b/19, 200a/2, 200a/5, 200b/6, 200b/1, 201a/19,

201b/5, 201b/7, 201b/10, 202a/5,
 202a/19, 202b/8, 202b/10, 202b/15,
 204b/21, 208b/12 (2), 209a/15,
 209a/21, 209b/14, 210a/4, 210b/14,
 211a/4, 213a/3, 213a/11, 214a/6 (2),
 214a/15, 214b/3, 216b/7, 218b/2,
 218b/5, 219a/3, 222b/17, 222b/20,
 224b/16, 226a/17, 226b/8, 227b/16,
 227b/21, 228a/17, 229a/5, 230b/20,
 231a/3, 231a/7, 231a/13, 232a/8,
 232b/5, 232b/10, 234a/13, 234b/8,
 235a/17, 235b/6, 236a/18, 238a/6,
 238b/9, 239a/8, 239b/3, 243a/18,
 243a/21, 243b/3, 243b/10, 244a/16,
 245a/5, 245a/15, 248a/5, 248a/16,
 249a/3, 249a/7, 249a/12, 250a/10,
 251a/21, 251b/3, 251b/5, 251b/9,
 251b/12, 252b/9, 253a/19, 254a/9,
 254b/6, 254b/9, 255b/12, 255b/15,
 256a/17, 257a/4, 257b/5, 258a/3,
 259a/15, 259b/18, 259b/18, 260a/2,
 261b/8, 262b/4, 263a/7, 263b/2,
 264a/5, 264b/9, 264b/11, 264b/12,
 265a/2, 265a/12, 266a/7, 267a/15,
 268a/15, 268b/3, 268b/5, 269a/4,
 269a/5, 270a/14, 273a/4, 273b/8,
 274a/18, 275a/17, 275a/19 (2), 275b/2,
 275b/3, 275b/4, 276a/1, 276a/9,
 277b/10, 278a/3, 278a/7, 278a/9,
 279a/13, 279b/2, 279b/15, 281a/5,
 282b/7, 283b/10, 285b/21, 287b/7,
 289a/9, 289a/10, 289b/14, 291b/3,
 291b/5, 291b/7, 291b/18, 293b/15,
 294b/4, 295a/19, 295b/15, 296a/18,

296b/21, 297b/21/298a/1, 299a/1,
 299a/3, 299b/2, 299b/5-6, 300a/5,
 300a/6, 301b/18, 304b/18-19, 306a/8,
 306a/21, 307a/9, 307b/1, 308a/7,
 308b/18, 309b/10-11, 310b/20, 311a/2
 (2), 311b/12, 311b/20, 313b/6,
 314a/18, 315a/8, 316a/20, 317a/14 (2),
 317a/17 (2), 317b/6, 317b/21, 318a/16,
 318b/7, 318b/13, 319a/8, 319b/10,
 320a/4, 320a/5, 320a/10-11, 321a/3,
 321b/2 (2), 321b/18, 322a/17-18,
 323a/13, 323b/11, 323b/19, 323b/20,
 324b/15, 325a/3, 325a/9, 326a/6,
 326a/8, 326a/10, 326b/19, 327a/6,
 327a/21, 327b/17, 328a/18, 329a/7,
 329b/8, 329b/17, 330a/1, 330a/17,
 333b/10, 333b/15, 333b/17, 333b/18,
 338a/7, 338a/15, 338b/9, 338b/11,
 343b/10, 343b/12, 345a/4, 345a/8,
 345a/10, 345a/11, 345a/14, 346b/17,
 347a/2, 347a/18, 347b/9, 347b/12,
 348b/14, 349a/20, 349b/13, 349b/13,
 350a/9, 350a/13, 350b/16, 352a/6,
 355b/6, 359b/18, 360b/5, 360b/11,
 356b/14, 363a/2, 363b/5, 363b/6,
 363b/8, 363b/17 (598)

iş

: İlaç veya ilaç hammaddelerinin etkisi.
 5b/11, 29b/8, 29b/17, 44b/3, 46b/6,
 61a/19, 88b/21, 144a/16, 148a/6,
 164a/12, 167b/16, 168a/17, 183b/19,
 221a/7, 227b/17, 228a/4, 236b/15,
 240a/15, 245a/10, 270a/13, 286a/10
 (21)

K, Ú

- úab : İlaç karışımı hazırlamak için kullanılan bir alet, kap.
6b/13, 66b/12, 69b/6, 71b/19, 108b/3, 202a/4, 340b/15 (7)
- úabÀ : Tedavi amaçlı kullanılan bir kumaş çeşidi.
6b/13 (1)
- úabuúsız : (mercimek ile eşdizimli olarak) Bazı bitkilerin ilaç karışımında kabuğu olmadan kullanılması, kabuksuz.
22b/19 (1) (krş. úabuúsız)
- úabuúsız : (bÀúÀ ile eşdizimli olarak) 252a/19 (1) (bk. úabuúsız)
- úabø : İlaç veya ilaç hammaddelerinin peklik özelliği.
59a/3 (1)
- úAbıø : İlaç veya ilaç hammaddelerinin peklik özelliği.
5a/11, 5a/21, 11b/2, 20b/14, 26a/11, 26b/5, 26b/11, 45b/13, 48a/16, 77a/1, 119a/6, 149b/21, 158a/20, 158b/2, 164b/10, 175a/2, 191b/20, 194a/21, 215b/3, 216b/17, 217b/12, 227a/10, 239b/2, 256b/3, 279a/2, 298b/13, 344a/1 (27)
- kÀbili : Helile çeşidi.
31b/3, 31b/5, 31b/14 (3) (bk. ihlilec)
- úadime : (terÀkib ile eşdizimli olarak) Eski.
145b/19, 247a/4 (2)
- úÀeide : İlaç hazırlama kuralları.
72b/3, 80a/21, 208b/10, 209b/19, 232a/11, 232a/12, 232a/19, 309a/3, 317a/4, 322a/3, 333b/7, 335b/4, 343b/16, 348b/15 (14) (bk. úÀnÿn)
- úannah : 17a/8 (1) (bk. eşyÀf)
- úÀnÿn : İlaç hazırlama ve kullanma kanunları.
42b/1, 66a/6, 67b/5, 70b/12, 105a/3, 140a/10, 140b/11, 141a/16, 141b/15, 153b/20, 171a/7, 186b/13, 196b/7, 209a/17, 210a/20, 227b/21, 246a/10, 251b/3, 253a/21, 290b/4, 309b/5, 316a/6, 316b/1, 317b/9, 322b/8, 338a/20, 341b/16, 345a/14, 348b/10, 362b/11 (30) (krş. úÀeide, úavÀnin)
- úarıyre : İlaç hazırlamada kullanılan sırcadan yapılmış bir kap.
5a/6, 232b/4, 297a/1 (3)
- úÀüea : 43a/18 (1) (bk. bürÿd)
- úÀtil : (sümm ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerinin öldürücü özellikte olması.
10a/8, 20b/21, 30a/18, 30a/21, 30b/9, 47a/19, 61a/20, 71b/9, 73b/6, 88b/2, 120a/11, 125b/16, 173a/4, 177a/18, 177b/5, 180a/15, 205b/2, 218b/12, 246b/20, 261b/18, 262b/11, 265a/10, 269a/4, 300a/17, 307a/9, 321a/2, 344a/1, 361a/6 (28) (krş. úÀtile)
- úÀtile : 30a/10, 249a/13 (2) (bk. úÀtil)
- úatlı : İlaç veya ilaç hammaddelerinin sağlığa zararlı haşeratları veya insanları öldürmesi.
23a/12, 33b/2, 44a/11, 55b/6, 64a/16, 75a/10, 79a/15, 87b/10, 138b/2, 114a/6, 140a/10, 156b/7, 162b/18, 170a/11, 177a/18, 189a/13, 198b/21, 205b/19, 207a/8, 222a/15, 238b/9, 241a/5, 241a/18, 249a/13, 281a/20, 283b/19, 285b/19, 294b/16, 297b/8, 301a/12, 301a/12-13 308b/17, 317a/2 (33)
- úattÀl : İlaç veya ilaç hammaddelerinin çok katledici olması.
303a/5 (1)
- úavÀm : 313b/9 (1) (bk. úvÀm)
- úavÀnin : Kanunlar.
33b/7, 66a/5, 89a/9, 112a/15, 211b/9, 227b/15, 231a/2, 263b/21, 264a/18, 275a/21, 310b/3, 317a/3, 329b/16, 330b/6, 338a/6 (15) (bk. úÀnÿn)
- úavi : (fiel, nefè ile eşdizimli olarak) İlacın etkisini güçlendirme.
31a/20, 94b/3, 212a/3, 246a/7, 358a/21, 360b/5 (6)
- úavúi : Bir kokulu buhur ismi.
271b/7 (1)
- úavırlmış : 281a/11 (1) (bk. úavırlmış)
- úavırlmış : İlaç hammaddelerinin kavru olarak kullanılması, kavru olmuş olması.
108b/17, 139a/21, 264a/11, 268a/15, 293b/13 (5) (krş. úavırlmış, úavırlmış)
- úavırlmış : 188a/3 (1) (bk. úavırlmış)
- úayrÿü : Gül yağı, koç boynuzu denilen bitki, safran, kafur ve şeb-i ebyaz ile yapılan bir merhem.
271b/20 (1)
- keóel : 12a/21 (1) (bk. küól)

- kelkelâ nec : Hind karışımlarından meşhur bir macun.
283a/9 (1)
- kem : ilaç veya ilaç hammaddelerinin kötü olması.
8a/19, 9b/2, 20a/9, 20a/10, 20b/12, 21a/20, 22b/4, 25b/14, 26b/15, 26b/16, 28b/18, 28b/19, 30a/4, 38b/13, 44b/15, 45a/16, 49b/9, 46b/16, 49a/5, 57a/14, 57b/12, 58a/17, 62a/3, 62b/11, 64a/4, 64a/10, 64a/15, 70a/1, 71b/1, 75b/8, 77b/18, 78a/21, 85a/4, 85b/5, 88b/15, 98b/10, 107a/1, 107b/12, 107b/14, 107b/21, 108a/18, 108b/13, 111b/5, 113a/15, 114a/9, 115a/10, 117b/2, 117b/20, 118a/15, 118a/19, 123a/18, 124a/6, 125a/17, 127a/13, 129b/1, 132b/1, 133a/7, 135b/21, 140a/2, 140b/1, 148a/12, 150a/20, 156a/18, 156b/21, 160b/4, 160b/8, 160b/17, 162a/2, 163a/8, 164b/20, 165a/15, 165b/17, 168b/10, 176a/4, 177a/8, 178b/4, 189a/19, 189b/19, 191b/3, 195a/9, 199a/11, 201b/1, 204a/10, 205b/19, 209a/14, 214b/2, 216a/15, 217a/6, 222b/1, 225b/21, 227b/5, 228a/10, 230a/15, 233a/4, 233b/18, 235a/14, 238b/17, 240b/8, 240b/19, 242a/20, 242b/12, 254b/15, 256b/11, 259b/13, 266a/2, 269a/13, 274b/6, 280b/3, 283b/15, 284a/21, 286a/12, 289b/1, 290a/20, 290b/20, 291a/1, 291a/10, 291a/14, 291a/15, 295a/12, 296a/8, 296b/12, 297a/19, 298b/8, 298b/20, 300a/17, 300b/16, 301a/9, 303b/8, 306a/6, 307a/5, 309a/11, 328a/16, 332b/2, 344b/2, 346b/7, 348b/10, 349a/14, 349b/5, 349b/13, 350b/16, 354b/13 (141)
- kesici : ilaç ve ilaç maddelerinin kesici olma özelliği.
2b/21, 9a/17, 11b/21, 16b/19, 24a/21, 25a/6, 25a/7, 27a/15, 27b/10, 84b/7, 28b/5, 41a/10, 48a/6, 51b/8, 89b/18, 92a/4, 92a/12, 101a/1, 101b/18, 102a/18, 105a/21, 119a/18, 126b/12, 152a/5, 163b/10, 167a/5, 167b/11, 167b/12, 172a/16, 181b/14, 194a/19, 204a/4, 206a/1, 215b/3, 216b/17, 218b/17, 223a/21, 256b/3, 256b/5, 303a/19 (40) (krş. muââñè)
- kesicilik : ilaç maddelerinde bulunan kesici olma özelliği.
- 76a/13, 127a/5 (2)
- kesicirek : ilaç hammaddelerinin birbirlerine göre daha kesici olması.
88a/7 (1)
- kevkeb : (arø ile eşdizimli olarak)
263b/20 (1) (bk. úurā)
- úivâm : 5b/17, 127a/4, 153b/12, 153b/13, 189b/13, 196b/1, 197b/3, 198a/2, 206b/1, 213a/8, 247a/16, 247b/15, 270a/11, 272a/15, 287a/16, 297a/4, 326a/16, 328a/9, 340a/10 (19) (krş. úavâm)
- úivâü : Mücevher tartmakta kullanılan 0, 20 gram ağırlığında bir ölçü.
16b/8, 21a/4, 25b/11, 29a/6, 29b/12, 35b/2, 35b/16, 61a/15, 69b/1, 75a/13, 80a/10, 85b/18, 93a/17, 93a/18, 97a/3, 97a/7, 98a/14, 117a/7, 130a/15, 131a/7, 146b/12, 147b/2, 151a/2, 151b/1, 162b/19, 171a/10, 183a/20 (2), 186a/6, 193a/7 (2), 193b/3, 207a/9, 217a/17, 218a/10, 252b/10, 260a/12, 268b/19, 272b/14, 277a/8, 277a/13, 277b/3, 287b/13, 294b/17, 302a/19, 321b/17, 324b/7, 324b/8, 345a/18, 363a/18 (51)
- kömür : (ballÿü ile eşdizimli olarak) ilaç hazırlarken kullanılan bir madde, kömür.
6b/12, 193b/20, 308b/20 (3)
- úurā : 1. (aurĀā, Enderÿn, mine'n-naāÿiyò vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin hazırlandıktan sonra yuvarlak bir biçimde kesilip saklanmış şekli;
21b/12, 22a/4, 38a/18, 57a/4, 65b/14, 65b/15, 68a/19 (2), 80b/13, 128b/4, 133a/9, 149a/11, 153b/14, 188b/2, 188b/18, 200a/20, 202b/19, 204a/19, 205b/2, 213b/14, 225a/16, 226a/8, 262b/20 (2), 263a/3, 263a/6, 263a/12 (2), 263a/14, 263a/19 (2), 263b/3, 263b/5, 263b/10, 263b/19, 263b/21, 264a/2, 264a/10, 264a/13, 264a/15, 264b/5, 264b/8, 264b/16, 264b/17, 265a/2, 319b/19 (45) (krş. aurĀā)
2. (kevkeb ile eşdizimli olarak) Bir ilaç karışımı ismi.
263b/6, 264a/17 (2) (krş. kevkeb)
- úurumış : İlaç hammaddelerinin kurutularak kullanılması; kurumuş olması.
155b/2, 187b/9, 188a/4, 276a/2, 277b/15, 312b/10 (6)
- úuvĀ : İlaç hammaddelerindeki kuvvet.

- 66b/12 (1)
 úuvvet : ilaç veya ilaç hammaddelerinin kuvveti, gücü.
 6a/3, 13b/1, 18b/18, 22a/8, 31a/14, 33b/7, 34a/4, 39a/12, 39b/17, 39b/18, 40a/4, 41b/21, 42a/13, 49a/20, 69a/2, 69a/16, 77a/8, 79b/2, 81b/20, 83b/14, 85a/13, 85a/13, 86b/12, 88a/17, 88b/1, 88b/6, 88b/14, 90a/5, 90a/12, 91a/2, 91a/13, 91b/19, 92a/13, 93b/4, 93b/9, 93b/9, 94a/1, 94b/5, 95a/10, 98a/6, 98b/14, 100a/12, 101a/2, 102a/15, 102b/12, 106a/11, 107a/1, 108b/14, 114a/9, 115b/7, 118b/3, 122a/20, 124a/1, 124a/2, 130a/11, 130a/20, 131a/10, 131b/5, 131b/11, 133a/8, 133b/13, 136b/18, 139b/14, 140a/4, 146a/1, 146a/17, 146b/18, 149b/19, 150a/7, 152a/5, 152b/4, 161a/6, 161b/7, 167a/9, 167b/12, 168a/5, 168b/13, 169b/7, 171a/3, 171b/6, 172a/18, 177b/16, 179b/2, 181b/13, 182a/14, 184a/18, 184b/7, 184b/10, 185a/14, 185b/20, 188b/2, 190b/6, 191a/1, 191b/3, 193b/9, 197a/1, 197a/19, 197b/11, 198b/1, 201a/7, 201b/1, 202b/15, 205a/4, 205a/18, 206a/2, 206a/3, 209a/4, 213a/13, 213a/18, 217a/6, 217b/5, 218b/18, 219b/4, 220a/17, 222b/4, 223b/1, 224b/11, 225a/5, 227b/4, 230a/10, 230b/13, 233a/19, 233b/18, 236a/6, 236b/11, 237a/1, 237b/4, 239a/8, 239b/1, 239b/7, 240b/9, 242b/15, 243b/1, 243b/13, 246b/10, 248a/12, 250a/3, 251a/21, 252a/19, 252b/14, 254b/3, 257b/13, 257b/20, 258b/19, 259a/10, 260a/3, 261b/3, 262a/17, 263a/5, 263a/7, 263b/12, 264a/6, 264a/18, 264b/12, 265a/7, 269a/17, 269b/15, 270a/2, 270b/1, 271b/11, 272b/21, 273a/10, 273b/18, 274a/10, 280b/21, 282b/15, 284a/3, 284a/11, 284b/1, 285a/6, 285b/10, 290b/13, 292b/10, 293a/9, 294a/12, 294a/20, 294b/10, 295a/13, 296a/16, 297b/6, 297b/18, 299b/4, 299b/19, 300b/1, 300b/10, 300b/16, 302a/2, 302a/3, 303a/15, 304b/19, 305a/18, 306a/1, 307a/10, 308a/5, 308a/18, 309a/16, 309b/10, 309b/19, 312b/13, 314b/21, 317a/13, 317b/8, 318a/4, 319a/10, 320a/18, 320b/19, 321a/4, 321b/5, 322a/2, 322a/20, 322b/11, 322b/16, 323a/9, 323b/2, 323b/5, 323b/11, 323b/20, 323b/21, 325a/9, 325b/15, 326a/9, 326a/19, 327a/1, 327b/18, 329b/3, 338b/14, 339a/11, 339b/12, 339b/19, 340a/4, 340a/16, 340b/10, 341a/3, 341a/13, 341a/18, 341b/4, 342a/6, 344b/7, 346a/4, 346b/6, 352a/7, 357a/15, 360b/8, 363a/10 (244)
- úuvvetsiz : ilaç veya ilaç hammaddelerinin kuvvetinin olmaması.
 288a/7 (1)
- küóil : 173a/2 (1) (bk. küól)
- küól : 1. (eazizi, meliki, rumÀdi, zaferÀn vb. ile eşdizimli olarak) Sürme;
 17a/8, 41a/14, 42a/11, 43b/5, 75a/13, 124a/19, 160a/5, 175b/11, 179a/14, 253b/2, 275a/13, 275a/17, 275b/11, 275b/16, 276a/10, 276a/19, 276b/2, 276b/8, 277a/5, 277a/9, 277a/21, 277b/4, 277b/16, 277b/20, 278a/1, 278a/8, 304a/2, 307a/11, 312b/16, 328b/6, 328b/5, 343b/13, 343b/15, 344a/7 (34) (krş. ekóâl, küóil, küóül, mümessik, ramÀvi, sÀbyrek, sürme, tÿtiyÀ)
2. 42a/11 (1) (bk. bürÿd);
3. (rammÀnin ile eşdizimli olarak) 42b/15, 277b/14 (2) (bk. bürÿd)
4. (SÿdÀn ile eşdizimli olarak) Bir sürme çeşidi;
 275b/17 (1) (krş. çeşm)
5. Gözü parlatmak, güçlendirmek için hazırlanmış sürme;
 276b/14 (1)
6. Kataraktı gidermek için hazırlanmış sürme;
 277a/14 (1)
7. Fulis namlı hekimin yaptığı, göz yaşını kesen, fazla eti gideren sürme;
 277b/7 (1)
8. Kirpikleri güçlendirmek için hazırlanmış sürme;
 278a/4 (1)
9. (FÀrisi, KirmÀni ile eşdizimli olarak) Göz tiryakı; göz için faydalı sürme;
 28b/16, 275b/16 (2) (krş. anzarÿt, zehr)
10. (İáfahÀniyye ile eşdizimli olarak) İsmid;
 5a/20, 275b/15 (2) (krş. iamid)
11. (muúliyÀÀ (Yun.) ile eşdizimli olarak) 276b/20 (1) (bk. melekÀyÀ)

- küöl : 108b/8, 161a/6, 164a/12, 169b/13, 178a/2, 193a/5, 198b/7, 224b/20, 240b/13, 255a/1, 255b/13, 257a/12, 258a/11, 261a/6, 267a/11, 268b/3, 275b/1, 275b/3, 275b/4, 275b/12, 275b/13, 275b/15, 277a/1, 277a/19 (24) (bk. küöl)
- kül : ilaç hammaddelerinin yakılması ile arta kalan ve tedavide kullanılan toz madde, kül.
- 3b/21, 4a/1, 4a/14, 5a/3, 5a/14, 5a/15, 9b/7, 9b/16, 10a/9, 11a/9 (2), 11b/9, 12b/9, 15a/1, 22a/1, 24a/18, 29b/1, 30a/11, 30b/18, 33a/16, 39b/18, 40a/6, 40a/8, 40a/10, 40a/16, 45b/8, 47b/17, 48a/3, 48a/17, 50a/13, 52b/12, 52b/17, 53b/1, 54b/13, 55b/13, 56b/11, 62b/11, 63a/16, 63b/5, 67b/15, 71b/10, 74b/11, 76a/4, 77a/2, 78a/15, 78a/16, 80b/6, 80b/9, 84a/10, 86a/14, 86a/20, 86b/1, 92b/11, 99a/4, 99b/11, 106b/13, 109b/21, 110b/8, 114a/13, 114b/9, 118a/6, 121b/20, 124a/18, 124a/20, 125a/8, 126b/1, 138b/20, 145a/21, 151a/20, 159a/6, 159a/10, 159a/12, 159a/17, 159a/19, 159a/21 (2), 159b/1, 162a/6, 175a/7, 181a/16, 181a/18, 181b/2, 192a/20, 192b/12, 199a/12, 199b/10, 200b/8 (2), 203b/11, 205b/3, 205b/3, 206b/16, 206b/19, 214b/21, 219a/4, 219a/13, 219b/20, 226a/13, 227b/6, 227b/21, 233a/9, 236a/7, 237a/17, 237b/17, 240a/16, 240b/1, 241a/1, 241a/9, 242a/3, 244b/3, 244b/10, 248b/13, 250b/8, 261b/1, 261b/12, 265b/11, 266b/3, 271a/1, 271b/14, 273a/10, 274b/16, 279a/11, 279a/16, 282b/4, 292b/15, 296a/7, 297b/3, 302a/17, 303b/19, 306b/15, 307b/20, 310a/17, 310b/18, 345b/13, 346b/20, 351b/7, 361a/21 (137) (bk. remÅd, rumÅd)

L

- laèú : ilaç veya ilaç hammaddelerini yalayarak kullanmak, yalamak.
209a/16 (1)
- laèýú: 293b/7 (1) (bk. luèýú)
- lÀyú : ilaç ve ilaç maddelerinin mizaca göre uygun olması, uygun miktarda kullanılması.
23b/12, 31a/15, 38a/9, 38a/16, 49a/16, 49a/18, 49a/21, 49b/2, 60b/8, 64a/14, 64a/18, 92b/3, 95b/6, 104b/9, 107b/18, 107b/20, 112a/20, 113b/3, 117b/2, 118b/4, 128b/2, 129a/13, 140a/12, 140a/14, 157a/5, 160b/6, 175b/6, 178b/8, 184b/2, 185a/2, 185a/21, 195b/9, 201a/19, 208b/11, 218b/4, 232b/13, 240a/12, 247a/17, 257b/12, 268b/3, 281b/12, 300a/5, 313b/10, 314a/18, 319a/6, 329b/19, 336a/12, 339b/8, 345a/20, 346b/16, 354b/13, 359a/1 (52)
- levàÀdiyÀ: 94a/16 (1) (bk. levàÀöiyÀ)
- levàÀöiyÀ : Bir ilaç çeşidi.
67b/2 (2) (krş. levàÀdiyÀ, levàÀzyÀ)
- levàÀzyÀ: 34a/15 (1) (bk. levàÀöiyÀ)
- lièÀb : ilaç karışımlarından akan ve tedavide kullanılan tükrüğe benzer madde.
310a/14, 310a/16 (2)
- libs : Tedavi amaçlı kullanılan elbise.
3b/20, 121b/5 (2) (krş. lübs)
- lübs : 361a/5 (1) (bk. libs)
- luèýú : (işüil, kerneb, zýfÀ vb. ile eşdizimli olarak) Yalanarak kullanılacak macunlar.
293b/11, 294a/3, 294a/5, 294a/10, 294a/17 (5) (krş. laèýú)

M

maècÿn : 1. (âyem, şecer-i nebÀ, verd, zebib vb. ile eşdizimli olarak) Şifa için yapılan karışım, macun;

11a/2, 13b/14, 19a/15, 27b/1, 33a/7, 41b/14, 42a/8, 42a/12, 44b/19, 56b/18, 67a/4, 70a/14, 71b/1, 83a/21, 83a/14, 83b/2, 83b/3, 83b/5, 83b/8, 129b/13, 145b/12, 145b/13, 146b/3, 160b/3, 169a/3, 183b/20, 184a/20, 195b/3, 196b/6, 220a/5, 234b/3, 242b/15, 244b/11, 245b/3, 253a/3, 283a/9, 298a/3, 308a/6, 309b/1, 315b/15, 315b/18, 316a/4, 316a/7, 317a/3, 317a/7, 317a/9, 317b/3 (2), 317b/6, 317b/9, 318a/1, 318a/9, 318b/9, 318b/21, 319a/4, 319a/9 (2), 319b/1, 321b/18, 322a/8, 322b/9, 323a/4, 323a/14, 323a/21, 323b/4, 323b/9, 324a/10, 325a/2, 325a/7, 325a/8, 325b/7, 325b/10, 325b/11, 325b/21, 326a/18, 326b/6, 326b/11, 327a/15, 327a/18, 327b/11, 328a/2, 328b/13, 341b/14, 360b/12 (83) (krş. meèÀcin)

2. (belÀmis, FÀris, şecer-i nebÀ ile eşdizimli olarak) Akıtıcı macun;

327b/7, 327b/8, 327b/9 (3)

3. (cÀvi ile eşdizimli olarak) Kuvvet kazanmak için hazırlanan bir macun;

146a/14 (1) (krş. devÀ)

4. (belÀdur ile eşdizimli olarak) Hafızayı güçlendiren, felç vb. hastalıklara iyi gelen macun;

323b/15 (1) (krş. enúeridyÀ)

5. (felÀsife ile eşdizimli olarak) Soğuktan kaynaklanan hastalıkları, felci, şehvet zayıflığını gideren macun;

322a/10 (1) (krş. mÀdde)

6. (daómeràÀ ile eşdizimli olarak);

323a/2 (1) (bk. daómeràÀ)

7. (yÀúýt ile eşdizimli olarak);

341b/5 (1) (bk. müferrió)

8. Ciger, mide, böbrek vb. organları güçlendirmek ve hazımsızlığı, bel ağrısını gidermek için hazırlanmış macun;

318a/11 (1)

9. Şehvete kuvvet vermek için hazırlanmış macun;

324a/11 (1)

10. Sırt ağrısı için hazırlanmış macun;

324a/18 (1)

11. Şehvete, erkeklik organına kuvvet vermek; iyi kanın oluşmasını sağlamak için hazırlanmış macun;

324a/20, 324b/12 (2)

12. Ağız, diş ve mide kokusunu gidermek için hazırlanmış macun;

324b/13 (1)

13. Felç, yüz ve ağız felci için hazırlanmış macun;

326a/2 (1)

14. Şehvet ve mesane zayıflığı vb. için hazırlanmış macun;

326b/6 (1)

15. Kulunç, yel, tıkanıklık vb. rahatsızlıklar için hazırlanmış macun;

327a/8 (1)

16. Cüzam, iltihap, yangı vb. için hazırlanmış macun;

319b/10 (1)

17. Soğuk hıltlar, kötü yeller vb. için hazırlanmış macun;

320a/1 (1)

18. Bedenin tüm hastalıkları için hazırlanmış macun;

320a/8 (1)

19. Kan fazlalığı için hazırlanmış macun;

320a/14 (1)

20. Safra eksikliği, kaşıntı, uyuz vb. için hazırlanmış macun;

320b/5 (1)

21. Balgam, felç, titreme vb. rahatsızlıklar için hazırlanmış macun;

320b/20 (1)

22. Şişlikler, ezilmeler, makat çıkması için hazırlanmış macun;

321a/6 (1)

23. Sevda, melankoli, sara vb. için hazırlanmış macun;

321a/18 (1)

24. İdrarı söktürmek, taşları ezmek, böbrek ve mesane soğukluğunu gidermek için hazırlanmış macun;

322b/15 (1)

25. (necaó ile eşdizimli olarak)

344a/7 (1) (bk. mencaó)

mÀdde : 1. ilaç veya ilaç karışımı için kullanılacak malzeme, madde;

- 196b/14, 214b/21, 261a/6, 289b/8, 289b/9, 307b/3 (6)
2. (óayÀt ile eşdizimli olarak) 322a/10 (1) (bk. maècÿn)
- maàari : Kuru ilaç.
309b/3, 309b/3 (2)
- maàsÿl : ilaç hammaddelerinin yıkanılarak kullanılması; yıkanmış.
10a/21, 16a/13, 24b/10, 42b/18, 43a/5, 276a/3, 277a/16, 302b/20, 308b/12, 311a/18, 311b/10 (11)
- maàsÿş : Karışık, saf olmayan.
285b/6 (1)
- maòlaâ: 306a/9 (1) (bk. sÿüayrà)
- maólÿl : ilaç hammaddelerinin hallolmuş, erimiş şekli.
209a/15, 232a/10, 247a/16, 282b/21, 297a/5, 310b/9, 310b/18, 313a/16 (8)
- maórÿú : ilaç hammaddelerinin yakılarak kullanılması, yanmış olması.
9a/19, 42b/10, 42b/18, 43a/10, 43a/20, 169a/3, 264b/18, 297b/2 (8)
- maúÀm : 1. 27a/21, 356b/7 (2) (bk. yer);
2. (bÿselik, èlrÁú, mÀye, nevÀ, ràst, èuşşÁú vb. ile eşdizimli olarak) Tedavide kullanılan müzik makamları.
332a/6-7 (1)
- maúÀş : Kıl kazımaya yarayan bir alet; cımbız, mandal, makas.
230a/21 (1)
- maúşÿr : ilaç için kullanılacak bazı bitkilerin kabuklarının çıkarılmış ve soyulmuş olması.
197a/2, 293b/16, 322b/6, 326b/8, 340a/19 (5)
- manøac a: 1. Yara veya çıbanı kemale erdiren, olgunlaştırın (ilaç);
2. *Ûabiòü 'l-fevÁúih'e* hekimlerin verdiği isim.
232a/10 (1)
- mÀristÀniyye : 43a/18 (1) (bk. bÿrÿd)
- maâlÿú : ilaç hammaddelerinin ıslanmış olma özelliği (?).
109a/12 (1)
- maânÿè : Sanatla hazırlanmış (ilaç).
42a/16, 42b/7, 43b/2, 297a/2 (4)
- maibÿò : 10b/15, 67a/1, 68a/17, 68a/17, 105b/19, 206a/5, 245b/16, 268b/13, 283a/3, 306b/8, 312a/12 (11) (bk. pişmiş)
- maøÀrr : 156b/16 (1) (krş. maøÀrrat)
- maøÀrrat: ilaç veya ilaç hammaddelerinin verebileceği zarar.
194a/16, 243b/7 (2) (krş. maøÀrr)
- mÀzec: Karışmış.
343a/18 (1)
- maømaøa : ilaç veya ilaç hammaddelerini ağızda çalkalayarak kullanma, ağızda çalkalama.
7a/21, 90a/16, 114b/6, 192a/14, 193b/20, 223b/4, 233a/8, 307a/18 (8)
- meèÀcin : (kebir ile eşdizimli olarak) Macunlar.
67a/11, 68b/20, 114b/16, 134a/3, 140a/7, 140b/10, 144b/9, 257b/11, 263a/5, 263a/14, 284a/4, 293b/7, 313b/20, 315b/4, 330b/6, 338a/2 (16) (bk. maècÿn)
- medhÿn : Yağlanmış.
213b/6 (1)
- meàÀli : Papatya, hatmi gibi çiçeklerin kaynatılmış suları.
329b/12, 329b/16 (2) (bk. muàli)
- melèaúa : ilaç hazırlarken ve içerken kullanılan bir alet, kaşık.
293b/15 (1)
- melekÀyÀ (Ar.): 1. Meleklerin sürmesi;
276b/20 (1) (krş. küöl)
2. Beyaz zürur.
343b/5 (1) (krş. öürÿr)
- melçe : (altun ile eşdizimli olarak) Genellikle göze ilaç sürmek için kullanılan tıbbi bir alet, küçük şiş, tıg.
42b/4, 42b/5 (2) (krş. milçe, milçe)
- melekÀyÀ : (Sür.) Sürme şeklindeki ilaç.
149a/1 (1)
- memcÿca : 1. Harfleri iyice belli etmemek;
2. Bir şeyin usaresi;
3. Taş üzerindeki bal;
4. Mercimeğe benzer bir tane.
331b/15 (1) (bk. aúraè)
- memzÿc: ilaç hammaddelerinin karıştırılmış veya karışmış olması.
199b/13, 217b/17, 263a/11, 328b/14 (4)
- menè : ilaçların içte veya dışta kullanılmaması.
123a/1 (1)
- menÀfiè : ilaç ve ilaç hammaddelerinin vücuda verdiği yarar.
41b/18, 63a/9, 63a/10, 67a/2, 117b/15, 129b/13, 188b/3, 214a/14, 227b/19, 241a/14, 241b/10, 250a/3, 263b/10, 264a/15, 268a/2, 284a/12 (2), 304b/18, 318a/14, 324b/15, 326b/13, 341b/4, 345a/3, 347b/18 (24)

- menbete : 43a/18 (1) (bk. bürÿd)
- mencaó : 1. Sürmeler kast edildiğinde rÿşenÂyÀ veya göztaşı anlamına gelir;
344a/7 (1)
2. Macunlar kastedildiğinde macun-ı necah anlamına gelir.
344a/7 (1) (bk. maècÿn)
- mendil : İlaç hazırlamak için kullanılan bir eşya, mendil.
66b/9 (1)
- menfaèat : İlaç veya ilaç hammaddelerinin vücuda sağladığı yarar.
137a/7, 225b/13, 260b/20, 316a/9, 321a/19, 348b/8 (2) (7)
- menúyè : İlaç hammaddelerinin suda kaynatılmış, haşlanmış şekli.
10b/15 (1)
- menşefe : Sünger, bez gibi su silmeğe mahsus nesne.
113b/2 (1)
- menzÿè : (kÂbili, verd vb. ile eşdizimli olarak) ilaç yapımında bitkilerin koparılıp kullanılması.
17a/17, 19a/14, 42b/11, 277b/15, 294a/7, 320b/3, 320b/11, 321b/10, 323a/11, 330a/20, 341b/8 (11)
- merÂhim : Merhemler.
4b/17, 309a/21 (2) (bk. merhem)
- merÂyir : (eşyÂf, eşyÂf ile eşdizimli olarak) Meliklerin göz ilacı.
15b/10, 15b/12, 15b/20 (3) (krş. bÂseliüÿn)
- merhem : (ebyaø, isfidÂc, FeylÂäÿryÿs vb. ile eşdizimli olarak) Merhem;
12a/12, 14a/17, 20b/19, 23a/16, 28b/21, 38b/2, 52b/5, 60b/7, 62a/18, 63b/19, 73b/6, 73b/14, 103b/11, 108a/7, 137a/16, 149a/19, 149b/4, 170b/8, 173a/1, 175a/11, 176a/8, 178b/6, 181a/16 (2), 217a/8, 221b/14, 229b/10, 268b/2, 268b/9, 269b/19, 276a/11, 303b/13, 306a/8, 307a/10, 308b/13, 309b/8, 309b/12, 309b/18, 309b/20, 309b/21, 310a/10, 310a/19, 310b/3, 310b/12, 310b/17, 310b/21, 311a/7, 311a/10, 311a/11, 311a/14 (2), 311a/17, 311a/20, 313a/15 (54) (krş. aüÿye, merÂhim)
2. Basur için hazırlanmış merhem;
311b/5 (1)
3. Makat hastalıklarını iyileştirmek için hazırlanmış merhem;
311b/8 (1)
4. Yaraları etlendirmek için hazırlanmış merhem;
311b/15 (1)
5. Bedendeki diken, peykan ve kemik gibi zararlı meddeleri çıkarmaya yarayan merhem;
311b/18 (1)
6. Şişlikleri yumuşatmak, kurtları düşürmek için hazırlanmış merhem;
311b/21 (1)
7. (óavÂriÿÿn ile eşdizimli olarak) Şeliha merhemi.
310b/2 (1) (kşr. rüsl)
- merúÀliyÂÿ : 17a/19 (1) (bk. eşyÂf)
- mesÂ : 63b/14 (1) (bk. aòşam)
- mesóÿú : İlaç hammaddelerinin toz haline getirilmiş hali.
17b/15, 42a/11, 114b/16, 215b/7, 232b/4, 236a/6, 294a/16, 330a/20 (8)
- meslÿúa : İlaç veya ilaç hammaddelerinin ıslanmış olması.
279a/3 (1)
- meâr : 304b/11 (1) (bk. meârÿdiÿÿs)
- meârÿdiÿÿs : Zehrin zararından kurtarıcı anlamına gelen bir karışım ismi.
22a/4, 69a/3, 304b/11 (3) (krş. meâr)
- meşvi : Ateşte, közde pişirilmiş (ilaç hammaddesi).
322b/21 (1)
- meüÂbiò : İlaç karışımlarının pişirilmesi (?).
232a/19 (1)
- mezc : İlaç hammaddelerinin karışımı.
170a/1 (1)
- miürÂø : İlaç hazırlarken kullanılan bir alet, makas.
4a/2, 47b/16 (2)
- mil : (göz ile eşdizimli olarak) Tedavide kullanılan bir alet, mil.
100b/2, 275b/14 (2)
- milçe : 42b/2, 150b/11 (2) (bk. melçe)
- milçe : 277a/11 (1) (bk. melçe)
- miáuÂl : Yirmidört kıratlık (4, 5 gr. kadar) bir ağırlık ölçüsü.
6a/2, 7a/1, 7a/14, 7b/4, 7b/16, 7b/17, 8a/7, 8b/16, 9a/2, 10b/5, 10b/10, 12a/17, 15a/4, 15a/11, 15a/19, 16a/13 (2), 16a/14 (2), 17b/2, 17b/3, 18a/8, 19b/10, 20b/9 (2), 21b/12, 22b/19, 24b/16, 25b/10, 27a/2, 27b/17, 28b/15, 29a/13, 30b/3, 31a/15, 32a/9, 33a/8, 33b/3, 33b/8, 33b/14, 34a/4, 34a/10, 34a/11, 35a/4, 36a/5 (2), 38a/19, 39b/5

(3), 42a/10, 45b/10, 45b/15, 54b/19, 55a/14, 55b/6, 56a/16, 56b/4, 57a/8, 58b/19, 59a/17, 59b/11, 60a/11, 63a/9, 66b/19, 67a/13, 68a/8, 68a/17, 68a/19, 68a/20, 68a/21, 68b/7, 68b/13, 68b/13, 68b/16, 69a/2, 69a/9, 69a/10 (2), 69a/11 (2), 69a/12, 69a/17, 69a/19, 69a/20 (2), 69a/21 (2), 69b/1, 69b/2, 72a/21, 73a/11, 73b/17, 76a/5, 77a/12, 77b/12, 78a/9, 81b/5, 82a/4, 82a/14, 83b/10, 83b/11, 86b/3, 87a/15, 89b/3, 93b/10, 94a/20, 95a/4, 95a/11, 95a/13 (2), 95a/18, 95a/19, 98a/15, 101b/2, 103b/20, 107a/21, 108b/10, 115b/14, 126a/10, 129b/4, 131b/16, 133a/17, 134a/10, 136b/14, 137a/5, 142b/7 (2), 145a/10, 145b/5, 146a/11, 150b/16, 151b/20, 152a/14, 152b/18, 153b/8, 155a/2, 156b/15, 157a/16, 158a/10, 159a/14, 163b/20, 167b/5, 170a/4, 170a/11, 172a/6, 172a/6, 178a/6, 178a/14, 178b/2, 180a/14, 180a/21, 181a/2, 181b/6, 182b/6, 184a/14, 184b/11, 185a/15, 185b/21, 186a/20, 187b/3, 188a/14, 200b/21, 202a/20, 202b/15, 202b/17, 202b/18, 202b/19, 202b/20 (2), 203a/2 (2), 203a/3, 203a/4 (2), 203a/5, 205a/13, 210b/2, 210b/5 (2), 212a/21, 212b/4 (2), 217a/17, 221a/8, 222a/15, 222b/19, 224a/16, 224a/21, 225a/15, 228b/14, 228b/15, 228b/17, 232b/13, 234a/10, 235a/20, 236b/3, 236b/17, 237a/12, 238a/9, 238b/2, 239b/11, 240b/16, 242b/1, 243b/4, 244b/14, 245b/4, 247b/1, 247b/2, 248a/20, 247a/1, 262a/1, 263b/13, 264a/5, 272b/14, 282a/13, 283b/12, 292a/11, 294a/20, 295a/20, 295b/9, 296b/4, 297a/10, 306a/4, 306b/21, 317b/20, 318a/5, 318b/6, 318b/13, 319a/3, 322a/20, 322b/12, 322b/14, 322b/16, 323b/5, 323b/21, 324a/13, 324b/15, 325a/3, 326a/8, 327b/17, 338b/15, 338b/21, 339a/1, 339a/14, 340a/16, 340b/10, 340b/21, 341a/3, 341a/10, 341a/14, 341a/19, 341b/9, 344b/14, 347b/1, 348a/14, 350a/13, 350a/17, 352a/2, 352a/17, 353b/7, 355a/2, 355b/7, 356a/15, 356b/20, 360a/9, 361a/8, 287b/4, 318b/8, 318b/13, 319b/9, 322a/20, 325a/10, 346a/14, 154b/8, 134b/6, 246a/18, 283a/14, 327b/3,

347a/2, 354a/4, 356a/16, 359b/21, 219a/18, 7b/4, 12a/17, 15a/11, 15a/19, 18a/8, 19b/10, 20b/9, 20b/9, 22b/19, 25b/10, 27a/2, 27b/17, 250a/15, 250a/20, 254a/19, 257a/5, 259a/16, 260b/1, 263a/11, 264a/6, 264a/18, 264b/13, 267a/17, 270b/7, 274a/2, 274b/3, 276b/6, 277b/17, 283a/19, 284a/8, 285b/7, 286b/5, 292a/4, 292b/3, 294a/12, 300b/14, 304b/16, 306b/8, 308a/15, 310a/18, 312a/11, 317a/16, 317a/17, 317b/6, 318a/10, 318a/18, 318a/18, 318a/19, 318a/19, 318b/18, 320a/11, 320a/12, 320a/13, 320a/17, 320b/18, 320b/18, 321a/6, 321a/6, 321a/7, 321a/7, 321b/7, 323a/9, 323b/1, 323b/2, 324a/5, 325b/14, 326a/9, 327a/1, 327a/5, 327a/5, 328a/21, 328b/1, 328b/13, 329a/8, 338b/19 (358)

muèAlece : ilaç kullanma, ilaç verme.

36b/3, 144a/8, 312a/21 (3)

muàli : Papatya, hatmi gibi çiçeklerin kaynatılmış suyu.

330a/3, 330a/11, 330a/18 (3) (krş. meàÀli)

muóallil : İlaç veya ilaç hammaddelerinin çözücü ve yumuşatıcı özellikte olması.

4a/11, 4b/11, 7b/20, 9a/5, 10b/4, 10b/14, 11b/2, 11b/21, 14a/14, 19b/19, 20a/11, 38a/10, 39a/8, 39b/11, 39b/17, 17a/16, 103a/13, 106a/12, 129b/2, 140b/9, 145a/7, 147a/20, 148a/14, 152a/13, 152b/6, 166b/15, 168a/8, 191b/4, 279a/2, 303b/13, 322b/16 (31) (krş. muóallilât)

muóallilât : 227b/18 (1) (bk. muóallil)

muóará : 16a/7, 17a/1, 185a/1, 186b/9, 187b/5, 187b/13, 188a/6, 188a/13, 200a/12, 200b/16, 219a/4, 228a/13, 253b/2, 264b/19, 276a/3, 276a/15, 276b/1, 276b/15, 277b/2, 277b/17, 278a/5, 311b/5, 320b/13, 324b/18, 339b/15 (24) (krş. yanmış)

muóaráa : 16a/12 (1) (bk. yanmış)

muóriu : Yanan, yakıcı (ilaç hammaddeleri).

13a/18, 15b/14, 16a/6, 16a/20, 17a/11, 17b/6, 43b/3, 68b/4, 105b/18, 147b/2, 148a/20, 149a/5, 149a/14, 184b/15, 186a/11, 187a/2, 187a/13, 200a/8 (18)

muóşi : (semek ile eşdizimli olarak) Derisi soyulmuş.

289a/20 (1)

- muúÀbil** : Bir ilacın veya ilaç hammaddesinin karşılığı, dengi.
9a/14, 11b/9, 55a/9, 148a/15, 185b/4, 297b/16 (6)
- muúaşşer** : 319a/2 (1) (bk. muúşer)
- muúşer** : (levz, utruc vb. ile eşdizimli olarak) Kabuğu soyulmuş.
106a/3, 325b/19 (2) (krş. muúaşşer)
- muúâùè** : 7a/20, 9a/5, 20a/11, 71b/21, 122b/15, 147a/20, 147b/2, 148a/13, 152b/6, 158a/21, 191b/4, 238b/18 (12) (bk. kesici)
- muúavvî** : Kuvvet vermek için kullanılan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
117b/20, 119a/1, 276a/20 (3)
- munâf** : Zurur çeşidi.
148b/21 (1) (bk. öurÿr)
- muâlió** : İlaç ve ilaç hammaddelerinin ıslah etmesi, iyileştirmesi.
3a/8, 3b/5, 3b/6, 3b/15, 3b/16, 4a/5, 4a/15, 4b/3 (2), 4b/13, 5a/7, 5a/7, 5a/18, 5b/13, 6a/21, 6a/21, 6b/1, 6b/14, 6b/15, 7a/1, 7a/4, 7b/4, 7b/15, 7b/16, 8a/7, 8a/12, 8a/14, 8b/5, 8b/16, 9a/1, 9a/15, 9a/21, 9b/18, 10b/9, 11a/3, 11a/4, 11a/10, 11b/15, 12a/4, 13a/7, 13a/12, 13a/17, 14a/19, 14a/20, 14b/6, 14b/15, 15a/3, 15a/11 (2), 15a/19 (2), 19b/5, 18a/7 (2), 18b/11, 19b/10, 20a/4, 20a/5, 20b/2, 21a/4, 22a/2 (2), 22b/10 (2), 22b/19, 23a/4, 23a/11, 23a/12 (2), 23b/11, 23b/20, 24a/13, 24b/3, 25a/8, 25a/12, 25b/2, 25b/10, 26a/4, 26a/18, 26a/18, 27a/12, 27b/16, 27b/16, 28a/9, 28a/9, 28a/17, 28a/18, 28b/13, 29a/11, 29b/3, 29b/12, 29b/21, 31b/11, 31b/14, 31b/17, 32a/8, 32a/16, 32b/19, 33a/8, 33b/1, 33b/14, 36a/4, 36a/19, 36b/16, 37a/7, 37b/10, 38a/2, 39a/16, 39b/3, 39b/4, 39b/12, 39b/21, 40a/9, 40a/19, 40b/2, 40b/7, 40b/13, 41a/1, 41a/15, 44a/14, 44b/11, 44b/11, 44b/12, 45a/2, 45a/13, 45b/10, 45b/15, 46a/2, 46a/2, 46a/3, 46b/11, 47b/21, 48a/1, 48a/2, 48b/12, 48b/12, 49b/3, 50a/15, 50b/5, 51a/4, 51a/5, 51a/21 (2), 51b/12, 52a/16, 53a/16, 54a/6, 54b/3, 54b/19, 55a/7, 55a/13, 55b/4, 56a/5, 56a/5, 56a/16, 57a/8, 57b/2, 57b/12, 58b/19, 59a/17, 59b/11, 59b/18, 60a/10, 60b/14, 60b/20, 61a/16, 61b/5, 61b/13, 62b/13, 63a/9, 63b/7, 64b/6, 64b/9, 70a/9, 70b/15, 71a/4, 71b/2, 72a/21, 72b/7, 72b/9, 72b/11, 72b/14, 73a/10, 73b/7, 73b/16, 73b/19, 74b/16, 75a/1, 75a/12, 75a/14, 75b/8, 75b/19, 76a/5, 76b/15, 76b/15, 77b/11, 78a/3, 78a/9, 78a/14, 78b/4, 78b/11, 79a/5, 79b/4, 79b/12, 80a/10, 80a/13, 80a/20, 80b/18, 81a/20, 81a/21, 81b/1, 82a/4, 82a/14, 82b/3, 82b/21, 83b/9, 84a/14, 84b/5, 84b/10, 85a/5, 85a/20, 85b/16, 86b/16, 87a/14 (2), 88b/2, 88b/9, 88b/19, 90a/4, 90a/19, 91a/6, 91a/18, 91b/9, 92a/1, 92a/7, 92a/18, 92b/17, 92b/18, 94b/6, 94b/7, 94b/8, 95a/12, 95a/13, 96b/2, 96b/12, 97a/3, 97a/19, 98a/14, 98b/7, 98b/16, 99b/15, 100b/18, , 101a/9, 101b/2, 101b/10, 102a/8, 102a/21, 102b/1, 103a/7, 103a/15, 103b/1, 103b/19, 104a/12, 106b/8, 107a/19, 107a/19, 107a/20, 107a/21, 108a/12, 108b/9, 108b/9, 109a/17, 109a/18, 109a/18, 109b/10, 110a/13, 110b/21, 114b/13, 115a/4, 115a/12, 115b/1 (2), 116a/5, 117a/1, 117a/7, 117b/8, 117b/8, 118a/10, 119a/13, 119b/12, 120a/10, 120b/9, 121a/20, 122a/2, 122b/11, 122b/11, 123a/7, 123a/17, 123a/19, 124a/7, 124a/11, 124b/14, 126a/3, 126a/18, 129b/15, 130a/1, 130a/7, 130a/15, 130b/5, 131b/15, 131b/15, 132a/11, 132b/10, 133a/17, 133b/6, 133b/17, 134a/9, 134b/5, 135a/9, 135a/13, 136a/20, 136b/13, 137a/5, 138a/4, 139a/5, 139a/14, 139b/17, 140a/13, 140a/14, 140a/17, 143b/7, 145a/10, 146a/9, 146a/21, 146b/12, 147a/1, 147b/2, 147b/16, 149b/16, 150a/3, 150a/11, 151a/1, 152a/14, 152b/18, 153a/16, 153b/8, 154b/8, 155a/2, 157a/5, 157a/16, 157b/1, 157b/6, 158a/10, 158b/9, 158b/11, 158b/11, 159a/14, 160a/2, 160a/21, 160b/19, 161b/8, 161b/19, 162b/18, 163b/4, 163b/4, 163b/19, 163b/19, 164a/17, 164b/11, 165a/10, 165b/11, 167a/2, 167b/5, 167b/18, 168a/14, 168a/19, 169a/11, 170a/8, 170a/9, 170b/2, 170b/17, 171a/10, 171a/15, 172b/8, 173a/5, 173a/5, 173b/21, 174a/16, 174b/6, 174b/15, 175b/18, 176b/3, 177b/6, 178a/5, 178a/6, 178a/13, 178b/2, 179a/7, 179a/20, 179b/13, 179b/14, 180a/14, 180a/20, 181a/2,

- 181b/5, 181b/5, 181b/21, 182a/10,
 182b/3, 182b/3, 184a/5, 184a/5,
 184a/14, 188b/15, 188b/19, 189a/5,
 189b/5, 190a/18, 190b/15, 190b/16,
 191a/6, 191b/8, 192a/2, 192a/8,
 192b/2, 193a/6, 194a/3, 194a/15,
 194b/5, 194b/20, 196b/3, 197b/6,
 198a/4, 198b/21, 199a/17, 199b/4,
 199b/19, 201a/14, 201b/14, 201b/15,
 202a/13, 203b/3, 204a/14, 204b/10,
 204b/20, 205a/10, 205a/13, 205b/12,
 206a/2, 206a/17, 207a/18, 207b/6,
 207b/17, 209a/11, 214a/16, 214b/17,
 215b/11, 215a/11, 215a/16, 215b/18,
 216a/3, 216a/9, 216b/15, 216b/20,
 217a/20, 217b/12, 218a/10, 218b/7,
 218b/12, 219a/17, 219b/13, 220a/1,
 220a/10, 220b/8, 220b/15, 221a/8,
 222a/15, 222b/19, 223a/6, 223a/11,
 223b/21, 224a/9, 224a/21, 225a/1,
 225a/14, 225a/15, 225a/20, 226a/19,
 227a/2, 230a/6, 230a/16, 230b/10,
 230b/17, 233a/13, 233a/18, 233a/19,
 233b/2, 233b/6, 233b/11, 233b/12,
 234a/9, 234a/21, 235a/19, 235a/20,
 235b/16, 236b/2, 236b/16, 237a/12,
 237a/18, 238a/8, 238a/15, 238a/16,
 238b/1, 239a/12, 239a/19, 239a/20,
 239b/6, 239b/11, 239b/21, 240b/16,
 241a/1, 241a/19, 241b/18, 242b/13,
 242b/14, 243a/2, 243b/7, 244b/3,
 244b/13, 244b/14, 245a/18, 245b/4,
 245b/15, 246a/15, 248a/20, 248b/14,
 249a/4, 249b/7, 250a/19, 250b/4,
 251a/12, 252a/14, 252b/7, 253a/5,
 253a/13, 254a/13, 255a/5, 255a/19,
 255b/18, 256a/10, 256b/18, 257a/3,
 257a/4, 257a/12, 258a/5, 258a/6,
 258a/17, 259a/2, 259a/7, 259a/15,
 260a/11, 260b/1, 261a/7, 261a/20,
 261b/12, 261b/21, 262a/20, 262b/7,
 265a/16, 265a/16, 265b/20, 266a/7,
 266b/20, 268a/11, 268a/11, 268a/20,
 269a/7, 269a/13, 270a/16, 270a/16,
 270b/6, 270b/7, 270b/12, 271a/5,
 271b/14, 271b/18, 272b/10, 273a/5,
 273b/9, 273b/11, 274a/2, 274b/3,
 274b/11, 274b/11, 274b/17, 274b/17,
 275a/11, 278b/16, 279a/6, 279a/18,
 279b/5, 279b/21, 280a/10, 280b/1,
 281a/21, 281b/8, 281b/14, 283a/4,
 283b/8 (2), 283b/9, 283b/20, 284a/8,
 284a/13, 284b/16, 285b/5, 285b/6,
 286b/5, 287a/10, 287b/4, 288a/19,
 290a/6, 290a/18, 292a/4, 292b/1,
 292b/2, 292b/19, 293a/6, 293a/13,
 293b/5, 294b/17, 295a/5, 295a/19,
 296a/8, 296a/10, 296a/20, 296b/3,
 297a/16, 298a/8, 299a/3, 300a/8,
 300b/5, 300b/14, 301a/3, 301a/4,
 302a/3, 302a/10, 302a/21, 304a/15,
 304b/8, 305b/15, 306b/8, 308a/10,
 308a/14, 308a/21, 312a/11, 312b/21,
 313a/11, 314a/16, 316b/9, 320a/16,
 320a/19, 322a/19, 323a/8, 323b/1,
 324a/21, 325a/11, 325b/15, 326a/6,
 326b/19, 327b/16, 328a/5, 329a/7,
 329b/9, 342a/12, 342a/12, 343a/14,
 344a/4, 344a/19, 344b/13, 344b/13,
 345b/15, 346a/14, 347a/2, 347b/3,
 347b/3, 347b/13, 348a/1, 348a/2,
 350b/7, 350b/16, 351b/8, 352a/2,
 352a/16, 352b/6, 352b/17, 354a/4,
 354a/18, 354b/5, 354b/14, 355b/11,
 356a/15, 356b/7, 356b/19, 356b/20,
 359b/21, 360a/9, 360b/15, 360b/16,
 361a/7, 361a/13, 361b/18, 362a/1,
 362b/13, 363a/4, 363a/18 (717)
- muöteriè: İlaç veya ilaç karışımını ortaya
 çıkaran, icat eden (hekim).
 324a/14 (1)
- musúü : (cenin ile eşdizimli olarak) Sakıt
 eden, düşüren (ilaç).
 155a/19, 180a/10 (2)
- muüAbriú : (ëillet, mizâc ile eşdizimli olarak)
 Uygun (ilaç).
 329b/15, 338a/7, 338a/11 (3)
- mutavassü : (birinci, ikinci, üçüncü,
 dördüncü ile eşdizimli olarak)
 127a/21, 283b/3 (2) (bk. vasaü)
- muvâfîú : (eüfâl, mebrÿdeyn, mizâc ile eşdizimli
 olarak) ilaç ve ilaç hammaddelerinin
 mizaca uygun olması.
 111b/13, 24b/13, 61b/12, 87a/9,
 130b/19, 148b/14, 288b/17, 289a/6,
 290a/2, 316b/11, 334b/8 (11)
- muöir : Zararlı olan (ilaç veya ilaç
 hammaddeleri).
 3b/15 (2), 4b/2, 4b/3 (2), 4b/12, 5a/7,
 5a/18, 6a/20, 6a/21 (2), 6b/14 (2),
 6b/21, 7b/3, 7b/4, 7b/15, 7b/16, 9a/15,
 10b/9, 11a/4, 13a/17, 13b/5, 14a/19,
 14a/20, 14b/5, 14b/15, 15a/11, 18a/7
 (2), 19b/9, 20a/4, 23b/11, 24a/13,
 25b/2, 26a/18, 27a/12, 27b/16 (2),
 28a/9, 28a/17, 28a/18, 28b/13, 29b/21,

31b/11, 31b/14, 31b/17, 32a/8, 32b/19, 33a/8, 33b/13, 36a/19, 37b/10, 38a/18, 39b/20, 40a/9, 40a/19, 40b/6, 40b/13, 41a/1, 41a/14, 42a/1, 44b/11, 45a/2, 45a/12, 45b/9, 46b/11, 47a/8, 48b/12, 50b/3, 50b/4, 51a/21, 52a/18, 54b/3, 56a/15, 56b/3, 58b/18, 59b/11, 60a/10, 64b/6, 70a/11, 74b/15, 75a/1, 75b/18, 75b/19, 76a/5, 77a/4, 77b/11, 78a/9, 82a/13, 83b/9, 85b/15, 87a/14 (2), 90a/19, 92b/18, 95a/12, 96b/12, 103a/7, 103a/21, 103b/18, 104a/12, 107a/16, 107a/19, 108b/8, 114b/12, 116a/5, 122b/10, 127b/9, 132b/10, 133b/17, 143b/7, 147a/13, 147b/16, 155a/2, 161b/8, 163b/3, 163b/18, 163b/19, 167a/2, 167a/3, 174b/14, 178a/13, 179a/8, 179a/19, 184a/3, 190a/17, 190b/15, 191b/8, 193a/6, 198a/3, 198b/21, 201a/13, 201b/14, 204a/14, 205a/10, 207b/16, 214a/15, 216a/9, 224a/20, 225a/1, 230b/9, 233a/13, 233b/2, 237a/12, 237a/18, 238a/8, 244b/3, 248b/14, 255a/5, 257a/3, 258a/5, 259a/2, 261a/7, 264b/6, 266a/7, 272b/9, 273b/9, 274b/3, 283b/8, 283b/8, 283b/16, 284b/16, 286b/4, 298b/15, 298b/19, 300a/8, 300b/14, 303b/12, 325a/10, 329b/9, 342a/11, 348a/1, 352b/6, 356a/15, 362b/12 (176)

müceffif: (yara ile eşdizimli olarak) Kurutucu olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).

157a/20, 217b/12, 218a/10, 316b/7 (4)

mücerreb : Denenmiş, sınanmış (ilaç veya ilaç hammaddeleri).

5b/5, 6a/15, 7a/12, 7b/3, 10a/17, 11a/3, 11a/15, 11b/13, 13a/17, 15a/1, 15a/17, 20a/3, 20a/14, 23a/2, 24b/15, 25a/15, 25b/19, 26a/16, 27b/6, 28a/3, 28a/16, 29a/4, 30b/1, 32b/4, 33a/3, 33a/14, 35a/11, 35b/6, 37b/5, 37b/21, 39b/10, 39b/17, 40a/5, 40a/21, 40b/19, 43a/19, 44b/9, 45a/10, 45a/12, 47a/1, 47a/6, 47a/10, 47b/10, 48a/11, 48a/19, 50a/11, 50b/21, 51b/3, 52a/9, 52b/4, 52b/21, 53a/2, 53a/14, 53a/18, 54b/17, 55a/9, 55b/3, 56a/21, 56b/1, 57a/1, 57a/21, 60a/4, 60b/18, 62b/2, 62b/2, 63b/12, 64a/3, 72a/8, 74a/2, 74b/6, 74b/10, 80b/10, 81a/10, 81b/12, 82a/11, 84a/13, 88b/17, 90a/14, 90a/16, 90b/3, 90b/18, 91a/17, 92a/7, 92b/1, 92b/15,

94b/21, 95b/18, 97a/5, 97b/16, 98a/13, 99a/13, 100b/2, 101b/12, 103a/3, 104a/12, 106a/14, 109a/1, 109a/10, 115a/1, 115a/15, 116b/11, 117b/14, 118b/19, 120b/3, 120b/13, 120b/20, 123b/21, 124a/4, 124b/2, 124b/11, 126a/9, 130a/13, 130b/15, 130b/21, 131a/2, 131b/13, 133a/13, 134b/1, 134b/20, 137a/9, 137a/12, 138a/3, 138a/17, 138a/18, 139a/3, 142a/10, 143a/7, 143a/18, 144a/21, 144b/13, 144b/19, 149a/15, 150b/14, 151a/16, 153a/3, 156a/12, 156b/18, 157b/13, 157b/14, 158b/1, 159b/1, 162b/7, 163a/14, 163a/18, 163b/1, 165a/5, 165a/9, 166b/16, 167a/21, 168a/12, 169b/12, 169b/17, 170a/5, 170a/7, 171a/8, 172a/3, 173b/13, 174b/12, 175a/6, 175a/14, 176a/20, 177a/9, 177a/17, 179a/18, 180a/2, 180a/20, 181b/18, 182b/18, 185a/6, 186a/16, 188b/7, 190a/11, 190a/13, 192a/12, 192a/20, 192b/2, 192b/14, 193a/5, 193b/17, 197b/19, 198b/13, 200b/2, 204a/8, 205b/4, 206b/12, 206b/14, 206b/21, 214a/11, 214a/19, 214b/14, 218a/9, 218b/14, 220b/5, 221b/13, 222a/9, 222a/14, 222b/13, 223b/18, 224a/16, 224b/6, 225b/8, 225b/11, 225b/15, 228a/20, 228b/5, 229a/17, 229a/19, 232a/12, 233a/2, 233a/13, 235a/3, 239a/4, 241b/11, 242a/8, 243b/17, 243b/20, 244a/17, 244b/1, 244b/10, 248a/18, 258b/7, 252a/11, 256b/4, 261b/5, 264a/2, 265a/21, 265b/12, 268b/18, 269a/9, 269a/20, 269b/8, 271a/10, 272b/4, 273a/10, 277b/20, 278a/3, 279b/8, 279b/21, 280a/15, 282b/2, 284b/11, 290a/4, 293a/12, 294b/20, 295a/16, 295b/18, 296b/21, 297a/8, 301a/14, 302a/8, 302a/9, 303b/17, 303b/19, 304a/1, 304a/3, 304a/9, 306b/5, 306b/17, 307a/15, 307b/10, 308a/6, 308a/20, 311b/18, 314a/12, 315a/3, 315a/6, 315a/7, 315a/9, 318b/12, 320a/2, 321a/19, 322b/14, 324a/12, 325b/11, 329a/1, 329a/4, 336a/10, 341a/2, 343a/5, 343a/13, 343a/19, 344a/3, 344a/11, 347a/16, 347b/2, 349a/13, 349b/10, 350a/15, 351a/11, 351b/3, 353b/7, 356a/7, 356a/14, 359a/15, 361a/17 (295) (krş. mücerrebÂt)

mücerrebât : Denenmişlikler.
3b/4, 16a/3, 43a/12, 95a/16, 141b/15,
166a/14, 172b/15, 231b/1, 303a/13,
328b/8 (10) (bk. mücerreb)

müdâvemet : ilaç ve ilaç hammaddelerini
düzenli olarak kullanma.

9b/6, 10b/21, 11b/11, 19a/1, 42a/2,
48b/6, 52a/17, 53a/10, 54a/20, 54b/2,
54b/16, 55a/5, 74b/5, 78a/2, 80b/17,
83b/4, 100b/1, 101a/19, 102b/21,
106b/4, 108b/17, 119a/10, 126a/1,
131a/13, 135b/7, 136a/18, 142b/9,
143b/10, 157a/2, 167a/21, 169b/16,
171a/15, 172b/3, 173b/12, 175b/17,
178b/1, 179a/16, 179a/18, 180a/13,
182b/4, 190a/14, 196a/16, 196a/21,
198b/15, 199b/9, 218b/7, 219a/5,
223b/11, 226a/6, 226b/8, 229b/17,
237b/11, 241b/16, 244a/18, 254a/9,
254a/18, 254b/5, 262b/4, 267b/10,
275a/9, 288b/20, 289a/14, 289b/12,
291b/10, 302a/9, 305b/9, 307b/1,
329b/8-9, 349a/20, 363b/19 (70)

müferrió: 1. (mülýki, yâüýti ile eşdizimli olarak)

Ferah verici (ilaç veya ilaç
hammaddeleri);
27a/21, 70a/14, 98b/4, 133a/9,
136b/20, 154a/18, 171b/15, 180a/18,
211a/1, 245a/21, 330b/8, 332a/17,
334b/19, 337b/3, 338b/13, 338b/21,
341b/4, 341b/13, 341b/14, 341b/15,
348a/13, 360b/2 (22) (krş. müferrióât)

2. Bazı müferrih ilaç içeriklerine bazı
maddelerin ilave edilmesiyle
oluşturulmuş yeni karışıma yakut
macunu denilir;

341b/5 (1) (krş. maècÿn)

3. Bedendeki zayıflık için hazırlanmış
müferrih;

339a/5 (1)

4. Soğuktan kaynaklanan hastalıklara
faydası olan müferrih;

341a/12 (1)

5. Özellikle sıcaktan kaynaklanan
hastalıklara faydası olan müferrih;

341a/17 (1)

6. Mizaçları mutedil etmek, kan
fazlalığını gidermek ve organlara
kuvvet vermek için hazırlanmış
müferrih;

341b/1 (1)

7. Sıcaktan kaynaklanan hastalıkları
gidermek, gençlerin mizacını ıslah

etmek ve vebayı iyileştirmek için
hazırlanmış müferrih;

341a/1 (1)

8. Soğuktan kaynaklanan hastalıkları
gidermek, gözü aydınlatmak ve
hafızayı güçlendirmek için hazırlanmış
müferrih;

340b/3 (1)

9. Hafakan, beyinde bulunan buhar ve
baş dönmeleri için hazırlanmış
müferrih;

340a/11 (1)

10. Hafakan, titreme, bedenin zayıflığı,
baş ağrısı, göğüs ve ciğer hastalıkları
için hazırlanmış müferrih;

340a/2 (1)

11. Saru su, tıkanıklık, idrar zorluğu
vb. için hazırlanmış müferrih;

339b/17 (1)

12. Sevdayı ve balgamı gidermek,
tıkanıkları açmak ve beyindeki buharı
temizlemek için hazırlanmış müferrih.

339b/10 (1)

müferrióât : Ferah vericiler.

44b/17, 316a/2, 316b/13, 317a/6,
331a/16, 334a/20, 334b/6, 338a/5,
338a/6, 338a/11, 338b/9, 348b/18 (12)
(bk. müferrió)

müfettió : Tıkanıkları açma özelliğine sahip (ilaç
veya ilaç hammaddeleri)

7a/20, 10b/4, 13a/16, 20a/11, 39b/17,
122b/14, 143a/3, 152b/6, 259b/15,
330a/2, 315b/18 (11) (krş. açıcı)

müfettit : Kırıcı, ezici özellikte olan (ilaç ve ilaç
hammaddeleri).

200b/18 (1)

müfred : Tek bir ilaç hammaddesinden oluşan
ilaçlar.

3a/21, 8b/17, 29a/13, 54a/1, 72b/15,
80a/4 (2), 106a/15, 114a/6, 121b/13,
140a/13, 183b/17, 197b/7, 204a/15,
234b/2, 282b/4 (16) (krş. yalñız)

müfredât :1.İlaçları meydana getiren
unsurlardan her biri;

2.Her biri kendi başına bir deva olan
basit ilaçlardan sayılan bitkiler ve
bunlardan bahseden tıp kitapları.

15b/7, 34b/12, 66b/3, 66b/20, 66b/21,
146a/16, 197a/16, 203a/19, 217b/13,
221a/11, 242b/8, 262b/21, 275b/15,
292a/5, 316b/2, 330b/8, 331a/7,
340b/3, 343b/14 (19)

- müftiö** : Tıkanıkları açan (ilaç ve ilaç hammaddeleri).
10b/14, 65b/9, 295b/7 (3)
- mükessil** : Tembellik, uyuşukluk hissettirici özellikte olan (ilaç ve ilaç hammaddeleri).
174b/14 (1)
- mülaóam** : İlaç veya ilaç hammaddelerinin etlendirmesi, semizletmesi.
27b/14 (1)
- mülaüif** : Yumuşatıcı olma özellikte olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
11b/21, 14a/14, 19b/19, 27b/10, 38a/11, 39a/8, 287b/15, 289b/4 (8)
- mülâzemet** : İlaç veya ilaç hammaddelerine lüzum hissetme.
64b/4, 76a/21, 83b/1, 93b/15, 101a/14, 107a/8, 115a/19, 120b/16, 122b/2, 135a/6, 201b/10, 214a/7, 242b/10, 247b/7, 255b/13, 269b/6, 279b/2, 291b/15, 295a/16, 295b/18 (20)
- mülâzimet** : İlaç ve ilaç hammaddelerine lüzum hissetme.
44b/21, 93a/14, 296a/19 (3)
- müleyyin** : Yumuşatıcı özellikte olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
90b/5, 105b/11, 106a/12, 117a/21, 172b/5, 191b/20, 261a/14, 261b/8, 289a/11, 330a/2 (10) (krş. müleyyinÂt)
- müleyyinÂt** : 227b/18, 313b/17 (2) (bk. müleyyin)
- mümessik** : 1. 343b/14, 343b/15 (1) (bk. sÿüayrÂ);
2. 343b/15 (1) (bk. küól)
- münaüüi** : Arıtılmış, arındırılmış olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
212a/8, 327b/4 (2)
- münevvim** : Uykuya neden olan (ilaç).
243a/17, 243b/6 (2)
- münúabiö** : Kabızlık oluşturan (ilaç).
128a/2 (1)
- münúaöe** : 69a/6 (1) (bk. tiryÁú)
- münşerih** : Nefesi açma.
111a/20 (1)
- mürekkeb** : İçerisinde birden fazla ilaç hammaddesi bulunan karışım.
29a/13, 234b/2, 317b/1, 317b/8, 333b/9 (5) (krş. mürekkebÂt)
- mürekkebÂt** : Karışımlar, bileşikler.
21a/3, 21a/3, 34b/12, 41b/12, 93a/9, 93a/10, 188a/9, 221a/11, 266a/4, 275b/17, 315b/4, 315b/12, 338a/1, 338b/12, 343b/14 (15) (bk. mürekkeb)
- müsekkín** : Sakinleştirme, yatıştırma özelliği olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
17a/16 (1)
- müsekkír** : Sarhoşluk veren (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
120a/10 (1)
- müşhil** : 1. Bağırsakları temizleyen, ishal eden, rahatsızlık veren maddeleri kolaylıkla dışarı attıran ilaç;
33b/4, 36b/9, 44a/8, 50a/6, 100a/20, 152b/14, 155a/13, 187a/6, 210b/11, 213a/10, 223b/3 (2), 299b/5, 313b/16, 316b/14, 319b/1, 339a/8, 344a/1, 350b/13 (19) (krş. müşhilÂt, sürüci)
2. Yağların karışımı.
313b/15 (1)
- müşhilÂt** : (kibÂr ile eşdizimli olarak) Müshiller.
218b/5, 232a/9, 314b/1, 315b/19, 316b/5, 317a/5 (6) (bk. müşhil)
- müstaóleb** : Süt haline getirilmiş ilaç
152a/10, 153a/8, 295b/21 (3)

N

- nÁfiè : ilaç veya ilaç hammaddelerinin çeşitli hastalıklara faydalı ve şifalı olması.
- 3a/20, 3b/11, 4b/15, 5a/4, 5a/6, 6a/1, 6a/13, 6b/21, 8a/3, 9a/15, 9a/18, 9b/21, 10a/14, 10a/15, 10b/8, 10b/17, 11a/8, 11b/2, 11b/6, 11b/8, 12a/11, 12a/12, 12a/13, 12b/9 (2), 12b/13, 12b/20, 13a/10, 13b/3, 13b/13, 14b/4, 14b/7, 14b/21, 15a/7, 15b/13, 16a/3, 16a/16, 16b/5, 16b/15, 17a/5, 17a/8, 17a/21, 17b/5, 18b/20, 19b/3, 19b/9, 20a/20, 20a/21, 20b/7, 20b/10, 20b/16 (2), 21b/19, 22a/2, 22a/4, 22b/8, 23a/10, 23a/16, 23b/17, 24a/12, 24b/9, 25a/7, 25b/8, 26a/1, 26a/2, 26a/12, 27a/21, 27b/11, 28b/3, 28b/7, 28b/12, 28b/20, 29a/2, 29a/3, 30b/18, 31a/9, 32a/20, 33a/5, 33a/8, 33a/16, 33a/17 (2), 33a/20, 33b/11, 34a/3, 34a/16, 34a/20, 35a/20, 35b/7, 35b/8, 36a/3, 36a/4, 36a/16, 36a/17, 36b/7, 37a/3, 37b/10, 38a/5, 38a/15, 38b/4, 39a/9, 39b/18, 40a/7, 40b/1, 40b/10, 40b/17, 41b/15, 41b/17, 43a/1, 43a/3, 43a/9, 43a/14, 45b/13, 46b/8, 46b/11, 48a/7, 48a/19, 48b/19, 49a/2, 49b/4, 49b/6, 49b/13, 50a/12, 50a/16, 50b/13, 51b/10, 51b/11, 52a/5, 52b/16, 52b/18, 53a/3, 53b/2, 54a/1 (2), 54b/10, 54b/11, 55a/13, 55a/20, 56a/1, 56a/11, 56b/2, 57a/15, 57a/16, 57a/18, 57b/3, 57b/6, 57b/11, 58a/3, 58a/9 (2), 58b/2, 59a/16, 60b/6, 60b/7, 61a/12, 63a/16, 63b/16, 64b/3, 64b/12, 65a/8, 67a/17, 68a/14, 69a/1, 69a/8, 70a/7, 70b/8 (2), 70b/10, 71b/21, 72a/20, 72b/12, 72b/13, 73a/7, 73b/14, 74b/1, 74b/3, 74b/12, 75b/1, 75b/15, 75b/16, 76a/17, 77a/1, 77a/9, 77a/10, 77b/5, 77b/7, 77b/19, 77b/20, 78a/13, 79b/3, 80a/7, 80a/17, 80b/6, 81a/2, 81a/2, 81a/15, 81a/16, 81b/14, 81b/15, 81b/21, 82a/2, 82a/19, 83a/5, 83a/20, 83b/2, 84a/6, 84a/12, 84b/4, 84b/8, 84b/15, 84b/16, 85b/13, 85b/15, 86a/20, 87a/11, 87a/13, 88a/8, 88a/10 (2), 89a/17, 89b/5, 90a/2, 91a/15, 92b/7, 93a/13, 93b/6, 93b/12, 93b/21, 94b/2, 94b/5, 94b/21, 95a/9, 95a/10, 95a/20, 95b/3, 95b/9, 95b/15, 96a/21, 96b/6, 96b/21, 97a/18, 97b/7, 98a/1, 98a/21, 98b/5 (2), 98b/13, 99a/3, 99a/6, 99b/7, 99b/11, 100b/7, 100b/8, 100b/15, 101b/8, 103b/13, 104a/8, 106b/2, 107b/18, 107b/19, 108a/9, 108b/16, 109a/4, 109b/6, 109b/20, 109b/21, 110b/7, 111a/4, 112b/18 (2), 113a/21, 114a/13, 114a/19, 114b/2, 114b/11, 117b/1, 117b/4, 117b/5, 118b/16, 119a/19, 120a/17, 120b/14, 120b/16, 121a/10, 121b/4, 121b/15, 121b/16, 121b/17, 121b/19, 121b/20, 122a/20, 122b/1, 122b/17, 123a/16, 123a/18, 123b/5, 125b/9, 127a/13, 129a/13, 130a/1, 131a/12, 132a/6, 132a/15, 132b/15, 132b/16, 133b/14, 134a/5, 135a/11, 135b/14, 136a/13, 137a/1, 137a/2, 137a/19, 137b/12, 138a/12, 140a/5, 140a/6, 141a/7, 141a/18, 141b/6, 141b/10, 141b/17, 142a/10, 142a/15, 142b/1, 142b/3, 142b/4, 142b/9, 143a/10, 143a/12, 143a/14, 143a/16, 143b/6, 143b/11, 143b/19, 144a/6, 144a/14, 144b/7, 146a/3, 146a/19, 148b/18, 149b/2, 151a/11, 151a/12, 151a/18, 152a/8, 152a/9, 152b/7, 152b/18, 153a/3, 153a/4, 154a/5, 154a/12, 154a/14, 154a/16, 154a/17, 154a/18, 154b/21, 155a/2, 155a/18, 156b/9, 157b/5, 158b/4, 159a/13, 159b/16, 160b/12, 160b/18, 161a/7, 161a/9, 161b/7, 162a/7, 163b/16, 166b/15, 168a/10, 168b/20, 169a/4, 173a/1, 173b/20, 174b/2, 179b/21, 183a/1, 183a/11, 183a/18, 184a/1, 184b/1, 184b/10, 185a/12, 185b/15, 185b/20, 188b/12, 189a/6, 189a/6, 189a/13, 191a/3, 192a/17, 195a/14, 195a/16, 198a/7, 199a/9, 200a/19, 200a/21, 200b/4, 201b/4, 202a/10, 205a/13, 205a/21, 205b/5, 210a/15, 210b/14, 211a/3, 211a/18, 211b/2, 211b/6, 211b/19, 211b/20, 212a/1, 212a/18, 212b/8, 212b/16, 212b/21, 213a/2, 213a/5, 213a/9, 213a/10, 213a/18, 214a/9, 214a/12, 214a/14, 214b/16, 214b/17, 214b/21, 215a/1, 215a/10, 216a/17, 216b/10, 216b/11, 220a/8, 223a/5, 224b/20, 225b/5 (2), 225b/7, 226a/9, 226a/13, 226a/15, 226b/6, 227a/11,

228b/3, 228b/6, 228b/10, 229a/10,
 229a/14, 229b/4, 229b/11, 230a/5,
 231a/5, 231a/15, 231b/3, 233b/5,
 234a/19, 235a/16, 235b/4, 235b/18,
 237a/7, 238a/5, 238a/13, 239a/16,
 239b/15, 240a/10, 241a/14, 241a/20,
 241b/12, 242b/4, 242b/7, 242b/21,
 244b/9, 245a/17, 246a/4, 246a/16,
 246a/17, 246b/4 (2), 247b/1, 248a/1,
 250a/7, 250a/10, 250b/3, 250b/4,
 250b/17, 250b/18, 250b/21, 251a/4,
 251a/9, 251a/17, 252a/9, 252a/21,
 252b/1, 252b/1, 252b/2, 254a/16,
 254b/20, 255b/14, 256b/6, 257a/1,
 257a/9, 257b/8, 258a/11, 258a/12,
 258b/5, 259a/6, 259a/14, 261b/6,
 261b/8, 261b/9, 261b/18, 262b/14,
 263a/6, 263a/6, 263a/15, 263a/20,
 263b/3, 263b/11, 264a/2, 264a/10,
 264a/17, 264b/9, 265a/14, 265b/1,
 266a/13, 266b/2, 267a/20, 267b/19,
 268b/2, 268b/5, 270a/2, 270b/1,
 270b/4, 270b/5, 270b/20, 271a/3,
 271a/20, 271b/3, 271b/12, 271b/17,
 273a/3, 273b/20, 274a/18, 274b/20,
 275a/6, 275b/20, 275b/21, 276a/14,
 276b/3 (2), 276b/11, 277a/6, 277a/10,
 277b/1, 277b/4, 278b/7, 278b/11,
 279b/4, 280a/7, 280b/5, 281b/4,
 282b/2, 282b/3, 282b/4, 282b/6,
 283a/12, 283b/7, 284b/5, 285b/3,
 287b/1, 288a/9, 288a/15, 289b/7,
 289b/8, 289b/19, 290a/2, 290a/16,
 292a/9, 292a/17, 292b/4, 292b/5,
 292b/15, 292b/15, 293b/4, 293b/12,
 294a/3, 294a/6, 294a/12, 295a/3,
 295a/14, 295b/7, 296a/7, 296a/17,
 296b/2, 297b/2, 298b/11, 298b/13,
 299a/17, 300a/5, 300a/16, 300b/4,
 301b/6, 301b/8, 302a/4, 302a/10,
 303b/14, 304a/4, 304a/13, 305b/5,
 306a/12, 306a/21, 307a/11, 307b/11,
 308a/8, 308b/8, 309a/16, 310a/13,
 310b/21, 311a/6, 311a/15, 311a/17,
 311a/21, 311b/8, 311b/21, 312a/3,
 313a/9, 313a/15, 313b/2, 314a/8,
 315a/12, 317a/12, 317b/9, 318a/16,
 318b/11, 319a/1, 319a/4, 319a/5,
 320a/9 (2), 320a/14, 320a/15, 321a/7,
 321a/21, 321b/18, 322a/12, 323b/5,
 323b/10, 323b/18, 324a/18, 325a/12,
 325a/14, 325b/12, 325b/13, 325b/14,
 326a/2, 326a/6, 326a/19, 326b/6,

327b/14, 328a/17, 329a/6, 329b/6,
 340a/3, 340a/14, 343b/8, 344b/12,
 345a/8, 345b/9, 346b/14, 346b/19,
 347a/15, 347a/20, 349a/7, 349b/7,
 349b/20, 350a/2, 350a/6, 350b/3,
 351a/3, 353a/4, 354a/14, 354b/12,
 356a/2, 356b/14, 360a/7, 360a/8,
 360a/16, 361a/4, 361b/5 (2), 361b/9,
 361b/17, 362b/10, 362b/12, 363a/2,
 363a/14, 363a/16, 363b/10, 363b/12
 (703)

nefè : ilaç veya ilaç hammaddelerinin
 verdiği yarar.

4b/9, 4b/15, 6b/2, 16b/19, 24b/15,
 25a/7, 27b/3, 30a/3, 31b/6, 32b/1,
 35b/20, 42b/6, 60a/4, 61a/16, 65b/10,
 69a/16, 69b/6, 69b/15, 74a/20, 80a/3,
 82a/11, 83a/18, 86b/16, 87b/18,
 89a/14, 90b/3, 112a/9, 120b/5,
 120b/13, 135b/3, 137a/3, 137a/16,
 140b/11, 142b/8, 143a/11, 143a/19,
 143b/13, 143b/4, 144b/9, 144b/10,
 144b/13, 153a/19, 154a/15, 155a/10,
 159a/9, 165b/20, 168a/18, 168b/11,
 170b/15, 171a/5, 172b/9, 175a/15,
 175b/12, 176a/11, 176b/9, 181a/7,
 181a/10, 183b/19, 196a/8, 184b/7,
 190b/2, 191a/7, 194a/17, 194b/8,
 200b/15, 202a/16, 203a/9, 207a/3,
 213a/3, 214a/19, 218a/8, 218b/11,
 220b/18, 223b/19, 224a/12, 224b/18,
 225b/13, 234b/16, 234b/13, 234b/21,
 235a/18, 235b/7, 235b/15, 236a/8,
 237a/1, 237b/15, 238b/6, 240a/5,
 240a/15, 241a/19, 242a/10, 243b/21,
 244b/11, 245b/7, 251a/3, 255b/15,
 256a/2, 256a/9, 256b/11, 257a/12,
 259a/21, 259b/8, 260b/12, 262a/6,
 264a/10, 265b/1, 274b/15, 275a/15,
 275a/20, 280b/12, 289a/1, 290a/15,
 291b/18, 294a/17, 295a/3, 296a/1,
 305a/10, 305a/12 (2), 309b/12,
 311a/11, 315a/12, 315b/2, 316a/11,
 316a/15, 317b/2, 318b/12, 318b/12,
 319a/6, 319a/9, 319b/1, 320b/5,
 323a/4, 323b/16, 323b/18, 324a/13,
 324b/12, 325b/10, 326a/3, 326b/17,
 327a/19, 334b/5, 339a/7, 339b/18,
 340b/4, 341a/1, 341a/2, 341a/12,
 349a/9, 352b/17, 356a/7, 356b/13,
 360b/5, 361b/9, 363a/12, 364a/12 (156)
 (krş. nefè)

nefiè : 71a/2 (1) (bk. nefè)

nefielü : ilaç veya ilaç hammaddelerinin çeşitli hastalıklara yararının olması.
257b/10 (1)

nemüylis (Yun.): 73a/12 (1) (bk. tÿtiyÀ)

nüÿl : Hasta kişinin başından dökülen (kaynatılmış ilaç).

23b/9, 67b/14, 106a/17, 106a/20, 119b/8, 175b/14, 230b/15, 257b/7, 279b/13, 314b/3, 354a/16, 350a/6, 360b/3 (13)

nüfyö : ilaç veya ilaç hammaddelerinin emilimi, vücuda girmesi.
44a/13 (1)

P

pişmiş : Pişmiş olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).

4a/4, 4b/4, 20a/5, 20b/2, 23b/10,
26b/11, 26b/17, 28a/7, 28b/7, 42b/12,
64a/19, 67b/20, 68a/3, 70a/12, 84a/3,

158b/18, 173b/20, 179b/8, 182a/18,
205b/8, 251b/9, 263b/4, 284b/3,
319a/7, 356b/15 (29) (krş. bişmiş,
maübÿö)

R

- rÂbiè : 122a/15 (1) (bk. dördüncü)
- rÂbièa : 46b/7 (1) (bk. dördüncü)
- ramÂvi : Bir sürme çeşidi.
160a/5 (1) (bk. küöl)
- rÂmehrÂn : Karışım şeklinde hazırlanmış
bir ilaç.
153a/18 (1)
- rÂmek (Yun.): Bir terkip ismi.
95a/18, 149b/17, 153a/21, 200a/12,
201a/1, 324b/17 (6) (krş. sek)
- raül : Eskiden kullanılan sıvı ölçüsü olup
bâzı yerlerde yüzotuz dirhem
sayılmıştır. Bâzen oniki kıyyedir.
Kıyye kırk dirhemdir.
210b/2, 210b/16, 210b/20, 211a/6,
211a/9 (2), 211b/7 (2), 211b/19,
212b/4, 213a/19, 213b/11, 218b/4,
231a/12, 231b/6, 231b/7, 232b/3,
236b/13, 243b/19, 283a/15, 285a/16,
285a/17, 290a/7, 292b/3, 292b/17,
294a/15, 301b/11, 310a/15, 310b/8,
311a/4, 315a/10, 319b/6, 319b/8,
319b/12, 320a/20 (3), 320a/21,
320b/14 (2), 320b/15, 321a/13, 324a/8,
324b/4 (2), 327a/2 (2), 327a/3, 330a/9,
340b/18, 341a/8, 347b/1, 348b/19,
360b/10, 360b/11 (55) (krş. raül)
- raül : 212a/5 (1) (bk. raül)
- remÂd: 160a/9 (1) (bk. kül)
- ruúèa 1 : Kırıkları birleştiren maddeler.
158a/11 (1)
- rumÂd : 159a/6, 159a/15, 187b/3, 302a/17,
311b/9, 311b/15, 325a/5, (7) (bk. kül)
- rüsl : Merhem çeşidi.
310b/2 (1) (bk. merhem)
- rÿzigâr : (âabÂ, şimÂl ile eşdizimli olarak)
Balgamı tedavi etmek için kullanılan
rüzgar, saba rüzgarı.
358b/1, 358b/3 (2)

S, ä, æ

<p> ääÄö : 1. ilaç veya ilaç hammaddelerinin alınma zamanı, sabah; 63b/14, 67b/3, 67b/4, 74a/17, 122b/1, 143a/8, 155a/13, 219a/3, 223b/11, 275b/2, 299b/8 (11) 2. ilaçları ağrı bölgesinde sabaha kadar (bekletme). 47b/9, 143a/8, 219b/11 (3) </p> <p> sÄbyrek : Cila verici bir sürme. 276b/14 (1) (bk. küöl) </p> <p> äÄfi : Arıtılmış olan (ilaç hammaddeleri). 69a/4, 69b/4, 83a/11, 211b/5, 213b/9, 213b/10, 232b/8, 234a/1, 278a/13, 302b/11, 324b/4, 327b/6, 327b/20 (13) </p> <p> saóú : Kuru olan (ilaç hammaddeleri). 360b/12 (1) </p> <p> sÄküü : (úúvÄ ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin kuvvetinin düşmesi. 66b/12 (1) </p> <p> äÄlió : ilaç veya ilaç hammaddelerinin çeşitli hastalık ve rahatsızlıklara uygun olması. 15b/7, 51a/5, 105b/17, 121b/14, 130a/9, 266b/5 (6) </p> <p> äÄliæ : 12a/11 (1) (bk. üçüncü) </p> <p> äänèat : ilaçların hazırlanması ve kullanılması ile ilgili bilgiler, kurallar. 6a/3, 6b/11, 12a/7, 12a/18, 13b/16, 14a/6, 16a/5, 16a/12, 16b/20, 17a/3, 17a/6, 17a/9, 17a/13, 17a/16, 17b/1, 17b/5, 17b/8, 17b/14, 17b/21, 18b/17, 18b/18, 22a/6, 22a/10, 22a/18, 24b/9, 30a/8, 33b/11, 33b/14, 34a/5, 34b/2, 38b/1, 38b/6, 42a/9, 42b/10, 42b/17, 43a/4, 43a/9, 43a/14, 43a/20, 43b/3, 47b/12, 47b/15, 51a/6, 60a/20, 62b/8, 68a/18, 69a/9, 69a/18, 70a/16, 71b/15, 73a/21, 77a/12, 79a/11, 81b/1, 83a/10, 89a/18, 89b/5, 93b/7, 93b/12, 93b/17, 94a/2, 94a/10, 94a/16, 94b/9, 95a/13, 95b/10, 95b/16, 95b/20, 100a/1, 104b/12, 121a/6, 127a/12, 131a/14, 139b/3, 141a/5, 141a/19, 141b/10, 141b/15, 141b/20, 142a/3, 142a/10, 142a/17, 142b/1, 142b/5, 144a/2, 144a/4, 144a/11, 144a/16, 144b/2, 144b/10, 144b/20, 144b/21, 146a/10, 146a/21, 148b/15, 148b/18, 149a/4, 149a/8, 149a/9, 149b/3, 153b/9, </p>	<p> 153a/19, 154a/5, 154a/8, 160a/8, 160b/20, 161a/9, 163a/2, 166a/6, 166a/10, 173a/10, 182b/16, 182b/19, 183a/2, 183a/3, 183a/7, 183a/9, 183a/11, 183a/14, 183a/19, 184b/7, 184b/8, 184b/11, 185a/1, 185a/15, 185b/15, 185b/21, 186a/3, 186a/17, 186b/11, 186b/17, 187a/9, 187b/8, 187b/17, 188a/3, 188a/11, 189b/12, 193a/15, 197a/1, 197a/8, 198b/18, 200a/7, 200a/15, 200b/15, 200b/21, 201b/12, 202a/2, 202b/16, 203a/5, 206a/10, 210b/15, 211a/4, 211a/18, 211b/2, 211b/6, 211b/9, 211b/11, 211b/19, 211b/20, 212a/5, 212a/18, 212b/8, 212b/19, 212b/21, 213a/3, 213a/5, 213a/13, 213a/18, 213b/6, 217b/16, 217b/18, 217b/21, 220a/13, 221a/10, 221a/15, 221b/16, 223a/2, 228a/5, 228a/12, 228a/15, 228b/3, 228b/11, 229a/1, 229a/4, 229a/10, 229b/2, 229b/6, 229b/8, 229b/11, 229b/13, 230a/18, 231a/8, 231a/16, 231b/5, 232b/8, 236a/6, 241a/21, 247a/7, 247b/1, 247b/8, 248a/1, 248b/6, 249a/9, 251b/4, 251b/15, 258b/2, 260b/20, 263a/7, 263a/13, 263a/14, 263a/16, 263a/20, 263b/4, 263b/13, 264a/7, 264a/10, 264a/19, 264b/6, 264b/13, 264b/18, 267a/2, 276a/1, 276a/10, 276a/15, 276a/20, 276a/21, 276b/2, 276b/5, 276b/8, 276b/12, 276b/15, 277a/6, 277a/12, 277a/14, 277b/1, 277b/4, 277b/8, 277b/15, 278a/1, 278a/5, 278a/13, 283a/14, 290a/6, 293b/10, 293b/12, 294a/6, 294a/13, 294a/17, 294a/20, 301b/8, 302b/9, 302b/15, 302b/19, 303a/7, 303b/4, 305a/1, 306a/15, 308a/21, 308b/19, 309b/13, 310a/4, 310a/11, 310a/12, 310a/13, 310a/20, 310b/6, 310b/13, 310b/18, 311a/3, 311a/11, 311a/15, 311a/18, 311b/9, 311b/19, 312a/1, 317a/9, 317a/17, 317b/4, 317b/11, 318a/5, 318a/17, 318b/14, 319a/1, 319a/11, 319b/12, 320a/6, 320a/11, 320a/19, 320b/10, 321a/8, 321b/8, 322b/12, 322b/17, 323a/9, 323a/14, 323b/2, 323b/6, 323b/11, 324a/1, 324a/14, 324a/18, </p>
--	---

- 324b/2, 324b/15, 325a/3, 325a/14, 325b/16, 326a/10, 326a/20, 326b/2, 326b/7, 327a/2, 327a/11, 327b/3, 327b/18, 328a/6, 330a/4, 330a/12, 330a/19, 331a/19, 338b/15, 339a/15, 339b/13, 339b/20, 340a/4, 340a/16, 340b/11, 341a/4, 341a/14, 341a/19, 341b/6, 343b/9, 344a/20, 355b/12 (333) (krş. ânÀeat)
- âane'l-veber : Yemen'den getirilen ve kanamayı durdurmak için kullanılan bir kurs çeşidi.
225a/16 (1)
- âAniye : 35a/19 (1) (bk. ikinci)
- âayÀderitÿs: 67b/1 (1) (bk. âiyÀveriÿs)
- seff : 1. İlacı toz haline getirmek;
2. Toz haline getirilmiş (ilaç).
254b/4 (1)
- sek : 95a/19, 191a/9, 200a/8, 200a/16, 326b/4 (5) (bk. rÀmek)
- seklÿs : Bir karışım ismi.
343b/15 (1) (bk. sÿÿayrÀ)
- selim : (esved ile eşdizimli olarak)
42a/8 (1) (bk. esved)
- selmÀn : 193a/13 (1) (bk. SüleymÀni)
- semene : 196b/4 (2) (2) (bk. semne)
- semne : 1. Bademe benzer bir meyve;
2. Şehvete iyi gelen siyah bir tane;
3. Bir macun çeşidi.
91b/4, 196b/6, 196b/10, 196b/17 (4) (krş.semene, simne)
- sereyÀn : (edviye ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerinin bedeninin küçük parçalarına iletilmesi, dağılması, yayılması, sirayeti.
190a/13 (1)
- serpÿş : İlaç hazırlama sırasında kullanılan bir malzeme, serpuş, külâh, takke.
141a/2 (1)
- serÿyrÀ: 343b/14 (1) (bk. sÿÿayrÀ)
- âmÀeat : 15b/12, 16a/4, 19a/15, 22a/14, 41b/14, 62a/12, 104b/16, 138b/11, 146a/15, 206b/8, 211b/10, 212a/15, 214b/20, 216a/18, 221b/16, 227a/9, 228a/12, 230b/5, 234a/10, 239a/20, 241b/3, 253a/20 (22) (bk. ânèat)
- simne : 197a/8 (1) (bk. semne)
- sî-şenberî : Bir ilaç ismi.
339b/8 (1)
- âiyÀveriÿs : Bir macun çeşidi.
34b/5, 77a/5 (2) (krş. âayÀderitÿs)
- sönmüş : 178a/14 (1) (bk. óall)
- âuàra : Eânasiya çeşidi.
- 6a/7 (1) (bk. eânÀsiyÀ)
- âufÿf : 102a/3, 158b/16, 219b/12 (3) (krş. süfÿf)
- âufÿfÀt : Süfuflar.
263a/14 (1) (bk. süfÿf)
- sÿÿayrÀ : Özel bir karışım, macun.
306a/9 (1) (krş. maòlaâ, mümessik, seklÿs, serÿyrÀ)
- suèÿÿü : 1. Burna çekilerek kullanılan (ilaç veya ilaç hammaddeleri); enfiye;
11a/4, 30b/11, 45a/11, 90a/18, 101a/11, 182a/6, 182b/10, 183a/6, 183a/16, 184a/2, 192b/11, 196a/14, 202b/13, 223b/7, 252b/3, 254a/9, 254a/10, 256a/3, 258a/2, 258b/21, 260a/7, 265a/9, 270b/2, 288a/12, 297a/8, 324a/1, 351a/17 (27) (krş. suèÿÿÀt)
2. Baş ağrısı, göz ve burun hastalıkları için hazırlanmış suut;
182b/9 (1)
3. Göz kanlanması, göz suyunun durdurulması, baş ağrısı için hazırlanmış suut;
182b/14 (1)
4. Pek olan şeyler, tıkanıklar ve çıbanlar için hazırlanmış suut;
182b/19 (1)
5. Beyi soğukluğu, felç, ağız felci, baş ağrısı vb. için hazırlanmış suut;
183a/1, 183a/3 (2)
6. Burun kanamasını kesmek için hazırlanmış suut;
183a/7 (1)
7. Beyin, sara ve felç için hazırlanmış suut;
183a/11 (1)
8. Göz ağrısı, sara için hazırlanmış suut;
183a/14 (1)
9. Müzmin baş ağrısı, görme zayıflığı için hazırlanmış suut.
183a/17 (1)
- suèÿÿÀt : Suutun, enfiyenin çoğulu.
333b/14 (1) (bk. suèÿÿÿ)
- sÿret : (edviye ile eşdizimli olarak) İlaçların yoğunluğu, şiddeti, yüceliği.
230b/19 (1)
- sÿÿarÀ (Yun.): Bir ilaç ismi; panzehir çeşidi.
202a/15 (1)
- süfÿf : (faü, lü'lü', ùyn vb. ile eşdizimli olarak) Toz haline getirilmiş ilaç.
184a/15, 184b/1, 184b/8, 185a/9, 185b/1, 185b/18, 186b/12,

- 186b/13, 187b/16, 188a/9, 193b/21, 313b/19, 322a/5 (13) (krş. âufyf, âufyfât, süfyfât)
3. Baras için hazırlanmış süfuf;
184b/21 (1)
4. Hazım zayıflığı için hazırlanmış süfuf;
185a/7 (1)
5. Taşları ezmek, yanmış ahlatı gidermek, tıkanıklıkları açmak için hazırlanmış süfuf;
185b/9 (1)
6. İdrarı akıtmak, mesane hastalıklarını gidermek için hazırlanmış süfuf;
185b/14 (1)
7. Baş, mide, kalp hastalıkları için hazırlanmış süfuf;
186a/3 (1)
8. Hazım güçlüğü, mide zayıflığı için hazırlanmış süfuf;
186a/16 (1)
9. Vücuttaki zararlı maddeleri atmak, şişkinlikleri açmak için hazırlanmış süfuf;
186b/10 (1)
10. Ciğer hastalıkları, sarılık vb. hastalıklar için hazırlanmış süfuf;
186b/14 (1)
11. Mesane, böbrekler ve bağırsaklar için hazırlanmış süfuf;
187a/8 (1)
12. İdrar fazlalığı, atık maddeler için hazırlanmış süfuf;
187b/7 (1)
13. Vücuttaki nemi gidermek için hazırlanmış süfuf.
188a/1 (1)
- süfyfât : Süfuflar.
185b/18 (1) (bk. süfyf)
- Süleymâni : İzleri gidermek için kullanılan bir karışım.
193a/13 (1) (krş. devÂ, selmân)
- sünyn : 1. (Harÿnu'r-Reşid ile eşdizimli olarak) Ağız, dişler ve diş etleri için yapılmış ilaç;
- 42a/20, 200a/5, 303b/20 (3)
2. Ağız hastalıkları için hazırlanmış sünun;
200a/1 (1)
3. Gevşemiş olan diş etleri için hazırlanmış sünun;
200a/15 (1)
4. Sulu yaralar, yaralar, diş dökülmesi, dişteki şişlikler için hazırlanmış sünun;
200a/18 (1)
5. Diş ağrısı, şişlikler için hazırlanmış sünun;
200a/21 (1)
6. Dişteki kurtları düşürmek için hazırlanmış sünun;
200b/5 (1)
7. Ağız temizliği, dişteki şişlikleri için hazırlanmış sünun;
200b/7 (1)
8. Sıcaktan kaynaklanan ağız ve diş hastalıkları için hazırlanmış sünun;
200b/10 (1)
9. Sıcaktan ve soğuktan kaynaklanan ağız ve diş hastalıkları için hazırlanmış sünun;
200b/12 (1)
10. Sıcaktan kaynaklanan hastalıklar için hazırlanmış sünun;
200b/15 (1)
11. Dişleri kökünden sökmek için hazırlanmış sünun;
200b/18 (1)
12. Dişleri beyazlatmak, diş ağrılarını gidermek, diş etlerini güçlendirmek için hazırlanmış sünun.
200b/20 (1)
- sürme : 10b/8, 12b/9, 15b/8, 17a/14, 17b/6, 20a/18, 29a/1, 31b/9, 36a/17, 42b/6, 54b/1, 122b/8, 160a/9, 160b/18, 161a/15, 191a/5, 328b/4, 353b/7 (18) (bk. küöl)
- sürüci : 13a/16 (1) (bk. müshil)

§

- şâ'eri : ihlilecin Mısır'daki ismi.
31b/18 (1) (bk. ihlilec)
- şâ'eriyye : ihlilece verilen bir isim.
31b/2 (1) (bk. ihlilec)
- şarû : ilaçların hazırlanma ve kullanılma şartı.
3b/4, 14a/10, 15b/20, 21b/15, 33b/7, 35b/12, 35b/14, 60a/7, 65a/14, 65a/15, 67a/18, 67a/20, 73a/3, 89a/9, 89a/9, 94b/15, 97a/6, 101b/4, 104a/18, 112a/14, 113a/2, 113a/14, 113a/17, 114b/15, 120b/21, 126b/19, 128a/7, 144a/8, 149b/1, 159a/4, 162b/14, 165b/7, 171b/17, 172a/7, 181a/13, 187b/10, 195a/9, 199b/9, 210a/14, 210a/21, 213b/19, 215a/4, 226b/15, 229a/9, 250a/2, 250a/11, 250a/12, 252b/16, 260a/2, 276a/1, 276a/9, 280a/8, 290b/17, 291a/21, 291b/4, 299b/7, 304b/18, 311b/6, 316a/6, 317a/4, 317a/6, 321a/16, 338a/8, 236b/13, 254b/11, 264a/4, 289b/12, 314a/10, 364a/8 (69) (krş. şurÿü)
- şarısız : ilaç veya ilaç hammaddelerinin herhangi bir şarta bağlı olmadan kullanılması.
161a/17, 211a/4, 225b/14 (3)
- şâ'ial: Bir ilaç ismi.
205a/11 (1)
- şedid : (fi'el ile eşdizimli olarak) Etkisi kuvvetli.
263b/18 (1)
- şerbet : 1. İçecek;
2. Ağız yoluyla kullanmak için hazırlanmış ilaç karışımları.
3a/8, 4a/5, 4a/15, 4b/3, 4b/18, 5a/5, 5a/6, 5a/8, 5a/18, 5b/13, 6a/2, 6b/1, 6b/15, 7a/1, 7a/14, 7b/4, 7b/16, 8a/7, 8b/16, 9a/1, 9a/9, 9a/15, 9a/21, 10a/11, 10a/20, 10b/9, 10b/17, 11a/4, 11a/11, 11a/18, 11b/16, 12a/4, 12a/17, 13a/12, 13a/18, 14a/20, 14b/8, 14b/15, 15a/4, 15a/11, 15a/19, 18a/8, 19b/5, 19b/10, 20a/5, 20b/2, 20b/8, 21a/4, 22b/10, 22b/19, 23a/4, 23a/12, 23b/12, 23b/20, 24b/3, 25a/3, 25a/8, 25b/2, 25b/10, 26a/4, 26a/18, 27a/2, 27a/12, 27b/16, 28a/10, 28a/18, 28b/14, 29b/12, 29b/21, 31a/15, 31b/11, 31b/13, 32a/8, 32b/2, 33a/8, 33b/3, 33b/14, 34a/4, 35b/16, 36a/20, 36b/17, 38a/19, 39a/17, 39b/12, 40a/9, 40b/13, 41a/2, 41a/15, 42a/5, 44a/14, 44b/12, 45a/2, 45a/13, 45b/10, 45b/15, 46b/11, 48b/12, 50b/15, 54b/3, 54b/19, 55b/4, 56a/5, 56b/4, 57a/8, 57b/12, 58b/19, 59a/17, 59b/11, 59b/18, 60a/10, 60b/20, 63a/9, 64a/5, 64a/19, 64b/6, 69a/2, 69a/9, 69a/17, 70a/10, 71a/5, 72a/21, 73a/10, 73b/7, 73b/17, 73b/19, 75a/2, 75a/13, 75a/13, 76a/5, 77a/12, 77b/11, 78a/9, 79a/5, 79b/5, 79b/12, 80a/10, 80b/18, 82a/4, 82a/14, 82b/3, 82b/20, 83b/10, 84b/10, 85a/21, 87a/15, 87b/11 (2), 88a/13, 88b/1, 88b/2, 88b/9, 88b/19, 90a/4, 90a/19, 91a/6, 91a/18, 91b/11, 92a/1, 92a/9, 92a/18, 93a/10, 93b/9, 94a/1, 94a/20, 94b/5, 95a/11, 95b/12, 96b/2, 96b/13, 97a/3, 97a/7, 97a/20, 98a/14, 98b/7, 98b/17, 99b/13, 100a/19, 101a/19, 101b/2, 101b/3, 101b/10, 102a/8, 103a/7, 103a/15, 103b/1, 103b/19, 104a/12, 106b/8, 107a/21, 108b/10, 109b/11, 113b/4, 114b/14, 115a/4, 116a/5, 117a/7, 119b/19, 120a/10, 120b/9, 121a/21, 122b/12, 124a/7, 124a/11, 126a/6, 126a/18, 129b/15, 130a/2, 130a/7, 130a/15, 130b/5, 131a/11, 131b/16, 132b/10, 133a/17, 133b/6, 133b/17, 134a/9, 134b/6, 136b/13, 137a/5, 139a/14, 139b/17, 140a/15, 140b/5, 145a/10, 146a/9, 146a/21, 146b/12, 147a/1, 147b/2, 147b/16, 148b/5, 149b/16, 150a/3, 150a/11, 151a/2, 151b/19, 152a/14, 152b/18, 153b/8, 153b/20, 154b/8, 155a/2, 157a/16, 157b/1, 157b/6, 158a/10, 159a/14, 160b/19, 161b/8, 161b/19, 162b/18, 163b/20, 164a/18, 165a/10, 165b/11, 167a/2, 167b/5, 167b/18, 168a/15, 168a/19, 169a/8, 169a/14, 170a/10, 170b/2, 170b/19, 171a/10, 172a/9, 172b/8, 174a/16, 174b/6, 177b/7, 178a/6, 178a/14, 178b/2, 179a/7, 180a/14, 180a/20, 181a/2, 181b/5, 182b/6, 184a/14, 185a/3, 185b/9, 185b/15, 185b/21, 186a/15, 187b/21, 188a/8, 188b/20, 190a/14, 190a/19, 190b/16, 191a/6,

191b/9, 192b/2, 193a/6, 194a/3,
 194b/5, 197a/1, 197b/6, 198a/4,
 198b/21, 201a/14, 201b/15, 202b/15,
 203b/3, 204a/14, 204b/10, 204b/18,
 205a/13, 205b/13, 206a/3, 206a/17,
 207a/9, 207b/6, 207b/17, 209b/6,
 212a/16, 212b/17, 213a/8, 213a/12,
 214a/20, 215b/11, 215b/19, 216a/9,
 216b/20, 217a/20, 217b/12, 218a/10,
 219a/18, 219b/13, 220a/2, 220a/10,
 220b/8, 221a/8, 222a/15, 222b/19,
 223a/11, 223b/21, 224a/21, 225a/15,
 230a/6, 230b/10, 230b/17, 231b/15,
 231b/16, 233a/13, 233b/12, 234a/9,
 235a/20, 236b/2, 236b/17, 237a/12,
 238a/8, 238a/16, 238b/2, 239a/12,
 239a/20, 239b/6, 239b/11, 240b/16,
 241a/1, 241b/18, 242b/9, 242b/14,
 244b/10, 244b/11, 244b/14, 245a/18,
 245b/4, 245b/16, 246a/18, 246b/5,
 246b/21, 248a/20, 250b/5, 250b/21,
 252a/15, 252b/10, 253a/5, 253a/13,
 254a/19, 255a/6, 255a/19, 256a/10,
 257a/5, 258a/6, 258a/17, 259a/2,
 259a/7, 259a/16, 259a/21, 260a/12,
 260b/1, 261a/8, 262a/1, 262a/11,
 262a/20, 262b/7, 262b/11, 264a/18,
 265a/17, 266a/7, 266b/9, 267a/17,
 268a/15, 270a/12, 270a/16, 270b/7,
 270b/12, 271b/15, 271b/18, 272b/14,
 273a/5, 273b/10, 274a/2, 274b/3,
 275a/11, 278b/16, 279b/5, 279b/21,
 280a/10, 281a/21, 281b/8, 282a/13,
 283a/13, 283b/12, 284a/8, 284a/13,
 285b/7, 285b/21, 286a/7, 286b/5,
 287a/10, 287b/4, 287b/13, 287b/21,
 288a/19, 288a/20, 292a/4, 292a/11,
 292b/19, 293a/5, 293a/13, 293b/5,
 294a/3, 294a/12, 294a/19, 294b/17,
 295b/9, 296b/3, 297a/10, 297a/16,
 298a/8, 300a/8, 300a/17, 300b/6,
 300b/14, 303b/12, 305b/15, 306a/4,

306b/8, 306b/21, 307b/16, 308a/10,
 308a/14, 312a/11, 312b/21, 313a/12,
 313b/6, 315b/16, 317a/16, 317b/20,
 318a/5, 318b/5, 318b/13, 319a/3,
 319a/10, 319b/9, 319b/19, 320a/17,
 320b/17, 321a/8, 321b/6, 322a/19,
 322a/21, 322b/12, 322b/14, 322b/16,
 323a/8, 323b/1, 323b/5, 323b/10,
 323b/21, 324a/13, 324a/19, 324b/9,
 325a/3, 325a/10, 325b/5, 325b/14,
 326a/8, 326a/19, 326b/2, 327a/1,
 327b/1, 327b/2, 327b/6, 327b/17,
 328a/6, 329a/7, 329b/10, 338b/15,
 339a/14, 339b/12, 339b/20, 340a/4,
 340a/16, 340b/10, 341a/3, 341a/14,
 341a/19, 342a/12, 343a/14, 344b/13,
 345a/18, 346a/14, 347a/3, 347b/4,
 348a/2, 348a/14, 350a/17, 352a/2,
 352a/16, 354a/4, 354a/18, 354b/5,
 355a/2, 355b/7, 356a/15, 356b/20,
 359b/21, 360a/9, 360b/16, 361a/8,
 362a/1, 363a/4, 363a/18 (549) (krş.
 eşribe)

şeyleâ : Bir büyük karışım çeşidi.

220b/17 (1)

şiyâf : 15b/19, 15b/20, 16a/9, 17a/7, 18a/1,
 55a/8, 158b/3, 241b/11, 277b/3,
 307a/15 (10) (bk. eşyâf)

şurb : 1. (miânâüs, rubÿb, urz vb. ile
 eşdizimli olarak) İçecek, şerbet;
 2. İçilerek kullanmak için hazırlanmış
 (ilaç); şurup.

4b/17, 8b/10, 10b/18, 12a/16, 13b/15,
 45a/1, 60b/9, 60b/15, 67a/20, 67b/8,
 100a/19, 137a/2, 138b/1, 142b/17,
 155a/19, 158a/9, 160b/18, 173b/9,
 241b/17, 280a/7, 288b/20, 289a/21,
 289b/11, 292b/4, 302a/13, 352b/16
 (26)

şuryü : Şartlar.

94b/21, 161a/18, 161a/21, 231b/5,
 264b/10, 299a/1 (6) (bk. şarü)

T, Ü

- übaú** : ilaç hazırlamada kullanılan bir kap, tabak.
267b/4, 308b/20 (2)
- übò** : ilaç kaynatma.
9a/10, 134b/10, 125a/4, 183b/21, 200b/11, 192b/7, 206a/15, 210b/6, 214b/13, 221a/14, 253a/10, 268a/8, 309a/1, 309b/5, 322a/3, 329b/16, 350a/1, 361a/11 (18)
- übiò** : (eftimÿn, fevÀúih, uäyl vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin kaynatılmış hali.
5a/15, 5a/18, 10a/6, 16a/8, 68a/5, 68a/7, 68a/10, 68a/11, 68a/15, 102b/6, 103a/14, 105b/21, 106a/17, 109a/7, 114a/16, 114b/10, 115b/12, 116a/16, 120b/19, 136a/12, 136b/12, 146a/6, 180b/21, 181a/17, 181a/19, 200b/13, 202b/11, 205b/6, 209a/16, 211b/16, 215b/6, 218b/13, 223b/7, 224b/15, 225a/2, 227a/20, 230b/14, 230b/20, 231a/1, 231a/5, 231a/6, 231a/8, 231a/14, 231a/15, 231b/2, 232a/21, 232b/7, 232b/15, 233a/8, 233a/12, 234a/2, 237b/13, 241b/15, 244a/17, 246a/8, 249a/7, 250b/10, 260a/12, 262a/18, 266a/14, 270a/10, 271a/3, 278a/3, 284b/10, 284b/13, 296a/8, 306b/2, 310b/10 (67)
- üácin** : ilaç karışımı hazırlarken kullanılan bir kap, tencere.
141a/1, 141a/2, 145a/2 (2) (5)
- taèdil** : ilaç veya ilaç hammaddelerinin zararlı etkilerini düzeltme, giderme.
49a/21, 316a/3 (2)
- taòif** : insandaki ağırlığı giderme; hafifletme.
41b/15, 111b/20, 113a/7 (3)
- taóilil** : ilaçların çözücü ve yumuşatıcı özelliği.
10b/16, 16b/5, 25b/9, 32a/19, 40a/6, 66a/8, 72b/16, 89a/10, 111a/9, 111b/13, 130a/9, 140a/9, 152b/8, 193b/17, 235b/5, 239a/8, 253a/6, 310b/12, 311b/21, 315b/17, 316a/3, 322b/3, 323b/6, 335b/20, 339b/17, 351a/1 (26)
- taóliã** : (sümÿm ile eşdizimli olarak) Halas edici, kurtarıcı.
69a/6 (1)
- taóliye** : Boşaltma, kötü maddeleri atma özelliğine sahip (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
227b/20 (1)
- taütie** : Kesici, durdurucu özelliğe sahip (ilaç ve ilaç hammaddeleri).
66a/4, 227b/20, 316a/3 (3)
- taúür** : İlaç karışımlarını damıtma, damlatma.
204a/12, 215a/4, 247a/9, 346a/2 (4)
- taúviye** : 22a/7, 53b/21, 212a/2, 246b/19, 285b/2, 302a/5 (6) (bk. taúviyet)
- taúviyet** : Kuvvetlendiren (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
9a/7, 25b/21, 26a/5, 33a/7, 35b/11, 35b/20, 42b/14, 48b/6, 52a/15, 57b/2, 57b/5, 67a/3, 154a/10, 175b/1, 211b/10, 251b/12, 337b/20, 346a/20 (18) (krş. taúviye)
- taéliú** : İlaç veya ilaç hammaddelerinin hırka vb. kıyafetlere bağlanarak vücutta taşınması; asılması.
58a/4, 258b/6, 292b/4 (3)
- tanòif** : Temizleme özelliğine sahip (ilaç).
283b/19 (1)
- üarau** : (bit düşmek, kemik, úilñ dökülmeği vb.ile eşdizimli olarak) Kemikten yapılan ve tedavi amaçlı kullanılan tarak.
147b/12 (2) (2)
- üariú** : İlaç veya ilaç hammaddelerinin hazırlanış ve vücuda verilış yolu.
66a/14, 66a/16, 87a/13, 125b/11, 127a/73, 140b/12, 173a/15, 176a/14, 176b/19, 188b/16, 203a/10, 231a/21, 287b/5, 302b/17, 331a/17, 331a/19, 331b/1, 332a/6, 332a/11, 332b/17, 334a/11, 334b/13 (2), 336b/19, 337b/7 (25)
- üariúsiz** : İlaç ve ilaç hammaddelerinin herhangi bir yola bağı olmadan kullanılması.
66a/3 (1)
- üava** : ilaç hazırlamada kullanılan bir kap, tava.
4a/3 (1)
- tebdil** : İlaç veya ilaç hammaddelerinin birbirinin yerine kullanılması.
65b/1, 65b/7, 66a/7, 104b/20, 105a/2, 212a/13, 229a/11, 309b/19, 310a/8 (9)
- tecribe** : ilaç veya ilaç hammaddelerini herhangi bir hastalıkta deneme, sına.

- 27b/3, 39b/1, 41a/11, 58a/21, 83b/5, 129b/21, 134a/9, 146b/5, 158b/4, 162b/10, 162b/17, 165a/19, 169a/5, 175b/12, 177b/21, 181a/7, 181a/10, 181a/18, 191a/7, 192b/18, 198b/8, 221b/11, 222a/4, 224b/15, 225a/18, 226b/5, 238a/9, 240b/2, 241a/14, 246a/14, 259a/20, 261a/15, 262a/6, 272b/13, 277a/2, 279a/4, 288a/9, 302a/13, 320b/21, 323a/18, 328b/15, 344a/9, 351b/8 (42) (krş. tecrübe)
- tecrübe : 326b/18 (1) (bk. tecrîbe)
- tefrîo : Ferah verici özelliğe sahip (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
35b/20, 65a/20, 79a/6, 88b/21, 108b/3, 232a/16, 322a/8, 332a/8, 334b/9, 337b/21, 338a/3, 167a/18, 333b/13, 337b/5, 337b/12, 337b/15, 337b/21 (17)
- teftîo : Açıcı özelliğe sahip (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
49a/6, 278b/11, 316a/3 (3)
- telyîn : Yumuşatıcı özelliğe sahip (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
40a/6, 44a/16, 44b/3, 95a/7, 251b/12, 314a/9, 346a/9 (7)
- ten'âvül : (haøm, terkiib vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini tüketme, yeme, içme.
128b/9, 184b/4, 339a/12, 339a/13 (4)
- tenfiõ : Şişkinliğe neden olan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
40a/6, 44b/3 (2)
- ter'âkib : Karışımlar.
33b/7, 140b/7, 145b/12, 145b/19, 211b/17, 247a/4, 296b/19, 338a/20 (8) (bk. terkiib)
- terkiib : Karışım.
3b/1, 5b/16 (2), 13b/11, 15b/2, 15b/11, 17a/8, 20a/3, 26b/20, 31a/8, 31a/13, 33b/6, 34b/4, 41b/2 (2), 42b/7, 42b/16, 54a/2, 61a/15, 64a/6, 64a/15, 65a/3, 66a/1, 66a/3, 66a/6, 66a/15, 66b/1, 66b/2, 66b/3, 67a/3, 67a/5, 67a/15, 68b/18, 68b/19 (2), 69a/5, 77a/5, 77a/6, 93a/12, 114b/14, 115b/9, 131a/9, 140b/6, 145b/20, 145b/21, 147a/10, 148b/12, 153a/21, 160a/5, 166a/14, 184a/15, 184a/20, 184b/21, 185a/15, 185a/10, 185a/21, 191b/8, 196b/7, 196b/21, 197a/16, 203a/5, 203a/9, 209a/12, 209b/4, 211a/1, 219b/7, 220b/17 (2), 220b/18, 227b/19, 232a/12, 242a/14, 245b/3, 247b/5, 247b/16, 256b/16, 262b/21 (2), 264b/11, 275a/13, 275a/17, 277a/21, 277b/7, 278a/8, 282b/4, 283a/9, 293a/9, 294a/10, 304b/15, 309a/21, 311a/2, 315b/12 (2), 315b/14, 316a/20, 317a/5, 317b/9, 318a/11, 318a/12, 318a/14, 318b/9, 320a/3, 321a/18, 321b/20 (82), 322a/3, 323b/9, 325b/1, 326b/14, 327b/10, 328a/3, 330b/9, 334a/12, 335b/20, 338a/4, 338b/6, 339a/5, 339a/10, 339a/11, 339b/7, 339b/8, 340a/11, 343b/16, 357a/13 (124) (krş. ter'âkib)
- terkiibsiz: Karışım olmadan, karışimsız kullanılan (ilaç hammaddeleri).
16b/16 (1)
- te'âbit : Sabitleştirici özelliğe sahip (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
260a/10 (1)
- terk : İlaç veya ilaç maddelerinin bazı durumlarda kullanılmaması.
8a/14, 17b/20, 21a/2, 94b/12, 94b/13, 113a/11, 113b/6, 137b/14, 146b/3, 146b/5, 195b/19, 196b/20, 212a/14, 264b/11, 338a/15, 349a/19 (16)
- te'âir : İlaç veya ilaç hammaddelerinin etkisi.
97a/10, 196b/11, 310a/3, 358b/8 (4)
- teskin : Sakinleştirici özelliğe sahip (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
6a/12, 39b/19, 142b/16, 32a/19, 227b/20, 235b/5, 253a/6, 322b/3 (8)
- teso'iu : Toz haline getirilmiş (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
42a/17 (1)
- teşyif : Göz ilacı hazırlama, şiyaf uygulama.
17a/11, 17a/18, 17b/3, 17b/17 (4)
- teyh'ân : Eski bir ilaç karışımı.
74b/17, 191a/7 (2) (krş. ersir'âse)
- ülâ : Sürülecek yağ veya merhem.
67b/9, 104a/10 (2)
- tiry'âu : 1. (f'ârÿú, kebir, âa'âir vb. ile eşdizimli olarak) Hayvanî, nebatî ve madenî maddelerin karışımından meydana gelen, sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep sokmasına, bâzı hastalılara ve zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu mâcun, panzehir;
5a/5, 20b/11, 22a/5, 22b/2 (2), 22b/3, 26a/17, 29b/7, 34a/12, 34b/11, 34b/12, 47b/1, 54a/2, 54a/13, 55b/16, 56b/13, 56b/21, 60a/8, 65a/1, 65a/9, 65a/21, 65b/15, 67a/5, 68b/18, 69b/15, 74a/21,

81b/21, 85b/8, 86a/16, 107a/3,
 107a/14, 108b/1, 111a/2, 113b/7,
 133a/10, 137a/2, 142b/10, 143b/3,
 143b/18, 145b/17 (2), 145b/19,
 146b/20, 149b/21, 167b/1, 167b/17,
 178b/9, 182a/17, 184a/20, 191b/8,
 197b/12, 202a/16, 205a/19, 214a/8,
 216a/8, 216b/1, 216b/2, 217b/7,
 218b/13, 219a/15, 222a/10, 223b/1,
 226a/1, 227b/8, 246a/16, 253a/3,
 263a/1, 263a/14, 263b/3, 284a/4,
 292a/5, 293b/5, 304b/17, 304b/19,
 304b/21, 322a/10, 323a/17, 327b/21,
 351b/16, 355a/4, 356b/13, 360b/11
 (82) (krş. hâdi, tiryâû, zehr)

2. (endidy's ile eşdizimli olarak) Bir
 panzehir çeşidi.

69a/5 (1) (krş. münúaõe)

tiryâûlú : Panzehirlik.

323a/16 (1)

tiryâûlu : Panzehir özelliği olan.

34b/10 (1)

toú : İlaç veya ilaç hammaddelerinin
 tokken kullanılması.

183b/8 (1)

tÿtiyâ : 1. Çinko;

2. (Hindi, Kirmâni ile eşdizimli olarak)

Kadınların gözlerine çektikleri sürme;

5b/14, 11b/9, 16a/20, 17b/21, 42b/11,

42b/18, 43a/2, 43a/4, 43a/14, 46b/21,

73a/12, 73a/14, 73b/7, 159a/19, 160a/9,

175a/3, 183b/14, 206a/7, 206a/10,

276a/21, 276b/6, 276b/12, 276b/16,

277a/15, 277a/17, 277b/11, 277b/16,

277b/18, 283b/11 (29) (krş. nemúylis;

bk. küól)

3. (şáuife ile eşdizimli olarak) Acı

tutiyanın eczacılar arasındaki ismi;

73a/14 (1)

tiryâû : 69a/14 (1) (bk. tiryâû)

tütün : 251a/11 (1) (krş. duòân)

Ü, ‘Ü

- üçüncü : 12b/13, 157b/4, 178b/12, 181a/7, 338a/21, 342a/6, 346b/13, 347a/9, 350b/2, 356b/13, 361a/3 (11) (bk. üçüncü)
- üçüncü : (derece, mertebe ile eşdizimli olarak) Bir ilaç veya ilaç hammaddesinin ilk alındığında zararlı etkisinin görülmesi.
- 3a/2, 3a/14, 3b/10, 3b/10, 4a/11, 4a/20, 4b/14, 5a/21, 6a/11, 7a/6, 7a/19, 7b/8, 7b/20, 9a/5, 9a/14, 9b/4, 10a/5, 10b/13 (2), 11a/7, 11a/14, 11b/21, 12b/4, 12b/17, 13a/15, 13b/1, 13b/16, 14a/13, 14b/20, 15a/7, 18a/5, 18a/13, 19b/2, 19b/19, 20b/14, 21b/19, 22b/14, 23a/7, 24a/5, 24b/12, 24b/15, 25a/1, 25a/6, 25a/19, 25b/15, 26a/21, 27a/1, 27a/9, 27b/10, 28a/14, 28b/6, 28b/19, 29a/19, 29b/6, 30a/7, 31a/8, 32b/14, 33a/12, 36b/4, 37a/11, 37a/11, 37b/19, 38b/19, 39a/8, 39b/1, 39b/16, 40b/5, 40b/16, 44a/1, 44b/16, 45a/20, 46b/7, 46b/17, 48a/5, 48a/15, 49b/10, 50a/9, 50b/2, 50b/13, 51a/15, 52a/12, 53b/18, 54a/19, 54b/9, 55a/3, 55a/19, 55b/12, 55b/19, 56a/20, 56b/9, 57a/15, 58a/18, 58b/12, 60a/4, 60b/1, 61b/9, 62a/4, 63a/1, 63b/10, 68b/20, 70b/21, 71a/12, 71b/20, 73a/6, 73b/11, 75a/11, 75a/20, 75b/14, 76a/15, 77a/8, 77b/4, 79b/2, 80a/2, 80b/14, 81a/1, 81b/9, 82a/18, 82b/13, 84a/18, 84b/7, 84b/13, 85b/8, 87a/2, 87b/21, 88a/6, 88b/7, 88b/16, 92a/14, 96b/10, 98b/11, 99a/1, 99a/13, 100a/4, 100b/13, 101a/2, 101b/19, 107a/2, 107b/15, 108a/21, 110a/21, 114a/11, 117a/4, 117a/20, 118a/8, 120a/1, 120a/2, 120a/15, 121a/8, 122a/16, 122b/16, 123b/4, 123b/20, 124a/17, 125a/18, 126a/21, 127b/6, 129b/2, 130a/5, 130a/12, 130a/21, 130b/18, 131a/11, 131b/11, 132a/3, 132a/3, 132b/19, 133a/9, 134a/3, 135a/18, 136a/2, 136b/10, 136b/20, 137a/19, 137b/3, 137b/12, 137b/19, 138a/11, 139a/10, 139b/15, 145a/7, 146a/2, 146b/9, 147a/20, 148a/13, 149b/12, 150a/8, 151a/10, 152a/6, 152b/5, 153b/3, 153b/3, 154b/5, 154b/10, 154b/19, 155a/9, 155b/15, 156a/4, 156b/2, 157a/11, 159a/11, 159b/16, 160a/16, 160b/17, 161a/8, 162b/6, 163b/9, 164a/10, 165a/2, 165a/19, 165b/15, 167a/15, 168b/14 (2), 169b/9, 171a/3, 171b/14, 172a/20, 173a/17, 173b/4, 174a/10, 174b/11, 175b/21, 177a/5, 177b/19, 178b/5, 179a/13, 180b/7, 180b/8, 181b/15, 182a/4, 186b/16, 188b/3, 189a/13, 189b/2, 190b/6, 193a/9, 193a/18, 194a/21, 196a/5, 198a/14, 198b/2, 199a/7, 201a/8 (2), 203a/13, 205a/5, 205a/18, 205b/19, 206a/12, 207b/9, 210a/1, 212b/14, 215a/13, 215b/16, 216a/6, 216b/9, 216b/18, 218a/3, 218a/17, 218b/18, 219b/5, 219b/18, 220a/18, 220b/12, 221a/4, 221b/8, 222b/5, 223b/1, 224b/5, 225a/8, 225a/17, 225b/3, 226a/2, 226b/19, 227a/10, 227b/6, 230b/7, 233a/4, 233b/4, 233b/10, 233b/19, 234a/18, 234b/7, 237a/2, 237a/15, 237b/5, 238b/18, 239b/2, 239b/8, 240a/7, 240a/8, 240b/9, 240b/20, 241a/6, 243a/17, 244b/7, 244b/19, 245a/14, 245a/21, 246a/2, 246b/11, 248a/14, 248b/19, 249b/3, 250a/4, 250b/6, 250b/16, 251a/9, 251a/17, 251b/21, 255b/6, 256a/8, 256b/3, 256b/9, 257b/3, 258a/10, 258a/19, 258b/20, 260a/3, 260a/16, 260b/14, 262b/13, 265a/8, 266a/3, 267a/5, 267a/19, 267b/16, 269b/16, 270b/1, 271b/2, 271b/11, 271b/17, 272b/4, 273a/1, 273a/8, 273a/20, 273b/13, 274a/10, 278a/20, 279a/21, 280a/4, 282a/21, 282b/16, 284a/4, 284b/1, 285a/7, 285b/11, 290a/11, 292a/1, 293a/10, 293b/3, 295a/13, 295b/7, 295b/16, 296b/13, 297a/21, 297b/13, 299b/20, 300a/10, 300a/15, 300b/11, 302a/13, 303a/16, 306a/1, 306a/20, 306b/19, 307a/10, 307b/19, 308a/5, 308a/12, 308a/18, 308b/12, 312b/14, 314a/7, 315a/1, 317a/16, 317b/17, 319a/14, 320a/18, 320b/10, 321a/4, 321b/5, 322a/17, 323a/7, 323a/21, 328a/16, 341a/13, 342a/7, 342b/19, 344b/7, 346a/5, 346b/12, 347b/18, 349b/6, 352b/2, 352b/11, 354a/1, 355a/6, 356a/6, 359b/14, 361a/16, 361b/8,

361b/13, 362b/8, 362b/19, 363a/12,
363b/12, 363b/18 (408) (krş. àÀliàe ,
üçinci, üçüncü)
üçüncü : 37b/8, 141b/2, 260a/19 (3) (bk.
üçüncü)

èüryÀn : ilaç hammaddelerini çıplak olarak
kullanma.
124a/5 (1)
üzük : 53a/2 (1) (bk. òÀtem)

V

- vasaü : (birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin orta etkide olması.
64a/11, 77a/9, 102b/14, 146a/2, 163a/11, 168b/14, 175b/21, 201a/8, 206b/10 (9) (krş. evsÄü ikinci, mutavassıü)
- vaúyye : 400 dirhemlik tartı, okka.
5a/19, 9b/13, 10a/11, 11b/16, 14b/8, 20a/2, 24b/17, 25a/3, 34b/2, 34b/3, 45b/16, 47b/8, 47b/8, 48b/3 (2), 48b/4, 58b/20, 64b/3, 68a/4, 72a/16, 72b/17, 81a/12, 88b/16, 97a/15, 101b/3, 101b/6, 104b/13, 104b/16, 104b/18, 104b/19, 105b/1, 105b/4, 105b/4, 105b/6, 105b/15, 106a/3, 106a/3, 106a/6, 106a/7, 115b/14, 115b/20, 115b/21 (3), 129b/3, 129b/3, 129b/4, 138a/21, 141b/2, 141b/3, 141b/4, 141b/15, 141b/20, 141b/21, 142a/4, 142a/5, 143b/14, 143b/15, 146a/21, 146b/1, 154a/7, 173a/12, 173b/11, 180a/1, 180a/1, 182b/17, 182b/17, 188a/4, 191a/6, 193a/16, 194a/10, 196b/3, 202b/17, 210a/16, 210a/19, 211a/5, 211a/7, 211a/10, 211a/13, 211b/3, 212a/11, 213a/19, 213b/11, 213b/12, 224a/16, 225a/2, 228b/21, 231b/6, 231b/9, 231b/9, 231b/16, 232b/4, 232b/5, 236b/13, 239a/12, 249a/11, 249a/15, 260a/12, 268a/15, 268a/16, 273b/10, 278a/13, 280a/8, 281a/20, 281a/21, 290a/6, 292b/3, 292b/16, 292b/20, 293a/5, 293b/19 (2), 301b/12, 306b/8, 308a/15, 309b/14, 310a/15 (2), 310b/1, 310b/14 (3), 310b/15 (4), 311a/4, 311a/5, 311a/18, 311a/19 (2), 312a/11, 319b/13, 319b/16, 320a/11, 320b/2, 320b/3, 321a/9 (2), 321a/10, 321a/11, 321a/14, 324a/2, 324a/3, 324b/3, 324b/6, 324b/7, 324b/8, 324b/10, 326b/3, 326b/4 (2), 326b/7, 330a/4 (2), 330a/6, 330a/13, 330a/14 (2), 330a/15, 330a/16, 330a/20, 330a/21, 340a/4, 347a/3, 347b/1, 352b/4 (166) (krş. evúyye)

Y

- yaúı : 220b/4 (1) (bk. øamÅd)
- yalñız : 114b/14 (1) (bk. müfred)
- yanmış : Yanmış olarak kullanılan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
4a/5, 6b/15, 12b/5, 29a/4, 37b/20, 45b/2, 53a/11, 57a/17, 57a/18, 57b/18, 58a/3, 58a/10, 60b/16, 62a/10, 81a/18, 86b/2, 101a/15, 118a/8, 148a/2, 148a/8, 149a/13, 153a/15, 159a/10, 161a/11, 172b/21, 178a/14, 193a/6, 206b/11, 226b/12, 283b/11, 241a/20, 303b/16, 303b/17, 308b/19, 343a/12 (35) (krş. muóraú, muóraúa)
- yaúılmıř: İlaç karışımında kullanılacak ilaç hammaddelerinin yakılmış olması.
328b/9 (1)
- yaramaz: (devÅ ile eşdizimli olarak) Yan etkisi çok (ilaç).
243b/17 (1)
- yaããu : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılma zamanı, yatsı.
143a/7 (1)
- yer : Bazı ilaç veya ilaç hammaddelerinin bulunmadığı durumlarda onların yerine kullanılacak ilaç veya ilaç hammaddeleri.
5a/13, 5b/14, 5b/15, 6b/8, 8b/5, 8b/6, 8b/13, 9a/7, 10b/16, 11a/15, 11b/18, 18a/11, 21a/1, 23b/18, 26a/16, 26a/17, 29b/7, 42a/7, 42a/8, 54a/11, 54a/12, 58b/20, 59b/5, 62a/6-7, 63a/1, 73b/15, 74a/21, 75a/21, 81a/15, 94a/16, 97b/17, 116a/19, 121a/20, 129b/14, 135a/3, 139b/2, 158b/18, 159a/19, 207a/16, 209b/12, 214a/8, 225a/1, 240a/17, 242a/8, 256a/6, 260b/20, 267a/17, 267b/17, 268a/1, 274b/19, 282a/13, 283b/11, 297b/7, 297b/19, 308a/7, 310b/12, 321b/19, 328b/10, 345b/7, 347b/14, 347b/15, 360b/11 (61) (krş. maúÅm)
- yerine : Birbirinin yerine kullanılabilen ilaç veya ilaç hammaddeleri.
18a/12, 46a/7, 46a/16, 54a/9, 54a/15, 63a/2, 97b/14, 228a/20, 228a/21, 229a/6, 245a/15, 273a/4, 355b/4 (13)
- yayúanmıř : Yıkılmış olarak kullanılan (ilaç veya ilaç hammaddeleri).
205a/7, 282b/16, 321b/13 (3)

Z, Ô, Õ, Ø

- øæf : (edviye ile eşdizimli olarak) ilacın etkisinin zayıf olması.
67a/1 (1)
- øamÅd : 1. İlaç, lapa, yakı;
2. Merhemle yaraya sarılan sargı bezi;
12a/2, 20b/17, 23b/9, 26b/11, 32b/18, 39b/19, 46a/20, 65b/3, 74b/6, 106b/2, 114a/3, 119a/1, 119b/8, 125b/19, 147b/15, 151a/20, 175a/5, 175a/6, 176b/9, 184a/12, 192a/7, 192b/19, 194a/12, 203b/2, 228a/3, 228a/10, 228b/9, 233a/3, 233b/1, 234b/4, 234b/9, 235b/4, 237b/14, 238b/1, 251a/4, 252b/5, 254a/19, 256a/2, 256a/6, 256b/5, 257b/10, 257b/15, 257b/17, 258a/4, 266b/2, 266b/15, 278b/11, 279a/2, 279a/15, 279b/1, 281a/15, 284b/6, 284b/8, 285a/11, 288a/10, 292a/18, 303b/14, 303b/18, 307b/20, 315b/18, 345b/21, 346a/9, 350a/3, 360b/3 (64) (krş. yaúı, øamÅdÅt)
3. Yemeklerden tiksinenler için Bokrat'ın hazırladığı yakı;
227b/13 (1)
4. Sulu ve kötü yaralar için hazırlanmış yakı;
228a/12 (1)
5. Şişlikler için hazırlanmış yakı;
228a/15 (1)
6. Mafsal ağrıları için hazırlanmış yakı;
228a/18 (1)
7. Ciger zayıflığı, mide ve rahim hastalıkları için hazırlanmış yakı;
228b/2 (1)
8. Karın, göğüs, yan ağrıları için hazırlanmış yakı;
228b/6 (1)
9. İshali ve dışkı tutamamayı gidermek için hazırlanmış yakı;
228b/13 (1)
10. Dalak şişliği ve sert şişlikler için hazırlanmış yakı;
229a/1 (1)
11. Sinirler, göğüs ve kırıklar için hazırlanmış yakı;
229a/4 (1)
12. Göz ağrıları ve nezleler için hazırlanmış yakı;
229a/10 (1)
13. Soğuktan kaynaklanan ağrılar için hazırlanmış yakı;
229a/14 (1)
14. İshali kesmek için hazırlanmış yakı;
229a/19 (1)
15. Dişler, ateş, humma vb. için hazırlanmış yakı;
229b/1 (1)
16. Soğuktan kaynaklanan hastalıklar için hazırlanmış yakı;
229b/4 (1)
17. Kepek, derideki sulu yaralar ve izler için hazırlanmış yakı;
229b/6 (1)
18. Mideyi güçlendirmek, gevşekliği gidermek ve şişleri yumuşatmak için hazırlanmış yakı;
229b/8 (1)
19. Mafsal hastalıklarını iyileştirmek için hazırlanmış yakı;
229b/11 (1)
20. Hayalarda olan hastalıklar için hazırlanmış yakı;
229b/13 (1)
- øamÅdÅt : Sargılar.
234b/2 (1) (bk. øamÅd)
- øarar : İlaç, ilaç hammaddeleri veya zehirli hayvanların olumsuz etkileri, zararı.
3a/8, 3b/5, 3b/6, 4a/5, 4a/15, 4b/18, 6a/18, 8a/12, 33b/1, 35b/16, 36a/4, 38b/10, 39a/16, 42a/3, 42a/5, 49b/21, 52a/18, 54a/6, 55a/6, 55b/3, 59a/17, 60b/20, 61a/20, 63a/15, 65a/16 (2), 65a/18, 70a/13, 71a/4, 72b/11, 77a/11, 78a/14, 78b/11, 80a/20, 84b/9, 85a/19, 85a/20, 85b/12, 86a/9, 86a/10, 86b/16, 88a/13, 90a/4, 91b/9, 92a/7, 92a/17, 94b/6, 95a/12, 95b/8, 97a/2, 97a/19, 98a/14, 98b/16, 102a/7, 103b/15, 107a/20, 107a/20, 109a/16, 109b/10, 111b/12, 111b/21, 112a/5, 112a/9, 112a/10, 112b/8, 112b/19, 113b/12, 115a/3, 115a/21, 117a/7, 121b/15, 122a/2, 122b/11, 126a/2, 126a/4, 126a/17, 129a/2, 129b/15, 130a/1, 130b/4, 131b/15, 132a/4, 132b/4, 133a/17, 133b/6, 134b/5, 135a/15, 137a/20, 138a/4, 139b/16, 140a/11, 145a/9, 146a/20, 147a/1, 148b/2, 150a/10, 151a/1, 151a/1, 152b/18,

- 153b/8, 157b/1, 159a/14, 159a/17,
160a/2, 160a/8, 160a/21, 160b/19,
167b/5, 168a/14, 168a/19, 170a/9,
170b/17, 172b/8, 173b/7, 173b/21,
174a/14, 174a/16, 174b/6, 175b/17,
177b/4, 178a/5, 179a/6, 179b/13,
180a/20, 181a/2, 181b/4, 181b/20,
182a/10, 182b/2, 182b/3, 184a/5,
184a/13, 184b/20, 185b/5, 188b/13,
188b/14, 190a/19, 190b/14, 190b/15,
192a/8, 194a/2, 194b/5, 199a/17,
201b/14, 205b/11, 206a/17, 207a/18,
207b/6, 214b/17, 215a/16, 216b/2,
216b/20, 218b/5, 219a/17, 219b/12,
220a/1, 221a/8, 222b/17, 223a/11,
223b/20, 225a/14, 225a/15, 226a/18,
227a/1, 229a/7, 230a/5, 233b/11,
233b/11, 234a/9, 235a/19, 235a/19,
235b/16, 239a/10, 239b/5, 239b/11,
239b/21, 240b/15, 241a/1, 241a/18,
241b/18, 242b/13, 243a/2, 243b/21,
244b/13, 244b/13, 245b/15, 246b/21,
248a/19, 250a/19, 250b/4, 250b/20,
250b/21, 252a/14, 252a/14, 252b/6,
252b/8, 253a/4, 254a/10, 254a/13,
255b/18, 256a/10, 256b/18, 258a/17,
259a/14, 259a/16, 259b/17, 260a/21,
261a/19, 262a/20, 262b/7, 265a/16,
265a/16, 266b/20, 270a/15, 270b/6,
270b/7, 270b/12, 271a/4, 271b/14,
272b/14, 273a/5, 273b/11, 274a/2,
274b/17, 275a/11, 278b/15, 279a/6,
280a/9, 281b/8, 284a/7, 284a/13,
285b/18, 286a/6, 287a/9, 287b/13,
288a/18, 290a/4, 290a/15, 291b/18,
292a/3, 292b/1, 292b/2, 292b/19,
293a/6, 295a/5, 295a/17, 296a/9,
296a/10, 296b/3, 297a/16, 298a/7,
299b/10, 300a/7, 300b/5, 301a/2,
301a/3, 301a/4, 302a/2, 302a/10,
303b/10, 303b/11, 304b/10, 305b/7,
305b/14, 306a/2, 306b/7, 307b/15,
307b/19, 308a/21, 312a/10, 312b/18,
312b/20, 313a/11, 314a/13, 316a/10,
316a/13, 319a/8, 319a/10, 322a/19,
323a/8, 323b/1, 326a/6, 326b/18,
326b/20, 327a/10, 327b/16, 328a/5,
329a/6, 332b/3, 333b/15, 339a/15,
339b/18, 340a/15, 341a/4, 342a/12,
342b/1, 343a/13, 344a/19, 344b/13,
346a/13, 347a/1, 347b/13, 349b/13,
351b/8, 352a/1, 352a/16, 354a/4,
354a/17, 354a/17, 354b/5, 356b/3,
356b/19, 359b/21, 360a/9, 360b/14,
361a/7 (316) (krş. øarr)
- øararlı : ilaç veya ilaç hammaddelerinin
vücuda zararlı olması.
33a/21, 280b/7 (2)
- øararsız : ilaç veya ilaç hammaddelerinin
vücuda zarar vermemesi.
61a/18, 61a/19, 129a/1, 263a/18,
276a/20 (5)
- øarf : ilaç hazırlama ve kullanmada
yararlanılan bir kap.
53b/15, 71b/16, 81b/14, 83a/11,
104b/2, 116a/18, 126a/10, 129a/9 (2),
129a/11, 131b/4, 134b/16, 141a/2,
141a/3, 144b/21, 145a/1, 148b/2,
154b/12, 189b/13, 189b/17 (2),
189b/21, 190a/7, 194a/5, 206a/16,
209b/1, 211a/10, 213b/6, 247a/20,
248a/5, 254b/21, 259a/13, 339b/9,
340b/16, 346b/9, 348b/13, 349b/8,
349b/11, 354b/6, 355b/13,
- øarr : 316a/11 (1) (bk. øarar)
- zaèrÿr : 10a/5, 360b/3 (2) (bk. øürÿr)
- øarÿre : 275b/14, 286a/2 (2) (bk. øürÿr)
- zehe : (?) ilaç yapımında kullanılan bir
madde.
234b/3 (1)
- zehr : (çeşim ile eşdizimli olarak) Göz
tıryağı.
28b/16 (1) (bk. tiryÀú)
- øürÿr : 1. Bir ilaç ismi; göz ilacı, göz
damlası;
148b/18, 148b/21, 149a/8, 205a/8,
343b/8, 360b/7 (6) (krş. munâf, øarÿr,
øarÿre)
2. (ebyaø ile eşdizimli olarak)
148b/14, 343b/5 (2) (bk. melekÀyÀ);
3. Rutubeti, kanı kesmek, yaraları
iyileştirmek için hazırlanan zürur;
148b/10 (1)
4. Rutubeti kurutmak, yaraları
iyileştirmek, fazlalıkları gidermek için
hazırlanan zürur;
149a/4 (1)
5. Kanı kesmek, yaraları kurutmak için
hazırlanan zürur;
149a/9 (1)
6. Erkek çocukların sünnetine iyi gelen
zürur;
149b/2 (1)
5. Yaraları etlendirmek için hazırlanan
zürur.
149b/5 (1)

2.2.1.3. Özel İsimler Dizini

2.2.1.3.1. Hekim İsimleri Dizini

'A, A, Á

Arasüdüyn : Eflatun'un babasının lakabı,
Ariston.
275b/19 (1)

Asúalmiyıs : Antik Yunan hekimi
(*Asclepius, Asklepios*).
184a/21 (1)

B

Baötişyè: Dört nesil boyunca, Cündişapur Hastanesi'nde Antik Yunan tıp eserlerinin çevrilmesi ve tıbbi tedavinin uygulanmasında görev yapmış hekim bir aile: Curcîs bin Cibrâil, Buhtişû bin Curcîs, Cibrâil bin Buhtişû, Buhtişû bin Cibrâil.
94a/7, 200a/10, 212a/15, 251b/1, 323a/21 (5)

Baötişyè bin Cibril : Bahtişu ailesinden dördüncü nesil hekim.
317a/10 (1)

BÀkeh : Hintli bir bilgin.
31a/10 (1)

Baèlebik: 338b/21 (1) (bk. ÚÀêi-i Baèlebik)

BÀyinÀs : 349b/4 (1) (bk. BelinÀs)

BelinÀs : İskender'in dostu ve hekimi.
302b/13, 303a/21 (2) (krş. BÀyinÀs)

BoúrÀù : (öekim ile eşdizimli olarak) Tıbbın babası olarak bilinen İyon hekimi.
26b/20, 33b/11, 77a/7, 104b/11, 108b/11, 160b/15, 184a/16, 184a/19, 184a/21, 195b/4, 196b/8, 221a/10, 227b/13, 275a/17, 276a/10, 277a/1, 332b/8 (17) (krş. BoúrÀüs, EboúrÀù)

BoúrÀüs: 335b/3 (1) (bk. BoúrÀù)

Burhan : Hem konu hem tarih itibariyle bu eserin *Burhan-ı Katı* olmadığı düşünülmektedir. Bunun bir tıp kitabı olarak yazıldığı ve daha sonra bu türde yazılmış diğer tıp kitaplarını karşıladığı söylenebilir. Ancak, böyle bir kitabın ilk yazarın kim olduğunu tespit edilememiştir.
162b/15 (1)

C

CÀlinÿs : Antik Yunan hekimi Galen (Galenos).
 5b/16, 17a/19, 18b/18, 34a/15, 34b/18,
 41b/4, 41b/11, 42b/3, 42b/16, 48a/7,
 62b/10, 65b/6, 65b/21, 66a/2, 66a/19,
 66b/11, 67a/7, 68b/8, 84a/16, 90b/8,
 93b/11, 93b/19, 94b/3, 105a/8,
 141a/11, 143a/1, 143a/2, 143b/2,
 146a/14, 153a/21, 153b/20, 153b/21,
 165b/19, 180b/1, 183a/17, 185a/20,
 185b/18, 188a/9, 203a/5, 210b/6,
 210b/10, 211b/10, 221a/10, 224a/14,
 235a/11, 243b/21, 247a/4, 262b/21,
 276b/8, 277a/21, 280b/21, 282b/13,
 293b/10, 294a/17, 309b/18, 317b/4,

318a/1, 322b/9, 323a/3, 323b/16,
 325a/7, 325b/7, 325b/10, 326a/2,
 327b/10, 333a/16, 335a/21, 340a/11,
 343b/6, 350b/19, 355b/19 (70)

Cibril :(bin Bahtîşÿe, bin Baòtişÿe bin Circis
 ile eşdizimli olarak) Bahtîşu ailesinden
 üçüncü nesil hekim.
 200a/10, 293b/9, 318a/13 (3)

Circis Baòtişÿe : Bahtîşu ailesinden ikinci
 nesil hekim.
 200a/2 (1)

CürçÀnî : Zahiré kitabının yazarı Zeyneddin El-
 Cürçanî.
 184b/19 (1)

D

DÀvÿd : (Óekim ile eşdizimli olarak)
 15b/2, 18a/14, 19a/4, 19a/15, 32b/10,
 33b/12, 34a/12, 36b/1, 38b/8, 41b/3,
 41b/11, 54a/9, 54b/5, 63a/19, 90a/6,
 251a/7 (16) (bk. Óekim DÀvÿd)
 Deyesúÿrides : 203a/11 (1) (bk.
 Deysiúÿridis)
 Deysiúÿridis : Yunanlı hekim ve
 farmakoloji bilgini Dioskorides.

116b/5, 189b/8 (2) (krş. Deyesúÿrides,
 Diyesúÿridis, Yesaúdiridis)
 Diyesúÿridis : 217b/13 (1) (bk.
 Deysiúÿridis)
 DimiúrÀüs : Antik Yunan hekimlerinden
 biri.
 263b/21 (1)
 Dÿderis : Mühelleb Bin Ebi Safra için
 Babil' den gelmiş bir hekim.
 43a/8, 344a/14 (2)

E

- Ebi'l-Berekât : 41b/13 (1) (bk. Ebi'l-Berekâtü'l-Evóad Telmiõi)
- Ebi'l-Berekâtü'l-Evóad Telmiõi : Bir hekim ismi.
327a/17 (1) (krş. Ebi'l-Berekât, Hibetullâh Ebi'l-Berekât, Hibetullahü'l-Evóadi'l-Berekât E'ü-Ûabib)
- Ebi'l-Menâbir Raómÿn Bin Mÿsâ E'l-Yehÿdi E'ü-Ûabib: Bir hekim ismi.
327a/16 (1)
- Eboúrâü : 38b/1, 211b/20, 309b/2, 313a/19, 322b/10, 333a/7 (6) (bk. Boúrâü)
- Eby Yuóannâ : 141a/12 (1) (bk. İbn-i Mâsÿye)
- Eby Sinâ : (?) İbn-i Sina.
93a/12, 184b/8 (2) (bk. Şeyò)
- Eflâtÿn : Platon.
246b/7, 331a/14 (2)
- Efrâfîlis : Herofilus (*Herophilos*).
- 65b/3 (1)
- Elèibe Beg : (?) Bir hekim.
315b/8 (1)
- Enderÿmâòas : 1. Antik Yunan hekim;
65a/3, 65a/6, 65a/7, 67a/6, 68b/12, 68b/18, 111a/2, 184a/20, 262b/20, 304b/14 (10) (krş. Enderÿmâòas)
2.(æÀnì ile eşdizimli olarak) İkinci Enderumahas.
65b/16, 77a/6 (2)
- Enderÿmâòas : 21b/4 (1) (bk. Enderÿmâòas)
- Erestÿ : Bir hekim ismi.
161a/5 (1)
- ErkayâÀsin : (Óekim ile eşdizimli olarak) Bir seçkin antik Yunan hekim:
Arcaganis (Archigenes).
34a/18 (1)
- Esúelimÿs : (óekim ile eşdizimli olarak) Bir hekim ismi.
245b/18 (1)

F

Fəvəlül'î-əAlâmet-i Úubü'd-Din-i Şirâzi :
İranlı bir filozof, matematik, tıp ve din
alimi.
127a/17 (1)
Felââyris : 65a/21 (1) (bk. Feyââyris)
Feyúar : Bir hekim ismi.
33b/10 (1)
Feylââyriyıs : 310b/17 (1) (bk. Feyââyris)
Feynââys : 161a/4 (1) (bk. Feyââyris)

Feyââyres : 209a/13 (1) (bk. Feyââyris)
Feyââyris : 140b/8, 228b/2, 275a/13,
275b/19 (4) (krş. Felââyris,
Feylââyriyıs, Feynââys, Feyââyres,
Sââyris)
Fýlis : (Nâm Óekim ile eşdizimli olarak)
Antik Yunan hekimi.
42a/13, 276b/2, 277b/7 (3)

H, Ó, Ò

Óekim : 48a/9, 216b/1, 217b/15, 263b/16,
267a/13 (5) (bk. Óekim DÀvÿd)

Óekim DÀvÿd : Dâvûd-ı Antakî.

2b/9, 24a/3, 32b/13, 32b/15, 33a/1,
42b/4, 49a/9, 55b/5, 57b/21-58a/1,
64b/12, 80a/16, 87a/15, 87b/3, 89a/7,
91a/7, 91a/8, 93a/10, 93a/18, 94a/7,
94a/9, 94b/8, 94b/16, 95b/5, 97a/13,
99a/10, 105a/8, 105a/10, 110b/17,
112a/8, 113a/1, 124a/5, 125a/12,
134a/16, 140b/7, 141a/13, 141b/17,
141b/21, 143b/9, 144a/7, 147a/6,
155b/10, 156a/20, 158a/15, 164a/6,
171b/13, 173b/15, 175b/11, 179a/11,
185a/1, 185a/9, 185b/1, 187b/4,
188b/15, 188b/21, 194b/10, 196b/9,
202a/19, 203a/1, 209b/2, 213b/1,
215a/6, 215b/12, 224b/2, 231b/4,
232a/17, 251a/20, 255a/17, 259a/15,
267b/20, 272b/12, 275b/6, 276a/12,
276b/4, 277a/1, 293b/8, 300a/2,
301b/19, 302b/4, 315b/14, 317b/15,
318a/12, 318b/6, 320a/14, 320b/5,
320b/20, 321a/18, 323a/18, 324a/6,
325a/11, 329b/1, 333a/17, 334a/5,

336a/18, 340b/3, 360b/19, 361a/9,
364a/10 (97) (krş. DÀvÿd, Óekim,
äÀóib)

Óekim ZehrÀvi : Et-Tasrif eserinin sahibi
Halef İbn Abbas ez-Zehravî; Ebu'l-
Kasım (*Albucasis*).

267a/12 (1)

Hibetullâh Ebi'l-Berekât : 13b/11 (1) (bk.
Ebi'l-Berekâtü'l-Evóad Telmiöi)

Hibetullahü'l-Evóadi'l-Berekât E'ü-Üabib
: 41b/2 (1) (bk. Ebi'l-
Berekâtü'l-Evóad Telmiöi)

Óuneyn İbn-i İsóÀú : Bir hekim ismi.
17a/20 (1) (bk. İsóÀú)

Hürmüs : 1. (HerÀmise ile eşdizimli olarak)
Yıldızlar ve hesap ilmiyle ilk meşgul
olan kişi olduğu için Yunanlı
hakimlerin "Hermesü'l-hakim" dediği
kişi; Hz. İdris.

165a/14, 315b/10 (2)

2. (?) (äaàir ile eşdizimli olarak) Bir
hekim.

317b/3 (1)

I

Iúlidis : Bir hekim ismi.
65a/21 (1)

Iúlimÿs : Bir hekim ismi (*Asclepias/
vincetoxicum asclepias*).

33b/20 (1)

Iáuyafÿn : Bir hekim ismi.

15b/12 (1)

İ

- İbn-i èAbbàs : Hekim Ali bin Abbas el-Ehvezi; künyesi Ebü'l-Hasen.
323a/4 (1)
- İbn-i Bayiâr : Müfredat eserinin yazarı meşhur bir hekim: Ebu Muhammed Abdullah bin Ahmed bin el-Baytar.
300a/11, 302b/2 (2)
- İbn-i Celcel : Bir hekim ismi.
255b/21 (1)
- İbn-i Cemîè : Bir hekim ismi.
318a/20 (1)
- İbn-i Cibril : (?) Bahtîşu ailesinin ilk nesil hekimi: Curcîs bin Cibrâil.
111a/1 (1)
- İbn-i Eşşeaâ : Bir hekim ismi.
34b/19 (1)
- İbn-i Óanîn : Huneyn bin İshak (?).
327a/17 (1) (bk. İsóÁú)
- İbn-i Óuneyn : Huneyn bin İshak (?).
17a/21 (1) (bk. İsóÁú)
- İbn-i ÚarÀbÀdîn-i Kebir : Bunun bir hekim ismi olup olmadığından emin olunamamıştır. *İbn* kelimesinden dolayı özel isim olduğu düşünölmüş ve buraya alınmıştır.
17a/20 (1)
- İbn-i ÚırÀ : Sabit bin Kurra.
322b/10 (1) (krş. æÀbit bin Úara)
- İbn-i Manäýr : Bir hekim ismi.
339a/10 (1)
- İbn-i MÀsýye : Hekim Ebu Zekeriya Yahya (Yuhanna).
18b/18, 93b/5, 317a/12, 318b/9, 320a/3 (5) (krş. Ebý YuóannÀ)
- İbn-i Muúle : (?) Bir hekim.
336b/13 (1)
- İbn-i èÖmer : Bir hekim ismi.
167b/8 (1)
- İbn-i RiêvÀn : Bir hekim ismi.
17a/15, 42b/1, 128a/5, 203a/9 (4)
- İbn-i SerÀfiyÿn : Ortaçağ hekimi Yahya ibn Sarafiyun. Suriyeli bir hekimdir. Avrupa'da Serapion olarak bilinir.
325a/2 (1)
- İbn-i Tilmîö : İbn-i Tilmiz.
203a/9, 322b/9 (2) (krş. İbn-i Tilmîö-i Kîdir)
- İbn-i Tilmîö-i Kîöir : 311b/18 (1) (bk. İbn-i Tilmîö)
- İbn-i Zehr : İbn-i Zehr.
112a/7 (1) (krş. İbn-i Zehriyye)
- İbn-i Zehriyye : 211b/1 (1) (bk. İbn-i Zehr)
- İbn-i ÖekeriyyÀ : Bir hekim ismi.
209b/18 (1)
- İmÀm Faðre'd-dîn RÀzi : 209b/18 (1) (bk. RÀzi)
- İsóÁú : 18b/20, 33b/13, 94b/6, 251b/3, 309b/19, 325a/10, 325b/14, 326b/12 (8) (krş. Óuneyn İbn-i İsóÁú, İbn-i Óanîn, İbn-i Óuneyn)

K, Ú

ÚÁêi-i Baèebik : (?) Bir hekim.
338b/20 (1) (krş. Baèebik)

Úalimýn: Bir hekim ismi.
304b/14 (1)

L

LevâAz Óekim : Bir hekim ismi.

33b/20 (1)

M

- Mâfes : Bir hekim ismi.
18b/17 (1)
- Maânise'l-Óamâi : İbn-i Ebi Useybia.
65b/11 (1)
- Marinÿs : Bir hekim ismi.
65b/7 (1)
- Mesiòì : İbn-i İbrahim; İbn-i Ebi El-Baka; İbn-
i Attar.
327b/21 (1)
- MearÀ : Bir hekim ismi (?).
- 315b/8 (1)
- Muèallim : 1. Aristo'nun lakabı;
2. Platon'un lakabı.
34b/18, 35a/3, 165a/13, 171b/4,
185a/7, 222b/2, 304b/15, 332a/1,
333a/15 (9)
- Muóammed bin MuãnfÀ E'l-GÿrÀni :
Tezkire-i Dâvûd olarak bilinen eserin
mütercimi.
2b/4 (1)

N

Natfres : Bir hekim ismi.

304b/15 (1)

R

Râzi : 33b/16, 43a/19, 94b/9, 202a/18,
211a/1, 231b/2, 322b/2, 333a/16 (8)
(krş. İmâm Faðre'd-din Râzi)
Re'is : İbn-i Sina (?).

41b/14, 264a/15 (2) (bk. Şeyð)
Rÿfes : Eski çağ hekimlerinden Efesli Rufus.
34b/5 (1)

S, ä, æ

- äÄbi : Bir hekim ismi.
 323a/4 (1)
- æÄbit bin Üara : 202a/17 (1) (bk. İbn-i ÜirÄ)
- SÄäyris : 65b/7 (1) (bk. FeyÄÄyris)
- äÄoib : 1. (ŞifÄ ile eşdizimli olarak)
 214a/7, 229a/19 (2) (bk. Şeyò)
 2. (Teökire ile eşdizimli olarak)
 3b/4 (1) (bk. Öekim DÄvyd);
- ääüali : Coğrafya ve botanik sahalarında
 çalışmaları bulunan Ebu Abdullah
 Muhammed b. Muhammed b. Abdullah
 b. İdris Eş-Şerif Es-Sebtî Es-Sıkillî.
 280a/7, 307a/11 (2) (krş. ääüli)
- ääüli : 55a/5 (1) (bk. ääüali)
- SalyÄüys : Bir hekim ismi.
 42a/18 (1)
- SÄmiri : İbrahim bin Halef Samirî.
 202a/16, 317b/9, 323a/4 (3)
- SermÄoas : 210b/10 (1) (bk. SýmÄoas)
- SouırÄüs : Sokrat Hekim.
 253a/19, 317a/9 (2)
- SýmÄoas : Bir hekim ismi.
 322a/10, 322b/1 (2) (krş. SermÄoas)
- SÿürÄ : Bir hekim ismi (?).
 315b/8 (1)

§

- Şerif** : *Yadigar* kitabının müellifi İbn-i Şerif.
45b/21, 61a/11, 90a/6, 121a/6, 162b/1,
169a/14, 234b/14, 295b/4, 295b/18,
360a/15, 360b/10 (11)
- Şeyò** : 1. (Bÿ èAlì SìnÀ ile eşdizimli olarak)
İbn-i Sina'nın lakabı; İbn-i Sina;
7b/18, 15b/19, 19a/9, 19a/15, 33b/16,
66a/2, 66a/3, 89a/13, 93b/19, 128b/14,
135a/2, 141a/11, 143a/1, 143a/3,
195b/20, 203a/2, 203a/5, 209b/7,
209b/17, 210b/7, 210b/12, 210b/13,
210b/19, 220b/18, 263a/1, 263a/3,
281a/1, 303a/13, 317a/21, 317b/14,
318a/12, 322b/3, 328b/8, 333b/4,
334b/3, 339a/11, 339b/5 (37) (krş.
âÀóib, Re'is)
2. (?) (Úalbeye ile eşdizimli olarak) Bir
hekim.
340b/3 (1)

T, Û

Ûarsýsì : Bir hekim ismi.

22a/14 (1)

Ü

ÜstÄd : (?) Calinus.
15b/2, 38b/3, 104b/4, 112b/7, 113b/3,
141a/6, 142b/8, 184a/20, 202a/15,
276a/12, 318b/6 (11) (krş. üstÄö)

ÜstÄö : 111a/1, 323b/16 (2) (bk. üstÄd)

Y

Yesaúdiridis : 184a/16 (1) (bk.
Deysiúýridis)

2.2.1.3.2. Tıp Eserleri Dizini

‘A, A, Á

Aóteri : Ahterî Lügati, Ahter-i Kebir.

5a/10 (1)

C

Celbiyât : Bir eser ismi.
111a/16 (1)

Cevâmiü't-terkib : Aristo'ya ait bir
eser.
185a/7, 185a/18 (2)

H, Ó, Ò

Óall-i TerÀcüm : Bir eser ismi.
322b/10 (1)

ÓÀvi : Muhammed Zekeriya Razi'nin eseri.
42b/6 (1)

I, èI

èlèl-i Usýl : Aristo'ya ait bir eser.

34b/18 (1)

İ

İrşAd : (İbn-i Cemîe ile eşdizimli olarak) Bir
tıp kitabı.

318a/1, 318a/20, 320a/2, 324a/12 (4)

K, Ú

Kâmil : (?) Bir eser ismi.
325b/13, 327b/18 (2)

Úarâbâdin : 1.(kebir, Rÿmi, Rÿmiyye,
Yunanî ile eşdizimli olarak) İslâm
tıbbında ilaç formüllerini içeren el
kitapları.
19a/15, 89a/6, 94b/16, 105a/8,
140b/12, 210b/12, 253a/20, 263a/1,
277a/1, 293b/9, 311a/10, 310a/11,
310b/2, 318a/21, 325a/19 (15)

ÚarâbâdinÂt : (Yÿnânî ile eşdizimli olarak)
ilaç formüllerini içeren el kitapları;
184a/15, 309a/21, 326b/11, 330b/9 (4)
(krş. ÚârabâveynÂt)

ÚârabâveynÂt : 309a/21 (1) (bk.
ÚarâbâdinÂt)

Keşfe'l-Hümÿm : Dâvûd-ı Antakî'nin
bir eseri.
69a/14 (1)

Kitâb-ı Heyâkil-i Nÿrânî : Bir eser ismi.
302b/13 (1)

M

Malâyesaè : Yusuf bin İsmail bin İlyas El-Hûyî el-Bağdâdî El-Kutbî Eş-Şâfiî'nin eseri.
32a/2, 91b/12, 119a/5, 121b/1, 130a/8, 148a/5, 162b/19, 164b/8, 227a/7, 235b/19, 243b/20, 271a/5 (12)

Mauâlât : Bir eser ismi.
74b/17, 90b/16, 94a/8 (3)

Mebâdi : Calinus (Galenos)'un bir eseridir.
34b/18 (1)

Minhâc : Bir eser ismi.
92a/5, 94a/2, 185a/18 (3)

Muèarrebât : İbn-i Eşas'ın bir eseridir.
34b/19 (1)

Mücerrebât : Dâvûd-ı Antakî'nin bir eseri.
195b/20 (1)

Münteòab : Bir eser ismi.
327b/8 (1)

N

Nefsi'l-Emir : Bir eser ismi.

209b/18 (1)

§

Şifâ : İbn-i Sina'nın bir eseri.

42a/1, 214a/7, 229a/9, 277b/20,
303a/13, 333b/4 (6)

T, Û

ÛabaúÁt : Tabipleri anlatan eserlerin genel ismi.
38a/13, 327b/2 (2)

Tedbîrû'r-Riyâset : Aristo'nun bir eseri.
185a/9, 185a/19 (2)

Teökire : Dâvûd-ı Antakî'nin Tezkire-i Dâvûd
olarak bilinen eseri.

2b/10 (2), 2b/12, 3b/4 (4)

Z, Ô, Õ, Ø

Õaðîre : Zeyneddin El-Cürcanî'nin bir eseri.

42b/6, 184b/19, 202a/18, 323b/20 (4)

2.2.1.3.3. Yer İsimleri Dizini

èAbÀdÀn: Bir yer ismi.
 329b/4 (1)
 èAden : Aden körfezi, Aden.
 302b/1 (1)
 Afriúyye : Afrika.
 45a/15, 236b/19 (2)
 Áòir ÀdÀr : Bir yer ismi.
 19a/21 (1)
 Aúrinaies : Bir ada ismi.
 321b/9 (1)
 Ámed : 1.Diyarbakır'ın en eski ismi;

‘A, A, Á

2.Amed sözü Medler'in tekil şekli olup
 Arya halkının ortak özellikleri
 anlamına gelmektedir.
 97a/14 (1)
 Anüüyye : 121a/7, 150a/20, 305a/18,
 319a/17 (4) (bk. DiyÀr)
 Anüüyye : 24a/2, 60a/2, 248a/10 (3)
 (bk. DiyÀr)
 Aâüani : Bir yer ismi, Astahar.
 344b/16 (1)
 Áşyye : 272a/4 (1) (bk. Áşyya)
 Áşyya : Asya.
 87a/1 (1) (krş. Áşyye)

B

- Bâbil : Babil.
344a/14 (1)
- Baâdâd : Bağdat.
70b/5, 139a/9, 200a/4 (3)
- Baór : 1. (Úlzüm ile eşdizimli olarak)
Kızıldeniz;
157b/10 (1) (bk. Úlzüm)
2. (Rÿm ile eşdizimli olarak) Akdeniz.
45a/15 (1)
- Baära : Basra.
70b/5 (1)
- BengÂle : Bengal.
167a/6 (1)
- Berles : Mısır' da bir yer ismi.
43b/17 (1) (krş. Bürlüs)
- Beyrÿt : Beyrut.
84a/2, 136b/15, 203b/8 (3)
- Beyte'l-Maúdis : 143b/8-9 (1) (bk.
Beytü'l-Maúdis)
- Beyte'l-Muúdis : 31a/5 (1) (bk. Beytü'l-
Maúdis)
- Beyti'l-Maúdis : 46a/6 (1) (bk. Beytü'l-
Maúdis)
- Beyti'l-Muúaddes : 103a/9 (1) (bk.
Beytü'l-Maúdis)
- Beyti'l-Muúdis : 154b/16 (1) (bk. Beytü'l-
Maúdis)
- Beytü'l-Maúdis : Beytü'l-Mukaddes, Mescid-i
Aksa.
96b/8, 171a/2 (2) (krş. Beyte'l-Maúdis,
Beyte'l-Muúdis, Beyti'l-Maúdis,
Beyti'l-Muúaddes, Beyti'l-Muúdis)
- BilÂd-ı Çerkes : Çerkes Beldeleri.
286a/13 (1)
- Bunduúyye : (cezire ile eşdizimli olarak)
Venedik.
166a/5, 168b/12 , 173a/9, 193a/14,
204b/12, 216a/14 (6) (krş. Venedik)
- Bürlüs : 47a/17 (1) (bk. Berles)

C

- Cehennem Vâdisi : Filistin ile
Taberiyye arasında bir yer.
97a/12 (1) (krş. áÁÁtis)
- Ceyh n : Ceyhun.
298a/21 (1)
- Cidde : Cidde.
307b/18 (1)
- Ciyez : Bir yer ismi.
99a/15 (1)

Ç

Çin : 61a/7, 244b/4 (2) (bk. äin)

D

Deken : Hindistan'da bir yer ismi, Deken dağları.
197b/10, 197b/11, 245a/20, 258b/18
(4) (krş. Diken)

Dımaşú : Şam.
201b/7, 358b/19 (2) (krş. Dımaşú)

Dımaşú : 8a/19 (1) (bk. Dımaşú)

Dicle : Dicle.
139a/8, 298a/20 (2)

Diken : 139b/21, 167a/7 (2) (bk. Deken)

DirnerbÀ : Kahire'de bir yer ismi.
214a/18 (1)

DiyÀr : 1.(èArab ile eşdizimli olarak) Arap diyarı, Arap memleketleri;
20b/13 (1)

2.(Óekim DÀvÿd ile eşdizimli olarak) Antakya.

29a/17, 49b/17, 80a/16, 81a/6, 82a/7, 147a/4, 157a/8, 158a/15, 192b/3, 304a/17 (10) (krş. Anàúíye, Anàúíyye)

DiyÀrbekir : Diyarbakır.

64a/17 (1)

Dördyol : Dört Yol.

64b/13 (1)

E

Ermen(i) : (cezire ile eşdizimli olarak)
Ermeni'lerin yaşadığı yer, Ermenistan.
27b/7, 79b/1, 90b/5, 96a/18, 108a/16,
174a/19, 198a/17, 235b/12, 254b/14 (9)
(krş. Ermeniyye)

Ermeniyye: 98b/3, 168b/12, 169b/5, 173a/8,
287a/11 (5) (bk. Ermen)
Eşbile : İspanya'da bir şehir ismi.
314b/19 (1)

F

- FÀris** : (cibÀl, iàà, vilÀyet vb. ile eşdizimli olarak) İranlı; İran.
 28b/17, 64b/1, 84a/15, 91a/20, 98b/3, 99b/21, 122b/20, 133b/12, 161b/13, 167b/11, 189b/10, 190b/1, 198a/13, 258a/9, 287a/11, 288b/1, 292b/11, 344b/16 (18)
- Felesün** : Filistin.
 97a/12 (1) (krş. Felisün)
- Felisün** : 150a/16 (1) (bk. Felesün)
- Feres** : 34b/13 (1) (bk. Füs)
- Feyyüm** : Mısır'da bir yer ismi.
 189a/18 (1)
- FurÀt** : Fırat.
 97b/12, 139a/8 (2)
- Füs** : (ehl ile eşdizimli olarak) İranlılar'ın yaşadığı yer; İran.
 18b/3, 89a/7, 89a/11, 98b/10, 131a/8, 173b/21, 209b/7 (7) (krş. Feres)

G, á

áÀáÀtis : 97a/11 (1) (bk. Cehennem VÁdisi)

áarb : 1.Batı;

137b/15, 249b/19 (2)

2.(baór ile eşdizimli olarak) Batı

Denizi.

344b/18 (1)

áazzÀh : 97a/14 (1) (bk. áazze)

áazze : 84a/2 (1)(krş. áazzÀh)

GeylÀn : İnan'da bir yer ismi.

291a/18 (1)

Gürcistan : Gürcistan.

14a/12 (1)

H, Ó, Ò

- Óabeş : 4a/8, 4a/9, 135b/19, 259a/17, 353a/12
(5) (bk. Óabeşe)
- Óabeşe : Habeş, Habeşistan.
42b/19, 88a/4, 140a/9, 150a/19,
162b/21, 164b/13, 164b/16, 177b/8,
194a/4, 198a/1, 254b/15, 305a/13,
319a/16, 321b/2, 323a/21, 332b/13 (16)
(krş. Óabeş)
- Óaleb : Halep.
27b/20, 98a/17, 99a/1, 145b/9, 166a/6,
183b/1, 235b/10, 271b/1, 321b/3,
353b/21 (10)
- Óalic : 1. (Berber ile eşdizimli olarak)
Afrika'nın kuzeyinde bulunan haliç;
Habeşistan topraklarında bulunan haliç.
164a/9 (1)
2.(aòêar ile eşdizimli olarak) Yeşil
haliç; Halic-i Ahdar; Hind beldelerinin
en yukarı noktasına varan haliç;
157b/10 (1)
3. (êArabi ile eşdizimli olarak)
Kızıldeniz, Arap Körfezi, Eyle Körfezi,
Kulzum Körfezi.
242a/21 (1)
- ÒarÀb : Çin'de bir yer ismi.
171b/12 (1)
- Óiân-ı CezÂyiri : (?) Cezayir.
329a/18 (1)
- Òiûay : Hitay.
79b/17 (1)
- ÓicÀz : Hicaz.
7a/17, 46a/6, 49b/18, 60a/1, 61a/5,
75b/21, 84a/18, 86a/9, 100b/15,
100b/11, 113b/20, 115a/10, 140a/8,
149a/1, 171a/2, 190b/20, 190b/21,
197a/19, 205b/15, 227a/3, 242a/9,
249b/8, 297a/19 (20)
- Hind : (ehl, terkib, eÿd vb. ile eşdizimli
olarak) Hindistan.
4a/8, 8a/19, 8b/3, 10b/12, 10b/19,
12b/16, 13b/20, 15b/14, 16a/20,
16b/13, 17a/4, 17b/2, 17b/21, 18b/16,
19a/20, 22a/5, 22a/8, 23a/6, 23a/20,
24b/4, 29a/18, 30b/20, 31a/8, 31a/10,
32b/9, 35a/2, 38b/12, 39b/7, 42b/11,
42b/18, 43a/4, 43a/8, 43a/10, 45a/3,
49b/10, 50a/8, 51b/17, 54a/17, 55a/10,
55a/15, 59a/10, 61a/7, 61b/6, 61b/10,
62b/17, 63a/2, 68b/4, 69a/19, 69a/21,
70b/19, 73a/12, 75b/20, 79b/14,
81a/12, 86b/21, 87b/21, 88a/1, 88a/15,
89a/2, 89a/20, 89b/9, 90b/5, 90b/14,
90b/21, 91b/12, 92a/3, 92a/8, 92b/20,
93a/19, 93b/8, 94a/12, 95a/14, 95b/10,
95b/11, 99a/7, 103b/21, 104a/1,
114b/13, 119b/11, 124a/14 (2),
125a/20, 131a/17, 131b/7, 131b/17,
132a/17, 135b/16, 139b/11, 139b/13,
140a/7, 140a/13, 144b/17, 146a/9,
146a/15, 147a/7, 147a/8, 147b/4,
148b/20, 149a/2, 154b/15, 158a/2,
160a/9, 164b/16, 172a/12, 172a/14,
177b/11, 177b/16, 178a/6, 178a/7,
178a/8, 178a/16, 179a/10, 182a/16,
184b/11, 184b/12, 185a/1, 185a/5,
188a/5, 188a/11, 189a/18, 189b/1,
189b/10, 191a/12, 194b/10, 197a/12,
197b/6, 197b/10, 198a/9, 202a/14,
203a/2, 205a/11, 207b/20, 211a/7,
212a/9, 212a/21, 216b/17, 217b/1,
219b/2, 222a/10, 230a/1, 230a/2,
230a/7, 231a/10, 231b/11, 237b/3,
244b/4, 245a/20, 245b/3, 250b/15,
255a/13, 255b/1 (2), 255b/14, 255b/20,
256a/16, 257a/7, 258a/18, 260a/14,
262b/9, 262b/18, 263a/21, 265a/3,
265a/4, 265b/5, 265b/13, 269a/10,
272a/4, 272a/8, 272b/3, 272b/20,
276a/17, 276b/6, 276b/7, 277a/9,
277a/13, 277a/17, 277b/9, 277b/12,
277b/16, 278a/14, 280b/10, 280b/13,
283a/7, 283a/9, 283a/18 (2), 285a/1,
287b/14, 289b/13, 289b/20, 291a/18,
295a/1, 295a/8, 296a/13, 296a/18,
299b/19, 300b/7, 300b/16, 301a/4,
301a/7, 301a/20, 302a/12, 305a/13,
306a/13, 306b/10, 312b/1, 312b/5,
313a/4, 313a/7, 317b/18, 319a/13,
319a/15, 319b/5, 320a/13, 321a/11,
321b/2, 322b/1, 323a/21, 324b/17,
324b/19, 326a/20, 328a/14, 338b/17,
339a/17, 342a/2, 342b/9, 343a/3,
343b/1, 346b/3, 347a/5, 347a/6,
350a/20, 354a/11, 354a/17, 354a/19,
354a/21, 361a/1 (240) (krş. Hindistan,
Hindÿ)
Hindistan : 97b/5, 126a/7, 165a/16 (3)
(bk. Hind)
Hindÿ : 31b/2, 31b/5 (2) (bk. Hind)
ÒorÀsÀn : Horasan.

12a/14, 27b/7, 35a/17, 64a/8, 190b/20,

216a/14, 258a/9, 275a/10, 347b/17 (9)

I, èI

èIrÀú : (ehl ile eşdizimli olarak) Irak.
5a/9, 7a/18, 25a/5, 41a/4, 41a/20,
46a/6, 52a/2, 54b/5, 60a/1, 63a/19,
63a/21, 70b/5, 80b/1, 88b/21, 97b/12,
97b/13, 135a/10, 149a/1, 160a/13,
179b/15, 192a/3, 201b/1, 205b/15,

212a/5, 215a/12, 215a/13, 221a/13,
221a/14, 223a/1, 226b/19, 259a/8,
266a/20, 299b/19, 319a/18, 350a/20,
351b/11 (36)

IāfahÀn : Isfahan.

50b/11, 206a/8, 353a/14 (3)

İ

İskenderiyye : İskenderiye. 200a/4 (1)
23b/15, 91b/1, 98b/20, 159b/19, İznik : İznik.
305b/20 (5) 121a/7 (1)
İsrâiyil : İsrail.

K, Ú

- KÀbil : Kabil.
61b/6 (1)
- Úaralar : Sudan.
88a/3, 77b/14, 234b/5 (3)
- KenbÀye : Hindistan'da bir yer ismi.
139b/21 (1)
- Úıbrıs : Kıbrıs.
76a/15, 78b/7, 140b/1, 146b/6,
150a/19, 162a/20, 165a/15, 165a/17,
172b/10, 181b/4, 189b/10, 204b/12,
235b/2, 238b/17, 254b/14, 262a/5,
264b/8 (17)
- Kilkÿn : Bir yer ismi.
107b/12 (1)
- KırÀni : Bir yer ismi (?).
172b/18 (1)
- KirmÀn : İnan'da bir Şehir ismi, Kirman;
Kirman dağları.
5a/20, 106b/20 (2) (3)
- Úuds : 100b/11, 174a/7 (2) (bk. Úudÿs)
- Úudÿs : 100b/14, 267b/15 (2) (krş. Úuds)
- Úulzÿm : (aómer, baór ile eşdizimli olarak)
Kızıldeniz.
160a/13, 164a/9, 189a/18, 203b/8,
296b/12 (5) (krş. baór)
- ÚumÀri : Bir Şehir ismi (?).
244b/5 (1)
- Úurÿba : Kurtuba.
344b/18 (1)

L

LübnÄn : Lübnan.

137b/20, 167b/9, 245a/10 (3)

M

- Maàrib : 1.Batı taraf;
2.Fas, Tunus, İspanya tarafı;
3.Fas.
14b/19, 22a/20, 22b/20, 26b/3, 55b/15,
75a/5, 78b/20, 84b/10, 89b/15, 96b/18,
97a/1, 147a/17, 152b/20, 169b/4,
173b/15, 175b/3, 176b/20, 221a/14,
225b/15, 233b/18, 245a/12, 281b/9,
286a/14, 293b/2, 306b/10, 307a/1,
308b/6, 341b/20, 358a/10, 364a/16 (30)
- Maúdişem : Habeş şehrinde bir yer ismi.
164b/13 (1)
- MÀliúa : Endülüs'te bir şehir ismi, Malaga.
121a/7 (1)
- MaràayÀn : Şam'da bir yer ismi.
183b/2 (1)
- Medine : (Münevvere ile eşdizimli olarak)
Medine şehri.
70b/5 (1)
- Mekke : Mekke.
60a/2, 76b/16, 103b/21, 104a/1,
127b/14 (5)
- Melèaúa: (iààlar ile eşdizimli olarak)
Malezya'da eski bir liman şehri.
87a/1, 152a/16, 155b/13, 204a/17,
258b/18, 272a/5 (6)
- Mendeb : Bir yer ismi.
172a/15, 177b/14 (2), 242a/21 (4)
- MennÀkÀ : Yemen'de bir yer ismi,
Manaka (?).
27b/20 (1)
- Miã(ı)r : Mısır.
2a/17, 2b/18, 4b/4, 5a/9, 5b/1, 7a/15,
8a/2, 8a/18, 10a/3, 11a/20, 12a/14,
13a/21, 13b/4, 14a/10, 14b/1, 14b/9,
16b/5, 16b/14, 18a/12, 18a/15, 18b/9,
20b/5, 21b/18, 22a/21 (2), 22b/12,
25b/12, 29b/15, 31b/2, 31b/19,
32a/4, 32a/19, 37a/1, 40a/13, 40a/14,
40b/8 (2), 40b/14, 43b/17, 43b/19,
44a/7, 44b/13, 45a/1, 46a/6, 46a/15,
46b/2, 46b/5, 46b/15, 47a/17, 49a/1,
49a/7, 49a/10, 49a/12, 49b/10,
50b/12, 52b/7, 53b/6, 53b/7, 54a/12,
54b/5, 55b/5, 55b/6, 56a/6, 60a/17,
61b/21, 62a/1, 63a/19, 64a/17,
70a/11, 70b/5, 71a/8, 71b/3, 78b/7,
78b/15, 79a/19, 80a/15, 82b/9,
83a/19, 84a/2, 84a/14, 84a/15, 86a/3,
86a/7, 86a/18, 87a/18, 88a/6, 90a/6,
91a/19, 91a/21, 91b/3, 91b/4, 96b/4,
97b/14, 98b/20, 103b/21, 104a/9,
104b/20, 105a/13, 106b/19, 107b/13,
107b/21, 108b/12, 109b/2, 109b/6,
112a/18, 113b/19, 115a/9, 116b/4,
116b/11, 118a/4, 118b/19, 119a/14,
119b/4, 122a/6, 124a/15, 131b/19,
132a/1, 132b/5, 133b/20, 135b/19,
135b/20, 137b/21, 139b/18, 140a/8,
145b/9, 148a/16, 148b/21, 150a/19,
151b/3, 152b/20, 152b/21, 153a/2,
153a/8, 156a/3, 157a/17, 158a/2,
158a/3, 160b/10, 161b/21, 162a/1,
162a/16, 163a/7, 163a/9, 164b/18,
165a/15, 165a/17, 167a/5, 167a/20,
171b/11, 174a/18, 174b/2, 175b/7,
177a/11, 178b/3, 178b/11, 178b/13,
179b/17, 182a/11, 189a/17, 189a/18,
189b/11, 190a/6, 190a/15, 190b/19,
191a/20, 195a/9, 195a/10, 195a/11,
195a/17, 195b/8, 199b/20, 201a/21,
201b/7, 203b/19, 204a/5, 204a/9,
204b/11, 205b/15, 208a/12, 216b/4,
217b/16, 218a/12, 220a/5, 222b/2,
223a/1, 232a/7, 232a/9, 233b/18,
234a/19, 234b/20, 235a/1, 235b/11,
239a/17, 241b/4, 246a/1, 246a/21,
253a/8, 254b/1, 254b/3, 261a/12,
265b/3, 268a/4, 273a/15, 274b/12,
276b/2, 278a/8, 279a/20, 288a/3,
288b/1, 290a/20, 291a/19, 293b/5,
297b/8, 297b/11, 298a/20, 301b/19,
305a/14, 313a/6, 319a/8, 319a/14,
321b/2, 321b/7 (2), 329b/4, 329b/15,
329b/20, 342a/3, 347a/5, 347a/7,
348a/11, 351b/13, 354a/6, 354a/12,
354b/1, 354b/9, 355b/19, 356a/18,
356b/7, 357b/21, 358b/21, 359a/3,
359a/5, 359a/8, 360a/4, 361a/16,
362b/16, 363b/8 (247)
- Mÿâil : Musul.
57a/13, 97b/12, 292b/11 (3)
- Münüf : Bir yer ismi.
99a/15, 99a/16 (2)

N

Nec(i)d : Arap yarımadasının ortasında yer alan
bölge, Necid.
60a/2, 115a/11, 215a/14 (3)
Nil : Nil nehri.

71a/8, 189b/11, 235a/2, 298a/20,
359a/9 (5)
NisAbÿr : Nişabur.
200a/3 (1)

R

RÅhÿn : Serebdip'de bir dağ ismi.
362a/8 (1)

Rÿm : 1.*Mucemü'l-Büldan*'da, Mısır Körfezi, Mağrip, Bahrü'l-Ahdar, Türk Yecüc, Irak, Nusaybin, Endülüs arasında bulunan bölge, olarak gösterilmiştir;

2.Trakya ve Balkanları içine alan Anadolu bölgesi;

8a/18, 20b/13, 22a/14, 24b/8, 27a/18, 41b/5, 48b/2, 60a/17, 64b/20, 68b/4, 79b/1, 98a/7, 99a/5, 113a/19, 116a/16, 130a/16, 131b/7, 133b/11, 146a/4,

147a/3, 160a/14, 164b/17, 176b/20, 177b/14, 177b/15 (2), 180b/4, 181b/10, 183b/1, 186a/1, 198a/8, 198a/9, 218a/13, 218a/16, 235a/5, 235a/11, 236a/15, 238b/16, 240a/14, 250b/15, 264a/12, 264b/8, 272b/18, 276b/15, 285b/20, 304b/12, 306b/10, 314b/14, 315b/10, 317a/15, 321a/3, 321b/3, 322b/9, 322b/13, 323b/9, 325b/8, 326b/3, 328b/17, 330a/2, 320b/18, 340a/11, 344a/13, 345a/2, 345b/17, 348a/11, 353b/21 (66) (krş. Urÿm)

S, ä, æ

- äabÄniye : Bir yer ismi.
171b/13 (1)
- äaèid : Mısır'da bir yer ismi.
20b/5, 20b/13, 24a/3, 32b/5, 43b/19
(2), 96b/4, 156a/3, 201a/21, 203b/19,
251b/17, 344a/13 (12)
- äafrÄ : Hicaz'da bulunan bir yer ismi.
84a/18 (1)
- äaüÄliye : Sicilya.
256a/20, 355b/6 (2) (krş. äalüyye)
- äaüz : Sakız adası.
314b/18 (1)
- äalüyye : Bir yer ismi, Sicilya (?).
34a/20 (1) (bk. äaüÄliye)
- äamyde : Berberî bir kabilenin oturduğu bir yer
ismi.
344b/19 (1)
- äanèÄ : Yemen'de bir yer ismi.
153a/3, 190b/20, 206b/2 (3)
- äanèÄn : Moğolistan'da bir yer ismi.
87b/13 (1)
- Semendeivr : Bir yer ismi, Semendeivr.
139b/19, 152a/16, 249b/1 (3)
- Semerüand : Semerkand.
16a/2, 49a/9 (2)
- Serendib : Serendip.
- 35a/2, 99a/7, 124b/6, 124b/8, 152a/16,
155b/12, 272a/4, 301a/7, 350b/1,
362a/8 (10)
- äin : (dühn, yaà vb. ile eşdizimli olarak)
Çin.
12a/2, 17b/21, 29b/4, 29b/10, 31b/3,
31b/5, 31b/13, 35a/2, 37b/8, 38b/14,
40b/4, 57b/5, 62b/21, 121a/6, 121b/3,
132b/12, 133a/4, 133a/6, 139b/19,
139b/20, 146a/10, 149b/15, 152a/16,
152a/18, 152b/17, 164b/16, 171b/12,
172a/16, 186a/4, 199a/10, 204a/17,
206a/7, 225a/4, 230a/21, 249b/2,
260b/3, 260b/4, 260b/11, 320b/12, (39)
(krş. Çin)
- Sind : Bir yer ismi.
61a/7, 150a/19 (2)
- SuüüirÄ : Bir yer ismi, Sukutra adası.
139b/13 (1)
- SydÄn : Bir yer ismi.
88a/16, 176b/11, 256a/7 (3)
- Sÿs : Bir ada ismi.
115b/3, 140b/1, 169b/4 (3)
- Süvediyye : Süveydiyye, Samandağı (?).
8a/19 (1)

§

- Şâm : Şam.
 2b/19, 10a/3, 23a/6, 29b/15, 32a/4,
 33a/1, 39a/5, 40a/14, 47a/16, 50b/12,
 64a/17, 72b/9, 75b/17, 76a/11, 78b/8,
 78b/16, 86a/4, 92a/19, 92b/5, 96b/8,
 99b/21, 108a/16, 113b/21, 118b/10,
 119a/5, 123a/5, 124a/15, 132a/1,
 132a/17, 136b/15, 145a/12, 137b/17,
 138a/6, 139b/18, 145a/4, 145a/14,
 149a/1, 149b/11, 150a/6, 150a/7,
 152a/2, 152b/2, 152b/20, 154b/5,
 161b/3, 162a/17, 167b/12, 167b/21,
 173a/17, 173b/14, 173b/15, 173b/16,
 178a/17, 179a/10, 180a/16, 183b/1,
 190a/6, 195b/21, 197a/2, 199a/19,
 201a/2, 201b/1, 215b/21, 231b/7,
 236b/21, 237a/2, 246a/1, 250b/16,
 251b/19, 262a/17, 265a/6, 265b/2,
 266a/11, 268a/4, 279a/19, 280b/19,
 283a/20, 285b/8, 294b/7, 295a/1,
 295b/4, 300b/16, 301a/20, 311b/1,
 328b/20, 329b/4, 342a/17, 344b/5,
 344b/21, 356a/9, 360a/4 (91)
- Şamûrâ : Sumatra Adası.
 164b/17 (1)
- Şeóer : 92a/10 (1) (bk. Şeór)
- Şeór : Bir yer ismi.
 18a/10, 140a/1, 158a/3, 172a/15,
 190b/20, 240b/17, 285a/4, 341b/19,
 355a/20 (9) (krş. Şeóer)

T, Û

Ûaberi : 267b/14 (1) (bk. Ûaberiyye)
 Ûaberiye : 97a/12 (1) (bk. Ûaberiyye)
 Ûaberiyye : Taberistan.
           300b/1 (1) (krş. Ûaberi, Ûaberiye)
 Ûarsÿs : Tarsus.
           103a/8, 108a/16 (2)
 Tekrÿr : Bir Şehir ismi.
           64b/7 (1)
 Tel-i Aómer : Telahmer.
           235a/5 (1)

TenÃur : Çin'de bir yer ismi.
           172a/15 (1) (krş. TenÃur)
 TenÃur : 139b/19 (1) (bk. TenÃur)
 Tenbÿt : Bir yer ismi.
           249b/1 (1)
 Tenÿb : Bir dağ ismi.
           225a/4 (1)
 Ûÿr Ûaàı : Tur Dağı.
           351b/13 (1)

U, èU

Ubyl	: Hindistan'da bir yer ismi. 172a/14 (1)	328a/13, 341b/19, 344b/20, 355a/20, 363b/15 (13)
èUmmÀn	: 1. Okyanus; 2.Hindistan ile Arabistan arasındaki büyük deniz. 18a/10, 92a/10, 140a/2, 172a/15, 190b/20, 191a/13, 242a/21, 296b/11,	Undulus : Endülüs. 26b/8, 29b/4, 88b/11, 97a/13, 137b/17, 167b/21, 208a/10, 223a/9, 245a/15, 314b/19, 319a/17 (11)
		Urým : 52a/3, 232a/10 (2) (bk. Rým)

V

Venedik : 99b/21 (1) (bk. Bunduúyye)

Y

Yemen : Yemen.

8b/11, 18a/10, 21b/18, 24a/1, 57b/9,
58a/14, 81b/8, 174b/10, 191a/13,

192a/3, 222b/2, 225a/16, 227a/3,
240b/17, 259a/17, 270b/10, 285a/4,
344b/20, 361a/1, 362b/16 (19)

2.2.1.4. Arapça İbareler Dizini

‘A, A, Á

aèni’ş-şünbülid : *Sevrenca* bitkisi, safran,
çiğdem.

18a/18 (1)

aãÂbiè ãufr ve’l-barãÂ : *Keff-i Meryem*.

18a/2 (1)

ÀõÂne’l-erneb ve’ş-şÀh

8a/8 (1)

: Bir ot ismi.

B

bi'l-Hindiyyeti gül mârebi ke'l-zencebil ve'l-emlec:

Enbec kelimesinin açıklaması ve eş anlamlıları.

30b/20-21 (1)

bi-lüâati ehl-i Mîâr nevèün mine'l-cilbânı:

Biselle kelimesinin açıklaması.

46a/5 (1)

bi'l-muècemete'l-bunduú ve bi'l-mühmeleti'â-

ânavber: *Celÿz* kelimesinin açıklaması: Noktayla fındık; noktasız sanavber.

83b/16-17 (1)

bi'l-muècemeti'l-cilbân : *Celez* kelimesinin açıklaması: Noktayla cilban.

83b/17 (1)

C

cevzehu : *Kýrkendim* kelimesinin açıklaması.

286b/10 (1)

D, ë

êabbü : (baúla ile eşdizimli olarak)
 BÂøerencýye.
 51b/15 (1)
 êarbün mine'l-berdi : *SÂmÂn* kelimesinin
 açıklaması: Berdi bitgisindendir.

178b/19 (1)
 demi'l-aðaveyn ev áedyeyn: *ÖýnsiyyÂvuşÂn*
 kelimesinin açıklaması: Demü'l-
 ahaveyn veya sedyeyn.
 131b/18 (1)

E

- e'l-anÀäyris evi'l-erÀú evi'l-maóleb :
è*Bdi*'l-yüs'r'ün eş anlamlıları.
245a/8 (1)
- e'l-byäirÀ ve'l-mÀhiyyetü zehre :
SeykerÀni'l-hýt ifadesinin eş
anlamlıları.
203b/17 (1)
- e'l-cezer ve bi'l-YÿnÀniyyeti isîafalis :
Iâiâflin kelimesinin açıklaması: Cezer
ve Yunanca ile istafalis.
18a/19 (1)
- el-edhÀni'l-mürekkebeti : Müshil.
313b/15 (1)
- e'l-àarab evi'd-deleb : è*AyâAm* kelimesinin
açıklaması: Garab veya debel.
245b/8 (1)
- e'l-óardÀle'l-ebylø ev hüve e'l-óarf ev e'l-
óarmel: *İsfend* kelimesinin açıklaması:
Beyaz hardal veya harf veya harmel.
13b/7 (1)
- e'l-óaaø eve'l-Hindi minhü : *ÒavlÀn*
kelimesinin açıklaması.
131b/17 (1)
- e'l-úalâb evi'l-mevz : *ÚÀtil ebih*'in aeş
anlamlıları: El-kaltab veya el-mevz.
259b/2 (1)
- el-kebir min-óasi'l-ómÀr : *Fencyÿs*
kelimesinin açıklaması: Hası'l-hımar'ın
büyüğü.
256b/12 (1)
- el-kebir min-lisÀni'l-óameli: *ÁôÀni*'l-*cedi*
kelimesinin açıklaması: Lisani'l-
hamelin büyüğü.
8a/15 (1)
- e'l-úurüme'l-berri ve'l-úarâaf : *Remrem*
kelimesinin açıklaması: Yaban
kurtumu ve karsaf.
160a/4 (1)
- e'l-maèryf bi-èaliúe'l-èades ve verdi's-sibÀè:
èAliúú'l-*keleb*'in açıklaması.
241b/19 (1)
- e'l-maèryf bi'l-úuzılıcú : *EkrÀz*'ın açıklaması;
kızılıcık olarak bililir.
24b/5 (1)
- e'l-mercÀn evi'l-kehrýb : *Úuryñü*'l-*baór*'ın
açıklaması: El-mercan veya el-kehrüb.
262b/16 (1)
- e'l-meyèa ev àamà-ı zeytýn: *Aâürek*
kelimesinin açıklaması: Meya veya
zeytinin zamkı.
18a/20 (1)
- e'l-Mıârî hüve'l-türmüs ve'n-nebüyye'l-fýl :
BÂúli kelimesinin açıklaması.
38a/20 (1)
- e'l-munúúó mine'l-emrÀó : *Esnasiya*
özel terkinin Arapçası.
5b/16 (1)
- e'r-riteyyetu : *Aümýü*un eş anlamlısı.
18b/16 (1)
- eâ-àlèidu mine'l-úalÀ : *Şebi*'l-*esÀkife*'nin
açıklaması.
207a/12 (1)
- e's-semeki'â-âaàir bi-lüàati ehl-i Mıâr:
BisÀriyÀ kelimesinin Arapça olarak
açıklaması.
46a/4 (1)
- e't-teným e'l-müsemÀ bi'l-YÿnÀniyye àÿýmÀ
: *Şeceretü*'l-*yemÀm* bitkisinin
açıklaması ve eş anlamlıları.
208a/8 (1)

F

fi'l-èacin : Hamurda.
43a/21 (1)

fÿmihÀ : Buğday (?).
76a/8 (1)

H, Ó, Ò

óabbühü: *BelesAn'* in tanesi.

77a/14 (1)

óabbü's-simnetihi : *Semne'* nin tanesi.

48b/13 (1)

òÀnıku'n-nimr ve'õ-õib : *ÚAtili'n-nimr* ve'õ-
õib bitkisi.

116b/16 (1) (krş. úatili'n-nimr ve'õ-
õib)

óazÀze'l-óacer ve úıyl cevz-i cendüm :

Behaúe'l-óacer' in açıklaması ve eş
anamlıları.

59a/8 (1)

hüve'l-anzarýt : *èAnzarýt.*

244a/11 (1)

hüve'l-Àsel : *SemAr* kelimesinin
açıklaması: Aseldir.

196b/4 (1)

hüve'l-bÀbýnec : *.ÒAmÀmeylen* kelimesinin
açıklaması: O babuneçtir.

117a/10 (1)

hüve'l-kÀdi : *Keder* kelimesinin
açıklaması: O kadidir.

278a/16 (1)

hüve'l-kemÀfeyüys : *ÒAmÀyanias*
kelimesinin açıklaması: Kemafeytustur.

117a/11 (1)

hýve'l-kesleó : *AndarýääÁúÁs* kelimesinin
açıklaması: Keslehlereendir.

31a/4 (1)

hüve sÀh-ı devrÀn : *SiyÀò* *õervAn*
ifadesinin açıklaması: O sah-ı
devrandır.

203b/18 (1)

hüve's-seraòs : *KeydezAre* kelimesinin
açıklaması: O serahstır.

286b/11 (1)

hüve'ø-øarè : *æedy* veya *meme* kelimesinin
açıklaması.

75a/17 (1)

K, Ú

- úÁtil-i ebih ve hüve'l-úáilab ve yüsemme'l-
óinnÁe'l-aómer : *Baó* kelimesinin
eş anlamlılarının açıklaması.
- úatili'n-nimr ve'õ-õib : 116b/16 (1) (bk.
òÁnku'n-nimr ve'õ-õib)
- úÁtilü'n-nimr ve'õ-õib ve'l-keleb : Köpeği,
kurdu ve kaplanı öldüren bitki.
259b/1 (1)
- kebire'l-heyýfÁrikýn : *RummÁni'l-enhÁr*
kelimesinin açıklaması:
Heyufarikun'un büyüğü.
160a/4 (1)
- kibÁre'l-èavsec : *éarúad*'ın açıklaması.
- kibÁrühÁ: *Raúş* kelimesinin açıklaması.
158a/13 (1)

L

- lâ-el-meyèa : *èAbher* kelimesinin açıklaması: Meya değildir.
237a/20 (1)
- leyse ke-òÀlik iõe'l-óÀlibì, àùrÀüüýs: (?) Yıldız çiçeğinin *e'l-óÀlibì* ve *àùrÀüüýs* şeklinde de kullanıldığını ifade eden bir cümle.
13b/8 (1)
- lifuhu : *Ekrü'l-baòr*'ın açıklaması.
24b/4 (1)
- lisÀni'l-ibl ve fi'l-àurbi'n-nÀèime :
ElfÀfesbeúÀyeái kelimesinin eş anlamlılarının açıklaması olduğu düşünülmektedir.
25b/4 (1)
- lisÀnü'â-ævr evi's-şeoÀr : *KeólÀ* ve *küóeylÀ* kelimelerinin eş anlamlıları: Lisanü's-sevr veya şehar.
275a/12 (1)
- lizÀúí'r-ruòÀm ve'l-óacer : Palamutun zamkı.
292a/13 (1)
- lüàatün fi-herneve : *Úarneve*'nin açıklaması: Herneve.
262b/16 (1)

M

- mine'l-èaãÀfir : *Kervân* ve *úunbara* kelimesinin açıklaması: Serçelerdendir. 271a/11, 280b/16 (2)
- mine'l-èavsec : *Celhem* ve *melîó* kelimesinin açıklaması: Avseclerdendir. 83b/17, 343b/2 (2)
- mine'l-bÀbÿnec : *Kerkîş* kelimesinin açıklaması: Banuneçlerdendir. 280b/9 (1)
- mine'l-ballÿü : *Sindiyân* kelimesinin açıklaması: Ballutlardandır. 199b/20 (1)
- mine'l-ballÿü ve'l-muúl : *Behbeş* kelimesinin açıklaması: Ballut ve mukllardandır. 59a/8 (1)
- mine'l-baèayiaarân : *Belencâsef* kelimesinin açıklaması. 55b/17 (1)
- mine'l-baâal: Soğanlı bitkilerdendir. 55b/17 (1)
- mine'l-byâir : Busirlerdendir; *Àõânü'd-dübb.* 8a/15 (1)
- mine'l-cuède : *Miski'l-cin'*in açıklaması: Cudelerdendir. 313b/14 (1)
- mine'l-enbiõe : *Sermâ* kelimesinin açıklaması: Şaraplardandır. 181b/9 (1)
- mine'l-fÿtenc : *NiènÀè* kelimesinin açıklaması: Futenclerdendir. 351b/9 (1)
- mine'l-ârbân : *èAõÀf*ın açıklaması. 248a/21 (1)
- mine'l-òabâzi : *Òuîmi* kelimesinin açıklaması: Habazilerdendir. 124a/12 (1)
- mine'l-óarşef : *èAkÿb* kelimesinin açıklaması: Harşeflerdendir. 241b/4 (1)
- mine'l-hevfariüÿn : *Enderÿniyâ* kelimesinin açıklaması: Hevfarikunlardandır. 31a/3 (1)
- mine'l-heylÿn : *Cenóal* kelimesinin açıklaması: 85b/19 (1)
- mine'l-hindibâ : *Eniÿniyâ* kelimesinin açıklaması: Hindibalardandır.
- 31a/2 (1)
- mine'l-ènebi evi'l-acÀâ : *èUÿÿni'l-baúar'*ın açıklaması. 245b/5 (1)
- mine'l-kerneb : *Úanbiü* kelimesinin açıklaması: Lahanalardandır. 271a/12 (1)
- mineèl-kümÀh : *Úaèil'*in ve *keşnec'*in açıklaması. 267b/11, 281b/21 (2)
- mine'l-kürÀâ : *Úafluô* kelimesinin açıklaması: Pırasalardandır. 268a/2 (1)
- mine'l-lifÁó : *Kÿri'l'*in açıklaması: Lifahlardandır. 286b/10 (1)
- mine'l-yetÿè : Sütü olan otlardandır. 55b/17 (1)
- mine'n-nesrin : *Cülnesrin* kelimesinin açıklaması: *Yaban* güllerindendir. 83b/16 (1)
- mine'n-neÿlyfer e'l-Hindi : *Bseybid* kelimesinin açıklaması: Hintçe, nilüferlerdendir. 32b/9 (1)
- mine'r-râmek : *Sek'*in açıklaması: Rameklerdendir. 191a/9 (1)
- mine'r-reyóân : *KÂfÿriyye* ve *terencân* kelimesinin açıklaması: Reyhanlardandır. 64b/21, 273a/12 (2)
- mine'â-âafâf : *BâzÀmeú* kelimesinin açıklaması: Safsaflardandır. 38a/21 (1)
- mine'â-âanavber : *Kerker* kelimesinin açıklaması: Sanavberlerdendir. 280b/15 (1)
- mine's-semek : *Şavü* kelimesinin açıklaması: Balıklardandır. 207a/12 (1)
- mine'â-âeyl : *èAkreş* kelimesinin açıklaması. 241b/7 (1)
- mine'z-zÀc : *Sÿri* kelimesinin açıklaması: Bakır sülfatlardandır. 202a/14 (1)
- min-ènebi'â-âaèleb : *Kâkenc* kelimesinin açıklaması: Inebi's-saleplerdendir. 273a/11 (1)

min-nebiõü't-temr : *Bataè* kelimesinin
açıklaması: Hurma şaraplarındandır.
39a/3 (1)

muõlaúí's-selãóif : *Raú* kelimesinin açıklaması.
158a/13 (1)

N

nevèün mine's-semek : RÂy kelimesinin
açıklaması: Balık türlerindedir.

153a/18 (1)

R

rumÀdi'l-èaúÀrib ve'z-züccÀc: Zücac ve 185b/12 (1)
akreplerin külü.

S, ä, æ

ãamàuhu : *E'l-óarşef* in samgı.

286a/8 (1)

ãemeri'l-eäl : *Becem* kelimesinin

açıklaması: Eslin meyvesi.

39a/4 (1)

ãiãAre'l-acÃã bi-Miãr ve bi-Maãrib e'l-mişmiş

: *Berüyü* kelimesinin açıklaması.

41a/19 (1)

sivãri's-sind ve'l-Hind : Keş-t-ber-keş-t.

202a/14 (1)

T

tuñalliúu èale'l-fencigešt ve'š- šAhyÀnec:
Šeceret-i İbrÀhim bitkisinin eş
anamlılarının açıklaması.

208a/9 (1)

V

- ve'l-behti ve'l-eimÿü ve'l-yesri ve'l-eketmeket
: *Óacerü'n-neşr* kelimesinin
açıklaması.
99b/1 (1)
- ve'l-óadide'l-miânÄüs : *Óacerü'l-hünÿd*
kelimesinin açıklaması.
99b/2 (1)
- ve óamsafÿm e's-süleymÄni mine'r-reyóÄn :
Cemfesrem'in açıklaması ve eş
anlamlıları.
85a/7 (1)
- ve'l-hedyetü binti's-şeyò : *ÓımÄr-ı úabÄd*
kelimesinin eş anlamlısı.
114a/1 (1)
- ve yelÄ yÄ æemeri'l-erÄk : *Berbir* kelimesinin
açıklaması.
41a/18 (1)
- ve yuúÄlu e'l-kelbeti'l-berri: *Zeytÿne'l-*
Óabeşe'nin açıklaması.
177b/8 (1)
- ve zeyneb mine'l-ëneb : *AâÄbiëi'l-ëöÄrÄ*'nın
Arapça olarak açıklaması.
18a/17 (1)

Y

yaèni mÀ-i uètiâar, mine'z-zeyti úabl, niøÀcihi
 : *InfÀú* kelimesinin açıklaması.
 31a/4 (1)

yuúÀlu çeşmÀzek e'ş-şişim : *Ceşe*
 kelimesinin açıklaması.
 81b/16 (1)

yuúlaú èale'l-eşòiã : *Esedî'l-arø*
 kelimesinin açıklaması: Eşhis olarak
 isimlendirilir.

13b/9 (1)

yuúlaúu èale'l-úurÀdı : Kurad diye
 isimlendirilir.
 139a/16 (1)

yuúlaúu èale'-küsferè ayêan: *CelcelÀn*
 kelimesinin açıklaması: *Küsferè* diye
 de isimlendirilir.
 83b/16 (1)

Z, Ő, Ő, Ø

- zeêame MĀĻyesaè ennehu e'l-óĀlibi ve leyse
ke-ôĀlik iøe'l-óĀlibi, aürĀüüýs :
Yıldız çiçeğinin *e'l-óĀlibi* ve *aürĀüüýs*
şeklinde de kullanıldığını ifade eden bir
cümle olduğu düşünülmektedir.
13b/8 (1)
- öü'l-öĀäiyye ve'l-tiryĀüiye : *BĀkzehr*
kelimesinin açıklaması.
34b/9 (1)
- öy-óamse aāĀbiè: *E'l- bencengešte.*
151a/7 (1)
- öü'l-óamseti'l-evrĀú ve'l-aúsĀm: *BanüĀfilen.*
56a/18 (1)
- öü'l-óamseti'l-evrĀú ve'l-kef: *Bencicešte.*
56a/8 (1)
- öy-æelĀæ elvĀn : *Ūariflen.*
151a/6 (1)
- öy-æelĀæ óabbĀt : *E'z-zaèrýr.*
151a/6 (1)
- öy-æelĀæ şevúĀt : *E'ş-şikĀèi.*
151a/6 (1)

2.2.2. Tıbbi Fiiller Dizini

‘A, A, Á

- aç- : 1. (çıban, iştihâ, südde, şişlik vb. ile eşdizimli olarak) Açmak; gidermek; delmek.
 3a/16, 3b/12, 4a/4, 7b/12, 8b/7, 9a/5, 10a/6, 10a/18, 12b/15, 13b/2, 14b/4, 18b/8, 23a/10, 24b/1, 26a/21, 26b/1, 26b/12, 27a/16, 27b/15, 28b/1, 28b/11, 29a/12, 29b/20, 30a/10, 31b/8, 32a/7, 32a/16, 33a/6, 36b/7, 37b/9, 39a/10, 39b/10, 45a/7, 46b/18, 47a/4, 47b/19, 48a/21, 48b/19, 49b/16, 50b/3, 51a/2, 51a/4, 53a/11, 53a/12, 53a/15, 53b/1, 56a/11, 56b/17, 57b/16, 58a/5, 58b/13, 59b/15, 60b/3, 60b/10, 63a/4, 63b/20, 63b/20, 63b/21, 64a/1, 64b/3, 64b/5, 65b/3, 68b/21, 71a/15, 72b/7, 73b/15, 74a/18, 76a/3, 77b/7, 79b/10, 81a/8, 82a/2, 85a/18, 85a/19, 87a/6, 87a/17, 87b/21, 88a/1, 91a/5, 91b/20, 93a/13, 94b/7, 99a/14, 100a/7, 101b/8, 102a/6, 102b/18, 103a/4, 103a/20, 106b/3, 106b/13, 108b/5, 108b/5, 108b/6, 109a/2, 114a/11, 114a/20, 114b/3, 114b/9, 114b/11, 115b/12, 115b/13, 116a/18, 116b/8, 117a/5, 117b/4, 118b/3, 118b/7, 118b/18, 119b/7, 119b/9, 120a/17, 120b/4, 121a/15, 121a/17, 121b/16, 121b/19, 123a/12, 123b/5, 124a/11, 124a/18, 124b/20, 125b/3, 126a/15, 126b/6, 130a/1, 130a/14, 130b/9, 131a/13, 131b/12, 132a/5, 132a/6, 132a/8, 132b/5, 132b/8, 132b/20, 133a/15, 133a/15, 133b/4, 133b/15, 134a/7, 134a/21, 134b/18, 135b/1, 136b/12, 137b/7, 140a/6, 141a/8, 142b/5, 143a/20, 144a/15, 144b/5, 147a/21, 148a/14, 151b/16, 152b/15, 154b/20, 155b/1, 155b/17, 157a/12, 157b/5, 158b/1, 158b/17, 159a/16, 161b/16, 163a/20, 163b/2, 163b/10, 163b/15, 164b/2, 167a/17, 168a/9, 169b/20, 170a/20, 172a/1, 172a/20, 172b/4, 175a/19, 175a/20, 176a/6, 176b/15, 178a/1, 178a/1, 179a/6, 179a/13, 179b/3, 182a/19, 182b/19, 183a/9, 184a/13, 185a/13, 185b/9, 186b/10, 188b/5, 189b/5, 191b/4, 191b/15, 192b/7, 192b/7, 193a/10, 193a/11, 194a/1, 194a/8, 194b/16, 196a/17, 197b/14, 198b/7, 201a/12, 202a/9, 202b/6, 203a/14, 204a/9, 205b/1, 205b/4, 205b/13, 205b/20, 205b/20, 205b/21, 207a/1, 207b/12, 210a/10, 211b/11, 214b/12, 215b/17, 215b/18, 216b/9, 217b/10, 219b/6, 219b/18, 220a/18, 220b/6, 220b/6, 221a/5, 222b/8, 223a/15, 223b/12, 223b/14, 223b/16, 223b/17, 224b/15, 231a/21, 231b/2, 232b/11, 233a/17, 233b/5, 237a/3, 237a/4, 237a/16, 238a/4, 238a/13, 238b/19, 239a/2, 239b/4, 240b/21, 241b/12, 243a/19, 243b/1, 245a/16, 245b/13, 246b/4, 246b/19, 247b/6, 248a/14, 248b/13, 250b/2, 250b/11, 251a/10, 251b/14, 251b/21, 252a/2, 252a/8, 252b/17, 253a/1, 253a/9, 255b/16, 256a/16, 256b/17, 256b/21, 259a/5, 259a/12, 261a/2, 261a/3, 261a/19, 261b/9, 262b/3, 262b/7, 265a/13, 265b/15, 265b/18, 266a/3, 266b/15, 269a/9, 269b/7, 269b/17, 270a/1, 273b/8, 274b/8, 278a/21, 279a/4, 280a/5, 280a/14, 282b/17, 284a/5, 287b/16, 288a/9, 288b/21, 289a/11, 292a/10, 293a/5, 294a/18, 295a/16, 295b/17, 297a/15, 297b/16, 298a/1, 299a/15, 304b/1, 304b/9, 305b/2, 306b/6, 306b/20, 308a/8, 309a/16, 310b/5, 312a/7, 312b/15, 313a/21, 314a/8, 314a/20, 314b/1, 315a/1, 315a/6, 322a/13, 323b/6, 327a/8, 327a/9, 329b/14, 330a/3, 333a/6, 339b/10, 339b/18, 341a/13, 342a/8, 342a/16, 342b/20, 344a/11, 346b/21, 348a/13, 349a/1, 350b/3, 351a/3, 353b/4, 356a/10, 356b/16, 358b/2, 360a/20, 360b/2, 362b/19 (358)
2. İlaç veya ilaç hammaddelerinin koyuluğunu açmak, inceltmek;
 277b/21 (1)
3. İlaç veya ilaç hammaddelerinin istenmeyen sularının gitmesi için bekletildikleri havuzun deliğini açmak.
 221a/18 (1)

- açıl- : (ÂvÂz, baâlanan kimesne ile eşdizimli olarak) Açılmak.
155b/4, 208b/20 (2)
- açma- : ilaç veya ilaç hammaddelerinin içinde bulunduğu zarfı çok açmamak.
104b/2 (1)
- aâarma- : (ââûal ile eşdizimli olarak) ilaç hammaddeleri düzenli kullanıldığında sakalı ağarmamak.
241b/16 (1)
- aâart- : 1. (ûil, ââûal ile eşdizimli olarak) Ağarmak;
63b/5, 280a/15 (2)
2. Hazırlanan ilaç karışımını beyazlatmak, ağartmak.
267a/14 (1)
- aârı- : Ağrımak.
9a/6, 52b/20, 104b/8, 170b/12, 196a/20, 219a/7, 315a/7 (7)
- aârit- : Ağrıtmak.
5b/8, 8a/7, 15a/18, 19b/5, 20b/1, 23b/19, 39b/4, 124b/14, 133a/17, 152a/13, 204b/10, 205a/13, 216a/3, 267a/16, 288b/4, 347b/3 (16)
- aâulan- : Zehirlenmek.
5b/21, 35a/20, 130b/9, 157a/13, 315b/11 (5)
- aôö eyle- : ilaç veya ilaç hammaddelerini içerek veya yiyerek kullanmak, almak.
83a/17, 152b/13, 152b/14-15, 252b/8, 254a/17, 257a/5, 299a/2, 306a/2 (8)
- aôö it- : 1. ilaç veya ilaç hammaddelerini içerek veya yiyerek kullanmak, almak;
263a/1, 265a/21, 308a/9, 310a/15, 322a/15, 329b/13 (6)
2. ilaç hammaddelerini ilaç karışımı için belli düzeylerde kullanmak, eşit şekilde almak.
310a/6 (1)
- aû- : (bevl, idrâr, göz suyu, ûan vb. ile eşdizimli olarak) Akmak.
21a/18, 22b/7, 24a/18, 26b/7, 26b/11, 51a/17, 72a/18, 73b/5, 74b/11, 92a/14, 95b/1, 97a/5, 97b/7, 119a/2, 125b/3, 136a/6, 152b/14, 160b/12, 187a/17, 191b/6, 192b/18, 193b/1, 200a/7, 206b/14, 215b/8, 227b/7, 231b/17, 239b/4, 240a/11, 243b/9, 244a/2, 244a/18, 248b/12, 250b/13, 253b/1, 257b/14, 261b/2, 262b/6, 263b/12, 269a/8, 275b/8, 285a/21, 288a/15, 292a/1, 292a/17, 294b/15, 296b/2, 311a/21, 315a/2, 327a/9, 342b/20, 347b/19 (52)
- aûit- : (balâam, ruÿybât ile eşdizimli olarak) Akmasını sağlamak, akıtmak.
305a/21 (1)
- eaûd eyle- : ilaç karışımında bulunan ilaç hammaddelerini birbirine bağlatmak.
72a/19 (1)
- eaûd it- : ilaç karışımında bulunan ilaç hammaddelerini birbirine bağlatmak.
84a/12, 165b/9, 222a/9, 238a/3, 341b/11 (5)
- eaûd ol- : (ilaç karışımındaki malzemeler) Birbirine bağlanmak.
326b/2 (1)
- eaûide ol- : (ilaç karışımında bulunan ilaç hammaddeleri) Birbirine bağlanmak.
26a/15 (1)
- eaûılı gel- : (maârÿe ile eşdizimli olarak) Bilinci yerine gelmek.
155b/20 (1)
- al- : 1. (ûan ile eşdizimli olarak) Kan almak;
320a/15 (1)
2. (ûuvvet ile eşdizimli olarak) Kuvvetten düşürmek;
111a/21 (1)
3. (aâız ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddesini ağız yoluyla kullanmak.
29a/6, 94b/21, 163a/18 (3)
4. (ûabuú ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini temizlemek; kabuklarını çıkarmak.
201a/19, 211b/12, 220a/13, 300a/6 (4)
5. (buòâr, duòân, taúûr vb. ile eşdizimli olarak) ilaç hammaddelerinden ortaya çıkan maddeyi almak; kullanmak; elde etmek.
73b/2, 143a/12, 144a/3, 204a/12, 213a/1, 211a/13, 213a/14, 213b/10 (8)
6. (ûızarmadan evvel ile eşdizimli olarak) ilaç olarak kullanmak için meyveyi koparmak.
86a/11, 261b/2 (2)
- alhúo- : (hamile olma; ûil, âaç dökülme; yaranın artması vb. ile eşdizimli olarak) Engel olmak, önlemek.
50b/19, 90b/18, 102a/4, 141b/8, 148a/2, 165a/20, 176a/9, 180b/17, 194a/2, 197b/4, 206b/16, 219a/14, 227a/12, 242a/8, 244a/17, 244b/1,

- 258b/3, 279a/17, 282b/2, 314b/8, 323a/18, 349b/11, 355a/15 (23)
- alın- : (úabuú ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddeleri temizlenmek; kabuğu alınmak.
211a/20, 295b/21 (2)
- èamel olun- : İlaç karışımında kullanılacak malzemeleri aynı ölçüde karışıma dahil etmek; kullanmak.
89b/7-8 (1)
- arıúlandır- : Zayıflamasına neden olmak.
58b/2 (1)
- arıúlat- : Zayıflatmak.
255b/17, 266b/5 (2)
- èÀrıt ol- : (bel ile eşdizimli olarak) Sonradan meydana gelmek, hastalık oluşmak.
157a/2 (1)
- èÀrıt olma- : (èillet, taèab ile eşdizimli olarak) Hastalığa veya sıkıntıya yakalanmamak, sonradan hastalık oluşmamak.
201b/11, 324b/1-2 (2)
- artú ol- : (cüöÅm ile eşdizimli olarak) Artmak, ilerlemek.
244a/17 (1)
- arturma- : (sevdÅ ile eşdizimli olarak) Yükseltmemek, artırmamak.
320a/17 (1)
- artur- : 1. (šaóm ile eşdizimli olarak) Yağlandırmak;
289b/15 (1)
2. İlaç karışımında kullanılan bazı ilaç hammaddelerinin miktarlarını artırmak.
249a/14, 249a/15, 253b/12, 319b/21, 330b/2 (5)
- aã- : (ayaúları arası, bud, úol, mekÅn vb. ile eşdizimli olarak) Asılı tutmak, asmak.
3a/7, 39a/11, 47a/12, 81b/11, 91a/16, 92b/12, 124b/1, 126b/5, 126b/8, 135b/10, 137a/1, 153a/12, 155b/5, 167b/3, 170a/6, 171b/19, 192a/19, 262a/7, 312b/12, 343a/19, 364a/6, 364a/7 (22)
- ÅsÅn it- : (üòaurmaú ile eşdizimli olarak) Doğum yapmayı kolaylaştırmak.
147b/14 (1)
- at- : 1. (enâye ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini enseye atarak kullanmak;
109a/15 (1)
2. (aàız ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddesini ağza almak;
281a/19 (1)
3. (âifl ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerinde bulunan tortuları vb. fazlalıkları atmak.
210b/7, 295a/19 (2)
- èavd it- : İlaç karışımının pişirilme işlemini tekrar etmek.
310b/10 (1)
- èavd ettür- : (şehvet ile eşdizimli olarak)
47a/3 (1) (bk. èavd ittir-)
- èavd ittir- : (óiss, úil, ses vb. ile eşdizimli olarak) Geri getirmek.
242b/11, 279a/12, 288b/19, 289b/9, 347b/1 (5) (krş. èavd ettür-, èavd ittür-)
- èavd ittür- : 136a/12, 219b/9, 237a/10 (3) (bk. èavd ittir-)
- èavdet éttir- : 7b/13 (1) (bk. 'avdet ittir-)
- èavdet it- : (bekÅret, şehvet ile eşdizimli olarak) Geri getirmek.
20a/14, 108b/18, 110a/8, 136b/4 (4)
- 'avdet ittir- : (pir olanların şehveti ile eşdizimli olarak) Yerine getirmek, eski haline getirmek.
47b/10, 157b/13, 167b/4 (3) (krş. èavdet éttir-, èavdet ittür-)
- èavdet ittür- : 219a/16 (1) (bk. 'avdet ittir-)
- ayru it- : Gönülden zehiri ayırmak.
65a/10 (1)
- az- : (diş ile eşdizimli olarak) Dişteki ağrı veya yara azmak.
237a/9 (1)
- azalt- : (süt, šaóm ile eşdizimli olarak) Azaltmak.
302b/7, 347b/3 (2)

B

- baàla- : 1. (bevl, úan, sidik vb. ile eşdizimli olarak) Tutmak, durmak, kesmek;
10b/6, 26b/16, 54b/10, 70a/6, 137a/9, 138b/18, 161b/16, 217b/5, 262b/6 (8)
2. (bud, pek olan şeyler, yan vb. ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini gerekli yerlere bağlayarak kullanmak;
10a/17, 11a/16, 27b/15, 30a/16 (2), 30b/19, 38a/7, 61a/4, 67b/10, 109a/14, 109b/8, 109b/9, 110b/16, 115a/16, 119b/8, 130b/9, 130b/14, 150b/17, 151a/14, 151b/1, 151b/14, 156b/11, 161b/15, 163b/16, 177a/14, 196a/20, 210b/21, 219a/7, 225b/12, 242a/7, 251a/19, 265b/10, 281a/9, 328b/11, 330a/14, 343a/19, 344a/11, 344a/12, 353a/7 (39)
3. (aàız, òirúa, ôarf vb. ile eşdizimli olarak) İlaç hazırlarken ilaç hammaddelerini bağlamak; ilaç hammaddelerinin konulduğu kapların ağzını bağlamak.
12a/9, 12b/6, 47b/16, 53a/4, 69b/3, 69b/6, 73b/1, 81b/3, 83a/12, 104b/16, 124b/1, 173a/14, 211b/16, 247b/14, 248a/5, 250a/12, 340a/7 (17)
- baàalan- : (dil, úan ile eşdizimli olarak) Tutulmak, durmak, tutmak, kesmek.
155b/3, 178a/1, 257b/20, 262b/7, 355a/11 (5)
- baàalat- : (süt ile eşdizimli olarak) Sütü kesmek, bağlatmak.
44b/17 (1)
- baòye eyle- : (yara ile eşdizimli olarak) Dikiş atmak, dikmek.
5b/7 (1)
- baú- : (göz ile eşdizimli olarak) Şifa için yeşile veya göze bakmak.
110b/12 (1)
- baúma- : (nyrlı ile eşdizimli olarak) Işığa bakmamak.
280a/17 (1)
- bÀlià ol- : Büyüme, olgunlaşmak.
34b/21, 125a/1, 298a/10 (3)
- bÀrid it- : 49b/19 (1) (bk. àovut-)
- baà- : 1. (bevÀsir-i mÀú ile eşdizimli olarak) Basmak, bastırmak;
180b/17 (1)
2. (àâfi ol- ile eşdizimli olarak) Su ilave etmek, su basmak.
248b/7, 248b/8 (2)
- baàdur- : (àalúum ile eşdizimli olarak) Bastırmak.
125a/11 (1) (bk. baàdur-)
- baàdur- : 1. (úıl, derle- ile eşdizimli olarak) Bastırmak;
180b/17, 253a/2 (2)
2. (bal, cerre, incir ile eşdizimli olarak) Bastırmak, pişirmek.
21b/21, 125a/21, 223a/3, 227a/15, 233a/15 (5) (krş. baàdır-)
- batır- : (úaranfil, sirke, àyř ile eşdizimli olarak)
132a/7, 234a/2, 341a/6 (3) (bk. baturmak)
- batur- : (arpa, bal, eşek sütü vb. ile eşdizimli olarak) İlaç karışımı için ilaç hammaddelerini bazı maddelere batırarak kullanmak, batırmak.
138a/2, 196a/19, 198b/19, 294a/1, 225b/7, 261b/6 (6)
- baüy it- : (úan, menì, şehvet vb. ile eşdizimli olarak) Yavaşlamak, yavaşlatmak.
41b/18, 45a/8, 50a/14, 57b/1, 233a/19, 281a/18, 281a/19 (7)
- baüy olma- : (ishÀl ile eşdizimli olarak) Yavaşlamamak, ağırlaşmamak.
264b/10 (1)
- bedòulú it- : Kötü ahlaklı ve yaratılışlı olmaya neden olmak.
165a/9 (1)
- belid it- : (Àdem ile eşdizimli olarak) Gevşek, tembel, aptal etmek.
30b/7, 155b/8, 226a/17, 280b/6, 281a/2, 281a/19 (6)
- belid ol- : Gevşek, tembel, aptal olmak.
163a/17, 323b/17, 340a/4 (3)
- beri it- : (bersÀm, cüòÀm, òmÀú, yara vb. ile eşdizimli olarak) Hastalığı, rahatsızlığı gidermek, iyileştirmek.
30b/4, 35b/9, 44b/18, 44b/20, 44b/21, 45b/8, 47b/8, 52b/11, 52b/19, 53a/11, 62a/18, 62b/5, 63b/5, 69b/7, 72a/16, 72b/16, 72b/18, 72b/20, 74b/6, 74b/7, 95b/14, 95b/20, 96b/20, 96b/21, 101a/8, 101b/8, 114a/18, 114b/8, 114b/10, 115b/20, 120a/13, 120b/20, 121b/6, 124a/3, 125b/11, 130b/3,

- 130b/10, 130b/15, 134b/2, 134b/20, 135b/7, 135b/9, 135b/10, 135b/15, 138a/21, 138b/1, 138b/12, 145b/2, 150a/10, 151a/14, 153a/13, 155a/10, 155a/15-16, 155b/16, 157b/16, 165a/19, 169b/17, 174b/5, 175a/9, 176b/6, 181a/17, 181a/17 (2), 181a/19, 192a/1, 192b/11, 193a/12, 226b/15, 230a/17, 236b/13, 239a/16, 241a/8, 243b/19, 244a/17, 252a/2, 260a/4, 261b/2, 261b/12, 265b/11, 271a/1, 273b/2, 273b/4, 274a/11, 279b/16, 282b/3, 282b/5 (2) (86)
- berî ol- : Hastalık geçmek, iyileşmek.
155a/12, 157a/13, 157b/11, 177a/9, 226b/14, 241a/17 (6)
- berî olma- : İyileşmemek, hastalık geçmemek.
155a/12 (1)
- berkit- : (et, ümar ile eşdizimli olarak) Berkitmek, sağlamlaştırmak.
179b/7, 206b/19, 254a/3 (3)
- beyâit- : (diş, üan, ül vb. ile eşdizimli olarak) Beyazlatmak.
29a/21, 40a/16, 54b/13, 81b/10, 86b/2, 98b/15, 99a/4, 142b/13, 237b/18, 274a/15, 289a/13, 299a/8, 343a/12, 363a/3 (14)
- beyâolma- : (ül ile eşdizimli olarak) Beyaz olmamak, beyazlamamak, beyazlatmamak.
86b/14 (1)
- bıraú- : 1. (üan ile eşdizimli olarak) Kanın akmasını kolaylaştırmak, kan sürekli akmak;
84b/8, 210b/4 (2)
2. (óumme ile eşdizimli olarak) Oluşturmak, meydana getirmek, neden olmak, yakalatmak;
49a/18 (1)
3. (dârcin, fülful, äæter, äu vb. ile eşdizimli olarak) İlaç hammaddelerini bazı sıvı ilaç hammaddeleri veya su içine bırakmak, koymak; bekletmek.
62b/11, 78b/14, 213b/10, 229a/5, 310b/1 (5)
- bıraúdır- : (cenin, uşáú ile eşdizimli olarak) Düşük yaptırmak, düşürmek, düşüğe neden olmak.
3a/19, 7b/11, 8b/9, 14a/18, 33a/6, 33a/19, 38a/1, 65b/10, 68a/6, 85a/18, 182a/8, 217b/9, 309a/14 (13)
- bıraúma- : (uşáú ile eşdizimli olarak) Düşürmemek.
241a/17, 271a/8 (2)
- bin- : (eşek ile eşdizimli olarak) Akrep ısırmasına derman olması için eşeğe ters binmek.
110b/14 (1)
- biryân eyle- : Eti, şifa bulmak için tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirdikten sonra kızartmak.
32a/15-16 (1)
- biş- : İlaç hammaddeleri veya ilaç karışımları için pişmek;
62b/11, 68a/5, 105b/18, 117b/9, 118a/7, 118a/10, 118a/15, 134b/11, 158b/4, 171a/13, 209b/1, 209b/6, 213a/16, 213b/9, 220a/16, 221a/15, 221b/16, 261b/7, 263a/10, 271a/18, 274b/5, 291b/8, 291b/11, 309a/4, 310a/5, 313b/7, 346a/17, 354b/13 (28)
- bişür- : 1. (çıban, debile, et ile eşdizimli olarak) Olgunlaştırmak.
36b/8, 194b/3, 221b/13 (3)
2. 6a/1, 6a/2, 6a/16, 6b/5, 10a/18, 28b/2, 40a/15, 52a/5, 62b/1, 81a/21, 106a/15, 145b/1, 170a/3, 179b/11, 180b/15, 226a/4, 228a/14, 252a/2, 304a/1, 304a/3 (20) (bk. bişür-)
2. İlaç hazırlamak için ilaç hammaddelerini pişirerek kullanmak, pişirmek.
3b/12, 3b/12, 4a/2, 4a/14, 19b/9, 20b/12, 21b/10, 23b/7, 24a/10, 24a/14, 25b/21, 31a/20 (2), 32a/1, 37a/16 (2), 37b/2, 38a/4, 38a/5, 44a/5, 44b/19, 47a/4, 47b/5, 47b/17, 47b/18, 48a/6, 50a/17, 50b/21, 51a/6, 52a/9, 52b/1, 52b/2, 52b/18, 54a/5, 54a/10, 54a/11, 54a/14, 54b/12, 55a/7, 56a/14, 56b/10, 56b/13, 58a/5, 58a/8, 58b/1, 58b/16, 62b/10, 63a/13, 63b/19, 70a/17, 70b/9, 71a/2, 71b/18, 72a/16, 73a/8, 74b/3, 74b/4, 76a/20, 76b/3, 76b/8, 77b/19, 78b/12, 81a/9, 81b/1, 81b/2, 82b/14, 82b/20, 83a/2, 83b/6, 83b/8, 83b/10, 83b/11, 84a/11, 84b/17, 85a/4, 86a/13, 86a/15, 86a/21, 86b/4, 86b/9, 87b/6, 87b/15, 88a/9, 88a/11, 95a/19, 99b/7, 100b/1, 100b/8, 100b/15, 101a/12, 101a/18, 101a/19, 103a/2, 103b/11, 104b/18, 105a/4, 105b/14, 106a/13, 107b/19, 109a/1, 109b/9, 110a/3, 110b/7, 110b/19, 114b/6, 115a/19,

- 115b/21, 117b/13, 118a/1, 118a/3, 119a/1, 119a/21, 119b/7, 120a/3, 120b/5, 120b/15, 120b/18, 120b/19, 121a/4, 122a/20, 122b/2, 122b/3, 122b/7, 123a/4, 123b/7, 125a/4, 125b/16, 125b/20, 128b/14, 129b/11, 130b/8, 134a/7, 134b/1, 134b/13, 134b/14 (2), 134b/15, 135a/8, 135b/4, 136a/15, 137a/16, 138a/1, 138a/13, 138a/19, 139a/1, 139a/14, 140b/14, 140b/15 (2), 140b/19, 140b/20, 141b/1, 141b/2, 141b/11, 142a/11, 142a/13, 142a/14, 142a/19, 142a/20 (2), 142b/2, 142b/7, 143a/7, 143b/12, 143b/16, 144b/10, 148b/3, 153b/19 (2), 153b/10, 153b/19, 154a/8, 154b/20, 154b/21, 158b/3, 158b/13, 158b/14, 158b/20, 160a/20, 160b/13, 162a/2, 163a/21, 163b/15, 163b/16, 169a/12, 170b/14, 171a/11, 171a/12, 175a/10, 175a/11, 175a/14, 175b/2, 175b/3, 176a/13 (2), 176a/14, 176a/15, 176a/17, 176a/18, 176b/8, 179a/6, 180a/6, 180b/16, 181a/8, 181a/10, 188b/2, 181b/5, 182b/12, 184a/1, 188b/14, 188b/15, 188b/17, 189b/3, 189b/9, 190a/5, 192a/2, 192a/6, 192a/14, 192a/15, 192b/18, 193b/17, 196b/1, 197a/4, 197a/12, 197b/2 (2), 198a/1, 198a/6, 199b/9, 199b/14, 201a/3, 201b/13 (2), 202a/3, 202a/7, 203a/14, 204a/15, 204b/17, 205b/2, 207a/1, 208a/21, 209a/6, 209a/18, 209a/20 (2), 209b/14, 210a/20, 210b/16, 210b/17 (2), 210b/18, 211a/11, 211a/13, 211a/15, 211a/21, 211b/7, 211b/12, 211b/19, 212a/10, 212a/14, 212b/10, 212b/12 (2), 213a/15, 213a/20, 213b/10, 214b/11, 218a/19, 219a/8, 220a/20, 220b/5, 220b/8, 221a/6, 221b/5, 221b/14, 221b/17 (2), 221b/18, 221b/19, 222a/1, 222b/16, 223b/4, 223b/5, 223b/10, 223b/19, 224a/7, 224b/5, 226a/4, 226b/6, 227a/15, 228a/6, 229a/21, 230a/5, 230a/15, 230a/20, 230b/18, 231a/4, 231a/12, 231a/20, 231b/11, 232a/5, 232a/14, 232b/3, 232b/10, 232b/17, 233a/11, 236a/4, 237a/6, 237a/7, 237a/8, 237a/9, 237b/15, 238a/3, 239a/15, 240b/12, 241a/7, 242a/6, 243b/19, 244a/7, 244b/12, 245a/3, 245a/16, 247a/16, 248a/3, 248b/7, 248b/8, 249a/4, 249a/10, 249a/12, 250b/13, 250b/19, 252a/4, 252a/7, 257b/18, 260a/7, 261b/10, 262b/9, 263a/10, 265b/19, 267b/2, 267b/5, 268b/5, 268b/8, 268b/14, 268b/21, 269a/3, 270a/11 (2), 270a/13, 272a/14, 274a/5, 274b/6, 280b/5, 282b/1, 282b/18, 283a/15 (2), 287b/6, 288a/13, 289b/14, 290a/20, 291a/9, 291b/1, 291b/5, 293a/4, 293b/18, 294a/1, 294a/7, 297a/6, 299b/21, 303a/8, 304a/18, 305b/4, 305b/7, 307a/7, 308b/1, 309a/4, 309b/20, 310a/16, 311a/12, 311a/16, 311b/12, 314b/2, 314b/18, 315a/5, 315a/8, 315a/10, 315a/11, 315a/12, 318b/4, 319b/16, 319b/18, 320a/21, 327a/2, 327a/3, 329b/12, 330a/9, 330a/17, 342a/16, 345b/10, 345b/11, 345b/12, 346a/2, 346a/10, 348a/8, 348b/12 (2), 348b/16, 348b/19, 349a/11, 349a/12, 350b/12, 360a/8, 360b/8 (412) (krş. bişir-)
- bit- : (ül, yara ile eşdizimli olarak) Yenilemek, yeniden çıkarmak.
309b/2, 352b/3 (2)
- bitir- : 1. (şüüýü, yara ile eşdizimli olarak) 125b/5, 174b/4, 274b/16, 276b/12 (4) (bk. bitür-)
2. (ül ile eşdizimli olarak) 162a/7, 166b/18 (2) (bk. bitür-)
- bitür- : 1. (yara ile eşdizimli olarak) Bitiştirmek, kaynaştırmak; iyileştirmek;
47b/12, 55b/13, 59b/5, 62a/11, 73b/14, 78a/8, 82b/17, 106b/13, 108a/7, 121a/10, 130b/4, 136b/10, 138b/18, 149a/4, 149b/14, 156b/8, 162a/7, 175a/16, 176a/8, 190a/12, 198a/1, 199a/13, 206b/15, 207b/16, 209a/10, 216a/18, 225a/18, 226a/13, 227a/5, 236b/7, 241a/12, 241b/12, 244a/6, 257b/16, 258b/8, 262a/8, 271b/5, 273a/10, 273b/5, 286a/21, 287a/3, 292a/19, 295b/8, 296b/17, 297b/4, 302b/7, 306a/13, 307a/16, 310a/2, 329a/15, 356b/17 (51) (krş. bitir-)
2. (et ile eşdizimli olarak) Oluşturmak;
8b/8, 12a/2, 22a/3, 79a/5, 149b/8 (5)
3. (saç, kıl, kirpik, tüy ile eşdizimli olarak) Çıkartmak, uzatmak.
9b/14, 11b/13, 70b/16, 100a/11 (4) (krş. bitir-)
- boya- : (ül ile eşdizimli olarak) Boyamak.

- 114b/1, 119a/10 (2)
- bozıl- : (miède, haøm vb. ile eşdizimli olarak) Düzenli çalışması bozulmak, sağlığı gitmek.
344a/15 (1)
- buðyr eyle- : ilaç veya ilaç hammaddeleri ile tütsü yapmak, tütsülemek.
28a/1, 30b/1, 32b/16, 32b/18, 38a/1, 33a/20, 50b/17, 71a/18, 85b/10, 91a/15, 97a/18, 100b/14, 101a/13, 101b/1, 110b/6, 114b/11, 126b/4, 138b/19, 152a/10, 155b/20, 163b/12, 168b/20, 169a/1, 177a/15, 190a/12, 191b/5, 192b/20, 200b/5, 219a/6, 233a/10, 243b/5, 244a/7, 244b/9, 251a/11, 252b/20, 256b/11, 256b/6, 268b/10, 270b/4, 270b/20, 274a/14, 274a/15, 274a/17, 274b/20, 279b/3, 287b/17, 346a/6, 346a/8, 342a/11, 346a/11, 350a/8, 351a/8, 351a/9, 359a/15, 359b/3, 362b/10 (56)
- buðyr it- : ilaç veya ilaç hammaddeleri ile tütsü yapmak.
5a/16, 11b/11, 59b/7, 67b/18, 80b/6, 91a/17, 155b/2, 155b/3, 173a/19, 175b/9, 195a/1, 268b/6, 311b/6 (13)
- buðyrla- : ilaç veya ilaç hammaddelerini buhur/ tütsü şeklinde kullanmak, buhurlamak.
35a/10, 51a/1, 52b/16, 56b/12, 56b/15, 71a/21, 74b/15, 174a/15, 190b/12, 191b/6, 217a/14, 217a/15, 227a/16, 237a/16, 239a/17, 250a/10, 258a/4, 268b/11, 207a/6, 267b/6, 282b/10, 287a/7, 307b/6, 315a/7 (24)
- bulan- : (göñil ile eşdizimli olarak) Mide bulanmak.
44a/12 (1)
- bulandır- : (göñil, miède ile eşdizimli olarak) Bulandırmak.
11a/3, 13a/12, 24b/2, 37a/7, 45a/2, 56a/4, 70a/7, 88b/18, 197b/5, 245a/17, 259a/6, 260a/11, 362a/1 (13)
- bulaşdır- : Bulaşmasına yol açmak, bulaştırmak.
87a/6 (1)
- bulaşdur- : ilaç içeriğine su ekleyerek onları karıştırmak.
221a/19 (1)
- bük- : ilaç hammaddelerini kullanıma hazırlamak için bir yere bükerek kapatmak, bükmek.
123a/4, 160b/21, 199b/13 (3)
- büyü- : (euov ile eşdizimli olarak) Büyümek.
279b/20 (1)
- büyük it- : (öeker ile eşdizimli olarak) Büyütmek.
120b/17, 120b/19 (2)
- büyüt- : (öayÅ, öeker ile eşdizimli olarak) Büyütmek.
82b/19, 144a/4, 242a/7, 352b/5, 363a/1 (5)

C

- cÀmid it- : (süd ile eşdizimli olarak)
Katı etmek, sert yapmak.
44b/16 (1)
- cÀmid ol- : (úan ile eşdizimli olarak)
Katlaşmak, sertleşmek.
139b/4 (1)
- cÀri eyle- : (bevl, faəalÀt, sidik ile eşdizimli olarak) Akmak, akıtmak.
141b/14, 146a/5, 350b/21, 306b/20 (4)
- cÀri it- : (bevl, óayø, sidik vb. ile eşdizimli olarak) Akmak, akıtmak.
3b/11, 4a/12, 6a/2, 6a/20, 7b/3, 8b/21, 13a/10, 14b/5, 15a/18, 19b/3, 20a/12, 22a/3, 22b/6, 23a/9, 23b/17, 25a/20, 26b/13, 27b/6, 27b/12, 28a/4, 28a/15, 29b/17, 31b/16, 35b/5, 36a/16, 36b/7, 37a/6, 37a/14, 38a/13, 39a/11, 44b/9, 46a/14, 46b/19, 48b/19, 49b/3, 49b/16, 55a/4, 56a/12, 59b/15, 63a/3, 65a/10, 65b/10, 68a/6, 69a/1, 74b/14, 76a/17, 77b/5, 79b/11, 81a/7, 82b/15, 84a/8, 84a/10, 85a/17, 85b/13, 91b/20, 98a/11, 100a/7, 101a/16, 102a/2, 109a/5, 112b/1, 115a/2, 118b/17, 119b/4, 120a/5, 120b/20, 130a/13, 132a/5, 132b/15, 133a/12, 134a/18, 135a/2, 137b/7, 141a/8, 141b/18, 142a/16, 148a/8, 148a/14, 153a/5, 157a/21, 164b/3, 167a/19, 168a/9, 168a/13, 170a/1, 171b/20, 172b/1, 176b/15, 178a/12, 182a/8, 182a/20, 187a/8, 188b/7, 191b/5, 194a/14, 194b/19, 197b/16, 197b/21, 198b/4, 201b/6, 204b/2, 205a/21, 205a/21, 212a/3, 212b/17, 214a/20, 214b/4, 215b/7, 216b/9, 218a/4, 219a/4, 222a/14, 232b/11, 237a/4, 245b/14, 246a/9, 250b/18, 252b/19, 254b/5, 255b/8, 256b/21, 257b/5, 259a/5, 262a/14, 265a/14, 265b/18, 269b/6, 269b/16, 270b/3, 273b/3, 274a/1, 278b/7, 279a/16, 284a/5, 284b/7, 285b/12, 287a/5, 289a/12, 290a/18, 293a/15, 293b/4, 306b/3, 308a/8, 308a/9, 308a/19, 313a/18, 313b/1, 314b/3, 322b/15, 323a/2, 323a/7, 323a/20, 326b/6, 326b/17-18, 327a/9, 342a/10, 344a/12, 344b/11, 345a/16-17, 346a/12, 347a/14, 348a/13, 350a/11, 351b/6, 352a/13, 355b/3, 355b/10, 356a/7, 356b/5, 363b/13 (170)
- cÀri ol- : (bevl, óayø, sidik vb. ile eşdizimli olarak) Akmak.
9a/20, 79a/14, 125b/3, 264a/20 (4)
- cebreye- : (kemik ile eşdizimli olarak) Kemikleri bitişmeye zorlamak, bitiştmek, kaynatmak.
15a/12 (1)
- cebrit- : (kemik ile eşdizimli olarak) Kemikleri bitişmeye zorlamak, bitiştmek, kaynatmak.
11b/6, 15a/9, 57b/17, 64b/19, 77b/8, 79a/4, 79a/20, 85a/16, 102a/7, 106b/17, 120b/21, 129a/6, 130a/21, 136b/10, 150a/1, 158a/9, 158a/11, 179b/11, 180b/18, 199b/10, 214b/10, 235a/18, 236a/5, 248b/4, 253a/1, 257b/17, 263b/4, 266a/6, 269b/20, 273b/6, 279b/15, 282b/20, 286a/20, 292a/3, 300b/21, 302a/14, 305b/5, 307b/11, 329a/2, 329a/4, 329b/8, 345a/9, 351a/6, 354a/2 (44)
- celb eyle- : (úan ile eşdizimli olarak) Kanı yüzeye çekmek.
334b/9 (1)
- cebr ol- : (kemik ile eşdizimli olarak) Bitişmeye zorlamak, kemiği kaynaştırmak.
235a/7 (1)
- celb it- : (èaraú, dà'i'l-fil, nezle, èuov ile eşdizimli olarak) Neden olmak, gidermek, çekmek.
39b/20, 176a/3, 286a/18, 287b/17, 298b/9 (5)
- cemè it- : 1. (et ile eşdizimli olarak) Eti bir yere toplamak, birleştirmek;
194b/3 (1)
2. Karışımındaki ilaç hammaddelerini birleştirmek, toplamak.
211a/11, 288b/9 (2)
- ceró eyle- : Ete çizik yaparak kanatmak, yara açmak.
116b/9 (1)
- ceöb eyle- : (úan, zükÀm ile eşdizimli olarak) Çekmek.
235b/8, 333b/18-19 (2)
- ceöb it- : (aàu, bedene yapışanı, úan, diken, dimÀada olanı vb. ile eşdizimli olarak) Çekmek.

26b/12, 37b/19, 48b/5, 64a/3, 71b/10,
80a/19, 85b/21, 100a/15, 107a/9,
108a/9, 110a/2, 119a/20, 138b/19,
148a/3, 154b/12, 163b/11, 170b/13,
175a/9, 178b/15, 181a/20, 190b/14,
194b/20, 204b/9, 215a/15, 220b/13,
226b/20, 227b/7, 237b/17, 250b/8,
251b/14, 253b/10, 265a/15, 265b/9,
266b/9, 268b/13, 274a/16, 274b/15,
306a/15, 307b/15, 315b/19, 360b/13,
361a/20 (42) (krş. çek-)

cilÂ eyle- : (göz ile eşdizimli olarak)
Gözü parlatmak, gözdeki beyaz diye
isimlendirilen hastalığı gidermek.
9a/10, 140b/2, 281b/20 (3)

cilÂ it- : (diş, göz, yara ile eşdizimli olarak)
Parlatmak, temizlemek.
5a/14, 8b/20, 28a/3, 28b/13, 30a/13,
30a/19, 30b/7, 38b/4, 38b/21, 42b/8,
46a/13, 47b/19, 48a/20, 50a/13, 50a/19,
52a/7, 58b/16, 60a/15, 60b/1, 60b/2,
61a/2, 62a/10, 63b/10, 71b/20, 73b/13,
74a/2, 74b/8, 75b/20, 78b/14, 80b/16,
91a/14, 98a/9, 99a/4, 101a/13, 103a/13,
106b/13, 107a/4, 110b/4, 110b/9,
114a/19, 115b/17, 119b/5, 121b/21,
123b/5, 125a/3, 127a/16, 130b/1,
131a/5, 136a/17, 136b/12, 137a/4,

137a/10, 137a/15, 142a/17, 143a/16,
150b/8, 154a/16, 158a/8, 158a/8,
158b/7, 159a/16, 159a/17, 164a/10,
166b/15, 166b/20, 169b/2, 175a/16,
181b/17, 182a/4, 201b/11, 226a/10,
230a/14, 239a/4, 242a/4, 250a/8,
250b/19, 267a/6, 267a/11, 267a/21,
273b/4, 276a/20, 277a/10, 279b/3,
281b/19, 284b/11, 285a/8, 285a/11,
295a/3, 295a/15, 296b/19, 297a/15,
297b/6, 298a/6, 300b/12, 301a/17,
301b/3, 303a/17, 304b/2, 352b/13,
353b/8, 355a/8, 356b/8, 359b/5,
362b/20 (104)

cilÂlandır- : (buòâr, göz ile eşdizimli
olarak) Parlatmak, gidermek.
63b/14 (1)

cilÂ vir- : (göz, renk ile eşdizimli olarak)
Parlaklık vermek.
7a/19, 17a/5, 48a/6, 48b/19, 52b/17,
158a/21, 203b/13, 255a/1, 268b/17,
276a/13, 276b/14, 289b/5, 292a/18,
300b/20-21, 313a/16, 315b/18,
322a/13, 346b/20 (18)

cülÿs eyle- : ilaç ve ilaç hammaddelerinin
üzerine oturmak.
224b/17 (1)

Ç

- çal- : ilaç hammaddelerini birbirine vurarak, çarparak karıştırmak.
319a/21 (1)
- çalúa- : (deri ile eşdizimli olarak)
105b/19 (1) (bk. çulâa-)
- çâşni eyle- : ilaç veya ilaç hammaddelerini tatlandırmak, lezzetlendirmek.
186a/14 (1)
- çâşni it- : laç veya ilaç hammaddelerini tatlandırmak, lezzetlendirmek.
222a/1 (1)
- çâşni vir- : ilaç veya ilaç hammaddelerine tat vermek, tatlandırmak.
187b/11, 187b/20, 197a/14, 213a/16, 213b/11, 221b/5, 226a/5, 355b/16 , 355b/17 (9)
- çatla- : (kemik ile eşdizimli olarak) Çatlamak.
329a/4 (1)
- çegne- : ilaç veya ilaç hammaddelerini çiğneyerek kullanmak.
35b/14, 36b/10, 36b/11, 40a/18, 48b/6, 57b/3, 95b/15, 117b/6, 157a/15, 170b/11, 172b/2, 175a/4, 204b/7, 227a/18, 241b/14, 244a/2, 252a/10, 252b/17, 258a/2, 268b/6, 268b/12 (21)
- çek- : 1. (aâu ile eşdizimli olarak);
4b/10, 35a/14, 241a/7 (3) (bk. ceöb it-)
2. (acı ile eşdizimli olarak) Acı çekmek;
110b/18 (1)
3. (göz ile eşdizimli olarak) Çekerek sürmek.
3b/21, 4a/13, 5b/5, 5b/8 (2), 9b/16, 10b/8, 12a/2, 13a/2, 20a/18, 23a/16, 28a/3, 30a/10, 30b/18, 33a/14, 37b/7, 37b/20, 38b/21, 39a/13, 42b/6, 45b/2, 46b/20, 51a/17, 57a/19, 60b/3, 62a/9, 63b/4, 70b/15, 74b/14, 77b/9, 85b/14, 86a/20, 87a/5, 96b/6, 98a/1, 98a/9, 98b/13, 99b/9, 99b/14, 100a/9, 100b/2, 101a/13, 101b/12, 103a/4, 103a/14, 104a/8, 107a/5, 107a/13, 109b/21, 110a/1, 115a/3, 121b/18, 125a/3, 126b/1, 130a/13, 130b/8, 134a/8, 135b/2, 143a/12, 150b/8, 150b/11, 153a/7, 153a/13, 154a/16, 155b/18, 158b/3, 161b/6, 162a/7, 162b/12, 165b/1, 166b/19, 169b/14, 178a/11, 178a/3, 179a/15, 180a/9, 181b/3, 190b/11, 191b/7, 192a/16, 192b/20, 193b/16, 194b/17, 197b/18, 201b/3, 202b/9, 202b/13, 206b/12, 215b/6, 222b/14, 223b/13, 224a/5, 226a/10, 226b/7, 239a/1, 239b/17, 241a/10, 241b/2, 252a/12, 252b/2, 267a/7, 267a/12, 267a/21, 268b/2, 269a/8, 271a/1, 272b/7, 275b/12, 277a/11, 277b/21, 276b/15, 280a/18, 281a/15, 283b/18, 285a/17, 287b/2, 295a/4, 296b/19, 300b/4, 300b/14, 307a/13, 309a/13, 328b/6, 343a/2, 350b/5, 351a/7, 351b/20 (127)
- çekin- : (göz ile eşdizimli olarak) Çekerek sürünmek.
191a/5 (1)
- çekme- : (âam, âuââ ile eşdizimli olarak) Tasalanmamak, hastalıktan dolayı üzüntü duymamak.
196b/17 (1)
- çert- : Zamk çıkarmak için bitkinin kabuğuna çentik açmak.
342a/5 (1)
- çeyne- : 63a/5, 115a/13, 215b/4, 223b/16, 227a/17, 243b/17, 244b/9, 245b/1, 273b/20, 285b/5, 288b/4, 300b/13, 355b/6, 355b/3, 356a/12 (15) (bk. çegne-)
- çú- : 1. (göbek, kemik, maúèad vb. ile eşdizimli olarak) Yerinden çıkmak;
5b/6, 12a/13, 57a/5, 57a/6, 139a/14, 144b/5, 165a/8, 351a/5 (8)
2. Hastalık ilerleyip bir başka yere ulaşmak; hastalık oluşmak;
214a/10, 289b/19 (3), 349a/20 (5)
3. (çıban, úl ile eşdizimli olarak) Görünür olmak, baş vermek;
10a/18, 102b/6, 125a/1, 148a/10, 168b/21, 227b/10, 230b/1, 242a/8 (8)
4. (mÀdde ile eşdizimli olarak) İdrarla bir madde atılmak;
187a/13 (1)
5. (aârı ile eşdizimli olarak) Ağrı vücuttan çıkmak;
171a/8 (1)
6. (úan ile eşdizimli olarak) Kan çıkmak, akmak.
14a/15 (1)

- çúar- : 1.(çıban, úıl, âaç ile eşdizimli olarak) Oluşmak, oluşturmak, görünür hale gelmek;
43a/19, 67b/7, 148b/1 (2), 159a/4, 165a/10, 174b/13 (7)
2. (beyÅø ile eşdizimli olarak) Hastalığı gidermek, yok etmek;
30b/2, 37b/7 (2)
3. (úurt, meşime, âafrÀ, tiken vb. ile eşdizimli olarak) Dışarı atmak, çıkarmak;
3a/6, 8b/15, 10b/14, 40b/5 (2), 40b/7, 54a/3, 56a/2, 60b/15, 77b/6, 82a/3, 120a/5, 150b/20, 156b/7, 174b/12, 197a/21, 221b/10, 226b/20 (18)
4. (cüderi ile eşdizimli olarak) Hastalık başlamak, hastalığa yakalanmak;
289b/18 (1)
5. (ãoàan ile eşdizimli olarak) ilaç yaparken bazı maddeleri karışımdan çıkarmak;
51a/8 (1)
6. (çömlekte çıkar- ile eşdizimli olarak) ilaç karışımını çömlek vb. kaplarda hazırlamak;
144b/11 (1)
7. Bir karışımda bulunan şeker, yağ vb. maddelerin ortaya çıkmasını sağlamak, çıkarmak;
140b/14, 144a/12, 144b/12, 153b/19, 153b/20 (5)
8. (yılan vb. ile eşdizimli olarak) ilaç yapımında kullanılan maddelerin pisliklerini temizlemek.
21b/9 (1)
9. ilaç karışımlarını bekletildikleri ve pişirildikleri yerden çıkarmak.
149b/7, 221b/3 (2)
- çúart- : (balâam, úıl, âaç ile eşdizimli olarak) Dışarı çıkartmak.
47a/15, 48a/6, 76b/2 (3)
- çúrtala- : İlaç yapımında kullanılacak maddeleri bitkiden çentik yolu ile almak, çentmek.
307a/1 (1)
- çiz- : (aâac, ðaşòÀş ile eşdizimli olarak) ilaç yapımında kullanılacak bazı maddeleri bitkilerden elde etmek için onların bazı yerlerinde çizikler açmak, çizmek.
73a/1, 77a/21, 122a/14, 144a/3 (4)
- çoàald- : (süt ile eşdizimli olarak) Artırmak.
254b/5 (1)
- çök- : (küöül ile eşdizimli olarak) Birikmek, çökmek.
275b/5 (1)
- çulâa- : 1. (deri ile eşdizimli olarak) Yaralanan veya dövülen kişileri deriye sarmak, deriye katmak;
110b/11, 226a/15 (2) (krş. çalúa-, çulâala-)
2. (öürúa ile eşdizimli olarak) ilaç hazırlamak için bazı maddeleri bir beze bağlamak.
309a/11 (1)
- çulâala- : 361b/15 (1) (bk. çulâa-)
- çürü- : (diş, et ile eşdizimli olarak) Sağlığını yitirmek, çürümek.
71b/21, 173a/21 (2)

D

- daàala- : Kızgın demirle dağlamak.
74b/10, 106b/14, 273b/15 (3)
- daàalan- : Kızgın demirle dağlanmak.
237b/8 (1)
- dÀòil eyle- : (òeker ile eşdizimli olarak)
ilacı organın içine katmak.
301a/14 (1)
- dÀòil it- : ilaç hammaddelerini ilaç
karışımlarına dahil etmek, koymak,
katmak.
86b/20, 94b/13, 143b/14 (3)
- dÀòil ol- : 1. ilaç hammaddelerini ilaç yapımında
kullanmak;
253a/3, 284a/4-5, 343a/3 (3)
2. (riyÀó ile eşdizimli olarak) Bir
hastalığa bir başka hastalık eklenmek;
143a/11 (1)
3. ilaç hammaddelerini karışıma
eklemek.
34b/7, 36a/17, 36b/21, 107a/3, 117b/5,
122b/9, 133a/10, 137a/2, 143b/18,
182a/17, 191b/8, 191b/21, 198b/7,
199a/9, 206b/7, 216a/8, 256b/16,
263a/15, 265b/21, 293a/9, (20)
- daú- : (barmaú ile eşdizimli olarak) ilaç
veya ilaç hammaddelerini parmağa
takarak kullanmak.
110b/15 (1)
- damzır- : Damlatmak.
26b/2, 77b/6, 108a/11 (3)
- dara- : ilaç hammaddeleri ile saçları taramak.
147b/13 (1)
- dar it- : (ferc ile eşdizimli olarak)
Darlaştırmak.
139a/1 (1)
- debà it- : (cild ile eşdizimli olarak) Ciltleri
boyamak, temizlemek.
207a/17 (1)
- defèeyle- : 1. (sümÿm, riyÀó, maàaa ile
eşdizimli olarak) Hastalıkları veya
zararlı maddeleri vücuttan atmak;
11a/15, 218b/5, 223b/17, 255b/19,
297b/19, 339a/13 (6)
2. ilaç karışımının pişirilmesine devam
etmemek.
309a/1 (1)
- defèit- : 1. (aàu, sümÿm, ümm-i àıbyÀn, øarar
vb. ile eşdizimli olarak) Gidermek,
iyileştirmek, vücuttan atmak;
4b/18, 5b/21, 7a/12, 7b/14, 8b/3, 9a/5-
6, 10a/6, 10a/16, 23a/3, 23a/8, 24a/17,
26b/1, 26b/17, 27a/1, 27a/11, 30b/3,
30b/11, 30b/13, 33a/17-18, 35b/15,
45a/21, 47a/2 (2), 47b/20, 48b/1,
49a/12, 54a/2, 56a/2, 56a/4, 56a/15,
56b/20, 65a/11, 65a/13, 65b/4, 70a/5,
70a/13, 70a/15, 72b/10, 73b/5, 73b/15,
73b/20, 77a/11, 78b/12, 80a/5, 80a/8,
80b/15, 85a/19, 85b/12, 92b/11,
99b/13, 110b/11, 110b/16, 118a/11,
119b/1, 121a/19, 121b/12, 125b/7,
126a/11, 126a/16 (2), 133a/11,
135a/12, 135b/12, 136b/21, 142b/10,
150b/20, 157a/12, 163a/18, 165a/4,
165b/16, 167b/1, 167b/16, 170a/4,
172b/2, 180a/9, 188b/4, 190a/19,
192b/6, 196a/18, 204b/7, 216b/2,
216b/14, 218b/6, 218b/13, 219b/7,
221a/7, 235b/3, 238a/20, 240b/21,
243b/5, 243b/7, 244b/12, 246b/21,
248b/5, 250b/12, 251a/11, 252a/10,
252a/13, 252b/6, 252b/8, 254a/12,
255a/16, 274a/11, 276a/21, 286b/2,
297b/15, 302b/4, 307b/15, 307b/20,
308a/6, 315a/6, 319a/8, 322b/15,
323b/17, 329a/1, 347b/12, 355a/12,
356b/17 (118)
2. (óarú ile eşdizimli olarak) ilaç
hammaddelerini belli bir süreden fazla
pişirmemek.
308b/21 (1)
- defè olın- : (fÀlic, òadr, kezÀz, raèeř,
ùÀèÿn vb. ile eşdizimli olarak) Hastalığı
gidermek;
110a/14 (1)
- defneyle- : 1. ilaç veya ilaç
hammaddelerini bazı yerlere gömmek;
207a/7 (1)
2. (arpa, bal, zibil vb. ile eşdizimli
olarak) Bazı karışımları kullanılabilir
düzeeye gelinceye kadar gömmek.
156b/16, 197a/7, 215b/10, 261a/4 (4)
- defn it- : (çuúur, zibl ile eşdizimli olarak) Bazı
karışımları kullanılabilir düzeeye
gelinceye kadar gömmek.
12a/8, 14a/2, 129a/12, 129a/17,
247b/14, 249a/2, 297a/2 (7) (krş. göm-)
- deg- : (nazar ile eşdizimli olarak) Nazar
değmek.

- 207a/5, 207a/7 (2)
- del- : 1. (baàirsauilar ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddeleri bağırsakları delmek;
301a/13 (1)
2. ilaç karışımlarının bulunduğu kabı ilaç karışımının uygun düzeye gelmesi ve bazı maddelerin karışıma eklenebilmesi için delmek.
37b/3, 76b/12, 167b/3 (3)
- derk eyleme- : (kes- ile eşdizimli olarak) Uzvun kesildiğini hissetmemek.
99a/17 (1)
- derle- : Terlemek.
237b/6 (1)
- deş- : (ıban ile eşdizimli olarak) Oymak, delmek, yara açmak, içini açmak.
135a/8 (1)
- dik- : ilaç veya ilaç hammaddesini kıyafete dikerek kullanmak.
252b/6 (1)
- diri ıt- : (ervÅó ile eşdizimli olarak) diri tutmak, canlı tutmak.
272b/11 (1)
- doàara- : ilaç hammaddelerini doğramak.
4a/2, 50a/2, 81a/10 (3) (krş. ìàara-)
- doàaur- : Doğum yapmak, doğurmak.
85a/5, 85a/6 (2) (bk. toà[ı]r-)
- dolandur- : ilaç karışımlarını saf oluncaya kadar çevirmek, dolandırmak.
221a/20 (1)
- dolaşdur- : ilaç veya ilaç maddelerini bir iple ele bağlamak.
150b/19 (1)
- doldur- : 1. (ıòlÅù úarın vb. ile eşdizimli olarak) Doldurmak;
112a/2, 170a/8, 174b/14 (3)
2. (úulaú, řüüýú, yaralar vb. ile eřdizimli olarak) ila veya ila hammaddelerini rahatsızlıėın bulunduėu yere doldurmak;
218a/18, 225b/9, 252b/5 (3)
3. 36b/11, 37a/19, 37b/1, 66b/14, 114a/18, 114a/21, 114b/3, 123a/4 (7) (bk. ìoldur-)
- dolu it- : (yara ile eşdizimli olarak) Yarayı kapatmak, iyileştirmek.
52a/15 (1)
- dög- : 1. Darp edilmek;
52b/19 (1)
2. ila karışımında kullanmak için ila hammaddelerini dövmeek.
- 5b/4, 7a/7, 12a/7, 14a/1, 40a/7, 44a/5, 44a/10, 44b/5, 47a/5, 50b/20, 53a/17, 56b/13, 56b/20, 57a/4, 57a/9, 66a/13, 66a/15, 66b/2, 66b/7, 66b/8, 66b/10, 69a/12, 71b/16, 72a/16, 73a/21, 73b/21, 74b/7, 84a/11, 91b/10, 94b/15, 116a/14, 119a/1, 122a/18, 124a/5, 144a/17, 141a/21, 163b/3, 169b/8, 175a/4, 175a/8, 175a/18, 175a/20, 197a/4, 197a/11, 200b/6, 209a/5, 209a/18, 211a/21, 211b/12, 212a/10, 212a/21, 213a/14, 231a/12, 231b/14, 243b/18, 244a/20, 252a/12, 253b/15, 254b/7, 258a/1, 260b/21, 263a/11, 265b/9, 266b/8, 268a/8, 268a/16, 272a/14, 276a/8, 291b/14, 327a/2, 330a/9, 344a/21, 356b/8, 360a/7 (74)
- dögil- : 288b/6 (1) (bk. dögül-)
- dögül- : 1. Darp edilmek, dövölmek;
83a/5 (1)
2. (ila hammaddeleri için) Dövölmek.
66a/18 (2), 66a/20 (2), 226a/8 (5) (krş. dögil-)
- dök- : 1. (baş ile eşdizimli olarak) Dökmek;
27b/5, 38a/12, 39a/12, 46a/20, 56a/1, 67b/14, 77a/2, 108b/6, 113a/18, 113a/20, 122b/7, 133b/3, 192b/7, 227a/20, 254a/6, 262a/11, 288a/13, 329a/15, 347a/17, 352a/15 (20) (krş. tök-)
2. ila karışımlarını bir kabın iine veya yere dökmek; karışımlara su, şeker vb. dökmek.
51a/11, 89b/1, 104b/18, 115a/7, 131b/3, 144a/17, 170a/3, 197a/5, 220a/14, 220a/15, 221a/17, 224a/7, 231b/10, 261a/1, 301a/4, 305a/9, 339b/2, 344b/1 (18) (krş. tök-)
- dökil- : (úıl, sa ile eşdizimli olarak) Dökölmek.
180b/17, 252a/6, 274b/21, 287b/16 (4) (krş. dökül-)
- dökül- : 1. 87b/7 (1) (bk. dökil-);
2. ilaç hammaddeleri ilaç karışımlarına dökölmek, eklenmek;
231b/10 (1)
3. (yaà ile eşdizimli olarak) Yağ dökölmek, damlamak.
145a/1, 231b/10 (2)
- dönder- : (aòlÅù ile eşdizimli olarak) Hıltı döndörmek.
158b/10 (1)

- döndür- : ilaç yapımında kullanılan maddeleri çevirmek, döndürmek; ilaç karışımının bulunduğu kabı çevirmek, döndürmek.
73b/1, 144b/21, 217b/19 (3)
- döşe- : ilaç veya ilaç hammaddelerini döşemek.
51b/1, 180a/10, 297b/1 (3)
- döşet- : ilaç hammaddelerini siniye veya mermere yaymak, döşemek.
89b/1 (1)
- duòýl it- : (úúámaú ile eşdizimli olarak) Almak, içmek.
- 113a/13 (1)
- dutul- : (sidik ile eşdizimli olarak) Sidiği tutulmek.
53a/12, 64b/5 (2)
- düş- : (uřaú ile eşdizimli olarak) Düşük yapmak.
147b/14 (1)
- düş gör- : (?) (kem ile eşdizimli olarak) Kötü düş görmek, halüsinasyon görmek.
97b/10 (1)

E

- egir- : (úil ile eşdizimli olarak) Bazı hastalıklarda kullanmak için kılı eğirmek.
304a/7 (1)
- eglendir- : (yürü- ile eşdizimli olarak) Yavaşlatmak, oyalamak, gecikmesine neden olmak.
42a/2, 152a/10 (2)
- ek- : 1. (yara ile eşdizimli olarak) ilaç ve ilaç hammaddelerini yara vb. rahatsızlıklara eklemek;
26b/7, 28a/5, 40a/9, 59a/5, 117a/5, 155a/16, 174b/5, 179b/5, 181b/4, 183b/14, 190a/11, 197b/21, 198b/9, 204a/21, 207b/15, 209a/10, 243b/18, 244b/1, 244b/3, 245b/15, 248b/12, 257b/9, 258b/8, 262b/15, 268a/9, 268b/14, 281a/9, 281a/17, 286a/21, 288b/3, 291b/16, 292a/3, 292a/18, 292b/15, 293a/3, 296b/17, 307a/16, 307a/16, 328a/18, 343a/6, 345a/10, 347b/21, 354a/3 (43)
2. ilaç hammaddelerini ilaç karışımlarına eklemek.
173a/12, 200a/17, 203a/6, 213a/7, 304a/3, 311b/4, 316b/14, 339a/19, 340a/10 (9)
- ekil- : ilaç hammaddelerini karışıma ekerek kullanmak; ekilmek.
304a/1 (1)
- ekrÀh it- : Tiksinmek.
127b/21 (1)
- eksilt- : ilaç karışımında kullanılacak bazı malzemeleri eksiltmek.
210a/2 (1)
- ele- : ilaç hammaddelerini elemek.
66a/11, 101b/15, 197a/4, 319a/19, 321a/12, 321b/14 (6)
- em- : 1. (leymÿn ile eşdizimli olarak) Bazı bitkileri emerek tüketmek;
80a/12 (1)
2. (sülük, úan ile eşdizimli olarak) Kan emmek.
242a/7 (1)
- emin it- : (aàu, cüöÀm ile eşdizimli olarak) Hastalıklara ve zehirlenmeye karşı emin olmak.
103a/6, 237b/6, 343a/11, 355a/15 (4)
- emizdir- : Emzirmek.
278b/13, 278b/14 (2) (krş. emzir-, emzür-)
- emzir- : 20a/13, 28b/12 (2) (bk. emizdir-)
- emzür- : 5b/4 (1) (bk. emizdir-)
- erit- : 1. (camid süt, şış vb. ile eşdizimli olarak) Yumuşatmak, küçültmek;
44b/17, 90b/17, 118a/21, 215a/10, 239b/10 (5)
2. ilaç karışımı için bazı ilaç hammaddelerini eriterek kullanmak, eritmek.
203a/6, 208a/18, 220a/6, 221b/20, 230a/19, 272b/16, 310b/1, 310b/14, 311a/5, 312a/2 (10)
- ermeklen- : (devÀ ile eşdizimli olarak) Devaya doymak, iğrenmek.
319b/11 (1)
- etlendir- : (cirÀóat, futÿú, yaralar vb. ile eşdizimli olarak) Et yapmak, etlendirmek, yarayı iyi doku ile kapatmak.
29a/5, 32a/13, 37a/3, 37a/5, 39b/18, 40a/9, 40b/21, 41a/6, 43b/2, 45b/8, 48a/17, 52a/1, 53b/1, 59a/4, 60b/8, 62a/18, 79a/4, 84b/18, 97b/4, 98a/10, 115b/17, 120b/15, 121b/5, 121b/21, 131a/5, 137b/4, 145b/1, 147b/8, 149b/5, 159a/16, 162b/9, 162b/13, 165a/6, 168a/12, 169a/6, 170b/9, 171a/3, 176b/9, 178a/20, 178b/17, 179b/5, 180b/8, 180b/12, 183b/14, 192b/19, 193a/19, 194b/3, 197b/3, 198b/9, 198b/17, 199a/8, 199b/3, 199b/6, 205a/6, 205a/8, 216a/8, 220b/3, 225b/8, 225b/9, 227a/21, 227b/7, 230a/14, 236b/2, 237b/9, 237b/16, 239a/3, 240a/17, 240b/2, 242a/1, 248b/12, 253a/4, 268a/9, 288a/9, 304b/2, 307b/1, 310b/4, 310b/17, 311b/15, 342b/21, 345a/10, 345b/13, 348a/9, 351a/2, 354a/3, 359b/8, 360b/13, 364a/17 (87)
- eyle- : (cüöÀm ile eşdizimli olarak) Cüzamı tedavi etmek.
80b/10 (1)
- eyü eyle- : (keleb maraøi, rÀyióa ile eşdizimli olarak) İyi etmek, iyileştirmek.
25b/7, 200a/13 (2)

eyü it- : (aarı, ófö, raóm, rÀyióa, renk ile eşdizimli olarak) İyileştirmek, kuvvetlendirmek, güzelleştirmek.

7a/11, 14b/14, 28a/7, 33a/7, 37a/12, 44b/6, 45a/6, 48b/8, 48b/9, 52a/1, 55a/4, 55b/14, 57a/2, 57b/10, 58b/15, 58b/16, 63a/4, 65a/12, 72a/14, 82a/20, 87a/8, 88a/21, 99b/11, 101b/8, 102a/20, 116a/6, 121a/19, 126b/14, 134a/6, 143b/5, 153b/16, 169b/19, 170b/15, 173a/21, 173b/7, 191b/19, 197b/17, 200a/6, 205a/1, 206b/15, 283a/8, 288b/7, 293a/19, 315a/8, 355b/1 (44)

eyü ol- : İyi olmak, iyileşmek.

3b/4, 7a/9, 40a/8, 47a/14, 91b/8, 111a/3, 116a/2, 140b/4, 148b/17, 157b/4, 170b/12, 179a/18, 181a/12, 199b/9, 208b/21, 229a/17, 248a/18, 253a/2, 327b/12 (19)

ez- : 1. (diş, óaã vb. ile eşdizimli olarak) Ezmek, parçalamak;

6a/20, 4a/12, 6b/6, 7b/1, 7b/11, 10a/7, 11b/4, 12b/10, 13a/11, 15a/2, 22a/3, 22b/7, 23b/10, 29a/20, 30a/11, 30b/19, 32b/18, 36a/16, 36b/7, 38a/13, 39b/3, 46b/19, 49a/15, 49b/3, 53a/15, 58b/13, 60a/9, 60b/9, 63a/3, 63b/16, 69b/9, 80a/7, 80b/9, 80b/16, 81a/2, 81a/9, 83a/20, 86b/3, 88b/7, 88b/17, 89b/21, 91a/14, 91b/20, 92a/6, 92b/1, 92b/10, 96a/21, 96b/11, 97a/17, 97b/3, 97b/20, 98a/10, 101a/15, 102b/17, 103a/13, 108b/7, 109a/5, 109b/20, 110a/3, 115b/14, 119b/3, 120a/17, 120b/17, 124a/6, 124a/18, 130a/14, 130b/4, 131a/2, 132a/5, 135a/2, 136a/21, 139b/6, 141a/8, 141b/14, 146a/5, 148a/14, 152b/15, 153a/14, 153b/5, 154b/20, 165b/3, 166b/16, 168a/10, 170a/1, 171b/20, 176a/7, 179a/14, 181a/18, 181b/16, 182a/7, 182a/21, 185b/9, 191b/5, 192a/21, 194b/18,

205b/4, 216b/10, 216b/12, 218a/5, 219a/4, 230b/16, 231a/16, 233b/20, 241a/1, 241a/9, 241b/14, 242a/4, 246a/7, 246b/5, 246b/15, 250b/10, 250b/11, 252a/3, 252b/19, 253a/15, 254a/3, 258a/13, 258b/21, 260a/21, 261a/16, 265a/11, 271a/20, 278b/1, 285b/16, 286a/19, 293a/15, 294a/19, 297b/2, 301a/11, 301a/14, 302a/11, 303a/17, 306b/3, 306b/20, 308a/9, 312a/7, 314a/21, 322b/15, 325a/2, 326b/6, 344a/11, 347b/2, 350b/3, 355a/7, 355b/2, 356a/7, 363b/12 (147)

2. İlaç karışımı için bazı ilaç hammaddelerini ezerek kullanmak; ezmek.

3b/13, 4a/2, 4a/13, 47b/7, 54b/15, 73b/20, 80b/5, 80b/13, 81b/9, 86b/3, 87a/10, 88a/11, 89a/21, 91b/10, 92b/9, 93b/3, 97a/5, 97b/20, 108a/8, 114b/16, 115a/17, 115b/8, 124b/12, 124b/21, 129b/3, 129b/10, 131a/21, 132a/9, 134a/8, 136a/14, 138a/1, 138b/7, 139a/2, 139a/3, 140b/3, 143b/15, 146a/13, 148a/16, 148b/11, 150b/15, 153b/9, 156a/12, 158b/12, 159b/21, 163a/3, 166a/19, 170a/19, 174b/4, 179a/14, 182a/6, 182b/12, 183a/21, 189a/2, 213b/8, 213b/18, 217a/11, 220a/14, 223a/14, 231a/4, 239a/7, 241b/11, 248a/18, 253b/9, 261b/7, 282b/21, 296a/5, 314b/5, 319b/16, 325b/5, 350b/9, 360b/11 (71)

ezdir- : İlaç karışımına girecek bazı ilaç hammaddelerini sütle ezmek. 30b/16 (1)

ezdür- : (iãş ile eşdizimli olarak) Taşın ezilmesini sağlamak. 3a/17 (1)

ezil- : İlaç hammaddelerini ezilmiş halde kullanmak; ezilmek. 49b/6, 248b/8 (2)

F

- faãió it- : Güzel konuşturmak.
110a/9, 194b/21, 222b/17 (3)
- fenÀ it- : (aàız rÀyióası ile eşdizimli olarak)
Fena yapmak, kötüleştirmek.
218a/21 (1)
- feraó bul- : (nefes ile eşdizimli olarak)
Ferah bulmak.
333a/19 (1)
- feraó eyle- : İç açmak.
296b/13 (1)
- feraó getir- : İçi açmak, rahatlatmak,
şenlendirmek.
45a/20, 79a/3, 109b/7, 128a/15,
146a/19-20, 150b/9, 161b/5, 165a/4,
165a/20, 165b/5, 167b/15, 169b/10,
177b/20, 183b/5, 188a/11, 214a/2,
218a/9, 218a/21, 242b/8, 244b/12,
245a/1, 254b/21, 258a/4, 259a/1,
260b/19, 266b/1, 273a/9, 281b/4,
283b/5, 283b/11, 298a/3, 302a/6,
334b/12, 335a/11, 353a/4, 355b/2,
361a/6, 362b/21 (38)
- feraó vir- : Ferah vermek, iç açmak.
5a/2, 80a/5, 292b/13, 334a/3, 334b/2
(5)
- feraónÀk it- : (müferrih ile eşdizimli
olarak) Mesut etmek, neşe vermek.
338b/14 (1)
- ferÀzec eyle- : 162b/8, 243b/2 (2) (bk.
ferzüce eyle-)
- ferÀzec it- : 85b/14, 197b/20 (2) (bk.
ferzece it-)
- ferce eyle- : 168a/13-14 (1) (bk. ferzüce
eyle-)
- ferce úo- : İlaç veya ilaç
hammadelerini ferce koyarak
kullanmak.
27a/18, 59b/10 (2)
- ferş eyle- : İlaç hammadelerini
döşemelerde kullanmak, döşemek.
239a/18 (1)
- ferzece eyle- : 180a/11, 188b/8, 190b/13 (3)
(bk. ferzüce eyle-)
- ferzece it- : (ferc, raóm ile eşdizimli
olarak) İlaçları rahim ve ferc yoluyla
kullanmak.
157a/21, 257b/5, 258b/9 (3) (krş.
ferÀzec it-, ferzüce it-)
- ferzüce eyle- : (ferc, raóm ile eşdizimli
olarak) İlaçları rahim ve ferc yoluyla
kullanmak.
86a/14, 96b/6, 183b/11, 246a/9,
279a/16, 282a/9, 282b/19, 284b/7,
292b/1, 306b/16, 312b/19, 346a/13,
353a/5 (13) (krş. ferÀzec eyle-, ferzece
eyle-, ferce eyle-)
- ferzüce it- : 100a/10, 293a/11, 359b/19
(3) (bk. ferzece it-)
- feãÀóat getir- : Güzel konuşturmak.
99b/12 (1)
- fetó eyle- : (südde ile eşdizimli olarak)
Açmak.
38a/11, 303a/16 (2)
- fetó it- : (àalió mÀddeler, südde vb. ile
eşdizimli olarak) Açmak.
47b/19, 72b/10, 214b/12 (3)
- fetil eyle- : İlaçları fitil şeklinde
kullanmak.
100a/10, 240a/9 (2)

G, á

- àamgîn olma- : (zümürüd ile eşdizimli olarak) Gamlı, tasalı olmamak.
172a/1 (1)
- àamlu it- : Tasalandırmak, sıkıntıya düşürmek.
59b/17 (1)
- àamlu olma- : (besed ile eşdizimli olarak) Kullanan kişiler gamlı, tasalı olmamak.
45b/6 (1)
- àams it- : ilaç veya ilaç hammaddelerini suya batırmak, suya daldırmak.
297a/5 (1)
- geç- : (elek ile eşdizimli olarak) Elenmek.
275b/13 (1)
- geçir- : (elek ile eşdizimli olarak) 159b/21, 160a/11, 322b/7 (3) (bk. geçür-)
- geçür- : 1. (ãovuú ile eşdizimli olarak) Soğuğa yakalanmış olmak;
6a/21 (1)
2. (elek, àrbÀl vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini elemek.
161a/20, 202a/3, 213a/7, 224a/6, 265a/1, 276a/8, 278a/3, 278a/6, 318b/2, 324b/20, 328a/9, 236a/7, 338b/19, 340b/1, 341b/10, 350b/9 (16) (krş. geçir-)
- gegir- : Geçirmek.
128b/5, 152b/13 (2)
- geñ it- : (yara ile eşdizimli olarak) Genişletmek.
149a/17 (1)
- getür- : 1. (pîrlîk, geç ile eşdizimli olarak) Geç yaşlandırmak.
114b/2 (1)
2. (behce, iştiĤ, maraø, taórik vb. ile eşdizimli olarak) Neden olmak, harekete geçirmek.
4b/17, 5a/7, 5b/12, 7a/13, 8b/4, 8b/10, 8b/16, 9a/1, 9a/7, 9a/20, 9b/17, 9b/19, 10a/19, 11a/10, 11b/15, 11b/15, 12a/16, 13a/7, 13a/12, 15a/3, 19a/2, 20b/10, 22a/1, 22b/10, 23a/11, 24a/13, 25a/3, 25a/8, 25b/10, 26a/3, 28a/9, 29a/20, 29b/11, 31b/8, 37a/21, 38a/2, 39a/16, 39b/4, 39b/11, 40b/2, 41b/18, 42a/6, 44a/11, 45a/2, 45b/9, 46a/3, 46a/18, 47a/8, 47a/9, 47a/9, 47b/21, 48b/11, 48b/11, 49b/1 (2), 50a/14, 52b/21, 54b/19, 55a/13, 55b/4, 56a/4, 56a/5, 56a/7, 57a/7, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58b/2, 59b/17, 60b/19, 62b/4, 63a/7, 63a/8, 63a/15, 63b/6, 64a/15, 65a/20, 69a/1, 70a/8, 70b/13, 70b/14, 71a/3, 72b/9, 73a/10, 73b/15, 75a/12, 79a/4, 79b/12, 80a/9, 80b/17, 81b/14, 82a/3, 82b/3, 84b/20, 88a/13, 88a/18, 88a/20, 88b/18, 91a/18, 91b/8, 91b/21, 92a/17, 95a/9, 97a/1, 98a/14, 98b/6, 99b/15, 101b/9, 104b/1, 106b/7, 106b/18, 108a/1, 108a/12, 108b/9, 110a/12, 112a/1, 112b/1, 113b/2, 114b/13, 115a/3, 117b/2, 118a/19, 119b/11, 120b/8, 121a/16, 121a/20, 122a/18, 122b/10, 124a/11, 128a/19, 128a/19, 128a/20, 128b/1, 128b/19, 129b/15, 131b/14, 134a/9, 134a/19, 135a/9, 135a/12, 136a/17, 137a/4, 139a/13, 140a/10, 140a/10, 145a/9, 150a/3, 151b/12, 152a/13, 152b/8, 153a/16, 154a/13, 155b/8, 155b/9, 156a/7, 157a/16, 157b/17, 158b/2, 158b/8, 158b/10, 162b/17, 163b/20, 164a/16, 165a/9, 167a/19, 167b/4, 167b/17, 170a/8, 170b/1, 171a/9, 172a/8, 173b/1, 173b/21, 175b/5, 178a/1, 180a/13, 191a/6, 191a/6, 192a/1, 193a/21, 194a/15, 194b/9, 194b/19, 195a/16, 195b/1, 197b/5, 199b/4, 202a/11, 203b/3, 204b/10, 204b/19, 205b/11, 205b/11, 205b/21, 209a/11, 209a/11, 210b/13, 214b/13, 215b/11, 216b/15, 217a/15, 218a/10, 218a/21, 218b/2, 220a/1, 220a/9, 223a/6, 223b/21, 226a/17, 226a/18, 230b/17, 237b/12, 237b/12, 239a/11, 239a/18, 243a/10, 243b/6, 244b/2, 245b/4, 246a/10, 246a/15, 248a/19, 249b/7, 251a/12, 253a/13, 255a/19, 255b/17, 257a/3, 260a/11, 264b/6, 265b/19, 266a/4, 267b/1, 268a/11, 271a/4, 273a/4, 274b/10, 278b/15, 280a/5, 281a/2, 281a/8, 307b/7, 281a/20, 285b/4, 286a/7, 287b/20, 288b/8, 291b/14, 293a/13, 294b/13, 294b/16, 298b/5, 299a/18, 300a/4, 308a/10, 308a/19, 316b/21, 326b/19, 334a/2, 339b/11, 340b/9, 349a/7, 351a/18, 355a/10, 356a/8,

- 360b/15, 360b/16, 361b/20, 363a/1, 363a/3, 363a/17 (271)
3. (maùèad, yerine ile eşdizimli olarak)
Yerine yerleşmesini sağlamak;
39a/12 (1)
- gevşek it- : (aèøÀ ile eşdizimli olarak)
Sıklılığını gidermek, gevşetmek, güçsüz bırakmak.
48b/10, 88a/21, 113a/15, 164b/10, 169a/10, 196b/2, 314a/13 (7)
- gevşek ol- : (aèøÀ ile eşdizimli olarak)
Organ gevşek olmak.
87b/5 (1)
- gey- : (altun òÀtem, baş, deri, esbÀb vb. ile eşdizimli olarak) Giymek; takmak.
111b/5, 135b/13, 157b/12, 165b/18, 172a/2, 215a/9, 225b/4, 225b/6, 271a/9, 297b/1 (10)
- gez- : ilacın uyku ve yorgunluk getirmemesi için gezmek, dolaşmak.
25a/3 (1)
- gezin- : (istièmÀl eyle- ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddesini kullandıktan sonra dolaşmak.
49a/19 (1)
- gice görme- : Gece görmemek.
304a/2 (1)
- gider- : (beher, şiuÀú, èusr-i bevl vb. ile eşdizimli olarak) Hastalığı vücuttan gidermek, iyileştirmek.
10a/16, 46a/19, 47a/5, 48b/9, 52b/20, 109a/16, 138a/15, 169a/10, 169a/13 (9)
- göm- : 86b/11, 129a/13 (2) (bk. defn it-)
- gör- : (göz ile eşdizimli olarak) Görmek.
7b/13 (1)
- götür- : (bel, ferc, raóm ile eşdizimli olarak) Ferc ve rahim yolu ile kullanmak.
4b/11, 7b/11, 9b/10 (2), 9b/17, 10b/17, 20a/13, 20b/3, 20b/18, 22b/1, 22b/8, 25b/1, 28b/1, 29b/9, 35a/20, 35b/13, 38a/1, 45b/1, 46a/14, 46a/20, 47a/3, 47b/18, 48a/1, 50b/19 (2), 57a/21, 59b/9, 59b/17, 64a/3, 71a/19, 74b/14, 76b/12, 77b/6, 81b/12, 81b/13, 81b/14, 85a/1, 85a/3, 85a/18, 90a/15, 92b/15, 97a/1, 97b/8, 98a/10, 98b/1, 99a/14, 100b/17, 101a/20, 103b/18, 107b/6, 108b/5, 114b/7, 116a/15, 116b/11, 121a/18, 124a/4, 124b/2, 130a/13, 135b/11, 136b/3, 137a/1, 137b/8, 139a/1, 148a/7, 149b/21, 151a/18, 155a/18, 156a/10, 157a/21, 160a/1, 160a/17, 163b/13, 165b/3, 167a/19, 169b/19, 171b/16, 172a/7, 175a/13, 175b/13, 178a/2, 179a/16, 180a/4, 180a/10, 181a/21, 182a/8, 183b/13, 196a/15, 197b/20, 200a/20, 203b/7, 206b/14, 207a/2, 215b/7, 217a/18, 217b/9, 218a/7, 221a/7, 221b/11, 222a/13, 225a/18, 226b/9, 228a/7, 234b/8, 238a/13, 239b/19, 240a/9, 240a/13, 240a/18, 241a/16, 244a/8, 244b/2, 244b/20, 246a/9, 249a/3, 249b/6, 250a/10, 250a/14, 250a/16, 252b/2, 253b/6, 255b/8, 256b/7, 258a/13, 258b/7, 258b/9, 266a/16, 267a/10, 278b/2, 281a/9, 282b/9, 286a/18, 286b/4, 287b/8, 289b/16, 294b/15, 296b/20, 296b/21, 301a/10, 302a/6, 302a/8, 304a/14, 305b/11, 305b/13, 307a/21, 308a/1, 328a/20, 355a/10, 355a/13, 359b/19, 362b/10, 362b/12, 363b/20 (152)
- âyâ it-: Tasalanmak, dert etmek.
33b/5 (1)
- äusleyle-: ilaç veya ilaç hammaddeleriyle yıkanmak.
4a/1, 161b/18, 124b/12, 194a/1 (4)
- äuslit- : ilaç veya ilaç hammaddeleriyle yıkanmak.
52b/19, 125b/14, 139a/1, 218a/19 (4)
- güzel it- : (elvÀn, renk ile eşdizimli olarak) Rengi normal haline getirmek, güzelleştirmek.
47a/6, 78b/3, 86b/6, 101a/5, 106a/21, 109b/20, 114a/20, 132a/7, 175a/20, 176a/5, 270b/19, 274b/14, 343a/11 (13)

H, Ó, Ò

- óabseyle-: (úan ile eşdizimli olarak) Tutmak, durdurmak.
11b/17 (1)
- óabsit- : (faəalât, úan, nezle vb. ile eşdizimli olarak) Tutmak, durdurmak, artmasına engel olmak.
6a/13, 9a/20, 9b/7, 11b/3, 12b/5, 12b/14, 12b/21, 19b/2, 24a/5, 25b/15, 26b/11, 27a/10, 27a/11, 29b/1, 40a/21, 45b/20, 46a/14, 59a/4, 59b/3, 61b/3, 61b/10, 62a/16, 62b/7, 72a/18, 73b/17, 78a/7, 79a/14, 82a/18, 89b/12, 97b/8, 98b/15, 99a/2, 101a/17, 104a/6, 119a/8, 123a/17, 125b/3, 126b/16, 131b/15, 139b/15, 142b/12, 153b/7, 157b/15, 159a/19, 161b/17, 162a/6, 163a/19, 167b/4, 169b/18, 175a/6, 180b/8, 180b/18, 183b/7, 183b/11, 183b/12, 192b/18, 194a/21, 198b/5, 203b/1, 204a/20, 204b/1, 204b/20, 205a/9, 213a/9, 216a/7, 217b/12, 224a/17, 225a/11, 227a/17, 230a/3, 230b/7, 233a/9, 233a/21, 233b/21, 237b/21, 240a/12, 240b/10, 240b/13, 241b/13, 243b/17, 244a/2, 257b/14, 258b/3, 261a/18, 261b/14, 262a/14, 262b/13, 262b/14, 266b/4, 272b/5, 274a/15, 274b/16, 279a/2, 280a/5, 280a/20, 281a/4, 281a/6, 281a/10, 281a/14, 282b/17, 283a/4, 283b/4, 285a/7, 286a/17, 286a/21, 291a/11, 294b/15, 295b/8, 298b/15, 298b/17, 301b/2, 306a/21, 328b/19, 345a/9-10, 347b/20, 350b/14, 360b/3 (117)
- óabs ol- : (bevl, úan vb. ile eşdizimli olarak) Tutmak, tutulmak.
136a/15, 278a/11, 284b/7, 293b/4, 320a/15, 327b/11 (6)
- óabsolın- : (bevl ile eşdizimli olarak) Tutulmak.
359b/17 (1)
- óÀdià ol-: (óÀreyn ile eşdizimli olarak) Meydana gelmek.
330a/18 (1)
- óafif it- : (èaùl ile eşdizimli olarak) Akıl zayıflamak.
250b/20, 294b/16 (2)
- óakkeyle- : (şeker vb. ile eşdizimli olarak) İlaç hammaddelerini kazıyarak kullanmak, kazımak.
228a/8, 270a/7 (2)
- óakkit- : 1. (göz beyaəı ile eşdizimli olarak) Kazımak, kataraktı gidermek;
67b/9 (1)
2. (taş vb. ile eşdizimli olarak) İlaç hammaddelerini kazıyarak kullanmak, kazımak.
15b/4, 35b/6, 41a/3, 96b/10, 104a/7, 130a/5, 147b/6, 270a/5, 339b/5 (9)
- óakkolın- : (zeberced ile eşdizimli olarak) İlaç hammaddeleri kazınmak.
321b/12 (1)
- óalÀ it- : (ölmek, sümÿm vb. ile eşdizimli olarak) Kurtarmak, kurtulmak.
14b/21, 16b/16, 35a/21, 72b/18, 80b/5, 100a/19, 114b/9, 117b/6, 124b/20, 125a/1, 151a/11, 151a/13, 151a/14, 156b/7, 158b/17, 180a/1, 195b/14, 214a/19, 238a/7, 239a/9, 266b/18, 278b/7, 328a/19, 341b/6, 354a/4, 362b/21 (26)
- óalÀ olınma- : (sümm ile eşdizimli olarak) Kurtulmamak.
137b/9 (1)
- óalÀ ol-: (giciyik, meflÿcñ dili, wàr- ile eşdizimli olarak) Kurtulmak, iyileşmek.
4a/1, 78a/1, 80a/21, 116a/1, 207b/15 (5)
- óalleyle-: 1. (istisúÀ, riò, şış, sertlik vb. ile eşdizimli olarak) Çözmek, ezmek, yumuşatmak;
97b/4, 141b/14, 149b/14, 174b/12, 211b/8, 303b/16, 310a/2, 339b/18 (8)
2. İlaç hammaddelerini çözdürerek, eriterek kullanmak, çözmek.
197a/12, 282a/6 (2)
- óallit- : 1. (úasıú aàrısı, riò, şış, sertlik, èusr-i nefesi vb. ile eşdizimli olarak) Çözmek, ezmek, açmak, yumuşatmak;
4a/14, 4b/16, 5a/3, 5a/4, 6b/8, 7a/20, 7b/10, 8a/12, 8b/20, 9b/12, 9b/16, 10a/8, 10a/19, 10b/7, 11a/8, 11a/9, 11a/14, 12b/15, 13a/10, 13a/11, 14b/5, 15a/2, 15a/3, 16a/5, 17b/13, 18a/5, 18a/14, 18b/15, 19b/9, 19b/21, 20a/15, 23b/6, 24a/5, 26a/13, 26b/1, 27b/5, 27b/14, 27b/21, 28a/5, 28b/21, 30b/3, 31b/8, 36a/17, 36b/5, 37b/19, 39b/18,

40b/1, 42b/10, 42b/17, 43b/2, 44a/4, 44b/19, 45a/10, 46a/15, 46b/10, 48a/17, 48b/7, 50a/13, 50a/18, 52b/10, 53a/21, 59a/5, 59b/3, 59b/15, 60a/9, 60b/4-5, 60b/12, 60b/13, 62a/10, 62b/2, 63a/14, 68b/21, 71a/14, 72a/15, 73a/6-7, 73b/5, 74a/3, 76a/3, 76a/3, 76a/17, 77a/3, 77b/21, 78a/8, 79a/15, 80b/5, 80b/15, 81a/7, 82a/2, 82a/4, 82a/12, 82a/13, 82b/16, 83a/20, 83a/21, 84a/9, 84a/19, 85a/16, 85b/10, 85b/11, 86a/14, 86b/3, 87a/4, 87b/6, 88a/1, 88a/7, 88b/1, 88b/8, 92b/8, 96b/5, 96b/12, 98b/15, 99a/2, 99b/11, 100b/16, 101b/20, 102a/19, 102b/14, 103a/20, 104a/5, 106a/1, 106a/16, 106b/2, 106b/3, 106b/7, 107a/8, 107a/12, 107b/5, 108a/8, 108b/4, 108b/17, 110b/5, 110b/7, 110b/9, 111b/17, 115a/18, 115b/16, 115b/17, 115b/19, 116b/7, 117b/6, 119a/2, 119a/20, 119b/3, 121a/10, 121b/20, 122a/18, 122b/5, 123b/5, 124a/10, 124a/21, 125b/10, 126a/17, 126b/2, 129b/9, 126b/15, 130a/5, 130a/14, 130a/17, 130a/18, 130b/1, 130b/2, 131a/1, 131b/11, 131b/14, 132a/8, 132a/16, 132b/8, 133b/4, 133b/15, 133b/16, 134a/4, 134b/21, 135a/8, 135a/11, 137b/4, 137b/13, 137b/20, 138b/18, 139a/10, 139a/21, 142a/16, 142b/5, 142b/14, 143a/4, 143b/6, 143b/12, 144a/14, 144b/18, 146b/20, 146b/21, 147b/7, 148a/1, 148b/15, 150b/21, 151a/21, 152a/9, 153a/5, 153a/9, 153a/15, 157a/15, 158a/8, 158b/13, 160a/20, 161b/15, 161b/16, 162a/5, 163a/20, 164b/3, 165a/21, 165b/16, 167a/18, 167a/20, 167b/15, 167b/16, 168a/9, 170a/19, 171a/3, 171a/5, 172a/21, 173b/6, 173b/18, 174a/13, 174b/2, 176b/16, 178a/11, 178a/21, 179b/4, 180a/2, 180a/6, 180b/9, 181b/19, 182a/7, 182a/16, 183a/8, 183a/14, 183b/9, 183b/13, 185a/4, 187b/16, 190b/11, 190b/12, 191b/14, 191b/16, 192a/7, 192b/19, 194a/11, 194b/4, 196a/21, 198a/3, 199a/8, 199a/13, 200a/7, 200b/7, 202a/10, 204b/1, 204b/6, 205a/9, 205a/10, 209a/8, 212a/3, 212b/16, 214b/4, 214b/5, 214b/14, 215a/1, 215a/9, 216a/2, 216a/17, 216b/12,

217b/11, 218a/9, 218a/20, 218b/6, 218b/14, 220b/2, 220b/3, 220b/12, 221b/13, 223b/2, 223b/7, 223b/8, 223b/13, 223b/14, 224a/19, 224b/6, 225a/19, 225b/10, 225b/11, 226a/13, 226a/14, 227a/13, 227a/18, 228a/15, 229a/1, 229b/1, 229b/8, 229b/13, 230b/9, 230b/15, 232b/21, 233a/17, 233b/1, 233b/20, 234a/1, 235a/18, 237b/10, 237b/14, 239a/7, 239b/9, 239b/16, 240b/10, 241b/2, 242a/6, 244a/6, 245a/2, 246a/7, 246b/5, 246b/18, 247b/6, 248b/21, 250a/6, 250b/8, 250b/10, 250b/20, 251a/11, 251a/19, 251a/19, 252a/9, 252a/11, 252a/12, 252a/20, 252b/20, 253a/3, 253a/9, 253a/10, 253a/12, 253b/14, 254b/8, 254b/8, 254b/20, 255a/15, 256a/5, 256a/8, 256b/4, 256b/10, 257a/9, 257b/9, 259a/11, 259a/14, 259b/15, 262a/7, 262a/11, 262a/18, 262b/3, 262b/11, 265b/10, 266a/14, 266b/2, 266b/8, 266b/17, 268a/9, 270a/1, 270b/5, 270b/18, 271a/2, 271a/21, 271b/13, 273a/2, 273b/21, 274b/20, 278b/11, 279a/10, 279a/15, 280a/4, 280a/14, 281a/9, 281a/13, 282a/12, 282b/6, 284b/3, 284b/4, 284b/8, 287a/6, 287b/12, 287b/19, 288b/6, 289a/12, 292a/10, 292a/18, 295a/15, 296b/3, 297a/8, 297b/1, 297b/4, 297b/20, 299b/21, 300b/20, 301b/2, 306a/4, 306b/3, 306b/4, 306b/5, 306b/15, 308b/15, 310a/19, 311b/9, 312a/6, 312b/15, 314b/3, 314b/11, 319a/1, 320b/15, 320a/16, 320b/6, 324a/11, 325b/11, 326a/4, 327a/8, 328b/20, 329b/13, 330a/19, 339b/11, 342a/8, 344a/3, 345a/16, 345a/17, 345b/14, 345b/21, 347a/18, 347a/19, 348a/6, 348a/13, 348a/14, 349a/7, 350a/10, 351b/1, 352a/15, 352b/12, 353b/5, 354b/19, 356a/9, 356b/6, 359b/3, 361a/20, 361b/5, 361b/8, 361b/13, 363b/19 (448)

2. ilaç hammaddelerini çözerek, yumuşatarak kullanmak, çözmek.

5a/6, 6b/13, 37b/4, 48b/3, 60b/18, 131a/21, 134b/2, 138a/20, 150b/20, 151a/21, 153b/11, 165b/2, 166b/20, 171b/21, 182b/21, 183a/2, 183a/8, 183a/20, 197a/6, 198a/14, 202a/20, 203a/8, 205a/9, 219b/5, 222b/13,

- 224a/19, 224a/19, 229b/16, 231b/13, 247a/13, 264b/16, 265a/1, 265a/2, 268b/20, 287b/18, 297a/1, 301b/15, 302a/5, 303b/3, 304a/9, 305a/10, 311b/17, 316b/13, 321b/16, 324b/8, 328b/4, 345a/15, 345a/16, 349b/7 (49)
- óall ol- : 1. (âu ile eşdizimli olarak) ilaç hammaddeleri suda çözülmek; 232b/6 (1)
2. ilaç hammaddeleri için çözülmek, eritilmek, yumuşatılmak.
4a/2, 9b/11-12, 10a/18, 14a/9, 69b/11, 94a/19, 134b/5, 165b/9, 201b/13, 234a/3, 247a/16, 248a/4, 248b/7, 249a/2, 261b/13, 299b/5, 303a/1, 309a/5, 309b/14, 310b/6, 310b/9, 310a/16, 310b/20, 321b/17, 325b/4, 339a/19, 344a/20, 361a/11 (28)
- óall olın- : ilaç yapımında kullanılacak ilaç hammaddelerini yumuşatarak, çözdürerek kullanmak, çözdürülmek.
103b/17, 151a/5, 228a/5, 321a/14, 345a/1-2, 345a/9 (6) (krş. óall olun-, óull olın-)
- óall olun- : 60a/20, 94b/16 (2) (bk. óall olın-)
- óalût- : (süt, misk vb. ile eşdizimli olarak) Karışmak, karıştırmak.
105b/19, 302a/7, 360b/12 (3)
- óÀmile it- : Hamile olunmasını kolaylaştırmak, hamile yapmak.
9b/10, 59b/10, 197b/21, 258b/2, 258b/7 (5)
- óÀmile ol- : Hamile olmak.
7b/12, 76b/13, 124a/5 (3)
- óaml it- : (raóm ile eşdizimli olarak) ilaç karışımını vajinada taşımak.
81a/18 (1)
- óareket ittir- : (innin ile eşdizimli olarak) Hareket ettirmek.
15a/17 (1)
- óÀric ol- : (maúèad ile eşdizimli olarak) Çıkmak.
39a/12 (1)
- óarú it- : ilaç hammaddelerini yakarak kullanmak, yakmak.
268b/3 (1)
- óarú olın- : (rýseòtec, laüf ile eşdizimli olarak) ilaç hammaddeleri yakılarak kullanmak, yakılmak.
276a/2 (1)
- óasen it- : (renk ile eşdizimli olarak) Güzel yapmak, güzelleştirmek.
- 49b/5, 76b/10, 80a/7, 102b/19, 196a/16, 250b/20, 252a/6, 257a/2 (8)
- óÀil eyle- : (gögüs emrÀı ile eşdizimli olarak) Meydana getirmek, peyda etmek.
299a/20 (1)
- óÀil it- : (iòtinÀú, úulunc, secec vb. ile eşdizimli olarak) Peyda etmek, meydana getirmek.
8a/14, 12a/3, 12a/4, 12a/16, 52a/20, 69a/1, 76b/14, 80a/11, 82b/19, 87b/9, 177a/10 (10)
- óÀil ol- : 1. (bit, üaş vb. ile eşdizimli olarak) Meydana gelmek;
6b/8, 49b/13, 61b/18, 67a/4, 96b/11, 111b/19, 113a/12, 138b/2, 140a/17, 143a/14, 164b/9, 179b/19, 187a/4, 187a/18, 207a/6, 247a/5, 260b/17, 261b/4, 262a/11, 276b/3, 311a/14, 335a/14, 335a/15, 347a/1, 353a/1, 355a/15 (26)
2. (evlÀd ile eşdizimli olarak) Meydana gelmek, çocuğu olmak.
328b/3 (1)
- óaşın it- : (ÀvÀz, beden, úáaba vb. ile eşdizimli olarak) Sertleştirmek, kötüleştirmek.
164a/17, 207a/7, 218a/10, 218b/7, 233a/18, 233b/2, 238b/1, 255b/18, 257a/11, 298b/15 (10)
- óatem it- : (yara ile eşdizimli olarak) Yara, sert kabuk bağlamak, mührlenmek.
308a/1 (1) (krş. óatm it-)
- óatm it- : 175a/6 (1) (bk. óatem it-)
- óavf it- : (köpek ile eşdizimli olarak) Korkmak.
148a/16 (1)
- óáöer it- : Hastalık esnasında bazı maddelerin kullanılmasından sakınmak.
3b/5, 81a/20 (2)
- óáöfeyle- : ilaç karışımındaki bazı ilaç maddelerini yaşa, hastalığa ve zamana bağlı olarak eksiltmek, çıkarmak.
67a/1, 68b/9, 186b/5 (3)
- óáöfit- : ilaç karışımındaki bazı ilaç maddelerini yaşa, hastalığa ve zamana bağlı olarak eksiltmek, çıkarmak.
16a/10, 42b/13, 65b/4, 105a/2, 105b/20, 185b/17, 187a/14, 187a/20, 317b/20, 325a/21 (10)
- óáöfoln- : ilaç karışımındaki bazı ilaç maddeleri bazı özel durumlarda eksiltmek, çıkarılmak.

- 12b/1, 19a/3, 185a/21, 187a/5, 187a/6
(5)
- hâim ol- : Hazmettirici, sindirici olmak.
152a/13 (1)
- haomit- : Hazmetmek, sindirmek.
351b/7, 45a/6, 52a/20, 83a/21, 93a/14,
102a/20, 119b/4, 131b/12, 164a/17,
167b/14, 171a/13, 219b/6, 252a/1,
305b/7, 340b/6, 346b/19 (16)
- haomol- : Sindirilmek.
10a/20, 38b/20, 62a/19, 62b/12, 91b/8,
118b/16, 124b/13, 135a/21, 175b/2,
218b/12, 220b/6, 226a/9, 230a/14,
259b/16, 301a/2, 304a/14-15 (16)
- heybetlü it- : Cinsel istekten büyük zevk
alınmasını sağlamak.
172a/8 (1)
- ôföyle- : 1. (ôâfiôa, meyyit, âiôat ile
eşdizimli olarak) Korumak;
65a/14, 118a/13, 177a/16, 211b/11,
212a/4, 231b/5, 276b/5, 323b/17,
333b/13-14, 339a/12 (10)
2. İlaç veya ilaç hammaddelerini
tozdan veya böceklerden korumak,
muhafaza etmek, saklamak.
78b/4, 142a/14, 161a/21, 345a/2 (4)
- ôföit- : (ôarâret-i aâliye, âiôat, sümým vb. ile
eşdizimli olarak) Korumak.
- 4a/14, 5b/2, 21b/20, 43a/3, 49b/7,
59b/8, 65a/11, 65a/12, 74a/21, 83b/1,
87a/8, 94a/9, 108a/2, 116a/4, 126a/10,
142b/10, 153a/13, 165a/8, 167a/16,
179b/7, 188a/11, 190a/14, 190b/9,
198b/6, 214a/2, 214a/7, 222b/8,
223b/3, 223b/6, 227b/11, 231a/6,
242b/10, 244b/11, 245b/4, 254a/19,
257b/20, 263a/4, 271a/8, 274a/16,
276a/1, 276a/13, 276a/21, 277a/10,
277b/1, 283a/12, 288b/19, 292b/17,
295b/19, 298b/4, 306a/2-3, 313a/9,
313a/10, 315b/5, 318a/4-5, 322a/18,
327b/15, 327b/16, 340b/8, 349a/8,
354b/19, 359b/8 (61)
- ôfölm- : İlaç veya ilaç hammaddeleri tozlardan
veya böceklerden korunmak.
276a/9 (1)
- ôiddet vir- : (gözler ile eşdizimli olarak)
Görme gücüne keskinlik vermek.
300b/2 (1)
- ôull olın- : 45b/8 (1) (bk. ôall olın-)
- ôuşk it- : (úurjó, ruÿbât-ı âaribe ile eşdizimli
olarak) Kurutmak.
37a/14, 82a/3 (2) (bk. úurut-)
- huşyâr ol- : Akıllı, zeki olmak.
128a/14 (1)

I

- ısıcaú dut- : (aèøÀ-yı bÀride, gönül ile eşdizimli olara) Sıcak tutmak.
85a/19, 119b/2 (2) (krş. ısıcaú üt-)
- ısıcaú it- : (miède ile eşdizimli olarak) Sıcak etmek, ısıtmak.
48a/18 (1)
- ısıcaú üt- : (beden, raóm ile eşdizimli olarak) Sıcak tutmak.
9b/6, 260b/18 (1) (bk. ısıcaú dut-)
- ıâr- : (köpek, yılan vb. ile eşdizimli olarak) Isırmak.
10a/17, 21a/18, 21a/21, 21b/14, 30a/11, 53a/15, 65a/6, 71a/20, 90b/3, 104a/7, 108b/7, 109b/7, 109b/8, 110b/10, 110b/13 (2), 117b/6, 148a/3, 154b/10, 154b/11, 154b/12, 168a/14, 181a/15, 211b/18, 225b/10, 226b/14, 240a/18, 241a/17, 253a/4, 215a/1, 304a/4, 314b/11 (32)
- ıârl- : Yılan, akrep gibi zehirli hayvanlar tarafından ısırılmak.
35a/20 (1)
- ıâlÅó it- : İyileştirmek, kusurları düzeltmek.
7b/13, 8b/4, 10b/5, 11a/11, 19b/4, 22b/18, 23a/2, 23b/19, 25a/11, 25a/13, 27a/10, 27a/11, 32b/18, 37a/6, 37b/2, 37b/6, 42a/6, 44b/6, 45a/18, 47a/8, 47a/11, 48a/21, 50b/3, 51a/4, 52a/8, 52b/1, 57a/7, 59b/16, 61a/3, 62a/20, 63b/3, 63b/13, 64a/5, 64a/17, 65a/10, 68b/21, 70a/5, 70a/9, 73a/1, 84a/7, 85b/14, 86b/15, 90b/4, 91b/7, 92b/3, 94a/15, 102a/7, 102b/20, 103b/13, 106a/19, 106b/5, 107a/9, 109a/8, 109a/11, 110a/7, 110b/10, 114b/7, 115b/18, 117b/14, 118b/2, 118b/4, 118b/4, 123a/11, 126b/15, 131a/3, 133a/14, 133b/16, 135b/5, 137a/15, 139a/20, 141a/8, 142a/17, 143a/4, 143b/10, 144a/15, 144b/6, 144b/15, 145a/9, 145b/6, 146a/8, 146a/20, 146b/21, 147a/11, 148b/2, 149b/2, 149b/2, 153a/9, 157a/3, 159b/1, 160a/17, 160b/2, 164b/2, 171a/14, 172b/7, 174b/6, 175a/16, 175b/10, 176a/7, 176a/8, 176a/9, 180b/19, 181a/9, 183b/21, 190b/9, 191b/5, 192a/5, 194a/9, 194a/11, 196a/20, 199b/2, 201b/6, 203b/12, 204b/17, 207a/2, 208b/17, 208b/19, 209a/9, 210a/9, 210b/13, 213a/17, 215a/14, 220b/4, 220b/5, 220b/6, 220b/19, 223b/2, 224a/8, 224a/9, 224a/17, 224a/18, 225b/7, 225b/10, 230a/15, 230b/19, 233a/18, 235b/15, 237b/8, 237b/15, 239a/11, 240b/10, 242b/12, 242b/20, 246b/21, 251b/14, 252b/1, 253a/3, 254a/1, 254b/7, 257a/2, 259a/11, 259a/12, 268a/10, 268a/14, 268b/13, 269b/8, 274a/16, 279a/3, 280b/7, 283a/13, 283b/6, 285b/1, 285b/20, 287b/13, 287b/20, 289a/14, 289b/15, 295b/19, 300a/7, 300a/17, 300b/19, 302a/7, 303b/11, 306b/7, 310b/4, 320b/9, 324b/1, 340b/8, 341a/2, 341a/3, 341a/17, 345b/10, 347a/17, 350a/11, 353a/2, 355b/10, 358b/2, 360b/9 (187)
- ıısıt- : İlaç karışımı için ilaç hammaddelerini ısıtmak.
53a/1, 77b/21 (2)
- ıâlÅó eyle- : İyileştirmek, kusurları düzeltmek.
70a/12, 92a/6-7, 97b/16, 216b/1, 223b/9 (5)
- ıâlÅó ol- : İyileşmek, kusurlar düzelmek.
8b/5, 10a/20 (2)
- ıâlan- : (sirke, åu vb. ile eşdizimli olarak) İlaç karışımı için bazı ilaç maddeleri sıvı maddeler içinde ıslanmak.
47b/7, 186b/5, 187b/8, 188a/4, 197a/9, 197a/12, 197a/14, 220b/1, 231b/12, 253b/2, 277b/15, 326a/20, 328a/6 (13)
- ıâlat- : (bal, sirke, åu vb. ile eşdizimli olarak) İlaç karışımı için bazı ilaç maddelerini sıvı maddeler içinde ıslatmak.
6a/5, 8b/5, 10b/6, 19b/21, 69b/1, 74b/5, 75b/2, 86a/21, 88a/12, 91b/5, 91b/10, 100b/4, 103a/6, 106b/1, 108b/21, 115b/21, 120a/19, 122b/6, 134b/5, 182b/5, 193b/15, 196a/7, 197a/11, 197a/14, 201a/11, 200b/1, 206a/3, 207b/14, 209a/21, 211a/6, 211a/9, 211b/3, 211b/7, 212b/2, 212b/9, 212a/21, 219a/5, 220a/13, 223b/18, 225b/9, 225b/11, 238a/5, 247a/8, 247b/10 (2), 281a/12, 281a/18, 285b/20, 310a/14, 311b/3, 315a/7, 321b/15, 324b/2, 324b/21, 328b/9,

329b/12, 339a/2, 340a/17, 348b/11,
350b/8, 353a/4 (61)

ıssı it- : (úalb ile eşdizimli olarak) Isıtmak.
70a/5 (1)

İ

- ièÀde it- : 1. (doğurganlık, úuvvet, şehvet vb. ile eşdizimli olarak) Kaybolan veya zayıflayan vücut özelliklerine yeniden canlılık vermek; iade etmek, geri vermek;
101a/9, 108b/20, 213a/11, 213a/12, 268b/19, 294a/18, 322b/16, 339a/8 (8)
2. ilaç karışımı için bazı işlemleri tekrar etmek.
215a/4, 221b/21, 313b/10 (3)
- ièÀnet it-: (óaml ile eşdizimli olarak) Hamile kalmayı kolaylaştırmak, hamile kalmaya yardım etmek.
253b/5 (1)
- ièÀnet vir- : (eàer, óamile ile eşdizimli olarak) Yardımcı olmak.
38a/1, 243b/17, 302a/8, 312b/19 (4)
- ibtÀ it- : (hÀøime, meni, yürüme vb. ile eşdizimli olarak) Yavaşlatmak.
50a/18, 55b/2, 281a/6, 350b/15 (4)
- ibtÀl it- : (ümmi'â-âbyÀn ile eşdizimli olarak) Çürütme, giderme, iyileştirme.
172a/5 (1)
- ibtidÀ eyle- : ilaç veya ilaç hammaddesini kullanmaya başlamak.
350a/14 (1)
- icrÀ it- : (bevl, úan ile eşdizimli olarak) Akıtmak.
4b/2, 47a/4 (2)
- ictinÀb eyle- : (ekşi, ısıtmalı hayvan eti ile eşdizimli olarak) Çekinmek, sakınmak, uzak olmak.
155b/10, 285b/7, 291a/16, 291b/2 (4)
(krş. ictinÀb it-)
- ictinÀb it- : 46a/18, 148b/1 (2) (bk. ictinÀb eyle-)
- ictinÀb olın- : ilaç veya ilaç hammaddelerini içte veya dışta kullanmaktan sakınmak.
283b/10, 307a/9 (2)
- iç- : ilaç veya ilaç hammaddelerini içerek kullanmak; içmek;
3a/5, 3a/17, 3a/21, 3b/1 (2), 3b/2, 3b/4, 3b/5, 3b/11, 3b/13, 4a/4, 4a/12 (1), 4b/5, 4b/15, 5a/15, 5b/10, 5b/21, 6a/19, 6a/20, 6b/6, 7a/12, 8a/5, 8b/9, 8b/14, 8b/17, 8b/21, 9b/9 (2), 9b/12, 9b/13, 10a/6, 10b/7, 10b/17, 11a/12, 11b/13, 12a/15, 14a/18, 23a/17, 23b/9, 24b/16, 24b/17, 25a/14, 25a/20, 26a/12, 26b/1, 26b/5, 27a/17, 27b/13, 28b/3, 28b/7, 29a/5, 29a/7, 30a/9, 30a/21, 30b/7, 30b/15, 32b/18, 33a/14, 33a/17, 33a/18, 37a/1, 38a/12, 40a/17, 40b/1, 41a/5, 41a/12, 41a/13, 44a/12, 44a/13, 44b/7, 45b/1, 47b/8, 48b/1, 48b/4, 48b/9, 49a/19, 50a/12, 50b/16, 50b/17, 51a/1, 51b/2, 51b/3, 52b/5, 52b/8, 52b/9, 52b/13, 52b/21, 54a/1, 54b/11, 55b/14, 56a/1, 56a/13, 56b/1, 56b/12, 56b/16, 57a/1, 58b/4, 58b/6, 58b/17, 59a/4, 60b/5, 60b/13, 62a/9, 64b/5, 64b/19, 67b/11, 70b/9, 71a/14, 72a/17, 72b/18, 72b/19, 73a/6, 73a/8, 73b/4, 73b/7, 73b/15, 73b/18, 73b/20, 73b/21, 74b/5, 75a/12, 76a/3, 76a/20, 77a/2, 77a/10, 77a/10, 78a/8, 78a/16, 79a/4, 80b/5, 81b/14, 82a/19, 82b/14, 82b/21, 83b/6, 84a/14, 84b/16, 84b/20, 85a/17, 85b/12, 86b/3, 87a/4, 87b/16, 87b/18, 89b/12, 89b/21, 90a/14, 90b/3, 91a/7, 91a/14, 91b/11, 91b/21, 92a/15, 92a/21, 92b/9, 92b/11, 96a/20, 96b/11, 97a/17, 97a/18, 97b/3, 97b/8, 97b/17, 97b/20, 98a/12, 98b/13, 99a/3, 99a/6, 99a/13, 100b/6, 100b/7, 100b/17, 101a/5, 101a/7, 101a/8, 101a/10, 101a/17, 101b/5, 101b/21, 102a/2, 102a/4, 102b/17, 102b/19, 102b/20, 103a/1, 103a/6, 103a/20, 103b/13, 104a/7, 106a/15, 106b/12, 106b/18, 107b/5, 107b/20, 108b/5, 108b/20, 108b/21, 109a/4, 109b/21, 110b/6, 110b/8, 113b/6, 113b/8, 114a/13, 114b/1, 114b/3, 115a/2, 115b/14, 116a/15, 116a/16, 116b/8, 117b/3, 118b/6, 118b/17, 118b/21, 119a/19, 119b/9, 120a/11, 120a/16, 120a/19, 121a/18, 121b/19, 122a/3, 122a/19, 122b/3, 122b/5, 123a/10, 124a/10, 125b/7, 126a/1, 126b/14, 127a/17, 127a/18, 127b/17, 128a/3, 128a/8, 128b/3 (2), 128b/6, 128b/19, 128b/20, 129a/7, 129b/4, 130a/6, 130a/14, 130a/17, 130b/1 (2), 130b/14, 131a/1, 131b/13, 132a/6, 132a/7, 132b/15, 133a/14, 133b/3, 134a/20, 135a/4, 135b/2, 135b/15, 136a/16, 136a/21, 136b/11, 138b/1, 139a/3, 139a/5, 139b/7, 140a/15 (3), 140b/4, 141a/18,

141b/20, 142a/16, 142b/10,
 142b/14, 143a/16, 144a/7, 145b/2,
 145b/6, 147b/6, 147b/8, 148a/5,
 148b/4, 149b/12, 149b/15, 150a/1,
 150a/10, 150b/7, 150b/20, 151a/11,
 151a/13, 151a/14, 151a/18, 151b/1,
 152a/8, 152b/12, 152b/16, 153a/9,
 153b/5, 154b/6, 154b/14, 155a/14,
 155b/7, 155b/16, 156a/4, 156a/8,
 156a/10, 157a/21, 158b/6, 158b/12,
 158b/15, 158b/16, 158b/20, 159a/14,
 159a/16, 160a/2 (2), 161b/5, 161b/16,
 162b/8, 162b/11, 162b/18, 163a/13,
 163a/21, 163b/17, 165a/3, 165b/2,
 165b/3, 168a/12, 169a/9, 169b/12,
 169b/21, 170a/18, 170b/10, 170b/11,
 171a/5, 171b/17, 171b/19, 171b/21,
 173a/5, 173b/1, 173b/19, 174a/11,
 174a/13, 174b/2, 176a/6, 176b/4,
 178a/2, 178a/12, 178a/20, 179a/13,
 179b/9, 180a/4, 180a/9, 180b/10,
 181a/13, 181a/14, 181a/15, 181a/19,
 181b/17, 182a/6, 183b/13, 184b/5,
 187b/3, 188b/21, 189a/1, 190a/14,
 190a/17, 190a/19, 190b/8, 190b/9,
 190b/13, 191b/6, 191b/16, 192a/21,
 192b/6, 192b/11, 193a/10, 193b/15,
 194b/4, 195b/5 (2), 195b/12, 196a/6,
 196a/14, 196a/20, 197b/16, 198a/3,
 198b/5, 198b/14, 201a/11, 202b/8,
 203b/1, 203b/2, 204a/8, 204a/10 (2),
 204a/12 (2), 204a/21, 204b/6, 204b/18,
 205b/2, 205b/5, 206a/5, 206a/16,
 207b/5, 207b/11, 207b/14, 208b/13,
 209a/6, 209a/15, 212a/1, 212a/16,
 213b/12, 214b/11, 214b/16, 215b/5,
 215b/4, 216a/8, 216b/19, 217a/11,
 217b/6, 218a/5, 218a/6, 218a/7, 219a/5,
 219a/16, 219b/5, 219b/20, 220b/2,
 221a/4, 221a/6, 221b/10, 222b/10,
 223a/14, 223b/3 (2), 223b/10, 223b/15,
 223b/18, 225a/2, 252a/5, 225a/9,
 226a/5, 226a/16, 226b/15, 230a/4,
 230a/12, 230b/15, 232a/14, 233a/1,
 233a/9, 233b/1, 235a/1, 235b/4,
 235b/15, 236b/12, 237a/4, 237a/5,
 237a/16, 238a/2, 238a/15, 238b/21,
 239a/5, 239a/7, 239b/3, 239b/5,
 239b/18, 240a/10, 240a/16, 240b/11,
 241a/9, 241a/21, 241b/13, 241b/14,
 241b/21, 242a/4, 243a/1, 243a/20,
 243b/19, 244b/9, 245b/1, 246a/4,
 246a/7, 248b/5, 248b/12, 250a/7,

250b/10, 253a/11, 254a/2, 254a/9,
 254a/10, 254b/20, 254b/21, 255a/16,
 255b/7, 255b/17, 256a/18, 257a/2,
 257a/9, 257b/7, 257b/8, 257b/18,
 258a/4, 258a/11, 258a/13, 258b/3,
 258b/4, 258b/7, 259a/13, 259b/12,
 260a/7, 260a/8, 260a/21, 260b/19,
 261b/10, 261b/20, 261b/21, 262a/7,
 262a/15, 262b/11, 262b/14, 265a/9,
 265b/16, 266a/5, 266a/6, 266a/7,
 267a/9, 268a/19, 268b/10, 268b/15,
 269b/7, 270b/3, 271a/20, 271b/4,
 271b/13, 271b/18, 272b/7, 273a/9,
 273b/2, 273b/6, 273b/20, 274a/11,
 274b/10, 275a/9, 278b/5, 278b/9,
 279a/18, 279b/15, 280a/8, 280a/9,
 280a/17, 281a/16, 282a/12, 282b/6,
 284a/7, 284b/5, 285a/12, 285a/19,
 285b/14, 286a/18, 287a/3, 287a/7,
 287b/2, 287b/16, 287b/17, 288a/16,
 288b/3, 288b/6, 289b/16, 289b/18,
 290a/5, 290a/13, 290a/14, 291b/11,
 291b/12, 292a/2, 292a/17, 293a/3,
 293b/18, 294b/12, 295a/15, 295a/16,
 295b/9, 296b/2, 296b/16, 297a/15,
 297b/3, 298b/13, 298b/14, 299a/8 (2),
 299a/10, 299a/11 (2), 299a/12 (2),
 299a/13, 299a/14, 299b/4, 299b/7 (2),
 299b/8 (2), 299b/9, 299b/10, 299b/21,
 300b/12, 301b/2 (2), 302b/4, 302b/7,
 303a/17, 303b/16, 303b/21, 304b/8,
 305a/13, 305a/14, 305b/2, 305b/5,
 306b/3, 307a/20, 307b/2, 307b/20,
 308a/20, 308b/9, 309a/13, 314a/11,
 314a/21, 314b/2, 314b/11, 321a/21,
 323a/20, 323b/6, 325b/5, 325b/6,
 327a/3 (2), 328a/17, 328a/18, 328b/19,
 328b/20, 329a/2, 329a/15, 329b/6,
 330a/10, 335a/14, 335b/1, 342a/10,
 342a/16, 344a/11, 344b/1, 345a/9,
 346a/9, 346b/18, 347b/2, 347b/20,
 348a/6, 348a/13, 349b/7, 350a/11,
 350b/3, 350b/12, 351a/1, 351a/5,
 351a/7, 351a/13, 351b/16, 351b/19,
 352a/13, 352b/15, 353a/4, 353b/7,
 354a/2, 354a/3, 354a/14, 354b/4,
 355a/7, 356a/10, 356a/11, 356b/5 (2),
 356b/18, 359b/17, 361a/4, 363b/19,
 364a/6 (690)

içil-

: (müfred, mürekkebe ile eşdizimli olarak) içilmek.
 29a/13 (2), 35a/21 (3)

- içir- : (ævrat, etfal vb. ile eşdizimli olarak) içirmek.
 50a/17, 155b/7, 170a/4, 181a/9, 269a/15, 303a/6 (6) (krş. içür-)
- içür- : 12a/14, 42b/12, 220a/8, 240a/12, 329b/15 (5) (bk. içir-)
- idòÀl eyle-: 1. (öeker ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini bir organın içine katarak kullanmak;
 269a/20 (1)
 2. ilaç hammaddelerini ilaç karışımlarına eklemek, dahil etmek.
 19a/11, 44b/4, 68b/10, 70a/14, 112a/9, 185b/5, 277a/20 (7)
- idòÀl it- : 1. (burun ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini bir organın içine dahil etmek, katmak;
 182b/11, 183a/8 (2)
 2. ilaç hammaddelerini ilaç karışımlarına eklemek, dahil etmek.
 12a/21, 19b/4, 27b/1, 141a/3, 160b/3, 173a/16, 178a/2, 178b/6, 185b/6, 200b/3, 202a/19, 205b/13, 217a/9, 219b/7, 222b/7, 225a/13, 238b/2, 246a/16, 255b/13, 257a/13, 352b/21 (21)
- idòÀl olun- : ilaç hammaddeleri ilaca eklenmek, katılmak, dahil edilmek.
 240b/13, 250a/9, 257a/10, 257b/11, 258a/11, 261a/6, 262b/4, 263b/3, 268b/3, 273b/21, 278b/11, 296b/19, 305b/9, 308a/6, 308b/13 (14) (krş. idòÀl olun-)
- idòÀl olun- : 68b/16, 262b/4 (2) (bk. idòÀl olun-)
- idrÀk eyleme- : (kesilme ile eşdizimli olarak) Acısını hissetmemek.
 227a/1 (1)
- idrÀk it- : (berd ile eşdizimli olarak) Akıl erdirmek, kavramak, hissetmek.
 275b/11 (1)
- idrÀr it- : (ishÀl ile eşdizimli olarak) Akıtmak.
 221b/10 (1)
- ifsÀd it- : (haøm, mizÀc vb. ile eşdizimli olarak) Bozmak, fesada uğratmak.
 72b/14, 87b/18, 177a/17, 184a/4, 233a/18, 264a/7, 345a/20 (7)
- igren- : 220a/8 (1) (bk. ikrÀh it-)
- iàtisÀl eyle- : Yıkanmak.
 305b/8 (1)
- iódÀa it- : (öksürük, sy'i'l-òulú, südde vb. ile eşdizimli olarak) Meydana getirmek, neden olmak.
 13b/5, 15a/11, 22b/18, 29a/10, 49a/1, 52a/19, 59b/18, 83b/9, 86a/9, 87a/11, 101b/2, 103b/18, 107a/18, 108b/9, 110a/12, 199b/7, 220a/10, 355b/11, 361a/13 (19)
- iòrÀc eyle- : (úurt, maraø, yel ile eşdizimli olarak) Dışarı atmak, gidermek.
 3a/7, 3b/13, 4b/19, 21a/10, 265b/17, 314a/10 (6)
- iòrÀc it- : (aòlÀù eryÀó vb. ile eşdizimli olarak) Dışarı atmak.
 31b/20 (1)
- iòrÀc olun- : ilaç karışımındaki bazı maddeler çıkarılmak.
 208a/9 (1)
- iòtilÀù it- : ilaç karışımlarını karıştırmak, katıştırmak.
 313b/9 (1)
- iòtirÀz eyle- : ilaç veya ilaç hammaddelerini kullanmaktan sakınmak, kaçınmak.
 102a/5, 162b/19, 169a/8, 194b/10, 333a/1, 349a/18 (6)
- iòtirÀz it- : ilaç veya ilaç hammaddelerini kullanmaktan sakınmak, kaçınmak.
 153a/1, 177b/5 (2)
- iòtirÀz ol- : ilaç veya ilaç hammaddelerini kullanmaktan sakınmak, kaçınmak.
 138b/20 (1)
- iòtirÀz olun- : Sakınılmak, kaçınılmak.
 94b/17, 193a/5-6, 193b/2, 264b/5, 361b/14, 363b/8 (6) (krş. iòtirÀz olun-)
- iòtirÀz olun- : 177b/5 (1) (bk. iòtirÀz olun-)
- iòtiyÀt eyle- : Beklenmeyen bir durum olduğunda ilacın yapımı veya kullanımında tedbirli olmak.
 3a/16, 6b/20, 7a/21, 7b/10, 9a/18, 14a/17, 16a/1, 21b/20, 21b/20, 25a/2, 25a/8, 33a/6, 34a/3, 39a/9, 39a/11, 39b/17, 40b/11, 45a/6, 49a/15, 49b/13, 54a/21, 60b/10, 63b/10, 64a/11, 64b/4, 76b/5, 79b/3, 82a/5, 86a/14, 87b/17, 90a/2, 90a/13, 91a/14, 93b/12, 95a/10, 95b/7, 95b/15, 99b/7, 102a/20, 102b/18, 106a/1, 106a/17, 106b/13, 107a/10, 109a/1, 118b/2, 119b/7, 120a/5, 120a/16, 120b/8, 125b/12, 125b/19, 130b/15, 132a/13, 132b/4,

- 132b/20, 133a/12, 133b/14, 141a/8, 146b/20, 147a/20, 150b/13, 154b/7, 160a/19, 161a/18, 163b/13, 163b/18, 164b/4, 164b/5, 168a/10, 168b/19, 174a/13, 176a/7, 178a/12, 179a/5, 180a/3, 180a/19, 181a/20, 181b/16, 182a/7, 182a/21, 182b/2, 184a/3, 184a/11, 185a/4, 186b/10, 188a/3, 188b/6, 188b/8, 190b/9, 196a/21, 201b/4, 204a/6, 208b/11, 216a/6, 217b/9, 218a/18, 218a/19, 219a/11, 219b/19, 222b/5, 223b/15, 228a/4, 233a/2, 239a/9, 239b/4, 250a/6, 252a/1, 252b/2, 253b/10, 257b/8, 257b/14, 261b/11, 267a/9, 269b/20, 270a/2, 270b/4, 270b/12, 273b/4, 273b/7, 285a/12, 285b/12, 287a/9, 289a/12, 297a/14, 300a/1, 300a/19, 303a/17, 312a/1, 313b/16, 314a/12, 314b/3, 319b/12, 341b/2, 342a/14, 344b/10, 353b/4, 353b/7, 356a/11, 360a/7, 361a/17, 361b/21, 361b/21, 362b/20 (143)
- iótiyÀt it- : ilaç yapımı ve kullanımında tebdirli olmak.
104b/3 (1)
- ióyÀ it- : (óarÀret ile eşdizimli olarak) Canlandırmak, ateşi artırmak.
324a/11 (1)
- ikrÀh it- : ilaç veya ilaç hammaddelerinden iğrenmek, tiksirmek.
247a/6, 318a/2, 322a/4 (3) (krş. iğren-)
- iktióÀl eyle- : (göz ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini göze sürme çeker gibi kullanmak; sürme çekmek.
28b/14, 96a/21, 148a/19, 282a/6, 360b/6 (5)
- iktióÀl it- : (göz ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini göze sürme çeker gibi kullanmak; sürme çekmek.
155a/19, 204a/11, 340b/5 (3)
- iútiãÀr eyle- : ilaç karışımındaki bazı ilaç hammaddelerini ve onların sularını eksiltmek.
226a/5, 264b/14 (2)
- iútiãÀr it- : ilaç karışımındaki bazı ilaç hammaddelerini ve onların sularını eksiltmek.
177a/12, 251b/12, 277b/18, 291b/4, 303a/11 (5)
- iútiãÀr olın- : ilaç karışımındaki bazı ilaç hammaddeleri ve onların suları eksiltmek.
212a/12 (1)
- ilãÀú it- : (úil ile eşdizimli olarak) Yapıştırmak, bitiştirmek.
55b/13 (1)
- iltiíoÀm it- : (cirÀóatlar ile eşdizimli olarak) Yaraları etlendirmek.
18a/14 (1)
- imsÀk it- : (bevl, selseli'l-bevl, selseli'l-àayü ile eşdizimli olarak) El çektiirmek, tutmak, hapsetmek, durdurmak.
185b/14, 345a/15 (2)
- imtizÀc it- : ilaç karışımındaki maddeleri karıştırmak.
67b/13 (1)
- in- : (göz, ãu ile eşdizimli olarak) Göze su inmek.
224a/5, 280a/17 (2)
- inbÀt it- : (et, úil, yara vb. ile eşdizimli olarak) Yaralanma veya çeşitli nedenlerle oluşmuş doku zedelenmelerinde yeniden dokunun oluşmasını sağlamak.
73b/6, 76a/4, 134a/20, 135b/5, 155b/18, 170b/16, 192a/20, 197b/19, 203b/11, 219b/21, 222b/12, 240b/3, 244a/21, 250b/9, 255b/10, 267b/3, 270a/4, 271a/2, 271b/14, 278a/4, 307b/6, 308b/13 (22)
- ince it- : (dırnaúlar ile eşdizimli olarak) İnceltmek.
76b/9 (1)
- inoísÀr it- : (nefes ile eşdizimli olarak) Nefes almada güçlüğe neden olmak.
42a/7 (1)
- inme- : (Vücut sıvıları, göz suyu ile eşdizimli olarak) İnmemek.
110b/12 (1)
- intièÀş vir- : Hastalıktan sonra iyileşip kalkmak.
292b/18 (1)
- inzÀl ol- : (úan ile eşdizimli olarak) İnmek.
328a/4 (1)
- ièrÀø ittir- : Yemeğe, içmeğe yüz çevirtmek, tiksindirmek.
87b/10 (1)
- iròÀ eyle- : ilaç veya ilaç hammaddeleri ile rahatlamak, gevşemek.
38a/12, 257b/6 (2)
- iròÀ it- : ilaç karışımındaki su kendini bırakmak.
313b/10 (1)
- irtièÀş vir- : (ervÀó ile eşdizimli olarak) Titretmek, titretmek, sarsılmak.
338b/13 (1)

- iāĀl it-** : (āiōĀ ile eşdizimli olarak) Ulaştırmak.
298b/3, 315b/7 (2)
- ishĀl it-** : İshal etmek, akmasını kolaylaştırmak, akıtmak.
6a/13, 6a/20, 10b/19, 19b/20, 47b/6, 47b/18, 49a/15, 71a/2, 74b/2, 114b/13, 120b/2, 158b/12, 158b/21, 197a/21, 201b/9, 204a/12, 245b/13, 250b/9, 259a/5, 260a/8, 292b/13, 300a/16, 303b/19, 341b/16 (24)
- ishĀl eyleme-** : İshal etmemek, akıtmamak.
91a/8 (1)
- iskĀn it-** : Sakinleştirmek.
62a/21 (1)
- isūĀueyle-** : (sūlūk ile eşdizimli olarak) Düşmek, düşürmek.
55b/16 (1)
- isūĀuit-** : (ūurt, meşime, secec ile eşdizimli olarak) Düşmek, düşürmek.
5a/17 (2), 8a/7, 15a/17, 22b/7, 24b/17, 28a/4, 50b/17, 51a/20, 59b/7 (2), 60b/14, 62b/7, 64b/20, 76b/1, 90a/17, 91a/17, 92b/2, 100b/17, 102a/1, 102b/21, 106a/18, 107a/12, 110b/6, 116b/21, 120a/17, 132b/9, 133a/12, 133b/4, 137b/6, 152a/11, 154b/8, 162b/10, 169a/5, 170a/7, 170b/18, 193a/20, 194a/14, 197b/15, 198b/20, 200b/5, 207b/15, 219a/16, 222b/16, 239a/17, 240a/9, 246a/9, 248b/13, 250a/14, 252b/19, 256b/7, 257b/5, 265a/14, 267a/9, 268b/9, 269b/19, 270b/4, 274a/14, 278b/7, 281a/16, 283b/12, 296a/8, 303a/18, 305b/6, 307b/15, 311a/1, 342a/11, 346a/12-13, 350a/16, 351b/21, 356b/18, 356b/19 (72)
- istiūĀr it-** : İlaç karışımlarını damıtmak.
141a/5, 356b/7 (2)
- istiēmĀl eyle-** : İlaç veya ilaç hammaddelerini gerekli olduğu durumlarda yeteri miktarda kullanmak.
22a/18, 31a/16, 42b/15, 44b/20, 49a/19, 56b/13, 61b/4, 63b/6, 64a/4, 102b/17, 113b/7, 114a/6, 127b/15, 127b/16, 127b/19, 128b/5, 128b/6, 128b/7, 128b/17, 128b/21, 133b/16, 134b/19, 135a/3, 135a/14, 136a/14, 137b/13, 139b/6, 142b/3, 144b/1, 146b/13, 147a/13, 148a/6, 149a/12, 155a/14, 155a/15, 158b/15, 159a/19, 161a/6, 161a/21, 163a/15, 164a/16, 169a/14, 170b/1, 175a/19, 177a/21, 183b/6, 193a/12, 196b/16, 196b/21, 197b/13, 200a/5, 200b/6, 202a/5, 209a/15, 214a/6 (2), 222b/20, 229a/5, 232b/5, 234a/13, 238a/6, 239a/8, 248a/16, 249a/12, 250a/10, 254b/6, 257a/4, 259a/15, 259b/18, 259b/18, 261b/8, 263b/2, 267a/15, 268b/5, 278a/7, 279a/13, 279b/15, 299b/2, 304b/18-19, 308a/7, 308b/18, 311b/12, 317b/21, 327b/17, 330a/1, 333b/10, 333b/15, 338a/7, 338a/15, 345a/14, 346b/17, 347b/9, 350a/13, 359b/18, 360b/5, 363a/2 (96)
- istiēmĀl it-** : İlaç veya ilaç hammaddelerini ihtiyaç olduğunda yeteri miktarda kullanmak.
4a/3-4, 4b/1, 4b/17, 5a/6, 5a/17, 5b/2, 6a/1, 8a/6, 9b/15, 11a/2, 11b/3-4, 11b/5, 13a/16, 13b/4, 14a/2-3, 14b/6, 15b/8, 16a/15, 16b/6 (2), 17a/2, 17a/3, 17b/4, 17b/20, 18b/10, 20a/1, 20b/17, 20b/18, 21a/2, 22a/1, 22a/17, 23b/12, 25a/2, 33a/21 (2), 35b/2, 35b/15, 40b/12, 44a/6, 44a/7 (2), 46a/16, 47b/17, 49a/13, 49b/2, 52a/21, 53a/3, 54a/15, 57a/5, 60b/8, 62b/5, 63a/5, 63b/12, 65a/7, 67b/2, 67b/4, 67b/5, 67b/11, 73b/6, 73b/16, 76b/10, 76b/17, 80a/19, 85b/10, 88a/1, 89a/10, 89b/2, 92a/8, 95b/4, 95b/21, 101b/6, 102a/9, 105a/15, 105b/7, 105b/7-8, 106a/8, 116a/1, 116b/12, 118b/20, 119b/13, 120a/9, 120b/17, 121b/3, 125b/11, 125b/12, 125b/18, 128b/2, 128b/4, 128b/14, 132a/21, 132b/6, 136b/10, 138a/3, 140a/7, 141b/5, 142a/12, 143a/3, 144b/17, 146a/10, 146a/17, 146b/11, 147a/9, 149a/1, 153a/11, 155b/8, 160b/6, 160b/7, 169a/13, 171b/16, 173a/21, 174a/12, 174b/3, 175a/17, 180b/21, 181a/1, 182b/5, 183a/21, 185b/2, 188b/6, 192b/10, 192b/13, 193b/1, 193b/3, 195b/10, 198a/1, 200b/1, 201b/7, 202a/19, 208b/12 (2), 209b/14, 213a/11, 218b/2, 218b/5, 222b/17, 227b/21, 228a/17, 231a/13, 232b/10, 238b/9, 239b/3, 243b/10, 245a/15, 248a/5, 249a/3, 249a/7, 251a/21, 251b/5, 251b/9, 251b/12, 252b/9, 253a/19, 255b/15, 257b/5, 264a/5, 268b/3, 269a/4, 269a/5, 273a/4, 278a/3, 278a/9, 287b/7, 289b/14, 291b/3, 291b/5, 291b/18,

- 294b/4, 295a/19, 295b/15, 296a/18, 297b/21/298a/1, 299a/1, 299b/5-6, 300a/5, 300a/6, 301b/18, 311b/20, 313b/6, 315a/8, 316a/20, 317a/17, 318b/7, 318b/13, 319a/8, 321b/2, 321b/18, 322a/17-18, 327a/6, 329a/7, 330a/17, 333b/17, 338b/11, 343b/10, 343b/12, 345a/11, 348b/14, 349a/20, 360b/11 (200)
- istièmÀl ittir- : İlaç veya ilaç hammaddelerini çeşitli hastalıklarda gerekli miktarda kullanırmak. 247a/7, 327b/11-12 (2) (krş. istièmÀl itdür-)
- istièmÀl ittür- : 148a/16 (1) (bk. istièmÀl itdür-)
- istièmÀl ol- : ilaç veya ilaç hammaddeleri çeşitli hastalıklarda gerekli miktarlarda kullanılmak. 42a/11, 262b/5, 279a/6 (3)
- istièmÀl olın- : ilaç veya ilaç hammaddeleri, çeşitli hastalıklarda gerekli miktarlarda kullanılmak, kullanırlılmak. 15a/18, 16b/16, 17b/8, 17b/20, 31a/14, 40b/20, 42b/4, 58a/3, 61a/14, 73b/13, 84b/8, 86a/14, 89a/14, 96b/5, 104a/15, 105a/13, 145b/20, 145b/21, 147a/21, 160a/8, 169a/6, 177a/12, 179b/21, 179b/21/180a/1, 182b/10, 184b/2, 193b/14, 195b/3, 195b/9, 196a/4, 198b/16, 199a/17, 201a/19, 202b/8, 202b/10, 202b/15, 210b/14, 211a/4, 216b/7, 224b/16, 231a/3, 234b/8, 235a/17, 235b/6, 236a/18, 243a/18, 243b/3, 244a/16, 254b/9, 258a/3, 265a/12, 274a/18, 275a/19, 275b/3, 275b/4, 276a/1, 276a/9, 281a/5, 282b/7, 285b/21, 289a/10, 291b/7, 293b/15, 299a/3, 306a/8, 306a/21, 309b/10-11, 314a/18, 317a/14, 317b/6, 319b/10, 320a/4, 320a/5, 320a/10-11, 321a/3, 321b/2, 323a/13, 323b/11, 326a/6, 326a/8, 328a/18, 338b/9, 345a/8, 345a/10-11, 347a/18, 347b/12, 352a/6, 356b/14, 363b/5, 363b/13, 363b/17 (91) (krş. istièmÀl olun-)
- istièmÀl olun- : 22a/4, 24b/12, 26a/3, 28a/17, 33b/8, 39a/20, 41b/21, 42b/2, 57a/2, 67a/8, 78a/3, 85b/16, 87a/13, 92b/2, 98a/6, 103b/19 (16) (bk. istièmÀl olın-)
- istincÀ eyle- : Kan, sidik, meni gibi şeylerin çıktıkları yeri temizlemek. 126a/5, 209a/9 (2)
- istinşau eyle- : Şiddetle koklamak, koklatmak. 161b/14, 164a/13-14, 206b/14 (3)
- istinşau it- : Şiddetle koklamak, koklatmak. 99b/10, 182b/11 (2)
- istişfÀ it- : Hastalıktan kurtulup iyileşmeyi arzulamak, şifa istemek. 31a/10 (1)
- iş- : 1. (úan ile eşdizimli olarak) Kan işemek. 21a/17, 132b/2, 148a/20 (3)
2. (döşekde, döşege ile eşdizimli olarak) Gece işemek (*enürezis nokturna*). 9b/15, 180b/19, 328a/4, 350a/7 (4)
3. (firÀşe ile eşdizimli olarak) İşemek. 65a/5, 271a/4, 303b/21 (3)
- işet- : (úan ile eşdizimli olarak) İşemesini sağlatmak, işetmek. 3b/11, 252b/20, 257a/3, 270a/16, 279b/21, 303b/18 (6)
- işit- : İşitmek. 150b/12 (1)
- işitme- : (úoðu ile eşdizimli olarak) Hissetmemek. 7b/12 (1)
- işle- : (fièl, iş ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç maddeleri, aynı etkiyi göstermek. 5b/11, 29b/8, 29b/17, 44b/3, 46b/6, 54a/13, 61a/19, 88b/21, 100a/12, 144a/16, 148a/6, 164a/12, 167b/16, 168a/17, 183b/19, 220b/15, 221a/7, 227b/17, 228a/4, 236b/15, 240a/15, 245a/10, 270a/13, 286a/10, 361b/21 (25)
- işleme- : (maræ ile eşdizimli olarak) Hastalığın etkisi artmak, ilerlemek. 67a/12 (1)
- işlenil- : (bimÀristÀn, edviye ile eşdizimli olarak) Yapılmak, kullanılmak. 139b/6 (1)
- işlet- : İlaç hammaddelerini birbirleri yerine kullanmak. 63a/2, 251b/1, 166a/13, 216a/19, 226a/12, 330b/3, 340a/6 (7)
- iifÀ it- : 1. (óarÀret ile eşdizimli olarak) Ateşi düşürmek, söndürmek. 42a/14, 42b/9, 109a/17, 116b/8, 117a/21 (5)
2. (óadid ile eşdizimli olarak) İlaç hammaddelerini söndürmek. 290a/12, 308b/21 (2)

- iètinÀ it- : (gögüsde maraøları, úabø ile eşdizimli olarak) Bazı ilaçları kullanırken dikkat etmek, özenmek.
329b/20 (1)
- iøÀfe eyle- : ilaç karışımlarına ilaç hammaddelerini katmak, eklemek.
186a/15, 187b/2, 210a/21, 221b/1, 311a/13, 315b/9 (6)
- iøÀfe it- : ilaç karışımlarına ilaç hammaddelerini katmak, eklemek.
19a/13, 81b/2, 95b/1, 104a/10, 125a/20, 138a/14, 140b/16, 141b/16, 144a/9, 144a/10, 144b/8, 153b/15, 155a/1, 160a/11, 164a/15, 181a/8, 181a/9, 182a/5, 184b/20, 185b/8, 186a/8, 186a/9, 186b/5, 186b/6, 186b/20, 187a/15, 187a/17, 214b/6, 214b/11, 232a/7, 232b/6, 234a/7, 238a/8, 247b/4, 263b/17, 264a/4, 268b/11, 293b/17, 294a/1, 294a/16, 298a/6, 303a/10, 304b/7, 311b/13, 311b/14, 312b/12, 312b/12-13, 319a/20, 319b/20, 322b/2, 322b/3-4, 327b/21, 328a/1, 341b/5, 349b/9 (55)
- iøÀfe ol- : ilaç karışımlarına, ilaç hammaddeleri katılmak, eklenmek.
187a/21 (1)
- iøÀfe olm- : ilaç karışımlarına, ilaç hammaddeleri katılmak, eklenmek.
43b/5, 95b/6, 105b/10, 141a/14, 144b/13, 149a/6, 154a/6, 161a/15, 181a/14, 186a/6, 187a/1 (1), 187a/3, 187a/4, 187b/12, 187b/14, 187b/15, 213b/4, 232a/15, 234a/3, 247b/3, 322b/8, 343b/11 (23)
- izÀle eyle- : (cünÿn, åarè, vesvÀs ile eşdizimli olarak) Gidermek, ortadan kaldırmak.
168a/16, 193a/14, 347b/19 (3)
- iøhÀb it- : (sümÿm, ùalaà, ùóÀl ile eşdizimli olarak) Gidermek.
32a/7, 41a/6, 45b/14, 58a/4, 81a/4, 106a/1 (6)

K, Ú

- úabø it- : Kabızlık yap, sertlik yapmak.
31b/21, 36b/9, 44a/10, 183b/8, 214b/9,
283b/6, 303b/12 (7)
- úÁdir ol- : ilaç veya ilaç hammaddelerini
kullandıktan sonra güç işleri
yapabilmek.
181a/1 (1)
- úal- : (nifÅs ile eşdizimli olarak) Doğum
sonrası rahimde kan vb. doku kalmak.
91a/14 (1)
- úaldırma- : (èuøv ile eşdizimli olarak)
ilaç veya ilaç hammaddelerini
kullanıldıkları yerde belli bir süre
aralığında tutmak, kaldırmamak.
121a/1 (1)
- úalèeyle- : (diş ile eşdizimli olarak)
Kökünden söküp çıkarmak.
124a/19, 226b/21, 307b/8-9 (3)
- úalèit- : (çıban, diş ile eşdizimli olarak)
Kökünden söküp atmak.
37a/5, 38a/14, 39a/13, 92b/10, 92b/11,
99b/7, 99b/8, 103a/21, 103b/8,
103b/11, 108a/3, 110a/4, 114b/12,
119a/9, 120a/11, 126b/1, 128b/18,
137a/20, 164a/11, 172b/21, 175a/12,
180a/8, 195a/17, 200b/18, 206a/13,
215b/11, 226b/8, 235b/12, 236b/15,
240a/11, 250b/13, 251a/10, 256a/5,
257a/2, 300b/18, 302b/7, 305b/3,
343b/12, 344a/10, 350b/4 (40)
- úaldır- : (øeker ile eşdizimli olarak)
Yükseltmek, kaldırmak.
307b/14 (1)
- úalil it- : (óayø ile eşdizimli olarak) Azaltmak.
281a/19 (1)
- úalma- : (úuvvet ile eşdizimli olarak) Güç,
kuvvet kalmamak.
218b/4 (1)
- úamè it- : (ãafrÀ ile eşdizimli olarak) Ezmek,
kırmak, azaltmak.
118a/20, 179b/9 (2)
- kÀmil it- : (aølÀù ile eşdizimli olarak) Hıtları
olgunlaştırmak.
140a/14 (1)
- úapa- : ilaç karışımının konulduğu kabın
ağzını kapamak.
213b/7, 241a/13 (2)
- kÀr eyleme- : (aàu ile eşdizimli olarak)
Zehir etkilememek.
254a/17 (1)
- úara it- : (göz ile eşdizimli olarak) Gözü kara
etmek.
170b/16 (1)
- úarış- : ilaç hammaddeleri su vb. malzemeler
ile karışmak.
128b/14, 164a/12, 197b/12 (3)
- úarışdır- : 31a/11, 31a/21, 52a/6, 64a/16, 85a/14,
88b/20, 91a/3, 92b/1, 116a/3, 118b/1,
129a/1, 131a/6, 143b/20, 146a/17,
146b/2, 148b/11, 154a/2, 197b/6,
172a/6, 177a/7, 186b/13, 210a/6,
212a/17, 251b/10, 252a/20, 255a/1,
275a/8, 280b/5, 299a/5, 305a/14,
306b/1, 307b/10, 329a/3 (33) (bk.
úarışdur-)
- úarışdur- : ilaç karışımına bazı
maddeleri atarak karıştırmak.
11a/18, 44a/5, 53a/1, 54a/10, 58b/15,
66a/15, 66a/17, 74b/8, 83b/3, 85b/6,
95b/4, 98b/7, 101a/6, 101a/14,
101b/14, 103b/16, 105a/6, 105b/6,
106b/18, 108a/4, 116b/10, 129a/3,
129b/13, 132a/16, 134b/2, 137a/16,
140b/13, 141b/4, 142b/10, 143a/18,
150b/12, 152b/10, 153b/6, 153b/10,
153b/13, 167b/1, 167b/17, 169b/8,
177a/13, 183b/20, 184a/18, 186a/14,
187b/6, 188b/5, 192a/12, 193a/17,
193b/14, 197a/6, 197b/18, 200a/14,
200a/14, 202a/4, 203a/8 (2), 205b/12,
207a/3, 208a/21, 209a/20, 209a/21,
210a/7, 210a/8, 210a/9, 211a/13,
211a/14, 211b/14, 212a/13, 213b/19,
213b/20, 218a/1, 218a/3, 219a/13,
221a/17, 221b/14, 223b/11, 229a/13,
230a/20, 231a/13, 231b/12, 231b/18,
239b/18, 239b/18, 246b/6, 247b/3,
247b/13, 247b/16, 248a/4, 249a/10,
251b/13, 253b/15, 261a/4, 268b/12,
268b/21, 272b/16, 273b/14, 283a/19,
290a/13, 291b/6, 294a/9, 294b/3,
300a/18, 305a/11, 310a/6, 310a/18,
310b/11, 310b/16, 311a/5, 311a/8,
311a/12, 311b/3, 311b/17, 311b/20,
313b/9, 315b/11, 318b/3, 318b/4,
319a/19, 319a/20, 319b/7, 319b/9,
320b/4, 320b/17, 321a/16, 321b/17,
324a/10, 324b/7, 325b/4, 326a/17,
328a/1, 328a/9, 330b/4, 339a/3,
340b/2, 340b/15, 340b/21, 341a/10,

- 348a/8, 348b/19 (137) (krş. úarışdır-, úarışdır-)
- úarışú ol- : (bal ile eşdizimli olarak) Karışmış olmak.
202a/6 (1)
- úarışdır- : 39a/1 (1) (bk. úarışdur-)
- úarib it- : (helÀk ile eşdizimli olarak) Yaklaştırmak.
157b/11, 196a/7 (2)
- úaãã ol- : (şæer ile eşdizimli olarak) Kesilmek.
236a/6 (1)
- úat- : ilaç karışımına gerekli malzemeleri eklemek, ilave etmek.
44b/5, 73b/14, 109a/12, 148b/4, 213b/18, 213b/21, 221b/6 (2), 291b/6, 301b/17 (10)
- úaüeyle- : (aâu, beyÀø, úan vb.. ile eşdizimli olarak) Vücuttaki sıvıları durdurmak, kesmek; hastalığı geçirmek, etkisini azaltmak.
3a/5, 3b/14, 4a/13, 75a/1, 129a/5, 131a/2, 131b/5, 148b/13, 159a/18, 162b/8, 164a/19, 173a/3, 202b/1, 229a/19, 238a/7, 257a/5, 257a/13, 268b/17, 275b/12, 287b/3, 294b/18, 301a/12-13, 301b/17, 306b/14, 337a/3, 347b/19, 351a/18, 359b/10 (27)
- úaüè it- : 1. (elem, òÀm miède ile eşdizimli olarak) Kesmek, gidermek;
3a/4, 4a/12, 4a/21, 4b/1, 4b/7, 5a/14, 5b/8, 5b/5, 5b/9, 6a/19, 8b/16, 9a/5, 11a/3, 11b/11, 12a/1, 12a/14, 12b/8-9, 13a/4, 13a/16-17, 13b/13, 14b/21, 18a/14, 20a/17, 20a/21, 20b/14, 21a/1, 21a/4, 22a/21, 23b/10, 24a/18, 26b/6, 27a/9, 27a/10, 28b/11, 28b/20, 29a/10, 29a/20, 29a/21, 29b/9, 30a/15, 32a/6, 32a/8, 32b/2, 42b/9, 42b/17, 44b/8, 44b/18, 45a/1, 45a/7, 45a/9, 45a/11, 45b/1, 45b/2, 45b/5, 46b/9, 46b/9, 46b/18, 46b/20, 47a/12, 48a/18, 49b/12, 50a/12, 50a/14, 50a/16, 50a/17, 50b/2, 51b/3, 51b/12, 51b/21, 52a/19, 52b/10, 52b/13, 53a/13, 54a/20, 54b/1, 54b/1, 54b/16, 55a/4, 55a/5, 55b/1, 56a/3, 56b/12, 56b/18, 57a/2, 57b/1, 57b/6, 57b/11, 58b/3, 59b/6, 61b/12, 62a/10, 62b/6, 63b/15, 64a/11, 67a/12, 67a/15, 67a/15, 70b/7, 70b/10, 71a/13, 71b/11, 72a/18, 73b/5, 74b/9, 74b/12, 76a/18, 77a/2, 77b/11, 78a/8, 78b/8, 78b/12, 78b/19, 79b/11, 80a/8, 80a/9, 80b/6, 80b/7, 81a/1, 81b/9, 82a/20, 84a/8, 84a/8, 84b/18, 84b/19, 85a/2, 85b/11, 86a/14, 86a/20, 87a/3, 87b/8, 88b/18, 89b/19, 91a/4, 91b/19, 91b/19, 92a/14, 92b/9, 95a/17, 95a/17, 96b/1, 96b/5, 96b/7, 97b/13, 98a/10, 98a/19, 98b/1, 99b/14, 100a/5, 100a/9, 100a/10, 100b/1, 100b/6, 101a/10, 101a/11, 101b/20, 102b/16, 102b/18, 102b/20, 103a/2, 103a/4, 105b/11, 107a/3, 107b/20, 108a/7, 109b/19, 110a/1, 110b/5, 114b/4, 115b/15, 115b/17, 118a/8, 118a/20, 118b/17, 119a/2, 119a/7, 119a/9, 121a/11, 121b/5, 121b/12, 122a/19, 122b/5, 122b/17, 123a/1, 123b/6, 123b/21, 125a/3, 125b/4, 125b/11, 125b/16, 125b/18, 126b/2, 129b/4, 129b/5, 130a/6, 131a/14, 132a/10, 133b/5, 134a/5, 134a/19, 135b/1, 135b/4, 136a/7, 136a/11, 136b/13, 137b/4, 138b/3, 138b/21, 139a/2, 139a/4, 139a/12, 139a/12, 139a/20, 139b/1, 139b/8, 142b/13, 142b/14, 143a/3, 143a/13, 145a/8, 145a/9, 145b/6, 147a/12, 147a/13, 147b/1, 147b/8, 148a/19, 149a/4, 149a/9, 149b/8, 150a/8, 150b/7, 150b/15, 151a/20, 152b/7, 152b/9, 152b/9, 152b/14, 153a/15, 153b/4, 154a/8, 154a/13, 154b/11, 155a/17, 155b/9, 155b/17, 155b/18, 156a/5, 156a/8, 156a/13, 156b/6, 156b/9, 156b/11, 157a/1, 157a/1, 157b/15, 158a/7, 158b/15, 160a/1, 160a/6, 164a/13, 164a/16, 164b/9, 165a/20, 167a/16, 167b/18, 168a/8, 168a/11, 169b/12, 170b/2, 171b/17, 172a/21, 172b/6, 172b/7, 173a/3, 173b/12, 175a/7, 175a/17, 175b/9, 175b/10, 175b/13, 176a/9, 176a/10, 179b/10, 180a/12, 180b/14, 180b/14, 181b/3, 181b/20, 182b/7, 183a/7, 183b/10, 184a/4, 184b/18, 185a/4, 185a/6, 185a/13, 185b/14, 187b/7, 188a/1, 190b/8, 192a/13, 192b/17, 193b/14, 193b/16, 193b/20, 195a/19, 195a/20, 196a/16, 197b/12, 197b/20, 198b/10, 198b/10, 199b/3, 200a/7, 201a/9, 201b/12, 202a/1, 202a/9, 202b/7, 202b/11, 203b/12, 206b/12, 206b/14, 207a/16, 207a/18, 207b/2, 207b/6, 207b/10, 212b/21, 214a/1, 214a/2, 214b/11, 214b/13, 215b/4, 215b/8, 215b/17, 217b/11,

218a/9, 219a/3, 219b/18, 220a/19,
 221a/5, 221a/6, 221b/9, 221b/15,
 223b/12, 224a/16, 224b/6, 224b/16,
 225a/19, 225b/11, 225b/15, 226b/9,
 226b/12, 227b/7, 228b/13, 230a/4,
 230a/11, 230a/12, 230a/13, 230b/2,
 230b/7, 233b/10, 233b/20, 235a/17,
 236a/18, 236b/2, 236b/11, 238a/6,
 238a/13, 238b/2, 238b/18, 239a/7,
 239b/5, 240a/16, 240b/2, 241b/21,
 243b/2, 243b/4, 243b/4, 244a/18,
 244a/20, 244b/8, 247a/21, 247b/8,
 249a/3, 250b/4, 250b/6, 251b/6,
 252b/4, 253a/11, 253b/1, 255b/7,
 255b/8, 257a/10, 257b/17, 257b/19,
 258a/11, 261a/14, 261a/15, 261b/5,
 261b/5, 265a/9, 265b/11, 266a/3,
 266b/4, 266b/7, 267a/7, 267b/20,
 268b/18, 268b/20, 269a/2, 270b/19,
 271b/4, 271b/5, 271b/14, 272b/6,
 272b/10, 272b/11, 273a/3, 273a/4,
 273a/10, 273b/5, 274a/1, 274b/9,
 274b/16, 276b/11, 277b/7, 279a/6,
 279b/1, 281b/20, 282a/7, 282b/19,
 283b/10, 283b/21, 285a/8, 285a/11,
 285b/4, 287b/20, 288a/16, 288a/17,
 288b/3, 289b/18, 291a/9, 292a/1,
 293a/3, 294b/12, 295b/18, 296a/7,
 296b/17, 299a/9, 300a/11, 300b/5,
 300b/21, 301a/2, 302a/9, 302b/19,
 303a/19, 303b/21, 304a/13, 304a/14,
 304a/19, 306b/4, 306b/16, 306b/19,
 308a/18, 309a/5, 313a/15, 314a/12,
 314b/4, 314b/7, 315b/18, 320a/1,
 320a/19, 320b/7, 322a/18, 323a/5,
 323a/7, 323a/15, 323a/17, 323a/19,
 325b/11, 325b/15, 326b/13, 327a/21,
 329b/7, 329b/13, 340a/15, 341b/1,
 342a/14, 342b/20, 343b/11, 344b/9,
 344b/11, 345b/13, 346b/16, 347a/9,
 347b/10, 350a/12, 350b/3, 351a/6,
 351b/2, 353b/4, 353b/8, 354a/2,
 354a/17, 355a/9, 359b/14, 360b/10,
 360b/13, 360b/16, 361a/11, 363b/5,
 363b/7, 363b/18, (514) (krş. kes-)

2. (nesl ile eşdizimli olarak) Nesli kesmek;

45b/9, 297b/19 (2)

3. ilaç karışımına eklenecek bazı malzemeleri kesmek.

223a/2, 263a/9, 272b/17 (3)

kâr itme- : (göz ile eşdizimli olarak) Nazar değmemek, kötü göz etkilememek.

64b/17, 92b/12 (2)

úaü ol- : (ÂvÂz, uşau ile eşdizimli olarak) Kesilmek.

101a/9, 279a/12 (2)

úaü it- : (úan ile eşdizimli olarak) Koyulaştırmak.

40a/17 (1)

uatl it- : (bit, kehle, kurt vb. ile eşdizimli olarak) Öldürmek.

23a/12, 33b/2, 44a/11, 55b/6, 64a/16,
 75a/10, 76b/7, 79a/15, 87b/10, 138b/2,
 140a/10, 143a/10, 153b/7, 162b/18,
 168a/11, 170a/11, 177a/18, 179b/3,
 189a/13, 191b/18, 198b/21, 205b/19,
 207a/8, 222a/15, 222b/12, 238b/9,
 241a/5, 241a/18, 270a/4-5, 281a/20,
 283b/19, 285b/19, 297b/8, 301a/12,
 308b/17, 317a/2, 352b/15 (37) (bk. öldür-)

úavi iyile- : (kirpik ile eşdizimli olarak) Güçlendirmek.

43a/19 (1)

úavi it- : (miède ile eşdizimli olarak) Kuvvetlendirmek, güçlendirmek.

5a/3, 5a/12, 5a/14, 5a/21, 5b/9, 6a/17,
 9a/9, 10b/14, 11b/7, 11b/14, 14b/14,
 15a/2, 16b/15, 17a/16, 19a/1, 20a/17,
 20a/19, 22b/16, 23a/3, 23a/9, 25b/16,
 26a/11, 26a/13, 26b/6, 26b/11, 26b/21,
 27a/1, 27b/1, 29b/18, 29b/19, 30a/19,
 31b/8, 31b/15, 33a/15, 35b/5, 36b/4,
 36b/6, 37a/3, 37a/13, 38a/13, 40a/6,
 40b/12, 41a/1, 41a/13, 41b/18, 42a/20,
 44b/9, 45a/12, 45b/20, 46a/13, 46a/17,
 46a/19, 46a/19, 46b/8, 46b/18, 47a/12,
 47b/11, 48a/19, 48b/6, 48b/8, 49b/21,
 50a/4, 52a/1, 52a/8, 52a/9, 53a/21,
 53b/2, 54a/21, 55a/4, 55a/5, 57a/19,
 57b/6, 57b/10, 61b/3, 61b/10, 63a/3,
 65b/10, 65b/11, 69a/7, 70a/4, 70a/4,
 70a/8, 70a/14, 70b/9, 70b/11, 72a/18,
 73b/19, 74a/18, 76b/8, 77b/8, 78b/8,
 79a/3, 79b/11, 82a/12, 82a/20, 83a/16,
 84b/14, 86b/1, 86b/2, 87a/9, 87b/5,
 87b/7, 89b/4, 89b/13, 91b/20, 94a/15,
 95a/17, 95b/7, 98a/20, 100b/9,
 102b/15, 104a/11, 112a/18, 113a/16,
 116a/17, 116b/9, 117b/12, 118b/2,
 119a/11, 120b/4, 121a/16, 121a/17,
 122b/4, 125b/3, 125b/5, 126b/13,

- 126b/16, 128b/18, 129a/6, 130a/18, 133a/11, 136a/5, 136b/21, 137a/21, 139a/2, 142a/16, 142b/11, 143b/5, 146a/20, 146b/20, 150b/12, 151a/16, 151a/17, 152a/10, 153b/7, 154a/12, 154a/17, 154a/19, 161b/4, 163a/18, 165a/5, 165a/7, 165a/8, 167a/18, 167b/15, 169b/10, 169b/20, 176a/10, 178a/1, 178a/21, 179a/14, 179b/6, 179b/12, 180b/11, 180b/12, 180b/14, 180b/18, 180b/21, 182a/19, 182a/20, 188a/2, 188b/5, 192b/17-18, 194a/1, 194a/2, 194b/2, 197b/14, 198a/2, 199b/16, 200a/6, 200a/15, 200b/20, 202a/10, 203a/15, 204b/18, 205b/20, 206a/16, 206b/21, 207a/15, 212b/20, 214a/11, 215a/9, 216a/8, 217b/5, 218a/3, 222b/7, 225a/10, 225a/12, 226a/7, 226a/9, 227a/12, 227a/16, 227a/17, 228b/13, 229b/8, 230b/8, 231a/16, 236a/5, 237b/8, 238a/4, 238a/6, 239a/5, 239b/3, 239b/18, 239b/19, 240b/12, 244a/3, 245a/2, 245b/2, 246a/12, 247a/21, 250a/6, 250b/3, 253a/5, 254a/4, 254a/11, 256b/16, 257a/10, 257b/17, 258a/4, 258a/14, 260b/15, 260b/16, 261a/1, 264b/17, 267b/8, 267b/20, 268b/20, 269a/7, 273a/9, 273b/5, 274b/21, 275a/5, 276b/14, 277a/14, 278a/4, 281a/10, 281a/14, 281b/6, 282a/13, 282b/17, 283a/10, 283b/4, 283b/6, 285b/13, 286b/1, 287a/6, 287b/19, 288b/5, 293b/12, 294b/18, 298a/6, 300b/13, 300b/20, 301a/10, 305a/20, 305b/8, 306b/15, 307a/17, 309a/6, 312b/15, 314b/2, 315a/12, 316b/17, 316b/19, 322a/14, 324b/15, 329a/2-3, 329a/14, 338b/14, 339b/11, 340b/5, 341a/13, 344a/3, 344b/9, 345b/19-20, 346a/10, 346b/18, 347b/20, 349a/7, 350a/15, 355a/13, 355a/16, 355b/2, 358b/2, 358b/5, 359b/15, 360b/3 (298)
- úavì ol- : (óaràret, kirpik ile eşdizimli olarak) Güçlü olmak.
38a/17, 42a/3, 72b/16, 179b/12, 182a/18, 186a/9, 186a/12, 226a/7, 325b/3, 356b/21, 359b/7 (11)
- úavırl- : 309a/2 (1) (bk. úavırl-)
- úavırl- : ilaç karışımında bulunan malzemeleri kavurarak kullanmak; kavırlmak.
186b/7, 195b/6, 219a/8, 230b/11, 293b/20, 308b/1, 325b/1 (7) (krş. úavırl-, úavırl-, úavırl-)
- úavırl- : ilaç karışımında bulunan malzemeleri kavırmak.
35a/6, 37a/20, 44a/10, 57a/15, 58b/1, 119b/4, 120b/13, 144a/18, 186a/1, 194a/15, 195a/20, 195b/7, 201b/21, 214b/10, 219a/7, 220a/13, 224a/15, 226a/8, 238a/1, 269a/8, 343a/14 (21)
- úavırl- : 186b/4, 195b/2, 201b/17, 228b/20, 342b/2 (5) (bk. úavırl-)
- úavırl- : 44b/8, 102a/9 (2) (bk. úavırl-)
- úayna- : ilaç karışımında bulunan malzemeler kaynatılarak kullanılmak, kaynamak.
221b/1, 274a/5, 278b/9, 301b/11 (4)
- úaynan- : ilaç hammaddelerini kaynatılmış olarak kullanmak; kaynanmak.
253b/13 (1)
- úaynat- : 1. (et ile eşdizimli olarak) Etini kaynatmak;
6b/7, 12b/5, 12b/21, 26b/7, 30a/12, 33a/14, 35b/8, 37b/20, 38b/20, 40a/21, 48b/5, 81b/9, 89b/12, 96b/11, 101a/10, 140b/10, 146b/10, 155a/17, 156b/8, 169a/4, 149b/8, 149a/20 (22)
2. ilaç karışımında bulunan malzemeleri kaynatarak kullanmak, kaynatmak.
9b/10, 33a/16, 47b/9, 51a/7, 73a/2, 73a/8, 81a/10, 86b/7, 87a/5, 101a/8, 105b/7, 107a/5, 114a/15, 114b/3, 115a/7, 119b/6, 120a/12, 129a/11, 129a/14, 131a/21, 131b/1, 134a/6, 137b/6, 141b/5, 143b/15, 144b/4, 154a/6, 163a/2, 163a/3, 169a/12, 174b/5, 176a/15, 179b/3, 198b/6, 198b/11, 198b/12, 210b/17, 211b/5, 216a/2, 217b/10, 223a/14, 231b/15, 236b/13, 247b/11, 254a/6, 254a/7, 262a/10, 295a/18 (2), 297a/9, 298b/20, 299a/20, 300a/18, 302a/17, 304b/6, 304b/7, 308b/15, 309b/15, 310a/4, 310b/9, 313b/7, 313b/8, 319a/20, 319b/8, 321a/15, 324a/9, 326a/17, 328a/10, 340a/8, 344a/20, 347b/1, 354a/16, 355b/12, 355b/13 (74)
- úay[y]eyle- : Kusmak.
21a/8, 23a/10, 50a/5, 69a/6, 87b/10, 220b/15, 262b/11, 285b/21, 294b/16 (9) (krş. úuã-)
- úay[y]it- : Kusmak.
101a/10 (1)
- úay[y]ittir- : Kusturmak.

- 47b/17 (1) (krş. úuâdır-, úuâdur)
- úaz- : (úíl ile eşdizimli olarak) Kılın yerini kazmak.
148a/10, 230b/1 (2)
- úazart- : (levn ile eşdizimli olarak)
29b/20 (1) (bk. úızart-)
- úazı- : (baraâ, kelef, úíl vb. ile eşdizimli olarak) Kazımak.
3a/16, 33b/11, 37b/9, 47b/2, 61b/10, 86a/14, 98b/20, 99b/10, 99b/12, 106a/20, 109b/4, 115a/3, 117a/5, 120b/3, 137b/7, 140b/3, 166b/18, 179b/6, 251a/10, 279b/17, 283a/3, 283a/4, 303a/18, 351b/6, 352b/2, 356a/12 (26)
- úazıl- : (úíl ile eşdizimli olarak) Kılın yeri kazılmak.
242a/8 (1)
- kebâb eyle- : Eti kebab yaparak tüketmek.
249b/7 (1)
- kebâb it- : İlaç hammaddelerini kebab yapmak.
218b/11 (1)
- kem it- : (hâııme ile eşdizimli olarak) Kötüleştirmek.
317a/2 (1)
- kerâhat eyle- : İlaç veya ilaç hammaddelerinden tiksirmek, iğrenmek.
128a/20 (1)
- kerâhiyet eyle- : (devâ ile eşdizimli olarak) Tiksinmek, iğrenmek.
227b/16 (1)
- kes- : 1. (aârı, beyâı, úan, seyl ile eşdizimli olarak) Kesmek, durdurmak, önlemek.
5b/1, 5b/10, 6a/17, 6b/7, 9b/6, 10a/8, 11a/9 (2), 11a/12, 11b/5, 12a/1, 13a/2, 26a/3, 26b/7, 27b/11, 28a/7, 28a/17, 29a/1, 29b/19, 30a/12, 30b/1, 30b/4, 31b/10, 35b/15, 36a/15, 36a/18, 36b/8, 37a/14, 37b/20, 39b/4, 40b/12, 41b/19, 42a/19, 42b/8, 42b/9, 44a/14, 44b/3, 45a/6, 45b/10, 48a/18, 51b/4, 53a/14, 54a/21, 56a/15, 57b/1, 59b/5, 82a/1, 97a/17, 98a/21, 98b/1, 99a/16, 100a/9, 108a/4, 121b/13, 130a/6, 137a/9, 139a/1, 149a/21, 149b/8, 149b/12, 152b/15, 164a/11, 164b/3, 181b/3, 186b/12, 187b/13, 194a/1, 197b/17, 199a/12, 200a/7, 216a/7, 224a/18, 235b/5, 238a/20, 240b/14, 253b/1, 255b/6, 260b/15, 270a/6, 276a/20, 276b/5, 281a/13, 284b/7, 285b/12, 286b/6, 288b/4, 293b/4 (87) (bk. úaîe it-)
2. Kesmek, ikiye ayırmak;
227a/1 (2) (2)
3. İlaç hammaddelerini hazırlamak için kesmek.
47a/19, 89b/1, 142a/11, 142a/12, 148a/3, 148b/6, 189a/21, 267a/3 (8)
- keâif eyle- : (mesâmât ile eşdizimli olarak) Cilt üzerindeki delikleri yoğunlaştırmak.
225a/13 (1)
- keâif üt- : (cild ile eşdizimli olarak) Yoğunlaştırmak.
281a/3 (1)
- keâir it- : (öafaúân ile eşdizimli olarak) Artırmak, çoğaltmak.
42a/6 (1)
- kesrit- : (edviye ile eşdizimli olarak) İlacın etkisini çoğaltmak.
230b/19, 353a/1 (2)
- keâir ol- : (nefe, riyâó ile eşdizimli olarak) Çok olmak, fazla olmak.
184b/17, 240a/5 (2)
- kesrol- : Kırılmak.
85a/16, 120b/21, 129b/21, 158a/11, 159a/13, 174b/2, 179b/10, 240a/17, 252b/21, 273b/6, 279b/15, 286a/20, 287b/16, 292a/3, 288b/7, 300b/21, 302a/13, 305b/5, 351a/5, 354a/2 (20)
- keşf it- : (aârı ile eşdizimli olarak) Ağrının olacağını anlamak, fark etmek.
289a/16 (1)
- úır- : Bit, pire, akrep gibi haşereleri öldürmek; yarada olan kurtları öldürmek.
6a/15, 6a/16, 10a/17, 279a/10, 329a/3 (5)
- úırıl- : (kemiklerle ilgili olarak) Kırılmak.
48b/9, 235a/7, 248b/3 (3)
- úırú- : (úíl ile eşdizimli olarak) Kesmek, dökmek.
168b/16, 178b/17 (2)
- úızar- : İlaç hammaddeleri ateşte kızarmak.
6b/12 (1)
- úızart- : 1. (levni renk ile eşdizimli olarak) Kızartmak;
29a/8, 86a/17, 109a/9, 115a/16, 119a/21, 134b/18, 144b/1, 158b/1, 163a/13, 192a/8, 207b/12, 237b/17, 257b/4, 279b/18, 324b/14, 326b/18, 351a/10 (17) (krş. úazart-)

2. İlaç karışımında kullanılacak madeni şeyleri kızzartmakk.
268b/15 (1)
- úzzdır- : 1. (úalb ile eşdizimli olarak) Kızzdırmak, zarar vermek;
36a/15, 196a/18 (2)
2. İlaç hammaddelerini kızzdırmak.
159b/17, 253a/1 (2) (bk. úzzdur-)
- úzzdur- : İlaç hammaddelerini kızzdırmak.
6b/11, 69b/5, 98a/19, 100a/2, 100a/4, 141a/4, 174b/13, 196a/19, 208b/13, 225b/10, 342a/17 (11) (krş. úzzdır-)
- úzzıl it-: (dil, dudak, levn ile eşdizimli olarak) Kızzıl etmek, kızzartmak.
63a/4, 63b/13, 76b/10, 80a/7, 81a/5, 131a/13, 137a/11, 348a/9 (8)
- úzzvvet vir- : 296a/17 (1) (bk. úúvvet vir-)
- úo- : 1. (diş, ferc, üstüne, üzerine, yara vb. ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini rahatsızlık bulunan bölgelere, organlara koy- yerleştirmek.
3a/18, 4b/10, 5b/6, 5b/7, 6b/8, 7a/8, 7a/8, 8a/11, 10a/11, 10a/18, 11a/8, 11b/9, 12b/20, 15a/1, 18b/15, 23a/2, 23b/19, 25b/1, 26a/13, 35a/13, 35b/9, 39b/19, 40a/7, 40b/21, 41a/12, 45a/10, 50a/13, 51a/19, 51b/11, 56a/1, 56a/14, 56b/17, 56b/20, 57a/1, 59b/6, 60b/14, 63b/17, 63b/18, 64b/12, 64b/19, 71b/10, 71b/11, 74b/6, 74b/7, 76a/3, 76b/9, 77b/10, 79a/20, 80a/19, 82b/16, 84b/1, 85a/17, 85b/7, 90b/3 (2), 92b/13, 97b/9, 100b/10, 103b/11, 103b/16, 108b/3, 109a/14, 110b/10, 115a/13, 116b/21, 119a/20, 119b/2, 120b/4, 120b/14, 121a/9, 121b/5, 124a/10, 129b/9, 130b/3, 133a/15, 137b/7, 139a/3, 139a/10, 139a/13, 140a/16, 147b/7, 148a/1, 151a/21, 151b/13, 154b/12, 156b/10, 156b/14, 158b/13, 159b/16, 163a/20, 169b/20, 170a/19, 173b/5, 173b/6, 174b/4, 174b/13, 175a/5, 175a/6, 175a/9, 175a/11, 175b/9, 179a/6, 179b/11, 180b/12, 181a/16, 181a/20, 183b/9, 183b/16, 192a/17, 193b/19, 194b/20, 196a/17, 207a/5, 214a/13, 214b/5, 216b/12, 219b/8, 219b/9, 219b/12, 220b/3, 220b/13, 225b/10, 225b/11, 226b/14, 226b/20, 227a/4, 227a/5, 228a/8, 228b/10 (2), 228b/11, 230a/14, 237a/9, 240a/15, 241a/7, 241a/13, 246a/19, 250b/7, 251b/4, 252a/3, 252a/13, 252b/7, 253a/2, 257a/10, 257b/10, 258b/5, 261b/2, 265b/13, 266b/2, 266b/8, 268a/8, 270a/5, 271a/2, 271a/21, 271b/3, 273b/15, 288b/6, 289a/15, 289a/16 (2), 301a/11, 304a/7, 309a/7, 311a/9, 315a/7, 315a/10, 345b/14, 349b/10, 350a/15, 350a/15, 350a/16, 359b/8, 361a/19, 361a/21 (174) (krş. úoy-)
2. (eàer ile eşdizimli olarak) Bir iz kalmak, koymak;
91a/4 (1)
3. (Àteş, güneş, óammÀm, úaryre, àu vb. ile eşdizimli olarak)
14a/8, 14b/13, 20a/18, 36b/14, 37b/4, 55b/2, 86b/9, 86b/11, 86b/12, 90a/1, 97a/10, 105a/1, 105a/16, 114a/15, 117b/21, 125a/11, 125a/15, 126b/4, 129a/12, 130b/14, 135a/3, 140b/17, 148a/7, 148b/3, 163a/15, 165a/7, 173a/10, 215b/9, 129a/14, 129a/15, 163a/3, 163a/4, 188b/17, 198a/6, 202a/7, 212b/5, 213b/7, 213b/8, 213b/9, 221a/18, 221a/19, 221b/1, 221b/2, 226b/5, 226b/7, 228a/21, 232b/4, 247b/11, 250a/16, 267a/3, 273a/8, 280b/1, 305b/7, 306b/17, 309a/11, 351a/12, 362b/21, 363a/3 (58) (bk. úoy-)
- úoca olma- : Yaşlanmamak.
76b/1 (1)
- úoòut- : (aàız ile eşdizimli olarak)
312b/20 (1) (bk. úoúut-)
- úoòla- : 298a/9, 334a/8, 353a/5, 359a/17 (4) (bk. úoúla-)
- úoúla- : İlaç veya ilaç hammaddelerini koklamak.
46b/12, 84b/16, 151b/4, 157b/5, 169b/10, 169b/16, 173b/20, 173b/21, 179b/19, 183b/7, 234b/14, 242b/7, 248a/16, 288a/14, 307b/7, 312b/20, 334a/9 (17) (krş. úoòla-)
- úoú- : (buòÀr, raóm ile eşdizimli olarak)
Kokmak.
125b/18 (1)
- úoúut- : (úan, ter ile eşdizimli olarak)
Kokutmak.
52a/16, 106b/7 (2) (krş. úoòut)
- úoy- : 1. 11b/6 (1) (bk. úo-);
2. (Àteş, güneş, óammÀm, úaryre, àu vb. ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini bir yere bırakmak,

- koymak; bir şeyin içine katmak, eklemek; bekletmek.
4a/1, 12a/9, 35a/14, 35b/15, 36b/12, 36b/15, 37b/1, 37b/5, 38a/17, 42b/20, 45b/6, 45b/7, 53a/4, 66a/13, 69b/3, 71b/16, 71b/19 (2), 73b/1, 74a/1, 77b/21, 81a/9, 81a/11, 81b/3, 82b/20, 83a/10, 83a/11, 83a/12, 83a/13, 83a/14, 87b/16, 90a/2, 104b/21, 116a/1, 125b/17, 126b/19, 129a/2, 129a/10, 129a/10, 129a/11, 131b/1, 131b/2, 131b/6, 132a/7, 141a/1, 141a/2, 141a/5, 142a/12, 143b/17, 144a/5, 144b/21, 145a/2, 148b/3, 153b/12, 154a/9, 161a/1, 210b/6, 211a/10, 213a/8, 213b/6, 217b/18, 221a/16, 221b/17, 222a/7, 223a/3, 223a/15, 247b/12, 247b/14, 294a/14, 296a/6, 300a/6, 301b/16, 301b/17, 302a/1, 308b/3, 308b/5, 309a/2, 313b/10, 319b/19, 321a/13, 321b/16, 339b/1, 339b/4, 340a/8, 340a/9, 340b/13, 340b/16, 340b/17, 346a/18, 348b/17, 352b/4, 355b/14, 355b/15 (93) (krş. úo-)
- úoyı it- : ilaç karışımını koyulaştırmak.
158b/2 (1)
- úurtla- : (diş ile eşdizimli olarak) Dişi temizlemek.
150b/10 (1)
- úurtlat- : (diş ile eşdizimli olarak) Dişi temizletmek.
360a/5 (1)
- úurtlan- : (diş ile eşdizimli olarak) Dişde kurt oluşmak.
15a/1 (1)
- úurt ye- : (diş, yara ile eşdizimli olarak) Kurt yemek, kurtlanmak.
175a/16 (1)
- úurut- : (ilaç hammaddeleri ile eşdizimli olarak)
4b/8, 11a/11, 33a/2 (3) (bk. úurut-)
- úuru- : 1. (üamar ile eşdizimli olarak) Kurumak;
111a/3 (1)
2. ilaç hammaddelerini kurutarak kullanmak; kurumak.
74a/16, 137a/8, 149a/16, 173a/2, 173a/11, 189b/1, 313b/8 (7)
- úurut- : 1. (aüz üyu, çıban, yara vb. ile eşdizimli olarak) Kurutmak;
3a/18, 5b/13, 6a/14, 16b/15, 26a/1, 29b/11, 40b/21, 46a/13, 48a/7, 52a/5, 54b/2, 54b/17, 56b/11, 57b/20, 60b/12, 72a/14, 73b/4, 78a/16, 78b/9, 80a/12, 85b/11, 87b/5, 89b/4, 103b/17, 108a/5, 115b/15, 116a/17, 122a/18, 139a/11, 147a/12, 148b/15, 149a/9, 152b/10, 153a/5, 157a/21, 170b/9, 173a/18, 177a/16, 180b/8, 188a/3, 192a/19, 194b/2, 197b/12, 199a/8, 207a/1, 207a/2, 214b/17, 215a/16, 223a/5, 224b/5, 233a/8, 240a/10, 240a/16, 240b/11, 241b/12, 242a/5, 245b/15, 262a/8, 299a/9, 302a/19, 308a/13, 309b/12, 342a/16, 351a/8, 354b/3 (65) (krş. öuşk it-, úurut-, tecfif eyle-, tecfif it-)
2. ilaç hammaddelerini kurutmak.
15b/4, 42b/12, 67a/9, 75b/2, 77b/1, 78b/6, 88a/12, 92a/21, 100b/4, 101b/4, 103b/12, 103b/14, 106b/3, 114b/15, 115a/7, 126b/3, 130a/20, 139b/5, 149b/20, 153b/14, 154b/10, 155b/8, 161a/10, 187b/20, 200a/9, 201b/21, 222a/10, 223a/13, 227b/9, 227b/10, 257b/12, 260a/2, 263a/13, 281a/18, 282b/8, 290a/13, 295a/19, 297a/6, 297b/21, 307a/7, 312b/3, 314b/6, 348a/8, 248b/8, 350b/9, 360b/6 (46) (krş. úurut-)
- úuã- : Kusmak.
117a/1, 196a/20, 314a/11 (3) (bk. úay[y]eyle-)
- úuãdır- : 340b/7 (1) (bk. úay[y] ittir-)
- úuãdur- : 1. (úan ile eşdizimli olarak) Kan kusturmak;
91a/5 (1)
2. (bk. úay[y] ittir-)
- úuvvet vir- : (cimÀea ile eşdizimli olarak) Kuvvetini artırmak.
10b/8, 19a/11, 25b/16, 25b/18, 77a/11, 83a/4, 99b/14, 100b/16, 127a/16, 130b/8, 133b/4, 144a/4, 167b/1, 175a/19, 176b/6, 190a/20, 190b/13, 196a/6, 203b/1, 204b/18, 218b/2, 218b/3, 223b/16, 226a/3, 226a/5, 234a/21, 237a/7, 239a/20, 239b/10, 242b/9, 242b/10, 245b/1, 248b/5, 255b/16, 259a/5, 260b/18, 261a/15, 262b/4, 265a/12, 266b/6, 266b/8, 268a/7, 268a/14, 272b/12, 278b/1, 278b/5, 281a/8, 290a/3, 291a/16, 292b/13, 293a/12, 293b/3, 296b/21, 305a/1, 313a/9, 313a/21, 313b/1, 315b/20, 316a/1, 322a/13, 323a/18, 324a/11, 324a/21, 333b/17, 334b/3,

339a/9, 339a/12, 340b/6, 341b/2,
 344b/10, 355b/9, 361a/5, 361a/20,
 361b/10, 363a/1 (75) (krş. úvvet vir-)
 úvvetlen- : Güçlenmek, kuvvetlenmek.
 146a/16 (1)
 kuvvetlendir- : (göz ile eşdizimli olarak)
 Kuvvetlendirmek.
 12b/14, 16b/10, 25a/20, 52b/14,
 55b/12, 57a/17, 57b/10, 58b/13, 60b/6,
 71a/13, 72b/7, 73a/8, 73b/5, 76b/4,
 80a/8, 80b/15, 81a/3, 81a/14, 85a/3,
 100a/5, 100a/6, 102a/6, 103a/13,
 106b/5, 117b/13, 123a/6, 123a/15,
 123b/7, 130b/1, 131b/13, 134a/4,

143b/5, 152a/6, 160a/18, 160b/2,
 160b/11, 169b/10, 183b/21, 185a/13,
 202a/10, 237b/13, 239a/6, 248a/16,
 248b/20, 251a/18 (45)
 úvvetlü it- : (aèÀ ile eşdizimli olarak)
 Kuvvetlendirmek, güçlendirmek.
 101a/18 (1)
 úvvetlü ol- : (öeker ile eşdizimli olarak)
 Kuvvetli olmak.
 327a/7 (1)
 küçük it- : (öayÁlar ile eşdizimli olarak)
 Küçültmek.
 303b/19 (1)

L

- laãú eyle- : Yapışmak, yapışık olmak, ulaşmak.
284b/10 (1)
- latif it- : (aòlÀù-ı àaliôe, òilü ile eşdizimli olarak) Yumuşak etmek, mülayim etmek, güzel etmek.
28a/14, 47a/7, 102b/19, 265b/16, 282a/6, 304b/9, 333a/7, 338b/13, 354b/19 (9)
- laãú it- : İlaç karışımındaki ilaç hammaddelerini zamkla birbirlerine yapıştırmak.
119a/21 (1)
- laüf ol- : İlaç karışımını yün veya süngerle örtetek latif olmasını sağlamak.
267a/15 (1)
- lÀzım ol- : İlaç veya ilaç hammaddelerinin kullanılması gerekli olmak.
141b/5 (1)
- lübs it- : Tedavi için bazı hayvanların derisinden elbise yapmak.
121b/2-3 (1)

M

- maêryb ol- : ilaç hammaddeleri bazı bitkilerle dövülmek.
31a/12 (1)
- maófyô ol- : (maraølar ile eşdizimli olarak) Hastalıklara karşı korunmak; hastalıklardan korunmak.
153a/11 (1)
- maórym ol- : (devÅlar ile eşdizimli olarak) Elde bulunmamak.
289a/15 (1)
- maúeyd ol- : Karışım içerisindeki ilaç hammaddeleri birbirine bağlanmak.
138b/11 (1)
- maëmýl ol- : ilaç karışımını bazı ilaç hammaddelerinden elde etmek.
214a/12, 221b/9, 345a/19 (3)
- maälýó ol- : (göz ile eşdizimli olarak) iyileştirmek, kusurları düzeltmek.
110b/12 (1)
- maãã it- : ilaç veya ilaç hammaddelerinin birbirinin içine karışmasını sağlamak, emdirmek, soğurtmak.
220b/8 (1)
- maømaøa eyle- : Ağız çalkalamak.
90a/16, 192a/14, 193b/20, 223b/4, 233a/8, 307a/18 (6)
- mekryb it- : Kederli yapmak, tasalı, gamlı yapmak.
20a/4, 20b/20 (2)
- mekã eyle- : ilaç hammaddeleri kullanıldığı yerde fazla durmak, bekletilmek.
225a/20 (1)
- meksýr ol- : Kırılmış olmak.
136b/10 (1)
- menèeyle- : (iôtílÅm, nezle, ãarè ile eşdizimli olarak) Durdurmak, engel olmak, önlemek.
51b/1, 57a/3, 124a/19, 171b/17, 235b/18, 351b/21 (5)
- menèit- : (buòÅr, ãaúal aàarmaài, ãu inmegi ile eşdizimli olarak) Durdurmak, engellemek, önlemek.
3b/20, 3b/21, 4b/11, 5a/15, 5a/17, 5b/10, 6b/7, 6b/19, 7a/11, 7a/21, 7b/1, 7b/3, 8b/15, 9b/9, 9b/10, 9b/13, 9b/15, 10a/6, 10a/7, 11b/5, 11b/14 (2), 11b/21, 12a/13, 12a/15, 14a/6, 17a/16, 19a/1, 20a/16, 20a/17, 22b/17, 22b/18, 24a/6, 26a/3, 26a/14, 26b/6, 26b/19, 27b/14, 28b/2, 29b/3, 30a/9, 31b/17, 31b/20, 36b/5, 38a/4, 40a/18, 40b/12, 41a/5, 43a/4, 44a/3, 44a/13, 44b/18, 45b/20, 46a/1, 47b/12, 48a/3 (2), 49b/1, 49b/5, 50b/4, 50b/16, 51a/16, 51a/17, 51a/18, 51a/20, 51b/8, 52a/6, 52a/16, 52b/17, 53a/17, 54b/13, 56a/14, 56b/17, 57a/6, 57b/4, 61b/3, 65a/18, 70b/16, 71a/15, 71a/19, 71b/1, 72a/19, 73b/18, 74b/14, 76b/5 (2), 77b/9, 79b/10, 81a/17, 82b/3, 83a/17, 84a/10, 84a/21, 86a/13, 86a/14 (2), 87a/8, 87b/5, 89a/16, 89b/12, 90a/16, 90a/18, 92a/16, 92b/14, 96a/21, 96b/11, 97a/1, 97a/20, 97b/9, 97b/10, 98a/20, 98b/1, 100a/10, 100a/15, 101a/21, 102b/6, 102b/14, 104a/7, 104a/11, 106b/1, 106b/14, 107a/14, 110a/11, 110b/17, 114b/3, 116a/15, 117a/6, 118a/9, 118b/2, 119a/2, 119a/10, 119b/2, 120b/4, 120b/5, 120b/14, 121b/17, 123a/1, 124b/1, 124b/4, 124b/13, 125a/1, 125a/8 (2), 125b/5, 125b/15 (2), 126b/5, 126b/8, 126b/14, 132a/9, 133a/11, 133b/5, 136a/6, 136b/21, 139a/3, 139a/4, 139b/16, 140a/7, 147b/13, 147b/14, 147b/15, 148a/2, 148a/10, 150b/9, 150b/19, 151a/18, 151b/2, 151b/13, 152b/13, 153a/14, 153a/16, 156b/16, 159a/20, 160a/1, 160b/14, 163b/14, 164b/1, 165a/8, 168b/21, 170a/7, 170b/19 (2), 171a/18, 171b/7, 172a/3, 173a/4, 174a/14, 175a/5, 176a/9, 178a/5, 178a/20, 178a/21, 179a/13, 179a/17, 180a/9, 180a/11, 180b/19, 180b/20, 182a/19, 184a/6, 187b/17, 190a/15, 191b/6, 191b/7, 192b/20, 192b/21 (2), 193a/1, 193a/4, 193b/16, 203b/2, 203b/4, 204a/12, 205a/1, 205b/1, 205b/10, 206a/16, 206b/21, 207a/2, 207a/5, 207a/15, 208b/18, 209a/8 (2), 209a/10, 210b/20, 214a/10, 214b/12, 222b/12, 224a/5, 225a/9, 225a/10, 225a/12, 225b/13, 226b/14, 227b/11, 230b/1, 232b/15, 233b/1, 234a/5, 234a/6, 234a/7, 235b/20, 237a/11 (2), 237a/17, 237b/18, 240a/14 (2), 240b/3, 240b/11, 240b/13, 241b/2, 241b/17, 242b/12, 243a/20, 243b/10, 244a/7, 244b/2,

- 245a/3, 245b/1, 245b/4, 246a/20,
248a/17, 249a/4, 249b/4, 250a/15,
250a/16, 250b/13, 252b/2, 254a/9,
254a/19, 255b/9, 256a/18, 256a/19,
257a/11, 257b/4, 257b/13, 257b/15,
257b/20, 257b/21, 258a/1 (2), 258a/14,
258b/6, 258b/9, 259a/13, 260b/18,
261b/9, 262a/7, 262a/8, 262a/11,
262a/18, 262a/19, 264b/17, 265a/21,
265b/1, 266a/16 (2), 266b/3, 267a/6,
267a/10, 267b/9, 269a/7, 269a/14,
271a/4, 271a/8, 273a/9, 274b/21,
277a/11, 279a/13, 279a/14, 279a/17,
280a/6, 280a/17, 280a/18, 280a/19,
281a/7, 281a/8, 281a/10, 281a/12,
281a/15, 281a/17 (2), 282a/9, 282a/12,
282b/9, 284a/7, 284b/4, 284b/9,
286a/18, 286a/19, 286b/1, 287a/3,
287a/5, 287a/6, 287b/8, 287b/17,
288a/10, 288a/18, 289b/19, 290a/12,
292b/1, 292b/18, 296b/17, 296b/20,
298a/11, 298b/14, 298b/18, 301a/11,
301b/1, 305a/21, 305b/9, 306a/12,
306a/14, 306b/15, 307b/2, 308a/20,
308b/14, 309a/6, 309a/7, 311b/9,
312a/10, 312b/19, 314b/8, 314b/11,
315a/3, 315a/4, 317a/1, 320b/8,
320b/9, 321a/8, 323a/16, 323a/20,
324a/1, 325a/9, 328a/5, 342a/15,
343a/10, 343a/21, 346a/11, 346b/17,
349a/20, 349b/8, 349b/10, 349b/11,
350a/3, 350a/4, 350a/5, 350a/8,
350a/13, 350a/14, 350b/5, 350b/15,
351a/2, 351a/5, 351a/13 (2), 351b/7,
351b/19, 352a/19, 352b/3 (2), 352b/15,
353a/1, 353a/3, 354a/3, 355a/1,
355a/14, 355b/5, 356a/8, 356b/6,
358b/3, 358b/4, 360b/6, 361a/6,
362b/21 (386)
- mesrÿr it- : İlaç veya ilaç
hammaddesinin kullanılması, kişiyi
neşeli yapmak.
29b/18 (1)
- messeye- : Dokunmak, değmek.
32a/7, 334b/6 (2)
- mess it- : Dokunmak, değmek.
303a/3 (1)
- mest ol- : Sarhoş olmak, kendinden geçmek.
11b/14, 20a/16, 84a/21, 125a/8,
128b/20 (5)
- mevÿyf it- : (aâu, cüöâm ile eşdizimli
olarak) Tutup hapsedmek, ilerlemesini
durdurmak.
- 30b/8, 57a/16, 167b/2, 270b/20 (4)
- meyl ittür- : (sevdÂ ile eşdizimli olarak)
Hıltları artırıcı eğilimde olmak.
70b/13 (1)
- mezceyle- : İlaç karışımındaki ilaç
hammaddelerini karıştırmak.
284b/10 (1)
- mezcit- : İlaç karışımındaki ilaç
hammaddelerini karıştırmak.
66b/16, 118b/1, 119a/21, 213a/11,
213b/9, 220b/16, 222a/10, 228a/7,
237a/10, 242b/11, 244a/16, 278a/9,
278a/10, 279b/19, 297a/4, 299a/13,
302a/11, 306b/5, 310a/7, 312a/10,
351a/11 (21)
- mezc ol- : İlaç karışımındaki ilaç hammadeleri
karıştırmak.
308b/20 (1)
- mezc olın- : İlaç karışımındaki ilaç
hammadeleri karıştırmak.
276b/9 (1)
- misvâklen- : Misvak kullanarak dişleri
fırçalamak, misvaklenmek.
81b/10 (1)
- muèâvenet it- : (óaml ile eşdizimli olarak)
Yardımcı olmak.
181b/18 (1)
- muèâvenet vir- : (ishâl, úuâma ile eşdizimli
olarak) Yardım etmek, yardımcı olmak.
125b/5, 205b/3 (2)
- muèayyen ol- : (óaml ile eşdizimli olarak)
Hamileliğe yardımcı olmak.
25b/2 (1)
- muòalliüol- : İlaç karışımındaki ilaç
hammadeleri karıştırmak.
324b/7 (1)
- muóarrık it- : (sevdÂ ile eşdizimli olarak)
Harekete geçirmek.
316b/15 (1)
- muókem it- : (úl ile eşdizimli olarak)
Sağlamlaştırmak.
5a/15, 54b/12 (2)
- muòaliüol- : (beden ile eşdizimli olarak)
Karışmış olmak.
333a/5 (1)
- muèîn ol- : (devâ, óaml, haøm ile
eşdizimli olarak) Yardım etmek,
yardımcı olmak.
46a/15, 85a/2, 121a/18, 145a/7, 182b/1,
253b/7, 273a/2, 280a/6, 293a/12 (9)
- muúâvim ol- : (sümÿm ile eşdizimli olarak)
Direnci olmak, mukavemet etmek.
13b/5, 56a/6, 81b/21, 102a/3 (4)

- muâyeyeb it- : ilaç karışımını kokulandırmak.
231b/15, 328a/10 (2)
- muètedil ol- : (levn ile eşdizimli olarak) Rengi normal olmak.
107a/9 (1)
- muètedil olma- : (beden ile eşdizimli olarak) Bedenin kuvveti orta halli olmak, düzelmek.
88b/1 (1)
- muøaf it- : ilaç karışımında bulunan maddeleri artırmak.
54b/18, 313a/15, 322b/5 (3)
- muøâef it- : (úuvvet ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerinin etkisini iki kat etmek, çoğaltmak.
206a/3 (1)
- muôlim it- : (göz ile eşdizimli olarak) Karartmak, net görmesine engel olmak.
36b/14, 44b/10, 51a/20, 76b/15, 279b/5, 343a/14 (6)
- muôlim ol- : (göz ile eşdizimli olarak) Kararmak, net görmesine engel olmak.
275a/14 (1)
- mübâşeret eyle- : (úuâmaú ile eşdizimli olarak) Kusmayı başlatmak.
44a/12 (1)
- mübâşeret it- : ilacın kullanımına başlamak.
247a/17 (1)
- müdâvemem eyle- : ilaç ve ilaç hammaddelerine devam etmek, aralıksız kullanmak.
11b/11, 52a/17, 102b/21, 131a/13, 136a/18, 143b/10, 167a/21, 169b/16, 172b/3, 179a/16, 180a/13, 182b/4, 190a/14, 198b/15, 226a/6, 226b/8, 229b/17, 241b/16, 254a/9, 267b/10, 275a/9, 302a/9, 305b/9, 329b/8-9, 349a/20-21 (25) (krş. müdâvemem eyle-)
- müdâvemem it- : ilaç ve ilaç hammaddelerine devam etmek, aralıksız kullanmak.
10b/21, 48b/6, 78a/2, 83b/4, 101a/19, 106b/4, 119a/10, 126a/1, 142b/9, 157a/2, 175b/17, 178b/1, 179a/18, 196a/16, 289a/14, 289b/12 (16)
- müdâvemem iyle- : 19a/1 (1) (bk. müdâvemem eyle-)
- müdâvemem olın- : ilaç ve ilaç hammaddelerine devam edilmek, aralıksız kullanılmak.
307b/1 (1)
- müherrâ eyle- : Dokusu bozulana kadar, örneğin et kemikten ayrılana kadar (pişirmek)
75b/8, 180b/15 (2)
- müherrâ it- : Dokusu bozulana kadar, örneğin et kemikten ayrılana kadar (pişirmek)
53a/4 , 125b/19, 136a/6, 136a/13, 138a/12, 138a/16, 173b/11, 180b/19, 355a/7 (9)
- müherrâ ol- : (Pişirilmekten) dokusu bozulmak, lime lime olmak.
24a/10, 47b/9, 52b/2, 58b/16, 75b/5, 81a/10, 84a/11, 86b/4, 100b/8, 103a/2, 120a/3, 120b/16, 125b/17, 142a/13, 175a/10, 181a/8, 211b/19, 214b/10, 216a/2, 222a/6, 223a/3, 224a/6, 226a/4, 226b/5, 231b/14, 239a/15, 270a/11, 272a/14, 291b/1, 299b/20, 309a/1, 363b/10 (32)
- müheyyâ it- : (beden ile eşdizimli olarak) Şekillendirmek.
214a/6 (1)
- mühürle- : (kender ile eşdizimli olarak) Mühürlemek.
35b/13 (2) (2)
- mükedder it- : Kederlendirmek, üzüntü içinde bırakmak.
124a/7, 128a/2 (2)
- mükerrer it- : ilaç hazırlama işlemlerini tekrar etmek.
215a/4 (1)
- mülâzemet eyle- : ilaç ve ilaç hammaddelerine ihtiyaç hissetmek.
64b/4, 76a/21, 83b/1, 93b/15, 135a/6, 201b/10, 214a/7, 242b/10, 247b/7, 255b/13, 269b/6, 291b/15, 295a/16 (13)
- mülâzemet it- : ilaç ve ilaç hammaddelerini düzenli olarak kullanmak.
101a/14, 107a/8, 115a/19, 120b/16, 122b/2, 279b/2, 295b/18-19 (7)
- mülâzimet it- : ilaç ve ilaç hammaddelerini düzenli olarak kullanmak.
93a/14, 296a/19 (2)
- müleyyen it- : (göğüs ile eşdizimli olarak) Göğüsü yumuşatmak.
56a/4 (1)
- mümteziç it- : ilaç karışımındaki ilaç hammaddelerini karıştırmak.
316a/21 (1)
- mümteziç ol- : ilaç karışımındaki ilaç hammaddeleri karıştırılmak.
294b/4, 299a/8, 309b/17, 318b/5 (4)
- münêaúid it- : ilaç karışımındaki ilaç hammaddelerini birbirine bağlatmak.

- 72a/5, 106a/13, 154a/6, 211b/5,
212b/6, 211b/13, 211b/20, 249a/12,
261a/5 (9)
- münèaúid ol- : İlaç karışımındaki ilaç
hammaddeleri birbirine bağlanmak.
70a/17, 71b/18, 83b/18, 89a/21,
138a/2, 153b/19, 190a/4, 197a/6,
197a/14, 209a/19, 210b/18, 211a/13,
213a/1, 213b/13, 231b/15, 283a/16,
310a/7, 311a/16, 313b/8-9, 319b/18,
320b/1, 321a/14, 321b/16, 324b/5,
325a/1, 339b/3 (26)
- münevver it- : (göz, âaru yüz ile eşdizimli
olarak) Nurlanmış yapmak.
279b/18, 343b/7 (2)
- müntefi ol- : (dühn ile eşdizimli olarak)
Çıkarılmış olmak.
315b/18 (1)
- müstaemel ol- : İlaç hammaddeleri
kullanılmak.
234a/1 (1)
- müstaèni it- : İlaç veya ilaç
hammaddelerine doygun olmak, ihtiyaç
hissetmemek.
93a/15 (1)
- müstaókem ol- : (aèøÀ-i vech, laúve, áúal-i
lisÀn, dimÀà ile eşdizimli olarak)
Sağlamlaştırılmak, kuvvetli olmak.
67b/5, 95b/14 (2)
- mütenebbih it- : İlaç veya ilaç
hammaddelerinin kullanımı konusunda
uyarmak.
196b/12 (1)
- mütenebbih ol- : İlaç veya ilaç
hammaddelerinin kullanımı konusunda
uyarılmak.
338a/16 (1)
- müstaóil it- : (úan, sevdÀ vb. ile eşdizimli
olarak) Bir maddenin aslını
değiştirmek.
215a/14-15 (1)
- müstaóil ol- : 1. (dert, úan, âafirÀ, sevdÀ vb.
ile eşdizimli olarak) Bir maddenin aslı
değişmek;
49b/1, 61b/11, 107b/16, 110b/2,
128b/13, 135a/5, 190a/15, 191b/10,
209a/14, 220b/7, 239a/11, 280b/7,
283b/9-10, 291b/12, 299a/8, 316a/13
(16)
2. (òamr ile eşdizimli olarak)
İçeceklerin aslı değişmek, bozulmak.
218b/13 (1)
- müstaemel ol- : İlaç ve ilaç hammaddeleri
kullanılmak.
8b/12, 61b/7, 77b/2, 80a/3, 87b/3,
92a/11, 101b/5, 114b/21, 131b/10,
136b/19, 167a/2, 203a/13, 255a/18,
268a/4, 297a/20, 300a/10, 329b/5,
338a/7 (18)
- müşÀhede eyle- : İlacın etkisini gözlemlemek.
215a/6 (1)
- müşevveş it- : (èaúl, øihn ile eşdizimli
olarak) Karmakarışık etmek.
57a/7, 288a/18 (2)
- müteèaffin it- : (aòÀù ile eşdizimli olarak)
Kokutmak, kokmak.
170a/21, 223a/6, 298b/8 (3)
- müteèallú ol- : (baş ile eşdizimli olarak) Bir
yere bağılı olmak, bir yerle alakalı
olmak.
94b/2 (1)
- müteèayyir ol- : 1. ilaç veya ilaç
hammaddelerinin özellikleri değişmek,
başkalaşmak;
66b/4-5 (1)
2. (renk ile eşdizimli olarak) Değişmek,
başkalaşmak.
320a/9 (1)
- müteóabbis ol- : (buòÀrÀt ile eşdizimli olarak)
Tutulmak.
107a/10-11 (1)
- mütaèayyir it- : (dÀ'i'l-esed ile eşdizimli
olarak) Şaşırtmak, döndürmek, cüzam
meydana getirmek.
110b/2 (1)
- mütemekkin ol- : (cüòÀm ile eşdizimli olarak)
Yerleşmek, kalıcı olmak.
165a/20 (1)
- mütenevver it- : (göz ile eşdizimli olarak)
Nurlandırmak.
109a/9 (1)
- mütevellid ol- : (buòÀr, ruiybÀt-ı fÀside ile
eşdizimli olarak) Meydana gelmek.
172a/21, 214b/18 (2)
- müteøaeif ol- : (èaúÀúir, menfaèat ile
eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç
hammaddesinin etkisi zayıflamak.
316a/9 (1)

N

- nÀeim it-: (beden, cilt ile eşdizimli olarak) Yumuşak etmek.
78b/3, 262a/15, 275a/7 (3)
- naúã olın : ilaç karışımı için bazı malzemeler eksiltilmek.
210a/3 (1)
- naúè it- : (şarÀb ile eşdizimli olarak) Yıkamak, yıkatmak.
34a/11, 325b/3-4 (2)
- naúş it- : (gemi äyreti, maymun äyreti vb. ile eşdizimli olarak) Bazı malzemeleri, üzerine bazı şekiller çizerek kullanmak.
35b/10, 165b/4 (2)
- naôar eyle- : Tedavi için ilaç veya ilaç hammaddelerine bakmak.
154b/12, 163b/17, 172a/1, 179a/16, 179a/18, 363b/19 (6)
- nÀzil eyle- : (meni ile eşdizimli olarak) İndirmek.
152a/10 (1)
- nÀzik it- : (beden ile eşdizimli olarak) Bedeni nazikleştirmek.
361b/11 (1)
- nÀzil ol- : Vücuttaki bazı salgılar için inmek, akmak.
249a/7, 266a/13, 309a/7 (3)
- naôir olma- : ilaç veya ilaç hammaddesine bedel, eş bir şey olmamak.
308b/16 (1)
- nekis ol-: (öasta ile eşdizimli olarak) Hastalığı kötüye gitmek.
237b/6 (1)
- neşr it- : ilaç karışımını yaymak.
288b/9 (1)
- nezè it- : ilaç karışımına katılacak bitkilerin tohumlarını koparmak.
83a/10 (1)
- noúãÀn eyle- : ilaç karışımındaki bazı maddeleri hastalara ve hastalıklara göre azaltarak kullanmak, azaltmak.
210b/8, 213b/12, 263a/2 (3)
- noúsÀn it- : ilaç karışımındaki bazı maddeleri hastalara ve hastalıklara göre azaltarak kullanmak, azaltmak.
213b/12 (1)
- nÿrlandır- : (göz ile eşdizimli olarak) Gözü parlatmak, aydınlatmak.
172a/1 (1)
- nÿrsız it- : (göz ile eşdizimli olarak) Gözün ışığını gidermek.
280b/6 (1)

O

otur-	: Tedavi için ilaç veya ilaç hammaddelerinin üzerine oturmak. 28b/7, 30b/14, 78a/1, 106a/17, 109a/7, 126b/15, 135b/14, 156a/8, 205b/6, 218b/13, 275b/12, 300a/19 (12) (krş. oür-)	113a/16, 217a/11, 237b/7, 304b/1 (4) 2. ilaç hammaddelerini ilaç karışımına olarak katmak; bir ilaç hammaddesini bir başka ilaç hammaddesiyle ovmak. 44b/1, 47b/7, 193b/14, 252a/4, 348b/17 (5)
oür-	: 13a/5, 226b/10, 250b/10, 352b/14 (4) (bk. otur-)	ovul- : Ovulmak. 7a/9 (1)
oürt-	: Tedavi için hastayı ilaç veya ilaç hammaddesi üzerine oturtmak. 275b/10 (1)	ovun- : Ovunmak. 152a/11 (1)
ov-	: 1. İlaç maddelerini bedene ovarak yedirmek; ovmak, masaj yapmak;	oy- : (elma, ficl ile eşdizimli olarak) içini boşaltmak, oymak. 169b/16, 252a/7 (2)

Ö

- öldür- : 1. (bit, didân, kurt ile eşdizimli olarak) Vücut içi ve dışında bulunan haşereleri öldürmek.
29b/8, 30a/14, 35b/1, 48a/2, 58b/14, 60a/6, 63b/11, 63b/12, 70a/12, 71a/21, 116b/19, 126b/14, 168b/15, 173a/18, 177a/13, 218a/19, 233a/12, 254a/7, 288a/17, 310b/5 (20) (krş. úatl it-)
2. Bir ilacın veya ilaç hammaddesinin yan etkisi olarak kişiyi öldürmek.
11a/12, 21a/17, 21a/19, 53a/1, 58b/14, 61a/13, 63b/11, 107a/17, 123b/13, 151b/4, 189b/3, 206b/20, 216a/20, 239a/19, 252b/7 (16)
- öl- : (kurt ile eşdizimli olarak) Ölmek, öldürmek.
35a/21, 128a/3, 163b/12, 252a/10, 256b/7, 352b/16, 363a/10 (7)
- ör- : Bazı ilaç hammaddelerini örerek kullanmak.
20b/16 (1) (krş. taórir eyle-)
- ört- : 1. (èaúl, ôÁyiúa ile eşdizimli olarak) Bilinci, hisleri kaybettirmek;
220b/14, 243b/16 (2)
2. (kemik, et ile eşdizimli olarak) Kemigi etle kaplamak.
218a/21, 307b/14 (2)
3. İlaç veya ilaç hammaddelerini örtmek;
9b/6, 13a/3, 164b/6, 246a/8 (4)
4. İlaç karışımının bulunduğu kabın üzerini örtmek.
66b/9, 139b/5, 141a/3, 170b/14, 215b/9, 219b/12, 222a/6, 215b/9, 231b/9, 267a/15 (10)
- örtin- : 282b/8 (1) (bk. örtün-)
- örtün- : (deri ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini üzerine örterek kullanmak; örtünmek.
361b/9 (1) (krş. örtin-)

P

- pÀk it- : 1. (aòlÀü-1 fÀside ile eşdizimli olarak) Temizlemek;
19b/1, 308a/19 (2)
2. ilaç hammaddelerini temizlemek.
181a/8, 280b/4 (2)
- pÀk ol-: Adetten temizlenmek.
20a/14, 59b/8, 196b/18 (3)
- pek eyle- : (ümar ile eşdizimli olarak) Kuvvetlendirmek, sertleştirmek, güçlendirmek.
159a/13 (1)
- pek ol- : (şiş vb. ile eşdizimli olarak) Sert, sağlam, güçlü olmak.
182b/19 (1)
- perkit- : (beden, dişler eti, ümarlar ile eşdizimli olarak) Güçlendirmek, sağlamlaştirmek.
258a/17, 265a/15, 279a/5, 280a/14 (4)
- peydÀ it-: (òam, kesel, mefÀâil aàrısı vb. ile eşdizimli olarak) Ortaya çıkarmak, belli etmek, açık hale getirmek.
7a/1, 29b/21, 30a/18, 205a/2 (4)
- piş- : 4a/4, 4b/4, 6a/3, 20a/5, 20b/2, 21b/13, 23b/10, 24a/15, 25a/18, 26b/11, 26b/17, 28a/3, 28a/7, 28b/7, 29a/3, 29a/19, 42b/12, 51a/9, 64a/19, 67b/20, 68a/3, 70a/12, 84a/3, 84a/4, 118a/2, 118a/7, 152a/17, 158b/18, 173b/20, 178b/7, 179b/8, 182a/18, 189a/6, 205b/8, 251b/9, 263b/4, 268a/8, 275a/9, 284b/2, 284b/3, 285b/17, 301a/3, 309b/6, 319a/7, 349b/8, 356a/11, 356b/15, 363b/10 (48) (bk. biş-)
- pişir- : (zeyt ile eşdizimli olarak) ilaç hazırlamak için ilaç hammaddelerini pişirmek; ilaç hammaddelerini pişirerek kullanmak.
5a/12, 5a/13, 8b/6 (2), 8b/9, 9a/6, 9a/8, 10a/17, 14a/7, 16a/18, 28a/3, 39b/11, 157b/16, 175b/14 (14) (krş. pişür-)
- pişür- : 4b/12, 9b/11, 10a/20, 11b/12, 16a/19, 20a/3, 21b/12, 25b/20, 28a/5, 29b/9, 72b/19, 75b/5, 266b/14 (13) (bk. pişir-)

R

- raúú it- : (aòlÀù-ı lezce, àaliô vb. ile eşdizimli olarak) İnceltmek.
60b/11, 214a/5 (2)
- raúye it- : ilaç hammaddelerini buhar veya ısı ile yükseltmek.
305a/19-20 (1)
- raüb it- : (dimÀà ile eşdizimli olarak) Rutubetli etmek, yaş etmek.
143a/15 (1) (krş. raüb it-)
- raüb it- : (eróam ile eşdizimli olarak)
47a/10 (1) (bk raüb it-)
- redd it- : (çırúan maúèad, şehvet vb. ile eşdizimli olarak) Yerine getirmek, geri döndürmek.
114a/14, 137a/10, 144a/21, 144b/5, 147b/15 (5)
- refè it- : ilaç hammaddelerini bazı işlemlerden sonra havalandırmak, kaldırmak.
247a/9, 247a/12, 247b/16, 248b/8, 303a/3 (5)
- revÀ gör- : ilaç yapımında maddelerin kullanılmasını uygun bulmak.
330b/5 (1)
- rýşen eyle- : (göz ile eşdizimli olarak) Parlatmak, aydınlatmak.
140b/2, 159a/18, 224b/21, 343b/7 (4)
- rýşen it- : (göz ile eşdizimli olarak) Parlatmak, aydınlatmak.
5b/2, 7b/13, 31b/10, 57a/18, 63b/14, 76a/4, 89b/19, 9b/16, 93a/14, 93b/6, 93b/12, 99a/3, 125a/3, 126a/17, 133a/15, 135b/1, 150a/9, 150b/11, 153a/6, 160a/6, 164b/8, 169b/13, 176a/11, 179a/15, 179a/17, 180a/8, 183b/15, 191a/5, 191b/7, 197b/19, 201a/21, 205a/6, 216b/10, 222b/14, 223b/12, 226b/7, 230b/9, 238a/6, 241a/10, 257b/19, 258a/11, 261a/7, 269b/6, 270a/1, 270b/21, 277b/8, 277b/15, 284b/12, 291a/16, 300b/13, 324a/1, 340b/5, 356a/8, 363b/20 (54)

S, ä, æ

- äab(b) eyle- : (baş ile eşdizimli olarak)
 Dökmek, dökülmek, akıtmak.
 10a/8 (1)
- äÀbit eyle- : (èaúl ile eşdizimli olarak)
 Aklı sabit eylemek, sabitleştirmek.
 317b/7 (1)
- äÀbit it- : (diş, úl ile eşdizimli olarak)
 Sabitleştirmek.
 42b/10, 119a/8, 252a/6 (3)
- äabreyle- : ilaç ve ilaç hammaddelerinin
 verdiği sıkıntılara, kullanımına
 sabretmek; düzenli kullanmak; ilaç
 kullanırken su vb. içecekler almamaya
 sabretmek.
 299a/13, 299b/4 (2)
- äaç- : (üzeri, yara ile eşdizimli olarak) ilaç
 veya ilaç hammaddesini yara üzerine
 saçarak kullanmak.
 77a/3 (1)
- äÀfi eyle- : 1. (beden, beşere, miède,
 muóteriúa ile eşdizimli olarak)
 Temizlemek, saflaştırmak, arıtmak;
 3a/16, 128b/8, 155a/13, 177a/20,
 188b/4, 196b/7, 196b/17, 223b/3,
 255a/1, 264b/10, 275a/19, 325a/3,
 329a/1 (13)
 2. ilaç veya ilaç hammaddelerini
 saflaştırmak, temizlemek, arıtmak.
 197b/5, 210a/21, 231b/12, 247b/10,
 295a/19 (5)
- äáfóa it- : 12a/7, 272b/17 (2) (bk. äafióa it-)
- äafióa it- : (müfredÀt, nuóÀs ile eşdizimli olarak)
 ilaç hammaddelerini, ilaç hazırlamak
 için yaprak haline getirmek.
 156b/15, 160b/20, 197a/16 (3)
- äÀfi it- : 1. (ÀvÀz, baş, miède ile eşdizimli
 olarak) Bedeni veya herhangi bir
 organı arındırmak, arıtmak,
 temizlemek, açmak, berraklaştırmak.
 3a/5, 3a/15, 7b/1, 7b/2, 7b/9, 8b/3,
 8b/15, 9a/19 (2), 9a/20, 10b/4, 10b/14,
 10b/18, 11b/7, 12a/2, 14a/5, 16a/19,
 18a/5, 18b/20, 20a/16, 21a/8, 21a/9,
 21a/11, 23a/10, 25a/2, 26b/2, 26b/7,
 28a/6, 28a/8, 28a/15, 28b/11, 28b/13,
 29a/8, 29a/12, 29b/9, 30a/9, 33a/15,
 33a/15, 37a/4, 38a/13, 39a/3, 39a/10,
 40b/1, 40b/19, 42b/10, 46b/20, 47a/7,
 47b/11, 48a/21, 48b/5, 48b/6, 49a/6,
 49b/4, 49b/8, 50a/10, 50b/2, 52b/9,
- 52b/12, 55b/12, 55b/13, 56b/15,
 57b/17, 58b/14, 60b/19, 62a/11, 63b/3,
 63b/4, 63b/6, 63b/11, 63b/13, 65b/4,
 69b/7, 71a/16, 73a/10, 74a/2, 74b/11,
 76b/5, 79a/3, 81a/18, 82b/15, 82b/16,
 84a/12, 85a/3, 86b/5, 87a/10, 87b/17,
 93a/13, 93b/7, 93b/16, 94a/1, 94a/9,
 97b/16, 98b/5, 99b/10, 99b/13, 101a/7,
 103b/17, 107a/4, 108b/16, 109a/6,
 109a/7, 109a/10, 114a/20, 115a/16,
 115a/20, 117a/6, 117b/14, 118a/12,
 119a/12, 121a/11, 121a/17, 123a/11,
 123a/18, 129b/13, 132b/5, 134a/20,
 135a/1, 136a/4, 136a/5, 136a/12,
 136a/16, 137a/11, 138a/15, 140a/14,
 151b/15, 152a/12, 152b/11, 153a/6,
 154a/16, 154b/6, 156b/17, 163b/11,
 163b/18, 164a/12, 164b/2, 165b/2,
 167b/14, 168a/13, 171a/4, 172b/3,
 176a/5, 176b/14, 177a/12, 179b/6,
 180b/9, 182b/1, 183a/11, 187a/8,
 192b/7, 194b/1, 194b/19, 195b/13,
 196a/13, 196a/15, 196a/17, 197a/21,
 197b/21, 198b/17, 199a/15, 199b/2,
 200b/20, 201b/7, 204a/11, 204a/21,
 205b/6, 207b/5, 214a/8, 216a/3,
 216b/13, 219a/3, 219a/6, 219b/6,
 220a/20, 222b/6, 223b/10, 224a/4,
 224b/18, 227a/18, 230a/13, 233a/10,
 235b/8, 237a/2, 237b/9, 238a/12,
 239a/3, 239a/10, 239b/9, 239b/17,
 239b/20, 240a/9, 242b/20, 244b/10,
 246b/6, 246b/12, 252a/1, 252a/12,
 252b/4, 252b/21, 253a/4, 253b/7,
 254a/11, 255b/6, 255b/9, 256a/17,
 257b/14, 257b/19, 260a/9, 260a/10,
 260a/20, 260b/15, 261b/2, 262b/6,
 265a/13, 265b/17, 268b/15, 269b/17,
 269b/18, 270b/6, 270b/21, 271a/1,
 271a/21, 274a/1, 278a/1, 278b/8,
 279a/5, 279a/10, 279b/4, 279b/12,
 280a/20, 282a/6, 282a/7, 283b/18,
 285a/8, 285b/17, 294a/12, 294a/18,
 295a/17, 295b/17, 295b/20, 295b/20,
 296a/6, 296a/18, 297b/3-4, 298a/2,
 302a/7, 302a/20, 305a/21, 305b/3,
 307a/12, 310b/4, 313b/1, 320a/2,
 322a/13, 324b/14, 327a/9, 330a/11,
 331b/20, 334b/3, 339b/11, 340a/3,
 340b/9, 341a/18, 342a/8, 342a/11,

- 343a/11, 344a/18, 344b/9, 347b/10, 351a/13, 353a/5, 358b/5, 359b/15, 361a/6, 361b/21 (274)
2. İlaç veya ilaç hammaddelerini saflaştırmak, temizlemek, arıtmak.
81b/1, 83b/6, 88a/9, 91b/10, 101b/5, 105a/13, 106a/7, 114a/15, 115b/8, 120a/19, 125a/11, 125b/17, 129b/12, 131b/1, 138a/13, 140b/14, 141b/1, 141b/2, 141b/4, 142a/13, 143b/16 (2), 144b/4, 154a/9, 184a/1, 201b/13, 208a/19, 210b/16, 211a/11, 211b/13, 211b/20, 212a/10, 212b/4, 221a/20, 223a/3, 231b/11, 231b/14, 231b/19, 232b/3, 234a/18, 238a/3, 247a/16, 247b/12, 247b/13, 249a/10, 261a/1, 261b/7, 263a/10, 272a/15, 283a/15, 294a/8, 295a/17, 301b/14, 302a/18, 308b/4, 319b/18, 320a/21, 324a/9, 330a/9, 330b/3, 339b/2, 340a/9, 348b/12, 348b/17, 349a/12, 353b/7 (64)
- ãÀfi ol- : 1. Temizlenmek, arınmak; 72b/6 (1)
2. İlaç veya ilaç hammaddelerini saflaştırmak, temizlemek, arıtmak. 114a/16, 153b/18, 221a/18, 232a/17, 248b/7, 248b/8, 348b/20 (7)
- ãàà- : 1. Memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak; 289a/9, 288b/16 (2)
2. Sıkmak. 86a/15 (1)
- ãààalt- : (yara ile eşdizimli olarak) İyileştirmek. 10a/10 (1)
- ãàóió it- : (şehvet ile eşdizimli olarak) Kusursuz, halis, sıhhatli etmek. 109a/2 (1)
- ãàóió ol- : (ëaúl ile eşdizimli olarak) Kusursuz olmak, sıhhatli olmak. 128a/9, 276b/10 (2)
- saóú eyle- : İlaç veya ilaç hammaddelerini toz haline getirmek, kurutmak. 62a/8, 228a/16, 310a/9 (3)
- saóú it- : İlaç veya ilaç hammaddelerini toz haline getirmek. 3b/3, 14b/13, 19a/16, 23a/17, 29a/7, 31a/19, 32a/15, 37a/15, 39a/1, 40b/21, 47b/16, 60a/20, 88a/8, 99b/9, 101a/6, 103a/4, 106b/4, 108a/11, 131a/19, 154b/11, 155a/16, 156a/5, 156a/13, 156b/8, 156b/17, 162b/14, 163b/15, 165b/9, 166a/12, 166a/16, 173a/1, 173a/13, 173b/5, 175a/3, 176a/19, 184a/16, 188a/8, 188b/17, 188b/18, 193a/5, 193a/17, 194a/10, 201b/21, 203a/7, 206b/11, 207b/15, 209a/9, 210b/5, 210b/21, 211a/6, 211a/9, 211b/15, 213a/14, 213b/6, 215a/3, 215a/4, 216a/16, 217b/18, 221a/16, 222a/4, 228a/6, 234a/7, 234a/8, 242a/5, 243b/20, 244a/8, 247a/12, 247a/19, 247b/9, 263b/5, 269a/1, 278a/2, 279b/2, 283a/19, 290a/13, 294b/2, 297b/21, 302b/11, 302b/21, 303a/8, 303b/5, 309a/2, 310a/4, 311b/6, 312b/9, 313a/14, 313a/17, 316b/14, 320b/4, 320b/14, 324a/8, 326a/15, 328b/12-13, 329a/16, 339a/21, 340b/13, 340b/15, 340b/20, 343b/10, 349b/8, 352b/2, 356a/10, (102)
- saóú ol- : İlaç veya ilaç hammaddeleri toz haline getirilmek. 66b/7, 211a/16, 234a/1, 265b/10, 302b/12 (5)
- saóú olın- : İlaç veya ilaç hammaddeleri toz haline getirilmek. 66b/1, 66b/2, 91a/6, 137b/4, 161b/17, 173b/9, 179b/5, 223b/14, 271b/5, 272b/16, 275b/13, 324b/2 (12) (krş. saóú olun-)
- saóú olun- : 30b/16, 51b/21, 115b/12 (3) (bk. saóú olın-)
- sÀúùit- : (cenin, úurtlar ile eşdizimli olarak) Düşmek, düşürmek. 13a/3, 20a/15, 20b/20, 24a/19, 28b/3, 30b/16, 38b/21, 42a/2, 42a/7, 48a/4, 59b/16, 72a/1, 75a/14, 79b/11, 107a/8, 109a/5, 117a/5, 120a/9, 120b/17, 134a/5, 142a/10, 145b/6, 147b/1, 147b/6, 147b/7, 148a/21, 150b/19, 157b/6, 158a/9, 158b/10, 162b/9, 163b/12, 165b/10, 168a/13, 169a/6, 180a/11, 192a/13, 192a/18-19, 233a/11, 238a/14, 241a/9, 268b/8, 279b/3, 286a/20, 291b/15, 293a/15, 309b/12, 340a/14 (48) (krş. saúùit)
- sÀúùiol- : (diş, úil, úuvvet, şehvet ile eşdizimli olarak) Düşmek, düşürülmek, gücü azalmak. 44a/3, 98a/6, 108b/18, 222b/12, 240a/13, 251b/1, 291b/4, 306a/12, 320b/7, 340b/8 (10)

- sÅkin eyle- : (óarÅret ile eşdizimli olarak) Sakinleştirmek.
154a/10, 201b/20 (2)
- sÅkin it- : (aarı, óarÅret, maraø, rió vb. ile eşdizimli olarak) Hafifletmek, sakinleştirmek.
3a/14, 6a/12, 7a/8, 7a/9, 7a/9, 7a/20, 7b/20, 8a/6, 8b/20, 9a/7, 10a/17, 10b/18, 10b/21, 11a/16, 12a/3, 12a/3, 13b/2, 16a/5, 16b/10, 23a/8, 23b/8, 23b/11, 24a/17, 25a/19, 25b/1, 26a/11, 26b/1, 27b/5, 28b/12, 28b/14, 30a/16, 30a/20, 30a/21, 36a/19, 37a/20, 39b/2, 39b/10, 39b/20, 44a/5, 44b/5, 44b/10, 47a/9, 49a/12, 49a/12, 49b/15, 50b/14, 51a/1, 51a/3, 51b/12, 53a/2, 56a/2, 56b/10, 58b/1, 60b/5, 62a/18, 62b/3, 63b/17, 71a/1, 71a/3, 73a/9, 74b/13, 75b/1, 75b/2, 76a/19, 77b/10, 82a/12, 84b/18, 86b/15, 92a/15, 100a/11, 108a/5, 108b/7, 110b/14, 114b/5, 115a/2, 115a/6, 116a/7, 116b/13, 117b/7, 119b/1, 119b/8, 120a/16, 120b/8, 125b/21, 130b/9, 132a/4, 132a/4, 132b/4, 132b/20, 133a/13, 133a/16, 134a/7, 134a/21, 136a/7, 136a/16, 138a/15, 139b/7, 150a/3, 150a/10, 151b/1, 151b/14, 154a/12, 154b/13, 154b/20, 157a/15, 159a/15, 159a/20, 160a/7, 161b/4, 161b/15, 163a/21, 165b/1, 165b/1, 166b/19, 166b/19, 168a/14, 169a/2, 169b/21, 170a/2, 170a/20, 170b/13, 171a/6, 171a/7, 174b/14, 175a/10, 176a/6, 176a/8, 176b/8, 180b/11, 182b/2, 183b/10, 186b/10, 191b/21, 192a/14, 192a/15, 196b/2, 198b/6, 198b/7, 199a/13, 199a/14, 199b/1, 201a/12, 210a/10, 212b/20, 213a/17, 214b/4, 215b/5, 218a/20, 219b/8, 219b/10, 219b/19, 221b/10, 221b/12, 223b/5, 224a/20, 225a/11, 225a/14, 227a/20, 230a/11, 233a/9, 237b/5, 237b/7, 239a/7, 241a/7, 243a/21, 244b/10, 245a/4, 245b/13, 248b/12, 251b/6, 251b/15, 252b/4, 253a/9, 253a/9, 254a/20, 255a/15, 255a/17, 258a/1, 258a/2, 258a/3, 259b/14, 265b/10, 267a/16, 274a/15, 279b/4, 280a/20, 281a/2, 284b/11, 287a/5, 289b/17, 290a/12, 293a/4, 294b/12, 294b/13, 294b/14, 297b/3, 297b/17, 303b/9, 303b/13, 314b/1, 315a/7, 324a/12, 330a/19, 339a/10, 340b/7-8, 341a/2, 342a/19, 347a/17, 347b/8, 356a/12 (210)
- sÅkin ol-: Sakinleşmek.
62b/2, 65a/6, 311a/9 (3)
- ãaúla- : 1. (aãız ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini ağızda tutmak, bekletmek;
150b/11, 237a/10, 307a/18 (3)
2. (bal, vÅsiè inÅ ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç karışımlarını saklamak, bir yerde bekletmek.
21a/16, 79a/1, 188b/18 (3)
- saúüit- : (bevÅsir ile eşdizimli olarak)
311b/5 (1) (bk. saúüit-)
- saúyeyle- : ilaç hammaddelerini su veya yağ içerisinde ıslatmak, su vermek, sulamak.
283a/16 (1)
- saúyit- : ilaç hammaddelerini su veya yağ içerisinde ıslatmak, su vermek, sulamak.
42b/20, 43a/7, 43a/11, 43a/16, 43a/21, 43b/4, 215a/3, 278a/15, 283a/2, 301b/12, 302b/11, 303a/2, 310a/16, 313a/14, 320b/1, 320b/17, 321a/14, 321b/17, 324b/9, 339a/3, 341a/8 (21)
- saúy olın- : ilaç hammaddeleri su veya yağ içerisinde ıslatılmak, sulanmak.
324b/3 (1)
- ãal- : 1. (úan ile eşdizimli olarak) Kan bırakmak, akmak;
103b/13 (1)
2. (helÅk ile eşdizimli olarak) Ölüme yaklaşmak;
195b/5 (1)
3. (ayaú ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini kullanılacak bölgeye bırakmak, koymak;
155b/4 (1)
4. ilaç karışımına ilaç hammaddelerini koymak; eklemek.
61b/11, 81a/13, 86b/7, 100a/15, 118b/18, 129b/4, 138a/2, 139b/4, 153b/11, 154a/19, 198a/6, 209b/2, 210b/6, 210b/21, 211b/4, 211b/13, 211b/16, 212a/11, 222a/6, 231b/15, 232b/4, 257b/20, 259b/19, 269a/1, 269a/3, 287b/7, 289b/13, 291b/2, 294b/3, 302a/17, 308b/19, 310a/18, 310b/10 (2), 319b/17, 324b/7, 324b/21, 327a/5, 327a/6, 340a/8, 355b/13 (41)
- salú it- : ilaç hammaddelerini ıslatmak.

- 37b/3 (1)
- āancıl- : (aúreb, yılan, bıçak vb. ile eşdizimli olarak) Sancılanmak, ağrımak.
7a/8 (1)
- āar- : (āyf ile eşdizimli olarak) ilaç yapımında ilaç hammaddelerini bir beze veya yüne sararak kullanmak.
302a/1, 309a/4 (2)
- āarart- : (benz, yüz ile eşdizimli olarak) Yüzü sarartmak.
64a/5, 129a/14, 328b/21, 348a/1 (4)
- sebk it- : Bazı ilaç hammaddelerini eriterek kullanmak, eritmek.
45b/4, 146b/7, 150b/17, 166a/13, 166a/16, 166a/17, 174a/4, 206a/11, 247a/12, 250a/15, 308b/20 (11)
- sebt it- : (?) Rahatlık vermek.
11a/10 (1)
- sedd it- : (fuiyú, meşÀm ile eşdizimli olarak) Tıkmak, engellemek, kapatmak.
32a/13, 113b/2, 121b/5 (3)
- sehl it- : (úaoÀ-yı óÀcet, ìòurmaú, vilÀdet ile eşdizimli olarak) Kolaylaştırmak.
30a/16, 39a/11, 44b/17, 59b/10, 89a/16, 106a/17, 124b/4, 125a/4, 130b/14, 132b/9, 137a/1, 155b/3, 155b/5, 155b/5, 165b/3, 165b/5, 170a/5, 192a/19, 203b/7, 270a/15, 308a/1, 344a/12, 347b/12, 363b/20 (24) (krş. sehil it-)
- sehl ol- : (ìòurmaú, vilÀdet ile eşdizimli olarak) Kolay olmak, kolaylaştırmak.
148a/8 (1)
- sehil it- : (èusr-i bevl ile eşdizimli olarak) Kolaylaştırmak, idrarın akışını kolaylaştırmak.
88b/17, 165a/5 (2) (bk. sehl it-)
- selÀmet ol- : (āusızlıú ile eşdizimli olarak) Salim olmak, kurtulmak, rahata kavuşmak.
195b/15 (1)
- semirt- : Yağlandırmak.
30a/17, 157a/2, 167a/17, 214b/4, 281b/12, 351a/11 (6)
- semiz eyle- : Semiz etmek, şişmanlatmak.
91b/9, 135b/8, 137b/21, 175b/1, 196b/13, 220a/19, 275a/10, 279b/19, 281b/7, 296a/1, 347b/4 (11)
- semiz it- : (bevl, bögrek, sidik ile eşdizimli olarak) Yağlı etmek, şişmanlatmak.
29a/5, 29a/8, 32a/12, 49a/13, 50a/10, 51a/3, 58b/17, 56b/14, 62b/6, 64b/4, 72b/7, 73a/8, 74a/18, 75b/16-17, 78b/2, 88b/17, 91b/6, 98a/13, 99b/13, 106b/5, 108b/17, 109b/19, 110b/1, 118a/11, 118b/18-19, 119a/20, 122b/1, 122b/3, 124a/6, 125a/2, 134b/18, 137b/21, 144b/16, 144b/18, 163a/12, 164b/1, 171a/14, 173b/9, 176a/5, 192a/6, 194a/11, 195a/13, 196b/14, 199b/16, 203a/14, 204b/16, 208a/13, 215a/15, 218b/10, 226a/3, 226a/7, 238a/9, 239b/16, 242b/20, 254b/5, 256b/9, 261b/14, 267b/11, 268a/7, 268a/14, 274b/14, 275a/9, 279b/16, 289a/13, 289b/11, 290a/20, 296a/19, 300b/5, 305b/2, 313a/8, 313b/6, 324a/21, 328b/20, 329b/9, 344a/18, 345b/9, 346b/15, 347b/2, 351a/12, 354b/11, 361a/19, 361a/19 (82)
- semizlendir- : Yağlandırmak.
196b/9 (1)
- semiz ol- : Yağlı olmak, yağlanmak.
105a/5, 135a/7, 136a/8, 198b/14, 295b/19, 303b/9 (6)
- sep- : 42b/3, 72a/14 (2) (bk. serp-)
- sepre- : 149b/13 (1) (bk. serp-)
- ser- : İlaç hammaddelerini bazı işlemlerden sonra bez, mermer, taòta vb. yerlere sermek.
221b/3, 221b/4, 314b/6 (3)
- serp- : 1. ilaç veya ilaç hammaddelerini yara, sivilce vb. gibi yerlere serperek kullanmak, serpmek;
37a/15, 42b/9, 63b/5, 67b/15, 81b/9, 84a/10, 96b/11, 97b/4, 97b/7, 101a/21, 114b/10, 120b/5, 147a/12, 149a/16, 149a/19, 154b/11, 156a/12, 161b/17, 162b/8, 162b/12, 169b/18, 244a/6, 262a/8, 272b/8, 287b/3, 356a/14, 359a/17 (27) (krş. sep-, sepre-)
2. ilaç karışımında kullanılacak bazı malzemeleri karışıma serpmek.
125b/8, 161a/2 (2)
- seròoş ol- : Sarhoş olmak.
55a/17 (1)
- serièü'l-kelÀm it- : Çabuk konuşurmak, söyletmek.
39a/1 (1)
- āú : (āu ile eşdizimli olarak) ilaç hammaddelerini sıkmak.
90a/16, 103b/11, 125a/11, 129b/9, 132a/5, 132a/9, 140b/18, 176a/4, 176b/12, 179b/8, 204a/11, 213b/7, 231b/10, 241b/11, 294a/13, 310a/14 (16)

- âúíl- : ilaç veya ilaç hammaddelerini sıkarak kullanmak; sıkılmak.
231b/10 (1)
- âílÁó it- : iyileştirmek.
69a/2 (1)
- sivÁk it- : ilaç veya ilaç karışımını kullanarak misvak yapmak, dişleri fırçalamak.
86b/5 (1)
- siyÁh eyle- : (âaç ile eşdizimli olarak) Siyahlatmak.
54b/12 (1)
- siyÁh it- : 1. (úíl, âaç, yeşil göz ile eşdizimli olarak) Siyahlatmak;
37b/7, 46a/20, 48a/16, 50b/21, 57a/19, 70b/16, 73a/2, 90a/17, 114b/1, 124b/4-5, 138b/21, 140a/7, 141b/7, 153b/6, 162b/12, 162b/17, 169a/9, 171a/9, 178b/1, 180b/17, 194a/13, 197b/4, 198a/2, 222b/11, 288a/12, 350a/15 (26)
2. (baâar ile eşdizimli olarak) Görüş gücünü azaltmak, gözü karartmak.
78b/11 (1)
- siyÁh ol- : (dişler ile eşdizimli olarak) Siyahlaşmak.
86a/14 (1)
- âou- : (aúreb, yılan vb. ile eşdizimli olarak) Sokmak.
71b/10, 188b/12, 189a/12, 194a/12, 194b/20, 241a/6, 241a/17, 252a/14, 255a/16, 257b/9, 323a/16, 343a/7, 347a/17 (12)
- âouma- : (âaúreb, yılan ile eşdizimli olarak) Sokmamak.
60a/6 (1)
- âovut- : 1. Kızaran veya yanan bir yere soğuk uygulama yapmak;
56b/15, 299b/8 (2)
2. (miède ile eşdizimli olarak) Midede soğukluk yapmak;
299a/3 (1) (krş. bÁrid it-)
3. İlaç karışımlarını soğutmak.
143b/15, 301b/14 (2)
- âoy- : 1. (cild ile eşdizimli olarak) Cilt soyulmasına neden olmak, cildi soymak;
21a/17 (1)
2. (efèi, yılan vb. ile eşdizimli olarak) İlaç hazırlamak için yılanların derilerini soymak.
21b/9, 263a/10 (2)
- âoyıl- : (óabbü'l-bÁn, úabuú ile eşdizimli olarak) İlaç hammaddelerinin kabuğu soyulmak.
169a/5, 301a/4 (2) (krş. âoyul-)
- âoyul- : 261b/6 (1) (bk. âoyıl-)
- sölpük it- : (aèÀ ile eşdizimli olarak) Gevşetmek.
23a/11 (1)
- sön- : İlaç veya ilaç hammaddeleri su, sirke vb. içinde sönmek, erimek, çözülmek.
47b/21, 125b/10, 144a/1, 340a/5 (4)
- söndür- : İlaç veya ilaç hammaddelerini su, sirke vb. içinde söndürmek, eritmek, çözdürmek.
5b/4, 6b/12, 12a/19, 98a/19, 99a/2, 100a/5, 100a/6, 125b/9, 174a/4, 211b/2, 230a/19, 271b/3 (12)
- söndür- : 167a/1 (1) (bk. söndür-)
- söyle- : 1. (uşáu, vaútinden evvel) Küçük çocuklar, çabuk konuşmak;
110a/9, 269a/15, 345a/16, 351b/5 (3)
2. (uyúu ile eşdizimli olarak) Sayıklamak.
282b/9 (1)
- söyleme- : (düş ile eşdizimli olarak) Uykuda sayıklamak.
240a/19 (1)
- söylet- : (uşáu, vaútinden evvel) Küçük çocukları çabuk konuşturmak.
50a/18, 194b/21 (2)
- âueýd eyle- : (buòÁr ile eşdizimli olarak) Yükselmek, yukarı çıkmak.
24b/5, 267a/13, 333a/6 (3)
- suèýd it- : İlaç hammaddelerini bir başka madde içerisine koyarak yükselmesini sağlamak, yükseltmek.
193a/17-18 (1)
- suèýüeyle- : Tedavi olmak amacıyla ilaç veya ilaç hammaddesini buruna çekmek.
45a/11, 90a/18, 192b/11, 196a/14, 202b/13, 223b/7, 254a/9, 254a/10, 256a/3, 258a/2, 258b/21, 260a/7, 270b/2, 288a/12, 297a/8 (15)
- suèýüit- : Tedavi olmak amacıyla ilaç veya ilaç hammaddesini buruna çekmek.
101a/11, 182a/6, 183a/6, 183a/16, 184a/2, 252b/3, 324a/1 (7)
- âuva- : (şişe, üyn-ı öikmet vb. ile eşdizimli olarak) Sıvamak.
173a/11, 188b/16 (2)
- âuvar- : İlaç veya ilaç hammaddelerine su vermek, su içirmek.
60a/20, 69b/5, 138b/11, 144b/11, 308a/2 (5)

sür- : 1. ilaç veya ilaç hammaddelerini organ, yara veya rahatsızlık olan bölgelere sürmek.

3a/4, 3a/19, 3b/14, 4a/21, 4b/16, 5a/4, 5a/15, 5b/21, 6a/14, 6a/15, 6a/15, 6a/19, 7a/7, 7a/21, 7b/15, 8a/4, 8b/14, 9a/7, 9a/8, 9a/8, 9a/9, 9b/11, 9b/14, 10a/7, 10a/9, 10a/19, 10b/7, 11b/13, 12a/2, 12a/12, 12b/8, 12b/19, 13a/11, 14a/18, 14a/19, 14b/5, 14b/14, 15a/3, 20b/1, 22b/9, 22b/17, 23a/9, 23a/16, 24a/17, 24a/18, 25a/13, 26b/2, 28a/5, 28b/7, 28b/13, 29b/9, 29b/10, 30a/12, 30a/13, 30a/21, 30b/15, 32a/7, 33a/17, 33a/18, 33a/19, 35b/6, 35b/9, 36a/3, 37a/4, 37a/17 (2), 37b/21, 39a/2, 40a/19, 40b/12, 41a/5, 41a/12, 44a/5, 44b/6, 46b/8, 46b/10, 47a/6, 47a/8, 47a/14, 48a/16, 48a/20, 49b/5, 49b/5, 49b/6, 50b/21, 51a/16, 52a/6, 52b/5, 52b/7, 52b/13, 52b/16, 53a/2, 53a/21, 54a/1, 54b/12, 55b/1, 56a/13, 57a/5, 57a/6, 57a/18, 57a/18, 57a/20, 58a/3, 58a/9, 58b/15, 60b/2, 60a/9, 60b/7, 60b/12, 60b/13, 60b/16, 62a/10, 62a/19, 63a/16, 63b/20, 63b/20 (2), 67b/11, 68a/7, 69b/14, 71a/3, 71a/14, 71a/16, 71a/18, 72a/3, 72a/14, 72b/17, 73a/2, 73a/6, 73a/9, 75a/14, 75b/3, 76a/4, 76a/19, 76a/21, 76b/7, 76b/8, 77a/2, 77b/11, 77b/21, 78a/3, 78a/8, 78b/14, 79a/4, 79a/15, 79a/18, 79b/21, 80b/7, 81a/7, 82a/13, 82a/19, 82b/16, 84a/19, 84b/18, 85b/16, 85b/17, 86a/16, 86a/17, 86a/19, 86a/21, 86b/1, 86b/5, 86b/6, 86b/14, 87a/5, 87a/10, 87b/6, 88b/8, 89b/13, 89b/21, 90a/14, 90a/17, 91a/15, 91b/21, 92b/1, 92b/9, 95b/6, 96b/5, 97b/3, 96b/12, 97b/13, 97b/14, 97b/15, 97b/17, 98a/9, 98a/21, 98b/13, 98b/14, 99a/2, 99a/3, 99a/4, 99a/5, 99a/6, 99a/12, 99a/14, 99a/16, 99b/12, 100a/9, 100a/11, 100b/9, 100b/15, 101a/5, 101a/17, 101b/4, 101b/13, 101b/14, 102a/2, 102a/4, 102a/21, 102b/5, 103a/3, 103a/5, 103a/14, 103a/20, 103b/9, 103b/17, 104a/9, 106a/20 (2), 106b/6, 106b/18 (2), 107a/13, 107b/5, 108a/5, 108a/8, 108b/6, 108b/8, 109a/1, 109a/9, 109a/12, 110a/1, 110a/4, 110a/9, 110a/11, 110b/3, 110b/4, 110b/7, 114a/19, 115a/6, 115b/15, 115b/19,

116a/3, 116b/9, 116b/10, 118b/17, 119a/11, 120a/13, 120b/16 (2), 120b/18, 120b/19, 120b/20, 121a/18, 121b/18, 122a/19, 122b/5, 122b/6, 123b/19, 124a/20, 124b/4, 125a/1, 125a/4, 125a/5, 125b/6, 125b/8, 125b/16, 126a/16, 126b/1, 126b/2, 126b/15, 130a/5, 130a/18, 130b/2 (2), 130b/3, 130b/10, 132a/10, 132a/16, 132b/7, 132b/16, 133a/16, 133b/17, 134a/7, 134b/2, 134b/3, 135a/8, 135b/4, 135b/5, 135b/7, 135b/10, 136a/8, 136b/11, 137a/3, 137b/6, 138a/12, 138a/17, 138a/19, 138a/20, 138b/21, 139a/4, 139a/21, 139b/7, 140a/16, 140b/3, 140b/13, 142b/12 (2), 142b/13, 142b/14, 142b/17, 145b/5, 146b/11, 147a/12, 147b/6, 148a/2, 148a/3, 148a/10, 148a/18, 149b/13, 150a/3, 150b/16, 150b/21, 151a/14, 151a/18, 151a/20, 151b/16, 152a/9, 153a/15, 153b/5, 153b/6, 153b/16, 154a/16, 155b/15, 155b/17, 155b/18, 156a/6, 156a/7, 157a/14, 157b/17, 157b/18, 158b/16, 159a/13, 159a/16, 159a/17, 160a/19, 160a/20, 162b/4, 163b/3, 163b/14, 163b/17, 164a/14, 164b/1, 164b/6, 164b/21, 165a/6, 165a/10, 165b/2, 166b/18, 167a/16, 167a/21, 167b/2, 169a/1, 169a/2, 169a/10, 169b/19, 170b/17, 171a/5, 171a/6, 171a/7 (2), 173b/5, 173b/19, 174b/5, 174b/12, 174b/13, 175a/10, 176b/16, 177a/14, 178a/4, 178a/11, 179b/11, 179b/12, 180a/5, 180a/8, 180b/10, 180b/16, 180b/20, 181b/17, 181b/19, 182a/7, 182a/9, 183b/7, 184a/2, 188b/8, 188b/9, 189a/13, 190a/9, 190b/10, 190b/11, 190b/14, 191b/17, 192a/20, 192b/1, 192b/6, 192b/14, 192b/15, 193a/10, 193a/20, 194b/4, 194b/5, 194b/17, 196a/21, 196b/1, 197b/4, 197b/16, 198a/2, 198a/15, 198b/12, 198b/13, 199a/8, 199a/15, 199b/4, 200b/13, 201a/12, 202a/21, 202b/2, 202b/8, 203b/11, 203b/13, 204a/8, 204a/21, 204b/1, 205a/1, 205a/10, 205b/5, 205b/12, 206a/14, 207a/3, 207b/11, 207b/12, 214b/16, 216a/8, 216a/17, 216b/14, 216b/19, 217a/11, 217b/7, 217b/11, 218a/6, 218a/7, 218a/20, 219a/5, 219a/11, 219a/14, 219b/8, 219b/9,

219b/21 (2), 220b/2, 221b/12, 222b/11,
 223b/6, 223b/13, 223b/15, 224a/4,
 224b/5, 225a/9, 225a/10, 225a/12,
 225a/19, 226a/10, 227a/1, 227a/17,
 227a/21, 227b/7, 229a/16, 230a/4,
 230a/13, 230b/8, 230b/9, 233b/1,
 234b/2, 234b/7, 235a/1, 235a/7,
 236b/1, 236b/12 (2), 237a/5, 237a/8,
 237a/9, 237a/16, 237b/14, 237b/17,
 237b/18, 238a/2, 238a/12, 238a/14,
 239a/6, 239a/16, 239a/17, 239b/3,
 239b/16, 239b/21, 240a/8, 241a/9,
 241a/12, 241a/20, 241b/2, 241b/3,
 241b/15, 242a/4, 242a/5, 242a/6,
 242a/8, 244a/6, 244a/19, 245a/3,
 246a/6, 248a/18, 248b/4, 249a/2,
 249b/5, 250a/8, 250b/6, 250b/9,
 250b/19, 252a/5, 252a/6, 254b/21,
 255a/16, 255b/12, 256a/18, 257a/2,
 257b/7, 258b/9, 259b/12, 260a/7,
 260a/8, 260a/9, 260a/21, 261b/6,
 261b/20, 262a/6, 262a/15, 262a/18,
 262b/10, 264b/6, 265a/2, 265a/15,
 265b/9, 266a/6, 266a/14, 267a/7,
 267a/11, 268a/19, 268b/10, 269b/8,
 270a/3, 271a/8, 271b/13, 272b/7,
 272b/8, 273a/3, 273b/2, 273b/6,
 273b/20, 274a/11, 274a/13, 274a/15,
 274b/20, 275a/7, 275a/15, 276b/11,
 278b/7, 279a/12, 279a/17, 279b/13,
 279b/3, 279b/18, 280a/19, 281a/8,
 281b/19, 282b/5, 282b/19, 283a/4,
 284b/4, 285a/19, 286a/20, 286a/21,
 287a/4, 287b/17, 287b/19, 288a/17,
 288b/6, 289b/8, 294b/13, 294b/14,
 295a/3, 295a/15, 296a/5, 296b/2,
 296b/3, 296b/16, 297a/15, 297b/2,
 298a/10, 300b/4, 300b/12, 300b/21,
 301b/2, 302b/8, 303a/17, 303b/15,
 303b/21, 304a/4 (2), 304a/14, 305b/3,
 305b/5, 306a/12, 306a/15, 306b/1,

306b/4 (2), 306b/5, 307b/2, 307b/3,
 307b/7, 307b/13, 307b/20, 308b/14,
 309a/13, 310a/2, 310a/3, 311b/6,
 312a/10, 321a/7, 321b/1, 323a/16,
 323a/20, 326b/20, 326b/21, 327a/7,
 328a/19, 329a/1, 329a/16, 329b/8,
 334b/1, 340b/4, 341b/6, 342a/9,
 343a/6, 345a/2, 345a/15, 345a/16,
 345b/11, 346a/10, 47a/1, 347a/15,
 347b/11, 347b/21, 348a/7, 348a/9,
 348a/14, 349b/7, 350b/4, 350b/5,
 351a/6, 351a/13, 351b/3, 351b/7,
 351b/16, 351b/21, 352a/15, 352b/2,
 352b/3, 352b/5, 352b/14, 353a/3,
 354a/2, 354a/15, 354b/4, 355a/8,
 356b/6, 356b/18, 359b/18, 360a/8,
 361a/6, 361a/12, 361b/17, 363a/1,
 363b/19 (694)

2. İlaç hammaddelerini bir başka ila hammaddesine srmek; ila hazırlama kabına yağ, su vb. maddeleri srmek.

14a/9, 156a/13, 218a/2 (3)

srin- : 177a/14 (1) (bk. srin-)

srmelen- :Srme Şeklinde kullanmak, srmelenmek.

150a/9 (1)

srt- : (Şehvet ile eşdizimli olarak) ila veya ila hammaddeleriyle ovmak, sürtmek. 60b/6 (1)

srn- : İlaç veya ilaç hammaddelerini sürünmek.

61a/14 (1) (krş. srin-)

söz- : Saflaştırmak ve daha uzun süre dayanmasını sağlamak için ilaç karışımlarını szmemek.

210b/7, 221b/20, 221b/21, 247a/8 (4)

süst it- : (a   , beden ile eşdizimli olarak) Gevşetmek.

112a/2, 194a/15 (2)

süst ol- : Gevşek, zayıf, güçsüz olmak.

179b/11 (1)

§

- şAd it- : (nefes ile eşdizimli olarak) Nefesi ferah yapmak.
128b/17 (1)
- şÂfi it- : (rebve, şiş, yara vb. ile eşdizimli olarak) Şifa vermek, iyileştirmek.
97b/17, 180a/4, 224b/17 (3)
- şáóm kes- : (böğrekler ile eşdizimli olarak) Yağ bağlamak.
105a/21 (1)
- şaúú it- : ilaç hammaddelerini ayırarak, bölerek kullanmak; ayırmak, bölmek.
110a/1, 194b/20, 226b/19, 250b/7, 361a/19 (5)
- şedid eyle- : (aèøÀ ile eşdizimli olarak) Sert yapmak, güçlendirmek.
235b/18 (1)
- şedid it- : (damar, diş etleri, ferc vb. ile eşdizimli olarak) Sertleştirmek, güçlendirmek, kuvvetlendirmek.
46a/15, 82a/21, 120b/21, 121a/19, 143a/13, 150a/2, 238b/2, 247b/5, 249b/5, 253a/10, 254a/4, 257a/9, 262a/19, 265b/11, 266a/4, 268a/9, 270a/14, 273a/9, 274a/1, 278a/10, 305b/6, 306a/14, 307b/21, 346b/21, 349b/8, 353a/1, 358b/4 (26)
- şedid ol- : (cilÀ, óarÀret, idrÀr vb. ile eşdizimli olarak) Kuvvetli olmak, şiddetli olmak.
112b/15, 129a/8, 157b/6, 158b/7, 167a/18, 186a/13, 268b/9, 272b/14 (8)
- şefilendir- : Şifa vermek.
48b/7 (1)
- şifÀ bul- : Şifa bulmak.
325a/8, 333a/10 (2)
- şifÀ it- : (yara ile eşdizimli olarak) İyileştirmek, sağaltmak.
47b/20, 52b/7, 360b/12 (3)
- şifÀ vir- : (baş aarısı ile eşdizimli olarak) Şifa vermek.
64a/13, 219a/10, 232b/11, 233b/6 (2), 251a/4, 261a/6, 290a/3, 293a/19 (9)
- şiş- : (beden ile eşdizimli olarak) Şişmek.
194b/11 (1)
- şişer- : 53b/15 (1) (bk. şişir-)
- şişir- : (Zehirli hayvanların ısırıldığı yerlerle eşdizimli olarak) Şişmesine neden olmak, şişirmek.
154b/10 (1) (krş. şişer-)
- şişdir- : Şişkinliğe neden olmak.
53a/16, 75a/10 (2)

T, Ü

- taèaffün it- : Koku oluşturmak.
50a/14 (1)
- taèaúúub it- : (óikke, cereb ile eşdizimli olarak) Bir hastalığı takiben bir başka bir hastalık oluşmak.
298b/12-13 (1)
- tÀbiè it- : ilaç karışımlarına sırasıyla bir başka ilaç hammaddesini koymak, eklemek.
52b/3, 208b/13, 328b/14 (3)
- taèb vir- : (miède ile eşdizimli olarak) Güç vermek, güçlendirmek.
239b/20 (1)
- taèdil it- : (àaliô keymÿsÀt ile eşdizimli olarak) Orta hale getirmek, düzeltmek.
47b/6, 49a/16 (2)
- taèfin it- : 1. (aòlÀu ile eşdizimli olarak) Kokutmak;
22a/1 (1)
2. (zibl vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini kokutmak, kokulandırmak.
36b/12, 162b/16, 176a/3, 252a/10 (4)
- taèyir eyle- : ilaç hammaddeleri ve karışımlarını değiştirmek.
175a/18, 213a/19, 309a/4-5, 328b/9 (4)
- taèyir it- : 1. (èaúl, renk ile eşdizimli olarak) Değiştirmek, başkalaştırmak;
34a/3, 169a/9, 227b/12, 254a/5, 299a/15 (5)
2. ilaç hammaddeleri ve karışımlarını değiştirmek.
37b/1, 228b/1, 309a/2 (3)
- taóaccür ol- : (bögrekler ile eşdizimli olarak) Taş bağlamak.
86a714 (1)
- taóammül eyle- : (vecaè ile eşdizimli olarak) Sabretmek, katlanmak, dayanmak.
193a/21 (1)
- taóammül eyleme- : ilaçların etkileri veya yan etkilerine katlanamamak, dayanamamak.
39a/13, 207b/10, 260a/11, 275a/21 (4)
- taóammül it- : (balàamì ile eşdizimli olarak) Katlanmak, sabretmek, dayanmak.
112a/4 (1)
- taóammül olun- : ilaçların sıkıntısına dayanmak.
241a/11 (1)
- taófil it- : (úuryó-ı bÀüne, ruÿybÀt, yara vb. ile eşdizimli olarak) Hafifletmek, küçültmek.
31b/10, 40b/6, 40b/10, 43b/2, 45a/7, 47b/20, 77a/3, 83a/16, 92a/6, 116b/8, 131a/6 (11)
- taófil eyle- : (balàamì, pek şey ile eşdizimli olarak) Çözmek, halletmek, yumuşatmak.
80a/10, 285a/16 (2)
- taófil it- : (aòlÀu-ı bÀride, aèyÀ, baş aarısı, úuvvet, şiş vb. ile eşdizimli olarak) Çözmek, halletmek, ilaçla bir şişliği eritmek, kolaylaştırmak, yumuşatmak.
16b/11, 21a/11, 22b/9, 23a/8, 23b/18, 24a/16, 26b/13, 27a/17, 27b/10, 28a/16, 32b/15, 32b/16, 33a/15, 40a/18, 41b/10, 44b/5, 48a/7, 60a/10, 61b/4, 108a/3, 111a/21, 112b/5, 112b/13-14, 119a/11, 120a/2, 121a/16, 130b/10, 141b/19, 254a/18, 256b/4, 259a/6, 283b/12, 309a/18 (33)
- taórik eyle- : 1. (şehvet, öeker ile eşdizimli olarak) Harekete geçirmek, uyandırmak;
216b/11, 313a/6, 326b/14, 333b/20 (4)
2. (óarf ile eşdizimli olarak) ilaç karışımını hareketlendirmek, karıştırmak.
209b/3 (1)
- taórike getir- : (naóc, şehvet ile eşdizimli olarak) Harekete geçirtmek, uyandırmak, kımıldatmak.
144a/14 (1)
- taórik it- : 1. (şehvet, öeker ile eşdizimli olarak) Harekete geçirmek, uyandırmak;
4b/9, 8a/5, 11b/16, 12b/14, 12b/19, 28a/15, 29b/8, 32a/15, 40b/11, 60b/12, 112b/2, 119b/8, 139a/11, 261b/20, 315b/20, 326b/21 (16)
2. ilaç karışımlarını hareket ettirerek karıştırmak.
12a/19, 60b/18, 134b/16, 138a/2, 202a/7, 231b/13, 310a/5, 310a/7, 311a/16, 325a/1 (10)
- taórik ittir- : (buòÀr, evcÀè-ı mefÀâl, şehvet, óarÀret, öeker vb. ile eşdizimli olarak) Harekete geçirtmek, uyandırmak, kımıldatmak.

- 15a/19, 25b/8, 35b/5, 49b/21, 112b/4, 225a/13, 253a/15, 298a/7, 301a/1, 309b/19 (10) (krş. taórik ittür-)
- taórik ittür-: 230a/17 (1) (bk. taórik ittür-)
- taóriklendir- : (yÀbisi suèle, şehvet, öeker vb. ile eşdizimli olarak) Harekete geçirmek, uyandırmak, kıınıldatmak. 46b/8, 55b/2, 64b/4, 84b/9, 84b/14, 102b/1, 126a/3, 143a/9, 157a/3, 160b/8, 162b/17, 170a/21, 172b/2, 181b/18, 182a/17, 189b/2, 192b/17, 196a/6, 199b/16, 214a/16, 215b/17, 218b/10, 219b/10, 224b/15, 240b/3, 247b/21, 256a/9, 273a/2, 279a/14, 304a/16, 352b/5 (31)
- taórir eyle- : 20b/16 (1) (bk. ör-)
- taósin eyle- : (levn ile eşdizimli olarak) Güzelleştirmek. 92a/7 (1)
- taósin it-: (levn, yüz ile eşdizimli olarak) güzelleştirmek. 207b/12, 235b/8, 279b/12, 345b/12, 346b/21, 347b/10 (6)
- taú- : (barmaú ile eşdiizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini takarak kullanmak, takmak. 165b/5 (1)
- üÁuati olma- : Gücü, kuvveti olmamak. 128b/6 (1)
- taèüid eyle- : İlaç karışımındaki ilaç hammaddelerini bağlatmak. 210b/1, 294a/2 (2)
- taèüid it-: İlaç karışımındaki ilaç hammaddelerini bağlatmak. 76b/3, 211b/7, 213a/15, 223b/19, 244b/12, 268b/20, 270a/13, 294a/8, 319b/9, 324a/9, 327a/4, 328b/10, 341a/9 (13)
- taèüid olın- : İlaç karışımındaki ilaç hammaddeleri bağlatılmak. 294a/4 (1)
- üáún- : (parmaú ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini parmağa takmak. 171b/18, 171b/21 (2)
- taúür eyle- : İlaç karışımlarını damıtmak. 138b/9, 138b/10, 144b/10, 238b/8, 261a/6, 267a/13, 294b/19, 298b/20, 299a/21, 304a/8, 340b/16 (11)
- taúür it- : İlaç karışımlarını damıtmak. 222a/3, 274a/21, 302b/12, 303a/2, 302b/11, 303a/8, 303b/5, 341a/7, 343a/18 (9)
- taúür ol-: İlaç karışımları damıtlılmak. 282b/20, 347a/19, 347a/20 (3)
- taúür olın- : İlaç karışımları damıtlılmak. 166b/21, 339a/3 (2)
- taúviyet eyle- : (göz ile eşdizimli olarak) Kuvvetlendirmek, güçlendirmek. 93b/16 (1)
- taúviyet vir- : (aóşÀ, kebid, miède vb. ile eşdizimli olarak) Kuvvetlendirmek, güçlendirmek. 17b/5, 40b/11, 126b/3, 334b/9 (4) (krş. taúviyyet vir-)
- taúviyyet vir- : 333b/5 (1) (bk. taúviyet vir-)
- üamzırdır- : (burun, óamÀmÀ ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddesini damlatmak. 108b/2, 138b/3, 219a/6 (3) (krş. üamzırdır-)
- üamzır- : (dÀrçin, úulaú, yereúÀn vb. ile eşdizimli olarak) Damlamak, damlatmak. 3a/4, 3b/12, 7a/10, 7b/12, 10b/18, 11b/3, 17b/18, 20b/19, 25b/19, 28a/4, 29b/18, 33a/4, 35b/1, 37a/6, 37a/20, 39a/10, 40b/19, 46b/8, 46b/20, 47a/7, 52b/9, 56b/17, 57a/1, 58a/5, 58a/12, 60b/3, 63b/2, 63b/4, 67b/17, 74a/3, 75b/4, 75b/6, 77a/9, 84b/18, 87a/6, 90b/17, 92b/10, 96b/21, 97b/15, 101a/12, 103a/3, 106b/1, 107a/5, 108b/1, 110b/6, 114a/20, 119b/6, 119b/9, 120a/4, 120a/8, 124b/4, 126b/6, 130b/9, 131a/3, 135b/8, 140b/3, 141a/19, 142b/17, 143a/4, 143a/15, 143a/16, 143b/6, 144a/7, 144a/14, 144a/718, 150a/8, 150b/21, 151b/15, 152b/12, 155a/20, 155a/21, 156b/7, 162b/11, 162b/13, 165a/7, 165a/21, 165b/9, 167b/17, 169b/13, 169b/15, 180a/7, 180a/7, 182a/4, 182a/5, 182a/19, 182b/10, 183b/11, 184a/2, 191b/14, 192a/15, 196a/18, 198b/6, 202b/2, 202b/9, 205b/7, 207a/1, 215b/6, 217b/8, 217b/10, 217b/11, 218a/18, 219a/8, 219a/9, 220b/6, 223a/15, 223b/14, 229a/16, 229b/17, 230b/8, 238a/5, 239b/4, 242a/4, 243b/5, 244a/9, 246a/6, 252a/7, 252b/16, 252b/17, 257a/12, 257b/15, 266b/17, 267a/8, 270b/2, 272b/7, 273b/7, 274a/17, 280a/15, 281a/12, 284b/9, 285b/3, 285b/15, 288a/11, 289b/7, 292a/21, 306b/16, 312b/17,

- 314b/1, 315a/5, 346a/7, 347a/18, 347a/19, 350a/10, 351b/20, 355a/8 (144)
- ïamzırt- : ilaç karışımlarını damıtmak.
6b/13 (1)
- ïamzırdur- : 140b/8 (1) (bk. ïamızdır)
- ïard it- : (óarËret, pıre, taòta biti vb. ile eşdizimli olarak) Uzaklaştırmak.
7a/13, 7a/21, 7b/10, 10b/9, 12b/17, 13a/3, 20b/1, 22a/4, 33a/19, 38a/15, 50b/18, 51a/1, 52b/16, 56a/15, 58a/13, 103a/14, 107a/15, 114a/13, 115b/12, 119b/10, 135b/11, 135b/13, 138b/19, 151a/19, 155a/18, 167b/3, 169a/1, 174b/4, 175b/15, 177a/17, 179b/6, 180a/10, 180b/13, 192a/18, 209a/8, 219a/15, 230b/14, 238a/21, 239a/17, 242b/12, 249b/6, 256b/6, 258b/8, 274a/15, 285b/1, 285b/13, 287a/9, 288b/7, 297a/15, 304a/5, 306b/7, 307b/6, 351a/7, 351a/9, 355a/9, 361b/14 (55)
- taãfiye it- : (aòlËu ile eşdizimli olarak) Sıflaştırmak, temizlemek.
358a/6 (1)
- taòóó it-: 1. Hastanın ağrı ve acısını ilaçla gıdermek;
2. Daha iyi ve daha doğru hale getirmek; düzeltmek.
264a/7 (1)
- ïaşı- : (baş ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini vücudun çeşitli yerlerinde taşımak.
205b/9, 238b/1, 361b/16 (3)
- taèül it- : Tembelleştirmek, muattal etmek.
248a/19 (1)
- taıyib eyle- : (beden ile eşdizimli olarak) Güzel kokular sürmek, kokulanmak.
79b/10 (1)
- taıyib it- : (aàız rËyíóası, rËyíóá vb. ile eşdizimli olarak) Kokuları güzelleştirmek.
22b/8, 28a/6, 29b/1, 33a/15, 37a/2 (5)
- ïayan- : İlaç hammaddesine dayanmak, yaslanmak.
305b/14 (1)
- ïayyib it- : Kokulandırmak, kokuyu güzelleştirmek.
29a/9, 73a/9, 103b/10, 116a/7, 209a/10, 254a/3, 254a/10, 256a/19, 258b/20, 260b/15, 267b/19, 307b/14, 312a/9, 353a/5 (14)
- tËze it- : (beden, insËnı derisi vb. ile eşdizimli olarak) Tazelendirmek, yenilemek, gençleştirmek.
4a/6, 14a/5, 71a/13, 118b/16, 131a/13, 194a/8, 196a/12, 196b/21, 265b/15, 289a/13 (10)
- tËzelendir- : (beden, óarËret-i àarize, óuşk olan ebdËn vb. ile eşdizimli larak) Taze, dinç ve genç olmasını sağlamak; tazelendirmek.
3b/20, 110a/10, 135a/21, 160b/11, 267b/7, 286a/5 (6)
- tËze ol- : (beden ile eşdizimli olarak) Taze olmak, taze durmak.
291b/2 (1)
- tËze üt- : (beden ile eşdizimli olarak) Taze ve dinç kalmasını sağlamak.
274b/8, 274b/14, 281b/6, 294b/11, 309a/17 (5)
- tebdil eyle- : İlaç karışımında kullanılan malzemeleri ve miktarları duruma göre değiştirmek.
65b/1, 65b/7 (2)
- tebdil it- : İlaç karışımında kullanılan malzemeleri ve miktarları duruma göre değiştirmek.
104b/20, 105a/2, 212a/13, 229a/11, 309b/19, 310a/8 (6)
- tecfif eyle- : (istisúÀ ile eşdizimli olarak) Kurutmak.
252a/9 (1) (bk. úurut-)
- tecfif it- : (cereb, ruıybat, suèfe, yara vb. ile eşdizimli olarak) Kurutmak.
116b/11, 149a/4, 153b/5, 198b/3, 233b/21, 239b/4, 267a/19, 270b/11, 293a/2, 298b/6, 326a/4, 358b/1 (12) (bk. úurut-)
- te'òir it- : İlaç karışımında kullanılan bazı maddeleri sonraya bırakmak, geciktirmek, ertelemek.
211a/15 (1)
- te'òir ol- : İlaç karışımında kullanılan bazı maddeler sonraya bırakılmak, ertelenmek.
212b/5 (1)
- tehyic it- : (aòlËu-ı fËside, óarËret, şehvet vb. ile eşdizimli olarak) Artırmak, çoşturmak.
117b/2, 170b/1, 346b/17 (3)
- teúaddüm eyle- : Alınması gereken iki ilaçtan birini diğerinden önce kullanmak, kullanım sırası önce gelmek.
329b/20 (1)

- teúaddüm it- : Alınması gereken iki ilaçtan birini diğerinden önce kullanmak, kullanım sırası önce gelmek.
232a/9 (1)
- tekellüm it- : (uşaú ile eşdizimli olarak) Konuşturmak, söyletmek.
39a/2 (1)
- terbiye it- : (zencebil ile eşdizimli olarak) ilaç karışımlarını veya tedavide kullanılacak bazı karışımları terbiyeleyerek pişirmek.
61b/11, 186b/19, 186b/20 (3)
- terbiye olun- : (bal ile eşdizimli olarak) ilaç karışımları veya tedavide kullanılacak bazı karışımlar terbiyelenerek pişirilmek.
88b/15, 152a/12, 277b/18 (3)
- terk eyle- : ilaç karışımında kullanılacak bazı maddelerden vazgeçmek.
66b/16, 319a/16 (2)
- terk it- : ilaç karışımında kullanılacak bazı maddelerden vazgeçmek.
210a/20 (1)
- terk olun- : ilaç karışımında kullanılacak bazı maddelerden vazgeçilmek.
210a/8, 319a/16 (2)
- terkib eyle- : ilaç hammddelerini karışım kaline getirmek.
262b/21 (1)
- teshil it- : (vilâdet ile eşdizimli olarak) Kolaylaştırmak.
24a/6 (1)
- te'âir it- : (giciyik ile eşdizimli olarak) ilacın etkisi görülmek.
310a/3 (1)
- tesviú eyle- : Misvaklamak, sürmek, dişleri misvaklamak.
11b/16 (1)
- tevellüd eyle- : (kehle, suële ile eşdizimli olarak) Oluşturmak, meydana getirmek.
252a/9, 299a/20 (2)
- tevellüd it- : (úan, úulunc, riyâó vb. ile) Meydana getirmek, oluşturmak.
14a/5, 18b/7, 32a/12, 32a/14, 36b/13, 36b/14, 37a/21, 46a/2, 47a/9, 50a/10, 50a/15, 51a/5, 52a/17, 54b/2, 55a/6, 57b/1, 58b/3, 61b/4, 61b/12, 62a/19, 62b/12, 63b/2, 64b/9, 70a/6, 70a/9, 70b/8, 71a/4, 72a/21, 72b/6, 73b/7, 74b/15, 76b/13, 78a/2, 78a/13, 78b/10, 78b/18, 79b/4, 79b/21, 80a/9, 80b/7, 80b/17, 81a/19, 81a/21, 82b/18, 84b/4, 85a/4, 88b/8, 91b/6, 91b/8, 96b/1, 97a/9, 97b/8, 99b/15, 102a/21, 102b/7, 104a/20, 104a/21, 104a/21, 104b/1, 106b/7, 107b/17, 108a/1, 109a/3, 109a/18, 110a/12, 110b/20, 112a/3, 112b/4, 112b/5, 113a/12, 115a/18, 115a/21, 115b/1, 117b/7, 118a/5, 118a/9, 118a/15, 118a/21, 118b/16, 118b/21, 119a/13, 119b/11, 121b/14, 122a/1, 122b/4, 123a/5, 123a/7, 123a/16, 123b/20, 130a/7, 130b/18, 131a/1, 131a/12, 132a/11, 132a/14, 134b/4, 134b/18, 135a/12, 135a/21, 136a/18, 136a/19, 136a/19, 136b/13, 138a/4, 139a/13, 148a/21, 149b/16, 157a/4, 160a/17, 160b/9, 163a/12, 163b/4, 169a/8, 170a/21, 171a/13, 171a/14, 171a/14, 171a/15, 175b/5, 175b/8, 176b/2 (2), 176b/14, 178b/1, 178b/12, 184a/3, 190a/17, 192a/1, 192a/4, 192a/6, 193b/2-3, 195b/1, 195b/8, 195b/9, 196b/21, 199b/8, 199b/18, 202a/11, 202a/13 (2), 204b/19, 207a/8, 208b/19, 209a/8, 215a/10, 215b/18, 216a/21, 216b/14, 218b/1, 218b/12, 220a/9, 224a/8, 224a/9, 226a/7, 226b/11, 230a/15, 230a/16, 234a/20, 235b/12, 236b/16, 237b/11, 237b/12, 238a/14, 242b/13, 242b/21, 243a/1, 244b/15, 248b/21, 249a/4, 249b/7, 250b/12, 254a/1, 254a/5, 254a/12, 254b/4, 255a/19, 259b/16, 261b/12, 265b/19, 267a/11, 267b/1, 267b/8, 268a/10, 269a/13, 274b/9, 274b/17, 278b/12, 279a/18, 279b/21, 280b/6, 281b/7, 281b/12, 281b/14, 283b/7, 283b/18, 285b/18, 287b/3, 288b/8, 289b/20, 290a/5, 290a/18, 291a/11, 291b/13, 291b/15, 293b/4, 294b/14, 296a/20, 298b/4, 298b/6, 298b/8, 298b/9, 298b/11, 298b/14, 299a/9, 299a/10, 302a/21, 304a/15, 308a/14, 313b/3, 314a/14, 317a/1, 322a/19, 323a/8, 323a/18, 324b/1, 328b/21, 329a/2, 334a/7, 335a/19, 342a/15, 344a/18, 345b/14, 346a/14, 346b/18, 348a/1, 349a/1, 349a/16, 350b/15, 352b/6, 354b/10, 354b/13, 322b/4-5, 358b/3, 358b/5, 360b/15, 361a/12, 361b/17 (247)
- trâş eyle-: (baş ile eşdizimli olarak) Tedavi için saçı, sakalı kesmek, kazımak.
113a/14 (1)

- tırÅş it- : (baş ile eşdizimli olarak) Tedavi için saç, sakalı kesmek, kazımak.
170b/18 (1)
- ıbraú ye- : Demir eksikliğinden dolayı toprak yemek.
284b/8, 314b/8 (2)
- ıà- : Doğmak.
203b/7, 282b/1, 284b/13 (3)
- toà(i)r- : Doğurmak.
207b/14, 223b/5, 250a/14, 281a/9, 328b/11, 343a/20, 344a/12 (7) (krş. doàur-, toà(u)r-)
- ıàra- : 51a/16, 313b/7 (2) (bk. doàra-)
- toà(u)r- : Doğurmak.
81b/11 (2), 155b/2, 155b/4, 328b/11 (5) (bk. toà(i)r-)
- ıàurd- : Doğurtmak.
30a/16, 147b/14, 148a/7, 165b/3, 170a/5, 170a/7, 239b/19, 250a/13, 301a/10, 359b/19 (10)
- toòm ol- : (?) Kadınlarda yumurta oluşturmak.
86a/13 (1)
- ıoldır- : 4b/8 (1) (bk. ıoldur-)
- ıoldur-: 1. (beden, buòÀr, damar, kan vb. ile eşdizimli olarak) Bedeni, ona faydalı veya zararlı maddelerle doldurmak.
192a/5, 218b/10, 278b/15, 283b/17, 304b/10, 349a/2 (6)
2. (buòÀr ile eşdizimli olarak) Bedeni buharla doldurmak.
176b/2, 299a/3 (2)
3. (boynuz, bÀdencÀn vb. ile eşdizimli olarak) İlaç yapımında kullanılacak malzemeleri boynuz vb. eşyalar içerisine doldurmak.
23b/18, 169b/16, 173a/20, 189a/21, 199b/13, 261b/13, 267b/6, 304a/8 (8) (krş. doldur-, ıoldır-)
- tök- : 1. (baş ile eşdizimli olarak)
160b/13 (1) (bk. dök-)
2. 148b/3, 340b/19, 344b/2 (3) (bk. dök-)
- ıuràir- : (öeker ile eşdizimli olarak) Kaldırmak.
252a/4 (1) (bk. ıuràur-)
- ıuràur- : 253a/11, 266b/16, 304a/19 (3) (krş. ıuràir-)
- ıut- : 1. (aàız ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddesini ağızda bekletmek, tutmak.
219b/11, 230a/5, 249a/8, 301a/12, 362b/11 (5)
2. (öasta, buòÀr ile eşdizimli olarak) Hastaları, ilaç veya ilaç hammaddelerinin buharına tutmak;
182b/12 (1)
3. (dütün, şire vb. ile eşdizimli olarak) İlaç karışımındaki bazı maddeleri çeşitli yollardan elde etmek.
164b/7, 220a/15, 224b/3, 270a/12, 275a/2, 314b/17 (6)
- ıutul- : (dütün, şire vb. ile eşdizimli olarak) İlaç karışımında kullanılacak bazı maddeler çeşitli yollardan elde edilmek.
202a/6, 204a/5, 248b/2, 248b/3 (4)
- ıuzla- : İlaç hammaddelerini tuzlamak.
50b/2, 175b/3, 189b/1, 195a/19, 196a/7 (5)
- ıuzlan- : İlaç hammaddeleri tuzlanmak.
260a/15 (1)
- tükür- : Tükürmek.
245a/1 (1)

U

- ud- : İlaç karışımı veya ilaç hammaddelerini yutmak.
11a/18, 53a/12, 90a/16, 159a/4, 355a/15 (5) (krş. yud-)
- uàra- : (baraâ ile eşdizimli olarak) Hastalığa yakalanmak.
49a/15, 178b/14 (2)
- uàrat- : (emrÀø, ısıtma, sell vb. ile eşdizimli olarak) Hastalıklara maruz bırakmak, yakalatmak.
8b/4, 30a/18, 46a/18, 58b/3, 72a/1, 75a/14, 113b/1, 117a/1, 126a/3, 132b/2, 149b/16, 154b/13, 156a/9, 173b/8, 177a/21, 178b/18, 189a/14, 195a/19, 204b/20, 205b/21, 207a/8, 216a/21, 227b/9, 237b/13, 246b/20, 283b/19, 291b/12, 294b/16, 296a/9, 299a/16, 299a/18, 299b/3, 308b/17, 355b/12 (34)
- èuúde it- : İlaç hammaddelerini ısı, çırpma vb. yollarla bağlatmak.
138b/10, 174a/11, 310a/17 (3)
- ulu it- : (beden ile eşdizimli olarak) Yüce yapmak.
329b/9 (1)
- ur- : İlaç hammaddelerini vurarak kullanmak, vurmak.
12b/6 (1)
- uyúusı gelme- : Uyuyamamak.
56b/21 (1)
- uyu- : 1. Organların düzenli çalışabilmesi ve vücudun dinlenebilmesi için günün belli saatlerinde uyumak;
9b/21, 30b/19, 55a/16, 86a/8, 113b/3, 113b/4, 194b/9, 194b/11, 275b/5, 299a/10, 337a/10 (11)
2.149a/17 (1) (bk. uyuú-)
- uyuú- : Uyuşmak.
99a/16 (1) (krş. uyu-)
- uzat- : (úil, èömr, aç vb. ile eşdizimli olarak) Uzatmak.
10a/10, 29b/10, 37b/6, 40a/6, 44a/3, 46a/20, 50b/21, 63b/5, 97b/9, 119a/10, 121b/21, 125a/5, 134b/3, 138b/21, 157b/18, 163b/16, 178a/13, 180b/17, 194a/13, 198a/2, 222b/11, 248a/18, 262a/11, 289b/14, 296b/2, 301b/3, 306b/17, 312a/9 (28)
- uzan- : Uzamış olmak, uzamak.
29b/10 (1)

Ü

üfür- : (burun, úulaú, õeker delügi vb. ile eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddelerini çeşitli organlara üfürerek katmak, üfürmek.

3a/18, 53a/14, 148a/8, 182b/12, 183a/8, 215b/8 (6)

üvüt- : Öğütmek, ezmek, çiğnemek.
243b/3 (1)

V

vÀâil ol- : (üamarlar ile eşdizimli olarak) ilaç
veya ilaç hammaddeleri damarlara
ulaşmak.
299b/11 (1)

vÀsiè it- : (yara ile eşdizimli olarak)
Genişletmek.

190a/11 (1)

vaøèeyle- : (óaml ile eşdizimli olarak)
Doğumun kolay olmasını sağlamak.
27b/15 (1)

Y

- yaála- : 1. (zeyt ile eşdizimli olarak) Yağlamak;
13a/5, 45a/12, 47b/9, 50b/14, 57a/1, 66b/9, 66b/15, 74b/21, 107a/14, 107a/16, 113a/19, 114b/2, 120a/4, 120a/11, 120b/14, 121b/18, 140b/9, 141a/19, 141b/19, 142a/9, 143a/8, 143b/6, 144a/7, 145b/6, 150a/1, 173b/20, 177a/7, 177a/12, 178a/13, 190b/13, 196a/16, 219b/20, 250b/19, 251b/5, 259a/14, 260a/7, 263a/12, 265a/9, 269a/14, 284b/13, 287a/4, 329a/2 (42)
2. İlaç hammaddelerini ve onların konulacağı kapları yağlamak.
12b/8, 213b/15, 216a/3 (3)
- yaılan- : (aëyÀ, pirlık, yara, zeyt vb. ile eşdizimli olarak) Yağlanmak.
121a/10, 140b/9, 176a/9, 180b/20, 184a/2, 234a/7, 239a/10, 247b/20, 271b/20, 280a/17, 356b/15 (11)
- yaú- : 1. (bögreklerin yaái, úan, kemik, meni, ölüler indinde vb. ile eşdizimli olarak) Yakmak;
22a/1, 24a/18, 76b/13, 80b/17, 94b/18, 101a/18, 110a/12, 136b/13, 118a/5, 118a/21, 135a/12, 152a/13, 155b/9, 161b/19, 163b/4, 175b/17, 180a/13, 190a/18, 202a/11, 205b/11, 217a/15, 222b/17, 230b/6, 237a/11, 237b/8, 237b/11, 240a/7, 279b/5, 286a/7, 300a/4, 322a/19, 344a/4, 347a/1, 349a/5, 349a/15, 358b/3, 361b/17, 363a/17 (38)
2. Karışımlarda bazı ilaç hammaddelerini yakarak kullanmak; ilaç karışımlarının kullanıldığı kabın altını yakmak; yakmak.
3a/17, 4a/3, 4a/3, 5b/3, 33a/12, 9b/7, 9b/14, 10a/9, 12a/18, 12b/20, 23a/19, 28a/6, 60b/17, 70b/15, 73b/2, 86b/1, 108a/3, 108a/6, 110a/8, 115a/15, 116a/19, 124b/12, 131a/5, 131a/6, 136b/2, 138b/10, 143a/12, 144a/1, 145a/3, 146b/7, 148b/3, 149a/12, 151a/20, 160b/11, 162b/20, 164a/18, 164b/7, 174b/5, 175a/2, 175a/3, 181a/13, 181b/2, 192b/12, 199b/9, 205b/8, 206a/12, 206b/10, 211a/16, 217b/20, 225b/6, 225b/8, 226b/21, 230a/14, 235b/7, 237b/17, 241a/8, 244a/20, 254a/2, 265b/9, 267a/4, 267b/2, 268a/9, 271b/3, 342a/14, 343a/18, 347a/12, 351a/2 (67)
- yaúıl- : 1. Yanmış olmak, yanmak, yakılmak;
11b/6, 12a/11, 213a/12, 248b/4 (4)
2. İlaç hammaddeleri yakılmak.
95b/2, 170b/15, 264a/13, 277b/20, 328b/9 (5)
- yala- : (bal, rub ile eşdizimli olarak) Tedavi için ilaç veya ilaç hammaddelerini yalamak.
48b/7, 53a/11, 84a/12, 148b/5, 155a/15, 168b/19, 209a/16, 237a/11, 242a/6, 268b/6 (10)
- yan- : (aöläü úan ile eşdizimli olarak) Yanmak, özelliğini kaybetmek.
4a/5, 6b/15, 12b/5, 29a/4, 37b/20, 45b/2, 53a/11, 57a/17, 57a/18, 57b/18, 58a/3, 58a/10, 60b/16, 62a/10, 81a/18, 86b/2, 101a/15, 118a/8, 148a/2, 148a/8, 149a/13, 153a/15, 158b/17, 159a/10, 161a/11, 172b/21, 178a/14, 193a/6, 199a/13, 206b/11, 226b/12, 283b/11, 241a/20, 303b/16, 303b/17, 308b/19, 343a/12 (37)
- yapış- : (baâurâaú, beden ile eşdizimli olarak) Yapışmak.
61b/10, 179a/5, 215a/15 (3)
- yapışdır- : (yara ile eşdizimli olarak)
40a/8, 53b/2, 61b/4, 84a/9, 115a/18, 120b/15, 279b/17, 292a/3, 329a/4 (9)
(bk. yapışdur-)
- yapışdur- : (çatlaú, yara ile eşdizimli olarak) Yapıştırmak.
70b/18, 170b/12, 170b/13, 204b/2, 204b/8, 236a/5, 240b/4, 248b/3, 248b/6 (2), 266a/14, 268b/7, 279b/20, 351a/11 (14) (krş. yapışdır-)
- yar- : 1. (ëanber, cild ile eşdizimli olarak) İlaç veya ilaç hammaddelerini kullanmak için cildi ikiye bölmek;
143b/5, 241a/6, 252b/5 (3)
2. Bazı ilaç hammaddelerinin içini yarmak.
189a/21 (1)
- yarala- : Vücut bütünlüğünü bozmak; vücutta yara açmak; yaralamak.
148a/21, 151a/15 (2)
- yaralandır- : Yaralanmasına neden olmak.

- 62a/16 (1)
yarıl- : Yarılmak, ikiye ayrılmak.
159a/12, 180b/12, 239b/21, 342a/9 (4)
- yat- : ilaç veya ilaç hammaddelerinin üzerine yatmak.
11a/10, 63a/15 (2), 156a/8, 215a/10, 359b/4 (6)
- yatur- : 1. (arúa, âirt ile eşdizimli olarak) Rahatsızlığı olanları çeşitli pozisyonlarda yatırmak;
104b/9, 275b/9, 275b/11, 277b/11 (4)
2. (sirke ile eşdizimli olarak) Sirkede yatırmak, bekletmek, ıslatmak.
326a/16 (1)
- yaturt- : (aârisı olan cÂnib, âirt ile eşdizimli olarak) Rahatsızlığı olanları çeşitli pozisyonlarda yatırmak.
104b/8, 104b/9 (2)
- yay- : ilaç karışımını bir yere yaymak.
123a/4, 199b/12 (2)
- yayıl- : (yara ile ilgili olarak) Genişlemek.
149b/8, 243b/18 (2)
- yayúa- : 1. (ruÿÿbÂt, bedendeki sıvıları) Temizlemek;
158a/21, 214a/7 (2)
2. (âu, yüz vb. ile eşdizimli olarak) Rahatsızlıkları veya yaraları yıkamak, temizlemek;
29b/10, 48a/17, 59b/9, 59b/10, 63a/13, 64b/16, 82b/16, 98a/20, 101a/6, 109a/10, 120a/7, 128b/8, 132a/9, 137b/4, 179b/7, 192a/8, 194a/13, 207b/5, 218a/20, 222a/13, 234a/7, 237b/16, 246a/8, 250b/18, 254a/8, 312a/8, 284b/11, 350a/11, 354b/20 (29)
3. ilaç hammaddelerini yıkamak; ilaç karışımı hazırlanacak kabı yıkamak.
5b/1, 10a/11, 12a/4, 12a/21, 35a/7, 38a/15, 101b/4, 106b/3, 117b/18, 156b/8, 159a/10, 165a/1, 169b/9, 181b/2, 183b/14, 194b/1, 195a/20, 201b/18, 205a/5, 208a/20, 212b/3, 222b/14, 225b/6, 233a/11, 235b/7, 237b/9, 263a/10, 265b/19, 271a/3, 271b/5, 276a/2, 305b/8, 307a/16, 342a/15, 343a/5, 343a/18, 344a/20, 356a/14, 356b/2 (39)
- yayúan- : 1. ilaç hammaddeleri ile yıkamak, temizlenmek;
136b/12, 227a/12 (2)
2. Karışımında kullanılacak ilaç hammaddeleri yıkamak, temizlenmek.
45b/3, 117b/21, 118a/5, 161a/10, 161a/11, 205a/7, 282b/16, 321b/13 (8)
- yaz- : Şifa için bir şeyler yazmak.
179a/17 (1)
- ye- : 1. (diş, úurt ile eşdizimli olarak) Dişleri kurt yemek;
71b/21, 240b/13 (2)
2. ilaç veya ilaç hammaddelerini yemek.
3a/18, 3b/10, 3b/13, 3b/21, 8b/5, 15a/2, 19a/1, 21a/2, 25b/19, 47a/2, 47a/13, 49a/21, 50b/4, 50b/13, 52a/21, 54b/16, 55b/1, 58a/11, 60a/7, 63b/3, 64a/5, 74b/5, 76a/18, 77b/6, 78a/2, 78b/9, 78b/11, 80a/18, 80a/18, 81a/9, 81a/20, 84b/14, 85a/3, 86a/13, 87b/9, 89b/19, 92b/9, 96b/20, 99b/11, 99b/12, 100b/1, 102b/21, 106b/4, 107a/14, 108b/17, 114b/12, 116b/21, 117a/5, 118a/16, 119a/12, 119b/2, 119b/5, 120b/7, 120b/20, 121b/5, 122b/1, 123b/7, 124a/20, 125b/15, 126a/11, 128a/4, 129a/4, 130b/20, 132a/13 (2), 132a/14, 136a/9, 136a/10, 153a/7, 155a/14, 160a/17, 163a/12, 163b/12, 164b/2, 172b/7, 174b/15, 175b/2, 178b/14, 180a/9, 180a/12, 180b/12, 183b/9, 184a/6, 184a/7, 189a/5, 191b/21, 193b/1, 194a/12, 195b/2, 195b/11, 195b/15, 195b/16 (2), 195b/19, 196b/6, 197b/14, 198b/15, 199b/4, 199b/6, 199b/7, 199b/8, 201a/3, 204b/1, 204b/18, 204b/19, 205a/1, 205a/2, 206b/21, 207a/9, 215b/4, 216a/2, 216b/14, 218a/20, 218b/4, 218b/5, 218b/11, 224a/4, 224a/17, 226a/6, 226a/7, 226b/14, 226b/15, 227b/16, 229b/17, 236a/10, 237b/12, 243a/1, 243b/7, 250b/12, 251a/9, 251a/12, 252a/1, 252a/4, 252a/6, 252a/13, 254a/20, 257b/20, 257b/21, 258b/21, 259b/17, 261b/5, 265b/11, 266a/13, 266a/16, 266b/15, 267b/9, 267b/10, 268b/19, 269b/7, 271a/3, 273b/8, 274b/11, 275a/8, 278b/5, 278b/13, 278b/14, 279a/18, 279b/11, 281a/8, 288b/8, 281b/11, 281b/13 (2), 281b/14, 282b/2, 284b/8, 286a/20, 289a/14, 291a/5, 291a/19, 291b/10, 291b/13 (2), 291b/14, 291b/15, 291b/16, 296a/4, 296a/19 (2), 297b/17, 299b/8, 300a/17, 300b/20, 301a/2, 302a/9, 303b/11, 304a/2, 305b/7, 308b/16, 312b/17,

- 314a/10, 314a/14, 314a/15, 320a/19, 334a/8 (2), 335a/4, 335a/5, 335a/10, 335a/14, 335b/1, 340b/4, 344a/19, 345b/10, 351b/3, 353a/5, 354b/14 (2), 355a/12, 355b/11, 356a/10, 359a/16, 359a/17, 359b/3, 359b/7, 360b/16, 361a/20, 362b/10 (218) (krş. yi-)
- yedir- : ilaç veya ilaç hammaddelerini yedirmek.
13b/13, 110a/9, 194b/21, 291a/6 (4)
- yelin it- : 144b/19 (1) (bk. yumşat-)
- yen- : 100a/12 (1) (bk. yenil-)
- yenil- : ilaç veya ilaç hammaddeleri için yenilmek.
38b/20, 61a/15 (2) (krş. ye-)
- yerin dut- : 5b/14, 5b/15, 6b/8, 8b/5, 8b/6, 8b/13, 9a/7, 10b/16, 54a/11, 54a/12, 59b/5, 62a/6-7, 63a/1, 81a/15, 94a/16, 97b/17, 116a/19, 121a/20, 214a/8 (19) (bk. yerin üt-)
- yerin üt- : ilaç veya ilaç hammaddelerinin yerine ve eşleniğine kullanılmak.
5a/13, 11a/15, 11b/18, 18a/11, 21a/1, 23b/18, 26a/16, 26a/17, 29b/7, 42a/7, 42a/8, 73b/15, 74a/21, 75a/21, 129b/14, 135a/3, 139b/2, 158b/18, 159a/19, 207a/16, 209b/12, 225a/1, 240a/17, 242a/8, 256a/6, 260b/20, 267a/17, 267b/17, 268a/1, 274b/19, 282a/13, 283b/11, 297b/7, 297b/19, 308a/7, 310b/12, 321b/19, 328b/10, 345b/7, 347b/14, 347b/15, 360b/11 (42) (krş. yerin dut-)
- yetiştir- : (çıban ile eşdizimli olarak) Olgunlaştırmak, yetiştirmek.
44a/16, 44b/7, 115a/13, 134a/18, 165a/6, 330a/3, 330a/11 (7) (krş. yetiştir-)
- yetiştir- : 74b/7, 165b/10 (2) (bk. yetiştir-)
- yıúa- : ilaç veya ilaç hammaddeleriyle bir organı yıkamak.
63b/13 (1) (krş. yu-)
- yumşuí it- : 207a/17 (1) (bk. yumşuí it-)
- yi- : Yemek.
3a/15, 4b/13, 10a/16, 11b/13, 12b/19, 21a/9 (2), 29a/7, 30b/8, 30b/14, 32a/13, 36a/12, 36a/16, 36b/11, 47a/9, 58a/3, 58a/12, 58b/5, 74a/17, 74a/21, 78b/1, 78b/10, 78b/18, 83a/2, 84a/21, 86a/13, 91a/16, 99b/8, 99b/13, 103a/5, 107b/20, 107b/21, 108b/19, 109a/3, 109a/7, 109a/17, 109a/18, 109b/8, 110a/3, 110a/7, 110a/10, 110a/11, 110b/19, 113b/8, 114a/17, 116a/18, 118a/2, 120a/4, 120b/13, 121b/12, 121b/13, 121b/14, 123b/7, 124a/17, 126a/4, 126b/3, 128b/7, 129b/12, 132a/15, 136a/6, 136a/15, 144b/18, 154b/21, 172b/7, 177b/6, 178b/12, 179b/3, 180b/13, 182a/5, 183b/8, 192a/6, 192a/12, 192b/1, 195b/14, 198b/10, 199b/1, 224a/16, 233a/1, 239b/18, 241a/7, 250b/13, 253a/15, 283b/5, 284b/14 (84) (bk. ye-)
- yoàur- : 253b/3 (1) (bk. yoàur-)
- yoàırl- : ilaç hammaddeleri sıvı maddelerle karıştırılarak hamur durumuna getirilmek.
281b/9 (1)
- yoàur- : ilaç hammaddelerini sıvı maddelerle karıştırarak hamur durumuna getirmek.
5b/3, 5b/6, 5b/11 (2), 6a/6, 7a/11, 16a/14, 17b/12, 17b/16, 22a/12, 27a/5, 34a/12, 35a/5, 71a/5, 77a/16, 78b/13, 79a/20, 83a/11, 94b/17, 95a/8, 101a/14, 101b/14, 106b/4, 108a/7, 110a/7, 115a/16, 115a/17, 117b/21, 119a/9, 121a/9, 123a/3, 129b/7, 129b/8, 129b/14, 136b/3, 146a/13, 147a/15, 149b/7, 157b/17, 163a/20, 163b/2, 164a/14, 170a/6, 177b/4, 180b/13, 183a/13, 192b/10, 198b/13, 200a/9, 200a/11, 200a/17, 200a/20, 200b/1, 200b/2, 200b/6, 200b/9, 200b/11, 200b/14, 200b/19, 201a/12, 214b/15, 220a/16, 228b/21, 229b/3, 229b/9, 234a/5, 235a/12, 236a/8, 243b/1, 244a/19, 246b/12, 251b/7, 253b/4, 253b/9, 253b/11, 253b/13, 254b/7, 258b/5, 263b/2, 263b/5, 264a/9, 264b/7, 264b/16, 265a/1, 267b/4, 267b/6, 268b/6, 312a/3, 312b/11, 316b/18, 318a/7, 320a/13, 322b/7, 323b/14, 324a/17, 324a/19, 325a/6, 326a/16, 327b/6, 338b/20, 339a/1, 339b/16, 340a/1, 341a/16, 341a/21, 341b/12, 349b/10, 351a/2, 351a/10, 359b/19 (110) (krş. yoàur-)
- yorulma- : (yürümele eşdizimli olarak) ilaç veya ilaç hammaddesini aldıktan sonra yorulmamak.
38a/7 (1)
- yu- : 21b/9, 24a/16, 52a/9, 58b/14 (4) (bk. yıúa-)

- yut- : 4b/19, 53a/13, 108a/2 (3) (bk. ud-)
- yum- : (göz ile eşdizimli olarak) Gözü kapatmak, yummak.
275b/13 (1)
- yumdur-: (göz ile eşdizimli olarak) Gözleri kapatmak, yumdurmak.
275b/11 (1)
- yumşau it- : Yumşak olmasını sağlamak, yumuşatmak.
45a/9, 52a/1, 112b/13, 152a/11, 161b/18, 194a/13, 289a/13, 314a/20, 344a/18 (10) (krş. yımşú it-)
- yumşat- : 1. (pek şişler ile eşdizimli olarak) Sertlikleri yumuşatmak;
14b/13, 37a/13, 47a/5, 90b/17, 98a/13, 104b/10, 108a/9, 112b/13, 120a/6, 137a/3, 143b/19, 144b/6, 169b/19, 176a/5, 179a/4, 191b/18, 196a/12, 214b/5, 274a/17, 303b/4, 304a/9 (21) (krş. yelin it-, yumşat)
2. Sert veya kuru olan ilaç hammaddelerini yumuşatmak.
- 42b/12, 42b/20, 66a/9, 71b/18, 179b/10, 189a/2, 198b/19, 248a/2, 340a/7 (9)
- yumşau ol- : ilaç veya ilaç hammaddelerinin yumuşak olmasını sağlamak.
66a/14, 225b/6, 291b/14 (3)
- yuvalan-: Bazı ilaçların olumsuz etkisini gidermek için yuvarlanmak.
25a/3 (1)
- yürek sür- : İshal.
90a/3 (1)
- yürü- : (geç, uşau ile eşdizimli olarak) Yürümek.
38a/7, 47b/10, 50a/18, 143a/8, 179b/12, 181a/1, 269a/14, 287b/19, 290a/5, 354b/20 (10)
- yürüt- : (uşau ile eşdizimli olarak) Yürütmek.
26a/1, 75b/6, 194b/4, 287b/19, 351b/5, 354b/20, (6)

Z, Ö, Ô, Ø

- øæif eyle-: (bevÀsir ile eşdizimli olarak)
Zayıflatmak, küçültmek.
146a/7 (1)
- øæif it- : (bevÀsir, görme, şehvet vb. ile eşdizimli olarak) Zayıflatmak.
11b/6, 29b/3, 31b/20, 32a/2, 31b/12, 37a/7, 44a/14, 44b/11, 56a/12, 57b/12, 73b/18, 77b/8, 79a/18, 82a/3, 84b/20, 84b/21, 98b/6, 107a/10, 107b/8, 112a/2, 114b/14, 122a/1, 126a/2, 126a/5, 128b/20, 130b/11, 131a/1, 135b/14, 146a/8, 154b/8, 157a/4, 164b/10, 169a/11, 170a/2, 170a/8, 180a/13, 196b/2, 198b/11, 206a/2, 214a/15, 218a/21, 218b/1, 218b/3, 224a/8, 224b/15, 225a/19, 244a/8, 258a/5, 268a/20, 279a/6, 290a/18, 291b/13, 291b/16, 295a/16, 298a/7, 299a/12, 299a/18, 299b/4, 300a/4, 317a/2, 356b/7 (61)
- øæif ol- : (èamel, dimèa, úivÀb vb. ile eşdizimli olarak) Zayıflamak, güçsüzleşmek.
174b/15, 201b/4, 249a/6, 286b/4, 304b/8, 318b/15, 322a/14 (7)
- zÀ'il it- : 6b/20 (1) (bk. zÀyil it-)
- øamm it- : 1. İlaç karışımı hazırlarken bir madde eklemek, artırmak;
263b/18 (1)
2. (meàÀne ile eşdizimli olarak) Mesaneyi birbirine yapıştırmak, eklemek.
307b/14 (1)
- zÀyil eyle- : (óikke, úadimì suèle, yara zÀyidÀtı vb. ile eşdizimli olarak) Zararları ve hastalıkları gidermek.
123b/21, 148a/15, 159a/19, 169a/4, 207b/3, 211b/9, 211b/11, 217a/9, 220a/21, 284a/12, 296a/2, 302a/5, 303b/20, 304a/3, 304b/21-305a/1, 338b/9, 343a/5 (17)
- zÀyil it- : Zararlı maddeleri ve hastalıkları vücuttan gidermek.
3a/4, 3a/7, 3a/19, 3b/14, 4a/21, 4b/2, 4b/9, 5a/3, 6b/11, 7a/7, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7b/14, 7b/15, 8a/4, 8b/2, 8b/8, 8b/21, 9a/8, 9b/8, 9b/11, 10b/20, 11a/16, 11a/18, 11b/3, 11b/8, 14a/17, 14b/14, 15a/1, 15a/10, 15a/10, 17a/16, 18a/6, 19b/20, 20a/3, 20a/11, 20a/14, 20a/16, 20a/17, 20a/19, 20b/19, 20b/19, 20b/20, 22a/8, 23a/16, 23a/17, 23a/17, 23b/8, 23b/10, 24b/2, 24b/2, 25a/1, 25a/14, 27a/17, 27b/1, 27b/12, 27b/21, 28a/2, 28a/4, 28a/5, 28a/8, 28b/3, 29a/1, 29a/4, 29a/9, 29b/1, 29b/9, 29b/20, 30a/11, 30a/12, 30b/2, 30b/10, 30b/12 (2), 30b/15, 31b/16 (2), 32b/17, 33a/5, 35b/4, 36a/14, 37a/4, 37a/12, 37a/17, 37a/19, 37b/7, 38a/14, 38a/16, 39a/10, 39b/3, 40a/17, 40a/18, 40b/19, 41a/14, 44a/8, 44b/8, 44b/21, 45a/7, 45a/12, 45a/21, 46b/10, 46b/19, 46b/21, 47a/6, 47a/15, 47b/11, 48b/1, 48b/2, 49a/14, 49b/7, 49b/11, 49b/16, 50a/4, 51b/11, 52a/7, 52b/7, 52b/12, 52b/13, 53a/12, 55b/1, 56a/13, 56b/14, 56b/16, 56b/18, 56b/20, 57a/17, 57b/10, 57b/18, 57b/19, 60b/9, 62a/20, 62a/21, 62b/4, 63a/4, 63a/8, 63a/13, 63a/16, 63b/3, 63b/16, 63b/18, 64a/1, 64a/2, 64a/2, 64a/12, 64a/14, 70a/4, 71a/18, 71a/18, 71a/20, 72b/8, 72b/11, 72b/17, 74a/2, 74a/20, 74b/10, 75b/3, 75b/6, 75b/7, 76b/7, 76b/9, 78b/3, 80b/16, 81a/8, 81a/10, 82a/21, 83b/5, 83b/7, 83b/8, 84a/7, 84b/14, 86b/5, 87a/4, 87a/7, 90a/13, 90a/19, 91b/21, 92a/16, 94a/10, 95a/16, 95b/16, 96b/1, 97a/6, 97b/20, 98a/11, 99a/4, 99a/14, 99b/8, 100b/6, 100b/14, 101a/5, 101a/5, 101a/12, 101a/13, 101a/15, 101a/17, 101a/19, 101a/20, 101b/13, 101b/14, 101b/21, 102a/1, 102a/3, 102a/6, 102a/21, 103a/1, 103b/9, 106a/14, 106a/21, 106b/18, 107a/6, 107a/11, 107a/13, 109a/9, 110a/10, 110b/4, 110b/9, 110b/10, 114b/5, 114b/6, 115a/2, 115a/20, 115b/14, 115b/18, 116a/17, 116b/9, 116b/10, 118b/19, 119b/7, 119b/9, 119b/10, 120a/3, 122b/4, 122b/7, 122b/8, 123a/13, 123a/14, 123a/15, 124b/5, 125a/5, 125b/6, 125b/13, 125b/14, 125b/20, 126a/1, 130b/3, 131a/4, 131a/14, 132a/8, 132b/5, 134b/19, 134b/21, 134b/21, 135a/1, 135a/7, 135a/15, 136a/10, 136a/14, 136b/11, 136b/20, 137b/8, 137b/20, 138a/19, 138a/20, 139a/11, 139a/13, 140a/10, 140b/3, 140b/10, 141b/19, 142a/7,

142b/18, 143a/17, 144a/6, 144b/1,
 144b/20, 145b/1, 146b/10, 146b/10,
 146b/11, 147a/11, 147a/21, 147b/8,
 148a/1, 148a/15, 148a/18, 150b/14,
 150b/16, 150b/18, 150b/21, 152b/11,
 152b/12, 152b/16, 152b/17, 153b/8,
 153b/16, 155a/17, 155a/20, 155a/21,
 155b/1, 155b/7, 155b/16, 155b/19,
 156a/5, 156a/6, 156a/7, 156b/10,
 156b/13, 157a/12, 157a/14, 157b/5,
 157b/12, 157b/17, 158b/1, 158b/5,
 158b/7, 160b/3, 161b/4, 161b/5,
 161b/6, 161b/16, 161b/18, 162a/5,
 162b/10, 162b/11, 163a/13, 163a/14,
 163a/15, 163a/16, 163a/17, 163b/3,
 163b/11, 163b/14, 164a/12, 164a/13,
 164a/16, 164b/5, 164b/7, 165a/3,
 165a/6, 165a/7, 165a/21, 165b/1,
 165b/2, 165b/5, 165b/16, 165b/18,
 166b/16, 166b/17, 167a/15, 167a/18,
 167a/21, 167b/14, 168b/16, 169b/11,
 169b/13, 169b/14, 169b/15, 169b/21,
 170a/3, 170a/10, 170a/19, 170a/20,
 170b/9, 170b/10, 170b/11, 170b/12,
 170b/16, 170b/16, 171a/8, 171b/16,
 171b/18, 171b/19, 171b/20, 172a/5,
 172b/1, 172b/4, 172b/6, 172b/20,
 173a/18, 173a/21, 173b/5, 173b/13,
 174a/15, 174a/16, 174b/3, 175a/4,
 175a/7, 175a/13, 175a/13, 175b/14,
 176a/11, 176b/15, 177a/6, 177a/13,
 177a/20, 177b/21, 177b/21, 178a/2,
 178a/3, 178a/4, 178a/11, 178a/13,
 178b/6, 179a/4, 179a/5, 179a/15,
 179b/4, 179b/9, 180a/5, 180a/6,
 180a/7, 180a/13, 180a/19, 181a/10,
 181a/21, 181b/17, 182a/5, 182a/6,
 182a/7, 182a/9, 182a/9, 182a/20,
 182b/1, 183b/6, 183b/12, 183b/15,
 183b/17, 183b/17, 183b/18, 183b/21,
 184a/2, 184a/12, 184a/13, 185a/13,
 185a/14, 185b/9, 186b/15, 188a/2,
 188b/7, 188b/9, 188b/9, 189b/4,
 190a/10, 190a/11, 190a/12, 190a/12,
 190b/10, 191a/3, 191a/4, 191b/5,
 191b/20, 192a/5, 192a/7, 192a/16,
 192a/16, 192b/1, 192b/12, 192b/13,
 192b/14, 192b/15, 193a/10, 193a/19-
 20, 193b/15, 193b/19, 194a/9, 194a/12,
 194a/13, 194b/1, 194b/2, 194b/4,
 194b/18, 195a/1, 195a/18, 196a/13,
 196a/14, 196a/19, 197b/1, 197b/2,
 197b/3, 197b/15, 197b/17, 197b/19,
 198a/3, 198a/15, 198b/4, 198b/8,
 198b/8, 198b/12, 198b/13, 198b/18,
 199b/2, 199b/3, 199b/4, 199b/7,
 199b/9, 200b/7, 200b/20, 201a/10,
 201a/13, 201b/3, 201b/6, 202a/12,
 202b/6, 202b/13, 203b/2, 204a/7,
 204a/9, 204b/2, 204b/6, 204b/7,
 204b/9, 204b/17, 205a/6, 205a/7,
 205b/1, 205b/2, 205b/7, 205b/9,
 206a/13, 206b/13, 206b/14, 206b/15,
 206b/17, 206b/19, 207a/3, 207b/11,
 207b/11, 207b/16, 209a/7, 209a/11,
 212a/2, 212a/4, 212a/5, 214a/3, 214a/8,
 214a/10, 214a/11, 214a/20, 214b/7,
 214b/7, 214b/7, 214b/8, 214b/9,
 214b/14, 215a/17, 215b/5, 215b/17,
 216a/7, 216b/3, 216b/19, 217a/10,
 217a/11, 217a/14, 217b/6, 218a/4,
 218a/5, 218a/6, 218b/6, 219a/8,
 219a/12, 219a/13, 219a/14, 219b/6,
 219b/7, 219b/19, 219b/20, 219b/21,
 220a/1, 220a/21, 220b/13, 220b/14,
 221a/4, 221b/11, 221b/15, 222a/11,
 222b/7, 222b/8, 222b/9, 222b/11,
 222b/14, 222b/15, 222b/16, 223a/5,
 223a/10, 223a/14, 223b/8, 223b/9,
 223b/13, 223b/16, 223b/18, 224a/4,
 224a/15, 224b/13, 224b/14, 224b/15,
 224b/16, 224b/21, 226a/6, 226a/11,
 226a/15, 226b/13, 227a/4, 227a/5,
 227a/21, 229b/2, 230a/12, 230a/13,
 230a/17, 230b/15, 231a/21, 231b/4,
 233a/3, 233a/10, 233a/12, 233b/4,
 233b/11, 233b/21, 234b/7, 236a/18,
 236b/7, 236b/14, 236b/15, 237a/3,
 237a/4, 237a/15, 237a/16, 237b/5,
 238a/1, 238a/7, 238a/19, 238b/19,
 238b/21, 239a/1, 239a/3, 239a/3,
 239a/10, 239a/16, 239b/3, 239b/5,
 239b/9, 240a/8, 240a/11, 240a/19,
 240b/3, 240b/4, 240b/15, 240b/21,
 241a/1, 241a/11, 241a/11, 241b/2,
 241b/3, 242a/5, 243b/5, 243b/6,
 243b/16, 244a/9, 244a/15, 244a/21,
 244b/3, 245b/13, 246a/5, 246a/13,
 246b/12, 246b/13, 246b/13, 246b/14,
 246b/14, 246b/18, 248a/1, 248a/15,
 248b/4, 248b/13, 248b/20(2) 249b/5,
 249b/6, 251a/6, 252a/5, 252a/5,
 252b/7, 252b/7, 252b/15, 252b/17,
 252b/18, 252b/18, 253a/4, 253a/12,
 253b/1, 254a/1, 254a/2, 254a/4,
 254a/11, 254a/12, 255a/1, 255b/11,

255b/13, 255b/14, 256a/17, 256a/18,
 256b/18, 257b/6, 258a/3, 258a/12,
 258b/4, 258b/9, 258b/21, 259b/12,
 260a/20, 260b/17, 260b/19, 261a/2,
 261a/2, 261a/3, 261a/7, 261a/16,
 261a/19, 261b/1, 261b/11, 261b/14,
 261b/21, 262b/3, 262b/6, 262b/10,
 262b/15, 263a/20, 265a/11, 265a/12,
 265a/15, 265b/12, 265b/18, 266a/4,
 266a/5, 266a/6, 266a/15, 266b/4,
 266b/15, 266b/16, 266b/18, 266b/20,
 267a/20, 268a/7, 268a/10, 268a/15,
 268a/19, 268b/3, 268b/7, 268b/10,
 268b/18, 269a/20, 269b/7, 269b/7,
 269b/18, 269b/21, 270a/3, 270a/3,
 270a/6, 270a/15, 270b/21, 272b/7,
 272b/8, 273b/4, 274a/12, 274a/14,
 275a/5, 275a/6, 275a/7, 276b/12,
 276b/14, 277a/14, 277b/8, 277b/14,
 278a/11, 278b/1, 278b/3, 278b/4,
 278b/9, 278b/12, 279a/3, 279a/4,
 279a/5, 279a/11, 279a/11, 279a/15,
 279b/1, 279b/13, 279b/14, 279b/20,
 280a/15, 280a/16, 281a/11, 282b/6,
 282b/8, 282b/20, 283b/4, 283b/5,
 283b/7, 283b/17, 284a/6, 284b/8,
 285a/13, 285a/19, 285a/20, 285b/14,
 285b/16, 286a/5, 287b/16, 288a/11,
 288a/12, 288a/13, 289b/6, 289b/10,
 289b/13, 290a/4, 292a/2, 292a/10,
 292b/19, 293a/3, 293a/11, 294a/19,
 295a/4, 295b/9, 295b/20, 295b/21,
 296a/12, 296b/17, 296b/20, 297a/9,
 298a/1, 298a/7, 298a/10, 300b/12,
 300b/14, 302a/14, 302a/15, 302a/16,
 302a/20, 303a/7, 303a/18, 303b/18,
 304a/2, 304a/7, 304b/2, 305b/2,
 305b/6, 305b/10, 306b/2, 306b/6,
 307a/13, 307a/17, 307b/3, 307b/3,
 307b/10, 307b/12, 307b/13, 307b/20,
 307b/21, 308a/7, 308a/14, 308b/13,
 308b/14, 309a/12, 309b/13, 310b/4,
 312a/7, 312a/8, 312b/16, 312b/19,
 313a/15, 313a/16, 313a/17-18, 313b/3,
 313b/4, 313b/5, 314a/21, 315a/1,
 315a/5, 315a/9, 318a/3, 318a/4, 319b/3,
 320b/8, 321a/2, 322a/17, 323a/6,
 323a/20, 326a/5, 326b/7, 326b/14,
 326b/21, 327a/10, 329a/2, 329a/15,
 329a/16, 330a/12, 330a/18, 334b/2,
 339a/9, 339b/10, 340a/4, 340b/5,
 340b/7, 341a/12, 341b/3, 342a/10,
 342b/1, 342b/21, 343a/2, 344a/2,

344a/11, 344a/17, 344b/11, 345a/15,
 345a/17, 345b/11, 345b/12, 345b/20,
 345b/21, 346a/6, 346a/8, 346a/11,
 346b/15, 347a/11, 347a/12, 347a/13,
 347a/19, 347b/9, 347b/20, 348a/7,
 349b/11, 350a/4, 350a/5, 350a/11,
 350a/12, 350a/16, 350b/2, 350b/6,
 350b/6, 350b/13, 350b/14, 351a/4,
 351a/10, 351b/19, 352a/13, 353a/2,
 353a/3, 353a/6, 353b/3, 354a/1,
 354b/4, 354b/20, 355a/12, 355a/13,
 355a/14, 356a/9, 356b/5, 356b/15,
 356b/17, 356b/18, 358b/1, 359b/17,
 359b/18, 359b/20, 360b/4, 360b/5,
 360b/8, 360b/14, 361a/18, 361a/18,
 361a/21, 361b/10, 361b/16, 363b/5,
 363b/19, 364a/6 (976) (krş. zâ'il it-)

zâ'il ol- : (èaùl, óavÀss, úl vb. ile eşdizimli olarak) Kaybolmak, gitmek.

52b/19, 99a/10, 142b/17, 194a/16,
 288b/5, 336a/6, 347a/21, 349a/4-5 (8)

zebÿn it- : (Àdem ile eşdizimli olarak) Zayıf, güçsüz etmek.

11a/3 (1)

ziyÀde eyle- : 1. (meni vb. ile eşdizimli olarak) Artırmak;

81a/3 (1)

2. ilaç karışımında kullanılacak bazı malzemeleri özel durumlarda artırmak, fazlalaştırmak.

19a/9, 34b/6, 52b/18, 65b/12, 65b/16,
 95b/8, 142a/1, 187b/5, 200a/10,
 200a/11, 203a/2, 210b/19, 229a/8,
 232a/18, 232b/14, 276b/19, 317a/21,
 317b/1, 323b/16, 331b/1 (20) (krş. ziyÀde iyle-)

ziyÀde it- : 1. (bizr-i óuùmi, óuúne, sebistÀn, àrúlet vb. ile eşdizimli olarak) Artırmak;

258b/4, 29b/18, 44b/9, 51a/3, 54a/19,
 55b/1, 63a/7, 74b/1, 136a/4, 142b/11,
 158b/3, 160b/2, 163a/17, 189b/2,
 190a/16, 195a/17, 195b/7, 196a/17,
 201a/11, 204b/19, 233a/19, 245b/2,
 246a/12, 246a/16, 252a/5, 254a/1,
 281a/16, 285b/6, 315a/3, 331a/14,
 339b/12, 340b/6, 346a/2 (35)

2. ilaç karışımında kullanılacak bazı malzemeleri özel durumlarda artırmak, fazlalaştırmak; ilaç karışımının pişeceği ateşi artırmak.

16b/2, 16b/8, 17a/1, 19a/7, 19a/18,
 22a/12, 72b/21, 104b/7, 105a/17,

- 105a/18, 105b/21, 129b/5, 148b/20, 160b/6, 178b/9, 182b/18, 185a/3, 186a/2, 186a/13, 186a/20, 186a/21, 187b/4, 200a/10, 200b/9, 209b/17, 213b/14, 229a/3, 247a/10, 247a/17, 249a/13, 251b/8, 277b/13, 309b/5, 311b/13, 316b/9, 316b/13, 317b/16, 318a/8, 318a/10, 319b/17, 324b/12, 325b/1, 325b/2, 325b/3, 330a/17, 330b/1 (46)
- ziyâde iyle- : (ilaç hammaddeleri ile eşdizimli olarak)
19a/5 (1) (bk. ziyâde eyle-)
- zekâvetlü ol- : Çabuk anlama ve kavrama yeteneği kazanmak.
61b/16 (1)
- ziyâde ol- : 1. (et, òafauân, yara vb. ile eşdizimli olarak) Aşırı olmak, fazla olmak.
93b/9, 98b/14, 106b/14, 108b/3, 137a/16, 143a/11, 153a/6, 159a/20, 165a/20, 172b/20, 176a/11, 176b/9, 178b/6, 184b/7, 186b/20, 206b/16, 210b/5, 214b/6, 218b/11, 224b/19, 231b/21, 243b/2-3, 244b/1, 244b/11, 289a/1, 305a/13, 311b/8, 318b/12, 322b/5, 323a/1, 325a/20, 326a/8, 349a/4, 349a/15, 355a/15, 359a/6 (36)
2. ilaç dozu için fazla olmak;
23a/12 (1)
3. ilaç karışımında kullanılacak bazı malzeme miktarları artırılmak.
19a/4, 33b/10, 42a/4, 67b/12 (2), 76b/2, 88b/14, 94a/13, 97a/10, 165b/20, 210b/19, 264a/14 (12)
- ziyâde olın- : ilaç karışımında kullanılacak bazı malzeme miktarları artırılmak.
22a/13, 34b/6, 38b/10, 94b/19, 105a/19, 105b/6, 148b/17, 149a/15, 186b/9, 187a/6, 200a/12, 228b/17, 229a/16, 229b/14, 229b/16, 231a/18, 264b/1, 264b/2, 264b/4, 264b/6, 327a/14, 330a/5, 330a/7 (23)

2.3. Eserde Arapça Alfabetik Sırayla Verilen İlaç Ve İlaç Hammaddeleri

Metnimizde geçen Arapça alfabetik sırayla verilmiş ve kırmızı mürekkeple belirgin hale getirilmiş ilaç isimleri, ilaç hammaddeleri, bunların eş anlamlıları ve mizaç özellikleri, ayrıca Dâvûd-ı Antakî'nin ±155 madde başıyla ilgili olarak yaptığı etimolojik açıklamalar ile kelimelerin dizinde hangi başlıkta geçtiğinin açıklaması aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 5

Eserde Arapça Alfabetik Sıraya Göre Verilen İlaç ve İlaç Hammaddeleri İle Bunların Metinde Verilen Eş Anlamlıları, Tanımları Ve Mizaç Özellikleri

No	Tematik Dizinlerde Geçtiği Yer	Eserdeki Alfabetik Sıraya Göre İlaç veya İlaç Hammaddeleri	Eserdeki Tanımı	Eş Anlamlıları	Mizaç Özelliği
1	BİD	alýsen (Yun.)	tosbağa otu	1. ricli'l-aurâb; 2. cezerü's-şeyûân (Mısır'da); 3. óaşışü's-süluófât (Şam'da); 4. mübriyü'l-keleb (Ar.)	3.'de har; 4.'de huşk ya da 2.'de har; 1.'de huşk
2	BİD	Àirilâl (Berberî)	Frenk maydanozu	1.ricli'î-înayr (Ar.); 2.cezerü'l-arø; 3. cezerü's-şeyûân	4.'de har ve huşk; 3.'de huşk
3	BİD	ibhül (Yun.)	kara ılgın ağacı ve onun yemişi.		2.'de ve 3.'de har ve huşk; 3.'de huşk
4	HİD	ibrisim (Ar. < Far.)	ipek	óarir (Ar.)	1.'de har ve mutedil; 1.'de huşk
5	BİD	Àbnýs (Ar. < Far.)	abanoz ağacı		3.'de har; 2.'nin sonunda huşk
6	BİD	ebýûânîs (Yun.)		uşnân (Ar.)	2.'de har ve huşk; 3.'de ratıbp
7	HİD	ibn-i èirs (Yun.)		èirse (Ar.)	-
8	MİD	Àbâr	yaúılmıř kalay	riââ-ı muóriú (Ar.)	3.'de barid ve huşk
9	BİD	abzârü'l-úûa		óayyü'l-èâlem	
10	BİD	utruc		aâac úavunı (T.)	2.'nin sonunda har ve huşk; 1.'de huşk
11	BİD	eâl		1. ibhül (Irak'da); 2. èaöbe (Mısır'da); 3. yalâun aâacı (T.)	1.'de barid ya da 1.'de har ve huşk.
12	MİD	iâmid		küól-i İáfahâni veya Kirmân	3.'nün başında barid; 4.'de huşk
13	BİD	aâlaú		e'l-benciceşt	
14	BİD	eârâr		e'l-emirbâris	

15	iİD	eânÂsiyÂ	òÂâ terkîb	e'l-munúîð mine'l-emrÂø (Ar.)	2.'nin başında har; 2.'nin sonunda huşk
16	BİD	acÂâ		1.ðyö (Ar.) 2.şeftÂly (T.)	3.'de huşk ya da 2.'de huşk
17	TİD	Âcur (Yun.)		kerpiç	2.'de har; 4.'de huşk
18	BİD	Âcırÿn (Yun.)		re'si'l-efèi (Ar.)	2.'de har; 1.'de ratıp
19	BİD	íóriø		e'l-èuâfur	
20	BİD	aódÂúe'l-marøÂ		e'l-bahÂr	
21	BİD	aódÂúü'l-baúar		èineb-i esved	
22	HİD	ióâÂ'l-baúar bi'l-muèecemeti		sığırın karnında olan şeyler ve boku	2.'de har; 3.'de huşk
23	BİD	ióðir		1.ðilÂl-ı Me'mÿni; 2.óulefÂ-i Mekke (Mısır'da)	2.'de veya 3.'de har; 2.'de huşk ya da 1.'de huşk
24	BİD	aøerbÿn		buðyr-ı Meryem	3.'de har ve huşk ya da 2.'de har
25	BİD	aøArÂúî		1.deñiz köpegi veya 2.kök	3.'de barid ya da har
26	BİD	ÂðÂne'l-fÂr		merveş (Yun.)	2.'de har ve yabis
27	BİD	ÂðÂne'l-erneb ve'ş-şÂh			2.'de har ve yabis
28	HİD	ÂðÂn			2.'de huşk
29	BİD	ÂðÂne'l-fil		KibÂre'l-lyf	
30	BİD	ÂðÂni'l-cedi		e'l-kebir min-lisÂni'l-óameli	
31	BİD	ÂðÂne'l-dübb		mine'l-byâir	
32	BİD	Âøerbÿ		èarüeniâ	
33	BİD	urz		pirinc (T.)	2.'de huşk
34	BİD	ermÂlik			2.'nin sonunda har ve yabis
35	BİD	aròiuÿn (Yun.)			2.'de har ve yabis
36	BİD	ÂrÂk		sivÂk	2.de veya 3.'de har ve yabis
37	BİD	arúayÿn (Far.)		arúaysÿn (Yun.)	3.'de veya 2.'de har
38	BİD	ercevÂn (Ar. < Far.)		erâavÂn	1.'de har
39	HİD	erneb		1.lÂâyş (Yun.) 2.øyr	3.'nün başında har veya 2.'de ter
40	BİD	ernedberind		aâli's-sÿsi'l-ebyaø	
41	BİD	eriâmÂsyÂ (Yun.)		berincÂsif	
42	BİD	arisüÿnyöyÂ (Yun.)		zervend-i üvil	
43	BİD	arbeyÂn		1.e'l-bahÂr, 2.balık türü.	
44	BİD	azÂdraòt (Far.)		1.zizilòat (Mısır'da); 2.óurÿd (Şâm'da)	3.'de har; 1.'de veya 2.'de huşk.
45	BİD	ısfÂnÂð (Ar. < Far.)			mutedil veya ratıb
46	BİD	ÂsÂrÿn		1.nÂrdin; 2.sünbül-i berri	2.'de har ve yabis
47	BİD	üsüÿyöydis (Yun.)	mÿúifi'l-ervÂó	kemmÿn-i Hindi	3.'nün sonunda har; 3.'nün başında huşk; 1.'nin başında huşk
48	BİD	esel (Ar.)		şemer	2.'nin ortasında har; 3.nün sonunda huşk
49	BİD	esliò		keyrÿn	2.'de har; 3.'de huşk
50	BİD	Âs		1.reyóÂn (Ar.);	2.'de barid veya yabis;

				2. mersin (Mısır'da)	1. 'de har
51	TİD	Åsyÿs (Yun.)	nebÅte'r- ruÿÿbe	vasaöü'l-baóre	3. 'de har ve yabis
52	MİD	isfidÅc (Ar. < Far.)			2. 'de barid; 3. 'de huşk
53	MİD	üsrünc		seyleüÿn	
54	HİD	isfenc		baór-1 seóÅbin	2. 'de har; 3. 'nün başında huşk
55	BİD	esrÅr (Ar.)			3. 'de har ve yabis
56	HİD	esed			3. 'de har ve yabis
57	BİD	esedi'l-èads		hÅlyk	2. 'nin sonunda har ve yabis
58	BİD	asúÿlyúanderyÿn (Yun)			2. 'de har; 3. 'de yabis
59	BİD	isteyÿb (Far.)		1. zenbyè (Ar.); 2. kebbÅd	3. 'de barid ve yabis
60	BİD	esfest (Ar. < Far.)		e'r-raÿbe	
61	MİD	esreb		e'r-raãÅã	
62	BİD	işüil		e'l-èanåal	
63	BİD	isfend		e'l-óardÅle'l-ebyÅø ev hüve e'l-óarf ev e'l-óarmel	
64	BİD	asiaraüüÿs		Zeèame MÅÅyesaè ennehu e'l-óÅlibi ve leyse ke-óÅlik iõe'l- óÅlibi, aürÅüüÿs	
65	BİD	esedi'l-arø		e'l-óarbÅ ve yuüaü èale'l-eşöiã	
66	BİD	isfityÿs		e'l-bizr-i úuüinÅ	
67	BİD	usúÿrdiyÿn		åavm-1 berri	
68	İİD	esved selim			2. 'nin başında har; 3. 'nün sonunda yabis
69	MİD	isfidÅc			2. 'de har
70	BİD	Åşau (Ar.< Far.)		kelaø (Mısır'da)	3. 'nün başında har; 1. 'nin sonunda yabis
71	BİD	üştüråÅr (Far.)		laólÅó (Mısır'da)	2. 'de har
72	BİD	üşne		1. şeybeti'l-èacÿzek (Ar.); 2. şeybete (Mısır'da)	har; barid
73	BİD	eşöiã (Ar.)		şevke'l-èalek (MeåÅribe)	3. 'nün sonunda har ve huşk
74	BİD	eşrÅs			2. 'de har ve yabis
75	BİD	eşrÅn (Yun.)		üzne (Ar.)	2. 'de har
76	BİD	uşnÅn		hüve ebÿóabsÅ	
77	BİD	uşnÅn-1 DÅvÿd		e'z-zÿfÅ	
78	BİD	uşnÅne'l-úaããÅrin		e'l-èuåfur	
79	MİD	eşÿÿs		e'l-bÅrÿd	
80	BİD	işüil		e'l-èunåul.	
81	BİD	uşnÅn			
82	İİD	eşÿÅf			
83	İİD	eşÿÅf-1 mülyki		1. bÅselyeüÿn; 2. merÅÿir	
84	İİD	eşÿÅf-1 müncic		eşÿÅfi'l-keleb	
85	İİD	eşÿÅf-1 tiffÅói			
86	İİD	eşÿÅfe's-sumÅú			
87	İİD	eşÿÅf-1 ebyaø			
88	İİD	eşÿÅfe'z-zaèferÅn			

89	iiD	eşyÅfe'z-zaèferÅn-1 ebyaø		
90	iiD	eşyÅf-1 aómer		
91	iiD	eşyÅf-1 aómer		
92	iiD	eşyÅf-1 aòêar		
93	iiD	eşyÅfe'l-bÅrid-zed	e'l-úannah	
94	iiD	eşyÅf-1 navÅair	ernik	
95	iiD	eşyÅfü'l-verd		
96	iiD	eşyÅf		
97	iiD	eşyÅf-1 esved		
98	iiD	eşyÅf		
99	iiD	eşyÅf yemnaèü'ş- şaèr		
100	iiD	eşyÅf mine'n- naaÅyíó		
101	iiD	eşyÅf		
102	BiD	AaÅbiè-i äufr ve'l- barāÅ	1. keff-i Meryem; 2. keff-i Áyişe	2.'de har; 3.'de huşk
103	BiD	asÅbiè-i ferèyn		3.'nün sonunda har ve huşk
104	BiD	aaÅbièi'l-èaòArÅ	ve zeyneb mine'l- èneb	
105	BiD	aaÅbièe'l-úinÅb	fernecüşk	
106	BiD	aaÅbiè-i Hermes	tiffÅóe's-sevrencÅn aèni'ş-şünbülid	
107	BiD	Åaaf	æmere'l-keber	
108	BiD	[aål]		
109	BiD	ıaünflin	e'l-cezer ve bi'l- YýnÅniyeti isıafalis	
110	BiD	aäuurek	e'l-meyèa ev åamà-1 zeytýn	
111	BiD	aørÅse'l-keleb	e'ş-şefÅyic	
112	BiD	aørÅse'l-èacýz	e'l-óasek	
113	YiD	Åuriye	Rište (Çeşitleri: Şaèireyye, baèze, üümÅyi, şeşebrek)	çeşitlerine göre değişiyor ama geneli har
114	BiD	aürÅfiúsýs	óAlibi	
115	BiD	aümýü	1.e'r-riteyye; 2. bunduú-1 Hindi; 3. fyfül	
116	iiD	aürifÅl (Yun.)	ihlilecÅt	
117	BiD	aófÅre'ü-üb	pek úabıúlar	2.'nin sonunda har; 3.'nün başında huşk
118	BiD	aófÅre'l-cin		1.'de har ve huşk
119	BiD	aèyne's-serÅün	e'ş-şebistÅn	
120	BiD	aalýci	èydi'l-buòýr	
121	BiD	aèys	bencengeşt	
122	YiD	aalýüi (Yun.)	üzüm bekmesi	
123	BiD	eftimýn (Yun.)	devÅ'ü'l- óayvÅn	2.'de har; 1.'de veya 3.'de huşk
124	BiD	efsentin (Yun.)	aúóivÅn (Ar.)	2.'de har; 2.'nin sonunda huşk
125	BiD	afinúaüs (Yun.)	muóallil	2.'de har ve yabis
126	BiD	afyýn (Yun.)	tiryÅú (Berberice)	4.'de barid ve huşk
127	BiD	efyýs		2.'de har veya 2.'de

					barid ve yabis
128	HİD	Āfēi (Ar.)		óayye (Ar.) (Çeşitleri: óırşĀ, āill, sĀlió)	4.'de har ve yabis
129	BİD	eflence		1.cevz-i bevvĀ yapraà; 2. óabb-ı Hindî	
130	BİD	efribiyĀn		e'l-ferbiyĀn	
131	BİD	eflĀniyĀ			
132	BİD	aúóivĀn (Ar.)		1.şecere-i Meryem (Maàrib'de); 2. ricl-i dücĀce; 3. e'l-kĀfyriyye; 4. baòşymis (Far.); 5. urbiyĀn	2.'de har ve yabis
133	BİD	aúÁúyĀ	úaraø èuāĀresi	şevketü'l-Miāriyye	1.'de veya 2.'de barid; 3.'de yabis
134	BİD	aúsĀn (Yun.)		rĀse'ş-şeyò (Maàrib'de)	2.'nin sonunda har; 1.'de huşk
135	BİD	aúrĀü'l-melik		1. keşle; 2. òubzi'l-àurĀb	3.'nün başında har; 4.'nün başında yabis
136	MİD	úlimiyĀ	bir köpük		
137	BİD	aúmĀèü'r-rummĀn		e'l-Hindiyyi'n- nĀrşek	
138	YİD	aúsaù		1.úurumiş süd; 2. arpanmñ seviú ile yoàurılanı	1.'de barid; mutedil
139	BİD	iklili'l-melik			
140	BİD	iklili'l-cebel			2.'de har ve yabis
141	TİD	ekit mekit		1.anĀüüs; 2. óacere'l-vilĀde	barid; 3.'de yabis
142	HİD	ekĀriè	óayvĀnĀtı ñ başı ile ayaàı		
143	BİD	ekşÿt			1.'de veya 2.'de har; 2.'nin sonunda huşk
144	BİD	ekrÿfis		e'l-cevzi'l-Hindî	
145	BİD	ekrü'l-baòr		lifuhu	
146	BİD	ekrĀz		óabbi'ş-şÿm, e'l- maèrÿf bi'l-úızılıcı	
147	BİD	Ākel nefse		1.e'l-kĀfÿr; 2. nafü 3. ferbiyĀn	
148	İİD	ekserin			Har
149	BİD	elnec (Yun.)			3.'de barid ve ratıb
150	YİD	elvemĀli (Yun.)	e'l- èaseli'â- âaòin	èasel[-i DĀvÿd]	3.'de har
151	BİD	alÿten (Yun.)			2.'de veya 3.'de har ve yabis
152	YİD	elyete			2.'de har ve yabis; 2.'de ratıb
153	BİD	elsinetü'l-èaāĀfir		1.derdĀr yemişi	3.'de har ve huşk; 2.'de har veya ratıb
154	BİD	elfĀfesbeúĀyeai		lisĀni'l-ibl ve fi'l- àurbi'n-nĀèime	

155	BİD	elşen	êaskerişden bir nevē	ezdeşt (Far.)	
156	BİD	emlec		1. sanĀnir (Mısır'da); 2. şîr-i emlec (Far.)	2.'de barid; 3.'nün başında yabis
157	BİD	emirbĀris		1. berbĀris; 2. zerşek (Far.); 3. êydu'r- rió	2.'de barid ve yabis; 1.'de huşk
158	BİD	emderĀn (Yun.)		1. dumÿè-ı Eyyÿb; 2. şeceretü't-tesbió	3.'nün başında har ve yabis
159	BİD	emsÿó		1. şeyĀle; 2. anĀbió (Maārib'de)	Mutedil; 1.'de barid; 2.'de yabis
160	BİD	ümm-i āilĀn (Ar.)		şevke-i Māriyye	1.'de barid; 2.'de yabis
161	HİD	emèĀ	óayvĀnĀtı ñ baārsauıla rı		2.'de barid ve yabis
162	İİD	emrÿsiyĀ (Yun.)	cĀlise'l- mevĀd		2.'de har; 3.'de yabis
163	BİD	encübĀr			3.'de barid ve yabis
164	BİD	enilis (Yun.)	devĀ'ü'r- raóim		1.'de har; 2.'de huşk
165	BİD	enāarĀ (Yun.)			mutedil
166	BİD	enfu'l-ēecl			1.'de har ve yabis; mutedil
167	BİD	encüdĀn (Ar. < Far.)			3.'de har ve yabis
168	BİD	anisÿn		rĀziyĀnec-i Rÿmi	2.'de har ve yabis; 1.'de huşk
169	BİD	incire	úariāiñ toóumı		3.'nün başında har ve yabis
170	BİD	andarÿāĀrÿn		dühn	1.'de har veya ratıb; mutedil
171	BİD	andrÿūĀlis (Yun.)		1. milĀó; 2. kelaó	3.'nün başında har ve yabis
172	BİD	anĀāĀlis (Yun.)			2.'nin sonunda har ve yabis
173	İİD	anzarÿt		1. küól-i FĀrisi ve KirmĀni; 2. zehr-i çeşim (göz tıryakı)	2.'de veya 3.'de har ve yabis
174	BİD	enbĀ		1. èanbĀ; 2. èaúĀbiye	2.'de har; 3.'de huşk
175	BİD	entele			(beyazı) 2.'nin sonunda har ve yabis; (siyahı) 4.'nün başında veya 3.'nün sonunda har ve yabis
176	BİD	insü'n-nefis			2.'de har; mutedil; 1.'de huşk veya ratıb
177	HİD	e'l-insĀn			Mutedil; 3.'de har; 1.'de ratıb
178	BİD	enúÿú		1. enúÿn; 2. merióa (Far.)	
179	BİD	anĀāĀlis		ĀóĀni'l-fĀr	
180	BİD	enbec		bi'l-Hindiyyeti gül mĀrebi ke'l-zencebil	

				ve'l-emlec	
181	HİD	anĀfıó	óayvĀnıñ küçük miêdesi		
182	BİD	eneb		e'l-bĀöencĀn	
183	BİD	enÿniyĀ		mine'l-hindibĀ	
184	BİD	enderÿbilÿn		e'l-fĀsĀ	
185	BİD	inúurdiyĀ		e'l-belĀdır	
186	BİD	inóiyĀ		e's-şedĀr (şencĀr)	
187	BİD	enderÿniyĀ		mine'l-hevfĀrĭúÿn	
188	BİD	enbyb		1.e'r-rĀèi; 2.kebir-i óayyi'l- èĀlem	
189	BİD	infĀú		yaèni mĀ-i uètiĀar, mine'z-zeyti úabl, nişĀcihi	
190	BİD	andarÿĀúĀs (Süryanice)		hüve'l-kesleó	2.'de har ve yabis
191	İİD	anÿşdĀr			3.'de har ve yabis
192	İİD	ihilec			2.'de yabis; barid
193	BİD	evĀfinÿs (Yun.)	şebihî'l- óadaú		2.'de bĀrid; yĀbis
194	HİD	avvuz			2.'nin başında har; 2.'nin sonunda ratıb; 1.'de ratıb veya yabis
195	BİD	ÿúimÿydĀs			2.'de har
196	BİD	ÿniyĀ			2.'nin sonunda har ve yabis
197	YİD	ÿrmĀli (Yun.)		1.üzerymĀli; 2.mĀ'ü'l-èalem	
198	YİD	ÿnyĀmĀli			
199	BİD	ÿrĀnbĀliyÿs		e'l-kerefse'l-cebeli.	
200	BİD	ÿúimun		e'l-bĀdirÿc	
201	BİD	ÿseybid		Mine'n-neylyfer E'l-Hindi	
202	BİD	imĀrĀnyĀli		1.mükerreme; 2.zuveytine	3.'de har ve yabis
203	BİD	ayÿsĀ (Yun.)	úavs-ı úuzaó	aĀli's-sÿsen	2.'de har; 1.'de yabis
204	HİD	il		1.keş-i cebeli; 2.maèazi'l-cebel	3.'de har ve yabis
205	BİD	eydaè		demü'l-aóaveyn	
206	BİD	eyhĀn		cercir	
207	BİD	iker		e'l-vec	
208	İİD	ayĀric (Yun.)	müşhil	devĀ-yı ilĀhi	
B					
209	İİD	bĀkzehr (Far.)	öü'l- òĀiyye ve'l- tirÿĀiyye		1.'de barid; 2.'de yabis veya har
210	BİD	[bĀöerencÿye]			
211	BİD	bĀzĀĀverd (Far.)	şevketi'l- beyöĀ		2.'de har ve yabis
212	BİD	bĀderÿc (Úıbüce)		1.afimen (Yun.); 2.óavek (Ar.); 3.reyóĀni'l-aómer	2.'de har; 3.'de yabis

(Antakya'da)				
213	BİD	bĀn		2.'de har; 1.'de yabis
214	BİD	bĀdencĀn (Ar. < Far.)		2.'de veya 3.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
215	MİD	bĀryd	1.şyş; 2. miló-i äini	3.'nün ortasında veya 4.'de har ve yabis
216	HİD	bĀzi		2.'de har; 3.'de yabis
217	HİD	bĀşau		2.'de har ve yabis
218	BİD	bĀby nec		2.'de har ve yabis
219	BİD	bĀzred	e'l-úand	
220	BİD	bĀrenc	e'n-nĀrcil	
221	BİD	bĀuli	e'l-Miári hüve'l-türmüs ve'n-nebüyye'l-fyl	
222	BİD	bĀzĀmeú	mine'ā-āfaĀf	
223	BİD	bĀbĀri	e'l-fulfúl	
224	BİD	bĀresüĀriyĀn	raei'l-óamĀm	
225	İİD	bĀseliúyĀn (Yun.)	cĀlibi's-saeĀde	
226	HİD	beyāĀ	Hind úuşı	dürre 3.'de har; 1.'de yabis
227	YİD	bataē		min-nebiü't-temr
228	BİD	becem		äemeri'l-eāl
229	BİD	baó		úĀtil-i ebih ve hüve'l-úauĀb ve yüsemme'l-óinnĀe'l-aómer
230	BİD	buóyr-ı Meryem		1.býulĀs (Yun.); 2.e'r-rekfe (Şam'da); 3.aalı'l-earüeniĀĀ
231	BİD	buóyre'l-ekerĀd		berbĀüyde (Far.) har ve yabis
232	BİD	buóyri's-sýdĀn		1.debişet (Hintçe); 2.diyedhek (Far.)
233	BİD	biórĀmec		e'l-emdereyĀn
234	BİD	berencĀsef		süveylĀ 2.'de veya 3.'de har ve yabis; 1.'de barid veya yabis
235	BİD	berşĀvşĀn (Yun.)	devĀü'ā-āadır	küzbereti'l-bir 1.'de har veya barid; 2.'de ratib veya yabis
236	BİD	berdi		óuffĀ (Ar.); bĀbir (Ar.) 2.'de barid; 1.'de yabis veya mutedil
237	BİD	berüĀniüi		2.'nin başında har ve yabis
238	BİD	berenc		2.'de veya 3.'de har ve yabis
239	BİD	berýĀ-i Miār		baúla 1.'de veya 2.'de har ve yabis
240	BİD	bernyf		şĀh-bĀbĀbek (şĀh-bĀbek) 3.'de har ve yabis; 2.'de yabis
241	TİD	borĀdi	āarı ve óafif úuş	2.'de har ve yabis
242	BİD	burvĀüi (Far.)		1.usúydĀles (Yun.); 2.asĀriúyĀn 2.'de har; 1.'de veya 2.'de ratib veya yabis
243	BİD	bürtuúuş		e'l-Āşau
244	BİD	berĀberĀn		e'l-bauĀriyĀn

245	BİD	berşabâr	ëuâÂru'r-rÀèi	
246	BİD	bercümüşek/ bercemüşk	e'l-fercmeşek	
247	BİD	berhelyÂ	e'r-rÂzyÂnec	
248	BİD	bürýd-1 selâm	lisÂni'l-óamel	
249	BİD	berbir	1.yelâ; 2.âemeri'l-erÂk	
250	BİD	berâuşet	e'l-úanÂberi	
251	BİD	berâyâ	bizr-i úuiÿnÂ	
252	BİD	berúyú	âiâÂre'l-acÂâ bi- Mîâr ve bi-Maârib e'l-mişmiş	
253	BİD	berehnÂnec	1.e'l-mer; 2.e'l-merbÂðöyz	
254	BİD	bersým	bi'l-mühmeleti'l- êabeb bi'l-êlrÂúı	
255	TİD	berâm	óacerün maeryfun ve hüve mine'r- ruðÂmı	
256		bervÂú	e'l-ounâi	
257	BİD	bersim	e'r-raübe bi-lisÂne'l- Mîariyyin	
258	BİD	berşaeââ (Süryanice)	ber'-sâeat	
259	İİD	bürýd		
260	İİD	bürýdi'l-kâfyr		
261	İİD	bürýdi'l-nauúâşin		
262	İİD	bürýdü'l-ouârum		barid veya har
263	İİD	bürýd-1 Hindi		
264	İİD	bürýde'l-Âs		
265	İİD	bürýd		
266	İİD	bürýd-1 aómer		
267	BİD	bizr		
268	BİD	bizri'l-úuiÿnÂ	1.isfiÿs (Far.); 2.tesyilÿn (Yun.); 3.şebihü'l-berÂâiâ; 4.berlesye	(beyazı) 3.'nün başında barid; 2.'de ratıb; (kızılı) 2.'de barid; 1.'de ratıb veya mutedil; (siyahı) 1.'de barid; 2.'nin başında yabis
269	BİD	bizr-i kettân	beyâyl	2.'de har; 1.'de huşk veya mutedil
270	BİD	besfÂnec	istivÂn (Mısır'da)	2.'de veya 3.'de har; 1.'de yabis
271	BİD	bisbÂse	cevz-i bevvÂniñ úabuâı, şeceri veya yabraâı	1.'de veya 2.'de har ve yabis; mutedil; barid
272	HİD	besed	mercÂn (Far.)	2.'de barid ve yabis; 1.'de barid; 3.'de huşk
273	BİD	bistÂn-1 ibryz		2.'de barid ve yabis
274	BİD	büsr	òurmÂ aâacınıñ yemişi	1.'de har ve barid; 2.'de yabis
275	BİD	bestenÂc	e'l-òılÂl	

276	BİD	bestec	e'l-kündür	
277	BİD	bestayni	ÄöÄni'l-fÄr	
278	HİD	bisÄriyÄ	e's-semeki'a-aaär bi-lüaati ehl-i Mîar	
279	BİD	biselle	bi-lüaati ehl-i Mîar nevêün mine'l- cilibÄni	
280	BİD	beşÄm		2.'de har; 1.'de yabis
281	BİD	beşnin	ëarÄyisi'n-nil (Mısır'da)	2.'de barid ve ratıb; 3.'de ratıb
282	BİD	beşbeş	varaú'l-óanóal	
283	BİD	baaal		3.'de har ve yabis; 4.'de har
284	BİD	/baaali'l-ëunäul/	1.baaali'l-fÄr; 2.işüil	4.'de har ve yabis
285	BİD	/baaali'z-zîr/	belbÿs	3.'de har ve yabis
286	BİD	/baaali'l-óanÄbilye/	baaali'l-óayye	
287	BİD	baüam	óabbete'l-óaêrÄ	3.'de har ve yabis
288	BİD	baüö	1.óarbuz (Far.); 2.úayÿn (Yun.); 3. ifyÿs (Süryanice)	1.'de har; 2.'de ratıb
289	HİD	baü		2.'de ve 3.'de har; 1.'de yabis veya ratıb
290	HİD	baüriö	baüriöyÿn	2.'de har ve yabis
291	BİD	baüÄü	ëaa'a'r-rÄèi	
292	BİD	batrÄsÄliyÿn	e'l-kerefese'l-cebeli	
293	BİD	baüÄris	e's-seraös	
294	MİD	batrÄÄvÿn	dühne'n-nefü	
295	HİD	baër	úayâar (T.)	
296	HİD	baäl	esridÿn	3.'de har ve yabis
297	YİD	baâara (Far.)		1.'de har
298	BİD	baúlat-i óamúi	1.erâalim (Ar.); 2.ricle (Berberice); 3.ferfec (Far.) 4.ferfir (Far.)	2.'de veya 3.'de barid ve ratıb
299	BİD	/baúlatü'r-remil/		1.'de barid ve mutedil
300	BİD	/[baúlatü'l]- babÄniyye/	óabaúdan bir nevè	2.'de barid ve ratıb
301	BİD	/[baúlatü'l]- ÓorÄsÄniyye/	äämÄø	
302	BİD	/baúlate'l-ëades/	fÿtenc	
303	BİD	/[baúlatü'l]- Yehÿdiyye/	óabaúa't-timâÄh	
304	BİD	/[baúlatü'l]- mübÄreke/	óumúi	
305	BİD	/[baúlatü'l]-imâar/	kerneb	
306	BİD	/[baúlatü'l]-bÄride/	liblÄb	
307	BİD	/[baúlatü'l]- öehebiyye/	úatáf	
308	BİD	/[baúlatü'ê]- êabb/	bÄöerencÿye	
309	BİD	/[baúlatü'l]-èÄyîşe/	cercîr	
310	BİD	baúúam	èandem (Ar.)	4.'de har ve yabis
311	BİD	baúus (Ar.)	1.baúsin 2.baúsiyÿn 3.şimşÄd (Irak)	2.'de barid ve yabis veya har
312	HİD	baúar		(bitki ve madene göre) 2.'de har ve yabis;

				(etlere göre) 2.'de barid; 3.'de huşk
313	HİD	baú		1.baëÿøa; 2.sivrisinek; 3.taöta biti 2.'de har ve yabis
314	BİD	bekÀ		2.'de har ve yabis
315	BİD	belesÀn		èayni'ş-şems (yağı) 2.'de har; 3.'de huşk; 1.'de ratıb veya mutedil
316	BİD	bililec		2.'de barid; 3.'de huşk
317	BİD	ballÿü		1.devÀm (Antakya); 2.ëafâinec (Irak'da); 3.æemere'l-fuvÀd (Mısır'da); 4.sindiyÀn; 5.bebÿs (ağacı) 1.'de barid ve yabis; (yemişi) 3.'de barid ve yabis; (kabuğu) 2.'de barid ve yabis
318	BİD	belaó	òurmÀ aàacımıñ yemişi	1.4.mertebedeki hali bisr; 2.5.mertebedeki hali raüb; 3.temr; 4.beló 2.'nin başında barid; 2.'nin sonunda veya 3.'de yabis
319	BİD	bel		Hind úááÁsı 1.'de veya 2.'de har ve yabis
320	BİD	belÀdur		óabbü'l-fehim har ve yabis
321	HİD	bülbül		3.'de har ve yabis
322	BİD	belaöti		2.'de har ve yabis
323	BİD	beles		e'l-èades
324	BİD	belenbis		e't-tin
325	BİD	belmÿn		mine'l-yetÿe
326	BİD	belbÿs		mine'l-baäal
327	BİD	belencÀsef		mine'l-baëayiaarÀn
328	BİD	benefsec (Ar. < Far.)		benefşe 1.'de, 2.'de veya 3.'de barid ve ratıb; 1.'de har
329	BİD	benciceşt	öü'l- óamseti'l- evrÀú ve'l-kef	2.'de barid ve ratıb; 1.'de huşk
330	BİD	banüñfilen	öü'l- óamseti'l- evrÀú ve'l- aúsÀm	1.'de veya 2.'de har; mutedil; 3.'de huşk
331	BİD	benc		e's-seykerÀn (Ar.) barid ve yabis
332	BİD	bunduú (Ar. < Far.)		funduú mutedil; 1.'de har ve yabis; 3.'de har
333	BİD	benek		Yemeni úışır; úışr-ı ümm-i àilÀn 1.'de har ve yabis veya barid
334	BİD	bentÿme		2.'de har ve yabis; barid
335	HİD	benÀti'ş-şió		benÀti's-semer 2.'de barid ve ratıb
336	HİD	benÀt-ı verdÀn		dÿdü'l-cerÀr 2.'de har ve yabis
337	BİD	bün		1.'de har; 3.'de yabis
338	BİD	benÀti'n-nÀr		e'l-encere
339	BİD	benÀti'r-raèd		e'l-kümÀh
340	BİD	benÀşet		ääamà'l-baüam
341	BİD	bencşekzedÀn		lisÀne'l-ëuäÿr
342	BİD	behmen (Far.)		har ve yabis

343	BİD	behmi			2.'de barid ve yabis
344	BİD	bühâr	âirârgözi	1.baûâlîmen (Yun.); 2.gâvçesm (Far.)	
345	BİD	behrâmec		belôayye	
346	BİD	behrem/ behremân		e'l-êuâfur	
347	BİD	behbeş		mine'l-ballÿü ve'l- muûl	
348	BİD	behaúe'l-óacer		1.óazâze'l-óacer; 2.cevz-i cendüm	
349	YİD	behûa		e'l-mehlebiyye	
350	BİD	bÿzidân		1.müstaêcele; 2.laêbe-i Berberi; 3. bir müstaúil devâ	2.'de har ve yabis
351	BİD	bÿâirâ		1.úalymes (Yun.); 2.âôânü'd-düb; 3. müskire'l-hÿt	2.'de har
352	BİD	bÿnyÿn			2.'de har; 2.'de yabis
353	BİD	bÿlâmîrbiÿn		1.óaşîşü'l-êaúreb (Hicaz'da); 2. muòliâa (Irak'da)	3.'nün sonunda har ve yabis
354	BİD	bevraú	bir üz	1.bevraúe's-sâêa; 2.bevraúe'l- óabâzin; 3.nâûÿn; 4.nayûarÿn	3.'de har ve yabis
355	HİD	bevl			har ve yübs'e mayil
356	HİD	bevlî'l-ibil	aúrââ-ı maòâyâa	deve sidigi	
357	BİD	beÿş		1.úurÿn-ı sünbül; 2.türbis	4.'de har
358	BİD	beysem			2.'de barid ve yabis
359	BİD	bil			2.'de barid; 3.'de yabis
360	HİD	beyø	óâmîl olmayan óayvânâtıñ aâli		(kabuğu) 1.'de har; 3.'de yabis veya har; (beyazı) 2.'de ratıb; (sarı) 2.'de har; 1.'de ratıb veya yabis
T					
361	BİD	tânbÿl (Hintçe)		tenbül	1.'de veya 2.'de har; 3.'nün başında yabis
362	BİD	tibn	óubÿblarıñ âamanı		1.'de barid; 2.'de yabis
363	HİD	tedrüc		sümmân (Mısır'da ve Antakya'da)	2.'de har; 1.'de yabis
364	BİD	türmüs		Miâr bâülâsı	2.'de har
365	BİD	türbüd (Far.)			2.'nin ortasında har; 2.'nin sonunda yabis
366	YİD	türüncebîn (Far.)	yaş bal		1.'de har; 2.'de ratıb veya mutedil
367	TİD	turâb		topraú	
368	BİD	terencân		mine'r-reyóân	
369	İİD	tiryâú			
370	İİD	tiryâúe'l-erbâê			3.'de yabis
371	İİD	tiryâú-ı endidyş		münúaøe	
372	İİD	türyâú			
373	BİD	tüffâó		elma (T.)	(tatlı) 1.'de har; 2.'de ratıb;

				(ekşisi) 2.'de barid ve yabis; (mayhoşu)mutedil
374	BiD	tüfflâo-1 berri	e'z-zaèryr	
375	BiD	[tüfflâoi'l-arø]	bÂbyñec	
376	BiD	tüfflâoi'l-cinn	temri'l-beyryó	
377	BiD	tüfflâoe'l-Ermeni	e'l-mişmiş	
378	BiD	tüfflâo-1 FÂrisi	e'l-öyò	
379	BiD	tüfflâo-1 mâhi	e'l-utruc	
380	BiD	teúÂbi	e'l-baúlatü'l-Yehydiyye	
381	BiD	tuúrud	e'l-kerýya'l-berri	
382	BiD	taúde	e'l-küsfere	
383	BiD	temr	òurmÂ aâacınıñ yemişinde n yedinci mertebe	2.'nin sonunda har; 2.'nin başında yabis
384	BiD	temrhindi		2.'de veya 3.'de barid; 2.'nin başında yabis
385	HiD	timsÂo		2.'nin sonunda har; 3.'nün başında huşk
386	BiD	temlyl	e'l-úanÂri	
387	BiD	temeri'l-fýÂd	1.e'l-belÂdir; 2.ballýü (Mısır'da); 3.temre'l-fehm	
388	HiD	tenin		4.'de har ve yabis
389	MiD	tengÂr	úzuñ bir nevèi	3.'de har ve yabis
390	BiD	tenyb		1.'de har; 2.'de yabis
391	BiD	týt	ferÂd	
392	BiD	týderi (Far.)	arýsimin (Yun.); óabbe (Ar.); úusu-ı berri (Ar.)	2.'de har; 3.'de huşk
393	iD	týtiyÂ	nemúylis (Yun.)	har ve yabis
394	MiD	týbÂl (Ar.)	tünbük (Far.)	Madenlerine göre değişiyor.
395	BiD	tin	1.seyúamýres (Yun.); 2.hecÂr (Far.)	mutedil; 2.'de ratıb; 1.'de har
396	BiD	teyhÂn	1.ersirÂse; 2.sekrü'l-èasel	1.'de har; 2.'de ratıb
397	BiD	tin-i fil	hüve cevze'l-bişrek Æ	
398	BiD	âÁfiyÂ		4.'de har; 3.'de yabis
399	BiD	âÁúbü'l-óacer	e'l-bisfÂnec	
400	BiD	âÁmir	e'l-lybiyÂ	
401	YiD	âecir		
402	HiD	âedy	hüve'ø-øarè yaèni meme	
403	HiD	âuèleb	tilki (T.)	2.'de veya 3.'de har; 1.'de huşk
404	YiD	âaúl	âecir	
405	YiD	âelc		2.'de barid; 3.'de yabis
406	HiD	âemÂm		2.'de har; 1.'de huşk
407	BiD	âavmar (Ar.)[âym]	sarmasáú (Berberice)	3.'nün sonunda har ve yabis

408	BİD	äymes		e'l-óÅşÅ	
409	BİD	äeyl		1.necim; 2. necil	2.'de barid; 1.'de huşk
410	İİD	äiyÄverüÿs			3.'nün ortasında har; 1.'de huşk
C					
411	BİD	cÄvşir (Ar. < Far.)		1.gÄvşir; 2. ârâr südi	3.'de har ve yabis; 2.'de yabis
412	BİD	cÄvres			2.'de barid ve yabis
413	BİD	cÄri'n-nehr			2.'de barid ve yabis
414	HİD	cÄmÿs			barid ve yabis
415	BİD	cÄdi		e'z-zaëferÄn	
416	BİD	cÄrikÿn		e'l-besbÄse	
417	BİD	cÄmiëü'l-laóm		e'l-üanÿriyÿn	
418	BİD	cÄmse		e'l-äyl	
419	YİD	cübñ			2.'de barid ve ratıb
420	BİD	cebre			2.'de har ve ratıb
421	TİD	cebsin		1.kireç; 2.cive	2.'nin başında barid; 4.'nün başında yabis
422	BİD	ceblehenc (Süryanice)			3.'de har ve yabis
423	BİD	ceácÄä (Ar.)			2.'de har ve yabis
424	BİD	cedvÄr (Hintçe)	úÄmiëü's- sümÿm	sÄüaryÿs "muöalliai'l-ervÄó" (Yun.)	3.'de har ve yabis
425	HİD	cerri		üarmÿü (Mısır'da)	1.'de har; 2.'de yabis
426	HİD	cerÄd			2.'nin sonunda har
427	BİD	cercir		cersÄya	3.'de har; 2.'de yabis
428	BİD	cernÿb		e'l-óalbÿb	
429	BİD	cerbÿz		baúlatü'l- yemÄniyye	
430	BİD	circir		e'l-fevk	
431	BİD	cezer			2.'de har; 2.'de veya 3.'de barid
432	TİD	cezè			3.'de har ve yabis
433	BİD	cezmeÄzek		äemerü't-üarfÄ	
434	BİD	cezerü'l-berr		şauÄüil	
435	BİD	cesÄd		zaëferÄn	
436	BİD	çeşe		yuúÄlu çeşmeÄzek e'ş-şişim	
437	TİD	caā		cibs	
438	BİD	cuède		fÿliyÿn (Yun.)	2.'nin sonunda har ve yabis
439	BİD	cuèdetü'l-feti		küzberete'l-bi'r	
440	HİD	cuël		ëaöimü'l-öanÄfis	
441	BİD	cüftfrend (Yun.)	cüft idici	öÄäiyeti'a-äaelebe	2.'nin sonunda har ve yabis
442	BİD	cülnÄr (Ar. < Far.)		gülnÄr	3.'de barid ve yabis
443	BİD	celbÄn		bisille (Mısır'da); cilbÄn-ı ebyaø; cilbÄn-ı esved	3.'nün başında barid; 2.'nin sonunda huşk
444	HİD	cild			barid ve yabis
445	YİD	cilencübün (Ar. < Far.)		gülcübün	2.'de har ve yabis; 2.'de har; 1.'de ratıb
446	BİD	cülnesrın		mine'n-nesrın	
447	BİD	celcelÄn		e's-simsim ve yuúläüü èale'l-	

				küsfere ayêan	
448	BiD	celÿz		1.bi'l-muècemete'l- bunduú; 2.bi'l-mühmeleti'â- ânavber	
449	BiD	celez		bi'l-muècemeti'l- cilbân	
450	BiD	celif		e'z-zevân	
451	BiD	celhem		mine'l-èavsec	
452	YiD	cüllâb			
453	BiD	cümmeyz	úzıl incir	1.saúmÿz (Yun.); 2. berri incir	2.'de har; 1.'de ratıb
454	BiD	cemşet			3.'de har ve yabis
455	BiD	cümmâr	òurmâ aâacınıñ úalbi		1.'de barid ve yabis
456	BiD	cimcim			3.'nün başında har ve yabis
457	HiD	cemel		1.deve; 2. cezÿr	3.'nün başında yabis; 2.'de har
458	HiD	cemelü'l-óimâ		e'l-óarcel	
459	BiD	cemfesrem		Ve óamsafÿm, e's- süleymâni mine'r- reyóân	
460	BiD	cümhydi			
461	BiD	ciniÿânâ (Yun.)		1.gÿşe (Far.); 2.beşedşeked (Far.); 3. cinyâüş (Yun.)	2.'de har; 1.'de yabis
462	BiD	cindbidester	bir baóri óayvâmñ inşaaı	iksiÿânÿs (Yun.)	3.'nün sonunda har ve yabis
463	BiD	cenóal		mine'l-heylyn	
464	BiD	cenâr		e'd-deleb	
465	HiD	cenâó	úuş úanadı		
466	BiD	cinni		úaltab yemişi	
467	BiD	cenme	çiçekden açılmayanı; ancaú rummân degil	1.cenmedân; 2. cenyedân	
468	BiD	cenâóí'n-nisr			
469	BiD	ceviz		1.úâslis (Yun.); 2.şÿvengiyye (Mısır'da); 3.nârcil; 4.ceviz-i Şâmi	(ağacı) 2.'de har ve yabis; (içi) 1.'de har ve ratıb
470	BiD	ceviz-i buvvâ		ceviz-i üb	2.'de har; 3.'de yabis
471	BiD	ceviz-i mââel		1.merúada; 2.dââyre (Mısır'da)	4.'de barid; 1.'de yabis; mutedil
472	BiD	cevzi'l-úay			2.'de har ve yabis
473	BiD	cevzi'l-òums			3.'de har ve yabis
474	BiD	cevzi'ş-şerk		1.tini'l-fil; 2.füfüli's-Sÿdân (Mısır'da)	3.'de har ve yabis
475	BiD	cevzi'l-keväel		aúrââi'l-melik	2.'nin sonunda har ve yabis
476	BiD	ceviz-i arúam		ikââr (Berberice)	3.'de har ve yabis

477	BİD	cevz-i cündüm (Ar. < Far.)		1.türbetü'l-èasel (Endülüs'te); 2.our'ü'l-óamÂm (óÂ-i mühmele ile)	3.'de har ve yabis
478	BİD	cevz-i Armaniyıs		e'l-muóallıâa	
479	BİD	cevz-i Hindî		e'n-nÂrcil	
480	BİD	cevzü'l-merenc		e'l-kÂkenc	
481	BİD	cevzi'l-úatâ			
482	BİD	cevzi'l-rakè	raúèiñ nefsi		
483	İİD	cevÂrişin (Far.)	müsòin ve mülaüif		
484	BİD	cevÂrişi'l-èyd			
485	BİD	cidâr			2.'de barid ve yabis
Ó					
486	BİD	óÂşâ		1.tevmes (Yun.); 2.zaèteri'l-ómÂr (Magrip'te)	2.'de har ve yabis
487	BİD	óamÂaúü (Yun.)			2.'de har ve yabis
488	BİD	óamÂşyüi			1.'de har ve huşk
489	İİD	óÂmasis	Hindi veya Ermeni devâ		
490	BİD	óÂmÂsenis			
491	BİD	óÂfióü'l-emvât		e'l-úairÂn	
492	MİD	óÂlıúu'ş-şær		1.úayşyr üaşı; 2.zerniò	
493	BİD	óÂc		e'l-èâúyl	
494	BİD	óÂbisi'n-nefü		incir	
495	TİD	óÂbisü'l-cevz		kirec	
496	BİD	óÂfióü'l-kâfyr		füful	
497	BİD	óÂlibi		aürÂúüys	
498	HİD	óÂfir		1.şauk olmayan óayvÂnÂtiñ dırnaâı; 2.meşüyü olan óayvÂnÂtiñ boynuzı	
499	BİD	óabbü'n-nebÂtât			
500	BİD	óabbü'n-nil		úurüm-ı Hindi	2.'de har ve yabis; 1.'de barid ve ratıb
501	BİD	óabbü'l-keLâ		anÂâyris	2.'de har, 1.'de yabis
502	BİD	óabbü'z-zekem		1.óabbü'l-èaziz (Mısır'da); 2.züüÂü (Berberice)	1.'de har; 2.'de ratıb
503	BİD	óabbü'l-muúsem (Ar.)		óabbü'l-mensem	2.'de har ve yabis
504	BİD	óabbü'l-úalıt		mÂş-ı Hindi	2.'de har ve yabis
505	BİD	óabóabÿh			
506	BİD	óabÂóib		üaybÿs; sirÂce'l-úalüab (Şam'da)	har ve yabis
507	HİD	óubÂrâ			2.'de har ve yabis
508	BİD	óabbü'l-mülyk		óabb-ı selÂün	
509	BİD	óabbetü'l-òaeRâ		e'l-baüm	
510	BİD	óabbü'l-earÿs		1.nevfer-i Hindi; 2.kebÂbe	
511	BİD	óabbü'l-frúe		e'l-fencigeşt	
512	BİD	óabbü'l-úanbis		e'ş-şehdÂnec	
513	BİD	óabbü'â-âurÂü		e'l-mÂzeryÿn	
514	BİD	óabbü'r-rÂs		zibibi'l-cebel	

515	BİD	óabbü'l-lehv		e'l-kAkenc
516	BİD	óabbü'l-èuäfȳr		e'l-èaöebe
516	BİD	óabbü'l-fenÀ		e'd-dabaú
517	BİD	óabbet-i óulve		èinebi'â-âaèleb
518	BİD	óabbetü's-sevdÀ		e'l-anisÿn
519	BİD	óablü'l-mesÀkin		1.e'ş-şÿniz; 2.beşmiye
520	BİD	óabaúe'l-fil		e'l-liblAb
521	BİD	óabaúü'l-ferÀèi		e'l-merzencÿş
522	BİD	óabaúe'l-èanaÀ		e'l-berencÀsef
523	BİD	óabaú-1 nebü		reyóÀne'l-óamÀóim
524	BİD	óabaúe'l-baúar		e'l-bAbÿnec
525	BİD	óabaúe'l-úaranfil		e'l-ferencmişk
526	BİD	óabaú-1 terencÀni		e'l-bÀöirencÿye
527	BİD	óabaú-1 äaèteri/ KirmÀni		e'ş-şÀhsefrem
528	BİD	óabaúe'ş-şüyö		Ve reyóÀnühüm, hüve'l-mürr
529	İİD	óubÿb	mürekkebÀtn elüafi	
530	İİD	óabbü'd-dehib		óabbü'â-âabr
531	İİD	óabbü'l-ayÀric		
532	İİD	óabbü'l-úyúAyÀ		
533	İİD	óabbü'ş-şebyAr	gice yoldaşı	
534	İİD	óabbü's- sevrencÀn		
535	İİD	óabb-1 aäüüÿn	münü'l- aölÀü	
536	İİD	óabbü		
537	İİD	óabbü'n-nifü		
538	İİD	óabbü's-suèÀl		
539	İİD	óabb		2.'de har ve 1.'de yabis
540	İİD	óabb-1 Kündi		
541	İİD	óabbü'l-muúl		
542	İİD	óabb-1 naäAyío		
543	İİD	óabb		
544	İİD	óabb		
545	İİD	óabb		
546	TİD	óacer		
547	TİD	óacer-i lebeni		2.'de barid; 1.'de yabis
548	TİD	óacer-i Úibü	uşnÀn-1 úaääÀrin	1.'de barid
549	TİD	óaceri'l-Yehÿd	zeytÿn-1 Beni İsrÀil	1.'de har; 3.'de yabis
550	TİD	óaceri'l-úamer	baäaúı'l-úamer	2.'de barid veya mutedil; 1.'de yabis
551	TİD	óaceri's-silvÀn		
552	TİD	óaceri'l-keleb		
553	TİD	óacer-i äÀÀtis		2.'de har ve yabis
554	TİD	óaceri'l-esfenec		1.'de har; 2.'de yabis
555	TİD	óaceri'l-kerek		1.'de barid
556	TİD	óaceri'l-meók	óaceri'l-èIrÀúı	2.'de barid ve yabis
557	TİD	óaceri'd-dik		2.'de har; 1.'de yabis
558	TİD	óaceri'l-meàÀne ve'l-küli		
559	TİD	óaceri'l-baúar	òarze-i baúr	1.'de har; 2.'de yabis
560	TİD	óaceri'r-raóı	úyf	4.'de har ve yabis
561	TİD	óacer-i Ermeni		2.'de har ve yabis

562	TİD	óaceri'l-misenn		3.'de yabis	
563	TİD	óaceri'l-úaysýr	ayaâ úaşı	3.'de har ve yabis	
564	TİD	óaceri'l-òauâüf	yereúân úaşı	3.'de har ve yabis	
565	TİD	óacer-i Münüfi			
566	TİD	óaceri'l-óayye	bâdzehir		
567	TİD	óacerü'n-neşr	ve'l-behti ve'l-eimýü ve'l-yesri ve'l-eketmeket		
568	TİD	óacer-i şeceri	e'l-mercân		
569	TİD	óacerü'd-dem	e's-şâdenc		
570	TİD	óacerü'l-hünyd	ve'l-óadide'l-miânâüs		
571	TİD	óacerü'â-âaydi	e'l-óamâhân		
572	TİD	óaceri's-şerâyiü	e'l-mermer		
573	HİD	óacel	úabic	1.'de har ve yabis	
574	MİD	óadid	(erkeği) 1. şâberúân; 2. isüâm; 3. fulâd-ı iabiêi; (dişisi) 1. bermâhen	2.'de har; 3.'de yabis	
575	HİD	óidâ'e		2.'de har ve yabis	
576	BİD	óadaú		3.'de har ve yabis	
577	BİD	óadaú	cülñâr		
578	BİD	óadec	óanôal		
579	BİD	óarmel		2.'nin sonunda har; 3.'de yabis	
580	BİD	óarbeâ		2.'de har ve yabis	
581	HİD	óardýn		2.'de har ve yabis	
582	BİD	óarf	1.e'â-úuffâ (Ar.); 2.bilâşauin (Berberice); 3. óabbü'r-reşâd	3.'nün sonunda har ve yabis	
583	BİD	óarşef		2.'nin başında har ve yabis	
584	HİD	óirbâ		4.'de har ve yabis	
585	BİD	óazanbel	1.keffi'n-nisr; 2.keff-i düb	2.'nin başında har; 2.'nin ortasında yabis	
586	BİD	óasek	úoca èavrat dişi	êirsü'l-èacýz	mutedil; 1.'nin sonunda barid ve yabis
587	BİD	óüsn-i Yýsuf		òiridendir	
588	BİD	óaşışeti'z-zücâc		1.e'l-kesnin; 2.óayfâ	2.'de barid ve ratıb
589	BİD	óaşışete'l-esed		e'l-èades	
590	BİD	óaşışeti's-sinýr		1.bâöerencye; 2.sünbül	
591	BİD	óaşışeti's-suèâl		feýóer	
592	BİD	óaşışeti'ü-úóâl		e'l-belesek	
593	BİD	óaşışeti'l-efèi			
594	BİD	óaşışeti'l-baraâ		e'l-âirilâl	
595	BİD	óuârum	üzümüñ gögi	úoruú (T.)	2.'de barid ve yabis; 1.'de yabis
596	BİD	óaaao		1.òavlân (Mısır'da); 2.feylezehrec (Hint'te)	1.'de barid; mutedil; 2.'de har ve yabis
597	İİD	óáuán			
598	İİD	óuúne			
599	İİD	óuúne			
600	İİD	óuúne			

601	iĪD	óuúne		
602	iĪD	óuúne		
603	iĪD	óuúne		
604	BĪD	óılbe	1. f.ĀrĪúĀ; 2. a.ēnŷn	2.'de har; 1.'de huşk
605	BĪD	óalfĀ		1.'de har ve yabis
606	BĪD	óalĀb		2.'de barid ve yabis
607	BĪD	óaltĭt	1. āamāe'l-encidĀn; 2. āamāi'l-maórŷā; 3. kebir (Mısır'da)	4.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
608	BĪD	óalbŷb	1. Hürmüs eāāĀsı; 2. óarbaú	2.'de har ve yabis
609	HĪD	óalezŷn	1. senec; 2. òufu'l-àurĀb; 3. fevóŷliyĀ (Yun.); 4. vedaè-1 kemmŷda; 5. ümmi'l-òulŷl (Mısır'da)	(kabuĝu) 2.'de veya 3.'de barid ve yabis; (eti) 2.'de barid ve ratıb
610	BĪD	óalbĀb	e'l-lüblĀb; lĀèiye	
611	BĪD	óalm	úurĀd	
612	BĪD	óalŷsiyĀ	e'l-keāirĀ	
613	BĪD	óamĀmĀ	1. amŷmiyĀ (Yun.); 2. (çiçeĝi) levúĀyın; 3. fĀŷirĀ	3.'de har ve yabis; 2.'de yabis
614	BĪD	óummuā		2.'de har; 1.'de huşk
615	BĪD	óummĀø	salú-1 berri	2.'de barid ve yabis
616	BĪD	óamĀm		2.'de har; 1.'de veya 2.'de yabis
617	BĪD	óimĀr	ferĀ	2.'de har ve yabis; 3.'nün başında yabis
618	HĪD	óammĀm		
619	BĪD	óummĀøe'l-erneb	keŷŷt	
620	BĪD	óamø (Ar.)		
621	BĪD	óummĀøe'l-utruc	e'l- isteyŷb (Mısır'da)	
622	BĪD	óamĀóım	e'l-óabaú	
623	BĪD	óamóam	lisĀni'ā-ævr	
624	BĪD	óummur	temrhindi	
625	BĪD	óimĀr	faúre'l-Yehŷd (Şam'da)	
626	BĪD	óimĀr-1 úabĀn	1. úabĀn; 2. óimĀri'l-beyt; 3. hedyetü binti'ş- şeyò	
627	BĪD	óanôal	1. şırĀ; 2. āĀbi; 3. devúŷfinyĀ (Yun.); 4. aarisŷfes	4.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
628	BĪD	óandeúŷúĀ	1. aariyĀ; 2. albŷs	2.'de har; 1.'de veya 2.'de yabis; ratıb
629	BĪD	óınĭa	úamó	1.'de har; 2.'de ratıb
630	BĪD	óınnĀ	aŷúars (Yun.)	1.'de har; 2.'de mutedil veya yabis
631	BĪD	óavr		1.'de har; 2.'de yabis

632	BiD	óavek		e'l-bÅderÿc	
633	BiD	óavmer		temrhindi	
634	BiD	óavmÅne (Yun.)		ürifil	
635	BiD	óayyü'l-èÅlem	dÅyimü'l- óayÅt	1.ebrÿn (Yun.); 2. vüdne	2.'de barid; 1.'de yabis
636	BiD	óayÅti'l-mevtÅ		e'l-úatürÅn	
Ö					
637	BiD	òÅmku'n-nimr ve'ò-òib		úÅtili'n-nimr ve'ò- òib	4.'de har ve yabis
638	BiD	òÅmÅsyfi (Yun.)	yer inciri		3.'de har ve yabis
639	BiD	òamÅlÅvun, òamÅladÿn lÿúus ve mÅlis			
640	BiD	òÅmÅa'		1.yer zeytÿni; 2. mÅzeryÿn	
641	BiD	òÅlidÿniyÿn (Yun.)		1.e'l-òuüÅfi; 2. èurÿúu'ã-ãufr	
642	BiD	òÅmÅmeylen		1.tüffÅoe'l-arø; 2. hüve'l-bÅbÿnec	
643	BiD	òÅmÅyanias		1.ãnavberi'l-arø; 2.hüve'l-kemÅfeyÿs	
644	BiD	òÅmiøe		e'ø-øeyiarec	
645	BiD	òabÅzi		1.òabizÅ; 2.òuümi; 3.mülyòyye (bustanisi); 4. mülykiyye	2.'de barid; 3.'de ratıb
646	MiD	òabaa	maedenlerden çıúan eøyÅmñ kiridir		
647	YiD	òubz			(demirde piøeni) 2.'de har; 3.'de yabis; (taøta piøeni) mutedil
648	BiD	òubzü'l-meøÅyiò		buòÿr-ı Meryem	
649	BiD	òubzü'l-àurÅb		e'l-keøle	
650	BiD	òanzef		e'l-efsentin	
651	HiD	òaðÅ	óayvÅnatñ úarmında olan faøalÅt		
652	BiD	òarnÿb		úarü	1.'de barid; 2.'de yabis
653	BiD	òardal		1.lübsÅn; 2.óarø	4.'de har ve yabis
654	BiD	òarvaè			3.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis; 1.'de ratıb
655	BiD	òarbÅú			3.'de har ve yabis
656	HiD	òarÅtin	úızıl úurtçiaazlar		1.'de har; 2.'de barid
657	BiD	òarbÿs		lisÅni'l-óamel	
658	BiD	òur'ü'l-óamÅm		cevz-i cendem	
659	BiD	òarbuz		baüò	
660	BiD	òarúi		cilbÅn	
661	BiD	òarúaè		ãemerü'l-èuøar	
662	TiD	òazef		fuòòAr	3.'de har ve yabis
663	BiD	òuzÅmÅ			2.'de har; 1.'de barid; 3.'nün başında ratıb veya yabis

664	HİD	òazz		bir baóri óayvÀndır	2.'de har ve yabis
665	BİD	òass			(bustanîsi) 2.'de barid ve ratıb; (beerîsi) 1.de barid ve ratıb
666	BİD	òası'l-óımÀr		e's-şencÀr	
667	BİD	òasvedÀrÿ		e'l-òavlencÀn	
668	BİD	òaşòÀş		ebu'n-nevm (Mısır'da)	barid ve yabis
669	YİD	òaşkencübîn (Far.)	úuru bal		4.'de har ve yabis
670	YİD	òuşknÀn	buàday umı	òuşknÀnenc	2.'de har ve ratıb
671	YİD	òı şÀf (Far.)			2.'de har ve ratıb
672	BİD	òaşeb		şÿyeşeymî	
673	BİD	òaşel		muúl	
674	BİD	òããi'l-kileb			3.'de har ve yabis
675	BİD	òããi'á-áealeb		sÀüÿÿna (Yun.)	2.'de har ve yabis
676	BİD	òããi'd-dik			2.'de har ve yabis
677	BİD	òãã-i hürmüs		e'l-óalbÿb	
678	BİD	òaslef		e'l-muúl	
679	BİD	òuümi		mine'l-òabÀzi	
680	BİD	òuüÀf			3.'de har ve yabis
681	BİD	òaur		e'l-veşme	
682	HİD	òaffÀş		1.vuüvÀr 2.gıce úuşı	2.'de har; 4.'de yabis
683	YİD	òal			2.'de barid; 2.'de veya 3.'de yabis
684	BİD	òalenc			2.'de har ve yabis
685	BİD	òalÀf		1.efããó; 2.sögüd aãacı	2.'de barid; 1.'de veya 2.'de ratıb; 1.'de yabis
686	HİD	òald			2.'de har; 3.'de yabis
687	BİD	òılÀl			1.'de har ve yabis
688	BİD	òalez		e'l-cilnÀn	
689	BİD	òalbÀn (Yun.)		e'l-úãããÀ	
690	BİD	òılÀl-i me'mÿni		e'l-uðöÿr	
691	YİD	òamr		nebið	(eskisi) 3.'nün sonunda har; (saru) 2.'nin sonunda yabis
692	YİD	òamir	yaà ve süd ile yoaurılan un		(arpa ise) 1.'de ve 2.'de har; 2.'de ve 3.'de yabis
693	BİD	òamÀn		aúüÀ	2.'de barid; 1.'de yabis
694	BİD	òumÀhÀn (Far.)			3.'de har ve yabis
695	BİD	òamòam		e'l-òabÀzi	
696	BİD	òandevıl			3.'nün sonunda har ve yabis
697	BİD	òandÿrus		óınüa-ı Rÿmi	2.'de har ve yabis
698	BİD	òunta			3.'nün başında har ve yabis
699	HİD	òanÀfis		(erkegi) caelÀn	2.'de har ve yabis
670	HİD	òonzir			mutedil; 2.'de har; 3.'de ratıb
671	BİD	òandindiüÿn	şarÀbü'l-mübri	òandüÿn	2.'de har; 3.'de ratıb
672	BİD	òavlencÀn			3.'de har ve yabis
673	BİD	òavlÀn		e'l-òãããø eve'l-	

Hindî minhü			
674	BiD	òavò	
675	BiD	òÿã	saëafü'n-naòl
676	BiD	òÿnsiyyAvuşân	demi'l-aòaveyn ev ædeyeyn
677	BiD	òÿyÂr	2.'de veya 3.'de barid; 2.'de veya 3.'de ratıb
678	BiD	òÿyÂrşenber	bektemre'l- Hindiyye
679	BiD	òayzeran	berri Âs
680	BiD	òayrbevÂ	3.'de har ve yabis
681	BiD	òayri	1.menâyri; 2.óüsn-i sÂèa
682	BiD	òaysefrec	óabbü'l-úuîn
D			
683	BiD	dÂrâini (Far. < Ar.)	1.dÂrşimi (Far.); 2.afimÿnÂ (Yun.); 3.merslevÿn (Süryanice)
684	BiD	dÂr-şeyşeeân	úandaval; ëydi'l-berü; ëyd-i úumÂri
685	BiD	darı	fÂriúÿn
686	BiD	dÂr-ı fülful	èirú'õ-òeheb (Mısır'da)
687	BiD	dÂtyre	ceviz-i mÂail
688	BiD	dabaú	2.'nin sonunda har; 1.'de yabis
689	YiD	debs	1.üzümiñ şiresi; 2.òurmÂniñ şiresi
690	YiD	dibsi'l-èneb	üzümiñ şiresi
691	HİD	düb	3.'de har; 2.'de ratıb veya yabis
692	HİD	dücÂc	2.'de har; 1.'de veya 3.'de ratıb
693	BiD	daòr	lybiyÂ
694	BiD	duòn	e'l-cÂvers
695	BiD	duòân	
696	BiD	derdÂr	2.'de barid; 3.'de yabis
697	BiD	derÿnec	3.'de har ve yabis
698	YiD	dürdi	şirelerin dibine çökeni
699	HİD	dürrÂc	3.'de har ve yabis
700	BiD	derÿúeynÿn	3.'de har ve yabis
701	BiD	derÿbaías	veledi'l- ballÿü
702	BiD	daryÂs	1.durÿs; 2.durust; 3.emirbÂrisiñ aâacı
703	HİD	dürre	1.bebâA; 2.ÿÿü
704	BiD	derÂsec	
705	BiD	desibeveye	âaru úavumiñ bir nevèi
706	YiD	deşiş	e'l-burâul

707	BiD	deflÀ		3.'nün sonunda har ve yabis
708	BiD	deleb	çenÀr aâacı	2.'de barid ve yabis
709	BiD	delbyâ		3.'de har ve yabis
710	HiD	dulfin	siyÀh balıúdan bir nevè	
711	HiD	delem	1.e'l-veraşÀn; 2.yuúlaúu èale'l- úurÀdı	
712	HiD	duldul	kibÀre'l-úunfud	
713	HiD	dalaú	e'n-nemr	
714	HiD	dem		har ve ratıb
715	BiD	demü'l-aðaveyn	1.iâneyn; 2.áuèbÀn; 3.şebÀn	3.'de barid ve yabis
716	BiD	dened (Mısır'da)	1.óabbü'l-mülyk (Şam'da); 2.ðarvaè-i àini	4.'nün başında har ve yabis
717	BiD	dehenc		4.'de barid ve yabis
718	BiD	dühni'l-edhÀn		(Yağlara göre değişiyor, ama genelde) har ve ratıb; mutedil
719	BiD	dühni'n-nÀrdin		
720	BiD	dühni'l-Às		
721	BiD	dühni'l-bÀbÿnec		
722	BiD	dühni'l-efsentın		
723	BiD	dühni'ş-şebâ		
724	BiD	dühni'l-øebik		
725	BiD	dühni's-suøÀb		
726	BiD	dühni'l-ealúım	1.óanzalıñ yaâı; 2.úıàÀ'e'l-óımÀr	
727	HiD	dühni'l-óayyÀt		
728	BiD	dühni'l-kÀklÀnec		
729	BiD	dühni'z-zaèferÀn	dühni'l-ðalyú	
730	BiD	dühni'l-úusu		
731	BiD	dühni'l-verd		
732	BiD	dühni'l-benefsec		
733	BiD	dühni'l-ðayrı	dühni'l-menâyr	
734	BiD	dühni-i zanbaú		1.'de har
735	BiD	dühni'l-àÀr		
736	BiD	dühni'l-levz		
737	BiD	dühni-i nevi'l- mişmiş		
738	BiD	dühni'n-nÀrcil		
739	BiD	dühni'l-bÀn		
740	BiD	dühni'z-zaúym		
741	BiD	dühni-i belesÀn		
742	BiD	dühni		
743	BiD	dühni'l-lübÿb		
744	BiD	dühni'l-laúve	mübÀreke	
745	BiD	dühni'â-âym	dühni'r-rÀhib	
746	BiD	dühni'l-aúóıvÀn	afÀrikis	
747	BiD	dühni'l-óummuâ		
748	BiD	dühni'l-benc		
749	BiD	dühni'l-beyø		
750	BiD	devúas	óaşıseti'l-berÀàia/	2.'de har; 3.'de yabis

				úaml	
751	HİD	d̄yd			2.'de har; 2.'de ratıb
752	YİD	d̄yā		e'l-muðayø	
753	YİD	d̄yşAb		òurmĀ şiresi	
754	BiD	d̄yüy		1.berrî cezeriñ toðumı; 2.kerefs toðumı	
755	TİD	d̄yā		dehr òilü; zencĀr veya suyu; beyĀø çamur ((iāfil (Mısır'da); beylýna (Halep'te))	
756	BiD	davmmaúla		ballýün yuvarlağı	
757	İİD	devĀ			
758	İİD	devĀ'i'l-kebrit			2.'nin sonunda har; 3.'nün ortasında yabis
759	İİD	devĀ'ü'l-körküm		1.maèçyn-ı cĀvi; 2.devĀ'ü'z-zaèferĀn	2.'de har; mutedil; 1.'de ratıb
760	İİD	/devĀ'i'l-misk/			
761	İİD	/devĀ'ü'l-òauĀüf/			
762	BiD	deyüyrcas (Yun.)			3.'de har veya huşk; 4.'de har
763	BiD	d̄inbĀnyš	d̄Āyimü'l- èaiuş	1.òasü'l-kelb; 2.şevki'l-vĀric; 3.mışü'r-rĀèi	1.'de har; 2.'de yabis
764	BiD	d̄ünyĀdevey		züferĀ	
765	BiD	divdĀr	cinn aâacı	1.lifĀó (Rum'da); 2.ardýc (Antakya'da)	
766	BiD	dig-ber-dig	devĀ'ü'l- esnĀn		
ō					
767	BiD	òĀfenbedĀs		mĀøeryñ (Mağrip'te)	3.'nün sonunda har ve yabis
768	HİD	òibl-i Hindi	tosbaanınıñ kemigi		2.'de barid ve yabis
769	HİD	òübĀb		sinek	1.'de har ve ratıb
770	HİD	òerĀrió			2.'de, 3.'de veya 4.'de har ve yabis
771	HİD	òarú	úuşlaruñ tersi	òandeúyya	
772	İİD	òürýr			
773	İİD	òürýr-ı ebyaø			
774	İİD	òürýr			
775	İİD	òürýr			
776	İİD	òürýr			
777	İİD	òürýr			
778	İİD	òürýr			
779	İİD	òürýr			
780	BiD	òenebi'l-òayl			2.'de barid; 3.'de yabis
781	BiD	òenebi's-sebiè			2.'de barid; 1.'de yabis
782	BiD	òenebi'l-ceròyn		èirú'n-nýr (Şam'da)	2.'de har; 3.'de yabis
783	BiD	òenebi'l-fĀre		lisĀni'l-óamel	
784	BiD	òenebi'l-óayvĀn			
785	BiD	òenebi'l-il iarfı	òeòĀyir		har
786	MİD	òeheb			mutedil; 1.'de har ve

				ratıb
787	BİD	öy-âelââe óabbât	e'z-zaèryr	
788	BİD	öy-âelââe şevúât	e'ş-şikâèi	
789	BİD	öy-âelââe elvân	îarifleú	
790	BİD	öy-óamse aâabiè	e'l- bencengeşte	
791	HİD	ôi'b		3.'de har; 1.'de yabis
R				
792	BİD	râs	1.óaranâil; 2.cenâó-ı Şâmî; 3.úusú	2.'de veya 3.'de har ve yabis
793	BİD	râvend	râvende'd-devâb	2.'de har; 1.'de yabis; 3.'de har
794	BİD	râziyâ nec	1.imyñ (Şam'da); 2.şemer (Mısır'da); 3.besbâse (Mağrip'te); 4.èariza (Mısır eczacıları arasında)	2.'de har; 1.'nin sonunda yabis; 1.'de ratıb
795	BİD	râtinec	1.âamâü'â-âanavber; 2.râtilec	
796	BİD	râziúî	1.e's-sýseni'l- ebyaø; 2.zanbaú	
797	BİD	rânic	e'n-nârcil	
798	BİD	rây	nevèün mine's- semek	
799	BİD	râmehrân	mürekkeb devâ	
800	BİD	râmek (Yun.)	1.seke'l-miske (eczacılar arasında); 2.sek	3.'de barid; 2.'de veya 3.'de yabis.
801	YİD	rubýb	şiresi ütulan şeylerin şiresi	
802	YİD	rubbu'l-cevz		
803	YİD	rubb-ı óabbü'l-âs		
804	YİD	rubbi's-sefercel		
805	YİD	rubbü'l-rummân		
806	YİD	rubbü'l-óuârum		
807	YİD	rubbü't-týt		
808	YİD	rubbü'l-utruc		
809	YİD	rubbü'l-óaşóâş		
810	YİD	rubbü'd-dibâs		
811	YİD	rubbü's-sýs		
812	YİD	rubbü'l-èneb	1.e'd-dibs; 2.bekmes	
813	BİD	râtem (Ar.)		3.'de har ve yabis
814	HİD	ratyalâ	örümcek	3.'de barid ve yabis
815	BİD	rata	e'l-bunduúî'l-Hindi	
816	HİD	retýt	kibâre'l-óanâzir	
817	BİD	ricli'l-âurâb		3.'de har ve yabis
818	BİD	ricle	e'l-baúletièl-óumúî	
819	BİD	ricli'l-erneb	lââvîn	
820	BİD	ricli'l-óamâme	e's-sencâr	
821	BİD	riclü'l-furýc	e'l-úâúulet	
822	BİD	reçine	âamâ'r-â-âanavber	

823	HİD	raðma		anýú	3.'de har; 1.'de yabis
824	HİD	ruò			3.'de barid ve yabis
825	TİD	ruòÀm			3.'nün sonunda barid ve yabis
826	TİD	ruòÀmîè-ùyn		úaymýliyÀ	
827	BİD	reşÀd		e'l-óarf	
828	MİD	ruāÀā		úorúamşa	3.'de barid; 2.'de ratıb
829	BİD	ruìab	òurmÀ aàacı yemişiniñ altıncı mertebesi		2.'de har; 1.'de yabis
830	BİD	raùbe		e'l-faāfaāa	
831	BİD	raèe'l-ibl		1.raèyÀ-òeylÀ; 2.şevki'l-cimÀl (Antakya'da)	3.'de har ve yabis
832	BİD	raèe'l-óamÀm		1.úaleāariyñ; 2. sÁú-ı óamÀm (Mısır'da)	2.'de har ve yabis
833	BİD	raèyü'l-óamir			3.'de har ve yabis
834	BİD	raèÀd			2.'de har ve yabis
835	BİD	raèe'z-zerÀzir		e'l-fúvve	
836	YİD	raàve	bir şey bişdikde veyÀ úarışduúda üzerine çıúan köpük	zehretüèş-şey	
837	BİD	raúè-ı YemÀni/ Hindi		tın-i Efrenciyye (Mısır'da)	2.'nin sonunda har ve yabis
838	İİD	ruúèa	kesr olanları cebr iden şeyler		
839	BİD	raúbüèş-şems		1.meder; 2.hemek; 3.āÀmyýmÀ	
840	BİD	ruúèÀ		e's-seraòs	
841	HİD	raú		muúáu's-selÀóif	
842	HİD	raúş		kibÀrühÀ	
843	BİD	rummÀn			(tatlısı) 1.'de barid; 2.'nin sonunda ratıb; (ekşisi) 2.'de barid ve yabis; (kabukları) barid ve yabis
844	BİD	rumÀd	yanan şeylerin küli		3.'de yabis
845	TİD	reml		úum	(beyazı) 2.'de barid; (sarısı) 2.'de har; (diğerleri) 3.'de yabis
846	BİD	rummÀni'l-berr		e'l-cülnÀreè-òeker	
847	BİD	rummÀne's-suèÀl		òaşòÀşe'l-ebyaø	
848	BİD	rummÀni'l-enhÀr		kebire'l- heyýfÀrikýn	
849	BİD	remrem		1.e'l-úurüme'l- berri; 2. úarāaf	
850	İİD	ramÀvi	küól		

851	BİD	rend		1.ââr; 2.âs-ı berri	
852	YİD	rehşin		e'î-înóine	
853	HİD	rÿbiyân		ebÿcelenbÿye (Rumî'de)	2.'de har; 3.'de ratıb
854	HİD	rÿ'ÿs		baş	
855	MİD	rÿseòtec		râsuòt	2.'nin sonunda har; 3.'nün sonunda yabis
856	İİD	rÿşenâyi	Yunanca anlamı: gözi úavi iden; Süryaníce anlamı: câbirü'l- vehn	merúasışâ	3.'de har; 2.'de yabis
857	BİD	reybâs			2.'de barid ve yabis
858	BİD	reyóân			2.'de har ve yabis
859	HİD	ri'e			
860	HİD	riş	úuşlar tüyi		
Z					
861	MİD	zâc	úzlarıñ nevèi	(çeşitleri:)1.úalúadis ; 2.meliûan; 3.zâc-ı esâkife; 4.belmiş; 5.köryek; 6.şeoire; 7.úalúant/zâc-ı äyri; 8.úalaúûâr; 9.zâc-ı Úıbrıs; 10.mesin; 11.úâür	3.'nün başında veya 4.'de har ve yabis
862	BİD	zân		1.e'l-merv; 2.bir mechÿl aâaç	
863	BİD	zâvaú		1.zâdvaú; 2.zanbaú	
864	HİD	zââ	úayúândan bir nevè		
865	BİD	zebıb		(çeşitleri:)1. derbili/ Óorââniyye; 2.âabiâ (Mısır'da); 3.èabidiyye	har ve ratıb
866	BİD	zebıbü'l-cebel		meyvizec	3.'de har; 4.'nün başında yabis
867	YİD	zebedüel-baór		1.lisâni'l-baór; 2.ialèati'l-baór	2.'de, 3.'de veya 4.'de har ve yabis
868	YİD	zübd	südden alınan		1.'de har; 2.'de ratıb
869	HİD	zebâd	bir óayvânıñ èaraúı		3.'de har; 1.'de ratıb; mutedil
870	TİD	zeberced			3.'de barid; 4.'de yabis
871	HİD	zebzeb		naúıye	3.'de har ve yabis
872	HİD	zıbl			
873	MİD	zebedi'l-úamer		bıââúa	
874	MİD	zebedi'l-bevraú		òafife	
875	MİD	zebedi'l-úavârir		âırçanıñ köpüğü	

876	BİD	zebedi'l-úaûab	úamış içinde bulunan bir ruiÿbet		
877	TİD	zücÂc		1.ârça; 2..sümÂris (Yun.); 3.úaavÂrîr (Ar.)	1.'de veya 2.'de har; 2.'de yabis; mutedil veya barid
878	BİD	zürünbÂd		1.kÂfÿriñ köki; 2.kÂfÿri'l-kaek; 3.êirû-1 üb; 4.zürünbe	har ve yabis
879	BİD	zerneb		1.melikÂ; 2.ricli'l-cerÂd; 3.reyóÂn-1 terencÂni; 4. Âsîñ bir nevèi	2.'nin sonunda har veya yabis; 1.'de yabis
880	BİD	zirÂvend	devÂ'ü'l-mefÂâl ve nifÂs	devÂ'ü'l-mefÂâl ve nifÂs usÿljöiyÂ (Yun.)	2.'nin sonunda har ve yabis
881	MİD	zerniò	kebrite'l-arø	1.úarsÂüs (Yun.); 2.èalem	(siyahı) 4.'nün sonunda har ve yabis; (yeşili) 4.'nün başında har ve yabis; (kızılı) 3.'nün sonunda har ve yabis; (sarı) 3.'nün vasatında har ve yabis; (beyazı) 3.'nün başında har ve yabis
882	BİD	zerüşk		e'l-emirbÂris	
883	BİD	zerniò-i ÓorÂsÂni		e'l-úÂr	
884	BİD	zerd		revdik-i èuâfur	
885	BİD	zercÿn (Ar. < Far.)		úzıl güle	
886	MİD	zerúÿm		e's-seyleúÿn	
887	HİD	zurÂfa			
888	HİD	zerzÿr	nouûalu serçe úismından bir úuş		
889	BİD	zaèferÂn		1.körküm (Süryanice); 2.kerkimÂs (Far.); 3.cÂd; 4.cÂdi; 5.raèil; 6.rehúÂn	3.'de har; 2.'nin sonunda yabis
890	BİD	zaèÿr		1.kildÂry; 2.tiffÂó-1 cebeli	2.'de barid; 2.'de yabis
891	BİD	zaèber		e'l-merv	
892	BİD	zaèferÂni'l-óadid		óadid pâsı	1.'de har; (tazesi) 1.'de veya 2.'de yabis
893	BİD	zift			
894	BİD	zaúúÿm			3.'de har ve yabis
895	YİD	zalÂbiye			2.'de har ve ratib
896	BİD	[zelem]			
897	TİD	zümürüd			

898	BİD	zencebil (Ar. <Far.)		3.'de har; 1.'nin başında yabis veya ratıb
899	MİD	zencâr		4.'de har ve yabis
900	TİD	züncüfür		3.'nün sonunda har ve yabis
901	HİD	zenâbir	bal siñeginiñ erkegi degil	3.'de har ve yabis
902	BİD	zanbaú	yâseminiñ âarusı	
903	BİD	zencebili'l-kilâb		
904	BİD	zencebil-i Şâmi	e'r-râsen	
905	BİD	zehre	1.Şâmi úaranfil; 2.úaranfiliyye (Mağrip'te)	2.'de har ve yabis
906	BİD	zyfâ-i yâbis		1.'de veya 2.'de har; 1.'de veya 3.'de yabis
907	BİD	zyfâ-i raúb	úoyun ve keçide olan kirlir	1.'de veya 2.'de har; 1.'de veya 2.'de yabis
908	BİD	zevân	bir siyâh óab	2.'de veya 3.'de har ve yabis
909	BİD	zeytyn		barid ve yabis; (yaprağı) 2.'de har ve yabis; (ağacı) 1.'de har
910	BİD	zeyt	zeytyndan çıúan yaâ	(zeyt-i infâú) 3.'nün başında barid; 3.'nün ortasında yabis; (pişirilmiş yağ) 2.'de har; mutedil; 1.'de yabis
911	YİD	zibâr	zeyti ââfi eyledüklerin den âoñra úalan tiftl	
912	YİD	zeyti's-Sydân	zeyt-i hercân	2.'de har; 1.'de ratıb
913	MİD	zeybaú		2.'de barid; 3.'de ratıb
914	BİD	zeytyne'l-arø	mâzeryyn	
915	BİD	zeytyne'l-Óabeşe	Ve yuúâlu e'l- kelbeti'l-berri	
916	BİD	zir	e'l-kettân	
917	BİD	[zeytyne'l-Beni İsrâ'îl]	óaceri'l-yehyd	
918	BİD	zeyzefyn	e'l-âabirâ	
S				
919	BİD	sâdec		3.'de har ve yabis
920	BİD	sâc	1.sâyir âaaclar; 2. Hindi âaac	2.'de barid ve yabis
921	BİD	sâöervân (Ar. < Far.)	siyâh öervân	2.'de har ve yabis; 1.'de barid
922	HİD	sâlâmendâr (Yun.)	1.êâât; 2.seóliye (Mısır'da)	3.'de har ve yabis
923	HİD	sâm-u ubraâ	vazaâa	3.'de har ve yabis veya barid
924	BİD	sâmân	êarbün mine'l-berdi	
925	BİD	sâúi'l-óamâm		

926	BİD	s̄Abirek		1.lifĀóũ yemişi; 2. nefsi lifĀó	
927	BİD	s̄AsĀliyys		selyys	
928	BİD	s̄Asanir		nemmĀm	
929	BİD	sebistĀn		1.maòit; 2.sikenbȳh; 3.eyũyne's-sereũĀĀt	1.'de veya 2.'de har; mutedil; 1.'nin başında har
930	BİD	sebec			2.'de barid; 1.'de har; 3.'de yabis
931	BİD	sidir			1.'de har
932	BİD	suõĀ		õlĀĀ (Irak'da)	
933	BİD	suõĀb		ficen (Yun.)	2.'nin sonunda har; 2.'de yabis
934	BİD	seraós			2.'nin sonunda har ve yabis
935	BİD	serv		(berrisi) earer	(yaprakları) 1.'de har; (ağacı) 1.'de barid; (yemişi) 2.'de har; (diğerleri) 3.'de yabis; (zamkı) 3.'de har
936	HİD	sereũĀn		yengeç	2.'de barid; 3.'de ratıb
937	BİD	sirĀce'l-ũũrub	gicede øiyĀ viren aacıñ adı		
938	BİD	sermaú		e'l-ũũf	
939	BİD	sermĀ		mine'l-enbiõe	
940	BİD	sĀliyys		seyĀli	2.'de har; 3.'de yabis
941	BİD	suũyrinȳn (Yun.)			3.'nün sonunda har ve yabis
942	BİD	siød		reyõĀni'l-ũũĀri	2.'de har ve yabis; (Hindisi) 4.'de har ve yabis
943	BİD	saødĀn			2.'de har ve yabis
944	BİD	suèĀli		e'l-feyõurȳn	
945	İİD	suèyũ			
946	İİD	suèyũ			
947	İİD	suèyũ			
948	İİD	suèyũ			
949	İİD	suèyũ			
950	İİD	suèyũ			
951	İİD	suèyũ			
952	İİD	suèyũ			
953	İİD	suèyũ			
954	BİD	sefercel			2.'de ratıb ve yabis; 1.'de barid
955	BİD	sifendevliyȳn (Yun.)			2.'nin sonunda har ve yabis
956	İİD	sũfyf			
957	İİD	sũfyf			
958	İİD	sũfyf			
959	İİD	sũfyf			
960	İİD	sũfyf			
961	İİD	sũfyfi'ũ-ũyn			
962	İİD	sũfyf			
963	İİD	sũfyf			
964	İİD	sũfyf			
965	İİD	sũfyf			

966	iiD	süfýf			
967	iiD	süfýf			
968	iiD	süfýfe'l-fatú			
969	iiD	süfýf			
970	iiD	süfýfe'l-lü'lü'			
971	BiD	saúmýniyÀ		mahmýde	3.'nün sonunda har; 2.'nin sonunda yabis
972	BiD	suúýlýúanderyñ		1.keffi'n-nesr; 2.keffi'ø-øabèa; 3.ümm-i erbaèa ve erbÀèin; 4.ebý sebèa ve sebèain	3.'de har ve yabis
973	HiD	saúanúýr		verel (Mısır'da)	3.'nün sonunda har ve yabis
974	BiD	suúayrÀü-ı Mekki		1.ehil; 2.èazÁyim-i belesÀn; 3.óabbi's-sivÀk	
975	YiD	sükker	úÀmıññ kendü şiresi	(çeşitleri) 1. fÀnid; 2. ilýc; 3. úzÀzi nebÀt; 4. óamavi; 5. ìaberzed; 6. úatr; 7. muóayyere	
976	BiD	sekbinec	bir aàacın âamàı		3.'de har; 2.'de yabis
977	YiD	sükkere'l-èuñr		1.èuñre; 2.èuñr (Mısır'da)	2.'de har; 1.'de yabis; mutedil
978	BiD	sek		mine'r-rÀmek	
979	BiD	sükrüfe		suúayrÀi	
980	YiD	sikencübün (Ar. < Far.)	sirke ve bal	sirke-encübünden	
981	BiD	seliòa		1.esliyy's (Yun.); 2.seniyyñ	2.'nin başında har; 2.'nin sonunda yabis
982	BiD	salú			
983	BiD	selt	arpanın bir nevèi		1.'de har; 2.'de ratib
984	HiD	seloi'l-óayye	yılandan düşen kabuk		2.'nin sonunda har ve yabis
985	BiD	seldÀniyyñ		sindiyÀna (Antakya'da)	2.'de har ve yabis
986	HiD	sülüóüfÀt			2.'de har; 1.'de ratib veya yabis
987	BiD	selÀóa			3.'de har ve yabis
988	BiD	SüleymÀni		1.selmÀn; 2.devÀü'ş-şaeşe	2.'de har; 3.'de yabis; 4.'de har ve yabis
989	BiD	sulÀni'l-cebel		âarimetri'l-cedi	
990	HiD	selvi			
991	MiD	selüýñ		seyleüýñ	
992	BiD	selÀóa		muúl	
993	BiD	selcem		e'l-lift	
994	HiD	selýr		e'l-ceri	
995	BiD	selbin		e'l-èakýb	
996	BiD	selem		e'n-nabú	
997	BiD	salúi'l-mÀ'		cÀrü'n-nehri	
998	BiD	summÀú			2.'de barid; 1.'de veya

					2.'de yabis
999	BİD	simsim		celcelân (Habeşistan'da)	1.'de har ve ratıb
1000	BİD	saúmÿian		1.óayy-ı e'Àlem; 2.úanüariyÿn	3.'de har ve yabis
1001	BİD	semiúlas			har ve yabis
1002	BİD	semÂni		selvi	2.'de har; mutedil; 1.'de yabis
1003	HİD	semek		(çeşitleri) 1. e'ş- şebÿü 2. elbürek/ úışre (Mısır'da); 3. binni; 4. ceri/ úarmÿü (Mısır'da); 5. mÂr mÂhi/ engelis/ óayyÂt	2.'de barid; 2.'nin başında ratıb
1004	HİD	semeketi'â-âaydÂ		semeketi'â-âavl	3.'de har ve yabis
1005	YİD	semn	südden ütulan		2.'de har; 1.'nin sonunda ratıb
1006	İİD	semene		óabbü's-semene	
1007	BİD	semÂr		hüve'l-Âsel	
1008	BİD	semsaú		e'l-merzencÿş	
1009	BİD	simsime'l-berri		e'l-cebleheng	
1010	BİD	sümme'l-óımÂr		e'l-defli	
1011	BİD	sümme'l-fÂr		e'ş-şek	
1012	BİD	simmü's-semek		e'l-mÂhizehre	
1013	İİD	semne	bir maècÿn		
1014	İİD	simne			
1015	BİD	senÀ			2.'nin sonunda har; 1.'de yabis
1016	BİD	sünbül		nÂrdin	2.'de har ve yabis
1017	BİD	sengsebÿh		1.sebistân; 2.muúl-ı Yehÿd	3.'nün sonunda har ve yabis
1018	BİD	senderÿs			2.'nin sonunda har; 3.'nün başında yabis
1019	BİD	sendidias		şemièa	3.'de barid ve yabis
1020	TİD	senbÂdic		óaceri'l-messin	2.'nin sonunda barid ve yabis
1021	HİD	sincÂb			1.'de har; mutedil; 2.'nin başında ratıb
1022	HİD	sinnevr			2.'nin sonunda har ve yabis
1023	YİD	senbÿsek (Yun.)	yaâlarda óamir olan un	bezmÂverd	2.'de har ve ratıb
1024	BİD	senÂnir		emlec (Mısır'da)	
1025	BİD	sünbüli'l-keleb		e'l-èaynÿn	
1026	BİD	sindiyân		mine'l-ballÿti	
1027	BİD	senÀ-i Endelüsi		âemeri'd-derdÂr	
1028	BİD	senÿt		e'l-kemmÿn	
1029	İİD	sünÿn			
1030	İİD	sünÿn-ı Harÿnu'r- Reşid			
1031	İİD	sünÿn			
1032	İİD	sünÿn			
1033	İİD	sünÿn			

1034	iiD	sünÿn			
1035	iiD	sünÿn			
1036	iiD	sünÿn			
1037	iiD	sünÿn			
1038	iiD	sünÿn			
1039	iiD	sünÿn			
1040	iiD	sünÿn			
1041	BiD	sevrencân		ebzâr	3.'nün ortasında har; 2.'nin sonunda veya 3.'de yabis
1042	BiD	sÿs		aâl-ı sÿs	1.'de veya 2.'de har; mutedil; 1.'de ratıb veya yabis
1043	YiD	sevüü			
1044	YiD	sÿbih	maðäyâ şarâbıñ adı		2.'de har
1045	BiD	sÿsen		irsâ	
1046	BiD	sivâri's-Sind ve'l- Hind		keşt-ber-keşt	
1047	MiD	sÿri		mine'z-zâc	
1048	BiD	sÿiarâ (Yun.)	muðliâe'l- ekber		
1049	BiD	seysârÿn			3.'de har ve yabis
1050	BiD	seysebân		1.óabbü'l-faúð; 2.bencengeşt	2.'de har ve yabis; mutedil
1051	HiD	seybâr	bir balú		2.'de har ve yabis
1052	BiD	seyseber		1.nemmâm; 2.úurrete'l-èayn; 3.cereri'l-mâ'	
1053	BiD	seyir			
1054	BiD	seykerân		e'l-benc	
1055	BiD	seykerâni'l-hÿt		1.e'l-byâirâ; 2. e'l-mâhiyyetü zehre	
1056	BiD	seyúamÿr		e'l-cümmeyz	
1057	BiD	siyâh		hüve sâh-ı devrân	
1058	BiD	seymeúa			
Ş					
1059	BiD	şâhutruc		1.melike'l-baúÿl (Far.); 2.küsbereti'l-óımâr; 3. sâterrâc (Mısır'da)	2.'de har; 2.'nin sonunda yabis
1060	BiD	şâh-ı äini			2.'de barid; 1.'de yabis; mutedil
1061	BiD	şâh-ı sifrem		reyóânlaruñ sulûanı	1.'de veya 2.'de har; 1.'de barid ve yabis; mutedil
1062	BiD	şâhballÿü	feleki'l-arø	1.úastel (Mısır'da); 2.ebyfürve	1.'de har; mutedil; 2.'de barid ve yabis veya ratıb
1063	BiD	şâdenc		1.şâdene; 2.óaceri'd-dem	2.'de veya 3.'de har ve yabis; 1.'de har ve barid
1064	iiD	şâtal	sevâd ile óumre mâ- beyninde útealar		2.'de har ve yabis

1065	BİD	şahlÿk	armÿdiñ bir nevèi		
1066	BİD	şahidānec		oāşişiyeye; úanab	
1067	BİD	şah-ı bābek		e'l-bernyf	
1068	BİD	şābireh		e'l-liflāó	
1069	MİD	şāberúān		ōekeri'l-ōadid	
1070	BİD	şebt			2.'de veya 3.'de har; 1.'de veya 2.'de yabis
1071	BİD	şebrem		şerbet-i Óicāzī (Mısır'da)	2.'de veya 3.'de har; 2.'nin sonunda yabis
1072	BİD	şebbeh		rÿh-ı tÿtÿyā; óār-ı āini; óaceri'l-mā ve'l- muāfā;	3.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
1073	MİD	şeb	ruşybāt-ı mā'iyye	(çeşitleri:) 1. Yemāni; 2. müşauúauú; 3. müdeórac; 4. şebb-i zifr	2.'nin sonunda har; 2.'nin ortasında yabis; 1.'de har; 2.'de barid
1074	HİD	şübt	örümceklerün bir nevèi		
1075	BİD	şebi'l-esākife		e'ā-āēidu mine'l- úalā	
1076	HİD	şavü		mine's-semek	
1077	BİD	şea			2.'de barid ve yabis
1078	BİD	şecer-i Ebi MĀlik		āābyn-ı úāú	2.'de har ve yabis; 2.'de ratib
1079	BİD	şecere-i Meryem		1.e'ü-üalúu; 2.keff-i Meryem	3. sonunda har ve yabis
1080	BİD	şecereti'ü-üóāl		āarimetri'l-cedi	
1081	BİD	şeceret-i óas		e'l-azādiraöt	
1082	BİD	şeceret-i İllāh		1.e'l-ibhül; 2.yuúālu şeceret-i divdār bi'l-Hindiyye yaèni e'l-melāyike	
1083	BİD	şecereti'd-düb		e'z-zaèrÿr	
1084	BİD	şecereti'l-óayyāt		e's-serv	
1085	BİD	şecereti'd-dem		e's-şenóār	
1086	BİD	şecereti'ş-şefadiè		e'l-kebic	
1087	BİD	şeceret-i Mÿsā		e'l-ēaliú ev e'l- ēavsec	
1088	BİD	şeceret-i Rüstem		e'z-zerāvendi'ü-üavil	
1089	BİD	şecereti'l-berāiā		e't-übāú	
1090	BİD	şecereti't-tanin		e'l-lÿf	
1091	BİD	şecereti'l-yemām		e't-tenÿm e'l- müsemmā bi'l- Yÿnāniyye āāyÿmā	
1092	BİD	şeceret-i İbrāhīm		tualliuú ēale'l- fencigeşt ve's- şāhyānec	
1093	BİD	şeceret-i Meryem		1.aúóivān (Endülüs'te); 2. sefercel gibi bir ağaç; 3. óabbı'l-fÿl	

(Mısır'da)				
1094	BİD	şeceriti'l-behaú		e'l-úanÀberi
1095	BİD	şecereti'l-kef		e'l-aâÀbièü'â-âufır ve keff-i èÁyişe
1096	HİD	şaóm	1.olgunlaş- mayan ot; 2.hayvanatın iç yağı	1.'nin sonunda har; 1.'nin sonunda veya 2.'de yabis veya ratıb
1097	HİD	şaórÿr	serçeleriñ bir nevèi	2.'de har ve ratıb
1098	BİD	şerbìn		èàarèàÀr-ı berri 2.'de har ve yabis
1099	YİD	şarÀb		
1100	YİD	şarÀb-ı sirkencübìn sÀdec		
1101	YİD	şarÀbi'l-verd		celúarÀtan
1102	YİD	şarÀbi'l-èÿd		
1103	YİD	şarÀbe'z-zÿfa		
1104	YİD	şarÀbi'l-ibrisim		
1105	YİD	şarÀbi'l-utruc		
1106	YİD	şarÀbi'l-efsentin		
1107	YİD	şarÀbi'l-tüffÀó		
1108	YİD	şarÀbi'l-óummÀø		
1109	YİD	şarÀbü'l-mencaó		
1110	YİD	şarÀbi'd-dinÀri		
1111	YİD	şarÀbü'â-âandal		
1112	YİD	şarÀbi'l-benefsec		
1113	YİD	şarÀbe'l-linÿfer		
1114	YİD	şarÀbi'r-rummÀn		
1115	YİD	şarÀbi't-tÿt		
1116	YİD	şarÀb-ı mine'n- naâÁyió		
1117	YİD	şarÀbi'l-òaşòAş		
1118	YİD	şarÀbi'l-èunnÀb		
1119	YİD	şarÀbi'l-leymÿn		1.'de barid; 1.'de yabis
1120	YİD	şeşreneb		1.'de har; 2.'de huşk
1121	BİD	şaèir		2.'de barid; 1.'de yabis
1122	HİD	şaèr		
1123	HİD	şefnin	bir beyÀø úuş	1.debÀsi (Irak'ta); 2.yemÀm 3.'de har ve yabis
1124	BİD	şeflaó		e'l-Àâaf
1125	BİD	şuúydes		e'l-úanÀberi
1126	BİD	şauÁyiúr'n-NumÀn		1.şauí; 2.şauíú; 3.laèib 1.'de har ve yabis; 2.'de ratıb
1127	BİD	şauÁúul		1.óaşúÀl; 2.óarâi'n-nil 2.'de veya 3.'de har; 1.'de veya 2.'de ratıb veya huşk
1128	HİD	şaurÀú		2.'de har ve yabis
1129	BİD	şuúÿrdiyÿn		e'â-âyme'l-berri "çöl âarımsaâi"
1130	BİD	şekÀèi		3.'de har ve yabis; 1.'de har; 2.'de yabis
1131	BİD	şük		1.hÀlik; 2.sümmi'l-fÀr; 3.rÀhec; 4.merkeşmÿh 4.'nün başında har ve yabis
1132	BİD	şelcem (Ar.)		şalâam; 2.'de har; 2.'de rarıb

				lift (Mısır'da):	veya yabis
1133	BİD	şel			3.'de har ve yabis; 1.'de ratıb
1134	HİD	şemè	bal arısınıñ yapduâı yer		2.'nin başında har; 2.'de ratıb; mutedil
1135	BİD	şemÂr		rÂziyÂnec	
1136	BİD	şemşÂr		e'n-nefes	
1137	BİD	şemşir		şerşehiri'l-ûÂûylleti	
1138	BİD	şemmÂm	úavundan bir úısm		
1139	MİD	şemòÂıar		e'l-milóı'l-Hindi	
1140	BİD	şenóÂr		1.ebÿóabsÂ; 2.feylebÿs; 3.óasi'l-óımÂr; 4.keólÂ; 5.óumeyrÂ	2.'de har ve yabis
1141	BİD	şind Diyesúyridis		1.resmilÿs; 2.kemkÂm	3.'de har; 2.'de yabis
1142	BİD	şenc			e'l-óalezÿn
1143	BİD	şenbelid		e's-sevrencÂn	
1144	BİD	şenbÂr		e'l-ferÂsiyÿn	
1145	BİD	şehdÂnec (Far.)		1.úanab; 2.şerÂnıtı (Mısır); 3. zikze (Rumi'si)	3.'de barid ve yabis
1146	BİD	şevender			2.'de barid ve ratıb; 1.'de har
1147	BİD	şÿniz		óabbeti's-sevdÂ	3.'de har; 3.'nün sonunda veya 2.'de yabis.
1148	BİD	şÿveyle		berencÂsef	
1149	BİD	şÿşmin		óabbü'l-hÂl	
1150	BİD	şÿè		e'l-bÂn	
1151	BİD	şevke-i èArabi		e's-şekÂèÂ	
1152	BİD	şevke-i Yehÿdiyye		e'l-úarâaena	
1153	BİD	şevketü'l-èalek		e'l-eşóîâ	
1154	BİD	şevke-i beyóÂ		e'l-bÂzÂverd	
1155	BİD	şevke-i zÿfÂ		e'l-úarâaena	
1156	BİD	şevke-i âahbÂ		e'l-óarnÿbe'n-nebü	
1157	BİD	şeyârrec-i Hindi		óAmışe	3.'de har ve yabis
1158	BİD	şío		(Bazılarına göre çeşitleri: 1. èubeyærÂn; 2. efsentin	3.'de har ve yabis
1159	YİD	şir-óuşk (Ar. < Far.)	şirin-óuşk "úuru ve itlu"		2.'de har; 1.'de yabis veya ratıb; mutedil
1160	YİD	şiric		dühni'l-óall; dühni'l-celcelÂn/sÿsÂm	2.'de har; 3.'nün başında ratıb
1161	BİD	şeylem			3.'de har ve yabis
1162	YİD	şir-emlec (Far.)	süd ve emlec		
1163	HİD	şizerú		óaffÂş sidigi	
1164	İİD	şeyleâÂ			
1165	BİD	şeyÂn		dem-i aóaveyn	
1166	BİD	şeybe		e'l-úşne	

Ä				
1167	BİD	âĀm yĳmĀ	óaşĳseti'l- ĕaúreb	3.'de har ve yabis
1168	MİD	âĀbĳn	(çeşitleri:) 1. ĕİrĀúı; 2. Maàribi	(saf sabun) 3.'nün sonunda har ve yabis; (nişastalı olan) 2.'de har ve yabis; (harva'dan mamul olanı) 2.'de har ve yabis
1169	BİD	âabr	âabbĀre	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1170	BİD	âabbĀr	e't-temrhindi	
1171	HİD	âaónĀ'		2.'nin bşında har ve yabis
1172	HİD	âarimetri'l-cedi	öuffi'l-âurĀb	
1173	BİD	âarimetri'l-cedi (âarimetri'l- öayl)	sulĀni'l-öayl	2.'de har ve yabis
1174	HİD	âarâar		2.'de har ve yabis
1175	BİD	âaèter	zaèter	3.'nün başında har ve yabis
1176	MİD	âufr	1.e'n-nuóĀs; 2.baúr	
1177	BİD	âafaĀf	1.e'l-öallĀf; 2. sögüd aàacı	
1178	HİD	âaúr		2.'de har ve yabis
1179	YİD	âalma		2.'de har ve ratıb
1180	HİD	âıll	yüzi müstedir olan yılanlardan	
1181	BİD	âamà		2.'de mutedil ve yabis; har
1182	BİD	âamàu'l-balĀü	óınnĀ-i Üureyşı (Antakya'da)	3.'de har ve yabis
1183	İİD	âanavber	1.(erkeği) tenĳb; 2.úaøem-i Üureyşı	2.'de har; 1.'de veya 2.'de ratıb
1184	BİD	âandal	(yemişi) óabbete'l- öaêrĀ	(beyazı) 3.'de barid; (kıızılı) 2.'de barid
1185	BİD	âana'l-veber		3.'de har ve yabis
1186	BİD	âanĀr	e'l-çınĀr	e'r-rummĀn
1187	BİD	âahr		
1188	YİD	âahbĀ	e'l-öamr	
1189	HİD	âyf	yüñ	(siyahı) 3.'de har; (diğerleri) 2.'nin başında; (hepsi) yabis
1190	BİD	âavür	şevender	
ë, ø				
1191	HİD	ĕa'n	úoyun	2.'de har; 2.'de veya 3.'nün başında ratıb
1192	BİD	ĕĀl	e's-sidr	
1193	HİD	øabèa	èarcĀ "aúsaú"	2.'nin sonunda har; 2.'nin başında yabis
1194	HİD	øabb		3.'de har ve yabis
1195	BİD	øabr	cezer-i berri	
1196	BİD	ĕaóÁó		2.'de har ve yabis
1197	BİD	øarv	(zamkı) óaāalbĀn-ı cĀvi	3.'de har ve yabis; 1.'de yabis

1198	BİD	øariè		2.'de har ve yabis
1199	BİD	øarÿèr'l-kelbe	e'z-zaúÿm	
1200	BİD	èirísú'l-èacÿz	e'l-óasek	
1201	HİD	èarab	1.(rÂnîñ taóriki ile bal) bal; 2.(rÂnîñ sükÿmyla ile) úunfid	
1202	HİD	øarè		
1203	HİD	èifdaè		3.'de barid ve yabis; 1.'de yabis
1204	İİD	øamÂd		
1205	İİD	øamÂd		
1206	İİD	øamÂd		
1207	İİD	øamÂd		
1208	İİD	øamÂd		
1209	İİD	øamÂd		
1210	BİD	øamÂd-1 úarsúaliÿs "raèyi'l-óamÂm"		
1211	İİD	øamÂd		
1212	İİD	øamÂd		
1213	İİD	øamÂd		
1214	İİD	øamÂd		
1215	İİD	øamÂd		
1216	İİD	øamÂd		
1217	İİD	øamÂd		
1218	İİD	øamÂd		
1219	İİD	øamÂd		
1220	İİD	øamÂd		
1221	İİD	øamÂd		
1222	İİD	øamÂd		
1223	BİD	øamirÂn		
Û				
1224	BİD	ûlisúar		2.'de har ve yabis
1225	HİD	ûlvÿs		2.'nin sonunda har ve yabis
1226	BİD	ûlhúÿn		
1227	BİD	ûbÂşir		2.'de barid; 3.'de yabis
1228	BİD	ûbÂú	şeceri'l-berÂgiâ	2.'nin sonunda har ve yabis
1229	YİD	ûberzed		
1230	İİD	ûbiò		
1231	İİD	ûbiòì'l-èftimÿn		
1232	İİD	ûbiòì'l-uâÿl	şarÂbe'l-uâÿl	
1233	İİD	ûbiòü'l-fevÂkih		
1234	İİD	ûbiòü'â-âabr		
1235	İİD	ûbiòü'â-âabr		
1236	İİD	ûbiò		
1237	BİD	ûólab	1.cüz'ü'l-mÂ'; 2.úurbaâa yemligi; 3. âu ipligi	2.'de barid ve ratib
1238	HİD	ûóÂl		3.'de barid ve yabis
1239	BİD	ûarfÂ		2.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
1240	BİD	ûaròÿn		2.'de har ve yabis
1241	BİD	ûarÂâiâ	1.rubbü'l-arø; 2.rubbü'r-riÿÂó	2.'de barid ve yabis

1242	BİD	üriflen	örümÄne	3.'de har ve yabis
1243	BİD	ürifÿliyÿn		2.'de har; 3.'de yabis
1244	HİD	üruyò	e'l-baürriò	
1245	BİD	üróaşúÿú	e'l-hindibÀ	
1246	HİD	ürifÿn	e'ş-şefnîn	
1247	TİD	üafl	1.üyn-ı üaymÿliyÄya; 2.üyüali; 3.bilÿn	
1248	BİD	üalú	1.kevkebü'l-arò; 2.èrüi'l-èarÿs; 3.zeybaú	2.'de barid; 1.'de yabis; 3.'de barid
1249	BİD	üalè	erkek örümÄ aâacınıñ toðumı	1.'de veya 2.'de barid; 2.'de veya 3.'de yabis
1250	İİD	üalÀ	şarÄbdan âaliò olan	
1251	YİD	üanbÄü	terencübîn	
1252	BİD	üaylaúÿn		2.'de har; 3.'de yabis
1253	BİD	üayarÄne	1.üayşir; 2.üaşÿr	4.'de har ve yabis
1254	HİD	üayhÿc		
1255	TİD	üyn	(çeşitleri:) 1.Miâr'ın üynı; 2.üyn-ı maòtÿm (üyn-ı kÄhile veya şÄmÿs); 3.üyn-ı Ermeni	2.'de barid ve yabis
1256	TİD	üyn-ı ŞÄmÿs	1.kevkebi'l-arò; 2.üyn-ı maòtÿm	2.'de barid ve yabis
1257	BİD	üb		
1258	HİD	üyÿr		
Ö				
1259	BİD	öafre		4.'de har ve yabis
1260	BİD	öfre'l-èuüÄb	1.fÿlyÿn; 2.(bustÄnisi) şeceret-i Ebi MÄlik	2.'de barid ve yabis
1261	BİD	öfre'n-nesr	e'l-üaüÄniüi	
1262	HİD	ölf		
1263	HİD	öalim	ökeri'n-neèÄm "deve üuşunıñ erkegi"	
1264	BİD	öayÄn	yÄsemînü'l-berr	4.'de har ve yabis
èA				
1265	BİD	èÄürüaróÄ (Ar.)	(Şamı'si) èÿdu'l- üaró	4.'de har ve yabis; (Şamı'si) 3.'de har ve yabis
1266	BİD	èÄüÿl	deve dikenî	3.'nün başında har ve yabis
1267	HİD	èÄc	nÄbi'l-fil "fil dişi"	
1268	BİD	èabher	e'n-nercis	
1269	BİD	èubeyærÄn	e'l-berencÄsef	
1270	BİD	èabir	e'z-zaèferÄn	
1271	BİD	èacb	e'l- anÄâyris	
1272	BİD	èucme	e's-suiÿriÿn	
1273	BİD	èades	beles	2.'de barid; 3.'de yabis
1274	BİD	èaöbe	yuläun 1.becem;	2.'nin sonunda har

			aâacınıñ yemişi	2.kezmâzek	
1275	BİD	èarîeniââ			4.'nün başında har ve yabis
1276	BİD	èarèar	berri serv		2.'de har ve yabis
1277	BİD	èurÿki'â-âabâân	úzıl âamarlar	(büyüğü) körküm “ vers”; (küçüğü) mâmeyrân “füvve”	
1278	BİD	èurÿü'l-biø		e'l-müstaécile	
1279	BİD	èurÿü's-şecer		e'â-âumÿâ	
1280	BİD	èirû'l-óubÿb			
1281	BİD	èirû's-sekr		1.èaraúi; 2.zeybaúi'l-óimâr	
1282	BİD	èarfec		şevki'l-úutâd	
1283	BİD	èarfaâân		e'l-óandeúÿü	
1284	BİD	èarâam		e'l-bâðencâne'l- berri	
1285	BİD	èirû'l-kâfÿr		e'z-zürünbâd	
1286	BİD	èirû'ü-üb		aâli'l-eşrâs	
1287	BİD	èarmaø		1.sidr; 2.úhclub	
1288	BİD	èirû's-sÿs		sÿsıñ nefsi	
1289	YİD	èasel			3.'de har; 2.'de yabis
1290	BİD	èaşar		èişâr	2.'nin sonunda har ve yabis; (südü) 4.'de har ve yabis
1291	BİD	èaâa'r-râei			2.'de veya 3.'de barid; 1.'de ratib veya yabis
1292	BİD	èuâfur	úurûm çiçegi	1.behremân; 2.zerev	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1293	HİD	èaââfir		derviye	2.'de har ve yabis
1294	BİD	èaâib		e's-şeytarâc	
1295	YİD	èuâârât	otlardan âuílan şire		
1296	BİD	èaüâre		e's-sünbüle'r-Rÿmi	
1297	BİD	èaüâb		e'l-úuñ	
1298	BİD	èaişân		e'd-deyisúÿr	
1299	HİD	èiôâm			2.'de veya 3.'de barid; 1.'nin sonunda yabis
1300	HİD	èaôâya		sâlamenderâ	
1301	BİD	èaôlam		1.e'n-nil; 2.úauâba	
1302	BİD	èafâ			2.'nin sonunda barid; 3.'nün başında yabis
1303	TİD	èaúúú			3.'de barid; 2.'de veya 3.'de yabis
1304	HİD	èaúreb		(çeşitleri:) 1. şeyyâle; 2.èaskeri	3.'nün sonunda barid ve yabis
1305	HİD	èuúâb	bir maèrÿf yırtıcı úuş	nÿşâdır	2.'de har ve yabis
1306	BİD	èaúde		berbâris (Mısır'da)	
1307	BİD	èakÿb		mine'l-óarşef	
1308	BİD	èaúbe		e'l-laèbeti'l- Berberiyye	
1309	YİD	èaúer	dühnlereñ		

			òalù		
1310	YiD	èakìr	bala úarışan mÿm		
1311	BiD	èakreş		mine'á-áeyl	
1312	BiD	èaliú			2.'de barid ve yabis
1313	BiD	/èaliúú'l-keleb/		1.èaliúe'l-èades; 2.verdi's-sibÀè	
1314	HiD	èalaú		sülük (T.)	2.'de barid ve ratıb
1315	BiD	èalúam		1.úíááÀ'l-óimÀr; 2.óanôal	
1316	BiD	èalek		1.(Rûmî'si) miâüüi veya âamâi'l-fistú; 2.(yeni çıkmışı) âamâe'l-baüam; 3.(kurusu) úalfÿn	
1317	MiD	èalem		zerniò	
1318	HiD	èanber	1.âu âàırınıñ gözi; 2.bir maðâÿâ balıàıñ tersi		2.'de har; 1.'de yabis
1319	BiD	èineb			har ve ratıb; (kıızılı) 2.'de mutedil; (siyahı) 2.'nin sonunda har ve ratıb; (beyazı) 1.'de har ve ratıb
1320	BiD	èunnÀb			mutedil; 1.'de ratıb
1321	BiD	èanem			2.'de barid ve yabis
1322	HiD	èanúebÿt			1.'de har; 2.'de yabis
1323	BiD	èunâul		baâali'l-fÀr	
1324	BiD	èandem		e'l-baüam	
1325	BiD	èanúar		merzencÿş	
1326	BiD	èanced		èAcemü'z-zebib	
1327	BiD	èanzarÿt		hüve'l-anzarÿt	
1328	BiD	èand		e'â-âÿf	
1329	BiD	èavsec			1.'de barid; 2.'de yabis
1330	BiD	èÿd			2.'nin sonunda har ve 3.'de yabis
1331	BiD	èÿdi'l-óayye			3.'de har ve yabis
1332	BiD	èÿdü'â-âalib		e'l-fÀvÀniyÀ	
1333	BiD	èÿdi'r-río		1.mÀmeyrÀn; 2.vech; 3.èÁúurúaróÀ; 4.emirbÀris	
1334	BiD	èÿdi'l-yüsr		1.e'l-anÀâÿris evi'l- erÁú evi'l-maóleb; 2.yüsr; 3.èÿdi'l-muàle	
1335	BiD	èÿdi'l-úaró			
1336	BiD	èÿdi'l-èaiÀs			
1337	BiD	èaynÿn		senÀ-i beledi	3.'nün başında har ve yabis
1338	BiD	èayne'd-dik			3.'de har ve yabis; 1.'de ratıb
1339	BiD	èaynü'l-hüdhüd		ÀóÀni'l-fÀr	

1340	BİD	èuyÿni'l-baúar	mine'l-ènebi evi'l-acÁã	
1341	BİD	èuyÿni's-sereüAnÁt	e's-sebistÁn	
1342	BİD	èaynü'l-herr		
1343	BİD	èayn-i rÁn	e'z-zaèryr	
1344	HİD	èuyÿni'l-óayvÁnÁt		
1345	BİD	èayáAm	e'l-àarab evi'd-deleb	
á				
1346	BİD	àÁfiã		2.'de har; 1.'de yabis veya mutedil
1347	BİD	àÁr	1.dÁnimÿ (Yun.); 2.mÁbehiştÁn (Far.)	2.'de har ve yabis
1348	BİD	àÁÁlis	1.àÁliyÿs; 2.fisa'l-kilÁb	2.'de har ve yabis
1349	BİD	àÁriúyn		2.'de har ve yabis; 2.'de veya 3.'de yabis
1350	BİD	àÁsÿl	ebÿ úÁbÿs	
1351	İİD	àÁliye		
1352	İİD	àÁliye		
1353	İİD	àÁliye		
1354	İİD	àÁliye		
1355	BİD	aubbeyrÁ	1.úarÁáyÁ; 2.sebistÁn; 3.incere; 4.siyÁh zaèryr; 5.fÁliúa; 6.mermÁóÿz; 7.zeyezfÿn	3.'de har ve yabis
1356	HİD	aaóÁf	mine'l-àurbÁn	
1357	BİD	aurÁ		2.'de har ve yabis
1358	BİD	àarb		2.'de barid ve yabis
1359	HİD	aurÁb	(çeşitleri:) 1. zÁã; 2. àurÁbe; 3. ebúaèa	har ve yabis; (zag) 1.'de har ve yabis; (gurabe) 2.'de har ve yabis; (ebkaa) 3.'de har ve yabis
1360	BİD	àarúad	kibÁre'l-èavsec	
1361	BİD	àarar	èaãa'r-rÁèi	
1362	BİD	àarÁair		
1363	HİD	àazÁle	(çeşitleri:) 1. àazÁl; 2. ôabi; 3. ùlÁ; 4. ôıřf	2.'de har ve yabis; (misklü olanı) 3.'de har ve yabis
1364	BİD	àasÿle	1.àasl; 2.óuümi; 3.uřnÁn; 4.uóòurn (Hicaz'da)	
1365	BİD	àaliúa	àÁliúa	
1366	BİD	àalicen	1.e'l-fÿtenc; 2.aáiryÁ; 3.reyóÁne'l-arø; 4.eřúeürÁ	
1367	HİD	àamÁm	e'l-isfenc	
1368	HİD	àanem	e'è- èÁ'in	
1369	BİD	àÁvřene	maòrama	

1370	BİD	âyre		1.e'l-ouârum; 2.úoruú	
1371	HİD	âayme		1.âaymeti'l-baór; 2.isfenc	
F					
1372	BİD	fÂvÂyinÂ		1.fÂriyyñÂ; 2.kehyenÂ; 3.êyd-ı âalib; 4. verdi'l-óamir (Garp'ta)	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1373	BİD	fÂaire		1.fÂriâe; 2.melÂne	2.'de har ve yabis
1374	BİD	fÂr			3.'de har ve yabis
1375	BİD	fÂşerÂ		1.hezÂrçeşÂn; 2.kermeti'l-beyøÂ	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1376	BİD	fÂşerşin		siyÂh kerme	
1377	BİD	fÂlinciuân	retilÂ devÂsı		2.'de har ve yabis
1378	HİD	fÂôte		yemÂme (Antakya'da)	3.'nün başında yabis
1379	BİD	fÂreti'l-beyş		maeahu	
1380	BİD	fÂâyie		âemere'l-òinnÂ	
1381	BİD	fÂfir		e'l-berdi	
1382	İİD	fÂü	bir mechÿl devÂ		
1383	İİD	fetÂyilü'r-ruóbÂn		zencebiliyye	3.'de har ve yabis
1384	İİD	fetÂyil			
1385	İİD	fetile			
1386	İİD	fetile			
1387	BİD	ficl			2.'de har ve yabis; (berrisi) 3.'de har ve yabis
1388	BİD	ferbiyyñ		feribÿn	4.'de har ve yabis
1389	BİD	ferÂsiyyñ			2.'nin sonunda har; 1.'de yabis
1390	BİD	ferencmuşek			2.'nin sonunda har ve yabis
1391	HİD	fırÂò		piliç (T.)	
1392	BİD	ferfir		1.ferfeò; 2.ricle	
1393	İİD	ferÂzec			
1394	İİD	ferzece			
1395	İİD	ferzece			
1396	İİD	ferzüce			
1397	İİD	ferzüce			
1398	İİD	ferzece			
1399	BİD	fistú			2.'de har; 1.'de ratıb; (üst kabuğu) 2.'de barid ve yabis; (kızıl kabuğu) 2.'de yabis
1400	BİD	feşae			2.'de har ve yabis
1401	BİD	fisa'l-kilÂb		âÂâÂlis	
1402	HİD	fesÂfis		baú	
1403	BİD	faâfaâa		bersim (Mısır'da)	2.'de har ve ratıb; 1.'de ratıb
1404	BİD	fıâae	úuru úzümiñ çekirdegi		

1405	MİD	fiêêa		barid ve yabis; 2.'de mutedil
1406	BİD	faîar	kümÂh	
1407	BİD	feúaè		
1408	BİD	fiúÁó	çiçeklü olan otñ çiçegi	
1409	YİD	fiúÀè	nebiödendir	
1410	BİD	faúlimýs	keçi servisi	
1411	BİD	faúliminýs	buðýr-ı Meryem	
1412	BİD	felence		2.'de har ve yabis
1413	BİD	fülful	arbiúas (Yun.)	(siyahı) 2.'nin sonunda har ve yabis; (beyazı) 3.'de har ve yabis
1414	BİD	[fülfulmýne]	fülfulün aâacı	
1415	BİD	fülfuli'l-mÀ		2.'de har ve yabis
1416	BİD	felâfili's-Sýdân		3.'nün sonunda har ve yabis
1417	BİD	fil		2.'de mutedil; 1.'de yabis
1418	BİD	füfuleèl-úurýd	óabbièl-ketem	
1419	BİD	fülfulüèâ-âaúÁliye	fencengeşt	
1420	BİD	fulýmes	e'l-byâiri	
1421	BİD	fenciyñ		3.'de har ve yabis
1422	BİD	fenek		3.'de har; mutedil; yabis
1423	BİD	fencengeş		e'l-bencóeşet
1424	BİD	fenciyýs	e'l-kebir min-òasi'l-óimÂr	
1425	BİD	fenÀ	ènebú'â-âaèleb	
1426	BİD	fev		2.'de har ve yabis
1427	BİD	füvve	èurýú-ı áabbââin	2.'de har ve yabis
1428	BİD	fýful	Hind bundúı	2.'de yabis
1429	BİD	fýtenc	1.fýdenc; 2.(berrisi) fýzenc "nehri"; 3.(bustanisi) niènÀè; 4.(sarı ve siyahı) müşeyyaè-i müşektârÀ; 5.óabaúu't-timsÁó; 6.müşebbaè-i müşektârÀ; 7.óabaú	har ve yabis; (müşektârÀsı) 4.'de har ve yabis; (cebelisi) 3.'de har ve yabis; (niènÀè) 2.'de har ve yabis
1430	TİD	firyzec		2.'de barid; 3.'de yabis
1431	BİD	fil		3.'de har ve yabis
1432	BİD	feycen	e's-suóÂb	
1433	BİD	feylzehrec	1.sümmi'l-fil; 2.fil aâusı; 3.óaaø	
1434	BİD	feylecýş	üöni'l-fil	
1435	BİD	feyned	óaceri'l-úayâýr	
Ú				
1436	BİD	úÁúulle	hil-i bevVÀ	(erkegi) 2.'de har ve yabis; (dişisi) 3.'de har ve yabis

1437	BİD	úÁúulli		2.'de har ve yabis
1438	BİD	úÁr	úir	2.'de har ve yabis
1439	BİD	úÁvend		2.'de har ve yabis
1440	BİD	úÁtilü'n-nimr ve'ö-öib ve'l- keleb		
1441	BİD	úÁtil ebih	e'l-úalüab evi'l- mevz	
1442	BİD	úÁtil nefse	ekl	
1443	BİD	úÁtilü'n-naól	e'l-linýfer	
1444	BİD	úÁtil Àöiye	öiääi'l-kelb	
1445	BİD	úÁre	señÁois	
1446	BİD	úÁür	demi'l-aòaveyn	
1447	BİD	úÁüniüi		
1448	HİD	úabc	e'l-óacel	
1449	BİD	úatÀd		2.'de har ve yabis
1450	BİD	úráÀ		2.'de barid ve ratıb
1451	BİD	úráÁ'i'l-óimÀr		3.'de har ve yabis
1452	BİD	úráÁ'i'l-óayye	e'z-zirÀvende't-üavil	
1453	BİD	úaad	e'l-öiyÁr	
1454	BİD	úráÁ'i'n-nieÀm	e'l-óanóal	
1455	BİD	úráÁ-i Hindi	e'l-öiyÁrşenber	
1456	BİD	úadid	tÁzesiniñ úurusıdır	3.'de har ve yabis
1457	BİD	úurdumÁnÀ	úardÁyñ-ı berrı ve cebeli	3.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
1458	BİD	úaranfúl		3.'de har ve yabis
1459	BİD	úarÁáiyÁ	erik gibi bir yemiş	
1460	BİD	úarÁáiyÁ	erik aàacı öýöu'd-düb gibi bir (mısır'da) aàacdır	1.'de barid ve yabis; 1.'de ratıb
1461	BİD	úurrete'l-éayn		
1462	BİD	úaran		
1463	BİD	úarè	dubbÀ	2.'de barid ve ratıb
1464	BİD	úarääena	şecere-i İbrÁhim	1.'de veya 2.'de har; 1.'de yabis
1465	HİD	úırmız		2.'de barid ve yabis
1466	BİD	úýúamÁn		2.'de har ve yabis
1467	BİD	úaraø	1.ümm-i àilÁn; 2.äänü	2.'de barid ve yabis
1468	BİD	úurüm	èusfuruñ óabbı	2.'nin sonunda har ve yabis
1469	BİD	úurýnü's-sünbül	aáli'ş-şevkerÁn	4.'de har ve yabis
1470	BİD	úurüs		3.'de har ve yabis
1471	HİD	úurýnü'l-baór	e'l-mercÁn evi'l- kehrýb	
1472	HİD	úurýn	e'l-besd	
1473	BİD	úurýúýmaèmÀ	dühni'z-zaèferÁn	
1474	BİD	úarniyÁ	nebÁti'ş-şeyö ve'l- öunfis	
1475	BİD	úurunbÀd	1.e'l-kerviyÁ; 2.úurinúÁr	
1476	BİD	úarneve	lüaatün fi-herneve	
1477	BİD	úurüm-ı Hindi	óabbü'n-nil	
1478	BİD	úurümÁn	òarümÁn	
1479	BİD	úarúaşun	e'l-kebÁbe	

1480	BİD	úarù		1.kürrÀá; 2. faäfaäa	
1481	HİD	úarni'l-òarüt		gergedÀn	
1482	İİD	úuräü'l-aürÄä			
1483	İİD	úuräü'l-efèi			
1484	İİD	úurä-1 Enderÿfÿrÿn E'l- Melik			
1485	İİD	úurä-1 ÄürvekavÄmaèma		úurä-1 zaèferÀn	
1486	İİD	úuräü'l-èunāul			
1487	İİD	úuräü'l-kevkab			mutedil; 1.'de yabis
1488	İİD	úurāi'l-cülnÄr			
1489	İİD	úurāi'l-kehrübÄ			
1490	İİD	úurāi'r-rÄvend			
1491	İİD	úurā			
1492	İİD	úurä-1 enderÿn			
1493	İİD	úurä-1 mine'n- naāÿiyò			
1494	BİD	úusù			2.'de har; 3.'de yabis
1495	BİD	úasÿs (Yun.)		liblÄbñ kebiri	
1496	BİD	úaşÿarÿn			2.'de har ve yabis
1497	BİD	úusù-1 ŞÄmi		e'r-rÄsen	
1498	BİD	úasab		temriñ beyÄøı	
1499	BİD	úaşmeş		çekirdegi olmayan üzüm	
1500	BİD	úaşeşre		1.emirbÄrisiñ úabuài; 2. seliòamñ bir nevèi, 3.her otñ úabuài	
1501	BİD	úaāab			2.'de barid ve yabis
1502	BİD	úaāab[-1 öerire]	kerefs gibi bir ottır		2.'de veya 3.'de har ve yabis
1503	BİD	úaāab		1.sÄyir èalefler; 2.faäfaäa	
1504	BİD	úaøm-1 úarış	āanavber aāacınıñ erkeğiniñ yemişi		
1505	BİD	úaūlab		úÄtil ebih	2.'de barid ve yabis
1506	BİD	úaūn		1.èaūab; 2.kerşef	2.'de har ve yabis; 1.'de ratıb
1507	BİD	úaūaf		sermaú	2.'de barid ve ratıb
1508	BİD	úaūrÄn		óayÄti'l-mevti (çeşitleri:) 1. berfiyye; 2. sÄyile	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1509	BİD	úaūÄt			3.'de har ve yabis
1510	YİD	úaūÄyrf			2.'de har ve ratıb
1511	BİD	úaèil		mineèl-kümÄh	
1512	BİD	úaèneb		1.aaèleb; 2.úulúÄs	
1513	BİD	úufr		úÄr	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1514	BİD	úaflluò		mine'l-kürÄä	
1515	BİD	úulkÄs			1.'nin sonunda veya

				2.'nin başında har; 2.'de ratıb	
1516	BİD	úalúal		2.'de har ve ratıb	
1517	BİD	úalneb		2.'de har ve yabis	
1518	MİD	úlimiyÀ		har ve yabis	
1519	BİD	úalúýniyÀ	rÀtinec ve âanavber âamâı	2.'de har ve yabis	
1520	MİD	úali	tÀze ušnÀndan ütulanı	4.'de har ve yabis	
1521	HİD	úulýb			
1522	BİD	úalýmÀn		şeceret-i Ebi MÀlik	
1523	MİD	úalúadis	sırça úismından	1.úalúand; 2.úalúatÀr	
1524	MİD	úalèi		e'l-úaađır	
1525	BİD	úalat		mÀş-ı Hindi	
1526	HİD	úımrı		2.'de har ve yabis	
1527	HİD	úaml		bit	
1528	HİD	úamaz		1.lebeni'l-òayl; 2.at südi	
1529	BİD	úamóa		üblerden	
1530	BİD	úamió		1.ómü; 2.buàday	
1531	BİD	úanÀberi		1.aalýl; 2.eberèaşt	2.'de har ve yabis
1532	BİD	úanıariyñ (Yun.)		2.'de har ve yabis	
1533	BİD	úata		bÀrzed	2.'de veya 3.'de har ve yabis
1534	BİD	úanbil	bir alay úitèalar		
1535	HİD	úunfió		(küçüğü) úunfióe'ş- şevú ve úunfióe'l- kebÀbe; (büyüğü) deldel ve yÀsemin	2.'de har ve yabis
1536	BİD	úanab		şhdÀnec çöpi	
1537	HİD	úunbara		mine'l-eaāfir	
1538	BİD	úanbiü		mine'l-kerneb	
1539	YİD	úand		1.eaāri'ş-şeker; 2.şeker şiresi	
1540	BİD	úandýl		e'd-dÀr-şeyşeeÀn	
1541	BİD	úandes		kündüs	
1542	BİD	úanÀ	übaşiriñ aâacı; âamâına Àşau denilen aâac		
1543	BİD	úahve			
1544	BİD	úýýlidýn		2.'de har ve yabis	
1545	BİD	úavf		3.'de har ve yabis	
1546	BİD	úavüi	rÀyióalu buòýrlardır		
1547	YİD	úýniyÀ		1.mÀ'i'r-rummÀn; 2. nÀr àuyı	
1548	BİD	úýşir		e'ü-übaú	
1549	BİD	úayâým		3.'de har ve yabis;	

				2.'de yabis
1550	BİD	úaâiúahr		3.'de har ve yabis
1551	TİD	úaaysýr		
1552	İİD	úayrýü		
1553	TİD	úaymýliyÀ	üafl	
1554	BİD	úür	e'l-úÀr	
1555	BİD	úaytyş	e'l-lÀden	
K				
1556	BİD	kÁfýr	(çeşitleri:) 1. riyÁói; 2. úayâýri; 3. ezrÀr; 4. kÁfýr-ı mevti	3.'de barid ve yabis; 4.'de barid
1557	BİD	kÁşem	1.leyseÿn; 2.sÁsÁl	3.'de har ve yabis
1558	BİD	kÁdi		3.'de har ve yabis
1559	BİD	kÁkenc	min-èinebi'á-aaèleb	
1560	BİD	kÁfýriyye	mine'r-reyóÀn	
1561	BİD	gÁvçeşm	e'l-bahÀr	
1562	BİD	gÁfderÀn	lisÁni'á-ævr	
1563	BİD	keber	1.úabbÀr; 2.seleb (Mısır'da); 3.serÁsiyñ; 4.úayial	har ve yabis; (kabuğu) 3.'de har ve yabis; (tanesi ve budakları) 2.'de har ve yabis; (yaprakları) 1.'de har ve yabis
1564	BİD	kebikec		3.'de har ve yabis
1565	BİD	kebÀbe		2.'de har ve yabis
1566	MİD	kibrit	(çeşitleri:) 1. aaÀbiè; 2. maâukÀ; 3. fecre	3.'de har; 1.'de veya 4.'de har
1567	HİD	kebid		
1568	BİD	kebÀb		2.'de har, 1.'de yabis
1569	BİD	kettÀn		2.'de har ve ratıb
1570	BİD	ketem	nile	2.'de har ve yabis
1571	BİD	ketil	tüffÁo	
1572	BİD	ketirÀ	bir áamà	1.'de barid ve yabis
1573	BİD	keólÀ ve küóeylÀ	lisÁnü'á-ævr evi'ş-şeoÀr	
1574	İİD	küól	1.saóú olınub elekden geçmiş şey; 2. müfredÀt; 3. mil ile istiemÁl olan şey; 4. Milsiz kullanılırsa ôarıyre denir.	(çeşitleri:) 1. İáfahÁniyye "iámid"; 2. küól-i FÁrisiyye "anzarýt"; 3. küól-i SýdÁn "çeşm", 4. rýşenÁyÀ "muúavviyü'l-baâar (Yun.)"; cÁbirü'l-vehen (Süryanice); 5. merúasışÀ
1575	İİD	küól-i'l-BÁselikýn		
1576	İİD	küól-i'r-rumÁdi		
1577	İİD	küól-i'l-èazizi		
1578	İİD	küólü'l-aâber		
1579	İİD	küól		
1580	İİD	küól-i muúliyÁáÀ	küólü'l-	melekÁyÀ (Ar.)

		(Yun.)	melâyike		
1581	İİD	küölü'z-zaèferÂn			
1582	İİD	küölü's-sÂdece'l-Hindi			
1583	İİD	küöl			
1584	İİD	küöl-i verdi			
1585	İİD	küöl-i senedi			
1586	İİD	küöl			
1587	İİD	küölü'r-rummÂnin			
1588	İİD	küölü'l-óivel			
1589	İİD	küöl mine'n-naâÿiyó			
1590	İİD	küöl			
1591	İİD	küöl-i aâfer			
1592	BİD	keder	hüve'l-kÂdi		
1593	BİD	kerefs		har ve yabis; (cebelisi) 3.'de har ve yabis	
1594	BİD	kerm	üzüm aâacı	2.'de barid ve yabis	
1595	BİD	kerneb		har ve yabis; (berrisi) 2.'de har ve yabis	
1596	BİD	kürrÂâ		har ve yabis; (nebtisi) 3.'de har ve yabis	
1597	BİD	körsine	keşnin	1.'nin sonunda har; 2.'de yabis	
1598	BİD	kerviyÂ	úarnıbÂd (Far.)	2.'nin sonunda har; 3.'nün başında yabis	
1599	HİD	kürki	âarnÿú	2.'nin sonunda har ve yabis	
1600	HİD	keriş	óayvÂnÂtûn baâırsaúları ve mièdeleri	2.'de har ve ratıb	
1601	BİD	kerme		1.(beyazı) fÂşırÂ; 2.(siyahı) fÂşermin	
1602	BİD	kersef		e'l-úuın	
1603	BİD	kerkiş		mine'n-bÂbÿnec	
1604	HİD	gergeden		Hind eşegi	
1605	BİD	körküm		1.âaru kökler; 2.zaèferÂn; 3.Hindi kökler	
1606	BİD	kerkemÂn		e'l-óandeúÿüi	
1607	BİD	kermedÂne		e'l-meşÂn	
1608	BİD	kerker		mine'â-ânavber	
1609	BİD	kerdehÂn		èÁúrúaróÂ	
1610	BİD	kervÂn		mine'l-èaâÂfir	
1611	BİD	küzbere		1.úÿrdiyÿn; 2.(berrisi) taúde; 3.keşniz	2.'de barid ve yabis
1612	BİD	kezberetü'â-âaeleb	bir mechÿl ot		
1613	BİD	kezberete'l-ber		e'l-berşAvşÂn	
1614	BİD	kezvÂn		2.'de har ve yabis	
1615	BİD	kezmÂzek	úzıl eÿdlar	2.'de har; 1.'de veya 2.'de ratıb	
1616	YİD	kesksÿn	Maârib'de	2.'nin sonunda har ve	

			yaà veyÀ àayr ile yoàarılan unîñ ufaàmîñ adı	yabis
1617	HİD	küsb	yaài ütulduúdan áoñra bÀdem ve simsim uāÅresiniñ adı	
1618	BİD	keşt-ber-keşt (Far.)	ekin ekin üzerine	2.'de har ve yabis
1619	BİD	keřýt		ekřýt
1620	BİD	keşnin		e'l-körsine
1621	BİD	keşnec		mine'l-kümÅh
1622	BİD	kemş		úıřrı'ê-ünlè
1623	BİD	keřrÀ		e'l-mÅři
1624	BİD	kişk		
1625	BİD	keffi's-sebè/ øabè		is2.'de har ve yab
1626	BİD	keffi'l-hir		
1627	BİD	keff-i Àdem		1.'de har ve yabis
1628	BİD	keffi'l-caõ		1.sünbülin aāl; 2. òaāai'l-keleb; 3. bencigeşt
1629	BİD	keffi'l-esed		e'l-èarieniřÅ
1630	BİD	keffi'l-erneb		e'l-cinüyÅnÅ
1631	BİD	keff-i Meryem		1.erkaèa; 2.feyüfilÿn; 3. şeceretü'ü-üalú; 4. èaāÅbièü'ā-āufre
1632	BİD	keffi'l-keleb		bed-sekÅn
1633	BİD	keffi'n-nesr		usúylÿüanderyÿn
1634	BİD	kefri		úıřrı'l-ülaè
1635	BİD	úıřrı'l-Yehÿd		e'l-üafr
1636	HİD	kelb	āuda olan cindbÀdester	2.'de har ve yabis; (berrisi) 3.'de har ve yabis
1637	TİD	kils		1.'nin sonunda har; 3.'de yabis; (yıkanmışı) 1.'de barid
1638	HİD	kelye		
1639	BİD	kelez		berrî nÅr
1640	BİD	kelaõ		e'l-Åřaú
1641	MİD	gülgÿn	lük ile isfidÅcdan olan	
1642	İİD	kelkelÅnec	bir meřÿr maècÿn	1.'de har; 2.'de yabis
1643	BİD	kemmiāiri		encÅā (şam'da) (tatlısı) 2.'de har ve ratıb; (ekşisi) 1.'de barid ve yabis
1644	BİD	kümÅh		demirü'l-arõ
1645	BİD	kemÅfeyÿris		1.óÅmÅniúas; 2.āanavberi'l-arõ
1646	BİD	kemÅõeryÿs	reyóÅniñ bir	1.óÅmÅderyÿsi; 2.'de veya 3.'de har ve

			nevèi	2.ballÿü'l-arø	yabis
1647	BİD	kemmÿn		senÿt; kerminÿn (Yun.); zire (Far.); (çeşitleri:)	3.'nün sonunda har ve yabis; (beyazı) 1.'de har ve 1. yabis
				KirmÂni "BÂseliüÿn/ devÂ'i'l-mülÿk"; 2. FÂrisi	
1648	BİD	kemkÂm	øarv âamâı	øaaÂlibÂn cÂvi	
1649	BİD	kemÂşir		e'l-cÂvşir bi'l- Hindiyye	
1650	BİD	kündür	erkek lÿbbÂn	bestec	2.'de veya 3.'de har; 2.'de yabis veya ratb
1651	BİD	kündüs		seyürÿbiÿn; suèd-i nebÂt	3.'nün sonunda har ve yabis
1652	BİD	kenhÂn/ kevnhÂn			4.'de har ve yabis
1653	BİD	kenger/ kengerzed		e'l-øarşef	
1654	BİD	kene		e'l-maâtaı	
1655	BİD	kenek		e'l-kündür	
1656	BİD	kendürü			
1657	BİD	kehrübÂ (Far.)	âaman úapıcı; bir âaru âamâ		2.'de yabis; 1.'de har veya barid
1658	BİD	kehyÂnÂ		èÿdi'â-âalib	
1659	BİD	kevberÂ		e'l-fulful	
1660	TİD	kevkebi'l-arø		1.e'î-ialú; 2. gice ııldayan; 3. serrÂcü'l-úúurub	
1661	TİD	kevkeb-i sÂmÿs		úaymÿliyÂ	
1662	BİD	kÿril		mine'l-lifÂó	
1663	BİD	kÿrkendim		cevzehu	
1664	HİD	kevÂriè		e'l-ekÂriè	
1665	BİD	kevşÂd		e'l-cinüÿyÂnÂ	
1666	BİD	keydezÂre (Yun.)		hüve's-seraøs	
1667	BİD	keymÿs		e'ø-øerre	
1668	BİD	keye		e'l-miâtaı	
1670	BİD	keydec		e'l-kÂøi	
1671	BİD	keykrÂşe		øaşıeti'l-berÂiâ	
1672	BİD	keyeldÂrÿ		e'z-zaèÿr	
L					
1673	BİD	lÂden		(çeşitleri:) 1. berèÿn ve fenÿs; 2. èanberiiye	2.'de har ve yabis
1674	TİD	lÂzverd			2.'de yabis; 2.'de barid; 1.'de har
1675	BİD	lÂèiye			4.'de har ve yabis
1676	BİD	lÂmi	bir Hindi aâacıñ âamâı		2.'de har ve yabis
1677	BİD	lÂlÂ	bir mechÿl şey		
1678	BİD	liblÂb		1.úasÿs; 2.úinÂlis; 3.èÂşirüü'ş-şecer; 4.cebeli'l-mesÂkin;	1.'de yabis; 1.'de veya 2.'de har veya barid

5. èaliú (Mısır'da)				
1679	BİD	lebò	azÀdraòttan bir nevè	2.'de har; 1.'de veya 2.'de yabis veya ratıb
1680	HİD	leben		har ve yabis
1681	BİD	lebÀn	e'l-kündür	
1682	BİD	lebenì	e'l-meyèati's-sÀyile	
1683	HİD	laóm		har ve ratıb
1684	BİD	lióyeti't-tis	1.hÿfaüDÀs; 2.eõNÀbi'l-òayl	2.'de veya 3.'de barid ve yabis; 1.'de har
1685	BİD	lióyeti'l-ómÀr	küzbereti'l-bi'r	
1686	BİD	laóa'l-àÿl	şàere	
1687	MİD	laóa'â-âÀaa	e't-tengÀr	
1688	BİD	laònis		2.'de har ve yabis
1689	BİD	lizÀüü'ò-òehèb	1.tengÀr; 2. Àşau	
1690	BİD	lizÀüi'r-ruòÀm ve'l-óacer	balÀüâamâı	
1691	BİD	lisÀnü'l-óamel		2.'de barid ve yabis
1692	BİD	lisÀni'a-æevr	1.fuàlaâ (Yun.); 2.gÀvzebÀn (Far.)	1.'de har ve ratıb; barid
1693	BİD	lisÀni'l-ibl		2.'de barid ve yabis; har
1694	BİD	lisÀni'l-èaáfÿr	derdÀr yemişi	3.'de har ve yabis
1695	BİD	lisÀni's-sebè		2.'d har ve yabis
1696	BİD	lisÀn	bir ot	2.'de barid ve ratıb
1697	BİD	lisÀni'l-kelb	1.lisÀn-ı óamel; 2. óummÀø-ı âaàir	
1698	HİD	lisÀn-ı baór	1.deñiz köpügi; 2. balhàñ bir nevèi	
1699	BİD	laáf	keber yemişi	
1700	BİD	laèbe 1		3.'de har ve yabis
1701	BİD	laèbe 2	yebryóñ aalı	
1702	BİD	laèbe-i merre	e'l-müstaècele	
1703	İİD	laèÿú		
1704	İİD	luèÿú'â-ânavber		
1705	İİD	luèÿú'l-işúil		
1706	İİD	luèÿú'z-zÿfÀ		
1707	İİD	luèÿúü'l-kerneb		
1708	İİD	luèÿk-ı óabbü'l- úuñ		
1709	BİD	lifÀó	1.sÀbirik; 2.maèd	3.'nün sonunda barid ve yabis
1710	BİD	lift	e's-selcem	
1711	BİD	leffi'l-kerm	èasÀlice'ù-ùariyye	
1712	HİD	laúlaú		3.'nün sonunda har ve yabis
1713	BİD	liúÀó	1.âaàlan devÀ; 2. âanavber aàacı	
1714	BİD	laúüyye		
1715	BİD	lük		2.'de har; 3.'de yabis
1716	BİD	lenòüñş (Yun.)	mensem (Şam'da)	2.'de har; 3.'de yabis
1717	BİD	levz		(tatlısı) 2.'de har; 1.'de veya 2.'de ratıb, (acısı) 3.'de har; 1.'de yabis
1718	BİD	lybiyÀ	seylehin (Yun.);	2.'de har ve ratıb

				mÂmeyrÂn (Kıptice); fariú (Ar.)	
1719	BİD	lÿsimÂcÿs	şebihe'ô- ôehab		2.'de har ve yabis
1720	TİD	lü'lü'		dür	3.'de barid ve yabis
1721	BİD	lÿf		1.feylcÿş; 2.kebr; 3.cuède	2.'nin sonunda har ve yabis
1722	BİD	lÿfÂ		ôayyi'l-èÀlem	
1723	BİD	lÿúiyÿn		e'l-ôaøaø	
1724	BİD	lÿüÿs			
1725	BİD	lif			har ve yabis; (narcilin lifi) 3.'de har ve yabis; (muklun lifi) 2.'de har ve yabis; (hurma ağacının lifi) 1.'de har ve yabis
1726	BİD	leymÿ		(çeşitleri:) 1. isteyÿb "ôummÂø-1 şaèire (Mısır'da)"; 2. merÂkibi	3.'de har ve yabis; (bizri) 1.'de veya 2.'de har ve yabis; (ekşisi) 2.'de barid
1727	BİD	leymÂrmiyÿn			
1728	BİD	leynÿfer			
M					
1729	YİD	mÂ			
1730	BİD	mÂhÿdÂne (Far.)	ishÂlde nefis ile kÂfi olan	1.ôabbü'l-mülÿk; 2.ôabbi's-selÂün	3.'de har ve yabis
1731	BİD	mÂhezehre		1.bÿâirÂ; 2.semi's-semek	3.'de har ve yabis
1732	BİD	mÂzeryÿn		ôAmÂlÂvan (Yun.)	3.'de har ve yabis
1733	BİD	mÂmeyâÀ			2.'de barid ve yabis
1734	BİD	mameyrÂn			3.'de veya 4.'de har ve yabis; 2.'de yabis
1735	BİD	mÂş		keşri	2.'de barid ve yabis
1736	TİD	mÂs		(çeşitleri:) 1.MÂúadveniyye; 2. bellÿriyye; 3. úabrâabe	4.'de barid ve yabis; har
1737	BİD	mÂrkeyÿ			1.'de veya 2.'de har ve yabis
1738	YİD	mÂ'i'l-cübñ		penir äuyı	
1739	YİD	mÂ'i'z-zehr			2.'de har ve yabis
1740	YİD	mÂ'i'l-ceme	Hind'de bir balúudan çıuan, siyÂh, úóúmış ve äaliô äü		3.'de har ve yabis
1741	YİD	mÂ'i'r-rumÂd			har ve yabis
1742	YİD	mÂ-i yubtÂè			4.'de har ve yabis
1743	YİD	mÂ-i sermeyÂsÿs	e'l-ôalÂl		4.'nün sonunda har ve yabis
1744	YİD	mÂ-i maèşer			
1745	YİD	mÂ'i'n-nouúati'l- ôÂriúe			2.'de har; 3.'de yabis
1746	HİD	mÂèiz			
1747	HİD	mÂlik-i óazin			2.'de barid ve yabis

1748	HİD	mÂr mÂhi	âu yılanları	ingilis (Antakya'da)	
1749	YİD	mÂn (Ar.)			2.'de har ve yabis
1750	YİD	meâk		1.müâennÂt ile utruc; 2. müâelleâ ile sÿsen	
1751	YİD	meâleâ		bekmes	1.'de har; 2.'de ratıb
1752	İİD	meârÿdiÿs	aâunñ øararından ðalÂâ idici	meâr	
1753	YİD	maóleb			1.'de har ve yabis; (danesi) 2.'de har
1754	YİD	maó		mÂş	
1755	YİD	maóredÿâ		incidÂn aâlı	
1756	YİD	maómyde		e's-saúmÿniyÂ	
1757	YİD	maðlaâa		rÂsü'l-hedimde (İskenderiyye)	3.'de har ve yabis
1758	HİD	muò	kemiklerde olan ilik		
1759	YİD	maòioø			
1760	BİD	maòiu		e's-sebistÂn	
1761	BİD	maðlaâ		e's-sÿuyrÂ	
1762	BİD	midÂd	mürekkeb		2.'de har ve yabis
1763	BİD	merzencÿş		1.merdúuş; 2.merzengÿş (Far.); 3.âıçanúulaâı; 4.sarmasáı; 5.èanúar	3.'de har; 1.'de yabis
1764	BİD	merrÂn		mÂliyÂlys (Yun.)	2.'de har ve yabis
1765	BİD	merÂtiye		herime'l-mecÿs (Far.)	3.'de har ve yabis
1766	BİD	mürr		(çeşitleri): 1.mürri'l-baùrîò; 2. mürri'l-Óabeşi	3.'de har; 2.'de yabis
1767	BİD	merÿşa			3.'de har ve yabis
1768	BİD	merir		1.merÂr; 2.deve tikenı; 3.şÂribü'l-èanter	3.'de har ve yabis
1769	BİD	mermÂóyz		mervü'l-cebeli	3.'de har; 3.'de veya 4.'de yabis
1770	BİD	meri			3.'de har ve yabis
1771	TİD	mürhebîtas			
1772	MİD	mürdÂsenc (Ar.< Far.	óacerü'l-muóraú	mürdaseng (Far.)	1.'de har; 3.'de yabis
1773	OİD	merÂyir			har ve yabis
1774	BİD	merió			
1775	HİD	merèiz			
1776	BİD	meryÂflen		1.óırmÂne; 2.óarnbel	
1777	MİD	mertek	mürdÂsencden beyÂø olanı		
1778	BİD	mera'â-âaóÂvi		e'l-óanôal	
1779	HİD	mercÂn		e'l-besd	
1780	MİD	merriò		e'l-óadid	
1781	İİD	merÂhim			

1782	İİD	merhemü'z-zencâr		
1783	İİD	merhemü'n-naòl		
1784	İİD	merhemü'd-dâòilÿn (Süryanice)	e'l-lièAb	
1785	İİD	merheme'z-züncüfr		
1786	İİD	merhemü'l- óavÂriyÿn	1.e'r-rüsl 2.şeliòÂ merhemi	
1787	İİD	merhemü'l-irşâd		
1788	İİD	merhem-i Feylâÿryÿs		
1789	İİD	merhemü'l-isfidâc		
1790	İİD	merhemü'l- bâseliúÿn	naòl merhemi	
1791	İİD	merhemü'l-òal	siyâh merhem	
1792	İİD	merhemü's-şâdene		
1793	İİD	merhem mine'n- naâÿyíó		
1794	İİD	merhem		
1795	İİD	merhem		
1796	İİD	merhem		
1797	İİD	merhem		
1798	İİD	merhem		
1799	BİD	mízmârü'r-râèi		2.'de har ve yabis; ratıb
1800	HİD	misk		
1801	İİD	müstaècele	ebÿzeydân	2.'de har; 1.'de veya 2.'de ratıb veya yabis
1802	TİD	mesóuúÿniyâ	ârça ve sürme ve úlimiyâ ve rÿseòteceden pişen úaş	
1803	YİD	müseyrâ	úabaâ mürebbâsı	1.'de har; 2.'de ratıb
1804	BİD	misvâk	1.erâk; 2. râèiye, úayd olinsa şeyûarrec yâ zÿfâ; 3. úarda, úayd olinsa aşine; 4. èabâse, úayd olinsa raèi'l-ibl demektir.	
1805	BİD	miski'l-cinn	mine'l-cuède	
1806	MİD	missen	e'n-nuóâs	
1807	BİD	mesd	life'n-nârcil	
1808	İİD	müşhil	e'l-edhâni'l- mürekkebe	
1809	İİD	müşhil		
1810	BİD	mışmiş	(çeşitleri:) 1. Öorâsâni; 2. âini; 3. gilâbiyye; 4. levzi	2.'de barid ve ratıb; 3.'de ratıb
1811	BİD	mışü'l-âÿl	dişâr	2.'de har ve yabis
1812	BİD	meşktârâ	e'l-âayûfelen	
1813	BİD	mışta'r-râèi	şevki'z-zeriè	
1814	BİD	maâûakî (Ar. < Yun.)	1.mastiòâ; 2.e'l-kiyye; 3.èaleki'r-Rÿmi;	2.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis

			4. āamà		
1815	YiD	maāl	maðioi'l-leben		
1816	BiD	miābāou'r-Rÿm	e'l-kehrübÄ		
1817	BiD	maāè	æmeri'l-èaliü		
1818	BiD	maø	rummÄni'l-berr; (yemişi) óabbü'l- fülfül		
1819	MiD	maèden			
1820	iiD	meèÄcin			
1821	iiD	maècÿne's- sevrencÄn			
1822	iiD	mÄecÿni'n-necÄó	1.'de har; mutedil		
1823	iiD	maècÿne'l-fÄyiü	1.'de har; mutedil		
1824	iiD	maècÿn			
1825	iiD	maècÿne's- sevrencÄn			
1826	iiD	maècÿne'l-levzi			
1827	iiD	maècÿnü'l-bekter			
1828	iiD	maècÿn-1 müshil			
1829	iiD	maècÿn			
1830	iiD	maècÿn			
1831	iiD	maècÿn			
1832	iiD	maècÿn			
1833	iiD	maècÿn			
1834	iiD	maècÿn			
1835	iiD	maècÿn			
1836	iiD	maècÿn			
1837	iiD	maècÿni'l-felÄsife	mÄddeti'l-óayÄt		
1838	iiD	maècÿni'ü-üynü'r- Rÿmi			
1839	iiD	maècÿn			
1840	iiD	maècÿne'd- daómeräÄ (Ar.)	ÄÄfi ve cÄri ider	maècÿne'd- daómeriäÄ	2.'de har; 3.'de yabis
1841	iiD	maècÿni'l-óaltit	3.'de har ve yabis		
1842	iiD	maècÿne'l-úusu			
1843	iiD	maècÿn-1 Úayāar			
1844	iiD	maècÿne'l-belÄdur	enüeridyÄ		
1845	iiD	maècÿn			
1846	iiD	maècÿn			
1847	iiD	maècÿn			
1848	iiD	maècÿn			
1849	iiD	maècÿne'l-èaúreb			
1850	iiD	maècÿni'l-melik			
1851	iiD	maècÿn-i aresian	laüf rub		
1852	iiD	maècÿn			
1853	iiD	maècÿne'l- sevrencÄn			
1854	iiD	maècÿn			
1855	iiD	maècÿni'a-áÿm	2.'de har; 1.'de yabis		
1856	iiD	maècÿn	2.'de har ve yabis		
1857	iiD	maècÿne'l-verd			
1858	iiD	maècÿni'l-şecer-i nebÄ	çou necÄt virici	1.maècÿnü'l-FÄris "maècÿne'l-keli"; 2.maècÿne'l- belÄmis "cÄri idici"	2.'de har ve yabis
1859	iiD	maècÿni'l-òubái'l-			

óadid				
1860	BİD	muàÀá		
1861	TİD	màñÀüs	óaceri'l-hünÿd; óaceri'l-óadid	3.'de barid ve yabis
1862	TİD	muàre		2.'de barid; 1.'de yabis
1863	TİD	màñisayÀ		2.'de barid ve yabis
1864	BİD	muàÀá	1.füfül; 2.rummÀñ-ı berri	2.'de har; 2.'de ratıb; 1.'de yabis
1865	İİD	meàÀli		
1866	İİD	muàli		
1867	İİD	muàli		
1868	İİD	muàli		
1869	İİD	müferrió	ism-i müfredÀtta: 1.lisÀne'â-âevr; 2.müferrióü'l- maözÿne'l- bÀderencÿye	
1870	İİD	müferrió-i mülÿki		2.'de har ve yabis
1871	İİD	müferrió		mutedil; 1.'de har
1872	İİD	müferrió		1.'de har; mutedil
1873	İİD	müferrió		2.'nin sonunda har; 1.'de yabis
1874	İİD	müferrió		1.'de har ve ratıb
1875	İİD	müferrió		2.'de barid; 1.'de yabis
1876	İİD	müferrió		2.'de har; 1.'de yabis
1877	İİD	müferrió		2.'de barid; 1.'de yabis
1878	İİD	müferrió		3.'de har; 2.'de yabis
1879	İİD	müferrió		
1880	İİD	müferrió		
1881	BİD	muúl	1.devÀd (Hintçe); 2. devaã (Berberice); 3.dev (Berberice) (çeşitleri):1. muúl-ı ezraú; 2. muúle'l-Yehÿd	3.'de har; 2.'de veya 3.'de yabis
1882	YİD	muúattaúa		1.'de har veya mutedil; 2.'de ratıb
1883	BİD	maúar	e'â-âabr	
1884	BİD	maúliyÀsÀ (Süryanice)	óarf	
1885	MİD	miló	(Halk arasında)1.tengÀr; 2. úalÀ; 3. bevraú; ve 4. nÿşÀdır için kullanılır. (çeşitleri:) 1. Hindi; 2. EnderÀni; 3. òamir úuzı	har ve yabis
1886	MİD	miló-i maötÿm	1.(miló-i) Hindi; (işlenmiş) tengÀr; (sencisi) òamir milói	
1887	BİD	melió	mine'l-êavsec	

1888	BİD	müllâó		1.andrÿüâlis; 2.úâúulle	
1889	BİD	mülyöryyâ	óabâzâdan	mülykiyyâ	
1890	BİD	mülyó		e'l-úatâf	
1891	İİD	melekâyâ (Süryanice)	küólü'l-melâ'ike	beyâø öürÿr	
1892	İİD/ BİD	mümessik		1.(müfredatta) üsüÿöydis; 2.(mürekkebatta) e's-serüyrâ; 3. bir küól	
1893	YİD	men			1.'de har; mutedil
1894	BİD	menc		e'l-levzü'l-mürr	
1895	BİD	mensem		hâle	
1896	İİD	mencaó		1.(kühllerde) rÿşinâyâ; 2.(devalarda) maëcÿn-ı necâó	
1897	TİD	mehâ			2.'de barid
1898	YİD	muhallebiyye			1.'de har; 2.'nin sonunda ratıb
1899	BİD	mÿ		sünbüli'l-esed	2.'de har; 1.'de veya 3.'de yabis veya ratıb
1900	BİD	mÿmiyâ	óâfiôe'l-ecsâd “ cesedleri óifôidici”		
1901	BİD	mevz			1.'de har; mutedil; 2.'de ratıb
1902	HİD	mÿm		şemè	
1903	BİD	meys		lyÿsi	2.'de har ve yabis
1904	BİD	meyèa			3.'de har ve yabis; 1.'de yabis
1905	YİD	meybüötec		1.aâluúan “üzümüñ èaúidesi”; 2.meybe	
1906	BİD	mivizec		1.îâîñ úuru üzümi; 2. êirsi'l-èacÿz	
1907	BİD	meysÿn		1.meysÿs; 2. sÿsen şarâbı	
N					
1908	BİD	nârcil		cevz-i Hindi	3.'de har ve yabis; 1.'de veya 3.'de ratıb
1909	BİD	nâno~âh (Ar. < Far.)	ekmek îaleb idici	1.naöve-i Hindi (Mısır'da); 2.kemmÿn-i mülyki; 3.ââeter óabbı; 4.encüdân óabbı	3.'de har ve yabis
1910	BİD	nârinc (Far.)	aómeri'l- levn yâ rummâni'l- aómer		har ve yabis
1912	BİD	nâr-ı müşk	rummân-ı berri	1.rummân-ı berri; 2.cülnâr	3.'de har ve yabis; 1.'de barid
1913	BİD	nâr-ı kivâ		1.filfil; 2.siyâh óaşóâş	2.'de har ve yabis

1914	BİD	nÂr-1 Úayâar		sÂúî'l-óamÂm (Mısır'da)	2.'de har ve yabis
1915	BİD	nÂrdin	sünbüllerüñ envÂêi		
1916	HSİD	nÂr-1 FÂris	bir mechÿl şey		
1917	BİD	nÂhezec		1.nÂferò; 2.e'd-delbÿä	
1918	BİD	naâaleşt		e'n-nÂrmişk	
1919	YİD	nebiö (Ar.)		(çeşitleri:) 1.mürz; 2. boza; 3.âabira; 4. maâê; 5. naöÿc	(boza) 2.'de har; 1.'de ratıb; (baldan olan) 2.'de har ve yabis
1920	BİD	nabú	sidr aâacınıñ yemişi		
1921	BİD	necil		1.necm; 2.nile	
1922	MİD	nuóÂs			3.'de har ve yabis
1923	HİD	neóÂm			
1924	YİD	nuöÂle	óubÿblara yapışan úabuúlar		1.ile 2.'nin arasında har ve yabis
1925	OİD	neöÂê			
1926	HİD	neser			3.'de har ve yabis
1927	YİD	nişÂ (Ar.)			1.'de barid; 1.'de veya 2.'de ratıb
1928	BİD	nişÂre	aâacdan óakkeyleme kle istiöârAc olınan		har ve yabis
1929	BİD	neşef			
1930	İİD	neşÿú		suèÿü	
1931	MİD	naürÿn	bevraú cinsiniñ bir nevèi		
1932	HİD	neèÂm			4.'de har ve yabis
1933	BİD	niènÂê		mine'l-fÿtenc.	
1934	HİD	naâr		e'l-uâfÿr	
1935	MİD	nefü	dühnləriñ üçüncisi		4.'de har ve yabis
1936	BİD	nafel		(çeşitleri:) 1. ikli; 2. öubzü'l-âurÂb; 3. úanèar	
1937	YİD	nüüÿè			
1938	BİD	nelek	e'z-zaèÿr		
1939	BİD	nemmÂm		1.seysenber; 2. süüÿè	2.'nin sonunda har; 1.'nin sonunda yabis
1940	HİD	neml			3.'de har
1941	HİD	nimr			3.'de har ve yabis
1942	YİD	nemeksÿr	çig etiñ úurusı		
1943	BİD	nemÂriú			
1944	BİD	nehmÂ			2.'de har ve yabis
1945	BİD	nehaú		e'l-cercir	
1946	BİD	nehşel		e'l-cezeri'l-berri	

1947	MİD	nışÂdır		1.kebrütü'â-ânÂeat; 2.milóí'n-nÂr; 3.selsÂfiyÿs; (çeşitleri:) 1. âu nişÂdırı; 2. belúaşam; 3. e'l-êavÂli; 4. nışÂdire'ş-şaèr	(şarîsi) 1.'de ratıb; (zencârîsi) 4.'de ratıb
1948	BİD	nevÂris		Mesió misvÂkı	3.'de har ve yabis
1949	BİD	nevÂ	1.pek olan çekirdekler; 2.òurmÂ çekirdegi		
1950	TİD	nÿre		1.cirÂhek (Mısır'da); 2.zerniò	
1951	BİD	neylÿfer (Far.)	òevi'l- ecnióa	èarÂyisü'n-nil (Mısır'da)	2.'de barid ve ratıb
1952	BİD	nil		nilenc	2.'de har ve yabis; 1.'de barid ve ratıb
1953	YİD	neyde			1.'de har
H					
1954	BİD	hÂsimÿnÂ			2.'de har; 1.'de yabis veya ratıb
1955	BİD	hÂlÿk		esedi'l-èades	
1956	BİD	hÂrkeşmÿh		1.herkeşmÿh; 2.bec; 3.sümme'l-fÂr	
1957	İİD	hÂdi		tiryÂú-ı kebirdir	
1958	BİD	hÂl		e'l-úÁúule	
1959	BİD	hebîd		óabbü'l-óanóal	
1960	HİD	hüdhüd		şebec	3.'de har ve yabis
1961	BİD	herneve		1.şecereti'l-èyd; 2.úalbek	2.'de har ve yabis
1962	YİD	herise			2.'nin sonunda har ve ratıb
1963	BİD	hered		e'l-körküm	
1964	BİD	heriamÂn		1.èuâfur; 2.cilbÂn; 3.biselle (Mısır'da)	
1965	BİD	herme			
1966	BİD	hezÂrçeşÂn		e'l-fÂşirÂ	
1967	BİD	herfelÿs		1.òase'l-òimÂr; 2.bÂúlÂ	
1968	BİD	heştdehÂn			
1969	BİD	heftpehlÿ	yedi pehlÿ		
1970	BİD	helyÿn			2.'de har; 1.'de ratıb veya yabis
1971	BİD	helek		rehc	
1972	BİD	helilec			
1973	BİD	hindibÂ		baúl (Mısır'da) (çeşitleri:)1. òanderil; 2. îaróuşúÿú; 3. belóiyye; 4. hÂşimiyye; 5. ŞÂmiyye	1.'de barid ve ratıb

1974	BiD	heyÿfÄriúÿn		3.'de har ve yabis
1975	BiD	hücÿme'l-mücÿs	e'l-merÄniyye	
1976	BiD	hÿfasüDÄs	1.ÄarÄÄÄÄ; 2.lióyeti't-teys	
1977	HSiD	havÄ		
1978	BiD	heyl-i bevvÄ	e'l-úÄúulle	
1979	BiD	heyzden	raüb ve temriñ berrisi	
V				
1980	HiD	vÄú		2.'de har; 1.'de yabis
1981	HiD	veber	yüñ	
1982	BiD	vec		3.'de har; 2.'de yabis
1983	BiD	vaósizek (Far.)	úatilü'd-dÿd "úurdlar öldürücü"	2.'nin sonunda har ve yabis
1984	HiD	vedaè	âadeflerden	
1985	HiD	vedaó		
1986	BiD	verd	(çeşitleri:) 1. leóyóüm; 2. gül-i cevri; 3. úuóÄbi	2.'de barid; 1.'de yabis veya 1.'de har ve ratıb; mutedil
1987	BiD	veres	körküm (Antakya'da)	2.'de har; 3.'de yabis
1988	BiD	verşÄn		2.'de har ve yabis
1989	HiD	verel		2.'de veya 3.'de har ve yabis
1990	BiD/ MiD	varaú	1.gümüş; 2.âaaclar yapraı	
1991	HiD	vezaä	1.e'l-cerdÿn; 2.sÄm-ı ebraä	
1992	HSiD	vesaó		har ve yabis
1993	BiD	vesme	e'l-âalóam	
1994	HiD	vaşau		3.'nün sonunda har ve yabis
1995	HiD	vaèl	üaè âıarır	1.'de har; 3.'de yabis
1996	BiD	veâad	e'l-bÄdencÄn	
1997	BiD	veúal	muúl yemişi	
1998	BiD	veleb		2.'de har ve yabis
Y				
1999	TiD	yÄúÿt		3.'de yabis
2000	BiD	yÄsemın	(sarısı) zanbaú; fül	2.'de har; 2.'nin sonunda veya 3.'de yabis
2001	BiD	yebryó (Süryanice)	rÿó isteyici	3.'nün başında barid; 3.'nün sonunda yabis
2002	BiD	yetÿe	südi olan otlar	
2003	BiD	yerbÿe		3.'de har ve yabis
2004	BiD	yerbÿze	e'r-ricle	
2005	BiD	yerenÄ	e'l-óınnÄ	
2006	BiD	yüsr		2.'de har; 3.'de yabis
2007	TiD	yeşm		2.'nin sonunda barid v
2008	BiD	yaèâand	e'l-hindibÄ	
2009	BiD	yaèmiöa	e'r-reybÄs Süryaniye	bi's-
2010	HiD	yaèúÿb	óacel	

didikleri úuşıñ erkegi			
2011	BıD	yaútin (Ar.)	úabÁúÁ
2012	BıD	yelenóýó	e'l-éyd
2013	HıD	yemÁm	şefnìn
2014	BıD	yenbýt	(tÁ-yı müáettÁt ile) òarnýbıñ bir nevèi; (müáettÁ ile ve vÁdan ãoñra nýn ile) taúsımÁ;
2015	BıD	yenmýye	hindibÁnıñ bir nevèi

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1. Sonuç ve Öneriler

Bu eserin incelenmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî, *Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvûd Fi ʿilmi'ü-Ülbb* adlı tıbbi eserin mütercimidir. Hayatı hakkında bilinenler çevirdiği eserle sınırlı olan mütercim, bu eseri, Dâvûd-ı Antakî'nin *Teökiretü Uli'l-Elbâb Ve'l-Câmiü Li'l-èAcebi'l-èUcâb* isimli meşhur Arapça eserinden 17. yüzyılda çevirmiştir. Ancak, bu kitap, bu eserin tamamının çevirisi değildir. Çeviri, Arapça eserin 3. bâbı ile sınırlıdır. Bugün, 1642 yılında Arapçadan Türkçeye çevrilen **eserin** tek nüshası bilinmektedir. O da Süleymaniye Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa Koleksiyonu'nda 566 numarada kayıtlıdır.

Osmanlı Tıbbi Bilimler Literatürü 1 kitabında, çalışılan eserin bir nüshasıymış gibi gösterilen “Hekimoğlu Ali Paşa Koleksiyonu 567 numarada” kayıtlı eser, çalışılan eserin bir nüshası değildir. Bu durum, eserlerden yapılan karşılaştırmayla ortaya çıkarılmıştır.

Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî, eserin çevirisinde madde başı kelimelerin Türkçe karşılıklarını çok büyük oranda vermemiştir. Eserdeki kelimelerin çoğu olduğu gibi aktarılmıştır. Eserde verilen birkaç Türkçe karşılık eserin orjinalinde Dâvûd-ı Antakî'nin yaptığı açıklamalardan ibarettir. Bunun dışında, 86 kelimenin Türkçe karşılığı, eserden yararlanan okuyucu veya okuyucularca veya belki de mütercim tarafından kırmızı mürekkeple yazılan madde başlarının altına talik yazı tipiyle verilmiştir. Bunlar, ilgili yerlerde dipnotlarla açıklanmıştır.

Dönemin aynı zamanda kimyageri olan Muhammed Bin Mustafa El-Gûrânî, ilk çevirisi ile bilim literatüründe yer almış ve kimya dalındaki eserlerinin varlığı öğrenilmiştir. Ancak, mütercimin, diğer eserlerine ulaşamamıştır.

Sultan İbrahim'in veziri Kemankeş Mustafa Paşa'nın kültür alanındaki katkıları konusunda kaynaklarda verilen bilgiler sınırlıdır. Kendisi söz konusu eserin çevirisini istemekle dönemin kültür hayatına önemli bir katkı sağlamıştır. Bu çalışmayla, bu katkı da ortaya çıkarılmıştır.

Dâvûd-ı Antâkî 1541 (?) -1599 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde yaşamış bir hekimdir. Çalışmamızla hayatına dair yeni bilgiler paylaştığımız hekim, 58 yıllık yaşamı boyunca tıpla ilgili 29 ve felsefe, geometri ve astronomi gibi alanlarla ilgili 23 olmak üzere toplam 52 eser bırakmıştır.

Arapça özgün metnin Türkiye ve dünya kütüphanelerinde 160'ın üzerinde nüshası bulunmaktadır.

Tercüme eser harekeli olması bakımından son derece değerlidir. Ancak zaman zaman eserde aynı sözcüğün farklı şekillerde harekelenmesi farklı okumalara da fırsat yaratmaktadır. Elbette bu aynı zamanda tutarlı bir okuma güçlüğü yaratmaktadır. Bu özellikleri ile, eser, imla-telaffuz çalışmaları için önemli veriler sunmaktadır.

Eserde bazı ek uyumsuzlukları tespit edilmiştir. Bu uyumsuzluklar hem Türkçe hem de Arapça ve Farsça kelimelerde görülmektedir:

âarulik (124b/6)

acılık (40b/4), (127a/6)

úabølik (127a/8), (264b/3)

òastelikde (129b/6)

òušklikde (141a/15)

uyúusızlık (144b/13)

aàulikden (147b/21)

beyÀølik (188a/21)

úÀbıølik (192b/5)

azacik (240b/13)

Ancak, bu ek uyumsuzluklarının nedenlerini ortaya koymak çalışmamızın amacı olmadığı için bunlar yalnızca birkaç örnekle ortaya konulmuştur.

Eserin imla ve gramer özellikleri, çalışmanın hacimli olmasından dolayı detaylı bir şekilde ortaya konulamamıştır. Ancak eser bu açılardan da mutlaka incelenmelidir.

Eser, Arapçadan çeviri olduğu için metinde devrik cümleler, teklik çokluk uyumunda bozulmalar (Bununla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Sarı, 2012), sıklıkla da Arapça ibareler bulunmaktadır. Tıbbi yararlılıklar ölçüsüyle tespit edilmiş Arapça ibareler, *Arapça İbareler Dizini*'nde açıklanmıştır. Burada ±124 adet Arapça ibare, olabildiğince Türkçeye çevrilmeye çalışılmıştır.

Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi èilmi'ü-Üıbb metninde yer yer bir kelime veya bir ibare sığacak boşluklar bulunmaktadır. Bu boşluklarda yer alan kelimelerle, okunamayan veya anlamlandırılmayan kelimeler veya cümleler için metnin Arapça orjinal nüshasından karşılaştırmalar yapılmış ve eksiklikler böylece tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırma esnasında, Arapça orjinal nüsha ile incelenen metin arasındaki farklılıklar da tespit edildiği kadarıyla ortaya çıkarılmıştır. Bu karşılaştırmanın dağılımı şöyledir:

Metinde okunmasında güçlük çekilen sözcük ve cümlelerle ilgili ±720;

İncelenen metindeki boşlukları doldurmak için ±450;

İncelenen metinde bulunan boşluklarda herhangi bir sözcüğün bulunmadığına dair ±110;

Arapça nüshada olup incelenen metinde yer almayan ±18;

İncelenen metinde bulunan ama Arapça nüshada olmayan ±13 olmak üzere toplam ±1311 karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar dipnotlarda gösterilmiştir.

Kitâb-ı Tercüme-i Teökire-i Dâvyd Fi èilmi'ü-Üıbb, genel olarak Klasik Osmanlı Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Bu dönemde kullanılan tıp terimlerinde, özellikle, bitki, maden, hayvan ve yiyecek adlarında, Arapça ve Farsça başta olmak üzere pek çok dilden alıntı yapılmıştır. Çalıştığımız eserin Osmanlı Türkçesine Mısır'da çevrilmesi, özellikle Arapça ödünçleme kelimelerin yoğunluğunu artırmış olabilir. Çünkü, çeviride ilaç hammaddeleri Türkçesiyle değil, orjinal halleriyle verilmiştir. Ayrıca, bazı kelimelerdeki açıklamalar hiç Türkçeleştirilmemiş, Arapça sözdizimleriyle bırakılmıştır. Ancak eserin halkın konuştuğu dille harekelenmesi, onun Türk dilinin tarihî fonetik özellikleriyle ilgili çalışmalara kaynaklık edebilecek en önemli eserlerden biri haline getirmektedir. Çünkü, bu eser, Osmanlı döneminde yazılmış 5607 tıp metni içerisinde en önemli üç tıp kitabından biridir.

İlaç ve ilaç hammaddelerinin alfabetik düzende, sözlük şeklinde tanıtıldığı eserde, çoğu kırmızı mürekkeple yazılmış ±2015 madde başı bulunmaktadır. Bu madde başlarından 6 tanesi, ([aâl], [bÂöerencyye], [tüffÂoi'l-arø], [zelem], [zeytyn-ı Beni İsrÂ'il], [fülfülmüne]) orjinal eserden çevirisi unutulmuş; 17 tanesi de ilaç hammaddelerinin içinde *ve'l-Yehudiyye*, *ve'l- Ayişete* şeklinde tanıtılan madde başlarıdır. 2015 madde başının dağılımı şu şekildedir:

Tablo 6

Eserde Arapça Alfabetik Sıraya Göre Verilen İlaç ve İlaç Hammaddelerinin Konulara Göre Dağılımı ve Oranları

Madde Başlarının Dağılımı	Bitki	İlaç Terkibi	Hayvan	Yiyecek ve İçecek	Maden	Taş ve Toprak	Diğer	Toplam
Sayı	1311	257	203	106	67	62	9	2015
Oran	%65,06	%12,75	%10,07	%5,26	%3,32	%3,07	%0,47	%100

Eserde aynı adla yazılmış ilaçlar ayrı madde başı olarak görülmüştür. Çünkü, bu ilaçların terkipleri, kullanımları ve yararları birbirinden farklıdır. Tablo 9’da *Diğer* olarak gösterilen *Nâr-ı Fâris, Vesaò, Havâ, Herme, Heftpehlý, Óammâm, Mýmiyâ, Duòân, Rumâd* madde başları, eserde, genellikle *bu meçhul bir şeydir* ifadesiyle açıklanmıştır.

Eserin tam metni ortaya konulurken, eserdeki 2015 madde başı başta olmak üzere, bunların eş anlamlıları, kullanıldığı hastalıklar, kullanım şekilleri, yararlı olduğu organlar, ilaç hazırlama yolları, kullanım miktarlarından oluşan tıp terimleri ve sağlık bilgileri de ortaya çıkarılmıştır. Son derece kapsamlı olan eserin sözvarlığı, 17. ve 18. yüzyıl tıp terminolojisini ortaya koyduğu gibi Türkçenin tarihî tıp terminolojinin ortaya konulmasında da önemli veriler sunacaktır.

Eserin hacimli olmasından dolayı, sözvarlığının tamamını gösterecek bir dizin, hazırlanamamıştır. Bunun yerine, eserdeki tıp ve tıpla ilgili kelimeler, *Tematik Dizinler* başlığı ile incelenmiştir. Eserin tıp metni olmasından dolayı, tematik dizinlerde yer alan kelimeler, metnin büyük çoğunluğunu içermektedir. *Tematik Dizinler*’deki sözcüklerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7

Tematik Dizinlerde Geçen Sözcüklerin, Geçiş Sayıları ve Oranları

Kelime Çeşidi	Kelimelerin Kategorisi	Konuların Kategorisi	Terim Sayısı	Oran	Geçiş Sayısı	Oran
İsimler	2.Dereceden Tıpla İlgili İsimler	Bitki İsimleri ve Bitki İsimleri İle İlgili Kelimeler	±2312	%34,20	±12290	%16,15
		Hayvan İsimleri ve Hayvan İsimleri İle İlgili Kelimeler	±464	%6,84	±1843	%2,45
		Maden İsimleri ve Maden İsimleri İle İlgili Kelimeler	±199	%2,94	±1186	%1,57
		Yiyecek ve İçecek İle İlgili Kelimeler	±513	%7,59	±3009	%3,97
		Toprak Ve Toprakla İlgili Kelimeler	±118	%1,75	±556	%0,73
	1.Dereceden Tıpla İlgili İsimler	Öncesi ve Sonrası Süreçleriyle Hastalık, Rahatsızlık İle İlgili Kelimeler	±980	%14,42	±19247	%25,28
		Organ, Doku, Salgı ve Vücut Sistemleri İle İlgili Kelimeler	±376	%5,57	±9554	%12,55
		İlaçlar, İlaç Hazırlama ve Kullanım Şekilleri İle İlgili Kelimeler	±511	%7,58	±12655	%16,65
	Özel İsimler	Hekim İsimleri	±108	%1,60	±436	%0,57
		Tıp Eserleri	±27	%0,39	±76	%0,10
Yer İsimleri		±143	%2,11	±1154	%1,51	
Arapça İbareler			±122	%1,80	±126	%0,16
Tıbbi Fiiller Dizini			±893	%13,2	±14009	%18,34
Toplam			±6766	%100	±76141	%100

Eserin tamamında yaklaşık 172.000 sözcük bulunmaktadır. Hazırlanan *Tematik Dizinler*'le bu sözcüklerin % 44,27'si gösterilmiştir.

Özellikle bitki isimleri ile ilgili kelimelerin anlamlandırılması, kökeni ve okunuşu ile ilgili çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bunun sebebi kelimelerin, farklı eserlerde farklı anlam, köken ve okunuşlarla gösterilmesidir. Bu durumda araştırmacı, hangi anlamı, hangi kökeni ve hangi okunuşu tercih edeceği ile ilgili tereddütlere düşmektedir. Bu kelimelerin ortak bir çatı altında, ortak okunuş özellikleri ve anlamlarla düzenlenmesi bu sorunların çözülmesinde büyük rol oynayacaktır. Ayrıca bu kelimelerin, yöresel anlamlarının da bulunduğu düşünülürse bu konu ile ilgili yapılacak çalışmaların önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Dâvûd-ı Antakî'nin İslam tıp tarihindeki yerini belirlemek için onun diğer çalışmalarının da incelenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abik, A. D. (2005). *Meyveler münazarası (Doğu Türkçesi)*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Acıduman, A., Özay İ. (2009). Antakyalı ünlü hekim Dâvud el-Antakî'nin nöroanatomi hakkında yazdıkları ve bu bilgilerin İslâm tıp tarihindeki yeri. *Sinir Sistemi Cerrahisi Dergisi*, 2, 106-118.
- Adıvar, A. A. (1970). *Osmanlı Türklerinde ilim*. Remzi Kitabevi.
- Adıvar, A. A. (1977). Antakî. *İslam Ansiklopedisi*. (C. 1). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 454-456.
- Ahmed İsa Bey, (1930). *Dictionnaire des noms des plantes en Latin- Français*. Imprimerie Nationale, Anglais Et Arabe, Le Caire.
- Ak, M. (2007). *Âşık Mehmed-Menazirü'l-Avâlim*. (C. 1-3). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akbayar, N. (2003). *Osmanlı yer adları sözlüğü*. (2. bs.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akçura, Y. (1985). *Osmanlı devletinin dağılma devri*. (2. bs.), Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aktaş, E. G. (2010), *Abdulvehhab'ın Müntehab adlı tıp kitabı (inceleme-metin-dizimli sözlük)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Akyol, C.C. (2010). *Haneî fikhında kıyâs (mahiyeti, hukuki dayanağı ve hüccet oluşu)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Al-Buşrî, S.A.S. (2009). Dr. Dâvûd El-Antâkî'ye göre çevre ve çevrenin insanoğluna etkisi. *Antakyalı Bilge Hekim Dâvûd El-Antâkî*, (2. bs.), (Yayına hazırlayanlar: Mehmet Karasu, Sadık Nazik), 43-58.
- Al-Naser, F. A. (2009). Dâvûd-ı Antâkî'ye göre, insanın hastalıklardan korunma ve psikolojik durumunun, vücudunda gelebilecek hastalıklara olan etkileri. *Antakyalı Bilge Hekim Dâvûd El-Antâkî*, (2. bs.), (Yayına hazırlayanlar: Mehmet Karasu, Sadık Nazik), 33-42.
- Altıntaş, A. (1988). Divânu Lügati't-Türk'teki tıp terimler. *Tıp Tarihi Araştırmaları*, 2, 65-73.
- Altıntaş, A., Şahin, O. (2003). *Yâdigâr (Tabîb İbn-i Şerîf)*. (C. 1), İstanbul: Yerküre Yayınları.

- Altıntaş, A., Okutan Y., Koçer D., Yıldız M. (2004). *Yâdigâr (Tabîb İbn-i Şerîf)*. (C. 2), İstanbul: Yerküre Yayınları.
- Ana Britaninnica (1986). Davud Antaki. *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*. (C. 7), İstanbul: Ana Yayıncılık, 23-24.
- Arat, R. R. (1930). Zur heikunde der uiguren I.SBAW. (2 levha ile), 451-473,
- Arat, R. R. (1932). Zur heilkunde der Uigure II. SBAW. Berlin. (3 levha ile) 401-448.
- Arat, R. R., Eberhard W. (1936). *Türkische Turfan-texte VII*, ABAW. Berlin.
- Argunşah, M. (1990). II. Murad devrinin (1421-1451) ünlü hekimi Muhammed Bin Mahmud Şirvânî ve Türkçe eserleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 483-498.
- Argunşah, M. (1992). Tuhfe-i Muradî ve dil hususiyetleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul, 76, 125-144.
- Argunşah, M. (1999). *Muhammed b. Mahmûd-ı Şirvanî, Tuhfe-i Muradî (İnceleme-Metin-Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Armenag, B. (1936). *Illustrated polyglottic dictionary of plant names*. Cairo: Argus and Papazian Presses.
- Atalay B. (1999). *Divanü Lûgat-it-Türk dizini*. (C 1-4), (4. bs.), Ankara.
- Ateş, E. (2002). *Tıbb-ı Şâhî tercemesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Atmaca, V. (2011). Tıp ve tıbb-ı nebevî hakkında muâsır çalışmalar (bibliyografya denemesi). *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 45-70.
- Ay, Ü. (2000). *Nidâî-Dürr-i Manzûm (inceleme-karşılaştırmalı metin)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, M. B., Tören, H. (1996, 18-20 Eylül). Çağatayca bir tıp kitabı. IV. *Türk Tıp Tarihi Kongresi*, İstanbul.
- Ayhan, Z. A. (2011). *Kitabü Emrazi'l-Ayn (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Bağdemir, A. (2002). *Türk dilleri araştırmaları*. (Ayrıbasım) (C.12), İstanbul: Pandora Kitabevi.
- Bayat, A. H. (1996, 25 Ekim). XV. yüzyıl Osmanlı tıbbının büyük üstadı Muhammed Bin Mahmud Şirvânî (1375-1450). *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 4, 22-43.
- Bayat, A. H. (1998). Muhammed Bin Mahmud Şirvânî ve göz hastalıklarına ait bilinmeyen bir eseri "Mürşid". *Tıp Tarihi Araştırmaları*, 7, 24-46.

- Bayat, A. H., Okumuş, N. (2004). *Muhammed Bin Mahmûd-ı Şirvani, Mürşid (Göz Hastalıkları)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Baytop T. (2007). *Türkçe bitki adları sözlüğü*. (3. bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bedevian, K. A. (1936). *Illustrated polyglottic dictionary of plant names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language*. Kahire: Argus and Papazian Presses.
- Brockelman, C. (1960). Al-Antaki, Da'ud B. 'Umar Al-Darir. *The Encyclopaedia of Islam*, New Edition, (Vol. 1), Leiden: E.J. Brill, 516.
- Böler, T. (2013). Hekim Beşir Çelebi ve Mecmû'Atü'l-Fevâ'id adlı eseri. <http://eprints.ibu.edu.ba/2264/10/HEK%C4%B0M%20BE%C5%9E%C4%B0R%20%C3%87ELEB%C4%B0%20%20full%20paper.pdf>. Erişim tarihi: 04.11.2014.
- Büyük Türkçe Sözlük (2011). (11. bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Campbell, D. (1974). *Arabian medicine and its influence on the middle ages*. Amsterdam: Philo Press.
- Canan, İ. (1995). *Hız. Peygamberin sünnetinde tıp-tıbb-ı nebevî*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Canpolat, M. (1973). 14. Yüzyılda yazılmış değerli bir tıp eseri Edviye-i Müfrede. *DTCF Türkolji Dergisi*, 5, 20-47.
- Canpolat M., Önler Z. (2007). *İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfrede (Metin-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Civelek, Y. (1998). Mehmed bin Mustafa El-Vanî ve Vankulu Lûgati. *Ekev Akademi Dergisi*, (C.1), 3, 355-362.
- Corniente, F. (1997). *A dictionary of Andalusî Arabic*. Brill.
- Çağırın, Ö. (1992). *Ahmed-i Dâî: Tıbb-ı Nebevî*. (C. 1-3), Yayımlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çağırın, Ö. (1997). Tıbb-ı Nebevî'de isim çekim ekleri. *TDAY Belleten*, 355-384.
- Çetin, E. (2012). *Altun Yaruk Yedinci Kitap (Berlin bilimler akademisi metin parçaları karşılaştırmalı metin-çeviri-açıklamalar-dizin)*. Karahan Kitabevi.
- Demir, H. (2002). *Zahire-i Muradiye*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Derin, A. (1987). *Tuhfe-i Mübarizî (metin-gramer notları-sözlük)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Derleme Sözlüğü (1993). (C- 1-12), (2 bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe sözlük*. (19. bs.), Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin C. (1983), *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Diñer, F. (1969). Hastalık adlarına halk dilindeki Türkçe karşılıklar. *Türk Dili*, 20, 60-63.
- Doğan, Ş. (2009), *Terceme-i Akrebâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (giriş-inceleme-metin-dizinler)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Doğan, Ş. (2010). XVI. ve XVII. yüzyıl başlıca Türkçe tıp yazmaları ve buldukları kütüphaneler. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 18 (3), 162-77.
- Doğan, Ş. (2011). Onyedinci yüzyılda kaleme alınmış bir tıp ve eczacılık sözlüğü: Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, (C. 12), 2.
- Dr. A. Ferid Rifai Beg (t.y). *Mucemü'l-Üdeba'*, Mısır: Memun Yayınları.
- Eczacılık. İslam Ansiklopedisi. (C. 10), 386.*
<http://www.tdvia.org/dia/ayrmetin.php?idno=100386>. Erişim tarihi: 23.10.2014.
- Elbir, Z. G. (2000). *Salih bin Nasrullah (İbn Sellum el-Halebi) / gayetü'l-beyan fi tedbiri bedeni'l-insan (giriş-inceleme-metin-dizin)*. (C. 1-2). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Eliaçık, M. (2010). Sıhhat u Maraz'da ahlât-ı erbaanın işlenişi. *Mukaddime*, 1, 125-141.
- El-Khattabi, M. El-A. (1988). *At-teb wa al-atıbbâ' fi al-Andalus al-Islamia derasete ve teracim ve nusûs*. (C. 1-2), Beyrouth, Liban: Dar al-Gharb AL-Islam.
- El-Nassan, M.H. (2009). Mühendislik ve bitkiler arasında Dâvûd El-Antâkî. *Antakyalı Bilge Hekim Dâvûd El-Antâkî*, (2. bs.), (Yayına hazırlayanlar: Mehmet Karasu, Sadık Nazik), 27-32.
- Ercan, Y. (2001). *Osmanlı yönetiminde gayrimüslimler (kuruluştan Tanzimat'a kadar sosyal, ekonomik ve hukuki durumları)*. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Erdağı, B. (2001). *Tuhfe-i Mübarizi. (metin-inceleme-sözlük)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Erdemir, A. D. (1982). *Kısa tıp tarihi*. Bursa.
- Erdemir, A. D. (1989). Ahlat-ı erbaa. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (C. 2), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 24.

- Erdemir, A. D. (1991). Hekim Zeynelabidin b. Halil'in Şifa al-Fu'ad adlı eserinin Türk tıp tarihindeki yeri ve bazı orijinal sonuçlar. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Nisan, 71*, 115-165.
- Erdemir, A. D. (1994). Dâvûd-i Antâkî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (C. 9), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 26-27.
- Erdemir, A. D. (1996). *Tıbbi deontoloji ve genel tıp tarihi*. Bursa: Güneş & Nobel.
- Ergin, M. (1995). *Osmanlıca dersleri*. (18. bs.), İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erkan, A. (2006). *El-Beyan Arapça-Türkçe büyük sözlük*. İstanbul: Yasin Yayınevi.
- Göçgün, S. (2010). *Abdulvehhâb'ın Müntehâb-ı Fi't-Tıbb adlı eseri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Günçavdı, A. (2013). *Mehmed'in İlâc-namesi (inceleme-metin-dizin)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Günhan, A. (2011). *Şeyhi'nin Kenzül-Menâfi tıp risâlesi: Kenzül-Menâfi fi ahvâli'l-emzice ve tebâyi*. Kütahya Belediyesi Kültür Yayını.
- Gürlek, M. (2011) *İbrahim Bin Abdullah'ın Cerrahname (Alâ'im-i Cerrâhîn) adlı eseri (giriş-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gürlek, M. (2011). Anadolu'da yazılmış ilk Türkçe cerrahî yazmalara bir örnek: Alâ'im-i Cerrâhîn. *Turkish Studies*, (C. 6), Yaz, 3, 1423-1434.
- Güven, M. (2005). *Abdulvehhâb Bin Yusuf'un Müntehab-ı Fi't-Tıbb'ı (dil incelemesi-metin-dizin)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Güven, M. (2008). Kitâbu'l-Mühtehab fi't-tıbb'daki organ adları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Bahar, 23*, 111-135.
- Güven, M. (2012). İslâmî dönem ilk Türkçe tıp yazmalarının türk tıp bilimi ve deontolojisi açısından görüngenel "perspektifi" bağlamda değerlendirilmesi. *Lokman Hekim Journal*, 2 (1), 1-10.
- Hâlimî (2004). *Türk dünyası ortak edebiyatı, türk dünyası edebiyatçıları ansiklopedisi*. (C. 4), Ankara, 369.
- Hatemi, H., Işıl, Y. (1989). *Bir bilim dili mücadelesi ve Tanzimat*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Hayatizade Mustafa Feyzi Efendi (1978). *Yabani bitkiler sözlüğü*. (C. 1), (Çev. H. Tuncer), Atak Matbaası.
- İhsanoğlu, E., Unat, E. K. (2004). *Osmanlıca tıp terimleri sözlüğü*. (Yayımlayan: S. Vural), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- İhsanoğlu, E., Şeşen, R., v.d. (2008). *Osmanlı tıbbi bilimler literatürü tarihi*. (C. 1), İstanbul: IRCİCA Yayınları.
- İplikçioğlu, B. (1993). *Ephesus yazıtları ışığında imparator diocletianus'a kadar roma şövalye sınıfı ve asia eyaletindeki resmi görevlileri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İzgi, C. (1997). *Osmanlı medreselerinde ilim*. İstanbul: İz Yayınları.
- Kafadenk, N. (1996). *Hekim Bereket'in Tuhfe-i Mübârizê adlı eserinin tenkitli metni ve akrabadin kısmının incelemesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kafesoğlu, İ. (1980). *Eski Türk dini*. (2. bs.), Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kafesoğlu İ. (1980). *Kutadgu bilig ve kültür tarihimizdeki yeri*. (1. bs.), Ankara: Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kâhya, E. (1978). İki Osmanlıca metinden derlenmiş anatomi ve fizyoloji terimleri. *Bilim ve Kültür Dalı Olarak Türkçe*, 233-269.
- Kâhya, E. (1992). On beşinci yüzyılda yaşamış bir hekimimiz Mümin Bin Mukbil. *I. Türk Tıp Tarihi Kongresi*, 93-102.
- Kâhya, E. (1992). İbn Nefis ve Eseri, El-Mucez. *Araştırma*, (C. 14), 189-200.
- Kâhya, E. (1995). *İbn-i Sinâ El-Kanûn Fi't-Tıbb*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Kâhya, E. (1996). *Şemseddin İtâkî'nin resimli anatomi kitabı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Kâhya, E. (2009). *İbn-i Sinâ El-Kanûn Fi't-Tıbb 2. kitap*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Kahya E., Erdemir A. (2000). *Osmanlıdan Cumhuriyete tıp ve sağlık kurumları*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kanar M. (2000). *Farsça- Türkçe sözlük*. İstanbul: Deniz Kitabevi.
- Karasu, M.-Nazik, S. (Yayına hazırlayanlar) (2009). *Antakyalı bilge hekim Dâvûd El-Antâkî*, (2. bs.), Ankara: Omay Ofset.
- Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an-esâmi'l-kütübi ve'l-fünûn*. (Arapçadan tercüme eden: R. Balcı (2007)), (C. 5), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kavsara, F. (2009). Antakyalı Davut. *Antakyalı Bilge Hekim Dâvûd El-Antâkî*. (2. bs), (Yayına hazırlayanlar: Mehmet Karasu, Sadık Nazik), 59-64.
- Kaya, E. (2002). *Hekim Hayreddin Amasyavî'nin Hulasatu't-Tıbb adlı eseri (inceleme-metin-dizin)*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Kaya, E. (2006, 16-18 Haziran). Hekim Hayreddin'in Hulâsatu't-Tıbb adlı eseri üzerine bir değerlendirme. *VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildirileri*, 297-315.
- Kaya, E. (2008). *Muyîddin Mehî'nin Müfîd (Nazmü't-Teshîl) adlı eseri ve bu eserin XV. yüzyıl Türk tıp dilinin oluşmasındaki yeri (inceleme-metin-dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kaya, Ö. (2006). Doğu Türk yazı dili ve edebiyatı araştırmaları VI: Doğu Türk yazı dili alanına ait bir tıp metni. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, (C. 3), 4, 111-129.
- Kılıçoğlu, V. (1956). *Cerrahiye-i İlhaniyye*. Ankara Üniversitesi: Ankara: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Kırkkılıç, A. (1999). *Lehçetü'l-Lugat*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kızıldağı, E. (1950). Dâvûdu Antakî'nin Antakya'da yaşayan hatıraları. *Türk Folklor Araştırmaları*, (C. 1), 10, 153-154.
- Kızıldağı, E. (1979). Hekim Davudu Dariri Antaki. *Dirim*, (C. 54) 9-10, 309-10.
- Kimyasal Elementler (2008). *Bilim ve Teknik*, "Yıldız Takımı" *Bilim ve Teknik Dergisinin Ekidir*, 5.
- Koşay, H. Z. (1975). Divanü Lûgati't-Türk'teki terimlerden örnekler. *Bilimsel Bildiriler 1972, (I. Türk Dili Bilimsel Kurultayına Sunulan Bildiriler)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 479-496.
- Köktekin, K. (2007). Hazâinü's-Saadât'ta geçen tıp terimleri. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 35, 13-27.
- Kuban, F. (1990). *Şirvanî Mahmud – Sultaniyye (giriş-metin-sözlük)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kurdoğlu, V.B. (1967). *Şair tabipler*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Kutlar, F.S. (2005). *Klâsik dönem metinlerinde değerli taşlar ve Risâle-i Cevâhîrnâme*. Ankara: Öncü Kitap.
- Lev, E. (2005). The contribution of the sixteenth-century Turkish physician Daud al-Antaki to the research of medical substances in use in the Levant (Bilad al-Sham) (16. yüzyıl Türk hekimi Daud al-Antakî'nin Doğu Akdeniz Bölgesi'nde (Bilad al-Sham) kullanılan tıbbî maddelerin araştırılmasına katkısı). *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, (C. 13), 75.
- Meninski, F. M. (2000). *Thesaurus, linguarum orientalium, Turcicae- Arabicae- Persicae, Lexicon, I-II-III-IV*. (Hazırlayan: Mehmet Ölmez). İstanbul: Simurg Yayınları.

- Mevaldî, M. (2009) Dünya kütüphanelerinde Dâvûd El-Antâkî'nin el yazması eserler. *Antakyalı Bilge Hekim Dâvûd El-Antâkî*, (2. bs.), (Yayına hazırlayanlar: Mehmet Karasu, Sadık Nazik), 19-26.
- Meyerhof, M. (1984). *Studies in medieval Arabic medicine, theory and practice*. London: Variorum Reprints.
- Muhibbî, M. E. (t.y.). *Hulasatü'l-Eser Fî A'yanî'l-Karnî'l-Hadî Aşr*. (C. 4), Beyrut: Daru Sadır.
- Murat, S. (2009). *Lügat-ı Müşkilât-I Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (giriş-inceleme-metin-dizinler)*. (C. 3), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Mutçalı S. (1995). *Arapça- Türkçe sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Mütercim Asım Efendi, *Burhan-ı Katı*. (Hazırlayan: Mürsel Öztürk- Derya Örs (2009)), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nazima A., Reşad, F. (2005). *Mükemmel Osmanlı Lügati*. (Hazırlayan: Necati Birinci-Kâzım Yetiş-Fatih Andı vd), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Oğuz, F. S. K. (2003). İki Türkçe Cevâhîr-nâme'ye ve cevherlerin etkilerine dair. *Millî Folklor*, 58, 121-128.
- Okumuş, N. (1998, 27 Temmuz). Ünlü Türk hekimi Şirvanlı Mahmud'un Sultâniyye adlı eserinin bilinmeyen nüshası. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 3, 30-33.
- Ölker, P., Direkçi B. (2009). Hekim Mehmed Nidâî'nin manzum tıp risâlesi Keyf-i Kitâb-ı Nidâî. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 295-305.
- Ölmez, M. (2007). Süryani harfli eski Uygurca bir tıp metni. <http://turkoloji.cu.edu.tr>, makale sıra nu.: 23. Erişim tarihi: 10.10.2013.
- Önler Z. (1985). Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış iki tıp kitabında yer alan sağlık bilgisi terimleri. *TDAY Belleten*, 89-130.
- Önler Z. (1990). 14 ve 15. yüzyıl Anadolu Türkçesi botanik terimleri. *Journal of Turkish Studies*, (Vol.14), (Fahir Öz Armağanı), 357-392.
- Önler Z. (1990). *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ I, (giriş-metin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Önler Z. (1998). XIV-XV. yüzyıl Türkçe tıp metinlerinin dili ve söz varlığı. *Kebikeç*, 6, 157-168.
- Önler Z. (1999). *Müntahab-ı Şifâ II (sözlük)*. İstanbul: Simurg Yayınları.

- Önler Z. (2004). XIV.-XV.Yüzyıl tıp metinlerinde Türkçe bitki adları. *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul, 52, 53-63.
- Önler Z. (2006). Divanü Lugati't-Türk ve Kutadgu Bilig'de tıp terimleri. *Kebikeç*, 22, 135-150.
- Özaltay, B., Köşe, A. (2006). *Terceme-i Cedîde Fi'l-Havâssi'l-Müfredde (1102-1690)*. Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği, İstanbul.
- Özcan, H. (2007). *Kaysûnîzâde Nidâi Muhammed Çelebi El-Ankaravî'nin Menâfîü'n-Nâs adlı eseri (57a-99b) (metin-dil özellikleri-dizin)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özçelik, S. (1990). *Nidayî, Menâfîü'n-Nâs (inceleme-metin-dizin)*. Yayımlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Özçelik, S. (2001). *Kitabü'l-Mühimmât*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Özden, H. (2002). *Kutadgu Bilig'de ahlak kavramı ve tıp etiğine katkısı*. Yayımlanmamış doktora tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Özer, A.A. (2009). Şeyhî, hayatı sanatı ve eserleri. *Yağmur, Ekim-Kasım-Aralık*, 45.
- Özer, O. (1995). *Ahmedî, Tervihü'l-Ervâh (giriş-metin-dizin)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Pamuk, H. A. (2002). *Şifalı bitkiler ve emraz*. İstanbul: Pamuk Yayınları.
- Plessner, M. (1962). Daud al-Antaki's sixteenth-century encyclopedia on medicine, natural history and occult sciences. *International Congress of the History of Science*, (Vol. 26), 635-637.
- Plessner, M. (1964). On Daud al-Antaki's medical and magical encyclopedia and some of its sources. *Eretz-Israel*, 138, 138-41.
- Redhouse, Turkish And English lexicon*. (2006). (3. bs.), İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Rehber Ansiklopedisi, Dâvud-ı Antakî*. <http://www.yolgecenhani.biz/davud-antaki-t294726.html>'den 13.01.2009 tarihinde alınmıştır.
- Rıfat, A. (2004). *Lügât-i tarihiyye ve coğrafîyye (C. 1-7)*. (2. bs.) Tıpkıbasım/Faksimile, Ankara: 2004.
- Safran, M. (1993). *Yaşadıkları sahalarda yazılan lügatlara göre Kuman/ Kıpçaklarda siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel yaşayışı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Sarı, M. (2013). *Esbâb ve alâmât-ı Semerkandî*. Konya: Palet Yayınları.
- Sarı, M. (1984). *El-Mevârid, Arapça Türkçe lügat*. İstanbul: İpek Yayınları.

- Sarı, M. (2012). Eski Anadolu Türkçesinde teklik-çokluk uyumunda bozulmalar. *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri*, Adana.
- Sarı, N., Akgün, B. (2008, Mart). Türk tarihinde psikiyatriye bakış. *Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi* No: 62, 1-24.
- Sertkaya, O. F. (1997). Uygur tıp metinlerine toplu bir bakış. *Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-7 Eylül 1989*, (Hazırlayan: Azize Aktaş Yaşa- Sevay Okay Atılğan), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 349-359.
- Siggel, P. A. (1950). *Arabisch-Deutsches wörterbuch der stoffe*. Berlin: Akademie Verlag.
- Somakçı, P. (2003). Türklerde müzikle tedavi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, T.C. Haliç Üniversitesi Konservatuvar Türk Musikisi Bölümü, 15 (2), 131-140.
- Steingass, F. (1930). *Persian-English dictionary*. London.
- Steingass, F. (1993). *Arabic-English dictionary*. New Delhi, First Reprint.
- Süreyya, M. (1969). *Osmanlı devletinde kim kimdi?*, (*sicill-i Osmanî yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye’nin düzeltilip genişletilmiş edimsel yeni basımı*), 1 *Osmanoğulları*. (Hazırlayan: Gültekin Oransay), Küğ Yayını.
- Süveren, K. (1987). *Şerefeddin Sabuncuoğlu’nun Mücerrebname eserinin tıp ve bilim tarihi açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Süveren, K. (1991). *İbni Sina (980-1037)’nin Akabadin eseri ile Şerefeddin Sabuncuoğlu (1385-1468)’nin Akabadin eserinin tıp ve bilim tarihi açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi. GATA Tıp Fakültesi, Ankara.
- Şahin, H. (2007), Câmi’ü’l-Fürs örneğinde XVI. yüzyıl bitki isimleri. *Türkoloji Araştırmaları*, (C. 2) 2, 570-602.
- Şahin, M. Ü. (1994). *Mü’min bin Mukbil, Miftâhu’n-Nûr ve Hazâinü’s-Surûr (dil incelemesi- metin- söz Dizini)*. Yayınlanmamış doktora tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Şakaik-ı Numaniyye ve zeyilleri, vekayii’l-fudala II-III Şeyhi Mehmed Efendi (1500-1650)*. (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan (1989)), İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1961). *Eşref bin Muhammed, Hazâinü’s-Saâdat (dizin ve tıpkıbasım)*. Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1970). *Eczacılık tarihi dersleri*. İstanbul.

- Şehsuvaroğlu, B. N. (1978). Dâvud-ı Antakî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 125 – 126.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1984). *Türk tıp tarihi*. Bursa.
- Şemsettin Sami (1896). *Kamusü'l Alâm* (C. 1-6). Mihran Matbaası.
- Şenel, Ü. (1988). *Amasyalı Hekim Sabuncuoğlu Şerefeddin'in Eseri -Mücerrebname- (inceleme-metin-transkripsiyon-indeks)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Şeyhülislâm Mehmet Esad Efendi (1999). *Lehçetü'l-Lügat*. (Hazırlayan: H.Ahmet Kırkkılıç), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekdemir, U. Z. (2000), *Hekim Bereket, Tuhfe-i Mübarizi (metin-inceleme)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Terzioğlu, A. (1983, Eylül). Osmanlı yükseliş devrinin ünlü hekimbaşısı: Ahi Çelebi, *Tarihte Tıp*, Yıl 4, 11.
- Terzioğlu, A. (1997). Yeni kaynaklar ışığında karahanlı hastane ve tıp tarihine bir bakış. *Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri* (Hazırlayan: Azize Aktaş Yaşa- Sevay Okay Atılğan (1989, 4-7 Eylül)), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 359-369.
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati*. (C. 1), (A-E), İstanbul: Simurg Yayınları.
- Timurtaş, F.K. (2000). *Osmanlı Türkçesine giriş (eski yazı-gramer-aruz-metinler)*. (22. bs.), İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Tokat, F. (2012). *Hezârfen Hüseyin Efendi'nin "Tuhfetü'l- Erîbi'n- Nâfia Li'r-Rûhânî Ve't-Tabîb'i (inceleme-metin-dizin)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Tuna, O. N. (1987). Malatya'da bir yazma tıp kitabı ve Türk bitki adlarının kaynakları. *İnönü Üniversitesi II. Battal Gazi ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu*, Malatya, 213-231.
- Turan, Z. (1992). *Hacı Paşa, Teshil (dil özellikleri-inceleme-söz dizini)*. (C. 1-2), Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Türkmen, S. (2006). *Eski Anadolu Türkçesinde tıp terimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Uçar, İ. (2009). *Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb-Cerrâh Mesûd (giriş-inceleme-metin-dizinler)*. (C. 1), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

- Uğur, A. (1986). *The Ottoman ulema in the mid-17.'th century*. Klaus Schwarz Verlag, Berlin.
- Uludağ, O. Ş. (1935). Eski tıbbımızda değerli kitaplar. *Ülkü*, (C. 5), 1935.
- Unat E. K. vd, (2004). *Osmanlıca tıp terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uysal, F. F. (2010). *Mücerrebname edisyon kritik incelemesi ve dizini*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Uzel, İ. (1979). *İlk Türkçe yazmalarının ağız ve diş hastalıkları yönünden incelenmesi*. İstanbul.
- Uzel, İ. (1992). *Cerrâhiyyetü'l-Haniyye*. (C. 2), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uzel, İ. (1999). Osmanlı-Türk tıbbı, *Osmanlı, Bilim*. (C. 8), Yeni Türkiye Yayınları, (Editör: Güler Eren, Bilim Editörleri: Kemal Çiçek, Cem Oğuz, Ankara, 485-489.
- Uzel, İ., Suveren, K. (2000). *Mücerrebname (ilk Türkçe deneysel tıp eseri-1468)*. Ankara: AKM Yayını.
- Uzel, İ., Suveren, K. (1943). *Tıp tarihi dersleri. I-II*, İstanbul.
- Uzel, İ., Suveren, K. (1978). Antakî. *Küçük Türk İslam ansiklopedisi*, İstanbul.
- Uzel, İ., Suveren, K. (1993). Asırlara göre Osmanlı Türklerinde hekimlik. *Tıp Tarihi Yıllığı II*, İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
- Üşenmez, E. (2008). XV. yüzyılda yazılmış bir tıp eseri: Kemâliye, *I. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi, Mayıs*, (C 2), 20-24.
- Üşenmez, E. (2008). Terimsel açıdan Divanu Lugati't-Türk, *Akademik Araştırmalar Dergisi 2008 Kaşgarlı Mahmud Özel Sayısı*, Kasım 2008-Ocak 2009, İstanbul, 166-181.
- Witkam, J.J. (Düzenleyen) (2007). *inventory of the oriental manuscripts of the library of the university of Leiden*, Leiden: Ter Lugt Press.
- Yurteser, S., Şan, Ç. (Yayına hazırlayanlar) (2006). *Yusuf Has Hacip, Kutadgu Bilig* (2006). (Orijinal Çeviri: Arat, R.R. (1979)) İstanbul: Kabalcı Yayınevi. İstanbul.
- Yavuz, Y. (2008). *Hekim Hayreddin'in Kitâb-ı Akrebâdin'i*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yelten, M. (1993). *Şirvanlı Mahmud-Kemâliye (giriş-inceleme-cümle bilgisi-metin-sözlük)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

- Yelten, M. (1988). Şirvanlı Mahmud'un hayatı ve eserleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul, 57.
- Yıldırım, N. (1986). Alâim-i Cerrâhîn'in bilinmeyen bir özeti: Nebzeti'n-Mine'l-Cerrâhîn. *Tıp Tarihi Araştırmaları*, İstanbul, 100-104.
- Yıldırım, N. (2000). İbrahim bin Abdullah, Alaim-i Cerrahin adlı Türkçe eseriyle tanınan Osmanlı cerrahı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 21), İstanbul, 284-286.
- Yılmaz, C., Yılmaz, N. (2006). *Osmanlılarda sağlık 1*. Biofarma, İstanbul.
- Yurdagök, M. (2004). Tuhfe-i Mübarizi'de çocuk hekimliği bilgileri, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 233-236.
- Yurdakul, Y. (2001). *Risale-i Hasatü'l-Külye ve'l-Mesane (giriş-inceleme- metin-sözlük-tıpkıbasım)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Zakkur, M. Y. (2009). Bedenlerin iyileştirilmesinde zihinlerin yolculuğu kitabı Ömer oğlu Dâvûd El-Antâkî (Miladi 1539- 1599/ Hicri 942-1008). *Antakyalı Bilge Hekim Dâvûd El-Antâkî*, (2. bs.), (Yayına hazırlayanlar: Mehmet Karasu, Sadık Nazik), 77-89.
- <http://www.webhatti.com/islam-ve-din-kulturu/162704-allah-ve-resulunun-gida-tavsiyelerii.html> (20.10.2009)
- <http://www.agaclar.org/agac.asp?id=755> (12.09.2014)
- <http://www.bizimbitkiler.org.tr/v2/hiyerarsi.php?c=Euphorbia>(10.09.2014)
- <http://www.seslisozluk.net> (10.07.2009)
- <http://www.sozluk.net/index.php?word=azbe&sozluk=osmanlica>(31.03.2014)
- <http://www.loghatnaameh.com> (Loghatname Sözlüğü ya da Dekhoda Sözlüğü 12.09.2013)
- <http://www.habersarayi.com/ali-bin-abbas-el-mecusi-kimdir.html>. (01.04.2014)
- <http://www.e-tarih.org/bilim/?sayfa=99372.135291.0.0.0.php&T%FDp> (31.03.2014)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Maddet%C3%BC%27I-Hayat> (01.05.2014)
- <http://wikimapia.org/9969980/tr/Ahi-%C3%87elebi-Camii> (01.09.2014)
- <http://www.ilimdunyasi.com/islam-alimleri/ibnu%27I-baytar/?wap2> (31.08.2014)
- <http://www.osmanlimedeniyeti.com/Bilgi/T%C4%B1p%20Dersleri> (21.03.2014)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Geleneksel_Anadolu_Halk_Hekimli%C4%9Fi (30.09.2014)
- <http://www.bilinmeyenturktarihi.com/tag/turklerde-tip> (01.07.2014)

- <http://hakyolundayiz.com / Evliyalar %20 Ansiklopedisi/ Html/ 12Cild/ 1/ 31.html>
(31.07.2014)
- <http://samil.ihya.org/ansiklopedi/anasir-i-erbaa.html> (11.03.2014)
- <http://www.sifamarket.com/alternatif-tip/humoral-patoloji-teorisi.html> (31.10.2014)
- http://www.ademce.com/p_renkli_denizlerimiz.php (31.03.2014)
- <http://www.haznevi.net/icerikoku.aspx?KID=4991&BID=61> (05.03.2014)
- <http://www.tdvia.org/dia/ayrmetin.php?idno=210480&idno2=c210326> (12.09.2014)
- <http://www.uzulmez.info/muslum/makale/mollagurani.htm> (12.09.2014)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Bil%C3%A2d-%C4%B1_R%C3%BBm (13.09.2014)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Molla_G%C3%BCrani (15.09.2014)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Humoral_Patoloji_Teorisi (15.09.2014)
- <http://yabanicicek.com/mentha-longifolia-ssp-longifolia-ek-bilgi.php> (15.09.2014)
- http://www.almaany.com/home.php?language=turkish&lang_name=T%C3%BCrk%C3%A7e&word=panzehir (15.09.2014)

EKLER

(2a)

(2b)

انحمد افندي حضرت بركه علوم عقلی و نقلی ايله ارسته • وعقل و كياست ايله پيراسته
 صاحب الراي والتدبير مجمع العلماء المتبحرين • وملجاء الفقراء والمساكين وبلغه
 اول ديارك صغير وكبيرى جنابنه توجه ايدوب خدمته اقدام ايديلر • خصوصاً
 بوئند فقير محمد بن مصطفى الكوراني • كه منظور نظر كيميا انترزى اولوب بوئند
 فقير انواع شفقت وكمال مشتمل ايله سرفراز و ممنون ايديلر • چون اول حضرت
 عالم مقدار علوم كئزده • وقنوع عين بحقق ومدق ايزي دايما بخلس علماء و
 فضلا ايله صرف ايدوب هر باين افاده واستفاده اشغال ايدرك زدي خصوصاً علم
 ديند رضك • علم طب اهر ضروريان اولوق ايله غايه طبع شريف اري كامايل
 وراغب اولمش ايزي واكلر اوقانده مطالعه ايدرك زدي خصوصاً حكيم داودك
 تذكره سني كه علم طبند فوايد كئيره نه مشتمل ومحتوي ايزي • اما چون تذكره مذكورك
 اكثر عبارات مشكله واضطلاحات غريبه سى واز ايزي تركينه ترجمه اولنماين
 مرآة ايديلر كه خاص وعامه اشغاعي اوله • بناء عليه تذكره مذكورك
 تركينه ترجمه ايلكه بوئند فقير اشارت شريف اري اولري چونكه راي شريف اري
 بر وجه ومفقول ايزي نه مشتمل اولوب على قدر الوسع والامكان باذنه شروع ايتك
 اما ديباخه شند اولان قواعد وقوانين اهر ضروريان اولدن اولدوغى اجلدن ترك
 ايدوب ايند آجروف هجا ايله بازلان لره شروع ايتك اميد ذكر كئيزه قبولد
 واقع اولوب منتفع به اوله وبالله التوفيق

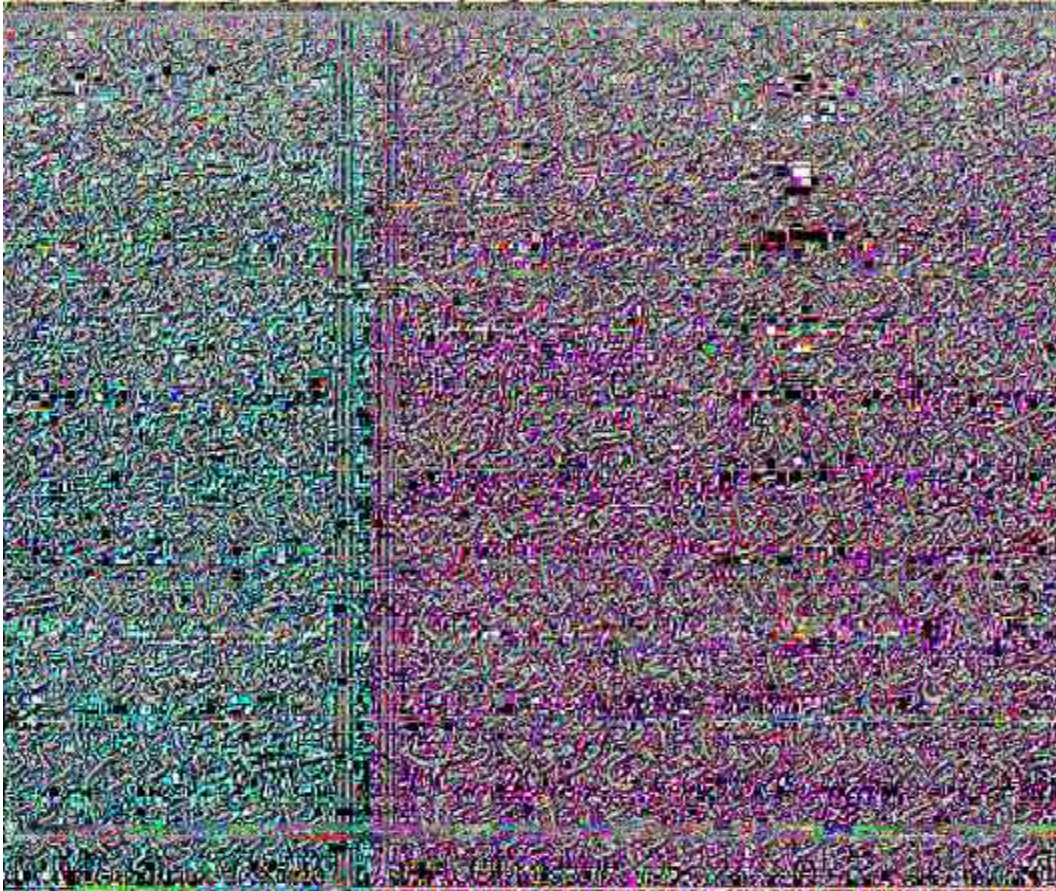
الوشن يونانيند ريجل العرب دىخى ديرلر ومصر اهل جزر الشيطان ديرلر و
 شام اهل حشيش السخفاة ديرلر وعريجه ميري لكتب ديرلر واول براونتد كيدلر
 رازبان كبي برار شون اورانور وبراقرى قزل ايله سياه مابنندن در • ومحمى ناخواه كبي
 اسجى ورايحه سى لقبيل در اكلر وخشيزك ايله كبر اوتك ايديد حرف واوده

(78a)

ساجِب وَمَقْعَدِي بَرُوزِ اَيْدِن كِمَسَّه اَوْ زَرَبِنَه اَوْ تُوْرَمَن اَيْلَه خَلَا صَن اَوْ لُوْرَمَن
 اَيْلَه فَاَيْلَه يَمَكِنَه مَدَاوَمَت اَيْتَمِك سَدَه وَهَزَالِي وَحَكِه وَشَرِي تَوْلَد اَيْدِر وَدَهْنَلَر وَكَم
 اَيْلَه مِصْلِي دِر سُوْرَمَك دَه شُوْنِيْز دِر وَبِرِيْسَلِدَن جَا وَزَايِدَن اِسْتِقَالَا اَوْ مَنُوْن
جَارِ النَّهْرِ نُوْكَا بَرَايَسُوْ صُوْدَه اَوْلَدِ وَغِي اِيْجُوْن سَمِيْه اَوْلَدِي بَاخُوْد مَسُوْيه يَمِيْن اَوْلَان
 يَزَلْرَدَه اَوْلَدِ وَغِيْجُوْن وَاوَل سَلُوْكِي دِر اَمَّا اَصْلِي خَشِيْن رَبِيْرَا قَلْبِي بَايَمِي دِر وَطَعْمِيْن
 اَز اَجِيْلَق وَاْر دِر حِكِي وَبِيْشِي اَوْلَاز وَهَوُوْدَه اَوْلَان يَسْبِرَا قَلْبِي صَوَاوَزِيْشِيَه بَايَمُوْر
 يَسَلُوْ قَرْبِي وَاوَل بَارِد وَبَايَسِر دِر اَيْسِكِي خِي دَه اِسْهَالِي وَقَانِي حَبْس اَيْدِر وَصُوْسُر لَغِي
 قَطْع اَيْدِر اِيْجَمَك اَيْلَه وَشِيْشَلَرِي سُوْرَمَك اَيْلَه حَل اَيْدِر وَبَارَه لَرِي بِيْتُوْر وَطَمْر كَرَه
 مِصْرُوْر سَكْر اَيْلَه مِصْلِي دِر **وَشَرِي** اَيْكِي مِثْقَالَه دَكِيْن دِر **بَدَلِي** جَر حَبِيْر
جَامُوْس مِصْرِك بَر نُوْعِي دِر لَكِيْن اَنْدَن اَعْلَظ دِر وَاَيْلَه اَعْلِي سِيَاه اَوْلُوْر وَاَيْلَه
 اَيْ مِصْرِدَن اَبْرَد وَاَيْس دِر وَخَوَا صِيْنِدَن اَوْلَد كِر اَرْبَعِيْنَه مَدَدِيْنَه مَوُوْث مَوُوْثِيَه
 كِر مَر وَاَيْلَه اَز كِي فِر قُرْد اَشِيْنَه وَخَلَا سِنَه وَسَايَر مَحْر مَلِيْنَه اَدَم اَوْغِي كِي جَمَاع
 اَبَلَر وَاَيْ اَصْحَاب كَدَه وَرِيَا صِنْتَه وَدَمُوْئِيَه نَافِع دِر وَسَوَاد تَوْلَد اَيْدِر وَمَقَايِسَلَه
 دِيْخِي ضَرَرِي وَاْر دِر دَاْر جِيْ اَيْلَه مِصْلِي دِر وَاْتَر مَهْرِي اَيْدُوْب سِيْجِيْن اَكَا نَاْبَع اَبَا لَر
 وَبِيْلِي وَبُوْتُوْر لَرِيْنِك دِيْخَانِي بِيْلَه نَلَرِي قَا جُوْر وَدِر نَا قَلْبِيْنِك كُوْلِي بَارَه كَرِي وَحَكِه
 قُرُوْدُر وَبِر قَوْل دَه دِيْمِيْشَلَر تُوْتَقَلْرِيْنِك كُوْلِي مِصْر حُدْر اِيْجَمَك اَيْلَه وَبِعْضَلَر دِن
 مَسْقُوْل دِر كِه دَرِيَا دَه نَر جِيْوَان وَاْر دِر مِصْرِي كِي دِر اَكَا دِيْخِي جَامُوْس دِيْر لَر مَد كُوْر
 اَوْلَان خَوَا صَلَر اَنْدَه دِيْخِي وَاْر دِر
جَارِي الرَّغْفَرَان جَارِي كُون اَلْسِيْبَا سَه جَامِع اَللَّهِمَّ الْقَطُّوْرِيُوْن جَامِسَه
جَبْرِيْنَه اَوْل سَدَدَن مَنَعَقَد اَوْلَان اَلْفَحَه اَيْلَه وَبَا عَمِر اَلْفَحَه دِر مِجْد اَوْلَان
 شِي لَر اَيْلَه مَثَلَا خَر تُوْب وَفَرَطْم كِي مِجْد اَوْلَا وَجِيْسَنَك اَلْيُوْئِي وَكِي سَدَه تَا بَعْد دِر

(78b)

مشرّوح لجه دصكر اولسه كركدر اول بارد ورطبت كنجي ده وچانگه بيشه كر
 وجوز ايله زغري يا كا تابع ايلسه لزغاي ايله سمنز ايدز وصغراوي اخلا طلري وحكه
 وخرقان بويي وصعفا ككي زابل ايدز وجلدي ناعمه ايدز ولوني كوزل اينرا ما
 بطن الهضمدر خصوصاً مبرود اولانه بال ايند مصلحي ذرا كراتي حفظ اينلك
 دليسه كر دهن كردن متلازيت كبي به قوسا لر رطوبتي برينلدن ارتيق فالور واکر
 طوز ليوب فرود سله حار و ناسين اولوز ايد كنجي ده وايوي اولدركه اجر اسي برين
 يا پشميش اوله قالب ايدوب باصمق ايله نيتكم قيريدن كوزدر كر كه مصرده اكا
 شامي ديمكله مشهور درر واول بلغتي قطع ايدز وشهوتي قوي ايدز ورطوبات
 فاسده فرودر چنانگه اينك ايله زغري طعام بيا لر خصوصاً طالتو ويا غلوه
 شي كر ايله واکر نالكن بيشه كر ادي ارق ايدز وسده ورياجي توله ايدز

(322a)

زَمَانَهُ وَتَمَّكَانَهُ كَوْرَهُ وَتَحْمِيْقِيْ اَيْلَهُ دَرْجَهُ لَرِي تَفْصِيْلًا اَوْلِيْدِيْ وَاَوَّلَ اَقْطَعِ ذِرَا اَوْلَمَرْمَقْدَنَ
 قُوِيْ جَمِيْعِيْ سِيْدَنَ اَضْعَفًا وَاَلَهُ نَمَّ اَقْرَبَ فَالْاَقْرَبَ وَغَيْرُ ذَلِكَ اِعْتِدَالُ دَرْجَهُ سِيْدَنَ بُو
 اَوْلَهُ تَرْكِيْبِيْكَ قَاعِدَهُ لَرِي ذَرْكِهِ وَاجِبُ دَرْهَمِ ذِكْرٍ اَيْتَدُ وَاَكْمَرُ ذَهَبًا وَتَطْوِيْلُ اَوْلَدِيْ صَلْبِيْخِ
 وَبِاِسْتِقْطَارِ وَتَقْيِيْدِ اَنْدُ وَاَكْمَرُ سُرْعَتِ اَيْلَهُ بِرُكِيْسَةِ اِيْحُوْنِ كَيْطَعِيْنَدَنَ اِكْرَاهُ اَيْدِرَاوَلَهُ
 قِرَادَنَ تَقِيْ اَيْدِيْ نِيْكَ رِعَابِيْتِيْدَنِيْ سَكْرَهُ وَيِنَّهُ حَبُوْبٌ وَسَقُوْفٌ وَجِرَارُ مَشَابِتٍ وَغَيْرُ
 ذَلِكَ بَحْجَهُ شَيْئَلَرِ يَابَدِيْ بُوْمَقُوْلَهُ تَحْمِيْرِيْ وَاجِبًا وَاَلَا يَكُ بَرِيْ بُوْدُرُ **وَأَمَّا الْقِسْمُ**
الثَّانِي اَعْنِي الْمَفْعَاةَ ذِكْرِيْ كَلْسَهُ كَرَكِيْدَرُ **وَقِسْمُ ثَالِثٌ**
 اَوْلَهُ مَعْمُوْرُ ذَرْكِهِ اِسْهَالٌ وَتَفْيِيْحٌ اِيْحُوْنِ يَابَا مَشِيْدَرُ بَلُّ لَطِيْفٌ وَتَقْيِيْعٌ وَشَهْوَتِيْكَ تَحْمِيْرِيْ
 وَهَضْمٌ طَعَامٌ وَتَحْمِيْلٌ وَغَيْرِيْ شَيْئَلَرِ اِيْحُوْنِ يَابَا مَشِيْدَرُ وَاللهُ تَعَالَى اَعْلَمُ
مَعْمُوْرُ الْفَلَا سِيْفَةٌ اَوْلَهُ مَادَّةُ الْحَيَاةِ دِيْمَكَلَهُ مَعْرُوْفٌ دِرُ سُوْمَا حَسَنٌ شَرِيْقِيْ
 كَثِيْرًا مَسَاجِيْ اِخْتِرَاعِ اَيْلَمَشِيْدَرُ اَمْرَاضِ بَارِدَةٍ فَالِحٌ وَنَقِيْرِيْ وَمَقَاصِلُ وَضَعْفِ
 شَهْوَتِ وَغَلِيْظٌ فَضْلًا تَمَّ وَاَكْمَرُ اَعْرِيْسَتَهُ وَبَعِيْفٌ مَعْدَهُ وَجَاكْرِيْ وَبَحْرُهُ مَافِيْغٌ وَرُوْ
 وَاَكْمَرُ سِيْ مَافِيْ اَيْدِرُ وَاَسَدَهُ لَرِي اِيْحُوْنِ وَجِرَارُ حَسَنِيَّةٌ قُوْتٌ وَبِرُوْرٌ وَقُوَاةٌ حِيْلَةٌ وَبِرُوْرٌ
 فَجَاكْرِيْكَ تَجَارِبَارِيْ وَرَطُوْبَانِيْدَنَ ضَعِيْفًا وَاَلْسِنُ اَوْلَهُ وَبَعْدَهُ قُوِيْ اَيْدِرُ فَجَاكْرِيْكَ طَعَامٌ
 هَضْمٌ قَرِيْبًا وَاَوْلَدُهُ اَخْدَا اَيْدِيْكَ وَبِرَقَانِيْ وَتَوْبِيْحِيْ وَاسْتِسْقَاةٌ وَحَصَاةٌ وَتَقْيِيْعٌ لَرِي
 وَسَلْسِيْلِيْ وَبِكْرِيْ كَلْمُوْ وَوَقْلِيْنِ وَمَشَاةٌ وَمَقْعَدُ اَهْلَ اَرْضِيْ وَبَعَا ضِلُّ وَتَسِيْنِ
 بِيْرًا وَاَلْبِيْ زَالِلُ اَيْدِرُ اَوْلَدُ حَارِدِرُ اَوْ حِيْنِيْكَ اَوْلِيْدَهُ وَبَايِسُ دِرُ اِيْحُوْنِهِ بِيْرُ لَرَا اِيْ اِسْتِعْمَالِ
 اَيْمَتِهِ لَرُ اَوْلَدُ رَطُوْبِيْ وَبَلْبِيْعِيْ قَطْعُ اَيْدِرُ وَبَدِيْنِيْ قَشْدَهُ وَصَوُوْقٌ زَعَانِيْدَهُ حِصْفُ اَيْدِرُ وَجَرِيْدَتُهُ
 مَنْرَرِيْ وَارِدِرُ بَا اِسْتِسْقَاةٌ تُوْلَدُ اَيْدِرُ وَاَخْلَاطِيْ بَا قَرَسُدُ وَسِيْكَ كِيْمِيْنِ مَصْلِيْحِيْ دِرُ **وَشَيْئِيْ**
 بِرُ مَشَقًا لَدَنَ دُرَّتِ مِثْقَالَهُ دَكِيْنِ دِرُ صَوُوْعِيْكَ اِيْحُوْلًا بِنَهُ كَوْرَهُ وَقُوْتِيْ دُرَّتِ اَيْلَهُ دَكِيْنِ دِرُ
 قَالُوْرُ **وَشَيْئِيْ** فَلَعْلُ دَارُ فَلَقْلُقُ تَحْمِيْلُ دَارُ مِيْنِيْ كَعْدَرُ لِيْلِيْخُ اَيْلُحُ حَسْبُ الضُّوْبِ

سَطْرَح

(322b)

شَطْرَحِ هِنْدِي بَابُوعِجِ بَوَاوُنِ اجْزَا اَوَّلِ كُرْكَرِ ذِرْكَهِ سَوْمَاخُنِ حَكِيْمِ اِيْمَاذِ اَبَلْسِيْدِ رَوْبَايِ
 تَالِدِي جَتِي عَرَبِي وَعَجْمِ اَطْبَايِي بُوَكَا تَصْرُفَا اَبَلْدِيْلَرِ رَايِي نَايِجِ قَابُوعِنِ بُوْنَدَانِ اِيْمَاذِ اَتَدِي
 مَقْصِيْدُ تَسْكِيْنَتِهٖ وَرِيَا حِكِّ تَحْلِيْلَتِهٖ غَايْبِ عَظِيْمِدِ رُو شَيْخِ بُوَعَلِي سَيِّبَاخُنِ اَلْحَدِيْدِي اِيْمَاذِ
 اَتَدِي بُوْنَدِ نَفْعِي عَظِيْمِ اَو لُو زَخْفَاةً وَاِسْتِسْقَايَةً وَاِسْتِسْقَايَةً وَاِسْتِسْقَايَةً وَاِسْتِسْقَايَةً وَاِسْتِسْقَايَةً
 مَدْرَجِ خِصِي الْكَلْبِ رُو جَمِيْعَا شَهْرَتِ زِيَادَةُ اَو لَمِنْ اِيْحُوْنِ دَرِ وَاِيْحِرَةُ مَضَاقِ اِيْمِيْدِ تَقْصِيْبِ
 وَتَهِيْجِ اِيْحُوْنِ وَمَشْوَرِ نَيْسَمِ بَكْرُ كُرْ هِرَا لِي اِيْحُوْنِ وَسَبَّاسَهٗ وَجَرِي تَوَا اِيْوَرَايِجِهٗ وَرَطُوْبِ
 قَطْعِ اِيْحُوْنِ وَاَجْزَا لِي اَسْلَدِ وَفَرَعَا الْكَنْدَنِ كِرُوْبَا وُجْ مَشِيْلَجِهٗ صَا نِي اَبَالِ اِيْلَهٗ يُوْعَرَا لَرِ
 وَكُو تُوْرَهٗ لَرِ وَقَا تُوْنِ مَذْكُوْرِدُ رِكِهٗ قُرُو اُوْرَمِ دَخِي اِيْمَاذِ اَو لَيْسُوْنِ .

مَعْجُوْنِ اَلطِّيْنِ الرَّوْمِي اِيْنِ تَلْمِيْذِ دِيْمِيْنِكِهٖ اَوَّلِ جَالِي نُومِيْدِ دَرِ وَبُو غَلَطِ دَرِ زِيْرَا
 حَلِ تَرَا حَمْدَهٗ ذِكْرَا وَاَلْمِيْشِكِهٖ اَوَّلِ اِيْنِ قِرَا نِيْكَ دَرِ وَاَوَّلِ اَبْقَا طَهٗ سِنِيْتَا اَبَلْسِيْدِ اَلْحَا مِيْلِ اَوَّلِ اَلنُّوْرَةِ
 وَاِيْتَمَهٗ لَرِ وَبَكْرُ كُرْ مَعْضِنَهٗ غَايْبِ اِيْلَهٗ اَبُو دُرَا كُرْ حَرَا رَدْنِ اَو لَهٗ وَفُوْرَتِي اِيْكِي سِيْلَهٗ دِيْكِيْنِ
 قَا لُوْرُو **شَرِيْتِي** بِرِيْمَقَالَهٗ دِيْكِيْنِ دَرِ وَ **صَنْعِيْتِي** بَكِيْدِ اَلْفِيْجِي سَكِرِ دَرِ هَمِ وَطُوْرَا نَا
 اَلْفِيْجِي دَرِ دَرِ هَمِ طِيْنِ رُو مِي حَبِّ عَا رُ هَرِ بَرِ نَدْنِ اِيْكِي خُطِيْلَا نَا رَزُو نَدْمِ جَرِجِ بَرِ رَسَدَا ب
 مَرُوْرَقِ عَا رُ هَرِ بَرِ نَدْنِ بِرِجَمِيْسِ حَمِيْرَا يَدِهٗ لَرِ وَ **وَشَرِيْتِي** بِرِيْمَقَالَهٗ دِيْكِيْنِ دَرِ بُو جَرِجِ بَرِ دَرِ .
مَعْجُوْنِ تُوْلِي جَا رِي اِيْدِي وَ حَصَا يِ اَرِزِ وَ جِكْرُ وَ بَكْرُ وَ مَثَاةً بَرُو دِيْنِ دَعِجِ اِيْدِي
 وَ بَكْرُ كُرْ مَعْجِنِ حَمْلَتِهٖ اِعَا دَهٗ اِيْدِي وَ فُوْرَتِي بَا رِ مِيْلَهٗ دِيْكِيْنِ قَا لُوْرُو **شَرِيْتِي** اِيْكِي مَثَقَالَهٗ
 دِيْكِيْنِ وَ **صَنْعِيْتِي** لُوْزِ صُوْبِرِ هَرِ بَرِ نَدْنِ اَو لُوْزِ دَرِ هَمِ وَ قَوَا قَطْرَا مَالِيُوْنِ سُبَيْلِ سَايِجِهٗ
 دَا رِيْصِيْنِي اَذْحِي رَا وَ نَدْحَبِ بِلْسَانِ زَعْفَرَانِ اَسَا رُوْنِ فَيَطُوْسِرِ هَرِ بَرِ نَدْنِ اِيْحِ دَرِ هَمِ
 لَيْفَتَا عِ يَزِ دَرِ هَمِ وَ بَرِ نَدْنِ دَهٗ مَرُ فَرِ هَرِ بَرِ نَدْنِ دَرِ كَثِيْرَا اِيْكِي وَ بَرِ نَدْنِ دَهٗ مَسَطْرُ مَرِ خُطِيْلَا نَا
 اَمِيْلِ سُوْسِ فَرَا سِيُوْنِ رُو اَو نَدْمِ جَرِجِ نَا اَحْوَا هٗ اَمِيْلِ سُوْسِ مَعْضَطِكِي مَرِ صَعْفَتَرِ كُرُوْبَا
 حَبِيْدَا دَسْتَرِ كَا شَمِ كَمُوْنِ اِسْتَقِيْلِ مَشْوِي حَزْدَلِ هَرِ بَرِ نَدْنِ بَرِ دَرِ هَمِ جَمِيْعِي سُوْبِي اَبُو دَرِ

(363a)

اول

از اجنبی زیاده مستلک کتور و شهوت قوت و پرور و التي یو در سوز مکه فالجه
 و لقوه و حدره و مقاصد نافع در هر تنه کیم که استفعال ایلته کو و خواصندن در که
 چنان قبل ایچنه قوسه کو اول قلی بیاض ایدر اما محروم صداع کتور و الوانی
 مبار و ایدر اس مصلی در و شستی اوج و صونیدن اون و نوغلری برین
یبروخ سر بایندر معنای روح استیجی اول بر او تدر که یبر اقلری ایچنیر
 یبر اعی بکیم در و حجبکی بیاض و بر ذراع قدری و زانور چنانکه اصلندن چقدر لر
 ایکی انسان شکلنده کویور بریننه متعائق اولمش بری زک و شکلنده
 و بری انبی شکلنده و اندری عفریک ایزد قلع ایدر لر و طریقه اولان لر
 بر کوبکی کا باغلر لر و اول کوبه کی و در لر انی قوبار یجه زیر دیر لر ک
 آدم انی قوبار سه اولور و بوقولک اصل یوقدر عوامک غلطلندن در قوت
 التمش نل قانور مادامکه باشت کسمر لر زیر باشن کسه لر تیر فاسد اولور
 و بوسر ایله ناسک نفعی کتیری قوت اولمش در اول بار در و ایچنیک اولنده و باشن در
 ایزدنه و اول کسه که دیش آنک هر هر عضوی انسانده اولان عضوک مشلی مرضیه
 نافع در لکر ذکر ای انی ده و انی همی ذکر ده و بوسر ستر خفی در و نارنجات
 و یجر و حجت علمینه داخل اولور چنانکه فلک مناسبتی مرعات اولنه و اول مقاصد
 و نقرسه و سیاهیه نافع در زعفران ایله و بواسیر مقل ایله و خفصانه سکنجیان
 و حرقه البوله هند با صوی ایله اما اول قانی یاقر و بکرت کتور در ده لر
 مصلی در و شستی قیراط و غلط ایامش اول کسه که دیش اول یفاح در
 و بواسیر انسان صور تیده اولان اولره اطله و اولور اکثر صور کا مل دکل ایسه
تیوع سدریا اولان اولره اطله و اولور محموده و لایکی و کاه
 اولور که بواسیر لایحه اطله و اولور و دیش لر که اول انواع لر ک اجود در

(363b)

وَبُوتُوعُ أَمَّا مَحْضُوعٌ دِرْبَرَاوَنَهَ زِي كَرَاتِدُو كَرِي وَبَا مَحْضُوعٌ دَكَلِدُو وَبُو
 مَحْضَرَاوَلْمَا زَبَلُ بَرَا فَرِي بَعِي وَبِجَهْ وَغَلِيظُ وَبِشِي اِخْتِلَا فِي اَيْلَهْ اَنْوَا عَ كَثِي رَهْ
 مَشْبُوعُ اُولُو زُ وَبَعْضُ مَشْبُوعِي مَنْبَسَطَا اُولُو بَ مِشِي جُوزَهْ كِي اُولُو زُ وَبَعْضُ سَنَكِ
 كَتَانِ جِي كِي دِرْ وَبَعْضِي سِي كَرَسَنَهْ كِي دِرْ وَبُو نَدَا رَ مَشْهُورُ وَبُو جُودِ
 وَخَارِجَهْ اسْتِعْمَالِ اُولُو زُ زَا بَدَا نَلَرُ وَبُو اَسِيرِي قَطْعِ اَيْدِرْ وَ اَشْرَلِي زَا اَيْلَهْ اِيچُونِ
 وَدَاخِلَهْ اسْتِعْمَالِي سِي وَا كَثِي رَهْ وَدَهْنِ لَرَا اَيْلَهْ وَبَا اِنْجَرِي دَهْ نَقَطِيرَا اُولُو زُ
 يَا جَفِيْفَا اَيْدِرْ لَرُ وَبَلْغِي سِي وَصَفْرَا يِ قَطْعِ اَيْدِرْ وَبَا اِحْمَلَهْ دَاخِلَهْ اُولُو مَشْبُوعُ
 اِخْتِرَا زَا اُولُو زُ زِي رَا اَعْوَلَرُ مَشْمُوعُ دِرْ وَ اَهْلِ مَصْرَا نَكِ مَشْبُوعُ اسْتِعْمَالِي
 كِي اُولُو تَوْعَهْ مَلَكَهْ دِرْ لَرُ مَبَالِغَهْ اَيْدِرْ لَرُ وَ اَنْدَهْ خَطِرَ عَظِيْمَ وَ اَرْدِرْ وَ اَنْكِ زَبَدَهْ
 لِي سَائِي مَهْرِي اُولُو جَهْ حِكْمَهْ يَهْ وَجَبْرَهْ نَافِعِ دِرْ

بِرْبُوعُ بَرَاوَزُونِ قِيرَقَلُو وَ قِصَبَهْ اَيَا قَلُو جِي وَا نِ دِرْ صِحَا نَهْ بَكْرُ زَحَارُ وَ اَيْسِرْ دِرْ
 اَوْ جِي دَهْ اَمْرَا نَرَا رِدَهْ يَهْ مَقَا صِلُ وَ فَا لِحْ وَ بِيْلَا عَرِي سَهْ نَافِعِ دِرْ وَ حَصَا يِ اَزْ رُو بُو يِ
 حَارِي اَيْدِرْ هَرَهْ نَهْ كُو تَهْ اسْتِعْمَالِ اُولُو سَهْ

بِرْبُوعُ الرَّجِيْلَهْ بَرَا اَلْحِيَا نَهْ

بِسْرُ اُولُو عَقْدَهْ لُو بَدَا قَلُو دِرْ كِهْ عَمَانِ جَرِيْدَهْ حَا صِلَا اُولُو زُ وَبَعْضِي سِي
 غَا بِلَهْ غَلِيظُ اُولُو زُ وَ بَرِي بُو زِي نَهْ اُولُو زُ وَ سَبِي نَ اَيْنَدَهْ اَنْدُرِي كَسْرُ لَرُ اُولُو
 غَا بِلَهْ سِي بَاهْ اُولُو زُ وَ رَا جِهْ سِي طِيْبِ هَرَفَقْدَا اسْتِعْمَالِ اُولُو سَهْ اَنْكِ بَرَا قَلَا يِ
 زِيَادَهْ اُولُو زُ حَارِدِرْ رَا كِي جِي دَهْ وَ بَا سِرْ دِرْ اَوْ جِي دَهْ طِلَا سَهْ يِهْ قَا نِي قَطْعِ اَيْدِرْ وَ شِي كَرِي
 حَلِ اَيْدِرْ وَ قَرُو حَلِي زَا اَيْلَهْ اِيچْمَكَلَهْ وَ سُو زَمَكَلَهْ وَ اَكَا مَدَا وَ مَتَا اَيْلَهْ نَقْرُ اَيْلَهْ
 كُو زِي رُو شَرُ اَيْدِرْ وَ بِيْلَهْ كُو تُو زَمَكِ وَ لَادِي سَهْلِ اَيْدِرْ وَ صُوْلُ اَللهِ فَضَا يِ حَوَا جِ
 اَيْدِرْ وَ بِيْرُ النَّاسِ مَقْبُوْلُ اُولُو زُ خُصُو صَا زَهْرَهْ طَا لِيْعِيْدَهْ وَ اَكْثَرُ خِيُو اِي اَنْكِ اِيُو خِ بَدَا قَلِي

(364a)

جُوقَا اَيْلَه اَوْ مَوْسَه لَر غَايَسَلَه يُوْرُوْكن اَوْلُوْر وَخَوَاصَنَدَن دِرْكَه نَبَر جَاهَانَلَر كِه قَجَان اَلْبَنِي
 كُو تُوْرُن غَمَكِيْن اَوْلَسَه اَوْلَتِيْن جَاهَانَلَر ه ه ه
بِسْمِ وِبَاءِ مَوْحَدَه اَيْلَه دَخِي اَوْ قُوْرُوْكَدَلِكْ قَا اَيْلَه اَوْلِيْمَرْ مَعْدِيْن طَاش دِرْكَه
 زَرْجِيَه قَرِيْب دِر لَكِيْن اَنْدَا شَفَافِ وَصَابِي رَكْدِر وَ اَبُوِي زَيْتِيْسِي دِرْ صُكْرَه بِيْشَلِي
 صُكْرَه بِيَا ضِي اَوْل بَارِد وَ بَابِيْس دِر اِيْجِيْنِك اَخْرِيْدَه اَقْن قَا بِي وَ قَرُوْجِي وَ زَجِيْرِي وَ حَمِيْقَه
 اَلْبُوِي رَا اِيْلَا اِيْدِر اِيْجَمَكَلَه وَ حَقَقَا بِي وَ مَعِيْدَه صَبِيْقِي وَ حَسَا بِي بِيُوْنَدَه اَصْمَغَلَه وَ عَسَسِرِ
 وِلَادَتِي بِنَه اَصْمَغَلَه وَ بَخْرِي وَ بَرَا مَرْ كُوْرِي وَ بِيْدِر مِي اَلَه صَا قَلْمَغَلَه وَ بَعْضَلَر دِيْمِيْشَلَر كِه
 اَوْل تَرْطَا اَيْلَه كِه بُوْنَدَه بِيْر اَنْسَان صُوْرِي قِي نَقْشَر اَوْلْمِيْشَن اَوْلَه قَسَم بَر جِيْشَد اِيْجِيْن
بِعَضَدِ اَلْهِنْدِيَا **بِعَمِيْصَنَه** اَلرِّيْسَا سِر اَلسُرِّيَا بِيَه ه ه ه
بِقُوْبِ جَمَل دِيْدِيْ كَلَرِي قُوْشِكْ اَز كَلِي دِر وَ حَكِيْم دَاوُد دِر كِه بَر مَر دِيَا بَزْدَه ه ه
 بَر كُوْجِك قُوْشَه اِطْلَاق اَوْلُوْر كِه اَلْوَا بِي كَثِيْرِي اَوْلُوْر كِيْجِه اَعَا جَلَرَه بَا بِيْشُوْر وَ بُوْش
 فَيَضِيْح حُر وَا لَر اَيْلَه فَرِيَاد اِيْدِر وَ بَر نَعْمِيْ مَعْلُوْم دَكَلِدُر ه ه
بِقَطِيْنِ عَرَبِي دِر بَر بُوْر زِيْدَه بَا بِيْلَه ز بَطِيْج وَ كَبُوْم كَبِيْ شِيْلَه اِطْلَاق اَوْلُوْر وَ كَا مَالِد مَر دِيْ بَارِ
بِلِيْخُوْجِ اَلْعُوْد **بِيَا مِ** اَوْل شَفِيْن دِر وَ بَا طُوْقَلُوْ اَوْلَانَه اِطْلَاق اَوْلُوْر ه ه
بِنُبُوْتِ بَاءِ مَوْحَدَه اَيْلَه وَ وَا دَر صُكْرَه تَا اَمْشَاة اَيْلَه خَر نُوْبِك بَر تَرَعِي دِر وَ مَشَا اَيْلَه وَ وَا دَر
 صُكْرَه نُوْر اَيْلَه تَقْسِيْمَا دِيْدِيْ كَلَرِي دِر **بِنُوْبِيَه** هِنْدِيَا بَا بِيْز نَبِيْدِر وَ بَا بِيْر مَغْرَبِي اَوْل تَر كِه صَا رُو
 جِيْ كَلَرِي اَوْلُوْر اَوْل بِيَا ن لَر مِيَا ت لَنْدِر وَ اَللّهُ سُبْحَانَه وَ تَعَالَى اَعْلَم بِالصُّوْرِ
 تَمَّ اَلْكِتَابُ بِعَوَاللهِ تَعَالَى وَ سُرْتَوْفِيْقَه
 فِيْ وَقْتِ الصَّبْحِ فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَه ثَامِس وَ عِشْرِيْن
 شَهْرِ رَجَبِ التَّائِي مِنْ ثَوْرِ سَنَةِ اَلْبِيْئِي وَ
 تَعْدَا لَفِيْضِ الْحَجْرِ اَلنُّبُوْتِه
 وَ اَلْمُحَدِّثِ
 وَ اَلْ

ÖZ GEÇMİŞ

1978 yılında Denizli'nin Honaz ilçesine bağlı Kızılyer Köyü'nde doğdu. İlk öğrenimini Kızılyer İlkokulu'nda, orta öğrenimini Kocabaş Ortaokulu'nda tamamladı. 1997 yılında, Denizli Sağlık Meslek Lisesi'nden; 2001 yılında Denizli Pamukkale Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği'nden mezun oldu. 2001 yılında Denizli'de öğretmenlik hayatına başladı. 2005 yılında *Türkiye'deki Prospektüslerin Uyarılar ve Önlemler Bölümü'nün Dili Üzerine Bir İnceleme* teziyle Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Halen Mersin Toroslar Nihal Erdem Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.